

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่

“**ตักตองงานวิจัยท้องถิ่น
.....ก้าวไกลสู่สากล**”

The National Academic Research Conference 10th

“Connecting Local Research to International Perspectives”

โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมากับเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศและภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ฉบับเต็ม

จัดโดย สถาบันวิจัยและพัฒนา คณะวิทยาการจัดการ
และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “*ฉักท้องถิ่นวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล*”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ 2561

ศาสตราจารย์ ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	นักวิชาการอาวุโส มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด
รองศาสตราจารย์ ดร. กรองทิพย์ นาควิเชตร	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
รองศาสตราจารย์ ดร. จิตติ กิตติเลิศไพศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา สายทองคำ	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร. ชดัดตริย์ ระยะเวลาดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ วัฒนสุทิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร. จุรีพร จันทร์พาณิชย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร. รสริน พิมลบรรยงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. รัชณี ศุภจินทรรัตน์	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
รองศาสตราจารย์ ดร. บรรจบ บุญจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยากร หวังมหาพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยกนิษฐ์ โชติวินิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร. ปาจารย์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร. พนิตสุภา ธรรมประมวล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
รองศาสตราจารย์ ดร. พนอเนือง สุทัศน์ ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ อินตะขัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร. ณภัทร น้อยน้ำใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรธิรา ผลงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย จันทร์สุวรรณ	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร. สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ตั้งประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวีณา ตั้งสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
รองศาสตราจารย์ ดร. สืบชาติ อันทะไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร. อาลัย จันทร์พาณิชย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ กรองทิพย์ ชัยชาญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ เนตรชนก คงทน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ไทยโรจน์ พวงมณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รองศาสตราจารย์ นันทพร อติเรกโชติกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ พจน์มาลัย สมรรคบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ พรณีย์ ตะกรุดทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ วรรัตน์ เขียวไพรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
รองศาสตราจารย์ วรณีย์ เขาวนัสสุขุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
รองศาสตราจารย์ สารภี วรรณตรา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รองศาสตราจารย์ สุเมธ แก่นมณี
รองศาสตราจารย์ เอกรัตน์ เอกศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา วงศ์คำจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลวรรณ วรรณนัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติพงศ์ ลีอนาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งดาว จินดาเทวิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุลกันยา ศรีสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัมภิกา ตันตีสันติขม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จาริณี ม้าแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชมนาด มั่นสัมฤทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีวินทร์ ลิ้มศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยรัตน์ ปราณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชฐษา หน่อทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทินกร อัดไพบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นลินทิพย์ พิมพ์กลัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลรวี จันทร์ลุน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นภดล แสงแข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรันดร์ คงฤทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษยา วงษ์ขวลิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุรินทร์ เปล่งดีสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประมุข ศรีชัยวงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ศักดิ์ รวชมรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีรพัฒน์ ยางกลาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลานุช คงคา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พยุงพร นนทวิศรุต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนีวรรณ บุญอนันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัตนะ ปัญญาภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา เพิ่มพูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไวยวุฒิ วุฒิอรรถสาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร เลิศยิ่งยศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมใจ บุญหมื่นไวย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สามารถ อัยกร

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพงษ์ จรัสโรจนกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวภา สุขประเสริฐ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธาสินี โพธิ์ชาธาร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีพาย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรีย์มาศ สุขกลี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สำราญ กำจัดภัย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สำเริง ไกยวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถพล ศิริเวชพันธ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุจิตร ชินสาร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จักรกฤษ เจียววิริยบุญญา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชยพล ธงภักดิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เมตตา ดีเจริญ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา รุจิรกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญไท เจริญผล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรขา อินทรกำแหง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มานะสมปอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิภาวี พูลทวี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริพร หงส์พันธ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภางค์ นันทา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภาวดี มณีเนตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอกราช หนูแก้ว
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉราพรรณม ตั้งจาดุรโสภณ
 ดร. จิรศักดิ์ ศิริรัตนพล
 ดร. เขาวลิต สิมสวย
 ดร. พวงพรภัสสร วิริยะ
 ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุก
 ดร. ปิยะมาศ สุรภาพพิศิษฐ์
 ดร. ปรีชาวุฒิ อภิระติง
 ดร. ภัทร์ คชภักดิ์
 ดร. ยุทธกร ฤทธิไธสง
 ดร. ลลิตา ธงภักดิ์
 ดร. สมเกียรติ ทานอก
 ดร. สุขสันติ แวงวรรณ
 ดร. สุวรรณมา เตชะธีระปรีดา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร. อรุณา ปราชญ์ปรีชา

ดร. อลงกต ยะไวทย์

ดร. อุษณีย์ มงคลพิทักษ์สุข

ดร. อัญรัตน์ วิเชียร

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

มหาวิทยาลัยเกริก

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สารจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สถาบันการศึกษาเป็นพลังสำคัญในการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล เพื่อรองรับการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ และเตรียมพร้อมรับกับโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว โดยเฉพาะบทบาทของมหาวิทยาลัยในการสร้างคน สร้างฐานความรู้ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านวิทยาการจัดการ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงด้านการศึกษาและอื่น ๆ ที่ได้มาจากการวิจัยและพัฒนา เพื่อนำไปตอบโจทย์คนส่วนใหญ่ของประเทศหรือเป็นส่วนสำคัญในการขึ้นน้ำสังคม พัฒนาฐานความรู้ด้วยการศึกษาวิจัยและพัฒนา ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางปัญญา สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤตมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา ร่วมกับความคิดสร้างสรรค์ มาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ที่ให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 ได้อย่างสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีความยินดีเป็นส่วนสำคัญและเปิดโอกาสให้มีเวทีการนำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิจัย นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์ สำหรับคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา ทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สร้างคุณค่าและพัฒนาต่อยอดไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อไปได้ จึงเป็นโอกาสอันดีที่มีการจัดการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “ถักทองานวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล” *The National Academic Research Conference 10th “Connecting Local Research to International Perspectives”* โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาขึ้น ในนามของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีความยินดีและขอชื่นชมหน่วยงานผู้จัด ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนา คณะวิทยาการจัดการ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ดำเนินการพร้อมทั้งบริหารจัดการการประชุมวิชาการในครั้งนี้ได้เรียบร้อยสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์อันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของมหาวิทยาลัย รวมทั้งพลังจากทุกภาคส่วนในการเข้าร่วมขับเคลื่อนประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุค 4.0

ท้ายสุดนี้ ขออัญวยพรให้คณะผู้จัดงานและผู้มีส่วนร่วมทุกท่านประสบแต่ความสุขความเจริญยิ่งขึ้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านจะได้รับประโยชน์และพร้อมนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาต่อยอดเพื่อให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าสืบไป

รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ฝอยพิกุล
อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สารจากประธานเครือข่ายการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “ถักทองานวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล Connecting Local Research to International Perspectives” โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนาคณะวิทยาการจัดการ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ร่วมกับมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล สมาคมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ มหาวิทยาลัยเกริก สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่าง ๆ กำหนดจัดขึ้นในวันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในครั้งนี้ มีการปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “บทบาทการวิจัยกับการพัฒนาประเทศไทย” การเสวนาในหัวข้อ “กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม : ใครได้-ใครเสีย” การนำเสนอผลงานและการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับงานวิจัยและวิชาการเพื่อรับใช้สังคม โดยการดำเนินงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิจัยของอาจารย์และนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และผู้สนใจทั่วไป อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการวิจัย การเรียนการสอน และบริการวิชาการเพื่อสังคม ชุมชน ทั้งในท้องถิ่นและในระดับประเทศ รวมไปถึงเพื่อสร้างเครือข่าย และสร้างนักวิจัยใหม่ด้านงานวิชาการรับใช้สังคม ตลอดจนสามารถนำผลงานวิชาการรับใช้สังคมไปสู่การตีพิมพ์ในวารสารที่ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และภาคีเครือข่ายขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรรคน ผู้ทรงคุณวุฒิ ดร. สัมพันธ์ ศิลปนาฏ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผศ.ดร. พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ นายกสมคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย และ ผศ.ดร. อติสร เนาวนนท์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ให้เกียรติเป็นวิทยากรในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการประเมินผลงานวิจัยเพื่อนำเสนอและตีพิมพ์เผยแพร่ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการประเมินผลงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในเอกสารเล่มนี้โดยเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ นักวิชาการอาวุโส มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และขอขอบคุณผู้ส่งผลงานวิจัย และผลงานวิชาการเข้าร่วมในครั้งนี้ ตลอดจนคณะกรรมการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนา คณะวิทยาการจัดการ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และผู้เกี่ยวข้อง ทุกท่านที่ได้ร่วมมือกันการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 ให้ประสบความสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

รองศาสตราจารย์ ดร. ชัดตริย์ รัชเสวีศักดิ์
ประธานเครือข่ายการจัดประชุมวิชาการ
และนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10

สารจากคณบดีคณะวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการกิจส่งเสริมและพัฒนาคณาจารย์และนักศึกษาในการสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพมาโดยต่อเนื่อง เพื่อก้าวสู่การเป็นหน่วยงานที่มีผลงานวิจัยที่เป็นที่ยอมรับและเป็นงานวิจัยที่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมท้องถิ่นและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง ในการนี้ ถือเป็นโอกาสอันดีที่คณะวิทยาการจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เครือข่ายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ และภาคีเครือข่ายในจังหวัดนครราชสีมา ได้ร่วมกันจัดการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 (The 10th National Academic Research Conference) ภายใต้หัวข้อ “ถักทองานวิจัยท้องถิ่นสู่สากล (Connecting Local Research to International Perspective)” ขึ้นในระหว่างวันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นกลไกทางวิชาการที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการวิจัย ช่วยพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ ให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การจัดการประชุมวิชาการในครั้งนี้ ถือเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้คณาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่สนใจ ได้นำเสนอผลงานวิจัยต่อที่ประชุมเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณชน อันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในระดับภายในสถาบันการศึกษาเดียวกันและระหว่างสถาบันการศึกษา ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างเครือข่ายนักวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพงานวิจัยให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ดร. ยุทธกร ฤทธิไธสง

คณบดี คณะวิทยาการจัดการ

สารจากคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อาจารย์และนักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เป็นผู้ที่สังคมให้ความยอมรับนับถือว่าเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในระดับแนวหน้า สามารถสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ได้จากการวิจัยและพัฒนา ในครั้งนี้เป็นการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติ เป็นเวทีวิชาการในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยรับใช้สังคมเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค Thailand 4.0 ดังนั้น เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ (Proceeding) ฉบับนี้ เป็นความร่วมมือและร่วมใจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับเครือข่ายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ และภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งถือเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเพิ่มเติม ศักยภาพด้านวิชาการอย่างแท้จริง ซึ่งผลงานทุกชิ้นผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้นๆ เพื่อให้มีความเชื่อมั่นว่าเป็นผลงานที่มีคุณภาพสมควรได้รับการตีพิมพ์ สามารถนำไปเป็นสิ่งที่อ้างอิงทางวิชาการ ตลอดจนนำองค์ความรู้สู่การพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกุล วงษ์คำพินธุ์

คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “*ฉกท้องถิ่นวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล*”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

สารบัญ

	หน้า
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	(1)
สารอธิการบดี	(5)
สารจากประธานเครือข่ายการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10	(7)
สารคณบดีคณะวิทยาการจัดการ	(7)
สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	(7)
สารบัญ	(9)
ผลงานวิจัยภาคบรรยาย	1
กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	3
กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง : ประภวิษณุ พนัสทรัพย์สุข, วรวิทย์ พึ่งพัก และ สิงห์ สิงห์ขจร	3
กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี : วชิรา ฉัตรเบญญูรงค์ และ ประภัสสร กิตติมนโน	11
การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน : ธาริกานต์ ธัญญชยะกุล และ กิจฐเขต ไกรवास	23
การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย : อาภาภรณ์ สุขหอม และ กิจฐเขต ไกรवास	32
การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม : สิงห์ สิงห์ขจร, วรวิทย์ พึ่งพัก และ รัตนา บุญอ่วม	44
การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทธยา : จุฬาลักษณ์ พันธัง และ กิจฐเขต ไกรवास	53
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : ผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย : วินัสรินทร์ โตสงวน, มาณวิน สงเคราะห์, ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล และ อรุณี ยศบุตร	68
การจัดการโซ่อุปทานยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร : พศวีร์ ศิริสรายุลักษณ์ และ สุธิดา ทับทิมศรี	80
การจัดการปัญหาโรคผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ชวโรจน์ แยมกลิ่น และ กิจฐเขต ไกรवास	89
การจัดการโลจิสติกส์ของกระเจียบเขียว กรณีศึกษา : ตำบลลาลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม : วราภรณ์ สารอินมูล	98
การจัดการสุขภาพพออย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา : กนกวรรณ เอี่ยมชัย, แดนชัย ขอบจิตร, สุรเดช เมืองมา และ เอกพันธ์ คำภีระ	107

	หน้า
การจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อสนับสนุน การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว : ญาณิน พัดโสภา	116
การใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง-การพูด ภาษาอังกฤษของเด็กไทยเบ้ิง ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี : พิจิตรา เอี่ยมสมัย	128
การบริหารโครงการโคน้อยเขียวจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคน้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ : จิตรธีรา รวยสูงเนิน และ รุ่งอรุณ บุญสายันต์	140
การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา : อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด และ พันัส จันทร์ศรีทอง	151
การประเมินผลนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ประยุกต์ ปิติวรยุทธ และ กัญชุต ไกรवास	166
การประเมินศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ กรณีศึกษา : บริษัท ABC จำกัด : ทมนี สุกใส	183
การประยุกต์ใช้ต้นทุนกิจกรรมในธุรกิจโรงงานอาหารแปรรูป : วัชรินทร์ วิชัยดิษฐ์ และ บุญศิริกา ใจกระจ่าง	194
การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย : จิตพิสุทธิ์ บุปผาพันธ์	201
การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน: ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม : เกษวดี เนื่องศรี และ กัญชุต ไกรवास	213
การให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (กรณีศึกษาวัด ขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี) : กัมปนาท เพ็ชรแก้ว และ มั่นสสินี บุญมีศรีสง่า	225
ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดงานวิ่งระยะไกลเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา : พงศกร เตียรถวิฒนานนท์ และ สุวารี นามวงศ์	235
ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ : นฤชา อันทามา และ วิษณุ ปัญญาสงค์	245
ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนธรรมิก วิทยาเพชรบุรี : กัลยา สว่างคง	253
ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัด นครศรีธรรมราช : เพียงใจ คงพันธ์ และ ภัทราวรรณ วังบุญคง	261
ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา : ปกาศิต เจริมรอด, ตราดุลย์ นรนิติผดุงการ, พันธรัตน์ ศรีสุวรรณ และ นรินทร์ อุ่นแก้ว	268

	หน้า
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ต “ทีเด็ด 3 บอดี้สแลม-เดอะ พาวเวอร์ ออฟแซริงคอนเสิร์ต” (กิจกรรมทำดีตามคำพ่อสอน 9) ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา : ณีภูฏ์ เตชะปัญญา และ ปารีชาติ สืบศิริวิริยะกุล	280
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี : ณิชารีย์ มาฟู และ ประภัสสร กิตติมนิโรน	294
ความสัมพันธ์ระหว่างระบบแรงงานสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงจูงใจของนายจ้างที่มีต่อความยึดมั่นในองค์กรของลูกจ้าง : ชาคริต สกฤตอิสริยาภรณ์	304
ต้นทุนและผลตอบแทนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี : พิชญ์กสิณี นนทกาญจนจินดา และ สุธาสินี ศิริโกคาภิรมย์	315
แนวทางการพัฒนารัฐกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานถ้ำฮังใต้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี : วันนิมิต สายสิทธิ์ และ ดวงเงิน ชื่อภักดี	321
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ และการจัดการลดต้นทุนการขนส่ง กรณีศึกษา บริษัท ค้าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร : อัญชลี ธีรัญแพทย์	332
แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ กรณีศึกษาโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลองป่าพะยอม-คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง : ธนภัทร เต็มรัตนะกุล, พิชลินจ์ จินนุ่น, เชิดศักดิ์ เกื้อรักษ์ และ นพดล สาลีโกชน	341
แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบโรงไฟฟ้าชีวมวล กรณีศึกษา : ชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยและหมู่บ้านสังแก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ : ชนสนันท์ แสนกล้า และ สมพันธ์ เตชะอธิก	355
แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนบ้านสันป่าบาง หมู่ที่ 6 ต.สันป่าม่วง อ.เมือง จ.พะเยา : อัมพร ยานะ, พัชรบูรณ์ ศรีวิชัย, กนกวรรณ เอี่ยมชัย และ วรัญญาภรณ์ ไนใจ	365
บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย : พระนัสชนะ มหามงคล (สว่าง), พระนิทัศน์ ธีรปัญญา และ ภาสกร ดอกจันทร์	375
บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย : ขจาย เหล่าสุนทร, วรณะ รัตนพงษ์, นาวิณ พรหมใจสา และ จันจิรา วิชัย	385
แบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับปัญหาการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ภายในเรือสินค้า : ธนวัฒน์ วิเศษสินธุ์	395
ปัจจัยเชิงสาเหตุการพัฒนาผู้จัดหาที่มีอิทธิพลในโซ่อุปทานและส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้าทางสรรพสินค้าท้องถิ่นในประเทศไทย : พงษ์เทพ ภูเดช	406

	หน้า
ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเส้นเชือกธุรกิจ ขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : กนกพร จันทร และ ปิยฉัตร บุระวัฒน์	418
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัด อุบลราชธานี : กมลพร นครชัยกุล และ ธรรมวิมล สุขเสริม	431
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิวิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ : พิศาพิมพ์ จันทร์พรหม, ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล, สายสกุล ฟองมูล, สมคิด แก้วทิพย์ และ ปฏิภาณ สุทธิกุลบุตร	444
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมกาซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล : จินตนาณัฐ พรอ่วมอิน และ กรณิพัฒน์ อิ่มประเสริฐ	455
ผู้นำไทยกับเสถียรภาพทางการเมืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 : ชนะศึก วิเศษชัย วีระศักดิ์ พุ่มเพ็ชร	466
รูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อน เกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัทกฟฟารีน : ธนภณ เรืองแรงสกุล และ ศักดิ์ชาย นาคนก	479
วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงสู่ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย : สุธิดา บุตรแขก	490
ศักยภาพที่ซ่อนเร้นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน : เฉลิมศรี เหล่าสุนทร, วรรณะ รัตนพงษ์, นาวิณ พรหมใจสา และ จันจิรา วิชัย	501
ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจ เกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัฐประเศ จังหวัดสระแก้ว : นงนุช ศรีสุข	510
ศึกษากลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : ชัยวิชัย ม่วงหมี	522
อิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี : ปิยธิดา ขุมทอง, วัชระ เวชประสิทธิ์ และ กฤตชน วงศ์รัตน์	538
กลุ่มการศึกษา	552
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา : คชาวุธ พลโคตร	552
การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 : ภาธรณ์ สิริวรรณกุล, ธนิก คุณเมธีกุล และ อีร์ศักดิ์ อินทรมาตย์	564
การพัฒนากิจกรรมโครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่องการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาวิชา ธุรกิจสื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี : กิติกร ทิพนัด	578
การพัฒนาชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติโดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์ และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ : รัฐพร กลิ่นมาลี, ดวงกมล โพธิ์นาค และ มนต์ชัย เทียนทอง	587

	หน้า
การพัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง : กฤษดา กฤตเมธกุล และ ณัฐปภัสร พงษ์โพเนเพ็ก	600
การพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพฑูรย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา : ศิววิชญ์ จันอรัญ	608
การพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศา สตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : อรรถวิทย์ สิงห์ศาลาแสง	618
การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าว แต่น อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา : ลักขณา สกกุลลิขเรศสีมา และ พรพล รมย์บุญกุล	630
พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านแบบร่วมมือกันในรายวิชาการอ่านเพื่อความ เข้าใจ : ธนเศรษฐ ชะวางกลาง และ สุขสรรพ ศุภเศรษฐเสรี	644
การพัฒนาสื่อให้ความรู้ในการบริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์เบื้องต้น : จักรรวี แสงจันทร์ และ คันสนีย์ เลี้ยงพานิช	658
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อฟื้นฟูย่านการค้าถนนจอมพล เมืองเก่านครราชสีมา : นิคม บุญญานุสิทธิ์ และ อภินันท์ สีม่วงงาม	672
การวิจัยบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนอย่างยั่งยืน พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา : สุวรรณภา เตชะธีระปริดา, ทวี วัชรเกียรติศักดิ์, ศิริพร เลิศยิ่งยศ, ชิตวรา บรรจงปฐ และ สุรัตน์ หงษ์ไทย	685
การศึกษาการใช้พจนานุกรมและปัญหาการใช้พจนานุกรมในการแปล 2 นักศึกษาวิชาเอก ภาษาจีนชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : รุจิรา ศรีสุภา, วิษมัย อิมวิเศษ และ Li Xuan Xuan	701
การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหาร สถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 : พรทิพย์ ทบธรรม และ เพชรสุดา ภูมิพันธุ์	709
การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด : ประสาน จันทร์ดาสุด, สุรีย์มาศ สุขกสิ และ อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์	721
การศึกษาแนวโน้มการจัดการความรู้ในประเทศไทย : ระเบียบ พันภัย, อัจฉรวรรณ ท้าวดอน และ ปราณี สกกุลลิขเรศสีมา	783
การศึกษาทบทวนของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาสังกัดอชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด : รักศักดิ์ คุ้มชนม์, สุรีย์มาศ สุขกสิ และ อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์	744
การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษา บาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา : พระมหาณรงค์ ธรรมจारी (จันทราชัย) และ สุวิมล ตั้งประเสริฐ	756

	หน้า
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น : มณฑลนา ขึ้นรัมย์	770
การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน : สมบัติ กุมลาชัย และ เพชรสุดา ภูมิพันธ์ุ	782
การส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา : กรองทิพย์ ชัยชาญ	793
การส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา : มานิตย์ อรรถชาติ	809
การสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง : เอกราช หนูแก้ว และ เอกรัตน์ เอกศาสตร์	822
ความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา : ธนชัย กะตะศิลา, พิทยา ผ่องกลาง และ เบญจวรรณ รักษ์สุธี	840
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 : ภราดร มาชานนท์ และ เสาวনী สิริสุขศิลป์	848
ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 : ประดิษฐ์ ศรีวงษ์ชัย และ เสาวনী สิริสุขศิลป์	859
ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในตลาดต้องข่ม กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ ๒ : สุชานันท์ โพธิ์ชาธาร, สุชาสินี โพธิ์ชาธาร, จารุวรรณ พนมจีระสวัสดิ์ และ นวพร ฝอยพิกุล	870
ท้องถิ่น-ภาครัฐ พลวัตการเมือง : ภาพสะท้อนปัญหาการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า : วุฒินันท์ ชัยศรี	876
เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวปลอดภัยที่ยั่งยืนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา : เฉลิมชัย หล่อวงศ์ตระกูล, พนิดา หล่อวงศ์ตระกูล, วีรวัตร นามานุศาสตร์ และ กนกพร ฉิมพลี	888
แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา : พรทิพย์ รอดพัน, วรอนงค์ โถทองคำ, นวินดา ซื่อตรง และ พิมพ์นิภา รัตนจันทร์	900
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคม ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 : ธรรมเกียรติ พรหมจันทร์ และ เสาวনী สิริสุขศิลป์	913

	หน้า
ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยในต่างแดน กรณีศึกษา โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดอัมมาราม นครชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา : รัตนะ พูนเกษม, กิตติ คงตุก และ ไอยเรศ บุญฤทธิ์	927
ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี : ทวีศักดิ์ ชาติชัย, นวัตกรรม หอมสิน และ ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์	939
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 : วนิดา แตนดี และ สมเกียรติ ทานอก	951
ผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรและความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : อารญา พรหมมีชัย และ พลานูช คงคา	966
ผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา : ชุตินา วุฒิสงษ์ชัย	980
ผลการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทย โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย : กัลยณัฐ แพงไพรี, พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และ อังคณา กุลนภาต	992
ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่อง กราฟ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : กมลวรรณ มีเทียม, วรินทร์ สุภาพ และ อุมารินทร์ ปันตบแต่ง	1004
แผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการจัดการความรู้ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจากการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา : ทวี วุฒิชัยเกียรติศักดิ์, สุภาพร ลักษณะธนาสาร, สุวรรณา เตชะธีระปรีดา, ชิดวรา บรรจงปรุ และ วิภาวี พูลทวี	1017
พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา : กรณีศึกษาการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมของครูโกวิทวิชช์ศิริ : จิราพัชร เลิศศิวาพร และ ปรีญานันท์ พร้อมสุขกุล	1032
มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : การวิจัยเชิงคุณภาพ : สรพงษ์ เจริญกฤตยาวุฒิ, ชรินทร์ มั่งคั่ง และ นงเยาว์ เนาวรัตน์	1043
โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 : อุษณีย์ สีแก้วตู้ และ เสาวณี สิริสุขศิลป์	1053
กลุ่มการศึกษาและอื่น ๆ	1068
กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กิจฐเขต ไกรवास	1068
กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่านสื่อออนไลน์ : กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ : กิ่งกาญจน์ เกิดแก้ว และ เวฬุรีย์ เมหาวิวินิจฉัย	1079
การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย : ปญา ทรรทรานนท์	1088

	หน้า
การบริหารจัดการการแสดงผลงานศิลปะสู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร : กิรณา ไชยสาส์ และ จารุณี อารีรุ่งเรือง	1099
การศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเดินร่ำเต้าเต๋อซิ่นซีที่มีต่อการพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิต : นพรัตน์ ศุทธิถก	1110
การศึกษาการจัดการองค์การทางศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษามูลนิธิดุริยประณีต : มัทนา วิไลลักษณ์ และ รัชนิกร แซ่หวัง	1123
ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ : ดวงมล สุนทรพินิจ และ เสาวณี สิริสุขศิลป์	1134
ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา : นิศรา มุลวรรณ, นริศ สวัสดิ์ และ เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์	1148
กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1160
การเปรียบเทียบการประมาณราคาก่อสร้างอาคารโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 5 มิติและวิธีดั้งเดิม : เทอดธิดา ทิพย์รัตน์, ยศศักดิ์ชัย พิชัยณรงค์, ยิ่งยง รุ่งฟ้า และ อรรวรรณ จันทร์น้อย	1160
การผลิตสบู่ดินและหินภูเขาไฟร่วมกับรังไหม จังหวัดบุรีรัมย์ : จินดาพร สืบข้าเพชร, รุ่งเรือง งาหอม และ คณิตตา ธรรมจริยวงศา	1171
การพัฒนาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด : พิเชิต วันดี, อุทิศ ทาหอม, สำราญ ชูระตา และ วีรากร รัตกุล	1181
การยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลือมด้วยพืชตระกูลถั่วของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย : พิณทิพย์ แดงไผ่, พหล ศักดิ์คะทัง, นครศ รังควัต และ สายสกุล ฟองมูล	1193
การลดต้นทุนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้โดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด : ประเวศ เชื้อวงษ์	1204
การวางแผนงานก่อสร้างถนนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 4 มิติ : เทอดธิดา ทิพย์รัตน์, ยศศักดิ์ชัย พิชัยณรงค์ และ ยิ่งยง รุ่งฟ้า	1213
การศึกษาปริมาณและประเภทของดอกไม้ จากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สบู่ : รุ่งเรือง งาหอม, จินดาพร สืบข้าเพชร และ คณิตตา ธรรมจริยวงศา	1224
การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องอัดในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาข้าวของกลุ่มเกษตรกรอำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด : สิทธเดช หมอกมีชัย และ ศศิกัญจน์ หมอกมีชัย	1235
ระบบนำเสนอสารสนเทศบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช : ฌภัทรกฤต จันทวงศ์	1250

	หน้า
กลุ่มนาฏศิลป์และการแสดง (ผลงานวิจัย)	1265
การศึกษาแนวคิดในการพัฒนาการแสดงงูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก : เรชา อินทรกำแหง	1265
นาฏยประดิษฐ์ ชุดผ้าทอกะเหรี่ยง : จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน์	1280
นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุด พาลีเกี้ยวนางมณฑโต : พิเชษฐ์ อ่อนสำลี และ หลุยส์ นัยโมกษ์	1290
ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์	1303
กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	1304
กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับตำบล จังหวัดพะเยา : กนกวรรณ เอี่ยมชัย, เฉลิมพล กำใจ และ พัชรบุรณ ศรีวิชัย	1304
การบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา : กรณีศึกษา สาขาอาชีพอนามัยและความปลอดภัย คณะ สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : พนิดา เทพชาติ และ นพเก้า บัวงาม	1313
การเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอนโกของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี : สรียาภา คันธวัลย์ และ เหมือนฝัน คงสมแสวง	1323
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือนรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 : ศศิวัฒน์ สุริยะแก่นทราย, ศรีสุรางค์ ทัศนะกุล และ สมชาย วรกิจเกษมสกุล	1333
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง : อัจฉรา เมฆสุวรรณ, บุญชววรรณ วิงวอน และ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช	1343
การรับรู้คุณค่าโดยรวม ความพึงพอใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ส่งผลต่อการ ตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร : อีสริยาพร พรหมหาญ และ นิตนา ฐานิตชนกร	1352
การรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา : นันทนา ป้องจันฉวีสกุล และ สุธาสินี โพธิ์ชาธาร	1365
การวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา : สุรัตน์ หงส์ไทย, ดวงพร กิจอาทร และ เอกรัตน์ เอกศาสตร์	1377
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการ วิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา : สุภาพร ลักษณะินสาร, ทวี วีระเกียรติศักดิ์, สุวรรณ เตชะธีระปรีดา, ชิตวรา บรรจงปฐ และ วิภาวี พูลทวี	1387
การศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา : พงษ์พันธ์ มวยหมั่น และ สุธาสินี โพธิ์ชาธาร	1399
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การ ตามการรับรู้ ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน : รัฐพล หาญชนะ และ กนกพร ฉิมพลี	1409

	หน้า
ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสารความผูกพันและความพึงพอใจในงาน และ บรรยากาศในองค์กร ที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนใน กรุงเทพมหานคร : พันธุ์ชิตา รุ่งหิรัญธนาภิตดี และ นิตนา ฐานิตธนกร	1423
นวัตกรรมการผลิตและกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบใหม่สำหรับ ชุมชนด้านကျေးเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาด อาเซียนและตลาดโลก : ชัยศิริ หลวงแนม, ชน ยีนาง, เกรียงไกร ดวงขจร, ดุริวัฒน์ ตาไธสง และ อ่อนลมี กมลอินทร์	1434
ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ ลาชาต้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร : กิตติวัฒน์ จิตรวัตร และ นิตนา ฐานิตธนกร	1453
ปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่ง ประเทศไทย กรุงเทพมหานคร : ธนาวุฒิ เผ่าดี และ สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร	1467
ปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการแห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา : วุทธิเมธวี เกื้อกอบ	1479
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของ ผู้ประกอบการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต : อัมพร ช่วยสุข, อีร์พันธ์ สงวนวงศ์ และ ธรรมบุญ คงสวัสดิ์	1491
รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง : อัจฉรา เมฆสุวรรณ และ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช	1501
วงล้ออ่อนน่าน คณะหอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน : ปิยาภา คชาศักดิ์, พัชราภรณ์ ทูเรียน, พิมพ์ชนก สุวรรณศิริ และ นริศรา พันธุ์ธาดาพร	1512
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 : วิไลพร ยาขามป้อม	1522
ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา : ลักษณ์มี โฆมน้อย, เอกชัย ปานมาก, จิระพงษ์ พนางวงศ์ และ กนกมน รุจิรกุล	1534
สภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 3 : นุชา มาตหนองแขง, ศิราณี จุฑาปะมา และ ประคอง กาญจนการุณ	1544
กลุ่มการศึกษา	1562
การใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 : นฤมล พึ่งแก้ว, วิลาสินี พลอยล้อมแสง และ สมโภชน์ พนาวาส	1562
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ : ชรินทร์ ทิพย์ บัติสูงเนิน, ประสิทธิ์ ปุระชาติ และ วันวิสาข์ ลิจจวน	1577

	หน้า
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 : ทศนีย์ ทักขุนทด, วัลลภ เหมวงษ์ และ สมชาย วรภิเกษมสกุล	1587
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 : ศศิวิมล จันทรงษ์, ศรีสุรางค์ ทีนะกุล และ สมชาย วรภิเกษมสกุล	1598
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 : วิทยา เสนาเสถียร, สมชาย วรภิเกษมสกุล และ ศรีสุรางค์ ทีนะกุล	1612
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน และการประยุกต์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยชุดฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาและโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 : ชาญชัย หาญสินาด, สมชาย วรภิเกษมสกุล และ วัลลภ เหมวงษ์	1624
พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา : ณรงค์ชัย ธนภิภาคิน, ชวิศ จิตรวิจารณ์, สมเกต อุทธโยธา และ ชุฎิภักดิ์ เขมวิมุตติวงศ์	1636
การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : ทรรศนีย์ วงศ์คำ และ ปกรณ์ ประจันบาน	1644
การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกอนทุนการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ : อนล สอนประดิษฐ์, บรรพต วงศ์ทองเจริญ, มิตรธิตาล อ้อเพชรพงษ์, สัญชัย ครอบอุดม, โยธิน จำแทนทะรังค์, กรณาลิน สาริยา, วิทวัส สหวงษ์ และ เลอสันต์ ฤทธิ์จันทร์	1657
ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ : สุภาพร สืบเทพ และ เพียงแข ภูผายาง	1670
ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 : บุญสง กรุงเทพฯ, ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และ ศรีเพ็ญ พลเดช	1683
ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา : การวิจัยผลสามวิธี : อรัญญา แก้วเหล่า, ไพศาล วรคำ และ พงศ์ธร โพธิ์พุดศักดิ์	1696
สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 : จรัสศรี โพธิ์เหมือน, ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และ ศรีเพ็ญ พลเดช	1705

	หน้า
กลุ่มการศึกษาและอื่น ๆ	1716
การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความ ของนักศึกษา ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดย ใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย : รุจิเรข บุญญราศรี	1716
การพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและ แสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : หทัยวรรณ มณีวงษ์	1730
การวิเคราะห์บริบทชุมชนด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ในตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย และตำบล หินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา : สโรชนี แก้วธานี	1742
การศึกษาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน : ณิชชา ขอเสริมกลาง, กาญจนา ท่อแก้ว และ ชยพร ธงภักดี	1754
การศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : มาลิสา อินรักษา, พูนศักดิ์ ศิริโสม และ ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ	1764
การศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งชั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 : ณิชกุล เลิศนัน, พูนศักดิ์ ศิริโสม และ ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ	1776
เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขต เทศบาลนครนครราชสีมา : สมฤทัย มีแสงนิล และ สวียา ปรรณชาติ	1788
แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด : ชฎาภรณ์ แก้วแสนทิพย์, จำเนียร พลหาญ และ อรัญ ชูยกระเตื้อง	1802
พฤติกรรมกลุ่มของเด็กแฉ้ว ในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น : สุขญาดา โชคชัย, จำเนียร พลหาญ และ อีร์ชัย บุญมาธรรม	1815
กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1828
การพัฒนาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่ เกี่ยวเนื่องกับวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ : วิชชุดา อ้วนศรีเมือง	1828
การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย: นักศึกษาหลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : อมร เจือดี และ สะไบแพรว อัจศรี	1838
ผลงานวิจัยภาคชุดงานสร้างสรรค์	1852
กลุ่มนาฏศิลป์และการแสดง (ผลงานสร้างสรรค์)	1853
บรรพกาลจันทร์งาม : สมศักดิ์ บัวบุตร	1853
ฟ้อนสว่างเฮือ : นฤมล จิตต์หาญ, ชลาชัย วงศ์อารีย์, เสาวรัตน์ ทศตะ, ภูวนัย กาฬวงศ์ และ จิรายุทธ จันทร์เรือง	1858
ศรีสารระสออนโคราช : กนกวรรณ แซ่เตียว, จิราภรณ์ จิวนุช, พันธิตา หัดสูงเนิน และ หฤทัย นัยโมกษ์	1863
สุจิตร์	1869

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “*ฉักท้องถิ่นวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล*”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ผลงานวิจัยภาคบรรยาย

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “*ฉักท้องถิ่นวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล*”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์
อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

COMMUNICATIONS PROCESS IN ELDERLY SCHOOL OF RACHASATHIT SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, ANGTHONG PROVINCE.

ประภวิษณ์ พันัสทรัพย์สุข¹ วรวุฒิ พึ่งพัก² และ สิงห์ สิงห์ขจร³

Prapawis Panassupsuk¹ Worawut Phungphak² and Singh Singkhajorn³

¹อาจารย์ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์การ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

²หัวหน้ากลุ่มการวิจัยและการพัฒนาระบบเครือข่าย สำนักงานสนับสนุนและส่งเสริมวิชาการ 8

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์การ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุ และศึกษากระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากตัวแทนของภาครัฐ และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ ฝ่ายละ 5 คน รวม 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกัน ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ มีจำนวนผู้สูงอายุร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด จึงทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์เป็นสังคมผู้สูงอายุ การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ มีการเรียน 4 หมวดวิชาคือ (1) การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (2) ส่งเสริมอาชีพและพัฒนาศักยภาพ ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน (3) ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (4) สิทธิประโยชน์และสวัสดิการของผู้สูงอายุ 2) การสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ แบ่งออกเป็นสื่อสารแบบเป็นทางการ คือ การประชุมร่วมกันทุกสัปดาห์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนและปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียน มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์เป็นผู้นำหลักในการประชุม และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยมีการนัดหมายสถานที่นัดพบในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรวมกันเดินทางมาโรงเรียนผู้สูงอายุผ่านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือและแอปพลิเคชันไลน์

คำสำคัญ : กระบวนการสื่อสาร, โรงเรียนผู้สูงอายุ, สังคมผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This study aims to investigate the context of an aging school and the communication processes of Ratchasathit Sub-district Aging School in Sub-district Administration Organization of Ratchasathit, Chaiyo District, Ang Thong Province. This qualitative research selects sample groups as a focus group of 5 people from the state sector and another 5 from the public sector relating to this aging school. The data of the research is collected from interviews.

The study found that 1) the aging school of Ratchasathit Sub-district is where aging students do activities together that is supported by Sub-district Administration Organization of Ratchasathit. This school accommodates 20 percent of aging students; thus, Sub-district Administration Organization of Ratchasathit has entered an aging society. The school offers 4 groups of subjects which include (1) Senior Healthcare (2) Career Promotion and the Potential Development of Community Learning Center (3) Religion, Arts, Culture, Customs and Local Wisdom, and (4) Benefits and Welfare of Senior People. The study also found that 2) the types of communication in Ratchasathit Sub-district Aging School are formal and informal. Formal communication refers to weekly meetings, which are chaired by the president of Sub-district Administration Organization of Ratchasathit in order to develop learning styles and solve problems occurring during learning activities. Informal communication refers to the meetings and meeting points in each village in order to gather the students and travel to the school together through communication technologies such as cellphones and LINE applications.

Keyword : Communication Process, Senior school, Aging society

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ พ.ศ. 2547 โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 10 ของประชากร อย่างไรก็ตาม การจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์จะต้องมีสัดส่วนประชากรวัย 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 20 ของประชากร ตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ (UN) และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และ 3.) ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ และในปี 2565 จะเป็นปีแรกที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (สำนักงานสนับสนุนและส่งเสริมวิชาการ 8, 2561, น. 3) การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุสามารถแบ่งได้ตามหลักการช่วยตนเองในชีวิตประจำวัน (Activity Daily Living : ADL) กลุ่มแรกคือ กลุ่มที่ช่วยตัวเองได้ดี (กลุ่มติดสังคม) มีสุขภาพทั่วไปดีสามารถช่วยเหลือตนเองได้ อาจมีโรคเรื้อรังแต่อยู่ในความดูแลของแพทย์ ทำให้สามารถเข้ากิจกรรมสังคมได้ กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง (กลุ่มติดบ้าน) เป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บางส่วน อาจมีโรคเรื้อรังและโรคที่ส่งผลต่อการเคลื่อนไหว ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และกลุ่มที่สาม คือ กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ (กลุ่มติดเตียง) ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีโรคประจำตัวหลายโรค และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ (จิรทิพย์ ทวีสุข, สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2561) กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้นิยามโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษา อีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐาน

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย การเกิดขึ้นของโรงเรียนผู้สูงอายุยังสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2552) และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ข้อเสนอเชิงนโยบายในเวทีการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี 2553 และ 2556 แผนระดับชาติหลายฉบับ ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559, น. 1) และทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง ลดการพึ่งพิง เสริมการทำงานของภาครัฐ ภายใต้หลักยุทธการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นพลังของสังคม และเกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตอย่างแท้จริง โรงเรียนผู้สูงอายุสามารถมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะกำหนดตารางกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ไว้ชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปีหรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตรที่จัดอบรม ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็น หน่วยงานของรัฐที่มีความใกล้ชิดและมีบทบาทใน การจัดสวัสดิการสังคม สำหรับประชาชนในชุมชน การจัดสวัสดิการสังคมจึงเป็นระบบที่มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมหลายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก เพื่อการจัดสวัสดิการสังคมให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพสูงสุดกับคนในสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่ดูแลและการจัดบริการสาธารณสุขเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นของตนเอง อาทิเช่น การจัดการระบบสาธารณสุขโรค การจัดการดูแลรักษาระบบสิ่งแวดล้อม การจัดการการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตประชาชนของตนเองสูงมาก

โรงเรียนผู้สูงอายุ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาทักษะการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมของผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่คุณสูงอายุสนใจ และจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสา ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ประชาชนชาวบ้าน และในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงออกซึ่งศักยภาพด้วยการถ่ายทอดภูมิความรู้ประสบการณ์แก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่ากับชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบลราชสถิต (อบต.ราชสถิตย์) ได้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 ถึง 2564) และปรับให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของ อบต.ราชสถิตย์ ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม การศึกษา สาธารณสุข ศาสนา วัฒนธรรม กีฬาและนันทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่าต่อสังคมตามแนวคิดที่ว่า ผู้สูงวัย คือ หลักชัยของสังคม

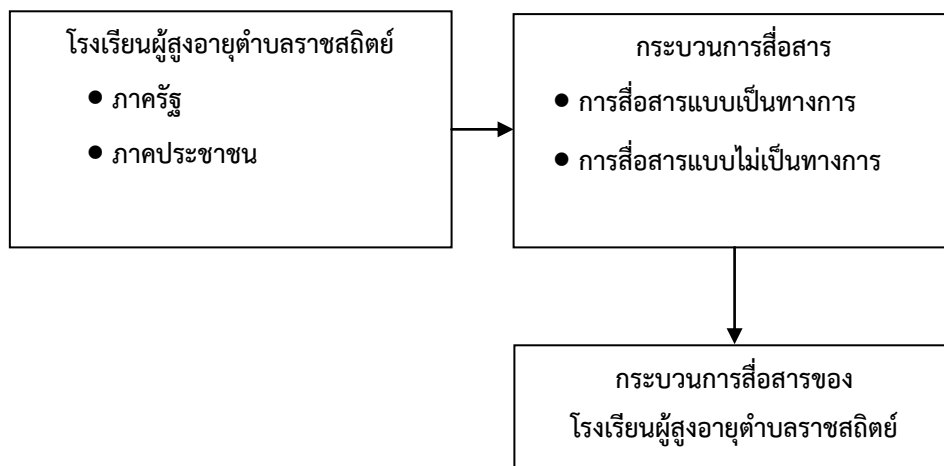
โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในด้านส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมอาชีพ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ 3) เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งด้านกาย ใจ สังคมและสติปัญญา 4) เพื่อส่งเสริมคุณค่าทางภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ โดยมุ่งเป้าไปที่กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งมีชมรมผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางของในชุมชน การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุและการติดต่อสื่อสารระหว่าง อบต.ราชสถิตย์ กับชมรมผู้สูงอายุมีส่วนเป็นอย่างมากในการทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ประสบความสำเร็จ โดยได้มีการเปิดเรียนกันมาต่อเนื่องถึง 4 ภาคการศึกษา มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างถูกวิธี และสร้างจิตอาสาโดยถ่ายทอดความรู้การดูแลสุขภาพแก่ผู้อื่นได้ มีความรู้ด้านอาชีพ สามารถเลี้ยงตนเองได้และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ให้ผู้สูงอายุเป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้ สร้างเจตคติ รักและหวงแหนศิลปประเพณีวัฒนธรรมและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและให้ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้ในประโยชน์และสวัสดิการของตนเอง อีกทั้งเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สร้างประโยชน์ต่อชุมชนและมีจิตอาสา ซึ่งส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย กระบวนการสื่อสารของ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนผู้สูงอายุ หมายถึง โรงเรียนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ ซึ่งได้จัดการศึกษา ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต

กระบวนการสื่อสาร หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุและการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์กับผู้สูงอายุในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์

บริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ หมายถึง สภาพทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วยสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วิถีชีวิตความเป็นอยู่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่จะศึกษากระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลตัวแทนของภาครัฐและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นตัวแทนจากภาครัฐจำนวน 5 คนและตัวแทนจากภาคประชาชนจำนวน 5 คน รวมเป็นจำนวน 10 คน สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร หนังสือ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาการออกแบบสัมภาษณ์ อย่างละเอียดตามกรอบแนวคิดการวิจัยโดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ถูกสร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายปิดและแบบสอบถามปลายเปิดซึ่งประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วนโดยมีเนื้อหาในแต่ละส่วน ดังนี้ คือ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบและแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยอีกจำนวน 5 คน สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การสร้างข้อสรุปโดยใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีเป็นฐานหลักในการวิเคราะห์เพื่อนำข้อค้นพบเบื้องต้นมาพิจารณาว่าสอดคล้องกับทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งในกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ศึกษาไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ อย่างไร กระบวนการและเงื่อนไขต่างๆ ในข้อค้นพบเหล่านั้น เป็นไปตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีหรือไม่ แล้วจึงอภิปรายผลตามข้อค้นพบที่ได้จากการเปรียบเทียบ และยืนยันการเก็บข้อมูลใช้ระยะเวลา 2 วัน ระหว่างวันที่ 26-27 เมษายน 2561

ผลการวิจัย

1. บริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์

จากการที่หน่วยงานต่างๆ ได้จัดสรรกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำร่วมกันเป็นกลุ่มอาชีพ เมื่อทำกิจกรรมจำนวนถี่ครั้งขึ้น จึงเกิดแนวคิดในการก่อตั้งเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยการประชุมปรึกษาหารือโดยตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน ภายหลังได้พัฒนาเป็นคณะกรรมการผู้สูงอายุ เมื่อได้คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุแล้วจึงมีการเลือกประธาน รองประธาน และคณะกรรมการบริหารของชมรมผู้สูงอายุ จากนั้นจึงร่างกฎระเบียบข้อบังคับของชมรม โดยมีการศึกษาดูงานโรงเรียนผู้สูงอายุที่องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์สมบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำมาเป็นต้นแบบ จากนั้นจึงเริ่มก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นเมื่อมกราคมปี 2559 และเปิดการเรียนจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกัน สามารถดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างถูกวิธี สร้างจิตอาสาโดยถ่ายทอดความรู้การดูแลสุขภาพแก่ผู้อื่นได้ มีความรู้ด้านอาชีพและด้านต่างๆ สามารถเลี้ยงตนเองได้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ให้ผู้สูงอายุเป็นผู้สืบต่อองค์ความรู้ สร้างเจตคติ รักและหวงแหนศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้ในประโยชน์และสวัสดิการของผู้สูงอายุ และเป็นบุคคลที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่เป็นภาระผู้อื่น ไม่เป็นภาระของลูกหลานและสังคมในตำบล

โรงเรียนผู้สูงอายุแห่งนี้มีนายองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ นายจิรทีปต์ ทวีสุข เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งอยู่เลขที่ 39 หมู่ที่ 4 ตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ปัจจุบันตำบลราชสถิตย์ มีเนื้อที่อยู่ประมาณ 9.6 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน มีประชากร 2,300 คน โดยมีผู้สูงอายุ 471 คน (เกินร้อยละ 20) ทำให้ อบต.ราชสถิตย์เป็นสังคมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุนี้เป็นการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพ ดังวิสัยทัศน์ของโรงเรียนผู้สูงอายุ คือ รู้จริง ปฏิบัติได้ ถ่ายทอดเป็น ซึ่งแบ่งหลักสูตรการเรียนการสอน เน้นการเรียนการสอนในระดับพื้นฐานทั่วไปเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ที่หลากหลายเพื่อมุ่งเป้าหมาย รู้จริง ปฏิบัติได้ ถ่ายทอดเป็น โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ จัดการเรียนการสอน ตั้งแต่เวลา 8.30 น.-16.30 น. ณ อาคารศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริม

อาชีพตำบลราชสถิตย์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอ่างทอง โดยการจัดการเรียนการสอนให้ 4 หมวดวิชาหลัก ประกอบด้วย
1. การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ 2. ส่งเสริมอาชีพและพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน 3. ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4. สิทธิประโยชน์และสวัสดิการของผู้สูงอายุ มีผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ประธานนักเรียนห้อง หัวหน้ากลุ่มสี่แต่ละกลุ่มสี่

2. กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์

กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

2.1 การสื่อสารแบบเป็นทางการ คือ การประชุมร่วมกันทุกสัปดาห์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนและปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ ประธานชมรมผู้สูงอายุ และประธานนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุประชุมร่วมกัน โดยเชิญตัวแทนหัวหน้ากลุ่มสี่ ประธานนักเรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุ มาประชุมเพื่อนำข้อมูลที่เกิดรวบรวมมาสะท้อนถึงการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลราชสถิตย์ และสรุปเพื่อปรับปรุงรายวิชาให้เหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ การสื่อสารอย่างเป็นทางการของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นมีมาตั้งแต่การเริ่มต้นก่อตั้งโรงเรียนจนกระทั่งก่อตั้งโรงเรียนสำเร็จ โดยชมรมผู้สูงอายุร่วมกับนายก อบต.ราชสถิตย์ ในส่วนของการประชุมประจำเดือนช่วยให้ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของโรงเรียน โดยมีการนำข้อมูลปัญหา ความต้องการของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เรียนผ่านตัวแทนหัวหน้ากลุ่มสี่ ประธานนักเรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุ โดยมีนายกฯ เป็นประธานในการประชุมทุกครั้ง เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับรายวิชาที่ทำการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุต่อไป นอกจากนี้ ในการเรียนทุกครั้งจะมีช่วงเวลาทางองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ได้มาพบปะพูดคุยกับผู้สูงอายุเพื่อแจ้งกิจกรรมต่างของทางอบต.ฯ และฝากให้สื่อสารต่อยังคนในหมู่บ้าน ดังนั้น หัวหน้ากลุ่มสี่ ประธานนักเรียน ประธานชมรมผู้สูงอายุ จึงเปรียบเสมือนตัวแทนในการสื่อสารทั้งจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ไปยังผู้สูงอายุที่โรงเรียนผู้สูงอายุ และเป็นตัวแทนในการสื่อสารของผู้สูงอายุที่โรงเรียนผู้สูงอายุไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์

2.2 การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก็จะเริ่มรู้จักคุ้นเคยกันจากการเข้ามาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุเนื่องจากทั้ง 7 หมู่บ้านนั้นจะมีระยะทางห่างไกลกันหลายกิโลเมตร เมื่อเข้ามาเรียนจึงทำความรู้จักคุ้นเคยกัน เมื่อมีงานบุญงานศพหรือเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไปเยี่ยมเยียนกัน โรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนรู้จักกันเป็นอย่างดี และกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุมาพบปะกันแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน มีการใช้เครื่องมือในการสื่อสารคือโทรศัพท์มือถือและใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการสื่อสารพูดคุยและการนัดหมายของกลุ่มผู้สูงอายุ หากมีกิจกรรมที่ทางชุมชนมีการรวมตัวกันในงานประเพณีต่างๆ การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการของผู้สูงอายุที่เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้าตัวต่อตัว เพราะเป็นพื้นที่เล็กๆ จึงมีโอกาสพบเจอกันได้ง่าย ประเด็นในการสนทนาส่วนใหญ่จะเป็นการสอบถามสารทุกข์ สุขดิบ มีการพูดคุยสอบถามความเป็นอยู่กันและกัน การรับประทานอาหารร่วมกันของกลุ่มผู้สูงอายุ มีการพูดคุยถึงความชอบส่วนตัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ตลอดจนถึงการนำเอาผลิตผลทางการเกษตรมาแลกเปลี่ยน ซื้อขาย การพบกันทุกสัปดาห์ในการเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุทำให้เกิดการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง มีการนัดหมายว่าจะพบกัน ณ สถานที่แห่งใดของแต่ละหมู่บ้านเพื่อรวมกันรอรถรับส่งที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์จัดมารับไปโรงเรียน ประเด็นที่น่าสนใจคือพื้นที่ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุทำให้ผู้บริหารและข้าราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์มีพื้นที่ในการสื่อสารกับผู้สูงอายุแบบไม่เป็นทางการทำให้เกิดความผูกพันในการดูแลซึ่งกันและกัน เกิดสังคมแบบเอื้ออาทร สังคมแห่งการแบ่งปัน การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การช่วยเหลือแบ่งปัน ร่วมมือซึ่งกันและกันในสังคม และจุดเริ่มต้นที่จะทำให้สังคมเป็นสังคมที่มีความสุขอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ พบว่า มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ ประธานชมรมผู้สูงอายุ ประธานนักเรียน และหัวหน้ากลุ่มสี่ เป็นผู้ส่งสารหลัก โดยผู้ส่งสารส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำทางความคิดของคนในชุมชน สอดคล้องกับ พอล ลาซาร์สเฟลด์ และคณะ (Paul Lazarsfeld, et all., 1963) พบว่าการกระจายข่าวสารนั้นเกิดขึ้นเป็น 2 จังหวะ คือ จากสื่อมวลชนไปถึงผู้นำความคิดเห็นจังหวะหนึ่ง และจากผู้นำความคิดไปถึงประชาชนทั่วไปอีกจังหวะหนึ่ง ดังนั้น ข่าวสารของสื่อมวลชนจึงมิได้เข้าถึงและมีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้รับเสมอไป องค์ประกอบที่สำคัญ คือ อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) หรือความเป็นผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leadership) จึงได้กลายเป็นทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ (Two-Step Flow Theory)

เหตุผลที่นิยมใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากคนในชุมชนนั้นรู้จักกันเป็นอย่างดี ซึ่งมีการสอบถามสารทุกข์สุกดิบ หากมีกิจกรรมที่ทางชุมชนมีการรวมตัวกันในงานประเพณีต่างๆ ก็จะเป็นการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ พื้นที่ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ทำให้ผู้บริหารและข้าราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์มีพื้นที่ในการสื่อสารกับผู้สูงอายุแบบไม่เป็นทางการ ทำให้เกิดความผูกพันในการดูแลซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543) เนื้อหาของสารที่ใช้สื่อในชุมชนควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และยังสอดคล้องกับ ศรีธรรม โรจนสุพจน์ (2547) พบว่า การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ อาศัยการสนทนาพูดคุยปากต่อปากในครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน สถานที่สื่อสารเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง เช่นในบ้าน ร้านค้า ศาลาวัด ไร่นา อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ

การใช้เครื่องมือในการสื่อสาร คือ โทรศัพท์มือถือและใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการสื่อสารพูดคุยและนัดหมายต่างๆ ของกลุ่มผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวความคิดทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม Innovation Diffusion Theory ของ Roger (1973) ได้แบ่งกลุ่มคนในสังคมที่จะยอมรับการแพร่กระจายทางเทคโนโลยีไว้ดังนี้ กระบวนการ Social Adoption นั้น การยอมรับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี จะต้องอาศัยช่องทางในการสื่อสารของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคม เพื่อสื่อสารจากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งนวัตกรรมถูกสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ ของระบบสังคม โดยใช้เวลาในการเข้าสู่สมาชิกในสังคม ทั้งสี่ส่วนประกอบหลักในสังคมนั้น คือ นวัตกรรม ช่องทางในการสื่อสาร เวลา และ ระบบสังคม Critical mass จำนวนผู้ที่ยอมรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมน้อยที่สุด ที่ยังคงมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนวัตกรรมและผู้ยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยี นั้น ซึ่งอัตราการยอมรับนั้นเพียงพอจะทำให้มันยังคงมีเทคโนโลยีนั้นอยู่ได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษา กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ ในการเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ที่ได้เป็นโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบเช่น โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านหนองลาน ตำบลหนองลาน อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี และโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาพุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุดรธานี

2. ควรมีการศึกษา ปัจจัยภายนอกที่ทำให้กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ เกิดผลสำเร็จในระยะยาว

3. นำเสนอให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) หรือกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการพัฒนากระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของโรงเรียนผู้สูงอายุ อีกทั้งเป็นการรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต และเป็นแนวทางแก่กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2543). *สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว).

ศรีธรรม โจรนสุพจน์ และคณะ. (2547). *การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนของชาวบ้านห้วยแก้วกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่*. ภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ: เชียงใหม่.

Lazarsfeld, P. F., & Mezel, H.(1963). *Mass Media and Personal influence*. IN *The Science Of Human Communication* (pp. 94-115). Edited by Wilbur Schramm. New York : Basic Book.

Rogers, E. M. (1973). *Communication Strategies for Family Plamming*. New York: The Free Press.

กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี
MARKETING STRATEGY EFFECTING TO THE CUSTOMERS BUYING DECISION OF DOG FOOD AT
NONTHABURI PROVINCE

วชิรา ฉัตรเบญญรุงค์¹

Vajira chatbenrong¹

ประภัสสร กิตติมโนรม¹

Phapatsorn Kittimonorom¹

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาด้านบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

¹อาจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มผู้บริโภคในการเลือกซื้ออาหารสัตว์เลี้ยง เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการเลือกซื้ออาหารสุนัข และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ/ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เลือกซื้ออาหารสุนัขในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี สถานภาพโสด จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท มีสัตว์เลี้ยง 3 ตัว และเลี้ยงสุนัขพันธุ์เล็ก ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับกลยุทธ์ทางการตลาดสูงมากที่สุด คือ กลยุทธ์ด้านราคา รองลงมา คือกลยุทธ์ด้านสถานที่จัดจำหน่าย และด้านที่มีระดับกลยุทธ์ทางการตลาดน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ พฤติกรรมในการเลือกซื้ออาหารสุนัขชนิดเม็ด ซื้อเพราะทำเลและบรรยากาศของสถานที่จัดจำหน่าย โดยซื้อในสัปดาห์ที่ 1 ของเดือน ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 201-400 บาท และซื้อที่คลินิกรักษาสัตว์เลี้ยง ยี่ห้อ Royal Canin

ผลการทดสอบค่าระดับความสัมพันธ์ ในภาพรวม ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดกับการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้ออาหารสุนัขในจังหวัดนนทบุรี
คำสำคัญ : กลยุทธ์ทางการตลาด, การเลือกซื้อของผู้บริโภค, อาหารสุนัข

ABSTRACT

The objective of this study was to investigate marketing strategy of dog food, to study the customers buying decision of dog food, and to study the relationships between marketing strategy and the customers buying decision of dog food at Nonthaburi Province. The research instrument was the questionnaire. Data collected were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation and Chi-squared at .05 level of significant. The sampling of this study was 400 individuals, those aged between 20-30 years, graduated with bachelor's degree, those with monthly income of 10,001-20,000 bath, mostly 3 dogs, those with small dog. The findings

were found as follow. The analytic results of the marketing strategy of dog food had high level, the factors were ranked from highest to lowest mean scores as follows, price factor, place factor, and product factor respectively. In terms the customers buying decision of dog feed pellets, chosen place of distribution, bought once in a month, the expense for each time 201-400 bath, bought an animal clinic. mostly chosen royal canin brand.

The result of hypothesis test was overall found that, factor effecting of marketing strategy to the customers buying decision of dog food at Nonthaburi Province, marketing strategy had no relationship with customers buying decision of dog food at Nonthaburi Province.

Keywords : marketing strategy, customers buying decision, dog food

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคปัจจุบันมีความนิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่เปลี่ยนไป ด้วยชีวิตจะมีแรงกดดันในชีวิตการทำงานค่อนข้างสูง เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดีเพียงพอสำหรับความพึงพอใจในแต่ละบุคคล ทำให้ประชาชนในยุคปัจจุบันเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อคนในครอบครัวลดน้อยลง และประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในสภาวะการแต่งงานช้า การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงจึงกลายเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะช่วยคลายเครียด ซึ่งเกิดจากสภาวะแรงกดดันในการทำงาน และคลายความเหงาในการดำเนินชีวิตในทุกๆ วันซึ่งโดยส่วนมากจะนิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยง ประเภทสุนัข มากที่สุด เนื่องจากเลี้ยงง่าย จากที่เคยเลี้ยงไว้เฝ้าบ้าน ต่อมาเริ่มปรับเปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงในลักษณะเสมือนสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้คนไทยมีค่านิยมในการเลี้ยงสุนัขเพิ่มขึ้น และทำให้สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงที่ได้รับความนิยมสูงสุดมาตลอดจนถึงปัจจุบันอาหารสัตว์เลี้ยงนั้นมีหลากหลายรูปแบบ และแบรนด์สำหรับให้เลือกซื้อตามความเชื่อมั่นของประชาชนที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยง โดยอาจคำนึงถึงความน่าเชื่อถือของแบรนด์ หรือสารอาหารที่ระบุบนฉลาก แต่เมื่อแบ่งประเภทของอาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูปเป็นประเภทหลักๆ แล้วสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ อาหารแห้งหรืออาหารเม็ด อาหารกระป๋องหรืออาหารเปียก และอาหารกึ่งแห้งกึ่งเปียก หรืออาหารเม็ดนุ่ม แต่ประเภทอาหารที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคืออาหารแห้ง หรืออาหารเม็ด ซึ่งวัตถุดิบต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตนั้นได้ผ่านกระบวนการอบแห้งเพื่อให้ความชื้นต่ำที่สุดหรือไม่เกินร้อยละ 10 เปอร์เซ็นต์ เพื่อลดผลกระทบการเกิดเชื้อราในอาหาร และเพิ่มประสิทธิภาพในส่วนของการขัดหินปูนเพื่อสุขภาพช่องปากที่ดีของสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้แล้วยังส่งผลให้เกิดความสะดวกสบายในการให้อาหารสัตว์เลี้ยงซึ่งเหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในปัจจุบันที่มีเวลาค่อนข้างจำกัดอีกด้วย จังหวัดนนทบุรี ในอำเภอบางใหญ่ ถือว่าเป็นพื้นที่ ที่มีหมู่บ้านจัดสรรค่อนข้างมาก ส่งผลให้ประชาชนนิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องตามไปด้วย โดยสัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงมากที่สุด คือสุนัข เนื่องจากเลี้ยงง่าย ให้อาหารง่าย ช่วยคลายเครียด คลายความเหงาและสามารถช่วยดูแลบ้านได้ อาหารสำเร็จรูปสำหรับสัตว์เลี้ยงให้เลือกสรรมากมายหลากหลายแบรนด์ ซึ่งอาจทำให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดที่สูง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ามีกลยุทธ์ทางการตลาดด้านใด ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภค ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อนำข้อมูลผลที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจอาหารสุนัขสำเร็จรูปให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

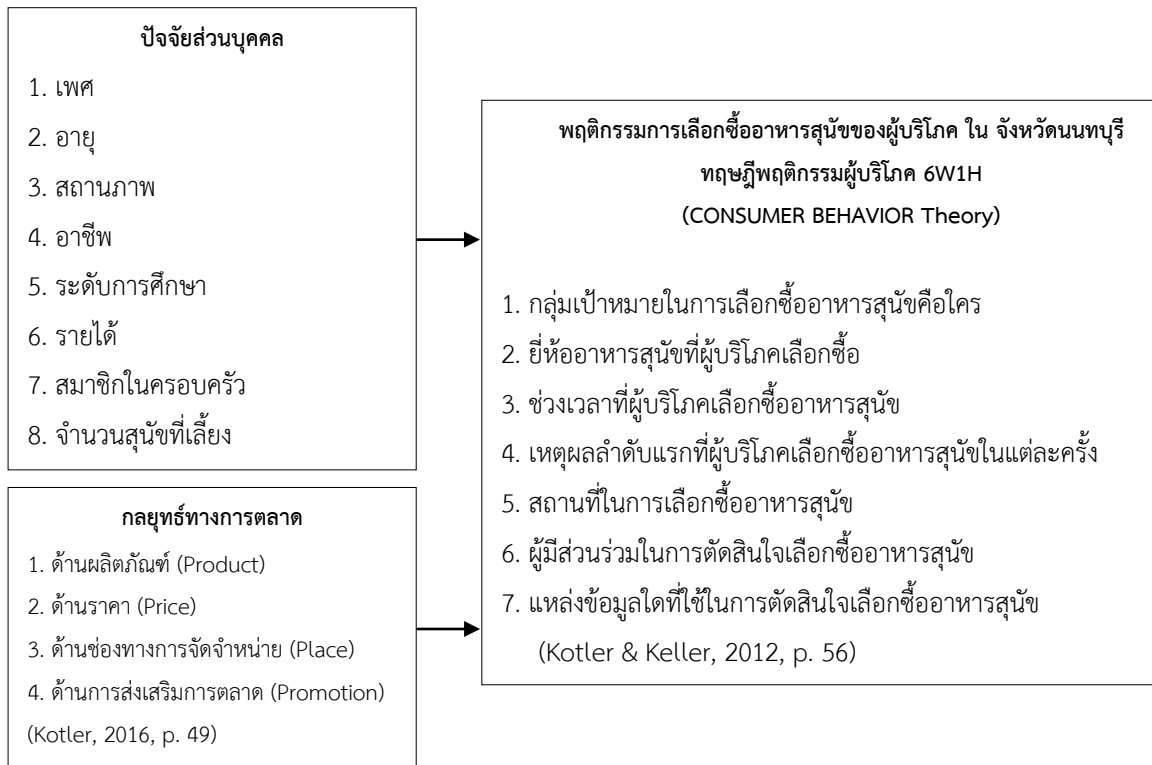
1. เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มผู้บริโภคในการเลือกซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ด้านส่วนประสมการตลาดกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. กลยุทธ์ทางการตลาด หมายถึง วิธีทางการตลาดเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ระยะยาว เพื่อแสวงหากำไรท่ามกลางการแข่งขัน
  - 1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ หมายถึง คุณภาพของอาหารสุนัข ลักษณะเม็ดของอาหารความหลากหลายของรสชาติ ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ ความปลอดภัยและมีมาตรฐานน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์อาหารสุนัข
  - 1.2 ด้านราคา หมายถึง ความเหมาะสมของราคาเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพปริมาณต่อถุง ชื่อเสียงของสินค้า และความเหมาะสมของราคาเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง
  - 1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง ความสะดวกในการเดินทางไปเลือกซื้อ แหล่งการจัดจำหน่ายมีความครอบคลุมทั่วถึง มีการจัดเรียงสินค้าที่เหมาะสม สะอาดและสวยงาม
  - 1.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด หมายถึง การโฆษณาผ่านช่องทางที่เหมาะสม แจกสินค้าทดลอง การให้ส่วนลด และของสมนาคุณและการมีพนักงานเชียร์ขาย
2. พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้ออาหารสุนัข โดยจากทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค 6W1H (CONSUMER BEHAVIOR Theory) แบ่งพฤติกรรมของผู้บริโภคออกเป็น 7 ด้านดังนี้
  - 2.1 Who หมายถึง กลุ่มเป้าหมายในการเลือกซื้ออาหารสุนัข
  - 2.2 What หมายถึง ยี่ห้ออาหารสุนัขที่ผู้บริโภคเลือกซื้อ
  - 2.3 When หมายถึง ช่วงเวลาที่ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารสุนัข
  - 2.4 Why หมายถึง เหตุผลลำดับแรกๆที่ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารสุนัข
  - 2.5 Where หมายถึง สถานที่ในการเลือกซื้ออาหารสุนัข
  - 2.6 Whom หมายถึง ใครมีอิทธิพลในการเลือกซื้ออาหารสุนัข
  - 2.7 How หมายถึง แหล่งข้อมูลใดที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข
3. อาหาร หมายถึง อาหารสำเร็จรูปที่ใช้สำหรับเลี้ยงสุนัขในแต่ละมื้อระหว่างวันโดยใช้แทนข้าว ผลิตจากฟางข้าว และกากถั่วซึ่งเหลือการอุตสาหกรรมการผลิตเนื้อสัตว์และธัญหารต่างๆ
4. สุนัข หมายถึง สุนัขซึ่งเป็นสัตว์มีเลี้ยงขนิดเลี้ยง มีพฤติกรรม การรับรู้ทางประสาทสัมผัส และลักษณะทางกายภาพที่หลากหลาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงวัยดังนี้สุนัขโต ลูกสุนัข และสุนัขพันธุ์เล็ก
5. ผู้บริโภค หมายถึง ประชาชนที่เลี้ยงสุนัข โดยอาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อ ต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภค ในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กรอบแนวคิด ตัวแปรต้น กลยุทธ์การตลาด ทฤษฎีของ Kotler (2016, p. 49) และกรอบตัวแปรตามของพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัข 6W1H ของ Kotler and Keller (2012, p.56) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่เลี้ยงสัตว์สุนัข โดยอาศัยอยู่ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนวณโดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยกำหนดความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (William, 2003, p. 104) จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยแบ่งตามสัดส่วนของประชากร 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง 50 คน บางบัวทอง 154 คน ปากเกร็ด 40 คน บางกรวย 45 คน และ บางใหญ่ 73 คน และ ไทรน้อย 38 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนรวมจำนวนเป็น 400 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ศึกษาได้ทำการสร้างขึ้นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบและขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดคานียามศัพท์เฉพาะเพื่อใช้เป็นกรอบในร่างข้อคำถาม

3. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบให้คำแนะนำแก้ไขและปรับปรุงให้สอดคล้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารและขวัญและกำลังใจในปฏิบัติงานแต่ละด้านให้เหมาะสมกับเนื้อหา โดยพิจารณาจากเอกสาร ตำรา บทความ และหลักการทางวิชาการ

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5. ดำเนินการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ขึ้นไป เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพพร้อมจัดพิมพ์ได้ค่าเท่ากับ 0.99

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้จริง จำนวน 30 ชุด และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alph Coefficient) ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) อยู่ระหว่าง 0.81-0.89 โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.90 ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำแบบสอบถามฉบับนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความและอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรีเพื่อใช้ข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามให้ประชาชนที่เลี้ยงสัตว์สุนัข โดยอาศัยอยู่ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 ชุด โดยมีค่าชี้แจงรายละเอียดในแบบสอบถาม รวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องในการตอบแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาลงรหัสในโปรแกรมสำเร็จรูปเตรียมการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลทางสถิติต่อไป โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยมีการดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้เก็บคืนมา คัดเลือกฉบับที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์เรียบร้อย

2. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ เพื่อหาทางค่าสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัขจำแนกตามกลยุทธ์ส่วนบุคคล และกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้ออาหารสุนัข โดยหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.)

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประชากร 2 กลุ่ม โดยใช้ในการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดกับพฤติกรรมผู้ซื้อเลือกซื้ออาหารสุนัขในจังหวัดนนทบุรี โดยทดสอบสมมติฐาน ไคสแควร์ (Chi-Square) ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลกลยุทธ์ส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี สถานภาพโสด จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท มีสัตว์เลี้ยง 3 ตัว และเลี้ยงสุนัขพันธุ์เล็ก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัข

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อกลยุทธ์กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม (n = 400)

กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี ภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.85	.56	มาก	4
2. ด้านราคา	3.92	.43	มาก	1
3. ด้านสถานที่จัดจำหน่าย	3.90	.45	มาก	2
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.87	.66	มาก	3
	3.87	.29	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$, $SD = .29$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับกลยุทธ์ทางการตลาดสูงมากที่สุด คือ กลยุทธ์ด้านราคา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, $SD = .43$) รองลงมา คือกลยุทธ์ด้านสถานที่จัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$, $SD = .45$) และด้านที่มีระดับกลยุทธ์ทางการตลาดน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$, $SD = .56$)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัขในจังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัขของกลุ่มตัวอย่าง (n = 400)

ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารสุนัข	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ
1. ประเภทอาหารสุนัขที่นิยมเลือกซื้อ			
ชนิดเม็ด	182	45.43	1
ชนิดเปียก	140	35.06	2
ชนิดกึ่งเม็ดกึ่งเปียก	78	19.51	3
รวม	400	100.00	
2. เหตุผลที่เลือกซื้ออาหารสุนัข			
เชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้า	102	25.43	2
ทำเลและบรรยากาศของสถานที่จัดจำหน่าย	118	29.38	1
ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์	92	23.21	3
ราคามีความเหมาะสม	76	19.01	4

พนักงานแนะนำและสามารถให้ข้อมูลครบถ้วน	12	2.96	5
รวม	400	100.00	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลพฤติกรรมทางเลือกซื้ออาหารสุนัข	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ
3. ช่วงเวลาที่นิยมเลือกซื้ออาหารสุนัข			
สัปดาห์ที่ 1 ของเดือน	225	56.30	1
สัปดาห์ที่ 2 ของเดือน	43	10.62	3
สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน	91	22.72	2
สัปดาห์ที่ 4 ของเดือน	41	10.37	4
รวม	400	100.00	
4. ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้ออาหารสุนัข			
1 หมายถึง น้อยกว่า 200 บาท	91	22.72	2
2 หมายถึง 201 – 400 บาท	262	65.43	1
3 หมายถึง 401 – 600 บาท	8	1.98	5
4 หมายถึง 601 – 800 บาท	20	4.94	3
5 หมายถึง มากกว่า 800 บาทขึ้นไป	20	4.94	4
รวม	400	100.00	
5. สถานที่ที่นิยมเลือกซื้ออาหารสุนัข			
ร้านขายอาหารสุนัข	78	19.26	2
ห้างสรรพสินค้า	42	10.62	3
คลินิกสัตวแพทย์	225	56.30	1
ร้านสะดวกซื้อ	41	10.37	4
อื่น ๆ ไม่แน่นอนตามสะดวก	14	3.46	5
รวม	400	100.00	
6. ยี่ห้อของอาหารสุนัขที่ท่านนิยมเลือกซื้อ			
Royal Canin	208	52.10	1
Dr.Luvcave	44	10.86	4
Smart Heart Gold	77	19.26	2
Smart Heart	66	16.54	3
Pedigree	5	1.23	5
รวม	400	100.00	

จากตารางที่ 2 การศึกษาข้อมูลพฤติกรรมการใช้การเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรีของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ตัวอย่าง ผลการศึกษามี ดังนี้ ประเภทของอาหารสุนัขที่นิยมเลือกซื้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ นิยมเลือกซื้อชนิดเม็ด จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.43 รองลงมา คือ ชนิดเปียก จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ

35.06 และเลือกน้อยที่สุด คือ ชนิดกึ่งเม็ดกึ่งเปียก จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.51 เหตุผลที่เลือกซื้ออาหารสุนัขพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เลือกซื้อเพราะ ทำเลและบรรยากาศของสถานที่จัดจำหน่าย จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.38 รองลงมา เชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้า จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.43 และน้อยที่สุดคือ พนักงานแนะนำและสามารถให้ข้อมูลครบถ้วน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.96 ช่วงเวลาที่นิยมเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมซื้อ สัปดาห์ที่ 1 ของเดือน จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.30 รองลงมา คือ สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.72 และน้อยที่สุดคือ สัปดาห์ที่ 4 ของเดือน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.37 ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้ออาหารสุนัข 201-400 บาท จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 65.43 รองลงมาคือ น้อยกว่า 200 บาท จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.72 และน้อยที่สุดคือ 401-600 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.98 สถานที่ที่นิยมเลือกซื้ออาหารสุนัขมากที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อที่คลินิกสัตวแพทย์ จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.30 รองลงมา คือ ร้านขายอาหารสุนัข จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.26 และน้อยที่สุดคือ อื่นๆ ไม่แน่นอนตามความสะดวก จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.46 ยี่ห้อของอาหารสุนัขที่นิยมเลือกซื้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อ Royal Canin จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 52.10 รองลงมา คือ Smart Heart จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.26 และน้อยที่สุดคือ Pedigree จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.23

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม			ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข (Y)		แปลความ	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
	χ^2	C (Contingency Coefficient)			
สมมติฐานที่ 2 กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์บริการ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด					
1. ด้านผลิตภัณฑ์	15.897	0.194	.044*	มีความสัมพันธ์	✓
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	19.731	0.216	.001*	มีความสัมพันธ์	✓

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ด้านกลยุทธ์ส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี สถานภาพโสด จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท มีสัตว์เลี้ยง 3 ตัว และเลี้ยงสุนัขพันธุ์เล็ก สอดคล้องกับ (สุขโชคเสงี่ยมศักดิ์, 2553, น. 79) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 ถึง 20,000 บาท และสอดคล้องกับ (อานัส เขียวจีน, 2553, น. 80) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อ และทัศนคติ และกลยุทธ์ส่วนประสมทางกาตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปของผู้เลี้ยงสุนัขในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 20 ถึง 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ประมาณ 10,000 ถึง 20,000 บาทต่อเดือน และสอดคล้องกับ (ชนภัทร ธงยศ,

2550, น. 74) กลยุทธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูป พบว่า ส่วนใหญ่ จะเลี้ยงสุนัขประมาณ 2-3 ตัว และเป็นสุนัขพันธุ์ต่างประเทศ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้บริโภคที่เลือกซื้ออาหารสุนัข

กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ (อานัส เขียวจิ้น, 2553, น. 81) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อ และทัศนคติ และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปของผู้เลี้ยงสุนัขในกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อของผู้บริโภคในระดับมากที่สุด คือด้านราคา รองลงมาคือด้านสถานที่จัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด สอดคล้องกับ (ชนภัทร ธงยศ, 2550, น. 76) กลยุทธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูป พบว่า ผู้ซื้อจะพิจารณาจากราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ราคาเมื่อเทียบกับปริมาณ ในด้านสถานที่จัดจำหน่าย จะพิจารณาที่การหาซื้อง่าย และสะดวก ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดจะพิจารณาที่การส่งเสริมการขาย เช่น ลด แลก แจก แถม มากที่สุด

กลยุทธ์ทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ สูงมากที่สุด คือ ใช้ง่าย และอาหารอยู่ได้นานไม่เสียง่าย อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มีคุณค่าทางโภชนาการของอาหารครบถ้วน อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่มีระดับกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขน้อยที่สุด คือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ สีสนสวยงาม คว้าซื้ออยู่ในระดับมาก สอดคล้อง (อานัส เขียวจิ้น, 2553, น. 81) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อ และทัศนคติ และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปของผู้เลี้ยงสุนัขในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านราคา ด้านสถานที่จัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด สอดคล้องกับ (ชาติรี พิมพ์อ่ำ, 2551, น. 58) ศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูปสำหรับสุนัขในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้ออาหารสุนัขจากความสะดวกในการให้สุนัขกินอาหารและการเก็บรักษา โดยจะเป็นอาหารประเภทเม็ดแบบแห้ง ยี่ห้อเพดดิกรี ราคาเหมาะสมกับปริมาณและคุณภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาด คือมีการโฆษณาในหลายช่องทาง ช่างส่งผลให้เข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ อานัส เขียวจิ้น (2553, น. 81) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อ และทัศนคติ และกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปของผู้เลี้ยงสุนัขในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อของผู้บริโภคในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ เบญจวรรณ เสาวรัตน์ (2556, น. 78) ศึกษาพฤติกรรมการซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงในกรุงเทพมหานคร พบว่า ชนิดของสัตว์เลี้ยง และจำนวน สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัข จำนวน 3 ตัว ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางสารอาหารครบถ้วนและมีคุณภาพเหมาะสมกับสัตว์เลี้ยง ใช้ง่ายสามารถจัดเก็บได้นาน ด้านราคาคือราคาไม่แพง ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีทำเลที่สะดวกหาซื้อง่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีการจัดโปรโมชั่นลดราคา และแถมสินค้าฟรีแถมซึ่งสามารถจูงใจให้เกิดพฤติกรรมการเลือกซื้อได้ สอดคล้องกับ Emst Walet (2015, p. 33) ศึกษาการซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงมีแนวโน้มในการสะท้อนให้เห็นถึงการซื้ออาหารของผู้บริโภคอย่างไร พบว่า ผู้บริโภคมีลักษณะการซื้ออาหารที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล แต่จะคำนึงถึงสุขภาพและคุณค่าทางโภชนาการมากที่สุด โดยการเลือกซื้ออาหารของผู้บริโภคได้ส่งผลต่อการซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงมากที่สุดในด้านของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ (Thamizhvanan, A., & M. J. Xavier, 2013, p. 62) กลยุทธ์ที่กำหนดความตั้งใจซื้อ ของผู้บริโภคในสินค้าออนไลน์ โดยศึกษาเฉพาะในประเทศอินเดีย พบว่า กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าเชื่อถือเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการซื้อ โดยพบว่าถ้าผู้บริโภคมีความเชื่อใจในผลิตภัณฑ์มาก ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการซื้อระดับที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับ Berthon P.R., et al. (2009, p. 68) กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยพบว่า ผู้บริโภคจะทำการตัดสินใจในการ

เลือกซื้อสินค้าบริโภคจากหลายกลยุทธ์ โดยผู้บริโภคจะพิจารณาจากคุณค่าของสินค้าก่อนเสมอโดยจะต้องตรงตามจุดประสงค์ของลูกค้า กลยุทธ์ทางการตลาด ด้านราคา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีระดับกลยุทธ์ทางการตลาดด้านราคา สูงมากที่สุด คือ ราคาถูกเมื่อเทียบกับตราสินค้าอื่นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ประหยัดจากการซื้อปริมาณที่มากขึ้น เมื่อเทียบกับตราสินค้าอื่น (เช่น ซื้อถุงใหญ่เมื่อเทียบกับถุงเล็กหรือซื้อเป็นแพ็ค) อยู่ในระดับมาก และประเด็นที่มีระดับกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขน้อยที่สุด คือ ราคาเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณค่า อยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี กลยุทธ์ทางการตลาด ด้านสถานที่จัดจำหน่าย โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สถานที่จัดจำหน่ายสะดวก หาซื้อง่าย อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ สถานที่จัดจำหน่าย มีผลิตภัณฑ์มากมายให้เลือกซื้อ มีการแสดงสินค้าที่ชัดเจน ณ จุดขาย ทำให้หาสินค้าได้ง่าย สอดคล้องกับ สุขโชค เสี่ยมศักดิ์ (2553, น. 83) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า กลยุทธ์ส่วนผสมทางการตลาดมีส่งผลต่อพฤติกรรมเลือกซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปยี่ห้อสมาร์ทฮาร์ทมากที่สุด ได้แก่ ด้านสถานที่จัดจำหน่ายสะดวกในการเดินทางเพื่อเลือกซื้อสินค้า กลยุทธ์ทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด สูงมากที่สุด คือ มีการส่งเสริมการตลาดที่น่าสนใจ เช่น การให้ส่วนลด เพิ่มปริมาณ การให้ของแถม เมื่อซื้อตามจำนวนที่กำหนด มีการโฆษณาส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อต่างๆ เช่น ทีวี โอนและเฟสบุ๊ค สอดคล้องกับ ฆนภัทร ธงยศ, 2550, น. 91) กลยุทธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูป ในด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ซื้อจะพิจารณาที่ความชอบรับประทาน ของสุนัขเป็นหลัก รองลงมาคือคุณภาพ สินค้า และความหลากหลายของรสชาติ ในด้านราคาผู้ซื้อจะพิจารณาจากราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพมากที่สุด ราคาเมื่อเทียบกับปริมาณ ในด้านสถานที่จัดจำหน่าย จะพิจารณาที่การหาซื้อง่าย และสะดวก ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดจะพิจารณาที่การส่งเสริมการขาย เช่น ลด แลก แจก แถม มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การแจกสินค้าตัวอย่างเพื่อทดลองใช้ และในด้านส่วนประสมทางการตลาด

3. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี

ประเภทของอาหารสุนัขที่นิยมเลือกซื้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อชนิดเม็ด สอดคล้องกับ ชาตรี พิมพ์อำ (2551, น. 55) ศึกษากลยุทธ์ส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมตัดสินใจซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูปสำหรับสุนัข ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้ออาหารสุนัขจากความสะดวกในการให้สุนัขกินอาหารและการเก็บรักษา โดยจะเป็นอาหารประเภทเม็ดแบบแห้ง สอดคล้องกับ ฆนภัทร ธงยศ (2550, น. 92-93) กลยุทธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จะเลี้ยงสุนัขประมาณ 2-3 ตัว และเป็นสุนัขพันธ์ต่างประเทศ ซื้ออาหารชนิดแห้งเม็ดมากที่สุดเกรดคุณภาพของอาหารที่ซื้อ คือ ระดับมาตรฐาน เหตุผลที่เลือกซื้ออาหารสุนัข ส่วนใหญ่ เลือกซื้อเพราะ ทำเลและบรรยากาศของสถานที่จัดจำหน่าย รองลงมา เชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้า และน้อยที่สุด คือ พนักงานแนะนำและสามารถให้ข้อมูลครบถ้วน กลยุทธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูป พบว่า ในด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ซื้อจะพิจารณาที่ความชอบรับประทานของสุนัขเป็นหลัก รองลงมาคือคุณภาพ สินค้า และความหลากหลายของรสชาติ ในด้านราคา ผู้ซื้อจะพิจารณาจากราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ราคาเมื่อเทียบกับปริมาณ ช่วงเวลาที่นิยมเลือกซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมซื้อ สัปดาห์ที่ 1 ของเดือน รองลงมาคือ สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน และน้อยที่สุด คือ สัปดาห์ที่ 4 ของเดือน ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้ออาหารสุนัข ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้ออาหารสุนัข 201-400 บาท รองลงมา คือ น้อยกว่า 200 บาท และน้อยที่สุด คือ 401-600 บาท สถานที่ที่นิยมเลือกซื้ออาหารสุนัขมากที่สุด พบว่า ส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อที่คลีนิกโรคศาสตร์ รองลงมา คือ ร้านขายอาหารสุนัข และน้อยที่สุด คือ อื่นๆ ไม่แน่นอนตามความสะดวก สอดคล้องกับ (ฆนภัทร ธงยศ,

2550, น. 93) กลยุทธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูป พบว่า ผู้ซื้อจะพิจารณาจากสถานที่ที่หาซื้อง่าย และสะดวก ยี่ห้อของอาหารสุนัขที่นิยมเลือกซื้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อ Royal Canin รองลงมา คือ Smart Heart และน้อยที่สุด คือ Pedigree สอดคล้องกับ สุขโชค เสี่ยมศักดิ์ (2553, น. 83) ศึกษา เรื่อง การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่ เลือกซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปยี่ห้อสมาร์ทฮาร์ทมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา

ผู้ประกอบการ ควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ทางการตลาดให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขอยู่ในระดับมาก โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า ผู้บริโภค จะซื้อด้วยเหตุผลในการเลือกซื้ออาหารสุนัข โดยเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ควรให้ความสำคัญกับประเภทของอาหารสุนัขที่ผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อ การสร้างภาพลักษณ์ให้กับร้าน การคัดสรรผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับทั่วไป

1.2 ด้านราคา ควรให้ความสำคัญกับประเด็นการกำหนดราคาให้รู้สึกว่าการจ่ายไปคุ้มค่ากับบริการที่เลือกใช้ในการเข้าไปรับบริการในแต่ละครั้ง การกำหนดราคาที่มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับร้านอื่นที่อยู่ในระดับเดียวกันโดยมีอัตราค่าบริการที่เหมาะสมกับคุณภาพการให้บริการ

1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรให้ความสำคัญกับประเภทของอาหารสุนัขที่ผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อ การหาที่ตั้งของร้านอยู่ในทำเลที่สะดวกในการเดินทาง ร้านที่มีจอดรถเพียงพอ การจัดหาสถานที่ให้มีความเหมาะสมในการเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เช่นในห้างสรรพสินค้ามีสถานที่จอดรถสะดวก ปลอดภัย และเพียงพอ

1.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรให้ความสำคัญกับประเด็นการให้ส่วนลดในการมาใช้บริการครั้งต่อไป การให้บริการในรูปแบบแพ็คเกจต่างๆ การให้สิทธิพิเศษแก่สมาชิก การมีข้อมูลของทางร้านเผยแพร่ในเว็บไซต์ โดยเว็บไซต์ต้องมีความน่าเชื่อถือ ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้สื่อประเภทยี่งนี้มากขึ้น การที่มีพนักงานบริการแนะนำสินค้าและบริการ การมีป้ายแสดงการบริการด้านต่างๆ ชัดเจน และการมีระบบสมาชิกเพื่อรับส่วนลด และควรพิจารณาวันเวลาในการเปิดให้บริการที่มีความเหมาะสม ตลอดจน กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด word of mouse เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนา การนำกลยุทธ์ทางการตลาด 4P มาพัฒนาการเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมาจัดจำหน่ายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

2.2 ควรศึกษากลยุทธ์ที่มีส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจต่อการเลือกซื้ออาหารสุนัขนอกเหนือจากกลยุทธ์ ส่วนประสมทางการตลาด 4P/อาทิ/กลยุทธ์ประสบการณ์ในการเคยใช้บริการกลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาด ในระบบออนไลน์หรือสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน/การชำระค่าบริการที่ง่ายและสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ เช่น การมีระบบการผ่อนจ่าย 0% การสามารถจ่ายผ่านบัตรเครดิตได้ เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือจากพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น พัทยา ภูเก็ต นครราชสีมา เชียงใหม่ เชียงราย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชนภัทร ธงยศ. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูป*. การศึกษาค่าควาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ธุรกิจการเกษตร) ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร ธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาตรี พิมพ์อ่ำ. (2551). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูปสำหรับสุนัขกรุงเทพมหานครกรุงเทพมหานคร*. การศึกษาค่าควาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (วิทยาการจัดการ) บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจวรรณ เสาวรัตน์. (2556). *พฤติกรรมการซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุขโชค เสี่ยมศักดิ์. (2553). *การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปในเขตกรุงเทพมหานคร* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อานัส เขียวจิ้น. (2553). *พฤติกรรมการซื้อ และทัศนคติ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขสำเร็จรูปของผู้เลี้ยงสุนัขในกรุงเทพมหานคร*. การศึกษาค่าควาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร) การจัดการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Berthon P.R. et al. (2009). Aesthetics and Ephemerality. Observing and Preserving The luxury Brand. *California Management*.
- Ernst Walet (2015). *Are trends in Human Food reflected in Pet Food Purchase*. Master Degree Program Management Science at Open University Netherlands.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing Management* (14th ed.). Kendallville: Pearson.
- Kotler. (2016). *Museum Marketing and Strategy Designing Missions*. John Wiley & Sons Kendallville: Pearson.
- Thamizhvanan, A. & M. J.Xavier. (2013). Determinants of consumers' online purchase intention: and empirical study in India. *Journal of Indian business*.
- William, G. Z. (2013). *Business Research Methods*. Thomson South-Western.

การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
TOURISM MANAGEMENT IN ACCORDANCE WITH GOOD GOVERNANCE IN MAE LA NA
COMMUNITY, PANG MA PHA DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE

ธาริกานต์ ธัญชยะกุล¹

Tharikarn Thananchayakul¹

กิตตเชต ไกรวาส¹

Kittachet Krivart¹

¹นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนจำนวน 5 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านแม่ละนาได้มีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลใน 6 ด้าน ดังนี้ (1) การจัดการด้านหลักนิติธรรม ชุมชนได้มีการร่วมกันกำหนดกฎระเบียบมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเป็นไปตามความยินยอมพร้อมใจของสมาชิกในชุมชน (2) การจัดการด้านหลักคุณธรรม ชุมชนได้มีการจัดสรรปันผลรายได้และผลประโยชน์ตามมติข้อตกลงร่วมกันให้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (3) การจัดการด้านหลักความโปร่งใส ชุมชนได้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวให้แก่สมาชิกชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน (4) การจัดการด้านหลักการมีส่วนร่วม สมาชิกชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านการประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมระดับเวทีใหญ่ของชุมชน โดยสามารถแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และตัดสินใจร่วมกัน (5) การจัดการด้านหลักความรับผิดชอบ ชุมชนมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมที่เป็นเจ้าของทรัพยากรต่างๆร่วมกัน และ (6) การจัดการด้านหลักความคุ้มค่า ชุมชนมีแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างตระหนักถึงการมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากร โดยมุ่งบริหารจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืน

คำสำคัญ : การจัดการการท่องเที่ยว, การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาล, การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

ABSTRACT

The objective of this study was to study Tourism Management in accordance with Good Governance in Mae La Na Community, Pang Ma Pha District, Mae Hong Son Province by qualitative research method to analyzed 5 documents on community tourism management. The results revealed that Mae La Na Community has managed tourism according to the six principles of Good Governance as follow: (1) Rule of Laws, community members have formulated the regulation on community tourism management in accordance with consent of the community

members, (2) Ethics, community board has allocated a fair share of income and benefits in accordance with the mutual agreement terms, (3) Transparency, disclosing information about the community tourism management and giving opportunity to members to check and participate in community tourism management, (4) Participation, all community members have participated with suggestion or make decisions in community tourism management in the community meeting, (5) Accountability, community members have managed community tourism with social responsibility and limited natural resources, and (6) Value for Money, community has managed community tourism with the aim to manage the resources of the community to be worthwhile and sustainable.

Keywords : Tourism Management, Tourism Management in accordance with Good Governance, Community Tourism Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการสร้างรายได้อย่างมหาศาลให้แก่ประเทศ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชน โดยในปี 2559 การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศรวมทั้งสิ้น 2,510,778 ล้านบาท (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ รวมถึงการสร้างรายได้จนทำให้ประเทศสามารถผ่านพ้นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจไปได้อย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามจากเม็ดเงินจำนวนมหาศาลที่เป็นรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับยังประโยชน์ให้กับกลุ่มคนส่วนน้อยเท่านั้น แต่ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศที่เป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกันกลับไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม อีกทั้งยังต้องแบกรับผลกระทบและความเสียหายอันเกิดจากธุรกิจท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย วิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนในพื้นที่เริ่มสูญหายไป เป็นต้น ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวนี้ทำให้เกิดกระแสการนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เข้ามาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งหลักธรรมาภิบาลนั้นเป็นกระแสนิยมที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารงานในองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, น. 24-31)

ชุมชนบ้านแม่ละนา ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่บริเวณชุมชนเป็นพื้นที่ราบกลางหุบเขา ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย มีแม่น้ำสายสำคัญคือ ลำน้ำแม่ละนา ที่ไหลผ่านกลางชุมชน บริเวณโดยรอบหมู่บ้านรายล้อมไปด้วยเทือกเขาหินปูนและมีถ้ำใหญ่น้อยมากมาย ในส่วนของทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่บริเวณชุมชนบ้านแม่ละนาอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายที่สำคัญประกอบด้วย ภูเขาหินปูน ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ลำห้วย และถ้ำหินปูน ประชากร ชุมชนแม่ละนาเป็นชาวไต (ไทใหญ่) ที่อพยพมาจากประเทศพม่า พูดภาษาและแต่งกายแบบไทใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนมานานกว่า 200 ปี (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, ออนไลน์, 2561) ในปี 2529 จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีการเปิดตัวด้านการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชมถ้ำแม่ละนา นอกจากนี้ยังมีนักลงทุนเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อสร้างเป็นที่พักสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว ทำให้การเติบโตทางการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามภายในถ้ำ พื้นที่ป่าไม้ รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชน จากปัญหาดังกล่าวชาวบ้านในชุมชนจึงได้ร่วมกันหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล จนสามารถแก้ไขปัญหาลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมถึงสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อีกด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ได้นำเสนอมาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ชุมชนบ้านแม่ละนามีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลอย่างไร จึงทำให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการ โดยมีการกระจายผลประโยชน์ที่ยุติธรรม และมีการดูแลถึงผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปขยายผลในชุมชนอื่นที่ต้องการการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยว คือ การดำเนินงานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในหลายมิติ ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่เป็นผู้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่ไปด้วยดีและมีประสิทธิผล

ธรรมาภิบาล คือ หลักการบริหารจัดการที่ดี ก่อให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และ หลักความคุ้มค่า

การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักนิติธรรม คือ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน มีความเป็นธรรม และเสมอภาคแก่สมาชิกในชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักคุณธรรม คือ การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโดยยึดถือหลักความถูกต้อง ยุติธรรม ความเสมอภาค และเท่าเทียมให้แก่สมาชิกในชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความโปร่งใส คือ การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยความตรงไปตรงมา มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและทั่วถึง มีการดำเนินการในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในชุมชน

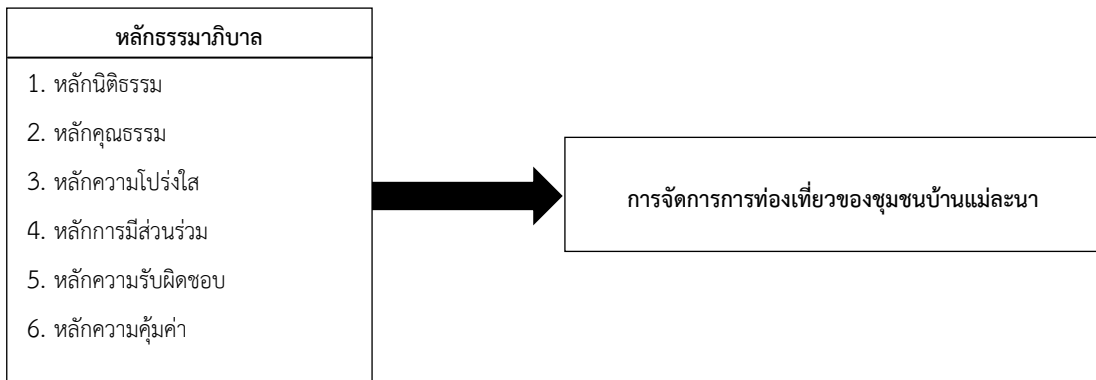
การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ การแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความรับผิดชอบ คือ การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโดยยึดถือความรับผิดชอบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสังคมส่วนรวม

การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความคุ้มค่า คือ การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโดยตระหนักถึงการมีทรัพยากรที่จำกัด โดยยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่าเป็นสำคัญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวและหลักธรรมาภิบาล สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดังด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบด้วย

1. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ “การศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน” โดย ผศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง และคณะ (2556)
2. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561 “การจัดการการท่องเที่ยวแบบวิถีประชาธิปไตยของชุมชนต้นแบบแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย กิจฐเขต ไกรवास, อาภาภรณ์ สุขหอม และ นนทวัฒน์ สุขผล (2561)
3. รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ ครั้งที่ 7 มหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม .....พลังขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา “การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย อาภาภรณ์ สุขหอม (2560)
4. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal SILPAKORN UNIVERSITY ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2557 “การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านโคกไคร จังหวัดพังงา” โดย พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557)
5. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2558 “ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา” โดย วรณวิมล ภู่นาค (2558)

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่คัดเลือกศึกษาครั้งนี้คือชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเดินทางไปท่องเที่ยวในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้วิธีการจำแนกประเภท (Typological Analysis) ข้อมูลวิธีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากนั้นจะใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของวิธีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระบบบริหารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่ละนา ประกอบด้วย

1. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักนิติธรรมของชุมชนบ้านแม่ละนา

จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านของชุมชนบ้านแม่ละนาได้มีการประชุมร่วมกันอยู่เสมอ เพื่อปรึกษาหารือหรือระดมความคิดเห็นต่างๆ ในเวทีปวงน้ำใหม่ (วงตีมน้ำชา) เพื่อปรึกษาหารือปัญหาจากการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ในส่วนของระดับที่สูงขึ้นไปในกลุ่มต่างๆ ในชุมชน สมาชิกของกลุ่มและสมาชิกของกองทุนต่างๆ จะคัดเลือกตัวแทน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประธานกลุ่มหรือประธานกองทุน ให้เข้าไปเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนำข้อมูลปัญหาต่างๆ ไปร่วมกันทำหน้าที่ออกกฎระเบียบในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน รวมไปถึงกฎระเบียบในด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และยังทำหน้าที่ร่วมกับผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเป็นไปตามความยินยอมพร้อมใจของสมาชิกในชุมชน แต่ในเรื่องที่มีความสำคัญของชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน จะใช้วิธีการจัดประชุมบริเวณวัด เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมดในชุมชน ทั้งนี้ชุมชนยังมุ่งให้ความสำคัญและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นไปตามกฎระเบียบต่างๆ ของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรม

2. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักคุณธรรมของชุมชนบ้านแม่ละนา

จากการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่ละนามีการจัดสรรปันส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่สมาชิกตามมติข้อตกลงร่วมกัน และยังมีการบินส่วนร้อยละ 10 ของรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองกลางของชุมชน เพื่อนำเงินส่วนนี้ไปเป็นค่าพาหนะ ค่าอาหารในการส่งสมาชิกไปอบรม รวมถึงนำไปสมทบในการพัฒนาชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และการจัดงานประเพณีต่างๆ รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนให้ดีขึ้น โดยชุมชนมีแนวทางที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้

- 1) เสริมสร้างความภาคภูมิใจในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนให้แก่สมาชิกในชุมชน
- 2) ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และตัดสินใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
- 3) สร้างความยั่งยืนให้แก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- 4) ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ซึ่งทำให้สมาชิกในชุมชนได้รับประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างทั่วถึง การดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้เกิดความร่วมมือจากชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนและทำให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนประสบความสำเร็จ อีกทั้งเป็นไปตามหลักคุณธรรม

3. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความโปร่งใสของชุมชนบ้านแม่ละนา

จากการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่ละนามีการดำเนินงานอย่างเปิดเผย โดยชุมชนได้มีการจัดประชุมสมาชิกทั้งในกลุ่มย่อยหรือระดับเวทีใหญ่ เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวต่อสมาชิกชุมชนทุกคน ทั้งนี้แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่ละนาจะเกิดขึ้น โดยความเห็นพ้องต้องกันของชุมชน โดยทุกครอบครัวจะร่วมกันการประชุมหารือและมีมติเห็นชอบในการจัดการร่วมกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน ทำให้การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ประสบความสำเร็จ และเกิดปัญหาอุปสรรคค่อนข้างน้อย เนื่องจากสมาชิกในชุมชนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันดำเนินการ และช่วยกันตรวจสอบอย่างรอบคอบ ส่งผลให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนดำเนินไปภายใต้การรับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสารของชาวบ้านในชุมชนในทุกกระบวนการและขั้นตอน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นแนวทางหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตามหลักความโปร่งใส

4. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่ละนา

จากการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีการเปิดให้มีการเข้ามาท่องเที่ยว ชุมชนบ้านแม่ละนา จึงเป็นสถานที่หนึ่งที่มีความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวชมถ้ำที่บ้านแม่ละนา ซึ่งการเติบโตทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านแม่ละนาได้สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามภายในถ้ำ พื้นที่ป่าไม้ รวมถึงวิถีชีวิตชุมชน ทางชุมชนบ้านแม่ละนาจึงได้มีการพูดคุยถึงปัญหาดังกล่าวโดยอาศัยเวทีปวงน้ำใหม่ (วงตีมน้ำชา) ในการปรึกษาหารือและระดมความคิดเห็นต่างๆ พูดคุยแลกเปลี่ยน ร่วมทบทวนถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาจากการท่องเที่ยว อาทิ การระดมความคิดเห็นของกลุ่มโฮมสเตย์เกี่ยวกับปัญหาในการดูแลนักท่องเที่ยว การระดมความคิดเห็นของกลุ่มจิตอาสา (ลิเกไทยใหญ่) และกลุ่มหัตถกรรมพื้นฐาน เกี่ยวกับปัญหาในการเชื่อมโยงกิจกรรมของกลุ่มกับการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยผลจากการประชุมปรึกษาหารือและระดมความคิดเห็นในการประชุมครั้งนี้ได้นำไปสู่การที่ชุมชนได้ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน อาทิ การจัดทำรายการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมและการแสดง การจัดเตรียมที่พักและอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังจัดให้มีเวทีประชุมใหญ่เพื่อระดมความคิดเห็นและลงมติในเรื่องสำคัญจากประชาชนทุกคนในชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้นำชุมชนในทุกระดับจะพยายามสร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน จากสมาชิกในชุมชน มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ การจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่สมาชิกและกองกลางของชุมชน นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมที่มีบทบาทต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการรวมใจชาวบ้านในชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมและการร่วมแรงร่วมใจให้กับสมาชิกในชุมชน รวมถึงการที่ชุมชนมีผู้นำและผู้อาวุโสที่เป็นที่เคารพยกย่องตามวิถีประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา แต่ทว่าผู้นำและผู้อาวุโสก็ไม่ได้ทำการตัดสินใจหรือลงมือทำเรื่องของส่วนรวมโดยลำพัง แต่เปิดให้มีการแสดงความคิดเห็นทั้งแบบกลุ่มย่อยและเวทีประชุมใหญ่ของทั้งหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกันได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น และร่วมแก้ปัญหาที่นั่น ซึ่งเป็นการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตามหลักการมีส่วนร่วม

5. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความรับผิดชอบของชุมชนบ้านแม่ละนา

จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่ละนาได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และป้องกันไม่ให้นักล่าเข้ามาจับจองหรือมาหาผลประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่ละนา ได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นปีที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เปิดตัวด้วยการจัดเป็นปีท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชมถ้ำที่บ้านแม่ละนา รวมถึงเริ่มมีนักลงทุนเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อสร้างเป็นที่พักสำหรับเปิดเป็นธุรกิจบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านแม่ละนาได้เริ่มสร้างผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชนและสังคม เช่น ถ้ำแม่ละนา ซึ่งเป็นถ้ำที่สวยงาม มีทรัพยากรทางชีวภาพที่หายาก ได้มีความเสียหายเกิดขึ้น เป็นต้นว่า ไข่มุกถ้ำหายไบบางส่วน จำนวนปลาไม่มีตาซึ่งเป็นปลาเฉพาะถิ่นหายากเริ่มลดจำนวนลง พื้นที่ป่ารอบตัวถ้ำถูกตัดโค่น รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนบางส่วนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ชาวบ้านชุมชนบ้านแม่ละนาจัดประชุมและร่วมกันปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ จนได้ข้อสรุปว่าชาวบ้านในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นชุมชนจึงร่วมกันหาแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมถึงความเป็นอัตลักษณ์ทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเอาไว้ให้มีความยั่งยืน ทั้งนี้การจัดการการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบต่อ

6. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความคุ้มค่าของชุมชนบ้านแม่ละนา

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกชุมชนบ้านแม่ละนาตระหนักถึงความมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรต่างๆ ของชุมชน ทำให้ในเวทีการประชุมใหญ่เพื่อระดมความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีมติในการสร้างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยที่สมาชิกในชุมชนมีแนวคิดร่วมกันว่าการท่องเที่ยวของชุมชนจะเกิดความยั่งยืนนั้น ต้องสร้างให้ชุมชนมีความยั่งยืนก่อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งความยั่งยืนดังกล่าวนี้ต้องอาศัยอยู่บนแนวคิดการใช้ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ดังนั้นชุมชนแม่ละนาจึงร่วมกันจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ร่วมกันรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วิถีชีวิตของชุมชน สังคม วัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ให้ดำรงอยู่ เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวที่มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนที่เป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในทุกด้านให้เกิดความคุ้มค่าอย่างสูงสุด จากการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่ละนา ดังกล่าวเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า

อภิปรายผล

การศึกษา “การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ตามที่ได้นำเสนอผลการศึกษามาทั้งหมดข้างต้น สามารถนำเอาประเด็นสำคัญของผลการศึกษามาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักนิติธรรมของชุมชนบ้านแม่ละนาพบว่า ทางชุมชนได้มีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักนิติธรรม โดยสมาชิกชุมชนมีการเลือกตั้งตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ออกกฎระเบียบในการบริหารจัดการชุมชน รวมถึงการออกกฎระเบียบในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสมาชิกชุมชนให้การยอมรับและถือปฏิบัติ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของกิจฐเขต ไกรवास, อาภาภรณ์ สุขหอม และ นนทวัฒน์ สุขผล (2561, น. 141) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวแบบวิถีประชาธิปไตยของชุมชนต้นแบบ แม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านทำการออกกฎระเบียบในการจัดการการท่องเที่ยว และร่วมกับผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

2. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักคุณธรรมของชุมชนบ้านแม่ละนาพบว่า ทางชุมชนได้มีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักคุณธรรม โดยการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชนให้แก่สมาชิกตามข้อตกลงจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ อาภาภรณ์ สุขหอม (2560, น. 56) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่า ชุมชนมีการจัดการแบ่งสรรรายได้จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกตามมติข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในชุมชน และมีการจัดสรรเงินรายได้บางส่วนไปพัฒนาชุมชน รวมถึงจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืน

3. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความโปร่งใสของชุมชนบ้านแม่ละนาพบว่า ทางชุมชนได้มีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความโปร่งใส โดยมีการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างเปิดเผย ส่งเสริมให้สมาชิกร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ กิจฐเขต ไกรवास, อาภาภรณ์ สุขหอม และนนทวัฒน์ สุขผล (2561, น. 140-141) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวแบบวิถีประชาธิปไตยของชุมชนต้นแบบ แม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่า ชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้ร่วมประจักษ์รับทราบการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีการจัดประชุมเวทีใหญ่ของชุมชน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่สมาชิกในชุมชนให้รับทราบอยู่ตลอด

4. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่ละนาพบว่า ทางชุมชนได้มีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักการมีส่วนร่วม โดยผู้นำชุมชนพยายามสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในทุกชั้นตอน การดำเนินงาน มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งในกลุ่มย่อยและระดับ การประชุมเวทีใหญ่ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557, น. 650) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านโคกโคไกร จังหวัดพังงา ที่พบว่า ตัวผู้นำชุมชนได้มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืนและได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ แต่ผลการศึกษาดังกล่าวขัดแย้งกับการศึกษาของ วรณวิมล ภู่นาค (2558, น. 63) เรื่อง ศักยภาพชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา ที่พบว่า ชุมชนอัมพวายังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและยังไม่มีความร่วมมือกันเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน ทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยวในชุมชน สินค้าและบริการ และค่าครองชีพในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งเกิดปัญหาการขัดแย้งผลประโยชน์

5. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความรับผิดชอบต่อชุมชนบ้านแม่ละนาพบว่า ทางชุมชนได้มีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยสมาชิกชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อปกป้องชุมชนจากการที่นายทุนจะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรของส่วนรวม ดังนั้นชุมชนจึงได้มีแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในการแก้ปัญหาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชุมชนดั้งเดิมให้ยั่งยืน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาส ปันตบแต่ง และคณะ (2556, น. 64) เรื่อง การศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน ที่พบว่า สาเหตุของการตั้งกลุ่มของสมาชิกชุมชนก็เพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้นั้น ชุมชนต้องยั่งยืนก่อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

6. การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความคุ้มค่าของชุมชนบ้านแม่ละนาพบว่า ทางชุมชนได้มีการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักความคุ้มค่า โดยชุมชนมีความตระหนักถึงการมีทรัพยากรอย่างจำกัด จึงมีการลงมติในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวจะเกิดความยั่งยืนนั้นต้องสร้างให้ชุมชนมีความยั่งยืนก่อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาส ปันตบแต่ง และคณะ (2556, น. 64-65) เรื่อง การศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน ที่พบว่า ชุมชนมีแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนจึงได้ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นจัดให้มีเวทีประชุมใหญ่เพื่อระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ชุมชนอื่นที่ต้องการนำการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ ควรมีการเลือกตัวแทนชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการออกกฎระเบียบด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
2. ชุมชนอื่นที่ต้องการนำการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ ควรดำเนินการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมให้แก่สมาชิกชุมชนตามมติข้อตกลงร่วมกันของชุมชน

3. ชุมชนอื่นที่ต้องการนำการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ ควรดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ รวมถึงเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง
4. ชุมชนอื่นที่ต้องการนำการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ และร่วมแก้ปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างทั่วถึง
6. ชุมชนอื่นที่ต้องการนำการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ ควรดำเนินการรณรงค์สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความยั่งยืน
7. ชุมชนอื่นที่ต้องการนำการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ ควรดำเนินการสร้างความตระหนักในทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นไปอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวปี 2559*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <https://www.m-society.go.th>
- กิจฐเขต ไกรवास และคณะ. (มกราคม-มิถุนายน 2561). “การจัดการการท่องเที่ยวแบบวิถีประชาธิปไตยของชุมชนต้นแบบแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน.” *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 9(1), 134-145.
- ประภาส ปันตบแต่ง และคณะ. (2556). *การศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน*. กรุงเทพฯ : สภาพัฒนาการเมืองสถาบันพระปกเกล้า.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (กันยายน-ธันวาคม 2557). “การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านโคกไคร จังหวัดพังงา.” *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal SILPAKORN UNIVERSITY ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 7(3), 650-665.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542* เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 24-31.
- วรรณวิมล ภู่นาค. (มกราคม-เมษายน 2558). “ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 26(1), 63-74.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2561). *บ้านแม่ละนา*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561, จาก http://www.cbti.or.th/?ge=travel&travel_ge=show_travel&gen_lang=24012013140449&id_category=11072012170044#cube6
- อาณาจักร สุขหอม. (กรกฎาคม 2560). “การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน.” *รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ ครั้งที่ 7 มหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม....พลังขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา* . : 48-60.

การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย
HALAL TOURISM MANAGEMENT IN THE SOUTHERN ANDAMAN COAST OF THAILAND

อาภาภรณ์ สุขหอม¹
Arpaporn Sookhom¹
กิจจุฑา ไกรวาส¹
Kittachet Krivart¹

¹นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด 2 อันดับแรก ประกอบด้วย (1) จังหวัดภูเก็ต (2) จังหวัดกระบี่

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาล ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยการจัดการด้านสถานที่พักอาศัยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ และด้านสังคม การจัดการด้านอาหารมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 องค์ประกอบ คือ ด้านสถานที่ ด้านวัตถุดิบ ด้านอุปกรณ์และภาชนะ ด้านกระบวนการ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ และด้านสังคม การจัดการด้านการขนส่ง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ และด้านกระบวนการ และการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยว มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ

คำสำคัญ : การจัดการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยววิถีฮาลาล, ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

ABSTRACT

The objective of this study was to study Halal tourism management in the southern Andaman coast of Thailand by Documentary Research method. This study focused on Halal tourism management in Phuket province and Krabi province where are the two most popular tourist destinations in the southern Andaman coast of Thailand.

The results revealed that both of provinces have managed Halal tourism management in the southern Andaman coast of Thailand in accordance with Islamic provisions. Management issues as following: (1) residential management has four key elements: locations, staffs, services and social aspects (2) food management has seven key elements: places, raw materials, equipment and containers, processes, staffs, services, and social aspects (3) transportation management has three key elements: staffs, services, and processes (4) tourism management has 2 key elements: staffs and services.

Keywords : Tourism Management, Halal Tourism, the Southern Andaman Coast of Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวฮาลาล (Halal Tourism) เป็นหนึ่งในประเภทการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตอย่างมาก และถือว่าการจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ซึ่งชาวมุสลิมจะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ไม่ขัดต่อบัญญัติของศาสนาอิสลาม จากการสำรวจของสำนักวิจัยพิวของสหรัฐอเมริกา ระบุว่าปัจจุบันประชากรมุสลิมในโลกมีจำนวนมากถึงกว่า 1,600 ล้านคน หรือคิดเป็น 1 ใน 4 ของจำนวนประชากรโลกทั้งหมด และคาดว่าจะในปี พ.ศ. 2573 ประชากรมุสลิมจะเพิ่มขึ้นเป็น 1 ใน 3 ของประชากรโลก ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2559 มีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมทั่วโลกเดินทางท่องเที่ยวจำนวน 121 ล้านคน มีการใช้จ่ายเงินสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวสูงถึง 55 พันล้านเหรียญสหรัฐ และคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2563 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมจะเพิ่มขึ้นเป็น 156 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 10 ของจำนวนนักท่องเที่ยว (Pew Research Center, 2011) จึงทำให้นักท่องเที่ยวมุสลิมกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของหลายประเทศ

สำหรับประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมจากประเทศตะวันออกกลางเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2556 มีนักท่องเที่ยวจากชาติตะวันออกกลางเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 663,933 คน มีรายได้รวม 38,224.94 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยวตะวันออกกลางเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากถึง 690,000 คน (ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงการตลาด. ออนไลน์. 2560)) โดยสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม คือแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคของประเทศไทย พบว่า ภาคใต้เป็นภูมิภาคที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาตินิยมเดินทางไปท่องเที่ยวมากที่สุด และสร้างรายได้ให้แก่ประเทศมากที่สุดเช่นกัน โดยจังหวัดที่สร้างรายได้สูงสุดในภาคใต้ คือ จังหวัดภูเก็ต รองลงมาคือ จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นจังหวัดในกลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามัน โดยในปี 2560 ทำรายได้สูงถึง 391,880.14 ล้านบาท และ 93,986.60 ล้านบาท ตามลำดับ (กรมการท่องเที่ยว, 2560) การท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและโอกาสที่ดีด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่หลักของแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติทั่วโลก รวมทั้งนักท่องเที่ยวมุสลิมด้วย ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวมุสลิมที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามันใน 3 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวไทยมุสลิม นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอาเซียน และนักท่องเที่ยวมุสลิมตะวันออกกลาง โดยนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวที่ จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดกระบี่ สำหรับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมนิยมทำในช่วงเดินทางมาท่องเที่ยว ได้แก่ การเที่ยวชายหาดและหมู่เกาะต่าง ๆ (อรพรรณ จันทรอินทร์ และคณะ, 2556)

อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยจะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมุสลิมเดินทางมาท่องเที่ยวได้มากขึ้นจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวฮาลาลให้มีศักยภาพและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม ทั้งการให้บริการด้านโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร การเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว และบุคลากรผู้ให้บริการ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจว่าจังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย มีการจัดการการท่องเที่ยวฮาลาลอย่างไร จึงทำให้สามารถดำเนินการตามหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามจนเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวมุสลิมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งบทความนี้จะได้นำเสนอกระบวนการและวิธีการจัดการการท่องเที่ยวฮาลาลของจังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย อันเป็นการสนับสนุนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันและเพื่อจะได้นำไปปรับใช้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวฮาลาลในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การท่องเที่ยววิถีฮาลาล หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของชาวมุสลิมมุสลิม โดยไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลามและเป็นไปตามมาตรฐานฮาลาล ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง

การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาล หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการ และอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ทั้งในด้านสถานที่พักแรม ด้านอาหาร ด้านการขนส่ง และด้านแหล่งท่องเที่ยว โดยดำเนินการให้ถูกต้องตามบัญญัติของศาสนาอิสลาม และเป็นไปตามมาตรฐานฮาลาล

ฝั่งอันดามันของประเทศไทย หมายถึง พื้นที่ศึกษาในจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ประกอบด้วย กระบี่ และภูเก็ต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากทบทวนวรรณกรรมแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวและหลักการฮาลาลตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม สามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

ของประเทศไทย

1. การจัดการด้านสถานที่พักอาศัย
2. การจัดการด้านอาหาร
3. การจัดการด้านการขนส่ง
4. การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดข้างต้นการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ประกอบไปด้วย การจัดการใน 4 ด้าน คือ ด้านสถานที่พักอาศัย ด้านอาหาร ด้านการขนส่ง และด้านแหล่งท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในการดำเนินการวิจัย โดยเอกสารที่ทำการศึกษาเป็นเอกสารเกี่ยวกับวิธีการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ประกอบด้วย

1. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวฮาลาลฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม” โดย อรพรรณ จันทร์อิน และคณะ (2556)

2. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2560 “การรับรู้ระดับการให้บริการของนักท่องเที่ยวมุสลิมต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบฮาลาล ในจังหวัดกระบี่และภูเก็ต” โดย ธนินทร์ สังข์ดวง และ จิระนาถ รุ่งช่วง (2560)

3. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ “การศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในประเทศไทย” โดย ไพฑูริย์ ไกรพรศักดิ์ (2551)
4. รายงานการประชุมวิชาการและผลงานวิจัยระดับชาติ ราชชนกธรวิจัย ครั้งที่ 9 “การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของประเทศต้นแบบในอาเซียน” โดย อาภาภรณ์ สุขหอม (2561)
5. วิทยานิพนธ์ “การเสนอรูปแบบการจัดการบริการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม” โดย อรุณ บิลหลี (2554)
6. Master Card-Crescent Rating Global Muslim Travel Index 2017 (MasterCard & Crescent Rating, 2017)
7. International Research Journal of Applied and Basic Sciences 4 “Value Creation in Tourism: An Islamic Approach.” (Namin, A.A. Tajzadeh, 2013)
8. The Future of the Global Muslim Population: Projections for 2010-2030. (Pew Research Center, 2011)

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่คัดเลือกศึกษาคั้งนี้เป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด 2 อันดับแรก และมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามและมีชื่อเสียง ประกอบด้วย

1. จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ในภาคใต้ และอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน
2. จังหวัดกระบี่ เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวสูงที่สุดเป็นอันดับ 2 ในภาคใต้ และอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ใช้วิธีการจำแนกประเภท (Typological Analysis) ข้อมูลวิธีการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของพื้นที่ภาคใต้บริเวณฝั่งอันดามันของประเทศไทย จากนั้นจะใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของวิธีการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของพื้นที่ภาคใต้บริเวณฝั่งอันดามันของประเทศไทย

ผลการวิจัย

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยจะนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การจัดการด้านสถานที่พักอาศัย

การจัดการด้านสถานที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิม เพื่อการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการจัดการที่เป็นไปตามมาตรฐานฮาลาลใน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1.1 ด้านสถานที่ ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 1.1.1 ที่พักอาศัย ควรมีที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมปลอดภัยและไม่มียุทธศาสตร์
  - 1.1.2 มีสถานที่ที่เหมาะสมและมีสัญลักษณ์บอกทิศทางละหมาด

- 1.1.3 มีการออกแบบห้องพัก เช่น การวางเตียงนอน และห้องสุขา ไม่ให้หันไปทางทิศมักกะ
- 1.1.4 ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในที่พักอาศัย
- 1.1.5 มีการแบ่งแยกชั้นห้องพักระหว่างชาย-หญิง ที่เดินทางมาพักคนเดียว
- 1.1.6 ไม่มีรูปภาพ หรือประติมากรรมในการตกแต่งที่มีลักษณะคล้ายหรือเหมือนมนุษย์
- 1.1.7 ไม่มีในต์คลับหรือสิ่งบันเทิงที่ไม่เหมาะสมในโรงแรมที่พัก
- 1.1.8 ไม่บริการรายการทีวีที่ไม่เหมาะสมในโรงแรมที่พัก
- 1.1.9 ไม่ให้มีสถานที่เล่นการพนันภายในโรงแรมที่พัก
- 1.1.10 ไม่บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 1.2 ด้านบุคลากร ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 1.2.1 สถานที่พักอาศัยควรมีเครื่องแบบให้พนักงานที่มีความเหมาะสม
  - 1.2.2 บุคลากรควรมีสภาพดี มีสุขนิสัยดี ไม่เป็นโรคติดต่อ ไม่เป็นโรคผิวหนัง มีการตรวจสุขภาพพนักงานประจำปี
  - 1.2.3 บุคลากรต้องมีความเข้าใจเรื่องหลักการให้บริการ
  - 1.2.4 บุคลากรในสถานที่พักอาศัยต้องสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศเพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างน้อย 1 คน
- 1.3 ด้านการให้บริการ ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 1.3.1 ผู้ให้บริการด้านที่พักอาศัยจะต้องแต่งกายสะอาดเหมาะสม
  - 1.3.2 ผู้ให้บริการต้องต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมอันดีงามสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้
  - 1.3.3 การให้บริการต้องรวดเร็ว เรียบร้อย และสามารถให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้
  - 1.3.4 สถานที่ให้บริการจะต้องมีความสะอาดและปลอดภัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีมลพิษไม่มีสิ่งทำลายภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศและ มีสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ
- 1.4 ด้านสังคม ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 1.4.1 สถานที่พักอาศัยต้องมีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง
  - 1.4.2 สถานที่พักอาศัยไม่ระบายน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ
  - 1.4.3 สถานที่พักอาศัยควรมีบ่อพักน้ำเสีย หรือบ่อดักเศษอาหารและไขมันโดยตรง
  - 1.4.4 ไม่ดำเนินการอันใดที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อชุมชน
  - 1.4.5 ควรปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานในเรื่อง ค่าจ้าง สวัสดิการ และไม่ละเมิดการใช้แรงงานเด็ก
  - 1.4.6 หากต้องมีการใช้แรงงานต่างชาติต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย
  - 1.4.7 สถานที่พักอาศัยควรตั้งอยู่ในทำเลที่ตั้งที่ปลอดภัย และไม่มีมลพิษ มีมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัย
  - 1.4.8 มีการสร้างความสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมกับชุมชน
  - 1.4.9 มีการสนับสนุนผลิตภัณฑ์จากชุมชน และสนับสนุนอาชีพให้กับคนในชุมชน
  - 1.4.10 มีการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และมีข้อมูลเกี่ยวกับมัสยิดในบริเวณใกล้เคียง

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านสถานที่พักอาศัย ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ และด้านสังคม

2. การจัดการด้านอาหาร

การจัดการด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิม เพื่อการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการจัดการที่เป็นไปตามมาตรฐานฮาลาล ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ด้านสถานที่ ในส่วนของร้านอาหาร สถานที่เตรียม และสถานที่ปรุงอาหาร ต้องถูกต้องตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

2.1.1 ห้องครัวสำหรับปรุงอาหารฮาลาลต้องแยกออกจากครัวทั่วไปอย่างเด็ดขาด

2.1.2 หากเป็นสถานที่ที่เคยใช้ปรุงอาหารทั่วไปมาก่อนต้องล้างเครื่องครัวนั้นด้วยน้ำดิน

2.1.3 ไม่นำสิ่งที่ไม่ใช่อาหารฮาลาลเข้ามาในครัวฮาลาล

2.2 ด้านวัตถุดิบ วัตถุดิบและต้องผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการปรุงอาหารถูกตามหลักฮาลาลและได้รับการรับรองและมีเครื่องหมายฮาลาล

2.2.1 วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหารต้องมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ว่ามีกรรมวิธีเป็นไปตามหลักฮาลาล

2.2.2 กรรมวิธีการเชือดต้องเป็นไปตามหลักฮาลาล และต้องเป็นเนื้อสัตว์ที่ ศาสนาอิสลามอนุมัติเท่านั้น ไม่เป็นการทารุณสัตว์

2.2.3 เครื่องปรุงและวัตถุดิบต่างๆ ต้องมีเครื่องหมายฮาลาล และจัดเก็บแยกจากสิ่งที่ไม่ใช่ฮาลาล

2.3 ด้านอุปกรณ์และภาชนะ อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้ในร้านอาหารและใช้สำหรับปรุงอาหารต้องเป็นไปตามหลักฮาลาล

2.3.1 ภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหาร และใช้สำหรับใส่อาหารจะต้องไม่เป็นวัสดุที่มีอันตราย

2.3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตอาหารฮาลาลต้องไม่ปนเปื้อนกับสิ่งที่ไม่ใช่ฮาลาล

2.3.3 ภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหาร ต้องแยกจากภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารทั่วไป

2.4 ด้านกระบวนการ ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม

2.4.1 การจัดเตรียมอาหาร ภาชนะจัดเก็บ การปรุงอาหารการจัดเก็บอาหารที่ปรุงเสร็จ จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานการบริการฮาลาลที่กำหนดหรือไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม

2.4.2 การจัดเก็บเครื่องปรุง การล้างทำความสะอาดอุปกรณ์ และวัสดุที่ใช้ในการประกอบอาหาร จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานการบริการฮาลาลที่กำหนดหรือไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม

2.5 ด้านบุคลากร ต้องมีความเข้าใจในหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี

2.5.1 บุคลากรที่ให้บริการในร้านอาหารต้องเป็นชาวมุสลิม หากไม่ใช่ต้องมีความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับข้อปฏิบัติต่างๆ ของชาวมุสลิม

2.5.2 บุคลากรที่ให้บริการด้านปรุงอาหารต้องเป็นชาวมุสลิม

2.5.3 จัดให้มีการอบรมบุคลากรเพื่อให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามก่อนการให้บริการ

2.6 ด้านการให้บริการ ผู้ให้บริการของธุรกิจร้านอาหารฮาลาลควรมีการแต่งกายที่เหมาะสม

2.6.1 พนักงานเสิร์ฟควรสวมหมวก หรือเก็บผมให้เรียบร้อย

- 2.6.2 การต้อนรับนักท่องเที่ยวควรต้อนรับด้วยวัฒนธรรมอันดีงาม
- 2.6.3 พนักงานควรสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 1 คน
- 2.6.4 พนักงานควรให้บริการลูกค้าด้วยความรวดเร็วและกระตือรือร้น
- 2.6.5 ในร้านอาหารควรมีรายการอาหารพร้อมระบุราคาที่เป็นธรรม และตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อม

ที่ไม่มีมลภาวะ

- 2.7 ด้านสังคม ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 2.7.1 ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน
  - 2.7.2 ไม่มีการขายบริการทางเพศ
  - 2.7.3 ร้านอาหารควรมีการจัดการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐาน
  - 2.7.4 มีการจัดการของเสียหรือเศษอาหารภายในร้านอาหารให้เหมาะสม
  - 2.7.5 รักษาความสะอาดและจัดการสิ่งแวดล้อมภายในและโดยรอบสถานประกอบการให้ร่มรื่น
  - 2.7.6 มีการสร้างความสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมกับชุมชน
  - 2.7.7 มีการสนับสนุนผลิตภัณฑ์จากชุมชน และสนับสนุนอาชีพให้กับคนในชุมชน
  - 2.7.8 มีการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และมีข้อมูลเกี่ยวกับมัสยิดในบริเวณใกล้เคียง

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านอาหาร ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 7 องค์ประกอบ คือ ด้านสถานที่ ด้านวัตถุดิบ ด้านอุปกรณ์และภาชนะ ด้านกระบวนการ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ และด้านสังคม

3. การจัดการด้านการขนส่ง

การจัดการด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิม เพื่อการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการจัดการที่เป็นไปตามมาตรฐานฮาลาล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 3.1 ด้านบุคลากร ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 3.1.1 บุคลากรควรมีเครื่องแบบพนักงานที่มีความเหมาะสม สะอาดและสุภาพเรียบร้อย
  - 3.1.2 บุคลากรควรมีสุนัขหายดี ไม่มีสุนัขขี้สับ ไม่เป็นโรคติดต่อ ไม่เป็นโรคผิวหนัง มีการตรวจสุขภาพพนักงานประจำปี
  - 3.1.3 บุคลากรต้องมีความเข้าใจเรื่องหลักการให้บริการตามหลักศาสนาอิสลาม
  - 3.1.4 บุคลากรต้องสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศและภาษาที่ใช้สื่อสารกับชาวมุสลิมได้
- 3.2 ด้านการให้บริการ ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 3.2.1 การให้บริการรถยนต์โดยสารเดินทางต้องเป็นการให้บริการเฉพาะแบบฮาลาลเท่านั้น
  - 3.2.2 การให้บริการสายการบินต้องเป็นการให้บริการเฉพาะแบบฮาลาลเท่านั้น
  - 3.2.3 จัดให้มีสถานที่บนเครื่องบินหรือรถ ในการอำนวยความสะดวกในการละหมาด
  - 3.2.4 จัดตารางเวลาการเดินทางที่แน่นอนทั้งสายการบินและรถยนต์
  - 3.2.5 จัดให้มีคัมภีร์อัล-กุรอานในระหว่างเดินทาง
  - 3.2.6 จัดให้มีอาหารและเครื่องดื่มฮาลาลบริการบนสายการบิน หรือในรถโดยสารระหว่างทาง
  - 3.2.7 จัดให้มีห้องน้ำแบบฮาลาลในระหว่างการเดินทาง
- 3.3 ด้านกระบวนการ ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม
  - 3.3.1 การจัดการด้านการขนส่งต้องให้บริการเฉพาะแบบฮาลาล

3.3.2 มีการอบรมพนักงานที่คอยให้บริการ ให้มีความรู้และคามเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านการขนส่ง ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ และด้านกระบวนการ

4. การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิม เพื่อการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการจัดการที่เป็นไปตามมาตรฐานฮาลาล ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

4.1 ด้านบุคลากร ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม

4.1.1 มัคคุเทศก์ผู้ดูแลต้องมีความรู้ความเข้าใจในข้อปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม

4.1.2 มัคคุเทศก์ควรเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

4.2.3 มัคคุเทศก์ต้องสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศและภาษาที่ใช้สื่อสารกับชาวมุสลิมได้

4.2.4 มัคคุเทศก์ต้องแต่งกายเหมาะสมและสุภาพเรียบร้อย

4.2 ด้านการให้บริการ ต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลและไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม

4.2.1 แหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมจะไม่มีหรือไม่มีอยู่ใกล้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอื่น

4.2.2 มีการจัดแยกประเภทการให้บริการนักท่องเที่ยวมุสลิมอย่างชัดเจน

4.2.3 ทุกสถานที่ท่องเที่ยวจะมีเครื่องหมายฮาลาล เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เห็น และเกิดความมั่นใจในมาตรฐานของบริการ

4.2.4 ภายในสถานที่ท่องเที่ยวจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดไว้เฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิม อาทิ สถานที่ทำละหมาด ร้านอาหาร ห้องน้ำ เป็นต้น

4.2.5 มีสัญลักษณ์บอกทิศในการทำละหมาดและการแจ้งเตือนเรื่องเวลา

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านการขนส่งในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ ด้านบุคลากร ด้านการให้บริการ

อภิปรายผล

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด ตามที่ได้นำเสนอผลการศึกษามาทั้งหมดข้างต้น สามารถนำผลการศึกษาในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์มาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านสถานที่พักอาศัย ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านสถานที่ โดยที่พักอาศัยควรมีที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีสถานที่ละหมาดและมีสัญลักษณ์บอกทิศทางละหมาด มีการแบ่งแยกชั้นห้องพักระหว่างชาย-หญิงที่เดินทางมาพักคนเดียว ไม่มีสถานเริงรมย์ ไม่มีสถานบันเทิงการพนัน และไม่มีการตกแต่งด้วยปติมากรรมคล้ายหรือเหมือนมนุษย์ภายในที่พักอาศัย 2) ด้านบุคลากร ควรมีเครื่องแบบให้พนักงานที่มีความเหมาะสม มีสุขภาพดี เข้าใจเรื่องหลักการให้บริการตามหลักศาสนาอิสลาม ต้องสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ 3) ด้านการให้บริการ ต้องรวดเร็ว เรียบร้อย และ

สามารถให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงได้ และ 4) ด้านสังคม ต้องมีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน มีการสร้างความสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมกับชุมชน และมีการสนับสนุนผลิตภัณฑ์จากชุมชน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้นี้อสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพรรณ จันทร์อินทร์ และคณะ (2556) เรื่องการพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวฮาลาลฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม ที่พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมฮาลาลที่ต้องคำนึงถึงควรประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบ ด้านสถานที่ บุคลากร การกำจัดขยะมูลฝอย ความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อสังคม การให้บริการด้านสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์กับชุมชน นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาภาภรณ์ สุขหอม (2561) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของประเทศต้นแบบในอาเซียน ที่พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านสถานที่พักอาศัย ต้องมีการแบ่งแยกชั้นห้องพักระหว่างชาย-หญิงที่เดินทางมาพักคนเดียว แบ่งแยกพื้นที่ สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ระหว่างชาย-หญิง มีสัญลักษณ์บอกทิศในการทำละหมาดและการประกอบศาสนกิจ จัดให้มีสถานที่สำหรับทำละหมาด ไม่มีสถานเริงรมย์ สถานที่เล่นการพนัน และไม่มีการตกแต่งด้วยประติมากรรมคล้าย หรือเหมือนมนุษย์ ซึ่งการที่ผลการศึกษานี้สอดคล้องกันดังกล่าวอาจเนื่องมาจากต้นแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาล ในจังหวัดเชียงใหม่จัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลเป็นอย่างดี จึงทำให้การจัดการด้านสถานที่พักอาศัยได้มาตรฐาน ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

2. การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านอาหาร ที่พบว่า จังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 7 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านสถานที่ โดยห้องครัวสำหรับปรุงอาหารฮาลาลต้องแยกออกจากครัวทั่วไป และไม่นำสิ่งที่ไม่ใช่อาหารฮาลาล เข้ามาในครัวฮาลาล 2) ด้านวัตถุดิบ ต้องมาจากแหล่งที่เชื่อถือ มีกรรมวิธีเป็นไปตามหลักฮาลาล ต้องมีเครื่องหมายฮาลาล และจัดเก็บแยกจากสิ่งที่ไม่ใช่ฮาลาล 3) ด้านอุปกรณ์และภาชนะ ต้องไม่ปนเปื้อนกับสิ่งที่ไม่ใช่ฮาลาล และต้องแยก จากภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารทั่วไป 4) ด้านกระบวนการ การจัดเตรียมอาหาร ภาชนะ เครื่องปรุง และการล้างทำความสะอาดอุปกรณ์จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานการบริการฮาลาลที่กำหนดหรือไม่ขัดต่อ หลักศาสนาอิสลาม 5) ด้านบุคลากร บุคลากรที่ให้บริการในร้านอาหารต้องเป็นชาวมุสลิม หากไม่ใช่ต้องมีความเข้าใจอันดี เกี่ยวกับข้อปฏิบัติต่างๆ ของชาวมุสลิม 6) ด้านการให้บริการ พนักงานเสิร์ฟควรสวมหมวก หรือเก็บผมให้เรียบร้อย และควรให้บริการลูกค้าด้วยความรวดเร็วและกระตือรือร้น และ 7) ด้านสังคม ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน ไม่มีการขายบริการทางเพศ มีการจัดการของเสียหรือเศษอาหารภายในร้านอาหารให้เหมาะสม มีการสร้างความสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมกับชุมชน และมีการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับผล การศึกษาของ อรพรรณ จันทร์อินทร์ และคณะ (2556) เรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวฮาลาลฝั่งทะเลอันดามัน ของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม ที่พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจอาหารฮาลาล ที่ต้องคำนึงถึงควรประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านสถานที่ วัตถุดิบที่ใช้/ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ กระบวนการ บุคลากรภาชนะ/อุปกรณ์ที่ใช้ งาน การกำจัดขยะมูลฝอย ความปลอดภัย การให้บริการ ความรับผิดชอบต่อสังคม การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์กับชุมชน นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังมีความสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ อาภาภรณ์ สุขหอม (2561) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของประเทศต้นแบบในอาเซียน ที่พบว่า ภายในร้านอาหารจะให้บริการเฉพาะอาหารและเครื่องดื่มที่ผ่านกระบวนการผลิตถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม มีการแยกครัว วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบสำหรับอาหารฮาลาลออกจากครัวทั่วไป รวมทั้งวิธีการจัดหาวัตถุดิบและอุปกรณ์ และกรรมวิธีการปรุงอาหารจะต้องเป็นไปตามหลักฮาลาล ไม่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ และพนักงานที่ให้บริการ ต้องเป็นชาวมุสลิม หรือเป็นผู้มีความเข้าใจในข้อปฏิบัติของชาวมุสลิมเป็นอย่างดี ซึ่งการที่ผลการศึกษามีความสอดคล้องกัน ดังกล่าวอาจเนื่องมาจาก หลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามโดยเฉพาะในด้านอาหารการกินนั้นค่อนข้างมีความเคร่งครัด

ทั้งในส่วนของสถานที่ประกอบอาหาร วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ กรรมวิธีการประกอบอาหาร ผู้ปรุงอาหารและพนักงานบริการ จะต้องเป็นไปตามหลักคำสอนของศาสนา

3. การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านการขนส่ง ที่พบว่า จังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านบุคลากร ควรมีรูปแบบพนักงานที่มีความเหมาะสม สะอาดและสุภาพเรียบร้อย มีความเข้าใจเรื่องหลักการให้บริการตามหลักศาสนาอิสลาม และสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศและภาษาที่ใช้สื่อสารกับชาวมุสลิมได้ 2) ด้านการให้บริการ การให้บริการรถยนต์โดยสารและสายการบินต้องเป็นการให้บริการเฉพาะแบบฮาลาลเท่านั้น จัดให้มีสถานที่อำนวยความสะดวกในการละหมาดรวมทั้งการให้บริการอาหาร เครื่องดื่ม สื่อบันเทิงและบริการอื่นๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และ 3) ด้านกระบวนการ การจัดการด้านการขนส่งต้องให้บริการเฉพาะแบบฮาลาล และมีการอบรมพนักงานที่คอยให้บริการ ให้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม สอดคล้องกับ อรุณ บิลหาลี (2554) เรื่องการเสนอรูปแบบการจัดการบริการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ที่ว่า การเดินทางของชาวมุสลิมจะคำนึงถึงสิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ก่อนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว และสอดคล้องกับผลการศึกษาของอาภาภรณ์ สุขหอม (2561) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของประเทศต้นแบบในอาเซียน ที่พบว่า การจัดการด้านการขนส่ง มีการจัดยานพาหนะให้เป็นไปตามมาตรฐานฮาลาล มีการอำนวยความสะดวกและแจ้งเวลาทำละหมาด มีการให้บริการอาหาร เครื่องดื่ม สื่อบันเทิงและบริการอื่นๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งการที่ผลการศึกษามีความสอดคล้องกันดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวของชาวมุสลิมนั้น การให้บริการด้านการขนส่ง อาทิ สายการบิน รถยนต์โดยสาร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ดังนั้นในทุกพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แสดงว่าจำเป็นต้องมีมาตรฐานการจัดการด้านการขนส่งเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม

4. การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ทั้ง 2 จังหวัด มีการดำเนินการตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านบุคลากร มุคคุเทศก์ผู้ดูแลต้องมีความรู้ความเข้าใจในข้อปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม ต้องแต่งกายเหมาะสมและสุภาพเรียบร้อย และต้องสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศและภาษาที่ใช้สื่อสารกับชาวมุสลิมได้ 2) ด้านการให้บริการ แหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมจะไม่มีหรือมีอยู่ใกล้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอื่น จะมีการจัดแยกประเภทการให้บริการนักท่องเที่ยวมุสลิมอย่างชัดเจน มีสัญลักษณ์บอกทิศในการทำละหมาดและมีการแจ้งเตือนเรื่องเวลา และทุกสถานที่ท่องเที่ยวจะมีเครื่องหมายฮาลาล เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เห็น และเกิดความมั่นใจ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์ (2551) เรื่องการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในประเทศไทย ที่พบว่า การเดินทางของชาวมุสลิมที่ไม่ควรไปเยือนจะเป็นในส่วนของเรื่องสถานที่ วัตถุอาคารต่างๆ การกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการเยี่ยมชมสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอื่นๆ นอกเหนือจากศาสนาอิสลาม ซึ่งการเยี่ยมชมสิ่งปลูกสร้างหรือธรรมชาติ สามารถกระทำได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาภาภรณ์ สุขหอม (2561) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของประเทศต้นแบบในอาเซียน ที่พบว่า การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยว มีการแยกประเภทการให้บริการนักท่องเที่ยวมุสลิมไว้อย่างชัดเจน และในทุกแหล่งท่องเที่ยวจะมีเครื่องหมายฮาลาลติดไว้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจ ซึ่งการที่ผลการศึกษามีความสอดคล้องกันดังกล่าวเนื่องมาจากการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมนั้นจะเลือกสถานที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวมุสลิมและไม่ขัดต่อศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาตามที่ได้นำเสนอไปข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ขยายผลในการจัดการการท่องเที่ยววิถีอิสลามตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของประเทศไทยได้ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยและพื้นที่อื่นๆ ควรนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาแผนการท่องเที่ยว เพื่อการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในการขยายตัวของการท่องเที่ยววิถีฮาลาล
2. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและให้ความสำคัญในการปรับปรุงการให้บริการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของประเทศไทยด้านการขนส่ง และด้านแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลามเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการขยายตัวของการท่องเที่ยววิถีฮาลาล
3. รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร บริษัทขนส่ง บริษัททัวร์ ได้มีการปรับปรุงรูปแบบการให้บริการ โดยนำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลมาปฏิบัติเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิม
4. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอยู่แล้วในปัจจุบัน ควรนำข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ปรับปรุงการให้บริการในส่วนที่ยังไม่สามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานฮาลาล
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการ ควรส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้การให้บริการตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้สามารถให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเป็นไปตามมาตรฐานฮาลาล

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2560). *รายงานสรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว 2560*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2560. *ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงการตลาด*. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2560, จาก marketingdatabase.tat.or.th/main.php?filename=index
- ณินทร์ สังขดวง และ จิระนาถ รุ่งช่วง. (2560). “การรับรู้ระดับการให้บริการของนักท่องเที่ยวมุสลิมต่อการจัดการการท่องเที่ยวแบบฮาลาล ในจังหวัดกระบี่และภูเก็ต”. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 3(1), 135-168.
- ไพฑูริย์ ไกรพรศักดิ์. (2551). *การศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในประเทศไทย*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อรพรรณ จันทร์อิน และคณ. (2556). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวฮาลาลฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อรุณ บิลลาลี. (2554). *การเสนอรูปแบบการจัดการบริการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อาภาภรณ์ สุขหอม. (2561). “การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลของประเทศต้นแบบในอาเซียน”. ใน *การประชุมวิชาการและเสนอผลงานระดับชาติ ราชนครินทร์วิจัย ครั้งที่ 9* หน้า 419-432. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

MasterCard & Crescent Rating. (2017). *Master Card-Crescent Rating Global Muslim Travel Index 2017*. Retrieved February 5, 2018, from : skift.com/wp-content/uploads/2018/03/Master-Card-Muslim-Index.pdf

Namin, A.A. Tajzadeh. (2013). “Value Creation in Tourism: An Islamic Approach.” *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 4,1252-1264.

Pew Research Center. (2011). *The Future of the Global Muslim Population: Projections for 2010-2030*. Retrieved from http://www.euro-muslims.eu/future_global.pdf

การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม
COMMUNICATION MANAGEMENT IN ELDERLY CARE OF KHAOPRANGAM SUBDISTRICT MUNICIPALITY

สิงห์ สิงห์ขจร¹ วรวุฒิ พึ่งพัก² และ รัตนา บุญอ่วม³
Singh Singkhajorn¹ Worawut Phungphak² and Ratana Bunuum³

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์การ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

²หัวหน้ากลุ่มการวิจัยและการพัฒนาระบบเครือข่าย สำนักงานสนับสนุนและส่งเสริมวิชาการ 8
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

³อาจารย์ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์การ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาบริบทการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม 2) เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนของภาครัฐ และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ตัวแทนของภาครัฐ และตัวแทนของภาคประชาชนจำนวน 10 คน แบ่งเป็นตัวแทนของภาครัฐจำนวน 5 คนและตัวแทนของภาคประชาชนจำนวน 5 คน รวมเป็นจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่รับจากการสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) การดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีการจัดแบ่งเป็นผู้สูงอายุติดเตียง และผู้สูงอายุติดบ้านมีโครงการบ้านต้นแบบสุขภาวะผู้ป่วยเรื้อรังและผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุติดสังคมโดยมีโครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุครบวงจร 2) การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม ส่วนของการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงและผู้สูงอายุติดบ้านมีการจัดการการสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์มือถือที่เพียงกดปุ่มเดียวที่ส่งสัญญาณไปศูนย์รับแจ้งเหตุซึ่งตั้งอยู่ภายในเทศบาลได้รับแจ้งเหตุจะใช้ระบบคอมพิวเตอร์ตรวจสอบข้อมูลประวัติผู้ป่วยสูงอายุที่โทรขอความช่วยเหลือ พร้อมทั้งแสดงตำแหน่งที่ตั้งของบ้านผู้ป่วยสูงอายุจากนั้นรถแพทย์ฉุกเฉินจะเดินทางมาถึงภายในไม่เกิน 5 นาที เพื่อส่งต่อสถานพยาบาลต่อไป และการมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยมีการลงพื้นที่ดูแลผู้สูงอายุ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ผู้สูงอายุติดสังคมมีการจัดการการสื่อสารโดยใช้โรงเรียนปทุมวิไลเป็นศูนย์กลางในการรวมตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆมีการสื่อสารระหว่างกลุ่มในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : การจัดการการสื่อสาร, การดูแลผู้สูงอายุ, เทศบาลตำบลเขาพระงาม

ABSTRACT

The objection of this research is to study 1) To study the context of elderly care of Khaoprangam subdistrict municipality. 2) To Study the communication management in elderly care of Khaoprangam subdistrict municipality. This was a qualitative research based on a sample

of 5 government staff of Khaoprangam subdistrict municipality and 5 Community leaders of Khaoprangam subdistrict municipality. Who know about elderly care of Khaoprangam subdistrict municipality. The sample was selected through purposive sampling. Data were collected using an in-depth interview form and analyzed using content analysis. The results found: 1) The context of elderly care of Khaoprangam subdistrict municipality divided into the elderly, the bed and the elderly are home have projects excellent happy home ward Khaoprangam subdistrict municipality. The elderly are socially connected have the center for quality of life for the elderly 2) communication management in elderly care of Khaoprangam subdistrict municipality projects municipality excellent happy home ward Khaoprangam subdistrict municipality are managed by one-touch mobile phones that send a signal to the notification center located within the municipality, prompting them to use the computer system. Check out the history of elderly patients who call for help. The emergency doctor will arrived with in 5 minutes to the hospital. There are 3 time's week health care workers are assigned to take care of the elderly. Elderly people with social communication management are using the Patchimwai school as the center for the integration of the elderly to create activities. There is communication between groups to transmit information related to activities related to the elderly.

Keyword : communication management, elderly care, Khaoprangam subdistrict municipality

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การถ่ายโอนภารกิจด้านผู้สูงอายุจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เบื้องต้นผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์คนชรา ศูนย์บริการทางสังคม นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการจ่ายเงินสมทบให้กับกองทุน สปสช. ทั้งในกองทุนระดับตำบลและเทศบาล และกองทุนส่งเสริมเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพระดับจังหวัด ซึ่งผู้สูงอายุสามารถใช้บริการดูแลสุขภาพจากกองทุนดังกล่าวได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มทั้งด้านการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์บริการผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีความใกล้ชิดและมีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับประชาชนในชุมชน การจัดสวัสดิการสังคมก็เป็นระบบที่มีขอบเขต กว้างขวางครอบคลุมหลายๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้คนจำนวนมาก เพื่อเป้าหมายในการจัดสวัสดิการสังคมให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพ สูงสุดให้กับคนในสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่และภารกิจในการดูแลและการจัด บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน ในการจัดการดูแลกิจการหลายๆ ด้าน การจัดการระบบ สาธารณูปโภค การจัดการดูแลรักษาระบบ สิ่งแวดล้อม การจัดการการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น อำนาจหน้าที่และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับภาคประชาชนเป็นอย่างมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหลักในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ คือ เบื้องต้นผู้สูงอายุ เบื้องต้นผู้พิการ และประสานการจัดสวัสดิการตามปัญหาความเดือดร้อนกรณีต่างๆ บทบาทรองคือ สนับสนุนการรวมกลุ่ม/จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ รวมไปถึงสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานในการจัดกิจกรรม ทักษะศึกษา วันผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ จัดหาเครื่องออกกำลังกายและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้กับชุมชน รวมทั้งจัดอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมการใช้ของเครื่องใช้ต่างๆ และจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพร่วมกับโรงพยาบาล

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุแล้ว (Aging Society) ตั้งแต่พ.ศ. 2547 โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุ (วัย 60 ปีขึ้นไป) เกินร้อยละ 10 ของประชากร อย่างไรก็ตาม การจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Absolute Aged Society) ก็ต่อเมื่อมีสัดส่วนประชากรวัย 60 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 20 ของประชากรตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่ผู้สูงอายุ (Older person) หมายถึงประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2 ระดับ สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 3. ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ และในปี 2565 จะเป็นปีแรกที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ มีจำนวนประชากรสูงอายุมากกว่าประชากรวัยเด็ก ก่อนจะเข้าสู่ปี 2565 ที่ไทยจะมีประชากรผู้สูงอายุจำนวนสูง ถึง 13.6 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.5 โดยผู้สูงอายุ สามารถแบ่งตามหลักการช่วยตนเองในกิจวัตรประจำวัน (Activity Daily Living : ADL) 1. กลุ่มที่ช่วยตนเองได้ดี (ดีดสังคม) สุขภาพทั่วไปดีช่วยเหลือตนเองได้ อาจมี โรคเรื้อรัง แต่ควบคุมได้ เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ช่วยเหลือคนอื่นได้ 2. กลุ่มที่พอช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (ดีดบ้าน) ช่วยตนเองได้ในบางเรื่อง ต้องการการช่วยเหลือบางส่วน อาจมีโรคเรื้อรัง และโรคที่มีผลต่อการเคลื่อนไหว มีความจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม 3. กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ (ดีดเตียง) ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้มีโรคประจำตัวหลายโรค มีโรคแทรกซ้อน หรือเจ็บป่วยระยะสุดท้าย ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้

เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีการจัดโครงการบ้านต้นแบบสุขภาพผู้ป่วยเรื้อรังและผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลเขาพระงาม จังหวัดลพบุรี (Excellent Happy Home Ward Kao PraNgam Tessaban Lopburi) โดยมีสหวิชาชีพดูแลผู้ป่วยติดเตียงให้มีกำลังใจและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งมีจุดเด่นก็คือ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ โดยเชื่อมต่อระบบสัญญาณโทรศัพท์และการติดตั้งกล้อง CCTV ในชุมชน และเชื่อมสัญญาณกับศูนย์ปฏิบัติการของเทศบาลที่สามารถเชื่อมโยงกับลูกข่ายที่เป็นอาสาสมัครในชุมชน ที่มีระบบสัญญาณ GPS แจ้งจุดพิกัด สามารถตรวจสอบจุดเกิดเหตุได้ทันที เข้าให้การช่วยเหลือผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว จนทำให้เทศบาลตำบลเขาพระงาม ได้รับรางวัล United Nations Public Service Awards (UNPSA) ประจำปี 2560 จากสหประชาชาติ (ยูเอ็น) ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในสาขานวัตกรรมและความเป็นเลิศในการให้บริการด้านสุขภาพของภูมิภาคเอเชีย และเอเชียแปซิฟิก โครงการดังกล่าวเป็นนวัตกรรมบ้านต้นแบบสุขภาพผู้ป่วยเรื้อรังและผู้สูงอายุ ที่ช่วยยกระดับสุขภาพผู้ป่วยเรื้อรังและผู้สูงอายุที่ติดเตียงที่มีความพร้อมและสมัครใจให้ได้รับบริการด้านสุขภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ เป็นการผสมผสานแนวคิดเรื่องที่อยู่อาศัย สุขภาวะ และการจัดการเชิงพื้นที่และเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน จะเห็นได้ชัดจากการที่ผู้ป่วยติดเตียงหลายรายมีสุขภาพดีขึ้น บางรายก็สามารถกลับมาเดินได้อีก ความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีพร้อม ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

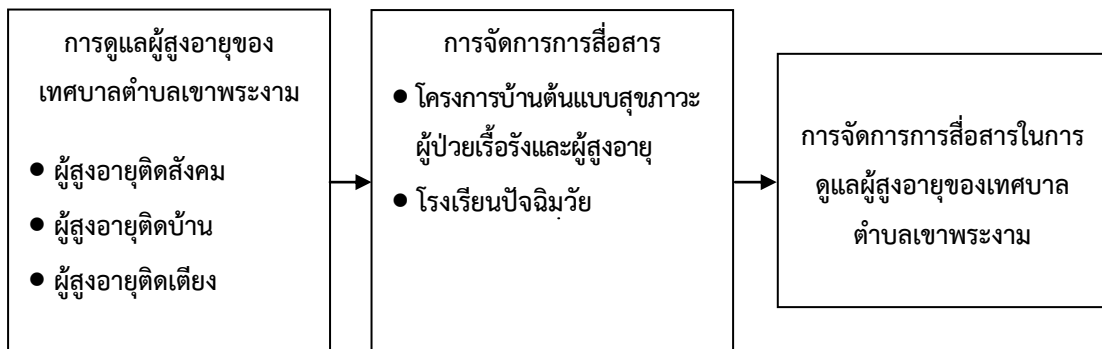
1. เพื่อศึกษาบริบทของการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม
2. เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การดูแลผู้สูงอายุ หมายถึง การทำให้ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีให้มีความสุขมีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี การจัดการการสื่อสาร หมายถึง วิธีการทำให้เกิดความสำเร็จในการติดต่อกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองได้ดี กลุ่มผู้สูงอายุที่พอช่วยเหลือตนเองได้บ้าง และกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

บริบทของการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม หมายถึง สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลเขาพระงาม ในการปฏิบัติการกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี

กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ตัวแทนของภาครัฐ และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนของภาครัฐ และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของภาครัฐ และตัวแทนของภาคประชาชนจำนวน 10 คน แบ่งเป็นตัวแทนของภาครัฐจำนวน 5 คนและตัวแทนของภาคประชาชนจำนวน 5 คน รวมเป็นจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์ อย่างละเอียดตามกรอบแนวคิดการวิจัยโดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้ถูกสร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายปิดและแบบสอบถามปลายเปิดซึ่งประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วนโดยมีเนื้อหาในแต่ละส่วน ดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับบริบทของการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบและแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยอีกจำนวน 5 คน สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ เทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดำเนินการโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับเก็บรวบรวมตัวอย่างจำนวน 10 คน ใช้ระยะเวลา 2 วัน ระหว่างวันที่ 26 เมษายน 2561 ถึง วันที่ 27 เมษายน 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การสร้างข้อสรุปโดยใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีเป็นฐานหลักในการวิเคราะห์เพื่อนำข้อค้นพบเบื้องต้นมาพิจารณาว่าสอดคล้องกับทฤษฎีใดหรือไม่ แล้วจึงอภิปรายผลตามข้อค้นพบที่ได้จากการเปรียบเทียบ และยืนยัน

ผลการวิจัย

1. บริบทของการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม

การดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีการแบ่งกลุ่มของผู้สูงอายุดังต่อไปนี้ ผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองได้ดี (ผู้สูงอายุติดสังคม) ผู้สูงอายุที่พอช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (ผู้สูงอายุติดบ้าน) ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ (ผู้สูงอายุติดเตียง) มีการจัดแบ่งเป็นผู้สูงอายุติดเตียงและผู้สูงอายุติดบ้านมีโครงการบ้านต้นแบบสุขภาพผู้ป่วยเรื้อรังและผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุติดสังคมโดยมีโครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุครบวงจร ผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลเขาพระงามมีการสำรวจประชากรมีผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 11 ก็คือเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสังคมระดับตำบลแล้วก็เป็นระดับประเทศด้วย ซึ่งเป็นภารกิจของเทศบาลตำบลเขาพระงาม มีส่วนในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุ เมื่อสังคมก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วมีสิ่งสำคัญคือจะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุในตำบลมีความสุข มีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ที่สำคัญทางเทศบาลตำบลเขาพระงามมีการลงไปสำรวจเรื่องของความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในตำบล สิ่งที่สะท้อนกลับมาในเรื่องของผู้สูงวัยนั้นคืออยู่ติดอยู่กับบ้านจะว่างงานก็จะมีปัญหาในเรื่องของรายได้ นอกจากเรื่องของสวัสดิการที่ทางเทศบาลตำบลเขาพระงามช่วยเหลือคือ ฤกษ์ชีพผู้สูงอายุ ที่มอบให้ในแต่ละเดือน ผู้สูงอายุก็อยากมีรายได้เสริมพิเศษขึ้นมาอีก ทางเทศบาลตำบลเขาพระงามมีนโยบายที่อยากจะทำให้ผู้สูงอายุ นอกจากมีสุขภาพที่ดี การส่งเสริมในเรื่องของกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ที่มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี ทางเทศบาลตำบลเขาพระงามมีกิจกรรมเสริมให้เขาร้านวันวานเป็นร้านกาแฟให้ผู้สูงอายุนั้นได้มาเข้าร่วมเกี่ยวกับงานฝีมืออาชีพเพื่อเสริมรายได้ให้กับผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่เทศบาลดำเนินการตามหน้าที่แล้วก็เรื่องของการดูแลสุขภาพ เรื่องของจิตใจทางเทศบาลตำบลเขาพระงามก็มีโครงการในเรื่องหน้าต่างๆที่จะส่งเสริม

การจัดการการดูแลผู้สูงอายุที่สำคัญที่สุดก็คือแบ่งประเภทกลุ่มผู้สูงอายุ มีกิจกรรมของผู้สูงอายุทั้งที่เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียงดังนั้นกลุ่มปกติก็จะมีกิจกรรมที่นำผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมาทำกิจกรรมเช่นให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนผู้สูงอายุที่มีความชำนาญเรื่องดนตรีไทย เรื่องภาษาอังกฤษที่ผู้สูงอายุเคยเป็นคุณครูเก่าเกษียณ มีการนันทนาการต่างๆ ก็จะมีการมาทำงานร่วมกันจนมาเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งเทศบาลตำบลเขาพระงามใช้ชื่อว่าโรงเรียนปงฉิมวิทยวิทยา มีการนำกลุ่มผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมอยู่ด้วยกันในทุกๆ เดือน ก็จะทำให้ประชาชนผู้สูงอายุมีการนำผู้สูงอายุมารวมกันเพื่อทำงานร่วมกันจะมาแล้วให้ฟังว่าเดือนนี้ทำอะไรแล้วผู้สูงอายุต้องการให้ทำกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางไหนหรือต้องการร้องเรียนเรื่องอะไร ทำกิจกรรมก็จะมาฟังกันเพื่อให้ผู้สูงอายุนั้นมีส่วนร่วมดำเนินการกันการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระงามในทิศทางใด ผู้สูงอายุในแต่ละเดือนที่โรงเรียนเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างสุขภาพจิตให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะกันก็เป็นเรื่องของสังคมผู้สูงอายุเป็นการสร้างให้ผู้สูงอายุได้มาเรียนรู้ร่วมกันเกิดความรักความสามัคคีในการที่จะพัฒนาต่อยอดไปให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ในอนาคตผู้สูงอายุจะมากขึ้นจะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุนั้นได้มีส่วนร่วมช่วยพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระงาม สิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมการประชาคมผู้สูงอายุจะมาร่วมประชุม สิ่งที่จะช่วยพัฒนาได้ก็คือกลุ่มผู้สูงอายุ จากความร่วมมือที่ผ่านมาเทศบาลตำบลเขาพระงามจัดทำโครงการหรือประชาคมผู้สูงวัยก็จะมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระงามในหลายๆ เรื่อง ตรงนี้ก็ถือว่าเป็นจุดเด่นตรงนี้มีมาช่วยพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระงามในเรื่องต่างๆ เวลาเทศบาลตำบลเขาพระงามมีงานหรือกิจกรรมต่างๆก็จะได้รับความร่วมมือจากผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

2. การศึกษาการจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม

การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม ส่วนของการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงและผู้สูงอายุติดบ้านมีเทศบาลตำบลเขาพระงาม ร่วมกับ บริษัท TOT จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินการจัดโครงการการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชน (Home Ward) และบริการการช่วยเหลือผ่านทางโทรศัพท์ (TOT Help care center) เทศบาลตำบลเขาพระงาม เล็งเห็นถึงความสำคัญในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยติดเตียงและผู้พิการที่ถูกทอดทิ้งให้ดำเนินชีวิตอยู่ที่บ้านตามลำพัง อีกทั้งปัญหาการเข้าถึงการบริการด้วยเหตุภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ภาวะทุพพลภาพ และการพึ่งพา รวมถึงความยากจนและระบบเกื้อหนุนทางสังคม โดยเฉพาะเมื่อโรงพยาบาลการส่งผู้ป่วยกลับบ้านจำเป็นต้องมีการติดตามดูแลผู้ป่วยโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงควรอย่างยิ่งที่จะเร่งการทำงานเชิงรุกในชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดูแลและกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยมีการบริการช่วยเหลือผ่านทางโทรศัพท์ (TOT Help care center) และมีบุคลากรสาธารณสุขออกเยี่ยมบ้านติดตามแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง การจัดการการสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์มือถือที่เพียงกดปุ่มเดียวก็ส่งสัญญาณไปศูนย์รับแจ้งเหตุซึ่งตั้งอยู่ในเทศบาลได้รับแจ้งเหตุจะใช้ระบบคอมพิวเตอร์ตรวจสอบข้อมูลประวัติผู้ป่วยสูงอายุที่โทรขอความช่วยเหลือ พร้อมทั้งแสดงตำแหน่งที่ตั้งของบ้านผู้ป่วยสูงอายุ จากนั้นรถแพทย์ฉุกเฉินจะเดินทางมาถึงภายในไม่เกิน 5 นาที เพื่อส่งต่อสถานพยาบาลต่อไป และการมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยมีการลงพื้นที่ดูแลผู้สูงอายุ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ การจัดการการสื่อสารของการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงและผู้สูงอายุติดบ้านที่เทศบาลตำบลเขาพระงามมีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาดำเนินการเป็นวิธีการที่สามารถจะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างรวดเร็ว

ผู้สูงอายุติดสังคมมีการจัดการการสื่อสารโดยใช้โรงเรียนปัจฉิมวัยเป็นศูนย์กลางในการรวมตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ มีการสื่อสารระหว่างกลุ่มในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การรวมตัวชมรมผู้สูงอายุเป็นจุดเริ่มต้นแต่การเป็นชมรมอย่างเดียวนั้นมันเหมือนกับว่าไม่สามารถตอบสนองกิจกรรมหรือความต้องการความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุได้เลยเป็นที่มาของการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุโรงเรียน หรือโรงเรียนปัจฉิมวัย ซึ่งโรงเรียนปัจฉิมวัยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพให้ผู้สูงอายุได้มีความรู้ มีทักษะต่างๆ มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นเรื่องคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ อาชีพเสริม งานฝีมือต่างๆ มากกว่าการเป็นเพียงชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนปัจฉิมวัยหรือโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2557 จุดประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุที่เป็นผู้สูงอายุติดสังคมและกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้านได้มีกิจกรรมทางสังคม โดยการตั้งโรงเรียนก็ผ่านมาจากชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเขาพระงาม ผู้สูงอายุบางคนอาจจะมีความรู้ มีภูมิปัญญาชาวบ้านหรือเรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็ให้ไปสอนที่โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเขาพระงาม ในขณะเดียวกันนักเรียนเทศบาลตำบลเขาพระงาม ก็ได้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ โดยตั้งเป็นห้องเรียนจำลอง คือต้องการให้เด็กนักเรียนอนุบาลได้รู้ว่าวิถีชีวิตของผู้สูงอายุแต่ละคนมีลักษณะอย่างไร การนำแว่นตาชนิดพิเศษที่ใส่เข้าไปคนสายตาก็มองเห็นสื่ออ่านไม่ค่อยชัดก็ทำให้รู้ว่า ผู้สูงอายุสายตาคืออะไร เครื่องรดแขนรดข้อ จะเดินไม่ค่อยสะดวก นั่นก็แสดงว่าสุขภาพของผู้สูงอายุมีการสึกหรอไปตามวัย การปีบการนวด การอาบน้ำให้ผู้สูงอายุเพื่อจะได้ช่วยผู้สูงอายุได้ในวันข้างหน้า ผู้สูงอายุได้เรียนรู้เรื่องการเพิ่มความสูงในเรื่องคอมพิวเตอร์ทำให้สามารถเข้าอินเทอร์เน็ตสามารถใช้แอปพลิเคชันไลน์ทำให้ผู้สูงอายุมีการตั้งกลุ่มในแอปพลิเคชันไลน์เพื่อพูดคุยทำให้มีความสามัคคีมีการสร้างสภาพจิตใจที่ดี โรงเรียนปัจฉิมวัยเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความใกล้ชิดระหว่างครอบครัว การจัดการการสื่อสารของการดูแลผู้สูงอายุสังคมที่เทศบาลตำบลเขาพระงามมีการนำกิจกรรมให้ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องโดยใช้การสื่อสารผ่านกิจกรรมของโรงเรียนปัจฉิมวัยมีการนัดหมายว่าจะเจอกันที่ไหนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อจะรวมกันมาเพื่อออกรถทางเทศบาลตำบลเขาพระงามมารับไปโรงเรียนและร้านวันวานที่เป็นที่ผู้สูงอายุมาฝึกอาชีพเพื่อเสริมรายได้ให้กับผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลเขาพระงาม

อภิปรายผล

การจัดการการสื่อสารของการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงและผู้สูงอายุติดบ้านที่เทศบาลตำบลเขาพระงามมีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาดำเนินการทำให้เป็นวิธีการที่สามารถจะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างรวดเร็ว โรงเรียนปัจฉิมวัยเป็นศูนย์กลางในการรวมตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆมีการสื่อสารระหว่างกลุ่มในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดแพร่ (ภูมิวัฒน์ พรวนสุข, 2558) ด้านสังคม พบว่าปัญหาการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดแพร่ ด้านสังคม โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ใน ระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ไร้ที่พึ่งพิงเป็นการชั่วคราว รองลงมาได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ และยิ่งสอดคล้องกับกระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลมาบแค (เพ็ญจันทร์ สิทธิปริษาชาญ, ปนัดดา ปริญญา และญาณิศา โชติเกศคาม, 2555) พบว่ากระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การสร้างทีมแกนนำซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน เริ่มตั้งแต่การค้นหาแกนนำการเปิดโอกาสการเข้าร่วมแบบจิตอาสา การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) กระบวนการค้นหาปัญหาและความต้องการ 3) การออกแบบกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ภายใต้แนวคิดการพัฒนา ศักยภาพการดูแลตนเองของผู้สูงอายุผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในเวทีประชาคม และการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน วางแผนและดำเนินงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง และ 4) กระบวนการพัฒนาข้อตกลงร่วมกันในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ เริ่มต้นจากการเปิดช่องทางการสื่อสารเพื่อให้เกิด การรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับบุคคล และระดับกลุ่ม รวมทั้งผลักดันโครงการเข้าสู่ แผนพัฒนาชุมชนผู้สูงอายุได้เรียนรู้เรื่องการเพิ่มความรู้อินเทอร์เน็ตทำให้สามารถใช้อินเทอร์เน็ตสามารถใช้แอปพลิเคชันไลน์ทำให้ผู้สูงอายุมีการตั้งกลุ่มในแอปพลิเคชันไลน์ เพื่อพูดคุยทำให้มีความสามัคคีมีการสร้างสุขภาพจิตที่ดี สอดคล้องกับแนวความคิดทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม Innovation Diffusion Theory (Roger, 1973) ได้แบ่งกลุ่มคนในสังคมที่จะยอมรับการแพร่กระจายทางเทคโนโลยีที่ยอมรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมน้อยที่สุด ที่ยังคงมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนวัตกรรมและผู้ยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยี ยิ่งสอดคล้องกับ การศึกษาพฤติกรรมสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูล ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ (ภิรณา สมวาทสรรรค และ กุลทิพย์ ศาสตรระจุง, 2559) พบว่า ผู้สูงอายุใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ส่วนใหญ่เพื่อติดสื่อสารกับลูก หลาน ญาติ พี่ น้อง ที่มีการใช้งานผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือถือจำนวนมากที่สุด โดยเรียนรู้ทักษะการใช้งานและมีการสนทนากับลูกหลาน เพื่อนร่วมงาน และคนรู้จัก นิยมส่งรูปภาพสติ๊กเกอร์ สวีตตี้ในตอนเช้า รูปภาพวิว บรรยากาศ ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันนิยมส่งคลิปข่าวเตือนภัยเหตุการณ์ข่าวในระดับมาก โดยส่วนมากเชื่อว่าการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์จะทำให้เป็นคนที่ทำนุสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และยิ่งสอดคล้องกับ พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุ (กันตพล บรรทัดทอง, 2557) พบว่าผู้สูงอายุที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ช่องทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ สถานที่ที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ความบ่อยในการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์ ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษา การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุ ในการเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ที่ได้เป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุ
2. ควรมีการศึกษา ปัจจัยภายนอกที่ทำให้การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุ เกิดผลสำเร็จในระยะยาว
3. เสนอให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนา การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของในการการดูแลผู้สูงอายุ
4. เสนอให้กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดรองรับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในอนาคต
5. เสนอให้กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กันตพล บันทัดทอง. (2557). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร .เอกสารการค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กิริณา สมวาทสรรรค และ กุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ. ใน *ประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2559 คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมจัดการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- เกษรา ชัยเหลืองอุไร. (2557). *การศึกษาเปรียบเทียบระบบสวัสดิการสังคมระหว่างประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์.* กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- จินตนา กาศมณี. (2557). *การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษา เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว .รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.*
- นิตยา ทวีชีพ และ พิทักษ์ จันทรเจริญ. (2560). *บทบาทของผู้สูงอายุไทยต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น.วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 25(49).*
- บุหลัน ทองกลีบ. (2550). *บทบาทภาครัฐในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- เพ็ญจันทร์ สิทธิปรีชาชาญ,ปนัดดา ปริยพถม และ ญาณิศา โชติกะคาม. (2555). *กระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลมาบแค. วารสารพยาบาลทหารบก, 13(2).*
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2549). *การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเรื่อง การออม การจัดสวัสดิการ และเกื้อกูลโดยภาคประชาชน. กรุงเทพฯ: แผนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี มูลนิธิสาธารณสุขภาพแห่งชาติ.*
- ภุขงค์ เสนานุช และคณะ. (2552). *การติดตามประเมินผลการถ่ายโอนภารกิจสถานสงเคราะห์คนชราและศูนย์บริการผู้สูงอายุ และการเตรียมความพร้อมก่อนการถ่ายโอนภารกิจสถานสงเคราะห์คนพิการและ*

- สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ภูมิวัฒน์ พรหมสุข. (2558). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดแพร่. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, 10.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2546). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย *Social Welfare in Thai Society* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วรนาถ พรหมศวร และ ศุภรนิช วสุกาญจนเวช. (2559). โรงเรียนผู้สูงอายุ มุมมองตามบริบทชุมชนท้องถิ่น สุรินทร์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชมงคลสุรินทร์วิชาการ ครั้งที่ 8 วิจัยเพื่อประเทศไทย 4.0. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.
- วริยา จันท์ขำ, หทัยชนก บัวเจริญ และ ชินวุฒิ อาสน์วิเชียร. (2558). รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง กรณีศึกษา : องค์กรบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 7(3).
- วีรบูรณ์ วิสารทสกุล และคณะ. (2550). การพัฒนาระบบสวัสดิการท้องถิ่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้นโยบายการวางรากฐานสู่สังคมที่ไม่ทอดทิ้งกันที่ดำเนินงานในปี 2550. ใน บทความทางวิชาการ. ภาควิชาการพัฒนารัฐบาลชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). *สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สิงห์ สิงห์ขจร. (2558) กระบวนการสื่อสารของชุมชนในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ กรณีศึกษา ชุมชนดอยสะเก็น เชียงราย. วารสารวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication An Introduction to Theory and Practice*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Rogers, E. M. (1973). *Communication Strategies for Family Planning*. New York: The Free Press.
- Schramm, W.(1969). *How Communication Works in Dimension of Communication*. Edited by Richardson Lee. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Singh Singkhajorn. (2014). *Communication Process of Community in the Conservation of Biodiversity Case Study Community Doi Saket Chiang Rai Province*. Proceedings of the Fifth Asian Conference on Media & Mass Communication 2014 (MediAsia2014).
- _____. (2016). *Communication Process of the Active Citizen Project*. Proceedings of The 4th Rajabhat University National and International Research and Academic Conference (RUNIRAC IV).
- Stanley, J. B., & Dennis, K. D. (2012). *Mass Communication Theory* (6th ed.). Canada: Wadsworth Cengage Learning.
- Stephen, W. L., & Karen, A. F. (2012). *Theory of Human Communication* (9th ed.). Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning.

การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา
TOURISM SAFETY MANAGEMENT IN PATTAYA CITY AREA

จุฬาลักษณ์ พันธัง¹

Julaluck Punthung¹

กิจฐเขต ไกรวาส¹

Kittachet Krivart¹

¹นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹อาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) นโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา 2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยาโดยการดำเนินการวิจัยได้ใช้วิธีการแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เครื่องมือแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากกลุ่มผู้บริหารจำนวน 18 คน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและจำแนกประเภทข้อมูล

ผลศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า หน่วยงานภาครัฐมียุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวในหน่วยงานของตน โดยยุทธศาสตร์หลักมาจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระจายเข้าสู่จังหวัด และในระดับท้องถิ่นคือเมืองพัทยารวมถึงทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการข้ามแผนจัดการความปลอดภัยร่วมกันปีละ 1 ครั้ง ในขณะที่ภาคเอกชนไม่มีแผนที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ผลศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ประสบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ และ 4) ด้านการบริหารจัดการและกระบวนการทำงาน

คำสำคัญ : การจัดการความปลอดภัย, การท่องเที่ยวเมืองพัทยา

ABSTRACT

A Study aimed to examine the policy, plan and operation, problems and obstacles in tourism safety management in Pattaya City Area. The qualitative research employed in-depth questions as the research instrument for in-depth interviews in collecting data from 18 key informants of top management group. The data analysis was done by using with interpretative analysis and typological analysis methods.

The preliminary finding demonstrated that Government had the particular strategies, policies, plans and operations for tourism of their own organization according to the main strategy from the Ministry of Tourism and Sports to the provincial and local level including all stakeholders in Pattaya. In addition, there was at least once-a-year integral drill of safety

instruction and management whereas the private sector did not have a concrete plan pertaining problem and safety management in tourism in Pattaya. In terms of the second objective, the results showed that the relevant parties of safety management faced many problems and difficulties which could be divided into four factors: 1) personnel, 2) budget 3) materials and 4) management and work instruction process.

Keywords : Safety Management, Pattaya City Area Tourism

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค รัฐบาลกำหนดนโยบายสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและดำเนินมาตรการเชิงรุก ด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักด้านการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาส่งเสริมให้เมืองพัทยาเป็น Tourism & Sport City (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554, น. 1) เมืองพัทยาก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ยุทธศาสตร์หลักด้านการท่องเที่ยวตามนโยบายการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวของรัฐบาล เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนและเป็นเมืองที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของภาคตะวันออก (ราชกิจจานุเบกษา, 2552, น. 71) กิจกรรมทางเศรษฐกิจของเมืองพัทยาส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพด้านการค้าและการบริการนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ (สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ เมืองพัทยา, 2559, น. 26)

ปัจจัยด้านความปลอดภัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว แต่ทว่าเมืองพัทยายังประสบปัญหาด้านปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอยู่บ่อยครั้งในหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการเอาใจเอาเปรียบ นักท่องเที่ยว วังราวทรัพย์ ลักทรัพย์ ปลดทรัพย์ หรือเหตุความไม่ปลอดภัยทางบกและทางน้ำในรูปแบบต่างๆ เช่น กรณีเรือโดยสารล่มหรือนักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุทางน้ำเสียชีวิต ส่งผลให้รัฐบาลต้องกลับมาทบทวน นโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวรวมถึงปัญหาและอุปสรรคเพื่อเพิ่มมาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวอีกครั้ง (กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง, 2554, น. 3) หน่วยงานส่วนใหญ่ เช่น สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองยังไม่ได้กำหนดนโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้เจ้าหน้าที่ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน (เอกนรินทร์ ปันยานะ, 2547, น. 56) สอดคล้องกับ ผลการศึกษาที่พบว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวขาดทิศทางที่ชัดเจน ทำให้การร่วมมือของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีอุปสรรค และเป็นปัญหาด้านการประสานงานกับตำรวจท่องเที่ยว รวมทั้งการสื่อสารระหว่างตำรวจท่องเที่ยวกับ นักท่องเที่ยวยังไม่ดีเท่าที่ควร (เกษัย ซอประเสริฐ, 2539, น. 124) ปัญหาของภาครัฐและภาคเอกชนที่ยังขาดแผนงานย่อย ในหน่วยงานของตนเอง การนำนโยบายไปปฏิบัติที่ชัดเจน รวมถึงขาดการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัย จึงมีสนใจศึกษาประเด็นด้านการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวรวมถึงปรับใช้กับเมืองท่องเที่ยวอื่นๆ และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินมาตรการเชิงรุก เกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความปลอดภัย หมายถึง สภาพที่ไม่มีอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา

การเฝ้าระวังความปลอดภัย หมายถึง การป้องกันก่อนเกิดเหตุในทุกรูปแบบ เช่น การสำรวจแหล่งท่องเที่ยว เพื่อระวังการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น การคุ้มครองความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว การวางมาตรการสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานต่างๆ การผลักดัน รมรณรงค์ให้เกิดระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยวในการ การประสานงานและการซักซ้อมปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว การร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ฝึกอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การสร้างแนวร่วมรณรงค์ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวโดยสร้างเครือข่ายท้องถิ่น ชุมชนต่างๆ ให้เฝ้าระวังและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

การให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เมื่อประสบปัญหาด้านความปลอดภัย หมายถึง กรณีนักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุสามารถให้การช่วยเหลือบรรเทาเบื้องต้น และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือหรือเมื่อนักท่องเที่ยวประสบปัญหาสามารถร้องเรียนได้ โดยมีมาตรการอำนวยความสะดวกให้ และจัดให้มีอาสาสมัครด้านรักษาความปลอดภัยในรูปแบบต่างๆ

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หมายถึง การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ รวมถึงให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเพิ่มความระมัดระวังในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูการท่องเที่ยว

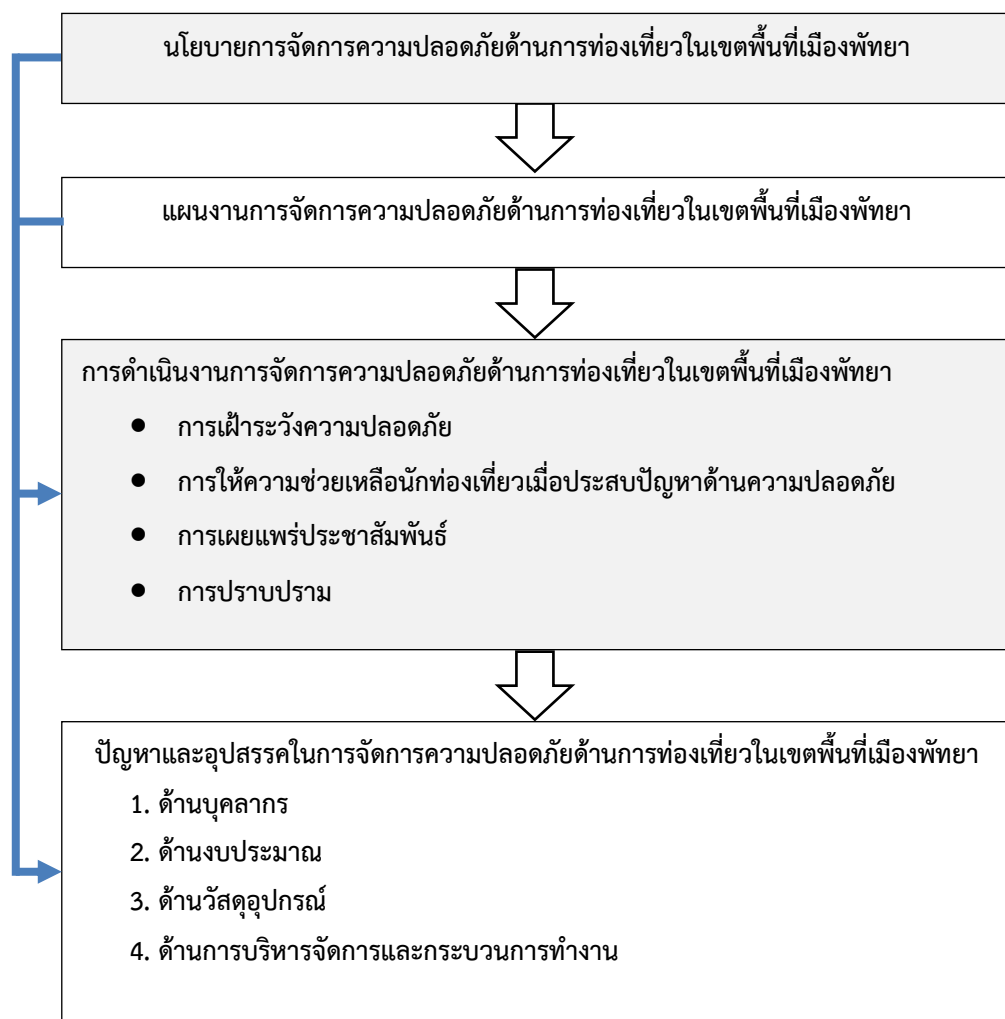
การปราบปราม หมายถึง การจัดการล้างเฉพาะกิจเข้าสืบสวนปราบปรามผู้กระทำผิด ระดมปราบปรามอาชญากรรมและกลุ่มมิจฉาชีพตามแหล่งท่องเที่ยว หรือในกรณีที่ได้รับการร้องเรียนหรือร้องทุกข์ ให้ดำเนินการจับกุมผู้กระทำผิด รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว หมายถึง ชาวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว หมายถึง หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในเขตพื้นที่เมืองพัทยาที่ดูแลด้านการสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) เมืองพัทยา 2) สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา 3) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 6 สาขาพัทยา 4) สถานีตำรวจท่องเที่ยว พัทยา 5) โรงพยาบาลบางละมุง 6) ด่านตรวจคนเข้าเมืองพัทยา 7) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัทยา 8) หน่วยกู้ภัยสว่างบริบูรณ์ และ 9) สมาคมนักธุรกิจและการท่องเที่ยวเมืองพัทยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ทำให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยที่ครอบคลุมปัญหาการวิจัย ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 2) ยุทธศาสตร์การรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พ.ศ.2555-2558 3) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 4) แผนบูรณาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2559 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว โดยใช้หลักปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านงบประมาณ (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (4) ด้านการบริหารจัดการและกระบวนการทำงาน ได้เป็นกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 18 คน ประกอบด้วย 1) ที่ปรึกษาเมืองพัทยา 2) รองนายกเมืองพัทยา 3) ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เมืองพัทยา 4) หัวหน้าฝ่ายเทคนิค เมืองพัทยา 5) หัวหน้าฝ่ายวิจัยและประเมินผล เมืองพัทยา 6) หัวหน้าศูนย์สั่งการและควบคุม เมืองพัทยา 7) รองหัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมืองพัทยา 8) รองผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธร เมืองพัทยา 9) ผู้กำกับการตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดชลบุรี 10) สารวัตรตำรวจท่องเที่ยว พัทยา 11) ผู้อำนวยการกรมเจ้าท่า พัทยา 12) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางละมุง 13) หัวหน้าฝ่ายสุขภาพและป้องกันโรค โรงพยาบาลบางละมุง 14) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัทยา 15) พนักงานการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัทยา 16) ผู้บังคับการกรมต่อสู้อากาศยานที่ 1 หน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง 17) นายกสมาคมันกรธุรกิจและการท่องเที่ยว เมืองพัทยา 18) ประธานหน่วยกู้ภัยมูลนิธิสว่างบริบูรณ์

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มีหลักเกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นผู้บริหารและผู้นำในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยาที่ปฏิบัติงานในระดับผู้อำนวยการหรือหัวหน้างาน หรือมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประเด็นสำคัญและนำจัดทำเป็นร่างแนวคำถาม
3. นำร่างแนวคำถามที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
4. นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับร่างแนวคำถามให้มีความตรงเชิงเนื้อหาและมีความครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์
5. นำแนวคำถามที่ได้ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ประสานขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยทำหนังสือจากวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการขอเข้าสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล ดำเนินการศึกษาภาคสนามโดยการเก็บข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยดำเนินการสัมภาษณ์ ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างจำนวนทั้งสิ้น 18 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แล้วนำผลวิเคราะห์มาสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เชิงอธิบาย พรรณนาความจากเอกสารและข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามเชิงลึก ดังนี้

1. การวิเคราะห์นโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความข้อมูล (Interpretative Analysis)

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความข้อมูลและจำแนกประเภทข้อมูล (Interpretative Analysis and Typological Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษานโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ผลการศึกษาจะนำเสนอโดยลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560
2. ผลการศึกษาแผนบูรณาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี
3. ผลการศึกษาการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวขององค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ได้แก่ 1) เมืองพัทยา 2) สถานีตำรวจภูธร เมืองพัทยา 3) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 6 สาขาพัทยา 4) สถานีตำรวจท่องเที่ยว พัทยา 5) ด่านตรวจคนเข้าเมือง พัทยา 6) โรงพยาบาลบางละมุง 7) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัทยา 8) หน่วยกู้ภัยสว่างบริบูรณ์ 9) สมาคมนักธุรกิจและการท่องเที่ยวเมืองพัทยา

1. ผลการศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560

ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว มี 2 กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์พัฒนาการอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และ 2) กลยุทธ์พัฒนาความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว รายละเอียดของผลการศึกษาแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560

(ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว)

กลยุทธ์	แนวทาง/แผนงาน/ โครงการ	การดำเนินงาน	หน่วยงาน
1. กลยุทธ์การพัฒนา อำนวยความสะดวก ด้านการท่องเที่ยว	แผนงานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ	1. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ปลอดภัยได้มาตรฐานสากล (มาตรการเฝ้าระวัง, มาตรการประชาสัมพันธ์) 2. พัฒนาสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (มาตรการประชาสัมพันธ์, มาตรการให้ความช่วยเหลือ) 3. ขยายศูนย์บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว สร้างเครือข่ายอาสาสมัคร (มาตรการเฝ้าระวัง, มาตรการประชาสัมพันธ์)	กก./สธ./มท./ คค./พณ./ ทส./ททท./ ศธ./รง./สส ปน. และ ภาคเอกชน
2. กลยุทธ์พัฒนา ความปลอดภัย ด้านการท่องเที่ยว	โครงการเพิ่มศักยภาพ การอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย ให้แก่นักท่องเที่ยว	1. พัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของศูนย์รับแจ้งเหตุของตำรวจท่องเที่ยวและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (มาตรการเฝ้าระวัง, มาตรการให้ความช่วยเหลือ) 2. สนับสนุนมาตรการจัดการความปลอดภัยทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และปรับปรุงกฎระเบียบให้เกิดการบังคับใช้บทลงโทษตามกฎหมาย (มาตรการเฝ้าระวัง)	กทท.
		3. กำหนดมาตรฐานการให้บริการและมาตรฐานความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ (มาตรการเฝ้าระวัง)	กทท.

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลยุทธ์	แนวทาง/แผนงาน/ โครงการ	การดำเนินงาน	หน่วยงาน
	โครงการบูรณาการงานด้านการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	ส่งเสริมความร่วมมือผู้ประกอบการจีนนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สร้างเครือข่ายอาสาสมัครตำรวจท่องเที่ยว (มาตรการเฝ้าระวัง, มาตรการให้ความช่วยเหลือ)	กก./สตช./ บก.ทท./มท.
	โครงการการอำนวยความสะดวกแก้ไขปัญหาการหลอกลวงและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	ผลักดันแนวทางแก้ไขปัญหาหลอกลวงนักท่องเที่ยว ชักซ้อมความเข้าใจกำหนดแนวทางมาตรฐานกับผู้ประกอบการ กำกับดูแลธุรกิจนำเที่ยวให้ถูกต้องตามกฎหมาย ป้องปรามไม่ให้เกิดเชื่อมโยงฐานข้อมูลอาชญากรรม มุ่งเน้นมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ (มาตรการเฝ้าระวัง, มาตรการให้ความช่วยเหลือ)	กก.

ตารางที่ 2 ค่ายของหน่วยงานต่างๆ

คำย่อ	หน่วยงาน	คำย่อ	หน่วยงาน
กทท.	การกีฬาแห่งประเทศไทย	รง.	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
กก.	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	สสพ.	สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข	กต.	กระทรวงการต่างประเทศ
มท.	กระทรวงมหาดไทย	สตช.	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
คค.	กระทรวงคมนาคม	บก.ทท.	กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว
พณ.	กระทรวงพาณิชย์	กพ.	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
ทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กพร.	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
ททท.	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	สป.	สำนักงานประมง
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ	วท.	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ที่มา: ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560, 2558.

2. ผลการศึกษาแผนบูรณาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาพบว่า แผนบูรณาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี (Chonburi Tourist Assistance Integrated Plan) มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ได้แก่ โครงการร่วมใจสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในเขตเมืองพัทยา ภายใต้กลยุทธ์การดำเนินงานตามนโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีและการใช้คำสั่งทางการปกครองเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของจังหวัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาแผนบูรณาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี

กลยุทธ์	แนวทาง/แผนงาน/ โครงการ	การดำเนินงาน	หน่วยงาน
การดำเนินงานตามนโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีและการใช้คำสั่งทางการปกครองเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของจังหวัด	โครงการร่วมใจสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในเขตเมืองพัทยา	1. การทำงานร่วมกันของ ทหารบก ทหารเรือ ตำรวจ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ร่วมกันออกตรวจและรักษาความสงบในเขตพื้นที่เมืองพัทยา (มาตรการเฝ้าระวัง, มาตรการปราบปราม, มาตรการให้ความช่วยเหลือ) 2. จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ประสบภัยอาชญากรรมในเขตเมืองพัทยา (มาตรการให้ความช่วยเหลือ)	จังหวัดชลบุรี, อำเภอบางละมุง, เมืองพัทยา

3. ผลการศึกษาการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวขององค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา

ผลการศึกษาพบว่า องค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา มียุทธศาสตร์/นโยบาย/แผนงาน เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ได้แก่ 1) เมืองพัทยา ได้จัดทำโครงการศูนย์ควบคุมและสั่งการความปลอดภัยเมืองพัทยา โครงการพัทยาทิม และศูนย์ควบคุมความปลอดภัยทางทะเลและสารสนเทศเมืองพัทยา 2) สถานีตำรวจภูธร เมืองพัทยา มีแผนปฏิบัติการการรักษาความปลอดภัยและให้บริการนักท่องเที่ยวของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี เพื่อดูแลด้านการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว 3) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาพัทยา ได้จัดทำยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับความปลอดภัยทางน้ำ หรือพัทยา โมเดล (Pattaya Model) 4) สถานีตำรวจท่องเที่ยว พัทยา มียุทธศาสตร์ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (พ.ศ. 2559-2562) ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นแผนในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว 5) ด่านตรวจคนเข้าเมืองพัทยา มีแผนการปฏิบัติงาน การรักษาความปลอดภัยและให้บริการนักท่องเที่ยวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง 6) โรงพยาบาลบางละมุงได้จัดทำแผนรองรับอุบัติเหตุหมู่และสาธารณภัย (Mass Casualty) ของโรงพยาบาลบางละมุงเพื่อจัดการกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน 7) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาพัทยา มียุทธศาสตร์กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.2560-2564 เป็นแนวปฏิบัติด้านการจัดการความปลอดภัย ส่วนหน่วยงานเอกชน ได้แก่ สมาคมนักธุรกิจและการท่องเที่ยวเมืองพัทยา และ หน่วยกู้ภัยมูลนิธิสว่างบริบูรณ์ พัทยา ไม่มีนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ในองค์กรที่เป็นรูปธรรมในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดของแต่ละหน่วยงานดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวขององค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา

ลำดับที่	หน่วยงาน	ยุทธศาสตร์/นโยบาย/แผนงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	การดำเนินการ
1.	เมืองพัทยา	โครงการ ศูนย์ควบคุมและสั่งการความปลอดภัย เมืองพัทยา	สร้างศูนย์ควบคุมและสั่งการความปลอดภัยเมืองพัทยา (Contact Center) ปรับปรุงศูนย์ข้อมูลหลัก (Data Center) พัฒนาระบบเพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันของศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ หน่วยป้องกันเหตุร้ายบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยเคลื่อนที่เร็ว
		โครงการพัทยาทิม	บูรณาการการทำงานร่วมกันของศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ ชุมชนอาสา หน่วยเคลื่อนที่เร็ว เรียกว่า “พัทยาทิม”
		ศูนย์ควบคุมความปลอดภัยทางทะเลและสารสนเทศ เมืองพัทยา (KOBUN ปรากฏที่ 10)	ติดตั้งระบบบันทึกภาพและติดตามเรือ กำหนดเส้นทางเดินเรือ กำกับดูแลการจราจรทางทะเล ตรวจจับผู้โดยสารไม่สวมเสื้อชูชีพ และเฝ้าระวังเหตุทั่วไปบนเรือผ่านกล้องบันทึก อุปกรณ์วิทยุแบบพกพา และกล้องระยะไกลแบบ Thermal (กล้องระยะไกลชนิดตรวจจับความร้อน)
2.	สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา	แผนปฏิบัติการการรักษาความปลอดภัยและให้บริการนักท่องเที่ยวของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี	จัดตั้งสายตรวจท่องเที่ยว ออกปฏิบัติหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและภาษาอังกฤษ จัดหาสถานที่ตั้งศูนย์บริการและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
3.	สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาพัทยา	ยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับความปลอดภัยทางน้ำ พัทยา โมเดล (Pattaya Model) มาตรการที่ 1 จัดระเบียบพื้นที่ทางน้ำ (Zoning)	- กำหนดพื้นที่กิจกรรมทางน้ำต่างๆ - สนับสนุนให้มีโครงการติดตั้งอุปกรณ์ AIS (Automatic Identification System) สำหรับเรือโดยสารสาธารณะติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับ ที่	หน่วยงาน	ยุทธศาสตร์/นโยบาย/แผนงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	การดำเนินการ
		มาตรการที่ 2 กำกับดูแลและควบคุม การจราจรทางน้ำ (Monitoring) มาตรการที่ 3 บูรณาการความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชน (Integration) มาตรการที่ 4 สร้างจิตสำนึกด้าน ความปลอดภัย (Awareness) มาตรการที่ 5 ปฏิรูปกฎหมายให้ สอดคล้องกับการพัฒนา (Legal reform)	- ขยายกรอบความร่วมมือครอบคลุมถึงการประชาสัมพันธ์ ณรงค์ ด้านความปลอดภัย การช่วยเหลือผู้ภัย การรับเรื่องร้องเรียนร้อง ทุกข์ต่างๆ - กำหนดให้ผู้ควบคุมเรือโดยสารต้องเข้ารับการอบรม - ยกระดับด้านกฎหมายทั้งในเรื่องมาตรฐานเรือ อุปกรณ์ประจำเรือ มาตรฐานความรู้ความสามารถผู้ทำการในเรือโดยสารสาธารณะ
4.	สถานีตำรวจ ท่องเที่ยว พัทยา	ยุทธศาสตร์ด้านการดูแลรักษา ความปลอดภัยและให้บริการแก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (พ.ศ. 2559-2562) ของสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	ให้บริการ ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก กำจัด-ต่อต้าน-ระงับ ยับยั้ง-ควบคุม ภัยคุกคามในด้านต่างๆ อำนวยความสะดวก คุ้มครองผลประโยชน์ของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความเป็นธรรมถูก กฎหมาย ได้มาตรฐานสากล ป้องกัน-ปราบปรามอาชญากรรม
5.	ด้านตรวจ คนเข้าเมือง พัทยา	แผนการปฏิบัติงาน การรักษาความ ปลอดภัยและให้บริการนักท่องเที่ยว ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง	1. เพิ่มขีดความสามารถการควบคุมกระบวนการตรวจคนเข้าเมือง ทั้งระบบ ตอบสนองการจัดระเบียบการควบคุมแรงงานต่างด้าว ในภารกิจคนเข้าเมืองทั้งระบบ 2. ล้างปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติและคนต่างด้าวที่เป็นภัยต่อความสงบสุข ของประเทศให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม
6.	โรงพยาบาล บางละมุง	แผนรองรับอุบัติเหตุหมู่และสาธารณภัย (Mass Casualty) ของโรงพยาบาล บางละมุง	กำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุหมู่ กำหนดการใช้แผนและ รหัสประจำ โดยพิจารณาจากจำนวนผู้ป่วย ลักษณะเหตุการณ์และ กำหนดอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ในและนอกเวลาราชการ
7.	การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย สาขา พัทยา	ยุทธศาสตร์กระทรวงท่องเที่ยว และกีฬา พ.ศ.2560-2564 ได้แก่ แผนงานสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ นักท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย และเตรียมความพร้อม ในการ รักษาความปลอดภัยพร้อมรับมือ กับ สถานการณ์รุนแรง แผนงาน เพิ่มประสิทธิภาพการบริการ ดูแล รักษาความปลอดภัย และให้ความ ช่วยเหลือ นักท่องเที่ยว	ส่งเสริมและพัฒนา อำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยแก่นัก ท่องเที่ยว โดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปรับปรุง พัฒนา ยกระดับมาตรการ วิธีการ การดำเนินการด้านความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยว
8.	สมาคมนัก ธุรกิจและ การท่องเที่ยว พัทยา	ไม่มีนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ในองค์กรที่เป็นรูปธรรมในการ จัดการความปลอดภัยด้านการ ท่องเที่ยว	โครงสร้างและรูปแบบองค์กรที่เน้นในเชิงธุรกิจ การกิจด้านจัดการ ความปลอดภัยที่เห็นเด่นชัดจึงเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมการ ทำงานของภาครัฐ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับ ที่	หน่วยงาน	ยุทธศาสตร์/นโยบาย/แผนงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	การดำเนินการ
9.	หน่วยกู้ภัย มูลนิธิสว่าง บริบูรณ์ พัทยา	ไม่มีนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ในองค์กรที่เป็นรูปธรรมในการ จัดการความปลอดภัยด้านการ ท่องเที่ยว	โครงสร้างและรูปแบบองค์กรที่เน้นในรูปแบบของจิตอาสาในการ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ภารกิจด้านจัดการความปลอดภัยที่เห็น เด่นชัดจึงเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมการทำงานของภาครัฐ

2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยามีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

2.1 ด้านบุคลากร

2.1.1 ปัญหาอัตรากำลัง บุคลากรในการปฏิบัติงาน มีสาเหตุสำคัญสองประการดังนี้ 1) ความต้องการอัตราข้าราชการเพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราที่ได้รับการจัดสรรจากผลการเกษียณอายุ และมีข้อจำกัดในการเพิ่มอัตราข้าราชการตั้งใหม่ ตามนโยบายปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ ซึ่งใช้การตัดลด ยุบเลิกอัตรากำลังของส่วนราชการหนึ่งไปให้อีกส่วนราชการหนึ่ง 2) กระบวนการพิจารณาจัดสรรข้าราชการจากผลการเกษียณอายุและการพิจารณาเพิ่มอัตราตั้งใหม่มีความล่าช้าเพราะต้องผ่านกระทรวงและใช้เวลาในการบริหารข้อมูลตำแหน่ง ส่งผลให้การได้รับการบริการจากภาครัฐในช่วงเวลาเร่งด่วน หรือในช่วงที่มีประชาชนหรือนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเป็นจำนวนมากอาจได้รับการบริการที่ไม่สะดวก หรือไม่ได้รับความพึงพอใจจากการเข้ารับบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น การจัดการดูแล สอดส่อง ป้องกัน ปราบปรามที่ไม่ทั่วถึงอาจนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ อันส่งผลต่อภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ในเชิงลบได้

2.1.2 ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน พบว่า ในบางหน่วยงานขาดการให้ความสำคัญและเข้ามากำกับดูแลให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการรวมถึงไม่ได้รับฟังปัญหาที่สะท้อนขึ้นไปจากการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ

2.1.3 ปัญหาศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ แต่บางส่วนขาดความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ คำนึงแต่สิทธิที่พึงมีพึงได้มากกว่าหน้าที่ความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติ บางส่วนขาดความเสียสละ ขาดการอุทิศแรงกายแรงใจอย่างจริงจังเพื่อองค์กร หรือปัญหากำลังคนภาครัฐในหลายหน่วยงานมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การใช้อุปกรณ์บางอย่างที่มีความทันสมัย การส่งเสริมทักษะด้านภาษา เป็นต้น ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยึดติดกับการทำงานแบบเดิม ทำงานตามคำสั่ง รวมทั้งขาดความกล้าหาญที่จะโต้แย้งเมื่อเห็นว่าคำสั่งนั้นไม่ถูกต้องหรือการปฏิบัติงานนั้นไม่เหมาะสมที่จะปฏิบัติ

2.2 ด้านงบประมาณ

2.2.1 ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ พบว่า ระบบและกฎระเบียบด้านงบประมาณแผ่นดินเกี่ยวเนื่องและส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณในแต่ละหน่วยงาน บางหน่วยงานได้รับการจัดสรรงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีแต่งบประมาณที่จัดสรรเพื่อดูแลบุคลากรค่อนข้างน้อย บางหน่วยงานต้องปรับเปลี่ยนใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการความปลอดภัย ซึ่งต้องใช้งบประมาณแผ่นดินที่สูงมากจึงไม่สามารถดำเนินงานได้ทันทั่วถึง สำหรับในส่วนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเองก็ไม่ได้มีงบประมาณขององค์กรในการบริหารจัดการความปลอดภัยโดยตรง

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์

2.3.1 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ไม่เพียงพอ หรือล้าสมัย เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากแต่อุปกรณ์ที่ใช้ในการรองรับด้านความปลอดภัยไม่เพียงพอ อีกทั้งบางหน่วยงานอุปกรณ์ก็ชำรุดเสียหายเนื่องจากใช้มาเป็นเวลานานหรือขาดการซ่อมบำรุง ดูแลรักษา หรือบางหน่วยงานอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติจำเป็นต้องมีความทันสมัย เช่น ซอฟต์แวร์หรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ กล้องวงจรปิด แต่เนื่องด้วยเหตุทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องกันทางด้านงบประมาณในข้อที่ 2 จึงต้องผ่านการอนุมัติงบประมาณและต้องเข้าสู่กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ในส่วนงานภาคเอกชน กลับไม่พบปัญหาอาจเนื่องด้วยความแข็งแกร่งของตัวองค์กรและเครือข่าย รวมถึงการให้ความช่วยเหลือร่วมบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา

2.4 ด้านการบริหารจัดการและกระบวนการทำงาน

2.4.1 ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา กล่าวคือ หน่วยงานบางหน่วยงานยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ และนโยบาย ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมประชุมวางแผนด้านความปลอดภัยของจังหวัด ซึ่งการขาดความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวส่งผลให้ในทางปฏิบัติจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการความปลอดภัยเท่าไรนัก เพราะเมื่อไม่ทราบขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนเอง การปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องก็เกิดขึ้นได้ยาก และการซ่อมแผนความปลอดภัยที่บูรณาการร่วมกันของแต่ละหน่วยงานที่จัดขึ้นนั้นหลายฝ่ายก็ยังมองว่า ควรแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ให้มีความชัดเจน นอกจากนี้ภาคเอกชนเองยังมองว่า ตนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมน้อย

2.4.2 ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ แต่ละหน่วยงานพบปัญหาด้านการประสานงานที่แตกต่างกัน ปัญหาการประสานงานในระดับพื้นที่เป็นไปด้วยดีไม่ค่อยมีปัญหาเท่าใดนัก ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการประสานงานในหน่วยงานนอกพื้นที่หรือองค์กรภาคเอกชนบางส่วน เช่น ผู้ประกอบการที่เห็นแก่ได้เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน บางหน่วยงานพบปัญหาด้านการประสานงาน เช่น ต้องออกตรวจร่วมกัน 3-4 หน่วยงาน แต่ในทางปฏิบัติจริงออกตรวจร่วมกันเพียง 2 หน่วยงาน เป็นต้น

2.4.3 ปัญหาข้อจำกัดด้านกฎหมาย พบว่า ยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่บูรณาการการทำงานร่วมกันเอาไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งส่งผลให้ขาดความเข้มแข็งและความชัดเจนในแง่ของการปฏิบัติ นอกจากนี้พบว่าปัญหาการระเบียบ เทคโนโลยี และวิธีปฏิบัติงานบางอย่างที่ไม่ทันสมัยในการบริหารงานภาครัฐโดยยึดโยงกับกฎหมายและระเบียบต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานภาครัฐและล้าสมัย การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ทำให้การบริหารงานขาดความคล่องตัวในที่สุด

2.4.4 ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ ในทางปฏิบัติ ควรเริ่มจากแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งต้องประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนการดำเนินภารกิจของตนเองที่เกี่ยวข้อง เนื่องด้วยการประชาสัมพันธ์เป็นช่องทางที่ช่วยแจ้งข้อมูลความเคลื่อนไหวให้ทุกหน่วยงานรับทราบร่วมกัน พบว่า การประชาสัมพันธ์ด้านความปลอดภัยของบางหน่วยงานให้กับนักท่องเที่ยวยังขาดแบบแผนที่ชัดเจนซึ่งสาเหตุให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

2.4.5 ปัญหาการควบคุม การติดตามประเมินผล ยังขาดการประเมินผลด้านการจัดการความปลอดภัยอย่างเป็นทางการในหลายๆหน่วยงานที่ต้องมีการบูรณาการงานร่วมกัน ซึ่งหมายความว่าความต่อเนื่องในแง่ของการบริหารและแนวทางการพัฒนาที่ต่อเนื่องด้วย อีกทั้งภาคเอกชนบางองค์กรก็ยังไม่ได้มีการจัดเก็บข้อมูลด้านนี้อย่างจริงจัง

ตารางที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา

มิติ	ปัญหาและอุปสรรค
1. ด้านบุคลากร	1.1 ปัญหาอัตรากำลังจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ 1.2 ปัญหาด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน 1.3 ปัญหาศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่
2. ด้านงบประมาณ	2.1 ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์	3.1 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ไม่เพียงพอ หรือล้าสมัย
4. ด้านการบริหารจัดการและกระบวนการทำงาน	4.1 ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา 4.2 ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4.3 ปัญหาข้อจำกัดด้านกฎหมาย 4.4 ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ 4.5 ปัญหาการควบคุม การติดตามประเมินผล

อภิปรายผล

การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา มีประเด็นข้อค้นพบที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลการศึกษาไว้ 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบายการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในระดับชาติโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 ให้ความสำคัญส่งเสริมการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวผ่านแผนงาน โครงการต่างๆ ในหน่วยงานระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้องไว้เป็นแนวทางกว้างๆ ซึ่งได้ขับเคลื่อนไปแล้วในแต่ละกระทรวง โดยมีความเชื่อมโยงกับแผนในระดับจังหวัด ได้แก่ แผนบูรณาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี (Chonburi Tourist Assistance Integrated Plan) ผ่านโครงการร่วมใจสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในเขตเมืองพัทยา มีหน่วยงานรับผิดชอบคือ จังหวัดชลบุรี อำเภอบางละมุง และเมืองพัทยา ลงสู่แผนในระดับพื้นที่ของหน่วยงานต่างๆ ในเขตเมืองพัทยาซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดยุทธศาสตร์เชิงรุกในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ว่า วิธีการที่จะไปสู่ความสงบปลอดภัยอยู่ที่มีสุขของชุมชนและสังคมต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรประชาชนในแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นอย่างหลากหลาย รวมถึงมีการสำรวจขอบเขตและระดับของภัยคุกคามต่อชีวิต สุขภาพ ทรัพย์สิน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และพัฒนามาตรการป้องกันเพื่อจัดปัญหาเหล่านี้ อย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางปฏิบัติระดับชาติ และ ระดับภูมิภาค (พิชิต วรรณะคุปต์, 2540, น. 25)

ในเขตพื้นที่เมืองพัทยาคพบว่า 1) เมืองพัทยา 2) สถานีตำรวจท่องเที่ยว 4 กองกำกับการ 2 กองบังคับการ ตำรวจท่องเที่ยว 3) สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา 4) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 6 สาขาพัทยา เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ในขณะที่ภาคเอกชน หน่วยงานกึ่งรัฐวิสาหกิจ เป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่มีแผนงานด้านการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวภายในหน่วยงานที่ค่อนข้างชัดเจน เป็นรูปธรรม ในขณะที่ภาคเอกชนยังไม่มีแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลหรือจัดการความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง จะมีหน้าที่ในการช่วยส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเป็นกระบอกเสียงสะท้อนปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น

ในพื้นที่เท่านั้น ส่วนภาคประชาสังคมมีบทบาทค่อนข้างน้อย ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งคือ การนำนโยบายจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวจากภาคส่วนต่างๆ เมื่อนำไปปฏิบัติพบว่า ยังไม่สามารถบูรณาการการทำงานได้ครบวงจร หน่วยงานภาครัฐมักพูดถึงกระบวนการทำงานของตน แต่ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนและภาคประชาชน เมืองพัทยา จึงควรตระหนักในการให้ความสำคัญสนับสนุนให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล นอกจากนี้พบว่า สัดส่วนของตัวแทนจากภาครัฐมีจำนวนมากกว่าภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการที่นำไปปฏิบัติล้มเหลว ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้การชักชวนแผนช่วยเหลือนักท่องเที่ยวควรกระทำอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ทั้งทางบก และทางทะเล และเมืองพัทยาคควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ผ่านช่องทางต่างๆ เนื่องด้วยเป็นการสะท้อนถึงมาตรฐานในการดูแลจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวที่ดี ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจที่องค์กรภาครัฐให้ความสำคัญ เพิ่มความได้เปรียบเชิงแข่งขันและช่วยส่งเสริม ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับประเทศในท้ายที่สุด

ประเด็นที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ประสบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา แบ่งเป็น 4 ด้าน สอดคล้องกับ หลักการบริหาร ดังนี้ 1) ด้านบุคลากร ได้แก่ (1) ปัญหาอัตรากำลังจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ (2) ปัญหาการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน (3) ปัญหาศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ 2) ด้านงบประมาณ ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ไม่เพียงพอ หรือล้าสมัย 4) ด้านการบริหารจัดการและกระบวนการทำงาน ได้แก่ (1) ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานในการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา (2) ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (3) ปัญหาข้อจำกัดด้านกฎหมาย (4) ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ (5) ปัญหาการควบคุม การติดตามประเมินผล และสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการประหยัด (Economy) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2549, น. 27) เช่น การปรับเปลี่ยนการทำงานให้มีความทันสมัย (Managerialization) ลดการควบคุม (Deregulation) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม (Accountability for results) (Christopher, 1991, pp. 3-19) รวมถึง สร้างระเบียบวินัยในการใช้จ่ายงบประมาณ ให้มีความประหยัดคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร (Jonathan, 1996, p. 406)

ทุกหน่วยงานภาครัฐมักให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า จุดแข็งของเมืองพัทยาก็คือ การให้ความร่วมมือระหว่างองค์กร เนื่องด้วยขนาดพื้นที่ไม่กว้างขวางจนเกินไป ผู้บริหารในแต่ละหน่วยงานมีการประชุมด้านการจัดการความปลอดภัยร่วมกันโดยมีเมืองพัทยาเป็นเจ้าภาพหลัก จึงทำให้รู้จักคุ้นเคยกัน การประสานงาน สนับสนุนส่งเสริมอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกันจึงไม่ค่อยพบปัญหา กล่าวได้ว่าทุกหน่วยงานมองไปในทิศทางเดียวกันนั่นคือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวพักผ่อนอย่างปลอดภัย และเดินทางกลับไปอย่างสวัสดิภาพ รวมถึงมีความประทับใจที่จะได้กลับท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยาอีกครั้ง ซึ่งหากมองวิเคราะห์ลึกลงไปแล้วความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน จะเป็นกลไกตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพในท้ายที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในประเด็นสำคัญของทุกวัตถุประสงค์สามารถนำมากำหนดข้อเสนอแนะดังนี้

1. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดทำแผนบูรณาการร่วมการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว และเสนอรัฐบาลในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และผลักดันให้เกิดกฎหมายที่มีบัญญัติรองรับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของหน่วยงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. จังหวัดชลบุรี ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่ปรึกษาในการพัฒนาจังหวัด โดยกำกับดูแลการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ และติดตามประเมินผลการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดให้ขับเคลื่อนสู่ระดับท้องถิ่นคือเมืองพัทยาอย่างต่อเนื่อง

3. เมืองพัทยา ควรบูรณาการร่วมกับกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดและหน่วยงานในเขตพื้นที่เมืองพัทยาที่เกี่ยวข้อง จัดทำคู่มือการสร้างความรู้ความเข้าใจใน 3 ประเด็นหลักคือ 1) การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว 2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 3) การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ จัดระบบกลไกสนับสนุนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมโดยสร้างระบบการคัดเลือกตัวแทนที่สามารถสะท้อนปัญหาในพื้นที่ได้อย่างแท้จริงและจัดประชุมสัมมนาสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

4. ภาควิชาการศึกษาศึกษา เสนอให้มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นแกนหลักร่วมกับสถาบันการศึกษานอื่นๆ ในเขตพื้นที่เมืองพัทยาเช่น วิทยาลัยดุสิตธานี เป็นแหล่งให้ความรู้เผยแพร่แนวคิด วิธีการ การปลูกฝังค่านิยม ทักษะคุณธรรม จริยธรรม โดยมุ่งเน้นเรื่องการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาที่จะช่วยเกิดรูปแบบแนวทางการจัดการความปลอดภัยที่มีนวัตกรรม รวมถึงเป็นสื่อกลางในการสร้างความรู้ สะท้อนข้อเท็จจริงเชิงสร้างสรรค์

5. ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เสนอให้สมาคมธุรกิจและการท่องเที่ยวเมืองพัทยา เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน และสร้างเครือข่ายพันธมิตรที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ส่วนภาคประชาสังคมควรสอดส่องเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 กรกฎาคม 2554*. ม.

ป.ท. : ม.ป.พ..

กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง. (2554). *ยุทธศาสตร์ การรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ปี 2555-2558*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ..

เกษัย ขอประเสริฐ. (2539). *ตำรวจท่องเที่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว: ปัญหาการ นานโยบายไปปฏิบัติ*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศพล ศิริสัมพันธ์. (2549). *การบริหารราชการแนวใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย.

พิชิต ควรเดชะคุปต์. (2540). *ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

ราชกิจจานุเบกษา. (2552). *ประกาศคณะกรรมการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เรื่อง กำหนดแนวเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง*. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 71 ง (19 พฤษภาคม 2552) หน้า 71.

สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ เมืองพัทยา. (2559). *แผนพัฒนาเมืองพัทยา 4 ปี พ.ศ.2561-2564*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ..

เอกรินทร์ ปันยานะ. (2547). *มาตรการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ : ศึกษากรณีสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. รายงานวิจัย. คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.*

Christopher, H. (1991). A Public Management for All Season?. *Public Administration* pp.3-19.

Jonathan, B., et al. (1996). *Public Management ; The New Zealand Model*. Auckland : Oxford University Press.

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรณีศึกษา : ผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

LOCAL WISDOM KNOWLEDGE CASE STUDY : TAI LUE WOVEN CLOTH BAN SRI DON CHAI
COMMUNITY CHIANG KHONG DISTRICT CHIANG RAI PROVINCE

วินัสรินทร์ โตสงวน¹

Winussarin Tosanguan¹

มานวิน สงเคราะห์¹ ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล² และ อรุณี ยศบุตร³

Manawin Songkhro¹ Chaiyot SamritSakun² and Aruni Yotbut³

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (MBA) คณะบริหารธุรกิจ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต (M.Acc) คณะบริหารธุรกิจ

³ อาจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ (Ph.d) คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : ผ้าทอชาวไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสำรวจ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในกระบวนการทอผ้าไทลื้อของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและภูมิปัญญาใหม่ที่มีการผสมผสานในท้องถิ่นของชุมชนบ้านศรีดอนชัย มีผู้ทรงภูมิปัญญาของชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คือ กลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการทอผ้า

2. การจัดการทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน พบว่า ยังไม่ได้มีการดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน องค์ความรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่ขาดการรวบรวมความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยทางชุมชนเห็นว่าควรมีการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งข้อมูลให้กับบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้ที่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนต่อไป

3. กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 30 คน มี ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพิ่มขึ้นอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มีเจตคติต่อการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, ผ้าทอไทลื้อ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ABSTRACT

Research Local Wisdom Knowledge Case Study: Tai Lue Woven Cloth Ban Sri Don Chai Community Chiang Khong District Chiang Rai province The purpose is: 1. To explore the local wisdom of Tai Lue weaving of the weaving group. Baan Sri Don Chai Chiang Khong District 2. To study the process of knowledge management in Tai Lue weaving process of weaving group. Baan Sri Don Chai Chiang Khong District Chiang Rai province This research uses the merge method. Both quantitative and qualitative research methods. Through participatory action research The research found that

1. Local Wisdom Knowledge Tai Lue Woven Cloth is the traditional wisdom of Ban Sri Don Chai community. Chiang Khong District Chiang Rai province It has been passed down from the ancestors and the new wisdom has a local mix of Ban Sri Don Chai community. The wisdom of Ban Sri Don Chai community. Chiang Khong District Chiang Rai is a weaving group. Baan Sri Don Chai Chiang Khong District Chiang Rai province We are specialized in weaving.

2. Management of local knowledge database of local wisdom. It has not been done to store the knowledge that is clear. Most knowledge is the knowledge that exists in the person who lacked written knowledge. The community should be aware that information about the local wisdom of the community should be collected. To provide a source of information to outsiders as well as those interested in learning about the community.

3. The process of learning local wisdom of the people in the community found that 30 participants in local wisdom learning activities had knowledge of local wisdom after learning activities. The statistically significant increase was 0.05 and the participants in the learning activity had the highest level of attitudes towards local wisdom management.

Keywords : Knowledge Management, Lue Woven Cloth, Local Wisdom

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมที่ดิงามต่างเสื่อมถอย วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางสร้างสรรค์และทำลาย อีกทั้งการประกอบอาชีพในสังคมจำเป็นต้องแก่งแย่งผลประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการ ขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม มีวิถีชีวิตเป็นมนุษย์เงินเดือนขาดน้ำใจ ขาดความเอื้อเฟื้อต่อกัน ละเลยต่อการยึดถือปฏิบัติและสืบต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ฯลฯ ซึ่งปัญหาต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งสิ้น เราจึงควรร่วมใจกันปลูกฝังการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเริ่มจากภูมิปัญญาหรือชุมชนของตนให้เข้มแข็งก่อน เพื่อป้องกันผลร้ายที่ตามมา คือการเสื่อมสูญทางวัฒนธรรมอย่างถาวร โกวิททย์ พวงงาม (2556, น. 13-16) ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไว้ว่า ต้องเป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเองและพึ่งพาตนเองได้ โดยชุมชนจะต้องเปลี่ยนกระบวนกรคิด (Paradigm Shift) ที่เน้นการให้ความสำคัญกับกระบวนกรคิด การเรียนรู้ กระบวนกรสร้างชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นทุนทางธรรมชาติ ทุนความรู้ ทุนทางสังคมและทุนมนุษย์ โดยทุนชุมชนเป็นสิ่งที่คนในชุมชนสามารถสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เป็นเจ้าของความรู้ จัดกรความรู้และฝึกหัดคิดในเชิงบวก โดยการยอมรับซึ่งกันและกัน ร่วมถักทอสิ่งดีๆ เพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

บ้านศรีดอนชัยเป็นแหล่งหัตถกรรมผ้าทอไทลื้อ โดยเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผ้าทอไทลื้อ เป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน อาชีพการทอผ้าของชาวบ้านศรีดอนชัย แต่เดิมเป็นอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยวแต่ปัจจุบันได้กลายเป็นอาชีพเสริมที่มีรายได้มั่นคง ในอดีตการถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้าเน้นใช้การสอนกันภายในครอบครัว ชุมชนต่างๆ การบอกต่อๆ กันในกลุ่มผู้ที่สนใจทอผ้าแล้วฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ คนทอส่วนใหญ่ที่นิยมทอผ้าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุนิยมทอผ้าไทลื้อ ซึ่งลักษณะผ้ามีความงดงามมีเอกลักษณ์รูปแบบที่อ่อนช้อยลงบนพื้นผ้า สำหรับลวดลายเป็นลายโบราณดั้งเดิมและยังได้รับความนิยม คือลายน้ำไหล โดยการทอผ้าไทลื้อนั้นจะใช้กี่พื้นบ้านทอทำให้เนื้อผ้าแน่นสม่ำเสมอและผู้ทอมีเทคนิคเฉพาะในการกระแทกฟืมจึงได้ผ้าทอไทลื้อที่งดงาม

จากการศึกษา พบว่า เมื่อเข้าสู่ฤดูกาลเพาะปลูก ผู้ทอจะหันไปทำงานการเกษตรของตนเองก่อน การทอผ้าในระยะนี้จึงลดน้อยลง บวกกับการทอผ้ามีขั้นตอนที่ซับซ้อน ต้องใช้ความละเอียดในการขาย การเรียนรู้ของผู้ทอจึงต้องอาศัยเวลาฝึกฝนและลงมือปฏิบัติจึงเกิดความชำนาญ ด้วยเหตุนี้ลูกหลานจึงไม่ค่อยสนใจและเห็นความสำคัญที่จะสืบทอดเอาไว้ ผ้าทอไทลื้อของบ้านศรีดอนชัย มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีความสำคัญมีเอกลักษณ์อันงดงาม เป็นศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดที่จะบริหารจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย การรวบรวมความรู้ การสร้างความรู้ การเก็บความรู้และการคืนความรู้ โดยใช้สารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ เพื่อสามารถบันทึกและถ่ายทอดความรู้ การทอผ้าไทลื้ออย่างสมบูรณ์และทำให้ผู้ที่สนใจสามารถ เกิดความรู้และความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

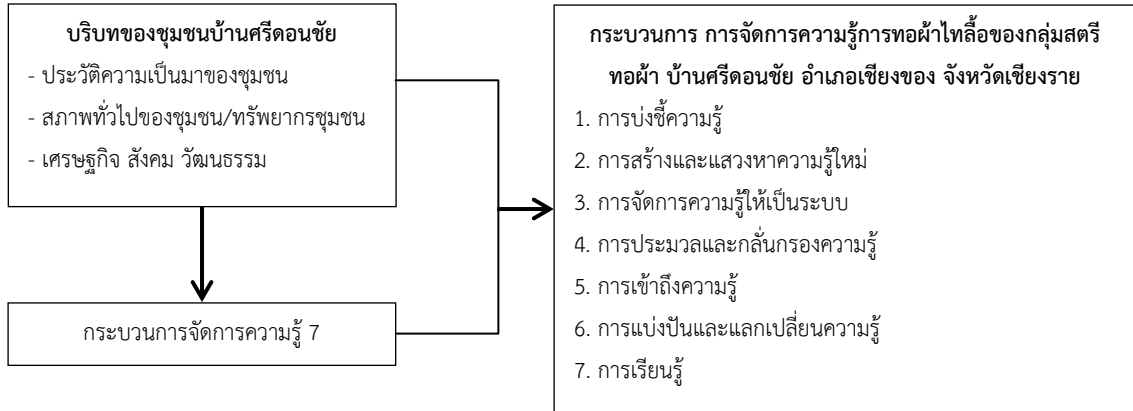
1. เพื่อสำรวจ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในกระบวนการทอผ้าไทลื้อของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์ที่ใช้การวิจัย

1. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง ขั้นตอน วิธีการ ระเบียบแบบแผน กรรมวิธี หรือลำดับการกระทำของชุมชนบ้านศรีดอนชัย ซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปให้เกิดผลผลิตหรือเกิดความรู้ที่สมบูรณ์และสังคมของกิจกรรมนั้นๆ
2. การจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ การปฏิบัติงานจริงและนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ซึ่งเน้นที่การจัดสารสนเทศและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเป็นสำคัญ รวมถึงการสร้างความรู้ใหม่ของชุมชน
3. ผ้าทอไทลื้อ หมายถึง ผ้าฝ้าย ที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เป็นงานหัตถกรรมท้องถิ่นที่ผลิตในบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
4. ไทลื้อ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่ง ซึ่งตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในป่ามณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของประเทศจีนและต่อมาชาวไทลื้อบางส่วนอพยพโยกย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่า บางส่วนอยู่ในประเทศลาวและบางส่วนอยู่กระจายตัวโดยทั่วไปในดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีศึกษา : ผ้าทอชาวไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) กระบวนการวิจัยประกอบด้วย การวางแผนวิจัย (Planning) ปฏิบัติการตามแผน (Acting) เก็บรวบรวมข้อมูล (Observing) และสะท้อนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อสังเกต (Reflecting) (Kemmis & Mc. Taggart, 1988) ที่ใช้รูปแบบ การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ผู้วิจัยได้ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 1 การศึกษาสำรวจเกี่ยวกับสถานนะองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยทำการศึกษาสำรวจองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชน (Knowledge Defining) ด้วยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงบริบทที่แท้จริงของชุมชน สภาพปัญหา ข้อเท็จจริง ที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับฐานชีวิต ฐานวัฒนธรรมและฐานทรัพยากรของชุมชน (จารง บัวศรี, 2542 และ ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข, 2543) เนื้อหาสาระในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นประกอบด้วย ภูมิหลังและประวัติของชุมชนสภาพทางกายภาพของชุมชน โครงสร้างของสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรม และการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีขั้นตอนในการศึกษามี ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Searching) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ จากข้อมูล ทุติยภูมิเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางด้านวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ต

2. การศึกษาในพื้นที่ (Research Area Surveying) เป็นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ การใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจว่าชุมชนใดบ้างที่มี องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาทำการเลือกองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยทำการประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัย ได้นำผลที่ได้จาก

การศึกษาการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเบื้องต้นตามกรอบภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อมานำเสนอแก่ผู้เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มย่อยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) เพื่อประมวลองค์ความรู้และกำหนดชนิดขององค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระยะที่ 3 การจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยนำผลการคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นของชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย มาดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge Capture) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก

วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

รูปแบบการวิจัย (Research Design) ใช้แบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียวทดลองก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-posttest Design) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จากศูนย์การเรียนรู้สตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน

1. การทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
3. การทดสอบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ (Achievement Test) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ

1.1 พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ การทอผ้าไทลื้อ และสภาพทั่วไปของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากการวิจัยพบว่าบริบทของชุมชนบ้านศรีดอนชัย ตั้งอยู่ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เส้นทางสายเชียงราย-เทิง-เชียงของ หรือเส้นทางเชียงราย-พญาเม็งราย-เชียงของ มีพื้นที่ทั้งหมด 94 ตารางกิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอเชียงของ 15 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองเชียงราย 122 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านชาวไทลื้อที่อพยพเข้ามาเมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมานี้ ปัจจุบันบ้านศรีดอนชัยมีประชากรประมาณ 8,760 คน (ปี 2559)

ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ราบ สลับกับเทือกเขา มีพื้นที่ด้านทิศตะวันออกบางส่วนติดกับแม่น้ำโขง คือ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้วประเทศลาว มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่หลายเชื้อชาติ เช่น ไทลื้อ ขมุ ชาวมูเซอ แม้ว เย้า โดยไทลื้อส่วนมากอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านห้วยเม็งและบ้านศรีดอนชัย ที่อพยพมาจากทางสิบสองปันนาทางตอนใต้ของจีน

บ้านศรีดอนชัยเป็นแหล่งหัตถกรรมผ้าทอไทลื้อ โดยปัจจุบันเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผ้าทอไทลื้อ นอกจากนี้มีสินค้าหัตถกรรมผ้าทอแล้วยังมีการสาธิตการผลิต ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงของอำเภอเชียงของในปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตลอดจนกระบวนการปรับตัวของชุมชนที่มีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ควรได้รับการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมถึงวิธีการทำและกระบวนการต่างๆ เพื่อสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันจะเป็นยัง เป็นแนวทางในการสร้างอาชีพและยังเป็นการสืบทอดงานอาชีพพื้นบ้านที่เอกลักษณ์ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ต่อไป

1.2 ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอไทลื้อ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus groups) กลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผู้ทอผ้าไทลื้อ มีความรู้ในกระบวนการทอผ้าไทลื้อ โดยผู้วิจัยสรุปประเด็นได้ดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ลวดลายการทอผ้าไทลื้อ ลายน้ำไหล บ้านศรีดอนชัย ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ชาวไทลื้อ เรียกว่า ลายเกาะหรือลายลั้ง อันเนื่องมาจากวิธีการทอที่นำด้ายสองเส้นมาคล้องกันผูกกันกับด้ายเส้นยืน เพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับเนื้อผ้าและต้องใช้มือลั้งด้ายเส้นยืนเพื่อต้องสอดด้ายเส้นพุ่งเข้าไปเพื่อให้เกิดลวดลาย ในปัจจุบันผ้าทอไทลื้อ มีสีสันทันมากกว่าที่อื่น ด้านหลังของผืนผ้าและจะมีลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ มีสีสันทันใส่ใช้ฝ้ายย้อมสีเคมีในการทอลวดลายใหม่ (นางแว่นแก้ว ภรณ์พลัด ประธานกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2560)

ลวดลายผ้าทอชาวไทลื้อปัจจุบันมีลวดลายหลากหลายแตกต่างกันออกไปตามแต่ผู้ทอผ้าจะคิดและออกแบบ เมื่อทอเสร็จลักษณะลวดลายคล้ายกับอะไรก็จะใช้ชื่อลวดลายว่าคือสิ่งนั้น อาทิ

เกาะป่าด หรือ ลายพาด มีลักษณะลายเป็นคลื่นหยักพาดกันในแนวเฉียง ส่วนใหญ่ลายนี้มักเป็นลายเดี่ยวๆ ไม่ผสมกับรายอื่น แต่ลายพาดคือโครงสร้างของลายต่างๆ เกือบทุกลาย

ภาพที่ 2 เกาะป่าด

ภาพที่ 3 เกาะป่าดมีเขี้ยว

ภาพที่ 4 เกาะกันต่อมีเขี้ยว

ภาพที่ 5 เกาะเครือกันต่อ

เกาะบ้าง บ้าง หมายถึง แหว่ง ลักษณะของลายเกาะจะอยู่ในรูปสามเหลี่ยมแต่ยอดแหว่งไป

ภาพที่ 6 เกาะบ้าง

เกาะยอด มีลักษณะของการพาดเส้นหยักให้ปลายชนเข้าหากันแหลมออกไปคล้ายเป็นยอด

ภาพที่ 7 เกาะยอด

ภาพที่ 8 เกาะยอดต่อ

ภาพที่ 9 เกาะยอดกันต่อ

ลวดลายของผ้าทอไทลื้อ มีความละเอียดประณีตและมีเอกลักษณ์ของไทลื้อ มาจากความคิดสร้างสรรค์ที่ถักทอออกมาเป็นลวดลายอย่างสวยงาม

ลวดลายน้ำไหล มาจากเทคนิควิธีการทอแบบเกาะ หรือ ล้วง

ภาพที่ 10 เกาะไหลใหญ่

2. กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย

2.1 สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ (Knowledge Planning)

การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย ยังไม่มีการดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน องค์ความรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ซึ่งขาดการรวบรวมความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร และขาดการบันทึกข้อมูลองค์ความรู้ในแต่ละเรื่อง จึงมีการรวมกลุ่มกันขึ้น และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย ประสบความสำเร็จในการทอผ้าไทลื้อและสามารถที่จะแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่มผู้ทอผ้าไทลื้อ

นอกจากนี้จากการสำรวจเรื่องการจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน พบว่าหน่วยงานต่างๆ ภายในชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเผยแพร่ ขาดการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ในส่วนของโรงเรียนมีการนำภูมิปัญญาไปบูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนแต่ยังขาดการจัดเก็บข้อมูลซึ่ง มิได้มีการจัดทำในรูปแบบของฐานข้อมูลที่มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน

ทั้งนี้ทางกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย เห็นว่าควรมีการดำเนินการในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งข้อมูลให้กับบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้ที่สนใจการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนต่อไป เช่น

2.1.1 เอกสารเผยแพร่ แผ่นพับ และแผ่นป้ายความรู้ ที่ประชาชนในชุมชนสามารถไปเรียนรู้ได้ในศูนย์การเรียนรู้

2.1.2 ฐานข้อมูล ที่มีรายละเอียดข้อมูลของสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย เช่น ชื่อ ที่อยู่ รวมทั้งขั้นตอนในการดำเนินการ หรือวิธีการทำงานของภูมิปัญญาด้านการทอผ้า ที่ผู้สนใจสามารถศึกษาและทำความเข้าใจในองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าได้

2.2 การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย

การแสวงหาความรู้ในการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อของชุมชน บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในระยะแรกกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัยใช้วิธีการสืบค้นภูมิปัญญาของชุมชนที่มีการสูญหายไปในอดีตและเครื่องมือในการทอผ้า เพื่อรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชุมชนโดยการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้น จะให้ลักษณะการพูดคุยกับกลุ่มคนสูงอายุในชุมชนเพื่อสืบค้นองค์ความรู้ของชุมชนว่ามีองค์ความรู้ด้านใดบ้างเพื่อนำองค์ความรู้เหล่านั้นมานำเสนอในลักษณะของวัฒนธรรมของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นการแสวงหาความรู้ใน 3 ลักษณะ คือ

2.2.1 การแสวงหาความรู้ที่เป็นประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนความรู้ส่วนใหญ่ที่เป็นภูมิปัญญาและความรู้จากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล (Tacit Knowledge) และนำองค์ความรู้นั้นมาแลกเปลี่ยน

2.2.2 การศึกษาดูงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอก

2.3 รูปแบบในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลจากการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านศรีดอนชัย ได้มีการดำเนินการการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านศรีดอนชัยในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน

2.3.2 การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่างๆ ที่สนใจ โดยมีหน่วยงาน/องค์กรภายนอกชุมชนเป็นผู้สนับสนุน เช่น การพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมจังหวัด การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เป็นต้น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมการทอผ้าไทลื้อ ให้แก่กลุ่มที่สนใจ

2.3.3 การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพให้แก่กลุ่มต่างๆที่สนใจโดยกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย ซึ่งมีความตระหนักและเห็นในความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ซึ่งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การฝึกอาชีพการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1) การเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้แบบนี้ ผู้สอนจะทำการสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติตามส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกอาชีพ โดยผู้เรียนต้องมีการฝึกกับครูผู้สอน เช่น กระบวนการทอผ้า เทคนิคการทอผ้า รวมไปถึงลักษณะลวดลายของผ้าทอไทลื้อ

นอกจากนี้แล้วในการถ่ายทอดความรู้ผู้สอนยังได้มีการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม เช่น การเตรียมฝ้าย ผู้สอนจะอธิบายถึงความแตกต่างของเครื่องมือแต่ละชนิดว่า มีการใช้ทำอะไรกันบ้างโดยเครื่องมือแต่ละชนิดนั้นมีวัตถุประสงค์ในการใช้งานที่แตกต่างกัน

2) การศึกษารูปแบบวิธีการทำงานของชุมชนหรือของบุคคลอื่น ส่วนใหญ่พบว่าตัวผู้สอนจะเป็นผู้ไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อนำมาปรับและพัฒนาการทำงานของตนเอง เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มเครือข่ายในระดับตำบล เช่น การส่งเสริมชาวบ้านในการสร้างอาชีพ นอกจากนี้แล้วการสร้างความรู้ของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัยยังมีการแลกเปลี่ยนโดยชาวบ้านจะมีการนำความรู้นั้นมาถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ลักษณะการแลกเปลี่ยนความรู้นี้จึงทำให้เกิดการหมุนเวียนความรู้ในชุมชนอย่างรวดเร็ว

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนโดยผู้วิจัยร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ที่ 6 ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน โดยเป็นเพศชาย จำนวน 6 คน เพศหญิง จำนวน 24 คน

ผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่จัดขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบก่อน (Pre-test) และหลัง (Post-test) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 10 ข้อ โดยมีผลดังนี้

ผลการวิจัยพบว่ามีความคะแนนสอบก่อน (Pre-test) เท่ากับ 22.26 และคะแนนทดสอบหลัง (Post-test) เท่ากับ 40.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 6.51 และ 3.89 และเมื่อทดสอบค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนและหลังด้วยการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า ค่า t เท่ากับ 15.90 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ลำดับที่	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D	t	sig
1	ก่อนเข้าร่วม	30	22.26	6.51	15.90	.000**
2	หลังเข้าร่วม	30	40.17	3.89		

อภิปรายผล

1. ผลการสำรวจ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ

บ้านศรีดอนชัยเป็นแหล่งหัตถกรรมผ้าทอไทลื้อ โดยปัจจุบันเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผ้าทอไทลื้อ นอกจากมีสินค้าหัตถกรรมผ้าทอแล้วยังมีการสาธิตการผลิต ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่เป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงของอำเภอเชียงของในปัจจุบัน

จากผลการสำรวจพบว่าผู้ทรงภูมิปัญญาของชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คือ กลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการทอผ้า

กลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัย จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2533 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อการอนุรักษ์ และต่อยอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไทลื้อ มาสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับสมาชิก จนปัจจุบันผ้าทอไทลื้อ ของกลุ่มสตรีทอผ้าศรีดอนชัยเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ในนามผลิตภัณฑ์ OTOP อำเภอเชียงของ ได้รับรางวัล ระดับประเทศและมีมาตรฐานรับรองจากกระทรวงอุตสาหกรรม อีกทั้งที่ทำการกลุ่มยังเป็นสถานที่จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ OTOP อำเภอเชียงของ สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชพล ปังพิบูลย์ (2538) ที่พบว่ากระบวนการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ มีการสอนการทอผ้าโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ถ่ายทอด และผู้รับการถ่ายทอดทำให้ผู้สอนสอดแทรกความรู้ด้านต่างๆ ได้ และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดังกล่าวคือ พ่อแม่ และญาติพี่น้องเป็นผู้ให้การถ่ายทอดต่อบุตรหลานที่ยังไม่ได้รับการเรียนรู้ให้ได้รับการเรียนรู้ตามขั้นตอน จนสามารถ ปฏิบัติเองได้

ผ้าทอที่เป็นอัตลักษณ์ของผ้าทอไทลื้อบ้านศรีดอนชัย คือ ลายน้ำไหล สีของผ้าทอเป็นสีสันสดใส มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ ลายน้ำไหล ได้มาจากการบอกเล่า การอพยพของชาวไทลื้อ จากสิบสองปันนาลงมา ยัง ประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกระแสน้ำที่ไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ทั้งยังเป็นการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของกลุ่มชน จากประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่น ดังที่ภัทรินทร์ กุศลพนนธ์ (2547) กล่าวไว้ว่า การทอผ้าไทลื้อ กลุ่มแม่บ้าน บ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ศึกษาความเป็นมาของชาวไทลื้อในบ้านธาตุสบแวน ชาวไทลื้อ บางส่วนได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอเชียงคำจนถึงปัจจุบัน การทอผ้าของชาวไทลื้อทั้งในอดีตมักทอผ้าไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ในปัจจุบัน มีการทอผ้าไว้จำหน่าย ผู้ทอผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ส่วนผู้ชายจะช่วยในด้านประกอบอุปกรณ์ เมื่อมีเวลาว่าง จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว จะมีการรวมกลุ่ม สตรีในหมู่บ้านเพื่อทอผ้าเป็นอาชีพเสริม ทำให้สร้างรายได้ สร้างความสามัคคีในหมู่บ้านและเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

เทคนิคในการทอผ้าไทลื้อ บ้านศรีดอนชัยจะใช้เทคนิค จก ขิด ยกดอก เกาะหรือลัว้ง เป็นเทคนิคที่ทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้า ส่วนสีของผ้าทอผู้ทอจะเป็นผู้เลือกสีเองส่วนใหญ่ใช้สีสกัดสีในการทอ

2. กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย

2.1 สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ (Knowledge Planning)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ยังไม่ได้มีการดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน องค์ความรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ขาดการรวบรวมความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Explicit Knowledge) มีเพียงองค์ความรู้บางเรื่องที่มีการบันทึกเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษร จากเครือข่ายของชุมชนที่มาแลกเปลี่ยน เช่น องค์ความรู้ด้านการทอผ้าที่มีการรวมกลุ่มกับหน่วยงานภายนอก หรือนักวิจัยจากภายนอกที่เข้ามาวิจัยในชุมชนโดย ความรู้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวของผู้ทรงภูมิปัญญา โดยเฉพาะผู้นำชุมชน องค์ความรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ อลาวิ (Alavi, 2003) ที่ว่า การจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก เพื่อนำไปเก็บและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ที่ให้สามารถนำองค์ความรู้มาใช้ใหม่ได้ และยังคงสอดคล้องกับ โบเยกา (Gboyega, 1997) มอนโร (Monroe, 1980) และธนาคารโลก (World Bank, 2001) ที่พบว่าภูมิปัญญาวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำเนินการส่งเสริม เผยแพร่โดยการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

2.2 การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย

การแสวงหาความรู้ในการจัดการภูมิปัญญาของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและสำรวจจากกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย ทั้งนี้นอกจากเป็นการสืบค้นความรู้ (Knowledge Acquisition) ของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย คือ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างบุคคลในการถ่ายโอนความรู้ระหว่างผู้วิจัย นักวิจัยท้องถิ่นและกลุ่มสตรีทอผ้า ซึ่งพบว่า ได้มีการดำเนินการในการแสวงหาความรู้ที่เป็นการรวบรวมความรู้จากแหล่งความรู้ภายใน (Internal collection of Knowledge) คือ ทั้งภายในชุมชนและการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ภายนอกชุมชนซึ่งเป็นการแสวงหาความรู้ใน 2 ลักษณะ คือ 1) การแสวงหาความรู้ที่เป็นประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนความรู้ส่วนใหญ่ที่เป็นภูมิปัญญาและความรู้จากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล (Tacit Knowledge) และนำองค์ความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยน 2) การศึกษาดูงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกชุมชน

วิธีการแสวงหาความรู้เหล่านี้เป็นไปด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่เกิดจากการศึกษาและค้นคว้าจากตัวบุคคล กลุ่มองค์กรและเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรชุมชน โดยเฉพาะความรู้ในกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย ซึ่ง ยูนุช ทินนะลักษณ์ (2549) กล่าวว่า การแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทุนทุกประเภท ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางภูมิปัญญา มีทุนทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นหากความรู้ไม่พอหรือยังขาดอยู่จึงจะขยับวงกว้างออกไปเรื่อยๆ จากนั้นเมื่อชุมชนได้แสวงหาความรู้ที่จำเป็นได้แล้วจะทำการพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนโดยการตรวจสอบและคัดเลือกความรู้ที่สำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้โดยการนำความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนมาบูรณาการกับความรู้เดิมของตนจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

2.3 รูปแบบในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอไทลื้อ ของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย ได้มีการดำเนินการในหลายรูปแบบ ทั้งเป็นการดำเนินการจัดการกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้โดยชุมชนและมีการจัดกิจกรรม

เพื่อการเรียนรู้ของหน่วยงานต่างๆ ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน 2) การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่างๆ ที่สนใจโดยมีหน่วยงาน/องค์กรภายในชุมชน เป็นผู้สนับสนุน 3) การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่างๆ ที่สนใจโดยชุมชน ซึ่งมีความตระหนักและเห็นในความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

จะเห็นว่ากลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญา ที่สอดคล้องกับ ทรงศิริ สาประเสริฐ (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งพบว่าการถ่ายทอดระหว่างชุมชน มีการใช้วิธีการเรียนรู้จากการฝึกอบรม การศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มี การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนโดยผู้จัดทำได้จัดกิจกรรมการอบรม ผลการวิจัยปรากฏว่า ภายหลังจากใช้การทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม ผู้ที่เข้าร่วมอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับผ้าทอไทลื้อ มากขึ้น หลังจากผ่านการอบรม สอดคล้องกับการวิจัยของ อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544) ที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้สำรวจแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ทดลองใช้สูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุ่มม่วง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซวภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ผลการสร้างหลักสูตรประกอบด้วย หลักการคำอธิบายวิชา จุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนการสอน สื่อและการประเมินผล มีนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเพลงอีแซว สามารถแสดงเพลงอีแซวได้ และมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในพื้นที่ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
2. กลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย ควรมีการจัดการความรู้เรื่องกระบวนการทอผ้าไทลื้อให้เป็นระบบ เป็นรูปธรรม เช่นการบันทึกเป็นลักษณะอักษร ให้เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของเอกสาร คู่มือ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย
3. ควรนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการทอผ้าไทลื้อ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาระบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่คนชุมชนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มสตรีทอผ้า บ้านศรีดอนชัย. (14 ธันวาคม 2560). *สัมภาษณ์*.
โกวิท พวงงาม. (2556). *ถอดรหัส 3 การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2543). *วิถีโอ การบรรยายพิเศษทางวิชาการเรื่อง “รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้”*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ทรงศิริ สาประเสริฐ. (2542). *ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- จำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- ภัทริน กุสุพลนนท์. (2547). *การทอผ้าไทลื้อกลุ่มแม่บ้าน บ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุวณูช ทินนะลักษณ์. (2549). *ปริศนาแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- รัชพล ปัจพิบูลย์. (2538). *กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุบลรัตน์ กิจไมตรี. (2544). *การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรีสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Alavi, M. (2003). *Knowledge Management*. Available December 23, 2017, from : <http://www.rhsmit.umd.edu/is/malavi>
- Gboyega, B. (1997). Libraries and Culture Heritage in Africa. *IFLA Journal*, 4(24), 228-231.
- Kemmis, S., & R. McTaggart. (1988). *The Action Research Planner* (3rd ed.). Victoria: Deakin University Press.
- Monroe, M. E. (1980). *The Culture Role of The Public Library 1920-1980 and Its Impact on Library Education*. Available December 23, 2017, from : <http://medilnd.lib.buu.ac.th>
- World Bank. (2001). *What is IK?*. Available December 23, 2017, from : <http://www.worldbank.org/afr/ik/why.html>

การจัดการโซ่อุปทานยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

NATURAL RUBBER SUPPLY CHAIN MANAGEMENT IN MUANG DISTRICT, KAMPHEANG PHET

พศวีร์ ศิริสรานุกฤษณ์¹ และ สุธิดา ทับทิมศรี²

Photsawi Sirisaranlak¹ and Sutida Tubtimsri²

¹อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นศึกษาการจัดการโซ่อุปทานยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโซ่อุปทานยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร และวิเคราะห์ปัญหาการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรสวนยางพาราและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเจาะจงเลือก (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 15 คน ที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา 9 คน พ่อค้ายางพารา จำนวน 3 คน ตัวแทนสหกรณ์กองทุนสวนยางและกลุ่มชาวสวนยาง จำนวน 3 คน โดยการแบบสัมภาษณ์ การดำเนินงานตามตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน (SCOR Model) หรือ ซึ่งประเด็นคำถามประกอบด้วย การวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง การส่งคืน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการโซ่อุปทานยางพาราจากการวิจัยพบว่าด้านข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยางพาราในเขต อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า พื้นที่ปลูกยางพารารวมในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรที่มีเอกสารสิทธิ์และไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีเนื้อที่รวม 12,323 ไร่ โดยพันธุ์ยางที่มีการปลูกมากที่สุดคือ RRIM 600 ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองโซ่อุปทานยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรซึ่งโซ่อุปทานยางพาราเริ่มจากส่วนต้นน้ำคือ เกษตรกรทำการปลูกยางพารา ได้ผลผลิตวัตถุดิบต้นน้ำคือ น้ำยางสด ยางแผ่นดิบ และยางก้อนถ้วย โดยน้ำยางสดจะถูกจำหน่ายไปยังสหกรณ์หรือกลุ่มชาวสวนยาง ส่วนยางก้อนถ้วยและ ยางแผ่นดิบจะถูกจำหน่ายไปยังสหกรณ์หรือกลุ่มชาวสวนยาง และพ่อค้ายางพาราในจังหวัด หลังจากที่มีการรวบรวมสินค้าจะถูกจัดจำหน่ายไปยังส่วนกลางน้ำคือโรงงานแปรรูปยางธรรมชาติในจังหวัดใกล้เคียงและภาคใต้ เพื่อการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยางพาราขั้นต้นส่งต่อโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางในอุตสาหกรรมปลายน้ำต่อไป จากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการโซ่อุปทานยางพาราด้วยแผนภาพสาเหตุและผล พบว่าปัญหาเกิดจาก 4 ปัจจัยหลัก คือ Man (คน) Machine (เครื่องจักร) Management (การบริหารจัดการ) และ Environment (สิ่งแวดล้อม) โดยเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น เกษตรกรขาดความรู้และทักษะความชำนาญในการทำสวนยาง การกรีดยาง และการบำรุงรักษาต้นยาง การลงทุนเครื่องจักรในการทำยางแผ่นดิบมีต้นทุนที่สูง ขาดทักษะการจัดการด้านโลจิสติกส์ ความผันผวนของราคายาง ปัญหาโรคติดต่อในต้นยางและภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น

คำสำคัญ : โซ่อุปทานยางพารา, ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน, แผนภาพสาเหตุและผล

ABSTRACT

This paper aims to study the 'Natural Rubber Supply Chain Management in Muang District, Kampheang Phet. The objectives consist of the study of Rubber supply chain in Muang District, Kampheang Phet and analysis of the problems in rubber supply chain of farmers and

stakeholders. The researcher selected the samples using purposive sampling method by interviewing and collecting information from the participants in the supply chain from the base on SCOR Model activities. There were 15 samples in the Muang district which consists of 9 rubber growers, 3 rubber traders, rubber plantation cooperatives and 3 rubber farmers. The questions included supply planning, production, delivery, return and problems in supply chain management. The research found that the general information about rubber in the district of Kamphaengphet province, found. Total rubber plantation in Muang District Kamphaeng Phet Province with right and unlicensed documents in total area of 12,323 Rai, the most cultivated rubber is RRIM 600. The researcher constructed a rubber supply chain model in Muang district. Khampangphet The supply chain of rubber consist of farmers, Rubber trader, and Rubber processing plant. Raw materials are rubber latex, raw rubber sheet and rubber cup. Latex is sold to rubber cooperatives or rubber farmers group. Rubber cup and raw rubber sheets are sold to rubber cooperatives or rubber traders in the province. After collecting the products, it will be distributed to the natural rubber processing plants in the neighboring provinces and the southern part of Thailand for the processing of primary rubber products and the primary rubber products will be sent to processing plants in the downstream industry. From the analysis of problems in rubber supply chain management with the Cause and Effect diagram found that the problem is caused by four main factors: Man, Machine, Management, and Environment. This is due to many reasons such as a farmer's lack of knowledge and skills in the rubber plantation, rubber tapping and fertilizations, investment in raw rubber sheet machinery has a high cost, lack of logistics management skills, volatility of rubber prices, rubber trees diseases and natural disasters.

Keywords : Rubber Supply Chain, SCOR Model, Cause and Effect Diagram

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้การผลิตยางพาราในประเทศไทยมีแนวโน้มการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและยังทำรายได้ให้กับประเทศจำนวนมากในแต่ละปี จากรายงาน ของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559) กล่าวว่าเนื้อที่กรี๊ดได้ทั้งประเทศในปี 2559 คือ 19,613,559 ไร่ และผลผลิต 4,451,848 ตัน โดยในภาคเหนือมีเนื้อที่กรี๊ดได้คิดเป็น 789,762 ไร่ และมีผลผลิตยางพารา 113,012 ตัน จากสถิติในปี 2557-2559 พบว่าจังหวัดกำแพงเพชรเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตยางพาราที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่ยืนต้นประมาณ 40,846 ไร่ ผลผลิตรวม 38,914 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 188 กก. แหล่งปลูกยางพาราของจังหวัดกำแพงเพชรที่สำคัญได้แก่ อ.เมืองกำแพงเพชร อ.คลองลาน และ อ.ปางศิลาทอง เนื้อที่กรี๊ดทั้งจังหวัดเท่ากับร้อยละ 50 ของเนื้อที่ยืนต้นทั้งหมดรวมเนื้อที่ยืนต้นเท่ากับร้อยละ 70 ของเนื้อที่ยืนต้นทั้งหมด ถึงแม้ว่ายางพาราเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญซึ่งทำรายได้ให้กับเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร แต่ในปัจจุบันยังมีการศึกษาวิจัยในการจัดการโซ่อุปทาน (Supply chain) ของยางพาราอยู่น้อย ซึ่งยังขาดองค์ความรู้ในการเชื่อมโยงโซ่อุปทานโดยองค์รวมจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) เกี่ยวข้องกับการประสานงานและร่วมกัน ตั้งแต่กระบวนการจากผู้ส่งมอบวัตถุดิบ

ไปยังผู้ผลิต ผู้กระจายสินค้า ผู้แทนจำหน่าย จนกระทั่งถึงผู้บริโภค เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค (ประจวบ กล่อมจิตร, 2556, น. 16) การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นลักษณะการวิจัยเพื่อศึกษาโซ่อุปทานยางพาราที่เริ่มจากเกษตรกรผู้ผลิตยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผ่านการรวบรวมและกระจายสินค้าโดยสหกรณ์สวนยาง และพ่อค้ายางพารา ไปยังผู้ประกอบการขนส่งไปยังโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง โดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการโซ่อุปทานยางพาราและทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาด้วยแผนภาพสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) และมีการพัฒนาตัวแบบการจัดการโซ่อุปทานยางพาราในอำเภอเมือง เพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินการพัฒนาการประสานงานและเชื่อมโยงโซ่อุปทาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร สหกรณ์ยางพารา และเครือข่ายธุรกิจยางพาราเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริการจัดการโซ่อุปทานยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโซ่อุปทานยางพาราด้วยการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน (SCOR Model) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรสวนยางพาราและผู้ที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

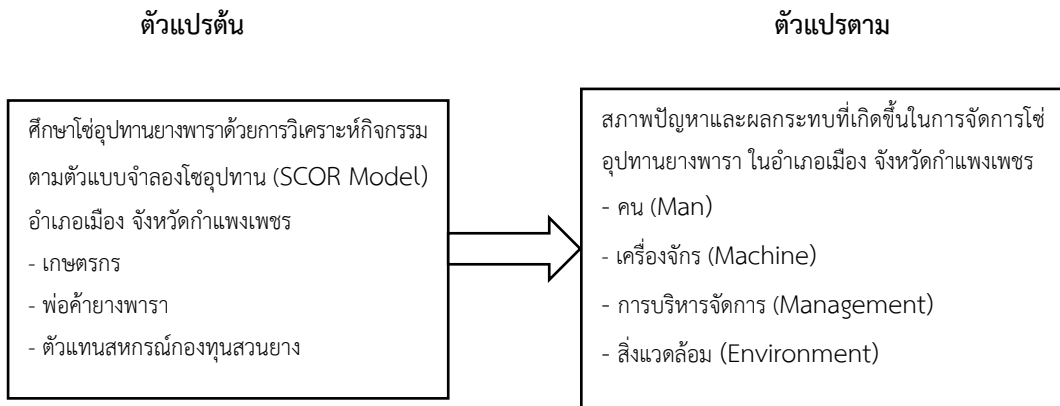
การจัดการโซ่อุปทาน หมายถึง การประสานงานและร่วมกัน ตั้งแต่กระบวนการจากผู้ส่งมอบวัตถุดิบไปยังผู้ผลิต ผู้กระจายสินค้า ผู้แทนจำหน่าย จนกระทั่งถึงผู้บริโภค เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค

โซ่อุปทานยางพารา หมายถึง การบริหารจัดการเริ่มจากส่วนต้นน้ำคือ เกษตรกรทำการปลูกยางพารา ได้วัตถุดิบต้นน้ำคือ น้ำยางสด ยางแผ่นดิบและยางก้อนถ้วย ผ่านกระบวนการแปรรูปที่แตกต่างกัน ผลผลิตที่ได้คือ ยางแผ่นดิบ และยางก้อนถ้วยหรือเศษยาง

แผนภาพสาเหตุและผล (ผังก้างปลา) หมายถึง แผนผังที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา กับสาเหตุทั้งหมดที่อาจก่อให้เกิดปัญหานั้น สำนักมาตรฐานอุตสาหกรรมแห่งญี่ปุ่นได้นิยามความหมายของผังก้างปลา คือ แผนผังที่ใช้แสดงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบระหว่างสาเหตุหลายๆสาเหตุที่เป็นไปได้ที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาหนึ่งปัญหา

ตัวแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR Model) หมายถึง ตัวแบบแสดงลักษณะการดำเนินการจัดการโซ่อุปทานและกิจกรรมทางธุรกิจในโซ่อุปทานเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า และแก้ปัญหาการขาดความเป็นมาตรฐาน โดยมีการกำหนดมาตรวัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับการวัดประสิทธิภาพในแต่ละกระบวนการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทานยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งหมด 16 ตำบล จำนวน 213,228 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดกำแพงเพชร, 2558)

กลุ่มตัวอย่างการศึกษาในครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัย ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับหัวข้อการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 15 คน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) เป็นการเลือกตัวอย่างที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการพิจารณาเลือกตัวอย่างด้วยตนเองเพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่รับจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพมาดำเนินการประมวลผลข้อมูลอันนำไปสู่ข้อค้นพบต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 15 คน ที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 1) เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา 9 คน 2) พ่อค้ายางพารา จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนสหกรณ์กองทุนสวนยาง และกลุ่มชาวสวนยาง จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยอาศัยแนวความคิดจากตำรา เอกสาร รายงาน ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตาม SCOR Model หรือ ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง การส่งคืน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการโซ่อุปทานยางพารา

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการเก็บข้อโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทานยางพารา ได้แก่ เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พ่อค้ายาง และตัวแทนกลุ่มชาวสวนยางและสหกรณ์สวนยาง

ข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากวิธีการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และค้นคว้าข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ เช่น การยางแห่งประเทศไทย สาขา กำแพงเพชร สมาคมยางพาราไทย และ ชุมชนผู้สวนยางแห่งประเทศไทย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แบ่งข้อมูลออกออกเป็น 2 ประเภทคือ

ข้อมูลปฐมภูมิ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้ 1) การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ การดำเนินงานตาม SCOR Model หรือ ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง การส่งคืน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการโซ่อุปทานยางพารา โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล เปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันของข้อมูลในการหาข้อสรุปที่เป็นสาระหลัก ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องหรือเหตุการณ์นั้น 2) การวิเคราะห์โซ่อุปทานยางพารา อ. เมือง จ. กำแพงเพชร ตั้งแต่เกษตรกรต่อไปยังตลาดกลางยางหรือสหกรณ์เพื่อเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปยาง 3) การวิเคราะห์ห้วงก้ำปลาปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการโซ่อุปทานจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานยางพารา

ข้อมูลทุติยภูมิ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการยางแห่งประเทศไทย สาขากำแพงเพชร เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการปลูกยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่องการจัดการโซ่อุปทานยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการจัดการโซ่อุปทานรวมถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในโซ่อุปทานผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลดังกล่าว ผลจากการดำเนินการศึกษามีดังต่อไปนี้

จากการวิจัยพบว่าด้านข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับยางพาราในเขต อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรพบว่า พื้นที่ปลูกยางพารารวมในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรที่มีเอกสารสิทธิ์และไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีเนื้อที่รวม 12,323 ไร่ โดยพื้นที่ที่มีการปลูกมากที่สุดคือ RRIM 600 จำนวน 11,427 ไร่ รองลงมาคือพื้นที่ RRIT 251 จำนวน 1,046 ไร่ โดยตำบลไตรตรังมีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด จำนวน 5,130 ไร่ โดยมีจุดรวบรวมยางของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับการยางแห่งประเทศไทยสาขากำแพงเพชร จำนวน 3 แห่งคือ กลุ่มชาวสวนยาง ตำบลนาบ่อคำ สหกรณ์กองทุนสวนยาง ตำบลไตรตรัง และกลุ่มชาวสวนยาง ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล

ด้านการจัดการโซ่อุปทานยางพารา จากการสัมภาษณ์การดำเนินงานตาม SCOR Model หรือ ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง การส่งคืน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการโซ่อุปทานยางพารา ด้านการวางแผนด้านการวางแผนการปลูกยาง จากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนยางพบว่า การตัดสินใจในการเริ่มปลูกยางพาราส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำได้รับจากเพื่อนเกษตรกร มีการซื้อกล้ายางพาราจากภาคใต้ ภาคตะวันออก และผู้เพาะพันธุ์ในท้องถิ่น ซึ่งพันธุ์ที่นิยมปลูกคือ RRIM 600 และมีการได้รับคำแนะนำในการปลูกต่างๆ จากเพื่อนเกษตรกรและหน่วยงานรัฐบาลในการสนับสนุนข้อมูล พันธุ์ยาง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำสวนยางพารา ด้านการวางแผนการผลิตยาง พบว่า โดยส่วนใหญ่จะมีการเปิดกรีดยาง 9 เดือน/ปี ในระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง กุมภาพันธ์ และมีการพักต้นยาง 3 เดือน/ปี ระหว่างเดือน มีนาคม ถึง พฤษภาคม การบำรุงรักษาต้นยาง

จะมีการใส่ปุ๋ยปีละ 2 ครั้ง การกรีดยางด้วยตนเองและคนในครอบครัวถ้ามีพื้นที่ปลูกยางไม่เกิน 10 ไร่ และถ้ามีพื้นที่สวนยางมากกว่า 10 ไร่ขึ้นไปจะเป็นรูปแบบการจ้างแรงงานใน สวนยาง ปกติจะมีการแบ่งผลประโยชน์แบบหุ้นส่วน เช่น 60 : 40 , 70 : 30 และ 50 : 50 ในกรณีที่ผู้รับจ้างกรีดยางเป็นผู้รับผิดชอบค่าปุ๋ยเอง ด้านการวางแผนการซื้อขายยางพาราของพ่อค้ายางพารา จากการสัมภาษณ์พบว่า ต้องใช้ ความรู้และประสบการณ์อย่างมากในการจัดหาแหล่งสินค้า การตรวจสอบคุณภาพ ตรวจสอบข้อมูลการซื้อขายอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากธุรกิจยางพารา มีความเสี่ยงสูงทั้งด้านความผันผวนของราคา และคุณภาพสินค้า ด้านการวางแผนจากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มชาวสวนยางและสหกรณ์สวนยาง พบว่า พันธกิจหลักของกลุ่มชาวสวนยางคือการรวบรวมยางจากสมาชิกเพื่อเป็นอำนาจต่อรองราคากับโรงงานโดยการเลือกขายสินค้าให้กับโรงงานที่ให้ราคาสูงที่สุด รูปแบบการซื้อขายยางจะเป็นแบบกึ่งประมวล

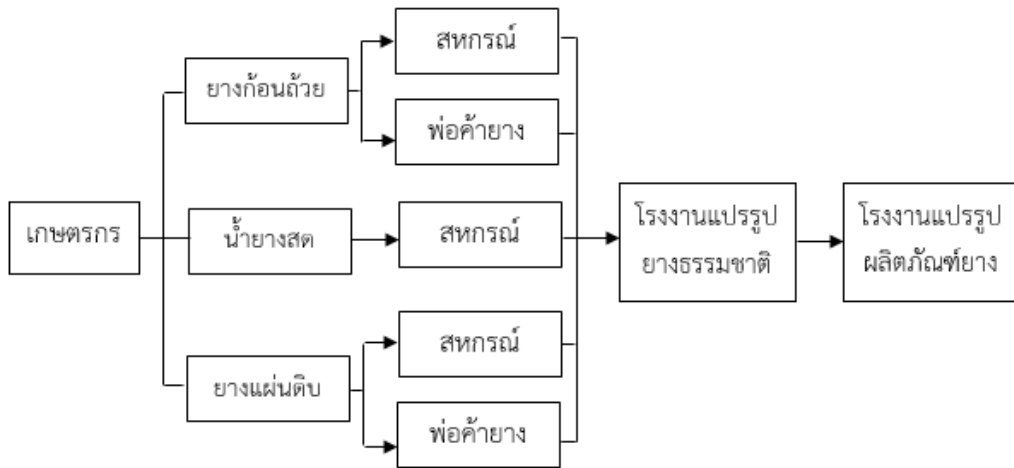
ด้านการจัดหาวัตถุดิบสำหรับสวนยางพารา จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่าประกอบด้วยวัตถุดิบสำหรับการปลูกยาง วัสดุอุปกรณ์สำหรับการกรีดยาง วัสดุอุปกรณ์สำหรับทำยางแผ่น และวัตถุดิบสำหรับการบำรุงรักษาต้นยาง ซึ่งวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้สามารถจัดซื้อจัดหาได้จากผู้ขายอุปกรณ์ในท้องถิ่น หรือร้านวัสดุขายอุปกรณ์การเกษตร โดยวัสดุอุปกรณ์สำหรับทำยางแผ่นจะประกอบไปด้วยเครื่องรีดยางที่จะต้องมีการลงทุนสูง ด้านการจัดหาสินค้าของพ่อค้ายางพบว่ามีการจัดหาสินค้ายางพาราจากเครือข่ายเกษตรกรในชุมชนที่นำมาเสนอขาย และการหาข้อมูลจากการประมวลยางพาราผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง โดยสินค้าที่พ่อค้ายางพาราจัดซื้อจัดหาเพื่อขายต่อไป สินค้าที่รับซื้อจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบด้วย ยางก้อนถ้วย และยางแผ่นดิบ ด้านการจัดหาแหล่งวัตถุดิบของสหกรณ์ พบว่า โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะนำสินค้ายางพารามาขาย ณ ที่ทำการของกลุ่มชาวสวนยางและสหกรณ์สวนยาง โดยจะมีการรวบรวมผลผลิตจากการรับซื้อน้ำยางสด ยางก้อนถ้วย และยางแผ่นดิบ

ด้านการผลิตสินค้ายางพาราพบว่า จะมีสินค้ายางพาราประเภทต่างๆประกอบด้วย ยางก้อนถ้วย ยางแผ่นดิบ และน้ำยางสด โดยส่วนใหญ่จะมีการเปิดกรีดยาง 9 เดือน/ปี ในระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง กุมภาพันธ์ และมีการพักต้นยาง 3 เดือน/ปี ระหว่างเดือน มีนาคม ถึง พฤษภาคม การกรีดยางพบว่าจะมี 2 รูปแบบ คือการกรีดยางโดยเจ้าของสวนเองและคนในครอบครัวในกรณีที่พื้นที่ปลูกยางไม่เกิน 10 ไร่ และรูปแบบการจ้างแรงงานในสวนยางในกรณีที่พื้นที่สวนยางมากกว่า 10 ไร่ขึ้นไป จะเป็นการว่าจ้างหรือรับจ้างกรีดยางโดยแบ่งผลประโยชน์แบบหุ้นส่วน ด้านการผลิตสินค้าของพ่อค้ายาง พบว่าโดยส่วนใหญ่จะไม่มีการผลิตแปรรูปสินค้าจะเป็นการรวบรวมสินค้าเพื่อเสนอขายต่อไป โดยต้นทุนทางด้านการผลิตอาจรวมถึงค่าขนส่งที่พ่อค้ายางจะต้องไปรับสินค้าหน้าสวน และต้นทุนการถือครองสินค้าก่อนการขาย เนื่องจากจะต้องมีการรวบรวมสินค้าให้เพียงพอก่อนที่จะส่งไปขายยังโรงงานแปรรูป จากการสัมภาษณ์กลุ่มชาวสวนยางและสหกรณ์สวนยางด้านกระบวนการผลิต พบว่าจะไม่มีการแปรรูปสินค้ายางพาราเป็นเพียงผู้รวบรวมยางเพื่อเสนอขายแก่โรงงานยางพาราจากปริมาณผลผลิตที่รวบรวมได้

ด้านการจัดส่งสินค้า จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า มี 2 รูปแบบคือ 1) การบรรทุกสินค้านำไปส่งยังสถานที่รับซื้อ สหกรณ์หรือ พ่อค้ายางพาราในชุมชน 2) การมีพ่อค้ามารับซื้อหน้าสวนยางและจัดรวบรวมของเกษตรกร โดยเกษตรกรจะเป็นผู้ตรวจสอบราคาซื้อที่สูงกว่าก่อนที่จะมีการเลือกผู้รับซื้อ และเลือกวิธีการขนส่ง จากการสัมภาษณ์พ่อค้ายางพาราด้านการจัดส่งสินค้า พบว่าจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าขนส่ง ด้วยตนเอง หลังจากที่มีการรวบรวมสินค้าพ่อค้าจะมีการตกลงซื้อขายกับ โรงงานแปรรูปยางพาราในจังหวัดใกล้เคียง และภาคใต้ ด้านการจัดส่งสินค้าของสหกรณ์พบว่า ตัวแทนกลุ่มชาวสวนยางและสหกรณ์สวนยางจะมีการว่าจ้างรถบรรทุกเพื่อมารับสินค้าภายหลังจากที่มีการตกลงซื้อขาย โดยการขนส่งแต่ละรอบจะต้องเต็มคันรถ เส้นทางขนส่งแบ่งได้เป็นสองเส้นทางคือ ในกรณีที่เป็นการซื้อขายยางแผ่นจะมีการว่าจ้างรถขนส่งไปยังภาคใต้ และในกรณีที่เป็นอย่างก้อนถ้วยและน้ำยางสดจะมีการว่าจ้างรถให้ไปส่งในโรงงานแปรรูปยางพาราในจังหวัดใกล้เคียง

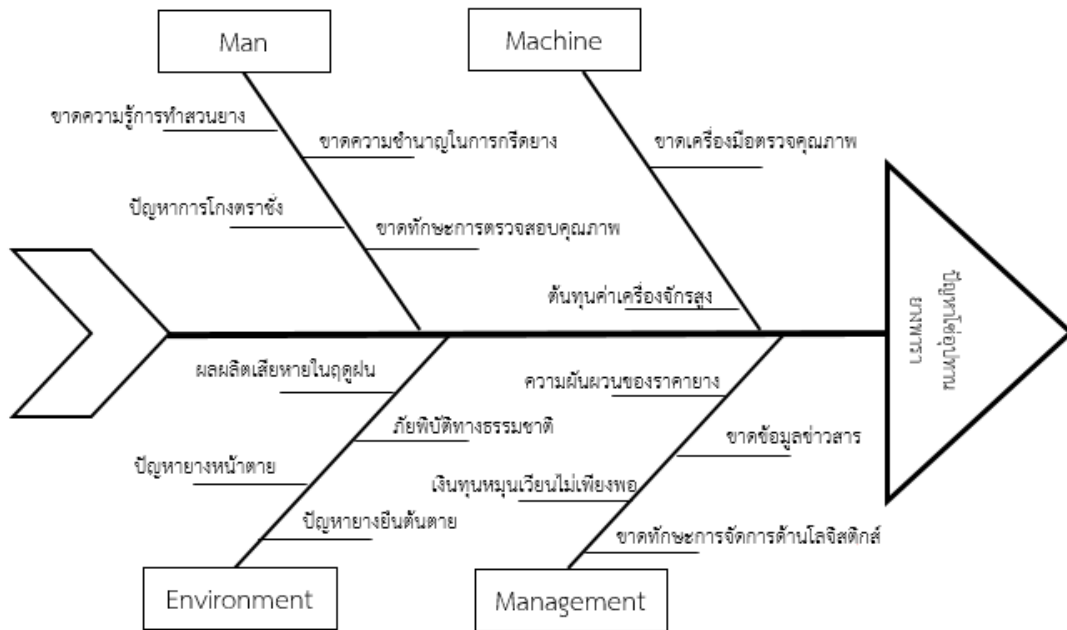
ด้านการส่งเสริมสินค้าจากการสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา พ่อค้ายางพารา กลุ่มชาวสวนยางและสหกรณ์สวนยาง พบว่าโดยส่วนใหญ่จะมีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าและยืนยันระดับคุณภาพสินค้าก่อนที่จะมีการซื้อขาย จึงไม่มีการส่งเสริมสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

การศึกษาโครงสร้างโซ่อุปทานยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ดังแสดงในภาพที่ 2 พบว่าประกอบด้วย เกษตรกร พ่อค้ายางพาราหรือกลุ่มสหกรณ์ยางพารา โรงงานแปรรูปยางธรรมชาติ และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง ซึ่งโซ่อุปทานยางพาราเริ่มจากส่วนต้นน้ำคือ เกษตรกรทำการปลูกยางพารา ได้ผลผลิตวัตถุดิบต้นน้ำคือน้ำยางสด ยางแผ่นดิบและยางก้อนถ้วย โดยน้ำยางสดจะถูกจำหน่ายไปยังสหกรณ์หรือกลุ่มชาวสวนยาง ส่วนยางก้อนถ้วยและยางแผ่นดิบจะถูกจำหน่ายไปยังสหกรณ์หรือกลุ่มชาวสวนยาง และพ่อค้ายางพาราในจังหวัด หลังจากที่มีการรวบรวมสินค้าจะถูกจัดจำหน่ายไปยังส่วนกลางน้ำคือโรงงานแปรรูปยางธรรมชาติในจังหวัดใกล้เคียงและภาคใต้ เพื่อการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปยางพาราขั้นต้นส่งต่อโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางในอุตสาหกรรมปลายน้ำต่อไป

ภาพที่ 2 โครงสร้างโซ่อุปทานยางพาราอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

จากการวิเคราะห์ห้วงก้างปลาปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการโซ่อุปทานยางพารา (ภาพที่ 3) จากการศึกษาพบว่าเกิดจากสาเหตุหลักคือ คน เครื่องจักร การบริหารจัดการ และสภาพแวดล้อม เช่น เกษตรกรขาดความรู้และทักษะความชำนาญในการทำสวนยาง การกรีดยาง และการบำรุงรักษาต้นยาง ขาดทักษะและความละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบคุณภาพยางพารา การลงทุนเครื่องจักรในการทำยางแผ่นดิบมีต้นทุนที่สูง ขาดทักษะการจัดการด้านโลจิสติกส์ เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ เนื่องจากมีการกักตุนสินค้ามากเกินไป ความผันผวนของราคายาง ปัญหาโรคติดต่อในต้นยางและภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น

ภาพที่ 3 ผังก้างปลาปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการโซ่อุปทานยางพาราอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

อภิปรายผล

จากการศึกษาโครงสร้างโซ่อุปทานยางพาราในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าประกอบด้วยเกษตรกรผู้ผลิต น้ำยางดิบ ยางก้อนถ้วย และยางแผ่นดิบ โดยพ่อค้ายางพาราหรือกลุ่มสหกรณ์ยางพาราเป็นผู้รับซื้อและรวบรวมยางเพื่อส่งต่อไปโรงงานแปรรูปยางธรรมชาติ และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง สอดคล้องกับ คลอเคลีย วจนะวิชากร และ ปานจิต ศรีสวัสดิ (2557) กล่าวว่าโลจิสติกส์และโซ่อุปทานยางพาราเริ่มจากส่วนต้นน้ำคือเกษตรกรทำการปลูกยางพารา ได้วัตถุดิบต้นน้ำคือ น้ำยางสด ยางแผ่นดิบและยางก้อนถ้วย ผ่านกระบวนการแปรรูปที่แตกต่างกัน ผลผลิตที่ได้คือยางแผ่นดิบ และยางก้อนถ้วยหรือเศษยาง และส่งต่อไปยังตลาดกลางยางหรือสหกรณ์เพื่อเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปยางและโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางให้เป็นสินค้าจากยางธรรมชาติประเภทต่างๆ ต่อไป

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาการจัดการห่วงโซ่อุปทานของเกษตรกรสวนยางพาราและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์แผนภาพสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการโซ่อุปทานยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าปัญหาเกิดจาก 4 ปัจจัยหลัก คือ Man (คน) Machine (เครื่องจักร) Management (การบริหารจัดการ) และ Environment (สิ่งแวดล้อม) สอดคล้องกับ กนิษฐา พิพิธภัณฑ์ (2557) กล่าวว่า สามารถที่จะกำหนดกลุ่มปัจจัยใดก็ได้ โดยกลุ่มกำหนดไว้เป็นปัจจัยนั้นสามารถแยกแยะและกำหนดสาเหตุต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ และเป็นเหตุเป็นผล โดยส่วนมากมักจะใช้หลักการ 4M 1E เป็นกลุ่มปัจจัย เพื่อจะนำไปสู่การแยกแยะสาเหตุต่างๆ ซึ่ง 4M 1E นี้มาจาก M Man คนงาน หรือพนักงาน หรือบุคลากร M Machine เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก M Material วัตถุดิบหรืออะไหล่ อุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ในกระบวนการ M Method กระบวนการทำงาน และ E Environment อากาศ สถานที่ ความสว่าง และบรรยากาศการทำงาน

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทานควรควรได้รับความรู้ด้านการจัดการโลจิสติกส์ และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพการเพื่อการประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ

ลดปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งเป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับ ธนิตย์ โสรรัตน์ (2550, น. 68-72) กล่าวว่า การที่จะนำ SCM ไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องนำไปใช้หรือไปจัดการในกระบวนการ เช่น การคาดคะเนยอดขาย และกระบวนการสนับสนุนส่งเสริมการตลาด จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับคู่แข่งในอาณาบริเวณของตลาด การจัดการกระบวนการจัดซื้อ จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับคู่ค้า การจัดการขนส่งในโซ่อุปทาน เป็นการจัดการเกี่ยวข้องกับความเร็ว และการจัดการคลังสินค้า เป็นการจัดการเกี่ยวกับสภาพคล่องทางการเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอุตสาหกรรมต้นน้ำในโซ่อุปทานยางพารา การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์อย่างละเอียดและเป็นแนวทางในการพัฒนาในการศึกษาครั้งต่อไป

2. จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการโซ่อุปทานยางพารา ควรมีการสร้างเครือข่ายโซ่อุปทานยางพาราทั้งในภาครัฐบาล ภาคเอกชน หน่วยงานการศึกษา และภาคประชาชนเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล ปัญหา และความคิดเห็นเพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานยางพาราให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและลดต้นทุนในส่วนต่างๆ ของโซ่อุปทานยางพารา

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา พิพิธภักดิ์ (2557). *แผนผังห่วงโซ่อุปทานยางพารา*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2660, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/563368>

คลองเคลือบ วจนะวิชาการ และ ปานจิต ศรีสวัสดิ (2557). การศึกษาระบบโลจิสติกส์ยางพาราและการพัฒนาคุณภาพยางแผ่นดิบ: กรณีศึกษาอำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิชาการวิศวกรรมศาสตร์ ม.อบ.*, 7, 1-13.

ธนิต โสรรัตน์ (2550). *การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: ประชุมทอง พรินดี กรุ๊ป.

ประจวบ กล่อมจิตร. (2556). *โลจิสติกส์-โซ่อุปทาน: การออกแบบและจัดการเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). *ยางพารา: เนื้อที่กรีดยังได้ผลผลิตและผลผลิตได้ไร่ปี 2557-2559 (ปี2559 พยากรณ์ไตรมาส 2 เดือนมิถุนายน 2559)*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.oae.go.th/download/prcai/farmcrop/rubber.pdf3>

สำนักงานสถิติจังหวัดกำแพงเพชร. (2558). *ข้อมูลประชากรจังหวัดกำแพงเพชร*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2660, จาก http://kpphet.old.nso.go.th/nso/project/search_option/search_result.jsp

การจัดการปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก MANAGEMENT OF FRUIT PRICES DECLINE PROBLEM IN EASTERN REGION

ชวโรจน์ แยมกลิน¹
Chawaroj Yamklin¹
กิจฐเขต ไกรวาส¹
Kittachet Krivart¹

¹นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาสภาพปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก และ 2) ศึกษาแนวทางการจัดการปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มสำนักงานเกษตรจังหวัด หอการค้าจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มเกษตรกร ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจำแนกข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก มีวิธีการ ดังนี้ 1) ด้านการผลิตเกษตรกรต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงต่อความต้องการของตลาด ด้วยการจัดการคุณภาพ GAP ที่มุ่งเน้นทำให้ผลผลิตมีน้ำหนักดีและมีผิวที่สะอาดปลอดภัยจากสารตกค้าง มีผลผลิตที่สูงตามอายุเวลาการเก็บเกี่ยว 2) ด้านการตลาดเกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางและร่วมกันผลิตสินค้าคุณภาพ ควรเพิ่มช่องทางการขายผลผลิตผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อลดบทบาทของพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรสามารถกำหนดราคาได้ด้วยตนเอง พร้อมนำนวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ (Active Packaging) ที่คงสภาพความสดของผลผลิตเพื่อการส่งออกมาใช้ 3) ด้านการแปรรูป เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต อาทิ พุรีเย็นผง ที่สามารถนำเอามาขึ้นรูปใหม่ได้ รวมทั้งการแช่แข็งผลในรูปผลสดและแบบแกะเนื้อแล้วเพื่อการส่งออก รวมถึงการทำอบแห้ง (ฟรีซดราย) 4) ด้านการกระจายสินค้า พัฒนาระบบบริการโลจิสติกส์ที่รวดเร็วครบวงจรตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้คงความสดใหม่ ลดความเสียหายของผลผลิต ลดระยะเวลาในการขนส่ง

คำสำคัญ : การจัดการปัญหา, ปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำภาคตะวันออก

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study Fruit Prices Decline Problem in Eastern Region and 2) to study management of fruit prices decline problem in Eastern region. The study was conducted by qualitative research methodology and collect data by in-depth interview from key informants who are important part in management of fruit prices decline problem in eastern region: provincial agriculture office, chamber of commerce officers, local leaders, and farmers. The qualitative data was analyzed by typological analysis methods.

The study revealed that Management of fruit prices Decline Problem in the Eastern Region as follows. 1) Production, farmers have to produce quality products respond the consumer needs with GAP Quality Management which focus on good weight, clean peel without residues products, and harvesting when products are matured 2) Marketing, farmers have to assemble to be a group for bargaining power with middlemen, and increase sales channels through online which is the way to reduce the power of middlemen, so the farmers can set their own prices and take active packaging to maintain the freshness of the export products 3) Processing, adding value to the product such as durian powder which can be re-form, fresh fruit frozen and freeze dried for export 4) Distribution, to develop logistics system from starting point to destination for maintain the quality of the products to keep freshness, reduce damaged products, and reduce transportation time.

Keywords : problem management, fruit prices decline problem in eastern region

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นแผ่นดินที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เหมาะต่อการเพาะปลูกและทำเกษตรกรรมที่สำคัญ เป็นแหล่งผลิตผลไม้เมืองร้อนหลากหลายชนิดที่โดดเด่นในเรื่องของรสชาติที่ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี พื้นที่เพาะปลูกผลไม้ของไทยจะกระจายไปตาม 3 ภูมิภาคหลักคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ผลไม้ไทย นับเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศจากการส่งออกไปขายยังต่างประเทศมีมูลค่าปีละหลายหมื่นล้านบาท ผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและมียอดการส่งออกสูงเป็นที่นิยมบริโภคในต่างประเทศ เช่น มะพร้าว เงาะ ลำไย ทูเรียน มะม่วง ลิ้นจี่ ฝรั่ง และมังคุด เป็นต้น

ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีพื้นที่เพาะปลูกผลไม้เป็นจำนวนมากและเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญในการผลิต เงาะ ทูเรียนและมังคุด ในการบริโภคในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ ทางด้านสถานการณ์ในปัจจุบัน ในปี 2560 ภาพรวมของปริมาณผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของภาคตะวันออกทั้ง 3 ชนิด คือ เงาะ ทูเรียน มังคุด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560, น. 1-2) มีผลผลิตที่ออกมาภายในปีรวมทั้งสิ้น 631,203 ตัน สำหรับราคาของผลผลิต เงาะ ทูเรียน และมังคุด ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจะพบว่าเกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาจากราคาผลไม้ตกต่ำมาตลอด สาเหตุของปัญหาหลักมาจากปริมาณผลผลิตที่มีปริมาณมากออกสู่ตลาดพร้อมกันในระยะสั้นๆ จนเกิดปัญหาราคาตกต่ำในทุกๆ ปี ผลผลิต เงาะ ทูเรียนและมังคุดในภาคตะวันออก จะมีผลผลิตออกมาในช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาแต่เพียงสั้นๆ ที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ อีกทั้งยังมีผลผลิตออกมาพร้อมๆกันในปริมาณมหาศาล จนทำให้มีผลผลิตออกมาเกินความต้องการของตลาด ในช่วงปี 2550-2551 (คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา, 2551, น. 1-2) ด้วยสถานการณ์ผลผลิตล้นตลาดประกอบกับราคาที่ตกต่ำส่งผลให้เกษตรกรประสบกับปัญหาได้ราคาผลผลิตไม่คุ้มกับต้นทุนที่ต้องจ่ายออกไปในแต่ละปี ส่งผลให้เกิดการประท้วงและนำผลไม้เททิ้งที่ถนนตามหน้าห้างสรรพสินค้าและสื่อต่างๆ นอกจากนี้เราจะเห็นได้จากแนวโน้มพื้นที่เพาะปลูกผลไม้ เงาะ มังคุด และทูเรียน ดังกล่าวค่อนข้างลดน้อยลง ผลพวงมาจากที่เกษตรกรต้องเผชิญปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนทำให้เกษตรกรเริ่มถอดใจและเริ่มหาผลไม้หรือพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ มาปลูกทดแทน ซึ่งอาจส่งผลให้พื้นที่ที่มีการเพาะปลูก เงาะ ทูเรียน และมังคุด ที่เป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญที่มีทั้งการบริโภคในประเทศและส่งออกยังต่างประเทศลดน้อยหายลงไปเรื่อยๆ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่ได้เสนอมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้เห็นความสำคัญของการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออก ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าในภาคตะวันออกมีสภาพปัญหาและมีแนวทางในการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออกอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการพัฒนาและหาแนวทางในการช่วยเหลือปัญหาโรคผลไม้มดกดำของเกษตรกรสวนผลไม้ในภาคตะวันออกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

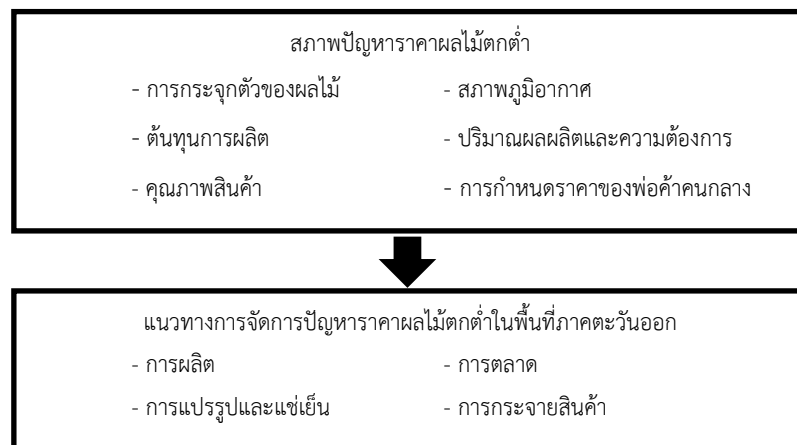
1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออก

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. สภาพปัญหาโรคผลไม้มดกดำ หมายถึง สถานการณ์และปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งส่งผลให้เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาด้านโรคผลไม้มดกดำอันมีสาเหตุมาจาก การกระจุกตัวของผลไม้ ต้นทุนการผลิต คุณภาพสินค้า สภาพภูมิอากาศ ปริมาณผลผลิตและความต้องการ การกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง
2. แนวทางการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออก หมายถึง วิธีการและกระบวนการที่นำมาเป็นแนวทางในการจัดการปัญหาในพื้นที่ภาคตะวันออก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางในการจัดการเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการแปรรูปและแช่เย็น ด้านการกระจายสินค้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยแบ่งกรอบแนวคิดเป็น 2 ประเด็น คือ 1. ประเด็นสภาพปัญหาโรคผลไม้มดกดำ 2. ประเด็นแนวทางการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออก ในประเด็นสภาพปัญหาโรคผลไม้มดกดำ ประกอบด้วย การกระจุกตัวของผลไม้ ต้นทุนการผลิต คุณภาพสินค้า สภาพภูมิอากาศ ปริมาณผลผลิตและความต้องการ การกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง ประเด็นแนวทางการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออก ประกอบด้วย การผลิต การตลาด การแปรรูปและแช่เย็น การกระจายสินค้า โดยทำการศึกษาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาโรคผลไม้มดกดำในพื้นที่ภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มประชากรในการศึกษาคั้งนี้ครอบคลุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังต่อไปนี้

1. ตัวแทนภาครัฐจากสำนักงานเกษตรจังหวัด
2. ตัวแทนจากภาคเอกชนจากหอการค้าจังหวัด
3. ผู้นำที่มีประสบการณ์การแก้ไขปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำ
4. กลุ่มเกษตรกร พ่อค้าคนกลาง

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. เป็นตัวแทนจากภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำ
2. เป็นผู้นำที่มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำ
3. เป็นตัวแทนจากกลุ่มเกษตรกร พ่อค้าคนกลาง ที่ประกอบอาชีพภายในพื้นที่ภาคตะวันออก

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาจากตำรา เอกสาร แนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประเด็นเนื้อหาของคำถามในแบบสัมภาษณ์ โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยมากำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์ให้เนื้อหาครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3. จัดทำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
4. นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแต่งแนวคำถามให้ตรงเชิงเนื้อหาและมีความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์

5. นำแนวคำถามที่ได้ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือแนวคำถามแบบไม่มีโครงสร้างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำรวมทั้งกลุ่มเกษตรกรและพ่อค้าคนกลาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออกมีวิธีการดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้านสภาพปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำ วิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) ข้อมูลด้านสภาพปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำ ซึ่งประกอบด้วยผลกระทบของผลไม้ ต้นทุนการผลิต คุณภาพสินค้า สภาพภูมิอากาศ ปริมาณผลผลิตและความต้องการ การกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง
2. การวิเคราะห์ด้านแนวทางการจัดการปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีจำแนกประเภทข้อมูลแนวทางการจัดการปัญหาหาคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก ซึ่งประกอบด้วย ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการแปรรูป ด้านการกระจายสินค้า

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการจัดการปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก ข้อค้นพบที่เป็นผลการศึกษานำเสนอโดยลำดับดังนี้

1. สภาพปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำ

ผลการศึกษาพบว่า ด้านสภาพปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำในช่วงก่อนปี 2558 ค่อนข้างย่ำแย่และวิกฤติราคาเงาะที่เกษตรกรได้รับจะอยู่ที่ราคาประมาณ 1-3 บาท ต่อกิโลกรัม รองลงมาคือ มังคุด ราคาจะอยู่ที่ประมาณ 2-5 บาท และสุดท้ายคือทุเรียน ราคาพันธุ์หมอนทองจะอยู่ที่ประมาณ 10-12 บาท ส่วนพันธุ์ชะนีจะอยู่ที่ประมาณ 3-5 บาท ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาาราคาผลไม้ตกต่ำ ประกอบด้วย 6 สาเหตุหลัก ดังนี้

1.1 การกระจุกตัวของผลไม้ หรือที่เรียกว่าสินค้าล้นตลาด ภาวะผลผลิตล้นตลาดนี้จะเกิดในช่วงระยะเวลาเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ผลไม้ทยอยสุกและสามารถเก็บเกี่ยวได้พร้อมกันทั่วทั้งพื้นที่ ทำให้เป็นช่วงที่มีปริมาณผลผลิตออกมาสู่ตลาดพร้อมกัน ปริมาณที่มหาศาลส่งผลให้ผลผลิตล้นตลาด ระบายผลผลิตออกไม่ทัน ประกอบกับความต้องการบริโภคน้อยกว่าปริมาณผลผลิต ทำให้ผลผลิตที่เกษตรกรนำเอาออกมาขายนั้นเสียหายและเน่าเสีย

1.2 ต้นทุนการผลิต เกิดการแข่งขันกันของเกษตรกรที่ต่างนำเอาสารเคมีต่างๆ มาใช้ในการทำเกษตรของตน ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นมากกว่าเดิม อีกทั้งในการทำเกษตรยังต้องใช้ น้ำ ไฟ น้ำมัน โดยเฉพาะค่าแรงงานซึ่งปัจจุบันปัญหาขาดแรงงานทางการเกษตรที่นับวันยิ่งหาได้ยาก แรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงทุกปี ผลพวงจากแรงงานภาคเกษตรปัจจุบันเริ่มมีอายุมากขึ้น ประกอบกับแรงงานภาคเกษตรหันไปทำแรงงานภาคอุตสาหกรรมกันมากขึ้น ยิ่งในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวแรงงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำเกษตรเป็นอย่างมาก ประกอบกับผลไม้มีอายุการเก็บรักษาที่สั้นทำให้ต้องเร่งระบายผลผลิตออกเพื่อป้องกันการเน่าเสีย ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องขายไปในราคาถูกทำให้ไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิตสูงที่เกษตรกรจ่ายไปแต่ละปีซึ่งบางปีก็แทบไม่คุ้มทุน

1.3 คุณภาพสินค้า ผลผลิตที่มีความต้องการของตลาดจะต้องเน้นที่รูปทรง ผิวสวย แก่จัด ผลไม่มีตำหนิ อาทิ มังคุดต้องเป็นมังคุดผิวมัน เนื้อไม่แข็ง แกะต้องมีผิวสีแดงสดผิวไม่ขำ ทุเรียนต้องแก่จัด มีน้ำหนักมากกว่า 2.5 กิโลกรัมต่อผล เป็นต้น ผลผลิตด้อยคุณภาพที่เห็นได้ชัดก็คือ ทุเรียน ในช่วงแรกที่ทุเรียนออกสู่ตลาดจะมีราคาสูง เกษตรกรบางคนเมื่อเห็นว่าทุเรียนราคากำลังดีจึงเกิดความละโมภตัดทุเรียนอ่อนออกมาขาย เมื่อพบทุเรียนอ่อนในตลาดเป็นบางส่วนจะส่งผลให้ราคาทุเรียนตกต่ำในทันที เช่นเดียวกับการส่งออกถ้าตรวจเจอทุเรียนอ่อนที่ปลายทางเพียงเล็กน้อย ก็จะถูกชดเชยและหยุดรับซื้อทันทีเช่นกัน

1.4 สภาพภูมิอากาศ เนื่องจากปัจจุบันโลกถูกผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน (Global Warming) และปรากฏการณ์เรือนกระจก (Greenhouse Effect) ส่งผลทำให้สภาพภูมิอากาศค่อนข้างแปรปรวน ภาคเกษตรจึงได้รับผลกระทบจากสภาวะดังกล่าว จากการศึกษพบว่าผลไม้ทั้ง 3 ชนิด จำเป็นต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมในการผลิตออก ด้วยสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนจึงส่งผลต่อจำนวนผลผลิตผลไม้ของภาคตะวันออกเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ถ้าอากาศเหมาะสมทำให้ผลผลิตมีจำนวนมากทำให้เกิดผลผลิตล้นตลาดราคาผลไม้ก็จะตกต่ำ แต่ถ้าสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยจะทำให้ผลผลิตน้อยส่งผลให้ราคาผลไม้สูง นอกจากนี้สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนยังเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผลไม้ที่ส่งผลต่อราคา อาทิ ปริมาณน้ำฝนที่มากเกินไปในระหว่างฤดูเก็บเกี่ยวจะส่งผลให้มังคุดเป็นยางและเนื้อแข็ง ทุเรียนจะเป็นไส้ซึม เงาะแตกคากัน นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า สภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนก่อให้เกิดภัยธรรมชาติ ลมมรสุมและพายุ ที่เข้ามาทำลายหักโค่นต้นผลไม้ ผลร่วงหล่นเสียหาย ก่อนการเก็บเกี่ยว และเมื่อผลไม้ที่ร่วงหล่นเสียหายเหล่านี้เข้าสู่ตลาดจากการขาดจิตสำนึกของเกษตรกรบางคนส่งผลให้ตลาดเสียหายเพราะผลไม้อ่อน ราคาจึงตกต่ำตามไปด้วย

1.5 ปริมาณผลผลิตและความต้องการ จากการผลิตที่มีปริมาณการผลิต(demand) มากกว่าความต้องการบริโภค (Supply) กล่าวคือ ราคาผลไม้มักขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลักสำคัญ ในช่วงที่มีความต้องการบริโภคสูง ราคาจะดี แต่ถ้าเป็นช่วงที่ไม่ค่อยมีความต้องการบริโภคราคาจะตกต่ำ ในช่วงที่เกิดปัญหาราคาค่าผลไม้มักต่ำด้วย ปริมาณผลผลิตที่มีจำนวนมากทำให้เกิดสินค้าล้นตลาด เกินความต้องการบริโภค ระบายสินค้าไม่ทัน ทำให้ราคาผลไม้มักต่ำ ประกอบกับในช่วงที่เกิดปัญหาราคาค่าผลไม้มักต่ำการส่งออกยังค่อนข้างน้อยและทำได้ยากเมื่อเทียบกับปริมาณผลผลิต พบว่าตลาดใหญ่ในการระบายสินค้าจึงมีเพียงแคภายในประเทศเท่านั้น แต่ในปัจจุบันพบว่ารสชาติของผลไม้ไทยเริ่มเป็นที่ติดใจของชาวต่างชาติทั้งจีน เวียดนาม ญี่ปุ่น และอเมริกา โดยเฉพาะประเทศจีนที่เป็นแหล่งบริโภครายใหญ่และสำคัญของไทย

1.6 การกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาราคาค่าผลไม้มักต่ำ เนื่องจากเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าในตลาด ในช่วงแรกของฤดูเก็บเกี่ยวราคาผลไม้มักมีราคาสูงกว่าปกติทำให้หลังไม่ต้องการจะซื้อในราคาที่สูง ก็จะเริ่มปิดสั่งไม่รับซื้อผลไม้จากเกษตรกรเพื่อรวมตัวกันปรับราคาลง โดยอ้างเหตุผลเรื่องคุณภาพสินค้าเป็นหลัก อาทิ การตัดทุเรียนอ่อน และการนำเอาผลผลิตโดนลมพายุเสียหายมาขายให้หลัง ซึ่งจริงๆ แล้วไม่ได้รับซื้อทุเรียนที่โดนลมพายุเป็นแต่เพียงข้ออ้างของพ่อค้าคนกลางที่จะปรับราคาลง เมื่อเช็คราคาที่ปลายทางยังพบว่าราคาที่ปลายทางไม่ได้ตกลงแต่อย่างใด

2. แนวทางการจัดการปัญหาราคาค่าผลไม้มักต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการปัญหาราคาค่าผลไม้มักต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน อันได้แก่ การผลิต การกระจายสินค้า การตลาด การแปรรูป ดังนี้

2.1 ด้านการผลิต เกษตรกรต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค เกษตรกรต้องมีจิตสำนึกรู้จักความรับผิดชอบต่อผลผลิตของตนเอง ไม่เก็บเกี่ยวผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออกมาขาย เน้นผลิตแต่สินค้าที่มีคุณภาพโดยสามารถรับประกันคุณภาพได้ โดยเน้นการจัดการคุณภาพ GAP ซึ่งเป็นแนวทางในการทำให้ผลไม้ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงต่อความต้องการ มุ่งเน้นทำให้ผลผลิตมีน้ำหนักรวมและมีผิวที่สะอาดปลอดภัยจากศัตรูพืชและสารตกค้าง มีผลผลิตที่แก่ตามอายุการเก็บเกี่ยว เมื่อเกษตรกรปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการคุณภาพ GAP แล้วพบว่าผลผลิตมีคุณภาพมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคส่งผลให้ราคาค่าผลผลิตดีขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้เกษตรกรต้องเพิ่มองค์ความรู้ในการทำผลไม้นอกฤดูฤดูกาลเพื่อเป็นการลดปัญหาการกระจุกตัวของผลไม้และเป็นการกระจายฤดูกาลในการผลิตให้มีความหลากหลายมากขึ้น

2.2 ด้านการตลาด ปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีมีส่วนในการช่วยเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์และช่องทางการตลาดและเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วยการขายผลผลิตผ่านช่องทางออนไลน์ คนส่วนใหญ่หันมาซื้อสินค้าผ่านออนไลน์กันมากขึ้นรวมถึงผลไม้ด้วย จึงทำให้ปัจจุบันตลาดสำคัญอยู่ในเครือข่ายออนไลน์ที่ง่ายต่อการเข้าถึง แม้จะอยู่ต่างพื้นที่ก็ตาม การเจรจาตกลงซื้อขายกันก็สามารถติดต่อกันโดยตรงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยตัดระบบพ่อค้าคนกลางออกไป ส่งผลให้เกษตรกรหรือผู้ค้าสามารถกำหนดราคาได้ด้วยตนเอง สิ่งที่สำคัญคือเกษตรกรหรือผู้ค้าต้องมีความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคไปกับผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถการันตีผลผลิตของตนเองได้ด้วยการปรับเปลี่ยนสินค้าในกรณีที่สินค้าเกิดมีปัญหาขึ้น ในส่วนของการตลาดต้องใช้นวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพกับตัวผลไม้ โดยเฉพาะในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ผลสดเพื่อการส่งออกสู่เป้าหมายเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า นอกจากนี้ภาครัฐต้องหาตลาดต่างประเทศเพิ่มเพื่อการส่งออก ควรมีการเปิดตลาดต่างประเทศที่มีอำนาจในการซื้ออย่างยุโรป อเมริกา หรือแม้แต่ประเทศอินเดีย ที่ปัจจุบันยังไม่ค่อยมีการส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้ก็กว้างขวางนัก

นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบว่า เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง โดยวิธีการสร้างกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็ง มีการแลกเปลี่ยนความเห็นกันภายในกลุ่มและร่วมกันสร้างและพัฒนาผลผลิตที่มีคุณภาพเพื่อป้อนสู่ตลาด เมื่อผลผลิตมีคุณภาพกลุ่มเกษตรกรก็สามารถกำหนดราคาได้ด้วยตนเองหรือมีอำนาจที่จะต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางมากขึ้น พบว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรปัจจุบันที่ทำกันอย่างแพร่หลายและกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในภาคตะวันออก คือ การรวมกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชนเกษตรเชิงท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันขึ้นภายในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาแหล่งเกษตรกรรมด้วยการเปิดสวนบุฟเฟต์ผลไม้ โดยนักท่องเที่ยวจะได้ทานบุฟเฟต์ผลไม้ที่สำคัญของภาคตะวันออกคือ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สละ และอื่นๆ พร้อมกับชมบรรยากาศสวนผลไม้ สร้างรายได้ให้เกษตรกรที่ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับล้านบาทต่อปีและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในภาคตะวันออกจำนวนมาก นอกจากนี้ยังเป็นการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย

2.3 ด้านการแปรรูปและแช่เย็น การแปรรูปสินค้าและการแช่เย็นเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตผลไม้มากขึ้นกว่าการขายผลสด ปัจจุบันการแปรรูปผลไม้มีรูปแบบที่หลากหลายและเป็นที่ยอมรับในเชิงธุรกิจ ทั้งการรวมกลุ่มแม่บ้าน การรวมกลุ่มในชุมชน หรือการทำแปรรูปในครัวเรือน ซึ่งทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้าและเกิดรายได้เพิ่ม การแปรรูปที่เป็นที่ได้รับความนิยม อาทิ ทุเรียนทอด ทุเรียนกวน ผลิตภัณฑ์น้ำเงาะ ผลิตภัณฑ์น้ำมังคุด เครื่องสำอางจากผลไม้ เป็นต้น และจากการพัฒนาการค้นคว้าอย่างต่อเนื่องจึงทำให้กลุ่มชุมชนบางกลุ่มเกิดไอเดียในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อตอบโจทย์การแปรรูปมากขึ้น อาทิ การทำทุเรียนทอดในรูปแบบพรีเมียมพรายที่มีคุณภาพคงที่ลดความแตกหักเสียหายจากการขนส่งและยังคงรูปแบบผลิตภัณฑ์แบบเดิมๆ ทำให้ถูกใจผู้บริโภคมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์แปรรูปที่แบบใหม่ที่น่าสนใจจากการพัฒนาค้นคว้าก็คือ การทำทุเรียนผง ของชุมชนบ้านจำรุง สืบเนื่องมาจากปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำทำให้นำชุมชนคิดไอเดียใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการแปรรูปแก้ไขปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำจนเกิดเป็นทุเรียนผง ซึ่งอยู่ในรูปแบบผงสามารถนำมาขึ้นรูปกับน้ำก่อนการรับประทาน ตัวผลิตภัณฑ์นี้สามารถเลือกได้จะทานแบบแข็งหรือแบบอ่อนมีลักษณะคล้ายกับทุเรียนผลสด และยังสามารถเลือกกลิ่นน้อยหรือไม่มีกลิ่นเลยก็ได้ แต่รสชาติยังคงเหมือนกับทุเรียนสด ต้นทุนค่าเครื่องจักรในการแปรรูปทุเรียนผงเพียงหลักหมื่นบาทเกษตรกรจึงเข้าถึงได้ง่ายสามารถทำได้ทุกครัวเรือนที่ต้องการทำแปรรูปทุเรียนผง

นอกจากการแปรรูปที่เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตที่เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาผลไม้ตกต่ำแล้ว พบว่า การแช่เย็นและอบแห้ง (ฟรีซดราย) ทั้งในรูปแบบของการแช่เย็นผลสดหรือแม้แต่แกะออกมาเฉพาะเนื้อเก็บรักษาในอุณหภูมิคงที่ และการทำอบแห้งด้วยอุณหภูมิ -40 องศาสามารถทานแบบเป็นผลไม้อบแห้งและนำมาขึ้นรูปใหม่ได้ ด้วยการแช่เย็นและอบแห้งสามารถยืดอายุของผลผลิตได้นานจึงสามารถนำออกมาขายในช่วงนอกฤดูกาลได้จากการศึกษาพบว่าราคาผลผลิตที่ทำการแช่เย็นและอบแห้งราคาค่อนข้างสูงจึงเริ่มมีการทำธุรกิจเชิงพาณิชย์เพื่อการส่งออกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม พบว่ามีปัญหาด้านต้นทุนในการผลิตโดยเฉพาะเครื่องจักรมีราคาค่อนข้างสูงธุรกิจจึงอยู่ในภาคเอกชนหรือต้องเป็นกลุ่มสหกรณ์จึงจะสามารถดำเนินการได้ เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถเข้าถึงได้ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนในช่วยลงทุนหรือลดต้นทุนเครื่องจักรให้ถูกลง

2.4 ด้านการกระจายสินค้า เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่รวมถึงผลไม้มีอายุระยะเวลาในการเก็บรักษาค่อนข้างสั้น เงาะเป็นผลไม้ที่มีอายุสั้นที่สุดมีระยะเวลาเพียงแค่ 1-2 วัน หลังจากนั้นจะเริ่มเน่าเสีย ส่วนมังคุดก็เช่นกันถ้ามีการเก็บเกี่ยวผลมังคุดที่สุกจัดหรือผลที่หล่นไต่ต้นเพียงระยะ 2-3 วันเปลือกจะเริ่มแข็งเนื้อข้างในจะเริ่มเน่าเสีย ในส่วนของทุเรียนมีระยะเวลาในการสุกประมาณ 3-4 วัน แต่จะเกิดปัญหาเมื่อเวลาสุกพร้อมกันจะทำให้เริ่มแตกสุกขายไม่ทัน ด้วยข้อจำกัดเรื่องอายุระยะเวลาของผลไม้เหล่านี้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพึ่งพาระบบบริการโลจิสติกส์ที่รวดเร็วเพื่อทำให้การขนส่งสินค้าเพื่อระบายผลผลิตไปยังพื้นที่ต่างๆได้ในระยะเวลาภายในไม่กี่ชั่วโมงจากแหล่งผลิต เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้คงความสดใหม่ ลดความเสียหายของผลผลิต ลดระยะเวลาในการขนส่ง

นอกจากนี้การจัดการบริการโลจิสติกส์ต้องสามารถกระจายสินค้าจากภาคตะวันออกไปยังภาคอื่นๆ หรือแม้แต่การขนส่งไปยังท่าเรือ สนามบิน และจุดเชื่อมต่อเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศต้องทำได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว รถขนส่งสินค้าภายในประเทศควรเป็นรถที่มีการควบคุมรักษาอุณหภูมิคงที่เพื่อเก็บรักษาให้ผลสดใหม่ ในระหว่างการขนส่ง และด้วยโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงที่ภาครัฐกำลังดำเนินการก่อสร้างจะยิ่งเกิดประโยชน์คุณูปการอย่างใหญ่หลวงต่อภาคเกษตรกรรม เพราะเกษตรกรสามารถส่งสินค้าจากภาคตะวันออกไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้ภายในเวลา 1-2 ชั่วโมง เกษตรกรสามารถระยะเวลาในการส่งสินค้ากับปลายทางได้อย่างแม่นยำและสามารถโทรเช็คต้นทางปลายทางได้อย่างสะดวกรวดเร็วขึ้นไม่ก่อให้เกิดปัญหาการขนส่งที่มีผลต่อผลผลิต

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก ตามที่ได้นำเสนอมาข้างต้นสามารถนำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ พบว่า ในช่วงก่อนปี 2558 ราคาผลไม้ค่อนข้างวิกฤติเงาะเป็นผลไม้ที่ราคาตกต่ำที่สุด ราคาเงาะที่เกษตรกรได้รับจะอยู่ที่ราคาประมาณ 1-3 บาท ต่อ กิโลกรัม รองลงมาคือ มังคุด ราคาจะอยู่ที่ประมาณ 2-5 บาท และสุดท้ายคือทุเรียน ราคาพันธุ์หมอนทองจะอยู่ที่ประมาณ 10-12 บาท ส่วนพันธุ์ชะนีจะอยู่ที่ประมาณ 3-5 บาท โดยพบสาเหตุปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำมาจาก 1) การกระจุกตัวของผลไม้ 2) ต้นทุนการผลิต 3) คุณภาพสินค้า 4) สภาพภูมิอากาศแปรปรวน 5) ปริมาณผลผลิตและความต้องการ 6) การกำหนดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ วิริตีสกุล (2545, น. 55) เรื่องปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรทุเรียนตกต่ำตามฤดูกาลผลิต จังหวัดจันทบุรี ที่พบว่า ผลผลิตด้อยคุณภาพ เกิดปัญหาตัดทุเรียนก่อนเวลาอันควร อีกสาเหตุหนึ่งมาจาก การที่ทุเรียนมีผลผลิตออกสู่ตลาดในระยะเวลาเดียวกัน ทำให้ผลระบายไม่ทัน รวมทั้งความต้องการบริโภคกับปริมาณผลผลิตไม่สอดคล้องกันทำให้ราคาตกต่ำ และปัญหาพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อรธรรม นวลสุทธิ (2546, น. 67) เรื่อง การบริหารจัดการผลไม้มังคุด ของจันทบุรี เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการผลไม้ (มังคุด) ของจังหวัดจันทบุรี พบว่า ผลผลิตไม่มีคุณภาพจึงส่งผลกระทบต่อส่งออก และปัญหาปริมาณผลผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของการบริโภค

2. แนวทางการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ พบว่า สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน อันได้แก่ การผลิต การกระจายสินค้า การตลาด การแปรรูป ดังนี้ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านการตลาด 3) ด้านการแปรรูปและแช่เย็น 4) ด้านการกระจายสินค้า ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ รณไชย อยู่แสง (2544, น. 99) เรื่อง การจัดการเกี่ยวกับทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการ ได้แก่ การนำเข้าแช่เย็นหรือแช่แข็ง เพื่อยืดระยะเวลาการนำออกสู่ตลาด การนำมาแปรรูป การกระจายผลผลิตให้ออกสู่ตลาดในประเทศอย่างรวดเร็วและกระจายทั่วประเทศ โดยการจัดวางแผนที่ดีทำให้การส่งออกทุเรียนมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ส่งเสริมเกษตรกรให้จัดรวมกลุ่มทุเรียนคุณภาพ การจัดตั้งสหกรณ์ชาวสวนทุเรียน ให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และเข้ามาจัดการแก้ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรในสหกรณ์ชาวสวนทุเรียน ภาครัฐสนับสนุนการจัดจำหน่ายทุเรียนคุณภาพไปยังต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ (คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา, 2551, น. 171-173) เรื่องแนวทางในการพัฒนาผลไม้ไทยอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง พบข้อสรุปและข้อเสนอแนะคือ ด้านการผลิตเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งคุณภาพและปริมาณตามความต้องการของตลาด ด้านวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ด้วยการยืดอายุการเก็บรักษาผลไม้ ด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมขยายสินค้าสู่ตลาดตามความต้องการของผู้บริโภค โดยการส่งเสริมตลาดภายในและกระจายผลผลิตด้วยการใช้ระบบสหกรณ์ เป็นต้น และส่งเสริมขยายตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น ด้านการขนส่งเพื่อกระจายสินค้าซึ่งจะต้องมีการพัฒนาระบบ Logistics ครอบคลุมจากต้นทางแหล่งผลิตไปถึงตลาดปลายทาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้นำเสนอไปทั้งหมดข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. เกษตรกรควรเพิ่มองค์ความรู้ในเรื่องการทำผลไม้นอกฤดูกาลเพื่อลดการกระจุกตัวและกระจายการผลิตให้หลากหลาย ในส่วนของต้นทุนการผลิต เกษตรกรควรลดต้นทุนการผลิตด้วยการใช้สารที่ทำจากธรรมชาติ อาทิ สารอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ ที่ช่วยลดต้นทุน ด้านคุณภาพสินค้าเกษตรกรต้องนำความรู้เชิงวิชาการร่วมกับการทำเกษตร อาทิ การจัดการคุณภาพ GAP ในกระบวนการผลิต ในส่วนของการส่งออกต้องควบคุมด้วยมาตรฐาน GMP สำหรับโรงคัดบรรจุผลไม้

2. เกษตรกรควรมีการทำเกษตรแบบแม่นยำสูง (Precision Agriculture) ที่นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการทำเกษตรกรรม ซึ่งสามารถรู้สภาพดินฟ้าอากาศได้ล่วงหน้าเพื่อง่ายต่อการวางแผนการผลิตและเพิ่มผลผลิตได้ ส่วนปริมาณผลผลิตและความต้องการนั้นสามารถนำเอาการเกษตรแม่นยำสูงเข้ามาร่วมในส่วนของ การเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นอันเนื่องมาจากผลกระทบด้านสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ภาครัฐต้องหาตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรควรพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อตัดระบบพ่อค้าคนกลางให้ลดลง

3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม และภาคเอกชน ควรดำเนินการร่วมมือกันเพื่อบูรณาการความพร้อมในการสนับสนุนองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร พ่อค้าคนกลาง เป้าหมายในการวางแผนการผลิต การตลาด การแปรรูป และการระบายสินค้า ภายในภาคตะวันออก ให้สามารถผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อยกระดับให้ผู้บริโภคมั่นใจในผลผลิตทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

4. ภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร และพ่อค้าคนกลาง ควรร่วมมือกันก่อตั้งสถาบันผลไม้แต่ละชนิดขึ้นมา อาทิ สถาบันทุเรียนไทย ที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นมาแล้ว โดยเป็นการรวมกลุ่มกันของเกษตรกร พ่อค้า เพื่อผลิตสินค้าคุณภาพมีความเชื่อถือได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาผลผลิตไปในทิศทางเดียวกัน และขยายการตลาดให้กว้างมากขึ้นด้วยการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาเป็นส่วนร่วมในการขยายตลาด

5. เพื่อให้การดำเนินการแนวทางการจัดการปัญหาราคาสินค้าผลไม้ตกต่ำสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าผลไม้ตกต่ำ ดังนั้นควรนำเอาแนวทางการจัดการผลไม้ตกต่ำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการปัญหาราคาสินค้าผลไม้ตกต่ำในภาคสินค้าเกษตรอื่นๆ เพื่อให้ไปสู่เกษตรกรมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามแนวทางรัฐบาล

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา. (2551). *แนวทางในการพัฒนาผลไม้ไทยอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา:*

ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

รณไชย อยู่แสง. (2544). *การจัดการเกี่ยวกับทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี.* ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมศักดิ์ วิริตสกุล. (2545). *ปัญหาราคาสินค้าผลไม้ตกต่ำตามฤดูกาลผลิต จังหวัดจันทบุรี.*

ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). *สถิติการเกษตรด้านพืช เงาะ ทุเรียน และมังคุด.* สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก http://www.edoae.doae.go.th/data%20fruit%2020210617_1.pdf

อรรธรณ นวลสุทธิ. (2546). *การบริหารจัดการผลไม้ (มังคุด) ของจังหวัดจันทบุรี.* ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

การจัดการโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียว กรณีศึกษา : ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
THE LOGISTICS MANAGEMENT OF OKRA (ABELMOSCHUS ESCULENTUS) CASE STUDY :
LAMLUKBUA DONTUM DISTRICT NAKHON PATHOM PROVINCE

วราภรณ์ สารอินมูล

Varaporn Saninmool

อาจารย์สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางลดต้นทุนโลจิสติกส์ให้กับเกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม กระเจี๊ยบเขียวเป็นผักส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งต่างประเทศนิยมบริโภคแพร่หลาย ตลาดสำคัญคือ ประเทศญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นนิยมบริโภคกระเจี๊ยบเขียวมาก เนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารและมีคุณค่าทางสมุนไพร รักษาโรค สำหรับคนไทยบริโภคกระเจี๊ยบเขียวมานานแล้ว เพราะเป็นผักพื้นบ้านของเราซึ่งปลูกง่าย ปลูกได้ตลอดปีและมีราคาไม่สูงเราใช้ผักอ่อนของกระเจี๊ยบเขียวเป็นอาหาร และยังเป็นพืชผักเศรษฐกิจที่รัฐบาลให้การสนับสนุนเพื่อการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวสดแต่อย่างไรก็ตามกระเจี๊ยบเขียวเป็นสินค้าเกษตรที่เน่าเสียง่ายและคุณภาพสูญเสียได้ง่ายระหว่างการขนส่งในระยะทางไกล ดังนั้นหากมีการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียวที่มีประสิทธิภาพจะสามารถลดความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้การทราบถึงต้นทุนโลจิสติกส์ ผลกระทบของรูปแบบการขนส่งต่อการสูญเสียคุณภาพ และการจัดการคุณภาพหลังการเก็บเกี่ยวของกระเจี๊ยบเขียวที่เหมาะสมจะสามารถช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนโลจิสติกส์ ของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งหมด 23 ราย พบว่าเกษตรกรไม่มีการวางแผนการผลิตร่วมกันส่งผลให้ปริมาณผลผลิตล้นตลาด และราคาตกต่ำ เกษตรกรมีรูปแบบการปลูกกระเจี๊ยบเขียว 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 เกษตรกรปลูกกระเจี๊ยบเขียว ตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48 โดยมีผลผลิตรวม 1,750 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุน การผลิตเฉลี่ย 8.80 บาทต่อกิโลกรัม และมีต้นทุนโลจิสติกส์เท่ากับ 3.80 บาทต่อกิโลกรัม ส่วน รูปแบบที่ 2 คือ เกษตรกรปลูกกระเจี๊ยบเขียวไม่ปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP คิดเป็นร้อยละ 52 พบว่ามีผลผลิตรวม 1,570 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 10.52 บาทต่อกิโลกรัม และมีต้นทุนโลจิสติกส์เท่ากับ 6.90 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตรวม และต้นทุนการผลิต ทั้ง 2 รูปแบบ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนโลจิสติกส์

คำสำคัญ : กระเจี๊ยบเขียว, การจัดการโลจิสติกส์

ABSTRACT

The objective of this research is reduction of logistic cost of Okra's agriculture in Lamlukbua Dontum District Nakhon Pathom Province. Analysis of quantitative data by percentage and mean. Okra is a major export vegetable in Thailand. The main market is Japan. Japanese eat a lot of okra. Because of its nutritional value and its medicinal value, Thai herbs have long been used to treat gum disease. It is our local vegetables, which are easy to grow. Growing year round

and low price, we use a soft pod of okra as a food. It is also an economic vegetable that the government provides for the export of raw okra. However, okra is an agricultural product that is easily perishable and easily lost during transit. The efficient management of the cost of the okra logistic can reduce the damage. In addition, knowing the logistics costs. The impact of the transport model on quality loss and postharvest quality management of okra may be appropriate to reduce logistics costs.

Therefore, The Logistics Cost Management of Okra (*Abelmoschus esculentus*) Case Study: Lamlukbua Dontum District Nakhon Pathom Province. There have Okra's agriculture total 22 cases. They have logistic costs were 3.36 baht per kilogram. The first Inventory Costs were 2.40 baht per kilogram or 71.23 percent, The second by transport costs were 0.87 Baht per kilogram or 25.85 percent. The third material handling cost were 0.08, representing 2.35%. and the last procurement costs were 0.02 or 0.57 percent.

Keywords : Okra, Logistics Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระเจี๊ยบเขียวเป็นผักส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งต่างประเทศนิยมบริโภคแพร่หลาย ตลาดสำคัญคือ ประเทศญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นนิยมบริโภคกระเจี๊ยบเขียวมาก เนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารและมีคุณค่าทางสมุนไพรรักษาโรค สำหรับคนไทยบริโภคกระเจี๊ยบเขียวมานานแล้ว เพราะเป็นผักพื้นบ้านของเราซึ่งปลูกง่าย ปลูกได้ตลอดปี และมีราคาไม่สูงเราใช้ผักอ่อนของกระเจี๊ยบเขียวเป็นอาหาร คือขนาดฝักยาว 4-9 ซม. ซึ่งเป็นขนาดที่เก็บเกี่ยวมาบริโภคแล้วจะมีคุณภาพดี อ่อน ไม่มีเส้นใย ฝักกระเจี๊ยบเขียวที่เก็บมาแล้ว ควรนำมาบริโภคทันทีสามารถนำมาประกอบอาหารได้ ตั้งแต่รับประทานเป็นผักจิ้ม ซุปแป้งทอด ยำต่างๆ ประกอบอาหารอื่นๆ เช่น แกงเลียง แกงจืด และฝักกระเจี๊ยบเขียวตากแห้งสามารถทำชา ซึ่งมีกลิ่นหอมได้อย่างดี เป็นผักที่มีคุณค่าทางอาหาร โดยเฉพาะวิตามินซี และแคลเซียมสูง เมื่อเทียบกับผักชนิดอื่น นอกจากนี้ยังประกอบด้วยสารจำพวกกัม (Gum) และเพคติน (Pectin) ในปริมาณสูงทำให้ อาหารที่ประกอบขึ้นจากฝักกระเจี๊ยบมีลักษณะเป็นเมือก ซึ่งช่วยป้องกันอาการหลอดเลือดตีบตัน สามารถรักษาโรคความดันโลหิต บำรุงสมอง ลดอาการโรคกระเพาะอาหารและยังมีสารขับพยาธิตัวจิ๋วได้ ซึ่งปรากฏสรรพคุณในตำราแพทย์แผนโบราณ และการทดลองแพทย์แผนใหม่ทั้งในและต่างประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559)

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวในปี 2554-2556

รายการ	2554		2555		2556	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
กระเจี๊ยบเขียว	2,125.23	325.73	2,131.90	321.61	2,161.53	331.31
- ญี่ปุ่น	2,092.87	322.84	2,078.43	316.74	2,080.14	323.86
- อื่นๆ	32.36	2.89	53.47	4.87	81.39	7.45

ที่มา : กรมศุลกากร

จากข้อมูลตารางที่ 1 การพิจารณาการส่งออกกระเจี๊ยบเขียว เพื่อผลักดันการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยใช้ฐานข้อมูล ปี 2554 เป็นฐาน (ปริมาณการส่งออก 2,120.23 ตัน และมูลค่าการส่งออกประมาณ 325.73 ล้านบาท) พบว่าปริมาณและมูลค่าการส่งออกในช่วงปี 2544-2556 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มสูงขึ้นหาไม่มีปัจจัยด้านลบมากระทบการผลิตและการส่งออก และน่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ตลาดหลักยังคงอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น

เกษตรกรและผู้ประกอบการควรหาแนวทางการผลิตใหม่ที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ รวมถึงการเพาะพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวใหม่ โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างความหลากหลาย และหมุนเวียนพันธุ์ หากปรับตัวและพัฒนาศักยภาพสินค้าของตนได้ตามที่กล่าวก็น่าจะเป็นข้อได้เปรียบสำหรับประเทศไทย ที่จะเป็นฐานการผลิตและส่งออกกระเจี๊ยบเขียวที่สำคัญในการเป็นศูนย์กลางกระจายการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลกซึ่งในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเชิงธุรกิจหรือเพื่อการค้าจะต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นการเบื้องต้นก่อน รวมถึงเรื่องเทคโนโลยี และนวัตกรรมการผลิต การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง และการตลาด ซึ่งเกษตรกรและผู้ประกอบการส่วนมากจะละเลย ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา อันได้แก่ ต้นทุนในการผลิตสูง การสูญเสียผลผลิตระหว่างการขนส่ง และราคาที่ไม่สูงนัก สิ่งสำคัญคือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเริ่มตระหนักคือการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวของไทยต้องเผชิญการแข่งขันที่โดยต้องเร่งพัฒนาทางเทคโนโลยีการผลิตเพื่อมุ่งเพิ่มคุณภาพของกระเจี๊ยบเขียวนับว่าการส่งออกของกระเจี๊ยบเขียวกำลังเผชิญความท้าทายใหม่โดยที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเร่งปรับตัวเพื่อรักษาตลาดเดิมและเร่งขยายตลาดใหม่

บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูกกระเจี๊ยบเขียวเป็นอย่างดี ซึ่งกระเจี๊ยบเขียวนอกจากจะส่งออกในลักษณะของผักสดแล้ว ยังสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ไอทีอบให้กับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งนับเป็นพืชผักเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ ดังนั้นเกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จะต้องเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าวฝ่ายผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกษตรกรมีการพัฒนาให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงกระเจี๊ยบเขียว ให้เป็นที่รู้จักและบริโภคของประชาชนทั่วไปตลอดจนเป็นสินค้าส่งออกที่มากยิ่งขึ้นและที่สำคัญคือเกษตรกรกำลังประสบปัญหาการจัดการต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียว เช่น ปัญหาด้านแรงงาน ต้นทุน คุณภาพ และราคาจำหน่าย ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำยังขาดการบริหารจัดการที่ดีเพราะไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาในการต้นทุนโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียว ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ทำสวนกระเจี๊ยบเขียว ในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีส่วนร่วมในการพัฒนากระเจี๊ยบเขียวให้มีการจัดการต้นทุนโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียวที่มีประสิทธิภาพและสามารถเชื่อมโยงด้านโลจิสติกส์ (Logistics Connectivity) ในระดับภูมิภาค และระดับประเทศได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของกระเจี๊ยบเขียวหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อหาแนวทางลดต้นทุนโลจิสติกส์และโซ่อุปทานให้กับเกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

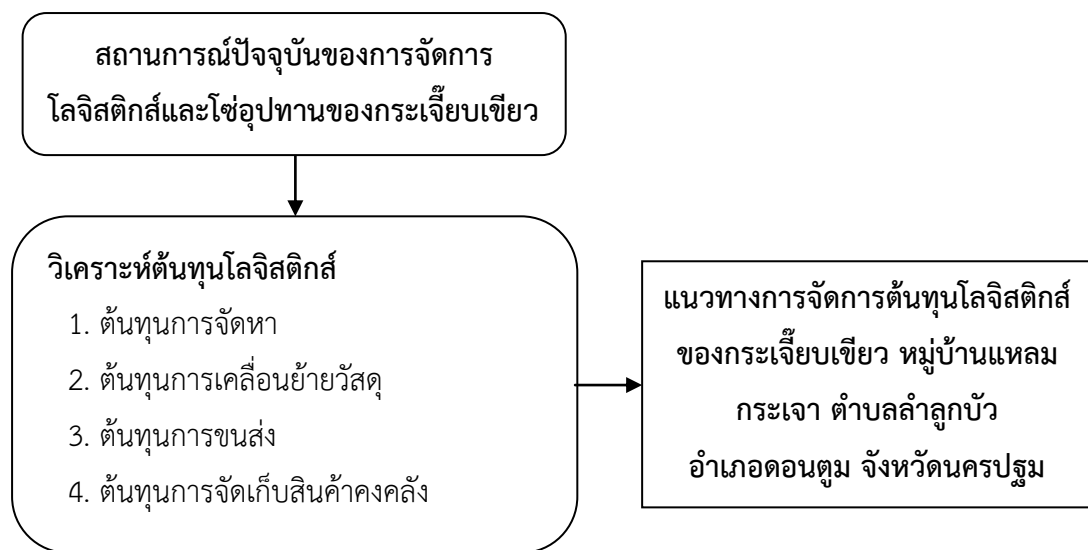
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการห่วงโซ่อุปทานโลจิสติกส์ หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการรวมถึง การเคลื่อนย้าย, จัดเก็บ และกระจายสินค้า จากแหล่งที่ผลิต (Source of Origin) จนสินค้าได้มีการส่งมอบไปถึง แหล่งที่มีความต้องการ (Source of Consumption) โดยกิจกรรมดังกล่าว จะต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการแบบ บูรณาการ โดยเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายในการส่งมอบแบบทันเวลา (Just in Time) และ เพื่อลดต้นทุนโดยมุ่งให้เกิดความพอใจแก่ลูกค้า (Customers Satisfaction) และส่งเสริมให้เกิดการจัดการ ห่วงโซ่อุปทานโลจิสติกส์

ระบบโลจิสติกส์ หมายถึง ระบบการจัดการส่งสินค้า ข้อมูล และทรัพยากรอย่างอื่นจากจุดต้นทางไปยังจุดบริโภค ตามความต้องการของลูกค้า

กระเจี๊ยบเขียว หมายถึง ผลผลิตของเกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียว วิเคราะห์ต้นทุนโลจิสติกส์ทั้งหมด 4 ด้าน คือ ต้นทุนการจัดหา ต้นทุนการเคลื่อนย้ายวัสดุ ต้นทุนการขนส่ง และต้นทุนการจัดเก็บสินค้าคงคลัง เพื่อหาแนวทางจัดการห่วงโซ่อุปทานโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียวและนำระบบการจัดการโลจิสติกส์ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในการจัดการโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตรกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการค้นหาการจัดการโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียว วิเคราะห์การจัดการระบบโลจิสติกส์ และนำระบบการจัดการโลจิสติกส์ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในการจัดการโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตรกระเจี๊ยบเขียว ในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยโดยวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลงานวิจัยจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน สินค้าเกษตร เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และพัฒนาเพื่อนำมาอภิปรายผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาในกลุ่มประชากรที่เป็นเกษตรกรปลูกกระเจี๊ยบเขียวที่อาศัยอยู่ใน หมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 22 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม, 2560)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม คือ วิเคราะห์และสร้างระบบการจัดการโลจิสติกส์ของกระเจี๊ยบเขียว ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยการจัดการโซ่อุปทานกระเจี๊ยบเขียว ได้แก่ การวางแผน, การจัดซื้อจัดหา, การผลิต และการขนส่ง

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยปัจจัยด้านปัญหาอุปสรรคการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ ปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และ ปัจจัยที่สามารถควบคุมได้

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามประกอบด้วยเครื่องมือตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากเอกสาร ตำรางานวิจัยจากเอกสารตำรางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน และจากการสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ กำหนดขอบข่ายและประเด็นที่จะถาม 2) ตรวจสอบวินิจฉัยพิจารณาและมีบางข้อนำมาปรับปรุงแก้ไข 3) นำแบบสอบถามและแบบสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหาตลอดจนความเหมาะสมด้านอื่นๆ หรือผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจแบบสอบถามแล้วเห็นสมควรที่จะปรับปรุงเพิ่มเติมในบางเรื่องจึงนำไปแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบสอบถามและแบบสำรวจมีความชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) นำแบบสอบถามและแบบสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ออกไปทดลองใช้ (Try Out) กับชุมชนอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 5) นำแบบสอบถามและแบบสำรวจที่ไปทดลองใช้กลับมาตรวจหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) 6) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะสรุปอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะนำแบบสอบถามไปใช้จริง 7) จัดทำแบบสอบถาม และแบบแบบสำรวจฉบับสมบูรณ์ไปจัดทำสำเนาเพื่อทำการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

5.1 การศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของกระเจี๊ยบเขียว โดยใช้แหล่งข้อมูล เช่น วารสาร เอกสาร ตำรา และงานวิจัย

5.2 มีการประชุมวางแผนผู้ช่วยวิจัย 2 คน ก่อนการลงพื้นที่ที่ต้องมีการพูดคุยและตกลงกันถึงขั้นตอนการสัมภาษณ์อย่างละเอียดเพื่อให้ทุกคนเข้าใจและสัมภาษณ์ในแบบเดียวกัน ร่วมอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ และจัดเก็บเอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย

5.3 จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นและตรวจสอบ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม วิธีการสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์เพื่อหาข้อสรุป

5.4 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละวัน จะมีการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

5.5 นำผลสรุปจัดทำคู่มือและรูปเล่มเผยแพร่ การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของกระเจี๊ยบเขียว และนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน โดยนำรูปแบบที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรในชุมชนต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอ มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ จากแบบสอบถามจะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ การวางแผน, การจัดซื้อจัดหา, การผลิต และ การขนส่ง

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยปัจจัยด้านปัญหาอุปสรรคการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ ปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และ ปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ลักษณะการวิเคราะห์สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย (Mean)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ลักษณะการวิเคราะห์ที่ใช้แบบคำถามปลายเปิด และสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาศักยภาพการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน วิเคราะห์การจัดการต้นทุนระบบโลจิสติกส์ และนำระบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยโดยวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research method) โดยมีผลการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ต้นทุนโลจิสติกส์ของเกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

รายการค่าใช้จ่ายตามกิจกรรมโลจิสติกส์	ต้นทุนต่อกิโลกรัม	ร้อยละของต้นทุน
1. ต้นทุนการจัดหา (Procurement Costs)		
1.1 ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์	0.0052	0.155
1.2 ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อปุ๋ยเคมี	0.0050	0.149
1.3 ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์	0.0050	0.149
1.4 ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อสารเร่งดอก	0.0040	0.119
รวม	0.0192	0.572
2. ต้นทุนการเคลื่อนย้ายวัสดุ (Material Handling Costs)		
2.1 ค่าจ้างในการเก็บเกี่ยว	0.0710	2.114
2.2 ค่าเสื่อมอุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยว	0.0080	0.238
รวม	0.0790	2.352
3. ต้นทุนการขนส่ง (Transportation Costs)		
3.1 ค่าน้ำมันในการขนส่ง	0.0220	0.655
3.2 ค่าเสื่อมราคาที่ใช้ในการขนส่ง	0.7070	21.053
3.3 ค่าดูแลรักษาที่ใช้ในการขนส่ง	0.1240	3.692
3.4 ค่าสูญเสียจากการขนส่ง	0.0150	0.447
รวม	0.8680	25.847
4. ต้นทุนการจัดเก็บสินค้าคงคลัง (Inventory Costs)		
4.1 ค่าเสียโอกาสจากการจัดเก็บปุ๋ยเคมี	1.5640	46.573
4.2 ค่าเสียโอกาสจากการจัดเก็บปุ๋ยอินทรีย์	0.8110	24.150
4.3 ค่าเสียโอกาสจากการจัดเก็บสารเร่งดอก	0.0170	0.506
รวม	2.3920	71.229
ต้นทุนโลจิสติกส์รวม (บาทต่อกิโลกรัม)	3.3582	100

จากตารางที่ 2 แสดงผลการคำนวณต้นทุนโลจิสติกส์ ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 22 ราย พบว่า มีต้นทุนโลจิสติกส์ เท่ากับ 3.36 บาทต่อกิโลกรัม โดยต้นทุนที่มากที่สุดคือ ต้นทุนการจัดเก็บสินค้าคงคลัง มีต้นทุนเท่ากับ 2.40 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 71.23 และอันดับรองลงมาคือต้นทุนการขนส่ง มีต้นทุนเท่ากับ 0.87 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 25.85 ลำดับที่ 3 คือต้นทุนการเคลื่อนย้าย มีต้นทุนเท่ากับ 0.08 คิดเป็นร้อยละ 2.35 และลำดับสุดท้ายคือต้นทุนการจัดหา มีต้นทุนเท่ากับ 0.02 คิดเป็นร้อยละ 0.57

อภิปรายผล

ผลการคำนวณต้นทุนโลจิสติกส์ ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 22 ราย พบว่า มีต้นทุนโลจิสติกส์เท่ากับ 3.36 บาทต่อกิโลกรัม โดยต้นทุนที่มากที่สุดคือ ต้นทุนการจัดเก็บสินค้าคงคลัง มีต้นทุนเท่ากับ 2.40 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 71.23 และอันดับรองลงมาคือ ต้นทุนการขนส่ง มีต้นทุนเท่ากับ 0.87 บาท ต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 25.85 ลำดับที่ 3 คือต้นทุนการเคลื่อนย้าย มีต้นทุนเท่ากับ 0.08 คิดเป็นร้อยละ 2.35 และลำดับสุดท้ายคือต้นทุนการจัดหา มีต้นทุนเท่ากับ 0.02 คิดเป็นร้อยละ 0.57 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิศักดิ์ ห่านนิมิตกุลชัย (2549) ศึกษาการวิเคราะห์ ต้นทุนโลจิสติกส์ของโซ่อุปทานสับปะรด กระจ่างในประเทศไทย พบว่าต้นทุนโลจิสติกส์ของเกษตรกร กรณีเกษตรกรส่งสับปะรดเองเท่ากับ 0.723 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 18.66 ของต้นทุนการผลิตสับปะรด และในกรณีเกษตรกรส่งสับปะรดผ่านผู้รวบรวมคำนวณต้นทุนโลจิสติกส์ได้ 0.245 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 7.20 ของต้นทุนการผลิตสับปะรดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ของผู้รวบรวมเท่ากับ 0.361 บาทต่อกิโลกรัม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ชัยภูมิ สุขสำราญ (2553) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนโลจิสติกส์ และการจัดการ คุณภาพของกะหล่ำปลีหลังการเก็บเกี่ยว ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สามารถแบ่งการ รวบรวมกะหล่ำปลีได้เป็น 2 กรณี โดยกรณีที่ 1 ผู้รวบรวมไปรับผลผลิตยังแปลงเกษตรกร ซึ่งพบว่า มี ต้นทุนโลจิสติกส์เท่ากับ 3.82 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนอีกกรณีหนึ่งผู้รวบรวมมารับผลผลิตยังสถานที่ รวบรวม มีต้นทุนโลจิสติกส์เท่ากับ 3.51 บาทต่อกิโลกรัม

ข้อเสนอแนะ

การลดต้นทุนโลจิสติกส์ของเกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในหมู่บ้านแหลมกระเจา ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สามารถลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ดังนี้

1. ด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต เกษตรกรควรรวมกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดดูแลเพื่อวางแผนการจัดซื้อ ปัจจัยการผลิตภายนอก เช่น หน่อพันธุ์ สารกำจัดวัชพืช ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพและผลิตภัณฑ์การเกษตร อื่นๆ ทั้งนี้ทำให้สามารถต่อรองราคาซื้อผลิตภัณฑ์การเกษตรจากร้านจำหน่าย รวมทั้งควรจัดซื้อใน ครั้งเดียวเพื่อให้เพียงพอต่อการผลิตในแต่ละครั้ง ซึ่งช่วยให้สามารถลดต้นทุนได้
2. ด้านการเคลื่อนย้ายวัสดุ เกษตรกรควรมีการวางแผนการผลิตสับปะรดดูแลร่วมกับผู้รวบรวมในเรื่องการปลูก กำหนดการเก็บเกี่ยว และปริมาณผลผลิต ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมการเก็บเกี่ยว การเคลื่อน ผลผลิต ในการรวบรวม มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ด้านการขนส่ง เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มผลิตสับปะรด และวางแผนเกี่ยวกับตารางปฏิบัติงาน ในการดูแลรักษาผลผลิตตลอดอายุการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ค่าใช้จ่ายด้านการขนส่งสามารถประมาณ ค่าในแต่ละรอบการผลิตได้
4. ด้านการจัดเก็บสินค้าคงคลัง พบว่ามีร้อยละของต้นทุนด้านโลจิสติกส์มากที่สุด ดังนั้นเกษตรกรควรวางแผนการผลิตในแต่ละรอบ คำนวณการใช้ปัจจัยการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูก และ ปริมาณผลผลิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2559). *รายชื่อนิติบุคคลคงอยู่ตั้งแต่จดทะเบียน-เมษายน 2559*. กระทรวงมหาดไทย. (2560). *ระบบสถิติทางการทะเบียน-พฤษภาคม 2560 : จำนวนประชากร. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.dopa.go.th>*

- กลุ่มพัฒนาระบบตรวจรับรองมาตรฐานสินค้า. (2555). *รายชื่อสถานประกอบการที่ผ่านการรับรองตามระบบการรับรองโรงงานผลิตสินค้าเกษตร สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช กรมวิชาการเกษตร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชุตติเดช วิชาลภิตติ. (2555). *การจัดการโซ่อุปทานของสินค้า ผักปลอดภัยในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการประกอบการมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐาปนา บุญหล้า. (2549). *โลจิสติกส์ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ธนิต โสรรัตน์ (2550). *การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: วี-เชิร์ฟ โลจิสติกส์.
- ธนศ สิริสุวรรณกิจ และ เตือนใจ สมบูรณ์วิวัฒน์. (2550). การวางแผนระบบโลจิสติกส์เพื่อการส่งออกผลไม้. ใน *เอกสารการประชุมเชิงวิชาการประจำปี การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน (GTT) ครั้งที่ 7: การจัดการโซ่อุปทานตามอุปสงค์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2559). *ระบบออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ พ.ศ. 2559, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/วิทยา_สหฤทศดำรง.
- วิทยา สหฤทศดำรง. (2549). *มองรอบทิศ คิดแบบโลจิสติกส์*. กรุงเทพฯ: อี.ไอ.สแควร์ พับลิชชิง.
- ศิริวรรณ ประเสริฐฐานนท์. (ม.ป.ป.). *วิจัยพืชน้ำมันและพืชตระกูลถั่ว ส่วนวิจัยพืชไร่*. สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2559). *นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (2555-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

การจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา

PARTICIPATORY HEALTH MANAGEMENT FOR COMMUNITY SELF-RELIANCE :

A COMMUNITY IN PHAYAO PROVINCE

กนกวรรณ เอี่ยมชัย¹ แดนชัย ขอบจิตร² สุรเดช เมืองมา³ และ เอกพันธ์ คำภีระ⁴

Kanokwan Aiemchai¹ Danchai Chopchit² Suradate Maungma³ and Akhaphan Khampeera⁴

¹ดร. พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา

²พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ (ด้านการสอน) ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา

³นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต๋อน

⁴พยาบาลวิชาชีพ ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วม และให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพได้ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยเป็น หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการจากองค์กรท้องถิ่น 2) ผู้นำองค์กรอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในชุมชน 3) ตัวแทนครัวเรือน 4) ตัวแทนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 50 คน การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ทบทวนสถานการณ์สุขภาพของคนในชุมชน 2) พัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาพและทดลองปฏิบัติ 3) การติดตามประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การเรียนรู้กลุ่มย่อย การประชาคมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง คือการดื่มสุราและการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเองเป็นบางส่วนและต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรภายนอกชุมชน คือ 1) การเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง 2) การได้รับผลกระทบจากสารเคมีทางการเกษตร และ 3) การใช้ยาชุดจากรถขายยาเร่ โดยที่รูปแบบการจัดการสุขภาพมีกลไกใน 3 ระดับ คือระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับกลไกสุขภาพ

คำสำคัญ : จังหวัดพะเยา, การจัดการสุขภาพ, การพึ่งพาตนเอง, การมีส่วนร่วมของชุมชน

ABSTRACT

This participatory action research aimed to develop the participatory health management and encourage the self-reliance healthcare of people within the community. The target area was one of the villages in Phayao province. The 50 participants were selected as follows: 1) the appointed community leaders from the Local Administrative Organizations. 2) The formal and informal leaders within the community. 3) The household representative. 4) The delegates from the Health Promoting Hospital. The research had divided into three phases as follows: 1) Review the situation of the community's health problems. 2) Develop and implement the health management within the

community. 3) Follow-up assessments. Data was collected by using the research tools such as questionnaire, focus group, in-depth interview, group discussion, and stakeholder forum. Then, it was analyzed by using content analysis for qualitative data and descriptive statistics for quantitative data. The results had found two-type of problems within the community: 1. The self-capable problems were alcoholic and unhygienic waste disposal. 2. The incapable problems were the problems that could not be solved by themselves and were coordinated with the government sector and organization from outside the community such as 1) Illness of non-communicable diseases (NCDs) as Hypertension and Diabetes mellitus. 2) Effects of Agricultural chemicals. 3) Steroids drug use. The self-reliance community health management was developed and implemented in three-level as household level, community level and health mechanism level.

Keywords : Phayao province, Health Management, Self-reliance, Community Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดพะเยาตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบน เป็นพื้นที่ชนบทมีสภาพเป็นพื้นที่ป่า มีเนื้อที่ภูเขาสูงและสูงมากที่สุด ประมาณร้อยละ 47 มีพื้นที่เนินเขาผสมที่ราบ ประมาณร้อยละ 35 และมีที่ราบลุ่มน้อยที่สุด ประมาณร้อยละ 18 ของพื้นที่จังหวัด มีพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีล้านนาที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นระยะเวลายาวนาน ปัจจุบันสภาพบริบทชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน รวมถึงการขยายตัวของเมืองทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ด้านสุขภาพก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โดยที่ปัญหาความเจ็บป่วยที่เป็นสถิติของการมารับบริการผู้ป่วยนอก 5 ลำดับแรกของปีงบประมาณ 2559 คือ โรคระบบกล้ามเนื้อ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบไหลเวียนเลือด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา, 2560) โรคเหล่านี้เป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ตั้งแต่ระดับตนเองและครอบครัว ถึงแม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการสุขภาพ คือการขยายพันธกิจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในลักษณะ “การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของชุมชน” แต่การทำงานเชิงรุกและการมีส่วนร่วมยังไม่เกิดผลเต็มที่ อสม. ส่วนใหญ่ไม่เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ขาดความมั่นใจในการให้ข้อมูลข่าวสารและการบริการสุขภาพ รวมทั้งยังใช้เทคนิควิธีการเดิมๆ ในการเข้าถึงชาวบ้าน (คมสันต์ ธงชัย และ สุชาติตามณี บุญจรัส, 2560) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสุขภาพร่วมกับคนในชุมชนยังมีน้อย การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือของประชาชน เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนทุกๆ ด้าน รวมทั้งการพัฒนาสุขภาพของประชาชนที่เป็นการดำเนินการตามกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter) ได้เน้นย้ำการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเสริมสุขภาพ (Khanindra, 2004) การออกแบบการดูแลสุขภาพ ต้องสร้างความเข้าใจของกระบวนการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น ทั้งในชุมชนเขตเมืองและชุมชนชนบท (Kenn & orther, 2013)

จากความเป็นมาและสาเหตุของปัญหาจึงเกิดเป็นคำถามว่าจะทำอย่างไรให้ชาวบ้านสามารถหาแนวทางแก้ไข ปัญหาของตนเองรวมทั้งหาวิธีการสร้างรูปแบบในการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งพาตนเอง โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าใจปัญหาสุขภาพของตนเองได้อย่างแท้จริง และมองปัญหาสุขภาพเป็นเรื่องของคนในชุมชนที่ต้องช่วยกันดูแล และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนได้จนสามารถเกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการสุขภาพ หมายถึง การที่ชุมชน/หมู่บ้าน มีกระบวนการร่วมกันในการวางแผนด้านสุขภาพ มีการจัดการงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาด้านสุขภาพ มีการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ และมีการสรุปประเมินผลการจัดการด้านสุขภาพ

การจัดการสุขภาพเพื่อการพึ่งพาตนเอง หมายถึง ความสามารถของประชาชนในชุมชน มีระบบคิด วิธีการปฏิบัติและกระบวนการ รวมถึงอำนาจในการตัดสินใจ ในการจัดการเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว จนถึงมีความสามารถในการดูแลสุขภาพในชุมชนที่ครอบคลุมทั้งมิติกาย จิต และจิตสังคม ปัญญาได้ด้วยตนเองและโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ อยู่ในสังคมที่ดีในครอบครัวที่อบอุ่นชุมชนที่เข้มแข็ง

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชน มีโอกาสได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การคิดริเริ่ม การวางแผน การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวบุคคลและชุมชนเอง โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการสุขภาพได้ด้วยตนเอง และสามารถดูแลคนในครอบครัวและนำมาซึ่งสุขภาพของคนในชุมชน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981, p. 6) คือ สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมของใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

เป็นผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานและสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 คน ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการในชุมชน เช่น ประชาชนชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 คน ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย 30 คน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) ประเภทที่ยังมีพฤติกรรมเดิม และประเภทที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ 2) กลุ่มคนที่ไม่รู้ปัญหาและยังมีพฤติกรรมเดิม รวม 50 คน

กิจกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ทบทวนสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชน โดย 1) ศึกษาข้อมูลแหล่งทุติยภูมิ จากฐานข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จากองค์การบริหารส่วนตำบล และข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการสำรวจภาคสนามร่วมกับ อสม.และผู้นำชุมชน โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่เดินดิน ปฏิทินชุมชน โองศเศรษฐกิจ และระบบสุขภาพชุมชน โดยเน้นการปฏิบัติการร่วมกับสมาชิกในชุมชน เก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและถ่ายภาพ 2) การจัดเวทีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่จำแนกไว้ทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรม วิถีคิด วิธีการปฏิบัติที่ผ่านมา เบื้องหลังความคิดของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลภาพรวมที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการสุขภาพ และกระบวนการที่บุคคล ครอบครัว ชุมชนใช้ในการจัดการสุขภาพด้วยตนเอง เครื่องมือใช้แบบสอบถามวัดความรู้และพฤติกรรมสุขภาพ และใช้เวทีกลุ่มย่อยและการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาพและทดลองปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา ทั้งเรื่องในระดับที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง และปัญหาที่ต้องทำร่วมกับบุคคลหรือองค์กรอื่นภายนอกชุมชน ใช้เครื่องมือผังขั้นบันได ในการวางแผนเพื่อกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงาน การทดลองใช้รูปแบบการจัดการสุขภาพผ่านเวทีประชาคม การเรียนรู้กลุ่มย่อยและการสนทนากลุ่ม

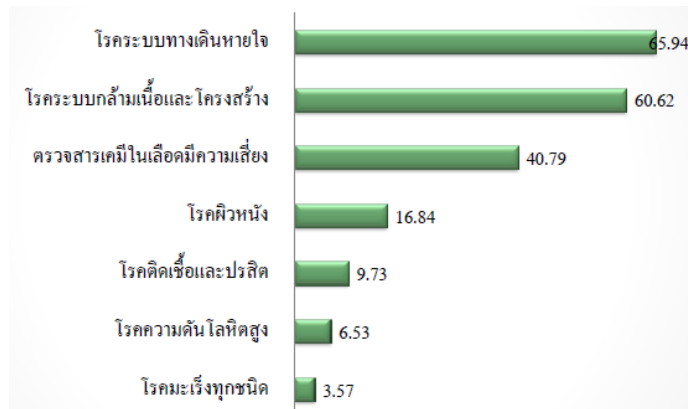
ระยะที่ 3 การติดตามประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ ที่มีแนวคำถามรูปแบบการจัดการสุขภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน แบบประเมินพฤติกรรมปฏิบัติตัว และแบบสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสำรวจข้อมูล สุภาวะชุมชน และแบบสอบถามวัดความรู้และพฤติกรรมสุขภาพ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชน ประกอบด้วยปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย ปัญหาการดื่มสุรา ปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน ปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตร และปัญหาการใช้ยาจากกรวดเร็วเพื่ออาการแก้ปวดเมื่อยร่างกาย จากข้อมูลที่ได้ร่วมกันทบทวนถึงภาวะการเจ็บป่วยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อสุขภาพ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ร้อยละของปัญหาสุขภาพ 7 อันดับแรกของคนในชุมชน

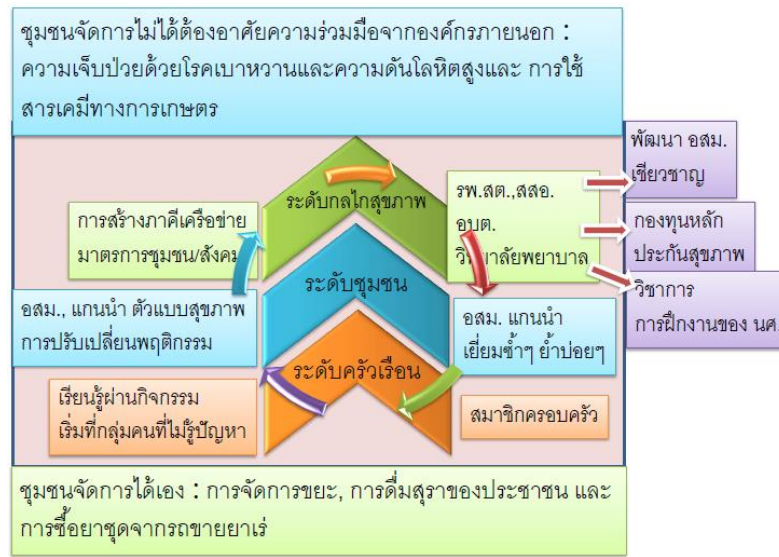
จากการได้รับความรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่มย่อย ด้วยการเข้าร่วมเรียนรู้ถึงปัญหาและสาเหตุของการเกิดโรค เช่นปัญหาการเผาขยะอาจมีความเกี่ยวข้องกับโรคระบบทางเดินหายใจ ปัญหาโรคผิวหนัง โรคติดเชื้อและปรสิต อาจเกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีทางการเกษตร เป็นต้น กลุ่มที่ขับเคลื่อนเป็นกลุ่มแรกคือกลุ่ม คนที่ไม่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการป้องกันและยังมีพฤติกรรมปฏิบัติแบบผิดๆ จนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จาก ลด เลิก และการขยายความรู้สู่การปฏิบัติในครัวเรือน

2. รูปแบบการจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเอง ได้ไกลไกลของรูปแบบ 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ระดับครัวเรือน ชุมชนตระหนักถึงปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพทั้ง 5 ด้าน ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย ปัญหาการดื่มสุราปัญหา การเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน ปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรและ ปัญหาการใช้ยาแก้ปวดเมื่อร่างกาย โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จาก ลด งด เลิก จากการได้รับความรู้ผ่านกิจกรรม การเข้าร่วมเรียนรู้ถึงปัญหาและสาเหตุของการเกิดโรค และการขยายความรู้สู่การปฏิบัติในครัวเรือน

2.2 ระดับชุมชน องค์ประกอบของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และแกนนำชุมชน ที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นตัวแบบให้แก่คนในครอบครัวและชุมชน เช่น การปลูกผักไว้รับประทานเอง การคัดแยกขยะในครัวเรือน เป็นแกนนำกลุ่มปั่นจักรยานและรื้อฟื้นการรณรงค์ยุงทุก ทั้งนี้ อสม. ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการดูแลสุขภาพ สามารถให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ความรู้กับชาวบ้าน ผลของการใช้รูปแบบด้วยการเรียนรู้กลุ่มย่อย กระบวนการประชาคม จนเกิดมาตรการทางสังคมที่เป็นข้อปฏิบัติร่วมกันในชุมชนและขยายไปสู่ชุมชนที่ใกล้เคียง

2.3 ระดับกลไกสุขภาพ กลไกวงรอบที่หนุนเสริมการใช้รูปแบบการจัดการสุขภาพแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองให้มีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง ยั่งยืน ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคีเครือข่ายดำเนินงานที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยที่มาตรการชุมชนที่ร่วมกันกำหนด คำนี้ถึงวัฒนธรรมชุมชน ทุนทางทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น และมีองค์ประกอบของวิทยาลัยพยาบาลหนุนเสริมด้านวิชาการผ่านการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลหนุนเสริมผ่านกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล และระดับแกนนำทั้งในส่วนของชุมชนและ อสม. เข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยกลไกการจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชนดังกล่าว แสดงได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเอง

3. ผลการใช้รูปแบบการจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย

3.1 ปัญหาที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเองประกอบด้วย ปัญหาการดื่มสุราของประชาชน และปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย ด้วยการเรียนรู้กลุ่มย่อย และกระบวนการประชาคมหมู่บ้านรื้อฟื้นกฎกติกาของหมู่บ้าน จากเดิมที่มีการตั้งกฎในกลุ่มแกนนำแล้วนำมาใช้กับชาวบ้าน จึงไม่ได้ผลในเชิงปฏิบัติ ผลจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามรูปแบบ นำประเด็นเข้าสู่การประชาคมหมู่บ้าน จนเกิดมาตรการทางสังคม ประกอบด้วย 1) ห้ามนำขยะทิ้งขยะในที่สาธารณะหรือบริเวณต้นน้ำ อนุญาตให้เผาขยะได้นอกบริเวณหมู่บ้านในช่วงที่อากาศถ่ายเทสะดวก ชาวบ้านเกิดความตระหนัก ห่วงแทนในทรัพยากรของชุมชนได้ช่วยกันสอดส่องดูแลป่าต้นน้ำ จากคนชุมชนอื่นมาทิ้งขยะ จนสามารถขยายผลไปสู่ชุมชนที่ใกล้เคียงโดยใช้มาตรการร่วมกัน 2) มาตรการทางสังคมเกี่ยวกับการงดเลี้ยงเหล้าในงานศพ ให้ใช้เครื่องเสียงในงานเลี้ยงงานบุญ ไม่เกิน 21.00 น. มีการกำหนดค่าปรับจากผู้ทะเลาะวิวาทจากการเมาสุรา โดยที่มีการเกิดเหตุ 1 ครั้งหลังจากมีมาตรการทางสังคมเกิดขึ้น โดยที่คู่กรณีถูกปรับคนละ 5,000 บาท เป็นคู่กรณีแรก

3.2 ปัญหาที่ชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหรือองค์กรภายนอกชุมชน ประกอบด้วยปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรและปัญหาการใช้ยาแก้ปวดเมื่อยจากรถเร็วและยาชุด เป็นการประสานความร่วมมือจากบุคลากรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต้นวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองพะเยาด้วยการอบรมพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการใช้เครื่องมือจรรยา 7 สี สำหรับการคัดกรองผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง เทคนิคการสื่อสารสุขภาพ เป็นการเน้นย้ำการแสดงบทบาทหน้าที่ของ อสม. ให้กับคนในชุมชน โดยเน้นกลยุทธ์ “เยี่ยมซ้ำๆ ย้ำบ่อยๆ” สำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงและเจ็บป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงและโรคเรื้อรังรวมถึงผู้ที่มีปัญหาสุขภาพอื่นๆ ในชุมชน ทำให้ อสม. ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมากขึ้น

อภิปรายผล

รูปแบบการจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพในชุมชน เป็นการดำเนินการตามแนวคิดสุขภาพองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติสุขภาพและการมีส่วนร่วมที่ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนและองค์กรอื่นนอกชุมชน ทั้งนี้การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการจัดการที่ดี (สุเทพพลอยพลายแก้ว และคณะ, 2556) ในกระบวนการสร้างการเรียนรู้ที่ต้องเริ่มจากบุคคล คร่าวเรื้อน จากการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอน จนสามารถทำพฤติกรรมใหม่ได้อย่างต่อเนื่องจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เมื่อเกิดพฤติกรรมใหม่ บุคคลนั้นจะเกิดการแนะนำและส่งเสริมให้บุคคลอื่นทำพฤติกรรมใหม่เหมือนกันด้วย การเรียนรู้พฤติกรรมใหม่จะเกิดขึ้นเป็นวงจร คือเริ่มจากความตระหนัก การทดลองทำและการทำซ้ำ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2555) ดังเช่นกลุ่มแกนนำ อสม. และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการเรียนรู้จากกลุ่มย่อยร่วมกันครั้งแล้วครั้งเล่า จนสามารถปฏิบัติจริงได้และขยายผลไปสู่คนในครอบครัว และครอบครัวอื่นชุมชน การเป็นตัวแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติของคนในชุมชน รวมทั้งต้องมีการวางแผนการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สาระหลักและวิธีการที่หลากหลาย ดังเช่นกลยุทธ์การปฏิบัติงานของ อสม.ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการหลังได้รับการพัฒนาศักยภาพหลายๆ ด้าน ในการดำเนินการตามรูปแบบคือ “**เยี่ยมซ้ำๆ ย้ำบ่อยๆ**” จนคนในชุมชนเชื่อมั่นเกิดการยอมรับในตัวแบบด้านสุขภาพ และศักยภาพของ อสม.มากยิ่งขึ้น

การที่ประชาชนหรือชุมชนที่เข้ามารวมกันเพื่อพูดคุย ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปของกลุ่มหรือเครือข่าย ในประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายที่แก้ปัญหาหนึ่งๆ ให้ลุล่วงหรือพัฒนาประเด็นนั้นๆ ร่วมกัน ในรูปแบบของการประชาคมหรือประชาสังคมนั้น ทั้งนี้ประชาชนถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ว่ามีความรู้สึกหรือมีความคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขาทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไร และมีแนวทางที่จะแก้ปัญหาหรือผลักดันในประเด็นนั้นๆ อย่างไร (Robert Adams แปลโดย โสภกา อ่อนโอภาส, 2546) นั่นคือกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไรกับปัญหาการตีมูลค่าและปัญหาการจัดการขยะตั้งแต่เริ่มต้น ไปจนถึงคนชุมชนส่วนใหญ่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามการตัดสินใจนั้น และสุดท้ายชุมชนได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน ทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเองว่าจะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพต่อคนในชุมชนและชุมชนอื่นที่ใกล้เคียง ทำให้การพัฒนาที่มีความมั่นคงและต่อเนื่องและประชาชนมีโอกาสที่จะได้ใช้และพัฒนาความสามารถของตนเอง จึงเป็นการระดมทรัพยากรบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชน (จีระศักดิ์ เจริญพันธ์, 2550) จนสามารถพัฒนามาเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ที่มาจากฐานรากของชุมชนได้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ที่เน้นย้ำการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นไปตามกลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter) (Khanindra, 2004)

สำหรับอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการเป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) ในด้านพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน เมื่อ อสม.ได้รับการเสริมพลังในด้านของความรู้ ทักษะการปฏิบัติทำให้มีความมั่นใจมากขึ้นในการที่จะนำข้อมูลข่าวสารไปสื่อสารสุขภาพกับประชาชนได้ ทั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจ ลักษณะการเสริมสร้างพลังอำนาจด้านจิตใจจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างพลังซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในให้กับผู้ปฏิบัติงาน เช่น การรับรู้ถึงความสามารถของตน การรับรู้ว่าตนมีความสำคัญต่องาน และงานมีความหมายต่อตนเอง เพราะการเสริมพลังอำนาจเป็นกระบวนการเสริมสร้างให้ประชาชนมีการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง

และสังคมส่วนรวม (โสภาก อ่อนโอภาส, 2546) จนนำไปสู่การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพัฒน์ ศรีมาลา และคณะ (2559) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้นำชุมชน พบว่า เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านสุขภาพที่สามารถจัดการสุขภาพของตนเองได้อย่างมีส่วนร่วม เกิดการประสานการทำงานเป็นภาคีเครือข่ายสุขภาพ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ เรมवल นันทิ์ศุภวัฒน์และคณะ (2555) ได้พัฒนาระบบสุขภาพชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน พบว่าการจัดการปัญหาสุขภาพโดยชุมชนด้วยการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วัด โรงเรียน ชมรมต่างๆ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน สถานีอนามัย และสถาบันการศึกษา ร่วมกันปรึกษาหารือ ทบทวนความเข้าใจต่อเหตุการณ์และปัญหาต่างๆ และกำหนดบทบาท หน้าที่ วิธีการ แนวทางตลอดจนปัจจัยด้านงบประมาณ ในการจัดการปัญหาาร่วมกัน โดยมีแนวคิดที่ว่า “ชุมชนร่วมคิด ชุมชนร่วมทำ ชุมชนร่วมประเมินผลงาน” รวมทั้งผลงานวิจัยของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และ วรากร เกรียงไกรศักดิ์ดา (2560) ที่ได้พัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่าต้องมีการดำเนินการ ภายใต้อาณัติสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายและดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม หรือแม้แต่ในประเทศออสเตรเลีย งานวิจัยของ Althea and Other (2014) พบว่า วิธีการพึ่งพาตนเองของคนในชนบทถือเป็นกลยุทธ์หลักในการ จัดการโรคเบาหวานและโรคเรื้อรัง เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบบการดูแลสุขภาพ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความ รับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

การนำไปใช้ประโยชน์

1. การศึกษาครั้งนี้สนับสนุนชุมชน ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการ พัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและตำบล และตำบลอื่นๆ
2. ชุมชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทั้งในกลุ่มผู้นำ อสม. และสมาชิกในชุมชนเป็นแกนนำ
3. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้ใช้กระบวนการสร้างการเรียนรู้จากการวิจัยนำไปพัฒนาศักยภาพ อสม. ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการผสมผสานวิธีการสร้างเสริมสุขภาพของคนในชุมชน ด้วยความรู้สมัยใหม่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สัญญาเลขที่ RDG56N0011 และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน แกนนำชุมชน ประชาชนชุมชน และชาวบ้าน ที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมาเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และ วรากร เกรียงไกรศักดิ์ดา. (2560). “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการ พัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ.” *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(1), 81-88.
- คมสันต์ ธงชัย และ สุชาติตามณี บุญจรัส. (2560). “การปรับตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้ บริบทการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทบ้านท่าบ่อ ตำบลแจระแม จังหวัดอุบลราชธานี.” *วารสาร วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 9(3), 206-220.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). *แนวทางการใช้ความรู้เพื่อชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2560, จาก <https://factsforlifethai.cf.mahidol.ac.th>
- ระพีพัฒน์ ศรีมาลา และคณะ. (2559). “การจัดการสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งใน จังหวัดฉะเชิงเทรา.” *วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์กรในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 11(3), 159-168.

- เรมवल นันท์ศุภวัฒน์ และคณะ. (2555). “การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน : กรณีศึกษาตำบลไชยสถาน.” *พยาบาลสาร*, 39(2), 144-154.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา. (2560). *ปัญหาที่สำคัญของประชาชนจังหวัดพะเยา 2559*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2560, จาก <http://203.209.96.245/sapa/frontend/web/index.php?r=hstatus/hproblem>
- สุเทพ พลอยพลาญแก้ว และคณะ. (2556). “การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของชุมชนจังหวัดลพบุรี.” *วารสารพยาบาลทหารบก*, 14(1), 61-69.
- โสภา อ่อนโอภาส (แปล) Robert Adams. (2546). “Social Work and Empowerment การเสริมพลังอำนาจกับงานสังคมสงเคราะห์.” สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/350887>
- Althea, P-C., & Other. (2014). “Rural Self-reliance: the Impact on Health Experiences of People Living with Type II Diabetes in Rural Queensland, Australia.” *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 9(2), 1-10.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Kenn, A., & Other. (2013). “Community Participation in Rural Health: A Scoping Review.” *BMC Health Service Research*. (18), 13 : 64.
- Khanindra, K. B. (April 16, 2004). “Health Promotion through Self-care and Community Participation : Elements of a Proposed Programme in the Developing Countries.” *BMC Public Health*. (2004), 4-11.

การจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว
เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

LOGISTICS PUBLIC TRANSPORT DATABASE DOCUMENTATION TO SUPPORT DECISION MAKING
TO TRAVEL IN SA KAEO PROVINCE

ญาณิน พัดโสภา

Yanin Patsopa

อาจารย์ สาขาการจัดการโลจิสติกส์และการค้าชายแดน

คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้วของนักท่องเที่ยว และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในจังหวัดสระแก้ว ประชากรในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาจังหวัดสระแก้ว โดยสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 400 คน ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-Test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 7 คน โดยผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ (เพศ การใช้สื่อ และประเภทของสื่อ) มีผลต่อการตัดสินใจที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ปัจจัยด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (รูปแบบการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์การเดินทาง ความสัมพันธ์ของผู้ร่วมเดินทาง และจำนวนผู้ร่วมเดินทาง) มีผลต่อการตัดสินใจที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 2) นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางโดยคำนึงถึงปัจจัย เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค และด้านบุคลากร ตามลำดับ 3) แนวทางการจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางและหาวิธีการแก้ปัญหาพร้อมกันจากผู้มีส่วนร่วม โดยพบว่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยบริการขนส่งสาธารณะ ซึ่งแก้ไขโดยการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการใช้บริการรถทัศนาจรในการเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว

คำสำคัญ : โลจิสติกส์, ระบบขนส่งสาธารณะ, เดินทางท่องเที่ยว

ABSTRACT

This research describes on 1) studying and comparing the travelling decision from tourist in Sa Kaeo province which categories by demography and tourist behavior. 2) studying the level of decision for travelling to Sa Kaeo from tourist 3) preparing to develop the logistics public transportation database with supported Sa Kaeo tourism industry. The population of research are responded questionnaire 400 of tourism who traveled around Sa Kaeo and deep interview with 7 of tourism industry participant. The statistics methods are frequency, percentage, standard

deviation, t-test and variance. The study result are 1) population factors (gender, advertising media, type of advertising) affected to travelling decision significantly around 0.05 2) Travelling factors (travelling information support, tourism location, tourism location accessibility, Infrastructure and public utility) are important for making tourism decision 3) data factors that related to developed the logistics public transportation database are travel route, travel cost and time, travel information, public transport information, traveling guide and hotline and social media advertising.

Keywords : logistics, public transportation, travelling

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2560 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ขยายตัวร้อยละ 4 โดยเฉพาะภาคบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับด้านการท่องเที่ยว ขยายตัวอยู่ในเกณฑ์สูงถึงร้อยละ 15.3 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 2) และในปีเดียวกันนี้ ประเทศไทยได้ถูกจัดลำดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว อยู่ในลำดับที่ 8 ของภูมิภาคเอเชีย และอันดับที่ 34 ของโลกจาก 136 ประเทศ ด้วยตัวชี้วัด 18 ด้าน โดยด้านที่ได้คะแนนมาก ได้แก่ ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว โรงแรมที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการแข่งขันด้านราคา ด้านโครงสร้างคมนาคมขนส่งทางอากาศ การให้ความสำคัญของการเดินทางท่องเที่ยว ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวของประเทศไทยประสบปัญหา ด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยในประเทศ และประสิทธิภาพการขนส่งทางบก (World Economic Forum, 2017, p. 2) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) จึงให้ความสำคัญต่อการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยว โดยพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกกระดับขนส่งสาธารณะ พัฒนาการเชื่อมโยงเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง สำหรับอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560, น. 10-11)

สถานการณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความนิยมท่องเที่ยวอยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลัก เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต ชลบุรี เป็นต้น ภาครัฐจึงได้มีกลยุทธ์ในการจัดการสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อการกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวสู่จังหวัดอื่นที่มีศักยภาพ ด้านแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีการจัดกลุ่มเมืองหลักและเมืองรอง ทั้งนี้จังหวัดสระแก้วถูกจัดเป็นจังหวัดที่เป็นเมืองรองของภาคตะวันออก ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวแบบ Amazing Thailand Go Local เช่น เที่ยวลดหย่อนภาษีเมืองรอง 55 จังหวัด เมืองต้องห้ามพอส จุดเด่นของการท่องเที่ยวภายในจังหวัด คือ ความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยว อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เทศกาลดูผีเสื้อปางสีดา อุทยานแห่งชาติปางสีดา การส่องกระทิง อุทยานแห่งชาติตาพระยา แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น ปราสาทสศีกก้อถม ปราสาทเขาน้อยสิชมพู ปราสาทเขาโล้น แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร เช่น โรงเรียนนาสร กสิวิทย์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรณีสัณฐาน เช่น ละลุ ถ้ำเพชรโพธิ์ทอง ถ้ำน้ำเขาพระศิเว แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ตลาดโรงเกลือ เป็นต้น

จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น พร้อมกันนี้ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันนิยมศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อประกอบการวางแผนเดินทาง

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงมุ่งเน้นศึกษาด้านประชากรศาสตร์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และปัจจัยประกอบการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัด สำหรับเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ถึงแนวทางการพัฒนา การจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้วของนักท่องเที่ยว จำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้วของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดทำฐานข้อมูล หมายถึง การสำรวจประกอบด้วยลักษณะประชากรศาสตร์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และสัมภาษณ์ ถึงปัญหาและแนวทางการไปที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว

โลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะ หมายถึง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดสระแก้วด้วยระบบขนส่งสาธารณะ

รถบริการทัศนาจร (รถป้ายเขียว) หมายถึง รถโดยสารสาธารณะแบบไม่ประจำทาง รับจ้างพานักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยว ประเภทของสื่อ และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว วิธีการเดินทาง จำนวนผู้ร่วมเดินทาง ลักษณะความสัมพันธ์

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยว ด้านบุคลากร ด้านการเข้าถึง ด้านโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) โดยใช้การเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว เป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Indefinite Population) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ขนาดกลุ่มตัวอย่างมาจากตารางสำเร็จรูป Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ($e=0.05$) ที่ระดับจำนวนประชากร ∞ (Infinity) มีค่าเท่ากับ 400 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, น. 47)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูล 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูล การท่องเที่ยว ประเภทของสื่อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยว เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว วิธีการเดินทาง จำนวนผู้ร่วมเดินทาง และลักษณะความสัมพันธ์ของผู้ร่วมเดินทาง

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว เป็นคำถามมาตรวัด (Likert Scale) จำนวน 26 ข้อ ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยว ด้านบุคลากร ด้านการเข้าถึง และด้านโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ ตำรา เอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการทำวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยการประเมินความน่าเชื่อถือ 2 ลักษณะ ได้แก่ การทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์การวิจัย (Inter-Reliability) จากดัชนีความสอดคล้องกัน (Index of Concordance: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ค่า IOC มีค่าสูงสุด คือ 1.00 หมายความว่ามีความเที่ยงตรงสูงสุด ข้อคำถามที่จะเลือกไว้ใช้ควรมีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จากการทดสอบค่าความถูกต้องของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้มีค่าเท่ากับ 0.92 จากคำถามทั้งหมด 30 ข้อ

ทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (Reliability Test) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ด้วยวิธีการวิเคราะห์ประมวล Cronbach's Alpha ทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยหาความเชื่อถือได้ของเครื่องมือวัด เป็นตัวเลขที่อยู่ในจุดเลขทศนิยม มีค่าไม่เกิน 1.00 จากการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบักเท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูลการศึกษารั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เว็บไซต์ หนังสือ วารสารสิ่งพิมพ์ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยว ประเภทของสื่อ ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเชิงพรรณนา โดยรายงานผลเป็นค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว วิธีการเดินทาง จำนวนผู้ร่วมเดินทาง ลักษณะความสัมพันธ์ โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเชิงพรรณนา โดยรายงานผลเป็นค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่า T-Test ด้วยข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ด้านเพศ การใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยว และประเภทของสื่อ ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย รูปแบบการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะความสัมพันธ์ ทดสอบความแตกต่างกันที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
5. ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Anova) จากข้อมูลประชากรศาสตร์ด้าน อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ด้านจำนวนผู้ร่วมเดินทาง วิธีการเดินทาง ทดสอบค่าความแปรปรวนของการตัดสินใจการเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดสระแก้ว ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6. สมมติฐานที่ค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จะทำการทดสอบ Least Significant Different (LSD) เพื่อวิเคราะห์รายคู่

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่มีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ หน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และสื่อ โดยข้อคำถามมุ่งเน้นที่ประเด็นปัญหาในการเดินทางท่องเที่ยวด้วยบริการขนส่งสาธารณะ และแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมถึงความสำคัญของการจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 22-27 ปี ประกอบอาชีพรับราชการและเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ย 10,000-20,000 บาท และใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่ใช้ช่องทางสืบค้นข้อมูลจาก Internet มากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลประชากรศาสตร์ผู้ตอบแบบสอบถาม

		จำนวน	ร้อยละ			จำนวน	ร้อยละ
เพศ	หญิง	197	49.2	รายได้	ไม่เกิน	127	31.8
	ชาย	203	50.8	เฉลี่ยต่อ	10,000 บาท		
อายุ	ไม่เกิน 22 ปี	92	23.0	เดือน	10,000 –	175	43.8
	22 – 27 ปี	125	31.3		20,000 บาท		
	28 – 33 ปี	81	20.3		20,001 –	71	17.8
	34 – 39 ปี	56	14.0		30,000 บาท		
	40 ปีขึ้นไป	46	11.5		ตั้งแต่ 30,001	27	6.8
อาชีพ	ข้าราชการ /	139	34.8	สื่อสืบค้น	ใช้	367	91.8
	รัฐวิสาหกิจ			ข้อมูล	ไม่ใช้	33	8.2
	พนักงาน	76	19.0	ประเภท	โทรทัศน์	189	20.8
	บริษัทเอกชน			ของสื่อ	วิทยุ	25	2.8
	ธุรกิจส่วนตัว/	53	13.3		นิตยสาร	84	9.3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

		จำนวน	ร้อยละ			จำนวน	ร้อยละ
	ค้าขาย				Internet	265	29.2
	รับจ้างทั่วไป				ปากต่อปาก	205	22.6
	นักเรียน/	50	12.5		อิเล็กทรอนิกส์		
	นักศึกษา	73	18.3		เพื่อน	137	15.1
	อื่นๆ	9	2.3		อื่นๆ	3	0.3

2. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน เดินทางด้วยรถส่วนบุคคล จำนวนผู้ร่วมเดินทางส่วนใหญ่ 3-4 คน มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม

		จำนวน	ร้อยละ			จำนวน	ร้อยละ	
รูปแบบการท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	346	29.5	เพื่อเยี่ยมญาติ	27	4.8		
	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	140	11.9		เพื่อทำงาน	31	5.5	
	การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์	166	14.2		เพื่อการศึกษา	32	5.7	
	การท่องเที่ยวประวัตินานาชาติ	243	20.7		อื่นๆ	6	1.1	
	การท่องเที่ยววัฒนธรรม	144	12.3	วิธีการเดินทาง	รถส่วนบุคคล	346	86.5	
	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	133	11.3		รถสาธารณะ	41	10.3	
	การท่องเที่ยวชนวิสาหกิจ	74	6.3		รถเช่า	8	2.0	
	การท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ				อื่นๆ	5	1.3	
	วัตถุประสงค์การเดินทาง	เพื่อพักผ่อน	361	64.2	จำนวนผู้ร่วมเดินทาง	1-2 คน	76	19.0
		เพื่อธุรกิจ	19	3.4		3-4 คน	125	31.3
ศึกษาธรรมชาติ		55	9.8	5-6 คน		109	27.3	
ศึกษา		31	5.5	มากกว่า 6 คน		90	22.5	
ประวัติศาสตร์				ลักษณะความสัมพันธ์	เพื่อน	180	37.9	
					พ่อแม่/ญาติ	154	32.4	
					สามี/ภรรยา	63	13.3	
			คู่อุปถัมภ์	43	9.1			
			องค์กร/บริษัท	20	4.2			
			อื่นๆ	15	3.2			

3. ระดับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญด้านข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวมากที่สุด ลำดับที่สองด้านแหล่งท่องเที่ยว ลำดับที่สามด้านการเข้าถึง ลำดับที่สี่ด้านโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค และลำดับที่ห้าด้านบุคลากร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความคิดเห็น
ด้านแหล่งท่องเที่ยว	3.84	.79	มาก
ด้านข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยว	3.87	.6	มาก
ด้านบุคลากร	3.52	.79	มาก
ด้านการเข้าถึง	3.76	.66	มาก
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค	3.61	.74	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.73	.59	มาก

4. จากการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ได้แก่ เพศ การใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยว และประเภทของสื่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แต่ด้านประชากรศาสตร์ที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว

ข้อมูลทางประชากรศาสตร์	P-value
เพศ	.000**
อายุ	0.441
อาชีพ	0.202
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.286
การใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยว	.000**
ประเภทของสื่อ	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

5. จากการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ด้านข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะความสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ จำนวนผู้ร่วมเดินทาง มีความสัมพันธ์กับด้านโครงสร้างพื้นฐาน/สิ่งอำนวยความสะดวก/สาธารณูปโภค แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ด้านข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ได้แก่ วิธีการเดินทาง พบว่าไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยด้านข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว

ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	P-value
รูปแบบการท่องเที่ยว	.000**
วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว	.000**
วิธีการเดินทาง	.525
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง	.048*
ลักษณะความสัมพันธ์	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

6. จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่มีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 7 ท่าน ถึงแนวทางการจัดทำฐานข้อมูล โลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ได้ผลดังนี้

6.1 ความคิดเห็นจากภาครัฐ

6.1.1 การแก้ปัญหาไม่มีรถขนส่งสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้วยรถจ้างเหมาเพื่อการท่องเที่ยวหรือรถบริการทัศนาจร (รถป้ายเขียว) แทนรถโดยสารสาธารณะแบบประจำทาง

6.1.2 จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว โดยมีความยืดหยุ่นตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ในโปรแกรมการท่องเที่ยว จะรวมการเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในบริเวณจังหวัดสระแก้ว และพื้นที่ใกล้เคียง การเดินทาง โรงแรมที่พัก อาหาร การขายของที่ระลึก และมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

6.1.3 บูรณาการข้อมูลทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อบริการข้อมูลกับนักท่องเที่ยว โดยจัดทำเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย และสายด่วน

6.1.4 พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ทั้งมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พนักงานขับรถบริการทัศนาจร (รถป้ายเขียว) ด้านการสื่อสารภาษา มาตรฐานการให้บริการ

6.2 ความคิดเห็นจากภาคเอกชน

6.2.1 ควรบูรณาการข้อมูล มีหน่วยงานกลางบริการข้อมูลกับนักท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย

6.2.2 โปรแกรมการท่องเที่ยวที่รวบรวมสิ่งอำนวยความสะดวกจากผู้ประกอบการที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ทั้งกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย

6.2.3 สร้างมาตรฐานในธุรกิจบริการ เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยวให้ใช้บริการ

6.3 ความคิดเห็นจากสื่อ

6.3.1 มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะ

6.3.2 มีข้อมูลปฏิทินการท่องเที่ยวชุมชน

6.4 การจัดทำฐานข้อมูล โลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ต้องบูรณาการทั้งห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังภาพที่ 1

	ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ	
Supply	1. ศึกษาปัญหา 2. กำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาและ แก้ปัญหา	ดำเนินการแก้ไขและพัฒนาตาม ยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง บุคลากร ข้อมูล โครงสร้าง พื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค	การบริการนักท่องเที่ยว 1. ทางตรง คือ การให้บริการจากภาคเอกชน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง 2. ทางอ้อม คือ การบริการข้อมูล โดยศูนย์ บริการ นักท่องเที่ยว จากภาครัฐผ่าน 2.1 ช่องทางโซเชียลมีเดีย ประกอบด้วยข้อมูล แหล่งท่องเที่ยว การเดินทาง (เส้นทางและบริการ ขนส่งสาธารณะแบบประจำทางและไม่ประจำทาง) ที่ พักร้านอาหาร บุคลากร (มัคคุเทศก์ท้องถิ่น พนักงาน ขับรถ) และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว สามารถเลือกตามความต้องการ 2.2 สายด่วน (Call Center)	นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาซัพพลายเชนการท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว

อภิปรายผล

ข้อมูลประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า เพศส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว สอดคล้องกับ (อติกานต์ ไพบโรจน์ พอรินะกุล และ สุชาติ ทวีพรปฐมกุล, 2555, น. 129) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง ผลการศึกษาพบว่า เพศมีผลต่อการตัดสินใจด้านแหล่งท่องเที่ยว เพศชายชอบการท่องเที่ยวแบบผจญภัย ทำทนาย ขณะที่เพศหญิงมีความอ่อนโยน รักสวยรักงาม จึงนิยมเดินทางไป แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม

ข้อมูลประชากรศาสตร์ด้านการใช้สื่อในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวและประเภทของสื่อ จากผลการวิจัย พบว่า การใช้สื่อและประเภทของสื่อที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว สอดคล้องกับ อภิชาติ ตีลกสกุลชัย (2554, น. 111) กล่าวในการศึกษาความต้องการข้อมูลของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นละวัยทำงานนิยมใช้สื่อให้การหา ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยววัยกลางคน นิยมใช้สื่อในการหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก และนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุนิยมให้สื่อให้การหาวิธีการเดินทาง

ข้อมูลประชากรศาสตร์ด้าน อายุ อาชีพ และรายได้ จากผลการวิจัยพบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน เนื่องจากจังหวัดสระแก้วมีแหล่งท่องเที่ยวหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการเดินทางของนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ สอดคล้องกับ วันทิกา หิรัญเทศ (2556, น. 52) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดนนทบุรี พบว่า การเปรียบเทียบการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม อายุ อาชีพ และรายได้ ไม่พบความแตกต่าง

พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ของผู้ร่วมเดินทาง และจำนวนผู้ร่วมเดินทาง แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว เช่น นักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อศึกษาธรรมชาติจะเลือกไป อุทยานแห่งชาติปางสีดา แต่ถ้านักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์จะเลือกไปปราสาทสศก๊กอคม เป็นต้น โดยด้านจำนวนผู้ร่วมเดินทางได้ทำการเปรียบเทียบเชิงซ้อน พบว่า จำนวนผู้ร่วมเดินทางแบบเป็นกลุ่ม 5 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับด้านกายภาพ ได้แก่ ที่พัก มัคคุเทศก์ ระบบสาธารณูปโภค ร้านค้า ร้านอาหาร และด้านความปลอดภัย ของตู้กดเงินสดอัตโนมัติ ซึ่งสอดคล้องกับ (จิตราภรณ์ เกรวัตร และ ธง คำเกิด, 2560, น. 94) ได้ทำการศึกษารูปแบบกิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวแบบหมู่คณะของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ความต้องการจัด กิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว มีความต้องการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวด้านความต้องการ ทางกายภาพ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือความต้องการทางความปลอดภัย

พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว ของนักท่องเที่ยว ด้านวิธีการเดินทางที่ต่างกันมีผล ต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก การเดินทางมายัง จังหวัดสระแก้วในปัจจุบันด้วยรถ ส่วนตัวเป็นวิธีที่สะดวกและได้รับความนิยมสูงสุด เนื่องจากใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่าบริการขนส่งสาธารณะ สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก และผู้เดินทางรู้สึกถึงความปลอดภัยมากกว่าบริการขนส่งสาธารณะ สอดคล้องกับ ชนิดาภา ไมตรีแก้ว (2554, น. 42) ทำการศึกษา การจัดเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่ม ประเทศตะวันออกกลางให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา บริษัท เอ็กซ์โซติกส์เกทอะเวย์ จำกัด พบว่า นักท่องเที่ยว ชาวตะวันออกกลางนิยมเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้ง 4 ภาค โดยการซื้อแพคเกจทัวร์แทนการเดินทางด้วยตัวเอง เนื่องจากประหยัดเวลาในการเดินทางกว่าการเดินทางด้วยตัวเอง

ระดับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว พบว่า นักท่องเที่ยวคำนึงถึง ข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวมากที่สุด ทั้งนี้ หมายถึง ข้อมูลการเดินทาง ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก รวมถึงการถ่ายทอดประสบการณ์การเดินทางจากผู้ที่เคยไปผ่านช่องทางต่างๆ เช่น กระเป๋า ซึ่งสอดคล้องกับ พงศ์วิชัย คงเจริญ, 2558, น. 34) ได้ทำการศึกษา เนื้อหาของกระเป๋าเว็บไซต์พันทิปและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า เนื้อหากระเป๋ามีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นหลัก เล่าเรื่องด้วยภาพที่สวยงาม โดยใช้ภาษาที่เป็นกันเอง จึงมีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากเพราะเป็นข้อมูลจากผู้บริโภคที่ไปมาจริง มีผู้มาแสดงความคิดเห็นหลากหลาย โดยนักท่องเที่ยวสนใจข้อคิดเห็นแง่ลบมากกว่าแง่บวก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถนำไปพิจารณาเปรียบเทียบ และตัดสินใจ และสอดคล้องกับ นันทพร ศรีวิไล, ปิยกนิษฐา โชติวนิช และ จาตุรงค์ ศรีวัชรธรรมะ, 2556, น. 98) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม มี 2 ตัวแปร คือ ที่พัก และ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ และ นักท่องเที่ยวคำนึงถึง ด้านบุคลากรน้อยที่สุด เนื่องจาก ส่วนใหญ่การเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว นิยมเดินทางด้วยตัวเองไม่มีบริการทัวร์แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (สุชาติ ธโนภาณุวัฒน์ และ สมบัติ กาญจนกิจจังหวัด, 2555, น. 133) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวภายในประเทศ นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านบุคลากรมากที่สุด

บทสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดสระแก้ว พบว่า เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางให้นักท่องเที่ยวและลดปัญหาไม่มีบริการรถสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวของจังหวัดสระแก้ว ต้องปรับเปลี่ยนโดยการใช้รถยนต์สาธารณะ ประเภทรถบริการทัศนจร (รถป้ายเขียว) ซึ่งเป็นรถสาธารณะแบบไม่ประจำทาง ให้บริการนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ภาณุพงษ์ ประจงคำ และคณะ (2560, น. 67) ทำการศึกษา แบบจำลองการวัดคุณภาพบริการของรถทัศนจรสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า องค์ประกอบของคุณภาพบริการรถทัศนจรนั้นประกอบไปด้วย ด้านความสะดวกสบาย ด้านความปลอดภัย ด้านพนักงานขับรถ และพนักงานต้อนรับ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ปัญหาการประสานงานด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงาน จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสื่อ จึงมีความคิดเห็นตรงกัน คือ ควรมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานงานด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ในลักษณะศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย และสายด่วนบริการข้อมูลนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ธนพล ถาวรศิลป์ (2552, น. 130) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว พบว่า ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ควรร่วมกันบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยว และควรส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวหลายรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. รถบริการทัศนจรสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้มีมาตรฐานการบริการและปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของกรมการขนส่งทางบก
2. ช่องทางสำหรับให้บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวควรมีข้อมูลเป็นปัจจุบัน และมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและจูงใจนักท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวของจังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการให้บริการด้านต่างๆ ควบคู่กับการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยว
2. ศึกษาแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว เพื่อพัฒนาให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด เพื่อสามารถวางกรอบการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564).” ใน *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จิตราภรณ์ เถรวัตร และ ธง คำเกิด. (2560). “การสร้างรูปแบบกิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวแบบหมู่คณะของนักท่องเที่ยวชาวไทย.” *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 9(1), 94.
- ชนิดาภา ไผตรีแก้ว. (2554). *การจัดเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศตะวันออกกลางให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา บริษัท เอ็กซ์โซติคส์เกทอะเวย์ จำกัด*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2561, จาก prints.utcc.ac.th/1871/3/1871fulltext.pdf
- ชนพล ถาวรศิลป์. (2552). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- นันทพร ศรีวิไล, ปิยนิภรณ์ โชติวนิช และ จาตุรงค์ ศรีวงษ์วรรณ. (2556). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม”. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข.*, 6(2), 91-106.
- พงศวิชัย คงเจริญ. (2558). *เนื้อหาของกระตุ้เว็บไซต์พันทิปและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวชาวไทย*. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2561, จาก <http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/1755/1/pongwich.kong.pdf>
- ภาณุพงษ์ ประจงคำ และคณะ. (2560). “แบบจำลองการวัดคุณภาพบริการของรถที่สถานีสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.” *Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, 8(1), 36-45.
- วันทิกา หิรัญเทศ. (2556). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดนนทบุรี*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2561, จาก http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/RC_RR/2556_Hotel_Wuntika.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *GDP ไตรมาสที่สี่ ทั้งปี 2560 และแนวโน้มปี 2561*. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2561, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5165
- สุชาติ ธโนภานุวัฒน์ และ สมบัติ กาญจนกิจจังหวัด. (2555). “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ.” *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 13(1), 133-148.

- อดิگانต์ ไพโรจน์พอรินะกุล และ สุชาติ ทวีพรปฐมกุล. (2555). “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง.” *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 13(1), 119-132.
- อภิชาติ ตีลสกุลชัย. (2554). *การศึกษาความต้องการข้อมูลของนักท่องเที่ยวชาวไทยผ่านสื่อออนไลน์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Les, L., & Stephen J. P. (2004). *Progress in transport and tourism research: reformulating the transport-tourism interface and future research agendas*. Available April 20, 2018, from <https://www.cabdirect.org/cabdirect/abstract/20043122150>
- World Economic Forum. (2017). *Travel & Tourism Competitiveness Index 2017 edition*. Available June 10, 2018, from <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2017/>

การใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง-การพูดภาษาอังกฤษของ
เด็กไทยเบ็ญ ตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

THE USING PARTICIPATORY ACTIVITY TO DEVELOP ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS
BY FOLK ACTIVITIES FOR THAI BUENG CHILDREN IN KHOK SALUNG SUB DISTRICT,
PATTANANIKOM DISTRICT, LOP BURI

พิจิตรา เอี่ยมสมัย

Pichitra Iamsamai

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูด ภาษาอังกฤษของเด็กไทยเบ็ญ ตำบลโคกสลุง โดยมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ประเมิน ร้อยละ 70 ขึ้นไป และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของเด็กที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรม การละเล่นพื้นบ้าน ประชากรที่ศึกษาคือเด็กไทยเบ็ญตำบลโคกสลุงอายุ 9-12 ปี จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ ดำเนินการวิจัยได้แก่แผนการจัดกิจกรรมจำนวน 6 แผน เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลผลการปฏิบัติการ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม แบบทดสอบการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามความคิดเห็น ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม งานวิจัยนี้มีวงจรปฏิบัติการ 3 วงจร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. เด็กผ่านเกณฑ์ประเมินการฟังพูดการพูดภาษาอังกฤษร้อยละ 70 จำนวน 14 คนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70 ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. เด็กมีความ คิดเห็นต่อการใช้การละเล่นพื้นบ้านพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 **คำสำคัญ :** การใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม, การละเล่นพื้นบ้าน, ทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

This research is Participatory Action Research. The purpose of the research were to develop the English Listening and Speaking skills of Thai Bueng Children using folk activities and to investigate the children' opinions about the activities concerning the English Listening and Speaking skills by using folk activities. The subjects of this study were twenty children aged nine to twelve. The instruments were the experimental instruments which were six activity plans and the reflecting instruments including the teaching observation form, the English Listening and Speaking skills test, and the children' opinions evaluation form. The research procedure comprises of three action cycles. The collected data were analyzed by means of percentage and standard deviation. The findings were as follows: 1. The result of developing English listening and speaking skills of Thai Bueng children was achieved a score at 70 and success rate at 70 percent that was higher than the prescribed criterion. 2. The children' opinions about activities using folk activities were high level at 4.42

Keywords : Participatory Activity, Folk Activities, English Listening and Speaking Skills

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นสังคมจึงต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ซึ่งภาษาที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำคัญนอกเหนือจากภาษาแม่แล้วคือภาษาอังกฤษ กล่าวได้ว่าปัจจุบันนี้ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญมาก เป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อการประกอบอาชีพ การแข่งขันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษมากขึ้นนอกจากนี้ยังมีความเข้าใจและภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมไทยของตนเองและสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทยไปสู่สังคมโลกได้ (กรมวิชาการ อ้างใน ศุภวรรณ นาคนิล, 2552)

ทั้งนี้พันธกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีคือการวิจัยและสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยมีเป้าประสงค์คือส่งเสริมการอนุรักษ์ พัฒนา และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นสู่สากล จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพบว่าตำบลโคกสูงเป็นชุมชนไทยเบ็ญที่เก่าแก่แห่งหนึ่งในประเทศไทย ตั้งอยู่ที่ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ที่น่าสนใจมากมายเช่น ภาษาไทยเบ็ญ การละเล่นพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน อาหารประจำถิ่น การทอผ้า ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นต้น ประชากรในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง คนในท้องถิ่นต้องการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และต้องการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน โดยมีเป้าหมายคือการนำคุณค่าทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล ปัจจุบันโคกสูงเริ่มเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยว ตลอดจนผู้ที่สนใจทางด้านวัฒนธรรมชาวต่างประเทศเข้ามาที่ชุมชนโคกสูงอย่างต่อเนื่อง แต่เด็กในท้องถิ่นซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นยังขาดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ทั้งนี้อันเนื่องมาจากมีเจตคติที่ไม่ดีต่อภาษาอังกฤษ ไม่มีแรงบันดาลใจ ไม่กล้าแสดงออก และไม่มี ความมั่นใจในตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า การนำละเล่นพื้นบ้านใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยส่งเสริมจินตนาการ ฝึกทักษะการแก้ปัญหา และการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีจะช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาให้แก่เด็ก ได้มีโอกาสฝึกทักษะการฟังและส่งเสริมทักษะการพูดอีกด้วย นอกจากนี้แล้วการละเล่นผ่านทางการเรียนปนเล่น (Play and Learn) จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้และพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาของเด็กให้สูงขึ้น ประกอบกับต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ตำบลโคกสูงมีอันได้แก่การละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านต่างๆ ที่สามารถจะพัฒนาศักยภาพของเด็กในชุมชนได้

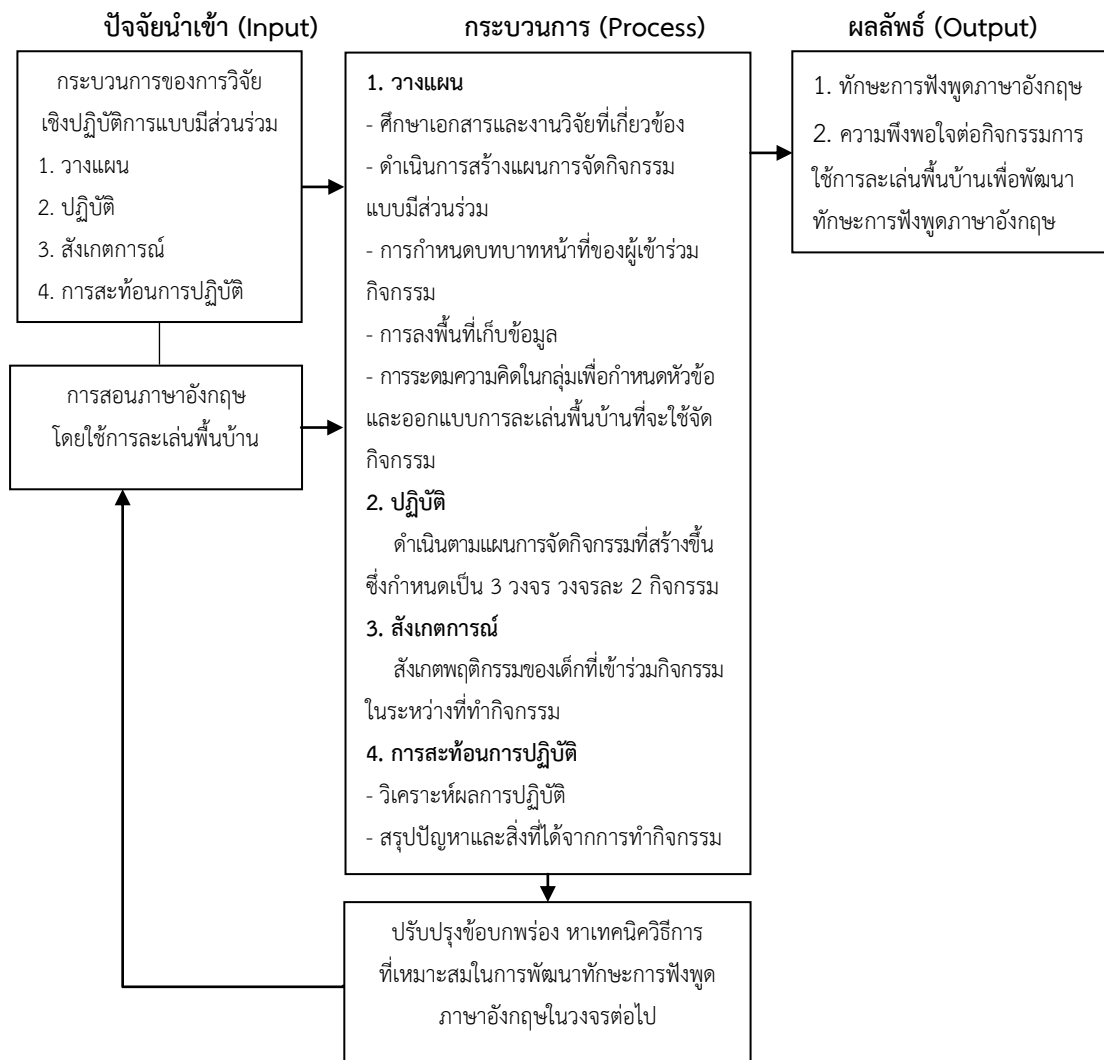
ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนภาษาอังกฤษจึงมีความสนใจในการใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง-การพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยเบ็ญตำบลโคกสูง อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี เนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการสร้างศักยภาพทางภาษาอังกฤษให้กับเด็กไทยเบ็ญและสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้งกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทั้งความรู้และความสนุกสนานจะช่วยเพิ่มพูนทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้เต็มศักยภาพของตนเองเพื่อไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยเบื้องต้นตำบลโคกสูงโดยมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 ขึ้นไป
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเด็กไทยเบื้องต้นที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่นที่บ้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังทำกิจกรรมการใช้การเล่นที่บ้านและความพึงพอใจของเด็กไทยเบื้องต้นตำบลโคกสูงซึ่งมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมการทำกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning) การสร้างแผนการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเล่นที่บ้านที่มีต่อทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยเบ้ โดยผู้วิจัยมีวิธีการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1.1 การพัฒนาทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษ
- 1.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 1.3 การเล่นที่บ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การเล่นที่บ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนกระบวนการจัดกิจกรรม การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การระดมความคิดในกลุ่มเพื่อกำหนดหัวข้อและออกแบบการเล่นที่บ้านที่จะใช้จัดกิจกรรม การลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนผลการปฏิบัติการโดยการสรุปปัญหาและสิ่งได้จากการทำกิจกรรม ตามแนวคิดของ Kemmis and Wilkinson (1998)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้น ซึ่งกำหนดเป็น 3 วงจร วงจรละ 2 กิจกรรม และนำผลการปฏิบัติแต่ละวงจรมาเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) โดยจะใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลขณะทำกิจกรรมและเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสะท้อนผลปฏิบัติการ (Reflection) โดยผู้วิจัยศึกษาผลของการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การเล่นที่บ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยนำข้อมูลจากผลสะท้อนการปฏิบัติมาร่วมวิเคราะห์

ประชากร

ผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างเด็ก จำนวน 20 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์ คัดเลือกดังนี้

1. เด็กเพศชายหรือหญิง ที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี
2. มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย
3. ผู้ปกครองยินยอมให้เข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การเล่นที่บ้าน เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 อีการ์ดฟักไข่ กิจกรรมที่ 2 งูกินหาง กิจกรรมที่ 3 หมากเก็บ กิจกรรมที่ 4 กระโดดยาง กิจกรรมที่ 5 เพลงรำโทนตำนานโคกสูง กิจกรรมที่ 6 เพลงรำโทนตามองตา

2. เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่

- 2.1 แบบทดสอบวัดทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ
- 2.2 แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- 2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรม

3.1 แบบทดสอบวัดทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 แบบทดสอบการฟัง 20 ข้อ และตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดทักษะการฟัง 10 ข้อ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องความเห็นกับจุดประสงค์เป็นรายชื่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อขอความอนุเคราะห์กับผู้นำชุมชนเพื่อขอข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
2. สำรวจชุมชนโดยศึกษาบริบททางด้านต่างๆ ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการละเล่นพื้นบ้าน รวมทั้งจัดกลุ่มอภิปรายกับผู้นำและคนในท้องถิ่นถึงปัญหาในชุมชน
3. รับสมัครเด็กเข้าร่วมโครงการวิจัยและชี้แจงแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม
4. วัดระดับทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ (Pre-test)
5. ดำเนินการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ระยะเวลา 18 ชั่วโมง จากแผนการจัดกิจกรรม 6 กิจกรรม
6. ประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบวัดระดับทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ (Post-test) และความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งวิเคราะห์โดยหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนด
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้การละเล่นพื้นบ้าน โดยแบบสอบถามความคิดเห็นมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม หาค่าเฉลี่ยแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert แปลค่าความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 162)

ระดับค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

ระดับค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก

ระดับค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

ระดับค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย

ระดับค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้อาจจากการวิเคราะห์จะเป็นใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในวงจร

ต่อไป

ผลการวิจัย

การจัดกิจกรรมการใช้การเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยเบื้องต้นในตำบลโคกสูงในแต่ละวงจรมีการประเมินผลการเรียนรู้โดยทำแบบทดสอบย่อยเป็นแบบทดสอบการฟัง 10 ข้อ และแบบทดสอบการพูด 5 ข้อ ซึ่งในส่วนของกรฟังมีเกณฑ์การให้คะแนนคือตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบไม่ถูกได้ 0 คะแนน เกณฑ์การประเมินคือระดับดีมาก 10 คะแนน ระดับดี 7-9 คะแนน ระดับพอใช้ 4-6 คะแนน และ ระดับปรับปรุงคือ 1-3 คะแนน สำหรับในส่วนของการฟังการพูดนั้นเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบรูบริคส์ประกอบด้วย 4 คะแนน พูดสื่อสารโต้ตอบได้ถูกต้องตามเนื้อหาและหลักภาษา ชัดเจน คล่องแคล่วเป็นธรรมชาติ 3 คะแนน พูดสื่อสารโต้ตอบได้ค่อนข้างคล่องแคล่วแต่ใช้ภาษาผิดบ้าง 2 คะแนน พูดโต้ตอบได้พอเป็นที่เข้าใจแต่พูดตะกุกตะกัก 1 คะแนน พยายามพูดเป็นคำๆ สื่อความหมายไม่ได้ เกณฑ์การประเมินประกอบด้วย ช่วงคะแนน 16-20 คะแนน อยู่ในระดับดีมาก 11-15 คะแนน อยู่ในระดับดี 6-10 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้ 1-5 คะแนน อยู่ในระดับปรับปรุง โดยสรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ในการดำเนินการวิจัยที่ 1 ประกอบด้วย 2 กิจกรรมได้แก่ อีกาฟักไข่ และ งูกินหาง ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้โดยทำแบบทดสอบย่อยเป็นแบบทดสอบการฟัง 10 ข้อ และแบบทดสอบการพูด 5 ข้อ โดยสรุปดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบย่อยท้ายวงปฏิบัติการที่ 1

จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	คะแนนร้อยละ	จำนวนผู้เข้าร่วมที่ผ่านเกณฑ์	ร้อยละผู้เข้าร่วมที่ผ่านเกณฑ์
20	15	9	2	4.80	2.39	32	0	0

จากตารางที่ 1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำคะแนนได้สูงสุด 9 คะแนนและทำคะแนนได้ต่ำสุด 2 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.80 คิดเป็นร้อยละ 32 และมีค่า S.D. 2.39 และไม่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนใดผ่านเกณฑ์การประเมินผลการทดสอบย่อยท้ายวงปฏิบัติการที่ 1 ในด้านทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษ แสดงในตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบทักษะการฟังท้ายวงปฏิบัติการที่ 1

เกณฑ์การประเมิน	เกณฑ์ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน	0	0	8	12
ร้อยละ	0	0	40	60

จากตารางที่ 2 พบว่ามีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินคุณภาพได้ระดับพอใช้จำนวน 8 คน และระดับปรับปรุงร้อยละ 12 คิดเป็นร้อยละ 40 และ 60 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบทักษะการพูดท้ายวงปฏิบัติการที่ 1

เกณฑ์การประเมิน	เกณฑ์ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน	0	0	8	12
ร้อยละ	0	0	40	60

จากตารางที่ 3 พบว่ามีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินคุณภาพมีจำนวนเท่ากับผลการทดสอบทักษะการฟัง กล่าวคือได้ระดับพอใช้จำนวน 8 คน และระดับปรับปรุงร้อยละ 12 คิดเป็นร้อยละ 40 และ 60 ตามลำดับ

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการปฏิบัติการวงจรถี 1 จากการดำเนินการจัดกิจกรรมกับเด็กไทย เบื้องต้นโคกสลุงพบปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังไม่กล้าแสดงออก มีความอายที่จะทำกิจกรรม
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจดจำประโยคและคำศัพท์ไม่ได้
- กิจกรรมที่นำมาใช้ในวงจรถี 1 มีเนื้อหาภาษาอังกฤษค่อนข้างยาวทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางคนขาดความสนใจไปบ้าง

แนวทางแก้ไขเพื่อนำไปปรับปรุงในการปฏิบัติการวงจรถี 2 ได้แก่

- สร้างความคุ้นเคยให้มากขึ้นระหว่างผู้ทำวิจัยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- ฝึกซ้ำๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจดจำประโยคและคำศัพท์ได้
- ปรับแผนการจัดกิจกรรมให้กระชับขึ้น

2. ในการดำเนินการวงจรถี 2 ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ หมากเก็บ และ กระโดดยาง ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้โดยทำแบบทดสอบย่อยเป็นแบบทดสอบการฟัง 10 ข้อ และแบบทดสอบการพูด 5 ข้อ โดยสรุปดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบย่อยท้ายวงจรถีปฏิบัติการที่ 2

จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	จำนวนผู้เข้าร่วมที่ผ่านเกณฑ์	ร้อยละผู้เข้าร่วมที่ผ่านเกณฑ์
20	15	11	4	7.95	1.98	53	1	6.66

จากตารางที่ 4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำคะแนนได้สูงสุด 11 คะแนนและทำคะแนนได้ต่ำสุด 4 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 7.95 คิดเป็นร้อยละ 53 และมีค่า S.D. 1.98 และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 1 คน จากทั้งหมด 20 คน ผลการทดสอบย่อยท้ายวงจรถีปฏิบัติการที่ 2 ในด้านทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษ แสดงในตารางที่ 5 และ 6

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบทักษะการฟังท้ายวงจรถีปฏิบัติการที่ 2

เกณฑ์การประเมิน	เกณฑ์ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน	0	5	11	4
ร้อยละ	0	25	55	20

จากตารางที่ 5 พบว่า มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินคุณภาพได้ระดับดีจำนวน 5 คนระดับพอใช้จำนวน 11 คน และระดับปรับปรุงจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25 คิดเป็นร้อยละ 55 และ 20 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบทักษะการพูดท้ายวงจรถีปฏิบัติการที่ 2

เกณฑ์การประเมิน	เกณฑ์ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน	0	3	17	0
ร้อยละ	0	15	85	0

จากตารางที่ 6 พบว่า มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินคุณภาพได้ระดับดีจำนวน 3 คนระดับพอใช้จำนวน 17 คน ไม่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ได้ระดับปรับปรุง โดยคิดเป็นร้อยละ 15 และ 85 ตามลำดับ

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการปฏิบัติการวงจรถี 2 จากการดำเนินการจัดกิจกรรมกับเด็กไทย เบื้องบ้านโคกสูงพบปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจดจำ ประโยค คำศัพท์ไม่ได้
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนยังโต้ตอบบทสนทนาไม่ได้
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เรียนรู้เร็วมักจะเป็นฝ่ายตอบภาษาอังกฤษเป็นประจำในขณะที่คนเรียนรู้ช้าจะนั่งเฉย

รอลเล่นอย่างเดียว

แนวทางแก้ไขเพื่อนำไปปรับปรุงในการปฏิบัติการวงจรถี 3 ได้แก่

- สร้างกิจกรรมให้น่าสนใจมากขึ้น ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
- สร้างกิจกรรมที่เร้าใจ มีการเสริมแรง และมีของรางวัลตอบแทน
- ฝึกซ้ำๆ และให้ในเวลากการทำกิจกรรมมากขึ้น

3. ในการดำเนินการวงจรถี 3 ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ เพลงรำโทนตำนานโคกสูง และ เพลงรำโทนตามองตา ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้โดยทำแบบทดสอบย่อยเป็นแบบทดสอบการฟัง 10 ข้อ และแบบทดสอบการพูด 5 ข้อ โดยสรุปดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบย่อยท้ายวงจรถีปฏิบัติการที่ 3

จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	จำนวนผู้เข้าร่วมที่ผ่านเกณฑ์	ร้อยละผู้เข้าร่วมที่ผ่านเกณฑ์
20	15	13	8	9.70	1.34	64.66	4	26.66

จากตารางที่ 7 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำคะแนนได้สูงสุด 13 คะแนนและทำคะแนนได้ต่ำสุด 8 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 9.70 คิดเป็นร้อยละ 64.66 และมีค่า S.D. 1.34 และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 4 คน จากทั้งหมด 20 คน คิดเป็นร้อยละ 26.66 ผลการทดสอบย่อยท้ายวงจรถีปฏิบัติการที่ 3 ในด้านทักษะการฟังพูดภาษาอังกฤษ แสดงในตารางที่ 8 และ 9

ตารางที่ 8 ผลการทดสอบทักษะการฟังท้ายวงจรถีปฏิบัติการที่ 3

เกณฑ์การประเมิน	เกณฑ์ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน	0	9	11	0
ร้อยละ	0	45	55	0

จากตารางที่ 8 พบว่า มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินคุณภาพได้ระดับดีจำนวน 9 คน ระดับพอใช้จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 45 และ 55 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ผลการทดสอบทักษะการพูดทำนองจริงปฏิบัติการที่ 3

เกณฑ์การประเมิน	เกณฑ์ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 20 คน	2	5	13	0
ร้อยละ	10	25	65	0

จากตารางที่ 9 พบว่า มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินคุณภาพได้ระดับดีมากจำนวน 2 คนระดับดีจำนวน 5 คน และระดับพอใช้จำนวน 13 คน ไม่มีระดับปรับปรุง โดยคิดเป็นร้อยละ 10, 25 และ 65 ตามลำดับ

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการปฏิบัติการวงจริงที่ 3 จากการดำเนินการจัดกิจกรรมกับเด็กไทย เบื้องต้นโคกสลุงพบปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางคนยังออกเสียงคำศัพท์และเรียบเรียงประโยคไม่ถูกต้อง
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางคนยังไม่กล้าแสดงออก

แนวทางแก้ไขเพื่อนำไปปรับปรุงในการปฏิบัติการ

- ผู้วิจัยให้กำลังใจ เสริมแรง และทบทวนโดยฝึกซ้ำๆ ให้มากขึ้น

- ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น มีกิจกรรมอื่นๆ สอดแทรกเพื่อกระตุ้นความสนใจ และมีของรางวัลตอบแทน

- จัดทำใบทบทวน สรุปเนื้อหา สารที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

สรุปผลการทดสอบย่อยทำนองจริงปฏิบัติการที่ 1-3 แสดงดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการทดสอบย่อยทำนองจริงปฏิบัติการที่ 1-3

วงจริงปฏิบัติการ	จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	ร้อยละคนผ่านเกณฑ์
วงจริงที่ 1	20	15	9	2	4.80	2.39	32	0
วงจริงที่ 2	20	15	11	4	7.95	1.98	53	6.66
วงจริงที่ 3	20	15	13	8	9.7	1.34	64.66	26.66

จากผลการทดสอบย่อยทำนองจริงปฏิบัติการที่ 1-3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสูงขึ้นจากวงจริงที่ 1 ร้อยละ 32 เป็น ร้อยละ 53 และ 64.66 ในวงจริงที่ 2 และ 3 ตามลำดับ และมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 70 เป็นในทิศทางที่ดีขึ้นได้แก่ วงจริงที่ 1 ไม่มีจำนวนผู้ผ่านเกณฑ์เลย เป็นมีผู้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 6.66 และ 26.66 ในวงจริงที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมพื้นบ้านทั้ง 6 กิจกรรมครบทั้ง 3 วงจริงแล้ว ผู้วิจัยได้วัดผลการพัฒนาทักษะการฟังพูดโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็นแบบทดสอบการฟังจำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบการพูดจำนวน 10 ข้อ โดยมีผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ผลการทดสอบการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเปรียบเทียบก่อนและหลังทำกิจกรรม

การทดสอบ	จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	จำนวนคนที่ผ่านเกณฑ์	ร้อยละคนที่ผ่านเกณฑ์
Pre-test	20	30	20	12	16.60	2.41	55.33	0	0
Post-test	20	30	26	18	21.95	2.62	73.16	14	70

จากตารางที่ 11 คะแนน Pre-test จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำคะแนนเฉลี่ยได้ที่ 16.60 และไม่มีผู้ใดได้คะแนนผ่านเกณฑ์ประเมิน เปรียบเทียบกับผลคะแนน Post-test ซึ่งมีทิศทางดีขึ้นกล่าวคือผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้คะแนนต่ำสุดที่ 18 คะแนน และได้คะแนนสูงสุด 26 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 21.95 ซึ่งมีผู้คะแนนผ่านเกณฑ์จำนวน 14 คนคิดเป็นร้อยละ 70 ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด

ตารางที่ 12 ผลการประเมินความคิดเห็นของเด็กไทยเบื้องต้นที่ร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้การละเล่นพื้นบ้าน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การใช้การละเล่นพื้นบ้านมาจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทำให้การเรียนภาษาอังกฤษมีความน่าสนใจมากขึ้น	4.80	0.41	มากที่สุด
2. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านทำให้เกิดความสนุก ไม่น่าเบื่อ	4.90	0.30	มากที่สุด
3. การเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านกระตุ้นให้อยากเรียนเพิ่มภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.65	0.48	มากที่สุด
4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ในการละเล่นพื้นบ้านภาคภาษาอังกฤษ	4.55	0.51	มากที่สุด
5. การใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านมาประกอบในการจัดกิจกรรมทำให้สามารถพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษได้	4.25	0.44	มาก
6. การใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านมาประกอบในการจัดกิจกรรมทำให้สามารถพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้	4.10	0.55	มาก
7. เนื้อหากิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษมีความเหมาะสม	4.20	0.41	มาก
8. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความกล้าแสดงออก และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นในการใช้ภาษาอังกฤษ	3.85	0.48	มาก
9. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถแสดงและอธิบายการละเล่นพื้นบ้านของตนเองให้กับชาวต่างประเทศที่มาเยี่ยมชมตำบลโคกสูงได้	3.95	0.39	มาก
10. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกภาคภูมิใจในการละเล่นพื้นบ้านของตนเองมากขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.42	0.39	มาก

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นว่าการใช้การละเล่นพื้นบ้านมาจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทำให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีความน่าสนใจมากขึ้นในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษโดยใช้การละเล่นพื้นบ้าน ทำให้เกิดความสุข ไม่น่าเบื่อ และการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านกระตุ้นให้อยากเรียนเพิ่มภาษาอังกฤษมากขึ้น ที่มีค่าเฉลี่ย 4.80, 4.90 และ 4.65 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีความเห็นในระดับมากกว่า การใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านมาประกอบในการจัดกิจกรรมทำให้สามารถพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษได้ และ การใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านมาประกอบในการจัดกิจกรรมทำให้สามารถพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.25 และ 4.10 ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นในระดับมากในเรื่องของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความกล้าแสดงออก และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นในการใช้ภาษาอังกฤษรวมทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถแสดงและอธิบายการละเล่นพื้นบ้านของตนเองให้กับชาวต่างประเทศที่มาเยี่ยมชมตำบลโคกสูงได้ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.85 และ 3.95 ตามลำดับ ซึ่งในภาพรวมแล้วผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นต่อการใช้การละเล่นพื้นบ้านพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.42

อภิปรายผล

จากการใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง-การพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยเบื้องต้นตำบลโคกสูง อ.พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่ากิจกรรมดังกล่าวมีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาของเด็กไทยเบื้องต้นคือจากงานวิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสูงขึ้นจากร้อยละ 55.33 เป็นร้อยละ 73.16 ซึ่งมีผู้คะแนนผ่านเกณฑ์จำนวน 14 คนคิดเป็นร้อยละ 70 ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวรรณ นาคนิค (2552) ซึ่งพบว่าผลการพัฒนาทักษะด้านการฟังและพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยเบื้องต้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยการฟังพูดภาษาอังกฤษร้อยละ 75.2 ซึ่งสูงเกินเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 เช่นเดียวกับรวมทั้งงานวิจัยของ บริสุทธิ์ธรรม พิมพ์ศิริ (2554) ที่พบว่าทักษะการคิดคำนวณของเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ผ่านการละเล่นพื้นบ้านไทยเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสูงกว่าก่อนใช้การละเล่นไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ในส่วนของความคิดเห็นของเด็กไทยเบื้องต้นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นต่อการใช้การละเล่นพื้นบ้านพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 ซึ่งเมื่อสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้จะเห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความกระตือรือร้น ตั้งใจ สนใจ และสนุกสนานทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวรรณ นาคนิค (2552) ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การละเล่นพื้นบ้านตามรูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารทำให้เด็กมีความสนใจ กระตือรือร้น ร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างดี รวมทั้งเด็กมีความกล้าแสดงออก และมีน้ำใจ รวมทั้งสอดคล้องกับสำนักคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวว่าการเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิต เด็กทุกคนจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำการกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไปส่งเสริมในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางภาษาในระดับชั้นต่างๆ โดยเฉพาะเด็กไทยเบ้หรือเยาวชนในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ของตนเองอย่างโดดเด่นและมีความเป็นปึกแผ่นในชุมชน
2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและนำไปต่อยอดโดยการนำแสดงหรือเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในชุมชนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและประโยชน์อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- บริสุทธิ์ธรรม พิมพ์ศิริ. (2554). ผลการใช้ชุดกิจกรรมชุมชนคุณคิดศาสตร์โดยใช้เกมผ่านการเล่นไทยเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. สารนิพนธ์การศึกษาศาตรมหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- วิราภรณ์ ปนาทกุล. (2539). การเล่นของเด็กไทยกับการเรียนการสอน. ม.ป.ท.: ม.ป.พ..
- ศุภวรรณ นาคนิล. (2552). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2535). การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). วิธีสอนภาษาอังกฤษ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kemmis, S., & Mc Taggart, R. (2000). *Participatory action research*. Thousand Oaks: sage.
- Kemmis, S., & Wilkinson, M. (1998). Participatory action research and study of Practice. In, At Weight, A., Kemmis, S., & Weeks, P. (Eds.). *Action research in Practice*. New York: Routledge.
- Likert, R. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale.” In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Morley, J. (2001). *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Boston: Heinle and Heinle.

การบริหารโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคกน้อย ตำบลโคกใหญ่

อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์

PROJECT MANAGEMENT KHOK NOI KIEOW KA GE WITH ORGANIC BIO FERTILIZERS KHOK NOI
VILLAGE, KHOK YAI DISTRICT, NON SANG DISTRICT, NONGBUALAMPHU PROVINCE BY
ELECTRICITY GENERATING AUTHORITY OF THAILAND, NORTHEAST HYDROELECTRIC POWER
PLANT, UBOLRATANA DAM

จิตรธีรา รวยสูงเนิน¹ และ รุ่งอรุณ บุญสายันต์²

Jitteera Ruaysungnoen¹ and Rungarun Boonsayan²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคกน้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์นั้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการศึกษาคณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์กับคณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของหมู่บ้านโคกน้อยและผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ และเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอผลการศึกษาเหล่านั้นในรูปของความเรียง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารโครงการที่ดีและนำไปสู่ความสำเร็จนั้น เริ่มจากการมีนโยบายคัดเลือกโครงการ โดยมีการวางแผน นำไปสู่การปฏิบัติ ติดตาม ควบคุม และการประเมินผลโครงการ ซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารโครงการอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านเวลา ด้านการเงิน ด้านประสิทธิผล และด้านความพึงพอใจ เพื่อให้การทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การวางแผนโครงการ, การนำโครงการไปปฏิบัติ, การประเมินผลโครงการ

ABSTRACT

Research Of Project Management Khok Noi Kieow Ka Ge With Organic Bio Fertilizers Khok Noi Village, Khok Yai District, Non Sang District, Nongbualamphu Province By Electricity Generating Authority of Thailand, Northeast Hydroelectric Power Plant, Ubolratana Dam. This research is Qualitative Research And Study The Social Responsibility Working Group Of Northeast Hydroelectric Power Plant, Ubolratana Dam And Khok Noi Village and Participants 31 persons.

The tools used in the study were structured interviews. The objective of this study was to study the project management social responsibility of the Electricity Generating Authority of Thailand, Northeast Hydroelectric Power Plant Ubonratana Dam And to study the important conditions that make the project Khok Noi Kieow Ka Ge With Organic Bio Fertilizers achievement. The data was Content Analysis and then presented in the form of the results.

The study concluded that Project management is good and bring about to success, Starting from the policy of selecting projects. Planned bring about to practice, follow, control, and evaluation of the project. There are 4 indicators for success in project management include time, money, effectiveness and complacency. for implementation to social responsibility substantial in order to Social Responsibility achieve goals and effectiveness.

Keyword : Project planning, Project implementation, Project Evaluation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงพลังงานที่ประกอบภารกิจด้านพลังงาน คือ การผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอเพื่อสนองความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศในราคาที่เป็นธรรม และขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อมไปด้วย ดังที่ปรากฏอยู่ในพันธกิจของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ให้บริการด้านพลังงานที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ ในราคาที่เหมาะสมเป็นธรรม และรักษาสอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อสรรค์สร้างพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ”

นอกจากภารกิจหลักด้านการผลิตไฟฟ้าแล้ว การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยยังมีนโยบายด้านพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อมในสาระสำคัญของนโยบาย มีดังนี้ คือ 1) เสริมสร้างจิตสำนึกในการถือปฏิบัติ ด้วยการมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน สังคมและสิ่งแวดล้อม 2) มุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความปลอดภัย โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 3) ปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นธรรมและการมีส่วนร่วม 4) จัดการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ลดปัญหาโลกร้อน 5) เสริมสร้างสนับสนุนการพัฒนาสังคมและชุมชน 6) ใช้การสื่อสารสาธารณะแบบมีส่วนร่วม โดยมีการทำงานเพื่อชุมชนรอบพื้นที่เขื่อนอุบลรัตน์ เป็นการปฏิบัติงานทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลานานถึง 10 ปีขึ้นไป

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจึงมีโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีแนวทางในการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเน้นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องขององค์กร โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การใช้หลักธรรมาภิบาล ดำเนินงานเป็นมิตรต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน แรงงานและความเท่าเทียมในสังคม การสร้างคุณค่าให้กับองค์กรจากการดำเนินการที่โปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต การสนับสนุนทางด้านการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมการสร้างรายได้ การศึกษา รวมถึงสุขภาพของคนในท้องถิ่นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยอยู่ร่วมด้วย ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับลักษณะขององค์กร ดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร ซึ่งนอกเหนือจากการระดมทุนเพื่อลงไปสู่ชุมชนเพื่อนำมาสู่สภาพลักษณะขององค์กรตรงที่มีความยั่งยืนกว่า

โครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นหนึ่งในโครงการที่โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขื่อนอุบลรัตน์ ที่ได้ดำเนินการร่วมกับชุมชนตามนโยบายด้านพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และตามแนวทางในการ

บริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นโครงการแรกที่โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอุบลรัตน์ ดำเนินการร่วมกับชุมชนและได้รับรางวัลชมเชยระดับประเทศ ประเภทที่ 5 ชุมชนที่ได้รับความรู้จากวิทยาลัยและใช้ได้ผลดีเด่น ประจำปี 2558 ภายใต้โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอุบลรัตน์ ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2550 ด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนรอบพื้นที่ของเชื้อนอุบลรัตน์ในเรื่องการดำรงชีวิตของมนุษย์กับธรรมชาติว่าอยู่อย่างไรจึงจะสามารถนำเอาสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติรอบตัวมาใช้ในการดำรงชีวิต โดยเน้นเรื่องของการลดละเลิกการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและไม่ก่อให้เกิดภาระหนี้สิน

จากประเด็นดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคกน้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอุบลรัตน์ เพื่อนำผลการศึกษา ตลอดจนหาข้อเสนอแนะเป็นแนวทางเพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอุบลรัตน์ ในโครงการอื่นๆ และเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่อื่นๆ หรือองค์กรอื่นๆ ในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอุบลรัตน์
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

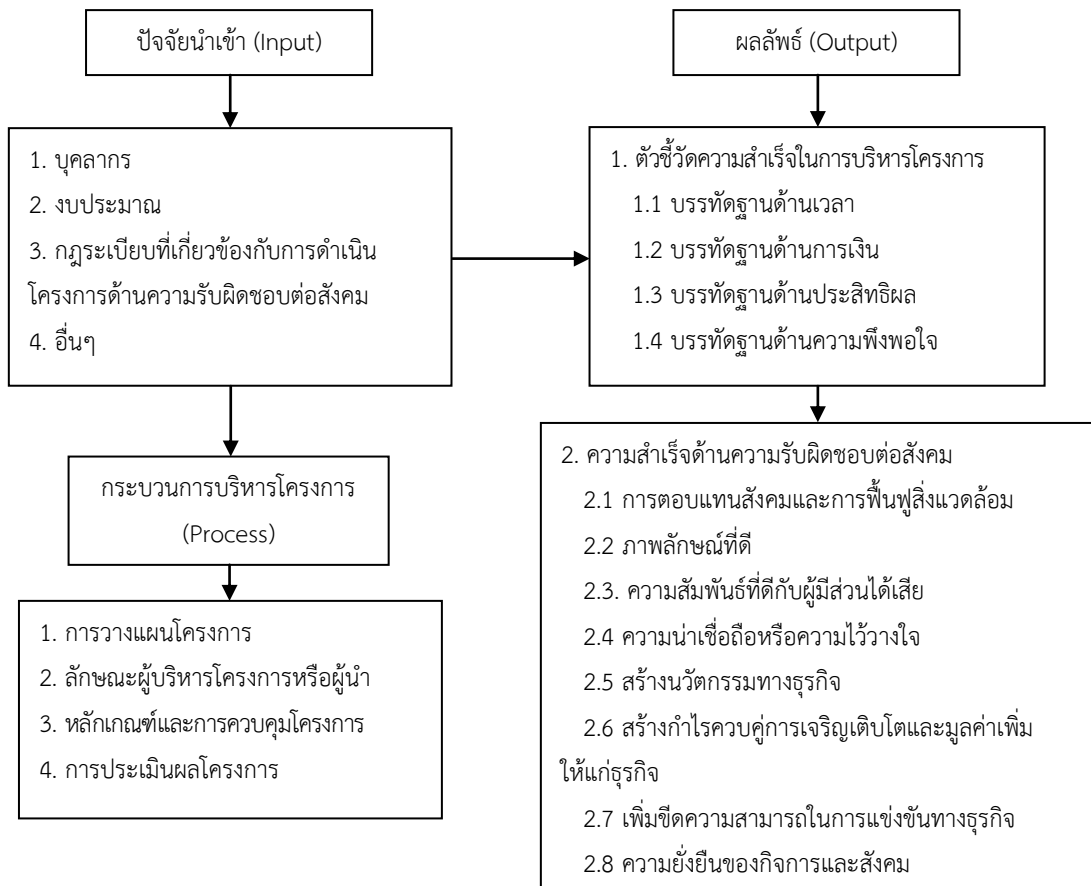
1. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้เสีย เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาลเป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นได้ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใสและยุติธรรม
2. การบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การบริหารโครงการและการดำเนินการร่วมกันระหว่างโรงไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยกับชุมชน ในกิจกรรมสำคัญ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การนำโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมไปปฏิบัติ และการประเมินผลโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
3. การวางแผนโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และการเขียนแผนงานโครงการ มีการชี้แจงนโยบายของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และกรอบการสนับสนุนชุมชน รวมถึงการวางแผนโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกับชุมชน
4. การนำโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมไปปฏิบัติ หมายถึง การที่โรงไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ดำเนินการร่วมกับชุมชนในการนำโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ พิจารณาโครงการและจัดสรรทุนให้กับชุมชน การนำโครงการไปปฏิบัติ มีการควบคุมโครงการ และสรุปโครงการ และจัดทำรายงาน

5. การประเมินผลโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลและตัดสินใจเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ และผลของโครงการในด้านการบริหารโครงการ ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการซึ่งพิจารณาความสำเร็จจากบรรทัดฐานต่างๆ ที่มีความสำคัญ รวม 4 ประการ คือ 1) ด้านเวลา 2) ด้านการเงิน 3) ด้านประสิทธิผล และ 4) ด้านความพึงพอใจ

6. ความสำเร็จ หมายถึง ความสำเร็จในการดำเนินโครงการโคน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) สร้างโรงเรือนและจัดซื้อเครื่องผสมปุ๋ยหมักชีวภาพ 2) สมาชิกในชุมชนร่วมการดำเนินการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ 3) ชุมชนสามารถเพิ่มรายได้จากการขายปุ๋ยหมักชีวภาพ และ 4) มีการนำเทคโนโลยีเข้าไปใช้ในกระบวนการอย่างน้อย 2 วิธี และความสำเร็จตามมาตรฐาน ISO 26000 ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ใน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำกับดูแลองค์กร 2) สิทธิมนุษยชน 3) การปฏิบัติด้านแรงงาน 4) สิ่งแวดล้อม 5) การปฏิบัติดำเนินงานอย่างเป็นธรรม 6) ประเด็นด้านผู้บริโภค และ 7) การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้ประสบความสำเร็จและเป็นการเปรียบเทียบกับแผนระหว่างการผลิตไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและกรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารโครงการ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโครงการและเครื่องชี้วัดความสำเร็จในการบริหารโครงการ แนวคิดและปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริหารโครงการ ความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งบริบทโครงการโคน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้วนั้น ผู้ศึกษาได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างสมบูรณ์ ทำให้เกิดความรู้ แนวความคิดมาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาสาระออกมา และสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาที่จะตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ด้านการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ และเงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการโคน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โดยใช้ข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจะได้นำผลการศึกษารื่องการบริหารโครงการโคน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคน้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ สอดตามวัตถุประสงค์ที่ตั้ง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การบริหารโครงการโคکن้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคکن้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยได้ใช้ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องแล้ว และเพื่อการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามกรอบแนวคิดในการศึกษา จะได้กล่าวถึงวิธีดำเนินการศึกษาเพื่อแสดงขั้นตอนการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พื้นที่ดำเนินการศึกษา

พื้นที่ในการดำเนินการศึกษา ได้แก่ โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และหมู่บ้านโคکن้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) คณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งมาจากหัวหน้ากองและเลขานุการซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละกอง ทั้งหมด 6 กอง จำนวน 12 คน และ 2) คณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของหมู่บ้านโคکن้อยและผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งมาจากคณะทำงานบริหารงานของหมู่บ้านและตัวแทนแต่ละครัวเรือน จำนวน 19 คน รวมประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 31 คน

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้มาจาก 2 แหล่ง ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้มาจากการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยวิธีการสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารรายงานต่างๆ รายงานประจำปี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หน่วยในการวิเคราะห์

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง โดยความเห็นชอบและคำแนะนำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา นักวิชาการ และบุคลากรจากองค์กรภายนอก คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์คณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ และคณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของหมู่บ้านโคกน้อยและผู้เข้าร่วมโครงการ พร้อมขออนุญาตดูข้อมูลการปฏิบัติงานเท่าที่จำเป็น แล้วรวบรวมแบบสัมภาษณ์กลับคืนมาด้วยตนเอง

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพราะฉะนั้นข้อมูลที่ได้มาจากเอกสารวิชาการต่างๆ จากการสัมภาษณ์ จากแบบสอบถาม ผู้ศึกษาจะได้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนี้ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการศึกษาเหล่านั้นในรูปของความเรียง

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์โดยแยกแยะเนื้อหาที่ศึกษา โดยมีหลักการทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี มาประกอบการพิจารณาให้ตีความได้เร็วขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ และเป็นความจริง จากผู้รู้ที่รู้จริง ในประเด็นที่ค้นหาคำตอบ

ผลการวิจัย

1. ด้านการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ ผู้ศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 การวางแผนโครงการ การยึดหลักเข้าใจในงานที่จะทำ เข้าใจในกลุ่มเป้าหมาย เข้าใจพื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ เรียกรวมว่า “เข้าใจลักษณะภูมิสังคม” และเน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อดำเนินกิจกรรมจะทำให้การบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายขึ้น โดยเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดโครงการ การวางแผน นำไปสู่การเขียนแผนงานโครงการระหว่างโรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์กับชุมชน ไม่เน้นผลลัพธ์มากจนเกินไปเพราะจะทำให้การบริหารโครงการไม่มีความยั่งยืน

1.2 ลักษณะผู้บริหารโครงการหรือผู้นำ เน้นให้ความสำคัญกับผู้บริหารโครงการหรือผู้นำที่มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินกิจกรรมและทำประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการที่ผู้บริหารโครงการ

หรือผู้นำได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริงและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมผู้บริหารโครงการหรือผู้นำสามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมแก่ผู้เข้าร่วมโครงการและเกิดกระบวนการจัดการร่วมกันระหว่างโรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอุบลรัตน์กับชุมชน อาจกล่าวได้ว่า “การบริหารโครงการที่ดี ควรมีผู้บริหารโครงการหรือผู้นำที่ดี”

1.3 หลักเกณฑ์และการควบคุมโครงการ โดยมีวิธีกำหนดเกณฑ์ในการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งให้ความสำคัญกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบพื้นที่ของโรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอุบลรัตน์ อย่างมีธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการกำกับดูแลกิจการและการบริหารจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรม สามารถตรวจสอบได้ มุ่งเน้นการสร้าง ความเชื่อมั่นและการยอมรับของสังคม โดยนำหลักสำคัญในการกำกับดูแลกิจการที่ดีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 6 หลักการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า มาใช้ในการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

1.4 การบริหารโครงการหรือการกำกับโครงการ ซึ่งมีวิธีในการบริหารโครงการ การกำกับโครงการ หรือกิจกรรมในแต่ละด้าน ตามมาตรฐานสากล ISO 26000 ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ดังนี้

1.4.1. ด้านการกำกับดูแลองค์กร โดยมีระบบบริหารโครงการอย่างโปร่งใส เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถตรวจสอบได้

1.4.2. ด้านสิทธิมนุษยชน สำหรับองค์กรควรปฏิบัติต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลากร ชุมชนและสังคมรอบข้าง ด้วยความเคารพในคุณค่าของมนุษย์ และไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน จะทำให้องค์กรได้รับความน่าเชื่อถือและการยกย่อง

1.4.3. ด้านการปฏิบัติด้านแรงงาน ควรเคารพสิทธิในการทำงานตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ให้ความคุ้มครองทางสังคม สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน

1.4.4. ด้านสิ่งแวดล้อม การบริหารโครงการที่มีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับมากและน้อย องค์กรต้องปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งพัฒนากระบวนการประกอบกิจการ ให้สามารถลดผลกระทบจนถึงปราศจากผลกระทบพร้อมกับปกป้องและบูรณะฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนมาได้ดังเดิมในที่สุด เพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรเอง รวมทั้งสังคมส่วนรวม

1.4.5. ด้านการดำเนินงานอย่างเป็นธรรม ต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการบริหารโครงการ ไม่ปกปิดบิดเบือนข้อมูลด้วยวิธีการใดๆ

1.4.6. ด้านผู้บริโภค การบริหารโครงการนั้นต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงและยั่งยืน

1.4.7. ด้านการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน โดยการร่วมมือและมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรกับชุมชนและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากองค์กรหรือจากการดำเนินกิจกรรมขององค์กร เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความเข้มแข็งตลอดจนฟื้นฟูสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์

1.4.8. ด้านนวัตกรรม ผลลัพธ์จากความสำเร็จของการบริหารโครงการทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ในเชิงบวก และการนำนวัตกรรมที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ๆ ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม ย่นนำไปสู่ความเจริญเติบโตที่ก้าวหน้า และความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และความยั่งยืนของกิจการ เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต รวมทั้งการฟื้นฟูและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

1.5 การประเมินผลโครงการ โดยประเมินความสำเร็จของการบริหารโครงการจากเป้าหมายของโครงการที่เขียนไว้ในแผนการดำเนินงานโครงการ ซึ่งเป้าหมายนั้นสามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างชัด

2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

2.1 ปัจจัยนำเข้า ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า ทิศทางการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยอยู่ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม เริ่มจากการประกาศนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานและแบ่ง ความรับผิดชอบต่อ แต่ละสายงานรับไปดำเนินการร่วมกัน มีกฎระเบียบและมีหลักเกณฑ์ในการบริหารหรือการควบคุมโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ยึดถือปฏิบัติให้สอดคล้องตามนโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและองค์กร ในด้านแรกเน้นเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการ โดยคำนึงถึงการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานขององค์กร และในด้านที่สองเน้นเรื่องการมุ่งเสริมสร้างวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร มุ่งให้พนักงานเห็นความสำคัญเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมให้พนักงานมีจิตอาสาและมีส่วนร่วมกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งคำนึงถึงการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมลงในโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแต่ละโครงการ

2.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารโครงการ ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ อธิบายถึงตัวชี้วัดความสำเร็จที่ทำให้โครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ตัวชี้วัดความสำเร็จ 4 ด้าน คือ 1) ด้านเวลา 2) ด้านการเงิน 3) ด้านประสิทธิผล และ 4) ด้านความพึงพอใจ

2.3 ความสำเร็จในการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่าภายหลังโครงการสิ้นสุดลงและสำเร็จตามเป้าหมาย สิ่งแวดล้อมรอบๆ ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงจนสามารถเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้มุมมองและทัศนคติโดยรวมของชุมชนต่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเปลี่ยนแปลงจากเดิม ชุมชนเข้าใจบทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์กรมากขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรกับชุมชน โดยชุมชนมองว่า การมีโรงไฟฟ้าอยู่ร่วมกับชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ มีส่วนช่วยพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญขึ้น และทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมต่อชุมชน พร้อมทั้งจะพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งและให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลลัพธ์ที่มาจาก การดำเนินโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ของคนในชุมชนสามารถนำมาใช้ได้จริงในส่วนของเกษตรกรในครัวเรือน หากจากเหลือใช้ในครัวเรือน สามารถนำออกมาจำหน่ายให้แก่ชุมชนอื่นๆ หรือผู้ที่สนใจได้ในระยะยาว สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนและนำไปขยายผลทางธุรกิจในอนาคตที่ใหญ่ขึ้นได้

อภิปรายผล

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ รวมไปถึงเงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ ผู้ศึกษา มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์ มีผลการอภิปรายคือ การบริหารโครงการที่ดี ต้องมีการวางแผนการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากผู้บริหารโครงการหรือผู้นำในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หรือองค์กร แสดงความจริงในการทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในการค้นหาปัญหาหรือความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการประชุมปรึกษาหารือหรือสร้างความเข้าใจในส่วนของโครงการที่จะดำเนินการ สอบถามความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการดำเนินโครงการและร่วมสรุปบทเรียนนำไปสู่การปฏิบัติ

พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงในข้อบกพร่องในการดำเนิน ทั้งนี้ที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารโครงการหรือผู้นำในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หรือองค์กร มีความมุ่งมั่นและลงมือปฏิบัติงานจริงในการดำเนินโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ สามารถถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติได้ครบถ้วนตามขั้นตอนตั้งแต่เริ่มโครงการจนสิ้นสุดโครงการ โดยน่านโยบายแนวทางการปฏิบัติ ระเบียบกฎเกณฑ์หรือกฎหมาย เข้ามาใช้โดยเคร่งครัดตามแผนการดำเนินโครงการ ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโครงการหรือผู้นำที่ดี ต้องรู้จักการบริหารจัดการวางแผนภายใต้กลยุทธ์ขององค์กร เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการและเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม ให้คำปรึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งปรับปรุงทบทวนแผนงานและงบประมาณที่ผ่านมา และผู้บริหารโครงการหรือผู้นำต้องดำเนินการบริหารโครงการหรือการกำกับดูแลโครงการในแต่ละด้านให้ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำกับดูแลองค์กร ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านการปฏิบัติด้านแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการดำเนินงานอย่างเป็นธรรม ด้านผู้บริโภค ด้านการมีส่วนร่วม และการพัฒนาชุมชน และด้านนวัตกรรม เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อติสร ไตรรงค์ (2553) ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารโครงการโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่น มีการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายและการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ 2) การกำหนดนโยบาย รวมถึงมีการนิเทศกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง 3) การวางแผน โดยตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการประชุมและออกแบบวางแผนโครงการ 4) การกำหนดงบประมาณ โดยให้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากที่สุด ใช้วัสดุเท่าที่จำเป็นหรือดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ บางอย่างเพื่อให้สามารถทดแทนกันได้ 5) การนำแผนไปปฏิบัติ มีการนิเทศกำกับติดตาม และประเมินผลเป็นระยะๆ และ 6) การประเมินผล

2. เงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มีผลการอภิปรายคือ การบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจะประสบความสำเร็จได้นั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีทิศทางในการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นระเบียบข้อบังคับ นโยบายแนวทางการปฏิบัติงาน ที่มีเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมได้ปฏิบัติตาม

ทั้งนี้ที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้เนื่องจาก การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมุ่งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเห็นความสำคัญและเน้นการมีส่วนร่วมในเรื่องของการรับผิดชอบต่อสังคม โดยคำนึงถึงการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นของผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ถูกต้องเพื่อให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดทัศนคติต่อภาพลักษณ์ขององค์กรในทิศทางบวกและนำไปสู่การที่องค์กรนำไปปฏิบัติโดยแท้จริง มีการติดตามและประเมินผลโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผลของการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นและให้มีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กำพล แสงทรัพย์สิน (2559) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กร องค์กรต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมในทุกด้านและการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถกระทำออกมาได้ในหลายรูปแบบเพื่อภาพลักษณ์ขององค์กรและเป็นการพัฒนาสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารโครงการโคกน้อยเขียวขจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคกน้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอนอนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื้อนอบลรัตน์” ได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรกำหนดรูปแบบการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้มีการสร้างเอกลักษณ์ให้โครงการแต่ละโครงการ โดยให้สอดคล้องกับรูปแบบกิจการ และทันต่อกระแสของสังคมในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้เป็นที่สนใจของคนทั่วไป
2. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ในด้าน การสนับสนุนและการช่วยเหลือสังคมด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมากยิ่งขึ้น และทำให้การดำเนินงานกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีความต่อเนื่องและยั่งยืน
3. ผู้บริหารโครงการหรือผู้นำ ควรสามารถกระตุ้นผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าร่วมโครงการให้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่จัดขึ้นมาโดยใช้ทักษะการสื่อสารในการสร้างการรับรู้ที่ดีให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าร่วมโครงการ และสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากขึ้น
4. ควรเปรียบเทียบข้อแตกต่าง ข้อดี ข้อเสีย และกระแสตอบรับจากสังคมในการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมกับองค์กรอื่นๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงกระบวนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อนำมาปรับปรุงและเสริมจุดแข็งให้กับองค์กร
5. ควรมีการทบทวนแผนการบริหารโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในโครงการที่ผ่านมา เพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไขข้อบกพร่องนั้น เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กำพล แสงทรัพย์สิน. (2559). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลยุทธ์การสื่อสารด้านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- คณะกรรมการกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัยด้านบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย. (2555). “แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ” หน้า 11-168. กรุงเทพฯ: บริษัท เมจิกเพรส จำกัด. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2561, จาก https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/sr/publication/files/corporate_social_responsibility.pdf
- ชัชวาล ใจเตี้ยว. (2548). *การบริหารโครงการส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปกรณัม ปรียากร. (2545). *การบริหารโครงการ: แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2547). *การบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์ (2541).
- ประสิทธิ์ ทิมพุด, ไพโรจน์ ไววานิชกิจ และ คณุตม์ เคารพธรรม. (2549). *การบริหารจัดการโครงการโทรคมนาคม และ ICT*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ดอกหญ้ากรุ๊ป.
- พิมพ์ชญา ธนกุลดำรง. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาพลักษณ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเรื่องสิ่งแวดล้อม*. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มยุรี อนุมานราชชน. (2551). *การบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ: ตูมายเบส.
- รัตนา สายคณิต. (2547). *การบริหารโครงการ: แนวทางสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรรณชา กาญจนมุสิก. (2554). *การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิสูตร จิระดำเกิง. (2547). *การบริหารโครงการ แนวทางปฏิบัติที่เป็นจริง*. กรุงเทพฯ: วรรณกวี.
- สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. (2556). “ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนขององค์กร” หน้า 1-33. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2561, จาก https://www.set.or.th/yfs/main/download/YFS2018_ExamReading01.pdf
- อดิศร ไตรรงค์. (2553). *กระบวนการบริหารโครงการโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่นเฉลิมพระเกียรติ: กรณีศึกษา โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อัคนันท์ ชัยธัมมะปกรณ์. (2556). *การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานตามแนวความคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
GOOD GOVERNANCE PRACTICES OF PERSONNEL’S BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT
UNIVERSITY

อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด¹ และ พันัส จันท์ศรีทอง²

Areewan lamsa-ard¹ and Panus Junsrithong²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชากลุ่มวิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2) เพื่อยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประชากรในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 794 คน โดยได้ทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครซีและมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และทำการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 259 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและ การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อยคือ (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และ (4) หลักการมีส่วนร่วม 2) ผลการยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยวิธีสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้องครอบคลุม เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล, การปฏิบัติงาน

ABSTRACT

The purposes of this research were to find: 1) The components of Good Governance Practices of Personnel’s Bansomdejchaopraya Rajabhat University and 2) the confirmation of Good Governance Practices of Personnel’s Bansomdejchaopraya Rajabhat University. The population was 794 people. The samples calculating by sample size from the tables of Krejcie and Morgan were 259 person. The data collected by using the opionnaires. The data were analyzed by frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, exploratory factor analysis, and content analysis. Findings were as follows: 1) The components of Good Governance Practices of Personnel’s Bansomdejchaopraya Rajabhat University factors of 4 components by weight The compositions were as follows: (1) Rule of Law (2) Morality (3) Accountability and (4) Participation 2) The experts were confirmed that The components of Good Governance Practices of Personnel’s Bansomdejchaopraya Rajabhat University was accuracy, propriety, feasibility and utility standards.

Keywords: Good Governance, Practices

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพแห่งอนาคตที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารการอุดมศึกษาซึ่งเป็นนัยสำคัญที่เป็นปัจจัยแวดล้อมรุมเร้าส่งผลกระทบต่อมนุษย์และโลก ประเทศไทยจนถึงอุดมศึกษา ประกอบด้วย 7 เรื่อง/ประเด็น โดยในแต่ละประเด็น/เรื่องจะมีประเด็นย่อยให้สถาบันอุดมศึกษาคัดพิจารณาและดำเนินการเพื่อการขับเคลื่อนควบคู่ไปด้วยคือ 1) ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากรจำนวนเด็กและเยาวชนลดลง อัตราการปันส่วนประชากรที่จะหมดไป และมีผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น อุดมศึกษาต้องลดการขยายตัวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษา การสร้างความรู้ และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) แก่ผู้สูงวัย ทั้งนี้ เพื่อการทำงานหลังวัยเกษียณ การเปลี่ยนงาน และการประกอบกรใหม่ ๆ 2) พลังงานและสิ่งแวดล้อมการพึ่งพาการนำเข้าพลังงานที่สูงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และการใช้พลังงานจากฟอสซิลสร้างปัญหามลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม อุดมศึกษาต้องร่วมสร้างบุคลากรและความรู้ เพื่อให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้เพิ่มขึ้น ต้องสร้างความตระหนักและตื่นตัว โดยจัดให้มีการเรียนการสอนเป็นวิชาพื้นฐานและสร้างความรู้โดยจัดการศึกษาเชิงลึกและการวิจัย ต้องสนับสนุนการวิจัยทางด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศ รวมทั้งพัฒนาคนที่มีอยู่แล้วในตลาดแรงงานและผลิตกำลังคนทางด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม ต้องทำงานร่วมกับภาคการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการอนุรักษ์และการจัดการพลังงาน 3) การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานคือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ อุดมศึกษาต้องเพิ่มพูนความรู้ให้ประชาชนที่มีการศึกษาน้อยและออกจากภาคเกษตรก่อนเข้าสู่ภาคบริการและภาคการผลิต ต้องช่วยให้ประชากรที่ยังอยู่ในภาคการเกษตรให้อยู่ต่อไปได้ และอยู่ได้ดีขึ้น คือต้องช่วยสร้างคนและสร้างความรู้เพื่อเน้น (เพิ่ม) การจัดการเกษตรที่ยั่งยืน การเกษตรสมัยใหม่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรด้วยอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมฐานนวัตกรรมเกษตร ต้องผลิตกำลังคนโดยเน้นที่ภาคบริการซึ่งจะเป็นหลักเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ : Knowledge, Technology และ Value Chain ต้องร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมรายสาขาเพื่อยกระดับการผลิต ต้องริเริ่มเศรษฐกิจใหม่ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมฐานความรู้ (Creative Economy) โดยเพิ่มสัดส่วน Knowledge Industry และ Knowledge Worker 4) การกระจายอำนาจการปกครองพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยแนวทางการกระจายอำนาจ ประกอบด้วย การถ่ายโอนภารกิจ การกระจายอำนาจเงิน การถ่ายโอนบุคลากร ฯลฯ อุดมศึกษาต้องทำงานกับท้องถิ่น (เสริมภารกิจด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคมให้โดดเด่น) ในเรื่อง การให้คำปรึกษาในกิจการของท้องถิ่น การพัฒนาคนทำงานปัจจุบันของท้องถิ่น การสร้างคนทำงานในอนาคตของท้องถิ่น การให้ความรู้เพิ่มทักษะอาชีพ การจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพให้กับประชาชนในท้องถิ่น ควรรวมตัวกันทำงานเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็น เพื่อตอบโจทย์ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นโจทย์บูรณาการที่ต้องการความรู้หลายระดับหลากหลายสาขา 5) การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรงความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ อุดมศึกษาต้องสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจสำหรับสังคมไทยโดยรวม และในสามจังหวัดภาคใต้ในประเด็นสังคมพหุวัฒนธรรม พัฒนาครูและผลิตครู หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และสื่อสำหรับพหุวัฒนธรรม ต้องให้โอกาส (ทางการศึกษา) แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในสามจังหวัดภาคใต้อย่างถาวรตลอดไป 6) เยาวชนนักศึกษา และบัณฑิตในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ ความเสี่ยงต่างๆ ที่สะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัย อุดมศึกษาต้องจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม (Socialization) ต้องบูรณาการกิจกรรมนอกหลักสูตรกับชีวิตจริงเข้ากับหลักสูตร ต้องจัดให้มีระบบวัดผลงาน (KPI) ของอาจารย์ด้านการดูแลนักศึกษา ทั้งทางด้านวิชาการ กิจกรรมนอกหลักสูตรและจริยธรรม ต้องเพิ่มความเข้มข้นและประสิทธิภาพของการเรียนรู้

ของนักศึกษาทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของต่างประเทศ ต้องจัดให้มีการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อให้มีการพัฒนาทางด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ การนำการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม ฯลฯ โดยใช้กลไกระบบ “ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts Education) ในการจัดการศึกษา ต้องให้บริการแนะแนวอาชีพแก่นักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา และแนะแนวทางด้าน “การอาชีพและการมีงานทำ” (Career Counseling) แก่นักศึกษาและบัณฑิตเพื่อให้ข้อมูลทั้งในรูปของศูนย์ข้อมูลอาชีพ การให้คำปรึกษา การจัดนิทรรศการ และโอกาสที่ผู้ประกอบการจะมาให้ข้อมูลและแนะนำตัวระหว่างกัน ต้องจัดการเรียนรู้บนฐานการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคม (Work-based/Community-based Education) ต้องจัดทำ Tracer Study เพื่อติดตามผลการประกอบอาชีพของบัณฑิตอย่างเป็นระบบ รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและตัวบัณฑิตเอง ต้องสร้างความหลากหลาย (Diversity) Mobility ของนักศึกษาต่างวัย ต่างภูมิหลัง ต่างวัฒนธรรมและสังคม และต่างเผ่าพันธุ์ และ 7) เศรษฐกิจพอเพียง อุดมศึกษาควรจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเนื้อหาวิชา หรือเปิดสอนเป็นรายวิชา หรือเปิดสอนในลักษณะเป็นสาขาวิชา ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นผู้นำให้วิเคราะห์ได้ปฏิบัติได้บนฐานทรัพยากรภูมิสังคม สร้างความรู้ใหม่ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งระดับโลก (สมควร ทรัพย์บำรุง, ออนไลน์, 2560)

ในยุคปัจจุบันมีผลทำให้การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือภาคเอกชนจำเป็นต้องบริหารงานให้ทันต่อกระแสของความเปลี่ยนแปลง ให้ทันสมัย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะนำประเทศชาติให้มีการพัฒนาก้าวหน้า โดยเน้นถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการตรวจสอบอำนาจรัฐ เป็นต้น ทำให้ประชาชนเริ่มมีความสนใจตื่นตัวเกี่ยวกับธรรมาภิบาลยิ่งขึ้น และเป็นที่เชื่อกันว่าหากประเทศไทยมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนแล้ว จะทำให้ประเทศมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี และเกิดความเป็นธรรมในสังคม เศรษฐกิจและการเมือง (สถาบันพระปกเกล้า, 2544) ธรรมาภิบาลจึงเป็นมิติของกระบวนการใหม่ในการบริหารงานภาครัฐ โดยเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐจัดบริการให้มีคุณภาพสูงตามที่ประชาชนต้องการ สนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น (ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ, 2545) ระบบการศึกษามีหลายระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอุดมศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ อุดมศึกษาจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันกับนานาชาติ สำหรับประเทศไทยสถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรที่จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีการจัดการที่มีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและพัฒนาด้านเทคโนโลยี (ประเสริฐ จรรย์านุกูล, 2535, น. 5) ดังนั้นการลงทุนเพื่ออุดมศึกษาจึงเป็นการลงทุนที่สำคัญสำหรับอนาคตของประเทศ จึงต้องพัฒนาทั้งคุณภาพและปริมาณ ประสิทธิภาพการบริหารอุดมศึกษาอาจพิจารณาได้จากวิสัยทัศน์ในแผนแม่บทของการกำหนดทิศทางของแผนอุดมศึกษา ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2543-2557) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข แผนแม่บทดังกล่าว มิได้มีผลผูกพันจำกัดเพียงอาจารย์และนักศึกษาอีกต่อไป หากแต่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึง “บุคคลทั้งหมดในชาติ” ซึ่งจะทำให้ขอบเขตความรับผิดชอบของสถาบันอุดมศึกษาครอบคลุมไปสู่ประชากรทั้งหมด ดังนั้นทำให้ทราบว่าการศึกษาที่มีความสำคัญสามารถที่จะพัฒนาทุกๆ ด้านของชาติได้ ถ้าคนในชาติมีการศึกษา ผู้ที่มีบทบาทในสถานศึกษาที่จะทำให้องค์กรมีคุณภาพและประสิทธิภาพคือผู้บริหารสถานศึกษาที่ควรมีวิสัยทัศน์ มีจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลย่อมทำให้สถานศึกษาดังกล่าวมีประสิทธิภาพ ส่งประสิทธิผลให้ผู้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ประเทศชาติให้อยู่รอดปลอดภัยและแข่งขันกับนานาชาติได้

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินงานมีรูปแบบการบริหารงานบุคคล บริหารงานการเงิน และบริหารงานวิชาการที่เป็นการเฉพาะส่วนของแต่ละองค์การ อาจทำให้มีการบริหารจัดการ ที่ขาดความเป็นอิสระทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ เกิดปัญหาด้านโครงสร้างและขบวนการบริหารจัดการ โดยเฉพาะ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้ใช้ “หลักธรรมาภิบาล” หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาดำเนินการ บริหารงานอย่างจริงจัง ความสำเร็จของงานไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้ตามวัตถุประสงค์ และไม่สามารถ แข่งกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ และนานาชาติได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อการการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. เพื่อยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สมมติฐานของการวิจัย

1. องค์ประกอบของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีลักษณะเป็นพหุองค์ประกอบ
2. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีความถูกต้อง ครบคลุม เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 794 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจำนวน 794 คน โดยได้ทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 259 คน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บุคลากร หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทั้งสายวิชาการ และสายสนับสนุน

การจัดการศึกษา หมายถึง การประมวลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความรู้ การรวบรวมความรู้ การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสะดวกต่อการค้นหา และการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ เผยแพร่โดยบุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางาน พัฒนาคน และองค์กร

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในหน้าที่ และบทบาทของตน เข้าใจในหน้าที่ อย่างแจ่มชัดในความรับผิดชอบ รวมทั้งต้องมั่นใจว่าทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตนมีความเข้าใจ อย่างชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตามหลักธรรมาภิบาลสากล ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความสอดคล้อง หลักความเสมอภาค หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักการมีเหตุผล

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หมายถึง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นระบบของการหลักธรรมาภิบาล ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นพหุองค์ประกอบ

พหุองค์ประกอบ หมายถึง องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่มีความสัมพันธ์กันจำนวน 4 องค์ประกอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หมายถึง สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการทำงาน มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Rating Scale)

ตอนที่ 2 สอบถามการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รวม 50 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยเกณฑ์การให้คะแนนความสำคัญมีดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง มีความสำคัญมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง มีความสำคัญมาก
ระดับ 3	หมายถึง มีความสำคัญปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง มีความสำคัญน้อย
ระดับ 1	หมายถึง มีความสำคัญน้อยที่สุด

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงสร้างการวิจัย เป็นขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบ และเป็นไปตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำรา บทความ ข้อมูลสถิติการวิจัยของหน่วยงานต่างๆ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องธรรมาภิบาลเพื่อจัดทำโครงการการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษารวบรวมเพิ่มเติมจากบทความ งานวิจัย วิทยุต่างๆ หนังสือ วารสาร สารสนเทศ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ และเอกสารทางวิชาการอื่นๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลและจัดทำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1.2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับธรรมาภิบาล โดยผู้วิจัยกำหนดว่ากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ นี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ รองอธิการบดีที่ควบคุมดูแลงานด้านการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และคณบดีในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ผู้วิจัยได้เลือกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 3 คน และผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ดังต่อไปนี้

1.2.1 อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งอธิการบดีมาแล้ว
จำนวน 1 คน

1.2.2 รองอธิการบดีที่ดูแลงานด้านการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัย ซึ่งดำรงตำแหน่งหรือ
เคยดำรงตำแหน่งมาไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 1 คน

1.2.3 คณบดี ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นคณบดีในคณะวิชาใดก็ได้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือเคย
ดำรงตำแหน่งมาไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 1 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาเครื่องมือของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นขั้นตอนการที่ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบข่ายเพื่อสร้างและ
พัฒนาเครื่องมือเพื่อนำไปทดลองใช้ปรับปรุงคุณภาพ สร้างเป็นคำถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
และตรวจสอบความเที่ยงตรงของโครงสร้าง เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถามกับ
โครงสร้างเนื้อหา IOC (Index of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีลักษณะเป็นการตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) และเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงทั้งฉบับมาปรับปรุงตามคำแนะนำ
จากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำไปทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดลองใช้
เก็บข้อมูล (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่าง 40 คน แล้วนำมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือโดยรวมทั้งฉบับโดยใช้วิธีการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach) และปรับปรุงแบบสอบถาม
ได้เป็นเครื่องมือของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
แล้วจึงนำแบบสอบถามฉบับจริงไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาองค์ประกอบของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นขั้นตอนในการศึกษาองค์ประกอบของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยหลังจากได้แบบสอบถามกลับคืนมาผู้วิจัยจะทำการแปลผลข้อมูล
เพื่อหาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาโดยใช้สถิติ
การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)
ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ “PCA” (Principal Component Analysis) มีเกณฑ์การเลือก
ตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) ที่มากกว่า 1
และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป
ที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบการปฏิบัติงาน
ตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการนำความคิดเห็น
ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อหาการปฏิบัติงาน
ตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาโดยผู้วิจัยได้ทดสอบความเหมาะสม
ความเพียงพอ และแมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งพิจารณาจากสถิติทดสอบสองค่า คือ

3.1 ค่า KMO and Bartlett’s Test โดยดูค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling
Adequacy) ที่มีค่ามาก (เข้าใกล้หนึ่ง) และ

3.2 ค่าที่ใช้ทดสอบสมมติฐานของ Bartlett’s Test of Sphericity :

H_0 : ตัวแปรการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา ไม่มีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ตัวแปรการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา มีความสัมพันธ์กัน

โดยพิจารณาจากค่า Chi-Square และการมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (Sig $\leq$ .05) ว่ายอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยวิธีสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยนำการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบยืนยัน ความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) ความเหมาะสม (Propriety Standards) ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) และความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) และข้อคิดเห็นอื่นๆ แล้วผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลและสรุปผล

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและรายงาน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และการสนทนากลุ่มที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาสรุป เขียนเป็นรายงานผลการวิจัยเสนอคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะแล้วจัดทำเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ข้อค้นพบ 2 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2) ผลการยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เท่ากับ .952 แสดงว่าตัวแปรของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นจำนวนข้อมูลที่มีความเพียงพอ และมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ระดับดีมาก เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1 และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบในลักษณะเดียวกันคือ ค่า Chi-Square เท่ากับ 9.211 ค่า Significance เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 ซึ่งแสดงว่า ค่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทำให้สามารถนำข้อมูลนี้ไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า KMO and Bartlett's test of sphericity

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.952
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	9.211
df	1225
sig	.000

การวิเคราะห์องค์ประกอบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อยคือ 1) หลักนิติธรรม

2) หลักคุณธรรม 3) หลักความรับผิดชอบ และ 4) หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งองค์ประกอบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจึงเป็นพหุองค์ประกอบ ตามสมมติฐานการวิจัย

โดยในแต่ละองค์ประกอบมีจำนวนตัวแปร ค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเก็น (Eigenvalues) 11.55 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 23.10

องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเก็น (Eigenvalues) 7.60 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 15.20

องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเก็น (Eigenvalues) 6.80 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 13.61

องค์ประกอบที่ 4 มีค่าไอเก็น (Eigenvalues) 3.38 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 6.77

ตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ 1

ที่	ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	
1	8	หน่วยงานมีแผนการดำเนินการ หรือขั้นตอนที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและคาดหวังความสำเร็จได้	.649
2	17	การดำเนินการของหน่วยงานในการบริหารจัดการโดยยึดหลักเป้าหมายของหน่วยงานเป็นหลัก	.634
3	18	หน่วยงานให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพิจารณาและเห็นชอบขั้นตอน หรือกระบวนการปฏิบัติงาน ภายใต้กรอบของคุณภาพ ประสิทธิภาพ	.634
4	19	หน่วยงานมีโครงสร้างของหน่วยงานที่เชื่อมต่อกันในการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา	.652
5	26	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีส่วนร่วมในการพิจารณาและเสนอความคิดเห็นที่จะก่อให้เกิดผลกระทบโดยภาพรวม	.703
6	32	มีการออกกฎ ระเบียบต่างๆ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย	.610
7	33	มีการคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของบุคลากรในหน่วยงานเสมอ	.700
8	37	มีการยกย่องชมเชย และมีค่าตอบแทนที่เป็นธรรม	.678
9	38	มีการปรับปรุงแก้ไขตามที่มีเรื่องร้องเรียน	.692
10	39	มีระบบการตรวจสอบภายในหน่วยงาน	.635
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value)		11.55	
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of Variance)		23.10	
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of Variance)		23.10	

องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรจำนวน 10 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .610-.703 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 11.55 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 23.10 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 23.10 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบนี้

มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 เมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรเกี่ยวกับมีแผนการดำเนินการหรือขั้นตอนที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและคาดหวังความสำเร็จได้ การบริหารจัดการโดยยึดหลักเป้าหมายของหน่วยงานเป็นหลัก ส่วนร่วมในการพิจารณาและเห็นชอบขั้นตอน หรือกระบวนการปฏิบัติงาน ภายใต้กรอบของคุณภาพประสิทธิภาพ มีโครงสร้างของหน่วยงานที่เชื่อมต่อกันในการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา มีส่วนร่วมในการพิจารณาและเสนอติอันที่จะก่อให้เกิดผลกระทบโดยภาพรวม มีการออกกฎ ระเบียบต่างๆโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย คำนึงถึงความเท่าเทียมกันของบุคลากรในหน่วยงานเสมอ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “หลักนิติธรรม”

ตารางที่ 3 องค์ประกอบที่ 2

ที่	ตัวแปร		น้ำหนักองค์ประกอบ
1	23	หน่วยงานมีการกำหนดระเบียบปฏิบัติ และขั้นตอนที่เกี่ยวกับผลกระทบของบุคลากรและถือปฏิบัติโดยเสมอภาค	.671
2	24	ผู้บริหารของท่านให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน โดยเท่าเทียมกัน	.647
3	27	หน่วยงานมีการตัดสินใจเรื่องสำคัญโดยใช้ฉันทามติ (ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ) โดยให้ถือปฏิบัติทุกคนเท่าเทียมกัน	.632
4	28	หน่วยงานที่ท่านทำงานนั้น ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งในหน่วยงานทุกระดับมีกระบวนการสรรหาหรือเลือกสรร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	.698
5	34	มีการลงโทษเมื่อมีการทำผิดวินัย	.720
6	42	มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์การอย่างเปิดเผยแก่บุคคลภายในและภายนอก	.708
7	50	หน่วยงานใช้กระดาน้อยลงและมาใช้เทคโนโลยีมากขึ้น	.717
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value)			7.60
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of Variance)			15.20
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of Variance)			38.30

องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรจำนวน 7 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .632-.720 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 7.60ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 15.20 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 38.30 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบปฏิบัติ และขั้นตอนที่เกี่ยวกับผลกระทบของบุคลากรและถือปฏิบัติโดยเสมอภาคผู้บริหารของท่านให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน โดยเท่าเทียมกัน การตัดสินใจเรื่องสำคัญโดยใช้ฉันทามติ บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีการลงโทษเมื่อมีการทำผิดวินัย เป็นต้น ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “หลักคุณธรรม”

ตารางที่ 4 องค์ประกอบที่ 3

ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ	
1	9	หน่วยงานมีการกำหนดกระบวนการดำเนินงานที่ยึดถือประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นหลัก ไม่สิ้นเปลืองระยะทางและเวลา จนทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ	.731
2	10	หน่วยงานมีการบริหารงานตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการประเมินผล และติดตามการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบ	.758
3	11	หน่วยงานมีการบริหารทรัพยากร บุคลากรงานและงบประมาณ ตามความรับผิดชอบ	.708
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value)		6.80	
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of Variance)		13.61	
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of Variance)		51.92	

องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรจำนวน 3 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .708-.758 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 6.80 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 13.61 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 51.92 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่รวมกันอธิบายองค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรเกี่ยวกับ มีการกำหนดกระบวนการดำเนินงานที่ยึดถือประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นหลัก ไม่สิ้นเปลืองระยะทางและเวลา จนทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ มีการบริหารงานตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการประเมินผล และติดตามการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบ มีการบริหารทรัพยากร บุคลากรงานและงบประมาณ ตามความรับผิดชอบ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “หลักความรับผิดชอบ”

ตารางที่ 5 องค์ประกอบที่ 4

ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ	
1	1	บุคลากรมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติ และเกิดผลสัมฤทธิ์ได้	.671
2	2	หน่วยงานมีการถ่ายทอดยุทธศาสตร์และเป้าหมายขององค์กรให้บุคลากรทราบและปฏิบัติตาม	.805
3	3	หน่วยงานมีการติดตาม และประเมินผลเพื่อปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติ	.613
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value)		3.38	
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of Variance)		6.77	
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of Variance)		58.69	

องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรจำนวน 8 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .613-.805 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 3.38 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) 6.77 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 58.69 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรเกี่ยวกับการบุคลากรมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติ และเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ หน่วยงานมีการถ่ายทอดยุทธศาสตร์และเป้าหมายขององค์การให้บุคลากรทราบและปฏิบัติตาม หน่วยงานมีการติดตาม และประเมินผลเพื่อปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “หลักการมีส่วนร่วม”

2. ผลการยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผลการยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีความถูกต้องครบคลุม (Accuracy Standards) เหมาะสม (Propriety Standards) เป็นไปได้ (Feasibility Standards) และเป็นประโยชน์ (Utility Standards) การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ตามสมมติฐานการวิจัย ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ							
	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์	
	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้	เป็นประโยชน์	ไม่เป็นประโยชน์
การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	9	0	9	0	9	0	9	0

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็น ที่สามารถนำมาเป็นประเด็นในการอภิปรายผล 2 ประเด็น คือ 1) องค์ประกอบ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ผลการยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา

ผลที่ได้จากการวิจัย พบว่า องค์ประกอบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จาก มากไปน้อยคือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความรับผิดชอบและ 4) หลักการมีส่วนร่วม องค์ประกอบ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งจำนวน องค์ประกอบ ทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าว เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ที่ว่า องค์ประกอบการปฏิบัติงานตาม หลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นพหุองค์ประกอบโดยแต่ละ องค์ประกอบเกิดจากการใช้วิธีทางสถิติ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ มีตัวแปรในแต่ละ องค์ประกอบครอบคลุมและสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งคณะวิจัยที่ได้ทำการศึกษาไว้ ดังนั้นสามารถอภิปรายผลในภาพรวม ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 “หลักนิติธรรม” มีตัวแปรจำนวน 10 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .610-7.03 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 11.55 ค่าร้อยละของความแปรปรวน ของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 23.10 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 23.10 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปร ที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 เมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรเกี่ยวกับมีแผนการดำเนินการ หรือขั้นตอนที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและคาดหวังความสำเร็จได้ การบริหารจัดการโดยยึดหลักเป้าหมายของหน่วยงานเป็นหลัก ส่วนร่วมในการพิจารณาและเห็นชอบขั้นตอน หรือ กระบวนการปฏิบัติงาน ภายใต้กรอบของคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีโครงสร้างของหน่วยงานที่เชื่อมต่อกันในการ ปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา มีส่วนร่วมในการพิจารณาและเสนอมติอันที่จะก่อให้เกิดผลกระทบโดยภาพรวม มีการออกกฎ ระเบียบต่างๆ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย คำนึงถึงความเท่าเทียมกันของบุคลากรในหน่วยงาน เสมอ สอดคล้องกับ สุธรรม ส่งสิริ (ออนไลน์, 2553) ที่กล่าวว่า หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การยึดถือปฏิบัติ เกี่ยวกับการตรากฎหมายข้อบังคับให้ทันสมัย และเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และชุมชนยอมรับปฏิบัติตามกฎ และยังสอดคล้องกับ ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์ (2543) ที่กล่าวว่าหลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกติกาต่างๆ ให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิกโดยมีการยินยอม พร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม และยังสอดคล้องกับ วิสิฐ ญาณภีร์ และคณะ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บริบทหลักนิติธรรมในต่างประเทศ ซึ่งการวิจัยนี้รวบรวมหลักการต่างๆ ทั้งหลักนิติธรรม หลักนิติรัฐ และหลักธรรมาภิบาล ในบริบทของต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง รวมถึงศึกษาแนวคิด

ของหลักนิติธรรมในภาคเอกชน เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการเหล่านี้โดยเน้นศึกษาในหลักนิติธรรมที่เป็นหลักของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) อันเป็นหลักที่จำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองไม่ให้เกินขอบเขตโดยปกครองภายใต้กฎหมาย อีกทั้งได้เปรียบเทียบกับหลักนิติรัฐ (Legal State) ที่มาจากหลักกฎหมายของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) รวมถึงในการใช้หลักนิติธรรมกับแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร แล้วนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและแตกต่างของหลักต่างๆ ตลอดจนศึกษาประวัติความเป็นมา และการนำหลักต่างๆ มาปรับใช้ในกฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

องค์ประกอบที่ 2 “หลักคุณธรรม” มีตัวแปรจำนวน 7 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .632-720 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 7.60 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 15.20 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 38.30 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบปฏิบัติ และขั้นตอนที่เกี่ยวกับผลกระทบของบุคลากรและถือปฏิบัติ โดยเสมอภาคผู้บริหารของท่านให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน โดยเท่าเทียมกัน การตัดสินใจเรื่องสำคัญโดยใช้ฉันทามติ บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีการลงโทษเมื่อมีการทำผิดวินัย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (อ้างถึงใน อนุรัตน์ จักรเจริญพรชัย, 2550, น.20-21) กล่าวว่า หลักคุณธรรม เป็นการปฏิบัติงานที่ยึดมั่นในความถูกต้องตรงตามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน และเสริมสร้างสนับสนุนให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจ อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

องค์ประกอบที่ 3 “หลักความรับผิดชอบ” มีตัวแปรจำนวน 3 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .708-758 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 6.80 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 13.61 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 51.92 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรเกี่ยวกับการกำหนดกระบวนการดำเนินงานที่ยึดถือประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นหลัก ไม่สิ้นเปลืองระยะทางและเวลา จนทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ มีการบริหารงานตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการประเมินผล และติดตามการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบ มีการบริหารทรัพยากร บุคคลภาระงานและงบประมาณ ตามความรับผิดชอบ สอดคล้องกับ เกษียร เตชะพีระ (2541, น.30-32) ซึ่งกล่าวถึงการมองธรรมาภิบาลในแง่ของนักธุรกิจ นักจัดการสมัยใหม่เป็นแนวคิดเรื่องการเปิดเสรี โดยเป็นเรื่องของการบริหารให้เกิดผลสำเร็จโดยไม่เกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีองค์ประกอบที่จำเป็นต้องมี ได้แก่ การมีส่วนร่วมจากประชาชน (Participation) มีหลักการและความรับผิดชอบ (Accountability) การสามารถคาดการณ์ได้ (Predictability) และมีความโปร่งใส (Transparency) ตลอดจนต้องมีระบบกฎหมายที่มีความยุติธรรม (Rule of Law)

องค์ประกอบที่ 4 “หลักการมีส่วนร่วม” มีตัวแปรจำนวน 8 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .613-.805 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 3.38 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) 6.77 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 58.69 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบาย องค์ประกอบได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นตัวแปร เกี่ยวกับการบุคลากรมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติ และเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ หน่วยงานมีการถ่ายทอด ยุทธศาสตร์และเป้าหมายขององค์การให้บุคลากรทราบและปฏิบัติตาม หน่วยงานมีการติดตาม และประเมินผลเพื่อปรับปรุง แนวทางการปฏิบัติ สอดคล้องกับ สุธรรม สงศิริ (ออนไลน์, 2553) ได้กล่าวถึง หลักการมีส่วนร่วม (Participatory) ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กร มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้แก่ การเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาล หรือผู้บริหาร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การประเมินผลงานขององค์กร หรือหน่วยงาน สอดคล้องกับ บุซง ชัยเจริญวัฒนะ และ บุญมี ลี (2546) ได้ทำการวิจัยเอกสารเรื่อง ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล พบว่า สังคมเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ธรรมาภิบาลมีความเข้มแข็งและยั่งยืนซึ่งสังคมที่คาดหวังควรเป็นสังคม ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันทารณ์ และครบถ้วนสมบูรณ์ มีความโปร่งใส ต้องสร้างกลไกความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้ มีสื่อที่เป็นอิสระและต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้พบว่า การที่จะทราบว่าจะองค์กร หรือหน่วยงานใดมีธรรมาภิบาลอยู่ระดับใด จะต้องมีความชี้วัดธรรมาภิบาล

การยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จากการยืนยันการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดังกล่าว มีความถูกต้องครบถ้วน เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่า องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบนั้น เป็นปัจจัยพื้นฐานซึ่งมีความครอบคลุมสอดคล้องเชื่อมโยงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบดังกล่าว มาจากข้อมูลจริงในด้านความคิดเห็นและเหตุผลแล้ว จึงไม่มีข้อโต้แย้ง ประเด็นจึงอยู่ที่การทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรมซึ่งแล้วแต่อุปสรรคในแต่ละท้องถิ่นหรือมหาวิทยาลัยนั้นๆ ดังนั้นแต่ละมหาวิทยาลัยสามารถนำเอาองค์ประกอบดังกล่าวไปพิจารณาเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

หน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการบริหารงานทั้งหน่วยงานแผนนโยบายและการปฏิบัติ ควรนำองค์ประกอบต่างๆ ของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษารายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบและพิจารณาประกอบการตัดสินใจว่าสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาวิทยาลัย โดยเน้นแนวคิด เรื่องการพัฒนาเพิ่มเติมและควรให้การสนับสนุน ความคิดพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารจัดการให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในการนำการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ไปทดลองใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งอื่นเพื่อสรุปภาพรวมและความถูกต้องเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบ
2. ควรศึกษาวิจัยในแต่ละองค์ประกอบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ. (2541). *ธรรมรัฐ-ธรรมและ*. กรุงเทพฯ: พีเพิล.
- ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์. (2543). *การปกครองที่ดี (Good Governance)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ. (2545). *ธรรมาภิบาล การบริหาร การปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์น้ำฝน.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และ บุญมี ลี. (2546). *รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมาภิบาล (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประเสริฐ จรรย์านุกุล. (2535). *การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การในการบริหารสถาบันของวิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสิฐ ญาณภริต และคณะ. (2559). *บริบทหลักนิติธรรมในต่างประเทศ*. วารสารเกษมบัณฑิต.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2544). *เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- สมควร ทรัพย์บำรุง. (2560). *ธรรมะกับการทำงาน*. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2560, จาก <https://webcache.googleusercontent.com>
- สุธรรม ส่งสิริ. (2553). *หลักธรรมาภิบาล*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/560241>
- อนูรัตน์ จักรเจริญพรชัย. (2550). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหมอนนาง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานท้องถิ่น วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3).

การประเมินผลนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก
EVALUATION OF HERBAL CITY MODEL POLICY IN EASTERN THAILAND

ประยูทธ์ ปิติวรยุทธ¹

Prayuk Pitivorayuth¹

กิจฐเขต ไกรवास¹

Kittachet Krivart¹

นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹อาจารย์ ดร.ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก 2) ประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยใช้การศึกษาวิจัยเอกสารจากรายงานประจำปีงบประมาณปี 2560 แผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี ข้อมูลการประเมินบริบทและสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะดำเนินโครงการหลักการและเหตุผล การชี้ประเด็นปัญหาและเป้าหมายของโครงการ ข้อมูลการประเมินตัวป้อนเข้าหรือปัจจัยนำเข้าความเหมาะสมเพียงพอของทรัพยากรตลอดจนเทคโนโลยีและแผนดำเนินงาน ข้อมูลการประเมินกระบวนการเพื่อหาข้อบกพร่องในการดำเนินการเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข ข้อมูลผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นการประเมินข้อมูลผลผลิตที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นต้นแบบเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออก ซึ่งเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานของเขตสุขภาพที่ 6 หรือพื้นที่ภาคตะวันออก

ผลการศึกษาพบว่า บริบทของนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออกมีดังต่อไปนี้ ด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการปลูกสมุนไพร ด้านการแพทย์แผนไทยที่เจริญก้าวหน้า ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่หลากหลาย ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เข้มแข็ง มีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายต้นแบบเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก จากการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก มีข้อค้นพบดังนี้ 1) ด้านการประเมินบริบทหรือสิ่งแวดล้อม จังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะเด่นทางภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยและมีพืชพันธุ์สมุนไพรที่มากมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำนวนมากมาย มีองค์ความรู้ที่เอื้ออำนวยมีการใช้สมุนไพรในการส่งเสริมสุขภาพและรักษาโรค มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีกระบวนการขับเคลื่อนที่ชัดเจนมีความเหมาะสมในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพร 2) ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า จังหวัดปราจีนบุรีมีกระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก ทรัพยากรบุคคลมีจำนวนน้อย งบประมาณไม่เพียงพอระบบการบริหารจัดการมีความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ เทคโนโลยีที่ใช้และวัสดุอุปกรณ์ไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ 3) ด้านการประเมินกระบวนการ การก่อตัวนโยบายต้องเกิดจากคนในพื้นที่ กำหนดนโยบายจากคนในพื้นที่จึงจะมีประสิทธิภาพการนำนโยบายไปปฏิบัติกิจกรรมต้องไม่มากเกินไป การประเมินผลนโยบายมีการติดตามอย่างใกล้ชิด 4) ด้านการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น ผลผลิตที่เกิดขึ้นได้มาจากกระบวนการในการดำเนินงานตามนโยบาย ซึ่งมีการก่อตัวนโยบายดีและมีการกำหนดนโยบายอย่างเหมาะสม นำไปปฏิบัติได้ดี ผลผลิตที่เกิดขึ้นจึงประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ : การประเมินผลนโยบาย, บริบท, เมืองสมุนไพรต้นแบบ, ในพื้นที่ภาคตะวันออก

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) To study the context of Herbal City Model Policy in Eastern Thailand. 2) To evaluate the process outcomes of Herbal City Model Policy in Eastern Thailand by studying the 2017 annual report, Prachinburi Herbal City Master Plan, data of context and environment evaluation before the policy was started, principles and reasons, problems identification and the objectives of the policy, input, suitability and sufficiency of the resources and technology, process plan, process evaluation to find out and improve the defects of the process. The data evaluation was to compare the outcomes with the objectives and goals of Prachinburi Province, the Herbal city Model in Eastern Thailand, which was the target Province of 6th Public Health Region in Eastern Thailand.

The results revealed that the contexts of Herbal City Model Policy in Eastern Thailand were : Geographical features and the environment were suitable for herbal planting, Thai Traditional Medical was very successful, Health Trips were various and the responsible institutes were strong. These contexts resulted in Herbal City Model Policy's drive. The findings were : 1) context and environment evaluation : the advantages of Prachinburi Provinces were suitable weather for planting, a lot of herb varieties and health tourism locations, supportive knowledges, herb consumption in health promotion and medical treatment, responsible institutes, strong and suitable process to drive Herbal City Model Policy, 2) input evaluation : Prachinburi Province had process to drive Herbal City Model Policy but few personnels and budgets. Management system was suitable but insufficient and low technology and tools, 3) process evaluation : the policy was closely monitored but it was not from the local's demand, the activities of the policy were too much to do, 4) outcomes evaluation : the outcomes were achieved due to proper policy planning and implementation.

Keywords : Policy evaluation, context, Herbal city model, Eastren Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สองทศวรรษที่ผ่านมาขบวนการสุขภาพนอกกระแสหลักได้ก่อตัวขึ้นเป็นปรากฏการณ์ อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน การใช้ยาสมุนไพร ยาไทย การนวดไทย ภูมิปัญญาพื้นบ้าน อาหารสุขภาพ ตลอดจนการตื่นตัวต่อทางเลือกสุขภาพที่ปรากฏขึ้นอย่างหลากหลาย ความเคลื่อนไหวของขบวนการสุขภาพนอกกระแสหลักที่ก่อตัวมาอย่างต่อเนื่องได้เริ่มหยั่งรากลึกและมีฐานที่มั่นคงขึ้นตามลำดับ ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม 3 ประการ คือ 1) การสืบสานภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย 2) กระแสสุขภาพและการแพทย์ทางเลือก 3) ความเข้มแข็งของการเมืองสุขภาพภาคประชาชน (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2547, น. 6) ซึ่งสอดคล้องตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พุทธศักราช 2550 ได้ระบุ ในหมวด 5 ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ มาตรา 46-48 โดยมีสาระสำคัญที่กล่าวถึงการให้จัดทำธรรมนูญสุขภาพแห่งชาติขึ้นโดยกำหนดให้มีสาระการส่งเสริมสนับสนุนการใช้และการพัฒนาการแพทย์แผนไทยด้วย รวมทั้งระบุนโยบายใดที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ ให้ถือว่าผูกพันหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะต้องดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่ของตน (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550, น. 14-15)

เมืองสมุนไพร หมายถึง ภาพจำลองของโครงการที่เป็นรูปธรรมภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 โดยมุ่งเน้นให้พื้นที่ดำเนินการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสมุนไพรให้เข้าสู่ระบบสุขภาพและระบบเศรษฐกิจแบบ ครบวงจรในระดับจังหวัด ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐและมีผลการดำเนินงานภายใต้ 4 มาตรการ ดังนี้ มาตรการที่ 1 สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายของรัฐเพื่อการขับเคลื่อน พื้นที่ฐานรากอย่างยั่งยืน มาตรการที่ 2 พัฒนาวัตถุดิบสมุนไพรยกระดับมูลค่าผลผลิตให้กับเกษตรกร มาตรการที่ 3 ขยายช่องทางการใช้ประโยชน์เพิ่มมูลค่าและการตลาด มาตรการที่ 4 ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในระบบบริการ (คู่มือรายละเอียดตัวชี้วัด ประจำปีงบประมาณ 2561, 2561, น. 203)

ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการบริหารจัดการเมืองสมุนไพร ประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ สมุทรปราการ สระแก้ว ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราดและปราจีนบุรี ซึ่งจังหวัดปราจีนบุรีโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี ได้เป็นพื้นที่ต้นแบบในการจัดการเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย โดยถือว่าเป็นจังหวัดที่มีการทำเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม โดยร้อยละ 70 ของพื้นที่ตอนล่างเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปราจีนบุรีไหลผ่านสามารถทำการเกษตรได้ทั้งการทำนาปลูกข้าว ไม้ผลและการปลูกพืชไร่ ทั้งนี้จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ทำการเกษตร 1,124,836 ไร่ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดที่มีต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและองค์ความรู้ด้านสมุนไพรหายาก เนื่องจากมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เป็นระยะเวลายาวนาน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และสายพันธุ์สมุนไพรโบราณจากคนพื้นเมืองและปราชญ์ชาวบ้าน โดยสมุนไพรที่มีความโดดเด่น และสำคัญของปราจีนบุรี ได้แก่ ข้าวเย็นเหนือ ตะไคร้ต้น ย่านาง หমান้อย โคลนลาน พญาท้าวสะเอว พญาเสือโคร่ง ม้ากระทืบโรง เป็นต้น การสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ภายในจังหวัดปราจีนบุรี โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่นยุทธศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี จากสำนักงานจังหวัด จังหวัดปราจีนบุรียังมีโรงพยาบาลอภัยภูเบศร ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการส่งเสริมและการพัฒนาวิจัยสมุนไพร และหมู่บ้านดงบังที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สมุนไพรที่สำคัญและหายากของจังหวัดปราจีนบุรี (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 12-13)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าบริบทและผลการประเมินการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือปัญหาเรื่องใดบ้าง เพื่อที่ทางหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวนี้จะสามารถวางแผนเพื่อพัฒนาผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบ ทุกแห่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีประสิทธิผลและคุ้มค่าเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับบริการที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

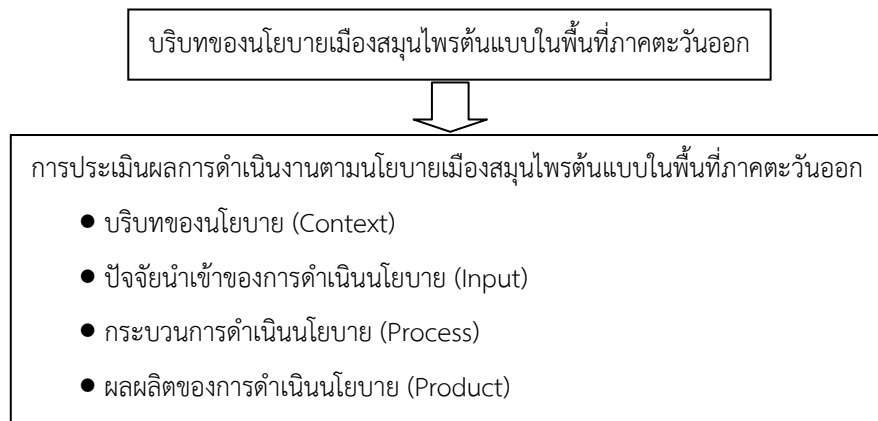
นโยบาย หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ

สมุนไพรไทย หมายถึง พืช สัตว์ ธาตุวัตถุ สารสกัด ที่มีการใช้อยู่ในประเทศไทย และให้รวมถึงผลิตภัณฑ์ยาและตำรับยาในคัมภีร์โบราณของไทย อาหาร เครื่องสำอาง ที่มีส่วนผสมของสิ่งดังกล่าว เพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่ม สร้างเสริมสุขภาพ รักษาโรค และสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจประเทศไทย

เมืองสมุนไพร หมายถึง ภาพจำลองของโครงการที่เป็นรูปธรรมภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดการประเมินโครงการของ Stufflebeam (1971) ไตเสนอแบบจำลองในการประเมินโครงการ เรียกว่า CIPP Model

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินงานวิจัย

วิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบประกอบด้วย 1) แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 2) รายงานประจำปีงบประมาณ ปี2561 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี 3) รายงานสรุปผลการตรวจราชการเชิงบูรณาการของเขตสุขภาพที่ 6 และ 4) แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยการทบทวนข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับนโยบายเมืองสมุนไพร ทั้งบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลิตภัณฑ์ต้นแบบเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปราจีนบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ ได้จากดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์

ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major Themes) หรือแบบแผนหลัก (Major Pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้ค้นพบจากเอกสารทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาบริบทตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออกและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพร ในพื้นที่ภาคตะวันออก

ขอบเขตด้านประชากร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสาร(Documentary Research) ของพื้นที่ต้นแบบเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พื้นที่เมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาวิจัยนี้ใช้เวลาในการศึกษาในช่วงระหว่างเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน 2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงบริบทของนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก
2. ทราบถึงผลการประเมินการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก
3. ได้แนวทางการพัฒนาและยกระดับผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบ ในพื้นที่ภาค

ตะวันออก

ผลการวิจัย

บริบทของนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบภาคตะวันออก

ความเป็นมาของนโยบายเมืองสมุนไพร

ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพร และผลิตภัณฑ์แพทย์แผนไทยโดยการผสมผสานการบริการแพทย์แผนไทยเข้าสู่ระบบบริการสาธารณสุข โดยมีแนวทางการดำเนินงานของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้นแบบของโรงพยาบาลตามแนวทางการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่ระบบการแพทย์ปกติ นอกจากนั้น “อภัยภูเบศร” ยังเป็นที่รู้จักในฐานะของแบรนด์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรระดับต้นของประเทศไทย และจังหวัดปราจีนบุรีก็เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในเรื่องของความเป็นเมืองยาหรือปราจีนเวชนคร ซึ่งสอดคล้องกับทางรัฐบาลที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแพทย์แผนไทย โดยจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560-2564 เพื่อจัดตั้งเมืองสมุนไพร ดังนั้นจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดทางภาคตะวันออก จึงดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นเมืองสมุนไพรอย่างมีระบบและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงได้จัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรีเมืองสมุนไพรเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน ระหว่าง พ.ศ.2560-2564 (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 4-5)

ด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่ที่ตะวันออกของประเทศไทย โดยถือว่าเป็นจังหวัดที่มีการทำเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเป็นจุดเด่นของจังหวัด ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์และภูมิอากาศที่เอื้อต่อการทำการเกษตร โดยร้อยละ 70 ของพื้นที่ตอนล่างเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำ

ปราจีนบุรีไหลผ่าน มีลักษณะกลุ่มดินที่อุดมสมบูรณ์ จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่สำหรับทำการเกษตร 1,124,836 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.79 ของพื้นที่ทั้งหมด จังหวัดปราจีนบุรีมีต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและองค์ความรู้ด้านสมุนไพรหายากและโบราณจำนวนมาก มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และสายพันธุ์สมุนไพรจากคนพื้นเมืองและปราชญ์ชาวบ้านจำนวนมาก ได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ภายในจังหวัดปราจีนบุรี เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้จังหวัดมีจุดเด่นด้านการผลิตยาสมุนไพรและสมุนไพรหายากของประเทศไทย มีโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการวิจัยพันธุ์และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร และหมู่บ้านดงบังที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สมุนไพรที่สำคัญและหายากของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างไรก็ตามกลับพบปัญหาของปริมาณและคุณภาพของผลผลิตสมุนไพรในจังหวัดปราจีนบุรีไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เนื่องจากเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรีมีจำนวนเล็กน้อยเท่านั้นที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 12-13)

ด้านการแพทย์แผนไทยจังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีจุดเด่นที่ความเป็นเมืองที่มีการเพาะปลูกสมุนไพรต่างๆ หลากหลายสายพันธุ์รวมทั้งมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในการรักษาแพทย์พื้นบ้าน จังหวัดปราจีนบุรีมีจำนวนสถานพยาบาลภาครัฐภายในจังหวัดจำนวนทั้งหมด 109 แห่ง โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเภท ดังนี้ ประเภทโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 7 แห่ง โรงพยาบาลศูนย์จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชนจำนวน 6 แห่ง โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมจำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 93 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน จำนวน 2 แห่ง ทั้งยังมีความร่วมมือจากหน่วยงานจากภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดในการสนับสนุนพัฒนาอุตสาหกรรมการแพทย์แผนไทย เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรีส่งเสริมการแพทย์แผนไทยควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบัน โรงพยาบาลอภัยภูเบศรเป็นหน่วยงานหลักในการวิจัย พัฒนาองค์ความรู้และวิทยาลัยการแพทย์แผนไทย (รายงานประจำปีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี, 2560, น. 101)

ปัจจุบันพบว่าแนวโน้มความนิยมของการแพทย์แผนไทยเริ่มมีมากขึ้น โดยสามารถเห็นได้จากมูลค่าการบริการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งถือว่าเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่และมีความสำคัญในจังหวัดปราจีนบุรี ในปี 2557 พบว่ามีมูลค่า 9,035,792 บาท และจำนวนผู้มารับรักษาทั้งหมด 117,270 คน เพิ่มขึ้นในปี 2558 เป็นมูลค่า 9,804,651 บาท และจำนวนผู้มารับรักษา 255,456 คน (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 15-16)

ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรีมีความโดดเด่นด้วยการแพทย์แผนไทยทั้งการบำบัดรักษาด้วยสมุนไพร มีองค์ความรู้เรื่องหมอยาพื้นบ้านที่ใช้หลักวิทยาศาสตร์ในการแปรรูปผลิตยาสมุนไพร จึงเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องแพทย์แผนไทยที่ได้คุณภาพตามหลักเภสัชศาสตร์และได้สร้างพิพธิภัณฑ์แพทย์แผนไทย “ตึกเจ้าพระยาอภัยภูเบศร” เพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความจงรักภักดีของผู้สร้างและยังเป็นจุดนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับแพทย์แผนไทย เครื่องมือเครื่องใช้ในการปรุงยา และตัวอย่างยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคต่างๆ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชุมชนและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่นกลุ่มสมุนไพรไทย มีการสนใจและเข้าใจในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 17-18)

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนนโยบาย

ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี มีโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรีเป็นเจ้าภาพหลัก และมีผู้ว่าราชการจังหวัด

เป็นประธานในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพร มีภาคส่วนของราชการของทั้งจังหวัดเข้าร่วม เช่น หน่วยงานปกครอง (จังหวัด อ่างทอง) สำนักงานเกษตรจังหวัด พาณิชจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด ประมงจังหวัด โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด กรมพัฒนาที่ดิน การท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานพัฒนาชุมชน กองพลทหารราบที่ 2 หอการค้าจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย อภัยภูเบศร เป็นต้น (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 20)

วิสัยทัศน์และพันธกิจ

ด้านกระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีมีกระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรดังนี้

วิสัยทัศน์ “ปราจีนบุรีเมืองสมุนไพร” ปราจีนบุรีเมืองสมุนไพร เป็นจุดหมายของการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร และแพทย์แผนไทยที่มีชื่อเสียงระดับภูมิภาคอาเซียน มุ่งเน้นการให้บริการที่มีคุณค่าอย่างครบวงจร ตั้งแต่การเป็นแหล่งวัตถุดิบชั้นยอด การให้บริการสุขภาพแผนไทยที่มีมาตรฐาน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมีแบบแผนในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการร่วมคิดร่วมพัฒนาของทั้งภาครัฐ ชุมชน เอกชน

พันธกิจ

1. พัฒนาสมุนไพรแบบครบวงจรในระดับจังหวัด ตั้งต้นทาง กลางทาง ปลายทาง โดยมีความร่วมมือหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ชุมชน และเอกชน
2. ส่งเสริมเศรษฐกิจของเกษตรทางเลือก ส่งเสริมการนำสมุนไพรไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยผ่านวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มธุรกิจท้องถิ่นที่มีศักยภาพ รวมทั้งนำไปใช้ในการพัฒนายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในสถานบริการสาธารณสุข
3. ผลักดันให้เกิดความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวนโยบายประชารัฐโดยมีจังหวัดเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก และเป็นโครงการนำร่องเพื่อเป็นตัวอย่างของการพัฒนาสมุนไพรครบวงจรในระดับจังหวัด ผลักดันให้เกิดความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2560-2564, 2559, น.19)

ห่วงโซ่คุณค่าในการพัฒนาเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี

การพัฒนาเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีมุ่งให้บริการแก่ผู้รับประโยชน์ใน 3 ระดับ ได้แก่คนปราจีนบุรี คนไทย และคนต่างชาติ โดยนำเสนอผลผลิต 2 กลุ่ม คือ การบริการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย และการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ซึ่งมีบริบทการพัฒนาเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ การพัฒนาระดับต้นทางเพื่อการดูแลสุขภาพ การพัฒนาระดับกลางทางเพื่อส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทย และการพัฒนาระดับปลายทางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการร่างแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีและคณะกรรมการดำเนินการร่างแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี การกำกับติดตามต้นทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมผลผลิตสมุนไพรไทย กลางทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรไทย ปลายทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทย เพื่อรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพ และแต่งตั้งคณะกรรมการสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพทางการบริหารและนโยบายภาครัฐเพื่อกำหนดนโยบายและกำกับติดตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนา แผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2560-2564 ให้สอดคล้องกับกรอบแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560-2564 รวมไปถึงความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาขึ้น 4 ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพสมุนไพร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ขยายช่องทางการใช้ประโยชน์ การเพิ่มมูลค่าและการตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนแผนแม่บทเมืองสมุนไพร (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร

จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 19)

การประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก

การประเมินบริบทตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบภาคตะวันออก

บริบทตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรีในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

ด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมจังหวัดปราจีนบุรี เป็นปัจจัยที่สนับสนุนในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่านเหมาะกับการเพาะปลูกพืชสมุนไพรและเป็นจังหวัดที่มีองค์ความรู้ด้านสมุนไพรหายากและโบราณและมีประวัติอันยาวนานและมีชื่อเสียงของโรงพยาบาลอภัยภูเบศร ส่วนปัจจัยที่ไม่สนับสนุนในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ สมุนไพรที่ปลูกได้มีคุณภาพยังไม่ดีพอและไม่ใช้เกษตรอินทรีย์

ด้านการแพทย์แผนไทยจังหวัดปราจีนบุรี เป็นปัจจัยที่สนับสนุนในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ มีจุดเด่นที่ความเป็นเมืองที่มีการเพาะปลูกสมุนไพรหลากหลายสายพันธุ์ มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในการรักษาแพทย์พื้นบ้านและแพทย์แผนไทยอยู่หลากหลายตำราด้วยกัน มีโรงพยาบาลของรัฐที่มีชื่อเสียงคือโรงพยาบาลอภัยภูเบศร อีกทั้งประชาชนมีแนวโน้มสนใจในการใช้ยาสมุนไพรมากขึ้น

ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดปราจีนบุรี เป็นปัจจัยที่สนับสนุนในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องแพทย์แผนไทย ได้สร้างพิพิธภัณฑ์แพทย์แผนไทยมีกลุ่มชุมชนและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่วนปัจจัยที่ไม่สนับสนุนในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ ยังขาดการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน

ด้านหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออก เป็นปัจจัยที่สนับสนุนในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานการขับเคลื่อนนโยบายและมีภาคส่วนต่างๆ ของจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วม

ด้านกระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออกเป็นปัจจัยที่สนับสนุนในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่ชัดเจน มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองพันธกิจ มีการกำหนดตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและกำหนดระดับความสำเร็จอย่างชัดเจน รวมทั้งมีแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

การประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินนโยบายเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออก

1. ทรัพยากรบุคคล

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนบุคลากรแพทย์แผนไทยของจังหวัดปราจีนบุรี

ระดับของหน่วยบริการ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
โรงพยาบาลศูนย์	31	59.62
โรงพยาบาลชุมชน	10	19.23
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	11	21.15
รวมทั้งสิ้น	52	100

ที่มา : รายงานประจำปีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี ปี 2561

จากข้อมูลแสดงจำนวนบุคลากรพบว่า มีบุคลากรแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่อยู่ในระดับโรงพยาบาลศูนย์สูงถึงร้อยละ 59.62 ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานรวมตัวอยู่ที่โรงพยาบาลอภัยภูเบศร ซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์แห่งเดียวในจังหวัดปราจีนบุรี แต่หากมองถึงความเหมาะสมในการกระจายทรัพยากรบุคคลจะพบว่าในระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีจำนวน 93 แห่งแต่มีแพทย์แผนไทยเพียง 11 คน อาจมีผลทำให้การขับเคลื่อนนโยบายในระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำได้ยาก หากมีการกระจายบุคลากรลงในระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอาจทำให้การขับเคลื่อนนโยบายลงสู่ประชาชนในชุมชนได้ทั่วถึงมากขึ้น และบุคลากรยังขาดองค์ความรู้ (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559)

2. ทรัพยากรงบประมาณ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนงบประมาณที่ได้รับตามนโยบายเมืองสมุนไพรของจังหวัดปราจีนบุรี ปีงบประมาณ 2561

ชื่อหน่วยราชการ	โครงการ	จำนวนเงิน
อำเภอประจันตคาม	ขุดลอกแหล่งน้ำปรับปรุงทางการเกษตร	9,300,000
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปราจีนบุรี	พัฒนาศักยภาพเพิ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสัมมาอาชีพของชุมชน	9,797,100
อำเภอศรีมโหสถ	จัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของดีศรีมโหสถ	250,000
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี	เปิดคลินิกบริการเฉพาะโรค	6,700,000
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปราจีนบุรี	เพิ่มมูลค่าไข่เป็ดไข่ไก่ โดยการพัฒนาสูตรอาหารที่มาจากสมุนไพร	2,750,000
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปราจีนบุรี	จัดงานส่งเสริมมรดกไทย มรดกโลก วัดต้นโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี	2,200,000
อำเภอเมืองปราจีนบุรี	อนุรักษ์ป่าชุมชนอำเภอเมืองปราจีนบุรี	1,000,000
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ประชารัฐร่วมใจพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,800,000
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ส่งเสริมการปลูกป่าในที่สาธารณะ	170,000
โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความมั่นคงในชีวิต	24,266,500
โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	สนับสนุนปัจจัยการผลิตเมืองสมุนไพร	17,165,000
รวม		75,398,600

ที่มา : งบพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี ปี2561 ที่เกี่ยวข้องตามนโยบายเมืองสมุนไพร

จากข้อมูลงบประมาณจังหวัดปราจีนบุรี ปี2561 จำนวนทั้งหมด 299,808,500 บาทเปรียบเทียบกับงบที่ใช้ขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออกจังหวัดปราจีนบุรี จำนวนทั้งหมด 75,398,600 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.15 ซึ่งถือว่าไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ

3. ทรัพยากรทางการบริหาร

ด้านการวางแผน (Planning) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่ชัดเจน มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองพันธกิจ มีการกำหนดตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและกำหนดระดับความสำเร็จอย่างชัดเจน รวมทั้งมีแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ซึ่งมีความเหมาะสมในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออกของจังหวัดปราจีนบุรี

ด้านการจัดองค์การ (Organizing) มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีและคณะกรรมการดำเนินการแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี การกำกับติดตามต้นทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมผลผลิตสมุนไพรไทย กลางทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรไทย ปลายทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยเพื่อรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพ และแต่งตั้งคณะกรรมการสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพทางการบริหารและนโยบายภาครัฐ ซึ่งมีความเหมาะสมในการจัดตั้งองค์การตามภารกิจที่ได้รับใหม่โดยใช้อำนาจที่มีอยู่แต่เดิมอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) เมื่อมีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะกรรมการต่างๆ ในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีจะมีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบตามคำสั่งและเมื่อมีออกแผนปฏิบัติการจะมีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ มีความเหมาะสมเพราะไม่ต้องจัดหาบุคลากรเพิ่ม ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณและได้คนที่มีความชำนาญและปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว

ด้านการสั่งการและการประสานงาน (Directing and Coordinating) ในคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานและมีหัวหน้าส่วนราชการของจังหวัดเป็นคณะกรรมการ ซึ่งมีความเหมาะสมในการสั่งการและการประสาน

ด้านการควบคุม (Controlling) นอกจากจะมีคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีและคำสั่งคณะทำงานแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีแล้วยังมีคณะกรรมการอีก 4 ที่ทำหน้าที่ในการกำกับติดตาม ซึ่งมีความเหมาะสมสามารถกำกับติดตามได้อย่างใกล้ชิด และคณะกรรมการในแต่ละยุทธศาสตร์ที่แต่งตั้งมีความชำนาญในแต่ละด้านที่ได้รับการแต่งตั้ง (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2560-2564, 2559, น. 5-6)

4. ทรัพยากรด้านเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์

ใช้เทคโนโลยี และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่ไม่ได้สร้างขึ้นใหม่เพียงแต่มีการดัดศักยภาพของสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีการแบ่งปันทรัพยากรต่างๆร่วมกัน ซึ่งมีความเหมาะสมในยุคของการบริหารจัดการในสมัยใหม่ แต่ถ้าสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มเติม เช่นการกำหนดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ทางอิเล็กทรอนิกส์ในการปลูกพืชสมุนไพร อาจทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นได้ดียิ่งขึ้น

การประเมินกระบวนการ

การก่อดำเนินนโยบาย ผลจากการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารกระบวนการตามนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออกจังหวัดปราจีนบุรีมีการทบทวนความเป็นมาและความสำคัญของการจัดทำแผนแม่บทเมืองสมุนไพรให้สอดคล้องกับแผนและนโยบายในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองสมุนไพร เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ประเทศ ยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ โมเดลประเทศไทย 4.0 และแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560-2564 รวมทั้งมีการวิเคราะห์สถานการณ์และทิศทางของสมุนไพร ระบบการแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 5-7) ซึ่งมีความเหมาะสมเนื่องจากการศึกษาด้านการณณ์ปัจจุบัน แนวนโยบายของประเทศด้านสมุนไพร จุดแข็ง จุดอ่อนภัยคุกคามและโอกาส ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออกที่จะกำหนดขึ้น

การกำหนดนโยบาย ผลจากการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารกระบวนการตามนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี การกำหนดนโยบายมีทั้งการกำหนดนโยบายในระดับกระทรวง ซึ่งเป็นแนวนโยบายในการขับเคลื่อนของประเทศที่มาจากกระทรวงสาธารณสุขจะเห็นได้ว่าออกคำสั่งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ส่งไปยังกระทรวงต่างๆ จะเห็นได้ว่าอำนาจในการบังคับใช้จริงไม่มีควรเป็นคำสั่งที่ออกจากรัฐมนตรีจะมีอำนาจบังคับมากกว่า (คู่มือการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2559, น. 73) ส่วนคำสั่งในระดับจังหวัดออกโดยผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งมีความเหมาะสมในระดับของจังหวัด

การตัดสินใจนโยบาย ผลจากการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารกระบวนการตามนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี การกำหนดนโยบายมีทั้งการกำหนดนโยบายในระดับกระทรวง ซึ่งเป็นแนวนโยบายในการขับเคลื่อนของประเทศที่มาจากกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งทำให้การตัดสินใจในระดับประเทศไม่ค่อยชัดเจนและการสื่อสารเป็นไปอย่างไร้ประจักษ์ ส่วนคำสั่งในระดับจังหวัดออกโดยผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งมีความเหมาะสมในระดับของจังหวัด เนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการสั่งการและประสานการสื่อสารของราชการในระดับจังหวัดได้อย่างชัดเจน

การนำนโยบายไปปฏิบัติ เมื่อได้รับนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออกและจังหวัดปราจีนบุรี จึงมากำหนดคณะกรรมการอำนวยการเมืองสมุนไพรและคณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ แล้วกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา แบ่งเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้ผลผลิต การผลิตและเผยแพร่วัตถุดิบสมุนไพรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การยกระดับมาตรฐานการวิจัย พัฒนา และผลิตวัตถุดิบสมุนไพรทั้งระบบและการพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้สมุนไพรเพื่อขยายผล

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ ได้ผลผลิต การวิจัยและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร บริการแพทย์แผนไทย การพัฒนาโรงพยาบาลและศูนย์สุขภาพแพทย์แผนไทยมาตรฐานเอเชีย และการส่งเสริมเครือข่ายผู้ใช้บริการแพทย์แผนไทย ใช้ยาสมุนไพร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ขยายช่องทางการใช้ประโยชน์ การเพิ่มมูลค่าและการตลาด ได้ผลผลิต การส่งเสริมท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและพัฒนาอาหารเพื่อสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนแผนแม่บทสมุนไพร ได้ผลผลิต กลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทเมืองสมุนไพรและการส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาบุคลากร

และกำหนดตัวชี้วัด แผนปฏิบัติการ และโครงการตามยุทธศาสตร์ ซึ่งมีความเหมาะสมทั้งในการควบคุม กำกับติดตาม การกำหนดเจ้าภาพในการดำเนินงาน และการจัดสรรงบประมาณได้อย่างถูกต้องชัดเจน (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 26)

การประเมินผลนโยบาย หลักจากมีการกำหนดโครงการตามผลผลิตและขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี และคณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี โดยการกำกับติดตามต้นทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมผลผลิตสมุนไพรไทย กลางทางมีการแต่งตั้ง

คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรไทย ปลายทางการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยเพื่อรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพ และแต่งตั้งคณะกรรมการสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพทางการบริหารและนโยบายภาครัฐ ในการกำกับติดตามและประเมินผลโดยมีการกำหนดตัวชี้วัดและระดับความสำเร็จรวมถึงระยะเวลาในการดำเนินงานตามแผนงานโครงการไว้อย่างชัดเจนซึ่งมีความเหมาะสมอย่างมาก (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 20)

การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น ผลจากการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารได้ผลการประเมินผลผลิตตั้งนี้จังหวัดปราจีนบุรีมีการดำเนินการตามนโยบายเมืองสมุนไพรจนได้ผลผลิตดังต่อไปนี้

การก่อด่วนนโยบาย จากการประเมินกระบวนการการก่อด่วนนโยบายผลผลิตที่เกิดขึ้น ได้แก่ นโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ซึ่งมีจังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่ขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งมีความเหมาะสมทั้งในเรื่องลักษณะภูมิประเทศ พื้นพันธุ์สมุนไพร องค์ความรู้ ประวัติศาสตร์ เกิดประโยชน์กับการบริการทางสาธารณสุข และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ก่อให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจ และมีการใช้สมุนไพรเป็นการสืบสานภูมิปัญญา

การกำหนดนโยบาย จากการประเมินกระบวนการการกำหนดนโยบายผลผลิตที่เกิดขึ้น ได้แก่ กระบวนการในการกำหนดนโยบายทั้งในระดับประเทศ ระดับกระทรวง และระดับจังหวัด ซึ่งเป็นคำสั่งในการอำนวยความสะดวก และคำสั่งในการดำเนินการตามนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับหนึ่งและสามารถยกระดับของคำสั่งในระดับคณะรัฐมนตรีเพื่อระดับในการควบคุมกำกับติดตามให้สูงขึ้น

การนำนโยบายไปปฏิบัติ จากการประเมินกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติผลผลิตที่เกิดขึ้นแบ่งตามยุทธศาสตร์ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาลิขสิทธิ์สมุนไพร ได้ผลผลิต การผลิตและเผยแพร่วัตถุดิบสมุนไพรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การยกระดับมาตรฐานการวิจัย พัฒนา และผลิตวัตถุดิบสมุนไพรทั้งระบบและการพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้สมุนไพรเพื่อขยายผล เช่น มีพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการจากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักและไว้วางใจในหมู่ผู้บริโภคของกลุ่มเป้าหมาย (Branding) และสร้างตลาดการค้า (Marketing) ของเมืองสมุนไพร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ ได้ผลผลิต การวิจัยและการพัฒนาลิขสิทธิ์ยาสมุนไพร บริการแพทย์แผนไทย การพัฒนาโรงพยาบาลและศูนย์สุขภาพแพทย์แผนไทยมาตรฐานเอเชียและการส่งเสริมเครือข่ายผู้ใช้บริการแพทย์แผนไทย ใช้ยาสมุนไพร เช่น ส่งเสริมการใช้สมุนไพรและบริการในวิถีชีวิตเชื่อมโยงกับการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพ (Medical Hub) มีโรงงานแปรรูปและผลิตภัณฑ์สมุนไพรผ่านการรับรองมาตรฐาน GMP มีการจัดทำคู่มือแนวทางการจัดบริการรวมมิตร พืชิตดาว ในการจัดบริการตามกลุ่มวัย พัฒนาต้นแบบการบริการด้านการแพทย์แผนไทย ให้บริการสุขภาพที่มีการผสมผสานของสหวิชาชีพ ทั้งงานบริการผู้ป่วยนอก งานบริการผู้ป่วยใน และงานบริการชุมชน ร้อยละผู้รับบริการงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกผ่านเกณฑ์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ขยายช่องทางการใช้ประโยชน์ การเพิ่มมูลค่าและการตลาด ได้ผลผลิต การส่งเสริมท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและพัฒนาอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น ศูนย์การเรียนรู้บางเตชะ ในการสร้าง แหล่งฝึกอบรม ศูนย์แสดงผลิตภัณฑ์สมุนไพร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เรือนหอมพอร ตลาดนัดชุมชน และ นอกจากนี้มีการจัดทำสวนเกษตรอินทรีย์ Herbal City ที่หาดยาง จะสามารถเป็น Wellness city ต่อขยายกับบางเตชะ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนแผนแม่บทสมุนไพร ได้ผลผลิต กลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทเมืองสมุนไพรและการส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาบุคลากร เช่น มีฐานข้อมูลผู้ปลูก/ผู้จำหน่าย/พื้นที่ปลูก/แปรรูป/ปริมาณวัตถุดิบสมุนไพร ที่ได้มาตรฐานของจังหวัด ผลงานวิชาการ การวิจัยด้านการแพทย์แผนไทย

ตารางที่ 3 การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์การดำเนินงานจังหวัดปราจีนบุรี

ผลลัพธ์/ตัวชี้วัด	หน่วย	2560	2561	2562	2563	2564
1. ภาคเกษตร(สมุนไพร) มีความเข้มแข็งสามารถผลิตสมุนไพรที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ:ชนิดของสมุนไพรที่มีคุณภาพและได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์/GAP	ชนิด	-	-	5	5	5
2. ภาคเกษตร (สมุนไพร) ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพตลอดจนห่วงโซ่อุปทาน (พันธุ์ วิทยาการเพาะปลูก วิทยาการเก็บเกี่ยว และการตลาด) ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ:จำนวน เกษตรกร/แปลงที่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐาน (เกษตรอินทรีย์/GAP) ผลผลิตสมุนไพร	แปลง	-	-	25	25	50
3. ประชาชนเข้าถึงองค์ความรู้ด้านสมุนไพรที่ใช้สำหรับการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ:สัดส่วนนวัตกรรมองค์ความรู้ที่เป็น Holistic Healthcare ที่ถูกนำไปขยายผล (เช่น วัฒนธรรมสุขภาพท้องถิ่น ร้านอาหาร ท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น) จำนวนฟาร์มเกษตรที่ใช้สมุนไพรแทนยาปฏิชีวนะในสัตว์เศรษฐกิจ (เพื่อลดการตกค้างของยาปฏิชีวนะในสัตว์ที่จะก่อให้เกิดการดื้อยาในมนุษย์)	ร้อยละ	20	40	60	80	100
	ฟาร์ม	100	100	100	100	100
4. ประชาชนเข้าถึงบริการทางการแพทย์แผนไทยและผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรไทยที่มีคุณภาพมาตรฐานโดยการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: อัตราการรับบริการทางการแพทย์แผนไทยเพิ่มขึ้น ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: มูลค่าการใช้ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรเพิ่มขึ้น ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ: ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการทางการแพทย์แผนไทย ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ: ความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรไทย	ร้อยละ	16	16	18	18	20
	ร้อยละ	5	10	10	10	10
	ร้อยละ	80	80	80	80	80
	ร้อยละ	80	80	80	80	80
5. ปราจีนบุรีมีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มมากขึ้นและสามารถเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งในระดับประเทศและอาเซียน ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ:อัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	ร้อยละ	10	15	20	25	30

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ผลลัพธ์/ตัวชี้วัด	หน่วย	2560	2561	2562	2563	2564
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: อัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชาวต่างชาติ	ร้อยละ	5	10	15	20	25
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: อัตราการเติบโตรายได้ผลิตภัณฑ์ OTOP สมุนไพรไทย	ร้อยละ	15	20	25	30	35
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: จำนวนแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ	จำนวน	7	7	7	7	7
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: จำนวนร้านอาหารที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเมนูสุขภาพกระทรวงสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข	จำนวน (แห่ง/ปี)	14	14	14	14	14
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: จำนวนสปาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสปาของกระทรวงสาธารณสุข	จำนวน	1	1	1	1	1
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: จำนวนกลุ่มเกษตรกร/ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารสุขภาพ	(แห่ง/ปี) ราย	1	1	1	1	1
ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ: ปรากฏการณ์ระดับ 1 ใน 5 จังหวัดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย	อันดับ	5	4	3	2	1
6. ปรากฏการณ์สามารถขยายการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ						
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่ได้ทำงานด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย	ร้อยละ	100	100	100	100	100
7. ปรากฏการณ์มีการวางแผนและบริหารจัดการงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนแผนแม่บทเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีตามนโยบายรัฐบาล						
ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: ร้อยละความสำเร็จของเป้าหมายของโครงการตามแผนแม่บท	ร้อยละ	20	40	60	80	100
กิจกรรมการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ	กิจกรรม	-	2	3	4	5

ที่มา : แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 24-25.

จากการประเมินกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติยุทธศาสตร์และภารกิจ โครงการและกิจกรรมในการดำเนินงานมากอาจทำให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้ยาก (รายงานสรุปผลการตรวจราชการเชิงบูรณาการของเขตสุขภาพที่ 6, 2561)

การประเมินผลนโยบาย จากการประเมินกระบวนการประเมินผลนโยบายมีการกำหนดโครงการตามผลผลิต และขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรี และคณะทำงานขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรจังหวัดปราจีนบุรีการ โดยการกำกับติดตามต้นทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมผลผลิตสมุนไพรไทย กลางทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรไทย ปลายทางมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยเพื่อรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพ และแต่งตั้งคณะกรรมการสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพทางการบริหารและนโยบายภาครัฐ ในการกำกับติดตามและประเมินผลโดยมีการกำหนดตัวชี้วัดและระดับความสำเร็จรวมถึงระยะเวลาในการดำเนินงานตามแผนงานโครงการไว้อย่างชัดเจนซึ่งมีความเหมาะสมอย่างมากแต่อาจมีปัญหาในการติดตามเนื่องจากภารกิจและกิจกรรมที่มีจำนวนมากและไม่ใช่งานบังคับบัญชาการเกิดปัญหาในการติดตาม (แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564, 2559, น. 21-22)

อภิปรายผล

จากการประเมินตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก ตามที่ได้นำเสนอผลการศึกษามาทั้งหมดข้างต้น สามารถนำผลการศึกษาในแต่ละประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการศึกษาบริบทของนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก พบว่า ด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการปลูกสมุนไพร ด้านการแพทย์แผนไทยที่เจริญก้าวหน้า ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่หลากหลาย ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบที่เข้มแข็ง มีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก ซึ่งสอดคล้องกับ รัชนี้ เพ็ชรช้าง (2552) ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกฎหมายและระเบียบ ด้านการพึ่งพาตนเอง และด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการขับเคลื่อนโครงการ

จากผลการศึกษาด้านการประเมินบริบทหรือสิ่งแวดล้อม พบว่าบริบทหรือสิ่งแวดล้อมต่อการประเมินนโยบายเมืองสมุนไพรในพื้นที่ภาคตะวันออก ภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยและมีพืชพันธุ์สมุนไพรที่มาก มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำนวนมากมาย มีองค์ความรู้ที่เอื้ออำนวย มีการใช้สมุนไพรในการส่งเสริมสุขภาพและรักษาโรค มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีกระบวนการขับเคลื่อนที่ชัดเจนมีความเหมาะสมในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับ รัชนี้ เพ็ชรช้าง (2552) สภาพพื้นที่ สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม มีความหลากหลายของพันธุ์พืช แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพและเหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วม มีการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ มีใช้ประโยชน์จากสมุนไพรทั้งเป็นยาและอาหารได้อย่างเหมาะสม

จากผลการศึกษาด้านการประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินนโยบายเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออก พบว่าตัวป้อนเข้าหรือปัจจัยนำเข้าต่อการประเมินนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี มีกระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก ด้านทรัพยากรบุคคลมีจำนวนน้อยกระจายไม่ทั่วถึงและขาดองค์ความรู้ งบประมาณที่ได้รับไม่เหมาะสมกับภารกิจ ระบบการบริหารจัดการมีความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ เทคโนโลยีที่ใช้และวัสดุอุปกรณ์ไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอซึ่งสอดคล้องกับ พวงทอง อำนวยสมบัติ (2554) บุคลากรต้องให้ส่วนราชการช่วยเหลือเรื่ององค์ความรู้ งบประมาณต้องได้รับการจัดสรรอย่างเพียงพอ มีระบบการบริหารจัดการอย่างเป็นขั้นตอน

จากผลการศึกษาด้านการประเมินกระบวนการของการดำเนินนโยบายเมืองสมุนไพรของภาคตะวันออก พบว่าการประเมินกระบวนการในการขับเคลื่อนนโยบาย การก่อตัวนโยบายต้องเกิดจากคนในพื้นที่ กำหนดนโยบายจากคนในพื้นที่จึงจะมีประสิทธิผล การนำนโยบายไปปฏิบัติกิจกรรมต้องไม่มากเกินไป การประเมินผลนโยบายมีการติดตามอย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับ พวงทอง อำนวยสมบัติ (2554) การบริหารจัดการงานทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชนและการบริหารจัดการต้องมีตำบลและชุมชนมีส่วนร่วม

จากผลการศึกษาด้านการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น พบว่าการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นผลผลิตที่เกิดขึ้นได้มาจากกระบวนการในการดำเนินงานตามนโยบาย หากมีการก่อตัวนโยบายดี มีการกำหนดนโยบายอย่างเหมาะสมนำไปปฏิบัติได้ดี ผลผลิตที่เกิดขึ้นจะประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ พวงทอง อำนวยสมบัติ (2554) การขาดการวางแผนที่ดี ขั้นตอนการดำเนินงาน ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน อาจทำให้งานล่าช้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะบริบทของนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบภาคตะวันออก

จังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออก ควรนำเอาข้อค้นพบในเรื่องบริบทและข้อค้นพบจากการประเมินตามนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออกไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่เมืองสมุนไพรเพื่อให้เกิดผลดีกับประชาชนและเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมมาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมและสนับสนุนการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน ทั้งในส่วนของงานดำเนินงานกิจกรรมในชุมชน เพื่อทำการอบรมให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ การดูแลกลุ่มเป้าหมายพิเศษ โดยให้งบประมาณจากกองทุนสุขภาพตำบล

3. ข้อเสนอแนะการประเมินกระบวนการ

3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเชื่อมโยงตามนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก ทั้งในส่วนของโรงเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

3.2 โรงเรียน วัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกลุ่มเยาวชน ควรสร้างความชอบ เชื่อมั่น และอยากใช้บริการทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน เพื่อสร้างอัตลักษณ์อันดีงามของงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสานในกลุ่มเยาวชน

4. ข้อเสนอแนะการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น

4.1 ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับนโยบายเมืองสมุนไพรภาคตะวันออก และนำเอาสภาพปัญหาและรูปแบบในการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ไปสู่การแนวทางการพัฒนารูปแบบเมืองสมุนไพร ทั้งรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาทั้งในด้านบริบทและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้และสิ่งแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการบริหารจัดการ

4.2 กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกและสำนักตรวจราชการเขตสุขภาพที่ 6 ซึ่งเป็นผู้กำกับติดตามนโยบาย ควรข้อค้นพบในบริบทที่พบและการประเมิน ไปกำหนดเป็นนโยบายและขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือจากอาจารย์ ดร. กิจฐเขต ไกรวาส ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีตลอดมา ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2547). *ภูมิปัญญา สุขภาพวิถีไทย ผลการศึกษาคำประเด็นหลัก การประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และการแพทย์ทางเลือก พ.ศ. 2547*. นนทบุรี: อุษาการพิมพ์.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2559). *คู่มือการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพร*. นนทบุรี: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2560). *คู่มือรายละเอียดตัวชี้วัดประจำปีงบประมาณ 2561*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- พวงทอง สมบัติอำนวย. (2554). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาป่าชุมชนด้วยการปลูกพืชสมุนไพรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแก้ว*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัชนี้ เพ็ชรช้าง. (2552). *การใช้ประโยชน์และความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหารตามเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์*. อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี. (2559). *แผนแม่บทเมืองสมุนไพร จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ.2560-2564*. ปราจีนบุรี: สำนักงานสาธารณสุขปราจีนบุรี.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี. (2560). *รายงานประจำปี ปีงบประมาณ 2560*. ปราจีนบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (19 มีนาคม 2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 124 ตอนที่ 16 ก. หน้า 1-18.
- สำนักตรวจราชการเขตสุขภาพที่ 6. (2561). *รายงานสรุปผลการตรวจราชการเชิงบูรณาการของเขตสุขภาพที่ 6*. ชลบุรี: เขตสุขภาพที่ 6.
- Stufflebeam, D. L. (1971). *Educational Evaluation and Decision-Making*. Illinois: Peacock Publishers. Inc.

การประเมินศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ กรณีศึกษา : บริษัท ABC จำกัด

EVALUATION OF LOGISTICS MANAGEMENT POTENTIAL

CASE STUDY: ABC COMPANY LIMITED

ทมนี สุขใส

TOMMANEE SOOKSAI

สาขาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการด้านการจัดการโลจิสติกส์ขององค์กร เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานและการลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ของกรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ โดยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และตีความหมายเพื่อสรุปผล ทำให้ทราบว่าบริษัทกรณีศึกษาให้ความสำคัญด้านการกำหนดกลยุทธ์สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 76 ด้านระบบการบริหารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 53.33 ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ คิดเป็นร้อยละ 48.57 ด้านการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 43.33 และด้านความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการคิดเป็นร้อยละ 30 ตามลำดับ และยังพบว่ากลุ่มผู้บริหารระดับสูงของบริษัทมีความสนใจในการดำเนินโครงการพัฒนาระบบการจัดการโลจิสติกส์ภายในบริษัท เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานและลดต้นทุนอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามกลุ่มของผู้บริหารระดับกลาง และพนักงานในระดับปฏิบัติการยังมีความเห็นว่าการจัดการโครงการด้านการจัดการโลจิสติกส์จากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานและการลดต้นทุนภายในบริษัท ก่อให้เกิดภาระงานเพิ่มขึ้นจากงานประจำ และมีความคุ้นเคยกับกระบวนการทำงานเดิมมากกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของบริษัทกรณีศึกษาจำเป็นต้องได้รับการร่วมมือกันภายในบริษัท เพื่อชี้ประเด็นปัญหาที่มีอยู่ในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จึงจะสามารถพัฒนากระบวนการทำงานและลดต้นทุนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การจัดการโลจิสติกส์, อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์, คู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์

ABSTRACT

This research aims to Study on the importance of logistics management in the organization. And to develop work processes and reduce logistics costs of case studies ABC company limited. A qualitative research approach was used to collect data by interviewing group discussion and logistics scorecard questionnaire. The information is analyzed and interpreted to summarize. This is important to note that the Case Study focuses on the establishment of business strategies 76 %, Information and Information Technology Management 53.33%, The efficiency and effectiveness of logistics 48.57%, Planning and performance 43.33%, and Cooperation between enterprises 30% respectively. This research is found the senior executives of the company are interested in implementing the logistics management system development within the company for develop work processes and reduce costs

sustainably. However, the group of middle managers. And staff at the operating level also have the opinion that is project management of logistics management from various agencies or organizations. For develop work processes and reduce costs within the company increases workload from routine tasks and worked with the original process. So that evident that recognizing the importance of logistics and supply chain management of the company, case studies need to be coordinated within the company for identify problems in the operation and solve common problems. It will be able to develop work processes and reduce costs sustainably.

Keywords : Logistics Management, Electrical and Electronics industry, Logistics Scorecard

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ-การค้า ระหว่างประเทศต่างๆ มีความเข้มข้นมากขึ้น บรรดาผู้ประกอบการในต่างประเทศต่างก็ปรับตัว และพัฒนาขีดความสามารถอยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้เหนือกว่าผู้ประกอบการจากประเทศอื่นๆ ในขณะที่ผู้ประกอบการในระดับ SMEs ของประเทศไทย ยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนในหลายๆ ด้านอย่างจริงจัง ทั้งจากภาครัฐ และจากองค์กร หรือหน่วยงานที่มีบทบาททางด้านวิชาการต่างๆ จึงจะทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ของไทยเหล่านั้นประสบความสำเร็จ มีความสามารถที่จะแข่งขันได้ในเวทีโลก และนำมาซึ่งความเข้มแข็งของรากฐานทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2550)

จากประเด็นต่างๆ ของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมดังกล่าวต้องมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านการจัดการโลจิสติกส์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลกและเพื่อเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันในตลาดโลกให้มากขึ้น โดยแนวคิดการเพิ่มศักยภาพด้านโลจิสติกส์ จะเป็นปัจจัยส่งเสริมที่ดีต่ออุตสาหกรรม เนื่องจากจะช่วยให้การค้าชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น แต่ความต้องการสินค้าอาจจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไป โดยเฉพาะความต้องการใช้งานชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง ในขณะที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังมีการผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูง ทำให้กลุ่มผู้ประกอบการของไทยมีความจำเป็นต้องเร่งปรับตัว อาทิ 1) เร่งปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคและการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีต่างๆ 2) เน้นการผลิตการผลิตตามความต้องการของลูกค้าให้มากขึ้น 3) พัฒนาอุตสาหกรรมขั้นต้นน้ำผ่านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ให้ได้ด้วยตัวเอง และ 4) พัฒนาทักษะความสามารถของแรงงาน เป็นต้น เพื่อให้อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและมีความสามารถทางการแข่งขันในตลาดโลกมากขึ้น (อรรถสิทธิ์ แจ่มฟ้า, 2559)

บริษัท ABC จำกัด เป็นบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนต้นทุนการถือครองสินค้าคงคลัง (Inventory Carrying Cost) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการสูงตามไปด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการภายในประเทศมีความสำคัญต่อการแข่งขันในสภาวะปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าว ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตรายใหญ่ของโลก อาทิเช่น ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ แผ่นวงจรพิมพ์ รวมถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆ โดยเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศและส่งออกยังต่างประเทศ ที่ผ่านมากลุ่มอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง

มีผู้ประกอบการจำนวนมากตั้งแต่ขนาดย่อม ขนาดกลาง จนถึงขนาดใหญ่ รวมอยู่ในโซ่อุปทานขนาดใหญ่ เนื่องจากประเทศไทยได้ประสบกับมหาอุทกภัยใหญ่ในปี 2554 โดยเฉพาะนิคมอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ซึ่งประกอบไปด้วยนิคมอุตสาหกรรมหลักถึง 7 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง กรุงเทพฯ (Lat Krabung Industrial Estate) นิคมอุตสาหกรรมอัญธานี กรุงเทพฯ (Anya Thani Industrial Estate) นิคมอุตสาหกรรมนวนคร ปทุมธานี (Nava Nakorn Industrial Estate) นิคมอุตสาหกรรม 304 ฉะเชิงเทรา (304 Industrial Park) นิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ ฉะเชิงเทรา (Wellgrow Industrial Estate) นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี ฉะเชิงเทรา (Gateway City Industrial Estate) และนิคมอุตสาหกรรม ที เอฟ ดี ฉะเชิงเทรา (TFD Industrial Estate) นั้น ทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหาการพัฒนาขีดความสามารถด้านโลจิสติกส์และมีผลกระทบต่อเนื่องของธุรกิจโดยรวม และเกิดจากความผันผวนของตลาดประเทศคู่ค้าในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของบริษัท ABC จำกัด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง การประเมินศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ กรณีศึกษา : บริษัท ABC จำกัด มีคำศัพท์ที่สำคัญเพื่อให้เข้าใจตรงกัน ดังนี้

การจัดการโลจิสติกส์ หมายถึง ระบบบริหารการสั่งซื้อ การจัดลำเลียงสินค้า การเคลื่อนย้ายการจัดเตรียมวัตถุดิบ และการจัดเก็บวัตถุดิบสินค้าระหว่างการผลิต หรือเป็นกระบวนการในการจัดการวางแผนในการเคลื่อนย้ายสินค้าและ/หรือบริการไปยังผู้บริโภค

โซ่อุปทาน หมายถึง การเชื่อมต่อของหน่วยหรือจุดต่างๆ ในการผลิตสินค้าหรือบริการ ที่เริ่มต้นจากผู้ส่งมอบวัตถุดิบไปยังจุดสุดท้าย คือลูกค้าหรือผู้บริโภคขั้นสุดท้าย โดยทั่วไปแล้วซัพพลายเชนจะประกอบด้วยส่วนที่สำคัญๆ คือ ผู้ส่งมอบ โรงงานผู้ผลิต ศูนย์กระจายสินค้า ร้านค้าย่อยและลูกค้าหรือผู้บริโภค

คลังสินค้า หมายถึง พื้นที่ที่ได้วางแผนไว้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้สอย และการเคลื่อนย้ายสินค้า และวัตถุดิบ โดยคลังสินค้าจะทำหน้าที่ในการเก็บสินค้าระหว่างการเคลื่อนย้ายสินค้า เพื่อสนับสนุนการผลิต และการกระจายสินค้า

สินค้าคงคลัง หมายถึง ทรัพยากรหนึ่งขององค์กรที่รอการเปลี่ยนแปลงจากสถานะหนึ่งไปอีกสถานะหนึ่ง เช่น วัตถุดิบที่รอการผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูป หรือสินค้าสำเร็จรูปที่รอการจำหน่าย หรือสินค้าอยู่ภายในกระบวนการผลิตที่รอการผลิตในกระบวนการต่อไป

คู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์ หมายถึง คู่มือที่ใช้ในการประเมินตนเองขององค์กรที่ได้จัดทำขึ้นโดยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นวิธีการที่จะทำให้องค์กรได้ทราบถึงสมรรถนะ จุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง ซึ่งจะทำให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันที่นับจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ การประเมินตนเอง (Self Assessment) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่องค์กรสามารถนำมาใช้ในการประเมินตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานทางธุรกิจได้ในลำดับต่อไป องค์กรทุกขนาดและทุกประเภททั้งภาคการผลิต การค้า และบริการสามารถประเมินเองได้

การทบทวนวรรณกรรม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในภาวะทรงตัวเนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีความผันผวน สำหรับภาวการณ์จำหน่ายภายในประเทศ มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นในสินค้าหลายชนิด โดยเฉพาะเครื่องปรับอากาศและพัดลม ทั้งนี้การผลิตที่เพิ่มขึ้นอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นหลักดังภาพที่ 1 แสดงถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของยอดขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ส่วนการผลิตในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีการปรับตัวลดลง เนื่องจากมีการย้ายฐานการผลิตไปยังในประเทศในอาเซียน

ตารางที่ 1 อัตราการเปลี่ยนแปลงของยอดขายเครื่องใช้ไฟฟ้า

สินค้า	อัตราการเปลี่ยนแปลงยอดขาย (%)	
เครื่องปรับอากาศแบบแยกส่วน, คอมเพรสเซอร์ และพัดลม	8.34	↑
เครื่องซักผ้า	17.49	↑
กระติกน้ำร้อน	7.60	↑
ตู้เย็น	2.32	↑
เตาอบไมโครเวฟ	-28.25	↓

ที่มา : กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, 2559.

ภาวการณ์ลงทุนในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยมีประเภทกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับ BOI ซึ่งมีประเภทของกิจการที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนมีหลากหลาย โดยประเภทกิจการที่มีเงินทุนสูง ได้แก่ Hard Disk Drive, Solar Cell & Solar Module and Semiconductor เป็นต้น สำหรับการปรับตัวของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไทยในอนาคต อรรถสิทธิ์ แจ่มฟ้า (2015) คาดว่าการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไทยจะปรับตัวเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อย เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าที่เป็นตลาดส่งออกหลัก มีความผันผวนอยู่ค่อนข้างสูง

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นอุปทานหรืออุปสงค์ ทำให้อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไทยมีข้อจำกัดและความเสี่ยงทั้งด้านการผลิตและการค้าระหว่างประเทศ โดยปัจจุบันอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยกำลังเผชิญกับการผลิตสินค้าชั้นกลางและชั้นปลายน้ำส่วนใหญ่ทำให้สร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าได้น้อย และเป็นผลมาจากโครงสร้างการส่งออกอิเล็กทรอนิกส์ไทยยังคงกระจุกตัวอยู่ที่ชิ้นส่วนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะ Hard Disk Drive ซึ่งมีสินค้าทดแทนอย่างอุปกรณ์เคลื่อนที่สมรรถนะสูงที่กำลังได้รับความนิยมสูงและมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคในยุค Internet of Things มีการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นความต้องการใช้งานชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูงเพื่อรองรับการผลิต Smartphone, Tablet และ Device & Gadget มากขึ้น และการขาดแคลนแรงงาน และความไม่สมดุลของทักษะแรงงานไทยกับความต้องการของตลาดที่ต้องการแรงงานทักษะสูงขึ้นเพื่อรองรับการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

การจัดการโลจิสติกส์ Stock and Lambert (2001) ได้ให้ความหมายของการจัดการโลจิสติกส์ไว้ว่าเป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือการบริการตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ ทั้งภาครัฐ และเอกชน นอกจากนี้การจัดการโลจิสติกส์มีขอบข่ายความรับผิดชอบสูงกว่ากระบวนการผลิต แต่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันหลายๆ กิจกรรม ซึ่งนับได้ว่าเป็นกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินการภายในองค์กร เชื่อมโยงทุกหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กรทั้งด้านอุปสงค์ และอุปทาน โดยกิจกรรมหลักด้านโลจิสติกส์ (Key Logistics Activities) สามารถจำแนกได้ 9 กิจกรรม ตามข้อมูลจากสำนักโลจิสติกส์ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ดังนี้ 1) การให้บริการลูกค้า และกิจกรรมสนับสนุนต่างๆ 2) การวางแผนจัดซื้อ จัดหาวัตถุดิบ อุปกรณ์ต่างๆ 3) การสื่อสารด้านโลจิสติกส์และกระบวนการสั่งซื้อ 4) การดำเนินการ ผลิต บรรจุ และขนส่ง 5) การเลือกสถานที่ตั้งของโรงงานและคลังสินค้า 6) การวางแผนกำลังการผลิต และการคาดการณ์ปริมาณความต้องการของลูกค้า 7) การบริหารจัดการสินค้าคงคลัง 8) การบริหารการจัดเก็บ การรวบรวม การกระจายสินค้า และบรรจุหีบห่อ 9) กระบวนการโลจิสติกส์ย้อนกลับ

การจัดการโลจิสติกส์ เป็นเป้าหมายสำคัญที่ทุกองค์กรใช้เป็นแหล่งที่มาของรายได้เปรียบในการแข่งขัน โดยให้ความสำคัญกับต้นทุนการดำเนินการต่างๆ โดยพยายามหาวิธีลดต้นทุนให้ต่ำลงเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด เนื่องจากการเพิ่มราคาสินค้าเพื่อรักษาระดับรายได้ให้เท่าเดิมนั้นเป็นไปได้ยากในสภาวะทางการแข่งขันทางการตลาดในปัจจุบัน (สำนักโลจิสติกส์, 2559)

การประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ มีเกณฑ์และดัชนีในการประเมินศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์ขององค์กร ถูกจัดทำขึ้นภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน SME Projects สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อให้องค์กรต่างๆ สามารถประเมินศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์ขององค์กรตนเองได้ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล และเมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพขององค์กรลักษณะเดียวกันในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรที่ได้ประเมินตนเอง มองเห็นจุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กร และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สำหรับการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้น และมีความสามารถด้านการแข่งขัน ซึ่งมีการประเมินและการให้ระดับคะแนนเพื่อให้การประเมินศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์ขององค์กรถูกต้องแม่นยำและสามารถวิเคราะห์แปลผลได้อย่างสมบูรณ์ โดยองค์กรทำการประเมินตนเองด้วยการเลือก Logistics Scorecard ที่จะใช้ประเมินให้ตรงกับลักษณะองค์กรของท่าน ซึ่ง Logistics Scorecard แบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะของธุรกิจ คือ กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ และกลุ่มอุตสาหกรรมบริการด้านโลจิสติกส์ มีดัชนีที่ใช้ชี้วัดศักยภาพทางด้านโลจิสติกส์เป็น 5 ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์องค์กร ด้านการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ ด้านระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านความร่วมมือกันระหว่างองค์กร ในการวัดศักยภาพแต่ละด้าน จะมีตัวชี้วัดแยกเป็นข้อย่อยลงไปเป็นรายละเอียด และในแต่ละตัวชี้วัด จะแบ่งระดับการให้คะแนนออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ถึง ระดับที่ 5 เรียงจากระดับศักยภาพต่ำที่สุด ไประดับศักยภาพสูงที่สุด ตามลำดับ ผู้ที่ทำการประเมินควรเป็นผู้ที่ดูแลกิจกรรมโลจิสติกส์ หรือผู้บริหารระดับสูง ที่ทราบรายละเอียดของกิจกรรมโลจิสติกส์ขององค์กรทั้งหมด ทั้งนี้เพราะรายละเอียดของตัวชี้วัดบางตัวต้องการความแม่นยำและเที่ยงตรงในการประเมินสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งเป็นการวิจัยโดยการศึกษาวิเคราะห์ด้วยข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมของกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในภาคกลาง และนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะรวบรวมความสำคัญตามคู่มือวิจัย

ความสามารถด้านโลจิสติกส์ของกรณีศึกษา โดยมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อศึกษาถึงการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของกลุ่มอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ภาคกลาง เพื่อปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของบริษัท ซึ่งในการดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เป็นการศึกษาแบบมีแบบแผน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเตรียมชุดคำถามกว้างๆ แบบปลายเปิด โดยใช้การมีส่วนร่วมของพนักงานในแผนกที่เกี่ยวข้องกับงานด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ซึ่งใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 3 ชั่วโมงต่อบริษัท เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา (สุภางค์ จันทวานิช, 2549)

2. ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ (Logistics Scorecard) เป็นการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์โดยใช้แบบประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ เป็นเครื่องมือหลักในการประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ทั้งหมด 5 ด้าน 23 ตัวชี้วัด โดยดัชนีที่ชี้วัดระดับความสามารถในการพัฒนาศักยภาพด้านโลจิสติกส์ แบ่งเป็นระดับ ต่ำสุดคือระดับ 1 และสูงสุดคือระดับ 5 โดยองค์กรทำการประเมินตนเองด้วยการเลือก Logistics Scorecard ที่จะใช้ประเมินให้ตรงกับลักษณะองค์กร ซึ่งผู้ทำการประเมินเป็นผู้ที่ดูแลกิจกรรมโลจิสติกส์ หรือผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของบริษัทจำนวน 32 คน ที่ทราบรายละเอียดของกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ทั้งหมด หลังจากทำการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์แล้ว จะทำการประเมินผลคะแนนโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อทำการวิเคราะห์ผลการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ของกรณีศึกษาบริษัท ABC จำกัด โดยรวมในแต่ละด้านของตัวชี้วัดเป็นร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ดูแลกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ และผู้บริหารขององค์กร มีความเห็นและประเมินองค์กรเกี่ยวกับการตระหนักรู้ศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

1. ด้านการกำหนดกลยุทธ์องค์กร กลุ่มผู้บริหารมีความสนใจในการดำเนินการพัฒนาระบบการจัดการโลจิสติกส์ภายในองค์กร และเห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ เฉลี่ยอยู่ในระดับ 5 และพบว่าองค์กรมีระบบในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อร้องเรียนของลูกค้า และมีระบบและวิธีการประเมิน และพัฒนาความพึงพอใจของลูกค้า รวมทั้งมีการร่วมมือกับลูกค้าในการพัฒนาระดับความพึงพอใจของลูกค้า เฉลี่ยอยู่ในระดับ 4 และองค์กรมีการทำข้อตกลงกับผู้ส่งมอบหลักอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และมีมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนากิจกรรมด้านโลจิสติกส์โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ได้ประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย (Win-Win Solution) เฉลี่ยอยู่ในระดับ 3 และพบว่าองค์กรมีการทำข้อตกลงกับลูกค้าหลัก อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนากิจกรรมโลจิสติกส์โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ได้ประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย เฉลี่ยอยู่ในระดับ 2

2. ด้านการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงาน กลุ่มผู้บริหารร่วมกันลงความเห็น ว่า องค์กรมีการกำหนดและนำมาตราฐานสำหรับวิธีการทำงานในองค์กร รวมทั้งกิจกรรมที่มีการติดต่อกับผู้ส่งมอบและลูกค้าขององค์กร และมีการพัฒนาการทำงานภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความสามารถในการวางแผนงานและการดำเนินกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ต่างๆ ขององค์กรมีความสอดคล้องกัน รวมถึงมีการพิจารณาจำนวนสินค้าคงคลังที่มีอยู่และมีการประสานงานเพื่อการตอบสนองลูกค้าอย่างรวดเร็ว (Quick Response) เฉลี่ยอยู่ในระดับ 3 และพบว่าองค์กรมีความเข้าใจในแนวโน้มของตลาดสินค้า และใช้วิธีการทางสถิติในการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า มีการวางแผนกำลังพล

และพัฒนาบุคลากรด้านโลจิสติกส์ รวมถึงมีระบบในการจัดการและติดตามสถานะของสินค้า วัสดุคงคลัง รวมทั้งสามารถติดตามกิจกรรมการจัดซื้อ เฉลี่ยอยู่ในระดับ 2 และพบว่าองค์กรมีการกำหนดแผนงานด้านโลจิสติกส์ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ และคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรและโซ่อุปทานเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1

3. ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ กลุ่มผู้บริหารมีความเห็นว่า องค์กรวัดอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง และช่วงระยะเวลารอบหมุนเวียนวัฏจักรเงินสด อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมีการบริหารสินค้าคงคลังที่สามารถเชื่อมโยงกับการจัดการกระแสเงินสดขององค์กรได้ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพในด้านนี้ อย่างเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3 และนอกจากนี้กลุ่มผู้บริหารเห็นว่า องค์กรควรปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมด้านโลจิสติกส์ต่างๆ ภายในองค์กรให้สามารถเชื่อมโยงถึงกัน และสามารถประสานกับลูกค้า และผู้ส่งมอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์กรต้องมีการบริหารจัดการสินค้าคงคลังอย่างเป็นระบบ สามารถประเมินต้นทุนการเสียโอกาสในการขายสินค้า อันเนื่องมาจากการขาดแคลนวัตถุดิบในกระบวนการผลิตได้ และองค์กรเข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการลดต้นทุนเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของสมาชิกในโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เฉลี่ยอยู่ในระดับ 2

4. ด้านระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มผู้บริหารมีความเห็นว่า องค์กรมีการพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ทางด้าน ซัพพลายเชนและโลจิสติกส์ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรสามารถนำความรู้ มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการ หรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการทำงานได้ เฉลี่ยอยู่ในระดับ 4 และมีความเห็นว่า องค์กรมีการกำหนดรหัสที่เป็นมาตรฐานสำหรับระบุให้กับสินค้า และกระบวนการต่างๆ สามารถพัฒนาไปสู่การจัดการระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศในองค์กร รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านซัพพลายเชนและโลจิสติกส์อื่นๆ ต่อไปได้ และองค์กรมีการนำคอมพิวเตอร์ (ฮาร์ดแวร์) และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (ซอฟต์แวร์) มาช่วยในการจัดการข้อมูลทางด้านซัพพลายเชนและโลจิสติกส์มาใช้ในองค์กร มาติดตั้ง เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล หรือการแสดงผลข้อมูล ในกระบวนการต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงสารสนเทศเหล่านั้นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้สามารถช่วยสนับสนุนการตัดสินใจภายในองค์กร และระหว่างคู่ค้าได้ เฉลี่ยอยู่ในระดับ 2

5. ด้านการร่วมมือกันระหว่างองค์กร กลุ่มผู้บริหารลงความเห็นว่า องค์กรลงความเห็นว่าปัจจุบันองค์กรมีความร่วมมือทางด้านโลจิสติกส์ ระหว่างธุรกิจที่เป็นพันธมิตรกัน และระหว่างธุรกิจประเภทเดียวกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการได้ประโยชน์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย เฉลี่ยอยู่ในระดับ 2 และองค์กรเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือทางด้านโลจิสติกส์ระหว่างองค์กร และหน่วยงานวิจัยหรือพัฒนาโดยอยู่บนพื้นฐานของการได้ประโยชน์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย เฉลี่ยอยู่ในระดับ 1 เท่านั้น

ตารางที่ 2 สรุปค่าเฉลี่ยผลการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์จากคู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์

ตัวชี้วัด	ระดับ					ความหมาย
	1	2	3	4	5	
1. การกำหนดกลยุทธ์สถานประกอบการ						
1.1 การให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์					✓	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารระดับสูงมีการกำหนดนโยบายหรือ กลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ - องค์กรมีหน่วยงาน หรือ คณะทำงาน รับผิดชอบกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ (ซึ่งเป็นบุคลากรจากหลายฝ่ายมารวมตัวกัน หรือประชุมกันเป็นครั้งคราว) - มีการตั้งดัชนีชี้วัด (Key Performance Index) ทางด้านโลจิสติกส์ขึ้นมา - องค์กรมีการประเมินผลกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ภายในองค์กร - มีการทบทวนและพัฒนาแผนกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับ					ความหมาย
	1	2	3	4	5	
1.2 การทำข้อตกลงกับผู้ส่งมอบหลัก และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน			✓			- องค์กรมีการทำสัญญา หรือ ข้อตกลงกับผู้ส่งมอบหลัก ในรูปแบบต่างๆ เช่น ใบสั่งซื้อ (PO), ข้อกำหนด, e-mail หรือการสื่อสารอื่นๆ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร - มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญระหว่างองค์กรกับผู้ส่งมอบหลัก นอกเหนือ จากที่ระบุไว้ในสัญญา/ข้อตกลง เช่น ประสิทธิภาพของผู้ส่งมอบด้านต่างๆ เป็นต้น
1.3 การทำข้อตกลงกับลูกค้าหลัก และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน		✓				- องค์กรมีการทำสัญญา หรือ ข้อตกลงกับลูกค้าหลักในรูปแบบต่างๆ เช่น ใบสั่งซื้อ (PO), ข้อกำหนด, e-mail หรือการสื่อสารอื่นๆ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร
1.4 การจัดทำระบบในการประเมิน และพัฒนาความพึงพอใจลูกค้า				✓		- องค์กรมีการสำรวจความพึงพอใจของลูกค้า - มีการแก้ไขข้อร้องเรียนของลูกค้า โดยแผนก/ฝ่ายขายเป็นผู้รับผิดชอบเท่านั้น - มีระบบในการจัดการ และจัดเก็บข้อร้องเรียนของลูกค้าที่เกิดขึ้น - มีการแก้ไขข้อร้องเรียนของลูกค้า โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เฉพาะภายในองค์กร - มีการนำผลสำรวจความพึงพอใจของลูกค้ามาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาวิธีการทำงาน ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ดีขึ้น
1.5 การจัดทำระบบในการพัฒนา และประเมินพนักงาน					✓	- องค์กรมีการกำหนดถ้อยแถลง (Commitment Statement) และประกาศให้ทราบทั่วกัน - องค์กรมีโครงการฝึกอบรมเพื่อยกระดับความสามารถของพนักงานให้เป็นไปตามถ้อยแถลงขององค์กร - องค์กรมีคุณสมบัติตามระดับ 3 และ - มีระบบการวัดผลการทำงาน และประเมินการทำงานของพนักงานให้เป็นไปตามถ้อยแถลงขององค์กร - มีระบบในการจัดการองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างทีม และพนักงานแต่ละระดับขององค์กร
2. การวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงาน						
2.1 การกำหนดแผนงาน ด้านโลจิสติกส์	✓					- องค์กรไม่มีแผนงานด้านโลจิสติกส์เป็นลายลักษณ์อักษร
2.2 การพยากรณ์ความต้องการของ ลูกค้าและแนวโน้มทางการตลาด		✓				- องค์กรมีการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า (ในผลิตภัณฑ์หลัก) โดยอาศัยประสบการณ์ของฝ่ายขาย - ความต้องการของลูกค้าที่พยากรณ์ไว้กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร
2.3 การวางแผนและการปรับแผนการทำงานด้านโลจิสติกส์ของสถาน ประกอบการ			✓			- องค์กรมีการวางแผนการขายและ แผนการสั่งซื้อวัตถุดิบ และ แผนการจัดส่งสินค้า - องค์กรมีการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้าน โลจิสติกส์ เช่น การขาย การจัดการสินค้าคงคลัง การจัดส่ง และการสั่งซื้อที่เป็นอิสระกัน ไม่มี การใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน - มีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กรในการวางแผนต่างๆ เช่น แผนการขาย แผนการสั่งซื้อวัตถุดิบ และวางแผนการจัดส่งสินค้าร่วมกัน โดยพิจารณาวัตถุดิบ และสินค้าคงคลังที่มีอยู่ เพื่อการตอบสนองลูกค้าอย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับ					ความหมาย
	1	2	3	4	5	
2.4 ระบบการจัดการและติดตามสถานะของสินค้า วัสดุคงคลัง และกิจกรรมด้านโลจิสติกส์		✓				- องค์กรมีการติดตาม หรือตรวจสอบ สถานะ จำนวน ของสินค้า และวัสดุคงคลังหลัก - องค์กรมีการวางแผนการจัดหาวัสดุ วัตถุดิบคงคลังให้เป็นไปตามความต้องการของสินค้า
2.5 การพัฒนาขั้นตอนการทำงานและกระบวนการทำงานที่เป็นมาตรฐาน			✓			- กิจกรรมที่สำคัญต่างๆ มีการกำหนดวิธีการทำงานที่เป็นมาตรฐานไว้ - มีการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง
2.6 การพัฒนาหน่วยงานรับผิดชอบด้านโลจิสติกส์		✓				- องค์กรมีการประกาศขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของตำแหน่งงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ - องค์กรมีการวิเคราะห์หาจำนวนบุคลากรที่เหมาะสมในแต่ละตงหน่วยงาน
3.ประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์						
3.1 การพัฒนากิจกรรมด้านโลจิสติกส์		✓				- องค์กรมีแผนพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมด้าน โลจิสติกส์ในบางกิจกรรมเท่านั้น โดยมีการกำหนดเป้าหมายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
3.2 อัตราการหมุนเวียนสินค้าคงคลังและช่วงระยะเวลารอบหมุนเวียนวัฏจักรเงินสด			✓			- องค์กรทราบอัตราการหมุนเวียนสินค้าคงคลังของวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์บางประเภท - องค์กรทราบช่วงระยะเวลารอบหมุนเวียนวัฏจักรเงินสด
3.3 ช่วงเวลานำในการส่งมอบสินค้าให้ลูกค้าและประสิทธิภาพในการจัดการคำสั่งซื้อ			✓			- องค์กรมีการกำหนดช่วงเวลานามาตรฐานของลูกค้า หรือผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท - องค์กรนำข้อมูลเกี่ยวกับช่วงเวลานำในการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้าแต่ละรายมาใช้ในการวางแผนการจัดส่งสินค้า (ประกอบด้วย 1. การบรรจุทุกสินค้าในพาหนะแต่ละคัน 2. เส้นทางที่ใช้วิ่ง และ 3. ลำดับในการส่งสินค้า)
3.4 ประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดส่งสินค้า			✓			- องค์กรมีการวัดอัตราการส่งมอบที่ทันเวลา และ ความถูกต้องในการเติมเต็มคำสั่งซื้อของลูกค้า และ - อัตราการส่งมอบที่ทันเวลา หรือความถูกต้องในการเติมเต็มคำสั่งซื้อของลูกค้า ตัวใดตัวหนึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่า 95% - มีการเก็บข้อมูลสาเหตุหลักของการส่งมอบที่ล่าช้าหรือผิดพลาด
3.5 สินค้าคงคลังและต้นทุนค่าเสียโอกาส		✓				- องค์กรไม่มีการกำหนดระดับสินค้าคงคลังเป้าหมาย (Target Stock Level) - องค์กรไม่มีการประมาณค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้ขายสินค้าเฉพาะในส่วนขององค์กรเท่านั้น
3.6 กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย		✓				- องค์กรมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย - กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพราะข้อบังคับด้านกฎหมายเท่านั้น - กิจกรรมด้านความปลอดภัย เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพราะข้อบังคับด้านกฎหมายเท่านั้น
3.7 การบริหารจัดการต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์		✓				- องค์กรทราบต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์บางตัวที่สำคัญ
4. ระบบการบริหารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ						
4.1 กำหนดรหัสมาตรฐานสำหรับสินค้าและกระบวนการ		✓				- องค์กรมีการกำหนดรหัสมาตรฐานให้กับสินค้าบางรายการ หรือกระบวนการบางส่วน
4.2 การจัดการข้อมูลด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน		✓				- องค์กรมีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการข้อมูลในกิจกรรมด้านโลจิสติกส์บางกิจกรรมเท่านั้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับ					ความหมาย
	1	2	3	4	5	
4.3 การพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ				✓		<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านซัพพลายเชนและโลจิสติกส์ - องค์กรมีบุคลากรทางด้านนี้เพียงพอ - องค์กรมีแผนส่งเสริมการฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านซัพพลายเชนและโลจิสติกส์ - องค์กรมีการปฏิบัติตามแผนบางส่วน
5. ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ						
5.1 ความร่วมมือด้านโลจิสติกส์ระหว่างธุรกิจที่เป็นพันธมิตร		✓				<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือ ทางด้านโลจิสติกส์ระหว่างธุรกิจที่เป็นพันธมิตรกัน และระหว่างธุรกิจประเภทเดียวกัน - องค์กรมีแผนที่จะดำเนินการเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกัน
5.2 การให้ความสำคัญด้านความร่วมมือด้านโลจิสติกส์กับหน่วยงานวิจัยและพัฒนา	✓					องค์กรไม่เห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือทางด้านโลจิสติกส์ระหว่างองค์กร และหน่วยงานวิจัยหรือ
เฉลี่ยศักยภาพด้านโลจิสติกส์ทุกด้าน					ร้อยละ 52.17	

อภิปรายผล

การประเมินศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ กรณีศึกษา: บริษัท ABC จำกัด โดยศึกษาถึงการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการด้านโลจิสติกส์ขององค์กร 5 ด้านเพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน และการลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การกำหนดกลยุทธ์สถานประกอบการนั้นจำเป็นต้องมีการทำข้อตกลงกับลูกค้าและมีการแลกเปลี่ยนและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยองค์กรต้องมีการทำสัญญา หรือ ข้อตกลงกับลูกค้าหลักในรูปแบบต่างๆ เช่น ใบสั่งซื้อ (PO), ข้อกำหนด, e-mail หรือการสื่อสารอื่นๆ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในการวางแผนและความสามารถในการปฏิบัติงานขององค์กรนั้น ควรตระหนักถึงการกำหนดแผนงานด้านโลจิสติกส์และการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าและแนวโน้มทางการตลาด รวมถึงระบบการจัดการและติดตามสถานะของสินค้าวัสดุคลังและกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ นอกจากนี้แล้วควรให้ความสำคัญในการพัฒนาหน่วยงานรับผิดชอบแผนงานด้านโลจิสติกส์ ในการตระหนักถึงความสำคัญของประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านโลจิสติกส์ขององค์กรนั้น บริษัทกรณีศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนากิจกรรมด้านโลจิสติกส์ ให้สามารถกำหนดระดับสินค้าคงคลังเป้าหมาย มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และควรมีการบริหารจัดการต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวัลย์ สากล (2558) พบว่ากิจกรรมหลักที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ของบริษัท โรงสีรุ่งอนันต์ จำกัดได้แก่ การจัดหาและรับซื้อข้าวเปลือก การแปรรูปข้าวเปลือก การขนส่งข้าวสารขาว และการจัดการคลังสินค้าทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร ที่เป็นผลผลิตของบริษัท และจะกลายเป็นรายได้ของบริษัทในอนาคต ด้านระบบการบริหารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ องค์กรควรตระหนักถึงการกำหนดมาตรฐานสำหรับสินค้าและกระบวนการจัดการข้อมูลด้านโลจิสติกส์ สอดคล้องกับ วราภรณ์ สารอินมูล (2558) พบว่าพนักงานมีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและตำแหน่งงานแตกต่างกันจะมีการรับรู้ในการใช้ระบบโดยรวมแตกต่างกัน

ดังนั้นการนำระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในองค์กรนั้น เป็นไปค่อนข้างยาก ด้านความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ บริษัทกรณีศึกษาควรมีความร่วมมือด้านโลจิสติกส์ ระหว่างธุรกิจพันธมิตร และให้ความสำคัญด้านความร่วมมือด้านโลจิสติกส์กับหน่วยงานวิจัยและพัฒนา สอดคล้อง กับ พัดชา ชัยชนะพาล (2556) พบว่าการเลือกองค์กรเข้าร่วมเป็นพันธมิตรควรพิจารณาจากคุณสมบัติหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพคล่องทางการเงิน ทีมงาน และระบบการบริหารงาน เพื่อเสริมศักยภาพ ดังนั้นองค์กรส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้องพิจารณาการร่วมมือกันระหว่างองค์กรมากเป็นพิเศษ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนด้านงบประมาณการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และสำเร็จลงได้ด้วย ความกรุณาของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- พัดชา ชัยชนะพาล. (2556). *รูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรในอุตสาหกรรมก่อสร้างเพื่อพัฒนาเป็นพันธมิตรทางธุรกิจที่ยั่งยืน*. บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วารภรณ์ สารอินมุล. (2558). การศึกษาความพร้อมของพนักงานแผนกคลังสินค้ากับการใช้โปรแกรมระบบบริหารจัดการคลังสินค้า WMS. *วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน*, 1(2), 74-82.
- วิลาวัลย์ สากลาง. (2558). *การจัดการโลจิสติกส์ของโรงสีข้าว กรณีศึกษา บริษัทโรงสีรุ่งอนันต์ จำกัด*. บริหารธุรกิจบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2550). *คู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.
- สำนักโลจิสติกส์. (2559). *การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน*. กรุงเทพฯ: เอ-พรีนท์ แอนด์ แพ็ค.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2549). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถสิทธิ์ แจ่มฟ้า. (2559). *อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์. รายงานสถานการณ์และแนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม*. หน่วยวิจัยฯ กลุ่มธุรกิจการเงินและบริการส่วนวิจัยธุรกิจและอุตสาหกรรม, ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก.
- Stock, J. R. ,& Lambert, D. M. (2001). *Strategic logistics management*. Singapore: McGraw-Hill.

การประยุกต์ใช้ต้นทุนกิจกรรมในธุรกิจโรงงานอาหารแปรรูป
IMPLEMENTATION OF ACTIVITY-BASED COSTING SYSTEM IN FROZEN SHRIMP PROCESSING
PLANT

วัชรินทร์ วิชัยดิษฐ์¹
Watcharin Vichaidit¹
บุญทริกา ใจกระจ่าง¹
Buntarika Jaikrajang¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา
เขตสุราษฎร์ธานี

¹อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้ต้นทุนกิจกรรมในโรงงานอาหารแปรรูป ประเภทสินค้ากุ้งขาวแช่เยือกแข็งแบบมีหัว มีวัตถุประสงค์เพื่อคำนวณและเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตของสินค้าตามวิธีต้นทุนวิธีแบบดั้งเดิมและวิธีต้นทุนกิจกรรมหรือระบบ ABC ของค่าแรงงานและค่าเช่า รวบรวมข้อมูลต้นทุนด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกจากหัวหน้าแผนกผลิต แผนกวิศวกรรม แผนกวางแผนการผลิต แผนกบัญชี แผนกควบคุมคุณภาพ แผนกบุคคลและแผนกจัดซื้อ ระหว่างเดือนกันยายน 2560 ข้อมูลกิจกรรมของการผลิตสินค้าถูกวิเคราะห์ตามขั้นตอนของการประยุกต์ใช้ระบบ ABC ผลการศึกษาการวิเคราะห์กิจกรรมพบว่ากิจกรรมการผลิตที่มีสัดส่วนต้นทุนสูงสุด 3 อันดับแรกคือ การบรรจุลงถุง (ร้อยละ 22.57) การคัดขนาดกุ้ง (ร้อยละ 19.89) และการชั่งน้ำหนักกุ้ง (ร้อยละ 17.81) ตามลำดับ ต้นทุนการผลิตรวมตามวิธีต้นทุนกิจกรรมสูงกว่าวิธีดั้งเดิม 239,175.83 บาท หรือร้อยละ 10.24 ของต้นทุนการผลิตรวมเมื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตต่อหน่วยพบว่าค่าแรงงานทางตามวิธีต้นทุนกิจกรรมสูงกว่าวิธีดั้งเดิมเท่ากับ 1.04 บาท/กก. หรือร้อยละ 37.85 ในขณะที่ค่าเช่าเครื่องจักรตามวิธีต้นทุนกิจกรรมต่ำกว่าวิธีต้นทุนแบบดั้งเดิมเท่ากับ 0.35 บาท/กก. หรือร้อยละ 8.64 ของต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ตามลำดับ

คำสำคัญ : ต้นทุนกิจกรรม, กระบวนการผลิต, ตัวผลิตภัณฑ์ต้นทุน

ABSTRACT

The implementation of activity-based costing on frozen shrimp processing plant, the raw head on shell on semi-IQF shrimp, compared product cost calculating in terms of labor and rental costs for traditional costing and activity-based costing (ABC) methods. Data were gathered during September, 2017 by in-depth interview method, from the head of seven departments: production, engineering, production planning, accounting, quality control, human resources, and purchasing. Activities were analyzed and found that top three activities which consumed highest costs are packing (22.57%), shrimp sizing (19.89), and shrimp weighting (17.81), respectively. Total product cost of ABC was higher than the traditional one 259,175.83 THB, or 10.24%. In addition, per unit cost of labor according to ABC method was higher than the traditional method around

one-third, 1.04 THB. In contrast, per unit cost for rental calculated by the ABC method was lower than the traditional method 0.35 THB (8.64%), respectively.

Keywords : Activity-based Costing / Production/ Cost Driver.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมในอุตสาหกรรมประมงที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการสำรวจขององค์การอาหารและเกษตรกรรมแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nation : FAO) พบว่าจากกำลังการผลิตสัตว์น้ำรวมทั่วโลกปี 2555 (ค.ศ.2012) ประมาณ 66.63 ล้านตัน มูลค่าการผลิตรวมประมาณ 137.73 พันล้านเหรียญสหรัฐ (FAO Yearbook, Online, 2014) ประเทศจีนครองอันดับ 1 ประเทศผู้ผลิตสัตว์น้ำรายใหญ่ของโลก คิดเป็นร้อยละ 62 ของกำลังการผลิตทั้งหมด ในขณะที่กำลังการผลิตรวมของประเทศไทย อินเดีย บังกลาเทศ เวียดนาม และอินโดนีเซีย เท่ากับร้อยละ 20 ของกำลังการผลิตทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพของอุตสาหกรรมประมงของประเทศในเอเชีย ทั้งนี้เป็นผลมาจากความต้องการการบริโภคภายในประเทศ การส่งออก รวมถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ดี ทำให้ประชากรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และหันมาบริโภคเนื้อสัตว์มากขึ้น ในส่วนของประเทศไทยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ของภาคประมงในปี 2556 มีมูลค่า 122,525 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.03 ของผลผลิตมวลรวมของประเทศ และคิดเป็นร้อยละ 8.59 ของผลผลิตมวลรวมภาคเกษตรตามลำดับ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมประมงเอเชียยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่การเพาะเลี้ยง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการต้นทุน เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงและการแปรรูป ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อความอยู่รอดและศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเอเชียในอนาคต (ณตยา ศรีจันทิก, 2556)

ในด้านการผลิตและบริหารจัดการอุตสาหกรรมประมงมีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานผลิต การใช้เครื่องจักรอัตโนมัติทดแทนแรงงาน การใช้ระบบการผลิตแบบทันเวลา (Just in Time) แต่ในด้านของการควบคุมต้นทุนยังใช้ระบบต้นทุนแบบเดิมซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ที่ได้ชัดเจนเพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ระบบต้นทุนกิจกรรม (Activity-based Costing) เริ่มมีการนำมาใช้เมื่อปี ค.ศ.1988 โดย Kaplan and Cooper และได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในปี ค.ศ. 1991 เนื่องจากระบบต้นทุนกิจกรรมจะมีการปันส่วนค่าใช้จ่ายทางอ้อมเข้าตามกิจกรรมที่เกิดต้นทุนได้อย่างแม่นยำ (จุฑามาน สิทธิพลวณิชกุล, 2553, น. 93) ดังนั้นการนำระบบต้นทุนกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจแปรรูปอาหารจึงมีความน่าสนใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคำนวณต้นทุนและควบคุมต้นทุนการผลิตซึ่งจะทำให้กิจการสามารถแข่งขันในตลาดได้

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของสินค้าประเภทต้นทุนค่าแรงพนักงาน ค่าบริการจัดเก็บสินค้า และค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร โดยจะประยุกต์ใช้ระบบต้นทุนกิจกรรมในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ประเภทสินค้ากึ่งแปรรูปแช่เยือกแข็งแบบมีหัว เพื่อนำข้อมูลมาให้ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ค่าแรงพนักงาน ค่าบริการจัดเก็บสินค้าและค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรโดยใช้ระบบต้นทุนกิจกรรม
2. เสนอแนวทางให้กับผู้บริหารในเรื่องการลดต้นทุนจากการวิเคราะห์ต้นทุนกิจกรรม

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กึ่งแปรรูปแช่เยือกแข็ง หมายถึง การนำวัตถุดิบกึ่งมาผ่านกระบวนการผลิต

กุ้งขาวแวนนาไม หมายถึง สายพันธุ์กุ้งทะเลที่มีการเพาะเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ มีชื่อเรียกเป็นทางการว่า กุ้งขาวลิโทพีเนียส แวนนาไม (Litopenaeus Vannamei) ลักษณะทั่วไปของกุ้งขาวลิโทพีเนียสแวนนาไม ลำตัวมี 8 ปล้องและมีสีขาวย หน้อกใหญ่ มีการเคลื่อนไหวเร็ว ส่วนหัวมี 1 ปล้อง มีกรืออยู่ในระดับยาวประมาณ 0.8 เท่าของความยาวเปลือก หัวสั้นกรึสูง ปลายกรึแคบ ส่วนของกรึมีลักษณะเป็นสามเหลี่ยมมีสีแดงอมน้ำตาล กรึด้านบนมี 8 ฟัน กรึด้านล่างมี 2 ฟัน เปลือกหัวสีขาวอมชมพูถึงแดง ขาดินมีสีขาวยเป็นลักษณะที่โดดเด่น หนดแดง 2 เส้นยาว ตาแดงเข้ม ส่วนตัวมี 6 ปล้อง เปลือกตัวสีขาวอมชมพูถึงแดง เปลือกบาง ขาวว่นน้ำ 5 คู่ มีสีขาวยข้างใน ส่วนปลายมีสีแดง ส่วนหางมี 1 ปล้อง ปลายหางมีสีแดงเข้ม แพนหางมี 4 ใบ และ 1 กรึหาง ขนาดตัวโตที่สมบูรณ์จะมีขนาดเล็กกว่ากุ้งกุลาดำ หากินได้ทุกระดับความลึกของน้ำ

ต้นทุนฐานกิจกรรม (Activity-based Costing) หมายถึง ต้นทุนของทรัพยากรทั้งหมดที่ใช้สำหรับกิจกรรมนั้นๆ กิจกรรม (Activity) หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่เปลี่ยนทรัพยากรของกิจการเช่น วัตถุดิบ แรงงานและเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น ออกมาเป็นผลได้

ทรัพยากร (Resources) หมายถึง ปัจจัยที่ใช้ในการผลิตในแต่ละกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดผลได้จากการประกอบกิจกรรมนั้นๆ

ตัวผลักดันต้นทุน (Cost Driver) หมายถึง ปัจจัยหรือกิจกรรมใดๆที่เป็นสาเหตุโดยตรงต่อการใช้ทรัพยากรของกิจการ (กชกร เกลิมกาญจนา, 2552)

ตัวผลักดันทรัพยากร (Resources Driver) หมายถึง ปัจจัยหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดสัดส่วนการใช้ทรัพยากรต่างๆ เข้าไปในหน่วยงานที่ประกอบกิจกรรมนั้นๆ

ตัวผลักดันกิจกรรม (Activity Driver) หมายถึง ปัจจัยหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดสัดส่วนการใช้กิจกรรมต่างๆ เข้าไปกับผลได้หรือสิ่งที่ต้องการคิดต้นทุน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลทั่วไปของโรงงาน กระบวนการผลิต โครงสร้างการบริหารงานจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลต้นทุนการผลิตเดือน กันยายน ปี 2560 โดยได้มาจากหน่วยงานบัญชีและหน่วยงานผลิตของโรงงานแปรรูปกึ่งแช่เยือกแข็งตัวอย่าง และจากการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลต้นทุนที่ใช้วิเคราะห์เก็บรวบรวมจากข้อมูลของฝ่ายผลิต วิศวกรรม ฝ่ายวางแผน ฝ่ายบัญชี ฝ่ายควบคุมคุณภาพ ฝ่ายบุคคลและฝ่ายจัดซื้อวัตถุดิบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในงานวิจัยนี้ ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจากการสัมภาษณ์ผู้จัดการโรงงานตัวอย่าง และพนักงานในหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 7 คน ได้แก่ แผนกผลิต แผนกวิศวกรรม แผนกวางแผนการผลิต แผนกบัญชี แผนกควบคุมคุณภาพ แผนกบุคคลและแผนกจัดซื้อวัตถุดิบ เพื่อรวบรวมข้อมูลกระบวนการผลิต รวบรวมข้อมูลทฤษฎีการวิเคราะห์ต้นทุนกิจกรรมจากเอกสารงานวิจัยและหนังสือ รวมถึงรวบรวมข้อมูลตัวเลขทางบัญชีของโรงงานตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ระบบต้นทุนกิจกรรม

- ข้อมูลต้นทุนระบบเดิม ได้มาจากต้นทุนสินค้าของฝ่ายบัญชี
- ข้อมูลต้นทุนระบบกิจกรรม ได้มาจากการเก็บข้อมูลต้นทุนกระบวนการผลิตสินค้า

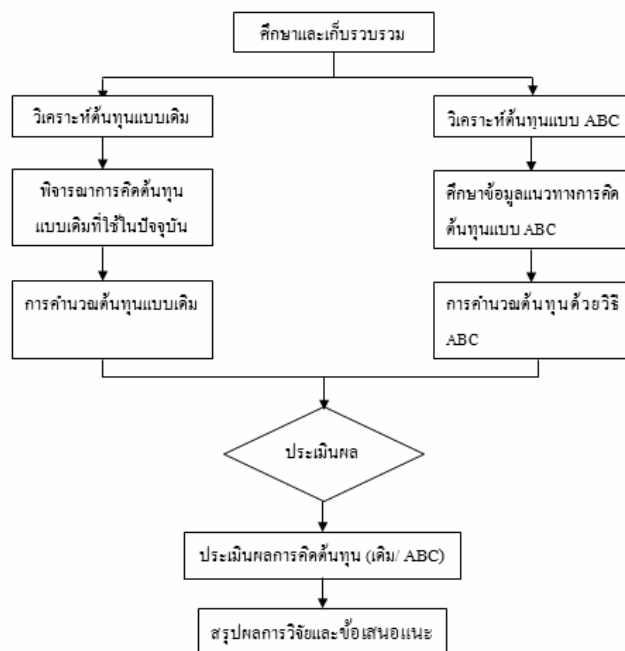
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดย 1) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของโรงงานตัวอย่าง และข้อมูลต้นทุนทางบัญชีของโรงงานตัวอย่างจากผู้บริหารโรงงานและเจ้าหน้าที่แต่ละแผนกในเดือนกันยายน 2560 2) ใช้ Process Mapping วิเคราะห์กิจกรรมที่เกิดคุณค่ากับผลิตภัณฑ์ (Value-added Activity : VA) และกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่ากับผลิตภัณฑ์ (Non Value-added Activity : NVA)

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการ Process Mapping ในการแบ่งกิจกรรมที่เกิดคุณค่าและกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่ากับผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอผู้บริหารโรงงานในการปรับปรุงกระบวนการผลิตต่อไปเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปและข้อมูลต้นทุนของโรงงานผลิตอาหารทะเลแปรรูปแช่เยือกแข็งตัวอย่าง
2. ศึกษาวิธีการคิดต้นทุนแบบดั้งเดิมของโรงงานผลิตอาหารทะเลแปรรูปแช่เยือกแข็ง
3. วิเคราะห์การคิดต้นทุนแบบเดิมของโรงงานผลิตอาหารทะเลแปรรูปแช่เยือกแข็ง
4. ประยุกต์การคิดต้นทุนโดยใช้ระบบ ABC ในการคำนวณต้นทุนสินค้าของโรงงานผลิตอาหารทะเลแปรรูปแช่เยือกแข็ง
5. เปรียบเทียบผลการคิดต้นทุนโดยใช้วิธีเดิมและระบบ ABC พร้อมเสนอแนะ โดยสามารถสรุปวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ต้นทุนสินค้าตามระบบต้นทุนกิจกรรมมีค่าสูงกว่าระบบบัญชีเดิมของโรงงาน 239,175.89 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 10.24 เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตต่อหน่วยพบว่าค่าแรงงานทางตามวิธีต้นทุนกิจกรรมสูงกว่าวิธีดั้งเดิมเท่ากับ 1.04 บาท/กก. หรือร้อยละ 37.85 ในขณะที่ค่าเช่าเครื่องจักรตามวิธีต้นทุนกิจกรรมต่ำกว่าวิธีต้นทุนแบบดั้งเดิมเท่ากับ 0.35 บาท/กก. หรือร้อยละ 8.64 ของต้นทุนการผลิตต่อหน่วยตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตตามระบบบัญชีเดิมและระบบต้นทุนกิจกรรม

ต้นทุนการผลิตสินค้า A เดือนกันยายน 2560	หน่วย	ระบบบัญชีเดิม	ระบบต้นทุนกิจกรรม
1. จำนวนยอดการผลิต	กิโลกรัม	346,080.00	346,080.00
2. ค่าแรงพนักงาน	บาท/กก.	2.7400	3.7772
3. ค่าเช่าเครื่องจักร	บาท/กก.	4.0061	3.6600
ต้นทุนผลิตภัณฑ์ของระบบ	บาท/กก.	6.7461	7.4372
คำนวณต้นทุนการผลิตรวม	บาท	2,334,690.29	2,573,866.18
ผลต่างของต้นทุน			239,175.89

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาค่าแรงพนักงานและค่าเช่าเครื่องจักรโดยวิธีต้นทุนกิจกรรมผลิตภัณฑ์ชนิด A

กระบวนการผลิต	ค่าแรง พนักงาน (บาท/กก.)	ค่าเช่า เครื่องจักร (บาท/กก.)	ต้นทุน กิจกรรม (บาท/กก.)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1. กระบวนการรับวัตถุดิบ	0.0743	0.2935	0.3678	4.95
2. กระบวนการตัดขนาดวัตถุดิบด้วยเครื่องตัดขนาด	1.2052	0.2739	1.4791	19.89
3. กระบวนการแช่สาร	0.1756	0.3254	0.5010	6.74
4. กระบวนการชั่งน้ำหนักวัตถุดิบลงถาด	0.4784	0.8460	1.3244	17.81
5. กระบวนการแช่แข็งโดยน้ำเกลือเย็น	0.1755	0.4351	0.6106	8.21
6. กระบวนการแช่แข็งแบบ Semi IQF	0.0105	0.6104	0.6209	8.35
7. กระบวนการเคลือบผิวหน้าสินค้า	0.007	0.0463	0.0533	0.72
8. กระบวนการบรรจุลงถุง	0.9756	0.7030	1.6786	22.57
9. กระบวนการบรรจุลงกล่อง	0.6751	0.1264	0.8015	10.78
ต้นทุนการผลิตแต่ละกิจกรรมรวม	3.7772	3.6600	7.4372	100.00

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมการผลิตที่มีสัดส่วนต้นทุนสูงสุด 3 อันดับแรกคือ การบรรจุลงถุง (ร้อยละ 22.57) การตัดขนาดกึ่ง (ร้อยละ 19.89) และการชั่งน้ำหนักกึ่ง (ร้อยละ 17.81) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยผู้จัดการโรงงานควรมานำวิเคราะห์แนวทางในการลดต้นทุนหรือเพิ่มประสิทธิภาพต่อไป

อภิปรายผล

จากข้อมูลต้นทุนการผลิตตามระบบบัญชีแบบดั้งเดิม ไม่สามารถระบุถึงสาเหตุและปัญหาได้ ดังนั้นจึงเหมาะที่จะนำระบบต้นทุนกิจกรรมมาใช้เพื่อสะท้อนถึงต้นทุนแต่ละกิจกรรมย่อยๆ และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการลดต้นทุนได้ ผู้วิจัยเลือกต้นทุน 2 ตัว ในการนำมาวิเคราะห์ต้นทุนกิจกรรมเปรียบเทียบกับต้นทุนแบบดั้งเดิม คือ 1) ต้นทุนค่าแรงทางตรงเนื่องจากเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการผลิตหลักและสามารถควบคุมได้ 2) ค่าใช้จ่ายผลิตทางตรง ผู้วิจัยเลือกค่าเช่าเครื่องจักรมาวิเคราะห์เนื่องจากโรงงานผลิตตัวอย่างเป็นโรงงานเช่าโดยเช่าพื้นที่และเครื่องจักรจากสหกรณ์สุราษฎร์ธานี (CO/OP) โดยมีค่าเช่าเครื่องจักรสูงถึง 1,386,438.86 บาท/เดือน หรือ ร้อยละ 32.04 ของค่าใช้จ่ายผลิตทางตรงทั้งหมด โดยสามารถสรุปความแตกต่างระหว่างระบบต้นทุนแบบเดิมที่บริษัทใช้กับต้นทุนตามระบบต้นทุนกิจกรรม ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาต้นทุนระบบบัญชีแบบเดิมกับต้นทุนกิจกรรม

รายละเอียด	ต้นทุนระบบบัญชีแบบเดิม	ต้นทุนกิจกรรม
1. ความแตกต่างของต้นทุนการผลิต	ไม่ได้มีการระบุรายละเอียดของปัญหา ต้นทุนที่เกิดจากกระบวนการผลิตใด	คำนวณต้นทุนการผลิตแยกแต่ละกระบวนการผลิตและกิจกรรมย่อย
2. ที่มาของต้นทุน	ค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนเกิดจากค่าใช้จ่ายต่อจำนวนการผลิตสินค้า	ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติงานในแต่ละกระบวนการผลิต
3. การวิเคราะห์คุณค่าเพื่อหาแนวทางในการลดต้นทุน	ระบบต้นทุนแบบเดิมไม่มีข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ	วิเคราะห์คุณค่ากิจกรรมและสามารถสะท้อนปัญหาในแต่ละกระบวนการเพื่อช่วยในการตัดสินใจปรับปรุงกระบวนการต่างๆ

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่าการคำนวณต้นทุนสินค้าโดยใช้ระบบต้นทุนกิจกรรมจะสามารถแยกต้นทุนตามกิจกรรมย่อยของการผลิตได้ และสะท้อนปัญหาในส่วนของกระบวนการผลิตต่างๆ ได้อย่างชัดเจน โดยกระบวนการที่ทางผู้จัดการโรงงานควรนำมาปรับปรุงได้แก่ กระบวนการบรรจุลงถุง กระบวนการคัดขนาดกึ่ง และกระบวนการซังน้ำหนักกึ่ง ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยครั้งนี้ที่ได้ทำการศึกษานำต้นทุนกิจกรรมมาใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตสินค้ากึ่งแปรรูปแช่เยือกแข็งของโรงงานตัวอย่าง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การกำหนดกิจกรรมที่จะนำมาคำนวณต้นทุนกิจกรรมจะต้องทราบกระบวนการอย่างละเอียดและสามารถเก็บข้อมูลได้ชัดเจน
2. การเลือกตัวหลักต้นทุนจะต้องพิจารณาให้ถูกต้องและเหมาะสมกับธุรกิจหรือกิจกรรมที่บริษัทดำเนินอยู่
3. การนำระบบต้นทุนกิจกรรมมาใช้จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้เนื่องจากมีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้ประกอบการ

4. สามารถนำวิธีการคำนวณต้นทุนกิจการขยายผลไปใช้ได้ทุกแผนกของบริษัทซึ่งจะทำให้ผู้บริหารสามารถเห็นต้นทุนที่ละเอียดตามกิจกรรมที่ปฏิบัติและใช้ประกอบการตัดสินใจต่างๆ ได้ เช่น การนำเครื่องจักรมาทดแทนการใช้แรงงานคน การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เป็นต้น

5. การนำต้นทุนกิจกรรมมาใช้จะต้องมีการเพิ่มต้นทุนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากต้นทุนกิจกรรมต้องอาศัยข้อมูลต้นทุนที่ละเอียดทุกกิจกรรมเพื่อจะได้ข้อมูลที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการนำระบบต้นทุนกิจกรรมมาใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตทำให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำมากกว่าระบบต้นทุนแบบเดิม และเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาพัฒนาในอนาคตจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อมูลต้นทุนทรัพยากรบางอย่าง เช่นค่าแรงงาน ได้จากค่าเฉลี่ยหรือการประมาณอาจมีความคลาดเคลื่อนเนื่องจากในการปฏิบัติงานจริงจะมีเวลาว่างหรือเวลารอคอยการผลิต (Idle Time) เกิดขึ้นในทุกกระบวนการ ซึ่งอาจส่งผลให้ต้นทุนที่ได้มีค่าน้อยกว่าความเป็นจริง ดังนั้นอาจจะต้องเพิ่มการเก็บข้อมูลชั่วโมงทำงานจริงเพื่อเพิ่มความแม่นยำขอต้นทุน

2. ในงานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะต้นทุนการผลิตและค่าเช่าเครื่องจักรกล ซึ่งทางบริษัทสามารถนำไปปรับใช้กับส่วนงานอื่นๆ ได้อีก เช่น กิจกรรมจัดซื้อวัตถุดิบ กิจกรรมการจัดเก็บและขนส่งสินค้า กิจกรรมซ่อมบำรุง เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลต้นทุนที่ถูกต้องในทุกฝ่ายเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนากระบวนการต่างให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กชกร เฉลิมกาญจนา.(2552). *การบัญชีบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณาทยา ศรีจันทิก. (2556). *สรุปสถานการณ์ด้านการผลิตและการส่งออกสินค้าประมงไทยปี 2556*. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2557, จาก <http://www.fisheries.go.th>
- จุฑามาน สิทธิผลวนิชกุล. (2553). *วิวัฒนาการของการบัญชีบริหารสู่การเปลี่ยนแปลงในมุมมองสำหรับผู้บริหาร*. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 6(17), 90-97.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2014). *Fishery And Aquaculture Statistics*. Available Jan 25, 2016, from <http://www.fao.org/fishery/publications/yearbooks/en>

การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภค

ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย

A STUDY OF CONSUMER BEHAVIORS AND ATTITUDES TOWARD PROCESSED CHILLI PRODUCTS IN UPPER NORTHEASTERN OF THAILAND

จิตพิสุทธิ์ บุปผาพันธุ์

Jitpisut Bubphapant

อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นเพื่อที่จะศึกษา 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3) เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 4) เพื่อศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมการบริโภคต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือประชากรที่บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ กลุ่มจังหวัดสกลนคร (สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) จำนวน 400 คน และใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ (Least Significant Difference) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคในด้าน จำนวนเงินที่ใช้ ความบ่อยในการซื้อ ความถี่ในการรับประทาน และรู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากที่ใด ที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้บริโภค, ทัศนคติ, ผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) To study the consumers' behaviors toward processed chilli products in upper Northeastern region 2) To study consumers' attitudes toward processed chilli products in upper Northeastern region 3) To study the difference of personal factors on consumers' attitudes toward processed chilli products in upper Northeastern region and 4) To study the difference of consumers' behaviors on attitudes toward processed chilli products in upper Northeastern region. The quantitative approach was adopted in this study and data was gathered using questionnaire. With a total of 400 respondents who have consumed processed chilli products in upper Northeastern region which are Sanook provinces group (Sakon Nakhon, Nakhon Phanom and Mukdahan), a survey was developed and analyzed statistically by t-test, One-way ANOVA and LSD. The results revealed that different purchasing money, buying frequency, consumption frequency and where respondents learned about processed chilli products initiated different consumers' attitudes toward processed chilli products at the 0.05 level of significance.

Keywords : Consumer behaviors, Attitudes, Processed chilli products

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พริกถือได้ว่าเป็นพืชที่สำคัญของประเทศไทยซึ่งอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างช้านาน และมีความสำคัญในหลายๆ แง่ด้วยกัน ในแง่สังคมและวัฒนธรรม พริกเป็นส่วนประกอบของอาหารประจำวันของคนไทย และยังเป็นพืชสมุนไพรซึ่งมีการสืบทอดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน ในแง่ของเศรษฐกิจ พริกเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถปลูกได้ในทุกพื้นที่ของประเทศและปลูกได้ตลอดทั้งปี (สุชีลา เตชะวงศ์เสถียร, 2549) ซึ่งพริกที่ปลูกขึ้นมานั้นทั้งเพื่อการบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก นอกจากนี้พริกยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น การนำพริกมาแปรรูปในอุตสาหกรรมอาหารและยา โดยนำสารที่อยู่ในพริกซึ่งเรียกว่า “แคปไซซินอยด์” (Capsaicinoids) ในไส้และแกนของพริกมาใช้ประโยชน์ในภาคอุตสาหกรรม 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มเครื่องปรุง กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูป กลุ่มสารสกัด และกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าพริกได้มากขึ้น (ขวัญกมล สระทองฮ่วม, 2554)

จากสถิติปี 2556 ในประเทศไทยมีพื้นที่ในการปลูกพริก 348,453 ไร่ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือถือได้ว่ามีพื้นที่ปลูกพริกมากที่สุดประมาณ 128,932 ไร่ (37%) และมีผลผลิตประมาณ 117,150 ตัน (สถาบันวิจัยพืชสวน, ออนไลน์, 2559) เนื่องจากอาหารไทยเป็นอาหารที่มีรสเผ็ดเป็นส่วนใหญ่ ความต้องการผลผลิตพริกในประเทศจึงมีปริมาณมาก มีการจำหน่ายพริกร้อยละ 97 เพื่อใช้บริโภคในประเทศ และประมาณร้อยละ 20 ถูกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น ซอสพริก น้ำพริกเผา พริกเครื่องแกง ฯลฯ ที่เหลือประมาณร้อยละ 3 ถูกส่งออกทั้งในรูปแบบสด ผลแช่แข็งและเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปตามลำดับ (กมล เลิศรัตน์, 2550)

โดยในอดีตนั้นเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนิยมทำนาเป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของเกษตรกรขึ้นอยู่กับรายได้จากการขายข้าวเพียงอย่างเดียว และรายได้จากการขายข้าวในแต่ละปีไม่เท่ากันเนื่องจากปัญหาทางด้านปัจจัยทางราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก รวมถึงสภาวะอากาศ กระทั่งในปี พ.ศ. 2557 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต้องการแก้ไขปัญหามาให้แก่เกษตรกร รวมถึงลดความเสี่ยงจากการที่เกษตรกรมีรายได้ทางเดียวจากการทำนา จึงได้มีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พริก และถ่ายทอดวิธีการปลูกและการดูแลรักษาพริกให้แก่เกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนให้ใช้ช่วงเวลาหลังจากการทำนาที่ชาวนาวางอยู่แล้ว ส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นทำให้ปัจจุบันเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจึงปลูกพริกทั้งเป็นพืชหลักและพืชหลังทำนาเป็นจำนวนมาก กลายเป็นแหล่งปลูกพริกที่สำคัญของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ปริมาณผลผลิตพริกที่ได้คุณภาพก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายด้านด้วยกัน เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวและเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ปัญหาทางการตลาดพริกในประเทศไทยนั้นพบว่า ต้นทุนในการผลิตสูงเนื่องจากแรงงานในการเก็บเกี่ยวหายากและราคาสูง นอกจากนี้ราคาพริกยังไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคา และผลผลิตพริกมีคุณภาพไม่แน่นอน ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ การดูแลของเกษตรกร และการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ในขณะที่เดียวกันบางครั้งก็เกิดปัญหาพริกราคาตกต่ำ เกษตรกรขายไม่ได้ส่งผลให้พริกเหลือเกิดการเน่าเสียเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเกษตรกรจึงประสบปัญหาทั้งพริกไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค หรือพริกเหลือเน่าเสียต้องทิ้งไปทำให้เกิดประโยชน์

จากความสำคัญที่กล่าวมาและปัญหาข้างต้นที่เกิดจากพริกที่ขาดตลาดหรือเหลือจากการขายไม่ได้ ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของพริกแปรรูปซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ดี หากมีการเพิ่มผลผลิตโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพริก ก็จะสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้มากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนหรือกลุ่มจังหวัดสนุก ได้แก่

จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ซึ่งมีการปลูกพริกเป็นจำนวนมาก เพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจผู้บริโภคสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป และสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคได้สูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
4. เพื่อศึกษาผลกระทบของพฤติกรรมผู้บริโภคต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พริกแปรรูปที่ซื้อหรือรับประทาน จำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ ซื้อ ฯลฯ
ทัศนคติของผู้บริโภค หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมอันมีแนวโน้มที่จะให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาและกระทำต่อสิ่งนั้นๆ ในแง่การบริโภค
ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ที่บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน หมายถึง ภูมิภาคหนึ่งในประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบไปด้วยสามจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร รวมเรียกว่ากลุ่มจังหวัดสนุก
ผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป หมายถึง ผลิตภัณฑ์พริกที่ผ่านการเก็บรักษาหรือแปรรูปซึ่งทำให้อยู่ได้นานโดยไม่บูดเสีย เป็นการยืดอายุอาหาร อาจมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสี กลิ่น รส เนื้อสัมผัส และยังคงคุณค่าทางโภชนาการได้ในระดับหนึ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวความคิดในงานวิจัยครั้งนี้ พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ ความหมายของทัศนคตินั้นมีผู้ได้ให้ความหมายไว้มากมายซึ่งแตกต่างกันไปดังนี้ ธงชัย สันติวงษ์ (2540, น. 191) ให้ความหมายทัศนคติคือสิ่งซึ่งเราทำการอธิบายด้วยวิธีการอ้างอิงถึงสิ่งที่อยู่ในความนึกคิดของผู้บริโภค ซึ่งสิ่งที่เป็นสาเหตุที่อยู่ภายในดังกล่าวนี้เองที่เป็นเหตุทำให้มีผลกระทบต่อแบบของพฤติกรรมที่แสดงออก ที่ซึ่งเป็นส่วนที่สามารถสังเกตเห็นได้

ทัศนคติจะมีผลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคล และทัศนคดียังมีผลต่อการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการของผู้บริโภคอีกด้วย (Kotler, 2006)

องค์ประกอบของทัศนคติ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ (The cognitive) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่ดีและไม่ดีต่อสิ่งเหล่านั้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพ ค่านิยมของแต่ละบุคคล มันจะเป็นในรูปแบบของความรู้สึกในด้านบวกและความรู้สึกในด้านลบ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior) คือการแสดงออกของบุคคลหนึ่งต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจและความรู้สึก

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539, น. 3) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคหมายถึงพฤติกรรมซึ่งบุคคลทำการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมินผลและการใช้จ่ายในผลิตภัณฑ์และบริการ โดยมีการคาดหวังว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการได้

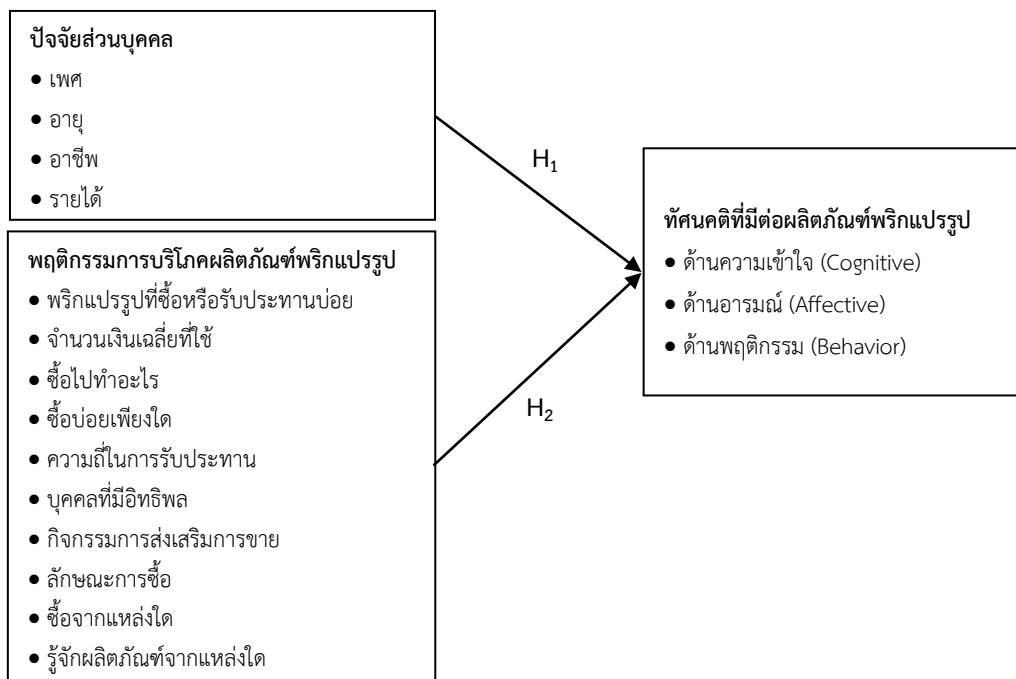
พฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับบุคคลแต่ละคน กลุ่มคนหรือองค์กร และกระบวนการที่ใช้ในการเลือกเพื่การสร้างความมั่นใจการใช้ และการกำจัดผลิตภัณฑ์เพื่อสนองความต้องการและความพึงพอใจของตน ซึ่งการตัดสินใจและกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคนั้นจะสะท้อนออกมาในรูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น ซื้ออะไร ซื้อที่ไหน ซื้ออย่างไร ซื้อเมื่อไร เป็นต้น (Hawkins, Best & Coney, 2003)

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, น. 60) กล่าวถึงพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มา และการใช้ซึ่งสิ่งค่าและบริการ รวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งมีมาก่อนแล้ว และมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าว

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น งานวิจัยนี้จึงออกแบบโดยใช้ระเบียบทางการวิจัย ซึ่งกำหนดตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมบริการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป ส่วนตัวแปรตามคือ ทักษะการตัดสินใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป งานวิจัยนี้มีสมมติฐานในการศึกษา ดังต่อไปนี้

H₁ : ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ต่างกัน

H₂ : พฤติกรรมบริการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ต่างกันส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ต่างกัน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่จังหวัด สกลนคร, นครพนม และมุกดาหาร อายุตั้งแต่ 15-60 ปี และผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มกลุ่มเป้าหมายวิธีค้ำน้ำหนัก (Probability) แบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามเพศชายและเพศหญิงในแต่ละจังหวัด และวิธีไม่ค้ำน้ำหนัก (Non-Probability) แบบสะดวก (Convenience Sampling) ผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรที่แท้จริงของคนในจังหวัด สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร จึงใช้วิธีในการคำนวณคือ วิธี Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% จะได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Questionnaire) โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป โดยแบบสอบถามมีรูปแบบของคำตอบเดียว และหลายคำตอบ (Single and multiple choice questions) 3) ข้อมูลทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจ ด้านอารมณ์ ด้านพฤติกรรม โดยข้อคำถามเป็นแบบ Likert Scale มีการวัดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ด้วยการกำหนดขอบเขตของอันตรภาคชั้นเท่ากับ (คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด/คะแนนสูงสุด) จะกำหนดให้มีคะแนนเฉลี่ยห่างกันชั้นละ 0.8 คะแนน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดย ทำการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA)

ความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นการทดสอบก่อน (Pre-Test) จำนวน 40 ชุด เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยการตรวจสอบความเชื่อมั่นจะใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ในการตรวจสอบ โดยค่าที่ยอมรับได้จะต้องมีค่าเกิน 0.7 (Nunnally, 1978) ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในครั้งนี้ มีค่าความเชื่อมั่น 0.863 ดังนั้นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้

การทดสอบสมมติฐาน

เพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้สถิติ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ใช้สถิติ t-test ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มและกลุ่มตัวอย่างทั้งสองเป็นอิสระแก่กัน (Independent Sample) และสถิติทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่าสองกลุ่ม

สมมติฐานที่ 2 ใช้ค่าสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่าสองกลุ่ม

ผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 67.30 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 36 และมีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 33.8 มีช่วงรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท และ 10,000-20,000 บาท โดยมีร้อยละเท่ากันที่ 26.8

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 100 ผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ซื้อหรือรับประทานบ่อยที่สุดในเวลา 3 เดือนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ นิยมซื้อพริกป่นร้อยละ 51.8 โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่สามารถจดจำตราหือผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปได้ ร้อยละ 52 เหตุผลที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป เพราะหาซื้อได้สะดวก ร้อยละ 27.57 และซื้อด้วยจำนวนเงิน 5-30 บาท ร้อยละ 54.5 วัตถุประสงค์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป คือ นิยมซื้อไปประกอบอาหารในครัวเรือนร้อยละ 68.5 พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปต่อเดือน ส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการซื้อ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 62.3 มีความถี่ในการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปน้อยกว่า 5 ครั้ง/เดือน คิดเป็นร้อยละ 38.8 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้แก่ตนเองเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 79 กิจกรรมส่งเสริมการขายที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ได้แก่ การลดราคา คิดเป็นร้อยละ 58.5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปแบบซื้อหือเดิมและสถานที่เดิมเป็นประจำ ร้อยละ 47.5 แหล่งที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป ได้แก่ ร้านค้าที่อยู่ในชุมชนซึ่งไปมาสะดวก ร้อยละ 67 และรับรู้แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปส่วนใหญ่จากร้านค้าเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 56

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ทศนคติต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคนั้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.61 แยกตามรายด้านดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลข้อมูลด้านทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป

ทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	Mean	S.D.	
องค์ประกอบด้านความเข้าใจ			
1. ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป เช่น พริกป่น พริกแกง ซอสพริก เป็นต้น	4.19	0.84	มาก
2. ท่านรู้จักตราหือผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของคนไทยเป็นอย่างดี	3.49	0.94	มาก
3. ท่านรู้ถึงประโยชน์หรือคุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	3.34	1.04	ปานกลาง
4. ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปผ่านสื่อทางด้านบุคคล เช่น ครอบครัว เพื่อน คนรู้จัก พนักงานขาย เป็นต้น	3.34	1.09	ปานกลาง
5. ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปผ่านสื่อที่ไม่ใช่ทางด้านบุคคล เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต	3.31	1.19	ปานกลาง
6. ท่านทราบว่าผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปมีหลากหลายชนิดให้เลือกซื้อ	3.94	0.91	มาก
7. ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปมีคุณภาพและรสชาติเหมือนกันทั้งหมด	3.29	1.06	ปานกลาง
รวมองค์ประกอบด้านความเข้าใจ	3.56	0.71	มาก
องค์ประกอบด้านอารมณ์			
1. ท่านชอบรับประทานอาหารที่มีผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปร่วมด้วย	3.91	0.94	มาก
2. ท่านชอบที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่มีหลากหลายชนิด	3.62	0.98	มาก
3. ท่านชอบใส่ผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปในอาหารเนื่องจากจะทำให้รสชาติดีขึ้น	4.00	0.92	มาก
4. ท่านชอบที่จะซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากชาวบ้านที่นำมาขายตามตลาด	3.54	1.12	มาก
5. ท่านชอบที่จะซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากร้านค้าที่อยู่ในแหล่งชุมชน เช่น ร้านขายของชำ เนื่องจากสะดวกสบาย	3.81	1.02	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	Mean	S.D.	
6. ท่านชอบที่จะซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่อยู่ในห้างสรรพสินค้ามากกว่าตามตลาดหรือร้านค้าในชุมชนเนื่องจากรู้สึกสะอาดปลอดภัย	3.59	1.16	มาก
7. ท่านรู้สึกที่ไม่สามารถเก็บผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปไว้ได้นาน เนื่องจาก หมดอายุเน่าเสีย	3.40	1.14	ปานกลาง
รวมองค์ประกอบด้านอารมณ์	3.69	0.72	มาก
องค์ประกอบด้านพฤติกรรม			
1. ท่านบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปเป็นประจำ	3.88	1.03	มาก
2. ท่านจะซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปไว้เพื่อนบริโภคเอง	4.10	0.93	มาก
3. ท่านจะซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปไปเป็นของฝากผู้อื่น เช่น ครอบครัว เพื่อน	2.72	1.32	ปานกลาง
4. ท่านจะซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปไว้สำหรับประกอบอาหาร	4.01	1.10	มาก
5. ท่านจะสนใจด้านราคาของผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปมากกว่าด้านคุณภาพ	3.27	1.16	ปานกลาง
6. ท่านจะเปรียบเทียบราคาผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของแต่ละยี่ห้อ/แต่ละร้านค้า	3.65	1.09	มาก
7. ท่านจะซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ตลาดใกล้บ้านมากกว่าในห้างสรรพสินค้า	3.65	1.17	มาก
8. ท่านซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปเมื่อสินค้ามีโปรโมชันหรือของแถม	3.51	1.19	มาก
รวมองค์ประกอบด้านพฤติกรรม	3.60	0.76	มาก
รวมทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	3.61	0.67	มาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน ในทุกรายการส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกัน พบว่า

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	F	Sig.	การทดสอบสมมติฐาน
เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกัน	0.21	0.65	✗
อายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกัน	0.48	0.75	✗
อาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกัน	1.34	0.24	✗
รายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกัน	0.50	0.73	✗

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านจำนวนเงินที่ใช้ ความถี่ในการซื้อ ความถี่ในการรับประทาน และรู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากที่ใด ที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่แตกต่างกัน พบว่า

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

พฤติกรรมกรบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	F	Sig.	การทดสอบสมมติฐาน
ผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ซื้อหรือรับประทานบ่อย	0.60	0.696	✗
จำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	2.76	0.027*	✓
ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปไปทำอะไร	0.32	0.814	✗
ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปบ่อยเพียงใด	5.25	0.001*	✓
ความถี่ในการรับประทานผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	2.89	0.035*	✓
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ	0.44	0.814	✗
กิจกรรมการส่งเสริมการขาย	0.89	0.483	✗
ลักษณะการซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป	0.649	0.584	✗
ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากแหล่งใด	1.38	0.239	✗
รู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากแหล่งใด	2.31	0.043*	✓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการยอมรับสมมติฐานที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ Least Significant Difference (LSD) ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบเฉลี่ยรายคู่ตามจำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปต่อทัศนคติ

จำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป		150 บาทขึ้นไป	5-30 บาท	31-60 บาท	61-90 บาท	100-150 บาท
	Mean	3.97	3.60	3.61	3.61	3.58
150 บาทขึ้นไป	3.97	-	0.37*	0.36*	0.36*	0.39*
5-30 บาท	3.60	-	-	-0.01	-0.01	0.02
31-60 บาท	3.61	-	-	-	0.00	0.03
61-90 บาท	3.61	-	-	-	-	0.03
100-150 บาท	3.58	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันรายคู่ตามตารางที่ 4 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อยู่หลายคู่ โดยจำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป 150 บาทขึ้นไป แตกต่างจากทุกกลุ่ม

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบเฉลี่ยรายคู่ตามความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปต่อทัศนคติ

ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปบ่อยเพียงใด		1-2 ครั้ง/เดือน	3-4 ครั้ง/เดือน	มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน	น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน
	Mean	3.61	3.67	3.68	3.12
1-2 ครั้ง/เดือน	3.61	-	-0.06	-0.07	0.49*
3-4 ครั้ง/เดือน	3.67	-	-	-0.01	0.55*
มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน	3.68	-	-	-	0.56*
น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน	3.12	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันรายคู่ตามตารางที่ 5 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หลายคู่ ซึ่งความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือนมีความแตกต่างจากทุกกลุ่ม

ตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบเฉลี่ยรายคู่ตามความถี่ในการรับประทานผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปต่อทัศนคติ

ความถี่ในการรับประทานผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป		น้อยกว่า 5 ครั้ง/เดือน	5-10 ครั้ง/เดือน	11-20 ครั้ง/เดือน	มากกว่า 20 ครั้ง/เดือน
	Mean	3.55	3.61	3.76	3.69
น้อยกว่า 5 ครั้ง/เดือน	3.55	-	-0.07	-0.21*	-0.14
5-10 ครั้ง/เดือน	3.61	-	-	-0.14	-0.08
11-20 ครั้ง/เดือน	3.76	-	-	-	0.07
มากกว่า 20 ครั้ง/เดือน	3.69	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันรายคู่ตามตารางที่ 6 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อยู่คู่เดียว โดยความถี่ในการรับประทานผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปน้อยกว่า 5 ครั้ง/เดือน มีความแตกต่างจากความถี่ในการรับประทาน 11-20 ครั้ง/เดือน

ตารางที่ 7 แสดงผลการเปรียบเทียบเฉลี่ยรายคู่ตามแหล่งที่รู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปต่อทัศนคติ

รู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากแหล่งใด		โฆษณา	เพื่อน/ญาติแนะนำ	ร้านค้า	งานแสดงสินค้า	การส่งเสริมการขาย	อื่นๆ
	Mean	3.70	3.65	3.58	3.20	3.90	3.44
โฆษณา	3.70	-	0.05	0.12	0.50*	-0.20	0.26*
เพื่อน/ญาติแนะนำ	3.65	-	-	0.07	0.45	-0.25	0.21
ร้านค้า	3.58	-	-	-	0.38	-0.32	0.14
งานแสดงสินค้า	3.20	-	-	-	-	-0.70*	-0.23
การส่งเสริมการขาย	3.90	-	-	-	-	-	-0.47*
อื่นๆ	3.44	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันรายคู่ตามตารางที่ 7 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หลายคู่ โดยแหล่งที่รู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากแหล่งอื่นๆ มีความแตกต่างจากแหล่งโฆษณาและการส่งเสริมการขาย และแหล่งที่รู้จักจากงานแสดงสินค้า มีความแตกต่างจากแหล่งโฆษณาและการส่งเสริมการขาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันของผู้บริโภคในกลุ่มจังหวัดสุพรรณบุรี ส่งผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชิดานาคฤทธิ์ (2548) ในหัวข้อ ความคิดเห็นและพฤติกรรมการบริโภคน้ำพริกสำเร็จรูปในโครงการ "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" ของสตรีในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของสตรีในกรุงเทพมหานคร ในด้านอายุ อาชีพ

ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อน้ำพริกสำเร็จรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ เบ็ญจธรรมรักษา (2554) ในหัวข้อเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำพริกแกงของผู้บริโภคในตลาดไท พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำพริกแกงของผู้บริโภคในตลาดไท ไม่แตกต่างกัน แต่อายุ การศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำพริกแกงของผู้บริโภคในตลาดไท แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยให้ความเห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลอาจจะไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อทัศนคติและกระบวนการตัดสินใจซื้อเนื่องจากพริกเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคและราคาไม่แพงมากนัก อย่างไรก็ตามผู้ที่อายุสูงและการศึกษาที่สูงกว่า อาจจะไปหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อ ผู้ประกอบการหรือนักการตลาด ควรสร้างความน่าเชื่อถือ เตรียมพร้อมข้อมูลเพื่อสร้างความมั่นใจและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้

ในด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมักซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากร้านค้าในชุมชนที่ไปมาสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริมนต์ ชายเกตุ และคณะ (2553) ในหัวข้อการบริโภคน้ำพริกของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และ ศรีเวียง ทิพกานนท์ และ วรณทิชา ลาภศิริ (2549) ในหัวข้อพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์น้ำพริก ในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าผู้บริโภคน้ำพริกส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและมักรับประทานน้ำพริกจากร้านขายริมทางหรือตลาด ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากเป็นอาหารที่หาง่าย และร้านค้าทั่วไปหรือตามตลาดเป็นช่องทางที่สามารถตอบโจทย์ความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภคได้ สำหรับพฤติกรรมในด้านจำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ซื้อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป ความถี่ในการซื้อ และความถี่ในการรับประทานนั้น ยังมีจำนวนมากและมีความถี่สูง ก็จะส่งผลต่อทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุพรรณิการ์ ลิขิตตระกูลรุ่ง (2554) ซึ่งทำการวิจัยในหัวข้อ พฤติกรรมผู้บริโภคน้ำพริกสำเร็จรูปพร้อมรับประทานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ในแง่ของความถี่เฉลี่ย 1-3 ครั้งต่อเดือนที่ซื้อน้ำพริกสำเร็จรูป โดยจะเลือกร้านค้าที่อยู่ในแหล่งชุมชนไปมาสะดวก และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคือตนเอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจากผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพริกนั้นมีราคาไม่แพง เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวพันต่ำ ดังนั้นในการตัดสินใจซื้อจึงสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและใช้เวลาในกระบวนการตัดสินใจไม่นานนัก หากผู้บริโภคมีความคุ้นเคยจะส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์พบว่าผู้ที่บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนส่วนใหญ่นั้น เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี ทำอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ ต่ำกว่า 5,000 บาท และ 10,000-20,000 บาท เป็นกลุ่มที่รับประทานพริกแปรรูปมากที่สุด ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในแง่การพัฒนาผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปและการสื่อสารการตลาดกับผู้บริโภคกลุ่มนี้
2. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปพบว่าผู้ที่บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปนั้น นิยมซื้อพริกปั่นมากที่สุด และส่วนมากไม่สามารถจดจำตราสินค้าได้ ผู้ประกอบการควรให้ความสนใจในการสร้างตราสินค้าเพื่อให้เกิดการจดจำ ผู้บริโภคที่มีความถี่ในการรับประทานสูงและความถี่ในการซื้อบ่อยนั้น จะมีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป ดังนั้นผู้ประกอบการควรทำการส่งเสริมการตลาดเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการกระตุ้นการซื้อให้มากขึ้น เนื่องจากส่วนมากมีการซื้อเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อเดือนเท่านั้น ในส่วนการของพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาพริกปั่นซึ่งมีความต้องการสูงและเป็นส่วนประกอบหลักของอาหารไทย และเนื่องจากผู้บริโภครู้จักผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปจากร้านค้าเป็นหลัก ดังนั้นผู้ประกอบการควรทำการส่งเสริมการตลาดกับร้านค้าให้มากขึ้น เพราะผู้บริโภคมักจะซื้อยี่ห้อเดิมสถานที่เดิมเป็นประจำตามแหล่งร้านค้าในชุมชนที่ไปมาสะดวก นอกจากร้านค้าแล้ว ผู้ประกอบการควรทำการส่งเสริมการตลาดเพิ่มเติมโดยใช้การโฆษณาและการส่งเสริมการขายมากกว่างานแสดงสินค้า เนื่องจากส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคได้ดีกว่า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษารายการต่อไป ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ควรเพิ่มจังหวัดที่ใช้ในการวิจัยให้มากยิ่งขึ้นเนื่องจากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเฉพาะในกลุ่มจังหวัดสนุกเท่านั้น ดังนั้นควรขยายขอบเขตการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่ได้ข้อมูลด้านพฤติกรรม และทัศนคติได้ละเอียดมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ เนื่องจากจะได้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนในกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่บริโภคผลิตภัณฑ์พริกแปรรูป
3. ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นการวิจัยในครั้งถัดไปควรทำการวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยเพื่อที่จะได้เข้าใจทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ละเอียดมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมล เลิศรัตน์. (2550). การผลิต การแปรรูป และการตลาดพริกและผลิตภัณฑ์พริกในประเทศไทย. *วารสารประชาคมวิจัย*, 73, 10-14. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.trf.or.th/research-forum/904-2013-12-06-12-00-05>
- ขวัญกมล สระทองฮ่อม. (2554). การพัฒนาการจัดการการผลิตพริกในตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย “มสธ. วิจัย ประจำปี 2554”* หน้า 405-416. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2561, จาก <http://www.stou.ac.th/offices/ord/pac/hum&soc/index.htm>
- จิราภรณ์ เบ็ญจธรรมรักษา. (2554). ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำพริกแกงของผู้บริโภคในตลาดไท. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ธิดา นาคฤทธิ์. (2548). *ความคิดเห็นและพฤติกรรมการบริโภคน้ำพริกสำเร็จรูปในโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของสตรีในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเกษตรศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรีเวียง ทิพกานนท์ และ วรณทิชา ลากศิริ. (2550). พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์น้ำพริก ในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารเกษตรนเรศวร*, 10(1), 249-259. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2561, จาก http://lib3.dss.go.th/fulltext/techno_file/CF47/CF47_A32.pdf
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2539). *องค์การและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์)*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สถาบันวิจัยพืชสวน. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนางานวิจัยพริก พ.ศ. 2559-2563*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2561, จาก www.doa.go.th/hortold/images/stories/.../strategychili.doc
- สิริมนต์ ชายเกตุ และคณะ. (2553). “การบริโภคน้ำพริกของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร”. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)*, 2(3), 64-79. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2561, จาก <https://tci-thaijo.org/index.php/swujournal/article/view/31934/27334>
- สุชีลา เตชะวงค์เสถียร. (2549). *พริก : การผลิต การจัดการและการปรับปรุงพันธุ์*. อุตรธานี: ม.ป.พ.

- สุพรรณิการ์ ลิขิตตระกูลรุ่ง. (2554). พฤติกรรมผู้บริโภคน้ำพริกสำเร็จรูปพร้อมรับประทานในอำเภอเมืองเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Hawkins, D. I., Best, R. J., & Coney, K. A. (2003). *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy* (9th Ed.). Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Kotler, P., & Keller, K. (2006). *Marketing Management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd Ed.). New York: Harper and Row Publications.

การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน: ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม
POLITICAL POWER INHERITANCE IN ASEAN COUNTRIES:
ECONOMIC AND SOCIAL EFFECT

เกษวดี เนืองศรี¹

Ketwadee Nuengsri

กิจฐเขต ไกรวาส²

Kittachet Krivart

¹นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

²อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน 2) เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำผลงานทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ การวิจัยย้อนหลัง (Expost Facto Research) เป็นการศึกษาย้อนหลังในสิ่งที่เกิดการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียนจะมีรูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมือง ที่แตกต่างกันไม่ว่าจะรูปแบบใดก็สามารถสืบทอดอำนาจได้แตกต่างกันเพียงรูปแบบและวิธีการที่ใช้เท่านั้นเองอย่าง เนการา บรูไน ดารุสซาลาม มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมีสมเด็จพระราชาธิบดีทรงเป็นองค์อธิปัตย์แห่งรัฐราชาธิปไตย ใช้วิธีสืบทอดตามตระกูลตามลำดับรัชทายาทแห่งราชวงศ์โบลเกียะห์ สืบทอดสมบัติเป็นสุลต่าน องค์ประมุขแห่งเนการา บรูไน ดารุสซาลาม ส่วนสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้า ฝ่ายบริหาร โดยตระกูลนักการเมือง อาทิเช่นตระกูล Cojuangco-Aquino ตระกูล Macagapal-Arroyo และตระกูล Marcos และสาธารณรัฐสิงคโปร์มีระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ (ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีสภาเดียว) โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นรัฐเดี่ยว มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐใช้ระบอบรัฐสภาและเป็นระบบหลายพรรคการเมืองที่มีพรรคเด่นพรรคเดียว คือ พรรคกิจประชาชน

คำสำคัญ : การสืบทอดอำนาจทางการเมือง, รูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมือง, วิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมือง, ผลกระทบทางเศรษฐกิจ, ผลกระทบทางสังคม

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) To investigate forms and methods of political inheritance in ASEAN countries and (2) To study the social and economic impacts of political inheritance in ASEAN countries. The study was conducted using documentary research ranging from textbooks, journals, domestic and foreign academic research, and expost facto research which was done by analyzing the past data.

The results are as follow: The forms of political inheritance in ASEAN countries are different. Although their methods are different, any forms can be used to inherit political power. For instance, Sultan of Brunei, which is ruled by a form of absolute monarchy, is the head of state with full executive authority, and Brunei's succession to the throne is inherited by the rank amongst the legitimate heirs and successors of Sultan in Bolkiah family. Philippines is a republic with a presidential form of government, and the president is also the head of executive branch. Ones of the prominent politician families are Cojuanco-Aquino, Macagapal-Arroyo and Marcos. Singapore is governed through a parliamentary system, but it is not an electoral democracy. Its executive branch of government is made up of the President and the Cabinet of Singapore, Although there are many political parties, the ruling People's Action Party (PAP) dominates the political process.

Keywords : Political Power inheritance, Pattern of political power inheritance, Resource of political power inheritance, Economic effect ,Social effect

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสืบทอดอำนาจทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วทุกมุมโลก ซึ่งการสืบทอดนี้มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณกาลเพราะในกลุ่มคนจำนวนมากหากไม่มีผู้นำก็จะเกิดปัญหาต่างๆ ได้ เนื่องจากแต่ละคนเห็นว่าสิ่งที่ตนกระทำนั้นถูกต้องหาข้อยุติไม่ได้ จึงได้มีการตกลงพร้อมใจเลือกบุคคลหนึ่งที่มีเพื่อเป็นจุดศูนย์กลาง โดยมีคุณสมบัติตามที่ต้องการให้เป็นผู้ปกครองกลุ่มคนเพื่อคอยดูแลการกระทำต่างๆ ของกลุ่มคนเมื่อกลุ่มคนมีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่งก็ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในขณะที่ผู้ปกครองกลุ่มหรือผู้อุปถัมภ์ต้องการอำนาจ ชื่อเสียงเกียรติยศ ส่วนผู้ถูกปกครองหรือผู้อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ต้องการความคุ้มครองการดูแลเอาใจใส่ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งชีวิต ทรัพย์สิน กิจกรรมงานต่างๆ จึงเป็นการตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันเพราะในสังคมส่วนใหญ่จะนิยมความมั่งคั่ง การยกย่องผู้มีอำนาจจนบางครั้งให้ความสำคัญที่ตัวบุคคลมากกว่าอุดมการณ์ เมื่อผู้ที่ได้อำนาจมาก็จะพยายามรักษาอำนาจนั้นไว้กับตนหรือคนใกล้ชิดที่ไว้วางใจสืบทอดอำนาจที่ได้รับมา (วรวิญญูช วิจารณ์พล, 2558, น. 8-6) อำนาจในสังคมที่แตกต่างกันจะขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการทางการเมืองที่แตกต่างกันในขอบข่ายอำนาจ กล่าวคือ ตัวแสดงที่อยู่ในตำแหน่งของโครงสร้างของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมในฐานะที่เป็น “ผู้ปกครอง” จะมีการแข่งขันหรือต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในฐานะผู้ปกครองและใช้อำนาจนั้นในการปกครอง และ ปรีชา เรื่องจันทร์ (2559, น. 14) การเมืองเป็นการแสวงหาอำนาจ การใช้อำนาจและการรักษาอำนาจ ซึ่งสอดคล้องกับ Lasswell and Kaplan (1963, p. 181) ที่ว่าการเมืองเป็นเรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล ผู้มีอิทธิพลในความหมายนี้ได้แก่ผู้นำหรือผู้มีอำนาจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำที่เป็นทางการได้แก่ผู้นำที่มีตำแหน่งแต่งตั้งแน่นอน ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการได้แก่ผู้นำที่มีบทบาทหรืออิทธิพลในท้องถิ่นทั่วไปเข้าใจกัน ผลการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้าว่า ตระกูลการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในโลก พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนตระกูลการเมืองสูงกว่าประเทศที่ได้ชื่อตระกูลการเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างเม็กซิโก ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น ร้อยละ 2 ร้อยละ 5 และร้อยละ 9 ตามลำดับ และเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าอาร์เจนตินาและสหรัฐอเมริกาถึง 4 และ 7 เท่าตามลำดับ

ซึ่งประเทศอาเซียนก็มีการสืบทอดอำนาจทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไปทำให้มีผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ซึ่งรูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้ง 3 ประเทศ มีรูปแบบและการสืบทอดอำนาจทางการเมืองที่แตกต่างกันไม่ว่าจะรูปแบบใดก็สามารถสืบทอดอำนาจได้แตกต่างกันเพียงรูปแบบและวิธีการที่ใช้เท่านั้นเองอย่าง เนการา บรูไน ดารุสซาลาม มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมีสมเด็จพระราชาธิบดีทรงเป็นองค์อธิปัตย์แห่งรัฐชาติอธิปัตย์ ใช้วิธีสืบทอดตามตระกูลตามลำดับรัชทายาท ส่วนสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้า ฝ่ายบริหาร โดยตระกูลนักการเมือง 2 ตระกูล คือ ตระกูล Cojuangco-Aquino ตระกูล Macagapal-Arroyo และสาธารณรัฐสิงคโปร์มีระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ (ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีสภาเดียว) โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นรัฐเดี่ยว มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐใช้ระบบรัฐสภาและเป็นระบบหลายพรรคการเมือง ที่มีพรรคเด่นพรรคเดียว คือ พรรคกิจประชาชน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ได้นำเสนอมาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน : ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร โดยศึกษารูปแบบและวิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียนและศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การสืบทอดอำนาจทางการเมือง หมายถึง การพยายามรักษาอำนาจนั้นไว้กับตนหรือคนใกล้ชิดที่ไว้วางใจ สืบทอดอำนาจที่ได้รับมาสืบทอดกันต่อ

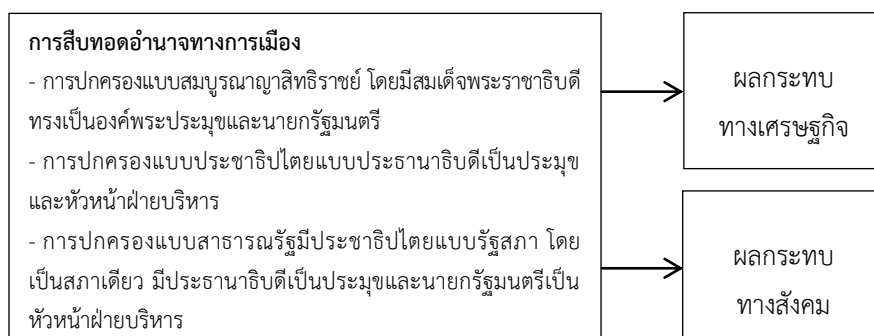
รูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมือง หมายถึง แนวทางที่ใช้ในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองอาจใช้ระบบการปกครอง, พรรคการเมือง, ตระกูลนักการเมืองหรือใช้กลุ่มอำนาจ เช่น ทหาร ขุนนาง เป็นต้น

วิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมือง หมายถึง กระบวนการในการสืบทอดอำนาจทางการเมือง เพื่อการดำรงอยู่ของอำนาจภายในกลุ่มของตน

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศ

ผลกระทบทางสังคม หมายถึง ผลจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อทางด้านสังคมของประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำผลงานทางวิชาการทั้งใน และต่างประเทศ การวิจัยย้อนหลัง (Expost Facto Research) เป็นการศึกษาย้อนหลังในสิ่งที่เกิดการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของประเทศในกลุ่มอาเซียน ทั้ง 3 ประเทศ ประกอบด้วย เนการา บรูไน ดารุสซาลาม (Negara Brunei Darussalam), สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines), สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) มีรูปแบบและวิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมืองที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. รูปแบบและวิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

1.1 รูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

จากการศึกษาพบว่า เนการา บรูไน ดารุสซาลาม (Negara Brunei Darussalam) เป็นประเทศเดียวในประชาคมอาเซียนที่มีระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หมายถึง ระบอบการปกครองที่มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองและมีสิทธิ์ขาดในการบริหารประเทศ กษัตริย์ก็คือกฎหมาย เพราะ ที่มาของกฎหมายทั้งปวงอยู่ที่กษัตริย์ คำสั่ง ความต้องการต่าง ๆ ล้วนมีผลเป็นกฎหมาย กษัตริย์มีอำนาจในการปกครองแผ่นดินและพลเมืองโดยอิสระ โดยไม่มีกฎหมายหรือองค์กรตามกฎหมายใด ๆ จะห้ามปรามได้ ไม่มีรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายใดๆ ที่จะอยู่เหนือกว่ากษัตริย์ ปัจจุบันมีประเทศที่ใช้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปัจจุบันคือ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, เนการา บรูไน ดารุสซาลาม, รัฐสุลต่านโอมาน, ราชอาณาจักร เอสวาตินี (สวาซิแลนด์), รัฐกาตาร์, สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และ นครรัฐวาติกัน ในส่วนของเนการา บรูไน ดารุสซาลาม ซึ่งมีการปกครองด้วยระบบสุลต่าน โดยองค์สุลต่าน (Sultan) จะมีอำนาจเด็ดขาดเพียงผู้เดียว มีฐานะเป็นสมเด็จพระราชาธิบดี (Yang Di-Pertuan Negara) โดยกำหนดให้สมเด็จพระราชาธิบดีทรงเป็นองค์อธิปัตย์แห่งรัฐชาติปัตย์ ซึ่งคำว่า “รัฐชาติปัตย์” คือ รัฐ หมายความว่า ดินแดน, อาณาจักร, ประเทศ, แผ่นดิน, บ้านเมือง ส่วนอธิปัตย์ หมายความว่า ผู้เป็นใหญ่, มีอำนาจ, ความเป็นใหญ่ เมื่อนำ 2 คำนี้มาสนธิกันจึงได้ความหมาย ผู้กุมอำนาจรัฐ ส่วนองค์อธิปัตย์ คือจะเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐชาติปัตย์ แบบเบ็ดเสร็จเพียงกลุ่มเดียว คณะเดียวทั้งการออกคำสั่ง ซึ่งมีผลบังคับใช้เป็นเสมือนกฎหมายแห่งรัฐ นอกจากนั้นลักษณะเด่นของความเป็นอธิปไตยของสุลต่านโดยการปกครองของเนการา บรูไน ดารุสซาลาม เป็นการปกครองในรูปแบบรัฐเดี่ยวแต่เป็นรัฐเดี่ยวแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน เนการา บรูไน ดารุสซาลาม ไม่มีการกระจายอำนาจทางการเมืองไปยังหน่วยการปกครองในระดับล่าง การบริหารราชการแผ่นดินจึงเป็นการสั่งการตามสายบังคับบัญชา หรือเป็นลำดับชั้นจากสุลต่านและสมเด็จพระราชาธิบดีลงมาที่กระทรวง (Ministry) หรือหน่วยงานของรัฐ (Department) ต่อไปยังเขตการปกครอง (Daerah/District) และต่อไปยังตำบล (Mukim/Ward/Sub-district) และหมู่บ้าน (Kampung/Village) ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองระดับล่างสุด และเมื่อหมู่บ้านต้องการดำเนินการใดก็จะเสนอเรื่องไปยังตำบล ซึ่งจะส่งต่อไปยังเขตปกครอง ในส่วนของรัฐธรรมนูญของเนการา บรูไน ดารุสซาลาม มีการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี 2502 และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมีการแก้ไขในปี 2514 และปี 2527 โดยรัฐธรรมนูญฉบับปี 2502 ก็ยังได้กำหนดให้สุลต่านเป็นผู้นำของรัฐโดยมีอำนาจสมบูรณ์ องค์สุลต่านมีผู้ช่วยและผู้ให้คำปรึกษาโดย 5 สภา คือสภาศาสนา (The Religious Council) สภาที่ปรึกษา (The Privy Council) สภารัฐมนตรี (The Council of Ministers), สภานิติบัญญัติ (The Legislatif Council) และสภาที่เรียกว่า The Council of Succession

ซึ่งทำหน้าที่ในการเลือกสุต่านองค์ใหม่ และภารกิจอื่นๆ ตามรัฐธรรมนูญฉบับ 2502 นั้นกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งสูงในฝ่ายบริหาร และมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกครั้งเมื่อเนการา บรูไน ดารุสซาลาม ได้รับเอกราช เมื่อ 1 มกราคม 2527 โดยในปีดังกล่าวสุต่านได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ต่อมาเมื่อ ตุลาคม 2529 สุต่านได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามรัฐธรรมนูญ 2502 การแต่งตั้งสมาชิกของสภาต่างๆ เป็นอำนาจของสุต่าน (สมชาติ เจศรีชัย, 2561, น. 1) ภายใต้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2502 ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติ (Mesyuarat Negera) แต่การเลือกตั้งเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในปี พ.ศ. 2505 หลังการเลือกตั้งได้ไม่นานนักมีการชุมนุมและได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินห้ามพรรคประชาชนของเนการา บรูไน ดารุสซาลาม ทำกิจกรรมทางการเมืองอีกต่อไป ในปี พ.ศ. 2513 สภาได้เปลี่ยนแปลงวิธีการได้มาใหม่โดยให้มาจากการแต่งตั้งโดยสุต่าน ในปี 2547 สุต่านประกาศว่า รัฐสภาต่อไปมี 9 ที่นั่งใน 20 ที่นั่งจะมาจากเลือกตั้ง การแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2547 กลับยังทำให้อำนาจสุต่านเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าจะระบบเดิมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกสภานิติบัญญัติบางส่วนมาจากการเลือกตั้งได้ถูกนำกลับมาใช้อีกครั้งในปี พ.ศ. 2547 แต่สมาชิกทั้งหมดกลับได้รับการแต่งตั้ง โดยมีหน้าที่ในความเห็นชอบต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2547 รวมไปถึง การออกกฎหมายให้สุต่านมีอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ และการอยู่เหนือกฎหมายทั้งในเรื่องทางราชการและเรื่องส่วนตัว นอกจากนี้ การแก้ไขรัฐธรรมนูญก็เพื่อลดบทบาทของสภานิติบัญญัติ ถึงแม้ว่าจะกำหนดให้มีการเลือกตั้ง ที่ผ่านมามากก็มักจะให้ประกอบไปด้วยสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้ง และมีการจัดประชุมสภาเพียงหนึ่งครั้ง เพื่อที่จะปรึกษาหารือเรื่องงบประมาณและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการปกครองที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเท่านั้น สุต่านของเนการา บรูไน ดารุสซาลาม นั้นสามารถที่จะสร้างอำนาจทางการเมืองให้เข้มแข็งไม่มีสิ่งใดมาท้าทายการควบคุมอำนาจของรัฐได้ ความสำเร็จของราชวงศ์บรูไนคือการรวมอำนาจศูนย์กลางไว้ที่องค์สุต่าน

โดยรูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของเนการา บรูไน ดารุสซาลาม มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมีสมเด็จพระราชาธิบดีทรงเป็นองค์อธิปัตย์แห่งรัฐอธิปัตย์ ซึ่งตำแหน่งสมเด็จพระราชาธิบดีใช้วิธีสืบทอดตามตระกูล ตามลำดับรัชทายาทแห่งราชวงศ์โบลเกียะห์ ทรงสืบราชสมบัติเป็นสุต่าน องค์ประมุขแห่งเนการา บรูไน ดารุสซาลาม

จากการศึกษาพบว่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines) มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร (วาระ 6 ปี) (สมชาติ เจศรีชัย, 2561, น. 1) โดยรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ กำหนดให้มีการจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีทุก 6 ปี ในวันจันทร์ที่สองของเดือนพฤษภาคม นอกจากการเลือกตั้งประธานาธิบดีแล้ว ยังมีการเลือกตั้งรองประธานาธิบดี สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นทั่วประเทศ รวมหมิ่นกว่าตำแหน่งในคราวเดียวกัน บัตรลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีขนาดใหญ่มาก แบ่งเป็นช่องๆ ตามตำแหน่งการลงคะแนนเลือกตั้งใช้การแรเงางกลมหน้าชื่อผู้สมัครในแต่ละตำแหน่งด้วยดินสอดำ 2B ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี และจำกัดให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวเท่านั้น ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีต้องอาศัยอยู่ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี อายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี และไม่มียาเสพติดอยู่ในขณะของผู้บริหารขององค์กรที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับ นโยบายของรัฐบาล ทั้งนี้ ประธานาธิบดีไม่มีอำนาจในการยุบสภา ส่วนตำแหน่งรองประธานาธิบดีได้จากการเลือกตั้ง มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี เช่นเดียวกับประธานาธิบดี และสามารถรับการแต่งตั้งเป็นส่วนหนึ่งใน คณะรัฐมนตรีได้ โดยไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองเดียวกันกับประธานาธิบดี ระบบการเลือกตั้งที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญและระบบการลงคะแนนเลือกตั้งซึ่งจะเป็นการตัดสินว่าบุคคลใดและพรรคการเมืองใดจะได้รับการ เลือกตั้งตำแหน่งต่างๆ ระบบการลงคะแนนเลือกตั้งที่ใช้กันอยู่เป็นการตัดสิน

จากเสียงส่วนใหญ่ของผู้ลงคะแนนเลือกตั้งทั้งในระบบสัดส่วนหรือเสียงข้างมาก (Majoritarian) ในอดีตเป็นระบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อพรรค (Party-list Proportional) และระบบสัดส่วนสมาชิกพรรคแบบผสม (Mixed-member Proportional) ในระยะต่อมาเป็นแบบ ระบบเสียงข้างมากรอบเดียว หรือ First Past the Post (FPP) การเลือกตั้งในตำแหน่งต่างๆ กฎหมายของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Commission of Elections-COMELEC) เปิดรับลงทะเบียนผู้สมัครรับเลือกตั้งทั่วไปในทุกระดับก่อนที่จะมีการเลือกตั้งเป็นเวลา 6 เดือนรัฐสภาเป็นแบบสภาคู่ประกอบไปด้วย 2 สภา คือ สภาสูงหรือวุฒิสภา (the Senate) และสภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎร (the House of Representatives) สภาสูงหรือวุฒิสภามีสมาชิกจำนวน 24 คนจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนโดยเป็นการเลือกตั้งทั้งประเทศ (Nationwide) มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี และสามารถดำรงตำแหน่งได้ 2 วาระติดต่อกัน ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจะต้องได้คะแนนเสียงจากประชาชนจากมากไปหาน้อย 24 คน โดยผู้ที่ได้คะแนนเลือกตั้งในลำดับที่ 1-12 จะสามารถอยู่ในวาระได้ 6 ปี ผู้ที่ได้คะแนนในลำดับที่ 13-24 นั้นให้ดำรงวาระ 3 ปี และสามารถสมัครรับเลือกตั้งใหม่เพื่อให้อยู่ในวาระได้อีก 3 ปีในการเลือกตั้งกลางสมัย ผู้ที่จะเป็นวุฒิสมาชิกต้องเกิดในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์และอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี ในส่วนของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่เกิน 250 คน (เว้นแต่กฎหมายจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น) ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 280 คน โดยสมาชิกจำนวน 228 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงในระบบแบ่งเขต เขตละหนึ่งคน ส่วนที่เหลืออีกจำนวน 52 คน มาจากการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อของกลุ่มภาคส่วนต่างๆ (Sectors) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต้องการให้เป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลหรือชนเผ่า พรรคการเมืองที่จะได้รับการเลือกตั้งต้องได้รับคะแนนเลือกตั้งมากกว่าร้อยละ 2 และแต่ละพรรคจะมีสมาชิกได้รับเลือกตั้งในระบบนี้ไม่เกินพรรคละ 3 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปีสามารถดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 3 วาระติดต่อกัน ทั้งนี้ สามารถได้รับการเลือกตั้งเข้ามาได้อีก

โดยรูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยตระกูลนักการเมือง ประกอบด้วยตระกูล Cojuangco-Aquino และตระกูล Macapagal-Arroyo และตระกูล Marcos ตระกูล Cojuangco-Aquino เป็นตระกูลเก่าแก่สืบเชื้อสายมาจากชาวจีนฮกเกี้ยนสกุล Xu ที่อพยพมาอาศัยในฟิลิปปินส์แถมยังมีเชื้อสายสเปนปนอยู่ด้วย (Filipino-Chinese-Spanish) ตระกูล Cojuangco นับเป็นตระกูลที่มีอิทธิพลมากที่สุดตระกูลหนึ่งโดยฐานที่มั่นของตระกูลนี้อยู่ที่เมือง Tarlac บนเกาะ Luzon สมาชิกในตระกูล Cojuangco ปัจจุบันตระกูลการเมือง Coujuangco-Aquino ยังคงมีบทบาทและครองอำนาจสูงสุดในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยมี นายเบนิกโน ซิเมออน โกฮวงโก อากีโนที่ 3 (Benigno Simeon Cojuangco Aquino III) (Benigno “The Third”) หรือ Noyonoy / Ninoy ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนปัจจุบันคนที่ 15 ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นบุตรชายของ มาเรีย คอราซอน ซุมulong คอฮวงโก อากีโน (María Corazón Sumulong Cojuangco Aquino หรือที่รู้จักกันในชื่อ คอริย์ อากีโน (Cory Aquino) ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีคนที่สิบเอ็ดของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ระหว่างปี พ.ศ. 2529 (ค.ศ. 1986) ถึงปี พ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992) โดยเป็นประธานาธิบดีหญิงคนแรกของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์และของทวีปเอเชีย

จากการศึกษาพบว่า สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) มีระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ (ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีสภาเดียว) โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร (วาทัญญู ไจบริสุทธิ, 2557, น. 740) ปัจจุบันสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นประเทศที่ถือได้ว่ามีเสถียรภาพทางการเมืองสูงเป็นอย่างยิ่ง ที่เป็นเช่นนี้ก็สืบเนื่องมาจากศักยภาพในการประกอบสร้างการธำรงรักษา และผูกขาดอำนาจทางการเมือง

มาอย่างต่อเนื่อง ยาวนานของพรรคกิจประชาชน (People's Action Party: PAP) เป็นพรรครัฐบาลของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งได้ประกาศตั้งคณะกรรมการบริหารกลางของพรรค ชุดใหม่เป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ก่อตั้งประเทศ ลี กวน ยู (Lee Kuan Yew) เป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคและเลขาธิการพรรคกิจประชาชน (People's Action Party) คนแรก และนำพรรคชนะการเลือกตั้ง 8 ครั้งตั้งแต่ปี 2502 ถึง 2533 และควบคุมการแยกสาธารณรัฐสิงคโปร์จากสหพันธรัฐมาเลเซียในปี 2508 นับแต่ประกาศเป็นประเทศเอกราชมีอำนาจอธิปไตยของตนเอง โดยปกครองในรูปสาธารณรัฐ สิงคโปร์ก็เป็นประเทศที่มีนายกรัฐมนตรีเพียงคนเดียวมาเป็นเวลานานถึง 25 ปี นายกรัฐมนตรีคนที่สองของสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ โก๊ะ จ๊กตง ดำรงในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเกือบ 14 ปี นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันคือคนที่สามของสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ลี เซียน ลุง ดำรงในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมากกว่า 13 ปี ซึ่งนายกรัฐมนตรีทั้ง 3 คนนี้มาจากพรรคกิจประชาชน (People's Action Party) ซึ่งแต่ละคนครองตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมากกว่า 10 ปี สาธารณรัฐสิงคโปร์มีการเลือกตั้งอยู่สองประเภท ได้แก่ 1) การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา และ 2) การเลือกตั้งประธานาธิบดี ตามรัฐธรรมนูญการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกรัฐสภาต้องดำเนินการภายใน 3 เดือนนับตั้งแต่สภาสิ้นสุดลง ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐสิงคโปร์มาจากการเลือกตั้งโดยตรง มีวาระดำรงตำแหน่ง 6 ปี สมาชิกรัฐสภามาจากการเลือกตั้งทั่วไปทุก 5 ปี พรรคการเมืองสำคัญ 4 พรรค ได้แก่ พรรคกิจประชาชน (People's Action Party : PAP) จัดตั้งในปี 2497 ซึ่งนับตั้งแต่ปี 2502 ที่เริ่มมีการเลือกตั้ง พรรค PAP ได้รับเสียงข้างมากมาโดยตลอด ทำให้การเมืองและรัฐบาลมีเสถียรภาพมาพรรคกรรมกร (Worker's Party : WP) จัดตั้งขึ้นในปี 2500 พรรคประชาธิปไตยสิงคโปร์ (Singapore Democratic Party : SDP) จัดตั้งในปี 2523 และพรรคพันธมิตรแห่งประชาธิปไตยสิงคโปร์ (Singapore Democratic Alliance : SDA) จัดตั้งเมื่อปี 2544 โดยพรรคกิจประชาชน (People's Action Party) ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งทั่วไป หรือการเลือกตั้งซ่อม

โดยรูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของสาธารณรัฐสิงคโปร์มีระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ (ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีสภาเดียว) โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นรัฐเดี่ยว มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐใช้ระบบรัฐสภาและเป็นระบบหลายพรรคการเมือง ที่มีพรรคเด่นพรรคเดียว คือ พรรคกิจประชาชน

1.2 วิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

จากการศึกษาพบว่า เนการา บรูไน ดารุสซาลาม (Negara Brunei Darussalam) มีวิธีการสืบทอดอำนาจทางการเมือง โดยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยใช้วิธีสืบทอดตามตระกูล ตามลำดับรัชทายาทแห่งราชวงศ์โบลเกียห์ ทรงสืบราชสมบัติเป็นสุลต่านองค์ประมุขแห่งเนการา บรูไน ดารุสซาลาม นับตั้งแต่สุลต่านพระองค์แรกสุลต่านมูฮัมหมัด ซาห์ สวรรคต สุลต่านอับดุล มาจิด ฮัสซัน (คาร์นามหาราช) สุลต่านลำดับที่ 2 ซึ่งเป็นพระโอรสจึงขึ้นครองราชย์ สืบทอดต่อๆ กันมาจากรุ่นพระราชบิดาสู่รุ่นพระราชบุตร สุลต่าน อาหมัด สุลต่านลำดับที่ 3 สุลต่านซารีฟ อาลี สุลต่านลำดับที่ 4 สุลต่านสุไลมาน สุลต่านลำดับที่ 5 ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระราชบิดาที่สวรรคต ถึงแม้ว่าสุไลมาน สุลต่านลำดับที่ 5 ขึ้นครองราชย์ 44 ปีแล้วก็มี การสละราชสมบัติให้พระโอรสสุลต่านโบลเกียห์ สุลต่านลำดับที่ 6 ขึ้นครองราชย์ กระทั่งสวรรคตแล้วสุลต่านอัลดุล คาฮาร์ สุลต่านลำดับที่ 7 ขึ้นครองราชย์ได้ 9 ปี ก็สละราชสมบัติ ให้พระโอรสสุลต่านไซฟุล ไรจิล สุลต่านลำดับที่ 8 สุลต่านซาร์ เบรูไน สุลต่านลำดับที่ 9 ขึ้นครองราชย์เพียง 1 ปี และสุลต่านมูฮัมหมัด ฮัสซัน สุลต่านลำดับที่ 10 ขึ้นครองราชย์ 16 ปีแล้วสวรรคต สุลต่านอับดุล จาลิลุล อักบาร์ ซึ่งเป็นพระเชษฐาขึ้นครองราชย์แทนเป็นสุลต่านลำดับที่ 11 สุลต่านอับดุล จาลิลุล จับบาร์ สุลต่านลำดับที่ 12 ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระราชบิดา สุลต่านมูฮัมหมัด อาลี สุลต่านลำดับที่ 13 สุลต่านอัลดุล ฮักกุล มูบิน สุลต่านลำดับที่ 14 สุลต่านมูไฮยิดิน สุลต่านลำดับที่ 15 สุลต่านนาซซารุดดิน สุลต่านลำดับที่ 16 สุลต่านฮัสซัน คามาตุตดิน

สุลต่านลำดับที่ 17 สุลต่านมุฮัมหมัด อลาอูดดิน สุลต่านลำดับที่ 18 สุลต่านฮัสซัน คามาอูดดิน สุลต่านลำดับที่ 19 สุลต่านโอมาร์ อาลี ไชฟูดดินที่ 1 สุลต่านลำดับที่ 20 สุลต่านมุฮัมหมัด ทาจูดดิน สุลต่านลำดับที่ 21 สุลต่านมุฮัมหมัด จามาอูด อลัมที่ 1 สุลต่านลำดับที่ 22 สุลต่านมุฮัมหมัด คานซูล อลัม สุลต่านลำดับที่ 23 สุลต่านมุฮัมหมัด อลัม สุลต่านลำดับที่ 24 สุลต่านโอมาร์ อาลี ไชฟูดดินที่ 2 สุลต่านลำดับที่ 25 สุลต่านอับดุล โมมิน สุลต่านลำดับที่ 26 สุลต่านฮัสซิม จาลิลูล อลัม อคามัดดิน สุลต่านลำดับที่ 27 ได้มีวิธีการสืบทอดราชสมบัติเหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สุลต่านมุฮัมหมัด จามาอูด อลัมที่ 3 เป็นสุลต่านลำดับที่ 28 โดยมีสุลต่านอาหมัด ทาจูดดิน พระโอรสของพระองค์ ขึ้นครองราชย์เป็นสุลต่านลำดับที่ 27 หลังจากพระองค์สวรรคต สุลต่านโอมาร์ อาลี ไชฟูดดินที่ 3 ซึ่งเป็นพระอนุชาก็ขึ้นครองราชย์ เป็นสุลต่านลำดับที่ 28 หลังจากนั้นพระองค์ สละราชสมบัติให้พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ คือ สุลต่านฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ เป็นสุลต่านลำดับที่ 29 และได้มีการแต่งตั้งพระโอรส คือ เจ้าชายอัลมูห์ตาดิ บิลละห์ มกุฎราชกุมารแห่งบรูไน เป็นองค์รัชทายาทลำดับต่อไป หลังจากที่ได้ประกาศเอกราชในปี 2527 ซึ่งอยู่ในสมัย สุลต่านฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ เนการา บรูไน ดารุสซาลาม ได้เผชิญกับภาวะที่หนักหน่วงในการสร้างสถาบันของประเทศ จากการสืบทอดราชสมบัติพบว่า ถึงแม้ว่าสุลต่านจะมีอำนาจเด็ดขาด แต่ขณะเดียวกันก็เข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนา สถาบันทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริงที่จะเข้ามาช่วยตอบสนองต่อความต้องการในการบริการรัฐสมัยใหม่ รูปแบบของกระทรวงได้ถูกประกาศขึ้นในปี 2527 แต่สุลต่านก็ยังคงไว้ซึ่งพระราชอำนาจโดยการดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหา เรื่องทางสองแพ่ง หรือ “king’s dilemma” สุลต่านได้รับเหล่าข้าราชการรุ่นใหม่ผู้มีการศึกษาสูงเข้ามาทำงานในรัฐบาล เพื่อที่จะช่วยลดความไม่พอใจที่อาจจะเกิดจากกลุ่มทางสังคมใหม่ๆ รวมถึงความสามารถในการลดการพึ่งพาผู้นำอื่นๆ ที่อยู่ในราชวงศ์ของสุลต่านเอง กลุ่มเทคโนโลยีและผู้สำเร็จการศึกษาเหล่านี้ต่างได้รับตำแหน่งที่สำคัญๆ ในรัฐบาล พระราชโอรสของสุลต่าน พระนามว่า ฮาจิ อัล มุหะดี บิลลาห์ ได้รับการสถาปนาเป็นมกุฎราชกุมารแห่งบรูไนเมื่อปี 2541 ก็ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีอาวุโสในปี 2548 มกุฎราชกุมารแห่งบรูไนยังได้รับบทบาทที่สำคัญอื่นๆ สุลต่านและราชวงศ์ ผู้ใกล้ชิดก็ได้รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง โดยไม่มีความพยายามที่จะพัฒนาเกี่ยวกับผู้แทนของรัฐบาลแต่อย่างใด นอกเหนือจากการรับเอาผู้มีการศึกษาสูงมาอยู่ในตำแหน่งผู้บริหาร และตำแหน่งทางราชการของรัฐบาลแล้ว สุลต่าน ก็ได้รับความชื่นชมจากประชาชนเป็นที่กว้างขวางโดยเฉพาะต่อแผนสวัสดิการต่างๆ

จะพบว่าการสืบทอดอำนาจทางการเมือง โดยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ใช้วิธี สืบทอดตามตระกูล ส่วนใหญ่จะให้พระโอรสจึงขึ้นครองราชย์และเมื่อขึ้นครองราชย์แล้วมีพระโอรสก็จะให้พระโอรส สืบทอดอำนาจ หรือหากสุลต่านนั้นไม่มีองค์รัชทายาทก็จะให้พระเชษฐา หรือพระอนุชารับขึ้นครองราชย์แทน

จากการศึกษาพบว่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines) มีโดยรูปแบบการ สืบทอดอำนาจทางการเมืองของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบ ประธานาธิบดี เป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยตระกูลนักการเมือง ซึ่งมีตระกูลการเมืองอยู่ประมาณ 2 ตระกูลที่ชิงอำนาจ ชิงกันและกัน

ตระกูล Macagapal-Arroyo	ตระกูล Cojuanco-Aquino
ประธานาธิบดีคนที่ 9 ดิออสตาโด ปางัน มากาปากัล นอกจากนี้ยังเคยรับตำแหน่ง รองประธานาธิบดีคนที่ 6 และยังเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรแห่งฟิลิปปินส์	ประธานาธิบดีคนที่ 11 มาเรีย คอราซอน ซุมulong คอฆวงโค อากีโน (Maria Corazon Sumulong Cojuangco Aquino หรือรู้จักกันดี ในชื่อ คอรีย์ อากีโน (Cory Aquino) เป็นประธานาธิบดี หญิงคนแรกของประเทศฟิลิปปินส์และของทวีปเอเชีย

<p>ประธานาธิบดีคนที่ 14 กลอเรีย มาคาปากัล-อาร์โรโย นอกจากนี้ยังเคยรับตำแหน่งรองประธานาธิบดีคนที่ 12 เป็นบุตรสาวของประธานาธิบดีคนที่ 9 คือ ดิออสดาโด ปาซัน มาคาปากัล</p>	<p>ประธานาธิบดีคนที่ 15 เบนิกโน ซิเมออน โกฮวงโก อากีโนที่ 3 หรือ Noynoy Aquino หรือ PNoy เป็นบุตรชายของประธานาธิบดีคนที่ 11 คือ มาเรีย คอราซอน ชูมูลอง คอฆวงโค อากีโน</p>
<p>Arturo dela Rosa Macapagal มาคาปากัลได้รับข้อเสนอมากมายในการเข้าสู่การเมือง ในปี พ.ศ. 2514 ผู้ว่าการรัฐ Jose Lingad ได้ ขอให้นายมาคาปากัลเป็นนายกเทศมนตรีเมืองพัมปึนา 2530 โดยข้าหลวง Bren Guiao เพื่อทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในปี พ.ศ. 2535 เป็นรองผู้ว่าการ Guiao</p>	<p>Don Jose Cojuangco หรือ Pepe Jose Pepe Cojuangco เป็น ส.ส. คนแรกขงเมือง Tarlec (จังหวัดตารลิก)</p>
	<p>นาง Corazon หรือ Cory ภรรยาของนาย Benigno Aquino Jr. หรือ Ninoy วุฒิสมาชิกชื่อดังจาก Tarlec Ninoy</p>

จะพบว่าการสืบทอดอำนาจทางการเมือง โดยตระกูลนักการเมืองใช้วิธีการสืบทอดให้บุคคลในครอบครัวโดยที่บุคคลในครอบครัวสร้างฐานเสียงมีตำแหน่งต่างๆ รวมทั้งการสร้างสรรคผลงานให้เป็นที่ประจักษ์

จากการศึกษาพบว่า สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) มีรูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ลี กวน ยู คือหนึ่งในผู้ก่อตั้งพรรคกิจประชาชนขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของสิงคโปร์ โดยดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2502 ถึง พ.ศ. 2533 รวม 31 ปี จากนั้นลี กวน ยู ก็เป็นรัฐมนตรีอาวุโสอีกประมาณ 4 ปี และเป็นที่ปรึกษาคณะรัฐมนตรีอีกราว 7 ปี ถือเป็นผู้นำที่ทรงอิทธิพลของประเทศสิงคโปร์ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คนหนึ่ง เป็นผู้นำพาสิงคโปร์ให้แยกตัวออกจากมาเลเซีย พ.ศ. 2508 และทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้สิงคโปร์ยืนอยู่ได้ด้วยตัวเอง เขาพัฒนาบ้านเมืองในทุกด้านทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชน จนสิงคโปร์กลายเป็นศูนย์กลางการค้าและการเงินที่สำคัญที่สุดในภูมิภาค และก้าวขึ้นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในที่สุด โก๊ะ จ๊ก ตง นายกรัฐมนตรีคนที่ 2 ของสิงคโปร์ ดำรงตำแหน่งรวม 14 ปี (พ.ศ. 2533-2547) จากนั้นก็เป็นรัฐมนตรีอาวุโสอีก 7 ปี (พ.ศ. 2547-2554) โก๊ะ จ๊ก ตง มาจากพรรคกิจประชาชนเช่นเดียวกับนายลี กวน ยู ขณะดำรงตำแหน่ง โก๊ะ จ๊ก ตง ต้องเผชิญวิกฤติมากมาย เช่น วิกฤติเศรษฐกิจเมื่อ พ.ศ. 2540 ปัญหาโรคซาร์ส (SARS) ระบาดใน พ.ศ. 2546 เป็นต้น แต่เขาก็พาประเทศก้าวผ่านอุปสรรคทั้งหมดมาได้เป็นอย่างดี นายลี เซียน ลุง (Lee Hsien Loong) มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตย อย่างแท้จริง ในตอนสมัครเข้าเป็น ส.ส. ในปี พ.ศ. 2527 และยืนอยู่ในวงการเมืองมากกว่า 20 ปี ก่อนที่จะได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์คนที่ 3 และยังเป็นบุตรชายของ ลี กวนยู เป็นนักการเมืองชาวสิงคโปร์อีกทั้งยังเป็นนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์คนแรกซึ่งปกครองประเทศเป็นเวลายาวนานทศวรรษ ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นบิดาผู้ก่อตั้งประเทศสิงคโปร์สมัยใหม่ เขาเป็นผู้ร่วมก่อตั้งและเลขาธิการพรรคกิจประชาชน (People's Action Party) คนแรกและนำพรรคชนะการเลือกตั้งแปดครั้งตั้งแต่ปี 2502 ถึง 2533 และควบคุมการแยกสิงคโปร์จากประเทศมาเลเซียในปี 2508 และการแปลงจากด้านอาณานิคมค่อนข้างด้อยพัฒนาซึ่งไม่มีทรัพยากรธรรมชาติเป็น เสือเอเชีย "โลกที่หนึ่ง" ในกาลต่อมา เขาเป็นบุคคลการเมืองที่ทรงอิทธิพลที่สุดในทวีปเอเชียคนหนึ่ง หลังคณะกรรมการฯ ชุดเก่า ที่ประกอบด้วยนักการเมืองคน

สำคัญอย่าง ลี กวน ยู (Lee Kuan Yew), โก๊ะ จก ตง (Goh Chok Tong) อดีตนายกรัฐมนตรีคนแรกและคนที่สองของสิงคโปร์ ตามลำดับ ก้าวลงจากตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. 2554 และลี เซียน ลุง (Lee Hsien Loong) นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของสิงคโปร์ กล่าวได้ว่าพรรคกิจประชาชนได้สถาปนาระบบ พรรคการเมืองแบบโดดเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party System) นับตั้งแต่การประกาศอิสรภาพจากมาเลเซียในปี 2508 มาไม่น้อยกว่า 50 ปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการก้าวขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองของ พรรคกิจประชาชนในสาธารณรัฐสิงคโปร์

2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

2.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

2.1.1 ผลกระทบทางด้านบวกทางเศรษฐกิจ

มาตรการทางการเงินการคลังที่ค่อนข้างเข้มงวด เน้นระบบเศรษฐกิจที่ปลอดภัยและมั่นคง เป็นปีกแฉน แต่ก็พร้อมปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (เนการา บรูไน ดารุสซาลาม) สามารถพลิกผันเศรษฐกิจจนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์) ใช้หลักการของทุนนิยม (ที่ดี) ไม่ยอมให้มีระบบพรรคพวกนิยม (Cronyism) และ มุ่งเน้นการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ (สาธารณรัฐสิงคโปร์)

2.1.2 ผลกระทบทางด้านลบทางเศรษฐกิจ รายได้หลักจากทรัพยากรหลักน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเมื่อมีการปรับตัวลงของราคาทั่วโลกส่งผลกระทบต่อรายได้ของประเทศที่ต้องแบกรับภาระการขาดทุน (เนการา บรูไน ดารุสซาลาม) ปัญหาจากภัยก่อการร้าย ซึ่งกดดันบรรยากาศการลงทุนของประเทศ การชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญอย่างสหรัฐฯ และจีน (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์) งานมีไม่มาก อัตราการเพิ่มของประชากรสูงขึ้น(สาธารณรัฐสิงคโปร์)

2.2 ผลกระทบทางสังคมจากการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน

2.2.1 ผลกระทบทางด้านบวกทางสังคม ดำเนินการให้บริการสาธารณะต่างๆ แก่ประชาชนได้โดยตรง (เนการา บรูไน ดารุสซาลาม) จำกัดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นมากกว่าที่จะใช้เวลาในการสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเอง (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์) ทำให้ประเทศที่มีการคอร์รัปชันน้อยที่สุดและนำลงทุนมากที่สุดในโลกบนพื้นฐานแห่งความเคารพต่อกฎหมายกับการมุ่งสู่เป้าหมายอย่างอิสระของประชาชน (สาธารณรัฐสิงคโปร์)

2.2.2 ผลกระทบทางด้านลบทางสังคม ประชาชนไม่ได้รับข่าวสารที่เป็นความจริงทั้งหมด เนื่องจากการควบคุมสื่อ (เนการา บรูไน ดารุสซาลาม) ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน และอุปสรรคจากความล่าช้าของ ขั้นตอนการดำเนินงานภาครัฐ ปัญหาการกระจายรายได้และการปฏิรูปที่ดินที่ล่าช้า ทำให้พื้นที่การเกษตรโดยเฉลี่ยลดลง (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์) ระบบการศึกษาไม่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม, โรงเรียนมีหลายรูปแบบตามเชื้อชาติก่อให้เกิดอคติกับชนชาติอื่น (สาธารณรัฐสิงคโปร์)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาตามที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้น สามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน: ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ถึงแม้ว่าจะมีรูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมือง ที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นแนวทางที่ใช้ในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองอาจใช้ระบบการปกครอง, พรรคการเมือง, ตระกูลนักการเมืองหรือใช้กลุ่มอำนาจ เช่น ทหาร ขุนนางแต่ไม่มีผลต่อการสืบทอดอำนาจแต่อย่างใด ผลการศึกษาดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับการศึกษาของ พรรณชญา

ศิริวรรณบุษย์ (2558, น. 149) เรื่องการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระบบการเมืองการปกครอง การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และองค์กรจัดการเลือกตั้ง ของกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งลักษณะและความแตกต่างในระบบการเมืองการปกครอง รวมทั้งระบบเลือกตั้ง พรรคการเมือง ของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ มีพื้นฐานทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่แตกต่างกันแต่หากยังสามารถรวมตัวกันเพื่อก่อตั้งสมาคมแห่งภูมิภาคหรืออาเซียนได้ และยังพัฒนาร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง ดังที่นักวิชาการจำนวนมากกล่าวหาว่าอาเซียนนั้นก่อสร้างตัวด้วยความเป็นหนึ่งเดียวบนความแตกต่าง หรือ unity in diversity ดังนั้นในการศึกษาระบบการเมืองการปกครองของประเทศสมาชิกอาเซียน ผู้วิจัยได้แยกศึกษาประเทศต่างๆ ตามพื้นฐานทางระบบการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มประเทศในการศึกษาการเมืองการปกครองของทั้ง 10 ประเทศโดยยึดหลัก ระบบการเมืองการปกครอง (political system) คือ ระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตย และคอมมิวนิสต์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า แม้ระบบการเมืองจะมีความแตกต่างกันประเทศสมาชิกอาเซียนก็ยังสามารถร่วมมือกันในการขยายความร่วมมือสู่ด้านต่างๆ ทั้งทางด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม จนถึงปัจจุบัน

2. ผลการศึกษาการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน: ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า พรรคกิจประชาชน (People's Action Party: PAP ผู้สมัครพรรคดังกล่าวได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์คนที่ 3 และอยู่ในวงการเมืองมากกว่า 20 ปี และยังเป็นบุตรชายของ ลี กวนยู เป็นนักการเมืองชาวสิงคโปร์อีกทั้งยังเป็นนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์คนแรกซึ่งปกครองประเทศเป็นเวลาสามทศวรรษ ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นบิดาผู้ก่อตั้งประเทศสิงคโปร์สมัยใหม่ เขาเป็นผู้ร่วมก่อตั้งและเลขาธิการพรรคกิจประชาชน (People's Action Party) และนำพรรคชนะการเลือกตั้งแปดครั้งตั้งแต่ปี 2502 ถึง 2533 ผลการศึกษาดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับการศึกษาของวาทัญญู ใจบริสุทธิ์.(2557, น. 740) เรื่องบทวิเคราะห์ปัจจัยการก้าวขึ้นสู่อำนาจของพรรคกิจประชาชนในสิงคโปร์ภายใต้การอธิบายเชิงสาเหตุ พบว่า ในปัจจุบันสิงคโปร์เป็นประเทศที่ถือได้ว่ามีเสถียรภาพทางการเมืองสูงเป็นอย่างยิ่ง ที่เป็นเช่นนี้ก็สืบเนื่องมาจากศักยภาพในการประกอบสร้าง การธำรงรักษา และผูกขาดอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องยาวนานของพรรคกิจประชาชน (People's Action Party: PAP) กล่าวได้ว่าพรรคกิจประชาชนได้สถาปนาระบบพรรคการเมืองแบบโดดเด่นพรรคเดียว (one dominant party system) ขึ้นมาในสิงคโปร์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากกว่า 50 ปี หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1968 ซึ่งปรากฏการณ์การก้าวขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของพรรคกิจประชาชนในสิงคโปร์ หากทำการศึกษาและวิเคราะห์ภายใต้การอธิบายเชิงสาเหตุ (casual explanation) ก็จะทำให้การอธิบายถึงปรากฏการณ์มีความสมเหตุสมผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

นำข้อค้นพบผลการศึกษาในส่วนของผลกระทบทางด้านบวกทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมาเสนอแนะได้ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่า การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในบรูไน ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านบวกทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงเสนอให้ประเทศไทยนำนโยบายและมาตรการทางการเงินที่ค่อนข้างเข้มงวดและการเน้นระบบเศรษฐกิจที่ปลอดภัยและมั่นคงเป็นปีกแผ่นมาใช้

2. จากการศึกษาพบว่า การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในฟิลิปปินส์ทางด้านเศรษฐกิจสังคม ฟิลิปปินส์มีระบบเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกับไทย คือ เป็นประเทศเกษตรกรรมเหมือนกัน โดยประเทศไทยสามารถศึกษาแนวทางการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมจากฟิลิปปินส์

3. จากการศึกษาพบว่า การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในสิงคโปร์ ถึงแม้ว่าสิงคโปร์ไม่มีทรัพยากรใด แต่สามารถวางรากฐานโดยการส่งเสริมการศึกษาเพื่อให้คนเหล่านั้นกลับมาพัฒนาประเทศ ทำให้ประเทศเจริญ รุดหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สิงคโปร์เติบโตต่อเนื่องดังนั้นประเทศไทยควรนำมาเป็นแบบอย่าง

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ โสดาศรี. (2555). *รัฐ/ประชาธิปไตย/อธิปไตย/รัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ปรีชา เรืองจันทร์. (2559). *การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม POLITICS, ECONOMY AND SOCIETY*. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรณชญา ศิริวรรณบุญชัย. (2558). การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระบบการเมืองการปกครอง การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และองค์กรจัดการเลือกตั้ง ของกลุ่มประเทศอาเซียน. *วารสารสังคมศาสตร์*, 45(2), 149-173.
- รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. (2544). *คู่มือการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2558). “ระบบอุปถัมภ์ ผลในทางบวกและลบ.” *สยามรัฐ*. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.siamrath.co.th/web>
- วทัญญู ใจบริสุทธิ์. (2557). บทวิเคราะห์ปัจจัยการก้าวขึ้นสู่อำนาจของพรรคกิจประชาชนในสิงคโปร์ภายใต้การอธิบายเชิงสาเหตุ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(3).
- วรวัลย์ชัช โรจนพล. (2558). *ปัญหาการเมืองไทยปัจจุบัน (Current Political Issues)* ปรับปรุงครั้งที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สตีธร ธนานิติโชติ. (2556). ตระกูลการเมืองไทยยึดเวทีระดับโลก. *โพสต์ทูเดย์*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2556, จาก <https://www.posttoday.com/politic/news/252914>
- _____. (2556). ไทยที่ 1 ของโลก! มีตระกูลการเมืองสืบทอดอำนาจ. *ไทยรัฐ*. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2556, จาก <https://www.posttoday.com/politic/news/252913>
- สมชาติ เจศรีชัย. (2561). การเมืองและการเลือกตั้งอาเซียน : บรูไน ดารุสซาลาม.สถาบันนโยบายศึกษา. สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1437987420.news>
- _____. (2561). การเมืองและการเลือกตั้งอาเซียน : ฟิลิปปินส์. สถาบันนโยบายศึกษา. สืบค้นเมื่อกรกฎาคม 2561, จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1461577765.news>
- _____. (2561). การเมืองและการเลือกตั้งอาเซียน : สิงคโปร์. สถาบันนโยบายศึกษา. สืบค้นเมื่อกรกฎาคม 2561, จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1464122348.news>
- Lasswell, H. D., & Kaplan, A. (1963). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.
- Naimah, S. Talib. (2013). Brunei Darussalam: Royal Absolutism and the Modern State. *Kyoto Review of Southeast Asia*, 13. Retrieved July, 2018, from <https://kyotoreview.org/issue-13>

การให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
(กรณีศึกษา วัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี)

THE MEANING AND MARKETING STRATEGY MODEL FOR CREATIVE TOURISM.
(CASE STUDY: WAT KHANON, POTHARAM DISTRICT, RATCHABURI)

กัมปนาท เพ็ชรแก้ว¹

Kampanart Petkaew¹

มนัสสินี บุญมีศรีสง่า¹

Manassinee Boonmeesrisanga¹

¹นักศึกษาลัทธิสุตตรปริญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของวัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก 17 คน ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 4 ประเภท 1) เจ้าหน้าที่หน่วยงานการท่องเที่ยว 2) เจ้าอาวาสและครูวัดখনอน 3) นักวิชาการท่องเที่ยว 4) นักท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบ Triangulation หรือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การตีความจากพฤติกรรม และอวัจนภาษาระหว่างการให้สัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเทียบเคียงรูปแบบ โดยการสร้างข้อสรุปจากกรณีศึกษาที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา ผลการศึกษาพบว่า การให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วัดখনอน การนำบทละครดั้งเดิมมาใช้เป็นองค์ความรู้ใหม่ การแสดงหนังใหญ่ การแกะสลักหนังใหญ่ การให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาตัวหนังใหญ่ได้ชัดตัวหนังใหญ่ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของวัดখনอน กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สำคัญคือการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps และกลยุทธ์ท่องเที่ยว 5A มาใช้ในการดำเนินงานของวัดখনอน ปัญหา อุปสรรค และวิธีจัดการกับปัญหา พบว่า วัดখনอนขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชนเลยขาดแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้อง และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สถานที่ท่องเที่ยวต้องมีมากกว่านี้ ซึ่งวิจัยฉบับนี้หน่วยงานการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง และวัดখনอนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดখনอนให้ดีขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : การให้ความหมาย, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, วัดখনอน

ABSTRACT

This research aimed to study a definition and marketing strategy model for creative tourism in Wat Khanon, Photharam district, Ratchaburi. This is a qualitative research which collected data by interview. There are 17 means interviewees that separated into four types: 1) Tourism authority 2) Abbot and teacher in Wat Khanon 3) Tourism specialist and 4) Tourist. Analyzed information by Triangulation verification; study from related documents, notice and

interpret from interviewee's behavior and Nonverbal language during an interview and use comparative analysis to analyze data by comparing a conclusion of the study to related theory and research.

The results found that the definitions of creative tourism in Wat Khanon are using original play to be a new knowledge, Shadow play, carving a Shadow play figure, let tourists study and play a Shadow play and let them study tradition in Wat Khanon. A significant marketing strategy model for creative tourism in Wat Khanon is 7Ps marketing strategy and 5A tourism strategy. From the study, there are some problems. There is not any support from related department. It is a tourist attraction which managed by local people so it lacks of an appropriated development model and important facilities. Related tourism department and Wat Khanon can use this research to be a model to develop the tourism.

Keywords : The meanings, creative tourism, Wat Khanon

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีความก้าวหน้าทางด้านการท่องเที่ยว การเดินทางท่องเที่ยวถือเป็นอีกด้านหนึ่งที่สำคัญ มีการพัฒนาให้เกิดความสะดวก รวมถึงการบริการ การเลือก การเดินทางจนเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีธุรกิจอื่นร่วมด้วย เช่น ธุรกิจร้านอาหาร ที่พัก การขนส่ง เป็นต้น ธุรกิจเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันมีส่วนช่วยในการตอบสนองความต้องการและรองรับนักท่องเที่ยว ช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ทำให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น ปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นในทั่วทุกมุมโลก การเดินทางสะดวกสบาย ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวมาก และมีหลายกลุ่ม หลายประเทศ เกิดเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ตามมา เช่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (ปีรันธ์ ซิมโซติ, 2559) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้แถลงแผนการตลาดการท่องเที่ยวปี 2560 โดยกำหนดเป้าหมายในปี 2560 คือ ตลาดในประเทศ ปรับแผนตลาดกระตุ้นคนไทยให้เดินทางมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 คิดประมาณการเป็น 950,000 ล้านบาท ส่วนตลาดต่างประเทศ เน้นการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายต่อการเดินทางแต่ละครั้ง มุ่งสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ โดยตั้งเป้าสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 เช่นกัน คิดประมาณการรายได้เป็น 1.89 ล้านล้านบาท ส่งผลให้รายได้ภาพรวมของการท่องเที่ยวในปี 2560 เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 หรือประมาณ 2.84 ล้านล้านบาท ทิศทางการทำการตลาดในภาพรวมของปี 2560 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ยังคงนำเสนอจุดแข็งของประเทศคือ “วิถีไทย” อันเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากประเทศอื่น อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสความเป็นไทยแท้ ดั้งเดิม โดยต่อยอดนำเสนอสินค้าการท่องเที่ยวที่ผูกโยงกับวิถีไทยแต่ลงลึกมากขึ้น เพื่อนำรายได้และความเข้มแข็งสู่เศรษฐกิจฐานราก ทำให้คนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว นำไปสู่ความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวในอนาคต ทั้งนี้ ททท.ได้มีแนวทางในการนำเสนอ “วิถีไทย” ผ่านการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจจากท้องถิ่นไทย (Local Experience) ซึ่งมีหลายระดับขึ้นอยู่กับความชื่นชอบ ที่แตกต่างของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดกรอบประสบการณ์ที่ไม่จำกัดเพียงการท่องเที่ยวชุมชน (CBT : Community Based Tourism) เท่านั้น แต่หมายรวมถึงทุกพื้นที่ ทุกจังหวัด ทุกองค์ประกอบ ที่สร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งแม้แต่กรุงเทพมหานคร ก็สามารถค้นหาประสบการณ์ท้องถิ่นได้เช่นกัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2560)

ปัจจุบันแนวโน้มการท่องเที่ยวกำลังเกิดกระแสการมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเริ่มแสวงหาประสบการณ์ตรงจากการสัมผัสวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต และศึกษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้การท่องเที่ยวลักษณะนี้จำเป็นต้องผสมผสานองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเข้ากับกระบวนการของเทคโนโลยี ดร. มุทริกา พงกษาพงษ์ นักวิจัยอิสระได้ศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ การท่องเที่ยววิถีชีวิตที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะในเรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ศิลปหัตถกรรม และอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ผ่านการพูดคุยสนทนา และผ่านกิจกรรมทดลองปฏิบัติต่างๆ เช่น ทดลองทำอาหาร ทดลองทำศิลปหัตถกรรม หรือทดลองใช้ชีวิตตามอย่างผู้คนในชุมชนหรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ทำให้เข้าใจในวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของผู้คนและสถานที่นั้นๆ ผ่านประสบการณ์ตรง เรียกว่าเป็นเวทีการเรียนรู้แบบมีชีวิตนั่นเอง หากนักท่องเที่ยวเที่ยวหันมาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กันมากขึ้นแล้ว เชื่อว่าจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม อีกทั้งคนในชุมชนก็ยังเกิดสำนึกรักในเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่ตนเองมีอยู่ หากนักท่องเที่ยวและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกด้านดีร่วมกันแล้ว ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความยั่งยืนได้อย่างที่ตั้งใจ (ผู้จัดการออนไลน์, 2554)

หนังใหญ่วัดখনอน จังหวัดราชบุรี สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นมหรสพที่เก่าแก่ของไทยจึงถือได้ว่าเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมไทย ได้รับการยกย่องว่าเป็นการแสดงชั้นสูงเป็นการแสดงที่รวมศิลปะที่ทรงคุณค่าหลายแขนง ได้แก่ ด้านศิลปะการออกแบบลวดลายไทยเชิง จิตรกรรมที่มีความวิจิตรบรรจง ผสมกับฝีมือช่างแกะสลักที่ประณีต เมื่อแสดงจะมีการนำศิลปะ ทางนาฏศิลป์ การละคร ที่เคลื่อนไหวได้อารมณ์ตามเนื้อ เรื่อง ประกอบกับบทพากย์ บทเจรจา บทขับร้อง ดนตรีปี่พาทย์ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องราวและให้อรรถรสทางศิลปะแก่ผู้ชมได้อย่างสมบูรณ์การแสดงหนังใหญ่จึงมีคุณค่า ทางศิลปะสูงและแสดงถึงอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษไทยได้เป็นอย่างดี โดยหนังใหญ่วัดখনอนได้รับรางวัลจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) และได้รับการยกย่องให้เป็น 1 ใน 6 ชุมชนดีเด่นของโลกที่มีผลงานในการอนุรักษ์พื้นฟูมรดกวัฒนธรรมเชิงนามธรรม (The safeguarding of Intangible Cultural Heritage : ICH) (เที่ยวราชบุรี, ออนไลน์, 2556)

ปัจจุบันวัดখনอนได้เปิดให้ประชาชนและผู้สนใจได้เข้าศึกษา เยี่ยมชมนิทรรศการหนังใหญ่ พร้อมทั้งการสาธิตการแสดงหนังใหญ่ ตลอดจนการฝึกเยาวชนให้เรียนรู้และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ เพื่อสนองโครงการตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการให้ความหมายและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด ในประเทศ นอกจากนี้งานวิจัยยังสามารถช่วยส่งเสริมและประชาสัมพันธ์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

2. เพื่อสำรวจรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การให้ความหมาย หมายถึง การให้อธิบาย คำนิยามของการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนของวัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของวัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การเยี่ยมชมนิทรรศการหนังใหญ่วัดขนอน พร้อมทั้งการสาธิตการแสดงหนังใหญ่ ตลอดจนการเรียนรู้และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภายในวัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การใช้ส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยวในการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการอยากเดินทางท่องเที่ยววิถีชุมชนของวัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วัดขนอน หมายถึง วัดขนอน หมู่ 4 ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

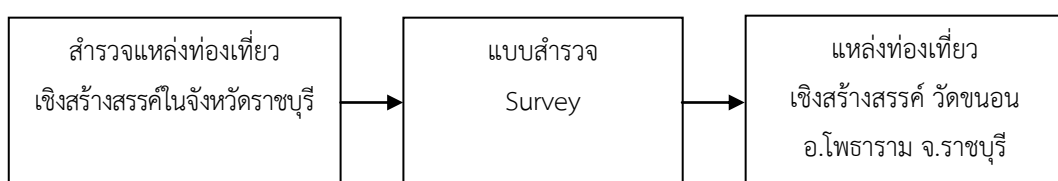
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีและประสบการณ์จึงนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยผู้วิจัยได้พบว่านักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ต้องการที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น จึงนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

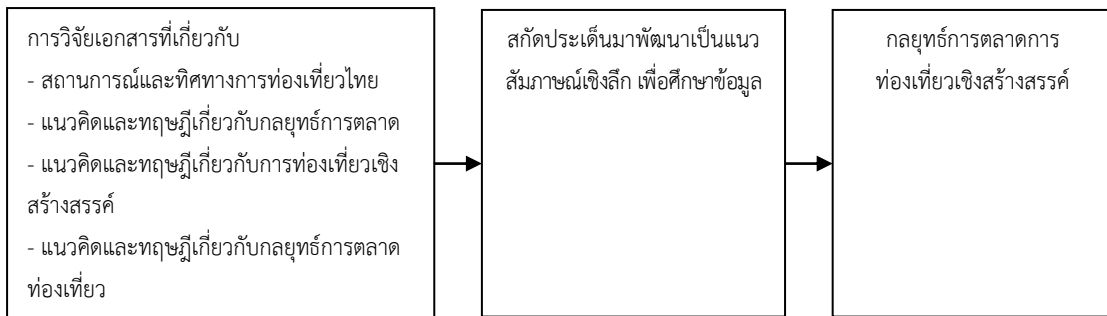
1. ขั้นสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในราชบุรี ได้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. ขั้นวิจัยเอกสารที่เกี่ยวกับสถานการณ์และทิศทางการท่องเที่ยวไทย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
3. การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว (มนัสสินี บุญมีศรีสง่า, 2557, น. 8)

ขั้นตอนที่ 1

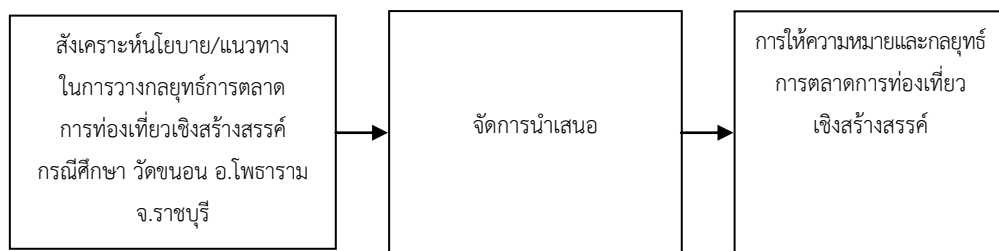
สัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาการให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานการท่องเที่ยว เจ้าอาวาสและพระวัดขนอน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว รวมจำนวน 17 คน
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ของการวิจัย วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม ถึง พฤษภาคม 2561

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำมาเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในการให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจัดเตรียมเครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ ได้แก่ เครื่องอัดเสียงปากกา สมุดจดบันทึก กล้องถ่ายภาพ เพื่อช่วยบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยจดบันทึกไม่ทัน ให้ความละเอียดมากขึ้น ซึ่งในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยก่อนการสัมภาษณ์ จะทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทราบก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัยผู้วิจัยรวบรวมจากเอกสาร บทความ จากงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เอกสารเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เอกสารจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ข้อมูลจากวัดขนอนที่ได้รับรวบรวมไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยมีลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในการให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของวัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย
3. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านเนื้อหา ภาษา ความครอบคลุม รายละเอียดที่เกี่ยวกับการให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
4. ทดสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในด้านเนื้อหา ภาษาที่เกี่ยวกับการให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
5. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) มีวิธีการตรวจสอบ 4 วิธี (สุภาวงศ์จันทวานิช, 2553, น. 128-130) ได้แก่

1. การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล (Data Triangulation) แหล่งที่จะพิจารณาในการ ตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ ตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลแตกต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอด ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลภาคสนาม ควรเปลี่ยนให้มีผู้วิจัยหลายคน
3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด
4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบ Triangulation เรียกว่า การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการตีความ (Interpretation) จากพฤติกรรม และอวัจนภาษา ระหว่างการให้สัมภาษณ์
2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการเทียบเคียงรูปแบบ (Pattern Matching) โดยการสร้างข้อสรุปจากการเก็บข้อมูลที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางทฤษฎี (Theory) และงานวิจัยที่ผ่านมา โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของไมล์และฮูเบอร์แมน (Miles & Huberman, 1994, pp. 10-11) ที่ได้เสนอแนะถึงขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยในรายละเอียดซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดข้อมูล (Data

Reduction) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) และการร่างข้อสรุปและการยืนยัน (Conclusion drawing and verification) โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ (Yin, 2003, p. 9)

2.1 การลดข้อมูล หมายถึง กระบวนการคัดเลือก การเน้น การทำให้อยู่ในรูปที่ เข้าใจง่าย การย่อความ และการแปลงข้อมูลด้วยการลดข้อมูลดิบให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไป การจัดกระทำกับข้อมูลด้วยการลดข้อมูลนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดการทำวิจัย รวมถึงก่อนที่จะเริ่มทำการวิจัยก็ต้องการวางแผนเกี่ยวกับแนวทางการลดข้อมูลนับตั้งแต่การระบุกรอบแนวคิดการวิจัย กรณีศึกษา ที่ต้องการทำวิจัย ปัญหาการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมแล้วด้วย สิ่งที่ผู้วิจัยกระทำในการลดข้อมูลคือ การเขียนสรุป การให้รหัส การร่างหัวข้อย่อที่เกี่ยวข้อง การจัดกลุ่ม การสร้างหลักในการจำแนกกลุ่มของข้อมูล การเขียนบันทึกเพื่อเตือนความจำหรือความคิดที่ร่างไว้ โดยได้จัดทำเป็นบันทึกการสัมภาษณ์

2.2 การจัดรูปข้อมูล หมายถึง การสร้างรูปแบบข้อมูลที่สามารถสื่อสารกับผู้อ่าน ให้เข้าใจง่าย โดยการใช้ข้อมูลภายหลังการลดข้อมูลและนำมาจัดรูปข้อมูล เพื่อพิจารณาถึงข้อมูลที่มีความเหมือนกัน เพื่อยืนยันความถูกต้อง และพิจารณาถึงความต่างกันของข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อสรุปของการวิจัย

2.3 การร่างข้อสรุปและการยืนยัน หมายถึง การตีความ การทำความเข้าใจถึง รูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าวัดชนอนมีการจัดการโดยคนในชุมชนเป็นชาวบ้านมาช่วยกันทำกิจกรรมโดยมีเจ้าอาวาสเป็นหัวเรือใหญ่ มีการแสดงหนังใหญ่ให้ประชาชนได้เรียนรู้ มีการแสดงการทำหนังใหญ่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการทำ มีพระอุโบสถให้ประชาชนได้กราบไหว้ มีหลวงปู่ล่อมอยู่ในพระอุโบสถ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนมากไม่รู้เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในวัดชนอนส่วนมากต้องการมาดูการแสดงหนังใหญ่และตัวหนังใหญ่ มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงคือพิพิธภัณฑวัดม่วง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ใช่ทางผ่านนักท่องเที่ยวต้องตั้งใจเข้าไปนักท่องเที่ยวจึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะหรือนักเรียนนักศึกษาที่ต้องการศึกษาหาความรู้ ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดชนอนเป็นไปได้ยากพอสมควร วัดชนอนนั้นมีตัวหนังใหญ่ที่เป็นอัตลักษณ์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่านี้ การที่มีการบริหารจัดการในชุมชนนั้นทำให้ภาครัฐและเอกชนไม่สามารถช่วยประชาสัมพันธ์ได้มากเท่าที่ควร จึงไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ ได้ ซึ่งจริงๆ วัดชนอนนั้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจไปเที่ยวกาญจนบุรีหรือราชบุรีสามารถแวะเข้าไปท่องเที่ยวได้เนื่องจากวัดชนอนอยู่ไม่ห่างจากถนนใหญ่ที่จะไปตัวเมืองมากนัก

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น คือการที่นำผลิตภัณฑ์ในชุมชน มาพัฒนา ต่อยอดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ได้รู้ประสบการณ์ ผลิตภัณฑ์ของชุมชนนั้น ไม่ใช่แค่การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วผ่านไป ในขณะที่การดำเนินรูปแบบได้มีการนำเสนอประสมทางการตลาดมาใช้ด้วย โดยมี 7 ประการ สามารถสรุปการศึกษาได้ ดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ตัววัดชนอนนั้นมีความเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ตัวหนังใหญ่มีหนึ่งเดียวในประเทศไทย 2) ด้านราคา ควรมีการเก็บค่าสถานที่อย่างเช่นห้องน้ำ เพื่อเป็นค่าดูแลสถานที่ 3) ด้านช่องทางการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว ควรเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านศิลปะ และวัฒนธรรม นักเรียนและนักศึกษาที่มีความสนใจมีการจัดงานประจำปีของวัดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ 4) ด้านสถานที่ตั้งและช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านสถานที่วัดชนอนอยู่ใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑวัดม่วง แต่ยังอยู่ห่างจากสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ควรมีช่องทางการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษทั้งในเว็บไซต์ และ เฟสบุ๊ก

5) ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว บุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่เป็นคนในชุมชน เพื่อสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ มีใจรักงานบริการ 6.) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตัวแหล่งท่องเที่ยวเป็นวัดประชาชนทุกคนสามารถเข้าชมได้ คนในวัดและชุมชนจึงควรเป็นเจ้าภาพที่ดี 7) ด้านกระบวนการท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมใหญ่ปีละ 1 ครั้ง คือเทศกาลงานสงกรานต์ ถือเป็นการสร้างรายได้ให้กับวัดখনอน และยังได้สืบสานประเพณีงานสงกรานต์ที่มีมาตั้งแต่สมัยอดีต จากที่กล่าวมานั้นเป็นส่วนประสมทางการตลาดที่เข้ามามีส่วนช่วยให้การวางแผนและการดำเนินงานของวัดখনอนให้ประสบผลสำเร็จ แต่พบว่ายังมีปัญหาเนื่องจากตัววัดখনอนนั้นยังอยู่ห่างกับแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวอื่น นักท่องเที่ยวที่ไปวัดখনอนนั้นจะเป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของวัดখনอน มีการพัฒนางานแผนแหล่งท่องเที่ยวระหว่างคนในชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชนที่จะเข้ามาสนับสนุน ร่วมกันรักษาภาพลักษณ์ของวัดখনอน ความสะอาดของสิ่งแวดล้อมภายในวัด ช่วยกันอนุรักษ์และคงอัตลักษณ์ของวัดখনอนไว้ ให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันวางแผน ดำเนินงาน รวมถึงร่วมกันประเมินผลเพื่อพัฒนาวัดখনอนต่อไป มีการประชาสัมพันธ์ทั้งจากภาครัฐและเอกชนมากขึ้น ช่วยประชาสัมพันธ์ผ่าน Social Media อื่นๆ

อภิปรายผล

การให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือการท่องเที่ยวที่มุ่งไปหากิจกรรมที่จะตอบโจทย์ในพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานที่ท่องเที่ยวนั้น เจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กัน นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น มีส่วนร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของสถานที่ท่องเที่ยว

การให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษา วัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี คือการที่นักท่องเที่ยวได้รับชมการแสดงหนังใหญ่ ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิม การทำหนังใหญ่ ให้นักท่องเที่ยวได้ลองทำการเชิดหนังใหญ่ และยังมีวัฒนธรรมประเพณีของวัดখনอน ซึ่งเป็นงานใหญ่คืองานสงกรานต์จัดขึ้นประจำปี มีการให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ชุดไทย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนวิสุทธิ์ ตั้งพรโชติช่วง (2559) เรื่องการให้ความหมายและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา ไร่คุณมน อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาพัฒนา เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ตัวผลิตภัณฑ์ เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาท่องเที่ยวจริง ไม่ใช่เป็นการท่องเที่ยวตามกระแสนิยม

กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา วัดখনอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี กลยุทธ์การตลาดด้านราคา ควรมีการเก็บค่าสถานที่ อย่างเช่นห้องน้ำเนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญควรมีการดูแลรักษาอย่างดี ด้านช่องทางการนำเสนอ ควรมีการโฆษณาในเว็บไซต์มากกว่านี้ ควรมีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ด้านส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวควรมีการจัดงานประจำปีของวัด ทำปฏิทินงานเทศกาลของวัด ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ควรมีบุคลากรการท่องเที่ยวเป็นคนในชุมชน มีใจรักบริการ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมการให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชนควรเป็นเจ้าภาพที่ดี ด้านกระบวนการท่องเที่ยว ควรจัดสถานที่ท่องเที่ยวให้ทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าชมได้ รวมถึงผู้พิการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิจัยของจิรัญญา ศรีรัตน์ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา : วิทวัฒน์ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ในการใช้กลยุทธ์การตลาด 7P เข้ามามีส่วนช่วยในการวางแผนและดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ

กลยุทธ์การท่องเที่ยว 5 A

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการเข้าถึงที่สะดวกสบายมากขึ้น อย่างเช่นรถประจำทางจากอำเภอเมืองไปถึงยังวัดখনอนเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่ายขึ้น การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อาจจะไม่จำเป็นสำหรับวัดখনอน เนื่องจากวัดখনอนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบทางผ่านรอบๆ วัดখনอน ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นทำให้

นักท่องเที่ยวต้องตั้งใจเข้าไปท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ตัววัดখনอนนั้นมีความเป็นอัตลักษณ์อยู่แล้วสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ตลอด กิจกรรมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวควรมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมากกว่านี้ เนื่องจากกิจกรรมของวัดখনอนยังไม่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้นาน นักท่องเที่ยวที่มีเที่ยววัดখনอนส่วนมากมาดูการแสดงหนังใหญ่แล้วก็เดินทางกลับ บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว ควรมีการเก็บค่าเข้าห้องน้ำกับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นค่าจ้างคนดูแลรักษาห้องน้ำเนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวห้องน้ำนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และควรมีร้านอาหารเนื่องจากการแสดงของวัดখনอนนั้นจะจบในช่วงกลางวันพอดี เมื่อนักท่องเที่ยวชมการแสดงเสร็จจะได้รับประทานอาหารกลางวันเลยเพื่อไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. อยากรู้ให้วัดখনอนต่อยอดย้ำตัวหนังใหญ่มากกว่านี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางคนยังไม่รู้จักตัวหนังใหญ่ของวัดখনอนดี ซึ่งตัวหนังใหญ่วัดখনอนนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์สามารถนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้มากกว่านี้
2. วัดখনอนสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่ดีพอ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญมาก อย่างเช่นห้องน้ำหรือร้านอาหารจะทำให้นักท่องเที่ยวสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น
3. วัดখনอนควรมีพันธมิตรทางด้านการค้ามากกว่านี้ มีการเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น เนื่องจากวัดখনอนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจเท่านั้น
4. วัดখনอนควรมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจในตัวหนังใหญ่มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์วัดม่วง เนื่องจากพิพิธภัณฑ์วัดม่วงนั้นอยู่ใกล้วัดখনอน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวต่อจากวัดখনอนได้ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางเข้ามาเที่ยวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากวัดখনอนไม่ได้อยู่ติดถนนหลักเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องตั้งใจเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวบางคนไม่อยากเสียเวลาเข้ามา แต่ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งที่ไม่ไกลจากวัดখনอนอาจทำให้นักท่องเที่ยวอยากเข้ามามากยิ่งขึ้น
2. ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่สามารถทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์กลยุทธ์เพิ่มเติมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). *ทิศทางการตลาดท่องเที่ยว 2560*. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2561, จาก <https://www.tourismthailand.org>
- จิรัญญา ศรีรัตน์. (2559). *ที่ศึกษาเกี่ยวกับการให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์การตลาด ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา : วิถีหัวหิน อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์*. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีณธ์ ชินโชติ. (2559). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง*. *viridian E Journal, Silpakom University*, 9(1).
- ผู้จัดการออนไลน์. (2554). *รอบรู้เรื่องท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2561, จาก <https://mgronline.com/travel>
- ภัณมณี แก้วสง่า. (2555). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย*. นครราชสีมา: สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- ภุริวัจน์ เดชอู่ม. (2556). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า. (2557). *การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทเรียนจากความสำเร็จ อุบัติภัย และมรณภัย ในภูมิภาคตะวันตก ประเทศไทย*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า. (2558). *การให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวแบบดาร์กทัวร์ริซึมพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒน์วิสุทธิ ตั้งพรโชติช่วง. (2559). *การให้ความหมายและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาไร่คุณมน อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี*. นครปฐม: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สันติ แซ่เล่า. (2556). *โครงการเสนอแนะ การออกแบบภายในหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ภายใต้แนวความคิด การศึกษาภูมิปัญญาหนังใหญ่ วัดขนอน จ.ราชบุรี*.
- Richards, G , & Reymond, C. (2000). Creative tourism, Atlas New. *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4(2), 2012.
- Valery, G., & Marina, M. (2555). *Creative tourism in Saint Petersburg: the state of the art*. Programme of Fundamental Studies of the Higher School of Economics in 2010-2012.

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดงานวิ่งระยะไกลเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา
SUGGESTION FOR DISTANCE RUNNING EVENTS FOR ASSORT WITH SPORT TOURISTS' WANTS

พงศกร เตียรธวัฒน์านนท์¹

Pongsakorn Tearawatanont¹

สุวารี นามวงศ์¹

Suwaree Namwong¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว
ท่องเที่ยว

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิ่งระยะไกลเป็นสิ่งที่คนทุกเพศทุกวัยกำลังให้ความสนใจ และได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้ คือ ศึกษาหาแนวทางการดึงดูดผู้เข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คนด้วยวิธี snowball sampling ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือ นักวิ่งที่เคยออกเดินทางเพื่อเข้าร่วมแข่งขันในงานวิ่งระยะไกล และได้ท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทางที่มีการจัดงาน ผลการวิจัย พบว่านักวิ่งระยะไกลมีความต้องการ 4 ด้านหลักด้วยกัน ประกอบไปด้วย ความต้องการด้านร่างกาย (Physical) ความต้องการด้านสังคม (Social) ความต้องการด้านการพักผ่อน (Relax) และความต้องการด้านการแข่งขัน (Competition) นำมาซึ่งแนวทางการพัฒนาการจัดการงานวิ่งระยะไกล ได้แก่ การสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นการฝึกซ้อมร่างกายให้กับนักวิ่งก่อนการแข่งขันเพื่อตอบสนองความต้องการด้านร่างกายของนักวิ่ง การนำเสนอรายการส่งเสริมการสมัคร (Promotion) หากผู้เข้าร่วมงานสมัครเข้าร่วมงานเป็นคู่หรือเป็นครอบครัว จะได้รับส่วนลดสำหรับค่าสมัครเข้าร่วมงาน เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสังคมแก่นักวิ่ง ผู้จัดงานวิ่งควรจัดโปรแกรมการนำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่ใกล้กับพื้นที่จัดงานวิ่งในวันก่อนวันแข่งขัน เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการพักผ่อนให้นักวิ่ง และผู้จัดงานวิ่งควรมอบรางวัลที่น่าสนใจแก่ผู้เข้าร่วมแข่งขัน เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการแข่งขัน

คำสำคัญ : งานวิ่งระยะไกล, นักท่องเที่ยวเชิงกีฬา, แรงจูงใจ

ABSTRACT

Running events are popular trend for everyone and continuously attracting participants. The primary objective of this research is to suggest ways for efficiently attend participants in running events. This qualitative study collects samples by In-depth Interview and samples 12 persons by snowball sampling. Samples are runners who have ever competed in distance running races and traveled in host destinations. Finding found that distance runners have 4 main wants which contain of physical wants, social wants, relax wants and competition wants. This finding offers ways for develop running events. First, Organizers should offer activities that increase

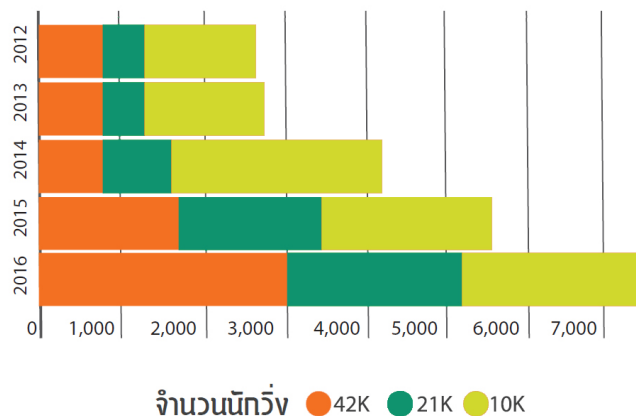
runners' physical training before competition date. Activities can match with runner's physical wants. Second, Running event hosts should introduce sale promotion for applicants who apply with his friends or his family. Third, Organizers should take runners to travel in places near events. Last, Organizers should offer high-priced rewards for race winner.

Keywords : Distance running event, Sport tourists, Motivation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กว่า 30 ปีที่ผ่านมา งานอีเวนต์กีฬาต่างๆ ทั่วโลกมีจำนวนผู้เข้าร่วมงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (Newland & Aicher, 2018, pp. 1-19) ซึ่งจำนวนผู้เข้าร่วมงานอีเวนต์กีฬาที่มากขึ้นส่งผลต่อการจัดงานอีเวนต์กีฬาที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยเฉพาะการแข่งขันกีฬาประเภทที่ใช้ความทนทาน (Endurance Sports) เช่น ไตรกีฬา (Triathlon) จักรยาน (Cycling) รวมถึงวิ่งระยะไกล (Distance Running) (Whitehead & Wicker, 2017, pp. 160-169) ซึ่งถูกยอมรับว่าเป็นกีฬาประเภทหนึ่ง เป็นกิจกรรมยามว่าง (Leisure Activity) ที่สำคัญคือเป็นองค์ประกอบสำคัญของวิถีชีวิตที่สร้างสุขภาพ (Healthy Lifestyle) โดยการวิ่งระยะไกลกำลังเป็นที่นิยมทั่วโลก (Ma & Kaplanidou, 2018, pp. 1-21)

การจัดงานแข่งขันวิ่งระยะไกลกำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในเมืองต่างๆ ทั่วโลก ความนิยมดังกล่าวไม่เพียงแต่วัดได้จากจำนวนงานที่มากขึ้นเรื่อยๆ แต่ยังรวมถึงการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนผู้เข้าร่วมงาน กลุ่มตลาดของนักวิ่งระยะไกลเป็นหนึ่งในกลุ่มตลาดที่มีอัตราการเติบโตเร็วที่สุดในอุตสาหกรรมกีฬา ในขณะที่เมืองต่างๆ ทั่วโลกมีการจัดงานแข่งขันวิ่งระยะไกลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักวิ่งระยะไกลที่เดินทางไปร่วมงานแข่งขันและเดินทางท่องเที่ยวร่วมด้วยก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากเช่นเดียวกัน (Kostas, 2016, pp. 2-20) สถิติดังภาพที่ 1 แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมงานจอมบึงมาราธอนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2012-2016 ซึ่งการเดินทางไปร่วมงานแข่งขันและการเดินทางท่องเที่ยวด้วยในครั้งเดียวกันจะสร้างผลประโยชน์ด้านต่างๆ ให้แก่จุดหมายปลายทาง

ภาพที่ 1 สถิติผู้เข้าร่วมงานจอมบึงมาราธอนระหว่างปี 2012-2016

ที่มา : คณะกรรมการจัดงานจอมบึงมาราธอน, 2559.

การจัดงานแข่งขันกีฬาช่วยสร้างผลประโยชน์ทางด้านต่างๆ ให้กับจังหวัดซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องจะได้รับรายได้มากขึ้น เกิดผลดีต่อภาคการผลิตสินค้าและการจ้างงาน รวมถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือน (Philip & Andy, 2016, pp. 50-65) ในขณะที่ผู้เข้าร่วมงานแข่งขันได้รับประสบการณ์และความประทับใจที่เกิดจากการต้อนรับจากคนในท้องถิ่น ธุรกิจในพื้นที่เองก็ได้รับผลประโยชน์จากการเดินทางมาเยือนของผู้เข้าร่วมงานแข่งขัน (Millicent, 2017, pp. 883-899) ตัวอย่างเช่น ปริมาณเงินที่สะพัดในสนามวิ่งโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 500 ล้านบาทต่อปี ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สถิติการจัดงานวิ่งมาราธอนในประเทศไทย

ที่มา : สมาพันธ์การวิ่งแห่งประเทศไทย, 2559.

แม้ว่าสถิติที่ผ่านมาได้แสดงถึงปริมาณเงินสะพัดบนสนามวิ่งต่อปีที่มีมูลค่ามหาศาล แต่การทราบถึงความต้องการของนักวิ่งก็เป็นที่สำคัญในการช่วยเพิ่มจำนวนนักวิ่งในแต่ละการแข่งขันให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งการดึงดูดนักวิ่งให้เข้าร่วมแข่งขัน ไม่ได้ทำให้รายได้จากค่าสมัครเข้าร่วมวิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่รายได้จากภาคธุรกิจโรงแรมและที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าในจุดหมายปลายทางที่ทำการจัดงานก็ถือเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้แก่พื้นที่ (Cunningham & Kwon, 2003, pp. 127-145) ดังนั้น การเข้าใจถึงความต้องการของนักวิ่งจะทำให้ผู้จัดงานสามารถสร้างแผนการตลาดที่เหมาะสม ดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา สร้างผลประโยชน์ต่างๆ แก่พื้นที่จัดงาน และนำมาซึ่งการพัฒนาการจัดงานวิ่งระยะไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาทางวิชาการที่ผ่านมาเกี่ยวกับงานวิ่งระยะไกล พบว่า นักวิชาการมุ่งเน้นศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬามากถึง 7 งาน (Bovonsunthonchai, et al., 2015, pp. 171-178; Buist, et al., 2010, pp. 598-604; Fallon, 1996, pp. 319-323; Mailler & Adams, 2004, pp. 498-501; Satterthwaite, et al., 1999, pp. 22-26; ปฏินุช เย็นรมณ์, 2557, น. 49; สมาน แสงโชติ, 2525) สาขาวิชาการตลาด 2 งาน (ธีระวัฒน์ จันทิก และคณะ, 2559, น. 10-21; สิรินาถ พูลภาพ, 2559) สาขาวิชาจิตวิทยา 1 งาน (บรรลือ รัตนจรัสโรจน์, 2539) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ 1 งาน (พรพงษ์ สติธิปุ, 2551) และสาขาวิชากฎหมายกีฬา 1 ผลงาน (ปิติเทพ อยู่ยืนยง, 2560, น. 12-27) ซึ่งผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับงานวิ่งระยะไกลในสาขาวิชาการจัดการงานอีเวนต์กีฬา (Sport Event Management) ที่เป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ยังพบค่อนข้างน้อย ประกอบกับ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นประเภทการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งสามารถยกระดับขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำระดับภูมิภาคด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้ คือ ศึกษาหาแนวทางการดึงดูดผู้เข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกวัตถุประสงค์หลักออกเป็น 2 วัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

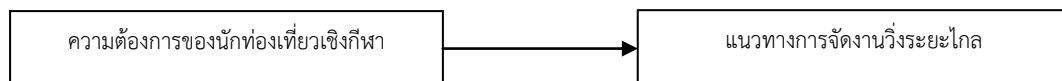
1. ศึกษาความต้องการของนักทอเทียวเชิงกีฬาที่เคยเข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลนอกถิ่นพำนักของตน
2. เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดงานวิ่งระยะไกลในประเทศไทย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. งานวิ่งระยะไกล คือ งานวิ่งที่มีระยะทางการแข่งขันระหว่าง 10.5-42 กิโลเมตร ประกอบไปด้วยงานวิ่งระยะมินิมาราธอน (Mini Marathon) ที่มีระยะทางการแข่งขัน 10.5 กิโลเมตร งานวิ่งฮาล์ฟมาราธอน (Half Marathon) ที่มีระยะทางการแข่งขัน 21 กิโลเมตร และงานวิ่งมาราธอน (Marathon) ที่มีระยะทางการแข่งขัน 42 กิโลเมตร (Ronkainen, et al., 2018, pp. 211-222)
2. นักทอเทียวเชิงกีฬา คือ นักวิ่งที่เคยออกเดินทางเพื่อเข้าร่วมแข่งขันในงานวิ่งระยะไกล และได้ทอเทียวไปยังจุดหมายปลายทางที่ทำการจัดงาน ซึ่งการเดินทางดังกล่าวต้องมีระยะทางห่างจากบ้านมากกว่า 40 กิโลเมตร และเป็นการเดินทางที่มีการพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืนด้วย (Gammon & Robinson, 2003, pp. 21-26)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดงานวิ่งระยะไกลถือว่าเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้แก่จังหวัดต่างๆ (Gratton, et al., 2000, pp. 17-28) ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อพื้นที่ที่ทำการจัดงานจะทวีคูณยิ่งขึ้น หากมีผู้เข้าร่วมงานมากขึ้น (Cobb & Olberding, 2007, pp. 108-118) ผู้จัดงานวิ่งระยะไกลสามารถเพิ่มอัตราการเข้าร่วมงานได้จากการเข้าใจถึงความต้องการของนักทอเทียวเชิงกีฬา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญขั้นแรกสุดก่อนที่จะนำไปพัฒนาการจัดงานวิ่งระยะไกลในขั้นต่อไป (Hinch & Higham, 2011) ความต้องการมีความเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ (Berscheid, 1983, pp. 563-564; Dann, 1981, pp. 187-219; Uysal & Hagan, 1993, p. 810) โดยการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจจะมีประโยชน์ต่อผู้จัดงานวิ่งระยะไกล (Events Organizers) ในการสร้างกลยุทธ์หรือแนวทางที่มีประสิทธิภาพ เพื่อทำการดึงดูดผู้เข้าร่วมงานจำนวนมากขึ้น (Kim, et al., 2003, pp. 169-180) คำถามที่ทำให้ทราบถึงแรงจูงใจในการเข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลนอกถิ่นพำนักอาศัยของนักวิ่ง คือ พวกคุณไปเข้าร่วมงานวิ่งที่นั่นเพราะอะไร (Crompton & McKay, 1997, pp. 425-439; Nicholson & Pearce, 2000, pp. 236-253; Scott, 1995, pp. 121-128)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร คือ นักวิ่งที่เคยเดินทางเพื่อเข้าร่วมแข่งขันในงานวิ่งระยะไกล และได้ทอเทียวไปยังจุดหมายปลายทางที่มีการจัดงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ นักวิ่งที่มีคุณสมบัติเช่นประชากร จำนวน 12 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทำการติดต่อการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการนัดหมายเวลาและสถานที่ที่สะดวกกับผู้วิจัยและผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกครั้งนี้ใช้การ

สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ snowball sampling ซึ่งเป็นวิธีสุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายในจำนวนที่ผู้วิจัยต้องการ โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลไม่มากนัก ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการรวบรวมข้อมูล (Sadler, et al., 2010, pp. 369-374)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่เคยเข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลนอกถิ่นพำนักของตน เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 12 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนที่เคยเดินทางไปแข่งขันในงานวิ่งระยะไกลนอกถิ่นพำนักอาศัยของตน ต่างใช้โอกาสดังกล่าวในการท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ณ จุดหมายปลายทางที่ทำการจัดงานวิ่งครั้งนั้นๆ ซึ่งการเดินทางในลักษณะดังกล่าวถือเป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจเฉพาะ กล่าวคือการเดินทางท่องเที่ยวของเขามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับกีฬา หรือเราเรียกการท่องเที่ยวลักษณะนี้ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) (Gibson, et al., 2003, pp. 181-190) กลุ่มตัวอย่างที่ถือว่าเป็นนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาต่างมีความต้องการหลายอย่างในการเข้าร่วมแข่งขันวิ่งระยะไกลในงานที่จัดนอกถิ่นพำนักอาศัยของตน ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physical) การมีสุขภาพและร่างกายที่แข็งแรงถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมแข่งขันงานวิ่งระยะไกล การรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงของนักวิ่งไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการวิ่งในการแข่งขันในงานที่พวกเขาเข้าร่วมเท่านั้น แต่พวกเขาต้องทำการฝึกซ้อมร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอเพื่อพร้อมที่จะเข้าร่วมแข่งขันวิ่งในงานครั้งต่างๆ กลุ่มตัวอย่างบางท่านได้กล่าวไว้ว่า “เขาต้องทำการฝึกซ้อมร่างกายด้วยการวิ่งครั้งละ 8 กิโลเมตร สัปดาห์ละ 3 ครั้ง เพื่อให้ร่างกายของเขาแข็งแรงเพียงพอที่จะเข้าร่วมแข่งขันงานวิ่งระยะทาง 10.5 กิโลเมตรหรือระยะมินิมาราธอน ที่เขาจะเข้าร่วมแข่งขันในอนาคต” ส่วนนักวิ่งบางท่านได้กล่าวไว้ว่า “นอกจากการวิ่งจะทำให้ร่างกายของเขาแข็งแรงมากขึ้นแล้ว เขายังได้รับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับรูปร่างของเขา การตรวจสุขภาพประจำปีครั้งล่าสุด เขามีน้ำหนักที่ลดลง และรอบเอวของเขาก็ลดขนาดลงเช่นกัน”

2. ความต้องการด้านสังคม (Social) การได้ใช้เวลาร่วมกับครอบครัว คนรัก หรือเพื่อน รวมทั้งการได้มีโอกาสทำความรู้จักกับบุคคลที่มีความชอบที่คล้ายคลึงกัน (เช่นชอบกีฬาวิ่งระยะไกลเหมือนกัน) เป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญรองลงมาจากความต้องการด้านร่างกาย การเข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลกับสมาชิกในครอบครัวทำให้กลุ่มตัวอย่างได้มีเวลาในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงการให้กำลังใจกันและกันเพื่อเข้าเส้นชัยไปพร้อมๆ กัน มีนักวิ่งท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “ชีวิตการทำงานในเมืองที่มีแต่ความเร่งรีบ และความเครียด ทำให้เขาไม่ค่อยมีเวลาให้กับครอบครัว ในวันทำงานของเขา นั่นคือวันจันทร์ถึงวันศุกร์ แต่การเข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลในต่างจังหวัดช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ถือเป็นโอกาสที่ดีที่เขาจะใช้ช่วงเวลากับครอบครัว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว” และนักวิ่งส่วนหนึ่งก็ได้ให้ความเห็นไว้ว่า งานวิ่งระยะไกลในต่างจังหวัดทำให้เขาได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องต่างๆ กับคนที่มาจากภูมิภาคที่แตกต่างกัน ถือเป็นสังคมของคนที่ชอบในกีฬาประเภทเดียวกัน นั่นคือ การวิ่งระยะไกล (Distance Running)

3. ความต้องการด้านการพักผ่อน (Relax) ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเลือกเข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลที่จัดในต่างจังหวัด คือ โอกาสในการได้เยี่ยมเยือนสถานที่ท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทางที่ทำการจัดงาน ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่พวกเขาสนใจและยังไม่มีโอกาสที่จะได้ไปเยี่ยมเยือน การได้ท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ทำให้พวกเขาได้พักผ่อน

ร่างกายและจิตใจที่เต็มไปด้วยความเครียดจากการทำงาน รวมถึงความเบื่อหน่ายที่เกิดจากการดำเนินชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อจำเจ นักวิ่งที่ทำงานในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่างมีความเห็นในทางเดียวกันว่า การได้เดินทางเข้าร่วมแข่งขันงานวิ่งระยะไกลที่ทำการจัด ณ ต่างจังหวัด และทำการท่องเที่ยวในครั้งเดียวกันนั้น เป็นช่วงเวลาที่ดีที่ปราศจากความเครียด การเดินทางไปสถานที่ต่างๆ ในต่างจังหวัดปราศจากการจราจรที่แออัด รวมถึงอากาศและสภาพแวดล้อมก็มีความบริสุทธิ์ ปราศจากมลพิษทางเสียงหรือควันพิษจากควันรถ เขาจึงเลือกเดินทางเข้าร่วมงานวิ่งที่จัดขึ้นในต่างจังหวัด แทนการเข้าร่วมงานวิ่งที่จัดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4. ความต้องการด้านการแข่งขัน (Competition) จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 12 คน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า พวกเขาเข้าร่วมงานวิ่งระยะไกลเพื่อที่จะได้รู้ถึงศักยภาพในการวิ่งของพวกเขาเมื่อเทียบกับคนอื่นๆ ที่เข้าร่วมแข่งขันในงาน ซึ่งการเข้าร่วมการแข่งขันวิ่งระยะไกลที่ต่างจังหวัด คนที่เข้าร่วมงานก็จะมาจากหลากหลายท้องถิ่น ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคู่แข่งที่มาจากหลายแห่ง ซึ่งผู้ที่ชนะการแข่งขันได้ ต้องเป็นผู้ที่วิ่งด้วยความเร็วที่เร็วที่สุด ประกอบกับระยะเวลาในการวิ่งที่น้อยที่สุด จึงจะสามารถเอาชนะคู่แข่งที่มาจากที่ต่างๆ ที่แตกต่างกัน นักวิ่งบางคนบอกว่า “การที่สามารถเอาชนะคู่แข่งได้จนสามารถได้ถ้วยรางวัลไปครอง เป็นสิ่งที่พิสูจน์ว่า ตลอดระยะเวลาที่ทำการฝึกซ้อมก่อนเข้าร่วมแข่งขัน เขาเองต้องใช้ความอดทนและความสม่ำเสมอในการฝึกซ้อม เพื่อให้ผลลัพธ์ของการฝึกซ้อมเป็นไปตามที่คาดหวัง นั่นคือการได้ถ้วยรางวัลมาครอง” นอกจากนี้ นักวิ่งอีกท่านก็ได้กล่าวไว้ว่า “การเดินทางเพื่อเข้าร่วมการแข่งขันงานวิ่งระยะไกลหลายๆ งานทั่วประเทศ เป็นสิ่งที่ช่วยพิสูจน์ว่า เขาเป็นนักวิ่งที่สามารถวิ่งระยะไกลได้เก่งที่สุดหรือไม่ เนื่องจากงานวิ่งระยะไกลที่จัดในที่ต่างๆ ก็มีคู่แข่งที่แตกต่างกันออกไป เขาจะต้องมีวินัยในการฝึกซ้อมเป็นอย่างมาก และหมั่นฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้รางวัลจากการแข่งขันในทุกๆ งานที่เขาเข้าร่วมแข่งขัน”

ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดงานวิ่งระยะไกลในประเทศไทย เมื่อผู้วิจัยทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาแล้ว จึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดงานวิ่งระยะไกลว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานวิ่งระยะไกล ควรคำนึงถึงความต้องการทั้ง 4 ด้านของผู้เข้าร่วมงานร่วมกับคุณค่าที่ผู้เข้าร่วมงานจะได้รับ ดังแสดงในตารางที่ 1 เช่น หากผู้จัดงานจะดึงดูดผู้เข้าร่วมงานที่มีความต้องการด้านร่างกาย ซึ่งคุณค่าที่ผู้เข้าร่วมงานจะได้รับ คือ กิจกรรมทางกายจากงานอีเวนต์กีฬา ผู้จัดงานสามารถประยุกต์การจัดงานให้ผู้เข้าร่วมงานได้มีโอกาสในการเพิ่มกิจกรรมทางกายก่อนการเข้าร่วมการแข่งขันในวันงาน ด้วยการจัดให้ผู้สมัครได้มีการฝึกซ้อมวิ่งร่วมกัน ตัวอย่างเช่น งานบุรีรัมย์มาราธอน 2018 ได้จัดแคมเปญ BRM virtual run/run anywhere & anytime ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้สมัครได้ทำการสะสมระยะทางการซ้อมวิ่งของตนในแต่ละเดือนก่อนที่จะมีการแข่งขัน และมีการให้รางวัลแก่ผู้ที่มีระยะการซ้อมสะสมที่มากที่สุดในแต่ละเดือน ซึ่งกิจกรรมนี้จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีแรงกระตุ้นในการฝึกซ้อมร่างกาย และสามารถพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกายของตนอย่างมีเป้าหมาย หากผู้ทำการจัดงานจะทำการดึงดูดผู้เข้าร่วมงานที่มีความต้องการด้านสังคม ซึ่งคุณค่าที่ผู้เข้าร่วมงานจะได้รับจากงาน คือ กิจกรรมสนุกกับครอบครัวและเพื่อน ผู้จัดงานวิ่งระยะไกลอาจนำเสนอรายการส่งเสริมการสมัคร (Promotion) เช่น หากผู้เข้าร่วมงานสมัครเข้าร่วมงานเป็นคู่หรือเป็นครอบครัว จะได้รับส่วนลดสำหรับค่าสมัครเข้าร่วมงาน

หากผู้จัดงานวิ่งต้องการดึงดูดผู้เข้าร่วมงานที่มีความต้องการด้านการพักผ่อน ผู้จัดงานอาจจัดโปรแกรมการนำเที่ยวก่อนการแข่งขันจริง 1 วัน ตัวอย่างเช่น งานถิ่นวีรชนมินิ-ฮาล์ฟมาราธอน ปี 2561 ของจังหวัดสิงห์บุรี ที่จัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 29 เมษายน 2561 ได้ทำการจัดโปรแกรมนำเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดสิงห์บุรี ให้แก่นักวิ่งและผู้ติดตาม ในวันเสาร์ที่ 28 เมษายน 2561 ซึ่งเป็นการจัดรายการนำเที่ยวก่อนการแข่งขันจริงล่วงหน้า 1 วัน ส่วนผู้จัดงานที่ต้องการดึงดูดผู้เข้าร่วมงานที่มีความต้องการด้านการแข่งขัน ซึ่งคุณค่าที่ผู้เข้าร่วมงานจะได้รับ คือ

โอกาสร่วมแข่งขัน และชนะการแข่งขัน ผู้จัดงานแข่งขันวิ่งระยะไกลควรมอบรางวัลที่น่าสนใจแก่ผู้เข้าร่วมงาน ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ได้รับรางวัลจากการชนะเลิศการแข่งขันวิ่งระยะมาราธอน (42 กิโลเมตร) ของงานบุรีรัมย์มาราธอน 2018 จะได้รับเงินรางวัลมูลค่า 100,000 บาท ซึ่งถือเป็นรางวัลที่ผู้เข้าร่วมการแข่งขันที่มีความต้องการด้านการแข่งขันให้การตอบรับในการเข้าร่วมการแข่งขันอย่างล้นหลาม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้ทั้งหมด 4 ด้านด้วยกัน ประกอบไปด้วยความต้องการด้านร่างกาย (Physical) ความต้องการด้านสังคม (Social) ความต้องการด้านการพักผ่อน (Relax) และความต้องการด้านการแข่งขัน (Competition) ซึ่งก็ตรงกับสิ่งที่ศาสตราจารย์ Donald Getz เสนอในหนังสือเรื่อง Festivals, special events, and tourism เมื่อปีคริสต์ศักราช 1991 ว่า บุคคลเข้าร่วมงานอีเวนต์เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสังคมและจิตวิทยา (Social-Psychological Needs) (Dineen, 2015) โดยศาสตราจารย์ Donald Getz ได้นำความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) 5 อย่างของ Abraham Maslow มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ 3 หมวดหมู่ ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย (Physical Needs) ความต้องการด้านสังคม (Interpersonal or Social Needs) และความต้องการส่วนบุคคล (Personal Needs) ซึ่งความต้องการ 3 อย่างนี้ถือเป็นแรงจูงใจในการเข้าร่วมงานอีเวนต์ของผู้เข้าร่วมงาน (Filo, et al., 2010, pp. 623-648; Xu & Zhang, 2016, pp. 86-96; Yang, et al., 2011, pp. 377-395) นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ Donald Getz ยังได้ทำการเชื่อมโยงระหว่างความต้องการ 3 อย่างข้างต้น กับแรงจูงใจในการท่องเที่ยว (Travel Motivations) และคุณค่าที่ได้รับจากการเข้าร่วมงานอีเวนต์ (Benefits from Participating Events) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการพื้นฐาน แรงจูงใจในการท่องเที่ยว และคุณค่าจากการร่วมงานอีเวนต์

ความต้องการพื้นฐาน	แรงจูงใจในการท่องเที่ยว	คุณค่าที่ได้รับจากการเข้าร่วมงานอีเวนต์
ความต้องการด้านร่างกาย (ความต้องการทางกายภาพ)	- การออกกำลังกาย - พักผ่อนหรือเดินทาง	- กิจกรรมทางกายจากงานอีเวนต์กีฬา - การสังสรรค์ เข้าสังคม
ความต้องการด้านสังคม (ความต้องการด้านความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มและความต้องการในการเคารพนับถือหรือยกย่องชื่นชม)	- ความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อน - เข้าหาสังคม - โอกาสในการบรรลุเป้าหมาย การได้รับการยอมรับ และสร้างสถานภาพ	- กิจกรรมสนุกกับครอบครัวและเพื่อน - โอกาสพบปะผู้คน - โอกาสร่วมแข่งขัน และชนะการแข่งขัน
ความต้องการส่วนบุคคล (ความต้องการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของตนเอง)	- ความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ - ประสบการณ์ที่น่าจดจำ	- ประสบการณ์จากงานอีเวนต์ - โอกาสในการเข้าร่วม

ที่มา : Isaykina, 2001.

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการจัดการแข่งขันกีฬาประเภทที่ใช้ความทนทานอื่นๆ นอกเหนือจากการแข่งขันวิ่งระยะไกล (Distance Running) เช่น การแข่งขันกีฬาจักรยานเสือภูเขา (Mountain Bike) การแข่งขันทวิกีฬา (Duathlon) การแข่งขันไตรกีฬา (Triathlon)

2. การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป อาจใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Method) เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์การจัดงานอีเวนต์กีฬาในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดงานจอมบึงมาราธอน. (2559). สถิติผู้เข้าร่วมงานจอมบึงมาราธอนระหว่างปี 2012-2016 (รูปภาพ). สืบค้นจาก <http://www.chombuengmarathon.com/th>
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). “แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564).”
- ธีระวัฒน์ จันทิก, พงษ์ธรณ์ เผ่าศรีเจริญ และ ภาณุวัฒน์ ภัคดีโต. (2559). “กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกที่ส่งผลต่อความพึงพอใจการท่องเที่ยวในรูปแบบการกีฬานันทนาการในอำเภอหัวหิน.” *วารสารราชชมงคลล้านนา*, 4(2), 10-21.
- บรรลือ รัตนจรัสโรจน์. (2539). การเปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์เผยแพร่ความตั้งใจของนักวิ่งมาราธอนเพศชายที่ประสบความสำเร็จสูง และประสบความสำเร็จต่ำ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ไม่ได้ตีพิมพ์.
- ปฏิษุช เย็นรมภ. (2557). “ทำไมต้องวิ่งมาราธอน.” *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 29(4), 49.
- ปิติเทพ อยู่ยีนยง. (2560). “การเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอนระหว่างประเทศไทยและสหราชอาณาจักร.” *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 2(3), 12-27.
- พรพงษ์ สิริธิป. (2551). ผลกระทบทางเศรษฐกิจชุมชนจากการจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ กรณีศึกษา: ขอนแก่นมาราธอนนานาชาติ 2008. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ไม่ได้ตีพิมพ์.
- สมาน แสงโชติ. (2525). ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดรูปร่างและผลการแข่งขันของนักกรีฑาชาย ที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเขตแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 14. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ไม่ได้ตีพิมพ์.
- สิรินาถ พูลภาพ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้สนับสนุนกีฬากับการจดจำตราสินค้าของผู้เข้าร่วมการแข่งขันวิ่งมาราธอนในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ไม่ได้ตีพิมพ์.
- Berscheid, E. (1983). “The Social Psychology of Tourist Behaviour”. *Psyc critiques*, 28(7), 563-564.
- Bovonsunthonchai, S., Sakunkaruna, Y., Sakunkaruna, S., et al. (2015). “Incidence of injuries in marathon runners; Bangkok marathon”. *Journal of Sports Science and Technology*, 15(1), 171-178.
- Buist, I., Bredeweg, S. W., Bessem, B., et al. (2010). “Incidence and risk factors of running-related injuries during preparation for a 4-mile recreational running event”. *British journal of sports medicine*, 44(8), 598-604.
- Cobb, S., & Olberding, D. (2007). “The Importance of Import Substitution in Marathon Economic Impact Analysis”. *International Journal of Sport Finance*, 2(2), 108-118.
- Crompton, J. L., & McKay, S. L. (1997). “Motives of visitors attending festival events”. *Annals of Tourism Research*, 24(2), 425-439.
- Cunningham, G. B., & Kwon, H. (2003). “The Theory of Planned Behaviour and Intentions to Attend a Sport Event”. *Sport Management Review*, 6(2), 127-145.
- Dann, G. M. (1981). “Tourist motivation an appraisal”. *Annals of tourism research*, 8(2), 187-219.

- Dineen, E. (2015). “The EDM festival sensation: a case study in the Netherlands.”
- Fallon, K. (1996). “Musculoskeletal injuries in the ultramarathon: the 1990 Westfield Sydney to Melbourne run”. *British journal of sports medicine*, 30(4), 319-323.
- Filo, K., Funk, D., & O' Brien, D. (2010). “The Antecedents and Outcomes of Attachment and Sponsor Image Within Charity Sport Events”. *Journal of Sport Management*, 24(6), 623-648.
- Gammon, S., & Robinson, T. (2003). “Sport and Tourism: A Conceptual Framework”. *Framework*, 8(1), 21-26.
- Gibson, H. J., Willming, C., & Holdnak, A. (2003). “Small-scale event sport tourism: fans as tourists.” *Tourism Management*, 24(2), 181-190.
- Gratton, C., Dobson, N., & Shibli, S. (2000). “The economic importance of major sports events: a case-study of six events”. *Managing leisure*, 5(1), 17-28.
- Hinch, T., & Higham, J. (2011). *Sport tourism development*. Clevedon: Channel view publications.
- Isaykina, E. (2001). “Defining the target market and motivations for visiting the GrapeFest wine festival in Grapevine, Texas”.
- Kim, S. S., Lee, C-K., & Klenosky, D. B. (2003). “The influence of push and pull factors at Korean national parks”. *Tourism management*, 24(2), 169-180.
- Kostas, A. (2016). “Testing the role of sport event personality on the development of event involvement and loyalty: The case of mountain running races”. *International Journal of Event and Festival Management*, 7(1), 2-20.
- Ma, S. C., & Kaplanidou, K. (2018). “Effects of Event Service Quality on the Quality of Life and Behavioral Intentions of Recreational Runners”. *Leisure Sciences*, 1-21.
- Mailler, E., & Adams, B. (2004). “The wear and tear of 26.2: dermatological injuries reported on marathon day”. *British journal of sports medicine*, 38(4), 498-501.
- Millicent, K. (2017). “We’ve never measured it, but it brings in a lot of business”: Participatory sport events and tourism”. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(3), 883-899.
- Newland, B. L., & Aicher, T. J. (2018). “Exploring sport participants’ event and destination choices”. *Journal of Sport & Tourism*, 1-19.
- Nicholson, R., & Pearce, D. G. (2000). “Who goes to events: A comparative analysis of the profile characteristics of visitors to four South Island events in New Zealand”. *Journal of Vacation Marketing*, 6(3), 236-253.
- Philip, X., & Andy, S. (2016). “Perceived impacts of special events by organizers: a qualitative approach”. *International Journal of Event and Festival Management*, 7(1), 50-65.
- Ronkainen, N. J., Shuman, A., Ding, T., et al. (2018). “‘Running Fever’: understanding runner identities in Shanghai through turning point narratives”. *Leisure Studies*, 37(2), 211-222.

- Sadler, G. R., Lee, H. C., Lim, R. S. H., et al. (2010). “Research Article: Recruitment of hard-to-reach population subgroups via adaptations of the snowball sampling strategy”. *Nursing & Health Sciences*, 12(3), 369-374.
- Satterthwaite, P., Norton, R., Larmer, P., et al. (1999). “Risk factors for injuries and other health problems sustained in a marathon”. *British Journal of Sports Medicine*, 33(1), 22-26.
- Scott, D. (1995). “A comparison of visitors' motivations to attend three urban festivals”. *Festival Management and Event Tourism*, 3(3), 121-128.
- Uysal, M., & Hagan, L. (1993). “Motivation of pleasure travel and tourism”. *Encyclopedia of hospitality and tourism*, 798-810.
- Whitehead, J. C., & Wicker, P. (2017). “Estimating willingness to pay for a cycling event using a willingness to travel approach”. *Tourism Management*, 65(c), 160-169.
- Xu, Z., & Zhang, J. (2016). “Antecedents and consequences of place attachment: A comparison of Chinese and Western urban tourists in Hangzhou, China”. *Journal of Destination Marketing & Management*, 5(2), 86-96.
- Yang, X., Reeh, T., & Kreisel, W. (2011). “Cross-Cultural Perspectives on Promoting Festival Tourism-An Examination of Motives and Perceptions of Chinese Visitors Attending the Oktoberfest in Munich (Germany)”. *Journal of China Tourism Research*, 7(4), 377-395.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
OPINIONS OF PEOPLE TOWARDS WORKING PERFORMANCES OF NANGRONG MUNICIPALITY,
NANGRONG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

นฤชา อันตามา¹

Narucha Antama¹

วิษณุ ปัญญาสงค์¹

Vishnu Panyayong¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 ด้านได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มจากประชากรโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามชุมชนต่างๆ ตามสัดส่วนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ลักษณะ คือ แบบการตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบปลายเปิด มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9255 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้องการให้ติดตั้งโคมไฟสาธารณะภายในชุมชนให้ครบทุกจุด รองลงมาคือ ควรมีการจัดการตลาดให้ถูกสุขลักษณะ และควรมีการส่งเสริมและฝึกอาชีพให้กลุ่มสตรี

คำสำคัญ : ความคิดเห็นของประชาชน, การดำเนินงาน, เทศบาลเมืองนางรอง

ABSTRACT

The purpose of this research 1) To study the opinion of people on the operation of Nangrong Town Municipality, Nangrong District, Buriram Province. 2) To study the recommend additional opinions and suggestions on the operation of Nangrong Town Municipality, Nangrong District, Buriram Province. The studies were dividing into three aspects: development of quality of life, economic, and the conservation of natural resources and the environment. The samples were 377 people and selected by simple random sampling, determined by the table of Krejcie

and Morgan that randomly distributed to various communities by proportional random sampling. The research instrument used for collecting the data was a 3-part questionnaire: check list, rating scale, and open-ended form. That reliability was 0.9255. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean, and standard deviation. The results of this study revealed that the results of the people's opinions on the operation of Nangrong Town Municipality, Nangrong District, Buriram Province, overall were at a high level. When considering each aspect, it showed that all aspects were at high levels. The aspects ranked from the highest to lowest mean score were economic development, followed by development of quality of life. The lowest mean score was the conservation of natural resources and the environment. The highly recommended additional opinions and suggestions were as follows: the public lighting fixture should be installed in every community, followed by the market should be hygienic, promote and vocational training for women, and should people participate in the development and provision of funding to promote the profession to the people.

Keywords : Opinion, Operation, Nangrong Town Municipality

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ถือว่าเป็นหัวใจและเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นองค์กรที่กระจายอำนาจการปกครองให้กับประชาชนอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง การบริหาร การตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงานท้องถิ่นของตนตามวิถีทางประชาธิปไตย ให้เป็นไปในทิศทางที่ตนปรารถนา อันเป็นสิทธิโดยชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังเป็นการยอมรับในคุณค่าศักดิ์ศรี และความสำคัญของประชาชนในท้องถิ่นให้รู้สึกว่าคุณค่าตนมีความเกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารที่ตนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การควบคุม การตรวจสอบและการถอดถอน เป็นต้น ให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความหวงแหนและปกป้องผลประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย และเป็นกลไกในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นับเป็นการปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างแท้จริง ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองของประชาชนจึงเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญสำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปตามหลักกระจายอำนาจที่ต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีการปกครองตนเอง โดยรัฐบาลต้องให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักของการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการทำงานกำหนดนโยบาย การบริหารงานบุคคล การเงิน และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะการกำหนดหน้าที่รัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติโดยรัฐบาลเป็นผู้กำกับเท่าที่จำเป็นในกรอบของกฎหมายในทุกองค์กร (โกวิทย์ พวงงาม, 2550, น. 30)

เทศบาล ถือเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปตะวันตก ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่เขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่น และมีความเจริญพอสมควร การจัดตั้งจึงต้องพิจารณาว่าท้องถิ่นใดสมควรจัดตั้งเป็นเทศบาลได้ ต้องอาศัยหลักเกณฑ์

จำนวน และความหนาแน่นของประชากรในท้องถิ่นนั้นความเจริญทางเศรษฐกิจ การจัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนดงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการ และความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น รวมทั้ง พิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นนั้นว่าจะมีความสามารถในการพัฒนาความเจริญได้มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเทศบาลทั้ง 3 ประเภทเพิ่มเติม ดังนี้ 1.เทศบาลตำบล มีหลักเกณฑ์การจัดตั้ง โดยพิจารณาถึงรายได้จริงไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมาตั้งแต่ 12 ล้านบาทขึ้นไป มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป และมีความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตรขึ้นไป 2.เทศบาลเมือง มีหลักเกณฑ์การจัดตั้ง โดยพิจารณาถึงท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่งให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง เป็นท้องถิ่นที่ไม่ใช่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด การจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองต้องมีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป มีความหนาแน่นของประชากรไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีรายได้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้ 3.ส่วนเทศบาลนคร มีหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ความหนาแน่นของประชากรไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีรายได้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้ (ยุติธรรม ปัทมะ, 2558, น. 10)

ตามที่เทศบาลเมืองนางรองได้ดำเนินการบริหารงานของเทศบาลให้สอดคล้องกับภารกิจ 6 ประการ คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2555, น. 403-404) ที่ส่วนกลางมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาดำเนินการนั้น ปกติเทศบาลนางรองได้ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านเมืองน่าอยู่ 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 3) ด้านการพัฒนาการศึกษา กีฬา นันทนาการและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น 4) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านการพัฒนาขีดสมรรถนะองค์กร (เทศบาลเมืองนางรอง, 2559, น. 83) แต่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะทั้ง 3 ด้านนี้ ผู้วิจัยได้พบมาโดยส่วนตัวและบุคลากรในองค์กรนั้นให้ข้อมูลว่า ประชาชนยังมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารและการดำเนินงานต่อเทศบาล ไม่ว่าจะเป็นด้านการเป็นอยู่ในเรื่องการให้บริการน้ำอุปโภคบริโภค การให้บริการอินเทอร์เน็ต การให้บริการรับชำระภาษี การให้บริการทั่วไปในสำนักงานด้านการวางแผนพัฒนา และยังมีปัญหาอีกหลายอย่าง เช่น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม และประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมมีจำนวนน้อย ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในแผนยุทธศาสตร์ ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการทำแผนยุทธศาสตร์ ยังไม่ครอบคลุมทุกชุมชน อีกทั้งการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นความคิดเห็นของผู้นำชุมชนอย่างเดียว ทำให้ไม่เกิดความคิดที่หลากหลาย และโครงการหรือกิจกรรมที่เสนอมานั้น อาจเป็นความคิดเห็นส่วนตัว ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ประชาชนคณะกรรมการตรวจสอบและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการติดตามประเมินผลงานโครงการต่างๆ ไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของเทศบาล จากการสังเกตและพบปะพูดคุยกับประชาชนในพื้นที่พบว่า ประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินงานเท่าที่ควร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สนใจในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพราะปัญหาที่อยู่รอบตัวเรา เช่น ป่าไม้ ดิน สัตว์ น้ำ อากาศ ถนน อาคาร บ้านเรือน ที่ยังเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัด มลพิษทางอากาศและน้ำ ขยะมูลฝอยที่ไม่ได้ถูกจัดการเท่าที่ควร การก่อสร้างที่ยังไม่แล้วเสร็จ ทำให้ประชาชนยังได้รับปัญหาในส่วนนี้อยู่ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจก็ยังมีปัญหาความยากจน เศรษฐกิจตกต่ำ การว่างงาน การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพตามที่คาดหวัง และ

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนยังไม่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้น้ำน้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความหมายรวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย (ทศพร สร้อยทองหลาง, สัมภาษณ์. 7 มิถุนายน 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเสนอผู้รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้องซึ่งจะได้กำหนดแนวทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชน รวมทั้งการดำเนินงานและพัฒนางานให้ครอบคลุมในอนาคตให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและตรงตามความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อให้เข้าใจความหมายของศัพท์ต่างๆ เชิงปฏิบัติการที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกี่ยวกับความเชื่อและความรู้สึกโดยอาศัยพื้นฐานที่ได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์รวมถึงสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงออกความคิดเห็นซึ่งจะแสดงออกโดยการพูดหรือการเขียนและอาจแสดงออกได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ ทั้งนี้ความคิดเห็นอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2. การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานที่บุคคลแสดงออกทางกายและเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ซึ่งการดำเนินงานอาจปฏิบัติได้ทันทีหรืออาจมีความล่าช้าตามปัจจัยต่าง ๆ เช่นความรู้ทัศนคติโอกาส เป็นต้น

- 2.1 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัยการประกอบอาชีพ ร่วมกันอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในประเทศไทยได้มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพชีวิต

- 2.2 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนาน มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดหรือจัดปัญหาความยากจน การว่างงาน การกระจายรายได้ พร้อมกับมีการเปลี่ยนแปลงสวัสดิการของสังคมไปในทางที่ดีขึ้น โดยใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็นและต้องตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสงวนทรัพยากรไว้ตอบสนองความจำเป็นของคนรุ่นต่อไปในอนาคตของการพัฒนาที่ยั่งยืน

- 2.3 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การพัฒนาที่มีการคำนึงถึงความเสียหายของสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันปัญหาที่เกิดแก่สิ่งแวดล้อม หรือถ้าจำเป็นจะต้องเกิดความเสียหาย ก็จะต้องทำในขอบเขต

ที่เสียหายน้อยที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนี้ จึงเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มี การบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ที่อยู่ในขอบเขตการอำนวยให้หรือศักยภาพที่ทรัพยากรนี้จะคืนสู่สภาพปกติได้

3. เทศบาล หมายถึง เทศบาลเมืองนางรองอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
4. ประชาชน หมายถึง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 15,159 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ มอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเทศบาลเมืองนางรองอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและหลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางและขอบเขตในการออกแบบสอบถาม
2. ศึกษาวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และการสร้างแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์
4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนโนนสุวรรณ อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.9255 ซึ่งผ่านเกณฑ์ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินงานของเทศบาลเป็นการกระจายอำนาจทางการปกครองไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะเป็นไปอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญทุกกิจกรรม ตรงกับความต้องการของประชาชน และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบริบทของแต่ละชุมชน โดยให้ประชาชนนั้นมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ทั้งในการ การดำเนินงานและการเรียนรู้กระบวนการต่างๆ ที่สำคัญ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐาน

ทางเศรษฐกิจของชุมชน คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนของชุมชน สมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจว่า พวกเราจะผลิตอะไรได้บ้างตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ เราจะผลิตกันอย่างไร โดยที่ชุมชนสามารถ คิดเอง ทำเอง ได้เอง เหตุผลในข้างต้นได้นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในชุมชนนั้น นำมาซึ่งความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพราะทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นเพราะ เทศบาลได้มีการจัดการส่งเสริมอาชีพให้แก่คนในชุมชน และยังส่งเสริมตลาดให้กับคนในชุมชน จัดการแสดงต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชน ประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ เพื่อให้แพร่หลาย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนเรื่อยๆ ได้จัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและตัวชุมชนให้มีความน่าสนใจมาก ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเอกลักษณ์ของตัวชุมชน ทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้นมาก รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นเพราะการบริหารงานเทศบาล ได้มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนหลายอย่าง เช่น สถานที่สาธารณะที่สามารถไปออกกำลังกายและเป็นที่พักผ่อนได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกดี มีสุขภาพจิตที่ดี อีกทั้งเทศบาลได้มีการจัดกิจกรรมหลายๆ อย่างที่ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทำให้ประชาชนในชุมชนทุกคนเป็นกันเองกับเทศบาล และเทศบาลยังมีการจัดการดูแลและป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ เช่น ยาเสพติด ให้แก่ประชาชน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเพราะเทศบาลเมืองนางรองนั้น ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบและมีพนักงานในการบริการด้านสิ่งแวดล้อมเพียงพอ คำถึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชนให้น่าอยู่ ซึ่งทำให้คนในชุมชนมีความพอใจและยังสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักธรรมชาติและพัฒนาดตนเองให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้ริมทาง ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำและส่งเสริมการกำจัดขยะอย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้องการให้ติดตั้งโคมไฟสาธารณะภายในชุมชนให้ครบทุกจุด ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้รถใช้ถนนภายในชุมชน ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในเวลากลางคืน เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมให้มีความน่าอยู่ในเวลากลางคืน ป้องกันการเกิดปัญหาอาชญากรรมกับผู้ที่เดินทางสัญจรให้เกิดความปลอดภัย และเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์และมีความเป็นอยู่ในชุมชนได้อย่างปลอดภัย รองลงมาคือ ควรมีการจัดการตลาดให้ถูกสุขลักษณะ รองลงมาคือ ควรมีการส่งเสริมและฝึกอาชีพให้กลุ่มสตรี รองลงมาคือ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้มีข้อมูลที่ทำให้เทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถนำไปปรับปรุงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนิชา สืบจากมี (2551) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลละหารทราย อำเภอละหารทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลละหารทราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองอินทร์ ภาณุศรี (2558) ได้ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของ

องค์การบริหารส่วนตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสงยาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัย ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ ติروب (2553) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลตาวัง อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมาก

2.2 จากผลการวิจัย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร โพธิ์ไข (2555) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลถาวรอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก

2.3 จากผลการวิจัย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกฉัตร ตระกูลรัมย์ (2554) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลทุ่งศรีชุมพล อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผลการศึกษาความคิดเห็นพบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก

3. จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด

ผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานของเทศบาลเมือง ทำให้ทราบถึงความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยความคิดเห็นที่ประชาชนมีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้ติดตั้งโคมไฟสาธารณะภายในชุมชนให้ครบทุกจุด ซึ่งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วไลภา หนูน้อย (2554) เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาพญา อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่สำคัญ คือ ควรมีไฟฟ้าส่องทางตามถนนให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินงานของเทศบาลเป็นการกระจายอำนาจทางการปกครองไปสู่ท้องถิ่น โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามความต้องการของคนในท้องถิ่น เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะเป็นไปอย่างทั่วถึง ตรงกับความต้องการของประชาชน และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบริบทของแต่ละชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องต้องพยายามหาช่องทางในการต่อยอด และปรับปรุงรูปแบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการเน้นการลงพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลปัญหาและแนวทางการแก้ไข ให้ทันต่อความต้องการของประชาชน และควบคู่ไปกับการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเน้นที่การส่งเสริมอาชีพและการจัดสวัสดิการต่างๆ ให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ซึ่งจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ ชื่อเสียง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีลักษณะการบริหารที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด

1.2 จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าการดำเนินงานด้านนี้ ถ้าเทียบกับทุกด้านที่ดำเนินงาน ผลของค่าเฉลี่ยจะต่ำสุด แต่ถ้าวัดค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์แล้ว เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตามเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการก่อสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาคมในชุมชนอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันหาแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในดำเนินนี้ เพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทชัย พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย: เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมือง การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ทศพร ศรีอัยทองกลาง. (7 มิถุนายน 2560). *หัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์เทศบาลเมืองนางรอง. สัมภาษณ์*.
- ทองอินทร์ ภายศรี.(2558). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธนากร โพธิ์ไข. (2555). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์*. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นงลักษณ์ ตีรอบ. (2553). *ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลดาวัง อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ยุติธรรม ปัทมะ. (2558). *การปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น (The Local Administrative Reform)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- วัลภา หนูน้อย. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนาพญา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อโนชา สืบจากมี. (2551). *ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลระหวานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เอกณัฐ ตระกุลรัมย์. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลทุ่งศรีชุมพล : กรณีศึกษาอำเภอลำทะเมนชัยบุรีรัมย์*. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา
กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยาทานเพชรบุรี
TRAVEL NEEDS OF VISUAL DISABLED A CASE STUDY:
STUDENTS AT THAMMIK WITTHAYA SCHOOL, PHETCHABURI

กัลยา สว่างคง

Kanlaya Swangkong

สาขาการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา และ 2) พฤติกรรมและความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง ซึ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือผู้พิการทางสายตาของโรงเรียนธรรมิกวิทยาทาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 44 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ (Chi-Square) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า อายุ ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมในการท่องเที่ยว สถานภาพครอบครัว ประเภทความพิการทางสายตา ระดับของความเลือนราง และลักษณะของความพิการ มีผลต่อความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตาศูนย์นักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยาทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

คำสำคัญ : ผู้พิการทางสายตา, การท่องเที่ยว

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) the relationship between personal factors and travel needs of visual disabled and 2) the traveling behaviors and needs of visual disabled. This study was a cross sectional survey research. The data were collected from total amount of students, 44 persons, at Thammik Witthaya School, Phetchaburi by questionnaire and analyzed by descriptive statistics such as percentage, mean, standard deviation chi-square and correlation coefficient.

The results showed that age, type of attraction, family status, type and attribute of the visual impairment and the level of declarations affect travel needs of the visual disabled students at a statistically significant. Also, all factors correlated positively to the travel's need of visual disabled students.

Keywords : Visual Disabled, Tourism

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตสูงมากและสร้างรายได้หลักให้กับประเทศมาตลอด โดยในปี 2560 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากถึง 35 ล้านคน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นจำนวน 152 ล้านคน-ครั้ง ทำให้ประเทศไทยมีรายได้ทางการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทยรวม 2.75 ล้านล้านบาทหรือขยายตัวร้อยละ 9.47 จากปี 2559 โดยคิดเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ 1.824 ล้านล้านบาท และการท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวไทย 9.3 แสนล้านบาท (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) จากรายได้ทางการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้หลายหน่วยงานหันมาให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ซึ่งพบว่านอกจากการแข่งขันทางการแข่งขันนักท่องเที่ยวออกเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและนักท่องเที่ยวภายในประเทศแล้ว ในปัจจุบันกลุ่มของนักท่องเที่ยวยังมีความหลากหลายมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้หญิงเดินทางคนเดียว กลุ่มความสนใจพิเศษ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย โดยในกลุ่มหลังนี้มีข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มประเทศแถบเอเชียและแปซิฟิกมีผู้พิการมากที่สุดในโลก และโดยปกติแล้ว 1 ใน 10 คนของประชากรโลกจะเป็นผู้พิการ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้การท่องเที่ยวถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองโลกไม่ยกเว้นว่าจะเป็นคนปกติหรือคนพิการ (เกษวดี พุทธิภูมิพิทักษ์, 2554)

Bowell (2015) อธิบายว่าผู้พิการและผู้สูงอายุในยุโรปมีมากถึง 120 ล้านคนในปี 2005 โดยร้อยละ 70 ของประชากรที่เป็นผู้พิการและผู้สูงอายุมีความพร้อมทั้งสภาพการเงินและความสามารถทางร่างกายในการเดินทางท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยมีจำนวนผู้พิการที่จดทะเบียนเป็นคนพิการมากถึง 2,402,550 ราย (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2560, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) ซึ่งเมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2565) ที่กล่าวถึงเรื่องของการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยเน้นการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทำให้พบว่ากลุ่มที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายมีแนวโน้มที่จะเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากขึ้น อย่างไรก็ตามการเข้าถึงบริการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการทางการเดินทางท่องเที่ยวสำหรับคนพิการยังมีจำกัดมาก และปัญหาหลักอีกประการคือทัศนคติเชิงลบของคนในสังคมที่มักมองว่าผู้พิการไม่ควรเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว (Hersh, 2016)

การเติบโตของตัวเลขคนพิการโดยเฉพาะกลุ่มผู้พิการทางสายตาในประเทศไทยซึ่งมีจำนวนถึง 195,646 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2561) นโยบายของรัฐที่มีความพยายามจะลดความเหลื่อมล้ำในการดำเนินชีวิต ประกอบกับผลจากงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่ระบุตรงกันว่าผู้พิการมีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเหมือนคนปกติ (พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ ปัทมอร เสี่ยงแดง, 2554; ชุกกลิ่น อุณวิจิตร ญาณัท ศิริสาร และ ไพรัช โรงสะอาด, 2557) และศักยภาพของคนพิการในการเดินทางท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้กลายเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ ทั้งนี้ ผู้พิการทางสายตาถูกจัดให้เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้พิการที่มีศักยภาพในการเดินทางท่องเที่ยวเพราะเป็นกลุ่มผู้พิการที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเองได้ (Small, Darcy, & Packer, 2012) ถึงแม้จะมีหน่วยงานให้ความสนใจในเรื่องคนพิการกับการท่องเที่ยวสูงขึ้นแต่กลับพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นกลับมีจำนวนไม่มากนัก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการยังเป็นงานวิจัยที่ศึกษาในกลุ่มคนพิการทางการเคลื่อนไหวเป็นส่วนมากอีกด้วย (Poria, Reichel, & Brandt, 2011) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจสภาพความต้องการและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการต่างๆ เพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา: นักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยา เพชรบุรี
2. ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา: นักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยา เพชรบุรี:

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านต่างๆ ของผู้พิการทางสายตาที่เป็นนักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยา เพชรบุรี มีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยว

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

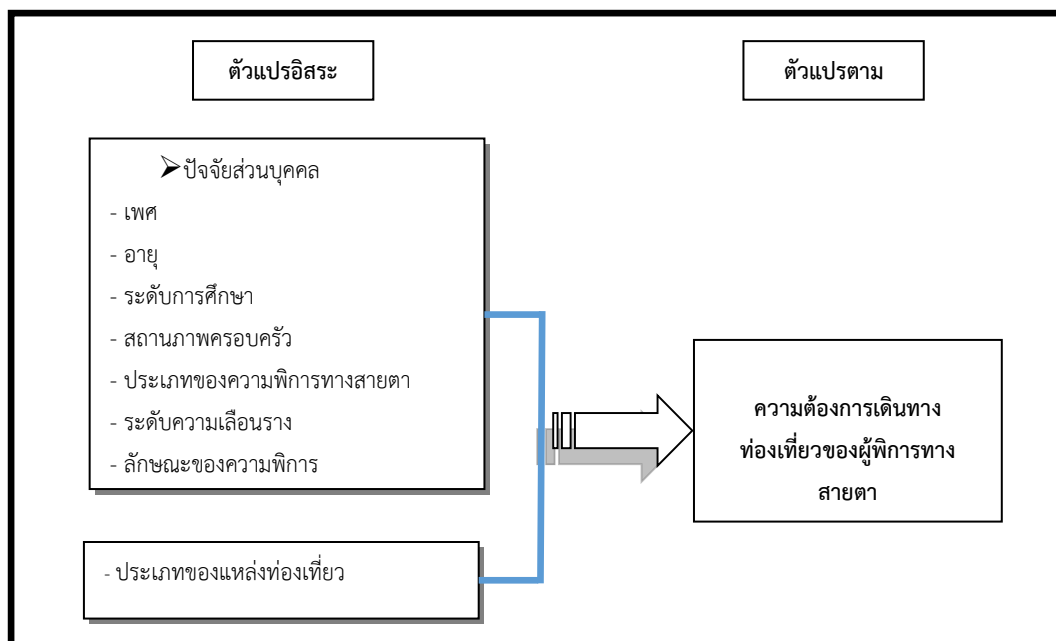
ผู้พิการทางสายตา หมายถึง นักเรียนของโรงเรียนธรรมิกวิทยาที่สูญเสียการมองเห็น หรือมีข้อจำกัดหรือความบกพร่องทางการมองเห็น

ประเภทของความพิการทางสายตา หมายถึง รูปแบบของความพิการทางสายตาซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) คนตาบอด (The Blind) คือ คนที่สูญเสียการมองเห็นโดยรอบด้าน ไม่สามารถอ่านหนังสือธรรมดาได้ ต้องใช้อักษรเบรลล์ (Braille Code) หรือวิธีการฟังแถบบันทึกเสียง 2) คนสายตาเลือนราง (Low Vision) คือ คนที่สูญเสียการมองเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ได้โดยใช้อุปกรณ์พิเศษ หรือแว่นขยาย

ระดับความเลือนราง หมายถึง การประเมินสมรรถภาพทางการแพทย์ด้านการมองเห็น แบ่งออกเป็นระดับ 1-2 คือ ระดับยังช่วยเหลือตัวเองได้ และระดับ 3-5 คือ ระดับที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ

ลักษณะของความพิการ หมายถึง ความพิการทางสายตานั้นเป็นความพิการแต่กำเนิด หรือความพิการในภายหลัง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตาของนักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยามีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross Section Study)
2. ประชากรในการวิจัย ประชากร (Population) ที่ใช้ศึกษาคือ นักเรียนผู้พิการทางสายตาโรงเรียนธรรมิกวิทยาจังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น 44 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบคำถามทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด
4. การทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ดังนี้
  - 4.1 นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้ทำการตรวจทานความถูกต้องและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
  - 4.2 ปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
  - 4.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดนนทบุรี แล้วนำมาปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อให้สอดคล้องและง่ายต่อผู้ตอบจากการทดสอบได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach's Alpha ซึ่งมีค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ 0.868
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
  - 5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและการกระจายของข้อมูล โดยนำเสนอในรูปของตารางค่าร้อยละและการบรรยายประกอบ
  - 5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐานปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา สามารถแบ่งออกได้ดังนี้
    - ค่าไคสแควร์ (Chi-Square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว ประเภทความพิการทางสายตา ระดับของความเลือนราง ลักษณะของความพิการ
    - ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) หาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรและทิศทางของความสัมพันธ์ เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ ได้แก่ เพศ อายุ ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของประชากรเป็นเพศหญิง จำนวน 22 คน (ร้อยละ 52.40) และเพศชายจำนวน 20 คน (ร้อยละ 47.60) มีอายุ 11-15 ปี (คิดเป็นร้อยละ 48.00) เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 61.90) สถานภาพของครอบครัวอาศัยอยู่กับพ่อแม่ (ร้อยละ 45.20) ประเภทของความพิการส่วนใหญ่สายตาดอนสนิทและมีความเลือนรางระดับ 1 (ร้อยละ 52.40 และ 31.00 ตามลำดับ) ลักษณะของความพิการส่วนใหญ่พิการตั้งแต่กำเนิด (ร้อยละ 90.50) และค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ได้รับจากบิดา มารดา (คิดเป็นร้อยละ 50.00)

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ตัวแปรอิสระ	ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา			
	$\bar{X}$	S.D.	r	P-value
เพศ	0.50	0.051 ^{NS}	0.343	
อายุ	14.38	3.26	0.281**	0.000
ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	3.74	0.59	0.117**	0.000

หมายเหตุ ^{NS} = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

* = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ได้แก่ เพศ อายุ ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา มีผลการทดสอบดังนี้

การทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างเพศกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตาโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ -0.051 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.343 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ จึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และกล่าวได้ว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

การทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างอายุกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.281 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ จึงมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และกล่าวได้ว่า อายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

การทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างประเภทของแหล่งท่องเที่ยวกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.117 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ จึงมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และกล่าวได้ว่า ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2)

ตัวแปรอิสระ	ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา		
	S.D.	r	P-value
ระดับการศึกษา	0.57	435.142 ^{NS}	0.319
สถานภาพครอบครัว	1.43	0.381**	0.000
ประเภทความพิการทางสายตา	0.50	0.118**	0.000

ระดับของความเลือนราง	14.97	0.346**	0.000
ลักษณะของความพิการ	0.52	0.232**	0.000

หมายเหตุ ^{NS} = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
^{*} = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
^{**} = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าไคสแควร์ (χ^2) ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว ประเภทของความพิการ ระดับของความเลือนราง ลักษณะของความพิการ กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา มีผลการทดสอบดังนี้

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ พบว่า ค่าที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 435.142 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.319 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพครอบครัว กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ พบว่า ค่าที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.381 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สถานภาพครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทความพิการทางสายตากับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ พบว่า ค่าที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.118 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ประเภทความพิการทางสายตามีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับของความเลือนราง กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ พบว่า ค่าที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.346 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ระดับของความเลือนรางมีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของความพิการ กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา โดยการทดสอบค่าไคสแควร์ พบว่า ค่าที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.232 และระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ลักษณะของความพิการมีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา

สำหรับผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมและความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตา รวมถึงลักษณะของการท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตาที่เป็นนักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยัพบว่า มีความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวอยู่ที่ 2-3 ครั้งต่อปี ค่าใช้จ่ายในการเดินทางในแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 100-500 บาท ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับในช่วงปิดเทอมโดยรถส่วนตัว ผู้ร่วมเดินทางด้วยเป็นคนในครอบครัวหรือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทั้งนี้นักเรียนผู้พิการทางสายตาของโรงเรียนธรรมิกวิทยัพบมีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ ท่องเที่ยวจังหวัดอื่นๆ ภายในประเทศ และท่องเที่ยวภายในจังหวัดเพชรบุรีอยู่ที่ร้อยละ 52.40 47.60 และ 40.50 ตามลำดับ โดยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่ชื่นชอบคือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ทะเล ชายหาด ส่วนความต้องการในเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวนั้นแยกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) สิ่งอำนวยความสะดวก

ในการนำทาง เช่น ไม้นำทาง ทางเดินสำหรับคนตาบอด (Braille Block) หรือ คนนำทาง 2) เจ้าหน้าที่คอยอธิบาย รายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว 3) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ผู้พิการทางสายตาสามารถทำร่วมกับคนธรรมดาได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนผู้พิการทางสายตาของโรงเรียนธรรมิกวิทยาเพชรบุรีมีการเดินทางท่องเที่ยว อย่างสม่ำเสมอ ต้องการเดินทางท่องเที่ยวไปยังต่างประเทศและสถานที่ต่างๆ ในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะรวมทั้งระดับ การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pagan (2014) ที่อธิบายว่าการเดินทางท่องเที่ยวทำให้ผู้พิการสามารถหลีกเลี่ยงความจำเป็นในการดำเนินชีวิตและเพิ่มความมั่นใจให้กับ ตัวเอง ในขณะที่อายุ สถานภาพครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยว และบุคคลที่ผู้พิการทาง สายตาเลือกที่จะเดินทางร่วมด้วยเป็นคนในครอบครัวหรือเพื่อน สอดคล้องกับข้อมูลจากบริษัท อินทัชรีเสิร์ช (2555) ที่จัด ให้ครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการเดินทางของผู้พิการเพราะครอบครัวมีความเข้าใจลักษณะของการพิการและ สามารถดูแลผู้พิการได้เป็นอย่างดี ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของผู้พิการทางสายตาคือแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติที่ตรงกับผลงานวิจัยของ ชุกกลิ่น อุณวิจิตร และคณะ (2557) ที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้พิการเพราะช่วยคลายเครียด ทำให้สุขภาพกายและใจดีขึ้น

สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น ประเภทของความพิการ ระดับความเลือนราง ลักษณะของ ความพิการแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเดินทางท่องเที่ยวทั้งสิ้นและยังเกี่ยวข้องกับความต้องการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว ทั้งนี้งานวิจัยของ Bowtell (2015) ได้แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวที่เป็นผู้พิการจะได้รับการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่น้อยกว่านักท่องเที่ยวปกติเสมอ ทำให้ร้อยละ 25 ของผู้พิการในยุโรปปฏิเสธการเดินทางท่องเที่ยวเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องความพิการและสิ่งอำนวยความสะดวกนั่นเอง อย่างไรก็ตามองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2013) ได้ประกาศว่าสิทธิในการเข้าถึง สถานที่ต่างๆ และยานพาหนะเป็นสิทธิที่ผู้พิการต้องมีย่างเท่าเทียมกับคนปกติ ดังนั้นประเด็นในเรื่องการจัดสิ่ง อำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการจึงเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้พิการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้พิการทางสายตามีการเดินทางท่องเที่ยวเป็นประจำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายเพื่อรองรับการเติบโตของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้
2. จากผลการวิจัยที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นที่ชื่นชอบของผู้พิการ แต่ยังมีความต้องการสิ่ง อำนวยความสะดวกและกิจกรรมต่างๆ นั้น หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลแหล่งท่องเที่ยวควรจัดทำสิ่ง อำนวยความสะดวกและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้พิการทางสายตาเพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และการเข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต

1. ควรขยายขอบเขตของการศึกษาให้ครอบคลุมถึงผู้พิการประเภทอื่นๆ เช่น ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ผู้พิการทางการได้ยิน เพื่อที่ได้ทราบถึงความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการประเภทต่างๆ
2. ควรเพิ่มเติมการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การพัฒนา การท่องเที่ยวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2561). สถิติข้อมูลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการจำแนกตามภูมิภาค และเพศ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2537 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2561. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2561, จาก https://www.m-society.go.th/download/article/article_20180703100206.pdf
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). การดำเนินงานจดทะเบียนคนพิการทั่วประเทศ เดือนกันยายน 2560 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/16279/19239.pdf
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2561, จาก <https://secretary.mots.go.th/policy/>
- เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์. (2554). ประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้พิการในประเทศไทย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2565. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- ชุกกลิ่น อุณวิจิตร, ญาณัท ศิริสาร และ ไพรัช โรงสะอาด. (2557). แนวทางการพัฒนาการนันทนาการและการท่องเที่ยวเพื่อคนพิการในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยราชสุดชา*, 10(13), 36-50.
- บริษัทอินทัชรีเสิร์ชแอนด์คอนซัลแทนซ์จำกัด. (2555). โครงการสำรวจมุมมองของชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเพื่อการจัดแบ่งกลุ่มฐานของลูกค้า (Customer segment). รายงานขั้นสุดท้ายเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ ปัทมอร เสี่ยงแดง. (2554) การท่องเที่ยวของผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในสังคมไทย. *วารสาร Veridian E-Journal*, 4(2), 221-228.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). ผู้พิการต้องการแบบไทย. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561, จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_disabled.jsp
- Bowtell, J. (2015). Assessing the value and market attractiveness of the accessible tourism industry in Europe: a focus on major travel and leisure companies. *Journal of Tourism Futures*, 1(3), 203-222.
- Hersh, M. A. (2016). Improving Deafblind Travelers' Experiences: An International Survey. *Journal of Travel Research*, 55(3), 380-394.
- Pagan, R. (2014). The Impact of Holiday Trips on Life Satisfaction and Domains of Life Satisfaction: Evidence for German Disabled Individuals. *Journal of Travel Research*, 52(1), 1-21.
- Poria, Y., Arie, R., & Yael, B. (2011). Blind People's Tourism Experiences: An Exploratory Study in *Accessible Tourism Concepts and Issue*, edited by D. Buhalis and S. Darcy. Bristol, UK: Channel View.
- Small, J., Simon, D., & Tanja, P. (2012). The Embodied Tourist Experiences of People with Vision Impairment: Manage Implications beyond the Visual Gaze. *Tourism Management*, 33(4), 941-950.
- World Tourism Organization (2013). *Recommendations on accessible tourism*. Retrieved May 9, 2016, from <http://ethics.unwto.org/content/resolutions-and-recommendations-tourism-accessibility>

ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช
EMPLOYEES' READINESS FOR ENTREPRENEURSHIP IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE FOR
ASEAN ECONOMIC COMMUNITY (AEC)

เพียงใจ คงพันธ์¹ และ ภัทรารวรรณ วังบุญคง²
Phiangchai Khongphan¹ and Patarawan Wangboonkong²
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของบุคลากรเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการที่จดทะเบียนกับพาณิชย์จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 แห่ง ศึกษาคัดเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการ บุคลากรต้องมีความพร้อมทางด้านภาษาและการสื่อสารโดยเฉพาะภาษาอังกฤษมากที่สุด ร้อยละ 80.77 และควรสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงานเข้ารับการอบรม พัฒนาทักษะด้านการบริการและด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

คำสำคัญ : ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, ความพร้อม, สถานประกอบการ, จังหวัดนครศรีธรรมราช

ABSTRACT

The aim of this study was to survey the basic knowledge and employees' readiness of entrepreneurs which was the commercial registration in Nakhon Si Thammarat province for entering ASEAN Economic Community (AEC). A quantitative research as purposive selection design was conducted with 26 subjects. Data collections were evaluated by questionnaire. Statistical analyses were shown as frequency, percentage, mean and standard deviation. The study found basic knowledge of AEC was within intermediate level. Language and communication skills, especially English language proficiency skills showed 88.77 % of total subjects and providing employee training programs including service and international law skills were required for entrepreneurial readiness of employee for entering AEC.

Keywords : ASEAN Economic Community (AEC), Readiness, Entrepreneurship, Nakhon Si Thammarat

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรวมตัวกันของประเทศต่างๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ ที่มีโดยมีเป้าหมายคือการส่งเสริมในกลุ่มประเทศอาเซียนให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน แรงงานฝีมือและเงินทุนอย่างเสรี และเมื่อการค้าระหว่างประเทศมีแนวโน้มเกิดการค้ารุนแรงมากขึ้น ทำให้กลุ่มประเทศอาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น ประเทศ

สมาชิกของอาเซียนรวมถึงประเทศไทยไทยล้วนคาดหวังผลประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการเป็นตลาดและแหล่งผลิตเดี่ยวเสมือนปราศจากพรมแดนของประเทศ การมีอำนาจต่อรองกับกลุ่มและประเทศคู่ค้าอื่นๆ ควบคู่ไปกับโอกาสในการขยายการค้า การลงทุน ภายในประเทศอาเซียน ขณะที่โอกาสทางเศรษฐกิจดึงดูดความสนใจจากประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจทั่วโลกหันมาทำหรือพยายามทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับอาเซียน ในอีกมุมมองหนึ่ง การเปิดให้มีการไหลเวียนของสินค้า บริการ เงินทุนและ แรงงาน อย่างเสรีระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกของอาเซียน ตามแนวคิดของอาเซียนเป็นความท้าทายต่อภาครัฐกิจ และระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ประเทศไทยได้มีการดำเนินงานหลายประการในการเตรียมความพร้อมให้กับภาครัฐกิจ

เมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากรของอาเซียนนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุ หลายประเทศซึ่งนับรวมประเทศไทยในภาคแรงงานกำลังแรงงานวัยทำงานมีแนวโน้มลดลง ปัญหาขาดแคลนแรงงานเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้น แต่บางประเทศในอาเซียนที่ยังมีกำลังแรงงานมากอยู่ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่ง ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานในวิชาชีพที่ได้ทำข้อตกลงไว้ หรือการเคลื่อนย้ายแรงงานตามการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และเงินทุน โดยเฉพาะประเทศที่ขาดแคลนแรงงานฝีมืออยู่แล้ว (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2555) ความจำเป็นที่อาเซียนต้องเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับอาเซียนเองและเพื่อสร้างให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางภายในภูมิภาค คานอำนาจของประเทศอื่นๆ (ธิดารัตน์ โชคสุชาติ, 2553) ภายในภูมิภาคอาเซียนที่มีบทบาทโดดเด่นอย่าง เช่น จีนและอินเดีย ดังนั้นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจึงเป็นเป้าหมายล่าสุดทางเศรษฐกิจที่ทำให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตร่วมกันโดยจะเปิดเสรีทั้งการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนและ แรงงานที่มีทักษะ นับว่าเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจทางภูมิภาคที่ก้าวหน้ามากที่สุดในภูมิภาคเอเชีย ด้วยบทบาทสำคัญของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีต่อเศรษฐกิจการค้าของไทย

ในปี 2558 จากการที่ประเทศต่างๆ ในอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ได้รวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งหมายความว่า ประชาชนในแต่ละประเทศจะต้อง ติดต่อสื่อสารกันในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การท่องเที่ยว และอื่นๆ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการทำงานในประชาคมอาเซียน ดังกฎบัตรอาเซียนข้อ 34 ที่บัญญัติว่า “The Working language of ASEAN shall be English” เมื่อเป็นอย่างนี้ จึงต้องทำการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษของ เยาวชน และคนทำงานในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นว่าพลเมืองทุกคนในประเทศต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ (นพพร สโรบล, 2555) ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อย่างเต็มรูปแบบ หลายภาคส่วนต่างคาดการณ์ว่า การเป็นประชาคมอาเซียนนั้น วิถีชีวิตของคนไทยคงต้องปรับตัวกันพอสมควร เพราะจะต้องใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพกันมากขึ้น นอกเหนือจากภาษาประจำชาติของตน จึงจำเป็นอย่างยิ่งคนไทย ต้องเรียนรู้และสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ทัดเทียมกับประเทศอื่นในประชาคมอาเซียน

อย่างไรก็ตามการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้มีการเคลื่อนย้ายอาชีพด้วยกัน 8 อย่าง คือ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก นักสำรวจ นักบัญชี และการบริการ/การท่องเที่ยว แต่กลุ่มอาชีพเหล่านี้ดูว่าไม่น่าจะมีปัญหามากนัก หรือหากจะมีจะเป็นปัญหาจากการไหลออกของกลุ่มอาชีพทั้ง 8 กลุ่มนี้ ซึ่งก็ด้วยเหตุผลง่ายๆ คือได้เงินเดือนมากกว่าที่ตนเองทำอาชีพนั้นอยู่ในประเทศของตนเอง แต่สำหรับแรงงานระดับกลางและแรงงานระดับต่ำ จะมีปัญหาเรื่องของทักษะของแรงงานกลุ่มนี้โดยเฉพาะเรื่องภาษาคือภาษาอังกฤษ ซึ่งประชาคม

อาเซียนตกลงให้เป็นภาษากลางของ AEC การเคลื่อนย้ายแรงงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่จะเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาในประเทศไทย อาจทำให้แรงงานชาวไทยเสียเปรียบด้านภาษา ตรงจุดนี้เองในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หน่วยงานหรือองค์กรควรต้องรับผิดชอบจัดการต่อยอดเพิ่มเติมเสริมทักษะให้กับกลุ่มแรงงานทั้งระดับกลางและระดับล่าง เพื่อจะ让他ไปทำงานได้อย่างเสรีในประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน

จังหวัดนครศรีธรรมราช อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมยางพารา โรงสีข้าว การแปรรูปอาหารทะเล มีโรงงานอุตสาหกรรม ได้รับอนุญาตประกอบกิจการแนวโน้มนเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้บรรยากาศการลงทุนดีขึ้น รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมการลงทุน การส่งเสริม SME และวิสาหกิจ ชุมชน นโยบายการลดระยะเวลาออกใบอนุญาตโรงงาน และการเปิดกว้างส่งผลให้เกิดการลงทุน มากขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการในจังหวัดมีศักยภาพขีดความสามารถไม่ต่างจากผู้ประกอบการจังหวัดอื่น ๆ ในการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับระบบเศรษฐกิจ การสร้างความพร้อมของผู้ประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อให้ธุรกิจของบริษัทของจังหวัดมีความเติบโตนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีของ ประชาชน และอยู่ร่วมกันกับประเทศในภูมิภาคได้อย่างบูรณาการความร่วมมือไทยต่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) การศึกษาความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ทราบข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และความพร้อมของสถานประกอบการ เพื่อจะได้หาแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงองค์กรให้เติบโตก้าวหน้า และเพิ่มศักยภาพองค์กรให้เข้มแข็งสู่ประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานของบุคลากรเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

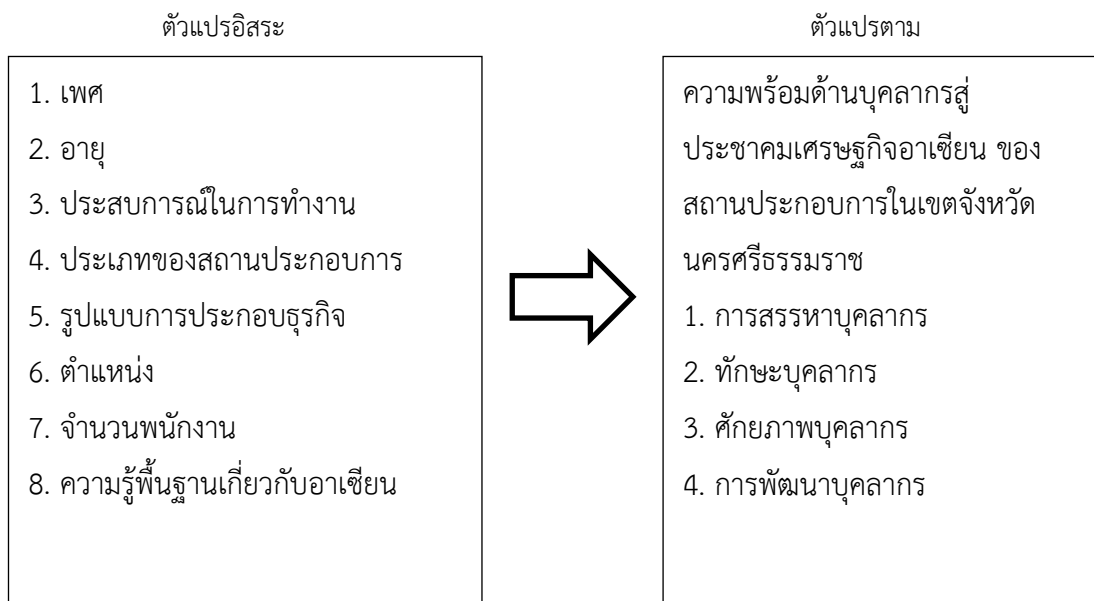
ความพร้อม หมายถึง การเตรียมตัวก่อนการกระทำในสภาวะการแข่งขันสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เช่น การหาความรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียน การเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านวิชาการ การฝึกปฏิบัติงาน ด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ การฝึกใช้ชีวิตร่วมกับคนต่างชาติ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม ประชุมสัมมนา ต่างๆ เกี่ยวกับอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) หมายถึง การพัฒนามาจากการเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nations: ASEAN) โดยกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ซึ่งทั้ง 10 ประเทศมีแนวคิดหลักในการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอาเซียน โดยมีลักษณะของประชาคม ได้แก่ ตลาดและฐานการผลิตเดียว ภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน รวมตัวอยู่ในเศรษฐกิจโลก

สถานประกอบการ หมายถึง สถานประกอบการที่จดทะเบียนกับพาณิชย์จังหวัดนครศรีธรรมราชให้บริการด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 ทุกคนฝึกปฏิบัติงานอยู่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช มีกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนของบุคลากรในสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่จดทะเบียนกับพาณิชย์จังหวัดนครศรีธรรมราช และให้บริการด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 ทุกคนฝึกปฏิบัติงานอยู่ ทั้งหมด 26 แห่ง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 26 แห่ง
3. เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert และแบบปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และส่วนที่ 3 ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์จำนวน 26 ชุด และรับกลับทางไปรษณีย์ครบทั้ง 26 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของสถานประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราช และส่วนที่ 3 ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 80.77 มีอายุ 45-54 คิดเป็น ร้อยละ 38.46 มีประสบการณ์ในการทำงาน 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.15 สถานประกอบการเป็นอุตสาหกรรมบริการ คิดเป็นร้อยละ 50 มีรูปแบบการประกอบธุรกิจเป็นรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่รูปแบบบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน คิดเป็นร้อยละ 76.92 สถานภาพหัวหน้างาน คิดเป็นร้อยละ 61.54 สถานประกอบการที่มีพนักงาน 40 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 46.15

ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นฐานของบุคลากรเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ความรู้พื้นฐานของบุคลากรเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับความรู้พื้นฐานของบุคลากรในสถานประกอบการเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.09, S.D. = 0.94) แต่เมื่อพิจารณารายข้อสองลำดับแรก พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.90) และระดับของความเข้าใจในเรื่องประชาคมอาเซียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 0.65)

ส่วนที่ 3 ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณาด้านทักษะของบุคลากร คือ การพัฒนาด้านภาษาของบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 80.77 รองลงมาด้านทักษะของบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 46.15 เมื่อพิจารณาด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร พบว่า นานๆ ครั้งที่จะรับบุคลากรใหม่ คิดเป็นร้อยละ 84.62 ด้านศักยภาพของบุคลากร พบว่า บุคลากรมีศักยภาพในการแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดอาเซียนอยู่ระดับปานกลางมากที่สุด ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.89) และ ไม่มีบุคลากรที่เป็นแรงงานต่างชาตินเลย คิดเป็นร้อยละ 84.62 และเมื่อพิจารณาด้านการพัฒนาบุคลากรพบว่า ลำดับแรกที่ต้องพัฒนาบุคลากรคือ การพัฒนาทักษะด้านภาษา คิดเป็นร้อยละ 88.46 และการพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 50.00

ข้อเสนอแนะของบุคลากรในสถานประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราชในการเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน เรียงลำดับ ดังนี้

1. หน่วยงานควรเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษและการสื่อสาร
2. หน่วยงานจัดโครงการอบรมพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพ วัฒนธรรม และภาษาโดยเฉพาะอังกฤษให้กับบุคลากร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นหลัก ดังนี้

ระดับความรู้พื้นฐานของบุคลากรเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัด นครศรีธรรมราชของ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ จีรพรรณ นิลทองคำ (2559) ทำการศึกษา เรื่อง การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี พบว่า ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความพร้อมด้าน บุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณาด้านทักษะ ของพนักงานลำดับแรก คือ การพัฒนาด้านภาษาของบุคลากร สอดคล้องกับวรรณรี นวนสี (2556) ทำการศึกษา เรื่อง การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ควรเน้น ด้านภาษาที่ใช้ในการทำงาน คือ ภาษาอังกฤษและมลายู ซึ่ง ลภัสรินทร์ รัตนบุรี และ ชัยวุฒ ตรีภทรอง (2560) ทำการศึกษา เรื่อง ความพร้อมของผู้ประกอบการในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า สถาน ประกอบการมีความพร้อมด้านคนน้อยที่สุด จึงเห็นได้ว่า สถานประกอบการหรือหน่วยงาน ยังขาดความพร้อมด้าน ภาษา ของบุคลากร ดังนั้นหน่วยงานหรือสถานประกอบการควรเน้นการเสริมสร้างทักษะทางวิชาชีพและด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษให้กับบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งมีความจำเป็นมากในประเทศอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่ายังมีบุคลากรในสถานประกอบการที่ยังไม่ทราบความเคลื่อนไหวและ ผลกระทบต่อการทำงานของตนเอง ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับอาเซียน เพื่อ เพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคลากร
2. ควรส่งเสริมบุคลากรให้เรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยการจัดโครงการอบรมเพิ่มทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ และภาษาของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน และควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในสถานประกอบการกับ บุคลากรของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้ วิธีการทำงานใหม่ๆ และนำมา ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ
3. ในการสรรหาบุคลากร ควรเปิดโอกาสรับบุคลากรต่างชาติเข้ามาทำงานในสถานประกอบการ เพื่อเป็น การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการใช้ภาษาอังกฤษควรเพื่อเพิ่มทักษะด้านภาษาในการทำงานของบุคลากรใน สถานประกอบการ
4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในการเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ สู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนของสถานประกอบการนอกจากด้านบุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่นไปสู่การได้เปรียบในประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน
5. ผลงานวิจัยฉบับนี้ถูกจำกัดอยู่ที่ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียนและปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากรเท่านั้น ดังนั้นครั้งต่อไป อาจจะมีการกำหนดปัจจัยความพร้อมด้านอื่นๆ เช่น ด้านเงินทุน ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้าน การบริหารงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2556). ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการคุ้มครองแรงงาน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.labour.go.th/th/index.p>. [20 มีนาคม 2560].

- นพพร สโรบล. (2555). สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.polsci.tu.ac.th/>. [30 มกราคม 2560].
- จีรพรรณ นิลทองคำ. (2559). “การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี”. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. [ออนไลน์]. 11 (ฉบับพิเศษ). : 92-97. แหล่งที่มา : <http://rdijournal.bru.ac.th/index.php/download/category/10-year12sp>. [1 มกราคม 2561].
- วรรณรี นวนสี. (2556). การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษา : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. เทคโนโลยีภาคใต้ 6(2) : 27-34.
- ลักส์รินทร์ รัตนบุรี และ ชัยวุฒ ตรีภักตรอง. “ศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการในจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”. วารสารรัชตภาคย์. [ออนไลน์]. (ฉบับพิเศษครบรอบ 23 ปี). : 154-160. แหล่งที่มา : <http://rajaparkjournal.com/booknew5.php>.

ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

KNOWLEDGE UNDERSTANDING ON THE COMPUTER-RELATED CRIME ACT B.E. 2550 IN THE
USE OF COMPUTERS AND INTERNET OF STUDENTS IN FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL
SCIENCES, PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY

ปกาศิต เจิมรอด¹ ตราดุลย์ นรนิติผดุงการ² พันธรัตน์ ศรีสุวรรณ³ และ นรินทร์ อุ่นแก้ว⁴

Pakasit Jermrod¹ Tradul Noranitiphadungkarn² Pantarat Srisuwan³ and Narin Unkeaw⁴

^{1, 2, 3, 4} อาจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และ 2) หาแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้อง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 15 สาขาวิชา จำนวน 320 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4
2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในระดับปานกลาง โดยข้อคำถามที่มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด คือ การนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ โดยทุจริตหรือหลอกลวง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ถูกบิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือเป็นข้อมูลเท็จ และข้อมูลนั้นน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน และข้อคำถามที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด คือ การใช้รูปภาพของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นรูปประจำตัว (รูปโปรไฟล์) อันทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นตนเองในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network)

3. แนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้อง ได้แก่ จัดอบรมให้ความรู้ จัดทำคู่มือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในการใช้คอมพิวเตอร์ และมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา ตามลำดับ

คำสำคัญ : ความรู้ความเข้าใจ, พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550, ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ABSTRACT

The research objectives were 1) study the knowledge and understanding The Computer-Related Crime Act B.E. 2550 (2007) on the use of computers and Internet networks of Students of the Faculty of Humanities and Social Sciences 2) Find a way to develop students to have a better understanding of computer and Internet network. Surveying The questionnaire was used by the students of the Faculty of Humanities and Social Sciences. Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, 1st semester, academic year 2560, total of 320 subjects. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, cognitive score. The results of this research are as follows :

1. Most of the samples were female. Is a student of public administration In the fourth year.
2. Most samples Knowledge and understanding of The Computer- Related Crime Act B.E. 2550 (2007) on the use of computers and Internet networks. Moderate The most common question is to import computer data into the computer system. By fraud or deception The information is distorted or fake, whether in whole or in part. Or false information. And the data will likely cause damage to people. And the question that has the least knowledge is the use of pictures of others. No image by owner. To be used as a profile (profile picture) that makes people believe in themselves in social media (Social Network).
3. The development of students to have knowledge and understanding of the computer network and Internet correctly, such as training to educate. Provide a legal knowledge guide on computer use. And there are specialist consultants in order.

Keywords : Knowledge Understanding, The Computer- Related Crime Act B.E. 2550, Internet

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันนี้โลกเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. ออนไลน์. ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การแพร่กระจายไปทั่วโลก, การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศเป็นต้น” ดังนั้นในปัจจุบันนี้ระบบสารสนเทศได้ถูกพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทั้งเพิ่มความสะดวกและรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสาร เชื่อมโยงและถ่ายโอนข้อมูลสารสนเทศระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสื่อสาร ซึ่งปัจจุบันมีความก้าวหน้าและทันสมัยเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้คนซึ่งอยู่ในต่างสถานที่กันสามารถสื่อสารกันได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็วจนกลายเป็นยุคแห่งโลกไร้พรมแดน ด้วยรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบออนไลน์ (Online communication) โดยการใช้งานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจากเครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อื่นที่มีความสามารถเหมือนอย่างเช่นคอมพิวเตอร์ เช่น มือถือสมาร์ทโฟน (Smart Phone) แท็บเล็ต (Tablet) เป็นต้น การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญมากในการสืบค้นข้อมูลและติดต่อสื่อสาร เนื่องจากมีเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลก ส่งผลให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทันเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งเชื่อมต่อคนทั้งโลก ทุกเพศทุกวัย จนถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน อาจเรียกได้ว่าเป็นปัจจัยที่เพิ่มเติมต่อจากปัจจัยจำเป็นทั้ง 4 อย่าง ได้แก่ อาหาร

เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค (จักรพันธ์ จันทร์เขียว. 2551 : 1) เมื่อสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมไอที (Information Technology) ที่คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็น การทำงานด้านการส่งข้อมูลข่าวสารระหว่างที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ในรูปแบบสื่อ ทั้งภาพเสียง ตัวอักษรและ มัลติมีเดียได้อย่างรวดเร็วฉับไวทันเวลาที่ต้องการ หากแต่ในปัจจุบันมีการใช้คอมพิวเตอร์ในทางไม่เหมาะสม เช่น นำไปใช้แพร่ภาพลามกอนาจาร นำภาพไปตัดต่อเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ทำให้ผู้อื่นเสียหาย ปลอมแปลง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ก่อความรำคาญผู้ใช้คอมพิวเตอร์อื่น ๆ หลอกหลวง หรือก่อการร้าย เป็นต้น

จากปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอินเทอร์เน็ตที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คณะรัฐมนตรีได้เสนอ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. .... ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการ ประชุมครั้งที่ 6/2549 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2549 โดยมีหลักการคือ “ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์” เหตุผลคือ “เนื่องจากในปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการ ประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมีผู้กระทำความผิดใดๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถ ทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือใช้วิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ ข้อมูล แก้ไขหรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย กระทบกระเทือนต่อ เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชนสมควรกำหนด มาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (พรเพชร วิชิตชลชัย. ม.ป.ป. : 1)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ 2550) ได้มีการบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นความผิดและบทลงโทษสำหรับความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการจัดการและ แนวทางปฏิบัติของผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การติดตามหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษง่ายขึ้น และเครื่องมือที่สำคัญ ก็คือ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่ผู้ให้บริการต้องจัดเก็บไว้เป็นเวลา 90 วัน และความร่วมมือของทุกฝ่ายในการช่วยกันป้องกัน แต่หลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ การกระทำความผิดกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนของผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มขึ้นทุกปี จาก ผลการวิจัยของ สวตศรี สุขศรี ,ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ และอรพิน ยิงยงพัฒนา (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา วิจัยหัวข้อ “ผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และนโยบาย ของรัฐกับสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” ศึกษาผลกระทบจากการบังคับใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ 2550 ตั้งแต่เริ่มประกาศใช้เมื่อเดือนกรกฎาคม 2550 ถึงเดือนธันวาคม 2554 แนวนโยบายของรัฐไทย รวมทั้งปฏิกิริยาของ ประชาชนที่มีต่อกฎหมายและการบังคับใช้ โดยเปรียบเทียบประเด็นต่างๆ ดังกล่าวกับต่างประเทศ ผลการศึกษา พบว่า สถิติคดีความตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ 2550 พบว่า ตลอดระยะเวลาที่มีผลใช้บังคับ มีคดีความตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ 2550 จำนวนทั้งสิ้น 325 คดี แม้วัตถุประสงค์แรกเริ่มของการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเป็นไป เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมาย และป้องปรามอาชญากรรมคอมพิวเตอร์โดยแท้ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนคดีที่ ขึ้นสู่ศาลแล้วกลับพบว่าคดีความผิดอันเกิดจากการเผยแพร่เนื้อหาตามมาตรา 14-16 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 66.15 ในขณะที่คดีที่กระทำต่อตัวระบบหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ (อาชญากรรมคอมพิวเตอร์โดยแท้) ตามมาตรา 5-13 มี เพียงร้อยละ 19 เท่านั้น อีกทั้งเหตุการณ์ที่เป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ที่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากความคึกคะนองและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของวัยรุ่น ดังเหตุการณ์ตามข่าว

“อุทาหรณ์! โฉก IScream’ ขอโทษสังคมออนไลน์ หลังโพสต์ภาพตัดต่อถูกรางวัลที่ 1” (ไทยรัฐออนไลน์. ออนไลน์. 2559) หรือ “วิจารณ์ให้แซด! สาวโชว์หวิวโปรโมทเว็บพนันผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์” (ไทยรัฐออนไลน์. ออนไลน์. 2559) จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่าเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตโดยขาดความรู้ อันนำไปสู่การกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เนื่องมาจากเป็นวัยที่มีความคิดคะนองและอยู่ในวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง และ มีพฤติกรรมที่ชอบเลียนแบบ รวมทั้งความต้องการที่จะสร้างความสนใจจากคนรอบข้าง จึงทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษา การหาความรู้รอบตัว หาข้อมูลในสิ่งที่ตนเองสงสัยหรืออยากรู้แต่ไม่กล้าถามหรือปรึกษาผู้ปกครอง ตลอดจนการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงคลายเครียด เช่น ดูหนัง ฟังเพลง อ่านข่าวบันเทิง เล่นเกมออนไลน์ หรือพูดคุยติดต่อกับเพื่อนฝูง เป็นต้น (ฉันทวิทย์ มุลโคตร. 2555 : 3)

คณะผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในชีวิตประจำวันทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนแล้วพบว่า นักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือถือประเภทสมาร์ทโฟนค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่จะใช้สมาร์ตโฟนในช่วงเวลาพักเพื่อเล่นเฟซบุ๊ก (facebook) และสังคมออนไลน์อื่น ๆ ด้วยเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยกำหนดนิยาม ขอบเขต หรือความหมายเฉพาะสำหรับกรวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง เพศ สาขาวิชา และชั้นปีที่กำลังศึกษา
2. พระราชบัญญัติ หมายถึง พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งมีสาระสำคัญที่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตควรทราบ
3. ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง การทราบลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ดังนี้
  - 3.1 การทราบลักษณะของอาชญากรรมที่กระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้แก่การเข้าไปแทรกแซง ทำลาย ทำให้เปลี่ยนแปลง ทำให้เสียหายในระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์

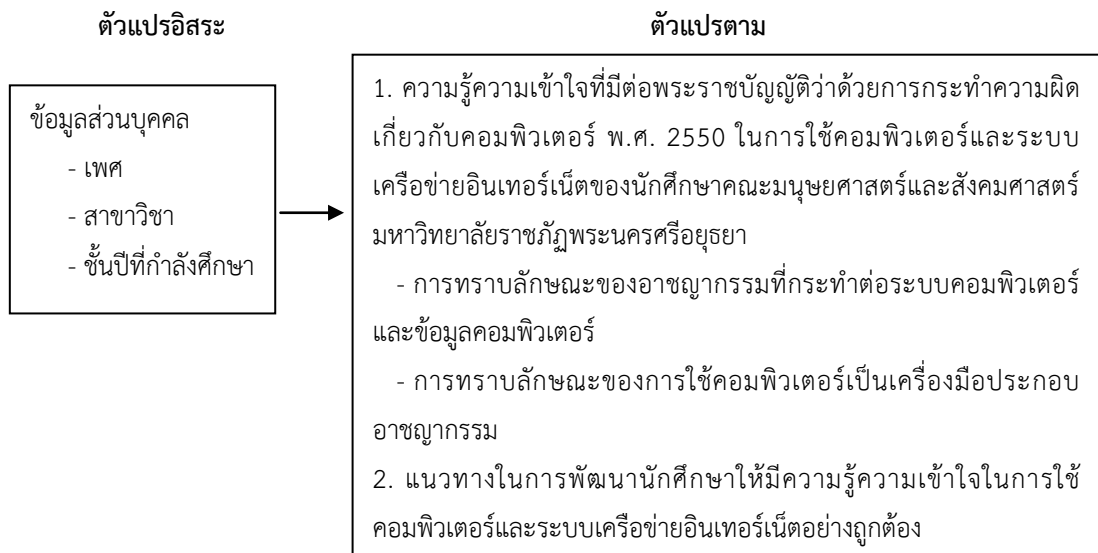
3.2 การทราบลักษณะของการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบร้ายแรงและขยายวงกว้าง

4. การใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง การใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อื่นใดอันมีลักษณะการทำงานเหมือนอย่างเช่นเป็นคอมพิวเตอร์ เช่น โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต โน้ตบุ๊ก แล็ปท็อป เป็นต้น ที่ได้ใช้งานผ่านเครือข่ายสัญญาณคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการ ไม่ว่าจะด้วยทางสายสัญญาณ (สาย LAN) หรือแบบไร้สาย (Wi-Fi, 3G, 4G)

5. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 15 สาขาวิชา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยโดยพัฒนามาจากแนวคิดของพรเพชร วิชิตชลชัย (ม.ป.ป. : 54) ซึ่งได้กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ตามพ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ 2550 ซึ่งเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ อาชญากรรมที่กระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลคอมพิวเตอร์ และลักษณะที่สอง คือ การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นอาชญากรรม ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการการวิจัย

1. เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 15 สาขาวิชา รวมจำนวน 1,902 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากร 1,920 คน คณะผู้วิจัยได้นำมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ได้จำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 320 คน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 303) คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน และเทียบบัญชีไตรยางศ์จำแนกเป็น 15 สาขาวิชาได้ดังนี้ 1) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 42 คน จากจำนวนประชากร 247 คน 2) สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม 26 คน จากจำนวนประชากร 152 คน 3) สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ 56 คน จากจำนวนประชากร 332 คน 4) สาขาวิชาศิลปกรรม 12 คน จากจำนวนประชากร 71 คน 5) สาขาวิชาภาษาไทย 23 คน จากจำนวนประชากร 134 คน 6) สาขาวิชาดนตรีไทย 10 คน จากจำนวนประชากร 58 คน 7) สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น 26 คน จากจำนวนประชากร 157 คน 8) สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น 29 คน จากจำนวนประชากร 170 คน 9) สาขาวิชานิติศาสตร์ 21 คน จากจำนวนประชากร 125 คน 10.) สาขาวิชานิติศาสตร์ 28 คน จากจำนวนประชากร 169 คน 11) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ 8 คน จากจำนวนประชากร 48 คน 12) สาขาวิชาสหวิทยาการอิสลาม 9 คน จากจำนวนประชากร 55 คน 13) สาขาวิชาศิลปะการแสดง 8 คน จากจำนวนประชากร 50 คน 14) สาขาวิชาดนตรีสากล 14 คน จากจำนวนประชากร 82 คน และ 15) สาขาวิชาภาษาจีน 8 คน จากจำนวนประชากร 52 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เรื่อง ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง เพศ สาขาวิชา ชั้นปีที่กำลังศึกษา เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งลักษณะของข้อคำถามเป็นคำถามปลายปิด มีคำตอบเป็นแบบเลือกตอบ และมีการวัดข้อมูลเป็นแบบถูกผิด ส่วนที่ 3 เป็นคำถามให้แสดงแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้อง เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด และนำร่างแบบสอบถามไปหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง รวม 3 คน เพื่อใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่า IOC มากกว่า .66 ทุกข้อ และนำร่างแบบสอบถามไปหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าความเที่ยง โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม = .79 จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

4. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทราบก่อนทำแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดและผู้วิจัยจะรวบรวมแบบสอบถามคืนทันที ซึ่งผลการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับแบบสอบถามคืนครบทุกฉบับ ร้อยละ 100 เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามพบว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุก

ฉบับ จึงได้ทำการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยการหาค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก ($\bar{x}$) และร้อยละ แล้วนำมาแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้อง โดยการจำแนกแนวทาง และจัดเรียงอันดับความถี่

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4
2. ข้อมูลความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก ($\bar{x}$ = 12.84) คิดเป็นร้อยละ 64.22 มีความรู้ความเข้าใจตามเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับปานกลาง โดยสาขาวิชาที่มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ สาขาวิชาภาษาจีน โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก ($\bar{x}$ = 14.00) คิดเป็นร้อยละ 70.00 มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก รองลงมาคือ สาขาวิชาดนตรีสากล มีค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก ($\bar{x}$ = 13.50) คิดเป็นร้อยละ 67.50 มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง และสาขาวิชานิติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก ($\bar{x}$ = 13.29) คิดเป็นร้อยละ 66.43 มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สำหรับสาขาวิชาที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ได้แก่ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก ($\bar{x}$ = 11.98) คิดเป็นร้อยละ 59.88 มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ร้อยละ และเกณฑ์การประเมินของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจำแนกโดยรวมและสาขาวิชา

n = 320

ลำดับที่	สาขาวิชา	ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยรวมของทั้งสองด้าน 20 ข้อ			
		ค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก	ร้อยละของคะแนนข้อถูก	เกณฑ์การประเมิน	อันดับที่
1	ภาษาอังกฤษ	11.98	59.88	ปานกลาง	14
2	การพัฒนาชุมชนและสังคม	13.08	65.38	ปานกลาง	5
3	รัฐประศาสนศาสตร์	12.50	62.50	ปานกลาง	12

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	สาขาวิชา	ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยรวมของทั้งสองด้าน 20 ข้อ			
		ค่าเฉลี่ย คะแนนข้อถูก	ร้อยละของ คะแนนข้อถูก	เกณฑ์ การประเมิน	อันดับ ที่
4	ศิลปกรรม	13.08	65.42	ปานกลาง	5
5	ภาษาไทย	13.09	65.43	ปานกลาง	4
6	ดนตรีไทย	12.90	64.50	ปานกลาง	6
7	ภาษาญี่ปุ่น	12.00	60.00	ปานกลาง	13
8	การปกครองท้องถิ่น	12.69	63.45	ปานกลาง	8
9	นิเทศศาสตร์	12.62	63.10	ปานกลาง	10
10	นิติศาสตร์	13.29	66.43	ปานกลาง	3
11	ประวัติศาสตร์	12.75	63.75	ปานกลาง	7
12	สหวิทยาการอิสลาม	12.56	62.78	ปานกลาง	11
13	ศิลปะการแสดง	12.63	63.13	ปานกลาง	9
14	ดนตรีสากล	13.50	67.50	ปานกลาง	2
15	ภาษาจีน	14.00	70.00	มาก	1
ค่าเฉลี่ย (x̄)		12.84	64.22	ปานกลาง	

กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามถูกต้องเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งหมด 20 ข้อ โดยข้อคำถามที่มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การนำเข้าข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ โดยทุจริตหรือหลอกลวง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ถูกบิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือเป็นข้อมูลเท็จ และข้อมูลนั้นน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน จำนวนคนที่ตอบถูก 307 คน คิดเป็นร้อยละ 95.94 รองลงมาคือ การทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นถูกรงับ ชะลอ ชัดขวาง หรือรบกวนจนไม่สามารถทำงานตามปกติได้ เช่น การปล่อยไวรัสคอมพิวเตอร์ (โทรจัน , เวิร์ม , ออโต้รัน) เป็นต้น จำนวนคนที่ตอบถูก 303 คน คิดเป็นร้อยละ 94.69 และอันดับ 3 มีข้อคำถาม 3 ข้อเท่ากัน คือ การทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นเสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา และการโพสต์รูปภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงภาพของผู้อื่น โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย จำนวนคนที่ตอบถูก 300 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 ตามลำดับ สำหรับข้อคำถามที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้รูปภาพของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของรูปภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นรูปประจำตัว (รูปโปรไฟล์) อันทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นตนเองในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) จำนวนคนที่ตอบถูก 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.94

3. แนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเสนอแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้อง โดยการจำแนกและจัดเรียงอันดับความถี่ ได้ดังต่อไปนี้ คือ จัดอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษารองลงมาคือ จัดทำคู่มือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในการใช้คอมพิวเตอร์และควรมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา อันดับสามคือ เปิดเป็นวิชาเรียนในหลักสูตรและเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตามเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนข้อถูก ($\bar{x} = 12.84$) คิดเป็น ร้อยละ 64.22 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัตติกาญจน์ ทองบุญฤทธิ์ (2552 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การรับรู้และความเข้าใจต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของผู้ใช้บริการร้านอินเทอร์เน็ต ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้และมีความเข้าใจต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริธร เจริญรัตน์ (2552 : 86) ที่ศึกษาเรื่อง ความรู้และความสนใจเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในหมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎารัตน์ พิพัฒน์นันทน์ และสิริธร เจริญรัตน์ (2554 : 31) ที่ศึกษาเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉันทวิทย์ มูลโคตร (2555 : 60) ที่ศึกษาเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และพฤติกรรมการผิดในการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนประจำจังหวัดนครพนม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในระดับปานกลาง

2. จากผลการศึกษา พบว่าข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด คือ การนำเข้าข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ โดยทุจริตหรือหลอกลวง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ถูกบิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือเป็นข้อมูลเท็จ และข้อมูลนั้นน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัตติกาญจน์ ทองบุญฤทธิ์ (2552 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การรับรู้และความเข้าใจต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของผู้ใช้บริการร้านอินเทอร์เน็ต ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจเรื่องของการนำเข้าข้อมูลเป็นเท็จเนื้อหาไม่เหมาะสม และการรบกวนทำลายระบบคอมพิวเตอร์ มากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ ภูพัฒน์วิบูลย์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ทศนคติและความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด คือ การเผยแพร่ภาพจากการตัดต่อหรือตัดแปลงให้ผู้อื่นดูหมิ่นหรืออับอาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถนำเสนอแนะได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ประโยชน์เชิงทฤษฎี ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของนักศึกษาเป็นอย่างมาก และถึงแม้ว่ารัฐบาลจะดำเนินการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดอันเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ไว้แล้ว แต่ถ้าหากนักศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ก็จะไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาสังคมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การทำความเข้าใจกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ นักศึกษามีความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ ซึ่งประโยชน์ของงานวิจัยนี้ในเชิงวิชาการ สามารถนำผลการวิจัยมาเป็นกรอบคิดเชิงทฤษฎีขององค์ประกอบในการพัฒนาวิชาการ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยและพัฒนา และสามารถนำผลการวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ต่อไป

1.2 ประโยชน์เชิงนโยบาย จากผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความรู้ความเข้าใจด้านการทราบลักษณะของอาชญากรรมที่กระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมาก และความรู้ความเข้าใจด้านการทราบลักษณะของการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือประกอบอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนี้

- 1) คณะควรจัดอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยเสริมการความรู้และความเข้าใจในกฎหมายดังกล่าวให้แก่ นักศึกษาอย่างถูกต้อง
- 2) คณะควรจัดทำคู่มือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในการใช้คอมพิวเตอร์อย่างถูกต้องเพื่อเผยแพร่ให้แก่ นักศึกษา
- 3) คณะควรมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา
- 4) คณะควรมีวิชาความรู้ทางกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นวิชาเรียนในหลักสูตร
- 5) คณะควรเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ผ่านสื่อต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจของนักศึกษานักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ความเข้าใจด้านการทราบลักษณะของการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือประกอบอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งลักษณะของการกระทำความผิดใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือประกอบอาชญากรรมนี้ มักจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้เน้นเฉพาะการศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นนักศึกษาหนึ่งในสี่คณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ครอบคลุมนักศึกษาทั้งหมดของมหาวิทยาลัย อันจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในประโยชน์เชิงนโยบายระดับมหาวิทยาลัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ ภูพัฒน์วิบูลย์. (2550). **ทัศนคติและความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จักรพันธ์ จันท์เขียว. (2551). **พ.ร.บ.ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กับสถาบันการศึกษา**. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ฉันทวิทย์ มูลโคตร. (2555). **ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และพฤติกรรมการผิดในการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนประจำจังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชฎารัตน์ พิพัฒน์นันทน์ และสิริธร เจริญรัตน์. (2554). “ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย**. 1(มกราคม-มีนาคม) : 31.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2 กุมภาพันธ์ 2559). “อุทาหรณ์! โจ๊ก IScream’ ขอโทษสังคมออนไลน์ หลังโพสต์ภาพตัดต่อถูกรางวัลที่ 1.” ไทยรัฐ. [ออนไลน์]. 5 ย่อหน้า. แหล่งที่มา : <http://www.thairath.co.th/content/571737> [7 ธันวาคม 2559].
- _____. (8 กันยายน 2559). “วิจารณ์ให้แซด! สาวโซว์หิวโพรโมทเว็บพนันผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์.” ไทยรัฐ. [ออนไลน์]. 4 ย่อหน้า. แหล่งที่มา : <http://www.thairath.co.th/content/715915> [7 ธันวาคม 2559].
- นัตติกาญจน์ ทองบุญฤทธิ์. (2552). **การรับรู้และความเข้าใจต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ของผู้ใช้บริการร้านอินเทอร์เน็ต ในอำเภอเมืองเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรเพชร วิจิตชลชัย. (ม.ป.ป.). **คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550**. (ม.ป.ท.)

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สาวตรี สุขศรี, ศิริพล กุศลศิลป์บุฒิ และอรพิน ยิ่งยงพัฒนา. (2555). **อาชญากรรมคอมพิวเตอร์? : งานวิจัยหัวข้อ “ผลกระทบจากราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น”**. กรุงเทพฯ : โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw) ในมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม.
- สิริธร เจริญรัตน์. (2552). **ความรู้และความสนใจเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (ม.ป.ป.). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.royin.go.th/dictionary/> [7 ธันวาคม 2559].

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ต “ทีดีเจฯ 3 บอดีส์แลม-เดอะ พาวเวอร์ ออฟแชร์ริงคอนเสิร์ต” (กิจกรรมทำดีตามคำพ่อสอน 9)

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

CORRELATION OF MARKETING MIX (4Ps) AND DECISION MAKING FOR ATTENDING TDEJ 3
CONCERT BODYSLAM-THE POWER OF SHARING CONCERT (THE ACTIVITIES FOLLOWING THE
GUIDANCE OF HIS MAJESTY THE KING RAMA 9) AT BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT
UNIVERSITY

ณัฐ เดชะปัญญา¹

NuttUTT Dechapanya¹

ปาริชาติ สืบศิริวิริยะกุล²

Parichart Suebsiriviriyakul²

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น และปัจจัยด้านความภักดีในการชมคอนเสิร์ตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ต และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษาผ่านการจัดคอนเสิร์ต สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สถิติสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้ชมคอนเสิร์ต จำนวน 734 คน คิดเป็นร้อยละ 95 จากแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือ ทั้งหมด จำนวน 750 ตัวอย่าง ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5 % เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษาที่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น และปัจจัยด้านความภักดีในการชมคอนเสิร์ตที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษาที่แตกต่างกัน 3) คอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษา

คำสำคัญ : ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษา,
กิจกรรมทำดีตามคำพ่อสอน 9

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the correlation between the marketing mix (4Ps) and audiences' decisions to participate in the concert organized by the educational institute, to study the correlation between personal factors, brand image factors, brand trust factors and brand loyalty factors influencing audiences' decisions to participate in the concert and to study the correlation between the corporate image and the Tdej 3 Concert organized by

Bansomdejchaopraya Rajabhat University. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and the Pearson Correlation Coefficient. The sample used in this research was 734 (95 %) of 750 audiences who saw Tdej 3 Concert at Bansomdejchaopraya Rajabhat University on April 20, 2017-by showing the discrepancy not exceeding more than 5% due to infinite population. The results showed that 1) the factors of marketing mix (4Ps) influenced audiences' decisions to participate in the concert organized by the educational institute in different levels, 2) personal factors, brand image, brand trust and brand loyalty were correlated with audiences' decisions on participating in the concert in different levels, and 3) concert organized by educational institution was correlated with the good corporate image of that institute.

Keywords : Marketing Mix (4Ps), Decision Making for Attending Concert Organized by Educational Institution, Activities Following the Guidance of His Majesty the King Rama 9

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันคนยุคใหม่โดยเฉพาะ เจนแซทหรือเจนเจียบ (Generation Z หรือ iGeneration หรือ internet generation หรือ Silent Generation) ได้แสดงให้เห็นถึงการสื่อสารระหว่างคนกลุ่มนี้ว่า ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารผ่านข้อความบนหน้าจอมือถือ หรือคอมพิวเตอร์แทนการพูด ให้ความสำคัญกับการเสพประสบการณ์มากกว่าสิ่งใด การเรียนรู้ของชาวเจนแซท เน้นผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น ดังนั้นผู้ที่ธุรกิจจึงต้องพยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจคนยุคนี้ด้วยการสร้างความแตกต่างที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของตนเอง การเรียนการสอนในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับคนกลุ่มเหล่านี้ จึงจะทำให้สามารถตอบโจทย์โลกยุคปัจจุบันได้ การที่นิสิต/นักศึกษา ได้ทดลองจัดคอนเสิร์ตในสถานศึกษาจริง ได้สัมผัสกับเทคโนโลยีจริงรวมทั้งผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ ได้เห็นปัญหาและเรียนรู้จากการแก้ปัญหาจริงจะทำให้มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมามองเห็นได้ว่าการจัดคอนเสิร์ตโดยสถานศึกษาอยู่พอสมควร แต่ยังไม่ปรากฏภาพที่ชัดเจนว่ามีสถานศึกษาใดที่คิดส่งเสริมวิธีการบูรณาการรายวิชาที่นิสิตเรียนเข้าสู่การจัดงานคอนเสิร์ตอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ตามโครงสร้างหลักสูตร พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดนนเน้นผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงกับผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กรที่จัดคอนเสิร์ต ซึ่งกิจกรรมคอนเสิร์ต “ที่เด็ดๆ 3 บอดี้สแลม - เดอะ พาวเวอร์ ออฟแซริงคอนเสิร์ต” (กิจกรรมทำดีตามคำพ่อสอน 9) ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้จัดขึ้นเป็นครั้งที่ ๓ เพื่อตอบสนองต่อกลยุทธ์ของทางมหาวิทยาลัย กลยุทธ์ที่ 2: การสนับสนุน ส่งเสริม การพัฒนาหลักสูตร ระบบการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพ พันธกิจ: พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ให้มีการบูรณาการความเชี่ยวชาญของสาขาวิชาต่าง ๆ ให้นักเรียนต่อการเปลี่ยนแปลง ด้านที่ 2: พัฒนาระบบการเรียนการสอน และทักษะการเรียนรู้ เป้าประสงค์: มหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอน เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล แนวทางที่ 1: ปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษาให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ

การวิจัยนี้เป็นหนึ่งในกระบวนการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ เป็นขั้นตอนของการทำการศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์และสถานการณ์ที่แท้จริงขององค์กรเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนประชาสัมพันธ์ และการดำเนินงานตามแผน จากนั้นคือการประเมินผลซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น องค์กรสามารถนำผลนั้นมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาหาข้อบกพร่องของแผนงาน แล้วปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้น ซึ่งขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การศึกษา วิเคราะห์ วิจัยซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการทำประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์และใช้ในการวางแผนงานต่อไป ซึ่งเป็นการตอบโจทย์วิชาการควบคู่ความบันเทิงโดยแท้จริง

จะเห็นได้ว่าในบรรดาธุรกิจบันเทิง คอนเสิร์ตเป็นหนึ่งในอันดับต้น ๆ ของธุรกิจที่น่าสนใจ เพราะเป็นธุรกิจที่สร้างความบันเทิงให้แก่คนทุกกลุ่มตั้งแต่รุ่นเด็กจนถึงรุ่นใหญ่ เพราะถึงอย่างไรคนไทยก็ยังแสวงหาความรื่นรมย์ให้กับชีวิตอยู่ นายพงษ์พันธ์ วงศ์หนองเตย ผู้อำนวยการวางแผนกลยุทธ์ บริษัทบีอีซี-เทโร เอ็นเตอร์เทนเมนท์เปิดเผยว่า ภาพรวมการแข่งขันของธุรกิจโชว์บิซในปีนี้อาจมีความมีการแข่งขันค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากมีผู้เล่นรายใหม่เข้ามาทำตลาดเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะผู้เล่นจากต่างประเทศ เห็นได้จากการนำศิลปินเกาหลีเข้ามาจัดคอนเสิร์ตในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นในปี (โพสต์ทูเดย์, 2560) ส่งผลให้ผู้ประกอบการแต่ละรายต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบคอนเสิร์ตให้ทันสมัย มีจุดเด่น เพื่อให้ตอบโจทย์รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในโลกยุคดิจิทัลมากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประกอบการธุรกิจคอนเสิร์ตซึ่งต้องเป็นนักรถตลาดไปในตัว มักให้ความสำคัญและพยายามทำความเข้าใจอย่างมากเกี่ยวกับผู้บริโภค โดยพยายามทำความเข้าใจอย่างมากเกี่ยวกับผู้บริโภคในเรื่องต่าง ๆ ที่สามารถมากระตุ้นความต้องการซื้อของผู้บริโภค เพื่อให้สามารถสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ผู้ประกอบการธุรกิจคอนเสิร์ตจึงต้องมีการทำวิจัยและการสำรวจการตลาดอย่างสม่ำเสมอ เพราะการแข่งขันที่รุนแรงของธุรกิจคอนเสิร์ตและเพื่อเป็นการตรวจสอบกลยุทธ์ที่วางไว้หรือกำลังดำเนินการอยู่ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะทำวิจัยเพื่อให้สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อการสร้างภาพลักษณ์และกลยุทธ์การตลาดได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในสภาพตลาดปัจจุบัน และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น โครงการบ้านสมเด็จเจ้า เอนเตอร์เทนเมนท์ ปีที่ 5 ตอน “ทีดีเจฯ 3 บอดี้สแลม เดอะ พาวเวอร์ ออฟแซริงคอนเสิร์ต” ยังเป็นโครงการที่สนับสนุนกิจกรรมทำดีตามคำพ่อสอน ปีที่ 1 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น้อมนำคำสอนของพ่อหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งประกอบด้วย 3 ดี โดยเริ่มจาก ดีที่ 1 สร้างคนให้ทำละคร ด้วยคำสอนของพ่อนำใจ ผ่านการแสดงละครเวทีบ้านสมเด็จเจ้า ลำดับที่ 6 เรื่อง จุذبแห่งพันธนาการ ซึ่งนำแสดงโดยดารานักแสดงชายชั้นนำ คุณอัน (สรารุศ มาตรทอง) พร้อมด้วยนักแสดงจากค่ายละครเวทีบ้านสมเด็จเจ้า ในรายวิชา การแสดงเพื่อธุรกิจบันเทิง และรายวิชาการเรียนภาษาอังกฤษในละคร ในส่วนของดีที่ 2 คือ สร้างคนให้ทำค่ายเพลง เพื่อสร้างบทเพลงตามรอยพ่ออัครศิลปิน พบกับศิลปินนักศึกษาจากบ้านสมเด็จ เรคคอร์ด และศิลปินฝึกหัด เพื่อแสดงผลสัมฤทธิ์ในการแสดงผลงานเพลง ของเหล่านักศึกษาทั้งค่าย และดีที่ 3 “สร้างคนให้ทำคอนเสิร์ต เพื่อให้เกิดวิชาชีพอีสปอร์ต” พบกับการจัดการแสดงในเทศกาลดนตรีครั้งใหญ่ ย่านฝั่งธน ดำเนินการการจัดงานโดย นักศึกษาในรายวิชาการจัดกิจกรรมพิเศษและทีมงาน TDEJ Music Festival รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายมอบเป็นทุนกิจกรรมการศึกษาในโครงการบ้านสมเด็จเจ้า เอนเตอร์เทนเมนท์

กิจกรรมเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงการเปิดโลกยุคใหม่แห่งการศึกษาไทย ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้พยายามแสดงให้เห็นถึงคำว่า “วิชาการบันเทิง” คือการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการจากการเรียนรู้ภายในห้องเรียนสู่การปฏิบัติจริงอย่างมีอาชีพเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงกระบวนการและฝึกปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมพิเศษ (Special Event) อย่างเป็นรูปธรรมทั้งละครเวที (ค่ายละครเวที) การแสดงผลงานเพลง (ค่าย

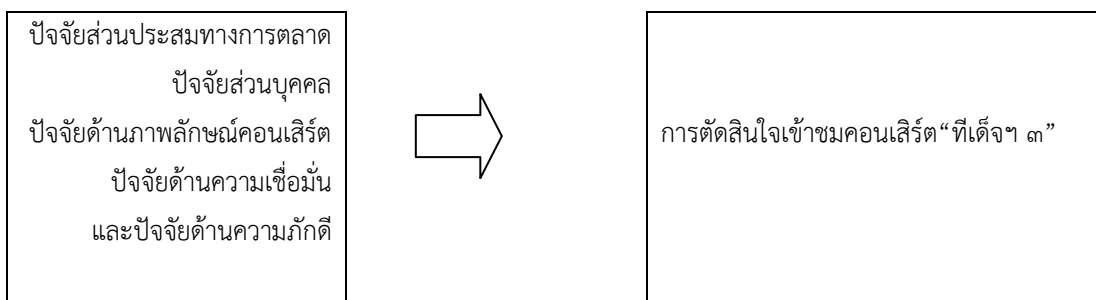
เพลง) และการจัดคอนเสิร์ต โดยมีได้มุ่งแสวงหาผลกำไรจากผลประกอบการเป็นหลัก แต่ต้องการผลตอบแทนในเชิงของการได้มาซึ่งประสบการณ์และทักษะการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานจริงของนักศึกษา ทำให้เกิดการฝึกฝนทักษะความสามารถสำหรับการทำงานจริงในแวดวงธุรกิจบันเทิง อันจะเป็นผลงานส่วนตัวให้กับนักศึกษาในการรับรองความสามารถ สำหรับใช้ในการแสดงผลงานหรือสมัครงานหลังจบการศึกษาได้ นักศึกษามีศักยภาพปฏิบัติงานในรูปแบบคอนเสิร์ตและการจัดกิจกรรมพิเศษ (Concert & Special Events) ในตลาดบันเทิงระดับประเทศ เน้นสร้างผลงานให้เป็นที่รู้จักด้วยการสื่อสารการตลาด การออกแบบสื่อและการลงสื่อ ต่าง ๆ แบบครบวงจร เกิดความรักความสามัคคี และยังเป็นการทำงาน เพื่ออุทิศตนให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยรายได้ในการจัดงานมอบเป็นทุนการศึกษาให้นักศึกษาที่เรียนดี ประพฤติดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์

ทั้งนี้งานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ต “ทีเด็ดฯ 3 บอดี้สแลม - เดอะ พาวเวอร์ ออฟเซริงคอนเสิร์ต” (กิจกรรมทำดีตามคำพ่อสอน 9) ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จะช่วยสนับสนุน ส่งเสริม ให้ผู้จัดงานและมหาวิทยาลัยทราบความต้องการของผู้บริโภค และสามารถนำไปปรับปรุงแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กรสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น และปัจจัยด้านความภักดีในการชมคอนเสิร์ตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ต
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษาผ่านการจัดคอนเสิร์ต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4P's) หมายถึง กลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategy) เป็นวิธีการใช้เครื่องมือการตลาดที่เรียกว่า ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งหมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ ขายในราคาที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพราะมองเห็นว่าคุ้มค่า รวมถึงมีการจัดจำหน่ายกระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคหาซื้อหาเพื่อความสะดวกแก่ลูกค้า ด้วยความพยายามมุ่งใจให้เกิดความชอบในสินค้าและเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้อง ที่เรียกว่า ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งประกอบด้วย 4P's ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้
2. ราคา (Price) หมายถึง การมีราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้และยินดีจ่าย เพราะมองเห็นคุณค่า
3. การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การจัดจำหน่าย การกระจายสินค้า ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการซื้อขาย และให้ความสะดวกแก่ลูกค้า
4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการใช้ความพยายามจูงใจให้เกิดความชอบในสินค้าและเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้อง (เสรี วงษ์มณฑา. 2542 : 11)

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง อายุ เพศ วงจรชีวิตของครอบครัว การศึกษา รายได้ เป็นต้น มีความสำคัญต่อนักการตลาดเพราะมันส่งผลถึงเรื่องอุปสงค์ (Demand) ความต้องการซื้อในตัวสินค้าทั้งหลาย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงปัจจัยส่วนบุคคลบ่งชี้ถึงการเกิดขึ้นของตลาดใหม่ ทำให้ตลาดอื่นหมดไป หรือลดความสำคัญลง จะเห็นได้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญหลักๆ คือ อายุ เพศ วงจรชีวิตครอบครัว การศึกษาและรายได้ (อดุลย์ จาตุรงค์กุล. 2544 : 38-39)

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต หมายถึง ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) หรือ การรับรู้ของผู้บริโภค (Consumer Perception) ที่มีต่อตราสินค้า เป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดมากกว่าข้อเท็จจริงในคุณภาพและลักษณะต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ (เสรี วงษ์มณฑา. 2542 : 98) ในการโฆษณาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างภาพพจน์ในตราสินค้า (Brand Image) โดยสร้างความแตกต่างด้านภาพพจน์ (Image differentiation) ตัวอย่าง การใช้ชื่อสินค้าเป็นภาษาตะวันตกแม้ว่าจะเป็นสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยเพื่อสร้างภาพพจน์ในตราสินค้าว่าเป็นสินค้าต่างประเทศ นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับตราสินค้าในกลยุทธ์ทางการตลาดโดยการสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันในตราสินค้ากับผู้บริโภคยังทำให้ผู้บริโภคเกิดความภักดีต่อตราสินค้ามากขึ้น (เสรี วงษ์มณฑา. 2540 : 49)

ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น หมายถึง ความเชื่อมั่นในตราสินค้า (Brand Trust) ความเชื่อมั่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดลักษณะข้อผูกมัดเพื่อแสดงสัมพันธ์ภาพระหว่างลูกค้าและองค์กร ความเชื่อมั่น คือ สภาพความเป็นจริงเมื่อคนจำนวนหนึ่งเกิดความเชื่อมั่นโดยเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความเชื่อถือ (Reliability) และความซื่อสัตย์จริงใจ (Integrity) โดยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และขนานกับกรอบแนวคิดทางการตลาดที่ศึกษาเรื่องบุคลิกภาพและจิตวิทยา (Morgan & Hunt. 1994 : 20-38)
ปัจจัยด้านความภักดี หมายถึง ความภักดีในตราสินค้า (Brand Loyalty) คือ การที่ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าหนึ่งไม่ว่าจะเกิดจากความเชื่อมั่นการนึกถึงและหรือตรงใจผู้บริโภค และเกิดการซื้อซ้ำต่อเนื่องตลอดมา (ปิยะธิดา ยอดที่รัก กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และไกรชิต สุตะเมื่อง. 2558 : 4)

การประชาสัมพันธ์และภาพลักษณ์องค์กร หมายถึงงานที่ต้องสร้างขึ้นเพื่อจูงใจสาธารณชนให้มองเห็นภาพขององค์กร การประชาสัมพันธ์จึงเป็นเรื่องของการสร้างภาพลักษณ์เป็นตัวกำหนดแนวทางการดำเนินงานและความชัดเจนของพฤติกรรมองค์กร (อภิชาต พุกสวัสดิ์. 2556 : 29) ภาพลักษณ์ (Image) หมายถึง ภาพรวมขององค์กรใดองค์กรหนึ่งซึ่งหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับองค์กรที่ประชาชนรู้จัก เข้าใจและได้มีประสบการณ์ร่วมด้วย (Frank Jefkins. 1993 : 21-22) การประชาสัมพันธ์ถูกนำมาใช้ใน 2 ลักษณะ คือ การประชาสัมพันธ์องค์กร (corporate public relations/CPR) และการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาด (marketing public relations/MPR) การประชาสัมพันธ์องค์กร (corporate public relations/CPR) เป็นการดำเนินการประชาสัมพันธ์ที่ให้องค์กรเป็นที่รู้จัก ความนิยมและมีชื่อเสียงด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ส่วนการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาด (MPR) เป็นการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ที่ทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ และนิยมชมชอบในตัวสินค้า ผลิตภัณฑ์ การบริการ (David Pickton and Amanda Broderick. 2001 : 716) นอกจากนี้พรทิพย์ พิมล

สินธุ์ (2548 : 43) ได้กล่าวเสริมว่า การประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ถือเป็นการประชาสัมพันธ์เชิงบูรณาการ (integrated public relations) ได้รับการยกระดับสู่งานเชิงกลยุทธ์ขององค์กร และยังเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนการตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการแข่งขัน

คอนเสิร์ต หมายถึง การแสดงสาธารณะอย่างหนึ่งเพื่อการฟัง โดยมีการเก็บค่าบัตรเพื่อเข้าชม ณ สถานที่จริง โดยผู้ส่งสารหรือศิลปินผู้แสดงจะส่งสารเพื่อให้ผู้รับสารได้รับอารมณ์สในการชมในลักษณะเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น Group Communication โดยมีการสื่อสารในลักษณะเผชิญหน้า (Face to Face) ในการนี้เราสามารถเรียกได้ว่า ผู้ชมมีลักษณะเป็น “Spectator” ผู้ชมจะมีส่วนร่วมในการแสดงสูง จึงถือได้ว่าเป็นสื่อ ที่ต้องการความร่วมมือร่วมทำให้บรรยากาศของคอนเสิร์ตนั้นเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (พีระพล พิภวาร. 2552 : 38-42)

การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคมักจะตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน (ฉัตรยาพร เสมอใจ และมัทธินยา สมมิ. 2546 : 23)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้บริโภคหรือผู้ชมคอนเสิร์ตอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจในการเลือกชมคอนเสิร์ตได้ด้วยตนเอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงกำหนดขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549 น.26) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 734 ตัวอย่าง และระดับค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน 5% เท่ากับเพิ่มขนาดตัวอย่างจำนวน 16 ตัวอย่าง รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 750 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าชมคอนเสิร์ต ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด
ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร (มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา) แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545:45)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น และปัจจัยด้านความภักดีในการชมคอนเสิร์ตแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเช่นกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจากข้อมูล 2 แหล่ง คือ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากบทความวิจัย หนังสือ ตำรา อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 750 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบแรก การบริการคอนเสิร์ต (ผลิตภัณฑ์ (Product)) กับภาพลักษณ์องค์กร มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบแรก การบริการคอนเสิร์ต (ผลิตภัณฑ์ (Product)) กับภาพลักษณ์องค์กร

การบริการคอนเสิร์ต (ผลิตภัณฑ์ (Product))	ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image)			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
รูปแบบคอนเสิร์ตมีความหลากหลาย	.73	.00*	สูง	1
รูปแบบคอนเสิร์ตสอดคล้องกับช่วงวัยของผู้ชม	.68	.00*	ปานกลาง	2
คุณภาพเครื่องเสียง	.68	.00*	ปานกลาง	2
การจัดลำดับโชว์ สคริป	.63	.00*	ปานกลาง	4
คุณภาพการโชว์	.57	.00*	ปานกลาง	5
การออกแบบเวที ฉาก และกราฟิก	.56	.00*	ปานกลาง	6
การจัดไฟ/แสงสี	.64	.00*	ปานกลาง	3

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบแรก การบริการคอนเสิร์ต (ผลิตภัณฑ์(Product)) กับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรด้านรูปแบบคอนเสิร์ตมีความหลากหลายมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูง ส่วนตัวแปรด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบที่สอง ราคาบัตรเข้าชม (Price) กับภาพลักษณ์องค์กร

ราคาบัตรเข้าชม (Price)	ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image)			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
ราคามีความเหมาะสม	.50	.00*	ต่ำ	2
ราคามีมาตรฐาน	.49	.00*	ต่ำ	3
ราคามีความชัดเจน	.63	.00*	ปานกลาง	1

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบที่สอง ราคาบัตรเข้าชม (Price) กับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรด้านราคามีความชัดเจนมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปรด้านราคาที่มีความเหมาะสมและด้านราคาที่มีมาตรฐาน มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบที่สาม การจัดจำหน่าย (Place) กับภาพลักษณ์องค์กร

สถานที่จัดจำหน่ายบัตรและสถานที่แสดงคอนเสิร์ต (Place)	ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image)			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
สถานที่จำหน่ายบัตรมีความสะดวกสำหรับผู้ซื้อบัตร	.60	.00*	ปานกลาง	1
ทำเลที่ตั้งคอนเสิร์ตสามารถเดินทางไปมาสะดวก	.51	.00*	ปานกลาง	3
สถานที่จัดคอนเสิร์ตมีความเหมาะสม	.55	.00*	ปานกลาง	2
สถานที่จัดคอนเสิร์ตมีความปลอดภัย	.51	.00*	ปานกลาง	3
ภายในบริเวณการจัดคอนเสิร์ตมีความสะอาด	.32	.00*	ต่ำ	4

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบที่สาม การจัดจำหน่าย (Place) กับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรด้านสถานที่จำหน่ายบัตรมีความสะดวกสำหรับผู้ซื้อบัตร ด้านสถานที่จัดคอนเสิร์ตมีความเหมาะสม ด้านทำเลที่ตั้งคอนเสิร์ตสามารถเดินทางไปมาสะดวก และด้านสถานที่จัดคอนเสิร์ตมีความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปรด้านภายในบริเวณการจัดคอนเสิร์ตมีความสะอาดมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบที่สี่ การส่งเสริมการตลาด (Promotion) กับภาพลักษณ์องค์กร

การส่งเสริมการตลาด (Promotion)	ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image)			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	.58	.00*	ปานกลาง	2
มีการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ	.63	.00*	ปานกลาง	1
มีส่วนลดราคาบัตร เนื่องจากเพื่อการกุศล	.57	.00*	ปานกลาง	3

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดองค์ประกอบที่สี่การส่งเสริมการตลาด (Promotion) กับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรทุกด้านมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ข้อมูลสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น และปัจจัยด้านความภักดีในการชมคอนเสิร์ตกับภาพลักษณ์องค์กร

2.1 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 43.70 อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 394 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 มีสถานภาพโสด จำนวน 637 คน คิดเป็นร้อยละ 86.80 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 483 คน คิดเป็นร้อยละ 65.80 อาชีพนิสิต/นักศึกษา จำนวน 438 คน คิดเป็นร้อยละ 59.70 นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.2 ข้อมูลสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับภาพลักษณ์องค์กรมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับภาพลักษณ์องค์กร

ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors)	ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image)			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
เพศ	.39	.00*	ต่ำ	1
อายุ	.22	.00*	ต่ำมาก	3
สถานภาพ	.19	.00*	ต่ำมาก	4
ระดับการศึกษา	.03	.41	ต่ำมาก	5
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	.03	.40	ต่ำ	
- ปริญญาตรี	.64	.00*	ปานกลาง	
- สูงกว่าปริญญาตรี	.56	.00*	ปานกลาง	
อาชีพ	.23	.00*	ต่ำมาก	2

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับภาพลักษณ์องค์กรพบว่า ตัวแปรด้านเพศ อายุ สถานภาพ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับต่ำมากถึงต่ำ แต่ตัวแปรด้านระดับการศึกษาพบว่าระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ส่วนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ข้อมูลสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ตกับภาพลักษณ์องค์กร มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ตในประเด็นต่าง ๆ กับภาพลักษณ์องค์กร มีดังต่อไปนี้

ภาพลักษณ์คอนเสิร์ต (Brand Image)	ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image)			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
ให้ หรือ มีส่วนที่เป็นประโยชน์แก่สังคม	.44	.00*	ต่ำมาก	5
ความมีชื่อเสียงของศิลปิน	.65	.00*	ปานกลาง	4
ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปิน	.68	.00*	ปานกลาง	3
คอนเสิร์ตมีความทันสมัย	.74	.00*	สูง	2
เป็นที่ตอบรับกระแสนิยม	.80	.00*	สูง	1

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ตกับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรด้านเป็นที่ตอบรับกระแสนิยมและคอนเสิร์ตมีความทันสมัยมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูง รองลงมาคือ ตัวแปรด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปินและด้านความมีชื่อเสียงของศิลปินมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปรด้านให้ หรือมีส่วนที่เป็นประโยชน์แก่สังคมมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นในการชมคอนเสิร์ตในประเด็นต่าง ๆ กับภาพลักษณ์องค์กร

ความเชื่อมั่นในการชมคอนเสิร์ต (Brand Trust)	ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image)			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
ความมั่นใจในใจว่าระบบการจัดการเข้าชมมีความเหมาะสม	.75	.00*	สูง	1
ความมั่นใจว่าระบบการจัดที่นั่งมีความเหมาะสม	.66	.00*	ปานกลาง	2
ความมั่นใจว่าการแสดงคุ้มค่ากับค่าบัตร	.49	.00*	ต่ำ	4
ความมั่นใจว่าจะได้รับความประทับใจจากการแสดง	.48	.00*	ต่ำ	5
ความมั่นใจว่าปลอดภัยเมื่อเข้าชมคอนเสิร์ต	.56	.00*	ปานกลาง	3

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นในการชมคอนเสิร์ตในประเด็นต่างๆ กับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรด้านความมั่นใจว่าระบบการจัดการเข้าชมมีความเหมาะสมมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กร ในระดับสูง รองลงมาคือ ตัวแปรด้านความมั่นใจว่าระบบการจัดที่นั่งมีความเหมาะสมและความมั่นใจว่าปลอดภัยเมื่อเข้าชมคอนเสิร์ตมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปรด้านความมั่นใจว่าการแสดงคุ้มค่ากับค่าบัตรและความมั่นใจว่าจะได้รับความประทับใจจากการแสดงมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับต่ำ

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความภักดีในการชมคอนเสิร์ตในประเด็นต่าง ๆ
กับภาพลักษณ์องค์กร

ความภักดีในการชมคอนเสิร์ต (Brand Loyalty)	ภาพลักษณ์องค์กร			
	r	Sig.	ระดับ	ลำดับที่
การจัดคอนเสิร์ตมีความน่าเชื่อถือ	.56	.00*	ปานกลาง	4
การเข้าชม ทำให้คุณรู้สึกผ่อนคลายได้รับความบันเทิง	.70	.00*	สูง	1
ระยะเวลาของการแสดงมีความเหมาะสม	.66	.00*	ปานกลาง	2
การแสดงมีความตรงต่อเวลา	.64	.00*	ปานกลาง	3
ได้รับความสะดวกสบายในการชมคอนเสิร์ต	.47	.00*	ต่ำ	5

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความภักดีในการชมคอนเสิร์ตในประเด็นต่างๆ กับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรด้านการเข้าชมทำให้ผู้ชมคอนเสิร์ตรู้สึกผ่อนคลายได้รับความบันเทิงมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูง รองลงมาคือ ตัวแปรด้านระยะเวลาของการแสดงมีความเหมาะสม ตัวแปรด้านการแสดงมีความตรงต่อเวลา และตัวแปรด้านการจัดคอนเสิร์ตมีความน่าเชื่อถือมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปรด้านได้รับความสะดวกสบายในการชมคอนเสิร์ตมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ในด้านของการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่า

องค์ประกอบแรก การบริการคอนเสิร์ต (ผลิตภัณฑ์ (Product)) กับภาพลักษณ์องค์กร พบว่า ตัวแปรด้านรูปแบบคอนเสิร์ตมีความหลากหลายมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 องค์ประกอบที่สอง ราคาบัตรเข้าชม (Price) พบว่า ตัวแปรด้านราคามีความชัดเจนมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

องค์ประกอบที่สาม การจัดจำหน่าย(Place) พบว่า ตัวแปรด้านสถานที่จำหน่ายบัตรมีความสะดวกสำหรับผู้ซื้อบัตร ด้านสถานที่จัดคอนเสิร์ตมีความเหมาะสม ด้านทำเลที่ตั้งคอนเสิร์ตสามารถเดินทางไปมาสะดวก และด้านสถานที่จัดคอนเสิร์ตมีความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

องค์ประกอบที่สี่ การส่งเสริมการตลาด(Promotion) พบว่า ตัวแปรด้านการประชาสัมพันธ์อย่างน่าสนใจ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและมีส่วนลดราคาบัตร เนื่องจากเพื่อการกุศลมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้นจึงสามารถนำมาอภิปรายผลได้ว่าในด้านของการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษายังคงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษาในระดับที่แตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านการบริการคอนเสิร์ต (ผลิตภัณฑ์ (Product)) แสดงให้เห็นว่า หากผู้จัดคอนเสิร์ตสามารถทำให้ผู้ชมพึงพอใจอย่างมากที่สุด

ในตัวผลิตภัณฑ์หรือคอนเสิร์ตนั้นได้ก็จะส่งผลดีต่อการเข้าชมคอนเสิร์ตและภาพลักษณ์องค์กรอย่างแน่นอน ส่วนในประเด็นด้านราคาบัตรเข้าชม (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ซึ่งผู้ชมได้ประเมินความพึงพอใจในทุกด้านในระดับมากถึงมากที่สุด แต่ยังคงมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กร อยู่ในระดับปานกลาง อาจเกิดจากความต้องการหรือความรู้สึกของผู้บริโภคและผู้ชม ณ ช่วงเวลานั้น นี่คือเหตุผลที่ผู้จัดงานต้องคำนึงถึงและทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูงต่อไป เพื่อให้ผู้ชมตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีมากยิ่งขึ้นกับสถานศึกษาสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับผู้ช่วยศาสตราจารย์กัญญา วรกุลสถฐานีย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช (2551: 90) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคแปรเปลี่ยนได้ (Dynamic) เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น การสื่อสาร เทคโนโลยี สังคม ฯลฯ ทำให้มีผลกระทบต่อปัจจัยด้านความคิด ความรู้สึกของผู้บริโภคด้วย และพฤติกรรมผู้บริโภคได้รับผลกระทบมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกจึงทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคไม่หยุดนิ่งอยู่เหมือนเดิม แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา สถานศึกษาหรือผู้จัดคอนเสิร์ตจึงควรศึกษาในเรื่องดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา

2. ในด้านของการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น และปัจจัยด้านความภักดีในการชมคอนเสิร์ตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ต พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตที่จัดโดยสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะธิดา ยอดที่รัก กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และไกรชิต สุตะเมือง (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตซ้ำของผู้ชมในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล และงานวิจัยของสิริชมญา ศิวาบุตรี และ สุพาตา สิริกุตตา (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจ การรับรู้ ความคาดหวัง และพฤติกรรมการชมคอนเสิร์ตต่างประเทศในกรุงเทพมหานคร ส่วนในด้านของการศึกษาความสัมพันธ์จะเห็นได้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการแสดงความเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับต่ำมากถึงต่ำ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยต่อการแสดงความเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กร

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์คอนเสิร์ต พบว่าด้านคอนเสิร์ตเป็นที่ตอบรับกระแสนิยมและคอนเสิร์ตมีความทันสมัยมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของหน่วยงานที่จัดคอนเสิร์ตที่สามารถสร้างภาพลักษณ์คอนเสิร์ตให้สนับสนุนภาพลักษณ์องค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าชมอย่างต่อเนื่องสืบไป

ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น พบว่าด้านความมั่นใจว่าระบบการจัดการเข้าชมมีความเหมาะสมมีความสัมพันธ์กับการแสดงความเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กร ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงว่าผู้ชมคอนเสิร์ต ณ เวลานั้นให้ความสำคัญต่อเรื่องระบบการจัดการเข้าชมที่มีความเหมาะสมแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในเรื่องดังกล่าวของผู้จัดงาน

ปัจจัยด้านความภักดีในการชมคอนเสิร์ตพบว่าในประเด็นการเข้าชมทำให้ผู้ชมคอนเสิร์ตรู้สึกผ่อนคลายได้รับความบันเทิงมีความสัมพันธ์กับการแสดงความเห็นต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงให้เห็นว่าผู้ชมในโลกยุคปัจจุบันยังคงมีความปรารถนาในเรื่องของความรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้รับความบันเทิงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ Aydin and Özer (2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าโทรศัพท์มือถือระบบ GSM ในประเทศตุรกี พบว่า ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการ การรับรู้ต้นทุนการเปลี่ยนผู้ให้บริการความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ของบริษัทที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้า พบว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับรู้คุณภาพการบริการกับความเชื่อมั่นส่งผลทางอ้อมต่อความจงรักภักดีของลูกค้า และคุณภาพการบริการที่ดีทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นและความจงรักภักดี

3. ในด้านของการศึกษาความสัมพันธ์ของการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษาผ่านการจัดคอนเสิร์ต พบว่า ระดับความพึงพอใจในทุก ๆ ประเด็นในงานวิจัยชิ้นนี้อยู่ในมากที่สุดแต่เมื่อศึกษาความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์องค์กรพบว่า มีบางประเด็นที่มีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์องค์กรในระดับสูง หากผู้วิจัยหรือผู้จัดงานสามารถศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นจะทำให้ทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคที่จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กรให้ดียิ่งขึ้นได้ และสร้างกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์หรือการสนับสนุนแผนงานได้ตรงจุด เช่น ผู้ชมให้ความสำคัญกับการบริการคอนเสิร์ต (ผลิตภัณฑ์ (Product)) ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยอาจต้องเน้นการประชาสัมพันธ์หรือแผนงานสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากยอดผู้เข้าชม BSRU Live ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผ่าน Facebook Live ในจำนวนหลักแสน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของทางมหาวิทยาลัยในการจัดงานดังกล่าว และยังสามารถพิจารณาได้จากยอดจำนวนผู้เข้าชมงานที่มีเกือบ ๓,๐๐๐ คน ทั้งบุคคลภายในและภายนอกองค์กร แต่ด้วยเรื่องข้อจำกัดของผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือในการทำวิจัยในกรณีที่มีกลุ่มตัวอย่างในจำนวนมาก ผู้ทำวิจัยควรวางแผนสร้างแบบสอบถามออนไลน์เพื่อทำวิจัยกับกลุ่มผู้ชมกลุ่มดังกล่าวที่ชมผ่านระบบ Facebook Live เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ได้ทราบถึงคำแนะนำ ข้อติชม ข้อเสนอแนะ และปัญหาต่าง ๆ จากผู้ชม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดงานในครั้งต่อไป

นอกจากนี้สถานศึกษาหรือผู้จัดคอนเสิร์ตอาจเชิญศิลปินที่ได้รับความนิยมสูงทั้งไทยและต่างประเทศเข้าร่วมงานเพื่อให้ผู้บริโภคมีความสนใจในการจัดงานมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรในอีกทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ 5, (1), (25-42). สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2560, จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/MBASBJ/article/view/4639>
- [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. วารสารวิจัย มทร. กรุงเทพฯ 8 (2). (49-65). สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2560, จาก <http://journal.rmutk.ac.th/index.php/rmutk/article/viewFile/26/125>
- กัลยกร วรกุลสถฐานีย์ และพรทิพย์ สัมปัตตะวนิช. (2553). การโฆษณาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ. (2546). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะธิดา ยอดที่รัก กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และไกรชิต สุตะเมื่อง. (2557). ปัจจัยการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ตซ้ำของผู้ชมในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล
- พรทิพย์ พิมลสินธุ์. (2548). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ หน่วยที่ 9. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พีระพล พิภวากร. (2552). การศึกษาโครงสร้างการตลาด และพฤติกรรมการแข่งขันของธุรกิจการจัดคอนเสิร์ตศิลปินแจ๊สต่างประเทศในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

- โพสต์ทูเดย์. (2560). **ต่างชาติบุกโซเชียลไทย ธุรกิจคอนเสิร์ตแนวโน้มเข้มแข็งเดือด**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2560, จาก <http://www.posttoday.com/biz/news/490554>
- ศิริพงษ์ จินะบุญเรือง. (2542). **ความสัมพันธ์ของการรับรู้ราคา ตราयीห้อ และการรับรู้อิทธิพลของผู้อื่นกับความเต็มใจซื้อ เสื้อผ้ามีตราयीห้อของผู้บริโภค**. (ค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สิริมขญา ศิวาบุตรี และสุพาดา สิริกุตตา. (2557). **แรงจูงใจ การรับรู้ ความคาดหวัง และพฤติกรรมการชมคอนเสิร์ตต่างประเทศในกรุงเทพมหานคร**
- เสรี วงษ์มณฑา. (2540). **ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด**. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). **กลยุทธ์การตลาด: การวางแผนการตลาด**. กรุงเทพฯ: บริษัท ธีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2543). **พฤติกรรมผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 6)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อภิรัช พุกสวัสดิ์. (2556). **การประชาสัมพันธ์เพื่อการสร้างภาพลักษณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aydin, S. & Ozer, G. (2005). The analysis of antecedents of customer loyalty in the Turkish mobile telecommunication market. *European Journal of Marketing*, 39 (7/8), 910-925.
- Jefkins, F. (1993). **Public relations**. London: London Publishing.
- Morgan, R., & Shelby, H. (1994). The Commitment –trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*, 3(July), 20-38.
- Pickton, D & Broderick, A. (2001). **Integrated a marketing communication**. London: Pearson Education Ltd.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดนนทบุรี

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEADERSHIP OF MANAGER AND THE WORK MORALE OF
EMPLOYEES NONTHABURI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ณิชารีย์ มาฟู¹

Nicharee Mafoo¹

ประภัสสร กิตติมโนรม²

Phapatsorn Kittimonorom²

¹นักศึกษาลัทธิสุตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

²อาจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงาน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ขวัญและกำลังใจในการทำงาน

ABSTRACT

The research aimed to study the level of opinion about leadership of manager and the morale of the employees. And to study the relationship between leadership and affecting the work morale of employees Nonthaburi Provincial Administrative Organization. The sampling of this study was 210 individuals. The research instrument was the questionnaire. Data collected were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient.

The results revealed that the overall opinion of the employees toward leadership behaviors affecting the work morale was as a high level whereas the overall opinion on the work morale was at a medium level. The results of the hypothesis testing revealed that the leadership

of the manager was related to the morale of employees Nonthaburi Provincial Administrative Organization. The relationship is low level. The statistic significance .01 level.

Keywords : Leadership, Work Morale

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นผลแห่งความพยายามกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จากอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารจังหวัดที่ต้องพัฒนาท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเจริญเติบโตให้กับท้องถิ่น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและการอยู่รอดขององค์กร คือ ผู้นำและบุคลากรภายในองค์กร เนื่องจากเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและนโยบายที่วางไว้ เพื่อความสำเร็จของงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และภาวะผู้นำเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ลักษณะของผู้นำมีหลายรูปแบบ และมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ผู้นำในองค์กรสามารถนำรูปแบบภาวะผู้นำที่หลากหลายไปใช้ในการบริหารงานให้เหมาะสม โดยรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมนั้น จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ลักษณะของงาน และความต้องการของบุคคลในองค์กร นอกจากนั้นผู้นำยังเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น สามารถกระตุ้นและจูงใจให้สมาชิกในองค์กร ให้นำศักยภาพในตัวที่มีอยู่ออกมาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นแรงจูงใจจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง ขวัญและกำลังใจของบุคลากรแต่ละบุคคลเป็นภาวะทางจิตใจของบุคคลนั้น เป็นความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับสิ่ง ๆ หนึ่ง จึงมีความจำเป็นที่ผู้นำควรให้ความสำคัญถึงคุณค่าของจิตใจของสมาชิกภายในองค์กรหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้น ทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่มบุคคล โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคลมากขึ้น

ภาวะผู้นำเป็นบทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการนำองค์กรไปสู่ทิศทางที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ ความสามารถในการเป็นผู้นำถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งในแต่ละองค์กรมีความต้องการที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและประเภทขององค์กร ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อการบริหารงานและต่อตัวของผู้บริหารเอง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อองค์กรอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้นำในยุคปัจจุบัน ยุคแห่งเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร จึงต้องมีความแตกต่างจากผู้นำในยุคก่อนในการบริหารงาน จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตขององค์กร และการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สามารถนำองค์กรประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานการคลัง*องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรและปรับปรุงขวัญกำลังใจในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อองค์กรสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมผู้นำที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจ และความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ

1.1 ผู้นำแบบชี้แนะ (Directive leader) คือ ผู้นำที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ทราบว่า ผู้นำคาดหวังอะไร จะมีการกำหนดตารางการปฏิบัติงานให้ทำ และการสอนงาน การทำงานอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ

1.2 ผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive leader) คือ ผู้นำที่มีลักษณะเป็นมิตร สนใจความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นเพื่อนร่วมงานและดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

1.3 ผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative leader) คือ ผู้นำที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจผู้นำมักจะรับฟังและปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ

1.4 ผู้นำแบบมุ่งผลสำเร็จ (Achievement-oriented leader) คือ ผู้นำที่กำหนดเป้าหมายที่ท้าทายความสามารถและคาดหวังว่าผู้ใต้บังคับบัญชาจะทำงานได้ในระดับที่ดีที่สุด

2. อบจ. นนทบุรี หมายถึง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

3. ผู้นำ หมายถึง หัวหน้าโดยตรงของผู้ตอบแบบสอบถาม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

4. พนักงาน หมายถึง ข้าราชการและพนักงานจ้างสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

5. ขวัญและกำลังใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการทำงาน

5.1 ความสม่ำเสมอของผลงาน หมายถึง ผลงานในความรับผิดชอบของพนักงานทุก ๆ คนที่ได้รับมอบหมายตามหน้าที่ โดยผลงานที่ออกมาที่มีความถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมาย มีความบกพร่องน้อยที่สุด

5.2 การขาดงานหรือลางาน หมายถึง การไม่มาทำงานหรือการได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับให้หยุดงานเช่น การลาพัก การลาป่วย การลาคลอด การลาอุปสมบท เป็นต้น

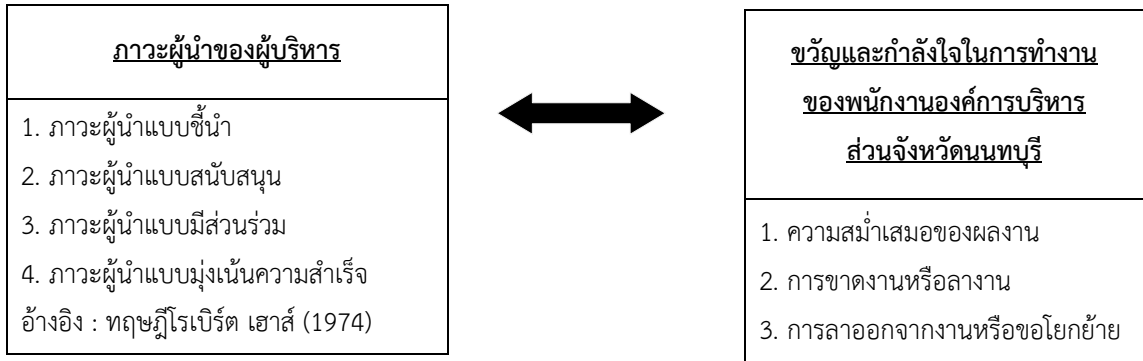
5.3 การลาออกจากงานหรือขอยกย้าย หมายถึง การที่องค์กรสิ้นสุดการว่าจ้างพนักงาน ซึ่งเป็นผลให้พนักงานต้องออกจากองค์กรไป หรือการเปลี่ยนแปลงจากตำแหน่งหนึ่งไปปฏิบัติหน้าที่การงานยังอีกตำแหน่งหนึ่ง หรือการขยับขยายไปอยู่ที่อื่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของโรเบิร์ต เฮาส์ และขวัญและกำลังใจในการทำงานของเฮาส์และอีแวนส์ (House – Evans) ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 461 คน (ที่มา : กองการเจ้าหน้าที่ อบจ.นนทบุรี เดือน มกราคม 2561) การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนวณโดยใช้การเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970) จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 210 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการเก็บตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ศึกษาได้ทำการสร้างขึ้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบและขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อใช้เป็นกรอบในร่างข้อคำถาม
3. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบให้คำแนะนำแก้ไขและปรับปรุงให้สอดคล้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารและขวัญและกำลังใจในการทำงานแต่ละด้านให้เหมาะสมกับเนื้อหา โดยพิจารณาจากเอกสาร ตำรา บทความ และหลักการทางวิชาการ
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
5. ดำเนินการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ขึ้นไป เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพพร้อมจัดพิมพ์ได้ค่าเท่ากับ 0.99
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้จริง จำนวน 30 ชุด และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

อยู่ระหว่าง 0.81 – 0.89 โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.90 ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำแบบสอบถามฉบับนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บและรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความและอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามให้พนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 210 ชุด โดยมีค่าชี้แจงรายละเอียดในแบบสอบถาม รวเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องในการตอบแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาลงรหัสในโปรแกรมสำเร็จรูปเตรียมการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลทางสถิติต่อไป โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยมีการดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้เก็บคืนมา คัดเลือกฉบับที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์เรียบร้อย
2. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ เพื่อหาทางค่าสถิติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาในการทำงาน โดยใช้ความถี่ (Frequency) และค่าสถิติร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยเทียบกับเกณฑ์ จากนั้นหาค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยเทียบกับเกณฑ์ จากนั้นหาค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

การวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ในการหา

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เกณฑ์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีดังนี้ (Evans, 1996)

มีค่าระหว่าง 0.00-0.19 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยที่สุด

มีค่าระหว่าง 0.20-0.39 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย

มีค่าระหว่าง 0.40-0.59 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

มีค่าระหว่าง 0.60-0.79 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับมาก

มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับมากที่สุด

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็นบวก (+) หมายถึง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็นลบ (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ที่ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยค่าสถิติร้อยละ (Percentage) และการแจกแจงความถี่ (Frequency)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารและขวัญกำลังใจในการทำงานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.79$) โดยอันดับแรก คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบชั้นนำมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.71$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.90$) ภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.88$) และสุดท้ายคือภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบมุ่งเน้นความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.68$)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำของผู้บริหาร ในภาพรวม

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับ
1. แบบชั้นนำ	3.83	0.71	มาก	1
2. แบบสนับสนุน	3.73	0.88	มาก	3
3. แบบมีส่วนร่วม	3.78	0.90	มาก	2
4. แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ	3.67	0.68	มาก	4
รวม	3.75	0.79	มาก	

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.60$) โดยอันดับแรกคือ ความสม่ำเสมอของผลงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$

3.90, SD = 0.62) รองลงมาคือ การขาดงานหรือการลางาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$, SD = 0.80) และสุดท้ายคือ การลาออกจากงานหรือขอยกย้าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, SD = 0.95)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของขวัญและกำลังใจในการทำงานในภาพรวม

ขวัญและกำลังใจในการทำงาน	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับ
1. ความสม่ำเสมอของผลงาน	3.90	0.62	มาก	1
2. การขาดงานหรือการลางาน	3.13	0.80	ปานกลาง	2
3. การลาออกจากงานหรือขอยกย้าย	3.03	0.95	ปานกลาง	3
รวม	3.35	0.60	ปานกลาง	

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($r = .286$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของภาวะผู้นำของผู้บริหารรายด้านส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการทำงานในภาพรวมในระดับน้อย ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นความสำเร็จ ($r = .342$) แบบสนับสนุน ($r = .247$) แบบมีส่วนร่วม ($r = .231$) และภาวะผู้นำแบบชี้นำมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการทำงานอยู่ในระดับต่ำ ($r = .186$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันกับขวัญและกำลังใจในการทำงานนั้น ตรงกับสมมติฐานของการวิจัย

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนมในภาพรวม

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	ขวัญและกำลังใจในการทำงาน			อันดับ
	Pearson Correlation	Sig (2-tailed)	แปลผล	
1. แบบชี้นำ	.186**	.007	มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อยที่สุด	4
2. แบบสนับสนุน	.247**	.000	มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย	2
3. แบบมีส่วนร่วม	.231**	.001	มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย	3
4. แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ	.342**	.000	มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย	1
รวม	.286**	.000	มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ผู้นำให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชา ให้การสนับสนุนเป็นมิตร ผู้ร่วมงานสามารถเข้าถึงได้ง่ายมีความเสมอภาคและให้การนับถือผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ นอกเหนือจากนั้นผู้นำที่มีพฤติกรรมในการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ผู้ร่วมงานเกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองได้แสดงความคิดเห็น เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ผู้ร่วมงานเกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองได้แสดงความสามารถของตนเองและมีอิสระทางความคิด (โรเบิร์ต เฮาส์, 1974 อ้างใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2552) จะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับพนักงานรวมถึงทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพชร บรรลุ (2557 : 77) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท พกษาเรียลเอสเตท จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิตต์สุน พรหมคลวัฒน์ (2552 : 148) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชากับขวัญและกำลังใจของบุคลากรในสถาบันสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ระดับความคิดเห็นของขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความสม่ำเสมอของผลงานอยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการขาดงานหรือการลางาน และด้านการลาออกจากงานหรือขอยกย้ายอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานสม่ำเสมอ และในการปฏิบัติงานคำสั่งของผู้บังคับบัญชามีความชัดเจน มีความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการทำงาน มีการมอบหมายงานในหน้าที่อย่างเหมาะสมตามความรู้ความสามารถ ผลงานที่ได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริภัทร ดุษฎีวิวัฒน์ (2555 : 82) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ พบว่า ภาพรวมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงาน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานด้านความสม่ำเสมอของผลงาน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ*.01* ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บังคับบัญชามีการกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจนให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีการแนะนำสอนงานบอกถึงกระบวนการ วิธีการทำงานที่ทำให้งานประสบความสำเร็จให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาทราบถึงความคาดหวังกับงานที่มอบหมาย มีการติดตามงานอย่างใกล้ชิดเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริภัทร ดุษฎีวิวัฒน์ (2555 : 82-83) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานด้านการขาดงานหรือลางาน และด้านการลาออกจากงานหรือขอยกย้าย โดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากระบบราชการที่ได้ให้สิทธิวันลาแก่พนักงาน ถึงแม้จะไม่มาทำงานก็ได้รับค่าตอบแทนรายเดือนเต็มเดือน ทำให้พนักงานที่ทำงานราชการไม่มีแรงกระตุ้น หรือไม่มีการแข่งขันกันเหมือนกันคนที่ทำงานในองค์กรเอกชน ที่มี

การแข่งขันกันสูงมาก และตัวของพนักงานก็สามารถขอยกย้ายไปปฏิบัติงานในองค์กรภาครัฐอื่นได้ตามความประสงค์ของตัวเองพนักงานเอง สำหรับการลาออกจากงานนั้น อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมของผู้นำที่มีการกำหนดกรอบหรือแบบแผนมากเกินไปทำให้พนักงานขาดอิสระในการแสดงความคิดเห็น คาดหวังความสำเร็จกับงานที่มอบหมายมากเกินไป ไม่ได้คำนึงถึงวิธีที่จะก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจที่แท้จริง*ถ้าหากบุคคลนั้นยังไม่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการที่มีสิทธิและสวัสดิการที่มั่นคง เมื่อมีงานที่ได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าที่ได้ในปัจจุบัน พนักงานก็อาจตัดสินใจลาออกจากหน่วยงานเดิมได้ตลอดเวลา ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพชร บรรลุ (2557 : 78) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน*บริษัท พญาเรียลเอสเตท จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิตต์สุมน พรหมกลวัฒน์ (2552 : 148) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชากับขวัญและกำลังใจของบุคลากรในสถาบันสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชากับขวัญและกำลังใจของบุคลากร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งภาวะผู้นำแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ ภาวะผู้นำแบบชี้แนะ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นความสำเร็จ โดยภาพรวมภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการเพิ่มการอบรมให้ความรู้และทักษะในการเป็นผู้นำที่ดี มีประสิทธิภาพ สามารถปรับแนวคิดและมุมมองให้กว้าง เพื่อที่จะสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งนำความรู้หรือประสบการณ์ต่าง ๆ มาถ่ายทอดให้แก่ผู้ร่วมงาน เพื่อเป็นการเสริมสร้างผู้ร่วมงานให้มีความมั่นใจในตนเอง เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสามารถเป็นผู้นำที่ดีต่อไปในอนาคตได้

2. ผลการศึกษาขวัญและกำลังใจในการทำงาน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความสม่ำเสมอของผลงาน ด้านการขาดงานหรือการลางาน และด้านการลาออกจากงานหรือขอยกย้าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านการลาออกจากงานหรือขอยกย้ายอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ควรมีการประเมินขวัญและกำลังใจในการทำงานในแต่ละฝ่ายงาน และนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อเป็นประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนลดการลาออกจากงานหรือขอยกย้ายของพนักงานได้

3. ผู้บริหารควรพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นให้กับพนักงาน โดยวิเคราะห์พฤติกรรมและหาแรงจูงใจหลักของแต่ละช่วงวัย เพราะทุกช่วงอายุมีจุดแข็งและจุดอ่อนแตกต่างกัน จากนั้นนำมากำหนดวางแผนด้านการพัฒนา เช่น การพัฒนาวิธีการทำงานให้มีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับกำลังคน งานที่ทำทนายจะช่วยให้คน Gen X,Y และ M ได้แสดงความสามารถของตนเองที่แตกต่างกัน เมื่อมีการเปลี่ยนงานจะทำให้คนทั้ง 3 ช่วงอายุไม่รู้สึกเบื่อหน่าย

อีกทั้งยังได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัยและยืดหยุ่นเอื้อต่อการทำงาน มีการจัดอบรมระดับผู้บริหารด้านทักษะการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการความขัดแย้ง การสื่อสารภายในและภายนอกองค์กร การบริหารการเปลี่ยนแปลง เปิดรับความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นต้น

4. ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างเช่น คน Gen Y และ Gen X ชอบการแสดงออกและการเป็นผู้นำในแต่ละกิจกรรม ผู้บริหารควรเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความใกล้ชิดและความผูกพัน พร้อมทั้งยอมรับฟังปัญหาอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรวิจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานกับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างกัน

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในรูปแบบอื่น ๆ ที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้ทราบถึงความหลากหลายของผู้นำที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงาน

3. ควรเพิ่มปัจจัยด้านอื่น ๆ หรือนำแนวคิดทฤษฎีที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคคลท่านอื่น มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเพิ่มเติม ให้ได้ตัวแปรที่ครอบคลุมกับงานวิจัยที่ทำการศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- (จิตต์สุมน พรมงควัฒน์. 2552) ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชากับขวัญและกำลังใจของบุคลากร ในสถาบันสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- (พวงเพชร บรรลุ. 2557) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท พกษาเรียลเอสเตท จำกัด (มหาชน). บัณฑิตวิทยาลัย *มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- (รังสรรค์*ประเสริฐศรี, ผู้แปล.*2552) พฤติกรรมองค์การ*=**Organizational*Behavior.***โดย* Stephen*P.*Robbins.*พิมพ์ครั้งที่* 12.*กรุงเทพฯ*:. บริษัท*เพียร์สัน*เอ็ดดูเคชั่น*อินโดไชน่า*จำกัด.
- (ศิริภัทร ดุษฎีวิวัฒน์. 2555) ภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่. บัณฑิตวิทยาลัย*มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ความสัมพันธ์ระหว่างระบบแรงงานสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงจิตใจ
ของนายจ้างที่มีต่อความยึดมั่นในองค์กรของลูกจ้าง

RELATIONSHIP BETWEEN THE TRANSCENDENTAL LEADERSHIP AND LABOR RELATION SYSTEM
ON EMPLOYEE ENGAGEMENT

ชาคริต สุกุลิสริยาภรณ์

Chakrit Skulitsariyaporn

อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันสถิติผู้รับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานระหว่างเดือนมกราคม-สิงหาคม พ.ศ. 2560 พบว่ามีลูกจ้างลาออกจากงานในเดือนมกราคม 98,626 คน เดือนกุมภาพันธ์ 99,159 คน เดือนมีนาคม 115,681 คน เดือนเมษายน 121,456 คน เดือนพฤษภาคม 127,048 คน เดือนมิถุนายน 129,446 คน เดือนกรกฎาคม 96,659 คน และ เดือนสิงหาคม 130,855 คน จากผู้มีงานทำจำนวน 37.60 ล้านคน จำนวนลูกจ้างที่ลาออกสะท้อนให้เห็นว่า ลูกจ้างในระบบการจ้างงานขาดความยึดมั่นต่อองค์กรที่เป็นผู้ว่าจ้าง

ดังนั้น การวิจัยเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงจิตใจของนายจ้างที่มีต่อความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง 2) ศึกษาแนวทางสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกจ้างระดับปฏิบัติการของผู้ประกอบการที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และกรุงเทพมหานคร จำนวน 500 ราย โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง แรงงานสัมพันธ์ ได้แก่ แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี และภาวะผู้นำเชิงจิตใจ มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง การสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้างที่มีต่อองค์กร จึงเกิดจากผู้นำที่เป็นผู้นำเชิงจิตใจและใช้แรงงานสัมพันธ์ทั้งสามระบบ เพื่อให้ลูกจ้างเกิดความยึดมั่นต่อองค์กร

คำสำคัญ: แรงงานสัมพันธ์, ภาวะผู้นำเชิงจิตใจ, ความยึดมั่นต่อองค์กร

ABSTRACT

Thailand Social Security Fund statistic showed the amount of insured person filed for an unemployment benefits were 98,626 persons, 99,159 persons, 115,681 persons, 121,456 persons, 127,048 persons, 129,446 persons, 96,659 persons, and 130,855 persons from the month of January to August 2017, respectively. Thailand has a total of 37.60 million people in employment. This statistic reflected the lack of employee engagement to stay with the employer.

The objectives of this study were to 1) study a relationship among labor relations, transcendental leadership and employee engagement. 2) recommend framework to build up an employee engagement. In this quantitative research, survey questionnaires were used as tools to collected data of a sample of 500 operational-employees worked at Industrial Estate area of

Ayutthaya, Chonburi, Chachoengsao and Bangkok. The correlation is used to analyze and the results indicated that both labor relations namely basic requirement system, unilateral system, bipartite system, and transcendental leadership were significantly correlated with employee engagement. From the result of this study, transcendental leadership style along with the use of three effective labor relations system would results in an overall increase in employee engagement.

Keywords: Labor relation, Transcendental leadership, employee engagement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แรงงานสัมพันธ์ (Labor relation) เป็นการเกี่ยวข้องกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในสถานประกอบการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีผลต่อการทำงานและความเป็นอยู่ของลูกจ้าง ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในการอยู่ร่วมกันของนายจ้างและลูกจ้าง (วิชัย โสสุวรรณจินดา, 2554; ชูศักดิ์ เจนประโคน และกาญจนาท เรืองวรารกร, 2548) นับว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจ้างงาน ในปัจจุบันมีการกระทำของนายจ้างที่กระทำต่อลูกจ้างโดยขัดต่อกฎหมายแรงงานมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในแต่ละปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2559 (สถิติแรงงาน, 2559)

ในปัจจุบันสถิติผู้รับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานระหว่างเดือนมกราคม-สิงหาคม พ.ศ. 2560 พบว่ามีลูกจ้างลาออกจากงานในเดือนมกราคม 98,626 คน เดือนกุมภาพันธ์ 99,159 คน เดือนมีนาคม 115,681 คน เดือนเมษายน 121,456 คน เดือนพฤษภาคม 127,048 คน เดือนมิถุนายน 129,446 คน เดือนกรกฎาคม 96,659 คน และ เดือนสิงหาคม 130,855 คน (วารสารสถานการณ์ตลาดแรงงาน เดือนพฤศจิกายน 2560) จากผู้มีงานทำจำนวน 37.60 ล้านคน จากจำนวนลูกจ้างที่ลาออกดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ลูกจ้างในระบบการจ้างงานขาดความยึดมั่นต่อองค์การที่เป็นผู้ว่าจ้าง ซึ่งเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น การไม่ปฏิบัติตามตามพื้นฐานของกฎหมาย นายจ้างขาดการใส่ใจหรือดูแลลูกจ้าง การขาดการหารือร่วมกันเพื่อยุติปัญหาความไม่เข้าใจหรือความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง นอกจากนี้ ยังเกิดจากปัญหาที่ตัวนายจ้างที่ขาดความสามารถในด้านการสร้างแรงจูงใจลูกจ้าง เพื่อให้ลูกจ้างมีความตั้งใจในการทำงานและมีความยึดมั่นต่อองค์การ การยึดมั่นต่อองค์การดังกล่าว จะส่งผลให้ลูกจ้างมีความต้องการที่จะยังคงทำงานอยู่กับองค์การในระยะยาวและทุ่มเทความรู้ความสามารถในการทำงานให้แก่องค์การของนายจ้างตลอดไป ซึ่งจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานขององค์การเป็นไปในทิศทางที่ดีและต่อเนื่อง ประกอบกับจะช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความผิดพลาดในการดำเนินงานของพนักงานที่เข้ามาทำงานใหม่ พนักงานที่เข้ามาทำงานใหม่ยังขาดความรู้ความชำนาญในงานที่ทำ การทำงานในช่วงแรก ๆ ของลูกจ้างใหม่จึงเปรียบเสมือนการลองผิดลองถูกทำให้ความผิดพลาดเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเหล่านั้นคือค่าใช้จ่ายที่องค์การจะต้องสูญเสียไปเรื่อย ๆ จนกว่าลูกจ้างที่เข้ามาทำงานใหม่จะเกิดความชำนาญในงานที่ทำหรือรับผิดชอบหากเกิดสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์คือ ลูกจ้างที่ฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญแล้วลาออก ก็จะทำให้นายจ้างต้องเริ่มกระบวนการฝึกฝนให้ความรู้แก่ลูกจ้างใหม่อีกครั้ง ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของลูกจ้างที่เข้ามาทำงานใหม่ก็จะกลับมาอีก

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้เห็นว่า การทำให้ลูกจ้างเกิดความยึดมั่นต่อองค์การนั้นมีความสำคัญต่อการจ้างงานของนายจ้าง จะช่วยให้ผลการดำเนินงานขององค์การดีขึ้น ซึ่งจะเกิดจากความเชี่ยวชาญชำนาญในงานที่รับผิดชอบของลูกจ้างเนื่องจากอยู่กับองค์การมาเป็นเวลานาน และลดความเสียหายและค่าใช้จ่ายที่

เกิดจากการทำงานผิดพลาดของลูกจ้างที่เข้ามาทำงานใหม่หรืออยู่ในระหว่างการเรียนรู้วิธีการทำงานที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงปัจจัยด้านแรงงานสัมพันธ์ ได้แก่ แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี และภาวะผู้นำเชิงจูงใจ ว่า ปัจจัยทั้งสองดังกล่าวส่งผลต่อการเกิดความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้างหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงจูงใจของนายจ้างที่มีต่อความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง
2. ศึกษาแนวทางสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน หมายถึง ระบบแรงงานสัมพันธ์ที่นายจ้างและลูกจ้างจะต้องปฏิบัติต่อกันตามมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับนายจ้างและลูกจ้าง

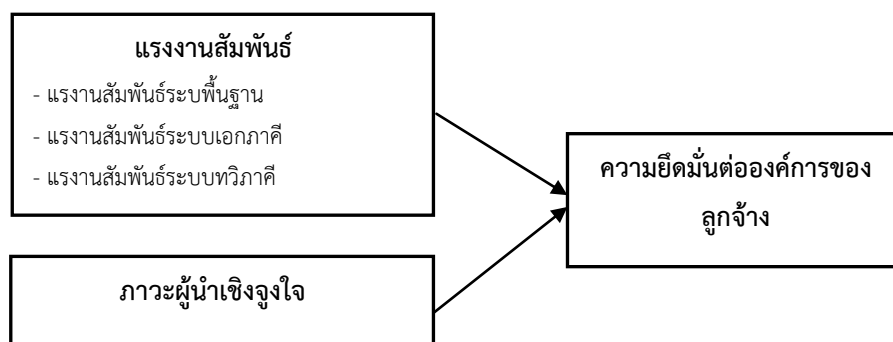
แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี หมายถึง ระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ได้รับการพัฒนาในเชิงบวก โดยการดำริและการจัดการของฝ่ายนายจ้าง

แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี หมายถึง ระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ความสัมพันธ์ในทุกรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการปรึกษาหารือร่วมกัน หรือการร่วมเจรจาต่อรองระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างหรือตัวแทนลูกจ้าง

ภาวะผู้นำเชิงจูงใจ หมายถึง ภาวะผู้นำที่ใช้คำนิยม เจตคติ และพฤติกรรม ในการจูงใจผู้ตามเพื่อนำไปสู่การยกระดับจิตใจทั้งของผู้นำและผู้ตามที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีขององค์กร

ความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง หมายถึง การเกิดสภาวะทางจิตใจในการแสดงออกทางกายภาพ อารมณ์ และความคิด ที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมทางบวกต่อองค์กร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แรงงานสัมพันธ์ (Labor relation)

แรงงานสัมพันธ์เป็นระบบที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เพื่อลดการเผชิญหน้ากันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2555) มีการศึกษาถึงแรงงานสัมพันธ์มาตั้งแต่ก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม ในยุคแรกมีนักคิดชื่อว่า อดัม สมิท

(Adam Smith) ให้สร้างแนวคิดระบบการค้าเสรีขึ้นมา เป็นยุคที่การค้าเงินในรูปแบบทุนนิยม (Capitalism) นายจ้างจะพยายามเอาเปรียบลูกจ้าง ต่อมาได้มีนักคิดชื่อว่า คาล มาคซ์ (Karl Marx) ได้เห็นว่า ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่ทำให้ลูกจ้างเสียเปรียบแก่นายทุน จึงได้ประกาศแนวคิดคอมมิวนิสต์ โดยเห็นว่าระบบทุนนิยมเป็นระบบที่เอาเปรียบลูกจ้างเป็นอย่างมาก จึงได้เสนอแนวคิดสังคมนิยมที่ปราศจากชนชั้น โดยได้ต่อต้านระบบทุนนิยม และเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งสหภาพแรงงานขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจต่อรองกับนายจ้าง และพิทักษ์และคุ้มครองประโยชน์ของลูกจ้างให้เกิดความเป็นธรรม (วิชัย โสสุวรรณจินดา, 2554; ชูศักดิ์ เจนประโคน และกาญจนาhta เรื่องวารสาร, 2548) แนวคิดด้านแรงงานสัมพันธ์ เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในการทำงานของลูกจ้างโดยตรง นอกเหนือจากภาระงานที่ลูกจ้างต้องรับผิดชอบอยู่เป็นประจำ ดังนั้น การสร้างแนวทางการจัดการแรงงานสัมพันธ์ให้ดีเป็นที่พอใจของลูกจ้าง ก็จะส่งผลให้ลูกจ้างเกิดความยึดมั่นหรือผูกพันต่อองค์กรในที่สุด (กาญจนาhta แสงลิมสุวรรณ และสุพจน์ นาคสวัสดิ์, 2555)

แนวคิดแรงงานสัมพันธ์แบ่งแรงงานสัมพันธ์เป็น 3 ระบบ ดังนี้ (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2555)

1) แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน (Basic requirement system) เป็นระบบแรงงานในขั้นพื้นฐานที่กำหนดให้นายจ้างและลูกจ้างจะต้องปฏิบัติต่อกัน ตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายแรงงานที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ เพื่อให้ทั้งฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างต่างไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน เนื่องจากเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงานทุกฉบับจะเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่นายจ้างและลูกจ้างจะต้องปฏิบัติต่อกัน นอกจากนั้น กฎหมายแรงงานทุกฉบับยังเป็นกฎหมายที่คุ้มครองทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างให้มีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกัน

2) แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี (Unilateral system) เป็นระบบแรงงานสัมพันธ์ที่มุ่งให้ความสำคัญไปที่นายจ้างเป็นหลัก เป็นความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในทุกรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาในเชิงบวกหรือเป็นแนวทางที่ดีและเป็นประโยชน์แก่ลูกจ้าง ที่นายจ้างเป็นฝ่ายคิดขึ้นมาเพียงฝ่ายเดียว เช่น นายจ้างจัดสรรประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ลูกจ้างมากกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติต่อลูกจ้างดีกว่าหรือมากกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นต้น

3) แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี (Bipartite system) เป็นระบบแรงงานสัมพันธ์ที่นายจ้างกับลูกจ้างร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ต่อกันขึ้นมาจากการปรึกษาหารือ หรือการร่วมเจรจาต่อรอง

3.1) การปรึกษาหารือ (Joint consultation system) เป็นกระบวนการที่นายจ้างและลูกจ้างต่างมีเจตนาที่จะร่วมกันหารือในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น การตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เพื่อเป็นผู้แทนของทั้งสองฝ่ายในการหารือในเรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในอนาคต หรือการหารือเป็นครั้งคราวระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นต้น

3.2) การร่วมเจรจาต่อรอง (Collective negotiation system) เป็นการหาข้อยุติด้วยการเจรจา ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในเรื่องเกี่ยวกับเงื่อนไขการจ้างและการทำงาน ซึ่งกระทำโดยฝ่ายนายจ้างกับลูกจ้างหรือผู้แทนของฝ่ายลูกจ้าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อตกลงหรือข้อยุติอันเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย

2. ภาวะผู้นำ (Leadership)

ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรต้องการ ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร พยายามไปสู่ผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ และสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของบุคคลในองค์กร (Rejitha and Ajoy, 2016) ผู้นำแบ่งออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

2.1) ผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait theory) คือ ลักษณะที่บุคคลที่จะเป็นผู้นำพึงมี ได้แก่ (Bateman & Snell, 2009; Robbins and Judge, 2008)

- มีแรงผลักดัน มีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมาย
- มีความต้องการนำมากกว่าเป็นผู้ตาม
- มีความซื่อสัตย์
- มีความเชื่อมั่นในตัวเอง
- มีความรอบรู้ในงานที่ต้องทำหรือรับผิดชอบ
- มีความสามารถในการรับรู้ถึงความต้องการและเป้าหมายของบุคคลอื่น

2.2) ผู้นำเชิงพฤติกรรม (Behavioral theory) คือ ลักษณะของพฤติกรรมของผู้นำแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ (Cherrington, 1994; Robbins and Coulter, 2012)

- ผู้นำที่เน้นความสำเร็จของงาน (Task performance) คือ ความพยายามของผู้นำที่ทำให้แน่ใจว่าหน่วยงานหรือองค์การสามารถบรรลุเป้าหมายได้
- ผู้นำที่เน้นความรู้สึกของพนักงาน (Group maintenance) คือ ผู้บริหารที่ดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความพอใจของสมาชิกในกลุ่ม

2.3) ผู้นำตามสถานการณ์ (Contingency theory) คือ ผู้นำที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบในการนำไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (Schermerhorn, 2013)

2.4) ผู้นำสมัยใหม่ (Modern leadership)

- ผู้นำเชิงแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) คือ ผู้นำที่มีการต่อรองแลกเปลี่ยนกับผู้ตาม เพื่อตอบสนองความต้องการและแลกเปลี่ยนความสำเร็จในผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน (Bass and Avolio, 1994)
- ผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) คือ ผู้นำที่ให้ความสำคัญระหว่างความต้องการกับแรงจูงใจของผู้ตาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งผู้นำและผู้ตาม (Bass and Avolio, 1994)
- ผู้นำเชิงจูงใจ (Transcendental leadership) คือ ภาวะผู้นำที่ใช้ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม ในการจูงใจผู้ตามเพื่อนำไปสู่การยกระดับจิตใจทั้งของผู้นำและผู้ตามที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีขององค์การ (Caroline, 2007)

3. ความยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง (Employee engagement) คือ การเกิดสภาวะทางจิตใจในการแสดงออกทางกายภาพ อารมณ์ และความคิด ที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมทางบวกต่อองค์การ (Kahn, 1990; Robinson and Hayday, 2004)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey research method) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนี้เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการของผู้ประกอบการที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประชากรจำนวนมากและมีจำนวนไม่แน่นอน จึงต้องใช้การคำนวณขนาดตัวอย่างแบบประชากรที่มีจำนวนไม่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยคำนวณขนาดตัวอย่าง ดังนี้

โดยที่ $n = \text{ขนาดตัวอย่าง}$

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{d^2}$$

P = สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยจะสุ่มเท่ากับ 0.45

Z = ระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

e = สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ 5%

ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้คือ 380.32 คน เพื่อเพิ่มค่าความเชื่อมั่นและน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยเลือกกำหนดขนาดตัวอย่างที่จำนวน 500 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) และสุ่มเก็บข้อมูลจากพนักงานระดับปฏิบัติการในนิคมอุตสาหกรรมทั้ง 4 จังหวัด ๆ ละ 125 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน โดยพิจารณาข้อคำถามในการเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมเนื้อหา ความเหมาะสมของข้อคำถาม และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้กับผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงการวิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ เพื่อประกอบการอภิปรายผลการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item Objective Congruence-IIOC) และเพื่อให้แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ หลังจากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทดสอบ (Try out) กับตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างจำนวน จำนวน 40 ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) พบว่าค่าอัลฟาที่ได้มีค่า .982 ซึ่งมากกว่า 0.8 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ใน ระดับที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการสรุปลักษณะที่สำคัญของตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential analysis) ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างมาวิเคราะห์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ

1.1 แรงงานสัมพันธ์

- แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน
- แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี
- แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี

1.2 ภาวะผู้นำเชิงจูงใจ

2. ตัวแปรตาม

- ความเชื่อมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง

สมมติฐานการวิจัย

1. แรงงานสัมพันธ์ ได้แก่ แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี และแรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง
2. ภาวะผู้นำเชิงจูงใจมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 500 คน สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	246	49.2
	หญิง	254	50.8
อายุ	18-22	27	5.4
	23-27 ปี	98	19.6
	28-32 ปี	133	26.6
	33-37 ปี	125	25.0
	38 ปีขึ้นไป	117	23.4
สถานภาพ	โสด	227	55.4
	สมรส	214	42.8
	หม้ายหรือหย่าร้าง	9	1.8
สถานภาพการจ้าง	ลูกจ้างรายวัน	58	11.6
	ลูกจ้างรายเดือน	436	87.2
	ลูกจ้างจ้างเหมา	6	1.2
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	4	0.8
	มัธยมต้น	18	3.6
	มัธยมปลาย/ปวช.	120	24.0
	อนุปริญญา/ปวส.	99	19.8
	ปริญญาตรี	218	43.6
	สูงกว่าปริญญาตรี	41	8.2

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
รายได้ (รวมรายได้อื่น ๆ)	ต่ำกว่า 15,000 บาท	70	14.0
	15,001-20,000 บาท	139	27.8
	20,001-25,000 บาท	122	24.4
	25,001-30,000 บาท	69	13.8
	30,001 บาท ขึ้นไป	100	20.0
อายุงานที่หน่วยงานปัจจุบัน	น้อยกว่า 1 ปี	55	11.0
	1-2 ปี	93	18.6
	3-4 ปี	97	19.4
	5-6 ปี	73	14.6
	7 ปี ขึ้นไป	182	36.4

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อยู่ในช่วงอายุ 28-32 ปี 33-37 ปี และ 38 ปี ขึ้นไป ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างรายเดือน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีอยู่ในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท และ 20,001-25,000 บาท และ ส่วนใหญ่มีอายุงานในหน่วยงานปัจจุบัน 7 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงงานสัมพันธ์ ภาวะผู้นำเชิงจูงใจ ที่มีต่อความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง

ตัวแปร	ความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับนัยสำคัญ
แรงงานสัมพันธ์	.571**	.000
- แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน	.538**	.000
- แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี	.512**	.000
- แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาค	.516**	.000
ภาวะผู้นำเชิงจูงใจ	.655**	.000

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แรงงานสัมพันธ์ ได้แก่ แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี และภาวะผู้นำเชิงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. แร้งงานสัมพันธ์

จากการศึกษาในส่วนของแร้งงานสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง พบว่า แร้งงานสัมพันธ์ ได้แก่ แร้งงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน แร้งงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี แร้งงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี มีความสัมพันธ์กับการยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนนา แสงลิ้มสุวรรณ และ สุพจน์ นาคสวัสดิ์ (2555) และ เกษมสันต์ วิลาวรรณ (2555) ที่กล่าวว่า การสร้างแนวทางการจัดการแร้งงานสัมพันธ์ให้ดีเป็นที่พอใจของลูกจ้าง ก็จะส่งผลให้ลูกจ้างเกิดความยึดมั่นหรือผูกพันต่อองค์การในที่สุด เนื่องจากการดำเนินงานของพนักงานระดับปฏิบัติการของผู้ประกอบการที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบการดำเนินงานจำแนกเป็นแต่ละระบบ ดังนี้ 1) แร้งงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน พบว่า ลูกจ้างและนายจ้างจะมีการปฏิบัติต่อกันตามข้อบังคับกันอย่างเคร่งครัดและเป็นไปตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม ทำให้ลูกจ้างเกิดความพึงพอใจต่อการปฏิบัติต่อกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง 2) แร้งงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี พบว่า นายจ้างได้มีการดูแลลูกจ้างค่อนข้างดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องค่าตอบแทน สวัสดิการ การจัดกิจกรรมนันทนาการ และสาธารณูปโภคอื่น ๆ รวมถึงยังดูแลและมีความห่วงใยลูกจ้าง ทำให้ลูกจ้างเกิดความรู้สึกที่ดีต่อนายจ้างและองค์การที่ทำงานด้วย 3) แร้งงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี พบว่า ในด้านการปรึกษาหารือ พบว่า นายจ้างจะรับฟังความคิดเห็นของลูกจ้างและมีการปรึกษาร่วมกับลูกจ้างทั้งส่วนตัวและการตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และเรื่องอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบกับการทำงานหรือการดำเนินชีวิตของลูกจ้าง ในด้านการร่วมเจรจาต่อรอง พบว่า ทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างจะมีการเจรจาต่อรองกันในเรื่องที่มีผลกระทบต่อการทำงานหรือผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง จนเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่าย และนายจ้างก็ปฏิบัติตามผลของการเจรจาต่อรอง

2. ภาวะผู้นำเชิงจูงใจ

จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจูงใจของนายจ้างมีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ S. Rejitha and Ajoy Mathew (2016) ที่กล่าวว่า ผู้นำเชิงจูงใจจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเองและมีความตระหนักในเรื่องความยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่อไป เนื่องจาก นายจ้างได้มีการใช้วิธีการจูงใจพนักงานที่หลากหลายเพื่อให้พนักงานทำงานได้ตามที่นายจ้างต้องการ เช่น การจูงใจด้วยการสร้างค่านิยมในการทำงานและจูงใจให้พนักงานตระหนักในคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้พนักงานยินดีที่ปฏิบัติตามค่านิยมที่กำหนดขึ้นมา การใช้เจตคติในการสร้างแรงจูงใจพนักงาน โดยนายจ้างได้เปลี่ยนเจตคติของลูกจ้างโดยทำให้ลูกจ้างให้ความสำคัญของการทำงาน เช่น การทำให้ลูกจ้างเห็นว่างานที่ทำเป็นงานที่น่าสนใจ งานเป็นสิ่งที่สำคัญ การทำงานนั้นทำให้มีความสุข การทำงานเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต หรือต้องสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน เป็นต้น การเปลี่ยนเจตคติเหล่านี้ จะทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกที่ดีต่องานที่ทำและส่งผลต่อความยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้างในที่สุด การจูงใจด้วยการใช้พฤติกรรมในการสร้างแรงจูงใจ โดยนายจ้างได้ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องทุ่มเทให้กับการทำงาน การมีความรับผิดชอบในงานที่ทำ เพื่อเป็นตัวอย่างในการทำงานให้แก่ลูกจ้างและลูกจ้างยินดีที่จะปฏิบัติตาม

3. แนวทางการสร้างความยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้าง

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พบว่า การเกิดความยึดมั่นต่อองค์การของลูกจ้างที่มีต่อองค์การนั้น จะต้องเป็นการผสมผสานระหว่างการเป็นผู้นำเชิงจูงใจกับการดำเนินกิจกรรมด้านแร้งงานสัมพันธ์ การเป็นผู้นำเชิง

จูงใจโดยการจูงใจลูกจ้างผ่านการสร้างค่านิยม การเปลี่ยนเจตคติของลูกจ้าง และการใช้พฤติกรรมของนายจ้างในการจูงใจ เพื่อให้ลูกจ้างปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลการต่อการสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ S. Rejitha and Ajoy Mathew (2016) ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้นำเชิงจูงใจจะส่งผลต่อการยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้าง และผู้นำขององค์กรต้องนำการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านแรงงานสัมพันธ์มาใช้ได้แก่ แรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน แรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี และ แรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และ สุพจน์ นาคสวัสดิ์ (2555) และ เกษมสันต์ วิลาวรรณ (2555) กล่าวโดยสรุป แนวทางการสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้างที่มีต่อองค์กร เป็นการผสมผสานระหว่างการเป็นผู้นำเชิงจูงใจและการสร้างแรงงานสัมพันธ์ในทุก ๆ ระบบอย่างเป็นรูปธรรม จึงจะส่งผลต่อความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้างในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้างเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อองค์กร ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนายจ้างหรือฝ่ายลูกจ้าง จะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างความยึดมั่นต่อองค์กรของลูกจ้างให้เกิดขึ้น ดังนี้

1. ด้านแรงงานสัมพันธ์ระบบพื้นฐาน ทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างต้องร่วมมือกันในการดำเนินงาน โดยจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานหรือเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

2. ด้านแรงงานสัมพันธ์ระบบเอกภาคี ฝ่ายนายจ้างจะต้องจัดสรรหรือสร้างสรรคสิ่งดี ๆ ให้แก่ลูกจ้าง ทั้งในเรื่องค่าตอบแทนที่เป็นธรรม สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีมีความปลอดภัย จัดให้มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสม ตลอดจนจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อให้ลูกจ้างได้ผ่อนคลายหลังจากการทำงาน

3. ด้านแรงงานสัมพันธ์ระบบทวิภาคี ฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างต้องปรึกษาหารือกัน หากนายจ้างจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลกระทบต่อการทำงานหรือการดำเนินชีวิตของลูกจ้าง นายจ้างจะต้องปรึกษาหารือกับลูกจ้างเพื่อให้ลูกจ้างยอมรับ และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรแห่งนี้ หรือหากนายจ้างหรือลูกจ้างต้องการเปลี่ยนแปลงการดำเนินกิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหรือการดำเนินชีวิตของลูกจ้างหรือนายจ้างและเรื่องนั้นจะมีผลกระทบต่อนายจ้างหรือลูกจ้าง แต่นายจ้างหรือลูกจ้างไม่เห็นด้วย จะต้องจัดให้มีการเจรจาต่อรองกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เพื่อให้ได้ข้อยุติที่เป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย

4. ด้านภาวะผู้นำเชิงจูงใจ ผู้นำหรือนายจ้างจะต้องใช้วิธีการจูงใจที่หลากหลาย เช่น การจูงใจด้วยการสร้างค่านิยมร่วมที่ลูกจ้างเห็นพ้องด้วย เพื่อให้ลูกจ้างมีความปรารถนาที่จะปฏิบัติตามค่านิยมร่วมเหล่านั้น การจูงใจด้วยการเปลี่ยนเจตคติของลูกจ้าง ให้ลูกจ้างเห็นความสำคัญของการทำงานว่า งานที่ทำเป็นงานที่น่าสนใจ งานเป็นสิ่งสำคัญ งานเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การทำงานทำให้มีความสุข เป็นต้น การจูงใจด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานของลูกจ้าง เช่น การให้คำแนะนำในการทำงาน เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกจ้าง เช่น การทุ่มเทให้กับการทำงาน การมีความรับผิดชอบที่สูง เพื่อเป็นการจูงใจให้ลูกจ้างปฏิบัติตาม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. (2560). ภาวะการณ์มีงานทำและการว่างงาน. วารสารสถานการณ์ตลาดแรงงาน, 25(11).
กระทรวงแรงงาน. (2559). สถิติแรงงานประจำปี 2559. สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน.
กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และสุพจน์ นาคสวัสดิ์. (2555). แรงงานสัมพันธ์มิติใหม่: แรงงานสัมพันธ์เชิงประสบการณ์. วารสารนักบริหาร, 32(1).

- เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2555). **หลักการ กฎหมาย และการบริหารแรงงานสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ชูศักดิ์ เจนประโคน และ กาญจนาท เรืองวรากร. (2548). **แรงงานสัมพันธ์และการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรม**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2545). **แรงงานสัมพันธ์ ญุญแจแห่งความร่วมมือระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). **Improving organizational effectiveness through transformational leadership**. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bateman, T. S., and Snell, S. A. (2009). **Management: Leading & collaborating in a competitive world (8th ed.)**. Boston, MA: McGraw-Hill Irwin.
- Caroline, H. L. (2007). **Transactional Transformational, Transcendental Leadership: Motivation Effectiveness and Measurement of Transcendental Leadership**, *Leading The Future of the Public Sector*, University of Delaware, Newark, Delaware. May 31- June 2 hal.1-25.
- Cherrington, D. J. (1994). **Organizational behavior: The management of individual and organization performance**. Boston: Allyn and Bacon.
- Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. **Academy of Management Journal**. 33(4).
- Robbins, S., & Coulter, M. (2012). **Management (11th ed.)**. New Jersey Prentice Hall-Pearson.
- Robbins, S., & Judge, T. (2008). **Essentials of organizational behavior (9th ed.)**. New Jersey: Prentice Hall.
- Robbin, S., & Coulter, M. (2012). **Management (11th ed.)**. New Jersey Prentice Hall-Pearson.
- Robinson, D., Perryman, S., & Hayday, S. (2004). **The drivers of employee engagement. Institute of Employment Studies**. Report 408.
- S. Rejitha and Ajoy Mathew. (2016). Transcendental Leader in Organization: A Theoretical Perspective. **Names International Journal of Management Research**. 6(2).
- Schermerhorn, J. R. (2013). **Management (12th ed.)**. New York: John Wiley & Sons.

ต้นทุนและผลตอบแทนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม

กรณีศึกษา : หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

COSTS AND RETURNS BETWEEN BRASS BUDDHA STATUES CASTING AND ALUMINIUM
BUDDHA STATUES CASTING: A CASE STUDY OF MOO BAAN THAKRAYANG, THALE CHUP SON
SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, LOP BURI PROVINCE

พิชญ์กลินี นนทกัญจนจินดา¹

สุธาสิณี ศิริโกศาภิรมย์²

¹อาจารย์ สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และ 2) เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ช่างหล่อพระทั้งสองกลุ่มจำนวนกลุ่มละ 5 ราย ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) จากบัญชีรายชื่อ อาศัยเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (in-dept interview) ทำวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและอัตราผลตอบแทนด้วยอัตราส่วนทางการเงิน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ต้นทุนของการหล่อพระด้วยทองเหลืองเท่ากับ 72,206 บาท หรือ 6,017.17 บาท/เดือน/ครั้ง ซึ่งสูงกว่าการหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม 66,860 บาท หรือ 5,571.66 บาท/เดือน/ครั้ง ทั้งนี้รายได้จากการหล่อพระด้วยทองเหลืองเท่ากับ 425,600 บาท/เดือน สูงกว่าการหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม 280,000 บาท/เดือน และ 2) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนโดยพิจารณาอัตรากำไรขั้นต้นแสดงให้เห็นว่าการหล่อพระด้วยทองเหลืองให้อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนมากกว่าการหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม เท่ากับ 65.32% และ 40.22% ตามลำดับ

คำสำคัญ : ต้นทุนและผลตอบแทน, การหล่อพระด้วยทองเหลือง, การหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม

ABSTRACT

The purpose of this research were to 1) study the cost and return of brass casting and aluminum casting. Tumbon Tha Chet Sorn, Amphoe Mueang, Lop Buri and 2) compare between cost and return of brass casting and aluminum casting. Case study: Tha Yang Tambon Tha Chet, Amphoe Mueang, Lop Buri. The main contributors were the two casts, 5 roster acquired by simple sampling. Use tools were through by the expert opinion. Collected data by interviews and in-depth interviews . Analyze data on production costs and return on financial ratios.

The research found that: 1) The cost of bronze casting was 72,206 baht or 6,017.17 baht / month / time. Which is higher than the aluminum casting 66,860 baht or 5,571.66 baht / month / time. The income from the brass casting was 425,600 baht / month, higher than the aluminum

casting of 280,000 baht / month, and 2) the gross margin analysis showed that the casting of brass to the rate. The return of investment over aluminum castings was 65.32% and 40.22%, respectively.

Keywords : Costs and returns, Buddha Statues Casting, Aluminium Buddha Statues Casting

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การหล่อพระพุทธรูปเป็นงานศิลปกรรมแขนงหนึ่งของชาวไทยที่ถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตและเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมสืบมาจนถึงปัจจุบันของคนในบ้านช่างหล่อ กระบวนการในการสร้างพระพุทธรูปมีความยากและซับซ้อน ผู้สร้างจะต้องมีความสามารถและมีใจรักทางด้านศิลปะ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร และจดหมายเหตุ, 2549) การหล่อพระพุทธรูปมีชุมชนที่สืบทอดศิลปกรรมในการปั้นหล่อพระพุทธรูปในแถบกรุงเทพมหานครและเกาะรัตนโกสินทร์ คือ ชุมชนบ้านช่างหล่อ มีผลงานที่มีชื่อเสียงในการปั้นหล่อพระพุทธรูป ในสมัยรัตนโกสินทร์และในยุคต่อ ๆ มา ช่างของบ้านช่างหล่อยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิธีการปั้นและหล่อให้ทันสมัย โดยการนำวิธีการใหม่ ๆ มาผสมผสานกับวิธีการเดิม การหล่อพระแบบดั้งเดิมเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมา ต้องใช้ความละเอียดลออ ความเชี่ยวชาญ ความอดทน ความพยายาม แฝงไปด้วยคุณค่า ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างโรงหล่อสมัยใหม่ที่ทำในเชิงพาณิชย์ ที่มีการหล่อพระด้วยเครื่องจักรผลิตออกมาที่หลายรูปแบบ (พุทธิรัตน์ รัชตะวรรณ, 2549) ในปัจจุบันหมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีชื่อเสียงในการหล่อพระมาเป็นเวลานาน ช่างหล่อที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นในปัจจุบันมีไม่มากเนื่องจากการหล่อพระใช้เงินลงทุนจำนวนมากประกอบกับต้องใช้องค์ความรู้ที่สืบทอดต่อกันมา ส่งผลให้ผู้ที่เป็นช่างลดจำนวนลงมาก ปัจจุบันการหล่อพระจะทำได้จากทองเหลืองและอะลูมิเนียม ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจในประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในภาวะตกต่ำทำให้ราคาสินค้าต่าง ๆ มีต้นทุนที่สูงขึ้น ผู้ประกอบการจึงควรศึกษาและคำนวณต้นทุนในการผลิตให้รอบคอบเพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันที่มีต้นทุนต่ำและได้รับผลตอบแทนมาก รวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขาดทุน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ทำอาชีพในการหล่อพระเป็นส่วนมาก ซึ่งในการหล่อพระส่วนใหญ่ก็นิยมใช้การหล่อมากกว่าการปั้นเพราะทำได้ง่ายและทันสมัยกว่าโดยชาวบ้านหมู่บ้านนี้นิยมหล่อด้วยทองเหลืองและอะลูมิเนียม ซึ่งในการหล่อทั้ง 2 อย่างนี้มีต้นทุนและราคาขายที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ให้ความสำคัญกับต้นทุน และผลตอบแทนที่ได้รับจากการหล่อพระ เพื่อทำการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้รับจากการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อพระอะลูมิเนียม ซึ่งนอกจากจะทำให้ทราบต้นทุน และผลตอบแทนแล้ว สามารถนำข้อมูลที่ได้ศึกษาเป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินใจเลือกวิธีการหล่อพระโดยคำนึงถึงการประหยัดต้นทุนในการผลิตและเวลาในการผลิต และเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในการหล่อพระในชุมชนอื่น หมู่บ้านอื่น และจังหวัดใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม
กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ต้นทุน หมายถึง มูลค่าของที่สูญหายไปในการบวนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม จนถึงการผลิตเสร็จ โดยมูลค่าของทรัพยากรนั้นสามารถวัดเป็นหน่วยเงินตราได้ ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรและ ต้นทุนคงที่

ผลตอบแทน หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการลงทุนในการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วย อะลูมิเนียม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดประชากรผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นช่างหล่อพระด้วยทองเหลืองและช่างหล่อพระ ด้วยอะลูมิเนียม หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี จำนวนรวม 20 ราย (พัฒนา ชุมชนจังหวัดลพบุรี, 2561) และทำการคัดเลือกช่างหล่อจากทั้ง 2 กลุ่มด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) จากบัญชีรายชื่อช่างหล่อ ได้กลุ่มละ 5 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย อาศัยเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจาก ผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (in - dept interview) ทำวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุน การผลิต ค่าใช้จ่ายในการหล่อพระ รายได้และอัตราผลตอบแทนด้วยอัตราส่วนทางการเงิน โดยทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนธันวาคม 2560

3. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 1) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้การศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมไว้แล้วจาก บทความวิชาการ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการหล่อพระทั้งภาครัฐและเอกชน และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบการบันทึกภาพ บันทึกเทป นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลผลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ เนื้อหา (content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยอัตราส่วนทางการเงิน อาทิ อัตรากำไรขั้นต้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ช่างหล่อพระด้วยทองเหลือง ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนช่างหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุในช่วง 35-44 ปี และมากกว่า 65 ปีขึ้นไป มีการศึกษาอยู่ในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 20-30 ปี มีแหล่งเงินทุนเป็นของ ตนเองเป็นส่วนใหญ่

2. ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการหล่อพระ

จากการศึกษาพบว่า ช่างหล่อพระด้วยทองเหลืองกับช่างหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร จังหวัดลพบุรี มีสินทรัพย์และอุปกรณ์ในการหล่อพระ แบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ดังนี้

2.1 กลุ่มช่างหล่อพระด้วยทองเหลือง จากการสัมภาษณ์ พบว่า เงินลงทุนเริ่มแรก เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การหล่อพระด้วยทองเหลือง จำนวน 5 ราย รอบระยะเวลาการผลิตรวม 12 ครั้ง สิ้นทรัพย์รวมเท่ากับ 75,404 บาท หรือ 6,283.67 บาทต่อครั้งและมีต้นทุนผันแปรของการหล่อพระด้วยทองเหลืองเท่ากับ 72,206 บาท หรือ 6,017.17 บาทต่อครั้ง

2.2 กลุ่มช่างหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า เงินลงทุนเริ่มแรก เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม จำนวน 5 ราย รอบระยะเวลาการผลิตรวม 12 ครั้ง สิ้นทรัพย์รวมเท่ากับ 100,528 บาท หรือ 8,377.33 บาทต่อครั้ง และมีต้นทุนผันแปรของการหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม เท่ากับ 66,860 บาท หรือ 5,571.66 บาทต่อครั้ง

3. รายได้จากการผลิตและจำหน่ายพระ

3.1 กลุ่มช่างหล่อพระด้วยทองเหลือง จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผลผลิต ต้นทุน และรายได้จากการจำหน่ายพระทองเหลือง โดยเฉลี่ยหนึ่งรอบต่อหนึ่งเดือน สามารถผลิตได้ 2,800 องค์ ราคาต้นทุนเฉลี่ยองค์ละ 4.39 บาท มีต้นทุนรวม 12,300.83 บาท/เดือน ราคาขายเฉลี่ยองค์ละ 152.00 บาท มีรายได้รวมทั้งสิ้น 425,600 บาท/เดือน

3.2 กลุ่มช่างหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผลผลิต ต้นทุน และรายได้จากการจำหน่ายพระอะลูมิเนียม โดยเฉลี่ยหนึ่งรอบต่อหนึ่งเดือน สามารถผลิตได้ 2,800 องค์ ราคาต้นทุนเฉลี่ยองค์ละ 4.99 บาท มีต้นทุนรวม 13,949 บาท/เดือน ราคาขายเฉลี่ยองค์ละ 100.00 บาท มีรายได้รวมทั้งสิ้น 280,000 บาท/เดือน

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบต้นทุนและรายได้จากการผลิตพระด้วยทองเหลืองกับอะลูมิเนียม

รายการ	พระที่ผลิตด้วยทองเหลือง		พระที่ผลิตด้วยอะลูมิเนียม	
	(บาท)		(บาท)	
รายได้		425,600		280,000
หัก ต้นทุนผันแปร	72,206		66,860	
ต้นทุนคงที่	<u>75,404</u>	<u>147,610</u>	<u>100,528</u>	<u>167,388</u>
กำไรขั้นต้น		<u>277,990</u>		<u>112,612</u>
อัตรากำไรขั้นต้น		65.32%		40.22%

จากตารางที่ 1 พบว่า ต้นทุนรวมทั้งหมดจากการหล่อพระ และรายได้จากการจำหน่ายพระทองเหลืองสูงกว่าพระอะลูมิเนียม ช่างหล่อพระจะมีรายได้จากการหล่อด้วยทองเหลือง หลังหักต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรแล้ว มีกำไรขั้นต้น จำนวน 277,990 บาทคิดเป็นร้อยละ 65.32 ในขณะที่รายได้จากการหล่อพระด้วยอะลูมิเนียมหลังหักต้นทุนทั้งหมด มีกำไรขั้นต้น จำนวน 112,612 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.22

อภิปรายผล

จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการหล่อพระ ช่างหล่อพระด้วยทองเหลืองกับช่างหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า การหล่อพระทั้งสองกลุ่มประกอบด้วยเงิน

ลงทุนเริ่มแรก ในการซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การหล่อพระด้วยทองเหลือง มีสินทรัพย์รวมเท่ากับ 75,404 บาท หรือ 6,283.67 บาท/ครั้ง/เดือน ต้นทุนผันแปรมีรอบระยะเวลาการผลิตรวม 12 ครั้ง/ปี เท่ากับ 72,206 บาท หรือ 6,017.17 บาท/ครั้ง/เดือน กลุ่มหล่อพระด้วยอะลูมิเนียมเงินลงทุนเริ่มแรกในการซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ สินทรัพย์รวมเท่ากับ 100,528 บาท หรือ 8,377.33 บาท/ครั้ง/เดือน ต้นทุนผันแปร มีรอบระยะเวลาการผลิตรวม 12 ครั้ง/ปี เท่ากับ 66,860 บาท หรือ 5,571.66 บาท/ครั้ง/ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรช รุ่งเรือง (2557) ได้ทำการศึกษานวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของชุมชนบ้านช่างหล่อ กรณีศึกษาบ้านช่างหล่อ เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัญหาด้านต้นทุนและวัตถุดิบการหล่อพระของบ้านช่างหล่อเป็นงานฝีมือ มีความประณีต และวัตถุดิบที่ใช้ต้องมีคุณภาพจึงทำให้ต้นทุนสูง ซึ่งต่างจากการหล่อพระทั่ว ๆ ไป ที่ทำเชิงพาณิชย์เน้นที่ปริมาณ ใช้วัตถุดิบที่ประหยัดกว่า จึงมีราคาที่ถูกกว่า และยังคงสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ของ ภาณุวัฒน์ หนู้อย (14 ตุลาคม 2560) กล่าวว่า ต้นทุนเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาในการผลิต ถ้าต้นทุนสูงจะได้กำไรน้อย แต่ถ้าต้นทุนน้อยจะได้กำไรมาก ดังนั้นในการผลิตแต่ละครั้งควรวางแผนการลงทุนให้รอบคอบเพื่อที่จะทำให้การผลิตได้กำไรมากและไม่ประสบปัญหาผลขาดทุนได้

2. รายได้จากการผลิตและจำหน่ายพระ พบว่า ช่างหล่อพระด้วยทองเหลือง มีรอบการผลิตพระโดยเฉลี่ยหนึ่งรอบต่อหนึ่งเดือน สามารถผลิตได้ 2,800 องค์ ราคาขายเฉลี่ยองค์ละ 152 บาท มีรายได้รวมทั้งสิ้น 425,600 บาท/เดือน มีต้นทุนเฉลี่ยองค์ละ 4.39บาท มีต้นทุนรวมทั้งสิ้น 12,300.83 บาท/เดือน ส่วนช่างหล่อพระด้วยอะลูมิเนียม มีรอบการผลิตพระโดยเฉลี่ยหนึ่งรอบต่อหนึ่งเดือน สามารถผลิตได้ 2,800 องค์ ราคาขายเฉลี่ยองค์ละ 100 บาท มีรายได้รวมทั้งสิ้น 280,000 บาท/เดือน มีต้นทุนเฉลี่ยองค์ละ 4.99 บาท มีต้นทุนรวมทั้งสิ้น 13,949 บาท/เดือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรช รุ่งเรือง (2557) ได้ทำการศึกษานวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของชุมชนบ้านช่างหล่อ กรณีศึกษาบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รายได้แตกต่างกัน มีผลต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และยังคงสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ของ ปกรณ์ ป้อมนิล (16 ตุลาคม 2560) กล่าวว่า รายได้จากการหล่อพระจะได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ ถ้าเศรษฐกิจในประเทศดีมีเงินหมุนเวียนก็จะทำให้ขายพระที่หล่อเสร็จแล้วได้ราคาดี หากเศรษฐกิจในประเทศไม่ดี จะทำให้ราคาพระลดต่ำลง และขายได้ไม่ดี ดังนั้นก่อนที่จะผลิตแต่ละครั้งจะผลิตตามคำสั่งซื้อและผลิตตามสภาพเศรษฐกิจเป็นหลัก ถ้าหากเศรษฐกิจดีจะผลิตพระเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าหากเศรษฐกิจไม่ดีก็จะผลิตในจำนวนที่ลดลงหรือไม่ผลิตในช่วงระยะเวลาสั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาวัสดุที่ใช้ในการจัดทำแม่พิมพ์พระนอกเหนือจากแบบเดิมที่ใช้กัน และในการหล่อพระทั้งสองแบบมีกำไรขั้นต้นในอัตราที่สูง จึงควรมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้มีผลประกอบการเป็นกำไรสุทธิที่ดีตามไปด้วย
2. หน่วยงานราชการควรเข้ามาอนุรักษ์การหล่อพระและจัดให้นักเรียนนักศึกษาที่สนใจเกี่ยวกับการหล่อพระเข้ามาศึกษากระบวนการและวิธีการหล่อพระ
3. ควรศึกษาปัจจัยในการลดต้นทุนการหล่อพระให้กับผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2549). **ช่างสิบหมู่**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ปกกรณ์ บ่อมินิล. (2560, 16 ตุลาคม). [บทสัมภาษณ์]. **ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการหล่อพระ**. ลพบุรี.

พุทธิรัตน์ รัชตะวรรณ. (2549). “ร่องรอยจากชื่อชุมชนที่เหลืออยู่: ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวกรณีศึกษาชุมชน บ้านช่างหล่อ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ”. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาณุวัฒน์ หนู้อย. (2560, 14 ตุลาคม). [บทสัมภาษณ์]. **รายได้จากการจำหน่ายพระ**. ลพบุรี.

สาโรช รุ่งเรือง. (2557). แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของชุมชนบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 25(1), มกราคม-เมษายน.

สุธาสิณี ศิริโกคาภิรมย์. (2557). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยาครั้งที่ 7 “วิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ รับผิดชอบต่อสังคม” เรื่อง **ความเป็นไปได้ความเป็นไปได้ทางธุรกิจของผู้ผลิตต้นทานตะวันนอกปลูกปลอดสารพิษในจังหวัดลพบุรี**. ระหว่างวันที่ 7 – 8 กรกฎาคม 2559 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

แนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเก้าฮงไถ่

อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

A STUDYING OF TAO HONG TAI FACTORY'S APPROACHES OF DEVELOPING BUSINESS AND PRODUCT FOR SUCCEED

วันนิมิต สายสิทธิ์¹

Wannimit Saisith¹

ดวงเงิน ชี้อภักดี¹

Duang-ngern Suephakdee¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโรงงานเก้าฮงไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยใช้การศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ การสังเกตการณ์ การสำรวจ และการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า แนวความคิดการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเก้าฮงไถ่ คือ 1) การใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นหลักในการดำเนินธุรกิจ มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา 2) การพัฒนากระบวนการดำเนินธุรกิจ โดยการปรับปรุงโรงงานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผา 3) การดำเนินธุรกิจกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสร้างความสุขให้พนักงาน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญา 4) การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการช่วยเหลือและพัฒนาคน ชุมชน สาธารณะประโยชน์ 5) การจัดการตราสินค้า โดยการใช้ตราสินค้าเดิมที่มีคุณค่า และสร้างผลิตภัณฑ์ย่อยภายใต้ตราสินค้าเดิม 6) การสร้างความแตกต่างด้านการบริหารจัดการ ด้านการภาพลักษณ์ ด้านผลิตภัณฑ์ สำหรับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโรงงานเก้าฮงไถ่ คือ 1) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานในการออกแบบ 2) การผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามความต้องการของลูกค้า 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และความเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรม

คำสำคัญ : ธุรกิจ, ผลิตภัณฑ์, โรงงานเก้าฮงไถ่

ABSTRACT

A Studying of Tao Hong tai factory's approaches of developing business and product for succeed.

This qualitative study was aimed to achieve a better understanding of managing success in business as well as product development to serve the economic and social changes of Tao Hong Tai Factory, Ratchaburi Province. The data was collected by observations, explorations, and interviews.

The findings show that Tao Hong Tai Factory has the principles of running the business as follows 1) Creativity as a primary factor of running the business with innovations and modern technology in producing ceramics 2) Transform the factory into an attraction and ceramics leaning center 3) Build happiness and conserve local wisdom for a sustainable development 4) Run a business that takes responsibility to society by helping and developing people in the community 5) Use sub-Brand along with the original logo for sub-products and 6) Be different in management, business image, and products. In order to serve the economic and social changes, Tao Hong Tai Factory has the principles as follows 1) encourages staffs to generate creative ideas 2) produce unique ceramic items that match customers' need and 3) Develop products that serve customers' need and trends in the industry.

Keywords : Business, Product, Tao Hong Tai Factory

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงงานเก้าฮงไถ่ เป็นโรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผาเก่าแก่ของจังหวัดราชบุรี เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 โดยนายช่งฮง แซ่เตีย ได้ค้นพบแหล่งดินที่จังหวัดราชบุรี จึงมีการชวนพรรคพวกมาตั้งโรงงานเพื่อผลิตไห น้ำปลา โอ่งน้ำไม่มีลาย กระจ่างตันไม้ และเครื่องปั้นดินเผาแบบต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอยเป็นหลัก ซึ่งเป็นโรงงานเครื่องปั้นดินเผาแห่งแรกในจังหวัดราชบุรี

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดราชบุรีมีปริมาณลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และนวัตกรรม ที่มีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้เครื่องปั้นดินเผาไม่ได้รับความนิยมจากคนรุ่นใหม่ มีการนำเครื่องปั้นดินเผามาใช้เป็นภาชนะกักเก็บน้ำน้อยลง คนหันไปใช้น้ำประปาจากก๊อกน้ำมากขึ้น ประกอบกับสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ผู้บริโภคจึงหันไปใช้ผลิตภัณฑ์ทดแทนที่ผลิตจากวัสดุที่มีต้นทุนต่ำลง และมีราคาถูกกว่าเครื่องปั้นดินเผาแทน ผู้ประกอบการหลายรายทยอยเลิกกิจการไปจำนวนมาก

ในปัจจุบันทายาทรุ่นที่ 3 ของโรงงานเก้าฮงไถ่ ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากในอดีตที่มีการผลิตไห น้ำปลา โอ่ง เครื่องปั้นดินเผา เพื่อการใช้สอย ได้มีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เซรามิคร่วมสมัยที่มีความสวยงาม สามารถใช้สอยได้จริง รวมทั้งยังนำไปใช้ในการประดับตามสถานที่ต่างๆ เพื่อความสวยงามได้ด้วย ซึ่งโรงงานเก้าฮงไถ่เป็นโรงงานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากการที่โรงงานได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก ทั้งในจังหวัดราชบุรีและในระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่โรงงานเก้าฮงไถ่ได้รับมอบหมายจากสำนักสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ให้เป็นผู้ดำเนินการออกแบบและจัดสร้างกระถางเซรามิคทั้งหมดที่จะใช้ประดับบริเวณโดยรอบมณฑลพิธีงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สะท้อนถึงการได้รับการยอมรับและความสำเร็จของโรงงานเก้าฮงไถ่ได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการที่โรงงานเก้าฮงไถ่ยังคงดำเนินธุรกิจอยู่ได้อย่างมั่นคง ในขณะที่ผู้ประกอบการโรงงานเครื่องปั้นดินเผารายอื่นต่างเลิกกิจการไป

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ของโรงงานเก้าฮงไถ่ ที่ทำให้โรงงานเก้าฮงไถ่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเก้าฮงไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จึงเป็นกรณีตัวอย่างสำคัญสำหรับการพัฒนาธุรกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผารายอื่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีผลต่อการสืบสานอาชีพเครื่องปั้นดินเผาในกลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ทายาทรวมถึงผู้สนใจทั่วไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเก้าอี้ไม้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ของโรงงานเก้าอี้ไม้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

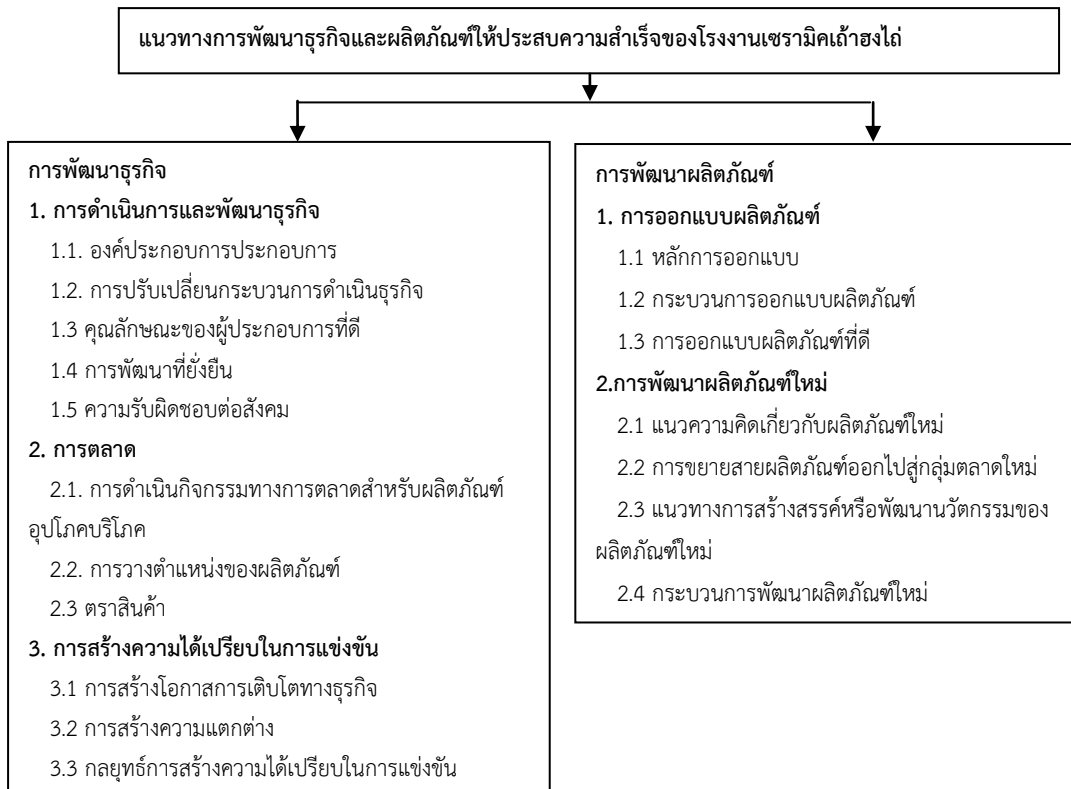
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำนิยามและความหมายของคำศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินธุรกิจและผลิตภัณฑ์ของโรงงานเก้าอี้ไม้ให้ดีขึ้น หรือเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นกว่าที่เคยทำมา
2. การดำเนินธุรกิจ หมายถึง การดำเนินการทางธุรกิจที่ทำให้กิจการของโรงงานเก้าอี้ไม้ยังคงดำเนินอยู่ได้
3. การออกแบบ หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบของความคิดหรือการสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ของโรงงานเก้าอี้ไม้
4. เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง สิ่งที่ทำขึ้นด้วยดิน นำมาปั้นออกแบบเป็นรูปทรงสิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆแล้วนำมาเผาเพื่อนำไปขายหรือจัดแสดง
5. โรงงานเก้าอี้ไม้ หมายถึง โรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผาเก่าแก่ของจังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ถนนเจดีย์หัก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเก้าอี้ไม้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยทำการศึกษา และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนผังภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

แนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเถาฮงไถ่

การศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเถาฮงไถ่นั้น ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ใช้แหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยตามกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเถาฮงไถ่ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการกำหนด Key person โดยคัดเลือกจากบุคคลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาและสามารถให้ข้อมูลในประเด็นที่ทำการศึกษาได้เป็นอย่างดี (Key Informant) จากนั้นใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบ Snowball Sampling โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1.1 ผู้บริหารโรงงานเถาฮงไถ่
- 1.2 พนักงานโรงงานเถาฮงไถ่
- 1.3 ลูกจ้างโรงงานเถาฮงไถ่

2. ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรงซึ่งมีวิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงงานเจ้าของได้ พนักงานโรงงานเจ้าของได้ และลูกค้าโรงงานเจ้าของได้ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Sources) ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยวิจัยทำการศึกษาข้อมูลและศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ ห้องสมุด และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการและเครื่องมือในการวิจัยคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในการเก็บข้อมูลและเป็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในรูปของ เอกสาร รูปภาพ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ และตารางการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม รวมถึงการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเจ้าของได้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการกำหนด Key person คัดเลือกจากบุคคลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา และสามารถให้ข้อมูลในประเด็นที่ทำการศึกษาได้เป็นอย่างดี (Key Informant) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบ Snowball Sampling จนกระทั่งได้ผู้ให้ข้อมูลที่ประกอบไปด้วย ผู้บริหารโรงงานเจ้าของได้ 1 คน พนักงานโรงงานเจ้าของได้จำนวน 4 คน และซื้อสินค้าหรือใช้บริการโรงงานเจ้าของได้ จำนวน 16 คน โดยจะสรุปผลออกได้เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวความคิดการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเจ้าของได้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

จากผลการวิเคราะห์ สามารถสรุปแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเจ้าของได้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีได้ดังนี้

1. โรงงานเจ้าของได้ใช้องค์ประกอบการประกอบการด้านการสร้างสรรค์เป็นสิ่งขับเคลื่อนในการประกอบการ มีการนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้าช่วยเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์
2. โรงงานมีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานธุรกิจ จากเดิมที่มีการผลิตและจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันมีการปรับปรุงโรงงานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านเครื่องปั้นดินเผาสำหรับลูกค้า
3. การดำเนินธุรกิจกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โรงงานพยายามทำให้พนักงานทำงานด้วยความสุข นอกจากนี้ โรงงานมีส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นถิ่นโดยการยังผลิตภัณฑ์เดิมที่โรงงานเคยมาก่อน
4. การทำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โรงงานมีการช่วยเหลือและพัฒนาคนทั้งในรูปแบบทุนการศึกษาแก่นักเรียน การใช้ศิลปะช่วยผู้พิการ การพัฒนาให้จังหวัดราชบุรีกลายเป็นเมืองศิลปะ การสร้างแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาและแหล่งสร้างแรงบันดาลใจในศิลปะร่วมสมัย ตลอดจนการบริจาคให้กิจกรรมสาธารณประโยชน์

5. การจัดการตราสินค้า โรงงานมุ่งเน้นการใช้ตราสินค้าเดิมที่มีความน่าเชื่อถือ นำไปใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ย่อย (Sub Branding) โดยการผลิตสินค้าใหม่หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ของโรงงานจะยังคงใช้ตราสินค้าเดิมและมีการเพิ่มคำที่บ่งบอกถึงผลิตภัณฑ์ใหม่นั้นเข้าไปด้วย เพื่อให้ลูกค้าเกิดการรับรู้ตราสินค้าที่มีความน่าเชื่อถือและมีประวัติความเป็นมายาวนานของโรงงาน

6. การสร้างความแตกต่างด้านการบริหาร ด้านภาพลักษณ์ และด้านผลิตภัณฑ์ โดยด้านการบริหาร โรงงานมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามรายการสั่งซื้อของลูกค้า (Made to Order ด้านภาพลักษณ์โรงงานมีการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้วยการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสร้างสรรค์แปลกใหม่ มีความร่วมสมัย มีคุณภาพสูง และปลอดภัยต่อพนักงานและลูกค้า

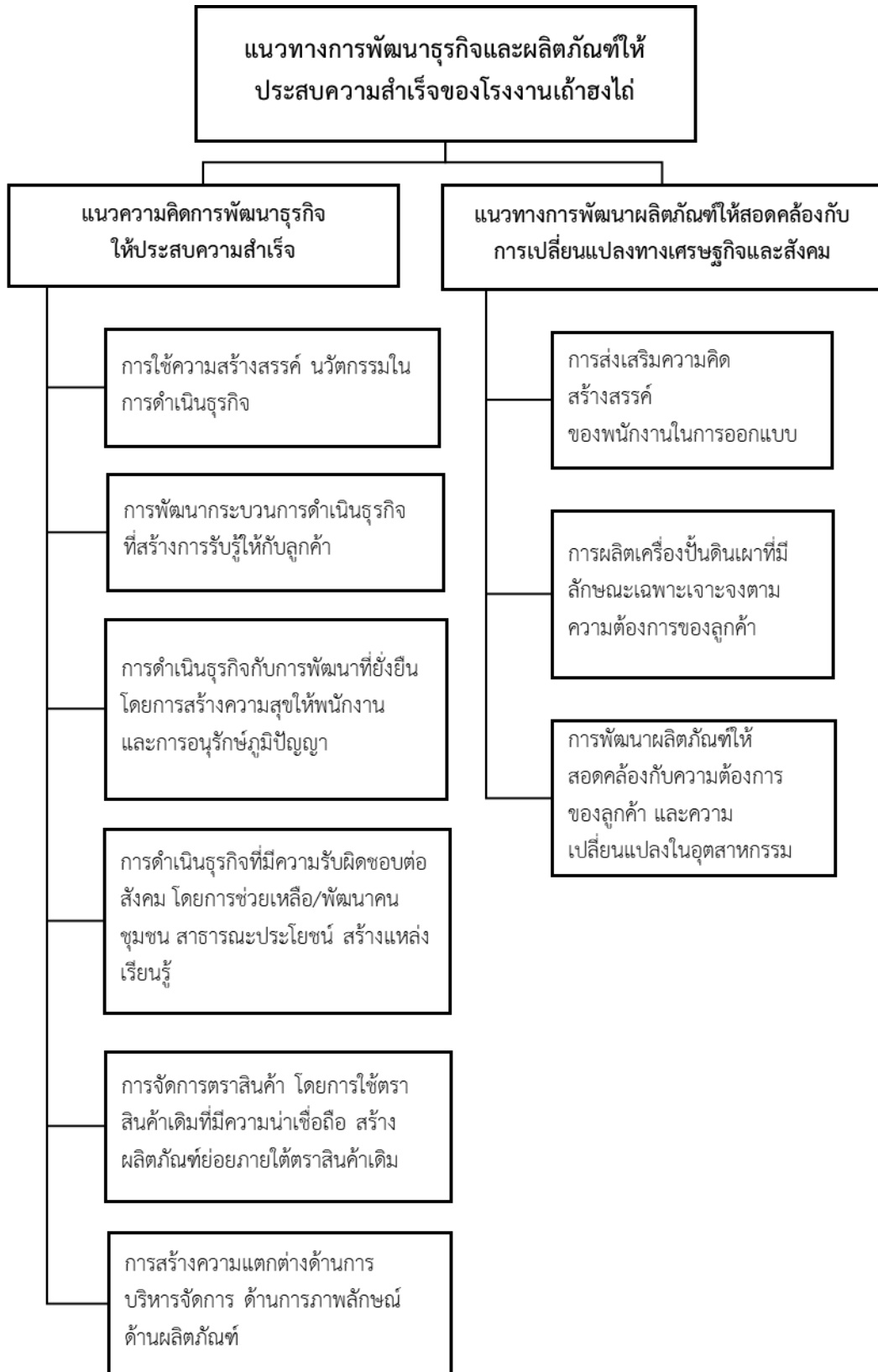
ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโรงงานเก้าองไถ อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี

จากผลการวิเคราะห์ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโรงงานเก้าองไถ อำเภอมือง จังหวัดราชบุรีได้ดังนี้

1. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของพนักงาน โรงงานมีการส่งเสริมให้นักออกแบบสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ตามจินตนาการและความต้องการของตนเองเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดีกว่าเดิม ทำให้โรงงานมีผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความสร้างสรรค์ และสร้างความประทับใจแก่ลูกค้า โดยการออกแบบจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับ และกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องด้วย

2. การผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ตามรายการสั่งซื้อของลูกค้า (Made to Order) โรงงานเก้าองไถมีการรับผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ซึ่งมีความยากและความซับซ้อนในการผลิตซึ่งต้องอาศัยความสามารถ ฝีมือ และประสบการณ์ของนักออกแบบ และช่างฝ่ายผลิตในการสร้างผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของลูกค้า ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ และมีประโยชน์ใช้สอยตรงตามความต้องการของลูกค้า

3. โรงงานมีการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า เนื่องจากต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ดียิ่งขึ้น และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยมีการขยายสายผลิตภัณฑ์ภายใต้พื้นฐานผลิตภัณฑ์เดิม มีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งแบบที่สนใจพฤติกรรมลูกค้า ตลาด และแบบไม่มุ่งหวังเอาใจตลาด โดยสามารถสรุปผลการวิจัยในรูปแบบแผนผังภาพ เพื่อการนำไปใช้ได้ดังนี้

แผนผังภาพที่ 2 สรุปแนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเจ้าของได้

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเถาฮงไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ 3 กลุ่ม คือ 1. ผู้บริหารโรงงาน 2. พนักงานโรงงาน 3. ลูกค้า สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเถาฮงไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

จากผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 แนวความคิดการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเถาฮงไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาธุรกิจดังต่อไปนี้

1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินการและพัฒนาธุรกิจ ด้วยความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทำให้การดำเนินธุรกิจต้องคำนึงถึงองค์ประกอบการประกอบการหลายด้าน ซึ่ง Wickham (อ้างถึงในบุญทวารวณ วิงวอน. 2556 : 94) ได้เสนอไว้ โดยองค์ประกอบของการประกอบการที่โรงงานเถาฮงไถ่นำมาพัฒนาธุรกิจคือ

1. องค์ประกอบด้านการสร้างสรรค์องค์การ
2. องค์ประกอบด้านนวัตกรรม
3. องค์ประกอบด้านการสร้างสรรค์มูลค่า
4. องค์ประกอบด้านการดำเนินงาน
5. องค์ประกอบด้านการเจริญเติบโต

1.2 การพัฒนาปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินการธุรกิจ โรงงานเถาฮงไถ่ยังคงการดำเนินธุรกิจหลักในรูปแบบเดิม คือ การผลิตเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาโรงงาน โดยการปรับปรุงสถานที่ในโรงงานให้เป็นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่น คือ การประดับด้วยผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่สวยงามของโรงงาน การเปิดโรงงานให้เป็นสถานที่เรียนรู้กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาให้ลูกค้าได้ศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน และการให้ความสำคัญกับการเป็นสมาชิกที่ดีในชุมชน เกิดความมีความผูกพันกับชุมชน และมีความเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชนมากขึ้น ดังที่ (ผลิน ภูเจริญ. 2546 : 66) ได้กล่าวไว้ในเรื่องของการปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินธุรกิจ คือ

1. องค์การธุรกิจต้องให้ความสนใจกับพนักงานมากขึ้นกว่าเดิม เปิดโอกาสให้พนักงานมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น ส่งเสริมให้มีความรู้ และการศึกษาที่สูงขึ้น
2. องค์การต้องสร้างความมุ่งมั่นอย่างจริงจังในการพัฒนาให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน
3. เน้นปรัชญาของการดำเนินธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีสีเขียว มีนโยบายการส่งเสริมการตลาดสีเขียว

4. การให้ความสำคัญกับการเป็นสมาชิกที่ดีในชุมชน และในประเทศที่องค์การเข้าไปดำเนินธุรกิจ ควรให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาสังคม และช่วยเหลือดับความทุกข์ ให้ความสนใจกับบทบาทในการพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อให้องค์การมีความผูกพันกับชุมชน เพื่อให้องค์การมีความผูกพันกับชุมชนในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน

1.3 การดำเนินธุรกิจกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) (ธนากร สังเขป. 2555 : 46) ได้กล่าวไว้ว่า โรงงานใช้วิธีการสร้างความสุขให้กับพนักงานในโรงงาน ซึ่งการทำงานอย่างมีความสุขเป็นความยั่งยืนมั่นคงทางจิตใจ การทำงานที่มีความสุขจะทำให้เกิดความพึงพอใจอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคม

ที่ดี นอกจากนี้การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของโรงงานเจ้าฮองไถ่ ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของท้องถิ่นให้คงอยู่ไว้ สอดคล้องกับ (รัชนี โตอาจ. 2555) ที่ศึกษา เรื่อง ความยั่งยืนของหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดจังหวัดนนทบุรี พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน คนในชุมชนจะต้องร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จะช่วยส่งเสริมให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสามารถดำรงสืบไปได้อย่างยั่งยืน

1.4 การทำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) โรงงานใช้ศิลปะในการช่วยเหลือผู้พิการ ใช้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโรงงานเป็นรายได้ มอบเป็นทุนการศึกษาให้กับนักเรียน มีการสร้างหอศิลป์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่สนใจ มีการประดับสถานที่ในจังหวัดราชบุรีให้สวยงามด้วยผลิตภัณฑ์ของโรงงาน การบริจาคเงินเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ มีการร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างให้เศรษฐกิจชุมชนแข็งแรง และอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการทำธุรกิจที่มีรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรควรส่งเสริมพื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ ตามที่ (พิพัฒน์ นนทธารณ์. 2553 : 13-15) ได้กล่าวไว้ นอกจากนี้ประโยชน์จากการทำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงงานเจ้าฮองไถ่ อาจส่งผลกระทบต่อ การเพิ่มยอดขาย และสัดส่วนการตลาด การเสริมตำแหน่งตราสินค้าให้แข็งแกร่ง และช่วยปรับปรุงภาพลักษณ์และอำนาจขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ (Philip Kotler. 2551 : 11) ในเรื่อง องค์กรธุรกิจเพื่อรับผิดชอบต่อสังคม (Business Social Responsibility)

1.5 การจัดการตราสินค้า (Brand Management) โรงงานเจ้าฮองไถ่เลือกที่จะใช้ตราสินค้าเดิมที่มีความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีการสร้างผลิตภัณฑ์ย่อย (Sub Brand) ภายใต้ตราสินค้าเดิมขึ้นมา ซึ่งการใช้ตราสินค้าเดิมที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าส่งผลประโยชน์ต่อโรงงาน คือ ทำให้ผู้ซื้อรับรู้ถึงคุณภาพสินค้า ช่วยให้แนะนำสินค้าใหม่เข้าสู่ตลาดได้อย่างดี เป็นการโฆษณาและการส่งเสริมการตลาดรูปแบบอื่น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตราสินค้า (Branding) ของ Kotler (อ้างถึงใน นภวรรณ คณานุกฤษ. 2555 : 120)

1.6 การสร้างความแตกต่างด้านการบริหารจัดการ ด้านภาพลักษณ์ และด้านผลิตภัณฑ์ โรงงานเจ้าฮองไถ่มีการสร้างความแตกต่างด้านการผลิตสินค้า โดยการรับผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ตามรายการสั่งซื้อของลูกค้า (Made to Order) ต้องใช้ทักษะ และมีมือของนักออกแบบและช่างฝ่ายผลิตเป็นอย่างมากในการผลิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความแตกต่างที่โดดเด่นของผลิตภัณฑ์ ตามที่ Barwise และ Meehan (อ้างถึงใน Patrick Barwise. 2549 : 163) ได้กล่าวไว้ ในเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดการตลาด นอกจากนี้โรงงานมุ่งเน้นการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีความสร้างสรรค์และมีคุณภาพสูง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพไม่ดี จะทำลูกค้าได้รับความเสียหายจากการซื้อสินค้าคุณภาพไม่ดี และอาจไม่กลับไปซื้ออีกแน่นอน ส่งผลบริษัทถูกพูดถึงในแง่ลบ ในขณะที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเป็นแนวทางหนึ่งในชัยชนะทางธุรกิจได้ ตามทฤษฎีการตลาดของ (Philip Kotler. 2542 : 7)

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโรงงานเจ้าฮองไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

จากผลการวิเคราะห์การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโรงงานเจ้าฮองไถ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า

2.1 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของพนักงานในการออกแบบผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ (องค์การนิเทศน์ประยูทธ. 2550 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า จุดประสงค์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์แบ่งได้ 4 ระดับ ดังนี้

1. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อดัดแปลงใหม่
2. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมใหม่ต้องการสังเคราะห์ผลิตภัณฑ์เดิม
3. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่
4. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อค้นพบสิ่งใหม่

ซึ่งโรงงานเจ้าของได้มีการส่งเสริมให้พนักงานออกแบบสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ตามจินตนาการของตนเอง ทำให้โรงงานมีผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความสร้างสรรค์ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดีขึ้น และสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยตามความต้องการ มีการนำหลักการทางวิทยาศาสตร์บางอย่างมาประยุกต์ใช้ โดยที่มีความเข้าใจเป็นอย่างดี จะช่วยให้การออกแบบผลิตภัณฑ์กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่น่ายุคสมัยได้

2.2 การผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามความต้องการของลูกค้า (Made to Order) โรงงานเจ้าของได้มีการรับรายการสั่งซื้อการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบเฉพาะเจาะจง แสดงให้เห็นว่าลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์หรือมีประโยชน์ใช้สอยอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีต้องมีเอกลักษณ์ และสามารถสื่อสารหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยได้อย่างชัดเจน ดังที่ จอร์จ ไคเตอร์ (George E. Dieter) คาร์ล ยูลริช (Karl T. Ulrich) และสตีเวน อีปปีงเจอร์ (Steven D. Eppinger) (อ้างถึงใน ศิริพรณ์ ปีเตอร์. 2550 : 109) ได้กล่าวถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี (Product Design) ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติตามหลักการออกแบบกำหนด (Design Requirement)
2. ผลิตภัณฑ์ที่มีวงจรชีวิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Total Life Cycle)
3. ถูกต้องตามกฎหมาย และกฎระเบียบของสังคม (Regulation and Social) Issues)

และสอดคล้องกับ (ธิดารัตน์ ขวนชม. 2559) ที่ศึกษาเรื่อง ความสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่สร้างความสำเร็จของธุรกิจเครื่องปั้นดินเผา เจ้าของถ้ำ อำเภอมะนัง จังหวัดราชบุรี พบว่า สิ่งที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จคือ เอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ มีคุณภาพ และการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป

2.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า ตามที่วิพุธ อ่องสกุล (2557) ได้สรุปถึง แนวทางการสร้างสรรค์หรือพัฒนานวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ใหม่มีดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนการเติบโตของยอดขาย
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น
3. การลดต้นทุน
4. ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ หรือมาตรฐานที่เปลี่ยนไป

การเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี นวัตกรรมส่งผลให้พฤติกรรมการณ์ซื้อของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ว่า โรงงานเจ้าของได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ประโยชน์ใช้สอยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคแต่ละยุคสมัยอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ผู้บริหารรุ่นที่ 1 จนกระทั่งปัจจุบันผู้บริหารรุ่นที่ 3 ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของโรงงานเกิดจากการศึกษาความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการณ์ของลูกค้า ความเปลี่ยนแปลงของตลาดอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา และความต้องการขยายสายผลิตภัณฑ์ของโรงงาน ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อสนับสนุนการเติบโตของยอดขาย และกำไรของผลิตภัณฑ์ของบริษัทในภาพรวมให้คงที่หรือดีกว่าเดิม พัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือ (Reliability) หรือคุณสมบัติการใช้งานให้กับผลิตภัณฑ์ (Feature) ด้วยการแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์ที่ออกมาก่อนหน้านี้ และเพิ่มทางเลือกหรือผลิตภัณฑ์ย่อยให้กับลูกค้ามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ของโรงงานเจ้าของไร่ให้ประสบความสำเร็จ โดยศึกษากับผู้บริหารโรงงาน พนักงาน และลูกค้า แต่การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดราชบุรีที่ประสบความสำเร็จเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่แตกต่างออกไป เพราะในกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นอาจมีสภาพแวดล้อมทางธุรกิจไม่เหมือนกัน จึงควรศึกษาแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย เหมาะสมแก่การนำไปปรับใช้ในอนาคต

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จของโรงงานเจ้าของไร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาคือ การดำเนินการและการพัฒนาธุรกิจ การตลาด การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งควรมีการศึกษาในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ด้านการเพิ่มมูลเครื่องปั้นดินเผา เพื่อให้ทราบถึงมุมมองการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จอย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Patrick Barwise. **คัมภีร์นักการตลาด (Marketer's Toolkit)**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2549.

Philip Kotler. **การตลาดสำหรับนักปฏิบัติ (Kotler on Marketing: How to Create, Win, and Dominate Markets.)** กรุงเทพฯ: เอ. อาร์. บีซิเนส เพรส, 2542.

Philip Kotler. **บริษัทบริบาล (ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร) ทำการกุศลเพื่อภาพลักษณ์องค์กรและตอบสนองประเด็นสังคม (Corporate Social Responsibility Doing the Most Good For Your Company and Your Cause)**. กรุงเทพฯ: ยูนิเวอร์แซล พับลิชิ่ง, 2551.

ธนากร สังเขป. **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

ธิดารัตน์ ชวนชม. “**การสร้างสรรค้ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่สร้างความสำเร็จของธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาเจ้าของไร่**.” วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์, 2559.

นภวรรณ คมนานุรักษ์. **การจัดการผลิตภัณฑ์และราคา**. กรุงเทพฯ: ซีวีแอลการพิมพ์, 2555.

บุญทวรรณ วิงวอน. **การเป็นผู้ประกอบการโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556

ผลิน ภูเจริญ. **การจัดการธุรกิจร่วมสมัย: กรอบแนวคิดใหม่ทางการจัดการในการสร้างและพัฒนาพลวัตในการแข่งขัน**. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไท, 2546.

พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. **การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร**. นนทบุรี: ริงค์ ปียอนด์ บุ๊ค, 2553.

รัชณี โตอาจ. “**ความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง : กรณีบ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**.” วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2555.

ศิริพรรณ ปีเตอร์. **มนุษย์และการออกแบบ**. กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์, 2550.

องค์การณั แทนประยูทธ. **การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอเชีย ดิจิตอลการพิมพ์, 2550.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ และการจัดการลดต้นทุนการขนส่ง
กรณีศึกษา บริษัท ค้าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร
OPTIMIZATION GUIDELINES AND REDUCE TRANSPORTATION COSTS. A CASE STUDY OF
RETAIL COMPANIES IN BANGKOK

อัญชลี หิรัญแพทย

Anchalee Hiranphaet

สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ และการลดต้นทุนการขนส่ง กรณีศึกษา บริษัท ค้าปลีก ในเขต กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาด้านการขนส่งสินค้า 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง 3) เพื่อศึกษาแนวทางการลดต้นทุนด้านการขนส่ง

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านการขนส่งสินค้า พบปัญหาที่ทำให้การขนส่งสินค้าล่าช้า คือสินค้ามีหลากหลายประเภททำให้เกิดความผิดพลาดสับสนในการตรวจรับ การคัดแยก การรวบรวม มีพนักงานเข้าออกบ่อย และพนักงานบางส่วนขาดความกระตือรือร้น ไม่มีระบบสารสนเทศที่ดีที่เข้ามาใช้จัดการข้อมูล การคาดการณ์ ปริมาณสินค้าได้ไม่แน่นอน จำนวนรถขนส่งสินค้าที่มีไม่เพียงพอและรถเสียบ่อย และมีปัญหาด้านวิธีการคำนวณ ต้นทุนค่าขนส่งสินค้าที่ยังไม่เหมาะสม

โดยงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเส้นทางการขนส่ง การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้า การลดต้นทุนด้านการขนส่ง และการบริหารจัดการขนส่งเพื่อให้เข้ากับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำสำคัญ : การจัดการลดต้นทุน, การลดต้นทุนการขนส่ง, ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

The optimization approach and reduce transportation costs , case study of retail companies in Bangkok. The following objectives: 1) to study transportation problems. 2) To explore ways to increase transportation efficiency. 3) To explore ways to reduce transportation costs.

The study indicated that Shipping Management There was a problem that delayed the shipment. There are many types of products that cause mistakes, confusion, discrimination, gatherings, frequent attendance, and lack of enthusiasm. There is no better information management system. Uncertain product forecasts. Insufficient freight and frequent waste And there are problems with how to calculate shipping costs.

This research applied the knowledge. Theories and Ideas Related to route planning. Freight optimization Reducing Transportation Costs And transport management to meet the objectives of the research.

Keywords : Cost reduction management, Management reducing transportation costs, Performance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการแข่งขันในธุรกิจการจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคมีมากขึ้น องค์กรต่างๆ จึงต้องมีการปรับตัวและมีแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบาย กลยุทธ์การวางแผนและการบริหารจัดการภายในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อจะให้องค์กรอยู่รอดสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปและแข่งขันกับคู่แข่งในตลาดได้ การส่งมอบสินค้าที่ตรงต่อเวลาเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ก็เป็นส่วนหนึ่งในการที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ลูกค้า (ทมนิ สุขใส. 2559) กล่าวว่าจากงานวิจัยพบว่ากลุ่มผู้บริหารระดับสูงของบริษัทมีความสนใจในการดำเนินโครงการการพัฒนากระบวนการจัดการโลจิสติกส์ภายในบริษัท เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานและลดต้นทุนอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามกลุ่มของผู้บริหารระดับกลาง และพนักงานในระดับปฏิบัติการยังมีความเห็นว่าการจัดการโครงการด้านการจัดการโลจิสติกส์จากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานและการลดต้นทุนภายในบริษัท ก่อให้เกิดภาระงานเพิ่มขึ้นจากงานประจำ และมีความคืบหน้ากับกระบวนการทำงานเดิมมากกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการโลจิสติกส์และโซลูชันของบริษัทที่ศึกษาจำเป็นต้องได้รับการร่วมมือกันภายในบริษัท เพื่อชี้ประเด็นปัญหาที่มีอยู่ในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จึงจะสามารถพัฒนากระบวนการทำงานและลดต้นทุนได้อย่างยั่งยืน

ผู้ประกอบการที่อยู่ในธุรกิจจัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคทั้งหลาย ต้องหาแนวทางหรือวิธีต่างๆ เพื่อนำเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานให้มากที่สุด กล่าวคือจะต้องช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยลดขั้นตอนและเวลาในการทำงานให้สั้นลง ช่วยลดต้นทุนและที่สำคัญต้องช่วยให้สินค้าถึงมือลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ตรงเวลา ตรงสถานที่และตรงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุดนั่นเอง ซึ่งนั่นถือว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญของทุกองค์กรในธุรกิจ

การขนส่งสินค้าจึงถือว่าเป็นหัวใจหลักอย่างหนึ่งที่สำคัญในองค์กร กล่าวคือการขนส่งสินค้า เป็นการเคลื่อนย้ายสินค้าจากสถานที่ผลิตหรือสถานที่จัดเก็บไปยังผู้บริโภคซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายขององค์กร โดยการขนส่งสินค้านั้นต้องมีความรวดเร็วและความสม่ำเสมอ การขนส่งถือว่าเป็นการบริการลูกค้าอย่างหนึ่งและถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการธุรกิจ หากการขนส่งสินค้ามีปัญหาอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของลูกค้า ซึ่งหากผู้ขายหรือผู้ผลิตไม่สามารถส่งสินค้าให้ลูกค้าได้ทันตามที่ต้องการ ก็จะทำให้ลูกค้าไม่พอใจและเสียโอกาสในการขาย หรือหากลูกค้าเป็นโรงงานอุตสาหกรรมก็จะทำให้เกิดปัญหาการผลิตหยุดชะงักเนื่องจากชิ้นส่วนและวัตถุดิบมาไม่ทันตามเวลาที่ต้องการ การขนส่งสินค้าเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง และมีความสำคัญในการกำหนดราคาสินค้า สัดส่วนของต้นทุนค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้นทำให้ได้กำไรจากการขายน้อยลง ซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรจะต้องคำนึงถึง และเนื่องจากในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ราคาน้ำมันสูงขึ้น และมีการแข่งขันทางธุรกิจกันอย่างมาก ทุกองค์กรจึงต้องหาวิธีในการลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อให้บริษัทสามารถอยู่เหนือคู่แข่งได้ ทันทับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และในบางครั้งเราจะต้องเผชิญกับปัญหาที่เราไม่สามารถคาดการณ์ได้ทั้งภายใน และภายนอกองค์กร ซึ่งเราจำเป็นต้องหากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้การขนส่งสินค้ามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลให้มากที่สุด เพื่อช่วยในการลดต้นทุน การส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้าภายในระยะเวลาที่กำหนด และ เพื่อให้บริษัทสามารถบรรลุเป้าหมายด้านกำไรที่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขนส่งของบริษัท ค่าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของบริษัท ค่าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการลดต้นทุนด้านการขนส่งของบริษัท ค่าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร

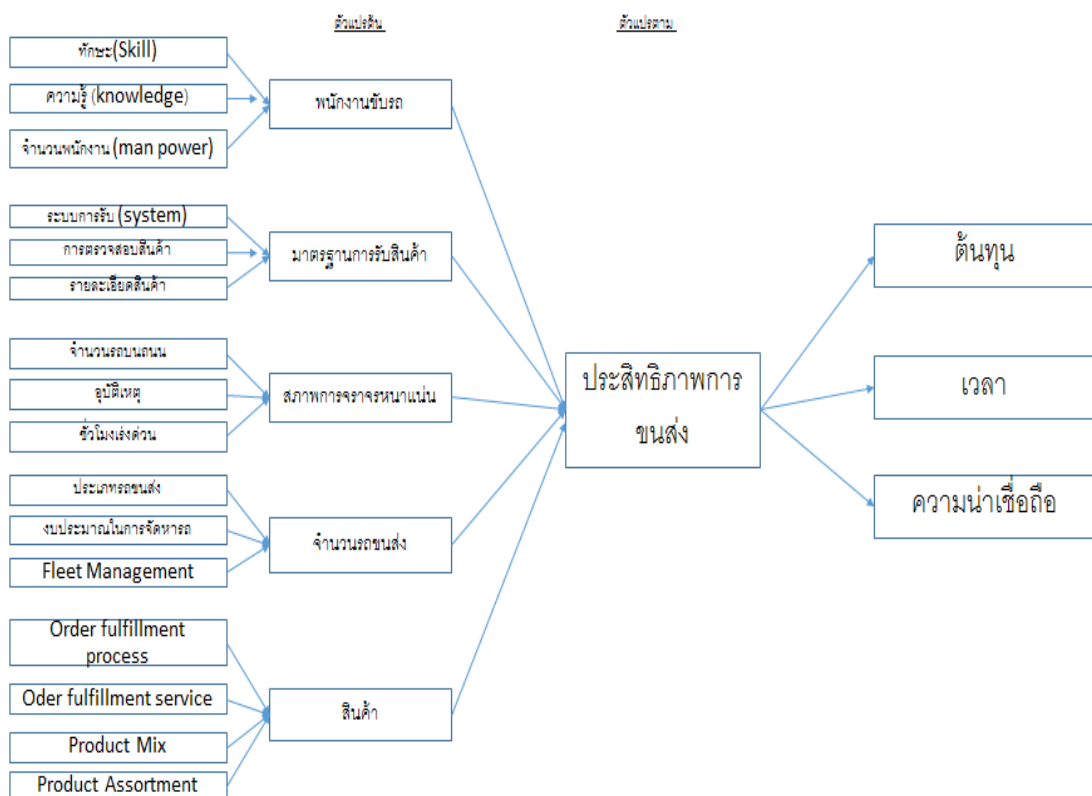
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. Add Value คือ ส่วนเพิ่มเติมที่เกินจากความคาดหวังของลูกค้าหรือเกินไปจากความตั้งใจให้ ลูกค้า โดยที่ไม่เสียหรือเสียต้นทุนในการเพิ่มเล็กน้อย โดยการเพิ่มมูลค่านั้นสร้างการแข่งขันให้กับองค์กรในการขายผลิตภัณฑ์ที่ได้ ราคาสูงขึ้น

2. Multimodal Transport คือ รูปแบบการขนส่งสินค้าด้วยวิธีการผสมผสานการขนส่งหลายรูปแบบ จากสถานที่หนึ่ง หรือจากผู้ส่งสินค้าต้นทางไปสู่สถานหนึ่งหรือต่อเนื่องไปจนถึงสถานที่หรือ ผู้รับสินค้าปลายทาง โดยการส่งมอบนั้น อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการขนส่งรายเดียว หรือภายใต้สัญญาขนส่งเพียงฉบับเดียว

3. Outsource คือ การไปทำสัญญาต่อสำหรับกระบวนการทำงาน เช่น การออกสินค้า หรือการผลิตสินค้า เป็นต้น กับกิจการอื่น ซึ่งการตัดสินใจที่จะมอบหมายภารกิจขององค์กรให้ผู้อื่นดำเนินการแทนจะเกิดขึ้น เมื่อองค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ไม่พร้อมที่จะใช้ทรัพยากรภายในที่มีอยู่ทำงานนั้นด้วยตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวความคิดในการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งหมด 2 ตัวแปร ซึ่งแบ่งประเภทของตัวแปร ได้ 3 ประเภท ดังรายละเอียดและนิยามเชิงปฏิบัติการต่อไปนี้

1. ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ จำนวน 5 ตัวแปร คือ พนักงานขับรถ มาตรฐานการรับสินค้า สภาพการจราจรหนาแน่น จำนวนรถขนส่ง และสินค้า
2. ตัวแปรแฝงส่งผ่าน (Mediator Latent Variable) จำนวน 1 ตัวแปร คือ ความสัมพันธ์ผู้จัดหากับผู้ขายสินค้า (Supplier Relationships)
3. ตัวแปรตาม
โมเดลสมการโครงสร้าง มีหลักฐานทางทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุนว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันต่างมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม การสร้างโมเดลสมการโครงสร้างนั้น เพื่อยืนยันและทดสอบทฤษฎี (Theory Testing)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูล (Data Collection) หลากๆ รูปแบบ เริ่มจากการหาข้อมูลเบื้องต้นของบริษัท ค้าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของบริษัท โครงสร้างองค์กร การดำเนินธุรกิจ นวัตกรรมในด้านต่างๆ และขออนุญาตผู้จัดการฝ่ายในการศึกษาวิจัยในเรื่อง ปัญหา แนวทางทางการเพิ่มประสิทธิภาพ และการลดต้นทุนด้านการขนส่ง ในครั้งนี้ โดยขอความอนุเคราะห์ข้อมูลของฝ่าย คลังสินค้าและวางแผนจัดส่ง ขอนัดสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติการผู้ที่มีความเชี่ยวชาญรับผิดชอบเกี่ยวกับคลังสินค้าและวางแผนจัดส่ง เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) เป็นการนัดสัมภาษณ์พนักงานระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการผู้ที่มีความเชี่ยวชาญรับผิดชอบเกี่ยวกับคลังสินค้าและวางแผนจัดส่ง ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเองใช้เวลา 5 วัน ตั้งแต่วันที่ 16-20 กุมภาพันธ์ 2560 และโดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์จะแตกต่างกันโดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

ระดับผู้บริหาร แนวคำถามจะเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานรวมถึงการวางแผนในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงแนวทางในการแก้ปัญหาในการทำงาน

ระดับปฏิบัติการ แนวคำถามจะเป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานของแต่ละกิจกรรมและปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน

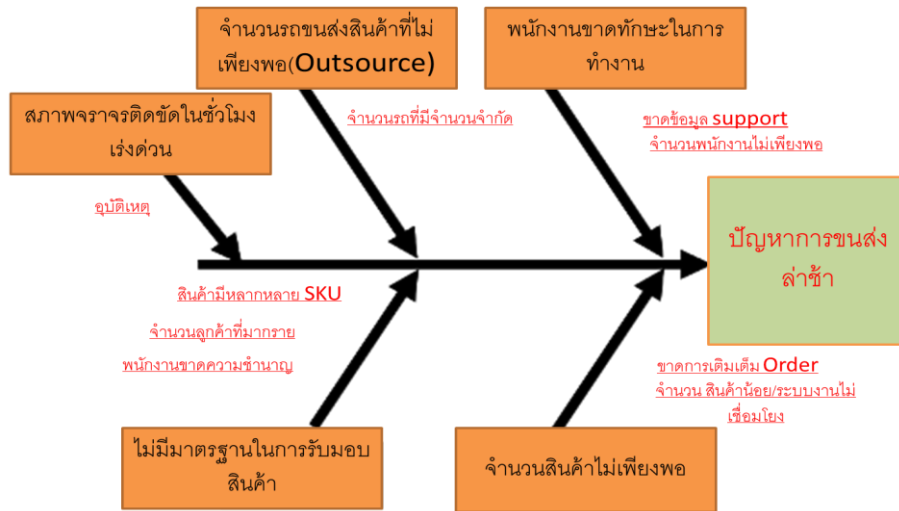
2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เวลา 15 วัน ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2558 – 9 มีนาคม 2560 โดยผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของส่วนงานวางแผนจัดส่ง ในการเข้าร่วมประชุม ประสานงาน และดำเนินการ รวมถึงการเข้าไปพูดคุยสนทนา ซักถาม เวลาการทำงาน พนักงานที่หน้างานเป็นประจำเพื่อให้ได้ข้อมูลโดยมีประเด็นสังเกตดังนี้

ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัย

รูปภาพแสดงแผนภูมิแก๊งปลา

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง

จากการศึกษา สรุปแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง ได้ดังนี้

1. การจัดการให้เหมาะสมกับจำนวน และสอดคล้องกับสถานที่ส่งมอบสินค้า
2. การออกแบบการขนส่งให้เหมาะสมกับการทำงานของบริษัท โดยพิจารณาถึง ผลต่อการบริการลูกค้า และความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้ารวมทั้งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงานและนโยบายของบริษัท
3. การบริหารด้านข้อมูลข่าวสาร (Information flow) ซึ่งบริษัทจะต้องมีการให้ความร่วมมือ การวางแผน การพยากรณ์ความต้องการ รวมถึงการเติมเต็มสินค้า (Collaborative planning forecasting and replenishment: CPFR) ที่มีมาตรฐาน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เชื่อมโยงข้อมูลกันได้อย่างทันที่ การใช้ระบบบริหารจัดการการขนส่งสินค้า (Transportation management system; TMS) ซึ่งเป็นการวางแผนการขนส่งและเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง (Transportation optimizer) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านความเร็วและต้นทุนที่ประหยัดที่สุด ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการขนส่ง โดยระบบนี้จะทำหน้าที่ช่วยการตัดสินใจในเรื่องการบรรทุกสินค้า และการจัดวางเส้นทางให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

แนวทางการลดต้นทุนด้านการขนส่ง

จากการศึกษาต้นทุนค่าขนส่งของบริษัทฯ ปี 2557 บริษัทฯ มีค่าขนส่งอยู่ที่ 1.46 % ของยอดขายทั้งหมด ซึ่งจากนโยบายของบริษัทฯ เฉพาะค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้า ตั้งไว้ที่ ไม่เกิน 1% ของยอดขายทั้งหมด ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว สรุปแนวทางการลดต้นทุนด้านการขนส่ง ตามแนวคิดของ (สิทธิชัย ฝรั่งทอง, 2553 :105-108) ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์ในการลดต้นทุนทางด้านการขนส่ง ดังนี้

1. การนำการคิดต้นทุนแบบรายกิจกรรม (Activity-Based Costing : ABC) เข้ามาช่วยในการคิดต้นทุนการขนส่งนั้น สามารถนำมาใช้ช่วยในวางแผนปรับลดต้นทุนในการขนส่งได้เนื่องจากต้นทุนที่คำนวณได้นั้น จะเป็นต้นทุนต่อกิจกรรมที่ดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นว่าต้นทุนในกิจกรรมใดมีต้นทุนที่สูงที่สุดที่ควรทำการปรับลดลงให้มีความเหมาะสม

2. การพิจารณาและคำนึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าขนส่ง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งที่ยาวเปล่า ปริมาณหรือน้ำหนักของสินค้าที่บรรทุก เช่น การใช้การบรรทุกแบบเต็มคันรถ (Full Truck Load) แทนการขนส่งที่ใช้การบรรทุกสินค้าเท่ากับปริมาณสินค้าเท่าตามคำสั่งซื้อที่เกิดขึ้นเท่านั้น เป็นต้น ระยะเวลาที่ใช้ในการขนถ่ายขึ้นและลง รวมถึงค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการรอ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการขนส่ง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายจึงจำเป็นต้องมีการบวก ค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นเรื่องของการประกันภัย เพื่อให้ทราบต้นทุนการขนส่งว่าที่จริงแล้วต้นทุนการขนส่งหลักๆไปอยู่ที่กิจกรรมหน่วยใด

3. การหันมาใช้พลังงานทางเลือก โดยปรับเปลี่ยนพลังงานที่ใช้ในการขนส่งจากน้ำมันดีเซลหรือเบนซิน เป็นไปโอดีเซลหรือก๊าซ NGV ซึ่งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าการใช้น้ำมันประมาณ 60-70% และยังช่วยในเรื่องของสิ่งแวดล้อมด้วย แต่ในการตัดสินใจติดตั้งระบบ NGV ควรพิจารณาถึงประเภทของเครื่องยนต์ พิจารณาสถานีบริการ NGV และเส้นทางในการขนส่ง สุดท้ายคือ การพิจารณาผลตอบแทนการลงทุน

4. การจัดระบบการขนถ่ายสินค้าให้เป็นมาตรฐาน เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ลง เช่น การทำงานซ้ำซ้อน การทำงานผิดพลาด เป็นต้น ซึ่งการจัดระบบดังกล่าวจะช่วยทำให้ลดต้นทุนการขนส่งได้

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษา ทำให้มีความเข้าใจ กระบวนการจัดการการขนส่ง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง รวมถึงเรื่องต้นทุนด้านการขนส่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการดำเนินงาน และความเหมาะสมในเรื่องต้นทุนที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน โดยเป็นปัจจัยที่ช่วยให้บริษัทนั้นมีความสามารถในการแข่งขัน และการรองรับการเจริญเติบโตในอนาคต โดยสรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้ ปัญหาด้านการขนส่ง พบปัญหาในด้านการขนส่งสินค้าที่ล่าช้า(ไม่เป็นไปตามวันเวลาที่กำหนด)ทำให้ลูกค้าเกิดความไม่พอใจในด้านการบริการของบริษัท กระทบกระเทือนต่อยอดขายและชื่อเสียงของบริษัทเป็นอย่างมากซึ่งปัญหาดังกล่าว เกิดจากการไม่มีมาตรฐานในการรับ-ส่งมอบสินค้า เนื่องจากสินค้าของบริษัทมีหลากหลายประเภททำให้เกิดความผิดพลาดสับสนในการตรวจรับ คัดแยก รวบรวม มีพนักงานเข้าออกบ่อยและพนักงานบางส่วนขาดความกระตือรือร้น ไม่มีระบบสารสนเทศที่ดีที่เข้ามาใช้จัดการข้อมูล ปริมาณสินค้าคาดการณ์ได้ไม่แน่นอน จำนวนรถขนส่งสินค้าที่มีไม่เพียงพอและรถเสียบ่อย ขาดการวางแผนเส้นทางขนส่งที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ (วิศิษฐ์ วัฒนานุกูล. 2552 : 47-49) ได้กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีเกี่ยวกับการขนส่งที่สำคัญนำมาใช้บริหารจัดการลอจิสติกส์ซัพพลายเชนหรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง ระบบบริหารจัดการงานขนส่ง ซึ่งจะกล่าวในที่นี้ ได้แก่

1. ระบบบริหารจัดการกองรถขนส่ง (Fleet Management System)
2. ระบบการวางแผนและจัดการเส้นทางรถ (Vehicle Routing & Planning)
3. ระบบตรวจหาตำแหน่งและควบคุมการเดินรถ (Vehicle Based System)

ดังนั้นจะเห็นว่าบริษัทควรให้ความสำคัญกับการจัดการด้านการขนส่ง เพราะจะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการขายให้ดีขึ้นและครอบคลุมกลุ่มลูกค้ามากขึ้น ทั้งนี้ยังช่วยจัดการให้กระบวนการในการดำเนินงานในองค์กรดีขึ้น ช่วยให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างตรงจุดและพึงพอใจมากขึ้น ช่วยลดต้นทุนในการขนส่งสินค้า ลดความสูญเสีย ลดพื้นที่จัดเก็บ ลดความไม่แน่นอน และเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้า นอกจากนี้ เมื่อบริษัทสามารถจัดการด้านการขนส่งสินค้าได้อย่างเหมาะสมแล้ว ก็จะทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานและกำหนดกลยุทธ์ต่างๆในการดำเนินงานโดยรวมแก่บริษัทได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ปัญหาด้านการจัดการการขนส่งสินค้าที่เกิดขึ้น ที่ส่งผลให้เกิดการส่งสินค้าล่าช้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชินภัทร อ่อนฉิม, 2555) ได้ทำการศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าภายในเขตกรุงเทพและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท เช่น ทรูสมาร์เก็ตติ้ง จำกัด ประสบปัญหาการขนส่งสินค้าที่มีจำนวนมาก หลากหลายชนิด งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการวางแผนการทำงานและการจัดตารางการเดินทางให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในรูปแบบการจัด Routing เพื่อลดระยะเวลาในการส่งสินค้า ลดจำนวนรถขนส่งที่ใช้ในแต่ละวัน และลดต้นทุนการขนส่ง (บุญมี สว่างเนตร, 2550) ได้ทำการศึกษา การเลือกรูปแบบการกระจายสินค้าที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า พบว่าการจัดการคลังสินค้าและการส่งมอบเป็นปัญหาหนึ่งที่มีบทบาทในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้าและกระบวนการส่งมอบสินค้า รวมทั้งศึกษาระดับความพึงพอใจของลูกค้าในด้านบริการขององค์กร กรณีศึกษาพบว่าปัญหาในคลังสินค้าเกิดขึ้นจากขั้นตอนการดำเนินงานที่ผิดพลาด และขาดการกำหนดตำแหน่งการจัดเก็บสินค้า รวมถึงไม่มีการกำหนดหน้าที่ประจำตำแหน่งอย่างชัดเจนส่วนปัญหาในการขนส่งสินค้าพบว่า มีข้อบกพร่องในขั้นตอนการดำเนินงานเช่นกัน กล่าวคือไม่มีการจัดการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน ขาดขั้นตอนในการตรวจสอบที่ชัดเจนและรัดกุมรวมไปถึงไม่มีแผนการเดินทางเพื่อขนส่งสินค้า ดังนั้นผู้วิจัยได้เสนอ

แนวทางในการแก้ไขปัญหากรณีศึกษานี้คือ ในด้านขนส่งสินค้า มีการเสนอแนวทางแก้ไข โดยกำหนดขั้นตอนและกระบวนการทำงานใหม่ การกำหนดเส้นทางการเดินทางใหม่ และรูปแบบการกระจายสินค้า แบ่งรูปแบบ A รูปแบบ B และ C ในเวลาที่บริษัทมีรถขนส่งไม่เพียงพอหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานตามที่น่าเสนอ ผู้วิจัยได้จัดเก็บผลการดำเนินงานใหม่เป็นระยะเวลา 3 เดือน และพบว่า สามารถเพิ่มประสิทธิภาพโดยการลดความผิดพลาดในกระบวนการทำงาน ลดการสูญหายและเสียหายของสินค้า และลดระยะเวลาการทำงานลงได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ (มนตรี บุญงาม, 2549) ได้ศึกษาการประยุกต์ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อธุรกิจขนส่งสินค้ามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชันนำมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจขนส่งสินค้าและเพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการเอกสารการส่งสินค้าในขั้นตอนต่างๆ ของการทำงานประจำวัน ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ระบบ TMS มาใช้ในกิจการ การนำระบบ TMS มาช่วยพัฒนาการขนส่งให้มีประสิทธิภาพ โดยสามารถใช้หาเส้นทางที่เหมาะสม ตรวจสอบพฤติกรรมรถของพนักงานที่ไม่เหมาะสม ใช้ติดตามสถานการณ์ขนส่งได้ ด้านการสื่อสารและจัดเก็บข้อมูล จากปัญหาที่ไม่มีการนำระบบสารสนเทศที่ดีเข้ามาใช้จัดการข้อมูลให้เป็นระบบมาตรฐานเดียวกัน ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลกัน จึงส่งผลให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ควรแก้ไขโดย การนำระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยจัดการข้อมูล เช่น ระบบ ERP ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนและจัดการทรัพยากรบริษัทได้และช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยการนำประโยชน์จากระบบข้อมูลที่บูรณาการกันภายในองค์กร ซึ่งจะทำให้ไม่มีข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกัน หรือมีข้อมูลชุดเดียวที่ใช้งานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ในเรื่องต้นทุนการขนส่งสินค้าควรนำวิธีการคำนวณแบบระบบต้นทุนรายกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ให้ครอบคลุม โดยควรมีการเตรียมความพร้อมของข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนรายกิจกรรม เพื่อให้สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ตัดสินใจปรับปรุงการบริหารจัดการการขนส่งและกระจายสินค้าได้ ว่ากิจกรรมใดที่ไม่เกิดประโยชน์ และควรมีการค่านึงปัจจัยค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการขนส่งที่เกี่ยวเปล่า ปริมาณหรือน้ำหนักของสินค้าที่บรรทุก ระยะเวลาที่ใช้ในการขนถ่ายขึ้นและลง รวมถึงค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการรอค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับระยะทางในการขนส่ง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายจึงจำเป็นต้องมี

การบวก ค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นเรื่องของการประกันภัย เพื่อให้ทราบต้นทุนการขนส่งว่าที่จริงแล้วต้นทุนการขนส่งหลักๆไปอยู่ที่กิจกรรมหน่วยใด การหันมาใช้พลังงานทางเลือก ซึ่งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า การจัดรถให้เหมาะสมกับจำนวน และสอดคล้องกับสถานที่ส่งมอบสินค้า

เอกสารอ้างอิง

- ค่านาย อภิปรัชญาสกุล. (2553). โลจิสติกส์และการจัดการซัพพลายเชน กลยุทธ์สำหรับลดต้นทุนและเพิ่มกำไร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชซิง.
- ฉมาภาค ประยงค์. (2555). การปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งและกระจายสินค้า กรณีศึกษา บริษัท ซี-โปร โลจิสติกส์ แอนด์ ดิสทริบิวชัน จำกัด. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ชินภัทร อ่อนฉิม. (2555). การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าภายในเขตกรุงเทพและปริมณฑล กรณีศึกษา บริษัท เซ็นทรัล มาร์เก็ตติ้ง กรุ๊ป. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ไชยยศ ไชยมั่นคง และ มยุพันธ์ ไชยมั่นคง. (2556). กลยุทธ์โลจิสติกส์และซัพพลายเชน เพื่อแข่งขันในตลาดโลก. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี : วิชั่น พรีเมส.
- ณัฐวุฒิ สีแดงทอง. (2555). การศึกษาแนวทางการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบนำจ่าย กรณีศึกษา ไปรษณีย์ไทย สาขา บางกรวย. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ธนิต ไสรัตน์. (2552). คู่มือการจัดการคลังสินค้าและการกระจายสินค้า. กรุงเทพมหานคร : ประชุมทอง พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- บุญมี สว่างเนตร. (2550). การเลือกรูปแบบการกระจายสินค้าที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า. งานนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประจวบ กล่อมจิตร. (2556). โลจิสติกส์-โซ่อุปทาน: การออกแบบและจัดการเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พนพงษ์ วงศ์วานิชย์ศิลป์ และอังกูร ลากธเนศ. (2549). การศึกษาปัญหาและการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดส่งสินค้าไม่ตรงตามเวลาที่กำหนดของซัพพลายเออร์ บริษัท PAINT (ประเทศไทย) จำกัด. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- พัชรี สมหวัง. (2551). ปัญหาและการกำหนดกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง กรณีศึกษา บริษัท Sakura Logistics (Thailand) จำกัด. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- มนตรี บุญงาม. (2549). การประยุกต์ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อธุรกิจขนส่งสินค้า. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วันชัย รัตนวงษ์. (2554). ถอดรหัสโลจิสติกส์และซัพพลายเชน. กรุงเทพมหานคร : ไอทีแอล เทรต มีเดีย.
- วิทยา สุทธิพิตร. (2545). การจัดการโซ่อุปทาน. กรุงเทพมหานคร : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- วิศิษฐ์ วัฒนานุกุล. (2552). การจัดการไอทีโลจิสติกส์. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สิทธิชัย ฝรั่งทอง. (2553). ขับเคลื่อนโลจิสติกส์ด้วยการตลาด. กรุงเทพมหานคร: ธรรมมลการพิมพ์.
- สุขใจ ประสิทธิ์พุทธพร. (2551). การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของบริษัท พอร์เวิร์ดเดอร์ กรณีศึกษา บริษัท S&A Inland จำกัด. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

- อภิวัฒน์ รักวัฒนศิริกุล. (2551). การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง กรณีศึกษา บริษัท CTM TRANSPORT จำกัด. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Akhavan, P., Elahi, B. & Jafari, M. (2014). *A new integrated knowledge model in supplier selection*. Education, Business and Society. **7(4)**: 333-368.
- Burnes (1998). **Supply Chain Management**. Supply Chain Management An International Journal. **6(4)**: 174-188.
- Tommanee Sooksai, (2559). **Awareness to Importance of Logistics and Supply Chain Management of Electrical industry in Central Region, Thailand**. 14th International Conference on Evolving Trends in Academic and Practical Research.

แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ
กรณีศึกษา โครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
คนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาลองป่าพะยอม-คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง
KNOWLEDGE COMMUNICATION IN A RESEARCH CLUSTER: THE CASE STUDY OF THE
PARTICIPATORY MANAGEMENT OF WATER RESOURCES FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF
BASIN PEOPLE, PA-PAYOM AND TANAE RIVERS, PHATTHALUNG PROVINCE

ธนภัทร เต็มรัตนกุล¹ พัทชลิน จินนุ่น² เชิดศักดิ์ เกียรติรักษ์³ นพดล สาลีโภชน⁴
Tanapat Temrattanakul¹ Phatchalin Jeennoon² Cherdsak Kuaraksa³ Noppadol Saleepoch⁴
¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์และนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพืชศาสตร์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ และ 2) เพื่อสร้างแนวทางการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสมกับการดำเนินโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยเป็นการสื่อสารระหว่างฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนผ่านบริบทการสื่อสารความรู้ในพื้นที่วิชาการและพื้นที่ชุมชน โดยพบว่าตัวแปรเรื่องพื้นฐานความรู้และบริบทของการสื่อสารความรู้มีผลต่อการมีอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ โดยในส่วนของอุปสรรคของการสื่อสารความรู้พบว่าอุปสรรคด้านการรู้คิดและด้านสังคมวัฒนธรรมปรากฏให้เห็นเด่นชัด และการศึกษาในส่วนของผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้พบว่าผู้สื่อสารความรู้ฝ่ายนักวิจัยได้บรรลุผลเรื่องผลสัมฤทธิ์เรื่องการสร้างความรู้ ในขณะที่ผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนได้บรรลุผลสัมฤทธิ์เรื่องการใช้ความรู้ สำหรับการศึกษานี้ใช้กรอบการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสมสำหรับโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการร่วมกับชุมชนพบว่าควรดำเนินการตามหลักการสื่อสารความรู้ที่เรียกว่า PRIMA ซึ่งประกอบด้วย การใช้สื่อเชิงบุคคล (P-Personal) การใช้สื่อสะท้อนผล (R-Responsive) การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (I-Informal) การสื่อสารหลายครั้ง (M-Multiple) และการสื่อสารแนวขนาน (A-Aligned)

คำสำคัญ : การสื่อสารความรู้, อุปสรรคการสื่อสารความรู้, ผลสัมฤทธิ์การสื่อสารความรู้

ABSTRACT

This research study aimed to 1) investigate the barriers and achievements of knowledge communication for an academic cluster research project and 2) develop some guidelines on knowledge communication that would be suitable for the academic cluster research project. The findings revealed that the knowledge communication was between researchers and the community, organized on the academic space and the community space. It is revealed that

personal knowledge base and knowledge communication contexts affected the barriers and achievements of knowledge communication. Cognitive barriers and Socio-cultural barriers were most vital to the knowledge communication. In terms of the achievements, the researchers primarily succeeded in generating knowledge whereas the community primarily succeeded in utilizing knowledge. As for the guidelines, the communicators should follow a communication process that allows an exchange of knowledge which is called the PRIMA model: Personal, Responsive, Informal, Multiple and Aligned.

Keywords : Knowledge Communication, Barriers of Knowledge Communication, Achievements of Knowledge Communication

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“โครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ” ที่ดำเนินการในพื้นที่ชุมชนคือการรวมตัวของกลุ่มนักวิจัยจากหลากหลายสาขาวิชาเพื่อดำเนินโครงการวิจัยภายใต้โจทย์ที่ร่วมกันพัฒนากับคนในชุมชน ในการนี้จำเป็นต้องมีกระบวนการสื่อสารที่สามารถถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สื่อสารแต่ละฝ่าย อย่างไรก็ตามการแลกเปลี่ยนความรู้ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายเนื่องจากความรู้ถือเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือความรู้มิได้เป็นเพียงข้อมูลที่สามารถสื่อสารด้วยการบอกเล่าหรือแจ้งให้ทราบ หากแต่เป็นข้อมูลที่มุ่งให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ (Eppler. 2006 : 2) ด้วยเหตุนี้เอง การสื่อสารความรู้จึงต้องอาศัยแนวทางการสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะนั้นคือ “การสื่อสารความรู้” (Knowledge Communication) หรือ KC แต่กระนั้นในกระบวนการสื่อสารความรู้ก็มักปรากฏอุปสรรคทางการสื่อสาร ซึ่งอุปสรรคดังกล่าวสามารถส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ได้ Maurice Odine อธิบายว่า “การสื่อสารความรู้ถือเป็นกิจกรรมการสื่อสารที่มักประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคด้านการสื่อสารอยู่หลายประการเนื่องจากข้อมูลที่ถูกลำมาสื่อสารนั้นมีความซับซ้อนและต้องอาศัยการอธิบายและขยายความจึงมักส่งผลให้เกิดการเข้าใจที่ผิดพลาด” (Odine. 2015 : 3) โดยการศึกษาพบว่าอุปสรรคของการสื่อสารความรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากตัวแปรทางที่หลากหลาย เช่น ผู้สื่อสาร เนื้อหาสาร สื่อที่ใช้ หรือบริบทแวดล้อมของการสื่อสาร ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะต้องถูกนำมาพิจารณาร่วมกันอย่างละเอียด

ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการศึกษาเรื่องการสื่อสารความรู้ของโครงการวิจัย เพื่อให้เกิดการค้นพบเกี่ยวกับอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ซึ่งจะช่วยให้ผู้ดำเนินโครงการวิจัยสามารถวางแผนและบริหารจัดการกระบวนการสื่อสารภายในโครงการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกระบวนการสื่อสารความรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การบูรณาการ “ความรู้ใหม่” (New Knowledge) ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายนักวิชาการในแง่ของการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ทางวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และช่วยลด “ช่องว่างทางความรู้” (Knowledge gap) ของชุมชนและช่วยให้ชุมชนได้รับผลจากความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ
2. เพื่อสร้างแนวทางการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสมกับการดำเนินโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การสื่อสารความรู้ หมายถึง การสื่อสารข้อมูลที่มีลักษณะพิเศษกว่าข้อมูลทั่วไป โดยเป็นข้อมูลที่มุ่งให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Insight) เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ

ผู้สื่อสารความรู้ฝ่ายนักวิจัย หมายถึง นักวิจัยทุกคนที่อยู่ในโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลองป่าพะยอม - คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง

ผู้สื่อสารความรู้ฝ่ายชุมชน หมายถึง ชาวบ้านทุกคนที่อยู่ในโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลองป่าพะยอม - คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง

โครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ หมายถึง โครงการวิจัยที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการความรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยจากหลายสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยทักษิณ และเป็นโครงการที่มีการลงพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนในโครงการวิจัย

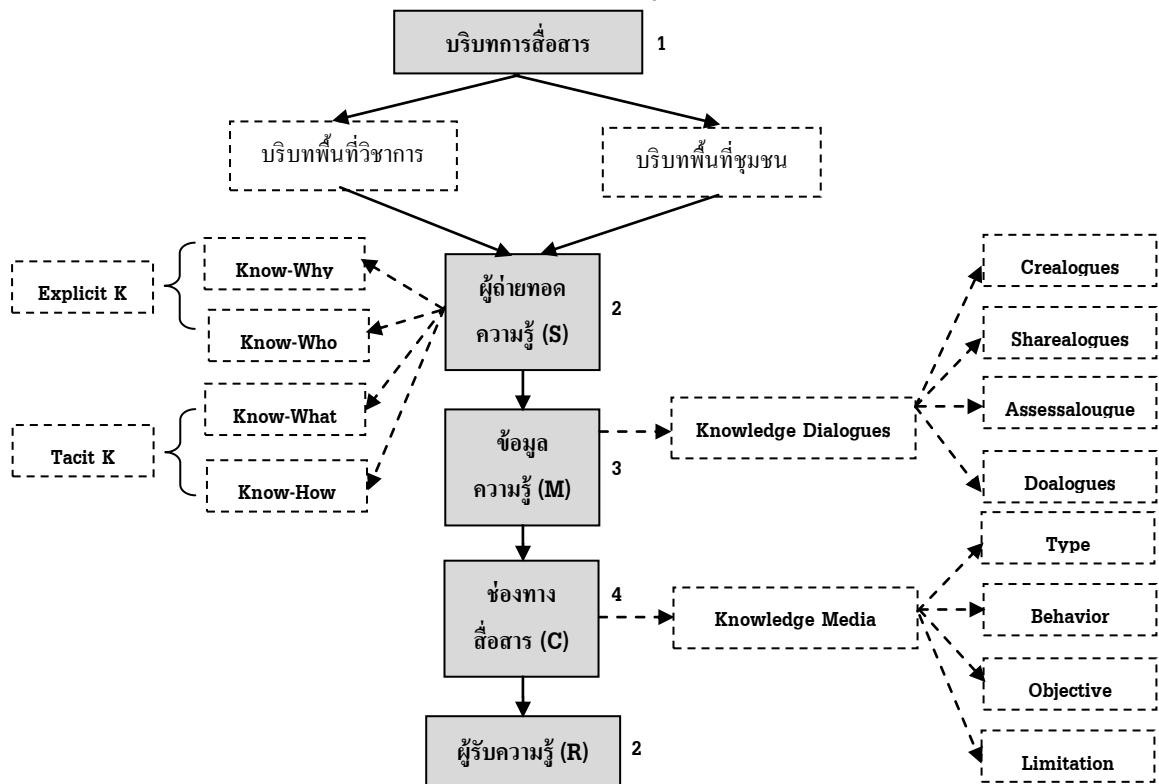
อุปสรรคการสื่อสารความรู้ หมายถึง ตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลหรืออิทธิพลต่อการขัดขวางมิให้การสื่อสารความรู้บรรลุผลสำเร็จ ประกอบด้วย อุปสรรคทางกายภาพ อุปสรรคทางการรู้คิด อุปสรรคสังคมวัฒนธรรม และอุปสรรคทางเทคโนโลยี

ผลสัมฤทธิ์การสื่อสารความรู้ หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารความรู้ ประกอบด้วย การแบ่งปันความรู้ การสร้างความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ และการประเมินความรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกศึกษากระบวนการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา คลองป่าพะยอม - คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง” (ระยะที่ 3) ซึ่งเป็นชุดโครงการวิจัยที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยทักษิณและชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว อนึ่ง เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้มีแนวทางที่ชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชาการ คณะผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดของการศึกษาด้วยความรู้จากแบบจำลองของ “องค์ประกอบการสื่อสาร” หรือ SMCR ที่นำเสนอโดย David Berlo (Berlo, 1960) และแนวคิดเรื่อง “การสื่อสารความรู้” (Knowledge Communication) ของ Martin Eppler (Eppler, 2006) โดยสามารถอธิบายรายละเอียดของหน่วยการวิเคราะห์ซึ่งบรรจุอยู่ในกรอบแนวคิดดังกล่าวด้วยแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการสื่อสารความรู้ด้วยแบบจำลอง SMCR และ KC

จากแผนภาพที่ 1 แสดงแสดงกรอบแนวคิดการสื่อสารความรู้ด้วยแบบจำลอง SMCR และ KC โดยมีหน่วยวิเคราะห์แรกคือ “บริบทการสื่อสาร” ซึ่งแบ่งออก 2 บริบท ได้แก่ บริบทพื้นที่วิชาการ และบริบทพื้นที่ชุมชน โดยเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขของกระบวนการสื่อสารความรู้ในแต่ละบริบท หน่วยวิเคราะห์ที่สองคือ “ผู้ถ่ายทอดและผู้รับความรู้” โดยมุ่งศึกษาพื้นฐานความรู้ของผู้สื่อสารแต่ละฝ่ายว่ามีลักษณะอย่างไรและมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง โดยสนใจพื้นฐานความรู้ที่แสดงออกมาใน 4 รูปแบบ ได้แก่ Know-Why Know-Who Know-What และ Know-How หน่วยวิเคราะห์ที่สามคือ “ข้อมูลความรู้” (Knowledge Dialogues) ซึ่งสนใจศึกษาว่าความรู้ที่สื่อสารนี้ได้ถูกนำมาถ่ายทอดโดยลักษณะใดโดยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ “การสร้างความรู้” (Crealogue) “การแบ่งปันความรู้” (Sharealogue) “การประเมินความรู้” (Assessealogue) และ “การประยุกต์ใช้ความรู้” (Doalogue) และหน่วยวิเคราะห์ที่สี่คือ “ช่องทางสื่อสารความรู้” (Knowledge Media) โดยสนใจศึกษาช่องทางที่ข้อมูลความรู้ได้ถูกนำมาถ่ายทอดโดยแบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ประเภทของสื่อความรู้ พฤติกรรมการใช้สื่อความรู้ วัตถุประสงค์ของการใช้สื่อความรู้ และข้อจำกัดของการใช้สื่อความรู้ โดยผลจากการศึกษาหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจะนำไปสู่การศึกษาเรื่องอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยและแนวทางการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสม

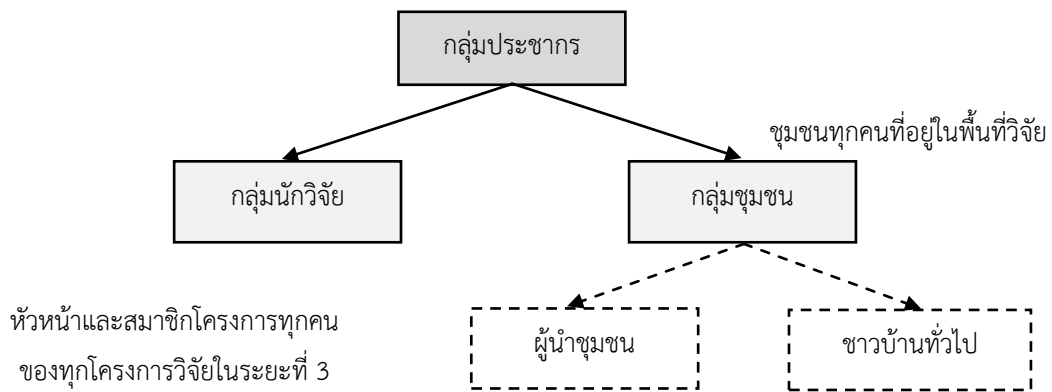
จากการสังเคราะห์กรอบการศึกษาด้วยแนวคิด SMCR และ KC ได้ช่วยให้คณะผู้วิจัยมีแนวทางในการดำเนินการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย นั่นคือเพื่อศึกษาอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ที่เกิดขึ้นในโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการในชุมชน และเพื่อเสนอแนะแนวทางการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสมกับการดำเนินโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการในชุมชนนั่นเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น “การวิจัยภาคสนาม” (Field Research) ที่ดำเนินการด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed-method) โดยการใช้การเก็บข้อมูลด้วย “วิธีการเชิงคุณภาพ” เป็นตัวนำผ่านการสังเกตการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัย การสัมภาษณ์เพื่อสอบถามกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัย และการสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัย ในขณะเดียวกันก็ได้ทำการเก็บข้อมูลด้วย “วิธีการเชิงปริมาณ” เพื่อเป็นตัวเสริมข้อมูลผ่านการใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจแก่ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยทั้งหมดเพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของชุมชนในประเด็นที่ศึกษา โดยสรุปให้เห็นได้จากแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงกลุ่มประชากรของการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัย

ในส่วนของการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง “แบบเจาะจง” (Purposive Sampling) คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยและรองหัวหน้าโครงการวิจัยจาก 4 โครงการที่เป็นตัวแทนของสาขาวิชาที่แตกต่างกัน ได้แก่ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการสื่อสารความรู้ ในขณะที่ฝ่ายชุมชนได้เลือกกลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นผู้มีความรู้และมีเครือข่ายกว้างขวางในชุมชน โดยมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติ และในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณทางคณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือกชาวบ้านทั่วไปจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน โดยกำหนดให้เป็นกลุ่มคนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการวิจัยและได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากโครงการวิจัย รวมถึงเป็นผู้ที่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัยหรือเป็นผู้ที่เคยสื่อสารกับบุคลากรที่อยู่ในโครงการวิจัย ในส่วนเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างนักวิจัยและผู้นำชุมชน และส่วนของเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างชุมชน โดยผลข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณจะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อที่จะได้คำตอบของการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความลึกของข้อมูลในเรื่องของกระบวนการสื่อสารความรู้ และแสดงให้เห็นถึงความกว้างของข้อมูลในเรื่องของความคิดเห็นและทัศนคติของชุมชนที่มีต่อประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารดังกล่าว

ผลการวิจัย

หน่วยวิเคราะห์ที่ 1 บริบทการสื่อสารความรู้ (Knowledge context)

การศึกษาพบว่าการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้นใน “พื้นที่สื่อสาร” (Communication space) 2 แห่ง ได้แก่ พื้นที่วิชาการ และพื้นที่ชุมชน โดยพบว่าพื้นที่การสื่อสารความรู้ทั้งสองแห่งมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน โดยพื้นที่วิชาการคือบริบทการสื่อสารที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ห้องรับรอง ห้องประชุม ห้องทำงาน หรือห้องวิจัยทดลอง เป็นต้น หรืออาจเป็นบริบทอื่น ๆ ซึ่งฝ่ายนักวิจัยเป็นผู้จัดเตรียมสภาพแวดล้อมไว้ให้ โดยพบว่าการสื่อสารความรู้ในพื้นที่วิชาการถือเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นจากฝ่ายนักวิจัยเป็นหลักเนื่องจากธรรมเนียมปฏิบัติในแวดวงวิชาการเชื่อว่าการแลกเปลี่ยนหรือร่วมกันสังเคราะห์ความรู้ย่อมมีประสิทธิภาพควรดำเนินการภายในสภาพแวดล้อมแบบปิดที่มีความเป็นส่วนตัวและมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบครัน โดยเป็นการจัดรูปแบบของสิ่งแวดล้อมที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะที่กำหนดได้ ในขณะที่พบว่า การสื่อสารความรู้ในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ หมู่บ้าน วัด ตลาด สถานที่นัดพบในชุมชน ริมแม่น้ำ ในป่า หรือบนภูเขา เป็นต้น โดยพบว่า การกำหนดพื้นที่สื่อสารความรู้ในสถานที่ดังกล่าวมักเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นจากฝ่ายชุมชน เนื่องจากบริบทการสื่อสารในพื้นที่ชุมชนมีคุณลักษณะหลายประการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเงื่อนไขทางการสื่อสารของฝ่ายชุมชนมากกว่า นอกจากนี้พบว่า การสื่อสารความรู้ในบริบทชุมชนมักเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมแบบเปิด ไม่สามารถกำหนดสถานที่หรือเวลาได้ชัดเจน มีลักษณะไม่เป็นส่วนตัว มักไม่สะดวกสบาย และผู้สื่อสารมักไม่สามารถควบคุมสิ่งรบกวนทางการสื่อสารต่าง ๆ ได้

จากการศึกษาหน่วยวิเคราะห์เรื่องบริบทการสื่อสาร คณะผู้วิจัยพบว่ามีความเชื่อมโยงกันระหว่างคุณลักษณะของบริบทการสื่อสารกับเงื่อนไขในการสื่อสารความรู้ของฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชน โดยพบว่าความแตกต่างของบริบทได้ส่งผลต่อกิจกรรมการสื่อสารความรู้ของโครงการวิจัยใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) บรรยากาศ (Atmosphere) โดยส่งผลให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพื้นที่และเวลาในการสื่อสารความรู้ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายนักวิจัยและชุมชนแสดงการสื่อสารความรู้แตกต่างกัน 2) รูปแบบ (Format) โดยส่งผลให้เกิดความแตกต่างในเรื่องวิธีการและขั้นตอนของการปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารความรู้ซึ่งส่งผลให้ฝ่ายนักวิจัยและชุมชนแสดงการสื่อสารความรู้แตกต่างกัน 3) เนื้อหา (Content) โดยส่งผลให้เกิดความแตกต่างในเรื่องหัวข้อหรือประเภทขององค์ความรู้ที่ที่ฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนได้นำมาถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนกัน และ 4) ช่องการสื่อสาร (Channel) โดยส่งผลให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการใช้ช่องทางสื่อสารประเภทต่าง ๆ เพื่อการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนมีศักยภาพในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากช่องทางได้ไม่เท่าเทียมกัน กล่าวโดยสรุป ทางคณะผู้วิจัยพบว่าความแตกต่างของบริบทพื้นที่วิชาการและพื้นที่ชุมชนได้ส่งผลให้เกิด “เงื่อนไขของการสื่อสารความรู้” (KC Condition) ที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้ผู้สื่อสารฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนได้แสดงพฤติกรรมการสื่อสารความรู้ที่แตกต่างกัน รวมถึงประสบกับสถานะการมีอุปสรรคของการสื่อสารความรู้และการมีผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้แตกต่างกันด้วย

หน่วยวิเคราะห์ที่ 2 ผู้ถ่ายทอดและผู้รับความรู้ (Knowledge communicators)

การศึกษาพบว่าการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยครั้งนี้เป็นการสื่อสารระหว่างกลุ่มบุคคล 2 ฝ่ายหลัก ๆ ได้แก่ ฝ่ายนักวิจัย และฝ่ายชุมชน โดยฝ่ายนักวิจัยประกอบด้วยกลุ่มอาจารย์และนักวิจัยจากคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยทักษิณทั้งวิทยาเขตสงขลาและวิทยาเขตพัทลุงรวมถึงและสถาบันอื่น ๆ ที่อยู่ในกำกับ โดยเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำงานในลักษณะ “โครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการ” (Academic Cluster Research Project) ที่มีเป้าหมายในการบูรณาการความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มี

ความยั่งยืนและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนซึ่งหมายถึงชาวบ้านทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในบริเวณคลองป่าพะยอมและคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มผู้สื่อสารความรู้ทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะด้านที่แสดงให้เห็นถึงการมี “พื้นฐานความรู้” (Knowledge base) ของผู้สื่อสาร ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาว่าฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนมีพื้นฐานทางความรู้ในลักษณะใด และการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้นั้นมีแนวทางหรือรูปแบบอย่างไร รวมถึงมีข้อจำกัดหรืออุปสรรคของการสื่อสารความรู้อย่างไรบ้าง

จากการศึกษาหน่วยวิเคราะห์เรื่องผู้ถ่ายทอดและผู้รับความรู้ คณะผู้วิจัยพบว่าคุณลักษณะประชากรที่มีเกี่ยวข้องกับพื้นฐานความรู้ของผู้สื่อสารในโครงการวิจัยมากที่สุดคือ “ระดับการศึกษา” ซึ่งเรื่องนี้พบว่าฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงการมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยพบว่าผู้สื่อสารฝ่ายนักวิจัยทั้งหมดประกอบด้วยบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพด้านวิชาการซึ่งมีระดับการศึกษาสูง รวมถึงบุคลากรบางคนยังมีตำแหน่งทางวิชาการในระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานความรู้ทางวิชาการชั้นสูง ในขณะที่พบว่าผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนเกือบทั้งหมดประกอบด้วยบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพด้านเกษตรกรรมรับจ้าง ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว และอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าผู้สื่อสารความรู้ฝ่ายชุมชนค่อนข้างขาดพื้นฐานความรู้ทางวิชาการเนื่องจากส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหรือไม่เกินปริญญาตรีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้จะพบว่าผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายได้แสดงความไม่สมมาตรทางความรู้ในเชิงวิชาการหรือที่เรียกว่า “ช่องว่างความรู้” (Knowledge gap) แต่กลับพบว่าผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนได้ปรับสมมาตรทางความรู้ขึ้นมาใหม่โดยการนำเอาความรู้ในเชิงภูมิปัญญาชุมชนเข้ามาถ่ายทอดให้แก่ฝ่ายนักวิจัย กล่าวคือพบว่าฝ่ายนักวิจัยได้มุ่งถ่ายทอดความรู้ที่เรียกว่า “ความรู้ที่ชัดเจน” (Explicit Knowledge) ผ่านรูปแบบความรู้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความรู้แบบ Know-why นั่นคือนักวิจัยสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรต่าง ๆ ในโครงการวิจัยซึ่งช่วยให้สามารถดำเนินโครงการวิจัยตามหลักวิชาการได้ และความรู้แบบ Know-who ซึ่งหมายถึงนักวิจัยได้เป็นตัวกลางในการบูรณาการความรู้ของนักวิจัยจากสาขาวิชาต่าง ๆ ในลักษณะของกลุ่มวิชาการกับภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งช่วยให้การวิจัยมีความรอบด้านและลุ่มลึกยิ่งขึ้น ในขณะที่พบว่าฝ่ายชุมชนได้ร่วมถ่ายทอดความรู้ที่เรียกว่า “ความรู้ที่ซ่อนเร้น” (Tacit Knowledge) ผ่านรูปแบบความรู้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความรู้แบบ Know-what นั่นคือชุมชนได้ร่วมถ่ายทอดความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งแม้จะไม่ใช้ความรู้เชิงวิชาการแต่ก็เป็นข้อมูลความรู้ที่นักวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักและทฤษฎีทางวิชาการได้ และความรู้แบบ Know-how ซึ่งหมายถึงชุมชนได้ร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนบุคคลที่เกิดจากการลองถูกลองผิดจนกลายเป็นการตกตะกอนทางความรู้ซึ่งฝ่ายนักวิจัยสามารถนำข้อมูลความรู้ดังกล่าวไปศึกษาวิเคราะห์และสกัดออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีความชัดเจนและมีหลักการทางวิชาการรองรับ

หน่วยวิเคราะห์ที่ 3 ข้อมูลความรู้ (Knowledge content)

การศึกษาในส่วนนี้พบว่าข้อมูลหรือ “เนื้อหาความรู้” ที่ผู้สื่อสารความรู้ทั้งสองฝ่ายได้นำมาสื่อสารมีลักษณะแตกต่างกัน โดยเรื่องนี้ทางคณะผู้วิจัยพบว่าคุณลักษณะของเนื้อหาความรู้ที่ผู้สื่อสารความรู้แต่ละฝ่ายได้นำมาสื่อสารนั้นมีอิทธิพลต่อการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารความรู้ของผู้สื่อสารแต่ละฝ่ายด้วย กล่าวคือการศึกษาเรื่อง “บทสนทนาความรู้” (Knowledge Dialogue) ระหว่างฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนได้ชี้ให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายแสดงวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แตกต่างกัน โดยพบว่าผู้สื่อสารฝ่ายนักวิจัยได้มุ่งสื่อสารความรู้แบบ “สร้างความรู้” (Crealogues) อย่างเด่นชัดเนื่องจากนักวิจัยเป็นฝ่ายที่มีพื้นฐานความรู้ทางวิชาการสูงจึงมุ่งสื่อสารเพื่อรวบรวมความรู้จากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่แสดงออกมาในรูปของผลการวิจัย และมุ่งสื่อสารความรู้แบบ “ประเมินความรู้” (Assessalogues) อีกด้วยเนื่องจากนักวิจัยจะต้องเป็นผู้วิเคราะห์และ

ประเมินสภาพขององค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงวิชาการและเชิงภูมิปัญญาชุมชนเพื่อนำไปสู่การพิจารณาว่าข้อมูลความรู้ใดที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับโครงการวิจัยจริง ๆ ในขณะที่พบว่าผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนได้มุ่งสื่อสารความรู้แบบ “แบ่งปันความรู้” (Sharealogues) เป็นหลักเนื่องจากพบว่าโครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและการสร้างความยั่งยืนดังนั้นการร่วมแบ่งปันองค์ความรู้ของผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นภารกิจที่ฝ่ายนักวิจัยมุ่งกระตุ้นให้เกิดขึ้นมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สื่อสารยังมุ่งสื่อสารความรู้แบบ “ประยุกต์ใช้ความรู้” (Dialogues) อย่างมากเนื่องจากพบว่าเป้าหมายสุดท้ายของโครงการวิจัยคือการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดผลจริงในพื้นที่ชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงพบว่าผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนได้แสดงความตื่นตัวในการสื่อสารความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาความรู้ของโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์จริงในชุมชน

หน่วยวิเคราะห์ที่ 4 ช่องทางสื่อสารความรู้ (Knowledge channel)

การศึกษาพบว่าผู้สื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ “ช่องทางสื่อสารความรู้” ที่ความหลากหลายในการสื่อสาร โดยพบว่าเหตุผลของการใช้ช่องทางสื่อสารขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ใช้สื่อ ข้อมูลความรู้ และบริบทการสื่อสารความรู้ โดยเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้เลือกศึกษาใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเภทช่องทางสื่อสารความรู้ซึ่งพบว่าเหตุผลในการเลือกขึ้นอยู่กับเนื้อหาความรู้และบริบทที่สื่อสารความรู้ เช่น ถ้าเป็นเนื้อหาความรู้เชิงวิชาการก็จะถูกสื่อสารผ่านสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์และบริบทการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นทางการเช่นการประชุมหรือสัมมนา แต่ถ้าเนื้อหาเป็นความรู้เชิงทักษะก็จะถูกสื่อสารผ่านสื่อบุคคลในบริบทการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการเช่นการสาธิตในชุมชน 2) พฤติกรรมการใช้ช่องทางสื่อสาร ซึ่งพบว่าขึ้นอยู่กับโอกาสของบุคคลในการเข้าถึงและการใช้งานช่องทางสื่อสารความรู้ที่มีอยู่ในโครงการวิจัย โดยฝ่ายนักวิจัยได้แสดงให้เห็นพฤติกรรมการใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลายทั้งในเรื่องประเภทสื่อ ระยะเวลา และความถี่ของการใช้ โดยเน้นการใช้สื่อเพื่อสื่อสารความรู้ระหว่างนักวิจัยด้วยกัน ในขณะที่ฝ่ายชุมชนจะแสดงพฤติกรรมการใช้สื่อที่น้อยกว่าเนื่องจากมุ่งสื่อสารผ่านสื่อบุคคลเป็นหลัก และ 3) จุดประสงค์ของการใช้ช่องทางสื่อสารความรู้ ซึ่งพบว่าขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้สื่อสารความรู้ว่าต้องการให้สื่อดังกล่าวนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ในเรื่องใด เช่น เพื่อสร้างความรู้ หรือเพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ และ 4) ข้อจำกัดของช่องทางสื่อสารความรู้ ซึ่งพบว่าขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ช่องทางสื่อสารของแต่ละบุคคล โดยพบว่าฝ่ายนักวิจัยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพ โปรแกรมนำเสนอ งาน เว็บไซต์ หรือสื่อเครือข่ายสังคม ในขณะที่ฝ่ายชุมชนส่วนใหญ่ได้แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในเรื่องการใช้งานสื่อลักษณะดังกล่าว

หน่วยวิเคราะห์ที่ 5 อุปสรรค/ผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ (Knowledge Barriers & Achievements)

การศึกษาพบว่าการศึกษาการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยครั้งนี้ ผู้สื่อสารฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนต้องประสบกับ “อุปสรรคของการสื่อสารความรู้” (Knowledge Barriers) ใน 4 ด้าน ได้แก่ อุปสรรคด้านกายภาพ ภาพอุปสรรคด้านการรู้คิด อุปสรรคด้านสังคมวัฒนธรรม และอุปสรรคด้านเทคโนโลยี โดยอธิบายได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงอุปสรรคของการสื่อสารความรู้ของฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชน

อุปสรรคของการสื่อสารความรู้	กลุ่มผู้สื่อสารความรู้	
	ฝ่ายนักวิจัย	ฝ่ายชุมชน
1) อุปสรรคด้านกายภาพ (Physical Barrier)	- การสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องแต่มีที่อยู่อาศัยห่างไกลกัน - การสื่อสารในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างหรือไม่คุ้นเคย	- บุคลิกภาพหรือการแสดงออกภายนอกที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการสื่อสาร
2) อุปสรรคด้านการรู้คิด (Cognitive Barrier)	- การไม่สื่อสารข้อมูลระหว่างกันเนื่องจากคาดหวังว่ารับทราบข้อมูลหรือเข้าใจตรงกันแล้ว	- การไม่สามารถอธิบายความรู้ให้เข้าใจได้ - การไม่เข้าใจความรู้ที่ผู้อื่นนำมาถ่ายทอด
3) อุปสรรคด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Barrier)	- การไม่รู้จักรหัสเสียงหรือภูมิหลังทางวิชาการ - การขาดการแลกเปลี่ยนภูมิหลังทางความรู้	- การสื่อสารกับบุคคลที่ใช้รูปแบบหรือระดับภาษาที่ไม่สอดคล้อง - การหลีกเลี่ยงบุคคลที่อยู่นอกกลุ่มทางสังคม
4) อุปสรรคด้านเทคโนโลยี (Technological Barrier)	ไม่มี	- การสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา - การสื่อสารผ่านช่องทางที่ท่านไม่คุ้นเคย

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นอุปสรรคการสื่อสารความรู้ของฝ่ายนักวิจัยโดยพบว่าประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) อุปสรรคด้านกายภาพ โดยเป็นข้อจำกัดในเรื่อง “ระยะทางและช่วงเวลาการสื่อสาร” เนื่องจากเป็นโครงการวิจัยที่ดำเนินการในพื้นที่ชุมชนดังนั้นจึงเกิดอุปสรรคดังกล่าวกับนักวิจัยบางกลุ่มที่มีถิ่นอาศัยอยู่ห่างไกลจากชุมชนโดยเฉพาะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยทักษิณวิทยาเขตสงขลา รวมถึงข้อจำกัดเรื่อง “สภาพแวดล้อมของการสื่อสาร” ที่ส่งผลให้นักวิจัยบางกลุ่มไม่คุ้นชินกับบริบทชุมชนโดยเฉพาะนักวิจัยนอกพื้นที่หรือนักวิจัยหน้าใหม่ที่เพิ่งลงพื้นที่ชุมชนและยังอยู่ในช่วงของการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม 2) อุปสรรคด้านการรู้คิด โดยแสดงออกมาในรูปแบบ False consensus effect (Manzoni and Barsoux, 2002, อ้างถึงใน Eppler. 2006 : 6) นั่นคือพบว่าบางครั้งผู้สื่อสารไม่ทำการสื่อสารความรู้เนื่องจากคาดเดาเอาเองว่าอีกฝ่ายมีข้อมูลความรู้ที่นั้นแล้วจึงนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ผิดพลาดหรือไม่สมบูรณ์ 3) อุปสรรคด้านสังคมวัฒนธรรม โดยแสดงให้เห็นในรูปแบบ Hidden profile problem (Stasser and Stewart, 1992, อ้างถึงใน Eppler. 2006 : 6) นั่นคือพบบางครั้งกลุ่มผู้สื่อสารไม่สื่อสารความรู้กันเนื่องจากขาดข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางความรู้ของบุคคลอื่นโดยเกิดได้ทั้งภายในกลุ่มนักวิจัยเองและระหว่างนักวิจัยกับชุมชน นอกจากนี้ยังแสดงออกมาในรูปแบบที่เรียกว่า Lack of common ground (Clark and Schaefer, 1989, อ้างถึงใน Eppler. 2006 : 6) นั่นคือเมื่อนักวิจัยไม่ได้รับทราบเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางความรู้ของบุคคลอื่นจึงเป็นผลให้ไม่สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ร่วมกันได้และนำไปสู่ข้อจำกัดในการบูรณาการความรู้ร่วมกัน

สำหรับการศึกษาอุปสรรคการสื่อสารความรู้ของฝ่ายชุมชนพบว่าประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) อุปสรรคด้านกายภาพ นั่นคือพบว่าผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนได้แสดงถึงความกังวลในเรื่องความไม่พร้อมของ “บุคลิกภาพ” ที่แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาษาพูด สำเนียง ภาษาท่าทาง การแต่งกาย รูปร่างลักษณะ หรือองค์ประกอบอื่น ๆ

ที่พวกเขาเชื่อว่ามีผลต่อความน่าเชื่อถือในการสื่อสารความรู้โดยเฉพาะในกรณีของการเข้าร่วมสื่อสารในบริบทวิชาการส่งผลให้ผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนหลีกเลี่ยงที่จะเข้าร่วมสื่อสารความรู้ในบริบทวิชาการที่ทำให้ชุมชนต้องสูญเสียอัตลักษณ์และต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นชิน 2) อุปสรรคด้านการรู้คิด โดยแสดงออกมาในลักษณะของ Paradox of expertise (Hinds, 1999, อ้างถึงใน Eppler. 2006 : 7) นั่นคือพบว่าในบางกรณีผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนอาจไม่สามารถเปิดรับการถ่ายทอดความรู้แบบ Explicit knowledge ของนักวิจัยได้เนื่องจากขัดแย้งกับลักษณะพื้นฐานความรู้แบบ Tacit knowledge ที่ตนเองมี นอกจากนี้ฝ่ายชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่อง Absorptive capacity (Bower and Hilgard, 1981, อ้างถึงใน Eppler. 2006 : 5) นั่นคือยังมีฝ่ายชุมชนบางส่วนยังไม่เกิดความเข้าใจว่าความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไรเนื่องจากขาดพื้นฐานความรู้บางอย่างที่จำเป็น และด้วยข้อจำกัดดังกล่าวจึงทำให้ชุมชนมีข้อจำกัดเรื่อง ASK problem (Belkin, 1980, อ้างถึงใน Eppler. 2006 : 5) นั่นคือเมื่อชุมชนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการเข้าใจข้อมูลของโครงการจึงทำให้ไม่สามารถตั้งคำถามได้เนื่องจากไม่แน่ใจว่าต้องถามอย่างไร 3) อุปสรรคด้านสังคมวัฒนธรรม โดยแสดงให้เห็นในรูปแบบ Terminology Illusion (Rambow, 2000, อ้างถึงใน Eppler. 2006 : 7) นั่นคือพบว่าฝ่ายชุมชนมีข้อจำกัดในเรื่องการสื่อสารความรู้หากต้องสื่อสารด้วยภาษากลางแทนที่การใช้ภาษาถิ่นได้ และข้อจำกัดดังกล่าวยังแสดงให้เห็นจากความเหลื่อมล้ำของความรู้ที่แสดงออกผ่านการใช้คำศัพท์เฉพาะทางวิชาการด้วย และ 4) อุปสรรคด้านเทคโนโลยี โดยพบว่าแสดงออกมาผ่านข้อจำกัดในการใช้สื่อกลางหรือเครื่องมือสื่อสารบางชนิดในการถ่ายทอดหรือเปิดรับความรู้กับฝ่ายนักวิจัย โดยเฉพาะในกรณีของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อเครือข่ายสังคมที่พบว่ายังไม่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความรู้กับชุมชนได้มากนัก

ในส่วนของการศึกษาเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้” (Knowledge Achievements) พบว่าผู้สื่อสารความรู้ฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนได้บรรลุผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ ใน 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างความรู้ การประเมินความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยอธิบายได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ของฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชน

ผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้	กลุ่มผู้สื่อสารความรู้	
	ฝ่ายนักวิจัย	ฝ่ายชุมชน
1) การสร้างความรู้ (Creatalogue)	- ได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกับชุมชน	- มีส่วนร่วมกับนักวิจัยในการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัย
2) ประเมินความรู้ (Assessealogue)	- สามารถระดมความคิดเห็นจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องเพื่อการวิพากษ์องค์ความรู้	- มีช่องทางในการเสนอข้อคิดเห็น คำแนะนำ หรือการวิพากษ์วิจารณ์โครงการวิจัยได้
3) แบ่งปันความรู้ (Sharealogue)	- สามารถถ่ายทอดหรือนำเสนอความรู้ทางวิชาการให้แก่ชุมชนได้อย่างเข้าใจ	- สามารถถ่ายทอดหรือนำเสนอความรู้ของชุมชนให้แก่นักวิจัยได้อย่างเสรีและเท่าเทียม
4) ประยุกต์ใช้ความรู้ (Doalogue)	- สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง	- สามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากโครงการวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์แก่ชุมชนได้จริง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ระหว่างฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนโดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างความรู้ พบว่าฝ่ายนักวิจัยมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกับชุมชน ในขณะที่ฝ่ายชุมชนมีความพึงพอใจปานกลางต่อการได้มีส่วนร่วมกับนักวิจัยในการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัย 2) ด้านการประเมินความรู้ พบว่าฝ่ายนักวิจัยมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการมีโอกาสระดมความคิดเห็นจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องเพื่อการวิพากษ์องค์ความรู้ ในขณะที่ฝ่ายชุมชนมีความพึงพอใจปานกลางต่อการมีช่องทางในการเสนอข้อคิดเห็น คำแนะนำ หรือการวิพากษ์วิจารณ์โครงการวิจัย 3) ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่าฝ่ายนักวิจัยมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการมีโอกาสถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้แก่ชุมชน ในขณะที่ฝ่ายชุมชนมีความพึงพอใจปานกลางต่อการมีโอกาสถ่ายทอดหรือนำเสนอความรู้ของชุมชนให้แก่ักวิจัย 4) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ พบว่าฝ่ายนักวิจัยได้แสดงความพึงพอใจอย่างมากต่อการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน ในขณะที่ฝ่ายชุมชนมีความพึงพอใจอย่างมากเช่นกันต่อการได้มีโอกาสประยุกต์ความรู้จากโครงการวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์แก่ชุมชน

หน่วยวิเคราะห์ที่ 6 แนวทางการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสม

จากการศึกษาเรื่องอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยครั้งนี้ได้นำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสมซึ่งทางคณะผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถแก้ไขอุปสรรคทางการสื่อสารความรู้และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์เรื่องการสื่อสารความรู้ของโครงการวิจัยได้ โดยแนวทางนี้เรียกว่า PRIMA ซึ่งประกอบด้วยหลักการสื่อสาร 5 ประการ ได้แก่ การใช้สื่อเชิงบุคคล (Personal) การเน้นสื่อสะท้อนผล (Responsive) การสื่อสารไม่เป็นทางการ (Informal) การสื่อสารหลายครั้ง (Multiple) และการสื่อสารแนวขนาน (Aligned) โดยอธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงแนวทางการสื่อสารความรู้ที่เหมาะสมสำหรับโครงการวิจัย

คำย่อ	แนวทางสื่อสาร	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
P –	Personal สื่อสารกับบุคคล	เน้นการสื่อสารระดับบุคคล / การสื่อสารกลุ่มเล็ก / การสื่อสารแบบเผชิญหน้า	ได้รับการยอมรับและรู้จักตัวตน / ได้รับความไว้วางใจ / ได้รับความเป็นกันเอง
R –	Responsive สื่อสะท้อนผล	เน้นการสื่อสารแบบสองทางที่เปิดช่องทางหรือมีกลไกที่ผู้สื่อสารสามารถแสดงผลตอบกลับได้	ได้ความเข้าใจที่ตรงกัน / ได้โอกาสซักถาม / ได้รับติดอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย
I –	Informal สื่อไม่เป็นทางการ	เน้นการสื่อสารที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบสถานที่ หรือช่วงเวลา / การสื่อสารที่ยืดหยุ่นภาษาชุมชน	ได้วิธีสื่อสารที่มีความยืดหยุ่น / ได้รับความสะดวกรวดเร็ว / ได้ข้อมูลเชิงกว้างและลึก
M –	Multiple สื่อสารหลายครั้ง	เน้นการสื่อสารที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	ได้สร้างความตื่นตัวในการมีส่วนร่วม / ได้สร้างโอกาสในการติดตามและประเมินผล
A –	Aligned สื่อสารแนวขนาน	เน้นการสื่อสารเพื่อการปรับตัวเข้าหากันระหว่างนักวิจัยและชุมชนทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม	ได้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน / ได้เครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความรู้

หลักการแรกคือ P หรือ Personal หมายถึงต้องเน้นการสื่อสารในระดับบุคคลเป็นหลักเนื่องจาก การสื่อสารความรู้จะต้องอาศัยการถ่ายทอดข้อมูลทั้งในเชิงวัฒนธรรมและภาษาวัฒนธรรมร่วมกัน รวมถึงการจัดให้มีการสื่อสาร กลุ่มเล็กที่เปิดโอกาสให้มีการปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าอย่างทั่วถึงอันจะนำไปสู่การรับรู้ตัวตน ความไว้วางใจ และ ความเป็นกันเองระหว่างผู้สื่อสารความรู้ หลักการต่อมาคือ R หรือ Responsive หมายถึงต้องจัดให้มีกระบวนการ สื่อสารแบบสองทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสื่อสารความรู้ได้แสดงปฏิกิริยาตอบกลับได้ทันที เสรี และเท่าเทียม โดย กลไกดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการซักถามและการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้เกิดการตกผลึกทางความรู้อันเป็นที่ เข้าใจและยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย หลักการ I หรือ Informal หมายถึงต้องจัดบริบทการสื่อสารความรู้ให้มี ลักษณะที่ไม่เป็นทางการมากนักและต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมการสื่อสารความรู้ของผู้สื่อสารแต่ละฝ่าย โดยจะ ช่วยให้เกิดความยืดหยุ่น ความสะดวกรวดเร็ว และการการได้รับข้อมูลเชิงกว้างและลึก หลักการ M หรือ Multiple หมายถึงต้องจัดให้มีกระบวนการสื่อสารความรู้ที่กระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เนื่องจากช่วยให้ผู้สื่อสาร ความรู้มีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมและเป็นการสร้างโอกาสในการติดตามและประเมินผลการแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วย และหลักการ A หรือ Aligned หมายถึงการสนับสนุนให้มีการปรับตัวเข้าหากันระหว่างนักวิจัยและชุมชน เนื่องจากการสื่อสารความรู้จะบรรลุผลได้เมื่อผู้สื่อสารต่างเรียนรู้และยอมรับข้อจำกัดทางการสื่อสารของแต่ละ ฝ่ายและแสดงพฤติกรรมสื่อสารของตนเองให้ขนานไปกับคุณลักษณะของอีกฝ่ายอันจะนำไปสู่ความเข้าใจ เข้าใจซึ่งกันและกันและการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้

อภิปรายผล

การสื่อสารความรู้ครั้งนี้เป็นกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิจัยและชุมชนเพื่อ ร่วมกันสังเคราะห์องค์ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำที่มีความยั่งยืนและเหมาะสมกับชุมชน อย่างไรก็ตามพบว่า ได้เกิดอุปสรรคของการสื่อสารความรู้ขึ้นในหลายรูปแบบ โดยอุปสรรคด้านที่ปรากฏเด่นชัดที่สุดคือ “อุปสรรคด้าน การรู้คิด” (Cognitive Barrier) ซึ่งพบว่าเกิดจากการที่ผู้สื่อสารความรู้แต่ละฝ่ายมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันจึงทำให้ เกิดสภาวะความไม่สมมาตรทางความรู้ในหลายรูปแบบ เช่น การไม่สื่อสารข้อมูลระหว่างกันเนื่องจากคาดว่า รับทราบข้อมูลหรือเข้าใจตรงกันแล้ว ซึ่งแก้ไขได้โดยการสร้าง “ฐานข้อมูล” ที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถสืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับผลการวิจัยของโครงการรวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรเพื่อลดช่องว่างทางความรู้และการระบุประวัติ ของผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงการแก้ไขโดยการสร้าง “กลไก” เพื่อการเปิดรับเสียงสะท้อนจากผู้สื่อสารแต่ละฝ่ายโดยต้อง เป็นกลไกที่สนับสนุนการสื่อสารจากล่างขึ้นบนและยึดหลักการสื่อสารแนวระนาบ ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวจะช่วยจัด อุปสรรคด้านการรู้คิดเนื่องจากจะช่วยให้เกิดความสมมาตรทางความรู้และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในเรื่องการ สื่อสารความรู้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมถือเป็นกลไกสำคัญในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชน โดยเป็นการสื่อสารที่เริ่มต้นตั้งแต่ขั้นการวางแผน การปฏิบัติงาน ไปจนถึงการ ประเมินผล (พวงชมพู แสงรุ่งเรืองโรจน์, 2556 : บทคัดย่อ) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาอีกเรื่องหนึ่งที่พบว่าการ สร้างกระบวนการสื่อสารจากล่างขึ้นบนและการสื่อสารแนวระนาบจะช่วยกระตุ้นให้ชุมชนได้เข้ามาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในกระบวนการสื่อสารมากยิ่งขึ้น (บุษบา หินเธาว์, 2553 : บทคัดย่อ)

อุปสรรคอีกประการที่มีความเด่นชัดรองลงมาคือ “อุปสรรคด้านสังคมวัฒนธรรม” (Sociocultural Barrier) ซึ่งพบว่าเกิดจากความแตกต่างด้านความเป็นกลุ่มทางสังคมซึ่งส่งผลต่อการสื่อสารความรู้โดยแสดงออกมา ในหลายรูปแบบ เช่น การไม่รู้จักชื่อเสียงหรือภูมิหลังทางวิชาการหรือการขาดการแลกเปลี่ยนภูมิหลังทางความรู้ ซึ่ง สามารถแก้ไขได้โดยการสร้าง “แผนที่ชุมชน” เพื่อชี้เป้าแหล่งความรู้ในพื้นที่วิจัยและเพื่อระบุตัวตนและความ

เชี่ยวชาญของผู้ให้ความรู้ในชุมชน หรือการไม่เข้าใจในวิถีชีวิตของชุมชนที่แลกเปลี่ยนความรู้ เช่น ภาษา วิธีการสื่อสาร หรือเนื้อหาที่สื่อสาร ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการสร้าง “คู่มือสื่อสารชุมชน” หรือ “หลักสูตรการอบรม” ที่ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างทักษะ Rapport Building ให้แก่นักวิจัยโดยเน้นรูปแบบการสื่อสารกับบุคคลในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวจะช่วยจัดอุปสรรคด้านสังคมวัฒนธรรมเนื่องจากจะช่วยให้ผู้สื่อสารความรู้ฝ่ายนักวิจัยและฝ่ายชุมชนมีความเข้าใจในวิถีชีวิตของแต่ละฝ่ายรวมถึงเข้าใจในรูปแบบและข้อจำกัดของการสื่อสารความรู้ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมกับการนำมาใช้พัฒนาชุมชนนั้นประกอบไปด้วยการใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก (ณัฐวรรณนันทน์ ชนเมธเดชสิทธิ์, 2552 : บทคัดย่อ) รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาอีกเรื่องหนึ่งที่พบว่าการศึกษาการสื่อสารกับชุมชนนั้นควรเน้นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการผ่านการพูดคุย การแลกเปลี่ยนแนวคิด และการปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่มสมาชิก (กรวรรณ เวชชานูเคราะห์, 2556: บทคัดย่อ) ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารที่เหมาะสมกับชุมชน

นอกจากนี้ ยังพบว่าความแตกต่างของบริบทของการสื่อสารได้ส่งผลให้เกิด “อุปสรรคด้านกายภาพ” (Physical Barrier) แก่ผู้สื่อสารความรู้ โดยเป็นผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความรู้ เช่น สภาพแวดล้อม ระยะทาง เวลา หรือการสนับสนุนทางกายภาพอื่น ๆ ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการจัด “ตารางการสื่อสาร” ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานของแต่ละโครงการ โดยตารางดังกล่าวควรยึดถือบริบทของชุมชนเป็นหลักแต่ในขณะเดียวกันต้องให้ความยืดหยุ่นแก่ฝ่ายนักวิจัยในการจัดตารางการทำงานของตนเองให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนด้วย ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวจะช่วยจัดอุปสรรคด้านกายภาพเนื่องจากจะช่วยให้ผู้สื่อสารความรู้แต่ละฝ่ายได้สื่อสารความรู้กันหลายครั้งเพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการสื่อสารความรู้กันอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เกิดการสื่อสารแนวขนานที่ช่วยให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันและนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการสื่อสารความรู้ที่แน่นแฟ้นและเข้าใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าบรรยากาศของการสื่อสารถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งในเรื่องนี้คือการปรับปรุงบริบทของการสื่อสารความรู้ให้มีความเหมาะสมนั่นเอง (เบญจวรรณ แจ่มจำรุณ, 2557 : บทคัดย่อ) และในส่วนของ “อุปสรรคทางด้านเทคโนโลยี” (Technological Barrier) พบว่าผู้สื่อสารฝ่ายชุมชนบางส่วนไม่ต้องการหรือแสดงความไม่สะดวกในการสื่อสารความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยี ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการลดข้อเรียกร้องเรื่องการสื่อสารความรู้ผ่านทางเทคโนโลยีสื่อแต่มุ่งใช้แนวทางการสื่อสารแบบบุคคลในการสื่อสารความรู้ไปยังชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าเทคโนโลยีอาจส่งผลแง่ลบต่อผู้สื่อสารความรู้บางกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มคนที่ขาดความรู้หรือศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีจึงควรปรับรูปแบบการสื่อสารความรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพด้านการสื่อสารของบุคคล (Drago, 2015 : 24)

โดยสรุป พบว่าแนวทางแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสารความรู้เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยมีความสอดคล้องกับหลักการ PRIMA ซึ่งเป็นแนวทางการสื่อสารความรู้ที่ยึดหลักการสื่อสารเชิงบุคคลที่เน้นการเปิดรับผลสะท้อนกลับของฝ่ายผู้รับความรู้และเป็นแนวทางการสื่อสารที่มีรูปแบบที่ไม่เป็นทางการซึ่งดำเนินการผ่านกระบวนการสื่อสารที่มีความต่อเนื่องและมีการปรับตัวเข้าหากันแบบคู่ขนานระหว่างฝ่ายนักวิจัยและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์อุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยที่เกิดขึ้นในภาพรวม (Overall Assessment) จึงนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการสื่อสารความรู้แบบกว้าง ๆ ที่นักวิจัยทุกสาขาวิชาสามารถนำไปใช้เป็นกรอบการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยของตนเอง อย่างไรก็ตาม แนว

ทางการสื่อสารความรู้ อาจมีอุปสรรคและผลสัมฤทธิ์ทางการสื่อสารที่แตกต่างออกไปตามลักษณะเฉพาะของสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ทางคณะผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการศึกษากระบวนการสื่อสารความรู้เฉพาะสาขาวิชาในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวทางการสื่อสารความรู้ที่สามารถจัดอุปสรรคเฉพาะด้านและนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารความรู้เพื่อสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างแท้จริง

การสื่อสารความรู้คือเครื่องมือสำคัญของโครงการวิจัยแบบกลุ่มวิชาการที่ดำเนินการร่วมกับชุมชน ดังนั้นการจัดอุปสรรคและดำเนินการสื่อสารความรู้เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการวิจัยจึงต้องอาศัยแนวทางการสื่อสารที่มีความเหมาะสม โดยแนวทางแบบ PRIMA จะช่วยให้นักวิจัยหรือผู้บริหารโครงการวิจัยได้มีแนวทางในการกำหนดนโยบายทางการสื่อสารให้เหมาะสมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสังเคราะห์ความรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ เวชชานุเคราะห์. (2556). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐวรรณันท์ ชนเมตเตชสิทธิ์. (2552). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพรหมณี อ.เมือง จ.นครนายก. กรุงเทพฯ : การศึกษาเฉพาะบุคคลนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บุษบา หินเหาวี. (2553). รูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพื่อการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีป่าชุมชน ตำบลท่าอึญ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบูรณ์. พิษณุโลก : โครงการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- เบญจวรรณ แจ่มจำรูญ. (2557). ปัจจัยบรรยากาศในการสื่อสารภายในองค์กร กระบวนการในการสื่อสาร และสื่อสังคมออนไลน์ ต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารภายในองค์กรของบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พวงชมพู แสงรุ่งเรืองโรจน์. (2556). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม : กลไกในขับเคลื่อนแนวคิดสู่การปฏิบัติภายใต้กระบวนการพัฒนา แบบทางเลือก. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ 30,2 (พ.ศ. - ส.ศ. 56).
- Berlo, D. (1960). *Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. New York : Harcourt School.
- Drago, E. (2015). “The Effect of Technology on Face-to-Face Communication”. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*. Vol. 6, No. 1.
- Eppler, M. (2006). “The Concept of Knowledge Communication and Its Relevance to Management”. *USI Research Note*. Switzerland: University of Lugano (USI).
- Odine, M. (2015). “Communication Problems in Management”. *Journal of Emerging Issues in Economics, Finance and Banking (JEIFEB)*. Vol: 4 Issue: 2 Florida A&M University.

แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบโรงไฟฟ้าชีวมวล
กรณีศึกษา : ชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยและหมู่บ้านสังแก อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์
THE PEACEFUL COEXISTENCE OF COMMUNITIES LIVING AROUND BIOMASS POWER PLANTS : A
CASE STUDY OF SAMET VILLAGE AND SANGGAE VILLAGE, MUANG SURIN

ชนันันท์ แสนกล้า¹

Chanutnun Saenkla

สมพันธ์ เตชะอิก¹

Sompan Techaatik¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบโรงไฟฟ้าชีวมวลกรณีศึกษา : ชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยและหมู่บ้านสังแก อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 50 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถียังชีพของผู้อยู่อาศัยบริเวณรอบโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยใช้แนวคิดวิถียังชีพ อีกทั้งศึกษาผลกระทบโรงไฟฟ้าชีวมวลที่ส่งผลต่อวิถียังชีพของชุมชน 2 ด้าน คือ อัตวิสัย ได้แก่ สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ส่วนด้านภววิสัย ได้แก่ ทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม รวมถึงการหาแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อยู่บริเวณรอบโรงไฟฟ้าชีวมวล 1) ศึกษาวิถียังชีพของผู้อยู่อาศัยบริเวณรอบโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยใช้แนวคิดวิถียังชีพ ผลการศึกษาพบว่า วิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับวัตถุ ทั้ง 4 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 54.55 ครอบครองเกี่ยวกับวัตถุทั้ง 3 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน รถมอเตอร์ไซด์ มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 วิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับมนุษย์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่อาชีพหลักและประกอบอาชีพเสริมมีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 27.28 มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 5,583.33 บาท ผู้ที่ประกอบอาชีพหลักอย่างเดียว มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 72.72 มีรายได้โดยเฉลี่ยเดือนละ 7,187.50 บาท วิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรม ด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อย ชุมชนบ้านสังแกมีความเชื่อเรื่องการเล่นแม่มด(ผีมะมัวต) วิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านเสม็ดน้อย หมู่บ้านสังแกมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ มีป่าชุมชน 2) ศึกษาผลกระทบโรงไฟฟ้าชีวมวลที่ส่งผลต่อวิถียังชีพของชุมชน 2 ด้าน คือ อัตวิสัย ได้แก่ สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ส่วนด้านภววิสัย ได้แก่ ทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านเสม็ดน้อยและชุมชนบ้านสังแกที่ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าชีวมวล ทั้งด้านดี คือ จากการมีโรงไฟฟ้าในเขตใกล้เคียงบริเวณชุมชนก่อให้เกิดการสร้างรายได้แก่คนในชุมชนและชาวบ้านใกล้เคียง ส่วนผลกระทบด้านไม่ดี คือ ชุมชนได้รับผลกระทบเรื่องน้ำบาดาลแห้ง เสียง เรื่องฝุ่นละออง ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของคนในชุมชน 3) เพื่อหาแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อยู่บริเวณรอบโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยใช้แนวคิดสันติวิธี จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนและโรงไฟฟ้ามีการไม่ใช้ความรุนแรงต่อการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย การเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่า การก่อให้เกิดความสูญเสียน้อย การอยู่ร่วมกัน

อย่างสันติ นำไปสู่การปรับใช้แนวคิดแบบชนะ-ชนะ คือ การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายและการไม่มีฝ่ายใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบนั่นเอง

คำสำคัญ : วิถียังชีพ, โรงไฟฟ้าชีวมวลทรัพยากร

ABSTRACT

The study on the approach to cohabit peacefully in the communities around the biomass power plant: case study of Samed Noi Village and Sang Gae Village in Muang District, Surin province. The study included 50 informants. The objective is to study the ways of life of the people living around the biomass power plant based on the subsistent concept. The study also investigated the effects of the biomass power plant on these 2 communities in terms of subjectivity which included health, society and economy and of objectivity which included resources/environments. The study also attempted to find a way to cohabit peacefully in the communities around the biomass power plant by using the peaceful concept. The objective is to 1) study the ways of life of the people living around the biomass power plant based on the subsistent concept. The findings revealed that 24 individuals lived and possessed 4 objects which were residence, land, cars and motorcycles, which amounted to 54.55 percent. Twenty individuals possessed 3 objects which were residence, land and motorcycles, which amounted to 45.45 percent. It was found that 12 informants had a main occupation and a secondary occupation, which amounted to 27.28 percent, with the average monthly income of 5,583.33 Baht. There were 32 informants who only had a main occupation, which amounted to 72.72 percent, with the average monthly income of 7,187.50 Baht. In terms of culture and society, it was found that in terms of relationship among the people in the community, the people were united and help each other. In terms of culture, it was found that Samed Noi Village and Sang Gae Village believed in witches (Mamuad ghosts). Their lifestyles involved possession of natural resources. The findings also revealed that Samed Noi Village and Sang Gae Village had two big reservoirs and community forests. 2) The study also investigated the effects of the biomass power plant on these 2 communities in terms of subjectivity which included health, society and economy and of objectivity which included resources/environments. The findings revealed that the positive impact of the biomass power plant on Samed Noi Village and Sang Gae Village was that the power plant generates income for the people and villagers in the surrounding areas. The negative impact was that the villages encountered the dry underground water issue, sound pollution and dust which affected community member's health. 3) The study also attempted to find a way to cohabit peacefully in the communities around the biomass power plant by using the peaceful concept. According to the study, it was found that the communities and the power plant did not use violence against each other, but instead they treated each other fairly and respect each other's dignity and values which caused little damage and results in peaceful

cohabitation leading to the win-win concept. In other words, they benefited from each other without anyone gaining an advantage over the other.

Keywords : Livelihood, Biomass power plant resource

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการนำชีวมวลมาใช้เพื่อเป็นเชื้อเพลิงมากเป็นอันดับที่สี่ รองจาก น้ำมัน ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ เนื่องมาจากชีวมวลจากแหล่งผลิตผลภายในประเทศมีค่อนข้างมาก แต่ปริมาณที่ได้กลับไม่คงที่ เพราะขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรในแต่ละปี หลังจากที่ประเทศไทยได้ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลเพื่อนำมาผลิตพลังงานเป็นเวลานาน และหลายปีที่ผ่านมาพบว่าการตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลชนิดนี้ พบว่าทำให้เกิดการสะสมของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ นำไปสู่การเกิดปฏิกิริยาเรือนกระจก และทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น ส่วนการใช้ชีวมวลเป็นพลังงานนั้นไม่เป็นการเพิ่มปริมาณสุทธิของคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ ถ้าหากมีการผลิตชีวมวลขึ้นมาทดแทนชีวมวลที่ใช้ไปแล้ว เพราะการเกิดชีวมวลใหม่จะใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เท่ากับปริมาณที่ออกมาจากการเผาไหม้ชีวมวล นอกจากนี้การพัฒนาเทคโนโลยีแปรรูปชีวมวลไปเป็นพลังงานต่าง ๆ เช่น ก๊าซ เชื้อเพลิงเหลว และพลังงานไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงได้รับความสนใจและหันมาใช้กันมากขึ้น เนื่องจากชีวมวลเป็นพลังงานที่เมื่อมีการนำไปใช้งานจะเพิ่มปริมาณสุทธิของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ เชื้อเพลิงเหล่านี้สามารถเกิดทดแทนใหม่ได้ตลอดเวลาทำให้มีความมั่นคงของแหล่งพลังงานไม่เหมือนเชื้อเพลิงฟอสซิลที่จะหมดไปตามการใช้ (พิมพ์อนงค์ ริมสินธุ์, 2559)

จากประกาศของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2552 กำหนดให้โรงไฟฟ้าพลังความร้อนที่มีกำลังผลิตไฟฟ้าตั้งแต่ 10 เมกะวัตต์ขึ้นไปต้องทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA-Environmental Impact Assessment) ทำให้โรงไฟฟ้าที่มีกำลังการผลิต 9.9 เมกะวัตต์เกิดขึ้นจำนวนมาก การพิจารณาอนุมัติอนุญาตที่ไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นและปริมาณวัตถุดิบที่มีในพื้นที่จึงสร้างผลกระทบต่อสุขภาพให้กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้า ส่งผลให้เกิดการต่อต้านโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่อื่น ๆ เพราะชุมชนกังวลถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งหากไม่รีบแก้ไขโรงไฟฟ้าชีวมวลก็จะไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไป (จิตรา ชูสกุล, 2559) ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2551-2556 พบว่า การประกอบกิจการโรงไฟฟ้าชีวมวลส่งผลกระทบต่อและเหตุเดือดร้อนรำคาญ เหตุร้องเรียนของชุมชนบริเวณรอบโครงการในหลายพื้นที่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย (กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ, 2558) ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาฝุ่นละออง รองลงมาคือปัญหากลิ่น นอกจากนี้โรงไฟฟ้าชีวมวลบางแห่งมีที่ตั้งของโครงการที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชน เหตุร้องเรียนส่วนใหญ่เกิดจากโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลทั้งที่มีขนาดเล็กกำลังการผลิตต่ำกว่า 10 เมกะวัตต์ เช่นที่ จังหวัดอุบลราชธานีจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดบุรีรัมย์และที่มีกำลังการผลิตมากกว่า 10 เมกะวัตต์ เช่น ที่จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น ดังนั้น ในการป้องกันและเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพจากสิ่งคุกคามด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะกรณีโรงไฟฟ้าชีวมวล จึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยยังชีพของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณรอบโรงไฟฟ้าชีวมวลที่อาจได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าชีวมวล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

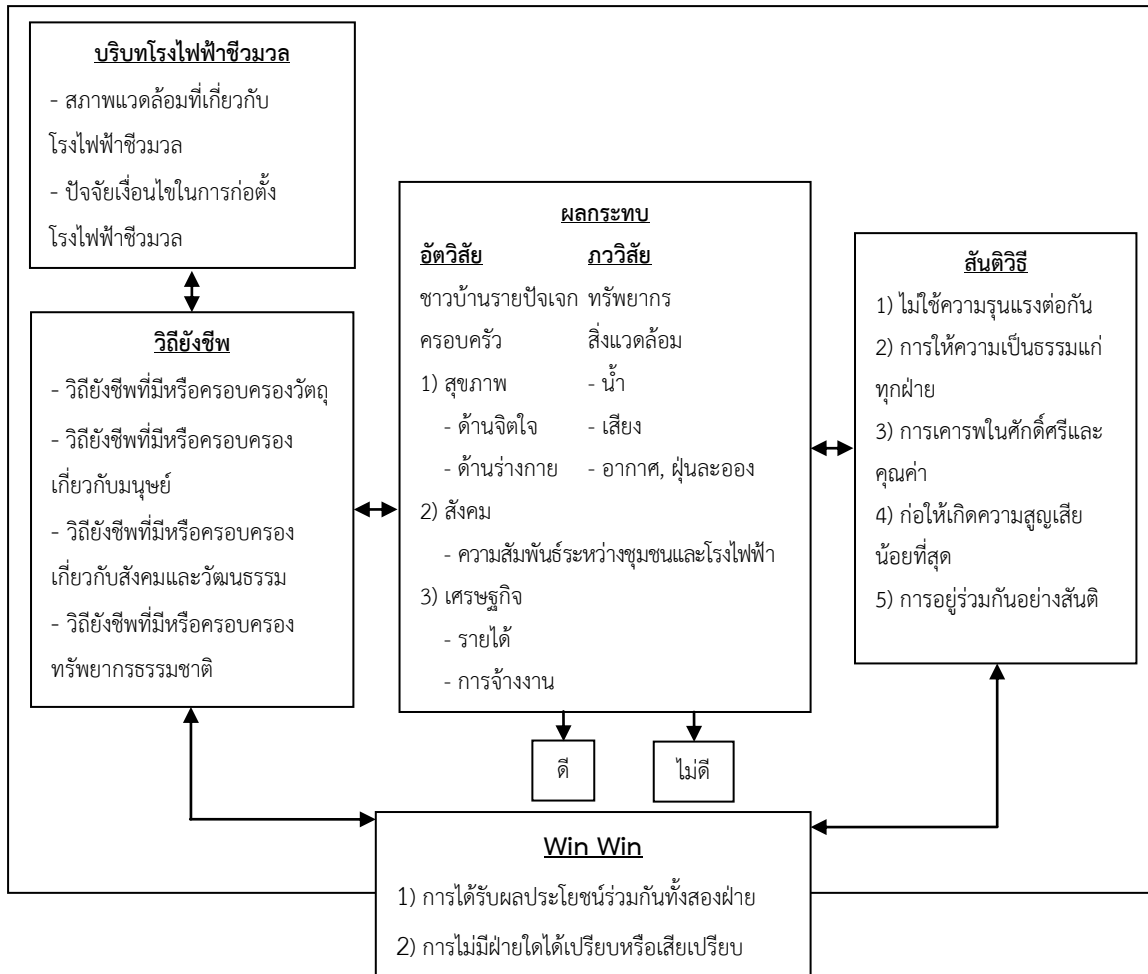
1. ศึกษาวิถียังชีพของผู้คนที่อยู่อาศัยบริเวณรอบโรงไฟฟ้าชีวมวล
2. ศึกษาผลกระทบโรงไฟฟ้าชีวมวลที่ส่งผลต่อวิถียังชีพของชุมชน
3. หาแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อยู่บริเวณรอบโรงไฟฟ้าชีวมวล

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

- 1. โรงไฟฟ้าชีวมวล** หมายถึง โรงไฟฟ้าที่ใช้เศษวัสดุต่าง ๆ ของเหลือทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตร เช่น แกลบ ชากอ้อย กะลาปาล์ม ฟางข้าว กากมันสำปะหลัง ชังข้าวโพด นำมาเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า ซึ่งอาจเป็นวัสดุชนิดเดียวกันหรือหลายชนิดรวมกัน เช่น โรงน้ำตาลใช้กากอ้อยที่ได้จากการหีบอ้อยเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า ฯลฯ
- 2. วิถียั่งยืน** หมายถึง วิถียั่งยืนที่มีหรือครอบครองวัตถุ, วิถียั่งยืนที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับมนุษย์วิถียั่งยืนที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม, วิถีชีวิตที่มีหรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ
- 3. สันติวิธี** หมายถึง วิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยการที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายนั้นไม่ใช้ความรุนแรงต่อกัน การให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย การเคารพในศักดิ์ในคุณค่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีเพื่อนำไปสู่การเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด
- 4. แนวคิดแบบชนะ-ชนะ** หมายถึง การคิดแบบชนะ/ชนะ หรือชนะทั้งสองฝ่าย การคิดแบบนี้จะมีผลออกไปในเชิงบวกที่ต้องการให้ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่มีฝ่ายใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบ
- 5. ผลกระทบ** หมายถึง ผลกระทบจากโรงไฟฟ้าชีวมวลที่ส่งผลต่อวิถียั่งยืนของคนในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต รวมไปถึงด้านมลภาวะสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบโรงไฟฟ้าชีวมวล
- 6. คริวเรือน** หมายถึง หัวหน้าครอบครัวที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในหมู่บ้านเสม็ดน้อยและหมู่บ้านสังแก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบโรงไฟฟ้าชีวมวล กรณีศึกษา : ชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยและหมู่บ้านสังแก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้จากการทบทวนแนวคิดวิถียั่งยืน แนวคิดสันติวิธี แนวคิดแบบชนะ-ชนะ(win-win) เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่รอบโรงไฟฟ้าชีวมวลว่าได้รับผลกระทบอย่างไรบ้างจากโรงไฟฟ้าแห่งนี้ รวมไปถึงเพื่อหาแนวทางในการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนและโรงไฟฟ้า ดังนั้น การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ราย ได้แก่

- กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 4 ราย
- หัวหน้าครอบครัวในหมู่บ้านเสม็ดน้อยที่ใกล้โรงงานมากที่สุด จำนวน 30 ราย
- แรงงานรับจ้างรายวัน จำนวน 10 ราย
- ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน จำนวน 6 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่

1. แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview Guideline) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (structured Interview)
2. แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่มีข้อมูลและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยหรือไม่เจาะจงที่เกี่ยวกับงานวิจัยแต่อาจจะใกล้เคียงหรือมีบางส่วนที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการเขียนงานวิจัย

การเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน คริวเรือนทั้ง 2 หมู่บ้าน แรงงานรับจ้างรายวัน และการลงพื้นที่สัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนาม โดยแยกตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังต่อไปนี้ 1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียด พร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยที่กำหนดไว้ 2. นำข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวบรวมได้จากลงสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จัดบันทึกไว้ในแถบบันทึกและในแถบบันทึกเสียง มาถอดความ มาแยกประเภท จัดหมวดหมู่ และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย 3. นำข้อมูลทั้งที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่รวบรวม ได้จากการลงสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม นำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(triangulation)

ผลการวิจัย

วิถียังชีพ 1) วิถียังชีพที่มีหรือครอบครองวัตถุ พบว่า ผู้ที่ครอบครองวิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับวัตถุทั้ง 5 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย(บ้าน) ที่ดินทำกิน(ที่นา) รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถไถ มีจำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ครอบครองวิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับวัตถุทั้ง 4 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย(บ้าน) ที่ดินทำกิน(ที่นา) รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 54.55 และผู้ให้ข้อมูลที่ครอบครองวิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับวัตถุทั้ง 3 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย(บ้าน) ที่ดินทำกิน(ที่นา) รถมอเตอร์ไซด์ มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45

2) วิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับมนุษย์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่อาชีพหลักและประกอบอาชีพเสริมมีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 27.28 มีรายได้โดยเฉลี่ยเดือนละ 5,583.33 บาท และผู้ที่ประกอบอาชีพหลักอย่างเดียว มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 72.72 และมีรายได้โดยเฉลี่ย เดือนละ 7,187.50 บาท

3) วิถียังชีพที่มีหรือครอบครองเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษา พบว่า ด้านสังคมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันเหมือนเช่นในอดีต ปัจจุบันคนในชุมชนต่างให้ความร่วมมือในกิจกรรมการประชุมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้การรับรู้ข่าวสารเป็นไปอย่างทั่วถึง เนื่องจากทั้งสองหมู่บ้านมีอาณาเขตที่ติดกันไปมาหาสู่กันได้สะดวก ด้านวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยและชุมชนหมู่บ้านสังแกมีวัดชัยประโคนเป็นสถานที่ศรัทธาของคนในชุมชน วัดแห่งนี้สถานที่ยึดเหนี่ยวและศรัทธาของคนในชุมชนทั้งสองแห่ง ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องการเล่นแม่ด(ผีมะมีวด) คือ พิธีกรรมปฎิบัติของผีมะมีวด เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษของชาวเขมรแถบอีสานตอนล่าง โดยมีความเชื่อว่า วิญญาณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีปีศาจ และดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมีอยู่จริง

4) วิถีชีวิตที่มีหรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า วิถีชีวิตที่มีหรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติได้ทำการศึกษาด้านแหล่งน้ำ และป่าชุมชน พบว่า หมู่บ้านเสม็ดน้อยมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ 1 แห่ง เป็นแหล่งอาหารของชุมชนมีปลาน้อยใหญ่จำนวนมาก นอกจากจะใช้เป็นน้ำใช้แล้ว ยังเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ตลอดทั้งปี มีปลา

จำนวนมากจนกินไม่ไหว คนในชุมชนจึงได้จับปลามาบริโภค รวมถึงนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ ทั้งยังเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับสัตว์ อีกทั้งยังมีประปาหมู่บ้านที่คนในชุมชนได้ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค และหมู่บ้านสังแกมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ 1 แห่ง ใช้ในโครงการประปาหมู่บ้าน เพื่อผลิตน้ำดื่มมาใช้ แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังใช้น้ำบาดาลที่ขุดเจาะจากใต้ดิน เนื่องจากการใช้น้ำประปาต้องมีการเดินสายท่อส่งน้ำ ต้องติดตั้งปั้มน้ำเพิ่มเติม ส่งผลต่อการเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ คนในชุมชนใช้น้ำบาดาลเพื่อการอุปโภคเป็นหลัก ไม่ได้ปล่อยให้สัตว์เลี้ยงลงไปดื่มน้ำในสระน้ำ แต่จะใช้วิธีการตักน้ำใส่ถังขนาดใหญ่เพื่อให้สัตว์เลี้ยงได้ดื่มน้ำ เนื่องจากเลี้ยงสัตว์ได้แก่ โค กระบือ ในบริเวณใกล้บ้าน และกลางวันนำไปผูกเลี้ยงไว้ที่นา ให้โค กระบือ กินหญ้า ก็มีถึงน้ำไว้เช่นกัน ส่วนเรื่องน้ำดื่มก็ซื้อน้ำถัง จะมีรถขายน้ำเข้ามาส่งที่หมู่บ้านทุก 2-3 วัน นอกจากนี้ยังพบว่า ชุมชนทั้งสองแห่งนี้มีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเพื่อการหาอยู่หากินของคนในชุมชน

2) ผลกระทบจากโรงไฟฟ้าชีวมวล ผลการศึกษาพบว่า

2.1) ด้านอัตรวิสัย ได้แก่ ด้านสุขภาพ สุขภาพด้านจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากการมีโรงไฟฟ้าชีวมวลในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงเขตชุมชน คนในชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยและหมู่บ้านสังแก มีความรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยที่มีโรงไฟฟ้าตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน บางรายมีความวิตกกังวลว่าอาจเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้หรือการระเบิดจากโรงไฟฟ้าได้ รวมถึง การวิตกกังวลถึงความไม่ปลอดภัยจากมลพิษด้านต่าง ๆ ที่มาจากโรงไฟฟ้าชีวมวล เช่น เสียงดังจากเครื่องสับไม้ ส่วนสุขภาพด้านร่างกาย พบว่า คว้นจากการเผาไม้ประกอบด้วยฝุ่นซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่า 2.5 (PM2.5) และเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM10) นั้น สามารถเข้าไปถึงปอดและถุงลมปอดได้ ฝุ่นจะรบกวนการมองเห็น และก่อให้เกิดความเกิดการระคายเคืองแล้วยังก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายแก่อาคารบ้านเรือน รวมไปถึงสิ่งของเครื่องใช้ อีกทั้งฝุ่นยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดโรคในระบบทางเดินหายใจ ส่งผลให้เกิดอาการในระบบทางเดิน ทำให้หายใจเพิ่มขึ้น เป็นการลดประสิทธิภาพการทำงานของปอด เพิ่มอัตราการเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลด้วยโรกระบบ ทางเดินหายใจและโรคหัวใจ เพิ่มความชุกของการเจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ ซึ่งวัดโดยการหยุดงานหรือขาดโรงเรียนในเด็ก และเพิ่มสถิติการเสียชีวิตด้วยโรคปอดและหัวใจ ก่อนมีโรงไฟฟ้าชีวมวลในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชน สุขภาพร่างกายของคนในชุมชนมีความสมบูรณ์แข็งแรง แต่ภายหลังจากการมีโรงไฟฟ้าชีวมวลนั้น ส่งผลให้ระบบทางเดินหายใจของคนในชุมชนแย่ลง เด็กบางรายมีอาการเป็นภูมิแพ้ เนื่องจากแพ้ฝุ่นละอองที่ลอยมาในอากาศเมื่อหายใจสูดดมเข้าสู่จมูก ส่วนในผู้สูงอายุยังไม่พบการรายงานถึงความผิดปกติด้านสุขภาพใด ๆ มีเพียงความเจ็บป่วยตามอายุเท่านั้น ด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนทั้งสองแห่งและโรงไฟฟ้าชีวมวลก็ยังมีกิจกรรมร่วมกันในแบบที่เรียกว่าการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีปราศจากความขัดแย้งใด ๆ หลายคนอาจมองว่าชุมชนไม่ได้เงินทดแทนจากการก่อตั้งโรงไฟฟ้า ชีวมวลก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ของชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อย ชุมชนหมู่บ้านสังแกและโรงไฟฟ้าชีวมวลนั้น เป็นความสัมพันธ์ในแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกันต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือกันก็นำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีงามและยังช่วยลดการก่อเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างชุมชนกับโรงไฟฟ้าชีวมวลดังกล่าวอีกด้วย ด้านเศรษฐกิจ รายได้ ผลการศึกษาพบว่า การเข้าไปทำงานในโรงไฟฟ้าได้ก็ยอมอยู่ในกฎเกณฑ์เริ่มตั้งแต่การสมัครก็ใช้เกณฑ์การคัดเลือกว่าใครเหมาะสมกับงานในลักษณะใดในเรื่องของค่าแรงก็ขึ้นอยู่กับลักษณะงานหรือวุฒิการศึกษาหรือค่าแรงที่ใช้ในการสมัคร ค่าแรงพนักงานออฟฟิศก็ตกอยู่ที่ 7,000 บาท/เดือน ส่วนพนักงานรักษาความปลอดภัยหรือแม่บ้านหรือพนักงานที่ไม่มีวุฒิการศึกษาที่ได้รับค่าจ้างวันละ 250-300 บาท/วัน แม้ว่าอัตราค่าจ้างของคนในชุมชนที่เข้าไปทำงานโรงไฟฟ้าได้ไม่เท่ากันก็ตาม แต่มีบางอย่างที่ทุกคนได้เหมือนกันคือสวัสดิการที่โรงไฟฟ้าชีวมวลมีให้ เช่น สวัสดิการประกันสังคม, สวัสดิการในการขาด, ลา, มาสาย หรือสิทธิ์ที่พนักงานควรจะได้รับตามสวัสดิการคุ้มครองแรงงานกำหนด คนในชุมชนมองว่าเป็นเรื่องดีที่สมาชิกในครัวเรือนได้มี

อาชีพแม้ค่าตอบแทนจะได้ไม่มากเท่าในตัวเมืองหรือที่อื่น ๆ แต่เมื่อเทียบกับรายจ่ายในครัวเรือนแล้วมันก็เพียงพอสำหรับหลายครัวเรือน ซึ่งชาวบ้านมองว่าสมาชิกในครัวเรือนได้ทำงานใกล้บ้านไม่ต้องเดินทางไปไกลให้ลำบาก อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าเดินทางไปทำงานและค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารในการไปทำงาน จากการสัมภาษณ์ยังทราบว่าในโรงไฟฟ้าชีวมวลยังมีสวัสดิการอาหารกลางวันให้กับพนักงานทุกคนอีกด้วย ด้านการจ้างงาน ผลการศึกษา พบว่า ตั้งแต่มีโรงไฟฟ้าชีวมวลเข้าในชุมชน ส่งผลให้สมาชิกในครัวเรือนหลายครัวเรือนมีอาชีพที่มั่นคง เนื่องจากคนในชุมชนหลายครัวเรือนได้เข้าไปทำงานร่วมกับโรงไฟฟ้าชีวมวล ก่อเกิดการจ้างงานแก่คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้โรงไฟฟ้าชีวมวล คนที่ไปสมัครงานที่โรงไฟฟ้าชีวมวลนั้น ส่วนมากก็ต้องมีคุณสมบัติจบปริญญาตรีหรือวุฒินุปริญญา แต่คนที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษาที่สามารถเข้าทำงานในโรงไฟฟ้าได้เช่นกันแต่ก็มีเป็นส่วนน้อย ลักษณะงานของคนในชุมชนที่เข้าไปทำงานร่วมโรงไฟฟ้านั้นก็ขึ้นอยู่กับวุฒิการศึกษา ลักษณะงานของชาวบ้านที่มีวุฒินุปริญญาหรือระดับปริญญาตรีส่วนมากก็จะทำงานในออฟฟิศหรือในส่วนระดับหัวหน้างานหัวหน้าแผนกในฝ่ายผลิต เป็นต้น สำหรับคนที่ไม่มีวุฒิการศึกษานั้นก็จะทำงานในลักษณะที่ค่อนข้างใช้แรงงาน คือ แม่บ้านออฟฟิศ, เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย, หรือพนักงานทำความสะอาดโรงไฟฟ้า เป็นต้น

2.2) ด้านภววิสัย ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนทั้ง 2 แห่งนี้ ประสบกับปัญหากล้วยแล้งที่น้ำในบ่อหรือน้ำใต้บาดาลที่ชาวบ้านขุดเจาะใช้ในครัวเรือนนั้น สมัยก่อนนั้นฝนตกตามฤดูกาลทำให้ชุมชนมีน้ำฝนไว้กินไว้ใช้ แต่มาปัจจุบันด้วยสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ฝนบางปีฝนทิ้งช่วง ทำให้ชาวบ้านต้องเจาะน้ำบาดาลหรือน้ำจากใต้ดินสูบขึ้นมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ใช้อาบ รวมถึงใช้ในกิจกรรมทางการเกษตรด้วยแต่ก่อนเคยมีน้ำกินน้ำใช้เพียงพอ เวลาฝนตรองน้ำฝนเอาไว้ดื่มได้ แต่ภายหลังจากมีโรงไฟฟ้าชีวมวลมาก่อตั้ง ชุมชนดังกล่าวเริ่มสังเกตเห็นว่าน้ำไม่พอจะมากจากแหล่งน้ำใด เริ่มมีปริมาณที่ลดน้อยลง ลดลงจนกระทั่งบางครั้งขาดแห้งไม่มีน้ำใช้ในครัวเรือนเลย และน้ำฝนก็ไม่สามารถนำดื่มได้เนื่องจากมีคราบเขม่าด่างปนเปื้อนในน้ำ ซึ่งสังเกตเห็นได้ด้วยตาเปล่า ชุมชนมองว่าสาเหตุที่น้ำไม่เพียงพอต่อครัวเรือนนั้นอาจเป็นเพราะโรงไฟฟ้ามีการเจาะบ่อบาดาลขนาดใหญ่ แต่เดิมนั้นโรงไฟฟ้าใช้น้ำที่มาจากอ่างอำปิล แต่ปริมาณอาจไม่เพียงพอ จึงต้องขุดเจาะบาดาลเพิ่ม อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ดูน้ำใต้ดินของชาวบ้านไปใช้มากขึ้นจำนวนหรือไม่มีขีดจำกัด เพราะชาวบ้านก็ไม่สามารถประเมินค่าได้ ผลกระทบทางเสียง พบว่า ชาวบ้านก็ยังคงมีความหวาดกลัวหรือมีความระแวงทุกครั้งเมื่อได้ยินเสียงดังแปลกที่ดังมาจากข้างในโรงไฟฟ้าชีวมวล ซึ่งชาวบ้านเกรงว่าเสียงที่ดังนั้นสักวันอาจเป็นเสียงโรงไฟฟ้าระเบิดออกมาสู่ชุมชน อาจทำให้ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้โรงไฟฟ้าได้รับอันตรายถึงขั้นเสียชีวิตก็เป็นได้ ชุมชนทั้งสองแห่งได้รับผลกระทบจากเสียงที่มาจากโรงไฟฟ้าชีวมวล ซึ่งในเวลา 22.00 น.ไปจนถึง 24.00 น. ของทุกวันคนในชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยจะได้ยินเสียงดังมาจากโรงไฟฟ้า จากการสัมภาษณ์พบว่า เสียงที่ได้ยินน่าจะมาจากเสียงสับไม้ในโรงงาน แรกเริ่มนั้นโรงไฟฟ้าใช้กลบในการผลิตกระแสไฟฟ้า แต่ภายหลังกลบที่นำเข้ามาไม่เพียงพอ จึงมีการใช้ไม้ร่วมกับ ชาวบ้านบอกว่าไม้ที่โรงไฟฟ้ารับซื้อจากคนในละแวกแถวนี้ คือ ไม้ยูคา ไม้จากต้นไม้ ยกเว้นไม้จากต้นมะม่วงที่โรงงานไม่รับซื้อ ส่วนคนในชุมชนหมู่บ้านสังแกจะได้ยินเสียงรบกวนเหมือนเสียงเครื่องบินกำลังบินอยู่ ในช่วงเวลาประมาณ 07.00 น. ไปถึง 11.00 น. เวลาดังกล่าวที่ได้ยินเสียงรบกวนนั้นก็เป็นเวลาที่คุณในชุมชนดำเนินชีวิตประจำวัน ไปนา ไปผูกสัตว์เลี้ยงไปส่งลูกหลานไปโรงเรียน รวมถึงเป็นช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย ส่วนผลกระทบทางฝุ่นละออง ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านมองว่าสภาพอากาศในช่วงแรกที่โรงไฟฟ้ามาก่อตั้งบริเวณชุมชนสภาพอากาศจะร้อนมากเหมือนควันไฟมันคลอบคลุมอากาศทั่วชุมชน จากอดีตจนกระทั่งปัจจุบันสภาพอากาศในชุมชนเริ่มดีขึ้นไม่ค่อยร้อนเหมือนไฟเผาเหมือนแต่ก่อน ชาวบ้านมีความคิดว่าโรงไฟฟ้าชีวมวลนี้อาจทำการปรับปรุงแก้ไขระบบป้องกันไม่ให้มลพิษหรือควันไฟจากโรงไฟฟ้ารั่วไหลออกมา ปัญหาสภาพอากาศที่เต็มไปด้วยมลพิษหรือฝุ่นละอองจากโรงไฟฟ้าชีวมวล ชาวบ้าน

เองก็ไม่ได้นอนนิ่งรับอากาศมลพิษเพียงฝ่ายเดียว ชาวพากันคิดค้นหาทางกำจัดฝุ่นละอองหรือหาวิธีที่จะทำให้ตัวเองไม่ต้องรับอากาศที่เป็นมลพิษเข้าไปในร่างกาย ร่วมด้วยกับกระทรวงสาธารณสุขในชุมชนพร้อมทั้งกลุ่มแม่บ้าน อสม. ของหมู่บ้านได้จัดทำโครงการแจกหน้ากากอนามัยให้กับชาวบ้านใส่เพื่อป้องกันไม่ให้มลพิษจากสภาพอากาศด้านนอกเข้าไปสู่ร่างกาย กลุ่มแม่บ้าน อสม. กล่าวว่า กลุ่มเสี่ยงที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดที่ได้รับผลกระทบจากสภาพมลพิษนี้คือ กลุ่มเด็กนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนบ้านเสม็ดน้อย ตั้งอยู่ในทิศทางที่ลมพัดผ่านโดยตรงเป็นสถานที่ที่รับมลพิษจากฝุ่นละอองและเขม่าดำ หากมองจากทิศทางลมแล้ว ซึ่งเด็กนักเรียนเวลาพักเที่ยงหรือเวลาไปโรงเรียนหรือเวลากลับบ้านก็จะอยู่บริเวณด้านนอกอาคารอยู่แล้ว เมื่ออยู่บริเวณด้านนอกอาคารอากาศมลพิษก็เข้าสู่ร่างกายโดยการหายใจสูดดมเข้าไป หากเด็กไม่ได้สวมหน้ากากอนามัยหรือไม่ได้อยู่ในอาคาร ชาวเมืองว่าปัญหาที่เด็กในโรงเรียนกำลังเผชิญนี้อาจเป็นที่มาของโรคภัยไข้เจ็บได้ จากสภาวะอากาศที่มีฝุ่นละอองทำให้คนในชุมชนเริ่มมีการสังเกตทิศทางลม เพื่อที่จะวิเคราะห์ว่าเวลาลมพัดมาจากทางด้านทิศเหนือ ทำให้พัดเอาเขม่าดำและฝุ่นละอองมาด้วย

3) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีระหว่างชุมชนและโรงไฟฟ้าชีวมวล ผลการศึกษาพบว่า จากการจัดตั้งโรงไฟฟ้าชีวมวลดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำบาดาลแห้งขอด เรื่องเสียงดัง เรื่องฝุ่นละออง ติดตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ หากมีเรื่องร้องเรียนใด ๆ ทางโรงไฟฟ้าก็ได้ออกมาแสดงความรับผิดชอบ เพื่อลดปัญหาการสูญเสียด้านทรัพยากรของชุมชน หรือด้านสุขภาพของคนในชุมชน ชุมชนบ้านเสม็ดน้อย บ้านสังแกและโรงไฟฟ้าชีวมวลมีการเรียนรู้วิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทางชุมชนมีการปรับตัวหลายอย่างภายหลังจากการมีโรงไฟฟ้าชีวมวลมาตั้งในเขตใกล้เคียงชุมชน ทางโรงไฟฟ้าก็มีการสนับสนุนกองทุนรอบโรงไฟฟ้า เป็นการก่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมนับว่าเป็นการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นกับชุมชนและโรงไฟฟ้าชีวมวล แสดงให้เห็นว่าชุมชนและโรงไฟฟ้าชีวมวลนั้นมีวิถีในการปฏิบัติต่อกัน โดยการเคารพซึ่งกันและกัน เมตตาต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่หลบลูกดูหมิ่นกัน สอดคล้องการนำแนวคิดแบบชนะ-ชนะ(win-win) มาใช้กับชุมชนและโรงไฟฟ้า

อภิปรายผล

แม้ว่าชุมชนหมู่บ้านเสม็ดน้อยและชุมชนหมู่บ้านสังแกจะได้รับผลกระทบจากการมีโรงไฟฟ้าชีวมวลใกล้เขตชุมชน แต่ความความสัมพันธ์ของชุมชนกับโรงไฟฟ้าก็ยังมีความสัมพันธ์ที่ยังเป็นมิตรต่อกันอยู่สืบเนื่องจากคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ได้มีมติเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ได้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาเงินทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2550 เห็นชอบกับแนวทางดังกล่าว เพื่อให้การจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าเป็นไปในทางเดียวกันจึงได้จัดตั้งกองทุนรอบโรงไฟฟ้าขึ้นโดยกรอบการใช้จ่ายเงิน ดังนี้ ส่งเสริมพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของชุมชน สนับสนุนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม กีฬาและดนตรีสนับสนุนการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน เป็นหลักประกันเพื่อชดเชยความเสียหายทันทีจากผลกระทบที่มีสาเหตุจากโรงไฟฟ้า ค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ และอื่น ๆ ตามคณะกรรมการกำหนด เวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ อาทิเช่น กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ หรือแม้แต่การของบสนับสนุนในการสร้างศาลา โดยผู้นำชุมชนได้ทำหนังสือถึงโรงไฟฟ้าชีวมวล เพื่อขอความสนับสนุนจากโรงไฟฟ้าชีวมวลในการสนับสนุนจัดกิจกรรมหรือเรียนเชิญเจ้าหน้าที่จากโรงไฟฟ้าชีวมวลมาร่วมกิจกรรม ชุมชนบ้านเสม็ดน้อย ชุมชนบ้านสังแก และโรงไฟฟ้าชีวมวลมีการนำแนวคิดแบบชนะ-ชนะมาใช้ คือ การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายและการไม่มีฝ่ายใดได้เปรียบหรือ

เสียเปรียบนั่นเองและยังสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบชนะ-ชนะ (ประคัลภ์ ปัทมพลังกูร, 2552) คือ 1. เปิดใจ เปิดมุมมอง คือการรับฟังผู้อื่นอย่างมีสติ มีเหตุผล ถึงแม้ว่าบางที่อาจจะไม่ยอมรับแต่ก็ควรจะต้องรับฟังและนำมาคิด ไตร่ตรองกับความคิดของตัวเอง การเปิดใจเปิดมุมมองนั้นกระทำได้อย่างยาก จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจ ความมีเหตุผลที่เพียงพอของภาคประชาชนและภาครัฐ พร้อมทั้งจะปรับทัศนคติในเรื่องหนึ่ง ๆ ให้ไปในทิศทางเดียวกัน 2. ร่วมเสนอและวางแผน คือ การใช้ความเป็นประชาธิปไตยเข้ามาเกี่ยวข้อง การให้สิทธิ ที่เท่าเทียมกันแก่ทุกฝ่ายในการร่วมนำเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ พร้อมทั้งร่วมกันวางแผนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน 3. ร่วมวิเคราะห์ปัญหาอย่างบูรณาการ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ทั้งภาคประชาชนและรัฐควรเน้นการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาอย่างบูรณาการก็คือการใช้การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งมองหาทางออกร่วมกันในเรื่องนั้น ๆ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของ แนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา 4. ร่วมกันดำเนินการ คือ การเดินไปตามแผนที่ได้วางไว้ร่วมกันในที่ประชุมหรือที่ลงประชามติกันแล้วตามที่เห็นสมควรในเรื่องนั้น ๆ การดำเนินการต่างๆจะสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน ภาครัฐ หรือแม้กระทั่งเอกชน 5. สรุปและติดตามผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในส่วนนี้จะเป็นส่วนขั้นตอนสุดท้ายของการใช้แนวคิดแบบชนะ-ชนะ ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันติดตาม สรุปสิ่งที่ได้ร่วมกันตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน หน่วยงานในชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ในการปรับตัวเพื่อให้คนในชุมชนดำรงชีพภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากมีโรงไฟฟ้าชีวมวลในอาณาเขตใกล้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะต่อโรงไฟฟ้า ทางโรงไฟฟ้าชีวมวลควรให้ความสำคัญด้านคุณภาพทางน้ำ ด้านคุณภาพทางเสียง ด้านคุณภาพอากาศ/ฝุ่นละออง เพื่อลดปัญหาจากผลกระทบดังกล่าวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการให้บริการเรื่องการรักษาพยาบาล ให้คำแนะนำในการป้องกันด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นจากโรงไฟฟ้าชีวมวล เช่น โรคผิวหนัง แสบ คัน ภูมิแพ้ รวมไปถึงโรคที่ส่งผลกระทบต่อดวงตา มีอาการคัน ตาแดง แสบตา รวมไปถึงการให้คำแนะนำด้านสุขภาพจิต ในรายที่ที่วิตกกังวล เครียด และการจัดให้มีการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **แนวทางการเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยงจากมลพิษทางอากาศ กรณี โรงไฟฟ้าชีวมวล**. ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://hia.anamai.moph.go.th/download/hia/manual/book/book41.pdf>

ประคัลภ์ ปัทมพลังกูร. (2552). **แนวคิดแบบชนะ-ชนะ**. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2559, จาก <https://prakal.wordpress.com>

พิมพ์อนงค์ ริมสินธุ์. (ม.ป.พ). **บทความเรื่องประโยชน์ของโรงไฟฟ้าชีวมวล**. ค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.phangngacity.com>

วิจิตรา ชูสกุล. (2559). **โรงไฟฟ้าชีวมวล ทางเลือกที่ต้องเป็นธรรม**. ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2559, จาก http://envngos.com/www/?wpfb_dl=9

แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ
ของคนในชุมชนบ้านสันป่าบาง หมู่ที่ 6 ต.สันป่าม่วง อ.เมือง จ.พะเยา

THE APPROPRIATE GUIDELINE TO SOLVING PROBLEMS CONTAMINATED WITH FLUORIDE
EXCEED STANDARDS THAT AFFECT THE HEALTH OF PEOPLE IN THE COMMUNITY. PHAYAO
PROVINCE

อัมพร ยานะ¹ กนกวรรณ เอี่ยมชัย² พัชรบูรณ์ ศรีวิชัย³ และ วรณัญญากรณ์ โนใจ⁴

Amporn Yana¹ Kanokwan Aiemchai² Patcharaboon Sriwichai³ and Varunyakorn Nojai⁴

^{1,2,3,4} พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัยพยาบาลบรม
ราชชนนีพะเยา อ.เมือง จ.พะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน 2) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และวิธีการของชุมชนในการแก้ไขปัญหา และ 3) เพื่อค้นหาทางเลือกและแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐาน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) พื้นที่การวิจัย บ้านสันป่าบาง หมู่ 6 กลุ่มเป้าหมายเป็น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) และสมาชิกในชุมชน จำนวน 90 คน การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ทบทวนสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย การประชุมชมหมู่บ้าน การเรียนรู้กลุ่มย่อย 2) ทดลองดำเนินการเพื่อค้นหาทางเลือกที่เหมาะสม 3) การติดตามและประเมินผล ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในหมู่บ้าน 302 คน มีปัญหาฟันตกกระ ร้อยละ 58.11 ค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการซื้อน้ำบรรจุถังหรือขวด สำหรับอุปโภคและบริโภค เฉลี่ยเดือนละ 300 บาท หรือมากกว่า 3,000 บาท/ครอบครัว/ปี ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของฟลูออไรด์ต่อสุขภาพระดับสูง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 79.49 แนวทางที่เหมาะสมมี 4 แนวทางหลัก คือ 1) การหาแหล่งน้ำใหม่ มีข้อจำกัด คือ พื้นที่ที่มีระดับฟลูออไรด์อยู่ในเกณฑ์ปลอดภัยเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน ต้องใช้งบประมาณสูง น้ำจากประปาภูเขาและอ่างเก็บน้ำ มีข้อจำกัด คือ การผันน้ำต้องผ่านเขตป่าสงวน และเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ร่วมกันในพื้นที่หลายตำบล อีกทั้งเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร ที่ยังไม่เพียงพอต่อพื้นที่เกษตรกรรม 2) ซื้อน้ำบรรจุขวด ขึ้นอยู่กับศักยภาพด้านเศรษฐกิจของครอบครัว 3) จัดทำที่เก็บน้ำฝน มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการสร้าง 4) การปรับสภาพน้ำประปา/บาดาลที่มีฟลูออไรด์สูงให้ได้ค่ามาตรฐานเพื่อใช้ในการบริโภค

คำสำคัญ : การปนเปื้อนฟลูออไรด์ในแหล่งน้ำ, การปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐาน, ผลกระทบต่อสุขภาพ

ABSTRACT

This participatory action research aimed to 1) study the cause and impact of contaminated fluoride problem situation exceed standards that affect the people health 2) study the knowledge and methods of the community to solve health problems 3) to search for an alternative, and that the appropriate approach to health problems of excess fluoride

contaminated water quality standards. within Ban Sanpabong Community. And find out the suitable guidelines to compensate the problem. The target area was Ban Sunpabong and the 90 participants were selected such as the community leaders, the public health volunteers, and villager. The research was divided into 3 phases as follow: 1) Review the community health situation. 2) Try out to find the suitable solution 3) monitoring and evaluation. Data was collected by using the questionnaire, focus group, villager forum, and group discussion. The fluoride was examined by using the scientific process. Then it was analyzed by using content analysis for qualitative data and descriptive statistics for quantitative data.

The results had shown 302 people in the village had dental problems falling 58.11%. The cost of the family in the purchase of a water bucket or bottle. For the average consumer more than 300 baht per month or 3,000 baht/family/year. Public knowledge about the health effects of high levels of fluoride. The total number of 62 people, 79.49%. Then, 4 suitable guidelines as follows: 1) Finding a new water source. 2) Buying bottled water. 3) Rain water storage preparation. 4) Treatment the fluoride-contaminated water supply/ground water as the consumption standard.

Keywords : Fluoride contamination in the water supply, contaminated fluoride problem situation exceedstandards, Health impact.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านสันป่าบง ตั้งอยู่ในเขตตำบลสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนขนาดเล็ก อยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองพะเยา ระยะทางห่างจากตัวเมือง ประมาณ 12 กิโลเมตร ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ภูเขา และที่ราบลุ่มเชิงเขา ของเทือกเขาตอยหลวง มีพื้นที่ 2,813 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตรและภูเขา สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2525-2534) ที่ได้กำหนดให้เป็นช่วงของทศวรรษการจัดการน้ำสะอาดและสุขภาพในประเทศไทยขึ้น ช่วงปี พ.ศ. 2530 เริ่มมีการขุดเจาะบ่อบาดาลภายในหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนมีน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 กรมทรัพยากรธรณีได้ขุดเจาะบ่อบาดาลภายในหมู่บ้าน เพิ่มขึ้นอีก 1 จุด จนกระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2542 หมู่บ้านสันป่าบงได้รับผลจากการพัฒนาดังกล่าวคือ เริ่มมีน้ำประปาหมู่บ้านเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค จากแหล่งนี้แทนการใช้บ่อน้ำตื้นที่มีมาตั้งแต่ในอดีต คณะผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี อนุบาลโย ได้ร่วมกันรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ พบข้อมูลที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหาที่สำคัญของคนในชุมชนบ้านสันป่าบงจากอดีตถึงปัจจุบัน คือ พ.ศ. 2534 สถานีอนามัยฯ อนุบาลโย ได้ตรวจสุขภาพฟันของเด็กในวัยเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ พบว่ามีเด็กฟันตกกระร้อยละ 100 ในขณะนั้นยังไม่มีผู้ได้รับทราบข้อมูลว่าเป็นผลกระทบมาจากการมีฟลูออไรด์ในแหล่งน้ำดื่มนี้ใช้ พ.ศ.2553 ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศและสถานีอนามัยฯ จัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้แก่ชุมชน หลังจากการสำรวจหาฟลูออไรด์ในแหล่งน้ำ โดยดำเนินการประชุมเพื่อแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์น้ำในภาพรวมของตำบล ให้ความรู้เกี่ยวกับฟลูออไรด์และผลกระทบ ให้แกนนำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)และการทำแผนที่ฟลูออไรด์ ทั้ง 8 หมู่บ้านในเขตตำบลสันป่าม่วง

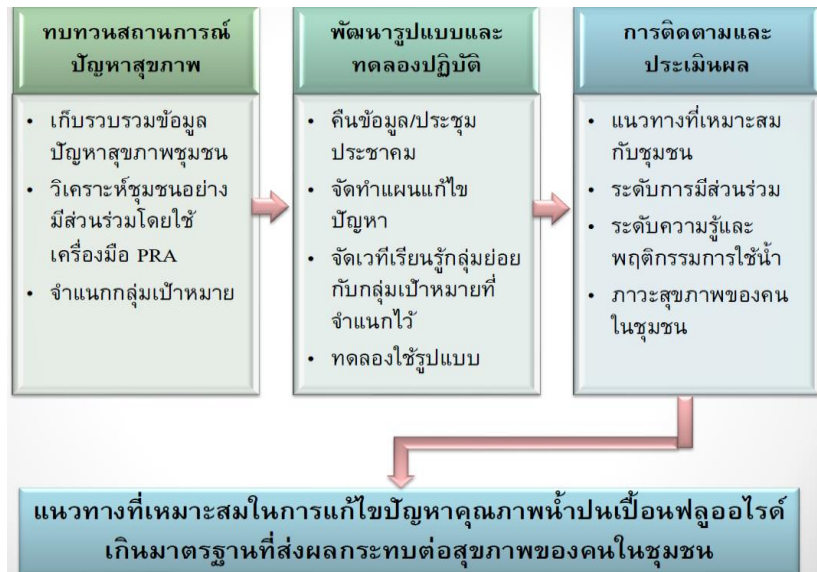

สถานีอนามัยฯ อนามัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้ตรวจสุขภาพประชาชนในตำบลสันป่าม่วงและนำตัวอย่างน้ำจากบ่อบาดาลส่งตรวจเพื่อหาค่าฟลูออไรด์ ที่คาดการณ์ว่าเป็นผลกระทบมาจากปริมาณฟลูออไรด์มีค่าเกินมาตรฐาน ปี2557 พบว่า บ้านสันป่าม่วง หมู่ที่ 6 มีค่าฟลูออไรด์ 2.65 มิลลิกรัม/ลิตร เป็นปริมาณเกินมาตรฐานถึง 3.8 เท่า พบว่า เด็กนักเรียน อายุ 6 ปีขึ้นไป มีฟันตกกระ ระดับ 1 ร้อยละ 49.40 มีฟันตกกระ ระดับ 2 ร้อยละ 5.98 และมีฟันตกกระระดับ 3 ร้อยละ 1.20 และผู้สูงอายุ พบว่า มีอาการกระดูกคดงอ ผิดรูปปวดตามข้อกระดูก ร้อยละ 9.16 กลุ่มแกนนำประกอบด้วยผู้นำชุมชน อสม.ได้นำประเด็นดังกล่าวมาร่วมกันปรึกษาหารือ เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกับเจ้าหน้าที่ สถานีอนามัยฯ และอาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา โดยมีความมุ่งหวังที่จะให้เกิดความต่อเนื่องในการดูแลสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพที่จะให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการแก้ไขปัญหาที่มีฟลูออไรด์สูงเกินมาตรฐาน โดยอาศัยแรงหนุนเสริมจากภายนอก รวมทั้งมุ่งเน้นการสร้างกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้าใจปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตนเองที่เกิดจากปัญหาคุณภาพน้ำที่มีฟลูออไรด์เกินมาตรฐานได้อย่างแท้จริง และให้เห็นว่าเป็นเรื่องของคนในชุมชนที่ต้องช่วยกันดูแล จากประเด็นปัญหาดังกล่าวการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจนถึงการประเมินผลโครงการ (Cohen & Uphoff, 1981:6) ทำให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนบ้านสันป่าม่วง หมู่ 6 ต.สันป่าม่วง อ.เมือง จ.พะเยา” โดยมีเป้าหมายของการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนให้มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำที่มีฟลูออไรด์เกินมาตรฐานและการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ด้วยตนเองและครอบครัวจนถึงชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทบทวนสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบจากปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และวิธีการของชุมชนในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน
3. เพื่อค้นหาทางเลือกและแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนบ้านสันป่าบัง ที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม หรือการดำเนินการร่วมกัน มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม เป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชน การเข้าถึงสิทธิทางด้านสุขภาพ ซึ่งจะต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจนถึงการประเมินผลโครงการ (Cohen & Uphoff, 1981:6)

ฟลูออไรด์ หมายถึง แร่ธาตุตามธรรมชาติ เป็นเกลือของธาตุฟลูออรีน (Fluorine) โดยจะพบกระจายอยู่ทั่วไปตามเปลือกโลก ตามแหล่งต่างๆ เช่น ในดิน หินแร่ แหล่งน้ำ มีสีม่วงอ่อนปนขาว หรือสมัยหนึ่งเรียกว่า โป่งขาม ประเทศไทยพบแถบภาคเหนือ อาหารบางชนิด และน้ำประปา ฟลูออไรด์จะพบมากในกระดูกที่กำลังเจริญเติบโต และฟันที่กำลังก่อตัวของเด็ก ที่เกินมาตรฐาน ฟลูออไรด์ เมื่อเข้าสู่ร่างกาย จะถูกดูดซึมอย่างรวดเร็ว ฟลูออไรด์ที่เข้าสู่ร่างกายส่วนใหญ่ จะนำไปใช้ในการสร้างกระดูก และฟัน ทางทางแพทย์จึงใช้เป็นยารักษาโรคกระดูก และโรคกระดูกอื่นๆ บางชนิด และทางทันตกรรม จะนำฟลูออไรด์ไปใช้ในการป้องกันโรคฟันผุ การได้รับฟลูออไรด์ ที่เกินมาตรฐานคือ 0.7 มิลลิกรัมต่อลิตร ตั้งแต่ฟันแท้ยังไม่ขึ้นในช่องปาก ในเด็กอายุน้อยกว่า 3 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ฟันแท้กำลังสร้างตัว (ฟันแท้ซี่แรกขึ้นเมื่ออายุ 6 ปี) และได้รับในปริมาณ 2-10 มิลลิกรัมต่อวัน อย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายๆ ปี จะเกิดผลข้างเคียงต่อฟัน คือ ฟันตกกระ และอาจมีผลเสียต่อกระดูก (ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ. 2550)

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) การทบทวนสถานการณ์ปัญหาผลกระทบฟลูออไรด์เกินมาตรฐาน 2) ทดลองดำเนินการเพื่อค้นหาทางเลือกที่เหมาะสม และ 3) การติดตามและประเมินผล ดังรายละเอียด

ระยะที่ 1) ทบทวนสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชน กลุ่มเป้าหมายเป็น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) จำนวน 18 คน ดำเนินการระหว่างเดือน วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2557 – วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2558 โดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย การประชุมชมหมู่บ้าน การเรียนรู้กลุ่มย่อย การตรวจระดับฟลูออไรด์ โดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่เดินดิน ผังโครงสร้างองค์กรชุมชน ปฏิทินชุมชน องค์กรธุรกิจ และระบบสุขภาพชุมชน และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participation observation) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยปฏิบัติการภาคสนามร่วมกับ อสม.และผู้นำชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การทดลองปฏิบัติการสำหรับข้อค้นพบของทางเลือกและแนวทางที่เหมาะสม ทั้งระดับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การประชุมประชาคมหมู่บ้านตามวิธีของกระบวนการกลุ่ม (nominal group process) (NACCHO, 2017) 2) ขึ้นวางแผนการแก้ไขปัญหามาแบ่งเป็นเรื่องในระดับที่ชุมชนสามารถจัดการเอง เช่น สิทธิในการเข้าถึงน้ำที่มีคุณภาพ สิทธิในการใช้น้ำ ความรู้ในการสร้างระบบกรองน้ำที่ได้มาตรฐานจากการปนเปื้อนฟลูออไรด์ ระบบการบริหารจัดการน้ำในชุมชน และการใช้ข้อมูลเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสุขภาพและการดูแลรักษาผู้ได้รับผลกระทบ เรื่องที่ชุมชนต้องทำร่วมกับคนภายนอก เช่น รพสต. วิทยาลัยพยาบาลฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโครงการสร้างเสริมสุขภาพที่เกิดจากผลกระทบจากการปนเปื้อนจากฟลูออไรด์ที่เกินมาตรฐาน 3) ขึ้นดำเนินการแก้ไขปัญหามาตามระดับที่ชุมชนสามารถจัดการได้เองและเรื่องที่ต้องขอความร่วมมือกับองค์กรและบุคคลภายนอกและการสร้างการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยการพัฒนาโครงการสร้างเสริมสุขภาพที่เกิดจากผลกระทบจากการปนเปื้อนจากฟลูออไรด์ที่เกินมาตรฐาน การบริการความรู้ทางด้านสุขภาพผ่านกระบวนการปฏิบัติการของกลุ่มนศ.และ อสม.ในพื้นที่ การทบทวนกระบวนการที่มีความสอดคล้องกับปัญหา กลุ่มเป้าหมายเป็น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ตัวแทนครอบครัว จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น ประเด็นการประชุมประชาคม การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

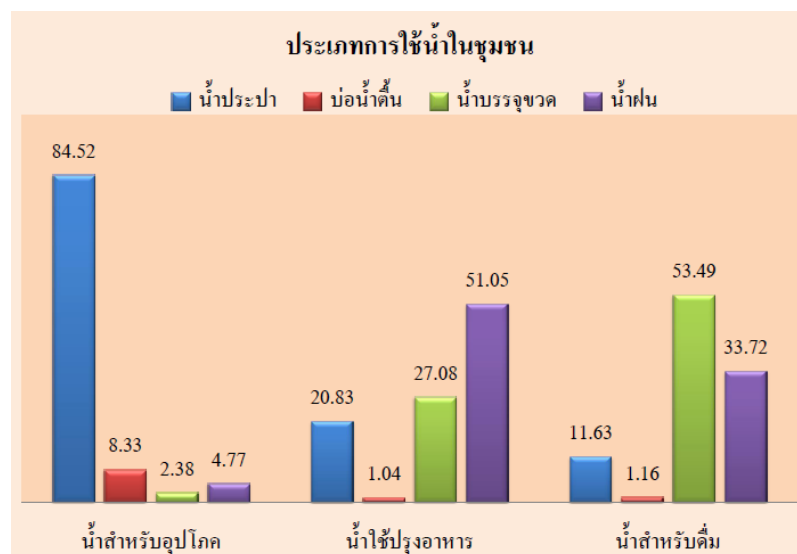
ระยะที่ 3 การติดตามและประเมินผล การแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน โดยทดลองใช้แนวทางการทำให้น้ำตกตะกอน 4 วิธีของ มงคล คงปิ่น และคณะ (2550) เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ การทดลองใช้มีความเชื่อมั่น 0.83 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมโครงการ โดยที่คณะผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับต่อตัวบุคคลและชุมชน วิธีดำเนินการวิจัยตั้งแต่การประชุมประชาคม ดำเนินการที่พิภักสิทธิ์ โดยชี้แจงถึงสิทธิในการถอนตัวจากการมีส่วนร่วมในการวิจัย รวมทั้งแจ้งข้อมูลที่จะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับและนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น โดยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม จากนั้นแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลและอ่านคำถามรายข้อในกรณีผู้ที่อ่านหนังสือไม่ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2559 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การทบทวนสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบจากปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน

1.1 การตรวจฟันของประชาชนในหมู่บ้าน 302 คน พบว่า มีปัญหาฟันตกรั้ว ร้อยละ 58.11 จำแนกเป็นฟันตกรั้วระดับ 1 จำนวน 66 คนคิดเป็นร้อยละ 21.85 พบมากที่สุดในกลุ่มอายุ 18 ปีขึ้นไป 61 คน ฟันตกรั้วระดับ 2 จำนวน 55 คนคิดเป็นร้อยละ 18.21 พบมากที่สุดในกลุ่มอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 53 คน

1.2 สถานการณ์การใช้น้ำในชุมชนจำแนกตามประเภทการใช้น้ำสำหรับอุปโภคในชุมชน ใช้น้ำประปา น้ำสำหรับประกอบอาหาร ใช้น้ำฝน น้ำสำหรับดื่ม ใช้น้ำบรรจุขวดแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามประเภทการใช้น้ำ

1.3 ค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการซื้อน้ำบรรจุถังหรือขวด สำหรับอุปโภคและบริโภค เฉลี่ยเดือนละ 300 บาท หรือมากกว่า 3,000 บาท/ครอบครัว/ปี

1.4 การประเมินความรู้ของประชาชนเรื่องผลกระทบของฟลูออไรด์ จำนวน 78 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของครัวเรือนละ 1 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับความรู้ของตัวแทนครัวเรือนเกี่ยวกับผลกระทบของฟลูออไรด์ต่อสุขภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1 - 4	ต่ำ	0	0
5 - 8	ปานกลาง	16	20.51
9 - 12	สูง	62	79.49
รวม		78	100.00

พบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของฟลูออไรด์ต่อสุขภาพระดับสูง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 79.49

2. แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลต่อสุขภาพของคนในชุมชนมี 4 แนวทางหลัก คือ

2.1 **แนวทางที่ 1.** การหาแหล่งน้ำใหม่ จาก 1.1) น้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลแต่มีข้อจำกัด คือ พื้นที่ที่มีระดับฟลูออไรด์อยู่ในเกณฑ์ที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ส่วนบุคคอยู่ห่างจากหมู่บ้าน ต้องใช้งบประมาณสูงในการซื้อที่ดินและการขุดเจาะ การต่อท่อทางเดินน้ำ การบำรุงรักษา เมื่อพิจารณาถึงความคุ้มทุนจากการใช้งบประมาณที่สูงกับประโยชน์ใช้สอย อีกทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของเปลือกโลกเนื่องจาก เป็นพื้นที่ ในแนวแผ่นดินไหว การเปลี่ยนทิศทางสายแร่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ซึ่งก็มีผลกระทบต่อสายน้ำด้วย เป็นความไม่แน่นอนเชิงโครงสร้างทางธรณีวิทยา 1.2) น้ำประปาภูเขา แต่มีข้อจำกัด คือ การผันน้ำต้องผ่านเขตป่าสงวน และเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ร่วมกันในพื้นที่หลายตำบลไม่สามารถดำเนินการเฉพาะหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง หรือตำบลใดตำบลหนึ่งได้ 1.3) น้ำจากอ่างเก็บน้ำ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน แต่มีข้อจำกัด คือ เป็นอ่างเก็บน้ำสำหรับการเกษตร ซึ่งในภาคการเกษตรก็ขาดแคลนไม่เพียงพอรวมทั้งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม จะมีปัญหาเรื่องความปลอดภัยจากสารเคมีเพิ่มขึ้น

2.2 **แนวทางที่ 2** ใช้น้ำบรรจุขวด ขึ้นอยู่กับศักยภาพด้านเศรษฐกิจของครอบครัวตามข้อจำกัดที่สำคัญคือ เพิ่มค่าใช้จ่ายในครอบครัว และความเพียงพอในการบริการน้ำยังพบน้ำขาดตลาดช่วงฤดูแล้ง

2.3 **แนวทางที่ 3** น้ำฝน มีสิ่งคั่นพบ คือ คราวเรือนที่มีข้อจำกัดตามพื้นที่ โดยคำนวณตามปริมาณการใช้น้ำในครัวเรือน การพัฒนาด้านความรู้และตระหนักของประชาชน ถึงความสะอาด หรือวิธีการเก็บน้ำฝน และสร้างที่กักเก็บน้ำฝนสาธารณะเพิ่มในชุมชนโดยคำนวณตามปริมาณการใช้น้ำในครัวเรือน เพื่อสำรองในช่วงฤดูขาดแคลนน้ำ ที่มีระบบการบริหารจัดการน้ำสาธารณะด้านความสะอาดมีระบบกรองน้ำ การบริหารการใช้น้ำตามความจำเป็น

2.4 **แนวทางที่ 4** การปรับสภาพน้ำประปา/บาดาลที่มีฟลูออไรด์สูงให้ได้ค่ามาตรฐานเพื่อใช้ในการบริโภค น้ำประปามีค่าฟลูออไรด์ สูงสุด 2.94 รองลงมา คือน้ำบ่อตื้น มีค่าฟลูออไรด์ 0.80 - 1.26 และน้ำบ่อโยก มีค่าฟลูออไรด์ 0.86 ส่วนน้ำดื่มบรรจุขวด ไม่พบค่าฟลูออไรด์ การทดลองการปรับสภาพน้ำ มณฑล คงปั้นและคณะ (2550) ได้มีการศึกษาองค์ความรู้มีวัสดุและวิธีการหลายชนิดซึ่งสามารถนำมาใช้ในการลดปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำ โดยทั่วไปที่ใช้ย้อมี 4 วิธีการ และนำมาใช้ในห้องปฏิบัติการชุมชน ประกอบด้วย

1. การตกตะกอน (Precipitation) การขจัดฟลูออไรด์ออกจากน้ำบริโภคโดยวิธีตกตะกอนหรือตกผลึกคือการเติมสารตัวกลางที่มีความสามารถในการจับกลุ่ม และทำให้เกิดสารประกอบเชิงซ้อน กับฟลูออไรด์ลงไป ในน้ำ การที่ใช้สารเคมีที่ไปรวมตัวกับ ฟลูออไรด์ในน้ำแล้วทำให้เกิดสารประกอบซึ่งเป็นตะกอน ทำให้ปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำลดลง

2. การดูดซับฟลูออไรด์และการแลกเปลี่ยนประจุไฟฟ้าคือการแลกเปลี่ยนฟลูออไรด์ไอออนที่เป็นประจุไฟฟ้าลบบกับไอออนที่เป็นประจุลบของสารกรอง โดยฟลูออไรด์ไอออนเข้าแทนที่ประจุลบของสารกรองทำให้ปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำลดลง

3. การจับกลุ่มและตกตะกอน การที่ใช้สารเคมีทำปฏิกิริยากับฟลูออไรด์ แล้วเกิดอนุภาคแขวนลอยในน้ำ เช่น สารส้ม, น้ำปูนใส หรือ สารละลายแคลเซียมไฮดรอกไซด์, Ca(OH)_2 , สารแคลเซียมคลอไรด์

4. การใช้วิธีตกตะกอนฟลูออไรด์โดยใช้ไฟฟ้า โดยการใช้ขั้วไฟฟ้าที่เป็นโลหะจุ่มลงในภาชนะที่มีน้ำซึ่งมีฟลูออไรด์เจือปนอยู่ เมื่อผ่านกระแสไฟฟ้าลงไปจะทำให้ขั้วโลหะด้านหนึ่งมีค่าศักย์ไฟฟ้าเป็นบวกและอีกขั้ว

หนึ่งมีค่าศักย์ไฟฟ้าเป็นลบ ฟลูออไรด์ซึ่งอยู่ในน้ำโดยปกติจะแตกตัวเป็นประจุลบ จะเข้าไปจับกับขั้วไฟฟ้าด้านที่มีประจุไฟฟ้าบวกและทำปฏิกิริยากับโลหะที่ขั้วไฟฟ้าเกิดการตกตะกอนของสารประกอบระหว่างโลหะที่ขั้วไฟฟ้ากับฟลูออไรด์ขึ้น จากนั้นจึงทำการแยกตะกอนออกไป (สุพจน์ ชำนาญไพโร. 2557)

ซึ่งห้องปฏิบัติการทดลองในชุมชนเลือกใช้วิธีการจับกลุ่ม (Coagulation) และตกตะกอน (Precipitation) สารส้มตัวปรับสภาพน้ำ เพราะจากมุมมองของชุมชน ในการทดลองต้องการการปฏิบัติ การหาทรัพยากร หรืออุปกรณ์ในการทดลองที่ไม่ซับซ้อนง่ายต่อการนำไปใช้ ต้นทุนไม่สูง มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ซึ่งผลการทดลองพบว่าสารส้มสามารถปรับลดค่าฟลูออไรด์ในน้ำได้จริง แต่ก็ยังต้องสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชนด้านทัศนคติต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้ ปัจจัยที่ทำให้เกิดพืตกกระในเด็กและผลกระทบต่อกระดูก คือ ประปาหมู่บ้านที่ใช้น้ำจากบ่อบาดาล การให้ความรู้สำหรับชาวบ้านพบว่ามีความรู้ระดับสูงสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ สีหมอก และสันหวัช ไชยวงศ์ (2557) ซึ่งชาวบ้านได้พยายามแก้ไขปัญหาด้วยชุมชนเองมาตลอด รวมทั้งการประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีอนามัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ จังหวัดเชียงใหม่ ตรวจปริมาณฟลูออไรด์ใน รวมทั้งการสร้างตระหนักรู้ และให้ประชาชนเข้าใจสาเหตุของปัญหา และตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหายั่งยืน (สุพจน์ ชำนาญไพโร. 2551) จึงมีการนำประเด็นปัญหาที่สรุปร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและแกนนำเข้าสู่ที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาน้ำปนเปื้อนฟลูออไรด์ที่มีค่าสูงเกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน ทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมตั้งแต่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาด ทั้งนี้การประเมินชุมชนเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการดำเนินงานที่มีความสำคัญมาก จึงต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากชุมชนเป็นพื้นฐาน ถ้าข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ทำให้การวินิจฉัยปัญหาผิดพลาดได้ แผนงานที่ย่อมลุ่มเหลว การให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาวะสุขภาพของประชาชนในชุมชน สำหรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อกำหนดโครงการและกิจกรรม ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษา อีกทั้งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งข้อมูลที่ได้มาเกิดขึ้นจากคนในมองเห็นปัญหาของตนเอง มิได้เกิดจากนักวิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังเช่นงานวิจัยท้องถิ่น เป็นงานวิจัยที่ทำโดยชาวบ้าน จากความจำเป็นในชีวิตที่จะต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงเป็นงานที่ยึดโยงอย่างเหนียวแน่นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ปิยะวัติ บุญ-หลง, 2553) ซึ่งการวิจัยลักษณะนี้ เป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและสมาชิกในชุมชน ต้องอาศัยการสืบสวน สอบสวนหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกันเป็นกลุ่มวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและ วัฒนธรรม ฯลฯ รวมกันเป็นกลุ่มแต่อย่างไรก็ตามกระบวนการการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไม่มีใช้เพียงการสืบค้นปัญหาและการแก้ปัญหาด้วยเท่านั้น ทั้งนี้ในกระบวนการวิจัยต้องมีเครื่องมือการสำรวจชุมชน (Duality of community analysis) นำมาใช้ใน 2 มิติ คือการสำรวจปัญหาชุมชนและการสำรวจทุนของชุมชน ที่ช่วยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา เครื่องมือที่ใช้เป็นหลัก ประกอบด้วย แผนที่รอบนอก/รอบใน ที่ช่วยสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน ในงานวิจัยนี้ระบุพื้นที่ชัดเจนแต่ละครัวเรือนเกี่ยวกับการใช้น้ำและแหล่งน้ำ ปฏิทินเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เป็นการระดมข้อมูลเพื่อการวางแผนทำงานในแต่ละช่วงเวลา ประวัติศาสตร์ชุมชน (Timeline) ที่คนในชุมชน

สามารถนำมาใช้ในโครงการวิจัยนี้ด้วยการเรียบเรียงเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความเป็นมาในอดีตของการใช้น้ำจนถึงการใช้น้ำประปาหมู่บ้านจากบ่อบาดาล และการปรับตัวของชุมชนต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น (ปิยะวัติ บุญ-หลง และคณะ. 2559 : 41-46) สอดคล้องกับการศึกษาของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนจะเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหา การทำกิจกรรมต้องสอดคล้องกับความต้องการของปัญหาชุมชนโดยมีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนเท่านั้น การดำเนินงานจึงประสบความสำเร็จและเกิดการแก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ประชาชนถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ว่ามีความรู้สึก หรือมีความคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขาทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไร และมีแนวทางที่จะแก้ปัญหาหรือผลักดันในประเด็นนั้นๆ ใดๆ การพัฒนาให้คนในสังคมกลายเป็นประชาชน และให้สังคมกลายเป็นประชาคม ก็จำเป็นต้องมี "โครงสร้างพื้นฐาน" เช่นกัน เรื่องจำเป็นที่คนทุกๆ ไปในชุมชนต้องมีโอกาสพบปะ หรือช่วงเวลาที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งต้องการช่องทางการติดต่อสื่อสารที่เชื่อมต่อถึงกันภายในเครือข่ายที่โยงใยไปทั่วทั้งชุมชน (ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. 2553) ชุมชนต้องมีที่ให้คนในชุมชนต่างกลุ่มต่างพวกสามารถพูดคุยกันเกี่ยวกับปัญหาที่พวกเขาเผชิญอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายสุดท้ายคือการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประชาชนมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของการพัฒนานั้น

การนำไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชน ภาควิชาเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน สถานีอนามัย เทศบาลตำบล รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้อง ในระดับตำบลและอำเภอ นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำของชุมชน
2. งานวิจัยนี้เอื้อประโยชน์และตอบสนองต่อแนวคิดในการจัดการศึกษาท้องถิ่น โดยใช้ฐานชุมชน เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งฐานรากที่จำเป็นโดยภาคประชาชน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง เพื่อสุขภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม เป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและท้องถิ่น ชุมชนช่วยกัน
3. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ประยุกต์การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือการสร้างคนจากชุมชนเพื่อตอบสนองระบบสุขภาพชุมชนทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการต่อชุมชนและสังคม โดยสร้างความสัมพันธ์ สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ในการสร้างเสริมสุขภาพแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน
4. เทศบาลตำบลสันป่าม่วงใช้ข้อมูลจากการวิจัยนำไปเสนอในที่ประชุมสภาตำบลเพื่อพิจารณาการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ เข้าสู่นโยบายและแผนของตำบลที่ต้องแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน โดยบรรจุไว้แผนปีงบประมาณฯ 2560-2562

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่สนับสนุนทุนวิจัย สัญญาทุนเลขที่ RDG57N0018 ขอขอบคุณผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพะเยา นายอานนท์ วัฒนกรกุล ผู้อำนวยการสถานีอนามัย เฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี อนุบาลโย ที่สำคัญคือแกนนำชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และชาวบ้านสันป่าบาง หมู่ 6 ตำบลสันป่าม่วง อ.เมือง จ.พะเยา และนักศึกษาพยาบาลทุกคนที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ สีมอก และสันหวัช ไชยวงศ์ (มกราคม-เมษายน 2557). “การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการได้รับฟลูออไรด์สูงเกินมาตรฐานจากน้ำบริโภคของประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา” *วารสารนเรศวรพะเยา*. 7(1) ; 51-64.
- ธนิดา โพธิ์ดี และพรสุดา หน่อไชย (พฤษภาคม-สิงหาคม 2552). “การสำรวจปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำดื่ม จ. พิษณุโลก.” *พุทธชินราชเวชสาร*. 26(2) ; 142-151.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2553). *ชุมชนศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ปิยะวัตติ บุญหลง และคณะ. (2553). “*การวิจัยเพื่อท้องถิ่น*”. ใน *อาภรณ์ จันทน์สมวงศ์ บรรณาธิการ. การวิจัยเพื่อท้องถิ่น: รากฐานแห่งพลังปัญญา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). เชียงใหม่: วนิดาเพรส.: 42-53.
- ปิยะวัตติ บุญหลง, กาญจนา แก้วเทพ และ บวร ปภัสราทร. (2559). *Socially-engaged Scholarship : งานวิชาการเพื่อสังคม: หลักการและวิธีการ*. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- มณฑล คงปิ่น, วุฒิชัย ชุมพลกุลและจุมพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2550). *การจัดการปัญหาฟลูออไรด์เป็นพิษของชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน*. กรุงเทพฯ : กลุ่มพัฒนาความร่วมมือทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ กรมอนามัย.
- ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ. (2550). *ฟลูออไรด์ในน้ำดื่มบรรจุขวดกับการคุ้มครองผู้บริโภค*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ ชำนาญไพร. (2557). *การแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพ จากการได้รับปริมาณฟลูออไรด์สูงจากผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- สุพจน์ ชำนาญไพร. (2551). *การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันการได้รับฟลูออไรด์สูงเกินมาตรฐานจากน้ำบริโภคของประชาชน เทศบาลตำบลสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N.T. 1981. *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies , Cornell University.317p
- NACCHO. 2017. *First Thing First : Prioritizing Health Problems*. The National Connection for Local Public Health. from <http://www.naccho.org/topics/infrastructure/accreditation/upload/Prioritization> สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2560.

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
THE POLITICAL ROLE OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL MONKS IN THE GOVERNMENT
DEMOCRATIC SYSTEM IN MUANG NONGKHAI DISTRICT NONGKHAI PROVINCE

พระนัสชนะ มหามงคโล (สง่าง) ¹ พระนิทัศน์ ธีรปญโญ ² และ ภาสกร ดอกจันทร์ ³
Phra Naschana Mahamangkhalo (Sanghang) ¹ Dr. Phra Nithus Thirapanyo, and Assoc. Prof. Dr.
Pasakorn Dokchan ³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าอาวาสทั้งหมดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

- 1) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
- 2) หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
- 3) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 4) ข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ พระสังฆาธิการควรแสดงบทบาททางการเมืองในรูปแบบที่เป็น การแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมการปกครองในระบบประชาธิปไตย เช่น นักการเมืองควรใช้หลักธรรมมาธิปไตย ในการปกครอง บริหารประเทศ เพื่อความอยู่ดี กินดี มีความสุข ของประชาชนส่วนรวม เป็นต้น

คำสำคัญ : บทบาททางการเมือง, พระสังฆาธิการ, ประชาธิปไตย

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to study the political role of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 2) to study the principles of democratic rule of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai

Province, 3) to study the relationship between the political roles of the sangkha with the principles of democracy of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 4) to study the suggestions and guidelines for the development of the political role of the Buddhist Ecclesiastical Monks in the democratic system in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province. The population used in this study is the population in this study was the all abbot in the ecclesiastical administrative region of Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 193 abbots. The instruments for collecting data were Questionnaire and in-depth interview. Statistics were Frequency, percentage, mean, standard deviation Test the hypothesis using Pearson's product moment correlation coefficient and analysis of qualitative data by means of content analysis. Then present descriptive, the research results were found as follows;

- 1) The political role of Buddhist Ecclesiastical Monks, was at a high level.
- 2) The principles of democratic rule of Buddhist Ecclesiastical Monks, was at a high level.
- 3) The political role of Buddhist Ecclesiastical Monks and democracy in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province. Overall, there was a statistically significant positive relationship at the .05 level
- 4) The suggestions and guidelines for the development is the Buddhist Ecclesiastical Monks should display their political roles in the form of expressions of opinion, using the principles of Buddhism in promoting democracy in a democracy, such as politicians should use the dharma principle in the administration of the country for the well-being, good eating and happiness of the public.

Keywords : Political Role, Buddhist Ecclesiastical Monks, Democracy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญในประเทศไทย ซึ่งมีบทบาท และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการศึกษา สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนผ่านแง่มุมมองทางด้านปรัชญา พิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ บทบาทและความเกี่ยวข้องกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยนี้ได้เกิดขึ้นหลายยุคหลายสมัย ไม่ว่าจะเป็นครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนที่จะปรินิพพานก็มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง และเมื่อวิเคราะห์บทบาทของพระพุทธศาสนาผ่านสังคมไทย จะพบว่าปัญหาและบทบาทของพระสงฆ์นั้นเกิดขึ้นไม่ว่าจะในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ต่างเข้าไปมีบทบาททางการเมืองไม่มากนักน้อยตามแต่สถานการณ์ จึงทำให้เกิดคำถามและปัญหาตามมามากมายว่า พระสงฆ์แท้จริงควรมีความเป็นอยู่เช่นไรในฐานะพระสงฆ์ที่แท้จริง พระสงฆ์กับชาวบ้านต่างก็มีความสัมพันธ์กันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 700 กว่าปี

เมื่อมองไปในอดีตแล้วจะพบว่า แม้แต่พระพุทธเจ้าก็เคยแสดงบทบาทเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มาแล้ว ยกตัวอย่างดังเรื่องที่ว่าพระพุทธองค์นั้นทรงอาศัยความกรุณาธิคุณ แก่หมู่พระประยูรญาติทรงเสด็จไปห้ามพระญาติ

ทรงทะเลาะ จนถึงขนาดทำสงครามกัน ดังปรากฏในพระพุทธรูปประวัติว่า พระราชาที่ 4 พระพุทธเจ้าประทับจำพรรษา ณ เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์ หลังออกพรรษาแล้วทรงเสด็จไปห้ามเหล่าศากยะ และเหล่าโกถิยะซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ริมสองฝั่งแม่น้ำโรหิณี เกิดวิวาทในเรื่องแก่งแย่งกันท่อน้ำเข้านา ทะเลาะและทุบตีกันลูกหลานเกี่ยวโยงกันจนถึงชาติตระกูล ตั้งกองกำลังสู้กันเช่นกับสงคราม พระพุทธองค์ทรงทราบว่ามีพระองค์เสด็จไป ความวิวาทจักสงบลง ทั้งสองฝ่ายเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วจักถวายพระราชากุมารให้บรรพชา สมาคมใหญ่จักมีเพราะเหตุแห่งความสงบ ความสามัคคี ตรัสพระธรรมเทศนา พร้อมทั้งชาดกต่างๆให้ฟัง เพื่อระงับการทะเลาะวิวาทกัน กษัตริย์ทั้งสองฝ่ายฟังพระธรรมเทศนาแล้ว ต่างพากันตั้งอาวุธแล้ว นมัสการพระพุทธเจ้า กล่าวกันว่า ถ้าหากพระศาสดาไม่เสด็จมา พวกเราก็จักฆ่าฟันซึ่งกันและกันจนเลือดไหลนองแม่น้ำ พวกเราได้อาศัยพระศาสดาโดยแท้ (สุริย์ มีผลกิจ-วิเชียร มีผลกิจ, 2555) **บทบาทพระสงฆ์กับการเมืองในอดีต** พระสงฆ์มีความเกี่ยวเนื่องกับชุมชนเพราะว่ามาจากลูกชาวบ้าน เพราะอดีตที่ผ่านมาอย่างสมัยสุโขทัยเรื่องอำนาจผู้ที่ได้อิทธิพลที่จะบวชพระเป็นเถระนั้น ต้องมีสถานภาพทางสังคมมาก่อนบุคคลที่จะมาบวชนั้นต้องมีสถานภาพที่สูงของสังคม เมื่อลาสิกขาเพศออกไป ต้องออกไปเป็นนักปกครอง นักบริหารบ้านเมือง ดังเรื่องราวพระราชประวัติ พระมหากษัตริย์ราชที่ 1 หรือพระยาสิทธิไทย ทรงออกผนวชในพระพุทธศาสนา และมีข้าพระราชบริพาร ออกบวชตามเป็นอันมาก แต่ว่าเนื่องจากพระสงฆ์นั้น ดำรงความเป็นอยู่เพราะอาศัยชาวบ้านเลี้ยงชีพ เป็นประเด็นที่เถื่อนพระสงฆ์อยู่เสมอกับพระสงฆ์จะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร เป็นการตอบแทนจนบางครั้งพระสงฆ์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนเอาชีวิตไม่รอด เช่นเรื่องราวของพระราชกษัตริย์พระพนรัตน์ป่าแก้ว (พระสังฆราชวัดป่าแก้ว) ในสมัยกรุงศรีอยุธยาครั้งนั้น ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ครั้งนั้นพระศรีศิลป์ (พระราชโอรสของพระไชยราชากับนางพระยาแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์) เป็นขบถเข้ากับข้าราชการเก่า ของพระราชบิดา พระยาเดโช พระยาท้ายน้ำ เป็นต้น ซึ่งถูกจองจำอยู่มีหนังสือให้พระศรีศิลป์เข้าไปช่วย พระศรีศิลป์นั้นไปขอฤกษ์เพื่อบุกเข้าพระราชวังหลวงกับพระพนรัตน์ป่าแก้ว (พระสังฆราชวัดป่าแก้ว) เมื่อถึงฤกษ์ที่กำหนดแล้ว พระศรีศิลป์จึงบุกเข้าไปยังพระราชวังหลวง ในครั้งนั้นเจ้าพระยามหาเสนาขับช้างเข้าชนกับพระศรีศิลป์ แต่เจ้าพระยามหาเสนาเป็นฝ่ายโดนขอของพระศรีศิลป์และผลัดตกจากหลังช้างไป พระศรีศิลป์จึงเข้ามายังพระราชวังหลวงได้ ฝ่ายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ทันตั้งพระองค์จึงเสด็จลงเรือพระที่นั่งหนีไปยังเกาะมหาพราหมณ์ หลังจากนั้น พระศรีศิลป์จึงเข้าไปช่วยพระยาเดโช พระยาท้ายน้ำ พระยาพิไชยรณฤทธิ์ หมื่นภักดีศร และหมื่นไภยรินทร์ได้สำเร็จ ในขณะที่พระรามศวร พระมหินทราราช และเสนาบดีข้าราชการได้เข้ารบกับพระศรีศิลป์ แต่ละฝ่ายต่างล้มตายเป็นอันมากโดยพระศรีศิลป์นั้นต้องป็นสิ้นพระชนม์ลงในที่รบ หลังจากนั้นพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับเข้ามาพระราชวังและมีพระราชดำรัสให้นำตัวพระพนรัตน์ป่าแก้ว พระยาเดโช พระยาท้ายน้ำ พระยาพิไชยรณฤทธิ์ หมื่นภักดีศร และหมื่นไภยรินทร์ ไปประหารเสียแล้วนำศพเสียบไว้ที่ตะแลงแกง พร้อมกับศพพระศรีศิลป์ นอกจากนั้นแล้วบางครั้งในอดีตที่ผ่านมาพระสงฆ์ยังได้แสดงบทบาททำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ที่ตกยากลำบากจนถึงขนาดที่เอาชีวิตเกือบไม่รอด เข้าไปขอพระราชทานอภัยโทษแก่ข้าราชการ ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้ได้ถูกยกย่องจากนักปราชญ์ว่าพระสงฆ์ที่เข้าไปขอพระราชทานอภัยโทษครั้งนี้มีสำนวนโวหารการพูด สนทนา การยกอุปมา อุปไมย ไพเราะเพราะพริ้ง ครั้งนั้นตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ย้อนไปใน พ.ศ. 2135 พระเจ้าหงสาวดี นันทบุเรง โปรดให้พระมหาอุปราชานำกองทัพทหาร มาตีกรุงศรีอยุธยาหมายจะชนะศึก สมเด็จพระนเรศวร ทรงทราบว่า พม่าจะยกทัพใหญ่มาตีจึงทรงเตรียมไพร่พล เมื่อพระสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับสมเด็จพระเอกาทศรถ ทรงทำยุทธหัตถีมีชัยชนะพระมหาอุปราชและนางจาโบ แห่งกรุงหงสาวดี ภายหลังชัยชนะครั้งนี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้โปรดให้ลูกขุนปรึกษาโทษข้าราชการชั้นแม่ทัพนายกองมีโทษถึงประหารหลายคน หากแต่วันตัดสินคดีพิพากษาให้ลงโทษนั้นเป็นวันเวลาใกล้กับวันพระจึงโปรดให้

เอาตัวข้าราชการเหล่านั้นไปจองจำไว้ก่อน เมื่อพ้นวันพระไปแล้วจึงให้นำตัวไปประหารชีวิตเสียตามคำลูกขุนพิพากษาโทษ ครานั้นบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองได้มีการพัฒนาปรากฏเด่นชัดโดยยึดหลักพระพุทธเจ้าที่ทรงห้ามพระประยูรญาติที่กำลังจะทรงทำศึกกันเพื่อแย่งน้ำทำนา โดยนำเรื่องราวพระพุทธประวัติบางตอนมาแสดงให้พระนเรศวรมหาราชที่กำลังทรงอยู่ในอารมณ์พิโรธว่า ครั้งนั้นสมเด็จพระพนรัตน์วัดป่าแก้วหรือที่เรียก ปัจจุบันว่า วัดใหญ่ชัยมงคล ซึ่งมีความแตกฉานในพระพุทธวจนะ มีวาตะหลักแหลม ได้พาพระราชอาคัน 25 รูป เข้าไปเฝ้าถวายพระพรถามข่าวสงคราม และด้วยวาตะหลักแหลม ได้ช่วยให้บรรดาข้าราชการซึ่งถูกตัดสินประหารชีวิตแล้ว ให้รอดพ้นจากพระราชอาญาโทษ (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. 2555)

ในปัจจุบันนั้นถึงแม้ว่า มหาเถรสมาคม จะมีคำสั่ง เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าข้องกับการเมือง พ.ศ. 2538 ระบุไว้ว่า ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุมไม่ว่ากรณีใด พร้อมทั้งห้ามพระภิกษุสามเณรสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่การหาเสียงเพื่อเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เทศบาล หรือการเมืองใดๆ แก่บุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ รวมถึงห้ามชุมนุมเรียกร้องสิทธิเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ อีกทั้งห้ามร่วมอภิปรายหรือบรรยายเกี่ยวกับการเมืองทั้งในวัดหรือนอกวัด หากภิกษุสามเณรใดละเมิด ฝ่าฝืน ให้พระสังฆาธิการปกครองดำเนินการว่ากล่าวตักเตือน ทั้งนี้หากกระทำผิดซ้ำ ให้พระสังฆาธิการปกครอง ดำเนินการลงโทษตามความเหมาะสม เช่น การกล่าวเตือนซ้ำ เป็นต้น (สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช. คำสั่งมหาเถรสมาคม. ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ 83 ตอนที่ 3) แต่ว่าในศาสนาพุทธนั้น นับตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของเรานั้น พระพุทธองค์ทรงเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ว่าพระพุทธองค์ทรงอยู่เหนือการเมือง พระองค์ทรงเป็นผู้นำทางธรรม และการเมืองที่พระองค์ทรงยกย่องนั้น เป็น ธรรมาธิปไตย พระองค์นั้นทรงเต็มเปี่ยมไปด้วย พระบริสุทธิ์คุณ พระปัญญาคุณ พระมหากรุณาธิคุณ คือทรงแสดงพระธรรมเทศนา แก่ผู้ปกครองให้ตั้งอยู่ในธรรมโดยไม่บังคับ เช่น เรื่อง ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิราชา 10 ประการ ทรงแสดงธรรมแจกแจงให้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมอย่างลึกซึ้ง จนพระธรรมมหาราช ทั้งหลาย ต่างก็ยอมรับ และตั้งมั่นอยู่ในที่พึ่งสามประการ คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างไม่หวั่นไหว จนบางครั้งมีผู้ศรัทธาออกบวชตามหลักธรรมวินัย เป็นอันมากพระสงฆ์ในปัจจุบันนั้นมีความเกี่ยวพันเกี่ยวเนื่องกับการเมืองอย่างเกี่ยวข้อง เช่นกิจกรรมในการเทศน์การสอนที่ทำให้ประเทศชาติมั่นคง ทำให้ประชาชนมีปัญญาเข้าใจในหลักธรรม ให้คนฟังนั้นรู้จักตนเอง รักษาความดีเดิมของตนเอง เพิ่มเติมความดีใหม่ ให้รู้จักลด ละ เลิกสิ่งอบายมุขทั้งปวง กิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีจิตอาสา อุทิศตน เพื่อเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้นำทางจิตวิญญาณ ทางปัญญา เป็นสิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์ทำได้ดีกว่า ข้าราชการ เพราะพระสงฆ์นั้นมิใช่ประชาชนศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

แต่ปัจจุบันเราจะได้เห็นพระสงฆ์ขึ้นแสดงธรรมเวทีปราศรัยทางการเมืองบ้าง เป็นผู้นำมือ บ้างหรือการขึ้นปราศรัย เรียกร้องทั้งที่ส่วนนี้พระสงฆ์นั้นไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะจะมีแต่ นำความเสื่อมสู่ตนเอง และหมู่คณะ ดังที่ปรากฏเป็นข่าว (การเมือง ข่าวทั่วไป. หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก. วันที่ 14 มีนาคม 2553) ว่าเมื่อเวลา 15.30 น. วันที่ 14 มีนาคม 2553 ผู้สื่อข่าวรายงานว่า มีพระสงฆ์จำนวน 1200 รูป ได้เดินทางมาร่วมชุมนุมกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตย (น.ป.ช) และพระภิกษุสงฆ์บางรูปนั้น ได้ขึ้นเวทีปราศรัย โดยได้ขออับดินทบาต ให้รัฐบาลอย่าใช้ความรุนแรงในการปราบปรามและยืนยันว่าไม่ได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในทางการเมือง ส่วนกรณีที่ก่อนหน้านี้รัฐบาลขึ้นบัญชีดำพระสงฆ์ได้ปราศรัยบนเวทีว่า ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใด หรือกรณีของพระพุทธิอิสระ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยเป็นผู้นำมือทั้งๆ ที่เวทีแจ้งวัฒนะ ซึ่งมีการปิดถนนยาวตลอดด้านหน้าศูนย์ราชการนั้น เป็นหนึ่งใน 3 จุดเสี่ยงที่สุดจากทั้งหมด 7 จุด 7 เวทีของการชุมนุมปิดกรุงเตี๊ยนนี้ ตามการประเมินของศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.ร.ส.) และหน่วยข่าวความมั่นคง (การเมือง. คอลัมน์เปิดมุมมองพุทธอิสระ. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. วันที่

15 มกราคม 2557) ซึ่งนำมาถึงการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกับพุทธบริษัทผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา มากว่า พระสงฆ์นั้นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือ เพราะว่า ตามกฎหมายแล้ว พระห้ามเลือกตั้ง แต่ว่าไม่ได้ห้ามพระ มามีส่วนร่วมทางการเมืองพระภิกษุในประเทศเรา จึงมีส่วนร่วมทางการเมืองมาโดยตลอด แตกต่างกันไปทางรูปแบบ และวิธีการ อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระพุทธรูปก็ถูกเพ่งเล็งจากประชาชนบ้างว่า การแสดงออกทางการเมือง ด้วยการแสดงบทบาทเช่นนั้นนั้น เหมาะสมกับสมณะเพศ หรือไม่ นอกจากนั้นแล้ว ก็ยังถูกเพ่งเล็งจาก มหาเถรสมาคม และสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติถึงกับออกหนังสือเตือนอย่างเป็นทางการ ซ้ำยังถูกรวมสอบสวนคดีพิเศษ (ดี เอสไอ) ออกหมายเรียกในข้อหาทักท้วงและก่อความวุ่นวายในบ้านเมืองด้วย ซึ่งการทำเช่นนั้นนั้น ไม่ว่าจะพระภิกษุสงฆ์จะแสดง บทบาทด้วยการเป็นผู้จัดการประท้วง หรือเป็นการเข้าร่วมประท้วงกับกลุ่มเสื้อสีต่างๆอย่างไร ก็ถือได้ว่า เป็นบทพิสูจน์ได้ว่า บทบาทพระสงฆ์กับการแสดงออกทางการเมืองนั้นอันตราย คือฝ่ายการปกครองบ้านเมือง ย่อมไม่สามารถแยก ขาดกับ ฝ่ายศาสนจักร คือฝ่ายพระพุทธรูปศาสนา และศีลธรรมไม่สามารถแยกขาดจากใจคนทุกคนขึ้นได้เลย

สภาพปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ก็สืบเนื่องจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมา ข้างต้น กล่าวคือ ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมาย หรือกฎระเบียบต่างๆ ห้ามมิให้พระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือการเลือกตั้งก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว พระสงฆ์ในวัดต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบทก็ตามมักจะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในท้องถิ่นนั้นด้วย และทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือประชาชนทั้งทางด้านเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ การงานในหลายๆ อย่าง หลายด้านพระต่างก็มีบทบาทที่ไปเกี่ยวข้องไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ฉะนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้า “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ” ทำให้ผู้วิจัยอดคิดไม่ได้ว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาททางการเมืองอย่างไร เพื่อให้เท่าทันในการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

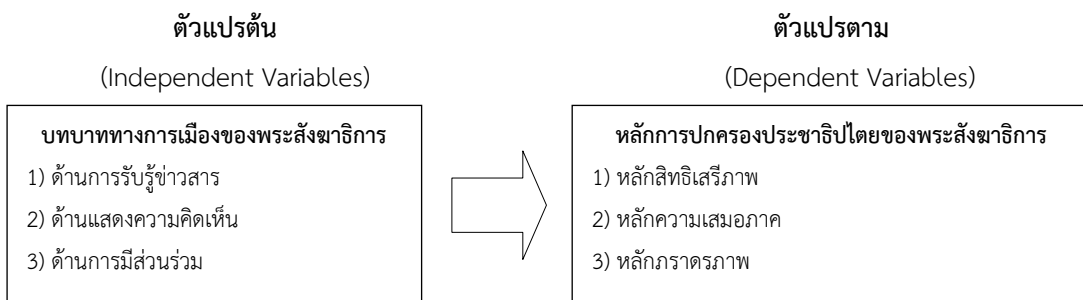
บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่อันเนื่องมาจากสถานภาพของบุคคล เนื่องจากบุคคลมีหลายสถานภาพในคนคนเดียว ฉะนั้นบทบาทของบุคคลจึงต้องปฏิบัติตามสถานภาพในสถานการณ์ตามสถานภาพนั้นๆ

การเมือง หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์กระทำ รักษาคุณสมบัติที่ดี และปรับปรุงกฎต่างๆ ไป ซึ่งมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้กฎเหล่านั้น การเมืองมีความเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ของความขัดแย้ง และความร่วมมือในสังคม จากการที่มีความคิดเห็นที่ตรงกันข้ามกัน ความต้องการที่ต่างกัน การแข่งขันกัน และความสนใจที่แตกต่างกัน

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง

ประชาธิปไตย หมายถึง เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งการบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง ผู้เป็นเจ้าของอำนาจคือพลเมือง โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมคติที่ว่าพลเมืองทุกคนในชาติร่วมกันพิจารณากฎหมายและการปฏิบัติของรัฐ และกำหนดให้พลเมืองทุกคนมีโอกาสแสดงความยินยอมและเจตนาของตนเท่าเทียมกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีใช้ประชากรในการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น
6. หากพบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าอาวาสในสังกัดมหานิกาย ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้พื้นที่ทำการวิจัย ได้แก่ เขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 16 ตำบล เป็นสถานที่ในการศึกษา

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2561 รวมเป็นระยะเวลา 1 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1.1 ใช้สถิติความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

1.2 ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้อธิบายบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

1.3 การทดสอบสถิติทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment Correlation Coefficient) หรือค่า r เพื่อทดสอบสมมติฐานระหว่าง บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy})

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 รองลงมาอายุ 51-55 ปี มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 มีอายุ 56-60 ปี มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 มีอายุ 31-35 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 มีอายุ 36-40 ปี มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และมีอายุ ต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีพรชชา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรชชา 21 พรชชาขึ้นไป มีจำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา มีพรชชา 11-15 พรชชา มีจำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.9 มีพรชชา 6-10 พรชชา

มีจำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.4 มีพรรษา 16-20 พรรษา มีจำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.2 และมีพรรษาต่ำกว่า 5 พรรษา มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 127 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.8 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางบาลี นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.2 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.0 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 1-2 ประโยค มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 3 ประโยค มีจำนวน 72 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.3 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 4 ประโยค มีจำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.5 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 6 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 5 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 และ มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 9 ประโยค มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางโลก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาตรี มีจำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.5 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีจำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับประถมศึกษา มีจำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมตอนต้น มีจำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.5 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาโท มีจำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.3 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับอนุปริญญา/ปวส. มีจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.1 ตามลำดับ

2. บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพและหลักสิทธิเสรีภาพ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่าง บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ (x_0) กับหลักประชาธิปไตย (y_0) ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x_3) กับด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (y_3) ($r=0.825$) รองลงมา คือ ด้านหลักความเสมอภาค (x_2) กับด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง (y_2) ($r=0.820$), ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x_1) กับด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (y_1) ($r=0.776$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัย วิโรจน์ แสนเพชร (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร” สอดคล้องกับผลศึกษา นิติ ศรีพุทธา (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี” และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัย รัฐ กัญภัย (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง”

2. หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการวิจัยพบว่าหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า หลักประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิชาการ กิรวิทย์ กิตติยาศิษย์ (2556) ได้ทำเอกสารวิชาการเรื่อง “สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์” สอดคล้องกับผลงานสารนิพนธ์ นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง (2556) ได้จัดทำสารนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” สอดคล้องกับผลงานวิจัย ประพิศ อัครสินธวัชกุล (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยของโรงเรียนอนุบาลภูเก้า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก้า” และสอดคล้องกับผลงานวิจัย พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ (2558) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 พระสงฆ์ควรวางตัวเป็นกลางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในที่สาธารณะโดยให้ความรู้หลักธรรมที่สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และควรมีกฎหมายที่ให้สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสม

1.2 ควรให้พระสงฆ์มีสิทธิในการเลือกตั้งในการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นสิทธิของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

1.3 ให้พระสงฆ์แสดงออกซึ่งความต้องการทางการเมืองโดยใช้หลักคุณธรรมความถูกต้อง โดยความเสมอภาคของสิทธิประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แม้แต่พระสงฆ์ก็เฉกเช่นเดียวกันยังถือว่าเป็นประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เพียงแต่ได้รับการยกเว้นไม่ให้มีสิทธิเลือกตั้ง พระสงฆ์ก็สมควรที่จะตั้งตนอยู่ในความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2.2 การที่พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณสิ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทมากที่สุดคือ การได้รับการยอมรับจากประชาชนในการเทศนาธรรมะอบรมสั่งสอน บางครั้งพระสงฆ์ลืมตัวในการทำหน้าที่ตามบทบาทดังกล่าว เพราะฝักใฝ่ในพรรคการเมืองที่ตนเองชอบจึงแทรกเนื้อหาโน้มน้าวในการเลือกพรรคการเมือง ซึ่งอันนี้ผิดหลักทางธรรมและทางโลก

2.3 บทบาทที่พระสังฆาธิการควรจะทำมากที่สุด คือต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นโดยเฉพาะเวลาแสดงธรรมควรเน้นไปที่ให้ผู้ฟังในระบอบประชาธิปไตยใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองดีกว่าใช้อัตตาธิปไตย

2.4 พระสังฆาธิการหลีกเลี่ยงไม่พ้นในเรื่องของอยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือกระทำการหน้าที่การทำงานที่ไม่ผิดต่อกฎหมาย แต่การที่พระสังฆาธิการบางรูปที่ผ่านมาใช้สิทธิและเสรีภาพในทางที่ผิด เช่น ไปเป็นแกนนำในการประท้วงรัฐบาล อันสร้างให้เกิดความแตกแยกในสังคม อันนี้ผิดทั้งกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายสงฆ์ พระสังฆาธิการต้องตระหนักตัวนี้ให้ดี

เอกสารอ้างอิง

การเมือง ชาวทั่วไป. หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก. (วันที่ 14 มีนาคม 2553).

กีรวุฒิ กิตติยาศิษย์. (2556). เอกสารวิชาการส่วนบุคคล สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์. หลักสูตรหลักนิตยธรรม เพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1. วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

การเมือง. คอลัมน์เปิดปุมหลวงปู่พุทธอิสระ. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. (วันที่ 15 มกราคม 2557)

นิติ ศรีพุทธา และ สุพัตรา จิตตเสถียร (2554). พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตรโลก.

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). สันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ: ความหมายและการประยุกต์ใช้ในโลกปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วิมลภ รัฐฉัตรานนท์. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558) “ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี.” วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2(2).

รัฐ กัญภัย. (2558). การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงใต้ตอนล่าง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

วิโรจน์ แสนเพชร. (2554). บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สุรีย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ. (2555). พระพุทธกิจ 45 พรรษา. กรุงเทพฯ: บริษัท คอมฟอร์ม จำกัด .ครั้งที่ 9.

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช. (2555). พระนิพนธ์พงศาวดารเรื่อง ไทยรบพม่า. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ. ฉบับมติชน ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ.

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช. คำสั่งมหาเถรสมาคม. ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ 83 ตอนที่ 3. ม.ป.ป.

บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย
THE CONTEXT OF STATUS AND MANAGEMENT FOR ELDERLY IN THE INTERNATIONAL AND
CHIANG RAI LOCAL LEVEL

ชญา เหล่าสุนทร¹ วรณะ รัตนพงษ์² นาวิณ พรหมใจสา³ และ จันจิรา วิชัย⁴
Kajay Laosunthara¹ Wanna Ratanapong² Navin Promjaisa³ and Chanjira Wichai⁴

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามิติภาค สำนักวิชาสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

²อาจารย์ ดร. ³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และ ⁴อาจารย์ ดร. สำนักวิชาสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงบริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทุติยภูมิเกี่ยวกับบริบทของผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยเฉพาะผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายและผู้สูงอายุต่างประเทศ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลจากรายงานที่เป็นเอกสาร และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายและผู้สูงอายุต่างประเทศโดยจะเน้นที่ศึกษาถึงบริบททางสังคม การจัดการการบริหารทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรของรัฐและเอกชน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่าเป็นอย่างไร และในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงรายโดยใช้สถิติพรรณนา

งานวิจัยนี้จึงได้นำเสนอแนวทาง เพื่อให้ทราบถึงบริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงรายที่ดีควรเป็นอย่างไร ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย ซึ่งปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเดินทางสายกลางเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนกรคิดเพื่อพัฒนาไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : สังคมผู้สูงอายุ, ผู้สูงอายุ, คุณภาพชีวิต, การบริหารจัดการผู้สูงอายุ

ABSTRACT

Research entitled “The Context of Status and Management for Elders in the International and Chiang Rai Local Level” purposed to study the status and context management of international elders and local elders in Chiang Rai. In this research, the study of secondary documents about the context of the elders, in particular older people in other countries and older people in Chiang Rai, Thailand was adopted. The instrument used for data collection and research was the study of documents and related literatures about aging and older people in Chiang Rai, Thailand to focus on the social context and management of elders by public and private sectors for perception of the elders’ quality of life.

This research was presented guidelines to understand the context and status management of the elders internationally and Chiang Rai locally should be which would affect the quality of life of older people in Chiang Rai. The factors should encourage seniors to the neutral balance by altering cognitive thinking to enhance the quality of life for the better.

Keywords : Ageing Society, Elders, Quality of Life, Elderly Management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) หรือสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปี ขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และประชากรโลกจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในอีก 35 ปีข้างหน้า โดยจะมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด นี่คือการท้าทายที่ทุกประเทศต้องเผชิญ เพียงแต่ผลที่จะเกิดขึ้นอาจรวดเร็วและรุนแรงแตกต่างกัน ประเทศพัฒนาแล้วมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเร็วกว่าประเทศกำลังพัฒนา ประเทศในแถบยุโรปส่วนใหญ่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ตามมาด้วยประเทศในแถบเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ รวมถึงไทยด้วย

ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 16 ซึ่งถือเป็นอันดับที่ 2 ของกลุ่มอาเซียน โดยไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุ (Aged Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 กล่าวคือ 1 ใน 10 ของประเทศไทยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และคาดว่าประเทศไทยจะเป็น “สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ.2564 และเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2578

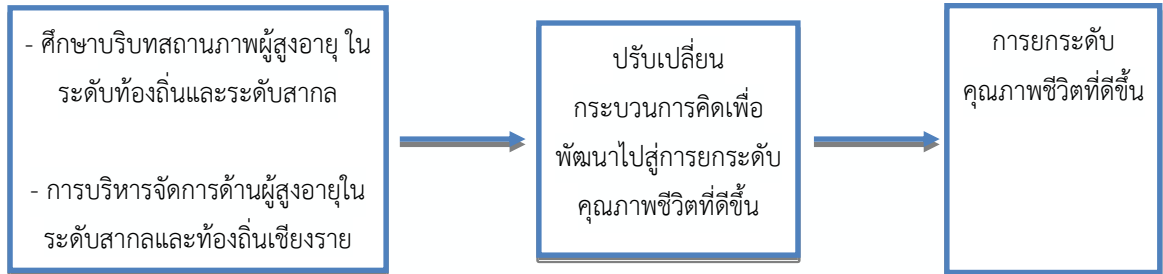
จากการที่สังคมที่มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อการทำงานเศรษฐกิจเพราะกำลังแรงงานซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญลดลง คนวัยทำงานต้องแบกรับภาระการเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ค่าใช้จ่ายภายในบ้านและรายจ่ายเกี่ยวกับสุขภาพและการรักษาพยาบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และในระยะยาวสังคมผู้สูงอายุจะมีภาวะการออมและการลงทุนลดลง เนื่องจากผู้สูงอายุไม่มีรายได้จะต้องใช้จ่ายจากเงินออมซึ่งอาจไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ

นี่เองจึงเป็นประเด็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสังคมไทยในการรับมือต่อสถานะเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างไร นักวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบริบทสถานภาพของผู้สูงอายุในต่างประเทศว่าเป็นอย่างไรและในประเทศไทยนั้นเป็นอย่างไร และการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงรายเป็นอย่างไรในการรับมือต่อสถานการณ์ดังกล่าวภาครัฐและเอกชนมีส่วนในการรับมือเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงบริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บริบทสถานภาพ หมายถึง บริบทและสถานภาพของผู้สูงอายุที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งไทยและต่างประเทศ

การบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย หมายถึง แนวคิดการบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้สูงอายุของทั้งภาครัฐและเอกชน ว่ามีส่วนร่วมมือกันช่วยเหลือทางด้านใดบ้างและอย่างไร

ผู้สูงอายุ (Older person) หมายถึง มนุษย์ที่มีอายุอยู่ในช่วงปลายของชีวิต นิยามของผู้สูงอายุอาจแตกต่างกันไปเมื่อพิจารณาจากแง่มุมต่างๆ อาทิ ทางชีววิทยา ประชากรศาสตร์ การจ้างงาน และทางสังคมวิทยา ในทางสถิติมักถือว่าผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุ 60-65 ปีขึ้นไป

สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60ปีขึ้นไป แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2. ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

3. ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

วิธีดำเนินการวิจัย

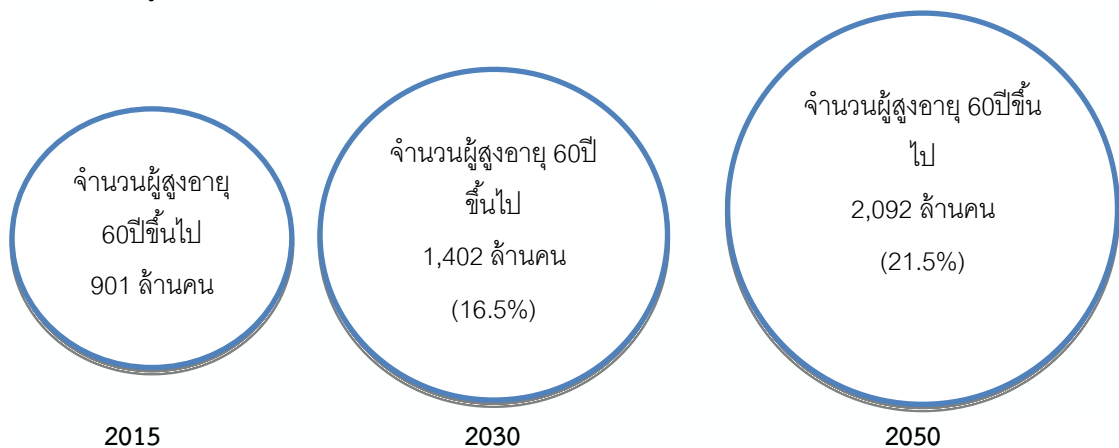
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทุติยภูมิเกี่ยวกับบริบทของผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยเฉพาะผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายและผู้สูงอายุต่างประเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลจากรายงานที่เป็นเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายและผู้สูงอายุต่างประเทศโดยจะเน้นที่ศึกษาถึงบริบททางสังคม การจัดการการบริหารทางด้านผู้สูงอายุขององค์กรของรัฐและเอกชน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่าเป็นอย่างไร และในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงรายโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากลและท้องถิ่นเชียงราย พบว่า สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุในบริบทสากลและในประเทศไทย ในปี 2012 ที่ผ่านมากองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Population Fund: UNFPA) และองค์การเฮล์เอจ อินเตอร์เนชันแนล (Help Age International) ได้เปิดเผยสถานการณ์ของผู้สูงอายุทั่วโลกในรายงาน “สูงวัยในศตวรรษที่ 21: การเฉลิมฉลองและความท้าทาย (Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge)” ความว่า เมื่อปี พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) มีประชากรที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในโลกนี้ 205 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 810 ล้านคน และคาดว่าจะถึง 1 พันล้านคน ในอีกไม่ถึง 10 ปีข้างหน้า และเพิ่มเป็น 2 เท่าภายในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) หรือเป็นจำนวน 2 พันล้านคน โดยแต่ละภูมิภาคก็จะมี ความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คาดว่าร้อยละ 10 ของประชากรในแอฟริกา จะมีอายุ 60 ปีขึ้นไป เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 24 ในเอเชีย ร้อยละ 27 ในอเมริกาเหนือ และร้อยละ 34 ในยุโรป (น.5)

ล่าสุด องค์การเฮล์เอจ อินเตอร์เนชันแนล (Help Age International) ได้เปิดเผยการวิเคราะห์แนวโน้มของประชากรสูงวัยทั่วโลกในช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2558 - 2593 ดังนี้

ภาพ 1 แผนภูมิแสดงการวิเคราะห์แนวโน้มของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2558- 2593
(HelpAge International. 2015)

ตามภาพ 1 แสดงให้เห็นว่า

1. ปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) มีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 901 ล้านคน หรือร้อยละ 12.3 ของประชากรทั้งหมด
2. ปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) มีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 1,402 ล้านคน หรือร้อยละ 16.5 ของประชากรทั้งหมด
3. ปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) มีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 2,092 ล้านคน หรือร้อยละ 21.5 ของประชากรทั้งหมด

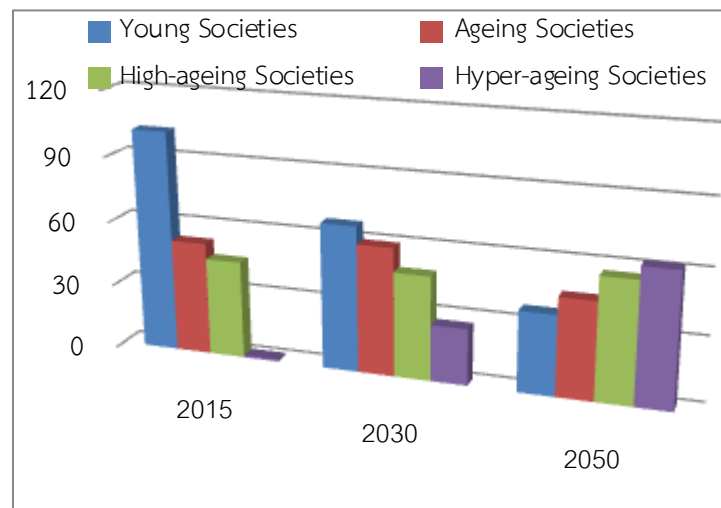
ปัจจุบัน สามารถแบ่งกลุ่มประชากรของประเทศตามระดับของสังคมสูงวัยในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) โดยวัดจากจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ดังนี้

1. ประเทศที่ยังไม่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 105 ประเทศ ได้แก่ ทุกประเทศ ได้แก่ ทุกประเทศในทวีปแอฟริกา ยกเว้น สาธารณรัฐมอริเชียส(Mauritius) ที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอีกทั้งยังมีประเทศอินเดีย อินโดนีเซีย เนปาล

2. ประเทศที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย 52 ประเทศ อาทิ บราซิล อาร์เจนตินา จีน

3. ประเทศที่เป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ 45 ประเทศ อาทิ ฝรั่งเศส เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ สวิส เซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา สวีเดน สหราชอาณาจักร อิตาลี

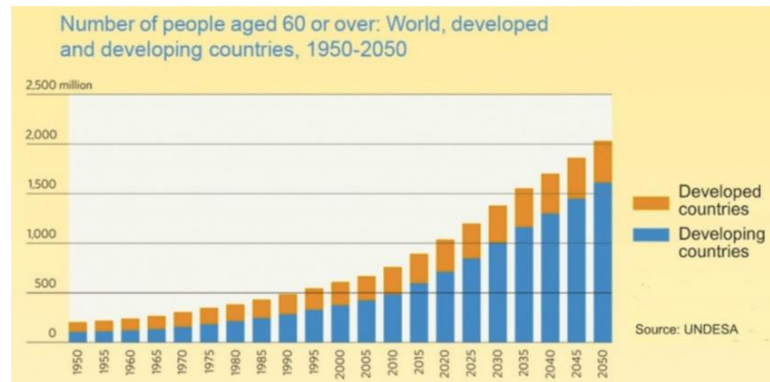
ขณะที่ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศเดียวที่เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดโดยมีสัดส่วนของผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 33.1

ภาพ 2 แผนภูมิแสดงการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระดับสังคมผู้สูงอายุทั่วโลก
ระหว่าง ปี พ.ศ. 2558- 2593

ที่มา: Global Age Watch Index 2015. 2015.

ประกอบกับสหประชาชาติได้แถลงการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2553- 2558 (ค.ศ. 2010-2015) อายุคาดเฉลี่ยในประเทศพัฒนาแล้วอยู่ที่ 78 ปี และในประเทศกำลังพัฒนาอยู่ที่ 68 ปี ภายในปี พ.ศ.2588-2593 (ค.ศ.2545-2050) คาดว่าทารกเกิดใหม่จะมีอายุถึง 83 ปี ในประเทศที่พัฒนาแล้ว และ 74 ปี ในประเทศกำลังพัฒนา

ภาพ 3 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบจำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
ในประเทศพัฒนาแล้ว กับประเทศกำลังพัฒนา (ค.ศ. 2550- 2561)
ที่มา: กรมกิจการเศรษฐกิจและสังคมของ สหประชาชาติ (UNDESA), 2561

จากแผนภูมิในรูปที่ 3 จะสังเกตได้ว่ากระบวนการเกิดสังคมผู้สูงอายุนั้นเกิดขึ้นทั้งในประเทศพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งใช้ระยะเวลาต่างกัน ส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากประเทศพัฒนาที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการแพทย์ ประชาชนส่วนใหญ่จึงเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขและโรงพยาบาลได้อย่างสะดวกทั่วถึง อีกทั้งทางหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยังให้ความสำคัญกับสุขภาพของประชาชน เช่น อาหารการกิน สุขอนามัย ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีกว่าประเทศกำลังพัฒนา จึงมีแนวโน้มที่จะมีอายุยืนยาวมากขึ้นไปด้วย แต่อัตราการเกิดมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากมีการวางแผนครอบครัวและคุมกำเนิดมากขึ้น ในขณะที่ประชาชนในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศในแถบแอฟริกากลับมีอายุขัยเฉลี่ยเพียง 41.5-50.7 ปี เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้รัฐในประเทศพัฒนาได้มีนโยบายเกี่ยวกับระบบสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุตามกฎหมาย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในบั้นปลายอย่างมีคุณภาพรวมถึงการก่อตั้งมูลนิธิองค์กรและหน่วยงานไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญและบุคคลทั่วไปที่มีจิตอาสา เข้ามาเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถใช้ชีวิตได้ด้วยตนเอง

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วิเชียรชม (วิจิตรา วิเชียรชม. 2557) อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ยกตัวอย่างการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในต่างประเทศ ดังนี้

1. ประเทศอังกฤษ

รัฐบาลจะจัดสวัสดิการสังคมและมีหลักประกันทางสังคมเพื่อประกันรายได้ในขั้นต่ำของบุคคล โดยพิจารณาให้ความช่วยเหลือในกรณีที่รายได้ของบุคคลลดลง ได้แก่ การเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ การเกษียณอายุ การขาดอุปการะ ในกรณีสมาชิกในครอบครัวถึงแก่ความตาย การมีรายจ่ายเนื่องจากการเกิด การตาย หรือการสมรส รวมตลอดถึงการชราภาพ การพิการ และการว่างงาน

2. ประเทศสวีเดน

สวีเดนได้รับการยกย่องให้เป็นประเทศที่มีระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด มีกฎหมายรับรองสิทธิของผู้สูงอายุในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในสิ่งที่จำเป็นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูแลผู้สูงอายุทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก

กองทุนผู้สูงอายุ และการบริการกองทุนสำหรับการบริหารจัดการและดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งมาตรการด้านการเสริมสร้างหรือป้องกัน และมาตรการด้านการเยียวยา จัดตั้งระบบการดูแลสุขภาพระยะยาว (Health Care and Long Term Care) เพื่อที่รัฐสามารถยื่นมือเข้าไปช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล ผู้สูงอายุกรณีเจ็บป่วยรุนแรง อีกทั้งยังมีนโยบายดูแลผู้สูงอายุชาวสวีเดนในด้านที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีสិทธิ ได้รับความช่วยเหลือจากทางเทศบาลซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล อาทิ ช่วยซื้อปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต บริการด้านจัดส่งอาหาร บริการทำความสะอาด การปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัย และการแจ้งเตือนภัยต่างๆ เป็นต้น

อภิปรายผล

	When proportion of 65+ years old reaches			Years taken	
	7%	14%	20%	7%-14%	14%-20%
Korea	2000	2018	2026	18	8
U.S.	1942	2013	2028	71	15
Germany	1932	1972	2012	40	40
Japan	1970	1994	2006	24	12
U.K.	1929	1976	2021	47	45
France	1864	1979	2020	115	41
Italy	1927	1988	2007	61	19
Sweden	1887	1972	2012	85	40

ภาพ 4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศต่างๆ โดยวัดจากจำนวนประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561).

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในแต่ละระดับดังกล่าว ตามภาพ 4 สรุปได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสูงสุดเร็วกว่าประเทศอื่นๆ รองลงมา ไต้หวัน อิตาลี เยอรมัน และสวีเดน ตามลำดับ

แม้ว่าประเทศฝรั่งเศสจะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยเป็นอันดับแรก แต่ก็ต้องใช้เวลาจนถึง 115 ปี จึงกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2522 (ค.ศ.1979) ซึ่งใกล้เคียงกับสถานการณ์ในประเทศพัฒนา อาทิ สวีเดน (85ปี) และสหรัฐอเมริกา (69ปี) ทำให้ประเทศเหล่านี้มีเวลาวางแผน ปรับโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจเพื่อรองรับกับความต้องการของผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศพัฒนาและประเทศแรกในโลกที่ได้รับการกล่าวขานว่าเป็น “สังคมผู้สูงวัยระดับสุดยอด” (Super-Aged Society) โดยเริ่มก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 (ค.ศ.1970) หากใช้เวลาเพียง 24 ปี ในการผันสู่สังคมโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2538 (ค.ศ. 1995) ก่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสูงสุดในปี พ.ศ.2549 (ค.ศ.2006) พร้อมกับสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ล่าสุด คนญี่ปุ่นได้รับการ

จัดอันดับให้เป็นผู้ที่มีอายุขัยเฉลี่ยหรือมีอายุยืนยาวนานมากที่สุดในโลก นั่นคือ 82 ปี และจากการสำรวจประชากรในปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ.2030 นั้น 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมดจะมีอายุ 65 ปีขึ้นไป และ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมดจะมีอายุ 75 ปีขึ้นไป

ด้วยตระหนักถึงภาวะการณดังกล่าว ญี่ปุ่นจึงมีนโยบายการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างรอบด้านครอบคลุมเกือบทุกสาขาอุตสาหกรรม ตั้งแต่วิศวกรรมชีวการแพทย์ เช่น เทคโนโลยีการผ่าตัด เวชศาสตร์การชะลอวัย การรักษาและป้องกันโรคที่เกิดจากความชรา จนถึงองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาและสังคมศาสตร์ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน ศูนย์บริการสุขภาพท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังวางแผนการพัฒนาเมืองและสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ภายใต้ความร่วมมือระหว่างวิศวกรกับผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ อาทิ เทคโนโลยีหุ่นยนต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ขณะที่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาใช้เวลาสั้นกว่าในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วกว่าประเทศอื่นในอาเซียน ตามการอ้างอิงจากข้อมูล ดังนี้

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ.2547-2548 (ค.ศ.2004-2005) กล่าวคือ ในขณะที่มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10.4 ของประชากร ทั้งหมด โดยจากผลการสำรวจครั้งที่ 5 ในปี พ.ศ.2557 (ค.ศ.2014) พบว่ามีประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมด หรือ 9.5 ล้านคน ชายร้อยละ 13.8 และหญิงร้อยละ 16.1 และคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ.2567-2568 (ค.ศ. 2024-2025)

2. จากรายงาน “การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศจากผลการคาดประมาณ ประชากรของไทย พ.ศ. 2553-2583” จัดทำโดย คณะอนุกรรมการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งเผยแพร่เมื่อ กุมภาพันธ์ 2556 ยังคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” ในปี พ.ศ.2575 (ค.ศ.2032)

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน ภาครัฐตั้งศูนย์บริการจัดหางานผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน รัฐก็ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งต้องมีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท อย่างไรก็ตาม แรงงานสูงอายุกลุ่มนี้มีเพียง 3 แสนคน หรือร้อยละ 2.9 ของผู้สูงอายุทั่วประเทศ นโยบายนี้จึงเป็นเพียงการช่วยเหลือแรงงานเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อย โดยไม่ได้สนับสนุนให้มีการนำทักษะและประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

สำหรับประเทศไทยกำลังเปลี่ยนผ่านจากสังคมผู้สูงอายุไปสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยในขณะนี้ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมากถึงร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคน และภายในปี 2583 ประชากรในกลุ่มนี้จะเพิ่มจำนวนเป็น 17 ล้านคน ซึ่งมากกว่า 1 ใน 4 ของประชากรทั้งประเทศ ข้อมูลจาก World Population Ageing โดยองค์การสหประชาชาติ ระบุว่าหลังจากปี 2552 ประชากรไทยที่อยู่ในวัยพึ่งพิง (เด็กและผู้สูงอายุ) จะมีจำนวนมากกว่าประชากรในวัยแรงงาน และตั้งแต่ปี 2560 จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่มีประชากรเด็กน้อยกว่าประชากรผู้สูงอายุสถานการณ์ดังกล่าวเป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดลงอย่างรวดเร็ว และการลดลงอย่างต่อเนื่องของระดับการตายของประชากร ทำให้จำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ประเทศไทยควรมีมาตรการหรือนโยบายที่จะรับมือต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ดังนี้

1. การขยายอายุเกษียณ ถึงแม้ว่าจะเป็นนโยบายที่ทำได้ในระยะสั้น แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถาวร หลายประเทศใช้นโยบายดังกล่าว เพื่อเพิ่มจำนวนคนวัยทำงาน ซึ่งจะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในสิงคโปร์เพิ่มอายุเกษียณจาก 65 ปี เป็น 67 ปี และเกาหลีใต้จะขยายอายุเกษียณจาก 55 ปี เป็น 60 ปี ประเทศญี่ปุ่นเองจะให้ผู้สูงอายุทำงานจนถึงอายุ 65 ปี จากเดิมที่ 62 ปี ภายในปี ค.ศ.2025

2. การสนับสนุนให้บริษัทจ้างงานผู้สูงอายุ เป็นนโยบายที่ช่วยสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ รัฐบาลสิงคโปร์ให้เงินสนับสนุนแก่บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุให้ทำงานต่อ (Special Employment Credit) โดยมีเงื่อนไขว่าลูกจ้างต้องร่วมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพอิสระ นอกจากนี้ ทางกรยังให้เงินสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ (Work Program) เช่นเดียวกับญี่ปุ่น ที่สนับสนุนให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยตั้งองค์กร ‘Silver Human Resources Center’ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุทำงานในช่วงเวลาสั้นลง หรือทำงานที่เบาและง่าย

3. การเพิ่มทักษะและการจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงาน จะช่วยเพิ่มความสามารถในการหารายได้ และยกระดับผลิตภาพของแรงงานในระยะยาว ซึ่งทำได้ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบตลอดอายุช่วงอายุ โดยมากมักได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ‘Senior Work Program’ ในญี่ปุ่น และ ‘Skills Future Program’ ในสิงคโปร์ ที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์พัฒนาทักษะเพิ่มเติม ควบคู่กับการจัดหางานที่เหมาะสมให้แก่แรงงาน

สำหรับประเทศไทย ขณะนี้ภาครัฐมีโครงการฝึกอบรมแรงงานสูงอายุเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น และมีการคุ้มครองทางสังคมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้

4. การยกระดับคุณภาพชีวิตจำเป็นต้องวางแผนตั้งแต่เนิ่นๆ โดยภาครัฐมีส่วนสำคัญในการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างสมดุล โดยเฉพาะรายได้หลังวัยเกษียณ ผ่านการตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ นอกจากนี้ ภาคเอกชนก็มีส่วนช่วยพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เช่น เกาหลีและญี่ปุ่นมีการคิดค้นหุ่นยนต์สำหรับดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ผู้ดูแลที่เป็นผู้หญิงหรืออยู่ในวัยทำงานกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างหมดห่วง รวมทั้งมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่คนทุพวิสัยใช้ร่วมกันได้ (Universal Design)

ประเทศไทยมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่จะเป็นโรงพยาบาลหรือศูนย์บริการทางการแพทย์ที่อยู่ไกลจากบ้าน หรือ ไม่มีรถโดยสารเดินทางไปยังสถานที่ ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากมีความยากลำบากในการเข้าถึงสวัสดิการจากส่วนกลาง

5. การมีส่วนร่วมและการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ สิงคโปร์มีแผนนโยบายแห่งชาติ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยเริ่มวางแผนมานานกว่า 50 ปี และมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนนโยบายที่มีทิศทางสอดคล้องกันระหว่างกระทรวงต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ประเทศไทยต้องพัฒนาต่อไป โดยระบบบำนาญจะต้องยืดหยุ่นและสอดคล้องกับแนวโน้มนโยบายด้านแรงงานซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปยังภาวะการคลังในการดูแลสวัสดิการและรักษาพยาบาล

ทั้งหมดนี้เป็นแนวโน้มนโยบายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากร และเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน แม้ว่าที่ผ่านมา ไทยจะมีนโยบายรองรับไปบ้างแล้วแต่การวางแผนและการดำเนินนโยบายยังคงค่อนข้างกระจัดกระจาย ซึ่งหากมีการตั้งหน่วยงานรับผิดชอบและได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ก็ช่วยให้เกิดแนวทางการรับมือกับความท้าทายอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเศรษฐกิจและสังคมของ สหประชาชาติ (UNDESA), (2561), **World Population**. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <https://www.un.org/development/desa/en/>.

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Population Fund: UNFPA) และองค์การเฮลป์เอจ
อินเตอร์เนชันแนล (HelpAge International). (2561). รายงาน "สูงวัยในศตวรรษที่ 21: การเฉลิม
ฉลองและความท้าทาย (Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A
Challenge)", หน้า 4-5.

วิจิตรา วิเชียรชม. (2557). **การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://research.law.tu.ac.th/research/upload/portfolio>.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). **การเปรียบเทียบการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศต่างๆ โดย วัด จ า ก
จำนวนประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nso.go.th>.

HelpAge International. (2015). **Global AgeWatch Index 2015 Insight report**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.helpage.org>.

แบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับปัญหาการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ภายในเรือสินค้า
MATHEMATICS MODEL FOR CONTAINER SHIP STOWAGE CONFIGURATION PLANNING PROBLEM

ธนวัฒน์ วิเศษสินธุ์

Tanawat Wisedsin

อาจารย์ สาขาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการหาคำตอบโดยตรง (Exact Solution) เพื่อทำการหารูปแบบในการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์เข้าไปวางในพื้นที่ของตัวเรือสินค้าที่เหมาะสม โดยเฉพาะ หรือเรียกว่าปัญหาการวางแผนจัดระวางแบบสมบูรณ์ (Master Bay Plan Problem; MBPP) โดยได้ทำการศึกษางานวิจัยทั้ง 4 กลุ่มได้แก่ การบริหารจัดการการขนส่งสินค้าทางน้ำ ปัจจัยความปลอดภัยและสภาพของตัวเรือสินค้า การจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ และการทำงานของเครนท่าเรือ ซึ่งในการจัดวางตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์จะคำนึงถึงระยะเวลาในการทำงานของเครนที่ทำการย้ายตู้คอนเทนเนอร์ รวมทั้งต้องคำนึงถึงสมดุลเรือในการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์แต่ละตู้รวมด้วย ทั้งนี้การพัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ให้มีความสามารถในการรองรับตู้คอนเทนเนอร์แต่ละประเภทตามแผนผังของเรือหรือผู้ใช้งานออกแบบปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่เหมาะสมได้โดยสามารถรองรับ ตู้คอนเทนเนอร์แช่เย็น (Reefer Container) ตู้คอนเทนเนอร์แห้งทั่วไป (Standard Dry) ตู้คอนเทนเนอร์ไวไฟ (Flammable Container) และ ตู้คอนเทนเนอร์สารเคมี (Chemical Container) แบบแยกประเภท และได้กำหนดสมการเป้าหมายจากตัวระยะทางในการเคลื่อนที่ของเครน เพื่อลดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลโดยทำการคำนวณระยะทางจากแผนโครงสร้างของตัวเรือสินค้ากับตำแหน่งของเครน แล้วทำการแปลงผลกลับมาเป็นระยะเวลาในการทำงานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบระยะเวลาในการทำงาน เมื่อทำการทดสอบกับตัวเรือขนาด 198 TEUs ตู้คอนเทนเนอร์ประเภทธรรมดา แบบจำลองคณิตศาสตร์นี้ใช้เวลาในการขนย้ายตู้คอนเทนเนอร์ไปยังตัวเรืออยู่ที่เฉลี่ย 282.77 นาที และใช้เวลาการหาคำตอบเฉลี่ย 22.81 วินาที โดยสมดุลเรืออยู่ในระดับสูงมีตัวเรือเอียงไปด้านหลังเพียง 2% กาบซ้ายและกาบขวาของตัวเรือไม่มีการเอียง แบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับปัญหาการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ภายในเรือสินค้าเพื่อสร้างแนวทางการวางแผนการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

คำสำคัญ : เรือบรรทุกสินค้า, ตู้คอนเทนเนอร์, แบบจำลองคณิตศาสตร์, การจัดการท่าเรือ, การวางแผนการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์

ABSTRACT

This research aims to develop a mathematical model using exact solutions. The problem is called the master bay plan problem (MBPP). The research was conducted in four categories, namely shipping port management, safety and stability of container ship, stowage planning, and crane operation. The placement of containers will take into consideration the time for the crane to move all the containers, while keeping intact the balance of the container ship. Specific areas for different types of containers have also been developed, such as reefer containers, standard

dry, flammable containers, and chemical containers. The objective equation is then adjusted from the distance of movement of the crane operation. This is a good way to shorten the collection time of containers by calculating the distance from the structure of the container ship to the area of crane operation. Last, the results of container ship size 198 TEUs findings. Loading time of operation nearly optimization about 287.77 min, computing time average 22.81 second, slant 2 % of Posterior to high stability of container ship.

Keywords : Container Ship, Container, Mathematics Optimization, Quay Crane Operation, Container Ship Stowage Configuration Planning

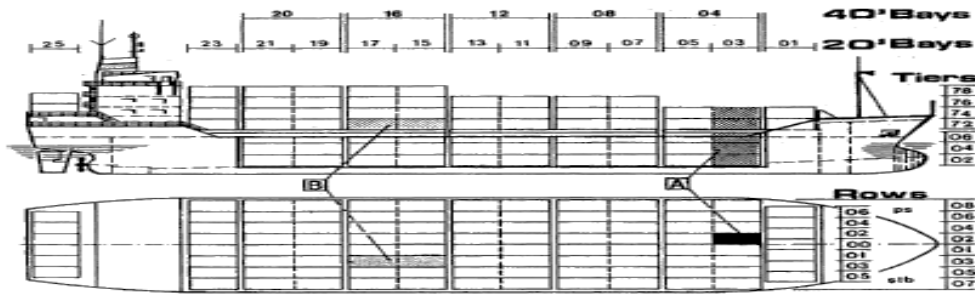
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากข้อมูลการศึกษาการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ กรมศุลกากร ร่วมกับ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม ประจำปี 2552-2556 ปัจจุบันประเทศไทยใช้รูปแบบการขนส่งทางเรือ เป็นเส้นทางหลักในการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเปรียบเสมือนหลอดเลือดใหญ่ทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยคิดเป็นสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าและการส่งออก ถึงร้อยละ 68.2 หรือประมาณ 8,884,696 ล้านบาท ทั้งนี้คิดเป็นสัดส่วนด้านน้ำหนักร้อยละ 89 หรือประมาณ 189,771 พันตัน ของรูปแบบการขนส่งทั้งหมด ซึ่งสามารถดูข้อมูลของมูลค่าและปริมาณน้ำหนักในการขนย้ายสินค้าทั้งการนำเข้าและการส่งออก ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีมูลค่าและน้ำหนักที่มหาศาล ทั้งนี้จากแผนการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ให้มีความสามารถในการรองรับเรือที่มีขนาดใหญ่ถึง 10,000 TEUs ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าเป็นโอกาสที่ดีในการช่วยส่งเสริมประเทศไทยให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยทำการวางแผนตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพแล้วจะเสริมความสามารถในการจัดสรรของท่าเรือให้มีความสะดวกรวดเร็ว ต้นทุนในการดำเนินการลดลง และรองรับจำนวนเรือสินค้าได้มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเบื้องต้นปัจจุบันเรือเดินสมุทรมีขนาดตั้งแต่ 350 TEUs จนถึง 18,000 TEUs ซึ่งแสดงความสามารถในการบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ขนาด 20 ฟุต ได้ตั้งแต่ 350 ตู้ จนถึง 18,000 ตู้ ถือว่ามีจำนวนตู้คอนเทนเนอร์เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีความยุ่งยากในการวางแผนตู้คอนเทนเนอร์ ทั้งนี้ยังต้องคำนึงถึงเงื่อนไขขีดความสามารถของตัวเรือสินค้า ประเภทของตู้คอนเทนเนอร์ ประเภทพื้นที่ภายในตัวเรือสินค้าที่รองรับกับตู้คอนเทนเนอร์แต่ละประเภท และลำดับการส่งสินค้าไปยังท่าเรือต่างๆ ทำให้การวางแผนตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

จากภาพที่ 1 เป็นภาพของโครงสร้างเรือขนาด 560 TEUs จะเห็นจำนวนพื้นที่ในการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ภายในตัวเรือ ตามขนาดของตู้คอนเทนเนอร์ 20 ฟุตและ 40 ฟุต ทั้งนี้พื้นที่เรือจะแบ่งเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ พื้นที่สำหรับวางตู้สินค้าแห้ง (Standard Dry) และพื้นที่สำหรับวางตู้สินค้าแช่เย็น (Reefer) โดยตัวเรือสินค้าแต่ละลำจะมีการแบ่งจัดส่วนพื้นที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัย ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงสาเหตุสำคัญของปัญหาที่แท้จริงของการบริหารจัดการท่าเรือ โดยมีต้นเหตุจากความทับซ้อนของตู้คอนเทนเนอร์ในการจัดวางเงื่อนไขของตัวเรือสินค้า เช่น น้ำหนักสูงสุดที่เรือรับได้ พื้นที่ใช้งานเฉพาะแก่ตู้คอนเทนเนอร์ สมดุลของตัวเรือสินค้าขณะจัดวางอันดับตู้คอนเทนเนอร์ ประเภทตู้ น้ำหนัก ที่หมายปลายทาง ซึ่งมีจำนวนข้อมูลที่มาหาศาล จะทำให้เห็นถึงความซับซ้อนในการวางแผนจัดวางตู้คอนเทนเนอร์เข้าไปอีก

ภาพที่ 1 แสดงถึงภาพตัดขวางและด้านบนของตัวเรือสินค้า
(Ambrosino et al., 2004)

เมื่อทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัย ทางผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มงานวิจัย และรูปแบบงานวิจัยที่เกี่ยวกับท่าเรือสินค้า ได้ดังต่อไปนี้ โดยส่วนมากงานวิจัยจะมีแนวทางในการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีทางคณิตศาสตร์ ทำการคำนวณหาคำตอบของปัญหา ทั้งนี้รูปแบบของปัญหาทางผู้วิจัยได้ทำการแบ่งเป็นกลุ่มรูปแบบปัญหาออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ 1) การบริหารจัดการการขนส่งสินค้าทางน้ำ 2) งานวิจัยด้านปัจจัยความปลอดภัยในการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ 3) การจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ 4) การบริหารจัดการเครนท่าเรือ

จากการศึกษาทั้ง 4 กลุ่มงานวิจัยข้างต้น ทุกงานวิจัยมีความสัมพันธ์กับการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์เป็นหลัก ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการท่าเรือ คือการจัดการวางแผนตู้คอนเทนเนอร์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ จึงเห็นว่าเป็นจุดที่สมควรปรับปรุง และพัฒนาแก้ไขปัญหา

ทั้งนี้จากแผนการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ให้มีความสามารถในการรองรับเรือที่มีขนาดใหญ่ถึง 10,000 TEUs ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าเป็นโอกาสที่ดีในการช่วยส่งเสริมประเทศชาติให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น โดยทำการวางแผนตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพแล้วจะเสริมความสามารถในการจัดสรรของท่าเรือให้มีความสะดวกรวดเร็ว ต้นทุนในการดำเนินการลดลง และรองรับจำนวนเรือสินค้าได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำการศึกษาต้นเหตุของปัญหาการจัดการขนส่งสินค้าภายในท่าเรือสินค้า

เพื่อพัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ในการหารูปแบบในการจัดวางตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ภายในตัวเรือ โดยมีเป้าหมายในการลดระยะเวลาการทำงานของเครนให้น้อยที่สุด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวางแผน หมายถึง กระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ สำหรับช่วงเวลาข้างหน้า กำหนดสิ่งที่จะกระทำ หรือ กระบวนการของการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไหร่ ทำที่ไหน ทำไม่ต้องทำ ทำเพื่อใคร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

การจัดวาง หมายถึง การจัดตำแหน่งให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้เหมาะสมกับสถานที่ เงื่อนไข ตำแหน่ง ขั้นตอน ภาพรวม และ องค์ประกอบของการทำงานให้มีความถูกต้อง

ตู้คอนเทนเนอร์ หมายถึง ภาชนะในการบรรจุสินค้าต่างๆ ที่มีขนาดเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน ไม่ว่าจะ เป็นสินค้าทั่วไปหรือสินค้าเทกอง ใส่ไปยังตู้คอนเทนเนอร์เพราะตู้คอนเทนเนอร์มีความสามารถในการลำเลียงสินค้า ที่มีขนาดเล็กจำนวนมากสามารถกระทำได้เพียงครั้งเดียว เพิ่มความสะดวกในขั้นตอนการขนส่งสินค้าเป็นอย่างมาก สินค้าที่บรรจุอยู่ภายในมีโอกาสเสียหายน้อยมาก เนื่องจากตู้คอนเทนเนอร์มีความแข็งแรง ป้องกันสภาพอากาศ ป้องกันจากการลักขโมยสินค้า และง่ายต่อการควบคุม

การวางแผนจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินใจสำหรับการจัดตำแหน่งตู้คอนเทนเนอร์ ให้มีความเหมาะสมกับการทำงานไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นการกำหนดอันดับให้กับตู้คอนเทนเนอร์ในการทำงานช่วยให้การทำงานมีความสิ้นเปลืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะลดความทับซ้อนในการทำงานกับจำหน่วยตู้คอนเทนเนอร์ ที่มีจำนวนมากได้

แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ หมายถึง เป็นการใช้คณิตศาสตร์ในการอธิบายระบบ แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้ถูกใช้ทั้งในสายงานวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ยังถูกนิยามว่าเป็นการแสดงผลของส่วนสำคัญของระบบที่มีอยู่ หรือระบบที่กำลังจะถูกสร้าง เพื่อแสดงความรู้อะบบในรูปแบบที่สามารถนำมาใช้งานได้

แบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับการแผนการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์บนเรือสินค้า หมายถึง การใช้คณิตศาสตร์ในการวางแผนตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์สินค้าให้มีความเหมาะสมกับตำแหน่งภายในตัวเรือสินค้า ซึ่งจะต้องพิจารณา เงื่อนไขพื้นที่ภายในตัวเรือ ประเภทของตู้คอนเทนเนอร์ อันดับ น้ำหนัก ระยะทางการเคลื่อนที่ของเครน และสมดุลของตัวเรือสินค้าไว้ล่วงหน้าเพื่อให้การทำงานมีระยะเวลาอันน้อยที่สุด

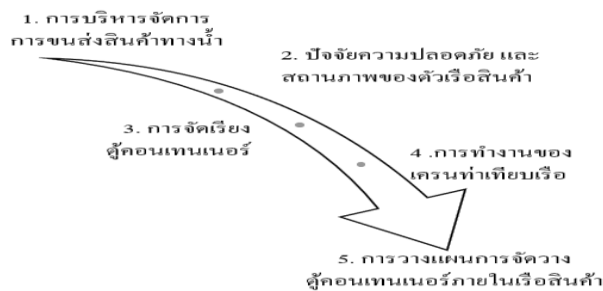
การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาได้เลือกงานวิจัยของ Ambrosino et al. (2004) เป็นชุดสมการหลักที่ใช้ในการแก้ปัญหาการวางแผนตู้คอนเทนเนอร์ของแต่ละระวางของตัวเรือบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์สินค้า (Stowing a Containership: The Master Bay Plan Problem : MBPP) เนื่องจากชุดสมการทางคณิตศาสตร์ของการวางแผนการจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์บนเรือสินค้าเนื่องจากชุดสมการมีความกระชับ มีความชัดเจนในการแสดงตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ มีความรวดเร็วในการคำนวณที่สูง รวมทั้งยังมีชุดสมการที่เกี่ยวกับการรักษาเสถียรภาพของตัวเรือร่วมด้วยซึ่งงานวิจัยของ Liu et al. (2010) ได้นำไปทบทวนใช้ในงานวิจัย แต่ทั้งนี้ยังขาดในเรื่องการระบุและจำแนกประเภทของพื้นที่ที่รองรับของขนาดตู้คอนเทนเนอร์ประเภทต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย ตู้คอนเทนเนอร์ดั่งนี้ ตู้สินค้าแห้ง (Standard Dry) ตู้สินค้าแช่เย็น (Reefer) ตู้คอนเทนเนอร์ไวไฟ (Flammable) ตู้สารเคมี และตู้คอนเทนเนอร์ประเภทอื่นๆ ซึ่งมีความต้องการด้านแหล่งพลังงาน และตำแหน่งในการวางที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ความต้องการพลังงานไฟฟ้าที่จะต้องจ่ายให้แก่ตู้คอนเทนเนอร์สินค้าแช่เย็น (Reefer) ตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ไวไฟ (Flammable) จะต้องอยู่ตรงส่วนกลางของลำเรือเพื่อป้องกันการตกเป็นเป้าหมายของโจรสลัดที่ต้องการเผาตู้คอนเทนเนอร์ไวไฟและปล้นเรือสินค้า ภายใต้ภาคพื้นมหาสมุทรอินเดียได้ การวางตู้สารเคมีซึ่งสารเคมีบางตัวไม่ถูกกัน จำเป็นต้องวางตำแหน่งของตู้สารเคมีนั้นให้อยู่แยกออกจากกัน เป็นซึ่งสามารถใช้งานวิจัย Delgado et al. (2012) มาประยุกต์สร้างสมการขึ้นมาใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับตำแหน่งในการวางตู้คอนเทนเนอร์แต่ละประเภทได้ และมีความสามารถในด้านการกำหนดขอบเขตความสูงที่เหมือนกับงานวิจัยของ Maras et al. (2013) ที่จะช่วยกำหนดของเขตขอบความสูงของตู้คอนเทนเนอร์ให้อยู่ในระดับสายตาเพื่อใช้ในการบริหารจัดการเรือและเพื่อรักษาเสถียรภาพของตัวเรือตามสถานการณ์ที่แปรผันกับท้องทะเลได้อย่างชัดเจน ในส่วนสุดท้ายที่ขาดไปของงานวิจัย Ambrosino et al. (2004) คือ ด้านสมการเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนในส่วนของเวลาการทำงานในการเคลื่อนย้ายตู้คอน

เทนเนอร์ (Handle) ทั้งนี้ทางผู้วิจัยมีแนวทางในการประยุกต์ใช้สมการของปัญหาการจัดสรรครนท่าเรือ และการจัดสรรเวลาการทำงานของครนมาปรับเปลี่ยนเป็นสมการเป้าหมายของงานวิจัยโดยคำนึงถึงรูปแบบการทำงานและระยะทางในการเคลื่อนที่ของครนท่าเรือเป็นหลัก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อหารูปแบบในการจัดวางตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ที่เหมาะสม (Optimization Containership Stowage Configuration) ในการลดระยะเวลาในการเคลื่อนย้ายตู้คอนเทนเนอร์ ทั้งนี้จำเป็นต้องศึกษาจากงานวิจัยที่หลากหลายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าด้วยทางน้ำ เพราะในการแก้ปัญหาในการจัดท่าของตู้คอนเทนเนอร์ที่เหมาะสมนั้น จำเป็นต้องผนวกงานวิจัยหลากหลายด้านเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ทางผู้วิจัยมีแนวทางในการศึกษาทั้งหมดแบ่งเป็น 4 ระดับ และทำการรวบรวมปรับปรุงแก้ไขชุดสมการให้มีความเหมาะสมในระดับที่ 5 ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ขั้นตอนในการศึกษางานวิจัยทั้ง 4 กลุ่มงานวิจัยและปรับปรุงแก้ไขในอันดับที่ 5

ทฤษฎีที่ใช้ในการแก้ปัญหาการจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ภายในเรือสินค้า จากการศึกษาวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีแนวทางการใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของ Ambrosino et al. (2004) และได้นำมาผสมผสานกับงานวิจัยทั้ง 4 ด้าน การบริหารจัดการขนส่งสินค้าทางน้ำ ปัจจัยความปลอดภัยและสถานภาพของตัวเรือสินค้า การจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ การทำงานของครนท่าเทียบเรือ เพื่อหารูปแบบการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ที่ครนท่าเทียบเรือทำงานโดยมีระยะทางน้อยที่สุดและตัวเรือมีความสมดุลมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยขั้นนี้เป็นการศึกษาปัญหาการจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์สินค้าบนตัวเรือ ใช้การหาคำตอบโดยตรง (Exact Solution) เป็นวิธีการที่สามารถหาคำตอบที่ดีที่สุด โดยทำการ

ศึกษางานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสอบถามรูปแบบการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์จากบริษัทที่ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษางานวิจัยขั้นต่างๆ พร้อมทั้งสอบถามจากบริษัทที่ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ โดยเริ่มต้นจากภาพรวมของการทำงานของท่าเรือไปยังส่วนประกอบของการทำงาน เพื่อศึกษาหาสาเหตุของความล่าช้าในการดำเนินงาน การบริหารจัดการขนส่งสินค้าทางน้ำ ปัจจัยความปลอดภัยและสถานภาพของตัวเรือสินค้า การจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ การทำงานของครนท่าเทียบเรือ

วิเคราะห์ตรวจสอบ และจัดสร้างชุดสมการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์บนเรือสินค้าให้มีความเหมาะสมกับประเภทตู้คอนเทนเนอร์และพื้นที่ภายในตัวเรือ

ในขั้นตอนนี้เป็นการนำงานวิจัยที่ทำการศึกษากัน 4 ลำดับดังที่กล่าวไปข้างต้น ทำการวิเคราะห์ตรวจสอบ และประยุกต์ปรับใช้ปัญหาของงานวิจัยต่างๆ ให้เข้ากับงานวิจัยนี้ โดยคำนึงถึงด้านกิจกรรมของท่าเรือที่มีความสัมพันธ์กับการขนย้ายตู้คอนเทนเนอร์ไปยังตัวเรือสินค้าเป็นหลัก แล้วนำมาจัดสร้างและปรับปรุงชุดสมการทางคณิตศาสตร์เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาการจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์สินค้าบนตัวเรือสินค้า

เปรียบเทียบคำตอบกับงานวิจัยหลัก เพื่อประเมินความสามารถการทำงานของสมการทางคณิตศาสตร์

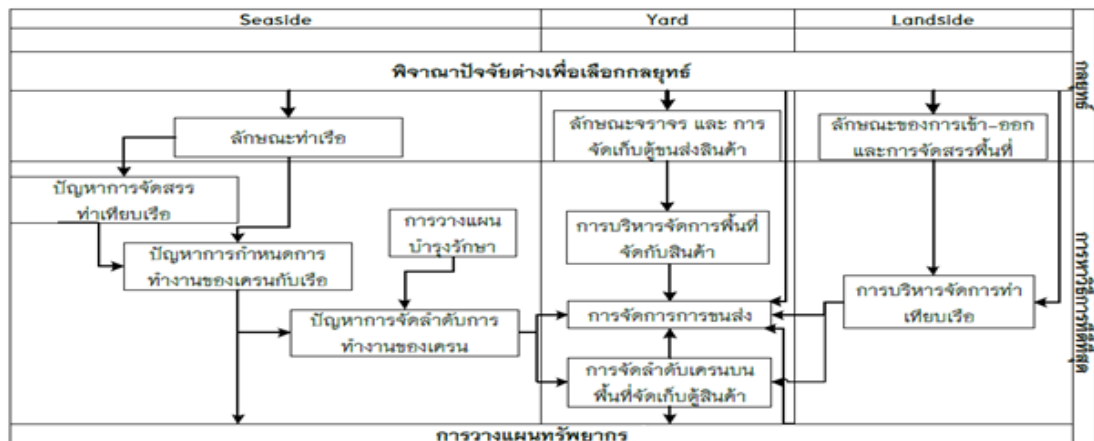
หลังจากที่หาคำตอบของปัญหาการวางแผนจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ของสมการทางคณิตศาสตร์สำหรับการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ที่ได้การปรับปรุงแล้วมาเขียนในโปรแกรม Lingo V.16 เพื่อทำการหาคำตอบโดยตรง (Exact Solution) แล้วเปรียบเทียบผลงานวิจัยหลัก เพื่อวัดผลการความสามารถของสมการทางคณิตศาสตร์

สรุปและวิเคราะห์ผล

ขั้นตอนการสรุปผลการดำเนินงานวิจัย ปัญหาและอุปสรรคต่าง รวมไปถึงแนวทางสำหรับการต่อยอดงานวิจัยในภายภาคหน้า

ผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัย Hiranphaet (2015) ทำให้ทราบถึงปัญหาที่ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าขนส่งเมื่อนำมาประยุกต์กับงานวิจัยของ Bierwirth and Meisel (2010) และได้ทำการศึกษาปัญหาของการจัดการท่าเรือสินค้า โดยลักษณะปัญหาของของท่าเทียบเรือว่าแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนทะเล ส่วนลาน และส่วนพื้นดิน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะปัญหาของท่าเรือขนส่งสินค้า

(กนกวรณ และ ณรงค์ธร, 2554)

จากภาพที่ 3 ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงลักษณะของปัญหาการตัดสินใจในการปฏิบัติงานบนท่าเรือ สาเหตุหลักของการทำงานที่ล่าช้า คือ การจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ที่ไม่เป็นระบบระเบียบ ทำให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ เช่น เวลาในการจอดท่ายาวนานเกินไปทำให้เสียค่าปรับเวลา หรือไม่ทำการโหลดตู้คอนเทนเนอร์เข้าตัวเรือเนื่องจากเวลาการ

จุดท่ามีเวลาจำกัด ส่งผลทำให้ตู้คอนเทนเนอร์สินค้าไม่เป็นไปตามแผน ทั้งนี้เพราะการวางแผนการจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์ โดยสรุปแล้วเมื่อเวลาการวางแผนตู้คอนเทนเนอร์ จะต้องวางแผนการทำงานเครนของท่าเทียบเรือ(Quay crane) ควบคู่กันไปเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงาน และมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ผลการปรับปรุงแบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับการวางแผนจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์บนเรือสินค้า
ชุดสมการทางคณิตศาสตร์: การหาตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ที่เหมาะสม Model: Container Ship
Stowage Configuration Planning of Master Bay Plan Problem (MBPP) ดัชนี (Indices)

i คือ เซตของจำนวนระวาง (Bay) โดยที่ $i = (1, 2, 3, \dots, b) \in B$

j คือ เซตของจำนวนระวาง (Row) โดยที่ $j = (1, 2, 3, \dots, r) \in R$

k คือ เซตของแถวแนวตั้งของตู้คอนเทนเนอร์ (Stack or Tier) โดยที่ $k = (1, 2, 3, \dots, s) \in S$

l คือ เซตของตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ C ในตำแหน่งพิกัดที่ i, j, k โดยที่

$l = (1, 2, 3, \dots, n) \in L$

C คือ เซตของจำนวนตู้คอนเทนเนอร์ โดยที่ $c = (1, 2, 3, \dots, m) \in C$

T คือ เซตของจำนวนตู้คอนเทนเนอร์ C ขนาด 20 ฟุต โดยที่ $T \in C$

F คือ เซตของจำนวนตู้คอนเทนเนอร์ C ขนาด 40 ฟุต โดยที่ $F \in C$

R_c คือ เซตของจำนวนตู้คอนเทนเนอร์แช่เย็น (Reefer Container) โดยที่ $R_c \in C$

$Flame_c$ คือ เซตของจำนวนตู้คอนเทนเนอร์สินค้าไวไฟ (Flammable Container) โดยที่

$Flame_c \in C$

CM_A_c คือ เซตของจำนวนตู้คอนเทนเนอร์สารเคมี A โดยที่ $CM\_A_c \in C$

CM_B_c คือ เซตของจำนวนตู้คอนเทนเนอร์สารเคมี B โดยที่ $CM\_B_c \in C$

พารามิเตอร์ (Parameters)

D_l คือ ระยะทางในการเคลื่อนที่ของเครนท่าเรือ (Quay Crane) ไปยังตู้คอนเทนเนอร์ ณ ตำแหน่งที่ l

$Q.C_{Carry20}$ คือ ความสามารถของเครนท่าเรือ (Quay Crane) ที่สามารถยกตู้คอนเทนเนอร์ ขนาด 20 ฟุต ได้

$Q.C_{Carry40}$ คือ ความสามารถของเครนท่าเรือ (Quay Crane) ที่สามารถยกตู้คอนเทนเนอร์ ขนาด 40 ฟุต ได้

$Q.C_{Row20}$ คือ จำนวนแถวของตู้คอนเทนเนอร์ขนาด 20 ฟุตที่ทำการยกด้วยเครนท่าเรือ

w_c คือ น้ำหนักของตู้คอนเทนเนอร์แต่ละตู้

Q คือ ความสามารถในการรองรับน้ำหนักในการบรรทุกสินค้าของตัวเรือสินค้า

Q_1 คือ ขอบเขตในรองรับน้ำหนักและสมดุลเรือในการกระจายน้ำหนักไปยังทางกัปซ้าย (*Left : L*) และทางขวา (*Right : R*) ของตัวเรือสินค้า

Q_2 คือ ขอบเขตในรองรับน้ำหนักและสมดุลเรือในการกระจายน้ำหนักไปยังส่วนหน้า (*Front : Fr*) และส่วนหลัง (*Back : Ba*) ของตัวเรือสินค้า

$Slot_l^{En}$ คือ จำนวนพิกัด l ที่เป็นพื้นที่ที่สามารถจ่ายแหล่งพลังงานให้กับตู้คอนเทนเนอร์แช่เย็น R_c

$Slot_l^{Flame}$ คือ จำนวนพิกัด l ที่เป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับตู้คอนเทนเนอร์ไวไฟ $Flame_c$ ไว้ในส่วนกลางของตัวเรือ

$Slot_l^{CM\_A}$ คือ จำนวนพิกัด l ที่เป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับตู้คอนเทนเนอร์สารเคมีชนิด A

$Slot_l^{CM\_B}$ คือ จำนวนพิกัด l ที่เป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับตู้คอนเทนเนอร์สารเคมีชนิด B

ตัวแปรการตัดสินใจ (Decision Variable)

$$x_{lc} = \begin{cases} 1 & \text{ถ้าตู้คอนเทนเนอร์ } C \text{ ทำการเลือกจัดวางในพื้นที่ตำแหน่ง } l \\ 0 & \text{แสดงถึงการไม่ตัดสินใจเลือกพื้นที่ตำแหน่ง } l \end{cases}$$

สมการเป้าหมายของงานวิจัย

$$\text{Objective Function Minimize Distance} = 2 * \sum_l \left(\frac{\sum_{c \in T} D_l x_{lc}}{Q \cdot C_{Carry20'} * Q \cdot C_{Row20'}} + \frac{\sum_{c \in F} D_l x_{lc}}{Q \cdot C_{Carry40'}} \right) \quad (1)$$

ชุดสมการระบุตำแหน่งตู้คอนเทนเนอร์ที่ตำแหน่ง l

$$\sum_l \sum_c x_{lc} = m \quad (2) \quad \sum_l x_{lc} \leq 1 \quad \forall c \quad (3)$$

$$\sum_c x_{lc} \leq 1 \quad \forall l \quad (4)$$

สมการขอบเขตความสามารถการรับน้ำหนักในการบรรทุกของเรือ

$$\sum_l \sum_c w_c x_{lc} \leq Q \quad (5) \quad \text{ชุดสมการป้องกันไม่ให้ตู้คอนเทนเนอร์จัดวางในตำแหน่งไม่ตรงกับขนาดของตู้}$$

คอนเทนเนอร์

$$\sum_{c \in T} x_{ijkc} = 0 \quad \forall i \in E, j, k \quad (6)$$

$$\sum_{c \in F} x_{ijkc} = 0 \quad \forall i \in O, j, k \quad (7)$$

ชุดสมการป้องกันและเลือกตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ในระนาบของระวาง Bay

$$\sum_{c \in T} x_{i+1,jkc} + \sum_{c \in F} x_{ijkc} \leq 1 \quad \forall i \in E, j, k = 1, \dots, |K| - 1 \quad (8)$$

$$\sum_{c \in T} x_{i-1,jkc} + \sum_{c \in F} x_{ijkc} \leq 1 \quad \forall i \in E, j, k = 1, \dots, |K| - 1 \quad (9)$$

ชุดสมการป้องกันและทำการเลือกตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ในระดับชั้นบนและชั้นล่างของ Tier

$$\sum_{c \in T} x_{(i+1)j(k+1)c} + \sum_{c \in F} x_{ijkc} \leq 1 \quad \forall i \in E, j, k = 1, \dots, |K| - 1 \quad (10)$$

$$\sum_{c \in T} x_{(i-1)j(k+1)c} + \sum_{c \in F} x_{ijkc} \leq 1 \quad \forall i \in E, j, k = 1, \dots, |K| - 1 \quad (11)$$

สมการกำหนดตู้คอนเทนเนอร์ที่มีน้ำหนักจะต้องอยู่ด้านล่างของตู้คอนเทนเนอร์ที่มีน้ำหนักเบากว่า

$$\sum_{\substack{c, e \in C \\ w_c \neq w_e}} (w_c x_{ijkc} - w_e x_{ij(k+1)e}) \geq 0 \quad \forall i \in i, j, k = 1, \dots, |K| - 1 \quad (12)$$

สมการกำหนดสถานที่ขนส่งปลายทางแต่ละตู้สินค้า

$$\sum_{\substack{c, e \in C \\ d_c \neq d_e}} (d_c x_{ijkc} - d_e x_{ij(k+1)e}) \geq 0 \quad \forall i \in i, j, k = 1, \dots, |K| - 1 \quad (13)$$

ชุดสมการสมดุลของตัวเรือสินค้า

$$-Q_2 \leq \sum_{i \in Fo, j, k} \sum_c w_c x_{ijk} - \sum_{i \in Ba, j, k} \sum_c w_c x_{ijk} \leq Q_2 \quad (14)$$

$$-Q_1 \leq \sum_{i, j \in L, k} \sum_c w_c x_{ijk} - \sum_{i, j \in R, k} \sum_c w_c x_{ijk} \leq Q_1 \quad (15)$$

สมการความสามารถในการรองรับของตู้คอนเทนเนอร์แช่เย็น

$$\sum_{c \in T \cap R_c} x_{lc} + \sum_{c \in F \cap R_c} x_{lc} \leq Slot_l^{En} \quad \forall l | l \in Energy \quad (16)$$

สมการความสามารถในการรองรับของตู้คอนเทนเนอร์สินค้าไวไฟ

$$\sum_{c \in T \cap Flam} x_{lc} + \sum_{c \in F \cap Flam} x_{lc} \leq Slot_l^{Flam} \quad \forall l | l \in Flammable \quad (17)$$

สมการความสามารถในการรองรับของตู้คอนเทนเนอร์สารเคมี A

$$\sum_{c \in T \cap CM\_A} x_{lc} + \sum_{c \in F \cap CM\_A} x_{lc} \leq Slot_l^{CM\_A} \quad \forall l | l \in Chemical\_A \quad (18)$$

สมการความสามารถในการรองรับของตู้คอนเทนเนอร์สารเคมี B

$$\sum_{c \in T \cap CM\_B} x_{lc} + \sum_{c \in F \cap CM\_B} x_{lc} \leq Slot_l^{CM\_B} \quad \forall l | l \in Chemical\_B \quad (19)$$

ตัวแปรในการตัดสินใจในการเลือกกล่องพื้นที่ l ที่หมายเลขตู้คอนเทนเนอร์ที่ c

$$x_{lc} \in \{0, 1\} \quad \forall l, c \quad (20)$$

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบการจัดเรียงตู้คอนเทนเนอร์แบบประเภทรธรรมดา เครื่องทำงานเดี่ยว (SN1-SN13)

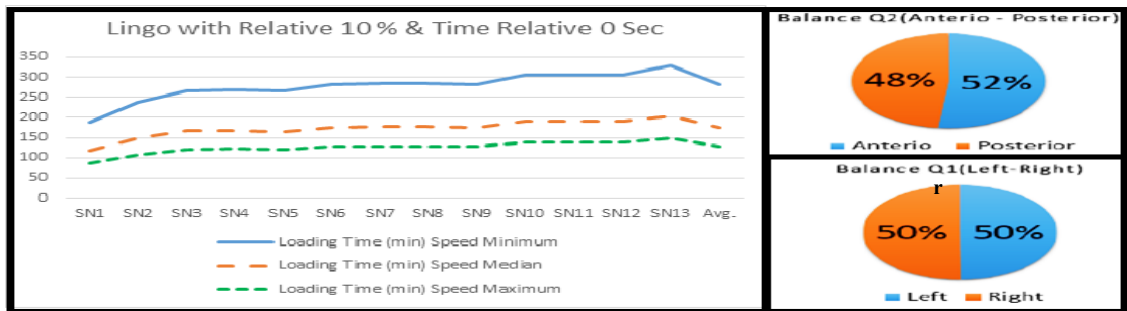
Case	Total Container	Container Size		Lingo		Lingo with Relative 10 % & Time Relative 0 Sec		Balance			
		20	40	Distance (m.)	Run Time (s)	Distance (m.)	Run Time (s)	Anterior (%)	Posterior (%)	Left (%)	Right (%)
SN1	100	62	38	N/A	86,400	9,621.40	9.53	49	51	50	50
SN2	120	75	45	N/A	86,400	12,111.10	13.39	52	48	50	50
SN3	130	90	40	N/A	86,400	13,597.40	22.81	50	50	50	50
SN4	130	85	45	N/A	86,400	13,710.90	17.99	48	52	50	50
SN5	130	75	55	N/A	86,400	13,513.70	17.69	11	89	50	50
SN6	135	84	51	N/A	86,400	14,395.50	29.78	51	49	50	50
SN7	140	100	40	N/A	86,400	14,509.40	15.94	51	49	50	50
SN8	140	95	45	N/A	86,400	14,452.70	139.3	48	52	50	50
SN9	140	95	45	N/A	86,400	14,393.10	26.77	48	52	50	50
SN10	148	107	41	N/A	86,400	15,493.40	25.22	52	48	50	50
SN11	148	108	40	N/A	86,400	15,601.90	22.83	48	52	50	50
SN12	150	120	30	N/A	86,400	15,589.60	18.99	48	52	50	50
SN13	158	128	30	N/A	86,400	16,705.40	31.1	48	52	50	50
		Avg.		N/A	86,400	14,395.50	22.81	48	52	50	50

โดยใช้คอมพิวเตอร์ Processor: Intel(R) Core(TM) i5-3337U CPU @ 1.8. GHz Ram 4.0 GB System Type 64-Bit Operating System ทั้งนี้ทำการแปลงค่าระยะทางเป็นระยะเวลาในการทำงานโดยใช้ตารางความเร็วของเครื่อง ด้วยความเร็วทั้ง 3 ระดับดังนี้

ตารางที่ 2 ความเร็วในการเคลื่อนที่ของเครนโดยเฉลี่ย

ความเร็ว	Loading (เมตร/นาที)	Unloading (เมตร/นาที)
ต่ำ	40	70
ปานกลาง	65	110
สูง	90	150

โดยสามารถปรับเป็นเวลาการทำงานความเร็วทั้ง 3 ระดับตารางต่อไปนี้

ภาพที่ 4 ระดับความเร็วของการทำงานแบบเครนเดี่ยว (Singer Crane Operation Each Speed)
ด้วย Lingo with Relative 10 % & Time Relative 0 Sec

จากภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่าการทำงานในระดับความเร็วที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อเวลาในการทำงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของคนงานในการบังคับการทำงานของเครนท่าเรือ ทั้งนี้เมื่อทำการทดสอบด้านสมดุลของเรือได้ค่าเฉลี่ยกรณีตัวอย่าง SN1-SN13 ตัวเรือมีการโน้มเอียงไปด้านหน้า (Anterior) เล็กน้อย คิดเป็นการเอียงตัวของเรือร้อยละ 2 โดยในส่วนกาบซ้าย และกาบขวาของเรือนั้นมีสมดุลเรือที่ดีมาก คือไม่มีการเสียสมดุลของตัวเรือเลย

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลการทำงานของเครนเดี่ยว (Single Crane Operation) ความเร็วต่ำ

Case	Journal (Cplex)		Lingo		Case	Journal (Cplex)		Lingo	
	L (min)	cpu (min)	L (min)	cpu (s)		L (min)	cpu (min)	L (min)	cpu (s)
SN1	229.4	12.16	188.99	9.53	SN8	324	22.07	283.89	139.3
SN2	274.5	17.1	237.9	13.39	SN9	324	22.08	282.72	26.77
SN3	300.4	22.31	267.09	22.81	SN10	340.5	35.13	304.33	25.22
SN4	300.1	28.41	269.32	17.99	SN11	340.5	35.21	306.47	22.83
SN5	299.8	20.35	265.45	17.69	SN12	347.6	46.25	306.22	18.99
SN6	311.1	25.31	282.77	29.78	SN13	365.3	40.15	328.14	31.1
SN7	323.1	28.58	285.01	15.94	Avg.	323.1	25.31	282.77	22.81

ผลการวิจัย

การพัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อหารูปแบบในการจัดวางตำแหน่งของตู้คอนเทนเนอร์ที่เหมาะสม (Mathematical for Optimization Containership Stowage Configuration) ได้นำเอาจุดเด่นของงานวิจัยชิ้นต่างๆ มาคัดกรองรวมกันและตัดส่วนไม่เกี่ยวข้องหรือที่มีความซ้ำซ้อนออกไปจนหมด และทำการเสริมสร้างชุดสมการทางคณิตศาสตร์ใหม่ในการรองรับตู้คอนเทนเนอร์แช่เย็น ตู้คอนเทนเนอร์ไวไฟ และตู้คอนเทนเนอร์ประเภทอื่นๆ รวมทั้งปรับปรุงสมการเป้าหมายเป็นระยะทางในการเคลื่อนของเครน และแปลงเป็นระยะทางในการทำงานของเครนที่ทำ

การยกตู้คอนเทนเนอร์ไปยังตัวเรือสินค้า ทั้งนี้การทดสอบการทำงานของเครนตัวเดียวและตู้คอนเทนเนอร์ เป็นประเภทธรรมดา (SN1-SN13) ผลการประยุกต์วิธีการหาคำตอบโดยตรงด้วยโปรแกรม Lingo V 16.0 กับปัญหา เครนเดียวกับตู้คอนเทนเนอร์ประเภทธรรมดา ด้วยเรือขนาด 198 TEUs (SN) โดยใช้เวลาในการขนย้ายตู้คอนเทนเนอร์ ไปยังตัวเรืออยู่ที่เฉลี่ย 282.77 นาที และใช้เวลาการหาคำตอบเฉลี่ย 22.81 วินาที โดยสมมูลเรืออยู่ในระดับสูง คือ ตัวเรือเอียงไปด้านหลังเพียง 2% กาบซ้ายและกาบขวาของตัวเรือไม่มีการเอียง เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ งานวิจัยของ Ambrosino et al. (2004) ภายใตเงื่อนไขเดียวกันโดยใช้เวลาในการขนย้ายตู้คอนเทนเนอร์ไปยังตัวเรืออยู่ ที่เฉลี่ย 323.10 นาที ใช้เวลาคำนวณเฉลี่ยเร็วกว่ามาก (1,531 วินาที หรือคิดเป็น 25.31 นาที)

ข้อเสนอแนะ

ทำการทดสอบการทำงานของผลการหาคำตอบด้วยการตรวจสอบการวางแผนการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ กับบริษัทที่ให้บริการขนส่งสินค้าทางเรือเดินสมุทร และทำการศึกษาเมตาดิวริสติกส์เพื่อทำการรองรับการแก้ปัญหา ของเรือที่มีขนาดใหญ่ และจำนวนตู้คอนเทนเนอร์ที่มาก เพื่อทำแผนการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ให้มีความสามารถ ในการรองรับเรือที่มีขนาดใหญ่ถึง 10,000 TEUs

เอกสารอ้างอิง

- กรมศุลกากร. (2558). สถิติคมนาคม, 25 มกราคม 2560. http://www.mot.go.th/statmot_inter.html
- กนกวรรณ กันทามาม. และ ณรงค์ธร พินทอง (2554). การจัดสรรท่าเรือแบบเว้าแหว่งซึ่งมีลักษณะการเทียบท่า แบบผสมโดยใช้แบบจำลองการโปรแกรมทางคณิตศาสตร์. ปรียญานพนธ์วิศวกรรมบัณฑิต, มหาวิทยาลัย นครสวรรค์. พิษณุโลก.
- Ambrosino, D., Sciomachen, A., & Tanfani, E. (2004). *Stowing a containership: the master bay plan problem*. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 38(2), 81-99.
- Bierwirth, C., & Meisel, F. (2010). *A survey of berth allocation and quay crane scheduling problems in container terminals*. *European Journal of Operational Research*, 202(3), 615-627.
- Chen, J. H., Lee, D.-H., & Goh, M. (2014). *An effective mathematical formulation for the unidirectional cluster-based quay crane scheduling problem*. *European Journal of Operational Research*, 232(1), 198-208.
- Delgado, A., Jensen, R. M., Janstrup, K., Rose, T. H., & Andersen, K. H. (2012). *A Constraint Programming model for fast optimal stowage of container vessel bays*. *European Journal of Operational Research*, 220(1), 251-261.
- Hiranphaet, A. (2015). Efficiency and management reduced transport costs a case study of retails in Bangkok. In Prague, *ACTUAL ECONOMY LOCAL SOLUTION FOR GLOBAL CHALLENGES (ACE 15)*, 101-104
- Liu, Y., Zhou, C., Guo, D., Wang, K., Pang, W., & Zhai, Y. (2010). *A decision support system using soft computing for modern international container transportation services*. *Applied Soft Computing*, 10(4), 1087-1095.

ปัจจัยเชิงสาเหตุการพัฒนาผู้จัดหาที่มีอิทธิพลในโซ่อุปทานและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ

การดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้าทางสรรพสินค้าท้องถิ่นในประเทศไทย

CAUSAL FACTORS SUPPLIER DEVELOPMENT INFLUENCE IN SUPPLY CHAIN, AND AFFECT THE PERFORMANCE OF THE SUPPLIER, LOCAL DEPARTMENT STORE IN THAILAND

พงษ์เทพ ภูเดช

PONGTEP PHUDETC

อาจารย์ สาขาการจัดการโลจิสติกส์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ปัจจุบันนิยมซื้อสินค้าออนไลน์ และซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าสมัยใหม่ ซึ่งเข้าถึงลูกค้าทุกที่ทุกเวลา ตลอด 24 ชั่วโมง การขยายการลงทุนในประเทศไทยในอุตสาหกรรมค้าปลีก มีการแข่งขันกันเปิดสาขาห้างสรรพสินค้า โดยกระจายตัวไปยังทุกจังหวัด ส่งผลให้ผู้ประกอบการห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ต้องมีการปรับตัว เพื่อการแข่งขันในธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้น บางรายยอดขายลดลง จำเป็นต้องปิดกิจการ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งยังคงดำเนินกิจการอยู่ อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญที่ทำให้ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น อยู่รอดต่อไปได้นั้น คือผู้ประกอบการต้องเข้าใจสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และรู้จักปรับตัวเพื่อแข่งขัน คือคุณสมบัติที่สำคัญแนวทางที่ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นที่สามารถทำได้ในขั้นต้น คือ เร่งปรับตัวโดยลดจุดด้อย เพิ่มจุดแข็ง และสร้างความสัมพันธ์กับผู้จัดหาสินค้าอย่างใกล้ชิด โดยผ่านเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ เพื่อส่งมอบสินค้าและบริการ ในโซ่อุปทานการดำเนินงานธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของธุรกิจ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในโซ่อุปทานและการดำเนินงาน ระหว่างซัพพลายเออร์และผู้จัดหาสินค้าจากมุมมองของผู้จัดหาในอุตสาหกรรมค้าปลีก ในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจาก บริษัท ต่างๆ จำนวน 400 บริษัท ที่แผนกจัดซื้อของห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น การศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจและปัจจัยยืนยันสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้เพื่อทดสอบสมมติฐานและเพื่อให้พอดีกับรูปแบบทฤษฎีการใช้เทคนิคการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง ส่งผลกระทบต่อระดับการดำเนินงานซัพพลายเชนโดยรวมที่เพิ่มขึ้นระหว่างซัพพลายเออร์และผู้ซื้อ นอกจากนี้ความร่วมมือและการสื่อสารระหว่างซัพพลายเออร์และผู้ซื้อที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจซัพพลายเชนระหว่างซัพพลายเออร์และผู้ซื้อ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ การพัฒนาผู้จัดหาสินค้าที่มีอิทธิพลในโซ่อุปทาน ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้าในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้า ในโซ่อุปทานห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ของประเทศไทย 3) เพื่อประมวลสาระ สรุปแนวทางการไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้จัดหาสินค้าในโซ่อุปทานและอิทธิพล ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานผู้จัดหาสินค้า ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย

คำสำคัญ : การพัฒนาผู้จัดหา, ความสัมพันธ์, ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น

ABSTRACT

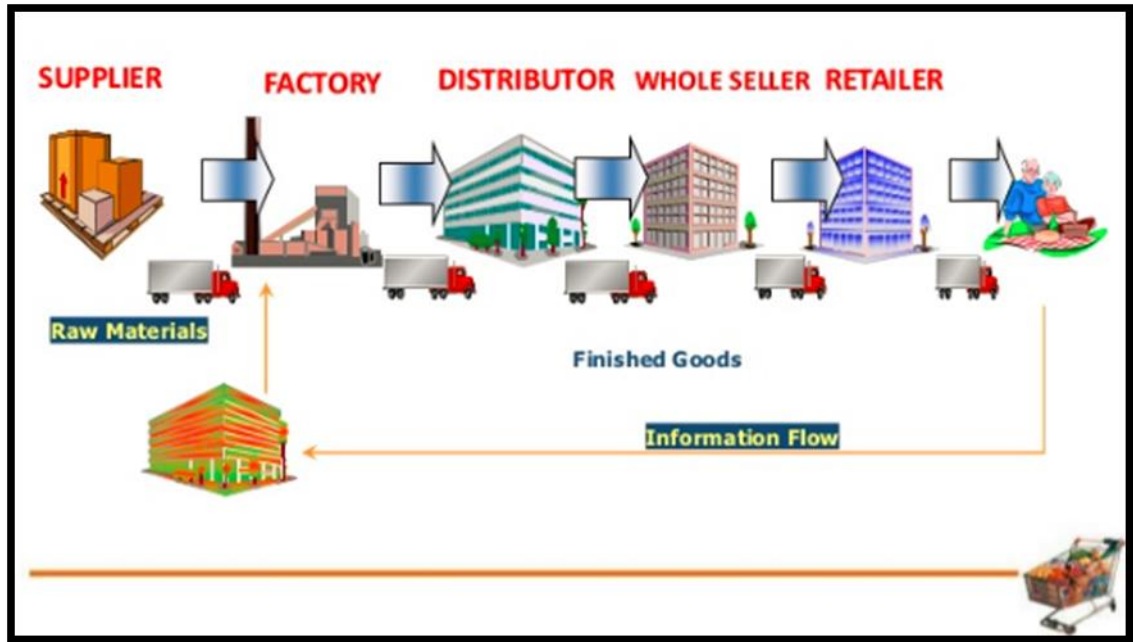
Consumers have changed their buying habits from the past. Nowadays popular online shopping. And buy from the modern mall. Customers can access anywhere, anytime, 24 hours. Expansion of investment in Thailand in the retail industry. There is competition for open department stores. The distribution to all provinces. As a result, the local bus operators. Must be adjusted The competition in the business increased. Some of the sales have been reduced. While another part is still in operation. However, the main factor that made the local mall. Survive to get it. The entrepreneur must understand the changing circumstances. And adapt to the competition. The key features that a local department store can do initially is accelerate adaptation, reduce weaknesses, increase strengths, and build close supplier relationships. Through the network of business cooperation. To deliver goods and services. In the supply chain business operations to meet the needs of customers and aims to optimize the performance of the business. The purpose of this research is to investigate causal relationships in supply chain and operations. From suppliers' perspectives in the retail industry in Thailand, 400 questionnaires were collected to collect information and opinions from 400 companies at the local department store's purchasing department. The study used survey data analysis and factor analysis for data analysis. In addition to testing the hypothesis and to fit the theoretical model, using the structural equation modeling technique. Impacts on the overall supply chain performance increase between suppliers and buyers. In addition, improved collaboration and communication between suppliers and buyers has resulted in increased supply chain efficiencies between suppliers and buyers. This study aims to: 1) investigate causal factors; Developing an Influential Supplier in a Supply Chain That affects the performance of the supplier. 2) To study the influence of supplier development. Effect of supplier performance. In the supply chain, local malls in Thailand. Summarize the approach to deploy supplier supply chain development and influence. That affects the performance of the supplier. In the local department store of Thailand.

Keywords : Supplier Development, Supplier Relationship, Local Department Store

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการซื้อที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ปัจจุบันนิยมซื้อสินค้าออนไลน์ และซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าสมัยใหม่ ซึ่งเข้าถึงลูกค้าทุกที่ทุกเวลา ตลอด 24 ชั่วโมง การขยายการลงทุนในประเทศไทยในอุตสาหกรรมค้าปลีก มีการแข่งขันกันเปิดสาขาห้างสรรพสินค้า โดยกระจายตัวไปยังทุกจังหวัด ส่งผลให้ผู้ประกอบการห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ต้องมีการปรับตัว เพื่อการแข่งขันในธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้น บางรายยอดขายลดลง จำเป็นต้องปิดกิจการ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งยังคงดำเนินกิจการอยู่ อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญที่ทำให้ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น อยู่รอดต่อไปได้นั้น คือผู้ประกอบการต้องเข้าใจสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และรู้จักปรับตัวเพื่อแข่งขัน คือคุณสมบัติที่สำคัญแนวทางที่ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นที่สามารถทำได้ในขั้นต้น คือ เร่งปรับตัวโดยลดจุดด้อย เพิ่ม

จุดแข็ง และสร้างความสัมพันธ์กับผู้จัดหาสินค้าอย่างใกล้ชิด โดยผ่านเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ เพื่อส่งมอบสินค้าและบริการ ในโซ่อุปทานการดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของธุรกิจ

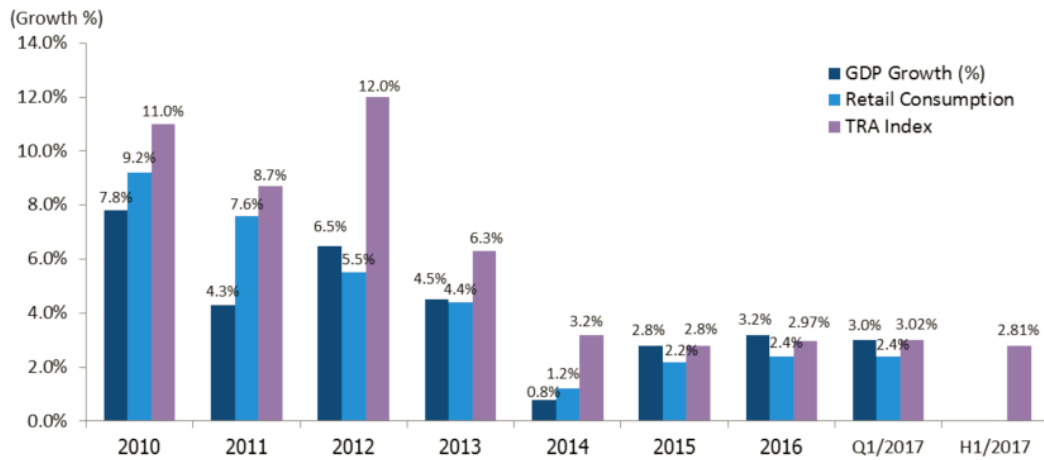
ภาพที่ 1 Supply Chain in Retail.

ที่มา : Suyash Jain. 2017. The Retail Marketing Mix, Distribution channel and Supply Chain.

ผู้ประกอบการต้องมีความพร้อมด้านการจัดการตกแต่งสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งและดึงดูดลูกค้า รวมถึงตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีความหลากหลาย ส่วนในด้านราคาแม้ว่า ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นจะมีต้นทุนในการซื้อสินค้าต่อหน่วยสูงกว่าห้างสรรพสินค้าสมัยใหม่ แต่ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นมีความได้เปรียบในเรื่องของต้นทุนด้านการดำเนินงานที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับห้างสรรพสินค้าสมัยใหม่ เพราะไม่มีงบประมาณ ประชาสัมพันธ์ หรือการลงทุนทั้งในด้านการขนส่ง ทำให้โอกาสในการแข่งขันด้านราคายังคงเป็นไปได้ การวางแผนและการจัดทำกลยุทธ์การตลาดที่เน้นไปที่คนท้องถิ่น ทำเพื่อคนท้องถิ่น และทำให้ห้างสรรพสินค้ามีความแตกต่างไปจากคู่แข่ง เพื่อสร้างบรรยากาศในการช้อปปิ้ง จึงทำให้ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นอยู่คู่คนท้องถิ่นตลอดมา ถึงแม้การแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกจะมีทั้งห้างสรรพสินค้ารายใหญ่จากกรุงเทพมหานคร และจากต่างประเทศขยายตัว เข้าไปเปิดสาขาในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นก็ตาม

Retail Consumption & TRA Index

ภาพที่ 2 ดัชนีอุตสาหกรรมค้าปลีกครึ่งปีแรก ปี 2560

ที่มา : สมาคมผู้ค้าปลีกไทย (2560)

จากภาพที่ 1 ดัชนีอุตสาหกรรมค้าปลีกครึ่งปีแรกของปี 2560 เติบโตเพียง 2.81% อันเป็นผลมาจากยอดขายค้าปลีกในไตรมาสสองเริ่มแผ่วตัวลงเมื่อเทียบกับไตรมาสแรกที่เติบโตถึง 3.02% โดยมีสาเหตุหลักจากวัฏจักรของการจับจ่าย ซึ่งโดยทั่วไปจะเริ่มพุ่งสูงขึ้นที่ไตรมาสสี่ ส่งผลต่อเนื่องให้ไตรมาสหนึ่งเติบโตสูงขึ้นด้วย จากนั้นไตรมาสสองและสามจะค่อยๆ ชะลอตัวลง และเริ่มขยับขึ้นช่วงไตรมาสสี่อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการใช้จ่ายภาครัฐเริ่มอ่อนตัวลง เนื่องจากเป็นช่วงไตรมาสที่สามของงบประมาณ ส่งผลให้ภาพรวมธุรกิจค้าปลีกครึ่งปีแรกย่อตัวลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ร้อยละ 2.81 สำหรับสถานการณ์ค้าปลีกในไตรมาสสอง การเติบโตของหมวดสินค้าต่างๆ จะกระจุกตัวเฉพาะสาขาในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และหัวเมืองหลักๆ ของการท่องเที่ยว 2-3 จังหวัด คิดเป็นสัดส่วนเพียง 30% ของสาขาทั้งหมด ในทางกลับกันสาขาส่วนใหญ่อีก 70% ที่อยู่ในต่างจังหวัด จะมีการเติบโตที่อ่อนตัวลงอย่างมีนัย ส่งผลให้ดัชนีในไตรมาสที่สอง และภาพรวมค้าปลีกครึ่งปีหลังอ่อนตัวลงตามไปด้วย ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กำลังซื้อของประชาชนในต่างจังหวัดอยู่ในช่วงไม่สู้ดีนัก เพราะนอกจากเศรษฐกิจจะไม่ฟื้นตัว แต่กลับอ่อนตัวลงไปอีก ดังนั้นรัฐบาลอาจต้องมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติมออกมา และต้องเน้นเป้าหมายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ การพัฒนาผู้จัดหาสินค้าที่มีอิทธิพลในโซ่อุปทาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้า ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้าในโซ่อุปทานห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ของประเทศไทย
3. เพื่อประมวลสาระ สรุปแนวทางการไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้จัดหาสินค้าในโซ่อุปทานและอิทธิพลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานผู้จัดหาสินค้า ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ การพัฒนาผู้จัดหาสินค้า ที่มีอิทธิพลในโซ่อุปทาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้า ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย มีคำศัพท์ที่สำคัญเพื่อให้เข้าใจตรงกัน ดังนี้

ห้างสรรพสินค้า หมายถึง ร้านค้าขายปลีกขนาดใหญ่ซึ่งมีสินค้าหลากหลายประเภทแยกตามแผนก โดยไม่มีการขายผ่านตัวแทนจำหน่าย (ห้างเป็นผู้นำสินค้ามาขายเอง) ห้างสรรพสินค้ามักขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเสื้อผ้า เครื่องเรือน เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้า รวมไปถึงสายผลิตภัณฑ์อื่นๆ อย่างเช่น ฮาร์ดแวร์ สุขภัณฑ์ เครื่องสำอาง เครื่องเพชรพลอย เครื่องเขียน ของเล่น อุปกรณ์กีฬา เป็นต้น

ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น หมายถึง ร้านค้าขายปลีกขนาดใหญ่ซึ่งมีสินค้าหลากหลายประเภทแยกตามแผนก โดยไม่มีการขายผ่านตัวแทนจำหน่าย (ห้างเป็นผู้นำสินค้ามาขายเอง) ดำเนินการโดยนักธุรกิจท้องถิ่นนั้น ๆ มีสาขาและเครือข่ายในการขายภายในจังหวัดเท่านั้น มักขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเสื้อผ้า เครื่องเรือน เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้า รวมไปถึงสายผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อย่างเช่น ฮาร์ดแวร์ สุขภัณฑ์ เครื่องสำอาง เครื่องเขียน ของเล่น อุปกรณ์กีฬา เป็นต้น

ห้างสรรพสินค้าสมัยใหม่ หมายถึง ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ มีสินค้าหลากหลาย มักตั้งอยู่ใจกลางเมือง เน้นสินค้ากลุ่มที่มีคุณภาพดี ราคาหลากหลาย สินค้านำเข้าจากต่างประเทศและผลิตในประเทศ การตกแต่งร้านเน้นความสวยงาม สิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร มีพนักงานคอยให้บริการให้คำปรึกษา เช่น ห้างเซนทรัล โรบินสัน โลตัส บีซี เป็นต้น

ความไว้วางใจ หมายถึง ความคาดหวังต่อบุคคลเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งด้านคำพูด การกระทำ คำมั่นสัญญา จากการเขียนหรือใช้ข้อความของบุคคลหรือกลุ่มซึ่งสามารถทำให้เกิดความไว้วางใจ ความไว้วางใจแสดงถึงความพึงพอใจอาศัยกันหรือความมั่นใจในบางสถานการณ์ ความไว้วางใจสะท้อนให้เห็นความคาดหวังผลลัพธ์ทางบวก ความไว้วางใจแสดงถึงความเสี่ยงบางประการต่อความคาดหวังของสิ่งที่ได้รับ

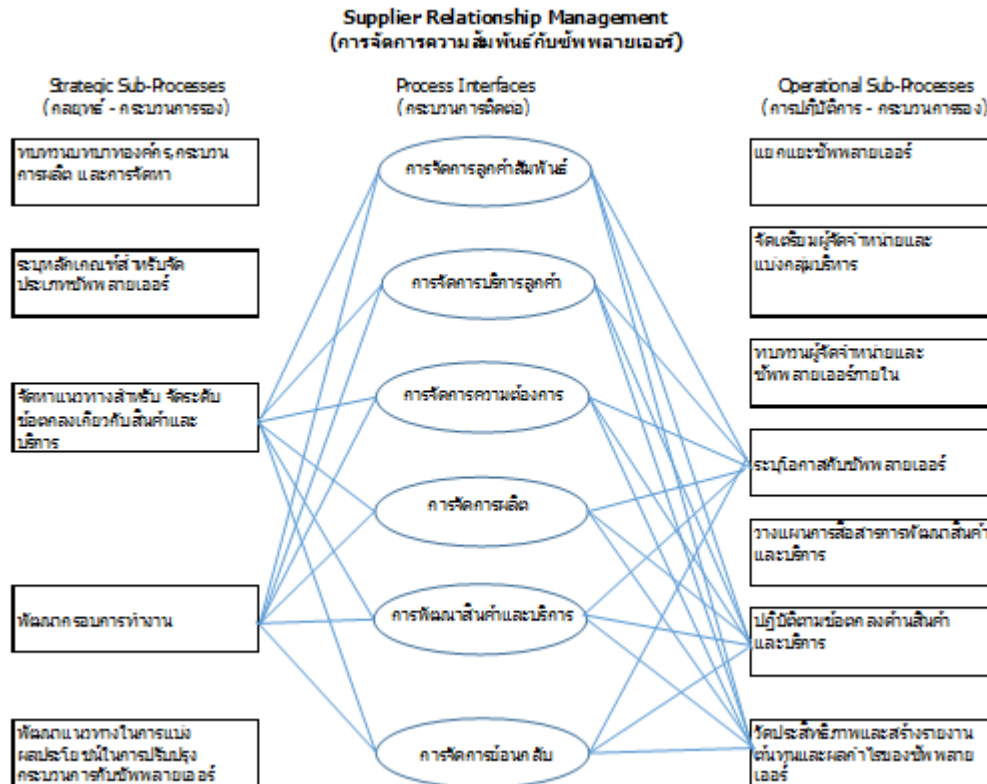
ซัพพลายเออร์ หมายถึง คู่ค้า ซึ่งอยู่ในกระบวนการจัดหาสินค้าของห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น หรือกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับห้างสรรพสินค้า ซึ่งจัดเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกบริษัท ห้างสรรพสินค้าต้องสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจที่ตีบนพื้นฐานความไว้วางใจความเคารพเชื่อใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้จัดหาสินค้าและซัพพลายเออร์

การจัดการความสัมพันธ์ หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเป็นการทำงานร่วมกันในระยะยาว ในฐานะหุ้นส่วน การทำงานร่วมกันในระยะยาว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกัน อันก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ประเภทของความสัมพันธ์ จะได้รับการพิจารณาซัพพลายเออร์ทุกรายที่มีศักยภาพศักยภาพในการขาย ถ้าผ่านการประเมินแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับซัพพลายเออร์หลายระดับ ขึ้นอยู่กับสภาพของการซื้อ ความสำคัญซัพพลายเออร์ และวิธีการก่อบริการของผู้ซื้อสินค้า

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถผู้จัดหาวัตถุดิบ (Supplier Performance) Gioconda et al. (2006) ได้ศึกษาถึงความสามารถของผู้จัดหาวัตถุดิบ (Supplier Performance) พบว่าเป็นสิ่งที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมโดยมุ่งเน้นใน การสนับสนุนของทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นการทำงานจนถึงกระบวนการขั้นสุดท้าย ความสามารถในการแข่งขันของโซ่อุปทานขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้จัดหาวัตถุดิบในเรื่อง ราคา คุณภาพ และการส่งมอบที่ตรงเวลา แม้ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จะมีความสำคัญต่อความสามารถของผู้จัดหาวัตถุดิบ แต่งานวิจัยส่วนมากก็จะเน้นศึกษาถึงความสามารถของผู้จัดหาวัตถุดิบในเรื่องการปฏิบัติงาน

การจัดการความสัมพันธ์ กับ ซัพพลายเออร์ เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับซัพพลายเออร์เป็นหลัก โดยแนวคิดนี้อยู่ภายใต้มุมมองของการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) Burnes (1998) “SRM as where customers and suppliers develop a close and long-term relationship work together as partners.” หรือจุดที่ลูกค้าและซัพพลายเออร์มีการพัฒนาความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเป็นการทำงานร่วมกันในระยะยาว ในฐานะหุ้นส่วนการทำงานร่วมกันในระยะยาว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาหรือการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ร่วมกัน อันก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

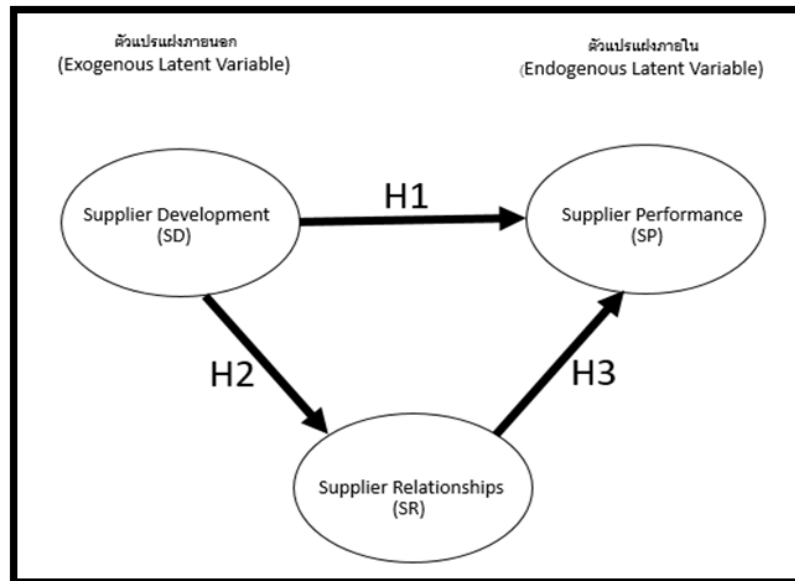

ภาพที่ 3 การจัดการความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์

ที่มา : The Supply Chain Management Processes ,The International Journal of Logistics Management, Vol,12. No.2 2001. P 25

ผลของการจัดการความสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ของผู้จัดหาวัตถุดิบ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางธุรกิจ จากการศึกษางานวิจัยของ Jack and Tomas (2015) พบว่า การสนับสนุนการจัดการจากผู้บริหารระดับบน การเตรียมความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี และความไว้วางใจที่พบว่ามีนัยสำคัญในเชิงบวก ในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ของผู้จัดจำหน่ายเชิงกลยุทธ์ ความสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ของผู้จัดหาวัตถุดิบที่ได้รับพบว่ามีในเชิงบวก และส่งผลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และผลลัพธ์ที่มีคุณภาพในการให้บริการและการปฏิบัติงานการเงิน งานวิจัยฉบับนี้ระบุอิทธิพลการจัดการความสัมพันธ์ของบุคคล และเครือข่ายพันธมิตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของความสัมพันธ์ของผู้จัดจำหน่ายเชิงกลยุทธ์และการระบุผลลัพธ์ของกระบวนการนี้เป็นวัดโดยการปรับปรุงที่มีคุณภาพสำหรับลูกค้า และผลการดำเนินงานทางการเงิน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งหมด 3 ตัวแปร ซึ่งแบ่งประเภทของตัวแปร ได้ 3 ประเภท ดังรายละเอียดและนิยามเชิงปฏิบัติการต่อไปนี้

1. ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variable) จำนวน 1 ตัวแปร คือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า (Supplier Performance) ได้แก่ 1) Quality 2) Delivery 3) Flexibility 4) Reducing Cost 5) Product variety
2. ตัวแปรแฝงส่งผ่าน (Mediator Latent Variable) จำนวน 1 ตัวแปร คือ ความสัมพันธ์ผู้จัดหา กับผู้ขายสินค้า (Supplier Relationships) 1) Royalty 2) Integration 3) Communication
3. ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) จำนวน 1 ตัวแปร คือ ตัวแปรการพัฒนาผู้จัดหาวัตถุดิบ 1) Plant Visit to supplier 2) Delivery 3) Collaboration materials 4) Training 5) Sharing cost 6) Information Sharing 7) Quality 8) Rewards 9) Dependability 10) Products

โมเดลสมการโครงสร้าง มีหลักฐานทางทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุนว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันต่างมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม การสร้างโมเดลสมการโครงสร้างนั้น เพื่อยืนยันและทดสอบทฤษฎี (Theory Testing)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นการนำวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัยเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่รอบคอบ รัดกุมมากที่สุด โดยการนำเอาจุดแข็งของการวิจัยทั้ง 2 รูปแบบมาใช้สนับสนุนกันผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับพนักงานฝ่ายจัดซื้อ จัดหา ระดับหัวหน้าขึ้นไป เนื่องจากการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการให้ข้อมูลในแนวกว้างที่ให้ข้อสรุปที่จะสามารถนำมาใช้ได้ทั่วทุกพื้นที่ และทำการแปรผลและยืนยันด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) อีกครั้ง โดยแบบแผนของงานวิจัยนี้เรียกว่า การวิจัยแบบผสมเชิงอธิบาย (Explanatory Mixed Methods Designs) (สุบิน ยุระรัช, 2559) โดยมีวัตถุประสงค์

1) ปัจจัยเชิงสาเหตุของการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า ในโซ่อุปทาน ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของผู้จัดหาสินค้า ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย

2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของประสิทธิภาพการดำเนินงานมีผลต่อผลการดำเนินงานของผู้จัดหาวัตถุดิบ ในโซ่อุปทานห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย

3) เพื่อประมวลสาระ สรุปแนวทางการไปปรับใช้ในการดำเนินงานการพัฒนาผู้จัดหาสินค้าในโซ่อุปทาน ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยมีกระบวนการดำเนินการ 8 ขั้นตอนหลัก เพื่อศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุ ในการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า ในโซ่อุปทาน ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของผู้จัดหาสินค้า ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: ขั้นตอนการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เพื่อให้ผู้วิจัยได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัย และพัฒนารอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2: ขั้นตอนการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาสารสนเทศให้มีคุณค่าและที่สำคัญยิ่ง คือ ผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นโดยการศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุ ในการพัฒนาผู้จัดหาวัตถุดิบ ในห่วงโซ่อุปทาน ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของผู้จัดหาวัตถุดิบ ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3: ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามจากการสังเคราะห์และพัฒนาข้อคำถามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิในพนธ์ทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยโมเดลลิสม์ จำนวน 1 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการทดสอบวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย จำนวน 30 คน ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4: ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้บริหารสถานประกอบในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุ ในการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า ในห่วงโซ่อุปทาน ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของผู้จัดหาวัตถุดิบ ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทย และเพื่อศึกษาอิทธิพลของประสิทธิภาพการดำเนินงานมีผลต่อผลการดำเนินงานของการพัฒนาผู้จัดหาวัตถุดิบ ในโซ่อุปทานอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ และถูกต้องก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม LISREL โดยการใช้เทคนิคสถิติ แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM)

ขั้นตอนที่ 5: ขั้นตอนการสรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยสรุปและอธิบายเนื้อหาสาระสำคัญให้มีความครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา คำถามในการวิจัย และสมมติฐานการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ตามหลักการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขั้นตอนที่ 6: สรุป และสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อค้นพบดังกล่าว โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ประกอบไปด้วย 1) ผู้จัดการ 2) หัวหน้างาน 3) ผู้รับผิดชอบโดยตรงที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไปให้ข้อเสนอแนะและร่วมกันเสนอแนวทางการไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า ในโซ่อุปทานด้านที่มีผลการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้า ในห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 7: ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัยตามที่คุณวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิจัยที่มีเหตุผลประกอบตามหลักการ และเป็นที่ยอมรับได้ไม่มีสิ่งคำวิจารณ์ รวมถึงเป็นการสื่อสารที่สามารถเข้าใจได้ง่าย

ขั้นตอนที่ 8: ขั้นตอนการเผยแพร่งานวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุ ในการพัฒนาผู้จัดหาสินค้า ในโซ่อุปทาน ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาสินค้า ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่น ในประเทศไทย โดยการตีพิมพ์บทความวิชาการในวารสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านวิชาการและด้านวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในสาขาการจัดการโลจิสติกส์ และโซ่อุปทาน รวมถึงเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการดำเนินการ ดังนี้

1. การเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย (Missing) ว่าเป็นข้อมูลขาดหายแบบสุ่มหรือแบบมีระบบ

2. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละกับตัวแปรจัดประเภท (Categorical Variables) และวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่าต่ำสุด (Min) ค่าสูงสุด (Max) กับตัวแปรเมตริก (Metric Variables)

3. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติวิเคราะห์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 13-17) ได้แก่

3.1 การตรวจสอบความโด่ง (Extremes or Outliers) ด้วยการสร้างแผนภาพบ็อกซ์พลอต (Box Plot) และแผนภาพการกระจาย (Scatter Plot)

3.2 การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรว่าเป็นโค้งปกติ (Normality) โดยใช้การทดสอบ Kolmogorov - Smirnov Test

3.3 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity) ระหว่างตัวแปรด้วยการสร้างแผนภาพการกระจาย (Scatter Plot)

4. การวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2

4.1 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ และสร้างเมตริกสหสัมพันธ์ (Correlation Matrix)

4.2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานของการจัดการโซ่อุปทานด้านสิ่งแวดล้อมต่อผู้บริหารของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าจำแนกตามข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ระดับวุฒิการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาในการทำงานกับองค์กร โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามทางเดียว (One Way MANOVA) แล้วดำเนินการวิเคราะห์ต่อเนื่องด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และการทดสอบค่าเฉลี่ยภายหลัง (Post Hoc Test)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เป็นตัวแปรเมตริก (Metric Variables) กับผลการดำเนินงานของการจัดการโซ่อุปทาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบการวิเคราะห์ถดถอยเป็นขั้นตอนระดับคดหลั่น (Hierarchical Stepwise Multiple Regression Analysis)

4.4 วิเคราะห์ และตรวจสอบความตรงของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐานข้อ 1 (รูปแบบ 1) และตามสมมติฐานข้อ 2 (รูปแบบ 2) โดยใช้โปรแกรม LISEAL

4.5 เปรียบเทียบขนาดของอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีตัวแปรตามในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

5. การวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3

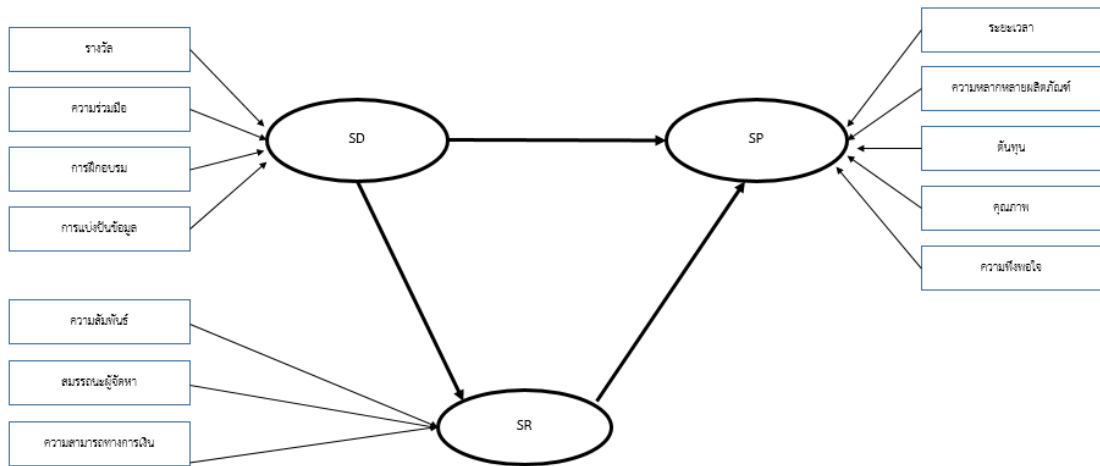
5.1 สรุป และสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้การจัดการโซ่อุปทาน

5.2 ทำการตรวจสอบแนวทางการนำไปใช้ และให้ข้อเสนอแนะ โดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ประกอบไปด้วย 1) ผู้จัดการ 2) หัวหน้างาน 3) ผู้รับผิดชอบโดยตรงที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ให้คำแนะนำ และร่วมกันเสนอแนวทางการไปปรับใช้ในการหาแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้การจัดการโซ่อุปทาน

5.3 ดำเนินการปรับปรุง: หลักการ และแนวทางจัดพิมพ์เป็นฉบับต้นแบบเสนอ สถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับการสร้างโมเดล สมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติเทคนิคหนึ่งที่ใช้ในการทดสอบ (testing) และประมาณค่า (estimate) ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (causal relationships) องค์ประกอบที่สำคัญของโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง คือ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (structural equation model) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ระหว่างตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน (หรือระหว่างตัวแปรแฝง) ซึ่งเป็นแบบทางเดียวและแบบเส้นเชิงบวก (recursive and linear additive) และโมเดลการวัด (measurement model) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ แบบ SEM ถูกใช้ในการตรวจสอบความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันเพื่อให้นักวิจัยสามารถกำหนดความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ การพัฒนาซัพพลายเออร์ (SD) ความสัมพันธ์ระหว่างซัพพลายเออร์และผู้ขาย (Supplier) (SR) และประสิทธิภาพของซัพพลายเออร์ (SP) ถูกอธิบายในรูปแบบที่แสดงภาพที่ 3 เพื่อสนับสนุนสมมติฐานโดยรวมเกี่ยวกับสมรรถภาพของแบบจำลอง SEM กับข้อมูลเชิงประจักษ์การยอมรับสมมติฐานที่เป็นโมฆะของโมเดลโดยรวมคาดว่าจะ เป็น ผลการทดสอบว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีสถิติวัดความสอดคล้อง ค่าไค-สแควร์ (chi-square) ที่ไม่มีนัยสำคัญคือค่า p-value สูงกว่า 0.05 เพื่อสนับสนุนสมมติฐานโดยรวมของแบบจำลอง

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ข้อเสนอแนะ

กรอบทฤษฎีแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาซัพพลายเออร์เป็นกิจกรรมสำคัญที่ได้รับความสนใจจาก บริษัทขนาดใหญ่และสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถสังเกตได้ว่าการทบทวนงานวิจัยการพัฒนาผู้จำหน่ายนี้มีความแคบมากเนื่องจากไม่รวมงานวิจัยด้านการจัดซื้อจำนวนมากที่มีนัยสำคัญอย่างน้อยเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้และจำนวนงานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาซัพพลายเออร์มีข้อ จำกัดความสำคัญของฟังก์ชันการจัดซื้อกำลังเติบโตขึ้นเพื่อให้ฟังก์ชันการจัดซื้อ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาซัพพลายเออร์ ดังนั้นการวิจัยการซื้อสามารถช่วยเราได้เมื่อพูดถึงลักษณะการทำงานข้ามของกิจกรรมนี้การจัดการซัพพลายเชนให้วิสัยทัศน์ที่เน้นทุกคนในองค์กรเกี่ยวกับการปรับปรุงผลิตภัณฑ์การผลิตและคุณภาพ การแสวงหาการปรับปรุงเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงการร้องขอจากตลาด แต่ยังขับเคลื่อนโดยความต้องการที่จะอยู่รอด "การแบ่งปันข้อมูลระหว่างคู่ค้าของ SCM" และ "พันธมิตรผู้จัดหาเชิงกลยุทธ์" จะเน้นโดยใช้ SEM ความสัมพันธ์และผลกระทบของการปฏิบัติ SCM ทั้งสองนี้ได้รับการประเมินด้วย ผลการศึกษาช่วยในการทำความเข้าใจว่าการแบ่งปันข้อมูลระหว่างคู่ค้าของ SCM กับผู้ซื้อของผู้ขายมีผลต่อประสิทธิภาพของซัพพลายเออร์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บริษัท ผู้ผลิตควรให้ความสำคัญกับการแบ่งปันข้อมูลการผลิตและการวางแผนกับซัพพลายเออร์ในโครงการพัฒนาซัพพลายเออร์รวมทั้งมีส่วนร่วมในโครงการปรับปรุงคุณภาพและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องพร้อมกับการปฏิบัติงานของซัพพลายเออร์

เอกสารอ้างอิง

ธนิต โสรัตน์. (2550). การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. กรุงเทพฯ: ประชุมทอง พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.
วารสาร วิชาการ, 2558. การศึกษาความพร้อมของพนักงานแผนกคลังสินค้า กับการใช้โปรแกรมระบบบริหารจัดการคลังสินค้า WMS The Study Readiness of Warehouse Staff using Warehouse Management System Program .วารสารวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชนใน หน้า 80-81.
สมาคมผู้ค้าปลีกไทย. 2560. ดัชนีอุตสาหกรรมค้าปลีกครึ่งปีแรก ปี 2560.

- สุบิน ยุระรัช,2559. การเขียนรายงานการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : วิชั่นพีริเพรส.
- Akhavan, P., Elahi, B. & Jafari, M.(2014). *A new integrated knowledge model in supplier selection. Education, Business and Society. 7(4): 333-368.*
- Bianehi, C. &Saleh, A.(2010). *On importer trust and commitment a comparative study of two developing countries. International Marketing review. 27(1): 55-86.*
- Burnes (1998). Supply Chain Management. **Supply Chain Management: An International Journal. 6(4): 174-188.**
- Chen, H., J., Chen, M., C. & Huang, Co, M.(2014). *Assessing inter-organizational innovation performance through relational governance and dynamic capabilities in supply chains. Supply Chain Management: An International Journal. 19(2): 173-186.*
- Chu, P., Y., Chang, K., H., & Huang, H., F.(2012). *How to increase supplier flexibility through social mechanisms and influence strategies? Journal of Business & Industrial Marketing. 27(2): 115-131.*
- Corsten, D. & Felde, J.(2005). *Exploring the performance effects of key-supplier collaboration. Internal Journal of Physical Distribution & Logistics Management. 35(6): 445-461.*
- Cristobal, S. R.(2009). *Effect of strategic purchasing on supplier development and performance: a structural model. Journal of Busines & Industrial Marketing. 24(3/4): 161-172.*
- Gioconda et al. (2006). Supplier performance. Vol. 25 Iss 4 pp. 392 – 412.
- Jack, P., & Tomas, L.(2015). *Managing strategic supplier relationships: Antecedents and outcomes. Journal of Business & Industrial Marketing. 30(2): 129-138.*
- Liao, Y.(2006). **Supply Chain Flexibility: the Antecedents, Driving Forces on performance.** A Dissertation Doctor of Philosophy Degree in Manufacturing Management and Engineering at the University of Toledo (16-42).
- Qrunfleh, S.(2012). *Examining alignment between supplier management practices and informatin systems strategy. Benchmarking: an International Journal. 19(4/5): 604-617.*
- Rahman, A. & Benett, D.(2009). *Advanced manufacturing technology adoption in developing countries. Journal of Manufacturing Technology Management. 20(8): 1099-1118.*
- Suyash Jain. 2017. The Retail Marketing Mix, Distribution channel and Supply Chain.
The Supply Chain Management Processes ,The International Journal of Logistics Management, Vol,12. No.2 2001. P 25.

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กร
ธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING SATISFACTION OF KTB SMEs LOAN CUSTOMERS IN
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

กนกพร จันทร์¹ และ ปิยฉัตร บุระวัฒน์²

KANOKPHORN CHUNTHON¹ AND PIYACHAT BURAWAT²

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งหมด 15 สาขา จำนวนทั้งสิ้น 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่าง และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติอ้างอิง One-Way ANOVA , LSD (Least Significant Difference) และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.20 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านอายุ คือ ลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรธนาคารกรุงไทยอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี มีระดับความพึงพอใจมากกว่าลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรธนาคารกรุงไทย อายุ 31-40 ปี และ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มียอดขายต่อเดือน 100,001-200,000 บาท ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง ในแต่ละด้านพบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูงมากที่สุด คือ ด้านความสบาย รองลงมาเป็น ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสะดวก ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ด้านต้นทุน และ ด้านการติดต่อสื่อสารตามลำดับ มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาดบริการ, สินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรธนาคารกรุงไทย, ความพึงพอใจของลูกค้า

ABSTRACT

The objective of this research is to study marketing mix factors that affect the satisfaction of KTB SMEs Loan customers in Phra Nakhon Si Ayutthaya. Sample was KTB SMEs Loan customers in Phra Nakhon Si Ayutthaya, totally 15 branches with 400 customers. The statistical methods were mean, standard deviation, and one way analysis of variance Least Significant Difference (LSD) and Pearson product moment correlation coefficient at level of significance 0.05 The result of customers' analysis was found that most respondents are male (61.20%) and age higher 50 years. Age was the difference in statistical significance which was the level of satisfaction voted by KTB SMEs Loan customers with age lower or equal 30 years was higher than age 31-40 years.

Most customers graduated in Master Degree. Sales amount is 100,001-200,000 per month. The result of data analysis for marketing mix factors that affect the satisfaction of KTB SMEs Loan customers in Phra Nakhon Si Ayutthaya was direct variation at 0.05 which was high level of statistical significance. The highest factor is comfortable, next is taking care, convenience, valuation, achievement for customers' needs, cost and communication, respectively.

Keywords : Marketing Mix, KTB SMEs Loan, Satisfaction

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของการแข่งขันทางธุรกิจธนาคารในโลกปัจจุบัน ทำให้ภาวการณ์แข่งขันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ธนาคารต่างๆจึงให้ความสำคัญกับเรื่องการให้บริการ เพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า และก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร ส่งผลให้องค์กรต้องพยายามหากลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่รอดได้และเจริญเติบโตได้อย่างมั่นคงในระยะยาว ธนาคารกรุงไทยเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มุ่งเน้นในการปรับปรุงภาพลักษณ์ใหม่และพัฒนารูปแบบการให้บริการและได้กำหนดการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ “3 Summits” ได้วางกรอบไว้ 7 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 – 2564 ช่วงแรกปีพ.ศ. 2557 – 2558 มุ่งเน้นการวางรากฐานภายในให้แข็งแกร่งช่วง 2 ปีพ.ศ. 2559 – 2561 พัฒนาในทุกๆ ด้าน เพื่อปิดช่องว่างกับธนาคารคู่แข่งและในช่วง 3 ปี พ.ศ. 2562 – 2564 มุ่งสู่ความเป็นองค์กรที่ดีที่สุดในการ ทำให้พนักงานธนาคารต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยให้ธนาคารสนับสนุนการให้สินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ โครงการสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กเป็นโครงการที่ธนาคารกรุงไทย ให้การสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการขนาดเล็ก ตามนโยบายหลักของรัฐบาล รวมทั้งได้ปรับกลยุทธ์ที่ชัดเจน ให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดเล็ก อย่างเต็มประสิทธิภาพทั้งในเชิงรุกและเชิงรับให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ และสภาพของธุรกิจไทย อันจะช่วยให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีการฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว (นโยบายและวิสัยทัศน์ บมจ.ธนาคารกรุงไทย. ออนไลน์.2557)

การวิเคราะห์พฤติกรรมของลูกค้าที่มารับบริการเป็นการค้นหาพฤติกรรมมาเพื่อทราบถึงลักษณะความต้องการของลูกค้า และคำตอบที่ได้จะช่วยให้สามารถจัดกลยุทธ์การตลาด ที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7Cs) มี 7 ด้าน คือ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสบาย และด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญ ที่จะช่วยให้ทราบความรู้สึกพึงพอใจ และความต้องการที่มีในตัวตนของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทย ส่งผลให้เกิดเป็นพฤติกรรม การเลือกใช้บริการ

เจ้าหน้าที่สินเชื่อของธนาคารกรุงไทยจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงความพึงพอใจในการให้บริการแก่ลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดความแตกต่างในการให้บริการ ได้แก่ 1) การสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าเกี่ยวกับความถูกต้องในกระบวนการให้บริการ 2) การสร้างความมั่นใจ มีความรวดเร็วในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ 3) ด้านการสร้างบริการให้เป็นรูปธรรม ในความถูกต้องแม่นยำในการคำนวณอัตราดอกเบี้ยค่าธรรมเนียม 4) ด้านความใส่ใจ มีระเบียบขั้นตอนในการอนุมัติสินเชื่อที่เหมาะสม 5) ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า สามารถติดตามแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าได้อย่างน่าประทับใจ (ปิ่นฉวีร์ พัทธราลัย.2558 : 29)

จากข้อมูลดังกล่าว จึงมีความสนใจในการศึกษาข้อมูลถึงปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผู้บริหารสาขาในการแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ที่อยู่ในพื้นที่บริเวณโดยรอบในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การปรับปรุงการให้บริการลูกค้าของพนักงานสาขาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะเป็นเมืองที่มีการเจริญเติบโตโดยมีกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักส่งผลให้มีผู้ประกอบการกิจการมากมายที่สามารถเป็นกลุ่มลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กของธนาคารกรุงไทย จึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อรักษาคุณภาพการบริการที่ดีต่อไปหรือเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพการบริการเพื่อพัฒนาระบบการบริการ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อตอบสนองความพึงพอใจและสอดคล้องต่อความต้องการของลูกค้าเพื่อเพิ่มฐานลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็ก ของธนาคารกรุงไทย ในการแข่งขันต่อองค์การอื่นๆได้ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

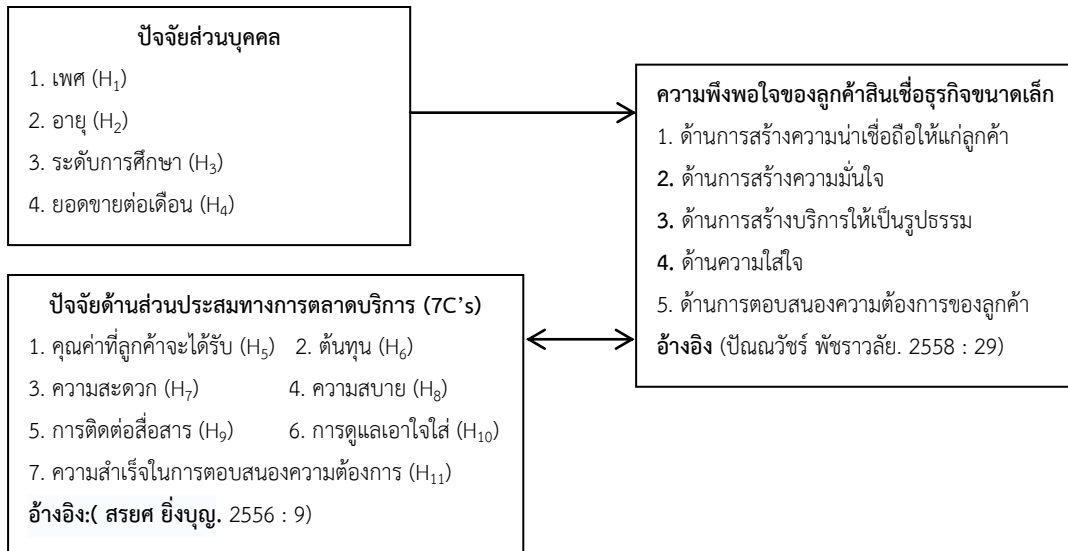
1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และยอดขายต่อเดือน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Cs) กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวคิดทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7Cs) ที่เรียกว่า “7Cs Compass Model” ของ (Shimizu , 1980) อังใน (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541: 81) มี 7 ด้าน คือ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ (Customer Value) ด้านต้นทุน (Cost to Customer) ด้านความสะดวก (Convenience) ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Caring) ด้านความสบาย (Comfort) และด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญ ที่จะช่วยให้ทราบความรู้สึกพึงพอใจ และความต้องการที่มีในตัวตนของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่งผลให้เกิดเป็นพฤติกรรม การเลือกใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรยศ ยิ่งบุญ (2558) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7Cs) ได้แก่ ปัจจัยด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และด้านความสบาย และปัจจัยความผูกพันของลูกค้าด้านการสร้างความซื่อสัตย์และความจริงใจ ส่งผลต่อความพึงพอใจและตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ยอดขายต่อปี ที่แตกต่างกันว่าจะส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าแตกต่างกันหรือไม่ และ ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Cs) ประกอบด้วย คุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ (Consumer value) ต้นทุน (Cost to customer) ความสะดวก (Convenience) ความสบาย (Comfort) การติดต่อสื่อสาร (Communication) การดูแลเอาใจใส่ (Caring) ความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion) ว่ามีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์บ้าง เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์และบริการของธนาคาร เพื่อให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะบุคคล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสินเชื่อกับธนาคาร คุณลักษณะส่วนบุคคลในที่นี้ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ยอดขายต่อเดือน
2. ส่วนประสมทางการตลาดบริการในมุมมองของลูกค้า หมายถึง เครื่องมือหรือปัจจัยทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า
3. ความพึงพอใจในการใช้บริการ หมายถึง การเลือกใช้บริการผลิตภัณฑ์ด้านสินเชื่อของธนาคารอย่างเต็มใจ รวมถึงความรู้สึกพึงพอใจในการให้บริการของพนักงานธนาคารกรุงไทย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้การสำรวจโดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จากจำนวนลูกค้าทั้งหมด 15 สาขา ของธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขและไปทดลองใช้ (Try out) กับลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่า คุณภาพโดยใช้วิธี Reliability Coefficient (Cronbach, 1974) โดยความเชื่อมั่น ที่ได้ต้องไม่น้อยกว่า 0.7 (ธานินทร์ ศิลปะจารุ, 2551) จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นได้ค่าความเชื่อมั่นของคำถามแต่ละประเด็นและค่าความเชื่อมั่นรวมอยู่ระหว่างค่า 0.7-1.00 จึงได้สรุปว่า แบบสอบถามที่ได้สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (ธานินทร์ ศิลปะจารุ, 2551 : 54)

การแปลผลคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 4.21-5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนน 3.41-4.20 หมายถึง มาก

คะแนน 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 1.81-2.60 หมายถึง น้อย

คะแนน 1.00-1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก วิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 15 สาขา เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการติดตาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน อันประกอบด้วยลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรมการวิเคราะห์เชิงสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และแสดงตารางแบบร้อยละเพื่อพิจารณาถึงลักษณะทั่วไปของข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล

5 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และยอดขายต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน ทดสอบโดยแบ่งเป็น เพศ ใช้สถิติ t-test สำหรับ ตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา และยอดขายต่อเดือน ใช้สถิติ One-Way ANOVA ทดสอบสมมติฐานของตัวแปรที่มีมากกว่า 3 กลุ่ม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และในกรณีที่พบค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้ Fisher's Least significant difference (LSD) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

5.2 สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการกับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทดสอบโดยใช้สถิติ Pearson correlation ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

เกณฑ์การแปรความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบ่งออกเป็นช่วงดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับความสัมพันธ์

0.80 ขึ้นไป ระดับสูงมาก

- 0.60-0.79 ระดับสูง
- 0.40-0.59 ระดับปานกลาง
- 0.20-0.39 ระดับค่อนข้างต่ำ
- 0.01-0.19 ระดับต่ำ
- 0.00 ไม่มีความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	245	61.20
หญิง	155	38.80
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก เป็นเพศชาย จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 61.20 และเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80

ตารางที่ 2 แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	61	15.20
31-40 ปี	105	26.20
41-50 ปี	114	28.50
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	120	30.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาอายุ 41-50 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 และน้อยสุดอายุ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	159	39.80
ปริญญาตรี	216	54.00
ปริญญาโท	25	6.20
ปริญญาเอก	0	0.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 รองลงมา มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.80 และน้อยสุด มีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.20

ตารางที่ 4 แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามยอดขาย

ยอดขายต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 100,000 บาท	73	18.20
100,001-200,000 บาท	154	38.50
200,001-300,000 บาท	134	33.50
มากกว่า 300,001 บาทขึ้นไป	39	9.80
รวม	400	100

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก ยอดขายต่อเดือน 100,001-200,000 บาท จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 รองลงมา 200,001-300,000 จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.50 และน้อยสุดมากกว่า 300,001 บาทขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.80

2. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ตารางที่ 5 สรุปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ	($\bar{X}$)	(S.D)	แปลผล
1 ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ	3.48	0.45	มาก
2 ด้านต้นทุนของลูกค้า	3.79	0.57	มาก
3 ด้านความสะดวก	3.76	0.55	มาก
4 ด้านความสบาย	3.56	0.44	มาก
5 ด้านการติดต่อสื่อสาร	3.77	0.44	มาก
6 ด้านการดูแลเอาใจใส่	3.76	0.56	มาก
7 ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ	3.80	0.55	มาก
รวม	3.70	0.46	มาก

จากตารางที่ 5 สรุปพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากกับข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7Cs (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70) และเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80) ด้านต้นทุนของลูกค้า (Cost to Consumer) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79) ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Caring) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76) ด้านความสะดวก (Convenience) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76) ด้านความสบาย (Comfort) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ (Consumer Value) (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทย

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็ก

ความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็ก	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1 ท่านรู้สึกพึงพอใจกับความน่าเชื่อถือของธนาคารกรุงไทยเกี่ยวกับความถูกต้องในกระบวนการให้บริการของผลิตภัณฑ์สินค้าเชื้อธุรกิจธนาคารกรุงไทย	3.69	0.70	มาก
2 ท่านรู้สึกพึงพอใจกับความรวดเร็วในการพิจารณาอนุมัติสินค้าเชื้อธุรกิจ จึงสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจ	3.60	0.62	มาก
3 ท่านรู้สึกพึงพอใจในการให้บริการของพนักงานธนาคารกรุงไทยด้วยการสร้างบริการให้เป็นรูปธรรม	3.46	0.77	มาก
4 ท่านรู้สึกพึงพอใจ กับการใส่ใจในขั้นตอนการอนุมัติพนักงานกรุงไทยติดต่อประสานงานอย่างเหมาะสม	3.57	0.64	มาก
5 ท่านรู้สึกพึงพอใจในการให้บริการของพนักงานกรุงไทยสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า	3.46	0.77	มาก
ภาพรวม	3.55	0.65	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า จากภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากกับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความถูกต้องในกระบวนการให้บริการของผลิตภัณฑ์สินค้าเชื้อธุรกิจธนาคารกรุงไทย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69) รองลงมาคือ ความรวดเร็วในการพิจารณาอนุมัติสินค้าเชื้อธุรกิจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60) ความใส่ใจในขั้นตอนการอนุมัติพนักงานกรุงไทย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การสร้างบริการให้เป็นรูปธรรมที่สามารถคำนวณอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมได้ถูกต้องแม่นยำ และบริการของพนักงานกรุงไทยสามารถตอบสนองความต้องการ การตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าเชื้อ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46)

4. ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 7 สรุปการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	สถิติที่ใช้	Sig.	ผลการทดสอบ
H1 = เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยที่ต่างกัน	Independent sample t-test	0.169	ปฏิเสธ
H2 = อายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยที่ต่างกัน	One-Way ANOVA	0.046*	ยอมรับ
H3 = ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยที่ต่างกัน	One-Way ANOVA	0.735	ปฏิเสธ
H4 = ยอดขายต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยที่ต่างกัน	One-Way ANOVA	0.289	ปฏิเสธ
H5 = ปัจจัยด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทย	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ
H6 = ปัจจัยด้านต้นทุนมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทย	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สมมติฐาน	สถิติที่ใช้	Sig.	ผลการทดสอบ
H1 = เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็ก ธนาคารกรุงไทยที่แตกต่างกัน	Independent sample t-test	0.169	ปฏิเสธ
H2 = อายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็ก ธนาคารกรุงไทยที่แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	0.046*	ยอมรับ
H3 = ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจ ขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยที่แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	0.735	ปฏิเสธ
H4 = ยอดขายต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจ ขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยที่แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	0.289	ปฏิเสธ
H5 = ปัจจัยด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อ ธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทย	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ
H6 = ปัจจัยด้านต้นทุนมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็ก ธนาคารกรุงไทย	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ
H7 = ปัจจัยด้านความสะดวกมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจ ขนาดเล็กธนาคารกรุงไทย	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ
H8 = ปัจจัยด้านความสบายมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาด เล็กธนาคารกรุงไทย	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ
H9 = ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจ ขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ
H10 = ปัจจัยด้านการดูแลใส่ใจมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจ ขนาดเล็กธนาคารกรุงไทย	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ
H11 = ปัจจัยด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการมีผลต่อความพึง พอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็ก	Pearson's Coefficient	0.00**	ยอมรับ

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุปภาพรวมปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และยอดขายต่อเดือน
ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
แตกต่างกัน พบว่า

1. เพศ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.169 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน H1
หมายความว่า เพศที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

2. อายุ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.046 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน H2
หมายความว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

3. ระดับการศึกษา มีค่า Sig. เท่ากับ 0.735 ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานรอง H3 หมายความว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. ยอดขายต่อเดือน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.289 ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน H4 หมายความว่า ยอดขายต่อเดือนที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปภาพรวมระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการกับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1. ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ (Consumer Value) มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน H5 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับสูง (r) คือ 0.73

2. ด้านต้นทุน (Cost to Customer) มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน H6 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับสูง (r) คือ 0.64

3. ด้านความสะดวก (Convenience) มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน H7 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับสูง (r) คือ 0.77

4. ด้านความสบาย (Comfort) มีความสัมพันธ์ระดับสูงมากในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน H8 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับสูง (r) คือ 0.83

5. การติดต่อสื่อสาร (Communication) มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน H9 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับสูง (r) คือ 0.62

6. การดูแลเอาใจใส่ (Caring) มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน H10 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับสูง (r) คือ 0.78

7. ความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion) มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน H11 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับสูง (r) คือ 0.65

สรุปภาพรวมผลการทดสอบด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ได้ค่า Pearson Correlation เท่ากับ 0.79 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการกับความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กธนาคารกรุงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง ในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับสูงมากที่สุด คือ ความสบาย รองลงมาเป็น ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสะดวก ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ด้านต้นทุน และ ด้านการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1 เพศ พบว่า เพศแตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ไม่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธารินี แก้วจันทร์ (2556) พบว่า ปัจจัยด้านเพศอายุอาชีพ รายได้ ที่ต่างกัน ลูกค้าจะมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน แต่ผลการทดสอบไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะรณาการกรงไทย เป็นรณาการที่ให้บริการลูกค้าทุก ที่มีคุณสมบัติในการขอสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทย

2 อายุ พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อลงกรณ์ เสริมวิลาสกุล (2547) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศอายุรายได้ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดโซโลมอน (Solomon, 2007) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของคนทางด้านต่างๆ โดยอายุที่แตกต่างกันจะมีความต้องการด้านผลิตภัณฑ์

3 ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ไม่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัลยา แจ่มแจ่ม (2549) เปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าที่มีสถานภาพต่างกันต่อการให้บริการของรณาการ ลูกค้าที่มีเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของรณาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาทำยาง จังหวัดเพชรบุรี ที่ไม่แตกต่างกัน

4 ยอดขายต่อเดือน พบว่า ยอดขายต่อเดือนแตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ไม่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธารินี แก้วจันทร์ (2556) พบว่า ปัจจัยด้านเพศอายุอาชีพ รายได้ ที่ต่างกัน ลูกค้าจะมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน แต่ผลการทดสอบไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผลิตภัณฑ์สินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทย ได้มีกำหนดหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้กู้อย่างเป็นทางการเมื่อลูกค้าพิจารณาข้อเสนอผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ตรงกับความต้องการแล้ว

5 ปัจจัยด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ (Consumer Value) มีความสัมพันธ์ระดับสูงในทิศทางเดียวกัน กับความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน เนื่องจากมุมมองด้านผลิตภัณฑ์ด้านสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าสินเชื่อได้ ซึ่งตรงกับแนวคิดความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งถ้าหากลูกค้าได้รับการบริการอย่างมีคุณค่าตามที่ลูกค้าคาดหวังไว้ก็จะส่งผลให้ลูกค้ามีพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้านั้น สุรกิต สุริยวงศ์ชัย (2552)

6 ปัจจัยด้านต้นทุน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านต้นทุนมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สรยศ ยิ่งบุญ (2558) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า ด้านต้นทุน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการผลิตภัณฑ์สินเชื่อ ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์ด้านสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยที่ลูกค้าเลือกใช้บริการ มีอัตราดอกเบี้ยพิเศษที่ต่ำกว่า เมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น

7 ปัจจัยด้านความสะดวก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านความสะดวกมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กรงการกรงไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดการตัดสินใจของ Kotler (2006,p.181) ปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจซื้อส่วนหนึ่งคือด้านช่องทางการจัดหน่วย ช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่มีความสะดวก และรวดเร็วย่อมต้องการมีโอกาสในการขายมากกว่า

8 ปัจจัยด้านความสบาย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านความสบายมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน โดยยึดหลักการทำการตลาดแบบ Outside-in คือ การเน้นหาความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก และตอบสนองความต้องการนั้น และสอดคล้องกับแนวคิดทางการตลาดสมัยใหม่ที่เน้นความสำคัญไปยังลูกค้ามากขึ้น

9 ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ สมยศ นาวิกาน (2544, หน้า 428-436) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมต่อกับภารกิจทางการบริหาร รวมทั้งต้องเปิดรับและดำเนินการเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการประชาสัมพันธ์ทางโทรศัพท์ของพนักงานธนาคาร สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนแก่ลูกค้า

10 ปัจจัยด้านการดูแลเอาใจ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านการดูแลเอาใจมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ Lovelock (1996) กล่าวว่า องค์การบางแห่งที่ประสบความสำเร็จมากกว่าองค์การอื่นๆ เพราะพนักงานร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกที่ดี ทั้งนี้การดูแลเอาใจใส่ลูกค้าตั้งแต่เริ่มแรกที่ลูกค้าเข้ามาใช้บริการสินค้าเชื้อที่ธนาคารกรุงไทย อยู่ในกระบวนการรับบริการสินค้าเชื้อ และหลังรับบริการสินค้าเชื้อ

11 ปัจจัยด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กรถยนต์ในประเทศไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สรยศ ยิ่งบุญ (2558) พบว่า เนื่องจากการบริการของพนักงานสินค้าเชื้อที่มีความรวดเร็ว ซึ่งสามารถตอบสนองตรงกับความต้องการของลูกค้าได้อย่างสมบูรณ์แบบ ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและตัดสินใจซื้อบริการในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1 ผลการวิจัยพบว่าลูกค้าสินค้าเชื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ มากกว่า 50 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาปริญญาตรี และมียอดขายต่อเดือน 100,001-200,000 บาท หากธนาคารมีรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าเชื้อที่ตรงกับกลุ่มลูกค้าได้ คาดว่าจะมีฐานลูกค้าที่เข้ามาใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าเชื้อของธนาคารกรุงไทยมากขึ้น ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ด้านคุณสมบัติการขอสินเชื่อ จากเดิมผ่อนชำระไม่เกิน 7 ปี อายุผู้กู้ไม่เกิน 60 ปี เมื่อพบว่าฐานลูกค้าสินค้าเชื้อส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปเป็นลูกค้าที่ให้ความสนใจและมีศักยภาพ ควรขยายหลักเกณฑ์เป็น ผ่อนชำระไม่เกิน 10-12 ปี อายุผู้กู้ไม่เกิน 65 เพื่อเพิ่มความสามารถในการขอสินเชื่อของลูกค้ามากยิ่งขึ้น

2 ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ เป็นประโยชน์ต่อธนาคารกรุงไทยในการกำหนดนโยบายต่างๆ การบริหารจัดการระบบการบริการของธนาคาร และวางแผนส่งเสริมการขาย เพื่อดึงดูดลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจให้มาใช้ผลิตภัณฑ์สินค้าเชื้อ ทางธนาคารควรให้ความสำคัญกับ "ด้านความสบาย" มากเป็นอันดับแรก เนื่องจากลูกค้าให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งสิ่งสำคัญในด้านความสบาย คือการสร้างรูปแบบสิ่งแวดล้อมของการให้บริการเดียวกันขององค์กร เพื่อให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพและดีเยี่ยมสำหรับลูกค้า ส่งผลทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกประทับใจและกลับมาใช้บริการในครั้งต่อไป มีผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย แนวทางในการสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าในครั้งแรกที่เข้ารับบริการกับธนาคารนั้น ธนาคารกรุงไทยแต่ละสาขาต้องมองถึงสิ่งแวดล้อม

ไม่ว่าจะเป็นอาคาร เคนเตอร์บริการห้องน้ำ ทางเดิน ป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ จะต้องสร้างความสบายตาและความสบายใจให้ลูกค้า

3 จากงานวิจัยจะเห็นว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านการดูแลเอาใจใส่มีผลต่อการตัดสินใจในการซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า ดังนั้น ทางธนาคารควรจะมีการจัดพนักงานสินค้าที่มีความรู้คอยให้คำแนะนำกับลูกค้าที่มีปัญหาในการใช้บริการจากธนาคาร ธนาคารควรที่จะเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ มากขึ้นเพื่อให้ลูกค้าได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลง หรือผลิตภัณฑ์สินค้าใหม่ๆ ของทางธนาคาร นอกจากนี้ควรจะมีการแจกของชำร่วย ของกำนัล ในโอกาสพิเศษให้กับลูกค้าโดยควรที่จะมีการเตรียมการให้เพียงพอต่อจำนวนลูกค้า ทำให้ได้รับกันอย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

- ปิ่นณวัชร พัทธราวัลย์. (2558). ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการและการรับรู้ภาพลักษณ์ธนาคารที่ส่งผล ความจงรักภักดีในการใช้บริการธนาคารเฉพาะกิจในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บุญญาพัชร อางหาญ. (2555). ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) สาขาจันทบุรี. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิชานันท์ ฐิติอักษรศิลปะ. (2556). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้ามีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการซื้อเสื้อผ้าผ่านสื่อออนไลน์ของพนักงานบริษัทในกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). กลยุทธ์การตลาด การบริหารการตลาดและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- สรยศ ยิ่งบุญ. (2558). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า ความพึงพอใจในการให้บริการและความผูกพันของลูกค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ใช้บริการผลิตภัณฑ์สินค้าของ บมจ. ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดสุพรรณบุรี. การค้นคว้าอิสระ (บธ.ม.)--บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- อลงกรณ์ เสริมวิลาสกุล. (2547). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) สาขาบัวใหญ่จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิชาติ บุญรักษ์. (2551). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้ บริการด้านสินค้าของธุรกิจธนาคารกสิกรไทย ของลูกค้าในจังหวัดพังงา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- Good, c. V. (Ed.). (1973). Dictionary of education (3rd ed.). New York: McGraw-Hill
- Kotler, P. (2000). Marketing management (10th ed.). New Jersey: Prentice-Hall
- Kumar, V., Werner, J., & Reinartz. (2006). Customer relationship management a databased approach (2nd ed.). Singapore: John Wiley & Sons.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี
THE RELATION FACTORS WITH CUSTOMERS' BEHAVIOR OF PROCESSED HERBAL PRODUCTS IN
UBON RATCHATHANI PROVINCE

กมลพร นครชัยกุล¹ และ ธรรมวิมล สุขเสริม²

Kamonphon Nakhonchaikul¹ and Thumwimon Sukserm²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการตลาด คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

²อาจารย์ ดร. สาขาการตลาด คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ใช้หรือเคยใช้สินค้าสมุนไพรแปรรูปที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามจากการแจกแบบสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ และหาระดับความสัมพันธ์โดยใช้ Cremer's V

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง ทศนคติและความเชื่อ และสภาพแวดล้อมภายนอก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี

คำสำคัญ : สมุนไพรแปรรูป, พฤติกรรมผู้บริโภค, พฤติกรรมการซื้อสินค้า

ABSTRACT

The purposes of this research study were to study the factors relating with customers' behavior of processed herbal products in Ubon Ratchathani province. The sample was consumers who were using or used processed herbal products. The sample number was 400 people, with the age of 20 years up. The data collection instruments was questionnaire. The statistical studies were frequency, mean, percentage, standard deviation, Chi-square statistics by using Cremer's V.

The results found that the factors related to purchase habits of processed herbal products of consumers in Ubon Ratchathani province such as the demographic characteristics, marketing mix factors and the other factors for example the reference group, attitude and belief, and external environment.

Keywords : processed herbal products, consumers' behavior, buying behavior of Goods

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมุนไพรไทยนับว่าเป็นสิ่งที่อยู่กับคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน สมุนไพรมีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในอดีตที่มีการเจ็บไข้ได้ป่วย คนไทยส่วนใหญ่นิยมในการนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรค เนื่องจากวิวัฒนาการทางการแพทย์ยังไม่มีความสำเร็จก้าวหน้า ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาสมุนไพรเป็นหลัก นอกจากนำสมุนไพรมาเป็นยารักษาโรคแล้ว สมุนไพรยังนิยมนำมาเป็นอาหาร และส่วนประกอบของอาหารเพื่อเพิ่ม

รสชาติของอาหาร รวมทั้งทานเป็นยาเพื่อบรรเทาอาการต่างๆ นอกจากนี้ สมุนไพรบางชนิดยังได้รับความนิยมนำมาใช้เป็นเครื่องสำอางในการบำรุงรักษาผิวพรรณ และนำมาเป็นเครื่องดื่มต่างๆ มากมาย ซึ่งประโยชน์ที่มีมากมายของสมุนไพร ทำให้สมุนไพรถูกใช้หรือบริโภคอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันการใช้สมุนไพรของคนไทยมีความเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ อาจมาจากปัจจัยบวกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นกระแสการรักสุขภาพของผู้บริโภค จากรายงานของภัตรา ขวประดิษฐ์ ที่มีการสรุปสถานการณ์การผลิตและการตลาดพืชสมุนไพร ได้เขียนไว้ว่า ปี 2557 ตลาดอาหารเสริมสุขภาพในประเทศไทยมีมูลค่าประมาณ 80,000 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มสมุนไพร น้ำสมุนไพรพร้อมดื่ม มีอัตราการเติบโตสูง การนวดไทยสปาและผลิตภัณฑ์สปา มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว (สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. ออนไลน์. 2558) และจากรายงานของชูลีพร บุตรโคตร รายงานว่า กลุ่มสปาและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาท และกลุ่มยาแผนโบราณตามภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยมีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาท (ศูนย์ข่าว Thai Civil Rights and Investigative Journalism (TCIJ). ออนไลน์. 2557) รวมถึงการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่ทำให้การบริโภคสินค้าสมุนไพรเพิ่มขึ้น

เมื่ออัตราการเติบโตของตลาดสินค้าสมุนไพรมากขึ้น จึงมีผู้ประกอบการหลายรายเริ่มเข้ามาดำเนินธุรกิจประเภทเพื่อสุขภาพ เช่น สปา ฟิตเนส รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปเพิ่มมากขึ้น จนปัจจุบันทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคได้ตามความต้องการ ไม่ว่าจะเป็น อาหาร อาหารเสริม ยา เครื่องสำอางค์ ของใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งสามารถพบเห็นมากมายในท้องตลาด และหาซื้อได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นตามห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านค้าเฉพาะเจาะจง หรือร้านขายยา นอกจากนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปในปัจจุบันยังมีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่น่าไว้วางใจมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต เนื่องจากผลิตภัณฑ์มีการส่งเสริมในการสร้างมาตรฐานต่างๆมารองรับการผลิต นอกจากนี้ การใช้หรือการบริโภคผลิตภัณฑ์มีความสะดวกมากขึ้น ยิ่งส่งผลให้ปริมาณการใช้เพิ่มมากขึ้น

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปออกจำหน่ายสู่ท้องตลาดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และเป็นอีกหนึ่งสินค้าที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ถึงแม้จะมีผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าสมุนไพรแปรรูปจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามพบว่า สินค้าสมุนไพรแปรรูปมีอัตราการเติบโตคงที่หรือเพิ่มขึ้นไม่สูงมากนัก นอกจากนี้สำหรับผู้ผลิตบางรายที่เข้ามาในตลาด บางส่วนสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แต่บางส่วนไม่สามารถดำเนินธุรกิจตนเองให้เติบโตตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ และสุดท้ายต้องเลิกกิจการไป โดยเฉพาะสำหรับผู้ผลิตบางรายที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยแท้จริง แต่ภูมิปัญญาเหล่านั้นกลับไม่ได้รับความสนใจ สืบทอด และนำต่อยอดทางธุรกิจจากคนรุ่นใหม่ ในขณะที่ผู้ผลิตที่มีความเข้มแข็งในการทำธุรกิจ จะเผชิญกับปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้ธุรกิจไม่เติบโตเท่าที่ควร

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษา เพื่อนำผลการศึกษาดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าสมุนไพร จะต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยอื่นๆที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคคนสุดท้ายที่ซื้อไปใช้เพื่อตนเองหรือครอบครัว โดยพิจารณาจากประเภทสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป ความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป และรูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป

2. ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

3. สินค้าสมุนไพรแปรรูป หมายถึง สินค้าที่ได้จากส่วนต่างๆของพืชสมุนไพรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่ถูกแปรรูป หรือผสม หรือปรุงเป็นยาหรืออาหาร เพื่อประโยชน์ในการตรวจวินิจฉัย บำบัดรักษา หรือป้องกัน หรือส่งเสริมสุขภาพมนุษย์และสัตว์ ได้แก่

อาหารเสริมจากสมุนไพร หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้รับประทานนอกเหนือจากการรับประทานอาหารปกติ เป็นการบริโภคเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย แต่ไม่ใช่เป็นยาเพื่อการรักษา

ยาสมุนไพร หมายถึง ยารักษาโรคที่ได้จากธรรมชาติ อาจมีการดัดแปลงรูปลักษณะเพื่อให้ง่ายต่อการใช้ยาที่นำมาจำหน่ายจะเน้นสรรพคุณในการรักษาอาการเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ

เครื่องดื่มสมุนไพร หมายถึง เครื่องดื่มชนิดผงหรือก้อนที่มีการบรรจุใส่ซองพร้อมนำไปชงกับน้ำร้อนหรือน้ำเย็น รวมถึง เครื่องดื่มสมุนไพรชนิดน้ำที่ไม่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์พร้อมดื่ม

เครื่องสำอางสมุนไพร หมายถึง สินค้าจากสมุนไพรที่ใช้ทำความสะอาดผิวหน้าและผิวกาย ซึ่งได้แก่ ครีมบำรุงผิว สบู่ แชมพู ครีมนวดผิ ผสมสมุนไพรชนิดผิว เป็นต้น

สมุนไพรสำหรับการนวด อบ ประคบ หมายถึง สินค้าสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยของกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการอ่อนล้าของร่างกาย ช่วยรู้สึกผ่อนคลาย

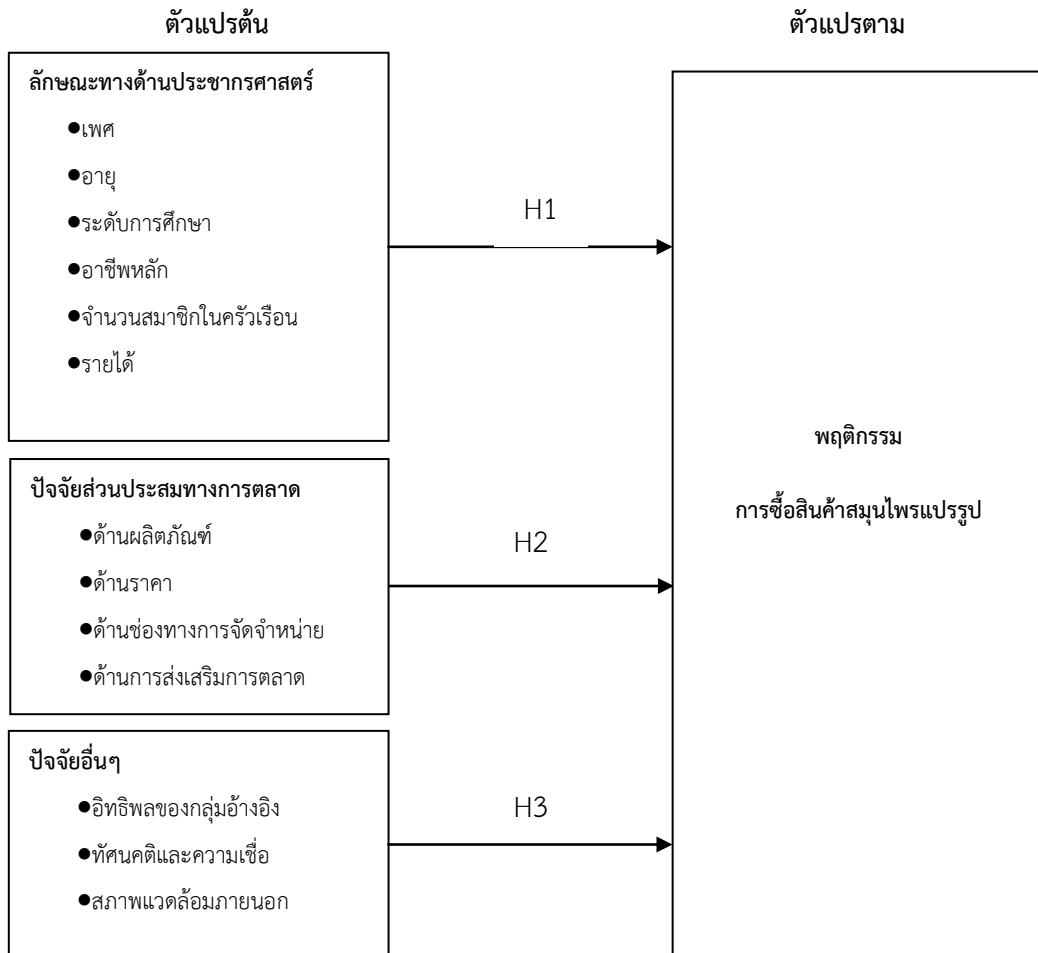
4. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป

5. ปัจจัยอื่นๆ หมายถึง อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง ทศนคติและความเชื่อ และสภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ได้มีการนำแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพัฒนารอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัยในครั้งนี้ และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ฐิติกา พรหมสวัสดิ์ (2555) ทศนา หงส์มา (2555) วนิดา นิเวศน์มรินทร์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2556) และปรียานุช แดงเดช (2559) ได้ใช้ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ในการศึกษา อันประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่จัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ซึ่งทั้งหมดล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมในการซื้อ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสมุนไพร นอกจากนี้ ทศนา หงส์มา (2555) วนิดา นิเวศน์มรินทร์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2556) ยังใช้ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ในการศึกษาด้วย ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อเช่นเดียวกัน ส่วนตัวแปรต้นอื่น ๆ เช่น กลุ่มอ้างอิง ทศนคติและความเชื่อ และสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า มีนักวิจัยใช้ตัวแปรเหล่านี้ ในการศึกษา แม้นชื่อตัวแปรจะไม่ชัดเจนตามที่กล่าวข้างต้น แต่ลักษณะคำถามจะมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น นภัสสรุญช์ ฤกษ์เรืองฤทธิ์ (2553) มีการตั้งคำถามที่กำหนดเงื่อนไขจากอิทธิพลของครอบครัว และทศนคติ ส่วนณัฐณิชา นิสัยสุข (2556) อธิบายถึงผลของการวิจัยที่ใช้ปัจจัยทางการตลาด ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกและยังส่งผลต่อพฤติกรรมในการซื้อด้วย

ดังนั้น จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปโดยกำหนดเป็นกรอบแนวความคิด และสมมติฐาน โดยแยกปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อของผู้บริโภคออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยอื่นๆ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

- H1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค
- H2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค
- H3 ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง ทัศนคติและความเชื่อ และสภาพแวดล้อมภายนอก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มประชากรเป็นกลุ่มที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่เคยซื้อสินค้าหรือใช้สินค้าสมุนไพรแปรรูป ได้แก่ อาหารเสริมสมุนไพร ยาสมุนไพร เครื่องสำอางสมุนไพร เครื่องดื่มสมุนไพร และสมุนไพรสำหรับการนวด อบ ประคบ

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ทราบขนาดของประชากร (Population size) เนื่องจากไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มผู้ใช้หรือเคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปว่า มีอยู่เป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบค่าประชากร โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555 : 46) ได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับจำนวนตัวเลขให้เป็นจำนวนเต็ม จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย การทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเป็นการสร้างขึ้นมา โดยการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยตลาด และนำแบบสอบถามที่เรียบร้อยแล้วไปทำการทดลองก่อนกับกลุ่มผู้ใช้หรือเคยซื้อสมุนไพรแปรรูป ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษา ความเข้าใจของคำถาม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมจริง

จากการนำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด มาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อคำถามที่เป็น Rating Scale จำนวน 34 ข้อ พบว่า แบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น 0.806 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่มากกว่า 0.8 นั้นแสดงว่า แบบสอบถามในการศึกษานี้ มีความน่าเชื่อถือ สามารถใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. สถิติในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 กลุ่ม หรือมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) ทหาระดับความสัมพันธ์โดยใช้ Cremer's V

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.3) อายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 31-40 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 31.5) มีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 49.0) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 20.0) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท (ร้อยละ 51.2) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวน 2-3 คน (ร้อยละ 54.3)

2. พฤติกรรมการซื้อของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป เพราะมีความเชื่อในสรรพคุณมากที่สุด (ร้อยละ 17.3) ประเภทสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่ซื้อบ่อยที่สุดคือ เครื่องสำอางสมุนไพร (ร้อยละ 24.2) ส่วนใหญ่วัตถุประสงค์ในการซื้อ คือ ซื้อเพื่อใช้หรือบริโภคเอง (ร้อยละ 77.7) ปกติจะซื้อน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน (46.5) ค่าใช้จ่ายในการซื้อต่อครั้งต่ำกว่า 500 บาท (ร้อยละ 85.2) สถานที่ที่นิยมซื้อ คือ ร้านขายยาปัจจุบัน (ร้อยละ 24.5) แหล่งในการค้นหาข้อมูลส่วนใหญ่จะสอบถามข้อมูลจากคนรู้จัก (ร้อยละ 37.3) และจะมีรูปแบบการตัดสินใจซื้อจากประสบการณ์ของตนเอง (ร้อยละ 30.0)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค พบว่า 1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อยมากที่สุด คือ ระดับการศึกษาสูงสุด 2) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ อายุ 3) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในด้านความถี่ในการซื้อสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ อาชีพหลัก และ 4) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในด้านรูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ ระดับการศึกษาสูงสุด

สมมติฐาน 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค พบว่า

(1) ด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อยมากที่สุด คือ ฉลากบรรจุภัณฑ์ให้ข้อมูลรายละเอียดและแนะนำวิธีใช้ที่ชัดเจน 2) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ การมีกลิ่นหรือรสชาติของสมุนไพร 3) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีการรับประกันคุณภาพจากผู้ผลิตหรือผู้ขาย 4) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านรูปแบบในการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ ฉลากบรรจุภัณฑ์ให้ข้อมูลรายละเอียดและแนะนำวิธีใช้ที่ชัดเจน

(2) ด้านราคา ได้แก่ 1) ปัจจัยย่อยด้านราคาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านประเภทสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อยมากที่สุด ได้แก่ มีการติดป้ายราคาหรือพิมพ์ราคาอย่างชัดเจน 2) ปัจจัยย่อยด้านราคาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ 3) ปัจจัยย่อยด้านราคาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านรูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ มีการติดป้ายราคาหรือพิมพ์ราคาอย่างชัดเจน

(3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ได้แก่ 1) ปัจจัยย่อยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อยมากที่สุด คือ ร้านจำหน่ายมีบริเวณที่จอดรถสะดวกสบาย 2) ปัจจัยย่อยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป คือ การจัดตกแต่งร้านให้ดูสวยงาม 3) ปัจจัยย่อยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านรูปแบบในการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ ร้านจำหน่ายมีบริเวณที่จอดรถสะดวกสบาย

(4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ 1) ปัจจัยย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อยมากที่สุด คือ การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ 2) ปัจจัยย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป คือ การให้สมัครสมาชิกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม 3) ปัจจัยย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านความถี่ในการ

ซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ การแจกของแถม 4) ปัจจัยย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านรูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ การแจกของแถม

สมมติฐาน 3 ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง ทักษะคิดและความเชื่อ และสภาพแวดล้อมภายนอก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค พบว่า

(1) **กลุ่มอ้างอิง** ได้แก่ 1) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย คือ ดาราหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคม 2) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป คือ กลุ่มครอบครัว 3) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป คือ คำแนะนำของแพทย์ 4) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านรูปแบบในการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป คือ คำแนะนำของแพทย์

(2) **ทักษะคิดและความเชื่อ** ได้แก่ 1) ปัจจัยย่อยด้านทักษะคิดและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย คือ สมุนไพรไทยมีประโยชน์นานัปการ 2) ปัจจัยย่อยด้านทักษะคิดและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด คือ สินค้าสมุนไพรมีผลข้างเคียงน้อย 3) ปัจจัยย่อยด้านทักษะคิดและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสมุนไพรแปรรูปมากที่สุด ได้แก่ สารเคมีสะสมในร่างกายน้อย

(3) **สภาพแวดล้อมภายนอก** ได้แก่ 1) ปัจจัยย่อยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย คือ กระแสคนรักสุขภาพ 2) ปัจจัยย่อยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป คือ กระแสคนรักสุขภาพ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปตารางตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์และมีค่าร้อยละมากที่สุดเท่านั้น เพื่อให้มองเห็นภาพรวมทั้งหมดของผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปตารางตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์และมีค่าร้อยละมากที่สุด

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	พฤติกรรมผู้บริโภค			
		ประเภทสมุนไพรที่มีการซื้อบ่อย	วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้า	ความถี่ในการซื้อสินค้า	รูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้า
H1	ลักษณะด้านประชากรศาสตร์	ระดับการศึกษา	อายุ	อาชีพหลัก	ระดับการศึกษาสูงสุด
H2	ด้านผลิตภัณฑ์	ฉลาก บรรจุภัณฑ์ให้ข้อมูลรายละเอียดและแนะนำวิธีใช้ อย่างชัดเจน	มีกลิ่นหรือรสชาติสมุนไพร	ผลิตภัณฑ์มีการรับประกันคุณภาพจากผู้ผลิตหรือผู้ขาย	ฉลาก บรรจุภัณฑ์ให้ข้อมูลรายละเอียดและแนะนำวิธีใช้ อย่างชัดเจน
	ด้านราคา	มีการติดป้ายราคาหรือพิมพ์ราคาอย่างชัดเจน	-	ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ	มีการติดป้ายราคาหรือพิมพ์ราคาอย่างชัดเจน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	พฤติกรรมผู้บริโภค			
		ประเภทสมุนไพรมีการซื้อบ่อย	วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้า	ความถี่ในการซื้อสินค้า	รูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้า
	ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ร้านจำหน่ายมีบริเวณที่จอดรถสะดวกสบาย	-	การจัดตกแต่งร้านให้ดูสวยงาม	ร้านจำหน่ายมีบริเวณที่จอดรถสะดวกสบาย
	ด้านการส่งเสริมการตลาด	การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์	การให้สมัครสมาชิกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม	การแจกของแถม	การแจกของแถม
H3	กลุ่มอ้างอิง	ดารารหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง	ครอบครัว	คำแนะนำของแพทย์	คำแนะนำของแพทย์
	ทัศนคติฯ	สมุนไพรมีประโยชน์นานัปการ	สินค้าสมุนไพรมีผลข้างเคียงน้อย	สารเคมีสะสมในร่างกายน้อย	-
	สภาพแวดล้อมฯ	กระแสรักสุขภาพ	-	กระแสรักสุขภาพ	-

อภิปรายผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อสินค้าสมุนไพรรูปเพราะมีความเชื่อในสรรพคุณมากที่สุด ประเภทสินค้าสมุนไพรรูปที่ซื้อบ่อยที่สุด คือ เครื่องสำอางสมุนไพรรูป ปกติผู้ตอบแบบสอบถามจะซื้อสมุนไพรรูปน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในการซื้อต่อครั้งต่ำกว่า 500 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ LIYUN (2556 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดกับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรรูปเงินของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อสินค้าสมุนไพรรูปเงินน้อยกว่าเดือนละครั้ง ครั้งละไม่เกิน 500 บาท และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศสวดี อยู่สนิท (2554 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรรูปหน้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความถี่ในการซื้อน้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง และค่าใช้จ่ายต่อครั้งน้อยกว่า 500 บาท สถานที่ที่นิยมซื้อคือ ร้านขายยา ปัจจุบัน แหล่งในการค้นหาข้อมูลส่วนใหญ่จะสอบถามข้อมูลจากคนรู้จัก สอดคล้องกับบทความของ รุ่งทองแสง ชั้นสุวรรณ (2559 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องสำอางทั่วไปของสมุนไพรรูป พบว่า ผู้บริโภคได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเพื่อน ญาติ คนแนะนำ โทรทัศน์/วิทยุ และประกาศต่างๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียานุช แดงเดช (2559 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาปวดที่ทำจากสมุนไพรรูปของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรรูปจากคนรู้จัก วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพรรูปคือซื้อเพื่อใช้หรือบริโภคเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียานุช แดงเดช (2559 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดที่ทำจากสมุนไพรรูปของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเคยใช้หรือซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรรูปเพื่อช่วยบรรเทา ส่วนใหญ่ซื้อใช้เอง และจะมีรูปแบบการตัดสินใจซื้อจากประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา นิเวศน์มรินทร์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2556 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ของเครื่องสำอางสมุนไพรไทยกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางสมุนไพรไทยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การตัดสินใจบริโภคเครื่องสำอางสมุนไพรไทยด้วยตัวเอง

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าสมุนไพรแปรรูปในด้านสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับการทดสอบสมมติฐานของ ทศนา หงส์มา (2555 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านประเภทของสินค้า OTOP ในการเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมซื้อขายสินค้าสมุนไพรแปรรูปพบว่า 1) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมซื้อขายสินค้าสมุนไพรแปรรูปในด้านสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สะอาด ผลิตภัณฑ์มีการรับประกันคุณภาพจากผู้ผลิตหรือผู้ขาย ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานจากองค์กรต่างๆ ฉลากบรรจุภัณฑ์ให้ข้อมูลรายละเอียดและแนะนำวิธีใช้ที่ชัดเจน และบรรจุภัณฑ์มีความสวยงามและปลอดภัย มีการติดป้ายราคาหรือพิมพ์ราคาอย่างชัดเจน การจัดตกแต่งร้านให้ดูสวยงาม การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมทางการตลาด การให้ส่วนลด และการสมัครสมาชิกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม 2) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมซื้อขายสินค้าสมุนไพรแปรรูปในด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย ได้แก่ มีกลิ่นหรือมีรสชาติสมุนไพร 3) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมซื้อขายสินค้าสมุนไพรแปรรูปในด้านความถี่ในการซื้อสมุนไพรแปรรูป ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีการรับประกันคุณภาพจากผู้ผลิตหรือผู้ขาย ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานจากองค์กรต่างๆ ฉลากบรรจุภัณฑ์ให้ข้อมูลรายละเอียดและแนะนำวิธีใช้ที่ชัดเจน บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามและปลอดภัย ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ ราคาเหมาะสมกับปริมาณ การจัดตกแต่งร้านให้ดูสวยงาม การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ การแจกของแถม การแจกผลิตภัณฑ์ทดลองใช้ การให้ส่วนลด และการให้สมัครสมาชิกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม 4) ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมซื้อขายสินค้าสมุนไพรแปรรูปในด้านรูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีการรับประกันคุณภาพจากผู้ผลิตหรือผู้ขาย ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานจากองค์กรต่างๆ ฉลากบรรจุภัณฑ์ให้ข้อมูลรายละเอียดและแนะนำวิธีใช้ที่ชัดเจน บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามและดูปลอดภัย ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ มีการติดป้ายราคาหรือพิมพ์ราคาอย่างชัดเจน การจัดตกแต่งร้านให้ดูสวยงาม การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมทางการตลาด การแจกของแถม การแจกผลิตภัณฑ์ทดลองใช้ การให้ส่วนลด การให้สมัครสมาชิกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม และพนักงานขายส่งตรงถึงบ้าน จากการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยย่อยด้านต่างๆ ของส่วนประสมทางการตลาดบางส่วนสอดคล้องกับโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. 2546 : 196) ซึ่งอธิบายว่า สิ่งกระตุ้นถือเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้า สิ่งกระตุ้นทางการตลาดเป็นสิ่งกระตุ้นที่นักการตลาดสามารถควบคุมและต้องจัดให้มีขึ้น เป็นสิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 1. สิ่งกระตุ้นด้านผลิตภัณฑ์ 2. สิ่งกระตุ้นด้านราคา 3. สิ่งกระตุ้นด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4. สิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการตลาด เมื่อผู้ซื้อได้รับสิ่งกระตุ้นเหล่านี้จะผ่านไปยังความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ ซึ่งความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อไม่สามารถคาดเดาได้ ซึ่งถูกควบคุมด้วยลักษณะของผู้ซื้อ และขั้นตอนการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ และส่งผลให้การตอบสนองของผู้ซื้อแตกต่างกันหรือส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาปัจจัยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพร พบว่า 1) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรที่มีการซื้อบ่อย ได้แก่ กลุ่มเพื่อน คำแนะนำของแพทย์ และดารารหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสังคม 2) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าสมุนไพร ได้แก่ กลุ่มครอบครัว 3) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพร ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ครอบครัว และคำแนะนำของแพทย์ 4) ปัจจัยย่อยด้านกลุ่มอ้างอิงที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านรูปแบบในการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพร ได้แก่ คำแนะนำของแพทย์ และครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของกลุ่มอ้างอิง (Blackwell, Miniard and Engel, 2006 อ้างอิงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2550 : 219) ที่กล่าวว่า กลุ่มอ้างอิงหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มซึ่งมีอิทธิพลที่สำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล เป็นกลุ่มอ้างอิงสำหรับการตัดสินใจซื้อของบุคคล กลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น จากการศึกษาจึงพบว่า กลุ่มอ้างอิงส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพร และกลุ่มอ้างอิงแต่ละกลุ่ม มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพร พบว่า 1) ปัจจัยย่อยด้านทัศนคติและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรที่มีการซื้อบ่อย ได้แก่ สรรพคุณสามารถบรรเทาหรือรักษาโรคได้ดีเมื่อเทียบกับสินค้าที่ไม่ใช่สมุนไพร สมุนไพรไทยมีประโยชน์นานับการ และสารเคมีสะสมในร่างกายน้อย 2) ปัจจัยย่อยด้านทัศนคติและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อสมุนไพร ได้แก่ สินค้าสมุนไพรมีผลข้างเคียงน้อย 3) ปัจจัยย่อยด้านทัศนคติและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสมุนไพรมากที่สุด ได้แก่ สมุนไพรไทยมีประโยชน์นานับการ และ สารเคมีสะสมในร่างกายน้อย ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของทัศนคติและความเชื่อ (Kotler, 2003, อ้างอิงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546 : 214) ที่กล่าวว่า เป็นการประเมินความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจของบุคคล ความรู้สึกด้านอารมณ์และแนวโน้มการปฏิบัติที่มีผลต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อความเชื่อ ในขณะที่เดียวกันความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อทัศนคติ จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อมีความสัมพันธ์กัน ส่วนความเชื่อ (Beliefs) ความคิดที่บุคคลยึดถือเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นความคิดที่บุคคลยึดถือในใจเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีต และมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดังนั้น ปัจจัยย่อยบางส่วนของทัศนคติและความเชื่อส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแตกต่างกัน

ผลการศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพร พบว่า 1) ปัจจัยย่อยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านประเภทสมุนไพรที่มีการซื้อบ่อย คือ กระแสนักสุขภาพ 2) ปัจจัยย่อยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรของผู้บริโภคด้านความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพร ได้แก่ กระแสนักสุขภาพ จากการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยย่อยด้านต่างๆของส่วนประสมผลิตภัณฑ์บางส่วนสอดคล้องกับโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ : 2546 : 196) ซึ่งอธิบายว่า สิ่งกระตุ้นถือเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้า สิ่งกระตุ้นอื่นๆ เป็นสิ่งกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคที่อยู่ภายนอกองค์กร ซึ่งองค์กรควบคุมไม่ได้ สิ่งกระตุ้นเหล่านี้ ได้แก่ 1. สิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจ 2. สิ่งกระตุ้นทางเทคโนโลยี 3. สิ่งกระตุ้นทางกฎหมายและการเมือง 4. สิ่งกระตุ้นทางวัฒนธรรม เมื่อผู้ซื้อได้รับสิ่งกระตุ้นเหล่านี้จะผ่านไปยังความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ ซึ่งความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อไม่สามารถคาดเดาได้ ซึ่งถูกควบคุมด้วยลักษณะของผู้ซื้อ และขั้นตอนการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ และส่งผลให้การตอบสนองของผู้ซื้อแตกต่างกันหรือส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น พฤติกรรมการเลือกประเภทสินค้าสมุนไพรแปรรูป วัตถุประสงค์ในการซื้อ ความถี่ในการซื้อ และรูปแบบการตัดสินใจซื้อสมุนไพรแปรรูป เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกประเภทสินค้าสมุนไพรแปรรูปต่างกัน หรือ ระดับการศึกษาที่มีผลต่อความถี่ในการซื้อสมุนไพรแปรรูปที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสามารถนำไปกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง เพื่อที่จะพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

2. ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายควรให้ความสำคัญกับสินค้าสมุนไพรแปรรูปด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่อง การรับรองคุณภาพสินค้าจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจในการใช้สินค้าแก่ผู้บริโภค และควรให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกของสินค้ามากขึ้น โดยเฉพาะการเลือกบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและการออกแบบฉลากที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่สินค้า ทำให้สินค้าดูสะอาด ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ในขณะที่ตัวรูปลักษณ์ภายนอกที่ดูสวยงามทำให้มูลค่าของสินค้าสมุนไพรแปรรูปเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดเหล่านี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย ความถี่ในการซื้อ และรูปแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป

3. ด้านราคา สินค้าสมุนไพรแปรรูปควรกำหนดราคาเหมาะสมกับคุณภาพ และมีป้ายราคาบอกอย่างชัดเจน เนื่องจากราคาของสมุนไพรแปรรูปค่อนข้างสูง ดังนั้น ควรเพิ่มคุณค่าสินค้าให้มีความเหมาะสมกับราคา จะทำให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากขึ้น นอกจากนี้การกำหนดราคาสินค้าสมุนไพรแปรรูปที่เหมาะสมกับคุณภาพ และราคาเหมาะสมกับปริมาณจะช่วยเพิ่มความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากขึ้น

4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การจัดตั้งร้านค้าให้ดูสวยงามและการมีที่จอดรถสะดวก สบาย มีผลต่อพฤติกรรมในด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย ความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป และรูปแบบในการตัดสินใจซื้อสมุนไพรแปรรูป

5. ด้านการส่งเสริมการตลาด การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค อาจเนื่องจากปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น ดังนั้นการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์จึงมีบทบาทต่อพฤติกรรมการซื้อมากขึ้น โดยเฉพาะการเลือกประเภทของสมุนไพรที่มีการซื้อบ่อย และนอกจากนี้ การใช้การส่งเสริมการขายเข้ามาช่วย จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการทดลองซื้อและกระตุ้นการขาย เช่น การแจกของแถม การให้ส่วนลด การแจกสินค้าตัวอย่าง การให้สมัครสมาชิกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น

6. กลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับพฤติกรรมในการซื้อ แต่พบว่าแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อในด้านความถี่ในการซื้อสมุนไพรแปรรูป และรูปแบบการตัดสินใจซื้อสมุนไพรแปรรูป เนื่องจากกลุ่มอ้างอิงกลุ่มนี้มีความน่าเชื่อถือ และน่าไว้วางใจ หากกลุ่มนี้มีการแนะนำในการใช้และการบริโภคสมุนไพร อาจส่งผลต่อการใช้หรือบริโภคสมุนไพรแปรรูปมากขึ้น ขณะที่กลุ่มอ้างอิงครอบครัว จะมีผลต่อวัตถุประสงค์ในการซื้อ

7. ผู้บริโภคมีความเชื่อว่าสมุนไพรมีประโยชน์นานับการและสารเคมีสะสมในร่างกายน้อย ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย หรือแม่แต่องค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการกระตุ้นเพื่อให้เกิดการซื้อที่มากขึ้น หรือนำไปใช้ในการสื่อสารทางการตลาด ซึ่งส่งผลให้ความถี่ในการซื้อเพิ่มมากขึ้นได้

8. กระแสการรักสุขภาพ มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในด้านประเภทสมุนไพรแปรรูปที่มีการซื้อบ่อย และความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป ซึ่งหมายถึง หากมีการส่งเสริมการใช้สินค้าสมุนไพรแปรรูปประเภทใดจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐ จะส่งผลต่อการใช้หรือการบริโภคสินค้าสมุนไพรแปรรูปประเภทนั้น รวมถึงความถี่ในการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรศึกษาในกลุ่มพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติม เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น และควรศึกษาในด้านอุปทาน (Supply) เพื่อจะได้ครอบคลุมและสร้างกลยุทธ์สำหรับสินค้าสมุนไพรแปรรูปอย่างครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2557). แหล่งที่มา : <http://www.ditp.go.th>. (22 สิงหาคม 2557).
- ชูลีพร บุตรโครต. (16 พ.ค. 2557). “เปิดเออีซี-อนาคต “สมุนไพรไทย” นำหวัง “วัตถุดิบสู่อาเซียนไม่ได้-เจอกรม.บีบซ้ำ” ศูนย์ข่าว TCJ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.tcijthai.com/news/2014/05/scoop/4227>. (22 สิงหาคม 2557).
- ฐิติภา พรหมสวาสดี. (2555). ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารบำรุงสมองและความจำของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐนิชา นิสัยสุข. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. การจัดการทัศนศึกษา หงส์มา. (2553). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. รายงานการวิจัย วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 13 : ห้างหุ้นส่วนสามัญปิเศษเนสอาร์แอนด์ดี.
- นภัสรณ์ชนม์ ฤกษ์เรืองฤทธิ์. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายสมุนไพรในโรงพยาบาลอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการสร้างเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรียานุช แดงเดช. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดที่ทำจากสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภัสรา ขวประดิษฐ์ (2558). “สถานการณ์การผลิตและการตลาดพืชสมุนไพร”. สำนักงานส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.agriman.doae.go.th>. (28 กันยายน 2559). มหาบัณฑิต. นครราชสีมา: สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ยศสวัสดิ์ อยู่สุนิห (2554) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบำรุงหน้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รุ่งทองแสง ชั้นสุวรรณ. (ม.ค.-เม.ย. 2559). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องสำอางทั่วไปของสมุนไพร.” วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย. (ออนไลน์). 8 (1) : 293-321. แหล่งที่มา <http://www.polsci-law.buu.ac.th/journal/document/8-1/9.pdf>. (28 กันยายน 2559)
- วนิดา นิเวศน์มรินทร์และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (มกราคม-มีนาคม 2556) “ภาพลักษณ์ของเครื่องสำอางสมุนไพรไทยกับการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร” วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และ

การบริหารธุรกิจ. (ออนไลน์).3 (1) : 275-291. แหล่งที่มา :

<http://thaiejournal.com/journal/2556volumes1/17Wanida.pdf>. (28 กันยายน 2559).

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : อีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ คณะ. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

LIYUN, O. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดกับพฤติกรรมการซื้อสมุนไพรจีน ของ
ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจอาเซียน คณะ
บริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กรณีศึกษา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

FACTORS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN ECO-CULTURAL LANDSCAPE FOR COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT : A CASE STUDY OF MAE CHAEM, CHAIANG MAI PROVINCE

พิศาทิมพ์ จันทรพรหม¹

Phisaphim Junphrom¹

ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล¹ สายสกุล ฟองมูล² สมคิด แก้วทิพย์³ และ ปฏิภาณ สุทธิกุลบุตร⁴

Tipsuda Tangtragoon¹ Saisakul Fongmul² Somkit Keawtip³ and Pathipan Sutigoolabud⁴

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาทรัพยากรชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

¹อาจารย์ ดร. สาขาเทคโนโลยีชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาพัฒนาทรัพยากรชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

³อาจารย์ ดร. สาขาบริหารศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาปรัชญา ศาสตร์ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อหาแนวทางในการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยทำการศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม ปีพ.ศ. 2559 ถึงเดือนมีนาคม ปีพ.ศ. 2561 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนประกอบของแบบสอบถามมี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และ ข้อมูลด้านสังคม และส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้ โดยแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (OIC) คือ 0.65 และใช้สูตร KR-21 ปรากฏค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยอยู่ที่ $\alpha = 0.84$ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามโดยการสุ่มแบบง่ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนเพื่อเป็นตัวแทนประชากร และนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

ผลการวิจัยปรากฏว่า การบ่งชี้ความรู้ การสร้าง และแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ อยู่ในระดับดำเนินการปานกลาง การจัดการความรู้เป็นระบบการประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ อยู่ระดับดำเนินการน้อย ส่วนผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามการจัดการความรู้มี 4 ตัวได้แก่ การดำรงตำแหน่งในชุมชน การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามโดยมีนัยสำคัญที่ 0.01 และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน การได้เข้ารับการศึกษา ดูงานมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามโดยมีนัยสำคัญที่ 0.05 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะนำไปสู่ การพัฒนารูปแบบหรือแนวทางที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ ตามแนวคิด

พื้นฐานของแนวคิดสิทธิชุมชน อันจะนำไปสู่ทางร่วมในการรักษาสมดุล (Balancing Act) ให้กับสังคม เศรษฐกิจ
ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามลักษณะภูมินิเวศวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, ภูมินิเวศวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ABSTRACT

The research on factors of knowledge management in eco-cultural landscape for community-based tourism management is aimed at studying the factors that affect the management of ecological knowledge and culture in order to find ways to manage eco-cultural landscape knowledge for community-based tourism management . Community of Mae Chaem District Chiangmai Province The study was conducted between October 2016 and March 2018. The instruments used in this study were Factors influencing cultural ecosystem management for community tourism management. The questionnaire consists of two parts. The first part of the questionnaire consists of personal information. Economic data And social information. Part 2: Feedback on learning styles. The reliability of the questionnaire was 0.65 and the KR-21 was used. The mean of confidence was $\alpha = 0.84$. The data were collected by simple random sampling with sample size. 400 people to represent the population. The data were analyzed by SPSS using Descriptive Statistics and Inferential Statistics.

The results are as follows. Identify knowledge, create and seek knowledge. And learning At the moderate level. Knowledge management is a system of processing and modifying knowledge. Access to knowledge and sharing of knowledge. Low level of action The results of the regression analysis. Independent variables were correlated with knowledge management variables. Participation in the community There was a significant relationship with the variables at 0.01 and membership in the community. The study attendance was significantly correlated with the variables at 0.05. The factors affecting the knowledge management in eco-cultural landscape for community-based tourism management would be Development of patterns or guidelines that facilitate knowledge management. Based on the basic concept of community rights concept. This will lead to a balanced approach (Balancing Act) to society, economy, natural resources, environment, ecological, cultural.

Keywords : Knowledge Management, Eco-Cultural Landscape, Community-Based Tourism

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่แจ่ม มีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์เพียง 13,264 ไร่ 3 งาน 90 ตารางวา คนอำเภอแม่แจ่มอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มาก่อนปีพ.ศ.2504 หรือ ก่อนที่ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 และก่อนมติคณะรัฐมนตรีกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำออกมาประกาศใช้ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่กันมายาวนานผิดกฎหมาย และเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น วิถีชีวิตและการผลิตในชุมชนท้องถิ่นเปลี่ยนไปพึ่งพาตลาดมากกว่าพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ พึ่งพาตนเอง

และชุมชน และการเข้ามาส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจจากภาครัฐและเอกชนทั้งในทางตรงและทางอ้อมแก่เกษตรกรทำให้เกษตรกรมีรายได้พร้อมๆ กันไปกับหนี้สินที่เพิ่มขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งกลับทำให้ป่าสงวนแห่งชาติแม่แจ่มและพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่เคยอุดมสมบูรณ์ถูกรุกราน และแปรสภาพมาเป็นไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หอมแดง และกะหล่ำปลี ซึ่งเป็นรายได้หลักของเกษตรกรอำเภอแม่แจ่ม (ประชาธรรม. ออนไลน์. 2561)

จากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของคนแม่แจ่มเฉลี่ยอยู่ที่ 19,195 บาท (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ออนไลน์. 2561) เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2535), อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ์ ขาวสอาด (2538) กล่าวอย่างสอดคล้องกันว่า การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้นตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินในเขตป่าอย่างผิดกฎหมาย มาจากรากฐานจากกระบวนการทางเศรษฐกิจการเมืองในระดับมหภาคลงมาถึงระดับท้องถิ่น และปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในภาคเหนือตอนบนคือ การขยายการปลูกพืชพาณิชย์เพื่อการส่งออก เช่น ข้าวโพด นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับป่าไม้ เพราะป่าไม้ของชุมชนมีความหมายรวมไปถึงวัฒนธรรม คติความเชื่อ ระบบศีลธรรม รวมทั้งอุดมการณ์อำนาจ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตดังผลจาก Hotspot ตรวจพบจุดความร้อนจากการเผาไหม้ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม 319 จุด ระหว่างวันที่ 15 กุมภาพันธ์ - 19 มีนาคม 2558 พบว่า สูงกว่าอำเภออื่นในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในช่วงที่เกษตรกรเตรียมพื้นที่เพาะปลูก ขณะที่ค่าเฉลี่ยปริมาณฝุ่น PM10 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 20 มีนาคม 2558 เปรียบเทียบกับปี 2557 สูงถึง 299 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ส่งผลให้มีผู้ป่วยที่อาจได้รับผลกระทบจากภาวะมลพิษหมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่ กระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จนทำให้นักท่องเที่ยวลดลงไปถึง ร้อยละ 40 (ประชาธรรม. ออนไลน์. 2561) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับ 1 ติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปีหากจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอาจจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของประเทศด้วยเช่นกัน

ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามว่า หากการท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมดุล (Balancing Act) ให้กับ สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวิถีวัฒนธรรมชุมชน บนฐานคิดชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) จากการท่องเที่ยว และบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชนโดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้เพื่อหาแนวทางการสร้างความสมดุลจะเป็นอย่างไร การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บนพื้นที่ศึกษาอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้จึงเป็นไปเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเงื่อนไขการเรียนรู้ของ "คน" ในชุมชน บนฐานคิด "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" ผู้มีส่วนได้เสีย คือ ภาครัฐ ชุมชน และกลุ่มนายทุนและธุรกิจ อันจะนำไปสู่ทางร่วมในการรักษาสมดุล ให้กับ สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวิถีวัฒนธรรมชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เป็นไปเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง กระบวนการที่หลากหลายในการเข้าถึง “ความรู้” และ “ความจริง” รวมไปถึงการเลือกเอาความรู้และความจริง ทั้งที่เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลสามารถเห็นได้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

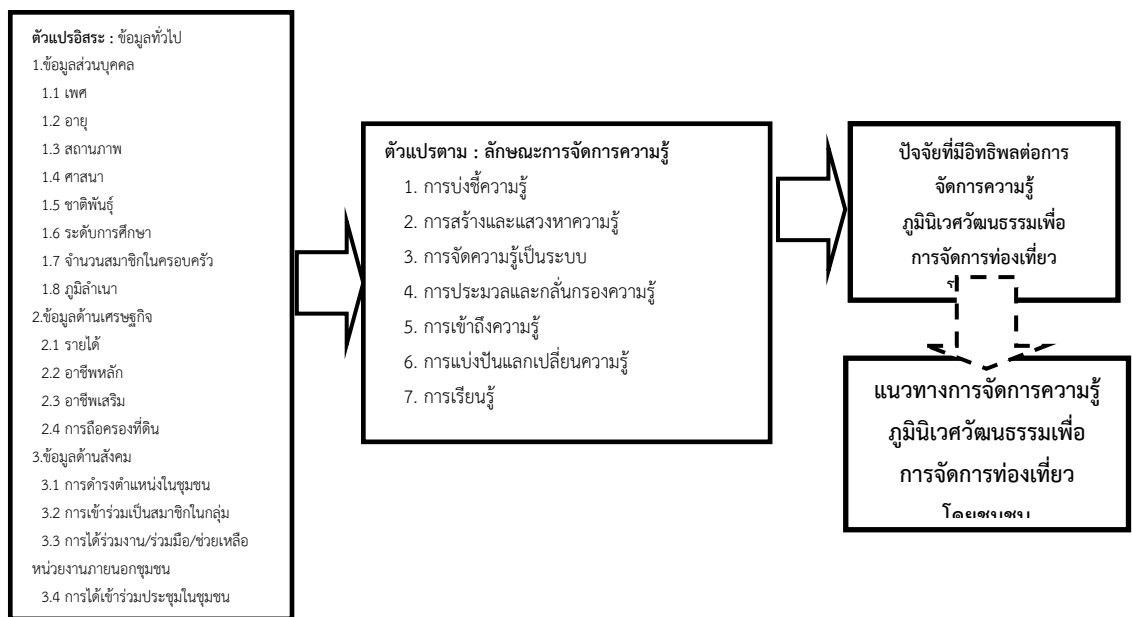
กระบวนการจัดการความรู้ (Process of Knowledge Management) หมายถึง กระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ภูมิโนเวศวัฒนธรรม (Eco- Cultural Landscape) หมายถึง การปรับตัวของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมตามลักษณะของพื้นที่ จากแนวคิดประเภทของทรัพยากรองค์กรยูเนสโก (ฉนิท เลิศชาลภูทธิ, 2554: 21-28) กล่าวว่าลักษณะที่เป็นรูปธรรมของภูมิโนเวศวัฒนธรรม คือ ระบบสัญลักษณ์ (Symbol) ตามทฤษฎีภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) และ ทรัพยากรของชุมชนที่จับต้องได้ เช่น อนุสรณ์สถาน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง แหล่งและสถานที่ที่ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น ลักษณะที่เป็นนามธรรมของภูมิโนเวศวัฒนธรรม หมายถึง ภาพพจน์ (Image) ในการรับรู้ของคนในท้องถิ่น (Perception) ตามทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) และ ทรัพยากรของชุมชนที่จับต้องได้ จากแนวคิดประเภทของทรัพยากรองค์กรยูเนสโก เช่น เรื่องราว/ข้อมูล ศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติ/พิธีกรรม/เทศกาล ความรู้และวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล เป็นต้น ของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) หมายถึง ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ อยู่บนฐานคิดชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) จากการท่องเที่ยวมีการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามองค์ประกอบ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้เกิดจากสมมติฐานการวิจัยว่า ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลด้านสังคม ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิโนเวศวัฒนธรรมเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิโนเวศวัฒนธรรมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรในอำเภอจำนวน 59,515 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้สูตร Taro Yamane (1973) ผลคือได้กลุ่มตัวอย่างมาจำนวนกลุ่มตัวอย่างมาทั้งหมด 400 คน และทำการเทียบบัญญัติหยางค์จากประชากรในทั้ง 7 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ของอำเภอแม่แจ่มเพื่อเป็นตัวแทนประชากร (ตาราง 1) ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการสุ่มตัวอย่างของแต่ละชุมชนตามลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเทียบบัญญัติหยางค์

ที่	การปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	เทศบาลตำบลท่าผา	4,924	33
2	เทศบาลตำบลแม่แจ่ม	2,691	20
	องค์การบริหารส่วนตำบลช่างเคิ่ง	8,098	54
3	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทับ	6,389	43
4	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ศึก	12,598	84
5	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाजर	10,954	73
6	องค์การบริหารส่วนตำบลปางหินฝน	7,192	48
7	องค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก	6,669	45
	รวม	59,515	400

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือโดยผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลด้านสังคม และส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือทั้งแบบสอบถามไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทำโดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) โดยแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา คือ 0.65 และได้นำแบบสอบถามไปทดลองให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ด้วยวิธีของ คูเดอร์- ริชาร์ดสัน โดยใช้สูตร KR – 21 (ลัว่นและอังคณา สายยศ, 2538 : 199) โดยปรากฏค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยอยู่ที่ $\alpha = 0.84$

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่มีคุณภาพไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยผู้วิจัยใช้การจัดสรรขนาดกลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจำนวน 400 คน มาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS (Statistical Package Program for Social Sciences) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายถึงลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) : Multiple

Regression ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’ products moment correlation coefficient) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีส่งผลต่อลักษณะการจัดการความรู้ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการจัดการความรู้ด้วยการหาสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้ในการหาส่งผลและพยากรณ์ตัวแปรหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากตัวแปรอิสระ 2 ตัวขึ้นไป โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปและลักษณะการจัดการความรู้

1.1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย

1.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.25 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 31.00 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.25 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 79.50 นับถือพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 97.75 เป็นชาติพันธุ์ ไทยวน (เมืองล้านนา) คิดเป็นร้อยละ 59.25 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 96.75 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.25 และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่แจ่ม คิดเป็นร้อยละ 80.75

1.1.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ระหว่าง 5,001 - 15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 46.50 รองลงคือมีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 29.25 มีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 64.25 มีการถือครองที่ดินระหว่าง 6 - 15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 68.25 รองลงมาคือ และรองลงมาคือ ถือครองที่ดินมากกว่า 15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.50

1.1.3 ข้อมูลด้านสังคม จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างดำรงตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 35.50 ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 48.50 ร่วมงาน/ร่วมมือ/ช่วยเหลือหน่วยงานภายนอกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.00 ได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 81.50 เข้ารับการฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 30.50 และเข้ารับการศึกษาดูงาน คิดเป็นร้อยละ 13.00

1.2 ลักษณะการจัดการความรู้ของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดใหม่

จากตาราง 2 ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ อยู่ในระดับดำเนินการปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16, 3.13 และ 2.79 ส่วนการจัดการความรู้เป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04 การเข้าถึงความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 และ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 2.23 ระดับดำเนินการน้อย

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการดำเนินการ
ลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชน			
การบ่งชี้ความรู้	3.16	0.93	ปานกลาง
การสร้างและแสวงหาความรู้	3.13	1.21	ปานกลาง
การจัดการความรู้เป็นระบบ	2.46	1.03	น้อย
การประมวลและกลั่นกรองความรู้	2.04	1.09	น้อย
การเข้าถึงความรู้	2.18	1.12	น้อย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการดำเนินการ
ลักษณะการจัดการจัดความรู้ของชุมชน			
การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	2.23	1.34	น้อย
การเรียนรู้	2.79	1.25	ปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป (ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลด้านสังคม) กับลักษณะการจัดการความรู้

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระในส่วนของข้อมูลทั่วไป ดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคล: 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพ 4) ศาสนา 5) ชาติพันธุ์ 6) ระดับการศึกษา 7) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 8) ภูมิลำเนา

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ: 9) รายได้ 10) อาชีพหลัก 11) อาชีพเสริม 12) การถือครองที่ดิน

ข้อมูลด้านสังคม: 13) การดำรงตำแหน่งในชุมชน 14) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน 15) การได้ร่วมงาน/ร่วมมือ/ช่วยเหลือหน่วยงานภายนอกชุมชน 16) การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน 17) การได้เข้ารับการศึกษา 18) การได้เข้ารับการศึกษาต่อ

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ : การจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชากรในอำเภอแม่แจ่ม

จากตาราง 3 ค่าสหสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป (ตัวแปรอิสระ) กับลักษณะการจัดการความรู้ (ตัวแปรตาม) ผลปรากฏว่า ข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการจัดการความรู้ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการจัดการความรู้ และข้อมูลด้านสังคมมีความสัมพันธ์กับลักษณะการจัดการความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และระดับ 0.05 ดังปรากฏในตาราง 2

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ : การจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประชากรในอำเภอแม่แจ่ม

ข้อมูลทั่วไป (ตัวแปรอิสระ)	ลักษณะการจัดการความรู้	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
ข้อมูลส่วนบุคคล																			
1. เพศ	0.112																		
2. อายุ	-0.057	0.039																	
3. สถานภาพ	0.005	0.165	0.197																
4. ศาสนา	-0.021	0.094	-0.181	-0.097															
5. ชาติพันธุ์	-0.036	0.032	0.122	0.074	-0.046														
6. ระดับการศึกษา	0.097	0.026	0.376**	0.005	0.016	-0.117													
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	0.149	-0.122	0.521	-0.104	0.097	-0.057	0.315												
8. ภูมิลำเนา	0.032	-0.145	0.085	0.037	0.058	-0.105	0.052	-0.128											
ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ																			
9. รายได้	0.122	-0.104	-0.127	0.036	0.045	-0.021	0.122	-0.045	0.035										
10. อาชีพหลัก	0.045	0.026	-0.132	0.028	-0.057	-0.104	0.521**	-0.328	-0.057	0.097									
11. อาชีพเสริม	0.004	-0.142	0.036	-0.152	-0.107	-0.173	-0.112	0.199*	0.037	0.005	0.038								
12. การถือครองที่ดิน	0.036	-0.076	-0.132	0.036	0.094	-0.128	0.145	-0.312	0.159*	0.037	0.163	-0.003							
ข้อมูลด้านสังคม																			
13. การดำรงตำแหน่งในชุมชน	0.312*	0.036	0.081	0.015	-0.172	-0.143	0.149*	-0.032	0.038	0.035	0.152	0.034	-0.128						
14. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน	0.249**	-0.117	0.163*	-0.073	0.021	-0.129	-0.147	-0.061	0.094	0.038	0.075	-0.018	0.126	0.275**					
15. การได้ร่วมงาน/ร่วมมือ/ช่วยเหลือหน่วยงานภายนอกชุมชน	0.498*	-0.073	-0.158	-0.091	-0.079	-0.175	0.136	-0.103	0.124	0.022	0.125	0.126	0.047	-0.172	0.614**				
16. การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน	0.481**	0.056	-0.184	-0.059	-0.182	-0.143	0.097	-0.021	0.046	0.034	0.142	-0.057	-0.104	-0.324**	0.146*	0.421**			
17. การได้เข้ารับการศึกษา	0.352*	-0.097	-0.138	-0.105	-0.097	-0.021	-0.081	0.036	-0.172	0.057	0.063	-0.105	0.034	0.171*	-0.157**	0.521**	0.413**		
18. การได้เข้ารับการศึกษาต่อ	0.521**	-0.143	-0.328**	-0.163	0.054	0.116	0.068	0.097	0.105	0.159	0.073	-0.081	0.031	0.386**	0.225**	0.574**	0.349**	0.542**	

หมายเหตุ ** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ภูมิเนเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการจัดการความรู้

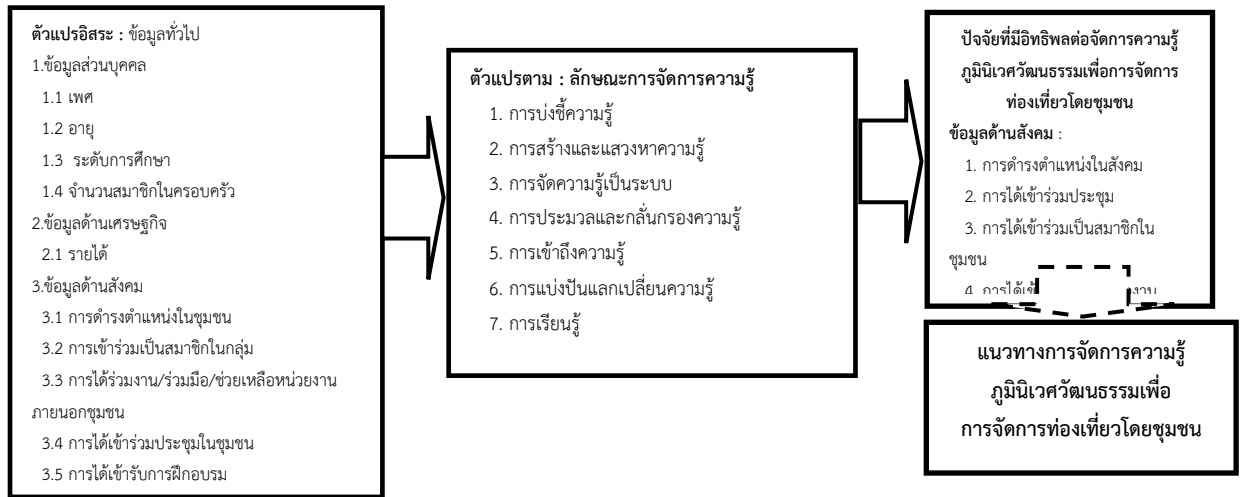
จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามการจัดการความรู้มี 4 หัวข้อได้แก่ 13) การดำรงตำแหน่งในชุมชน 16) การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามโดยมีนัยสำคัญที่ .01 14) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน 18) การได้เข้ารับการศึกษาดูงานมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามโดยมีนัยสำคัญที่ .05 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันผวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 51.4 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 49.6 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ การวิเคราะห์การถดถอยแสดงให้เห็นว่า การดำรงตำแหน่งในชุมชน การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน และการได้เข้ารับการศึกษาดูงานมีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้โดยรวม

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ภูมิเนเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการจัดการความรู้

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	ลักษณะการจัดการความรู้โดยรวม		
	b	t	Sig
1. เพศ	-0.413	-0.147	0.834
2. อายุ	-0.324	-2.016	0.649
3. สถานภาพ	-0.758	-2.173	0.715
4. ศาสนา	0.081	0.594	0.364
5. ชชาติพันธุ์	0.185	0.493	0.257
6. ระดับการศึกษา	-0.316	-1.759	0.481
7. รายได้	-0.139	-0.643	0.868
8. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-0.363	-2.421	0.759
9. ภูมิลำเนา	-0.195	-0.692	0.642
10. อาชีพหลัก	0.068	0.968	0.092
11. อาชีพเสริม	-0.215	-0.792	0.415
12. การถือครองที่ดิน	-0.018	-0.196	0.962
13. การดำรงตำแหน่งในชุมชน	0.392	4.913	0.000**
14. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน	-0.433	-2.641	0.013*
15. การได้ร่วมงาน/ร่วมมือ/ช่วยเหลือหน่วยงานภายนอกชุมชน	-0.218	-0.857	0.068
16. การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน	0.486	5.972	0.000**
17. การได้เข้ารับการฝึกอบรม	0.643	1.045	0.096
18. การได้เข้ารับการศึกษาดูงาน	0.371	5.135	0.031*
ค่าคงที่	1.832	2.483	0.009
R ²		0.514	51.4%
F		10.819	
Sig.F		0.000	

หมายเหตุ **. P < 0.01, *. P < 0.05

จากผลการวิเคราะห์การถดถอย ผู้ศึกษาขอสรุปผลดังนี้ ในภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ภูมิ
นิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การดำรงตำแหน่งในชุมชน การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน และการได้เข้ารับการศึกษาดูงาน (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 ภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลปรากฏว่า การบ่งชี้ความรู้ การสร้าง และแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ อยู่ในระดับดำเนินการปานกลาง การจัดความรู้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ อยู่ระดับดำเนินการน้อย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548: 5-6) กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ซึ่งเป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นซึ่งประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ และงานวิจัยของสุจินต์ สิมาร์ักษ์และคณะ (2549: ข-ค) ซึ่งได้พัฒนากรอบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ พบว่า พลังสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนอยู่รอดและสามารถจัดการตัวเองได้นั้นประกอบไปด้วย 1) ฐานทรัพยากร เป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม 2) เครือข่ายทางสังคม เป็นพลังที่ยึดโยงชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย 3) ระบบความรู้ เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization: Tacit to Tacit) รวมถึงการเลือกใช้ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง 4) ระบบคุณค่าและความเชื่อ เป็นเครื่องร้อยรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ ทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมินิเวศวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดการความรู้ควรศึกษาลักษณะการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อเข้าใจชุมชนในระดับหนึ่งแล้วควรคำนึงถึงบริบทและปัญหาของชุมชนด้วยเช่นกัน ดังที่ สายันต์ ไพรชาญจิตร และคณะ (2549: 238-242) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า การจัดการ

เรียนรู้และการจัดการความรู้เริ่มต้นบนฐานคิดหรือหลักการใดหลักการหนึ่งก่อน เช่น การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง เพื่อเชื่อมโยงต่อยอดสู่แนวคิดอื่น ๆ และพบว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฟื้นฟูภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำการผลิตซ้ำชุดความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งประดิษฐ์ภูมิปัญญาใหม่จากฐานภูมิปัญญาเดิมให้เหมาะสมกับบริบทของปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่จนเกิดชุดความรู้ใหม่ (Situated Knowledge) ได้ใช้ประโยชน์ ดังนั้นหากจะพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยในข้างต้นด้วยเช่นกัน

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยในภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การดำรงตำแหน่งในชุมชน การได้เข้าร่วมประชุมในชุมชน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน และการได้เข้ารับการศึกษาดูงาน จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านสังคมเป็นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการเท่านั้น สอดคล้องกับกนกวรรณ ชูชาญ (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทในกระบวนการจัดการความรู้โดยอาศัยเวทีเรียนรู้ชุมชนผ่านการถ่ายทอด การนำไปใช้ และการผลิตซ้ำ การเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการวิจัยท้องถิ่น และยังพบรูปแบบการจัดการความรู้ตามประเพณี ดังที่สายันต์ ไพเราะชาญจิตร (2549: 244) ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participative Learning) แบบไม่เป็นทางการได้สาระทางการเรียนรู้ (Informal & Informative Style) ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Accordance to Community Culture) และพึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) ทำให้ชุมชนได้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้อย่างเป็นทางการในลำดับต่อไป ดังนั้นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรสร้างการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งหวังจะนำผลที่ได้จากปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ในอีกรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของ "คน" ในชุมชนบนฐานคิด "กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน" อันจะนำไปสู่การรักษาสมดุล ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามบริบทภูมินิเวศวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา เจตนาเพื่อหวังสร้างความสมดุลของอำนาจและสิทธิ์ในทรัพยากรระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย เท้าทันการเปลี่ยนแปลง จนกลายเป็น "ชุมชนแห่งการเรียนรู้" (Communication of Practices: COP) ในผลสุดท้ายหากพอจะก้าวไปถึง ดังที่ Davide Brocchi (2008) กล่าวถึงการนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญามาพิจารณาพร้อมกับความยั่งยืนต้องเริ่มจากการเปลี่ยนมุมมองที่มีอยู่ปัจจุบันของบุคคลที่มองถึงความเติบโต (Growth) ต้องเปลี่ยนไปมองเรื่องความสมดุล (Balance) รวมถึงเปลี่ยนแนวคิดจากการแข่งขัน (Competition) ไปสู่การร่วมมือกัน (Cooperation) และเปลี่ยนมุมมองจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Center Worldview) ไปสู่มุมมองที่หลากหลายมิติ (Multi-dimensional Worldview)

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาที่พบว่าลักษณะทางสังคมส่งผลต่อลักษณะการจัดการความรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำประเด็นข้อค้นพบนี้ไปใช้ในกระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมอันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ความตระหนักร่วม และการจัดการร่วมในเรื่องอื่นๆต่อไป

2. จากผลการศึกษาระดับปริญญาโทที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การรักษาสมดุล ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน และสร้างความสมดุลของอำนาจและสิทธิในทรัพยากรระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็น "ชุมชนแห่งการเรียนรู้" โดยใช้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). **การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนิ เลิศชาญฤทธิ. (2554). **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). ประชาธรรม. ออนไลน์. (2561). **ป่าไม้ที่ดินแม่แจ่ม : ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ และทางออก**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://prachatham.com/article_detail.php?id=281. [19 เมษายน 2561].
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2561). **อำเภอแม่แจ่ม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอแม่แจ่ม>. [19 เมษายน 2561].
- สายันต์ ไพธัญจิตร และคณะ. (2549). **รายงานผลการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น**. สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา ระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สุจินต์ สิมารักษ์ และคณะ. (2549). **รายงานการวิจัยพัฒนาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอ-ตำบล**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. (2538). **วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า: กรณีศึกษาภาคเหนือตอนบน Research Monograph No.13**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- Brocchi,D. (2008). **The Cultural Dimension of Sustainability**. [On Line]. Available : www.davidebrocchi.eu2doks/2008_newfrontier.pdf. [19 April 2018].
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An introductory analysis**. 3rd edition. New York ; Harperand row.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ
และปริมณฑล

FACTORS MARKET MIX AND BUYING BEHAVIOR THROUGH LIFE INSURANCE. ONLINE
CONSUMERS IN BANGKOK AND ITS VICINITY.

จินตณัฏฐ์ พรอ่วมอิน¹

Jintanat Pornouam¹

กรัณย์พัฒน์ อัมประเสริฐ²

Kannapat Imprasert²

¹นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและระดับพฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 3) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ใช้ (t-test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way- ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง อายุ 36-46 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ 15,001-25,000 บาทให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และ ด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก สำหรับพฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ระดับความสำคัญ แบบประกันที่เลือกซื้อ เหตุผลในการซื้อ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร และ เลือกวิธีการจ่ายเงินแบบรายปี ที่แตกต่างกัน ผลทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และ พฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ที่แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด, พฤติกรรม, ประกันชีวิตผ่านออนไลน์

ABSTRACT

This research 1) level of marketing mix and consumer purchasing behavior of online life insurance. 2) To compare personal factors with marketing mix factors. 3) To compare personal factors. And life insurance buying habits The data were collected by using questionnaires to 400 samples who purchased life insurance through online. Data were analyzed by using descriptive statistics, frequency, percentage, mean, and standard deviation. The t-test and one-way ANOVA were significant at 0.05.

The research found that Most of the females age 36-46 years. Employees of private companies earn 15,001-25,000. The Company focuses on marketing mix, pricing, distribution channels and marketing promotion. different For online consumer buying behavior, most consumers give priority. Buy insurance. Reasons to buy People involved in decision making There are channels to receive information and choose the method of annual payment. different The hypothesis test showed that Different personal factors affect the mix of marketing and behavior of online life insurance.

Keywords : marketing mix, behavior, online life insurance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี 2560 ประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ซึ่งเป็นยุคของการใช้นวัตกรรม และ เทคโนโลยี ให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในองค์กร หรือ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและ ภาคเอกชน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีการสำรวจพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2560 พบว่ากลุ่มคน Gen Y เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุดต่อวัน กิจกรรมที่นิยมทำเมื่อใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ การใช้โซเชียลมีเดียการค้นหาข้อมูล การรับส่งอีเมลล์ การดูทีวีและฟังเพลงออนไลน์และการซื้อสินค้าออนไลน์ จากผลสำรวจพบว่า การซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นกิจกรรม 1 ใน 5 อันดับแรกที่คนนิยมเมื่อใช้ เป็นที่น่าสนใจว่าความถี่ในการซื้อสินค้าและใช้บริการในระยะเวลา 3 เดือน บริการด้านการเงินและการลงทุนเป็นบริการที่คนไทยเลือกซื้อเข้ามามากที่สุด แสดงให้เห็นว่าคนไทยเริ่มให้ความไว้วางใจในระบบเทคโนโลยีมากขึ้น ประกันชีวิตถือเป็นอีกหนึ่งธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน ต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงตามรูปแบบการใช้ชีวิต และ ความต้องการของลูกค้า ภาพรวมธุรกิจประกันชีวิตไทยปี 2559 และแนวโน้มธุรกิจประกันชีวิตไทยปี 2560 ธุรกิจประกันชีวิตเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่มีการเติบโตขึ้น และมีแนวโน้มขยายตัวในช่วงปี 2560 หรือเทียบประมาณ 600 ล้าน มีหลายปัจจัยเช่น สภาวะเศรษฐกิจ นโยบายของภาครัฐ ในเรื่องของกฎระเบียบในการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็น “Digital Insurance” และมาตรการทางด้านภาษี การแข่งขันของบริษัทต่าง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ทั้งพัฒนารูปแบบการให้บริการให้ทันสมัย สะดวกสบาย เช่น การพัฒนาระบบการทำธุรกรรมประกันชีวิตผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Life Insurance) ให้ครอบคลุมในทุกขั้นตอนของการประกันชีวิต สินค้าประกันชีวิตซึ่งได้มีการพัฒนาเป็นการขายผ่านออนไลน์ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับส่วนประสมทางการตลาด
4. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค

นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง เครื่องมือในการทำการตลาดที่สามารถทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้แก่

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง แบบประกันชีวิตเสนอขายอยู่ในออนไลน์ที่สามารถตอบสนองความต้องการผู้บริโภค ราคา หมายถึง จำนวนเงินที่ลูกค้าพอใจที่จะจ่ายเพื่อให้ได้ประกันชีวิตที่จำหน่ายอยู่ในออนไลน์ การจัดจำหน่าย หมายถึง ช่องทางที่ลูกค้าสามารถรับรู้ข้อมูลประกันชีวิตผ่านออนไลน์ทุกช่องทาง การส่งเสริมการตลาด หมายถึง สิ่งจูงใจที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ การตลาดออนไลน์ หมายถึง หรือ การตลาดบนอินเทอร์เน็ต (Internet marketing) , I-marketing, Web-marketing, Digital Marketing, online-marketing, E-Marketing)

2. พฤติกรรม หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์พฤติกรรมได้แก่ ใครคือตลาดเป้าหมาย ซื้ออะไร ทำไมต้องซื้อ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซื้อเมื่อใด ซื้อที่ไหน และเลือกวิธีการจ่ายเงินอย่างไร

3. ประกันชีวิต หมายถึง ความคุ้มครองรายได้เมื่อเกิดเหตุที่ทำให้สูญเสียรายได้ หรือ สูญเสียชีวิตทั้งจากทางอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย รวมไปถึงการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เมื่อเกิดเหตุตามสัญญาประกันชีวิต และเป็น การออมเงินเพื่อไว้ใช้ในอนาคตยามแก่ชรา

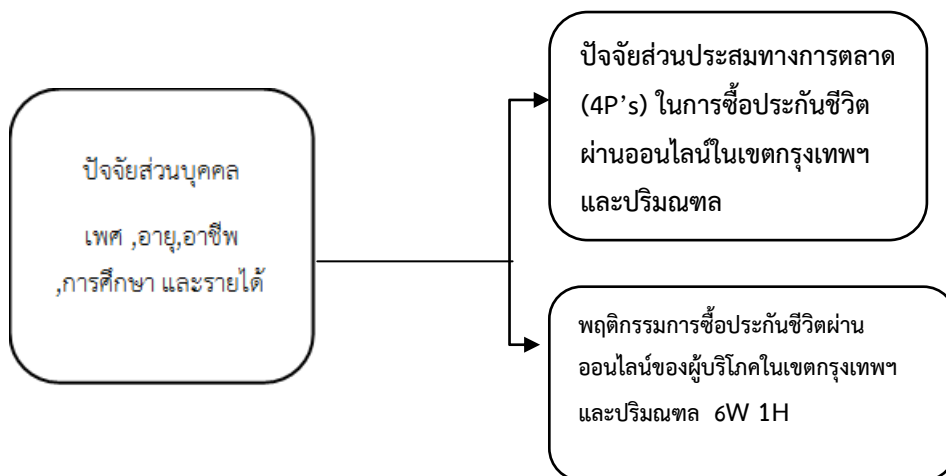
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีของฟิลิป คอตเลอร์ มาใช้ซึ่งประกอบไปด้วย

1. ตัวแปรอิสระประกอบไปด้วยปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และ รายได้
2. ตัวแปรตามประกอบไปด้วย 2 ตัวแปร

2.1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และ ด้านส่งเสริมการตลาด

2.2 พฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยใช้หลักวิเคราะห์พฤติกรรมของ 6W 1H ใครคือตลาดเป้าหมาย ซื้ออะไร ทำไมต้องซื้อ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซื้อเมื่อใด ซื้อที่ไหน และเลือกวิธีการจ่ายเงินอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรที่ซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 32,156 คน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพประกันภัย , ออนไลน์)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จัดทำแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอนโดยตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด ตอนที่ 3 เกี่ยวกับพฤติกรรมในการซื้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และ ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน 2561 โดยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มประชากรตอบจำนวน 400 ชุด โดยมีวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ สร้างแบบสอบถามผ่าน Google Form ส่งแบบสอบถามผ่าน E-mail ในกลุ่มตัวแทนประกันชีวิต และในกลุ่มสื่อ Social Media เช่น Facebook , Line ทั่วไป และ จัดทำแบบสอบถามนำไปไว้ที่สำนักงานตัวแทนประกันชีวิตในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเพื่อให้ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการในสำนักงานตอบแบบสอบถาม

4. การจัดทำข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติ (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way-ANOVA)

ผลการวิจัย

1. สรุปข้อมูลทั่วไป พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 36-46 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรีหรืออาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาเป็นอาชีพตัวแทนประกันชีวิต ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 15,001-25,000 บาท รองลงมาได้ 35,001 -45,000 บาท

2. สรุประดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ตามตารางด้านล่างดังนี้

ส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D
ด้านผลิตภัณฑ์	4.24	0.980
ด้านราคา	4.13	0.945
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.17	0.961
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.01	1.038

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.24 รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยที่ 4.22 ด้านราคามีค่าเฉลี่ย 4.13 และด้านส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ย 4.01ตามลำดับ

ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมากในเรื่องการมีเงื่อนไขความคุ้มครองในกรมธรรม์
แจ่มชัด ร่องลงมาคือผลประโยชน์ที่ได้รับจากกรมธรรม์ตรงตามความต้องการ ความมีชื่อเสียง และ
ภาพลักษณ์ของบริษัท ตามลำดับ

ด้านราคา พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมากในเรื่องสามารถคำนวณเบี้ยประกันได้จากระบบ
ออนไลน์อย่างแม่นยำ ร่องลงมาคือราคาสามารถปรับลดและเพิ่มได้ตามความต้องการ

ด้านช่องทางการจำหน่าย พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมากในเรื่องการเข้าถึงข้อมูลได้ตลอด 24
ชม. เรื่องการจัดหมวดหมู่แบบประกันต่าง ๆ ที่เข้าถึงได้ง่าย ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมากในเรื่องการได้รับส่วนลดค่าเบี้ย
ประกันอย่างถูกต้องตามข้อกำหนด ร่องลงมาคือการสะสมคะแนนเพื่อรับสิทธิพิเศษ และ กิจกรรมการ
ประชาสัมพันธ์แนะนำแบบประกันตามสถานที่ต่างๆ ตามลำดับ

3. สรุประดับพฤติกรรมที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์

พฤติกรรมที่ซื้อ	$\bar{X}$	SD
เลือกซื้อแบบประกันอะไร (What)	3.85	1.076
เหตุผลทำไมต้องซื้อประกันชีวิต (Why)	3.92	1.23
ซื้อประกันเมื่อใด (When)	3.663	1.181
ช่องทางการหาข้อมูลข่าวสาร(Where)	3.32	1.19
บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Whom)	3.77	1.120
ท่านเลือกวิธีการจ่ายอย่างไร(How)	3.10	1.385

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ

จากตารางที่ 2 พบว่าพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯและ
ปริมณฑล ให้ความสำคัญต่อเหตุผลในการซื้อประกันชีวิตอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.92 ร่องลงมาคือเลือกซื้อ
แบบประกันค่าเฉลี่ย 3.85 โดยการซื้อเมื่อใดมีค่าเฉลี่ย 3.66 ผู้บริโภคให้ระดับความสำคัญปานกลางในด้านช่องทาง
การหาข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ย 3.32 และ วิธีการจ่ายเงินมีค่าเฉลี่ย 3.10 ตามลำดับ

ด้านแบบประกันที่เลือกซื้อ(What) โดยภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมาก ในเรื่องแบบประกัน
สุขภาพและอุบัติเหตุเป็นอันดับแรก ร่องลงมาประกันแบบโรคร้ายแรง ประกันแบบสะสมทรัพย์

ด้านเหตุผลในการซื้อ (Why) โดยภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ในเรื่องเพื่อเป็นค่า
รักษาพยาบาลและโรคร้ายแรงในอนาคต เพื่อวางแผนเกษียณ เพื่อวางแผนภาษี

ด้านซื้อประกันเมื่อใด (When) โดยภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ในเรื่อง
ผลประโยชน์ในแบบประกันตรงตามความต้องการ ร่องลงมาคือ สิ้นปีบัญชีเพื่อลดหย่อนภาษี

ด้านบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ(Whom) โดยภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากใน
เรื่อง ตนเอง ร่องลงมาบุคคลในครอบครัว ตัวแทนประกัน และ เพื่อน

ด้านช่องทางการรับข้อมูลข่าว (Where) โดยภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับปานกลาง ในเรื่อง
Social Media (Facebook , Line ,IG) ร่องลงมาคือ Website Application และ E-mail

ด้านวิธีการจ่ายอย่างไร(How) โดยภาพรวมผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับปานกลาง ในเรื่องการซื้อ
ราย 1 ปี ร่องลงมาคือการซื้อราย 1 เดือน การซื้อราย 6 เดือน และการซื้อราย 3 เดือน ตามลำดับ

4. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับส่วนประสมทางการตลาดการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค
ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ปัจจัยส่วนบุคคล				
	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
ด้านผลิตภัณฑ์	0.090*	0.000*	0.000*	0.000*	0.722
ด้านราคา	0.967	0.002*	0.198	0.000*	0.061
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.331	0.001*	0.008*	0.000*	0.086
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.038*	0.027*	0.004*	0.000*	0.155

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับส่วนประสมทางการตลาด

จากตารางที่ 3 พบว่าเพศที่แตกต่างมีผลกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างในด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด อายุที่แตกต่างมีผลกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างในทุก ๆ ด้าน การศึกษาที่แตกต่างมีผลกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด อาชีพที่แตกต่างมีผลกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างทุก ๆ ด้าน รายได้ ที่แตกต่างไม่มีผลกับส่วนประสมทางการตลาดในทุก ๆ ด้าน อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

5. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ในเขตกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล

พฤติกรรมในการซื้อ	ปัจจัยส่วนบุคคล				
	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
เลือกซื้อแบบประกันอะไร (What)	0.633	0.007*	0.947	0.096	0.273
เหตุผลทำไมต้องซื้อประกันชีวิต (Why)	0.398	2.119	0.786	0.442	0.104
รับข้อมูลข่าวสารมาจากที่ไหน (Where)	0.746	0.284	0.554	0.001*	0.002*
บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Whom)	0.000*	0.252	0.002*	0.032*	0.001*
ท่านเลือกวิธีการจ่ายเงินอย่างไร (How)	0.001*	0.610	0.002*	0.015*	0.000*

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ใน
เขตกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล

จากตารางที่ 4 พบว่าเพศที่แตกต่างมีผลกับพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างในด้าน ท่านเลือกวิธีการจ่ายเงิน อย่างไม่ (How) ท่านเลือกวิธีการจ่ายเงินอย่างไม่ (How) อายุที่แตกต่างมีผลกับพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างในด้าน เลือกซื้อแบบประกันอะไร (What) การศึกษาที่แตกต่าง ผลกับพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างในด้านบุคคลที่มีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ (Whom) ท่านเลือกวิธีการจ่ายเงินอย่างไม่ (How) อาชีพที่แตกต่างมีผลกับพฤติกรรมการซื้อที่ แตกต่างในด้านรับข้อมูลข่าวสารมาจากที่ไหน (Where) บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Whom) ท่านเลือก วิธีการจ่ายเงินอย่างไม่ (How) รายได้ ที่แตกต่างมีผลกับพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างในด้าน รับข้อมูลข่าวสารมา จากที่ไหน (Where) บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Whom) ท่านเลือกวิธีการจ่ายเงินอย่างไม่ (How) อย่างมี ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

อภิปรายผลทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรม การซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล สามารถอภิปรายผลทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

1. ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์แตกต่างกันดังนี้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ปัจจัยส่วนบุคคล				
	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
1.ด้านผลิตภัณฑ์	-	✓	✓	✓	
2.ด้านราคา	-	✓	-	✓	
3.ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	-	✓	✓	✓	
4.ด้านการส่งเสริมการตลาด	-	✓	✓	✓	

ตารางที่ 5 ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์แตกต่างกัน

เพศที่แตกต่างกันมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ในภาพรวมไม่แตกต่างกันในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรญา โสภาสีทธิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่าเพศที่แตกต่างกัน มีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ของการตัดสินใจเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ที่แตกต่างกัน

อายุที่แตกต่างกันมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ในภาพรวมแตกต่างกันในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรญา โสภาสีทธิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ของการตัดสินใจเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ แตกต่างกัน

การศึกษาที่แตกต่างกันมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ในภาพรวมแตกต่างกันในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรญา โสภาสีทธิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ของการตัดสินใจเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ แตกต่างกัน

อาชีพที่แตกต่างกันมีส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ในภาพรวมแตกต่างกันทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรญา โสภาสีทธิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ที่

พบว่าอาชีพที่แตกต่างกัน มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ของการตัดสินใจเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ แตกต่างกัน

รายได้ที่แตกต่างกันมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ในภาพรวมไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรภา โสภาสีทธิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่ารายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดใน ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ที่แตกต่างกัน

2. ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์

พฤติกรรมในการซื้อ	ปัจจัยส่วนบุคคล				
	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
1.เลือกซื้อแบบประกัน	-	✓	-	-	-
2.เหตุผลในการซื้อประกัน	-	-	-	-	-
3.ซื้อประกันเมื่อใด	-	-	-	✓	✓
4.ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร	-	-	-	✓	✓
5.บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	✓	-	✓	✓	✓
6.วิธีการจ่ายเงิน	✓	-	✓	✓	✓

ตารางที่ 6 ผลทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์

เพศที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ที่แตกต่างกันในด้านบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ ด้านวิธีการจ่ายเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลภัทร นิยมนา (2554) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยในการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมาที่พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตที่แตกต่างกันในด้านบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ ยังสอดคล้องกับ ชุตติญา จิรกฤตยากุล (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพ ของบริษัทเอไอเอ จำกัด ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าเพศที่ต่างกัน มีผู้ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกซื้อประกันสุขภาพของบริษัทเอไอเอ ต่างกัน

อายุที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ที่แตกต่างกันในการเลือกซื้อแบบประกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมณีนรัตน์ รัตนพันธ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยในการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา ที่พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตในภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ ยังสอดคล้องกับ ชุตติญา จิรกฤตยากุล (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพ ของบริษัทเอไอเอ จำกัด ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีเหตุผลที่เลือกซื้อแบบประกันสุขภาพ ของบริษัทเอไอเอ ที่แตกต่างกัน

การศึกษาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ที่แตกต่างกันในด้านบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ วิธีการจ่ายเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตติญา จิรกฤตยากุล (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัย

ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพ ของบริษัทเอไอเอ จำกัด ของผู้บริโภคนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าการศึกษาที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพบริษัทเอไอเอที่แตกต่างกันในด้าน ผู้มีอิทธิพลในการเลือกซื้อแบบประกัน

อาชีพที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ที่แตกต่างกันในการซื้อประกันเมื่อใด ด้านช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร ด้านบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ ด้านวิธีการจ่ายเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินญา จิรกฤตยากุล (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพ ของบริษัทเอไอเอ จำกัด ของผู้บริโภคนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพบริษัทเอไอเอแตกต่างกันในด้านผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อและ จำนวนเบี้ยประกัน

รายได้แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ที่แตกต่างกันในการซื้อประกันเมื่อใด ด้านช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร ด้านบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ ด้านวิธีการจ่ายเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลภัทร นิยมณา (2554) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยในการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคนในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา และ ประดิษฐ์เพชร แซ่ตั้ง (2558) ได้ศึกษาเรื่อง พบว่ารายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ที่แตกต่างกัน และ ยังสอดคล้องกับ ชุตินญา จิรกฤตยากุล (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพ ของบริษัทเอไอเอ จำกัด ของผู้บริโภคนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่ารายได้ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพบริษัทเอไอเอแตกต่างกันในด้านผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ การซื้อประกันเมื่อใด และ จำนวนเบี้ยประกัน

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยครั้งนี้

ผลที่ได้รับจากการทำวิจัยครั้งนี้พบว่า

1. ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญ ในเรื่องการมีเงื่อนไขความคุ้มครองในกรมธรรม์แจ้กันอย่างชัดเจน ดังนั้นบริษัทควรแจ้เงื่อนไขต่างๆ ในการคุ้มครองให้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น

ด้านราคา ผู้บริโภคให้ความสำคัญ ในเรื่องการสามารถคำนวณเบี้ยประกันได้จากระบบออนไลน์อย่างแม่นยำ บริษัทควรอำนวยความสะดวก และ พัฒนาระบบให้คำนวณเบี้ยประกันได้อย่างถูกต้อง

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคให้ความสำคัญ ในเรื่องรวมถึงการเข้าถึงข้อมูลได้ตลอด 24 ชม. บริษัทต่าง ๆ ควรมีการพัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ระหว่างบริษัทและลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา

ด้านส่งเสริมการตลาด ผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่อง ส่วนลดค่าเบี้ยประกันอย่างถูกต้องตามข้อกำหนด บริษัทควรมีข้อกำหนดให้ชัดเจนในการให้ส่วนลดเบี้ยประกันในระบบ

2. ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยพฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์

เลือกซื้อแบบประกัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกซื้อแบบประกันสุขภาพและอุบัติเหตุ ตัวแทนประกันชีวิตมีโอกาสนำเสนอแบบประกันเพื่อให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า และทำให้ปิดการขายได้เร็วขึ้น

เหตุผลในการเลือกซื้อ เพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาลและโรคร้ายแรงในอนาคต ตัวแทนอาจนำเสนอหรือร่วมวางแผนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและโรคร้ายแรงในอนาคตกับลูกค้า

ซื้อประกันเมื่อ ผลประโยชน์ในแบบประกันตรงตามความต้องการ หน้าที่ของตัวแทนคือทราบความต้องการของลูกค้าและเสนอแบบประกันที่เป็นประโยชน์และตรงตามความต้องการ

ช่องทางการหาข้อมูล ผ่านทาง Facebook ,Line ,IG ซึ่งเป็นช่องทางที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ตัวแทนและบริษัทประกันชีวิต สามารถวางกลยุทธ์การทำสื่อโฆษณาโดยผ่าน Social Media จะทำให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายไปได้อีกทางหนึ่ง

บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือตนเอง แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภครสามารถตัดสินใจเองได้เลยทันทีเมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นดังนั้นบริษัทควรพัฒนาระบบเพื่อให้ชำระเงิน และ ออกกรมธรรม์ได้เลยทันทีเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

เลือกวิธีการจ่ายเงิน แบบราย 1 ปี บริษัทควรมีการแจ้งเตือนล่วงหน้าก่อนถึงกำหนด 30 วันเพื่อความยั่งยืนของกรมธรรม์ และ เพื่อความคุ้มครองที่ต่อเนื่องของลูกค้า

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในบริบทที่แตกต่างเช่น พื้นที่จังหวัดอื่น ๆ หรือ ในภาคประเทศไทยเนื่องจากระบบออนไลน์สามารถทำธุรกรรมได้ในทุก ๆ ขอบเขตแบบไร้พรมแดน

2. ควรศึกษาแบบประกันที่เฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้รายละเอียดและข้อมูลเชิงลึก อย่างแม่นยำมากขึ้น

3. ควรเพิ่มรายละเอียดในกรอบแนวคิดเรื่องความสามารถในการเข้าถึงระบบออนไลน์ของกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย หรือ เรื่องทัศนคติของผู้บริโภคเกี่ยวกับประกันชีวิต

4. ควรขยายกลุ่มตัวอย่าง หรือ เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นอาชีพที่เฉพาะ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กมลภัทร นิยมณา (2554) .ปัจจัยในการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา.

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.สาขาการตลาด.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

การสัมมนา InsurTech Roundtable (2561). สู่การพัฒนาอุตสาหกรรมประกันภัยในยุคดิจิทัล . (ออนไลน์).

แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th/th/consumer/news/releases/88492> .(20 มกราคม 2561).

ชุตินญา จิรกฤตยากุล . (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อประกันสุขภาพ ของบริษัท เอไอเอ จำกัด

ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.สาขาการตลาด,มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

พัสวี ไชมุข. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตยาน

นาวา กรุงเทพมหานคร. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด.

มณิรัตน์ รัตนพันธ์ .(2560) .ปัจจัยในการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา .สาขาการตลาด.

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สถาบันประกันภัย. (2560) . คลังความรู้ตัวสอบตัวแทนประกันชีวิต .กรุงเทพฯ

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2561) . การประกันชีวิตหมายถึง .(

ออนไลน์) . แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th/th/consumer> (15 มกราคม 2561) .

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพประกันภัย.(2561) สถิติจำนวนกรมธรรม์ผู้เอา

ประกันชีวิต.(ออนไลน์) . แหล่งที่มา <http://www.oic.or.th/th/industry/statistic/data/32/2> .(15

มกราคม 2561)

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).(2560) .ETDA เปิดพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตปี 2017 พบคนไทยใช้เน็ตเพิ่มขึ้น. (ออนไลน์) แหล่งที่มา. <http://thumbsup.in.th/2017/09/etda-internet-profile-thailand-2017/>. (12 ธันวาคม 2560).

สุทธิพบ ทวีชัยการ.(2561).งานประชุม Asia Distribution Conference 2018 .(ออนไลน์) แหล่งที่มา. <http://www.oic.or.th/th/consumer/news/releases/88483>. (20 มกราคม 2561).

สุวิทย์ เมษินทรีย์ . (2560) . ขับเคลื่อนประชารัฐ มุ่งสู่ ไทยแลนด์ 4.0 . (ออนไลน์) . แหล่งที่มา https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1464064007. (12 ธันวาคม 2560)

Philip Kotler. (2016) **Marketing Management**, Millennium Edition Custom Edition for University of Phoenix : Pearson Education Company.

ผู้นำไทยกับเสถียรภาพทางการเมืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1

POLITICAL STABILITY OF THAI LEADER DURING WORLD WAR I

ชนะศึก วิเศษชัย¹ และ วีระศักดิ์ พุ่มเพ็ชร²

Shanasuek Wisedchai¹ and Weerasak Poompetch²

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

²อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1, 2) ศึกษาวิธีการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 3) ศึกษาการสร้างความเสถียรภาพของผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1

การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทั้งเอกสารขั้นต้นและขั้นรอง เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์ในประเด็นเกี่ยวกับเสถียรภาพและการสร้างเสถียรภาพของผู้นำไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Content and Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำของไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกซึ่งเกี่ยวกับอิทธิพลและการคุกคามของชาติตะวันตก และกระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศต่างๆ ปัจจัยภายใน เกี่ยวกับปัญหาทางการเงินการคลัง และการต่อต้านระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ 2) การสร้างเสถียรภาพทางการเมือง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองโดยการเสริมสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง การใช้นโยบาย การรวบอำนาจและสร้างฐานอำนาจ การผ่อนคลายทางการเมือง และการสร้างประสิทธิภาพทางการเมือง 3) รูปแบบการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ องค์ประกอบด้านความชอบธรรมทางการเมือง และประสิทธิภาพทางการเมือง โดยองค์ประกอบประการแรกเกิดจากการยอมรับทางการเมือง ส่วนองค์ประกอบประการหลังเกิดจากความสามารถในการจัดการสภาพเงื่อนไขหรือแรงกดดันทางการเมืองต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, เสถียรภาพทางการเมือง, สงครามโลกครั้งที่ 1

ABSTRACT

This article is a part of the research “Political Stability of Thai Leaders during World War I and World War II”. The objectives of this research are: 1) to study the factors involved with the political stability of Thai leader during World War I, 2) to identify political stability establishment strategies of Thai leader during World War I, and 3) to study the political stability establishment model of Thai leader during the World War I.

This research applied qualitative methodology. The research tool is interview forms. Data have been collected via in-depth interview and documentary researching. The data have been analyzed using Content and Descriptive Analysis.

According to the research, it revealed that 1) the factors affecting the political stability of Thai leader during the World War I (King Vajiravudh) included the western influences and the up-rising revolution of political regimes in many countries. Furthermore, the internal factors such as the financing issue and political movement and completion affected the political stability of the king. 2) King Vajiravudh had strengthened and built up political stability by utilizing nationalism, centralizing of power, creating political power, mitigation of political intense, and supporting military affairs. As those actions had been performed, the king's political stability had effectively enhanced. 3) The model of political stability establishment of King Vajiravudh is comprised of 2 keys factors which are political legitimacy and political efficiency.

Keywords : King Vajiravudh, Political Stability, World War I

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ ได้ผ่านความขัดแย้งระหว่างกันมาโดยตลอด ความขัดแย้งที่ทำให้เกิดความสูญเสียชีวิตผู้คนมากมายผ่านสงครามครั้งใหญ่ๆ คือ สงครามโลกครั้งที่หนึ่งในปี ค.ศ. 1914-1918 และ สงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงปี ค.ศ. 1939-1945 (ประทุมพร วัชรเสถียร. 2554:64-65) ความขัดแย้งระหว่างประเทศดังกล่าว เป็นผลมาจากการแข่งขันทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งนำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพของประชาคมโลก และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของแต่ละประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สาเหตุหลักของสงครามโลกครั้งที่ 1 คือ ความขัดแย้งระหว่างชาติมหาอำนาจในการแข่งขันและยึดครองดินแดนต่างๆและสร้างความยิ่งใหญ่และมั่งคั่งให้แก่ประเทศตนเอง ก่อให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ประเทศต่างๆต่างทำทุกวิถีทางเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง และในขณะเดียวกันก็แสดงแสนยานุภาพให้ประเทศคู่แข่งเกรงกลัว ความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่สงครามครั้งใหญ่ลุกลามไปยังหลายประเทศ (Willmott. 2003: 21) ประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งดังกล่าว เนื่องด้วยเคยเป็นพื้นที่ที่ชาติมหาอำนาจต้องการจะยึดครองมาแต่เดิม ความเสียเปรียบทางการเมืองในอดีต ประกอบกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกและภายในประเทศบีบคั้น ทำให้ผู้นำไทยได้ตัดสินใจเข้าร่วมสงครามโลก ซึ่งเมื่อเข้าสู่สงครามแล้วสภาวะของเสถียรภาพทางการเมืองยิ่งมีความอ่อนไหวมากยิ่งขึ้น

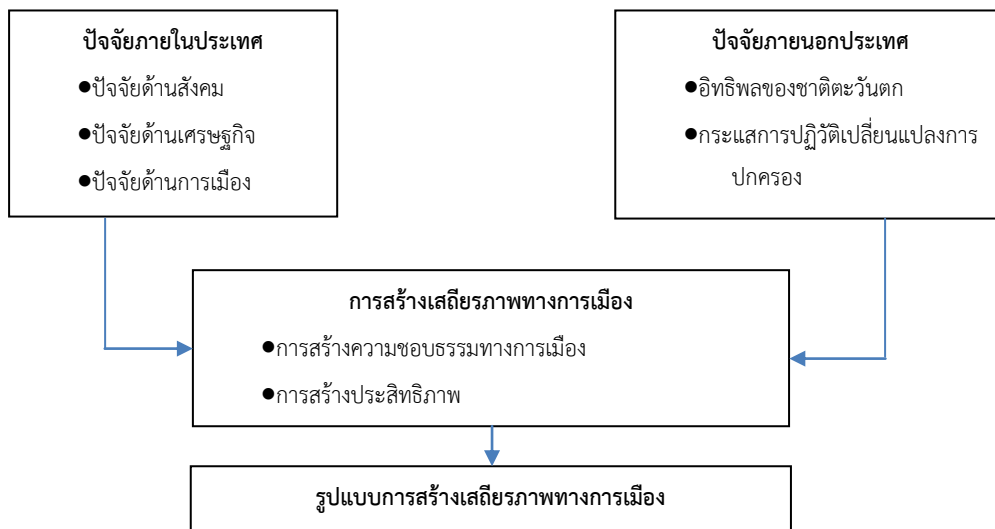
ในช่วงวิกฤตการณ์ความขัดแย้งซึ่งมีความเปราะบางต่อเสถียรภาพทางการเมือง การรักษาความมั่นคงของระบบการเมืองและสถานะทางการเมืองมีความสำคัญ ผู้นำประเทศต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถ ดำเนินนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้แก่รัฐและตัวผู้นำเองได้ โดยผู้นำของประเทศไทยในช่วงสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีความโดดเด่น ทรงศึกษาวิชาการทหารในเบื้องต้นจากประเทศอังกฤษ จากนั้นทรงศึกษาด้านประวัติศาสตร์และการปกครองเพิ่มเติม (วรชาติ มีชูบท. 2552:29) ทำให้พระองค์นอกจากทรงมีพระปรีชาในการทหารแล้ว ยังทรงเป็นเอกในด้านวรรณกรรม วรรณศิลป์ ทรงได้รับการยอมรับว่าเป็น “ปราชญ์” ซึ่งพระราชอัจฉริยภาพอันรอบด้านของพระองค์ทำให้ประเทศสยามรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศและสามารถดำรงอยู่ในฐานะรัฐเอกราชได้อย่างสง่างาม

ด้วยความสำคัญของเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐในช่วงเวลาวิกฤตการณ์ และบทบาทของผู้นำไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่มีความโดดเด่น จึงเป็นที่มาของความสำคัญของการวิจัยชิ้นนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมือง ศึกษาวิธีการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และศึกษารูปแบบการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง เพื่อเป็นบทเรียนให้ผู้สนใจรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1
3. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดตามแผนภาพข้างต้น แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมือง อันประกอบไปด้วยปัจจัยภายในและภายนอก ปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อวิธีการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่รูปแบบการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง โดยมีองค์ประกอบหรือตัวแปรหลัก 2 ประการ คือ ความชอบธรรมทางการเมือง และ ตัวแปรด้านประสิทธิภาพ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความชอบธรรม หมายถึง ความถูกต้องตามระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ และบรรทัดฐานของสังคม
เสถียรภาพ หมายถึง ความมั่นคง ความสามารถในการดำรงรักษาระบบหรือสถานะให้มีความต่อเนื่อง
ประสิทธิภาพทางการเมือง หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการสถานการณ์ทางการเมืองสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเมือง

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องผู้นำไทยกับเสถียรภาพทางการเมืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประกอบกับการสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 3 ท่าน การวิจัยเอกสารดำเนินการโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น (Primary Document) ที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นผู้นำในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ได้แก่ บันทึกกรมสมัย จดหมายเหตุ บทพระราชนิพนธ์ และหนังสือพิมพ์ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ถูกนำมาจัดเรียงข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้นำไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1

ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ของไทยภายใต้ระบอบ “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” (Absolute Monarchy) แต่มีปัจจัยที่มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์ ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วยปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายในประเทศ ปัจจัยประการแรกเกี่ยวข้องกับสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ ปัจจัยประการหลังเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.1. ปัจจัยภายนอก

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศสยามได้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศซึ่งมีความรุนแรงสูงสุดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมชนกนาถ กระนั้นก็ตาม ปัจจัยภายนอกก็ยังคงมีอิทธิพลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศและของพระองค์ ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย อิทธิพลของชาติตะวันตก และ กระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองในต่างประเทศ

อิทธิพลของชาติตะวันตก

การล่าอาณานิคมและอิทธิพลของชาติตะวันตก (Colonization) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของผู้นำและรัฐบาลไทย กล่าวคือ การแข่งขันกันล่าอาณานิคมยุคใหม่ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เพื่อส่งเสริมความมั่งคั่งและรักษาอิทธิพลทางการเมืองของชาติตะวันตก ทำให้ประเทศใหญ่ในภูมิภาคต่างๆทั่วโลกได้รับผลกระทบกันอย่างกว้างขวาง (สมใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์. 2536: 113) ประเทศในทวีปเอเชียส่วนใหญ่ถูกยึดครองและเสียเอกราชอธิปไตยให้แก่ประเทศชาติตะวันตก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงภัยจากการล่าอาณานิคมและอิทธิพลของชาติตะวันตกโดยตลอด ถึงแม้สถานการณ์ของประเทศสยามในรัชสมัยของพระองค์จะมีความสงบขึ้นบ้างก็ตาม แต่ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อความมั่นคงของประเทศและตัวผู้นำอย่างต่อเนื่อง ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับอิทธิพลของชาติตะวันตกตอนหนึ่งว่า “เมื่อเยอรมันได้ทราบอยู่ว่าทุลกระหม่อมไม่โปรดและทรงระแวงอยู่ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส เยอรมันเห็นว่าเปนโอกาสที่จะเข้าครอบงำสยามได้ จึงได้คิดดำเนินอุบายอย่างลึกลับชนิดนี้ล้นล้นได้ทราบ...แล้วและคิดหาทางได้ประโยชน์ต่างๆทั้งในทางรัฐประศาสน์และทางยุทธศาสตร์” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2545: 195-198) ความในกระแสพระราชดำรัส สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในอิทธิพลและภัยคุกคามจากชาติตะวันตก ทั้งที่คุกคามอย่างชัดเจน และคุกคามแบบแทรกซึม ซึ่งเป็นลักษณะของความพยายามเข้าครอบครองดินแดนในรูปแบบการสร้างอิทธิพลผูกขาด ทำให้รัฐที่ถูกครอบงำนั้นไม่มี

ความเป็นอิสระและสามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างเสรี หากแต่ต้องพึ่งพิงและยอมปฏิบัติตามผู้ที่เข้าครอบครองนั้น ผลประโยชน์ทั้งหลาย แทนที่จะตกอยู่กับประเทศ ก็ถูกดูดรีดไปอย่างไม่เป็นธรรม และเกิดการผูกขาดโดยรัฐอื่น ก็เปรียบเสมือนว่าประเทศถูกรอบงำอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นลักษณะการยึดครองประเทศแบบ “การล่าอาณานิคมสมัยใหม่” ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้กำลังทหารยึดครอง หากแต่ยึดครองผ่านกระบวนการทางการค้าและพาณิชย์ ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวย่อมกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของตัวผู้นำและต่อประเทศ

กระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองในต่างประเทศ

กระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองในต่างประเทศก็มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเช่นกัน กล่าวคือ ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา แนวความคิดทางการเมืองแบบตะวันตก ได้เผยแพร่ขยายเข้ามาในภูมิภาคเอเชีย มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศต่างๆ หลายประเทศ รวมทั้งมีอิทธิพลต่อประเทศไทยด้วย กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศต่างๆ ในช่วงก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาทิ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองของญี่ปุ่น โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น พ.ศ.2432 การปฏิวัติในประเทศอิหร่าน และตุรกี พ.ศ.2451 (น้ำเงิน บุญเยี่ยม, 2546:274) การปฏิวัติในประเทศโปรตุเกส พ.ศ.2453 และ การปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์แมนจู เพื่อสถาปนาการปกครองแบบสาธารณรัฐขึ้นในประเทศจีนใน พ.ศ. 2454 (Li, 2007: 2627) เป็นต้น เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้มีอิทธิพลต่อความสำนึกทางการเมืองการปกครองในประเทศไทย จนเกิดการพยายามเปลี่ยนแปลงการปกครองในเหตุการณ์กบฏ รศ.130 โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวว่า “...ความคิดฟุ้งซ่านต่างๆ ฉันเชื่อว่า มีอยู่นานแล้ว แลได้เคยพูดจากัดเตือนเสนาบดีและข้าราชการผู้ใหญ่อยู่ว่าไม่ควรจะนอนใจ ควรหมั่นเงี่ยหูฟัง และหมั่นติดต่อกับข้าราชการผู้น้อยไว้บ้าง” (หจช. รัชกาลที่ 6. ม3.6 ก/5.) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีพระราชดำริว่ากระบวนการพยายามเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามมีมานานแล้ว อันเป็นผลพวงมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศต่างๆ ส่งผลต่อการขับเคลื่อนล้มล้างระบอบการปกครองของสยาม ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้กระทบต่อเสถียรภาพของระบอบการเมืองและตัวพระองค์เองอย่างชัดเจน

1.2 ปัจจัยภายใน

เศรษฐกิจ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2453 สถานการณ์ทางการเงินการคลังของประเทศสยามยังไม่มั่นคงมากนัก อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รุ่งพงษ์ ชัยนาม, สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2560) กระนั้นก็ตามเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสวยราชย์ต่อพระบรมชนกนารถแล้ว สภาวะทางการเงินการคลังหาได้ดีขึ้น หากแต่ราชสำนักได้ใช้เงินลงทุนไปกับกิจการด้านต่างๆ ยิ่งทำให้สถานะทางการเงินย่ำแย่ลงไป ซึ่งกลุ่มข้าราชการบางส่วนเกิดความไม่พอใจ ดังที่สะท้อนให้เห็นในความเห็นของกลุ่มผู้ก่อการกบฏ รศ.130 ที่แสดงความไม่พอใจที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เงินสิ้นเปลือง ดังเช่นคำให้การของผู้ก่อการ ร.ศ 130 ที่ให้การกับคณะกรรมการทหารพิเศษว่า “พระเจ้าแผ่นดินเก็บเงินภาษีอากรสมภักษร่วย เช่น ภาษีเรือ ภาษีรถ เอาไปมีโฆษณาละคร และการละเล่นต่างๆ เทียวฟุ้งหาคดเล็กจะเอาอะไรก็ขอลพระเจ้าแผ่นดินก็เห็นให้ เช่น รถยนต์และสิ่งของต่างๆ... เงินที่เก็บอากรนั้นควรจะไว้ซื้อปืน ซื้อลูก ซื้อดินไว้ เมื่อเกิดศึกสงครามขึ้น” (หจช. รัชกาลที่ 6. บ.17/7) ซึ่งประเด็นเหล่านี้ส่งผลต่อความเชื่อมั่น และเสถียรภาพทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

นอกจากนี้ การจัดการพระราชทรัพย์และการเงินการคลังของแผ่นดินก็มีผลต่อความเสถียรภาพทางการเงินและความมั่นคงทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเช่นกัน จากข้อครหาเรื่องการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ทำให้เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติต้องเสนอให้แยกกิจการออกเป็นสองแผนกอย่างชัดเจน ดำเนินการในลักษณะที่จำกัดพระราชอำนาจทางการเงินการคลัง นอกจากนี้สถานะทางการเงินของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ค่อยสู้ดีนัก ถึงแม้ว่าจะทรงได้รับเงินที่กรมพระคลังมหาสมบัติจัดถวายสำหรับพระมหากษัตริย์ปีละ 6 ล้านบาท แต่ก็ไม่พอกับการใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเข้าสู่สภาวะสงคราม ทำให้พระคลังข้างที่ที่อยู่ภาวะที่มีหนี้สินสูงมาก (วรชาติ มีชูบท. 2559: 220-236) ถึงขนาดที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขอให้เบงคีสยามกัมมาจลปล่อยกู้ให้ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ดังความตอนหนึ่งในพระราชหัตถเลขาบอกเล่าว่า “ฉันขอให้เบงคีสยามกัมมาจลช่วยโดยให้กู้เงินบ้างก็ไม่ยอมให้กู้ ฉันจะขายหุ้นส่วนของฉันบ้างก็ไม่ให้ขาย” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2545: 180) ซึ่งการไม่ปล่อยเงินกู้ของเบงคีสยามกัมมาจลทำให้สถานะทางการเงินของกรมพระคลังข้างที่ซึ่งดูแลทรัพย์สินส่วนพระองค์อยู่ย่ำแย่ สภาพทางการเงินการคลังในรัชสมัยของพระองค์จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้เสถียรภาพทางการเมืองในพระองค์ไม่มั่นคง

การเมือง

ตัวแปรด้านการเมืองที่สำคัญ คือ ความขัดแย้งและไม่ลงรอยกันในราชสำนัก สืบเนื่องจากกลุ่มพระบรมวงศ์ชั้นสูงไม่ได้มีความสนิทชิดเชื้อกับพระองค์ ซึ่งส่งผลให้มีความคิดเห็นที่ไม่ต้องพระทัยซึ่งกันและกัน ความไม่ลงรอยกันระหว่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระบรมวงศานุวงศ์มีมาก่อนที่พระองค์จะขึ้นครองราชย์ (เทพ บุญตานนท์. 2559: 20-21) และปรากฏต่อเนื่องเรื่อยมา และรุนแรงมากที่สุด คือ ความเชื่อมโยงใกล้ชิดระหว่างพระบรมวงศานุวงศ์กับกลุ่มกบฏ รศ.130 โดยมีข่าวลือด้านลบเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ต่างๆซึ่งทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวคลั่งใจเสาะมา อาทิ ข่าวลือที่ กบฏ รศ.130 จะอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ขึ้นครองราชย์ หรือข่าวลือที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถฯ ทรงไม่พอพระทัยพระองค์ และพยายามช่วงชิงอำนาจจากพระบรมเชษฐา เป็นต้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรู้สึกว่ามีใครจงรักภักดีต่อพระองค์อย่างแท้จริง และรู้สึกโดดเดี่ยว อันสะท้อนให้เห็นการไร้ฐานกำลังทางการเมืองของพระองค์ได้อย่างดี ดังความในพระราชเลขาฉบับหนึ่งว่า “ฉันจึงเป็นผู้ที่หาพวกพ้องมิได้เลย ยืนอยู่คนเดียว ...เมื่อเกิดเรื่องขึ้นก็ควรจะช่วยกันโกรธแค้น อย่างน้อยถามข่าวคราวและแสดงอาการเอื้อเฟื้ออย่างใดบ้างสิ นี่ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่” (หจข., ร.6 บ.3.1/64) ความสั่นคลอนเสถียรภาพทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงออกให้เห็นในพระราชปรารภในพระราชหัตถเลขาฉบับหนึ่งว่า “เป็นพระเจ้าแผ่นดินนับวันจะยากขึ้นทุกที หาทางเอาตัวรอดยาก” (หจข. ร.6. ก. 1/11) ซึ่งจากพระราชหัตถเลขาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความวิตกกังวลในพระราชหฤทัยในพระราชสถานะและเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์ ซึ่งถ้าหากพระองค์ไม่ทรงดำเนินพระราชโบายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่พระองค์เองแล้ว ก็เป็นการยากที่จะทรงรักษาเสถียรภาพทางการเมืองได้อย่างตลอดรัชสมัย (รุ่งพงษ์ ชัยนาม. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2560)

ด้านสังคม

ตัวแปรด้านสังคม คือ สังคมที่ก้าวเข้าสู่ความทันสมัย (modernization) ทำให้เกิดการท้าทายระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การทำให้ทันสมัยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปฏิรูปและวางรากฐานการพัฒนาประเทศหลายด้าน ทั้งการเมืองการปกครอง การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การปฏิรูประบอบสังคม และการศึกษา ผลจากการศึกษาทำให้สังคมได้วิถึความคิด และแบบอย่างในการจัดการปกครองตามแนวทงตะวันตกซึ่งมีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนเพื่อพยายามเปลี่ยนแปลงประเทศสยาม

ในเวลาต่อมา นอกจากนี้อีกการเชื่อมความนิยมในตัวผู้นำก็เป็นตัวแปรเร่งเร้าให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนนำไปสู่ความพยายามล้มล้างการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (มัลลิกา มัสอูดี. 2555:452-453) ในเหตุการณ์กบฏ รศ.130 โดยมีนายทหารระดับล่างส่วนหนึ่งที่มีแผนการก่อกบฏขึ้น คณะผู้ก่อการ ร.ศ. 130 ได้พิจารณาเห็นถึงความเสื่อมทรามของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของสยาม นำโดย ร.ต. เจริญ ศรีจันทร์ ร.ต. จรุง ษตะเมษ และ ร.ต. เนตร ศรีภูมิ ต่อมาเกิดการรวบรวมสมาชิกคณะได้กว่า 100 คน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองไปเป็นประชาธิปไตย (เหล็ง ศรีจันทร์, ร.อ. เนตร พูนวิวัฒน์, ร.ต. และ สมจิตร เทียนศิริ. 2489 : 42) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่ากระแสการทำทลายระบอบการปกครองเก่าจะสร้างความสั่นคลอนให้แก่พระองค์และอาจทำให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถึงกาลสิ้นสุด ดังความในพระราชหัตถเลขาที่มีไปยังสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุประพานานาฯ เสนาธิการทหารบก เรื่องการจัดตั้งรัฐมนตรีสภาว่า “ขอให้เข้าใจว่า ในส่วนตัวฉันไม่มีความตั้งใจที่จะเกี่ยวหรือหวงอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใดเลย แลฉันเองก็รู้ดียิ่งกว่า ใครๆว่าราชการสมัยนี้มีมากขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก แลสมัยที่จะใช้แบบปกครองอย่างที่เคยมาแล้วใกล้จะล่วงเลย” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2517: 49)

2. การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

องค์ประกอบของเสถียรภาพทางการเมือง คือ การสร้างความชอบธรรมทางการเมือง และประสิทธิภาพ (Lijphart, 1977: 4) โดยความชอบธรรมทางการเมืองทำให้เกิดการยอมรับในตัวผู้ปกครอง และต่อระบบการเมือง ส่วนประสิทธิภาพ คือ ความสามารถในการจัดการกับเงื่อนไขทางการเมืองต่างๆได้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสริมสร้างองค์ประกอบของเสถียรภาพทางการเมืองทั้ง 2 องค์ประกอบ โดยทางด้านความชอบธรรมทางการเมืองทรงเน้นพระราชสถานะของความเป็นพระมหากษัตริย์แบบธรรมราชาและความเป็นจอมทัพไทยทางด้านประสิทธิภาพ ทรงดำเนินการรวบรวมอำนาจและสร้างฐานอำนาจทางการเมือง

2.1 การสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

การเสริมสร้างพระราชสถานะแห่งความเป็นธรรมราชา มีความเกี่ยวข้องกับ มโนทัศน์เกี่ยวกับผู้ปกครองของไทย ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเป็นดัง “สมมุติเทพ” ตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ และยังทรงเป็น “ธรรมราชา” ตามคติในศาสนาพุทธ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงกอบประดัยทศพิธราชธรรมของพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน และพระมหากษัตริย์ทรงเป็น “องค์อัครศาสนูปถัมภก” ทรงอำนวยการความยุติธรรมและทรงปกครองคนทุกชั้นให้อยู่เย็นเป็นสุข ทรงทำนุบำรุงพุทธศาสนาอันเป็นแหล่งที่มาของศีลธรรมสยามและศิลปวัฒนธรรมสยามอันเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ความเป็นธรรมราชาจะต้องมี “ความเป็นธรรม” เอื้อเพื่อต่อมวลมนุษยชาติทั้งปวง โดยพระองค์ทรงแผ่ความเมตตาธรรมและความยุติธรรมไปยังสังคมโลก ในคราวเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ก็แสดงพระราชสถานะเช่นนั้น ดังความในพระนิพนธ์สรรเสริญพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นิพนธ์โดยพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร อดีตราชเลขาในพระองค์ ความว่า “ทรงเป็นธรรมแก่คนทั่วไปแม้แต่ต่อต่างประเทศ เช่นเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เมื่อ ทรงเห็นว่าฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบเบียดเบียนโดยธรรมก็ทรงคัดค้าน และเมื่อค้ำไม่สำเร็จก็ได้ทรงเข้าร่วมสงครามกับสัมพันธมิตร สหิตประเทศ ซึ่งแท้จริงกำลังอยู่ในระยะปราศัยถอยทัพอยู่ด้วยซ้ำ” (พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. 2514: 46) จากความดังกล่าว แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ที่ผู้ที่เป็นธรรมได้เป็นอย่างดี โดยปัจจัยที่สำคัญในเรื่องการเสริมสร้างความชอบธรรมให้ประสบความสำเร็จ คือ การอบรมกล่อมเกล่าผ่านกระบวนการชาตินิยม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงต่อยอดความชอบธรรมทางการเมืองของพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์ และประชาชนจะต้องจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงใช้

“ลัทธิชาตินิยม” เพื่อปลุกเร้าความรักชาติของประชาชนชาวสยาม (รุ่งพงษ์ ชัยนาม. สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2560) พระองค์ทรงเน้นหน้าที่ของราษฎรที่จะต้องจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ โดยเชื่อมโยงการเคารพเชื้อฟังกษัตริย์ก็เท่ากับเคารพตัวเอง ดังความตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ปลุกใจเสือป่า ความว่า “*ราษฎรทุกคนจึงต้องจงรักภักดี เคารพนับถืออำนาจของราชาธิบดี เพราะการเคารพในอำนาจกษัตริย์ก็เหมือนเคารพตัวเอง เนื่องจากกษัตริย์มีหน้าที่ป้องกันชาติบ้านเมืองมิให้เป็นอันตรายจากภายนอก และทำให้ชาติอยู่รอดได้ ดังนั้นกษัตริย์จึงมีอำนาจอันถือเป็นของคู่กันมากับชาติ ผู้ทำลายกษัตริย์เท่ากับทำลายชาติและความสุขของตน*” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2539: .44-45) การกล่อมเกลாதองการเมืองบนพื้นฐานของความเป็นชาตินิยมจึงเป็นกระบวนการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองอีกประการหนึ่ง

2.2 การสร้างประสิทธิภาพทางการเมือง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินพระราโชบายในการจัดการดูแลแห่งอำนาจ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในเชิงบริหารการเมืองในราชสำนัก โดยการรวบอำนาจ และสร้างฐานอำนาจทางการเมือง

การสร้างประสิทธิภาพทางการเมืองโดยการรวบอำนาจ

ความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาชิราวุธกับบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ และทหารไม่ค่อยจะราบรื่นนัก ดังที่เห็นได้จากเหตุการณ์กรณีทหารทะเลาะวิวาทกับมหาดเล็กของพระองค์ จนเกิดการสังเวยทหาร ส่งผลให้พระองค์ไม่เป็นที่นิยมชมชอบของเหล่าทหารในกองทัพเท่าใดนัก (มัลลิกา มัสอูดี. 2555:452) ด้วยเหตุนี้เมื่อพระองค์ทรงขึ้นครองราชย์ จึงทรงดำเนินพระบรมราโชบายรวบอำนาจทางการเมืองและมอบหมายให้แก่บุคคลที่พระองค์ไว้วางใจดูแล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินพระราโชบายโดยการรวบอำนาจในกองทัพ เพื่อเพิ่มพระราชอำนาจให้กับพระองค์ แม้ว่าพระองค์จะได้ทรงเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม โดยแต่งตั้งให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมหลวงนครไชยศรีสุเดช ซึ่งมีภักดีโอนอ่อนตามพระราชประสงค์ของพระองค์แล้วก็ตาม แต่อำนาจในการบริหารกิจการในกองทัพโดยแท้จริงแล้วกลับขึ้นอยู่กับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิชณุโลกประชานาถ ที่ทรงดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารมาตั้งแต่ในรัชกาลก่อนหน้า โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีส่วนร่วมใด ๆ เลยในการบริหารราชการกองทัพ ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงพยายามอย่างมากในการแทรกแซงการบริหารราชการกองทัพ รวมทั้งการสร้างบทบาททางการเมืองให้แก่พระองค์ขึ้นมา (เทพ บุญตานนท์. 2559 : 5-6)

การสร้างฐานกำลังทางการเมือง

ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไม่มีบทบาทในการควบคุมกองกำลังทหารมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับบรรดาพระราชอนุชา พระองค์จึงทรงสถาปนา “กองเสือป่า” เพื่อเป็นการสร้างฐานอำนาจแก่พระองค์ (เทพ โดยมีพระราชประสงค์ให้กองเสือป่าเป็นกองทัพส่วนพระองค์ เพื่อทรงมีพระราชอำนาจในการบังคับบัญชาอย่างเต็มที่และสามารถไว้วางพระราชหฤทัยได้อย่างสนิทใจ ทั้งนี้พระองค์ทรงแต่งตั้งข้าราชการหรือข้าราชการที่มีความสนิทสนม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ทำงานรับใช้ใกล้ชิดพระองค์ขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพของพระองค์ เช่น เจ้าพระยารามราฆพ (ม.ล. เพื่อ ฟิ่งบุญ) ดำรงตำแหน่งอุปนายกเสือป่า และจเรกรมทหารรักษาวัง (ชานนท์ ยอดหงษ์. 2556: 24-25) เป็นต้น เสือป่าได้กลายเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นกองหนุนสนับสนุนให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ทรงพอพระทัยเป็นอย่างมาก ดังความในพระราชบันทึกว่า “*การที่ผู้ใดจะกล่าวว่าเรารักเสือป่ายิ่งกว่าลูกเมียก็ยอม เพราะถ้ามีเมียอย่างปกติ จะได้ลูกกันพึ่งพาอาศัยกันได้เร็วและเป็นจำนวนมากเช่นนี้ฤา นี่ใน 3-4 เดือนลูกเกิดนับด้วยพันและมีกำลังวังชาขึ้นทันตา*” (จมีนอมรดรุณารักษ์. 2519: 12-13) ซึ่งจากพระราชบันทึกดังกล่าว

สะท้อนให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหวังพึ่งพาอาศัยเสือป่าผู้มี “กำลังวังชา” เป็นกองกำลังสนับสนุนให้พระองค์มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยพระองค์ทรงรู้สึกปราบปลื้มพระราชหฤทัยในผลงานของพระองค์เป็นอย่างมาก ดังที่ทรงบันทึกว่า “การที่ได้เห็นเสือป่าและลูกเสือป่าตั้งขึ้นได้โดยเร็ว และเป็นที่ยอมรับของคนทั้งหลายทั่วถึงกันเช่นนี้ ทำให้เรารู้สึกยินดีหาที่เปรียบได้โดยยาก (จมีนอมรตฤณารักษ์. 2519: 12-13) แสดงให้เห็นว่า เสือป่าถูกสถาปนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหาร และการจัดการตุลาอำนาจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การผ่อนคลายทางการเมือง

ภาพลักษณ์ทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการส่วนหนึ่งเห็น คือ ทรงมีพระราชจริยวัตรที่ไม่เป็นมิตรกับทหาร ทำให้ทหารส่วนหนึ่งไม่พอใจและทำการก่อการกบฏ รศ.130 ขึ้น นอกจากนี้พระองค์ยังถูกครหาในเรื่องของการใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยอันเป็นผลทำให้เกิดการต่อต้านขึ้น เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่พระองค์เองและเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ พระองค์ทรงผ่อนคลายเงื่อนไขทางการเมืองดังกล่าว โดยทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยให้ดำเนินการจัดเก็บภาษีที่ดินและโรงงานที่เป็นสมบัติส่วนพระองค์เช่นเดียวกับที่รัฐบาลได้เก็บจากราชกรรสามัญทั่วไป โดยทรงให้เหตุผลว่า “...สมบัติของหม่อมฉันทั้งหลายที่เป็นส่วนตัวก็เท่ากับเป็นทรัพย์สินสมบัติของคนธรรมดาคนหนึ่ง แต่เหตุใดหม่อมฉันจึงจะมาเอาเปรียบแก่คนทั่วไป ซึ่งดูไม่เป็นการสมควรเลย... หม่อมฉันก็มีความยินดีเต็มใจที่จะเฉลี่ยเป็นการอุดหนุนชาติ และบ้านเมืองอย่างคนสามัญด้วยเช่นกัน...” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2555: 179) จากพระราชหัตถเลขาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าทรงผ่อนคลายเงื่อนไขทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เอง โดยปรับปรุงภาพลักษณ์การใช้จ่ายเงินแผ่นดินที่ถูกครหาว่าฟุ่มเฟือย เพื่อให้ข้ออ้างในการก่อการล้มล้างเบาบางลง นอกจากนี้ พระองค์ทรงตระหนักถึงกาลเวลาอันเป็นจุดจบของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ใกล้ล่วงเข้ามาแล้ว แต่สภาพสังคมและโครงสร้างของประเทศยังไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ดังมีพระราชปรารภว่า “แต่มีปัญหาคำคัญอยู่อย่างหนึ่งซึ่งจะลับตาเสียไม่คำนึงดูไม่ได้ คือ คนไทยเราทั่วไป...พร้อมอยู่หรือยังที่จะใช้อำนาจเลือกผู้แทนของตนเองทำการปกครองตนเอง มีความเสียใจที่ยังแลไม่เห็นว่าจะทำการเช่นนั้นสำเร็จได้” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2517: 49) พระองค์ทรงสื่อสารให้เห็นพระราชประสงค์ของพระองค์ในการพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองโดยทรงตั้งพระราชหฤทัยว่าเมื่อครบการครองราชย์ 15 ปี จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้ แต่ก็ยังไม่สามารถทำได้ พระองค์จึงทรงผ่อนคลายเงื่อนไขทางการเมืองดังกล่าวโดยการจัดตั้งคูสิตธานีเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2461 บริเวณพระราชวังพญาไท โดยจำลองรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีการเลือกตั้งผู้ปกครองและมีการประชุมสภาเพื่อเป็นการทดลองการปกครองและเตรียมความพร้อมให้แก่ข้าราชการบริหารในอนาคต อีกทั้งเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองอีกประการหนึ่ง

การสร้างประสิทธิภาพทางการทหาร

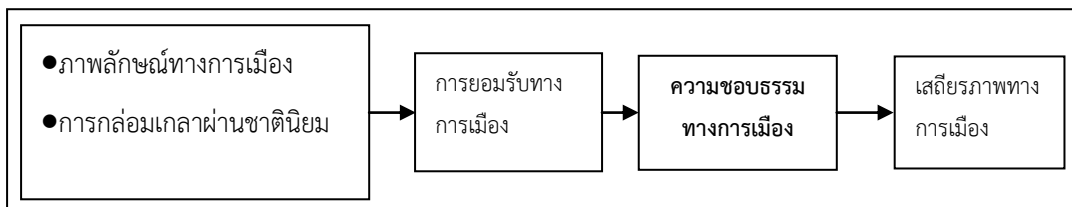
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหวังอย่างยิ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของกองทัพ และพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับประเทศอารยะทั้งหลาย ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาฉบับหนึ่ง มีข้อความตอนหนึ่งว่า “...ฉันยังหวังว่าจะมีชีวิตอยู่นานพอที่จะได้เห็นประเทศสยามได้เข้าร่วมในหมู่ชาติต่างๆ โดยได้รับเกียรติและความเสมอภาคอย่างจริงๆตามความหมายของคำนั้นทุกประการ...” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2453: 576) ทางด้านการพัฒนากองทัพเพื่อสร้างความเข้มแข็งและเสถียรภาพแก่ตัวพระองค์และประเทศ โด ย พระองค์ทรงรับสมาคมราชนาวีแห่งกรุงสยามไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ทำให้แสนยานุภาพทางการทหารของกองทัพเรือได้พัฒนาขึ้นเป็นอันมาก นอกจากนี้พระองค์ยังทรงสนับสนุนกิจการของกองทัพเรือ โดยการมอบที่ดินติด

ชายทะเลที่อำเภอสัตหีบเพื่อสร้างฐานทัพเรือ การมอบที่ดินดังกล่าวนอกจากจะทำให้ประเทศสยามมีฐานทัพที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพในการป้องกันประเทศอย่างดี เนื่องจากเป็นชัยภูมิที่สำคัญแล้ว ยังทำให้พระองค์ทรงสามารถบลข้อครหาในเรื่องของการใช้จ่ายเงิน และเป็นการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้กับพระองค์อีกด้วย

3. รูปแบบการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

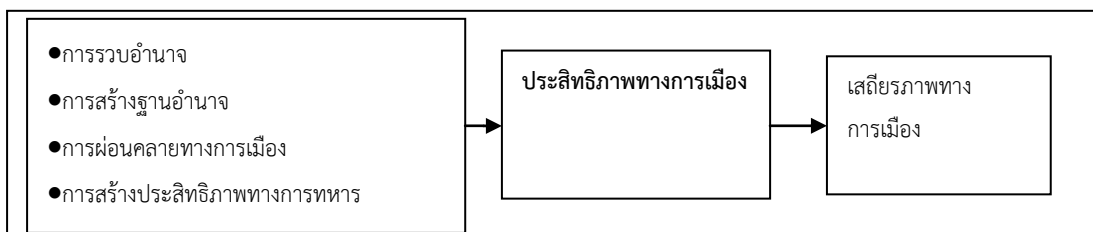
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์สมบัติอยู่เป็นระยะเวลากว่า 15 ปี และทรงเป็นพระมหากษัตริย์ของประเทศซึ่งอยู่ในช่วงความผันผวนทางการเมือง รวมไปถึงภัยคุกคามและความขัดแย้งระหว่างประเทศรุนแรง ซึ่งปรากฏมาตั้งแต่สมัยรัชกาลก่อนๆ พระองค์ทรงดำเนินพระราชโบายในการสร้างเสริมเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์ เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของพระราชโบายของพระองค์แล้ว จะเห็นได้ว่ารูปแบบการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์ที่ทรงใช้ ประกอบไปด้วย การสร้างความชอบธรรม และการเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการเมือง โดยการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง เพื่อก่อให้เกิดการยอมรับและการสนับสนุน และเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้แก่พระองค์ โดยสามารถอธิบายได้ดังแผนภาพ ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1. แสดงเสถียรภาพทางการเมืองอันเกิดจากการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง

จากแผนภาพข้างต้น แสดงเสถียรภาพทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเกิดจากความชอบธรรมทางการเมือง อันมีส่วนประกอบสำคัญที่เกิดจากการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับทางการเมือง โดยพระองค์ทรงดำเนินพระราชโบายในการสร้างภาพลักษณ์ความเป็นธรรมราชา และภาพลักษณ์ทางการทหารในฐานะที่ทรงเป็นจอมทัพไทย ซึ่งการสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าวประสบความสำเร็จ ทำให้พระองค์ได้รับการยอมรับจากขุนนางทั้งพลเรือนและทหาร ซึ่งการยอมรับดังกล่าวคือการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์

พระบรมราโชบายอีกประการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ คือ การสร้างประสิทธิภาพทางการเมืองบริหารการเมือง ทำให้พระองค์ทรงดำรงอยู่ในราชสมบัติในฐานะพระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้อย่างมั่นคง โดยการสร้างประสิทธิภาพทางการเมืองของพระองค์ ดำเนินการโดยการรวบอำนาจหรือการจัดอำนาจเก่า การสร้างฐานอำนาจส่วนพระองค์ และการสร้างพลังสนับสนุนโดยการส่งเสริมลัทธิชาตินิยม โดยทั้งหมดเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2. แสดงเสถียรภาพทางการเมืองอันเกิดจากการสร้างประสิทธิภาพทางการเมือง

จากแผนภาพข้างต้น แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเกิดจากการจัดอำนาจเก่า ซึ่งเป็นอำนาจของเหล่าพระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางโดยการปรับและทดแทนตำแหน่งด้วยบุคคลที่พระองค์ไว้พระราชหฤทัย รวมไปถึงการสร้างฐานอำนาจของพระองค์โดยการมอบหมายกิจการงานสำคัญให้กับบุคคลใกล้ชิด ทั้งนี้เพื่อสร้างประสิทธิภาพทางการบริหารการเมือง ซึ่งผลที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงสามารถสร้างเสถียรภาพทางการเมืองได้

สรุป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้นำของไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์โลกเผชิญกับความขัดแย้ง ทำให้สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศต่างๆ มีความอ่อนไหว เสถียรภาพทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนอกจากจะมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ว ยังมีความเกี่ยวข้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศต่างๆ รวมไปถึงสถานการณ์ภายในประเทศ พระองค์ทรงดำเนินพระราชโบายในการสร้างเสริมเสถียรภาพทางการเมืองโดยการสร้างองค์ประกอบด้านเสถียรภาพหลักๆ 2 ประการ คือ องค์ประกอบด้านความชอบธรรมทางการเมือง และองค์ประกอบด้านประสิทธิภาพทางการเมือง ผลจากการดำเนินพระราชโบายดังกล่าว ส่งผลให้พระองค์ทรงสามารถธำรงรักษาระบบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และทรงดำรงอยู่ในราชสมบัติได้อย่างมั่นคงตลอดรัชกาล

อภิปรายผล

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ การที่พระองค์ทรงไม่มีฐานอำนาจทางการเมือง จึงเป็นเหตุให้พระองค์ต้องเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kullada Kesboonchoo Mead (2004) ซึ่งได้เขียนงานเรื่อง “The Rise and Decline of Thai Absolutism” ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายถึงการเจริญและเสื่อมถอยของระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของประเทศไทย โดยมีรากฐานมาตั้งแต่การปรับเปลี่ยนและการทำให้ประเทศทันสมัยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่งผลในสังคมเปลี่ยนไป ทำให้ขุนนางมีอำนาจมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ในรัชการถัดมา คือ รัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต้องแสวงหาความมั่นคงและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง โดยทรงดำเนินนโยบายชาตินิยม และทรงตั้งฐานสนับสนุนกองเสือป่า แต่อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าวก็ถูกมองว่าสิ้นเปลืองและไม่ประสบความสำเร็จ ในประเด็นเรื่องการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิฑิตมา สุวรรณชาติ (2543) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง “เกียรติภูมิของกองทัพไทยสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พ.ศ. 2411 – 2475” พบว่าทหารรู้สึกว่าการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยสนับสนุนกองเสือป่ามากกว่ากองทหาร ทำให้ทหารรู้สึกไม่ได้รับความเอาใจใส่เท่าที่ควร แต่การตัดสินใจเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ 1 ก็ทำให้ทหารรู้สึกว่าเกียรติภูมิของกองทัพได้เพิ่มมากขึ้น ส่วนประเด็นด้านองค์ประกอบด้านประสิทธิภาพทางการเมืองและการบริหาร ผลการศึกษาพบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างประสิทธิภาพทางการเมือง โดยการรวบอำนาจ และจัดอำนาจของขุนนางและพระบรมวงศานุวงศ์เก่า ซึ่งสอดคล้องกับ Greene, Stephen Lyon Wakeman (1999) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง “Absolute Dreams: Thai Government under Rama VI 1910-1925” โดยผู้เขียนได้เสนอว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับเสถียรภาพทางการเมืองของพระองค์เป็นสำคัญ ทั้งนี้ทรงไว้วางพระราชหฤทัยขุนนางที่พระองค์ทรงไว้พระทัย ซึ่งเป็นกลุ่มขุนนางหนุ่มให้

ดำรงตำแหน่งสำคัญ ส่วนผู้ที่อิทธิพลทางการเมืองในสมัยรัชกาลก่อนที่มีความสามารถ แต่มีความเห็นไม่ตรงกับพระองค์ได้ถูกปลด หรือโยกย้ายออก นอกจากนี้การสร้างประสิทธิภาพทางการเมืองโดยการก่อตั้งองค์กรคล้ายกองทัพ ส่งผลให้พระองค์ทรงมีเสถียรภาพ อย่างไรก็ตาม องค์กรดังกล่าวก็ไม่ได้ได้รับความสำคัญหลังจากพระองค์สวรรคตแล้ว แสดงให้เห็นถึงว่า องค์กรดังกล่าวเป็นเพียงเครื่องมือทางการเมืองเท่านั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชานนท์ ยอดหงส์ (2556 : 109) ซึ่งเสนอว่า เสือป่าถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นฐานกำลังของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบเสถียรภาพทางการเมือง และการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของผู้ผู้นำในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน
2. ควรศึกษาความขัดแย้งของชนชั้นนำที่มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของผู้ผู้นำในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

เอกสารอ้างอิง

- จมีนอมรธรรมารักษ์. (2512). **เหตุผลที่รัชกาลที่ 6 ทรงประกาศสงครามและยุติธานี**. พระนคร : องค์กรการค้าครูสภา.
- ชานนท์ ยอดหงส์. (2556). “นายใน” สมัยรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ฐิติมา สุวรรณชาติ. (2543). **เกียรติภูมิของกองทัพไทยสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พ.ศ. 2411 - 2475**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เทพ บุญदानนท์. (2559). **การเมืองในการทหารไทย สมัยรัชกาลที่ 6**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- น้ำเงิน บุญเยี่ยม. (2546). **ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ.1789-1914**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประทุมพร วัชรเสถียร. (2554). **โลกร่วมสมัย** . (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2555). **ประวัติต้นรัชกาลที่ 6**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. (2539). **เทศนาเสือป่า**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- _____. (2517). **จดหมายเหตุรายวันในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าชวลิต เกษมสันต์). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย
- พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. (2514). **พระนิพนธ์บางเรื่องของ พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร**. (อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายอุทิศ กาลวันตวานิช)
- มัลลิกา มัสสูดี. (2555). **การพัฒนาเป็นรัฐชาติ ในเอกสารการสอนชุดวิชาวิวัฒนาการการเมืองเมืองไทย**. สาขาวิชาศิลปศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รุ่งพงษ์ ชัยนาม. (2560). **รองศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2560.
- วรชาติ มีชูบท. (2559). **เบื้องลึก เบื้องหลัง ในพระราชบันทึกเรื่อง “ประวัติต้นรัชกาลที่ 6”**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- หอจดหมายเหตุรัชกาลที่ 6. (3.6 ก/5). **พระราชหัตถเลขาถึงพระยารัชฎานุประดิษฐ์**.
- หอจดหมายเหตุรัชกาลที่ 6. (บ.17/7). **คำพยานชั้นใต้สวนของพลทหาร นายโต๊ะ เรื่อง ร.ต. เจริญ ร.ต. วาส สั่งสอน**.
- เหล็ง ศรีจันทร์, ร.อ. เนตร พูนวิวัฒน์, ร.ต. และสมจิตร เทียนศิริ. (2489). **ปฏิวัติ ร.ศ. 130**. พระนคร : การพิมพ์.
- Greene, Stephen Lyon Wakeman. (1999). **Absolute Dreams: Thai Government under Rama VI 1910-1925**. White Lotus Co Ltd.

- Kullada Kesboonchoo Mead (2004). **The Rise and Decline of Thai Absolutism**. New York: Routledge.
- Li, Xiaobing. (2007). **A History of the Modern Chinese Army**. University Press of Kentucky.
- Lijphart, Arend. (1974). **Democracy in Plural Society**. London: New Haven and Yale University Press.
- Willmott, H.P. (2003). **World War I**. New York: Dorling Kindersley.

รูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของ
พนักงานในเครือข่ายบริษัทกิฟฟารีน

SAVING MODEL AND FINANCIAL PLANNING THAT AFFECT THE PREPARATION BEFORE THE
RETIREMENT OF EMPLOYEES IN THE NETWORK OF GIFFARINE COMPANY

ธนภณ เรืองแรงสกุล¹

Tanapon Roungeangsakul¹

ศักดิ์ชาย นาคนก

Sakchai Naknok¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือข่าย บริษัท กิฟฟารีน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินของพนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน 2) ระดับการออมเงินและการวางแผนทางการเงินของพนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน 3) รูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้คือ พนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป จำนวน 256 คน ซึ่งใช้เครื่องมือแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทำการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าแจกแจงความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 30-35 ปี ระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรส อาศัยอยู่กับคู่สมรส ยังไม่มีบุตร มีพ่อและแม่ที่ดูแลรับผิดชอบ โดยมีการใช้จ่ายต่อเดือน 15,001-25,000 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนพบว่าการออมเงินในรูปแบบทรัพย์สินถาวร การวางแผนทางการเงินด้านการจัดทำแผนการเงิน การตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์ ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01, 0.10 และ 0.10 ในทิศทางเดียวกันตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : รูปแบบการออมเงิน, การวางแผนทางการเงิน, การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ

ABSTRACT

The research of saving model and financial planning that affect the preparation before the retirement of employees in the network of GIFFARINE company aimed to study 1) the model of saving and financial planning of employees in the network of GIFFARINE company 2) the level of saving and financial planning of employees in the network of GIFFARINE company 3) the saving model and financial planning that affect the preparation before the retirement of employees in the network of GIFFARINE company by the population in this study are employees in the network

of GIFFARINE company, aged between 30 years and above in a number of 256 people. The tools used in this study was the questionnaire that assessed by the experts and collects data. And bring the data to analyze to find the percentage, mean, frequency, standard deviation and complex regression. The study found that the mostly female was age 30 - 35 years, Bachelor's degree level, marital status, living with a spouse, no child, there were father and mother in the family which was in charge of responsibility by the average income per month 15,001 baht up to 25,000 and the average monthly expenditure does not exceed 15,000 baht. The regression complexes analysis showed that savings in fixed assets affect the preparation before retirement of employees in the network of GIFFARINE company in the same direction with statistical significance at the 0.01 level and the preparation of financial plans, verification and adjust the plan according to the circumstances that affect the preparation before the retirement of employees in the network of GIFFARINE company in the same direction with statistical significance at the 0.10 and 0.10 level, respectively according to the hypothesis set.

Keywords : The saving model, The financial plan, The preparation before the retirement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2543 – 2544 โดยประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดของประเทศไทย (ปราโมทย์ ปราสาทกุล, 2556) ซึ่งสาเหตุที่สำคัญของการเพิ่มจำนวนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว นั้น มาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดน้อยลง 2) อัตราการตายลดน้อยลงทำให้อายุคนไทยยืนยาวขึ้น ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ประชากรวัยเด็กลดลงอย่างรวดเร็วจนนำมาสู่การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการคาดการณ์ประมาณประชากรของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 - 2573 จะเห็นว่าภาพรวมประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ “สังคมสูงวัย” (aged society) และในอีก 10 ปีข้างหน้าก็จะเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (completed aged society) (กระทรวงการพัฒนาระบบสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 9,934,309 คน ดังนั้นเมื่อต้องก้าวเข้าสู่วัยแห่งการเกษียณหรือวัยสูงอายุนั้น ทุกคนย่อมมีความคิด ความรู้สึก และความหมายของการเกษียณอายุของแต่ละคนที่แตกต่างกันไป ฉะนั้นการออมจึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่งสำหรับวัยแห่งการเกษียณอายุหรือผู้สูงอายุ หากวัยแห่งการเกษียณอายุหรือวัยสูงอายุไม่มีรายได้และไม่ได้รับการจุนเจือจากลูกหลาน การออมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ของผู้เกษียณอายุได้ ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 – 2558 ประชากรประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการออมกันมากขึ้น โดยมีอัตราเงินออมสุทธิต่อคนเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) และเมื่อมีการออมเงินแล้วผู้ออมจะต้องมีการวางแผนทางการเงินที่ดีด้วย เพื่อจะช่วยให้แต่ละบุคคลมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเข้าสู่วัยการเกษียณอายุหรือวัยสูงอายุที่มั่นคง และควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จก่อนที่จะเกษียณอายุจากการทำงาน เพราะการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ นั้นต้องใช้เวลานานและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหากมีการออมเงินที่ดี การวางแผนทางการเงินที่ดี และมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ สำหรับการเกษียณอายุที่ดี จะช่วยให้ชีวิตหลังการเกษียณอายุมีแต่ความสุขและความมั่นคงตลอดไป

ดังนั้นจากปัญหาและความสำคัญข้างต้นผู้ศึกษาเห็นว่า พนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ซึ่งก็เป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป และภายในอีก 10 – 20 ปีข้างหน้าประชากรกลุ่มนี้จะเริ่มเข้าสู่วัยเกษียณอายุหรือวัยผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันมีพนักงานที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปจำนวน 358 คนจาก 708 คนของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 50 (แผนกทรัพยากรบุคคลในเครือบริษัท กิฟฟารีน, 2560) โดยพนักงานส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะตามมาภายหลังจากการเกษียณอายุ อีกทั้งยังไม่เห็นถึงความสำคัญของรูปแบบการออมเงิน การวางแผนทางการเงิน และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของการเตรียมความพร้อมก่อนถึงวัยเกษียณอายุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งนี้ผลการวิจัยอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนา ส่งเสริม และยกระดับถึงการออมเงิน การวางแผนทางการเงิน รวมถึงการเตรียมพร้อมก่อนถึงวัยเกษียณให้แก่บุคลากรในองค์กรได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน
2. เพื่อศึกษาระดับการออมเงินและการวางแผนทางการเงินของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน

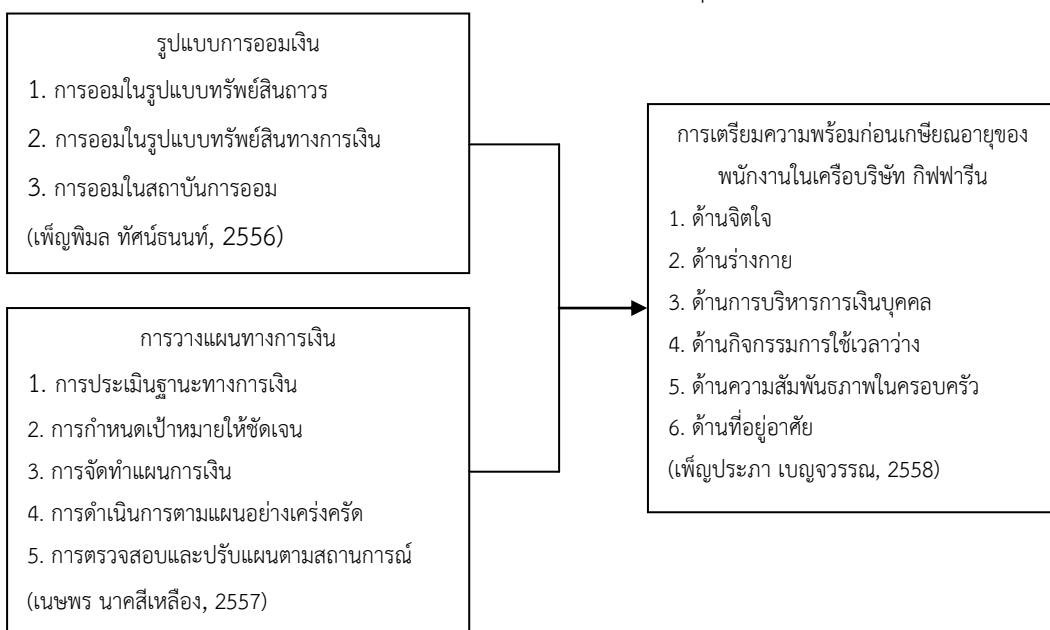
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการออมเงิน หมายถึง การออมเงินจากส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ หรือที่กันเอาไว้ไม่นำมาใช้จ่ายในการบริโภคและอุปโภคในปัจจุบัน
2. การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร หมายถึง การออมโดยการนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคใช้จ่ายมาทำการซื้อทรัพย์สินถาวร (real assets) ไม่ว่าจะเป็น ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น
3. การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน หมายถึง การออมที่มีการเก็บไว้เป็นทรัพย์สินทางการเงิน (financial assets) โดยมีการออมในลักษณะแบบถือเงินสดไว้อยู่ในมือ การฝากเงินที่สถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นต้น
4. การออมในสถาบันการออม หมายถึง การออมเงินกับสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ สลากออมสิน สลากอภกส. เป็นต้น
5. การวางแผนทางการเงิน หมายถึง กระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยให้เราสามารถจัดการชีวิตได้อย่างเป็นระบบ มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและมีเงินเหลือเก็บออมไว้ใช้ในอนาคต
6. การประเมินฐานะทางการเงิน หมายถึง การทำบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวัน หรือการจัดทำบัญชีสินทรัพย์และหนี้สิน
7. การกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน หมายถึง การกำหนดเป้าหมายและระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ โดยจะต้องกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถวัดผลเป็นตัวเลขหรือตัวเงินได้
8. การจัดทำแผนการเงิน หมายถึง การจัดทำแผนการบริหารทรัพย์สินต่าง ๆ และการจัดสรรเวลาของแผนให้สัมพันธ์กับภาระทางการเงิน เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
9. การดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด หมายถึง การปฏิบัติตามแผนการเงินที่ตั้งไว้ ด้วยความมุ่งมั่น ความมีวินัย เพราะถ้าหากขาดการปฏิบัติที่จริงจังและต่อเนื่องก็ยากที่จะบรรลุตามเป้าหมายได้

10. การตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์ หมายถึง การตรวจสอบแผนการเงิน อย่างสม่ำเสมอ และควรมีการรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างตลอดเวลา
11. การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานภาพทางสังคมอย่างฉับพลันโดยไม่ได้ตั้งใจไว้ล่วงหน้า เช่น อารมณ์หงุดหงิด เหนง ว่าเหว เบื่อหน่ายกับชีวิต มีความวิตกกังวล เป็นต้น
12. การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย หมายถึง การหมั่นดูแลและเอาใจใส่สุขภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพตามมาเมื่อถึงวัยเกษียณอายุ
13. การเตรียมความพร้อมด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล หมายถึง การจัดระเบียบการเงินของบุคคล หลังเกษียณอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการรู้จักจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างถูกต้อง
14. การเตรียมความพร้อมด้านกิจกรรมการใช้เวลาว่าง หมายถึง การวางแผนการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หลังจากที่เกษียณอายุ โดยการมองหางานอดิเรก หรือการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น
15. การเตรียมความพร้อมด้านสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การวางแผน การสร้าง การรักษา สัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวหลังจากเกษียณอายุ อาทิเช่น การไปพบปะสังสรรค์ภายในครอบครัว เป็นต้น
16. การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การวางแผนเกี่ยวกับบุคคลที่จะพักอาศัยด้วย การปรับปรุงที่อยู่อาศัยหลังจากที่เกษียณอายุแล้ว เช่น การปูพื้นกันลื่น ราวจับในห้องน้ำ เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการออมเงินของ เพ็ญพิมล ทศน์ธนนท์ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมภาคครัวเรือนไทย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินของ เนษพร นาคสีเหลือง เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของ เพ็ญประภา เบญจวรรณ เรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ พนักงานในเครือบริษัทกิฟฟารีน ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งบริษัทที่อยู่ในเครือบริษัท กิฟฟารีน ประกอบด้วย บริษัท กิฟฟารีน สกายไลน์ แลบบอราทอรี แอนด์ เฮลท์แคร์ จำกัด และ บริษัท สกายไลน์ เฮลท์แคร์ จำกัด ซึ่งมีพนักงานทั้งหมดทั้งสิ้นจำนวน 708 คนในการสุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ซึ่งสามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 256 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการออมเงิน ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการออม การวางแผนทางการเงินและการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ เป็นคำถามปลายเปิดผู้วิจัยจะทำการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความตรงทางด้านเนื้อหา (Content validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในการคัดเลือกข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้ภาษาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ในแต่ละด้านเป็นรายข้อและตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence--IOC) ที่มีค่าเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป จึงจะนำไปทำการทดลองใช้ ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ในแต่ละด้านเป็นรายข้อของแบบสอบถามทั้งหมด โดยผลสรุป IOC ที่ได้ในงานวิจัยครั้งนี้มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลได้จากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ ไม่ว่าจะเป็น หนังสือทางวิชาการ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ผู้วิจัยได้รวบรวมจากแหล่งข้อมูล โดยวิธีการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน จำนวน 256 คน โดยผู้ศึกษาขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในเครือบริษัท กิฟฟารีน หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน และนำข้อมูลที่ได้นำมากรอกรหัส เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามนั้นผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Analysis) ในการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statisti Analysis) ในการวิเคราะห์รูปแบบการออมเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน และการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน โดยใช้วิธีวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ประชากรที่พนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน จากกลุ่มตัวอย่าง 256 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 200 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 อายุ 30 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.6 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.7 สถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 50 ไม่มีจำนวนบุตรที่อยู่ในความดูแล คิดเป็นร้อยละ 57.4 พ่อ – แม่ คือบุคคลหลักในครอบครัวที่อยู่ในความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 60.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43 และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.7

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินโดยรวมและระดับความพร้อมเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ

ปัจจัย	$\bar{x}$	SD	ระดับความสำคัญ
รูปแบบการออมเงิน			
1. การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร	3.37	0.83	ปานกลาง
2. การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน	3.54	0.87	มาก
3. การออมในสถาบันการออม	3.54	1.01	มาก
รวม	3.48	0.83	มาก
การวางแผนทางการเงิน			
1. การประเมินฐานะทางการเงิน	4.12	0.76	มาก
2. การกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน	3.93	0.70	มาก
3. การจัดทำแผนการเงิน	4.04	0.64	มาก
4. การดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด	4.05	0.64	มาก
5. การตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์	3.89	0.59	มาก
รวม	4.01	0.59	มาก
การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ			
1. ด้านจิตใจ	3.46	0.69	มาก
2. ด้านร่างกาย	3.56	0.70	มาก
3. ด้านการบริหารเงินบุคคล	3.56	0.80	มาก
4. ด้านกิจกรรมการใช้เวลาว่าง	3.21	0.86	ปานกลาง
5. ด้านสัมพันธ์ภาพในครอบครัว	3.69	0.74	มาก
6. ด้านที่อยู่อาศัย	3.09	0.93	ปานกลาง
รวม	3.43	0.68	มาก

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปผลการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ผลการวิจัย คือ รูปแบบการออมเงิน ประกอบด้วย การออมในรูปแบบทรัพย์สิน

ถาวร การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน และการออมในรูปแบบสถาบันการออม โดยภาพรวมพนักงานใน
เครือข่าย กิฟฟารีน ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ในขณะที่การวางแผนทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นการประเมิน
ฐานะทางการเงิน การกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน การจัดทำแผนการเงิน การดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด การ
ตรวจสอบแผนและปรับแผนตามสถานการณ์ โดยภาพรวมพนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน ให้ความสำคัญอยู่ใน
ระดับมากเช่นกัน และสำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุในด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านการบริหารเงิน
บุคคล ด้านกิจกรรมการใช้เวลาว่าง ด้านสัมพันธ์ภาพในครอบครัว และด้านที่อยู่อาศัย โดยภาพรวมพนักงานในเครือ
บริษัท กิฟฟารีน มีความพร้อมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

**วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการออมเงินและการวางแผนทางการเงินของ
พนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน ผลการวิจัย คือ** รูปแบบการออมเงินโดยรวมของพนักงานในเครือข่าย กิฟ
ฟารีน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.48, SD = 0.83$) โดยรูปแบบการออมเงินด้านการออม
ในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.54, SD = 0.87$) รองลงมาคือ ด้านการออมใน
สถาบันการออม ($\bar{X} = 3.54, SD = 1.01$) และด้านการออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร ($\bar{X} = 3.37, SD = 0.83$)
ตามลำดับ สำหรับการวางแผนทางการเงินโดยรวมของพนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.01, SD = 0.59$) โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดของการวางแผนทางการเงินคือ
ด้านการประเมินฐานะทางการเงิน ($\bar{X} = 4.12, SD = 0.76$) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด
($\bar{X} = 4.05, SD = 0.64$) ด้านการจัดทำแผนการเงิน ($\bar{X} = 4.04, SD = 0.64$) ด้านการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน
($\bar{X} = 3.93, SD = 0.70$) และด้านการตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์ ($\bar{X} = 3.89, SD = 0.59$) ตามลำดับ
และการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุโดยรวมของพนักงานในเครือข่าย กิฟฟารีน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับความพร้อมมาก ($\bar{X} = 3.43, SD = 0.68$) โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดของการเตรียมความพร้อมก่อน
เกษียณอายุคือ ด้านสัมพันธ์ภาพ ($\bar{X} = 3.69, SD = 0.74$) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.56, SD = 0.70$) ด้าน
การบริหารเงินบุคคล ($\bar{X} = 3.56, SD = 0.80$) การด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.46, SD = 0.69$) ด้านกิจกรรมการใช้เวลาว่าง
($\bar{X} = 3.21, SD = 0.86$) และด้านที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 3.09, SD = 0.93$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดง Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	Tolerance	ค่า Variance Inflation Factor (VIF)
การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร	0.375	2.668
การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน	0.249	4.018
การออมในสถาบันการออม	0.256	3.910
การประเมินฐานะทางการเงิน	0.283	3.529
การกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน	0.302	3.315
การจัดทำแผนการเงิน	0.304	3.284
การดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด	0.293	3.413
การตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์	0.418	2.391

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรทุกตัวมีค่า Tolerance มากกว่า 0.1 และมีค่า Variance Inflation Factor (VIF) ไม่เกิน 10 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์ที่ระดับยอมรับได้ ดังนั้นตัวแปรต้นที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity สามารถนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการถดถอยเชิงซ้อน ถึงแม้ว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity แต่ความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นมีค่าเกินกว่า 0.8 จึงได้ทำการแก้ปัญหาของการวิเคราะห์การถดถอยด้วย จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนแบบขั้นตอน (Enter Multiple Regression) เพื่อตัดตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์กันตัวใดตัวหนึ่งออกจากสมการถดถอย ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นการคัดเลือกเฉพาะตัวแปรต้นที่สามารถพยากรณ์ตัวแปรอย่างนัยสำคัญทางสถิติเท่านั้น

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติต่าง ๆ ของแบบจำลองทางเศรษฐมิติของรูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ (B)	Beta	t-statistic	Sig.
ค่าคงที่	0.734		3.031	
การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร	0.294	0.361	4.607	0.000**
การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน	0.524	0.061	0.638	0.524
การออมในสถาบันการออม	0.013	0.019	0.199	0.843
การประเมินฐานะทางการเงิน	-0.126	-0.142	-1.578	0.116
การกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน	0.049	0.050	0.576	0.565
การจัดทำแผนการเงิน	0.174	0.165	1.898	0.059*
การดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด	0.099	0.093	1.051	0.294
การตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์	0.184	0.161	2.164	0.031*
R Square (R ²) = 0.422, F = 5.784, D.W. = 1.646, Sig. = 0.000				
a. Dependent Variable : การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ				

ที่มา: จากการคำนวณ

** ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปผลการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ได้ดังนี้
วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษารูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ผลการการวิจัย คือ การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการจัดทำแผนการเงิน การตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยมีค่า D.W. เท่ากับ 1.646 หมายความว่ามีความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน และจากสมการถดถอยที่ได้ในตัวแปรอิสระสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ถึงร้อยละ 0.422 หรือ 42.2% และมีค่าความยืดหยุ่น (B) เท่ากับ 0.294, 0.174 และ 0.184 ตามลำดับ ค่าทางสถิติ F เท่ากับ 5.784 และ Sig. เท่ากับ 0.000

สำหรับรูปแบบการออมเงินด้านการออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน การออมในสถาบันการออม การวางแผนทางการเงินด้านการประเมินฐานะทางการเงิน การกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน และการดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด โดยทั้ง 5 ตัวแปรที่กล่าวมานั้นไม่ส่งผลการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30 ถึง 35 ปี ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งส่วนมากมีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกันกับคู่สมรสและยังไม่มีบุตร โดยจะมีบุคคลที่จะต้องดูแลรับผิดชอบคือพ่อและแม่ ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001 บาทถึง 25,000 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะงานของบริษัท กิฟฟารีน ที่ส่วนใหญ่จะเป็นพนักงานสนับสนุนการปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานที่ได้รับการบรรจุพนักงานแล้ว โดยจะเป็นงานด้านวางแผน การบริหารจัดการ งานด้านเอกสารต่างๆ ตลอดจนด้านทักษะทางด้านเครื่องสำอางและอาหารเสริม ซึ่งเป็นงานที่จะต้องใช้ความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ส่วนใหญ่มีพนักงานเป็นเพศหญิง เป็นต้น

การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร มีผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ พนักงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวรในระดับปานกลาง เนื่องจากพนักงานส่วนใหญ่มองว่าการออมในลักษณะนี้เป็นการถือครองสินทรัพย์ที่สามารถแปลงเป็นเงินสดได้ยากกว่าการออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน และการออมในสถาบันการออม ไม่ว่าจะเป็นการออมลักษณะการซื้อบ้านที่อยู่อาศัย รวมถึงการซื้อทองคำหรืออัญมณีที่มีค่า ดังนั้นการออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวรจึงไม่เป็นที่นิยมในการออมเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เนษพร นาคสีเหลือง (2557) ปัจจัยที่มีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่

การจัดทำแผนการเงิน มีผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 กล่าวคือ พนักงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนการเงินที่คะแนนเฉลี่ยระดับมาก ซึ่งพนักงานเล็งเห็นว่า การจัดทำแผนการเงินนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุมากที่สุด และยังเป็นส่วนช่วยในการบริหารการเงินของพนักงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งในการจัดทำแผนการเงินนั้นจะประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเริ่มต้นของการจัดทำแผนของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริวรรณ ว่องวิรุฒิและลดารัตน์ ศรีรักษ์ (2554) การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

การตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์ มีผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 กล่าวคือ หลังจากที่ผ่านมากระบวนการประเมิน การกำหนดเป้าหมาย การจัดทำแผน และการดำเนินการตามแผนแล้ว พนักงานส่วนใหญ่จะดำเนินการตรวจสอบแผนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งมีการปรับเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ อาทิเช่น การปรับรายได้ประจำปี โบนัส เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริวรรณ ว่องวิรุฒิและลดารัตน์ ศรีรักษ์ (2554) การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน ซึ่งเป็นองค์กรที่ดำเนินธุรกิจประเภทผลิตและจำหน่ายเครื่องสำอางและอาหารเสริมเป็นหลัก ดังนั้นจึงควรศึกษาต่อในองค์กรหรือกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ เช่น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจบริการ หรือธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างธุรกิจทำให้ข้อมูลมีความหลากหลายและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
2. ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการออมเงิน การวางแผนทางการเงิน และการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุในแต่ละกลุ่มของพนักงานมาเปรียบเทียบ เช่น กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มพนักงานสำนักงาน และกลุ่มพนักงานปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล
3. ศึกษาถึงรูปแบบการออมเงิน การวางแผนทางการเงิน ที่คาดว่าจะมีผลกระทบภายหลังจากที่เกษียณอายุแล้ว เพื่อให้ทราบถึงผลของการออมเงินและการวางแผนทางการเงินภายหลังจากเกษียณอายุการทำงานแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560. กรกฎาคม 7). ข้อมูลสถิติจำนวนผู้สูงอายุประเทศไทย ปี 2559. ระบบสถิติทางการลงทะเบียน. น. 1. สืบค้นจาก <http://www.dop.go.th>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). ประชากรสูงอายุไทย : ปัจจุบันและอนาคต. เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม. 2558(1), 2-8. สืบค้นจาก <https://www.m-society.go.th>
- ชารวี บุตรบำรุง. (2555). รายได้และรูปแบบการออมเพื่อการเตรียมพร้อมผู้สูงอายุของ ประชาชนอายุระหว่าง 30-40 ปี กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวิจัยและพัฒนา. หน้า 75-83.
- ทยณัฐ ชวนไชยสิทธิ์. (2555). รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุงาน กรณีศึกษาครูโรงเรียนเอกชน. สืบค้นจาก <http://dric.nrct.go.th/>
- เนษพร นาคสีเหลือง. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการบัญชี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. หน้า 19, 21-25, 86.
- บุญรุ่ง จันทรนาค. (2554, พฤศจิกายน 24). การออม. 2001-0006การเงินส่วนบุคคล. สืบค้นจาก <https://www.sites.google.com>
- ปราโมทย์ ปราสาทกุล. (2556. ธันวาคม 12). สถานการณ์ผู้สูงอายุ แนวโน้ม และผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ประชาคมอาเซียนกับสังคมสูงวัย. สืบค้นจาก <http://hp.anamai.moph.go.th>
- ปัทมา ว่าพัฒนวศ์และปราโมทย์ ปราสาทกุล มหาวิทยาลัยมหิดล. (2560. มีนาคม 31). ประชากรไทยในอนาคต. สืบค้นจาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th>
- พัฒน์ ทองพิง. (2557). การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุ กรณีศึกษาเฉพาะครูโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า ก-ข.
- เพ็ญประภา เบญจวรรณ. (2558). การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 2(1), 82-92. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org>
- เพ็ญพิมล ทศน์ธนนท์. (2556). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมภาคครัวเรือนไทย. เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 17-18.
- ศิริวรรณ มนอัคระผดุงและพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2559). การเตรียมตัวเกษียณอายุราชการ ของผู้บริหารสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2559(2), 5. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org>

- ศิริวรรณ ว่องวีรุฒิและลดารัตน์ ศรีรักษ์. (2554). การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ. วารสารนักบริหาร. 2554(2). 234 – 240. สืบค้นจาก <http://www.kmutt.ac.th>
- สกุณา หวังเอียด. (2558). พฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมตัวในการใช้ชีวิตหลังเกษียณของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า ๙.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561 มกราคม 7). รายได้ รายจ่าย และการออมของครัวเรือน พ.ศ. 2549 – 2558. บัญชีรายได้ประชาชาติของประเทศไทย. สืบค้นจาก <http://statbbi.nso.go.th>
- แสนคำนึ่ง ตรีฤกษ์ฤทธิ์. (2556). คุณภาพชีวิต และการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของข้าราชการครูจังหวัดชลบุรี. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตรศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 3, 5, 12.
- อนงนาฏ ศุภกิจฉนิชกุล. (2558). พฤติกรรมการออมและการบริหารการเงินก่อนเกษียณอายุ กรณีศึกษาบุคลากรมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 3, 7-12.
- อังคณา วิจิต. (2558). การเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของพนักงานการเคหะแห่งชาติ กรณีศึกษาพนักงานปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานใหญ่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. หน้า 3, 4, 22.
- Adams, G. A., & Rau, B. L. (2011). **Putting off tomorrow to do what you want today: Planning for retirement.** *American Psychologist*, 66, 180-192. doi: 10.1037/a0022131.
- Hershey, D. A., Henkens, K., & Van Dalen, H. P. (2010). Aging and financial planning for retirement: Interdisciplinary influences viewed through across-cultural lens. *International Journal of Aging and Human Development*, 70, 1-38. doi: 10.2190/AG.70.1.a.
- Koposko, J.L., & Hershey, D.A. (2014). Parental and Early Influences on Expectations of Financial Planning for Retirement. *Journal of Personal Finance*, 13(2), 17-27.
- LailyPaim, Mohd, Jariah Masud & Fazli Sabri. (2010). **Old Age Savings Among Public & Private Sector Employees in Malaysia.** Retrieved from http://seaca2010.files.wordpress.com/2010/07/microsoft-powerpoint-seaca2010_laily.pdf
- Pauline W. Thuku. (2013). Influence of Retirement Preparation on Happiness in Retirement: a case of Nyeri County, Kenya. *International Journal of Education and Research*, 1(3), 1-20.
- Petkoska & Earl. (2009). **Understanding the influence of demographic and psychological variables on retirement planning.** *Psychology and Aging*, 24, 245-251. doi: 10.1037/a0014096.
- Sukyung Chung, et al. (2009). Retirement and Physical Activity: Analyses by Occupation and Wealth. *American Journal of Preventive Medicine*, 3(5), 422-428.
- VanDerhei, J., & Copeland, C. (2010). **The EBRI retirement readiness rating: Retirement income preparation and future prospects.** (Issue Brief No.344). Washington, D.C. EBRI. Retrieved from <http://ebriorg/publications/index.cfm?fa=ibDisp&content id=4593>.

วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงสู่ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

WAY OF LIFE AND IDENTITY OF THE KAREN PROVINCE TO CONTEMPORARY PAINTINGS

สุธิดา บุตรแขก

Suthida Butkeak

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่เกิดจากการศึกษาและมองเห็นปัญหาของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในปัจจุบัน นำมาซึ่งการตระหนักถึงแนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่มีวิถีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและเป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งที่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี โดยการสื่อแสดงออกในรูปแบบของผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถถ่ายทอด เผยแพร่และส่งเสริมให้ชนเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น การวิจัยนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต แบบสอบถาม และแบบประเมินผลงาน ซึ่งจากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี จากภาคเอกสาร ภาคสนาม และจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้วิจัยเกิดความรู้และความเข้าใจถึงการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยง พบว่าชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีภูมิปัญญาและมีศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิถีวัฒนธรรมอันล้ำค่าของจังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแรงบันดาลใจและกำหนดแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย โดยการใช้แนวคิดทฤษฎีสัญศาสตร์กับการแทนความหมายในทัศนศิลป์ที่สามารถแสดงถึงวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและการสะท้อนถึงภูมิปัญญาของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แสดงเนื้อหา เรื่องราว เทคนิควิธีการและรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอย่างมีเอกภาพ อันนำไปสู่การอนุรักษ์ การสืบทอด การพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีต่อไป นอกจากนี้การวิจัยในครั้งนี้จะมีประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและผู้สนใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างเป็นระบบ รวมทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีการวิจัยได้

คำสำคัญ : วิถีชีวิต, เอกลักษณ์, ชาวกะเหรี่ยง, จิตรกรรมร่วมสมัย

ABSTRACT

This research is the creative research of the Contemporary Paintings from learning and knowing about the problem of the Karen in the present. The research has been brought about the realization of the Cultural conservation and inheritance guidelines of the valuable culture of the Karen, which has lived in Phetchaburi Province presented by the Art Work which can pass on the culture, raise and promote the Karen in Amphoe Nong Ya Plong, Phetchaburi province to be well known. The research instrument of this research consists of the deep interviews, the observation, the questionnaire and the assessment. From the learning, the data collection about the way of life and the identity of the Karen in Amphoe Nong Ya Plong, Phetchaburi province

form the document, the fieldwork and the representative sample make the researcher has the knowing and understanding about the Karen living which is simple and have the identity culture. The culture is the valuable in Phetchaburi Province. Therefore the researcher has used the information to be the inspiration and the guidelines to create the Contemporary Paintings that can perform the way of life and the identity of the Karen. Because of the content, the stories, the technique, the method and pattern of the Contemporary Paintings by using the figurative art and the replacement of meaning in the visual arts that can perform the way of life and the identity of the Karen in Amphoe Nong Ya Plong, Phetchaburi province which relate with the nature and reflect the simple folk wisdom. Because of the content, the stories, the technique, the method and pattern of the Contemporary Paintings unity creation has brought about the conservation, the inheritance, the development and the tourism promotion of the Karen in Amphoe Nong Ya Plong Phetchaburi province. In addition this research will be beneficial to people who need to study about the Karen race and people who is interested in the systematically creation of Art Work. Moreover the research is the guidelines for the Art Work creation which is consistent with the method of research.

Keywords : Way of Life, Identity, Karen, Contemporary Paintings

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กะเหรี่ยง เป็นชนเผ่าหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรีที่มีวิถีวัฒนธรรมและมีความสำคัญมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งมีวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์อย่างชัดเจน แต่ในปัจจุบันยังขาดการอนุรักษ์และเผยแพร่ จึงยังไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควร ชนเผ่ากะเหรี่ยงจัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกันแต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผี เชื่อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธ คริสต์ เป็นต้น กะเหรี่ยงมีถิ่นฐานตั้งอยู่ ที่ประเทศพม่า แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงคราม จึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย กะเหรี่ยง ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย กะเหรี่ยงสะกอ หรือที่เรียกนามตัวเองว่า ปากะญอ หมายถึงคน หรือมนุษย์ กะเหรี่ยงสะกอ เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีภาษาเขียนเป็นของตนเองโดยมีมิชชันนารีเป็นผู้คิดค้นดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมภาษาโรมัน กลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ ชนเผ่า "ปากะญอ" เป็นชนเผ่าที่บอกกล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมานับร้อย นับพันเรื่อง เรียงร้อยเก็บไว้ในแนวของนิทาน อาจจะไม่ใช่หลักฐานที่แน่ชัด แต่ก็พยายามที่จะเล่าสืบทอดให้ลูกหลานได้รู้ ถึงความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรมของตัวเอง ไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงถิ่นเดิมอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนบริเวณภูเขาทางทิศตะวันตกของประเทศ อยู่ตามแนวเขาตะนาวศรี เช่นที่จังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี เป็นต้น

ในปัจจุบันชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นที่รู้จักน้อยลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ล้วนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและค่านิยมต่างๆที่เข้ามามีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่ ทำให้วัฒนธรรมดังกล่าวเริ่มสูญสลายไป ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยความเป็นอยู่ของราษฎรทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยบนผืนแผ่นดินไทย ทุกพระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเป็นเหตุให้ปัญหาของชาวกะเหรี่ยงซึ่งถูกละเลยมาอย่างยาวนานได้รับการเยียวยาแก้ไข ที่สำคัญคือ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงตระหนักว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ทำให้พวกเขา

มีจิตสำนึกที่จะช่วยเป็นหูเป็นตาดูแลประเทศไทยตามแนวชายแดน และทำให้พวกเขาอยู่ร่วมกับคนไทยอย่างร่มเย็นเป็นสุขถึงปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวกะเหรี่ยงตามแนวพระราชดำริของทุกพระองค์ล้วนสอดคล้องกับวิถีดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง และช่วยธำรงวัฒนธรรมความเป็นกะเหรี่ยง ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย ได้แก่ การพระราชทานความช่วยเหลือเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำการเกษตร การส่งเสริมด้านศิลปหัตถกรรม พื้นฟูสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรเหล่านั้นให้ดียิ่งขึ้นปัจจุบัน นานาประเทศต่างยอมรับว่าโครงการในพระราชดำริเพื่อพัฒนาราชกรในถิ่นทุรกันดารของทุกพระองค์นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ สมควรอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะน้อมนำแนวพระราชดำรินำมาดำเนินการสานต่ออย่างจริงจังเพื่อแบ่งเบาพระราชภาระ และเพื่อที่สังคมไทยจะได้ก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (วิชาติ บุรณะ ประเสริฐสุข, 2555)

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยง รวมถึงชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีเริ่มเป็นที่สนใจน้อยลง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่เก็บรักษาและเป็นแหล่งเรียนรู้มีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมหรือเข้าศึกษาทดลอง แหล่งที่อยู่ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงถูกมองข้าม และเมื่อมองตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันแล้ว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงขาดรายได้ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี

โครงการวิจัยนี้เกิดจากการศึกษาและมองเห็นปัญหาต่างๆของสังคมปัจจุบัน เป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่มีคุณค่าออกมาในรูปแบบของผลงานศิลปะ เนื่องจากศิลปะมีส่วนในการสร้างสังคมและวางรากฐานทางปัญญาแก่วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ทั้งระดับรากหญ้าและสังคมเมืองทึบขึ้น ให้ความตระหนักถึงภูมิปัญญาไทยในการสร้างสรรค์ สร้างวัตถุ สิ่งของ และงานศิลปะ วัฒนธรรมต่างๆ รวมทั้งการพัฒนางานศิลปะร่วมสมัย โดยนำเสนอสู่สาธารณะ สร้างพื้นที่ในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างนักคิด นักปรัชญา ศิลปิน และประชาชน ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดให้มีการพัฒนาในยุทธศาสตร์ข้อที่ 5.2.5 ประเด็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลกโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) นี้ ต้องการให้มีการอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาในด้านศิลปวัฒนธรรมของทุกเชื้อชาติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559) ในยุทธศาสตร์การวิจัยข้อที่ 1 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม ในตัวชี้วัดที่ 1 เป็นผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีกระบวนการวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีการถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย เสริมสร้างองค์ความรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อให้เกิดคุณค่าทางสังคม และก่อให้เกิดผลกระทบทางการสร้างสรรค์ในการพัฒนาประเทศ ในกลยุทธ์การวิจัยที่ 2 แผนงานวิจัยที่ 2.2 ซึ่งเป็นการวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และสร้างสรรค์งานศิลป์ ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ โดยนโยบายการวิจัยนี้ต้องการให้นักวิจัยทำวิจัยในการส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมของไทยให้ดำรงอยู่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรมในยุทธศาสตร์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อสืบสานเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งรัฐบาลต้องการรักษาขนบธรรมเนียม

ประเพณีของไทยไว้ให้ลูกหลานได้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพชรบุรีพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเลือกด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งยังสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ด้านการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์และเผยแพร่สู่สากล ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้น ศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ศิลปวัฒนธรรมบางอย่างอาจสูญหายไป รวมทั้งกะเหรี่ยงที่มีปัญหาการขาดการส่งเสริมเช่นเดียวกัน

ดังนั้นการวิจัยนี้ จึงเป็นการรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอด อีกทั้งยังเป็นการนำเสนอเนื้อหาหรือใช้สื่อในรูปแบบของผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย เพื่อเป็นอีกแนวทางที่สามารถถ่ายทอด เผยแพร่เพื่อดึงดูดและช่วยทำให้ชนเผ่ากะเหรี่ยงจังหวัดเพชรบุรีเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมทางการท่องเที่ยวช่วยระบบเศรษฐกิจและเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการเผยแพร่วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วิถีชีวิต หมายถึง แบบแผนหรือแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ที่ใช้ร่วมกันหรือยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ซึ่งแสดงถึงการประกอบกิจกรรมเพื่อการอยู่รอด รวมไปถึงแนวทางการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชน โดยการสะท้อนพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม จนกลายเป็นแบบแผน กฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

เอกลักษณ์ หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นการสะท้อนพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม จนกลายเป็นแบบแผนหรือกฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

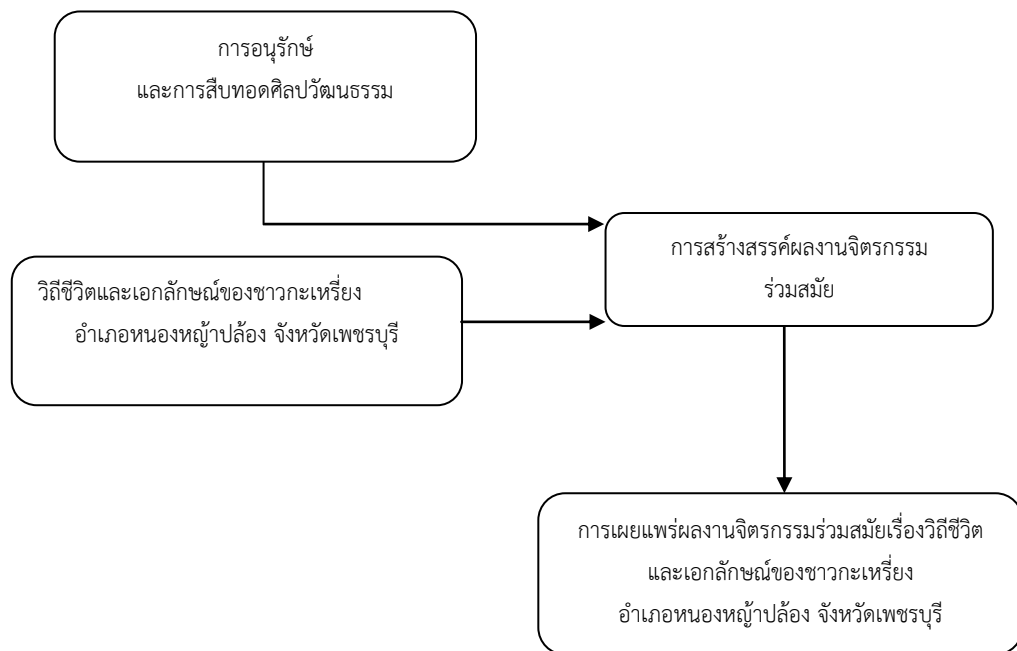
กะเหรี่ยง หมายถึง กลุ่มชนเผ่ากะเหรี่ยงในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

จิตรกรรมร่วมสมัย หมายถึง ผลงานจิตรกรรมที่ได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์จากวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่สะท้อนหรือแสดงออกถึงวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่มีการศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย โดยการใช้

แนวคิดทฤษฎีสัญศาสตร์กับการแทนความหมายในทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อแสดงออกทางศิลปะ เพื่อนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งพบว่าสัญลักษณ์ช่วยให้สามารถเข้าใจชัดเจนขึ้นว่า วัตถุใดๆในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค แฟชั่น ของสะสม หรือผลงานศิลปะ มิได้มีเพียงมูลค่าใช้สอย (Use Value) หรือมูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange Value) เท่านั้น หากยังมี “มูลค่าสื่อความหมาย” (Signifying Value) ด้วย และจากสภาพสังคมปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยค่านิยมในการเสพวัตถุ ทำให้มูลค่าสื่อความหมายดังกล่าวดูเหมือนจะอยู่เหนือมูลค่าอื่นใดทั้งหมด (นพพร ประชากุล, 2552) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลือกพื้นที่วิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน คือวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงอำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เนื่องด้วยชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เป็นชุมชนที่มีวิถีวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การศึกษาและเป็นความรู้ให้กับผู้ที่สนใจและคนรุ่นใหม่ เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ การอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงจึงเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งเป็นการถ่ายทอดสิ่งที่ล้ำค่าอีกอย่างหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งยังสามารถนำมาพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

1. ประชากรชาวกะเหรี่ยงอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ทั้งหญิงและชายที่มีความรู้เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง โดยต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวกะเหรี่ยงไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์

2. ประชากรนักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไปโดยตอบแบบสอบถามจำนวน 50 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้คือผู้วิจัย ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคการศึกษาและการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่ชัดเจน ประกอบด้วย

3.1 วิธีการสังเกต (Observation) การศึกษาครั้งนี้จะใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในระยะแรกของการทำวิจัย โดยการสำรวจพื้นที่หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ในประเด็นของวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง

3.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) วิธีการนี้จะใช้สัมภาษณ์ประชากรชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ทั้งหญิงและชายที่มีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึง ศิลปวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง โดยต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวกะเหรี่ยง ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน ประเด็นในการสัมภาษณ์คือ ข้อมูลส่วนบุคคล ประเพณีและความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่อยู่ อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ การประกอบอาชีพ การแต่งกาย ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้จะเพิ่มเติมในส่วนของการคิดเห็นเกี่ยวกับความสนใจจากบุคคลภายนอกที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเยี่ยมชม ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกะเหรี่ยง รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย ตลอดจนเป็นการหาแนวทางในการพัฒนา อนุรักษ์ และสืบทอดโดยการเผยแพร่ให้ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

3.3 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไปจำนวน 50 คน เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาปัญหาและแนวทางในการส่งเสริมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแบบสอบถามสำหรับผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึงศิลปวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง โดยต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวกะเหรี่ยง ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน

3.4 แบบประเมินผลงาน เป็นการประเมินผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ เพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์และมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลจากภาคเอกสารและจากพื้นที่จริงด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิธีการสังเกต การทำแบบสอบถามและการถ่ายภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยสร้างสรรค์ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากต่อการกำหนดทิศทางและแนวทางในการวิจัย โดยเฉพาะประเด็นการวิเคราะห์วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย เพื่อการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและเพื่อสืบทอดให้ชนรุ่นหลังต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มีวิธีการหลักในการวิเคราะห์ 2 ชนิด ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้

ได้มาสร้างเป็นข้อสรุป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยต่อไป จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงที่มีวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ที่สัมพันธ์กับธรรมชาติเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า แต่ในปัจจุบันวิถีวัฒนธรรมนี้เริ่มสูญหายไป เนื่องด้วยระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านสังคมและการศึกษา ทำให้คนรุ่นใหม่ออกไปศึกษาและทำงานนอก ชุมชนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบที่มีความเป็นสังคมผสมผสานสังคมสมัยใหม่ ทำให้วิถี วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงเริ่มเป็นที่รู้จักน้อยลง ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นการอนุรักษ์ พัฒนาและสืบทอด เพื่อให้วิถี ชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงให้เป็นที่รู้จักและคงอยู่สืบไป โดยการสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานจิตรกรรม ร่วมสมัยสู่สาธารณชน เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงอำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

6. การกำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

จากการศึกษาวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มา วิเคราะห์เนื้อหาและองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อแสดงถึงความเชื่อมโยงของระหว่างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยกับวิถี ชีวิตและเอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้แนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรม เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบเรื่อง “วิถีกะเหรี่ยง” โดยมีกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ผู้วิจัยจึง นำเอกลักษณ์ชนเผ่ากะเหรี่ยงที่มีวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและ การสะท้อนถึงภูมิปัญญา ของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งได้การศึกษาจากภาคเอกสารและภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิธีการ สังเกตและการทำแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำมา สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดเอกลักษณ์และวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงอำเภอนอง หญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี และนำไปเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7. การสร้างภาพร่างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

การสร้างภาพร่างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย เป็นการสร้างภาพเพื่อคัดเลือกภาพร่างที่สมบูรณ์มากที่สุด แล้วนำไปสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ในขั้นตอนนี้จะมีการใช้แบบสอบถามกับคนในชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านศิลปะ เพื่อการมีส่วนร่วมในการวิจัยและการได้มาซึ่งผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่สามารถแสดงถึงวิถีชีวิตและ เอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

8. การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

ผลงานจิตรกรรมเรื่อง “วิถีกะเหรี่ยง” มีขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานคือ เมื่อได้รับแรงบันดาลใจจาก การรวบรวมข้อมูลและศึกษาค้นคว้าจนเกิดรูปความคิดที่ชัดเจนแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้ จากการศึกษาค้นคว้าภาคเอกสาร การศึกษาในพื้นที่จริงโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตและเก็บข้อมูลจากภาพถ่าย จากนั้นได้ นำผลการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน และเนื่องจากต้องการถ่ายทอดเนื้อหาของวิถีชีวิตและ เอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ที่สามารถทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจใน เนื้อหาดังกล่าวได้มากยิ่งขึ้น จึงสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบกึ่งเหมือนจริง ซึ่งอาจมีการลดทอนในรายละเอียด บางส่วนตามจินตนาการ จากนั้นจึงดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมตามขั้นตอนดังนี้ (1) การร่างภาพและ การลงสีขั้นที่ 1 เป็นการนำภาพร่างที่สมบูรณ์ที่สุด มาขยายเป็นผลงานจริงบนผืนผ้าใบ แล้วลงสีบนผืนผ้าใบตาม แบบร่างด้วยการลงเป็นน้ำหนัก (Tone) เพื่อสร้างความชัดเจนในการลงสีโดยรวมตามภาพร่าง (2) ลงสีขั้นที่ 2 ด้วย การระบายสีทับบนสีขั้นแรกด้วยการคำนึงถึงรายละเอียดและความสมจริงในทุกส่วนของผลงาน โดยเริ่มจากจุดเด่น จุดรอง และพื้นหลัง เป็นลำดับ ในขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการเพิ่มน้ำหนักแสงเงา และความชัดเจนของบรรยากาศ

สิ่งมีชีวิตและวัตถุ (3) การเก็บรายละเอียด ขั้นตอนนี้นับเป็นการตกแต่งและเก็บรายละเอียดของเนื้อหาของวัตถุที่ต้องการความชัดเจนของแสงเงาที่ตกกระทบ รวมทั้งการเพิ่มเติมรายละเอียดบางส่วนเพื่อให้ได้ผลงานตามความต้องการมากที่สุด

ภาพที่ 1-2 ขั้นตอนการร่างภาพและการลงสี

ภาพที่ 3 การเก็บรายละเอียดของงาน

9. การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างของผลงานหรือส่วนประกอบของผลงานที่ประกอบกันเป็นผลงานที่มีความสมบูรณ์อย่างมีเอกภาพ ได้แก่ เนื้อหา แนวคิด รูปแบบและการจัด ส่วนประกอบของผลงานที่ประกอบด้วย ความสมดุล ความกลมกลืน ความแตกต่างและจุดสนใจ ซึ่งผลงานจิตรกรรมเรื่อง “วิถีกะเหรี่ยง” เป็นการนำเสนอผลงานจิตรกรรมที่มีการจัดวางองค์ประกอบของภาพและสัดส่วนของรูปทรงในผลงานแบบเหนือจริง โดยไม่คำนึงถึงขนาดที่สมจริง แต่จะกำหนดให้มีสัดส่วนที่ถูกต้องตามธรรมชาติ และถูกต้องตามลักษณะของวัตถุ ลักษณะของรูปทรงมีความกลมกลืนกันด้วยขนาด ในลักษณะที่ค่อยๆลดและเพิ่ม ในลักษณะของความต่อเนื่องสัมพันธ์กันตามความเหมาะสมของการจัดส่วนประกอบของผลงาน ทำให้รูปทรงของผลงานทั้งหมดมีความกลมกลืนกัน และจะให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึก โดยการคำนึงถึงรายละเอียดในส่วนต่างๆ นอกจากนี้มีการกำหนดขนาดของรูปทรงที่เป็นจุดเด่นให้มีขนาดใหญ่ รวมทั้งมีการปรับเพิ่มและลดขนาดของ

รูปทรงต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กัน การจัดส่วนประกอบของผลงานมีลักษณะการจัดความสมดุลแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน ทำให้มีพื้นที่ว่างเพื่อให้เกิดความรู้สึกโปร่งโล่ง สบาย แสดงให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติ สื่อถึงวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและสะท้อนถึงภูมิปัญญาของวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวกะเหรี่ยง การจัดความสมดุลแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน ยังแสดงถึงความผ่อนคลายและความเรียบง่าย สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความเรียบง่ายของวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี พบว่าวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เด่นชัดคือ ชาวกะเหรี่ยงมีนิสัยรักอิสระ ชอบอยู่ตามธรรมชาติที่เป็นป่าเขา ความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ เชื้อถือภูตผี อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังเห็นได้จากประเพณีและความเชื่อที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ จากข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่สามารถแสดงความสอดคล้องกับเนื้อหาโดยใช้รูปแบบและเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติมาเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

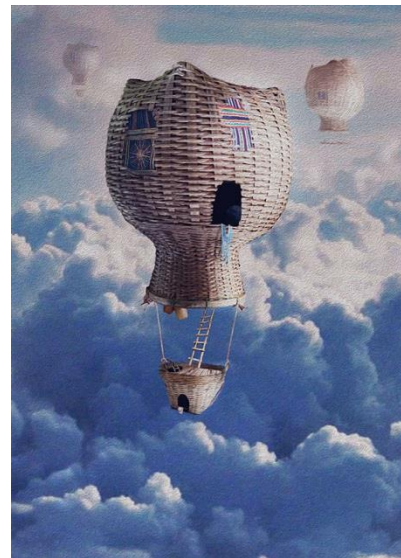
2. ผลการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

ผลงานจิตรกรรมชุด “วิถีกะเหรี่ยง” เป็นการสะท้อนวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาท ความสำคัญ และมีคุณค่าต่อจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีลักษณะของการดำรงชีวิตที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ พอเพียงและสงบสุข สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความประทับใจและต้องการแสดงถึงเนื้อหาสาระของวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะทางด้านความงาม ที่แฝงไปด้วยร่องรอยของการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ด้วยการนำเสนอในรูปแบบจิตรกรรมร่วมสมัย ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมด้วยเทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ จำนวน 4 ผลงาน มีรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานแบบกึ่งเหมือนจริงที่สื่อแสดงถึงเนื้อหาสาระของลักษณะการดำรงชีวิตที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ พอเพียงและสงบสุขซึ่งเป็นวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 4-5 ผลงานจิตรกรรม “วิถีกะเหรี่ยง” หมายเลข 1 และผลงานจิตรกรรม “วิถีกะเหรี่ยง” หมายเลข 2

ภาพที่ 6-7 ผลงานจิตรกรรม “วิถีกะเหรี่ยง” หมายเลข 3 และผลงานจิตรกรรม “วิถีกะเหรี่ยง” หมายเลข 4

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีความเด่นชัดในเรื่องของวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี และเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการเผยแพร่วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง พบว่าวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เด่นชัดคือ ชาวกะเหรี่ยงมีนิสัยรักอิสระ มีความเชื่อ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ เป็นวิถีวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันได้มีความต้องการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนของตนเองให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น อันเป็นการสืบทอดวิถีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของจังหวัดเพชรบุรี แต่ด้วยปัจจัยต่างๆทำให้ไม่บรรลุเป้าประสงค์เท่าที่ควร การวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางการเผยแพร่วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงด้วยผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้เป็นการวิจัยเพื่อเสริมสร้างคุณค่าของวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี แสดงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่มีสัมพันธ์กับธรรมชาติและ การสะท้อนถึงภูมิปัญญาของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ผ่านการนำเสนอด้วยสื่อผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยเรื่อง “วิถีกะเหรี่ยง” ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการเผยแพร่ความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เพื่อให้วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงได้รับความสำคัญจากสังคมภายนอกและการสร้างความภูมิใจในการสืบสานความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง นำไปสู่สืบทอดและพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงในอนาคตต่อไป นอกจากนี้ยังการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ยังได้รับความสนใจต่อผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและผู้สนใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างเป็นระบบ ซึ่งนอกจากผลงานจิตรกรรมเรื่อง “วิถีกะเหรี่ยง” สามารถเสริมสร้างคุณค่าของวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างดีแล้ว ยังสามารถให้คุณค่าทางความงามทางศิลปะหรือสุนทรีย์ภาพทางศิลปะ ซึ่งเป็นพื้นฐานการรับรู้ความงามของสิ่งต่างๆรอบตัวของมนุษย์อันมีค่าต่อสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับ มัย ตะตียะ (2547) ที่ได้กล่าวว่าสุนทรีย์ภาพหมายถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม ความประณีตและเรื่องราว โดยเกิดจากการรับรู้ของมนุษย์ นำมาซึ่งการซาบซึ้งในความงามทางศิลปะ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับความเข้าใจความงามเชิงสุนทรียศาสตร์ที่มีค่าต่อสังคมและบุคคล

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน และมีกระบวนการขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ทำให้ได้ข้อมูลที่มีประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วม อีกทั้งเป็นวิจัยที่อาจมีวิถีคิดและวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบที่ผู้วิจัยมีความถนัดและมีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ จะนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สามารถสร้างประโยชน์ได้จริง ซึ่งเป็นคุณค่าสำคัญที่ได้จากผลของการวิจัยอันนำไปสู่การพัฒนาทางด้านวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในอนาคตและต่อยอดการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์มากที่สุด โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. นำผลการวิจัยไปใช้ในแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
2. นำผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่ได้จากการวิจัยไปเผยแพร่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความสนใจ การรู้จักวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ชาวกะเหรี่ยง นำมาซึ่งการสืบทอดวิถีวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยง
3. นำผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยไปต่อยอดการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน
4. นำผลงานวิจัยไปเป็นพื้นฐานในการทำวิจัย และเป็นแบบอย่างของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักศึกษาและนักวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นพพร ประชากุล. (2552). **ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ อ่านและวิภาษา.

มัย ตะตียะ.(2547). **สุนทรีย์ภาพทางทัศนศิลป์**. กรุงเทพฯ. บริษัท วาดศิลป์ จำกัด.

วิชาดี บุรณะประเสริฐสุข. (2555). **เรื่องเล่าจากชายแดนไทย-พม่า: ประกายไฟทางปัญญาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ศักยภาพที่ซ้อนทับกันของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

THE POTENTIAL OVERLAP INHERENT OF THE ELDERLY IN CHIANG RAI PROVINCE, TO THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT.

เฉลิมศรี เหล่าสุนทร¹ วรณนะ รัตนพงษ์² นาวิณ พรหมใจสา³ และ จันจิรา วิชัย⁴

Chalermsri Laosunthara¹ Wanna Rattanapong² Nawin Promjaisa³ and Janjira Vichai⁴

นักศึกษาระดับปริญญาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

^{2,3,4}อาจารย์ ดร. สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย ศักยภาพที่ซ้อนทับกันของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และวิจัยเอกสาร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ เนื้อหาสังเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัจจัยในการพัฒนาศักยภาพที่ซ้อนทับกันของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการศึกษาวิจัยที่เป็น วัตถุประสงค์ที่ 1 ของการวิจัย ศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยแบ่งเป็นวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้คือ 1. เพื่อศึกษาบริบทศักยภาพผู้สูงอายุด้านทัศนคติ การมีส่วนร่วม เครือข่าย และแรงจูงใจในการสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุด้วยตนเองในจังหวัดเชียงราย 2. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ที่สอดคล้องกับบริบทสถานการณ์และสถานภาพ องค์ความรู้ และสิทธิของผู้สูงอายุ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้เป็นประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงราย โดยรูปแบบกระบวนการวิจัยเป็นแบบเอกสาร วิเคราะห์เนื้อหา และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยจากการวิจัยพบว่า 1.ปัญหาของผู้สูงอายุในเรื่องของสภาพร่างกาย จิตใจ และมุมมองที่สังคมมีต่อผู้สูงอายุ 2.ผู้สูงอายุมีแนวความคิด ทัศนคติ ที่แตกต่างจากกลุ่มคนในช่วงวัยที่ต่างกัน และไม่สามารถที่จะปรับให้เกิดความสมดุลหรือ สร้างความเข้าใจบนพื้นฐานเดียวกันได้ 3.ครอบครัวที่คาดหวังต่อผู้สูงอายุในการทำให้ผู้สูงอายุเป็นที่พึ่งพิงและช่วยเหลือครอบครัวทั้งในเรื่องของการสร้างรายได้ การเลี้ยงดูบุตร หลาน หรือสมาชิกอื่นที่ยังอยู่ในวัยแห่งการพึ่งพิง หรือ 4. ภาพลักษณ์ของการที่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถหรือว่าผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการทำกิจกรรม งาน หรือแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ 5.นโยบายพื้นฐานของภาครัฐที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ แต่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อเอาตัวรอดจากวิกฤติทางการเงิน สิทธิพื้นฐาน หรือสิทธิทางสังคม 6.แรงผลักดันที่ทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตัวเอง เมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความไม่โดดเด่นไม่ได้แก่หรือชราคนเดียว แต่ยังมีผู้สูงอายุที่แสดงศักยภาพออกมาในแต่ละพื้นที่ทำให้ผู้สูงอายุคนอื่นๆ เห็นและสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง จนเกิดเป็นกลไกการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการวิจัย ศักยภาพที่ซ้อนทับกันของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีผลกระทบและน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อดึงศักยภาพผู้สูงอายุมาเพื่อใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมีดังต่อไปนี้ 1. นวัตกรรม 2. โครงสร้างทางสังคม 3. การมีส่วนร่วม 4. ทัศนคติ 5. แรงจูงใจ

คำสำคัญ : ศักยภาพผู้สูงอายุ, นวัตกรรม, โครงสร้างสังคม, การมีส่วนร่วม, ทัศนคติ, แรงจูงใจ

ABSTRACT

The research potential that's nested elderly people in Chiang Rai province to sustainable development is education and research that is objective, 1 of the research potential of the elderly, to develop the local community in Chiang Rai by brand is a sub-objective: 1. to study the potential of the elderly-side context, attitudes. Network participation and motivation in establishing the potential of elderly people in Chiang Rai. 2. to study the potential of the elderly, to develop the local community in Chiang Rai, which is consistent with the context and situation. Knowledge and the rights of the elderly. The audience in this research as the population of elderly people in the provinces of Chiang Rai and the relevant agencies in Chiang Rai by the The research process as a document content analysis and structured interview. The research finds. Do 1. The problems of the elderly in the physical, mental and social views towards the elderly 2. Elderly there along. Thinking attitude different from those in the age difference. And not be able to adjust the balance. Understanding on the same basis. 3. Family's expectations for the elderly in the refuge. Or an antibiotic. Therefore, the elderly are unable to use existing potential to do activities or thoughts 4. Basic policy. The public is not enough for the living of the elderly. But what makes the elderly process driven to survive the financial crisis, the fundamental rights, or rights. A sharp 5. Powerful motivator to the elderly see value in itself. When entering the aging society, not alone, not alone, but also to the old or the ah X-rays show potential. Out in each area to elderly people and create value for ourselves. As a mechanism of social development continuously. The research. The potential overlap inherent of the elderly in Chiang Rai province. To the sustainable development of this, the researcher found that Variables or factors affecting and interesting to study the potential to pull the elderly to local development. Sizable following 1. Innovation 2. Social structure 3. Participation 4. Attitude 5. Motivation. Research process as a format for document content analysis and structured interviews.

Keywords : Active Ageing, Innovation, Social structure, Participation, Attitude, Motivation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสูงขึ้นทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากสถิติประชากรผู้สูงอายุในปัจจุบันในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ประกอบด้วยประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้นในปี พ.ศ. 2558 มากถึง 632.31 ล้านคน สาธารณรัฐอินโดนีเซียมีประชากรมากที่สุด ถึง 257.56 ล้านคน หรือคิดเป็น 40.73% ของประชากรอาเซียนทั้งหมด ตามมาด้วยฟิลิปปินส์ (100.70 ล้านคน) เวียดนาม (93.45 ล้านคน) และไทย (67.96 ล้านคน) ตามลำดับ ส่วนบรูไนนั้นมีประชากรน้อยที่สุด เพียง 0.42 ล้านคน เท่านั้น (องค์การสหประชาชาติ, 2558) แต่สัดส่วนประชากรไทยที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมีมากถึงร้อยละ 10.47 รองจากประเทศสิงคโปร์ที่ 11.68 เท่านั้นหรือเรียกได้ว่าสัดส่วนผู้สูงอายุของไทยติดอันดับ สองของประเทศอาเซียนที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน (สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) ของประชากรทั้งหมด ขณะที่อัตราการเกิดของคนไทยลดลงอย่างมากจากสถานภาพทาง

เศรษฐกิจฝืดเคือง ส่งผลให้คนรุ่นใหม่คุมกำเนิดมากขึ้นเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ทำให้ประเทศไทยเคลื่อนก้าวสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ โดยปี พ.ศ. 2564 คาดว่าจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุอยู่ประมาณ 10.78 ล้านคน (ร้อยละ 16.5 ของประชากรทั้งประเทศ) (Donnaya Suvetwethin, 2561)

ด้วยอัตราการเกิดที่ลดลง และคนมีอายุยืนขึ้น ส่งผลกระทบต่อวัยแรงงานที่ต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และเมื่อผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น แต่จำนวนคนเกิดใหม่ลดลง ทำให้สัดส่วนวัยแรงงานต่อผู้สูงอายุมีจำนวนลดลง จากเดิมวัยแรงงาน 7 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน ลดลงเหลือ 4.4 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน และเหลือเพียง 2.8 คนต่อผู้สูงอายุ 1 ในปี 2573 หมายความว่า วัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (Thunyporn S., 2560) และเมื่อนำจำนวนประชากรที่มีอายุ 20-24 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เพิ่งจบการศึกษาาระดับปริญญาตรี และกำลังจะกลายเป็นแรงงานหน้าใหม่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน มาเทียบกับจำนวนประชากรที่มีอายุ 60-64 ปี ซึ่งเข้าสู่ช่วงเกษียณอายุ และกำลังออกจากตลาดแรงงาน เรียกกางๆ ว่า นำจำนวนคนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานมาเทียบกับคนที่กำลังจะออกจากระบบ ว่าสามารถเข้ามาทดแทนได้เพียงพอหรือไม่ จะเห็นได้ว่าตัวเลขของแรงงานหน้าใหม่ที่เข้ามาในระบบกลับลดลง ขณะที่แรงงานหน้าเก่าที่จะออกจากระบบมีจำนวนสูงขึ้น จึงทำให้แรงงานในระบบมีแนวโน้มลดลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เมื่อคนมีอายุมากขึ้น สิ่งที่มาคือโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ซึ่งรัฐได้ดำเนินนโยบายระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ บัตรทอง มาตั้งแต่ปี 2545 เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับประชาชน สิ่งที่มาคือรัฐยอมมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น จากเดิม ปี 2537 ใช้จ่ายสุขภาพคนไทยเฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 2,160 บาท/คน เพิ่มขึ้นเป็น 3,211 บาท/คน และ 4,032 บาท/คน ในปี 2545 และ 2548 ตามลำดับ และปี 2556 มีรายจ่ายสุขภาพอยู่ที่ 7,354 บาท/คน ซึ่งค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่เกิดขึ้น จากเดิมในปี 2537 ก่อนที่จะมีระบบประกันสุขภาพ สัดส่วนที่รัฐจ่ายคิดเป็นร้อยละ 45 ของค่าใช้จ่ายสุขภาพทั้งหมด และภายหลังจากที่มีระบบประกันสุขภาพ ปี 2545 สัดส่วนที่รัฐจ่ายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 63 และในปี 2556 สัดส่วนค่าใช้จ่ายสุขภาพที่รัฐจ่ายอยู่ที่ร้อยละ 77 ของค่าใช้จ่ายสุขภาพทั้งหมด นอกจากรัฐมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นแล้ว งบประมาณด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุย่อมเพิ่มสูงขึ้น เมื่อจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น โดยในปี 2558 รัฐจ่ายเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุจำนวน 7.8 ล้านคน คิดเป็นเงิน 61,577 ล้านบาท (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2561) (บัญชีรายจ่ายสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2556 สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ(IHPP)กระทรวงสาธารณสุข) ดังนั้นความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ การดัดศักยภาพของผู้สูงอายุที่มีอยู่เดิมของแต่ละบุคคลมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมท้องถิ่น ทั้งยังมีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อนงานตามนโยบายรัฐบาลให้เกิดความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” และการพัฒนาประเทศไทยภายใต้ “ไทยแลนด์ 4.0”

วัตถุประสงค์การวิจัย

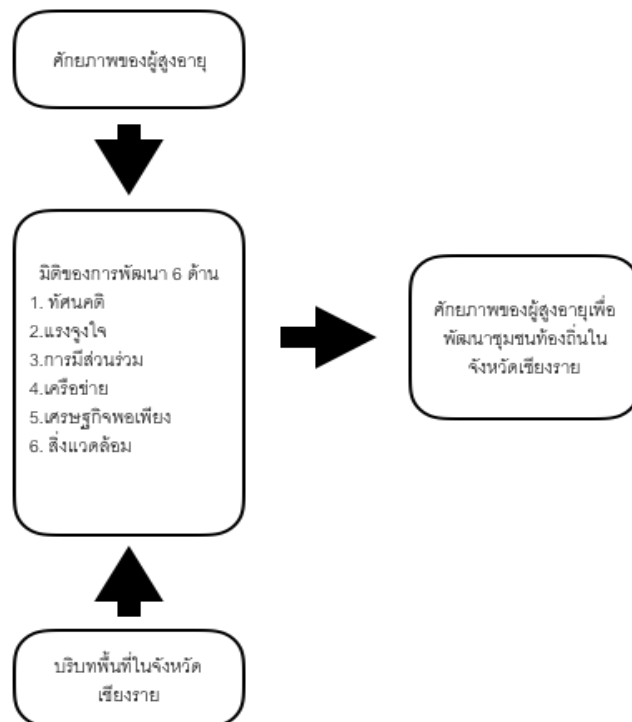
1. เพื่อศึกษาบริบทศักยภาพผู้สูงอายุด้านทัศนคติ การมีส่วนร่วม เครือข่าย และแรงจูงใจในการสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุด้วยตนเองในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. กลยุทธ์การใช้ศักยภาพผู้สูงอายุ หมายถึง กระบวนการหรือกลวิธีในการสร้างกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดการนำพลังวัยที่ดีที่สุดที่ทำให้ผู้สูงอายุได้เกิดการสร้างคุณค่าในตัวเองนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ และครอบครัว ตลอดจนเป็น พลังสำคัญที่จะเข้ามาช่วยจัดการกับประเด็นท้าทายในสังคมสูงวัย ให้เกิดความยั่งยืนในสังคม
2. ศักยภาพเพื่อการพัฒนา หมายถึง ความสามารถที่ผู้สูงอายุมี อันเป็นคุณสมบัติที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ หาเลี้ยงชีพได้ สามารถที่จะดูแลตนเองให้ปราศจากความทุกข์เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี
3. ศักยภาพเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ศักยภาพที่มีของตนเอง นอกจากดูแลตนเองให้เป็นปกติสุข พึ่งพาตนเองได้ หาเลี้ยงชีพได้ อยู่อาศัยในชุมชนของตนเองได้อย่างมีความสุข และยังสามารถที่จะนำความสามารถที่ตนเองมีเมื่อแม่แก่ผู้อื่นให้เกิดแก่สังคม ให้สังคมเกิดคุณค่า เกิดความยั่งยืน ทั้งในเรื่องของมรดกวัฒนธรรม ความจริงใจ ประเพณี เจตคติ ความเชื่อ ความเคารพ และองค์ความรู้ที่ได้จากผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีศักยภาพที่วิจัยเรื่องของศักยภาพที่ซ่อนเร้นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการของการบูรณาการศาสตร์ต่างๆที่จำเป็น และต้องมีเพื่อการขับเคลื่อนศักยภาพที่ซ่อนเร้นให้ออกมา ผู้สูงอายุทุกคนจะมีองค์และความรู้สึก ความคิดที่เป็นการเฉพาะตัวจากการผ่านประสบการณ์ในชีวิตที่มากล้น แต่การนำศักยภาพเหล่านั้นมาใช้ให้ดีต่อตัวผู้สูงอายุเอง ต่อสังคม หรือต่อประเทศจำเป็นที่จะต้องนำความสามารถที่มีเหล่านั้นออกมาด้วยตัวของเขาเหล่านั้นเอง แต่ในมิติต่างๆของ 1. ทักษะคติ 2.แรงจูงใจ 3.การมีส่วนร่วม 4.เครือข่าย 5.เศรษฐกิจพอเพียง 6. สิ่งแวดล้อม

ภาพ 1 กรอบแนวความคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และวิจัยเอกสาร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ เนื้อหา สังเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัจจัยในการพัฒนาศักยภาพที่ซ่อนเร้นของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติภาคสนามและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆที่ได้จากภาคสนามทั้งหมดคือการทำแบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Questionnaire) กำหนดประเด็นปัจจัยต่างๆตามกรอบแนวคิดของการวิจัยและสร้างข้อคำถามแต่ละประเด็นให้ครอบคลุมในการศึกษาวิจัย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริบทผู้สูงอายุ กระบวนการพิเศษจากเอกสาร (Documents) งานวิจัยทฤษฎี (Theory) ต่างๆเกี่ยวกับผู้สูงอายุการบริหารจัดการนากลยุทธ์และแผนยุทธศาสตร์และแผนแม่บทผู้สูงอายุของจังหวัดเชียงรายเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษา

1. ด้านบริบทศักยภาพผู้สูงอายุด้านทัศนคติ การมีส่วนร่วม เครือข่าย และแรงจูงใจในการสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุด้วยตนเองในจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายในปัจจุบันเริ่มมีวิวัฒนาการการดูแล การพัฒนาองค์ความรู้ การช่วยเหลือตนเองเพื่อให้เกิดการอยู่รอด และการยอมรับในสังคมปัจจุบันมากขึ้น ดังจะเห็นได้จะในหลายๆชุมชนในจังหวัดเชียงราย เช่น ชุมชนวัดร่องเสือเต้น ที่ผู้สูงอายุมีการจับกลุ่มกันพัฒนาชุมชน พัฒนาเขตวัดให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง ทั้งยังมีการร่วมแรงร่วมใจกันสร้างกิจกรรม การหารายได้ การสร้างกฎระเบียบหรือกติกาเพื่อการอยู่ร่วมกัน จนเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดเชียงรายเป็นต้นในกระบวนการทางสังคมที่เกิดการผลักดันนอกจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม นักวิจัยยังพบว่า กระแสเสริมของหน่วยงานของภาครัฐยังมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายด้วยเช่นกัน แม้ผู้สูงอายุในชุมชนในบางชุมชนจะไม่อยากทำในเรื่องของการเดินทางไปอบรม การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ แต่หน่วยงานภาครัฐเมื่อมีนโยบายและต้องทำแผนปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ จึงมีการปฏิบัติและให้องค์ความรู้แก่ผู้สูงอายุในหลายๆ รูปแบบ ซึ่งผลจากการที่ผู้วิจัยได้ลงไปศึกษาและพูดคุยกับผู้สูงอายุก็พบว่า ผู้สูงอายุได้มีการซึมซับแนวความคิด คติ ความรู้ในรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งทำให้พวกเขาเหล่านั้นคลายความเหงา คลายความจำเจ คลายความเบื่อหน่ายและเกิดความต้องการที่จะทำ และสนุกไปกับกิจกรรมใหม่ๆ การตอบรับกลยุทธ์ของหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น อันก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในยุคเริ่มต้นนั่นเอง

2. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในปัจจุบันไม่มีความจำเป็นต้องเป็นภาระให้กับครอบครัวเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันเนื่องจากวิวัฒนาการทางการแพทย์ การศึกษา เทคโนโลยีด้านการสื่อสารนั้นเปิดกว้างให้สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูล องค์ความรู้ เทรนด์หรือรูปแบบของคนอื่นๆในสังคมโลกหรือแนวโน้มของสังคมโลกในปัจจุบันได้อย่างทันท่วงทีต่อความคิด การทำงาน การปฏิบัติจริง ทำให้ผู้สูงอายุในปัจจุบันไม่เกิดความแตกต่างจากบุคคลวัยกลางคนหรือวัยทำงาน เพราะพวกเขาเหล่านั้นยังมีพลังชีวิต และความสามารถที่จะทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้อย่างมีคุณค่าจากการใช้พลังที่มีในตนเองและพลังจากสภาพแวดล้อมผลักดันในผู้สูงอายุเหล่านั้นได้นำคุณค่าหรือพลังชีวิตของเขา

เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ข้าพเจ้าพบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายหลายคนยังทำงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นปกติเช่น เจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวสุขุมเมือง ร้านก๋วยเตี๋ยวขึ้นชื่อในจังหวัดเชียงรายที่อยู่คู่กับจังหวัดเชียงรายมานานกว่า 60 ปี และเจ้าของร้านอายุ 83 ปี ก็ยังเป็นคนลวกก๋วยเตี๋ยวให้ลูกค้าอยู่ ผู้วิจัยได้สอบถามพบว่า ทำทุกวันจนไม่รู้สึกลับแตกต่าง ไม่ได้หัดใหม่ และสนุกไปกับการทำงาน พร้อมทั้งครอบครัวก็สนับสนุนให้ท่านทำเป็นต้น ดังจะเห็นว่า กระบวนการสร้างคุณค่าของสังคม การสร้างทัศนคติ แรงใจ เป็นส่วนของการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้เกิดความยั่งยืนได้เป็นต้น

อภิปรายผล

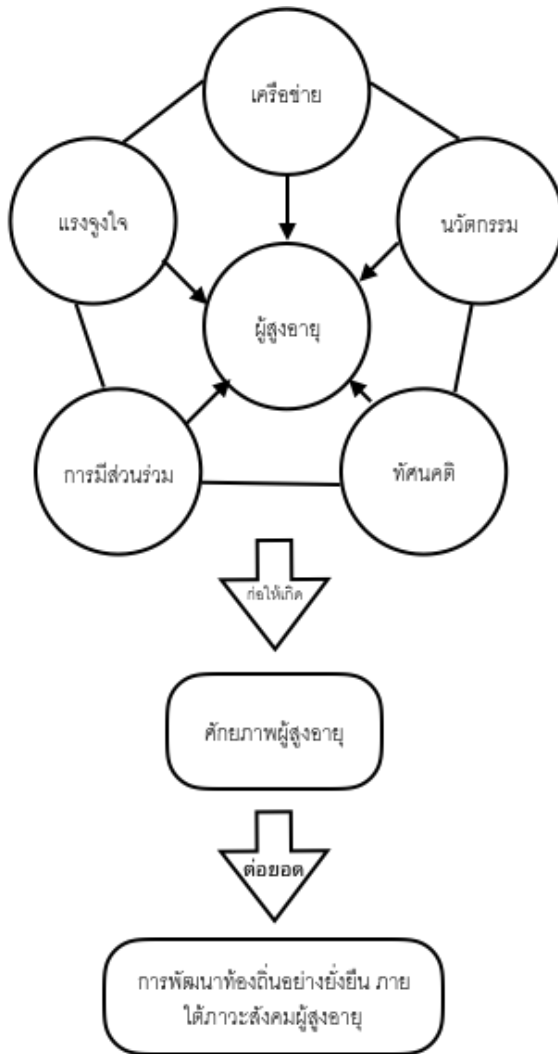
ความเข้าใจและความเชื่อและมุมมองที่บุคคลภายนอกมองหรือใช้กับผู้สูงอายุในรูปแบบของความเจ็บป่วย ภาระต่อครอบครัวหรือสังคม การเป็นประชากรชั้น 2 ที่ต้องอาศัยภาครัฐประคับประคองดังกล่าวนำไปสู่ทัศนคติ สุขภาวะที่เป็นลบต่อผู้สูงอายุ ซึ่งกระบวนการของผู้สูงวัยสุขภาวะทางจิตใจ ที่มีต่อสังคม สิ่งแวดล้อมย่อมมีผลกระทบต่อบทบาทและความนึกคิดของผู้สูงอายุที่จะแสดงศักยภาพของตนเองออกมาในการดำรงชีวิตหรือใช้ศักยภาพของตนเองเพื่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ วนิดา มงคลสินธุ์ (2557) กล่าวว่า ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อผู้สูงอายุ เป็นความคิด ความรู้สึก เป็นอารมณ์ ที่มีต่อผู้สูงอายุ และกระบวนการสูงวัยซึ่งอาจมีได้ทั้ง ทางบวก (positive) และทางลบ (negative) รวมถึง Rini, A. G. (Ed.) (2001) ที่ว่า ความเชื่อที่ผิดๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ (ill-founded belief) ซึ่งมีทั้ง ทางบวก(positive) และ ทางลบ (negative) ภาพรวมๆ ที่เรามองผู้สูงอายุเป็นภาพรวมในใจ ที่เมื่อเราหลับตาลง นึกถึงผู้สูงอายุ แล้วเราเห็นอะไร นั่นคือภาพที่ปรากฏของ ผู้สูงอายุในใจของเรา ซึ่งถ้าภาพผู้สูงอายุในใจของเรา ที่เกิดจากความคิด ความเชื่อ ของเราเป็นลบ(negative stereotype) ย่อมส่งผลต่อทัศนคติที่หมายถึงอารมณ์และ ความรู้สึกที่มีจะเป็นลบไปด้วยต่อสิ่งที่เรามองเห็นหรือในกรณีนี้ย่อมหมายถึงมี ทัศนคติต่อผู้สูงอายุเป็นลบ(negative attitudes) ดังนั้นหากเราสร้างมุมมอง ความคิด และเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคคลๆหนึ่งโดยไม่ได้ดูที่ตัวเลขของอายุวัยเป็นตัวกำหนดความสามารถ ผู้สูงอายุก็ถือเป็นบุคคลากรที่ทรงคุณภาพทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิที่เราจะทำศักยภาพเหล่านั้นออกมาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

ในยุคของการเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) บริบทโดยรอบทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของสุขภาวะ ทั้งมิติทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางจิตวิญญาณ ที่จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข การเตรียมตัวของผู้สูงอายุเองตั้งแต่ก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ เตรียมครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างเสริมสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุ ดังนั้น การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตที่ดีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาวะที่สมบูรณ์ในทุกๆ มิติ สุขภาวะทางจิตที่ดีทำให้ผู้สูงอายุสามารถยอมรับและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้านที่เกิดขึ้นตามศักยภาพของตนทั้งนี้เพื่อทำให้เป็นสังคมผู้สูงวัยที่มีคุณค่า ไม่เป็นสังคมชราภาพที่เป็นภาระของสังคมผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ มีชีวิตยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เสริมสร้างสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งต่อไปขอควรคำนึงในการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุ ควรมีความรู้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุ ทั้งกลยุทธ์เชิงรุกและกลยุทธ์เชิงรับเช่น กลยุทธ์เชิงรับในเรื่องของการให้รับรู้ถึงสิทธิทางกฎหมาย การได้รับสิทธิพิเศษที่ภาครัฐสนับสนุนและชดเชยความเป็นผู้สูงอายุ หรือกลยุทธ์เชิงรุก คือการให้ผู้สูงอายุได้นำศักยภาพออกมาโดยการทำกิจกรรม การสร้างสรรค์ สิ่งที่ผู้สูงอายุมีความสามารถกับพื้นที่ในท้องถิ่นของตนเองหรือกับชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วมเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ นริสา วงศ์พนารักษ์(2556) จากผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ มีชีวิตยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เสริมสร้างสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งผู้สูงอายุ

ควรมีแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งการเตรียมตัวของผู้สูงอายุเองตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ เตรียมครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และที่สำคัญควรมีการจัด กิจกรรมเชิงรุกที่สร้างเสริมสุขภาพทางจิตเชิงรุกที่ตรงความต้องการ เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตและบริบทที่ แตกต่าง ฉะนั้นการดัดศักยภาพของผู้สูงอายุออกมาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ต้องอย่าลืมกระบวนการหรือกลยุทธ์ที่ จะหล่อหลอมความสามารถเหล่านั้นออกมาโดยไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อมิติต่างๆที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิด ความบั่นทอนทางจิตใจหรือเกิดความด้อยค่าทางสังคมอันจะก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบแทนผลกระทบใน ทางบวกเช่นการพัฒนาท้องถิ่นจากความคิดที่ผ่านประสบการณ์มากกว่า 60 ปี

กลยุทธ์ในเชิงรุกที่นอกเหนือจากการทำกิจกรรม สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ ตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุเพราะศักยภาพของผู้สูงอายุไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่เขาเหล่านั้นสะสมมาจากประสบการณ์การทำงานเพียงอย่าง เดียว แต่อาจเป็นเรื่องของภูมิปัญญาที่ตกทอดสืบต่อกันมา หรือการผสมผสานเทคโนโลยี นวัตกรรม องค์ความรู้ใหม่ และเก่า สร้างให้เกิดศักยภาพของบุคคลเหล่านั้นก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สูงอายุในปัจจุบันไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบ การเจริญเติบโตทางด้านวัฒนธรรมหรือประเพณีดั้งเดิมเพียงอย่างเดียวแต่ เขาอยู่ร่วมกันกับยุคแห่งนวัตกรรม เทคโนโลยี ความทันสมัยทางการแพทย์ และสิ่งประดิษฐ์ที่จะมาช่วยเหลือให้ความสะดวกและสร้างความยืดหยุ่น ให้แก่ชีวิตของมนุษย์ โดยอายุที่ยืนยาว เมื่อเคียงคู่กับนวัตกรรมทางความคิด สติปัญญา และจิตใจที่เข้มแข็ง ตัวชี้วัด ที่จากเดิมคือตัวเลขของอายุที่ทำให้บุคคลคนหนึ่งกลายสภาพจากการเป็นคนที่มีศักยภาพ ให้กลายเป็นผู้ที่เสมือนไร้ ความสามารถเพียงเพราะร่างกาย จิตใจ ถดถอยไปตามกาลเวลานั้น ไม่เพียงเป็นการใช้มุมมองของคนอื่นในการ ตัดสินชีวิต การกระทำแทนบุคคลๆ หนึ่งเท่านั้นแต่ยังเป็นการจัดสถานะทางสังคมของคนเหล่านั้นด้วย แต่เนื่อง ด้วยวิทยาการทางการแพทย์ เทคโนโลยี องค์ความรู้ และนวัตกรรม ที่ปรับให้มุมมองของผู้สูงอายุในปัจจุบัน เปลี่ยนไปจากเดิม ที่มองว่าผู้สูงอายุคือภาระของคนในครอบครัว แต่ ณ ปัจจุบัน ผู้สูงอายุที่มาพร้อมกับเทคโนโลยี และนวัตกรรมทำให้เขาเหล่านั้นมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง เป็นแรงบันดาลใจให้เด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน วัยที่เตรียมตัวจะเป็นผู้สูงอายุได้รู้ว่า การวางแผน การเตรียมพร้อม การที่จะเป็นผู้ที่มีความสุขและมีศักยภาพต่อ พื้นที่ที่เป็นเช่นไร เพราะการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ล้วนเป็นของคู่กัน แต่คงไม่มีใครยอมให้ตัวเองแก่ไปแบบเจ็บๆ เพราะ การมีชีวิตสูงวัยไม่ได้หมายความว่า คุณต้องทนทุกข์ทรมาน การวางแผนจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่เราต้องเตรียมตัว เสียก่อนเนิ่นๆ และเป็นการลดช่องว่างระหว่างวัยให้แคบลง ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่สูญเสียศักยภาพ ไม่ต้องร้องขอความช่วยเหลือ และที่สำคัญเมื่อถึงวันหนึ่งพวกเขาก็อาจจำเป็นจะได้ใช้บ้างแน่นอน (นวัตกรรมสุดล้ำ ช่วยให้มีชีวิตสูงวัยแบบไม่ต้องยอมแก่, 2560) แต่อะไรจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ผู้สูงอายุไปถึงจุดที่ใช้ศักยภาพของ ตนเองให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของการที่ผู้สูงอายุยอมเปิดโอกาสให้แก่ตนเองในการ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม การสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อตั้งองค์ความรู้ ปัญหา อุปสรรคหรือข้อดีของการเปลี่ยนแปลง ออกมา และทัศนคติต่อการเป็นผู้สูงอายุหรือคนภายนอกที่มีต่อผู้สูงอายุ และอะไรเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ รอด อยู่ได้ อยู่ดี ภายใต้สภาวะของการเปลี่ยนแปลงในสังคมเทคโนโลยี และเมื่อศึกษาผู้วิจัยก็พบว่า องค์ประกอบที่ เป็นมิติของการพัฒนาผู้สูงอายุไม่ได้มีเพียง 4 ที่ประกอบด้วย 1. ทัศนคติ 2. แรงจูงใจ 3. การมีส่วนร่วม 4. เครือข่าย ตามที่คิดไว้เบื้องต้นแต่มีถึง 6 ด้าน 1. ทัศนคติ 2. แรงจูงใจ 3. การมีส่วนร่วม 4. เครือข่าย 5. เศรษฐกิจพอเพียง 6. สิ่งแวดล้อม ในการดัดศักยภาพผู้สูงอายุ ในการทำกิจกรรมหรือการพัฒนาท้องถิ่น ออกเป็นบทสรุปดังโมเดล ดังต่อไปนี้

ภาพ 2 ภาพเสมือนมิติของการพัฒนาผู้สูงอายุเพื่อความมั่นคงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

นริสา วงศ์พนารักษ์. (2556). การสร้างเสริมสุขภาพทางจิตในสังคมผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2556.

นวัตกรรมสุดล้ำช่วยให้ชีวิตสูงวัยแบบไม่ต้องยอมแก่. 2560. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<https://thematter.co/sponsor/innovation-for-old-men/40568>. [17 เมษายน 2561].

วนิดา มงคลสินธุ์. (2557). เจตคติและจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.kcn.ac.th/download/doc/20140807.pdf>. [17 เมษายน 2561].

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). 2561.

เอกสารสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี.ศ. 2558. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2561. **เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม**. มิถุนายน 2559.
- องค์การสหประชาชาติ. 2558. **ประชากรผู้สูงอายุอาเซียน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dop.go.th/th/know/1/49>. [17 เมษายน 2561].
- Donnaya Suwetwethin. 2561. **ไทยแลนด์ 4.0 นวัตกรรมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thaihealth.or.th/Content/41536-%60ไทยแลนด์%204.0%20นวัตกรรมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ%60%20.html>. [17 เมษายน 2561].
- Rini, A. G. (Ed.). (2001). *Ethics and Values*. Philadelphia: St.Louis, Missouri. wordwebonline. (2009). Retrieved November 19, 2009, from <http://www.wordwebonline.com/search.pl?w=ethics>. [17 เมษายน 2561].
- Thunyaporn S. 2560. **5 สถานการณ์ควรรู้ เมื่อเข้าสู่สังคมสูงวัย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://blog.goodfactory.co/5-สถานการณ์ควรรู้-เมื่อเข้าสู่สังคมสูงวัย-9f2142773f0b>. [17 เมษายน 2561].

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอศรีประจักษ์ จังหวัดสระแก้ว

THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY TO THE SMALL AND MICRO COMMUNITY ENTERPRISES DEVELOPMENT PARTICIPATION : A CASE STUDY OF INTEGRATED AGRICULTURAL ENTERPRISE FOR SUSTAINABLE FARM THE BORDER THAP PHRIK, ARANYAPRATHET DISTRICT, SA KAEO PROVINCE.

นงนุช ศรีสุข

Nongnuch Srisuk

อาจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นการศึกษาศาสตร์พระราชากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอศรีประจักษ์ จังหวัดสระแก้ว ด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและปัญหาอุปสรรคในการพัฒนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมอง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และมีแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม พบว่า กลุ่มมีศักยภาพด้านคุณภาพสินค้าและแกนนำมีความสามารถ มองเห็นศักยภาพ จุดแข็ง และโอกาสของกลุ่มตนเองได้ชัดเจน และมองเห็นถึงโอกาสที่หน่วยงานภายนอกจะให้การสนับสนุนได้ 2. การวางแผนพัฒนา พบว่า กลุ่มมีแผนเพิ่มมูลค่าสินค้าด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ภายนอกและเพิ่มสื่อประชาสัมพันธ์ และแผนการขยายธุรกิจใหม่ 3. การนำแผนไปปฏิบัติ พบว่า กลุ่มมีการออกแบบกล่องเพื่อใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ภายนอกและการร่วมจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อจะเสริมสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว จึงมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มได้ทุกครั้ง และสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนวิสาหกิจชุมชนได้ในทุกขั้นตอนได้ตามแผนที่กำหนด 4. การติดตามและประเมินผล พบว่า แกนนำมีความสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการพัฒนวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ สมาชิกบางส่วนมีส่วนร่วมไม่ครบทุกขั้นตอน ขาดการเตรียมความพร้อมในการนำเสนอ ระดับความรู้ความสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกแตกต่างกัน ขาดองค์ความรู้ ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และขาดการสื่อสารแบบสองทางเดียว ทำให้กลุ่มไม่ได้รับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงาน

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชา, วิสาหกิจชุมชน, การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The Sufficiency Economy Philosophy to The Small and Micro Community Enterprises Development Participation : A case study of Integrated Agricultural Enterprise for Sustainable Farm The border Thap Phrik, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. This study focuses on The

Small and Micro Community Enterprises Development Participation. It also aims to study the process. and problems and obstacles in participatory development of the community enterprise. The data was collected by group discussion, brainstorm, in-depth interviews, participatory observation, and guided questions. The research found that There are four steps involved in community enterprise development: 1. Group analysis and group potential. The strengths and opportunities of the group. 2. The development plan shows that the group plans to increase the value of the product by developing external packaging and adding the media. 3. Implementation of the plan found that the group has designed the box to use as an external packaging and co-distribution products to increase income for themselves and their families. It is time to join the activities of the group at all times. 4. Monitoring and evaluation found that the leaders have the ability to manage the enterprise community and the group to share the learning. Problems and obstacles in the process of community enterprise development include some members are not involved in all steps. Lack of preparation in presentation The level of knowledge in the management of community enterprises varies. Lack of knowledge Lack of specialized specialist and lack of two-way communication. The group did not receive suggestions to improve the operation.

Keywords : The Sufficiency Economy Philosophy, The Small and Micro Community Enterprises, Development Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการขนาดเล็กที่มีการจัดการทุนของชุมชน โดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งเอง (SMCE -Small and Micro Community Enterprise) ด้วยการนำความรู้ ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนมาผสมผสานกับความรู้สากล นอกจากนี้ยังได้เน้นให้เห็นลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นวิถีคิดใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งคนในชุมชนได้ค้นพบทุนที่แท้จริงของตนเอง และเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อทรัพยากรในชุมชนและส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้ชุมชนที่มีฐานทรัพยากรและทุนชุมชนที่มั่นคงย่อมมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงที่มาของวิสาหกิจชุมชนว่า เกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมารวมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน และการจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะของสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปันและการช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน (เสรี พงศ์พิศ. 2552) ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงก่อให้เกิดการรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย เกิดการส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง และนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

ในปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเกิดการพึ่งตนเอง เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดอย่างสมดุล เป็นทางเลือกที่สำคัญในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะชนบท ที่ผสมผสานการผลิตในภาคเกษตรกรรม ภาคพาณิชยกรรม

ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการด้วยการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ได้หล่อหลอมให้ทุกคนซึมซับถึงการพึ่งพาตนเองและนำองค์ความรู้ไปใช้ในการผลิตถ่ายทอดให้กับสังคม ตลอดจนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ก่อให้เกิดความสมดุลในชีวิต ชุมชนสามารถจัดการความรู้ภายในชุมชนรวมไปถึงการเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพราะการเรียนรู้ทำให้ชุมชนได้รู้ศักยภาพของตนเอง ได้ค้นพบทุนที่มีอยู่ในชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ และเจตคติที่ดีต่อชีวิตและสังคม (นรินทร์ สังข์รักษา. 2551 : 4)

วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้สังคมไทยได้เรียนรู้และพึ่งตนเองได้เพื่อฟื้นพลังชุมชนให้กลับมามีความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้คนในชุมชนทำให้มีความภูมิใจในรากเหง้าของตนเองอีกทั้งยังเป็นการฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติคนกับคนกับชุมชนอีกทางหนึ่งด้วยเป็นการจัดการระบบความสัมพันธ์ให้ระหว่าง “คนทรัพยากรความรู้” อันเป็นสามปัจจัยหลัก ที่พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการให้จัดโครงการพัฒนากลุ่มอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้และพบว่าผลิตภัณฑ์ที่ต้องการให้พัฒนาส่วนมากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรูปแบบของปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่มุ่งสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มที่จะใช้ประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีหรือร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจนกลายเป็นวิสาหกิจชุมชนเกิดการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2547 : 1 ; พรรณี แผงสกุล. 2546 : 16-17)

ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในปี 2557 เกิดปัญหาด้านรายได้และปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านทำเกษตรอินทรีย์เชิงเดี่ยวบวกกับปัญหาภัยแล้ง จึงทำให้มีรายได้ปีละหนึ่งครั้งซึ่งไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายจึงทำให้ชาวบ้านที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมพากันเปลี่ยนอาชีพไปเป็นกรรมกรในกรุงเทพมหานคร ส่วนชาวบ้านที่มีลูกหลานที่กำลังศึกษาเล่าเรียนก็ต้องไปหาทุ้มเงินนอกระบบ เพื่อมาส่งเสียให้ลูกหลานตนเองได้เรียนหนังสือ จนทำให้ชาวบ้านและลูกหลานไปทำงานไปเรียนในเมือง ทำให้ประชากรในหมู่บ้านลดน้อยลงเหลือก็แต่ปู่ย่าตายายที่นอนรอลูกหลานกลับมาจากกรุงเทพฯ และในปี 2559 นางสาวลลิตา คำวิชัย เกษตรกร Young Smart Farmer เจ้าของไร่ ณ ชายแดน ในปัจจุบัน ได้กลับมาเยี่ยมแม่ที่บ้านเกิดหลังจากที่ไปศึกษาเล่าเรียนและทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ หลายปี ได้มาเห็นพื้นที่ที่ว่างเปล่าของที่ดินจำนวนมากของชาวบ้านรวมถึงพื้นที่ของตนเอง จึงอยากจะทำให้พื้นที่ของตนเองนั้นมีคุณค่า จึงได้ปรึกษากับแม่ว่า “อยากจะทำไร่ของแม่ให้มันเป็นมากกว่าไร่ที่แม่ทำอยู่ อยากทำให้ไร่ของตนเองแตกต่างจากไร่ของคนอื่น” จึงเริ่มจากปลูกพืชต่างๆ แบบผสมผสานกันไป แต่ด้วยความต่างต่างนั้นก็กลับทำให้คนอื่นมองว่า “บ้า” ชาวบ้านทุกคนคิดว่าพื้นที่เหล่านี้เป็นดินมันปูหรือดินที่ปลูกอะไรไม่ขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของน้ำที่มันน้อยมากไม่สามารถที่จะทำอะไรแตกต่างได้ แต่ด้วยความมุ่งมั่นก็ยังอยากที่จะทำ เลยตัดสินใจกลับมาอยู่บ้าน โดยปลูกพืชในไร่ตัวเอง โดยมีความคิดที่จะทำเกษตรผสมผสานตามพระราชดำริของพ่อหลวง โดยมีแม่คอยช่วยเหลือสนับสนุน และเป็นกำลังใจ จึงปรับเปลี่ยนตัวเองด้วยการไปฟื้นฟูที่ดินของครอบครัวจนกลายเป็นไร่ ณ ชายแดน หนึ่งในศูนย์การเรียนรู้ที่บ้าน ทัพพริก หมู่ 6 ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งปัจจุบัน นอกจากแปลงเกษตรแบบผสมผสาน ยังได้มีการรวมกลุ่มกันกับเกษตรกรในพื้นที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร ด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ส่งขายตามร้านต่างๆ สร้างรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้ที่มาจากการจำหน่ายพืชที่หมุนเวียนขายในแต่ละวัน ทำให้ตนเอง ครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จนเกิดการรวมตัวสร้างสมาชิกจนกลายเป็นในกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว น้อมนำแนวทางจากศาสตร์พระราชาพ่อหลวงของ

แผ่นดินไทยรัชกาลที่ ๙ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นวิธีการแห่งศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของคนในชุมชน รวมถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการทำเกษตรแบบพึ่งตัวเอง โดยในการพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งไม่ได้แปลว่าไม่ต้องพึ่งใคร เป็นการพอเพียงทางปัญญา พอเพียงทางจิตใจ พอเพียงทางสิ่งแวดล้อม พอเพียงทางสังคม ทางสุขภาพพร้อมกันหมด ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงคือ “ชีวิตที่พอเพียง” คือ การกินเป็น อยู่เป็น ใช้เป็น คือ กินพอดี อยู่พอดี ใช้พอดี และมีความสุข เพื่อสร้างเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจชุมชน จนก้าวไปสู่การจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไว้ ณ ชายแดน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงน่าสนใจมากหากจะทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง “ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไว้ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการศึกษากลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไว้ ณ ชายแดน ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสในสมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม ร่วมวางแผนพัฒนา ร่วมนำแผนไปปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้จะได้เข้าใจถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน และนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานของชุมชนท้องถิ่น อันจะช่วยยกระดับคุณภาพสังคมให้แก่คนในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไว้ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไว้ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ศาสตร์พระราชา หมายถึง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นวิธีการแห่งศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ ๙ ทรงใช้เป็นวิธีการทรงงานมาตลอดรัชสมัย โดยต้องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

เข้าใจ หมายถึง การใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การใช้และแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์และการวิจัย การทดลองใช้จนได้ผลจริงก่อน

เข้าถึง หมายถึง การระเบิดจากข้างใน เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา และสร้างปัญหาสังคม

พัฒนา หมายถึง การพัฒนาที่ประชาชนเริ่มต้นด้วยตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มีความสนใจในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยมีการจดทะเบียนตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชื่อกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไว้ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของชาวบ้าน ได้แก่

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม หมายถึง การวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อค้นหาความต้องการในการพัฒนา อาจมีกระปุกปัญหา โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดนจะเป็นสำรวจปัญหาและระบุความต้องการเอง

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนา (Planning) หมายถึง การกำหนดกิจกรรมหรือรูปแบบการดำเนินงาน โดยระบุรายละเอียดของการทำงานซึ่งในการกำหนดแผนควรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินการสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน

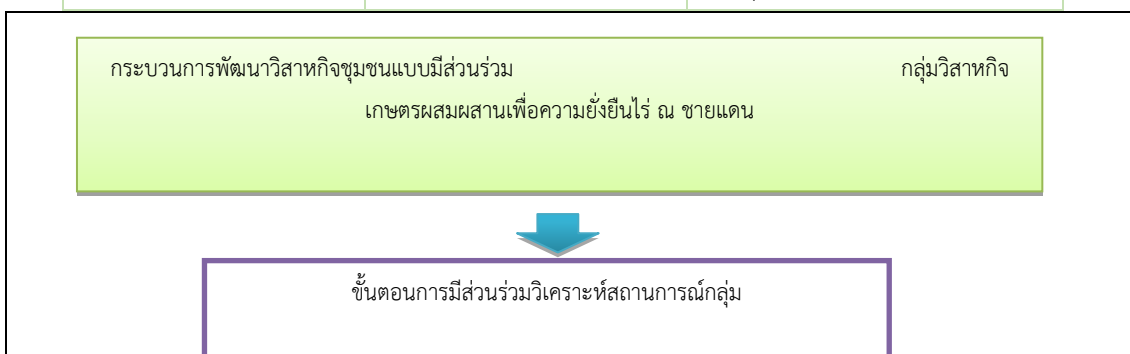
ขั้นตอนการมีส่วนร่วมนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase) หมายถึง การดำเนินการตามแผนการวางแผน โดยในระหว่างปฏิบัติตามแผนงานนั้นต้องใช้การวิเคราะห์วิจารณ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและให้ข้อมูลย้อนกลับถึงความเป็นไปได้ของแผนในการพัฒนาวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน

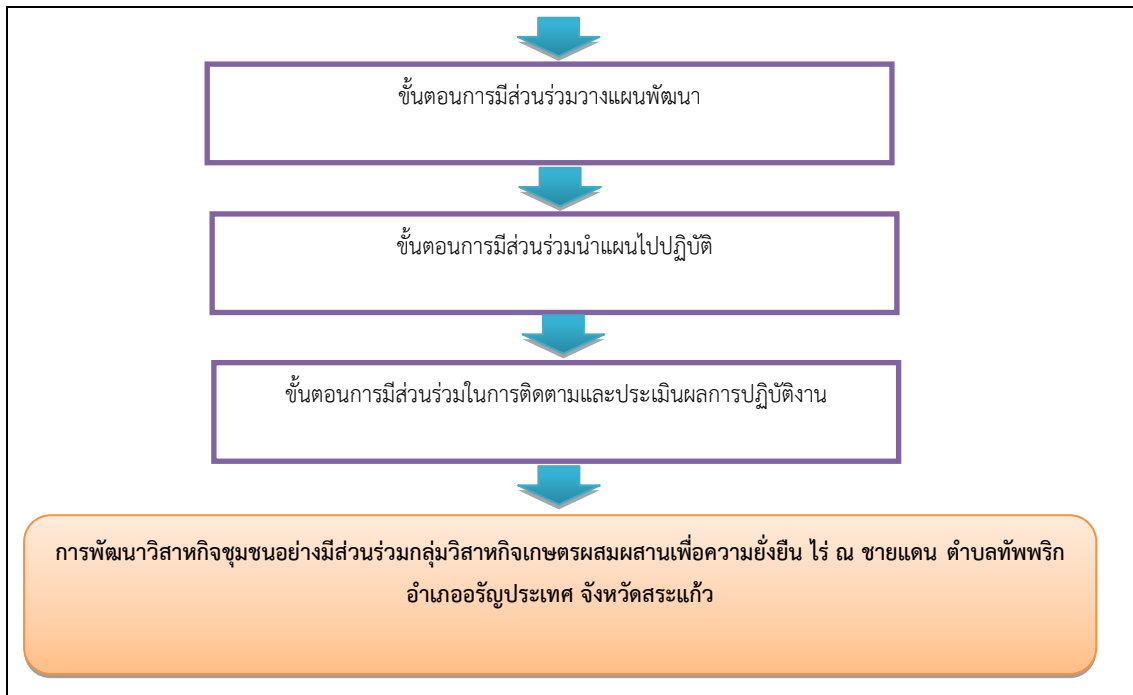
ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation) เป็นขั้นการสะท้อนผล (Reflect) ปัญหาหรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติการ โดยผ่านอภิปรายปัญหา พัฒนาขั้นตอนการดำเนินงานและเป็นพื้นฐานข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศาสตร์พระราช
การประยุกต์ใช้ในพัฒนาวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืน ไร่ ณ ชายแดนให้เกิดความเข้มแข็งในระดับชุมชน

เข้าใจ	เข้าถึง	พัฒนา
-ข้อมูลเชิงประจักษ์ -ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว -การวิเคราะห์และการวิจัย -การทดลองใช้จนได้ผลจริง	-การระเบิดจากข้างใน -เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา - สร้างปัญญาสังคม	-เริ่มต้นด้วยตนเอง -พึ่งพาตนเองได้ -ต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยให้คนในชุมชนร่วมในขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนถึงควมมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและปัญหาต่างๆ ของชุมชน มาสร้างเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรขึ้นมาอย่างเจาะจง (Purposive sampling) คือกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืน ไร่ ณ ชายแดน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืน ไร่ ณ ชายแดน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 12 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 3 ครั้ง โดยใช้เวลาประมาณ 30-60 นาทีต่อครั้งเพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นสำคัญต่างๆ และเป็นข้อมูลที่ผ่านการถกเถียงโต้ตอบกันเองจึงทำให้ได้ข้อมูลที่ได้รับความน่าเชื่อถือและมีความหลากหลาย โดยจะคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้จากการแนะนำ (snow ball) และการเจาะจงของผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นคณะกรรมการของกลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปอยู่ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มซึ่งจะทำให้เห็นถึงพฤติกรรม การมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ ของคนในชุมชนและ

องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการกับการดำเนินงานได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบจดบันทึกภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม 2. การใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Guide-line-Interview) เพื่อใช้ประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือช่วยจำ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และใช้วิธีการตีความตามเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและจำแนกวิเคราะห์ตามประเด็นคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อความถูกต้องของข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช. 2531) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยพิจารณาความน่าเชื่อถือจาก เวลา สถานที่ และบุคคล การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมควบคู่กับการซักถามพร้อมกันและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากสรุปผลการศึกษา ผู้วิจัยส่งคืนข้อมูลเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องว่าข้อมูลนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยศาสตร์พระราชากับการพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์จำนวน 2 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนางานวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม ขั้นตอนการวางแผนพัฒนา ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนและขั้นตอนติดตามประเมินผล สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน โดยให้หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมจึงทำให้มีการเตรียมความพร้อม มองเห็นศักยภาพ จุดแข็ง และโอกาสของกลุ่มตนเองได้ชัดเจน และมองเห็นถึงโอกาสที่หน่วยงานภายนอกจะให้การสนับสนุนได้

2. ขั้นตอนการวางแผนพัฒนา พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในขั้นตอนนี้กลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเพิ่มขึ้น ได้กำหนดแผนกิจกรรมได้แก่ การเพิ่มมูลค่าให้กับเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ส่งขายตามร้านต่างๆ สร้างรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้ที่มาจากการจำหน่ายพืชที่หมุนเวียนขายในแต่ละวัน ทำให้ตนเอง ครอบครัวและสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และการขยายธุรกิจใหม่ โดยมีการวางแผนออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน การตลาด การผลิต และการจัดการ

3. ขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ พบว่า เมื่อมีการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเบื้องต้นแล้ว การดำเนินการในขั้นอื่น ๆ จะได้รับการสนับสนุน ถึงแม้จะมีปัญหาหรือไม่ประสบความสำเร็จในบางครั้ง และสมาชิกใน

กลุ่มวิสาหกิจสามารถยอมรับได้ผลการดำเนินงานได้ ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการหรือการประเมินผล การดำเนินงานนั้นจะมีค่อนข้างสูง เนื่องจากสมาชิกมีความเชื่อมั่น และมีความสมัครสมานสามัคคีเพราะเป็นชุมชน ในเขตชนบทที่มีความผูกพันกันมาก

4. ขั้นการติดตามประเมินผล เมื่อปฏิบัติงานจริงกลุ่มสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนดไว้ แต่ รายละเอียดปลีกย่อยทั้งด้านการเงิน การผลิต การจัดการนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตาม เป้าหมายที่กำหนดได้ เนื่องจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้จะกระตุ้นให้คนได้มีส่วนร่วมในการ คิด ตัดสินใจ วางแผนและดำเนินกิจกรรมเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ โดยสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจจะช่วยกันคิดหาวิธีการใน การจัดการกับปัญหาดังกล่าว จึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม วิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ สมาชิกบางส่วนมีส่วนร่วมไม่ครบทุกขั้นตอน ขาดการเตรียมความพร้อมในการนำเสนอ ระดับความรู้ความสามารถ ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกแตกต่างกัน ขาดองค์ความรู้ ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และขาดการสื่อสาร แบบสองทางเดียว ทำให้กลุ่มไม่ได้รับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงาน

อภิปรายผล

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืน ไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ขั้นการวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม พบว่า ในการวิจัยครั้งแรกกลุ่มมีการเตรียมความพร้อม โดยให้ หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมจึงทำให้มองเห็นศักยภาพ จุดแข็ง และโอกาสของกลุ่มตนเองได้ ชัดเจน และมองเห็นถึงโอกาสที่หน่วยงานภายนอกจะให้การสนับสนุนได้ อีกทั้งการที่ผู้วิจัยและกลุ่มแกนนำได้มีการ สนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ก่อนแล้วจึงนำเสนอในเวทีการประชุมนั้น เป็นการทำงานที่รวดเร็วขั้นตอน จึง อาจมีการขึ้นนำ ความคิดได้ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับสมาชิก หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้มีส่วนร่วมใน ขั้นตอนนี้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานของชวัลย์ ทัดศิวิช (2552) ได้กล่าวว่าในขั้นตอนแรกของการดำเนินงานวิจัย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ควรมีการกำหนดจัดตั้งทีมวิจัยท้องถิ่นจากคนในชุมชน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง และทีมวิจัยที่เสี่ยงที่จะทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์และวิธีการในการดำเนินงานวิจัย เพื่อให้กลุ่มได้เกิดการมีเรียนรู้ร่วมกัน โดยสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนได้ เช่น การ สัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเริ่มกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนของกลุ่ม คือ กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง และยังพบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนโครงสร้างประชากรในชุมชน ทรัพยากรที่มีในชุมชนเกื้อหนุนต่อกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นการวางแผนพัฒนา พบว่า กลุ่มในขั้นตอนนี้กลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทางในการพัฒนาเพิ่มขึ้น ได้กำหนดแผนกิจกรรมได้แก่ การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ทางเกษตร อาทิเช่น การ แปรรูปมะม่วงแก้วขมิ้น และ Smart Product คือ มูลไส้เดือน 100 % ภายใตตราสินค้าใหม่ คือ ไอ-เดือน การ ขยายธุรกิจใหม่ โดยมีการวางแผนออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน การตลาด การผลิต และการจัดการ ทั้งนี้ กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการเรียนรู้ว่าจะต้องมีแนวทางในดำเนินการไว้อย่างชัดเจน แต่จะสอดแทรกในส่วนการวางแผนด้านการจัดการที่มุ่งเน้นให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการทุกขั้นตอนของดำเนินกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้สอดคล้องกับงานของรวิชัย สุจรตวิตรกุล และคณะ (2555) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตลำไย อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ด้านการผลิตลำไย ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทุน ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ยุทธศาสตร์ด้านการตลาด และยุทธศาสตร์ด้านการเรียนรู้ สำหรับสิ่งที่โดดเด่นในการวางแผนของกลุ่มพบว่า ด้านการตลาด ในการส่งเสริมปุ๋ยมูลไส้เดือน 100 % “เหมาะสำหรับไม้ดอกไม้ผลทุกชนิด” ที่เหมาะสำหรับฉีดให้ธาตุอาหารและจุลินทรีย์ทางดอกและใบ เพื่อบำรุงและเปิดตาดอกกระตุ้นผลผลิต และมูลไส้เดือน100% แบบเม็ดพร้อมซ้อนดัก

ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ พบว่า เมื่อมีแผนการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเบื้องต้นแล้ว การดำเนินการในขั้นอื่น ๆ จะได้รับการสนับสนุน ถึงแม้จะมีปัญหาหรือไม่ประสบความสำเร็จในบางครั้ง และสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจสามารถยอมรับได้ผลการดำเนินงานได้ ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการหรือการประเมินผลการดำเนินงานนั้นจะมีค่อนข้างสูง เนื่องจากสมาชิกมีความเชื่อมั่น และมีความสมัครสมานสามัคคีเพราะเป็นชุมชนในเขตชนบทที่มีความผูกพันกันมาก มีอาชีพหลักคือเป็นเกษตรกร จึงมีความหวังในการร่วมจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อจะเสริมสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว จึงมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มได้ทุกครั้ง และสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ในทุกขั้นตอนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของนรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 ส่วนคือ 1. ส่วนของการวางแผนพัฒนา เริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน จัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ 2. ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงานโครงการ เป็นส่วนที่ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในโครงการ โดยการร่วมมือช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหาร และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น และ 3. ส่วนของการประเมินผลโครงการ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การติดตามประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือผลสรุปรวมทั้งโครงการ

ขั้นตอนการติดตามประเมินผล พบว่า เมื่อปฏิบัติงานจริงกลุ่มสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนดไว้ แต่รายละเอียดปลีกย่อยทั้งด้านการเงิน การผลิต การจัดการนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ แสดงให้เห็นว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดได้ เนื่องจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้จะกระตุ้นให้คนได้มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผนและดำเนินกิจกรรมเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะช่วยกันคิดหาวิธีการในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว จึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนด้วย เพราะส่วนใหญ่โครงการของภาครัฐมักส่งเสริมให้กลุ่มได้ดำเนินการในส่วนของการสร้างผลิตภัณฑ์ โดยให้งบประมาณสนับสนุน อาจมีการให้ความรู้ในการบริหารจัดการด้านการตลาด การเงิน หรือการประชาสัมพันธ์สินค้าด้วยการฝึกอบรมทำให้ชุมชนได้แผนการดำเนินธุรกิจ แต่ไม่มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้กลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนและไม่ได้เรียนรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจอย่างแท้จริง การที่กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดนใต้ลงมือปฏิบัติการต่าง ๆ จะทำให้เข้าใจและเกิดทักษะในการจัดการที่มีความแตกต่างจากการเข้าร่วมฝึกอบรมจากภาครัฐตั้งเช่นจากการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดนใต้มีส่วนร่วมนั้นทำให้ประธานกลุ่มและสมาชิกเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนทางด้านการเงินการตลาด การผลิตและการจัดการ ด้วยการใช้แผนการเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร อาทิเช่น

มะม่วงแก้วขมิ้น มันเทศ กระท้อน รวมถึงผลิตภัณฑ์ปทุมโลสไต้เดือน 100 % ภายใต้ตราสินค้าใหม่ คือ ไอ-เดือน ด้วยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการขยายธุรกิจใหม่ ที่กลุ่มมีความสามารถในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ แสวงหาและใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายด้วยสื่อสังคมออนไลน์ การเลือกหาวัสดุก่อสร้างที่มีราคาถูก หรือการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่มาประกอบการตัดสินใจต่าง ๆ ส่งผลให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นั้นมีศักยภาพที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานแล้วจะไม่หยุดนิ่ง หรือท้อแท้มาก แต่จะหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาย่างสม่ำเสมอจากการถามผู้ดู อ่านหนังสือ หรือหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวรรณดี สุทธิสารกร (2556 : 320) ที่กล่าวว่ากระบวนการ PAR จะเป็นการกระบวนการวิชาชีพที่ใช้ในการปฏิบัติ (Praxis) ประกอบด้วย Action และ Reflection ที่เป็นกลไกผลักดันให้บุคคลพ้นจากภาวะนิ่งเฉย (Passivity) ตื่นตัวด้วยแรงกระตุ้นทำให้บุคคลไม่สามารถอยู่ในภาวะเฉยเฉยได้อีกต่อไป ซึ่งกระบวนการนี้จะเริ่มต้นจากการคิด ค้นหาและลงมือทำโดยวนซ้ำ ๆ (Repetitive) จนกว่าจะประสบความสำเร็จ เห็นได้จากกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อได้รับข้อมูลใหม่ หรือมีข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อเลือกแนวทางที่ดีที่สุดในการดำเนินงาน แต่พบว่าผู้ที่ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถมากก็คือคนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน ซึ่งพบว่าในงานวิจัยชิ้นนี้คือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนสมาชิกรายอื่นได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น แต่ก็ถือว่าเป็นการจุดประกายให้คนเกิดความสนใจร่วมกันมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มแก้ไขด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อให้สมาชิกได้รับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานและสามารถแสดงความคิดเห็นจึงถือว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกมากขึ้น

อย่างไรก็ตามจากการอภิปรายผลข้างต้นสามารถกล่าวได้โดยสรุปว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากการเรียนรู้ของลูกซึ่งของคนจะเกิดได้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการคิด การลงมือทำ จะทำให้เกิดความรู้เป็นเจ้าของร่วมกัน เมื่อกลุ่มวิสาหกิจประสบความสำเร็จหรือมีปัญหาสมาชิกจะอยากที่จะร่วมรับผิดชอบเพราะรู้สึกว่าเป็นกลุ่มของตนเองต้องการร่วมกันพัฒนาให้ดีขึ้น อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนได้

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ขั้นการวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มปัญหาที่พบได้แก่ ในช่วงแรกขาดการเตรียมความพร้อมในส่วนของสมาชิกกลุ่มยังขาดความรู้ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้หน่วยงานไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินมากนัก และสมาชิกกลุ่มไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ขั้นการวางแผนพัฒนา พบว่า ปัญหา ได้แก่ระดับความรู้และทักษะในการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกแตกต่างกันทำให้ต้องใช้เวลาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อทำความเข้าใจ

ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ ประธานสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ส่วนสมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุนและติดตามการทำงาน รวมทั้งประชาสัมพันธ์โครงการ ทำให้กลุ่มผู้ที่เรียนรู้ในกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริงคือกลุ่ม หัวหน้าสมาชิกเท่านั้น นอกจากนี้การขาดแรงงานทำให้งานล่าช้าออกไปด้วย

ขั้นตอนการติดตามประเมินผล พบว่า การติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มนั้นมีลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียวที่ประธานกลุ่มประธานเป็นผู้ส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิก ทำให้กลุ่มไม่ได้รับข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงาน และบางครั้งประธานกลุ่มอาจขาดกำลังใจในการทำงานได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ควรมีการติดตามประเมินผลกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไว้ ณ ชายแดน อย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มในทุกขั้นตอน และสามารถหาแนวทางในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ เพิ่มเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่วิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบการจัดการทั้งด้านการเงิน การตลาด การผลิต การจัดการให้เป็นแบบแผนเพิ่มขึ้นโดยลดการพึ่งพิงจากภายนอก เพื่อเตรียมความพร้อมในการขยายธุรกิจ และนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในรูปแบบของการพัฒนามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์(Creative Economy) ที่นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน
2. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อการเทียบเคียง (Benchmarking) ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ต่างๆ
3. ควรมีการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาลย์ ทัดศิวิชัย. (2552).การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR): มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธวัชชัย สุจริตวารกุล สัจจา บรรจงศิริ และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2555). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตลำไย อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2 วันที่ 4 – 5 กันยายน 2555.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2551). ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- พรธณี แผงกุล. (2545). ศักยภาพการปฏิบัติของบัณฑิตโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดสมุทรปราการ. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2556).การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การวิจัยเพื่อเสริมภาพและการสรรค์สร้าง. กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.
- สิทธิณัฐ ประพทุทธิติสาร. (2546). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : วนิดาเพรส.

- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2531). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). คู่มือการทำวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, หน้า. 9-12.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2547). กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองการรักษาดินแดน.
- อำมร รอดดำ. (2551). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ศึกษากลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
STUDY OF FLOATING MARKET STRATEGY FOR SUSTAINABLE TOURISM

ชัยวิชญ์ ม่วงหมี่

Chaiyawit Muangmee

อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัจจัย กลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยอย่างยั่งยืน ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้เทคนิคแบบผสมผสานระหว่างการศึกษาเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่ง การศึกษาเชิงคุณภาพกระทำโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ 10 คน เพื่อสำรวจตัวแปรที่เป็น องค์ประกอบของกลยุทธ์และนำไปพัฒนาเครื่องมือวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่แบบสอบถามที่ผ่านการหา คุณภาพด้านความตรงและความเชื่อมั่น โดยตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 600 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลวิจัยพบว่า (1) ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยอย่างยั่งยืน ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืน ในประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยสูง มีค่าเฉลี่ยสูง (2) องค์ประกอบเชิงยืนยันของตลาดน้ำในประเทศไทย พบว่าประกอบด้วย ความประทับใจ กิจกรรม และสิ่งดึงดูด องค์ประกอบเชิงยืนยันของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่าประกอบด้วย การ ตัดสินใจ ทักษะคิด และการรับรู้ องค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทย พบว่าประกอบด้วย สถานที่ บุคลากร ราคา ผลิตภัณฑ์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กระบวนการ และการส่งเสริมการตลาด และผลสัมฤทธิ์ ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทย พบว่าประกอบด้วย มีการแนะนำบอกต่อ มีการใช้บริการซ้ำ และ ความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์ตลาดน้ำ, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, กลยุทธ์ตลาดน้ำ

ABSTRACT

This research aims to (1) study the Image of the floating market in Thailand, traveler's behavior, Thailand floating market sustainable strategy, and the sustainable development of sustainable floating market in Thailand. This research integrated qualitative and quantitative research techniques. In-depth interview with 10 experts of specialists were conducted to find the variables which were related to the achievement strategies and to develop a valid and reliable questionnaire, as an instrument to the quantitative research. The samples collected were 600. The data were analyzed by using descriptive statistics Confirmatory Factor Analysis. The research revealed that: (1) the Image floating market in Thailand, traveler's behavior, Thailand floating market strategy, and sustainable development of sustainable floating market in Thailand were mostly at high level. (2) Confirmatory Factors Analysis implied that the Image floating market in Thailand have the highest the most impressive elements values, the traveler's behavior factors

was decision, the Thailand floating market strategy factors was place, the sustainable development of sustainable floating market in Thailand factors was Recommend and tell.

Keywords : The Image of the floating market, traveler's behavior, floating market strategy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากความหลากหลายของทรัพยากรดังกล่าวจึงถือเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบและเป็นการตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว, 2560 : 41) การพัฒนาตลาดน้ำในประเทศไทยปัจจุบัน ส่งผลกระทบทางลบที่เกิดจากการพัฒนา การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการละเลยเอกลักษณ์ชุมชนของท้องถิ่น (ปรียาภรณ์ เนียมมณ. 2555) แต่มีหน่วยงานรัฐและเอกชนหลายแห่งที่มีความพยายามในการผสมผสาน ความมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อเป็นจุดหมายในการสร้างรายได้ จากการดำเนินธุรกิจและเป็นที่ยึดจักแพร่หลายไปทั่วประเทศ เช่น ตลาดน้ำสี่ภาค พัทยา จังหวัดชลบุรี และตลาดอัมพวา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานในอนาคตของตลาดน้ำในประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืนรวมเป็นภาคีบริหารงาน เน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของตลาดน้ำ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาพร้อมกันพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของประเทศ (วันทิกา หิรัญเทศ. 2556). อย่างไรก็ตามการที่ตลาดน้ำในประเทศไทยจะคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงมิติการพัฒนาที่ไม่มุ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จะต้องรวมถึงด้านการสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวตลาดน้ำในประเทศไทย และต้องมีการศึกษาด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความสำเร็จแบบยั่งยืนของตลาดน้ำในประเทศไทย ที่สำคัญตลาดน้ำในประเทศไทยต้องมีการบริหารตลาดบริการของตลาดน้ำแบบยั่งยืน ซึ่งตลาดน้ำในประเทศไทย มีการวางแผนการตลาดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารตลาดน้ำแบบยั่งยืนในประเทศไทย ตลาดน้ำในประเทศไทยกับความเสี่ยงที่ผู้บริหารตลาดน้ำในประเทศไทยต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษคือความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจของประเทศจึงทำให้เกิดความเสี่ยงของตลาดน้ำในประเทศเพิ่มขึ้น และมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นเมื่อมีการเปิดการค้าเสรีของประชาคมอาเซียน (นราวดี บัวขวัญ. 2556) จะทำให้มีคู่แข่งจากประเทศในอาเซียนที่มีการบริหารที่ดีกว่าประเทศไทยหรือมีตลาดน้ำประเทศในสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย อย่างยิ่ง

ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย มีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการด้านการตลาด และกำหนดทิศทางการดำเนินงานหรือกำหนดกลยุทธ์การตลาด โดยขาดความรู้สิ่งดึงดูดของตลาดน้ำ กิจกรรมของตลาดน้ำ และความประทับใจ (Drucker. 2006) เพื่อให้ตลาดน้ำประสบผลสำเร็จและปรับรูปแบบภาพลักษณ์ให้มีประสิทธิภาพ (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว, 2560: 52) ซึ่งยังไม่มีการพัฒนาตลาดน้ำด้านสิ่งดึงดูดของตลาดน้ำ กิจกรรมของตลาดน้ำและความประทับใจดังนั้นมีมีความจำเป็นที่จะต้องมีการนำภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทยมาวิเคราะห์อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามศักยภาพที่แท้จริง

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Schiffman and Kanuk. 2007) เกิดผลกระทบจากการการรับรู้ทัศนคติ การตัดสินใจส่งผลให้ตลาดน้ำในประเทศไทยมีปัญหา และไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องมีการให้ความสำคัญกับการสนับสนุน ระบบเตรียมความพร้อมต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ไม่อาจคาดหวังได้

ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน (Lovelock and wright. 2007) เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับตลาดน้ำในประเทศไทยปัจจุบัน ซึ่งตลาดน้ำในประเทศไทย มีการวางแผนการตลาดที่ไม่มีประสิทธิภาพและได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องในเรื่องของการบริการตลาดน้ำ การบริหารตลาดน้ำแบบยั่งยืน ในประเทศไทย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ทางกายภาพ กระบวนการ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นปัจจัยสำคัญของตลาดน้ำในประเทศไทยปัจจุบัน ดังนั้นตลาดน้ำในประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับปัจจัยตลาดบริการของตลาดน้ำแบบยั่งยืนได้จะต้องมีการปรับใช้ตลาดบริการของตลาดน้ำแบบยั่งยืน อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการดำเนินกลยุทธ์การพัฒนาตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย ในปัจจุบันยังไม่สามารถบริหารงานด้านการตลาดให้ประสบผลสำเร็จด้านการตลาด ซึ่งการวัดผลสำเร็จการพัฒนาตลาดน้ำในประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญด้านความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ มีการใช้บริการซ้ำ และมีการแนะนำบอกต่อ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากปัญหาและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาของภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยอย่างยั่งยืนและผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ผู้วิจัยจะนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการตลาดอย่างยั่งยืนของตลาดน้ำ จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน
4. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

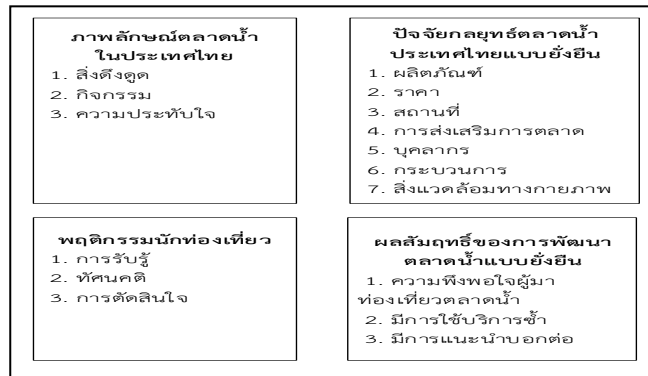
ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย หมายถึง ความเป็นไทยของลักษณะเฉพาะของตลาดน้ำในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสามารถประเมิน ให้ความสนใจ และให้คุณค่าได้ ซึ่งพิจารณาจาก สิ่งดึงดูดกิจกรรมและความประทับใจ ในตลาดน้ำ

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจแสดงออกในเชิงบวกหรือเชิงลบ ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้ ทัศนคติ และการตัดสินใจ ของนักท่องเที่ยวนั้น ๆ

ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน หมายถึง การตลาดบริการ ของตลาดน้ำ ซึ่งเป็นการบริการต่าง ๆ ที่ให้ผลประโยชน์ ความพอใจและสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่ ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืนในประเทศไทย ประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการ คือ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน หมายถึง ปัจจัยที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของตลาดน้ำแบบยั่งยืน ได้แก่ ความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ มีการใช้บริการซ้ำ และมีการแนะนำบอกต่อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้เทคนิคผสมผสานระหว่างการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative study) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) การรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ หนังสือบทความสัมภาษณ์จากหนังสือพิมพ์ และสัมภาษณ์บุคคล 10 คน จากผู้เชี่ยวชาญด้านท่องเที่ยว 2 คน นักวิชาการด้านการตลาด 4 คน และผู้บริหารตลาดน้ำ 4 คน นำเสนอผลจากการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางในการตั้งแบบสอบถามเชิงปริมาณ

(2) กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยการทำโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ หลังจากสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยได้ทำการกำหนดตัวอย่างประชาชนที่มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ 20 แห่งที่สำคัญ (ข้อมูล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) ได้แก่ ตลาดน้ำขวัญเรียม ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำพุ่งบัวชม ตลาดน้ำอโยธยา ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำคลองลัดมะยม ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตลาดน้ำสีภาค ตลาดน้ำหัวหินสามพันนาม ตลาดน้ำดอนหวาย ตลาดน้ำหัวหิน ตลาดน้ำลำพญา ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำคลองแห ตลาดน้ำบางคล้า ตลาดน้ำปากช่อง ตลาดน้ำวัดตะเคียน ตลาดน้ำวัดตะเคียน ตลาดน้ำบางคูเวียง เพื่อที่จะได้เก็บตัวอย่างตลาดน้ำละ 30 ตัวอย่าง (กัลยา วาณิชขัญษา, 2552 : 16-21) ดังนั้นจึงใช้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 600 ตัวอย่างโดยผู้วิจัยทำการแบบสอบถามประชาชนที่มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ รวม 600 ตัวอย่าง

(3) ดำเนินการสร้างข้อคำถามโดยพิจารณาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้าและนิยามเชิงปฏิบัติการแล้วนำไปให้ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม ภาษาที่ใช้และการจัดรูปแบบการพิมพ์ พร้อมทั้งนำมาปรับปรุงแก้ไข และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านตลาดน้ำ ตรวจสอบด้านความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องชัดเจนของภาษาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้ดัชนี IOC (Item Objective Congruence) การคัดเลือกข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหา ที่กำหนดว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้ต้องมากกว่า 0.6 (IOC>0.6) (กัลยา วาณิชขัญษา, 2552) จึงถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับข้อความที่จะวัด

(4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ผ่านการแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้งและนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มคนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค) (Cronbach's

Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .934 และผู้วิจัยนำข้อบกพร่องจากการทดลองมาปรับปรุงครั้งสุดท้าย และนำไปพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการสำรวจภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทย แบบยั่งยืน ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืนในประเทศไทย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัย

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	MIN	MAX	SK	KU	ค่าเฉลี่ย
1. ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย	3.85	.610	2	5	-.121	-.667	มาก
2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว	3.85	.520	1	5	-.130	-.004	มาก
3. ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน	3.86	.406	2	5	.415	.181	มาก
4. ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืนในประเทศไทย	4.14	.452	2	5	-.346	.498	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการสำรวจ ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทย 4.0 แบบยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$) และ ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืนในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบนี้แบ่งเป็นสองส่วน ได้แก่

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (confirmatory factors analysis- second order-CFA2nd) โดยแยกวิเคราะห์เฉพาะปัจจัยเดี่ยวแต่ละปัจจัย
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยการวิเคราะห์รวมทุกปัจจัย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองนั้น จะเป็นการยืนยันข้อความของแต่ละตัวแปรสังเกตได้ว่าคำถามนั้น ๆ เป็นดัชนีวัดองค์ประกอบหรือไม่ เพื่อที่จะสามารถเลือกใช้คำถามที่เป็นองค์ประกอบของปัจจัยนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันนั้น จะเป็นการยืนยันตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละปัจจัยว่าเป็นองค์ประกอบของปัจจัยนั้น ๆ หรือไม่ และมีน้ำหนักองค์ประกอบเป็นอย่างไรบ้าง เป็นการวิเคราะห์ในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ผู้วิจัยได้ทำการปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (model fitting) เพื่อที่จะสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยนั้นมีน้ำหนักองค์ประกอบ (factors loading-FL) เป็นอย่างไรบ้าง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทุกปัจจัย หรือแต่ละโมเดลการวัด (measurement model) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก โดยพิจารณาจากค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ค่าทางสถิติ	เกณฑ์ยอมรับ	IMAGE	BAHAV	STRAT	SUCCE
χ^2		47.34	56.87	426.61	49.84
Df		34	48	303	37
χ^2/df	< 2	1.39	1.18	1.40	1.34
P-Value	>0.05	0.063	0.178	0.071	0.077
RMSEA	<0.05	0.03	0.02	0.03	0.02
CFI	>0.9	0.99	0.99	0.99	0.99
TLI	>0.9	0.98	0.99	0.99	0.99
SRMR	<0.08	0.03	0.02	0.03	0.02

IMAGE คือ ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย BAHAV คือ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

STRAT คือ ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน SUCCE คือ ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน

จากตารางที่ 2 ผลค่าความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ค่าไคสแควร์ χ^2 ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 47.34 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 56.87 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน เท่ากับ 426.61 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 49.84

ค่าองศาอิสระ df ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 34 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 48 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน เท่ากับ 303 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 37

ค่าไคสแควร์หารด้วยค่าองศาอิสระ χ^2/df ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 1.39 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 1.18 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน เท่ากับ 1.40 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 1.34

ค่าความเป็นไปได้ (probability) P-Value ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 0.03 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 0.2 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.071 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.077

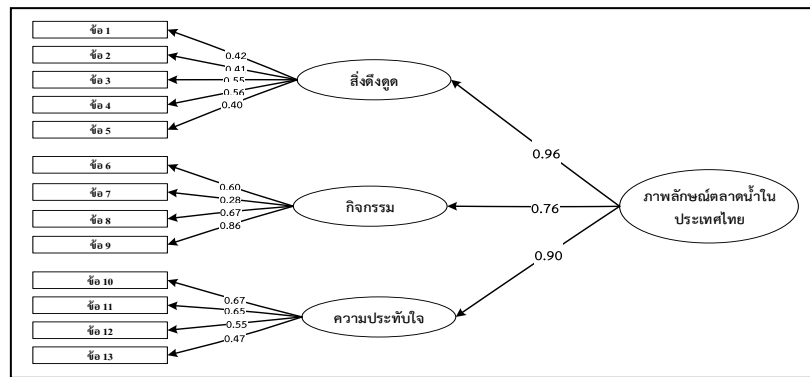
ค่าดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อน RMSEA ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 0.03 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 0.02 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.03 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.02

ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบ CFI ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 0.99 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 0.99 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.99 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.99

ค่าดัชนี Tucker-Lewis (TLI) ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 0.98 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 0.99 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.99 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.99

ค่าดัชนีราที่สองของส่วนเหลือมาตรฐาน SRMR ของตัวแปรภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย เท่ากับ 0.03 ตัวแปรพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เท่ากับ 0.02 ตัวแปรปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทย 4.0 แบบยั่งยืน เท่ากับ 0.03 และตัวแปร ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน เท่ากับ 0.02

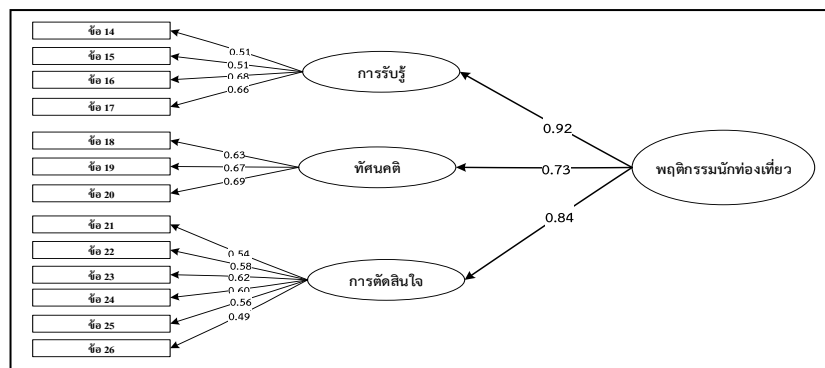
ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. สิ่งดึงดูด ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 4 ข้อ 5 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.42, 0.41, 0.55, 0.56 และ 0.40 ตามลำดับ
  2. กิจกรรม ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 5 ข้อ 6 ข้อ 7 ข้อ 8 ข้อ 9 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.60, 0.28, 0.67 และ 0.86 ตามลำดับ
  3. ความประทับใจ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 10 ข้อ 11 ข้อ 12 ข้อ 13 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.67, 0.55, 0.55 และ 0.47 ตามลำดับ
  4. ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรสิ่งดึงดูด ตัวแปรกิจกรรม และตัวแปรความประทับใจ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.96, 0.76 และ 0.90 ตามลำดับ
- ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ดังแสดงในภาพที่ 2

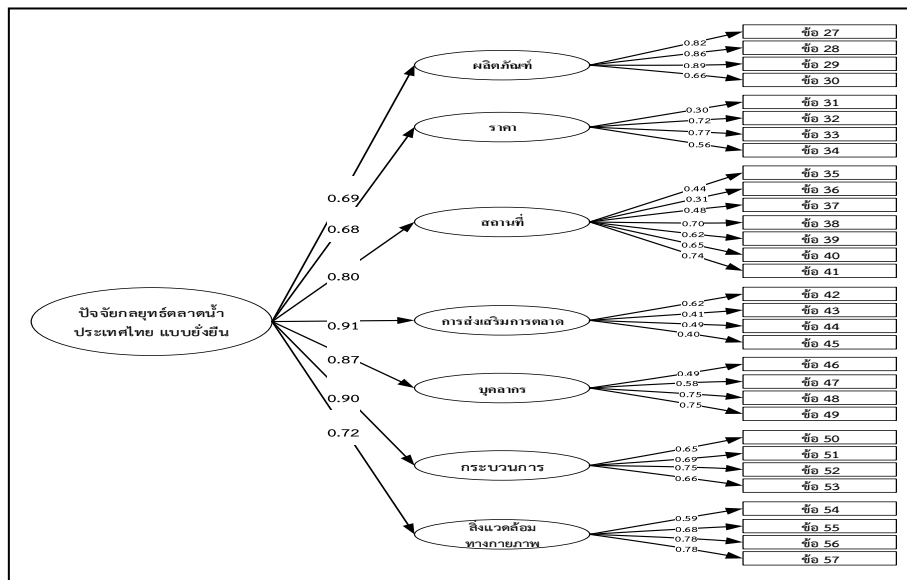
ภาพที่ 2 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

จากภาพที่ 2 สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 14 ข้อ 15 ข้อ 16 ข้อ 17 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.51, 0.51, 0.68 และ 0.66 ตามลำดับ
2. ทศนคติ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 18 ข้อ 19 ข้อ 20 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.63, 0.67 และ 0.69 ตามลำดับ
3. การตัดสินใจ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 21 ข้อ 22 ข้อ 23 ข้อ 24 ข้อ 25 ข้อ 26 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.54, 0.58, 0.62, 0.60, 0.56 และ 0.49 ตามลำดับ
4. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรการรับรู้ ตัวแปรทัศนคติ และตัวแปรการตัดสินใจ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.92, 0.73 และ 0.84 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทย 4.0 แบบยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน

จากภาพที่ 3 สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 27 ข้อ 28 ข้อ 29 ข้อ 30 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.82, 0.86, 0.89 และ 0.66 ตามลำดับ
2. ราคา ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 31 ข้อ 32 ข้อ 33 ข้อ 34 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.30, 0.72, 0.77 และ 0.56 ตามลำดับ
3. สถานที่ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 35 ข้อ 36 ข้อ 37 ข้อ 38 ข้อ 39 ข้อ 40 ข้อ 41 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.44, 0.31, 0.48, 0.70, 0.62, 0.65 และ 0.74 ตามลำดับ
4. การส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 42 ข้อ 43 ข้อ 44 ข้อ 45 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.62, 0.41, 0.49 และ 0.40 ตามลำดับ

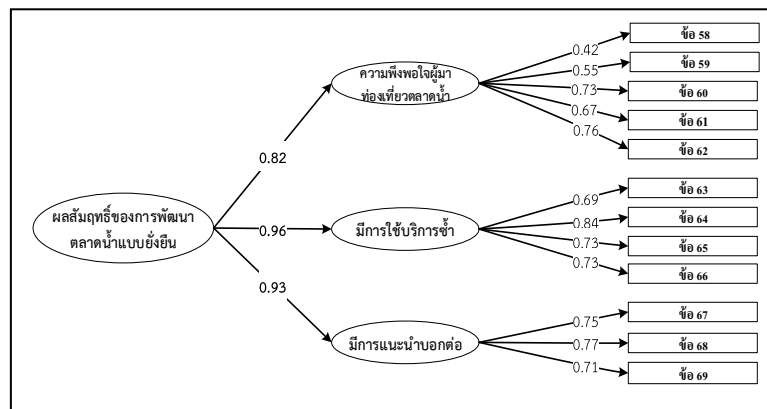
5. บุคลากร ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 46 ข้อ 47 ข้อ 48 ข้อ 49 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.49, 0.58, 0.75 และ 0.75 ตามลำดับ

6. กระบวนการ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 50 ข้อ 51 ข้อ 52 ข้อ 53 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.65, 0.69, 0.75 และ 0.66 ตามลำดับ

7. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 54 ข้อ 55 ข้อ 56 ข้อ 57 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.59, 0.68, 0.78 และ 0.78 ตามลำดับ

8. ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์ ตัวแปรด้านราคา ตัวแปรด้านสถานที่ ตัวแปรด้านการส่งเสริมการตลาด ตัวแปรด้านบุคลากร ตัวแปรด้านกระบวนการ และตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.69, 0.68, 0.80, 0.91, 0.87, 0.90 และ 0.72 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืนดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน

จากภาพที่ 4 สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. ความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 58 ข้อ 59 ข้อ 60 ข้อ 61 ข้อ 62 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.42, 0.55, 0.73, 0.67 และ 0.76 ตามลำดับ

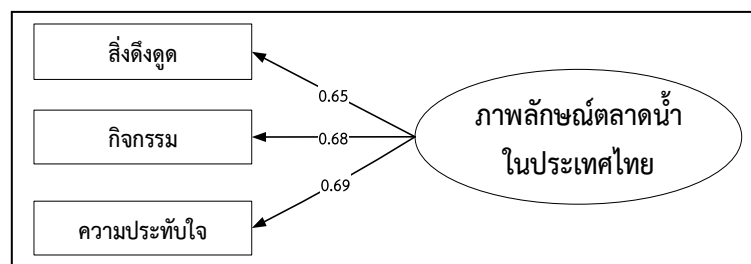
2. มีการใช้บริการซ้ำ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 63 ข้อ 64 ข้อ 65 ข้อ 66 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.69, 0.84, 0.73 และ 0.73 ตามลำดับ

3. มีการแนะนำบอกต่อ ประกอบด้วยคำถาม ข้อ 67 ข้อ 68 ข้อ 69 น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.75, 0.77 และ 0.71 ตามลำดับ

4. ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ ตัวแปรมีการใช้บริการซ้ำ และตัวแปรมีการแนะนำบอกต่อ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.82, 0.96 และ 0.93 ตามลำดับ

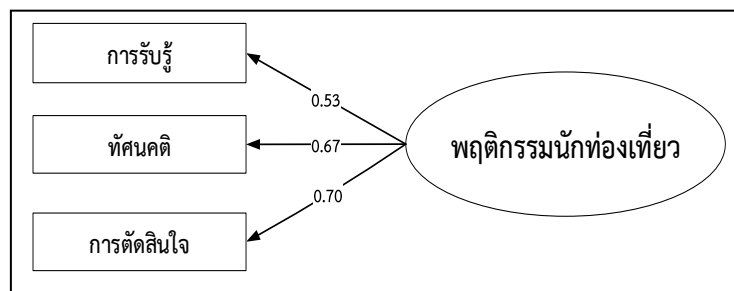
วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่ได้ในที่นี่ จะมีความแตกต่างจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สองที่ผ่านมา เนื่องจากการวิเคราะห์อันดับที่สองนั้นจะทำการวิเคราะห์แยกปัจจัยแต่ละตัว ซึ่งถูกอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ กระทำด้วย ส่งผลให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเปลี่ยนไป ซึ่ง จากโมเดลการวัดนั้นจะต้องพิจารณาจากทุก ๆ ตัวแปรสังเกตได้ สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองที่ผ่านมา เป็นเพียงการยืนยันองค์ประกอบในเบื้องต้นเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการวิเคราะห์หาคำถามว่าเป็นตัววัดที่ดีของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวหรือไม่เท่านั้น เพื่อที่จะได้นำไปวิเคราะห์ต่อในโมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังนั้นค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่จะได้นำเสนอต่อไปนี้จะ เป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่จะนำไปใช้ ซึ่งจะได้แนะนำน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยดังภาพ 5, 6, 7, 8 และตารางที่ 3

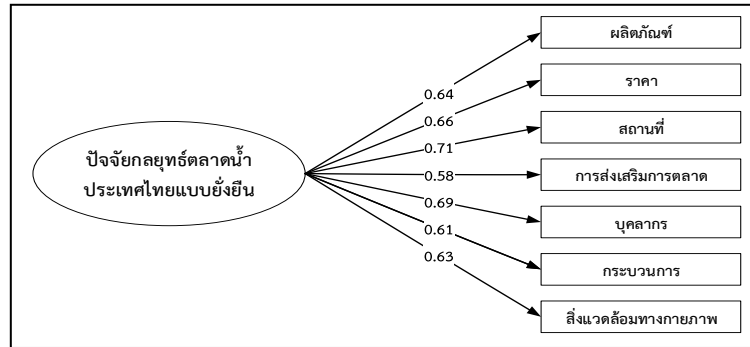
ภาพที่ 5 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย

จากภาพที่ 5 องค์ประกอบของภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย ตัวแปรสังเกตได้สิ่งดึงดูด มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.65 และตัวแปรสังเกตได้กิจกรรม มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.68 และตัวแปรด้านสังเกตได้ความประทับใจ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.69

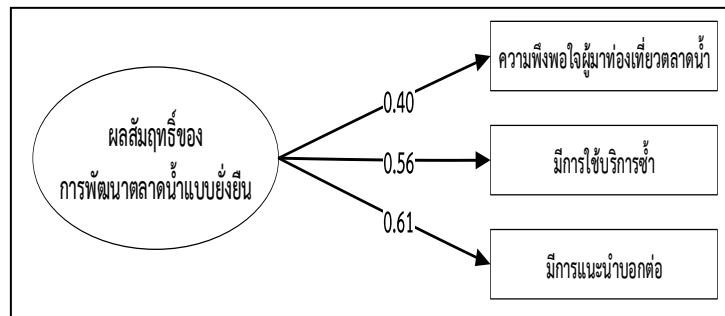
ภาพที่ 6 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

จากภาพ 6 องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ตัวแปรสังเกตได้การรับรู้ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.53 และตัวแปรสังเกตได้ทัศนคติ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.67 และตัวแปรสังเกตได้การตัดสินใจ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.70

ภาพที่ 7 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน

จากภาพ 7 องค์ประกอบของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทย 4.0 แบบยั่งยืน ตัวแปรสังเกตได้ ผลผลิตกันท์ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.64 ตัวแปรสังเกตได้ ราคา มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.66 ตัวแปรสังเกตได้ สถานที่ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.71 ตัวแปรสังเกตได้ การส่งเสริมการตลาด มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.58 ตัวแปรสังเกตได้ บุคลากร มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.69 ตัวแปรสังเกตได้ กระบวนการ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.61 และตัวแปรสังเกตได้ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.63

ภาพที่ 8 โมเดลการวัดของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน

จากภาพ 8 องค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน ตัวแปรสังเกตได้ ความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.40 ตัวแปรสังเกตได้ มีการใช้บริการซ้ำ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.56 และตัวแปรสังเกตได้ มีการแนะนำและบอกต่อ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.61

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของการวิเคราะห์ปัจจัย

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกตได้	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	t	R ²
ภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย	สิ่งดึงดูด	0.65**	0.03	16.81	0.43
	กิจกรรม	0.68**	0.04	15.90	0.47
	ความประทับใจ	0.69**	0.04	15.41	0.48
พฤติกรรมนักท่องเที่ยว	การรับรู้	0.53**	0.06	8.91	0.29
	ทัศนคติ	0.67**	0.03	17.34	0.45
	การตัดสินใจ	0.70**	0.03	19.92	0.49
ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน	ผลิตภัณฑ์	0.64**	0.03	18.90	0.42
	ราคา	0.66**	0.03	19.01	0.43
	สถานที่	0.71**	0.03	23.31	0.50
	การส่งเสริมการตลาด	0.58**	0.04	13.91	0.34
	บุคลากร	0.69**	0.03	20.62	0.47
	กระบวนการ	0.61**	0.04	14.84	0.38
	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	0.63**	0.03	17.76	0.39
ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืน	ความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ	0.40**	0.03	10.24	0.16
	มีการใช้บริการซ้ำ	0.56**	0.05	10.94	0.32
	มีการแนะนำบอกต่อ	0.61**	0.05	11.97	0.37
Chi-Square = 34.02, df = 32, P = 0.37, CFI = 0.99 TLI = 0.99 SRMR = 0.05 RMSEA = 0.01					

จากตารางที่ 3 ผลการพัฒนางค์ประกอบของภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ ความประทับใจ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.69 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุดคือ สิ่งดึงดูด มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.65 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ของตัวแปรสังเกตได้มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ อยู่ระหว่าง 0.43 – 0.48 โดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์สูงสุดคือ ความประทับใจ มีค่าเท่ากับ 0.48 ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ต่ำสุด คือ สิ่งดึงดูด มีค่าเท่ากับ 0.43 ผลการพัฒนางค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ การตัดสินใจ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.70 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุดคือ การรับรู้ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.53 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ของตัวแปรสังเกตได้มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ อยู่ระหว่าง 0.29 – 0.49 โดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์สูงสุดคือ การตัดสินใจ มีค่าเท่ากับ 0.49 ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ต่ำสุด คือ การรับรู้ มีค่าเท่ากับ 0.29

ผลการพัฒนางค์ประกอบของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ สถานที่ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.71 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมการตลาด มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.58 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ของตัวแปร

สังเกตได้มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ อยู่ระหว่าง 0.34 – 0.50 โดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์สูงสุดคือ สถานที่ มีค่าเท่ากับ 0.50 ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ต่ำสุด คือ การส่งเสริมการตลาด มีค่าเท่ากับ 0.34

ผลการพัฒนาองค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำแบบยั่งยืนตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ มีการแนะนำบอกต่อ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.61 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุดคือ ความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ของตัวแปรสังเกตได้มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ อยู่ระหว่าง 0.16 – 0.37 โดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์สูงสุดคือ มีการแนะนำบอกต่อ มีค่าเท่ากับ 0.37 ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ต่ำสุด คือ ความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ มีค่าเท่ากับ 0.16

การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของปัจจัยภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย ในภาพรวมให้ความสำคัญปัจจัยภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย อยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทย โดยภาพรวมตัวแปรสังเกตได้ ด้านความประทับใจ มีผลต่อภาพลักษณ์ตลาดน้ำในประเทศไทยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กิจกรรม และสิ่งดึงดูด ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า ความประทับใจ ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำที่สามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลตลาดน้ำได้อย่างสะดวก การต้อนรับของเจ้าหน้าที่และชุมชนตลาดน้ำ เป็นกันเอง สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ (Camprubi, Guia, and Comas. 2008 : 47-58) ที่กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่ดีจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับความสนใจ และความประทับใจ ด้านภาพลักษณ์ที่ดี สิ่งดึงดูดที่สำคัญคือความเป็นธรรมชาติที่สวยงาม บรรยากาศที่ดี มีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจ มีอาหารหลากหลายให้เลือกรับประทาน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Panjakajornsak. 2011) ที่พบว่า ภาพลักษณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อลูกค้า

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในภาพรวมให้ความสำคัญพฤติกรรมนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมตัวแปรสังเกตได้ การตัดสินใจ มีผลต่อปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทย 4.0 อย่างยั่งยืน มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ทัศนคติ และการรับรู้ ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจ นักท่องเที่ยวเลือกมาท่องเที่ยวจากประสบการณ์ของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ (Hawkins and Mothersbaugh. 2010 : 116-124) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทัศนคติมีผลต่อพฤติกรรม การรับรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Kandampully and Hu. 2007) ที่พบว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อคุณภาพการตลาดบริการ และผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดอย่างยั่งยืน

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน ในภาพรวมในภาพรวมให้ความสำคัญปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยแบบยั่งยืน อยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมตัวแปรสังเกตได้ สถานที่ มีผลต่อปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยอย่างยั่งยืน มากที่สุด รองลงมาได้แก่ บุคลากร ราคา ผลิตภัณฑ์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กระบวนการ และการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า สถานที่ เป็นองค์ประกอบของปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำ แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำมีความปลอดภัย พร้อมทั้งสามารถเดินภายในตลาดและจุดเยี่ยมชมต่าง ๆ ได้สะดวก ร้านอาหารมีเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ (Lovelock and wright. 2007) ที่กล่าวว่า

ธุรกิจควรให้ความสำคัญต่อบุคลากรเพื่อให้มีการพัฒนา ไปสู่การบริการที่เป็นเลิศ ด้านราคา ตั้งราคาที่เหมาะสม สามารถเจรจาต่อรองราคา สินค้าและบริการได้ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง/ครั้ง การจัดการระบบที่ดีจะส่งผลให้กลยุทธ์ประสบความสำเร็จ และด้านการส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์ผ่านทาง อินเทอร์เน็ต การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ที่สำคัญมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ในวันหยุดราชการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Sani and Mahasti. 2013) ที่พบว่า การพัฒนาด้าน ศักยภาพการท่องเที่ยวส่งผลให้มีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

4. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ใน ภาพรวมให้ความสำคัญผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก และผลการ วิเคราะห์องค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดยภาพรวมตัวแปรสังเกต ได้ มีการแนะนำบอกต่อ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตลาดน้ำอย่างยั่งยืนในประเทศไทย มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ มีการใช้บริการซ้ำ และความพึงพอใจผู้มาท่องเที่ยวตลาดน้ำ ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า ด้านมีการแนะนำ บอกต่อ ครอบครัว ญาติและเพื่อน สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ (Simpson, Siguwaw and Sheng. 2516 : 161-175) การตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำอีกครั้งเกิดจากการที่ธุรกิจมีประสบการณ์ด้านการตลาดที่ดี สอดคล้อง กับงานวิจัยของ (Panjakajornsak. 2011) ที่พบว่า ความพึงพอใจมีผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยว ให้กลับมาใช้บริการซ้ำ

<p>ภาพลักษณ์ตลาดน้ำ ในประเทศไทย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความประทับใจ 2. กิจกรรม 3. สิ่งดึงดูด	<p>ปัจจัยกลยุทธ์ตลาดน้ำ ประเทศไทยแบบยั่งยืน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถานที่ 2. บุคลากร 3. ราคา 4. ผลิตภัณฑ์ 5. กระบวนการ 6. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 7. การส่งเสริมการตลาด
<p>พฤติกรรมนักท่องเที่ยว</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การตัดสินใจ 2. ทศนคติ 3. การรับรู้	<p>ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา ตลาดน้ำแบบยั่งยืน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการแนะนำบอกต่อ 2. มีการใช้บริการซ้ำ 3. ความพึงพอใจผู้มา ท่องเที่ยวตลาดน้ำ

ภาพที่ 9 องค์ประกอบของกลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของปัจจัย (ชัยวิชัย ม่วงหมี)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำประเทศไทย ควรให้ความสำคัญปรับปรุงร้านค้า ให้มีความ สะอาด สวยงามตามธรรมชาติ ปรับปรุงราคา ด้านราคา และที่สำคัญร้านค้าต่าง ๆ ตั้งราคาที่เหมาะสม ทำให้นักท่องเที่ยวมีความประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง/ครั้ง

1.2 ผู้บริหารตลาดน้ำในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญด้านสร้างภาพลักษณ์ สร้างความประทับใจทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวชมธรรมชาติเป็นวิถีชนบท มีกิจกรรมที่เป็นที่สนใจและ รักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดี ร้านอาหารมีเพียงพอ มีห้องน้ำสะอาด มีที่จอดรถเพียงพอและสะดวกสบาย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษา เชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ ร้านค้าในตลาดน้ำ และทำ focus group เฉพาะแห่งเพื่อให้สามารถพัฒนาตลาดน้ำแต่ละแห่งเชิงพื้นที่ตามสภาพแวดล้อมและสภาพการเมืองท้องถิ่นของตลาดน้ำนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กานติมา วัฒนวานิชย์. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศคุณภาพของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2552). การจัดการและการตลาดบริการ ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

นราวี บัวขวัญ. (2556). รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำลูกกา จังหวัดสงขลา. สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปรียาภรณ์ เนียมมก. (2555). การรวมกลุ่มของชุมชนนักปฏิบัติเพื่อสร้างรูปแบบทางการตลาดที่ยั่งยืนผ่านทฤษฎีกิจกรรม: กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร. 7(1). 29-38

วันทิกา หิรัญเทศ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ, และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2552). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : มิสชั่น มีเดีย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (20-24 เมษายน พ.ศ.2560). ตลาดน้ำในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://travel.kapook.com/view62243.html>. [25 เมษายน 2560].

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (1 มกราคม 2561). คำนิยามของการท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.tourism.go.th>. [2 มกราคม 2561].

Camprubi, R., Guia, J. and Comas, J. (2008). Destination networks and induced tourism image. Business Management & Product Design Department (OGEDP) at the Faculty of Tourism. 63(2), 47-58.

Dmitrovic, T., Cvelbar, K. K., Kolar, T., Brencic, M. M., Ograjensek, I. and Zabkar, V. (2008). Conceptualizing tourist satisfaction at the destination level. International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research. Vol. 3. No. 2, pp. 116-126.

Drucker Peter F. (2006). Classic drucker. Harvard Business School Press Practice.

- Hawkins, D. I., and Mothersbaugh, D. L. (2010). **Consumer behavior: Building marketing strategy.** Boston: McGraw-Hill Irwin.
- Kandampully, J. and Hsin-Hui Hu. (2007). The Influence of a Hotel Firm's Quality of Service and Image and its Effect on Tourism Customer Loyalty. **International Journal of Hospitality & Tourism Administration**. 2(1): 21-42 February 2011.
- Kotler, P. and Keller, K. (2014). **Marketing Management: The millennium 14 edition.** New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Lee, D. K. (2008). **Cochlodinium polykrikoides blooms and ecophysical conditions in the South Sea of Korea.** Harmful Algae 7: 318–323.
- Lovelock C. & Wirtz J. (2007). **Services Marketing, People, Technology, strategy.** Sixth edition : Pearson International Edition. pp. 207-380.
- Panjakajornsak, V. (2011). Analyzing the Effects of Past Visits, Image and Satisfaction on Loyalty of Foreign Tourists: A Model of Destination Loyalty. **Development Journal**. 51(2).
- Sani, R. M. and Mahasti, Payam. (2013). Sustainable Tourism Design through Preserving Regional Identity: Iran. **Journal of Asian Behavioural Studies**. 3(8). 101-113.
- Simpson, P., Siguaw, J., Sheng, X. (2016). Tourists' Life Satisfaction at Home and Away: A Tale of Two Cities. **Journal of Travel Research**. 55(2). 161-175.

อิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน
ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

THE INFLUENCES OF ABILITY TO CREATE BUSINESS ALLIANCE FOR PERFORMANCE OF
COMMUNITY ENTERPRISE IN PHETCHABURI PROVINCE

ปิยธิดา ขุมทอง¹

Piyathida Khumthong¹

วัชร เวชประสิทธิ์¹ และ กฤตชน วงศ์รัตน์²

Watchara Wetchprasid¹ and Kritchana Wongrat²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1,2}อาจารย์ ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

วิสาหกิจชุมชนเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญของความมั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจไทย แต่วิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยมีการพัฒนาค่อนข้างน้อย เนื่องจากขาดองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาสินค้าหรือบริการ ทำให้หลายกลุ่มต้องปิดกิจการลง ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่จะนำมาซึ่งนวัตกรรมและผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา 1) ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ การสร้างนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี 2) อิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ 3) อิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อการสร้างนวัตกรรม 4) อิทธิพลของการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อการสร้างนวัตกรรม 5) อิทธิพลของการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรมต่อผลการดำเนินงานในบริษัทของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี โดยการเก็บกลุ่มตัวอย่างทั้งจำนวน 185 กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ที่มีค่าทดสอบความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานจากการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และทดสอบความสัมพันธ์โดยวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย และวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นประเภทการผลิตและแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 70.3 มีระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ 1-5 ปี ร้อยละ 91.9 โดยความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจด้านความไว้วางใจ ด้านความร่วมมือ และประสบการณ์ด้านพันธมิตรเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ และการสร้างนวัตกรรม และยังพบว่าการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

คำสำคัญ : การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ, ผลการดำเนินงาน, วิสาหกิจชุมชน

ABSTRACT

Community enterprises are the cornerstone of the stability and sustainability of the Thai economy. But community enterprises in Thailand are relatively less developed. Due to the lack of knowledge and innovation in the development of goods or services. Many groups have shut down. Researchers recognize the importance of Ability to Create Business Alliance. To exchange knowledge to bring about innovation and better performance. The researcher studied that the purpose of research is 1) to study the ability to create business alliance, learning from business alliance, innovation and Performance of Community Enterprise in Phetchaburi. 2) The influence of the ability to create business alliance on learning from business alliance. 3) The influence of the ability to create business alliance on the innovation. 4) The influence of learning from business alliance on the innovation 5) The influence of learning from business alliance and the innovation on performance. In the context of community enterprises in Phetchaburi province. The samples were collected in 185 groups. The tools used in the research were questionnaire. The reliability of the questionnaire was 0.94. Descriptive statistics were used percentage mean standard deviation. The statistics used to test the hypothesis were the correlation coefficient and simple regression and multiple regression.

The research found that Community Enterprise Group in Phetchaburi, Most of the 70.3 percent was agricultural production and Agricultural processing category. Most of them have a period of 1 to 5 years, 91.9 percent. The ability to create business alliance, the trust commitment and alliance experience. Positive influence on learning from business alliance It also has a positive influence on innovation. And find that learning from business alliance and innovation. It also has a positive influence on Performance.

Keywords : Ability to create business alliance, Performance and community enterprise.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความผันผวนของเศรษฐกิจโลกในหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจบ่อยครั้ง ด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของสังคมไทย รัฐบาลแต่ละสมัยต่างก็มีแนวความคิดที่จะทำให้ประเทศสามารถเผชิญวิกฤตดังกล่าวได้ โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่าง การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก จึงมีการกำหนดพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2548 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและสามารถพัฒนาให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันในอนาคต ทั้งยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่งเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระบรมราโชบายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ที่ทรงมีดำริให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นกำลังสำคัญของแผ่นดินในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย เพื่อนำพาประเทศสู่ความยั่งยืนต่อไป

ปัจจุบันประเทศไทยมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรทั้งสิ้นจำนวน 85,651 แห่ง โดยในจังหวัดเพชรบุรีมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน จำนวน 290 แห่ง ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน เป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้กำหนดให้วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้วต้องผ่านการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงระดับความเข้มแข็งและผลการดำเนินงาน และสามารถวางแผนพัฒนาได้ตามความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ โดยในการประเมินศักยภาพมีการแบ่งโครงสร้างการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงาน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูล การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และการจัดการสินค้าหรือบริการ 2) การประเมินผลลัพธ์ คือ การประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การประเมินศักยภาพตามแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนได้เรียนรู้ตนเองในทุกด้าน ทั้งประเด็นด้านทิศทางการดำเนินงาน การวางแผนการดำเนินงาน การบริหารการตลาด การเรียนรู้ ตลอดจนผลลัพธ์ของการดำเนินงาน เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความยั่งยืน ซึ่งการประเมินดังกล่าว แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง จากข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 ในจังหวัดเพชรบุรีมีวิสาหกิจชุมชนที่ประเมินศักยภาพแล้ว จำนวน 186 แห่ง โดยแบ่งเป็นกลุ่มระดับดี จำนวน 63 แห่ง ระดับปานกลาง จำนวน 113 แห่ง และระดับต้องปรับปรุง จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.33, 60.75 และ 5.91 ตามลำดับ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2561) จากผลการประเมินศักยภาพสรุปได้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีร้อยละ 66.67 ยังคงต้องการการพัฒนาเพื่อความสำเร็จที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

คู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน กล่าวว่า การจัดการความรู้ในชุมชน เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ หรือที่เรียกว่านวัตกรรมนั้น จัดเป็นหัวข้อสำคัญต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พิเชฐ ปานช้าง (2559) ที่กล่าวว่า การเพิ่มการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้นำในชุมชนอย่างมีบูรณาการ และการสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพจึงจะทำให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับ ธนชัย สิงห์มาตย์ และพรชวดี พงษ์ศิริ (2559) ที่พบว่า หลังจากทีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมะค่าทรัพย์ทวี ได้ดำเนินการจัดการความรู้ไปประยุกต์ใช้ ทำให้ผลการดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ จิตรลดา เพลิดพริ้ง (2560) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้กับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จและได้รับรางวัลดีเด่น พบว่าหากวิสาหกิจชุมชนอีกจำนวนมากได้รับการส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ จะก่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยให้เติบโตขึ้นได้เป็นอย่างมาก ซึ่ง Chen. (2008 : 1289-1295) พบว่าความสามารถในด้านการแข่งขันของพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ในต่างประเทศเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงแห่งการเรียนรู้ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันอย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน ศุภารัตน์ สาราญรัตน์. (2555) พบว่ากลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจมีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพ อันส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันแก่องค์กรได้อย่างยั่งยืน โดยที่ สัญญา เคนาภูมิ (2558) พบว่า การสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการ

พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง และยั่งยืนนั้น จะต้องมีการจัดการความรู้ ซึ่งอาจเกิดจากความเป็นพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างกลุ่ม เพื่อการต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม ซึ่งจะส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเพชรบุรีมีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีให้มีการดำเนินการที่สอดคล้องกับการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และมีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแล คือกรมส่งเสริมการเกษตร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างพันธมิตรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีให้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ การสร้างนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อการสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี
5. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดองค์ประกอบในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจตามแนวคิดของรัตนานา สิตี (2559) ซึ่งจะทำให้ธุรกิจสามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พันธมิตรทางธุรกิจให้คงอยู่ไว้ได้และเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย ความไว้วางใจ ความผูกพัน ความร่วมมือ ประสพการณ์ด้านพันธมิตร และหน้าที่ด้านพันธมิตร โดยได้นิยามศัพท์เฉพาะเพื่อดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ (Ability to Create Business Alliance) หมายถึง ความสามารถในการประสานการจัดการความร่วมมือระหว่างคู่พันธมิตร ในลักษณะการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันทรัพยากรและความสามารถระหว่างธุรกิจ ในการพัฒนาสินค้าหรือบริการร่วมกัน เพื่อให้มีศักยภาพในการดำเนินงานเพิ่มมากขึ้น โดยความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ความไว้วางใจ (Trust) หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ตรงตามความต้องการ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและพันธมิตรทางธุรกิจจากการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์และความพร้อมของทรัพยากรที่มีอยู่ มีความมุ่งมั่นในการสร้างความสัมพันธ์ จากการเปิดโอกาสให้

สมาชิก พนักงาน หุ้นส่วน ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นกับคู่พันธมิตรทางธุรกิจได้อย่างอิสระ

1.2 ความผูกพัน (Commitment) หมายถึง การกระทำระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับพันธมิตรทางธุรกิจในการรักษาเสถียรภาพของความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความผูกพันกับคู่พันธมิตรทางธุรกิจจากการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และมีความมุ่งมั่นในการดำเนินกิจการด้วยความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อกัน

1.3 ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง การแบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์ร่วมกันให้ความช่วยเหลือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับพันธมิตรทางธุรกิจในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ เงินทุน ความชำนาญ เทคโนโลยี ช่องทางการจำหน่าย และอื่นๆ ทำให้สามารถสร้างจุดแข็ง โดยคำนึงถึงประโยชน์ระหว่างกัน โดยเป็นไปตามเงื่อนไขและข้อตกลงที่กำหนดร่วมกัน

1.4 หน้าที่ด้านพันธมิตร (Alliance Function) หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและพันธมิตรทางธุรกิจในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย จัดทำข้อตกลง ดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีการทบทวนบทบาทและความรับผิดชอบในข้อตกลงระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง

1.5 ประสบการณ์ด้านพันธมิตร (Alliance Experience) หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำประสบการณ์จากพันธมิตรทางธุรกิจเดิม มาปรับให้มีความสอดคล้องในการวางแผนการจัดทำข้อตกลง และการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น

2. การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ (Business Alliance Learning) หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำความรู้ที่ได้รับจากพันธมิตรทางธุรกิจมาปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเริ่มจากการกำหนดความรู้ให้ตรงตามความต้องการของกลุ่ม มีการแสวงหาความรู้ โดยค้นหาและรวบรวมความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งสามารถนำมาแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับพันธมิตรทางธุรกิจและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมีการตรวจสอบและติดตามถึงความถูกต้องของความรู้ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขจนนำไปสู่การสร้างและพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. การสร้างนวัตกรรม (Innovation) หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการคิดค้นหรือการสร้างสิ่งใหม่ อาจเป็นการต่อยอดจากสิ่งเดิมหรืออาจเป็นการคิดใหม่ สร้างใหม่โดยไม่มีฐานเดิม อาจเป็นเรื่องของวิถีชีวิต การทำงานหรือรูปแบบทางสังคม โดยวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมทั้งนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมไปถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดีขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยที่ต้องมีนวัตกรรมกระบวนการและการบริการที่เป็นการพัฒนาหรือคิดค้นกระบวนการใหม่ๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

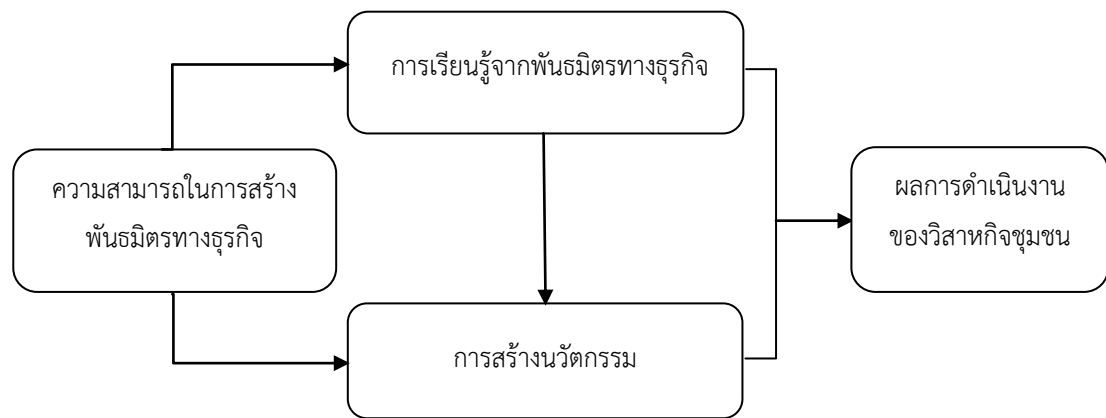
4. ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (Performance of Community Enterprise) หมายถึง ผลที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพยากรของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของกลุ่ม มีความสามารถในการทำกำไร โดยมีการควบคุมต้นทุนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หรือการบริการของกิจการ ทำให้ลูกค้าเก่ากลับมาใช้ผลิตภัณฑ์หรือการบริการซ้ำ และสามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าใหม่ซึ่งเป็นการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด โดยการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์

หรือบริการจากการพัฒนาทักษะในการทำงานของสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ส่งผลให้สมาชิกของกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และนอกจากนี้ยังเป็นการดำเนินงานที่สามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

5. วิสาหกิจชุมชน คือ การรวมกลุ่มของคนในชุมชนอย่างมีบูรณาการ ในการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ทุนภายในชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของกลุ่มและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากมุมมองแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์การพบว่าเครือข่ายองค์การมีอิทธิพลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลวัตกรรมการ องค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม องค์การมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ทำให้พบข้อเสนอแนะที่สำคัญสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นคือความมุ่งบูรณาการความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยมีพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างเครือข่ายองค์การเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันการเรียนรู้ขององค์การ และควรให้ความสำคัญกับองค์การแห่งการเรียนรู้ในการใช้ปฏิบัติจริงให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมด้วยการมุ่งสร้างนวัตกรรมองค์การเพื่อที่จะเป็นการยกระดับผลการดำเนินงานขององค์การนั่นเอง (นิตี รัตนาปริชาเวช, 2553 ; รัตนา สีดี, 2559; สุณิสากันทะพงศ์ เกียรติชัย กาฬสินธุ์ และพันธธัมภ์ เสวตภาณวงค์, 2559) ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 290 แห่ง ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของยามาเน (Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 168 แห่ง เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 185 แห่ง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำผลจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยครอบคลุมกรอบแนวคิดและขอบเขตของการศึกษา

2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาที่ใช้ หากความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการหาค่า IOC (index of item-objective congruence) จากนั้นนำข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4) ทำการทดลองใช้ (try-out) โดยการนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 30 ชุด ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach alpha coefficient) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.94 ซึ่งมีเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 0.7 ขึ้นไป (เกษมาพร พวงประยงค์, 2554)

5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอความเห็นชอบอีกครั้ง จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน โดยใช้สถิติการแจกความถี่ (frequency) การหาค่าร้อยละ (percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ การสร้างนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

3) การวิเคราะห์ค่าระดับเพื่อสรุปผลการวิเคราะห์โดยมีเกณฑ์การพิจารณา (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538, หน้า 10) ดังนี้ ช่วงความกว้างของคะแนนในแต่ละชั้น = (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด)/จำนวนชั้น สามารถแบ่งระดับคะแนนเฉลี่ย ออกเป็น 5 ระดับ คือคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 อยู่ในเกณฑ์มาก คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 อยู่ในเกณฑ์น้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

4) การทดสอบคุณลักษณะและความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

5) ทดสอบความสัมพันธ์โดยวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (simple regression analysis) และวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้บริหารของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.4 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 57.3 โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีร้อยละ 93.5 และจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 6.5 การประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรร้อยละ 62.7 ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าประเภทวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นประเภทการผลิตทางการเกษตรร้อยละ 42.2 รองลงมาคือประเภทการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรร้อยละ 28.1 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ 1 – 5 ปี ร้อยละ 91.9 โดยที่จำนวนสมาชิกของกลุ่มอยู่ในช่วง 11 – 20 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาคือต่ำกว่า 10 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 ซึ่งแนวโน้มของยอดขายในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มคงที่ร้อยละ 37.8 รองลงมาคือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.2 และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีมียอดขายสินค้าโดยเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมาคือมียอดขายโดยเฉลี่ย 10,001 – 20,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 27.0

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ การเรียนรู้จากพันธมิตร การสร้างนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความสามารถสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ	3.57	0.95	มาก
1.1 ด้านความไว้วางใจ	3.37	0.97	ปานกลาง
1.2 ด้านความผูกพัน	3.39	0.90	ปานกลาง
1.3 ด้านความร่วมมือ	3.72	0.96	มาก
1.4 หน้าที่ด้านพันธมิตร	3.51	1.15	มาก
1.5 ประสบการณ์ด้านพันธมิตร	3.99	1.22	มาก
2. การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ	4.14	1.17	มาก
3. การสร้างนวัตกรรม	3.36	0.91	มาก
4. ผลการดำเนินงาน	3.99	0.82	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.95) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจในด้านประสบการณ์ด้านพันธมิตรจัดอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.22) รองลงมาคือความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.96) หน้าที่ด้านพันธมิตร ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 1.15) ตามลำดับ ซึ่งความผูกพัน และความไว้วางใจจัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$ และ 3.37 S.D. = 0.90 และ 0.97) ตามลำดับ ส่วนการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 1.17) การสร้างนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.91) และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.82)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจกับการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ตัวแปร	ความไว้วางใจ	ความผูกพัน	ความร่วมมือ	หน้าที่ด้านพันธมิตร	ประสบการณ์ด้านพันธมิตร	การเรียนรู้จากพันธมิตร	การสร้างนวัตกรรม	ผลการดำเนินงาน
ด้านความไว้วางใจ		0.82**	0.75**	0.79**	0.71**	0.85**	0.78**	0.79**
ด้านความผูกพัน			0.84**	0.91**	0.78**	0.88**	0.80**	0.81**
ด้านความร่วมมือ				0.81**	0.81**	0.87**	0.81**	0.84**
หน้าที่ด้านพันธมิตร					0.76**	0.89**	0.78**	0.81**
ประสบการณ์ด้านพันธมิตร						0.81**	0.79**	0.77**
การเรียนรู้จากพันธมิตร							0.84**	0.91**
การสร้างนวัตกรรม								0.87**
ค่า VIF	3.38	8.69	4.65	6.73	3.35			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่าทุกด้านของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจได้แก่ ประสบการณ์ด้านพันธมิตร ความไว้วางใจ ความร่วมมือ ความผูกพัน และหน้าที่ด้านพันธมิตรต่างมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ การสร้างนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน และค่า sig=0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ การสร้างนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาพร้อมกับค่า variance inflation factor (VIF) เพื่อทดสอบ multicollinearity พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระอยู่ระหว่าง 3.35 – 8.69 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 ดังนั้นตัวแปรอิสระจึงไม่มีความสัมพันธ์กัน (ยูทธ ไกรวรรณ, 2556) จึงนำไปสู่การทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (multiple regression analysis) ต่อไป

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจมีอิทธิพลทางบวกกับการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ	ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการ (β)	Beta	ค่า t	ค่านัยสำคัญ (sig)
(Constant)	0.27		0.22	0.82
ความไว้วางใจ(X_1)	0.31	0.26	5.91	0.00**
ความผูกพัน	0.32	0.02	0.34	0.72
ความร่วมมือ(X_2)	0.35	0.29	5.64	0.00**
หน้าที่ด้านพันธมิตร(X_3)	0.33	0.33	5.33	0.00**
ประสบการณ์ด้านพันธมิตร(X_4)	0.10	0.11	2.47	0.01**

R = 0.946, R² = 0.895, Adjusted R² = 0.892
F = 340.721, Sig. of F = 0.000, Standard Error of the Estimate = 0.383

จากตารางที่ 3 พบว่า R² = 0.895 หมายถึง ร้อยละของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจสามารถอธิบายการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจได้ร้อยละ 89.5 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจสามารถพยากรณ์การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 89.5 ส่วนที่เหลือร้อยละ 10.5 อธิบายได้ด้วยตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ โดยความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจด้านความไว้วางใจ ความร่วมมือ หน้าที่ด้านพันธมิตร และประสบการณ์ด้านพันธมิตร ทำให้การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีดีขึ้นร้อยละ 89.5 และสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้คือ $\hat{y}_{tot} = 0.27 + 0.31(X_1) + 0.35(X_2) + 0.33(X_3) + 0.10(X_4)$

ตารางที่ 4 การทดสอบสมมติฐานความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ	ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการ (β)	Beta	ค่า t	ค่านัยสำคัญ (sig)
(Constant)	0.30		2.10	0.37
ด้านความไว้วางใจ (X_1)	0.25	0.27	4.12	0.00**
ด้านความผูกพัน	0.09	0.09	0.88	0.38
ด้านความร่วมมือ(X_2)	0.24	0.25	3.23	0.01**
หน้าที่ด้านพันธมิตร	0.62	0.07	0.82	0.40
ประสบการณ์ด้านพันธมิตร(X_3)	0.19	0.5	3.83	0.00**

R = 0.874, R² = 0.764, Adjusted R² = 0.757
F = 115.63, Sig. of F = 0.000, Standard Error of the Estimate = 0.449

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า R² = 0.764 หมายถึง ร้อยละของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจสามารถอธิบายการสร้างนวัตกรรมได้ร้อยละ 76.4 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจสามารถพยากรณ์การสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 76.4 ส่วนที่เหลือร้อยละ 6.36 อธิบายได้

ด้วยตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ โดยความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจด้านความไว้วางใจ ด้านความร่วมมือ และประสบการณ์ด้านพันธมิตร ทำให้การสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ดีขึ้นร้อยละ 76.4 และสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้คือ $\hat{Y}_{tot} = 0.30 + 0.25(X_1) + 0.24(X_2) + 0.19(X_3)$

ตารางที่ 5 การทดสอบสมมติฐานการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ	ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการ (β)	Beta	ค่า t	ค่านัยสำคัญ (sig)
(Constant)	0.63		4.76	0.00**
การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ(X_1)	0.65	0.84	21.23	0.00**

R = 0.843, R² = 0.711, Adjusted R² = 0.710
F = 450.81, Sig. of F = 0.000, Standard Error of the Estimate = 0.491

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า R² = 0.711 หมายถึง ร้อยละของการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจสามารถอธิบายการสร้างนวัตกรรมได้ร้อยละ 71.1 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจสามารถพยากรณ์การสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 71.1 ส่วนที่เหลือร้อยละ 28.9 อธิบายได้ด้วยตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่การสร้างนวัตกรรม โดยการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ ทำให้การสร้างนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีดีขึ้น โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้คือ $\hat{Y}_{tot} = 0.63 + 0.65(X_1)$

ตารางที่ 6 การทดสอบสมมติฐานการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ	ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการ (β)	ค่านัยสำคัญ (sig)	ค่า t	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r ²)
(Constant)	1.10		12.88	0.00**
การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ(X_1)	0.43	0.54	12.36	0.00**
การสร้างนวัตกรรม(X_2)	0.32	0.35	7.25	0.00**

R = 0.934, R² = 0.872, Adjusted R² = 0.870

F = 618.26, Sig. of F = 0.000, Standard Error of the Estimate = 0.298

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า R² = 0.872 หมายถึง ร้อยละของการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรมสามารถอธิบายผลการดำเนินงานได้ร้อยละ 87.2 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรมสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 87.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 12.8 อธิบายได้ด้วยตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่การสร้างนวัตกรรม โดยการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรม ทำให้ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีดีขึ้น โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้คือ $\hat{Y}_{tot} = 1.10 + 0.43(X_1) + 0.32(X_2)$

อภิปรายผล

1. ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจในด้านประสบการณ์ด้านพันธมิตรจัดอยู่ในระดับมาก โดยการมีประสบการณ์ด้านพันธมิตร (alliance experience) เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ คือ บทเรียนที่ได้รับ หรือความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจในอดีต ดังที่ รัตนา สีดี (2559) การมีประสบการณ์ทางด้านพันธมิตรขององค์กรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสำเร็จในภาพรวมของพันธมิตรทางธุรกิจ เพราะมีความเป็นไปได้ที่จะมีการส่งผ่านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประสบการณ์ที่มีก่อนหน้านี้ที่สามารถนำไปสู่ การปรับปรุงหรือการพัฒนาการปฏิบัติการทางด้านพันธมิตรของธุรกิจได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการที่องค์กรยังมี ประสบการณ์ทางด้านพันธมิตรทางธุรกิจสูง ยิ่งทำให้องค์กรใช้เวลาในการแก้ไขปัญหาทางด้านพันธมิตรน้อยลง เนื่องจาก ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น อาจเป็นปัญหาที่มีแนวทางแก้ไขที่เป็นมาตรฐานอยู่แล้ว ดังนั้นจึงทำให้องค์กรมีการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานด้านเครือข่ายหรือพันธมิตรทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจของ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี สอดคล้องกับ Chen. (2008 : 1289-1295) ที่ได้ศึกษาแรงผลักดันที่ทำให้เกิดพลวัตแห่งการเรียนรู้และความสามารถในการแข่งขันของพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ในต่างประเทศ พบว่า การศึกษา ความสามารถในการแข่งขันมีความสำคัญมากในทางธุรกิจ เนื่องจากทำให้เกิดการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้อุปสรรคแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แรงผลักดันที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงแห่งการ เรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งทรัพยากรภายในของกิจการไม่สามารถระบุได้ อย่างชัดเจน จากการศึกษาในกลุ่มพันธมิตรเชิงกลยุทธ์จากประเทศไต้หวัน จำนวน 363 บริษัท พบว่าความตั้งใจในการ เรียนรู้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อแรงผลักดันของกระบวนการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ เช่น บริษัทที่มีความสามารถในการ ผสมผสานการเชื่อมโยงภายนอกบริษัท และการมีประสบการณ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาความสามารถในการ แข่งขันของพันธมิตรและเชิงกลยุทธ์ในต่างประเทศ

3. ความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจทุกด้านได้แก่ ประสบการณ์ด้านพันธมิตร ด้านความ ไว้วางใจ ด้านความร่วมมือ ด้านความผูกพัน และหน้าที่ด้านพันธมิตร มีอิทธิพลต่อการสร้างนวัตกรรม เช่นเดียวกับ ศุภารตี สำราญรีน. (2555) ศึกษาผลกระทบของกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อความได้เปรียบ ทางการแข่งขันของธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย พบว่ากลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจมีผลกระทบ เชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้นสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง กระบวนการในการดำเนินงานด้านกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อให้สามารถแข่งขันและปรับตัวให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ อันส่งผลต่อความสำเร็จของ องค์กรและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันแก่องค์กรได้อย่างยั่งยืน

4. การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจและการสร้างนวัตกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี โดย นิติ รัตนปรีชาเวช (2553) ที่ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมจากมุมมองแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กร พบว่า นวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อ ผลการดำเนินงานขององค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมองค์กร และเครือข่ายองค์กรมี อิทธิพลทางตรงต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในขณะที่องค์กรแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของ องค์กรและเครือข่ายองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อนวัตกรรมองค์กร ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ สนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ โดยข้อเสนอแนะสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้น คือควรมุ่งบูรณาการ

ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยมีพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างเครือข่ายองค์การเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันการเรียนรู้ขององค์การ และควรให้ความสำคัญกับองค์การแห่งการเรียนรู้ในการใช้ปฏิบัติจริงให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมด้วยการมุ่งสร้างนวัตกรรมองค์การเพื่อที่จะเป็นการยกระดับผลการดำเนินงานขององค์การนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1) จากข้อมูลที่พบว่าความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ การเรียนรู้จากพันธมิตรทางธุรกิจ และการสร้างนวัตกรรมล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ รวมถึงการสร้างเครือข่ายจะสามารถช่วยให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นพันธมิตรในหลายลักษณะ เช่น การผลิตต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำในห่วงโซ่คุณค่า หรืออาจเป็นในลักษณะการเป็นพันธมิตรผลิตสินค้าหรือบริการที่เป็นประเภทเดียวกันออกขายร่วมกัน เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งในการแข่งขันกับตลาดภายนอก เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการช่วยเหลือในการให้ความรู้ เพื่อสร้างพันธมิตรให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆต่อไป

2) ความสามารถในการควบคุมต้นทุนของกิจการเป็นปัญหาของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นผู้บริหารกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรเพิ่มเติมความรู้ทางด้านบัญชีให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำไปใช้ในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความสามารถในการทำกำไรให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดในเชิงลึกเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยังต้องได้รับการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). ระบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://smce.doae.go.th/index.php> [17เมษายน 2561].
- กษมาพร พวงประยงค์. (2554). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตรลดา เปริศพริ้ง. (มิถุนายน 2560). “การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้กับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการวิสาหกิจชุมชน”. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก. 3(1) : 173-185.
- ธัญชัช สิงห์มาตย์ และพรระชวดี พงษ์ศิริ. (มิถุนายน 2559). “การใช้รูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม”. วารสารช่อพะยอม. 27(1) : 265-280.
- นิตี รัตนะปรีชาเวช. (2553). ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากมุมมองแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์การ. รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิเชษฐ ปานช้าง. (2559). “ภาวะผู้นำท้องถิ่นเข้มแข็งอัจฉริยะและยุทธศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพึ่งตนเองเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนสู่อนาคต”. วารสารวิชาการวิทยาลัยแสงธรรม. 8(4) : 18-35.

- ยุทธ ไถยวรรณ. (2556). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 119-200.
- รัตนา สีดี. (2559). พันธมิตรทางธุรกิจ: องค์ประกอบของการสร้างพันธมิตร กระบวนการเรียนรู้และประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านพันธมิตร. วารสารปัญญาภิวัฒน์. 8(3) : 254-264.
- ศุภารตี สำรำนุรีน. (2555). ผลกระทบของกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์การจัการมหาบัณทิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำญญา เคนาภูมิ. (ธันวาคม 2558). “แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม”. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. 2(3) : 68-85.
- สำญญา กัณทาพงค์ เกียรตีสัย กาฬสินธุ์ และพันธ์ณภัทร์ เศวตภาณวงค์ (2559). “ปัจจัยของพันธมิตรที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างคุณค่าที่ใช้ร่วมกันกับสังคม”. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. 39(4) : 649-659.
- Benjamin, G. C. (2004). **Alliance Strategy : Managing Beyond The Alliance**. Criticaleye. 4-8.
- Chen, L. (2008). Drivers of Dynamic Learning and Dynamic Competitive Capability in International Strategic Alliance. **Journal of Business Research**. 9(2) : 1289-1295.
- Lee, F., Lee, C. & Lee, A. (2000). **Statistics for Business and Financial Economics**. (2nd ed.). Singapore : World Scientific.

กลุ่มการศึกษา

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา

KNOWLEDGE MANAGEMENT THE LOCAL WISDOM RICE PRODUCTION SAFETY TO THE GAP STANDARD IN SAMRIT FIELD, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ศรวัชร พลโคตร

Katawut Ponkhot

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและถอดบทเรียนการผลิตข้าวปลอดภัยโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร และ 3) เพื่อหารูปแบบการจัดการความรู้การผลิตข้าวปลอดภัยโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสาร มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน โดยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละพื้นที่ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลท่าช้าง ตำบลพระพุทธรูป ตำบลหนองงูเหลือม ตำบลช้างทอง ตำบลหนองยาง ผลการศึกษาพบว่า การแสวงหาความรู้ในแต่ละพื้นที่ ได้รับความรู้มาจากรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ผ่านการบอกเล่า สอนให้ปฏิบัติ และลงมือปฏิบัติจนเกิดเป็นความชำนาญติดตัวมาเพื่อถ่ายทอดให้รุ่นลูกหลานต่อไป รวมถึงการเข้ารับการอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตร และนำความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งมีปัญหาที่พบคือ บรรพบุรุษไม่มีการจดบันทึก มีเพียงการถ่ายทอดโดยการบอกเล่า และสอนให้ปฏิบัติตามกัน ทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไม่ได้มีการรวบรวมเป็นที่ชัดเจน ทำให้ต้องมีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบการสร้างศูนย์เรียนรู้และแปลงเกษตรกร เพื่อเป็นการรักษาภูมิปัญญาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกข้าวปลอดภัยต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การผลิตข้าวปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP

ABSTRACT

The objective of this study 1) to study the patterns and lessons grain production safety by local farmers 2) to analyze the problems and difficulties in maintaining local knowledge of farmers and 3) to determine the form of knowledge production. rice secured by local farmers in the fields of achievement. A qualitative research study by interview and study of documents. There are 5 key informants were in-depth interviews. The key information of each area study in the 5th District includes the Chaloeam Phra Kiat District of Nakhon Ratchasima, Tha Chang, Phraphut, Nongnguluan, Changtong and Nongyang. The study found that The pursuit of knowledge in each area. Gain knowledge from

generation grandparents through untold. Teaching practice and act as an expert body to convey to the next generation. Including participants from the Department of Agriculture. And knowledge Applied with the same wisdom. The problem is No ancestral records Only to convey the story. And taught to follow each other Making body of knowledge about the wisdom not to collect is clear. The need to store knowledge in building a learning center and agricultural plots. In order to protect traditional knowledge and disseminate intelligence on local pharmacist rice to safety.

Keywords : knowledge management, local wisdom, rice production safety standards GAP

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ทุกสังคมต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน โดยอาศัยองค์ความรู้ในแต่ละแขนง ซึ่งทุกภาคส่วนจำเป็นต้องมีการจัดการองค์ความรู้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการเพิ่มมูลค่าหรือคุณค่าของบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนท้องถิ่น หรือเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่น (วิจารณ์ พานิช. 2546) โดยกระแสเรื่องการข้าวปลอดภัย และข้าวอินทรีย์ เป็นอีกกระแสหนึ่งที่มีความสนใจในปัจจุบัน โดยข้าวอินทรีย์เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศที่เกิดจากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (organic agriculture หรือ organic farming) โดยการหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีสังเคราะห์ต่างๆ ในทุกขั้นตอนการผลิต โดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิต (กรมการข้าว, 2554)

ในด้านการผลิตข้าวของประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มากเป็นอันดับ 5 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวอินทรีย์ทั่วโลกที่มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 839,463 ไร่ โดยอยู่ในอันดับรองจากประเทศจีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเกาหลีใต้ มีพื้นที่ปลูกคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 6.2 ของพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ทั้งหมด ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากล จำนวน 52,181.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด ซึ่งยังถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนผู้ผลิตรายใหญ่อย่างประเทศจีนที่มีศักยภาพทางการผลิตที่ได้เปรียบในหลายๆ ด้าน โดยแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพในประเทศไทยกระจายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 80 และภาคเหนือร้อยละ 20 ของพื้นที่การผลิตทั้งหมด (ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, 2550)

ในส่วนของจังหวัดนครราชสีมา มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าวจังหวัดนครราชสีมา ปี 2557-2561 จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 20,493.96 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 4,096,398 ไร่ โดยมีพื้นที่เหมาะสมในการปลูกข้าว (Zoning) ของจังหวัด ในพื้นที่อำเภอคง จักราช ชุมพวง เฉลิมพระเกียรติ โนนสูง โนนแดง พิมาย ประทาย ลำทะเมนชัย เมืองยาง รวมจำนวน 10 อำเภอ จำนวน 976,578 ไร่ หรือร้อยละ 25.70 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งจังหวัด และอำเภออื่นๆ ที่มีศักยภาพ จำนวน 1,923,422 ไร่ หรือร้อยละ 74.30 โดยพื้นที่ในเขตการปลูกข้าวที่เหมาะสมของจังหวัดนครราชสีมา มีการตรวจรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน GAP ทำให้เกษตรกรมีการตระหนักในการผลิตข้าวให้มีคุณภาพดี ทำให้แปลงผลิตข้าวมีมาตรฐานการผลิตพืชปลอดภัยและได้มาตรฐาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

โดยพื้นที่ในการผลิตคุณภาพข้าวปลอดภัยในทุ่งสัมฤทธิ์ระยะที่ 2 (ปี 2557-2560) ประกอบด้วย 5 อำเภอ คือ พิมาย โนนสูง ชุมพวง เฉลิมพระเกียรติ และจักราช (ฝ่ายบริหารงานปกครองอำเภอเฉลิมพระเกียรติ, 2557) โดยในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาคือพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการต่อยอดจากงานของ วาสนา ภาณุรักษ์ และคณะ (2557) เรื่อง โครงการ ความร่วมมือ ส่งเสริมการผลิตข้าว

ปลอดภัย เพื่อความมั่นคงทางอาหารและเพิ่มรายได้ของครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครราชสีมา โดยพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 271 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบสูง มีความสูงระหว่าง 140 – 240 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการเกษตร 2 แหล่งคือ ลำน้ำมูล และลำบริบูรณ์ โดยอำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีพื้นที่การปกครองแบ่งเป็น 5 ตำบล 61 หมู่บ้าน ประกอบด้วย 1. ตำบลหนองยาง จำนวน 10 หมู่บ้าน 2. ตำบลท่าช้างจำนวน 16 หมู่บ้าน 3. ตำบลพระพุทธร จำนวน 12 หมู่บ้าน 4. ตำบลหนองงูเหลือม จำนวน 15 หมู่บ้าน และ 5. ตำบลช้างทองจำนวน 8 หมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 9,270 หลังคาเรือน มีจำนวนคน 35,887 คน โดยจำแนกเป็น ชาย 17,667 คน หญิง 18,220 คน ความหนาแน่นของประชากร 131.74 คนต่อตารางกิโลเมตร (ทะเบียนราษฎร์ประชากร, 2559) มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 101,853 ไร่ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวน 4,691 ครัวเรือน โดยมีพืชเศรษฐกิจคือ ข้าว มีพื้นที่ปลูก 48,982 ไร่ (ฝ่ายบริหารงานปกครองอำเภอเฉลิมพระเกียรติ, 2557) ซึ่งปัญหาในการปลูกข้าวของอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา คือ ต้นทุนการปลูกสูง ได้ผลผลิตต่ำ และการผลิตข้าวยังไม่ได้มาตรฐานข้าวปลอดภัย โดยมีเกษตรกรให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการ ความร่วมมือ ส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อความมั่นคงทางอาหารและเพิ่มรายได้ของครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครราชสีมา ในพื้นที่ 3 ตำบล ประกอบด้วยตำบลช้างทอง ตำบลท่าช้าง ตำบลหนองยาว รวม 150 คน และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการมีเกษตรกรดำเนินการตามโครงการจำนวน 45 คน (วาสนา ภานุรักษ์ และคณะ, 2557) จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ยังไม่มีการศึกษาถึงการแสวงหาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวที่ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะสร้างคุณค่าให้กับเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อเป็นการแสวงหา รักษา และถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตข้าวปลอดภัยของรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ในอดีตที่ผ่านมา

จากข้อมูลการทำเกษตรกรรมของพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา และกรอบโครงการความร่วมมือ ส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อความมั่นคงทางอาหารและเพิ่มรายได้ของครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครราชสีมา คณะผู้วิจัยจึงพิจารณาเสนอ โครงการ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา เป็นโครงการที่ดำเนินการศึกษารูปแบบการผลิตข้าวโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงเพื่อหารูปแบบในการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตข้าวโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผลการดำเนินงานโครงการสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถึงการสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการปลูกข้าวปลอดภัยโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อความยั่งยืนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและถอดบทเรียนการผลิตข้าวปลอดภัยโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อหารูปแบบการจัดการความรู้การผลิตข้าวปลอดภัยโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

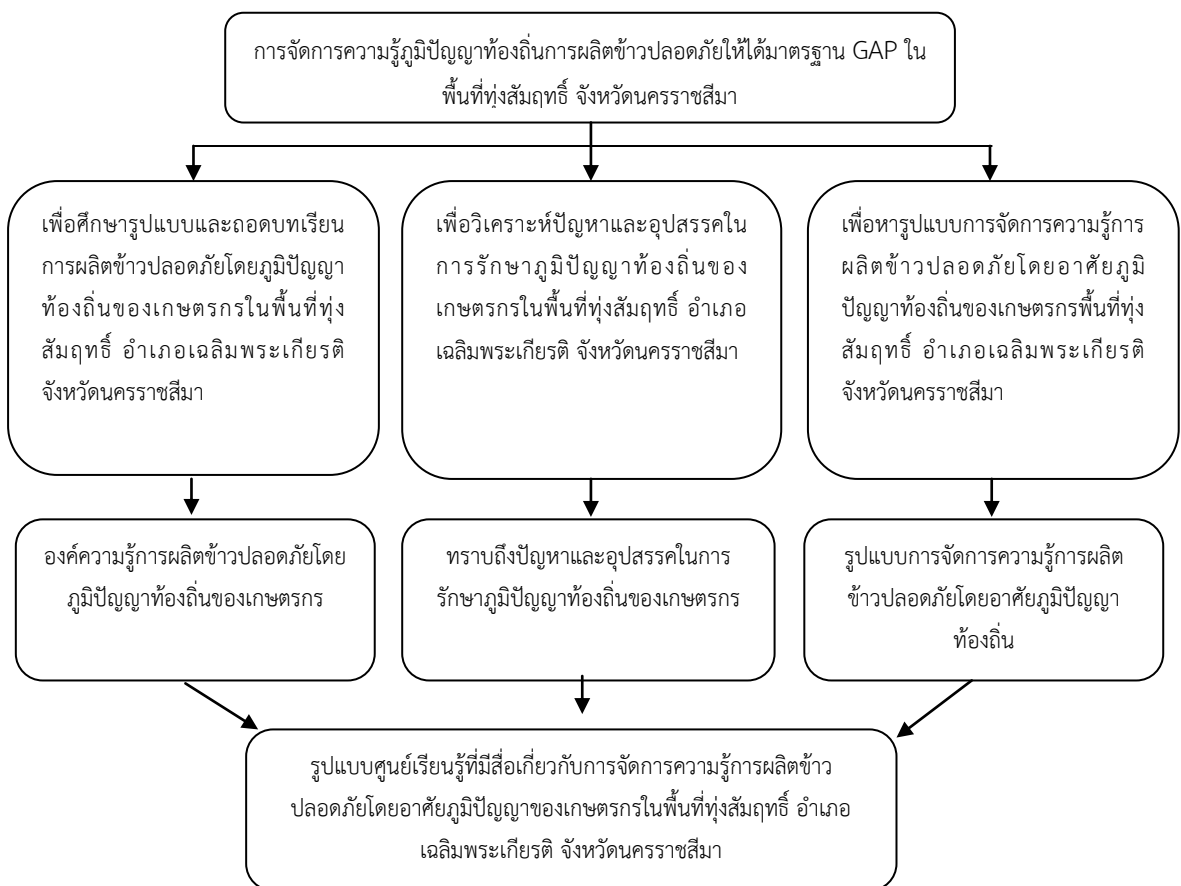
การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนและการเผยแพร่ความรู้ และการใช้ประโยชน์จากความรู้ในการผลิตข้าวในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ภูมิปัญญาการผลิตข้าว หมายถึง ความรู้เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ในการปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

การผลิตข้าวปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP หมายถึง กระบวนการผลิตข้าวที่ไม่มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมี โดยผ่านการรับรองมาตรฐานจากแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practice : GAP) ในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษา การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาวิจัย การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านใน 5 พื้นที่ ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาเป็นกรอบในการศึกษา อันประกอบด้วย 1) การแสวงหาความรู้ 2) การจัดเก็บความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนและการเผยแพร่ความรู้ และ 4) การประยุกต์และใช้

ประโยชน์จากความรู้ (กนกพร นิยมพลี, 2555) โดยการศึกษาวิจัยเริ่มจาก 1) การแสวงหาความรู้การปลูกข้าวปลอดภัย โดยทำการถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้ทราบถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกข้าวในอดีต และองค์ความรู้ที่เกิดจากการแสวงหาในปัจจุบัน 2) ทำการวิเคราะห์รูปแบบการจัดเก็บความรู้ที่เคยทำมาเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการรวบรวมความรู้ และรูปแบบการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร 3) ทำการค้นคว้าหาแนวทางในการแลกเปลี่ยนและการเผยแพร่ความรู้ในการปลูกข้าวปลอดภัย และ 4) แสวงหารูปแบบการจัดการความรู้การผลิตข้าวปลอดภัยโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบศูนย์เรียนรู้ที่มีสื่อเกี่ยวกับการจัดการความรู้การผลิตข้าวปลอดภัยโดยอาศัยภูมิปัญญาของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการสัมภาษณ์แบบหึ่งลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม และการศึกษาเอกสาร เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในประเด็นดังกล่าวแล้วนำข้อมูลนั้นมาสังเคราะห์และประมวลผลเพื่อหาคำอธิบายเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์แบบหึ่งลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ให้มีความหลากหลายและสามารถเป็นตัวแทนของประชากรที่ดีโดยเลือกเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่มีความรู้การผลิตข้าวโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลท่าช้าง ตำบลพระพุทธ ตำบลหนองงูเหลือม ตำบลช้างทอง ตำบลหนองยาง ตำบลละ 1 คน รวม รวมจำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview) ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ให้มีความหลากหลายและสามารถเป็นตัวแทนของประชากรที่ดีโดยเลือกเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้รู้ข้อมูลที่ยินดีเปิดเผยข้อมูล ในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลท่าช้าง ตำบลพระพุทธ ตำบลหนองงูเหลือม ตำบลช้างทอง ตำบลหนองยาง ตำบลละ 4 คน รวม รวมจำนวน 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure interview) แบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวของเกษตรกรในท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ทราบถึง เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การปลูกข้าว

3.2 การจัดการความรู้ของเกษตรกรที่ผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวประเด็น การแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนและการเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และรูปแบบในการจัดการความรู้ในการผลิตข้าวโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (In-depth interview) ใช้เพื่อศึกษาหารูปแบบการผลิตข้าวโดยอาศัยภูมิปัญญาของเกษตรกรในท้องถิ่น

4.2 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview) ใช้เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบการจัดการความรู้ในการผลิตข้าวโดยอาศัยภูมิปัญญาของเกษตรกรในท้องถิ่น

4.3 การวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document research) เป็นการศึกษา สืบค้นจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อนำมาศึกษา อภิปรายและวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังกล่าวข้างต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการจำแนกและจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ โดยทำการถอดเทปข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงจากการสัมภาษณ์มากที่สุดโดยไม่มีการข้ามประโยคบางประโยคที่ผู้วิจัยมองว่าไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีความสำคัญเพราะข้อมูลบางอย่างอาจนำมาใช้ในการตรวจสอบในภายหลังได้โดยเรียบเรียงแต่ละประเด็นที่รวบรวมไว้จากการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ซึ่งได้มาระหว่างการสังเกตและสัมภาษณ์โดยข้อมูลที่จดบันทึกอาจจัดและนำข้อมูลเหล่านี้มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดรหัส ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล นำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้นจากนั้นจึงทำข้อสรุปเบื้องต้นให้ถูกต้องตรงตามประเด็นที่ต้องการ

5.2 การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลเบื้องต้นโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบทำเป็นข้อสรุปย่อยๆ และเชื่อมโยงแต่ละส่วนเพื่อหาข้อสรุป ซึ่งจะตอบปัญหาการวิจัยเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำไปเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้นมาข้อมูลที่ได้นำมาทำการสังเคราะห์ออกให้เห็นเป็นส่วนๆ นำเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ มาวิเคราะห์สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ไปยังมุมมองอื่นๆ และทำการสรุปอภิปรายผลแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบและถอดบทเรียนการผลิตข้าวปลอดภัยโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษารูปแบบและถอดบทเรียนการผลิตข้าวปลอดภัยโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลท่าช้าง ตำบลพระพุท ตำบลหนองสูงเหลี่ยม ตำบลช่างทอง ตำบลหนองยาง แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ พื้นที่ละ 1 คน รวม 5 คน และ 2) เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกข้าวปลอดภัย พื้นที่ละ 4 คน รวม 20 คน พบว่า

1.1 การแสวงหาความรู้

การแสวงหาความรู้ของปราชญ์ในแต่ละพื้นที่ ได้รับความรู้มาจากรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ผ่านการบอกเล่า สอนให้ปฏิบัติ และลงมือปฏิบัติจนเกิดเป็นความชำนาญติดตัวมาเพื่อถ่ายทอดให้สู่รุ่นลูกหลานต่อไป รวมถึงการเข้ารับการอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตร และนำความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยภูมิปัญญาที่พบในพื้นที่สามารถสรุปได้ดังนี้

ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการปลูกข้าวจะมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับประเพณี คือ เดือนสาม บุญข้าวจี เมื่อชนข้าวขึ้นยุ้งแล้วจะทำพิธีเ็นขวัญข้าว โดยเอาปุ๋ยคอก พริก เกลือ ลงใส่ แปลงนา เพื่อเป็นการเตรียมดิน

เดือนหก แรกนาขวัญ จะทำการโลกบต่อซ่งข้าว โดยใช้วัวใช้ควยในการไถ ซึ่งภูมิปัญญาจากการเข้าอบรมจะมีการบำรุงดินเพิ่มเติมขึ้นมาคือ การปลูกปอเทือง และการปลูกถั่วในห้วงเวลาที่ไม่มีการปลูกข้าว เมื่อมีการเก็บเกี่ยวปอเทืองและถั่วแล้วจะใช้วิธีไถกลบ เพื่อให้ต้นปอเทืองและต้นถั่วกลายเป็นปุ๋ยในการบำรุงดิน ต่อมาจะเป็นปลูกข้าว โดยมีวิธีการ 2 แบบ คือ ทำนาตม และนาหว่าน โดยการทำนาตม จะทำในช่วงเวลาที่ฝนตมีน้ำเพียงพอ หากฤดูฝนแล้งจะทำนาหว่านแห้งโดยการไถแล้วหว่านข้าว การหว่านข้าวก็มีวิธีการ คือ ไถคลาดกลบไปเลยเป็นวิธีที่เสี่ยงเพราะไม่รู้ว่าจะฝนจะตกเมื่อใด แต่ถึงดินจะแห้งเมล็ดข้าวก็สามารถอยู่ในดินได้นาน การทำนาตมแต่ก่อนนั้นยังเป็นการทำนาโดยธรรมชาติ คือ ยังคงใช้ปุ๋ยคอกในการทำนา และส่วนใหญ่ในอดีตจะใช้วิธีการทำนาตมเนื่องจากจะได้จำนวนต้นข้าวมากกว่าทำนาหว่าน และต้นข้าวมีความแข็งแรงกว่า โดยในปัจจุบันมีการนำนาในรูปแบบใหม่คือ การทำนาโยน ซึ่งวิธีการทำนาโยนตามแบบของนายประสิทธิ์ เบื้องกลาง ราษฎรชาวบ้านตำบลพระพุทธ เริ่มต้นจากการเพาะกล้าโยน แรกเริ่มจะต้องเตรียมดินสำหรับจะนำมาเพาะต้นกล้าก่อนโยน การนำดินจากในนาหรือในสวนมาบดหรือทุบให้ละเอียด เพื่อจะได้นำมาโยนในแฉกเพาะกล้า ห้ามนำดินทรายมาโรย เพราะเวลาโยนทรายจะร่วงหมด จะทำให้ต้นกล้าไม่จม เมื่อเตรียมดินพร้อมแล้ว ก็เริ่มทำการโรยโดยใช้ดินที่เตรียมไว้โรยรองพื้นครึ่งหลุม หรือจะนำแฉกไปแช่น้ำแล้วสลัดน้ำออกโดยไม่ต้องใช้ดินรองพื้น เพื่อป้องกันเมล็ดพันธุ์ร่วงลงรู แล้วก็เริ่มโรยเมล็ดพันธุ์ลงในแฉกที่เตรียมไว้ เมื่อโรยเสร็จก็นำดินมากลบ โดยปาดดินให้เสมอกับขอบหลุม มิเช่นนั้นรากกล้าจะขึ้นมาข้างบนจะยากเวลานำต้นกล้าไปโยน มันจะไม่แตกกระจาย เมื่อปาดดินเสร็จแล้วจะนำไปวางเลยหรือตั้งไว้หลายๆ จนพอแล้ว จึงค่อยนำไปวางที่เดียวกันได้ สำหรับแฉกเพาะกล้า 1 แฉก จะมี 434 หลุม นาปีจะใช้ประมาณ 70 - 80 แฉกต่อไร่ นาปรังจะใช้ประมาณ 80 - 100 แฉกต่อ 1 ไร่ สำหรับพื้นที่วางแฉกเราจะต้องทำให้เสมอกันอย่าให้มีหญ้า เพราะจะมาแย่งอาหารของต้นกล้าเราได้ เมื่อเตรียมพื้นที่ดีแล้ว เราก็นำแฉกกล้าที่เราเพาะเตรียมไว้แล้วไปวาง โดยการใช้เชือกหรือฟางก็ได้ซึ่งให้ตรงแล้ววางตามแนวเชือก เป็นแถวแถวละ 5 แฉก ตามความยาวของพื้นที่ให้วางแถวละ 5 แฉก จะพอดีกับแฉกที่จะนำมาปิด และสะดวกกับการดูแลรักษา การรดน้ำเราจะรดวันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น เมื่อรดน้ำได้ประมาณ 5 - 6 วัน ต้นกล้าจะงอกประมาณ 2 นิ้ว ให้นำแฉกออก เพื่อต้นกล้าจะได้รับแสงแดดอย่างเต็มที่ เมื่อนำสิ่งปิดออกแล้วก็รดน้ำตามปกติ เช้า - เย็น การถอนกล้าเพื่อจะนำไปโยน ก่อนถอนต้นกล้าเพื่อจะไปโยน เราจะต้องรดให้น้ำประมาณ 5 - 6 ชั่วโมง เพราะถ้าเรารดน้ำแล้วไปถอนต้นกล้าจะติดกันเวลาโยนจะโยนไม่ออก คือไม่กระจายการถอนต้นกล้าจะถอนช่วงเช้าหรือช่วงเย็นก็ได้ เมื่อโยนเสร็จแล้วต้นกล้าจะเป็นอย่างไร ล้มบ้างนอนบ้างไม่ต้องไปสนใจ ประมาณ 3 - 5 วัน ต้นกล้าจะจับรากแล้วค่อยๆ ตั้งขึ้นเอง 6 - 7 วัน เราก็สูบน้ำเข้านาได้ เป็นการป้องกันวัชพืชไปในตัว

เดือนเจ็ด บุญข้าสวะ หว่านข้าวกล้าดำนาเสร็จ มีการทำพิธีเช่นสรวงเจ้าที่นา และใส่ปุ๋ยคอกบำรุงข้าว โดยในปัจจุบันมีการใส่ปุ๋ยชีวภาพในการบำรุงต้นข้าว ตลอดจนมีการทำน้ำหมักในการใช้ฉีดป้องกันศัตรูพืช และวัชพืชในแปลงนา โดยนายช่วย นิ่งกระโทก ราษฎรชาวบ้านตำบลหนองยาง ได้มีการพัฒนาองค์ความรู้จนสามารถทำสารชีวภาพไตรโคเดอร์มา เพื่อป้องกันเชื้อราศัตรูพืช โดยมีการทำคือ 1) หุงข่ากึ่งสุกกึ่งดิบ 2) ตักข้าวใส่ถุงขณะที่ยังร้อน 2 ซิตครึ่ง คนข้าวให้ทั่วถุงวางไว้ 3) พอข้าวเริ่มอุ่นให้ใส่เชื้อไตรโคเดอร์มาลง 2-3 หยด เขย่าถุงให้ถุงให้เชื่อมกับข้าวผสมกันดี 4) มัดปากถุงให้โป่งแล้วใช้เข็มแทงให้ทั่วถุงประมาณ 14 ครั้ง 5) วางถุงในที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก 6) พอครบ 7 วัน เชื้อเดินเต็มจะมีสีเขียว ถ้ามีสีอื่นเจือปนถือว่าเสีย ให้นำไปทิ้งทิ้งถุง และ 7) วิธีนำไปใช้

อัตราการใช้ 1 ถุง ต่อน้ำ 20 ลิตรฉีดพ่นทุกๆ 7 วัน หรือใช้คลุกเมล็ดก่อนปลูก ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ที่ใช้สารเคมี มาเป็นเกษตรกรปลอดภัยใช้สารธรรมชาติแทน เพื่อลดต้นทุนการผลิต ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม และเป็น การสร้างสภาวะที่ดีต่อผู้บริโภค

เดือนอ้าย งานบุญเข้ากรรม ประเพณีทำลานนวดข้าว โดยในการทำลานนวดข้าวในอดีตจะใช้มูลวัว มูลควายทาพื้นที่ที่จะทำลาน เพื่อเป็นการเคลือบผิวดินเพื่อป้องกันไม่ให้เวลาตีข้าวมีดินประปนเมล็ดข้าว

เดือนยี่ งานบุญคูณลาน ทำพิธีปลงข้าวในลอมและพาดข้าวในลาน เมื่อตีข้าวเสร็จแล้วจะนำเข้าเปลือกไปเก็บใส่ไว้ในเสวียน ซึ่งเสวียนจะมีลักษณะเหมือนตระกั่วใบใหญ่สานด้วยไม้ไผ่และนำมูลวัว มูลควายมาทาเพื่อปิดช่องว่างระหว่างไม้ไผ่ ใช้เป็นที่เก็บข้าว เพื่อป้องกันฝนและแมลงที่จะไปกินข้าว

1.2 การจัดเก็บความรู้

ในการจัดเก็บความรู้ การจัดเก็บความรู้เป็นลักษณะของการจดจำผ่านตัวบุคคลของปราชญ์ชาวบ้าน และของเกษตรกรที่ได้มีลงมือปฏิบัติในเรื่องเกษตรอินทรีย์ และยังมี การจัดเก็บเอกสารแผ่นพับ คู่มือที่ได้เคยเข้าร่วมอบรมในเรื่องต่างๆ และบันทึกย่อที่ได้มีการจัดในระหว่างการเข้าอบรมเก็บไว้เป็นองค์ความรู้เพื่อใช้ในการศึกษา

1.3 การแลกเปลี่ยน

การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการส่งผ่านความรู้ระหว่างบุคคลหรือองค์การและผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน จะมีการสร้างศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ของตนเพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีมาแต่เดิมประยุกต์กับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการอบรม ทั้งการจัดประชุมหมู่บ้านเพื่อทำการเผยแพร่ข้อมูลที่ศาลากลางหมู่บ้าน การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่มีอยู่ไปพูดคุย สนทนา ร่วมแสดงความคิดเห็นให้กับชาวบ้านทั้งที่อยู่ใกล้เคียงในหมู่บ้านเดียวกัน และชุมชนบริเวณนั้น

1.4 การเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้

การประยุกต์และการใช้ประโยชน์จากความรู้ เป็นการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่หรือที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ได้นำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติจริง ซึ่งสิ่งที้นำมาประยุกต์ใช้ในการปลูกข้าวประกอบด้วย การเตรียมดินบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก การไถกลบตอซัง การไถกลบเพื่อทิ้ง การทำนาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทั้งการทำนาตาม โดยการเพาะกล้าและดำนา การทำนาแห้งในช่วงที่มีน้ำน้อย โดยการหว่านและไถแปร รวมถึงการทำนาโยน ที่เป็นการลดต้นทุนการผลิต ลดค่าแรงงานในการเพาะปลูก ทั้งยังได้มีการพัฒนาดินโดยใช้หญ้าหมักชีวภาพ ตลอดจนการทำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืช ทั้งยังได้มีการพัฒนาพื้นที่ของตนเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่และต่างพื้นที่มาศึกษาเรียนรู้

ตารางที่ 1 สรุป การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำนาข้าวปลอดภัยและแบบผสม

ประเด็น	การผลิตข้าวปลอดภัย	การผลิตข้าวแบบผสม
1.การแสวงหาความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าเป็นสมาชิกชาวนาข้าวไทย - เข้าร่วมเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ - เข้าร่วมศูนย์เรียนรู้ EM เกษตรเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมโครงการขยายเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์ - เข้าร่วม Smart farmer - เข้าร่วมอบรม GAP - 02 กรมข้าว - เข้าร่วมโครงการอบรมเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง - ความรู้จาก ปู่ ย่า ตา ยาย
2.การจัดเก็บความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้วิธีการจดบันทึกอยู่ในรูปแบบเอกสาร - การจดจำผ่านตัวบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้วิธีการจดบันทึกอยู่ในรูปแบบเอกสาร - การจดจำผ่านตัวบุคคล
3.การแลกเปลี่ยนและการเผยแพร่ความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มเครือข่ายที่ไปเข้าร่วมอบรมมา และญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านที่สนิทสนมกัน - เผยแพร่ความรู้โดยการพูดคุย สนทนา ปรัชชาหรือ เกี่ยวกับเทคนิคการทำนาแบบอินทรีย์ 	<ul style="list-style-type: none"> - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มเครือข่ายที่ไปเข้าร่วมอบรมมา และญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านที่สนิทสนมกัน - เผยแพร่ความรู้โดยการพูดคุย สนทนา ปรัชชาหรือ เกี่ยวกับเทคนิคการทำนาแบบอินทรีย์ผสม
4.การประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ทดลองปฏิบัติเอง - ทำเกษตรอินทรีย์ ทำนา ปลูกพืชผัก สวนผสม แปลงเล็กๆ - ทำน้ำหมักที่เรียนรู้จากเกษตรกรเรียนรู้ EM และทำปุ๋ยใช้เอง เช่น ปุ๋ยหมักฟาง ปุ๋ยพืชสด ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา ปลูกพืชผักสวนครัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ทดลองปฏิบัติเอง - เลียนแบบการทำนาตามเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง - ปลูกข้าว ทำสวน ปลูกผัก - ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาในเรื่องการปลูกข้าวของบรรพบุรุษไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในเอกสารใดๆ ทั้งสิ้น มีเพียงการถ่ายทอดโดยการบอกเล่าสอนวิธีการปลูกข้าวให้กับรุ่นลูก รุ่นหลาน โดยให้ร่วมลงมือปฏิบัติในการปลูกข้าวตั้งแต่การเตรียมแปลงนา การหว่านกล้า การดำนา วิก้าจัดศัตรูพืช วิธีการเก็บเกี่ยวข้าว การตีข้าว การเก็บข้าว เป็นการสอนให้เรียนรู้โดยการปฏิบัติตามกัน ทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการปลูกข้าวในอดีตไม่ได้มีการรวบรวมเป็นเอกสารที่มีการจดบันทึกอย่างชัดเจน รวมถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของภูมิปัญญาการปลูกข้าว

ในอดีต เนื่องจากมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งรถไถนา รถดำนา รถเกี่ยวข้าว และมีโรงสีข้าวที่ทำให้เกษตรกรปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ไม่ต้องลงมือทำเองใช้วิธีการจ้างผู้รับเหมาเหล่านั้นมาจัดการตลอดกระบวนการปลูกข้าวแทน ทำให้เกษตรกรไม่สนใจในการแสวงหาและจัดเก็บภูมิปัญญาการปลูกข้าวของบรรพบุรุษที่เคยได้รับการสั่งสอนมาในอดีต

3. ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้การผลิตข้าวปลอดภัยโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาในประเด็นรูปแบบในการจัดการความรู้ในการผลิตข้าวโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า รูปแบบในการจัดการความรู้ที่เหมาะสมต้องมีการแสวงหาปราชญ์ที่มีความรู้ที่ได้รับการส่งผ่านองค์ความรู้จากรุ่นบรรพบุรุษมาสู่ปัจจุบัน ซึ่งจากการลงพื้นที่วิจัย พบปราชญ์ในพื้นที่ที่มีความรู้ทั้งในเรื่องของการแก้งดิน เปลี่ยนดินเค็มที่ไม่สามารถปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตที่ดี ให้กลายมาเป็นดินร่วนที่เหมาะสมในการปลูกข้าว พบปราชญ์ที่มีวิธีการปลูกข้าวแบบนาโยน ที่เป็นวิธีใหม่แทนการหว่านกล้า และดำนา ใช้วิธีการเพาะกล้าในแปลงเพาะก่อน แล้วเมื่อต้นกล้าแข็งแรงจึงทำการโยนลงแปลงนา ซึ่งได้ผลผลิตข้าวที่มากขึ้นจากวิธีการหว่านกล้า หรือดำนา ทั้งยังพบปราชญ์ชาวบ้านที่เริ่มทำแปลงนาสาธิต ที่ได้รับความรู้จากกรมส่งเสริมการเกษตรทำแปลงนาทดลองทั้งการล้มตอซังแล้วไถเพื่อพัฒนาดินให้ดีขึ้น การปลูกต้นปอเมืองแล้วไถกลบเป็นอีกหนึ่งวิธีในการบำรุงดิน โดยปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ข้อมูลได้มีการเริ่มสร้างศูนย์เรียนรู้ และแปลงเกษตรเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าไปเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแต่สิ่งที่ต้องได้มีการพัฒนาเพิ่มเติมคือ สื่อ เอกสาร แผ่นพับ รวมถึงสื่อวีดิทัศน์ ที่เป็นสื่อสอนเกี่ยวกับกระบวนการปลูกข้าวที่ได้จากการศึกษาวิจัย ตลอดจนการสร้างศูนย์เรียนรู้ให้ครบวงจรจำเป็นต้องมีการแสวงเครื่องไม้ เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกข้าวในอดีตตั้งแต่การเตรียมดิน การไถนา การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว และเก็บข้าวจัดแสดงเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการในการปลูกข้าวในอดีตสู่ปัจจุบัน ตลอดจนควรมีการทำเป็นคู่มือและแผ่นพับเอกสารเพื่อนำไปใช้ศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษา การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา โดยอาศัยแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาเป็นกรอบในการศึกษา อันประกอบด้วย 1) การแสวงหาความรู้ 2) การจัดเก็บความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนและการเผยแพร่ความรู้ และ 4) การประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้ ทำให้ทราบถึง

1) การแสวงหาความรู้การผลิตข้าวปลอดภัย โดยทำการถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้ทราบถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกข้าวในอดีต และองค์ความรู้ที่เกิดจากการแสวงหาในปัจจุบัน พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ องค์ความรู้จากบรรพบุรุษ และองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการแสวงหาเข้าอบรมกับกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีวิธีการแสวงหาความรู้ 5 วิธี ประกอบ (1) จากบรรพบุรุษ (2) อบรมประชุมจากกรมส่งเสริมการเกษตร (3) ปรึกษาหารือจากเกษตรกรด้วยกัน (4) การลองผิดลองถูก/ทดลองปฏิบัติจริง (5) ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุดมศักดิ์ วงพิศาล และคณะ. (2559). ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าวอินทรีย์ของชาวนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่ได้อธิบายถึงวิธีการแสวงหาความรู้ 3 ลักษณะ ได้แก่ จากบรรพบุรุษ จากการพัฒนาด้านต่างๆ และการผสมผสาน และมี 7 วิธีการได้แก่ 1) จากบรรพบุรุษ 2) อบรมประชุมสัมมนาสาธิตดูงาน 3) ชักชวนพูดคุย 4) แนะนำให้คำปรึกษา 5) เป็นแบบอย่างที่ดี 6) การลองผิดลองถูก/ทดลองปฏิบัติจริง 7) ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้

2) การจัดเก็บองค์ความรู้ จากการศึกษาพบว่า ในอดีตบรรพบุรุษไม่ได้มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน มีเพียงวิธีการบอกเล่าและสอนในเชิงปฏิบัติให้กับรุ่นลูก รุ่นหลาน โดยในปัจจุบันปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้วิธีการจดบันทึกลงในสมุดช่วยจำ มีแปลงเกษตรตัวอย่างและศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อเป็นสถานที่ในการจัดเก็บองค์ความรู้ โดยองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้คือ ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการปลูกข้าวจะมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับประเพณี ประกอบด้วย เดือนสาม บุญข้าวจี เมื่อชนข้าวขึ้นย้งแล้วจะทำพิธีเอนข้าวขวัญข้าว เดือนหก แรกนาขวัญ จะทำการไถกลบต่อซังข้าว เดือนเจ็ด บุญข้าวชะหวานข้าวกล้าค่านาเสร็จ มีการทำพิธีเชนสรวงเจ้าที่นา เดือนอ้าย งานบุญเข้ากรรม ประเพณีทำลานนวดข้าว และเดือนยี่ งานบุญคูณลาน ทำพิธีปลงข้าวในลอมและฟาดข้าวในลาน และทำการจัดเก็บภูมิปัญญาการผลิตข้าวตามประเพณีอีสาน

3) การแลกเปลี่ยน การเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้ จากงานวิจัยพบว่าการแลกเปลี่ยน การเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้ เป็นลักษณะการจัดทำแปลงเกษตรสาธิตในพื้นที่ รวมถึงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชม โดยภายในศูนย์จะประกอบด้วยสื่อสารสนเทศต่างๆ และเครื่องมือ เครื่อง ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตข้าว ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาครั้งนี้ที่เป็นข้อค้นพบและข้อเสนอที่เห็นเป็นรูปธรรม โดยที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ได้เสนอแนะต่อการส่งเสริมและขยายผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าวอินทรีย์ของชาวนาได้แก่ (1) ผังแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (2) กลไกการสร้างความเข้มแข็งของการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าว อินทรีย์ (3) การให้แรงเสริมในการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าว อินทรีย์ และ (4) แนวทางการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าวอินทรีย์สู่การขยายผลในอนาคต (อุดมศักดิ์ วงพิศาล และคณะ, 2559) ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่จะต้องไปศึกษาต่อว่า จะมีการอย่างไรต่อไปในแต่ละประเด็นที่เสนอไว้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านเชิงสาธารณะ การเผยแพร่งานวิจัยชุดโครงการ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ถือว่าเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ภูมิปัญญาการผลิตข้าวปลอดภัยที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรในพื้นที่ ตลอดจนเกษตรกรในต่างๆ พื้นที่ที่ได้รับคู่มือ หรือสืบค้นผ่านฐานข้อมูลทางระบบสารสนเทศ (อินเทอร์เน็ต) ได้ทราบถึง องค์ความรู้เรื่องการกลัดดิน การทำนาโยน การผลิตและรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว การผลิตปุ๋ยชีวภาพ และการผลิตน้ำยาไล่แมลง อันจะไปสู่การผลิตข้าวปลอดภัยลดต้นทุน รักษามาตรฐานการผลิตข้าวปลอดภัยได้อย่างยั่งยืน ซึ่งหากจะได้มีการศึกษาต่อจะต้องมีการศึกษาเพื่อขยายเครือข่ายด้านข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยง และหาองค์ความรู้ที่เป็นมาตรฐานอย่างเดียวกัน

2. ด้านเชิงนโยบาย ข้อมูลองค์ความรู้การผลิตข้าวปลอดภัย สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะในการส่งเสริมให้เกษตรกรหันกลับมาปลูกข้าวในแบบอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เคยสืบทอดต่อกันมา สู่การปรับปรุงให้ทันสมัยโดยปราศจากการใช้สารเคมีในการผลิตข้าว ซึ่งหากจะได้มีการศึกษาต่อจะต้องมีการศึกษาการนำนโยบายในการส่งเสริมหรือรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางให้การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่ต่อไป

3. ด้านเชิงพาณิชย์ องค์ความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยชีวภาพ และการผลิตน้ำยาไล่แมลง สามารถทำให้เกษตรกรต่อยอดจากฐานเดิมเพื่อเสริมอาชีพในการผลิตปุ๋ยหรือการผลิตน้ำยาไล่แมลง ตลอดจนเมื่อเกษตรกรปรับรูปแบบการผลิตข้าวจากที่เคยใช้สารเคมีมาสู่การผลิตข้าวตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ย่อมได้ข้าวปลอดภัยและถ้าเกษตรกรสามารถรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายรวมผลผลิตข้าวปลอดภัยได้ ยังสามารถมีอำนาจต่อรองในเรื่องราคาผลผลิตได้อีกด้วย ซึ่งหากจะได้มีการศึกษาต่อจะต้องมีการศึกษาเรื่องของผลิตภัณฑ์ การทำการตลาด และตลาดที่จะรองรับสินค้า โดยอาศัยแนวคิดห่วงโซ่อุปทานในการเชื่อมโยงระหว่าง ต้นน้ำ คือ เกษตรกร กลางน้ำ ผู้ประกอบการในการแปรรูปผลผลิต สู่ปลายน้ำ ผู้รับบริการหรือผู้อุปโภคบริโภค

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ฉิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กรมการข้าว. (2554). รายงานผลการดำเนินงานโครงการศูนย์ข้าวชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการข้าว.
- วาสนา ภาณุรักษ์ และคณะ. (2557). รายงานวิจัย โครงการความร่วมมือส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อความมั่นคงทางอาหารและเพิ่มรายได้ของครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครราชสีมา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนทุนวิจัย (สกว.).
- วิจารณ์ พานิช. (2546). การจัดการความรู้ในยุคสังคมและเศรษฐกิจบนฐานความรู้. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- ศุภย์กสิกร. (2550). ข้าวอินทรีย์ : ศักยภาพการตลาดที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง. สืบค้นจาก <https://positioningmag.com/34730>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). แผนพัฒนาสถิติจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อุดมศักดิ์ วงพิศาล และคณะ. (2559). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำข้าวอินทรีย์ของชาวนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ : 11 ฉบับที่ : 3 เลขหน้า : 281-293 ปีพ.ศ. : 2559.

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

GOOD GOVERNANCE-BASED SCHOOL ADMINISTRATION AFFECTING LEARNING ORGANIZATION
IN PUBLIC SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 17

ภาธรณ์ สิริวรรณกุล¹

PATHON SIRAVADHAKUL¹

ธนิช คุณเมธิกุล¹ และ วีรศักดิ์ อินทรมาตย์²

Thanique Kunametheekoon¹ and Teerasak Intaramat²

¹ นักศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹ อาจารย์ ดร. สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² รองศาสตราจารย์ สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และสร้างสมการพยากรณ์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 377 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การทดสอบค่าเอฟ การทดสอบค่าที และการถดถอยอย่างง่าย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) สภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .260 + .919X$ โดยสามารถพยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ได้ร้อยละ 71.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, องค์กรแห่งการเรียนรู้

ABSTRACT

The purposes of this research were to investigate (1) level of good governance – based school administration, (2) level of learning organization, (3) the relationship between good governance – based school administration and learning organization and (4) the formulation of prediction equation of good governance – based school administration affecting learning organization in schools under the jurisdiction of Secondary Educational Service Area Office 17. The research samples drawn by systematic random sampling included 377 school administrators and teachers in schools under the Secondary Educational Service Area Office 17. The instrument for collecting data were a 5 rating scale questionnaire with .97 reliability. The data were analyzed using arithmetic mean, standard deviation, alpha - coefficient, pearson’s product moment correlation coefficient, F-test, t-test and Simple Regression Analysis.

The research findings were as follows: 1) The overall and specific perspectives of good governance – based school administration in schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 17 were reached at high level. 2) The overall and specific perspectives of learning organization in schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 17 were arrived at high level. 3) The relationship between good governance – based school administration and learning organization in schools under the jurisdiction of Secondary Educational Service Area Office 17 was positive at .01 significant level statistically..4).the prediction equation of good governance - based school administration affecting learning organization was shown in terms of raw score as $\hat{Y} = .260 + .919X$ accounting for 71.20 at .05 significant level statistically.

Keywords : School Administration, Good Governance, Learning Organization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 กล่าวไว้ว่า รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมสังคมไทยให้อยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญ 6 ประการ ตามหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า จึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบสังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรักสามัคคี และร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา. 2560 : 17)

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2551 เห็นชอบให้ส่วนราชการทบทวนและปรับปรุงแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี ของหน่วยงานทุกปีเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แจ้งให้ส่วนราชการปรับปรุงแผนปฏิบัติราชการ 4 ปีของส่วนราชการโดยเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมธรรมาภิบาล ด้านการสร้างเสริมความโปร่งใส หรือการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และการส่งเสริมคุ้มครองจริยธรรมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการของส่วนราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : ข)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์กรหลักที่สำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไปให้โรงเรียนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล และต้องมีความรับผิดชอบสูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติภารกิจภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับ เยาวชนและประชาชนได้รับความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 1)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 12 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้แนะทิศทางการพัฒนาประเทศระยะกลาง เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ ระยะยาวที่ได้กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มิมีตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เกื้อกูล และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560 : 12) การพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นั้นเกิดจากผู้บริหารที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าด้านความสามารถ สติปัญญา และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง ผู้ร่วมงานและองค์กรให้มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ ทั้งนี้โรงเรียนเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขจึงถูกคาดหวังจากสังคมไว้สูงที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาเยาวชนไปสู่สังคม ที่พึงปรารถนา โรงเรียนจึงควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามที่ ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel. 2001 : 90) ได้กล่าวว่า โรงเรียนเป็นองค์กรให้การบริการที่ผูกพันกับเรื่องของการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียนคือ การเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น ในบรรดาองค์กรประเภทต่าง ๆ โรงเรียนจึงควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์กรประเภทใด ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17
2. เพื่อศึกษาระดับสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลและองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมือง และใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การดำเนินงานของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การกำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้ในสถานศึกษาโดยความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ส่งเสริมการประพฤติตนที่ดีตามจรรยาบรรณโดยเท่าเทียมกันสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่งานสอนและ การบริหารงาน มีการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนให้พัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ยกย่อง เชิดชูเกียรติให้มีความภาคภูมิใจในอาชีพครู

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจในสถานศึกษาโดยปรับปรุงกลไกการทำงานภายใน ให้มีความถูกต้อง ตรวจสอบได้ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ข่าวสารด้านการศึกษา ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างเปิดเผย

4. หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนรับรู้และเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงาน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ครูและผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักในหน้าที่การงานมุ่งมั่นให้บริการ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีการปรับปรุงข้อบกพร่อง พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มุ่งสู่ความสำเร็จ และคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการ วางแผน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา รู้จักประหยัดการใช้สาธารณูปโภคตามความต้องการ

องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษาที่มีบรรยากาศของการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์การ มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง รวมถึงมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ขององค์การทั้งในระดับบุคคล ทีมงานและองค์การ โดยให้ความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ การใช้ความรู้ และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็น เครื่องมือนำไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง ประกอบด้วย

1. พลวัตการเรียนรู้ หมายถึง สมาชิกในสถานศึกษามีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง กระตือรือร้น สนใจที่จะพัฒนาตนเอง

2. การปรับเปลี่ยนองค์การ หมายถึง สมาชิกในสถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนสถานศึกษาไปเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้วยความเข้าใจองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ เข้าใจวัฒนธรรมองค์การ เข้าใจกลยุทธ์ และเข้าใจโครงสร้างที่เป็นการกระจายอำนาจการบริหารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พร้อมยอมรับการเรียนรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ

3. การเสริมอำนาจบุคคล หมายถึง การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ของทุกคนในสถานศึกษา ด้วยการให้อิสระทางความคิด อำนาจความสะดวก และให้รางวัล มีการพัฒนาศักยภาพการทำงานให้แก่สมาชิกใน

สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน พันธมิตร เครือข่ายธุรกิจ และผู้รับบริการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน

4. การจัดการความรู้ หมายถึง การจัดรูปแบบ การรวบรวม การแสวงหา การจัดระบบข้อมูลและการสร้างฐานข้อมูล มีการพัฒนาความรู้ไปสู่นวัตกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกทุกคนในสถานศึกษา รวมถึงการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในองค์กร

5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี หมายถึง การสนับสนุนให้สมาชิกทุกคนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดหาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อความคล่องตัว พัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์เพื่อการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ประเภทของสถานศึกษาจำแนกตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ออกเป็น 4 ขนาด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2554 : 2)

1. ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน จำนวน 1 - 499 คน
2. ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน จำนวน 500 - 1,499 คน
3. ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน จำนวน 1,500 - 2,499 คน
4. ขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน จำนวนตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เพื่อดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ซึ่งตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ได้มาจากการสังเคราะห์เนื้อหาและงานวิจัยของนักวิชาการ ได้มา 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักความมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า ส่วนของตัวแปรเกณฑ์ใช้แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ของ (Marquardt. 1996 : 34) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) พลวัตการเรียนรู้ 2) การปรับเปลี่ยนองค์กร 3) การเสริมอำนาจบุคคล 4) การจัดการความรู้ 5) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ดังภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรพยากรณ์

การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน ได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักความมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

ตัวแปรเกณฑ์

องค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่

1. พลวัตการเรียนรู้
2. การปรับเปลี่ยนองค์การ
3. การเสริมอำนาจบุคคล
4. การจัดการความรู้
5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

ทีมา (Marquardt).

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 88 คน และข้าราชการครู จำนวน 1,418 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2560 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,506 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. 2560 : 19-20)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607 – 610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการกำหนดช่วงสุ่ม (Sampling Interval หรือ k) ด้วยการเรียงจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครูตามขนาดสถานศึกษาโดยเรียงลำดับตามขนาดสถานศึกษาเล็ก กลาง ใหญ่ตามลำดับก่อน จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามช่วงการสุ่ม ได้ช่วงการสุ่มคือ 4 ในการกำหนดจุดเริ่มต้นได้ใช้วิธีการจับฉลากได้มาหนึ่งหมายเลขจากโรงเรียนหนึ่ง จึงดำเนินการสุ่มโดยนับตามช่วง 4 ต่อไปจนครบจำนวนประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 25 คน และครูจำนวน 352 คน รวมทั้งสิ้น 377 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ขนาดของสถานศึกษา	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหารสถานศึกษา	ข้าราชการครู	รวม	ผู้บริหารสถานศึกษา	ข้าราชการครู	รวม
ขนาดเล็ก	20	252	272	8	61	69
ขนาดกลาง	38	516	554	10	128	138
ขนาดใหญ่	20	350	370	4	89	93
ขนาดใหญ่พิเศษ	10	300	310	3	74	77
รวม	88	1,418	1,506	25	352	377

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลและองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจากมากไปหาน้อยตามแบบของลิเคิร์ต (Likert. 1976 : 247)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจากมากไปหาน้อยตามแบบของลิเคิร์ต (Likert. 1976 : 247)

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำร่างแบบสอบถามที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมในการใช้ภาษา มีรายนามและตำแหน่งดังนี้

2.1 ดร.พิทยุตม์ กงกุล ผู้บริหารการศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

2.2 ดร.เพลินพิศ กอบตระกูล ศึกษานิเทศก์วิทยฐานะเชี่ยวชาญ ตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี

2.3 ดร.บุญยกุล หัตถกิจ ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนโป่งน้ำร้อนวิทยาคม

2.4 ดร.กมลวรรณ อนันต์ ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม

2.5 ดร.พรศิษฏ์ คำรอด ครูชำนาญการโรงเรียนสฤชติเดช

เมื่อตรวจสอบเสร็จแล้วจึงนำคะแนนที่ได้จากมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 หลังจากนั้น นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขโดยผู้ทรงคุณวุฒิเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมโดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.02 ขึ้นไปแบบสอบถามตอนที่ 1 จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.352 – 0.788 และแบบสอบถามตอนที่ 2 จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.339 – 0.768

5. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1990 : 54) ซึ่งความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในตอนที่ 1 จำนวน 30 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.936 และในตอนที่ 2 จำนวน 40 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.950 สรุปค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับรวม 70 ข้อ เท่ากับ 0.969

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยส่งสถานศึกษาเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม
3. กำหนดวันในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามและผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 23 โรงเรียน และในจังหวัดตราดจำนวน 16 โรงเรียน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 39 โรงเรียน แจกแบบ สอบถามจำนวน 377 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 353 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.00 หลังจากนั้นจึงส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเดิมที่ยังไม่ได้แบบสอบถามกลับคืนอีกครั้ง จนกระทั่งได้รับแบบสอบถามครบถ้วน ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับและนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For Windows ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังจากนั้น นำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนนและนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยายในการแปลผล 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 121)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังจากนั้น นำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนนและนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยายในการแปลผล 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 121)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลและองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย 5 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2552 : 59)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์สมการพยากรณ์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาด้วยการนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยาย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล โดยรวมและรายด้าน

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
หลักนิติธรรม	4.41	.53	มาก	2
หลักคุณธรรม	4.44	.53	มาก	1
หลักความโปร่งใส	4.39	.50	มาก	3
หลักความมีส่วนร่วม	4.32	.53	มาก	5
หลักความรับผิดชอบ	4.35	.54	มาก	4
หลักความคุ้มค่า	4.24	.56	มาก	6
รวม	4.36	.46	มาก	

จากตาราง 2 แสดงว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 17 ดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน

สภาพองค์การแห่งการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
พลวัตการเรียนรู้	4.28	.52	มาก	1
การปรับเปลี่ยนองค์การ	4.26	.55	มาก	4
การเสริมอำนาจบุคคล	4.27	.54	มาก	2
การจัดการความรู้	4.23	.54	มาก	5
การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี	4.27	.56	มาก	3
รวม	4.26	.50	มาก	

จากตาราง 3 แสดงว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พลวัตการเรียนรู้ การเสริมอำนาจบุคคล การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนองค์การ และการจัดการความรู้ ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลแต่ละด้านกับองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวม

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล	$\sum Y$	ระดับความสัมพันธ์
หลักนิติธรรม	.68**	กลาง
หลักคุณธรรม	.70**	สูง
หลักความโปร่งใส	.68**	กลาง
หลักความมีส่วนร่วม	.72**	สูง
หลักความรับผิดชอบ	.78**	สูง
หลักความคุ้มค่า	.78**	สูง

จากตาราง 4 แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายเพื่อสร้างสมการพยากรณ์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยอย่างง่ายของสมการพยากรณ์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา (n = 377)

ตัวแปร	b	S.E. _b	β	t	p
1. หลักธรรมาภิบาล (X)	.919	.030	.844	30.472**	<.01
ค่าคงที่ (a)	.260	.132		1.966*	.05

$R = .844$, $R^2 = .712$, $S.E.est = .26639$, $F = 928.541$, $p = .000$

**p < .01

จากตาราง 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับองค์การแห่งการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ .844. และการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสามารถพยากรณ์องค์การแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 71.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาสร้างสมการพยากรณ์อย่างง่ายในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ $\hat{Y} = .260 + .919X$ หรือสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ $\hat{Y}_y = .844 (Z_x)$

จากสมการดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อสถานศึกษามีระดับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้น .919 + .260 หน่วย และสมการนี้สามารถใช้พยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการให้สถานศึกษาในสังกัดจัดทำโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษาภายใต้ชื่อโครงการเขตสุจริต ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ ความตระหนัก ส่งเสริมความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามกรอบภารกิจให้สอดคล้องกับมาตรฐาน 5 ประการ คือ ทักษะกระบวนการคิด ชื่อสัตย์สุจริต มีวินัยอย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะกับการประเมินความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพ และส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เหมาะสม และสอดคล้องกับภาพการศึกษาเพื่ออนาคตไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาไว้ว่าส่งเสริมระบบธรรมาภิบาล ในวงการศึกษ สร้างคนสร้างสังคม และสร้างชาติให้ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2559 : 45) สอดคล้องกับ วุฒิมงคล บัวซ้อย (2553 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาต้นแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรมโดยภาพรวมในระดับมาก ด้านหลักคุณธรรมโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด ด้านหลักการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมในระดับมาก ด้านหลักความโปร่งใสโดยภาพรวมระดับปานกลาง ด้านหลักความรับผิดชอบโดยภาพรวมระดับมาก และด้านหลักความคุ้มค่าโดยภาพรวมในระดับมาก

2. ระดับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า มีระดับองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสมาชิกทุกระดับในสถานศึกษาเห็นความสำคัญต่อการเรียนรู้ และมีความสนใจในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านสังคมตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี พ.ศ. 2559 – 2562 (จันทบุรี – ตราด) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ที่ระบุดึงการพัฒนาให้คนเหมาะสมตามช่วงอายุ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสภาพสังคมในอนาคต ในประเด็นการปฏิรูปการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ มีการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก รวมทั้งการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ และการผลักดันยุทธศาสตร์การสร้างสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่กระจายตัวอย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสังเวช จนทโสภิ (ศรีโคตร) (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ตามทฤษฎีของไมเคิล มาร์ควอดท์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับองค์ประกอบองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่สายปฏิบัติการ มีความคิดเห็นตรงกันอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านพลวัตของการเรียนรู้ ด้านการ

ปรับเปลี่ยนองค์กร และด้านการเพิ่มอำนาจสมาชิกองค์กร ส่วนที่เหลืออีก 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการความรู้ ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ผู้บริหาร อาจารย์ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก แต่เจ้าหน้าที่สายปฏิบัติการมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยรวมเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลวิจัยพบว่าการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงกับองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทำให้ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ทั้งนี้การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ความความสัมพันธ์ระดับสูง ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม และหลักคุณธรรม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับวิไลพร จันเสียม (2555 : 104) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง

4..ความสามารถในการพยากรณ์ของการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 71.20 ทำให้ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ และเมื่อสถานศึกษามีระดับบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้น จะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วย เป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ และยังพบอีกว่าการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลทุกด้านมีความสัมพันธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับสูง โดยที่หลักนิติธรรมและหลักความโปร่งใสมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับเบญจวรรณ ทิมสุวรรณ และคณะ (2560 : บทคัดย่อ)ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกมีวัฒนธรรมองค์กรและสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง วัฒนธรรมองค์กรโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางถึงในระดับดีกับสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้งโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 วัฒนธรรมองค์กรสามารถทำนายสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขได้ร้อยละ 46.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถานศึกษาต่าง ๆ ควรกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรที่ชัดเจนในการพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีความสามารถในการดำเนินงานมากขึ้น

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ควรมีแผนการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้พัฒนาการบริหารและองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลนั้น ควรเร่งพัฒนาด้านความคุ้มค่าและการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานเป็นอันดับแรก ๆ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ควรจัดให้มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลและองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาต่าง ๆ ได้พัฒนาเร็วยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

2. ควรจัดให้มีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลและองค์การแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

3. ควรศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อสถานศึกษาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

4. ควรจัดให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

เอกสารอ้างอิง

- _____ . (2552). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546 ข). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2552). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โพรเกรสซิฟ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ และคณะ. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัย ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. (รายงานการวิจัย). จันทบุรี : วิทยาลัยพระปกเกล้าจันทบุรี.
- พระมหาสังเวช จนทโสภี (ศรีโคตร). (2551). ศึกษาสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ตามทฤษฎีของไมเคิล มาร์ควอดท์. (รายงานการวิจัย). วิทยาลัยสงฆ์เลย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134. ตอนที่ 40 ก. หน้า 17.
- วิไลพร จันเสียมม. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วุฒิพงษ์ บัวช้อย. (2553). การศึกษาต้นแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรบริหารส่วนตำบลใน
เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. (รายงานการวิจัย). เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. (2559). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พ.ศ.
2559 - 2562. จันทบุรี : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2554). หลักเกณฑ์และวิธีการย้ายผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
นโยบายด้านการศึกษานายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
21 เซ็นจูรี่.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5 th ed. New York : Haper Collins.
- Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration : Theory – Research - Practice*.
6th ed. New York : McGraw-Hill.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). *Educational And Psychological Measurement*.
“Determining Sample Size For Research Activities,” 4 (5) : 4483 - A.
- Likert, R. (1976). *New Way of Managing Conflict*. New York : McGraw-Hill.
- Marquardt, M.J. (1996). *Building the Learning Organization : A Systems Approach to
Quantum Improvement and Global Success*. New York : McGraw-Hill.

การพัฒนากิจกรรมโครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่องการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษา
วิชาธุรกิจสื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

THE DEVELOPMENT OF THE PROJECT BASE LEARNING OF EDUCATION MEDIA BUSINESS PLAN
DRAFTING, EDUCATION MEDIA BUSINESS FOR LEARNING ACHIEVEMENT DEVELOPMENT OF
UNDERGRADUATE STUDENTS

กิติกร ทิพนัด

Kitigorn Tipnad

สาขาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการและประเมินทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ของนักศึกษาหลังจากเรียนรู้โดย PBL และเพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ธุรกิจสื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 2 หมู่เรียน จำนวน 87 คน โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ธุรกิจสื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 1 หมู่เรียน จำนวน 43 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) และใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แผนการสอน การสนทนาตามธรรมชาติ แบบทดสอบ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลงาน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยการใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่องการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ และทำให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ และการดำเนินงานตามขั้นตอน อยู่ในระดับดีมาก ส่วนทางด้านเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ดึงดูดความสนใจและใช้ได้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ซื้อ) อยู่ในระดับดี และเกิดทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : การเรียนแบบใช้โครงการเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปริญญาตรี

ABSTRACT

This study aims to develop the process and evaluate the learning skill of students after using Project Based Learning (PBL) and to develop the learning achievement of students between before and after of using of the learning process which conformed to the 21st century learning skills of 3rd year students who register Business in Educational Media, 2nd semester, Academic year 2014, Nakhon Ratchasima Rajabhat University for 2 sections, 87 students. The samples of the study are the 3rd year students who register Business in Educational Media, the 2nd semester, the Academic year 2014, Nakhon Ratchasima Rajabhat University for 1 section, 43 students by Cluster

sampling. The tools of this study are course syllabus, Dialogues, test, behavioral observation form and evaluation form. The statistics are mean, S.D., and t-test.

From the study, students who use Project Based Learning (PBL) for education media business plan drafting has the development of skills for education media business plan drafting systematically and develop the creativity and work sequences which the level of Very High. For the study content, it meets the objectives of the study, is attract, and practical with the target group (buyers) which the level of High. Moreover, students develop the skills according to the 21st century learning skills.

Keywords : Project Base Learning, Achievement for Bachelor's Degree

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีนโยบายในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อส่งเสริมทักษะความสามารถการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2010) จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ระดับปริญญาตรี พบว่านักเรียนเกือบทุกคนมีปัญหาและได้เรียนรู้ปัญหาในการบูรณาการความรู้และการสื่อสารในสถานการณ์จริง ดังนั้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ปัจจุบันนักศึกษามีการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย แต่การที่จะเตรียมความพร้อมเพื่อให้นักศึกษาสามารถประสบความสำเร็จในอนาคตได้ ต้องสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความคิดในการแก้ปัญหาและทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ (Project-Based Learning: PBL) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนหลากหลาย จัดเป็นกลยุทธ์สำคัญสำหรับการสอนให้ประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 (Bell, 2010) การสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ หรือ PBL เป็นวิธีนำสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันมาใช้ในการสอน โดยใช้ปัญหาจริงหรือคำถามที่มีความท้าทาย เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มศักยภาพ(Thomas, 2000) PBL เป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครูที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงบวก (Center of Excellence in Leadership of Learning, 2009) กิจกรรมการเรียนรู้ PBL เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เป็นการบูรณาการในลักษณะของสหวิทยาการ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และบูรณาการปัญหาจริงกับการปฏิบัติ ความท้าทายของ PBL คือ การสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าผู้สอนจะมีประสบการณ์ มากก็ตาม (Educational Technology Division, 2006)

การใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างประสบการณ์ และการฝึกปฏิบัติที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในเนื้อหา และเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 (Ravitz, Hixson, English, & Mergendoller, 2012) PBL เป็นวิธีส่งเสริมการคิดแบบนามธรรมและทักษะทางปัญญาในการศึกษาปัญหาที่ซับซ้อนอย่างถ่องแท้ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่ถูกต้อง (Educational Technology Division, 2006) สำหรับแต่ละโครงการควรมีการวางแผนอย่างรอบคอบ มีการจัดการ และการประเมิน ที่เชื่อมโยงเนื้อหาเชิงวิชาการกับทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการคิดเชิงวิพากษ์ (Mergendoller, Markham, Ravitz & Larmer, 2006) สำหรับ PBL ผู้เรียนจะได้ทำการสำรวจ ได้ตัดสินใจ ได้ตีความ และการสังเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบที่มีความหมาย คล้ายกับวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้และแสดงให้เห็นถึงความรู้

(Educational Technology Division, 2006) คำถามที่สำคัญของการวิจัย คือ สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนได้อย่างไร และรูปแบบการฝึกปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงสามารถนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพกับนักเรียนทุกคนได้อย่างไร

การพัฒนากิจกรรมโครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่องการเขียนแผนธุรกิจเพื่อการศึกษาวิชาธุรกิจเพื่อการศึกษ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2555 หรือครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ที่เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2555 และเป็นรายวิชาที่เน้นการบูรณาการเนื้อหาโดยกำหนดจุดมุ่งหมายไว้คือ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ หลักการ วิธีการ รูปแบบ และเทคนิคต่างๆ ในการทำแผนการตลาดด้านสื่อการศึกษา ตลอดจนเข้าใจกฎหมายและวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของการทำแผนทางการตลาดในการผลิตสื่อ พร้อมเข้าใจระเบียบวิธีการของการผลิตสื่อการศึกษาได้อย่างเข้าใจและสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ (หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2555) จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวการให้นักศึกษาได้เรียนรู้เนื้อหาและลงมือปฏิบัติงานเขียนแผนด้านธุรกิจเพื่อการศึกษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการ PBL ในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
2. ประเมินทักษะกระบวนการเรียนรู้ (Learning Skill) ของนักศึกษาหลังจากเรียนรู้โดย PBL ในกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนแบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยกิจกรรมการค้นคว้าและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่มและนำไปสู่ความรู้ใหม่โดยมีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงการและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ ซึ่งวัดได้โดยการแสดงออกมา 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย
3. ทักษะกระบวนการเรียนรู้ คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ใฝ่รู้ อยากเรียนรู้ รู้วิธีการศึกษาหาความรู้ในรูปแบบต่างๆ
4. การพัฒนากระบวนการ คือ การสร้างความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นในด้านกระบวนการในการพัฒนาการวางแผน การคิด วิธีการที่สร้างสรรค์ที่หลากหลาย

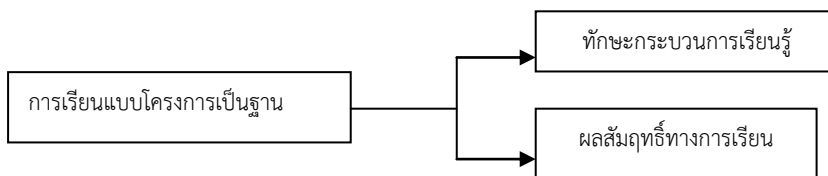
สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาที่เรียนด้วยกระบวนการพัฒนากิจกรรมโดยใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่องการเขียนแผนธุรกิจเพื่อการศึกษ วาธุรกิจเพื่อการศึกษ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่องการเขียนแผนธุรกิจเพื่อการศึกษในรายวิชาธุรกิจเพื่อการศึกษามีกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สํารวจ ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้น โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ (teacher) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (guide) ทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม ช่วยแนะนำ และให้คำปรึกษา เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ซึ่งประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยโครงการเป็นฐานนี้สิ่งที่ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ด้วย PBL ที่นอกเหนือจากความรู้ (knowledge) หรือวิธีการหาความรู้ (searching) แต่เป็นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) ทักษะชีวิตและประกอบอาชีพ (Life and Career skills) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) ผู้เรียนจะได้ฝึกการใช้ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา (critical thinking & problem solving) ทักษะการสื่อสาร (communicating) และทักษะการสร้างความร่วมมือ (collaboration) รวมทั้งเป็นโอกาสที่ผู้สอนจะได้สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนด้วย

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษาต่อการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยครั้งนี้โดยใช้การวิจัยแบบเตรียมทดลอง (Pre-experimental design)

ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เมษายน 2558

ประชากร

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ธุรกิจสื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 2 หมู่เรียน จำนวน 87 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เลือกนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 1 หมู่เรียน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ธุรกิจสื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 43 คน

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ธุรกิจสื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 1 หมู่เรียน จำนวน 43 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	19	44.18
หญิง	24	55.81

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แผนการสอน ผู้วิจัยจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์ของรายวิชาธุรกิจ การศึกษา และกระบวนการเรียนรู้จากโครงการโดยใช้แผนการสอนนี้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้
2. การสนทนาตามธรรมชาติ (Natural conversation) เป็นวิธีที่นำมาใช้ทั้งกระบวนการสร้างสัมพันธภาพกับผู้เรียนและเก็บข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย
3. แบบทดสอบ ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเกี่ยวกับการเขียนแผนโดยใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้วิชาธุรกิจการศึกษาโดยการหาผู้เชี่ยวชาญในการหาคุณภาพของแบบทดสอบ
4. แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสังเกตจะช่วยให้ผู้วิจัยได้เห็นภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุดตลอดกระบวนการวิจัย
5. แบบประเมินผลงาน ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินผลงานขึ้นเพื่อใช้ประเมินผลงานของผู้เรียนในการศึกษาครั้งนี้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบหลายแหล่ง (Data triangulation) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี (Methodological triangulation) ในแต่ละด้านกำหนดคะแนนอยู่ในช่วงระหว่าง 1 และ 5 และแบ่งระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ออกเป็น 5 ระดับ คือ

ปรับปรุง	1 คะแนน
พอใช้	2 คะแนน
ดี	3 คะแนน
ดีมาก	4 คะแนน
ดีเยี่ยม	5 คะแนน

กระบวนการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้

1. ผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจในกระบวนการและวิธีเรียนและให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5-6 คน โดยจะได้กลุ่มทั้งหมด 8 กลุ่ม แบ่งออกเป็นจำนวน 5 คน 5 กลุ่ม จำนวน 6 คน 3 กลุ่ม
2. ผู้วิจัยกำหนดให้นักศึกษาได้ร่วมกันคิดและวางแผนในการผลิตสื่อทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการตลาดสำหรับผู้สนใจในการผลิตสื่อการศึกษาเพื่อการค้า ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาที่ร่วมเขียนแผนทางธุรกิจสื่อได้เล็งเห็นถึงความสำคัญตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์สื่อ การวางแผนและช่องทางการค้าสื่อการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้
3. กิจกรรมโครงการ
  - 3.1 ขั้นการคิดและเลือกชิ้นงานในการนำมาใช้เป็นสื่อในการวางแผนการทำธุรกิจสื่อการศึกษา โดยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มตามอัธยาศัย ภายในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นเลือกสื่อที่จะผลิตและเนื้อหาในระดับชั้นที่จะนำมาประกอบ แล้วนำเสนอในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยและนักศึกษากลุ่มอื่นๆ ร่วมกันให้ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งส่วนใหญ่เลือกสื่อที่เป็นเกมส์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) และบางส่วนเลือกสื่อที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) เป็นต้น
  - 3.2 ขั้นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แต่ละกลุ่มไปศึกษาเนื้อหาที่จะนำมาผลิตระดับความยากง่ายของเนื้อหาในระดับช่วงชั้น และออกแบบตัวสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะมีการออกแบบลักษณะอย่างไร ใช้ทรัพยากรอะไรบ้างในการผลิต โดยผู้วิจัยได้ให้คำแนะนำด้านทรัพยากร ขอบข่ายการทำงาน เสริมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อการสอนประเภทต่างๆ และจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.3 ขั้นการเขียนเค้าโครงแผนธุรกิจสื่อการศึกษา ในแต่ละกลุ่มสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ เขียนร่างโครงการขั้นตอนการวางแผนด้านการเขียนแผนทางธุรกิจสื่อการศึกษา กำหนดระยะเวลาในการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษา แต่ละขั้นตอนตั้งแต่แรกจนถึงกระบวนการสุดท้าย หาข้อมูลด้านการตลาดเกี่ยวกับสื่อการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการผลิตไว้ทั้งหมดเป็นเวลา 3 สัปดาห์ และให้คำแนะนำในการเขียนร่างโครงการ ให้คำปรึกษาในการเตรียมทรัพยากรและด้านต่างๆ

3.4 ขั้นการปฏิบัติโครงการ นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ในร่างโครงการและระหว่างการทำงานนักศึกษาดำเนินการปฏิบัติงานเขียนแผนทางธุรกิจสื่อการศึกษา และสร้างสื่อตามที่ได้วางแผน

3.5 แต่ละกลุ่มเขียนรายงานการดำเนินงานนำเสนอแผนธุรกิจและสื่อการศึกษา ได้แก่ ปัญหาแนวทางการแก้ไข ข้อเสนอแนะต่างๆ โดยผู้วิจัยให้คำแนะนำแนวทางการเขียนและรูปแบบการเขียนรายงาน

3.6 นำเสนอแผนธุรกิจและสื่อการศึกษา ในชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยผู้วิจัยและนักศึกษากลุ่มอื่นร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมประเมินแผนธุรกิจและสื่อการศึกษาแต่ละกลุ่ม

4 การประเมินผล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอน

4.1 ประเมินผลการดำเนินงานที่สำเร็จตามแผนการสอนทั้ง 6 ขั้นตอน ตั้งแต่แรกจนถึงการแสดงผลงาน โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะสรุป

4.2 ประเมินผลจากโครงการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์ของรายวิชาและกระบวนการเรียนรู้จากโครงการโดยใช้แผนการสอนนี้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

2. การสนทนาตามธรรมชาติ (Natural conversation) เก็บข้อมูลระหว่างการวิจัยโดยการสนทนาแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัยกับผู้เรียน

3. ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเกี่ยวกับการเขียนแผนโดยใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้วิชาธุรกิจสื่อการศึกษา

4. แบบสังเกตพฤติกรรมจะช่วยให้ผู้วิจัยได้เห็นภาพเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ได้ตลอดระยะเวลาการทำวิจัย

5. ประเมินผลงานของผู้เรียนโดยการตรวจสอบความถูกต้องของ ความคิดสร้างสรรค์ การดำเนินงานตามขั้นตอน เนื้อหาตรงตามจุดประสงค์ ดึงดูดความสนใจ และการใช้งานได้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะกระบวนการเรียนรู้ (Learning Skill)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ความคิดสร้างสรรค์	4.7	ดีมาก
การดำเนินงานตามขั้นตอน	4.2	ดีมาก
เนื้อหาตรงตามจุดประสงค์	3.6	ดี
ดึงดูดความสนใจ	3.3	ดี
ใช้ได้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ซื้อ)	3.1	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษา ทางด้านความคิดสร้างสรรค์ และการดำเนินงานตามขั้นตอน อยู่ในระดับดีมาก ส่วนทางด้านเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ดึงดูดความสนใจและใช้ได้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ซื้อ) อยู่ในระดับดี

ส่วนทักษะการพัฒนากระบวนการ PBL ในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนได้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพบว่าก่อนเรียนผู้เรียนทำคะแนนได้น้อยกว่าหลังเรียน จึงสรุปได้ว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นหลังจากได้ศึกษากระบวนการเรียนโดยใช้โครงการเป็นฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยการใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่องการเขียนแผนธุรกิจ ในรายวิชา ธุรกิจสื่อการศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนากระบวนการ PBL ในการเรียนที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พร้อมกับมีทักษะกระบวนการเรียนรู้ (Learning Skill) อย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการในการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ และการดำเนินงานตามขั้นตอน อยู่ในระดับดีมาก ส่วนทางด้านเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ดึงดูดความสนใจและใช้ได้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย อยู่ในระดับดี และเกิดทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผล

การใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาทักษะกระบวนการในการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาของนักศึกษาให้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ในแต่ละขั้นตอนเพื่อพัฒนากระบวนการ PBL ในการเรียนการสอน ประเมินกระบวนการทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ตลอดจนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาให้ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และได้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 รายวิชา เทคโนโลยีการศึกษา (รุ่งโรจน์ พงศ์กิจวิฑูร, 2558.) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่อง การผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิชา การใช้บำรุงรักษาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีการศึกษา (จิรศักดิ์ วิวัฒน์โสภากร, 2558.) โดยขั้นตอนแรกได้พัฒนาความคิดเกิดการระดมสมองร่วมกันภายในกลุ่มทำให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการมองช่องทางด้านการตลาดนำมาสู่การเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษา ซึ่งมีสื่อการศึกษาต่างๆ มากมายที่นำมาใช้ในการเขียนแผน อาทิ เกมส์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น โดยที่นักศึกษาได้ศึกษาหาความรู้ในด้านการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาทั้งจากผู้เชี่ยวชาญด้านแผนธุรกิจและใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการคิดและออกแบบแผนธุรกิจสื่อ โดยนักศึกษาสามารถเขียนเค้าโครงการให้เป็นขั้นตอน ตั้งแต่แรกจนถึงนำเสนอโครงการอย่างเป็นระบบตามกรอบกำหนดระยะเวลา และระบุบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในการจัดทำโครงการ เป็นการออกแบบวางแผนงาน ในขั้นนี้ นักศึกษาจะต้องผลิตให้แล้วเสร็จภายใน 3 สัปดาห์ จากนั้นนำสู่ขั้นของการลงมือเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษา เกิดทักษะการทำงานร่วมกันและการสื่อสารกับผู้อื่นโดยการอธิบายขั้นตอนการดำเนินงานและวางแผนการตลาดของสื่อการศึกษา พร้อมจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ของแผนธุรกิจในด้านปัญหาอุปสรรค และการแก้ปัญหาของธุรกิจสื่อการศึกษาและด้านการตลาดอย่างละเอียด ซึ่งปัญหาที่พบมากที่สุดคือคู่แข่งทางการตลาดที่ผลิตสื่อคล้ายคลึงกันจึงส่งผลทำให้ผู้ว่าจ้างผลิตสื่อมีทางเลือกในการ

เลือกซื้อสื่อที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และส่งผลที่สำคัญในด้านราคาที่ต้องปรับลงมาในราคาที่ค่อนข้างต่ำจนในบางครั้งถึงกับเท่ากับที่ผลิต โดยสรุปขั้นตอนเริ่มการทำงานจนถึงการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาออกมาเป็นขั้นที่สมบูรณ์ รวมทั้งสรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ขึ้นสุดท้ายนักศึกษานำเสนอแผนธุรกิจและสื่อการศึกษาในชั้นเรียน ร่วมกันแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและประเมินแผนที่ร่วมกันเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่ดีขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนักศึกษาค้นคว้าที่เรียนด้วยการใช้โครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ เกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ เข้าใจขั้นตอนในการวางแผนการทำงาน และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานการเรียนรู้ ในรายวิชาอื่นๆ โดยเน้นกระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสอดแทรกในกระบวนการจัดการเรียนการสอน
2. ควรจัดกิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอนให้หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้และความแตกต่างของนักศึกษา
3. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จิรศักดิ์ วิวัฒน์โสภการ. (2558). **การผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิชา การใช้บำรุงรักษาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีการศึกษา**. สาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ทิตนา แหมมณี. (2551). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). **แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งโรจน์ พงศ์กิจวิฑูร. (2558). **การสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21**. สาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วรภรณ์ ตระกูลสถิตย์. (2551). **แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน**. กรุงเทพฯ : สกศ.

- สุชาติ วงศ์สุวรรณ. (2542) การเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 : การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง.
กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ.
- Bell, S. (2010) 'Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future'. **The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas**, 83 (2). pp 39-43.
- Educational Technology Division. (2006). **Project-Based Learning handbook “Educating the Millennial Learner”**. Kuala Lumpur: Ministry of Education.
- Mergendoller, J. R., Markham, T., Ravitz, J, & Larmer, J. (2006). Pervasive management of project based learning: Teachers as guides and facilitators. In C. M. Evertson & C. S. Weinstein (Eds.), **Handbook of Classroom Management: Research, Practice, and Contemporary Issues**, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, Inc.
- Ravitz, J., Hixson, N., English, M., & Mergendoller, J. (2012). Using Project based learning to teach 21st Century skills: Findings from a statewide initiative. **Annual Meetings Of the American Educational Research Association**, (pp. 1-9). Vancouver, BC.
- Relan, A. and Gillani, B.B. (1997). **Web-Based Instruction and the Traditional Classroom: Similarities and Differences**, 1997.
- Center of Excellence in Leadership of Learning. (2009, June). **Summary of Research on Project-based Learning**. Retrieved August 2, 2016, from University of Indianapolis.

การพัฒนาชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PACKAGE TO ENHANCE PRACTICAL LEARNING USING
PROBLEM BASED LEARNING WITH ONLINE AND OFFLINE LEARNING THROUGH SCAFFOLDING
SYSTEM

รัฐพร กลิ่นมาลี¹

Rattaoirn Klinmalee¹

ดวงกมล โฟธิ์นาค² และ มนต์ชัย เทียนทอง³

Duangamol Phonak² and Monchai Taintiong³

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ²ศาสตราจารย์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ และ 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบ ที่พัฒนาขึ้น วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1) การพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบ และ 2) การประเมินความเหมาะสมของบทเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของชุดบทเรียนที่พัฒนาขึ้น จำนวน 6 ท่าน โดยผลการวิจัยพบว่า 1) ได้บทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์ และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ และ 2) ผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.15$, S.D.=0.79)
คำสำคัญ : ชุดบทเรียน, การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) develop the instructional package to enhance practical learning using problem based learning on online and offline learning through scaffolding system and 2) to evaluate the suitability of the development of instructional package to enhance practical learning using problem based learning on online and offline learning through scaffolding system. The research procedures consisted of 2 steps included of 1) the development of instructional package based on the model and 2) evaluate the suitability of the development of instructional package. There were six experts were interviewed to evaluate the suitability of the development of instructional package. The results revealed that 1) the instructional package to

enhance practical learning using problem based learning on online and offline learning through scaffolding system. And 2) the overall suitability level of instructional package was at high level ($\bar{x}$ =4.15, S.D.=0.79).

Keywords : Instructional package, Problem-based learning, Scaffolding system

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันนั้นพบว่ายังประสบปัญหาอยู่มาก ถึงแม้ว่าจะผ่านการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญ อันเป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปฏิรูปและเร่งรัดปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งแนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้รับการกล่าวถึงและกำหนดให้มีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 13) ซึ่งระบุแนวทางการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ต้องยึดหลักในการจัดการศึกษาว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ โดยมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพและเปลี่ยนแปลงบทบาทของนักศึกษาจากผู้รับมาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนแปลงบทบาทของอาจารย์จากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้ มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้” และทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ หรือ ผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ ให้จุดเน้นการเรียนรู้อยู่ที่ผู้เรียน มากกว่าอยู่ที่ผู้สอน แนวทางการเรียนการสอนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้แบบหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและท้าทายที่จะค้นหาคำตอบจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จากการแสวงหาคำตอบ และร่วมแบ่งปันประสบการณ์กับผู้เรียนคนอื่น ๆ โดยลดบทบาทของผู้สอนลงจากผู้บรรยายการสอนไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้น มีทั้งรายวิชาทฤษฎีและรายวิชาปฏิบัติ ในส่วนของรายวิชาทฤษฎีนั้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้และแนวคิดต่าง ๆ อันจะเป็นพื้นฐานความรู้ในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป สำหรับในรายวิชาปฏิบัติ นั้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงให้เกิดผลเป็นรูปธรรมเช่นกัน ดังนั้น ความสำคัญของรายวิชาทฤษฎีและรายวิชาปฏิบัติจึงมีบทบาทต่อการเรียนการสอนไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน เนื่องจากบัณฑิตที่จะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ต่างก็มุ่งหวังออกไปประกอบสัมมาชีพ เพื่อรับใช้ตลาดแรงงานต่อไป ดังนั้นรายวิชาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจึงมีความสำคัญต่อทุกหลักสูตรในระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชา การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการวิเคราะห์และซ่อมบำรุงไมโครคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยการเรียนในภาคปฏิบัติที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด້วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ได้เห็นจริงและเข้าใจในเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ในรายวิชาการวิเคราะห์และซ่อมบำรุงไมโครคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา มีเนื้อหาบางส่วนที่ต้องใช้การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เช่น การประกอบ และติดตั้งชิ้นส่วนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาเบื้องต้นของไมโครคอมพิวเตอร์ การติดตั้งระบบปฏิบัติการ และการติดตั้งโปรแกรมประยุกต์บนไมโครคอมพิวเตอร์ เป็นต้น แต่เนื่องจากการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทักษะในการปฏิบัติ และเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนมากขึ้น (หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี สาขาวิชาคอมพิวเตอร์. 2556)

การวิจัยเรื่องนี้ จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาชุดบทเรียน (Instructional Package) ตามรูปแบบที่ได้สังเคราะห์ขึ้น เป็นรูปแบบที่มีชื่อว่า PBLIP Model (รัฐพร, ดวงกมล และมนต์ชัย. 2560) เพื่อเป็นรูปแบบในการสร้างชุดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ได้แก้ไขปัญหาและเข้าใจในเนื้อหามากกว่า การปฏิบัติในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว โดยประยุกต์นำมาใช้ทั้งแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้ตามความถนัด โดยชุดบทเรียนที่จะพัฒนาขึ้นนี้ ได้ออกแบบบทเรียนโดยยึดตามขั้นตอนตาม กระบวนการเรียนรู้แบบ MIAP ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียน (Motivation) ขั้นตอนการให้เนื้อหา (Information) ขั้นตอนการทำแบบฝึกหัด (Application) และ ขั้นตอนการตรวจสอบความสำเร็จ (Progress) โดยส่วนที่จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนของชุดบทเรียน ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) มาเป็นนวัตกรรมหลัก ร่วมกับการจัดการเรียนแบบออนไลน์ (Online Learning) การเรียนแบบออฟไลน์ (Offline Learning) และการเสริมศักยภาพทางการเรียน (Scaffolding) ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยเหลือผู้เรียนในการแก้ไขปัญหา (มนต์ชัย. 2549) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดบทเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง อีกทั้งยังเป็นแนวทางและทางเลือกหนึ่งสำหรับอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาปฏิบัติอื่นๆ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย และทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าชุดบทเรียนสำหรับศึกษาด้วยตนเองนี้ จะสามารถทำให้ผู้เรียนมีผลการเรียนภาคปฏิบัติที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติโดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาชุดบทเรียนตามรูปแบบ เพื่อใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาการวิเคราะห์และซ่อมบำรุงไมโครคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา หลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ การประเมินความเหมาะสมของชุดบทเรียนที่พัฒนาขึ้น โดยในการวิจัยในครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของชุดบทเรียนที่พัฒนาขึ้น จำนวน 6 ท่าน โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบ

การพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ และศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาวิชา ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาวิชาที่ใช้ในชุดบทเรียน คือ รหัสวิชา 4123103 รายวิชาการวิเคราะห์และซ่อมบำรุงไมโครคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา จำนวนหน่วยกิต 3(2-2-5) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2. ศึกษาเครื่องมือสำหรับการพัฒนาบทเรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระบบที่จำเป็นในการพัฒนาบทเรียน ได้แก่ กูเกิลไซต์ (Google Sites) กูเกิลคลาสรูม (Google Classroom) กูเกิลฟอร์ม (Google Forms)

3. วิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อกำหนดเนื้อหา และแบบทดสอบ

4. วิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

5. วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

6. วิเคราะห์แบบทดสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

7. วิเคราะห์ระบบสนับสนุนศักยภาพทางการเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ

การออกแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบที่ได้สังเคราะห์ขึ้น เป็นรูปแบบที่มีชื่อว่า PBLIP Model เป็นต้นแบบในการออกแบบบทเรียน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. ออกแบบการนำเสนอเนื้อหาวิชา ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของชุดบทเรียนในรูปแบบของใบงาน และวิดีโอสาธิต ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ส่วนประกอบพื้นฐานของคอมพิวเตอร์

1.2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การประกอบคอมพิวเตอร์

1.3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การแก้ไขปัญหาคอมพิวเตอร์

1.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การติดตั้งระบบปฏิบัติการ

2. ออกแบบสถานการณ์ปัญหาด้านการวิเคราะห์และซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ โดยกำหนดสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนดำเนินการแก้ไขปัญหา และจัดทำรายงานผลการแก้ไขปัญหาใน 4 สถานการณ์ปัญหา ดังนี้

2.1 สถานการณ์ปัญหาที่ 1 จัดกลุ่มส่วนประกอบพื้นฐานของคอมพิวเตอร์

2.2 สถานการณ์ปัญหาที่ 2 ปัญหาของการประกอบคอมพิวเตอร์

2.3 สถานการณ์ปัญหาที่ 3 วิธีการการแก้ไขปัญหาคอมพิวเตอร์

2.4 สถานการณ์ปัญหาที่ 4 เมื่อติดตั้งระบบปฏิบัติการ

3. ออกแบบระบบเสริมศักยภาพทางการเรียน ซึ่งเป็นส่วนที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือ และติดตามผู้เรียนเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

3.1 การเสริมศักยภาพด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Scaffolding)

3.2 การเสริมศักยภาพด้านกระบวนการเรียนรู้ (Procedural Scaffolding)

3.3 การเสริมศักยภาพด้านการรู้คิด (Metacognitive Scaffolding)

3.4 การเสริมศักยภาพด้านยุทธวิธีการเรียนรู้ (Strategic Scaffolding)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา

การพัฒนาชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้กูเกิลไซต์ เป็นส่วนหลักในการพัฒนาในรูปแบบเว็บไซต์ในรายวิชาการวิเคราะห์และซ่อมบำรุงไมโครคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ และมีกระบวนการในการเรียนรู้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์
2. แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ใบความรู้ และวิดีโอสาธิต
3. สถานการณ์ปัญหา
4. แบบทดสอบ
5. ระบบเสริมศักยภาพทางการเรียน

ระยะที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของบทเรียน

การประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ มีการดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของบทเรียน
2. ตรวจสอบแบบประเมินความเหมาะสมโดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของแบบประเมินความเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. ประเมินความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบประเมินความเหมาะสม เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม หรือเรียกว่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน
4. ปรับปรุงแบบประเมินความเหมาะสมของบทเรียน
5. ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของชุดบทเรียนที่พัฒนาขึ้น จำนวน 6 ท่าน
6. การประเมินผล

การประเมินผลในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 ท่าน ตอบแบบประเมินความเหมาะสมของบทเรียนเกณฑ์ในการประเมิน พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ตามวิธีของไลเคอร์ท (Likert) โดยประกอบด้วยมาตราอันดับ (Rating Scale) เชิงคุณภาพ 5 ระดับ และมาตราอันดับเชิงปริมาณ 5 ระดับ ซึ่งมีลำดับตามความหมายของคะแนน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนนของแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

ระดับเกณฑ์การให้คะแนน		ความหมาย
เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ	
มากที่สุด	5	รูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นมีความเหมาะสมของรูปแบบในระดับมากที่สุด
มาก	4	รูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นมีความเหมาะสมของรูปแบบในระดับมาก
ปานกลาง	3	รูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นมีความเหมาะสมของรูปแบบในระดับปานกลาง
น้อย	2	รูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นมีความเหมาะสมของรูปแบบในระดับน้อย
น้อยที่สุด	1	รูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นมีความเหมาะสมของรูปแบบในระดับน้อยที่สุด

โดยกำหนดการแปลความหมายของช่วงคะแนนต่าง ๆ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การแปลความหมายของช่วงคะแนน

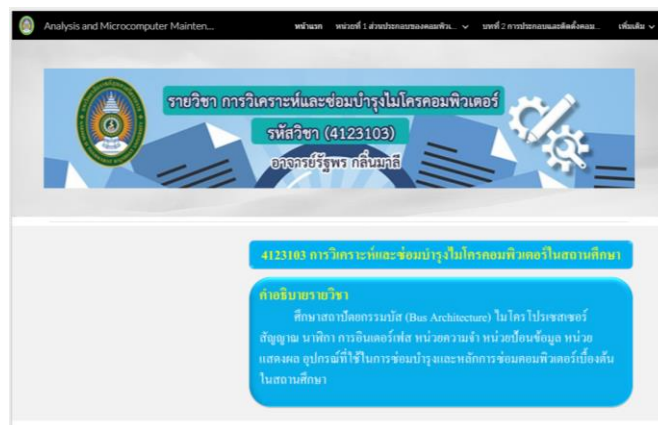
ช่วงคะแนน	ความหมาย
4.50 - 5.00	ผู้ตอบแบบประเมินมีความเห็นว่ารูปแบบที่สังเคราะห์ที่ขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	ผู้ตอบแบบประเมินมีความเห็นว่ารูปแบบที่สังเคราะห์ที่ขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 - 3.49	ผู้ตอบแบบประเมินมีความเห็นว่ารูปแบบที่สังเคราะห์ที่ขึ้นมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	ผู้ตอบแบบประเมินมีความเห็นว่ารูปแบบที่สังเคราะห์ที่ขึ้นมีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 - 1.49	ผู้ตอบแบบประเมินมีความเห็นว่ารูปแบบที่สังเคราะห์ที่ขึ้นมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ มีผลการดำเนินการดังนี้

ผลการพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ โดยใช้กูเกิลไซต์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 หน้าหลักของบทเรียน แสดงรหัสวิชา ชื่อวิชา และคำอธิบายรายวิชา ให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงข้อมูลทั่วไปของรายวิชา และเนื้อหาของรายวิชาซึ่งประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ส่วนประกอบพื้นฐานของคอมพิวเตอร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การประกอบคอมพิวเตอร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การแก้ไขปัญหาคอมพิวเตอร์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การติดตั้งระบบปฏิบัติการ

ภาพที่ 1 หน้าแรกของชุดบทเรียน

1.2 หน้าหลักของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แหล่งเรียนรู้ แบบทดสอบ ผู้ช่วยเหลือ และสถานการณ์ปัญหา

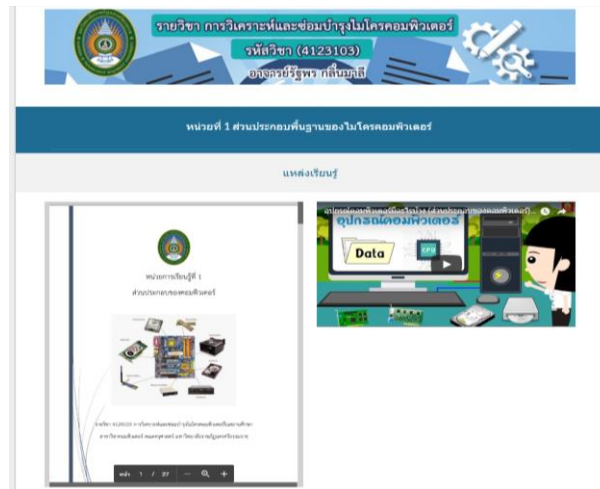
ภาพที่ 2 หน้าหลักของหน่วยการเรียนรู้

1.3 หน้าวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แสดงถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ภาพที่ 3 หน้าวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.4 หน้าแหล่งเรียนรู้ เป็นส่วนการนำเสนอเนื้อหา ประกอบด้วยสื่อการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ใบความรู้ วิดีโอสาธิต และเอกสารประกอบอื่นๆ

ภาพที่ 4 หน้าแหล่งเรียนรู้

1.5 หน้าแบบทดสอบ เป็นส่วนของแบบทดสอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ภาพที่ 5 หน้าแบบทดสอบ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น

การประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย การประเมินใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการประเมินผล ซึ่งมีผลการประเมิน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ความเหมาะสม
1. ความเหมาะสมด้านเนื้อหาวิชา	4.18	0.83	มาก
2. ความเหมาะสมด้านการจัดการเรียนรู้	4.13	0.81	มาก
3. ความเหมาะสมด้านการประเมินผล	4.14	0.72	มาก
ความเหมาะสมโดยภาพรวม	4.15	0.79	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.15$, S.D.=0.79) โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมมากที่สุดในด้านความเหมาะสมด้านเนื้อหาวิชา ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$, S.D.=0.83) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมน้อยที่สุดในด้านความเหมาะสมด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.13$, S.D.=0.81)

เมื่อพิจารณาผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียน เป็นรายด้าน มีผลการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาวิชาของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ความเหมาะสม
1. ด้านเนื้อหาวิชา			
1.1 ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.17	0.75	มาก
1.2 ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์การเรียนรู้กับเนื้อหาวิชา	4.33	0.82	มาก
1.3 ความถูกต้องของเนื้อหา	4.00	1.26	มาก
1.4 ความเหมาะสมของการจัดเรียงลำดับเนื้อหา	4.17	0.98	มาก
1.5 ความเหมาะสมของภาพประกอบในเนื้อหา	3.67	1.03	มาก
1.6 ความเหมาะสมของการใช้ภาษาในเนื้อหา	3.83	0.75	มาก
1.7 ความเหมาะสมของแหล่งการเรียนรู้	4.33	0.52	มาก
1.8 ความทันสมัยของเนื้อหา	4.17	0.75	มาก
1.9 เนื้อหาส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.50	0.84	มากที่สุด
1.10 เนื้อหาส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ	4.67	0.52	มากที่สุด
ความเหมาะสมโดยภาพรวมด้านเนื้อหาวิชา	4.18	0.83	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมด้านเนื้อหาวิชาของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในภาพรวมด้านเนื้อหาที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.83) โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมมากที่สุดในด้านเนื้อหาส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.52) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมน้อยที่สุดในด้านความเหมาะสมของภาพประกอบในเนื้อหา ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=1.03)

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการจัดการเรียนรู้ของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
2. ด้านการจัดการเรียนรู้			
2.1 ความเหมาะสมของรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้	4.00	0.63	มาก
2.2 ความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้	4.17	0.75	มาก
2.3 แผนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ	4.33	0.82	มาก
2.4 ความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์	4.00	0.89	มาก
2.5 ความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้	4.17	1.17	มาก
2.6 สื่อการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ	4.50	0.55	มากที่สุด
2.7 ความเหมาะสมของสถานการณ์ปัญหา	4.17	0.75	มาก
2.8 สถานการณ์ปัญหาส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ	4.00	0.89	มาก
2.9 ความเหมาะสมของระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้	3.83	1.17	มาก
2.10 ระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ	4.17	0.75	มาก
ความเหมาะสมโดยภาพรวมด้านการจัดการเรียนรู้	4.13	0.81	มาก

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมด้านการจัดการเรียนรู้ของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในภาพรวมด้านการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.81) โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมมากที่สุดในด้านสื่อการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$, S.D.=0.55) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมน้อยที่สุดในด้านความเหมาะสมของระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.=1.17)

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านการประเมินผลของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
3. ด้านการประเมินผล			
3.1 ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินผลของแบบทดสอบ	4.17	0.75	มาก
3.2 ความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์	3.83	0.75	มาก
3.3 ความครอบคลุมของแบบทดสอบกับเนื้อหา	4.33	0.52	มาก
3.4 ความเหมาะสมของจำนวนข้อสอบและเวลา	4.00	0.63	มาก
3.5 ความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติ	4.50	0.55	มากที่สุด
3.6 ความเหมาะสมของเกณฑ์การให้คะแนนผลการปฏิบัติ	4.00	0.63	มาก
3.7 การประเมินผลสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ	4.17	1.17	มาก
ความเหมาะสมโดยภาพรวมด้านการประเมินผล	4.14	0.72	มาก

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมด้านการประเมินผลของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในภาพรวมด้านการประเมินผลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.72) โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมมากที่สุดในด้านความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$, S.D.=0.55) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมน้อยที่สุดในด้านความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.75)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สมควรนำมาพิจารณา ดังนี้

1. จากการพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการพัฒนา คือระบบกูเกิลไซต์ ซึ่งเป็นระบบหลักในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกูเกิลไซต์เป็นระบบที่สะดวกในการใช้งาน ใช้งานง่ายเหมาะสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน อีกทั้งยังมีส่วนที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้สอน และผู้เรียนผ่านทางกูเกิลคลาสรูม และยังใช้ในส่วนของกูเกิลฟอร์มในการจัดทำแบบทดสอบ ในการพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนดังกล่าว ได้พัฒนาทั้งในส่วนของการใช้งานออนไลน์ และการจัดการรูปแบบการเรียนรู้แบบออฟไลน์ โดยการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ยังสามารถนำเสนอสถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียนเห็นภาพได้ชัดเจน โดยใช้สื่อในรูปแบบมัลติมีเดีย ข้อความ ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ รวมถึงยังมีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ช่วยในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาของผู้เรียน

2. จากผลการประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญมี

ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.79) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดบทเรียนดังกล่าว แต่จากผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ยังแสดงให้เห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขในด้านต่างๆ เพื่อให้ชุดบทเรียนมีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมน้อยที่สุดในด้านความเหมาะสมของภาพประกอบในเนื้อหา ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=1.03) แสดงให้เห็นว่า ควรปรับปรุงภาพประกอบในเนื้อหา ให้มีความถูกต้อง สวยงาม และน่าสนใจมากขึ้น

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมน้อยที่สุดในด้านความเหมาะสมของระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.=1.17) แสดงให้เห็นว่า ควรปรับปรุงระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 ด้านการประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมน้อยที่สุดในด้านความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.75) แสดงให้เห็นว่า ควรปรับปรุงเรื่องความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ ให้มีความสอดคล้องมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การใช้งานชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น ควรมีการจัดเตรียมห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต การให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้งานคอมพิวเตอร์ และการให้ความรู้ในการใช้ชุดบทเรียน
2. ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้งานชุดบทเรียน และคู่มือการเรียนของผู้เรียน เพื่อให้ชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ เท่านั้น การวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรทำการทดลองใช้ชุดบทเรียนที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มทดลองต่อไป
2. ควรวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้
3. ควรวิจัยเพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ใช้บทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล โพธิ์นาค และศาสตราจารย์ ดร.มนต์ชัย เทียนทอง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยตรวจแก้ไข ดูแลในการวิจัยของผู้วิจัยทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลคำแนะนำในการพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ และประเมินความเหมาะสมของบทเรียนตามรูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเสมือนกลไกในการขับเคลื่อนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.
- ฉันทยากร ช่วยทุกข์เพื่อน. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ฟิสิกส์ ระดับอุดมศึกษา โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.
- มนต์ชัย เทียนทอง. นวัตกรรม : การเรียนและการสอนด้วยคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2556.
- มนัสวี ธนะปัด. การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 2557.
- เยาวลักษณ์ พรหมศรี. การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ด้วยการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้เทคนิคการใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคจิกซอว์ เรื่อง อินเทอร์เน็ตเบื้องต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2551.
- รัฐพร กลิ่นมาลี, ดวงกมล โพธิ์นาค และมนต์ชัย เทียนทอง. “การสังเคราะห์รูปแบบชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้.” ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 10. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2560.
- สนธิ ตีเมืองซ้าย. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้ปัญหาเป็นหลักที่มีการช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2552.
- สุปัญญา สิงห์กรรม. การพัฒนาชุดการสอนแบบสื่อประสมเรื่องเรโซเนเตอร์ สายส่งเชื่อมต่อคู่ขนานและตัวแบ่งกำลัง สำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ภาควิชาครุศาสตร์ไฟฟ้า บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2558.
- หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2556). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

การพัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

A DEVELOPMENT OF CHINESE CHARACTER WRITING EXERCISES TO DEVELOP THE CHINESE
DEVELOPMENT CHARACTER WRITING SKILLS OF STUDENTS MUBAN CHOM BUENG RAJABHAT
UNIVERSITY

กฤษดา กฤตเมธกุล¹ และ ณัฐปภัสร พงษ์โพเนก²

Kridsada Kridtamatakool¹ and Natpaphat Phongphonpek²

^{1,2} สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาจีนเบื้องต้น (GE58104) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มีค่าเท่ากับ 82.41/88.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

2. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.52$, S.D.=0.49)

คำสำคัญ : ชุดฝึกการเขียน, ตัวอักษรจีน

ABSTRACT

This study of a development of Chinese character writing exercises to develop the Chinese development character writing skill of students at Muban Chom Bueng Rajabhat University is to develop Chinese character writing exercises effectively based on a standard 80/80 for students at Muban Chom Bueng Rajabhat University. Moreover, the study attempts to emphasize on a satisfaction of the students regarding Chinese character writing exercises developed by a group of researchers. In this study, a target group of the study is 30 students who enrolled in Chinese basic 1 (GE58104) in educational year 2017 semester 2; moreover, the chosen

participants were selected randomly by Microsoft program. Otherwise, a research tool consists of Chinese character writing exercises, an assessment test and a questionnaire, for measuring the students' satisfaction. In term of statistics, an analysis is based on an average, standard deviation, and t-test scale.

The study found that (1) an efficiency of Chinese Character writing exercises is 82.41 out of 88.83 which is higher than a standard 80/80 and (2) a satisfaction of the students toward the Chinese character writing exercises is in the highest level ($\bar{x}$ =4.52, S.D.=0.49)

Keywords : Writing exercises, Chinese characters

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบาทสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนและในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และมีแนวโน้มที่จะขยายบทบาทในประชาคมโลกอย่างต่อเนื่องภาษาจีนจึงนับเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งมีผู้ใช้มากเกือบ 2,000 ล้านคนทั่วโลก เป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษ และเป็น 1 ใน 6 ภาษาขององค์การสหประชาชาติ (เขียน ชีระวิทย์และคณะ, 2551: 13)

ภาษาจีนกำลังได้รับความนิยมไปทั่วโลก แม้ว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา แต่ปัจจุบันภาษาจีนกลางก็จัดว่ามีความสำคัญภาษาหนึ่งของโลก ดังนั้นจะเห็นได้จากองค์การสหประชาชาติจัดภาษาจีนกลางให้เป็นหนึ่งในห้าภาษากลางของโลกที่นำมาใช้ในการติดต่อสื่อสารขององค์การสหประชาชาติ ส่วนประเทศบางประเทศ หรือเขตปกครองตนเองในทวีปเอเชีย เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สิงคโปร์ ไต้หวัน หรือ เขตการปกครองพิเศษฮ่องกงได้ใช้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาราชการ (ยิ่งรัก ชุนชาติประเสริฐ, 2546: คำนำ)

ภาษาจีนกลางซึ่งถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก และภาษาจีนกลางเป็นภาษาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญไม่หยิ่งหย่อนไปกว่าภาษาอังกฤษ ซึ่งจัดเป็นภาษาที่สองที่หลายๆประเทศนิยมเรียน เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาภาษาจีนมีบทบาทสำคัญมาก ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจึงส่งผลให้สาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบาททั้งต่อภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก (สายฝน วรรณสินธพ, 2551: คำนำ)

เมื่อภาษาจีนมีบทบาทสำคัญ ฉะนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายให้บรรจุภาษาจีนกลางเข้าเป็นภาษาหนึ่งในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ โดยให้โรงเรียนที่เปิดสอนเป็นผู้ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเป็นภาษาทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้เรียน ได้ทำการศึกษาหาความรู้นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ (กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาต่างประเทศ, 2550: บทนำ)

ปัจจุบันปัญหาในด้านการเรียนการสอนภาษาจีนพบว่า ผู้เรียนขาดทักษะในด้านการ ฟัง พูด อ่าน และเขียนอันเนื่องมาจาก สื่อการเรียนการสอนยังคงใช้แบบเก่า คือการใช้เอกสารประกอบการสอน และตำราเรียนภาษาจีนและ การเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนจีนปัจจุบันดูจะไม่คึกคักเท่าเมื่อครั้งอดีต ยิ่งไปกว่านั้นปัญหาครูผู้สอนที่เป็นคนจีนรุ่นเก่าความรู้ไม่ทันสมัย หรือบางที่ขาดแคลนครูผู้สอน เอกสารตำราที่ใช้ อุปกรณ์การเรียนการสอนล้าสมัยไม่ทันสมัย เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญทำให้คุณภาพการเรียนการสอนภาษาจีนลดลง ซึ่ง เมฆม สอดส่องกฤษ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันพบว่าผู้เรียน และผู้สอนประสบปัญหาในการเรียนการสอนภาษาจีน คือ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการ

สอน ปัญหาด้านตำราและแหล่งค้นคว้า รวมไปถึงปัญหาด้านการเรียนรู้ของตัวนักศึกษาเอง โดยประเด็นการค้นพบที่น่าสนใจคือ ทักษะด้านตัวอักษรจีน สอดคล้องกับ ประไพพร จันทะบัณฑิต (2559: หน้า 4) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนภาษาจีนในปัจจุบันนี้ที่สามารถพัฒนาทักษะในด้านการฟัง พูด อ่านและเขียนนั้น มีค่อนข้างน้อยและส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในด้านการฝึกทักษะทางภาษาจีน

หลี่ หยาง (2554: หน้า 6) กล่าวว่า การเรียนการสอนตัวอักษรจีนสำหรับชาวต่างชาติยังไม่ประสบความสำเร็จหรือบรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร การเขียนแบบฝึกตัวอักษรจีนทั่วไปคัดเลือกและเรียงลำดับตัวอักษรจีนตามคำศัพท์ในหนังสือแบบเรียนหรือตามความตรงการของการสื่อสาร ซึ่งมาจากวิธีการสอนภาษาอังกฤษ การเรียงลำดับการสอนตัวอักษรจีนเพิ่มความยากให้ผู้เรียนมากขึ้น ปัจจุบันในวงการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติ มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านเสนอปฏิรูปวิธีการสอนดังกล่าว การเรียนการสอนตัวอักษรจีนต้องตามลักษณะและกฎเกณฑ์ของตัวอักษรจีน

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทักษะทางการเขียนตัวอักษรของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อนำเสนอเนื้อหา หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเขียนตัวอักษรจีนให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะการเขียนตัวอักษรจีนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน หมายถึง กระบวนการสร้างชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นพัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน ขั้นทดลองใช้กับนักศึกษาขั้นประเมินผลชุดการฝึก

ตัวอักษรจีน หมายถึง ตัวอักษรจีนกลางตัวย่อ 30 ตัวที่ผู้วิจัยคัดเลือกมา มีทั้งตัวอักษรจีนโครงสร้างเดี่ยวและโครงสร้างผสม

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาจีนเบื้องต้น 1 รหัสวิชา GE 58104 ภาคเรียนที่ 2/2560

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่ จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ที่ลงทะเบียนในรายวิชา GE58104 ภาษาจีนเบื้องต้น ในภาคเรียนที่ 2/2560 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 ชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผู้วิจัยใช้แผนการทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design คือ การวิจัยโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลังเรียน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ดำเนินการจัดเตรียมห้องเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาจีนเบื้องต้น
- 3.2 อธิบายวิธีการเรียนด้วยชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนกับนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาภาษาจีนเบื้องต้น
- 3.3 ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ทุกคน
- 3.4 ทำการทดลองโดยใช้ชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้
- 3.5 นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยให้นักศึกษาทุกคนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาจีนเบื้องต้นหลังเรียน
- 3.6 ทำการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนเป็นผู้ประเมิน
- 3.7 นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอในงานวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยนั้น ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

- 4.1 ตรวจสอบและการหาประสิทธิภาพของด้วยชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน โดยคำนวณค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2
- 4.2 ความคิดเห็นใช้เกณฑ์ ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเกณฑ์การแปลความหมาย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน

การประเมินประสิทธิภาพของด้วยชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน โดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยกลุ่มตัวอย่างทำแบบฝึกหัดทดสอบก่อนเรียน จากนั้นกลุ่มตัวอย่างก็เรียนด้วยด้วยชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง หลังจากนั้นก็ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียน ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน

คนที่	คะแนนทดสอบท้ายบท				คะแนนรวม (40 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (40 คะแนน)
	หน่วยที่ 1 (10)	หน่วยที่ 2 (10)	หน่วยที่ 3 (10)	หน่วยที่ 4 (10)		
1	8	8	8	9	33	37
2	7	8	9	9	33	35
3	8	9	9	9	35	36
4	7	9	7	8	31	34
5	9	10	10	10	39	38
6	8	9	8	9	34	35
7	8	7	9	8	32	34
8	6	7	8	6	27	35
9	8	9	7	9	33	34
10	7	8	8	8	31	32
11	6	7	7	6	26	37
12	9	9	8	8	34	36
13	9	8	7	8	32	35
14	10	9	8	10	37	37
15	9	8	8	9	34	36
16	8	8	9	7	32	38
17	9	8	8	8	33	38
18	9	9	10	8	36	37
19	8	8	8	7	31	33
20	9	7	8	8	32	37
21	8	8	9	9	34	39
22	10	9	9	19	37	36
23	9	8	8	9	34	38
24	9	9	8	9	35	37
25	8	8	9	10	35	33
26	9	9	7	9	34	36
27	7	9	8	9	33	35
28	7	8	8	7	30	33
29	7	7	6	7	27	29
30	10	8	8	9	35	36

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คนที่	คะแนนทดสอบท้ายบท				คะแนนรวม (40คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (40คะแนน)
	หน่วยที่ 1 (10)	หน่วยที่ 2 (10)	หน่วยที่ 3 (10)	หน่วยที่ 4 (10)		
รวม	246	248	244	261	989	1066
เฉลี่ย	8.20	8.26	8.13	8.70	32.96	35.53
S.D.	1.09	0.78	0.89	2.21	2.90	2.14
ร้อยละ	82.00	82.67	81.33	87.00	82.41	88.83
รวม $E_1 / E_2 = 82.41/88.83$					$\sum X = 989$	$\sum F = 1066$
					$E_1 = 82.41$	$E_2 = 88.83$

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน พบว่า นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 82.41 และนักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 88.83 แสดงว่าชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการประเมินหาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน

หลังจากที่นักศึกษาจำนวน 30 คน ได้เรียนชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้นักศึกษาทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนมีเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการที่เรียนที่น่าสนใจ	4.60	0.50	มากที่สุด
2. ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง	4.72	0.45	มากที่สุด
3. ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาจีนได้ดีขึ้น	4.56	0.50	มากที่สุด
4. ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	4.40	0.57	มาก
5. ผู้เรียนสามารถศึกษาและทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง	4.44	0.58	มาก
6. ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	4.52	0.50	มากที่สุด
7. ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนมีการแบ่งบทในการเรียนเป็นหน่วย ๆ	4.64	0.48	มากที่สุด
8. เนื้อหาชัดเจนทำให้เข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดี	4.23	0.43	มาก
9. ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนมีการจัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่	4.46	0.50	มาก
10. ความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อชุดฝึกการเขียนอักษรจีน	4.66	0.47	มากที่สุด
รวม	4.52	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมของความพึงพอใจที่ผู้เรียนมีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.49) สามารถ แยกรายละเอียดเป็นรายข้อได้ดังนี้ ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.72$, S.D.=0.45) รองลงมา ความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อชุดฝึกการเขียนอักษรจีน ($\bar{X}=4.66$, S.D.=0.47) รองลงมา ตรง กับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนมีการแบ่งบทในการเรียนเป็นหน่วย ๆ ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.48) รองลงมา ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนมีเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการที่เรียนที่น่าสนใจ ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.50) รองลงมา ชุดฝึกการ เขียนอักษรจีนส่งเสริมทักษะการเขียนภาษาจีนได้ดีขึ้น ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.50) รองลงมา ตรงกับความต้องการและ ความสนใจของผู้เรียน ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.50) รองลงมา ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนมีการจัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.50) รองลงมา ผู้เรียนสามารถศึกษาและทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.58) รองลงมา ชุดฝึกการเขียนอักษรจีนมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.57) และรองลงมา เนื้อหาชัดเจนทำ ให้เข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดี ($\bar{X}=4.23$, S.D.=0.43)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพของบทเรียน 80/80 โดยคะแนนเฉลี่ย จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (E_1) เท่ากับ 82.41 ส่วนประสิทธิภาพโดยวัดจากคะแนนการทำแบบทดสอบหลัง เรียน (E_2) เท่ากับ 88.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์สมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่สร้างขึ้นได้พัฒนา อย่างมีระบบ ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย การออกแบบเนื้อหา การศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา การวางแผนในการพัฒนา บทเรียน การพัฒนาจนถึงกระบวนการของการทดลอง อีกทั้งยังผ่านการตรวจสอบและได้รับคำแนะนำจาก ผู้เชี่ยวชาญ มีการดำเนินการทดลองตามกระบวนการวิจัยและการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ หลี่ หยาง (2554) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกการเขียนตัวอักษรจีนมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 90.00/89.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการ เขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผลปรากฏว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดฝึก การเขียนตัวอักษรจีน เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มีค่าเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวรรณฯ ต้นตยานุสรณ์และอัญชลี เสริมส่งสวัสดิ์ (2554) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอน ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการ เรียนการสอนทักษะการเขียนภาษาอังกฤษด้วยรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาชุดฝึกการเรียนรู้ภาษาจีนด้านอื่น ๆ เช่น การฟัง การอ่าน เป็นต้น
2. ควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการในวิชาการเขียนภาษาจีนอย่างต่อเนื่องสำนัก ศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาต่างประเทศ.(2550). โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา
ภาษาจีนกลาง. นครปฐม: โรงเรียนบอสโกพิทักษ์.
- ประไพพร จันทะบัณฑิต. (2559). การพัฒนาบทเรียน E-Learning รายวิชาภาษาจีนเบื้องต้น 1 สำหรับนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. : ราชบุรี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
หมู่บ้านจอมบึง.
- ยิ่งรัก ชุนชาติประเสริฐ. (2546). กลวิธีการเรียนภาษาจีนกลางของนักศึกษาไทย.ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต:
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายฝน วรรณสินธ์พ. (2551). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออกเสียง พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาจีน
กลางของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนและนักศึกษาคณะการแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
เฉลิม. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม.
- สุวรรณา ตันตยานุสรณ์และอัญชลี เสริมส่งสวัสดิ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการสอนทักษะการเขียน
ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วสารมนุษยศาสตร์สาร. 12(1): 57.
- หลี่ หยาง. (2554). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปริญญา
นิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

การพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

BRAND DEVELOPMENT AND BRANDING COMMUNITY PRODUCTS CASE STUDY : COTTON PRODUCTS SUK PHAIBOON DISTRICT, SOENG SANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA

ศิววิชญ์ จันอรัญญ์

Siwawich Chan-aran

อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทำการพัฒนาตราสินค้าและสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายให้กับทางชุมชน ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อประเมินความพึงพอใจตราสินค้าและแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการผ้าฝ้าย จำนวน 10 ราย และผู้ซื้อสินค้าผ้าฝ้ายจำนวน 50 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมินความพึงพอใจ

การดำเนินงานพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ของตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา จากผลประเมินแบบสอบถามจากผู้ผลิตผ้าฝ้ายพบว่า กลุ่มเป้าหมายต้องการรูปแบบตราสัญลักษณ์ลวดลายแบบใหม่ที่มีความเป็นอัตลักษณ์เป็นของตนเองให้มากที่สุด เพราะด้านกราฟิกที่เป็นลวดลายคำว้าขนาด 3 มิติ นั้นมีความโดดเด่น สวยงาม เห็นแล้วสะดุดตา ทำให้สื่อถึงต้นหญ้าหนองขนาดที่เป็นประวัติอันยาวนานของหมู่บ้านและมีข้อความ “กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ที่กระตุกบ้านหนองขนาด” มานำเสนอไว้เพื่อสื่อให้เห็นว่าทางกลุ่มทอผ้าใช้เครื่องกระตุกในอีกทั้งยังมีภาพลวดลายดอกหญ้าหนองขนาดโดยทางกลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายได้นำสัญลักษณ์ต้นหญ้าหนองขนาดมาทำเป็นลวดลายลงในผ้าฝ้ายด้วย

ผลจากการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจด้านตราสัญลักษณ์และข้อความที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ตราสัญลักษณ์และข้อความมีขนาดมาตรฐานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาท่านมีความพอใจในตราสัญลักษณ์และข้อความแบบเดิม ตราสัญลักษณ์และข้อความสามารถจดจำได้ง่าย ตราสัญลักษณ์และข้อความที่มีความสวยงาม ตราสัญลักษณ์และข้อความแสดงข้อมูลได้ครบถ้วนและชัดเจน ตราสัญลักษณ์และข้อความมีความทันสมัย ตราสัญลักษณ์และข้อความสามารถนำไปจดทะเบียนการค้าได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ตราสินค้า, บรรจุภัณฑ์, กราฟิก

ABSTRACT

This research aims to: To develop brand and brand cotton products for the community. Suk Phaiboon District, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima And to evaluate brand satisfaction and brand equity. The collected data were collected from 10 cotton buyers and 50 cotton buyers. The data collection instruments were questionnaire and satisfaction survey.

Brand development and branding of cotton products. Of Suan Paiboon, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima The results of the questionnaire survey of cotton producers showed

that: Target groups require a new pattern of branding that has as much identity as possible. Because the graphics are patterned, the word 3D is very distinctive and beautiful. The media of the Nong Khen grass is a long history of the village and the message. "Muddy weaving group in Ban Nong Kao" was presented to show that the weaving group used jerky as well as the flower pattern of Nong Krua by the cotton producers. The pattern is made into cotton.

The results of the research. Has a unique logo and message satisfaction. Symbols and text are standardized at the highest level. Later on, he was satisfied with the original logo and text. Symbols and messages can be easily memorized. The symbols and text are beautiful. Symbols and text information are complete and clear. Symbols and text are up-to-date. Signs and messages can be registered at a very high level.

Keywords : brand, Packaging, Graphic

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันธุรกิจต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีความน่าเชื่อถือทั้งในตัวสินค้า คุณภาพของสินค้า ราคาที่เหมาะสม และมีสัญลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ที่น่าจดจำ สิ่งที่จะทำให้ผู้คนนั้นจดจำสินค้าของเราได้ดีที่สุดก็คือ แบรินด์ดิง โดยแบรินด์ดิงนั้นมันมากกว่าการมีโลโก้ หรืองานกราฟิกอื่น ๆ เมื่อเราคิดถึงแบรินด์ดิงของสินค้าเราเอง เราจะต้องคิดถึงมากกว่าที่ธุรกิจของเราเป็นอยู่และจะต้องคิดถึงไปถึงประสบการณ์ที่ลูกค้าของเราจะได้รับจากสินค้าและบริการของเรา การสร้างแบรินด์ดิงที่น่าจดจำนั้น จะต้องสร้างความจดจำในการขายสินค้าและบริการ ธุรกิจจะต้องไม่ซับซ้อนและมีเงื่อนไขที่มากเกินไป และจะต้องทำให้สินค้าของเรานั้นมีความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งจะทำให้ลูกค้าเกิดความสนใจ และเกิดความอยากได้ในตัวสินค้าชิ้นนั้น ๆ โดยที่เราจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายของธุรกิจทั้งระยะสั้น และระยะยาว ทำการวิเคราะห์ในตัวสินค้าและบริการของเราให้ดีกว่าธุรกิจของเราควรจะมีทิศทางไหน และเดินตามแผนที่เราวางเอาไว้ อาจจะมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและแผนการบ้างตามความเหมาะสม เพื่อจะทำให้ธุรกิจของเรามีความแตกต่างจากคู่แข่ง ทั้งนี้เราควรที่จะต้องกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจต่อผู้ร่วมงาน เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน เมื่อผู้ร่วมงานมีกำลังใจที่ดีในการทำงานแล้วก็จะส่งผลให้สินค้าของเรานั้นมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ เมื่อลูกค้าได้ใช้สินค้าของเราแล้ว ได้เห็นในแบรินด์ดิงของเราแล้วก็จะไปบอกต่อ ปากต่อปาก แต่ถ้าสินค้าของเราไม่ได้คุณภาพ ลูกค้าจะบอกต่อถึงความไม่พอใจที่ได้รับสินค้าซึ่งจะทำให้เป็นผลเสียมากกว่าผลดี และเราควรที่จะให้ความมั่นใจแก่ลูกค้าในเรื่องของคุณภาพ และความสม่ำเสมอในตัวสินค้าและการบริการเพื่อไม่ให้ลูกค้านั้นหนีจากเราไปใช้สินค้าของแบรินด์ดิงอื่น ๆ (glypt studio, 2561 : ออนไลน์)

ตำบลเสิงสาง "เสิงสาง" แปลว่า "ไถ่รุ่ง หรือ รุ่งอรุณ" จากตำนานพื้นบ้านที่เล่าขานสืบต่อกันมาความว่า ท้าวประจิด เจ้าเมืองกัมพูชา และนางอรพิมพ์ ชายา ได้พลัดพรากจากกันระหว่างการเดินทางกลับบ้านเมือง และได้พบกันอีกครั้งที่หมู่บ้านแห่งนี้ ตอนฟ้าใกล้สว่าง จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า "บ้านเสิงสาง" ซึ่งต่อมาได้ตั้งเป็นชื่อตำบล อำเภอ มาจนถึงปัจจุบัน ตำบลเสิงสางเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเสิงสางมีทั้งหมด 16 หมู่บ้าน แบ่งการปกครองออกเป็น อบต. และเทศบาลตำบล และได้ยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2522 (ไทยตำบล, 2561 : ออนไลน์) โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นที่สุดของ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสางก็คือผ้าฝ้าย ซึ่งเนื้อผ้าดี สวยงาม ระบายอากาศได้ดี มีลวดลายและเทคนิคการทอเป็นเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (บัวสอน โพธิ์ขาว. สัมภาษณ์. 14 มีนาคม 2561) เนื่องด้วยตัวสินค้าผ้าฝ้ายของตำบลสุขไพบูลย์ ยังขาดแบรินด์ดิง จึงทำให้สินค้าไม่ได้

รับการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และยังไม่เป็นที่รู้จักมากเท่าไร ขาดการสร้าง ความจดจำเนื่องจากไม่มีตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม (มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2561 : ออนไลน์) ซึ่งทำให้ลูกค้า นั้นอาจจะเลือกซื้อสินค้ากับทาง คู่แข่งก็เป็นได้

ดังนั้นผู้วิจัย ได้ทำการพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้า ผ้ายืด ผ้าคลุมไหล่ ผ้าเช็ดตัว ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดมือ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกเป็นเครื่องมือในการ ออกแบบตราสินค้าผ้าฝ้าย ให้มีความสวยงามโดดเด่น ดึงความเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเสิงสางออกมา และทำการ สร้างแบรนด์ผ้าฝ้ายเพื่อเป็นที่จดจำสำหรับลูกค้า เมื่อลูกค้าที่ซื้อผ้าฝ้ายกลับไปแล้วจะทำให้รับรู้ได้ถึง ความสวยงาม และคุณภาพของสินค้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

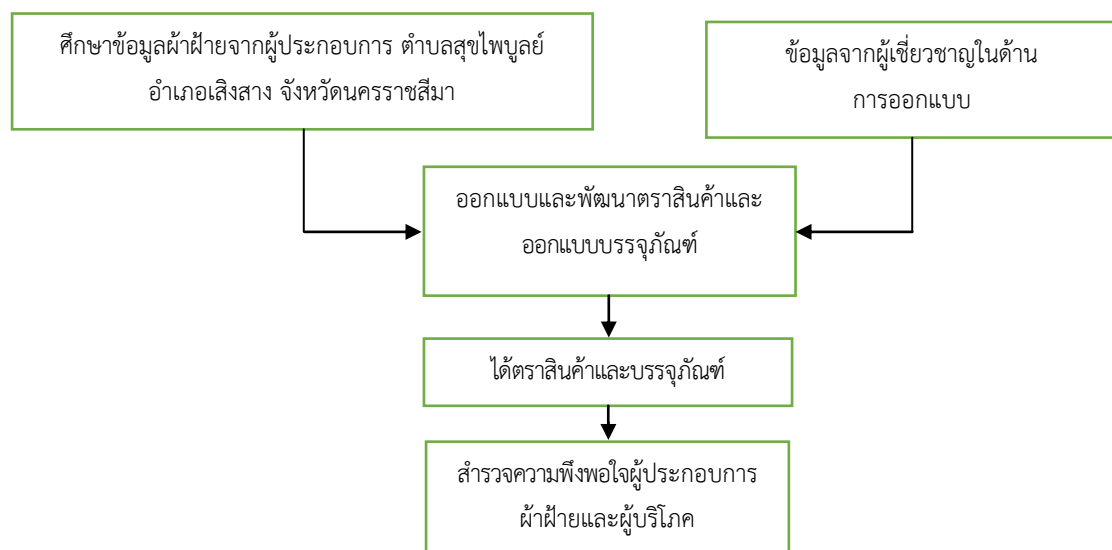
1. เพื่อพัฒนาตราสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายให้กับ ตำบลสุขไพบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายให้กับ ตำบลสุขไพบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายให้กับ ตำบลสุขไพบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หนองขนาก หมายถึงต้นหญ้าหนองขนากเป็นต้นหญ้าที่เป็นตัวแทนของตำบลสุขไพบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

ลายหนองขนาก หมายถึงลวดลายผ้าฝ้ายที่เป็นรูปต้นหญ้าหนองขนากซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าฝ้าย บ้านหนองขนาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ศิววิชญ์ จันอรัญ, 2561

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการผ้าฝ้ายทั้ง 10 ราย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความต้องการตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ของทางกลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้าย รวมถึงรวบรวมความคิดเห็นข้อเสนอแนะและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบและประเมินผลการออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน ผู้ประกอบการผ้าฝ้ายจำนวน 10 ท่าน ลูกค้าที่ซื้อผ้าฝ้ายจำนวน 50 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็นดังนี้

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน

แบบสอบถามกลุ่มผู้ประกอบการผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพฑูริย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา โดยทำการแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างจำนวน 3 ท่าน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามผู้ประกอบการผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพฑูริย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นมาของผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพฑูริย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับความต้องการตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โดยให้ผู้ทำแบบสอบถามเลือกตอบ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์แบบปลายเปิด เพื่อประเมินความพึงพอใจตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพฑูริย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาอัตลักษณ์ และทำการออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการและผู้วิจัย เพื่อให้ได้ซึ่งแนวทางของตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย

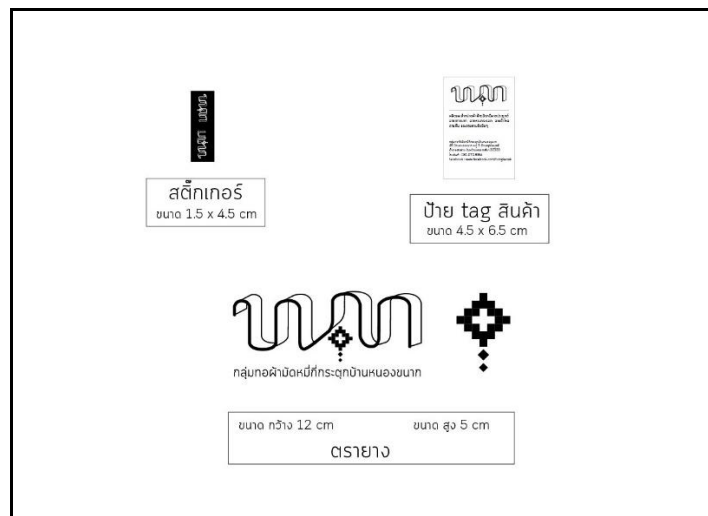
2. เมื่อได้แนวทางของตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้ายแล้ว จะนำเสนอแนวทางมาวิเคราะห์ร่วมกับผู้ประกอบการ ผู้วิจัย กลุ่มผู้บริโภค เพื่อพัฒนาตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย โดยการออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้ายประกอบกับการใช้แบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบรับรู้และเข้าใจกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ มีรูปแบบที่มีความเหมาะสม สวยงาม ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการและผู้บริโภคก่อนที่จะจัดทำตัวตนแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์

3. พัฒนาการตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์โดยให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคมีส่วนร่วม เพื่อให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ ในการออกแบบตัวตนแบบ เพื่อให้ได้ตัวตนแบบที่มีความเหมาะสมและใช้งานได้จริง แล้วแสดงความคิดเห็นตอบกลับมาเพื่อปรับแก้ไขรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อนำไปสรุปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์

4. ใช้การประเมินโดยการนำตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ได้จากการพัฒนาประกอบกับใช้แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้บริโภค แล้วสรุปข้อมูลที่ได้จากการประเมินนำไปพัฒนาต่อไป

5. ผู้ประกอบการ 10 ท่าน ได้ตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

6. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือกลุ่มลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายที่ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 50 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามและทำการซักถามเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้ายผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบและประเมินผลการออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน ผู้ประกอบการผ้าฝ้ายจำนวน 10 ท่าน ลูกค้าที่ซื้อผ้าฝ้ายจำนวน 50 ท่าน

ภาพ 2 การออกแบบตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา : ศิววิชญ์ จันอรัญ, 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นตัวต้นแบบแล้ว จึงจัดทำแบบประเมินเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าที่ซื้อผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 50 ท่าน โดยเป็นแบบประเมิน 1 ชุดดังต่อไปนี้

แบบประเมินความพึงพอใจตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ที่ได้ทำการออกแบบและพัฒนาแล้วโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของลูกค้า

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์

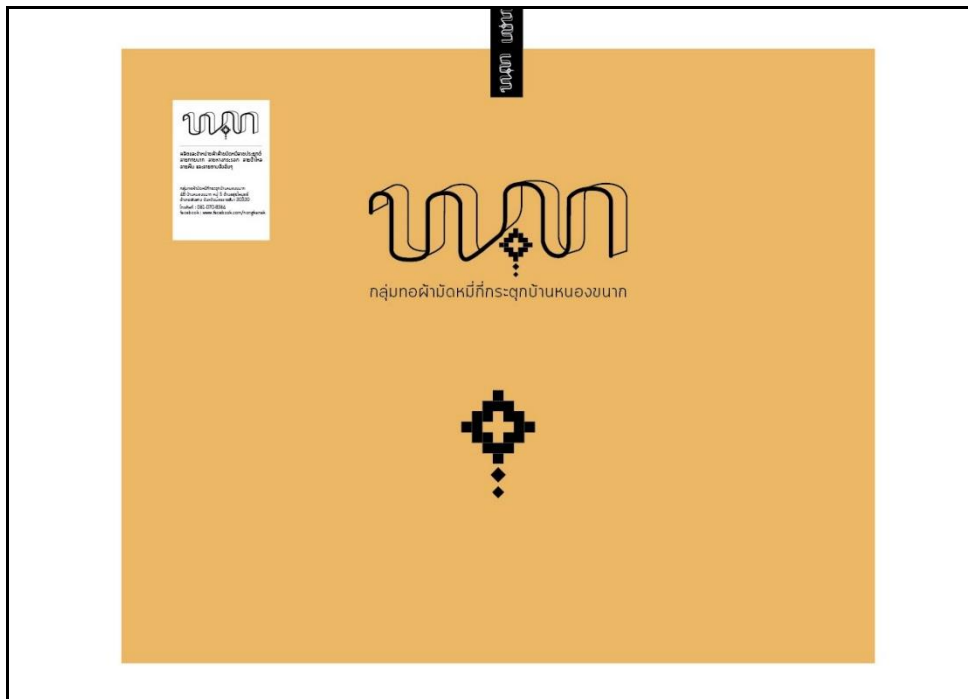
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่าง ๆ

ภาพ 3 การพัฒนาตัวต้นแบบตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย
ตำบลสุขไพบูรณ์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา : ศิววิชญ์ จันอรัญ, 2561

การออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ ได้นำผลของการศึกษาแนวทางการออกแบบตราสัญลักษณ์
บรรจุภัณฑ์ให้มีกราฟิกที่สวยงาม ทันสมัยและสะดุดตา โดยการออกแบบนั้นจะใช้กราฟิกคำว่า ชนาก เป็นรูปภาพ 3
มิติ และใช้ลายเส้น ลวดลาย ข้อความ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ที่กระตูกบ้านหนองนาก มาจัดองค์ประกอบ
(Composition) โดยมุ่งเน้นเพื่อให้ตอบโจทย์ในด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สร้างความทรงจำที่ดี เพิ่มลูกค้า
ให้กับตัวสินค้า โดยตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ที่ได้นั้น ล้วนแล้วแต่ประหยัดต้นทุนทั้งสิ้น หลังจากที่ได้ตราสินค้า
และบรรจุภัณฑ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะนำมาประเมินความพึงพอใจในด้านกราฟิก เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายประเมิน
ความพึงพอใจ และนำกลับไปพัฒนาแก้ไขและปรับปรุง

ภาพ 4 ออกแบบและพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย
ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา : ศิววิชญ์ จันอรัญ, 2561

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีตราสินค้าที่ได้มาตรฐานสื่อถึงความเป็นมาของชุมชนและอธิบายถึงต้นกำเนิดของนาถได้เป็นอย่างดี อีกทั้งตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่นำมาใช้นั้นล้วนแล้วแต่ประหยัดค่าใช้จ่าย ประหยัดต้นทุนในการผลิตทั้งนั้น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ที่ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.13

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจด้านตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. ท่านมีความพอใจในตราสัญลักษณ์และข้อความแบบเดิม	3.83	0.42	มาก
2. ตราสัญลักษณ์และข้อความสามารถจดจำได้ง่าย	4.40	0.52	มาก
3. ตราสัญลักษณ์และข้อความที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ	4.60	0.52	มากที่สุด
4. ตราสัญลักษณ์และข้อความที่มีความสวยงาม	4.20	0.79	มาก
5. ตราสัญลักษณ์และข้อความแสดงข้อมูลได้ครบถ้วนและชัดเจน	4.10	0.74	มาก

ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
6. ตราสัญลักษณ์และข้อความมีขนาดมาตรฐาน	4.70	0.53	มากที่สุด
7. ตราสัญลักษณ์และข้อความมีความทันสมัย	4.40	0.52	มาก
8. ตราสัญลักษณ์และข้อความสามารถนำไปจดทะเบียนการค้าได้	4.40	0.52	มาก
รวม	4.33	0.13	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจ ในรายข้อแล้วพบว่าข้อที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ตราสัญลักษณ์และข้อความที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ($\bar{x} = 4.60$) และตราสัญลักษณ์และข้อความมีขนาดมาตรฐาน ($\bar{x} = 4.70$) ลำดับรองลงมาคือ ท่านมีความพอใจในตราสัญลักษณ์และข้อความแบบเดิม ($\bar{x} = 3.83$) ตราสัญลักษณ์และข้อความสามารถจดจำได้ง่าย ($\bar{x} = 4.40$) ตราสัญลักษณ์และข้อความที่มีความสวยงาม ($\bar{x} = 4.20$) ตราสัญลักษณ์และข้อความแสดงข้อมูลได้ครบถ้วนและชัดเจน ($\bar{x} = 4.10$) ตราสัญลักษณ์และข้อความมีความทันสมัย ($\bar{x} = 4.40$) ตราสัญลักษณ์และข้อความสามารถนำไปจดทะเบียนการค้าได้ ($\bar{x} = 4.40$)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา: ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้มีผู้ประกอบการผ้าฝ้ายเข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งสิ้น 10 ท่าน โดยกลุ่มผู้ประกอบการมีความต้องการรูปแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่มี กราฟิก 3 มิติ ขนาดกว้าง 12 เซนติเมตร สูง 5 เซนติเมตร ป้ายสินค้าที่บอกถึงคุณภาพของผ้าฝ้าย ขนาดกว้าง 4.5 เซนติเมตร สูง 6.5 เซนติเมตร และมีข้อความว่า “กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ที่กระตักบ้านหนองขนาก” และมีลายดอกหญ้าหนองขนากอยู่ใต้คำบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชิต ทิณบุตร, ชีระชัย สุขสวัสดิ์ และอดิสรณ์ สมนึกแทน (2559) ได้ศึกษาการออกแบบพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดชัยนาท เป็นการศึกษาวิจัยแบบพัฒนาทดลองตามหลักการและกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ และการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจำนวน 8 ราย โดยมีการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพ จากตัวแทนของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 5 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการ นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษา/นักวิจัย นักวิชาการพัฒนาชุมชน/เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ นักออกแบบกราฟิกอัตลักษณ์/นักออกแบบบรรจุภัณฑ์ และตัวแทนของกลุ่มผู้บริโภคทั่วไปผลจากการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพและความงามของผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมทั้ง 8 ท่าน มีภาพรวมด้านมาตรฐานอัตลักษณ์ คุณภาพการออกแบบตราสัญลักษณ์ ด้านมาตรฐานและคุณภาพการออกแบบรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ และภาพรวมของการสื่อสารรับรู้ที่เชื่อมโยงถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดชัยนาท โดยใช้อัตลักษณ์จังหวัดชัยนาทเป็นสื่อสร้างสรรค์คือ วัฒนก เขื่อน มาเป็นส่วนประกอบร่วมในการออกแบบ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ สุขก้อน, น้ำฝน ลูกคำ และบัญญัติ สันฐาน (2555) ดำเนินการออกแบบตราสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์จากดินไทยของกลุ่มงานประดิษฐ์จากดินไทย จังหวัดนนทบุรี โดยทำการออกแบบตราสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์ของกลุ่มงานประดิษฐ์จากดินไทย

ให้กราฟิกเป็นรูปแบบสี่เหลี่ยม มีความโดดเด่น สวยงาม โดยใช้รูปดอกบัวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มงานประดิษฐ์จากดินไทยมาใช้ออกแบบตราสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มงานประดิษฐ์จากดินไทยและมีชื่อสินค้า – ตราสินค้าเป็นคำว่า “บัวสวรรค์” มีตรารับรองคุณภาพสินค้า คือ OTOP 5 ดาว มานำเสนอไว้บนตราสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์ ซึ่งทำให้ตราสัญลักษณ์มีความสวยงาม โดดเด่น สามารถนำไปจดทะเบียนการค้าได้ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความกะทัดรัด สั้น จดจำได้ง่าย ปกป้องได้ถึงคุณสมบัติที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ได้ และตราสัญลักษณ์สามารถนำเสนอข้อมูลครบและชัดเจน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินวงษ์ รักอิสสระกุล และธัญญธร อินทร์ท่าวาง (2554) ที่ได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่าง เพื่อใช้เป็นแนวคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบโดยการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างและนำมาสร้างรูปแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายและเผยแพร่ชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งทางผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้อย่างถูกต้องตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ให้เป็นแบรนด์แห่งชุมชน เป็นประสบการณ์แห่งความภาคภูมิใจร่วมในแบรนด์ เกิดความประทับใจให้รับรู้ถึงการมีส่วนร่วม ซึ่งก็สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประภาพร แสงทองและคณะ (2550) ที่ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรสวน ซึ่งทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุล มีความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของบรรจุภัณฑ์ สามารถนำความรู้ไปพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายและบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณลักษณะเด่น สะดุดตา สวยงาม ทันสมัย สามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้า สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายได้ดีกว่ารูปแบบเดิม อีกทั้งในการสร้างคุณลักษณะของแบรนด์ที่ดี ก็ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงไกร กาญจนโกศล (2551) ที่ได้กล่าวสนับสนุนแนวคิดสร้างสรรค์นี้เอาไว้ว่า ภาพลักษณ์ของสินค้า เป็นสิ่งที่ผู้คนมองเห็นและสัมผัสได้อย่างชัดเจน เป็นรูปร่างภายนอกและเป็นคุณสมบัติที่ทุกคนสามารถสัมผัสได้ อาทิ ตราสัญลักษณ์สินค้าและกราฟิกร่วมสื่อสารที่สามารถนำไปจดทะเบียนลิขสิทธิ์ สามารถนำไปประเมินมูลค่าเป็นสินทรัพย์ของผู้ประกอบการได้ เช่นเดียวกับสินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ อีกด้วย

ผลการประเมินความพึงพอใจ การพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา: ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา จากกลุ่มลูกค้าพบว่ามีความพึงพอใจในรูปแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มผู้ประกอบการผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา คือ ตราสัญลักษณ์มีความสวยงาม โดดเด่น เห็นแล้วเป็นที่น่าจดจำ ขนาดของตราสัญลักษณ์ที่อยู่บนบรรจุภัณฑ์นั้นพอดีกับตัวผ้าฝ้ายและตราสัญลักษณ์และข้อมูลต่าง ๆ นั้นปรากฏครบถ้วนชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้ การใช้ชื่อของสินค้าและตราสินค้านั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ควรแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของตัวผ้าฝ้ายและลวดลายต่าง ๆ ออกมาโดยใช้ภาพ 3 มิติเพื่อให้ตราสัญลักษณ์มีความโดดเด่นและน่าจดจำ
2. การออกแบบกราฟิกตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ต้องให้ความสำคัญชื่อของสินค้า สัญลักษณ์ของสินค้า และข้อมูลของสินค้า ควรออกแบบให้มีความน่าจดจำโดยใช้รูปภาพตราสินค้าสื่อถึงสินค้าได้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญใจ สุขก้อน, น้ำฝน ลูกคำ และบัญญัติ สันฐาน. (2555). การออกแบบตราสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์จากดินไทย ของกลุ่มงานประดิษฐ์จากดินไทย จังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ทินวงษ์ รักอิสสระกุล และธัญญธร อินทร์ท่าฉาง. (2554). การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่าง เพื่อออกแบบเรขศิลป์บรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก. สาขาวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- บัวสอน โปธิ์ขาว. ผู้ประกอบการผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์. 14 มีนาคม 2561.
- ประชิด ทิถบุตร, วีระชัย สุขสวัสดิ์ และอดิสรณ์ สมนึกแทน. (2559). “การออกแบบพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปสัญลักษณ์บรรจุภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับผลิตภัณฑ์สุขภาพและความสวยงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดชัยนาท.” วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 7(1) : 84-94.
- ประภาพร แสงทอง และคณะ. (2550). การวิจัยและพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร กรณีศึกษา : วิสาหกิจชุมชนสวนตุล เครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2561). การออกแบบบรรจุภัณฑ์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://mis.csi.tsu.ac.th/mallika/UI/DL/Workshop%20-%20repackaging.pdf>. [29 มกราคม 2561].
- Glypt studio. (2561). แบนด์ดีดคืออะไร แล้วทำไมจึงสำคัญต่อธุรกิจที่เราทำ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.glypt.co.th/> แบนด์ดีดคืออะไร-แล้วทำไมจึงสำคัญต่อธุรกิจที่เราทำ. [29 มกราคม 2561].
- thaitambon. (2561). ข้อมูลตำบลเสิงสาง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thaitambon.com/tambon/3003012561>. [29 มกราคม 2561].

การพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
SKILL DEVELOPMENT FOR PUBLIC HEALTH MANAGEMENT IN COMMUNITY OF PUBLIC HEALTH
STUDENTS, NAKHON RATCHASIMA RATJABHAT UNIVERSITY

อรรถวิทย์ สิงห์ศาลาแสง

Atthawit Singsalasang

อาจารย์ ดร. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน และศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน ในภาคการศึกษา 2/2560 จำนวน 136 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือน พฤษภาคม 2561 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ความคาดหวังในผลลัพธ์ของการจัดการสาธารณสุขในชุมชน และพฤติกรรมจัดการสาธารณสุขในชุมชนอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 2.89, 2.75, 2.78 และ 2.88 ตามลำดับ) และผลลัพธ์การพัฒนาพบว่า นักศึกษามีระดับการเรียนส่วนใหญ่ ได้เกรด B ร้อยละ 26.47 รองลงมาได้เกรด A และ B⁺ ร้อยละ 21.32 และ 19.12 ตามลำดับ นอกจากนี้นักศึกษามีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับรายวิชานี้ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทักษะ, การจัดการสาธารณสุขในชุมชน

ABSTRACT

This study was the action research. The aims of study were to develop the public health management in the community and to study outcome of public health management in the community of students of the public health curriculum, Nakhon Ratchasima Rajabhat University. The samples were 136 students in bachelor of public health curriculum who registered for public health management subject (413332) in the semester 2/2017 by purposive sampling. The duration of study was December 2017 until May 2018. Data collection used questionnaire. The qualitative data were analyzed by using content analysis. The quantitative data were analyzed by descriptive statistic.

The result was found that the students had skills for community health management, including knowledge about public health management, self-efficacy in community health

management, expectations for the outcome of community health management and good community health management behaviors ($\bar{x}$ = 2.89, 2.75, 2.78 and 2.88 respectively). According to the results of development, most students have Grade B (26.47%), A (21.32%), and B + (19.12%). Moreover, the students' satisfaction in teaching and learning management in this subject is very high.

Keywords : Development, Skill, Public health management in the community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เริ่มเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ในปี พ.ศ. 2552 เพื่อมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการเป็นนักวิชาการสาธารณสุข มีความรู้ความสามารถและทักษะในศาสตร์ทางการสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนตลอดระยะเวลาของหลักสูตร ได้มีการพัฒนาทั้งด้านความรู้ความสามารถในวิชาการและวิชาชีพ รวมไปถึงการฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงานตรงตามศักยภาพของวิชาชีพนั้น ซึ่งก่อนที่จะสำเร็จหลักสูตรและเข้าสู่ตลาดแรงงานต่อไป การสร้างโอกาสให้กับนักศึกษาได้น้ององค์ความรู้ที่ได้เรียนมาในหลักสูตร ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้นักศึกษาได้แสดงออกถึงศักยภาพด้านองค์ความรู้ การปฏิบัติ รวมถึงทักษะการทำงานเป็นทีมและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ต่อไป (คณะสาธารณสุขศาสตร์. 2559. 6-10)

โดยในปีการศึกษา 2/2560 หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ได้จัดการเรียนการสอนในรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นรายวิชาที่จะต้องพัฒนานักศึกษาให้เกิดองค์ความรู้และทักษะในกระบวนการจัดการสาธารณสุขชุมชนที่ตรงตามคำอธิบายรายวิชา ที่ว่า “องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสาธารณสุขชุมชน แนวคิด ทฤษฎีและกลยุทธ์ในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ลักษณะทั่วไปและวิธีการศึกษาชุมชนและสังคมที่ครอบคลุมถึงกระบวนการวินิจฉัยชุมชน เครื่องชี้วัด กระบวนการจัดการและการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชน” โดยวิธีการที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรเกิดการผสมผสานทั้งวิธีการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอน การสาธิต และการให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง เนื่องด้วยข้อจำกัดของรายวิชาดังกล่าวเป็นรายวิชาบรรยาย ไม่มีชั่วโมงฝึกปฏิบัติ ดังนั้นวิธีการพัฒนาทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชน จึงต้องใช้รูปแบบการเรียนรู้ในการสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้การประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิสและแมคแทกการ์ด (Kemmiss and Mc taggart. 1988) ร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ SPICE model ของ ศิริพร พึ่งเพชร (2553) ประกอบด้วย 5 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 การให้สิ่งเร้า (S - Stimulus) ผู้สอนแสดงกัลยาณมิตรกับผู้เรียน ทบทวนความรู้เดิมเพื่อเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ชั้นที่ 2 การนำเสนอ (P - Presentation) ผู้สอนนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนหลังจากผู้เรียนนำเสนอข้อมูลจากการซักถาม หรือจากการสืบค้นข้อมูล ชั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติตามลีลาที่ถนัดและชอบ (I - Individual inquiry) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามลีลาที่ถนัดและความสามารถ ชั้นที่ 4 การสร้างสรรค์ความรู้ (C - Constructivism) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สร้างเป็นองค์ความรู้ (Body of knowledge) ของตนเอง นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ชั้นที่ 5 การวัดและประเมินผล (E - Evaluation) เป็น

ขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวัดและประเมินผล นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องมีความรู้และทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของแบนดูรา (Bandura, 1977) ที่ว่าถ้าบุคคลมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง โดยทราบว่าจะต้องทำอะไรบ้างและเมื่อทำแล้วจะได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ บุคคลนั้นจะเกิดพฤติกรรมปฏิบัติในเรื่องนั้น โดยความสำเร็จในการกระทำ การได้เรียนรู้จากตัวแบบ การได้รับแรงจูงใจ และการได้รับการกระตุ้นทางอารมณ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง อันจะส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมกรรมปฏิบัติตามที่ตนเองคาดหวัง ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลลัพธ์ และพฤติกรรม (Bandura, 1977) การที่บุคคลจะเปลี่ยนจากความเชื่อความสามารถของตนเอง มาเป็นพฤติกรรมปฏิบัตินั้น จำเป็นจะต้องได้รับประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน โดยต้องเป็นกลวิธีที่ทำให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน มุ่งพัฒนาศักยภาพด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทองทิพย์ สละวงษ์ลักษณ์ อีระวุฒิ ธรรมกุล และทิพย์รัตน์ ธรรมกุล, 2559, 25-39)

จากความคาดหวังให้เกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะทั้งด้านองค์ความรู้และวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับนักศึกษา และนักศึกษาได้มีประสบการณ์การนำองค์ความรู้ไปฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ชุมชนจริง ที่จะช่วยทำให้นักศึกษาได้เข้าใจวิชาชีพของตนเองมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงปรารถนาของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาผลลัพธ์การพัฒนาทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

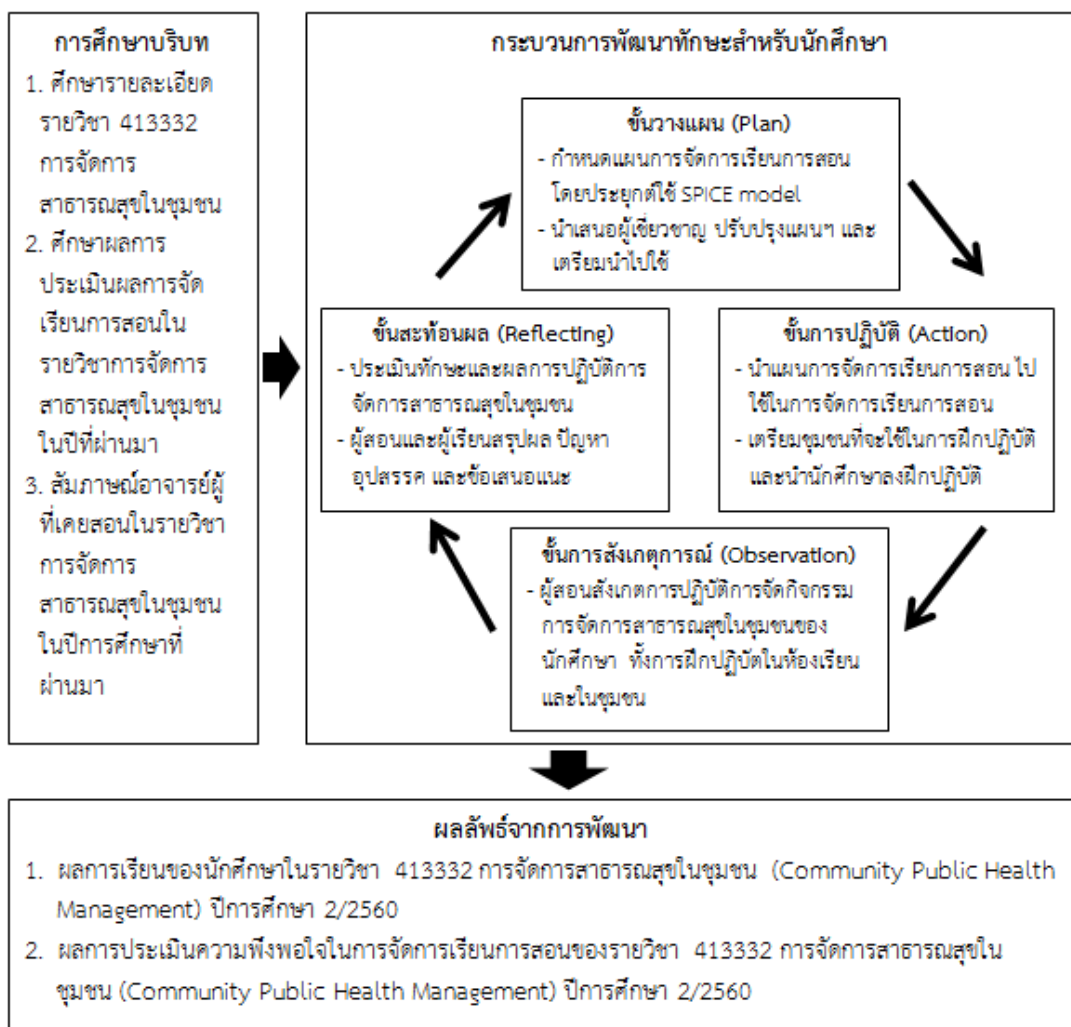
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน หมายถึง ทักษะของนักศึกษาในการศึกษาชุมชน และการจัดลำดับปัญหาสาธารณสุขในชุมชน
2. ผลลัพธ์การพัฒนา หมายถึง ผลที่ได้จากการพัฒนาทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษา ประกอบด้วย ผลการเรียนรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน และความพึงพอใจ ของนักศึกษา ดังนี้
  - 2.1 ผลการเรียนรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน หมายถึง ระดับเกรดที่นักศึกษาได้รับ สำหรับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน ในภาคการศึกษา 2/2560
  - 2.2 ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน ในภาคการศึกษา 2/2560 ต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว โดยใช้ผลการประเมินจากระบบการประเมินอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3. นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต หมายถึง นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุข ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน ในภาคการศึกษา 2/2560

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมมิสและแมคแทคการ์ด (Kemmiss and Mc taggart. 1988) ประกอบด้วย การศึกษาบริบท กระบวนการพัฒนาทักษะสำหรับนักศึกษา และผลลัพธ์จากการพัฒนา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาในประชากรทั้งหมด คือ นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) ปีการศึกษา 2/2560 จำนวน 136 คน เนื่องจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน เพื่อจะต้องนำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อไป

2. การดำเนินการวิจัย

2.1 การศึกษาบริบท

2.1.1 ศึกษารายละเอียดรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) ทั้งคำอธิบายรายวิชา และวัตถุประสงค์รายวิชาตาม แผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ (Curriculum Mapping) ที่จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงปรารถนาของหลักสูตร

2.1.2 ศึกษาผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ในปีที่ผ่านมา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากนักศึกษาที่เคยเรียนในรายวิชาดังกล่าว

2.1.3 สัมภาษณ์อาจารย์ผู้ที่เคยสอนในรายวิชาการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ในปีการศึกษาที่ผ่านมา

2.1.4 วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ และสรุปข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าในกระบวนการต่อไป

2.2 ชั้นกระบวนการพัฒนาทักษะสำหรับนักศึกษา

2.2.1 ชั้นการวางแผน (Plan)

1) กำหนดแผนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตาม แผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ (Curriculum Mapping) ของรายวิชา โดยการมีส่วนร่วมกับตัวแทนหมู่เรียน

2) นำแผนการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

3) ปรับแผนการจัดการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ให้พร้อมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4) การเตรียมชุมชน ที่จะใช้ในการฝึกปฏิบัติสำหรับนักศึกษา

2.2.2 ชั้นการปฏิบัติ (Action)

1) นำแผนการจัดการเรียนการสอน ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการสาธารณสุขชุมชน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต

2) ผู้สอนเตรียมชุมชน ที่จะใช้ในการฝึกปฏิบัติสำหรับนักศึกษา และนำนักศึกษาลงฝึกปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ตามสถานการณ์จริง

2.2.3 ชั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

1) ผู้สอนสังเกตการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษา ทั้งการฝึกปฏิบัติในห้องเรียนและในชุมชน

2) ผู้สอนประเมินทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชนหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

2.2.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflecting)

- 1) ผู้สอนประเมินผลการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษา
- 2) ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการดำเนินงานการฝึกปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชน

รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต่อไป

2.3 ผลลัพธ์การพัฒนา

2.3.1 ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) ปีการศึกษา 2/2560

2.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) ปีการศึกษา 2/2560

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.1 แบบบันทึกสังเกตการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษา

3.2 แบบประเมินทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชนหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) ปีการศึกษา 2/2560

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4.2 ข้อมูลทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชนหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ผลการเรียนรู้ และความพึงพอใจ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยค่าความถี่ และร้อยละ (%)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยนำเสนอตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย การศึกษาบริบท กระบวนการพัฒนา และ ผลลัพธ์การพัฒนา ดังนี้

1. การศึกษาบริบท ผลการศึกษาพบว่า

1.1 รายวิชาการจัดการสาธารณสุขในชุมชน รหัสวิชา 413332 โดยมีหน่วยกิต 2(2-0-4) ซึ่งรายวิชานี้มีคำอธิบายรายวิชา คือองค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสาธารณสุขชุมชน แนวคิด ทฤษฎีและกลยุทธ์ในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ลักษณะทั่วไปและวิธีการศึกษาชุมชนและสังคมที่ครอบคลุมถึงกระบวนการวินิจฉัยชุมชน เครื่องชี้วัดกระบวนการจัดการและการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชน โดยฝึกทักษะการจัดการรวมทั้งการศึกษาถึงแนวโน้มการจัดการสาธารณสุขในชุมชนในอนาคตด้วย ซึ่งจะเห็นว่าในรายวิชานี้ไม่มีชั่วโมงการฝึกปฏิบัติ แต่มีการกล่าวถึงการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชน จึงทำให้ต้องมีการจัดชั่วโมงการลงฝึกปฏิบัติในพื้นที่เพิ่มเติม

1.2 จากการประเมินของนักศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษาเสนอแนะให้มีการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาชุมชน และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพราะจะทำให้เข้าใจกระบวนการและวิธีการในหัวข้อดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

1.3 จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษาจะให้ความสนใจต่อเนื้อหาวิชา เนื่องจากเป็นวิชาที่จะต้องนำไปใช้ในการดำเนินงานในบทบาทนักวิชาการสาธารณสุข แต่ยังมีข้อจำกัดในการเพิ่มเติมการพัฒนาทักษะที่จะต้องมีการนำนักศึกษาลงฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริง ซึ่งผู้สอนได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

ถ้านักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการสาธารณสุขในชุมชนแล้ว ได้นำไปลองฝึกปฏิบัติจริงในชุมชน จะสามารถช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบริบท พบว่า รายวิชาการจัดการสาธารณสุขในชุมชนนี้ เป็นรายวิชาภาคทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ในคำอธิบายรายวิชาต้องให้นักศึกษาเกิดทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน อาทิเช่น การศึกษาชุมชน การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา จึงได้มีการเสนอแนะให้มีการฝึกปฏิบัติจริงในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ได้นำความรู้ภาคทฤษฎีไปฝึกปฏิบัติ จะสามารถช่วยผู้เรียนมีความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มขึ้นได้

2. กระบวนการพัฒนาทักษะสำหรับนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

2.1 ขั้นการวางแผน (Plan)

จากการกำหนดแผนการเรียนร่วมจากตัวแทนหมู่เรียน ซึ่งครอบคลุมตามคำอธิบายรายวิชาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตาม แผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ (Curriculum Mapping) ของรายวิชา หลังจากนั้นนำเสนอขอความคิดเห็นต่อผู้เชี่ยวชาญ และนำมาปรับปรุง ได้แผนการเรียนที่จะไปใช้จัดการเรียนการสอน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงแผนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการสาธารณสุขในชุมชน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง
1	ปฐมนิเทศการจัดการเรียนการสอน	2
2	หน่วยที่ 1 องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสาธารณสุขชุมชน	2
3	หน่วยที่ 2 ทฤษฎีและกลยุทธ์ในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน	2
4	หน่วยที่ 3 ลักษณะทั่วไปและวิธีการศึกษาชุมชนและสังคม	2
5-6	หน่วยที่ 4 การศึกษาชุมชนโดยใช้เครื่องมือ 7 ชั้น	4
7-8	การนำเสนอรายงาน/งานที่ได้รับมอบหมาย	4
9	สอบกลางภาค	-
10-11	หน่วยที่ 5 การวินิจฉัยปัญหาสุขภาพชุมชน	4
12-13	การฝึกทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชน : กิจกรรมการศึกษาชุมชน	4
14	นำเสนอผลการฝึกทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชน	2
15	การฝึกทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชน : กิจกรรมการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา	2
16	- นำเสนอโครงการที่จะใช้ดำเนินการจัดการสาธารณสุขในชุมชน - สรุปการเรียนการสอน	2
17	สอบปลายภาค	-

2.2 ขั้นการปฏิบัติ (Action)

2.2.1 นำแผนการจัดการเรียนการสอน ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการสาธารณสุขชุมชน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต พบว่า สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามแผนการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งได้มีการนำ SPICE model มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 การให้สิ่งเร้า (S - Stimulus) ผู้สอนได้แสดงความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสบายใจในการเรียน และได้ทบทวนความรู้เดิมที่นักศึกษามีและได้เรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ มาแล้ว เพื่อเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่จะได้เรียนรู้ในรายวิชาต่อไป ซึ่งจะใช้การให้สิ่งเร้าตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ของการพบกับนักศึกษาเป็นต้นมา โดยเฉพาะก่อนการบรรยายในหัวข้อต่างๆ ต้องมีการทบทวนองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับหัวข้อนั้นด้วยการอภิปราย ซักถาม รวมถึงการทบทวนความรู้ที่เรียนผ่านมาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของรายวิชานี้

2) ขั้นที่ 2 การนำเสนอ (P - Presentation) หลังจากทบทวนองค์ความรู้เดิมที่นักศึกษาด้วยการอภิปราย ซักถาม หรือผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นข้อมูลแล้ว ผู้สอนนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนด้วยการบรรยายประกอบสื่อการสอน โดยในช่วงการบรรยายจะมีการซักถามโดยผู้สอน หรือผู้เรียนได้ตลอดเวลา โดยผู้สอนใช้ขั้นตอนนี้ในหน่วยที่ 1-5 ของการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการได้เรียนรู้จากผู้ปฏิบัติงานโดยตรงในชุมชน ซึ่งในกิจกรรมการปฏิบัติการในชุมชนได้เชิญวิทยากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่รับผิดชอบชุมชนที่นักศึกษาต้องลงไปฝึกปฏิบัติบรรยายพิเศษ เรื่อง การศึกษาชุมชน ร่วมกับช่วงที่ลงชุมชนจะมี อสม. แต่ละชุมชนเป็นวิทยากรที่เลี้ยงในชุมชนนั้นๆ ด้วย

3) ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติตามลีลาที่ถนัดและชอบ (I - Individual inquiry) โดยผู้สอนได้กำหนดใบงานที่จะช่วยให้นักศึกษาได้นำองค์ความรู้ที่มีไปฝึกปฏิบัติ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามลีลาที่ถนัดและความสามารถที่ตนเองมีไปดำเนินการในชุมชน ซึ่งได้กำหนดให้นักศึกษา 1 หมู่เรียนได้ปฏิบัติการจัดการใน 1 ชุมชน ทั้งนี้จะต้องมีการเตรียมชุมชนในประเด็นต่างๆ เช่น อสม. ที่จะเป็นพี่เลี้ยง หรือผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในชุมชน

4) ขั้นที่ 4 การสร้างสรรค์ความรู้ (C - Constructivism) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ สร้างเป็นองค์ความรู้ (Body of knowledge) ของตนเอง โดยให้แต่ละหมู่เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชนมาวิเคราะห์ร่วมกัน นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นของชุมชนในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในแต่ละชุมชน และสรุปประเด็นปัญหาด้านสาธารณสุข จัดทำเป็นข้อมูลของชุมชนนั้นๆ เพื่อที่จะนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่เรียนอื่นๆ

5) ขั้นที่ 5 การวัดและประเมินผล (E - Evaluation) โดยให้ทุกหมู่เรียนได้นำเสนอผลการจัดการสาธารณสุขในชุมชนที่รับผิดชอบ โดยกิจกรรมนี้ให้ผู้เรียนร่วมประเมินผลการนำเสนอพร้อมด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการเป็นผู้ประเมินผล และสามารถให้ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มที่นำเสนอได้ โดยผู้สอนสุ่มรายบุคคลในการประเมินผลดังกล่าว

2.2.2 ผู้สอนเตรียมชุมชน ที่จะใช้ในการฝึกปฏิบัติสำหรับนักศึกษา และนำนักศึกษาลงฝึกปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ตามสถานการณ์จริง โดยพบว่า ผู้สอนต้องประสานงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่รับผิดชอบพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้ได้ทำหนังสือขออนุญาตใช้พื้นที่สำหรับกิจกรรมศึกษาชุมชน จำนวน 4 ชุมชน ในพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยางใหญ่ ตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านราชสีมา หมู่ 3 บ้านยางใหญ่ หมู่ 4 บ้านตะเกาทอง และหมู่ 5

บ้านหนองบง พร้อมทั้งมีการเชิญวิทยากรในพื้นที่บรรยายพิเศษร่วมด้วย โดยมีรายละเอียดกิจกรรม ประกอบด้วย การบรรยายพิเศษ เรื่องการศึกษาชุมชน โดยบุคลากรในพื้นที่ และการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นวิทยากรในการทำกิจกรรมในชุมชน

2.3 ชั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

ผู้สอนสังเกตการณ์ปฏิบัติการจัดการกิจกรรมการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษา ทั้งการฝึกปฏิบัติในห้องเรียนและในชุมชน พบว่า นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมตามใบงานที่กำหนดให้ ทั้งนี้เห็นว่าการศึกษา อสม. ซึ่งเป็นบุคลากรในชุมชนนั้นๆ ร่วมเป็นวิทยากรพี่เลี้ยงในการลงชุมชนของนักศึกษานั้น เป็นสิ่งที่ดี ที่ทำให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรด้านสุขภาพที่เป็นคนในชุมชนนั้นอย่างแท้จริง โดยต้องมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ และกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชนให้ อสม. ได้เข้าใจ จะทำให้การลงศึกษาข้อมูลในชุมชนของนักศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นักศึกษาเข้าถึงบุคคลหรือครัวเรือนที่ต้องการสอบถามหรือสัมภาษณ์ได้สะดวกขึ้น ทำให้สามารถได้ข้อมูลที่ต้องการได้ตรงตามใบงานและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม นอกจากนี้การมีวิทยากรในพื้นที่เป็นผู้บรรยายเกี่ยวกับการศึกษาชุมชน ก่อนที่นักศึกษาจะลงชุมชนจริง ทำให้นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์และเทคนิคการดำเนินงานจากผู้ดำเนินงานจริงในพื้นที่

2.4 ชั้นสะท้อนผล (Reflecting)

2.4.1 ในชั้นตอนนี้ผู้สอนได้ประเมินทักษะการจัดการสาธารณสุขในชุมชนหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ความคาดหวังในผลลัพธ์ของการจัดการสาธารณสุขในชุมชน และพฤติกรรมจัดการสาธารณสุขในชุมชนอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.89, 2.75, 2.78$ และ 2.88 ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษาในแต่ละด้าน

ทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความรู้เรื่องการจัดการสาธารณสุขในชุมชน	2.89	0.46	ดี
การรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน	2.75	0.65	ดี
ความคาดหวังในผลลัพธ์ของการจัดการสาธารณสุขในชุมชน	2.78	0.53	ดี
พฤติกรรมจัดการสาธารณสุขในชุมชน	2.88	0.62	ดี

2.4.2 ผู้สอนประเมินผลการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของนักศึกษา พบว่านักศึกษาสามารถที่จะนำเครื่องมือทางมนุษยวิทยาทางการแพทย์ (เครื่องมือ 7 ชิ้น) ไปใช้ในชุมชนได้จริง รวมทั้งมีทักษะที่ถูกต้องในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ทั้งนี้ประเมินจากผลการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน รวมทั้งผลการจัดลำดับปัญหาสาธารณสุขในชุมชน โดยแต่ละหมู่เรียนได้นำเสนอหน้าชั้นเรียน เป็นกิจกรรมที่นำเสนอรวมทั้ง 4 หมู่เรียน มี 4 ชุมชน ตามหมู่เรียนต่างๆ ที่ลงศึกษาชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันมากขึ้น

2.4.3 ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการดำเนินงานการฝึกปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขในชุมชนรวมทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต่อไป โดยใช้แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา

ชุมชนเพื่อพัฒนาสุขภาพ พบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 126 คน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อด้านกระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) ร้อยละ 87.30 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) ร้อยละ 78.57 ด้านวิทยากรอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) ร้อยละ 59.52 ด้านคุณภาพการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) ร้อยละ 61.11 และความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) ร้อยละ 57.15 รายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับความพึงพอใจด้านต่างๆ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม (n=126)

รายการ	ร้อยละ (%) ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5 คะแนน)	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	น้อยที่สุด (1 คะแนน)
1. ความพึงพอใจด้านกระบวนการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	3.18	87.30	9.52	0	0
2. ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	14.29	78.57	7.14	0	0
3. ความพึงพอใจต่อวิทยากร	38.89	59.52	1.59	0	0
4. ความพึงพอใจด้านคุณภาพการจัดกิจกรรม	35.72	61.11	3.17	0	0
5. ความพึงพอใจในภาพรวม	42.85	57.15	0	0	0

นอกจากนี้ได้มีการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่อการศึกษาชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจ ต่อการศึกษาชุมชน ส่วนใหญ่ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับมีความรู้ ความเข้าใจ อยู่ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) ร้อยละ 87.74 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80.16 ส่วนทักษะต่อการศึกษาชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะต่อการศึกษาชุมชนอยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) ร้อยละ 77.78 หลังเข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีระดับทักษะต่อการศึกษาชุมชนอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80.95 ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม คือ

- 1) เป็นกิจกรรมที่ดีมาก ได้ให้ประสบการณ์ในการใช้ความรู้มาทำงานในชุมชน
- 2) ควรใช้เวลาในการลงชุมชนมากขึ้น
- 3) อยากให้จัดระยะเวลาลงชุมชนให้มากกว่านี้
- 4) อยากให้จัดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมนานกว่านี้อีกสักครึ่งวัน
- 5) ควรจัดเวลาในการลงพื้นที่มากกว่านี้
- 6) อยากให้เพิ่มเวลาในการทำกิจกรรม

ในขั้นนี้ผู้สอนได้นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับแผนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชนที่จะเปิดสอนในปีการศึกษาต่อไป

3. ผลลัพธ์การพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า

3.1 ผลการเรียนของนักศึกษาในรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) ปีการศึกษา 2/2560 พบว่า นักศึกษาได้ถูกประเมินผลการเรียนในระดับเกรดต่างๆ ส่วนใหญ่ได้เกรด B ร้อยละ 26.47 รองลงมาเกรด A ร้อยละ 21.32 เกรด B⁺ ร้อยละ 19.12 เกรด C⁺ ร้อยละ 14.71 เกรด C ร้อยละ 12.50 และ เกรด D⁺ ร้อยละ 5.88

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา 413332 การจัดการสาธารณสุขในชุมชน (Community Public Health Management) ปีการศึกษา 2/2560 ตามระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาในภาพรวมเฉลี่ย 4.22 (ระดับมาก) จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน รายละเอียดแยกตามหมู่เรียน ได้แก่ หมู่เรียน P1 P2 P3 P4 คือ 4.11, 4.36, 4.15 และ 4.23 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การพัฒนาทักษะของนักศึกษาในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน พบว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุขในชุมชน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ความคาดหวังในผลลัพธ์ของการจัดการสาธารณสุขในชุมชน และพฤติกรรมการจัดการสาธารณสุขในชุมชนอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.89, 2.75, 2.78 และ 2.88 ตามลำดับ) นั้น เกิดจากการพัฒนาทักษะที่มี 2 กิจกรรม คือ การเพิ่มเติมความรู้ภาคทฤษฎี และการพัฒนาทักษะในการฝึกปฏิบัติจริง เป็นการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากการนำข้อมูลที่เป็นสารสนเทศมาวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตการณ์ และการสะท้อนผลของการปฏิบัติ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมมิสและแมคแทกการ์ด (Kemmiss and Mc taggart. 1988) ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้แต่ละองค์ประกอบนั้นได้มีการนำแนวคิดที่สำคัญมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ดังเช่นแนวคิดของแบนดูรา (Bandura. 1980) ที่ว่า การที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายนั้น จะต้องมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากตัวแบบ การได้เห็นความสำเร็จของตนเอง การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร การเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมจะต้องได้เห็นผลลัพธ์ของการปฏิบัติที่เป็นตนเองและสังคมได้รับประโยชน์ สามารถประเมินผลตนเองได้ มาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะในการจัดการสาธารณสุขในชุมชน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมได้มีการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้จากต้นแบบหรือผู้ปฏิบัติงานโดยตรงในพื้นที่ นอกจากนี้การให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ของการกระทำสอดคล้องกับแนวคิดของปีเตอร์เซงเก (Peter Senge. 1990) ที่ว่า การที่บุคคลจะปฏิบัติงานร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีความสุขนั้น จะต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เพื่อพัฒนากระบวนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ระดับบุคคล แล้วนำองค์ความรู้มาแลกเปลี่ยนกันเป็นกลุ่ม ตามกระบวนการเรียนรู้แบบสไปส์ (SPICE Model) เพื่อกำหนดหลักยึดหรือกฎกติกาที่จะปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง บรรยากาศการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตรทั้งการเรียนในห้องเรียน และการเรียนรู้ในชุมชน

2. ผลลัพธ์ของการพัฒนา ที่พบว่านักศึกษามีระดับการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ทุกคน ตั้งแต่ระดับ D⁺ ถึง ระดับ A และมีผลประเมินผู้สอนทั้ง 4 หมู่เรียน อยู่ในระดับดีนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาทักษะของผู้เรียน ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมมิสและแมคแทกการ์ด (Kemmiss and Mc taggart. 1988) ประกอบกับการจัดการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ นั้นได้มีการนำแนวคิดที่สำคัญมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ดังเช่นแนวคิดของ แพร์รี่ (Parry. 1997) เชื่อว่า ความรู้และทักษะสามารถพัฒนาได้ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จสามารถวัดและประเมินผลได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา สำหรับรายวิชาที่ต้องการให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงานตามสาขาวิชาชีพนั้นๆ ควรมีการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาได้ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมในชุมชนหรือพื้นที่ ควรให้บุคลากรในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงจากผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จริง และได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งจะทำให้การฝึกปฏิบัติในชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่ได้ปรับปรุง หลังจากการและได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เรียนในรอบที่ผ่านมา

2.2 ควรมีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าวร่วมกัน ของอาจารย์ผู้สอนและนักวิชาการสาธารณสุขในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2559). คู่มือนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ทองทิพย์ สลวงษ์ลักษณ์, ชีระวุฒิ ธรรมกุล และทิพย์รัตน์ ธรรมกุล. (2559). การพัฒนาเครือข่ายด้านสุขภาพของชุมชนในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. วารสารวิชาการ สคร. 5. 22(1), 25-39.
- ศิริพร พึ่งเพ็ชร. (2553). การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- Kemmiss and Mc taggart. (1988). The action research. Victoria : Deakin University.
- Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. New Jersey : Prentice –Hall.
- _____. (1980). Gauging the relationship between self-efficacy judgment and action. Cognitive Therapy and Research, 4, 263-268.
- Parry, Scott B. (1988). Evaluating the Impact of Training. Alexandria, Virginia : American Society for Training and Development.
- Peter Senge. (1990). The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. New York: Doubleday/Currency.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแตน
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
CREATIVE ECONOMY GUIDELINE FOR FOOD PRODUCT DEVELOPMENT IN COMMUNITY
ENTERPRISE KHAOTUNG, KHAOTAN GROUP : NONTHAI DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA
PROVINCE

ลักขณา สกุนลิขเรศสีมา¹ และ พรพล รมย์นุกูล²
Lakkhana Sakunlikharetsima¹ and Pornpol Romunkool²

- ¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่วิสาหกิจชุมชน จากผลการวิจัย ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์รสชาติใหม่ของข้าวตัง 2 รสชาติ คือ ข้าวตังหน้าช็อกโกแลตอัลมอนด์ และข้าวตังหน้ากระเทียม ทั้งนี้จากการศึกษาและสำรวจผู้บริโภค มีการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การทดสอบการยอมรับด้านประสาทสัมผัสของผู้บริโภค ด้านสี รสชาติ กลิ่น ความกรอบ และความชอบโดยรวม อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ทุกคุณลักษณะ ส่วนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์มี 2 ประเภท คือ บรรจุภัณฑ์ กล่องพลาสติกใส และกล่องกระดาษพิมพ์ 4 สี ผลิตผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ทดสอบการยอมรับของผู้บริโภค พบว่า ให้การยอมรับในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.93$) ด้านตัวผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือตราหรือยี่ห้อผลิตภัณฑ์ ($\bar{x}=4.71$) และบรรจุภัณฑ์ ($\bar{x}=4.68$) ศึกษาอายุการเก็บ พบว่า มีอายุการเก็บ 45 วัน ส่วนการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.90$) รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถของวิทยากร วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการอบรมบรรจุภัณฑ์ และความพึงพอใจโดยรวม ($\bar{x}=4.85$)

คำสำคัญ : การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, วิสาหกิจชุมชน, ข้าวตัง, ข้าวแตน

ABSTRACT

This research aimed to study and analyze the operational performance of Community Enterprise Khaotung, Khaotan Group : Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province in order to develop food products in accordance with the creative Economy concept and to enhance technology transfer to community Enterprise. Based on the research results, two new flavours of khaotung products were developed, namely khaotung topped with chocolate Almond and khaotung topped with garlic. From the customer study and survey to examine product quality in

accordance with community product standard and customers sensory evaluation on color, taste, smell, crispiness and overall impression, every single aspect was highly satisfied. Relating Packaging development, there were 2 kinds of packaging, namely transparent plastic boxes and paper boxes using four-color process printing. Labels had been approved by Food and Drug Administration. The test on customer acceptance revealed that the product was accepted with the highest scores ($\bar{x}$ =4.93) followed by product labeling ($\bar{x}$ =4.71) and packaging ($\bar{x}$ =4.68). The product shelf life was 45 days. Relating technology transfer to Community Enterprise khaotung, khaotang Group : Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province, trainees were satisfied with the product in the highest level ($\bar{x}$ =4.90), followed by the capability of trainers, training materials, packaging and overall impression ($\bar{x}$ =4.85).

Keywords : Food Product Development, Creative Economy, Community Enterprise, Khaotung, Khaotan

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุลเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุน การนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าและบริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

จากยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมที่ให้ความสำคัญกับรากฐานที่มั่นคง จึงจำเป็นต้องสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ดังเช่นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตัง ข้าวแตน บ้านหอกลอง ตำบลด่านจาก อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการมาเป็นเวลานานับ 10 ปี ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนาและผลิตอาหารว่างประเภทข้าวตัง ข้าวแตน ออกจำหน่าย ช่วยสร้างงานสร้างเงินในชุมชนและสร้างครอบครัวอบอุ่น โดยไม่ต้องละทิ้งบ้านเรือนเข้าไปทำงานทำที่อื่นแต่ในการดำเนินกิจการของกลุ่มพบว่ายังประสบปัญหา ทั้งทางด้านการผลิต การตลาด และต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมีรูปแบบใหม่ๆและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาด

ในการผลิตข้าวตังข้าวแตนในรูปแบบเดิมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา นับว่ายังไม่ตอบสนองความต้องการพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน เพราะผู้บริโภคปัจจุบันต้องการให้ผลิตภัณฑ์มีสีกลิ่นและรสชาติที่ดี ต้องการให้ผลิตภัณฑ์มีความสะดวกในการบริโภคและเก็บรักษา มีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม รักษาคุณภาพอาหารที่ดี เพื่อยืดอายุให้ยาวนานขึ้นแม้รับประทานไม่หมด ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการทดลองวิจัย เพื่อช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณลักษณะดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาวิจัยพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าและความสามารถในการแข่งขัน โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแตนอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

กรอบแนวความคิดของการวิจัยประกอบด้วยแนวคิดของเรื่องต่างๆดังนี้ วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) หมายถึงกิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ มีการดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบอาชีพดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน (สำนักงานเลขาธิการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2553)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ในหลายประเทศที่พัฒนาแล้วได้ใช้แนวทางนี้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง การสร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ โดยเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การส่งสมภูมิปัญญาของสังคม ผสมกับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ นำไปสู่กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพื้นฐานของการให้อำนาจความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่มีการเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Culture) การส่งสมความรู้ของสังคม (Wisdom) และเทคโนโลยี/นวัตกรรม (Technology and Innovation)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมสำหรับตลาดปัจจุบัน มีการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้แตกต่างจากคู่แข่ง ดังเช่น Swientex (2009) เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือ สูตร (Recipes) และตราสินค้า (Brand) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญใน 3 ประการ คือ การป้องกัน (Defend) การขยาย (Extend) และการสร้าง (Build) ส่วน Poolton and Barclay (1998) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประสบความสำเร็จประกอบด้วย การสื่อสารที่ดี การเลือกใช้นวัตกรรม และกิจกรรมที่เหมาะสม การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ตลาดและผู้บริโภคต้องการ และมีบริการหลังการขาย

ส่วนแนวโน้มของผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ควรมีลักษณะดังนี้คือ (Oregon State of University, 2009) มีการออกแบบฉลากให้มีคำว่า “Light” เป็นผลิตภัณฑ์ไขมันต่ำ “Low Fat” เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคอเลสเตอรอลต่ำ “Low Cholesterol” เป็นผลิตภัณฑ์ที่ลดแคลอรีลง “Reduced Calorie” เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่เค็ม “Low Salt” เป็นผลิตภัณฑ์ที่เติมวิตามินและเกลือแร่ลงไป “Vitamin and/or Mineral fortified product” และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติ “Natural Organic”

ในการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค บรรจุภัณฑ์ที่ได้กลายเป็นส่วนสำคัญ การบรรจุภัณฑ์ การหีบห่อ การบรรจุหีบห่อ (Packaging) เป็นผลรวมของศิลปะ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ในการเตรียมสินค้าเพื่อบรรจุขนส่ง จัดจำหน่าย เก็บรักษา และการตลาด โดยให้สอดคล้องกับสินค้า (ศจี สุวรรณศรี, 2551)

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตัง ข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา สรุปลงเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระยะ	วิธีการ/เครื่องมือ	ผลลัพธ์
1. การศึกษาและวิเคราะห์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตังข้าวแตน	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป - ศึกษาจากการสัมภาษณ์ - Swot Analysis - ศึกษาจากการสังเกต 	สภาพปัญหาและศักยภาพของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแตน
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์	<ul style="list-style-type: none"> - การสำรวจ - การทดลอง - การทดสอบ - การวิเคราะห์ 	ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาพร้อมบรรจุภัณฑ์ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตังข้าวแตน	<ul style="list-style-type: none"> - การฝึกอบรม - การตอบแบบสอบถาม - การสังเกต - การประเมินผล 	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแตนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ทำการตลาดได้มากกว่าเดิม

นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัยมีดังนี้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิม และบรรจุภัณฑ์ใหม่

แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาเดิม ในขอบเขตด้านอาหารข้าวตัง, ข้าวแตน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มผู้ผลิตข้าวตัง ข้าวแตน บ้านหอกลอง ตำบลด่านจาก อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ข้าวตัง หมายถึง ข้าวที่เป็นแผ่นทำจากข้าวเจ้าหุงสุก แฉให้เป็นแผ่นบาง ตากแห้ง แล้วทอดให้พอง

ข้าวแตน หมายถึง ข้าวที่เป็นแผ่นทำจากข้าวเหนียว แฉให้เป็นแผ่นกลม ตากแห้ง แล้วทอดให้พอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำสตรีในระดับหมู่บ้าน ตำบล กลุ่มสตรีผู้ผลิต สมาชิกกลุ่ม หัวหน้าส่วนราชการ และผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการดำเนินการ ด้านการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคจำนวน 200 คน สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ด้านการทดลอง การยอมรับของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคจำนวน 100 คน สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ส่วนการทดสอบความพึงพอใจต่อโครงการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก กลุ่มตัวอย่างเป็น กลุ่มสตรีผู้ผลิต สมาชิกกลุ่ม ข้าราชการ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินการของกลุ่ม แบบบันทึกการประชุมปฏิบัติการ (Work shop) แบบสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค แบบทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัส แบบทดสอบการยอมรับผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ในการทดลอง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการวิเคราะห์ทางเคมีและจุลินทรีย์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ในการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตั้ง ข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต บันทึกข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์ SWOT และบันทึกข้อมูล

ระยะที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามในการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคในขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลอง ทดสอบผลิตภัณฑ์ทางกายภาพ ทางเคมี และทางประสาทสัมผัส

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่วิสาหกิจชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบประเมินการสังเกต และบันทึกผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตั้งข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์มีการวิเคราะห์ทางเคมีในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การวิเคราะห์ความชื้น การวิเคราะห์โปรตีน การวิเคราะห์ไขมัน การวิเคราะห์ปริมาณเถ้า การวิเคราะห์หาปริมาณเส้นใย การวิเคราะห์หาปริมาณคาร์โบไฮเดรต โดยวิธีการคำนวณ และมีการวิเคราะห์ทางด้านจุลินทรีย์ทั้งหมด ยีสต์และรา

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตั้งข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

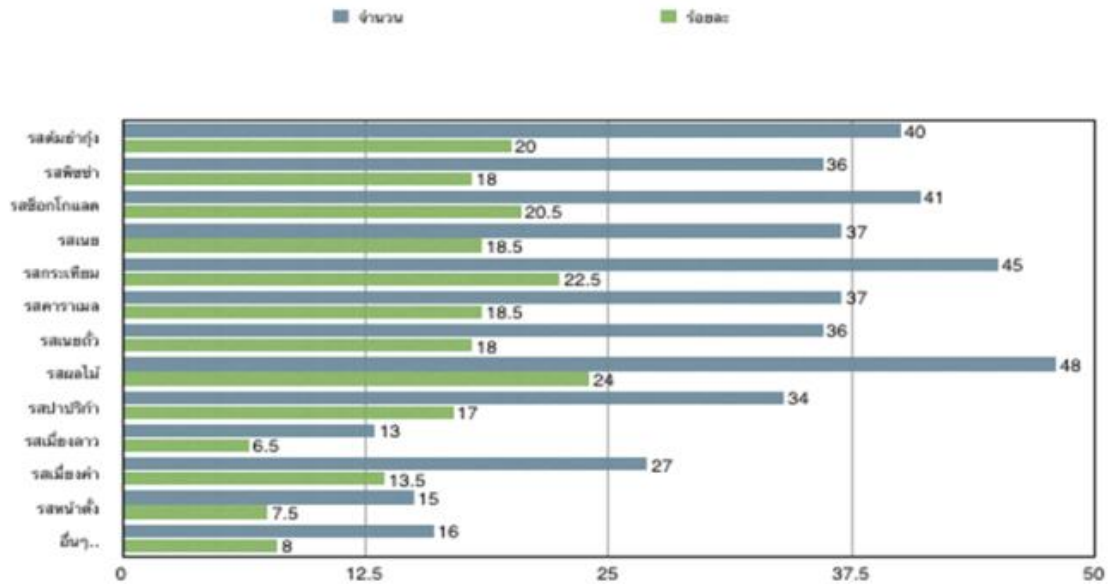
จากการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 พบว่าวิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตั้งข้าวแตน บ้านหอกลอง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินงานต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 10 กว่าปี ซึ่งนับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและมีความสามัคคี ถึงแม้ว่าจะได้รับผลกำไรน้อยและได้รับค่าแรงค่อนข้างต่ำ แต่ทุกคนก็พอใจ เพราะว่าได้อยู่กับครอบครัว จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตั้งข้าวแตนโดยการประชุมปฏิบัติการ (work shop) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพโดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีผลสรุปดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน มีอย. มฟช. - มีสถานที่สะดวกในการทำงานใกล้บ้านพักอาศัย - ใช้วัตถุดิบที่มีการคัดสรรอย่างดี - แรงงานเป็นคนในพื้นที่ - ผลิตภัณฑ์รสชาติดี - จำหน่ายได้รวดเร็ว - มีความสามัคคีในกลุ่ม - มีหลากหลายรสชาติ - ผลิตภัณฑ์เก็บไว้ได้นาน 2 เดือน - มีลูกค้ามารับสินค้าเอง - บรรจุภัณฑ์มีหลายแบบหลายขนาด - มีวิธีการลดต้นทุน โดยการนำกลับมาใช้ใหม่หรือจำหน่าย - มีทักษะการทำงานให้เร็วขึ้น - เปิดโอกาสให้บุคคลหลายวัยได้ทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ราคาจำหน่ายสูงเกินไป - อุปกรณ์เครื่องมือไม่พร้อม - น้ำหนักผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน - ส่วนผสมหน้าขนมยังมีกลิ่นตัวไข่แดง - ผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย - ขบวนการผลิตยังมีส่วนทิ้ง - ขาดความรู้เรื่องระบบบัญชี - วัตถุดิบต้องนำมาจากที่อื่น ราคาไม่แน่นอน - เครื่องปรุงบางอย่างทำเองไม่ได้ - คุณภาพของฉลากไม่คงที่ - บรรจุภัณฑ์ยังไม่ดึงดูดสายตา - บรรจุภัณฑ์ทำให้ผลิตภัณฑ์แตกง่าย - สถานที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ - ไม่มีฟอร์มในการปฏิบัติงาน - ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย - ผู้บริโภคกลุ่มเดิมๆ
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threat)
<ul style="list-style-type: none"> - มีวัตถุดิบจำหน่ายตลอดทั้งปี - สถานที่ผลิตเป็นที่สาธารณะประโยชน์ - มีผู้ประกอบการรายใหญ่จ้างผลิตสินค้า - มีวัตถุดิบพื้นบ้านที่นำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์ได้ - มีหน่วยราชการให้การสนับสนุน - มีแหล่งวัตถุดิบ ส่วนผสมที่หาง่าย - มีการจำหน่ายเป็นของฝากให้เทศบาลต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีคู่แข่งของสินค้าในประเภทเดียวกัน - ผู้ผลิต บรรจุภัณฑ์ ฉลากคุณภาพไม่คงที่ - วัตถุดิบราคาสูงขึ้น ต้นทุนสูง - ส่วนตากลางแจ้งขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ - ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคสูงขึ้น - ไม่มีการเพิ่มหุ้น ไม่สามารถขยายผลิตภัณฑ์ได้ - ราคาวัตถุดิบไม่แน่นอนมีค่าขนส่ง

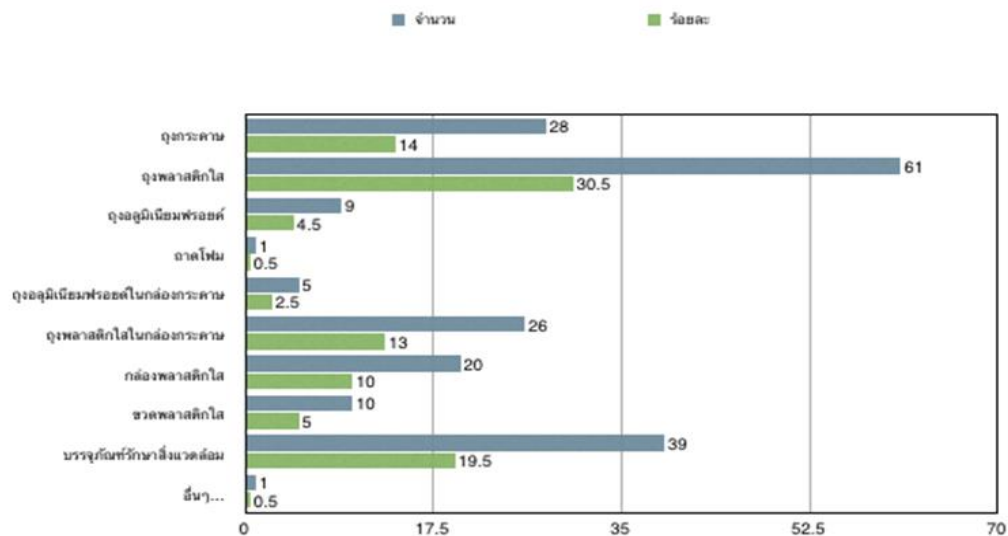
ระยะที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตั้งข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 1 การสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวตั้ง ข้าวแตน ดัง
ตัวอย่างผลการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามรสชาติใหม่ของข้าวตั้ง/ข้าวแตนที่ต้องการ

จากการศึกษาความต้องการรสชาติใหม่ของข้าวตั้งข้าวแตน พบว่า รสชาติใหม่ของข้าวตั้งข้าวแตนที่
ต้องการมากที่สุดคือ รสผลไม้ (ร้อยละ 24) รองลงมาคือ รสกระเทียม (ร้อยละ 22.5) และรสช็อกโกแลต (ร้อยละ
20.5) ความต้องการด้านขนาดของผลิตภัณฑ์ข้าวตั้ง/ข้าวแตนที่ต้องการมากที่สุดคือพอดีคำ (ร้อยละ 58.5)
รองลงมาคือขนาดกลาง (ร้อยละ 36.0) และขนาดใหญ่ (ร้อยละ 5.5) ตามลำดับ ส่วนความต้องการด้านบรรจุภัณฑ์
ดังแผนภาพที่2 ดังนี้

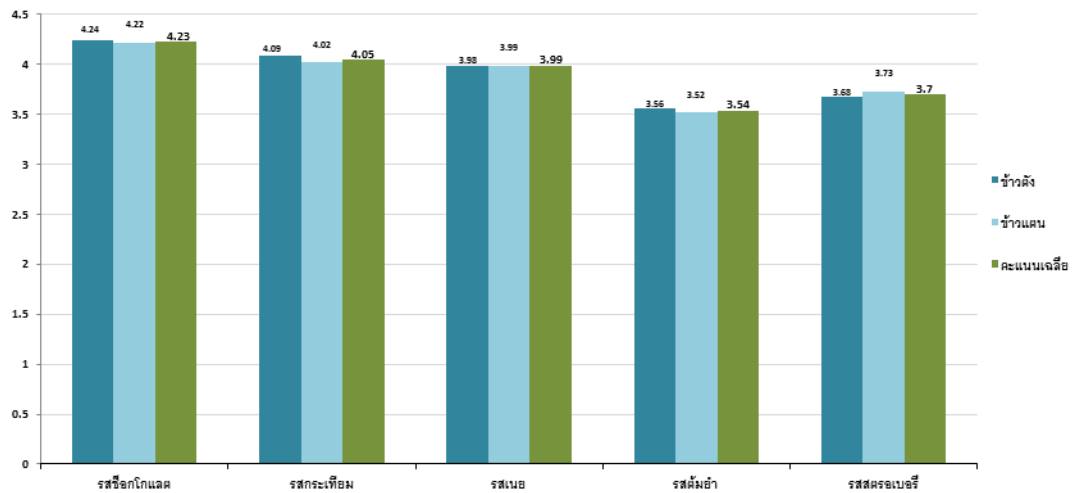
ภาพที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการด้านบรรจุภัณฑ์

จากการศึกษาความต้องการด้านบรรจุภัณฑ์ พบว่าความต้องการของบรรจุภัณฑ์ข้าวตัง/ข้าวแตนที่พบมากที่สุดคือ ถุงพลาสติกใส(ร้อยละ30.5) รองลงมาบรรจุภัณฑ์รักษาสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ19.5) และถุงกระดาษ (ร้อยละ 14.5)

ตอนที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

2.1 ผลการศึกษาสูตรและกระบวนการผลิต

จากการศึกษาสำรวจความต้องการของผู้บริโภคต้องการรับประทานข้าวตังข้าวแตนรสชาติต่างๆ โดยมี 5 ลำดับแรกที่ผู้บริโภคต้องการรับประทานครั้งนี้ คือ รสผลไม้ รสกระเทียม รสช็อกโกแลต รสต้มยำ โดย รสเนยและรสคาราเมลมีคะแนนเท่ากัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงพัฒนาสูตรรสชาติของข้าวตังและข้าวแตนในส่วนที่เป็นหน้า โดยใช้ข้าวตังและข้าวแตนที่เป็นแผ่นดิบลักษณะดั้งเดิมของกลุ่ม จนได้สูตรมาตรฐานทั้ง 5 สูตร และนำมาทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภค มีผลการทดสอบดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบการทดสอบทางประสาทสัมผัสผลิตภัณฑ์ข้าวตังข้าวแตนจำแนกตามรสชาติ

ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านความชอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์ข้าวตังข้าวแตนเปรียบเทียบตามรสชาติ พบว่า ผู้บริโภคให้การยอมรับรสช็อกโกแลตอัลมอนต์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.23$) รองลงมาคือรสกระเทียม ($\bar{x} = 4.05$)

จากผลการพัฒนาสูตรมาตรฐานข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนต์ และรสกระเทียม โดยมีกระบวนการผลิตและการทดสอบการยอมรับของผู้บริโภค และดังนี้

กระบวนการผลิตข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนต์ ทอดแผ่นข้าวตังที่อุณหภูมิ 170 – 190 องศาเซลเซียส ในเวลา 5 – 10 วินาทีที่ปักไว้ นำไข่ขาวตีให้ขึ้นฟู ใส่น้ำตาล ช็อกโกแลต โกโก้และเกลือ ผสมให้เข้ากันนำไปทาที่แผ่นข้าวตังที่ทอดแล้วโรยด้วยอัลมอนต์สไลด์ นำเข้าอบที่อุณหภูมิ 130 – 150 องศาเซลเซียส นาน 15 – 20 นาที ผึ่งให้เย็น บรรจุกล่อง ชั่งน้ำหนัก 100 กรัม

กระบวนการผลิตข้าวตังรสกระเทียม ตีเนยให้ขึ้นฟู ใส่น้ำตาล เกลือ กระเทียม แครอท ผักชี ผสมให้เข้ากัน นำไปทาแผ่นข้าวตังที่ทอดใช้อุณหภูมิ 170 – 190 องศาเซลเซียส ในเวลา 5 – 10 วินาที นำเข้าอบที่อุณหภูมิ 130 – 150 องศาเซลเซียส นาน 15 – 20 นาที ผึ่งให้เย็น บรรจุกล่อง ชั่งน้ำหนัก 100 กรัม

2.2 คุณภาพผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 2 คุณภาพของข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนต์และรสกระเทียม ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพ	ข้าวตังรสช็อกโกแลต	ข้าวตังรสกระเทียม
ด้านกายภาพ		
ค่าวอเตอร์แอกติวิตี้	0.42	0.43
ความกรอบ(นิเวตั้น)	1.15	1.01
ด้านเคมี		
ความชื้น (ร้อยละ)	4.38	4.41
โปรตีน (ร้อยละ)	10.13	3.47
ไขมัน (ร้อยละ)	24.43	28.37
เยื่อใย (ร้อยละ)	25.06	23.57
เถ้า (ร้อยละ)	19.67	16.75
คาร์โบไฮเดรต (ร้อยละ)	17.24	23.48
ด้านจุลินทรีย์		
จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด (โคโลนี/กรัม)	< 10	< 10
ยีสต์รา (โคโลนี/กรัม)	< 10	< 10

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนต์ มีปริมาณโปรตีน เยื่อใยสูงกว่าข้าวตังรสกระเทียม ส่วนปริมาณไขมันและคาร์โบไฮเดรตข้าวตังรสกระเทียมมีปริมาณมากกว่าข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนต์ ทั้งนี้เพราะข้าวตังรสกระเทียมมีเนยสดเป็นส่วนประกอบ

2.3 การยอมรับของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคต่อข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนต์ และข้าวตังรสกระเทียม

คุณลักษณะ	รสช็อกโกแลตอัลมอนต์	รสกระเทียม
	คะแนน	คะแนน
สี	7.73	7.93
รสชาติ	7.47	8.13
กลิ่น	8.13	8.13
ความกรอบ	8.73	8.53
ความชอบโดยรวม	8.40	8.40

จากการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภค โดยการทดสอบด้านประสาทสัมผัสด้วยวิธี Hedonic scale (คะแนน 1-9) กับผู้บริโภคทั้งหมด 100 คน พบว่าความชอบด้านสี รสชาติ กลิ่นความกรอบและความชอบโดยรวมเท่ากับ 7 7 8 8 8 ตามลำดับ ในรสช็อกโกแลตและ 7 8 8 8 8 ตามลำดับในรสกระเทียม

2.4 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์และรสกระเทียมเป็นบรรจุภัณฑ์ใน 2 ลักษณะ คือ บรรจุกล่องใส ติดสติ๊กเกอร์ตรา หรือยี่ห้อ และบรรจุภัณฑ์กล่องกระดาษ โดยบรรจุกล่องพลาสติกใสทรงสี่เหลี่ยม ก่อนบรรจุในกล่องกระดาษ น้ำหนัก 100 กรัม ทั้ง 2 แบบโดยผ่านการปรับตราหรือยี่ห้อจากเดิม “แม่บ้านรสไทย” เป็น “รสไทย” ผ่านการขอ อย. ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา โดยข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์เลขที่ อย.30-2-00445-2-0009 ข้าวตังรสกระเทียมได้ เลขที่ อย. 30-2-00445-2-0010 และทดสอบการยอมรับของผู้บริโภค

ภาพที่4 บรรจุภัณฑ์กล่องใสข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์

ภาพที่5 บรรจุภัณฑ์กล่องใสข้าวตังรสกระเทียม

ภาพที่6 บรรจุภัณฑ์กล่องกระดาษข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์

ภาพที่7 บรรจุภัณฑ์กล่องกระดาษข้าวตังรสกระเทียม

2.5 อายุการเก็บรักษาข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์และรสกระเทียม

จากการศึกษาอายุการเก็บรักษาข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์และรสกระเทียมที่อุณหภูมิห้อง โดยบรรจุในกล่องพลาสติกใส กล่องละ 100 กรัม พบว่า ผลิตภัณฑ์ข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์และรสกระเทียม มีอายุการเก็บรักษา 45 วัน

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

พบว่า การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมด้านสถานที่อบรม ความรู้ ความสามารถของวิทยากร สื่อและเอกสารอบรม วัสดุอุปกรณ์การอบรม ความรู้และทักษะที่ได้รับ การนำไปใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ ความพึงพอใจต่อตราสินค้า ความพึงพอใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับพอใจมากที่สุด โดยความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.90$) รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถของวิทยากร วัสดุอุปกรณ์ประกอบการอบรม ความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ และความพึงพอใจโดยภาพรวม ($\bar{X} = 4.85$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย S.D. ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามโครงการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก กลุ่มข้าวตังข้าวแตน

รายการประเมินความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. สถานที่การอบรม	4.65	0.49	พอใจมากที่สุด
2. ความรู้ความสามารถของวิทยากร	4.85	0.49	พอใจมากที่สุด
3. สื่อและเอกสารการอบรม	4.75	0.44	พอใจมากที่สุด
4. วัสดุอุปกรณ์ประกอบการอบรม	4.85	0.37	พอใจมากที่สุด
5. ความรู้และทักษะที่ได้รับ	4.80	0.41	พอใจมากที่สุด
6. การนำไปใช้ประโยชน์	4.70	0.47	พอใจมากที่สุด
7. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์	4.90	0.31	พอใจมากที่สุด
8. ความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์	4.85	0.37	พอใจมากที่สุด
9. ความพึงพอใจต่อตราสินค้า	4.60	0.50	พอใจมากที่สุด
10. ความพึงพอใจโดยภาพรวม	4.85	0.37	พอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมโดยภาพรวม มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 10 ข้อ โดยข้อที่ 7 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.90$) และข้อที่ 9 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.60$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาระยะที่ 1 การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแตน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าทางกลุ่มมีจุดอ่อนด้านผลิตภัณฑ์ ด้านความไม่เป็นมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย คุณภาพของฉลากไม่คงที่ บรรจุภัณฑ์ทำให้ผลิตภัณฑ์แตกหักง่าย สถานที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ น้ำหนัก, ขนาดผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน บรรจุภัณฑ์ไม่ดึงดูดสายตา และยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายโดยทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์ (2557) ศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ไม่สวยงาม ไม่ดึงดูดความต้องการของลูกค้า ตลอดจนขาดฉลากและตราสินค้าที่รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ขาดเทคโนโลยีในการแปรรูป ทำให้พัฒนาไม่เต็มศักยภาพ

นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มมียอดขายและผลิตจำนวนมาก แต่มีผลกำไรน้อย เพราะการกำหนดราคาขายค่อนข้างต่ำ น้ำหนักผลิตภัณฑ์ประมาณ 350 กรัม ราคา 25 บาท โดยมีผู้รับไปจำหน่ายต่อในราคา 35 บาท ทำให้สิ้นเปลืองทั้งแรงงานและวัตถุดิบ แต่ได้ผลกำไรน้อย

จากผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์วิสาหกิจชุมชน ในการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวตังข้าวแต่นจนนำไปสู่ขั้นตอนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์คือพัฒนาสูตรและกระบวนการผลิตข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์ และข้าวตังรสกระเทียม มีการทดสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ ทั้งด้านความชื้น โปรตีน ไขมัน เยื่อใย เถ้า และคาร์โบไฮเดรต ส่วนคุณภาพทางกายภาพได้แก่ค่า water activity ความกรอบและทดสอบด้านจุลินทรีย์ การทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ โดยผู้บริโภคให้คะแนนการยอมรับด้าน สี รสชาติ กลิ่น ความกรอบ และความชอบโดยรวมข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์ และรสกระเทียม ซึ่งคะแนนการยอมรับของผู้บริโภคอยู่ในเกณฑ์ที่ خوبมาก

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของข้าวตังทั้ง 2 รสชาติ เป็นบรรจุภัณฑ์ใน 2 ลักษณะ คือบรรจุกล่องใส่ดีสติกเกอร์ตราหรือยี่ห้อ และบรรจุภัณฑ์กล่องกระดาษ โดยบรรจุกล่องพลาสติกใสทรงสี่เหลี่ยมก่อนบรรจุลงในกล่องกระดาษ น้ำหนัก 100 กรัม ทั้ง 2 แบบ โดยผ่านการปรับตราและยี่ห้อแบบเดิม “แม่บ้านรสไทย” เป็น “รสไทย” ผ่านการขอ อย. ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา การทดสอบการยอมรับของผู้บริโภค โดยมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่ خوبมาก การศึกษาอายุการเก็บรักษาข้าวตังรสช็อกโกแลตอัลมอนด์ และรสกระเทียม ผลการศึกษาพบว่า มีอายุการเก็บรักษา 45 วัน

จากการศึกษาในทุกขั้นตอนในระยะที่ 2 เห็นได้ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ ศจี สุวรรณศรี (2551) ที่ได้ให้แนวทางในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและขอบเขตโครงสร้าง รวบรวมแนวคิด คัดเลือกแนวคิด กำหนดรายละเอียด พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ พัฒนากระบวนการผลิต จนนำเสนอผลิตภัณฑ์สู่ตลาด เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2553) ที่เห็นว่าขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ค้นหาแนวความคิดผลิต คัดเลือกแนวความคิด พัฒนาแนวความคิดผลิตภัณฑ์ พัฒนาต้นแบบในด้านสูตรและกรรมวิธี ทดสอบผลิตภัณฑ์ และทดสอบตลาด

ผลการศึกษาวิจัยที่ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม แต่มีการพัฒนาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และบรรจุภัณฑ์ใหม่ สอดคล้องกับแนวความคิดของ Fuller (1994) ที่เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ในบรรจุภัณฑ์ใหม่ (New packaging of Existing product) ทั้งนี้เพื่อความสะดวก เพิ่มขนาดบรรจุ ช่วยรักษาคุณภาพ และยืดอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ ช่วยเพิ่มมูลค่า (Added Value) ตัวผลิตภัณฑ์และปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ และสร้างความดึงดูด น่าสนใจให้กับผู้บริโภค และขยายตลาดให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตังข้าวแต่น อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ด้านสถานที่อบรม ความรู้ ความสามารถของวิทยากร สื่อและเอกสารประกอบการอบรม วัสดุอุปกรณ์การอบรม ความรู้และทักษะที่ได้รับ การนำไปใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ ความพึงพอใจต่อตราสินค้า ความพึงพอใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับพอใจมากที่สุด

ผลการศึกษาจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวตังทั้ง 2 รสชาติดังกล่าว ผู้วิจัยได้ติดตามผลว่าทางกลุ่มได้ดำเนินการต่อเนื่องหรือไม่ พบว่า ยังมีการผลิตสินค้าในรูปแบบที่ได้ถ่ายทอดให้อย่างสม่ำเสมอ โดยผลิตจำหน่ายในการออกร้านแสดงสินค้าตามองค์กรหน่วยงานต่างๆ และในโอกาสสำคัญ เช่น ช่วงเทศกาลของขวัญของฝาก ถึงแม้ว่าจะเสียเวลาในขั้นตอนการผลิต เนื่องจากมีขนาดเล็กพอดีค่า แต่ก็สามารถจำหน่ายได้ในราคาสูง และไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ จึงได้กำไรมากกว่า โดยมีการเปรียบเทียบต้นทุนและผลกำไรให้เห็นอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ เริ่มจากการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ และดำเนินการพัฒนารสชาติตามความต้องการเป็นเบื้องต้น จนได้รสชาติที่มีความต้องการมากที่สุดใน 2 รสชาติ โดยผู้วิจัยพัฒนารสชาติต่าง ๆ โดยไม่ได้เปรียบเทียบกับสูตรอื่น ๆ เนื่องจากยังไม่มีใครเคยทำรสชาติเหล่านี้มาก่อน ส่วนแผ่นข้าวตัง ยังยึดในรูปแบบเดิมตามภูมิปัญญา แต่ควรจะได้พัฒนาสูตรข้าวตังชนิดใหม่ขึ้นมาจากข้าวในหลายสายพันธุ์ เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวพันธุ์สังข์หยด หรือข้าวพันธุ์อื่นๆต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการตากแห้งในลักษณะการใช้พลังงานแสงอาทิตย์
2. ต่อยอดผลิตภัณฑ์ข้าวตังข้าวแต่นให้มีความหลากหลายของรสชาติและกลิ่น
3. ควรมีการวิจัยรสชาติข้าวตังข้าวแต่นจากรสต่าง ๆ จากแกงไทยเป็นข้าวกับแกงไทยที่อยู่ในรูปแบบของการอบกรอบ แต่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วนทั้ง 5 หมู่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์เมื่อมีเหตุการณ์อุทกภัย ทุกภูมิภาค และการขาดแคลนอาหารในอนาคต
4. สามารถนำแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารประเภทของว่าง ขนมไทยอื่น ๆ ในลักษณะดังกล่าวไปพัฒนาเพื่อให้มีประโยชน์มีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อให้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงวัย หรือบุคคลวัยต่าง ๆ หรือผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบดเคี้ยวอาหารหรือปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชัชชาติ เทพรานนท์. (2553). เทคโนโลยีพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารชุมชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://foodindustrythailand.lv17index.php?option=com_content&view=arHcl [8 กรกฎาคม 2553].
- ถนอมจิตร ตำมาตย์. (2552). การจัดการความรู้เรื่องกลยุทธ์การตลาดในการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มข้าวตังข้าวแต่นรสไทยภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนปี 2552. นครราชสีมา : สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, 2552.
- ถนอมจิตร พันธุ์รัตน์. (2551). การจัดการความรู้เรื่องของการทำข้าวแต่นภายใต้โครงการพัฒนาองค์กรเกษตรปี 2551. นครราชสีมา สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2552). การพัฒนาผลิตภัณฑ์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://cyberlab.lh1.ku.ac.th/elearn/faculty/aid/id74/>. [8 กรกฎาคม 2553].
- วศินี จงจิตวิมล. (2548). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมขบเคี้ยวจากข้าวกล้อง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://tdc.thailis.or.th/tdc/bronse.php?>. [5 กรกฎาคม 2553].
- ศจี สุวรรณศรี. 2551. เอกสารประกอบการสอน. หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส. ภาควิชาอุตสาหกรรมเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). รายงานการศึกษาเบื้องต้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. **มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://tisi.go.th>. [20 ธันวาคม 2552].
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2549. **วิสาหกิจ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://smce.doe.go.thsmce1/inder.php?result=5> . [8 กรกฎาคม 2553].
- สุธานี เยาวพัฒน์. (2553). **ข้าวแต๋นแม่บัวจันทร์ “ปรับปรุงประสิทธิภาพการอบแห้ง”** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://creativeenterprise.in.th/detail/creativeenterprise/>. [5 กรกฎาคม 2553].
- อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. (2557). **ศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.journal.rmutt.ac.th/article.view. [10 มกราคม 2557].
- Fuller, Gw. (1994). **New Product Development From Concept to Marketplace**. CRC Prcss, Inc. USA; Boca Raton, Florida. P-1-23, 1994.
- Graf, E and Saguy, (1991). i.s. **Food Product Development : From Concept to the Marketplace**. AV1. USA : Chapman & Hall, New York, P.58-64.
- Harry Lawless and Hildeqard Heymann. (1999). **Sensory Evaluation of Food Proicples**. New York, Chapman and Hall,.
- Oregonstate University. (2009). **Product development and promotion**. [Online]. Available : <http://Food.oregonstate.edu/prodev/>. [5 July 2009].
- Poolton and Barclay. (2009). **Product development strategies**. [Online]. Available : http://food.oregonstate.edu/prodev/pd_index.html. [5 July 2009].
- Swientex. (2009). **Product development strategies**. [Online]. Available : http://food.oregonstate.edu/prodev/pd_index.html. [5 July 2009].

การพัฒนา รูปแบบการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านแบบร่วมมือกันในรายวิชาการอ่านเพื่อความเข้าใจ
DEVELOPMENT OF A FLIPPED COOPERATIVE CLASSROOM MODEL IN A READING
COMPREHENSION COURSE

ธนเศรษฐ ชะวางกลาง¹

Thanaset Chavangklang¹

สุขสรณ์ ศุภเศรษฐเสรี¹

Suksan Suppasetseree¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านแบบร่วมมือกัน (FCC) สำหรับรายวิชาการอ่านเพื่อความเข้าใจ การพัฒนาครั้งนี้เป็นการหาแนวทางแก้ปัญหาที่นักศึกษา มีความเข้าใจในการอ่านอยู่ในระดับต่ำอันเป็นสาเหตุมาจากขาดความรู้ด้านทักษะการอ่านและแรงจูงใจในการอ่านที่ต่ำ รูปแบบการเรียนนี้ดัดแปลงมาจากรูปแบบการเรียนกลับด้านเพื่อให้เหมาะสมกับเป้าหมายรายวิชา ลักษณะเด่นของรูปแบบการเรียนนี้คือมีการนำองค์ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเข้าไปในกิจกรรมการเรียนออนไลน์ และการเรียนในห้องเรียนและการนำองค์ประกอบด้านระบบบริหารจัดการการเรียนรู้มาช่วยในการเรียนออนไลน์ กระบวนการพัฒนารูปแบบ FCC นี้อยู่บนพื้นฐานของการออกแบบ FL ที่ประกอบด้วยขั้นตอน ADDIE ของการออกแบบการเรียนการสอน ในขั้นตอนการหาค่าความเชื่อมั่นของรูปแบบ ใช้การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเหมาะสมของรูปแบบ และมีการประเมินการใช้งานจริงโดยนักศึกษาด้วยการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นในเรื่องประสบการณ์การเรียนผ่านรูปแบบ FCC ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า FCC มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก และผลการตอบแบบสอบถามจากการเรียนด้วย FCC พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเชิงบวกกับการเรียนรูปแบบ FCC และระบบการเรียนออนไลน์ ผลการศึกษารูปแบบ FCC เป็นระบบที่มีความเหมาะสมสำหรับการใช้สอนรายวิชาการอ่านเพื่อความเข้าใจบริบทของมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาเรียนอยู่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนที่มีลักษณะคล้ายกัน

คำสำคัญ : ความเข้าใจในการอ่าน, ห้องเรียนกลับด้าน, การเรียนแบบร่วมมือกัน, การออกแบบการเรียนการสอน

ABSTRACT

The objective of this study was to develop and evaluate a Flipped Cooperative Classroom (FCC) model in a reading comprehension course. The FCC model was developed in response to solving problems of low reading comprehension of university students as the results of their lack of reading strategies and low reading motivation. This model was the adapted from a pre-existing available models to suit the instructional goal. Major features which made the FCC

model differ from other previous ones were the use of cooperative learning and the online learning management system. The development process of FCC model was based on an FL design model which provided steps along the ADDIE phases. In the validation phase, the model was assessed by experts for suitability, while the opinions were evaluated by students who learned with the model. The results showed that the developed FCC model was rated at ‘Suitable’ level, and the students had positive opinions about learning with the FCC model. The study results suggested that the FCC model was suitable for implementing in a reading comprehension course at a university level.

Keywords : Reading Comprehension Course, Flipped Classroom, Cooperative learning, Instructional Design

Introduction

Flipped classroom (FL) has been recognized as an approach to increase instructional effectiveness by mean of reversing the instructional order where course inputs are learned outside classroom before the face-to-face class time (Bishop and Verleger, 2013). This method is said to maximize the classroom time usage, hence improving learning achievement. Of the many different subject areas, FL has been applied to language course such as reading (Karimi and Hamzavi, 2017; Huang and Hong, 2016). Although academic improvement has been reported from previous studies, claims made in regards with the effectiveness of FL vary according to the design of each study, which differed greatly from one another. Therefore, a different FC model needs to be developed to suit particular instructional context.

For this study, low reading comprehension of university students has been identified major problem (Puangmaliwan, 2005; Chomchaiya & Dunworth, 2008; Uraiman, 2011; Chomchaiya, 2014; Kasemsap & Lee, 2015; Hayikaleng, et al, 2016; and Sawangsamutchai & Rattanavich, 2016), and there were a number of factors contributing to this problems such as the learners’ lack reading skills or strategies, the instructional methods, and the classroom environment (Strauss, 2008; Siriphanich and Laohawiriyanon, 2010; Tamrackitkun, 2010; Boonyapakob, Vivekmetakorn, & Jitpranee, 2012; Todd, 2012; and Kongkerd, 2013). Therefore, a new FC model need to be designed to solve these problems all together. That is, the model must be designed to providing students with sufficient strategies to facilitate them while interacting with the text, in response to solve the students’ lack of reading strategies (Durkin, 1993; Lehr and Osborne, 2006). Apart from that, reading motivation needs to be enhanced by designing cooperative learning activities in the model. In other words, to achieve the maximum potential of FL in solving problems regarding the students’ low reading ability, cooperative learning should also be allowed, as in the online and F2F modes of learning. This can be

achieved by using technology that supports both online learning materials and communication platform.

Among the many different FC models, the one provided by Liu and Liu (2016), known as the FCM model, seems to include all the necessary elements as mentioned in this study. Namely, this model consists of online learning technology and cooperative learning activities on both learning modes. However, this model only provides a broad scope in each element, and is open for further development in terms of learning platform and activities. Therefore, the FCM model of Liu and Liu (2016) is modified by adding the element of cooperative learning in both learning modes, and given the name “Flipped Cooperative Classroom” (FCC Model).

This purpose of this study was to develop a FCC model to be used with a Reading Comprehension course for university students. The objectives of this study were:

1. To develop a flipped cooperative classroom model for a reading comprehension course.
2. To evaluate the flipped cooperative classroom model for a reading comprehension course.

Methodology

The FCC model development process followed the three steps of the Instructional Design (ID): Model Development, Model Validation, and Model Use (Lee and Jang, 2014, cited in Lee, Lim, & Kim, 2017). This study presents these steps and discuss the use of the model in relation the model implementation.

1. Model Development

The FCC model was developed from the initial model. After that, details in each element were developed into the complete useable instruction. The resulted instruction according to the FCC model included FCC lesson plans and FCC online lessons.

In Development Phase of the FCC model employed the framework for FL design suggested by Lee, et al (2017). This model provided extensive guidelines for FL design under the ADDIE process (Analysis, Design, Development, Implementation, and Evaluation). This FL design model consisted of semester level and lesson level. In the semester level, only the Analysis and Design Phases were conducted, while all the five phases occur in the lesson level. As there are two parts in a flipped classroom, the Analysis, Design, and Development phases were done on both the online and F2F parts. Implementation and Evaluation were also performed on both modes of learning.

2. Model Validation

The validation of the FCC model was conducted with the FCC lesson plans and the FCC online lessons. Each of which was assessed by three experts using content validity assessment forms. Each forms consists of 12 items with five levels of rating scale for their

suitability. The lesson plans and the online materials were assessed according to the following criteria.

- 4.51 – 5.00 means very suitable
- 3.51 – 4.50 means suitable
- 2.51 – 3.50 means moderately suitable
- 1.51 – 2.50 means unsuitable
- 1.00– 1.50 means very unsuitable

3. Model Use

The FCC model was piloted with a class of 32 English major students at Nakhon Rajabhat University enrolling the Reading Comprehension course in semester 1 of the academic year 2017 from August to November 2017. The results were assessed by means of students' responses to learning experiences questionnaire.

Results

This section presents result of the model development, model validation, and model use or piloting.

1. The Developed FCC Model

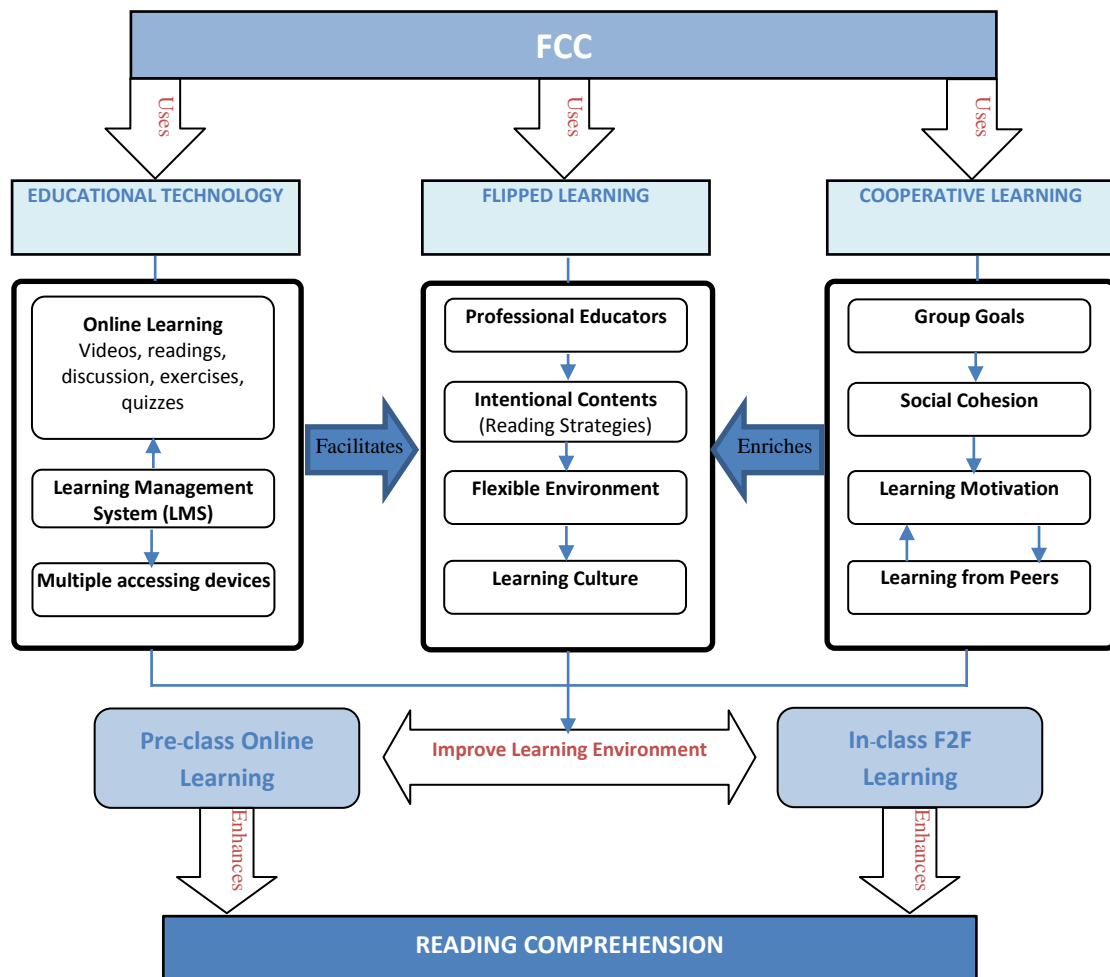
1.1 The Initial Model

The initial thought about the model was that cooperative learning activities should not be restricted to only in the F2F part, but also in the online part as well. Such feature has been described in the definition of FC by Kim et al (2014) that a flipped classroom is an open approach that facilitates interaction between students and teachers, and differentiated learning by means of flipping conventional events both inside and outside of the classroom and supporting them with digital technologies. This definition clearly states that interaction, which includes cooperative learning, can occur both within the online and the face-to-face classes. Later, two models which explicitly includes cooperative activities in both learning modes with the support from educational technology were introduced by Liu and Liu (2016) and Erbil & Kocabas (2016), known as the FCM model and the C-FLIP model, respectively. In these models, apart from group activities in the F2F part, online interaction was also included in the online mode of learning. Although details of how to implement such online interaction were not included, the FCM model contributed a great starting point for further expansion the suit the instructional use.

1.2 The Final FCC Model

Figure 1 The Flipped Cooperative Classroom Model (FCC Model)

1.3 Lesson Plans

The FCC lesson plans were based on the instructor-created materials for the Reading Comprehension course. The contents covered seven reading strategies, and they derived from the course description. Activities in the FCC lessons took place in the pre-class and in-class time. Additionally, the FCC instructional activities were based mainly on cooperative learning and student/learner-centered. The FCC instructions in the online pre-class session were designed for cooperative learning activities where students need to complete the assigned tasks on the group basis. Therefore, the students needed to work in an online environment cooperatively through communication tools provided in the course. The students had options to access the course materials and activities wither through a web browser on their PC or notebooks, or an app on their mobile devices. The in-class session of the FCC, the lessons were organized into steps of classroom discussion, group learning activities, and individual and group practice. Students were also assigned project work to do throughout the semester. The overall content validity of the FCC lesson plans was at the ‘Suitable’ levels, with the mean score of 3.86 (S.D. = 0.72). Results for the content validity of the FCC lesson plans are summarized in Table 1.

Table 1 Content Validity of the FCC Plans

Statements	Mean	S.D.	Validity
1. Learning objectives are related to contents of lesson plans.	3.67	0.58	Suitable
2. The contents are suitable for learning objectives.	4.00	1.00	Suitable
3. The contents are suitable for flipped classroom method.	4.00	1.00	Suitable
4. Learning activities are suitable for flipped classroom method.	3.67	0.58	Suitable
5. Learning activities are suitable for learning objectives.	4.00	1.00	Suitable
6. Learning activities are suitable for the concept of cooperative learning.	3.67	0.58	Suitable
7. Learning activities are suitable for the contents.	4.00	1.00	Suitable
8. Learning activities are suitable for each time period.	3.67	0.58	Suitable
9. Learning materials are related to learning activities.	4.00	1.00	Suitable
10. Learning materials are suitable for students.	4.00	1.00	Suitable
11. Evaluation and assessment are suitable for learning objectives.	3.67	0.58	Suitable
12. Evaluation and assessment are suitable for the contents and learning activities.	4.00	1.00	Suitable
13. Instruments of evaluation are suitable for the contents.	4.00	1.00	Suitable
14. On the overall, the lesson plans are suitable.	3.67	0.58	Suitable
Total	3.86	0.72	Suitable

1.4 The FCC online Lessons

The FCC online lessons were created in an online course hosted in the Moodle learning management system run by the instructor (<http://alls.gnomio.com>). The course consisted of seven topics according to the reading strategies. The contents of the online course was based on the FCC lesson plans, focusing on the pre-class and in-class activities. The online course was the host for lesson videos, exercises, assignments, and quizzes covering a 12-week period. The first week was reserved for the course introduction, and the preparation for using online lessons. The next seven weeks covered topics on Predicting, Generating Questions, Identifying Main Idea, Identifying Text Structures, Visualizing, Inferring, and Summarizing. Each topic began with videos related presenting to the topic content. The videos were in English with the optional English subtitles. In addition to the videos, a webpage containing lesson contents was also provided for students to learn through a text mode. Learning activities included studying the unit contents through watching the lecture video and/or reading the content and doing the quizzes about the lesson. After viewing the videos, students worked in group to make a summary of the lesson. They were required to use the Group Chat function as their online discussion platform. By using

the chat function, their discussion records were kept as the evidence of how they share ideas and how they came up with their lesson summary. In each online lesson, students needed to complete the quiz on the individual basis as to make sure that every student was responsible for their own learning. The FCC lessons’ overall content validity was at the ‘Suitable’ level, with the mean score of 3.87 (S.D. = 0.73). The assessment results of FCC online lessons content validity are summarized in Table 2.

Table 2 Content Validity of the FCC Online Lessons

Statements	Mean	S.D.	Validity
1. The video clip contents are suitable for learning objectives.	3.67	0.58	Suitable
2. The video clip contents are suitable for flipped classroom method.	4.00	1.00	Suitable
3. The quizzes are suitable for learning objectives.	3.67	0.58	Suitable
4. The quizzes contents are suitable for flipped classroom method.	4.00	1.00	Suitable
5. The group chat activities are suitable for learning objectives.	3.67	0.58	Suitable
6. The group chat activities are suitable for flipped classroom method.	4.00	1.00	Suitable
7. The group chat activities are suitable for the concept of cooperative learning.	3.67	0.58	Suitable
8. The group project activities are suitable for learning objectives.	4.00	1.00	Suitable
9. The group project activities are suitable for flipped classroom method.	3.67	0.58	Suitable
10. The group project activities are suitable for the concept of cooperative learning.	4.33	1.15	Suitable
Total	3.87	0.73	Suitable

3.4 Questionnaire

A. Students’ responses on learning experiences with FCC

Responses about FCC learning experiences are illustrated in Table 3. On the overall, students showed positive experiences on learning with FCC.

Table 3 Students responses in the questionnaire on learning FCC learning experiences.

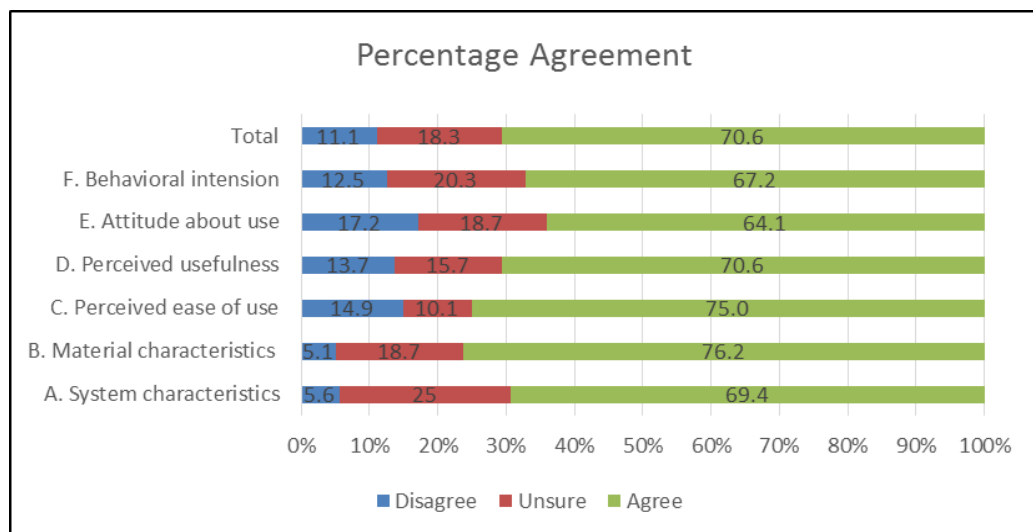
No.	Items	Strongly Disagree	Disagree	Unsure	Agree	Strongly Agree
1	Using learning methods in this course is a good way of learning.	0.0	3.1	37.5	37.5	21.9
2	I enjoyed the teaching approach used in this course.	0.0	0.0	31.3	43.8	25.0
3	I think the learning method used in this course is an effective way to learn.	0.0	0.0	37.5	40.6	21.9
4	I feel motivated in the classroom.	0.0	0.0	34.4	34.4	31.3
5	I participated and engaged myself in learning in the course.	0.0	0.0	18.8	43.8	37.5
6	I became an active learner in this course.	0.0	0.0	18.8	50.0	31.3
7	I thought the time and effort I spent in the learning method of this course was worthwhile.	0.0	0.0	31.3	28.1	40.6
8	I learned more in the course.	0.0	3.1	15.6	46.9	34.4
9	I like learning with the method used in this course compared to other lecture-based course.	0.0	0.0	28.1	43.8	28.1
10	I think this classroom learning method guided me toward better understanding of the course topics.	0.0	0.0	40.6	31.3	28.1
11	I experienced pleasure in the classroom.	0.0	0.0	21.9	50.0	28.1
12	I devoted myself more to the instructional/class activities in the classroom.	0.0	0.0	21.9	50.0	28.1
13	I spent more time and effort than usual on my classroom learning activities.	0.0	0.0	31.3	34.4	34.4
14	Generally, I'm happy and satisfied with this learning experience.	0.0	0.0	18.8	50.0	31.3
Section 1 Total		0.0	0.4	27.7	41.7	30.1

Data in Table 3 shows that, on the overall basis, the majority of the students (41.7 percent) agreed with the positive statements about the flipped cooperative classroom. The majority of the students (34.4-50.0 percent) responded to most statements at the ‘agree’ level, four of which are rated by 50.0 percent of the students. There are two statements where students ‘strongly agree’ which are: “I thought the time and effort I spent in the learning method of this course was worthwhile” and “I spent more time and effort than usual on my classroom learning activities”. There are also three statements in which students are ‘Unsure’ about. That is, they are unsure: whether using learning methods in this course is a good way of learning, whether they feel motivated in the classroom, and whether this classroom learning method guided them toward better understanding of the course topics. Obviously, students agreed with most statements, and no students ‘strongly disagree’ with any statement. Only a small number of students (3.1 percent) ‘disagreed’ that using learning methods in this course is a good way of learning and that they learned more in the course.

B. Students’ responses on the FCC online learning system

Students also responded on the overall experiences about FCC online learning system. Results are presented in Figure 2.

Figure 2 Students’ responses on the FCC online learning system

As shown in Figure 2, students expressed positive opinions about learning experiences with FCC online system. Percentages of positive agreement were relatively high at all the six issues, ranges from 64.1 to 75.0 percent. The issue with the highest percentage of positive agreement is on perceived ease of use (75.0 percent). On the overall, students had positive opinions on the system in all issues, indicating that students were happy learning with FCC online system.

Discussion and Conclusion

This study was the development and evaluation of the FCC model for using with a Reading comprehension course.

Two distinctive features of the FCC model were the FCC lesson plans and the FCC online lessons. These elements differentiated the FCC from other FC models.

Firstly, the FCC lesson plans were designed to integrate cooperative learning in both the online and F2F modes. For this particular reading comprehension course, cooperative online learning activities included making a group summary for each lesson. Students were assigned to do individual learning through watching video and studying reading materials on individual basis. However, in making a group summary of the lesson, students were required to share ideas and understanding through either online or face-to-face interaction. To support such interaction, the model included LMS which could be used through both on a PC or a mobile device. Group interaction was also supported by the use of the Group Chat function of the LMS system. In the F2F classroom learning mode, cooperative activities were designed in the form of group reading tasks in each lesson. Moreover, students were assigned a group reading project for the whole semester assignment. All these activities were created to support students to take advantage of group learning which could provide extra understanding of the course in addition to individual learning. Cooperative learning helped create a more learner-centered atmosphere (Cangelosi, 2000; Sharan, 1994), improve students' management (Baloche, 1998; Good & Brophy, 2000), social (Kagan & Kagan, 1994; Johnson & Johnson, 1992), and academic skills (Jacob et al., 1996; Stahl, 1995; Wohl & Klein-Wohl, 1994).

The second distinctive feature of the FCC model was the use of LMS as the online learning platform, particularly with the mobile learning mode. This refers to the FCC online lessons which provided interactive online learning materials such as videos, reading materials, interactive self-checked exercises and quizzes. Results from the students' responses in the questionnaire would be an indication that adding cooperative learning element makes the FCC an effective instructional model, especially the use of Moodle LMS. Positive opinions toward learning through a flipped classroom had also be reported by other studies. The study by Jing (2016) revealed that that students viewed Moodle-based platform as providing rich learning materials, presenting learning resources such as video, audio, pictures and texts that attract learners' attention by providing chances for learners to practice language skills and supporting interaction and communication between peers, and improve their autonomous learning ability. The study by Gulbinskienė, et al (2017) also found that, apart from fostering students' metacognitive awareness, Moodle could be and online learning environment that promote a sense of autonomy by learning how to learn, making choices indecisions, and evaluating students' own learning. The study of Al-Harbi and Alshumaimeri (2016) also showed that

students' attitudes towards using the flipped classroom strategy in the EFL class were positive based on students' responses to a questionnaire and semi-structured interviews. The results were similar to Enfield's (2013) study which found that most of the students' comments about the flipped course were generally very positive. Several students stated that they learned much better and it appeared that students benefitted from the flipped.

In terms of development process, the FCC followed the guidelines of the FL design model (Lee, et al, 2017). Although the process may not have covered every point as outlined in the FL design framework, the FCC is considered a model which narrowed down the broad scope given until this particular model could be applied to another course with Reading Comprehension. Moreover, throughout the ADDIE phases, the resulted lesson plans and online lessons in the FCC model exhibited both macro (semester) level and micro (lesson) level of the course. However, the validation methods of this study took different forms from the original suggestion. Namely, the FCC lesson plans and the FCC online lessons were validated using an expert's assessment form, which indicated the level of content validity. Moreover, the whole model was assessed by students who actually used the course. Their responses in the course evaluation questionnaire were used as the indication of the model evaluation. The use of these evaluation tools may provide another convenient mean of model validation.

This study has a limitation due to the specificity of the course nature. That is, this course contained seven lessons on reading strategies, and all the lesson plans and online learning materials were specially designed according to the course objectives. Hence, consideration to implement this model may require careful modifications the each model element. Nevertheless, the overall features of the model could be readily applied in many similar contexts.

In conclusion, this study attempted to develop a new flipped classroom model and evaluate its use with a reading comprehension course. Using a pre-existing model of FCM as the original model, the researcher incorporated two main elements of cooperative learning and LMS platform which together facilitate students' learning through online environment in the form of group cooperative activities. After working through the ADDIE stages of instructional development based on the FL design model of Lee, et al (2017), the resulted FCC lesson plans and the FCC online lessons were validated as suitable. The results of the piloting the model revealed positive responses from students. Findings of the study suggested that the FCC model can be an effective instructional model when used with this particular reading comprehension course. It is recommended that the implementation of this course with student in different might be possible with some modifications to suit the course context.

References

- Al-Harbi, S., & Alshumaimeri, Y. (2016). The flipped classroom impact in grammar class on EFL Saudi secondary school students' performances and attitudes. *English Language Teaching*, 9(10), 60-80.
- Baloche, L. A. (1998). *The cooperative classroom: Empowering learning*. Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: a survey of the research. In *ASEE National Conference Proceedings*, Atlanta, GA.
- Boonyapakob, K., Vivekmetakorn, C. K., & Jitpranee, J. (2012). *Teachers' Instructional Practices in Large EFL Classes in a Thai University Context*. SALT.
- Cangelosi, J. S. (2000). *Classroom management strategies: Gaining and maintaining students' cooperation* (4th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Chomchaiya, C. & Dunworth, K. (2008). *Identification of Learning Barriers Affecting English Reading Comprehension Instruction, as Perceived by ESL Undergraduates in Thailand*. Edith Cowan University. Research Online, EDU-COM International Conference.
- Chomchaiya, C. (2014). *An investigation into the development of English language reading comprehension among Thai undergraduate students using an online blended learning approach*. This thesis is presented for the degree of Doctor of Philosophy.
- Durkin, D. (1993). *Teaching them to read*. 6th ed. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Enfield, J. (2013). *Looking at the Impact of the Flipped Classroom Model of Instruction on Undergraduate Multimedia Students at CSUN*. TechTrends TECHTRENDS TECH TRENDS, 57(6), 14-27. doi: 10.1007/s1152801306981
- Erbil, D. G., Kocabas, A. (2016, September) *The Flipped Classroom Based On Cooperative Learning Method in Elementary Schools: Possibilities and A Model Proposal*.
- Good, T. L., & Brophy, J. E. (2000). *Looking in classrooms* (8th ed.). New York: Longman.
- Gulbinskienė, D., Masoodi, M., & Šliogerienė, J. (2017). *Pedagogy*. 127(3), 176–185.
- Hayikaleng, N., Nair, S. M., & Krishnasamy, H. N. (2016). Thai students' L2 reading comprehension level for lower order thinking skills and higher order thinking skills questions. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*. Volume 3, Issue 5, 2016, pp. 83-91.
- Huang, Y. N., & Hong, Z. R. (2016). The effects of a flipped English classroom intervention on students' information and communication technology and English reading comprehension. *Educational Technology Research and Development*, 64(2), 175–193.
- Jacob, E., Rottenberg, L., Patrick, S., & Wheeler, E. (1996). Cooperative learning: Context and opportunities for academic English. *TESOL Quarterly*, 30, 253-280.
- Jing, M. (2016). The application of Moodle-based platform in college English learning. *Sino-US English Teaching*, 13(5), 332-337.

- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (1994): Learning Together and Alone. Cooperative, Kagan, S. (1994). Cooperative Learning. San Clemente, CA: Kagan Publishing,
- Karimi, M. & Hamzavi, R. (2017). The Effect of Flipped Model of Instruction on EFL Learners' Reading Comprehension: Learners' Attitudes in Focus. *Advances in Language and Literary Studies*. 8(1):95-103.
- Kasemsap, B. & Lee, H. Y. (2015). The Reading Matrix. *An International Online Journal*, 15(2), 101-117.
- Kim, M. K., Kim, S. M., Khera, O., & Getman, J. (2014). The experience of three flipped classrooms in an urban university: An exploration of design principles. *The Internet and Higher Education*, 22, 37-50. doi: 10.1016/j.iheduc.2014.04.003
- Kongkerd, W. (2013). *Teaching English in the era of English used as a lingua franca in Thailand*. Retrieved September 12, 2016, from http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_13/pdf/aw01.pdf
- Lee, J., Lim, C., & Kim, H. (2017). Development of an instructional design model for flipped learning in higher education. *Educational Technology Research & Development*, 65(2), 427-453. doi:10.1007/s11423-016-9502-1.
- Lehr, F. & Osborne, J. (2006). Focus on comprehension. Pacific Regional Educational Laboratory. March 20, 2017, from <http://textproject.org/assets/library/resources/Lehr-Osborn-Hiebert-2005-A-Focus-on-Comprehension-booklet.pdf>
- Liu, C. & Liu, Z. (2016) A Creative Design and Implementation of Student-led Flipped Classroom Model in English Learning. *Theory and Practice in Language Studies* 6.10: 2036-43.
- Puangmaliwan, P. (2005). Enhancing reading comprehension, vocabulary recognition and attitude towards extensive reading: A case study of the first-year English majors in the academic year 2004 at Nakhon Ratchasima Rajabhat University. MA Thesis, Suranaree University of Technology.
- Sawangsamutchai, Y. & Rattanavich, S. (2016). A Comparison of Seventh Grade Thai Students' Reading Comprehension and Motivation to Read English through Applied Instruction Based on the Genre-Based Approach and the Teacher's Manual. Online Published: March 1, 2016 doi: 10.5539/elt.v9n4p54 URL: <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v9n4p54>.
- Sharan, S. (1994). Cooperative learning and the teacher. In S. Sharan (Ed.), *The handbook of cooperative learning methods*, (pp. 336-348). Westport, CT: Praeger Publisher.
- Siriphanich, P., & Laohawiriyanon, C. (2010). Using mind-mapping technique to improve reading comprehension ability of Thai EFL University Students. *International Conference on Humanities and Social Sciences*, 2(1), 1-13.
- Stahl, R. J. (1995). Cooperative learning: A language arts context and an overview. In R. J. Stahl. (Ed.), *Cooperative learning in language arts* (pp. 1-16). Menlo Park, CA: Addison-Wesley Publishing Company.

- Strauss, M. J. (2008). *Reading habits and attitudes of Thai L2 students* (MA Thesis). Retrieve from <https://www.academia.edu/people/search?utf8=%E2%9C%93&q=READING+HABITS+AND+ATTITUDES+OF+THAI+L2+STUDENTS>.
- Tamrackitkun, K. (2010). *Extensive Reading: An Empirical Study of Its Effects on EFL Thai Students' Reading Comprehension, Reading Fluency and Attitudes*. Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements of the Degree of Doctor of Philosophy.
- Todd, R. W. (2012). The effects of class size on English learning at a Thai university. *International Association of Research in Foreign Language Education and Applied Linguistics ELT Research Journal* 1(1), 80-88.
- Uraiman, Y. (2011). *Developing secondary school students' reading ability and motivation using an extensive reading program*. Presented in partial fulfillment of requirements for the master of art degree.
- Wohl, A., & Klein-Wohl, E. (1994). Teaching and learning the language arts with cooperative learning methods. In S. Sharan. (Ed.), *The handbook of cooperative learning methods* (pp. 177-192). Westport, CT: Praeger Publishers.

การพัฒนาสื่อให้ความรู้ในการบริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์เบื้องต้น

THE DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY IN BASIC COMPUTER MAINTENANCE

จักรรวี แสงจันทร์¹ และ คันสนีย์ เลี้ยงพานิช²

Jakrawee Seangchan¹ and Sunsanee Leangpanitch²

¹นักวิชาการคอมพิวเตอร์ สำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

สำหรับการขอให้บริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์แก่หน่วยงานมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากสภาพการใช้ งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในปัจจุบันที่ค่อนข้างเก่าและเกิดปัญหาต่อการทำงานทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า และอาจเกิดความเสียหายต่อการปฏิบัติงานได้ซึ่งปัญหาหรือสภาพของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มีความจำเป็นต่อการ ปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้ใช้งานควรมีพื้นฐานความรู้ในการแก้ไขปัญหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของตนเองได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาระบบ CAI เพื่อให้ความรู้ในการบริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์เบื้องต้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้สะดวกและรวดเร็วขึ้นได้ โดยความรู้ที่ได้จะสามารถนำไปใช้ในการ วิเคราะห์ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาในการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์

คำสำคัญ : การพัฒนาสื่อ, การซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์

ABSTRACT

For computer maintenance services to agencies is crucial. Due to the conditions of use of computer equipment of today is quite old and crashes to operate. Make operational delays and damage to the employees. The problem or the condition of the computer equipment needed for the operation. Therefore, users should have a basic knowledge of how to fix their own computer equipment correctly.

So researchers have idea to develop a system to CAI knowledge of basic computer maintenance services as a tool for problem solving to a more convenient and faster. The knowledge gained will be used to analyze the problem and how to fix problems in the use of computer equipment. This research helps to design and develop solutions to repair the computer. Computer Bureau The scope of the research is as follows.

Keywords : Development of Media, Computer Maintenance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักคอมพิวเตอร์เป็นหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน จัดตั้งขึ้นในปี 2540 ตามนโยบายข้อที่ 3 ของ แผนพัฒนาการศึกษาระยะ 8 (2540-2544) “ส่งเสริมให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถพื้นฐาน ด้านคอมพิวเตอร์และ ภาษาต่างประเทศ ในระดับที่สื่อสารกันได้อย่างน้อย 1 ภาษา ซึ่งได้ทำการเปิดอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 6

กุมภาพันธ์ 2541 โดยนายสวัจน์ ลิปตพัลลภ นายกสภาสถาบันราชภัฏนครราชสีมา เป็นประธานในพิธี ซึ่งในขณะนั้น ศูนย์คอมพิวเตอร์ตั้งอยู่อาคาร 16 ชั้นล่าง (อาคารธีรคาม) โดยมีภารกิจให้บริการเสริมความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พัฒนาระบบงานคอมพิวเตอร์ภายในสถาบัน และดูแลระบบเครือข่ายภายในสถาบันและการเชื่อมต่อสู่ระบบภายนอก

ต่อมาในปี 2551 “ศูนย์คอมพิวเตอร์” ได้รับการแต่งตั้งเป็น “สำนักคอมพิวเตอร์” โดยได้แยกจากสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมกับย้ายไปอยู่ที่อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ อาคาร 27 จนถึงปัจจุบันสำนักคอมพิวเตอร์ มีหน้าที่หลักในการให้บริการที่หลากหลาย และผู้ใช้บริการก็ครอบคลุมถึงบุคลากรทุกหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยสำหรับการให้บริการที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ เช่น ห้องบริการคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูล ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนห้องฝึกอบรมคอมพิวเตอร์แก่ บุคลากรทุกหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย บริการอินเทอร์เน็ตและ Wifi ดูแลระบบเครือข่ายและซ่อมบำรุง ฝึกอบรมโปรแกรมทางด้านคอมพิวเตอร์ พัฒนาเว็บไซต์และให้คำปรึกษา บริการสารสนเทศในการจัดการ (MIS) ให้บริการ Software ลิขสิทธิ์

Visual Studio
Expression Studio
Windows Server 2003
Windows Server 2008
Windows Server 2012
Windows XP
Windows 7
Windows 8
Office Enterprise 2007
Office Professional Plus 2010
Office Professional Plus 2013

หนึ่งในภารกิจหลักของสำนักคอมพิวเตอร์คือการให้บริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ สำนักคอมพิวเตอร์ให้บริการแก่บุคลากรทุกหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย มักจะเกิดปัญหาในการใช้งานอยู่ เสมอมาทั้งมีความไม่เข้าใจในการใช้อุปกรณ์ และอายุการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์นั้นๆ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานอยู่เป็นประจำ ทางสำนักคอมพิวเตอร์จึงมีแนวคิดที่จะสร้างสื่อช่วยสอน (CAI) เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในการซ่อมคอมพิวเตอร์ โดยนำข้อมูลปัญหาที่ทำการส่งสมาทำการจัดหมวดหมู่ของปัญหาและสร้างสื่อเพื่อให้สามารถใช้แก้ไข ปัญหาโดยที่สามารถทำความเข้าใจง่ายและลงมือปฏิบัติได้เอง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อสร้างสื่อช่วยในการแก้ปัญหาการซ่อมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น
2. เพื่อประเมินปัญหานำไปพัฒนางานซ่อมบำรุง และการแก้ไขที่ถูกต้อง

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาสื่อช่วยในการแก้ปัญหาการซ่อมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ของ สำนักคอมพิวเตอร์ มีขอบเขตดังนี้

กรอบการพัฒนาาระบบ

ในส่วนของกรอบการพัฒนาจะดำเนินการระหว่างเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2558 โดยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการจัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) สามารถแบ่งเป็นขั้นตอนการพัฒนาย่อย ๆ ได้ 16 ขั้นตอน โดยเริ่มจากหัวข้อที่กำหนด มีวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายกำกับ ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา มี 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 สร้างแผนภูมิระดมสมอง (Brain Storm Chart) โดยเริ่มจากเขียนชื่อหน่วยงานการซ่อมบำรุงไว้ตรงกลาง แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญในการซ่อมบำรุงนั้น ๆ จำนวน 4-5 คน ช่วยกันระดมสมองบอกหัวข้อที่ควรซ่อมในการซ่อมบำรุงนั้น เติมนโยงกับชื่อการซ่อมบำรุงอย่างอิสระ หรือหากเป็นหัวข้อย่อย ก็ให้โยงกับหัวข้อหลักต่อไป โดยไม่ทำการลอกแบบของตำราเล่มใดเล่มหนึ่งเลย แผนภูมิที่ได้เรียกว่า แผนภูมิระดมสมอง (Brain Storm Chart)

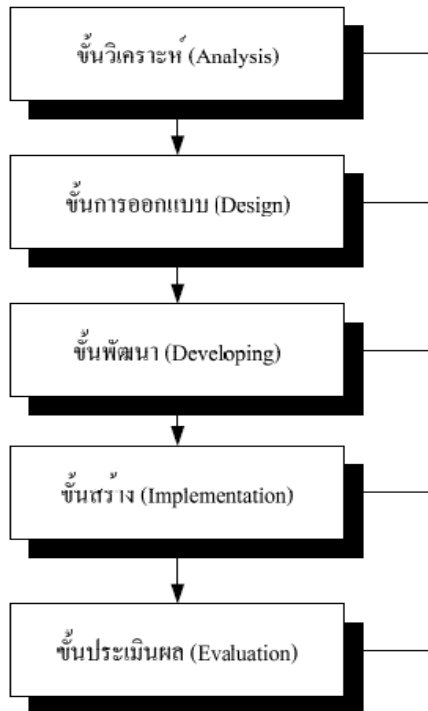
1.2 สร้างแผนภูมิหัวข้อสัมพันธ์ (Concept Chart) จากแผนภูมิระดมสมอง นำมาทำการวิเคราะห์ความถูกต้องของทฤษฎี หลักการ และเหตุผลความสัมพันธ์ต่อกันอย่างละเอียด อาจมีการตัด-เพิ่มหัวข้อตามเหตุผล และความเหมาะสม จนสามารถอธิบายและตอบคำถามได้ ผลที่ได้เป็นแผนภูมิที่เรียกว่า แผนภูมิหัวข้อสัมพันธ์ (Concept Chart)

1.3 สร้างแผนภูมิโครงข่ายเนื้อหา (Content Network Chart) นำหัวข้อต่าง ๆ จากแผนภูมิหัวข้อสัมพันธ์ (Concept Chart) มาเขียนเป็นโครงข่ายตามหลักการเทคนิคโครงข่าย โดยคำนึงถึงลำดับเนื้อหา ก่อน-หลัง ความต่อเนื่องของเนื้อหา หรือเนื้อหานั้นสามารถเรียงเนื้อหาขนานกันได้แล้วทำการวิเคราะห์เหตุผลความสัมพันธ์ของเนื้อหาโดยวิธีการวิเคราะห์ข่ายงาน (Network Analysis) จนสมบูรณ์ ผลที่ได้จะเป็นโครงข่ายเนื้อหาที่ต้องการ เรียกว่า แผนภูมิโครงข่ายเนื้อหา (Content Network Chart)

2. ขั้นตอนออกแบบบทเรียน (Design) มี 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 การกำหนดกลวิธีการนำเสนอและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Strategic Presentation Plan and Behavior Objective) โดยเริ่มจากนำ แผนภูมิโครงข่ายเนื้อหา (Content Network Chart) มาพิจารณากลุ่มหัวข้อที่สามารถจัดไว้ในหน่วย (Module) เดียวกันได้ ภายใต้กรอบเวลาที่กำหนด ดีเป็นกรอบ ๆ ไว้จนครบหัวข้อบนโครงข่ายเนื้อหา จากนั้นนำกรอบหน่วยการเรียน (Module) มาจัดลำดับการนำเสนอตามอันดับและความสัมพันธ์ให้เป็นแนวทางเดียวกับแผนภูมิโครงข่ายเนื้อหา (Content Network Chart) ซึ่งจะได้ผลเป็นแผนภูมิบทเรียน (Course Flow Chart) แสดงให้เห็นถึงลำดับการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียน (Module) ทั้งรายการซ่อมบำรุง

2.2 สร้างแผนภูมิการนำเสนอในแต่ละหน่วย (Module Presentation Chart) ซึ่งนับว่าเป็นการออกแบบการสอน (Instruction Design) จะต้องออกแบบลำดับการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนตามหลักการสอนจริง

3. ขั้นพัฒนาบทเรียน (Development) มี 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

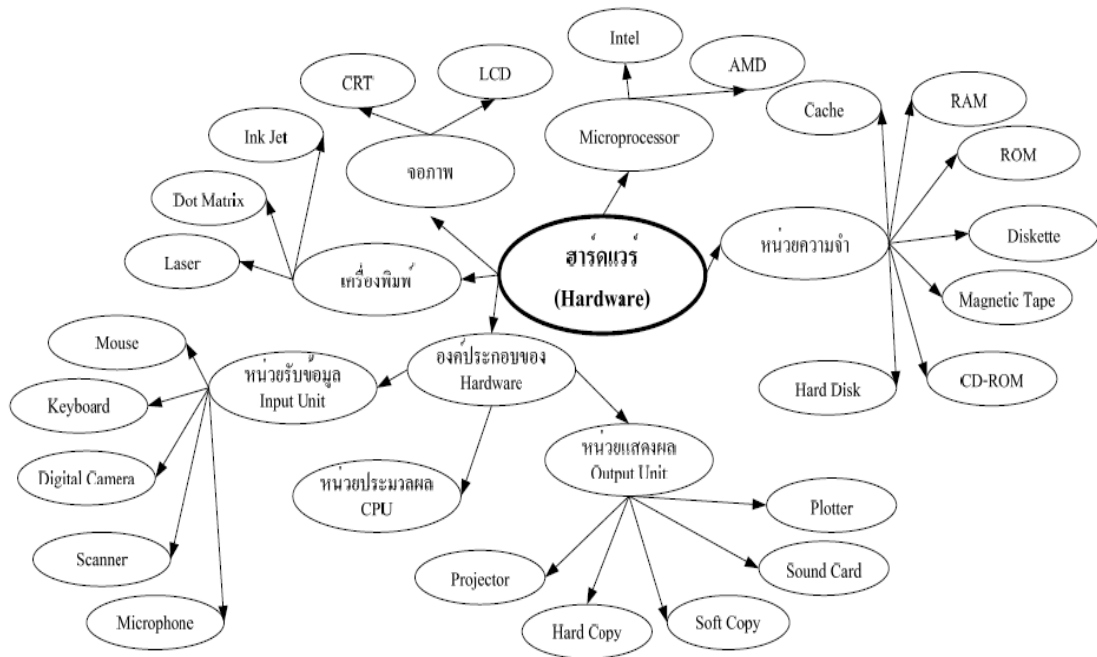
3.1 เขียนรายละเอียดเนื้อหาตามรูปแบบที่ได้กำหนด (Script Development) โดยเขียนเป็นกรอบ ๆ จะต้องเขียนไปตามที่ได้ออกแบบไว้ โดยเฉพาะถ้าเป็น Interactive Multi Media : IMM จะต้องกำหนด ข้อความ ภาพ เสียง สี ฯลฯ และการกำหนดปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ไว้ให้สมบูรณ์

3.2 จัดทำลำดับเนื้อหา (Storyboard Development) เป็นการนำเอากรอบเนื้อหาหรือที่เขียนเป็น Script ไว้ มาเรียบเรียงลำดับการนำเสนอที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งจะยังเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์อยู่ การลำดับกรอบนี้นับว่าสำคัญมาก

3.3 นำเนื้อหาที่ยังเป็นสิ่งพิมพ์นี้มาตรวจสอบหาค่าความถูกต้อง (Content Correctness) ควรอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการซ่อมบำรุงนั้น ๆ (Subject Specialist) เป็นผู้ตรวจสอบให้ จากนั้นนำเนื้อหาไปทดลองหาค่า Content Validity และ Reader Reliability โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายมาทดสอบด้วย แล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์

3.4 การสร้างแบบทดสอบส่วนต่าง ๆ ต้องนำมาหาค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเที่ยง และความเชื่อมั่นทุกแบบทดสอบ และต้องปรับปรุงให้สมบูรณ์ ผลที่ได้ทั้งหมด ทั้งเนื้อหา (ที่จัดอยู่ในโครงสร้างบทเรียน คอมพิวเตอร์ด้วยแล้ว) และแบบทดสอบต่าง ๆ รวมกันจะเป็นตัวบทเรียน (Courseware)

4. ขั้นการนำเสนอบทเรียนบนคอมพิวเตอร์ (Implementation) มี 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

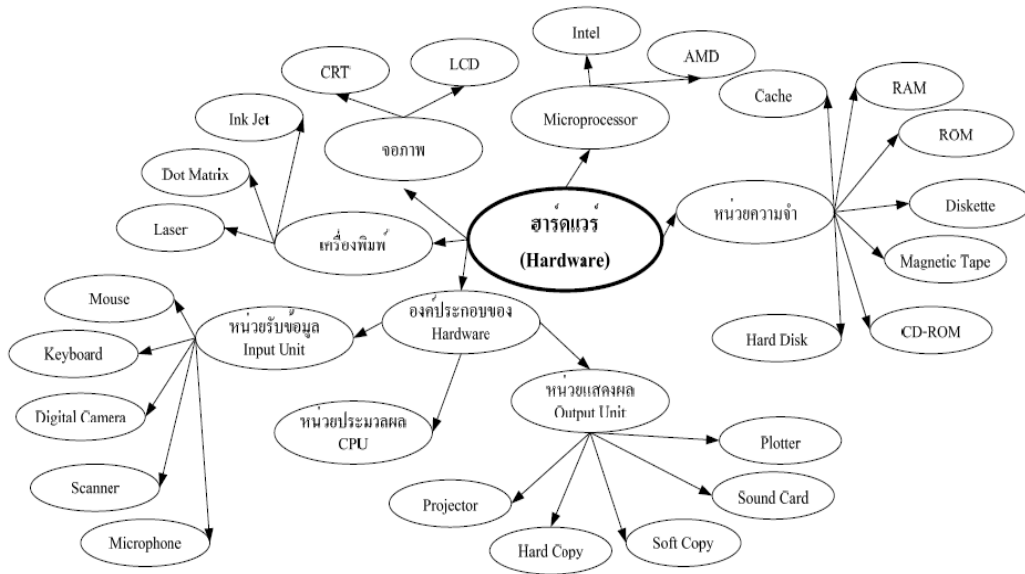
งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ในลักษณะของการพัฒนาระบบCAIสำหรับใช้ในการให้ความรู้ด้านการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์โดยได้มีการรวบรวมข้อมูลการให้บริการด้านงานซ่อมบำรุงของสำนักคอมพิวเตอร์ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยมีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม จะมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

การวิเคราะห์ (Analysis)

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) นับเป็นขั้นตอนสำคัญ โดยทั่วไปจะเป็นทีมงานวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านทำหน้าที่เป็นผู้วิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอนตามลำดับตามแนวคิดการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบ IMMCAI (Interactive MultiMedia CAI : ที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 โดยเริ่มทำการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้ (ไพโรจน์ ตรีธรรนากุล และ ไพบุลย์ เกียรติโกมล, 2541)

1. สร้างแผนภูมิระดมสมอง (Brain Storm Chart)

โดยเริ่มจากเขียนชื่อหัวข้ออุปกรณ์ไว้ตรงกลางกระดาน แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านการซ่อมบำรุงจำนวน 4-5 คน ช่วยกันระดมสมองบอกถึงสภาพปัญหาที่พบในแต่ละอุปกรณ์ ตลอดจนวิธีแก้ปัญหา แผนภูมิที่ได้เรียกว่า **แผนภูมิระดมสมอง (Brain Storm Chart)** ทั้งนี้ จะยังไม่คำนึงถึงความถูกต้องของหัวข้อ การจัดลำดับหรือความสัมพันธ์วิธีการเขียนแผนภูมิ ให้เขียนหัวข้อหลักไว้ตรงกลางกระดานในรูปวงรี จากนั้นทีมงานหรือผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาที่ระดมความคิด คนใดคิดหัวเรื่องย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องหลักหรือวิชานั้น ๆ ได้ ก็ให้เขียนกระจายจากตรงกลางต่อ ๆ กันมากับเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน

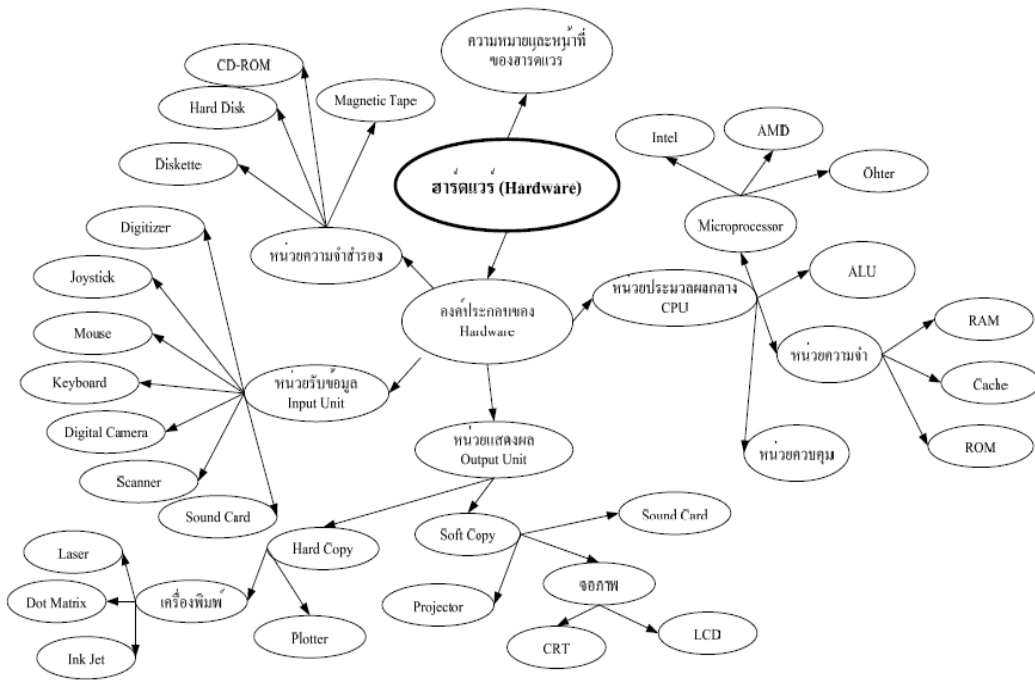

รูปภาพที่ 3.1 แผนภูมิระดมสมอง (Brain Storm Chart)

2. สร้างแผนภูมิหัวเรื่องสัมพันธ์ (Concept Chart)

จากแผนภูมิระดมสมอง จะนำมาทำการวิเคราะห์ความถูกต้องของทฤษฎี หลักการและเหตุผล ความสัมพันธ์ต่อเนื้องานอย่างละเอียด อาจมีการตัด-เพิ่มหัวเรื่องตามเหตุ-ผล และความเหมาะสม จนสามารถอธิบายและตอบคำถามได้ ผลที่ได้เป็นแผนภูมิที่เรียกว่า **แผนภูมิหัวเรื่องสัมพันธ์ (Concept Chart)**

วิธีการเขียนแผนภูมิ เริ่มจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จะนำแผนภูมิระดมสมองจากขั้นตอนที่ 1 (ขั้นสร้างแผนภูมิระดมสมอง) มาช่วยกันพิจารณาโดยละเอียด เพื่อจัดกลุ่มของหัวเรื่องที่สัมพันธ์เข้าไว้ด้วยกัน อาจจะมีการตัดหรือเพิ่มหัวเรื่อง หรือย้ายกลุ่มหัวเรื่องเนื้อหาที่ได้ เพื่อให้หัวเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ดังรูปที่ 3.2

รูปภาพที่ 3.2 แสดงแผนภูมิหัวเรื่องสัมพันธ์ (Concept Chart)

3. การออกแบบระบบ (System Design)

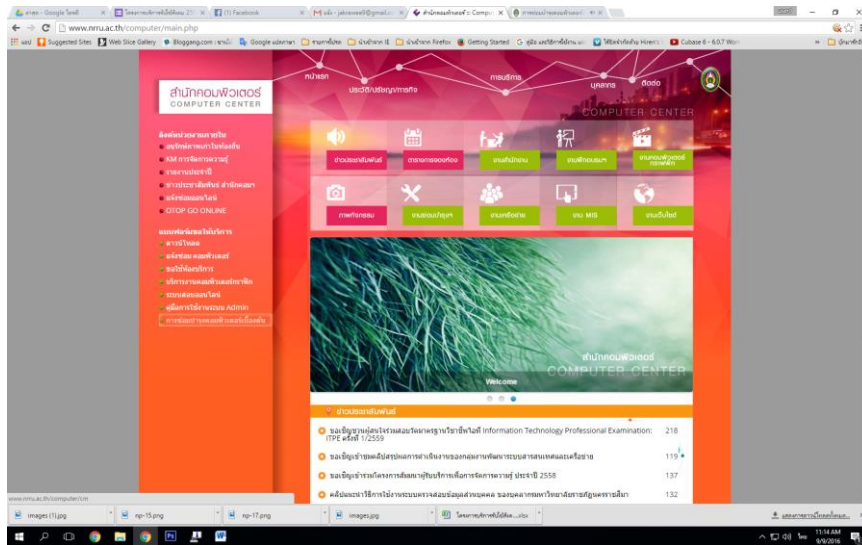
หลังจากที่ทำการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้ว คณะผู้วิจัยก็ดำเนินการออกแบบโดยในการออกแบบได้เน้นการพัฒนาตามหลักการพัฒนาสี่โดยยึดหลักการพัฒนาเพื่อตอบสนองพฤติกรรมของผู้ใช้งานทั้งในส่วนของการออกแบบกระบวนการทำงานของระบบ ออกแบบหน้าจอ และออกแบบรายงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ระบบในขั้นตอนต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการออกแบบระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้านงานซ่อมบำรุงมาพัฒนาระบบด้วยโปรแกรม Flash และโปรแกรม Photo shop ช่วยในการตกแต่งภาพให้สวยงามและน่าสนใจ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “**นักทองงานวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล**”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

หลังจากเปิดใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้านงานซ่อมบำรุงและสอบถามความเห็นจากผู้ใช้งาน ก็ได้รับคำแนะนำในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบ รวมทั้งดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น เพื่อให้ระบบสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้านงานซ่อมบำรุงของ สำนักคอมพิวเตอร์ จำแนกตามขั้นตอนการพัฒนาระบบ ดังนี้

ขั้นตอน	เครื่องมือที่ใช้
การวางแผนระบบ (System Planning)	1. วางแผนระยะเวลาดำเนินการ 2. วางแผนงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ
การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)	1. แผนภูมิระดมสมอง (Brain Storm Chart) 2. แผนภูมิหัวเรื่องสัมพันธ์ (Concept Chart)
การออกแบบระบบ (System Design)	1. ใช้หลักการการออกแบบสื่อมัลติมีเดียโดยเขียนโครงร่างรูปภาพเพื่อสื่อสารและพัฒนานำไปสู่การออกแบบในลักษณะภาพกราฟิก
การปรับใช้ระบบ (System Implementation)	1. ฮาร์ดแวร์ - เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับพัฒนาระบบ จำนวน 1 เครื่อง โดยมีหน่วยประมวลผลกลาง Intel(R)Core2 Duo processor T9300 หน่วยความจำหลักขนาด 500GB หน่วยความจำสำรอง 4 GB DDR2 ซอฟต์แวร์ - ระบบปฏิบัติการ : Microsoft Windows 10 - โปรแกรม Adobe flash - Photoshop
การบำรุงรักษาระบบ (System Maintenance)	การปรับปรุงระบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจากผู้ใช้งานประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้านงานซ่อมบำรุง

5. ขั้นประเมินผล (Evaluation) มี 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

การประเมินความพึงพอใจต่อระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้านงานซ่อมบำรุงของ สำนักคอมพิวเตอร์ ใช้แบบสอบถาม 3 ประเภท ประกอบด้วย

5.1 แบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพของระบบของผู้เชี่ยวชาญด้านการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์

5.2 แบบสอบถามสำหรับประเมินประสิทธิภาพของระบบ จะเป็นแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านระบบซ่อมบำรุงประเมินประสิทธิภาพของระบบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญประเมินจำนวน 4 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ประเมินผล

ตอนที่ 2 การประเมินผลความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามความต้องการของผู้ใช้ (Functional Requirement Test)

2. ด้านความถูกต้องในการทำงานของระบบ (Functional Test)

3. ด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน (Usability Test)

4. ด้านความรวดเร็วในการทำงานของระบบ (Performance Test)

5. ด้านการรักษาความปลอดภัยของระบบ (Security Test)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาปรับปรุงระบบ

2. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งาน สำหรับบุคลากรสำนักคอมพิวเตอร์

เป็นแบบสอบถามสำหรับบุคลากรสำนักคอมพิวเตอร์ประเมินความพึงพอใจต่อระบบในมุมมองของผู้ให้บริการ โดยมีบุคลากรร่วมประเมินจำนวน 5 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ประเมินผล

ตอนที่ 2 การประเมินผลความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาปรับปรุงระบบ

3. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งาน สำหรับให้ผู้ใช้งานระบบ

เป็นแบบสอบถามสำหรับให้ผู้ใช้งานระบบในช่วงเดือน ตุลาคม 2558ถึง กุมภาพันธ์ 2559 จำนวน 45 คน ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ประเมินผล

ตอนที่ 2 การประเมินผลความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพของระบบด้านเนื้อหา

ด้านที่ 2 ด้านกราฟิกและการออกแบบ

ด้านที่ 3 ด้านเทคนิค

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาปรับปรุงระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากแหล่งข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือน มีนาคม – เมษายน 2559 ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ตามประเภทของแบบสอบถาม คือ

1. แบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพของระบบของผู้เชี่ยวชาญด้านงานซ่อมบำรุงเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านงานซ่อมบำรุงของ โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 4 คน
2. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งาน สำหรับบุคลากรสำนักคอมพิวเตอร์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและบุคลากรสำนักคอมพิวเตอร์ โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน
3. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งาน สำหรับให้ผู้ใช้ระบบ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ใช้งานระบบในระหว่างเดือน ตุลาคม 2558 ถึง กุมภาพันธ์ 2559 จำนวน 45 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญและประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละจากผลการประเมิน ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น จะใช้วิธีการสรุปประเด็นสำคัญ

กรอบการประเมินผล

ในส่วนของกรอบการประเมินผลของระบบจะดำเนินการหลังจากที่เปิดให้บุคลากรภายใน มหาวิทยาลัยได้ใช้งานระบบไปแล้วเป็นเวลา 3 เดือน ดังนั้นการประเมินผลของระบบจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม 2558 ถึง มกราคม 2559 โดยมีการประเมิน 3 ส่วน ได้แก่

- ประเมินคุณภาพของระบบ จากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อช่วยสอนระบบสารสนเทศ
- ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ จากบุคลากรจากสำนักคอมพิวเตอร์
- ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ จากผู้ใช้บริการงานซ่อมบำรุง

ทฤษฎี สมมติฐานหรือกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ของโครงการวิจัย

จากการปฏิบัติงานมาเป็นระยะเวลานานจนมีความเชี่ยวชาญในด้านการ วิเคราะห์สภาพปัญหาและสามารถสรุปแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งทบทวนเอกสาร หนังสือ ตำราการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์เบื้องต้นจึงพบว่าสภาพปัญหาหลักในการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ ชาติสื่อที่อธิบายแล้วเห็นภาพประกอบน้อยมาก ทางผู้ทำการวิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างสื่อเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาแก่ผู้รับบริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ของสำนักคอมพิวเตอร์ โดยมีการพัฒนาสื่อ CAI ที่จะช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้รับบริการ มีรายละเอียดดังนี้

การบริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ (Service IT Support)

1. ความหมายของการบริการ ช่วยเหลือหรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นกิจกรรม หรือการกระทำที่บุคคลหนึ่งทำให้ หรือส่งมอบต่ออีกบุคคลหนึ่งโดยมีเป้าหมายและความตั้งใจในการส่งมอบบริการนั้นมูลค่า (values) ที่ไม่สามารถจับต้องได้กับลูกค้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดทางด้านจิตใจของลูกค้ำที่มีต่อภาพลักษณ์ของบริษัทเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ที่มีปฏิกริยาสัมพันธ์ต่อกัน โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น จะมีสินค้าเปลืองครบประกอบรวมกันหรือไม่ก็ได้หรือติดต่อและเกี่ยวข้องกับผู้ใช้บริการ การใหญ่บุคคลต่างๆ ใดใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง ทั้งด้วยความพยายามใดๆ ก็ตาม ด้วยวิธีการหลากหลาย ในการทำให้คนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับความช่วยเหลือ จัดได้ว่าเป็นการให้บริการทั้งสิ้นการใดๆ ด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม ที่เป็นการช่วยเหลือใหญ่บุคคลต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยเกิดประโยชน์ทางใดทางหนึ่ง

วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2542: 6) ให้ความหมายว่า การบริการ คือ พฤติกรรม

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์(2547: 316) ให้ความหมายว่า การบริการ คือ การส่งมอบ

ยุพาวรรณ วรณวณิชย(2549: 9) ให้ความหมายว่า การบริการ เป็นกิจกรรมที่
สมิต สัจฉกร (2545: 13) ให้ความหมายว่า การบริการ เป็นการปฏิบัติงานที่กระทำ
ดังนั้น หมายของการให้บริการจากสำนักคอมพิวเตอร์ จึงจะหมายถึง การกระทำ

2. ความสำคัญของการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่มีการดำเนินงานใดๆ ที่
ปราศจากการบริการทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจ การพัฒนาคุณภาพของการบริการจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่
ทุกคนในองค์กรต้องถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน มิฉะนั้นจะเสียโอกาสแก่คู่แข่งชั้น หรือสูญเสียลูกค้าไป ในการ
พิจารณาความสำคัญของการบริการ อาจพิจารณาได้ใน 2 ด้าน ได้แก่ ทั้งต่อตัวผู้ให้บริการและหน่วยงานที่ให้บริการ
เป็นไปในทางบวก คือ ความชอบ ความพึงพอใจ ดังนี้

การบริการเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในงานด้านต่างๆ เพราะบริการ คือ การให้ความช่วยเหลือ

ด้านที่ 1 บริการที่ดีจะส่งผลให้ผู้รับบริการมีทัศนคติอันดีแก่ความคิดและความรู้สึก

- มีความชื่นชมในตัวผู้ให้บริการ
- มีความนิยมในหน่วยงานที่ให้บริการ
- มีความระลึกถึงและยินดีมาขอรับบริการอีก
- มีความประทับใจที่ดีไปอีกนานแสนนาน
- มีการบอกกล่าวไปยังผู้อื่น แนะนำให้มาใช้บริการเพิ่มขึ้น
- มีความรักดีต่อหน่วยงานที่ให้บริการ
- มีการพูดถึงผู้ให้บริการและหน่วยงานในทางที่ดี

ด้านที่ 2 บริการที่ไม่ดีจะส่งผลให้ผู้รับบริการมีทัศนคติอันดีแก่ความคิดและความรู้สึกทั้งต่อตัวผู้
บริการและหน่วยงานที่ให้บริการเป็นไปในทางลบ มีความไม่ชอบ และความไม่พึงพอใจ ดังนี้

3. ประเภทของการบริการ

- มีความรังเกียจในตัวผู้ให้บริการ
- มีความเสื่อมศรัทธาในหน่วยงานที่ให้บริการ
- มีความผิดหวังและไม่ยินดีมาใช้บริการอีก
- มีความประทับใจที่ไม่ดีไปอีกนานแสนนาน
- มีการบอกกล่าวไปยังผู้อื่น ไม่แนะนำให้มาใช้บริการอีก
- มีการพูดถึงผู้ให้บริการและหน่วยงานในทางที่ไม่ดี

ประเภทของการบริการ โดยทั่วไปอาจแบ่งเพื่อความเข้าใจได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 การบริการโดยตรง เป็นการให้ความช่วยเหลือหรือดำเนินการที่เป็น

ประเภทที่ 2 การบริการทางอ้อม เป็นการดำเนินการที่เป็นประโยชน์โดยไม่ได้สัมผัสประโยชน์ แก่ ผู้รับ
บริการเฉพาะหน้า เช่น ขายของให้ หีบห่อให้ จัดส่งให้ เป็นต้น เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการโดยตรง แต่ผู้รับบริการได้รับ
ประโยชน์โดยอาจไม่เคยพบเห็นผู้ให้บริการเลย เช่น คนออกแบบตกแต่งห้อง ให้บริการความสวยความงาม ประโย
ชน์ในสอยของห้อง ซึ่งผู้รับบริการไม่รู้เขาเป็นใคร แต่มีการให้และการรับบริการระหว่างกัน

4. ลักษณะเฉพาะของการบริการ 5 ลักษณะ ประกอบด้วย ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ไม่สามารถมองเห็น รุรส
ได้ยิน ไต่กลิ่น หรือสัมผัสทางกายได้ แต่สามารถมองเห็นบริการในรูปผลที่ได้รับเท่านั้น สามารถแยกออกจากกันได้
เพราะการผลิตและการบริโภคบริการจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันกับใครคือผู้ให้บริการ และบริการเมื่อไหร่ ที่ไหน
อย่างไร

- ยุพาวรรณ วรณวณิช(2549: 10 - 12) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของการบริการ
1. ไม่สามารถจับต้องได้(Intangibility) การบริการไม่สามารถสัมผัสได้ด้วย
  2. ไม่สามารถแยกออกจากกันได้(Inseparability) ผู้ให้บริการและผู้รับบริการไม่
  3. ไม่แน่นอน (Variability) บริการแต่ละครั้งจะมีความแตกต่างกันไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับ
  4. ไม่สามารถเก็บไว้ได้(Perishability) การบริการไม่สามารถเก็บไว้ได้ ปัญหาที่ตามมาคือ ทำอย่างไรให้มีผู้มาใช้บริการโดยสม่ำเสมอ เพื่อมิให้เกิดการสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ของบริการนั้นๆราคาบริการที่จ่ายไปเพื่อให้ได้มาซึ่งบริการในขณะนั้น เมื่อได้รับบริการแล้วก็ผ่านไปอันเสร็จสิ้น ไม่อาจครอบครองบริการนั้นตลอดไป
  5. ไม่สามารถเป็นเจ้าของได้(Ownership) ลูกค้าไม่สามารถเป็นเจ้าของบริการได้

การพัฒนาสื่อ CAI

การผลิตสื่อ CAI มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการ (Preparation)
2. ขั้นการออกแบบบทเรียน (Design Instruction)
3. ขั้นการเขียนผังงาน (Flow-Chart Lesson)
4. ขั้นการสร้าง Story board
5. ขั้นการสร้าง/เขียนโปรแกรม(Program lesson)
6. ขั้นการผลิตเอกสาร
7. ขั้นการประเมินและแก้ไขบทเรียน(Evaluation and Revise)

การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ (information) ที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสื่อช่วยในการแก้ปัญหาการซ่อมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำนักคอมพิวเตอร์ มีรายละเอียดดังนี้

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ไพโรจน์ ตีรณธนากุล. (2528). **ไมโครคอมพิวเตอร์ประยุกต์ทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ. หน้า 63-89.

- รวีวรรณ ชินะตระกูล. (2536). คู่มือการทำวิจัยทางการศึกษา (Manual for Education researchers).
- รุจโรจน์ แก้วอุไร. (2545). แบบประเมินบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามแนวการออกแบบของกาเย่.
- วิชาการ, กรม. (2545). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : ศุภสภา, 140 หน้า.
- วุฒิชัย ประสารสอย. (2543). บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน:นวัตกรรมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี. เจ. พรินต์ติ้ง.
- ศิริชัย นามบุรี. (2542). การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์. ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อฟื้นฟูย่านการค้าถนนจอมพล เมืองเก่านครราชสีมา
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH IN CHOMPOL ROAD BUSINESS AREA REVITALIZATION

นิคม บุญญานุสิทธิ์¹ และ อภินันท์ สีม่วงงาม²

Nikhom Boonyanusith¹ and Apinan Srimuangngam²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการผังเมือง/รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการผังเมือง

คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

บทคัดย่อ

ย่านการค้าถนนจอมพลมีประวัติศาสตร์ยาวนานคู่กับเมืองเก่านครราชสีมา ตั้งแต่ครั้งเริ่มต้นสร้างเมืองเมื่อ พ.ศ. 2205 จนถึงปัจจุบัน เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและทำการค้าของต้นตระกูลการค้า คหบดี บุคคลสำคัญหลายตระกูล แซ่ในจังหวัดนครราชสีมา ด้วยการขยายตัวของกิจกรรมทางการค้าของเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ในพื้นที่นอกเมืองเก่า นครราชสีมา ทำให้อ่านการค้าถนนจอมพลได้รับผลกระทบเกิดความซบเซาในพื้นที่ทั้งที่ย่านการค้าถนนจอมพลอยู่ ใกล้กับบริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีที่ในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวหมื่นเข้าสู่พื้นที่จำนวนมากแต่ไม่มีความดึงดูดใจ อะไรที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ถนนจอมพลได้เลย แนวคิดการฟื้นฟูย่านการค้าถนนจอมพลจึงถูกนำเสนอเพื่อ สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนในพื้นที่ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ผลที่ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนคือการร่วมกันจัดงานประเพณีตรุษจีนประจำปีในพื้นที่ แต่ยังคงความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมจัดการกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสู่พื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การฟื้นฟูย่าน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

Chompol Road Business Area has along history along with Nakhonratchasima old town since it was founded in 1691 until now. Nakhonratchasima is the residential and business area of old merchants who are from various clan overseas. However, the expansion of the new business area outside of Nakhonratchasima old town made Chompol Road prosperity declined and there are not enough attraction for tourists to come to Chompol Road. Therefore, this 3 years research purpose is to revive the development of business area by the participatory of local people , A solidified result is the Chinese New Year festival where the locals' participation was most apparent, but nevertheless, there is still a lack of cooperation in other activities to attract more tourists and revive Chompol Road.

Keywords : Participatory action research, Neighborhood revitalization, Sustainable development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมืองนครราชสีมาหรือเมืองโคราช เป็นชุมชนเมืองเก่าที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย สันนิษฐานว่าเป็นชุมชนโบราณที่เคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยอยุธยาในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงโปรดให้

ช่างชาวฝรั่งเศสทำการออกแบบเมืองที่มีป้อมปราการเพื่อเป็นเมืองหน้าด่านแห่งใหม่ในภาคอีสาน ราวปี พ.ศ. 2205 จึงโปรดเกล้าให้พระยายมราช (สังข์) เป็นแม่กองเกณฑ์ช่างจากกรุงศรีอยุธยา แล้วมาเกณฑ์แรงงานจากเมืองเสมา และเมืองโคราช (อยู่ในบริเวณ อ.สูงเนิน ปัจจุบัน) มาช่วยกันสร้างเมืองใหม่ เมื่อสร้างเสร็จจึงย้ายชาวเมืองเสมาและเมืองโคราชมายังเมืองใหม่และทรงผูกนามเมืองนี้ว่า นครราชสีมา โปรดเกล้าให้มีการตั้งศาลหลักเมืองอยู่บริเวณกลางเมืองแบบอยุธยา และโปรดให้สร้างวัดสำคัญอีก 6 วัด คือวัดกลางเมือง (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวัดพระนารายณ์มหาราช) วัดบึง วัดสระแก้ว วัดพายัพ วัดบูรพ์ และวัดอีสาน รวมถึงมีการขุดสระน้ำเพื่อให้ชาวเมืองใช้เป็นแหล่งอุปโภค บริโภคไว้หลายสระ สถานที่ประวัติศาสตร์และสระน้ำเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังคงเหลืออยู่มาจนถึงปัจจุบัน ด้วยองค์ประกอบของเมืองที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ดังนี้ เมืองแก่นนครราชสีมาจึงได้รับการรับรองให้เป็นเขตเมืองเก่าตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2541 เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2559 เป็นผลให้ต้องมีการจัดทำแผนแม่บทเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาโดยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

ย่านการค้าถนนจอมพลเป็นพื้นที่การค้าสำคัญของเมืองแก่นนครราชสีมาที่มีประวัติศาสตร์ของพื้นที่ร่วมกันมาอย่างสืบเนื่องยาวนาน แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่การค้าในพื้นที่เกิดความซบเซาเนื่องจากการเกิดขึ้นของย่านการค้าใหม่หลายแห่งในเมือง เพื่อแก้ไขปัญหานี้ในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2558 หอการค้าจังหวัดนครราชสีมาโดยความร่วมมือกับสาขาวิชาการจัดการผังเมือง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา ได้ริเริ่มดำเนินการจัดประชุมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟูพื้นที่นี้ให้กลับมามีความสำคัญต่อเมืองอีกครั้งหนึ่งโดยเน้นแนวคิดของการจัดทำให้เป็นถนนประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดการประชุมกลุ่มย่อยอีกหลายครั้งติดตามมา และด้วยความร่วมมือของชาวถนนจอมพลโดยการสนับสนุนขององค์กรและบุคคลต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2559 มีการริเริ่มจัดงาน “ร้อยปีจอมพลถนนหัวมังกร” ครั้งแรก เป็นงานตรุษจีนประจำปีของจังหวัดนครราชสีมาที่ประสบความสำเร็จได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปเข้าร่วมงานจำนวนมาก จากความสำเร็จดังกล่าวทำให้เกิดการจัดงานตรุษจีนในลักษณะนี้ในปี พ.ศ. 2560 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2561) แม้จะประสบความสำเร็จในแง่ของการจัดงานประจำปีและมีผู้เข้าชมงานจำนวนมาก แต่ก็ยังเป็นกิจกรรมประจำปีที่มีเวลาสั้น ๆ เพียงสองถึงสามวันในพื้นที่ ยังไม่มีกิจกรรมหรือรูปลักษณ์ที่เป็นถาวรสามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาสู่พื้นที่ถนนจอมพลได้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของการฟื้นฟูย่านการค้าถนนจอมพลได้ จึงควรมีการศึกษาหาแนวทางที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลกับบุคคลและองค์กรนอกพื้นที่อย่างเข้มแข็ง ตอบคำถามในทางปฏิบัติว่าการพัฒนาที่ควรจะมีได้ในพื้นที่ศูนย์กลางเมืองในนครประวัติศาสตร์ควรเป็นเช่นไร(ดุขภู ทยาศศุ 2549, 231-248) เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่สามารถดึงดูดผู้คนเข้าสู่ย่านการค้าถนนจอมพลได้อย่างยั่งยืน ส่งผลดีต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองแก่นนครราชสีมาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

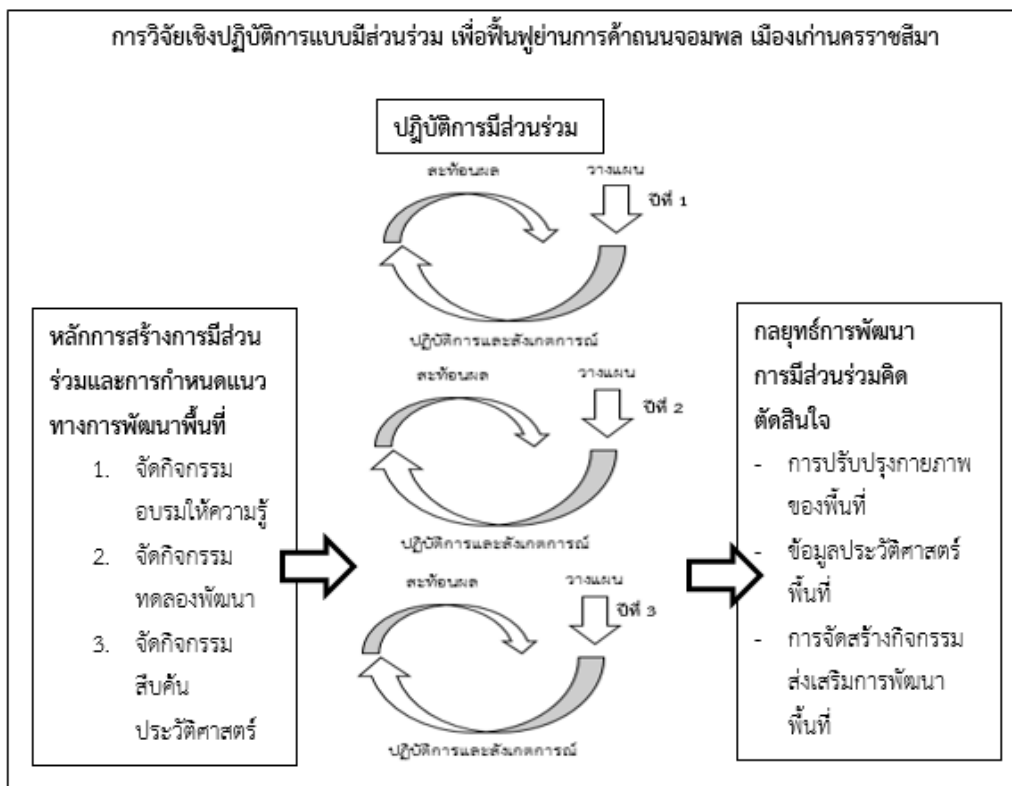
1. เพื่อสืบค้นตำนานย่านการค้า ประวัติศาสตร์พัฒนาการของพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นย่านประวัติศาสตร์การค้าของเมืองแก่นนครราชสีมา
3. เพื่อนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่
4. เพื่อถอดบทเรียนการปฏิบัติการที่ผ่านมา นำไปสู่การกำหนดแผนและวิธีการปฏิบัติในปีต่อไป

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ย่านการค้าถนนจอมพล หมายถึงบริเวณร้านค้าทั้งสองฝั่งของถนนจอมพลในเขตเมืองเก่านครราชสีมา แบ่งออกเป็น 4 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 ตั้งแต่หลังประตูชุมพลถึงสี่แยกวัดบึง ช่วงที่ 2 ตั้งแต่สี่แยกวัดบึงถึงสี่แยกสวนหมาก ช่วงที่ 3 ตั้งแต่สี่แยกสวนหมากถึงสี่แยกหลักเมือง และช่วงที่ 4 ตั้งแต่สี่แยกหลักเมืองถึงประตูพลล้าน
2. เมืองเก่านครราชสีมา หมายถึงขอบเขตของเมืองเก่านครราชสีมาตามประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่องประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่านครราชสีมา ตามมติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2559
3. การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานใน 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล
4. การฟื้นฟู หมายถึง การปรับปรุง การปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เกิดความพึงพอใจในการประกอบการค้าและสวัสดิการของตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการศึกษาตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart โดยแบ่งขั้นตอนเป็น 3 วนรอบ ๆ ละ 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการวางแผน 2) ขั้นตอนการปฏิบัติการ 3) ขั้นตอนการสังเกตการณ์ และ 4) ขั้นตอนการสะท้อนผล ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อฟื้นฟูย่านการค้าถนนจอมพล เมืองเก่านครราชสีมา มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ระเบียบวิธีหลักในการวิจัยใช้เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมฟื้นฟูพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพล มีขั้นตอนของการศึกษาวิจัยดังนี้

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการสร้างความร่วมมือกับสังคมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาความจริงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Cher. 2009: 9-10) มีเป้าหมายในการปรับปรุงสถานการณ์ที่กำลังมีปัญหาด้วยความรู้ซึ่งเกิดจากการร่วมมือระหว่างนักวิจัยและสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงและเป็นผู้เผชิญปัญหานั้น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาคนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (พจนานุกรม ศร. 2550: 19) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาบริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัยคือย่านการค้าถนนจอมพลในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ศึกษาประวัติศาสตร์ พัฒนาการของพื้นที่ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เพื่อสร้างความร่วมมือเป็นผู้ร่วมวิจัย
2. การกำหนดปัญหาโดยการจัดทำ Focus group ร่วมกับเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพล แลกเปลี่ยนความเห็น กำหนดประเด็นหลัก เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่และปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกรอบ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหาโดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง มุ่งหมายรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนให้สามารถสร้างผลประโยชน์ในระยะยาว เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คนในชุมชน (Weaver. 2006: 43)
3. ขั้นตอนวางแผนปฏิบัติงานวิจัย จัดทำขั้นตอนปฏิบัติงานให้ชัดเจน ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยเน้นความร่วมมือกับเจ้าของพื้นที่ในการรวบรวมข้อมูลและวางแผนกิจกรรม
4. ขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบ แก้ไข ระหว่างการปฏิบัติงานวิจัย ตรวจสอบผลดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้หรือไม่ เมื่อมีอะไรที่ไม่เป็นไปตามแผนจะร่วมกันกับเจ้าของพื้นที่ในการหาทางปรับปรุงการดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนที่กำหนดไว้

5. ขั้นตอนสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยทำการสรุปผลการวิจัย เรียบเรียง จัดทำเป็นรายงานเสนอต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือเจ้าของร้านค้าในพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพลช่วงที่ 1 ตั้งแต่สามแยกด้านหลังประตูชุมพลจนถึงบริเวณสี่แยกวัดบึง โดยมีคณะผู้ร่วมวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 10 คนเป็นตัวแทนของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะบุคคลที่สามารถเข้าร่วมดำเนินการและใช้เวลาในการวิจัยร่วมกัน

ขั้นตอนการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามวงจร PAOR ของ Kammis และ Mg Taggart โดยมีวงรอบการดำเนินการ 3 ปี คือ ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2558 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2559 เป็นรอบที่ 1 เดือนมีนาคม 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2560 เป็นรอบที่ 2 และเดือนมีนาคม 2560 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2561 เป็นรอบที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การทำ Focus group ระหว่างคณะผู้ร่วมวิจัย เกี่ยวกับการค้นหาปัญหาของพื้นที่ การสร้างมาตรการในการแก้ปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลในการแก้ปัญหาให้พื้นที่ สรุปคำถามและประเด็นที่ต้องการทำวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์ รวบรวมจากผู้เข้าร่วมประชุมในการจัดประชุมแต่ละครั้ง และการเดินสอบถามในพื้นที่ตามวาระของกิจกรรมที่กำหนด

3. แบบสอบถามถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เป็นรายบุคคลในประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้และการให้ความสำคัญกับพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพล

4. การทำ SWOT เพื่อทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและข้อจำกัด ของพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพล เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละอย่างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ นำมาแยกแยะเนื้อหาด้วยการจัดแบ่งกลุ่มข้อมูลตามโครงสร้างเนื้อหา นำมาพรรณาคความ บรรยายสรุปอย่างเป็นระบบ

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และครบถ้วน นำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

3. ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย ประชุมคณะทำงาน ประชุมสอบถามความเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง นำมาตรวจสอบความถูกต้อง แยกเนื้อหาสาระเป็นกลุ่มข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำมาบรรยายสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 ด้านประวัติศาสตร์ พัฒนาการย่านการค้าถนนจอมพล ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการย่านการค้าถนนจอมพล

ย่านการค้าถนนจอมพลในเมืองเก่านครราชสีมาบริเวณตั้งแต่หลังประตูชุมพลไปจนถึงสี่แยกวัดบึง ถือเป็นย่านการค้าที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในเมืองเก่านครราชสีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยจากข้อมูลแผนที่ในสมัยโบราณช่วงเริ่มต้นของเมืองที่ควบคุมการเข้าออกสู่เมืองด้วยประตูเมืองทั้ง 4 ด้าน บริเวณนี้คือสถานที่รวมพลก่อนออกไปทำศึกป้องกันบ้านเมืองหรือดำเนินกิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับผู้คนและเมืองอันสอดคล้องกับนามของประตูที่ชื่อว่า “ประตูชุมพล” ถือได้ว่าเป็นทางเข้า-ออกหลักของเมืองเก่านครราชสีมาทำให้สองข้างของถนนในบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของร้านค้าสำคัญของเมืองสำหรับผู้คนในเมืองได้มาจับจ่ายสินค้าและร่วมกิจกรรมสำคัญในพื้นที่เมื่อเกิดการพัฒนาเมืองแบบสมัยใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2475 - 2500 มีการจัดสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี การสร้างสวนสาธารณะบริเวณด้านข้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและการสร้างตลาดเทศบาล 1 ติดต่อกับสวนสาธารณะเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจเชื่อมต่อกับพื้นที่จับจ่ายซื้อขายสินค้า ทำให้บริเวณที่พัฒนาใหม่นี้เป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้คนให้เข้ามาสู่พื้นที่มากขึ้นและเพิ่มความสำคัญให้กับถนนจอมพลเป็นอย่างยิ่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2500 - 2510 ที่ทหารอเมริกันมาตั้งฐานทัพในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ย่านการค้าบนถนนจอมพลก็ยิ่งรุ่งเรืองมากขึ้นเป็นแหล่งจับจ่ายซื้อขายสินค้าและบริการที่หลากหลาย ทันสมัย สนองตอบต่อความต้องการของเหล่าทหารอเมริกันและประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เกิดการขยายตัวต่อเนื่อง มีการก่อสร้างอาคารร้านค้า อาคารสำนักงานเพิ่มขึ้นจากย่านเดิมไปจนถึงประตูพลแสนอีกด้านหนึ่งของเมือง ในช่วงปี พ.ศ. 2510 - 2520 ย่านการค้าถนนจอมพลก็กลายเป็นย่านการค้าหลักของจังหวัดนครราชสีมาที่ดำรงบทบาทย่านการค้าสำคัญของเมืองต่อเนื่องมาจากทศวรรษที่ผ่านมา สินค้าหรือบริการรูปแบบใหม่ในสมัยนั้นสามารถพบเห็นได้เฉพาะในย่านนี้เท่านั้น ในช่วงปี พ.ศ. 2520 - 2530 การพัฒนาของเมืองเริ่มกระจายตัวออกไปสู่พื้นที่รอบนอกบริเวณเมืองเก่านครราชสีมา เกิดการลงทุนทางด้านการค้า การก่อสร้างโครงการบ้านจัดสรร อาคารค้าปลีก-ค้าส่งขนาดใหญ่ และการสร้างอาคารห้างสรรพสินค้าเพิ่มขึ้น บทบาทในการเป็น

ย่านการค้าสำคัญในเมืองของถนนจอมพลเริ่มชะลอตัวและลดความสำคัญต่อเมืองลงไปเพราะมีกิจกรรมในย่านการค้าอื่นดึงดูดความสนใจของผู้คนในเมืองได้มากกว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2540 กิจกรรมการค้าบนถนนจอมพลก็เริ่มซบเซาลง ด้วยผลกระทบจากการมีพื้นที่การค้าใหม่นอกเมืองเก่านครราชสีมาโดยเฉพาะการเข้ามาของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ระดับประเทศ อีกทั้งรูปแบบของกิจกรรมการค้าบนถนนจอมพลเองก็เป็นร้านขายสินค้าในอาคารพาณิชย์ทั่วไป การจัดวางสินค้าแบบดั้งเดิมไม่มีพัฒนาการแบบใหม่ใด ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เคยเป็นจึงไม่สามารถแข่งขันกับกิจกรรมการค้าอื่นนอกพื้นที่เมืองเก่านครราชสีมาได้ ในช่วง พ.ศ. 2540 - 2550 การค้าบนถนนจอมพลยังคงมีความซบเซาต่อเนื่อง กิจกรรมการค้าเดิมหลายกิจการได้ปิดตัวลงเนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด ไม่สามารถแข่งขันกับกิจการรูปแบบใหม่ได้ และบางส่วนได้ย้ายไปอยู่ในพื้นที่ใหม่ที่เหมาะสมกว่า กิจกรรมเดิมบางส่วนได้ปรับตัวโดยการหาสินค้าใหม่ที่มีโอกาสทางการขายมากกว่า โดยเฉพาะกิจการค้าขายสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ร้านค้าดั้งเดิมหลายร้านต้องมีการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นรายได้เสริม ปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) ย่านการค้าถนนจอมพลจะมีประชาชนเข้ามาใช้พื้นที่อย่างแออัดเฉพาะในช่วงก่อนวันประกาศผลสลากกินแบ่งรัฐบาลหนึ่งวันเท่านั้นเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลหนาแน่นที่สุดของเมือง ในวันอื่นนั้นจะมีประชาชนเข้ามาใช้พื้นที่นี้อย่างเบาบาง ร้านค้าดั้งเดิมบางร้านในหนึ่งวันไม่มีลูกค้าเดินเข้ามาในร้านเลย เจ้าของร้านบางส่วนบอกว่าการเปิดร้านในปัจจุบันเปิดตามที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยยุครุ่งเรืองโดยไม่ได้คาดหวังว่าจะมียอดการขายแต่อย่างใด และต้องปิดร้านเร็วกว่าเดิมเนื่องจากช่วง 16.00 น. เป็นต้นไป ถนนสายนี้ก็มีปริมาณผู้คนเข้ามาใช้งานพื้นที่เบาบางแล้ว

อาคารและผู้คนในย่านการค้าถนนจอมพล

สภาพปัจจุบันของเจ้าของกิจการร้านค้าบนถนนจอมพล ร้านค้าดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการรุ่นที่สองหรือสามที่มีอายุประมาณ 50-60 ปีขึ้นไปรับช่วงทำการค้าในกิจการดั้งเดิมจากพ่อแม่มาตั้งแต่ยุครุ่งเรืองต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน บุตรหลานของร้านค้าเหล่านี้ถ้าไม่มีกิจการใหม่เป็นของตนเองในพื้นที่อื่นก็จะทำงานทั้งราชการและเอกชนในพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่บนถนนจอมพล มีส่วนน้อยเท่านั้นที่จะรับช่วงกิจการเดิมต่อไป ร้านค้าที่มีการดำเนินการต่อเนื่องมาจากกิจการเดิมจะเป็นร้านขายหนังสือ ร้านเครื่องเขียน ร้านขายยา ร้านนาฬิกา ร้านทองและร้านขายส่งขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค ร้านค้าที่มาดำเนินการกิจการแทนกิจการเดิมที่เลิกไป ส่วนใหญ่จะเป็นร้านทองที่ขยายสาขาจากสาขาเดิมจากที่อื่นหรือเป็นเครือญาติกันกับสาขาดั้งเดิมในพื้นที่ถนนจอมพลนี้ เจ้าของร้านค้าดั้งเดิมส่วนใหญ่รู้จักกันดีมาตั้งแต่สมัยเป็นหนุ่มสาวแต่ปัจจุบันไม่ได้มีการสมาคมกันมากนักแม้จะมีร้านค้าอยู่ใกล้กันเพียงคนละฟากถนน เนื่องจากต้องรับผิดชอบดูแลร้านค้าของตนเองในระหว่างวันและมีที่พักอาศัยอยู่ที่อื่นนอกพื้นที่ถนนจอมพล มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ยังพักอาศัยอยู่ในอาคารเดิม

อาคารบนถนนจอมพลแบ่งเป็นสองฝั่งคือฝั่งด้านติดกับวัดบึงพระอารามหลวงที่เป็นตึกแถวให้เช่าของวัดบึงพระอารามหลวงมีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กความสูง 3 ชั้นตลอดแนวผู้เช่าส่วนใหญ่ดำเนินการเช่าอยู่ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิม ต่อเนื่องจากอาคารของวัดบึงเป็นอาคารของเอกชนหลายเจ้าของมีรูปแบบอาคารแตกต่างกันไปส่วนใหญ่จะมีความสูง 3 ชั้นบางคูหายังเป็นอาคารรูปแบบดั้งเดิมที่มีความสูงเพียงชั้นเดียวที่มีการตกแต่งส่วนประกอบอาคารไปตามยุคสมัย ส่วนด้านฝั่งตรงข้ามนั้นเป็นอาคารของเอกชนหลายเจ้าของ มีรูปแบบอาคารผสมผสานกัน ตั้งแต่อาคารรูปแบบห้องแถวไม้สองชั้นดั้งเดิมบริเวณสามแยกหลังประตูชุมพล อาคารแบบคอนกรีตยุคโบราณบริเวณสี่แยกวัดบึง โดยมีอาคารสาธารณะสำคัญอยู่ระหว่างอาคารทั้งสองรูปแบบนี้คืออาคารของห้างใต้ฟ้าซึ่งประกอบกิจการขายเครื่องใช้ไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน ที่เดิมอาคารเคยใช้ประโยชน์เป็นห้างสรรพสินค้าทั่วไปจากนั้นมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เป็นห้างใต้ฟ้าในปัจจุบันที่ดำเนินการค้าขายเครื่องใช้ไฟฟ้าอำนวยความสะดวก

ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งสำคัญ มีการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าอาคารเป็นลานโล่งใช้เป็นที่จอดรถของห้างและปรับเปลี่ยนผนังด้านหน้าอาคารเป็นรูปแบบสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจ

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 ด้านปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาของพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพล

ในด้านการบริหารจัดการถนนจอมพลถูกบริหารจัดการโดยไม่มีแผนระยะยาวอย่างเป็นรูปธรรมจากหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ ไม่มีองค์ประกอบใด ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ สนับสนุนการเป็นย่านพาณิชย์กรรมดั้งเดิมของเมือง ในด้านกายภาพ พื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพลยังขาดการจัดระเบียบในการจอดรถริมถนนทำให้มีปัญหาที่จอดรถไม่พอเพียง ทางเท้ายังขาดการจัดการที่ดี ไม่มีสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการเดินทาง มีการวางสินค้าหรืออุปกรณ์ของร้านค้ารกเก้งทางเท้า ไม่มีต้นไม้ให้ร่มเงาหรือการตกแต่งพรรณไม้ในพื้นที่ให้ดูร่มรื่นให้น่าเดิน อาคารร้านค้าดั้งเดิมไม่มีการปรับปรุงรูปปลักษณ์ให้น่าดู น่าสนใจ บางส่วนของอาคารโดยเฉพาะกันสาดด้านหน้าเป็นโครงของป้ายอะลูมิเนียมของธุรกิจเดิมยังไม่มีกรรื้อถอนออกไปถึงแม้ว่ากิจการนั้นได้ยกเลิกไปแล้วก็ตาม หน้ากากอาคารของร้านค้าที่เปลี่ยนกิจการจากเดิมโดยเฉพาะที่เปลี่ยนเป็นร้านทองจะมีการเพิ่มหน้ากากอาคารเป็นป้ายอะลูมิเนียมของร้านมีขนาดใหญ่และมีสีสันทัดต่างจากอาคารข้างเคียงอย่างเห็นได้ชัด ทำให้กายภาพของอาคารขาดความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน ในด้านสังคมและผู้คน เจ้าของร้านค้าดั้งเดิมส่วนใหญ่ที่มีอายุเข้าสู่วัยเกษียณจึงไม่ได้สนใจที่จะลงทุน เพิ่มทุน เพื่อการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอะไรให้มากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากไม่อยู่ในวัยที่จะคิดอยากเริ่มต้นอะไรใหม่อีก ยินดีที่จะอยู่แบบสงบ ขาดความสนใจที่จะรวมกลุ่มเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นภาวะเพิ่มขึ้น (นิคม บุญญา นุสิทธิ์ และ สฤณี ดิยะวงศ์สุวรรณ. 2559: 122-136) ในขณะที่ลูก หลาน คนรุ่นต่อมาก็มีครอบครัว บ้างไปมีกิจการใหม่หรือประกอบธุรกิจในพื้นที่อื่นเสียเป็นส่วนใหญ่ สืบเป็นปัญหาอย่างสำคัญสำหรับการรวบรวมคนรุ่นใหม่บนพื้นที่ย่านการค้าจอมพลให้มาช่วยกันฟื้นฟูพื้นที่ (วิฑูร ลิวเกษมศานต์. สัมภาษณ์. 18 กุมภาพันธ์ 2560)

ศักยภาพของย่านการค้าถนนจอมพล

ในด้านตำแหน่งที่ตั้งของย่านการค้าถนนจอมพลอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดนครราชสีมา คืออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีหรือคุณหญิงโม ที่เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ มีนักท่องเที่ยวหมื่นเรือนเข้ามาสู่พื้นที่เป็นจำนวนมากในทุกช่วงเวลาของวัน แต่มีส่วน้อยที่จะเดินเข้ามาสู่พื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพลเนื่องจากขาดสิ่งดึงดูดใจ ในด้านประวัติศาสตร์พื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพลมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการค้าของเมืองมาตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างเมืองแก่นนครราชสีมา ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ของพื้นที่และด้านประวัติศาสตร์ของบุคคลซึ่งเนื้อหาเหล่านี้สามารถนำมาสร้างเป็นเรื่องราวประกอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านรูปปลักษณ์ของอาคารในพื้นที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนักยังคงสัดส่วนและรายละเอียดเดิมอยู่ สามารถฟื้นฟูได้ง่ายเพียงทำความสะอาดซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด รื้อย้ายโครงสร้างป้ายเดิมที่ยังรุ่งเรืองออกไปและทาสีเพิ่มเติม ก็จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะอาคารดั้งเดิมได้โดยง่าย ในด้านความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์พื้นที่และการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการเป็นย่านการค้าเก่าแก่ของเมืองเกี่ยวเนื่องกับตระกูลหบดีและพ่อค้าหลายตระกูลทำให้มีเครือข่ายความร่วมมือจำนวนมากทั้งในเขตเมืองนครราชสีมาและอำเภอรอบนอก รวมถึงจังหวัดใกล้เคียง

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 การใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการพัฒนาย่านการค้าถนนจอมพล

จากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกในพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพลได้ข้อสรุปในการพัฒนาพื้นที่ถนนจอมพลในหัวข้อหลักที่สำคัญดังนี้

1. การจัดตั้งกรรมการตัวแทนผู้ประกอบการย่านการค้าถนนจอมพล เพื่อเป็นแกนกลางในการร่วมกันวางแผนดำเนินงาน สร้างกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องที่ผู้ประกอบการในย่านการค้าถนนจอมพลควรจะได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การจัดระเบียบกายภาพด้านหน้าอาคาร ด้วยการรื้อย้ายโครงป้ายหรือโครงกันสาดที่ไม่ได้ใช้งานซ่อมแซมพื้นที่ที่ชำรุด ทำความสะอาดผิวผนังและทาสีใหม่ ให้อาคารแสดงออกถึงรูปแบบในยุคสมัยของการก่อสร้างอาคารที่ชัดเจน แลดูเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน สร้างความเป็นระเบียบ สวยงามให้กับย่าน
3. การอำนวยความสะดวกในการเดินเท้า ปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดระเบียบที่จอดรถ ปรับปรุงพื้นที่หน้าร้านค้า ด้วยการจัดระเบียบทางข้ามบริเวณทางแยกให้ชัดเจน สามารถข้ามถนนได้โดยสะดวก ปลอดภัย สร้างความร่วมมือรื้อพื้นที่ด้วยการจัดวางต้นไม้ ไม้พุ่ม ไม้กระถางในจุดต่าง ๆ ปรับปรุงป้ายร้านค้า ตู้อัดแสดง และเฟอร์นิเจอร์อื่น ๆ ให้เป็นระเบียบ ดูสอดคล้องสัมพันธ์เป็นย่านเดียวกัน
4. จัดสร้างงานศิลปะประดับพื้นที่ เพื่อเป็นสื่อเน้นเรื่องราว ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ เป็นการเพิ่มเนื้อหา สร้างจุดเด่นเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไปเข้ามาสู่พื้นที่ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของพื้นที่ให้กับเจ้าของร้านค้าต่าง ๆ ในย่านการค้าถนนจอมพล
5. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ โดยจัดเป็นงานเทศกาล หรืองานรื่นเริงเพื่อให้อาคารต่าง ๆ ในพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพลได้มีส่วนร่วมกันคิดและร่วมดำเนินการ เป็นการสื่อให้ผู้คนได้รู้จักย่านการค้าถนนจอมพลมากยิ่งขึ้น หลังจากมีกิจกรรมแล้วยังสามารถต่อยอดหาแนวทาง ปรับปรุงข้อผิดพลาด สร้างกิจกรรมอื่นที่ต่อเนื่อง ทำให้เกิดความยั่งยืนเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 4 เพื่อถอดบทเรียน ประสบการณ์ การปฏิบัติที่ผ่านมา ผลการวิจัยพบว่า สรุปผลการดำเนินงานในรอบ 3 ปี

การดำเนินงานในช่วงปี พ.ศ. 2558 เป็นการเริ่มต้นโดยความร่วมมือกันระหว่างหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา กับสาขาวิชาการจัดการผังเมือง คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา ได้ทำการเชิญเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลในช่วงตั้งแต่สามแยกหลังประตูชุมพลมาจนถึงสี่แยกวัดบึง ให้มาร่วมรับฟังกรอบแนวคิดการทำงาน ภาพจำลองการฟื้นฟูย่านการค้าพื้นที่ถนนจอมพล ได้รับความสนใจจากเจ้าของร้านค้าในพื้นที่เข้าร่วมรับฟังและมีมติเห็นชอบที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาพื้นที่ตามแนวทางที่ได้นำเสนอไว้ มีการสร้างกลุ่มคณะทำงาน มีการนัดหมายในการประชุมร่วมกันในทุกเดือนเพื่อสื่อสารและหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้ได้ตามแนวทางที่เห็นชอบร่วมกัน แต่ยังคงติดปัญหาในเรื่องของความร่วมมือของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ทางคณะทำงานจึงมีความเห็นว่าควรจะต้องมีการจัดกิจกรรมประจำปีการทำให้สาธารณะได้เห็นเป็นประจักษ์เสียก่อนในระยะใกล้ จากนั้นจึงจะแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ต่อไป(อภิชัย จงเจริญใจ, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2559) จึงเป็นที่มาของการจัดงาน “ร้อยปีจอมพล ถนนหัวมังกร” ในช่วงวันตรุษจีนประจำปี ระหว่างวันที่ 7 - 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 โดยเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลร่วมกันบริจาคเงินเป็นกองทุนค่าใช้จ่ายในการจัดงาน กิจกรรมบางส่วนได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลนครนครราชสีมา เจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลร่วมกันออกร้านขายสินค้าและจัดโชว์ของเก่า วัตถุโบราณ ของแต่ละร้านค้า มีกิจกรรมนั่งจิบชาฟังการเล่าเรื่องเก่าเกี่ยวกับถนนจอมพล การไหว้เทพเจ้าไฉชิงเอี้ย เพื่อสิริมงคลและสะเดาะเคราะห์กรรม การเข้านมัสการพระใหญ่ สมัยพระเจ้าอุทอง ในวัดบึงพระอารามหลวง ประกวดร้องเพลงเต็งลิ้งจีน การชิมอาหารดั้งเดิม เช่น ขนมเปี๊ยะ กะลोजี้ ขนมโอชิน หัวผักกาดผัด ซาลเปา ขนมจิบ และอื่น ๆ อีกมากมาย

ภาพที่ 2 แสดงบรรยากาศการจัดงานตรุษจีนประจำปีครั้งที่ 1 100 ปี จอมพล ถนอม กวณิช
ที่มา : ไทยรัฐออนไลน์ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559

การจัดงานครั้งนี้ได้รับความสำเร็จในแง่ของจำนวนผู้เข้าชมงานเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลได้รับรู้และเห็นศักยภาพของการนำประวัติศาสตร์ในพื้นที่มาใช้เพื่อส่งเสริมกิจกรรม แม้ว่างานจะมีลักษณะเป็นการออกร้านขายสินค้า ขายอาหารและการแสดงประกอบงาน แต่กิจกรรมในงานกลับเป็นเหมือนการสังสรรค์พบปะกันระหว่างคนที่เคยรู้จักถนนจอมพลกับเจ้าของร้านที่อยู่ในพื้นที่มากกว่า การเดินชมงานไม่ใช่การเดินทางหรือเพื่อดูสินค้าที่นำมาจำหน่ายเท่านั้น แต่ยังเป็นการเดินทางได้ทักทาย ได้พบเจอกันระหว่างเพื่อนเก่า ญาติมิตร และคนรู้จักกันที่อยู่นอกพื้นที่กับเจ้าของร้านค้าในพื้นที่ทำให้ทุกคนรู้สึกสนุกสนานและมีทัศนคติที่ดีต่องานในครั้งนี้ หลังการจัดงานได้มีการระดมความคิดเห็นของคณะทำงาน บางส่วนต้องการให้มีการจัดงานแบบนี้ในความถี่มากขึ้น อาจจะเป็นทุก 3 - 4 เดือน หรือในวาระเทศกาลอื่น เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา เป็นต้น แต่ในที่สุดก็มีความคิดว่าควรจัดเฉพาะในช่วงเทศกาลตรุษจีนเท่านั้น เนื่องจากคณะทำงานหลายคนเห็นว่าเป็นเทศกาลที่สื่อถึงถนนจอมพลได้ชัดเจนที่สุด และคณะทำงานเองก็เป็นเพียงผู้ที่อาสาทำเฉพาะกิจ ไม่มีเวลาที่จะมาวางแผนจัดงานแบบนี้ได้ในทุก 3 - 4 เดือน อีกทั้งมีเสียงสะท้อนจากผู้เข้าชมงานบางส่วนบอกว่าระยะเวลาในการชมงานนี้สั้นเกินไป ในปีต่อไปควรเพิ่มพื้นที่การจัดงานเข้าไปอีกโดยชักชวนเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลในช่วงที่ 2 ตั้งแต่สี่แยกวัดบึงไปถึงสี่แยกสวนหมากให้เข้ามาร่วมจัดงานด้วย ปีต่อไปจึงควรเน้นการชักชวนให้ร้านค้าบนถนนจอมพลช่วงที่ 2 เข้ามาร่วมกิจกรรมน่าจะเป็นผลดีมากกว่าการเพิ่มความถี่ของการจัดงาน

การดำเนินงานในช่วงปี พ.ศ. 2559 ต่อเนื่องจากการจัดงานตรุษจีนประจำปีครั้งแรกบนถนนจอมพลทำให้มีเสียงตอบรับในความร่วมมือมากขึ้น เริ่มมีความสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกพื้นที่เข้ามามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่ได้นำเสนอเรื่องราวของประวัติศาสตร์และกิจกรรมการฟื้นฟูย่านการค้าถนนจอมพลสู่สาธารณะมากยิ่งขึ้น มีความพยายามในการปรับปรุงหน้าตาของร้านค้าด้วยแนวคิดการทาสีอาคารใหม่โดยกรมการสถาปนิกอีสาน สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นผู้ประสานงานกับบริษัทผู้ผลิตสีทาอาคารเพื่อสนับสนุนสีที่ใช้ในกิจกรรม แต่ยังไม่มีการปฏิบัติเป็นรูปธรรมเนื่องจากปัญหาเรื่องแรงงานในการทาสี ขาดแคลนช่างฝีมือที่จะรับทำงานในส่วนของการซ่อมแซมก่อนทาสีอาคาร ในส่วนของการจัดงานตรุษจีนประจำปีครั้งที่ 2 การวางแผนดำเนินการเริ่มง่ายขึ้นกว่าครั้งแรกเนื่องจากมีประสบการณ์ในการจัดงานมาแล้ว และจากงานครั้งแรกมี

รายได้สะสมอยู่ส่วนหนึ่งทำให้สามารถจัดการงานต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น และจากผลงานการจัดการงานในปีแรก จึงมีงบประมาณบางส่วนจากส่วนราชการเข้ามาช่วยสนับสนุนด้วย มีขนาดของงานที่เพิ่มพื้นที่และจำนวนเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น เพิ่มจำนวนวันในการจัดงานเป็น 3 วัน ระหว่างวันที่ 27 - 29 มกราคม 2560 ใช้แนวคิดในการจัดงานคือ “จอมพลถนนห้วยมังกร ไตรัมพระบารมีจักรีวงศ์” ภายในงานจะมีการเปิดตัวของ 3 ชนชาติให้ประชาชนเข้าชมในช่วงกลางคืนคือ วัดไทยคือวัดบึง วัดจีนคือศาลเจ้าบุญไพศาล และวัดแขกคือวัดซีก โดยมีคนไทยเชื้อสายจีน เชื้อสายอินเดีย พ่อค้า คหบดี ที่เป็นเจ้าของร้านทอง ร้านอุปกรณ์ไฟฟ้า นาฬิกา สิ่งขมกัณฑ์ เครื่องเขียน เสื้อผ้า เปิดร้านต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง มีอาหารจีนย้อนยุคจัดจำหน่าย มีซุ้มจัดแสดงความอาลัยและน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รวมทั้งซุ้มถวายพระพรชัยมงคลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ซุ้มจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและซุ้มจำหน่ายผลิตภัณฑ์โครงการของเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

การจัดงานตรุษจีนในปี 2560 ยังคงได้รับความสำเร็จต่อเนื่องจากปีเริ่มต้น การขยายพื้นที่งานออกไปยังถนนจอมพลในช่วงที่ 2 ทำให้สามารถนำเสนอเรื่องราวของย่านการค้าบนถนนจอมพลได้มากขึ้น โดยเฉพาะการนำเสนอสถานที่ทางศาสนาของ 3 เชื้อชาติ ไทย อินเดีย จีน คือวัดบึงที่อยู่บนถนนจอมพลในช่วงที่ 1 วัดซีกและศาลเจ้าบุญไพศาลที่ตั้งอยู่ในถนนจอมพลช่วงที่ 2 อย่างไรก็ตามในด้านของการมีส่วนร่วมในการดำเนินการแม้จะมีการเพิ่มพื้นที่จัดงานเข้าไปในถนนจอมพลช่วงที่ 2 แต่คณะทำงานส่วนใหญ่ยังเป็นตัวแทนจากร้านค้าบนถนนจอมพลช่วงที่ 1 เหมือนปีแรกที่ผ่านมา ดังนั้นหลังการจัดงานตรุษจีนเสร็จสิ้นไปแล้ว การประชุมถอดบทเรียน การประชุมดำเนินการอื่น ๆ ก็ยังมีเพียงเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลช่วงที่ 1 เท่านั้นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่

การดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2560 มีการติดตามความต่อเนื่องในโครงการรื้อถอนโครงข่ายเดิม ซ่อมแซมองค์ประกอบอาคาร และทาสีอาคารใหม่ให้กับร้านค้าบนถนนจอมพลในช่วงที่ 1 โดยเจ้าของร้านค้าเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและทาสีใหม่ โดยสีได้รับการสนับสนุนจากบริษัทผู้ผลิต เมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้วทำให้อาคารบนถนนจอมพลช่วงที่ 1 มีความเป็นกลุ่มก้อนชัดเจนขึ้น เจ้าของอาคารมีความภาคภูมิใจในอาคารของตนเองมากยิ่งขึ้น ในเวลาต่อมากลุ่มอาคารที่ทาสีใหม่ก็ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ดีเด่นประจำปี 2561 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ งานตรุษจีนประจำปีบนถนนจอมพลเริ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้างทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ทำให้มีการจัดต่อเนื่องกันเป็นปีที่ 3 ระหว่างวันที่ 16 - 18 กุมภาพันธ์ 2561 โดยใช้รูปแบบใกล้เคียงกับปีที่ 2 ด้วยการใช้พื้นที่บนถนนจอมพลทั้งในช่วงที่ 1 และ 2 มีการลดพื้นที่เพื่อการขายสินค้าลงไป เนื่องจากในปีที่ 2 นั้นได้รับคำวิจารณ์ว่าในบางช่วงของงานมีการวางร้านค้าหนาแน่นเกินไปจนคนเดินในงานไม่สะดวก คณะผู้จัดงานจึงเปลี่ยนพื้นที่วางร้านค้าเป็นพื้นที่กิจกรรม อาคารที่ทาสีใหม่เป็นจุดเด่นของงานประจำปีนี้ มีการเพิ่มแสงไฟส่องอาคารเป็นจุดเพิ่มความน่าสนใจ การที่มีกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นเปิดโอกาสให้พื้นที่ถนนจอมพลเป็นเวทีสำหรับการแสดงออกด้านกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักเรียน นักศึกษา ได้เข้ามาร่วมกิจกรรมถือเป็นการปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ในเมืองตนเองอีกทางหนึ่งอย่างสำคัญ

ภาพที่ 3 แสดงการทาสีใหม่และประดับไฟแสงสว่างตกแต่งอาคารในงานเทศกาลตรุษจีน พ.ศ. 2561
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 แสดงบรรยากาศในงานตรุษจีนจ่อมพลถนนหัวมังกรประจำปี พ.ศ. 2561
ที่มา : มติชนออนไลน์ 16 กุมภาพันธ์ 2561

อภิปรายผล

การฟื้นฟูย่านการค้าถนนจ่อมพล เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญ มุ่งสร้างให้ประชาชนมีความรู้สึกรักพื้นที่ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน (พงษ์ธร ธัญญสิริ 2552, 47) จากข้อมูลประวัติศาสตร์ตามที่คณะผู้วิจัยได้รวบรวมมาพบว่าย่านการค้าถนนจ่อมพลมีศักยภาพสูงในการนำเอาประวัติศาสตร์มาใช้สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ แม้ว่าในเบื้องต้นเจ้าของร้านค้าในพื้นที่ยังไม่เข้าใจว่าประวัติศาสตร์ของย่านการค้าถนนจ่อมพลมีความสำคัญอย่างไร องค์กรประกอบอาคาร เครื่องมือ อุปกรณ์ประกอบการทำการค้าต่าง ๆ ที่มีอยู่มีความแปลก ความหายาก หรือความน่าดูที่ตรงไหนเพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันมาตั้งแต่เล็กจนถึงวัยปัจจุบัน แต่เมื่อมีกิจกรรมการจัดงานเทศกาลตรุษจีนประจำปีและแต่ละร้านได้นำเครื่องมือ อุปกรณ์ ของเก่าดั้งเดิมมาอวดกันในงานนี้ เมื่อได้รับคำชื่นชมจากผู้เข้าชมงาน ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งของ เครื่องมือและประวัติศาสตร์ของตนเอง มี

ความรู้สึกยินดี เต็มใจที่จะร่วมกิจกรรมลักษณะเดียวกันนี้อีกในโอกาสต่อไป ผู้คนนอกพื้นที่ย่านการค้าถนนจอมพลเองก็ได้รับรู้เรื่องราว เนื้อหา ที่เป็นประวัติศาสตร์ที่ตนเองยังไม่เคยได้รับรู้มาก่อน การให้ความร่วมมือในการแกะรื้อโครงสร้างป้ายและกันสาดเก่าออกจากอาคารแล้วหาสื่ออาคารใหม่ช่วยให้อาคารในพื้นที่ที่มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นไปอีก ทำให้โครงการพัฒนาอื่น ๆ ที่จะตามมาจะได้รับความร่วมมือมากยิ่งขึ้น ผลสำเร็จของการจัดงานตรุษจีนประจำปีมีข้อดีคือทำให้เจ้าของร้านค้าในย่านการค้าถนนจอมพลเห็นความสำคัญในประวัติศาสตร์ของพื้นที่ตนเอง แต่ก็มีข้อด้อยคือทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการร่วมมือเข้าประชุม ปรึกษาหารือเพื่อสร้างโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ เนื่องจากเกิดความเชื่อวาทังอย่างใดก็มีคณะทำงานที่ต้องมาทำงานให้เหมือนปีที่ผ่านมาแล้วแน่นอน ลักษณะการจัดงานในสองปีหลังแม้จะมีการขยายพื้นที่ออกไปถึงถนนจอมพลช่วงที่ 2 แต่ในรายละเอียดพบว่าร้านค้าในพื้นที่ที่เคยร่วมจัดงานด้วยการนำสินค้า อุปกรณ์ เครื่องมือเก่าแก่ดั้งเดิมมาจัดแสดงกลับมีจำนวนลดน้อยลงไป ในภาพรวมการพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางการพัฒนาที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ทั้ง 5 หัวข้อหลักพบว่า

1. กรรมการตัวแทนผู้ประกอบการค้า ยังมีลักษณะเป็นกรรมการดำเนินงานกิจกรรมเฉพาะกิจเท่านั้น ไม่ใช่กรรมการในลักษณะของคณะกรรมการกลางอย่างแท้จริงที่สามารถสื่อสาร ตัดสินใจ และกำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกรรมการที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องนั้นมีจำนวนน้อยไม่สามารถตัดสินใจแทนกลุ่มได้

2. การจัดระเบียบกายภาพด้านหน้าอาคารได้รับความร่วมมือจากเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลมากที่สุด สามารถปรับปรุงด้านหน้าอาคารด้วยการปรับปรุงซ่อมแซมและหาสื่ออาคารใหม่โดยการสนับสนุนสื่ออาคารจากบริษัทเอกชนด้วยการประสานงานจากกรมการสถาปนิกอีสานสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เจ้าของอาคารสามารถส่งผลงานการปรับปรุงอาคารเข้ารับการพิจารณาจากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์และได้รับรางวัลชมเชยด้านการอนุรักษ์อาคาร ประจำปี 2561

3. การปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดระเบียบทางเดินเท้ายังไม่มีความสำเร็จ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับส่วนราชการหลายหน่วยงาน มีเฉพาะเทศบาลนครราชสีมามีกำลังมีโครงการตั้งงบประมาณปรับปรุงทางเท้าในบริเวณนี้ ขณะเดียวกันเจ้าของร้านค้าหลายแห่งยังยินดีที่จะใช้ประโยชน์ทางเท้าเหมือนเดิมเช่นที่เคยปฏิบัติมา ขณะที่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบพื้นที่เองยังไม่คำนึงถึงภาพรวมของพื้นที่ในการปฏิบัติ เช่น ตำรวจจราจรที่เข้มงวดกับการจอดมอเตอร์ไซด์บนถนนแต่ไม่สนใจมอเตอร์ไซด์ที่จอดบนทางเท้าเพราะถือว่าทางเท้าเป็นพื้นที่รับผิดชอบของเทศกิจไม่ใช่ตำรวจ เป็นต้น

4. การจัดสร้างงานศิลปะประดับพื้นที่ที่มีความคืบหน้าในระดับหนึ่งในแง่ของการวางแผนแต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างที่ต้องการ เนื่องจากต้องรอทั้งงบประมาณและการนำในการปฏิบัติจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน หรือกลุ่มอาสาสมัครทางสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่ม Street art กรมการสถาปนิกอีสานสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะว่ากลุ่มร้านค้าบนถนนจอมพลยังไม่มีเงินทุน และความร่วมมือกันมากพอที่จะดำเนินการเองได้ และเจ้าของพื้นที่บางส่วนยังขาดความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญในการสร้างกิจกรรมทางศิลปะให้กับพื้นที่

5. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จที่สุดคือการจัดงานประจำปีในเทศกาลตรุษจีนที่สามารถจัดได้เป็นรูปธรรมและดำเนินการต่อเนื่องมาถึงปีที่ 3 แต่ในกิจกรรมอื่น ๆ ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของร้านค้าในพื้นที่เท่าที่ควร โดยเฉพาะการประชุมเพื่อร่วมกันตัดสินใจในวาระต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องจากเทศกาลตรุษจีนประจำปี ซึ่งหากไม่มีการดำเนินกิจกรรมอื่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่จะมีผลให้ความต่อเนื่องและยั่งยืนทำให้ความพยายามในการฟื้นฟูพื้นที่ที่ผ่านมาลุ่มเหลวได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการปรับปรุงแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเจ้าของร้านค้าบนถนนจอมพลโดยใช้การรวมกลุ่มขนาดเล็กในแต่ละร้านค้าที่อยู่ใกล้ชิดกัน 2-3 ร้าน เลือกตัวแทนของกลุ่มหรือสลับกันมาร่วมประชุมตามวาระที่คณะกรรมการนัดหมายเพื่อให้สามารถแสดงความเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของแต่ละกิจกรรมได้มากขึ้น บางกิจกรรมต้องใช้สื่อสังคมเสมือน เช่น Application Line หรือ Facebook ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. กิจกรรมการซ่อมแซมด้านหน้าและทาสีอาคารควรมีการดำเนินการต่อเนื่องจากโครงการเดิมที่แล้วเสร็จไปเพื่อให้เกิดความน่าสนใจทั้งพื้นที่ และควรมีมาตรการใช้ประโยชน์จากอาคารที่มีการทาสีไปแล้ว เช่น การประดับไฟแสงสว่างในเวลากลางคืนของแต่ละคูหา เป็นต้น

3. ควรส่งเสริมกิจกรรมศิลปะหรือกิจกรรมที่เป็นการดึงดูดคนรุ่นใหม่เข้ามาในพื้นที่เช่น การตกแต่งพื้นที่ด้วยงานศิลปะ การจัดแสดงผลงานศิลปะในช่วงเวลากลางคืนในรูปแบบ Night art street กิจกรรมการประกวดความสามารถเยาวชนในแต่ละเดือน การจัดประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูอนุรักษ์ย่านเก่า เป็นต้น

4. ควรมีกิจกรรมอื่นที่ช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เช่น การสืบค้นประวัติศาสตร์ของตระกูลแซ่ที่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างเป็นระบบ การจัดทำมาตรการในการจัดการที่จอดรถ หรือการจัดวางต้นไม้ โคมไฟแสงสว่าง อุปกรณ์ เฟอร์นิเจอร์ ประดับถนนให้เป็นระเบียบส่งเสริมการเดินทางในพื้นที่ การสร้างเครือข่ายกับพื้นที่ประวัติศาสตร์อื่นเพื่อเรียนรู้แนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่มากขึ้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตามกระบวนการในการพัฒนาที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจในเป้าหมายของการพัฒนาร่วมกันอย่างชัดเจน ไม่สามารถที่จะเกิดผลลัพธ์จากการพัฒนาได้ในเวลาเพียงชั่วข้ามคืน กรณีการฟื้นฟูย่านการค้าถนนจอมพลในเขตเมืองเก่านครราชสีมา ก็เช่นเดียวกัน ต้องใช้ความพยายามของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการร่วมมือร่วมใจสร้างให้เกิดการพัฒนาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มีการสร้างกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาที่หลากหลายสามารถส่งเสริมให้คนเข้ามาสู่พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีอันจะเป็นผลดีกับย่านอื่น ๆ ในเมืองเก่านครราชสีมาอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ดุขงฎี หายตะคุ. (2549). “กลยุทธ์ในการอนุรักษ์พัฒนาศูนย์กลางเมืองในนครประวัติศาสตร์.” วารสารวิชาการ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ฉบับที่ 9 เล่ม 2, 231-248.

นิคม บุญญาสิทธธีและสฤณี ดิยะวงศ์สุวรรณ. (2559). “รูปแบบการส่งผ่านผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการฟื้นฟูชีวิตให้กับเมือง.” วารสารวิชาการ การวางแผนภาคและเมืองมหาวิทยาลัยขอนแก่น. 1 (1):122-136.

พงษ์ธร ธีญญสิริ. (2552). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.

พจนา สอนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัท มายด์ กราฟิก จำกัด.

วิฑูร ลิวเกษมศานต์. เจ้าของร้านง่วนเจ็งหลง. สัมภาษณ์. 18 กุมภาพันธ์ 2560.

อภิชัย จงเจริญใจ. เจ้าของร้านไต้ฟ้า. สัมภาษณ์. 24 มีนาคม 2559.

Cher, Hendricks, (2009). *Improving Schools Through Action Research : A Comprehensive Guide for Education.* (Second Edition). New Jersey : Pearson Education Ltd.

Kemmis, S; & Mc Taggart, R. (1990). *The action research planner.* 3rd ed. Victoria : Deakin University press

Weaver, D. (2006). *Sustainable tourism.* Burlington: Elsevier Ltd.

การวิจัยบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนอย่างยั่งยืน พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา

AN INTEGRATED RESEARCH PLAN ON THE HOLISTIC STEERING OF THE SUFFICIENCY
ECONOMIC THEORY IN THE RANG KA YAI SUB-DISTRICT AREA, PHIMAI DISTRICT, NAKHON
RATCHASIMA

สุวรรณา เตชเชธีระปริดา¹ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์² ศิริพร เลิศยิ่งยศ³ ชิตวรา บรรจงปรุ⁴ และ สุรัตน์ หงส์ไทย⁵

Suwanna Techateerapreeda¹ Tawe Watcharakiettsak² Siriporn Lertyingyos³ Chitwara
Banjongpru⁴ and Surat Hongthai⁵

¹อาจารย์ ดร. ²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ^{4,5}อาจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีการบูรณาการการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นกลไกสำคัญและศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม โดยการดำเนินโครงการวิจัยย่อยการหนุนเสริมศักยภาพผู้นำชุมชน การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างยั่งยืน การหนุนเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชนด้วยการจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการด้วยการเริ่มศึกษา ทำความเข้าใจและสื่อสาร วิจัยศึกษา และติดตามประเมินผลใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบศึกษาบริบทชุมชน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและการประชุมระดมสมอง แบบการประชุมสรุปบทเรียน และแบบบันทึกผลการสังเกตการณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์อุปนัย ผลการศึกษา พบว่าตำบลรังกาใหญ่มีสภาพการเมืองการปกครองในพื้นที่มีฐานะเป็นการปกครองท้องถิ่นและส่วนภูมิภาคที่ร่วมบริหารจัดการชุมชนอย่างสอดคล้องต้องกัน มีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและร่วมทำกิจกรรม ผู้นำมีศักยภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี มีการทำบัญชีครัวเรือนนำร่องในทุกหมู่บ้าน สร้างความรู้และเกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้ดี การพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการใช้ภูมิปัญญาทรัพยากรในชุมชนที่หลากหลาย ด้วยความรักความสามัคคีของคนในชุมชน และผู้นำที่เข้มแข็ง แต่จะขาดความรู้ด้านการประกอบการ โดยที่การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจะเกิดจากการเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีพัฒนาการแสดงเป็นลักษณะของชุมชนท้องถิ่นของไทยในหลายมิติไปพร้อม ๆ กัน ให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมการขับเคลื่อนจากระดับครัวเรือน ชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน โชนหมู่บ้านและทั้งตำบลที่ โดยมีผู้นำที่หนุนเสริมด้วยการวิจัยการพัฒนาศักยภาพผู้นำ บูรณาการกิจกรรมวิจัยในทุกมิติเป็นแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปปฏิบัติ และหนุนเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้และ การปฏิบัติจนทำให้เกิดเป็นขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งชุมชนและตำบลได้ เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในระดับมากทั้งสิ้น เกิดชุดความรู้ ทักษะและแนวทางการดำเนินงานให้ชุมชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างยั่งยืน การเรียนรู้ระดับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใช้ชีวิตแบบพอเพียงในระดับครัวเรือน เรียนรู้การทำแผนชุมชนการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาและศักยภาพเกิดความรู้และพัฒนาชุมชนให้แข็งแรงทำให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกันและทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม, การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

The objectives of this research plan was to steer the efficiency economy philosophy using participatory action research which integrated holistic development to sustainably strengthen the community as the main mechanism, and to explore the model for steering the holistic efficiency economy philosophy through integrated research plan using the data from the participatory action research sub-projects ‘Empowering community leaders’ potential’, ‘The development of a model for sustainable household accounting’, ‘Empowering community career groups using the management based on the efficiency economy philosophy’, and ‘Steering the efficiency economy philosophy through the operation of efficiency economy village’. The study was starting from investigating, understanding and communicating, conducting research, and evaluation. The data collecting tools included questionnaires, community context study form, in-depth interviews, group discussion recording and brain-storming meeting form, and observation recording form. The data were analyzed quantitatively using descriptive statistics and qualitatively through content analysis and analytic induction. The study revealed that Rang Ka Yai Sub-district had the administrative status as the local and regional government which cooperatively administrated the community with people to playing roles and participation in the community activities. The administrators had potential according to the efficiency economy philosophy principles. The community conducted the pilot household accounting in every village which created good knowledge and benefits to the community. The development of career groups according to the sufficiency economy theory focused on the use of local wisdoms and a variety of community resources, with love and unity of the people in the community and strong leaders. However, they lacked of knowledge about entrepreneurship. The steering of sufficiency economy village initiated from old community which exhibited various characteristics of Thai local community in many dimensions altogether. The results were transformed into a community plan on sufficiency economy which can be used at the top level with coordinated and supported for community members to participate, learn, and achieve the process of steering the sufficiency economy philosophy throughout the community and the sub-district for the most benefits to the community all at the ‘high’ levels. The leaders also learned to produce community plans, how to be a sufficiency economy village, with the development and potential and the knowledge to strengthen the community which enabled the people to live with love and harmony, making objective development of the community.

Keywords : Integrated driven on the holistic steering of the sufficiency economic theory,
Sustainable community strengthen

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวาระแห่งชาติและเป็นภารกิจขององค์กรและประชาชนทุกภาคส่วน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีความยึดโยงอยู่กับท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพื้นที่ตำบลรังนกใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนชนบทที่มีความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลตำบลรังนกใหญ่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนประชาชนในทั้ง 20 หมู่บ้าน กับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีความพร้อมเพียงพอต่อการยกระดับให้เป็นชุมชนต้นแบบที่สามารถดำเนินการเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสรุปบทเรียนการพัฒนาชุมชนตำบลรังนกใหญ่ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะได้ดำเนินการร่วมกัน เป็นแผนงานวิจัย การวิจัยบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยย่อยที่ดำเนินการร่วมกันตลอดแผนการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบของการศึกษาปัจจัยหลักของการขับเคลื่อน และการหลอมรวมให้เป็นปัจจัยแบบองค์รวมของปัจจัยหลักทุก ๆ ปัจจัย มีโครงการวิจัยย่อย ประกอบด้วย การวิจัยการเสริมพลังศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำชุมชนจากเทศบาลและทุกหมู่บ้านให้เป็นกลไกหลักในการร่วมนำการขับเคลื่อนการวิจัย การวิจัยการพัฒนาารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการจัดการปัจจัยพื้นฐานระดับครัวเรือนในด้านสารสนเทศทางเศรษฐกิจครัวเรือน และชุมชน เพื่อสนับสนุนขบวนการขับเคลื่อนในทั้งแผนงานวิจัย การวิจัยการเสริมพลังกลุ่มอาชีพในชุมชนด้วยการจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นการจัดการด้านการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนอย่างเข้มแข็งโดยการหนุนเสริมกลุ่มอาชีพนำร่องของแต่ละหมู่บ้าน และการวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นการสร้างขบวนการย่อยและขบวนการร่วมจากระดับหมู่บ้านสู่ระดับตำบลที่สานสายใยเข้าด้วยกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จนสามารถพิสูจน์ผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตอบสนองผลผลิตและผลลัพธ์ของแผนงานวิจัย อธิบายได้เป็นความเชื่อมโยงเชิงบูรณาการในหลักการของการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความสำเร็จเชิงประจักษ์ระดับต้นในพื้นที่วิจัย และมีแนวทางขยายผลสู่เป้าหมายการพัฒนาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มีการบูรณาการการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นกลไกสำคัญ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม ผ่านแผนงานการวิจัยแบบบูรณาการ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัย การสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน จากเครือข่ายสนับสนุนที่เน้นการสร้างเครือข่ายของการพัฒนาไปตามกลุ่มหรือองค์กร โดยมีเครือข่ายการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และการเป็นที่ปรึกษา และเครือข่ายสนับสนุนตามภารกิจ ให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งการดำเนินการเองและส่งผ่านไปสู่เครือข่ายสร้างกระบวนการเรียนรู้จนถึงเครือข่ายด้านประชาสังคมและชุมชน

ศักยภาพผู้นำชุมชน หมายถึง ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้นำชุมชนพื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี รองนายกฯ สมาชิกสภาเทศบาล ผู้แทนเจ้าหน้าที่เทศบาล กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนกรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพ และผู้แทนครัวเรือนที่ทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 20 หมู่บ้าน เป็นผู้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถพัฒนาเพื่อการยกระดับการทำหน้าที่ ได้โดยการส่งเสริมให้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จากสิ่งที่พบและจดจำมาทดลองใช้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย ทดลองทำในชุมชนตนเอง และการศึกษาดูงานภายนอก นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์กับชุมชนตนเอง

บัญชีครัวเรือน หมายถึง การบันทึกรายการทางการเงินทั้งหมดของครัวเรือนได้อย่างถูกต้องทั้งรายรับ-รายจ่าย วิเคราะห์รายรับ รายจ่ายและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง ด้วยศรัทธาในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความพอเพียงทางเศรษฐกิจที่ขยายผลต่อไปสู่ด้านอื่น ๆ ได้ต่อไป ซึ่งจะเกิดขึ้นในกลุ่มครัวเรือนอาสาในทั้ง 20 หมู่บ้าน พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่

การส่งเสริมกลุ่มอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การส่งเสริมกลุ่มอาชีพกลุ่มในทั้ง 20 หมู่บ้าน พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพมุ่งเน้นอาชีพเดิม และทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่ประชาชน ยึดหลัก “การตลาดนำการผลิต” เน้นการแปรรูปผลิตผลต่าง ๆ ให้กลุ่มทุนชุมชนเป็นแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการลงทุนของกลุ่มเอง การบริหารงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มให้กลุ่มเป็นผู้ตัดสินใจเอง และมีการรวมตัวของผู้นำอาชีพก้าวหน้าระดับจังหวัด

การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดแก่ชุมชนหมู่บ้านทั้ง 20 หมู่บ้าน พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ ในลักษณะของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีฐานะเป็น ระดับ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มีงมีศรีสุข” ตามบริบท ศักยภาพ และความพร้อมของแต่ละหมู่บ้านที่มุ่งหวังให้เกิด

การบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม หมายถึง การดำเนินแผนงานวิจัยเชิงบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการและการวิจัย ร่วมไปกับการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยในด้านการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีชุมชนต้นแบบเป็นเทศบาลและหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ ศึกษาแบบองค์รวมร่วมกัน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จของหลักการทรงงาน คือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” “ทำงานแบบองค์รวม” และ “ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ”

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน หมายถึง การดำเนินงานของแผนงานวิจัยให้บรรลุเป้าหมายการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างเข้มแข็ง คือ พึ่งตนเองได้เป็นหลัก และมีความยั่งยืน คือ มีความคงอยู่จากจุดที่พัฒนาไว้ และเรียนรู้ที่จะอยู่ต่อด้วยการพัฒนาตนเองได้ในที่สุด บนฐานการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ตำบลรังกาใหญ่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาที่มีความมุ่งหวังจะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นโดยการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ครอบคลุมตามความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบกัน และต้องใช้ความสามารถและศักยภาพต่าง ๆ ของปัจจัยเหล่านั้นในลักษณะที่มีความร่วมมือกัน ประสาน สอดคล้องกันเพื่อความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม (กาญจนา นาคสกุล. 2550 ; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2554 : 35 ; อภิชาติ สุขแสง. 2555 : 26-32 ; เสรี พงศ์พิศ. 2555 ; แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์. 2557)

แต่ละชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง ภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก มุ่งเน้นสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลระดับครอบครัว และระดับชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพ สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2557 : 57) จึงจะเกิดการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างเข้มแข็ง คือ พึ่งตนเองได้เป็นหลัก และมีความยั่งยืน

2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม มีความมั่นคง รองรับกับความเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดีแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ทั้งยังรวมไปถึงเป็นแนวทางแห่งความสมดุลของการพัฒนาและบริหารจัดการประเทศชาติ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ด้วยการคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ แบ่งเป็นระดับจิตสำนึก เกิดจากความตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี และรู้สึกถึงความพอเพียงถึงการดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ยึดมั่นในหลักการรู้จักตนเอง การพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันและการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ระดับปฏิบัติ ยึดหลักของการพึ่งตนเอง พัฒนาค้นคว้า การอยู่ได้อย่างพอเพียง เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร แล้วจึงอยู่ดียังขึ้นด้วยการเรียนรู้ และ ระดับปฏิเวธ พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น เกิด “ความพอเพียง” ในทุกระดับของการดำเนินชีวิต การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในประชาชนทุกภาคส่วน ให้สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ด้วยยุทธวิธีเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัย การสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านการเป็นเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548)

3. การเสริมพลัง

การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนมีทั้งในระดับบุคคลและในระดับชุมชน เป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความเข้มแข็งพอที่จะควบคุมตนเอง จากปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเอง ประพฤติ ปฏิบัติ จนมีความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน มีวิถีชีวิตเดียวกัน มีความร่วมมือ ร่วมใจ สร้างประโยชน์ และควบคุมสมาชิกในชุมชน ที่จะจัดการให้เกิดความเสมอภาคการกระจายทรัพยากรแล้วส่งผลดีต่อชุมชน (มิ่งขวัญ คงเจริญ และ อาชัญญา รัตนอุบล. 2554 : 19) ผ่านกระบวนการและวิธีการในการสร้างเสริมพลังอำนาจเชิงบวก ประกอบด้วย การสร้างเสริมพลังกาย ด้วยการเน้นการดูแลสุขภาพ การสร้างเสริมพลังใจ ด้วยการใช่วิธีการติดตามเยี่ยมเยียน การสร้างเสริมพลังสติปัญญา การเรียนรู้ และความรู้ โดยการวางแผนการขับเคลื่อนด้วยตนเอง/กลุ่ม/ตำบล การเรียนรู้จากกรณีตัวอย่างต่าง ๆ ที่ดี ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว การสร้างเสริมพลังองค์กร ชุมชน โดยการทำงานร่วมกัน และการสร้างเสริมพลังเครือข่ายโดยการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ทุกประเภท (อรทัย อาจอ่ำ. 2554 : 289-290)

4. ศักยภาพผู้นำชุมชน

ศักยภาพของผู้นำชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้นำสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่มหรือองค์กร กระตุ้นจูงใจให้ผู้นับตามได้เกิดการกระตือรือร้นจะทำตาม เป็น

นักวิเคราะห์ในการวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์งาน แผนงานต่างๆ ของกลุ่มเพื่อให้เกิดความเท่าทัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น วางแผน กิจกรรม การปฏิบัติงาน งบประมาณ และตัดสินใจใช้วิธีการ ติดต่อกับภายนอก ควบคุมความสัมพันธ์ภายใน ไกล่เกลี่ย เมื่อเกิดความขัดแย้ง เผยแพร่และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และเป็นแบบอย่างที่ดี (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2542) ประกอบด้วย ศักยภาพในการทำงาน ศักยภาพในการบริหารงาน การบริหารจัดการองค์กร ศักยภาพในการสื่อสาร การติดต่อประสานงาน สามารถนำเทคนิคในการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ของผู้นำมาชุมชนมาเป็นการหนุนเสริมการพัฒนา ได้โดยการส่งเสริมให้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีการศึกษาด้วยตนเอง อาจจะเป็นการสังเกตจากสิ่งที่พบและจดจำมาทดลองใช้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลต่างๆ อาจจะถูกจากวงสนทนาแล้วนำข้อคิดที่ได้มาทดลองทำในชุมชนตนเอง และการศึกษาดูงานภายนอก นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์กับชุมชนตนเอง (สมพันธ์ เตชะอธิก. 2537 : 51-53)

5. บัญชีครัวเรือน

บัญชีครัวเรือน หมายถึง การแสดงหรือบันทึกจำนวนเงิน รับ-จ่าย ประจำวันของครัวเรือน โดยแสดงวัน เดือน ปี รายการรับ-จ่าย และจำนวนเงิน แสดงเป็นรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (นภาพร ลิขิตวงศ์จร. 2550) มีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะที่ส่งเสริมกันได้ คือ เกิดความพอประมาณ จากการใช้ข้อมูลการบัญชีเป็นเครื่องกระตุ้นให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การสร้างสมดุลของรายรับรายจ่าย ไม่เป็นหนี้เป็นสิน ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ถ้ามีเหลือ รู้จักออม และแบ่งปัน/ทำบุญได้อย่างเหมาะสม มีความมีเหตุมีผล ด้วยการแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ต้องจัดทำบัญชีครัวเรือน รู้รายรับ รายจ่าย ของตนเอง มีมากน้อยเพียงใด รู้แนวทางประหยัด โดยการลดรายจ่ายอย่างไรรู้ว่าอะไรจำเป็นไม่จำเป็นต้องใช้จ่าย สร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จากการมีข้อมูลการเงินที่นำไปสู่การจัดการตนเองให้มีเงินออม มีเงินใช้จ่ายยามจำเป็นฉุกเฉิน รู้จักประเมินศักยภาพด้านการเงินตนเองอยู่เสมอ ขยายผลสู่การรู้จักแบ่งปัน/ทำบุญตามวิถีปฏิบัติที่เชื่อถือและศรัทธาอย่างมั่นคง ด้วยเงื่อนไขความรู้ ที่ได้เรียนรู้วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน รู้วิธีการวิเคราะห์รายรับ - รายจ่าย รู้แนวทางวิธีการประหยัด ที่เหมาะสม เป็นไปได้ และเงื่อนไขคุณธรรมอันเกิดจากการมีวินัยในการใช้จ่าย ประหยัดอดออม ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำอะไรเกินตัว ด้วยข้อมูลที่บันทึก เกิดความเท่าทันและทางเลือกบนฐานคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของทั้งครอบครัว ชุมชนและสังคมไทยทั้งหมด แต่ต้องใช้ความรู้ทางการบัญชีมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ. 2549) จึงได้มีหลักสูตรการทำบัญชีครัวเรือนเกิดขึ้น ภูมิใจให้ชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือน (ภิรม ภาคเมธาวี. 2551) ต้องสรุปบทเรียนและประเมินการจัดการและปฏิบัติการ ที่ได้นำมาเรียนรู้ ขยายผล ปรับแต่ง โดยต้องพิจารณาไปทั้งระบบมากไปกว่าเนื้อหาด้านวิธีการ ด้วยการประเมินครอบคลุมสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการทำบัญชีครัวเรือนทั้งหมด

6. กลุ่มอาชีพในชุมชนและการประกอบการ

กลุ่มอาชีพเกิดจากแนวคิดพื้นฐานจากการที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่กลุ่มและชุมชน โดยการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน เพื่อทำการผลิตหรือให้บริการ เพื่อสร้างงานและรายได้ต่อตนเอง ต่อกลุ่มและต่อชุมชน การดำเนินธุรกิจของกลุ่มมีหลายระดับ ทั้งกลุ่มที่มีศักยภาพสามารถทำการผลิตเชิงธุรกิจได้ หากกลุ่มผู้ผลิตได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพเหล่านี้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำการผลิตสินค้าตามความถนัดและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น การส่งเสริมการพัฒนาด้านการตลาด การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและการตลาด การขยายธุรกิจตามความพร้อมและความต้องการของกลุ่ม รวมไปถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างชุมชน ที่มั่นคงทั้งด้านการงานและรายได้ที่

มันคงยังยืนต่อไป (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ 2554) นอกจากจะปลูกฝังแนวคิดการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนบนฐานคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว องค์ความรู้หลักที่สำคัญสำหรับสนับสนุนกลุ่มอาชีพ คือ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ อันประกอบไปด้วยการมีความรู้ในองค์ประกอบสำคัญ คือ หน้าที่หลัก กระบวนการ และหลักการ ที่เป็นพื้นฐานของการขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้กับองค์กรในภาวะปกติโดยทั่วไป

7. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือนและชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทมีวิถีชีวิตบนความพอประมาณ ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอก โดยการใช้ความรู้อย่างมีเหตุผลคู่กับคุณธรรมเป็นเงื่อนไขในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสำคัญของการพัฒนา ที่คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการประเมินผลเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ ในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แสดงให้เห็นว่ามีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การออม การเรียนรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และความเอื้ออาทรต่อกัน (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา สถาบันการพัฒนาชุมชน. 2554) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ส่งเสริมการออมในระดับครัวเรือน ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นหมู่บ้านต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบของกลุ่ม องค์กร เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้กับคนในชุมชนในระบบกลุ่ม และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นหมู่บ้านต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย เพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการจัดสวัสดิการชุมชน (ปรีญา โสภณา. 2554)

8. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) เป็นการวิจัยที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เน้นไปที่กระบวนการมากกว่าคำตอบที่อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อการสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และการร่วมกันปฏิบัติการ เงื่อนไขที่สำคัญจึงอยู่ที่เมื่อได้ข้อมูลจากการวิจัย จะต้องมีการใช้ข้อมูลนั้นไปปฏิบัติการได้ (Fildes. 2005) มีหลักการสำคัญที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ ปรับปรุงความสามารถและพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านให้มีความรู้และนำไปใช้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยกิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการ โดยนักวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกสนับสนุน จนสมาชิกขององค์กรมีความรู้จากการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างพลังที่พอเพียงจนสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ คือ การศึกษาทำความเข้าใจและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการวิจัย และการติดตามและประเมินผลโครงการ (ชัชวาลย์ ทัดศิวิษ. 2549)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีลักษณะและผลการศึกษาในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ แนวทางการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นการเติบโตพร้อมกันทุกด้านอย่างสอดคล้องและสมดุล ทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพกายและใจของคน ฯลฯ แนวทางดังกล่าว เป็นการจัดการทุนประเทศ ที่มีในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติ และทุนสังคมด้านต่างๆ ซึ่งเป็นเสมือนกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง (อดิพันธ์ พรหมพันธ์ใจ. 2550) ประชาชนในชุมชนซึ่งมีระดับการพัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน มีการร่อนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับที่แตกต่างกัน ชุมชนที่มีการพัฒนาระดับดี จะมีระดับความรู้สูงกว่า

ชุมชนที่มีการพัฒนาระดับต่ำกว่าประชาชนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยเอื้อ ในการพัฒนาชุมชนตนเองแตกต่างกัน ควรจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้นำ ชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและการปฏิบัติจริง และสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายผู้นำชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วอย่างต่อเนื่อง (จำเนียร ชุมทโสภาค และคณะ. 2551) โดยที่รูปแบบและกระบวนการประยุกต์ใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคง และปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน พบว่าครอบครัวจะมีความสุขได้สมาชิกในครัวเรือนต้องได้รับการศึกษาที่ตีความคู่ หลักการทางศาสนา การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และการมีรายได้ที่มากกว่ารายจ่ายในชีวิตประจำวัน ให้ ความสำคัญกับปัญหาเสพติดเพื่อนบ้าน การมีส่วนร่วม และผู้นำ (นัทรปราษฎ์ นันท์วัฒนกุล และเกียร ไยบัว กลิ่น. 2551)

ทั้งยังพบว่าแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้าน ได้แก่ การลดค่า สาธารณูปโภคที่เกินความจำเป็น การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเพิ่มมูลค่าผลผลิตในอาชีพหลัก การเก็บของ ใช้แล้วไว้ขาย การส่งเสริมการออมเงิน การส่งเสริมให้ทุกครัวเรือน สร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนิน ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ และการรณรงค์ให้คนในครัวเรือนยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม เข้าร่วมกิจกรรม ของหมู่บ้าน และการกำหนด กฎ กติกา เพื่อปฏิบัติร่วมกันในหมู่บ้าน (ไสว เจริญศรี. 2551) และ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนที่เข้ามาร่วมกันคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ด้วยการทำให้ ประชาคม เป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ชุมชนพยายามร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขปัญหาของตนเอง ด้วยการ ใช้ กระบวนการกลุ่ม (เทวี สวรรยาธิปิติ, อาคม เจริญสุข และชัชวาล แอ่อมหล้า. 2552) ขณะที่การประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาท้องถิ่น จะมีเศรษฐกิจพอเพียงเงื่อนไขด้านความรู้ ด้านความมีเหตุผล และด้านความ พอประมาณ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ปัจจัยเกื้อหนุนด้านชุมชนเข้มแข็ง และด้านบทบาทผู้นำเป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น (นัฐพงษ์ สุพร. 2554) องค์การปกครองท้องถิ่นนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดวิสัยทัศน์แนวทางการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงในชุมชนเป็นอย่างดี ตั้งงบประมาณสนับสนุนกลุ่มอาชีพ มีกองทุนชุมชนเป็นกลไกทางการเงินที่ทำให้มีการ ออม มีการนำแนวคิด/ความรู้/ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในชุมชนส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีราคาถูกที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการ แก้ไขปัญหาการด้านการวางแผนพัฒนาในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ขาดความต่อเนื่องในการให้การสนับสนุน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดการสนับสนุนในด้านเจ้าหน้าที่ที่รู้จริง, วิทยากร, ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และด้านระบบการดำเนินงาน เทศบาล หน่วยงานราชการไม่สนับสนุนอย่างจริงจัง ขาดผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ ประชาชนรู้และปฏิบัติปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่จริงจัง (ถนอม จันใด. 2554) ทำให้ได้ข้อสรุปถึง การ ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้านจะต้องให้ความสำคัญ กับ บริบทชุมชน ข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม บุคลากรและผู้นำ โดยยังคงต้องมีการบูรณาการ การพิจารณาแบบองค์รวมทั้งจากภายในและภายนอก ชุมชน รวมไปถึงการสร้างควมยั่งยืน ด้วยการกำกับดูแล ติดตามอย่างใกล้ชิด อย่างต่อเนื่อง และนอกเหนือจากนี้ยัง ควรจะต้องนำความรู้เชิงยุทธศาสตร์และการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมาใช้เป็นกลไกการขับเคลื่อนอีกด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเป้าหมายของการดำเนินการวิจัย ที่มีกลไกสำคัญ คือ การ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำหน้าที่ขับเคลื่อน โดยมีหลักคิดพื้นฐาน คือ การบูรณาการการขับเคลื่อนการ

พัฒนาแบบองค์รวมหลอมรวมกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ใช้ปัจจัยหลักที่เป็นองค์ความรู้สำหรับการขับเคลื่อนทั้งแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย ประกอบด้วย ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการและการประกอบการธุรกิจ การบัญชีและบัญชีครัวเรือน และการเสริมพลัง ซึ่งมีความรู้เบื้องหลังในประเด็นหลักเหล่านี้ คือ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มอาชีพชุมชน เป็นความรู้สนับสนุนภายในกรอบแนวคิดการวิจัยนี้อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดในการพัฒนากอบแนวคิดการวิจัยในรายละเอียดของแต่ละประเด็นความรู้หลักของการวิจัย และ ประเด็นกระบวนการหลักของการวิจัย

แผนภาพ กรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัยในประเด็นความรู้หลักของการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยทั้งแผนงานวิจัย ด้วยการเริ่มดำเนินการวิจัย การศึกษา ทำความเข้าใจและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสำรวจ ศึกษาชุมชนและการเตรียมคน

และเครือข่ายความร่วมมือ จะใช้การประชุมปฏิบัติการผู้นำทุกภาคส่วนของชุมชนเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจ ร่วมกำหนดแผนหรือทบทวนแผนปฏิบัติการ และสรุปบทเรียนเพื่อการดำเนินการในขั้นต่อไป และดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นจึงดำเนินการวิจัย จะมีกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนที่เกิดจากกิจกรรมของทุกโครงการวิจัยย่อย เป็นเครื่องมือสนับสนุนกระบวนการวิจัยได้ด้วยกันอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การพิจารณาความเหมาะสมและการกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ และการปฏิบัติตามโครงการ จะดำเนินการแบบบูรณาการทั้งแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย โดยนำข้อมูลเบื้องต้นมาพัฒนาเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละโครงการ และใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนแผนงานวิจัย การพิจารณาความเหมาะสมและการกำหนดแผนงานการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งระดับแผนงานและโครงการย่อย การปฏิบัติตามโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งระดับแผนงานและโครงการย่อย เน้นให้ภาคีนักวิจัยและนักศึกษาเป็นผู้ออกแบบระบบข้อมูล และกระบวนการเรียนรู้ ภาคีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล ร่วมหนุนเสริมทรัพยากรและการปฏิบัติ ภาคีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำบริหารจัดการและประสานงานระดับพื้นที่ และแกนนำผู้แทนหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มบัญชีครัวเรือน ร่วมปฏิบัติการและเรียนรู้ตามประเด็นและทั้งแผนงานวิจัย และกิจกรรมการติดตามและประเมินผลโครงการ ให้เกิดการเรียนรู้ทั้งจากการปฏิบัติการและการประเมินผลความสำเร็จ ประกอบด้วย การประชุมปฏิบัติการสรุปบทเรียนระหว่างและหลังการปฏิบัติการในกิจกรรมการวิจัย การติดตามกำกับ ตรวจสอบความถูกต้อง การรายงานผลการวิจัยผ่านเวทีคืนข้อมูล การรับฟังความเห็นเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาาร่วมกัน การสรุปความรู้เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในโครงการวิจัยย่อย ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาล เจ้าหน้าที่เทศบาล ผู้นำชุมชน (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และครัวเรือนเป้าหมาย และนักวิจัยทั้งโครงการย่อยและแผนงานวิจัยที่เป็นทั้งผู้จัดการกับข้อมูลและเป็นผู้ให้ข้อมูล ในระดับแผนงานวิจัย ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามมาตรฐานการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบศึกษาบริบทชุมชน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและการประชุมระดมสมอง และแบบการประชุมสรุปบทเรียนก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติกิจกรรมการวิจัย และแบบบันทึกผลการสังเกตการณ์ ผลการดำเนินกิจกรรมการวิจัยทั้งก่อน ระหว่างและหลังการปฏิบัติกิจกรรมการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งระหว่างดำเนินการดำเนินกิจกรรมวิจัยและเมื่อเก็บข้อมูลแล้ว โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนของข้อมูลที่เป็นเอกสาร และใช้การวิเคราะห์อุปนัยและการจำแนกประเภทในส่วนของข้อมูลภาคสนาม และบูรณาการการอธิบายเป็นคำสถิติและขยายความหรืออธิบายร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของบริบทชุมชน และบริบทผู้นำชุมชน การทำบัญชีครัวเรือน กลุ่มอาชีพ และการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 สรุปผลการศึกษา ประกอบด้วยผลการศึกษาบริบทชุมชน ผู้นำชุมชน การทำบัญชีครัวเรือนในชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชน และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

1.1.1 บริบทชุมชน ตำบลรังกาใหญ่มีสภาพการเมืองการปกครองในพื้นที่มีฐานะเป็นเทศบาลตำบลในลักษณะของการปกครองท้องถิ่น และการปกครองในส่วนภูมิภาคจะขึ้นอยู่กับอำเภอพิมาย มีผู้ปกครองท้องที่ คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนทั้ง 20 หมู่บ้านมีพัฒนาการมาจากการเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ และแบ่งแยก

ออกเป็นหมู่บ้านย่อยตามสถานการณ์และเงื่อนไขการพัฒนาในช่วงเวลาที่ผ่านมา เมื่อศึกษาในเชิงลึกจะพบว่ามีการจัดแบ่งชุมชนออกเป็น 4 พื้นที่ หรือ 4 โชนหมู่บ้านที่มีความเป็นชุมชนเดิมหรือมีความกลมเกลียวกันอย่างใกล้ชิด ประกอบด้วย โชนพุทรา โชนตะปุ่น โชนรังกา และโชนฉกาจ ชองโค นิคม

1.1.2 บริบทผู้นำชุมชน ผู้นำมีศักยภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากด้านภูมิคุ้มกัน สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี เงื่อนไขความรู้ มีทักษะการติดต่อสื่อสารให้คนในชุมชนเข้าใจและทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น ด้านความมีเหตุผล ผู้นำรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของคนในชุมชนอย่างมีเหตุผล เงื่อนไขคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีของชาวบ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ศักยภาพที่ผู้นำชุมชนต้องมี ประกอบด้วย การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน และแนะนำข้อมูลข่าวสารแก่ลูกบ้าน มีความสามารถด้านการสื่อสาร มีความรู้ในเรื่องการทำเกษตร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกในชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดี มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักชุมชน และมีความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถถ่ายทอดให้ลูกบ้านรับรู้และเข้าใจ สามารถนำมาใช้ในชุมชนได้

1.1.3 บริบทการทำบัญชีครัวเรือนในชุมชน การดำเนินการจัดให้มีการทำบัญชีครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย 20 ครัวเรือน ต่อ 1 หมู่บ้านเริ่มดำเนินการเบื้องต้นโดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่กลุ่มนักศึกษาที่ลงพื้นที่ประจำในแต่ละหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและติดตามการจัดทำบัญชีครัวเรือนในทุก ๆ หมู่บ้าน สร้างความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ การทำบัญชีแบบง่ายที่สุด ใช้แบบบันทึกสำเร็จรูปเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ยึดหลักสาระสำคัญของรายละเอียดหรือข้อความที่ต้องการในแบบฟอร์มนั้น ๆ ที่เมื่อทำแล้วจะการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้ต่อในครัวเรือน ที่จัดทำโดยส่วนราชการเองได้อย่างสะดวกและเป็นแบบอย่างที่ใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ในระดับชุมชนได้

1.1.4 บริบทกลุ่มอาชีพในชุมชนในมิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่มีจุดแข็งของกลุ่มในด้านภูมิปัญญาในการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ การใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก มีความรักความสามัคคีของคนในชุมชน และมีผู้นำที่เข้มแข็ง โดยที่มีจุดอ่อนสำคัญ คือ คนในชุมชนขาดความรู้ในการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐาน การผลิตไม่มีประสิทธิภาพ ไม่คุ้มค่าในเชิงธุรกิจ และการขาดความรู้ในการประกอบการ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญ คือ ภาวะเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้ซื้อมีอำนาจซื้อลดลง มีการแข่งขันกันทั้งวิสาหกิจชุมชนด้วยกันเองและผู้ประกอบการเอกชนในทุกระดับ มีศักยภาพ ภูมิปัญญา ความโดดเด่นและโอกาสในการพัฒนาตามแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง คืออาชีพที่มีศักยภาพภายในชุมชนอย่างหลากหลาย

1.1.5 บริบทการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีพัฒนาการแสดงเป็นลักษณะของชุมชนท้องถิ่นของไทยในหลายมิติไปพร้อม ๆ กัน ทั้งชุมชนเชิงสังคมเครือญาติและชุมชนที่รัฐจัดระบบสวัสดิการที่ทำกิน ที่มีการพัฒนาเป็นชุมชนเศรษฐกิจการค้า การผลิตสินค้าหัตถอุตสาหกรรม ชุมชนเกษตรแบบนาข้าว ไร่สวนผสม ไร่อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ตลอดจนชุมชนยากจนด้อยโอกาส และในมิติของชุมชนที่มีผลกระทบจากภาวะการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ความเสี่ยงจากปัญหาเสพติด การเผชิญกับภัยธรรมชาติทั้งน้ำท่วมและภัยแล้ง โดยมีการบริหารจัดการชุมชนที่ประสานกันอย่างดีทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น คือ เทศบาล กับฝ่ายปกครองท้องถิ่น คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน ความหลากหลายเหล่านี้จะเป็นภาพที่ชัดเจนในเชิงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ตั้งแต่ครัวเรือน หมู่บ้าน กลุ่มพื้นที่และทั้งตำบล

1.2 อภิปรายผล กิจกรรมการศึกษา ทำความเข้าใจและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ดำเนินไปตามข้อสรุปของ ชัชวาลย์ ทัดศิวัช (2549) ผลที่เกิดขึ้นจึงเป็นทั้งข้อมูลและการเรียนรู้เบื้องต้นระหว่างภาคีวิจัย มีสถานการณ์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทปราณี นันทิวฒ์กุล และเกียร ใยบัวกลิ่น (2551) ที่พบว่า

ครอบครัวจะมีความสุขได้สมาชิกในครัวเรือนต้องได้รับการศึกษาที่ดีควบคู่หลักการทางศาสนา การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และการมีรายได้ที่มากกว่ารายจ่ายในชีวิตประจำวัน เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับ งานของเวที สวรรยาธิปติ, อาคม เจริญสุข และชัชวาล แอร่มหล้า (2552) ที่เริ่มจากการสร้างความเข้าใจสภาพพื้นฐานของชุมชน หมู่บ้านร่วมกับชุมชนด้วยการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อศึกษาและหาข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานของชุมชน ร่วมกับประชาชน ประเมินสถานการณ์ กล่าวได้ว่าเป็นไปตามคุณลักษณะความเป็นชนบทไทยที่เป็นชุมชนดั้งเดิม อยู่อาศัยแบบเครือญาติ มีความรัก ความเอื้ออาทร ร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรมทางสังคมโดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนา เป็นรากฐานที่ต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะต้องศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเชิงลึกและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทุกขั้นตอน ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไปด้วย

2. การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 สรุปผลการศึกษา การดำเนินการวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมการขับเคลื่อนจากระดับครัวเรือน ชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน โชนหมู่บ้านและทั้งตำบล โดยมีแกนนำการขับเคลื่อนในระดับชุมชนและตำบล คือ ผู้นำที่หนุนเสริมด้วยการวิจัยการพัฒนาศักยภาพผู้นำ และมีกรณีศึกษาการเรียนรู้เพิ่มเติมที่สำคัญในการเรียนรู้ทั้งการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชน คือ บัญชีครัวเรือน และการสร้างเสริมรายได้เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในชุมชนจากการวิจัยการพัฒนากลุ่มอาชีพนำร่องในชุมชน ผลของการขับเคลื่อนในภาพรวม คือ มีบูรณาการกิจกรรมวิจัยในทุกมิติที่เชื่อมโยงกันไปสู่การศึกษา พัฒนา และทดลองปฏิบัติ เป็นแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปปฏิบัติ เป็นการหนุนเสริมการพัฒนาผู้นำชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้และ การปฏิบัติจนทำให้เกิดเป็นขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งชุมชนและตำบลได้

2.2 อภิปรายผล การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการวิจัยนี้ ทั้งแผนงานวิจัย และโครงการวิจัยย่อยได้ยึดถือเอายุทธวิธีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) มาดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและชัดเจน ควบคู่กันไป คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัย การสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยมีเครือข่ายการสนับสนุนเป็นส่วนหนุนเสริมด้านองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และการเป็นที่ปรึกษา และเครือข่ายสนับสนุนตามภารกิจ หนุนเสริมด้วยกระบวนการและวิธีการในการสร้างเสริมพลังอำนาจเชิงบวก ตามแนวคิดของ อรทัย อาจอ่ำ (2554) ใช้ความรู้ทางการบัญชีมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเป้าหมายหลัก และบริหารแรงจูงใจให้ชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือน (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ. 2549 ; ภิรม ภาคเมธาวิ. 2551) เช่นเดียวกับการเสริมพลังกลุ่มอาชีพให้มีการจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวคิดของ ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554) ด้วยการสร้างเวทีการเรียนรู้ ส่งเสริมการรวมกลุ่ม สร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน สร้างหลักสูตรฝึกอบรม พัฒนาสถานที่ดูงาน และพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงและการเผยแพร่ เชื่อมโยงกับการเลือกใช้กลยุทธ์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีการประเมินผลเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา สถาบันการพัฒนาชุมชน. 2554) ผลที่เกิดขึ้นจะมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละมิติ ได้แก่ งานของอดิพนธ์ พรหมพันธ์ใจ (2550) ที่มีแนวทางการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นการเติบโตพร้อมกันทุกด้านอย่างสอดคล้องและสมดุล และงานของจำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ (2551) ที่มีการเสริมสร้าง

ศักยภาพด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นจากการเสริมสร้างศักยภาพด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นเดียวกับ นัทรปราษฎ์ นันท์วิวัฒน์กุล และเกียร ใยบัวกลิ่น (2551) ที่พบว่าครอบครัวจะมีความสุขได้สมาชิกในครัวเรือนต้องได้รับการศึกษาที่ดีควบคู่หลักการทางศาสนา การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และการมีรายได้ที่มากกว่ารายจ่ายในชีวิตประจำวัน ขณะที่กิจกรรมเป็นแบบอย่างตามงานของ ไสว เจริญศรี (2551) ได้แก่ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนควรจัดทำบัญชี ยึดมั่นในคุณธรรมความดีงาม ยืนยันเป็นความรู้จากการสรุปทเรียนและการเทียบเคียงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาซึ่งการสรุปประเด็นสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินผลจากการสรุปทเรียนรายโครงการวิจัยและการบูรณาการระดับแผนงานวิจัย

3.1 สรุปผลการศึกษา การประเมินประโยชน์จากการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแต่ละโครงการวิจัยย่อพบว่า เกิดประโยชน์ในระดับมากที่สุด บทเรียนที่สำคัญตามกิจกรรมการวิจัย ได้แก่ การศึกษาบริบทและศักยภาพของผู้นำชุมชน การสรุปผลการวิเคราะห์การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการเสริมพลังศักยภาพผู้นำชุมชน จะเป็นพื้นฐานการทำความเข้าใจจากภายในตัวตนของผู้นำและชุมชน ความรู้และความจริงจะถูกจัดระบบให้เข้าใจง่าย ส่วนการจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่าเกิดชุดความรู้ ทักษะและแนวทางการดำเนินงานให้ชุมชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างยั่งยืน สนับสนุนขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำท้องถิ่นและสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มอาชีพชุมชนและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เกิดแนวคิดการนำผลการบันทึกบัญชีครัวเรือนไปต่อยอดความคิดสู่การวางแผนการเพิ่มรายรับจากอาชีพเสริม โดยที่การขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่มอาชีพสรุปเป็นความรู้ตลอดกระบวนการได้ว่าการหนุนเสริมและการเรียนรู้ ควบประกอบด้วย การสร้างเสริมพลังกาย - การดูงาน การสร้างเสริมพลังใจ - การติดตาม และการคืนข้อมูลให้กับชุมชนในประเด็นสำคัญด้านการบริหารจัดการธุรกิจของกลุ่มอาชีพ หมู่บ้าน อาชีพที่มีศักยภาพ ภูมิปัญญา ความโดดเด่น และโอกาสในการพัฒนาตามแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการต่อในทิศทางการพัฒนากลุ่มอาชีพที่เป็นระบบบูรณาการใช้ความรู้ และตอบสนองเจตนารมณ์ของการส่งเสริมกลุ่มอาชีพได้สมบูรณ์ และสรุปทเรียนการดำเนินการวิจัยการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเรียนรู้ระดับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของแต่ละระดับ ความเข้าใจในเงื่อนไขและข้อจำกัด สภาพปัญหาของหมู่บ้านและเกิดการแลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ และการทำแผนชุมชนจะบรรลุผลสำเร็จไม่ได้หากคนในชุมชนไม่ร่วมมือกันและยังทำให้เป็นหมู่บ้านเกิดเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีการพัฒนาและศักยภาพ เกิดความรู้และพัฒนาชุมชนให้แข็งแรง ทำให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกันและทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3.2 อภิปรายผล ผลของการวิจัยที่เน้นให้นักวิจัยอยู่ในฐานะเป็นผู้ร่วมเรียนรู้และปฏิบัติการร่วมกับชุมชนที่ศึกษา ยืนยันได้ด้วยงานของ เทวี สวรรยาธิปติ, อาคม เจริญสุข และชัชวาล แอร่มหล้า (2552) ที่พบว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาด้วยกัน เป็นการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ชุมชนพยายามร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขปัญหาของตนเอง ด้วยการใช้กระบวนการกลุ่ม เสริมเติมด้วย งานของ นัฐพงษ์ สุพร (2554) ที่พบว่า เศรษฐกิจพอเพียงเงื่อนไขด้านความรู้ ด้านความมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น และมีปัจจัยเกี่ยวพันด้านชุมชนเข้มแข็ง และด้านบทบาทผู้นำเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เช่นเดียวกับ ถนอม จันใด (2554) ที่พบว่า ในระดับพื้นที่การวางแผนพัฒนาในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงขาดความต่อเนื่องในการให้การสนับสนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ภารกิจของเทศบาลมีหน้าที่เพื่อบริการประชาชนหลาย ๆ ด้าน ผู้บริหารสนใจที่จะนำ

งบประมาณไปลงทุนในด้านอื่น ๆ มากกว่าด้านกิจกรรม ซึ่งเป็นมุมมองในสาระสำคัญที่ตีความได้เป็นสภาพปัญหา เช่นเดียวกับผลการวิจัย ที่จะต้องมีการนำไปพิจารณาเป็นปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือไปจากบทเรียนความสำเร็จที่พบในการออกแบบระบบการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ประโยชน์จากการวิจัย

มีบทเรียนที่กลุ่มเป้าหมาย นำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของตนเองและครอบครัว และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและองค์กรที่รับผิดชอบให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นสมาชิกที่ดีแก่สังคม พัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีทักษะการเป็นผู้สอนแนะเพิ่มขึ้น และได้รับประโยชน์ในการพัฒนาทางวิชาการจากการดำเนินการวิจัย ทำให้มีทั้งความรู้และปัญญาในการนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของตนเองและครอบครัว และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและองค์กรที่รับผิดชอบให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ใช้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้การดำรงชีวิตที่มั่นคง และได้ใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้หรือการพัฒนาทางวิชาการต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาสู่การวิจัยในโอกาสต่อไป

การวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่เดิม ในประเด็นเพิ่มเติม หรือการติดตามผลการพัฒนาการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระยะต่อไป เพื่อเป็นการตรวจสอบความยั่งยืน ความต่อเนื่อง และการวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติและพื้นที่ใหม่ ศึกษาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบปัจจัยความเป็นชุมชนเมือง ชุมชนชนบทที่เหมือนหรือต่าง และวิเคราะห์ไปตามภูมิสังคมจากการมีส่วนร่วมในชุมชนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนได้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2550) **บูรณาการ**. ราชบัณฑิตยสถาน. [online] Available.
<http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=56> [22 กรกฎาคม 2557]
- แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์. (2557). **แนวคิดเกี่ยวกับองค์รวม**. [online] Available.
<http://www.gotoknow.org/posts/45505> [20 กรกฎาคม 2557]
- คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน. (2549). **หน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ. (2551). **การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2549). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น**. [online] Available.
<http://www.polpacon7.ru.ac.th/download/article/การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.doc>
[22 กรกฎาคม 2557].

- ถนอม จันใด. (2554). การดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลยางโงง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทวี สวรรยาธิปิติ, อาคม เจริญสุข และชัชวาล แอร่มหล้า. (2552). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนใน จังหวัดราชบุรี. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2554). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (Community Economic Development). เอกสารคำสอน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภาพร ลิขิตวงศ์จร. (2550). บัญชีครัวเรือน : เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 15(3) : 25-29.
- นัฐพงษ์ สุพร. (2554) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาท้องถิ่น:กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลอินทร์แปลง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัทยรามคำแหง.
- นัทธพรราชญ์ นันทิวัฒน์กุล และเกตุร ใยบัวกลิ่น. (2551). รูปแบบและกระบวนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงและปรับโครงการสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน. รายงานวิจัย คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปรียา โสภณา. (2554). รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ(1). กรุงเทพฯ : ทิวพี.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิพย์ อบอุ่น, สหัทธยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์และชลกาญจน์ ฮาชันนารี. (2542). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภีม ภคเมธาวี. (2551). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ และ อาชญญา รัตนอุบล (2554). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้. SDU Res. J. 7 (2) : May – Aug. 19-36.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา สถาบันการพัฒนาชุมชน. (2554). กระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ระดับอำเภออำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการวิจัยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. (2537). ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้านเพื่อแก้ไขปัญหาชนบท. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2557). วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ปทุมธานี : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

- เสรี พงศ์พิศ.2555. บูรณาการแปลว่าอะไร. ใน สยามรัฐรายวัน. 15 ก.พ. [online] : Available.
<http://www.phongphit.com/older/content/view/597/70> [20 กรกฎาคม 2557]
- ไสว เจริญศรี. (2551). แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้าน บ้านน้ำดิบ ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์สาขาเกษตรศาสตร์การพัฒนาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อดิพันธ์ พรหมพันธ์ใจ. (2550). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชนเพื่อการจัดการทุนประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. สารนิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชาติ สุขแสง. (2555). ขั้นตอนการขับเคลื่อนความเป็นหนึ่งเดียวกัน : กรณีศึกษา ชุมชนธณีคำแขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรทัย อัจฉา. (2554). การสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนชาวนาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการใหม่ทางการวิจัย : ประสบการณ์จากอำเภออุซันต์ ศรีสะเกษ. ในเอกสารการประชุม จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “ประชากรและสังคม” สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Fildes D. (2005). *The Three in One Men’s Project: An Evaluation Methodology*. Centre for Health Service Development, University of Wollongong.

การศึกษาการใช้พจนานุกรมและปัญหาการใช้พจนานุกรมในการแปล 2 นักศึกษาวิชาเอกภาษาจีนชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

STUDY OF USING DICTIONARIES AND PROBLEM OF USING DICTIONARIES IN TRANSLATION 2 MAJOR CHINESE LANGUAGE STUDENTS, 3RD YEAR, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

รุจิรา ศรีสุภา¹ วิชฌัย อัมวิเศษ² และ Li Xuan Xuan³

Ruchira Srisupha¹ and Witchamai Imviset²

¹อาจารย์ ดร. และ ^{2,3}อาจารย์ สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้พจนานุกรมและปัญหาในการใช้พจนานุกรมในวิชาการ แปล 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาวิชาเอกภาษาจีนชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2559 จำนวน 50 คน ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ การสังเกตในชั้นเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบพจนานุกรมที่นักศึกษาใช้มากที่สุดในการแปล คือ พจนานุกรมภาษาสองภาษา และชนิดที่ใช้บ่อยที่สุดคือพจนานุกรมออนไลน์ในอินเทอร์เน็ต ปัญหาในการใช้พจนานุกรมจีน-ไทยที่พบมากที่สุดคือไม่มีคำศัพท์หรือข้อมูลที่ต้องการค้นหา หากความหมายคำศัพท์ที่ต้องการไม่ได้ และปัญหาในการใช้พจนานุกรมจีน-จีนที่พบมากที่สุดคือไม่เข้าใจคำจำกัดความที่ให้ไว้ในพจนานุกรม ไม่มีคำศัพท์หรือข้อมูลที่ต้องการค้นหา ส่วนผลจากการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เลือกใช้พจนานุกรมจีน-ไทยในการแปล และใช้พจนานุกรมหลายชนิดหลายรูปแบบประกอบกันโดยเฉพาะพจนานุกรมออนไลน์ในอินเทอร์เน็ต

คำสำคัญ : รูปแบบการใช้พจนานุกรม, ปัญหาการใช้พจนานุกรมในการแปล, นักศึกษาวิชาเอกภาษาจีน

ABSTRACT

This research aims to study the use of dictionaries and problems in the use of dictionaries obtained in Translation 2 subject. The subjects included 51 students, Semester 1, Year 2017. The research was conducted in the form of survey research using questionnaires and interviews— Including observation in class. Quantitative data were analyzed by frequency and percentage. Qualitative data were analyzed by content analysis. The research found that the most commonly used form of dictionaries were bilingual dictionaries. In addition, the most commonly used type is the online dictionary on the internet. The most common problem found in the use of Chinese-Thai dictionary is lack of vocabulary or information. The most common problem found in the use of Chinese-Chinese dictionary is disabling to understand the definitions given in the dictionary and no words or information to search. A result of the

interviews revealed that most students chose to use Chinese-Thai dictionaries to translate and use various types of dictionaries.

Keywords : Dictionary format, problems with the use of dictionaries in translation, students majoring in Chinese.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันได้มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ข้อมูลข่าวสารไร้ขีดจำกัด การรับสารอย่างรวดเร็วตั้งนั้นสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้เข้ากับยุคไทยแลนด์ 4.0 ในหลักการเรียนรู้เท่าทันเทคโนโลยีนั้น รูปแบบการเรียนการสอนในวิชาการแปลโดยการใช้พจนานุกรมก็ได้มีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตโดยผู้เรียนเริ่มใช้พจนานุกรมเป็นรูปแบบหนังสือ เปิดหมวดอักษรแล้วค่อยหาคำอ่านและความหมาย พอมาถึงยุคปัจจุบันนักศึกษาใช้ smart phone ในการถ่ายรูปแล้วนำไปแปลใน google translate หรือไม่ก็ใช้เสียงแล้วแปลเป็นตัวอักษรออกมาในรูปแบบการเขียนทำให้ผลการแปลนั้นบิดเบือนไปเป็นอย่างมากเนื่องจากคำบางคำไม่มีใน google translate

การเรียนภาษาจีนในรายวิชาการแปลนั้นหัวใจสำคัญของผู้เรียนคือการใช้พจนานุกรมเพราะพจนานุกรมเป็นสื่อ สะพานเชื่อมที่ทำให้เข้าใจความหมายคำศัพท์ตามที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการแปลด้านการพูด การแปลแบบเขียนล้วนต้องใช้พจนานุกรมเป็นสะพานเชื่อมไปสู่อีกภาษาหนึ่งระหว่างภาษาจีนและภาษาไทยตั้งนั้นในการแปลจึงสำคัญมากที่ผู้เรียนต้องใช้พจนานุกรมอย่างถูกต้องและมีวิจารณ์ญาณ

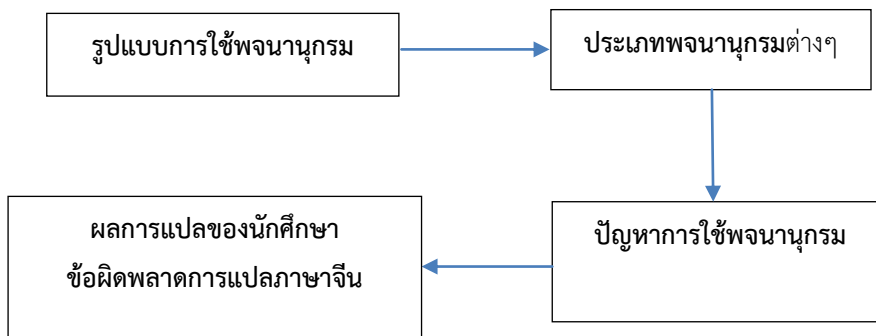
Zengin และ Kaçar (2011) กล่าวว่า ผู้เรียนภาษาที่สองมักใช้พจนานุกรมออนไลน์เพื่อปรับปรุงการใช้ภาษาในเชิงลีลา และโครงสร้าง ประโยคของภาษา ในปัจจุบันการแปลภาษาด้วยเครื่องเข้ามามีบทบาทในการช่วยแปลแก่ผู้เรียน ภาษาที่สองซึ่งการพัฒนาวัตกรรมการแปลภาษาด้วยเครื่องดังกล่าวก่อให้เกิดเครื่องมือช่วย แปลหลายชนิด หนึ่งในนั้นคือ “Google Translate” (GT) ซึ่งเป็นโปรแกรมเสริมของ Google ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันอาศัยหลักการทำงานด้วยการอ้างอิงสถิติในการแปล จึงทำให้มีความสะดวกและรวดเร็ว สามารถแปลข้อความอัตโนมัติภายในระยะเวลาอันสั้น Seleskovitch (1984) กล่าวว่า การแปลที่มีประสิทธิภาพมีสิ่งที่จะต้องคำนึงอยู่สาม ประการคือ 1) ข้อความหรือตัวภาษาต้นทางและปลายทาง 2) ความหมายแฝงซึ่งมีได้กล่าวโดยตรงในตัวข้อความและจ าเป็นต้องอาศัยการตีความ และ 3) การถ่ายทอดธรรมชาติของ ภาษาต้นทาง เมื่อแปลออกมาแล้วจะต้องไม่ขัดกับลักษณะของภาษาปลายทาง Beer (2011) ที่ได้สรุปปัญหาที่เกิดจากการแปลภาษาด้วยเครื่องไว้สามประเด็นด้วยกันคือ 1) ปริมาณข้อมูลระหว่างคู่ภาษาบางภาษาใน GT อาจยังมีน้อยทำให้การแปลในคู่ภาษานั้นไม่สมบูรณ์ 2) ประเด็นทางวัฒนธรรม แต่ละประเทศย่อมมีภาษาพูดเป็นของตนเอง โครงสร้างของแต่ละภาษาไม่สามารถเทียบเคียงกันได้ และ 3) ประเด็นคำศัพท์ เช่นในวงการอุตสาหกรรมมีการสร้างคำศัพท์หรืออักษรย่อใหม่ๆ ขึ้นมากมาย จึงอาจทำให้เครื่องแปลไม่มีฐานข้อมูลที่กล่าวมา

จากการใช้รูปแบบพจนานุกรมออนไลน์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและปัญหาการใช้พจนานุกรมออนไลน์ “Google Translate” (GT) โดยผลที่ได้สามารถทราบถึงรูปแบบการใช้พจนานุกรมและปัญหาการใช้พจนานุกรมตลอดจนผู้สอนการแปลสามารถให้คำแนะนำนักศึกษาในรายวิชาการแปลได้ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้พจนานุกรมในวิชาการแปล 2 ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาจีน ชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้พจนานุกรมในวิชาการแปล 2 ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาจีน

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยวิธีการแจกแบบสอบถามการใช้พจนานุกรมและปัญหาในการใช้ พจนานุกรมใน วิชาการแปล 2 ให้กับนักศึกษาวิชาเอกภาษาจีนชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2559 จำนวน 50 คน ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์นักศึกษาจำนวน 10 คน โดยเลือกนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมากที่สุด 5 คน ปานกลาง 15 คน และอ่อน 10 คน เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคำถามในการสัมภาษณ์ครอบคลุม 2 ประเด็น คือ การใช้พจนานุกรมและปัญหาในการใช้พจนานุกรมในวิชาการ แปล2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละและวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยในส่วนการ แปลความหมายของระดับ คะแนนในแบบสอบถาม ใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ใน การวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ Best (1997) มีรายละเอียดดังนี้ ค่าเฉลี่ย ระดับการแปลความหมาย 4.50-5.00 มากที่สุด ป้อย่มาก หรือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 3.50-4.49 มาก ป้อย หรือ เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 ปานกลาง เป็นบางครั้ง หรือ เห็นด้วย 1.50-2.49 น้อย หรือ ไม่เห็นด้วย 1.00-1.49 น้อยที่สุด หรือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 รูปแบบพจนานุกรม

รูปแบบพจนานุกรม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
จีน-ไทย	3.67	0.96	มาก
ไทย-จีน	3.42	0.87	มาก
จีน-จีน	2.40	1.05	น้อย
จีน-ไทย, ไทย-จีน,จีน-จีน	3.08	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่ารูปแบบพจนานุกรมที่นักศึกษาวิชาเอกภาษาจีน ชั้นปีที่ 3 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมาใช้ในการแปลคือรูปแบบพจนานุกรมจีน-ไทยอยู่ในระดับมาก (3.67) และรูปแบบพจนานุกรมไทย-จีน (3.42) รองลงมาคือรูปแบบพจนานุกรมจีน-ไทย, ไทย-จีน, จีน-จีน (3.08) และอยู่ในระดับน้อยคือรูปแบบพจนานุกรม จีน-จีน (2.40)

ตารางที่ 2 ประเภทการใช้พจนานุกรมที่นักศึกษาใช้บ่อยที่สุดในการแปล

ประเภทการใช้พจนานุกรมที่นักศึกษาใช้บ่อยที่สุดในการแปล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
พจนานุกรมออนไลน์ google translate, baidu เป็นต้น	3.38	0.74	ปานกลาง
แอปพลิเคชันพจนานุกรมในมือถือ	4.13	0.88	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าประเภทการใช้พจนานุกรมที่นักศึกษาในระดับมากในการแปลคือ แอปพลิเคชันพจนานุกรมในมือถือ (4.13) และอยู่ในระดับปานกลางคือพจนานุกรมออนไลน์ google translate, baidu (3.38)

ตารางที่ 3 ประเด็นที่นักศึกษาใช้พจนานุกรมในการแปล

ประเด็นที่นักศึกษาใช้พจนานุกรมในการแปล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ค้นหาการอ่านตัวอักษรจีน	4.13	0.84	มาก
ค้นหาความหมายที่จะแปล	4.17	0.85	มาก
ค้นหาวิธีใช้คำศัพท์และไวยากรณ์	3.63	0.95	มาก
ค้นหาข้อมูลต่างๆ เช่น คำพ้องรูป คำพ้องเสียงคำตรงข้าม และคำปรากฏร่วม เป็นต้น	3.35	0.76	ปานกลาง
ค้นหาวิธีการใช้ประโยค (ตัวอย่างประโยค)	3.56	0.75	มาก
	3.16	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าประเด็นที่นักศึกษาใช้พจนานุกรมในการแปลระดับมากคือค้นหาความหมายที่จะแปล (4.17) ค้นหาการอ่านตัวอักษรจีน (4.13) ค้นหาวิธีใช้คำศัพท์และไวยากรณ์ 3.63 ค้นหาวิธีการใช้ประโยค (ตัวอย่างประโยค) (3.56) และอยู่ในระดับปานกลางคือ ค้นหาข้อมูลต่างๆ เช่น คำพ้องรูป คำพ้องเสียงคำตรงข้าม และคำปรากฏร่วม (3.35)

ตารางที่ 4 ปัญหาการใช้พจนานุกรมจีน-ไทย ในการแปล

ปัญหาการใช้พจนานุกรมจีน-ไทย ในการแปล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ไม่มีคำศัพท์ที่ต้องการค้นหา	3.08	1.08	ปานกลาง
ค้นหาความหมายที่ต้องการไม่ได้	3.23	0.89	ปานกลาง
ไม่เข้าใจบริบทในการแปลจึงไม่ทราบจะใช้คำศัพท์ตัวใด	3.46	0.82	ปานกลาง
ไม่เข้าใจวิธีการจัดเรียงหมวดหมู่ พจนานุกรม	2.92	0.83	ปานกลาง
ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ คำย่อ ในพจนานุกรม	3.12	0.96	ปานกลาง
	3.16	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่าปัญหาการใช้พจนานุกรมจีน-ไทย ในการแปลที่อยู่ในระดับปานกลางคือ ไม่เข้าใจบริบทในการแปลจึงไม่ทราบจะใช้คำศัพท์ตัวใด (3.46) รองลงมาคือค้นหาความหมายที่ต้องการไม่ได้ (3.23) ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ คำย่อ ในพจนานุกรม (3.12) ไม่มีคำศัพท์ที่ต้องการค้นหา (3.08)และไม่เข้าใจวิธีการจัดเรียงหมวดหมู่ พจนานุกรม(2.92)

ตารางที่ 5 ปัญหาการใช้พจนานุกรมจีน-จีน ในการแปล

ปัญหาการใช้พจนานุกรมจีน-จีน ในการแปล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ไม่เข้าใจคำจำกัดความในพจนานุกรม(ความหมายจากภาษาจีนเป็นภาษาจีน)	3.44	0.91	ปานกลาง
ไม่ปรากฏคำศัพท์ที่ต้องการค้นหา	3.42	0.87	ปานกลาง
ค้นหาความหมายที่ต้องการไม่พบ	3.29	0.82	ปานกลาง
ไม่เข้าใจวิธีการจัดเรียงหมวดหมู่ พจนานุกรม	3.02	0.82	ปานกลาง
ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ คำย่อ ในพจนานุกรม	3.23	0.87	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่าปัญหาการใช้พจนานุกรมจีน-จีน ในการแปลที่พบอยู่ในระดับปานกลางคือไม่เข้าใจคำจำกัดความในพจนานุกรม(ความหมายจากภาษาจีนเป็นภาษาจีน) (3.44) รองลงมาคือไม่ปรากฏคำศัพท์ที่ต้องการค้นหา (3.42) ค้นหาความหมายที่ต้องการไม่พบ (3.29) ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ คำย่อ ในพจนานุกรม (3.23) และไม่เข้าใจวิธีการจัดเรียงหมวดหมู่ พจนานุกรม (3.02)

ตารางที่ 6 ปัญหาการใช้พจนานุกรมไทย-จีน ในการแปล

ปัญหาการใช้พจนานุกรมไทย-จีน ในการแปล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ไม่ปรากฏคำศัพท์ที่ต้องการค้นหา	3.13	0.99	ปานกลาง
ค้นหาคำศัพท์ที่สอดคล้องในบริบทไม่พบ	3.17	0.81	ปานกลาง
ไม่เข้าใจวิธีการจัดเรียงหมวดหมู่ พจนานุกรม	2.92	0.88	ปานกลาง
ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ คำย่อ ในพจนานุกรม	3.13	0.95	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่าปัญหาการใช้พจนานุกรมไทย-จีน ในการแปลที่พบอยู่ในระดับปานกลางคือ ค้นหาคำศัพท์ที่สอดคล้องในบริบทไม่พบ (3.17) รองลงมาคือไม่ปรากฏคำศัพท์ที่ต้องการค้นหาและไม่เข้าใจสัญลักษณ์ คำย่อ ในพจนานุกรม (3.13)และไม่เข้าใจวิธีการจัดเรียงหมวดหมู่ พจนานุกรม (2.92)

ตารางที่ 7 ปัญหาการใช้พจนานุกรมในการแปล

ปัญหาการใช้พจนานุกรมในการแปล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
พจนานุกรมใช้ยากเกินไป	2.96	0.86	ปานกลาง
ไม่มีทักษะการใช้พจนานุกรม	2.79	0.82	ปานกลาง
พจนานุกรมมีคำศัพท์วิชาการมากเกินไป	3.12	0.67	ปานกลาง
คำศัพท์ สำนวน รูปประโยค หรือตัวอย่างน้อยทำให้นำคำศัพท์ไปใช้ได้ไม่เหมาะสม	3.31	0.78	ปานกลาง
พจนานุกรมมีคำศัพท์หลากหลาย ทำให้เลือกใช้คำไม่เหมาะสม	3.37	0.76	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่าปัญหาการใช้พจนานุกรมในการแปลอยู่ในระดับปานกลางคือพจนานุกรมมีคำศัพท์ หลากหลาย ทำให้เลือกใช้คำไม่เหมาะสม (3.37) รองลงมาคือคำศัพท์ สำนวน รูปประโยค หรือตัวอย่างน้อยทำให้นำ คำศัพท์ไปใช้ได้ไม่เหมาะสม (3.31) พจนานุกรมมีคำศัพท์วิชาการมากเกินไป (3.12) พจนานุกรมใช้ยากเกินไป (2.96) และ ไม่มีทักษะการใช้พจนานุกรม (2.79)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการแปล 2 ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา จำนวน 10 คน สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

การใช้พจนานุกรมในการแปล พบว่านักศึกษาส่วนมากยังอาศัยรูปแบบพจนานุกรมออนไลน์มากในด้านการแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย นักศึกษาเกือบร้อยละ 90 ใช้พจนานุกรมออนไลน์เนื่องจากเกิดความสะดวกรวดเร็วและง่ายต่อการแปล นักศึกษาไม่สามารถใช้พจนานุกรมแบบจีน-จีน ได้เนื่องจากคลังคำศัพท์น้อย ขาดความอดทน แปลไม่ได้ ทำให้นักศึกษาท้อเมื่อเวลาเปิดพจนานุกรมออนไลน์แบบจีน-จีน และนักศึกษาคิดว่าเสียเวลา อีกทั้งไม่เข้าใจความหมาย ถึงแม้ว่าผู้สอนจะลงมือสอนและพาลงมือปฏิบัติไปแล้วแต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาจึงทำให้ผู้เรียนต้องกลับไปเรียนรู้ด้วยตนเอง

ปัญหาที่พบในการใช้พจนานุกรมในการแปล เนื่องจากว่าในรายวิชาการแปล 2 เนื้อหาในรายวิชานักศึกษารู้สึกว่าเนื้อหาเรียนยาก คำศัพท์ใหม่ๆ เยอะมากและส่วนมากเป็นเนื้อหาปัจจุบันเมื่อใช้พจนานุกรมทำให้ได้ความหมายไม่ตรงกับเรื่องที่จะแปล หรือไม่พบความหมายของคำศัพท์นั้นๆ หาเจอแต่แปลไม่ถูกต้องเนื่องจากคำศัพท์นั้นเป็นคำศัพท์ที่ใหม่และทันสมัยยังไม่ได้บรรจุในพจนานุกรม ก่อให้เกิดการแปลในเนื้อหาคลาดเคลื่อนหรือคำๆ นั้นมีความหมายที่หลากหลายเลือกไม่ถูกว่าจะใช้คำไหนในการแปล

เมื่อลงมือปฏิบัติการแปลนั้นนักศึกษาก่อนมักจะใช้ google translate แปลเกือบทุกคนเนื่องมาจากสะดวกรวดเร็ว แล้วนักศึกษาก็อ่านอีกครั้งคือทำการปฏิบัติการแปลเพื่อตรวจทานอีกรอบ หรือถ้าแปลไม่ได้ก็หลีกเลี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติการแปลในวิธีหรือประโยคนั้นๆ เนื่องจากไม่รู้ว่าจะแปลอย่างไร

ข้อเสนอแนะของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้พจนานุกรมและปัญหาการใช้พจนานุกรม

1. เวลาในการสอนและฝึกปฏิบัติในการเรียนการสอนการใช้พจนานุกรมมากกว่า 1 ครั้งและในหลายๆ รายวิชาเช่น การอ่านภาษาจีน อักษรจีน จีนระดับต้น จะได้ทำให้นักศึกษาเข้าใจการใช้ได้มากขึ้น
2. ในรายวิชาการแปล 2 เนื่องจากส่วนมากเนื้อหาทันสมัย คำศัพท์ใหม่ อยากรมีตัวอย่างในการใช้พจนานุกรมในการแปลมากกว่านี้ หรือทำพจนานุกรมคำศัพท์ที่ในพจนานุกรมยังไม่มีเพิ่มเติมขึ้นมาประกอบคู่มือให้นักศึกษาได้ค้นคว้าจะทำให้เรียนได้ดีและสนุกมากขึ้น
3. พจนานุกรมจีน-ไทย ควรเพิ่มการยกตัวอย่างการใช้คำหรือรูปประโยคที่เข้าใจง่ายเพื่อความกระจ่างชัดในการนำไปใช้เพราะคำในภาษาจีนเมื่อแปลเป็นภาษาไทยมีความหมายใกล้เคียงกันมากยากต่อการนำไปใช้
4. พจนานุกรมจีน-จีน ผู้สอนควรจะสอนก่อนที่จะมาเรียนในรายวิชาการแปลเพื่อที่นักศึกษาจะได้คุ้นเคยและมีความชำนาญในการใช้พจนานุกรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่านักศึกษาทั้ง 50 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา มีรูปแบบการใช้พจนานุกรมในระดับมากคือพจนานุกรมจีน-ไทยและพจนานุกรมไทย-จีนเนื่องจากใน

รายวิชาการแปลนั้นนักศึกษาจะต้องปฏิบัติการแปลจากจีนเป็นไทยและไทยเป็นจีนจึงต้องค้นหาความหมายและคำศัพท์ระหว่างสองภาษาเป็นจำนวนมาก และประเภทที่นักศึกษาใช้บ่อยในการแปลมากที่สุดคือแอปพิเคชัน พจนานุกรมในมือถือการใช้พจนานุกรมนี้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดุษฎี รุ่งรัตนกุล(2552) ที่พบว่าผู้เรียนการแปลมีการใช้พจนานุกรม 2 รูปแบบในการแปล คือ พจนานุกรมภาษาเดียวและพจนานุกรมสองภาษา โดยใช้พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย อังกฤษ-อังกฤษ และไทย-อังกฤษ มากที่สุด เนื่องจากในรายวิชาการแปลที่เรียน นิสิตต้องฝึกแปลจาก ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยและจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ จึงต้องค้นหาคำศัพท์และความหมายของคำศัพท์ไปมาระหว่างสองภาษานี้

2. จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาในการใช้พจนานุกรมจีน-ไทย ในการแปลคือไม่เข้าใจบริบทในการแปลจึงไม่ทราบจะใช้คำศัพท์ตัวใด ปัญหาในการใช้พจนานุกรมจีน-จีน ในการแปลคือไม่เข้าใจคำจำกัดความในพจนานุกรม (ความหมายจากภาษาจีนเป็นภาษาจีน) ปัญหาการใช้พจนานุกรมไทย-จีน ในการแปลคือค้นหาคำศัพท์ที่สอดคล้องในบริบทไม่พบ ปัญหาการใช้พจนานุกรมในการแปลคือพจนานุกรมมีคำศัพท์หลากหลาย ทำให้เลือกใช้คำไม่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของเนซีและเฮล (Nesi & Hail, 2002) พบว่าผู้เรียนมีปัญหาในการเลือกหาคำศัพท์ที่เหมาะสมจากรายการคำศัพท์ในพจนานุกรมซึ่งปัญหาเกิดจากการไม่มีทักษะในการใช้พจนานุกรม ไม่คุ้นเคยกับการใช้พจนานุกรมและไม่ได้เรียนและฝึกการใช้พจนานุกรมมาก่อน ส่วนโคเรน (Koren, 2011) อธิบายว่าผู้ใช้พจนานุกรมพบว่าความหมายต่างๆ ที่พจนานุกรมให้ไว้ใช้ไม่ได้ตรงกับคำศัพท์ในบทอ่านที่พบเสมอไป การที่ผู้เรียนหาความหมายคำศัพท์ที่ต้องการไม่ได้อาจเป็นเพราะผู้เรียนไม่เข้าใจหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำศัพท์และเนื้อหาบริบทที่คำศัพท์ปรากฏจึงไม่สามารถหาความหมายที่เหมาะสมได้

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนและการเปิดการใช้พจนานุกรมในรายวิชาการอ่านภาษาจีนเช่น การหาอักษรหมวดนำ การเปิดหาความหมายของคำศัพท์
2. ผู้สอนทราบถึงคำศัพท์ที่ทันสมัย ซึ่งไม่ปรากฏในพจนานุกรม ซึ่งผู้สอนต้องวางแผนเตรียมการสอนล่วงหน้า
3. ผู้สอนสามารถเตรียมแผนการสอนในรายวิชาการแปลหรือออกแบบกิจกรรมการแปลโดยที่นักศึกษาไม่ต้องอาศัยพจนานุกรมออนไลน์เป็นตัวช่วยในการแปล
4. ผู้สอนได้ทราบและเข้าใจปัญหาการใช้พจนานุกรมและเตรียมรูปแบบการสอนเพื่อช่วยลดปัญหาการใช้พจนานุกรมในรายวิชาการแปล
5. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการทำพจนานุกรมในโอกาสต่อไปได้ เช่น การเพิ่มการยกตัวอย่างความหมายของคำศัพท์เพื่อให้ผู้หาคำศัพท์เข้าใจได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น การเพิ่มคำศัพท์ใหม่ลงในพจนานุกรม

เอกสารอ้างอิง

- ดุษฎี รุ่งรัตนกุล. (2553). การศึกษาปัญหาและกลวิธีในการแก้ปัญหการแปลของนิสิตวิชาเอกภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม). หน้า 31-45.
- Beer, D. (2011. May). Cyberlingua: The problem with online translation tools. Retrieved from: <http://www.mediabadger.com>.

Zengin, B., & Kaçar, I. (2011, April). Turkish EFL academicians’ problems concerning translation activities and practices, attitudes toward the use of online and printed translation tools, and suggestions for quality translation practice. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 10(2), 274-286.

การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะ
ของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

A STUDY PROMOTING MORALS AND ETHICS ON SELF GOVERNANCE, PEOPLE GOVERNANCE
AND WORK GOVERNANCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE OPINIONS OF TEACHERS IN
EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER NAKHONRATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL OFFICE
SERVICE AREA 3

พรทิพย์ ทบธรรม¹

MissPornthipTopthum¹

เพชรสุดา ภูมิพันธ์¹

Petsuda Phumiphon¹

¹นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 3 มี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการสอน
ของครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3ปีการศึกษา 2559จำนวน 320คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน
เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อย
ละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบ
เป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe’

ผลการวิจัยพบว่า

คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน
ระดับมากทุกด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน รองลงมาคือ ด้านคุณธรรม
จริยธรรมในการครองคน และด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน ตามลำดับและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มี
ขนาดและประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของ
ผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : คุณธรรมจริยธรรม, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ABSTRACT

This research was a study promoting of morals and ethics on self governance, people
governance and work governance of school administrators in the opinions of teachers in

educational institutions under NakhonRatchasima Primary Educational Office Service Area3. Its purposes were to study and to compare the morals andethics on self governance, people governance and work governance ofschool administrators in the opinions of teachers in educational institutions, classified by school sizes, teachers’ work experiences and guidelinesfor promoting of morals and ethics. Samples used in this study were questionnaire’ respondents i.e.320teachers, who worked in the 2017 academic year, underNakhonRatchasima Primary Educational Office Service Area3 obtained by multi-stage sampling method. Samples for interviewing were 9 experts in morals and ethics obtained by purposive sampling.The research tools for collecting data in this research were questionnaires with reliability of 0.97, datawas analyzed by statistics to find frequency,percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA and the Scheffe method for pair matching comparison.

The findings indicated that:

The morals and ethics on self governance, people governance and work governance ofschool administrators in the opinions of teachers in educational institutions under NakhonRatchasima Primary Educational Office Service Area3 were in high level both of overall and each aspect. The highest meanwas in aspect ofself governance and the next was in aspect of people governance and work governance, respectively.Teachers in different school sizes and different work experiences had their opinions on morals and ethics on self governance, people governance and work governanceofschool administrators with statistically significance at the .05 level.

Keywords : Morals and Ethics, NakhonRatchasima Primary Educational Office Service Area 3

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งเศรษฐกิจและสังคมทำให้สภาพภาพของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างมากโดยแนวโน้มเป็นไปในทางไม่พึงประสงค์โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมการกระทำผิดวินัยของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในแต่ละปียังมีจำนวนมาก ซึ่งการกระทำผิดวินัยเหล่านี้ก่อให้เกิดผลเสียหายทั้งต่อตนเองและส่วนรวมอย่างยิ่งกล่าวคือเมื่อผู้บริหารและครูขาดวินัยยากที่จะอบรมคนอื่นและเป็นแบบอย่างที่ดีได้เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าและในการสร้างประสิทธิภาพของหน่วยงาน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. 2541 : 54)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ระบุแนวทางการปฏิรูปการศึกษามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติและส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ครูอาจารย์และนักเรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่ต้องทำงานกับคนจำนวนมากการทำงานจะมีความสุขทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงานอันจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษานั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ตลอดจนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมไปปรับใช้ในการครองตนการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญา

ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 3)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และเป็นที่น่าสนใจว่าปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติตนเป็นไปตามที่สังคมประสงค์หรือไม่นอกจากนี้ในฐานะที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นหัวหน้าต้องปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาสมควรต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างแก่คนอื่นไม่ว่าจะเป็นความประพฤติและการปฏิบัติงานจึงเป็นที่สังเกตของทุกคนและมักจะถือเป็นแบบอย่างว่าผู้บริหารต้องมีความรอบคอบเพราะผู้บริหารเป็นหัวใจสำคัญของหน่วยงานทุกหน่วยงานย่อมปรารถนาและให้การยอมรับนับถือผู้บริหารที่มีคุณภาพกล่าวคือเป็นบุคคลที่มีความรู้มีความสามารถมีทักษะความชำนาญงานมีประสิทธิภาพมีวิสัยทัศน์กว้างไกลแต่ที่เหนือสิ่งใดคือความเป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจและมีจริยธรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธาซึ่งคุณธรรมจริยธรรมคือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่จะเป็นส่วนเสริมให้ผู้บริหารนั้นสามารถครองตนครองคน และครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ(อมราเล็กเริงสินธุ์. 2542 : 3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 186 โรงเรียน จำนวนครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1,881 คน ได้ทำการสอนกระจายอยู่ตามสถานศึกษาต่างๆ ทุกพื้นที่ของเขต 3 ได้แก่ อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปักธงชัย อำเภอครบุรี และอำเภอเสิงสาง ในสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เกิดภาวะวิกฤต ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทต่อวิถีการดำรงชีวิต ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ไม่สามารถปฏิบัติตนตามกรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรมการครองตน ครองคน ครองงานได้ เป็นเหตุให้ถูกดำเนินถูกร้องเรียน ถูกสอบสวน โดยการทำผิดวินัยและถูกดำเนินการทางวินัย และถูกดำเนินการสิ้นสุดลงแล้ว ปี 2554 ถึง ปี 2559 จำนวน 22 ราย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3)

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการสอน

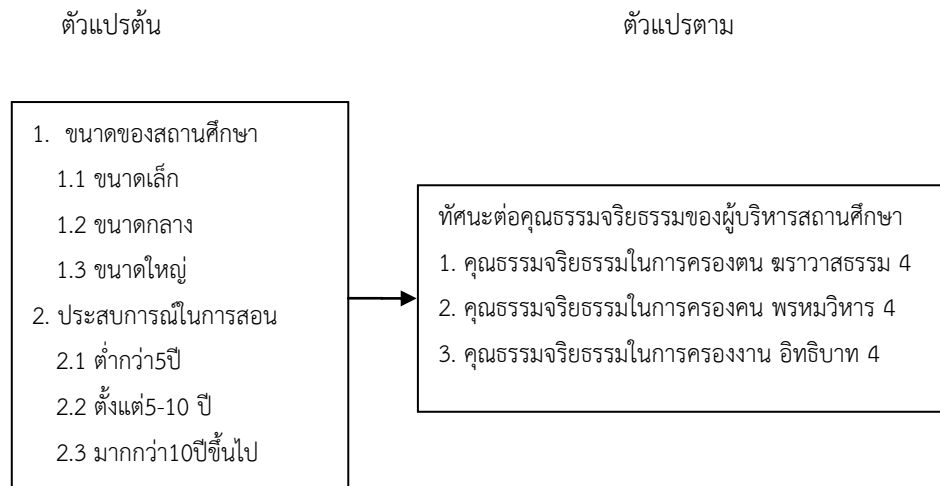
ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3

2. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ตามระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีกับมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 3 - 32) คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ได้แก่ขรवासธรรม 4 คุณธรรมจริยธรรมในการครองคน ได้แก่พรหมวิหาร 4 คุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน ได้แก่อิทธิบาท 4 กรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกถึงคุณงามความดีของบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติ ด้วยจิตสำนึกในจิตใจมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

1.1 คุณธรรมจริยธรรมในการครองตนหมายถึง คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติของตนเองให้ดำเนินตามวัตถุประสงค์คือขรवासธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะสัจจะ ได้แก่ ความจริงใจ ซื่อสัตย์ พูดจริงทำจริง เป็นความรักชื่อเสียงและเกียรติยศของตน ตักเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความหวังดี ประพฤติตนได้เหมาะสม และเป็นผู้ที่พูดจริงและทำดังคำพูด 2) ทมะ ได้แก่การเป็นคนที่มีรู้จักข่มใจตนเอง ไม่เอาแต่อารมณ์ตัวเองเป็นใหญ่ 3) ขันติ ได้แก่ ความอดทน อดกลั้นเป็นความอดทนได้เมื่อปะทะกับความขัดแย้ง และไม่ประพฤติดนในทางที่เสื่อมเสีย และ 4) จาคะ ได้แก่การเสียสละอันเป็นการทุ่มเทเสียสละเวลา ดูแลช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน และสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้อื่น

1.2 คุณธรรมจริยธรรมในการครองคนหมายถึง คุณธรรมจริยธรรมที่ใช้ในการปกครองบังคับบัญชา หรือนำคนให้ทำงานอยู่ในสังคมโดยอาศัยหลักธรรมประจำใจของผู้ใหญ่คือพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดี 2) กรุณาความสงสาร 3) มุทิตาความยินดี เมื่อเห็นคนอื่นได้ดี และ 4) อุเบกขาความมีใจเป็นกลาง

1.3 คุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน หมายถึง คุณธรรมจริยธรรมที่ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานของตนและ หน่วยงานให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์คืออิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2) วิริยะพากเพียรทำในสิ่งนั้น 3) จิตตะเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และ 4) วิมังสาหมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3

3. ครูในสถานศึกษา หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3

4. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดขนาดของสถานศึกษาตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งเป็น 1)สถานศึกษาขนาดเล็ก นักเรียน 1-120 คนลงมา2)สถานศึกษาขนาดกลาง นักเรียน 121- 499 คนและ 3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ นักเรียน 500 คนขึ้นไป

5. ประสบการณ์ในการสอน หมายถึง ระยะเวลาในการสอนในสถานศึกษาของครูผู้สอน โดยนับเป็นปี กำหนดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 5 ปี2)ประสบการณ์การในการสอน 5-10 ปี และ 3) ประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 คือ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอครบุรี อำเภอโชคชัย อำเภอเสิงสาง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอปักธงชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ปีการศึกษา 2559ทั้งหมดจำนวน 1,881คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 : 2559)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ปีการศึกษา 2559จำนวน 320 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ซึ่งเป็นคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับคือมากที่สุดมากปานกลางน้อยและ น้อยที่สุดและให้คะแนนตามน้ำหนักความสำคัญจากมากไปหาน้อย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นเองโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวกับการศึกษาและการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคนครองงานและเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม

1.2 กำหนดกรอบความคิดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อการศึกษาและการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ประการคือ 1)คุณธรรมจริยธรรมในการครองตนได้แก่ ฆราวาสธรรม 2)คุณธรรมจริยธรรมในการครองคนได้แก่พรหมวิหาร 4 และ 3)คุณธรรมจริยธรรมในการครองงานได้แก่อิทธิบาท 4

1.3 นำผลการศึกษาค้นคว้าที่ได้จากเอกสารงานวิจัยมาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในการครองตนครองคนครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 เสนอให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบสอบถามที่สร้างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4.1 นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพเครื่องมือโดย 1) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความชัดเจนของภาษาและ 2) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว ตามคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดลองใช้ (Try out) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) (Alpha coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach(บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 99) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อขอความร่วมมือไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3

1.2 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาในสังกัด

1.3 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 พร้อมด้วยแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด และซองเปล่าติดแสตมป์จำหน่ายซองถึงผู้วิจัยเพื่อขอความร่วมมือครูผู้สอนตอบแบบสอบถามส่งคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์

1.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามตามที่ได้รับส่งคืนทางไปรษณีย์ และผู้วิจัยตามเก็บแบบสอบถามที่เหลือด้วยตนเองอีกครั้ง

1.5 แบบสอบถาม จำนวน 320 ชุด เก็บรวบรวมมาได้จำนวน 320 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา

1.1 นำแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการสอนของผู้ตอบแบบสอบถามไปประมวลผลโดยวิธีทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง

1.2 นำแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เกณฑ์ความหมายค่าเฉลี่ยของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 99) เป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหาร ตามทัศนคติของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 โดยใช้ค่า F (F-test) ถ้าพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในแต่ละด้านจะทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้วิธีการของ Scheffe'

ผลการวิจัย

1. การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ปรากฏผลวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน	3.85	0.39	มาก
2. คุณธรรมจริยธรรมในการครองคน	3.83	0.35	มาก
3. คุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน	3.59	0.31	มาก
รวม	3.76	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.39) รองลงมา คือคุณธรรมจริยธรรมในการครองคน ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.35) และด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.31) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อระดับโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 6 ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.71) รองลงมาคือข้อ 10 อดทนในการไม่ประพฤตินในทางที่เสื่อมเสีย ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.72) และข้อ 3 แสดงความอดทนได้เมื่อปะทะกับความขัดแย้งที่รุนแรงไม่เป็นมิตร ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

1.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองคน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 8 ให้ความช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อได้รับความเดือดร้อนด้วยใจที่บริสุทธิ์ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือข้อ 14 ไม่คิดร้ายต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.66) และข้อ 12 ไม่ลำเอียงด้วยรักหรือชังต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.76) ตามลำดับ

1.3 ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก 14 ข้อ ระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 4 มีความพึงพอใจในผลงานของตนที่ได้กระทำให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้จนสำเร็จ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือข้อ 1 เชื่อมมั่นศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.60) และข้อ 8 มีความเพียรพยายามที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยเริ่มจากการพยายามกับตัวเองก่อน ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านปรากฏผลวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

	คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา						F	p
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน	3.87	.358	3.89	.427	3.61	.127	08.624*	.000
2.	คุณธรรมจริยธรรมในการครองคน	3.78	.367	3.91	.349	3.59	.128	15.877*	.000
3.	คุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน	3.71	.317	3.57	.302	3.37	.139	19.882*	.000
	รวม	3.79	.294	3.79	.293	3.52	.087	15.528*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ได้ ปรากฏผลวิจัยดังนี้

2.1 คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ และคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษาขนาดกลางสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษาขนาดเล็กและครูในสถานศึกษาขนาดกลางไม่แตกต่างกัน ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน โดยภาพรวมและรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และครูในสถานศึกษาขนาดกลางมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ส่วนครูในสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองคน โดยภาพรวมและรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขนาดกลางมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ และครูในสถานศึกษาขนาดกลางมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่

ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน โดยภาพรวมและรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดกลางครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ และครูในสถานศึกษาขนาดกลางมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่

2.2 การเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนโดยภาพรวมและรายด้าน

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการสอน						F	p
	ต่ำกว่า 5 ปี		5-10 ปี		10 ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน	3.87	.42	3.86	.34	3.82	.41	0.296	.744
2. คุณธรรมจริยธรรมในการครองคน	3.89	.36	3.80	.32	3.81	.36	1.928	.147
3. คุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน	3.62	.33	3.57	.29	3.59	.30	0.793	.453
รวม	3.79	.32	3.74	.25	3.74	.29	1.020	.362

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาและการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ผู้วิจัยอภิปรายประเด็นสำคัญจากการค้นพบในการศึกษาดังนี้

1. จากการศึกษาคณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแนวทางที่ถูกต้องและดีงาม ถ้าผู้บริหารครองตนโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมแล้วจะสามารถประครองชีวิตได้อย่างราบรื่น เกิดผลดีมีความสุข ประสบความสำเร็จ อีกทั้งเป็นตัวอย่างต่อผู้ใกล้ชิดได้ สอดคล้องกับพระมหาบุญมี มาลาวิชโร (2550 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า การครองชีวิตให้ดำเนินไปตามทางที่ถูกต้องดีงาม การครองตนเป็นศิลปะการประครองชีวิตให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่ติดขัด ตั้งอยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง ดีงาม อันจะนำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จในชีวิต การดำเนินชีวิตให้ได้ผลดีมีความสุข ต้องรู้จักครองชีวิตตัวเองให้ดี เพราะหากไม่รู้จักรองตนให้ตั้งอยู่ในทางที่ถูกต้องแล้ว ก็อาจจะทำให้ดำเนินชีวิตผิดพลาด ผิดทาง หลงไปทำในสิ่งที่เป็นอันตรายให้แก่ชีวิตตัวเองและคนอื่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติยศ เอี่ยมคงทอง (2547 : 29) ได้วิจัยการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในพระศนะของบุคลากรในโรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาควม ผลการวิจัยพระศนะของบุคลากร ต่อการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เขวงศักดิ์ แสงจันทร์ (2548 : 27) ได้วิจัยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สมรรถภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านคุณลักษณะ ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านผลงานอื่นๆ

2. คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมในการครองคน อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ให้ความสำคัญและบริหารคนโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 คือ มีความเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขาในการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้บริหารสถานศึกษาจนสามารถครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้ สอดคล้องกับ พระเทพดิลก (2557 : 48) ได้กล่าวไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน หลักของการครองใจคนเป็นเรื่องของกิริยา ปฏิบัติของบุคคล ผู้ที่ปรารถนาจะครองใจคนอื่นจะต้องสร้างปฏิกริยาเพื่อให้เกิดผลตามที่ตนต้องการ ยึดถือพื้นฐานจิตใจของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานระดับบริหารจะต้องมี พรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา มีความหมายว่าความปรารถนาที่จะเห็นคนอื่นเป็นสุข กรุณา มีความหมายว่า ความสงสาร ต้องการที่จะช่วยเหลือคนอื่นให้พ้นจากความทุกข์ มุทิตา มีความหมายว่า ความพลอยยินดี เมื่อบุคคลอื่นได้ดี ไม่อิจฉา

ริชยา และอุเบกขา มีความหมายว่า การทำใจเป็นกลาง ไม่แสดงความคิดเห็นหรือเสียใจ เมื่อบุคคลอื่นประสบความสำเร็จหรือประสบความวิบัติ หลักธรรมพรหมวิหาร 4 นี้ ถือเป็นหลักการครองคนที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเป็นอย่างมาก ที่มีพื้นเพของคนที่แตกต่างกัน

3. คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน อยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีความมุ่งมั่นในการบริหารงานโดยมีความรับผิดชอบในการทำงาน ใช้หลักวิชาที่ได้ศึกษามาใช้ประกอบการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของงาน สอดคล้องกับ สุภัสสร รองแหยม (2552 : 81) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักหรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่งาน โดยใช้ความวิริยะอุตสาหะและใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยความเรียบร้อย รวดเร็วและราบรื่น และถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

4. ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน โดยภาพรวมและรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และครูในสถานศึกษาขนาดกลางมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดกลางมีสายการบังคับบัญชาที่สั้น ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีโอกาสได้พบปะ พูดคุยกับผู้บริหารอย่างเป็นกันเอง และยังมีความใกล้ชิดในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุกุล ฤชวรรณ (2550 : ม.ป.บ.) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนที่เปิดสอนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบขนาดของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนครูในสถานศึกษาขนาดเล็กและกลางมีทัศนะต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคนและครองงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรรักษาระดับคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาให้เพิ่มสูงขึ้นทุกด้านต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมในการครองตนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การครองคนและครองงาน ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดจึงควรมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้คุณธรรมจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษามีการเพิ่มถึงระดับมากที่สุด เป็นการให้ความสำคัญเพราะการครองตนเป็นการเริ่มจากตนเองที่นับเป็นฐานของคุณธรรมจริยธรรมที่อาจส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมในการครองคนและครองงานได้อีกด้วย

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญและใช้พรหมวิหาร 4 เป็นหลักในการครองคนอยู่ในระดับมาก นับเป็นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการปฏิบัติงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงจึงควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานสำคัญในการครองคนเพื่อให้มีการพัฒนาที่สูงขึ้นต่อไปดังตัวอย่างผลการวิจัยรายข้อพบค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อได้รับความเดือดร้อนด้วยใจที่บริสุทธิ์ นับเป็นการเกิดตามขั้นตอนของพรหมวิหาร 4 ตามลำดับเริ่มจากขั้นแรกคือมีความเมตตาส่งสารและส่งผลทำให้เกิดขึ้นมีความกรุณาที่ต้องการให้พ้นทุกข์จึงให้ความช่วยเหลือ ซึ่งอาจเกิดมูทิตาคือยินดีเมื่อเขาพ้นทุกข์ต่อไปเป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เช่น กลุ่มตัวอย่างระดับมัธยมศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาในหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัดนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่ถูกต้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ร.ส.พ.
- เกียรติยศ เอี่ยมคงทอง. (2547). การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในทรรศนะของบุคลากรในโรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม จังหวัดนนทบุรี. ภาคนิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนคร.
- เชวงศักดิ์ แสงจันทร์. (2548). ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : ม.ป.ท..
- พระเทพดิลก. (2557). พระธรรมวินัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญมี มาลาวชิโร. (2550). ธรรมใจ โลกนี้ไม่มีอะไรให้ทำใจมีแต่เรื่องให้เราเข้าใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ.: สำนักพิมพ์ดีเอ็มจี.
- สมบูรณ์ ดันยะ. (2545). วิทยาการวิจัย. โปรแกรมวิชาการวัดผลการศึกษา. คณะครุศาสตร์ ส ถ า บั น รั า ช ภั ฏ นครราชสีมา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. (2554). บัญชีรายละเอียดการดำเนินการทางวินัยบุคลากร. นครราชสีมา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. อัดสำเนา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. (2559). บัญชีรายชื่อบุคลากรทางการศึกษา. นครราชสีมา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. (2541). ข้าราชการครู. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

- สุพกิจ กงบูรณ. (2544). การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ กศ.ต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภัทสร รongแหยม. (2552). พฤติกรรมผู้นำในการครองตน ครองคน และครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหาร ครูและผู้ปกครอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- อนุกุล ภูระวรรณ์. (2550). พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนในโรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อมรา เล็กเรียงสินธุ์. (2542). คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ :เสนาธรรม.

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
A STUDY OF THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF VOCATIONAL STUDENT IN RAYONG,
CHANTHABURI AND TRAT PROVINCES.

ประสาน จันทร์ดาสุด¹ สุรีย์มาส สุขกลี² และ อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์³

PRASAN CHANDASUT¹ SUREEMAS SUKKASI² AND AMPAWAN PRASERTPHAK³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 288 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.50-0.88 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : คุณลักษณะที่พึงประสงค์, ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ABSTRACT

This research were to study and to compare the desirable characteristics of vocational student in Rayong, Chanthaburi and Trat provinces, by using experiences of practitioners and classified accordingly by areas. The samples used in this research included 288 administrators and teachers under the Office of Vocational Education Commission (OVEC) in Rayong, Chanthaburi and Trat Provinces selected by using Krejcie and Morgan's table and proportional stratified random sampling. The instrument for data collection was a five-rating scale questionnaire. The

discrimination was ranged from 0.50 to 0.88 and the reliability was at 0.97. The statistical analysis were percentage, mean and standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (One-way ANOVA) and Scheffe's method to analyze the data.

The results showed that: 1) The desirable characteristics of vocational student in Rayong, Chanthaburi and Trat provinces were at the high level. 2) The desirable characteristics of Vocational student in Rayong, Chanthaburi and Trat provinces using experiences of practitioners showed an overall and each difference weren't statistically insignificantly. 3) The comparison desirable characteristics of vocational student in Rayong, Chanthaburi and Trat provinces classified as to areas in overall and each expect difference weren't statistically insignificantly.

Keywords : Desirable Characteristics, Diploma Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานหรือคนงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานประกอบการ ในแต่ละความรู้ความสามารถ พบว่า คุณลักษณะที่มีอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นที่พึงพอใจของสถานประกอบการหรือโรงงาน (มากกว่าร้อยละ 50) ได้แก่ ด้านการมีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความขยันอดทน ส่วนด้านคุณลักษณะในด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ ด้านทักษะการแสวงหาความรู้ ความรู้พื้นฐานในตำแหน่งงานที่ทำการ รู้จักบริหารเวลา มีทักษะฝีมือแรงงาน ความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน แรงงานส่วนใหญ่ มีคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 20.3 - 49.1) แต่ยังมีแรงงานอีกส่วนหนึ่งต่ำกว่าร้อยละ 11.5 ต้องมีการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และภาษาต่างประเทศ ซึ่งแรงงานดังกล่าว ส่วนใหญ่ยังมีทักษะความรู้ความสามารถในระดับน้อยถึงปานกลาง (มากกว่าร้อยละ 40.0) เมื่อพิจารณาตามประเภทอาชีพ สถานประกอบการ ระบุว่ามีความต้องการแรงงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด 72,049 คน โดยในจำนวนนี้เป็นแรงงานที่ขาดแคลน 45,601 คน รองลงมาเป็นผู้ควบคุมเครื่องจักรในโรงงาน และเครื่องจักร ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ มีความต้องการแรงงาน 61,987 คน และเป็นแรงงานที่ขาดแคลน 36,215 คน ในส่วนของอาชีพที่สถานประกอบการมีความต้องการน้อยที่สุด คือ ผู้ปฏิบัติงาน ฝีมือด้านการเกษตร ป่าไม้และประมง สถานประกอบการมีความต้องการ แรงงาน 807 คน และเป็นแรงงานที่ขาดแคลน 644 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557 : 1-3)

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด สถานศึกษาได้มุ่งเน้นผลิตและการพัฒนา กำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2556 เป็นหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลิตกำลังคนระดับฝีมือที่มีสมรรถนะวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2552 : 3)

จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำผลจากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ และเป็นการพัฒนานักเรียนสายอาชีพ ให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ทักษะวิชาชีพและคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองที่ดีของสังคมประกอบด้วย

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง ความดีงามที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักของจริยธรรม ที่ถูกปลูกฝัง ดำรงอยู่ในตัวบุคคลนั้น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น สังคมและประเทศชาติ โดยถูกกำหนดโดยประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบการวิชาชีพแต่ละวิชาชีพกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก และวงการวิชาชีพนั้น

2. ด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกของจิตใจทั้งภายในและภายนอก เป็นการกระทำเพื่อสนองความต้องการของบุคคล เมื่อเผชิญกับสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยพฤติกรรมนิสัยของมนุษย์ เกิดจากการปรับเปลี่ยนทางด้านสรีระร่างกาย การปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด การปรับเปลี่ยนทางด้านสติปัญญา และการปรับเปลี่ยนอุดมคติ

3. ด้านทักษะทางปัญญา หมายถึง กระบวนการคิดที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง และนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาทำความเข้าใจ และประเมินข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งแนวคิดจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน การวินิจฉัย แก้ปัญหา และพัฒนางานและพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ และผลกระทบจากการตัดสินใจ สามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาลัย และรองผู้อำนวยการวิทยาลัย ผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ผู้อำนวยการวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการครู และครูพิเศษสอน ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

ประสบการณ์ปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเริ่มการปฏิบัติราชการ โดยนับเวลาตั้งแต่วันบรรจุแต่งตั้งจนถึงปัจจุบัน ได้แก่

1. ประสบการณ์มาก หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย ซึ่งได้จากการหาค่าเฉลี่ยของประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

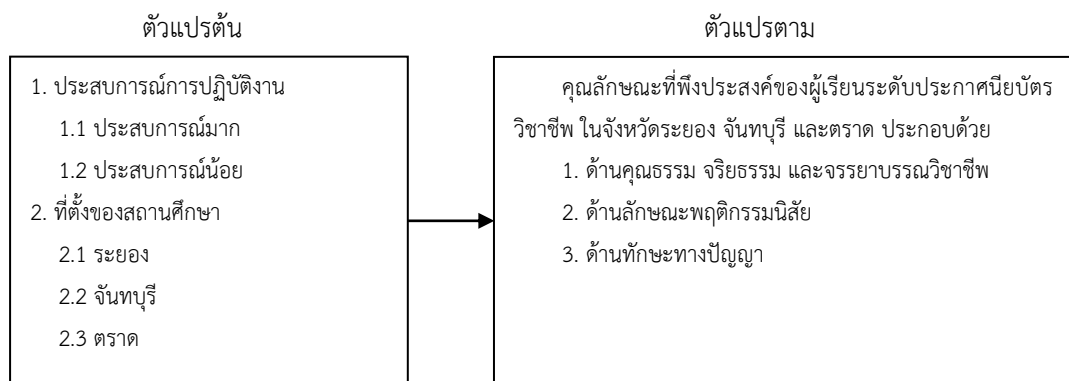
2. ประสบการณ์น้อย หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งได้จากการหาค่าเฉลี่ยของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

ที่ตั้งของสถานศึกษา หมายถึง ที่ตั้งของวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งอยู่ในจังหวัด

1. ระยอง
2. จันทบุรี
3. ตราด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยใช้กรอบมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2557 : 24) ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2560 จำนวน 738 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 40 คน และครูผู้สอนจำนวน 698 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา : 2560)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2560 รวมทั้งสิ้น 288 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Proportional Stratified Random Sampling) หารสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามที่ตั้งของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารและครูผู้สอน ในจังหวัดระยอง จำนวน 145 คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 84 คน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในจังหวัดตราด จำนวน 59 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งกำหนดคะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตาม ลำดับขั้นตอนโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ
2. สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดปราจีนบุรี และครูผู้สอนในจังหวัดตราด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมได้ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.50 - 0.88
5. นำแบบสอบถามที่ได้หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

3. การวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้านใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

4. วิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เปรียบเทียบตามประสบการณ์ปฏิบัติงานโดยการทดสอบค่าที (t-test)

5. วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

6. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทำในรูปตารางประกอบบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าร้อยละ (%)

1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC)

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

2.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของ

ครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 การทดสอบค่าที (t-test)

3.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา

รายการ	จำนวน	
	(n = 288)	ร้อยละ
1. ประสบการณ์ปฏิบัติงาน		
ประสบการณ์มาก	116	40.30
ประสบการณ์น้อย	172	59.70
รวม	288	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	
	(n = 288)	ร้อยละ
2. ที่ตั้งของสถานศึกษา		
ระยอง	145	50.30
จันทบุรี	84	29.20
ตราด	59	20.50
รวม	288	100.00

จากตารางที่ 1. แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานมาก จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 40.30 มีประสบการณ์ปฏิบัติงานน้อย จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 59.70 และผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในจังหวัดระยองจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 และในจังหวัดตราด จำนวน 59 คนคิดเป็นร้อยละ 20.50

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, อันดับที่, และระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้าน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	n = 288			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับที่	ระดับ
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.24	.58	1	มาก
2. ด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย	4.20	.54	2	มาก
3. ด้านทักษะทางปัญญา	4.13	.57	3	มาก
รวม	4.19	.51		มาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.24) ด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย ($\bar{X}$ = 4.20) และด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X}$ = 4.13) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

3. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	ประสบการณ์ปฏิบัติงาน				t	p
	ประสบการณ์มาก (n = 116)		น้อย(n = 172)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.32	.61	4.19	.56	1.87	.06
2. ด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย	4.23	.55	4.18	.52	.86	.38
3. ด้านทักษะทางปัญญา	4.20	.61	4.08	.54	1.77	.07
รวม	4.25	.54	4.15	.49	1.67	.09

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 3 แสดงว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	SS	Df	MS	F	p
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	1.13	2	.56	1.65	.19
ภายในกลุ่ม	97.55	285	.34	-	-
รวม	98.68	287	-	-	-
2. ด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย					
ระหว่างกลุ่ม	.92	2	.46	1.58	.20
ภายในกลุ่ม	82.90	285	.29	-	-
รวม	83.82	287	-	-	-
3. ด้านทักษะทางปัญญา					
ระหว่างกลุ่ม	1.42	2	.71	2.15	.11
ภายในกลุ่ม	94.22	285	.33	-	-
รวม	95.64	287	-	-	-
ภาพรวม					

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	SS	Df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	1.06	2	.55	2.02	.13
ภายในกลุ่ม	75.24	285	.26		
รวม	76.30	287			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4 แสดงว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เป็นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ส่งผลให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองที่ดีในด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมบุคลิกลักษณะที่ดีงาม โดยสถานศึกษาแต่ละแห่ง จะกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ความต้องการ ตลอดจนจิตสำนึกของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 7) ดังนั้นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ต้องส่งเสริม สนับสนุนโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพให้กับผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางประพฤติตนที่ดีของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอดิศักดิ์ เตชปญโญ (โจนรัมย์) (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียน บ้านแก้ว อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านแก้วโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ คือ ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อผลิตกำลังคนระดับฝีมือที่มีสมรรถนะวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557 : 2) ดังนั้น สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จึงต้องมีการติดตามวัดผลและประเมินผล การออกฝึกงานของผู้เรียนในสถานประกอบการ เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุน ปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน และเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลีภรณ์ วงษ์คำ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความพึงพอใจที่มี

ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของผู้บริหารสถานประกอบการ ในจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานประกอบการในจังหวัดสิงห์บุรีมีความพึงพอใจเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของผู้บริหารสถานประกอบการในจังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ คือ ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด สถานศึกษาได้มุ่งเน้นผลิตและการพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวชิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในจังหวัดระยองจัดเป็นเขตอุตสาหกรรม เช่น นิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมปลวกแดง นิคมอุตสาหกรรมบ้านค่าย และนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด เป็นต้น อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวและภาคเกษตรกรรม จังหวัดจันทบุรีเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจการท่องเที่ยวและเกษตรกรรม จังหวัดตราดเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษการท่องเที่ยว การขนส่งและเกษตรกรรม จะพบว่าทั้งสามจังหวัดมีความเหมือนและความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ ที่มาของรายได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2552 : 3) ดังนั้นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จึงต้องนำเอาความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ ในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติในสถานประกอบการหรือประกอบอาชีพโดยอิสระ โดยทุกสถานศึกษาไม่ว่าจะตั้งอยู่ที่ใดก็ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด เช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย ชาญสิขกร (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตามความต้องการของบริษัทไอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายภาคตะวันออกที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามความต้องการของบริษัทไอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายภาคตะวันออกที่ 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้เกิดผลดีกับตัวนักเรียน สังคมและประเทศชาติ

2. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

3. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในด้านทักษะทางปัญญา เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานการวิจัย แก้ปัญหา และพัฒนางาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

2. ควรศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ

พระมหาดิศักดิ์ เตชปญโญ (ใจรัมย์). (2555). การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน **ช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียน บ้านแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สมหมาย ชาญสิขกร. (2553). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายตะวันออกที่ 1**. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2552). **ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2552**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ

_____. (2552). **รายงานการพัฒนากำลังคนตามแผนภาคตะวันออก**. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา.

_____. (2557). **หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556**. กรุงเทพฯ : แผนกวิชาการพิมพ์ วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.

_____. (2560). **รายงานสรุปจำนวนบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พ.ศ.2560**. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษา.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **สำรวจความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ พ.ศ.2556**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ

อัญชลีภรณ์ วงษ์คำ. (2550). **ความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของผู้บริหารสถานประกอบการในจังหวัดสิงห์บุรี**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5 th ed. New York : Harper Collins.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (January 1970). “Determining Sample Size for Research Activities,” **Educational and Psychological Measurement**. 30(3) : 607-610.

การศึกษาแนวโน้มการจัดการความรู้ในประเทศไทย

THE STUDY OF KNOWLEDGE MANAGEMENT TREND IN THAILAND

ระบิล พันภัย¹ อัจฉรวรรณ ท้าวต่อน² และ ปราณี สกกุลลิขเรศสีมา³

Rabil Ponphai¹ Atcharawan Thaodon² and Pranee Sakullikalatesima³

^{1,2,3}อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 จำนวน 241 ชื่อเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า 1) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยที่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 47 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.50 2) เมื่อพิจารณาตามปีที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2556 เป็นปีที่มีงานวิจัยจำนวนมากที่สุด จำนวน 99 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.08 3) ขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ งานวิจัยที่มีเนื้อหาด้านกระบวนการจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 138 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57.26 4) กระบวนการจัดการความรู้ พบว่ากระบวนการสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่มีการศึกษามากที่สุด จำนวน 236 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 97.93 เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความรู้พบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์เป็นปัจจัยที่มีการศึกษามากที่สุด จำนวน 124 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.45

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, การวิเคราะห์เนื้อหา

ABSTRACT

This study is aimed to explore and analyze the graduate research of higher education institution in Thailand which related knowledge management (KM) and have been conducted between 2012-2016. Based on the scope of 241 thesis and independent study from Academics. The result are conducted in following 1) The 47 titles (19.5 %) appeared and conducted by Chiang Mai University that one is greater than the other academics. The most research titles were conducted (99 of the total 241 titles, 41.08 %) in 2013 from the six-year period in 2012 – 2016. 3) The 138 titles (57.25%) are focused on managing process more than other contents concept in knowledge management. 4) The 236 titles (97.93 %) are focused on knowledge creation more than other processes in process concept. 5) The 124 titles (51.45 %) are focused on leadership and strategy factor that is the most affect and more than other factors in knowledge management.

Keywords : Knowledge Management, Content Analysis

เป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันธุรกิจต่างให้ความสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือคู่แข่ง โดยการพยายามสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์และสร้างความได้เปรียบด้านราคา โดยพยายามควบคุมต้นทุนในการดำเนินงาน

ของกิจการ ประกอบกับแนวคิดด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จากอดีตสู่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมมองว่าทรัพยากรมนุษย์หรือคน เป็นค่าใช้จ่ายขององค์กร เมื่อองค์กรได้จ่ายเงินเดือนหรือค่าจ้างไปจะต้องใช้แรงงานดังกล่าวให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร แต่ปัจจุบันกลับมองว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นสินทรัพย์ขององค์กร ต้องลงทุนสนับสนุนพนักงานในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะความชำนาญเพิ่มขึ้นตลอดเวลา เพื่อให้ทรัพยากรดังกล่าวส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (พิชิต เทพวรรณ, 2547) โดยเฉพาะความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่ลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) คือมีคุณค่า (Value) หายาก (Rare) ไม่สามารถทดแทนได้ง่าย (Difficult to Substitute) และยากที่คู่แข่งจะลอกเลียนแบบได้ (Difficult to Imitate) (Barney, 1991) ซึ่งทำให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนได้ โดยองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนพยายามสร้างให้องค์กรของตนกลายเป็นองค์กรให้การเรียนรู้ (Learning Organization) โดยมุ่งเน้นเรื่องการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยการให้ความสำคัญในทุกกระบวนการของการจัดการความรู้ตามแนวคิด Demarest ประกอบด้วย การสร้างความรู้ (Knowledge Construction) การเก็บรวบรวมความรู้ (Knowledge Embodiment) การกระจายความรู้ไปใช้ (Knowledge Dissemination) และการนำความรู้ไปใช้ (Use) (ยุรพร ศุภรัตน์, 2552)

โดยอดีตที่ผ่านมาการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่มุ่งเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการทำวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และการค้นคว้าอิสระ พบว่า การเรื่องศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เป็นจำนวนมาก ซึ่งรูปแบบการทำวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษานั้น มีการศึกษาในศาสตร์ที่แตกต่างกันไป โดยพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กร ทั้งในสถานศึกษา เช่น สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เป็นต้น ภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือท้องถิ่น เทศบาล เป็นต้น ภาคเอกชนหรือองค์กรธุรกิจ เช่น บริษัทเอกชน ธนาคาร ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม และศึกษาในชุมชน เช่น ธุรกิจชุมชน กองทุนชุมชน องค์กร ชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า เป็นการศึกษาการจัดการความรู้ในสาขาต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์สุขภาพ การแพทย์ การพยาบาล สาธารณสุข การศึกษา การบริหาร การเกษตร วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

โดยที่งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ จะปรากฏในหลักสูตรต่าง ๆ เช่น หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น และปรากฏในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล การบริหารการศึกษา การปกครองท้องถิ่น เทคโนโลยีสารสนเทศ สารสนเทศศึกษา ส่งเสริมการเกษตร วิศวกรรมอุตสาหกรรม เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ นั้น สามารถอยู่ในขอบเขตของการวิจัยที่หลากหลายสาขาวิชา (นารีวรรณ เขียววาสน์, 2556)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวโน้มและช่องว่างของการดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ในหลากหลายมุมมอง เช่น สถาบันการศึกษาที่นำเสนอผลงาน ประเภทของสถาบันการศึกษา ปีที่เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัยที่ศึกษา ประเภทงานวิจัย ขอบเขตการวิจัย ของของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 เกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้

2. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 เกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้
3. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 เกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัย หมายถึง วิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในหลักสูตรปริญญาโทและหลักสูตรปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เผยแพร่ในปี พ.ศ.2555-2559

วิทยานิพนธ์ หมายถึง งานวิจัยของนักศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทและหลักสูตรปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งจำนวนหน่วยกิตที่ใช้ในการศึกษาอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละสถาบันกำหนด ในบางสถาบันอาจใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น วิทยานิพนธ์หรือปริญญาโท หรือดุษฎีนิพนธ์

การค้นคว้าอิสระ หมายถึง งานวิจัยของนักศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทและหลักสูตรปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยจำนวนหน่วยกิตที่ใช้ในการศึกษาอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละสถาบันกำหนด ในบางสถาบันอาจใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท หรือสารนิพนธ์

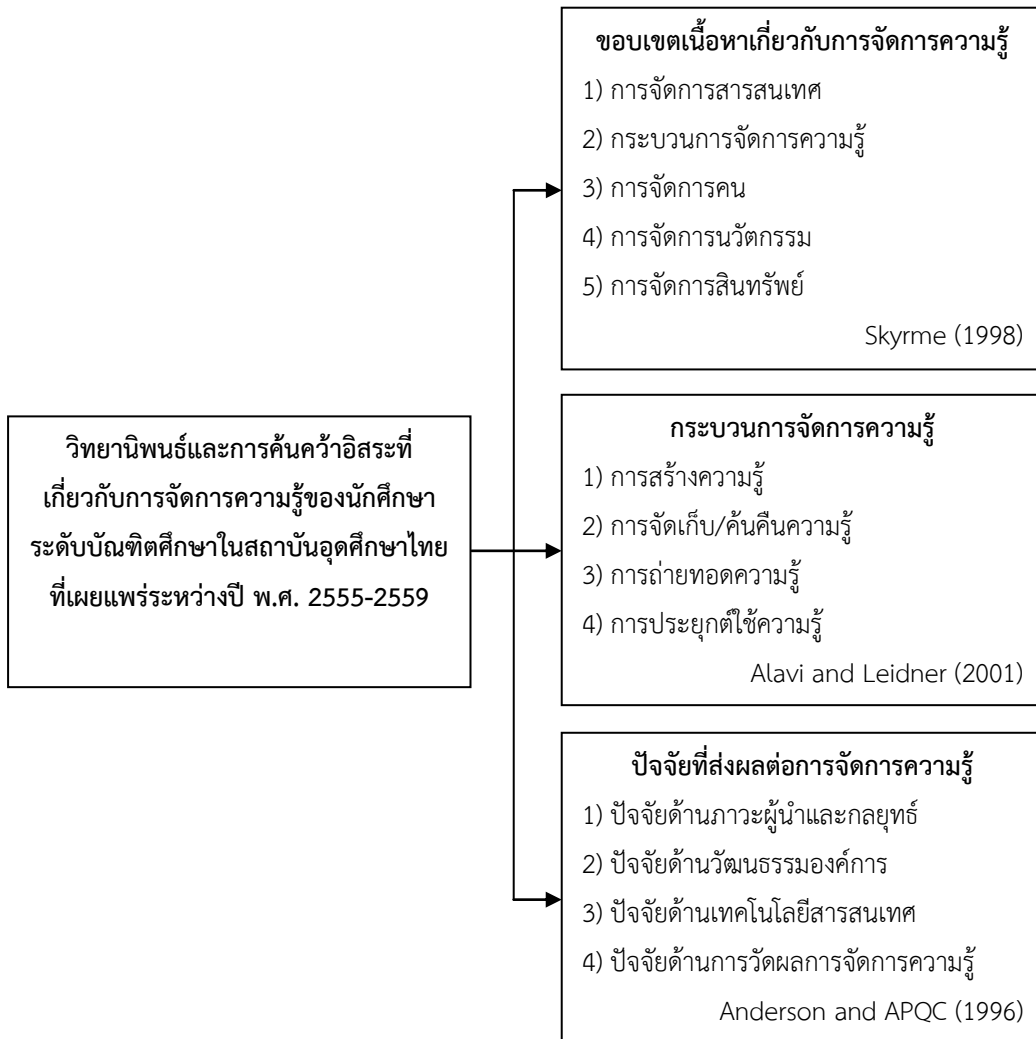
ระดับบัณฑิตศึกษา หมายถึง การศึกษาในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอกในหลักสูตรปริญญาโทและหลักสูตรปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย หมายถึง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น มหาวิทยาลัยรังสิต และ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ขอบเขตเนื้อหา หมายถึง เนื้อหาของวิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในแต่ละเรื่อง ที่มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจและวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 เกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ บูรณาการจากแนวคิดของ Skyrme (1998) กระบวนการจัดการความรู้ บูรณาการจากแนวคิดของ Alavi and Leidner (2001) และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ บูรณาการจากแนวคิดของ Anderson and APQC (1996)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ บูรณาการจากแนวคิดของ Skyrme (1998)
กระบวนการจัดการความรู้ บูรณาการจากแนวคิดของ Alavi and Leidner (2001)
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการ บูรณาการจากแนวคิดของ Anderson and APQC (1996)

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ วิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระของนักศึกษาระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิตและปริญญาดุชฎีบัณฑิต ในสถาบันอุดมศึกษาประเทศไทยโดยสืบค้นจากฐานข้อมูลวิจัยออนไลน์ภายใต้โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS – Thai Library Integrated System) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 จำนวน 241 เรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Data)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การจัดการสารสนเทศ กระบวนการจัดการความรู้ การจัดการคน การจัดการนวัตกรรม และการจัดการสินทรัพย์ บูรณาการจากแนวคิดของ Skyrme (1998)

2.2 กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ การจัดเก็บ/ค้นคืนความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ บูรณาการจากแนวคิดของ Alavi and Leidner (2001)

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ประกอบด้วยปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยด้านการวัดผลการจัดการความรู้ บูรณาการจากแนวคิดของ Anderson and APQC (1996)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบวิเคราะห์งานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระแต่ละเล่ม ซึ่งแบบวิเคราะห์งานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลบรรณานุกรมของวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ และตอนที่ 2 การวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลบรรณานุกรมของวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง รายละเอียดของการพิมพ์ รูปแบบงานวิจัย ระดับการศึกษา ประเภทงานวิจัย สถาบันอุดมศึกษา และปีที่พิมพ์

3.2 การวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ผลการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ทั้งหมดแล้ว นำผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์การจับกลุ่ม โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel และ SPSS จากนั้นนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปภาพรวมแบบตารางและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ที่ศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยทั้ง 49 แห่ง ครั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 241 ชื่อเรื่อง พบว่ามหาวิทยาลัยรัฐบาลเป็นมหาวิทยาลัยที่มีผลงานมากที่สุดคือ 22 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 44.90 รองลงมาคือมหาวิทยาลัยในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 20

ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40.82 เมื่อพิจารณาตามปีที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 พบว่าปีที่มีงานวิจัยจำนวนมากที่สุด คือ ปี พ.ศ. 2556 จำนวน 99 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.08 ในขณะที่ปีที่มีงานวิจัยจำนวนน้อยที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 8 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.32 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามลักษณะงานวิจัยที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 พบว่าวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท จำนวนมากที่สุด จำนวน 93 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 38.59 รองลงมาคือการค้นคว้าอิสระจำนวน 78 คิดเป็นร้อยละ 32.37 และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกน้อยที่สุดจำนวน 70 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 29.05 สำหรับประเภทงานวิจัยที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ.2555-2559 พบว่าเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณมากที่สุดจำนวน 84 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 34.85 รองลงมาได้แก่ งานวิจัยแบบผสมผสานจำนวน 81 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.61 และงานวิจัยเชิงคุณภาพน้อยที่สุดจำนวน 76 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.54 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ตัวแปรที่ศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	89	36.93
หญิง	152	63.07
รวม	241	100.00
ประเภทสถาบันอุดมศึกษา		
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	22	44.90
มหาวิทยาลัยเอกชน	5	10.20
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	2	4.08
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	20	40.82
รวม	49	100.00
ปีที่เผยแพร่ผลงาน		
พ.ศ. 2555	68	28.22
พ.ศ. 2556	99	41.08
พ.ศ. 2557	48	19.92
พ.ศ. 2558	18	7.47
พ.ศ. 2559	8	3.32
รวม	241	100.00
ลักษณะงานวิจัยที่ศึกษา		
ปริญญาเอก	70	29.05
ระดับปริญญาโท	171	70.95
วิทยานิพนธ์	93	38.59
การค้นคว้าอิสระ	78	32.37
รวม	241	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ประเภทงานวิจัยที่ศึกษา		
งานวิจัยเชิงคุณภาพ	76	31.54
งานวิจัยเชิงปริมาณ	84	34.85
งานวิจัยแบบผสมผสาน	81	33.61
รวม	241	100.00

เมื่อจำแนกผลงานวิจัยตามมหาวิทยาลัยพบว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยที่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 47 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.50 รองลงมาคือมหาวิทยาลัยในกลุ่มราชภัฏ จำนวน 33 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.69 และมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 27 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.20 ในขณะที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ละ 1 ชื่อเรื่องเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 0.41 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนงานวิจัยด้านการจัดการความรู้จำแนกตามสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา	2555	2556	2557	2558	2559	รวม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	3 (1.24)	1 (0.41)	1 (0.41)			5 (2.07)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	3 (1.24)	4 (1.66)	3 (1.24)			10 (4.15)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	7 (2.90)	29 (12.03)	10 (4.15)	1 (0.41)		47 (19.50)
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	5 (2.07)	10 (4.15)	1 (0.41)			16 (6.64)
มหาวิทยาลัยบูรพา	5 (2.07)	2 (0.83)	1 (0.41)		3 (1.24)	11 (4.56)
มหาวิทยาลัยราชภัฏ (กลุ่ม)	8 (3.32)	9 (3.73)	12 (4.98)	3 (1.24)	1 (0.41)	33 (13.69)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	9 (3.73)	6 (2.49)	6 (2.49)	6 (2.49)		27 (11.20)
มหาวิทยาลัยศิลปากร	5 (2.07)	7 (2.90)	2 (0.83)			14 (5.81)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	3 (1.24)	6 (2.49)	1 (0.41)			10 (4.15)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

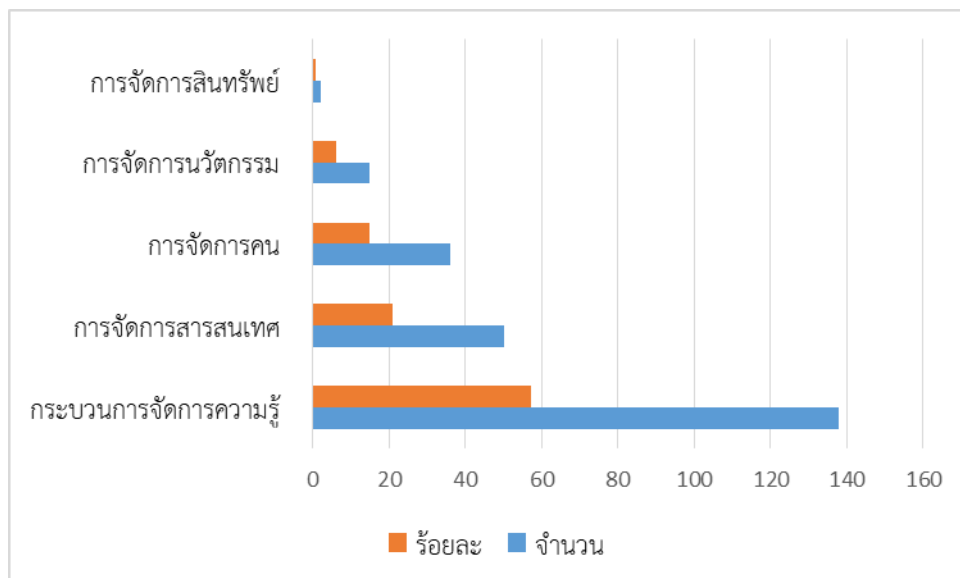
สถาบันอุดมศึกษา	2555	2556	2557	2558	2559	รวม
สถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ	20 (8.30)	25 (10.37)	11 (4.56)	8 (3.32)	4 (1.66)	68 (28.22)
รวม	68 (28.22)	99 (41.08)	48 (19.92)	18 (7.47)	8 (3.32)	241 (100.00)

ขอบเขตเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

1. ขอบเขตเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาที่ได้ศึกษาขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ตามแนวคิดของ Skyrme (1998) พบว่ามีงานวิจัยที่มีเนื้อหาด้านกระบวนการจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 138 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57.26 รองลงมาได้แก่ด้านการจัดการระบบสารสนเทศ จำนวน 50 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.75 และด้านการจัดการคนจำนวน 36 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.94 ในขณะที่งานวิจัยที่มีขอบเขตน้อยที่สุดคือด้านการจัดการสินทรัพย์ จำนวน 2 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.83 ดังรายละเอียดในภาพที่ 2

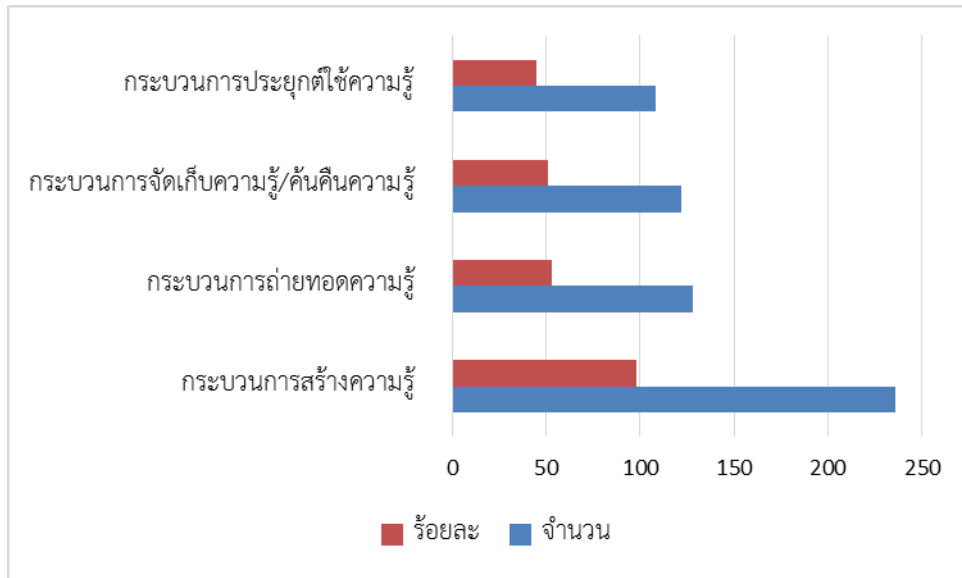
ภาพที่ 2 แสดงขอบเขตเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

2. ขอบเขตเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาที่ได้ศึกษาขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ ตามแนวคิดของ Alavi and Leidner (2001) พบว่างานวิจัยมีการศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในทุกกระบวนการ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษากระบวนการสร้างความรู้มากที่สุด จำนวน 236 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 97.93 รองลงมาได้แก่ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ จำนวน 128 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 53.11 กระบวนการจัดเก็บความรู้/ค้นคืนความรู้ จำนวน 122 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 50.62 และกระบวนการที่มีการศึกษาน้อยที่สุดคือกระบวนการประยุกต์ใช้ความรู้ 108 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 44.81 ดังรายละเอียดในภาพที่ 3

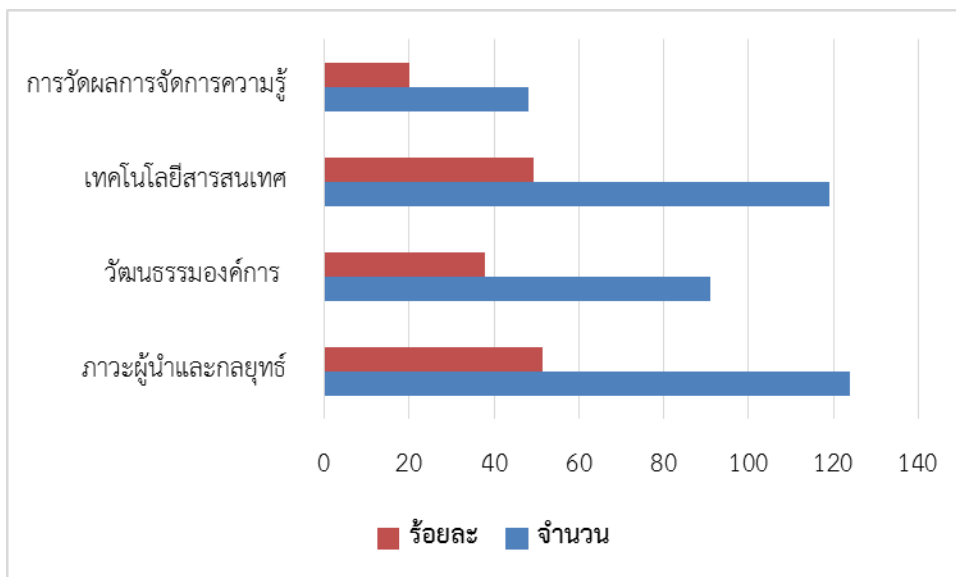
ภาพที่ 3 แสดงขอบเขตเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้

3. ขอบเขตเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ตามแนวคิดของ Anderson and APQC (1996) พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ จำนวน 124 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.45 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 119 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 49.38 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร จำนวน 91 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 37.76 และปัจจัยด้านการวัดผลการจัดการความรู้จำนวน 48 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.92 ดังรายละเอียดในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงขอบเขตเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้

อภิปรายผล

1. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 มีจำนวน 241 ชื่อเรื่อง โดยในปี พ.ศ. 2556 เป็นปีที่มีการเผยแพร่งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 99 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.08 จากนั้นในปี พ.ศ.2557-2559 มีแนวโน้มการเผยแพร่งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่ลดลงตามลำดับ ซึ่งสะท้อนแนวโน้มการวิจัยทางการจัดการความรู้ที่ลดลง สืบเนื่องจากงานวิจัยของนาเรีวรรณ เขียววาสน์ (2556) พบว่าจำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ระดับบัณฑิตศึกษาที่มีการเผยแพร่ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2551 มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยหากพิจารณาการวิเคราะห์เนื้อหาการวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2559 พบว่าช่วง ปีพ.ศ.2548-2551 จำนวนงานวิจัยที่เผยแพร่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ในขณะที่ในช่วงปี พ.ศ.2557-2559 จำนวนงานวิจัยที่เผยแพร่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

2. ขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ พบว่าการศึกษาในเรื่องของกระบวนการจัดการความรู้มากที่สุดจำนวน 138 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57.26 สอดคล้องกับงานวิจัยของนาเรีวรรณ เขียววาสน์ (2556) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ระดับบัณฑิตศึกษาที่มีการเผยแพร่ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553 พบว่าขอบเขตเนื้อหาที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้มากที่สุดคือด้านกระบวนการจัดการความรู้จำนวน 105 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.26 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำอธิบายของ Skyrme (1998) และ Lekacos (2010) ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการนั้นเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในองค์กร (embedded knowledge) ซึ่งจะฝังอยู่ในคนและกระบวนการทำงานที่สามารถสัมผัสได้จากการทำงานในองค์กร แผนกและหน่วยงานทั่วไป เช่น ประสบการณ์ในหน่วยงาน กระบวนการทำงาน การเรียนรู้และวัฒนธรรมขององค์กร เป็นต้น ดังนั้นการวิเคราะห์งานวิจัยในด้านขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ครั้งนี้ จึงพบเนื้อหาในด้านกระบวนการจัดการและการจัดการคนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งสามารถพบเจอได้ในทุก ๆ องค์กร ส่วนขอบเขตเนื้อหาที่พบน้อยที่สุด คือ การจัดการนวัตกรรม เนื่องจากงานวิจัยในประเทศไทยยังไม่มีกรนำเอานวัตกรรมมาเข้าร่วมกับการจัดการความรู้เท่าที่ควร

3. ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ พบว่ามีการศึกษาในเรื่องของกระบวนการสร้างความรู้มากที่สุด จำนวน 236 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 97.93 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของนาเรีวรรณ เขียววาสน์ (2556) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ระดับบัณฑิตศึกษาที่มีการเผยแพร่ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553 พบว่ากระบวนการด้านการถ่ายทอดความรู้หรือการแบ่งปันความรู้มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 217 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 93.53 นอกจากนี้ยังขัดแย้งกับงานวิจัยของ Peachey and Hall (2005) ที่ทำการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ที่ตีพิมพ์ใน IS Journal และพบว่าในด้านกระบวนการจัดการความรู้ในงานวิจัยส่วนใหญ่จะทำการศึกษาในด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้มากที่สุด โดยเป็นแนวโน้มการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านกระบวนการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไป

4. ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ พบว่ามีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ในเรื่องของปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ จำนวน 124 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.45 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของนาเรีวรรณ เขียววาสน์ (2556) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ระดับบัณฑิตศึกษาที่มีการเผยแพร่ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553 พบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีการศึกษาผลกระทบต่อการจัดการความรู้มากที่สุด จำนวน 90 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 38.79 สะท้อนให้เห็นถึงการศึกษปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะ

1. ขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ พบว่างานวิจัยที่ศึกษาในขอบเขตเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการจัดการสินทรัพย์จำนวนน้อยที่สุด ดังนั้นจึงเสนอแนะให้ศึกษางานวิจัยที่มีขอบเขตเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการจัดการสินทรัพย์เพิ่มขึ้น
2. ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ พบว่างานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ที่มีการศึกษาน้อยที่สุดคือกระบวนการประยุกต์ใช้ความรู้ ดังนั้นจึงเสนอแนะให้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ในกระบวนการประยุกต์ใช้ความรู้เพิ่มขึ้น
3. ขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ พบว่างานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ พบว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความรู้ น้อยที่สุด คือ การวัดผลการจัดการความรู้ ดังนั้นจึงเสนอแนะให้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ด้านการวัดผลการจัดการความรู้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นาริวรรณ เขียววาสน์. (2556). การวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุรพร ศุภรัตน์. (2552). องค์การเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต เทพวรรณ. (2554). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- Alavi, M. and Leidner, D.E. (2001). “Review knowledge and knowledge management system: conceptual foundations and research issues.” *MIS Quarterly*. 25(1): 107-136.
- Anderson, A. and APQC. (1996). *The Knowledge Management Assessment Tool: External Benchmarking Version*. United States: [n.p.].
- Barney, Jay B. (1991). “Firm resources & sustained competitive advantage.” *Journal of Management*. 17(1): 99-120.
- Lekacos, A. (2010). *Knowledge management*. [Online]. from http://203.157.7.7/KM/upload_file/data1/knowledgemanagement008.pdf. [April 8, 2016]
- Peachey, T. and Hall, D. (2005). Knowledge management and the leading IS journal: an analysis of trends and gaps in published research. *HICSS-2005 Proceedings of the 38th Hawaii International Conference on System Sciences*. (pp.1-15). Big Island, HI, USA: IEEE Computer Society.
- Skyrme, D.J. (1998). *Beneath The Fad: The Future of Knowledge Management*. [Online]. from <http://www.skyrme.com/updates/u20.htm>. [April 2, 2016]

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัด
อาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

A STUDY OF THE ADMINISTRATION OF THE STUDENT CARE SYSTEM BY ADMINISTRATORS IN
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION (OVEC) IN RAYONG,
CHANTHABURI AND TRAT PROVINCES.

รักศักดิ์ คุ่มชนม์¹ สุรีย์มาศ สุขกลี² และ อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์³

RAKSAK KHUMCHON¹ SUREEMAS SUKKASI² AND AMPAWAN PRASERTPHAK³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ³รองศาสตราจารย์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด จำแนกตามสถานภาพและเขตจังหวัดที่ตั้งสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน และครูผู้สอน จำนวน 248 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเซฟเฟ้

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก.2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ.3) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด จำแนกตามเขตจังหวัดที่ตั้งสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the student care system by administrators in schools under the Office of Vocational Education Commission (OVEC) in Rayong, Chanthaburi and Trat Provinces. The research samples determined by the proportional stratified random sampling method were 40 school administrators and 248 teachers under the Office of

Vocational Education Commission (OVEC) in Rayong, Chanthaburi and Trat Provinces. The research instruments used for data collection were the five-rating scale. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way analysis of variance, and Scheffe’s method of multiple comparison tests.

The study revealed as follows : 1) the overall result of student care system by administrators in schools under the Office of Vocational Education Commission (OVEC) in Rayong, Chanthaburi and Trat Provinces was ranked as the high level. 2) the comparative result in the overall and individual aspects of student care system by administrators in schools under the Office of Vocational Education Commission (OVEC) in Rayong, Chanthaburi and Trat Provinces, classified by status in overall difference was statistically significant at the 0.5 level and 3) the overall and individual aspects of student care system by administrators in schools under the Office of Vocational Education Commission (OVEC) in Rayong, Chanthaburi and Trat Provinces, classified by school location in overall difference was statistically significant at the 0.5 level.

Keywords : The Administration of the Student Care System, Schools Under the Office of Vocational Education Commission (OVEC)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.มีจุดมุ่งหมายในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ใน 3 รูปแบบ.คือ.การศึกษาในระบบ.การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา วิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.และแผนการศึกษาแห่งชาติ.เพื่อผลิตและพัฒนา กำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ.ระดับเทคนิค.และระดับเทคโนโลยี.รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้ สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน.โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญา ไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพ ในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระ (พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา..2551.:3).แต่ปัญหาที่พบในการ จัดการศึกษาคือการออกกลางคัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักของกระทรวง ศึกษาธิการที่จัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพได้รับผลกระทบจากปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนเช่นเดียวกับ หน่วยงานหลักอื่น ๆ จึงได้ผลักดันนโยบายเพื่อลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาขึ้นด้วยระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาพร้อมทั้งแสวงหารูปแบบการเพิ่มปริมาณผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยการลดปัญหาการ ออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาและอาศัยการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง.ชุมชน.ท้องถิ่นและสถานประกอบการ อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2557 : 1)

การพัฒนากระบวนการดูแลผู้เรียนอาชีวศึกษายังสอดคล้องกับการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ มาตรฐานการอาชีวศึกษา.พ.ศ..2555.เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่จัดการอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน.ตัวบ่งชี้ที่.3.6.ระดับคุณภาพในการบริหารความเสี่ยง.โดยให้สถานศึกษาวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยง 5.ด้าน.ได้แก่.ด้านความปลอดภัย.ด้านการทะเลาะวิวาท.ด้านสิ่งเสพติด.ด้านสังคม.ด้านการพนัน.และการมั่วสุม โดย การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกฝ่าย ผู้เรียนและผู้ปกครองมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีผลทำให้ปัญหา ด้านความเสี่ยงลดลง และตัวบ่งชี้ที่.3.7.ระดับคุณภาพในการจัดระบบดูแลผู้เรียน.โดยให้สถานศึกษาจัดระบบดูแล

ผู้เรียนให้มีระบบเครือข่ายผู้ปกครองดูแลผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง. และส่งเสริมผู้เรียนปัญญาเลิศ. ดังนั้นการดำเนินการ ให้มีระบบดูแลผู้เรียนอาชีวศึกษาในสถานศึกษา. จึงมีความสำคัญเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานอาชีวศึกษา. 2555. ซึ่งจะช่วยให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนและป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง. ๆ. เป็นไปอย่างมีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา และเกิดผลดีต่อการประเมินคุณภาพภายนอกอีกด้วย (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. 2555.:56) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาอีกทั้งมีนโยบายที่จะเพิ่มปริมาณผู้เรียนอาชีวศึกษาเพื่อสนับสนุนการเพิ่มกำลังคนเข้าสู่สถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม เกษตร และการบริการเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ. และลดความสูญเปล่า ของงบประมาณด้านการศึกษาจึงกำหนดนโยบายลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา. เพื่อให้อัตราการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นศูนย์โดยเริ่มขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ..2556. จนถึงปัจจุบัน. โดยสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทุกแห่งได้ปฏิบัติตามอย่างเข้มแข็งภายใต้การสนับสนุนงบประมาณและการติดตามผลการดำเนินงานของสำนักติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษาเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่งได้ดำเนินงานแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง. ตามนโยบายของรัฐบาลและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสำนักติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษาจึงได้สร้างกลไกให้สถานศึกษาได้ขับเคลื่อนงานเพื่อลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์. มีความตระหนักและเข้าใจสามารถปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2558 : 1)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้สำหรับวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด. จำแนกตามสถานภาพและเขตจังหวัด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. หมายถึง. กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนด้วยวิธีและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน.

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล. หมายถึง. การบริหารจัดการเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยเครื่องมือต่าง. ๆ. เพื่อใช้สำหรับวางแผนในการดูแล ส่งเสริมและพัฒนาการของนักเรียน แต่ละคน ได้อย่างเหมาะสม

การคัดกรองนักเรียน.หมายถึง.การบริหารจัดการเกี่ยวกับการวิเคราะห์และจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา เพื่อดำเนินการส่งเสริม.พัฒนา.ป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละกลุ่ม โดยการจัดทำฐานข้อมูลของนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้น

การส่งเสริมและพัฒนาักเรียน.หมายถึง การบริหารจัดการเกี่ยวกับการช่วยให้นักเรียนทุกกลุ่มมีการพัฒนาตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำรงชีวิต.มีความภาคภูมิใจและมีความสุขสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของตน ปรับตัวเผชิญกับปัญหาและดำรงตนได้เหมาะสมตามวัย

การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา หมายถึง การบริหารจัดการเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือักเรียนโดยเฉพาะักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาที่มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด.ป้องกัน.แก้ไข้ปัญหาและหาวิธีการช่วยเหลือโดยใช้รูปแบบที่หลากหลาย.

การส่งต่อ.หมายถึง.การบริหารจัดการเกี่ยวกับกระบวนการช่วยเหลือักเรียนกรณีที่มีักเรียนมีปัญหายุ่งยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วแต่ักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยและรองผู้อำนวยการวิทยาลัยในสถานศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนและเป็นครูที่ปรึกษาคอยดูแลให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนนักศึกษา.ในสถานศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.หมายถึง.หน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดนโยบาย.วางแผนพัฒนา.กำหนดมาตรฐานและปรับปรุงหลักสูตรการอาชีวศึกษาการสนับสนุนทรัพยากร.การติดตามการตรวจสอบ.และการประเมินผลการจัดการการอาชีวศึกษา

เขตจังหวัด หมายถึง ที่ตั้งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.แบ่งตามเขตจังหวัด ดังนี้

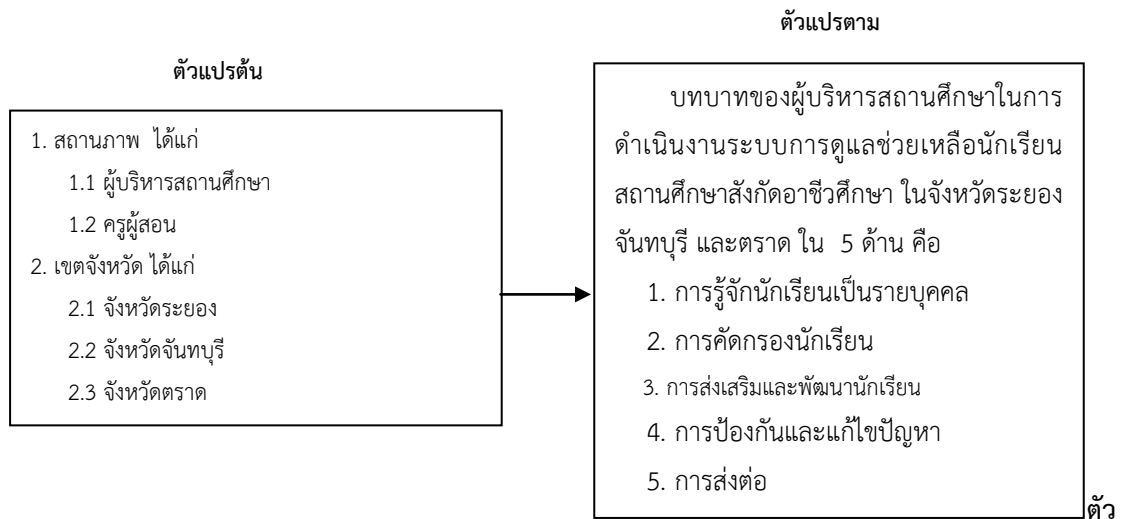
1. ระยอง.ประกอบด้วย.วิทยาลัยเทคนิคระยอง.วิทยาลัยเทคนิคมาตาพุด วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย วิทยาลัยสารพัดช่างระยอง และวิทยาลัยการอาชีพแกลง
2. จันทบุรี.ประกอบด้วย.วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี.วิทยาลัยสารพัดช่างจันทบุรี.วิทยาลัยการอาชีพนายายอาม และวิทยาลัยการอาชีพสอยดาว
3. ตราด.ประกอบด้วย.วิทยาลัยเทคนิคตราด.วิทยาลัยสารพัดช่างตราด.และวิทยาลัยการอาชีพปอไร่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา.ในจังหวัดระยอง.จันทบุรี.และตราด ตามนโยบายลดปัญหาการออกกลางคันของักเรียนอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2557 : 15)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แปรต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2560 จำนวน 738 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน และครูผู้สอน จำนวน 698 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ออนไลน์ : 2560)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2560 จำนวน 288 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดระยอง จำนวน 18 คน ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 11 คน และผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดตราด จำนวน 11 คน

2. ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Proportional Stratified Random Sampling) และหาสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามเขตจังหวัดที่ตั้งสถานศึกษา ครูผู้สอนจำนวน 248 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอนในจังหวัดระยอง จำนวน 127 คน ครูผู้สอนในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 73 คน และครูผู้สอนในจังหวัดตราด จำนวน 48 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่.2.แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ
3. สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index.of.Item.Objective.Congruence.:IOC).(บุญชม ไชรีสะอาด..2553.:64-65).ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00
5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลอง ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ได้ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.43-0.85
6. นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.ทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2550 : 77) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97
7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการคำนวณค่าทางสถิติดังกล่าว.โดยอาศัยการคำนวณจากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ สถานภาพ และเขตจังหวัด โดยหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด.จำแนกตามสถานภาพ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด.จำแนกตามเขตจังหวัดที่ตั้งสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว.(One-way.ANOVA).เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe')

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าร้อยละ (%)

1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

2.1 ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์. (Index. of. item. Objective.

Congruence : IOC)

2.2 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ.(Item-total.Correlation).โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation)

2.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ.โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 การทดสอบค่าที (t-test)

3.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว.(One-way.ANOVA).เมื่อพบความแตกต่างอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05.จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

ผลการวิจัย

การศึกษบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป.พบว่า.ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ.ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 13.89 และครูผู้สอน จำนวน.248 คน คิดเป็นร้อยละ 86.11.และจำแนกตามเขตจังหวัดที่ตั้งสถานศึกษา ประกอบด้วย จังหวัดระยอง จำนวน 145.คน คิดเป็นร้อยละ 50.35 จังหวัดจันทบุรี จำนวน 84.คน คิดเป็นร้อยละ 29.17 และจังหวัดตราด จำนวน 59.คน คิดเป็นร้อยละ 20.48

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายลดปัญหาการออก

กลางคั่นของนักเรียนอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนมีเอกสารหลักฐานในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายในสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกัน.ตามทีสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดว่าการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพ.ย่อมทำให้เกิดการส่งเสริมพัฒนานักเรียนเกิดผลดีเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นของสถานประกอบการ.ชุมชน.และสังคม.แสดงถึงศักยภาพของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.2556.:33).ซึ่งในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาชีวศึกษาของสถานศึกษาเมื่อได้รับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยอาชีวศึกษาจังหวัดมอบหมายให้สถานศึกษานำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาชีวศึกษามาดำเนินการสถานศึกษาต้องดำเนินการตามกระบวนการต่าง.ๆ.มีเครื่องมือ.มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน.มีเอกสารหลักฐานในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายในสถานศึกษา.ตลอดจนผู้ปกครอง.ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยได้กำหนดว่าการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาชีวศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร.ครู.บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนตลอดจนผู้ปกครอง.ชุมชน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ.มีแนวทางการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน.จึงต้องมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน.(สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. 2550.:57).ส่งผลให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา.ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามสถานภาพและเขตจังหวัด มีดังนี้

3.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะกระตุ้นและส่งเสริมให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จเกี่ยวกับการเรียน.พฤติกรรมที่แสดงออก.และเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนด้วยกระบวนการดูแลนักเรียนอย่างมีขั้นตอนที่ชัดเจน.ส่วนครูผู้สอนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว.โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา.เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ.ต่อเนื่องและยั่งยืน.โดยมีภารกิจที่สำคัญดังที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.ระบุไว้.5.ประการ.คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล.การคัดกรองนักเรียน.การส่งเสริมนักเรียน.การป้องกันและแก้ไขปัญหา.และการส่งต่อ.เพื่อเก็บข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียนทุกด้านและนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการเพื่อการรู้จักและเข้าใจนักเรียนแต่ละบุคคลอย่างละเอียดรอบด้านคัดกรองและจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนเก่ง.เป็นคนดีและพร้อมที่จะเติบโตขึ้นในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2557.:3).โดยมีการส่งเสริมศักยภาพด้านร่างกาย.อารมณ์.สังคมและสติปัญญา.ทำให้นักเรียนมีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ.ส่งผลให้บทบาทในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน.

3.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามเขตจังหวัด โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดระยอง กับจังหวัดจันทบุรี และผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดตราด มีบทบาทในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดจันทบุรีมีบทบาทในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าจังหวัดระยองและจังหวัดตราด ทั้งนี้เป็นเพราะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตจังหวัดจันทบุรีสูงกว่าเขตจังหวัดระยองและเขตจังหวัดตราด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในเขตจังหวัดจันทบุรีมีการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ มีเครื่องมือ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ที่ชัดเจน มีเอกสารหลักฐานในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมือของผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา และให้ครอบครัวชุมชน สังคม มีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายในการดูแลนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาชีวศึกษาได้ใช้หลักการการบริหารจัดการตามองค์ประกอบของ PDCA (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2556:34) และมีดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อคุณภาพนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับชั้นควรให้นักเรียนสำเร็จการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล แก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนและความแตกต่างกันของสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา จึงส่งผลให้สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ สนวนจันทร์ ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ประเสริฐ สนวนจันทร์ 2553: บทคัดย่อ) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ประจตุระเก ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย ที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุกัญญา ประจตุระเก 2557: บทคัดย่อ) และงานวิจัยของมาโนช กุลนาแพง ได้ศึกษาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ช่วงชั้น 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ช่วงชั้น 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 มีระดับปฏิบัติโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก (มาโนช กุลนาแพง 2555: 36-37)

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัด อาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05.สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา.คงฤทธิ์ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน ในเครือข่ายอัครกรุป จังหวัดชลบุรี.พบว่า.การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายอัครกรุป จังหวัดชลบุรี จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ..05.(รัตนา คงฤทธิ์. 2556.: บทคัดย่อ) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอินทิตรา ฮวดเจริญได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี.พบว่า.การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม ตำแหน่งภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ..05 (อินทิตรา ฮวดเจริญ. 2550.: บทคัดย่อ).

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัด อาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามเขตจังหวัด โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ..05..สอดคล้องกับงานวิจัยของวีระพล.ลอยประโคนได้ศึกษาการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน.สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.เขต.32.พบว่า.ผลการ เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา.เขต.32.จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ..01.(วีระพล.ลอยประโคน. 2559.:บทคัดย่อ).และงานวิจัยของกฤตยา.เรืองรัมย์ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต.32.บุรีรัมย์.พบว่า.ผลการ เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต.32.บุรีรัมย์.จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 (กฤตยา.เรืองรัมย์. 2557.:บทคัดย่อ).

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งต่อ เกี่ยวกับการสนับสนุน.ส่งเสริมให้มีการสรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน ลักษณะของปัญหาและวิธีการให้ความ ช่วยเหลือ มีการส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการแนะนำให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตาม ลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล เกี่ยวกับการจัดทดสอบบุคลิกภาพของนักเรียนเพื่อใช้สำหรับวางแผนในการดูแล และใช้ แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่มีความชัดเจน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา.ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา.เรืองรัมย์.ไ.(2557)..สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต0320บุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. “พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551,” (26 กุมภาพันธ์ 2551)..ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125ตอนที่ 43 ก. หน้า 3.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลโปรแกรม SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : วี อินเทอร์เน็ต รัน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประเสริฐ สอนจันทร์. (2553). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มานิช กุลนาแพง. (มิถุนายน - กันยายน 2555). “การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ช่วงชั้น 1- 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2,” วารสารวิจัยรำไพพรรณี. 6 (3) : 33.
- รัตนา คงฤทธิ์. (2556). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายกรุป จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีระพล.ลอยประโคน (2559)..สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต032. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2550). **หลักสูตรปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน.** กรุงเทพฯ : สมาคมฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). **คู่มือการปฏิบัติงานระบบการดูแลผู้เรียนอาชีวศึกษา.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2557). **เอกสารประกอบการปฏิบัติงาน โครงการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2558). **เอกสารประกอบการปฏิบัติงาน โครงการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). **รายงานสรุปงานบุคคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อประกอบการจัดสรรงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2560.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://techno.vec.go.th>. 10 มีนาคม 2560
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2555). **มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

- สุกัญญา ประจูดตะเก. (2557). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อินทรา ฮวดเจริญ. (2550). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ปทุมธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities,” *Educational and Psychological Measurement*. 30(3) .

การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของ
พระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

A STUDY OF PROBLEMS AND SOLUTIONS FOR INTEGRATED MANAGEMENT FOR
COMMUNICATION IN TEACHING PALI AT MUEANG DISTRICT NAKHON RATCHASIMA

พระมหาณรงค์ ธรรมจารี (จันทรชัย)¹ และ สุวิมล ตั้งประเสริฐ¹

Phramaha Narong Thammacharee (Jantarachai)¹ and Suwimon Tungprasert¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ที่มีสถานภาพที่เป็นครูผู้สอน และผู้เรียนที่อยู่ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 280 รูป โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบการสนทนากลุ่มสถิติที่ใช้ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านการบูรณาการ 2. เปรียบเทียบปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ พรรษา และวุฒิการศึกษาแผนกบาลี พบว่า พระสงฆ์ที่มีสถานภาพ พรรษา และวุฒิการศึกษาแผนกบาลีแตกต่างกันจะมีปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 3. แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ด้านการวางแผน ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในช่องทางการสื่อสาร เพื่อเสนอข้อมูลในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย 2) ด้านการสร้างสรรค์ ควรมีการสร้างควมตระหนัก การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งการใช้เทคโนโลยี สื่อสิ่งพิมพ์ และการพบปะพูดคุยกัน 3) ด้านการบูรณาการ ควรมีการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน หรือเสริมให้มากขึ้น การบูรณาการเชื่อมโยงชีวิตจริง การแนะนำแหล่งเรียนรู้ การศึกษาดูงาน การเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการเรียน และ 4) ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน ควรมีการจัดประชุม สัมมนาการจัดนำเสนอผลความสำเร็จและปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย วิธีการปรับปรุงการแก้ปัญหา ร่วมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ทั้งเอกสารและผ่านสื่อทางเทคโนโลยี และมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการสื่อสารแบบบูรณาการ, แนวทางการแก้ปัญหา

ABSTRACT

This research aims to study problems for integrated management for communication in teaching Pali for the monks at Mueang District Nakhon Ratchasima, compare this management with personal factors and to find the solutions for this integrated management. The sample group was 280 monks who were lecturers in PhraPariyattidhamma Schools and teaching Pali at Mueang District Nakhon Ratchasima in an academic year 2017 using Krejcie and Morgan formula. The research instruments were questionnaires and group-discussion forms. Frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and content analysis were used in the data analysis.

The results are as follows. 1. Problems for integrated management for communication in teaching Pali for the monks at Mueang District Nakhon Ratchasima were generally at a high level. Considering an individual factor, the highest level was the integration. 2. The results from a comparison of this integrated management among status, years and level of education in Pali showed that monks with differences in these factors had a statistical significant different in this management at the .05 level. 3. Solutions for this integrated management in communication in teaching Pali for planning factor revealed that 1) there should be collaboration in policy setting by using technology for communication purpose. This is to present information, plan, set the goal. 2) In terms of creativity, there should be an awareness in using different communication channels through technology, printed materials and discussions. 3) For an integration, there should be outside of classroom activities that connected to real life situation. This includes the suggestions in learning resources, dissemination of knowledge. 4) For plan implementation, meeting and seminars on solutions, problems, threats, strengths, weaknesses and improvement should be arranged. There should also be a dissemination of information in printed documents and online and the systematic data storage.

Keywords : Integrated Management for Communication, Solutions

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างแนบแน่นกับสังคมไทย อันมีความเชื่อและหลักปฏิบัติ ที่ผสมผสานอยู่ในแนวความคิดและจิตใจ จะเห็นได้ว่าการประเพณีปฏิบัติ การดำเนินชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้หล่อหลอมชีวิตจิตใจลักษณะนิสัยคนไทย ให้เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง ร่าเริง แจ่มใส จนได้สมัญญานามว่า เป็นดินแดนแห่งความยิ้มแย้ม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2556 :18-19) พระพุทธศาสนามีพระสงฆ์ทำหน้าที่หลักในการดำรง รักษา และสืบทอดให้ยาวนาน ซึ่งถือว่าพระสงฆ์เป็นสมาชิกในสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติกิจในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าธรรมาจริยะ ซึ่งมีด้วยกันอยู่ 2 ประการ ได้แก่ คันถธรรมาจริยะ คือ ธรรมาจริยะคัมภีร์ กิจด้านการศึกษาเล่าเรียน และวิปัสสนาธรรมาจริยะ คือ ธรรมาจริยะเจริญวิปัสสนา การบำเพ็ญภาวนา หรือเจริญพระกรรมฐาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2551 :65-66) โดยเฉพาะพระสงฆ์ไทยในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ควรมีบทบาทในการทำงานวิจัยปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านจิต ปัญหาดึก และคนชราถูกทอดทิ้ง เพื่อนำหลักธรรมะไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม (สุภา อุทโท. 2541 :62-63) แต่อย่างไรก็ดี บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์จะกระทำในสิ่งนั้นได้ ต้องเป็นผู้มีความรู้ มี

ภูมิปัญญาแตกฉานในพระธรรมวินัย เข้าใจหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้อบรมสั่งสอน โดยการใช้ภาษาบาลี เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ เนื่องจากภาษาบาลีมีความจำเป็นและสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามการใช้ภาษาบาลีของพระสงฆ์ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีปัญหาพอสมควร เนื่องจากพระภิกษุ สามเณร ยังไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำทางการศึกษาเท่าที่ควร ทั้งวิชาความรู้ทางโลก และทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความถอยหลังและห่างออกไปมาก เนื่องจากมีข้อจำกัด จนไม่สามารถนำพาพุทธศาสนิกชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นความตกต่ำทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในการศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี (พระไพศาล วิสาโล. 2552 : 285) ซึ่งผลที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมา ย่อมส่งผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียน การศึกษา ภาษาบาลีที่ไม่มีคุณภาพ สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว ส่งผลถึงการเรียนการสอนภาษาบาลีโดยตรงที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันจะเห็นได้จากสถิติการสอบ ซึ่งเป็นผลส่วนหนึ่งที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการ ขับเคลื่อน การเรียนการสอน เมื่อพิจารณาผลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปี การศึกษา 2558 พบว่า ประโยค 1-2 คิดเป็นร้อยละ 6.31 ป.ศ. 3 คิดเป็นร้อยละ 18.47 ป.ศ. 4 คิดเป็นร้อยละ 9.37 ป.ศ. 5 คิดเป็นร้อยละ 25.00 ป.ศ. 6 คิดเป็นร้อยละ 25.00 ป.ศ. 7 และป.ศ. 8 ไม่ส่งเข้าสอบ ป.ศ. 9 คิดเป็นร้อยละ 0.00 จากสถิติการเข้าสอบและสอบได้ดังกล่าว จะเห็นว่า ผลการสอบได้ค่อนข้างน้อย ซึ่งเกิดจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ทั้งในระดับ มหภาค และจุลภาค สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี นั่นคือ การพัฒนางานด้านภาษาบาลี ยังไม่มีการขับเคลื่อน อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ทั้งในระดับมหภาค จนถึงระดับการปฏิบัติในระดับชั้นเรียนที่มุ่งสู่การนำไปใช้ให้เกิดเป็น ผลที่ชัดเจน (พระครูศรีปริยัติกิจ. 14 กุมภาพันธ์ 2560) จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำ ความเข้าใจ และหาวิธีการแก้ไขทั้งในระดับการวางแผน จนถึงระดับการปฏิบัติการต้องมีกระบวนการที่หลากหลายใน การพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งบริบท และ สภาพแวดล้อมที่มีความเป็นโลกแห่งศตวรรษที่ 21 มากขึ้น กระทั่งถึงครอบครัว องค์กร ประเทศชาติมีการปรับตัว เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนั้น รวมถึงด้านการศึกษาจะต้อง พัฒนาให้เท่าทัน สามารถนำสิ่งที่มีอยู่มาบูรณาการ ในการเรียนการสอน เพื่อสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบัน โดยให้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการ เรียนการสอนให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ การปฏิสัมพันธ์กับบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2560 :2-3) ซึ่งหากมีการจัดการในสิ่งที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม ตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มต้นจนถึงการปฏิบัติงาน หรือการนำหลักในการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการเข้ามาใช้ในการ สอนภาษาบาลีย่อมก่อให้เกิดการเรียนการสอนภาษาบาลีที่ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การจัดการสื่อสารแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการของการสื่อสารที่นำมาใช้ในการพัฒนา การเรียนการสอนภาษาบาลี เพื่อให้เกิดแรงจูงใจ เกิดอิทธิพล ต่อผู้ปฏิบัติงาน โดยมีการวางแผนในการพัฒนางาน และประเมินผลการทำงานให้สอดคล้องกันให้ได้อย่างสมบูรณ์ (กมล ชัยวัฒน์. 2551: 7) ซึ่งหลักการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการ ที่นำมาใช้ให้เกิดงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องครอบคลุมทั้งกระบวนการ โดยเริ่มจากการวางแผน การสร้างสรรค์ การบูรณาการ และการนำไปปฏิบัติตาม แผน (Shimp. 2010 : 10)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัญหาและแนวทาง การแก้ปัญหาการ จัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การ จัดการสื่อสารแบบบูรณาการเข้ามาเกี่ยวข้องในการเรียนการสอนภาษาบาลี เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามา พัฒนาการเรียน การสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา อันเป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์เขตอำเภอและ เจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัญหาการจัดการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการ หมายถึง อุปสรรค ข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนภาษาบาลี ทำให้ไม่บรรลุตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาของเจ้าสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการสร้างสรรค์ ด้านการบูรณาการ และด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย

1.1 ด้านการวางแผน หมายถึง กระบวนการในการร่วมมือกันระหว่างเจ้าสำนักศาสนศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน และชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี

1.2 ด้านการสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ตั้งแต่การร่วมกันในการคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติระหว่างเจ้าสำนักศาสนศึกษา ครูผู้สอนและผู้เรียน

1.3 ด้านการบูรณาการ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนภาษาบาลีที่มีการผสมผสานระหว่างกระบวนการเรียนรู้ที่มีวิธีการ เทคนิคที่หลากหลาย

1.4 ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน หมายถึง กระบวนการนำแผนที่ได้วางไว้ไปปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ โดยมีการประชุมร่วมกัน การทำความเข้าใจแผนการปฏิบัติงาน ทิศทางการทำงาน ขั้นตอนการปฏิบัติอย่างชัดเจน

2. แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการ หมายถึง วิธีการหรือแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยใช้การจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี

3. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะทั่วไปของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย

3.1 สถานภาพ หมายถึง พระสงฆ์ที่เป็นครูผู้สอน และผู้เรียนที่อยู่ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

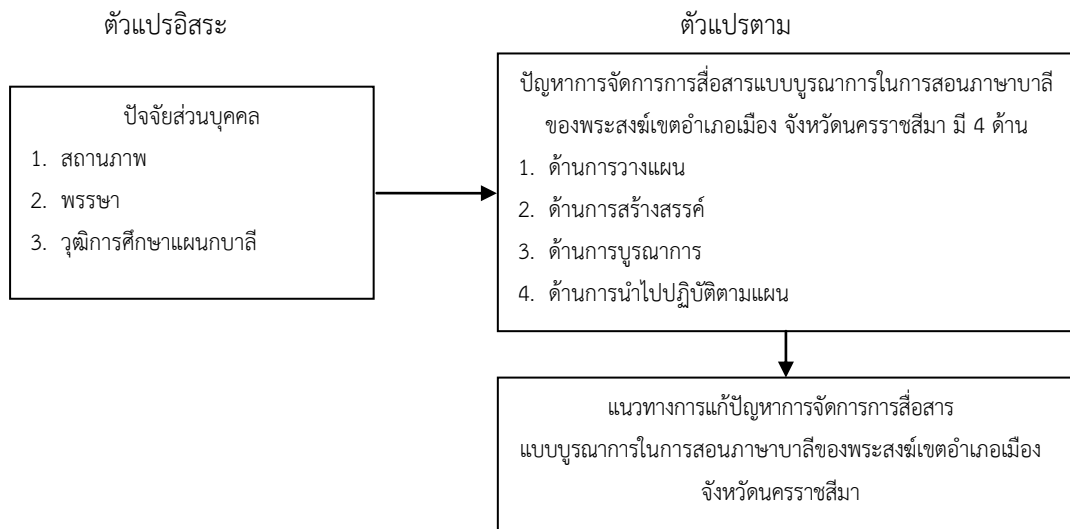
3.2 พรรษา หมายถึงจำนวนปี นับตั้งแต่วันอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งพรรษาออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ต่ำกว่า หรือ 1-10 พรรษา และ 10 พรรษา ขึ้นไป

3.3 วุฒิการศึกษาแผนกบาลี หมายถึง การศึกษาของครูผู้สอน และผู้เรียน ในระดับสูงสุดทางพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ที่ได้รับตั้งแต่ก่อน และหลังจากบรรพชาหรืออุปสมบท ได้แก่ ประโยค 1-2 ถึง เปรียญธรรม 3 และเปรียญธรรม 4 ถึง เปรียญธรรม 9

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิด โดยมุ่งศึกษาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการ ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการสร้างสรรค์ 3) ด้านการบูรณาการ 4) ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน (Shimp.2010:10) ดังรายละเอียดตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีสถานภาพที่เป็นครูผู้สอนจำนวน 96 รูป ผู้เรียน จำนวน 434 รูป รวม 530 รูป ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาจำนวน 12 วัด 2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีสถานภาพที่เป็นครูผู้สอน จำนวน 77 รูป และผู้เรียน จำนวน 203 รูป รวม 280 รูป ที่อยู่ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2560 โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (สมบูรณม์ ต้นยะ.2556 : 105) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นชั้นภูมิ 3. ผู้ทรงคุณวุฒิในให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน 7 รูป/คน ซึ่งเป็นพระภิกษุ จำนวน 4 รูป ที่มีคุณวุฒิเปรียญธรรม 6 ประโยคขึ้นไป และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน ด้านการนิเทศศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ที่เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย หรือจบการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองกลุ่มได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1.1 ลักษณะเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามปัญหา การจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ 1.1.1 แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพทั่วไปของพระสงฆ์ ได้แก่ สถานภาพ พรรษา และวุฒิการศึกษาแผนกบาลี คำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) ตอนที่ 2

เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 40 ข้อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 :125) ระดับ 5 หมายถึงมีปัญหาในการจัดการในระดับมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึงมีปัญหาในการจัดการในระดับมาก ระดับ 3 หมายถึงมีปัญหาในการจัดการในระดับปานกลาง ระดับ 2 หมายถึงมีปัญหาในการจัดการในระดับน้อย ระดับ 1 หมายถึงมีปัญหาในการจัดการในระดับน้อยที่สุด

1.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพสร้างเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี มาใช้เป็นข้อสรุปเป็นนิยาม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้

1.2.2 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ การพัฒนาเครื่องมือจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ยึดเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1.2.3 กำหนดโครงสร้าง ขอบข่ายแนวคิดคำถามตามสาระในกรอบแนวคิดในการวิจัย แล้วดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ตามโครงสร้างขอบข่ายตามที่กำหนดไว้ จำนวน 40 ข้อ

1.2.4 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องข้อคำถาม ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไข

1.2.5 นำเครื่องมือฉบับร่างที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยค่าที่ได้ตั้งแต่ 0.6-1.00 จำนวน 40 ข้อ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553: 99)

1.2.6 นำเครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

1.2.7 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try out) กับพระสงฆ์ที่เรียนภาษาบาลี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 รูป แล้วนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด. 2553: 99) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 1.2.8 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 ลักษณะเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 รูป/คน

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพสร้างเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการศึกษาปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี ในข้อคำถามที่มีปัญหาสูงสุดในแต่ละด้าน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นในการแนวทางการแก้ปัญหา

2.2.2 นำประเด็นปัญหาในแต่ละข้อ ที่มีปัญหาสูงสุดของแต่ละด้านมากำหนดเป็นแนวคำถาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการ และการสอนภาษาบาลี ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาในแต่ละด้าน

2.2.3 ผู้วิจัยนำแนวคำถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องข้อคำถาม ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อทำหนังสือถึงเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา เจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา และเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย 1.2 ผู้วิจัยพื้นที่ในการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ไปยังกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ที่เรียนในสำนักพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จนครบตามจำนวนที่ต้องการ

2. การสนทนากลุ่ม

2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อทำหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญรูป/คน เพื่อการอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล ที่เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี โดยทำการสนทนากลุ่ม (Focus group) 2.2 ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่มให้ชัดเจน 2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการการสื่อสาร และการสอนภาษาบาลีได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี ผู้วิจัยได้ขออนุญาต เพื่อทำการบันทึกเสียงข้อมูลการนำเสนอของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน และจัดบันทึกข้อมูลที่สำคัญในแต่ละประเด็น เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และแบบสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 มาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ พรชชา และวุฒิการศึกษาแผนกบาลี โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถาม ตอนที่ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด. 2553: 53) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีปัญหาในการจัดการในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีปัญหาในการจัดการในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีปัญหาในการจัดการในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีปัญหาในการจัดการในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีปัญหาในการจัดการในระดับน้อยที่สุด

1.3 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีโดยวิธีหาค่า t-test โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

2. แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี ทั้งส่วนข้อมูลที่เป็นไฟล์เสียง และที่เป็นการเขียนเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม รวมทั้งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จัดบันทึกไว้ โดยการนำมาถอดไฟล์เสียง ตรวจสอบข้อมูล และอ่านข้อมูลทั้งหมด เพื่อทำความเข้าใจในภาพรวม

2.2 นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา

2.3 นำข้อมูลที่ได้อาตีความ สร้างข้อสรุป และจัดกลุ่มคำของข้อมูล (Phrase grouping) แล้วแยกข้อมูลออกเป็นประเด็นของแต่ละด้าน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของข้อมูลในแต่ละส่วน โดยเน้นข้อความสั้น ๆ ของแต่ละบุคคล

2.4 จัดกระทำข้อความที่มีความสัมพันธ์กัน คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันของข้อมูลในแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี

2.5 นำข้อมูลที่ได้อาสรุป และเสนอเขียนเป็นความเรียงในแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
สถานภาพ		
ครูผู้สอน	77	27.50
ผู้เรียน	203	72.50
พรรษา		
ต่ำกว่าหรือ 1-10 พรรษา	207	73.90
10 พรรษาขึ้นไป	73	26.10
วุฒิการศึกษาแผนกบาลี		
ป. 1-2 และ ป.ธ. 3	216	77.10
ป.ธ. 4 - ป.ธ. 9	64	22.90
รวม	280	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นผู้เรียน จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 มีพรรษาต่ำกว่าหรือ 1-10 พรรษา จำนวน 207 รูป คิดเป็นร้อยละ 73.90 และมีวุฒิการศึกษาแผนกบาลี ป. 1-2 และ ป.ธ. 3 จำนวน 216 รูป คิดเป็นร้อยละ 77.10

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม และรายด้าน

ปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการวางแผน	3.56	1.01	มาก
2. ด้านการสร้างสรรค์	3.56	0.85	มาก
3. ด้านการบูรณาการ	3.57	0.86	มาก
3. ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน	3.52	0.86	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.55	0.81	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีปัญหาการจัดการสูงสุด คือ ด้านการบูรณาการ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.86) รองลงมา คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.01) และด้านการสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.85) ส่วนด้านที่มีปัญหาการจัดการต่ำสุด คือ ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.86)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ

ปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการ	ครูผู้สอน		นักเรียน		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผน	3.73	0.89	3.50	1.05	1.67	0.09
2. ด้านการสร้างสรรค์	3.76	0.73	3.48	0.87	2.67*	0.01
3. ด้านการบูรณาการ	3.76	0.83	3.50	0.86	2.32*	0.02
4. ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน	3.65	0.95	3.47	0.83	1.50	0.13
ค่าเฉลี่ยรวม	3.72	0.75	3.49	0.82	2.27*	0.02

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยปัญหาตามทัศนคติของครูผู้สอนสูงกว่าของนักเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างสรรค์ และด้านการบูรณาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการวางแผน และด้านการนำไปปฏิบัติตามแผนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์
เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา

ปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการ	ต่ำกว่า หรือ		10 พรรษาขึ้นไป		t	p-value
	1-10 พรรษา					
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผน	3.48	1.05	3.79	0.88	2.44*	0.02
2. ด้านการสร้างสรรค์	3.47	0.87	3.80	0.72	3.07*	0.01
3. ด้านการบูรณาการ	3.48	0.80	3.82	0.81	2.96*	0.01
4. ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน	3.44	0.84	3.77	0.89	2.71*	0.01
ค่าเฉลี่ยรวม	3.47	0.81	3.79	0.74	3.09*	0.01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยปัญหาตามทัศนคติของผู้ที่มีพรรษา 10 พรรษาขึ้นไปสูงกว่าผู้ที่มีพรรษาน้อยกว่าหรือ 1-10 พรรษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการสร้างสรรค์ ด้านการบูรณาการและด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน แตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์
เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี

ปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการ	ป.1-2 และ ป.ธ. 3		ป.ธ. 4-9		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผน	3.51	1.05	3.75	0.85	1.69	0.09
2. ด้านการสร้างสรรค์	3.49	0.87	3.78	0.73	2.58*	0.01
3. ด้านการบูรณาการ	3.50	0.85	3.81	0.86	2.52*	0.01
4. ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน	3.47	0.86	3.69	0.86	1.75	0.08
ค่าเฉลี่ยรวม	3.49	0.82	3.76	0.75	2.41*	0.02

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยปัญหาตามทัศนคติของผู้ที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลี ป.ธ. 4-9 สูงกว่า ป.1-2 และ ป.ธ. 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างสรรค์ และด้านการบูรณาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการวางแผน และด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน ไม่แตกต่างกัน

แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้ 1. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการวางแผน ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยการนำเทคโนโลยีเข้าใช้ในช่องทางการสื่อสาร เพื่อเป็นการร่วมกันเสนอข้อมูลการวางแผน กำหนดเป้าหมาย แนวทาง ขั้นตอน กิจกรรมการปฏิบัติงาน การประชาสัมพันธ์ และการแจ้งข้อมูลข่าวสาร 2. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการสร้างสรรค์ ควรสร้างความตระหนัก การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งการใช้เทคโนโลยี สื่อสิ่งพิมพ์ และการพบปะพูดคุยกัน ซึ่งการสื่อสารที่ใช้จะต้องคำนึงถึงผู้รับสาร กิจกรรม ช่วงเวลา และลักษณะของกิจกรรม 3. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการบูรณาการ ควรมีการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน หรือเสริมให้เพิ่มมากขึ้น การบูรณาการเชื่อมโยงชีวิตจริง การแนะนำแหล่งการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน การเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการเรียน การส่งเสริมการจัดกิจกรรม หรือนำภาษาบาลีในการเทศนา การจัดเสวนา และการสรุปองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนแนวคิด ความรู้ที่ได้ และการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต 4. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน ควรมีการจัดประชุม สัมมนา การเจตนาเสนอผลความสำเร็จ และปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย วิธีการปรับปรุง การแก้ปัญหา รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลทั้งเอกสารและผ่านสื่อทางเทคโนโลยี และมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้ 1. ปัญหาด้านการวางแผนโดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีปัญหาการจัดการสูงสุด คือ การวางแผนเชิงนโยบายในการสอนภาษาบาลี ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ยังไม่มีกระบวนการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการทำงาน ไม่มีการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาภาษาบาลีเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี บุญมี (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผลการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี โดยที่ครูและผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ทราบวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีอย่างชัดเจน 2. ปัญหาด้านการสร้างสรรค์ โดยภาพรวม มีปัญหาการจัดการอยู่ในระดับมากโดยข้อ ที่มีปัญหาการจัดการสูงสุด คือการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสนอช่องทางการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ไม่ให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการเสนอวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนภาษาบาลีของ แต่ละบุคคล ที่มีลักษณะการรับรู้ จุดเด่น จุดด้อยที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศจิตรรา สุขวุฒิชัย (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ขาดความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3. ปัญหาด้านการบูรณาการ โดยภาพรวม มีปัญหาการจัดการอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีปัญหาการจัดการสูงสุด คือ ความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลียังไม่มีกิจกรรมนอกห้องเรียนที่สามารถต่อยอดความรู้ให้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีเน้นที่ท่องจำตำรามากเกินไป เป็นการเรียนรู้เพื่อสอบ และรักษาภาษาไว้ไม่ใช้เรียนภาษาเพื่อมาใช้ในการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภมณฑล ลิขมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมณ์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีอยู่ที่หลักสูตรเน้นที่เนื้อหาสาระ เน้นการจำมากกว่า

ความเข้าใจ ขาดการนำไปประยุกต์ใช้ 4. ปัญหาด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน โดยภาพรวม มีปัญหาการจัดการอยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีปัญหาการจัดการสูงสุด คือ ผลที่ได้จากการดำเนินงานในแต่ละรอบปีไม่มีการนำเสนอผลการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคและจุดเด่น จุดด้อยของการทำงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีได้รับทราบสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี บุญมี (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผลการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้แจ้งวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทราบ ไม่ปรับปรุงหลักสูตร ขาดการมีส่วนร่วม 5. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพระภิกษุที่มีสถานภาพที่มีความแตกต่างกันมองเห็นถึงปัญหาในการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีที่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวัดน์ กันจู (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติของพระภิกษุสามเณร ต่อการศึกษาภาษาบาลี : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักเรียนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกัน ได้แก่ การบวช อายุ จำนวนปีที่บวช ระดับการศึกษาทางธรรม ทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการสอน มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อทศนคติต่อการศึกษา 6. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้เรียนที่มีพรรษามากจะมีส่วนในการรับรู้ หรือมุมมองต่อการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลี ที่มีความละเอียดมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวัดน์ กันจู (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติของพระภิกษุ-สามเณรต่อการศึกษาภาษาบาลี : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักเรียนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า จำนวนปีที่บวชมีผลต่อปัจจัย ที่มีผลต่อทศนคติต่อการศึกษา 7. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้เรียนที่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีที่มากหรือได้สัมผัสกับการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีที่มีระยะเวลา ย่อมจะมีมุมมองว่า การจัดการเรียนภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีอรรถศาสตร์ (อรรถชัย มหาตโย) (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาภาษาบาลี ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน อย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 8. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการวางแผน คือการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมสนับสนุนในการกำหนดนโยบาย โดยการนำเทคโนโลยีเข้าใช้ในช่องทางการสื่อสาร เพื่อเป็นการร่วมกันเสนอข้อมูล การวางแผน กำหนดเป้าหมาย แนวทาง ขั้นตอน กิจกรรม การปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2553: 81) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นการกำหนดเป้าหมาย แนวทางและขั้นตอนที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้าเพื่อดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ 9. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการสร้างสรรค คือ การสร้างความตระหนักการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งการใช้เทคโนโลยีสื่อสิ่งพิมพ์และการพบปะพูดคุยกันซึ่งการสื่อสารที่ใช้จะต้องคำนึงถึงผู้รับภารกิจกร ช่วงเวลา และลักษณะของกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ อธิพิล ตั้งโฉลก (2550 : 135) ที่กล่าวว่า การสร้างสรรคเป็นการสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมา เป็นการริเริ่มขึ้นในทางที่ดี ทั้งช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ทันสมัย 10. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการบูรณาการ คือ การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน หรือเสริมให้เพิ่มมากขึ้น การบูรณาการเชื่อมโยงชีวิตจริง การแนะนำแหล่งการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ

ฉันท ชาติทอง (2551 : 21) ที่กล่าวว่า การบูรณาการ เป็นการผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน หรือมีความสัมพันธ์กัน แล้วนำสิ่งเหล่านั้นมาสร้าง หรือผสมผสานเข้าด้วยกัน 11. แนวทางการแก้ปัญหา ด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน คือ การจัดประชุม สัมมนา การจัดหาเสนอผลความสำเร็จ และปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย วิธีการปรับปรุง การแก้ปัญหา ร่วมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลทั้งเอกสารและผ่านสื่อทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย บุญประเสริฐ (2556: 76) ที่กล่าวว่า การนำไปปฏิบัติตามแผน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สมาชิกในองค์กรจะต้องร่วมมือกัน และให้ความเข้าใจในการนำแผนที่วางเอาไว้แล้วในการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่วางเอาไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ปัญหาด้านการวางแผน ควรมีกระบวนการหาวิธีการ กลยุทธ์ เทคนิค หรือช่องทางให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าสำนักศาสนศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน และคนในชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงนโยบาย 1.2 ปัญหาด้านการสร้างสรรค์ ควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีได้มีส่วนร่วมในการกำหนดช่องทางในการติดต่อ สื่อสาร พูดคุย การประสานงาน 1.3 ปัญหาด้านการบูรณาการ ควรมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดองค์ความรู้ให้เพิ่มขึ้น 1.4 ปัญหาด้านการนำไปปฏิบัติตามแผน เจ้าสำนัก ศาสนศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ร่วมกันในการจัดกิจกรรมการสรุปการทำงานภาพรวมเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในรอบหนึ่งปีการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาการรับรู้ และความต้องการของการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 2.2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 2.3 การศึกษาการจัดการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ในการสอนภาษาบาลีของพระสงฆ์ เขตอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กมล ชัยวัฒน์ . (2551). การโฆษณาและส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพฯ : แมคกรอ-ฮิล.
- ฉันท ชาติทอง. (2551). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- จิรวัดน์ กันจู. (2551). ทศนคติของพระภิกษุ-สามเณรต่อการศึกษาภาษาบาลี : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักเรียนเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทวี บุญมี. (2535). การศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภมณฑล ลิขหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมณ์. (2545). แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **วิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พระครูศรีปริยัติกิจ. เจ้าอาวาสวัดอิสาน. สัมภาษณ์. 14 กุมภาพันธ์ 2560.
- พระครูศรีอรรถศาสตร์ (อรรถชัย มหาอตุโธ). (2556). **ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินต์ติ้งแมส โปรดักส์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). **พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พิศจิตรา สุขุขุฒิชัย. (2553). **การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมคิด บางโม. (2553). **องค์กรและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- สมบูรณ์ ต้นยะ. (2556). **วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทย 4.0 เพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภา อุทโท. (2541). **บทบาทของพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (2541-2560)**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). **แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จินตนาการมขั้นสูง**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้ง.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2556). **การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Shimp, A Terence. (2010). **Integrated marketing communications in advertising and promotion**. University of South Carolina:Columbia.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ
จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น
A Study of Learning Achievement on the Movement of Objects Learning Unit, Science
Process Skills and Scientific Mind of Grade 8 by Inquiry Cycle Learning Management (7E)

มณฑนา ชื่นรัมย์¹

Munthana Cheunram¹

วิราวรรณ ชาติบุตร¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนกุดตาตำ (คงฤทธิ์คุรุราษฎร์สามัคคี) จำนวน 20 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ดำเนินการทดลองโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ จำนวน 4 แผน 12 ชั่วโมง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแบบประเมินจิตวิทยาศาสตร์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และการทดสอบค่าที(t-test) ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ ก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10, 12.05 และ 65.55 ตามลำดับ หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย 23.65, 18.40 และ 119.45 ตามลำดับ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น, ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์, จิตวิทยาศาสตร์

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) compare learning achievement on the Movement of Objects Learning Unit, Science Process Skills and Scientific Mind of Grade 8 students using Inquiry Cycle Learning Management (7E) and 2) compare learning achievement after using Inquiry Cycle Learning Management (7E) with a criteria of 70 percentage.

The research sample was 20 students of Grade 8/2 at Kudtadam school, under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5, academic year, 2017 receive by cluster random sampling. The research tools used for the study were lesson plans with Inquiry Cycle Learning Management (7E), achievement test on the Movement of Object Learning Unit, Science

Process Skills assessment and Scientific Mind assessment. The statistic for data analysis were the mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), percentage, and t-test. The findings showed that Learning achievement, Science Process Skills and Scientific Mind, Before learning a mean were 10, 12.05 and 65.55 respectively, After learning a mean were 23.65, 18.40 and 119.45, respectively and Learning achievement after Inquiry Cycle Learning Management (7E) was higher than the criteria of 70% with statistical significance at .05 level.

Keywords : Inquiry cycle learning management (7E), Science process skills, Scientific mind

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคศตวรรษที่ 21 ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (สุคนธ์ สิ้นพานนท์. 2558 : 7) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเช่นกัน วิทยาศาสตร์จึงกลายเป็นวัฒนธรรมโลกสมัยใหม่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 10) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดให้เรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นการพัฒนานักเรียนให้ได้รับทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ซึ่งวิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ทุกคนจึงต้องค้นคว้าหาความรู้ คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองเพื่อนำไปใช้ในชีวิตและการประกอบอาชีพของตน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2555 : 146) วิทยาศาสตร์จึงจัดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักในโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนและมีผลการเรียนดีขึ้น การสร้างจิตวิทยาศาสตร์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง เพราะจิตวิทยาศาสตร์สามารถที่จะทำให้เกิดกับนักเรียนได้ทุกขั้นตอนของการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ถ้านักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เพราะจิตวิทยาศาสตร์ไม่ใช่สิ่งที่จะสอนกันง่ายๆ เหมือนเรื่องทั่วไป เพราะว่าทุกคนมีพื้นฐานหรือประสบการณ์ที่แตกต่างกัน (พันธ์ ทองชุมนุม. 2547 : 14)

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกุดตาตำ (คงฤทธิ์คุรุราษฎร์สามัคคี) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่านักเรียนมีปัญหาด้านการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ จากผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกุดตาตำ (คงฤทธิ์คุรุราษฎร์สามัคคี) ปีการศึกษา 2559 พบว่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เท่ากับ 30.36 ซึ่งมีค่าคะแนนต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่ ที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.12 และระดับประเทศคะแนนเฉลี่ย 34.99 และจาก

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 65.86 จะเห็นได้ว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (โรงเรียนกุดตาตา (คงฤทธิ์คุรุราษฎร์สามัคคี). 2560 : 24)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากสภาพการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกุดตาตา (คงฤทธิ์คุรุราษฎร์สามัคคี) นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความกระตือรือร้น ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่แสวงหาคำตอบด้วยตนเองรอให้ผู้สอนหาคำตอบให้ ขาดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จึงเกิดความเบื่อหน่ายและส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังนั้นควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถพัฒนาให้นักเรียนได้จริงให้มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ รู้จักคิด และแก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นการปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ทำให้นักเรียนได้เสริมสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถพัฒนาสติปัญญาและความคิดของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ควรให้นักเรียนเข้าถึงความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการใช้แสวงหาความรู้ และแก้ปัญหา รวมทั้งจิตวิทยาศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนานักเรียน พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (Inquiry cycle) เป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญตามทฤษฎีการเสริมสร้างความรู้ Constructivism นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ คิด แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้เรื่องใหม่จะต้องมีพื้นฐานมาจากความรู้เดิม แล้วใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำรวจค้นหาเพื่อหาคำตอบ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น นอกจากสามารถนำนักเรียนไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่ๆ แล้วยังส่งเสริมและพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์อีกด้วย (ทิตินา แซมมณี. 2559 : 141)

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิต จึงต้องได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการวัด 3) ทักษะการจำแนกประเภท 4) ทักษะการคำนวณ 5) ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปกกับสเปส และสเปกกับเวลา 6) ทักษะการจัดกระทำข้อมูลและสื่อความหมายข้อมูล 7) ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล 8) ทักษะการพยากรณ์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการประกอบด้วย 1) ทักษะการตั้งสมมติฐาน 2) ทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ 3) ทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร 4) ทักษะการทดลอง และ 5) ทักษะการแปลความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป (พันธ์ ทองชุมนุม. 2547 : 14)

กิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาศาสตร์มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นส่วนที่ควบคุมการคิด การกระทำ และการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นในการพัฒนาจิตวิทยาศาสตร์ อาจจะใช้การกระทำของนักวิทยาศาสตร์เป็นแบบอย่างให้นักเรียนยอมรับและตัวอย่างของการพัฒนาจิตวิทยาศาสตร์โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ มีดังนี้ คือ 1) ความอยากรู้อยากเห็น 2) ความมีเหตุมีผล 3) ความใจกว้าง 4) ความซื่อสัตย์ 5) ความพยายามมุ่งมั่น 6) ความรอบคอบ 7) ความรับผิดชอบ 8) ความร่วมมือช่วยเหลือ 9) ความสร้างสรรค์ และ 10) เจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2555 : 146-151)

จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้

การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น กับเกณฑ์ร้อยละ 70

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญให้นักเรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ โดยอาศัยความรู้เดิม คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แล้วสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation Phase) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความรู้เดิมและทบทวนความรู้เดิมที่นักเรียนมีอยู่ออกมา

1.2 ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase) เป็นขั้นตอนนำเข้าสู่บทเรียนกระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และกำหนดเป้าหมายที่จะศึกษาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดคำถามซึ่งนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบในขั้นต่อไป

1.3 ขั้นสำรวจค้นหา (Exploration Phase) เป็นขั้นตอนให้นักเรียนทำความเข้าใจในประเด็นหรือคำถามที่สนใจอย่างถ่องแท้ด้วยการวางแผนกำหนดแนวทางการสำรวจ ตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน ลงมือปฏิบัติการทดลอง สืบค้นและการรวบรวมข้อมูล

1.4 ขั้นอธิบาย (Explanation Phase) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำข้อมูลที่ได้อธิบาย วิเคราะห์ แผลผลสรุปผล และนำเสนอข้อมูล

1.5 ขั้นขยายความรู้ (Elaboration Phase) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนสร้างคำอธิบายเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เพื่อใช้อธิบายสถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่นๆ

1.6 ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่างๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด

1.7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extention Phase) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดเตรียมโอกาส ให้นักเรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนมาหรือความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้หรืออธิบายปัญหา หรือเหตุการณ์ต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมหรือความสามารถที่เกิดจากทักษะการคิด การแก้ปัญหา โดยการลงมือปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์จนเกิดความชำนาญและความคล่องแคล่ว ผู้วิจัยศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ดังนี้

2.1 การตั้งสมมติฐาน หมายถึง ความสามารถในการตั้งคำถามหรือคิดคำตอบล่วงหน้าก่อนการทดลองเพื่ออธิบายหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์อย่างไร

2.2 การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง ความสามารถในการกำหนด และอธิบายความหมาย และขอบเขตของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือการทดลองเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างบุคคล

2.3 การกำหนด และควบคุมตัวแปร หมายถึง ความสามารถในการบ่งชี้ และกำหนดลักษณะตัวแปร ใดๆ ให้เป็นตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น ตัวแปรใดๆ ให้เป็นตัวแปรตาม และตัวแปรใดๆ ให้เป็นตัวแปรควบคุม

2.4 การทดลอง หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการตรวจสอบสมมติฐานสำหรับการทดลอง

2.5 การตีความหมายข้อมูล และการลงข้อมูล หมายถึง ความสามารถในการอธิบายความหมายของ ข้อมูลที่ได้จัดกระทำ ซึ่งจะนำเสนอในรูปตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือรูปภาพ

3. จิตวิทยาศาสตร์ หมายถึง ลักษณะท่าทีหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาซึ่งขึ้นอยู่กับความคิด ความรู้สึก ของแต่ละบุคคลส่งผลต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการลงมือทำตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้ที่มี จิตวิทยาศาสตร์มีลักษณะมีทั้งหมด 10 ด้าน ดังนี้

3.1 ความอยากรู้อยากเห็น หมายถึง ความต้องการที่จะรู้หรือปรารถนาที่จะเสาะแสวงหาความรู้ เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ตนสนใจ

3.2 ความมีเหตุมีผล หมายถึง ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบความถูกต้อง และการยอมรับคำอธิบายอย่างมีเหตุมีผล

3.3 ความใจกว้าง หมายถึง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับวิพากษ์วิจารณ์และยินดีให้มีการ พิสูจน์ข้อเท็จจริง

3.4 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การนำเสนอข้อมูลตามความเป็นจริง สังเกตและบันทึกผลต่างๆ โดย ปราศจากความลำเอียงหรืออคติ

3.5 ความพยายามมุ่งมั่น หมายถึง การตั้งใจแน่วแน่ต่อการค้นหาความรู้ ไม่ย่อท้อเมื่อผลการทดลอง ล้มเหลวหรือมีอุปสรรค ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์

3.6 ความรอบคอบ หมายถึง ความสามารถในการใช้วิจารณญาณก่อนที่จะตัดสินใจใดๆ ไม่ยอมรับสิ่ง ใดสิ่งหนึ่งที่เป็นจริงทันที ถ้ายังไม่มี การพิสูจน์ที่เชื่อถือได้

3.7 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นภายในจิตใจที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จด้วยดีและ ตระหนักถึงผลของงานที่จะส่งผลกระทบต่อสังคม มีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตาม ความคาดหวัง

3.8 ความร่วมมือช่วยเหลือ หมายถึง การใช้ทักษะทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ

3.9 ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความกล้าที่จะแสดงความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากความคิด ธรรมดา

3.10 เจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ หมายถึง อารมณ์และความรู้สึกนึกคิดที่ดีเกี่ยวกับความสนใจ ความ เชื่อ การมีคุณธรรมจริยธรรม การยึดถือในคุณค่าของงานด้านวิทยาศาสตร์ รวมถึงผลกระทบในด้านต่างๆ ของ วิทยาศาสตร์

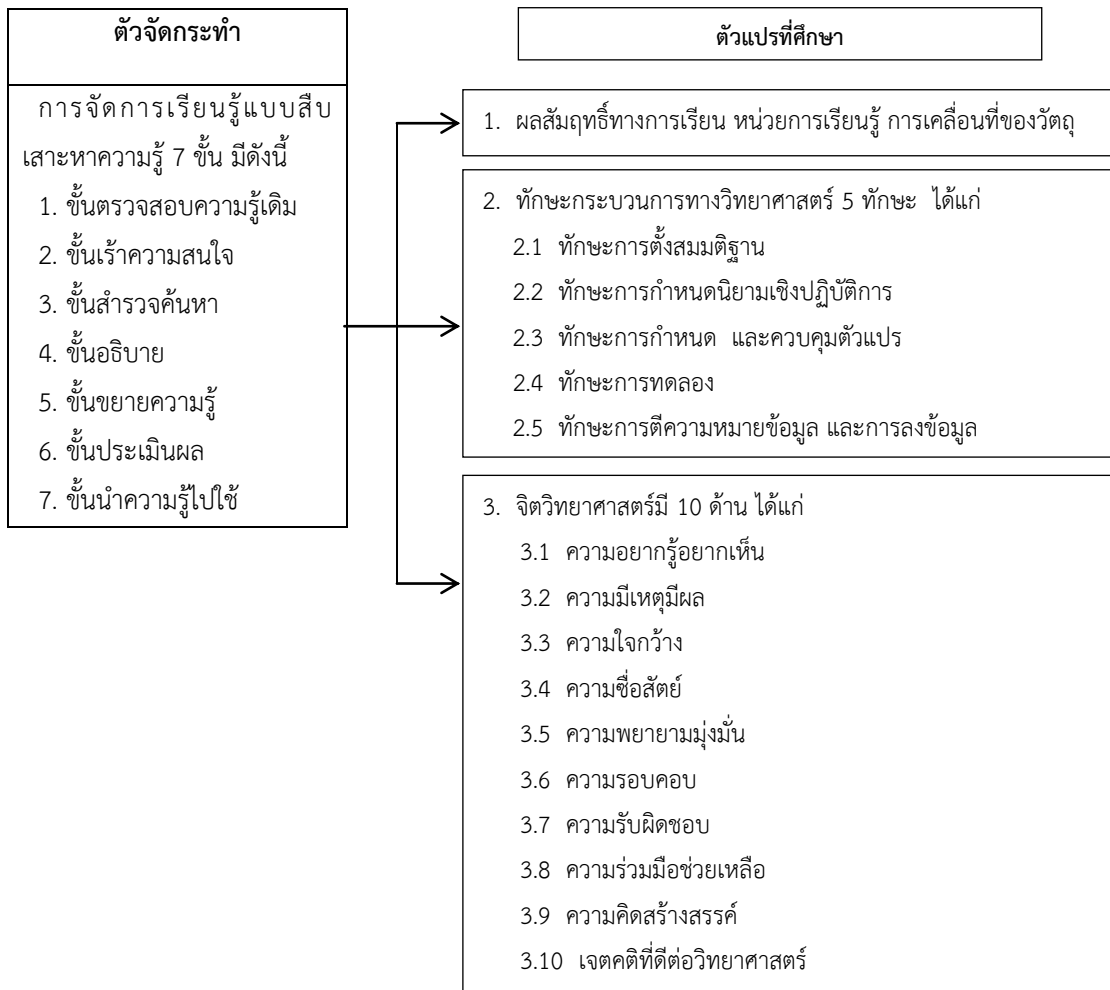
4. เกณฑ์ร้อยละ 70 หมายถึง เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่ง กำหนดขึ้นตามเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนกุดตาต้า (คงฤทธิ์ครูราษฎร์สามัคคี)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ตามแนวคิดของ Eisenkraft (2003, pp. 56- 59) มีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation Phase) 2) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase) 3) ขั้นสำรวจค้นหา (Exploration Phase) 4) ขั้นอธิบาย (Explanation Phase) 5) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration Phase) 6) ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) และ 7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extension Phase) แต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้รับการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาต่างๆ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิม เพื่อถ่ายโอนความรู้หรือต่อยอดให้นักเรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆ อีกทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นพฤติกรรมหรือความสามารถที่เกิดจากการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์จนเกิดความชำนาญและความคล่องแคล่ว และเป็นทักษะที่ใช้ในการดำรงชีวิตจึงจำเป็นต้องให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่เสมอจะช่วยหล่อหลอมให้นักเรียนเกิดจิตวิทยาศาสตร์ มีความรู้สึกรักชอบและสนใจ ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเพื่อสอดคล้องกับสาระและเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้การเคลื่อนที่ของวัตถุ ผู้วิจัยเลือกศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการซึ่งมีความซับซ้อนมากขึ้นจากขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 5 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการตั้งสมมติฐาน 2) ทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ 3) ทักษะการกำหนด และควบคุมตัวแปร 4) ทักษะการทดลอง และ 5) ทักษะการตีความหมายข้อมูล และการลงข้อมูล การที่นักเรียนจะเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นี้ได้จะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาเนื่องจากผลของความคิดและความรู้สึก ส่งผลต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีจิตวิทยาศาสตร์มี ดังนี้ 1) ความอยากรู้อยากเห็น 2) ความมีเหตุมีผล 3) ความใจกว้าง 4) ความซื่อสัตย์ 5) ความพยายามมุ่งมั่น 6) ความรอบคอบ 7) ความรับผิดชอบ 8) ความร่วมมือช่วยเหลือ 9) ความคิดสร้างสรรค์ และ 10) เจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2555 : 146-151) จากคุณลักษณะดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างยิ่งที่จะทำให้การฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายได้

จากแนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ผู้วิจัยได้นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้น มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกุดตาตำ(คงฤทธิ์คุรุราษฎร์สามัคคี) อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 39 คน มีทั้งหมด 2 ห้อง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนกุดตาตำ(คงฤทธิ์คุรุราษฎร์สามัคคี) อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ประเมินแผนโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีคะแนนประเมินค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 มีความเหมาะสมมาก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยแบบทดสอบมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.27-0.80 และหาค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.80

2.2.2 แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยแบบทดสอบมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20-0.73 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.30-0.63

2.2.3 แบบประเมินจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นของนัยนา สัจรัมย์(2556) เป็นแบบประเมินจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ กำหนดให้แต่ละข้อความมี 5 คำตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีจำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการพฤติกรรม การแสดงออกกับคุณลักษณะจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์ เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.75

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแบบประเมินจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์

3.2 ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 12 ชั่วโมง

3.3 ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้การเคลื่อนที่ของวัตถุ แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแบบประเมินจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาการศึกษาศาสตร์ ก่อนและหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น โดยการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของนักเรียนโดยใช้ Kolmogorov-smirnov test พบว่า คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่า Sig เท่ากับ .200 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลัก ข้อมูลจึงมีการแจกแจงแบบปกติ แล้วจึงทำการทดสอบค่าที (t-test for dependent)

4.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้การเคลื่อนที่ของวัตถุ หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการทดสอบค่าที (t-test for one sample)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 10 คิดเป็นร้อยละ 33.33 หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 23.65 คิดเป็นร้อยละ

78.83 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	10.00	2.71		
หลังเรียน	20	23.65	2.74	17.678*	.000

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น มีคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 12.05 คิดเป็นร้อยละ 60.25 หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 18.40 คิดเป็นร้อยละ 92.00 มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	12.05	2.56		
หลังเรียน	20	18.40	1.50	13.624*	.000

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. จิตวิทยาศาสตร์ พบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น นักเรียนมีคะแนนจิตวิทยาศาสตร์เฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 65.55 คิดเป็นร้อยละ 43.70 หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 119.45 คิดเป็นร้อยละ 79.63 มีจิตวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น

จิตวิทยาศาสตร์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	150	65.55	7.19		
หลังเรียน	20	150	119.45	7.23	24.364*	.000

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น กับเกณฑ์ร้อยละ 70

สภาพการณ์	n	คะแนนเต็ม	คะแนน	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	20	30	21	23.65	2.74	4.327*	.000

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การเคลื่อนที่ของวัตถุ หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น นักเรียนได้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ คิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน แล้วใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำรวจค้นหา แสวงหาความรู้และค้นหาคำตอบ อีกทั้งนำความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงและแก้สถานการณ์ใหม่ๆ และสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ฝึกฝนประสบการณ์เรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่านักเรียนบางคนอาจจะต้องใช้ระยะเวลา แต่การทำงานกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักอภิปรายแสดงความคิดเห็นระหว่างกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล มีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมาย ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งผู้สอนคอยกระตุ้นการทำงาน อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน (พิมพันธ์ เดชคุปต์. 2544 : 56) จะช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเองและทำให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น เป็นไปตามสมมติฐานของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาคำตอบ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์จริง ฝึกการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยตนเองทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจนเกิดความชำนาญและความคล่องแคล่ว และการทำงานกลุ่มทำให้นักเรียนมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี กล่าวแสดงออก กล่าวคิด กล่าวทำ (เสนห์ ทิมสุกใส. 2542 : 33) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่เป็นการฝึกทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งผู้สอนคอยส่งเสริม ช่วยเหลือใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนค้นพบวิธีแก้ปัญหาต่างๆ ทำให้นักเรียนมีความสนใจ ฝึกฝนในการค้นหาคำตอบมากขึ้น และทำให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้

3. จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนประสบการณ์การเรียนรู้ ให้รู้จักค้นคว้าหาความรู้ คิด และแก้ปัญหาผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการฝึกฝน รวมทั้งการทำงานกลุ่มนักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนและผู้สอน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนรู้สึกดี สนุกสนานต่อการเรียน ภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถแก้ปัญหาได้ รวมทั้งผู้สอนคอยชื่นชมและให้กำลังใจส่งผลให้พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออก มีผลต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติ (สมจิต สวธนไพบูลย์. 2546 : 11) ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้สำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัฏญภาภรณ์ นามทอง (2558), ฤดีรัตน์ สาระบุตร (2557), สุภาพร พลพทุธา (2552) และ Ebrahim (2004) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น มีผลทำให้จิตวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น ช่วยส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์หลังเรียนให้สูงขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น ในกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป โดยผู้สอนจะต้องปรับให้เหมาะสมกับเนื้อหา ระยะเวลา ความเหมาะสมกับบริบท จุดเน้นของสถานศึกษา และศักยภาพของนักเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมล่วงหน้า วางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความสนใจและความถนัดของนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา และศักยภาพของนักเรียน มิฉะนั้นจะทำให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้ยาก

1.3 จากผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในช่วงแรกๆ นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ขาดความรับผิดชอบ ไม่ตรงต่อเวลา และไม่คอยกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ดังนั้นผู้สอนจึงมีวิธีการแก้ไขโดยการตั้งคำถามและถามนักเรียนเป็นรายบุคคลจากการสุ่มเลขที่หรือจับฉลากตามเลขที่ และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ให้กำลังใจกล่าวชมเชยสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น ติดตามซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ขาดความรับผิดชอบและเรียนอ่อน จึงทำให้ช่วงต่อมาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่นและเหมาะสมกับเวลา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 มีการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ ของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้นกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น เช่น สะเต็มศึกษา การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น

2.2 มีการศึกษาการนำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น ไปใช้ในรายวิชาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). การจัดการเรียนรู้อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- กัญญาภรณ์ นามทอง. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ แรงและกฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(7E). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ทิตินา เขมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธ์ ทองชุมนุม. (2547). การสอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนกุดตาตำ(คงฤทธิครุราษฎร์สามัคคี). (2560). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนกุดตาตำ(คงฤทธิครุราษฎร์สามัคคี). : โรงเรียนกุดตาตำ(คงฤทธิครุราษฎร์สามัคคี) จังหวัดนครราชสีมา.
- ฤดีรัตน์ สารบุต. (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ แสง ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). การวัดผลประเมินผลวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น
- สมจิต สวธนไพบุลย์และคณะ. (2546). การประมวลผลการพัฒนาการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เสน่ห์ ทิมสุกใส. (2542). เอกสารประกอบการสอน ทักษะสำหรับครูวิทยาศาสตร์. นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุภาพร พลพุทธา. (2552). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวงจรการเรียนรู้แบบ 7E ในรายวิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- Ebrahim. (2004). The Effects of Traditional Learning and Learning Cycle Inquiry Learning Strategy on Students' Science Achievement and Attitude Toward Elementary Science. pp. 12-32 : Dissertation International.

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

A STUDY OF SCHOOL DIRECTOR TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN THE CHRISTIAN
FOUNDATION FOR THE BLIND IN THAILAND UNDER THE ROYAL PATRONAGE OF HIS MAJESTY
KING FROM THE OPENIUN OF TEACHERS

สมบัติ กุมลาชัย¹

Sombat Kumalachai¹

เพชรสุดา ภูมิพันธ์¹

Petsuda Phumiphan¹

¹นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยจำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอด ในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 66 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยตาราง Krejcie and Morgan และทำการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t-test

ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, โรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the transformational leadership of school administrators under the Christian Foundation for the Blind in Thailand (CFBT) under the Royal Patronage according to teachers' opinions and 2) compare the transformational leadership of school administrators under the Christian Foundation for the Blind in Thailand (CFBT) under the Royal

Patronage according to teachers' opinions, classified by their ages and work experiences. Samples were 66 teachers, who worked in the 2017 academic year, under the Christian Foundation for the Blind in Thailand (CFBT). The sampling sizes were specified by Krejcie & Morgan's Table and Simple Random Sampling. The research tools for collecting data were questionnaires and data was analyzed by statistics to find frequency, percentage, mean, Standard Deviation and t-test. The findings indicated that:

1. The transformational leadership of school administrators under the Christian Foundation for the Blind in Thailand (CFBT) under the Royal Patronage according to teachers' opinions was overall in high level. For consideration in each aspect, the study found that all aspects were also in high level, ranked from the highest to the lowest mean, as in aspect of idealized influence and the next was in inspiration motivation and individualized consideration, respectively while the least mean was in aspect of intellectual stimulation.

2. The comparison of transformational leadership of school administrators under the Christian Foundation for the Blind in Thailand (CFBT) under the Royal Patronage according to teachers' opinions, it was found that teachers with different ages and work experiences had no differences of their opinions on the transformational leadership of school administrators under the Christian Foundation for the Blind in Thailand (CFBT) under the Royal Patronage.

Keywords : Transformational Leadership, Christian Foundation for the Blind in Thailand under the Royal Patronage

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้การบริหารจัดการหรือการใช้ภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องสร้างภาพพจน์ใหม่ให้เป็นผู้นำทางวิชาการนำแนวคิดใหม่ ๆ ไปสู่การปฏิบัติให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงทั้งวิธีการบริหารจัดการหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องเป็นผู้จุดประกายความคิดในการพัฒนาคุณภาพงานในสถานศึกษา (รัตติกรณ์ จงวิศาล. 2543 : 15) ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องทำให้บุคลากรได้ตระหนักและให้ความสำคัญทั้งงานวิชาการ งานวิจัยศึกษาความรู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ทั้งผู้นำและตามต่างยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมสูงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการอย่างมากในปัจจุบันนี้เพราะคนเริ่มขาดคุณธรรมและเห็นแก่ตัวไม่มีความเสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นอุปสรรคอันยิ่งใหญ่ของการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (สงบ ประเสริฐพันธ์. 2543 : 96)

ภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องใช้ศักยภาพส่วนตนที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและมีความเป็นสากลเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ (รัตติกรณ์ จงวิศาล. 2543 : 15) โรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ บางโรงเรียนมีผลการประเมิน ที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้านการบริหาร ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้บริหารโรงเรียนได้รับการแต่งตั้งอีกทั้งยังขาดประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนยังขาดภาวะผู้นำ อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนยังไม่ได้รับการยอมรับของบุคลากรในโรงเรียนทำให้การบริหารงานต่าง ๆ

ภายในโรงเรียนเป็นไปด้วยความยากลำบาก ส่งผลให้การพัฒนาโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพที่ดี ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และที่สำคัญต้องเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรเป็นผู้เริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน. 2557 : 25)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์จึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอด ในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
2. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สามารถนำมาใช้กำหนดนโยบายวางแผนการปฏิบัติงานปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาระบบการบริหาร อีกทั้งยังนำไปสู่การพัฒนาตน พัฒนางาน พัฒนางองค์กรของผู้บริหารทุกระดับเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

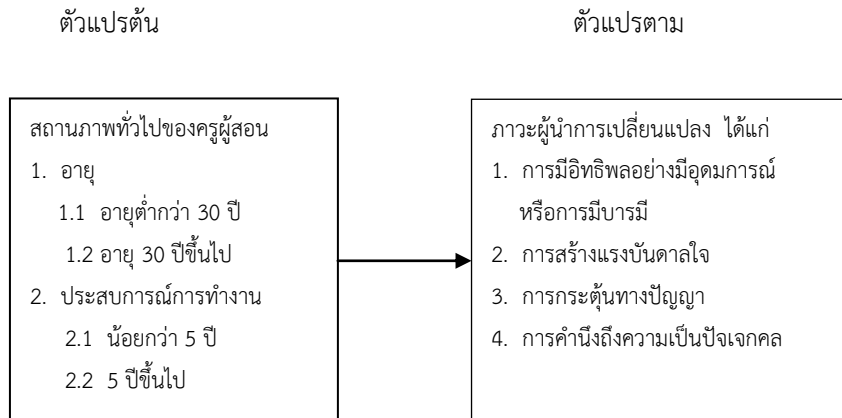
ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอด ในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 80 คน (ฝ่ายบุคคล มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2560 : 19)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (สมบุรณ์ ตันยะ. 2550 : 105) และทำการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 66 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของผู้สอนของ Bass และ Avolio (1994 : 2-6) ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการมีบารมี 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกให้เห็นในการบริหารหรือการจัดการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ดีขึ้น ด้วยการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของผู้ร่วมงานหรือผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงาน ผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังตามปกติ มีศักยภาพมากขึ้นให้เกิดการตระหนักรู้ ในภารกิจ และวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์สูงสุดของกลุ่มหรือองค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย

1.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการมีบารมี หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีเป้าหมายที่เป็นอุดมการณ์ชัดเจนในการทำงาน มีลักษณะเป็นมิตรปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยยึดหลักธรรมทางศาสนาเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความนับถือ กระตุ้นและเร้าให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงจูงใจ เกิดความต้องการที่จะทำให้งานสำเร็จ และการทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้คำพูดและการกระทำกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระตือรือร้น เกิดแรงบันดาลใจอยากอุทิศตนและทุ่มเทความพยายามมากเป็นพิเศษ การพูดการกระทำที่ทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจว่าพวกเขาสามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ ตลอดจนการให้ผู้ร่วมงานอาสาสมัครทำงาน และทดลองโครงการใหม่ๆ

1.3 การกระตุ้นทางสติปัญญา (Intellectual Stimulation : IS) หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานตระหนักถึงปัญหา และส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงาน กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความสงสัยใคร่รู้มากขึ้นและบอกให้ผู้ร่วมงานรู้ว่าปัญหาที่ผู้ร่วมงานเผชิญอยู่คืออะไร บอกถึงจุดอ่อนที่ไม่สามารถพัฒนางานและพัฒนาสถานศึกษาบอกแนวคิดหลักการและกระบวนการในการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับนับถือความเป็นบุคคลของผู้ร่วมงานดูแลเอาใจใส่สนองตอบความต้องการของผู้ร่วมงานแต่ละคนตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล แสดงความชื่นชมในความสามารถของผู้ร่วมงาน การให้คำปรึกษาหารือส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเองและหาแนวทางพัฒนาผู้ร่วมงาน มอบหมายงานพิเศษให้ผู้ร่วมงาน ตลอดจนให้คำแนะนำ พูดคุยอย่างเป็นกันเองสร้างสรรค์บรรยากาศของความอบอุ่นและความคุ้นเคย

2. โรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดของมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานองค์กรการกุศลจัดตั้งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมและจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นตลอดจนการตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอด จำนวน 10 แห่ง ทั่วประเทศไทยประกอบไปด้วย โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดร้อยเอ็ด โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น โรงเรียนการอาชีพคนตาบอดขอนแก่น โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดนครราชสีมา โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดและตาบอดพิการซ้ำซ้อนลพบุรี โรงเรียนบ้านเด็กกรมอินทรา โรงเรียนธรรมิกวิทยา โรงเรียนสอนคนตาบอดชะอำ โรงเรียนหาดใหญ่ธรรมสากล โรงเรียนสอนคนตาบอดแม่สายซึ่งโรงเรียนที่กล่าวมานี้ สังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการบริหารมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กำกับและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน

3. อายุ หมายถึง อายุเต็มของครู และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุต่ำกว่า 30 ปี และอายุ 30 ปีขึ้นไป

4. ประสบการณ์ทำงาน หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในโรงเรียนสอนคนตาบอดสังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประกอบด้วย 2 ระดับ คือ 1) อายุไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) อายุ 5 ปีขึ้นไป

5. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งในการบริหารโรงเรียน คือผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้จัดการโรงเรียน สังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

6. ครูผู้สอน หมายถึง ครู และบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ด้านการสอนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 80 คน (ฝ่ายบุคคลมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2560 : 19)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (สมบุรณ์ ตันยะ. 2550 : 105) และทำการสุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 66 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยสอบถามเกี่ยวกับ อายุประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ลักษณะแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามทฤษฎีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ (Bass และ Avolio, 1994 : 2-6) ทั้ง 4 ด้าน คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการมีบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

4. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วตามของผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยหาความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.983

7. ปรับปรุงเครื่องมือให้เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไปการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.1 ขอนหนังสือเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสอนคนตาบอดทั้ง 10 แห่ง

7.2 นำแบบสอบถามพร้อมหนังสืออนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลในการแจกแบบสอบถาม และกำหนดวันรับแบบสอบถามคืนโดยตนเองหรือโดยไปรษณีย์

7.3 ผู้วิจัยได้ติดตามขอรับแบบสอบถามโดยตนเองหรือโดยไปรษณีย์ ได้แบบสอบถามคืน จำนวน 66 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

7.4 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษาเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ การแปลผลค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับมีเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 111)

ค่าเฉลี่ย ความหมาย

4.51-5.00 มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

3.51-4.50 มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาก

2.51-3.50 มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงปานกลาง

1.51-2.50 มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงน้อย

1.00-1.50 มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยใช้ t-test

ผลการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอด	ระดับปัญหา		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.89	0.80	มาก
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3.85	0.97	มาก
3. ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา	3.80	0.88	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.83	0.84	มาก
รวม	3.84	0.83	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.85) รองลงมาคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.97) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.84) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.88)

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิ ธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน ผลวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามอายุโดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด มูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอด	อายุ				t	p
	อายุต่ำกว่า 30 ปี		อายุ 30 ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.00	0.80	3.86	0.80	0.58	0.56
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3.94	0.82	3.83	1.01	0.39	0.69
3. ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา	4.09	0.73	3.72	0.91	1.40	0.16
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.12	0.79	3.70	0.84	1.44	0.15
รวม	4.04	0.77	3.79	0.85	0.98	0.32

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด มูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอด	ประสบการณ์การทำงาน				t	p
	น้อยกว่า 5 ปี		5 ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.08	0.87	3.75	0.72	1.68	0.09
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.00	0.92	3.74	1.00	1.05	0.29
3. ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา	4.01	0.95	3.64	0.80	1.71	0.09
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.05	0.90	3.67	0.76	1.83	0.07
รวม	4.03	0.89	3.70	0.77	1.61	0.11

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิการศึกษามิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครู พบว่า ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้อำนวยการโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความแน่วแน่ในการทำงานตามอุดมการณ์ของตน โดยเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะนำพาโรงเรียนให้ไปสู่เป้าหมายได้ จนทำให้การประพฤติปฏิบัติตนของผู้บริหารโรงเรียนทำให้ครูนำมาเป็นแบบอย่าง โดยผู้อำนวยการโรงเรียนทำให้ครูมีความเป็นพวกเดียวกัน โดยอาศัยจุดประสงค์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass และ Avolio (1994 : 2-6) กล่าวไว้ว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์นั้นผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจ เมื่อร่วมงานกันผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำของเขา สิ่งที่ผู้นำต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม ผู้นำจะมีความสม่ำเสมอมากกว่าการเอาแต่อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ผู้นำเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ผู้นำจะหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนแต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเองความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของเขา ผู้นำจะเสริมความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดี และความมั่นใจของผู้ตาม และทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกันกับผู้นำโดยอาศัยวิสัยทัศน์ การมีจุดประสงค์ร่วมกัน ผู้นำแสดงความมั่นใจ ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้ตามจะเลียนแบบผู้นำ และพฤติกรรมของผู้นำจากการสร้างความมั่นใจในตนเองประสิทธิภาพและความเคารพในตนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุเป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทน์ภัส รัชพงศ์ญาณนท์ (2556) สุวิทย์ บุญวงศ์ (2558) ศศิธร จำพิมาย (2556) ดร.ณิ ชันขวา (2551) และอภิขยา มีเพียร (2552) ซึ่งเห็นว่า การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ตามผู้นำจะเป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการที่จะลอกเลียนแบบผู้นำของเขา โดยผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความมุ่งมั่น เชื่อมั่นในตนเอง ยึดมั่นในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของตน ผู้นำจะเสริมความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดีและความมั่นใจของผู้ตาม ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อว่าเป็นพวกเดียวกันกับผู้นำ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมีจุดประสงค์ร่วมกัน

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ มีบริบทที่ไม่ต่างกันทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของอายุและประสบการณ์การทำงานไม่ต่างกัน สอดคล้องกับ สมพร จำปานิล (2550) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ ประสบการณ์ปฏิบัติงานในโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการศึกษาด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความแน่วแน่ในการทำงานตามอุดมการณ์ของตน ดังนั้นเพื่อแก้ไขและพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน จึงควรรับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอน หรือผู้ได้บังคับบัญชา ให้สามารถแสดงความคิดเห็น รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเอง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข สร้างความรัก ความศรัทธา ให้กับทุกๆ คน ได้เป็นแบบอย่างในการสร้างอุดมการณ์ในการทำงาน

1.2 จากผลการศึกษาด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนปฏิบัติงานอย่างตั้งใจเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นเพื่อแก้ไข และพัฒนาการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้อำนวยการจึงควรมุ่งมั่น และตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ เต็มกำลังความสามารถ แสดงออกให้เห็นถึงการกระทำที่ชัดเจนในการทำงานที่ทุ่มเท และตั้งใจ เพื่อให้ครูผู้สอนได้รับรู้ และเห็นถึงความตั้งใจ มุ่งมั่นของผู้อำนวยการในการทำงานอย่างตั้งใจเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จที่ตั้งไว้ร่วมกัน

1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนสนับสนุนให้ครูพิจารณาไตร่ตรองหาคำตอบที่สร้างสรรค์มากขึ้นเพื่อการแก้ปัญหา ดังนั้นเพื่อแก้ไข และพัฒนาการกระตุ้นทางปัญญา ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงควรสนับสนุนให้ครูได้แสดงความคิดเห็น หรือสนับสนุนการแสดงออกที่สร้างสรรค์ของครู โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้นำเสนอผลงาน หรือความคิดของตนเอง เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนให้การดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการความก้าวหน้าของครูแต่ละคน ดังนั้นเพื่อแก้ไข และปรับปรุง พัฒนาผู้อำนวยการโรงเรียนควรเอาใจใส่ ให้ความสนใจ ความต้องการความก้าวหน้าของครู เช่น การทำผลงานเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ การสนับสนุนให้เกิดการอบรม สัมมนา เพื่อส่งเสริมความรู้ในการพัฒนาตนเองของครูผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สาเหตุของปัญหาที่ส่งผลต่อการบริหารงานในโรงเรียนสอนคนตาบอด สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อจะได้สามารถดำเนินการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้ส่งเสริมให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาในรูปแบบของการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะ ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอด ในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เท่านั้น หากมีการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการขยายการศึกษาไปยังกลุ่มอื่น ๆ หรือจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่หลากหลาย สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ดรุณี ชันขวา. (2551). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอหนองเรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5**. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทน์ภัส รัชพงศ์ชฎานนท์. (2557). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับพฤติกรรมเช่าด้านจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษามหาวิทยาราชภัฏ นครราชสีมา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **หลักการวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น,
- ฝ่ายบุคคลมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). **สถิติบุคคลากรและผู้รับบริการของรายงานประจำปี 2560** มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. สำนักงานใหญ่สาขาประจำจังหวัดขอนแก่น
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2543). **ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. ปรินญานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบุรณ์ ต้นยะ. (2550). **วิทยาการวิจัย**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมพร จำปานิล. (2549). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5**. ปรินญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สงบ ประเสริฐพันธ์. (2543). **ร่วมกันสร้างสรรค์คุณภาพโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สุวิทย์ บุญวงศ์. (2558). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษามหาวิทยาราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2557). **รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศศิธร จำพิมาย. (2556). **การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามทัศนะของครูผู้สอน**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาราชภัฏนครราชสีมา.
- อภิขยา มีเพียร. (2552). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2**. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bass, B.M. and B.J.Avolio. (1994). **Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership**. Thoasand Oaks : Sage.

การส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism

กลุ่มผู้สูงอายุ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

THE PROMOTION OF TOURISM MARKET MANAGEMENT IN PREPARATION OF SLOW
TOURISM'S ELDERLY TOURISTS BY USING PARTICIPATORY PROCESS AMONG NAKHON
RATCHASIMA COMMUNITY

กรองทิพย์ ชัยชาญ

Krongtip Chaichan

รองศาสตราจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism เพื่อศึกษากลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism และเพื่อจัดทำแนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งข้อมูลปฐมภูมิจากการจัดทำแบบสอบถาม การลงพื้นที่ภาคสนาม การจัดทำแบบประเมินศักยภาพการลงพื้นที่สัมภาษณ์ การจัดเวทีย่อย การจัดเวทีประชาคม การลงพื้นที่สัมภาษณ์ การจัดเวทีย่อย การจัดเวทีประชาคม และข้อมูลทุติยภูมิจากข้อมูลเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนา และการวิเคราะห์ด้วยสถิติ เช่น ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาในส่วนของพฤติกรรม พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป้าหมายในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เหตุผลที่เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะมีค่าใช้จ่ายมีความเหมาะสม ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นสามี/ภรรยา/บุตร ช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นวันไหนก็ได้ แหล่งข้อมูลเพื่อเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิธีการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกิดจากเป็นสถานที่ที่สามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเอง ด้านความต้องการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวเห็นว่าปัจจัยทางการตลาดทั้ง 16 ด้านมีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ในส่วนของศักยภาพโดยทั่วไป พบว่าอำเภอปากช่อง วังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ขณะที่ศักยภาพแบบ slow Tourism พบว่าอำเภอปากช่อง วังน้ำเขียว และโชคชัย มีศักยภาพระดับ ในส่วนของผลศึกษากลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีจำนวน 20 ปัจจัย คือ การยึดมั่นในหลักการของ Slow Tourism การเข้าใจในวิธีการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ การประสานความหมายระหว่าง Slow Tourism กับกลุ่มผู้สูงอายุ ค่านิยมในการท่องเที่ยว การหนุนเสริมจากครอบครัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการท่องเที่ยว บุคลากรที่รองรับและคอยช่วยเหลือในพื้นที่ การยอมรับของสังคม การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบขนส่ง การส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัย การพัฒนาสถานที่พักระยะยาว การสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยว การสร้างความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบค่อยเป็นค่อยไป การพัฒนาสถานที่พักผ่อนแบบราบเรียบ การสร้างจิตสำนึกการใช้ชีวิตแบบสงบ การเน้นการอนุรักษ์พลังงาน นโยบายของภาครัฐในระดับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การเข้ามาสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์การ

ท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism และแนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยว มีจำนวน 16 ปัจจัย คือราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย จุดยืนผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย จิตวิทยาการขาย พันธมิตรทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมทางธุรกิจ การขายรวม บุคลากรทางการท่องเที่ยว ช่วงเวลา สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ความคิดเห็นสาธารณะด้านนักท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการและสภาพแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์ และสถานประกอบการ
คำสำคัญ : การจัดการตลาดท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism, กลุ่มผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This study had been purposed to explore behaviors and needs towards Slow Tourism in order to investigate Slow Tourism's tourist attractions potential, to study about Slow Tourism's tourist attractions management mechanism and to establish ways to enhance tourism management in the preparation for the Slow Tourism for elderly tourists by using participatory process among Nakhon Ratchasima community. In terms of data collection, primary data was collected by using questionnaire, field practice survey, tourist attraction's potential evaluation form, interview, a conference and a community forum. For secondary data, information was collected from related document obtained from concerning organization. For data analysis, descriptive data analysis was employed together with statistical analysis; frequency, percentage, average and standard deviation.

In terms of behaviors, historical attractions were considered as target tourist attractions. Tourists decided to travel because they would like to rest and relax and the reason why they came to particular places was the affordable expenses. Husbands, wives and children were played a crucial part in decision making on a trip. The period of travel could be anytime. Printed media was considered as sources of information. They decided to travel to certain places by selecting the ones that raised inner value for themselves. When considering needs for travel, 16 marketing factors had influenced their desire at highest level as the average was reported at 4.22. In terms of general potential, the study found that Pakchong District, Wang Nam Kaew District and Chok Chai District were reported at high level. However, in terms of potential of Slow Tourism, it found that Pakchong District, Wang Nam Kaew District and Chok Chai District were reported at high level. When it came to the tourist attractions management mechanism, it revealed that there were altogether 20 factors including the belief in Slow Tourism's principle, the understanding towards elderly tourism, the combination between Slow Tourism and elderly group, the tourism value, the support given by elderly's family members, staff available in particular area, social acceptance, the establishment of tourism activities, the development of transportation network, the promotion towards food safety, the development of long term stay places, the promotion of tourist attraction uniqueness, the making tourists feel worthwhile when comparing to what they had already spent for, the consistent tourism development, the development of simple accommodation, the encouragement to live a peaceful life, the

encourage to sustain energy, local government policies enhancing tourism, the participation of education institutes to create tourism body of knowledge and the public relation towards Slow Tourism. When considering ways to enhance tourism management, the study found 16 factors including cost, distribution channels, product's perspective, products, sales promotion, sales tactics, business alliance, business inclusion, the joint sales, tourism staff, period of time, tourism environment, public opinion towards tourists, services process and product environment and business.

Keywords : Tourism Market Management, Slow Tourism, Elderly Tourists

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายประชากรที่มีสัดส่วนที่สำคัญมากที่สุดของโลกในปัจจุบัน ในด้านการท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีเวลาว่างมากส่วนใหญ่ไม่ทำงานแล้วหรือทำงานน้อยชั่วโมง และมีความพร้อมด้านรายได้ หรือมีเงินที่สะสมสูง มีกำลังซื้อ อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่สนใจในการเดินทางท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่จะพัก ณ จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวยาวนานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เป็นความหวังที่สำคัญสำหรับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลก (Tourism Golden Hope) การเดินทางมาของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในเมืองไทย เนื่องจากได้ฟังคำบอกเล่าต่อกัน จากเพื่อนและญาติ ซึ่งประเทศไทยเป็นแหล่งที่ท่องเที่ยวที่มีต้นทุนต่ำ และได้เปรียบกว่าประเทศอื่น ๆ มีธรรมชาติและชายชาติที่สวยงาม เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวิสัยทัศน์เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เกษตร สุขภาพ ธรรมชาติและ การผจญภัยในระดับสากล โดยอำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย ทั้งสามอำเภอเป็นอำเภอที่มีศักยภาพสูง มีการพัฒนาการท่องเที่ยวจนเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวทั่วไป มีแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวสำคัญยังตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สั้นในการเชื่อมเส้นทางระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวต่อไปยังพื้นที่จังหวัดอื่น อย่างเช่นจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจจำนวนมาก และเป็นประตูสู่การท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พื้นที่ทั้ง 3 อำเภอดังกล่าวจึงมีศักยภาพ และโอกาสในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้เป็นพื้นที่เชื่อมโยงไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆของไทยได้หลายเส้นทาง รวมทั้งสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้งสามอำเภอดังกล่าวให้สอดคล้องกับพื้นที่ ความต้องการของผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น รวมทั้งเชื่อมโยงตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา และยุทธศาสตร์ของประเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งสามอำเภอให้ยั่งยืนต่อไปได้

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินโครงการนี้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุที่มีเวลา และกำลังทรัพย์ ที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดนครราชสีมา โดยความร่วมมือทั้งผู้ประกอบการ องค์กรภาคเอกชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และภาคีในพื้นที่ ซึ่งมีการประสานงาน ให้เกิด การส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อม ในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และ

ปฏิบัติงานร่วมกันตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด และการพัฒนาการสู่การปฏิบัติจริงกับชุมชน เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนการสร้างโอกาสการมีงานทำในชุมชนต่อไป ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดความยั่งยืนของวิถีเศรษฐกิจ จนทำให้สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อจัดทำแนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวมีการกระทำ หรือกิริยาอาการที่แสดงออกทางร่างกาย ความคิด หรือความรู้สึกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างไรในการดำเนินชีวิต รวมถึงการตัดสินใจซื้อและใช้บริการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา อันประกอบด้วย ใครคือตลาดเป้าหมาย ตลาดให้ซื้อบริการอะไร ทำไมจึงซื้อบริการ ใครมีส่วนร่วมในการซื้อบริการ ซื้อบริการเมื่อใด ซื้อบริการที่ไหน และซื้อบริการอย่างไร

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยว หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในด้านการปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย จุดยืนผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย จิตวิทยาการขาย พันธมิตรทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมทางธุรกิจ การขายรวม บุคลากรทางการท่องเที่ยว ช่วงเวลา สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ความคิดเห็นสาธารณะด้านนักท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการ และสภาพแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์ และสถานประกอบการของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การศึกษาความสามารถของการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ด้วยการวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว และด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว

กลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ประกอบด้วย ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านสาธารณสุข ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์

แนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยว หมายถึง วิธีการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณา จำนวน 16 ด้าน คือด้านราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย จุดยืนผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย จิตวิทยาการขาย พันธมิตรทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมทางธุรกิจ การขายรวม บุคลากรทางการท่องเที่ยว ช่วงเวลา สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ความคิดเห็นสาธารณะด้านนักท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการ และสภาพแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์และสถานประกอบการ

Slow Tourism หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เร่งรีบนักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่ยาวนานขึ้น เพราะผู้คนที่เดินทางไปท่องเที่ยวจะเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนทั้งด้านร่างกายและจิตใจใช้เวลาทำกิจกรรมอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่ยาวนานขึ้นในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism เกิดภายใต้แนวคิด 10 ประการ (10 Slow: 10 S) ประกอบด้วย 1) Slow Activity 2) Slow Logistic 3) Slow Food 4) Slow Stay 5) Slow Place/City 6) Slow Money 7) Slow Development 8) Slow Accommodation 9) Slow Life และ 10) Slow Energy

กลุ่มผู้สูงอายุ หมายถึง องค์กรสหประชาชาติ กำหนดมาตรฐานว่าผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ส่วนสถาบันแห่งชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุของสหรัฐอเมริกากำหนดว่า ผู้สูงอายุวัยต้น (Young old) คือ อายุระหว่าง 60-74 ปี เป็นวัยที่ยังไม่ชรามาก และอายุ 75 ปีขึ้นไป จึงจะถือเป็นวัยชราอย่างแท้จริง (old old) สำหรับประเทศไทยสำนักงานสถิติแห่งชาติของไทยแบ่งผู้สูงอายุตอนต้น คือ อายุ 60-69 ปี และผู้สูงอายุตอนปลาย คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ประชากร คือนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาเยือนในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คณะนักวิจัยจึงใช้วิธีคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากร กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ W.G. Cochran ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยเท่ากับ 384.16 คน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) โดยการศึกษาในครั้งนี้ นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 400 คน ด้านการสุ่มตัวอย่าง โดยไม่ใช่ความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช่ความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังนี้

1. ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับสาขาการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน

2. ตัวแทนจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมี 3 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวมทั้งหมด 3 คน

3. ตัวแทนจากภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสาขาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมี 3 อำเภอ ๆ ละ 2 คน รวมทั้งหมด 6 คน

4. ตัวแทนจากนักวิชาการ/สถาบันการศึกษา จำนวน 3 คน

5. ตัวแทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมี 3 อำเภอ ๆ ละ 2 คน รวมทั้งหมด 6 คน

รวมทั้งหมดจำนวน 21 คน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และวัตถุประสงค์ข้อที่ 4

ประชากร คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 59 คน ประกอบด้วย

1) ผู้ปกครองท้องที่ คือ ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งหมดจำนวน 27 คน ประกอบด้วย

1.1) อำเภอปากช่อง มีกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน

1.2) อำเภอวังน้ำเขียว มีกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน

1.3) อำเภอโชคชัย มีกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน

2) ผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี และนายกเทศบาลเมือง รวมทั้งหมด จำนวน 32 คน ประกอบด้วย

2.1) อำเภอปากช่อง มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล/เทศบาลเมือง จำนวน 14 คน

2.2) อำเภอวังน้ำเขียว มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล จำนวน 6 คน

2.3) อำเภอโชคชัย มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล จำนวน 12 คน

กลุ่มตัวอย่าง พบว่า การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง (n) ได้คำนวณขนาดตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ของ Taro Yamane โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับให้เกิดขึ้นคือ ร้อยละ 5 นั่นคือ ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 52 คน สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการใช้ตารางเลขสุ่ม (table of random number)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีจำนวน 1 กิจกรรม คือ

การจัดทำแบบสอบถาม คือการลงพื้นที่ศึกษาในสถานที่จริงเพื่อสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว จำนวน 7 ด้าน คือ ใครคือตลาดเป้าหมาย ตลาดให้ซื้อบริการอะไร ทำไมจึงซื้อบริการ ใครมีส่วนร่วมในการซื้อบริการ ซื้อบริการเมื่อใด ซื้อบริการที่ไหน และซื้อบริการอย่างไร ส่วนที่ 2 เรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยว จำนวน 16 ด้าน คือ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย จุดยืนผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย จิตวิทยา พันธมิตรทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมทางธุรกิจ การขายรวมบุคลากรทางการท่องเที่ยว ช่วงเวลา สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ความคิดเห็นสาธารณะด้านนักท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการ สภาพแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์และสถานประกอบการ และการวางแผน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีจำนวน 2 กิจกรรม ดังนี้

1) การสำรวจภาคสนาม เพื่อเดินทางค้นหาข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่

2) การใช้แบบประเมินศักยภาพ ด้วยการใช้แบบประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวในพื้นที่ อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 ด้าน คือ ศักยภาพของ ทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย ของทรัพยากรท่องเที่ยว และด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 มีจำนวน 2 กิจกรรม ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาหลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่ม ผู้สูงอายุ โดยมีประเด็นคำถาม ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้าน การศึกษา ปัจจัยด้านสาธารณสุข ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ และอื่น ๆ

2) การจัดเวทีประชุม โดยการเชิญภาคีที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยในพื้นที่เข้าร่วมประชุมเพื่อ จัดทำกลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 มีจำนวน 2 กิจกรรม ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาด ท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยสัมภาษณ์ กับผู้นำชุมชน เช่น ผู้แทนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจ ในชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน และพระสงฆ์ เป็นต้น

2) การจัดเวทีประชุม โดยการเชิญภาคีที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยในพื้นที่เพื่อค้นหาแนว ทิศทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมจาก แบบสอบถามพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอ ปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 ประเด็นด้าน พฤติกรรม จำนวน 7 ด้าน และส่วนที่ 2 ประเด็นด้านความต้องการ จำนวน 16 ด้าน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แบ่งเป็น 2 ประเภท คือข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพ จำนวน 5 ด้าน และข้อมูลทุติยภูมิ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมจากการ สัมภาษณ์ และการจัดเวทีประชุม เพื่อค้นหาหลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่ม ผู้สูงอายุ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิเพียง อย่างเดียวจากการใช้การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีประชุม โดยมีเป้าหมายในการค้นหาแนวทางการส่งเสริมการ จัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถามโดยเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญ จำนวน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการท่องเที่ยว และส่วนที่ 2 ความต้องการการท่องเที่ยว โดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับหลักเกณฑ์การหาค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีหลักเกณฑ์ในการประเมิน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548 : 77) ดังนี้

- เห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.20-5.00 คะแนน
- เห็นด้วยมาก	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.40-4.19 คะแนน
- เห็นด้วยปานกลาง	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.60-3.39 คะแนน
- เห็นด้วยน้อย	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.80-2.59 คะแนน
- เห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.79 คะแนน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ที่เก็บรวบรวมได้ โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญ โดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับหลักเกณฑ์การหาค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีหลักเกณฑ์ในการประเมิน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548 : 77) ดังนี้

- ศักยภาพสูงที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.20-5.00 คะแนน
- ศักยภาพสูง	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.40-4.19 คะแนน
- ศักยภาพปานกลาง	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.60-3.39 คะแนน
- ศักยภาพต่ำ	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.80-2.59 คะแนน
- ศักยภาพต่ำที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.79 คะแนน

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) เท่านั้น

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) เท่านั้น

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในประเด็นหลัก มีดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวเป้าหมาย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 31.25 เป้าหมายในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีเป้าหมายในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนมากที่สุด ร้อยละ 23.75 เหตุผลที่เดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะมีค่าใช้จ่ายมีความเหมาะสม ร้อยละ 22.75 ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นสามี/ภรรยา/บุตรมากที่สุด ร้อยละ 29.25 ช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นวันหยุดก็ได้มากที่สุด ร้อยละ 49.25 แหล่งข้อมูลเพื่อเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า แหล่งข้อมูลเพื่อเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากที่สุด ร้อยละ 33.00 วิธีการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า เกิดจากเป็นสถานที่ที่สามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเองมากที่สุด ร้อยละ 28.00

2. ความต้องการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา

ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม พบว่านักท่องเที่ยวเห็นว่าปัจจัยทางการตลาดทั้ง 16 ด้านในภาพรวม มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.22$ และ $S.D.=0.78$) โดยด้านสภาพแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยวมีผลต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.70$ และ $S.D.=0.62$) รองลงมา คือ ด้านราคา ซึ่งเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.55$ และ $S.D.=0.50$) และด้านการมีส่วนร่วมทางธุรกิจ ซึ่งเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.52$ และ $S.D.=0.77$)

ระดับความคิดเห็นรายประเด็น มีดังนี้ นักท่องเที่ยวเห็นว่าราคามีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.55$ และ $S.D.=0.50$) ช่องทางการจัดจำหน่ายมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.32$ และ $S.D.=0.60$) จุดยืนผลิตภัณฑ์มีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.27$ และ $S.D.=0.61$) ผลิตภัณฑ์มีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.37$ และ $S.D.=0.64$) การส่งเสริมการขายมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.05$ และ $S.D.=0.89$) จิตวิทยาการขายมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.38$ และ $S.D.=0.78$) พันธมิตรทางธุรกิจมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.13$ และ $S.D.=0.84$) การมีส่วนร่วมทางธุรกิจมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.52$ และ $S.D.=0.77$) การขายรวมมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.15$ และ $S.D.=0.61$) การขายรวมมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.23$ และ $S.D.=0.87$) ช่วงเวลาที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.20$ และ $S.D.=0.80$) สภาพแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยวมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.70$ และ $S.D.=0.62$) ความคิดเห็นสาธารณะด้านนักท่องเที่ยวมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.78$ และ $S.D.=0.88$) กระบวนการให้บริการมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.75$ และ $S.D.=0.99$) สภาพแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์ และสถานประกอบการมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.13$ และ $S.D.=0.65$) และการวางแผนมีผลต่อการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.95$ และ $S.D.=0.65$)

3. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา

3.1 ศักยภาพแบบทั่วไป

3.1.1 **อำเภอปากช่อง** พบว่าศักยภาพโดยทั่วไปของการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.14$ และ $S.D.=0.77$) โดยด้านศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.48$ และ $S.D.=0.50$) รองลงมา คือด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.45$ และ $S.D.=0.58$) และด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.29$ และ $S.D.=0.61$) ขณะที่ด้านที่มีศักยภาพต่ำที่สุด คือ ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.53$ และ $S.D.=0.84$)

3.1.2 **อำเภอวังน้ำเขียว** พบว่าศักยภาพโดยทั่วไปของการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.99$ และ $S.D.=0.77$) โดยด้านศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.35$ และ $S.D.=0.48$) รองลงมา คือด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.20$ และ $S.D.=0.64$) และด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.08$ และ $S.D.=0.58$) ขณะที่ด้านที่มีศักยภาพต่ำที่สุด คือ ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.61$ และ $S.D.=0.92$)

3.1.3 อำเภอโคคชัย พบว่าศักยภาพโดยทั่วไปของการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.92$ และ $S.D.=0.73$) โดยด้านศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมาก ($\bar{x}=4.14$ และ $S.D.=0.63$) รองลงมา คือด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมาก ($\bar{x}=4.01$ และ $S.D.=0.60$) และด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมาก ($\bar{x}=4.01$ และ $S.D.=0.64$) ขณะที่ด้านที่มีศักยภาพต่ำที่สุด คือ ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมาก ($\bar{x}=3.59$ และ $S.D.=0.80$)

3.2 ระดับศักยภาพแบบ slow Tourism โดยภาพรวม

3.2.1 อำเภอบางช่อง พบว่าศักยภาพแบบ slow Tourism ของการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.40$ และ $S.D.=0.70$) โดยด้านศักยภาพของ Slow Activity มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.73$ และ $S.D.=0.45$) รองลงมา คือด้าน Slow Life มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.49$ และ $S.D.=0.80$) และ ด้าน Slow Stay มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.46$ และ $S.D.=0.50$) ขณะที่ด้านที่มีศักยภาพต่ำที่สุด คือ ด้าน Slow Development มีศักยภาพในระดับมาก ($\bar{x}=4.13$ และ $S.D.=0.85$)

3.2.2 อำเภอวังน้ำเขียว พบว่าศักยภาพแบบ slow Tourism ของการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.47$ และ $S.D.=0.66$) โดยด้าน Slow Place/City มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.68$ และ $S.D.=0.53$) รองลงมา คือด้าน Slow Life มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.60$ และ $S.D.=0.75$) และด้าน Slow Stay มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.54$ และ $S.D.=0.42$) ขณะที่ด้านที่มีศักยภาพต่ำที่สุด คือ ด้าน Slow Development มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.30$ และ $S.D.=0.91$)

3.2.3 อำเภอโคคชัย พบว่าศักยภาพแบบ slow Tourism ของการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.26$ และ $S.D.=0.77$) โดยด้าน Slow Life มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.56$ และ $S.D.=0.71$) รองลงมา คือด้าน Slow Activity มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.38$ และ $S.D.=0.61$) และด้าน Slow Logistic มีศักยภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.30$ และ $S.D.=0.80$) ขณะที่ด้านที่มีศักยภาพต่ำที่สุด คือ ด้าน Slow Development มีศักยภาพในระดับมาก ($\bar{x}=4.02$ และ $S.D.=0.92$)

4. กลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา

กลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีจำนวน 20 ปัจจัย คือ การยึดมั่นในหลักการของ Slow Tourism การเข้าใจในวิถีการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ การผสมผสานความหมายระหว่าง Slow Tourism กับกลุ่มผู้สูงอายุ ค่านิยมในการท่องเที่ยว การหนุนเสริมจากครอบครัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการท่องเที่ยว บุคลากรที่รองรับและคอยช่วยเหลือในพื้นที่ การยอมรับของสังคม การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบขนส่ง การส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัย การพัฒนาสถานที่พักระยะยาว การสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยว การสร้างความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบค่อยเป็นค่อยไป การพัฒนาสถานที่พักผ่อนแบบราบเรียบ การสร้างจิตสำนึกการใช้ชีวิตแบบสงบ การเน้นการอนุรักษ์พลังงาน นโยบายของภาครัฐในระดับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การเข้ามาสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ กลไกต่าง ๆ เหล่านี้ มีความสัมพันธ์กับกลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้ากลไกเหล่านี้สามารถขับเคลื่อนไปได้ในทิศทางที่ดีขึ้น การแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมาจะมีมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม

ถ้ากลไกเหล่านี้ไม่สามารถขับเคลื่อนได้ดี การแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมาจะไม่ได้รับการตอบสนองจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร

5. แนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

แนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชน (ผู้ประกอบการท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น) ด้วยการใช้การสัมภาษณ์และการจัดเวทีประชุม พบว่า มีจำนวน 16 ปัจจัย คือราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย จุดยืนผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย จิตวิทยาการขาย พันธมิตรทางธุรกิจ การมีส่วนร่วมทางธุรกิจ การขายรวม บุคลากรทางการท่องเที่ยว ช่วงเวลา สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ความคิดเห็นสาธารณะด้านนักท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการและสภาพแวดล้อมด้านผลิตภัณฑ์ และสถานประกอบการ โดยการดำเนินการตามปัจจัยทางการตลาดเหล่านี้จะมีส่วนสำคัญในการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยว

ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของธฤติมา อัญญาพรสุข (2559) ซึ่งพบว่าปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูด มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยววัยสูงอายุ นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2558) ซึ่งพบว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการได้รับข้อมูลในการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน/ท่องเที่ยว การเดินทางมาท่องเที่ยวร่วมกับเพื่อน ระยะเวลาที่ใช้ท่องเที่ยวมากกว่า 5 วัน การเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนๆ ลักษณะการท่องเที่ยวเป็นแบบพัก ลักษณะของการพักมากกว่า 3 วัน กรวรรธ สังขกร (2556) พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างชาติ มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านการท่องเที่ยวในประเทศ และต่างประเทศ วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว ผู้ที่เดินทางไปท่องเที่ยวด้วยกัน การจัดวางแผนการเดินทาง การหาข้อมูลการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 9 ด้าน คือ ด้านเกษตร ด้านประวัติศาสตร์ ด้านธรรมชาติ ด้านสุขภาพ ด้านผจญภัย ด้านธรรมชาติ ด้านกีฬา บันเทิง นันทนาการ และด้านเรียนรู้สิ่งใหม่และวัฒนธรรม กวิน วงศ์ลี (2554) พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60-65 ปีมากที่สุด และมีรายได้ ระหว่าง 20,000 - 50,000 เหรียญสหรัฐต่อปี เป็นชาวยุโรปมากที่สุด และเป็นชาวเอเชียที่น้อยที่สุดนิยมเดินทางมาเป็นคู่หรือกลุ่มเล็ก มีความสนใจด้านความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมไทยมากที่สุด ส่วนด้านอาหารไทยไม่มีความสำคัญมากนักกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ ชาวต่างชาติ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่ำกว่า 5,000 เหรียญสหรัฐต่อครั้ง การได้รับข้อมูลข่าวสารได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด และส่วนใหญ่นิยมใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวประมาณ 1-3 สัปดาห์ และราณี อธิชัยกุล และซัพพล ทรงสุนทรวงศ์ (2554) ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างประเทศมักมีเวลาและไม่เร่งรีบ จะเป็นมิตร นิยมท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลกและศึกษาข้อมูลล่วงหน้าก่อนเดินทางด้วยการอ่านหนังสือท่องเที่ยว เว็บไซต์ และมีแผนการท่องเที่ยวว่าต้องการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวใด

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนพพร จันทร์นำชู และคณะ (2559) ซึ่งพบว่าศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม การให้บริการการท่องเที่ยว และส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร (2558) ซึ่งข้อค้นพบที่ได้คือ ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครลำปางโดยภาพรวมมีศักยภาพมากในเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ ด้านวิถีชีวิต ด้านภูมิปัญญาและองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ด้านจัดงานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่อง ด้านความงามด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมด้านอาคาร ด้านสิ่งก่อสร้างและวัดต่างๆเขตเทศบาลนครลำปาง มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ประเพณี รวมถึงมีด้านศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่อการท่องเที่ยวเช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน ด้านระบบการขนส่งมวลชนที่สะดวกต่อการท่องเที่ยว ด้านการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครลำปางมีความสะดวกเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย และด้านความปลอดภัย จันทร์จิตร เจริญศิริ และคณะ (2558) ซึ่งข้อค้นพบคือได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการตลาดว่าภาคเหนือตอนบนเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้วยธรรมชาติที่งดงาม และแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่หลากหลาย ในด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวนำเสนอสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว คือ 1) ความงามของธรรมชาติ 2) วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่หลากหลาย 3) ศาสนสถานอันทรงคุณค่า และ 4) ตำนานประวัติศาสตร์และโบราณคดี และกวรรณ สังขร และคณะ (2553) ซึ่งได้ข้อค้นพบที่แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพตามหลักเกณฑ์ 4 องค์ประกอบหลักในการคัดกรองแหล่งท่องเที่ยว คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งบริการการท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง

3. กลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของจันทร์จิตร เจริญศิริ และคณะ (2558) ซึ่งพบว่ากลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ได้แก่ การเข้าร่วมประเพณีท้องถิ่น การศึกษาวิถีท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมเชิงสุขภาพ มีการกำหนดราคาเพื่อจูงใจให้มาเที่ยว มีช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งการซื้อโดยตรงและผ่านตัวกลางทางการตลาด มีการส่งเสริมการตลาดที่เข้าถึงผู้สูงอายุ ทั้งการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆรวมถึงการส่งเสริมการขายเพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว มีการพัฒนาบุคลากรผู้ให้บริการทั้งในเรื่องของความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของการท่องเที่ยวให้เหมาะสม พัฒนาระบบการให้บริการอื่นๆเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ ทั้งบริการขนส่งอำนวยความสะดวกในการเข้าเมืองบริการข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยวรวมถึงบริการด้านความปลอดภัยยารักษา และคณะ (2558) ซึ่งพบว่าแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบ มีดังนี้ ภาครัฐมีการจัดการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ พัฒนาคุณภาพการบริการความประทับใจและปลอดภัยในการท่องเที่ยว ภาคเอกชน มีความเป็นธรรมไม่เอาเปรียบ พัฒนาการบริการการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับ ผู้สูงอายุ การทำการตลาด online พัฒนาระบบข้อมูลมาตรฐานการบริการ ชุมชนและท้องถิ่นมีการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ และสถาบันศึกษาได้การอบรมด้านภาษาให้ผู้ประกอบการรายย่อย จัดหลักสูตรการอบรมที่ทันสมัย และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ สามารถ สุวรรณรัตน์และคณะ (2556) พบว่ากลไกดำเนินการพัฒนาใน 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาความพร้อมของบุคลากรและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว และ 2) การพัฒนาความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว

4. แนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยว

ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนพพร จันทรนำชู และคณะ (2559) ซึ่งพบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบด้วยขนาดของผลิตภัณฑ์ อรรถประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ และรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และพัฒนาบุคลากรในการให้บริการที่เน้นสุขภาพ ความปลอดภัยและส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ดี ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนควรเรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ชุมชน และมีมาตรฐานการผลิต รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายทางการตลาด หน่วยงานระดับปฏิบัติควรพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสาธารณูปโภค บุคลากรและส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสนับสนุนการตลาดผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว และหน่วยงานระดับนโยบายควรกำหนดกลยุทธ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดการท่องเที่ยว เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยวและมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ปิยฉัตร ทองแพง (2559) ซึ่งพบว่าลักษณะของความต้องการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ อาหาร ที่พัก และการจัดการของบริษัท ในส่วนรูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ ผู้ประกอบการนำเที่ยวที่เหมาะสม ความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์ การแสวงหา ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม การบริการที่มีคุณภาพดี การจัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสม ความบันเทิงเพื่อความสนุก การใส่ใจในเรื่องของความปลอดภัย และความเชื่อถือได้ทางการจัดการด้านตลาด มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการตลาดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในภูมิภาคตะวันตกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีคุณภาพ ซึ่งมีข้อค้นพบคือรูปแบบการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวยุโรป นำเสนอการท่องเที่ยวในคอนเซ็ป “ระลึกความหลังที่กาญจนบุรี สร้างความดีที่เมืองเพชร เดิมพลังชีวิตที่ประจวบคีรีขันธ์” และรูปแบบการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวเอเชีย นำเสนอการท่องเที่ยวในคอนเซ็ป “เที่ยวเมืองเพชร 3 สไตล์ สโลว์ไลฟ์ใกล้ธรรมชาติเมืองราชบุรี” ในขณะที่การพัฒนาแบบการตลาดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงรุก ควรใช้การประชาสัมพันธ์แบบ Differentiation, Creativity, High Technology, Database และ International PR พิทักษ์ ศิริวงศ์ และคณะ (2558) ซึ่งได้ข้อค้นพบเป็นกลยุทธ์ของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับให้ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวได้ปฏิบัติตามใน 6 แนวทาง คือ 1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยยึดหลัก 3 A's ได้แก่ ทรัพยากรต้องมีสิ่งดึงดูดใจ และทรัพยากรต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก 2) พัฒนาการตลาดท่องเที่ยวด้วยการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ และการเลือกตลาดท่องเที่ยวเป้าหมายที่เหมาะสม 3) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ด้วยธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ซึ่งเป็นของที่ระลึกประเภทหัตถกรรม และใช้วัสดุที่สื่อให้ผู้พบเห็นระลึกถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) พัฒนาล้างแวล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวล้อม 5) พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน ด้วยการค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยว การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการพัฒนาและการตัดสินใจใช้ทรัพยากรร่วมกัน 6) สร้างจิตสำนึกในที่นี่คือ จิตสำนึกของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ต้องไม่ค้ำกำไรเกินควร อันจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน และจิราวิทย์ ญาณจินดา และคณะ (2556) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือได้เว็บไซต์ ซึ่งประกอบด้วย หน้าหลัก เว็บแอปพลิเคชัน รวมถึง โมบายแอปพลิเคชัน บนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่สำหรับระบบไอโอเอส (iOS) และแอนดรอยด์ (Android) และได้ทำการเผยแพร่ข้อมูลโดยการจัดสัมมนาการใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ เบื้องต้นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์จากการวิจัย

1.1 ผลที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มากที่สุด ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะมีค่าใช้จ่ายมีความเหมาะสม โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นสามี/ภรรยา/บุตรมากที่สุด ส่วนใหญ่มีช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นวันไหนก็ได้ ทราบข้อมูลเพื่อเดินทางมาท่องเที่ยวจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากที่สุด และวิธีการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกิดจากเป็นสถานที่ที่สามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเองมากที่สุด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวได้

1.2 ผลที่ได้จากการศึกษาความต้องการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า จากปัจจัยทางการตลาดทั้ง 16 ด้านที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวนั้น นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในด้านสภาพแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถนำความต้องการดังกล่าวไปใช้ในการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

1.3 ผลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพแบบ slow Tourism ของการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้งในส่วนของอำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย พบว่าศักยภาพในด้าน Slow Development มีศักยภาพต่ำที่สุด ดังนั้นพื้นที่ทั้งสามอำเภอจำเป็นต้องมีนโยบายอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้าน Slow Development ให้มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

1.4 ผลที่ได้จากการศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่ามีจำนวน 20 ปัจจัย ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวไปใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.5 ผลที่ได้จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า การท่องเที่ยวสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้โดยผ่านปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดทั้ง 16 ปัจจัย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ในครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยือนในพื้นที่อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน เพื่อให้ผลของการศึกษามีความชัดเจนมากขึ้นการดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไปควรจัดเก็บจากนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกอำเภอในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

2.2 การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ในครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนภาคธุรกิจ ตัวแทนนักวิชาการ/สถาบันการศึกษา และตัวแทนภาคประชาชน ซึ่งเป็นการพิจารณาในส่วนของผู้ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นหลัก ดังนั้นการศึกษานี้ควรเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น

2.3 การศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism และแนวทางการส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยว เป็นการศึกษาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน (ผู้ปกครองท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น)

แต่ยังขาดการนำกลไกและแนวทางมาใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่ ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรจะเป็นการศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลความสำเร็จของการใช้กลไกและแนวทางการส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรธ สังกษกร และคณะ. 2553. รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ในภาคเหนือตอนบนที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ Slow Tourism Attractions Potential. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- กรวรรธ สังกษกร และคณะ. 2556. รายงานการวิจัยเรื่องการเชื่อมโยงห่วงอุปทานการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกษณีย์ สัตตรัตน์ขจร. 2558. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ ในเขตเทศบาลนครลำปาง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. 2556. องค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) . ปทุมธานี: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จันทร์จิตร เขียรสิริ และคณะ. 2558. รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินศักยภาพการตลาดท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ในภาคเหนือตอนบน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จิราวิทย์ ญาณจินดา และคณะ. 2556. รายงานการวิจัยเรื่องการจัดระบบฐานข้อมูลสารสนเทศและความรู้เพื่อบริการและการจัดการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธฤติมา อัญญาพรสุข. 2559. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยและกระบวนการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวยุโรป. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นพพร จันทรนาชู และคณะ. 2559. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตกเพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. 2558. รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภูมิภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข. 2550. รายงานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวแบบเนิบช้า (slow travel) : นิยามและแนวคิด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปิยฉัตร ทองแพง. 2559. รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุภาคการศึกษาผู้สูงอายุภาคกลาง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พิทักษ์ ศิริวงศ์ และคณะ. 2558. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการตลาดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในภูมิภาคตะวันตกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีคุณภาพ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ราชสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2554. **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ.** เชียงใหม่ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ราณี อลิชัยกุล และชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. 2554. **รายงานการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรป.** กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ราณี อลิชัยกุล. 2557. **การจัดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง.** นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2557. **คู่มือนักท่องเที่ยวสำหรับผู้บริหารระดับสูง.** กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สามารถ สุวรรณรัตน์และคณะ. 2556. **รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย

ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

LEARNING MANAGEMENT FOR SELF-RELIANCE OF COMMUNITY : A CASE STUDY OF BANTIEY,
KRABUANGYAI SUB-DISTRICT, PIMAI DISTRICT, NAKHONRATCHASIMA PROVINCE.

มานิตย์ อรรคชาติ

Manit Akkhachat

อาจารย์ กลุ่มวิชาปรัชญา ศาสนา และเทววิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1. เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อบูรณาการศาสตร์ตามแนววิถีพุทธสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาให้เกิดความยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านเตยมีฐานองค์ความรู้เพื่อการพึ่งตนเองอยู่อย่างหลากหลาย โดยจำแนกเป็นองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้สมัยใหม่ที่ได้รับเพิ่มเติมมาจากการสนับสนุนของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบในการขยายองค์ความรู้เพื่อการพึ่งตนเองไปสู่ชุมชนอื่น มีกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนบ้านเตยหลายหน่วยงานที่ได้ช่วยในการจัดการความรู้ด้านต่าง ๆ ของชุมชน ในด้านการบูรณาการศาสตร์ตามแนววิถีพุทธสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยนั้น พบว่าในด้านเศรษฐกิจมีหลักธรรมที่สำคัญหลายข้อที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของชุมชนบ้านเตย เช่น ทิฐฐธัมมิกัตถประโยชน์ อิทธิบาท 4 เป็นต้น ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าสามารถบูรณาการหลักธรรม เช่น โภชเน มัตตัญญูตา ความสันโดษ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนได้เช่นกัน ส่วนด้านเทคโนโลยี มีหลักธรรมที่สำคัญสามารถสังเคราะห์ในการบริหารจัดการได้ก็คือ โยนิโสมนสิการ และมีขมิมาปฏิบัติ ด้านสังคมและวัฒนธรรมค่อนข้างมีหลักธรรมหลายข้อที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของชุมชนบ้านเตย เช่น ฆราวาสธรรม 4, สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น และด้านสุดท้ายคือด้านจิตใจ พบว่ามีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้ เช่น หลักไตรลักษณ์ กรรมฐาน 2 เป็นต้น จากการบูรณาการศาสตร์ด้านวิถีพุทธทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านจิตใจ มีความสอดคล้องสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยครอบคลุมครบทั้ง 5 ด้าน

คำสำคัญ : การส่งเสริม, การจัดการความรู้, การพึ่งตนเอง, ชุมชนบ้านเตย

ABSTRACT

This study aimed to promote the potentiality of knowledge management for self-reliance of Bantiey community, Krabuang Yai sub-district, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province. The objectives of this study were: 1) to promote the potentiality in knowledge

management of learning resources in Bantey community, Krabuang Yai sub-district, Phimai district, Nakhon Ratchasima Province, and 2) to integrate knowledge bases according to a Buddhist way for self-reliance of Bantey community, Krabuang Yai sub-district, Phimai district, Nakhon Ratchasima province to attain the sustainability.

The study found that Bantey community has various knowledge bases for self-reliance which could be classified into old knowledge base and new knowledge base, supported by the government organizations and state-owned enterprises to promote this community as a key model in order to expand the knowledge base for self-reliance to other communities. Several groups or organizations in Bantey community were cooperated in knowledge base of the community. In the integration according to a Buddhist way for self-reliance of Bantey community, it was found that in terms of the economy, there are important principles that conform to the ways that Bantey community practice such as the principle of Ditthadhammikattha, Iddhipada 4. Concerning the natural resources, it was found that Bantey community has the integration of dhamma principle such as the moderation in eating, contentment as the ways to promote the potentiality of the community. In terms of technology, key dhamma principles that could be synthesized in management were critical reflection and the middle path. Concerning social and culture, Bantey community employed the important principles as such as Gharavasa-dhamma 4, Sangahavatthu 4. Finally, in terms of state of mind, key dhamma principles were utilized by the community such as the three common characteristics, mediations 2. The integration according to a Buddhist way in five aspects such as economy, natural resources, technology, social and cultures, and state of mind was corresponded to the management for self-reliance of Bantey community.

Keywords : Promotion, Knowledge management, Self-reliance, Bantey Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบ้านเตยได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ขึ้นในชุมชน เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของคนภายในและภายนอกชุมชน โดยมีการพัฒนาระดับบุคลากรของชุมชนเป็นวิทยากรชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ และมีการพัฒนาเป็นฐานการเรียนรู้ที่เป็นพื้นที่รูปธรรมในชุมชนจำนวน 6 ฐานเรียนรู้ คือ 1) ฐานเรียนรู้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ 2) ฐานเรียนรู้กลุ่มน้ำหมักชีวภาพ 3) ฐานเรียนรู้กลุ่มน้ายาเอนกประสงค์ 4) ฐานเรียนรู้กลุ่มเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยน้ำหมักมูลสุกร 5) ฐานเรียนรู้กลุ่มพลังงานทดแทน 6) ฐานเรียนรู้เกษตรผสมผสานเพื่อแก้ไขปัญหาดินเค็ม

บ้านเตยได้รับความสนใจจากคนภายนอกชุมชน และหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้เป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดบทเรียนประสบการณ์การทำงานให้ชุมชนภายนอก ได้เรียนรู้ ศึกษาดูงาน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้จัดศูนย์เรียนรู้ชุมชนแห่งนี้เป็นที่ในการอบรมโครงการพัฒนาและฟื้นฟูเกษตรกรรายย่อยที่เป็นหนี้ในระบบและโครงการอบรมวิถีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่

ลูกค้านาคารอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังมีกลุ่มคณะอื่น ๆ ที่สนใจติดต่อมาขอศึกษาดูงานอีกเป็นประจำทุกปี ทั้งที่มาเป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งที่เป็นกลุ่ม/คณะ/องค์กรและกลุ่มบุคคล

จากบทสรุปดังกล่าวของชุมชน ทำให้พบว่า ชุมชนบ้านเตย ได้มีบทบาทในการเป็นชุมชนต้นแบบที่ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนเรียนรู้ ให้มีวิถีคิดในการพึ่งพาตนเอง และมีวิถีทำกินที่เหมาะสมพึ่งพาตนเองได้จากการดำเนินการดังกล่าว พบว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน ชุมชนท้องถิ่นอยู่ในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยปัญหาเฉพาะหน้าที่ชุมชนประสบอยู่ต้องมีแนวทางในการจัดการตัวเองให้พ้นปัญหา เช่น ปัญหาหนี้สิน การปลูกพืชเชิงเดี่ยว การทำการผลิตโดยใช้สารเคมี ที่ดินของเกษตรกรรายย่อยหลุดมือ เป็นต้น การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการรวบรวม จัดเก็บ จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยกระดับและนำใช้ชุดความรู้ของชุมชนจากการปฏิบัติจริงจากพื้นที่รูปธรรม มีผู้รู้ที่สามารถแบ่งปัน ถ่ายโอน ถ่ายทอด สืบทอดความรู้สู่เยาวชนคนรุ่นหลังในชุมชนและคนในท้องถิ่นเพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนนำไปสู่การพัฒนาบนฐานวัฒนธรรมของตนเองและเป็นตัวแบบเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน ด้านวิถีคิด องค์ความรู้ โดยมีผู้รู้และผู้เรียนรู้ในการปฏิบัติกรรูปธรรมการแก้ไขปัญหาตนเองทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชนและระดับเครือข่ายชุมชนตำบลกระเบื้องใหญ่ร่วมกัน ทั้งนี้โดยการใช้งานวิจัยและพัฒนาพื้นที่ในการสร้างกระบวนการศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

คณะผู้วิจัยซึ่งมีองค์ความรู้ศาสตร์ทางด้านศาสนาและปรัชญา รวมทั้งด้านรัฐประศาสนศาสตร์จะมีการนำแนวทางวิถีพุทธเพื่อมาใช้บูรณาการกับหลักธรรมมาภิบาล ร่วมในการแก้ปัญหาพื้นที่ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกับชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อบูรณาการศาสตร์ตามแนววิถีพุทธสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาให้เกิดความยั่งยืน

คำถามวิจัย

การจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. ด้านพื้นที่
ศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

3. ด้านระยะเวลา

ในการศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่จัดการศึกษาเฉพาะในช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. 2558 – 2559

ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดการบูรณาการจัดการเรียนรู้บนฐานของชุดความรู้ ผู้รู้ แหล่งเรียนรู้และผู้เรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของคนในชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เกิดการบูรณาการหลักวิถีพุทธสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีระยะเวลาในการดำเนินการ 1 ปี นักวิจัยได้กำหนดการดำเนินกิจกรรมโครงการไว้ 2 ช่วง คือช่วงที่ 1 นักวิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลสองส่วน คือข้อมูลบริบทชุมชนของบ้านเตย และข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

- 1.1 องค์ความรู้ที่มีในชุมชน เช่น เรื่องอาชีพ การพึ่งตนเอง การจัดสวัสดิการชุมชน การจัดการทรัพยากร การบริหารกลุ่มองค์กรในชุมชน การจัดการครัวเรือน เป็นต้น
- 1.2 ฐานการเรียนรู้ที่มีในชุมชน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้รูปธรรม และผู้เรียนรู้ใน/นอกชุมชน
- 1.3 การบูรณาการศาสตร์ตามแนววิถีพุทธสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.1 เตรียมนักวิจัย

- 2.2 ทบทวนทำความเข้าใจโครงการ
- 2.3 การพัฒนาประเด็นคำถามในการจัดเก็บข้อมูล
- 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3. เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

- 3.1 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
- 3.2 การสำรวจชุมชน
- 3.3 การประชุมกลุ่มย่อย
- 3.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 3.5 กระบวนการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ภาวะคุกคาม

ผลการศึกษาพบว่า

การส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านเตย

จากข้อมูลการวิจัยมีข้อค้นพบว่า ชุมชนบ้านเตยมีฐานองค์ความรู้เพื่อการพึ่งตนเองอยู่อย่างหลากหลาย โดยจำแนกเป็นองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้สมัยใหม่ที่ได้รับเพิ่มเติมมาจากการสนับสนุนของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบในการขยายองค์ความรู้เพื่อการพึ่งตนเองไปสู่ชุมชนอื่นเมื่อเริ่มได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนแล้ว โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

จากข้อมูลทั่วไปพบว่าชุมชนบ้านเตยเป็นหมู่บ้านเก่าแก่มากกว่า 200 ปี ปัจจุบัน มีจำนวนครัวเรือน 185 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 569 คน มีพื้นที่ทั้งหมด 13,369 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย 581 ไร่ พื้นที่การเกษตร 9,984 ไร่ และพื้นที่สาธารณะ 2,804 ไร่ ขอบเขตสามส่วนคือทิศตะวันออก เหนือ และได้ติดตัวตำบลในเขตอำเภอพิมาย ยกเว้นทิศตะวันตกที่ติดตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มหรือองค์กร พบว่า ชุมชนบ้านเตยมีแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มองค์กร ชุมชน ให้เป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ และกลุ่มสามารถพัฒนาระบบ การพึ่งตนเองในระดับครัวเรือน และระดับกลุ่มองค์กรชุมชนโดยจำแนกลักษณะกลุ่มในชุมชน ได้ดังนี้

สำหรับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเตยนั้นมีชุดฐานการเรียนรู้ จำนวน 6 ฐานเรียนรู้ คือ

1. ฐานเรียนรู้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ
2. ฐานเรียนรู้กลุ่มน้ำหมักชีวภาพ
3. ฐานเรียนรู้กลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์
4. ฐานเรียนรู้กลุ่มเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยน้ำหมักมูลสุกร
5. ฐานเรียนรู้กลุ่มพลังงานทดแทน
6. ฐานเรียนรู้เกษตรผสมผสานเพื่อแก้ไขปัญหาดินเค็ม

คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน คือ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีงานทำหลังการเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อส่งเสริมให้ มีการสร้างงานสร้างรายได้ และพัฒนาอาชีพในชุมชนภายหลังฤดูกาลทำนา เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรักสามัคคี เพื่อ ส่งเสริมให้มีกลุ่มในการทำกิจกรรม และเพื่อสืบสานประเพณีของท้องถิ่น

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม คือ เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มองค์การภาคประชาชน ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันพัฒนาองค์การให้เข้มแข็ง สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมเพื่อการพง ตนเอง ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมเงินร่วมกัน และเรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการเงินทุน ชุมชน และเพื่อส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมให้เกิดการรู้จักสามัคคี ในการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรได้ยึด หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจกัน

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุ ฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วนและการนำไปสู่การสร้างทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง พร้อม ทั้งส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระเบียบและบริหารเงินทุนของตนเอง และเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและ พัฒนาความคิดที่ริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพด้านเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศไทยในอนาคต และยิ่งเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ของสังคมประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนแม่ของแผ่นดินมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นกองทุนสำหรับป้องกัน ฝักระวัง และแก้ไขปัญหายาเสพติด แบบยั่งยืนในหมู่บ้าน นอกจากนั้นก็เพื่อเป็นกองทุนสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นศูนย์รวมของความสามัคคี ความเสียสละ ความร่วมแรงร่วมใจของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน และท้ายที่สุดเพื่อเป็นกองทุนสำหรับ ส่งเสริมกิจกรรม การพัฒนาแบบพอเพียงในหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ การพึ่งพาตัวเองและการพึ่งพากันเองของ ชุมชน

กลุ่มสวัสดิการชุมชนบ้านเตยกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนมีบทบาทในการดำเนินงานโดยการนำทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนมาเป็นทุนในการจัดสวัสดิการชุมชนให้สมาชิกชาวบ้านเตย โดยคณะทำงานได้ร่วมกันกำหนดกฎกติกาในการสนับสนุนสวัสดิการร่วมกัน มีความเท่าเทียมกันและทุกคนสามารถเข้าถึงสวัสดิการของชุมชน

การจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย

สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยนั้นได้แบ่งการบริหารจัดการในชุมชนได้ทั้งเป็น 7 กลุ่มใหญ่ในการขับเคลื่อนองค์กรหรือกลุ่มที่มีชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แต่ละด้านก็มีความสำคัญและสร้างความเจริญมั่นคงให้กับชุมชนได้ในความสำคัญของแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

ด้านการบริหารจัดการชุมชน

การบริหารจัดการชุมชนของบ้านเตยนั้นก็คือเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเอง เพื่อที่จะปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยจะต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และควรเป็นความริเริ่มของชุมชนเองด้วยการจัดให้มีบริการทางเทคนิคและบริการอื่น ๆ ที่จะเร่งรัดให้เกิดความคิดริเริ่มการช่วยตนเอง ช่วยเหลือกันและกัน อันเป็นประโยชน์มากที่สุด โดยผลสรุปการจัดการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยเกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการชุมชนมีประเด็นที่สำคัญ 3 ข้อ คือ

1. มีระเบียบข้อตกลงของหมู่บ้าน
2. มีการจัดเวทีประชาคมทบทวนแผนพัฒนาชุมชนเป็นประจำทุกปี
3. มีจัดเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1 ครั้ง

ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

กระบวนการสร้างเสริมความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในชุมชน หมายถึง ชั้น ตอนหรือลำดับการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชน เนื่องจากปัญหาความไม่ปลอดภัย เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งอาจทำให้บุคคลเกิดการบาดเจ็บ สูญเสียชีวิตหรือสูญเสียทรัพย์สิน เช่น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นทั้งจากการถูกปล้น ชิงทรัพย์ การทำร้ายร่างกาย การฆ่า การข่มขืน หรือปัญหาความไม่ปลอดภัยและความเสี่ยงต่อการติดสารเสพติดของเยาวชน หรือปัญหาอุบัติเหตุหรืออุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ถ้าบุคคลมีพฤติกรรมประมาทขาดความระมัดระวัง การสร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชนจึงมีความสำคัญการลดปัญหาความไม่ปลอดภัยต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้คนในชุมชนมีชีวิตที่สงบสุข ปราศจากภัยอันตรายที่ส่งผลทำลายสุขภาพและชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างเสริมความปลอดภัยที่ประกอบไปด้วยกระบวนการดำเนิน งานที่เป็นลำดับขั้นตอน และอาศัยความร่วมมือของชุมชนเป็นพื้นฐาน ย่อมทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการจัดการเรื่องความปลอดภัยในชุมชนได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง เช่น กระบวนการทางประชาสังคมที่ใช้สร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชน ถือว่าเป็นกระบวนการสร้างเสริมความปลอดภัยในชุมชนวิธีหนึ่ง เพราะวิธีการที่ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญในเรื่องของความร่วมมือกันของคนในชุมชนในการสร้างจิตสำนึก เรื่องความปลอดภัยจนเกิดการช่วยกันดูแลและป้องกันอันตรายต่าง ๆ ในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยผลสรุปการจัดการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยเกี่ยวกับด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้นสามารถแบ่งออกได้ 5 ประเด็นหลัก ๆ คือ

1. จัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. จัดตั้งกองทุนแม่ของแผ่นดิน
3. ก่อสร้างป้อมยามหมู่บ้าน โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ จำนวน 1 หลัง
4. จัดตั้งจุดตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด 3 เดือนต่อครั้ง

5. จัดอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เยาวชนในหมู่บ้าน เรื่องภัยของยาเสพติด และการได้รับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง

6. จัดตั้งจุดตรวจ เพื่อตรวจและเฝ้าระวังรถและคนสัญจรเข้าออกหมู่บ้าน เดือนละ 1 ครั้ง

7. จัดเวรยามตรวจพื้นที่ในหมู่บ้าน

ด้านสุขภาพอนามัย

สุขอนามัย ได้แก่ การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง เพื่อการมีสุขภาพกายที่แข็งแรงและสุขภาพจิตที่ดี ทั้งนี้เพื่อเป็นรากฐานในการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนทุก ๆ คน ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเตยทั้งหมด 569 คน โดยผลสรุปการจัดการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยเกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัยในชุมชนนั้นแบ่งออกได้ 5 ประเด็นซึ่งประกอบไปด้วย

1. การอบรมสร้างความรู้เรื่องสมุนไพรในชุมชนป้องกันโรค

2. รมรณรงค์การจัดยุ้งลายป้องกันโรคไข้เลือดออกเป็นประจำทุกปี

3. รมรณรงค์การคัดแยกขยะ/กำจัดขยะมูลฝอยและกำจัดขยะเป็นพิษในหมู่บ้านของตนเอง

4. รมรณรงค์การชี่จักรยานเพื่อสุขภาพทุกวัน มีกลุ่มสนใจเข้าร่วมกิจกรรม 18 คน พร้อมปลูก ต้นไม้ระหว่างเส้นทางในการชี่จักรยาน

5. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเต้นแอโรบิค จำนวน 40 คน

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างจรรยา คือความประพฤติ และธรรม คือเครื่องรักษาความประพฤติ การประกอบอาชีพใด ๆ ก็ตาม ผู้ประกอบอาชีพจะต้องคำนึงถึงผลต่อสังคมภายนอกเสมอทั้งนี้ก็ต้องไม่ใช้ความรู้ความสามารถในทางที่ผิด หากประกอบอาชีพโดยไร้จริยธรรมผลเสียหายจะตกอยู่กับสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ฉะนั้นคุณธรรมและจริยธรรมจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ได้ โดยผลสรุปการจัดการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยเกี่ยวกับด้านคุณธรรมและจริยธรรม แบ่งได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนลด ละ เลิก อบายมุข

2. จัดกิจกรรมยกย่องประกาศเกียรติคุณบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในหมู่บ้าน

3. ให้ความช่วยเหลือและดูแลคนยากจน คนด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหา จากคนในชุมชน

ด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับ เนื่องจากความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน น้ำ แร่ธาตุ ความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งมีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการขยายตัวของประชากร ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด หากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การแย่งชิงทรัพยากร ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่มีการเข้ามาจัดการที่เหมาะสมแล้ว อาจทำให้ชุมชนต่าง ๆ ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งส่งผลต่อประเทศชาติด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามาดูแลจัดการทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งสิทธิชุมชนเป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้ให้อำนาจกับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผลสรุปการจัดการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยเกี่ยวกับด้านการจัดการทรัพยากรชุมชน มีประเด็นที่สำคัญ 4 ข้อ คือ

1. ใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนเผาถ่านด้วยถัง 200 ลิตร ได้น้ำส้มควันไม้
2. มีสถานที่ ที่ศึนึยภาพสวยงาม เหมาะสมแก่การฟื้นฟูสุขภาพและพักผ่อนหย่อนใจปรับภูมิทัศน์บริเวณรอบสระประปา และบริเวณอ่างเก็บน้ำหนองก้างปลา เหมาะแก่การออกกำลังกาย ผู้ออกกำลังกายได้รับอากาศบริสุทธิ์
3. นำวัตถุดิบในธรรมชาติของชุมชนมาเพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่นจัดทำปุ๋ยชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ แปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว และปลา
4. มีกลุ่มหรือองค์กรที่คนในหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - 4.1 จัดตั้งธนาคารต้นไม้
  - 4.2 การแก้ไขปัญหาดินเค็มตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
  - 4.3 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการเกษตร เพื่อปรับสภาพดิน
  - 4.4 คัดแยกขยะเองในครัวเรือน โดยใช้หลักการใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่

ตามความเหมาะสม

ด้านเศรษฐกิจชุมชน และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "3 ท่วง 2 เงื่อนไข" ซึ่งประกอบด้วย ความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม" เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วนสาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยม ในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต โดยผลสรุปการจัดการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจชุมชนและการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีประเด็นหลัก 4 ข้อ คือ

1. ส่งเสริมครัวเรือนในชุมชนจัดทำบัญชีครัวเรือน เพิ่มหลักสูตรในโรงเรียน
2. ครัวเรือนในชุมชนส่วนใหญ่มีกิจกรรมการลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้ ลดปัจจัยการผลิตจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพที่ผลิตเองในชุมชน
3. มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย
4. มีการรวมกลุ่มด้วยการนำทุนของชุมชนมาดำเนินการเพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน กลุ่มข้ามมะลิสุ่สากล วิชาทกัจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด

ด้านการพัฒนาคนในชุมชนและการเสริมสร้างการเรียนรู้

แนวทางในการพัฒนาคนในชุมชนและการเสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยก็คือการสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอกันตัง ซึ่งชุมชนร่วมกับส่วนราชการ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2551 โดยน้อมนำแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีเงินออม มีอาหารปลอดภัย สังคมร่มเย็นเป็นสุข เป็นแบบอย่างให้กับบุคคลทั่วไปได้มาเรียนรู้ เพื่อสืบสานอาชีพ

การเกษตรสืบไป โดยผลสรุปการจัดการเรียนรู้ของชุมชนบ้านเตยเกี่ยวกับด้านการพัฒนาคนในชุมชนและการเสริมสร้างการเรียนรู้

1. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและฐานเรียนรู้
2. แก้ไขปัญหาดินเค็ม และส่งเสริมการเรียนรู้จากฐานการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาดินเค็ม
3. จัดตั้งกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดเพื่อลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมการเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์
4. ฐานการเรียนรู้กลุ่มพลังงานทดแทน
5. จัดตั้งกลุ่มน้ำหมักชีวภาพและส่งเสริมการเรียนรู้น้ำหมักชีวภาพ
6. จัดตั้งกลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์ และส่งเสริมการเรียนรู้การผลิตน้ำยาเอนกประสงค์

การบูรณาการศาสตร์ตามแนววิถีพุทธสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเอง

ด้านเศรษฐกิจ

หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการพึ่งตนเองของคนในชุมชนบ้านเตย ต. กระเบื้องใหญ่ อ.พิมาย จ.นครราชสีมา ด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัตตภาพ และฐานะของตนประกอบด้วย มี 9 หลักธรรมสำคัญได้แก่

1. หลักทฎฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4 หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น หรือเรียกติดปากอย่างไทย ๆ ว่า ทฎฐธัมมิกัตถประโยชน์
2. อิทธิบาท 4 คำว่า อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลูถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท
3. กามโภคีสุข 4 สุขของคฤหัสถ์ หรือ คิทธิสุข หรือ กามโภคีสุข 4 สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่าเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี
4. จักร 4 ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนารถไปสู่ที่หมาย
5. โภควิภาค 4 การแบ่งโภคะเป็น 4 ส่วน หลักการแบ่งทรัพย์โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน 6. โภคอาทิยะ หรือ โภคาทิยะ 5 ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคทรัพย์ หรือ เหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือ ในการที่จะมีหรือครอบครองโภคทรัพย์ อริยสาวกแสวงหาโภคทรัพย์มาได้ ด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว

7. ธรรมของคณตี ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคณตี

8. อปริหานิยธรรม 7 อปริหานิยธรรมนี้เป็นหลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครอง เพื่อป้องกันมิให้การบริหารหมู่คณะเสื่อมถอย แต่กลับเสริมให้เจริญเพียงส่วนเดียว สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่ชนและผู้บริหารบ้านเมือง และพระภิกษุสงฆ์ ดังนี้คือ อปริหานิยธรรมสำหรับหมู่ชนและการบริหารบ้านเมือง เป็นหลักในการปกครอง โดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว มี 7 ประการ

9. นาลกรณธรรม 10 ธรรมอันกระทำที่พึง ธรรมสร้างที่พึง คุณธรรมที่ทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนได้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการพึ่งตนเองของคนในชุมชนบ้านเตย ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้รู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนตลอดไป มี 6 หลักธรรมสำคัญได้แก่ อันประกอบไปด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้คือ

1. โภชนะ มัตตัญญุตตา หมายถึง ความรู้ จักใช้ เครื่องอุปโภค บริโภคอย่างพอเหมาะไม่มากเกินไป พระพุทธศาสนามุ่งสอนให้บุคคลดำรงชีวิตในทางที่เหมาะสม ไม่ตึงเกินไป และหย่อนเกินไป

2. ความสันโดษ หมายถึง ความยินดี ความพอใจ ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ตามมีตามได้ และความรู้จักภูมิรู้จักพอเป็นความยินดีพอใจเท่าที่ตนหามาได้ด้วยความเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร

3. ความกตัญญูทเวที หมายถึง การรู้อุปการะที่เขาทำแล้วและตอบแทน ผู้รู้ จักคุณค่าแห่งการกระทำดีของผู้อื่น และแสดงออกเพื่อบูชาความดีนั้น

4. พรหมวิหาร หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือของท่านผู้เป็นใหญ่ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคนที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติที่จะแสดงออก หรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง โดยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เขาประสบ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมด จุดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบหลักธรรมนี้

5. ปธาน 4 หมายถึง ความเพียร

6. กุลจักริฐิติธรรม 4 ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน

ด้านเทคโนโลยี

หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยด้านเทคโนโลยี เพื่อให้รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเองและสอดคล้องเป็นประโยชน์ ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง มี 2 หลักธรรมสำคัญได้แก่ อันประกอบไปด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้คือ

1. โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย กระทำไว้ในใจโดยอุบายอันแยบคาย การพิจารณาเพื่อเข้าถึงความเป็นจริงโดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุแยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นตัวสถานะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยหรือตรรกะตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีที่ชั่ว ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นโดยอุบายที่ชอบ ซึ่งจะมีให้เกิดอวิชาและต้นหา ความรู้ จักคิดคิดถุวิธี

2. มัชฌิมาปฏิปทา หมายถึง ทางสายกลาง ข้อปฏิบัติเป็นกลาง ๆ ไม่หย่อนจนเกินไป และไม่ตึงจนเกินไป ไม่ข้องแหว่งที่สุด 2 อย่างคือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมณานุโยค ทางแห่งปัญญา เริ่มด้วยปัญญา ดำเนินด้วยปัญญา นำไปสู่ปัญญา อันพอดีที่จะให้ถึงจุดหมาย คือ ความดับกิเลสและความทุกข์ หรือความหลุดพ้นเป็นอิสระสิ้นเชิง ได้แก่มรรคมงคล 8 มีสัมมาทิฐิเป็นต้น สัมมาสมาธิเป็นที่สุด

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีระเบียบมีความน่าดูและน่าอยู่ ในพระพุทธศาสนาพุทธธรรมสำหรับพัฒนาบุคคลด้านสังคมและวัฒนธรรมหลายประการด้วยกัน มี 6 หลักธรรมสำคัญได้แก่ อันประกอบไปด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้คือ

1. ศีล หมายถึง เจตนาที่จะละเว้นความชั่วอย่างนั้น ๆ จนถึงประพฤติดังที่ตรงข้ามกับความชั่วนั้น ๆ โดยความสำรวมระวัง ควบคุม บังคับกิริยาอาการทางกายเป็นต้น ให้เป็นปกติธรรมดา ไม่ล่วงละเมิดข้อระเบียบต่าง ๆ ตามที่ใจปรารถนาและไม่เบียดเบียนผู้อื่นวินัย หมายถึง กฎหรือระเบียบสำหรับฝึกกายวาจาใจ ป้องกันกีดกันมิให้ล่วงละเมิดศีลหรือล่วงละเมิดอกุศลธรรม เป็นแบบแผนหรือข้อบังคับที่บัญญัติไว้ หรือกำหนดไว้สำหรับ กำกับความประพฤติของสมาชิกในหมู่คณะนั้น โดยสอดคล้องกับความคิดเห็นหรือความยอมรับของหมู่คณะนั้นโดยเฉพาะ และได้รับโทษตามที่กำหนดขึ้นไว้สำหรับผู้ฝ่าฝืน

2. ธรรมทำให้งาม 2 หลักธรรมทำให้งาม หมายถึง หลักธรรมที่ทำให้คนผู้ประพฤติตามถึง พร้อมด้วยความงาม
3. ธรรมมีอุปการะมาก 2 หลักธรรมมีอุปการะมาก หมายถึง ธรรมที่เกื้อกูลในกิจหรือในการทำความดีทุกอย่าง
4. ธรรมคุ้มครองโลก 2 หลักธรรมคุ้มครองโลก หมายถึง ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย
5. ฆราวาสธรรม 4 หลักฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ซึ่งบุคคลผู้อยู่ครองเรือน (ฆราวาส) มีครอบครัวประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร สามีภรรยาและบริวารชน จะเป็นครอบครัวที่อบอุ่นมีความสุขตามวิสัยของฆราวาสนั้น จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักของฆราวาสธรรม คือ ธรรมสำหรับผู้อยู่ครองเรือน
6. สังคหวัตถุ 4 หลักสังคหวัตถุ หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์

ด้านจิตใจ

หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยด้านจิตใจ เพื่อพัฒนาสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิต การพัฒนาสุขภาพทางจิตใจนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากจิตนั้นถือว่าเป็นนายของกาย เมื่อจิตป่วยกายก็ป่วยด้วยเช่นกัน ซึ่งการพัฒนาสุขภาพทางจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนานั้น จะต้องใช้หลักพุทธธรรมที่เรียกว่าธรรมโอสธ มี 5 หลักธรรมสำคัญได้แก่ อันประกอบไปด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้คือ

1. กรรมฐาน 2 หลักกรรมฐาน หรือภาวนา หมายถึง การเจริญ การทำให้เกิดให้มีขึ้น การฝึกอบรมและพัฒนาจิตใจ
2. ไตรลักษณ์ 3 หลักไตรลักษณ์ หมายถึง ลักษณะ 3 ประการ แห่งสังขารธรรมทั้งหลาย มุ่งแสดงลักษณะของสิ่งทั้งหลายซึ่งปรากฏให้เห็นว่าเป็นอย่างนั้น
3. สติปัฏฐาน 4 หลักสติปัฏฐาน หมายถึง ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือตามที่สิ่งนั้น มันเป็นของมันเอง
4. พละ 5 หลักพละ หมายถึง ธรรมอันเป็นกำลัง
5. เวสัชชกรณธรรม 5 หลักเวสัชชกรณธรรม หมายถึง ธรรมทำความกล้าหาญ คุณธรรมที่ทำให้เกิดความกล้ากล้า

การอภิปรายผลการวิจัย

ชุมชนบ้านเตยมีฐานองค์ความรู้เพื่อการพึ่งตนเองอยู่อย่างหลากหลาย โดยจำแนกเป็นองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้สมัยใหม่ที่ได้รับเพิ่มเติมมาจากการสนับสนุนของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบในการขยายองค์ความรู้เพื่อการพึ่งตนเองไปสู่ชุมชนอื่น มีกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนบ้านเตยหลายหน่วยงานที่ได้ช่วยในการจัดการความรู้ด้านต่าง ๆ ของชุมชน ในด้านการบูรณาการศาสตร์ตามแนววิถีพุทธสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยนั้น พบว่าในด้านเศรษฐกิจมีหลักธรรมที่สำคัญหลายข้อที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของชุมชนบ้านเตย เช่น ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ อิทธิบาท 4 เป็นต้น ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าสามารถบูรณาการหลักธรรม เช่น โภชนะ มัตตัญญูตา ความสันโดษ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนได้เช่นกัน ส่วนด้านเทคโนโลยี มีหลักธรรมที่สำคัญสามารถสังเคราะห์ในการบริหารจัดการได้ก็คือ โยนิโสมนสิการ และมีขมิมาปฏิบัติ ด้านสังคมและวัฒนธรรมค่อนข้างมีหลักธรรมหลายข้อที่

สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของชุมชนบ้านเตย เช่น ฆราวาสธรรม 4, สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น และด้านสุดท้ายคือ ด้านจิตใจ พบว่ามีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ได้ เช่น หลักไตรลักษณ์ ธรรมฐาน 2 เป็นต้น จากการบูรณาการศาสตร์ด้านวิถีพุทธทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านจิตใจ มีความสอดคล้องสำหรับการจัดการเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตยครอบคลุมครบทั้ง 5 ด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย โดยเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากกลุ่มเดิมไปเป็นกลุ่มอื่น ๆ ในหมู่บ้านอื่น ๆ ต่อไป
2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนที่เหมาะสมกับหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน แต่ละแห่งเป็นการเฉพาะ
3. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาและส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนระหว่างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบกับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยกัน ถึงศักยภาพและความยั่งยืนในการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบให้กับหมู่บ้านที่จะนำแนวทางไปดำเนินการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ ฉวีวงศ์. (2552). การศึกษาการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญา
จิราพร ชมพิกุล. (2553). รายงานการวิจัยโครงการสำรวจการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของครอบครัว.
นครปฐม : สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ศักดิ์ คุณูปถัมภ์, (2554) เศรษฐกิจพอเพียง: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. มปป. : มปป.
- ปฎิมา ต่านไพบุลย์ผล. (2550). การศึกษาและพัฒนาการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวศ วะสี. (2531). ศาสนธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้าน ในทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน.
- พระมหาสนอง อคคธมโม. (2549). บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมชาวบ้านให้พึ่งตนเอง : ศึกษากรณีพระครูพิพิธธรรมรส.
วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พิมพ์มล แก้วมณี. (2549). รายงานการประชุมวิชาการ ศวพท. ปี 2549. เชียงใหม่ : โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการผลิตเกษตรและวิสาหกิจชุมชนตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง.
- เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ. (2550). วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการราชภัฏ
ตะวันตก, กรกฎาคม-ธันวาคม 2550.
- ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร. (2543). โสภณธรรมท่านพุทธทาส. กรุงเทพฯ : สร้อยทอง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 14.
กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 17. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 20. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- _____ . (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 25. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____ . (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 10. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____ . (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 35. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2548). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัด กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต**, กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2549). การเดินตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและ **ความทุจริต**, กรุงเทพฯ : กองทุนอริยมรรค.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สัมพันธ์ เตชะอธิก. (2560). **เศรษฐกิจชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2560, จาก <<http://www.thaingo.org/cgi-bin/content/content1/show.pl?0051>>
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ. (2547). **การพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนตามรอยพระราชดำริ**. วารสารเศรษฐกิจพอเพียง. มิถุนายน, 2547.
- สุกัญญา วิบูลย์พานิช. (2536). อัตมโนทัศน์และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของคนพิการ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต**, คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. มปป. : มปป.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์.

การสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

THE DEVELOPMENT AND MANAGEMENT OF KORAT LEARNING CENTER THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

เอกราช หนุแก้ว¹ และ เอกรัตน์ เอกศาสตร์²

Ekarach Nhukaew¹ and Ekkarat Ekkasart²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และ ²รองศาสตราจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบ ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชน สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งข้อมูลปฐมภูมิจากแบบบันทึกการจัดเวทีประชุม แบบประเมินผล แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูล และข้อมูลทุติยภูมิจากข้อมูลเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนา

ผลการศึกษาค้นคว้าหนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ 1. การจัดเวทีใหญ่เปิดตัวชุดโครงการวิจัยและให้ความรู้ 2. การจัดเวทีเพื่อวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ 3. การจัดเวทีเตรียมความพร้อมของนักศึกษาเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลปฐมภูมิ 4. การจัดทำคลังข้อมูลด้านฟาร์มเกษตรผสมผสาน 5. การลงพื้นที่ให้การหนุนเสริมช่วยเหลือนักวิจัยโครงการย่อย 6. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างความรู้ และการสร้างคน 7. การลงพื้นที่ถอดบทเรียนชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบ 8. การจัดเวทีสรุปปัจจัยสู่ความสำเร็จและล้มเหลวของการดำเนินชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบ และ 9. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ ในส่วนของผลการถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลว พบว่าผู้รับบริการเห็นว่าชุดโครงการการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำเร็จของการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 โดยด้านการให้บริการระดับกลางน้ำ มีความสำเร็จในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 รองลงมา คือ ด้านการให้บริการระดับปลายน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และด้านการให้บริการระดับต้นน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 สำหรับตัวแปรสู่ความสำเร็จของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบ จำนวน 10 ตัวแปร คือ 1. แนวคิดการสืบสานปณิธานพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช 2. การเข้าถึงความหมายของฟาร์มเกษตรผสมผสาน 3. ความต้องการเปลี่ยนวิถีเกษตรกรรมเป็นเกษตรแบบผสมผสาน 4. การสร้างแนวคิดความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวด้วยเกษตรแบบผสมผสาน 5. ความต้องการพัฒนาให้เป็นต้นแบบแก่เกษตรกรรายอื่น ๆ 6. การมีที่ปรึกษาที่พร้อมให้การนิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษาอย่างจริงจัง 7. การให้ความสำคัญของหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ 8. ความสามารถในการบริหารจัดการองค์การสมัยใหม่และตนเอง และ 9. การสนับสนุนของครอบครัวและสังคม และในส่วนของผลการเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสาน มีดังนี้ 1. การนำเสนอผลงานการวิจัยของโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ร่วมกับภาคีในพื้นที่ 2. การนำเสนอบทความวิจัยในงานประชุมวิชาการ 3. การจัดทำ Website เพื่อเผยแพร่การวิจัย 4. การจัดพิมพ์เอกสารรายงานชุด

โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อเผยแพร่งานวิจัย 5. การจัดทำ CD เพื่อเผยแพร่ผลงานการวิจัย 6. การจัดทำ Facebook เผยแพร่ชุดโครงการวิจัย 7. การจัดทำคัทเอานำเสนอชุดโครงการวิจัยในท้องถิ่น 8. การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และ 9. การจัดทำสปอตชุดโครงการวิจัย

คำสำคัญ : ศูนย์เรียนรู้โคราซ, เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The study had been purposed to support the development of learning base and role models in the area of integrated farming underlying the Sufficiency Economy Philosophy in order to distill knowledge pertaining to both successful and unsuccessful lessons related to the development of learning base and role models in the area of integrated farming underlying the Sufficiency Economy Philosophy and to publicize the learning base and role models in the area of integrated farming underlying the Sufficiency Economy Philosophy to public. In terms of data collection, both primary data; minute, evaluation form, interview, data collection, and secondary data from related document from other organizations. In terms of data analysis, quantitative data analysis and descriptive analysis were employed.

Results related to the support of the development of learning base and role model in the area of integrated farming underlying the Sufficiency Economy Philosophy were reported as follows; 1.the meeting introducing research project and providing knowledge related to integrated farming for Korat Learning Center 2.the meeting to map out the plan and work on secondary data concerning 3.the meeting to get students ready for a field survey to collect primary data integrated 4.the development of data base for knowledge related to integrated farming 5.the field visit to assist researchers working on integrated farming 6.the conference to exchange knowledge and generate new farmers using integrated farming 7.the field visit to distill lessons related to promoting Korat as the model city 8.the meeting discussing factors leading to both success and failure in the research of Korat and 9.the use of public relation tools and publicize results obtained from the study Korat. When considering the distillation of lessons from both success and failure factors in the development of learning base and role models in the area of integrated farming, participants suggested that the research towards the development and management of Korat as the model city implementing the Sufficiency Economy Philosophy achieved its general goals at the highest level with an average of 4.41. When analyzing in detail, the item related to services in the midstream phase was reported at the most successful with an average of 4.44 followed by services in the downstream phase with an average of 4.40 and services in the upstream with an average of 4.38. In terms of factors leading to both success and failure, 10 factors had been reported as the following; 1.ideas to follows The King Rama 9's royal principles 2.the true understanding towards integrated farming 3.the needs to transform traditional farming into integrated farming 4.to raise awareness towards sufficiency principles in

individuals and their family by using integrated farming 5.the needs to be a role model for other farmers 6.to have mentors who were ready to help and follow up with farmers 7.the participations by local government units 8.the ability in modern organizational and individual management and 9.the moral support from family and society. For the dissemination of the learning base and role models in integrated farming to public, the results were reported as follows; 1.the presentation of results obtained from the study to concerning parties in the area 2.the presentation of research in an academic conference 3.to submit particular study to research websites to publicize obtained results 4.to publish a complete research report to publicize obtained results 5.to distribute CD to publicize obtained results 6.to use Facebook to publicize obtained results 7.to use cutouts presenting results from the study in the area 8.to distribute pamphlets to people and 9.to use research short video for broadcasting.

Keywords : Korat Learning Center, Sufficiency Economy Philosophy

เป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคการเกษตรของจังหวัดนครราชสีมา มีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดทั้งในด้านของพื้นที่ ทำการเกษตร และจำนวนคนที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม แต่กลับทำรายได้ให้กับจังหวัดนครราชสีมาไม่สูงนัก ผลดังกล่าวจึงทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเหลื่อมล้ำกันทางด้านรายได้อย่างมาก เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญเกิดจากการผลิตในด้านการเกษตรยังมีผลผลิตคุณภาพต่ำ ส่วนหนึ่งเนื่องจากเกษตรกรทำการผลิตโดยขาดความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดเพื่อประกอบการตัดสินใจสำหรับวางแผนการผลิต ตลอดจนการขาดความรู้ในด้านการรักษาคุณภาพหรือพัฒนาผลผลิตให้เป็นสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน รวมถึงนิยมใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกินกำลังของตนเอง ทำให้ต้องหาเงินมาจ่ายใช้สอยจำนวนมาก จนทำให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีภาระหนี้สินเกิดขึ้น ซึ่งจากสำรวจภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมาหนี้สินเฉลี่ยอยู่ที่ 124,777 บาทต่อครัวเรือน

สำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว พบว่าเกษตรกรควรหันมาพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรที่จะพัฒนาการเกษตรของตนเอง โดยใช้ต้นทุนให้ต่ำที่สุด และเกิดประโยชน์ต่อมากที่สุด เพราะการพัฒนา โดยใช้ต้นทุนสูงพลันมีแต่จะทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงสูงในการมีภาระหนี้สินอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด และไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน วิธีการที่ดีประการหนึ่ง คือ การที่ประชาชนหันมายึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือรัชกาลที่ 9 ของไทยอย่างจริงจัง ซึ่งหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การพอประมาณ การมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ซึ่งผลของการดำเนินตามปรัชญาดังกล่าวจะก่อให้เกิดความสมดุลในวิถีเกษตรกรรมซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัดนครราชสีมา เกิดแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมทั้งสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ได้ อันจะส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาสามารถหลุดพ้นกับดักความยากจนลงได้อย่างไม่ยากนัก

ทั้งนี้ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จะต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดหลายประการ โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำการเกษตรกรรม หรือวิถีทางการเกษตรจากการทำการเกษตร

แบบพืชเชิงเดี่ยว ให้อกลับมาทำเป็นเกษตรแบบผสมผสาน (Integrated Farm) ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมการเกษตรหลาย ๆ อย่างร่วมกันในฟาร์ม และสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจเป็นพืชกับพืช พืชกับสัตว์ สัตว์กับสัตว์ หรือการเลี้ยงสัตว์กับประมงก็ได้ ประกอบการดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการดังกล่าวจะทำให้วิถีชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา สามารถเปลี่ยนโฉมไปอย่างชัดเจนทั้งในด้านของวิธีการทำการเกษตร และระดับรายได้ที่สามารถเหลือเพื่อการอุปโภคบริโภคได้และไม่มีหนี้สิน ตลอดจนเกษตรกรมีเงินเหลือเก็บออม ซึ่งถือว่าเป็นมิติใหม่ของของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประการแรก จะต้อง “สร้างความรู้” ด้านเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเสียก่อน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้นของนักวิจัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่าไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์เพียงพอ หรือมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่เลย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการสร้างความรู้ด้านเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาให้เป็น “ฐานการเรียนรู้ต้นแบบ” ด้วยการพัฒนา 2 ประการ คือ “หลักสูตรการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานเชิงปฏิบัติการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และ “ฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานเชิงปฏิบัติการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เสียก่อน ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวได้จำเป็นต้องมี “คน” เข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนในการดำเนินงาน

สำหรับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในประการที่สอง คือ จะต้อง “สร้างคน” ด้านเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็น “เกษตรกรต้นแบบ” ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความภูมิใจในการเป็นเกษตรกร มีความรอบรู้ในระบบการผลิตด้านการเกษตรแต่ละสาขา มีความสามารถในการวิเคราะห์ เชื่อมโยงและบริหารจัดการการผลิตและการตลาด โดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ คำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่จากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามของนักวิจัย พบว่าอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกร คือ มากกว่า 50 ปี ดังนั้นจึงขาดแรงงานในครัวเรือนภาคเกษตรวัยหนุ่มสาว อีกทั้งเกษตรกรขาดการพัฒนาความรู้และทักษะ ทำให้ไม่มีการปรับปรุงพัฒนาการผลิต การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะด้านการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดเข้าสู่ภาคการเกษตร หรือที่เรียกว่า “เกษตรกรรุ่นใหม่” เพื่อให้ภาคเกษตรของจังหวัดนครราชสีมาเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

ทั้งนี้ “การสร้างความรู้” และ “การสร้างคน” ถือเป็นพื้นฐานประการสำคัญในการพัฒนาเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหากการดำเนินการดังกล่าวประสบความสำเร็จเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการพัฒนาในลำดับต่อไป คือ “การสร้างกระบวนการบริหารจัดการฐานเรียนรู้ และคน” ด้วยการจัดทำแผนธุรกิจและศักยภาพฟาร์มเกษตรผสมผสาน การสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการฟาร์มเกษตรผสมผสาน และการประเมินผลแผนธุรกิจและศักยภาพฟาร์มเกษตรผสมผสาน ตลอดจนการพัฒนาด้าน “การสร้างผลิตภัณฑ์สู่ตลาดเชิงพาณิชย์” ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่ให้ความสนใจในการบริโภคผลิตภัณฑ์จากฟาร์มเกษตรผสมผสาน การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานธุรกิจฟาร์มเกษตรผสมผสานด้วยการพัฒนาการผลิต การตลาด การเงิน และการสื่อสาร และการสร้างระบบและกลไกนวัตกรรมการค้าเงินธุรกิจยุคใหม่ผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย เพื่อให้เกิด “Startup ฟาร์มเกษตรผสมผสานสู่เชิงพาณิชย์” อันเกิดเป็น “ต้นแบบการเรียนรู้แห่งการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” อันก่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในวิถีเกษตรกรรมและแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมาได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการหนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบ หมายถึง การบริหารจัดการงานวิจัยการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โครชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับรายวิชาที่ได้ในการเรียนการสอนของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาตั้งแต่เริ่มต้นในการดำเนินการวิจัย คือกระบวนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย จนกระทั่งถึงการเผยแพร่ผลงานแผนงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

บทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสาน หมายถึง ปัจจัยบวกที่ส่งเสริมให้การสร้างฐานเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาประสบความสำเร็จ และปัจจัยลบที่ส่งผลให้การสร้างฐานเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาประสบความสำเร็จ

บทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสาน หมายถึง ปัจจัยบวกที่ส่งเสริมให้การสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาประสบความสำเร็จ และปัจจัยลบที่ส่งผลให้การสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาประสบความสำเร็จ

การเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสาน หมายถึง การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักวิจัยในโครงการการสร้างฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม และโครงการการสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วย คนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสาน จำนวน 7 คน ผู้แทนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/ท้องที่ จำนวน 7 คน ผู้แทนภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับฟาร์มเกษตรผสมผสาน จำนวน 7 คน ชาวบ้านในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับฟาร์มเกษตรผสมผสาน จำนวน 7 คน และนักวิจัยที่ดำเนินโครงการวิจัย จำนวน 1 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก โดยนำรายชื่อประชากรทั้งหมดเขียนชื่อใส่กระดาษไว้ และม้วนไว้ในขวดโหล จากนั้นเลือกจับฉลากออกมาทีละใบ จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่ต้องการ

การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง การหาขนาดของตัวอย่าง (n) คำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้จากตารางขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ซึ่งพบว่าขนาดประชากร จำนวน 25 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูป จะได้เท่ากับ จำนวน 24 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการ “แผนงานวิจัยการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง” แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 การลงพื้นที่ภาคสนาม มีกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) กิจกรรมการลงพื้นที่ถอดบทเรียนชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 การจัดเวทีประชุม มีกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมการจัดเวทีใหญ่เปิดตัวชุดโครงการวิจัยศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) กิจกรรมการจัดเวทีให้การหนุนเสริมช่วยเหลือนักวิจัยโครงการย่อยฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) กิจกรรมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างความรู้และการสร้างคนในด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) กิจกรรมการจัดเวทีสรุปปัจจัยสู่ความสำเร็จและล้มเหลวของการดำเนินชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการศึกษาและสอบถามข้อมูลเชิงลึกในประเด็นด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 แบบประเมินผล เป็นการศึกษาความพึงพอใจด้วยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย จำนวน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การประเมินความพึงพอใจการหนุนเสริมช่วยเหลือและสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ส่วนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม การจัดเวทีประชุม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดทำแบบประเมิน กับภาคีที่เกี่ยวข้องในแผนงานวิจัย “การสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับข้อมูลจากแบบประเมินผลที่เป็นแบบ Rating Scale นั้น มีตัวเลขแสดงความหมายในแบบสอบถาม ดังนี้ ความสำเร็จ/ความพึงพอใจมากที่สุด แทนด้วยเลข 5 ความสำเร็จ/ความพึงพอใจมาก แทนด้วยเลข 4 ความสำเร็จ/ความพึงพอใจปานกลาง แทนด้วยเลข 3 ความสำเร็จ/ความพึงพอใจน้อย แทนด้วยเลข 2 และความสำเร็จ/ความพึงพอใจน้อยที่สุด แทนด้วยเลข 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือเพื่อหนุนเสริมช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคน

ต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบ ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชนในการบริหารจัดการโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงพื้นที่ด้วยทฤษฎีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ เป็นสถิติอย่างง่ายประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีหลักเกณฑ์ในการประเมินค่าเฉลี่ย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2548 : 77) ดังนี้

- ความสำเร็จ/ความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.20 - 5.00 คะแนน
- ความสำเร็จ/ความพึงพอใจมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.40 - 4.19 คะแนน
- ความสำเร็จ/ความพึงพอใจปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.60 - 3.39 คะแนน
- ความสำเร็จ/ความพึงพอใจน้อย มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.80 - 2.59 คะแนน
- ความสำเร็จ/ความพึงพอใจน้อยที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.79 คะแนน

ผลการวิจัย

1. ผลการหนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1.1 การจัดเวทีใหญ่เปิดตัวชุดโครงการวิจัยและให้ความรู้ในเรื่องฟาร์มเกษตรผสมผสานศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงการดำเนินงานของชุดโครงการวิจัยและให้ความรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานให้กับภาคีในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทราบ รวมถึงเพื่อให้ความรู้ ด้านฟาร์มเกษตรผสมผสาน เป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

1.2 การจัดเวทีเพื่อวางแผนการทำงานและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มหัวหน้าเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาได้ดำเนินการลงมือเพื่อพัฒนาฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ตนเอง รวมถึงเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิกับหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 การจัดเวทีเตรียมความพร้อมของนักศึกษาเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลปฐมภูมิด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจแก่นักศึกษา ในการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่ว่าจะต้องดำเนินการอะไรบ้าง เมื่อไร และอย่างไร

1.4 การจัดทำคลังข้อมูลด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินการสร้างฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเพื่อนำไปสู่การจัดทำคลังข้อมูลด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.5 การลงพื้นที่ให้การหนุนเสริมช่วยเหลือนักวิจัยโครงการย่อยฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตาม ติดตาม และให้คำปรึกษาการจัดการฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ อันเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

1.6 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างความรู้ และการสร้างคนในด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสร้างความรู้ และการสร้างคนระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหา และวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน รวมถึงได้แนวทางในการพัฒนาฟาร์มเกษตรผสมผสานแก่เกษตรกรในพื้นที่

1.7 การลงพื้นที่ถอดบทเรียนชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์การดำเนินชุดโครงการวิจัยตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในรูปแบบของคำถาม เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เพื่อใคร และทำไม เป็นต้น

1.8 การจัดเวทีสรุปปัจจัยสู่ความสำเร็จและล้มเหลวของการดำเนินชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยสู่ความสำเร็จ และปัจจัยสู่ความล้มเหลวของการดำเนินชุดโครงการวิจัยเพื่อที่จะได้นำตัวแปรที่ดีที่สุดไปเสริมพลังให้มากขึ้น และเพื่อให้เกิดการปรับปรุงตัวแปรด้อยในการดำเนินการในระยะต่อไป

1.9 การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งการเผยแพร่ผลการดำเนินชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำสื่อประชาสัมพันธ์และผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่สร้างขึ้นมาเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และผู้สนใจได้รับทราบถึงวิธีการสร้างความรู้ และการสร้างคนในด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผลการถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาการถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาได้ใช้แบบประเมินผลเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินการวิจัย แบ่งได้ 2 ส่วน คือ การประเมินความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวม และการประเมินความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรายประเด็น ดังนี้

2.1 ความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวม พบว่าผู้รับบริการเห็นว่าชุดโครงการการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำเร็จของการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ($\bar{x}=4.41$ และ $S.D.=0.71$) โดยด้านการให้บริการระดับกลางน้ำ มีความสำเร็จในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ($\bar{x}=4.44$ และ $S.D.=0.66$) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการระดับปลายน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ($\bar{x}=4.40$ และ $S.D.=0.68$) และด้านการให้บริการระดับต้นน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ($\bar{x}=4.38$ และ $S.D.=0.73$)

2.2 ความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรายประเด็น แบ่งได้ จำนวน 3 ด้าน คือ การให้บริการระดับต้นน้ำ พบว่าผู้รับบริการเห็นว่า ชุดโครงการมีความสำเร็จต่อการดำเนินงานด้านการให้บริการระดับต้นน้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ($\bar{x}=4.38$ และ $S.D.=0.73$) การให้บริการระดับกลางน้ำ พบว่าผู้รับบริการเห็นว่าชุดโครงการมีความสำเร็จต่อการดำเนินงานด้านการให้บริการระดับกลางน้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ($\bar{x}=4.44$ และ $S.D.=0.66$) และการให้บริการระดับปลายน้ำ พบว่าผู้รับบริการเห็นว่าชุดโครงการมีความสำเร็จต่อการดำเนินงานด้านการให้บริการระดับปลายน้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ($\bar{x}=4.40$ และ $S.D.=0.68$)

ทั้งนี้ผลการลงพื้นที่ถอดบทเรียนชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดเวทีสรุปปัจจัยสู่ความสำเร็จและล้มเหลวของการดำเนินชุดโครงการวิจัยโคราชเมืองต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดทำแบบประเมินผลความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้ได้รับตัวแปรสู่ความสำเร็จของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ชุดโครงการการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 ตัวแปรดังต่อไปนี้

1) **แนวคิดการสืบสานปณิธานพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงมีความห่วงใยในชีวิตเกษตรกรและพสกนิกรชาวไทย จึงพระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” เพื่อเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด** โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการที่ดินอย่างเหมาะสม การบริหารจัดการน้ำและการกักเก็บน้ำเพื่อให้พอเพียงตลอดทั้งปี และการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ เรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” เพื่อเกษตรกรรายย่อยนำมาพัฒนาตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงสูงสุด ประกอบด้วยทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 และทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3

2) **การเข้าถึงความหมายของฟาร์มเกษตรผสมผสาน** เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ภายใต้การเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัยการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่ง มาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งกับ/หรืออีกหลายชนิดภายในไร่นาแบบครบวงจร

3) **ความต้องการเปลี่ยนวิถีเกษตรกรรมเป็นเกษตรแบบผสมผสาน** การเปลี่ยนวิถีการทำ การเกษตรของเกษตรกรจากเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นเกษตรแบบผสมผสานเป็นแนวคิดที่สำคัญ โดยเกษตรกรผสมผสาน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอนาคตที่สดใส เพราะการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมักเป็นเกษตรเคมี ทำลายสิ่งแวดล้อม และยากกำจัดศัตรูพืช อีกทั้งเป็นสาเหตุสำคัญของโรคมะเร็งต่อเกษตรกรและผู้บริโภค จึงเป็นไปได้ที่สิ่งเหล่านี้จะอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนเป็นเกษตรผสมผสาน

4) **การสร้างแนวคิดความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวด้วยเกษตรแบบผสมผสาน** ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว เป็นการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ของตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว และมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัด และการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ทั้งทางกายและใจ โดยการทำการเกษตรผสมผสานจะทำให้เกษตรกรมีสินค้าและบริการเพื่อจำหน่ายตลอดทั้งปี รวมถึงมีผลิตภัณฑ์ที่จะไว้ใช้สำหรับบริโภคได้ตลอดทั้งปีเช่นกัน

5) **ความต้องการพัฒนาให้เป็นต้นแบบแก่เกษตรกรรายอื่น ๆ** ต้นแบบ เป็นสิ่งที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลอื่น ๆ ได้ดำเนินการพัฒนาตามเพื่อไปถึงสิ่งที่ต้นแบบเป็นอยู่ ดังนั้นต้นแบบจึงเป็นสิ่งที่บุคคลและสังคมมีความต้องการไปถึงจุดเหล่านั้นให้ได้ ซึ่งการสร้างบุคคล

ต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือการสร้างฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของนิยามคำว่าต้นแบบ

6) การมีที่ปรึกษาที่พร้อมให้การนิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษาอย่างจริงจัง ที่ปรึกษาหมายถึงผู้มีหน้าที่ให้ความเห็นแนะนำ โดยที่ปรึกษาจะเป็นผู้นำทั้งทางด้านบุคลิกภาพ วุฒิภาวะ และความรู้ ตลอดจนแนวคิดและมุมมองในการพยากรณ์อนาคต ผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องคร่ำหวอดอยู่ในแวดวงนั้น ๆ เป็นเวลานานับ 10 ปี และมีศักยภาพนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ อีกทั้งยังต้องมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ ไม่มีประวัติด้านลบจากทุกกรณี ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพราะที่ปรึกษาจะต้องมีทักษะที่เหนือกว่าคนอื่น และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรได้ที่สำคัญจะต้องเป็นผู้ที่ประสบการณ์ตรงในวงการพัฒนาด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7) การให้ความสำคัญของหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ทั้งในส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่เหล่านี้จะมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อพื้นที่ของตนเอง ดังนั้นหากหน่วยงานดังกล่าวเข้ามาให้ความสำคัญกับการพัฒนาฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคนต้นแบบคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งเสริมให้เกิดสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้เป็นอย่างดี

8) ความสามารถในการบริหารจัดการองค์การสมัยใหม่และตนเอง การบริหารจัดการสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นองค์การทางราชการหรือองค์การทางธุรกิจก็ตามย่อมมีความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการจัดการประสมประสานการใช้ทรัพยากร เพื่อให้การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีทรัพยากร ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ วิธีการตลาด เครื่องจักร และขวัญ รวมถึงหลักการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การบรรจุ การประสานงาน การรายงาน การงบประมาณ การบริหารนโยบาย การบริหารอำนาจหน้าที่ การบริหารคุณธรรม และการบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคมเป็นอย่างดี

9) การสนับสนุนของครอบครัวและสังคม ครอบครัว เป็นกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันซึ่งอาจมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด อันประกอบด้วยบุคคลที่แต่งงานกัน บุตรผู้เป็นทายาท ปู่ย่า ตายายผู้มีอุปการะ และบุคคลอื่นที่มารวมอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งบุคคลทั้งหลายเหล่านี้ ถูกสานสัมพันธ์ด้วยความรัก ความห่วงใย และบทบาทหน้าที่เพื่อการดำรงอยู่ของครอบครัว โดยคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันจะมีการตัดสินใจร่วมกันมีการรับรู้ความทุกข์สุข มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และกัน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมต่อไป สำหรับสังคม คือการอยู่รวมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย ฯลฯ สำหรับระบบสังคมที่รวมถึงสิ่งมีชีวิตประเภทอื่นนอกเหนือจากมนุษย์อาจใช้คำว่าระบบนิเวศ ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตต่างๆกับสภาพแวดล้อม สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคล ที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัด และอื่นๆ และมักจะมีวัฒนธรรมหรือประเพณีรวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้นช่วยให้มนุษย์สามารถสร้างและพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จได้

3. ผลการเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชน

ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอผลของการดำเนินงานวิจัยเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือเป็นการเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชน ซึ่งดำเนินการร่วมกันระหว่างนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับภาคในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาที่เข้าร่วมการดำเนินชุดโครงการวิจัยเรื่องการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินงานในส่วนนี้เป็นการให้บริการระดับปลายน้ำของชุดโครงการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. การนำเสนอผลงานการวิจัยของโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ร่วมกับภาคในพื้นที่ นักวิจัยนำเสนอผลของการดำเนินงานของชุดโครงการวิจัยเมื่อสิ้นสุดโครงการ ซึ่งดำเนินการร่วมกันระหว่างนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับภาคในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย พื้นที่ตำบลลำนางแก้ว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลคอกหงษ์ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลขามเฒ่า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลมะค่า อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลโนนค่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่ตำบลพะเนา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

2. การนำเสนอบทความวิจัยในงานประชุมวิชาการ นักวิจัยจะได้นำเสนอผลงานชุดโครงการวิจัยในการเข้าร่วมการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “ถักทองานวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล” โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับเครือข่ายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล สมาคมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จฯ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่าง ๆ ในวันอังคาร และ พุธที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ณ อาคารยุพราชเบญจมงคล (อาคาร 31) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3. การจัดทำ Website เพื่อเผยแพร่การวิจัย นักวิจัยชุดโครงการวิจัยเรื่องการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ได้จัดทำเว็บไซต์เพื่อนำผลงานชุดโครงการวิจัยนำเสนอต่อสาธารณะชนที่มีความสนใจในเรื่อง การสร้างฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคนต้นแบบรุ่นเก่าและ รุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ <http://fms.nrru.ac.th> ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

4. การจัดทำพิมพ์เอกสารรายงานชุดโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อเผยแพร่งานวิจัย นักวิจัยจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ของชุดโครงการวิจัยเรื่องการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เผยแพร่ต่อสำนักวิทยบริการของสถาบันการศึกษา อย่างน้อย 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน และมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เป็นต้น

5. การจัดทำ CD เพื่อเผยแพร่ผลงานการวิจัย นักวิจัยได้นำผลสรุปของแผนงานวิจัยทั้งหมดทั้งในส่วนของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ภาพการดำเนินกิจกรรม บทความงานวิจัย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

แผนงานวิจัยทั้งหมดบันทึกข้อมูลใส่แผ่น DVD เพื่อเผยแพร่ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

6. การจัดทำ Facebook เผยแพร่ชุดโครงการวิจัย นักวิจัยได้จัดทำโครงการเผยแพร่ชุดโครงการวิจัยเรื่องการสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคราชมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบของ Facebook เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงาน ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการวิจัยให้สาธารณชนโดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้รับทราบข้อมูลฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7. การจัดทำคัทเอานำเสนอชุดโครงการวิจัยในท้องถิ่น นักวิจัยได้จัดทำคัทเอานำเสนอฐานฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 7 แห่ง คือ พื้นที่ตำบลนางแก้ว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลคองหงษ์ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลขามเฒ่า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลมะค่า อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ตำบลโนนคำ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และพื้นที่ตำบลพะเนา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

8. การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ นักวิจัยได้จัดทำแผ่นพับขนาดเล็กเพื่อประชาสัมพันธ์ฐานฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคนต้นแบบรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเผยแพร่ทั้งในส่วนของสถาบันการศึกษาในทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา รวมถึงหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล

9. การจัดทำสโปตชุดโครงการวิจัย นักวิจัยได้จัดทำสโปตนำเสนอผลงานชุดโครงการวิจัย ซึ่งเป็นรูปแบบรายการสั้นนำเสนอทางสื่อสารมวลชน โดยมีการนำเสนอเนื้อหาสาระโดยการผูกโยงเรื่องราวฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเรียบเรียงให้สั้นกะทัดรัด และนำเสนอผลงานสู่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนของหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชน

อภิปรายผล

การศึกษาชุดโครงการวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องแนวคิดของนางลักษณ จีวัจ และคณะ (2558) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ ความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ ชุมชนต้นแบบทั้งสองชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีการบริหารจัดการชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นชุมชนต้นแบบ มีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้ตลอดจน มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จนชุมชนเป็นที่รู้จักแพร่หลายในการดำรงชีวิตด้านเศรษฐกิจพอเพียง นิสรา ใจชื่อ (2557) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศาลาคักดี และหมู่บ้านบ้านโคก มี 8 ปัจจัยเหมือนกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม-วัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้าน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ พรปริญญา สุขวัฒนา (2557) ซึ่งได้ข้อค้นพบ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาเกิดจากการบริหารจัดการสถานศึกษาหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาประกอบกับการสังเกต และสำรวจสถานศึกษานำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ เสมอ ถาน้อย และคณะ (2557) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ การบริหารจัดการของกองบริหารการวิจัย มีกระบวนการตั้งแต่การตั้งโจทย์วิจัย พัฒนาข้อแสดงโครงการ ทำสัญญาเงินทุนติดตามและปิดโครงการ จนกระทั่งการผลักดันสู่การใช้ประโยชน์ เพื่อที่จะได้บรรลุตามเป้าหมาย กรอบแนวทางการวิจัย

และการพัฒนาที่มีเหมาะสมกับพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลกอย่างมีประสิทธิภาพ ขวัญกมล ดอนขวา (2556) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการด้านการตลาด และการจัดการการเงินและการบัญชี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการธุรกิจชุมชน ส่วนความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความรู้ และคุณธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จรรยาพัทธ์ สุวรรณศักดิ์ (2556) ซึ่งได้ข้อค้นพบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด กลายเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่พัฒนาร่วมกับชุมชนสังคมได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ศุภลักษณ์ วิริยะสุนทร (2556) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ การสร้างเครือข่ายผสมผสานพลังความร่วมมือ ร่วมใจจากภาคีทุกฝ่าย ทุกระดับที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่พึงต้องให้ความสนใจ ส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้เกิดการรวมตัวเป็นภาคีเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในลักษณะความสัมพันธ์แบบแนวราบที่เทียบกัน ซึ่งวงจรชีวิตของเครือข่ายนั้นจะเป็นไปตามลำดับขั้น คือ ระยะก่อตัว ขยายตัว รุ่งเรือง ถดถอย และฟื้นตัว ขวัญกมล ดอนขวา (2555) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ ผู้นำนักองค์ประกอบของสภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนในชุมชนชนบทที่มีค่ามากที่สุด คือ องค์ประกอบสภาวะเศรษฐกิจสังคมด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือน รองลงมา คือ ด้านการออมของครัวเรือน และด้านความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ตามลำดับ และพบว่าผู้นำนักองค์ประกอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนชุมชนชนบทที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านความพอประมาณ รองลงมาคือ ด้านความรู้ และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี วิไลพร วงษ์อินทร์ (2554) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านผลิตภัณฑ์ในระดับมากที่สุด สุขุม พรหมเมืองคุณ (2552) มีข้อค้นพบ คือ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนได้ ชุมชนมีความเป็นอิสระในการจัดการโครงการจากภาครัฐโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหรือภาครัฐ ได้นำนโยบายมาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมโดยให้ชุมชนเป็นผู้คิด ผู้ทำเอง ผลสำเร็จของผลงานจึงเกิดขึ้นจากชุมชน ฉัตรนภา พรหมมา (2551) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ รูปแบบจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยมีวงจรการเรียนรู้ที่เริ่มจาก และ 3) การพัฒนาคุณภาพต่อเนื่องโดยกระบวนการจัดการความรู้ในกลุ่มเครือข่าย จิราภรณ์ อุ่นใจ (2551) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 คือการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมีกระบวนการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น ทั้งนี้ ผลจากการพึ่งพาอาศัยและการสร้างเครือข่ายได้นำไปสู่ความพอเพียงในระดับครอบครัวเกิดจากการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายในกระบวนการผลิตจากระดับกลุ่มสู่ระดับชุมชนจนสามารถที่จะร่วมมือกับองค์กรภายนอกสอดคล้องกับ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ทำให้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมด้านงานช่างไม้ของไทยมีพลังในการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำพาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยเข้าสู่ระบบตลาดสากล ไชยรัตน์ ปรานี และคณะ (2551) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย มี 2 แนวทาง คือ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม และสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ 2) การปฏิบัติการเพื่อความพอเพียงในระดับตนเอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งมีแนวปฏิบัติ คือ การสร้างอาชีพหลักให้มั่นคงสร้างเสริมอาชีพรองหรืออาชีพเสริม และเพิ่มเติมสวัสดิการ จึงจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน นันทพรชาญ นันทวิวัฒน์กุล และเกียร ใยบัวกลิ่น (2551) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ การวัดระดับความพอเพียง โดยพิจารณาตัวชี้วัดได้เป็น 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ 2) ตัวชี้วัดด้านสังคม 3) ตัวชี้วัดด้านการเมือง 4) ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม กาญจนา วรพันธ์ และพระอธิการสุริยา สุนุดจิตโต (2550) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ กระบวนการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ดังนี้ สร้างความตระหนัก เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว เลือ

เรียนตามความสนใจเพียงเรื่องเดียว ตั้งเป้าหมาย และวางแผนการเรียนรู้จากเรื่องที่เลือกร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและลงมือปฏิบัติ สรุปและตรวจสอบข้อมูล ใช้ประโยชน์จากข้อมูล และสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้ เฉลิมศรี จอกทอง และคณะ (2550) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ กระบวนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือมีความพอประมาณรู้จักแยกระหว่างความจำเป็นกับความต้องการมีข้อมูลความรู้ประกอบทำทุกอย่างแบบค่อยเป็นค่อยไป ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาผสมผสานกับความรู้สากลในการทำเกษตรแบบพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี ชญา ณรงค์ฤทธิ์ และคณะ (2550) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ ผู้ใช้สามารถใช้โมดูลแปลงที่ดินเพื่อดิจิทัลแผนที่แผนที่แวกเตอร์เชิงเลขจากภาพถ่ายทางอากาศต้นฉบับและนำเข้าข้อมูลคุณลักษณะของแปลงที่ดินเหล่านั้น ในโมดูลภัยธรรมชาติผู้ใช้สามารถจำลองข้อมูลสภาพแวดล้อมเพื่อประเมินระดับความเสี่ยงภัย 4 ด้าน คือ แล้งท่วม ดินถล่ม และการพังทลายของดิน เปรมจิตต์ ชนะวงค์ และคณะ (2550) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ การแก้ปัญหาในเป็นฐานในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยบูรณาการระบบพัฒนาการเรียนรู้ในกิจกรรมการแก้ปัญหาความยากจนด้วยโจทย์วิจัย 4 กลุ่ม 13 ประเด็น ประกอบด้วยโจทย์ด้านการพัฒนาการเรียนรู้การแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน จำนวน 8 ประเด็น ในเรื่องการทำนา ไร่สวนผสม การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ การลดต้นทุนการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตการเกษตร ปัญหาสังคม 3 ประเด็น ในเรื่องการใช้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพชุมชนการพัฒนาทุนทางสังคม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ปัญหาด้านทรัพยากร 1 ประเด็น เป็นการเฝ้าระวังฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาการเมืองการปกครอง 1 ประเด็น ในเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน วณิชฐา ธงไชย และคณะ (2549) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ เมืองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1. กระบวนการทำงานต่อเนื่อง 2. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเสร็จสมบูรณ์ทุกระดับ 3. แคนนำชุมชนและคณะทำงานได้เรียนรู้กระบวนการ ได้พัฒนานักวิจัยท้องถิ่น 4. มีแหล่งสนับสนุนงบประมาณในท้องถิ่น 5. เกิดภาคีความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชน และ 6. ชุมชนได้ค้นหาข้อมูลและวางแผนแก้ไขปัญหามุมตนเอง สุวกิจศรีปัดดา (2549) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตาม แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือต้องให้ผู้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจหลักการอย่างจริงจังและควรประกอบการโดยมีความมีเหตุผลพอประมาณและสามารถคุ้มกันตนเองได้ อุ่มชูตัวเองได้ให้ยืนบนขาตนเองได้ บานเย็น ณ หนองคาย และคณะ (2548) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ ศูนย์ประสานสนับสนุนต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.นพ.) จะแก้ปัญหาความยากจนโดยกระบวนการแผนชุมชน ในระยะที่ 2 – ระยะที่ 3 ต่อไปในปี 2549 เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบลทุกหมู่บ้าน และสุรจิต ชีรวินัย และ คณะ (2548) ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ กลไกและกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ต้องอาศัยกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐภาคประชาชน และภาควิชาการอย่างต่อเนื่อง ควรมีการสรุปบทเรียนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อปรับกระบวนการดำเนินงานอย่างเหมาะสมต่อการเก็บข้อมูลพื้นที่ต้นแบบ รวมทั้งรูปแบบสำหรับการขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์จากการวิจัย

1.1 ผลที่ได้จากการศึกษาการหนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักวิจัยได้สร้างกระบวนการครบถ้วนตั้งแต่การให้บริการระดับ ต้นน้ำ การให้บริการระดับกลางน้ำ และการให้บริการระดับปลายน้ำ โดยเมื่อพิจารณาถึงความสำเร็จของการดำเนินงาน พบว่า การให้บริการระดับต้นน้ำมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ดังนั้นในการดำเนินโครงการครั้งต่อไปจึงควรให้ความสำคัญกับการให้บริการในระดับต้นน้ำ

1.2 ผลที่ได้จากการถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบ ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีปัจจัยสู่ความสำเร็จและความล้มเหลวจำนวน 10 ตัวแปร ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งต่อไปได้เป็นอย่างดี

1.3 ผลที่ได้จากการเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชน พบว่า มีวิธีการในการเผยแพร่ จำนวน 9 วิธีการ ซึ่งนักวิจัยสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาการดำเนินโครงการสร้างฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การดำเนินการเพื่อหนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการศึกษาในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นจากการที่นักวิจัยได้วางแผนและดำเนินการด้วยตนเองซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อผู้รับบริการได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรสอบถามถึงความต้องการของผู้รับบริการว่ามีความต้องการให้หนุนเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยอย่างไรบ้าง

2.2 การถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวของการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ได้ตัวแปรสู่ความสำเร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ยังขาดการนำตัวแปรดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการสร้างฐานการเรียนรู้และสร้างคนต้นแบบ ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 การเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชนได้ดำเนินการผ่านช่องทางต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว รวมถึงได้ประเมินความพึงพอใจในการเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน ซึ่งผลดังกล่าวทำให้ทราบว่า การเผยแพร่ดังกล่าวมีประเด็นอะไรบ้างที่ต้องปรับปรุงและแก้ไข แต่ยังคงขาดการปรับปรุงและแก้ไขสำหรับการศึกษาในครั้งนี้นี้ ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปนักวิจัยสามารถนำประเด็นต่างๆ มาดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ฐานการเรียนรู้และคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชนให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา วรพันธ์ และพระอธิการสุริยา สุนฺดจิตโต. 2550. รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงเด็กนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสว่างจิตวิทยา ตำบลเสาเล้า อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ขวัญกมล ดอนขวา. 2555. รายงานการวิจัยเรื่องแบบจำลองการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนในชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ขวัญกมล ดอนขวา. 2556. รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- จรรยาพัทธ์ สุวรรณศักดิ์. 2556. รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสะเตียง อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์ :
- จิราภรณ์ อุ่นใจ. 2551. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ฉัตรนภา พรหมมา. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏและองค์กรท้องถิ่นเขตภาคเหนือตอนล่าง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เฉลิมศรี จอกทอง และคณะ. 2550. รายงานการวิจัยเรื่องเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัวและชุมชน : กรณีศึกษา บ้านชำเลือด ตำบลภงดง อำเภอยางชุมน้อย และบ้านลำโพง อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ชญา ณรงค์ฤทธิ์ และคณะ. (2550). รายงานการวิจัยเรื่องระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขความยากจนในระดับตำบลจังหวัดอุดรธานี. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ไชยรัตน์ ปรานี และคณะ. 2551. รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยเอกสาร ชุมชนต้นแบบที่นำแนวพระราชดำริเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ดวงเดือน ภูทยานันท์ และคณะ. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เต็มดวง ตรีธัญญพงศ์ และคณะ. (2554). รายงานการวิจัยเรื่องผลการพัฒนางานวิจัยและระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทรงศักดิ์ นิธิปรีชา และคณะ. (2552). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการวิจัยด้านการศึกษาและการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นงลักษณ์ จี๊จู้ และคณะ. 2558. รายงานการวิจัยเรื่องการถอดบทเรียนความสำเร็จ การเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอลองหลวง จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นัทธปราชญ์ นันทวัฒน์กุล และเกตุร ไยบัวกลิ่น. 2551. รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบและกระบวนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคง และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (คลองหก).
- นิสรา ใจชื่อ. 2557. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บานเย็น ณ หนองคาย และคณะ. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องโครงการนำร่องบูรณาการจังหวัดเพื่อแก้ปัญหาความยากจนจังหวัดนครพนม. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2550). **ระเบียบวิธีการวิจัย : แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ.** กรุงเทพฯ : บริษัท ยูแอนดีไอ อินเทอร์เน็ตมีเดีย จำกัด.
- ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล และคณะ. (2549). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปรีชา อุตระกุล และคณะ. (2552). **รายงานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาระบบข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เปรมจิตต์ ชนะวงศ์ และคณะ. 2550. **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาโจทย์วิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการบูรณาการงานพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลควนชะลิก อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พรปริญญา สุขวัฒนา. 2557. **รายงานการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการและบูรณาการความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรินทร์ ดำรงกิตติกุล และกอบบุญ หล่อทองคำ. (2552). **บทเรียนการบริหารจัดการงานวิจัยร่วมกับการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรีและปริญญาโทความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกว.).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- มาฆะ ชิตตะสังคะ วิทยา วรณศิริ และอัศวิน จุมปา. (2549) **รายงานการวิจัยเรื่องบทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เรชา อรัญวงศ์ และคณะ. (2550). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรเพื่อพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิไลพร วงษ์อินทร์. 2554. **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองรีร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.** เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ศุภลักษณ์ วิวิยะสมน. (2556). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนากลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ปี 2556.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. (2550). **รายงานการวิจัยเรื่องนวัตกรรมการบริหารงานวิจัยการสร้างชุมชนความรู้เพื่อรองรับการวิจัยเชิงพื้นที่.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมชาย ธนสินชยกุล และคณะ. (2549). **แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ : กระบวนการเรียนรู้สู่วิจัย.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550). **บทเรียนการบริหารจัดการงานวิจัย โครงการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.** นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2551). **วิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่.** กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2551). **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3.** กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.

- สุขุม พรหมเมืองคุณ. 2552. รายงานการวิจัยเรื่องการค้าเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวพระราชดำริ
เรื่องการพึ่งตนเองในพื้นที่ตำบลลุดดู่ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครสวรรค์.
- สุจิรา ประยูรพิทักษ์ และคณะ. (2550). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งในระบบการ
บริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยพายัพ. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรจิต ชิริวิทย์ และ คณะ (2548) รายงานการวิจัยเรื่องโครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่
จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุวกิจ ศรีปัดถา. 2549. รายงานการวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจ
พอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

ENTERPRISES EXPECTATIONS OF ACCOUNTING COMPETENCIES OF THE ACCOUNTANTS
WORK IN MUANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ธนชัย กะตะศิลา¹ พิทยา ผ่อนกลาง² และ เบญจวรรณ รักษ์สุธี³

TANACHAI KATASILA¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรีบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

²อาจารย์ ดร. และ ³รองศาสตราจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความคาดหวัง, เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชี และเปรียบเทียบความคาดหวังและสมรรถนะการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานประกอบการ SME ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 235 แห่ง ในการทดสอบสมมติฐานใช้ Paired-Samples t-test ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชี กับการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชี ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคาดหวังมากกว่าสมรรถนะการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชีงานวิจัยในอนาคตอาจดำเนินการเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันออกไปเพื่อสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้กับกลุ่มประชากรกลุ่มอื่นได้ รวมทั้งอาจนำวิธีการวิจัยแบบอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก และกรณีศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยมายืนยันความสัมพันธ์ทั้งหมดของโมเดลนี้

คำสำคัญ: ความคาดหวัง, สมรรถนะทางบัญชี, นักบัญชี

ABSTRACT

This research aimed to study the expectations. To study the actual performance of the accountant and compare the expectations and actual performance of the accountants. The research tool was a questionnaire to collect data from 235 SME enterprises in Muang District, Nakhon Ratchasima. Paired-Samples t-test was used to test the hypothesis. The results showed that accountancy expectations and actual performance of the accountants; professional knowledge, professional skills and accountants' ethic aspect were statistically significant difference at 0.05. The expectation was greater than the actual performance of the accountants. Future research may be conducted on a different sample, so that the results can be applied to other populations. Other research methods, such as in-depth interviews and case studies, may be used to confirm the relationship of the model.

Keywords : Expectation, Accounting Competency, Accountant

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

SMEs ถือเป็นกลไกสำคัญที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมาโดยตลอดผ่านการซื้อขายสินค้าและบริการ การสร้างรายได้ การจ้างงาน และการส่งออกในปี 2560 SMEs มีสัดส่วนต่อ GDP รวมร้อยละ 42.2 (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.ออนไลน์.2560) ในปัจจุบัน SMEs ยังประสบกับปัญหาและข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการจัดการ ด้านการตลาด ด้านแรงงาน ด้านเทคโนโลยีการผลิต รวมถึงการเงินและบัญชี โดยเฉพาะปัญหาทางด้านบัญชียังมีการจัดทำบัญชีที่ไม่สมบูรณ์และไม่สามารถนำข้อมูลที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ วางแผนและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อขยายการดำเนินธุรกิจในอนาคตได้ (สำนักนโยบายภาษี สำนักเศรษฐกิจการคลัง.ออนไลน์.2558) นอกจากนี้สมรรถนะของนักบัญชียังเป็นการแสดงถึงการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง การมีสมรรถนะเป็นตัวบ่งชี้ว่าบุคคลมีขีดความสามารถที่จะทำงานได้อย่างดีในสถานที่ทำงาน (มาตรฐานการศึกษาาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี.ออนไลน์.2559) และเนื่องจากในวันที่ 1 มกราคม 2560 มีการปรับเปลี่ยนการจัดทำรายงานทางการเงินสำหรับสถานประกอบการ SME ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นโดยมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศสำหรับกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับปรับปรุงปี 2558 (IFRS for SMEs incorporates 2015 Amendment)(สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.ออนไลน์.2559)

ดังนั้นนักบัญชีควรให้ความสำคัญในการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะตามแนวมาตรฐานสากลตามที่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ที่ได้ออกบรรทัดฐานในการศึกษาและพัฒนาให้นักบัญชีให้เป็น “นักบัญชีมืออาชีพ” เรียกว่า มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือ IES (International Education Standards for Professional Accountants) ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนามาตรฐานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพของนักบัญชีในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์.ออนไลน์. 2559)

เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมา มีสถานประกอบการที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า มากเป็นอันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนสถานประกอบการที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและยังคงดำเนินงานอยู่คิดเป็นร้อยละ 54.22 ของพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์.ออนไลน์.2560) และจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความคาดหวังและสมรรถนะทางบัญชี ยังไม่พบงานวิจัยประเภทนี้ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

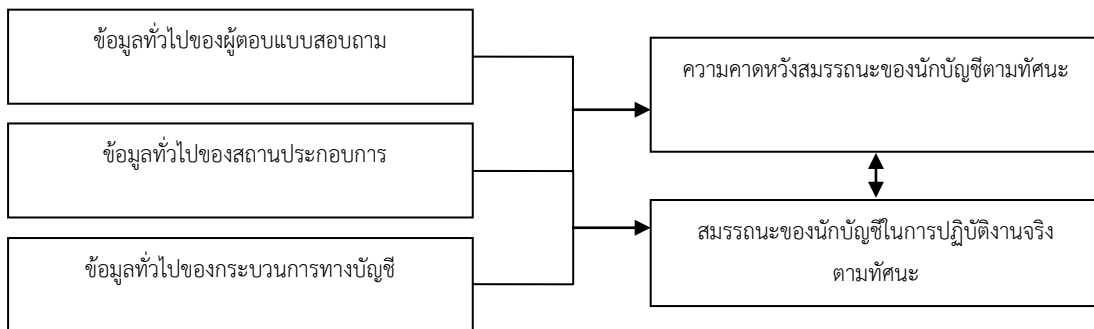
1. เพื่อศึกษาความคาดหวังตามทัศนะของผู้ประกอบการ ผู้จัดการฝ่ายบัญชี และหัวหน้างานบัญชีที่มีต่อสมรรถนะของนักบัญชีตามหลักมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะในการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชีตามทัศนะของหัวหน้างานบัญชีตามหลักมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี
3. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังตามทัศนะของหัวหน้างานบัญชีที่มีต่อสมรรถนะของนักบัญชีและสมรรถนะในการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชีตามทัศนะของหัวหน้างานบัญชีตามหลักมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. สถานประกอบการ SMEs หมายถึง สถานประกอบการที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ในรูปแบบของบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท มีรายได้ไม่เกิน 30 ล้านบาทต่อรอบระยะเวลาบัญชี และสถานที่ตั้งสถานประกอบการอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ การตีความ หรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของนักบัญชี ที่คาดหวังในนักบัญชี โดยคาดหวังหรือต้องการให้นักบัญชีประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่หัวหน้างานบัญชีต้องการ หรือคาดหวังเอาไว้
3. สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถในด้านต่างๆ ตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 2 เรื่อง เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 3 เรื่อง การพัฒนาทางวิชาชีพระยะเริ่มแรก – ทักษะทางวิชาชีพ(ฉบับปรับปรุง)ฉบับที่ 4 เรื่อง ค่านิยม จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ
4. นักบัญชี หมายถึง นักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ SMEs ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยในอดีตและทฤษฎีความคาดหวังพบว่า ความคาดหวังสมรรถนะของนักบัญชีตามทัศนคติสูงกว่สมรรถนะของนักบัญชีในการปฏิบัติงานจริง จึงสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือสถานประกอบการ SMEs ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 510 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์.ออนไลน์. 2560) และเนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้ใช้สูตรจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ตามวิธีของ Taro Yamane ซึ่งกำหนดความเชื่อมั่น 95% ค่าความคาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 พบว่าจำนวนที่ต้องเก็บข้อมูลมีจำนวน 224 แห่ง โดยเพื่อการสุ่มหาของแบบสอบถามอีก 5% เท่ากับ 11 แห่ง รวมขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 235 แห่ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ (1) การทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง (2) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่

ใช้ในแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อรายการ (Items)(3) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Pre - Test) โดยการทดลองใช้ (Try - Out) แบบสอบถาม กับสถานประกอบการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อถือได้ ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ (ความคาดหวัง) อยู่ระหว่าง 0.733 – 0.848 (การปฏิบัติงานจริง) อยู่ระหว่าง 0.796 – 0.851 ด้านทักษะทางวิชาชีพ (ความคาดหวัง) อยู่ระหว่าง 0.714 – 0.871 (การปฏิบัติงานจริง) อยู่ระหว่าง 0.732 – 0.849 ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (ความคาดหวัง) อยู่ระหว่าง 0.713 – 0.772 (การปฏิบัติงานจริง) อยู่ระหว่าง 0.805 – 0.856 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบโดยใช้ความสะดวก (Convenience Sampling) และดำเนินการ ดังนี้ (1) ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานประกอบการ SMEs ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (2) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพแล้วผู้วิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วทำการติดต่อทวงถามอีกครั้งเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาให้ได้มากที่สุดทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถามทั้งหมด ก่อนการนำมาลงรหัส (Coding) เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ Paired - Samples t - test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน และการทดสอบสมมติฐานใช้ความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) ก็ต่อเมื่อค่า Sig 2 - tailed น้อยกว่า 0.05

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยได้เสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้างานบัญชี มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันอยู่ในช่วงระหว่าง 1-5 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาชีพบัญชี

ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ มีลักษณะการจดทะเบียนนิติบุคคลของสถานประกอบการเป็น ห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจ ประเภท พาณิชยกรรม มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจอยู่ระหว่าง 5 ปี – 6 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อปี ไม่เกิน 10 ล้านบาท มีจำนวนพนักงานในสถานประกอบการ ไม่เกิน 15 คน มีจำนวนพนักงานบัญชีระหว่าง 1-5 คน และมีระดับการศึกษาของนักบัญชีในสถานประกอบการระดับปริญญาตรี สาขาวิชาชีพบัญชี

ข้อมูลทั่วไปของกระบวนการทางบัญชี พบว่าโดยส่วนใหญ่สถานประกอบการไม่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี มีกระบวนการบันทึกข้อมูลทางการบัญชีโดยใช้บริการสำนักงานบัญชี มีกระบวนการประมวลผลทางการบัญชีโดยใช้บริการสำนักงานบัญชี มีการคัดเลือกพนักงานบัญชี เพื่อทำงานในสถานประกอบการ โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอบสัมภาษณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชีโดยรวม 3 ด้าน

ความคาดหวัง	$\bar{X}$	S.D.	ความคาดหวัง	ลำดับที่
1. ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ	3.35	0.21	ปานกลาง	3
2. ด้านทักษะทางวิชาชีพ	3.45	0.12	มาก	2
3. ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี	3.95	0.33	มาก	1
รวม	3.55	0.15	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชีในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.55$; S.D = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคาดหวัง ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ($\bar{x} = 3.95$; S.D = 0.33) เป็นอันดับ 1 รองลงมาด้านทักษะทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 3.45$; S.D = 0.12) ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 3.35$; S.D = 0.21) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชี โดยรวม 3 ด้าน

ความคาดหวัง	$\bar{X}$	S.D.	ความคาดหวัง	ลำดับที่
1. ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ	3.16	0.25	ปานกลาง	2
2. ด้านทักษะทางวิชาชีพ	3.15	0.25	ปานกลาง	3
3. ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี	3.33	0.26	ปานกลาง	1
รวม	3.21	0.16	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงานจริงของนักบัญชีในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$; S.D = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชี ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ($\bar{x} = 3.33$; S.D = 0.26) เป็นอันดับ 1 รองลงมาได้แก่ ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 3.16$; S.D = 0.25) ด้านทักษะทางวิชาชีพ ($\bar{x} = 3.15$; S.D = 0.25) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าสถิติเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและสมรรถนะทางบัญชี ของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นรายด้าน

นักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ SME	ความคาดหวัง		การปฏิบัติงานจริง		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1. ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ	3.35	0.21	3.16	0.25	3.61	0.00*
2. ด้านทักษะทางวิชาชีพ	3.45	0.12	3.15	0.25	16.23	0.00*
3. ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ	3.95	0.33	3.33	0.26	22.53	0.00*
รวม	3.55	0.15	3.21	0.16	22.74	0.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาพบว่า ความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชีในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มากกว่าการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชีในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในทุกด้าน ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังและสมรรถนะของนักบัญชีโดยความคาดหวังและการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชี ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีความคาดหวังสูงกว่าการปฏิบัติงานจริงของนักบัญชี ทั้ง 3 ด้าน

ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของไพสรณ์ สูงสมบัติ และ ศิริรัตน์ พ่วงแสงสุข (2559) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งพบว่าความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตยังสูงกว่าคุณลักษณะบัณฑิตในทุกด้านทั้งเรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและสาขาวิชาชีพ และด้านอื่นๆ ได้แก่ด้านคุณธรรม จริยธรรมด้านความรู้ ด้านปัญญา ด้านทักษะระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านทักษะทางวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไล พินโยภรณ์และคณะ (2559) ศึกษาเรื่องคุณลักษณะบัณฑิตตามความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจค้าส่งค้าปลีก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งพบว่าคุณลักษณะบัณฑิตตามความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจค้าส่งค้าปลีกอยู่ในระดับมากเรียงลำดับดังนี้ ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน ทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ ทักษะทางปัญญา

ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุญ กุมาร และ จิตินันท์ กุมาร (2557) ศึกษาเรื่อง คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในจังหวัดน่าน ซึ่งพบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมเจ้าของหรือผู้บริหารของสถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องการนักบัญชีที่มีความซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่มีความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณสมบัติที่นักบัญชีที่ต้องการสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางพัฒนาด้านสมรรถนะของนักบัญชีเพื่อให้นักบัญชีมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ จากงานวิจัย พบว่า นักบัญชีควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ 1) ด้านความรู้หลักทางวิชาชีพ ซึ่งตรงกับ มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 2 เรื่อง เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี 2) ด้านทักษะทางวิชาชีพ ซึ่งตรงกับ มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 3 เรื่อง การพัฒนาทางวิชาชีพระยะเริ่มแรก – ทักษะทางวิชาชีพ (ฉบับปรับปรุง) 3) ด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งตรงกับ มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 4 เรื่อง ค่านิยม จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ

นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาควรใช้งานวิจัยนี้เป็นแนวทางในการผลิตบัณฑิตและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับตลาดแรงงานโดยหลักสูตรควรเน้นให้มีรายวิชาที่เน้น ความรู้หลักทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคาดหวังและสมรรถนะทางบัญชี ของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ฉบับอื่น เช่น ฉบับที่ 5(ฉบับปรับปรุง) เรื่อง ข้อกำหนดด้านประสบการณ์ทำงานจริง
2. ควรศึกษา ถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชี ซึ่งจะทำให้องค์กรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงปัญหา และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้ได้ตรงประเด็นกับปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ควรศึกษาองค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งผลต่อ ความรู้หลักทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีให้มีคุณค่าต่อการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2560) **ข้อมูลนิติบุคคล จังหวัดนครราชสีมา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dbd.go.th/main.php?filename=index> [31 ธันวาคม 2560]
- กรมสรรพากร. (2560) **ลักษณะของ SEMs**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.rd.go.th/publish/38056.0.html> [31 ธันวาคม 2560]
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545) **การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร.
- ไพสรณ์ สูงสมบัติ และ ศิริรัตน์ พวงแสงสุข. (2559). “คุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่พึงประสงค์ ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต” **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านบริหารธุรกิจราชภัฏวชิรเวศน์นคร และ การนำเสนอผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์**. [ออนไลน์]. : 663 – 672 แหล่งที่มา : <http://bus.rmutp.ac.th/research/myfile/2017-01-28-999-3.pdf> [29 กันยายน 2559]
- วิล โปนโยภรณ์และคณะนิจ นิมิตเจียรพันธุ์. (2559). คุณลักษณะนักบัญชีตามความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจค้าส่งค้าปลีก จังหวัดภูเก็ต. **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**. [ออนไลน์]. 6 (45) : 5-12 แหล่งที่มา : <https://opac.pkru.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=71556> [29 กันยายน 2559]
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). **จรรยาบรรณสภาวิชาชีพบัญชีตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.fap.or.th/Article/Detail/66981> [17 กันยายน 2559]
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). **มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.fap.or.th/Article/Detail/66980> [2 กันยายน 2559]

- สมบุรณ์ กุมารและฐิตินันท์ กุมาร. (2557). คุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในจังหวัดน่าน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). [ออนไลน์]. 6 (12) : 123 – 124 แหล่งที่มา : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/swurd/article/view/File/5045/4803> [29 กันยายน 2559]
- สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2559). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%CA58/%CA58-20-9999-update.pdf> [30 กันยายน 2559]
- สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). สมรรถนะและการประเมินสมรรถนะ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/2_5_5_3_1_1_3_0_-khuumuuekaarkam_hndsmrrthnaainraachkaarphleruuen-khuumuuesmrrthnahlak-isbn-9786165480734.pdf [15 กันยายน 2559]
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). ดัชนีและข้อมูลทางการเงิน SMEs. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://members.sme.go.th/BWS/dashboard_page.aspx [31 ธันวาคม 2560]
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา. (2560). รายงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://nkrat.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3_5_9_statistical-report60&catid=102:2012-01-09-07-05-22&Itemid=507 [20 ธันวาคม 2560]
- สำนักนโยบายภาษี – สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2558). รายงานเศรษฐกิจ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.fpo.go.th/main/Economic-report.aspx> [15 กันยายน 2559]

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1

Relationship Between Creative Leadership And Teaching Efficiency of Teachers Under The Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1

ภราดร มาซานนท์

Paradorn Masanont¹

เสาวณี สิริสุขศิลป์¹

Saowanee Sirisooksil¹

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 2) เพื่อศึกษาระดับของประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษา มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมมีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการมีความยืดหยุ่น มีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยมีความเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มาก” และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการมีจินตนาการ มีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มาก”

2. ระดับของประสิทธิภาพการสอนของครู โดยภาพรวมมีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีความเฉลี่ยสูงสุด มีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพของครู มีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มาก” และด้านการจัดการเรียนการสอนมีความเฉลี่ยต่ำสุด มีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับ “มาก”

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คู่ที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ การมีความยืดหยุ่น (X_3) กับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (Y_4) มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง คู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยสุดมี 2 คู่ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ (X_1) กับ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (Y_4) และการมีความยืดหยุ่น (X_3) กับ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน (Y_5) ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมได้ร้อยละ 59.8 และร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูรายด้าน เรียงตามลำดับ ดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน(Y₄) ร้อยละ 45.1 การจัดการเรียนการสอน (Y₁) ร้อยละ 44.4 การวัดและประเมินผล (Y₂) ร้อยละ 39.4 บุคลิกภาพของครู(Y₃) ร้อยละ 35.8 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน (Y₅) ร้อยละ 34.8

คำสำคัญ : ภาวะผู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน, ประสิทธิภาพการสอนของครู

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) study the level Creative Leadership of administrators under The Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1, 2) study the level of Teaching Efficiency of Teachers under The Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1 3) study Relationship Between Creative Leadership And Teaching Efficiency of Teachers under The Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1. Sampling group was selected based on Krejcie and Morgan table, chosen at random through classification of school size consisted of 2,176 persons including administrators and teachers. Instrument for collecting data was the questionnaire. Data was analyzed for getting value of percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and multiple correlation coefficient, in order to search for value of relationship between creative leadership and teaching efficiency of teachers under the Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1. Research findings were as follows;

1. The overall of Creative Leadership of administrators under The Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1 was at high level. Regarding to each aspect, having **flexibility** was found at the highest level. The lowest one was imagination found at the high level.

2. The overall of teaching efficiency of teachers under The Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1 was at high level. Regarding to each aspect, having relationship between teachers and students was found at the highest level. The lowest one was teaching learning.

3. Result of investigating the relationship between creative leadership and teaching efficiency of teachers under the Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1 was positively found through the overview at high level. The most relationship was found at high level of **flexibility** (X₃) and relationship between teachers and students (Y₄) The least relationship was also found at moderate level of vision (X₁) and relationship between teachers and students (Y₄) **flexibility** (X₃) and classroom environment (Y₅) Creative Leadership of administrators were together applied for predicting teaching efficiency of teachers under The Office of Chaiyaphum Primary Education Service Area 1 and came out with 59.8 %. Considering at each aspect, result of quality prediction were found and ranked in order as follows: relationship

between teachers and students (Y_4) at 45.1 %, teaching learning (Y_1) at 44.4 %, measurement and evaluation (Y_2) at 39.4 %, teacher personality (Y_3) at 35.8 %, classroom environment (Y_5) at 34.8 %
Keywords : Creative Leadership of administrators, Teaching Efficiency of Teachers

ที่มาและความสำคัญ

การปฏิรูปการศึกษาของไทยในช่วงทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) มีความมุ่งหวังให้การศึกษาของประเทศไทยมีการปรับโฉมไปสู่การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพภายในปี 2561 โดยมีกรอบปฏิรูป 4 ปัจจัย ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยในยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูในยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุค การพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) โดยผู้นำหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกภาคส่วนต้องเร่งดำเนินการให้บรรลุผลอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญที่ต้องขับเคลื่อนภารกิจการบริหารการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา (ทวิภรณ์ วรชิน, 2559) โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ต้องใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ สร้างวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะการณ์โลกในปัจจุบัน โดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารโรงเรียนนับเป็นกลไกสำคัญที่จะเป็นผู้นำในการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล สู่ความเป็นเลิศในด้านวิชาการและคุณภาพการศึกษา ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนา คุณภาพการศึกษาประสบความสำเร็จ ซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษามักจะแปรปรวนตาม ผู้นำหรือผู้บริหาร (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542)

ในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำยุคใหม่ต้องรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเรื่องใหม่ใหม่ คิดทำสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเป็นที่มาของความคิดเชิงสร้างสรรค์ ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้รับการพัฒนาโดย Ash and Persall (1999 อ้างถึงใน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2549) บนพื้นฐานความเชื่อว่า ในสถานศึกษาหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคนซึ่งบทบาทในการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ มากมายบนภาวะผู้นำจึงมิได้เฉพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น แต่หน้าที่ของผู้บริหารต้องสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ครูและบุคลากร เพื่อเป็นช่องทางให้บุคคลเหล่านั้นได้พัฒนาเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ เอลลิส พอล ทอร์เรนซ์ (Ellis Paul Torrence) “บิดาแห่งความคิดเชิงสร้างสรรค์” กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่บุคคลไวต่อปัญหา ข้อบกพร่อง ช่องว่างในด้านความรู้สิ่งที่ขาดหายไปหรือสิ่งที่ไม่ประสานกันและไวต่อการแยกแยะสิ่งต่างๆ ไวต่อการค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหา ไวต่อการคาดเดาหรือการตั้งสมมติฐานที่เกี่ยวกับข้อบกพร่อง และคิดต่อไปว่าการค้นพบจะนำไปสู่แนวทางที่เกิดความคิดใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2556) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่น ที่ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ การมีจินตนาการ และความยืดหยุ่น การสอนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยม ค่านิยมอันพึงประสงค์ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัดความสนใจ มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้ระบบของชาติ เปลี่ยนแปลงสู่ทิศทางที่ดี โดยครูต้องมีประสิทธิภาพในการสอน เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และ

ประสบการณ์ทั้งมวลสู่ผู้เรียน ครูที่มีประสิทธิภาพการสอนสูงจะมีวิธีการสอน เทคนิคการสอน วิธีการจัดการสอนในหลายรูปแบบหลายลักษณะ เขาจะใช้วิธีการต่างๆ ดังกล่าวเพื่อให้บรรลุผลการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 มีการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาด้านผู้เรียน “เด็กเก่งกล้าแกร่ง ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข” โดยให้มีความชำนาญในการใช้เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ (ภาษา การคิด การใช้เหตุผล การแก้ไขปัญหา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสื่อสาร การสร้างสรรค์และความรู้รอบตัว) เพื่อมีทักษะการพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการด้านที่ตนสนใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 ,2560) ซึ่งจะต้องผ่านมาจากกระบวนการเรียนการสอนของครูที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะความรู้ และพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ใช้การจัดการใช้เรียน จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้ครูใช้ความสามารถของตนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ใช้วิธีการและรูปแบบการบริหารใหม่ ๆ เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะมีส่วนช่วยส่งเสริมการสอนของครูเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาในข้างต้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู และพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษา สิ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาประการหนึ่งก็คือผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ความรู้ความสามารถกระบวนการดำเนินการเสริมสร้างเพื่อสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเองของผู้บริหารโรงเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจินตนาการ การมีความคิดยืดหยุ่น และใช้วิสัยทัศน์ ตามเป้าประสงค์ของโรงเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับของประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำในการบริหารงานที่ใช้วิสัยทัศน์ แนวคิดวิธีการใหม่ ๆ เป็นการตอบสนองจินตนาการและเกิดความยืดหยุ่น นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งสามารถวัดได้จากตัวแปรที่สังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ 1. วิสัยทัศน์ 2. จินตนาการ 3. ความยืดหยุ่น

1) การมีวิสัยทัศน์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการมองภาพในอนาคต และสามารถสร้างกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่ความเป็นเลิศ มองการณ์ไกล รับฟังความคิดเห็นและใส่ใจผู้ร่วมงาน กล้าที่จะปรับเปลี่ยนเรียนรู้เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ มองภาพรวมของการบริหาร ไม่มีอคติในการทำงาน เข้าใจองค์กรทั้งในอดีตและในอนาคต เชื่อมมั่นและตั้งมั่นในวิสัยทัศน์ร่วมกัน

2) การมีจินตนาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงกระบวนการคิด การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เสริมสร้างบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียด ทำให้ผู้ร่วมงานมีความสุข ผ่อนคลาย มีทัศนคติที่ดี ให้ออกสในการทำงาน มีความคิดนอกกรอบ สามารถในการบูรณาการทักษะและความรู้เพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่ สนับสนุนให้เกิดการคิดค้นสิ่งใหม่ ตอบสนองแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์

3) การมีความยืดหยุ่น หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการคิดและมองปัญหาที่มีวิธีแก้ปัญหามากหลาย ปรับตัวตามสถานการณ์ เปิดกว้างสำหรับสิ่งใหม่ ๆ อย่างอิสระไม่ในกฎเกณฑ์เดิม ๆ ปรับตัวเข้ากับบุคคลและสภาพแวดล้อมตามสถานการณ์และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

2. ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง พฤติกรรมการสอนหรือการดำเนินการสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถวัดได้จากตัวแปรที่สังเกตได้ 5 ตัวแปร ได้แก่

1) การจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความสามารถของครูที่ต้องมีความรู้เรื่องหลักสูตร สามารถปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพปัจจุบัน มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ชัดเจน กำหนดกิจกรรมเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหา ใช้เทคนิควิธีการสอนแบบต่างๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหา ผลผลิตและใช้สื่อได้เหมาะสมกับบทเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากเรียนอยู่เสมอ

2) การวัดและประเมินผล หมายถึง ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การวัดและประเมินผลต้องดำเนินการก่อนเรียน ระหว่างเรียนและเมื่อสิ้นสุดการเรียน ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเทคนิคการออกข้อทดสอบ มีการใช้คำถามหลาย ๆ ลักษณะ ใช้การวัดและประเมินผลหลากหลาย ๆ วิธีที่เหมาะสม การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ตลอดจนการนำผลจากการวัดและประเมินผลมาวิเคราะห์เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผู้เรียน

3) บุคลิกภาพของครู หมายถึง การปฏิบัติตนของครูที่แสดงถึงการมีบุคลิกภาพที่ดี เช่น มีการแต่งกายถูกต้องตามกาลเทศะ สะอาดเรียบร้อย มีกิจกรรมยามที่เรียบร้อยสุภาพอ่อนโยน พูดจาอย่างมีสาระมีเหตุผลถูกกาลเทศะ ใช้คำพูดได้ถูกต้องชัดเจน มีการแสดงออกอย่างสุภาพและจริงใจกับทุกคน มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี มีความรับผิดชอบในการทำงานสูง ไม่มีอคติในการทำงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน

4) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีของครูที่มีต่อนักเรียน เช่น ความเอาใจใส่ ทั้งด้านการเรียน และด้านส่วนตัว นักเรียนให้ความรัก ความเคารพนับถือ เชื่อฟังคำสั่งสอน และปฏิบัติตนเป็นลูกศิษย์ที่ดี ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ เป็นกันเองกับนักเรียน ครูมีความรู้สึกที่ดีและมีความรักความเมตตาต่อนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันและยินดีรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

5) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง ครูมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในชั้นเรียนด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้มีบรรยากาศเหมาะสมกับการเรียนรู้ สะอาด สวยงาม ส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียน มีวัสดุอุปกรณ์ครบครัน ครูมีเสริมแรงนักเรียนโดยใช้การชมเชยมากกว่าการตำหนิ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

4. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

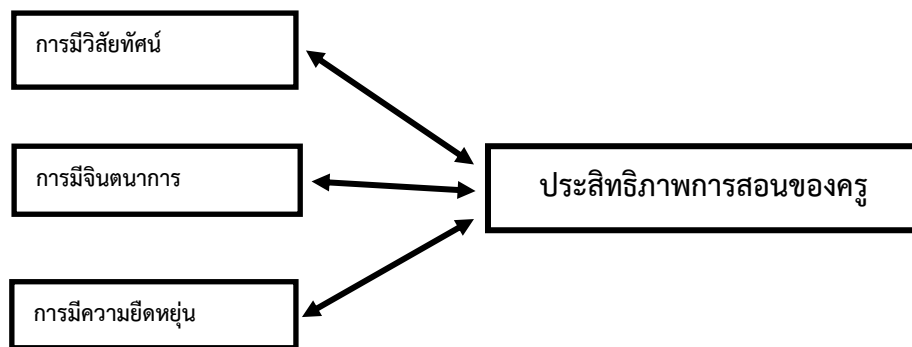
5. **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

6. **ครู** หมายถึง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ดำรงตำแหน่ง ครู หรือครูผู้ช่วย ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

7. **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ยึดหลักแนวคิดของ กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2556) ไพฑูรย์ สีนลา รัตน์ (2553) และ Bennis (2002) เป็นหลัก ในตัวแปรต้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และตัวแปรตาม ประสิทธิภาพการสอนของครู ผู้วิจัยได้ยึดแนวคิด อากรณ์ ใจเที่ยง (2553) Schwartz (1980) Berliner and Tikunoff (1977) และ Anderson (1980) มาเป็นตัวแปรในการวิจัยในครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยมีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,176 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 248 คน และครู จำนวน 1,928 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้จากตารางของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงในจตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2555) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) (จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2555) และได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร 96 คน และครู 231 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการสอนของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าความถี่ (f) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และแบบพหุคูณ (Multiple Correlation)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) มาทำการวิเคราะห์

4.1 การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย เพื่อบรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและ อธิบายถึงตัวแปรที่ทำการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำไปแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยหาค่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยหาค่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอ้างอิง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) และสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation)

ผลการวิจัย

1. ระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ

เขต 1

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมีความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มาก รองลงมาคือด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีจินตนาการ อยู่ในระดับมาก ดังตารางต่อไปนี้

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	ระดับความเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การมีวิสัยทัศน์	4.48	0.42	มาก
2	การมีจินตนาการ	4.47	0.42	มาก
3	การมีความยืดหยุ่น	4.52	0.43	มากที่สุด
	ภาพรวมโดยเฉลี่ย	4.49	0.38	มาก

2. ระดับของประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือด้านบุคลิกภาพของครู อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ดังตารางต่อไปนี้

ข้อ	ประสิทธิภาพการสอน	ระดับความเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การจัดการเรียนการสอน	4.32	0.46	มาก
2	การวัดและประเมินผล	4.36	0.47	มาก
3	บุคลิกภาพของครู	4.55	0.39	มากที่สุด
4	ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	4.61	0.36	มากที่สุด
5	การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	4.47	0.49	มาก
	ภาพรวมโดยเฉลี่ย	4.46	0.35	มากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.01 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแล้วพบว่า การมีจินตนาการ มีค่าความสัมพันธ์สูงสุดมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ และการมีความยืดหยุ่นมีความสัมพันธ์เท่ากันในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (r) เท่ากับ 0.774 และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอน ได้ร้อยละ 59.8 ($R^2=0.598$)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	ประสิทธิภาพการสอนของครู	
	r_{xy}	p-value
1. การมีวิสัยทัศน์	0.686	0.000
2. การมีจินตนาการ	0.698	0.000
3. การมีความยืดหยุ่น	0.686	0.000
Multiple Correlation	0.774	
R^2	0.598	

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีการจัดทำยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการบริหารจัดการ ที่มุ่งเน้น ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนของผู้บริหาร มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้มีการพัฒนาการทำงานอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรู้ผิดชอบ (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. 2560) ทำให้ ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีการสร้างวิสัยทัศน์ที่ทำให้โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อนำมาบริหารจัดการโรงเรียน เปิดโอกาสให้ครูได้ทำงานอย่างอิสระ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันของครู แก้ไขปัญหาการทำงานอย่างสร้างสรรค์และหลากหลายวิธีการ ปรับตัวในการทำงานให้เข้ากับบุคคลและสภาพแวดล้อมได้ดี สอดคล้องกับกิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2556) ได้กล่าวว่าการภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการตอบสนองเชิงจินตนาการ และการนำบุคคลอื่นๆ วิธีการใหม่ หรือด้วยแนวทางใหม่ ๆ อย่างท้าทาย ยืดหยุ่น และสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และสนับสนุนให้ผู้อื่นได้มีความสร้างสรรค์

2. ประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีการตั้งเป้าประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และยังมีการกำหนดยุทธศาสตร์ข้อที่ 2 คือ การผลิตและพัฒนาครู (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. 2560) ทำให้ครูเกิดการพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองไปพัฒนาผู้เรียนจากการสอนของตน โดยผ่านการจัดการเรียนการสอนชั้นเรียน การจัดกิจกรรม การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ความรู้สึกที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ตลอดจนบุคลิกภาพของตัวครูเอง ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นตรงตามคุณภาพมาตรฐานของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ W.A. Hoy and W.K. Hoy (2006) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย ความแตกต่างของผู้เรียน ทักษะ ความรู้ ความฉลาด อารมณ์ วิธีการเรียนรู้ เพศและอายุ หรือพฤติกรรม ครูจะต้องรู้วิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ กระตุ้นให้กำลังใจ ผู้เรียนอย่างเหมาะสมต่อการเกิดการเรียนรู้อีกด้วย การวัดประเมินผลซึ่งวิธีการวัดประเมินผลมีหลายวิธีขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และเนื้อหาของการเรียนการสอน และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องและเหมาะสม เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อีกด้วย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

จากผลการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 อยู่ระหว่าง 0.472 – 0.647 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือ

สร้างกลยุทธ์ที่จะทำให้การทำงานในโรงเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานให้กับครู ให้ครูมีอิสระในการทำงาน สนับสนุนการสอนของครู เพื่อให้ครูได้ใช้ความสามารถในการสอนนักเรียนได้อย่างเต็มกำลัง สอดคล้องกับ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2549) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (True learning organization) โดยองค์กรที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดจะต้องดำเนินธุรกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based) ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร เป็นที่ต้องสร้างความท้าทายให้กับผู้เรียนผู้บริหารในฐานะผู้นำในการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้นำ ที่มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าและนำการเปลี่ยนแปลงต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่โดยทำให้ทุกคนสามารถแสดงภาวะผู้นำได้อย่างกว้างขวาง สร้างความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การเรียนรู้การทำงานเป็นทีมและมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาผู้เรียนมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต และเป็นที่ยังปรารถนาของสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ด้านการมีจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียดจนเกินไปในโรงเรียน ทำให้ครูและผู้ร่วมงานมีความสุข ให้โอกาสครูได้ทำงานหรือแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาด สร้างความสุขให้กับผู้ร่วมงาน แสดงความจริงใจ เอื้ออำนวยและสนับสนุนครูให้ใช้ความคิดเพื่อที่จะได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา

2. จากการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีการพัฒนาครูในด้านของการจัดการเรียนการสอน อาจจัดให้มีการอบรมเพิ่มทักษะและความรู้ให้ครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ช่วยเหลือครูในด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สู่การนำไปใช้ในห้องเรียน จัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัยและให้ความรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้ครูนำไปใช้กับนักเรียน อำนวยความสะดวกให้ครูในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการสอนให้ดียิ่งขึ้น

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นผู้บริหารควรที่จะมีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือสร้างกลยุทธ์ที่ทำให้ครูต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เปิดโอกาสรับสิ่งใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน ให้โอกาสในการทำงาน คัดนอกเหนือจากกฎเกณฑ์เดิม ๆ สนับสนุนการทำงานและให้อิสระในการทำงานของครูเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนและส่งผลที่ดีไปถึงยังผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู ในระดับโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะสามารถนำผลของงานวิจัยมาใช้ในการยืนยันข้อมูล และสามารถนำผลของการวิจัยในประเด็นที่มีความสอดคล้องกันไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และประสิทธิภาพการสอนของครู ได้ในอนาคต

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีหลายปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ดังนั้น หากทราบได้ว่ามีปัจจัยใดส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนก็จะสามารถวางแผนและหาแนวทางในการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ให้เป็นคนที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา
- ทวีภรณ์ วรชิน. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วารสารการบริหารปกครอง ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ปีพ.ศ. 2559. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. (2560). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). รายงานประจำปี 2553. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับปรับปรุง). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). หลักการสอน ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- Anderson, J. R. (1980). Cognitive Psychology and Its Implications. 2nd ed. San Francisco : Freeman.
- Bennis, W. (2002). Creative leadership [ABI]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Berliner, D.C. and W.J. Tikunoff . (1976). The California Bginning Teacher Evaluaion Study :Overview of the Ethnographic Study. Journal of Teacher Education.
- Schwartz, L. L. (1980). Criteria for Effective University Teaching. Improving College and University Teaching.
- W.A. Hoy and W.K. Hoy. (2006). Instructional Leadership A Leaning-Centered Guide. Boston: Allyn & Bacon.

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATION CULTURE AND HIGH PERFORMANCE SCHOOL
UNDER THE OFFICE OF KHON KAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 5

ประดิษฐ์ ศรีวงษ์ชัย¹

Pradit Sriwongchai¹

เสาวณี สิริสุขศิลป์¹

Saowanee Sirisooksilp¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 2) ศึกษาระดับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวนโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan ได้จำนวนทั้งสิ้น 432 คน การดำเนินการวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีสัมประสิทธิ์ความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) ผลการวิจัย พบว่า ระดับวัฒนธรรมองค์กรโดยภาพรวม และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” ระดับโรงเรียนสมรรถนะสูงโดยภาพรวม และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูงโดยภาพรวมพบที่มีความสัมพันธ์กันในทางบวก และอยู่ในระดับมาก คู่ที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือวัฒนธรรมองค์กรด้าน ความมีคุณภาพ กับ โรงเรียนสมรรถนะสูงด้าน นำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : วัฒนธรรมองค์กร, โรงเรียนสมรรถนะสูง

ABSTRACT

This research study had three objectives. The first objective was to examine organizational culture level of schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 5, and the second one was to specify levels of high-performance schools in educational institutions under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 5. The researcher also aimed to investigate a relationship between the organizational culture and the high-

performance schools in educational institutions under the abovementioned office. Participants of the study, 432 teachers and school administrators from institutions under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 5, were selected using the Krejcie and Morgan Table. The researcher used a 5-rating-scale questionnaire with the reliability coefficient value of 0.97. A software was then applied for data analysis in order to find the Mean, Percentage, Standard Deviation, and Multiple Correlation.

The results showed that: the overall level of organizational culture was at high level on average, the overall level of high-performance schools and its aspects were also high on average, There was a strongly positive relationship between each criteria of the organizational culture and high-performance schools in educational institutions under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 5. In particular, a relationship between high-performance schools and quality ranked at the highest level while this between the former and the efficient leadership of the organizations was high with a significant difference level of 0.01.

Keywords : organizational culture, high-performance schools

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการเพิ่มขีดความสามารถ และการชิงความได้เปรียบในการแข่งขัน วัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในทุกๆ องค์กร คือ ความมุ่งหวังที่จะพัฒนาองค์การของตนให้เป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) หรือองค์การที่เป็นเลิศ (Excellence Organization) กันทั้งสิ้น เนื่องจากองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้นย่อมจะเป็นรากฐานและแนวทางที่สำคัญที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ (พสุ เดชะรินทร์, 2549)

การศึกษานับว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของประชาชน การศึกษาที่ไม่มีคุณภาพจะก่อให้เกิดปัญหาอย่างร้ายแรงต่อประเทศ การแก้ไขปัญหการศึกษาไทยโดยเฉพาะการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเป็นเรื่องที่ยากเย็นแสนเข็ญแม้จะมีความพยายามปฏิรูปการศึกษามากกว่า 10 ปี แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้คุณภาพการศึกษาของประเทศดีขึ้นได้อย่างทั่วถึง ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีคุณภาพโดยเฉลี่ยเมื่อวัดจากการสอบมาตรฐานต่างๆ สูงกว่าโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลในภูมิภาค โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก (รายงานที่ดีอาร์ไอ ฉบับที่ 103, 2557)

จากที่นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาไทย คือ คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งสถานศึกษาที่มีคุณภาพมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดผลดีต่อคุณภาพการศึกษา วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นปัจจัยภายในปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษามีคุณภาพ หรือเป็นโรงเรียนสมรรถนะสูง ดังนั้นการบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีสมรรถนะสูง และเกิดความยั่งยืน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดี และเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาเหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2553)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ดำเนินงานพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษาชัดเจนโดยมีการกิจ

หลัก คือ จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและทั่วถึงให้กับประชากรที่อยู่ในวัยเรียน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะสูงและทำงานอย่างมืออาชีพ พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพหรือโรงเรียนสมรรถนะสูง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5, 2559)

จากความสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการเป็นโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา และพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕
2. เพื่อศึกษาระดับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

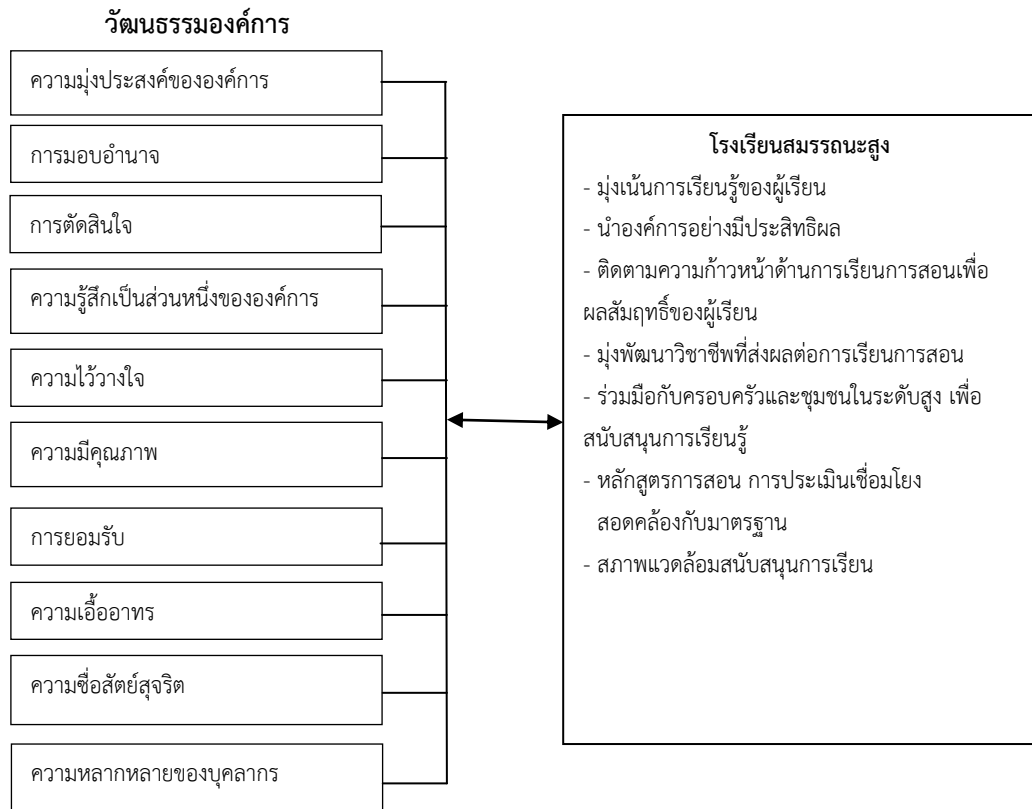
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง แบบแผนความคิด ความเชื่อ ที่ซ่อนฝังอยู่ในจิตใจของกลุ่มคนในองค์กร จนกลายเป็นพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติในลักษณะเดียวกันและปรากฏให้เห็นอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งเกิดการเรียนรู้และสืบทอดในหมู่สมาชิกขององค์กรอย่างต่อเนื่อง
2. โรงเรียนสมรรถนะสูง หมายถึง โรงเรียนที่ผู้นำมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผลสอดคล้องกับมาตรฐาน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง มุ่งพัฒนาวิชาชีพบุคลากรที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้ ครอบคลุมและชุมชนให้ความร่วมมือกับการพัฒนาการศึกษา
3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ รวมทั้งรองผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้อำนวยการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา
4. ครู หมายถึง ข้าราชการครูและครูอัตราจ้างที่ปฏิบัติงานการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย ด้านวัฒนธรรมองค์กรผู้วิจัยได้ยึดกรอบแนวคิดของ Patterson et al.(1986) เป็นหลัก ส่วนด้านโรงเรียนสมรรถนะสูงได้จากการสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของ Shannon & Bylsma (2007) และ นักวิชาการ นักการศึกษาหลายท่าน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ปีการศึกษา 2560 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) จากประชากรทั้งหมด 2,820 คน แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 225 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 คน ครู จำนวน 2,595 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 335 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 432 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งสามารถรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 432 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมในการวิจัย มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยดำเนินการดังนี้

2.1 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบให้คำแนะนำ และนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (item – objective congruence: IOC) ได้ค่า ตั้งแต่ 0.60-1.00 ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (พิสนุ พงศ์ศรี, 2549)

2.2 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับประชากรซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด นำ ข้อมูลมาวิเคราะห์หาความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของคอนบาค (Cronbach’s Alpha) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.97

2.3 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยการส่ง แบบสอบถามทางไปรษณีย์ เก็บข้อมูลได้ จำนวน 432 ตัวอย่าง

2.4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่า ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับของวัฒนธรรมองค์การ และระดับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

1.1 ระดับวัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้าน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความมุ่งประสงค์ขององค์การและด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วัฒนธรรมองค์การ โดยภาพรวม

ข้อ	วัฒนธรรมองค์การโดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
		($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1	ความมุ่งประสงค์ขององค์การ	4.32	0.57	มาก
2	การมอบอำนาจ	4.37	0.57	มาก
3	การตัดสินใจ	4.32	0.58	มาก
4	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ	4.59	0.52	มากที่สุด
5	ความไว้วางใจ	4.50	0.57	มาก
6	ความมีคุณภาพ	4.44	0.51	มาก
7	การยอมรับ	4.46	0.59	มาก
8	ความเอื้ออาทร	4.48	0.61	มาก
9	ความซื่อสัตย์สุจริต	4.57	0.56	มากที่สุด
10	ความหลากหลายของบุคลากร	4.36	0.61	มาก
เฉลี่ย		4.43	0.45	มาก

1.2 ระดับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 และด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือด้านติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โรงเรียนสมรรถนะสูงโดยภาพรวม

ข้อ	โรงเรียนสมรรถนะสูงโดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
		($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1	มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.38	0.58	มาก
2	นำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ	4.42	0.60	มาก
3	ติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	4.27	0.57	มาก
4	มุ่งพัฒนาวิชาชีพที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน	4.36	0.56	มาก
5	ร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนในระดับสูงเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้	4.35	0.60	มาก
6	หลักสูตรการสอน การประเมินเชื่อมโยงสอดคล้องกับมาตรฐาน	4.43	0.55	มาก
7	สภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้	4.45	0.55	มาก
เฉลี่ย		4.39	0.47	มาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับโรงเรียนสมรรถนะสูง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.827 พบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือ วัฒนธรรมองค์การ ด้านความมีคุณภาพ กับ โรงเรียนสมรรถนะสูง ด้านนำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.752 และวัฒนธรรมองค์การทั้ง 10 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์โรงเรียนสมรรถนะสูงได้ร้อยละ 68.4 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับโรงเรียนสมรรถนะสูงโดยภาพรวม

ข้อ	วัฒนธรรมองค์การ	โรงเรียนสมรรถนะสูง (Y_{tot})	
		r_{xy}	p -value
1	ความมุ่งประสงค์ขององค์การ (X_1)	0.533	0.000
2	การมอบอำนาจ (X_2)	0.507	0.000
3	การตัดสินใจ (X_3)	0.717	0.000
4	ความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ (X_4)	0.641	0.000
5	ความไว้วางใจ (X_5)	0.667	0.000
6	ความมีคุณภาพ (X_6)	0.776	0.000

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อ	วัฒนธรรมองค์การ	โรงเรียนสมรรถนะสูง (Y_{tot})	
		r_{xy}	p -value
7	การยอมรับ (X_7)	0.725	0.000
8	ความเอื้ออาทร (X_8)	0.698	0.000
9	ความซื่อสัตย์สุจริต (X_9)	0.689	0.000
10	ความหลากหลายของบุคลากร (X_{10})	0.721	0.000
r		0.827	
r^2		0.684	

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผู้ศึกษาขอนำเสนอการอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ระดับวัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

วัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า ระดับวัฒนธรรมองค์การ ด้านความรู้สึกรักเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงว่า ผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษา รัก ผูกพัน ภาคภูมิใจในสถานศึกษา และมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และเสียสละในการปฏิบัติงาน โดยยึดเป้าหมายของสถานศึกษาเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของ Patterson (1986) ที่กล่าวว่า การที่บุคลากรมีความผูกพัน รับผิดชอบ ช่วยเหลือและพัฒนางานร่วมกัน โดยโรงเรียนมีหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนและพัฒนาบุคลากร จะทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น สอดคล้องกับ ลัทธิเดโชโยธิน (2550) ซึ่งได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามการรับรู้ของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า วัฒนธรรมองค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และวัฒนธรรมองค์การ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความรู้สึกรักเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และ สอดคล้องกับ แนวคิดของ บัญชา ภัทรกุลวิศาล (2555) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้คนทำงานร่วมกัน เกิดความรู้สึกรักเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ภายใต้อำนาจ ความคิด ความเชื่อและค่านิยมเดียวกัน จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จในการบริหารงาน และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ด้านมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความมุ่งมั่นประสงค์ขององค์การ และ ด้านการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและบุคลากรร่วมมือกันเพียงบางส่วนตามที่ได้รับมอบหมาย ยังขาดการระดมความคิดจากบุคลากรส่วนใหญ่ ทำให้ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของโรงเรียน การกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการปฏิบัติงานจึงไม่ชัดเจนเท่าที่ควร นอกจากนี้ข้อมูลสารสนเทศบางส่วนอาจยังไม่ ถูกต้อง เพียงพอ และเป็นปัจจุบัน จึงมีโอกาสทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Patterson (1988) ได้กล่าวว่า ความมุ่งมั่นประสงค์ของโรงเรียน เป็นลักษณะของการกำหนดขั้นตอนต่อเนื่องจากการกำหนดสภาพปัจจุบัน ปัญหา หากไม่ทราบปัจจุบัน และปัญหาหากก่อนย่อมไม่สามารถกำหนดความมุ่งประสงค์ที่ดีได้ การกำหนดความมุ่งประสงค์ของโรงเรียนจะต้อง สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงและต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนด

ความมุ่งประสงค์ด้วย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Patterson (1986) ที่กล่าวว่า ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจบางครั้งอาจเป็นผู้ได้รับผลกระทบกับเรื่องนั้นโดยตรง หรืออาจเป็นผู้เชี่ยวชาญที่รู้สถานการณ์และปัญหาเป็นอย่างดี โดยไม่จำเป็นต้องเป็นหัวหน้าเท่านั้น ผู้บริหารควรคำนึงถึงความเป็นไปได้และผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่โรงเรียน พร้อมทั้งการมีข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจมากที่สุด หากผู้บริหารตัดสินใจไม่ถูกต้องย่อมหมายถึงอนาคตขององค์กร

2. ระดับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

โรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าระดับโรงเรียนสมรรถนะสูง ด้านสภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงว่า โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สวยงาม ปลอดภัย ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น เป็นมิตร น่าสนใจ น่าเรียน โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Cotton (2000) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูควรสนับสนุนให้เด็กรักการเรียนรู้ จัดลำดับความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ประเมินการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความปลอดภัย และเป็นระเบียบเรียบร้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ LePage et al. (2005) การจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศอบอุ่น ดึงดูดใจ ครูให้ความช่วยเหลือสนับสนุนที่ได้มาตรฐานอย่างเพียงพอนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศเชิงบวกและการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับ พัชราพร ศิริพันธ์บุญ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบกระจายที่ส่งผลต่อโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่าโรงเรียนสมรรถนะสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ในส่วน ด้านติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูขาดการร่วมมือกันวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนการสอน ครูขาดการวิเคราะห์ ทบทวนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และครูขาดการนำผลการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Shannon and Bylsma (2007) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ติดตามได้จากหลายแหล่ง เช่น จากการประเมินในแต่ละวัน จากการสังเกต จากการสนทนา จากผลงานของนักเรียน เป็นต้น ผลการประเมินจะนำไปสู่การวางแผนการสอนสำหรับนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เป็นการปรับปรุงวิธีการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความพยายามใหม่ๆ เพื่อเอาชนะความล้มเหลว

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

จากผลการศึกษาที่พบว่าวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนสมรรถนะสูง ในทางบวกทุกด้าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก พบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือวัฒนธรรมองค์การ ด้านความมีคุณภาพ กับ โรงเรียนสมรรถนะสูง ด้านนำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์การด้านความมีคุณภาพที่ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและให้กำลังใจบุคลากรในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามเกณฑ์ที่กำหนด จะส่งผลให้โรงเรียนสมรรถนะสูงด้านนำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพมีคุณภาพตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ มานพ โคตรโสภา (2553) ที่ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชน

แพศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่าวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนชุมชนแพศึกษา ด้านความมีคุณภาพ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของโรงเรียน และส่งผลต่อคุณภาพและความสำเร็จในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ ละคร เขียนขานาจ (2557) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์การ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความมีคุณภาพ ซึ่งเป็นไปได้ว่าสถานศึกษากับบุคลากรได้ทำความตกลงกันในการปฏิบัติงานทำให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีกิจกรรมที่บุคลากรสามารถปฏิบัติงานด้วยความพอใจ มีแรงจูงใจในการทำงาน มีการสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ดี เช่น ให้ความรักความเมตตา ให้อิสระในการ ตัดสินใจ ให้กำลังใจ ให้การยอมรับผลงานผู้อื่นที่ประสบผลสำเร็จ

4. วัฒนธรรมองค์การสามารถพยากรณ์โรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต 5 ได้ดังนี้

ผลจากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมองค์การทั้ง 10 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์โรงเรียนสมรรถนะสูง ได้ ถึงร้อยละ 68.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาองค์ประกอบโรงเรียน สมรรถนะสูง ด้านมุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านนำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านติดตามความก้าวหน้าด้าน การเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ด้านมุ่งพัฒนาวิชาชีพที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน ด้านร่วมมือกับ ครอบครัวและชุมชนในระดับสูงเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการสอนการประเมินเชื่อมโยงสอดคล้องกับ มาตรฐาน และด้านสภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้ จำเป็นต้องอาศัยวัฒนธรรมองค์การทั้ง 10 ด้าน เป็นส่วน สำคัญในการสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาไปสู่การเป็นโรงเรียนสมรรถนะสูง สอดคล้องกับ ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2553) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การเป็นลักษณะร่วมของคนในองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคน ในองค์กรนั้นๆ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึง ความเชื่อ ความคิด ทักษะ ค่านิยม และพฤติกรรมที่แสดงออกที่มีความ แตกต่างจากองค์กรอื่น และลักษณะร่วมนี้จะต้องเอื้อและส่งเสริมให้องค์กรเดินไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นการบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีสมรรถนะสูงและเกิดความยั่งยืน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้นำ ในการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดี และเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาเหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชลี เดชโยธิน (2550) วิไลวรรณ มีเนียม (2551) พิรัช จารัสแนว (2553) มานพ โคตรโสภ (2553) ละคร เขียนขานาจ (2557) ซึ่งสรุปได้ว่า วัฒนธรรมโรงเรียนที่ดีและเข้มแข็งส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลจากการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การ ด้านความมุ่งประสงค์ขององค์กร และด้านการตัดสินใจ มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น
  - 1.1 ด้านความมุ่งประสงค์ขององค์กร ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วม ในการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรเกิดความ เข้าใจและปฏิบัติงานได้ถูกต้องตรงกัน

1.2 ด้านการตัดสินใจ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ มีความถูกต้องสมบูรณ์เป็นปัจจุบัน และสะดวกรวดเร็วในการนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาของโรงเรียน

2. จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนสมรรถนะสูง ด้านการติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มีเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูร่วมกันวิเคราะห์บทวนกระบวนการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3. จากการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมองค์การ ด้านความมีคุณภาพ มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนสมรรถนะสูงมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาวัฒนธรรมองค์การด้านความมีคุณภาพ โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรให้กำลังใจครูในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่อง และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารและการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในองค์ประกอบเดียวกันเพื่อศึกษาปรากฏการณ์จริงระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการยอมรับจากสถานศึกษาอื่นและชุมชน ในรูปกรณีศึกษา เพื่อเป็นตัวอย่างในการพัฒนา

2. ควรศึกษาวิจัยในองค์ประกอบเดียวกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และนำผลมาเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากกลุ่มตัวที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนสมรรถนะสูงต่อไป

3. ควรพัฒนาองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นโรงเรียนสมรรถนะสูงในระดับมากขึ้นไป เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2553). วัฒนธรรมองค์กรคุณค่าที่ซื้อหาไม่ได้แต่สร้างได้. นนทบุรี: โอดีซีพีริเมียร์.
- บัญชา ภัทรกุลวิศาล. (2555). ปัจจัยทางวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พสุ เดชะรินทร์ และคณะ. (2549) การพัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง High Performance Organization. กรุงเทพฯ: วิชั่น พรินท์ แอนด์มีเดีย.
- พัชรพร ศิริพันธ์บุญ. (2559). ภาวะผู้นำแบบกระจายที่ส่งผลต่อโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิรัช จำรัสแนว. (2553). วัฒนธรรมโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนโนนคุณวิทยาคาร รัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พิสนุ พงศ์ศรี. 2549. วิจัยทางการศึกษา “แนวคิดทฤษฎี”. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- มานพ โคตรโสภณ. (2553) วัฒนธรรมโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนแพศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ละคร เขียนชานาจ. (2557). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลัทธิ เดชโยธิน. (2550). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามการรับรู้ของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิไลวรรณ มีแหยม.(2551). วัฒนธรรมโรงเรียน:กรณีศึกษาโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(TDRI).(2557).รายงานฉบับสมบูรณ์การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ : ค้นเมื่อ 17 ธันวาคม 2560 จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2014/03/Final-Paper.pdf>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. (2560). แผนปฏิบัติการ 2560. ขอนแก่น: สำนักงาน.
- Cotton, K. (2000). *The Schooling Practices that Matter Most*. Portland, OR: NWREL.
- LePage, P. et al. (2005). *Classroom Management*. In Darling-Hammond, L., Bransford, J., With LePage, P., Hammerness, K., & Duffy, H. (eds.). *Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able to Do*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Patterson, J.S.P., & Jackson, P. (1986). *Guiding Beliefs of Our School District*. New York : McGraw – Hill.
- Patterson, K.J. (1988). *School culture*. San Francisco: Jersey Bass.
- Shannon, G.S. & Bylsma, P. (2007). *The Nine Characteristics of High-Performing Schools: A research-based resource for schools and districts to assist with Improving student learning*. 2nd ed. Olympia, WA: OSPI.

ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในตลาดต้องชม กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
และ 1/2

THE COMPETITIVE CAPABILITY OF ENTREPRENEURS IN TALADTONGCHOM IN THE LOWER
NORTHEASTERN REGION, GROUP 1 AND 1/2.

สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร¹ สุธาสิณี โพธิ์ชาธาร² จารูวรรณ พนมจีระสวัสดิ์³ และ นวพร ฝอยพิกุล⁴
Suthanan Phochathan¹ Suthasinee Phochathan² Jaruwat Panomjerasawat³ and Nawaporn
Foypikul⁴

¹รองศาสตราจารย์ ดร. ²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ^{3,4}อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจตลาด (ตลาดต้องชม) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 1/2 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงประเมิณผล โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการด้วยแบบสอบถาม แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบคือ F-test เมื่อผลการทดสอบ F-test พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกตลาดและยกเว้นตลาดนันทสียะยาว จังหวัดสุรินทร์ ที่อยู่ในระดับมากที่สุด หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่าส่วนใหญ่ด้านการสร้างนวัตกรรม เป็นด้านที่ผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำสุด นอกจากนี้เมื่อทำการเปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของผู้ประกอบการทั้ง 7 ตลาด พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่าตลาดที่ผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในการแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือตลาดโนนท่าบ่อ จังหวัดนครราชสีมาสูงกว่าตลาดเขราจะกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมัด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนตลาดร้อยปีเมืองย่า จังหวัดนครราชสีมา สูงกว่าตลาดเขราจะกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมัด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์ และตลาดนันทสียะยาว จังหวัดสุรินทร์สูงกว่าตลาดหม่าช่องสามหมอ จังหวัดชัยภูมิ ตลาดเขราจะกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมัด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์

คำสำคัญ : ตลาดต้องชม, ขีดความสามารถในการแข่งขัน

ABSTRACT

The objective of this evaluation research is to examine the competitive capability of the encourage and develop potential of the local market project (Taladtongchomproject) participated entrepreneurs in the lower northeastern region, Group 1 and 1/2. The questionnaires were employed to gather the data from the participated entrepreneurs then, the statistical analysis; frequency, percentage, mean, standard deviation and F-test were used. Since the F-test illustrates the significantly differentiation at alpha level of 0.05, the multiple comparison, t-test by LSD, will be apply. The results reveal that the participated entrepreneurs has gained the

competitive capability at the “High” level in every market, except the Green Market, Surin which has gained more competitive capability at the “Very High” level. In more details, it shows that the competitive capability in innovation creation is the weakest capability of the participated entrepreneurs. Moreover, the comparison of competitive capability of the participated entrepreneurs in all 7 markets reveals the significantly statistical differentiation at alpha level of 0.05. The multiple comparisons, t-test found that the market with significantly differentiation in entrepreneur’s competitive capability at alpha level of 0.05 are the Night Bazaar Korat Market which is higher than the Sroew Ground Walking Street and the Nangrong Walking Street, the MuangYa100 Years market is higher than the Sroew Ground Walking Street and the Nangrong Walking Street, the Surin Green Market is higher than the Chongsammor market, the Sroew Ground Walking Street and the Nangrong Walking Street.

Keywords : Talad tongchom, Competitiveness

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลมีนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งจากเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจท้องถิ่น (Local Economy) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมุ่งเน้นการยกระดับรายได้ให้กับผู้มีรายได้น้อยอย่างทั่วถึง เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน รวมทั้งปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจการค้าของประเทศ ที่มุ่งเน้น การสร้างความเข้มแข็งจากภายในประเทศ มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อเป็นพลังสำคัญในการเร่งรัดการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวทางการขับเคลื่อนโดย “ประชาชน” ที่มีการบูรณาการงานของภาครัฐ เอกชน และชุมชน มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ มีภารกิจหลักในการดูแลเศรษฐกิจการค้าภายในประเทศ จึงส่งเสริมและสนับสนุนการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อช่วยสร้างรายได้ประชาชน และกระตุ้นเศรษฐกิจในภูมิภาคให้มีความมั่นคงและยั่งยืน โดยใช้กลไกระบบตลาดที่มีการดูแลและดำเนินการส่งเสริมแล้วอย่างต่อเนื่อง อาทิ ตลาดกลาง ตลาดสด และตลาดชุมชน จึงกำหนดแนวทางดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจของตลาดในภูมิภาคต่างๆ (ตลาดกลาง-ตลาดชุมชนประชารัฐ) โดยกำหนดให้มีการดำเนินการศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาตลาดเป้าหมายในแต่ละแห่งโดยละเอียด เนื่องจากชุมชนและตลาดในแต่ละพื้นที่มีศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา อาหารที่โดดเด่นแตกต่างกัน รวมทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาตลาดมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวตามแบบอย่างของแต่ละท้องถิ่น และสามารถเชื่อมโยงเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ จึงได้จัดทำ “โครงการจัดจ้างที่ปรึกษาส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจตลาดในส่วนภูมิภาค” ภายใต้โครงการส่งเสริมตลาดกลาง-ตลาดชุมชนประชารัฐเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค (Local Economy Market) ขึ้น

ศูนย์วิจัยและพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น คณะวิทยาการจัดการ ในฐานะที่ปรึกษาในการดำเนินโครงการดังกล่าวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ในจังหวัดชัยภูมิและนครราชสีมา จำนวน 3 ตลาด) และ 1/2 (ในจังหวัดบุรีรัมย์และสุรินทร์ จำนวน 4 ตลาด) ประกอบด้วยตลาดไนท์บাজারจังหวัดนครราชสีมา ตลาดร้อยปีเมืองย่า จังหวัดนครราชสีมา ตลาดหม้าช่องสามหมอ จังหวัดชัยภูมิ ตลาดเขาระกราวจังหวัดบุรีรัมย์ ตลาดถนนคน

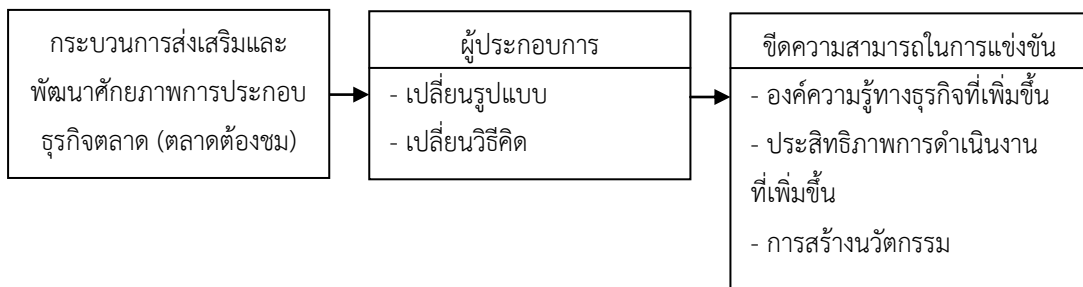
เดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์ ตลาดน้ำราชชมงคลสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และตลาดนัดสี่เขียว จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งในกระบวนการดำเนินโครงการ เริ่มจากการลงพื้นที่เพื่อแนะนำโครงการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง สำรวจ และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของตลาดและข้อมูลพื้นฐาน แล้ววิเคราะห์ให้ได้แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาตลาด โดยจัดทำเป็นแผนสำหรับเป็นแนวทางการส่งเสริมและปรับปรุงพัฒนาตลาด จัดกิจกรรมส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ตลาดดำเนินการปรับปรุงและตกแต่ง ภูมิทัศน์ตลาด จัดทำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพและจัดการอบรมสัมมนาเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังมีการให้คำปรึกษาร้านค้าในตลาดในการสร้างองค์ความรู้ ปรับปรุง และพัฒนาตลาดร้านค้า ตลอดจนผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ ในการดำเนินการดังกล่าวมุ่งสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในตลาดทั้งสิ้น ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้สนใจทำการวิจัยว่าการดำเนินการดังกล่าวจะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในตลาดได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจตลาด (ตลาดต้องชม) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 1/2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research) โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจตลาด (ตลาดต้องชม) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 1/2 เป็นการศึกษาเชิงประเมินผล ได้ดำเนินการวิจัยโดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยด้วยสถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบคือ F-test เมื่อผลการทดสอบ F-test พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Fisher's Least-significant Different (LSD) ต่อไป

ผลการวิจัย

ขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจตลาด (ตลาดต้องชม) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 1/2 ในแต่ละตลาดพบดังนี้

1. ตลาดไนท์บาซาร์จังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 87.00 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 36.00 และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 38.00 ส่วนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.03$, S.D.=0.48) และในรายละเอียด พบว่าขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการเพิ่มขึ้นของความรู้ในการดำเนินธุรกิจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นด้านที่มีสูงสุด ($\bar{x}=4.03$, S.D.=0.53) และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ ($\bar{x}=3.95$, S.D.=0.56) ต่ำสุด

2. ตลาดร้อยปีเมืองย่า จังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.00 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.00 และมีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 35.00 ส่วนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$, S.D.=0.50) และในรายละเอียด พบว่าขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มขึ้นของความรู้ในการดำเนินธุรกิจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นด้านที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.14$, S.D.=0.54) และด้านการสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}=4.07$, S.D.=0.61) ต่ำสุด

3. ตลาดหม่าซ่งสามหมอ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.67 อายุ พบว่า มีอายุระหว่าง 30 - 40 และอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 80.00 เท่ากัน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ส่วนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.89$, S.D.=0.59) และในรายละเอียด พบว่าขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มขึ้นของความรู้ในการดำเนินธุรกิจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นด้านที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.01$, S.D.=0.59) และด้านการสร้าง นวัตกรรม ($\bar{x}=3.76$, S.D.=0.61) ต่ำสุด

4. ตลาดเขาระกาวจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.00 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.20 และมีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 30.80 ส่วนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.79$, S.D.=0.69) และในรายละเอียด พบว่าขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มขึ้นของความรู้ในการดำเนินธุรกิจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นด้านที่สูงที่สุด ($\bar{x}=3.83$, S.D.=0.74) และด้านการสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}=3.75$, S.D.=0.73) ต่ำสุด

5. ตลาดถนนคนเดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.43 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.39 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.13 ส่วนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.78$, S.D.=0.71) และในรายละเอียด พบว่าขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มขึ้นของความรู้ในการดำเนินธุรกิจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นด้านที่สูงที่สุด ($\bar{x}=3.82$, S.D.=0.74) และด้านการสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}=3.76$, S.D.=0.76) ต่ำสุด

6. ตลาดน้ำราชชมงคลสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.56 มีรายได้ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 44.44 ส่วนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$, S.D.=0.69) และในรายละเอียด พบว่าขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มขึ้นของความรู้ในการดำเนินธุรกิจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นด้านที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.17$, S.D.=0.19) และด้านการสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}=4.04$, S.D.=0.09) ต่ำสุด

7. ตลาดนัดสี่เหลี่ยม จังหวัดสุรินทร์ พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.57 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.43 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 51.43 ส่วนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยภาพรวมอยู่ในมากที่สุด ($\bar{x}=4.24$, S.D.=0.69) และในรายละเอียด พบว่าขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานเป็นด้านที่สูงที่สุด ($\bar{x}=4.28$, S.D.=0.30) และด้านการสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}=4.18$, S.D.=0.36) ต่ำสุด

8. จากการเปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการทั้ง 7 ตลาด พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบตลาดที่ผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้คือ

8.1 ผู้ประกอบการในตลาดไนท์บาซาร์จังหวัดนครราชสีมา มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าตลาดเขาระกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์

8.2 ผู้ประกอบการในตลาดร้อยปีเมืองย่า จังหวัดนครราชสีมา มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าตลาดเขาระกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์

8.3 ผู้ประกอบการในตลาดตลาดนัดสี่เหลี่ยม จังหวัดสุรินทร์มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าตลาดหม้าซ่องสามหมอ จังหวัดชัยภูมิ ตลาดเขาระกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนน คนเดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์

อภิปรายผล

ผลจากการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจตลาด (ตลาดต้องชม) ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 1/2 พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกตลาดและยกเว้นตลาดนัดสี่เหลี่ยม จังหวัดสุรินทร์ ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นการดำเนินการเป็นปีที่ 2 จึงทำให้ผู้ประกอบการในทุกตลาดมีความพร้อมและเกิดการเปลี่ยนแปลงในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ปรากฏในคำพูดของนายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ว่าตลาดต้องชมจะส่งเสริมและสนับสนุนการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น (local economy) ได้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ส่วนใหญ่ด้านการสร้างนวัตกรรมเป็นด้านที่ผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะของกิจกรรมในการพัฒนาผู้ประกอบการในโครงการส่วนใหญ่ไม่ได้เน้นในเรื่องการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ แต่จะมุ่งเน้นเรื่องการบริหารจัดการ นอกจากนี้เมื่อทำการเปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือตลาดไนท์บาซาร์จังหวัดนครราชสีมาสูงกว่าตลาดเขาระกราว

จังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตลาดไนท์บาซาร์ มีขนาดเล็กกว่า ทำให้ผู้ประกอบการในตลาดได้รับโอกาสการสนับสนุนจากการพัฒนาของภาครัฐมากกว่า ส่วนตลาดร้อยปีเมืองย่า จังหวัดนครราชสีมา สูงกว่าตลาดเซราะกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตลาดร้อยปีเมืองย่า เป็นตลาดเอกชน จึงสามารถคัดเลือกผู้ประกอบการที่มีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองได้มากกว่า และตลาดนัดสี่เหลี่ยม จังหวัดสุรินทร์สูงกว่าตลาดหม่าช่องสามหมอ จังหวัดชัยภูมิ ตลาดเซราะกราวจังหวัดบุรีรัมย์และตลาดถนนคนเดิน ถมหมืด ถมมอ จังหวัดบุรีรัมย์ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะการดำเนินการของตลาด นัดสี่เหลี่ยม เป็นรูปแบบประชารัฐและมีผู้ประกอบการผู้ประสานดูแลเป็นผู้นำมีศักยภาพ แข็งแรง พุ่มเทการทำงาน และสามารถประสานการช่วยเหลือจากภาครัฐได้จากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการสร้างนวัตกรรม เป็นด้านที่ผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มองค์ความรู้เพื่อให้ผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมที่เพิ่มขึ้น เช่น ระบบการจ่ายเงินด้วย QR Code เป็นต้น
2. เนื่องจากลักษณะของตลาดต้องชมเป็นตลาดมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวตามแบบอย่างของ แต่ละท้องถิ่น และสามารถเชื่อมโดยเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดึงจุดเด่นที่เป็นมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละตลาดแล้วพัฒนาเชื่อมโยงเป็นโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์
3. หน่วยงานที่กำกับดูแลแนวนโยบายควรหาแนวทางให้ตลาดต้องชม มีการบริหารตลาดโดยใช้รูปแบบประชารัฐ และค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพพุ่มเทการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. (2559). **คู่มือการดำเนินงานโครงการตลาดชุมชนเพื่อธุรกิจท้องถิ่น “ตลาดต้องชม”** วันที่ค้นข้อมูล 20 สิงหาคม พ.ศ. 2560, จาก <http://www.dip.go.th/>
- นวพร สังวร และ สุตาพร สาวม่วง. (2557). กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันในการส่งออกยางพาราไทย **สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**.วารสารสมาคมนักวิจัย, 19(1), 111-122.
- บุญอนันต์ พิณภัทรชัย. (2554). **การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยใช้แนวทางคลัสเตอร์** กรุงเทพฯ: พรรณวดี ก๊อปปี้เซ็นเตอร์.
- เรวดีแก้วมณี. (2560). **แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ**. สำนักนโยบายอุตสาหกรรมมหภาค กระทรวงอุตสาหกรรม.
- วรนนท์ สุวรรณปฏิภนกุล และชุตินา ไวศรายุทธ. (2554). **แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการด้านอาหาร ขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย**. วารสารสมาคมนักวิจัย, 16(3), 76-88.
- Ambastha, J., & Momaya, K. (2004). **Competitiveness of firms: Review of theory, frameworks and models**. Singapore Management Review, 26(1), 45-61.
- Ankli, R.E.(1992). **Michael Poster’s Competitive Advantage and Business History**. Business and economic history. 2nd. Vol.21.

ท้องถิ่น-ภาครัฐ พลวัตการเมือง : ภาพสะท้อนปัญหาการพัฒนาการเมืองภาคประชาชน
ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

A REFLECTION ON THE PROBLEMS OF PARTICIPATORY DEMOCRACY DEVELOPMENT IN THE
SHORT STORIES OF PHAN WAENFA AWARD

วุฒินันท์ ชัยศรี

Woottinan Chaisri

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและลักษณะ ตลอดจนวิเคราะห์แนวคิดของการเมืองภาคประชาชนที่สะท้อนผ่านเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ซึ่งเป็นรางวัลทางวรรณกรรมที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยและรัฐสภา ผลการวิจัยพบว่า เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า นับตั้งแต่ พ.ศ. 2545-2555 กล่าวถึงปัญหาการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนอยู่ 2 ลักษณะ ประการแรกคือ การร่วมมือกันของภาครัฐและนายทุนเพื่อลดทอนอำนาจทางการเมืองของประชาชน ประการที่สองคือ ประชาชนถูกตัดขาดจากภาครัฐเพราะปัญหาความยากจน ในด้านแนวทางการพัฒนาการเมืองภาคประชาชน เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเสนอทางออกที่ค่อนข้างจำกัดคือ การรวมตัวกันของภาคประชาชนและใช้อำนาจผ่านระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

คำสำคัญ : รางวัลพานแว่นฟ้า, วรรณกรรมการเมือง, การเมืองภาคประชาชน

ABSTRACT

This research aims to study the meaning, characteristics and analyze concepts of the participatory democracy through the short story “Phan Waenfa Award” which is a literary award originated from cooperation between the Writers Association of Thailand and Thai National Assembly. The research found that the short story since 2002-2012 discusses two issues of participatory democracy. The first is the cooperation of the public and capitalists to reduce the political power of the people. Second is People are not receiving state assistance because of poverty. In the field of public policy development. The short story suggests a limited solution is. People need more political participation through a representative democracy.

Keywords : Phan Waenfa Award, Political literature, Participatory democracy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แม้การปกครองของไทยจะเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตยมานับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 แล้ว ทว่าบ้านเมืองในระยะแรก ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังคงเป็นการแย่งชิงอำนาจของชนชั้นนำ เกิดสถานการณ์การรัฐประหารและใช้อำนาจปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ จนกระทั่งเกิดการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชน ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีกลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็นผู้นำการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลเผด็จการจนได้รับชัยชนะ อาจ

กล่าวได้ว่าเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นจุดสำคัญหรือเป็นหลักสำคัญของการเมืองภาคประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554 : 11)

ความสำเร็จของการเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นับเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในช่วงปี 2518 – 2519 ปรากฏการชุมนุมประท้วงและนัดหยุดงานของกรรมกรมากกว่า 600 ครั้ง และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ อีกมากถึง 153 ครั้ง (ประภาส ปันตบแต่ง. 2541 : 33 – 34) ก่อนที่การเคลื่อนไหวในรูปแบบการเดินขบวนจะลดลงอย่างมากภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หลังจากนั้นโครงสร้างการชุมนุมเคลื่อนไหวได้เปลี่ยนจากนักศึกษาและประชาชนระดับอื่น ๆ มาเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วย ชนชั้นกลาง นักธุรกิจเป็นหลัก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554 : 12) เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization : NGOs) ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองเพื่อผลักดันให้มีการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น (ประภาส ปันตบแต่ง. 2541 : 34)

อันที่จริงคำว่า “การเมืองภาคประชาชน” เป็นหนึ่งในจำนวนหลายสื่อบุคคลที่มีความหมายพ้องกับกระบวนการทางสังคมของปัจเจกบุคคล ที่พยายามมีบทบาทในการใช้อำนาจเพื่อตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ต่อผลประโยชน์ของตนและสาธารณะ อาทิ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยแบบใคร่ครวญปรึกษาหารือ การเมืองแบบธรรมชาติ การเมืองภาคพลเมือง การเมืองภาคประชาชน การเมืองบนท้องถนน การเมืองใหม่ ขบวนการประชาชน ขบวนการมวลชน เป็นต้น ประเวศ วะสี ให้ความหมายคำว่า “การเมืองภาคประชาชน” หรือ “การเมืองภาคพลเมือง” ว่าหมายถึง พลเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554 : 13) คำนิยามของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548 : 173) กล่าวว่า การเมืองภาคประชาชนคือการเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชนเพื่อลดฐานการครอบงำของรัฐ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนเพื่อใช้ดูแลชีวิตของตนเองโดยตรง ขณะที่ สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2545) กล่าวว่า การเมืองภาคประชาชน หมายความว่า การเมืองที่ภาคประชาชนส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นการเมืองที่ประชาชนนอกสภาฯ มีบทบาทและเข้าใจถึงอำนาจโดยตรงในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะต่าง ๆ และการเข้าถึงอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยไม่ต้องผ่านการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนทั้งจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง ซึ่งหมายถึงต้องสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยทางตรงให้เกิดขึ้น เพื่อกำกับและกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของประชาชน มากกว่าฝากความหวังและพึ่งพาระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงอย่างเดียว

จากทฤษฎีของนักวิชาการอาจสรุปความได้กว้าง ๆ ว่า การเมืองภาคประชาชนคือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเมืองในเชิงสถาบันหรือประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ พลเมืองในฐานะสมาชิกของสังคมจึงเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิในการใช้อำนาจเพื่อตัดสินใจในการจัดการตนเอง ซึ่งมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองและกลุ่มทางสังคมให้มีพลังมากพอที่จะท้าทายหรือโต้ตอบกับอำนาจรัฐที่พยายามครอบงำหรือช่วงชิงอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรและอำนาจในการปกครองตนเองของพลเมือง

คำว่า “การเมืองภาคประชาชน” ในบริบทของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ปรากฏขึ้นนับตั้งแต่การประกวดพานแว่นฟ้าเริ่มจัดขึ้นเป็นครั้งแรก ดังที่สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการการจัดประกวดในขณะนั้นได้กล่าวถึงเจตจำนงของรางวัลเมื่อแรกเริ่มมีการประกวดว่า (ตัวเน้นเป็นของผู้เขียน) ในยุคแห่งการสถาปนาการเมืองภาคประชาชนให้มั่นคงแข็งแรงภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นี้ย่อมเป็นหัวใจสำคัญที่จะเห็นระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบเกิดขึ้น เห็น

ศูนย์วิจัยและส่งเสริมบูรณาการ
การวิจัยและวิชาการ

การเมืองเป็นเรื่องของพลเมืองเกิดขึ้น และเห็นจิตสำนึกทางการเมืองได้แพร่กระจายในทุกซอกหลืบของสังคมไทย โครงการประกวดวรรณกรรมเรื่องสั้นการเมืองรางวัล “พานแว่นฟ้า” จึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทางรัฐสภาได้ริเริ่มขึ้น เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอิสระ ใช้ศิลปะการประพันธ์เป็นกระบอกเสียงสะท้อนสภาพที่แท้จริง อีกมุมหนึ่งของการเมืองไทย สะท้อนภาพที่เป็นตัวตนของสังคมไทยให้รับรู้ร่วมกัน (รักษมนัญญา สมเทพ. 2546 : 239) เช่นเดียวกับอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานรัฐสภาในขณะนั้นที่กล่าวถึง “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ในคำนิยามของเล่มสองในทำนองเดียวกันว่า ด้วยเจตนารมณ์ให้เกิดการสร้างสรรคัวรรณกรรมการเมืองของไทย และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยผ่านเนื้อหาแห่งวรรณกรรมการเมืองไปสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่าอย่างกว้างขวาง (รักษมนัญญา สมเทพ. 2547 : คำนิยาม)

อย่างไรก็ตาม แม้คำว่า “การเมืองภาคประชาชน” ดูเหมือนจะเป็นคำสำคัญที่ปรากฏในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า ทว่าเรื่องสั้นส่วนใหญ่กลับกล่าวถึงสิทธิการเลือกตั้งและการมอบอำนาจการปกครองผ่านประชาธิปไตยแบบตัวแทนเป็นหลัก จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า นับแต่ พ.ศ. 2545-2555 ที่กล่าวถึงการเมืองภาคประชาชน โดยมีองค์ประกอบหลักที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ ตลอดจนเสนอการตรวจสอบและลดการครอบงำของรัฐนั้นมีอยู่เพียง 12 เรื่อง จากทั้งหมด 115 เรื่อง และเรื่องที่สะท้อนให้เห็นปัญหาอย่างชัดเจน ตลอดจนนำเสนอวิธีแก้ไขปัญหานั้นมีอยู่เพียง 6 เรื่องเท่านั้น

ประเด็นเรื่องการเมืองภาคประชาชนที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าซึ่งมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อย อาจวิเคราะห์ได้สองประการ ประการแรกคือ ผู้เขียนที่ส่งเรื่องสั้นเข้าประกวดหรือกรรมการผู้ตัดสินการประกวดมิได้ให้ความสำคัญในเรื่องการเมืองภาคประชาชนอย่างแท้จริง จึงมิได้เขียนขึ้นหรือได้รับคัดสรรให้ได้รับรางวัล หรืออีกประการหนึ่งคือ กระบวนการคัดสรรเรื่องที่ส่งเข้าประกวดจนถึงขั้นตอนการได้รับรางวัลและการตีพิมพ์ มีความมุ่งหมายที่จะนำเสนอภาพของการเมืองภาคประชาชนในลักษณะหรือนิยามที่จำกัดตามความมุ่งหมายบางประการของผู้จัดประกวด ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจว่า เรื่องสั้นพานแว่นฟ้ากล่าวถึงความหมายและลักษณะของการเมืองภาคประชาชนไว้อย่างไร ตลอดจนนำเสนอแนวคิดของการเมืองภาคประชาชนไว้อย่างไรบ้างผ่านกระบวนการ “ประกวดและคัดสรร” ของรางวัลซึ่งจัดขึ้นโดยรัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เรื่องสั้นการเมืองของไทยในเชิงประวัติศาสตร์และแนวคิดในแต่ละยุคสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายของการเมืองภาคประชาชนในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545-2555
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของการเมืองภาคประชาชนในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดสรรและวิเคราะห์เรื่องสั้นจำนวนหนึ่งในฐานะเรื่องที่กำลังกล่าวถึง “การเมืองภาคประชาชน” โดยอาศัยนิยามจากหนังสือชุด การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตย ของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา (2554) และ การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตย ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของเรื่องว่ามีความสอดคล้องกับค่านิยมของการเมืองภาคประชาชนหรือไม่ และองค์ประกอบแต่ละส่วนในเรื่องสามารถตีความและสะท้อนสังคมในทิศทางใดบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาความหมายและคำนิยามของ “การเมืองภาคประชาชน” จากหนังสือและงานวิจัยต่าง ๆ
2. ศึกษาเรื่องสั้นนับแต่การประกวดครั้งแรกจาก พ.ศ. 2545-2555 จำนวน 115 เรื่อง
3. คัดสรรเรื่องสั้น 6 เรื่องที่มีองค์ประกอบของเรื่องสอดคล้องกับนิยามการเมืองภาคประชาชน
4. ศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคประชาชนในเรื่องสั้นดังกล่าวเพื่อให้

เห็นการตีความและการสะท้อนภาพการเมืองภาคประชาชน

ผลการวิจัย

การเมืองภาคประชาชนในรางวัลพานแว่นฟ้า : ปัญหาและหนทาง

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้านับตั้งแต่ พ.ศ. 2545-2555 พบว่า นับตั้งแต่การจัดประกวดตั้งแต่ปีแรกจนถึงปัจจุบัน เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าทำหน้าที่รวบรวม คัดกรอง และคัดสรรเรื่องสั้นที่มีประเด็นทางการเมืองร่วมกันหลากหลายรูปแบบ ลักษณะหนึ่งคือการสะท้อนภาพสังคมหรือตีแผ่ให้เห็นปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้น ขณะที่เรื่องสั้นอีกชุดหนึ่งทำหน้าที่เสนอทางออกของปัญหาดังกล่าว ในประเด็นของการเมืองภาคประชาชนที่นับได้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายของเรื่องสั้นพานแว่นฟ้านั้น มีเรื่องทีกล่าวถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การร่วมมือกันของภาครัฐและนายทุนเพื่อลดทอนอำนาจทางการเมืองของประชาชน

สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการช่วงชิงอำนาจการปกครองระหว่างรัฐและภาคประชาชนเกิดจากการที่รัฐใช้อำนาจไม่เป็นธรรมในการครอบครองและจัดการทรัพยากร จนทำให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมและทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยที่ช่องทางภายในระบบการเมืองปกติไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือการออกเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ของการเมืองภาคประชาชนจึงเกิดขึ้นเพราะปัญหาและข้อจำกัดดังกล่าว ดังที่ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548 : 92-93) ได้วิเคราะห์เอาไว้ว่า สาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนหลายหมู่เหล่าออกมาเรียกร้องสิทธิผลประโยชน์ของตน ล้วนสืบเนื่องมาจากการเข้าไม่ถึง (Inaccessibility) กระบวนการใช้อำนาจของรัฐซึ่งมุ่งตอบสนองการขยายตัวของทุนโดยไม่สนใจผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มคนที่เสียเปรียบเท่าที่ควร ซึ่งที่มาของอำนาจเบ็ดเสร็จของรัฐในการรุกรานท้องถิ่นนั้น เสกสรรค์ชี้ให้เห็นว่าเกิดจากวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสังคมอย่างน้อย 2 ประการคือ 1) วัฒนธรรมอุปถัมภ์ ซึ่งเน้นการสนองผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลมากกว่าความถูกต้องของหลักการ และ 2) โครงสร้างรัฐแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้เกิดวัฒนธรรมอุปถัมภ์ดำรงความสัมพันธ์ทางอำนาจโดยมีรัฐราชการ (Bureaucratic state) เป็นศูนย์กลาง สายสัมพันธ์ต่าง ๆ ของระบบอุปถัมภ์ได้แทรกซึมอยู่ในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบผลประโยชน์ต่างตอบแทนในพรรค โครงการรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มทุนทั้งไทยและต่างประเทศ กลายเป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบไทย ๆ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 2548 : 95)

การเข้ามาของกลุ่มทุนผ่านระบบประชาธิปไตยตัวแทนนั้น สมบัติ จันทรวงศ์ (2536 : 23-24) ได้ชี้ให้เห็นว่าเริ่มขึ้นนับตั้งแต่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมครั้งสำคัญในช่วงทศวรรษ 2510 จากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เกิดชนชั้นนำ (Elite) กลุ่มใหม่คือบรรดาพ่อค้าและนายทุน ดังที่กล่าวไว้ว่า

เกิด “ชนชั้นนำทางชนชั้น” ที่ขยายตัวเติบโตใหญ่เนื่องจากการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนขึ้น .การต่อสู้ทางการเมืองที่แต่ไหนแต่ไรมาถูกจำกัดตัวอยู่แต่ภายในวงของสถาบันราชการก็เริ่มขยายวงออกมาสู่กลุ่มพลังเศรษฐกิจสังคมนอกระบบราชการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังของเศรษฐกิจและการเมืองในระดับบน

ของสังคมที่แปรเปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบ “การเมืองระบบอุปถัมภ์” ไปสู่สัมพันธ์ภาพระดับ “หุ้นส่วน” ที่เท่าเทียมกัน

ตั้งนั้นนับแต่การเกิดขึ้นของชนชั้นนำใหม่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ก็กลับกลายเป็นเวทีการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชนชั้นนำจากภาคเอกชน ดังที่เสนห์ จามริก (2540 : 335) ได้กล่าวไว้ว่า นับแต่ผลการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2512 ซึ่งพ่อค้าและนักธุรกิจได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 45.7% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เมื่อเทียบกับการเลือกตั้งครั้งที่สองของปี พ.ศ. 2500 สถิตินี้ได้เพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัว

การร่วมมือของภาครัฐและนายทุนในการถือสิทธิ์ขาดที่ได้รับผ่านประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพื่อเข้ามารุกรานการถือครองทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างเลือดเย็นและเหยี้ยมเหยี้ยม เปลี่ยนพื้นที่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นแหล่งผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดในเรื่องสั้น ผู้ล่า ของ เรืองณรงค์ เกตุพนิจ (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2551) เรื่องสั้นรางวัลชมเชยจากการประกวดปี 2550 ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวของชายสองคนที่เป็นเพื่อนรักกันมานานอย่าง คำ และ ชัยชนะ ซึ่งเป็นลูกหลานชาวประมงเหมือนกัน แต่เลือกวิถีทางที่แตกต่างกัน ฝ่ายคำนั้นเลือกจะสืบทอดอาชีพชาวประมงต่อจากบรรพบุรุษ ขณะที่ชัยชนะเลือกที่จะขายเรือทั้งหมดเพื่อนำเงินมาเป็นทุนลงเล่นการเมือง โดยเขาพยายามชูประเด็นเรื่องการต่อต้านอวนลากซึ่งกำลังรุกรานทรัพยากรทางทะเลของชาวบ้าน ส่งผลให้เขาได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น ทว่าต่อมา แม้ชัยชนะจะได้รับเลือกตั้งเป็นนายกสภาเทศบาล แต่เขาก็พยายามบิดพลิ้วคำสัญญาที่มีต่อชาวบ้าน เนื่องจากเบื้องหลังของชัยชนะ ส่วนหนึ่งมาจากการได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกลุ่มอวนลาก และเขาได้ตกลงผลประโยชน์กับกลุ่มอวนลากแล้ว สุดท้ายเรืออวนลากก็ยังคงรุกรานทะเลอย่างไม่หยุดยอน ทำให้ผู้คนในท้องถิ่นหลายต่อหลายคนรวมถึงคำต้องเลิกอาชีพประมง ภายหลังจากชัยชนะจึงได้เฉลยให้คำฟังว่า การรุกรานของอวนลากกว่าไม่ใช่ปัญหาที่การเมืองในระดับท้องถิ่นจะแก้ปัญหาคำได้ เนื่องจากเจ้าของอวนลากล้วนแต่เป็นผู้มีอิทธิพลที่วางเครือข่ายอุปถัมภ์ไว้ในระบบราชการและการเมืองระดับประเทศทั้งหมดแล้ว และเขาทำอะไรไม่ได้ จึงเลือกที่จะตัดดวงหาผลประโยชน์แทน

“พวกเรืออวนลากนะ ส่วนใหญ่แล้วเป็นพวกเศรษฐี แต่ก่อนก็เป็นเพียงผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น แต่ตอนนี้เขาขยายอำนาจด้วยการวางเส้นสายอยู่ในระบบราชการและข้าราชการการเมือง ลูก ๆ หลาน ๆ ของเขาถูกส่งไปเรียนสูง ๆ ถึงเมืองนอกเมืองนา กลับมาก็รับราชการในกระทรวงสำคัญ ๆ หรือไม่ก็ไปลงรับสมัครเลือกตั้งและก็ไปอยู่คุมอำนาจทางการเมืองหมดแล้ว ไม่ว่าจะระดับตำบล อำเภอ จังหวัดหรือประเทศ เพื่อคอยอำนวยความสะดวกให้ธุรกิจของเขา” (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2551 : 112)

ขณะที่คำเสนอว่าหากรวมตัวกันประท้วง ซึ่งเป็นหนทางการแสดงออกทางประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ภาครัฐหันมาสนใจบ้าง แต่ชัยชนะก็เตือนว่าไม่มีประโยชน์ใด ๆ เพราะมันเกี่ยวพันกับผลประโยชน์จำนวนมาก

“ถ้าพวกเราร่วมมือร่วมใจ ช่วยกันรวมตัวประท้วงอย่างไม่หยุดยอนเล่า” คำเอ่ยเสียงแข็งอย่างไม่ยอมแพ้ ชัยชนะยิ้มที่มุมปากก่อนยกไหล่อย่างไม่ยี่หระ

“ทางการไม่หันกลับมามองแกหรอก อย่างมากก็มารับหนังสือเพื่อถ่วงเวลาไปวัน ๆ ก็ผู้บริหารของจังหวัดหรือของกระทรวงมันก็พวกของอวนลากทั้งนั้น อีกอย่างพวกเรืออวนลากนะเสียภาษีให้รัฐและองค์การส่วนท้องถิ่นปีละเป็นล้าน ๆ เขาคงไม่โง่คิดตัดเส้นทางทำมาหากินหรอก” (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2551 : 112 - 113)

คำซึ่งเชื่อมั่นในการเมืองภาคประชาชนจึงตั้งตัวเป็นแกนนำประท้วงการใช้อวนลาก เขาจึงทั้งถูกจับเข้าคุกและถูกขู่ฆ่า เพื่อนร่วมประท้วงทยอยหายไปทีละคน ๆ และยอมจำนนต่อการรุกรานท้องถิ่น วันหนึ่งชายชชะจึงเข้ามาทาบถามให้คำเข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่นแทนตน ส่วนเขานั้นจะลงเล่นการเมืองระดับประเทศ คำซึ่งสั้นไร้มืดอกจึงไม่คิดจะต่อต้านชชะชชะอีก และคิดฝันเอาไว้ว่าการขึ้นมาอำนาจครั้งนี้ ตนเองจะมีโอกาสกลายเป็น “ผู้ล่า” อย่างชชะชชะบ้าง

เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจของภาครัฐที่เข้ามารุกรานท้องถิ่นได้อย่างเบ็ดเสร็จจนไม่มีทางจะต้านทานได้ ดังจะเห็นได้จากตัวละครทั้งสองคนที่ผู้แต่งได้สร้างให้เป็นตัวละครที่เท่าเทียมกันในช่วงแรก โดยให้ชชะชชะเป็นผู้ที่หันไปใช้อำนาจรัฐ ส่วนคำก็เปรียบเสมือนกลุ่มอำนาจเดิมในท้องถิ่นที่ต้องการรักษาฐานทรัพยากรโดยฝากฝังให้ชชะชชะใช้อำนาจรัฐเพื่อต่อต้านกลุ่มอวนลากที่กำลังทำลายทรัพยากรท้องถิ่น ทว่าเมื่อชชะชชะได้ขึ้นครองอำนาจกลับร่วมมือกับกลุ่มทุนเพื่อรุกรานชาวบ้าน ไล่ต้อนจนกระทั่งคำต้องเลิกอาชีพเดิม แม้คำจะพยายามเคลื่อนไหวด้วยพลังของการเมืองภาคประชาชนอย่างเช่นการยื่นหนังสือประท้วง การรวมกลุ่มชุมนุมต่อต้าน แต่ก็เป็นการเคลื่อนไหวอย่างอ่อนพลัง ด้วยอำนาจรัฐที่เบ็ดเสร็จเกินไปทำให้การเมืองภาคประชาชนแทบไม่มีบทบาทและต้องกลายเป็นผู้แพ้ในที่สุด ดังเช่นคำในตอนท้ายเรื่องที่ว่าแม้จะถูกรุกรานอย่างหนัก ทว่าเขาก็ยอมจำนนและพยายามเข้าไปในการเมืองระบบตัวแทนเพียงเพื่อจะแสวงหาผลประโยชน์ นี่ก็คือความพ่ายแพ้ของการเมืองภาคประชาชนที่ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมนั่นเอง

การต่อสู้กับกลุ่มทุนอุตสาหกรรมที่ร่วมมือกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น และระบบอุปถัมภ์ที่ขยายเครือข่ายจนแทรกซึมเข้ามาในกลุ่มคนท้องถิ่นได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องสั้น **วิถีแห่งสัตว์** ของ เรืองณรงค์ เกตุพินิจ (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2549) เรื่องสั้นรางวัลชมเชยจากการประกวดปี 2548 ซึ่งกล่าวถึง “ผู้ใหญ่คำ” ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านชาวน้ำเลที่กำลังถูกทางการรื้อล้างที่ทำกินโดยอ้างว่าจะสร้างเขื่อนเพื่อประโยชน์ของชาติ ผู้ใหญ่คำนึกถึงครั้งก่อนที่ถูกละทิ้งจากกรมทะเลให้มาตั้งรกรากใหม่ที่นี้ โดยที่หมู่บ้านเดิมกลายเป็นสถานที่พักตากอากาศของผู้มีอำนาจบางคนเท่านั้น ผู้ใหญ่คำจึงเป็นตัวตั้งตัวตีในการประท้วงมิให้สร้างเขื่อน ทว่าทางการกลับโต้ตอบโดยส่งลูกชายของแกเองมาเกลี้ยกล่อม ซึ่งลูกชายของผู้ใหญ่เป็นลูกจ้างของผู้มีอำนาจคนนั้นนั่นเอง แม้ว่าผู้เป็นพ่อจะพยายามอธิบายถึงต้นสายปลายเหตุของการสร้างเขื่อนว่าจะนำไปสู่การทุจริตและเอื้อประโยชน์เฉพาะพวกพ้องอย่างไรบ้าง แต่ลูกชายก็คัดค้านโดยอ้างว่าผู้มีอำนาจท่านนั้นมีบุญคุณต่อเขา

“มันเป็นผลประโยชน์ของคนแค่กลุ่มเดียว แต่มันสร้างผลกระทบให้กับเราทั้งหมู่บ้าน ทั้งปะการัง โขดหินธรรมชาติใต้น้ำที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลต้องพังพินาศ มันต้องใช้เวลาหลายสิบปีกว่าที่มันจะคืนกลับมาอีกครั้ง

“แกเล่าเรียนมาสูงน่าจะช่วยเป็นปากเป็นเสียงให้กับชาวบ้าน แค่งานไปร่างหนังสือแสดงผลกระทบการสร้างเขื่อนหินต่อธรรมชาติ แล้วก็ไปยื่นต่อนายอำเภอคัดค้านแสดงความไม่เห็นด้วยกับการสร้างเขื่อนได้ไหม”

“มันไม่ได้หรอกพ่อ นายเขามีบุญคุณกับฉัน เขาให้งานฉันทำ ให้ฉันมีเงินเดือนใช้จ่าย ฉันจะไปขวางทางโครงการเขาได้อย่างไร” (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2549 : 51-52)

วันต่อมาผู้ใหญ่คำจึงพาลูกชายไปดักลอบปลาหมึกเหมือนที่เคยช่วยกันสมัยที่ลูกชายยังไม่ไปเรียนต่อในเมือง ผู้ใหญ่คำและลูกชายพบหมึกกระดองสองตัวติดอยู่ในลอบ และหมึกตัวใหญ่กำลังพยายามกินหมึกตัวเล็กอยู่ ผู้ใหญ่คำจึงพูดเปรียบเปรยว่าเหมือนเรื่องที่ถูกชายพยายามกล่อมให้พ่อโอนอ่อนต่อข้อเสนอสร้างเขื่อน เพราะไม่ว่าอย่างไรผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อก็คือทั้งคู่ ทว่าลูกชายกลับมองว่ามันเป็นวิถีธรรมดาของโลก วันต่อมา ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่ยอมจำนนต่อจำนวนเงินมหาศาลที่ทุ่มเข้ามาจึงตั้งเป็นกลุ่มสนับสนุนการสร้างเขื่อน เมื่อผู้ใหญ่คำปรึกษาว่าชาวบ้าน

กลุ่มนั้นไม่รักบ้านเกิด พวกเขาที่สวนกลับว่า ต่อให้สู้ไปก็ไม่มีทางชนะเหมือนครั้งก่อนที่ถูกไล่เพื่อสร้างรีสอร์ทนั่นเอง ในที่สุดผู้ใหญ่คำก็ยอมจำนนต่อการรุกไล่พื้นที่ของรัฐ ตอนจบเขาได้กินหมึกกระดองที่ล่ามาได้เมื่อวานและนึกถึงเรื่องที่มีมันเช่นฆ่าพวกพ้องเพื่ออยู่รอด จากนั้นไปเขาเองก็คงต้องใช้ชีวิตด้วย “วิถีแห่งสัตว์” ไม่ต่างจากมันเลย

เรื่องสั้นเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงระบบอุปถัมภ์ที่ยังรากลึกลงมาจนถึงระดับท้องถิ่น นั่นคือลูกชายของผู้ว่าการต่อสู้กับผู้ใหญ่คำที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุปถัมภ์และพยายามเกลี้ยกล่อมให้บิดาของตนยอมจำนน โดยผู้เขียนได้ใช้ฉากการจับหมึกกระดองที่หมึกตัวใหญ่กว่ากินหมึกตัวเล็กเป็นฉากเปรียบเทียบการต่อสู้ของการเมืองภาคประชาชน ที่สุดท้ายแล้วมันก็จะถูกมนุษย์กินทั้งหมด นั่นคือการต่อสู้ของชาวบ้านต่อกลุ่มผู้มีอำนาจที่กำลังมารุกราน ดังจะเห็นว่ากลุ่มชาวบ้านเองก็แตกออกเป็นสองกลุ่มคือมีบางพวกที่สนับสนุนการสร้างเขื่อน โดยได้รับผลตอบแทนเป็นเงินจำนวนหนึ่ง พลังอำนาจของการเมืองภาคประชาชนที่ควรจะมีเมื่อถูกอำนาจรัฐรุกราน กลับแย้งซึ่งผลประโยชน์กันเองไม่ต่างจากหมึกกระดองที่มนุษย์ถูกจับกินทั้งหมดในตอนท้าย

ทั้งเรื่อง **ผู้ล่า** และ **วิถีแห่งสัตว์** สะท้อนให้เห็นถึงการรุกคืบอย่างเงียบเชียบและเยียบเย็นของกลุ่มทุนผ่านระบบอุปถัมภ์และเส้นสายอำนาจที่แทรกซึมอยู่ในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยเฉพาะเมื่อตัวแทนของประชาชนไม่ได้อาสาเข้าไปทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง หากแต่มุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนและพวกพ้องเอาไว้ ทำให้คนท้องถิ่นผู้เคยครอบครองพื้นที่เดิมต้องพลัดพรากจากชุมชน กลายเป็นคนชายขอบที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือสูญเสียพื้นที่ทำมาหากิน กลายเป็นคนสิ้นไร้ไม้ตอก สุดท้ายก็ต้องยอมพึ่งพาระบบดังกล่าวเพื่อการอยู่รอด สูญเสียสันนิบาตทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง ดังที่ Noam Chomsky (อ้างถึงใน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 2548 : 152) กล่าวไว้

ระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมใหม่ที่เชิดชุกโลกตลาด ได้เล็งใส่ส่วนนี้ (บทบาททางการเมือง) แบบจ๋อยยิ่งเลยทีเดียว แทนที่ระบอบดังกล่าวจะผลิตพลเมือง กลับผลิตผู้บริโภครวม แทนที่จะช่วยสร้างชุมชน มันกลับสร้างศูนย์การค้า ผลรวมที่ออกมาคือทั้งสังคมต้องแตกออกเป็นอนุภาคชิ้นเล็กชิ้นน้อย เต็มไปด้วยปัจเจกบุคคลที่ไม่เอาธุระ ไร้สิ่งยึดเหนี่ยวและไร้อำนาจทางสังคม

สังคมที่แตกออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย และปัจเจกบุคคลที่ไม่เอาธุระนั้นสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากภาพหมู่บ้านและตัวละครทั้งสองเรื่อง นั่นคือ **ดำ** ที่สูญเสียทุกอย่างจนสิ้นเนื้อประดาตัว จนต้องกลายเป็นลูกน้องของชายชชะ และสูญเสียความคิดที่จะปกป้องหมู่บ้าน หันมาหาผลประโยชน์จากการเมือง และลูกชายของผู้ใหญ่คำที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่รุกคืบเข้ามาทำลายหมู่บ้าน พร้อมกับเกลี้ยกล่อมให้ผู้ใหญ่คำกลายเป็นหัวคะแนนให้เจ้านายของตนอีกด้วย นี่จึงเป็นความล้มเหลวของการเมืองแบบตัวแทนในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น และความพ่ายแพ้ของการเมืองภาคประชาชนที่ถูกระบบการเมืองแบบตัวแทนรุกไล่ทำลายอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ซึ่งควรจะเป็นช่องทางการใช้อำนาจของประชาชน กลับกลายเป็นช่องทางขยายอำนาจของกลุ่มทุนที่แทรกซึมเข้ามาทั้งในระดับผู้กำหนดนโยบายและในระดับประชาชนท้องถิ่น และกีดกันผู้ครองอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงออกไปเป็นเพียงคนชายขอบทางเศรษฐกิจและสังคม

2. ประชาชนถูกตัดขาดจากภาครัฐเพราะปัญหาความยากจน

เมื่อผลจากการรุกรานทรัพยากรจากส่วนกลางเริ่มส่งผลมากขึ้น จึงเกิดประชาชนที่ถูกแย่งหรือถูกจำกัดการเข้าถึงทรัพยากร ระบบอุปถัมภ์และการรวมอำนาจที่ศูนย์กลางซึ่งเน้นการอุปถัมภ์พวกพ้องและกีดกันผู้ที่ไม่ได้ผลประโยชน์กับตน ประชาชนส่วนหนึ่งจึงกลายเป็น “คนชายขอบ” จนกลายเป็น “ปัจเจกบุคคลที่ไม่เอาธุระทางการเมือง” สวนทางกับแนวทางของการเมืองภาคประชาชนที่ต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบการเมือง เช่นในเรื่อง **มะเส้า...ผู้ไม่มีหมายเลข** ของ ปกาศิต แมนไทยสงค์ (รักษมนัญญา สมเทพ. 2548) เรื่องสั้นรางวัล

ชมเชยจากการประกวดปี 2547 ซึ่งกล่าวถึงหญิงผู้ยากไร้นามว่า “มะเส้าะ” ซึ่งมีภาระต้องทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่ตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น เมื่อรัฐบาลได้ประกาศโครงการลงทะเบียนคนจน ซึ่งอันที่จริงน่าจะเป็นโครงการที่สร้างขึ้นมากเพื่อคนที่ไม่มีเงินจริง ๆ อย่างเธอ แต่เมื่อเธอได้ฟังรายละเอียดเรื่องค่าใช้จ่ายในการยื่นเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนต้องเสียเวลาเดินทางเพื่อไปลงทะเบียนที่อำเภอ เธอก็ถอดใจไม่ไปลงทะเบียน

บางทีนโยบายที่ทางรัฐบาลกำหนด กลับเป็นเพียงนโยบายเพื่อรองรับคนชั้นกลางมากกว่า ผมมองไม่เห็นใบหน้าหยากบ้านอย่างมะเส้าะ ผู้ซึ่งสวมรองเท้าแตะและใส่เสื้อขาด ๆ บนที่ว่าการอำเภอสักคน แน่ละคนจน ๆ กลับไม่มีโอกาสได้ไป เพราะแม้แต่ทำงานหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง...

ผมคิดถึงใบหน้าและแววตามะเส้าะ สลับใบหน้าและแววตาแต่ละคนบนที่ว่าการอำเภอเมื่อตอนที่ยังไล่ตั้งแต่จามี เล้าแก่หวัง กำนันเสรีภู รวมถึงพี่พนมบ้านคูหวนอน รายชื่อเหล่านี้เหมือนตอกย้ำให้ผมรู้ว่าโลกใบนี้ไม่มีพื้นที่ว่างให้กับคนอย่างมะเส้าะแล้วจริง ๆ (รักษมนัญญา สมเทพ. 2548 : 104)

เรื่องสั้นเรื่องนี้จึงชวนให้ผู้อ่านได้ทบทวนถึงโครงการหรือนโยบายที่กำหนดมาโดยส่วนกลาง แต่ด้วยระบบซึ่งถูกกำหนดมาให้รองรับชนชั้นกลางจึงกลับไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ นโยบายดังกล่าวยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงพื้นที่ที่ถูกจำกัดของประชาชนผู้ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอย่างสุดขีดจนกระทั่งไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรใด ๆ แม้แต่ทรัพยากรที่รัฐจัดสรรมาให้ ดังเช่นที่คณะทำงานวาระทางสังคมได้วิเคราะห์เอาไว้ว่า

นโยบายพัฒนาที่มุ่งแต่จะสร้างความมั่งคั่งให้แก่คนจำนวนน้อย โดยการที่รัฐแย่งชิงเอาทรัพยากรจากคนส่วนใหญ่ไปบำเรอผลประโยชน์ของคนส่วนน้อยตลอดเวลา ก็นับเป็นสาเหตุของความยากจนในเมืองไทย ยิ่งคนจนไร้อำนาจก็ยิ่งทำให้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายพัฒนาได้เลย

...ความยากจนมีมูลเหตุมาจากการตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบถึงการจัดการทรัพยากร ในขณะที่คนจนไร้อำนาจที่จะเข้าไปร่วมในการตัดสินใจ ฉะนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ความยากจนเป็นผลผลิตของการเมือง (คณะทำงานวาระทางสังคม. 2544 : 115-116)

นอกจากนี้ ความยากจนอย่างถึงที่สุดยังส่งผลให้จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนบางส่วนเลือนหายไป ดังเช่นในเรื่องสั้น **อาหารมีค่า** ของอุเทน พรหมแดง เรื่องสั้นรางวัลชมเชยจากการประกวดปี 2549 (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2550) เป็นเรื่องราวของแม่ และลูกสาวซึ่งชอบกินปูม้ามาก ทว่าด้วยอาชีพขายน้ำผลไม้ซึ่งมีรายได้ต่อวันไม่มากนัก ทำให้เด็กหญิงไม่มีโอกาสกินอาหารที่ชอบเลย จนกระทั่งวันหนึ่งเกิดการชุมนุมทางการเมืองครั้งใหญ่ของประชาชนทั้งที่สนับสนุนและต่อต้านรัฐบาล ซึ่งแม้มักได้นำน้ำผลไม้ไปขายในที่ชุมนุม ได้กำไรมาพอซื้อปูม้าให้ลูกกิน เด็กหญิงจึงดีใจมาก ทว่าต่อมาไม่นานการชุมนุมก็ยกเลิก ทำให้แม่ขายน้ำผลไม้ไม่ได้เหมือนเคย ด้วยความที่เด็กหญิงยังไร้เดียงสาจึงบอกกับแม่ว่าอยากให้มีการชุมนุมประท้วงกันอีก เพื่อที่แม่จะได้ขายน้ำได้กำไรมาซื้อปูม้าให้เธอได้กินอีกครั้ง

“ช่วงที่เขาประท้วงกัน แม่ขายน้ำได้ดี มีตั้งค์ซื้อกับข้าวดี ๆ ให้หนูกิน ทำไมเขาไม่ประท้วงกันอีกล่ะ แม่รู้มั๊ย?”

มาลีเงิบงัน ไม่รู้จะอธิบายให้ลูกเข้าใจอย่างไรดี

“เมื่อไหร่เขาจะประท้วงกันอีกล่ะแม่? หนูอยากกินปูม้า...” (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2550 : 153)

เรื่องสั้นเรื่องนี้มองในแง่หนึ่งอาจเป็นมุมกลับของการเคลื่อนไหวหลัง 14 ตุลาคมที่มีคำขวัญว่า “ไม่รบ นายไม่หายจน” ซึ่งมีการวิเคราะห์ว่า การเผยแพร่ประชาธิปไตยที่นักศึกษาออกสู่ชนบท ทำให้มีการให้ความรู้แก่

ชาวนาในประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเป็นธรรมในสังคม จนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวนาเกิดจิตสำนึกทางการเมืองและเห็นปัญหาการเอาเปรียบในเชิงโครงสร้าง (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2541 : 21) ทว่าระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในปัจจุบันกลับทำให้ผู้ที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจถูกตัดขาดจากวงจรกิจกรรมเมืองอย่างสิ้นเชิง ดังที่ Noam Chomsky (อ้างถึงใน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2548 : 152) วิเคราะห์ว่าระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยที่มุ่งเชิดชุกกลไกตลาดได้ผลิตผู้บริโภคนั้นที่ผลิตพลเมือง ความยากจนแทนที่จะปลุกเร้าให้คนเข้าร่วมในการแสดงพลังภาคประชาชน กลับทำให้บุคคลถูกตัดขาดออกจากบทบาทการมีส่วนร่วมในระบบ แสดงให้เห็นว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชาชนนั้นส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ที่เด็กหญิงเรียกร้องให้มีการชุมนุมไม่ใช่เพราะจิตสำนึกทางการเมืองแต่เพราะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับมากกว่า แม้ว่าการชุมนุมนั้นอาจนำมาซึ่งความวุ่นวายหรือปัญหาทางการเมืองก็ตามที

จะเห็นได้ว่า ผลจากการที่ชุมชนท้องถิ่นถูกทำลาย และการถูกตัดสิทธิ์ในการเข้าถึงทรัพยากรที่เคยเป็นของตน จึงส่งผลกระทบต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจขยายวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเกิดคนจนที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรส่วนกลางมากขึ้น จึงทำให้นโยบายของรัฐบาลไม่ทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจทางการเมือง เพราะต้องอยู่อยู่กับการทำมาหากินจนกระทั่งถูกตัดขาดจากกิจกรรมทางการเมือง และสูญเสียจิตสำนึกทางการเมืองในที่สุด

ทางออกของการเมืองภาคประชาชน : การยึดโยงระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

แม้ว่าเรื่องสั้นพานแว่นฟ้าส่วนมากจะสะท้อนให้เห็นถึงความพ่ายแพ้ของกระบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน เช่น การประท้วงที่สุดท้ายต้องยอมจำนนต่ออำนาจของส่วนกลาง แต่ก็ยังมีเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งที่นำเสนอทางออกของพลังภาคประชาชนในเชิงบวก ซึ่งประชาชนเหล่านั้นมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทั้งด้วยการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ ซึ่งทำให้มีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจกับกลุ่มอำนาจอื่นของประชาธิปไตยระบบตัวแทน อย่างไรก็ตามการแสดงออกของพลังภาคประชาชนก็ยังคงจำกัดเอาไว้ที่การทำตามระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเลือกผู้สมัครผ่านการเลือกตั้งซึ่งอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองไม่ถูกผูกติดอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์ หรือการส่งตัวแทนของกลุ่มตนเองลงต่อสู้ในสนามเลือกตั้ง ดังเช่นในเรื่อง **ทุเรียนการเมือง** ของเชษฐพล มานิตย์ (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร, 2553) เรื่องสั้นรางวัลชมเชยจากการประกวดปี 2552 กล่าวถึง “ยาย” ผู้ที่สามารถพึ่งตนเองได้จากการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์การผลิตทุเรียนทอด จึงทำให้ยายเลิกยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมานาน เนื่องจากความผิดหวังที่การเลือกตั้งของตนไม่สามารถส่งผลใด ๆ ทางการเมืองได้ แต่ในที่สุด หลานสาวชื่อเมียงก็ชี้ให้เห็นว่าแม้ยายจะพยายามหลบเลี่ยงการเมืองแค่ไหน แต่การเมืองก็ยังคงอยู่รอบ ๆ ตัวยาย ไม่เว้นแม้แต่โรงงานที่ยายบริหารอยู่ซึ่งใช้วิธีคัดสรรกรรมการในโรงงานผ่านการเลือกตั้ง

“ทุเรียนทอดของยายมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องมากที่สุดเลยนะ น้ำมันพืชสำหรับใช้ทอด เกลือสำหรับปรุงรส และส่วนประกอบอื่น ๆ ควบคุมราคาโดยกระทรวงพาณิชย์ ถ้ากระทรวงอนุญาตให้ขึ้นราคาวัตถุดิบพวกนี้จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจของยายโดยตรงเลยละ”

“จริงสิยาย แล้วก็เรื่องที่จะมีการโหวตเลือกประธานกลุ่มและตำแหน่งอื่น ๆ ในกลุ่มด้วย ถึงจะเป็นแค่การโหวตแบบยกมือลงคะแนนเสียงนะยาย แต่อย่าลืมว่าทุกคนต่างมีคะแนนเสียงในมือเท่ากัน ความเสมอภาคได้เกิดขึ้นแล้ว เพียงแค่มิเตอร์เลือกตั้งกับมิเตอร์เลือกตั้งมันก็ไม่ต่างอะไรเลยจากการเลือกตั้ง”...

“เห็นมั๊ยละจ๊ะยาย นอกจากธุรกิจของยายเกี่ยวกับการเมืองแล้ว ที่ยิ่งไปกว่านั้นคือที่ผ่านมายายเองก็คือผู้ใช้สิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่ตลอดนะ ในหน่วยใหญ่

ระดับประเทศแล้ว ประชาธิปไตยและการเมืองอาจจะเป็นเรื่องไกลตัว แต่ความจริงแล้วถ้ามองถึงหน่วยย่อยมันคือเรื่องใกล้ ๆ รอบตัวเราแค่นี้เอง” อีเมียงพุดปิดท้าย (กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. 2553 : 87-88)

ในที่สุดยายจึงเชื่อเมียงว่าหนึ่งเสียงของยายอาจมีผลเปลี่ยนแปลงประเทศได้ ยายจึงไปลงคะแนนเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในรอบหลายสิบปี โดยยายเลือกผู้สมัครที่คิดว่าจะทำประโยชน์ให้ประเทศชาติได้ดีที่สุด เนื่องจากยายไม่มีแรงกดดัน อามิสลินจ้าง หรือผลประโยชน์ต่างตอบแทนจากผู้สมัคร ทำให้ภาพของจิตสำนึกทางการเมืองในการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ใจและคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

เรื่องหนึ่งที่น่าเสนอปัญหาและทางออกในการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนอย่างเด่นชัดคือ **เมื่อวันนั้น...มาถึง** ของ ยงยุทธ หนูเนียม (รักษมนัญญา สมเทพ. 2548) เรื่องสั้นรางวัลชมเชยจากการประกวดปี 2547 กล่าวถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่มีผู้นำในการพัฒนาชุมชนคือ “ผม” และครูเสือ ซึ่งต่างก็ยึดหลักในการทำเกษตรแบบพึ่งตนเอง และได้เผยแพร่ความรู้จนชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้และเกิดการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง เขาจึงเป็นเสมือนผู้นำในหมู่บ้านอยู่กลาย ๆ แต่เขาก็ไม่ปรารถนาจะขึ้นเป็นผู้นำหมู่บ้านจริง ๆ และเห็นว่าคนที่เหมาะสมคือครูเสือ ครูหนุ่มผู้มีอุดมการณ์และความใกล้ชิดกับชาวบ้านมากกว่า

วันหนึ่งการเลือกตั้งระดับตำบลมาถึง เกิดเรื่องประหลาดขึ้นคือบรรดาผู้มีอำนาจทั้งหลายในตำบลได้แก่ กำนันผาดที่มีชื่อว่าเป็นกำนันแต่ไม่เคยมีผลงานเป็นชิ้นเป็นอัน แก้วแก้วผู้เคยยึดกุมเศรษฐกิจของทั้งตำบลด้วยปยุและการเกษตรแบบเคมี และท่านพระครูผู้นิยมปลูกเสกเครื่องรางของขลังและใ้บ่วยมากกว่าทำกิจของสงฆ์ ทั้งหมดต่างพากันเชิญเขาไปร่วมรับประทานอาหาร แล้วเขาก็ได้พบว่า ที่คนเหล่านั้นเชิญเขาไปรับประทานอาหารด้วย ก็เพียงเพื่อจะให้ช่วยเป็นหัวคะแนนให้ชาวบ้านช่วยกันเลือกในการเลือกตั้งที่จะถึงนี้ ระหว่างที่เขาเดินกลับบ้านมาด้วยความผิดหวัง ก็พบกับกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ ต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ ทั้งหมดเห็นตรงกันว่าอยากจะสนับสนุนครูเสือซึ่งจะลงชิงชัยในศึกเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึงนี้ และมาถามความเห็นเขาว่าดีหรือไม่ เขาได้แต่ตื่นตันใจในการรวมตัวอันเหนียวแน่นของหมู่บ้านที่มุ่งจะกำหนดอนาคตทางการเมืองของตนเองด้วยมือของพวกเขาเอง

“ครูครับ พวกเรากับสมาชิกกลุ่มทุก ๆ กลุ่มในตำบล ได้ตกลงกันแล้วครับว่าจะสนับสนุนครูเสือให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของตำบลเราครับ ครูจะว่ายังไง”

“ผมไม่ว่าอย่างไรหรอก มันก็ถูกต้องแล้วมิใช่หรือที่ประชาชนอย่างเรา ๆ นี้แหละที่จะต้องมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจและรับผิดชอบร่วมกัน” ผมตื่นตันจนพูดต่อไปไม่ออก ความหวังของผมกลับมาโชนชัดขึ้นอีกครั้งแล้ว ท่ามกลางรอยยิ้มของผู้คนที่ได้มีส่วนคิดพิจารณาและตัดสินใจเรื่องผู้นำของตนร่วมกัน

วันนี้... ชาวบ้านเหล่านี้ได้ทำให้ผมตระหนักแล้วว่า พลังที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันเป็นคุณประโยชน์อย่างแท้จริงต่อชุมชน ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ นั้น จะบังเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อวันแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมาถึงเท่านั้น (รักษมนัญญา สมเทพ. 2548 : 144 - 146)

เรื่องสั้นเรื่องนี้กล่าวถึงทั้งปัญหาและทางออกของการเมืองภาคประชาชน โดยเริ่มที่ปัญหาคือการยึดกุมอำนาจทางเศรษฐกิจของแก้วแก้วด้วยปยุและวิธีทำการเกษตรแบบเคมี อีกทั้งยังมีกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ทั้งกำนันผาดและท่านพระครูที่คอยประสานผลประโยชน์กันด้วยระบบอุปถัมภ์ แต่เมื่อคนในท้องถิ่นยึดหลักการเกษตรแบบอินทรีย์จากตัวละคร “ผม” ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมีจากแก้วแก้วอีกต่อไป นับเป็นการปลดแอกทางเศรษฐกิจขึ้นต้น ต่อเมื่อคนในท้องถิ่นรวมกลุ่มกันจนมีอำนาจมากพอจะต่อรองอำนาจจากส่วนกลางจึงได้เสนอทางออกให้การเมืองท้องถิ่นที่ไม่มีผู้แทนที่ดีพอโดยการเสนอผู้ที่ตัวเองเห็นว่าเหมาะสมขึ้นมาแทน สอดคล้องกับแนวคิดของ

ประเด็น วะสี ที่ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถแก้ปัญหาได้ทุกชนิด ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง (สนธยา พลศรี. 2547 : 360) ซึ่งจากเรื่องสั้นที่กล่าวมา ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการทำให้ชุมชนเข้มแข็งก็สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน ดังที่โฆเซิต บันเปียมรัชฎ์ (2551 : 92-106) สรุปเอาไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชุมชนมีหลักภูมิคุ้มกันที่ดีและพร้อมรับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน จะเห็นได้ว่า เรื่องสั้นพานแว่นฟ้ายังนำเสนอทางออกที่ค่อนข้างจำกัดอยู่กับการเลือกตั้งหรือการใช้ระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ทั้งที่การเคลื่อนไหวเพื่อได้มาซึ่งอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริงยังมีอีกหลายรูปแบบ อาทิ การร้องทุกข์ การมุ่งตรวจสอบอำนาจรัฐ การร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐในเชิงประชาสังคม และทางออกอื่น ๆ ที่มีนักวิชาการเสนอเอาไว้ในข้อเขียนต่าง ๆ จึงอาจนับได้เพียงว่า ทางออกที่เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าเสนอเป็นเพียงหนึ่งในทางเลือกเชิงอุดมคติที่เกิดขึ้นได้ยาก อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันเท่าที่ควร

อภิปรายผล

การเมืองภาคประชาชน: ปัญหาและทางออกในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า

คำว่า “การเมืองภาคประชาชน” “การเมืองเป็นเรื่องของพลเมือง” และ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ล้วนเป็นคำประกาศนับตั้งแต่เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าได้มีการจัดประกวดครั้งแรก ทว่านับจากวันนั้นถึงวันนี้ เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าก็ยังทำหน้าที่สนับสนุนคำว่า “การเมืองภาคประชาชน” ได้เพียงสะท้อนปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนได้เพียงสองประการคือ (1) การร่วมมือกันของภาครัฐและนายทุนเพื่อลดทอนอำนาจทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการวิเคราะห์วัฒนธรรมและเศรษฐกิจสังคมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่กล่าววาระบอบประชาธิปไตยแบบไทยนั้นกลายเป็นระบอบที่เอื้อให้กลุ่มทุนข้ามมาแสวงหาประโยชน์ และกีดกันคนท้องถิ่นให้กลายเป็นคนขายขอบทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และเมื่อสูญเสียการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ (2) ประชาชนถูกตัดขาดจากภาครัฐเพราะปัญหาความยากจน แทนที่จะได้ทำหน้าที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ก็กลับกลายเป็นปัจเจกบุคคลที่ไม่เอารัฐะทางการเมือง เนื่องจากความยากจนและการถูกกีดกันจากแหล่งผลประโยชน์ สอดคล้องกับคณะทำงานวาระทางสังคมที่วิเคราะห์เอาไว้ว่า ความยากจนเป็นผลผลิตของนโยบายทางการเมืองที่มุ่งแต่จะสร้างความมั่งคั่งให้แก่คนจำนวนน้อย ซึ่งส่งผลให้ประชาชนขาดแรงจูงใจทางการเมืองและสูญเสียจิตสำนึกทางการเมืองในที่สุด

ส่วนการเสนอทางออกของการเมืองภาคประชาชนก็มีให้เห็นอยู่น้อยและยังยึดโยงอยู่กับระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เน้นการพยายามร่วมมือกับรัฐในการใช้อำนาจผ่านประชาธิปไตยแบบตัวแทนหรือการเลือกตั้งอย่างเดิม ขาดตัวอย่างของการร้องทุกข์ การมุ่งตรวจสอบอำนาจรัฐ การร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐในเชิงประชาสังคม ปรากฏเพียงแต่การเรียกร้องให้ผู้คนมีจิตสำนึกบริสุทธิ์โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาจากเรื่องสั้นที่แสดงถึงการรุกรานจากภาครัฐอย่างไม่เป็นธรรมซึ่งเป็นทั้งเรื่องแต่งและเรื่องจริงที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่มีทางออกนอกจากการพึ่งตนเอง ก็นับเป็นเรื่องยากที่เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าจะมีบทบาทนำเสนอวิธีการใช้เครื่องมือของ “การเมืองภาคประชาชน” เพื่อชี้้นำให้ประชาชนเคลื่อนไหวและ สถาปนาอำนาจอธิปไตยของตนขึ้นท่ามกลางอำนาจรัฐที่กำลังแสดงอำนาจออกมาอย่างเด่นชัด

อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานะของเรื่องสั้นพานแว่นฟ้าซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภา และมีหน้าที่ในการปลุกฝังความเชื่อมั่นในระบอบรัฐสภา จึงอาจกล่าวได้ว่าการสะท้อนแต่เพียงปัญหาและนำเสนอหนทางแก้ไขปัญหาเชิงอุดมคติผ่านระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนคงจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าทำได้ราบเท่าที่รางวัลยังมีข้อจำกัดหลายประการอยู่

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร. (2549). **รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 4**. กรุงเทพฯ : สำนักประชาสัมพันธ์.
- _____. (2550). **รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 5**. กรุงเทพฯ : สำนักประชาสัมพันธ์.
- _____. (2551). **รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 6**. กรุงเทพฯ : สำนักประชาสัมพันธ์.
- _____. (2553). **รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 8**. กรุงเทพฯ : สำนักประชาสัมพันธ์.
- คณะกรรมการทางสังคม. (2544). **ความจริงของความจน**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โฆสิต บั้นเปี่ยมรัตน์. (2551). “การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านมาใช้พัฒนาการเกษตร ใน **จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งการพิมพ์.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2541). **การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัยชาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- รักษมนัญญา สมเทพ, บรรณาธิการ. (2546). **วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 1**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- _____. (2547). **วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- _____. (2548). **วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 3**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. (2545). **การเมืองภาคประชาชน: พลวัตและการประเมิน เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 4**. (เอกสารอัดสำเนา).
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2536). **เลือกตั้งวิกฤต: ปัญหาและทางออก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คบไฟ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). **การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2548). **การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- เสนห์ จามริก. (2540). **การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวปลอดภัยที่ยั่งยืนอำเภอ
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

INFORMATION TECHNOLOGY FOR KNOWLEDGE MANAGEMENT OF LOCAL WISDOM IN
PRODUCING HEALTHY RICE IN CHALERM PRAKIET DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA

เฉลิมชัย หล่อวงศ์ตระกูล¹ พนิดา หล่อวงศ์ตระกูล² วีรวัตร นามานุศาสตร์³ และ กนกพร ฉิมพลี⁴
Chaloemchai Lowongtrakool¹ Panida Lorwongtrakool² Weravart Namanusart³ and Kanokporn
Chimplee⁴

¹อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

^{2,3}อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตรและสิ่งแวดล้อม

คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. ประจำหลักสูตรวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวปลอดภัยที่ยั่งยืน ของอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ให้มีการจัดการองค์ความรู้ในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน และสร้างเครือข่ายในการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่เกษตรกรที่ปลูกข้าวแบบปลอดภัย ในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีการศึกษาความต้องการ มีการเก็บข้อมูลการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม จากผู้ที่เกี่ยวข้องของระบบ โดยระบบที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถสืบค้นเนื้อหาด้วยตนเองผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อเสนอแนะ และประสบการณ์กับปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละประเภทขององค์ความรู้ ระบบพัฒนาขึ้นในลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน โดยใช้ภาษา PHP ในการเขียนโปรแกรม และจัดเก็บข้อมูลด้วย MySQL ระบบประกอบด้วยผู้ใช้ 3 ประเภท คือ ผู้ใช้งานทั่วไปที่สามารถค้นหา และเข้ามาอ่านเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ได้ ผู้เชี่ยวชาญหรือปราชญ์ จะเป็นผู้ที่เข้ามาให้องค์ความรู้ และตอบคำถามของสมาชิก และผู้ดูแลระบบจะมีหน้าที่จัดการระบบทั้งหมด ส่วนองค์ความรู้ประกอบด้วย 2 ส่วนคือองค์ความรู้แบบ Tacit Knowledge ที่เกิดจากประสบการณ์ ภูมิปัญญา แนวคิด และ Explicit Knowledge ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นตำรา เว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีต่างๆ ส่วนผลการประเมินคุณภาพการใช้งานของระบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.23 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี และการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.52 แสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี สามารถนำไปใช้งานได้จริง และเป็นเครื่องมือในการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุค 4.0 แบบยั่งยืน

คำสำคัญ : เทคโนโลยีสารสนเทศ, การจัดการความรู้, ข้าวปลอดภัย

ABSTRACT

The purpose of this research work is to apply information technology to manage bodies of knowledge of healthy and sustainable rice production in Chalermprakiat District, Nakhon

Ratchasima Province so that the local knowledge is managed in a sustainable manner and the network of local knowledge is created. The sample group includes safe rice producers in Chalermprakiat District. A feasibility study was conducted, and data were collected by observation, interview and questionnaire from the stakeholders. The developed system allows users to search for contents via the internet system and exchange knowledge, suggestions and experiences with local scholars for each body of knowledge. The system has been developed in the form of web application. The PHP language was used to write the software, and data are stored by MySQL. The system is comprised of 3 types of users: general users who can search and read articles, experts or scholars who provide knowledge and answer members' questions and system administrators who manage the entire system. There are 2 bodies of knowledge: tacit knowledge which is derived from experiences, wisdom and concepts; and explicit knowledge which is derived from data collection from textbooks and websites which can be accessed by certain means. In terms of evaluation of quality of the system, the mean was 4.85, and the standard deviation was equivalent to 0.23, indicating that the system was developed to be effective. In addition, in terms of users' satisfaction, the mean was 4.58, and the standard deviation was equivalent to 0.52, indicating that the developed system was satisfying at the good level and could be used as the tool to manage the local knowledge and wisdom Thailand 4.0 in a sustainable manner.

Keywords : Information technology, Knowledge management, Producing healthy rice

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นอันดับต้นๆของโลก(พิมพ์ิตา โยธาสมุทร, 2552) อาชีพทำนาเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของคนไทย ซึ่งมีผลต่อรายได้รวมของประเทศ และพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งพื้นที่หนึ่งในประเทศไทยที่มีการปลูกข้าวปลอดภัยที่มีขนาดใหญ่ของประเทศ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 271 ตารางกิโลเมตร มีเทคนิครูปแบบการปลูกข้าวที่หลากหลาย ในแต่ละเขตพื้นที่ชุมชน มีผลผลิตจำนวนมากเข้าสู่ระบบท้องตลาด ทางภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการปลูกข้าวที่มีคุณภาพ โดยการณรงค์ให้ทำเกษตรปลอดภัย มีเป้าหมายคือลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารพิษทางการเกษตรลง เปลี่ยนมาเป็นการใช้สารอินทรีย์ทดแทน ราคาข้าวมีราคาสูงกว่าการปลูกแบบใช้สารเคมี เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และปริมาณการส่งออกอาหารปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ได้นำมามาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการปลูกข้าว และให้ความสำคัญกับการรวบรวมองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ เกษตรกรมีคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจที่ดีขึ้น โดยได้ดำเนินงานขยายผลองค์ความรู้ของปราชญ์ในท้องถิ่น ให้มีการถ่ายทอดความรู้ความสามารถ จากประสบการณ์ ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาการปลูกข้าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปัจจุบันข้าวที่ได้จากการปลูกอาจจะไม่ได้เน้นแค่ปริมาณ และต้องเน้นเรื่องคุณภาพด้วย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกแบบวิถีธรรมชาติ เกษตรปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ โดยห่างไกลจากการใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลง ซึ่งในอดีตเรามีภูมิปัญญาในการปลูกข้าวแบบใช้วิถีธรรมชาติ พอเพียงในวิถีตนเอง การปลูกข้าวแบบดั้งเดิมในอดีตที่ผ่านมา

มา ข้อมูลองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ถูกจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะเกษตรกรคนนั้นๆ การถ่ายทอดความรู้ เทคนิค พรสวรรค์ ประสบการณ์จากการปลูกข้าว เป็นการถ่ายทอดความรู้จากรุ่น สู่อีกรุ่น ซึ่งส่วนมากเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ทั้งที่ถ่ายทอดได้ และถ่ายทอดไม่ได้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างก็มีการสูญหาย อาจเกิดจากระยะเวลา หรือการล้มตายของปราชญ์ที่มีความรู้ ขึ้นตอนการปลูกข้าวปลอดภัยในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ที่ได้สะสมมา และสืบทอดมาจากประสบการณ์ของปราชญ์แต่ละคน มีการใช้เทคนิคทางธรรมชาติในการปลูกข้าว โดยไม่มีการใช้สารเคมี และยาฆ่าแมลง ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อผู้ที่บริโภค ขึ้นตอนทั้งหมดในการปลูกข้าวปลอดภัยปัจจุบัน แต่ละขั้นตอนจึงมีความสำคัญอย่างมาก ตั้งแต่การจัดการแปลงนา การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเตรียมปุ๋ย การจัดการการปลูกและดูแลรักษา การเตรียมข้าวกล้า การปรับปรุงบำรุงดิน การผลิตเมล็ดพันธุ์ดี การกำจัดวัชพืช การกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าวด้วยสมุนไพร วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวทุกขั้นตอนดังกล่าวล้วนมีองค์ความรู้ที่สืบทอดมา

จากที่มาและปัญหาดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการองค์ความรู้ของผู้ผลิตข้าวปลอดภัย ในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา โดยนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาประยุกต์เข้ากับการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการปลูกข้าวปลอดภัย เพราะยังไม่ได้มีการรวบรวม จัดเก็บอย่างเป็นระบบและคงทน ระบบดังกล่าวจะเข้ามาช่วยบริหารจัดการข้อมูลองค์ความรู้แบบออนไลน์ มีการจัดเก็บข้อมูลบนระบบคลาวด์ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ ทุกเวลา ภายใต้การรวบรวมข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญ และเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อบริหาร จัดการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้มิให้สูญหายไป และสามารถนำมาใช้งานให้เกิดประโยชน์ มีการจัดการเก็บรวบรวมความรู้ แบ่งปัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สังคมออนไลน์ สร้างเครือข่ายองค์ความรู้ ทำให้เป็นต้นแบบเครื่องมือการเข้าถึงองค์ความรู้ของปราชญ์ในการปลูกข้าวปลอดภัย การบูรณาการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตในเชิงปริมาณ คุณภาพ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดภัย เข้าสู่การรวมเครือข่ายเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ทำให้เครือข่ายเกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงเศรษฐกิจของประเทศก็ดีขึ้นตามไปด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าว ปลอดภัย อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้เกษตรกรกลุ่มอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา สามารถจัดการความรู้ในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

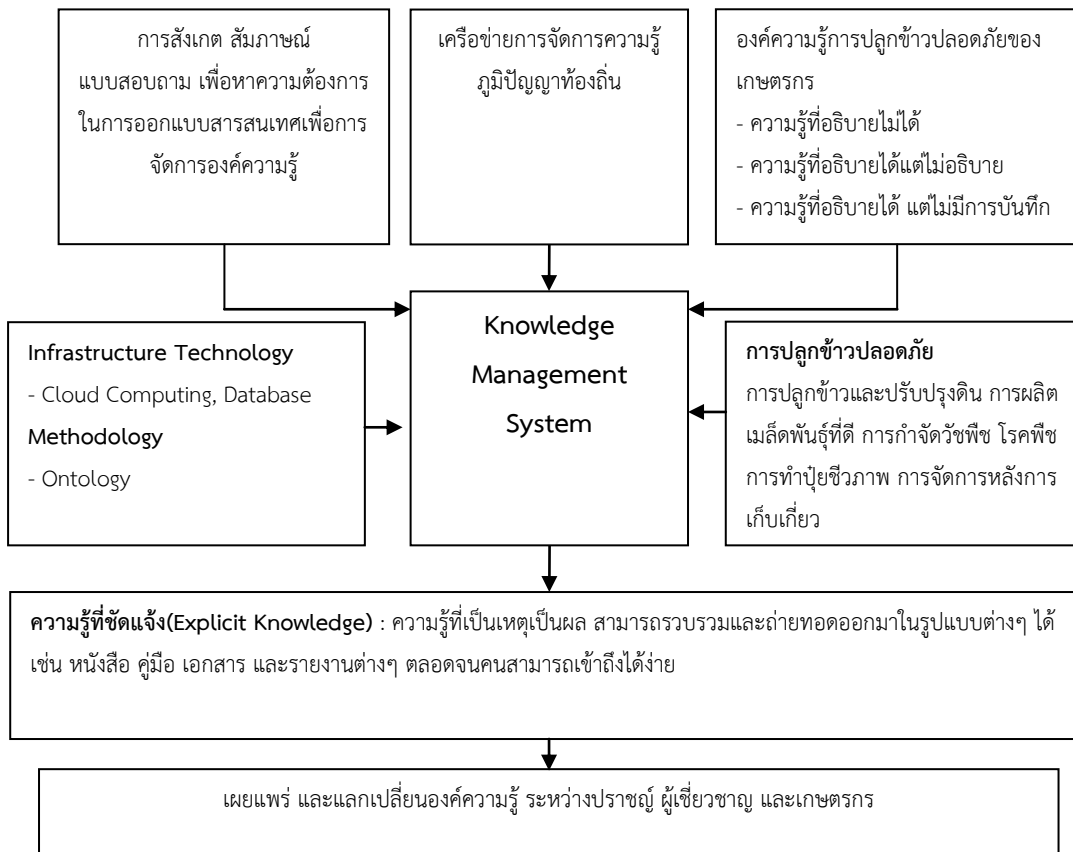
1. การจัดการองค์ความรู้ หมายถึง การจัดการ รวบรวม จัดกลุ่มองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร หรือหน่วยงานนั้นๆ ที่กระจัดกระจายโดยอาจจะอยู่ในรูปแบบของเอกสาร การจดบันทึก ประสบการณ์ และองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล โดยจัดการให้เกิดความเป็นระบบ และระเบียบ อาจจะใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาช่วยจัดการปัญหาต่างๆ มีระบบฐานข้อมูลที่นำเชื่อถือและปลอดภัย มีระบบค้นคืน เข้าถึงความรู้ เอกสาร หรือข้อมูล

ที่ได้ทำการรวบรวมมาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และสามารถนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปพัฒนา ประยุกต์ และสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในลำดับต่อไป

2. เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยรับข้อมูล ประมวลผลข้อมูล แสดงผลข้อมูล หรือรายงาน และเทคโนโลยีการสื่อสารเช่นระบบอินเทอร์เน็ต มาประยุกต์ใช้ในการจัดการข้อมูลดิบ และข้อมูลสารสนเทศที่ได้ผ่านการประมวลผลแล้ว มีการวิเคราะห์ รวบรวม จัดเก็บอย่างเป็นระบบ

3. ข้าวปลอดภัย หมายถึง การผลิตข้าวที่ก่อนจะมาถึงผู้บริโภค ข้าวเหล่านั้นจะต้องเกิดความปลอดภัย ข้าวเมื่อรับประทานไปแล้ว ไม่เกิดอันตรายต่อร่างกาย ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบย้อนกลับสำหรับการผลิตได้ โดยจะต้องได้รับมาตรฐานตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในการผลิตทุกขั้นตอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในส่วนของกรอบแนวคิดของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวปลอดภัยที่ยั่งยืนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา นั้น เริ่มด้วการศึกษาความเป็นไปได้ของระบบ โดยการสัมภาษณ์ การลงพื้นที่ การสังเกต การใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือกับ

เครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ในการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ ยังไม่ได้มีการบันทึก เรียบเรียง จัดกลุ่ม จัดประเภท ที่อยู่ในรูปแบบขององค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล จากประสบการณ์ การถ่ายทอด ความเชื่อ แนวคิด องค์ความรู้สมัยใหม่เชิงวิชาการ ข้อมูลทางสิ่งแวดล้อม ค่านิยมแต่ละสถานที่ สิ่งเหล่านี้จะถูกรวบรวมและจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบลงฐานข้อมูล ซึ่งจะเป็นเทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ โดยข้อมูลส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่อง การปลูกข้าวปลอดภัยเป็นหลัก ในทุกขั้นตอนกระบวนการผลิต ให้ได้มาตรฐานการปลูกข้าวปลอดภัย ตั้งแต่ปลูกถึงการจัดการหลักเก็บเกี่ยว ทุกอย่างจะถูกจัดการโดยระบบการจัดการองค์ความรู้ ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นการค้นคืนเอกสาร ข้อมูลองค์ความรู้ ในสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการคำตอบในเรื่องที่สนใจ ระบบจะแสดงคำตอบออกมาตามเรื่องที่สัมพันธ์กับเรื่องที่ถาม หลังจากนั้นผู้ใช้ยังสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เฉพาะตนกับปราชญ์ที่อยู่ในระบบเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ ระบบดังกล่าวจะถูกรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบที่ผู้ที่สนใจสามารถเข้าไปใช้งานได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ในการเข้าถึง

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการผลิตข้าวปลอดภัยที่ยั่งยืนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ได้แบ่งตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาความเป็นไปได้ของระบบและรวบรวมข้อมูล

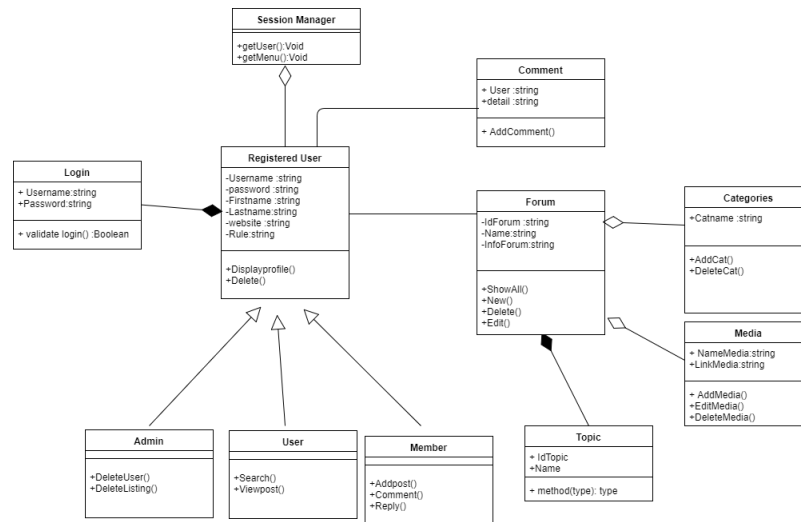
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและระบบได้แก่คณะผู้วิจัย เกษตรกร ชาวบ้าน และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยได้แก่เกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยจะมีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล การศึกษาความต้องการเบื้องต้นในการออกแบบระบบ ผ่านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบจัดสนทนากลุ่มในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาความต้องการเบื้องต้นในการออกแบบระบบ โดยเป็นข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวปลอดภัยในทุกกระบวนการผลิต ตั้งแต่การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การเพาะกล้า การไถ การหว่าน การดำนา การให้น้ำ การให้ปุ๋ย การกำจัดศัตรูพืช การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว การสีข้าว การเก็บรักษา การขนส่ง เป็นต้น ในทุกหัวข้อจะมีผู้เชี่ยวชาญและมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กัน การเก็บข้อมูลจะเป็นทีมงานวิจัยภาคสนาม และนักศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์ระบบ

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูล จากความต้องการของผู้ใช้จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยระบบจะประกอบด้วย 3 ส่วนหลักๆ ได้แก่ 1. ส่วนผู้ดูแลระบบ) มีหน้าที่ในการจัดการข้อมูลทุกอย่างในระบบ สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ แก้ไข เพิ่มเติม ปรับปรุงข้อมูล กำหนดสิทธิ์การเข้าถึงของผู้ใช้แต่ละระดับจัดหมวดหมู่องค์ความรู้ 2. ปราชญ์หรือผู้เชี่ยวชาญ) จะเป็นผู้ใช้ระบบในระดับที่นำเสนอองค์ความรู้ของตนเองเข้าสู่ระบบสามารถแสดงความคิดเห็น โต้ตอบความคิดเห็นกับผู้ที่สนใจในแต่ละเรื่องได้ 3. ผู้ใช้ทั่วไป) จะเป็นผู้ที่เข้ามาศึกษาเนื้อหาผ่านทางหน้าเว็บไซต์ของระบบ โดยสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากการใช้คีย์เวิร์ด ระบบจะทำการแสดงคำตอบที่เกี่ยวข้องสำหรับการค้นหาออกมาให้

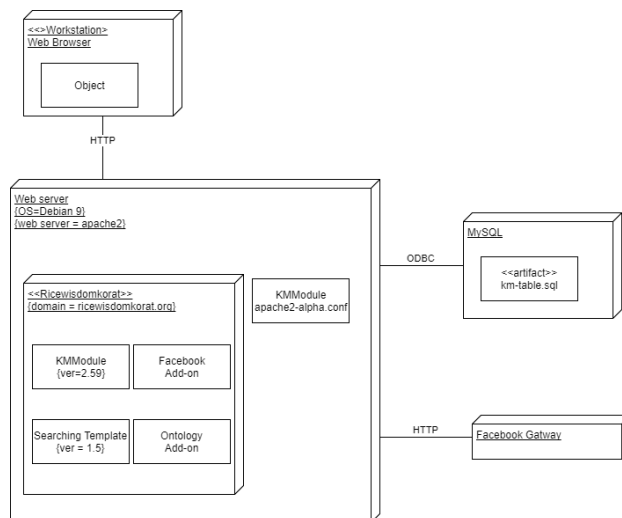
3. การออกแบบระบบ

ระบบจะประกอบด้วยโมดูลต่างๆที่ทำงานร่วมกัน และสัมพันธ์กัน มีระบบการจัดการสมาชิกที่ดูแลโดยผู้ดูแลระบบ ผู้ใช้จะต้องทำการ login ผ่านเข้ามาในระบบ โดยผู้ใช้แต่ละประเภทจะมีการเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน การเข้าถึงหัวข้อองค์ความรู้จะสามารถจัดการกับเนื้อหา ที่ประกอบด้วยตัวอักษร รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีโอ หรือลิงค์เนื้อหาที่เชื่อมโยงสู่ภายนอกได้ ทั้งนี้ระบบจะสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้แต่ละผู้ใช้ได้

ภาพที่ 2 Class diagram ของระบบ

ส่วนประกอบของระบบจะมีการทำงานแบบ 2 tier client server ซึ่งจะมีเครื่องแม่ข่ายหลักในการเก็บข้อมูล web server โครงสร้างระบบ รหัสต้นแบบ และเชื่อมโยง database server ผ่านฐานข้อมูล MySQL องค์กรความรู้ ทั้งนี้ระบบยังมีการเชื่อมโยงกับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้สู่ระบบภายนอกผ่าน Facebook เพื่อขยายขอบเขตเครือข่ายของผู้ที่สนใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันแบบไม่จำกัด

ภาพที่ 3 Component diagram

4. การพัฒนาระบบ

ระบบมีการพัฒนาด้วยฐานข้อมูล MySQL 5.7.17 และระบบ web server ด้วย Apache 2.4.25 ซึ่งเป็นคอมพิวเตอร์แม่ข่ายแบบ Cloud computing พัฒนาระบบด้วยภาษา PHP 7.1.1 ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง

ของเว็บเชิงความหมาย การจัดการเกี่ยวกับระบบสมาชิก ขอบเขตของการเข้าถึงของสมาชิก การบริหารจัดการ ข้อมูล เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ประกอบด้วยเนื้อหาข้อความ รูปภาพ วีดีโอ และการเชื่อมโยงออกภายนอก

5. การทดสอบระบบ

ประกอบด้วยการทดสอบแบบ Black Box Testing หรือการทดสอบแบบกล่องดำ โดยการทดสอบแบบกล่องดำใช้มุมมองจากภายนอกของระบบในการสร้างกรณีทดสอบ นั่นคือไม่มีการใช้ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างภายในของซอฟต์แวร์มาทดสอบ โดยมองซอฟต์แวร์ให้เป็นเหมือนกล่องดำที่รับข้อมูลเข้าและให้ผลลัพธ์ออกมา โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การทดสอบในขั้นอัลฟา (Alpha Testing) เป็นการทดสอบความสมบูรณ์ของระบบโดยผู้พัฒนาเองใช้ข้อมูลสมมติในการทดสอบ เพื่อให้ทราบว่าระบบมีข้อผิดพลาดอะไรเกิดขึ้นบ้าง โดยในการทดสอบแบบอัลฟาคือการทดสอบการทำงานในส่วนที่ได้ทำการพัฒนาเพิ่มขึ้นหลังจากการทดสอบเพื่อที่จะได้นำไปแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นโดยการสร้างกรณีตัวอย่างเช่น การกรอกข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเพื่อตรวจสอบว่าระบบมีการป้องกันการกรอกข้อมูลที่ผิดเงื่อนไขหรือไม่

5.2 การทดสอบในขั้นเบตา (Beta Testing) เป็นการทดสอบระบบโดยทีมงานผู้เชี่ยวชาญระบบ และทีมนักวิจัย ซึ่งจะประกอบด้วยกรทดสอบของฟังก์ชันการทำงานในส่วนต่างๆ เช่นการรับข้อมูลนำเข้า การประมวลผล การแสดงผล ตำแหน่งการแสดงผล และการส่งค่าคำตอบ ให้ตรงกับที่ได้ออกแบบมา

5.3 การทดสอบในขั้นแกรมมา (Gamma Testing) เป็นการทดสอบความสมบูรณ์ของระบบโดยผู้ใช้งานกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบสอบถามในการประเมินความพึงพอใจ เมื่อทดสอบความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้งานแล้ว ผู้พัฒนาระบบก็จะนำข้อมูลที่ได้นำมาปรับปรุงเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานต่อไปนั่นคือการทดสอบโดยการใช้งานจริงจากผู้ใช้งานทั่วไปเพื่อวิเคราะห์ว่าระบบที่ออกแบบมามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด

6. การประเมินประสิทธิภาพของระบบ

การประเมินผลระบบ และการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ ใช้แบบสอบถามในการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตตำบลหนองยาง ตำบลท่าช้าง ตำบลพระพุทธ ตำบลหนองสูงเหลี่ยม และตำบลช้างทองจำนวน 20 คน โดยแบบประเมินระบบแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

6.1 ด้าน Function Requirement Test เป็นการประเมิน เพื่อดูว่าระบบที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น มีความสามารถทำงานและ ถูกต้องได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้มากน้อยเพียงใด

6.2 ด้าน Function Test เป็นการประเมินเพื่อดูว่าระบบที่ ได้พัฒนาขึ้นนั้น มีความถูกต้องและสามารถทำงานได้ตามหน้าที่ ที่มีอยู่ในระบบมากน้อยเพียงใด

6.3 ด้าน Usability Test เป็นการประเมินด้านการใช้งาน ของระบบเพื่อดูว่าระบบที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น มีความง่ายต่อการใช้ มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมในการใช้งานมากน้อยเพียงใด

6.4 ด้าน Security Test เป็นการประเมินด้านความปลอดภัยของระบบเพื่อดูว่าระบบที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น มีความปลอดภัยของข้อมูลมากน้อยเพียงใด

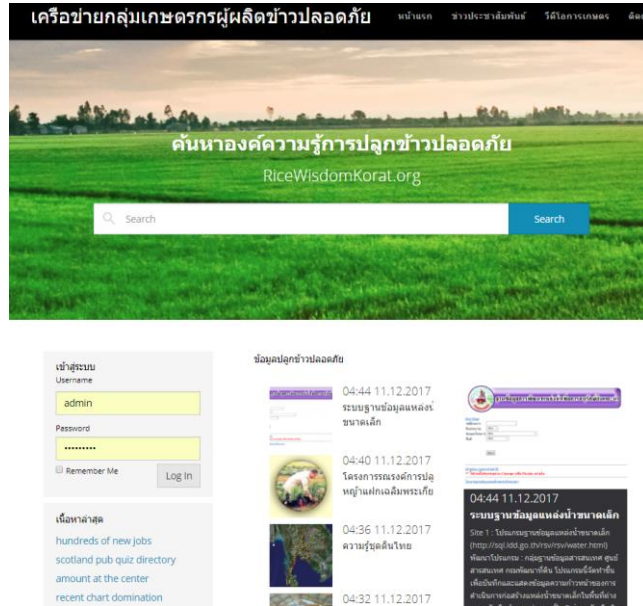
ผลการวิจัย

1. ระบบการจัดการองค์ความรู้

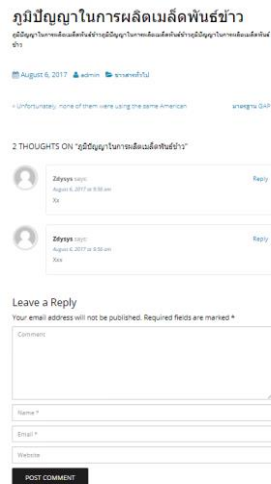
การจัดการองค์ความรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเข้าถึงได้ผ่านทาง <http://ricewisdomkorat.org> โดยระบบดังกล่าวสามารถทำการค้นหาองค์ความรู้ผ่านทางคีย์เวิร์ด ภายใน

ประกอบด้วยการจัดการองค์ความรู้ มีการจัดการสมาชิกเกษตรกร และปราชญ์ชาวบ้าน และเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่สังคมออนไลน์ภายนอก

ภาพที่ 4 หน้าจอหลักของระบบ

ภาพที่ 5 การโต้ตอบความคิดเห็น

Username	Name	Email	Role	Posts
admin		zbyyy@gmail.com	Administrator	28
agricultural	สำนักงานเกษตร	zbyyy@hotmail.com	Author	105
ngk	นางสาว กิ	ngk@newsdomkrat.org	Author	5
smart	Young Smart Farmer	smart@newsdomkrat.org	Author	1
nil	นางสาว นิ	nil@newsdomkrat.org	Author	0
thaisce	นางสาว ฐิษา	thaisce@newsdomkrat.org	Author	0

ภาพที่ 6 การจัดการสมาชิกของระบบ

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของผู้เชี่ยวชาญ

การประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ	4.76	0.29	ดีมาก
ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบ	4.84	0.29	ดีมาก
ด้านความง่ายต่อการใช้งานของระบบ	4.84	0.26	ดีมาก
ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ	4.96	0.08	ดีมาก
สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบ	4.85	0.23	ดีมาก

จากตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพโดยรวมทุกด้านของระบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.08 รองลงมาคือด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29 และด้านความง่ายต่อการใช้งานของระบบซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.26 และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของปราชญ์และผู้ใช้ระบบ

การประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ	4.55	0.48	ดีมาก
ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบ	4.62	0.44	ดีมาก
ด้านความง่ายต่อการใช้งานของระบบ	4.39	0.63	ดี
ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ	4.76	0.55	ดีมาก
สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบ	4.58	0.52	ดีมาก

จากตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพโดยรวมทุกด้านของระบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 รองลงมาคือด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบและซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 และด้านการตรงความต้องการของผู้ใช้ระบบซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านความง่ายต่อการใช้งานของระบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63

อภิปรายผล

1. ในด้านความสามารถทำงานตามความต้องการ เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้ระบบ เช่น ความสามารถในการแสดงผลข้อมูลทั่วไป ความสามารถในการจัดการข้อมูลทั้งเพิ่ม แก้ไข และลบความรู้ ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นในบทความ ความสามารถในการสมัครสมาชิก และความสามารถในการจัดการข้อมูลในระบบ มีผลความพึงพอใจในการใช้งานอยู่ในระดับดี ซึ่งเกิดจากการศึกษาและออกแบบระบบที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้จริง แต่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลองค์ความรู้ เนื่องจากในการจัดวางเมนูค้นหาความรู้นั้นไม่ชัดเจนและไม่เหมาะสม ทำให้ผู้ใช้งานค้นหาความรู้ได้ยาก ซึ่งอาจเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบต่อไป

2. ในด้านหน้าที่ของระบบ เมื่อพิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้ระบบ เช่น ความถูกต้องในการแสดงผลข้อมูลทั่วไป ความถูกต้องในการจัดการข้อมูลทั้งเพิ่ม แก้ไข และลบความรู้ ความถูกต้องในการแสดงความคิดเห็นในบทความ ความถูกต้องในการสมัครสมาชิก และความถูกต้องในการจัดการข้อมูลในระบบ มีผลความพึงพอใจในการใช้งานอยู่ในระดับดี เกิดจากผู้พัฒนาได้ทำการทดสอบระบบในทุก ๆ ด้านและได้รับคำแนะนำจากผู้ทดสอบแล้วได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ระบบสามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง

3. ในด้านการใช้งานของระบบ เมื่อพิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้ระบบ เช่น ความง่ายในการใช้งานของระบบ ความชัดเจนของข้อความที่แสดงบนจอภาพ ความเหมาะสมในการเลือกใช้นิต ขนาด สี ตัวอักษร และสีพื้นหลัง และความเหมาะสมในการวางตำแหน่งของส่วนประกอบต่าง ๆ มีผลความพึงพอใจในการใช้งานอยู่ในระดับดี เนื่องจากในการออกแบบหน้าจอของระบบนั้น ได้ทำการออกแบบให้มีความทันสมัยรองรับอุปกรณ์ทุกประเภท (Responsive Web Design) เหมาะสมกับผู้ใช้งาน มีการแบ่งส่วนของกลุ่มความรู้ ข่าวประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมอย่างชัดเจน ตัวอักษรและสีของระบบมีความชัดเจนและเหมาะสม แต่มีข้อบกพร่องในส่วนของการนำคำศัพท์ของเมนูที่ใช้เป็นศัพท์เฉพาะ ทำให้ผู้ใช้ไม่คุ้นเคยและไม่เข้าใจความหมายของเมนูของระบบดังกล่าว จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงคำศัพท์ที่ผู้ใช้สามารถเข้าใจได้ง่ายต่อไป

4. ในด้านความปลอดภัยของระบบ พิจารณาการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้ระบบ เช่น การกำหนดรหัสผู้ใช้ และรหัสผ่านในการตรวจสอบผู้เข้าใช้ระบบ การกำหนดสิทธิการเข้าใช้งานของผู้ใช้ทั่วไป ความถูกต้องของการใช้งานของผู้ใช้งานแต่ละกลุ่ม และมีคำอธิบายเมื่อพบข้อผิดพลาดในการใช้งาน มีผลของการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับดี เนื่องจากระบบมีการกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้ระบบอย่างชัดเจน ซึ่งผู้ใช้งานสามารถล็อกอินเข้าใช้ระบบและใช้งานตามสิทธิ์ นอกจากนั้นระบบยังมีการป้องกันข้อความที่ไม่เหมาะสม โดยบทความที่แสดงในระบบต้องได้รับการอนุมัติจากผู้ดูแลระบบก่อน

5. ผลที่ได้รับจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา โดยระบบการจัดการองค์ความรู้ที่ได้ทำการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการ จัดเก็บรวบรวม ผลจากการใช้งานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีผลตอบรับกับการใช้งานระบบว่าเป็นระบบที่มีประโยชน์ ในการจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้การปลูกข้าวปลอดภัย สะดวกในการเข้าถึง และสืบค้นข้อมูล ได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีการเก็บฐานข้อมูลแบบยั่งยืนบนระบบคลาวด์

ข้อเสนอแนะ

1. ในส่วนของระบบที่พัฒนาขึ้นควรมีการจัดรูปแบบการแสดงผลโครงสร้างเว็บไซต์ให้เป็นมาตรฐานทั้งระบบ และความปลอดภัยในการรักษาองค์ความรู้ที่ได้มีการจัดเก็บไว้ในระบบ
2. ระบบควรมีการแจ้งเตือนไปยังผู้ดูแลระบบว่ามี การเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้ดูแลระบบตรวจสอบความรู้และอนุมัติให้แสดงเช่นทางอีเมล เป็นต้น
3. ในการเริ่มใช้งานระบบจัดการความรู้ นั้น ควรใช้งานในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อทราบปัญหาและความต้องการใช้งาน เพื่อให้ผู้ใช้งานเข้าใช้ระบบเกิดเป็นฐานความรู้ที่สามารถใช้งานได้จริง และเกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งานระบบ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบต่อไป
4. องค์ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระบบ อาจจะต้องมีการแสดงความคิดเห็นในบทความหรือการถามตอบนั้น ควรมีการสกัดออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
5. ระบบจัดการความรู้ด้านการการผลิตข้าวปลอดภัยเป็นเพียงเครื่องมือในการจัดการความรู้ แต่กระบวนการที่จะทำให้เกิดความรู้ นั้นต้องเกิดจากการผลักดันของภาครัฐและเกิดจากความร่วมมือของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดภัยอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้สมัยใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในลำดับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชรเกียรติ แยมศิริ. (2555) **ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น สามารถประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการความรู้ ส่วนงานอื่นๆและองค์กรอื่น.** การค้นคว้าอิสระ ระบบสารสนเทศ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทองคำดี จงสุขสถิตย์พันธ์ (2554). **การใช้เทคนิคการจัดกลุ่มประเภทเคมिनเพื่อพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ในองค์กร.** ปัญหาพิเศษ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ แขนงวิชาการระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ภาควิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นโรดม กิตติเดชาภาพ. (2551) . **ระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่องโรค.** ปัญหาพิเศษ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นิตยา กุ๋ทอง. (2553). **แนวทางการจัดการองค์ความรู้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.** การศึกษาอิสระ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พรชัย พลเยี่ยม. (2552). **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการองค์ความรู้ปราชญ์เกษตร**. การค้นคว้าอิสระสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตรและพัฒนาชนบท คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พัชรภรณ์ จินขาวชา. (2554). **ระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่องอิเล็กทรอนิกส์ กำลังพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคคอนโทโลยี**. ปัญหาพิเศษ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พิมพ์ิตา ไชยาสุมุทร์.(2552). **บทวิเคราะห์:โอกาสการส่งออกข้าวไทยในวิกฤตอาหารโลก**. สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์.
- ลัดดา เจียมจิตต์ตรง, ดวงรัตน์ ศรีวงษ์คล และปรัชญนันท์ นิลสุข. **เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้ในองค์กร**. วารสารวิทยบริการ. ปีที่ 18 ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2550) : 79.
- วิศิษฐ์ วรณภูมิ. (2551). **ระบบการสืบค้นข้อมูลการให้บริการเว็บเซอร์วิสเชิงความหมาย**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สถาพร สังขศิริ. (2553). **การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาการเลี้ยงปลาในกระชัง**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สัญญา พันธุ์แพง และคณะ. (2552) **การพัฒนาแบบจัดการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนยั่งยืน**. รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปี 2552.
- สิทธิกร จุลเจือ. (2553). **การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยใช้การจัดการองค์ความรู้ กรณีศึกษา บริษัทพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ**. สาขาวิชาการพัฒนางานอุตสาหกรรม ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อธิกิตต์ ศรีประเสริฐ. (2554) **ระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่องเครื่องมือช่างพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคคอนโทโลยี**. ปัญหาพิเศษ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อารีรัตน์ วิณิน. (2554). **ระบบการจัดการองค์ความรู้เรื่องคอนโดมิเนียมและกฎหมาย**. ปัญหาพิเศษ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น
ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

THE STUDY ON CULTURAL TOURISM POTENTIAL DEVELOPMENT GUIDELINE WITH THE LOCAL
COMMUNITY'S PARTICIPATION IN SUNGNOEN DISTRICT, NAKORN RATCHASIMA PROVINCE

พรทิพย์ รอดพัน¹ วรอนงค์ โถทองคำ¹ นวินดา ชื่อตรง² และ พิมพณ์ภา รัตนจันทร์²
PORNTIP RODPON¹ WORAANONG THOTONGKAM¹ NAVINDA SERATRONG²
AND PHIMNIPHA RATTANAJUN²

¹อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการ ²อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชน บริบทด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,537 คน โดยการสุ่มตัวอย่างใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยเป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตรวจสอบยืนยันผลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) พร้อมทั้งจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว มีความคิดเห็นในด้านศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนรายด้านพบว่า ด้านศักยภาพในการจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 2) แนวทาง การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่สำคัญในด้าน การบริหารจัดการ การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นแกนกลางในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำสำคัญ : ศักยภาพของชุมชน, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การพัฒนาศักยภาพชุมชน, การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

This research aimed to study on the community and tourism contexts in potential cultural tourism management l guideline development with the participation of local community for the development in SungNoen district, Nakornratchasima Province. The research populations

were 1,537 people from the cultural tourism sources in SungNoen district, Nakornratchasima Province. The researcher applied probability sampling via simple random sampling where 400 samples were used. The research instrument was the questionnaire. Quantitative data analysis was done via distribution of frequency; average and standard deviation while the qualitative data was analyzed via content analysis then the results were checked and confirmed by the in-depth Interview using the Semi Structured interview questionnaire and as the Focus Group.

The research results showed that overall the sample group and people in the tourism sources had the opinion toward the potential and participation in the cultural tourism management in SungNoen district, Nakornratchasima Province at high level with the average of 4.08. While in each aspect, the average of management potential was 3.96 and the average of community participation was 4.20. 2) The guideline for the development of potential for cultural tourism with the participation of local community in SungNoen district, Nakornratchasima Province in which important on the aspect of administration, service in the tourism sources, local tradition and custom, tourism activities, community products with the government units as the central core in forming the local community's participation for the development of cultural tourism.

Keywords : Community potential, Community participation, cultural tourism, community's potentialdevelopment, cultural tourism management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวางนโยบายการใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีส่วนร่วม ทั้งในระดับเขตพัฒนาการท่องเที่ยว ระดับกลุ่มจังหวัด และท้องถิ่น และการใช้กลไกภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือภาครัฐและประชาชน โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนในแต่ละระดับ ไม่ว่าจะเป็น การดำเนินงานระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และระดับชุมชน สำหรับระดับชุมชนนั้น หน่วยงานในระดับพื้นที่และระดับที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การสนับสนุนให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในบริบทที่เหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดทำแผนขับเคลื่อนระดับชุมชน ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและภาคเครือข่ายประชาชนเจ้าของพื้นที่จะช่วยเพิ่มเอกลักษณ์และความเป็นไทยให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยวและเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ประชาชนอย่างแท้จริง (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นนั้น พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีศักยภาพและมีความพร้อมในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการนำทุนของท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่เกิดผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ โดยการนำทุนของท้องถิ่นมาต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่เดิมเพื่อเป็นการหาจุดเด่นที่แตกต่าง เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ให้ เกิดขึ้นได้ และประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ หรือให้ ความสำคัญกับแหล่ง

ท่องเที่ยว รวมไปถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานภายในแหล่งท่องเที่ยว (Griffin & Edwards, 2012) ซึ่งสิ่งที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้นั้น จะสามารถส่งผลให้ นักท่องเที่ยวยินดีที่จะจ่ายเพื่อประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการหรือสิ่งทีนักท่องเที่ยวจะได้รับ (Kim, Cheng and O’Leary, 2007; Mourato, Ozdemiroglu, Hett & Atkinson, 2004) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความ สะดวกสบายในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้การจัดการการท่องเที่ยวสำหรับชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยกระจาย รายได้ให้แก่คนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นไปตามนโยบายของกรมการท่องเที่ยวและกีฬา (Ministry of Tourism and Sports. Tourism Policy, 2015)

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อรองรับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนซึ่งคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว ที่สำคัญหากชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาบริหารจัดการการท่องเที่ยวคงไม่ประสบผลสำเร็จ ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สมัครสมานสามัคคี ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม โดยที่นำเอาวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมที่ทำการสืบทอดจากบรรพบุรุษหลายต่อหลายรุ่น หลายสมัย ออกมาเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวได้ชมและสัมผัสอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ คงอยู่และสามารถยืนหยัดต่อไปในภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและควบคู่กับคนในชุมชนทุกยุคทุกสมัยเช่นเดียวกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย

อำเภอสูงเนิน เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา เป็นเมืองเก่าที่สร้างขึ้นในสมัยขอม เข้ามาเป็นใหญ่ในแผ่นดินที่ราบสูงแห่งนี้ โดยมีเมืองเก่าสองเมืองคือ เมืองเสมา และเมืองโคราชปุระ ที่มาของชื่อ คำว่า สูงเนิน เป็นคำเรียกตามลักษณะและภูมิประเทศ มีการสร้างทางรถไฟ สายกรุงเทพ ฯ – นครราชสีมา และทางรถไฟผ่านเข้าสู่สูงเนิน อันเป็นชุมชนใหญ่ ทำให้เส้นทางคมนาคมระหว่างบ้านสูงเนินกับตัวจังหวัดนครราชสีมาสะดวกสบาย มีคำขวัญประจำอำเภอว่า ถิ่นเดิมโคราช พระพุทธไสยาสน์ชิล่า ธรรมจักรล้ำค่า ปราสาทหินโบราณ สัมโหวานรสดี ประเพณีกินเข้าค่า แดนธรรมะภูแก้ว อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง เช่น ธรรมจักรเสมารามปราสาทโนนกู่ ปราสาทเมืองเก่า ปราสาทเมืองแขก เมืองเสมา เป็นต้น โดยมีนักท่องเที่ยวทั้งคนในอำเภอ ในจังหวัด ต่างจังหวัดที่เข้ามาท่องเที่ยว เรียนรู้และสัมผัสกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม และรูปแบบทางศิลปกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

จะเห็นได้ว่าอำเภอสูงเนินมีศักยภาพทางด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาและความเจริญสู่ชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวและในเขตอำเภอสูงเนิน มาจนถึงภายในจังหวัดนครราชสีมา แต่ปัจจุบันนักท่องเที่ยวเริ่มลดน้อยลง และการจัดการการท่องเที่ยวในอำเภอสูงเนินขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งจากการที่ได้ลงไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ทำให้พบกับปัญหาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน สาเหตุเกิดจากการที่ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาว่างเนื่องจากต่างก็ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว จึงเป็นเรื่องที่ยากที่จะทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพร้อมๆ กัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากขาดความร่วมมือของคนในชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

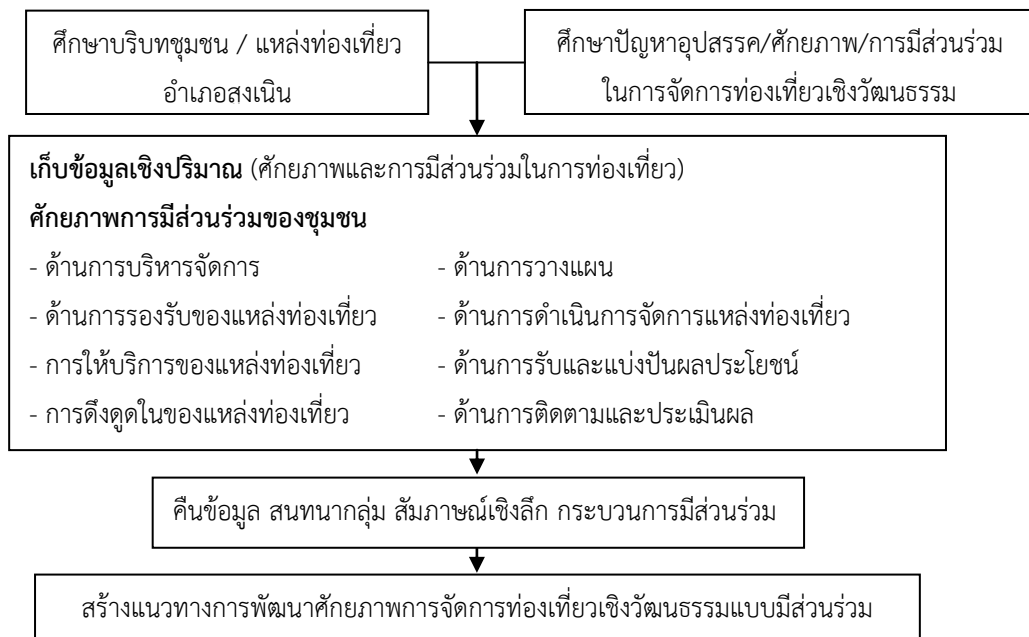
จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการ การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการการแก้ปัญหาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนท้องถิ่นสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและบริบทด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพและในเชิงปริมาณประกอบกัน โดยในเชิงคุณภาพจะมีการศึกษาบริบทชุมชน บริบทด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพเบื้องต้นของชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาไปสู่แบบสอบถามเชิงปริมาณ ด้านศักยภาพ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงคุณภาพ ตามกรอบแนวคิดใน ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนา การปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นมีเพียงพอต่อการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดย

พิจารณาศักยภาพในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเจ้าของพื้นที่ หรือคนในชุมชนได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจ ปฏิบัติงาน ตลอดจนการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดของกลุ่ม และเป็นการปฏิบัติที่ริเริ่มโดยประชาชนคนในชุมชน

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนาน ตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับ วัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียม ประเพณี

4. การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล โดยผ่านกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การชักนำ การควบคุม ในกิจกรรมหรือทรัพยากรของ ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ชุมชน หมายถึง ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน ประกอบด้วย ตำบลเสมา และตำบลโคราช จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Approach) โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากเอกสารข้อมูลต่าง ๆ การ สัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต และสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัย การสอบถาม สัมภาษณ์ กับประชากรในชุมชนรอบแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน จำนวน 2 ตำบล 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแก่น้าว หมู่บ้านคลองขวาง ตำบลเสมา และ หมู่บ้านเมืองเก่า หมู่บ้านกกกอก ตำบลโคราช แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำข้อมูล มาสร้างกรอบคำถามวิจัยในขั้นตอนต่อไป

2. สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในชุมชน ด้านศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน โดย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,537 คน โดยการสุ่มตัวอย่างใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามสร้างเครื่องมือวัด และหาคุณภาพของเครื่องมือวัด เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้จริง โดยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบ เลือกตอบ (Check list) โดยวัดเนื้อหา ด้านศักยภาพและด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2.3 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาด้านศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group)

1. คณะผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 6 ท่าน กลุ่มอาชีพในชุมชนจำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 3 คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 9 คน ตัวแทนหน่วยงานราชการท้องถิ่น จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ การจดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews)

3. การเก็บข้อมูลผ่านผู้แทนชุมชนใน 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 9 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน ผ่านการสนทนากลุ่มโดยการบันทึกข้อมูลเป็นความเรียงและนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาจัดหมวดหมู่

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) จากวิธี 3 วิธี คือการศึกษาเอกสารการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้ คำถามเดิมถามซ้ำมากกว่า 1 ครั้ง กับบุคคลสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน (สุภาวงศ์ , 2553)

ผลการวิจัย

1) **บริบทชุมชน จากการศึกษาพบว่า** อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นอำเภอหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนเป็นจำนวนมาก ครอบคลุมหลายหมู่ภายในอำเภอ ผู้วิจัยจึงได้มีการสรุปข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนและบริบทด้านการท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ประกอบด้วย เมืองเสมา , วัดธรรมจักรเสมาราม (พระพุทธรูปปางไสยาสน์ และธรรมจักรศิลา) เมืองโบราณตำบลโคราช (ปราสาทโนนกู่ , ปราสาทเมืองแขก และ ปราสาทเมืองเก่า)

บริบทชุมชนและบริบทด้านการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในอำเภอสูงเนิน จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมากที่ควรค่าแก่การส่งเสริม สำหรับในด้านบริบทชุมชน คนในชุมชนโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ในแต่ละพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นถิ่นในที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย โดยรอบส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบท มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งการและกันให้ความสำคัญกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติกันเป็นเวลานาน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับโบราณสถานโบราณวัตถุภายในท้องถิ่น ให้ความสนใจและความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดี

นอกจากนี้จากการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยยังได้มีการสรุปข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับจุดเด่นของอำเภอสูงเนินในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและปัญหาและอุปสรรคและศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

จุดเด่นของอำเภอสูงเนินในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. อำเภอสูงเนินมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่า จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น เมืองเสมา พระพุทธรูปปางไสยาสน์ ธรรมจักรศิลา เมืองโบราณตำบลโคราช ปราสาทโนนกู่ ปราสาทเมืองแขก และ ปราสาทเมืองเก่า ที่ควรแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. อำเภอสูงเนินมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีคุณค่า ได้แก่ งานประเพณีกินเขาค่ำ บริเวณปราสาทเมืองแขก ที่ถือเป็นวิถีชีวิตของชาวโคราช งานประเพณีลอยกระทง “พระประทีปพระราชทาน” บริเวณคูเมืองเสมา ที่สืบทอดมาเป็นเวลานาน และควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน

3. คนในชุมชนบริเวณรอบแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงในเขตอำเภอสูงเนิน มีความเป็นชุมชนชนบทมีความรักความสามัคคี และความเอื้ออาทรต่อกัน ให้ข้อเสนอแนะและให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการพัฒนาชุมชน แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

4. องค์กรชุมชนมีศักยภาพในการให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีความสามารถในการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อชุมชน

5. ด้านผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ประธานวัฒนธรรม มีการส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยการใช้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยวิธีการต่างๆ เช่น ประชาสัมพันธ์ ประชุมชาวบ้าน ส่งหนังสือเวียน เป็นต้น

6. ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เป็นสถานที่ที่ชุมชนให้ความห่วงใยและให้ความสำคัญในการทำนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี

7. สินค้าของที่ระลึกในชุมชน ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนที่ชัดเจน มีการพัฒนาสินค้าชุมชนหลายชนิด เช่น การสานตะกร้า การทำอาหาร

ปัญหาและอุปสรรคและศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. แหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปัจจุบัน อยู่ในการดูแลของกรมศิลปากร ซึ่งในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องแจ้งหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบให้ทราบ ในบางครั้งคนในชุมชนไม่กล้าดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพราะมีความเข้าใจว่ามีขั้นตอนในการติดต่อประสานงานที่ยุ่งยากมากเกินไป

2. คนในชุมชนบางกลุ่ม มีหน้าที่การปฏิบัติงานประจำ ทำให้ไม่มีความสะดวกมาร่วมกิจกรรมของชุมชนได้อีกทั้งกลุ่มดังกล่าวยังเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

3. หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโดยตรงต่อชุมชน มีความพร้อมในการประสานงานส่วนต่าง ๆ แต่บางครั้งด้วยความที่เป็นหน่วยงานราชการ การดำเนินการอาจเกิดความล่าช้า อีกทั้ง ต้องมีการวางแผนการดำเนินการต่าง ๆ ล่วงหน้า ไม่สามารถประสานงานได้ทันที

4. ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ในบางครั้งเมื่อชุมชนของความร่วมมือในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ยังมีบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ทำให้กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่ดำเนินการยังไม่มีความสมบูรณ์เท่าที่ควร

5. ด้านผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนมีความพร้อมในการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในชุมชน แต่ในบางครั้งด้วยการกิจที่มีจำนวนมาก อาจไม่มีพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบกับมีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนยังมีปัญหาอยู่บ้าง เนื่องจากผู้นำชุมชนรับนโยบายจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรชุมชนเร่งด่วน แล้วประสานงานต่อทันที ทำให้บางครั้งไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนได้

6. ด้านบทบาทหน้าที่และนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนน้อย การประชาสัมพันธ์ยังไม่มากเท่าที่ควร รวมถึงการประสานงานกับส่วนงานราชการด้วยกันเกิดความล่าช้า

7. ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ปัจจุบันเกิดปัญหาหลายประการ จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโบราณ แต่ป้ายบอกประวัติของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีความพร้อม ประกอบกับสาธารณูปโภคพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวบางจุดยังไม่สะดวกเท่าที่ควร สินค้าของที่ระลึกยังไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยเฉพาะสถานที่ในการจัดจำหน่าย

8. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ในกรณีที่กลุ่มมีการดำเนินกิจกรรม คนในชุมชนบางส่วนไม่พร้อมในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรม อาจทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินการได้

2) ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D	ระดับศักยภาพ
1. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.05	0.63	มาก
2. ด้านการรองรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.08	0.66	มาก
3. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.05	0.79	มาก
4. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.67	0.65	มาก
รวม	3.96	0.64	มาก

จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นการมีศักยภาพด้านการรับรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.08 รองลงมา คือด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กับ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.05 และ การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 ตามลำดับ

นอกจากนี้จากการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ยังพบว่า ศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความพร้อมในระดับมาก ทั้งในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการกับนักท่องเที่ยว และการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จะเห็นว่าชุมชนจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ส่งเสริมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นประเพณีลอยกระทงของตำบลเสมา ประเพณีกินเขาคำบริเวณรอบปราสาทเมืองแขก ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทำให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวสูง แต่ในการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมนั้น อาจจะยังไม่ชัดเจนมากนัก จำเป็นที่จะต้องให้ส่วนราชการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป

3) การมีส่วนร่วมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการวางแผน	4.23	0.71	มาก
2. ด้านการดำเนินการจัดการ	4.22	0.66	มาก
3. ด้านการรับและการแบ่งปันผลประโยชน์	4.17	0.70	มา
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	4.19	0.70	มาก
รวม	4.20	0.76	มาก

จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน มีส่วนร่วมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.23 รองลงมา ด้านการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.22 และ ด้านการรับและการแบ่งผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.17 ตามลำดับ

นอกจากนี้จากการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ชุมชนมีความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และมีความเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐก็พยายามที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีแนวคิดและแสดงถึงการมีส่วนร่วมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ในบางพื้นที่ยังให้ความเห็นว่ายังขาดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน เช่น หน่วยงานภาครัฐกับหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งควรมีการติดต่อประสานงานกันให้มากยิ่งขึ้น ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวมาเป็นหมู่คณะโดยมีบริษัททัวร์นำเข้ามา อาจส่งผลต่อการเข้าไปดูแลพื้นที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวอาจจะยังไม่ดีเท่าที่ควร

4) แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน บริบทด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น ในเขตอำเภอสูงเนิน ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้มีการร่วมกันนำผลการศึกษาข้างต้นมาวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อพัฒนาตนเองสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้ดังนี้

1. ควรการอนุรักษ์และส่งเสริมให้เกิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว อาทิเช่น ประวัติของแหล่งท่องเที่ยวอย่างละเอียด การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอื่น ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยว ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการศึกษาวถีชีวิตของชุมชน เพื่อตอบสนองในด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

2. ควรมีการจัดตั้งกลุ่มคนในชุมชนหรือรอบชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยหน่วยงานของรัฐหรือหัวหน้าชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม เมื่อเกิดการมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การอนุรักษ์ หวงแหนวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป

3. ควรมีการพัฒนาและจัดการเกี่ยวกับการให้บริการ เนื่องจาก ในบางชุมชนยังขาดการให้บริการที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายต่อนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ร้านขายสินค้าบริเวณรอบแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูล ความเป็นมา ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้คนในชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวหรือบริเวณใกล้เคียง สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการดังกล่าวเกี่ยวกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ เช่น การนำของที่ระลึก หรือสินค้าประจำตำบล ประจำหมู่บ้าน มาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว

4. ควรส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงวัฒนธรรมประเพณีอื่น ๆ ในบริเวณโดยรอบชุมชนใกล้เคียง ด้วยความที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน มีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาชมได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ ถือได้ว่าเป็นศักยภาพที่ควรแก่การส่งเสริม

5. ต้องมีเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงกันได้สะดวก การที่จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวนั้น ในบางครั้งอาจจะต้องมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เข้าไปสนับสนุนรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว อาจมีกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถทำให้เกิดความสนุกสนานในการท่องเที่ยวได้ หรือรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนแบบ 1 วัน หรือ การปั่นจักรยานเที่ยวชมเส้นทางอารยธรรมขอม เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว อาจมีการประสานงานร่วมกันส่วนงานเอกชนหรือบริษัทการท่องเที่ยวร่วมด้วย

6. หน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา กรมศิลปากร ต้องเข้าส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากงานด้านวัฒนธรรมประเพณี ควรมีการประสานงานร่วมกับชุมชน เพราะคนในชุมชนมีความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น

7. ต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนได้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งคนในแหล่งท่องเที่ยว และใกล้เคียง สามารถนำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในชุมชนในเขตอำเภอสูงเนินมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียงหลายอย่าง ถือเป็นศักยภาพที่ควรได้รับการส่งเสริม อีกทั้งจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป็นจำนวนมาก

อภิปรายผล

จากผลการดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นอำเภอหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนเป็นจำนวนมาก ครอบคลุมหลายหมู่บ้านภายในอำเภอ ไม่ว่าจะเป็น เมืองเสมา, วัดธรรมจักรเสมาราม (พระพุทธรูปปางไสยาสน์ และธรรมจักรศิลา) เมืองโบราณตำบลโคราช (ปราสาทโนนกู่, ปราสาทเมืองแขก และ ปราสาทเมืองเก่า) โดยแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมานี้ ขึ้นอยู่กับการดูแลของกรมศิลปากร ซึ่งในบางครั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ ทางการท่องเที่ยว อาจไม่สะดวกมากนัก แต่คนในชุมชนเห็นว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมนิยมประเพณี บริบทชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบท คนในชุมชนมี

ความรู้สึก หวังเห็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีความต้องการและความพร้อมที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน ทั้ง 7 แห่ง มีประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรริรัตน์ กองวี (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองเก่า จังหวัดลำพูน และพื้นที่ต่อเนื่อง โบราณสถานขึ้นกับโบราณสถานสำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักจะเข้าไปดำเนินการแก้ไขโดยวิธีการเข้าไปศึกษาว่าสภาพเดิมเป็นอย่างไรไม่มีความเป็นมาอย่างไรและมีวิธีการที่จะบูรณะให้เกิดความมั่นคงอย่างไรหลังจากนั้นก็จะทำความเข้าใจร่วมกันกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและดำเนินการซ่อมแซมบูรณะซ่อมแซมให้มีสภาพคงเดิมมากที่สุด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย จังหวัดลำพูน ซึ่งคนในพื้นที่อาจจะเข้าไปดูแลรักษาไม่สะดวกมากนัก

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภาพรวมมีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการกับนักท่องเที่ยว และการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จะเห็นว่าชุมชนจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ส่งเสริมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นประเพณีลอยกระทงของตำบลเสมา ประเพณีกินข้าวคำบริเวณรอบปราสาทเมืองแขก ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทำให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวสูง แต่ในการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมนั้น อาจจะยังไม่ชัดเจนมากนัก จำเป็นที่จะต้องให้ส่วนราชการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ กลุขณ์ โคตรสมบัติ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตแก่งสามพันโบก อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการให้การศึกษาด้านความร่วมมือของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และด้านองค์กรในการจัดการและการบริหารการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางในการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตสามพันโบก เนื่องจากเป็นการทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านมีงานทำและมีรายได้มากยิ่งขึ้น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น และมีความเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐก็พยายามที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีแนวคิดและแสดงถึงการมีส่วนร่วมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ในบางพื้นที่ยังให้ความเห็นว่ายังขาดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน เช่นหน่วยงานภาครัฐกับหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งควรมีการติดต่อประสานงานกันให้มากยิ่งขึ้น ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวมาเป็นหมู่คณะโดยมีบริษัททัวร์นำเข้ามา อาจจะส่งผลกระทบต่อเข้าไปดูแลพื้นที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวอาจจะไม่ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับการศึกษาของ สุดชีวัน นันทวัน ณ อุทยา (2552) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง *ที่เห็นว่า* การมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อยมากและภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางได้ ดังนี้คือ 1) การกำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ 2) คือการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ จำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการ

พัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น 3) เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการประเมินและที่สำคัญ คือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาครัฐองค์กรที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นในอำเภอสูงเนิน พบว่า ชุมชนได้มีการเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรม และนำมาสู่ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่ดีในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด โดยได้แบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย ภาพรวมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การรักษา การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมสูงเนิน การสนับสนุนให้เกิดผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน ทั้งที่เป็นชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและนอกแหล่งท่องเที่ยว และสุดท้ายต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลเป็นแกนกลางในการประสานงานต่าง ๆ ซึ่งจากแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว มีหลายส่วนที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมในบทที่ 2 อาทิ ปรีชา คุณแสน (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ให้ชุมชนก่อให้เกิดส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนในระดับมาก และสามารถสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ รวมถึง อภิวัฒน์ ภูริศวารักษ์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : ศึกษาพื้นที่บ้านฝางท่าหมู 5 ตำบลวังก้งอำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การบริหารจัดการแบ่งตามกิจกรรมต่างๆของชมรมได้กิจกรรมเรือ่น้ำประปาน้ำประปาที่พัก Home Stay และอุทยานวังมัจฉา มีการระดมทุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆจากชาวบ้านกันเอง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกบ้างการรับผลตอบแทนจะได้รับในลักษณะต่างๆ กันตามการมีส่วนร่วม เช่น ถ้าเป็นเจ้าของเรือ่น้ำประปาจะได้รับค่าตอบแทนจากนักท่องเที่ยวโดยตรงแล้วหักเป็นเงินกองทุนของชมรมส่วนกิจกรรม Home Stay และกิจกรรมอุทยานวังมัจฉาจะได้รับค่าตอบแทนจากเงินปันผลที่ได้ลงทุนเอาไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีโครงการร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอก ให้ความรู้ด้านวิชาการ และการบริหารจัดการให้แก่ผู้นำอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นให้มีสมรรถนะทางการบริหารคน บริหารงาน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เหมาะกับท้องถิ่น ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม

2.2 ควรมีการพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว

2.3 ควรมีการศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอสูงเนิน และในเขตจังหวัดนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ โคตรสมบัติ. (2553). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตแก่งสามพันโบก อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปรีชา คุณแสน . (2555). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560- 2564) สุดชีวิต นันทวัน ณ ออยุธยา. (2552). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรียรัตน์ กองวี. (2550) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองเก่าจังหวัดลพบุรี และพื้นที่ต่อเนื่อง. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิวัฒน์ ภูริศวารักษ์ . (2553). องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และภู่อังคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Griffin, T., & Edwards, D. (2012). “Importance–performance analysis as a diagnostic tool for urban Destination managers.” *Anatolia: An International Journal of Tourism & Hospitality Research*, 23, (1): 32–48.
- Kim, H., Cheng, C.-K., & O’Leary, J. T. (2007). “Understanding participation patterns and trends in tourism cultural attractions.” *Tourism Management*, 28, 1366-1371.
- Ministry of Tourism and Sports. (2015). **Tourism Policy**. [On-line]. Available: http://www.mots.go.th/ewt_news.php?nid=5953. (12 September 2015)
- Mourato, S., Ozdemiroglu, E., Hett, T., and Atkinson, G. (2004). “Pricing cultural heritage: A new approach to managing ancient resources.” *World Economics*, 5(July – September).

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคม ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพ
การศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21st CENTURY WITH SOCIAL RESPONSIBILITY
IN RAKCHAIMONGKOL EDUCATION QUALITY DEVELOPMENT CLUSTER UNDER THE OFFICE OF
ROIET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ธรรมเกียรติ พรหมจันทร์¹

Tammakiarte Prommajan¹

เสาวณี สิริสุขศิลป์¹

Saowanee Sirisooksilp¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 2) เพื่อศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับประชากร คือ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 คน ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ “มาก” และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ “มาก” และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) แนวทางการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรศึกษาบริบทขององค์กรให้ลึกซึ้งและข้อระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจน ใช้การประชุมการปรึกษาหารือมาระดมความคิดเห็นจากบุคลากรภายในและภายนอก วางแผนการทำงานโดยประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาร่วมกันแล้วนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาปัญหา สร้างความตระหนักต่อความคิดเห็นส่วนใหญ่แก่คนในองค์กร กระจายอำนาจออกไปอย่างเป็นธรรมเป็นกลางและจริงใจ จัดวางตัวบุคคลลง

ปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงกับความรู้ความสามารถและให้ได้ทำหน้าที่อย่างอิสระ ติดตามผลการดำเนินงานตามที่มอบหมายไป ร่วมกันประเมินผลสรุปผลและต้องรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน ต้องเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาผู้ร่วมงาน ลดช่องว่างสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ให้ขวัญกำลังใจต่างๆ ต่อผู้ร่วมงานอย่างจริงจังและร่วมชื่นชมผลการดำเนินงานร่วมกัน และในด้านธรรมาภิบาล ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของทางราชการอย่างเคร่งครัด ยึดมั่นในความเป็นธรรมความยุติธรรมและครองของความถูกต้องดีงาม ส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้คนในองค์กรไม่สนับสนุนการคอร์รัปชัน แฉข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานผ่านการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้ปกครองหรือชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก เข้าใจง่ายและตรวจสอบได้ในทุกกรณี เปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบต่อผลร่วมกันโดยในการดำเนินงานต่างๆ ให้ใช้กระบวนการ PDCA ตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นเป็นนักประชาธิปไตยที่เปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักในการเคารพกฎกติกาในการใช้ทรัพยากรต่างๆ ของสถานศึกษาอย่างประหยัด และบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

คำสำคัญ : บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21, ความรับผิดชอบต่อสังคม

ABSTRACT

This descriptive research study had three objectives; 1) to examine the role of school administrators in Rakchaimongkol education quality development cluster under the Office of Roi-Et Primary Educational Service Area 3; 2) to investigate their social responsibility of school in Rakchaimongkol education quality development cluster under the Office of Roi-Et Primary Educational Service Area 3; 3) to discover strategies of encouraging their role together with social responsibility in the 21st century. The study consisted of 2 phases; quantitative data collection and qualitative one. In the first phase, participants were 210 teachers and Basic Educational Institution committees. The study was conducted using a 5-rating-scale questionnaire. In the second phase, 7 participants were selected using the purposive sampling to join the focus group discussion. Data was collected using the focus group discussion and further studied in the content analysis. The result showed that. 1) Role of school administrators in the 21st century in Rakchaimongkol education quality development cluster under the Office of Roi-Et Primary Educational Service Area 3, the overall level was also high while the participative management criteria ranked at the lowest level on average. 2) For social responsibility of school in Rakchaimongkol education quality development cluster under the Office of Roi-Et Primary Educational Service Area 3, the overall level was also high while the good governance criteria ranked at the lowest level on average. 3) In order to increase participative management, the administrators should do the in-depth study of both context and regulations of organizations. Also, it was recommended that administrators should prepare brainstorm discussion with both colleagues and outsources in order to evaluate previous achievement, discover solutions, and

raise awareness among colleagues. Decentralization should be highly promoted and colleagues should be suitably assigned for job positions depending on their actual performance. Moreover, there should be follow-up conferences in order to discuss and solve problems effectively. Everyone should do the altogether evaluation upon faced problem, accept any consequences, and summarize results collaboratively, should understand and encourage colleagues to improve the latter's capability. They should develop sociable characteristics, give colleagues advice and encouragement, and congratulate them on their work achievement as well. And In order to increase good governance, it was necessary the administrators follow any rules with regard of fairness and integrity. They should be well-performed, encourage both their colleagues and students to develop themselves with regard of virtue, and convince their colleague to protest against any corruption. It was important that work progress be publicized to community via various media so that it could be later investigated for any corruption. Furthermore, colleagues or any work-related participants had their rights to make decisions, recommend, perform duty, and be responsible via the use of PDCA process. The administrators should, as well, be self-aware of their responsibility and the other's, and allow everyone to give their opinions. This would further promote the colleagues to be open-minded and to accept the consequences. Also, the administrators should raise awareness among colleagues of using any equipment effectively and sustainably.

Keywords : Role of school administrators in the 21st century, Social responsibility

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสังคมยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคในโลกเข้าด้วยกัน ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในยุคศตวรรษที่ 21

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน กล่าวถึงการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศเพื่อให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น เป็นงานเร่งด่วนที่ผู้บริหารสถานศึกษาในทุกระดับการศึกษาต้องกล้าตัดสินใจริเริ่มดำเนินการทันที ไม่ต้องรอคำสั่งหรือหาเจ้าภาพ ขอให้เต็มที่กับการทำทุกวิถีทางเพื่อให้นักเรียนมีทักษะพร้อมทุกด้านสำหรับการใช้ชีวิตในโลกไร้พรมแดนได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น มีการให้ข้อเสนอแนะไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) สถานศึกษาต้องจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน 2) นำโลกกว้างเข้าสู่ห้องเรียน 3) นำผู้เรียนออกไปสู่โลกกว้าง และ 4) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น กับครู และผู้มีความรู้เฉพาะศาสตร์ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้อิงสภาพจริง (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2555) โดยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

2) ทักษะชีวิตและอาชีพ และ 3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี จึงเป็นภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ประสานความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา สร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์ทางการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและตรงกับความต้องการของบริบทชุมชนหรือสังคมที่เป็นอยู่ และต้องเข้ามารับบทบาทในการเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครู ปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเป็นที่ยอมรับของชาติอื่น และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556)

ในปัจจุบันเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งตัว รูปแบบของการแสดงออก โดยนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงถึงมหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนรุ่นใหม่ที่เคยโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ และมีการใช้เวลาส่วนมากอยู่กับคอมพิวเตอร์ เกมส์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ รวมทั้งของเล่นต่างๆ ในยุคดิจิทัล นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่า เด็กในยุคปัจจุบันมีระบบคิดและกระบวนการทางสารสนเทศที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนหน้าอย่างสิ้นเชิง และบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบันของเรามีความพร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ ครูมีความรู้และทักษะพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการเรียนการสอนหรือไม่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และผู้บริหารระดับนโยบายมีความใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้วหรือยัง (Prensky, 2001) และในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงภายในภาคส่วนต่างๆ อย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจขาดเสถียรภาพ ปัญหาแรงงานนอกระบบและการค้ามนุษย์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และสถิติอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากปัญหาพฤติกรรมของเยาวชน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จากสภาพปัญหาทางสังคมที่มีมากขึ้นนี้ จึงเกิดความสนใจในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชน ต่างก็ให้ความสนใจและดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ จึงเกิดกระแสการสร้างความรู้รับผิดชอบต่อสังคมของบรรษัท (Corporate Social Responsibility : CSR) และนอกจากนี้ยังมีคำย่อที่นิยมเรียกอีกคำหนึ่ง คือ (Social Responsibility : SR) และด้วยเหตุนี้องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) จึงได้กำหนดมาตรฐานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000 : Social Responsibility) แก่องค์กรทุกประเภท โดยให้องค์กรเลือกใช้อย่างเหมาะสมกับองค์กร มีจำเป็นต้องเลือกใช้ทุกข้อ โดยมีแนวทางปฏิบัติในองค์กรเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมอันมี 7 หัวข้อหลัก คือ 1) ธรรมาภิบาล (Organizational Governance) 2) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) 3) การปฏิบัติด้านแรงงาน (Labour Practices) 4) สิ่งแวดล้อม (The Environment) 5) การปฏิบัติที่เป็นธรรม (Fair Operation Practices) 6) การใส่ใจต่อผู้บริโภค (Consumer Issues) และ 7) การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน (Community Involvement and Development) เพื่อให้บริษัท องค์กร หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและเห็นคุณค่า รวมถึงแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (นิภา วิริยะพิพัฒน์, 2552) ซึ่งปัจจุบันในแวดวงการศึกษาของเรานั้น ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นแล้วและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ในสังคมของเรามากน้อยเพียงใดและอย่างไร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ซึ่งศึกษาจากกลุ่มประชากรที่เป็นครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเหตุผลที่ว่า ครูเป็นผู้ร่วมงาน มีความใกล้ชิดกับผู้บริหารและเป็นผู้รับรู้ถึงสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นถือว่าเป็นผู้แทนของประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริบทของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 กับระดับการปฏิบัติในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดำรงอยู่น้อยเพียงใดและอย่างไร และเพื่อใช้การศึกษาดังกล่าวนี้เป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาให้สนองตอบตามความต้องการของบริบทสังคมในยุคปัจจุบันและบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและนโยบายของรัฐต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่ในทุกมิติของการบริหารเพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในยุคศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการวางแผน การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ แล้วนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จทางวิชาการของนักเรียนและบรรลุผลตามเป้าหมาย และสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน ร่วมรับผิดชอบในการบริหารงาน กระจายอำนาจอย่างเหมาะสม และระดมความคิดเห็นต่างๆ จากบุคลากร หน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา

3) การเป็นผู้ประเมิน หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานตามนโยบาย ประเมินคุณภาพของครูตามกระบวนการอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม และนำผลการประเมินมาชี้ให้เห็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนการปฏิบัติหน้าที่ของครู

ศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุน
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

4) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้สื่อหรือเครื่องมือทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้อย่างต่อเนื่อง

5) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการส่งเสริม สนับสนุนในการสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะการคิด ทักษะชีวิต ทักษะทางอาชีพ และเตรียมผู้เรียนสำหรับการทำงานในอนาคต กระตุ้นและส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ครูบุคลากรในโรงเรียนทุกคน

6) การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนให้ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

7) การประชาสัมพันธ์และประสานสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการสื่อสาร ทั้งการพูด การเขียนและการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับทุกฝ่าย ประสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรงบประมาณ และทรัพยากรด้านการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ

8) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่ผู้บริหารได้แสดงออกถึงการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงาน เป็นผู้ริเริ่มทัศนคติในการบริหารงานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิดและบริหารงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นนักพัฒนาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สามารถชักนำหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลง

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านธรรมาภิบาล ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิทธิมนุษยชน และด้านการมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน ดังนี้

1) ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารที่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม 6) หลักความคุ้มค่า

2) สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารที่คำนึงถึงสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากร เช่น มีพื้นที่บริเวณอาคาร ห้องเรียนและอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน มีการจัดห้องเรียนให้สามารถเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่น มีอาคารและห้องเรียนที่ปลอดภัยแก่ครูและนักเรียน มีความสะดวกในการเดินทางในพื้นที่ภายในโรงเรียน มีการออกแบบบริเวณและอาคารเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถใช้ประโยชน์ทุกพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ทั้งายต่อการดูแลบำรุงรักษาและคุ้มค่ากับการลงทุน

3) สิทธิมนุษยชน หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารที่คำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อการดำรงอยู่ สิทธิในการมีชีวิตเพื่อการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา สิทธิในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติตามความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา รวมถึงความเชื่อทางการเมืองและความเชื่ออื่นๆ สิทธิในการแสดงความคิดเห็นให้ความสำคัญกับความคิดและคำนึงถึงประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอันดับแรก

4) การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกับชุมชน การพัฒนาชุมชนและสังคม โดยดำเนินกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ เพื่อแก้ไข ปรับปรุงช่วยเหลือและแบ่งปันสู่สังคมอย่างเป็นรูปธรรม

3. แนวทางการส่งเสริม หมายถึง ข้อเสนอแนะเพื่อช่วยเหลือ เกื้อหนุน และสนับสนุนให้ดีขึ้น

4. กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษัชยวมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 หมายถึง สถานศึกษาทั้ง 12 แห่ง ที่มีที่ตั้งในพื้นที่ของกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษัชยวมงคล อ.หนองพอก จ.ร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ซึ่งประกอบด้วย 1) โรงเรียนบ้านคำโพนสูง 2) โรงเรียนไตรมิตรวิทยา 3) โรงเรียนบ้านกุดเต่าวิทยา 4) โรงเรียนบ้านบะยาวบุงโจ้งสามัคคี 5) โรงเรียนทรายทองเฉลิมวิทย์ 6) โรงเรียนบ้านหนองขุ่นวิทยาคาร 7) โรงเรียนบ้านกกตาลดงบังวิทยา 8) โรงเรียนบ้านโพนงามหนองน้ำกิน 9) โรงเรียนบ้านหนองบก 10) โรงเรียนท่าสีดาวิทยา 11) โรงเรียนคูเมืองสามัคคีวิทยา และ 12) โรงเรียนวังใหญ่หนองผักแว่น

5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน รวมทั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

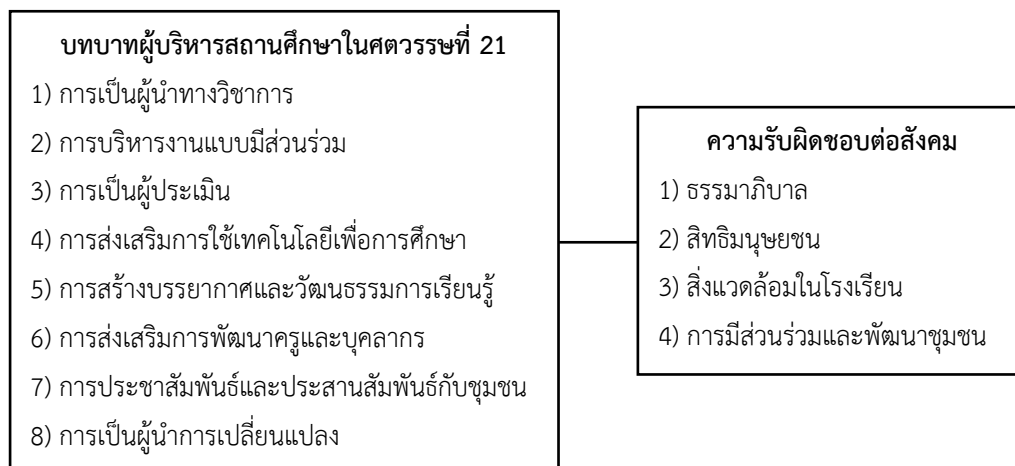
6. ครู หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง ที่ทำหน้าที่หลักในการปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษา

7. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ตัวแทนของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีของ ชีระ รุญเจริญ (2544) เป็นหลักร่วมกับการสังเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดของ กิตติพงศ์ จิรวีสวงศ์ (2557) มาตรฐานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO 26000 : Social Responsibility) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) 3 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ

1. ระยะที่ 1 (การศึกษาระดับการปฏิบัติ)

1) ประชากร เป็นครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากโรงเรียนในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารัชชียมมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ทั้งหมด 12 โรงเรียน ประกอบด้วย ครู 114 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 96 คน รวมทั้งหมด 210 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้ง จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of item-objective congruence: IOC) ซึ่งผลการคำนวณปรากฏว่า เครื่องมือมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 และ การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่มีความตรงและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเสนอไว้ ไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.974

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมแบบสอบถามถึงครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นประชากรในการศึกษา แล้วรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจำนวน 210 ชุด จากที่ส่งไปจำนวน 210 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นตรวจสอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตามลำดับการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย เพื่อบรรยายคุณลักษณะของประชากรและตัวแปรที่ศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

2. ระยะที่ 2 (การศึกษาแนวทางในการส่งเสริม)

1) ประชากร กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวแทน 7 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครู 2 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 1 แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ประเด็นคำถาม และแบบบันทึกที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาในการสื่อความหมายจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงนำคู่มือไปให้ผู้ร่วมสนทนาได้ศึกษาก่อนวันดำเนินการสนทนากลุ่ม

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสนทนากลุ่มตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด โดยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดสนทนากลุ่ม แล้วบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มโดยการบันทึกเสียงในการพูดคุยและการถามตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำถามการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี คือ 1) การสังเกตและจดบันทึก 2) การบันทึกเสียง 3) การบันทึกภาพนิ่ง

4) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิดและประเด็นอื่นที่พบและนำมาสรุปประเด็น (Analytic Inductive) ของผู้ให้ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกันไว้ในที่เดียวกัน แล้วสรุปเป็นประเด็นสำคัญ วิเคราะห์แยกแยะข้อมูลที่มีความหมายเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา รักษาซึ่งมรดก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามกรอบในการวิจัย หลังจากนั้นเขียนคำอธิบายเกี่ยวกับสภาพความจริง เนื้อหาสาระ แนวทางและข้อเสนอแนะที่ค้นพบ โดยนำเสนอในรูปแบบการเขียนเป็นความเรียงโดยวิธีการบรรยาย แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลสรุปเพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษาซึ่งมรดก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการแปลผลระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมทั้ง 8 ด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	μ	σ	
การเป็นผู้นำทางวิชาการ	4.15	0.73	มาก
การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	4.11	0.77	มาก
การเป็นผู้ประเมิน	4.14	0.84	มาก
การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.32	0.67	มาก
การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้	4.33	0.69	มาก
การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร	4.34	0.70	มาก
การประชาสัมพันธ์และประสานสัมพันธ์กับชุมชน	4.16	0.73	มาก
การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.22	0.81	มาก
รวม	4.22	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.22$) และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร ($\mu = 4.34$) รองลงมา คือ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ($\mu = 4.33$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ($\mu = 4.11$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในภาพรวม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการแปลผลระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน

ความรับผิดชอบต่อสังคม	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	μ	σ	
ธรรมาภิบาล	4.29	0.72	มาก
สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	4.30	0.70	มาก
สิทธิมนุษยชน	4.37	0.69	มาก
การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน	4.32	0.70	มาก
รวม	4.32	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.32$) และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สิทธิมนุษยชน ($\mu = 4.37$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน ($\mu = 4.32$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ **ธรรมาภิบาล** ($\mu = 4.29$)

3. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านธรรมาภิบาล

ในการดำเนินการจัดสนทนากลุ่มนั้น ผู้วิจัยได้นำด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและด้านธรรมาภิบาลของตัวแปรที่ศึกษามาเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม สืบเนื่องจากผลการศึกษาในเชิงปริมาณของด้านดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ฉะนั้นการจัดสนทนากลุ่มจึงเป็นไปเพื่อการหาแนวทางในการส่งเสริมให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ผู้บริหารเองได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของตนและสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านดังกล่าวให้มากขึ้นด้วย ซึ่งสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้บริหารควรศึกษาบริบทขององค์กรให้ลึกซึ้งและข้อระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจน
- 2) ผู้บริหารควรใช้การประชุมการปรึกษาหารือมาระดมความคิดเห็นจากบุคลากรภายในและภายนอก
- 3) ผู้บริหารควรวางแผนการทำงานโดยประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาร่วมกันแล้วนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาปัญหา
- 4) ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักต่อความคิดเห็นส่วนใหญ่แก่คนในองค์กร
- 5) ผู้บริหารควรกระจายอำนาจออกไปอย่างเป็นธรรมเป็นกลางและจริงจัง
- 6) ผู้บริหารควรจัดวางตัวบุคคลลงปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงกับความรู้ความสามารถและให้ได้ทำหน้าที่อย่างอิสระ
- 7) ผู้บริหารควรติดตามผลการดำเนินงานตามที่มอบหมายไป
- 8) ผู้บริหารควรร่วมกันประเมินผล สรุปผล และต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน
- 9) ผู้บริหารต้องเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาผู้ร่วมงาน ลดช่องว่างสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง
- 10) ผู้บริหารควรให้ขวัญกำลังใจต่างๆต่อผู้ร่วมงานอย่างจริงจังและร่วมชื่นชมผลการดำเนินงานร่วมกัน

ด้านธรรมาภิบาล สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของทางราชการอย่างเคร่งครัด
- 2) ผู้บริหารต้องยึดมั่นในความเป็นธรรม ความยุติธรรมและครรลองของความถูกต้องดีงาม
- 3) ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เรียนได้พัฒนานตนเองในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง
- 4) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้คนในองค์กรไม่สนับสนุนการคอร์รัปชัน โดยถ้าคนในองค์กรไม่เห็นด้วยกับการคอร์รัปชันต่างๆ จะสามารถยับยั้งการทุจริตคอร์รัปชันได้
- 5) ผู้บริหารต้องแจ้งข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานผ่านการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้ปกครองหรือชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก เข้าใจง่ายและตรวจสอบได้ในทุกกรณี
- 6) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษา ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบผลร่วมกันโดยในการดำเนินงานต่างๆ ให้ใช้กระบวนการ PDCA
- 8) ผู้บริหารต้องตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น เป็นนักประชาธิปไตยที่เปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 9) ผู้บริหารต้องสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักในการเคารพกฎกติกาในการใช้ทรัพยากรต่างๆของสถานศึกษาอย่างประหยัด
- 10) ผู้บริหารต้องบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

อภิปรายผล

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรในสังกัดนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเป้าหมายหลักของทุกสถานศึกษา คือ จัดการศึกษาใดๆเป็นไปเพื่อสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งหากต้องการจะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้นก็ต้องมีการพัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ หลักสูตร (2556) ได้กำหนดข้อบังคับหลักสูตรว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาในหมวด 2 ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยในมาตรฐานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่ 3 คือ ผู้บริหารต้องมุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ ความสำเร็จของการบริหารอยู่ที่การดำเนินการเพื่อให้บุคลากรในองค์กรหรือผู้ร่วมงานได้มีการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารมีอาชีพต้องหาวิธีพัฒนาผู้ร่วมงาน โดยการศึกษาจุดเด่น จุดด้อยของผู้ร่วมงาน กำหนดจุดพัฒนาของแต่ละคน และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับการพัฒนาด้านนั้น ๆ แล้วใช้เทคนิคการบริหารและการนิเทศภายในให้ผู้ร่วมงานได้ลงมือปฏิบัติจริง ประเมิน ปรับปรุง ให้ผู้ร่วมงานรู้ศักยภาพ เลือกลงทางที่เหมาะสมกับตน และลงมือปฏิบัติจนเป็นผลให้ศักยภาพของผู้ร่วมงานเพิ่มพูนพัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง นำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ในส่วนด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งโดยบริบทแล้วในด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม นั้น ผู้บริหารต้องแสดงออกถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน ร่วมรับผิดชอบในการบริหารงาน กระจายอำนาจอย่างเหมาะสม ระดมความคิดเห็นต่างๆ จากบุคลากร จากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” แต่เหตุผลที่มีค่าน้อยกว่าด้านอื่น ทั้งนี้เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะตามปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในบริบทของกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษาเองอาจจะยังไม่ให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนร่วมประเมินผลในการบริหารงานอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เสนอว่า “...การบริหารแบบมีส่วนร่วมในบริบทเรามันน้อยผมคิดว่าอย่างนั้น ไม่มีมากตามโครงสร้างหรือในหนังสือที่บอกว่าบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือ มันเป็นวลีที่มีความโก้หรูแต่เวลานำไปปฏิบัติจริงๆแล้วมันไม่ใช่...” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2561)

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

จากผลการวิจัย พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับ “มาก” และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสิทธิมนุษยชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ที่มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการศึกษา สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียม ปฏิบัติกับครู บุคลากรและนักเรียนทุกคนอย่างจริงใจไม่เลือกปฏิบัติ ให้สิทธิแก่ครู บุคลากรและนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น และให้ความสำคัญกับทุกๆ ความคิด ซึ่งสอดคล้องกับชูเกียรติ สุวรรณรังษี (2551) กล่าวว่า การศึกษาเพื่อสิทธิมนุษยชนและสันติภาพถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเข้าใจในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมและค่านิยมสากลที่มุ่งให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมอันนำมาซึ่งนำไปสู่การเคารพซึ่งกันและกัน สามารถยุติความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ในส่วนด้านธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งโดยบริบทแล้วในด้านธรรมาภิบาล ผู้บริหารต้องบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยยึดถือปฏิบัติตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” แต่เหตุผลที่มีค่าน้อยกว่าด้านอื่น ทั้งนี้เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะตามปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในบริบทของกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล ผู้บริหารเองอาจจะยังไม่ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าในเรื่องของธรรมาภิบาลน้อย ส่งผลให้มีการเลือกปฏิบัติในแต่ละบุคคล มีระบบอุปถัมภ์ ไม่พิจารณาผลงานและความสามารถตามผลงาน มีการบริหารจัดการศึกษาไม่ค่อยโปร่งใส มอบหมายงานในหน้าที่ให้รับผิดชอบไม่ชัดเจน และบุคลากรยังคงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาอย่างสิ้นเปลือง ซึ่งสอดคล้องกับ ชารีลา ลาหมิต (2559) กล่าวว่า บุคลากรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา มีการแบ่งฝ่ายแบ่งพวกในการทำงาน และบุคลากรมีงานพิเศษนอกเหนือจากงานสอนมากเกินไป ซึ่งผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ อย่างเคร่งครัด ควรมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกที่ดีของการเป็นครู ตลอดจนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้กับสถานศึกษาได้อย่างเห็นผลจริงในเชิงปฏิบัติ

3. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษ์ชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

3.1 ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม แนวทางในการส่งเสริมสำคัญลำดับที่ 1 คือ ประเด็นที่ 4 ผู้บริหารสถานศึกษาระดมความคิดเห็นต่างๆ จากบุคลากร หน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ นิเวศน์ วงศ์สุวรรณและอินฉา ศิริวรรณ (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารควรให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานหรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกให้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนางานที่ปฏิบัติอยู่มีคุณภาพสูงขึ้น จากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เสนอว่า “ท่านเป็นผู้บริหารเป็นหัวหน้าสถานศึกษาก็ขอให้รับฟังผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งมันอาจจะมีความคิดดีๆ ที่อยากจะนำเสนอ อยากเห็นการพัฒนา อยากเห็นความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนเรา ก็อยากให้หัวหน้าสถานศึกษาได้รับฟังและพิจารณาว่าเขาเสนอมามันถูกต้องหรือไม่ และนำพาข้อเสนอต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติให้ได้ ขอขอบคุณครับ”

3.2 ด้านธรรมาภิบาล แนวทางในการส่งเสริมลำดับที่ 1 คือ ประเด็นที่ 10 ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียนได้สะดวก เข้าใจง่าย และสามารถตรวจสอบได้ในทุกกรณี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนาภรณ์ ส่งเสริม (2559) กล่าวว่า ด้านหลักความโปร่งใส การบริหารงานไม่มีความชัดเจนในเรื่องของงบประมาณที่นำไปใช้ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารน้อย ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดเผยการใช้จ่ายงบประมาณให้มีความชัดเจนต่อบุคลากรภายในและสาธารณชนภายนอกและมีความพร้อมในการตรวจสอบในกระบวนการบริหารงานจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เสนอว่า “ทางโรงเรียนมีกิจกรรมอะไร ถ้าโรงเรียนจะทำกันเองกับคณะครู ผู้นำชุมชนก็ไม่ค่อยจะรู้ มีอะไรก็ให้ประสานไป เรื่องเด็กอยู่หรือไม่อยู่ในรอบก็อยากให้ครูประสานเข้าไปแล้วผู้นำชุมชนก็จะเข้ามารู้จักปัญหาของโรงเรียนด้วย บางทีก็ไม่ได้ประสานเข้าไป ก็มีแต่กลุ่มครูบอกว่าลูกหลานคนนั้นคนนี้มีปัญหา อยากให้ประสานผู้นำชุมชนได้ทราบด้วยจะได้บอกให้ผู้ปกครองได้ในศาลากลางหมู่บ้านเพื่อให้ไปแนะนำลูกๆหลานๆ ได้เข้าใจและแก้ไขปัญหาร่วมกัน ก็จะได้รู้ว่าทางโรงเรียนยังสนใจผู้ปกครองดี” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 7, วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2561)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารเองต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน กระจายอำนาจอย่างเหมาะสมและจริงใจ ระดมความคิดเห็นต่างๆ จากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาทำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ร่วมกันตรวจสอบและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น รวมถึงร่วมกันชื่นชมผลการดำเนินงานทั้งหมดร่วมกัน

1.2 ในด้านธรรมาภิบาล ผู้บริหารเองต้องบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยยึดถือปฏิบัติตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทพื้นที่อื่นๆ สามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลง และพัฒนาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมของตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อการบรรลุประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของสังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากับประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างในวงกว้างและหลากหลายมากขึ้น เพื่อเปรียบเทียบและแนวทางในการส่งเสริมต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพในบทบาทของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคมกับกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาอื่นๆ หรือกลุ่มเครือข่ายทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและปรับปรุงประสิทธิภาพที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ จีระวงศ์. (2557). ISO 26000 มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (ตอนที่ 3). เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2561 จาก <http://www.csrrcom.com/articles/view/71>
- คุรุสภา. (2556). มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2561 จาก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=136&did=255&tid=3&pid=6>
- ชูเกียรติ สุวรรณรังษี. (2551). เอกสารแสดงขั้นตอนในการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกันเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชาลีล่า ลาหมืด. (2559). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชน. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2561 จาก graduate.hu.ac.th/thesis/2558/med/salila.pdf
- ดร.สมหมาย อำดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน , 1-7.
- ธีระ รุญเจริญ. (2544). การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เบลโล่การพิมพ์.
- นิภา วิริยะพิพัฒน์. (2552). ก้าวทันกระแส CSR: ความพร้อมสู่มาตรฐาน ISO 26000. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 29, 3 (กรกฎาคม – กันยายน), 193 - 205.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณและอินฉา ศิริวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม The Participative Management. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/ojsacademic/article/viewFile/1603/1278>
- รัตนภรณ์ ส่งเสริม. (2559). การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. บริหารการศึกษาฉบับบัณฑิต, 239.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Prensky. (2001). Digital natives,digital immigrants in the horizon. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2560 จาก MCB University Press,Vol.9 No.5,October 2001): <http://www.marcprensky.com>.

การศึกษาประสบการณ์การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยในต่างแดน
กรณีศึกษา โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม นครชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา
STUDY OF THE EXPERIENCE OF TEACHING TRADITIONAL THAI DANCE ABROAD : A CASE
STUDY OF TRADITIONAL THAI DANCE SCHOOL AT THE DHAMMARAM TEMPLE IN CHICAGO,
USA

รัตนะ พูนเกษม¹

Rattana Phoonkasem¹

กิตติ คงตุก¹ และ ไอยเรศ บุญญฤทธิ์²

Kitti Kongtuk¹ and Iyared Boonyarit²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^{1,2}อาจารย์ ดร. สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ของครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี ณ โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม นครชิคาโก ในประเด็นของกระบวนการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ที่เคยประสบกับสถานการณ์นั้นโดยตรง ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็นหลัก จึงเน้นความเป็นธรรมชาติและความเป็นจริง สะท้อนให้เห็นบริบทของประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา เน้นเรื่องคุณค่า อารมณ์ รวมไปถึงเรื่องนามธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ค่านิยม ความงาม การตีความ ความเชื่อ อุดมการณ์ วิจัยญาณ เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ที่มีร่วมกันของครูอาสาสมัคร คือ การตระหนักถึงเป้าหมายว่า ผู้เรียนต้องสามารถแสดงนาฏศิลป์ไทยได้ ดังนั้นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและจำเป็น ได้แก่ หลักสูตร โดยตระหนักถึงธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน และการแสดงชุดนั้น ๆ จะต้องมีการแต่งกายและอุปกรณ์ มีความสวยงาม ไม่ซ้ำจากปีก่อนหน้า ต่อมาคือ ความสามารถและเจตคติของครู ทั้งนี้ครูยังต้องตระหนักถึงภาพลักษณ์ที่ดีของความเป็นครูนาฏศิลป์ และความเป็นบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกด้วย และเรื่องของบริบททางกายภาพ วัดธัมมารามถือว่าเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบและเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้เยาวชน โดยเฉพาะโรงเรียนนาฏศิลป์ ทั้งนี้ ครูอาสาสมัครยังคงยึดหลักการสอนตามแนวคิดทางนาฏศิลป์โบราณร่วมด้วย เช่น การสาธิต การจับท่ารำ การย้ายรายละเอียดท่ารำ เป็นต้น

คำสำคัญ : ครูอาสาสมัคร, ประสบการณ์, พื้นที่การเรียนรู้, นาฏศิลป์ไทย

ABSTRACT

The purpose of this research project is to investigate the experiences of volunteer teachers who has been teaching for 1 year at School of Thai dance, Dhammaram temple in Chicago, IL ,USA about learning space creation methods. In this research, the researcher chooses Phenomenological study method that collects data from people who have real experiences

from real situations. Focus on human life experiences. The emphasis is on reality and reflect the context of deep experience. To understand and explain the phenomenon of study, this research will focus on emotional values, aesthetic, interpretation, belief, ideology, judgment. The result shows that a mutual experience of volunteer teachers is a realization of their goal. They want to teach every students able to performs Thai dance. To achieve the goal, there are various components. First, A curriculum must designs based on nature and desire of student and every performance needs to use beautiful costumes and accessories that different from last year. Next, it is about potential and attitude of teacher. Thus, volunteer teachers need to concern about their satisfying image of Thai dance teacher, Chulalongkorn University former student and physical environment. Dhammaram temple is totally perfect and properly space to educates teenagers. Especially, Thai dance schoo. Volunteer teachers still need to stick with the authentic Thai dance teaching methods like demonstration, one on one teaching, put more intention in special details etc.

Keywords : Volunteer teachers, Experience, Learning space, Thai dance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบต่าง ๆ และมีการนำไปเผยแพร่ ณ ต่างประเทศอีกด้วย การนำนาฏศิลป์ไทยไปใช้เป็นเครื่องมือเผยแพร่วัฒนธรรม คือประเด็นสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการและพื้นที่การจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย โดยเลือกศึกษาจากโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ ซึ่งถูกจัดขึ้นโดยศูนย์ส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ศาสตราจารย์ ม.ล.จิรายุ - ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อสาธิตการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนไทย เพื่อให้ได้เรียนรู้ภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย โดยใช้พื้นที่ของวัดในการดำเนินกิจกรรม เพื่อปลูกฝังจิตใต้สำนึกและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ทั้งยังเป็นการกระชับสัมพันธ์ภาพระหว่างคนไทยในต่างประเทศ และคนไทยในประเทศไทยให้เกิดความกลมเกลียวกันยิ่งขึ้น การดำเนินงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การเรียนรู้ ณ โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม นครซิกาโก ด้วยเหตุผลประการแรก คือ เป็นพื้นที่ที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย เพราะวัดธัมมารามเป็นสถานที่ที่แสดงความเป็นชาติไทย เมื่อนำนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย และภาษาไทย เข้ามาเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรม ก็ยิ่งทวีความเป็นปึกแผ่นและมั่นคงมากขึ้น กลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทยในซิกาโก และเมืองอื่น ๆ เช่น เมืองมิลวอกี (Milwaukee) รัฐวิสคอนซิน (Wisconsin), รัฐเคนทักกี (Kentucky) และรัฐอินดีแอนา (Indiana) (จิรวรรณ ดำรงค์เลิศ ยาดิ. สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม 2561) ประการที่สอง ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์การเป็นครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี ณ โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม นครซิกาโก (พ.ศ. 2557-2558) จึงได้เห็นว่าคุณชนคนไทยให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมไทย ณ วัดธัมมารามเป็นอย่างยิ่ง เพราะพื้นที่การเรียนรู้แห่งนี้ให้โอกาสทุกคนได้ร่วมกิจกรรม ทั้งที่เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กิจกรรมทางการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม ตลอดจนมีการวางแผนเผยแพร่ผลงานออกสู่สาธารณชน

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม จำเป็นต้องคำนึงถึงวิธีการสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน กล่าวคือ ต้องเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นสูง เอื้อให้เกิดการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนตกผลึกทางความคิด นอกจากนี้ การมีกิจกรรมด้านนาฏศิลป์ไทย เป็นวิธีการของวัฒนธรรมข้ามพรมแดน หรือวัฒนธรรมข้ามชาติ (Cross Cultural) หมายถึง การนำสิ่งหนึ่งเข้าไปสู่พื้นที่ที่แตกต่างจากพื้นที่ต้นกำเนิดของสิ่งนั้น เช่นเดียวกับการนำนาฏศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย ไปเผยแพร่ ณ นครซิดนีย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างทั้งด้านวัฒนธรรม ภาษา ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า เปรียบดัง “อาวุธทางวัฒนธรรม” อาวุธในที่นี้ไม่ได้หมายถึงสิ่งที่จะใช้สู้รบเพื่ออิสรภาพ แต่คือสิ่งที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ภาพของมนุษย์ในสังคม เพราะคนไทยได้ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมแผ่นดินแม่อย่างยั้ง ทั้งนี้ด้วยตระหนักดีว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และถือว่าเป็นอาวุธทางวัฒนธรรมลักษณะหนึ่งที่สามารถช่วยให้เกิดสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม เพื่อแสดงตัวตนว่าคนไทยมีเอกลักษณ์ประจำชาติ (ไทยรัฐ วิตทัศน์. 2560)

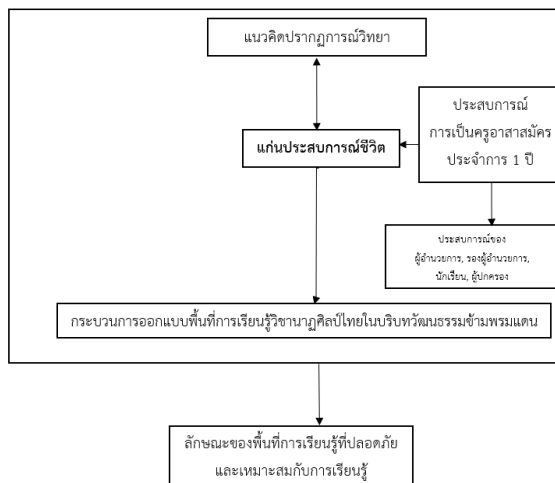
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจประสบการณ์การจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทย ของครูอาสาสมัครประจำการ
2. เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทยในบริบทวัฒนธรรมข้ามพรมแดน
3. ค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวคิดการจัดพื้นที่การเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทยในต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ครูอาสาสมัคร หมายถึง ครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี ในโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ในต่างประเทศ โดยศูนย์ส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ศาสตราจารย์ ม.ล.จิรายุ - ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. พื้นที่การเรียนรู้ หมายถึง พื้นที่ที่สามารถใช้สอยเพื่อให้เกิดกระบวนการทางการเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ในงานวิจัยนี้หมายถึง วัดธัมมาราม นครซิดนีย์
3. อาวุธทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม เป็นยุทธศาสตร์ทางภาษาและวัฒนธรรม ที่ช่วยให้คนเกิดสำนึกในรากเหง้า นำไปสู่การผลึกกำลังคนในชาติให้เข้มแข็ง
4. ประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง สถานการณ์ที่บุคคลได้รับความรู้ พฤติกรรม ทักษะ คุณค่า ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นประสบการณ์ของครูอาสาสมัครตลอดระยะเวลา 1 ปี ณ โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม นครซิดนีย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากตั้งแผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จากทัศนะของผู้ที่ได้ประสบกับสถานการณ์นั้นโดยตรง ดังนั้นความหมายและการตีความจากครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี จึงเป็นเป้าหมายสำคัญ เพราะการวิเคราะห์ตามโครงสร้างของวิธีวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา คือ การตีความเพื่อค้นหาคำอธิบายของสิ่งที่ถูกศึกษาจากทัศนะของผู้กระทำ (ชาย โพอิสิต. 2554 : 80-81) ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “ประสบการณ์” แทนคำว่า “ปรากฏการณ์” ในการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติหน้าที่ครูอาสาสมัคร วิธีเก็บข้อมูลของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ สัมภาษณ์ครูอาสาสมัคร ที่ผ่านการปฏิบัติหน้าที่ ครบ 1 ปี ณ โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม นครชิคาโก เป็นหลัก ประกอบกับ ประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ นักเรียน ผู้ปกครอง นอกจากนี้ การมีกิจกรรมด้านนาฏศิลป์ไทย ณ วัดธัมมาราม เป็นวิธีการของวัฒนธรรมข้ามพรมแดน หรือวัฒนธรรมข้ามชาติ (Cross Cultural) หมายถึง การนำสิ่งหนึ่งเข้าไปสู่พื้นที่ที่แตกต่างจากพื้นที่ต้นกำเนิดของสิ่งนั้น เช่นเดียวกับการนำนาฏศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย ไปเผยแพร่ ณ นครชิคาโก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างทั้งด้านวัฒนธรรม โดยการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดนั้น เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในต่างแดนที่เหมาะสมและมีศักยภาพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต (Hermeneutic Phenomenology) มุ่งตีความเพื่อเข้าใจความหมายของประสบการณ์ตามที่บุคคลได้ประสบ จึงต้องเก็บข้อมูลเจาะลึก เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ให้ความหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 4 คน เป็นผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์การเป็นครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี ณ วัดธัมมาราม นครชิคาโก ช่วงปี พ.ศ. 2550-2561 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริม จำนวน 10 คน คือ ผู้ที่มีตำแหน่งและปฏิบัติงาน ในโรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมารามและเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้อื่นๆในท้องถิ่น เช่น ผู้ปกครอง และคณะสงฆ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล เพราะการสัมภาษณ์คือรูปแบบหนึ่งของการสนทนา ซึ่งผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนในเรื่องเฉพาะเจาะจง ในขณะที่เดียวกันก็จะเปิดกว้างสำหรับข้อมูลทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น สิ่งที่ได้รับมาทั้งหมดจะถูกเรียบเรียงใหม่ เป็นการพรรณนาของผู้วิจัยเอง เพื่อนำไปวิเคราะห์ โดยงานวิจัยนี้จะใช้การสัมภาษณ์ 2 ประเภท คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Guided interview) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือบันทึกเสียง ภาพ ภาพเคลื่อนไหว และการบันทึกข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ ร่วมกับชุดคำถามที่จัดทำไว้ ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนการใช้เครื่องมือเพื่อบันทึกข้อมูลดังกล่าว

สังเกต ผู้วิจัยเดินทางไปสังเกตการณ์การเรียนการสอน และความเป็นอยู่ของครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 โดยเมื่ออุปกรณ์บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ ประกอบกับชุดคำถามเพิ่มเติม และหนังสือยืนยันการอนุมัติจรรยาบรรณในการวิจัย ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ เอกสารและการสัมภาษณ์

เอกสาร เป็นข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ หนังสือ และวารสารต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็น แนวคิดเกี่ยวกับครูอาสาสมัคร (Volunteer Teacher) แนวคิดเกี่ยวกับการสอนนาฏศิลป์ (Dance) แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมข้ามชาติ (Cross-cultural) วิธีการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach)

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมุ่งหาแก่นประสบการณ์ของครูอาสาสมัคร ที่สอนนาฏศิลป์ไทย ในวัดธัมมมาราม ทั้งการให้ความหมาย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเป็นครูอาสาสมัคร และแนวทางการพัฒนาศักยภาพในงานที่ได้รับมอบหมาย ผู้วิจัยเลือกการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Guided interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง ผู้วิจัยมีแนวคำถามที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจน ผู้ให้สัมภาษณ์จะได้รับคำถามในชุดเดียวกัน เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเปรียบเทียบคำตอบของแต่ละคนได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของครูอาสาสมัคร เพื่อหาแก่นของประสบการณ์ร่วมกัน ทั้งการให้คุณค่า ความหมาย การตีความ และเงื่อนไขของการปฏิบัติหน้าที่ครูอาสาสมัคร โดยงานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบปรากฏการณ์วิทยาแบบอรรถปริวรรต (Hermeneutic Phenomenology) ตามแนวคิดของ Heidegger สิ่งที่ปรากฏการณ์วิทยาเน้นเป็นพิเศษในการวิเคราะห์ คือ การค้นหาความหมายของปรากฏการณ์จากข้อมูล ไม่เพียงแต่ความหมายในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนเท่านั้น แต่เป็นความหมายโดยทั่วไปของปรากฏการณ์นั้น ๆ ด้วย (ชาย โปธิสิตา, 2547, น.187-188) ซึ่งการมุ่งวิเคราะห์การให้ความหมายและลักษณะของครูอาสาสมัคร จะค้นพบเงื่อนไขของการเป็นครูอาสาสมัคร ทั้งคุณสมบัติ วิธีการ และการตัดสินใจเป็นครูอาสาสมัครสอนนาฏศิลป์ไทยในต่างประเทศ รวมทั้งค้นหาแนวทางในการพัฒนาครูอาสาสมัคร พัฒนาการจัดการเรียนรู้ และการจัดพื้นที่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยผลสะท้อนจากครูอาสาสมัครในอดีตจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่จะเป็นครูอาสาสมัครต่อไป ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถจำแนกได้ คือ คัดเลือกข้อมูล เป็นการจัดระเบียบ หรือแตกข้อมูลทั้งหมดออกเป็นส่วนย่อย ๆ ตามความหมายที่ปรากฏอยู่ในแต่ละส่วน เพื่อให้สะดวกในการคัดแยกข้อมูลออกเป็นเรื่อง ๆ แต่ละส่วนของข้อมูลจะถูกนิยาม และรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ตามความหมายที่เชื่อมโยงกันตามข้อมูลที่เป็นเรื่องเดียวกันอย่างแท้จริง *แสดงข้อมูล* เป็นการรวบรวมกลุ่มข้อมูลที่ได้จากปรากฏการณ์ที่ศึกษาแล้วอธิบายในรูปแบบพรรณนาเนื้อหาอย่างรอบด้าน ถี่ถ้วน และครอบคลุมประเด็นในงานวิจัยชิ้นนี้ รวมทั้งอธิบายในส่วนที่ยังคลุมเครือให้ชัดเจนมากขึ้น การแสดงข้อมูล ผ่านการจัดระเบียบและเชื่อมโยงเนื้อหาเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของหัวข้อที่ศึกษา เป็นการรวมเพื่อจัดประเภทตามความหมายที่สัมพันธ์กัน และจะเกิดความหมายใหม่ที่จะช่วยให้เข้าใจและตอบคำถามวิจัยได้ สามารถจำแนกได้ คือ จัดกลุ่มแสดงข้อมูล ใช้ตารางแสดงข้อมูล (หรือแผนภาพ) และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย *สังเคราะห์โครงสร้าง* ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะเลือกและนำเสนอความหมายของปรากฏการณ์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ประสบการณ์ของครูอาสาสมัครทั้ง 4 คน ประกอบกับข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้หลังการสังเคราะห์นี้ จะเป็นมาจากการมองทะลุผ่านสิ่งที่ปรากฏ ลงไปยังความหมายที่อยู่เบื้องหลังของสิ่งนั้น เพื่อหาแก่นของประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) โดยการ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี (สัมภาษณ์ สังเกต ศึกษาเอกสาร) จากแหล่งข้อมูลมากกว่า 1 แหล่ง (ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลเสริม) และสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล เพื่อทบทวนและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้ทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจตรงกัน จะทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือขึ้น

จรรยาบรรณการวิจัย

เพื่อรักษาความปลอดภัยและผลประโยชน์ของผู้ให้ข้อมูล ในงานวิจัยนี้จะไม่ระบุชื่อ-สกุลที่แท้จริงในการนำเสนอข้อมูลบางช่วง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามแนวทางจรรยาบรรณการวิจัย (ชาย โปธิสิตา. 2547 : 393-401) ซึ่งมีขั้นตอน ได้แก่ การขอความยินยอม และการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้รับการพิจารณาและอนุมัติ จริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2561 และปฏิบัติตามข้อตกลงในเอกสารชี้แจงและหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาของครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงหลัก คือ ก่อนปฏิบัติงานและระหว่างปฏิบัติงาน ช่วงก่อนปฏิบัติงานอาศัยการเตรียมความพร้อม ที่จัดโดยโครงการ ที่มีการฝึกอบรมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตตลอด 1 ปี และเตรียมความพร้อมด้วยตนเองคือ ศึกษาหลักสูตรและเตรียมเพลง อุปกรณ์ เครื่องแต่งกายที่จะใช้ในการสอนนักเรียน กระทั่งเดินทางไปยังวัดไทยในต่างประเทศ โดยสามารถสรุปการดำเนินชีวิตตลอด 1 ปี ตามขอบข่ายงานและกิจวัตรประจำวันของครูอาสาสมัคร ตามรูปแบบดังนี้

ช่วงเวลา	ลักษณะงาน	หมายเหตุ
วันจันทร์-วันเสาร์		
6.00 – 7.30 น.	ทำอาหารถวายพระ, ล้างจานและเก็บครัว	มีการจัดเวรในคณะครูอาสาสมัคร
	ทำวัตรเช้า	
9.00 – 13.00 น.	ทำอาหารถวายพระ, ล้างจานและเก็บครัว	บางวันที่ไม่มีเจ้าภาพถวายเพล
17.00 น. เป็นต้นไป	ออกไปรับประทานอาหารข้างนอก	บางวัน ตามโอกาสพิเศษ
18.00 – 21.00 น.	เรียนภาษาอังกฤษ ESL Class ที่ Moraine Valley Community College	เรียนวันอังคาร กับพฤหัสบดี
19.00 น. เป็นต้นไป	ช่วยงานวัดอื่น ๆ	ตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น
วันอาทิตย์		
10.00 – 18.00 น.	สอนนาฏศิลป์	อาจจะมีสอนวันอื่น ๆ ตามที่มีงาน

และจากการเตรียมตัวก่อนและระหว่างการศึกษาปฏิบัติหน้าที่จริง มีเนื้อหาและวิธีการที่ได้รับการอบรมมา สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และมีส่วนที่ควรได้รับการเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม ดังตารางต่อไปนี้

ก่อนเดินทาง (ช่วงอบรม)	ระหว่างปฏิบัติงาน ณ วัดธัมมามาราม
การปฏิบัติธรรม : ทำวัตรเช้า-เย็น ขั้นตอนในศาสนาพิธี	ทำวัตรเช้า-เย็น ขั้นตอนในศาสนาพิธีส่วนใหญ่พระสงฆ์จะดำเนินการเอง แต่ครูอาสาสมัครมีหน้าที่จัดหาอุปกรณ์และจัดเตรียมสถานที่ได้
ปรุงอาหารและจัดการถวายพระ	ครูอาสาสมัครต้องทำอาหารเป็น และมีโอกาสทำอาหารถวายทั้งเช้าและเพล
ฝึกซ้อมการแสดงร่วมกันทุกสาขา	ได้ร่วมงานต่างสาขา
มารยาทไทย	ใช้ในการปฏิบัติตนในวัดและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่เข้ามาร่วมงานที่วัด

ก่อนเดินทาง (ช่วงอบรม)	ระหว่างปฏิบัติงาน ณ วัดธัมมมาราม
จับผ้าประดับเวที	มีโอกาช่วยพระสงฆ์จัดเวทีในงานวัด
จัดดอกไม้สด	ช่วยจัดดอกไม้ในงานต่าง ๆ และจัดแจกันประจำวันพระในบางโอกาส
หลักสูตร : การจัดหลักสูตร, ออกแบบหลักสูตร การเขียนแผนการ จัดการเรียนรูู้	ร่วมออกแบบหลักสูตรประจำปีการศึกษา โดยมีตัวอย่างจากปีก่อนหน้า
กิจกรรมหน้าเสาธงและในโบสถ์	โดยส่วนมากเป็นของภาษาไทย (ครูทุกคนสามารถเข้าร่วมได้)
เพลงโครงการ	เป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของสาขาภาษาไทย
ศิลปะประดิษฐ์	เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนภาคฤดูร้อน (ครูทุกคนสามารถเข้าร่วมได้)
เทคนิคการแต่งหน้า แต่งตัวแบบไทย	ได้ใช้ทุกงานการแสดงและสอนผู้ปกครอง
ฐานตามสาขาเฉพาะ : การออกแบบชุดการแสดง เทคนิคการซ่อมเครื่องดนตรี สื่อการสอนภาษาไทย	การออกแบบชุดการแสดงต้องใช้ทุกงาน
กีฬา	เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนภาคฤดูร้อน (ครูทุกคนเข้าร่วม)
การสอนภาษาไทยสำหรับเด็กไทยในต่างแดน	ได้เรียนรู้เพื่อปรับตัวกับเด็กที่ต่างวัฒนธรรม เพื่อการเรียนการสอนที่ราบรื่น
สนุกกับนิทาน	ได้ใช้ถ่ายทอดบางช่วง ของการแสดงที่มากจากวรรณกรรมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทยในบริบทวัฒนธรรมข้ามพรมแดน เริ่มต้นจากการที่ครูอาสาสมัครเสนอรายชื่อเพลงต่อผู้อำนวยการและคณะกรรมการโรงเรียนให้พิจารณาร่วมกัน เพื่ออนุมัติการสอนดังกล่าว โดยพื้นฐานเกณฑ์การพิจารณาขึ้นอยู่กับชุดการแสดงและอุปกรณ์ที่มีอยู่ หากครบถ้วนหรือสามารถประยุกต์ใช้ได้ และมีความสวยงาม ไม่ซ้ำจากปีก่อนหน้า ก็สามารถดำเนินการสอนได้ ทั้งนี้ต้องพิจารณาเป็นรายกลุ่มด้วย ว่า รูปร่าง ความสามารถ ของผู้เรียนสอดคล้องกับเพลงที่เตรียมไว้หรือไม่อย่างไร และพิจารณาร่วมกับความต้องการของผู้เรียน โดยการสำรวจความคิดเห็น สอบถาม ศึกษาจากประวัติการบันทึกในอดีต เป็นต้น ทั้งนี้ ครูอาสาสมัครควรตระหนักถึงเรื่องของปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่เข้ามาวัดกับครูอาสาสมัคร ประกอบกับเงื่อนไขในการเผยแพร่องค์ความรู้ กล่าวคือ กลุ่มของคณะกรรมการโรงเรียนนาฏศิลป์ คณะกรรมการวัด เป็นจุดเชื่อมต่อไปสู่สังคมที่กว้างขึ้น กล่าวคือ การประสานงานหน่วยงานหรือองค์กรของไทยในชิคาโก เช่น สถานกงสุลใหญ่ ณ นครชิคาโก เพื่อจัดการวัฒนธรรมไทย และทางสถานกงสุลใหญ่ต้องประสานงานหน่วยงานในชิคาโกเพื่อให้ได้ช่วงเวลา และพื้นที่ในการจัดงานดังกล่าว แสดงถึงความสัมพันธ์จากกลุ่มสังคมเล็ก ๆ ไปสู่สังคมใหญ่ และผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า ภายใต้งานการเรียนการสอนนาฏศิลป์ ตลอดจนการออกแบบหลักสูตรในแต่ละปี ล้วนอยู่ภายใต้เงื่อนไขอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น โอกาสในการแสดงผลงานในพื้นที่ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือจัดชุดการแสดงพื้นเมือง 4 ภาคของไทยให้สอดคล้องกับกิจกรรมของสมาคมชาวไทย 4 ภาค เป็นต้น เชื่อมโยงไปสู่เรื่องของผลประโยชน์ทางการเงิน ทั้งการจัดการแสดงให้ตรงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย หรือจัดตามความต้องการของผู้จัดงานนั้น ๆ ทั้งนี้ลักษณะทางกายภาพของวัดธัมมมารามค่อนข้างสมบูรณ์แบบและเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้เยาวชน โดยเฉพาะโรงเรียนนาฏศิลป์ ที่มีห้องเฉพาะแยกออกมา โดยลักษณะที่เหมาะสมดังกล่าวคือ

ห้องมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีกระจกเงาในห้อง ที่ผู้เรียนสามารถเห็นตนเองขณะรำได้ พื้นที่ในห้องกว้างเพียงพอสำหรับผู้เรียนจำนวนตามกลุ่ม โดยที่ขณะเคลื่อนไหวร่างกาย จะต้องไม่สัมผัสกับผู้อื่น และเพื่อการส่งเสริมทัศนคติที่ดีให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะลูกครึ่งไทย-อเมริกัน ควรจัดสภาพที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์ตกแต่งบริเวณโดยรอบห้อง เช่น ติดที่ผ้าหนึ่ง หรือจุดสุดใจที่ผู้เรียนจะมองเห็น และท้ายสุดคือ ต้องเป็นห้องที่เก็บเสียง เพราะการฝึกซ้อมจะต้องเปิดเพลงในระดับที่ผู้เรียนได้ยินชัดเจน และครอบคลุมทุกคน รวมทั้งต้องไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอกแทรกเข้ามาได้ เพราะจะเป็นการทำลายสมาธิผู้เรียนอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดการจัดพื้นที่การเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยในต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ กรณีของโรงเรียนนาฏศิลป์วัดธัมมมารามนั้น ครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี ต้องเตรียมความพร้อมในการศึกษาหลักสูตรของโรงเรียน โดยประสานงานหลักกับผู้อำนวยการโรงเรียน เพราะจะเป็นผู้สนับสนุนการทำงานให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น รวมทั้งช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ประกอบกับการตระหนักถึงธรรมชาติของผู้ใช้พื้นที่การเรียนรู้แห่งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ที่มาเรียน ไม่ได้นำนาฏศิลป์ไปประกอบอาชีพหลัก จึงอาจไม่จำเป็นต้องจริงจังจนทำให้เครียด เรียนเป็นงานอดิเรก ไม่ควรเข้มงวด เช่น การกระแทกเอว ถีบเหลี่ยม เป็นต้น อาจจะปรับความเข้มข้นลง เช่น ตัดมือเล็กน้อย พอให้ได้เรียนรู้ว่าเป็นอย่างไร การตั้งวง ระดับต้องไม่เกินสี่ชั้ระ ครูต้องปรับวิธีการบางอย่างเพื่อให้เข้ากับเด็กอเมริกัน ควรให้มีความสุขมากกว่าเข้มงวดด้านเนื้อหา ประกอบกับทัศนคติของครูต่อผู้ปกครอง พระ ชุมชน และครูอาสาสมัครสาขาอื่น ๆ เพื่อที่จะสร้างการแสดงและเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป เป็นการสร้างผลผลิตจากกลุ่มสังคมเล็ก ๆ ในวัด เพื่อขยายออกสู่สังคมวงกว้างขึ้น คือ นครชิคาโก ทุกความสัมพันธ์ข้างต้น หากครูสามารถทำความเข้าใจและปรับตัวให้ทำงานร่วมกันได้ จะเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองเป้าหมายของโรงเรียนและโครงการได้

โดยสรุป ประสบการณ์ที่มีร่วมกันของครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี คือ การตระหนักถึงเป้าหมายว่าต้องให้ผู้เรียนสามารถทำการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้ ดังนั้นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายได้ จึงล้วนเกี่ยวข้องและจำเป็น อันได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนสอน โดยตระหนักถึงธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน ความสามารถและเจตคติของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง บริบททางกายภาพ เป็นต้น

อภิปรายผล

แนวทางหนึ่งในการจัดพื้นที่การเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยในต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ คือ เรื่องของกระบวนการ หรือขั้นตอนในการถ่ายทอดความรู้ การจะดึงดูดให้ผู้เรียนจดจ่อกับสิ่งที่เรียนอยู่ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ตามโอกาสต่าง ๆ อย่างเหมาะสม จะต้องประกอบไปด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ที่จะช่วยกันสังเกตการณ์ วิเคราะห์และระดมความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตรการสอน หรือวิธีการในการสอนแต่ละเทอม แต่ละกลุ่มนักเรียน การเรียนนาฏศิลป์ โดยทั่วไปเป็นเนื้อหาทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ซึ่งในบริบทของวัดธัมมมาราม จะเน้นหนักไปที่การฝึกปฏิบัติ กล่าวคือ เป้าหมายของผู้เรียน จะต้องสามารถแสดงนาฏศิลป์บนเวทีได้ จะต้องเป็นกระบวนการที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องร่วมมือกัน เป็นบรรยากาศที่ทั้งสองฝ่ายต้องมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทักษะถึงจะเกิด เพราะทั้งครูผู้สอนเองก็ต้องมีทักษะที่แม่นยำและเพียงพอ เพื่อจะถ่ายทอดให้ผู้เรียนสามารถนำไปฝึกตามได้ หรือสามารถพัฒนาทักษะไปได้ไกลกว่าที่ได้เรียน เกิดการปฏิบัติซ้ำจนกลายเป็นความชำนาญ ำได้อย่างคล่องแคล่ว จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์นั้น มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) (พจนดัตร์ สำเร็จกิจเจริญ, 2553 : 8-16) ได้แก่ ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ดังตารางเปรียบเทียบ

ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม	ขั้นตอนในการสอนของครูอาสาสมัคร
<p>ด้านเนื้อหาความรู้ ความรู้ : สามารถจำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาเก็บและประมวลผล</p> <p>ด้านทักษะ การรับรู้ : เพื่อให้ผู้เรียนดู สังเกต และทำตามต่อไปได้</p> <p>ด้านเจตคติ รับรู้ : สนใจในสิ่งเร้าและแสดงออกในรูปแบบของความรู้สึกที่เกิดขึ้น</p>	<p>ครูสาธิต : ยึดแนวคิดตามทฤษฎีศิลปะในสมัยโบราณที่ยังไม่มีการเรียนด้านทฤษฎี ครูก็จะทำให้เป็นลำดับแรก เพราะนาฏยศัพท์ยังไม่ได้มีมากเท่าปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันก็มีการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เช่น มีการถามเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสำรวจพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้ ผู้เรียนคนอื่น ๆ ในห้องก็จะได้รับรู้เนื้อหาในมุมต่าง ๆ อีกด้วย</p>
<p>ด้านเนื้อหาความรู้ เข้าใจ : แปลและขยายความในสิ่งที่ได้เรียนรู้ จับสิ่งสำคัญเพื่อมากระทำต่อ</p> <p>นำไปใช้ : ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ซึ่งเกิดจากความเข้าใจ</p> <p>ด้านทักษะ ชั้นลงมือปฏิบัติ : ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้</p> <p>ด้านเจตคติ ตอบสนอง : มีส่วนร่วมกับสิ่งที่เกิดขึ้น</p>	<p>ผู้เรียนปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน : หลังจากสาธิตให้ดู ก็ให้ผู้เรียนลองปฏิบัติตาม กล่าวคือให้เลียนแบบจากต้นแบบให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุด ครูจะปฏิบัติทำรำไปด้วย อธิบายไปด้วย และสังเกตผู้เรียนจากกระจกไปด้วย เป็นช่วงที่กระจายขั้นตอน หรือย่อยลำดับการปฏิบัติทำรำเพื่อให้เข้าใจและทำได้ถูกต้องอย่างแท้จริง</p>
<p>ด้านเนื้อหาความรู้ การวิเคราะห์ : แยกย่อยความรู้เพื่อทำความเข้าใจในแต่ละส่วนเพื่อหาความเชื่อมโยง ความเหมือน ความต่าง</p> <p>ด้านทักษะ ชั้นดูความถูกต้อง : ปฏิบัติได้ถูกต้อง ลดความผิดพลาด</p> <p>ด้านเจตคติ ค่านิยม : เลือกปฏิบัติและศึกษาในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับของสังคมจนเกิดทัศนคติที่ดี</p>	<p>เข้มงวดขึ้น : หลังจากปฏิบัติทำรำได้ค่อนข้างเยอะแล้ว จะต้องซ้อมซ้ำ ๆ เพื่อดูความถูกต้อง ส่วนใหญ่เป็นการแสดงแบบหมู่คณะจึงจำเป็นต้องใส่ใจเรื่องนี้ เพราะหากผิดพลาดช่วงใดหรือคนใดคนหนึ่ง จะเป็นจุดสังเกตที่ชัดเจนมาก ดังนั้นในขั้นนี้คือต้องการลดความผิดพลาดให้ได้น้อยที่สุดจนถึงไม่มีความผิดพลาดเลย ทั้งนี้ในการปฏิบัตินาฏศิลป์ยังต้องมีการ “จับท่า” เป็นเทคนิคที่สำคัญมากตั้งแต่โบราณกาล เพราะครูที่ดีจะใส่ใจและสนใจในจุดบกพร่องและชี้แนะให้แก่ไขถูกจุด เพราะหากไม่บอกหรือไม่จับท่ารำผู้เรียนก็ต้องสังเกตเอง ซึ่งเด็กแต่ละคนมีความบกพร่องหรือจุดอ่อนที่ต่างกัน ครูผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นี้จึงควรแก้ไข เช่น หากเด็กตัวสูงจะต้องตั้งวงระดับไหน แขนยึดหรือองแคไหน เป็นต้น</p>
<p>ด้านเนื้อหาความรู้ สังเคราะห์ : สร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เกิดรูปแบบบางอย่าง ผสมผสานส่วนย่อย ๆ ให้เข้ากันอย่างเป็นระบบ</p>	<p>ย້ายรายละเอียด : เป็นการย้ำขั้นตอนที่ถูกต้องอีกครั้ง และฝึกได้อย่างต่อเนื่องเพื่อความชำนาญต่อไป ในกระบวนการนี้ หากเป็นชุดการแสดงที่มีอุปกรณ์ ผู้สอนจะต้องจัดทำให้ได้ฝึกอย่าง</p>

<p>ด้านทักษะ</p> <p>ความชัดเจนและความต่อเนื่อง : เรียนรู้กระบวนการตามขั้นตอนที่ถูกต้อง และสามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>ด้านเจตคติ</p> <p>จัดระบบ : จัดระบบจากความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้น หากสอดคล้องกันก็ยึดปฏิบัติต่อไป</p>	<p>ครบถ้วน และฝึกหลาย ๆ ครั้งเพื่อความถูกต้องแม่นยำ ลงรายละเอียดถึงวิธีการจะเข้าหาอุปกรณ์ คือรู้วิธีหยิบวิธีวางอุปกรณ์ ในกรณีที่มีการแสดงมีการใช้ที่แตกต่างกันไป</p>
<p>ด้านทักษะ</p> <p>ความเป็นธรรมชาติ : แสดงออกจนกลายเป็นธรรมชาติของผู้เรียนเอง</p> <p>ด้านเจตคติ</p> <p>บุคลิกภาพ : นำค่านิยมที่ได้จากการจัดระบบมาปฏิบัติ จนกลายเป็นนิสัยส่วนตัวจนกระทั่งกลายเป็นอุดมคติ</p>	<p>คล่องแคล่ว</p> <p>: เมื่อสามารถจำทำทำได้ครบถ้วน เข้ากับดนตรีได้ รำตรงกับเนื้อร้อง ครูไม่ต้องรำเป็นตัวอย่างข้างหน้า และสามารถฝึกรำโดยไม่กระຈกได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญเชี่ยวชาญจนสามารถถ่ายทอดต่อได้ เพราะในการแสดงจริง ผู้แสดงต้องส่งอารมณ์ให้กับผู้ชม ซึ่งหากไม่สามารถทำได้อัตโนมัติตามธรรมชาติ เพราะปกติซ้อมโดยเห็นการเคลื่อนไหวของตนเองในกระຈก ก็จะทำให้ไม่สามารถเป็นนักแสดงที่ดีได้</p>
<p>ด้านเนื้อหาความรู้</p> <p>ประเมินค่า : ตัดสินมูลค่าของสิ่งต่าง ๆ อย่างมีกฎเกณฑ์ตามธรรมชาติขององค์ความรู้ นั้น ๆ หรือตามกฎเกณฑ์ของสังคม</p>	<p>การประเมินผล</p> <p>: ในกรณีการเรียน ณ วัดธัมมมาราม มีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถขึ้นแสดงบนเวทีได้ ดังนั้นเบื้องต้นของเกณฑ์ประเมินคือ ผู้แสดงกล้าขึ้นเวที สามารถแต่งหน้า แต่งตัวได้ และต่อมาครูและผู้ชมอาจจะประเมินรายบุคคลหรือรายกลุ่มจากความถูกต้อง เป็นการวัดความจำของผู้เรียน ความสวยงาม เป็นการวัดทักษะและความเชี่ยวชาญ จังหวะ ถือเป็นสิ่งสำคัญในนาฏศิลป์ไทย เป็นหนึ่งในทักษะเบื้องต้นเช่นกัน หรืออื่น ๆ เช่น ความพร้อมเพรียงการจัดแถว เป็นต้น</p>

จากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนาฏยสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ของผู้เรียนวิชานาฏศิลป์ไทยในสถาบันอุดมศึกษา” พบว่า พื้นที่การเรียนรู้นาฏศิลป์ ต้องการการตอบสนองต่อวิธีสอนที่เน้นปฏิบัติ เพราะการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ จะเรียนรู้เทคนิควิธีการจากประสบการณ์โดยตรง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพราะนาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ต้องการสร้างเอกลักษณ์ให้แต่ละชุดการแสดงมีความแตกต่างกันไป ตัวอย่างจาก หลักสูตรการสอนนาฏศิลป์ ของสถาบันซันแซปเตอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา (Subchapter school) มีเป้าหมาย คือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดสร้างสรรค์ด้านการแสดง มีความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรม เชื่อมโยงสู่เรื่องทางประวัติศาสตร์ สามารถวิเคราะห์ วิจารณ์ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในสังคมที่หลากหลาย เพื่อจุดมุ่งหมายในการให้ความรู้ เรื่องการเคลื่อนไหวร่างกายที่ถูกต้อง ผลงานอารมณ์ที่สอดคล้องกับการเต้นรำในชุดการแสดงนั้น ๆ และพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ชุดการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ

อีกสถาบันที่กล่าวถึงในงานวิจัยข้างต้น คือ Allan Hancock college รัฐแคลิฟอร์เนีย มีหลักสูตรการเรียนการสอนนาฏศิลป์ที่มีลักษณะผสมผสาน ทั้งเรื่องของเทคนิคการแสดงบนเวที การออกเสียง ดนตรี การเคลื่อนไหว สถาบันแห่งนี้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้เรียน ผู้สอน และศิลปิน เพราะผู้เรียนจะต้องฝึกปฏิบัติงานกับศิลปิน หรือผู้ที่ประกอบอาชีพด้านการแสดง ในส่วนของผู้สอน จะมีบทบาทสำคัญในห้องเรียน วิธีการ คือ สาธิต บรรยาย และฝึกให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนนาฏศิลป์นั้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ และทักษะที่เกิดจากการปฏิบัติงานเกิดความชำนาญ สามารถสร้างผลงานเองได้ ตลอดจนปลูกฝังเจตคติที่ดีในการรับรู้ ความงามของนาฏศิลป์ (อุษา สบฤกษ์. 2545 :28-30)

ข้อเสนอแนะ

พื้นที่การเรียนรู้ที่ดี ในทางกายภาพโดยรวมเห็นว่าเหมาะสมแล้ว แต่ในด้านของพื้นที่ทางการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง จะต้องอาศัยความร่วมมือในการใช้ศักยภาพของแต่ละคน ให้เต็มที่และเหมาะสมที่สุด ซึ่งในส่วนของครูอาสาสมัครแต่ละคน มีเป้าหมายและลักษณะนิสัยต่างกัน การเข้าถึงนักเรียนจึงต่างกัน เช่น หากครูที่ผ่านการเรียนแบบวิทยาลัยนาฏศิลป์มา ก็มีความละเอียดเรื่องพื้นฐานทางนาฏศิลป์บางอย่าง หรือถ้าครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับวงการนาฏศิลป์ในด้านใดด้านหนึ่ง ก็จะเข้าใจในมุมที่กว้างขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง ในสิ่งเหล่านี้ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้การสะท้อนของผู้เรียนต่างกันไป ซึ่งในอดีตส่วนใหญ่เป็นบัณฑิตจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาฯ แต่ต่อไปในอนาคต อาจจะรับบัณฑิตจากสถาบันอื่น มา เช่นเดียวกับครูอาสาสมัครสาขาดนตรีและภาษาไทย ที่เริ่มละสถาบันมากขึ้น ดังนั้น ข้อเสนอของงานวิจัยนี้อาจจะเป็นผลที่มาจากบุคคลที่ได้รับการศึกษามาเหมือนกันในระดับบัณฑิตศึกษา เมื่อเกิดการเปลี่ยนผ่านของช่วงวัย ก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัดและโรงเรียน กลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองที่เปลี่ยนวัยไป อาจทำให้รูปแบบการเรียนการสอนต้องปรับตาม ควรส่งเสริมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็น หรือวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาพื้นที่การเรียนรู้ของสถาบันดนตรีไทยและภาษาไทย เพราะเป็นสถาบันที่อยู่ภายใต้การดูแลของวัดธัมมมารามเช่นกัน ทั้งยังมีครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปีที่มาจากโครงการเดียวกัน (โครงการของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) จะชี้ให้เห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่อาจจะเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้เกิดผลในมิติต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะผลที่จะออกมาเป็นโครงสร้างเพื่อเป็นคู่มือในการวางแผนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูอาสาสมัคร

เอกสารอ้างอิง

จิรวรรณ ดำรงค์เลิศ ยาคติ. สัมภาษณ์. 10 พฤษภาคม 2561.

ชาย โพธิ์สิตา. (2554). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. ครั้งที่ 6**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง (มหาชน).

ไทยรัฐ. (2560). **อาวุธวัฒนธรรมสร้างชาติไทยใหญ่**. (วิดีโอทัศน์). ไทยรัฐทีวี : https://www.youtube.com/watch?v=h-DUyQ_1MiY

- พนตธร สำเร็จกิจเจริญ. (2553). “ผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เชิงบูรณาการเพื่อเสริมทักษะการคิด สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา”. รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อุษา สบฤกษ์. (2536). การพัฒนารูปแบบการสอนนาฏยสรรค์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ของผู้เรียน วิชานาฏศิลป์ไทยในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
THE ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING SUFFICIENCY SCHOOL MANAGEMENT IN SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA

ทวีศักดิ์ ธาตุชัย¹ นวัตกรรม หอมสิน² ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์³

TAWEESEK THATCHAI¹ NAWATTAKORN HOMSIN² PRAPORNTIP KUNAGORNPITAK³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรธานี

^{1,2}อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน และเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 255 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นปัจจัยทางการบริหารเท่ากับ .956 และการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนเท่ากับ .968 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางการบริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่ามี 5 ปัจจัย เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .776 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 60.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สร้างสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.372 + .147(X_6) + .144(X_3) + .154(X_1) + .141(X_5) + .125(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .201(X_6) + .202(X_3) + .231(X_1) + .187(X_5) + .194(X_4)$$

คำสำคัญ : ปัจจัยทางการบริหาร, สถานศึกษาพอเพียง, สมการพยากรณ์

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the relationship between administrative factors and sufficiency school management in schools and to create a predictive equation of administrative factors affecting sufficiency school management in schools under the office of

Udon Thani primary education service area. The sample consisted of 255 schools administrators, using stratified random sampling. The research instrument was a 5 level-rating scale questionnaire. The reliability on the administrative factors was at .956 and the sufficiency school management in schools was at .968. The statistical techniques employed in this analysis were mean, percentage, standard deviation, Pearson product-moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis. The results were as follows:

1. The correlation between the administrative factors and sufficiency in schools had statistical significance at .01
2. A predictive equation of administrative factors affecting sufficient schools management in schools under the office of Udon Thani primary education service area found five factors. The correlation coefficient was at .776. The forecast was at 60.20 percent. The significance was at the .01 level. Create the forecast equation as follows:

The forecast equation of raw scores:

$$\hat{Y} = 1.372 + .147(X_0) + .144(X_3) + .154(X_1) + .141(X_2) + .125(X_4)$$

The forecast equation of standard scores:

$$\hat{Z} = .201(X_0) + .202(X_3) + .231(X_1) + .187(X_2) + .194(X_4)$$

Keywords : administrative factors, sufficiency economy education, predictive equation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลกและของประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าโลกและประเทศไทยยังมีความเสี่ยงของการพัฒนาและเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง จนอาจนำไปสู่วิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หากการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปโดยขาดการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องกำกับการพัฒนาให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้ก่อเกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2556 : 78-79)

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายการขับเคลื่อนและพัฒนาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ. 2557 โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557-2560) ไว้ 7 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 2557) ซึ่งครอบคลุมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านและภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเร่งรัดให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ทีศนา แคมมณี. 2558 : 21-22)

สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ด้านวิสัยทัศน์คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์ขับเคลื่อนสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง. 2560 : 12-13) ซึ่งให้

ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ โดยเฉพาะ ข้อที่ 1 คือ ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559 : 4) ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ สถานศึกษานั้นต้องยึดโยงให้สอดคล้องด้วย

การบริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จมีประสิทธิผลนั้นต้องอาศัยปัจจัยทางการบริหารหลายด้านมาดำเนินการเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยุวดี ประทุม. 2559 : 133-135) ที่ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียน ผลจากการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยการบริหารด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยการบริหารด้านวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับกับงานวิจัยของ (อศิราภรณ์ วรรณรัตน์. 2556 : 149) ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 6 สรุปได้ว่า ปัจจัยทางการบริหารของผู้บริหาร ทั้ง 8 ด้าน คือภาวะผู้นำ บรรยากาศขององค์การ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน แรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร และการควบคุมงาน พบว่าปัจจัยทางการบริหารของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากสภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลกและของประเทศไทย และจากการที่จังหวัดอุดรธานี เป็นพื้นที่ใกล้ชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว มีประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาในพื้นที่ ทำให้เศรษฐกิจ สังคม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น นับวันปัญหาจะมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นซึ่งเป็นทั้งโอกาสและเป็นทั้งความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศและคนในชาติ และเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมเข้มแข็ง เตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจ จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาต่างๆ จากรัฐบาล ทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ซึ่งเป็นส่วนราชการจะต้องปฏิบัติตามนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงนโยบายจากรัฐบาล โดยเฉพาะการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาขับเคลื่อนสู่สถานศึกษาในทุกระดับ มีการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อจะได้ทราบถึงระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงว่าอยู่ระดับใด มีปัจจัยทางการบริหารใดบ้างที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงและมีความสัมพันธ์แบบใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้ดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
2. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัจจัยทางการบริหาร หมายถึง องค์ประกอบในการบริหารที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 6 ด้าน ได้แก่

1.1 ปัจจัยด้านครู หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เป็นบุคคลที่มีลักษณะนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ติดตามความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี

1.2 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่อบุคคลและสังคมในองค์กร เกิดการยอมรับและมีการขยายต่อไป พฤติกรรมนั้นจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายและเป็นไปตามที่ผู้นำต้องการ

1.3 ปัจจัยด้านการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการของการส่งผ่านข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ คำสั่งต่างๆ และหรือความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยการใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับบุคลากรด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรภายในองค์กร

1.4 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง แบบแผนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ค่านิยม ความเข้าใจ ความเชื่อ ความรู้สึกของสมาชิกในองค์กร แนวปฏิบัติ แสดงออกถึงพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้นๆ ซึ่งเกิดจากความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ซึ่งเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันไปสู่สมาชิกรุ่นใหม่

1.5 ปัจจัยด้านทักษะการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงาน การดำเนินการใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในองค์กร ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานอย่างมีระบบ โดยอาศัยกระบวนการบริหาร บุคลากร ทรัพยากรต่างๆ และทักษะการบริหารมาใช้ในการดำเนินการ

1.6 ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงอุปกรณ์เครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนงานสารสนเทศ ดำเนินงานด้านการวางแผน วางกลยุทธ์ ประกอบการตัดสินใจ การประชุม การติดตามควบคุมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร

2. การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนสถานศึกษาพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในทุกมิติ ตามองค์ประกอบของรายการประเมินและเกณฑ์คุณภาพ สถานศึกษาแบบอย่างการจัดการจัดการเรียนรู้อุทิศตนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ. 2554 : 2-3) ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านนโยบาย หมายถึง สถานศึกษาที่มีนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาและบูรณาการแผนปฏิบัติงานประจำปี

2.2 ด้านวิชาการ หมายถึง สถานศึกษาที่มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 ด้านงบประมาณ หมายถึง สถานศึกษาที่มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการอาคารสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

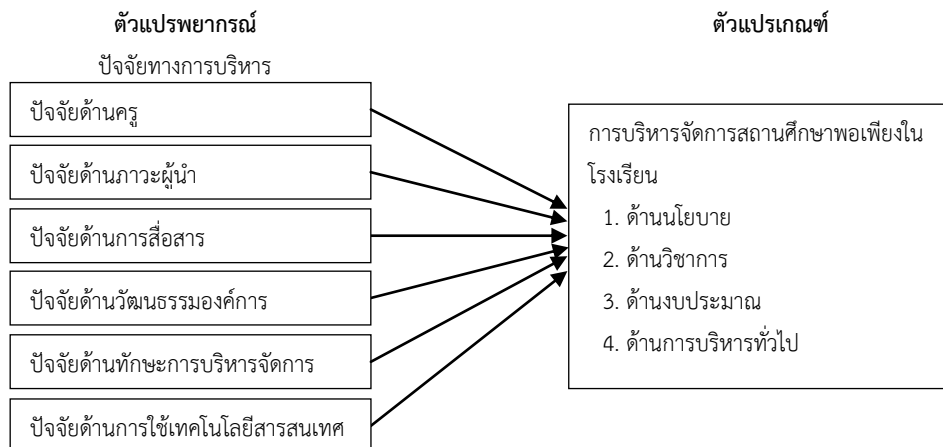
3. สถานศึกษาพอเพียง หมายถึง สถานศึกษาแบบอย่างการจัดการจัดการการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง สถานศึกษาแบบอย่างการจัดการจัดการการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง”

4. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดของโรงเรียนตามจำนวนนักเรียน ซึ่งได้แก่ 1) โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน 2) โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-499 คน 3) โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษายทางการบริหาร ได้สังเคราะห์จากองค์ประกอบในการบริหาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ 6 ปัจจัย ส่วนการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ยึดองค์ประกอบของรายการประเมินและเกณฑ์คุณภาพ สถานศึกษาแบบอย่างการจัดการจัดการการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ประชากรในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง สถานศึกษาแบบอย่างการจัดการจัดการการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง” ปี 2550 - 2559 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 667 คน จากจำนวน 667 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน จากตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และ เดเรก ศรีสุโข. 2559 : 150-151) ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และระดับความคลาดเคลื่อน ± 5 เปอร์เซ็นต์ สุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

3. **ลักษณะของเครื่องมือ** ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยพัฒนาจากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยทางการบริหารในโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .956 ตอนที่ 3 สอบถามการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .968

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** นำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หา ค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) ในการวิเคราะห์ค่าสถิติ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี วิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of Correlation) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหาร (X) กับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y
X ₁	1.000	.440**	.478**	.515**	.390**	.484**	.598**
X ₂		1.000	.410**	.405**	.413**	.475**	.446**
X ₃			1.000	.486**	.482**	.446**	.586**
X ₄				1.000	.412**	.613**	.611**
X ₅					1.000	.505**	.556**
X ₆						1.000	.616**
Y							1.000

**P < .01

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำถึงระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .390 ถึง .613 ซึ่งมีค่าไม่เกิน .80 จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาภาวะความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (Multicollinearity) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .446 ถึง .616 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. วิเคราะห์ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อดูว่าตัวพยากรณ์ใดที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน แล้วนำตัวแปรนั้นไปสร้างสมการพยากรณ์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2, 3

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ สัมประสิทธิ์การถดถอยและความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า ตัวแปร (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ลำดับขั้นตัวพยากรณ์	R	R ²	Adj R ²	S.E.	F	P-values
(X ₆)	.616	.379	.377	.213	154.541	.000
(X ₆) (X ₃)	.707	.500	.496	.191	61.090	.000
(X ₆) (X ₃) (X ₁)	.747	.558	.552	.180	32.556	.000
(X ₆) (X ₃) (X ₁) (X ₅)	.763	.582	.575	.176	14.647	.000
(X ₆) (X ₃) (X ₁) (X ₅) (X ₄)	.776	.602	.594	.172	12.641	.000

จากตารางที่ 2 พบว่าลำดับขั้นที่มีประสิทธิภาพการพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ได้สูงสุด คือ ขั้นสุดท้าย มีตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าสู่สมการ 5 ตัวแปร ได้แก่ (X₆) (X₃) (X₁) (X₅) (X₄) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .776 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ .602 นั่นคือ หมายความว่าตัวพยากรณ์ทั้ง 5 ตัวสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ได้ร้อยละ 60.20

ตารางที่ 3 ค่าคงที่ของตัวแปรต้นที่เป็นตัวแปรพยากรณ์สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าสู่สมการถดถอย

ปัจจัย	B	S.E.	Beta	t	P-values
ค่าคงที่ (Constant)	1.372	.169		8.106	.000
(X ₆)	.147	.040	.201	3.644	.000
(X ₃)	.144	.036	.202	3.993	.000
(X ₁)	.154	.033	.231	4.617	.000
(X ₅)	.141	.037	.187	3.786	.000
(X ₄)	.125	.035	.194	3.555	.000

R = .776   R² = .602   Adj R² = .594   S.E. = .172

จากตารางที่ 3 ตัวแปรเกณฑ์ (Y) ขึ้นอยู่กับตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X₆) ปัจจัยด้านการสื่อสาร (X₃) ปัจจัยด้านครู (X₁) ปัจจัยด้านทักษะการบริหารจัดการ (X₅) และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (X₄) เมื่อนำค่าสถิติต่างๆ มาสร้างสมการได้สมการพยากรณ์การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.372 + .147(X_6) + .144(X_3) + .154(X_1) + .141(X_5) + .125(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .201(X_6) + .202(X_3) + .231(X_1) + .187(X_5) + .194(X_4)$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน พบว่า ปัจจัยทางการบริหารทุกปัจจัยโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจัยทางการบริหารทั้ง 6 ปัจจัย เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน คือ 1) ปัจจัยด้านครู เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ สอดคล้องกับ (วิลโลว์ ตั้งจิตสมคิด. 2557 : 131-142) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของความเป็นครูได้แก่ หน้าที่การสั่งสอนและฝึกอบรม อบรมคุณธรรมและจริยธรรม การค้นคว้าวิจัยหรือการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ การถ่ายทอดวัฒนธรรม 2) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่อบุคคลและสังคมในโรงเรียนเกิดการยอมรับ พฤติกรรมนั้นจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายและเป็นไปตามที่ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องการ สอดคล้องกับ (นิติพล ภูตะโชติ. 2559 : 252) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคมในองค์กร เพราะภาวะของผู้นำจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) ปัจจัยด้านการสื่อสาร เป็นกระบวนการของการส่งผ่านข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ คำสั่งต่างๆ และหรือความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน สอดคล้องกับ (นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์. 2559 : 219-222) กล่าวว่า การสื่อสารที่ดีเป็นกลยุทธ์ที่จะสามารถกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จแก่องค์กร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เพื่อให้สามารถร่วมกันนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างสูงสุด 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร เป็นแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ค่านิยม ความเข้าใจ ความเชื่อ ความรู้สึกของสมาชิกในองค์กร แนวปฏิบัติ แสดงออกถึงพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้นๆ ซึ่งเกิดจากความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ซึ่งเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันไปสู่สมาชิกรุ่นใหม่อันจะส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับ (นิติพล ภูตะโชติ. 2559 : 135) กล่าวว่า อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรจะมีผลต่อพฤติกรรมของพนักงานในองค์กรหลายอย่าง เช่น ความร่วมมือของสมาชิก การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน สมาชิกในองค์กรจะมีความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร นอกจากนั้น วัฒนธรรมองค์กรยังมีผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของการทำงานในองค์กรด้วย 5) ปัจจัยด้านทักษะการบริหารจัดการ เป็นกระบวนการทำงาน การดำเนินการใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในโรงเรียน ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานอย่างมีระบบ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยอาศัยกระบวนการบริหาร บุคลากร ทรัพยากรต่างๆ และทักษะการบริหารมาใช้ในการดำเนินการ ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนจะบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ (จรรณี เก้าเอี้ยน. 2557 : 1-2) กล่าวว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์นำทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงอุปกรณ์เครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนงานสารสนเทศ ดำเนินงานด้านการวางแผน วางกลยุทธ์ ประกอบการตัดสินใจ การประชุม การติดตามควบคุมดำเนินกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประดิษฐ์ จิตโสภา. 2557 : 33) สรุปว่า สารสนเทศมีความสำคัญต่อการบริหารเพราะจะช่วยให้ผู้บริหารในด้านการวางแผน การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

2. ผลการวิจัยเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่า ตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าสู่สมการมี 5 ตัว เรียงลำดับเข้าสู่สมการได้ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_6) ด้านการสื่อสาร (X_3) ด้านครู (X_1) ด้านทักษะการบริหารจัดการ (X_5) และด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_4) เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .776 สามารถพยากรณ์การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ได้ร้อยละ 60.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องจากปัจจัยทางการบริหารทั้ง 5 ปัจจัย เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน คือ

- 1) ปัจจัยทางการบริหารด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในยุคปัจจุบันมีความสำคัญในการทำงาน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในการบริหารงาน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินงานด้านการวางแผน วางกลยุทธ์ ประกอบการตัดสินใจ การประชุม การประเมินงาน การติดตามควบคุมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของผู้อำนวยการโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วันโชค วารินทร์. 2558) สรุปว่า การบริหารบนฐานความรู้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรมีการใช้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารมาช่วยแสวงหาความรู้เพื่อนำมาประกอบการวางแผนและมีการวางแผนงานด้วยความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ 2) ปัจจัยทางการบริหารด้านการสื่อสาร แสดงให้เห็นว่าในทุกโรงเรียนการบริหารงาน การสั่งการ คำสั่งต่างๆ หรือการสร้างความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ผู้บริหารมีการใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อศิราภรณ์ วรรณรัตน์. 2556 : 53-57) สรุปว่า การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการสำคัญในการบริหาร ทั้งนี้ เพราะทุกขั้นตอนของการบริหารย่อมมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การติดต่อสื่อสารที่ดีมีเหตุผลก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การติดต่อสื่อสารมีประโยชน์ต่อการบริหารงานแต่ทั้งนี้ ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ปัจจัยประกอบ แต่ปัจจัยที่ขาดเสียมิได้ ก็คือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในองค์กรทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภารัตน์ อุปปะ. 2559) สรุปว่า แนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา ระดับขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้บริหารควรทำความเข้าใจในเรื่องการนำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถสื่อสารกับบุคลากรให้ชัดเจนด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) ปัจจัยทางการบริหารด้านครู แสดงให้เห็นว่าครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และครูเป็นบุคคลสำคัญแล้วสถานศึกษาย่อมต้องมีการวางแผนกำลังคน การสรรหา การใช้กำลังคน การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนากำลังคน และการดูแลสวัสดิการบุคลากร สอดคล้องกับ (วิไล ตั้งจิตสมคิด. 2557 : 131-142) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของความเป็นครู ได้แก่ หน้าที่การสั่งสอนและฝึกอบรม อบรมคุณธรรมและจริยธรรม การค้นคว้าวิจัยหรือการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การปฏิบัติหน้าที่พิเศษต่างๆ การรายงานผลและการแนะนำ และการจัดกิจกรรมนักเรียน นอกจากนี้ครูต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพครูและความเป็นผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิจิตร เพิ่มขึ้น. 2558) สรุปว่า สภาพและแนวทางการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้มีการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระและทุกระดับชั้น ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมพัฒนา ศึกษาดูงาน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัญญาจิต แก้วแสน. 2559) สรุปว่า ภาพสะท้อนการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา เงื่อนไขที่ส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา พัฒนาครูและบุคลากรเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนัก จัดอบรมสัมมนาครู ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ปัจจัยทางการบริหารด้านทักษะการบริหารจัดการ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่จะบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยทักษะการบริหารจัดการ ที่มีการดำเนินการโดยใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลภายในโรงเรียนนอกโรงเรียนร่วมมือดำเนินกิจกรรมอย่างมีระบบ สอดคล้องกับ (ธีระพล เพ็ญจันทร์. 2557 : 38) กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด 5) ปัจจัยทางการบริหารด้านวัฒนธรรมองค์กร แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรจะมีผลต่อพฤติกรรมของคนบุคคลในโรงเรียนหลายอย่าง เช่น ความร่วมมือของสมาชิก การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์กรยังมีผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของการทำงานในโรงเรียนด้วย สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ (บรรจบ บุญจันทร์. 2556 : 31) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงออกถึงพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้นๆ ซึ่งเกิดจากความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรจะสร้างประโยชน์หรือคุณค่าให้แก่องค์กรนั้นๆ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กร

อีกประเด็นที่มีความน่าสนใจ นั่นคือ ปัจจัยทางการบริหารด้านภาวะผู้นำ ไม่สามารถพยากรณ์ได้ว่าส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานในองค์กรหรือในโรงเรียนนั้นไม่ได้เน้นที่ตัวผู้บริหารในการเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานเพียงผู้เดียว แต่เน้นที่บุคลากรทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานองค์กรหรือโรงเรียนจึงจะประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อศิราภรณ์ วรรณรัตน์. 2556 : 157-158) ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า การดำเนินงานในองค์กรนั้นไม่ได้เน้นที่ผู้บริหารโรงเรียนให้เป็นผู้นำในการปฏิบัติงานในโรงเรียนผู้เดียวแต่เน้นให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี มีปัจจัย 5 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน ได้ดีที่สุทธร้อยละ 60.20 ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี สามารถนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปกำหนดนโยบาย แผนงานในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสื่อสาร ด้านครู ด้านทักษะการบริหารจัดการ และด้านวัฒนธรรมองค์กร เพราะทั้ง 5 ด้านนี้ สามารถพยากรณ์การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ได้ดีที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบกัน ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนที่ดีต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

(2554). **คู่มือประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ปี 2554 เป็นต้นไป.** กรุงเทพฯ : ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์ขับเคลื่อนสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง. (2560). **แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงกระทรวงศึกษาธิการ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์ขับเคลื่อนสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง.

กัญญ์ญาจิต แก้วแสน. (2559). **ภาพสะท้อนการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จรุณี เก้าเอี้ยน. (2557). **เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา : ขานเมืองการพิมพ์.

ทศนา แฉมฉณี. (2558). **ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพล เพ็งจันทร์. (2557). **แนวคิดและการปฏิบัติในการบริหารการศึกษา Educational Administration Concepts and Practices.** [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].

นิติพล ภูตะโชติ. (2559). **พฤติกรรมองค์การ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์. (2559). **หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษ 21.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรจบ บุญจันทร์. (2556). **การบริหารสถาบันเพื่อความเป็นเลิศ.** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประดิษฐ์ จัดโสภา. (2557). **แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยุวดี ประทุม. (2559). **ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วันโชค วารินิน. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดกำแพงเพชร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิจิตรรา เพิ่มขึ้น. (2558). สภาพและแนวทางการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2557). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และ ดิเรก ศรีสุโข. (2559). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2557). แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ . ศ . 2557 – 2560). กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ 2 ทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สุดารัตน์ อุปปะ. (2559). สภาพและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อศิราภรณ์ วรรณรัตน์. (2556). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

FACTOR AFFECTING STRESS OF MATHAYOMSUKSA VI STUDENTS IN THE SECONDARY
EDUCATIONAL SURVICE AREA OFFICE 31

วนิดา แदनดี¹ และ สมเกียรติ ทานอก¹

Wanida Dandee¹ and Somkiat Tanok¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹อาจารย์ ดร. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 2) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จำนวน 485 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบประเมินความเครียดสวนปรุง ชุด 20 ข้อ (SPST-20) 2) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 3) แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise) ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 มีความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับสูง
2. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 พบว่า ด้านปัญหาการเรียนของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.53$, S.D.=0.71) ด้านพฤติกรรมของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.22$, S.D.=0.62) ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.96$, S.D.=0.64) ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.88$, S.D.=0.61) และด้านการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.70$, S.D.=0.67)
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 คือ ปัญหาการเรียนของนักเรียน ภาวะสุขภาพ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสามารถในการทำนายการเกิดความเครียดของนักเรียนได้ร้อยละ 12.00

คำสำคัญ : ปัจจัย, ความเครียด, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ABSTRACT

The purpose of this research were : 1) study the level of stress of mathayomsuksa VI students in the secondary educational service area office 31. 2) study the level of factor affecting stress of mathayomsuksa VI students in the secondary educational service area office 31. 3) study factor affecting stress of mathayomsuksa VI students in the secondary educational service area office 31. The samples of this study were 485 Mathayomsuksa VI Students of the academic year of 2017. The samples were chosen by the Stratified Random Sampling. The instruments for collecting data included 1) Suanprung Stress Test-20 2) Personal Data Questionnaire 3) Questionnaire of Factor Affecting Stress. The statistics used in data analysis were mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and Stepwise multiple regression analysis.

The results of this research revealed as follow ;

1. Mathayomsuksa VI students in the secondary educational service area office 31 had high stress level.

2. The level of factor affecting stress of mathayomsuksa VI students in the secondary educational service area office 31. The result of the research revealed that Learning problem of student had moderate level ($\bar{x}=2.53$, S.D.=0.71), Teacher behavior had moderate level ($\bar{x}=3.22$, S.D.=0.62), Relationship between student and Parent had good level ($\bar{x}=3.96$, S.D.=0.64), Relationship between student and friend had good level ($\bar{x}=3.88$, S.D.=0.61) and Perception of parental expectations had very level ($\bar{x}=3.70$, S.D.=0.67)

3. Factor affecting stress of mathayomsuksa VI students in the secondary educational service area office 31 were Learning problem of student, Health condition and Relationship between student and friend. They were capability in prediction the student stress 12.0 percentages.

Keywords : Factor, Stress, The Secondary Educational Service Area Office 31

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้คนในสังคมต่างต้องพยายามปรับตัวและต่อสู้แข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้บุคคลสะสมความกดดันต่าง ๆ จนเกิดเป็นความกลัว ความรู้สึกคับข้องใจ และความวิตกกังวลต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือความเครียดนั่นเอง ความเครียดเป็นเรื่องที่มีกันทุกคน จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา การคิด และการประเมินสถานการณ์ของแต่ละคน ถ้าเราคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ร้ายแรง เราก็จะรู้สึกเครียดน้อยหรือแม้เราจะรู้สึกว่ปัญหานั้นร้ายแรง แต่เราพอจะรับมือไหว เราก็จะไม่เครียดมาก แต่ถ้าเรามองว่าปัญหานั้นใหญ่ ไก่ไม่ไหว และไม่มีใครช่วยเราได้ เราก็จะเครียดมาก ความเครียดในระดับพอดี ๆ จะช่วยกระตุ้นให้เราีพลังมีความกระตือรือร้นในการต่อสู้ชีวิต ช่วยผลักดันให้เราเอาชนะปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ได้ดีขึ้น (กรมสุขภาพจิต. 2555 : 5-6)

ความเครียดสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงวัยตั้งแต่เด็กจนถึงวัยผู้สูงอายุ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่น ซึ่งนับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหากเด็กมีความสามารถปรับตัวได้ดี ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่นจะลดน้อยลง แต่จะมีปัญหาในช่วงวัยรุ่นได้มากหากเด็กไม่สามารถปรับเปลี่ยนต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา (เต็มศักดิ์ คทวณิช. 2546 : 82) การปรับตัวไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลทำให้วัยรุ่นเกิดความเครียด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของนักเรียน พบว่ามีตัวแปรที่ส่งผลต่อความเครียดหลายประการ โดยตัวแปรที่พบว่าส่งผลต่อความเครียดมากที่สุดในงานวิจัยที่ค้นคว้ามา คือ เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังงานวิจัยของหทัยชนก หมายผิน (2550) สุนิสา ตะสัย (2550) สโรบล ธนะคำดี (2551) เป็นต้น ส่วนโรคประจำตัว ก็เป็นปัจจัยส่งผลต่อความเครียดเช่นกัน ดังงานวิจัยของนฤมล โอภาสานนท์ (2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย หลายพสุ และคณะ (2554) รวมทั้งชนิกานต์ ข้าเหมื่อน (2558) ด้านปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อเครียด มีหลายประการ เช่น ปัญหาในครอบครัว (ศุภนิช สังฆะดี. 2550) ปัญหาด้านการเรียน (วัชรพงษ์ เรือนคำ. 2557) ส่วนพรหมณี โฮชิน (2557) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อความเครียด ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ด้านระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัย และการแนะแนวการศึกษาต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกานต์ ข้าเหมื่อน (2558) และด้านความคาดหวังของผู้ปกครอง (กิริติ ผลรัตน์. 2557)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงระดับความเครียด ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ผลการเรียนเฉลี่ย ภาวะสุขภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง และ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมของครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ความเครียด หมายถึง สภาวะทางร่างกายหรือจิตใจที่ต้องทนกับสภาวะที่กดดันไม่ชอบ หรือมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งคุกคาม จนไม่อาจทนได้ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสียสมดุล จะแสดงอาการออกมาทั้งทางร่างกาย จิตใจ หรือพฤติกรรม หากความเครียดนั้นมีอยู่มากและคงอยู่เป็นเวลานาน ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบประเมินความเครียดสวนปรง ชุด 20 ข้อ โดยได้แบ่งลักษณะอาการที่แสดงออกแตกต่างกันดังนี้

- 1.1 อาการทางกายที่เกิดจากความเครียด เช่น ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยร่างกาย ปวดท้อง มือสั่น หน้ามืด เป็นลม เป็นต้น
- 1.2 อาการทางจิตใจที่เกิดจากความเครียด เช่น รู้สึกเบื่อหน่าย วิตกกังวล ใจลอย หงุดหงิดโมโหง่าย ซึมเศร้า เป็นต้น
- 1.3 พฤติกรรมที่เกิดจากความเครียด เช่น นอนไม่หลับ ทะเลาะวิวาท ก้าวร้าว ดื่มสุรา สูบบุหรี่ เป็นต้น
2. ผลการเรียนรู้เฉลี่ย หมายถึง ความสามารถทางการเรียนของนักเรียน โดยพิจารณาจากผลการเรียนที่ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมทุกรายวิชาถึงภาคเรียนล่าสุดที่กำลังเรียน
3. ภาวะสุขภาพ หมายถึง สุขภาพร่างกาย การมีโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนความเจ็บป่วยเรื้อรังของนักเรียนที่ส่งผลมาถึงปัจจุบัน
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง หมายถึง รายได้เฉลี่ยแต่ละเดือนของผู้ปกครองของนักเรียน
5. ปัญหาการเรียนของนักเรียน หมายถึง อุปสรรค ความยุ่งยาก ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน เป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ความพร้อมในการเรียน สภาพแวดล้อมรอบห้องเรียน เวลาสำหรับการทบทวนบทเรียน
6. พฤติกรรมของครู หมายถึง พฤติกรรมของครูที่ปฏิบัติต่อนักเรียน ทั้งด้านการเรียนการสอน และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ และมีความประพฤติที่เหมาะสม ได้แก่ การสอนอย่างเต็มประสิทธิภาพ ให้คำแนะนำในการเรียน การอบรมสั่งสอนนักเรียน การให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ การวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
7. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีต่อกัน โดยนักเรียนควรปฏิบัติตนต่อผู้ปกครอง ได้แก่ การเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง การช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานบ้าน การขอคำปรึกษาและบอกเล่าปัญหาต่อผู้ปกครอง ส่วนผู้ปกครองก็ควรปฏิบัติตนต่อนักเรียน ได้แก่ ให้คำปรึกษาและซักถามปัญหานักเรียน ให้ความเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน อบรมสั่งสอนอย่างเหมาะสม ดูแลเอาใจใส่แสดงความรักต่อนักเรียน
8. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เพื่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีต่อกัน ได้แก่ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใช้เวลาในการเรียนและทำกิจกรรมนอกห้องเรียนด้วยกัน ให้คำปรึกษาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแสดงความรักความห่วงใยต่อกัน
9. การรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง หมายถึง การที่นักเรียนทราบถึงความคาดหวังหรือความต้องการของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนในด้านการเรียนและการสอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย

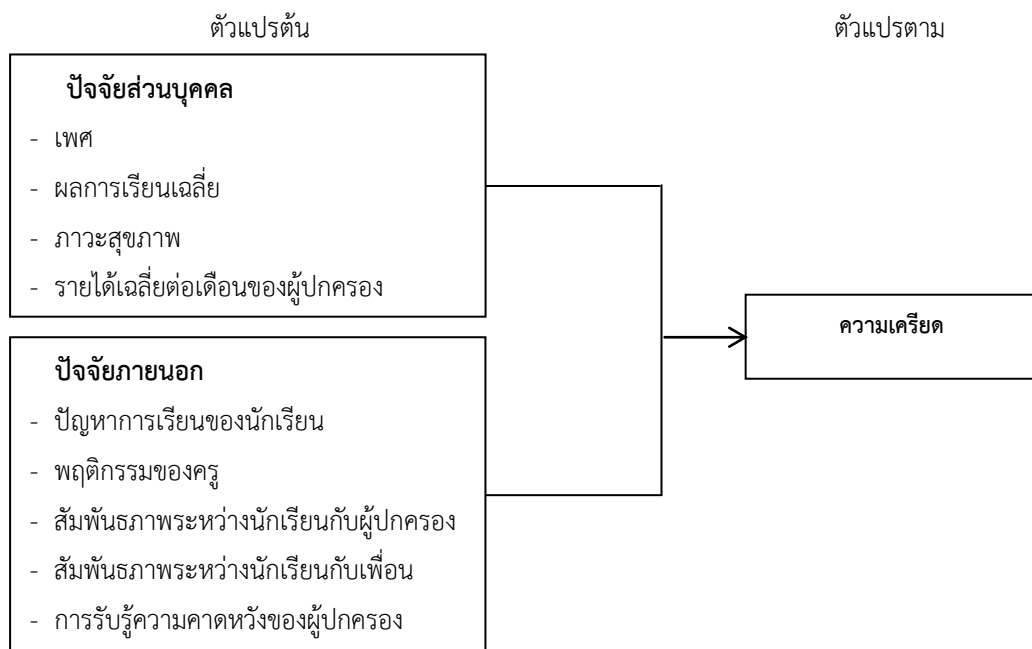
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเครียดตามแนวคิดของ Selye (1956) กล่าวว่า ความเครียดเป็นภาวะที่ร่างกายและจิตใจมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งทีมาจากทั้งภายในและภายนอกร่างกาย ที่มาคุกคามขัดขวางการทำงาน การเจริญเติบโต ความต้องการของมนุษย์ เป็นผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในร่างกายเกี่ยวกับโครงสร้างและปฏิกิริยาทางเคมี เพื่อต่อต้านการคุกคามเท่านั้น ทำให้ภาวะร่างกายและจิตใจขาดสมดุล จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด พบว่า มีปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลให้เกิดความเครียดต่อบุคคล ซึ่งจากการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทำให้ได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียน ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ผลการเรียนรู้เฉลี่ย ภาวะสุขภาพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง 2) ปัจจัยภายนอก คือ ด้านปัญหาการเรียนของนักเรียน ด้านพฤติกรรมของครู ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และด้านการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 10,155 คน จาก 50 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 485 คน จาก 11 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบทดสอบ 1 ฉบับ ประกอบด้วย

2.1 แบบประเมินความเครียดสวนปรง ชุด 20 ข้อ (SPST-20)

2.2 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

2.3 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญหาการเรียนของนักเรียน ด้านพฤติกรรมของครู ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และด้านการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง

3. การตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับความเครียดของนักเรียน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโชคชัยสามัคคี จำนวน 90 คน จากนั้นทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) รายด้านอยู่ระหว่าง 0.69-0.82 แสดงว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ได้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อขอให้ออกหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.3 ผู้วิจัยประสานงานกับครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้ช่วยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โดยผู้วิจัยเดินทางไปมอบและรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง

4.4 ผู้วิจัยตรวจแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำผลมาวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows การศึกษาใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ระดับความเครียด ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นด้วยกันเอง ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

5.5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 และตอนที่ 3 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกออกเป็น 1. ความเครียดน้อย 2. ความเครียดปานกลาง 3. ความเครียดสูง และ 4. ความเครียดรุนแรง โดยการแจกแจงจำนวนและค่าร้อยละ รายละเอียดได้แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ระดับความเครียดของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. ความเครียดน้อย	19	3.92
2. ความเครียดปานกลาง	145	29.90
3. ความเครียดสูง	227	46.80
4. ความเครียดรุนแรง	94	19.38
รวม	485	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่มีความเครียดระดับสูง (ร้อยละ 46.80) รองลงมาคือมีความเครียดระดับปานกลาง (ร้อยละ 29.90) มีความเครียดระดับรุนแรง (ร้อยละ 19.38) และมีความเครียดระดับน้อย (ร้อยละ 3.92) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด จำแนกออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล 2. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามเพศ ผลการเรียนเฉลี่ย ภาวะสุขภาพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง โดยการแจกแจงจำนวน และค่าร้อยละ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	66	13.61
หญิง	419	86.39
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX)		
น้อยกว่า 2.00	10	2.06
2.01-2.50	67	13.82
2.51-3.00	132	27.22
3.01-3.50	180	37.11
3.51 ขึ้นไป	96	19.79
ภาวะสุขภาพ		
ปกติ	456	94.02
มีโรคประจำตัว	29	5.98
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง		
น้อยกว่า 10,000 บาท	105	21.65
10,001 – 15,000 บาท	175	36.08
15,001 – 20,000 บาท	71	14.64
20,001 – 25,000 บาท	31	6.39
25,001 บาทขึ้นไป	103	21.24
รวม	485	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 86.39) มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.01-3.50 มากที่สุด (ร้อยละ 37.11) มีภาวะสุขภาพปกติ มากที่สุด (ร้อยละ 94.02) และรายได้เฉลี่ยของผู้ปกครอง 10,001-15,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 36.08)

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

การวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านปัญหาการเรียนของนักเรียน 2. ด้านพฤติกรรมของครู 3. ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง 4. ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และ 5. ด้านการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง โดยการแจกแจงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านปัญหาการเรียนของนักเรียน	2.53	0.71	ปานกลาง
2. ด้านพฤติกรรมของครู	3.22	0.62	ปานกลาง
3. ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง	3.96	0.64	ดี
4. ด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	3.88	0.61	ดี
5. ด้านการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง	3.70	0.67	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นด้านปัญหาการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.71) มีความคิดเห็นด้านพฤติกรรมของครู อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.62) มีการเกิดพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.64) มีการเกิดพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.61) และมีความคิดเห็นด้านการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.67)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นด้วยกันเอง ว่ามีปัญหภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) หรือไม่ ซึ่งเป็นข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยถ้าตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์กันเองสูง กล่าวคือมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า .75 หรือ .80 ทั้งในทางบวกและทางลบ ให้ตัดตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์ต่ำกับตัวแปรตามออก (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2543 : 178, สกศ. 2539 : 287) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับปัจจัยด้านต่างๆ และระหว่างปัจจัย

Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	
Y	1															
X ₁	-0.016	1														
X ₂	0.000	-0.085	1													
X ₃	0.103*	0.081	-0.245**	1												
X ₄	-0.023	0.019	-0.308**	-0.470**	1											
X ₅	-0.049	0.031	-0.199**	-0.304**	-0.382**	1										
X ₆	-0.155*	0.052	0.101*	0.037	-0.040	-0.071	1									
X ₇	0.088	-0.098*	0.065	0.061	-0.031	-0.110*	-0.036	1								
X ₈	0.086	0.010	0.072	0.110*	-0.133**	-0.028	0.081	-0.395**	1							
X ₉	-0.038	0.011	0.003	-0.044	0.117*	-0.074	0.006	-0.218**	-0.311**	1						
X ₁₀	-0.025	-0.068	-0.031	-0.046	0.061	-0.003	-0.112*	-0.137**	-0.196**	-0.108*	1					
X ₁₁	0.293**	-0.164**	0.071	0.086	-0.012	-0.171**	-0.038	0.023	0.035	-0.019	-0.028	1				
X ₁₂	-0.057	-0.141**	-0.049	0.017	-0.010	0.030	0.032	0.006	0.045	0.013	0.013	0.089*	1			
X ₁₃	-0.152**	0.112*	-0.158**	-0.016	0.062	0.112*	0.047	-0.058	-0.025	0.016	-0.022	-0.175**	0.273**	1		
X ₁₄	-0.159**	0.086	-0.146**	-0.027	0.106*	0.058	0.061	-0.028	-0.093*	0.046	0.009	-0.125**	0.333**	0.475**	1	
X ₁₅	-0.006	0.028	-0.137**	0.020	0.079	0.024	0.000	-0.060	0.013	0.017	-0.039	0.070	0.236**	0.256**	0.245**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น จำนวน 15 ตัวแปร กับตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า มี 2 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .103-.155 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ภาวะสุขภาพกับความเครียด มีความสัมพันธ์กันในทางลบ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .155 ส่วนตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า มี 3 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .152-.293 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ปัญหาการเรียนของนักเรียนกับความเครียด มีความสัมพันธ์กันในทางบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .293 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นด้วยกันเอง พบว่า ตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 12 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .089-.117 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ผลการเรียนเฉลี่ย 3.01-3.50 กับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง 15,001-20,000 บาท มีความสัมพันธ์กันในทางบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .117 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 24 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .125-.475 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์กันในทางบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .475 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นทุกตัวแล้ว พบว่าไม่มีตัวแปรต้นตัวใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) จึงสามารถนำตัวแปรต้นทุกตัวมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

3.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในตอนนี้ เพื่อพิจารณาว่าเมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise) แล้ว จะได้ตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกตามลำดับการเข้าสมการ	b	Std.	β Error	t	Sig.
1. ปัญหาการเรียนของนักเรียน (X_{11})	5.664	.893	.274	6.343**	.000
2. ภาวะสุขภาพ (X_6)	-8.544	2.668	-.137	-3.202**	.001
3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_{14})	-2.826	1.051	-.116	-2.689**	.007
ค่าคงที่ (Constant)	53.157	5.460		9.736**	.000

Multiple R = .346, R Square = .120, Adjusted R Square = .114, Standard Error = 13.899

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาตัวแปรทำนายทั้ง 15 ตัว พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 3 คู่ โดยตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความเครียด ยกเว้น ปัญหาการเรียนของนักเรียน (X_{11}) มีความสัมพันธ์ทางบวก และเรียงลำดับตามความสำคัญ ได้ดังนี้ ปัญหาการเรียนของนักเรียน (X_{11}) รองลงมาคือภาวะสุขภาพ (X_6) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_{14}) ตามลำดับ และตัวแปรเหล่านี้สามารถทำนายการเกิดความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ร้อยละ 12.00 สามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 53.157 + 5.664(X_{11}) - 8.544(X_6) - 2.826(X_{14})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.274(Z_{11}) - 0.137(Z_6) - 0.116(Z_{14})$$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ได้แก่ ปัญหาการเรียนของนักเรียน ภาวะสุขภาพ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบระดับความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 มีความเครียดอยู่ในระดับสูงและรุนแรงถึงร้อยละ 66.18 ซึ่งเป็นความเครียดในระดับที่น่าเป็นกังวล เกิดจากบุคคลได้รับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดสูง ไม่สามารถปรับตัวให้ลดความเครียดลงได้ในเวลาอันสั้น ถือว่าอยู่ในเขตอันตราย หากไม่ได้รับการบรรเทาจะนำไปสู่ความเครียดเรื้อรังเกิดโรคต่างๆ ในภายหลังได้ และเมื่อความเครียดดำเนินติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นระดับรุนแรง จนทำให้บุคคลมีความล้มเหลวในการปรับตัวจนเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ หดแรงแรง ควบคุมตัวเองไม่ได้ เกิดอาการทางกายหรือโรคภัยต่างๆ ตามมาได้ง่าย (กรมสุขภาพจิต. 2541 : 12) ความเครียดระดับสูงและรุนแรงจึงถือว่าเป็นระดับอันตราย ที่อาจส่งผลกระทบต่อนักเรียนทั้งด้านจิตใจและร่างกาย และอาจกลายเป็นอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวัน ส่วนสาเหตุที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เกิดความเครียดได้ง่าย อาจเนื่องมาจากนักเรียนวัยนี้จัดเป็นช่วงวัยรุ่น ซึ่งพบว่าเป็นวัยที่มีความเครียดง่าย เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีฮอร์โมนเพศมาก และเป็นช่วงของการปรับตัว วัยรุ่นจึงมีแนวโน้มที่จะหงุดหงิดง่าย และทนต่อความเครียดได้น้อย และมักมีอาการเรื้อรังกังวล กลัวผิดหวัง ในวัยนี้มีสิ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกได้ง่าย วัยรุ่นจะรับรู้ความล้มเหลวในเชิงหมดหวัง และตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างหุนหันพลันแล่นทันที โดยคิดว่าไม่มีใครสามารถช่วยเหลือตนได้ อีกทั้งเป็นวัยที่มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางสรีระทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่มักจะวิตกกังวลถึงรูปร่างหน้าตาที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นพิเศษ โดยเฉพาะส่วนที่แปลกไปจากคนอื่นๆ เช่น การมีสิว ความอ้วน เด็กชายที่ตัวเล็ก อาจทำให้เด็กมีปมด้อยกลัวว่าจะเป็นความผิดปกติหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอีกหลายประการที่ส่งผลให้เกิดความเครียดในวัยรุ่น ทั้งการเลี้ยงดูในวัยเด็ก ความกดดันและการแข่งขันทางการเรียน

การถูกคาดหวังในเรื่องการเรียน การเลือกอาชีพ โรคประจำตัว ความปรารถนาส่วนตัวไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง สัมพันธภาพกับเพื่อน หรือสัมพันธภาพกับครอบครัว ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีในครอบครัว หรือโรงเรียน เช่น การที่พ่อแม่เข้มงวดเกินไปให้อิสระน้อย ไม่เข้าใจ หรือการที่ครูดุเกินไป การปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ซึ่งมักพบว่ากรณีที่วัยรุ่นไม่สามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันได้ ถือเป็นสัญญาณสำคัญที่บ่งชี้ว่าอาจมีความผิดปกติในเด็กวัยรุ่นคนนั้นแล้ว (รวิวรรณ นิเวตพันธุ์. 2541 : 7-10) จะเห็นได้ว่านักเรียนอาจเกิดความเครียดจากสาเหตุหลายประการดังที่กล่าวมา และเป็นวัยที่ค่อนข้างอ่อนไหว ทำให้รับมือกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ยาก จึงทำให้มีความเครียดในระดับสูงและรุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ที่ใช้เครื่องมือวัดความเครียดแบบเดียวกัน คือแบบประเมินความเครียดสวนปรง ชุด 20 ข้อ (SPST-20) พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของชนิกานต์ ขำเหมือน (2558) ที่ทำการศึกษาคความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเครียดอยู่ในระดับสูงและรุนแรง มีค่าเท่ากับร้อยละ

51.7 และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียน ได้แก่ การมีโรคประจำตัว เงินค่าใช้จ่ายส่วนตัวไม่เพียงพอ ต้องช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน ผู้ปกครองคาดหวังว่านักเรียนจะสามารถหางานที่มีรายได้ดีได้ งานในวิชาต่างๆ มีมากเกินไป มีเวลาทบทวนบทเรียนน้อยเกินไปในการเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัย โรงเรียนให้การแนะแนวเกี่ยวกับการสอบเข้ามหาวิทยาลัยยังไม่เพียงพอ รู้สึกว่าครูปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไม่เสมอภาค เช่นเดียวกับการศึกษาของกิริติพลีรัตน์ (2557) ที่ศึกษาความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เรียนกวดวิชาเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับสูงและรุนแรง มีค่าเท่ากับร้อยละ 73.7 และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียน ได้แก่ ความคาดหวังต่อตนเองในการสอบเข้าระดับอุดมศึกษา การรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อตนเองในการสอบเข้าระดับอุดมศึกษา และเพศ

2. จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัญหาการเรียนของนักเรียน ภาวะสุขภาพ และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ ได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยเรื่องปัญหาการเรียนของนักเรียน ที่ส่งผลต่อความเครียดในทางบวก หมายถึงเมื่อนักเรียนมีปัญหาการเรียนมากขึ้นย่อมส่งผลให้เกิดความเครียดเพิ่มขึ้น อาจเป็นเพราะ ความกังวลที่โรงเรียนทำให้เกิดความเครียด ทั้งความกังวลในชั้นเรียนจะเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ ความกังวลใจจากการทดสอบ (สมภพ เรืองตระกูล. 2547 : 225) เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามด้านปัญหาการเรียนของนักเรียน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ นักเรียนมีภาระงานจากหลายวิชาจนทำให้ส่งงานไม่ทัน รองลงมาคือ นักเรียนทบทวนบทเรียนไม่ทัน อาจเป็นเพราะการศึกษาในปัจจุบันที่นักเรียนได้เรียนหลายวิชา ซึ่งอาจทำให้นักเรียนได้รับการภาระงานจากหลายวิชาที่ต้องทำส่งในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้อาจทำไม่ทันหรือไม่ดีเท่าที่ควร อีกทั้งต้องมีการทดสอบหลังเรียนด้วย เมื่อมีทั้งภาระงานและต้องเตรียมการสอบพร้อมกัน จึงส่งผลให้มีเวลาในการทบทวนบทเรียนน้อย นอกจากการทดสอบในห้องเรียนแล้ว นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังต้องเตรียมตัวเพื่อการสอบที่สำคัญ คือ การสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา การอ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอบจึงถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญของนักเรียนช่วงนี้ ถ้ามีเวลาในการอ่านหนังสือน้อย อาจส่งผลให้เกิดความเครียดได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของ ชนิกันต์ ขำเหมือน (2558) ที่ทำการศึกษาร่วมเรื่องความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม โดยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด คือ งานในวิชาต่างๆ มีมากเกินไป และมีเวลาในการทบทวนบทเรียนน้อยเกินไปสำหรับการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับการศึกษาของศุภนิช สังฆะดี (2550) ที่ทำการศึกษาร่วมเรื่องความเครียดและพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2549 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียด คือ ปัญหาการเรียน

2.2 ปัจจัยเรื่องภาวะสุขภาพ ที่ส่งผลต่อความเครียดในทางลบ หมายถึงเมื่อนักเรียนมีปัญหาสุขภาพหรือมีโรคประจำตัวย่อมส่งผลให้เกิดความเครียดขึ้น อาจเป็นเพราะ คนที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน โรคเรื้อรัง โรคที่รักษาไม่หาย ล้วนทำให้เกิดความเครียด นอกจากนี้ คนที่มีโรคทางจิตเวช โรคสมองเสื่อม มีแนวโน้มที่จะเกิดความเครียดได้ง่ายกว่าคนทั่วไป (รวีวรรณ นิวัตพันธุ์. 2541 : 7-10) สอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2540 : 16-18) ที่กล่าวว่า การเจ็บป่วยทางร่างกาย ทั้งการเจ็บป่วยแบบเฉียบพลัน เช่น การมีไข้สูง อุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วยเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคความดันโลหิตสูง มะเร็ง ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดได้ ดังนั้น เมื่อนักเรียนมีปัญหาสุขภาพหรือมีโรคประจำตัว ก็อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการเรียน เพราะปัญหาสุขภาพอาจเป็นอุปสรรคในการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้นักเรียนต้องมีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตมากกว่าเพื่อนวัยเดียวกัน เพราะอาจกลัวอาการของโรคจะกำเริบกะทันหัน และอาจต้องพบแพทย์หรือกินยาสม่ำเสมอ ซึ่งปัญหานี้ย่อมทำให้นักเรียนรู้สึกเครียดได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นฤมล โอภาสานนท์ (2551) ที่ทำการศึกษาร่วม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด คือ ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับโรคประจำตัว สอดคล้องกับการศึกษาของพรชัย หลายพลุ และคณะ (2554) ที่ทำการศึกษา เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียด คือ โรคประจำตัว และสอดคล้องกับการศึกษาของชนิกานต์ ขำเหมือน (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่องความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด คือ การมีโรคประจำตัว

2.3 ปัจจัยเรื่องสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ที่ส่งผลต่อความเครียดในทางลบ หมายถึงเมื่อนักเรียนมีสัมพันธ์กับเพื่อนแย่งย้อมส่งผลให้เกิดความเครียดเพิ่มขึ้น อาจเป็นเพราะวัยรุ่นมีความกังวลใจเรื่องความขัดแย้งกับเพื่อน ไม่แน่ใจในการปฏิบัติต่อเพื่อน เกรงว่าเพื่อนจะไม่ชอบ หรือปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ซึ่งมักพบว่าการที่วัยรุ่นไม่สามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันได้ ถือเป็นสัญญาณสำคัญที่บ่งชี้ว่า อาจมีความผิดปกติในเด็กวัยรุ่นคนนั้นแล้ว (รวีวรรณ นิเวศพันธ์, 2541 : 7-10) เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามด้านสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน พบว่าข้อที่มีค่ามากที่สุดคือนักเรียนมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน แสดงว่าการที่นักเรียนกับเพื่อนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนมีความสุข เนื่องจากในช่วงวัยรุ่นเพื่อนนับเป็นผู้ที่มีอิทธิพลกับนักเรียนมาก มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมาก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน เมื่อมีปัญหาทำให้กำลังใจช่วยเหลือกัน และมักหาเวลานอกเหนือจากการเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ล้วนกัน ซึ่งช่วงเวลาที่นักเรียนได้อยู่กับเพื่อนเป็นช่วงที่นักเรียนได้ผ่อนคลาย สนุกสนาน เมื่อสัมพันธ์กับเพื่อนอยู่ในเกณฑ์ดียอมทำให้นักเรียนมีความสุข และไม่รู้สึกเครียด แต่ถ้าสัมพันธ์กับเพื่อนไม่ดี อาจส่งผลให้นักเรียนเกิดความเครียดได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเนตรนารี ท้าวโสม (2555) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด คือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสอดคล้องกับการศึกษาของพรมณี โอชิน (2557) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Verma และคณะ (2014) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐ Madhya Pradesh ประเทศอินเดีย พบว่า การถูกเพื่อนทรยศ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด

3. จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ เพศ ผลการเรียนเฉลี่ย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง พฤติกรรมของครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง และการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตัวแปรที่ผู้วิจัยได้เลือกสรรมาโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ผลไม่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแตกต่างกัน จึงมีสภาพและบริบททางสังคมที่แตกต่างกันด้วย เมื่อนำตัวแปรเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 จึงให้ผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างจากผลการศึกษาอื่น ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ขัดแย้งกับการศึกษาของพรชัย หลายพลุ และคณะ (2554) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ สถานะการเงินของครอบครัว และความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความเครียดของนักเรียน และขัดแย้งกับผลการศึกษาของ พรมณี โอชิน (2557) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง มีผลต่อความเครียด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ปรากฏผลการวิจัยที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับที่สูงและรุนแรง ซึ่งเป็นระดับความเครียดที่อันตราย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเรียนทั้งในด้านจิตใจ ร่างกาย และพฤติกรรม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงควรมีส่วนช่วยในการป้องกันนักเรียนที่มีความเสี่ยงในการเกิดความเครียด รวมทั้งให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความเครียดในระดับสูงและรุนแรงนี้ โดยให้คำปรึกษา สอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด หรือโรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อสู่หน่วยงานด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิต เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนของนักเรียนส่งผลต่อความเครียด เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า การที่นักเรียนมีภาระงานจากหลายวิชาจนทำให้ส่งงานไม่ทัน มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือนักเรียนทบทวนบทเรียนไม่ทัน เมื่อพิจารณาจากสภาพการศึกษาของประเทศไทย ที่นักเรียนต้องเรียนหลายรายวิชา เมื่อครูผู้สอนแต่ละรายวิชามอบภาระงานให้ อาจส่งผลให้นักเรียนมีภาระงานที่ต้องทำส่งในคราวเดียวกันทีละหลายๆ และเมื่อต้องทำภาระงานแต่ละชิ้นให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนด อีกทั้งต้องแบ่งเวลาในการทบทวนบทเรียนด้วย จึงทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนเพิ่มขึ้นและอาจไม่สมดุลกับเวลาว่างที่มี ดังนั้นโรงเรียนจึงควรให้ครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาได้ประชุมหารือและตกลงกันในการแก้ปัญหาภาระงานที่มากเกินไป เพื่อหาทางลดภาระงานลงอย่างเหมาะสม

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะสุขภาพส่งผลต่อความเครียด โรงเรียนหรือผู้ปกครองจึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ เพราะเป็นวิธีในการรักษาสุขภาพอย่างเหมาะสม หรือจัดอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมให้นักเรียนส่วนนักเรียนที่มีโรคประจำตัว ผู้ปกครองควรดูแลอย่างใกล้ชิด รักษาหรือพบแพทย์ตามกำหนด และนักเรียนก็ต้องดูแลสุขภาพตัวเอง หลีกเลี่ยงจากการทำกิจกรรมที่อาจส่งผลเสียต่อสุขภาพ มีวินัยในการกินยาหรือปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อความเครียด ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งการทำงานร่วมกัน ยังทำให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น อาจสร้างความสนิทสนมและไว้วางใจกันได้ และครูต้องไม่สร้างบรรยากาศในการเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการแข่งขันกันในการเรียน เมื่อบรรยากาศในการเรียนมุ่งเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาในเชิงคุณภาพ เช่น มีการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและมีรายละเอียดมากขึ้น ได้ทราบสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่มีความเครียดอย่างละเอียดและชัดเจน

2.2 ควรศึกษาถึงวิธีที่นักเรียนใช้จัดการกับความเครียด เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนใช้วิธีที่เหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้คำแนะนำนักเรียนในวิธีที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถลดความเครียดลงได้

2.3 จากการศึกษาในครั้งนี้ ยังมีตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความเครียด ได้แก่ เพศ ผลการเรียนเฉลี่ยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง พฤติกรรมของครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง และการรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยพบว่าในงานวิจัยที่ผ่านมาตัวแปรเหล่านี้ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนได้เช่นกัน จึงควรนำตัวแปรเหล่านี้ไปศึกษาต่อในบริบทอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2540). **คู่มือคลายเครียดด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- _____. (2541). **บริหารสุขภาพจิตมุ่งชีวิตเป็นสุข**. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- _____. (2555). **คู่มือคลายเครียด**. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กীরติ ผลิรัตน์. (2557). **ความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เรียนกวดวิชา เพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิกานต์ ขำเหมือน. (2558). **ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและการจัดการด้านสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดิมศักดิ์ คทวนิช. (2546). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นฤมล โอภาสานนท์. (2551). **ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาวัดวิเศษการ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนตรนารี ท้าวโสม. (2555). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรชัย หลายพสุ และคณะ (2554). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาโรงเรียนในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร**. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรम्मณี โฮชิน. (2557). **ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รวีวรรณ นิวัตพันธุ์. (2541). **ความเครียดกับการดูแลตนเองในยุค IMF**. จุลสารจุฬารวิจัย 20.
- ศุภนิช สังฆะวดี. (2550). **การศึกษาความเครียดและพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2549**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมภพ เรื่องตระกูล. (2547). **ความเครียดและอาการทางจิตเวช**. กรุงเทพฯ : คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). **รายงานการวิจัย ประสิทธิภาพการใช้ครู : การวิเคราะห์เชิงปริมาณระดับมหภาค**. กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2543). **สถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : เพ็ญฟ้าพรินติ้ง.
- Selye,H. 1956. **The stress of life**. New York : Mc Graw : Prentice Hall.
- Verma G, Tomar S, Bharath CNV. **Stress among high school children in Morena District, Madhya Pradesh : Cross-sectional study**. Global Journal For Research Analysis. 2014,3(1):102-4.

ผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรและความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของ
ของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE IMPACT OF ORGANIZATIONAL SUPPORT AND ACCOUNTANTS' COMPETENCY THAT
AFFECT THE EFFICIENCY OF HOSPITALS UNDER MINISTRY OF PUBLIC HEALTH IN
NORTHEASTERN REGION

อารญา พรหมมีชัย¹
ARAYA PROMMEECHAI¹
พลาณูช คงคา¹
PALANUCH KONGKA¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรและความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้างานบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 325 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการอธิบายลักษณะข้อมูลที่ดำเนินการรวบรวม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) เป็นตารางแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนองค์กร อันประกอบได้แก่ ด้านการจัดการโครงสร้าง ด้านนโยบายและกลยุทธ์ ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา ด้านงบประมาณและการลงทุน ส่งผลกระทบต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในขณะเดียวกัน ความรู้ความสามารถของนักบัญชี อันประกอบได้แก่ ด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ ด้านคุณจรรยาบรรณ ด้านเจตคติมีอิทธิพลอย่างมีนัยทางสถิติต่อประสิทธิภาพการทำงาน

คำสำคัญ : สนับสนุนองค์กร, ความรู้ความสามารถของนักบัญชี, ประสิทธิภาพการทำงาน

ABSTRACT

This study aims to study on the impact of organizational supports and accountants' competency that affect the efficiency of hospitals under ministry of public health in Northeastern region. This research study gathered data from 325 accountant supervisors of public hospitals in Northeastern region through the questionnaire method. The collected data was analyzed by statistic method to spread out the frequency and percentage. The methodology indicating the correlation of data as well as verified the assumptions is multiple correlations and multiple regression.

The result of study presented that the organization's supports in terms of structure, policy and strategy, training, and budget significantly affected with account's knowledge. In addition, the account's knowledge and capability such as accountant specialty, professional knowledge, ethic, and attitude significantly related to work performance.

Keywords : Organizational Support, accountant's knowledge and capability, Performance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบสุขภาพ และดำเนินนโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปัจจุบันประชาชนคนไทยกว่า 64 ล้านคน ได้รับการคุ้มครองภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็นระบบใหญ่ ๆ 3 ระบบคือระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ (Universal Coverage Scheme : UC) ระบบกองทุนประกันสังคม (Social Security Scheme : SSS) ระบบสวัสดิการข้าราชการ (Civil Servant Medical Benefit : CSMB) ที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลแหล่งที่มาของงบประมาณ และการบริหารจัดการ สำหรับในส่วนของผู้ให้บริการกระทรวงสาธารณสุขถือเป็นเครือข่ายผู้ให้บริการที่ใหญ่ที่สุด มีหน่วยบริการเฉพาะในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขกว่า 10,000 แห่ง เป็นเหตุให้มีผู้มารับบริการมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการบริการรักษาพยาบาลจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนบุคลากร และเพิ่มงบประมาณสำหรับดูแลรักษาผู้ป่วยประกอบกับบางส่วนไม่สามารถเรียกเก็บค่าบริการได้ กองทุนประกันสุขภาพแห่งชาติจัดสรรเงินให้ไม่พอในการดำเนินงานทำให้สถานพยาบาลหลายแห่งเกิดวิกฤตทางการเงินการคลังและรายงานทางการเงิน จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องจัดระบบงานสนับสนุนและการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการสนับสนุนขององค์กรโดยรวมหมายถึง การสนับสนุนการบริหาร การปฏิบัติงานให้เพียงพอร่วมไปด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทุกๆ ด้าน

กลไกทางการเงินการคลังเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนของระบบหลักประกันสุขภาพโดยจากการกำหนดนโยบายจากฝ่ายบริหาร และขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการสนับสนุนขององค์กรโดยรวมหมายถึง การสนับสนุนการบริหาร การปฏิบัติงานให้เพียงพอร่วมไปด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ ในองค์กร ได้อย่างเหมาะสมและนำองค์กรไปสู่เป้าหมายขององค์กร คือประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรที่ดีที่สุดได้อย่างเหมาะสมและนำองค์กรไปสู่เป้าหมายขององค์กร

ความรู้ความสามารถของนักบัญชีเป็นคุณสมบัติที่มีในตัวของนักบัญชี ช่วยให้นักบัญชียุคนี้สามารถทำหน้าที่ของตนได้ถึงระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมการทำงานจริงและความสามารถในการทำงานจะเกี่ยวข้องไปถึงการทำงานของนักบัญชีว่าทำงานได้ระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่การที่นักบัญชียุคนี้มีความรู้ความสามารถและมีมาตรฐานในการปฏิบัติงานจะส่งผลให้นักบัญชีจะสามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานเที่ยงมีอาชีพ สามารถจัดทำรายงานทางการเงินสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์ความเสี่ยงบนพื้นฐานทฤษฎีและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและจำลองสถานการณ์การตัดสินใจเพื่อลดความเสี่ยงนั้นๆอีกทั้งการวัดมูลค่าตลอดจนการจัดทำการรายงานได้สอดคล้องและการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับอื่นต่อเนื่องมากขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่องค์กร

ประสิทธิภาพการทำงานเป็นหัวใจสำคัญที่ทุกหน่วยงานต้องพยายามดำเนินงานให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัดที่สุดเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานจนประสบผลสำเร็จได้นั้น

ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยน และการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในองค์กรจากความรู้ ความคิด หลักการ และแนวปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนถึงการวางแผนการดำเนินงาน (สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2559) ปรับปรุง ครั้งที่ 2 : 203-205) นักบัญชีเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อการทำงานในด้านบัญชี โดยเฉพาะนักบัญชีที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์จะเป็นที่ต้องการขององค์กรเพราะจะส่งผลกระทบต่อรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพ ผู้บริหารจะได้ใช้ข้อมูลทางการเงินนั้นประเมินสถานะการเงินการคลังของหน่วยงานได้อย่างถูกต้อง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรและความรู้ ความสามารถนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่า การสนับสนุนองค์กรและความรู้ความสามารถนักบัญชีมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาการสนับสนุนองค์กรของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความรู้ความสามารถของนักบัญชีของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อศึกษาผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรที่มีต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
5. เพื่อศึกษาผลกระทบความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. เพื่อศึกษาผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัด กระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การสนับสนุนองค์กร (Organization Support) หมายถึง การสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และนำองค์กรไปสู่เป้าหมายขององค์กร ซึ่งประกอบไปด้วยมุมมองในด้านต่าง ๆ 4 ด้านคือ

1) ด้านการจัดการโครงสร้าง (Structure Management) หมายถึงการที่ฝ่ายบริหารมีความ รับผิดชอบในการจัดการโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน โดยแบ่งแยกหน้าที่ตามความรับผิดชอบ เพื่อเป็นเครื่องมือ สำหรับทุกคน การทำงานขององค์กรให้เข้าใจขอบเขตบทบาทหน้าที่ และประสานทำงานร่วมกันอย่างมี ประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงที่มีอย่างรวดเร็ว

2) ด้านนโยบายและกลยุทธ์ (Policy and Strategy) หมายถึงแผนการทางวิธีปฏิบัติในองค์กร ที่ต้องได้รับการยอมรับจากทุกคนในองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการในการ วิเคราะห์โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และมีการจัดทำเป็นแผน จากนั้นมีกระบวนการในการดำเนินการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามแผน รวมถึงเปรียบเทียบการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานจริงกับเป้าหมายที่วางไว้เพื่อนำข้อมูล ไปใช้ในการปรับปรุงการจัดทำแผนต่อไป

3) ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development) หมายถึง การสนับสนุนบุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้มีความสามารถ มีความพร้อมในการพัฒนาทักษะของตนเองเพื่อมาใช้ในการทำงานตามความจำเป็นของความยากง่ายของงานแต่ละประเภท ตลอดจนการแนะนำในสิ่งต่าง ๆ ในการทำงาน นอกจากนี้แล้วมีการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจากทั้งภายในหรือภายนอกองค์กร จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

4) ด้านงบประมาณและการลงทุน (Budget and Investment) หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. ความรู้ความสามารถของนักบัญชี (Accounting Knowledge Capabilities) หมายถึง การมีทักษะความสามารถในการเรียนรู้และประสบการณ์ในเรื่องหลักการ แนวคิดและการจัดทำบัญชี เพื่อพัฒนาให้ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

1) ด้านความรู้ในวิชาชีพ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ความสามารถในหลักการบัญชี เพื่อใช้ในการจัดทำรายงานทางการเงิน ดังนั้นความรู้ทางบัญชียังรวมถึงความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความรู้และความเข้าใจในภารกิจหลักขององค์กรและธุรกิจ นอกจากความรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้วผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีควรมีความพร้อมในด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเข้าใจเทคโนโลยี และทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของเทคโนโลยี และสามารถนำมาเชื่อมโยงความรู้ในวิชาชีพได้อย่างดี

2) ด้านทักษะทางวิชาชีพ (Skills) หมายถึง ทักษะที่นักบัญชีต้องมีเพื่อให้มีคุณสมบัติเป็นนักบัญชีมืออาชีพซึ่งเป็นทักษะทางปัญญาที่สำคัญอันได้แก่ การสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ ทักษะในการระบุปัญหาและแก้ไขปัญหาโดยการใช้นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ทักษะในการคิดวิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญนอกจากนี้แล้วต้องมีความสามารถทางการสื่อสารกับบุคลากรอื่นที่มีความหลากหลายเพื่อการทำงานบรรลุเป้าหมายสูงสุด

3) ด้านคุณค่าทางวิชาชีพ (Professional Values) หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ความเป็นมิตรและรอบคอบ รวมถึงความสามารถในการที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเป็นอิสระเป็นไปตามมาตรฐานของวิชาชีพ

4) ด้านจรรยาบรรณ (Ethics) หมายถึง แนวทางในการประกอบวิชาชีพอย่างมีคุณธรรมซึ่งสมาชิกในวิชาชีพนั้นยอมรับว่าเป็นการประพฤติดี และถูกต้องตามมาตรฐานจรรยาบรรณ ซึ่งประกอบไปด้วย การประพฤติอันเหมาะสมแสดงถึงคุณธรรมวิชาชีพ การรักษาสื่อเสียงและเกียรติยศ การอุทิศและเสียสละให้กับงานอย่างเต็มที่ การปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานทางการบัญชี

5) ด้านเจตคติ (Attitudes) หมายถึง ความรู้สึกและความเชื่อที่นักบัญชีมีในใจ และภูมิใจในงานที่ตนเองทำอยู่นั้นมีคุณค่า การแสวงหาความก้าวหน้าโดยการยอมรับในการทำงานด้วยความตั้งใจและ อดทนเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ

3. ประสิทธิภาพการทำงาน (Work Efficiency) หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการใด ๆ ก็ตามโดยมีสิ่งมุ่งหวังถึงผลสำเร็จ และผลสำเร็จนั้นได้มาจากการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา ทรัพยากรแรงงาน รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จและถูกต้อง ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1) การบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ (Gold Accomplishment) หมายถึง การจัดการอย่างมีคุณภาพ โดยใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีทันสมัยด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการวางแผนการปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

2) ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร (System Resource) หมายถึงมูลเหตุที่สำคัญและผู้บริหาร ต้องให้ความสนใจเพราะองค์กรจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและมีปริมาณ เพียงพอต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนดำเนินงานมากพอ ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการและต้องมีระบบ สารสนเทศที่ทันสมัย รวมถึงระบบบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

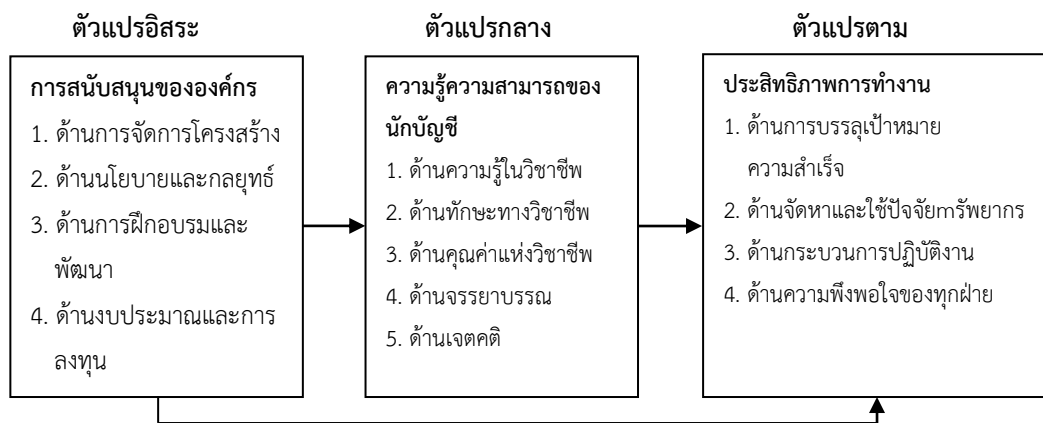
3) ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน (Internal Process And Operations) หมายถึงกระบวนการกำหนด วิธีการในการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ว่าต้องทำอะไร วิธีใด ให้ทราบทิศทางการทำงานเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด มีการกำหนดขนาดการควบคุมสายบังคับบัญชา ซึ่งจะช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายในอนาคต

4) ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่าย (Participant Satisfaction) หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ จะเกี่ยวข้องกับลักษณะของงาน ปัจจัยเหล่านี้นำไปสู่ความพอใจ ได้แก่ ความสำเร็จ การยกย่อง ลักษณะงาน ความ รับผิดชอบ และความก้าวหน้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้างานบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 325 คน (กลุ่มงานเทคโนโลยีและสารสนเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน, 2560)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเพื่อการวิจัย ในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยออกแบบเนื้อหาของแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและ วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบบสอบถามจะใช้คำถามแบบปลายปิด แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคำถามครอบคลุมในเรื่องเกี่ยวกับ ประเภทโรงพยาบาล จำนวนบุคลากร ระยะเวลาการจัดตั้งโรงพยาบาล จำนวนเตียงในโรงพยาบาล

ส่วนที่ 3 เป็นการสอบถามความคิดเห็นของหัวหน้าบัญชีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสนับสนุนองค์กรของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นมาตรวัดแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบบสอบถามแบบ Likert Scale

ส่วนที่ 4 เป็นการสอบถามความคิดเห็นของหัวหน้าบัญชีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นมาตรวัดแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบบสอบถามแบบ Likert Scale

ส่วนที่ 5 เป็นการสอบถามความคิดเห็นของ หัวหน้าบัญชีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นมาตรวัดแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบบสอบถามแบบ Likert Scale

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลตัวแปรทั้งหมด ได้แก่ การสนับสนุนองค์กร (ด้านการจัดการโครงสร้าง ด้านนโยบายและกลยุทธ์ ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ด้านงบประมาณและการลงทุน) ตัวแปรความรู้ความสามารถของนักบัญชี (ด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ ด้านคุณค่าทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณ ด้านเจตคติ) และตัวแปรประสิทธิภาพการทำงาน (ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่าย) จากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกโดยผู้วิจัยได้กำหนดให้หัวหน้างานบัญชีเป็นตัวแทนผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ครอบคลุมในเรื่องของความมีประสิทธิภาพในการทำงาน

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด จากหนังสือวารสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความวิจัย บทความทางวิชาการ และเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนแรกเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเพื่อทบทวนวรรณกรรมและสร้างแบบสอบถาม
- 2) แจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
- 3) เก็บรวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามในเบื้องต้น
- 4) ลงรหัสข้อมูล และพิมพ์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามลงเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้
- 5) โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย
- 6) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่องานวิจัย
- 7) ประมวลผลข้อมูลและสรุปผลการวิจัย
- 8) จัดทำรูปเล่มงานวิจัย และเสนอผลวิจัยลงในวารสารระดับมหาวิทยาลัย

จากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมา ซึ่งมีจำนวนแบบสอบถามตอบกลับมาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งสิ้น 200 ฉบับ คิดเป็นอัตราตอบกลับของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการร้อยละ 61.54 ซึ่งสอดคล้องกับ (Aaker, Kumer and Day. 2001) ได้นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราการตอบกลับของกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงเป็นที่ยอมรับได้

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่องานวิจัย SPSS โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแยกตามลักษณะของแบบสอบถาม โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยผู้วิจัยหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประเภทโรงพยาบาล

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย คือ ผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรและความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพการเงินของนักบัญชีในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างนักบัญชีของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 325 ราย ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุอยู่ในช่วง 26 – 35 ปีสถานภาพสมรสมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่ามากกว่าสูงกว่าปริญญาตรีมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 8 ปีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทตำแหน่งนักวิชาการเงินและบัญชีประเภทของโรงพยาบาลที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำงานอยู่มากที่สุดคือโรงพยาบาลชุมชนโดยส่วนใหญ่จำนวนบุคลากรในโรงพยาบาลอยู่ระหว่าง 101-500 คนโดยแต่ละโรงพยาบาลมีระยะเวลาการจัดตั้งโรงพยาบาลอยู่ระหว่าง 31-50 ปีโรงพยาบาลแต่ละแห่งมีจำนวนเตียงในโรงพยาบาลน้อยกว่า 50 เตียง

2. ผลการศึกษาตัวแปรการสนับสนุนองค์กร ตัวแปรความรู้ความสามารถของนักบัญชี ตัวแปรประสิทธิภาพการทำงาน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรการสนับสนุนองค์กร

การสนับสนุนองค์กร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านการจัดการโครงสร้าง	4.13	0.52	มาก
ด้านนโยบายและกลยุทธ์	4.24	0.53	มากที่สุด
ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา	4.16	0.55	มาก
ด้านงบประมาณและการลงทุน	4.00	0.65	มาก
รวม	4.13	0.46	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ของตัวแปรการสนับสนุนองค์กร ทั้ง 4 ด้านในภาพรวมพบว่านักบัญชีมีความเห็นด้วยในทุกคุณลักษณะของแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.13 โดยสามารถเรียงลำดับตามระดับความคิดเห็นแยกตามรายคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้ คุณลักษณะด้านนโยบายและกลยุทธ์ ($\bar{x}=4.24$) ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา ($\bar{x}=4.16$) ด้านการจัดการโครงสร้าง ($\bar{x}=4.13$) ด้านงบประมาณและการลงทุน ($\bar{x}=4.00$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรความรู้ความสามารถของนักบัญชี

	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
ความรู้ความสามารถของนักบัญชี			
ด้านความรู้ในวิชาชีพ	4.29	0.46	มากที่สุด
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	3.97	0.40	มาก
ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ	4.29	0.41	มากที่สุด
ด้านจรรยาบรรณ	4.35	0.44	มากที่สุด
ด้านเจตคติ	4.14	0.57	มาก
รวม	4.21	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ข้างต้น แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรความรู้ความสามารถของนักบัญชี ทั้ง 5 องค์ประกอบในภาพรวม พบว่านักบัญชีมีความเห็นด้วยในทุกคุณลักษณะของแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.21 โดยสามารถเรียงลำดับตามระดับความคิดเห็นแยกตามรายคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้ คุณลักษณะด้านจรรยาบรรณ ($\bar{x}=4.35$) ด้านความรู้ในวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.29$) ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ ($\bar{x}=4.29$) ด้านเจตคติ ($\bar{x}=4.14$) และด้านทักษะทางวิชาชีพ ($\bar{x}=3.97$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี

	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความ คิดเห็น
ประสิทธิภาพการทำงาน			
ด้านบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ	4.15	0.51	มาก
ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร	3.92	0.57	มาก
ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน	4.15	0.51	มาก
ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่าย	4.14	0.53	มาก
รวม	4.09	0.44	มาก

จากตารางที่ 3 ข้างต้น แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 4 องค์กรประกอบในภาพรวมพบว่านักบัญชีมีความเห็นด้วยในทุกคุณลักษณะของแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.09 โดยสามารถเรียงลำดับตามระดับความคิดเห็นแยกตามรายคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้ คุณลักษณะด้านบรรลุปเป้าหมายความสำเร็จและด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ($\bar{x}=4.15$) ด้านความพึงพอใจของทุกฝ่าย ($\bar{x}=4.14$) ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร ($\bar{x}=3.92$)

3. ผลการทดสอบสมมติฐานตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

3.1 การสนับสนุนองค์กร (Organization Support) มีผลกระทบต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชี (Accountants Knowledge Capabilities) โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสำหรับตัวแปรการสนับสนุนองค์กรที่มีผลต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสนับสนุนองค์กร	B	Std. Error	β	t	Sig
ด้านการจัดการโครงสร้าง	0.138	0.044	0.201	3.121	0.002**
ด้านนโยบายและกลยุทธ์	0.160	0.046	0.234	3.498	0.001**
ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา	0.206	0.046	0.315	4.530	0.000**
ด้านงบประมาณและการลงทุน	0.086	0.035	0.155	2.461	0.015*

$R^2 = 0.558$, Adjusted $R^2=0.549$, $SEE=0.24202$, $F=61.538$, $Sig=0.000$

** = $p < 0.01$, * = $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรการสนับสนุนองค์กรที่มีผลต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลพบว่าทั้ง 4 คุณลักษณะขององค์ประกอบการสนับสนุนองค์กร ซึ่งได้แก่ ด้านการจัดการโครงสร้าง ($\beta_1 = 0.201$ $p < 0.05$) ด้านนโยบายและกลยุทธ์ ($\beta_2 = 0.234$, $p < 0.05$) ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา ($\beta_3 = 0.315$ $p < 0.05$) และด้านงบประมาณและการลงทุน ($\beta_4 = 0.155$, $p < 0.05$) ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้ร่วมกันเป็นพยากรณ์ความรู้ความสามารถของนักบัญชี ร้อยละ 55.80 ($R^2 = 0.558$)

ดังนั้น กล่าวได้ว่า การสนับสนุนองค์กรด้านการจัดการโครงสร้าง ด้านนโยบายและกลยุทธ์ ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา และด้านงบประมาณและการลงทุน มีผลกระทบต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ความรู้ความสามารถของนักบัญชี (Accountants Knowledge Capabilities) มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน (Work Efficiency) โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสำหรับตัวแปรความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความรู้ความสามารถของนักบัญชี	B	Std. Error	β	t	Sig
ด้านความรู้ในวิชาชีพ	0.129	0.063	0.134	2.055	0.041*
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.239	0.075	0.216	3.178	0.002**
ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ	0.080	0.076	0.074	1.049	0.295
ด้านจรรยาบรรณ	0.140	0.067	0.142	2.090	0.038*
ด้านเจตคติ	0.250	0.053	0.322	4.755	0.000**

$R^2 = 0.513$, Adjusted $R^2 = 0.500$, $SEE = 0.31026$, $F = 40.846$, $Sig = 0.000$

** = $p < 0.01$, * = $p < 0.05$

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลพบว่ามี 4 คุณลักษณะขององค์ประกอบความรู้ความสามารถของนักบัญชี ซึ่งได้แก่ ด้านความรู้ในวิชาชีพ ($\beta_1 = 0.134$ $p < 0.05$) ด้านทักษะทางวิชาชีพ ($\beta_2 = 0.216$, $p < 0.01$) ด้านจรรยาบรรณ ($\beta_4 = 0.142$, $p < 0.05$) และด้านเจตคติ ($\beta_5 = 0.322$, $p < 0.01$) ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี หรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้ร่วมกันเป็นพยากรณ์ประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี ร้อยละ 51.30 ($R^2 = 0.513$) ดังนั้น กล่าวได้ว่า ความรู้ความสามารถของนักบัญชีด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณและด้านเจตคติมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ผลกระทบของการสนับสนุนองค์กร (Organization Support) ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงาน (Work Efficiency) ของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสำหรับตัวแปรการสนับสนุนองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสนับสนุนองค์กร	B	Std. Error	β	t	Sig
ด้านการจัดการโครงสร้าง	0.129	0.058	0.155	2.228	0.027*
ด้านนโยบายและกลยุทธ์	0.287	0.060	0.345	4.780	0.000**
ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา	0.035	0.060	0.044	0.591	0.555
ด้านงบประมาณและการลงทุน	0.2086	0.046	0.308	4.543	0.000**

$R^2 = 0.489$, Adjusted $R^2 = 0.478$, $SEE = 0.31698$, $F = 46.630$, $Sig = 0.000$

** = $p < 0.01$, * = $p < 0.05$

จากตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรการสนับสนุนองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลพบว่ามีอย่างน้อย 3 คุณลักษณะขององค์ประกอบการสนับสนุนองค์กร ซึ่งได้แก่ ด้านการจัดการโครงสร้าง ($\beta_1 = 0.155$, $p < 0.05$) ด้านนโยบายและกลยุทธ์

($\beta_2 = 0.345$, $p < 0.01$) และด้านงบประมาณและการลงทุน ($\beta_4 = 0.308$, $p < 0.01$) ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี หรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้ร่วมกันเป็นพยากรณ์ประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี ร้อยละ 48.90 ($R^2 = 0.489$)

ดังนั้น กล่าวได้ว่า การสนับสนุนองค์กรด้านการจัดการโครงสร้าง ด้านนโยบายและกลยุทธ์ และด้านงบประมาณและการลงทุน มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากข้อมูลตารางที่แสดงข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ การสนับสนุนองค์กร อันประกอบได้แก่ ด้านการจัดการโครงสร้าง, ด้านนโยบายและกลยุทธ์, ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนา, ด้านงบประมาณและการลงทุน ส่งผลกระทบต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในขณะเดียวกัน ความรู้ความสามารถของนักบัญชี อันประกอบได้แก่ ด้านความรู้ในวิชาชีพ, ด้านทักษะทางวิชาชีพ, ด้านคุณจรรยาบรรณ, ด้านเจตคติมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสรุปตามสมมติฐานในการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษาผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรที่มีต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของการสนับสนุนองค์กรที่มีต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 คุณลักษณะขององค์ประกอบการสนับสนุนองค์กร ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความรู้ความสามารถของนักบัญชีทั้งนี้อาจเนื่องจากว่านักบัญชีเชื่อว่าการสนับสนุนขององค์กรเป็นคุณสมบัติที่ส่งผลให้นักบัญชีมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ (บุษยา วัฒนะงาม. 2556) ที่พบว่า นักบัญชีองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นด้วยกับการสนับสนุนของผู้บริหาร เนื่องจากนักบัญชีต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กร เพื่อที่จะทำให้นักบัญชีมีความรู้ความสามารถมีความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยจนสามารถทุ่มเทร่างกายแรงใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

2. ศึกษาผลกระทบความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 4 คุณลักษณะขององค์ประกอบความรู้ความสามารถของนักบัญชี ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับ (ศุภรณ์ทิพย์ ศิริสุนทร. 2556) พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้การทำงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ดังนั้นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้ของพนักงานจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้การทำงานของพนักงานซึ่งจะทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นและช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และสร้างผลกำไรที่ยั่งยืนให้กับธนาคาร และสอดคล้องกับ ทฤษฎีมุมมองพื้นฐานทรัพยากรของกิจการ (Resources-based View of the Firm) กล่าวว่า ทรัพยากรของกิจการที่มีความแตกต่างจากทรัพยากรของกิจการอื่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ขาดแคลน หาได้ยาก และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่ายโดยคู่แข่งหนึ่งนั้นนั่นคือ ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ พนักงาน ความรู้ความสามารถ ความชาญฉลาดและประสบการณ์ ทรัพยากรที่กิจการ

สามารถพัฒนาให้โดดเด่นมีลักษณะเฉพาะที่กิจการอื่น ๆ ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ทรัพยากรเหล่านั้นจะนำมาซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขัน และจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ดีของกิจการในอนาคต ในงานวิจัยปัจจัยพื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรองค์กรโดยงานวิจัยในอดีตพบว่า กิจการที่มีพนักงานบัญชีที่มีความเป็นมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถ มีการสนับสนุนด้านโครงสร้าง จะช่วยส่งผลดีคือทำให้ประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มมากขึ้น

จากผลการศึกษา ไม่พบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะความรู้ความสามารถของนักบัญชี ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน อาจเนื่องจากหน่วยงานราชการต้องปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ ซึ่งครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานตามระเบียบที่ทางราชการวางไว้ ระเบียบราชการเป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร ข้อมูลทางบัญชีเป็นเพียงข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงาน สอดคล้องกับงานของ พงศ์ศิริภาพ ทองศิริวิสุรเกตุ (2555) พบว่า ด้านค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ เป็นคุณสมบัติของนักวิชาชีพบัญชีที่ผู้บริหารงานสายบัญชีของสถานประกอบการในเขตการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยคาดหวัง ด้านค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ ได้แก่ ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน การรักษาความลับต่อองค์กรปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับและความสนใจใฝ่รู้ และตั้งใจที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา ค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ มีความสำคัญกับสมรรถนะของนักวิชาชีพ น้อยกว่า ทางด้านทักษะความเป็นมืออาชีพและความรู้ทางด้านวิชาการ

3. ศึกษาผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของการสนับสนุนองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 3 คุณลักษณะขององค์กรประกอบการสนับสนุนองค์กร ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีสอดคล้องกับ (บุษยา วัฒนงงาม. 2556) พบว่า การสนับสนุนของผู้บริหาร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุสิ่งของ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ ด้านงานสำเร็จทันเวลา และด้านผลงานได้มาตรฐาน สอดคล้องกับ (จารุวรรณ บุตรสุวรรณ. 2551) พบว่า การสนับสนุนองค์กร ด้านการส่งเสริมและกระตุ้น มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพทางการบัญชี และการสนับสนุนองค์กร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญในการบริหารงานในเรื่องของการเรียนรู้ขององค์กรและการสนับสนุนขององค์กร เพื่อจะทำให้ได้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับองค์กรและกับการบริหารงานด้านอื่นต่อไป

จากผลการศึกษา ไม่พบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะการสนับสนุนองค์กร ด้านการฝึกอบรมและการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและสถานที่ฝึกอบรมมีการจำกัดจำนวนผู้เข้ารับการอบรมทำให้หน่วยงานส่งเฉพาะหัวหน้างานเข้ารับการอบรมซึ่งบุคลากรผู้ปฏิบัติขาดโอกาสเข้ารับการอบรม รวมถึงผู้เข้ารับการอบรมไม่พร้อมที่จะเข้าอบรมด้วยงานที่คั่งค้างต้องประสานงานระหว่างการอบรมเพราะหัวหน้างานการเงินและบัญชีส่วนใหญ่จะรับผิดชอบทั้งงานการเงินและงานบัญชีด้วยยังไม่ค่อยมีการแบ่งแยกหน่วยงานนี้ออกจากกัน อีกทั้งระยะเวลาการฝึกอบรมน้อยทำให้เนื้อหาที่อบรมมากเกินไปในแต่ละวัน สอดคล้องกับการศึกษาของ (ราเชนทร์ นพณัฐศกร. 2559) ที่ว่าแม้จะมีการวางแผนการฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่องแต่ถึงอย่างไรก็ยังมีบกพร่องมีปัญหและอุปสรรคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากรที่เข้ารับการพัฒนา ถ้าบุคลากรไม่มีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการพัฒนาและฝึกอบรม หรือบุคลากรมีระดับของตำแหน่งหน้าที่การงานต่างกัน ปัญหาด้านสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาฝึกอบรม ปัญหาด้านเวลาและค่าใช้จ่าย ต้องพิจารณาถึงงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบพิจารณาด้านเวลาและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไม่เหมาะสมแล้ว ก็อาจเกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา และฝึกอบรมบุคลากรได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นักบัญชีควรให้ความสำคัญต่อความสามารถทางการปฏิบัติงาน ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อความรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติงาน

1.2 นักบัญชีควรมีกลยุทธ์การปฏิบัติงานที่หลากหลายเข้ามาใช้ในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

1.3 นักบัญชีควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถทางการบัญชีเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีและโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีและนักบัญชีควรมีการเข้ารับการพัฒนาความรู้ทางบัญชีอย่างสม่ำเสมอ โดยการเข้าอบรม สัมมนา การศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นเพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.4 นักบัญชีควรให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการทำงานซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในองค์กร ผลงานจะดีและมีคุณภาพต้องเกิดจากตัวของพนักงานและบุคลากรในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบหรือปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี เพื่อสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของประสิทธิภาพการทำงาน นักบัญชีในแต่ละด้าน เพื่อให้องค์กรสามารถนำปัญหาและอุปสรรคไปปรับปรุงแก้ไขให้ตรงประเด็น เพื่อพัฒนาองค์กรต่อไป

2.3 ควรศึกษาตัวแปรตามอื่นๆ ไม่ใช่ประสิทธิภาพการทำงาน เช่น คักยภาพในการทำงาน คุณภาพการทำงาน เป็นต้น

2.4 ควรศึกษาการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร เพื่อปรับปรุงและพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรให้เกิดทักษะในการทำงาน อันจะนำมาซึ่งผลการดำเนินงานที่ดี ซึ่งจะก่อให้เกิดความจงรักภักดี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานเทคโนโลยีและสารสนเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน. (2560). ข้อมูลพื้นฐานโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ณ มกราคม 2560. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.nno.moph.go.th/nanhealth/index.php/data-service/health-data/item/1171-data_2017-02-21.html. [Update 2017;Retrived 2560,กันยายน].

จารุวรรณ บุตรสุวรรณ. (2551). ผลกระทบของการเรียนรู้ขององค์กรและการสนับสนุนขององค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- บุษยา วัฒนะงาม. (2556). ผลกระทบของความรู้ความสามารถทางการบัญชีและการสนับสนุนของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พงศ์ศิริภพ ทองดีรัฐเรศ. (2555). สมรรถนะของนักวิชาชีพบัญชี : มุมมองของผู้บริหารงานสายบัญชีในเขตการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์. (2559). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- ศุภรณ์ทิพย์ ศิริสุนทร. (2556). ผลกระทบของความสามารถในการเรียนรู้การทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2559). เอกสารการสอนชุดวิชาองค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Aaker, David. A., Kumar, V, and Day, Geprge. S. (2001). **Marketing Research**. (7th edition). John wiley and Son Inc : New York.

ผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs
ในจังหวัดนครราชสีมา

EFFECTS OF RISK MANAGEMENT EFFICIENCY ON ORGANIZATION SUCCESS OF SMALL AND
MEDIUM ENTERPRISES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ชุตินา วุฒิสิงห์ชัย¹

Chutima Wootishingchai¹

ธนภณ วิมูลอาจ²

Thanapon Wimoonard²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

²อาจารย์ประจำสาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 128 คน มีค่าร้อยละ 32 มากกว่าเกณฑ์คือร้อยละ 20 จึงนำจำนวนนี้มาคำนวณเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการอธิบายลักษณะข้อมูลที่ดำเนินการรวบรวม ได้แก่ ค่าความถี่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านการตอบสนองความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านการติดตามประเมินผล มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง, ธุรกิจ SMEs, ความสำเร็จในการดำเนินงาน

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the effects of risk management efficiency on operation success of small and medium enterprises in Nakhon Ratchasima province. The samples are 128 (SMEs) the sample size was 32 higher than the criterion of 20 in Nakhon Ratchasima. The questionnaires were used to collect data. Descriptive statistics were frequency and percentage. Statistical methods used for hypothesis testing were correlation and multiple regression analysis. The results revealed that the risk management efficiency risk response, Controlling activities and Monitoring are positively effects on Organization Success.

Keywords : Risk Management Efficiency, Small and Medium Enterprises, Organization Success

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Small and Medium Enterprises (SMEs) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะ SMEs ทำให้เกิดการจ้างงานและการขยายตัวของภาคการผลิตสินค้าและอุตสาหกรรมบริการ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ออนไลน์. 2560) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Small and Medium Enterprises (SMEs) อาจยังไม่ให้ความสำคัญของกระบวนการเกี่ยวกับการควบคุมภายในอย่างชัดเจนขาดความรู้ในด้านการจัดการ มักจะใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ อาศัยบุคคลในครอบครัวมาช่วยงานการบริหาร ในลักษณะนี้แม้มีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึง แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาขึ้นได้ (สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ออนไลน์. 2548) ดังนั้น SMEs ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมภายใน ผลที่เกิดจากการมีการควบคุมภายในที่ดี และได้รับการพัฒนาความรู้เรื่องการควบคุมภายในซึ่งจะช่วยให้กระบวนการทำงานมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

ในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์กร ผู้บริหารต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น เพื่อให้องค์กรดำเนินต่อไปได้ (ณัฐพร พันธุ์อุดม. 2549 : 48) และเพื่อให้กิจการสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการความเสี่ยงจึงถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก เพราะธุรกิจจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการความเสี่ยง(Risk Management) (จันทนา สาขากร, นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลาพร ศรีจันเพชร. 2554 : 3-2) ดังนั้นการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้มีการป้องกันและลดความ สูญเสียสามารถเพิ่มมูลค่าแก่องค์กร และ ผู้มีส่วนได้เสีย (นฤมล สะอาดโฉม. 2550 : 15) การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ระบุองค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงระดับองค์กรจำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมภายใน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการระบุเหตุการณ์ ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านการตอบสนองความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและการประเมินผล (จันทนา สาขากร นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลาพร ศรีจันเพชร. 2554 : 3-8)

ความสำเร็จในการดำเนินงาน (Operation Success) เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และเป็นความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรนั้น (วิชาญ แสงสุขาว. 2555 : 20) การวัดความสำเร็จในการดำเนินงานจะช่วยให้องค์กรทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินงาน ซึ่งหากองค์กรมีการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานต่าง ๆ จะบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงเป็นการทำนายอนาคตอย่างมีเหตุมีผล มีหลักการและกำหนดแนวทางลดหรือป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรมีโอกาสได้รับความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยง (วิชาญ แสงสุขาว. 2555 : 4) การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพช่วยให้การดำเนินงานของธุรกิจบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรดังนั้นธุรกิจ SMEs ต้องมีการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรจำนวน 4 ด้าน คือ ด้านลูกค้า ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านกระบวนการภายใน (พสุ เดชะรินทร์. 2547 : 38-45)

จากการขยายตัวเพิ่มขึ้นของ SMEs ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในปี 2559 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ มีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสูงสุด มีจำนวน 225,837 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.52 ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั่วประเทศ โดยมีอัตรา

การขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.26 ของกลุ่มจังหวัดเดียวกันในปีที่ผ่านมา ประเทศ ซึ่งจังหวัดนครราชสีมา มี SMEs จำนวน 77,317 ราย มากที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งจังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม การเกษตร การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ออนไลน์. 2560) จากจำนวน SMEs ที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันสูงมากโดยบางแห่งประสบความสำเร็จและบางธุรกิจต้องปิดตัวลง เนื่องมาจาก ขาดการจัดการบริหารความเสี่ยง หรือขาดความรู้ ผู้บริหารธุรกิจจึงควรมีการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ หรือควบคุมให้เกิดความเสี่ยงน้อยลง ธุรกิจจึงจะประสบความสำเร็จ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย ผลกระทบประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อทดสอบว่า ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา หรือไม่อย่างไร ซึ่งทำการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง (Enterprise Risk Management Efficiency) หมายถึง กระบวนการที่บุคลากรทั่วทั้งองค์กรได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยงทั้งภายในและภายนอกกิจการ

1. ด้านสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) หมายถึง บรรยากาศหรือฐานรากที่สร้างให้เกิดการควบคุมขึ้นในองค์กร เช่น ปรัชญาการบริหาร ความซื่อสัตย์

2. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) หมายถึง องค์กรจะกำหนดวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการขึ้นมา เพื่อให้ผู้บริหารสามารถระบุเหตุการณ์ที่อาจเป็นไปได้และสอดคล้องกับความเสี่ยงที่ยอมรับได้

3. ด้านการระบุเหตุการณ์ (Event Identification) หมายถึง ผู้บริหารต้องระบุเหตุการณ์ภายในและภายนอก ซึ่งมีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และมีการระบุถึงความเสี่ยง และโอกาส ซึ่งเป็นช่องทางสนับสนุน กลยุทธ์ของผู้บริหาร ในการจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิผล

4. ด้านการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) หมายถึง เป็นการพิจารณาความน่าจะเป็นของการเกิดขึ้น (Likelihood) และผลกระทบ (Impact) เพื่อใช้เป็นพื้นฐาน ในการบริหารความเสี่ยง

5. ด้านการตอบสนองความเสี่ยง (Risk Responses) หมายถึง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่มีความสอดคล้องกับความเสี่ยง การเลือกใช้เครื่องมือการจัดการความเสี่ยง

6. ด้านกิจกรรมการควบคุม (Control Activities) หมายถึง นโยบายและวิธีปฏิบัติงานที่กำหนดเพื่อตอบสนองความเสี่ยงขององค์กร

7. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) หมายถึง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารควรกำหนดให้มีการบันทึกข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ไม่ว่าจะมาจากแหล่งภายในหรือภายนอก

8. ด้านการติดตามและการประเมินผล (Monitoring and Evaluation) หมายถึง การมีระบบการติดตามผล เพื่อประเมินกรอบการบริหารความเสี่ยงให้เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิผลอยู่เสมอ

ความสำเร็จในการดำเนินงาน (Operating Success) หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งด้านการดำเนินงานขององค์กร และด้านลูกค้า ซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านการเงิน (Financial Perspectives) เป็นการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กรที่แสวงหากำไรจะใช้ ผลการดำเนินงานทางการเงินเป็นหลักที่จะบ่งชี้ว่ากิจการประสบความสำเร็จหรือไม่

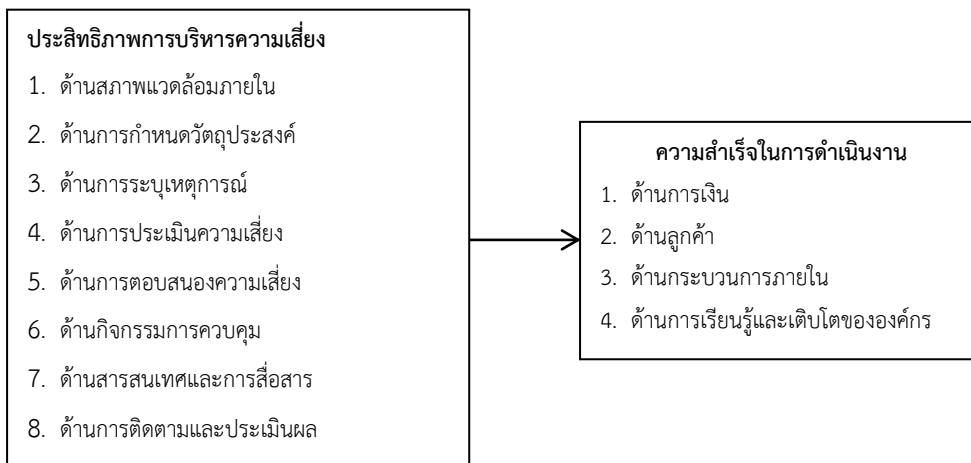
2. ด้านลูกค้า (Customer Perspectives) ประกอบด้วย หลัก 5 ประการ คือ ส่วนแบ่งการตลาด การรักษาลูกค้าเก่า การเพิ่มลูกค้าใหม่ ความพึงพอใจของลูกค้า และกำไรต่อลูกค้า

3. ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspectives) กระบวนการภายในองค์กรโดยนำ แนวคิดด้านห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) มาพิจารณาว่ากระบวนการอะไรบ้างภายในองค์กรที่ก่อให้เกิดคุณค่า ประกอบด้วยกระบวนการทางธุรกิจที่สำคัญ 3 ประการคือ นวัตกรรม การดำเนินการ การบริการหลังการขาย

4. ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร (Learning and Growth Perspective) เป็นมุมมองที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นมุมมองที่ให้ความสำคัญต่ออนาคตขององค์กร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาผลกระทบประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาและประยุกต์จากงานวิจัยในอดีต โดยพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ แสดงตาม ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยเปิดตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 42-43) และใช้วิธีการสุ่มโดยใช้วิธี Stratified Random Sampling เพื่อให้มีการกระจายของข้อมูล

2) ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ประยุกต์จากแนวคิดของ (จินทนา สาขารนิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันทเพชร. 2554 : 3-8) ประกอบด้วย

1. ด้านสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment)
2. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting)
3. ด้านการระบุเหตุการณ์ (Event Identification)
4. ด้านการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
5. ด้านการตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response)
6. ด้านกิจกรรมการควบคุม (Control Activities)
7. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication)
8. ด้านการติดตามและการประเมินผล (Monitoring and Evaluation)

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสำเร็จในการดำเนินงาน ประยุกต์จากแนวคิดของ (พลู เดชะรินทร์. 2548 : 67 - 92)

1. ด้านการเงิน (Financial Perspectives)
2. ด้านลูกค้า (Customer Perspectives)
3. ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspectives)
4. ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร (Learning and Growth Perspectives)

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยออกแบบเนื้อหาของแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ ผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงานในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2. ข้อมูลทั่วไป ของธุรกิจSMEs โดยข้อความคำถามได้ถามครอบคลุมรูปแบบธุรกิจ จำนวนเงินทุนในการดำเนินงาน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ จำนวนพนักงานในปัจจุบัน และรายได้เฉลี่ยต่อปี

ส่วนที่ 3. สอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของธุรกิจSMEs ครอบคลุมในประเด็นเรื่องของด้านสภาพแวดล้อมภายใน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการระบุเหตุการณ์ ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านการตอบสนองความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการติดตามและประเมินผล

ส่วนที่ 4. สอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จของในการทำงานของธุรกิจSMEs ครอบคลุมในประเด็นเรื่องของ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร

ส่วนที่ 5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

โดยแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 และ 4 จะเสนอมาตรวัด แบบ Rating Scales ตามวิธีของ Likert ซึ่งกำหนดการให้คะแนนคำตอบแบบสอบถามดังนี้

ระดับความเห็นมากที่สุด มีน้ำหนักคะแนน 5

ระดับความเห็นมาก มีน้ำหนักคะแนน 4

ระดับความเห็นปานกลาง มีน้ำหนักคะแนน 3

ระดับความเห็นน้อย มีน้ำหนักคะแนน 2

ระดับความเห็นน้อยที่สุด มีน้ำหนักคะแนน 1

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเครื่องมือด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับผู้บริหารของธุรกิจ SMEs ที่เป็นบริษัทที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของแบบสอบถามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และทำการทดสอบด้วยการคำนวณค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคำถามทุกคำถาม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.881-0.905ซึ่งค่าที่ได้มากกว่า 0.50 ถือว่ามีความเชื่อถือได้ (Lovett. 2002 : 239 -251)

4) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการทบทวนวรรณกรรม จากหนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความวิจัย วารสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม ดังนี้

- ส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา

- ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยจะคัดเลือกเฉพาะชุดที่ตอบได้สมบูรณ์โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 128 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 32 ของจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Aaker, Kumar and Day. 2001) ได้เสนอว่า การส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงถือว่ายอมรับได้

5) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำข้อมูลเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ซึ่งสถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 ราย มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา 128 รายคิดเป็นร้อยละ 32.00พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.70 และเพศชาย 38.30 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 35 - 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.10 รองลงมา คือ อายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.34 อายุ 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.44 และอายุ 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.12 โดยมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.75 ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 21.10 ปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 5.46 และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.69 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 70,001 -100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.63 รองลงมา 50,000 -70,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.25 มากกว่า100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.84 และ ต่ำกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.28 ตำแหน่งในปัจจุบันมากที่สุดคือ กรรมการผู้จัดการ คิดเป็นร้อยละ 49.22 รองลงมาคือหุ้นส่วนผู้จัดการ คิดเป็นร้อยละ 35.16 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 15.62

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงโดยรวม

ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านสภาพแวดล้อมภายใน (IE)	3.63	0.511	มาก
2. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (OS)	3.39	0.279	ปานกลาง
3. ด้านการระบุเหตุการณ์ (EI)	3.58	0.402	มาก
4. ด้านการประเมินความเสี่ยง (RA)	3.57	0.376	มาก
5. ด้านการตอบสนองความเสี่ยง (RR)	3.58	0.415	มาก
6. ด้านกิจกรรมการควบคุม (CA)	3.57	0.346	มาก
7. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (IC)	3.61	0.390	มาก
8. ด้านการติดตามและประเมินผล (ME)	3.57	0.348	มาก
รวม	3.56	0.383	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้บริหารธุรกิจ SMEs มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมี ประสิทธิภาพการบริหาร ความเสี่ยงโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ด้านสภาพแวดล้อมภายใน ($\bar{X} = 3.63$) ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.61$) ด้านการระบุเหตุการณ์ ($\bar{X} = 3.58$) ด้านการตอบสนองความเสี่ยง ($\bar{X} = 3.58$) ด้านการประเมินความเสี่ยง ($\bar{X} = 3.57$) และด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 3.57$) โดยมีด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$)

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงาน

ความสำเร็จในการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการเงิน	3.49	0.346	ปานกลาง
2. ด้านลูกค้า	3.72	0.462	มาก
3. ด้านกระบวนการภายใน	3.64	0.438	มาก
4. ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร	3.58	0.375	มาก
รวม	3.61	0.354	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารธุรกิจ SMEs มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากจำนวน 3 ข้อด้านลูกค้า ($\bar{X} = 3.72$) ด้านกระบวนการภายใน ($\bar{X} = 3.64$) ด้านการเรียนรู้และเติบโตขององค์กร ($\bar{X} = 3.58$) ในระดับปานกลาง คือด้านการเงิน ($\bar{X} = 3.49$)

ผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด โดยใช้การวิเคราะห์ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ภายในระหว่างตัวแปร มีค่าระหว่าง 0.022-0.609 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เพื่อป้องกันปัญหา ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มากเกินไป ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่า VIF พบว่าค่า VIF ที่ได้มีค่าระหว่าง 1.057 – 2.461 ซึ่งค่า VIF ค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ถึงขั้นก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006 : 585) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลที่ได้แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารที่มีต่อผลสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปร	Y	IE	OS	EI	RA	RR	CA	IC	ME	VIF
Y	1.000									
IE		1.000	0.022	0.458**	0.573**	0.421**	0.463**	0.275**	0.298**	1.657
OS			1.000	0.190*	0.036	0.085	0.062	0.120	0.115	1.057
EI				1.000	0.609**	0.461**	0.529**	0.494**	0.464**	2.007
RA					1.000	0.553**	0.542**	0.518**	0.423**	2.461
RR						1.000	0.244**	0.332**	0.409**	1.658
CA							1.000	0.500**	0.453**	1.866
IC								1.000	0.494**	1.712
ME									1.000	1.584

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลที่ได้แสดงดังตาราง

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน (Y)

ประสิทธิภาพการบริหาร ความเสี่ยง	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่(Constant)	--0.137	0.289		4-0.474-	0.636
1. ด้านสภาพแวดล้อมภายใน (IE)	0.016	0.043	0.024	0.366	0.715
2. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ (OS)	0.093	0.063	0.079	1.485	0.140
3. ด้านการระบุเหตุการณ์ (EI)	0.090	0.060	0.109	1.496	0.137
4. ด้านการประเมินความเสี่ยง (RA)	0.051	0.071	0.058	0.717	0.475
5. ด้านการตอบสนองความเสี่ยง (RR)	0.288	0.053	0.362	5.456	0.000***
6. ด้านกิจกรรมการควบคุม (CA)	0.296	0.067	0.311	4.418	0.000***
7. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (IC)	0.075	0.057	0.088	1.308	0.193
8. ด้านการติดตามและประเมินผล (ME)	0.145	0.061	0.153	2.358	0.020***

$R = 0.827, R^2 = 0.684, \text{Adjusted } R^2 = 0.663, \text{SEE} = 0.19183, F = 32.231, \text{Sig} = 0.000$

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณระหว่างประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน พบว่า ด้านการตอบสนองความเสี่ยง (RR) ($\beta = 0.288$; $p < 0.01$) ด้านกิจกรรมควบคุม (CA) ($\beta = 0.296$; $p < 0.01$) และด้านการติดตามและประเมินผล(ME) ($\beta = 0.145$; $p < 0.05$) ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 $Y = 0.288RR + 0.296CA + 0.145ME$ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล กิตติวุฒิไกร และ มนต์ดา ชัยสวณีย์ภรณ์ (2558) พบว่า ด้านการระบุเหตุการณ์ความเสี่ยง ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านการตอบสนองความเสี่ยง และด้านการติดตาม ประเมินผลและรายงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการทำงานสำหรับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านสภาพแวดล้อมภายใน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการระบุเหตุการณ์ ด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ไม่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน เนื่องจากกิจการบางกิจการที่มีพนักงาน มีเงินลงทุนไม่มากยังไม่เห็นถึงความสำคัญในการบริหารความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงของ COSO นั้นได้นำไปใช้กับองค์กรและบริษัทที่มีขนาดใหญ่ แต่ผู้วิจัยได้ใช้กับธุรกิจ SMEs ซึ่งทำให้ผลการวิจัยที่ได้แตกต่างจาก COSO ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ สมสุระ (2557) พบว่าด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการระบุเหตุการณ์ ด้านการตอบสนองความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุมและด้านการติดตามและการประเมินผลไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จขององค์กร

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผู้บริหารธุรกิจ SMEs มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก การกำหนดปรัชญาวัฒนธรรมองค์กร วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ การติดตาม ประเมินผล การแก้ไขปัญหา เป็นการลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นและ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ สมสุระ (2557) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงสมัยใหม่โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผู้บริหารธุรกิจ SMEs มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวมทุกด้าน เนื่องจาก ธุรกิจได้ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีให้ทันสมัย เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัชญาภรณ์ การบรรจง (2555) มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านสภาพแวดล้อมภายใน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จขององค์กรในการดำเนินงานโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชาญ แสงสุขาว (2555) กล่าวว่า เมื่อองค์กรมีการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงภายในองค์กร และทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

4. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่สอดแทรกอยู่ในขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกระดับการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยมาศ อุปชีวะ (2557)กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงให้ครอบคลุมทุกระดับการในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ระดับและขนาดความเสียหายอยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านการระบุเหตุการณ์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัย ของวิชาญ แสงสุขาว (2555) กล่าวว่า การลดโอกาสที่จะเกิดการสูญเสียจากการดำเนินงาน เป็นการป้องกันเหตุการณ์ความเสี่ยงหรือความสูญเสียที่ส่งผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุ เป้าหมายการบริหารความเสี่ยงจะเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจ

6. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านการประเมินความเสี่ยง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม ธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยง จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงกับธุรกิจได้ทันทั่วทั้งที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรตพร อาดะยะพันธ์ (2550) พบว่าประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านการประเมินความเสี่ยง มีความสัมพันธ์และผลกระทบผลการดำเนินงาน โดยรวม และด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านการเงิน

7. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านการตอบสนองความเสี่ยง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม ธุรกิจสามารถจัดการความเสี่ยงได้โดย การหลีกเลี่ยง การยอมรับ การลด ควบคุมความเสี่ยงให้เหมาะสม หรือให้อยู่ในระดับที่ยอมรับ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุปรียา ศรีจิริต (2555) กล่าวว่า องค์กรที่มีความเสี่ยงด้านกลยุทธ์เรื่องคู่แข่งชั้นมีการตอบสนองความเสี่ยงด้วยการลดความเสี่ยงมากที่สุด

8. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ด้านกิจกรรมควบคุม มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม การดำเนินงาน การรายงาน และการปฏิบัติตามที่ผู้บริหารได้กำหนดนโยบาย ที่จะป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ สมสุระ (2557) ประสิทธิภาพการบริหาร ความเสี่ยงสมัยใหม่ ด้านกิจกรรมการควบคุมมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จขององค์กร ด้าน การลูกค้า เนื่องจากกิจกรรมการควบคุม เป็นการสนับสนุนมาตรการที่จะป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น

9. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงด้านสารสนเทศและการสื่อสาร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ การุณวิบูลย์ (2559) ธุรกิจมีทุนในการดำเนินงานที่สูงสะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจเตรียมพร้อมในการพัฒนาองค์กร ในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ทันต่อยุคสมัย และสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับธุรกิจ

10. ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงด้านการติดตามและประเมินผล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการดำเนินงานโดยรวม ธุรกิจที่เห็นความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงด้านการติดตาม ประเมินผล จะสามารถวางแผนและป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พรตพร อาดะยะพันธ์ (2550) กล่าวว่าด้านการติดตามประเมินผลและการรายงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับ ผลการดำเนินงานโดยรวมและด้านลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

1. ธุรกิจ SMEs ควรให้ความสำคัญและพัฒนาการตอบสนองความเสี่ยง กิจกรรมควบคุม การติดตามและ ประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารความเสี่ยง

2. ธุรกิจ SMEs ควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง โดยการวิเคราะห์ความเสี่ยงในทุกด้าน โดยหาก มีการประเมินความเสี่ยงในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินงานของธุรกิจก็จะประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีธุรกิจ SMEs ที่ปิดกิจการลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขาดการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ

3. ธุรกิจ SMEs ควรให้ความสำคัญ การประเมินความเสี่ยงของธุรกิจ เนื่องจากจะมีผลกระทบโดยตรงต่อ ความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งธุรกิจจะต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่อาจจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงาน ดังนั้นการประเมินถึงโอกาสที่เกิดขึ้นของเหตุการณ์จะทำให้ธุรกิจหาแนวทางแก้ไขได้ทันเวลา

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ การุณวิบูลย์. (2559). **ผลกระทบของประสิทธิภาพการจัดการกระบวนการระบบสารสนเทศทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานทางบัญชีของธุรกิจเหล็กและเหล็กกล้าในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กันยมาศ อุปชีวะ. (2557). **ผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อที่มีต่อผลการดำเนินงานของสาขาธนาคารออมสิน**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จันทนา สาขากร นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันทเพชร. (2554). **การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน**. กรุงเทพมหานคร : ทีเอ็นเพรส.
- ณัฐพร พันธุ์อุดม . (2549). **แนวทางการควบคุมภายในที่ดี**. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นฤมล สะอาดโหม. (2550). **การบริหารความเสี่ยงองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : ฐานการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- เบญจมาศ สมสุระ. (2557). **ผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรของธุรกิจผลิตอาหารในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรตพร อาผะยะพันธุ์ . (2550). **ผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชีและการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พสุ เดชะรินทร์. (2547). **Performance Indicator**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัชญาภรณ์ การบรรจง. (2555). **ผลกระทบของประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มงคล กิตติวุฒิกโร และมนัสดา ชัยสวณียากรณ์ . (1 มกราคม – มิถุนายน 2558). “ผลกระทบของการบริหารความเสี่ยงที่มีต่อความสำเร็จในการทำงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดมุกดาหาร.” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 6, 1. 105 -118.
- วิชาญ แสงสุขาว. (2555). **ผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2548). **บทความทางวิชาการ ปัญหาของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(Main problems for SMEs)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.sara-dd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=199:main-problems-for-smes&catid=25:the-project&Itemid=72. [23 ธันวาคม 2560].
- สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). **รายงานประจำปี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20171124083758.pdf. [23 ธันวาคม 2560].

สุปรียา ศรีจรีต. (2555). ปัจจัยความเสี่ยงและการตอบสนองความเสี่ยงของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจม ห ำ บั ญ จี ต สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Aaker, D. A., Kumar, V. & Day, G. S. (2001). Marketing research. New York : John Wiley & Son.

Lovett, H.T. “The Effect of Violating the Assumption of Equal Item Means in Estimation the Livingstone Coefficient,” Education and Psychological Measurement. 38(19):239 – 251, 2002.

ผลการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย
THE OUTCOMES OF LEARNING EXPERIENCE MANAGEMENT FOR DEVELOPMENT OF THE THAI
LANGUAGE SKILL EARLY CHILDHOOD STUDENTS THROUGH BRAIN BASED LEARNING

กัลยณัฐ แพงไพรี¹

Gunyanud pangpiree

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ¹ และ อังคณา กุลนภาดล²

Phochet Thamsirikhwan¹ and Ankhana Kulnaphadol²

¹นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

^{1,2}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับปฐมวัยปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านกลาง อำเภอนพสารนิคม จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 22 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการฟัง หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ทักษะพื้นฐานภาษาไทย, หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐาน

ABSTRACT

The objective of this research was aimed to compare the early childhood students' basic skills of the Thai language prior to and after the learning experience management through brain base learning in order to study students' satisfaction towards the learning experience management through brain base learning. Studying in the same classroom in the second semester of academic year 2017, the samples were 22 early childhood I students studying at Wat Banklang School, Panasnikhom District, Choburi Province. The samples were selected by Cluster Random Sampling. The finding revealed as follows: 1. The early childhood students' basic skill in listening of the Thai language after the learning experience management through brain base

learning was higher than that of prior to the learning experience management. It was statistically significant at 0.5 level. 2. The early childhood students' basic skill in speaking of the Thai language after the learning experience management through brain base learning was higher than that of prior to the learning experience management. It was statistically significant at 0.5 level. 3. The early childhood students' overall satisfaction toward the learning experience management through brain base learning was at a high level.

Keywords : Basic skill of the Thai Language, Principle of Brain Based Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่ทารกแรกเกิดถึง 6 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพในบริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 3) ซึ่งเด็กในวัย 2-5 ปี เป็นช่วงสำคัญของชีวิตเป็นวัยแห่งความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านภาษาเรียกได้ว่าเป็นวัยทองของภาษา ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์ต้องอาศัยทักษะการฟัง การพูด อันเป็นพื้นฐานของการอ่านและการเขียนในการติดต่อทำความเข้าใจกับผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นเข้าใจตนได้ ซึ่งทักษะการฟังและการพูดนี้สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีในช่วงปฐมวัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเน้นการใช้ประโยชน์ในการสื่อสารซึ่งได้รับแนวคิดมาจาก เพียเจตต์ (Piaget) และไวทกอสกี (Vygotsky) เสนอว่าอิทธิพลของสังคมและบุคคลอื่น มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กกิจกรรม การเล่น การพูด การสนทนา การวาด การเขียน การอ่าน ช่วยในการเรียนรู้ภาษาของเด็กกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติจะต้องอาศัยสภาพแวดล้อมของหนังสือ ภาพ สิ่งของรอบตัวธรรมชาติ เป็นแหล่งความรู้ เน้นการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก เด็กกับเพื่อน และบุคคลอื่นๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดสู่สัญลักษณ์ในรูปแบบของการวาด การเขียนตัวอักษร และภาษาพูดก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในขณะที่ลงมือปฏิบัติ หรือสื่อสารในลักษณะต่างๆอย่างมีความหมาย เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษา (Piaget and Vygotsky. 1955 : 102)

การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง (BBL : Brain-based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์อันหลากหลายด้วยเทคนิควิธีสอนหลายรูปแบบ พื้นฐานแนวคิดของความแตกต่างระหว่างบุคคล (สุพัตรา ดวงแก้วกลาง. 2557 : 5) และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างและหน้าที่การทำงานของสมอง หลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน คือ เป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่น ช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและเรียนอย่างสนุกสนาน ช่วยทำให้นื่อง่ายและง่ายต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยไม่รู้ว่ากำลังเรียน และยังช่วยสร้างบรรยากาศอันพึงประสงค์ในการเรียนรู้อีกด้วย

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน ทั้ง 6 กิจกรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพราะว่า เด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางสมอง อารมณ์-จิตใจ สังคม ร่างกาย สมองทำงานเป็นองค์รวมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สมองและจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เลือกรับรู้ เรียนรู้ เป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างความสนใจ การจดจ่อกับการเรียนรู้จากปลายประสาทสัมผัสและจดจำในสิ่งที่มีความสำคัญหรือความหมาย เกิดขึ้นทุกส่วนและบางส่วนของสมองทั้งในภาวะรู้ตัวและไม่รู้ตัวจากการกระตุ้นที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นเพื่อการเรียนรู้อย่างไม่ยึดจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เด็กปฐมวัยจะต้องได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีความเจริญเติบโตไปพร้อมกับการพัฒนาศกยภาพของสมองในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม จึงได้นำกระบวนการจัดการและกระตุ้นการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมองเด็กมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมองทางธรรมชาติ ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาศกยภาพสมองของเด็กตามช่วงวัย โดยการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวิธีการทำงานของสมองและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาศกยภาพสมองในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กมีระดับสติปัญญาและวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงขึ้น สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พัชรินทร์ วาวงค์มูล. 2553 : 2-3)

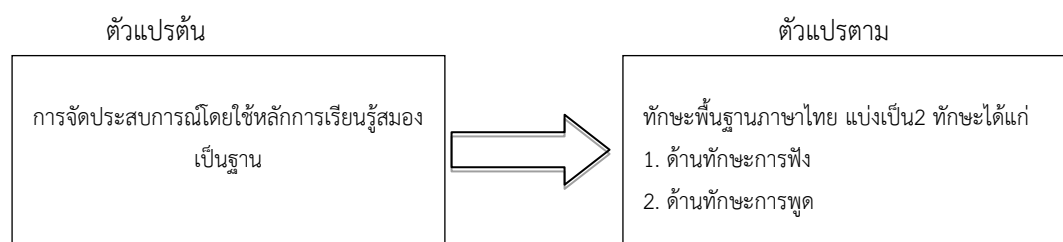
ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนนักเรียนระดับปฐมวัยปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านกลาง อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี จากผลการประเมินพัฒนาการทักษะภาษาไทย การใช้ภาษาในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2559 ที่ผ่านมาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาไทยด้านการฟัง และการพูด (โรงเรียนบ้านกลาง. 2559 : 4) ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะพัฒนาทักษะการใช้ภาษาในระดับที่สูงขึ้น คือการเข้าใจเรื่องที่ได้ยิน การถ่ายทอดความคิด ด้วยการพูดได้ถูกต้องชัดเจน

จากสภาพปัญหาข้างต้น จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะพื้นฐานทางภาษาไทยโดยใช้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ซึ่งการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรม 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเคลื่อนไหวจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมเกมการศึกษา และกิจกรรมกลางแจ้ง ซึ่งในกิจกรรมเป็นการฝึกทักษะพื้นฐานด้านทักษะการฟัง และการพูด ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาแบบองค์รวม ให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการวัยวุฒิภาวะและขีดศกยภาพของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะพัฒนาทักษะการใช้ภาษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีหลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐาน
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะพื้นฐานภาษาไทย แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่
  - 2.1) ด้านทักษะการฟัง
  - 2.2) ด้านทักษะการพูด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนรู้สมองเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้สมองซีกซ้ายและซีกขวาเกิดการเรียนรู้อย่างสมดุล โดยคำนึงถึงพื้นฐานการทำงานของสมองและธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

2. ผู้เรียน หมายถึง เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนวัดบ้านกลาง อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถของผู้เรียน อายุ 3 - 4 ปี ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้แก่

เด็กอายุ 3 ปี หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ 4 ปี หมายถึง ความสามารถในการจำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

4. ทักษะพื้นฐานทางภาษาไทย หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจความหมายของคำ การปฏิบัติตามคำสั่ง การบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ การแต่งประโยคปากเปล่า และการเล่าเรื่อง แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

ทักษะการฟัง หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจความหมายของคำ ได้แก่ การบอกความหมายหรือสื่อความหมายในคำที่ยินได้ถูกต้อง และการปฏิบัติตามคำสั่ง ได้แก่ การฟังคำสั่งได้อย่างเข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง

ทักษะการพูด หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ การบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นในภาพได้ถูกต้อง การแต่งประโยคปากเปล่า ได้แก่ การพูดสื่อความหมายจากภาพเป็นเรื่องราวได้ชัดเจนและการเล่าเรื่อง ได้แก่ การพูดสื่อความหมายจากภาพได้เป็นเรื่องราว อย่างต่อเนื่องเป็นประโยคสมบูรณ์คือ ใครทำอะไรที่ไหน ได้อย่างถูกต้อง

5. การจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐาน คือ แผนการจัดประสบการณ์ที่มีขั้นตอนการสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานของสมอง ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (ขั้นอุ่นเครื่อง) Warm-up Stage
- ขั้นที่ 2 ขั้นเรียนรู้ Learning Stage
- ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกทักษะ Practice Stage

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปความรู้ Conclusion Stage

ขั้นที่ 5 ขั้นนำไปใช้ Application Stage

6. แผนการจัดประสบการณ์ หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูดที่ใช้หลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล โดยมีเพลง คำคล้องจอง นิทาน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 แผน โดยใช้กิจกรรม 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเคลื่อนไหวจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมเกมการศึกษา และกิจกรรมกลางแจ้ง โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้ 2 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

1) หน่วยที่ 1 ผลไม้ (จำนวน 5 ชั่วโมง)

- 1.1) แผนที่ 1 รู้จักผลไม้ชนิดต่าง ๆ เวลา 1 ชั่วโมง
- 1.2) แผนที่ 2 ลักษณะและส่วนประกอบของผลไม้เวลา 1 ชั่วโมง
- 1.3) แผนที่ 3 การถนอมและเก็บรักษาผลไม้เวลา 1 ชั่วโมง
- 1.4) แผนที่ 4 ประโยชน์และวิธีรับประทานผลไม้เวลา 1 ชั่วโมง
- 1.5) แผนที่ 5 สุขนิสัยที่ดีในการรับประทานผลไม้เวลา 1 ชั่วโมง

2) หน่วยที่ 2 เนื้อ นม ไข่ (จำนวน 5 ชั่วโมง)

- 2.1) แผนที่ 1 ความหมายและประเภทของอาหารเวลา 1 ชั่วโมง
- 2.2) แผนที่ 2 อาหารประเภทเนื้อเวลา 1 ชั่วโมง
- 2.3) แผนที่ 3 อาหารเสริมประเภทนมเวลา 1 ชั่วโมง
- 2.4) แผนที่ 4 อาหารที่ทำจากไข่เวลา 1 ชั่วโมง
- 2.5) แผนที่ 5 ประโยชน์ของอาหารประเภท เนื้อ นม ไข่เวลา 1 ชั่วโมง

7. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ สนใจและเต็มใจของนักเรียนหลังการจัดประสบการณ์ โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ของเด็กปฐมวัย ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

8. แบบสอบถามความพึงพอใจ หมายถึง แบบสอบถามนักเรียนเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยการสร้างรายการของข้อความที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับคุณลักษณะของพฤติกรรมแต่ละรายการนำไปใช้ในการประเมิน ความสนใจของผู้เรียน เจตคติ กิจกรรม ทักษะ และคุณลักษณะส่วนตัวที่มีต่อการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานภาษาไทยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย

9. แบบประเมินทักษะพื้นฐานภาษาไทยของเด็กปฐมวัย หมายถึง แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้วัดพฤติกรรมบ่งชี้ด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย แบบทดสอบ 25 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 วัดความสามารถด้านการฟัง จำนวน 10 ข้อประกอบด้วย

- 1.1 การเข้าใจความหมายของคำ จำนวน 5 ข้อ
- 1.2 การปฏิบัติตามคำสั่ง จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 วัดความสามารถด้านการพูด จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย

- 2.1 การบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ จำนวน 5 ข้อ
- 2.2 การแต่งประโยคปากเปล่า จำนวน 5 ข้อ
- 2.3 การเล่าเรื่อง จำนวน 5 ข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบแผนในการทดลองเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) แบบ One Group Pretest Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2551 : 248-249)

2. ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ คือทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยของเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานใช้เวลาทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็นการประเมินก่อนการจัดประสบการณ์จำนวน 60 นาที ทดลองหลังเรียนจำนวน 60 นาที

3. การดำเนินการทดลอง

1) ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการประเมินก่อนเรียน (Pre – test) โดยใช้ แบบประเมินทักษะภาษาไทยของเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐาน จำนวน 25 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่

ตอนที่ 1 วัดความสามารถด้านการฟัง จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย

1.1 การเข้าใจความหมายของคำ จำนวน 5 ข้อ

1.2 การปฏิบัติตามคำสั่ง จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 วัดความสามารถด้านการพูด จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย

2.1 การบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ จำนวน 5 ข้อ

2.2 การแต่งประโยคปากเปล่า จำนวน 5 ข้อ

2.3 การเล่าเรื่อง จำนวน 5 ข้อ

ก่อนการดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยของเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานโดยผู้วิจัยเป็นผู้อ่านคำสั่งและคำถามของแบบประเมินให้นักเรียนฟัง แล้วนักเรียนกากบาทหับข้อที่ถูกต้องตรงตามคำถามที่ฟังจากผู้วิจัย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนในแต่ละด้าน

2) ทดลองสอน ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยของเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานกับนักเรียนระดับปฐมวัยปีที่ 1 จำนวน 22 คน ใช้เวลาในการทดลอง 10 ชั่วโมง จนครบทั้ง 2 หน่วย ดังนี้

ตาราง 2 รูปแบบการจัดประสบการณ์

หน่วย/แผนที่	เรื่อง	จำนวนชั่วโมง
หน่วยที่ 1 ผลไม้		(5)
แผนที่ 1	รู้จักผลไม้ชนิดต่าง ๆ	1
แผนที่ 2	ลักษณะและส่วนประกอบของผลไม้	1
แผนที่ 3	การถนอมและเก็บรักษาผลไม้	1
แผนที่ 4	ประโยชน์และวิธีรับประทานผลไม้	1
แผนที่ 5	สุขนิสัยที่ดีในการรับประทานผลไม้	1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

หน่วย/แผนที่	เรื่อง	จำนวนชั่วโมง
หน่วยที่ 2 เนื้อ นม ไข่		(5)
แผนที่ 1	ความหมายและประเภทของอาหาร	1
แผนที่ 2	อาหารประเภทเนื้อ	1
แผนที่ 3	อาหารเสริมประเภทนม	1
แผนที่ 4	อาหารที่ทำจากไข่	1
แผนที่ 5	ประโยชน์ของอาหารประเภท เนื้อ นม ไข่	1
รวม		10

3) หลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยทำการประเมินหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบประเมินทักษะภาษาไทยของเด็กปฐมวัยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานซึ่งเป็นแบบประเมินฉบับเดียวกับฉบับที่ใช้ประเมินก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการฟัง

ตาราง 3 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการฟัง ข้อ 1.1 การเข้าใจความหมายของคำ

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	22	1.82	.39			
หลังเรียน	22	4.59	.50	-21.25	21	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 3 พบว่า ทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการฟังข้อ 1.1 การเข้าใจความหมายของคำ หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.59$) สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 1.82$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการฟัง ข้อ 1.2 การปฏิบัติตามคำสั่ง

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	22	1.77	.43			
หลังเรียน	22	4.50	.67	-28.06	21	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 4 พบว่า ทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการฟังข้อ 1.2 การปฏิบัติตามคำสั่ง หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.50$) สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 1.77$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด

ตาราง 5 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด ข้อ 2.1 การบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	22	1.95	.21			
หลังเรียน	22	5.00	.00	-67.00	21	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 5 พบว่า ทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด ข้อ 2.1 การบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 5.00$) สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 1.95$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด ข้อ 2.2 การแต่งประโยคปากเปล่า

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	22	1.86	.35			
หลังเรียน	22	4.91	.29	-67.00	21	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 6 พบว่า ทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด ข้อ 2.2 การแต่งประโยคปากเปล่า หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.91$) สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 1.86$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 7 การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด ข้อ 2.3 การเล่าเรื่อง

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	22	1.91	.29			
หลังเรียน	22	4.95	.21	-67.00	21	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 7 พบว่า ทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ด้านทักษะการพูด ข้อ 2.3 การเล่าเรื่อง หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 4.95$) สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 1.91$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย

ตาราง 8 แสดงระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย

รายการ	n = 22		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. เด็ก ๆ ชอบทำกิจกรรมตามที่ครูบอก	2.68	.48	มาก	8
2. เด็ก ๆ ชอบภาพที่ครูนำมาให้ดู	2.95	.21	มาก	2
3. เด็ก ๆ เข้าใจสิ่งที่ครูพูดได้ถึง	2.82	.39	มาก	5
4. เด็ก ๆ ฟังครูพูดแล้วสามารถทำตามได้	2.91	.29	มาก	3
5. เด็ก ๆ ชอบแต่งประโยคจากภาพ	2.77	.43	มาก	6
6. เด็ก ๆ ชอบเล่าเรื่องจากภาพ	2.73	.45	มาก	7
7. เด็ก ๆ ชอบฟังเพื่อนเล่าเรื่องต่าง ๆ	2.86	.35	มาก	4
8. เด็ก ๆ ชอบเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้เพื่อนฟัง	2.77	.43	มาก	6
9. เด็ก ๆ ชอบทำเคลื่อนไหวตามจังหวะ	2.82	.39	มาก	5
10. เด็ก ๆ ชอบเล่นเกมที่ครูเตรียมมา	3.00	.00	มาก	1
รวม	2.87	.12		

จากตาราง 8 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87$)

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ เด็ก ๆ ชอบเล่นเกมที่ครูเตรียมมา ($\bar{X} = 3.00$) เด็ก ๆ ชอบภาพที่ครูนำมาให้ดู ($\bar{X} = 2.95$) เด็ก ๆ ฟังครูพูดแล้วสามารถทำตามได้ ($\bar{X} = 2.91$) ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ เด็ก ๆ ชอบทำกิจกรรมตามที่ครูบอก ($\bar{X} = 2.68$)

อภิปรายผล

จากผลการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย มีประเด็นอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานภาษาไทยก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย พบว่าหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับอิตรา ก้านจักร และคณะ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพทางการเรียนรู้ทางปัญญาของผู้เรียนที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ทางสมอง โดยใช้ Brain-based learning ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่เรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ฯ พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น และสอดคล้องกับเอรินทร์ แสงสาย (2551 : 57-58) ได้วิจัยการเปรียบเทียบพัฒนาการของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐานกับการจัดประสบการณ์ตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐานมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน เพิ่มขึ้นทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยเฉพาะด้านสติปัญญามีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านอารมณ์-จิตใจ ตามลำดับ และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา สูงกว่านักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยโดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัยเป็นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจทำงาน ความสามารถของสมองหรือปัญญาของมนุษย์ มีหลายด้าน สมองของมนุษย์แต่ละคนมีแตกต่างกัน สมองของมนุษย์ทำงานเป็นระบบ และทำงานพร้อมกันหลายด้านได้ สมองมนุษย์จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อการเรียนรู้ผ่านระบบประสาทสัมผัส (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวกาย) ที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิด ปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมเชื่อมโยงประสบการณ์และสภาพธรรมชาติแวดล้อมอย่างบูรณาการโดยให้นักเรียนใช้ความสามารถทางปัญญาหลายด้าน เช่น ความสามารถทางปัญญาในการเข้าใจผู้อื่น (ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่มได้) เข้าใจตนเอง (รู้ที่จะปรับปรุงงาน/เข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเอง) ใช้ความสามารถทางปัญญาในการเคลื่อนไหว (ปฏิบัติกิจกรรม แสดงความรู้สึก) เข้าใจธรรมชาติ (เล่า เขียนเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งคนและธรรมชาติ) ได้ใช้ความสามารถทางภาษา (อ่าน เขียน พูด ฟังสื่อสารได้) ใช้ความสามารถทางมิติสัมพันธ์ (การทำโมเดล แผนภูมิ มงภาพรวม สิ่งเรียนรู้) ใช้ความสามารถด้านดนตรี (ร้องเพลง แสดงโน้ตที่เรียนรู้) และได้ใช้ความสามารถทางปัญญาในการใช้เหตุผล (อธิบาย เปรียบเทียบ สิ่งเรียนรู้)

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ เด็ก ๆ ชอบเล่นเกมที่ครูเตรียมมา เด็ก ๆ ชอบภาพที่ครูนำมาให้ดู เด็ก ๆ ฟังครูพูดแล้วสามารถทำตามได้ ตามลำดับ ส่วนข้อที่เป็นอันดับสุดท้าย คือ เด็ก ๆ ชอบทำกิจกรรมตามที่ครูบอก สอดคล้องกับประกาย ว่องวิกรณ์ (2559 : 243) ได้ศึกษาผลการสอนตามแนวการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า การศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาภาษาไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

มีคะแนน เฉลี่ย เท่ากับ 2.92 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ทำให้ผู้เรียน เกิดความสนุกสนาน พึงพอใจสมองเกิดการตื่นตัว และมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ทำให้สมองรู้สึกปลอดโปร่ง และเกิดการ เรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความตั้งใจที่จะเรียนรู้ และสอดคล้องกับขรินทร์ธรรม์ คัญทัพ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน ผลการวิจัยด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยใช้แนวคิด การเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมี ความพึงพอใจอยู่ในระดับพอใจมาก เรียงลำดับ ความ พึงพอใจ 3 อันดับแรกคือ 1) นักเรียนมีความสุขสนุกสนานใน การเรียน 2) นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองมาก ขึ้นและ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ทำ ให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้าง มีความหมายต่อเด็ก ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านในลักษณะของบูรณาการหน่วยประสบการณ์ ให้ความสำคัญกับ กระบวนการและผลผลิตเป็นสำคัญ แสวงหาแนวทางในการประเมินพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมและต่อเนื่อง การจัด กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก พัฒนาการมณ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม พัฒนาสังคมนิสัย พัฒนาการคิด พัฒนาภาษา และส่งเสริมจินตนาการและความคิด สร้างสรรค์ของเด็ก เป็นการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และ หลักการทำงานของสมองอย่างชัดเจน ทำให้เด็กกระตือรือร้นใฝ่รู้ใฝ่เรียน และเกิดแรงจูงใจในการเรียน เด็กได้รับการ พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครบทุกด้าน ช่วยเกิดการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งสาระ การเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์สำคัญ ช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการจำ การคิด และการแก้ปัญหา และช่วย ให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไป เด็กจะสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป
  - ครูผู้สอนควรกำหนดเวลาให้เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้น เนื่องจากวัย ของผู้เรียนจำเป็นต้องใช้เวลาในการอธิบายและชี้แจงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในระยะแรก
2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป
  - 1) ควรนำแนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ แนวคิดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานใช้กับทักษะอื่น ด้วย เช่น ทักษะการเขียน ทักษะการอ่าน เป็นต้น
  - 2) ควรนำแนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน ไปใช้ในสาระการ เรียนรู้กลุ่มอื่นและระดับอื่นด้วย
  - 3) ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานไปบูรณาการ ระหว่างวิชาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพฯ: โรง พิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- ชรินทร์ธรรม คัญทัพ. (2555). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (การพัฒนาหลักสูตร และการสอน) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประกาย ว่องวิการณ. (2559). ผลการสอนตามแนวการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ (หลักสูตรและการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ฝ่ายวิชาการ. (2559). รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประจำปีการศึกษา 2559. ชลบุรี: โรงเรียนวัดบ้านกลาง.
- พัชรินทร์ วาวงศ์มูล. (2553). การพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2551). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุพิศรา ดวงแก้วกลาง. (2559). รายงานการพัฒนาการอ่านการเขียนสะกดคำมาตราตัวสะกดโดยใช้แบบฝึกทักษะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ลำพูน : โรงเรียนบ้านน้ำย้อย.
- อิสรา ก้านจักร และคณะ. (2551). ศักยภาพทางปัญญาของผู้เรียนด้วยนวัตกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ทางสมอง. รายงานการวิจัย โครงการวิจัยประเภททุนอุดหนุนทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอรินทร์ แสงสาย. (2551). การเปรียบเทียบพัฒนาการของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐานกับการจัดประสบการณ์ตามปกติ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Piaget, S. (1962). *The language and thoughts of the child*. Trans. M. Gabain. Cleveland, OH: Meridian.

ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง
เรื่องกราฟ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

THE EFFECTS OF LEARNING ACTIVITIES BASED ON REALISTIC MATHEMATICS EDUCATION ON
THE TOPIC OF GRAPH TO ENHANCE MATHEMATICAL LITERACY FOR MATHAYOMSUKSA III
STUDENTS

กมลวรรณ มีเทียม¹

Kamonwan Meethiam¹

วนินทร สุภาพ¹ และ อุมารินทร์ ปิ่นตบแต่ง²

Wanintorn Supap¹ and Umarin Pintoptang²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

¹อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม และหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และศึกษาพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ซึ่งเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้คณิตศาสตร์ในโลกจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดค้นคณิตศาสตร์ด้วยการลงมือปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 16 คน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใบกิจกรรม และแบบทดสอบการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม คะแนนหลังจัดกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 80.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการรู้เรื่องคณิตศาสตร์พัฒนาขึ้น ในด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ และด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ตามลำดับ

คำสำคัญ : การรู้เรื่องคณิตศาสตร์, การศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง, กราฟ

ABSTRACT

The purposes of this research were to compare students' mathematical literacy before and after learning, after learning and the determined criterion 70 percent of the total scores, and to study the development of mathematical literacy through learning activities based on realistic mathematics education. The learning activities based on realistic mathematics education emphasize on the application of mathematical knowledge in the real world and the practice to do mathematics via hands-on activities. The sample group was 16 ninth grade students at opportunity expansion school in Phitsanulok. The instruments used in the research were: lesson

plans, activity sheets, and mathematical literacy test. The research was found that students' mathematical literacy after learning was 80.33 which higher than before and their scores after leaning was higher than 70 percent at the .05 level of statistically significant. The result also found that most students have improved mathematical literacy in employing mathematical concepts, facts, procedures and reasoning, interpreting, applying and evaluating mathematical outcomes and formulating situations mathematically of results respectively.

Keywords : Mathematical literacy, Realistic mathematics education, Graph

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตร เป็นวิชาพื้นฐานความรู้ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ทุกแขนง และช่วยพัฒนาให้แต่ละบุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์ เสริมสร้างความมีเหตุผล ความเป็นคนช่างสังเกต ริเริ่มสร้างสรรค์ มีระบบระเบียบในการคิด มีการวางแผนในการทำงาน และมีความรับผิดชอบ (สิริพร ทิพย์คง. 2545 : 9) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถ่วงรอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 1)

การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เป็นการเน้นความชัดเจนของความรู้คณิตศาสตร์ที่นำมาใช้ในสถานการณ์ต่างๆ โดยถือเป็นข้อตกลงเบื้องต้นว่าการที่คนหนึ่งจะใช้คณิตศาสตร์ได้ คนนั้นจะต้องมีความรู้พื้นฐานและทักษะทางคณิตศาสตร์มากพออยู่แล้ว ซึ่งนั่นก็หมายถึงสิ่งที่นักเรียนได้ไปขณะอยู่ในโรงเรียน โดยที่การประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ก็เพื่อบอกความสามารถของบุคคลในด้านวิธีการคิดโดยผ่านกฎเกณฑ์และวิธีการทางคณิตศาสตร์สามารถตีความและใช้คณิตศาสตร์ในบริบทต่างๆ ที่หลากหลาย การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่รู้คณิตศาสตร์เพียงด้านองค์ความรู้และทักษะการคิดคำนวณในระดับพื้นฐาน แต่ต้องการให้บุคคลที่รู้เรื่องคณิตศาสตร์ คือ คนที่สามารถใช้เหตุและผลทางคณิตศาสตร์ ใช้แนวคิด วิธีการ ข้อเท็จจริง และเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ เพื่อบอก อธิบายและคาดการณ์หรือพยากรณ์เรื่องราวหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญหน้าได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2555 : 4)

รายงานผลประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ในการสอบ PISA ตั้งแต่ปี 2000 จนถึง ปี 2015 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของ OECD ใน PISA 2015 อยู่ที่ 490 นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ย 415 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐาน OECD (สสวท. 2559 : 14) และเมื่อเทียบเกณฑ์ระดับคะแนนการรู้เรื่องคณิตศาสตร์อยู่ในระดับที่ 2 ซึ่งเป็นระดับพื้นฐาน แต่ระดับการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของ OECD อยู่ในระดับ 3 ในประเทศกลุ่มคะแนนสูงนักเรียนมากกว่า 90% รู้คณิตศาสตร์ตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป ค่าเฉลี่ยของ OECD อยู่ที่ 77% ส่วนประเทศไทยได้ 50.1% จะเห็นได้ว่าระดับการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยอีกครั้งหนึ่งต่ำกว่าระดับพื้นฐาน (สสวท. 2556 : 4-7) และตามกรอบการประเมิน PISA 2015 มีผลคะแนนการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ การใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ (สสวท. 2560 : 16)

ผลการประเมินดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลคะแนนในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชาติต่ำ จากข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560) ปรากฏว่า ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานในรายวิชาคณิตศาสตร์ ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2557 ปีการศึกษา 2558 และปีการศึกษา 2559 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 26.95 25.45 และ 29.65 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 50 ทุกปี และเมื่อดูผลคะแนน O-NET ปีการศึกษา 2559 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก พบว่ามีผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 26.45 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ระดับประเทศและเมื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสาระที่มีคะแนนต่ำ พบว่า สาระที่ 4 พิกคณิต มาตรฐาน ค 4.2 เป็นมาตรฐานที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนาเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ

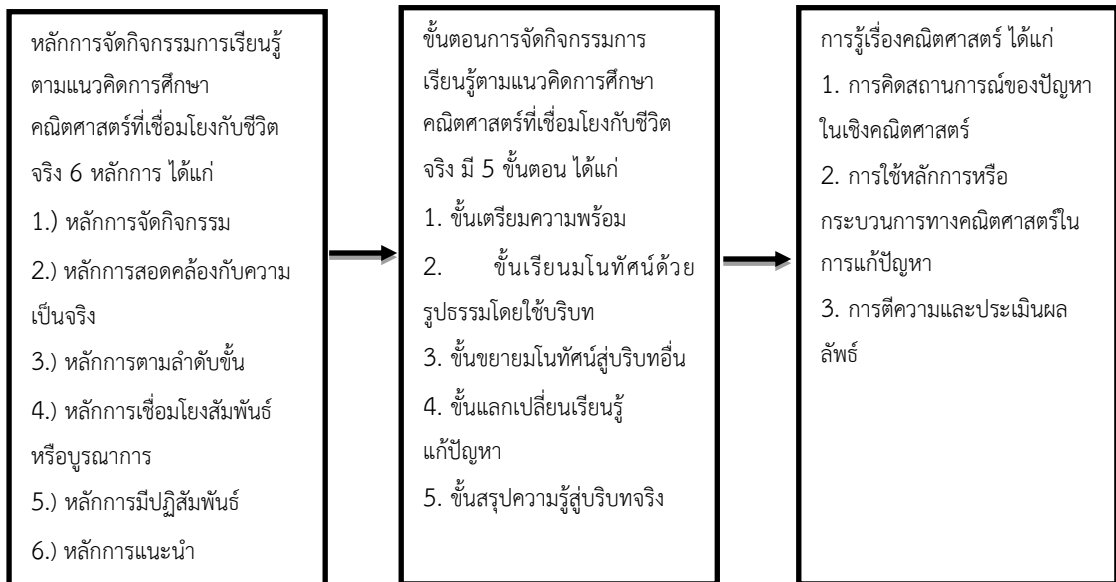
การที่นักเรียนมีระดับคะแนนการสอบ PISA และ O-NET ไม่สูงนัก สาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียนหรือในโรงเรียนยังไม่สามารถพัฒนาทักษะและความสามารถในการคิด และแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างที่ควรจะเป็น (สุนีย์ คล้ายนิล, 2557) ถึงแม้ว่าหลายภาคส่วนจะเน้นย้ำความสำคัญของคณิตศาสตร์ในชีวิตจริง ในเศรษฐกิจ และในการพัฒนาประเทศแต่ในทางปฏิบัติไม่มีประเด็นเหล่านี้ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์เลย เรื่องนี้ยืนยันโดย ไมตรี อินทรประสิทธิ์ (2559) แห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้วิจารณ์การเรียนคณิตศาสตร์ของประเทศไทยไม่ว่าเข้าใกล้ชีวิตจริงและไม่เคยเน้นการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาใดๆ เนื่องจากหลักสูตรเน้นความรู้เนื้อหาอย่างเดียว ครูก็สอนเฉพาะเนื้อหาจากตำรา นักเรียนจึงไม่ได้พัฒนาการคิด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Realistic Mathematics Education: RME) เป็นแนวคิดหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ ใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และตีความและประเมินผลลัพธ์กลับไปสู่สถานการณ์ที่พบในบริบทชีวิตจริง Van den Heuvel-Panhuizen (2000) กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง 6 หลักการจะเป็นแนวทางที่ผู้วิจัยนำมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในงานวิจัยนี้ได้แก่ 1.) หลักการจัดกิจกรรม (Activity Principle) 2.) หลักการสอดคล้องกับความเป็นจริง (Reality Principle) 3.) หลักการตามลำดับขั้น (Level Principle) 4.) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือบูรณาการ (Inter-twinement Principle) 5.) หลักการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Principle) และ 6.) หลักการแนะนำ (Guidance Principle)

ผู้วิจัยพิจารณาเนื้อหาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่นักเรียนต้องแก้ไขเร่งด่วน และสอดคล้องกับผลการประเมิน PISA เรื่องการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ พบว่าเนื้อหาที่นักเรียนต้องใช้ความคิดและความเข้าใจเป็นอย่างมากในการตีความโจทย์ปัญหาสถานการณ์จริง คิดหาวิธีการแก้ปัญหาและหาข้อสรุปซึ่งหากเทียบดูแล้วจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องกราฟ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องคือ กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสองชุดที่มีความสัมพันธ์เชิงเส้น กราฟของสมการเชิงเส้นสองตัวแปรที่มีกราฟเป็นเส้นตรง รวมถึงการอ่าน และแปลความหมายของกราฟที่มีลักษณะอื่นๆ ที่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เรื่องกราฟ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ ที่เริ่มจากการนำปัญหาหรือสถานการณ์ในชีวิตจริงที่มีความเป็นรูปธรรมมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และพัฒนามนโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ มาเป็นสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดค้นคณิตศาสตร์ด้วยการลงมือปฏิบัติภายใต้การแนะนำของครู เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาและแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม

ครูทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นในการเรียนให้นักเรียนแก้ปัญหาโดยใช้วิธีที่นักเรียนคุ้นเคยหรือเคยมีประสบการณ์ เชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาเรื่องกราฟ และนำเสนอสถานการณ์ปัญหาในบริบทชีวิตจริงที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวเรื่องทางคณิตศาสตร์ ที่มีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายวิธีแก่นักเรียน โดยใช้รูปภาพ เรื่องราว

แผนภูมิ หรือสัญลักษณ์ที่นักเรียนคุ้นเคย ให้นักเรียนวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหา แล้วกำหนดหรือระบุปัญหา ให้มีความชัดเจน

2. ขั้นเรียนมนวัตกรรมด้วยรูปธรรมโดยใช้บริบท

นักเรียนจะคิดค้นและสร้างสมมติฐานความคิด หรือแบบจำลองความคิดในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์เดิมหรือวิธีการที่นักเรียนคุ้นเคย นักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือร่วมกันแก้ปัญหา ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับยุทธวิธีการแก้ปัญหา เช่น วาดภาพบนกระดาน และให้คำแนะนำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ตามความต้องการของนักเรียน

3. ขั้นขยายมนวัตกรรมสู่บริบทอื่น

ครูกำหนดสถานการณ์ปัญหาในบริบทชีวิตจริงที่มีความคล้ายคลึงกันหลายๆ ปัญหาให้ นักเรียน พิจารณาลักษณะของปัญหาและใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายที่มีความเหมาะสมกับลักษณะของปัญหานั้นๆ ครูกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาขั้นตอนการแก้ปัญหาและภาษาทางคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นแบบแผนมากขึ้นโดยใช้การอภิปรายร่วมกันเพื่อตรวจสอบและพัฒนาโมเดลและขั้นตอนวิธีการทางคณิตศาสตร์ที่แฝงอยู่

4. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ปัญหา

นักเรียนนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนหรือกลุ่ม จากนั้นครูดำเนินการอภิปรายเพื่อให้ นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเพียงพอ และประสิทธิภาพของขั้นตอนการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และการตีความสถานการณ์ แล้วนักเรียนร่วมอภิปราย เปรียบเทียบคำตอบของตนเองกับเพื่อนในชั้นเรียน สื่อสารโต้แย้ง และตัดสินคำตอบของตนเอง

5. ขั้นสรุปความรู้สู่บริบทจริง

ครูกำหนดสถานการณ์ปัญหาให้นักเรียน ได้ใช้มนวัตกรรมและขั้นตอนวิธีการทางคณิตศาสตร์ใน สถานการณ์บริบทต่างๆ อย่างหลากหลาย โดยครูจะคอยให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกและร่วมกันสรุปโมเดล และขั้นตอนวิธีการทางคณิตศาสตร์

การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ ใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และตีความและประเมินผลลัพธ์กลับไปสู่สถานการณ์ที่พบในบริบทชีวิตจริง ได้แก่ บริบทส่วนตัว บริบทอาชีพ บริบทสังคมและบริบทวิทยาศาสตร์ โดยประเมินกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ดังนี้

1. การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ หมายถึง ผู้เรียนสามารถรู้ และบอกโอกาสที่จะใช้คณิตศาสตร์ในสถานการณ์ของปัญหา แล้วให้โครงสร้างทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นต้องใช้ในการแปลงสถานการณ์ของปัญหาให้อยู่ในรูปทางคณิตศาสตร์

2. การใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา หมายถึง ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ แนวคิดหลักทางคณิตศาสตร์ ข้อเท็จจริง วิธีดำเนินการและเหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์เพื่อให้ได้ข้อสรุปทางคณิตศาสตร์

3. การตีความและประเมินผลลัพธ์ หมายถึง ผู้เรียนสามารถสะท้อนวิธีแก้ปัญหาผลลัพธ์ หรือข้อสรุปทางคณิตศาสตร์แล้วตีความออกมาในบริบทของปัญหาโลกชีวิตจริง การรู้เรื่องคณิตศาสตร์สามารถวัดและประเมินผลได้จากใบกิจกรรม และแบบทดสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ PISA 2015 เป็นหลัก

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง พบว่าหลักการของ Van den Heuvel-Panhuizen (2000) มีหลักการที่ชัดเจนและครอบคลุมมากที่สุดจึงนำมาสร้างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ใบกิจกรรม และแบบทดสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ เพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน ใช้เวลาทั้งหมด 15 ชั่วโมง ดังนี้

แผนที่ 1 เรื่องกราฟแสดงความสัมพันธ์เชิงเส้น จำนวน 5 ชั่วโมง

แผนที่ 2 เรื่องกราฟของสมการเชิงเส้นสองตัวแปร จำนวน 5 ชั่วโมง

แผนที่ 3 เรื่องกราฟกับการนำไปใช้ จำนวน 5 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบเขียนตอบอิสระหรือแบบอัตนัย จำนวน 18 สถานการณ์ แล้วเลือกใช้จริง 9 สถานการณ์ โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนเสมือนกลุ่มตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก (กลุ่ม Try out) จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาความยากง่าย ได้ 0.37-0.75 ค่าอำนาจจำแนก 0.38-0.84 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับได้ 0.93

3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 16 คน ตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ

4. หลังการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ครบ 3 แผนให้นักเรียนทำแบบทดสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ใช้เวลา 120 นาที

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจแบบทดสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่องกราฟ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค 3 ระดับที่กำหนดไว้ แล้วนำไปทดสอบทางสถิติ เพื่อ

เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยทดสอบสมมติฐานแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระจากกัน (t-test Dependent Samples) และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังกิจกรรมกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยทดสอบกลุ่มตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม (t-test One Sample)

สำหรับใบกิจกรรมผู้วิจัยจะนำมาตรวจเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปรีด 3 ระดับที่กำหนดไว้ และแสดงผลเป็นค่าร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับ เพื่อศึกษาพัฒนาการของนักเรียนโดยเปรียบเทียบในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบทดสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ แบบอัตนัย ซึ่งแบ่งเป็น 3 กระบวนการ ได้แก่ การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ การใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และการตีความและประเมินผลลัพธ์ คะแนนเต็ม 10 คะแนน กับนักเรียนทั้งหมด 16 คน นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระกัน (t-test for dependent samples) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 248) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกระบวนการการรู้คณิตศาสตร์

กระบวนการการรู้เรื่องคณิตศาสตร์	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		$\bar{d}$	s	t	sig
		$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s				
1. การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์	10	2.84	1.26	7.91	1.83	5.06	1.52	13.36*	0.000
2. การใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา	10	3.25	1.00	7.94	1.76	4.69	1.80	10.43*	0.000
3. การตีความและประเมินผลลัพธ์	10	2.75	1.18	8.25	1.60	5.50	1.33	16.55*	0.000
คะแนนรวม	30	8.84	2.23	24.10	4.97	15.26	3.85	15.84*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 8.84 และ 24.10 ตามลำดับ และจากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่า การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มนี้ หลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจำแนกตามกระบวนการ ใน 3 ด้าน ก็พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ การใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และการตีความและประเมินผล หลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนกลุ่มนี้มีการรู้เรื่องคณิตศาสตร์หลังจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกระบวนการของการรู้เรื่องคณิตศาสตร์

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการรู้เรื่องคณิตศาสตร์จาก แบบทดสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแล้ววิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติทดสอบกลุ่มตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม (t-test one sample) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 249) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามกระบวนการการรู้เรื่องคณิตศาสตร์

กระบวนการการรู้เรื่องคณิตศาสตร์	คะแนนเต็ม	หลังเรียน		% of Mean	t	sig
		$\bar{x}$	s			
1. การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์	10	7.91	1.83	79.06	1.98*	0.0330
2. การใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา	10	7.94	1.76	79.43	2.14*	0.0247
3. การตีความและประเมินผลลัพธ์	10	8.25	1.60	82.50	3.12*	0.0035
คะแนนรวม	30	24.10	4.97	80.33	2.49*	0.0124

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่าการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 24.10 คิดเป็นร้อยละ 80.33 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กับคะแนนการทดสอบแบบวัดการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ พบว่า คะแนนหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจำแนกตามกระบวนการ ใน 3 ด้าน ก็พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ การใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และการตีความและประเมินผล หลังจัดกิจกรรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากการศึกษาพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ในทุกกระบวนการ ได้แก่ ด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ และด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน ร้อยละของพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนในแต่ละด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการใน 3 แผน

แผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ที่	1) ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์					
	ระดับคะแนน					
	2		1		0	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	5	31.25	9	56.25	2	12.50
2	7	43.75	8	50.00	1	6.25
3	10	62.50	6	37.50	0	0.00
	2) ด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา					
1	6	37.50	7	43.75	3	18.75
2	11	68.75	5	31.25	0	0.00
3	14	87.50	2	12.50	0	0.00
	3) ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์					
1	4	25.00	11	68.75	1	6.25
2	11	68.75	4	25.00	1	6.25
3	13	81.25	3	18.75	0	0.00

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 4 ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์พบว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ ในระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 56.25 และ 50.00 ตามลำดับ ส่วนในแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 จำนวนนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ ในระดับคะแนน 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.50 พิจารณาไปในเรื่องต่อไป

ด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา พบว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ในระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 43.75 ส่วนในแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 และแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 จำนวนนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ในระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 68.75 และ 87.50 ตามลำดับ

ด้านตีความและประเมินผลลัพธ์ พบว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ในระดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 68.75 ส่วนในแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 และแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ ในระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 68.75 และ 81.25 ตามลำดับ

จากการศึกษาพัฒนาการการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ในทุกกระบวนการ ได้แก่ ด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ และด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับกิจกรรมได้คะแนนสูงกว่าก่อนได้รับกิจกรรม ช่วงหลังได้รับกิจกรรม เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่าการรู้เรื่องคณิตศาสตร์หลังได้รับกิจกรรมได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมความพร้อม เป็นขั้นที่ครูทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นในการเรียนให้นักเรียนแก้ปัญหา นักเรียนจะใช้วิธีการที่นักเรียนคุ้นเคยหรือเคยมีประสบการณ์มาแก้ปัญหา และชั้นที่ 2 ชั้นเรียนมโนทัศน์ด้วยรูปธรรมโดยใช้บริบท เป็นขั้นที่นักเรียนได้คิดค้นรวบรวมข้อมูล สร้างสมมติฐานความคิดของตนเองจากประสบการณ์เดิมซึ่งมีความสอดคล้องกับกระบวนการการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ ซึ่งมีการระบุประเด็นทางคณิตศาสตร์ ทำสถานการณ์ให้อยู่ในรูปอย่างง่าย และแปลงปัญหาให้อยู่ในรูปภาษาทางคณิตศาสตร์ ชั้นที่ 3 ชั้นขยายมโนทัศน์สู่บริบทอื่น เป็นขั้นที่ครูกำหนดสถานการณ์หลายๆ สถานการณ์เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความเปลี่ยนแปลงและวิธีการที่สอดคล้องกัน มีขั้นตอนและวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นแบบแผนมากขึ้น และชั้นที่ 4 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ปัญหา โดยในขั้นนี้นักเรียนจะได้ออกมานำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ว่าวิธีการที่

นักเรียนนำเสนอถูกต้องหรือไม่และช่วยกันแก้ไขปรับปรุง ซึ่งในชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 นี้เป็นชั้นที่สอดคล้องกับกระบวนการ
ด้านการใช้หลักการหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา เพราะนักเรียนได้คิดและนำกลยุทธ์ต่างๆมาใช้ในการ
ในการแก้ปัญหา เลือกใช้เครื่องมือ และนำกฎเกณฑ์ขั้นตอนวิธีต่างๆ มาแก้ปัญหา ส่วนชั้นที่ 5 ขึ้นสรุปความรู้บริ
บทจริง เป็นชั้นที่นักเรียนร่วมกันสรุปมโนทัศน์และขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหา ติความผลที่ได้จากการแก้ปัญหามี
ความถูกต้อง และสมเหตุสมผลหรือไม่ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระบวนการตีความและประเมินผลลัพธ์ โดยที่มีการ
ตีความผลลัพธ์กลับไปสู่ชีวิตจริง ประเมินความเป็นเหตุเป็นผลของวิธีแก้ปัญหา และอธิบายความสมเหตุสมผล หรือ
สรุปทางคณิตศาสตร์ของบริบทชีวิตจริง ซึ่งการจัดกิจกรรมทั้ง 5 ชั้นนี้จะส่งเสริมให้นักเรียนมีการรู้เรื่องคณิตศาสตร์
ในระดับที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ สุณิสา สุมิตรณะ (2555) ที่มีผลคะแนนการรู้เรื่องคณิตศาสตร์หลังเรียนมากกว่าก่อน
เรียน และผลการในใช้กิจกรรมสรุปว่าคะแนนในด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ การใช้หลักการหรือ
กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และการคิดสถานการณ์ปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์มีคะแนนที่สูงกว่า
หลังเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ตามลำดับ การที่นักเรียนมีผลคะแนนการตีความและประเมินผลลัพธ์สูงที่สุดเป็นเพราะ
นักเรียนได้รับการฝึกฝนการอ่านวิเคราะห์มาจากการจัดกิจกรรม

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง
เรื่อง กราฟ เพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพัฒนาการของการรู้เรื่อง
คณิตศาสตร์ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบเป็นแผนทั้ง 3 แผน ซึ่งในแต่ละระยะจะแบ่งเป็นแผนละ 5 ชั่วโมงต่อ 1 แผนการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้ปัญหาในชีวิตจริงซึ่งเป็นปัญหาที่นักเรียนอาจเคยประสบกับปัญหา
เหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะคิดแก้ปัญหา และการที่ผู้วิจัยฝึกให้นักเรียนอธิบายว่านักเรียนเข้าใจใน
ปัญหาอย่างไร เป็นการให้นักเรียนได้สื่อสารแนวความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจและเป็นการย้ำความเข้าใจของ
ตนเอง ส่งผลให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ดีขึ้น และยังส่งเสริมให้นักเรียนเขียนภาพจากปัญหาเพื่อเพิ่มพูน
ความเข้าใจปัญหา ใช้การขีดเส้นใต้ในข้อความที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา และใช้เครื่องมือ หรือตารางแสดงให้อยู่
ในรูปอย่างง่ายได้ และใช้ตัวแปรแทนข้อความในการทำความเข้าใจปัญหาเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับ De Lange (2003 :
87-88) ที่กล่าวว่าควรสอนคณิตศาสตร์ที่อยู่ในโลกจริงของนักเรียน สอนโดยใช้สถานการณ์จริงมาเชื่อมโยงและ
บูรณาการกับคณิตศาสตร์ และสอนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ผ่านการแก้ปัญหาในบริบทที่เหมาะสม จากผลการ
พัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ในกระบวนการทุกด้านมีการพัฒนาขึ้น การใช้หลักการหรือกระบวนการทาง
คณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ในด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ และการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิง
คณิตศาสตร์ ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติ ปัทมวิภาต (2557) ที่มีคะแนนในด้านการใช้หลักการหรือ
กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหามากที่สุด และการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์น้อย
ที่สุด อาจเป็นเพราะระหว่างการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การใช้หลักการและการแก้ปัญหา จะทำให้
กระบวนการในด้านนี้สูงกว่าด้านอื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

การสร้างสถานการณ์ในชีวิตจริง ครูควรสร้างตัวละครในปัญหาให้สอดคล้องใกล้เคียงกับความเข้าใจของนักเรียน เพื่อสร้างปัญหาให้มีความน่าสนใจ ไร้ความสนใจให้นักเรียน อยากแก้ปัญหามากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ในการพัฒนาต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ และความตระหนักในคุณค่าทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยส่งเสริมกระบวนการด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ เพราะมีพัฒนาการ และผลการประเมินที่น้อยกว่าด้านอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

[5 มกราคม 2560]

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนผู้ปกครองกระทรวงศึกษาธิการแห่งประเทศไทย.
- ไมตรี อินทรประสิทธิ์. (2559). **เอกสารประกอบการบรรยายในกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรในโรงเรียน โครงการพัฒนาการคิดขั้นสูงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในเขตพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 28 ตุลาคม 2559**. ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2560). **คำสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557-2559**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.onetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Notie/FrBasicStat.aspx>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). **การวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). **ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). **สรุปผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). **สรุปข้อมูลเบื้องต้น PISA 2015**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). **หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สุนิสา สุมิตรณะ. (2555). **การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและกระบวนการแก้ปัญหา DAPIC**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุนีย์ คล้ายนิล. (2557). การศึกษาคณิตศาสตร์ในระดับโรงเรียนไทย การพัฒนา-ผลกระทบ-ภาวะถดถอยในปัจจุบัน.
กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- De Lange, J. (2003). Mathematics for Literacy. In Madison, B.L. and Steen, L.A. (editors).
Quantitative Literacy : Why Numeracy Matters for Schools and Colleges. : 75-89. New
Jersey: National Council on Education and the Disciplines.
- Van den Heuvel-Panhuizen, M. (2000). **Mathematics Education in the Netherlands: A guided
tour.** [Online]. Available from : <http://www.fi.uu.nl/en/rme/TOURdef+ref.pdf> [2016,
Agust].

แผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการจัดการความรู้ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจากการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา
THE PARTICIPATORY ACTION RESEARCH PLAN ON THE KNOWLEDGE MANAGEMENT OF THE RESEARCH MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE RESEARCH AND AREA-BASED DEVELOPMENT FROM THE INTEGRATION-BASED MOBILIZATION OF RESEARCH AND LOCAL ACADEMIC SERVICE MISSIONS OF NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY : THE CASE STUDY FOR THE RESEARCH AND DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISE IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE EMPLOYED THE PARTICIPATORY ACTION RESEARCH METHODOLOGY

ทวี วัชระเกียรติศักดิ์¹ สุภาพร ลักขมีธนาสาร² สุวรรณ เตชะธีระปริดา³ ชิตวรา บรรจงปรี⁴ และ วิภาวี พูลทวี⁵
Tawe Watcharakiettsak¹ Supaporn Luxsamethanasan² Suwanna Techateerapreeda³
Chitwara Banjongpru⁴ and Wipawee Poonthawee⁵

^{1,5}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ³อาจารย์ ดร. ^{2,4}อาจารย์

หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อจัดการความรู้และพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและบริการวิชาการเชิงบูรณาการการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจากการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก ประกอบด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มี ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย คือ การเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันในการประกอบการ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน และการขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรเป้าหมาย คือ กลุ่มบุคลากรที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินการวิจัยและปฏิบัติการในวาระกิจกรรมต่าง ๆ จากหลายภาคส่วน ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนหลักในด้านการบริหารจัดการแผนงานวิจัย ประกอบด้วย การศึกษา ทำความเข้าใจและสื่อสาร การดำเนินการวิจัย และการติดตามและประเมินผล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์สรุปอุปนัย และใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการวิจัยได้เป็นกลไกจัดการความรู้และพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัย 7 ขั้นตอนและกิจกรรมหลัก คือ และบริการวิชาการเชิงบูรณาการการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายความรู้ การปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้ การเสริมพลัง การสรุปและถอดบทเรียน การทดลองยกระดับความรู้ การสร้างความรู้ และการใช้ประโยชน์ โดยที่การสร้างประสิทธิภาพการบูรณาการภารกิจของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการความรู้เคลื่อนไปแบบแนบเนียนการกระบวนกรขับเคลื่อนในทุกระดับ

คำสำคัญ : ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, การจัดการความรู้ระบบการบริหารจัดการงานวิจัย, การขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการ

ABSTRACT

The objectives of this research plan was to manage knowledge and the develop a management system for research and academic service in the integration between research and community enterprise development, and a research management system for the sustainable research and area-based development from the integration-based mobilization of research and local academic service missions of Nakhon Ratchasima Rajabhat University. The plan employed the participatory action research methodology with both the quantitative and qualitative approaches in the intrgration of sub-research projects: the strategic development for the mobilization of community enterprise; and the mobilization of the sufficiency economic philosophy in the management of community enterprises and network driven in Nakhon Ratchasima province. The population of the study consisted of groups of stakeholder in the research operation. The study followed the following research management procedures, which consisted of the investigation, making understanding, communicating with the target group, implementing, and following up and evaluating the project. Qualitative data were analyzed using content analysis and analytic induction. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics. The research findings resulted in a 7-step mechanism for knowledge management and a research management system, consisting of major activities as follows: integration-based academic service between research and community enterprise development, participation in setting goals for knowledge, implementation for learning, empowerment, lesson-learned and summarization, knowledge leverage, knowledge creation, and knowledge utilization. The study also created confidence that the effectiveness of the mission integration of the university, especially local development in the form of sustainable research and area-based development, needs to realize for the integration and participation of parties both within and outside the university, manage knowledge, mobilized smoothly in all levels.

Keywords : Research management system for area-based development research, Knowledge management in research management system, integration-based mobilization of research and local academic service missions

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญ คือ การเป็นสมองของชาติ จึงต้องทำวิจัยเพื่อขึ้นำสังคม อีกทั้งยังมีการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยมหาวิทยาลัยหลายแห่งมุ่งหวังจะเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย แทนที่จะเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการสอน ดังนั้น การบริหารงานวิจัยจึงเป็นภารกิจสำคัญภารกิจหนึ่งในการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัย เป็นกลวิธีหรือกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดงานวิจัยที่ดี มีนักวิจัยที่มีศักยภาพ (ดวงเดือน ภูตยานันท์. 2553) การขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยมีการปรับเปลี่ยนไปให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว มีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ มีการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการบริการทางการศึกษาของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังดังกล่าว สามารถใช้บริบทและศักยภาพใน

การเป็นองค์กรที่มีความรู้ ผลิตความรู้และถ่ายทอดความรู้มาเป็นฐานทุนในการดำเนินงาน โดยที่จะสามารถนำการจัดการความรู้และการบริหารจัดการงานวิจัยมาเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการปรับตัวได้เป็นสำคัญ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีลักษณะพิเศษตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและรัฐบาล ในการที่จะต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชนมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มีภาระหน้าที่ คือ แสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่นอีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 : 1-2) มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องพัฒนาระบบวิจัยของตนให้เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของแต่ละแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัย ควรกำหนดระบบวิจัยของตนประกอบด้วย นโยบาย ทิศทางและมาตรการสนับสนุน มีโครงสร้างรองรับการดำเนินงานวิจัยทั้งโครงสร้างพื้นฐานการวิจัยและการแสวงหาและสนับสนุนให้มันักวิจัยที่มีคุณภาพ มีกระบวนการผลิตและพัฒนานักวิจัยอย่างต่อเนื่อง ยึดโยงอยู่กับในการเรียนการสอนทุกระดับ เสริมสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการทำวิจัย มีระบบการติดตามประเมินผลเพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัย ตลอดจนเผยแพร่และใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ พร้อม ๆ ไปด้วยกับประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกและประชาคม เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนการวิจัย โดยให้บุคคลภายนอกทราบสมรรถนะในการวิจัยของมหาวิทยาลัย (เต็มดวง ตรีธัญญพงศ์ และคณะ. 2554 : 19 - 25)

การขับเคลื่อนภารกิจเชิงบูรณาการที่มีเป้าหมายหลัก คือ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยศักยภาพความรู้ และทรัพยากรของมหาวิทยาลัยจะดำเนินไปได้ด้วยดีต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานทางการประกอบการเช่นกัน คือ ต้องมี ทุน ความรู้ การจัดการ และบุคลากร โดยมีกระบวนการที่สอดคล้องกับความเป็นมหาวิทยาลัยมาเป็นกลไก ซึ่งก็คือการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่นที่ยึดโยงกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาและการจัดการเรียนรู้สำหรับบุคลากรทั้งอาจารย์ นักวิจัย และชุมชน โดยมีกลไกประกอบ คือ การจัดการความรู้ จึงเป็นการกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จได้ว่าควรจะต้องมีการจัดทำแผนงานวิจัยแบบบูรณาการ มีการจัดการความรู้ และต้องมีระบบบริหารจัดการที่ออกแบบ พัฒนาและทดลองใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งระดับภารกิจย่อยและภาพรวมของความเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การขับเคลื่อนแผนงานวิจัยจึงจะได้ใช้แนวคิดเหล่านี้เป็นหลัก แล้วใช้ชุดความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยมาเป็นกลไกการขับเคลื่อนภารกิจทั้งหมด แนวทางที่สำคัญ คือ การใช้ความรู้ไปปฏิบัติ และจัดการความรู้ในสถานการณ์จริงเพื่อผลิตชุดความรู้อย่างเป็นระบบ จึงเกิดเป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการจัดการความรู้ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจากการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา มีโครงการวิจัยย่อย เพื่อหาคำตอบในเชิงพัฒนาและเชื่อมโยงกันนำไปบูรณาการตามวัตถุประสงค์ในแผนงานวิจัย คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพ

ทางการแข่งขันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา โดยที่ในทุกกิจกรรมการวิจัยจะสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีวิจัยและพัฒนาอย่างหลากหลายทั้งเชิงกลุ่มและเชิงระดับการมีส่วนร่วม อันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการจัดการการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัยที่ต้องการให้เกิดผลทั้งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและความรู้ในการบริหารจัดการภารกิจที่ใช้แนวคิดการบูรณาการจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนการพัฒนาที่มีมหาวิทยาลัยเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนผ่านภารกิจหลักที่จะต้องปฏิบัติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อจัดการความรู้และพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและบริการวิชาการเชิงบูรณาการการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจากการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ หมายถึง องค์ประกอบของการบริหารจัดการงานวิจัยในประเด็นการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงระบบของการดำเนินการวิจัยในประเด็นการ ระบบต้นน้ำ คือ การเตรียมความพร้อมนักวิจัย ระบบกลางน้ำ คือ การวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และระบบปลายน้ำ คือ การวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การจัดการความรู้ระบบการบริหารจัดการงานวิจัย หมายถึง การนำความรู้ในเรื่องการจัดการความรู้มาดำเนินการกับการออกแบบและปฏิบัติการในระบบบริหารจัดการงานวิจัยในการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนที่เน้นเฉพาะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

การขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของมหาวิทยาลัยตามภารกิจการผลิตบัณฑิต (การจัดการเรียนการสอน) การวิจัย และการบริการวิชาการ ด้วยการหลอมรวมการขับเคลื่อนภารกิจในแต่ละด้านทั้งโดยอิสระและการร่วมเสริมเติมเต็มกันตามแต่ศักยภาพ สถานการณ์และความเหมาะสม โดยมีเป้าหมายร่วมเชิงบูรณาการทั้งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สังคมและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ความรู้พื้นฐานประกอบการวิจัย

1.1 การวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ เป็นการวิจัยและพัฒนาที่เน้นการสร้างคำตอบให้กับการแก้ปัญหา กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และการเมือง) ในฐานะของการใช้ข้อมูลและความรู้ ควบคู่กับ การสร้างกลไกจัดการร่วมของภาคีพัฒนาในพื้นที่ด้วยการบูรณาการอย่างหลากหลาย ใช้ “พื้นที่” เป็นตัวร่วม โจทย์วิจัยเป็นปัญหาของพื้นที่ มีกลไกเชิงพื้นที่เป็นผู้ร่วมกำหนดโจทย์ โดยทำงานบนฐานข้อมูล และข้อเท็จจริง การนำแนวคิดการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่มาสนับสนุนการดำเนินการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการ

ด้วยการบูรณาการเข้ากับการจัดการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย การใช้แนวคิดเรื่องของ “ความร่วมมือ” และ “การเรียนรู้ร่วมกัน” เน้นการทำงานแบบเสริมแรงกัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2558)

1.2 วิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบการโดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล. 2545 : 33-34) เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมส่วนอื่น ๆ ได้ต่อยอดบนฐานที่เข้มแข็ง พัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีอิสระ พึ่งตนเองได้ มีระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน มีต้นทุนการจัดการต่ำและเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายการพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชน (ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. 2556) การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย จะดำเนินการในลักษณะของการบูรณาการกับภาคีทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ (สุกัญญา ดวงอุปมา. 2557) โดยควรคำนึงถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่ระบบการเป็นผู้ประกอบการด้านมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน (มจก.) โดยมีเครือข่ายที่ร่วมตัวกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน พัฒนาขยายผลต่อเนื่องในระดับกลุ่มได้ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง มนุษย์. 2555 ; สถาบันคีนันแห่งเอเชีย. 2549 : 6)

1.3 การบริหารจัดการและการประกอบการ เป็นความรู้ที่จะต้องมีใช้สำหรับองค์การธุรกิจที่หมายรวมถึงวิสาหกิจชุมชนด้วย โดยที่การบริหารจัดการจะเป็นเรื่องหลักของการดำเนินองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ดำเนินไปตามกระบวนการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การควบคุมการทำงาน นำไปขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อความมั่นคงของกิจการความเจริญเติบโตของธุรกิจ ผลประโยชน์หรือกำไร และความรับผิดชอบต่อสังคม (ชนงกรณ์ กุณพลบุตร. 2556 : 4-5 ; สมคิด บางโม. 2558 : 71) ด้วยปัจจัยพื้นฐานในการประกอบการ ได้แก่ คน เงิน วัสดุหรือวัตถุดิบ และวิธีปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ การผลิต การจัดหาเงินทุน การจัดหาทรัพยากรด้านกำลังคน และการตลาด (เอกพล วงศ์เสรี. 2554 : 6-9) ซึ่งต้องมีผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ชื่อสัตย์ต่อลูกค้า กตัญญู มีความยุติธรรมในการบริหารงาน มีประสบการณ์ด้านธุรกิจ สามารถตัดสินใจได้ทันสถานการณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบรู้เกี่ยวกับสภาพของตลาด และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ พร้อมกับมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อองค์การและสังคม (นราศรี ไววนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมศรี. 2554 : 16-17)

1.4 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนบนทางสายกลางอย่างมีเหตุผล เพื่อวิถีชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมที่มีวินัยและมีความสุขอย่างยั่งยืน (สุเมธ เหลืองศิริ มงคล. 2550) ประกอบด้วยคุณสมบัติและเงื่อนไข เรียกว่า 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม ส่วนการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับพอเพียงนั้นจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน มุ่งการพัฒนาที่สมดุลในด้านบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุข มีการขับเคลื่อนอยู่ที่การสร้างกระแสสังคมให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นการรอบความคิดหรือส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. 2548) รวมถึงวิสาหกิจชุมชนได้ด้วย

1.5 ยุทธศาสตร์ เป็นการสร้างแผนที่มุ่งเน้นหรือทุ่มเทพยายามเพื่อทางเลือกที่เหมาะสม ด้วยการกำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อบรรลุภารกิจสู่การปฏิบัติการ รวมกันกำหนดโครงสร้างองค์การเพื่อเกื้อหนุนให้ดำเนิน

ยุทธศาสตร์ใหม่มีประสิทธิภาพสูงสุด ไขทรัพย์ากรตาง ๆ น้อยที่สุด มีขั้นตอนดำเนินงานโดยสรุป คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ คานิยมรวม ความสามารถหลัก วัตถุประสงค์หลัก จุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์ ดัชนีวัดความสำเร็จ กำหนดกลุ่มผลสัมฤทธิ์หลัก และแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ (วัฒนา พัฒนพงษ์. 2546 : 30-32 ; บุญเกียรติ ชิวตระกูลกิจ. 2547 : 1)

การวิจัยแบบบูรณาการของแผนงานวิจัยจะใช้ความรู้ต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นพื้นฐานการขับเคลื่อนการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในระดับแผนงานและโครงการย่อย มีประเด็นสำคัญที่ต้องใช้ในการวิจัยและพัฒนา คือ การบริหารจัดการและการประกอบการเชิงธุรกิจ การจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการขับเคลื่อนทั้งวิสาหกิจชุมชนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการหนุนเสริมความเข้มแข็งแก่วิสาหกิจชุมชน ที่มีเครื่องมือสำคัญในการใช้ คือ แนวคิดการดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์

2. ความรู้พื้นฐานในการดำเนินการวิจัย

2.1 การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการทำให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นจะสร้างและรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันและการพัฒนาได้ โดยที่ชุมชนต้องมีกระบวนการที่เป็นระบบในการค้นหา สร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ ถ่ายทอด แบ่งปัน และใช้ความรู้ ช่วยสร้างชีวิตชีวาและความสำเร็จ (บุญดี บุญญา กิจ และคณะ. 2547 ; วิจารณ์ พานิช. 2549 : 3) เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร ทำให้องค์กร สามารถรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาคน และพัฒนาฐานความรู้ขององค์กร เพื่อสร้างความเจริญในลักษณะก้าวกระโดด ร่วมพลังพัฒนาสินค้าหรือรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ เพื่อให้บรรลุประสิทธิผล มีหลักการ คือ เปิดโอกาสให้คนหลากหลายทักษะและความคิด ร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์ คนในองค์กรช่วยกันหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ จากภายนอกอย่างเหมาะสม มีขั้นตอนของกระบวนการของการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ และการถ่ายโอนความรู้และการใช้ประโยชน์ และสำหรับมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นองค์กรหลักของที่มีภารกิจเกี่ยวกับความรู้ในทุกมิติ จึงต้องมีการจัดการความรู้แฝงอยู่ในทุก ๆ หน่วยงาน และการเป็นสมองของชาติ จึงต้องทำวิจัยเพื่อชี้นำสังคม อีกทั้งยังมีการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ จึงต้องมีการใช้การจัดการความรู้มาช่วยยกระดับเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการงานวิจัย (สมชาย นำประเสริฐชัย และพิสิษฐ์ กาญจนสัมพันธ์ เพชร. 2546 ; จรินทร์ อาสาทรงธรรม. 2548 ; แสงสุรีย์ ทัศนพูนชัย. 2550 ; อุรารัตน์ วงศ์ศิลป์. 2552 ; ดวงเดือน ภูตยานันท์. 2553)

2.2 ระบบบริหารจัดการงานวิจัย เป็นกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านการวิจัย ได้แก่ การสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรในด้านการวิจัย เช่น การทำวิจัย การเผยแพร่ผลงานวิจัย การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การคุ้มครองสิทธิงานวิจัย และการบริหารจัดการองค์ความรู้จากการวิจัย การพัฒนาบุคลากรในด้านการวิจัย และการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยกับหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กร มีการส่งเสริมสนับสนุนคณาจารย์ นักวิจัยและบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้มีสมรรถนะในการทำวิจัย และการส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการทำงานกับหน่วยงานภายนอก โดยเน้นการใช้ทรัพยากรการวิจัยและเครือข่ายภาคการวิจัยที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและทุกระดับ และบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน และพันธกิจด้านอื่น ๆ เพื่อมุ่งพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศและการพึ่งพาตนเอง มีระบบประกันคุณภาพงานวิจัยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีระบบการจัดการผลการวิจัยและนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าและนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ มีกลไกการเผยแพร่ผลงานวิจัยและกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งภายในและภายนอก และมีระบบการสร้างและพัฒนานักวิจัย (ดวงเดือน ภูต

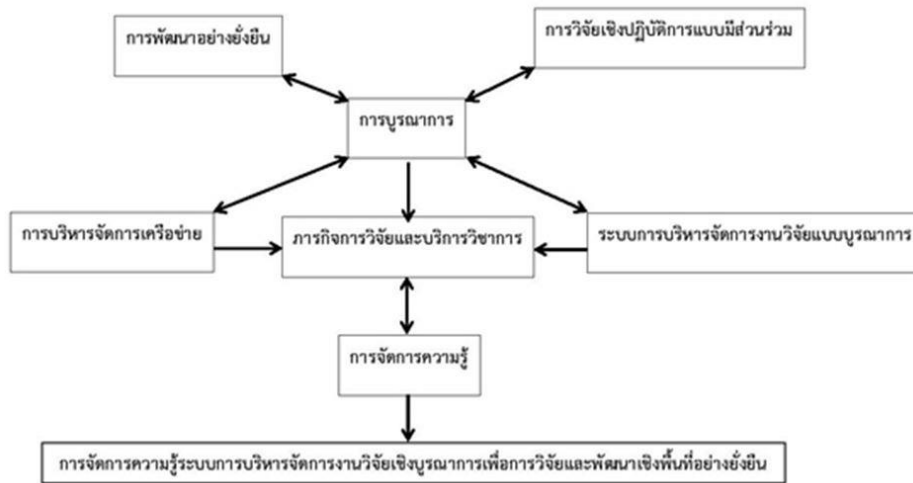
ยานันท์. 2553 ; เต็มดวง ตรีธัญญพงศ์ และคณะ. 2554 : 19 – 25 ; สุภาพร พงศ์ภิญโญโอบาส. 2555) ด้วยการออกแบบแนวคิดการทำงาน นำไปสู่การปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาทักษะการเป็นผู้บริหารงานวิจัย พัฒนาผู้ประสานงานวิจัยด้วยกิจกรรมพัฒนาทักษะการทำงานอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายผู้ประสานงานวิจัย พัฒนานักวิจัย ในลักษณะ “ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ” มาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา (วิจารณ์ พานิช. 2550 ก : ออนไลน์ ; 2550 ข : ออนไลน์)

2.3 การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการใช้แนวคิดองค์รวมกับการบูรณาการมาอธิบายการพัฒนา มุ่งหวังจะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นโดยการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ให้ครอบคลุมตามความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบกัน และต้องใช้ความสามารถและศักยภาพต่าง ๆ ของปัจจัยเหล่านั้นในลักษณะที่มีความร่วมกัน ประสาน สอดคล้องกันเพื่อความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม(เสรี พงศ์พิศ. 2546 ; แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์. 2557) ให้ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ภายใต้อาหาร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก สร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลระดับครอบครัว และระดับชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพ สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีชุมชนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน และใช้ความสามารถและศักยภาพต่าง ๆ ในลักษณะที่มีความร่วมกัน ประสาน สอดคล้องกันเพื่อความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม (อภิชาติ สุขแสง. 2555 : 26-32 ; สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2557 : 57)

2.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action) ที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และ การมีส่วนร่วม (Participation) ที่เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ร่วมในกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจและการดำเนินการจนถึงที่สุดการวิจัย ให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเองในการทำงานพัฒนา เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย และนักพัฒนาหรือนักปฏิบัติการ มุ่งค้นหาความรู้พื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม สร้างดุลยภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการและความรู้พื้นฐาน และยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันของภาวะสังคมเศรษฐกิจระเบียบวิธีของการวิจัยจึงต้องเป็นไปโดยความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ (Fildes, D. 2005) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยสรุป คือ การศึกษา ทำความเข้าใจและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการวิจัย และการติดตามและประเมินผลโครงการ (ชัชวาลย์ ทัดศิวิชัย. 2549)

แผนงานวิจัยจึงเป็นการบูรณาการความรู้พื้นฐานในการดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ที่ต้องมีกิจกรรมหลัก คือ การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน จะ เป็นความรู้ที่เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของแผนงานวิจัย ทำให้เกิดผลการพัฒนาที่ต้องการและเป็นแบบอย่างของการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ไปด้วย ใช้แนวคิดพื้นฐานของการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงผ่านกลไกการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายการพึ่งตนเองได้เป็นหลัก มีความคงอยู่ และเรียนรู้ที่จะอยู่ต่อด้วยการพัฒนาตนเองได้ในที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพ กรอบแนวคิดการวิจัย แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชุดความรู้ในการดำเนินงานวิจัย

แผนงานวิจัยมีชุดความรู้ที่สรุปลงจากการค้นคว้ามาใช้ในการดำเนินการวิจัยที่มีการบูรณาการในหลากหลายมิติจากการใช้ความรู้ในการบูรณาการ ระหว่างการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการเครือข่าย ระบบบริหารจัดการงานวิจัย ภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ให้ได้รูปแบบการจัดการความรู้ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อการวิจัยและพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน สำหรับการขับเคลื่อนทั้งแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีประชากรเป้าหมาย คือ กลุ่มบุคลากรที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินการวิจัยและปฏิบัติการในวาระกิจกรรมต่าง ๆ จากหลายภาคส่วน ได้แก่ บุคลากรของวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคลากรของมหาวิทยาลัย ที่เป็นอาจารย์ นักวิจัยและนักศึกษาที่ร่วมกิจกรรมการวิจัย ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนหลักในด้านการบริหารจัดการแผนงานวิจัย ประกอบด้วย การดำเนินงาน (การวางแผนและการติดตามสรุปความก้าวหน้า การหนุนเสริมทักษะการวิจัยของนักวิจัย การประสานงานกับชุมชนและดำเนินงานในพื้นที่ การจัดประชาคมติดตาม กำกับ ดูแลและตัดสินใจในการบริหารจัดการโครงการและแผนปฏิบัติการ การประชุมนำเสนอความก้าวหน้า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมการสรุปผลการวิจัย การคืนข้อมูล การจัดทำรายงานการวิจัย การเผยแพร่และใช้ประโยชน์จากงานวิจัย) และการเก็บรวบรวมข้อมูล (การสัมภาษณ์ การบันทึกผลการสนทนากลุ่ม การบันทึกการประชุมสรุปบทเรียน และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ) โดยดำเนินการไปตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การศึกษา ทำความเข้าใจและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการวิจัย และการติดตามและประเมินผลโครงการ มีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อสร้างความถูกต้อง เชื่อถือได้ให้กับกรวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่มีการสอบถามกับภาคส่วนหรือปัจจัยอื่นตามแนวทางการตรวจสอบสามเส้า และสำหรับเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงปริมาณมีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพตามวิธีการทางสถิติที่เหมาะสม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกชนิดข้อมูลและการเปรียบเทียบเหตุการณ์และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าจำนวน ร้อยละ สำหรับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มผู้ตอบ และค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับแปลความหมายระดับความเห็นที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การสร้างกลไกการจัดการความรู้จากการปฏิบัติการวิจัย

การออกแบบและดำเนินการตามกลไกการจัดการความรู้การปฏิบัติการวิจัยในแผนงานวิจัยที่แสดงเป็นขั้นตอนและสรุปการดำเนินกิจกรรมทั้ง 7 ด้าน อยู่ภายใต้แนวคิดระบบการจัดการความรู้ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยน การจัดเก็บ การสร้างความรู้ใหม่ การสืบค้น การนำไปใช้ เป็นต้น รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมภายในองค์กร (สมชาย นำประเสริฐชัย และพิสิษฐ์ กาญจนสัมพันธ์ เพชร. 2546) มีเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อน คือ เพื่อพัฒนางาน คน และฐานความรู้ขององค์กร (วิจารณ์พานิช. 2547) ดังนั้นการมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายความรู้ และการปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้ จึงเป็นไปตามแนวทางการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยซึ่งต้องมีการจัดการความรู้แฝงอยู่ในทุก ๆ หน่วยงาน สร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการจัดการความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สร้างวัฒนธรรมการใช้ความรู้ในการทำงาน การเรียนรู้ เปิดพื้นที่และเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยให้มากที่สุด สามารถสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกหรือชุมชนนักปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และต้องกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (อุรารัตน์ วงศ์ศิลป์. 2552) กิจกรรมต่าง ๆ มุ่งให้เกิดความรู้จากการเน้นการใช้พลังปัญญาของผู้ปฏิบัติ ร่วมกันตีความรู้เชิงทฤษฎีบนฐานของประสบการณ์ในการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเข้าใจและความหมายต่อการปฏิบัติงาน การยกระดับความรู้ในตัวผู้ปฏิบัติก็ยิ่งจะมากขึ้น พลังปัญญาที่ พลังของความสำเร็จ ความชื่นชมยินดี ในความสำเร็จหรือผลงานที่ดี และบันทึกความรู้จากความสำเร็จ และพลังของเรื่องเล่า เมื่อดำเนินการไปในแต่ละขั้นตอนจะมีความรู้เกิดขึ้นตามลำดับ และความรู้ที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อทั้งการดำเนินการวิจัยต่อและการได้ยกระดับสู่กิจกรรมการจัดการความรู้ที่สูงจนถึงที่สุดมีการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์โดยใช้การประเมิน “ต้นทุนทางปัญญา” และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ เป็นดัชนี (วิจารณ์พานิช. 25493) เป็นความสำเร็จของแผนงานวิจัยในประเด็นการจัดการความรู้ที่ต้องนำมาใช้เป็นแบบอย่างของการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย

2. ผลการจัดการความรู้ในการดำเนินโครงการวิจัยและแผนงานวิจัย

ผลการจัดการความรู้ในการดำเนินโครงการวิจัยและแผนงานวิจัยเป็นการประเมินในมิติของประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยซึ่งมีกลไกการจัดการความรู้แฝงอยู่ในกระบวนการวิจัย เช่นเดียวกับที่มีระบบบริหารจัดการงานวิจัยของแผนงานวิจัยครอบคลุมอยู่ เป็นการบูรณาการในหลายมิติที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในแต่ละระดับ คือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นเป้าหมายในการดำเนินการวิจัย และมีเป้าหมายการเรียนรู้การจัดการความรู้และระบบบริหารจัดการงานวิจัยบนฐานปัญญาปฏิบัติเป็นเป้าหมายของการบูรณาการของมหาวิทยาลัย ได้ใช้แนวคิดที่เริ่มเรียนรู้จากการทดลองเล็ก ๆ ก่อน แสวงหาความรู้หรือวิธีการจากภายนอกองค์กร มาปรับใช้หรือปรุงแต่งให้เหมาะสมพร้อมใช้ในบริบทขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ และมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเก็บข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานอย่างเป็นระบบ อำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และต่อการเสาะหาความรู้จากภายนอก รวมทั้งมีระบบการบริหารจัดการและบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (แสงสุรีย์ ทัศนพูนชัย. 2550) มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นจากเดิมและต่อเนื่อง เป็นวงจรที่เพิ่มพูนได้ในตัวเองอย่างไม่มีสิ้นสุด เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้” องค์กร ชุมชน ท้องถิ่น จะสร้างและรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันและการพัฒนาได้นั้น ขึ้นกับความสามารถขององค์กร ชุมชนท้องถิ่น ในการทำให้วงจรการเรียนรู้หมุนได้รวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อองค์กร ชุมชนท้องถิ่นมีกระบวนการที่เป็นระบบในการค้นหา สร้าง รวบรวม

จัดเก็บ เผยแพร่ ถ่ายทอด แบ่งปัน และใช้ความรู้ (บุญดี บุญญาภิกข และคณะ. 2547) ด้วยหลักการการมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาบุคลากรขององค์กร ให้เป็นผู้ที่มีความเป็นพลวัต มีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กร เปลี่ยนกระบวนการทำงานของคน เปลี่ยนพฤติกรรมของคนในการร่วมคิดร่วมทำ (วิจารณ์ พานิช. 2546) ซึ่งพิสูจน์คุณค่าได้จากสรุปผลการประเมินที่ภาคีวิจัยและพัฒนาต่างก็ได้บรรลุเป้าหมายและการดำเนินภารกิจของตนเองไปพร้อม ๆ กับการบรรลุเป้าหมายร่วม และเกิดผลต่อเนื่อง คือ การมีประสบการณ์การเรียนรู้ในการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ในและระหว่างหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพและสมดุลต่อศักยภาพและผลประโยชน์ของแต่ละภาคส่วน

3. ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยและบริการวิชาการเชิงบูรณาการการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การออกแบบระบบบริหารจัดการงานวิจัยอยู่บนพื้นฐานการมีระบบและกลไกที่ส่งเสริมให้เกิดงานวิจัย นวัตกรรมที่มีมาตรฐานสากล เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2553) ด้วยแนวคิดการยกระดับและปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการบริหารจัดการงานวิจัย พัฒนาความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนงานวิจัย การนำนโยบายและกลยุทธ์ไปปฏิบัติ พัฒนานักวิจัย โดยบริหารจัดการงานวิจัยตามกรอบแนวคิด “ต้นน้ำ” พัฒนาอาจารย์จากการเสริมทักษะการทำวิจัย “กลางน้ำ” ติดตามดูแลนักวิจัยในช่วงระหว่างดำเนินการวิจัย และ “ปลายน้ำ” สนับสนุนให้อาจารย์นักวิจัยนำผลงานวิจัยที่ผลิตได้ไปเผยแพร่หรือใช้ประโยชน์ ด้วยระบบสนับสนุนงานวิจัย และระบบประกันคุณภาพงานวิจัย เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถผลิตงานวิจัยที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยได้ (วิจารณ์ พานิช. 2550 ก : ออนไลน์ ; 2550 ข : ออนไลน์) จึงมีการออกแบบกิจกรรมวิจัยในแต่ละระบบย่อยให้สอดคล้องกับการตอบสนองภารกิจของความเป็นมหาวิทยาลัย ที่มีการศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น ด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ด้านการบริการทางวิชาการแก่ท้องถิ่น ด้านการปรับปรุงถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อท้องถิ่น ด้านการทุนบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการผลิตบัณฑิตและพัฒนาครู ด้านการบริหารจัดการ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (ชำนาญ พวงทอง. 2554) ซึ่งสามารถขับเคลื่อนไปด้วยการบูรณาการและการจัดการความรู้ เป็นไปตามผลการวิจัยที่พบว่าการจัดการความรู้และประเมินผลการจัดการความรู้ที่สนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย จะขับเคลื่อนได้ด้วยกิจกรรมการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดนิทรรศการ การจัดการอบรม และประเมินผลการจัดการความรู้ (สุรางค์รัตน์ พันแสง. 2550) โดยที่ปัจจัยด้านการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ ที่นำมาใช้ประเมิน ได้แก่ การส่งเสริมของผู้นาองค์กร ระบบบริหารและวัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนเทคโนโลยีสถานที่และงบประมาณ และกลยุทธ์ วิธีดำเนินการ แผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (พัชรี คำรินทร์. 2552) ผลของการดำเนินการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการงานวิจัยที่ออกแบบเพื่อการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีความสอดคล้องต้องกันกับแนวคิดและผลการศึกษาต่าง ๆ เป็นการยืนยันประโยชน์ของรูปแบบ ระบบและดำเนินกิจกรรมในระดับระบบย่อยต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของระบบบริหารการจัดการงานวิจัยที่เกิดขึ้นในแผนงานวิจัย มีกลไกที่สำคัญทั้งการสร้างความรู้ในการวิจัยระหว่างที่ทำวิจัย และการสร้างความรู้ที่ทำให้เกิดเป็นระบบบริหารจัดการงานวิจัย รวมไปถึงการสร้างความรู้ในแนวทางการบูรณาการภารกิจต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ด้วย ผลที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นจะเป็นการบรรลุภารกิจวิจัย ภารกิจการบูรณาการวิชาการ และภารกิจการพัฒนาท้องถิ่นในมิติของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จะสามารถนำเป้าหมายการพัฒนาเชิงพื้นที่ในมิติอื่น ๆ มาปรับใช้ในแบบจำลองนี้ได้เช่นกัน

4. ผลการประเมินเชิงปริมาณต่อระบบบริหารจัดการงานวิจัย

ผลการประเมินระบบบริหารจัดการงานวิจัยโดยใช้ระดับความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการประเมินและสรุปผลได้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันตามกลไกการจัดการความรู้ในการดำเนินการวิจัยและบริหารจัดการงานวิจัย จะทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการสร้างประสิทธิภาพการบูรณาการภารกิจของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการความรู้เคลื่อนไปแบบแผนงานการกระบวนกรขับเคลื่อนในทุกๆระดับ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความสำเร็จของชุมชนอย่างยั่งยืน ที่ต้องเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง ภายใต้อาสาสมัครและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2557 : 57) เป็นไปตามหลักการที่ศึกษาพบว่า ต้องมีกิจกรรมสังคมภายในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่เป็นระบบ โดยที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด จัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนงานตลอดจนการแสดงออกในพลังของคนในชุมชน นำไปสู่การเสริมพลังซึ่งกันและกัน เกิดการร่วมเปลี่ยนแปลงพึ่งตนเองได้ และสร้างภาวะการณ์เกิดสำนึกร่วม (อภิชาติ สุขแสง. 2555 : 26-32)

5. ผลการประเมินเชิงคุณภาพต่อระบบบริหารจัดการงานวิจัย

ผลการวิจัยได้สรุปผลร่วมกันในภาพของระบบบริหารจัดการงานวิจัยกับกิจกรรมการจัดการความรู้ ที่หลอมรวมเป็นกิจกรรมการวิจัยซึ่งต้องได้คำตอบเป็นความจริงและความรู้ ดังนั้นผลการประเมินระบบบริหารจัดการงานวิจัยที่เป็นความคิดเห็นของนักวิจัย ซึ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาสรุปและตีความจึงได้ผลเป็นกิจกรรมในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ ที่การดำเนินการเพื่อให้ได้โครงการวิจัยที่เป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ ต้องดำเนินการพัฒนาโจทย์วิจัย หรือทิศทางงานวิจัยเพื่อพัฒนาโดยภาคีต่าง ๆ มีส่วนร่วม และจัดกิจกรรมหนุนเสริมอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม ซึ่งการบริหารจัดการโดยการวางแผนประสานงานบุคลากรภาคต่าง ๆ จัดกิจกรรมหลายลักษณะ การมีอาจารย์มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้โจทย์และทิศทางงานวิจัย นักวิจัยมีทักษะการใช้เครื่องมือและเทคนิคด้านการวิจัย มีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน มีเหตุผล การจับประเด็น การคิดเชิงประเด็นและการคิดเชิงประเมินมีเหตุผลมากขึ้น มีบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ มีการจัดทำสารสนเทศที่จำเป็น สร้างความเข้าใจของนักวิจัยเกี่ยวกับนโยบายยุทธศาสตร์การวิจัยทุกระดับ และการส่งเสริมให้เกิดทีมวิจัย บทเรียนรู้และทักษะที่เกิดในตัวของผู้วิจัยในครั้งนี้ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็น ความสามารถในการวางแผน การประสานงาน การจัดเวที/กิจกรรม และทักษะการสื่อสาร (เรชา อรัญวงศ์ และคณะ. 2550) และเป็นไปตามการศึกษาประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ คือ การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ มีเป้าประสงค์ คือ มีงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนของไทยและประเทศชาติ (สุรางค์รัตน์ พันแสง. 2550) โดยมีกลไกการจัดการความรู้ที่ใกล้เคียงกับการศึกษาการจัดการความรู้ในองค์กรใน 6 องค์ประกอบ คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การวิเคราะห์และคัดกรองข้อมูล การถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ และการประยุกต์ใช้ และปรับความรู้ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา (ชุตติกาญจน์ ศรีวิบูลย์. 2554) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานวิจัยที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมและด้านกฎหมาย กลยุทธ์การบริหารงานวิจัย ได้แก่ การนำ และการควบคุม (สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส. 2555 ; นันทะ บุตรน้อย. 2554) โดยที่กิจกรรมการวิจัยจะไม่ต่างไปจากประเด็นสำคัญที่มีการศึกษามาก่อน คือ ดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิจัย รวมทั้งปัจจัยที่

ส่งผลต่อการบริหารงานวิจัย ศึกษากลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิจัย ศึกษากลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานวิจัย กลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ใช้ข้อมูลจากขั้นตอนแรก ๆ เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) และตรวจสอบความถูกต้องของร่างกลยุทธ์ด้วยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและการวิจัยของมหาวิทยาลัยและประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย (สุภาพร พงศ์ภิญโญโอบาส. 2555) ผลโดยสรุปจึงสะท้อนภาพให้เห็นว่าผลการดำเนินของแผนงานวิจัยยังคงเป็นไปตามแนวคิด หลักการ และผลการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นแล้ว เพียงแต่จะมีประเด็นเชิงบูรณาการและการออกแบบที่ปรับใช้กับบริบทเป็นองค์ประกอบที่ต่างกันไปอย่างมีเหตุผล

6. สรุปการประเมินผลการวิจัยตามแผนงานวิจัย

การประเมินผลการวิจัยตามแผนงานวิจัยเป็นการกำหนดมุมมองการประเมินเชิงภาพรวมที่เน้นเฉพาะประเด็นการจัดการความรู้กับการบริหารจัดการงานวิจัย ให้เห็นแยกส่วนออกมาอีกมิติหนึ่ง จึงจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะและคุณค่าของการจัดการความรู้กับการบริหารจัดการงานวิจัยที่นำมาใช้ตอบสนองการขับเคลื่อนภารกิจเชิงบูรณาการนอกจากจะอยู่ในระบบของมหาวิทยาลัยแล้ว ยังสานเป็นเครือข่ายกับภาคภายนอกได้ด้วย แต่ต้องผ่านการเรียนรู้จากการร่วมกันปฏิบัติจากจุดร่วมที่ชัดเจนเสียก่อน โดยได้ใช้หลักการและความรู้เช่นเดียวกับงานวิจัยที่ผ่านมา คือ การศึกษาจะให้ความสำคัญกับทิศทางการพัฒนาตามกรอบ นโยบายของมหาวิทยาลัย รูปแบบการพัฒนาผลงานวิจัยในภาพรวมเน้นการบริหารจัดการโดยหน่วยงานวิจัยของมหาวิทยาลัย บูรณาการกับการขอความร่วมมือในการเสนอผลงานวิจัยและทุนวิจัย โดยการพัฒนารูปแบบชุดโครงการวิจัยและเครือข่ายวิจัย (ระพีพรรณ สี่หะวงษ์. 2550) ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมของผู้นาองค์กร ด้านระบบบริหารและวัฒนธรรมองค์กร ด้านการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสถานที่และงบประมาณ และด้านกลยุทธ์ วิธีดำเนินการ แผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (พัชรี คำรินทร์. 2552) คำนี้ถึงประเด็นที่ควรเร่งดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ ระบบสารสนเทศงานวิจัย ระบบการพัฒนาเครือข่ายวิจัย และระบบเผยแพร่วิจัยเชิงรุก พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายวิจัยในและนอกมหาวิทยาลัย (โรจน์จรรย์ ด่านสวัสดิ์ และคณะ. 2550) คุณภาพการบริหารจัดการวิจัย จะต้องส่งเสริมความแข่งแกร่งทางการวิจัยในการนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนเมืองของมหาวิทยาลัย ได้พัฒนาและปรับปรุงระบบกระบวนการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาระบบสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบท (นาฏสุดา เขมณะสิริ. 2549) โดยที่แนวทางการจัดการงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดทำคู่มือ บริหารงานวิจัย นักวิจัย ปฏิบัติงาน ประสานงาน ในการบูรณาการงานวิจัย (จิราภรณ์ กันทะใจ และพรหทัย ตันต์จิตานนท์. 2553) จึงได้ผลการวิจัยทั้งการจัดการความรู้ที่มีกลไกที่เหมาะสมเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกแนวทางหนึ่ง และระบบบริหารจัดการงานวิจัยในเชิงประเด็นแต่เน้นการบูรณาการในหลากหลายมิติที่ยืนยันได้ว่าสามารถปฏิบัติได้จริงและนำไปสู่เป้าหมายการขับเคลื่อนภารกิจของมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืน เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่เกิดขึ้นและสามารถพัฒนา ยกระดับต่อไปให้เข้าสู่วงจรการจัดการความรู้ที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1.1 ใช้งานวิจัยนี้เป็นกรณีตัวอย่างของการวิจัยแบบบูรณาการ เพื่อใช้ในการดำเนินภารกิจการศึกษา การสอน การวิจัยและบริการวิชาการ โดยมหาวิทยาลัยอาจจะกำหนดให้เป็นเชิงประเด็นการพัฒนา กลุ่มหรือองค์กร พื้นที่ หรือองค์ความรู้ ที่มีเงื่อนไขของการต้องสร้างการมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย

1.2 ใช้ประโยชน์จากการส่งเสริมให้บุคลากรวิจัยได้ขยายผลต่อยอด โดยการจัดระบบการพัฒนา ศักยภาพเพิ่มเติมและส่งเสริมให้เป็นแกนนำในกิจกรรมลักษณะเดียวกันที่มีขนาดและปริมาณงานที่เหมาะสม จะทำให้เกิดความคุ้มค่าในประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรการวิจัยในครั้งนี้อย่างยั่งยืน

1.3 การนำระบบบริหารจัดการงานวิจัยที่พัฒนาไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการระดับคณะหรือ หน่วยงานหลัก จะเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ผู้บริหารจัดการงานวิจัยสามารถใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ต้องเริ่มต้น เรียนรู้ใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ในประเด็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินการได้ทั้ง ประเด็นการติดตามผลการพัฒนาในกลุ่มเป้าหมายเดิม หรือการพัฒนาในกลุ่มเป้าหมายใหม่ที่มีอยู่ทั่วทั้งจังหวัด หรือ จัดกลุ่มตามประเภทผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับศักยภาพทางวิชาการของนักวิจัยแต่ละสาขา

2.2 การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ในประเด็นกลุ่มเป้าหมายอื่น โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยตาม แผนงานวิจัยนี้ ที่เน้นการแสวงหาภาคีพัฒนา การมีส่วนร่วม และการพัฒนาโจทย์วิจัยจากความต้องการที่แท้จริง ของพื้นที่ และสอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร ภารกิจและทรัพยากรต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์. (2555). การพัฒนาเครือข่ายสู่ความยั่งยืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://oppn.opp.go.th/research01.php> [10 มกราคม 2556]
- แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์. (2557). ธรรมชาติบำบัด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/130316> [10 สิงหาคม 2557].
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร? พิมพ์ครั้งที่ 2. กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง.
- จรินทร์ อาสาทรงธรรม. (มกราคม-มีนาคม 2548). การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในมุมมองนักบริหารรุ่นใหม่. *นักบริหาร*. 25(1) : 42-46.
- จิราภรณ์ กันทะใจ และพรหทัย ดัชนีจิตานนท์. (2553). แนวทางการจัดการงานวิจัย ที่มีประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ เชียงใหม่. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ เชียงใหม่.
- ชนกรรณ์ กุณฑลบุตร. (2556). หลักการจัดการ : องค์การและการจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2549). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

[http://www.polpacon7.ru.ac.th/download/article /การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.doc](http://www.polpacon7.ru.ac.th/download/article/การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.doc)
[12 กุมภาพันธ์ 2551].

- ชำนาญ พวงทอง. (2554). การพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การประเมินการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชุดิภาณูจน์ ศรีวิบูลย์. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การพัฒนารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2545). วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรส.
- ดวงเดือน ภูทยานันท์. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา ภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.
- เต็มดวง ตรีธัญญพงศ์ และคณะ. (2554). โครงการผลการพัฒนางานวิจัยและระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2556). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นราศรี ไววนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมศรี. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทะ บุตรน้อย. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นาฏสุดา เขมณะสิริ. (2549). การเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนเมือง : กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- บุญเกียรติ ชิวตระกูลกิจ. (2547). ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเอาชนะความยากจน. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : จีรวัฒน์เอ็กซ์เพรส. “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547” (14 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23ก หน้า 1-14.
- พัชรี คำรินทร์. (2552). ประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ของสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัย แม่โจ้. รายงานวิจัยสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ระพีพรรณ สีหะวงษ์. (2554). รูปแบบการพัฒนางานวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต การบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เรขา อรัญวงศ์ และคณะ (2550). การวิจัยและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรเพื่อพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- โรจน์จรรย์ย์ ด่านสวัสดิ์ และคณะ. (2550). การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- วัฒนา พัฒนพงษ์. (2546). ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : บรรณสาสน์การพิมพ์,

- วิจารณ์ พานิช. (2547). **บทเรียนการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการงานวิจัยเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปี 2548 กรุงเทพฯ : 11-12
- _____ (2549). **การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- _____ (2550 ก). **การบริหารงานวิจัยสไตล์ มน. (1)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://gotoknow.org/blog/council/136267>. [13 มกราคม 2552].
- _____ (2550 ข). **การบริหารงานวิจัยสไตล์ มน. (2)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://gotoknow.org/blog/council/136263>. [13 มกราคม 2552].
- สถาบันคีนันแห่งเอเชีย. (2549). **คู่มือการพัฒนาคลัสเตอร์ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ**. กรุงเทพฯ: อุดมรัตน์การพิมพ์และดีไซน์.
- สมคิด บางโม. (2558). **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- สมชาย นำประเสริฐชัย และพิสิษฐ์ กาญจนสัมพันธ์เพชร. (มิถุนายน 2546). **เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้ microcomputer**. 20(215) : 103-107.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (2558). **เกี่ยวกับงาน ABC**. หน่วยบูรณาการวิจัยและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://abc.trf.or.th/index.php/home/aboutus> [10 สิงหาคม 2557].
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2557). **วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. ปทุมธานี : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- สุกัญญา ดวงอุปมา. (2557). **แนวทางการพัฒนาศักยภาพ การจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์**. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 2(2) : 133-139.
- สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส. (2555). **การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุรางค์รัตน์ พันแสง. (2550). **การจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**. รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2546). **ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ :เจริญวิทย์การพิมพ์.
- แสงสุรีย์ ทัศนพูนชัย. (เมษายน-พฤษภาคม 2550). **เส้นทางสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม. ส่งเสริมเทคโนโลยี**. 34(192) : 133-137.
- อภิชาติ สุขแสง. (2555). **ขั้นตอนการขับเคลื่อนความเป็นหนึ่งเดียวกัน : กรณีศึกษา ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุรารัตน์ วงศ์ศิลป์. (2552). **แนวทางการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง**. รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- เอกพล วงศ์เสรี. (2554). **หลักการบริหารธุรกิจ**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- Fildes D. (2005). **The three in one men’s project: an evaluation methodology**. Centre for Health Service Development, University of Wollongong.

พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา: กรณีศึกษาการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมของครูโกวิทย์ ชันฉศิริ
MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION: A CASE STUDY ON THAI TRADITIONAL VIOLIN
TECHNIQUES PEDAGOGY OF KOVIT KANTASIRI

จิราพัชร เลิศศิวาพร¹

Jirapat Lertsivaporn¹

ปริญญานันท์ พร้อมสุขกุล¹

Preeyanun Promsukkul¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล

¹อาจารย์ ดร. สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณีนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมของครูโกวิทย์ ชันฉศิริ เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 แนวคิดการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิม ครูโกวิทย์ได้ทำการเปรียบเทียบดนตรีไทยเป็นเหมือนอีกภาษาหนึ่ง มีสำเนียง มีอารมณ์เพลง มีบันไดเสียง และเทคนิคที่สามารถพลิกแพลงได้ ต่างจากดนตรีตะวันตกที่เน้นการเล่นตามแบบแผนของผู้ประพันธ์ ผู้เรียนต้องมีความเชี่ยวชาญทั้งในแง่ความรู้ความเข้าใจในการเล่นทั้งทางด้านสำเนียง เทคนิค และเอกลักษณ์เฉพาะของทั้งซอไทยและไวโอลิน โดยแต่ละเทคนิคของซอไทยและไวโอลินควรแยกออกจากกันอย่างชัดเจน และใช้แต่ละเทคนิคมาประยุกต์การบรรเลงไวโอลินแนวไทยเดิมอย่างเหมาะสม และในด้านวิธีการสอนการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิมนั้น ครูโกวิทย์เริ่มจากบทเพลงระดับง่ายไปยาก แล้วจึงสอดแทรกเทคนิคแนวเพลงไทยเดิมลงไปในบทเพลง ส่วนที่ 2 วิธีการสอนเทคนิคไวโอลิน เทคนิคที่ถูกประยุกต์ใช้ในการบรรเลงไวโอลินแนวไทยเดิมมีทั้งหมด 16 เทคนิค โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เทคนิคของซอไทย 1 เทคนิค คือ การครั้น เทคนิคของไวโอลิน 5 เทคนิค คือ ดับเบิลสตีป ฮาร์โมนิกส์ พิซซิกาโต เลฟท์แฮนด์พิซซิกาโต และวิบราโต และเทคนิคที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างไวโอลินและซอไทย 10 เทคนิค คือ การควงนิ้ว การโยงเสียง การสะอึก การเน้นเสียง การขยี้ การเอื้อน การพรมนิ้ว การปรับ และลูกสะบัด

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา, ไวโอลินแนวไทยเดิม

Abstract

This qualitative research project has the primary objective of exploring Professor Kovit Kantasiri's approach to teaching traditional Thai violin techniques. Data was collected through informal interviews and participant observation.

Findings can be categorized into two parts. The first part discusses Professor Kovit's traditional Thai violin pedagogy, which is based on a framing of Thai music as its own language. This language comes with particular tones, emotions, scales, and techniques, which can be

adjusted. This is different to western music, which is played according to the composer. The musician thus must be familiar with the tones, techniques, and characteristics of both the Thai violin and the western violin. An understanding of the differences between these two instruments can help inform the musician in choosing the proper techniques for each music type. Professor Kovit taught traditional Thai violin through taking his students from easy to hard levels, all the while integrating Thai techniques to playing each song.

The second part discusses teaching violin techniques. There are sixteen techniques applicable to playing traditional Thai violin. These techniques can be categorized into three groups, including: 1) finger vibrato, a technique in playing the traditional Thai violin; 2) 5 techniques to playing the violin – i.e. double stop, harmonics, pizzicato, left hand pizzicato, and vibrato; 3) 10 other techniques which overlap between the Thai violin and the western violin – i.e. Détaché, Slur, Staccato, Martelé, Tremolo, Glissando, Trill, Mordent and Acciaccatura.

Keywords: Multicultural Music Education, Thai Violin Traditional

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนเราเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญงอกงามและสืบต่อกันไปของสังคม ดนตรีถือเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจอย่างหนึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม ในเรื่องของวัฒนธรรมทางดนตรีนั้น ทุกยุคทุกสมัยล้วนแต่มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางดนตรีอยู่ตลอดเวลา ทั้งในประเทศใกล้เคียงและประเทศที่ห่างไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวไกลในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์” ที่เป็นยุคที่โลกอยู่ในสภาวะไร้พรมแดน มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงคือการแทนลักษณะรากฐานจากวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง และการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางดนตรีของไทยก็เป็นส่วนหนึ่งในนั้น ที่ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการหลั่งไหลของวัฒนธรรม ดนตรีก็เปรียบเสมือนกระแงที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม ค่านิยม ประเพณี และสภาพสังคม (สุกรี เจริญสุข . 2555 : คำนำ) ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีเป็นวิชาของนักปราชญ์ เหตุเพราะดนตรีมีบทบาทสำคัญสำหรับคนเราทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม บางครั้งเราจึงต้องยอมรับการเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นมาปรับประยุกต์เพื่อให้ของที่มีอยู่ดั้งเดิมไม่หายสาบสูญไปและก้าวผ่านข้ามทางวัฒนธรรมไปด้วยดีจนเป็นพหุวัฒนธรรมไปในที่สุด หรือสามารถกล่าวได้ว่า โลกของส่วนใหญ่ในทุกวันนี้ได้กลายเป็นสังคมที่มีความหลากหลายหรือที่เรียกกันว่า สังคม “พหุวัฒนธรรม” แล้วนั่นเอง (ณัฐวรร ยิ้มสรวล. ออนไลน์. 2558)

การนำเครื่องดนตรีสากลมาประยุกต์ใช้ในการบรรเลงในเพลงไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ ทำให้ดนตรีไทยเป็นทางเลือกที่ทำให้คนไทยมีโอกาสมีทางเลือกในการฟังดนตรีไทยของตัวเองมากขึ้น ทำให้น้ำเสียงของดนตรีไทยมีสิ่งที่มีความหลากหลายน่าฟัง และไวโอลินยังเป็นเครื่องดนตรีที่คนไทยนิยมเล่นกันมากขึ้น และไวโอลินยังเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถประยุกต์เข้ากับดนตรีไทยได้โดยแทบจะไม่ต้องเปลี่ยนระบบเสียงใดๆเลย เพราะว่าไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถเล่นให้เข้ากับเครื่องดนตรีไทยได้ โดยเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถเปลี่ยนหรือเลื่อนระดับเสียงได้โดยไม่จำกัด ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่มีขนาดเล็กที่สุดในตระกูลไวโอลิน เป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในวงออร์เคสตรา จัดเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการเล่นทำนองที่สามารถถ่ายทอดทุก

อารมณ์ได้อย่างลึกซึ้งและดีมาก สามารถให้เสียงที่สนุก สดใส อ่อนหวาน หวานซึ้ง เร้าร้อน หรือเศร้าโศกก็ได้ (โกวิทย์ ชันธศิริ. 2558 : 86)

ครูโกวิทย์ ชันธศิริ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยและดนตรีสากลเป็นนักดนตรีสำคัญที่สามารถนำสำเนียงเพลงไทยเดิมมาประยุกต์แล้วบรรเลงด้วยไวโอลินได้อย่างไพเราะนั้น เป็นทั้งครูผู้สอนไวโอลินและขอไทย ท่านจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี K.C.M. จาก Royal Conservatory of music กรุงเทพฯ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เอกการแสดงและการสอนไวโอลิน ปริญญาโท M.A. จาก Musicology-Ethnomusicology Kent State University, Ohio USA. และปริญญาเอก Research Ph.D. (Music) จาก Sussex College U.K. มีผลงาน แสดงดนตรีทั้งดนตรีไทยและดนตรีคลาสสิก ได้รับคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าวงดนตรีต่างๆ นอกจากผลงานแล้ว รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ได้รับตำแหน่งรองศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันท่านได้รับรางวัลคุณูปกตทิศกิตติมศักดิ์และศาสตรเมธีทางดนตรีของประเทศไทย (เกษศิริรินทร์ ชิกเกิ้ล และ ผานิต บุญมาก. 2560 : 24)

เทคนิคเฉพาะของท่านคือการนำเทคนิคของขอไทยมาปรับใช้ในการบรรเลงบนไวโอลิน ทำให้เสียงสำเนียงที่บรรเลงจากไวโอลินมีความคล้ายคลึงกับเสียงขอไทย โดยจุดประสงค์ที่ทำให้ท่านสนใจการนำไวโอลินมาเล่นเพลงแนวไทยเดิมเหตุเพราะท่านเห็นว่า นักไวโอลินก็จะเล่นแต่คลาสสิก ส่วนคนขอก็จะเล่นแต่เพลงไทย ไม่มีผู้ใดที่จะนำเครื่องดนตรีสองชิ้นนี้มาหลอมรวมกัน ทำให้ท่านคิดว่าจะหาอย่างไรให้เกิดการผสมผสานระหว่างดนตรีคลาสสิกและดนตรีไทย โดยที่เราไม่จำเป็นต้องทิ้งดนตรีของไทยนะ เพียงแค่นำสีสัน สำเนียง และเทคนิคขั้นสูงมาใช้ อย่างเหมาะสมเพียงเท่านั้น ดังนั้นครูโกวิทย์จึงได้สมญานามว่าเป็น “นักดนตรีสองวิญญาณ” ผู้เป็นผู้สร้างสรรค์พัฒนาวัฒนธรรมทางดนตรีของไทยอย่างแท้จริง (พิชชาณัฐ ตู้จินดา. ออนไลน์. 2556)

จากข้อมูลเบื้องต้นที่ค้นหาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเทคนิคการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมของครูโกวิทย์ งานวิจัยชิ้นนี้จึงจะเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับผู้สนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมของครูโกวิทย์ ชันธศิริ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ครู หมายถึง บุคคลผู้ให้ความรู้ ในที่นี้หมายถึง ครูโกวิทย์ ชันธศิริ

วิธีการสอน หมายถึง วิธีการที่ถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปยังผู้เรียน ในที่นี้หมายถึง วิธีการสอนไวโอลินเทคนิคไวโอลิน หมายถึง ทักษะเฉพาะทางทางด้านไวโอลิน ในที่นี้หมายถึง เทคนิคเฉพาะของไวโอลินแนวไทยเดิม

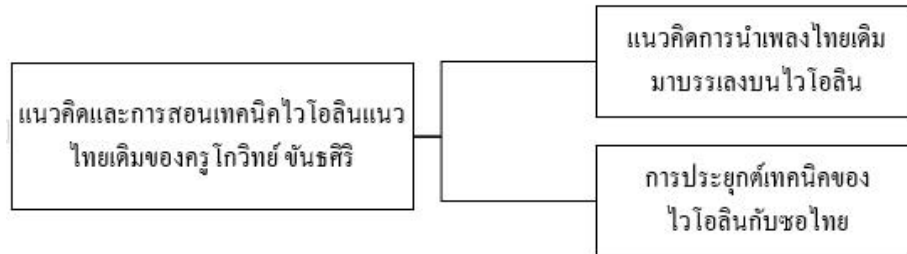
แนวไทยเดิม หมายถึง แนวดนตรีที่มีความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ มีการเอื้อนทำนองสลับกันไป ในที่นี้หมายถึง สำเนียงแบบไทยเดิม

ไวโอลินแนวไทยเดิม หมายถึง การนำเครื่องดนตรีไวโอลินมาเล่นในลักษณะไทยเดิม เพื่อให้ได้สำเนียงแบบไทยเดิม

เทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิม หมายถึง วิธีในการเล่นไวโอลินแบบไทยเดิมหรือทักษะการเล่นไวโอลินให้ได้ลักษณะเสียงเป็นแบบไทยเดิม

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูโกวิท ชันธศิริ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีไทยและดนตรีสากลเป็นอย่างดีเยี่ยม
2. เป็นผู้ที่สามารถเล่นเครื่องดนตรีไวโอลินและชอไทยได้
3. เป็นผู้ที่สามารถบรรเลงและถ่ายทอดเพลงไทยเดิมด้วยไวโอลินได้
4. เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศไทย

โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างแนวการสัมภาษณ์และแนวการสังเกตขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นจึงนำแนวการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและแนวการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่เรียบร้อยแล้ว นำให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านไวโอลิน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย 3 ท่าน คือ 1.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ 2.) ดร. ธานีภรณ์ โพธิกาวิวัน 3.) ดร. ตรีทิพ บุญเยี่ยม ตรวจสอบความตรงและความเหมาะสมของเนื้อหา คำถามและภาษา ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงจนได้แนวการสัมภาษณ์และแนวการสังเกตที่เสร็จสมบูรณ์ถูกต้อง เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นจากผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล ซึ่งก็คือครูโกวิท ชันธศิริ เพื่อทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติชีวิต การศึกษา ความเกี่ยวข้องด้านดนตรีไทยและดนตรีสากล ประสบการณ์ทางด้านดนตรี ผลงานต่างๆ นอกจากนี้จะทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเล่นเพลงไทยเดิมในไวโอลิน ความเป็นมาเทคนิคเกี่ยวกับการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม และในด้านเทคนิคการสอน และทำการเก็บข้อมูลจากการสังเกต จดบันทึก บันทึกเสียง ภาพนิ่งและวิดีโอ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลทำการสาธิตหรือแสดงเทคนิคการสอนหรือการเล่นเทคนิคต่างๆที่เกี่ยวกับการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึก ละเอียด และชัดเจน สามารถนำไปใช้ในการนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างตรงประเด็น ถูกต้อง และมีคุณภาพต่อไป

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูล โดยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต ทำการถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์อย่างละเอียด แบบคำต่อคำ แล้วจึงจัดกระทำข้อมูลโดยการแยกข้อมูลเนื้อหาเป็นประเด็นต่างๆ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตามลำดับวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษาวิจัย แล้ววิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 คือแนวคิดการนำเพลงไทยเดิมมาบรรเลงบนไวโอลิน และส่วนที่ 2 คือการประยุกต์เทคนิคของไวโอลินกับซอไทย

ส่วนที่ 1 แนวคิดการนำเพลงไทยเดิมมาบรรเลงบนไวโอลิน

ความเป็นมาของแนวคิดการนำเพลงไทยเดิมมาบรรเลงบนไวโอลิน

แนวความคิดในการนำเพลงไทยเดิมมาบรรเลงบนไวโอลินของครูโกวิทนั้นได้มีจุดเริ่มต้นจากในช่วงแรกของการเริ่มเล่นดนตรี ท่านได้เล่นดนตรีไทยมาก่อน ซึ่งจุดเริ่มต้นของการเริ่มเล่นดนตรีไทยเกิดจากการที่คุณพ่อคุณแม่ของครูโกวิทเป็นผู้ที่รักดนตรีไทย ทำให้ครูโกวิทได้เริ่มเรียนเกี่ยวกับดนตรีไทย มีการฝึกซ้อม และมีการแสดง จึงทำให้เกิดความสนใจในดนตรีไทยมากขึ้น และมีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม จนกระทั่งวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกได้เข้ามาในประเทศไทย แนวเพลงจากเดิม ก็เปลี่ยนเป็นดนตรีจำพวกป๊อป หรือมีเพลงลูกกรุงมากขึ้น เมื่อครูโกวิทได้สัมผัสดนตรีตะวันตก แต่ไม่สามารถอ่านโน้ตสากลได้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความแตกต่างของดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร จนทำให้ในที่สุดครูโกวิทได้สังเกตเห็นว่าไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีที่ใกล้เคียงกับเครื่องสายด้านซอของไทย จึงเกิดแรงบันดาลใจในการเล่นดนตรีสากลแนวไทยเดิมขึ้นมา และได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ในด้านทักษะ ด้านทฤษฎีเพิ่มมากขึ้นมาเพื่อที่จะนำมาแนวคิดที่ได้มาประยุกต์เพลงไทยเดิมมาบรรเลงไวโอลิน ซึ่งดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องบันไดเสียง สำเนียง รวมทั้งอารมณ์เพลง ด้วยเหตุผลนี้ครูโกวิทจึงได้ทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจในการศึกษาให้รู้ถึงแก่นอย่างแท้จริง

แนวคิดด้านพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีศึกษา

พัฒนาวัฒนธรรมดนตรีศึกษามีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของแต่ละสังคมต่างๆที่มีการสืบทอดกันมา ทำให้สำเนียงของดนตรีในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะชนชาตินั้นๆ สังคมไทยในสมัยก่อนนั้นค่านิยมของดนตรีไทยได้รับความนิยมลดลง เพราะผู้คนหันไปนิยมฟังดนตรีจำพวกเพลงลูกกรุง เพลงป๊อปที่มีแหล่งที่มาจากชาติตะวันตกมากขึ้นเพราะมีความใหม่ มีความสนุกสนาน ได้อารมณ์ ในขณะที่ชาวต่างชาติกลับให้ความสนใจในดนตรีตะวันออก โดยเห็นได้จากมีสถาบันการศึกษาทางดนตรีที่ได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีตะวันออก เอเชีย รวมทั้งดนตรีไทย ให้สำหรับบุคคลผู้สนใจด้วย

แนวคิดความแตกต่างทางพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก

ความแตกต่างของธรรมชาติของดนตรีไทยสมัยก่อน เล่นดนตรีโดยอาศัยความจำ ความชำนาญ ไม่มีโน้ต มีเพียงครูผู้สอนช่วยซ้อม เมื่อจำทำนองหลักได้แล้วก็จะใส่ลูกเล่น แปรทาง ผิดกับธรรมชาติของดนตรีตะวันตกที่ผู้ประพันธ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการแรกในการประพันธ์เพลง จากนั้นค่อยส่งบทประพันธ์ให้นักดนตรีเล่น ดังนั้นทุกคนจึงพยายามเล่นให้ตรงกับสิ่งที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการมากที่สุด โดยในทางกลับกัน ในดนตรีไทย ผู้เล่นจะเป็นเสมือนผู้ประพันธ์โดยตรง เล่นไปด้วย แปรทางไปด้วย ดังนั้นเรื่องโน้ตจึงเป็นเพียงแนวทางสำหรับคนไทยเพื่อไม่ให้ให้นักดนตรีลืมทำนองหลักเพียงเท่านั้น

แนวคิดการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิม

แนวความคิดในการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมนั้นสิ่งที่สำคัญคือการศึกษาที่ผู้เรียนที่ต้องการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม ควรเป็นผู้เรียนที่มีความรู้ความเข้าใจในการเล่นทั้งดนตรีไทย และการเล่นไวโอลินอย่างแท้จริง เวลาเล่นดนตรีไทย ก็ต้องเล่นให้ถูกต้องทางไทยจริงๆ เวลาเล่นไวโอลินก็เล่นให้ถูกต้องตามแบบตะวันตกจริงๆ ให้รู้จริงทั้ง 2 เรื่อง และควรเล่นทีละอย่างให้เกิดความชำนาญก่อนเริ่มเล่นอีกอย่าง หากไม่มีความรู้ที่แท้จริงอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนได้ เนื่องจากวัฒนธรรมทางดนตรีที่มีความแตกต่างกัน มีการประดับประดา การตกแต่ง และมีอารมณ์ที่แตกต่างกันออกไป

ผู้เรียนต้องมีเหตุผลในการผสมผสานการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม สามารถตอบให้ได้ว่าที่ผสมผสานแบบนี้ เพราะเหตุผลใด ต้องมีความรู้ว่าเมื่อผสมผสานการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิมแล้ว ทำให้ดนตรีมีความเหมาะสม ไม่เพี้ยนจากกัน เช่นช่วงทำนองนี้ควรให้ดนตรีไทยเล่น เพลงจะมีวรรค มีตอน มีโต้ตอบ มีกลเม็ดเด็ดพราย โดยเมื่อมีการประดับประดาต่างๆ หรือเรื่องของอารมณ์เพลงจะไม่ลืมนิยามวิธีการของดนตรีไทย จะคงไว้ถึงเอกลักษณ์ของดนตรีไทย

การที่จะประยุกต์เทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมมาใช้นั้นผู้เรียนควรมีทักษะการฟังและการเล่น คือการฟังให้มาก และเล่นให้มาก จนเกิดความลึกซึ้ง สามารถที่จะทราบถึงความไพเราะ เหมาะสม สามารถแยกความแตกต่างได้ว่าสิ่งไหนที่ไม่ไพเราะ ไม่กลมกลืน และผู้เรียนที่ต้องการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม ครูวิทยุได้แนะนำให้เริ่มจากขอไทยก่อน เล่นจนเกิดความลึกซึ้ง มีความรู้สึกผูกพันธินดนตรีไทย รู้สึกคุ้นชินกับลักษณะการเล่น เทคนิคต่างๆ เมื่อสามารถที่จะเล่นขอได้แล้ว หลังจากนั้นค่อยประยุกต์จากการเล่นขอไทย มาเป็นการเล่นไวโอลิน

วิธีการสอนการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม

1. ถ้าผู้เรียนอายุน้อย ก็ให้นำบทเพลงง่ายๆมาให้เล่นก่อน เช่นบทเพลงที่เป็นเพลงไทยพื้นเมือง หรือเพลงไทยคลาสสิก 2 ชั้น โดยให้เล่นบันไดเสียงตะวันตก เพราะไม่ยากให้สับสน เป็นการสอดแทรกให้เขาได้สัมผัสให้มีความน่าสนใจในการบรรเลง

2. สำหรับผู้เรียนที่เรียนในชั้นสูงแล้ว ก็จะมีการสอดแทรกสำเนียงแนวไทยลงไป ในเพลงคลาสสิกที่มีระดับความยากที่ผู้เรียนได้เรียนอยู่ ทำให้เห็นความแตกต่างของการบรรเลง บันไดเสียง และการโอนปรับต่างๆที่ไม่เหมือนกัน

3. เริ่มจากการสอดแทรกทีละน้อยก่อน ค่อยเพิ่มขึ้น เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความสับสน

แนวความคิดการประยุกต์ใช้ไวโอลินเล่นเพลงแนวไทยเดิม

การประยุกต์ใช้ไวโอลินเล่นเพลงแนวไทยเดิมนั้นสิ่งที่ต้องดูเป็นการแรก คือการดูบรรยากาศที่จะต้องแสดง เราต้องเลือกสรรคี่ให้มีความเหมาะสม และมีความกลมกลืน สิ่งสำคัญที่สุดในการประยุกต์ใช้ไวโอลินเล่นเพลงแนวไทยเดิมนั้น คือการประยุกต์เครื่องสาย โดยขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันออกไป ในทำนองเดียวกันการที่ครูวิทยุมีความถนัดทั้งทางขอและไวโอลิน ทำให้สามารถประยุกต์ 2 สิ่งนี้เข้าด้วยกันได้อย่างไพเราะ ถึงแม้ว่าเทคนิคการเล่นของเครื่องดนตรีทั้ง 2 ชนิดนี้จะมีแตกต่างกัน แต่เมื่อท่านได้จับไวโอลิน ยังคงมีความรู้สึกถึงเครื่องสาย มีอารมณ์เพลง การที่ใช้คันชักสั้นยาวต่างๆ ทำให้สามารถที่จะมาประยุกต์เข้าด้วยกันได้อย่างไพเราะ สิ่งทีดูต่อมาในการประยุกต์ใช้ไวโอลินเล่นเพลงแนวไทยเดิมนั้นก่อนที่จะมีการประยุกต์การใช้ไวโอลินเล่นเพลงแนวไทยเดิม ผู้เรียนต้องมีความรู้ในการเล่นไวโอลินเป็นอย่างดี มีเทคนิคทางคลาสสิกที่ถูกต้อง โดยเริ่มตั้งแต่บันไดเสียง กาลังเสียง การประดับประดา ข้อศัพท์ที่จะใช้ อารมณ์ของเพลง และการเข้าใจแบบฟอร์มและฉันทลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น เมื่อผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในการเล่นไวโอลินเป็นอย่างดีทำให้ผู้ที่ได้ฟังรู้สึกมีอารมณ์ร่วมไปด้วยกับการฟัง

แนวความคิดการคัดเลือกผู้เรียนไวโอลินแนวไทยเดิม

1. ผู้เรียนควรมีความจำที่ดี มีความละเอียดละออ
2. ผู้เรียนควรมีระเบียบวินัยในการเรียน
3. ผู้เรียนควรมีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร
4. ผู้เรียนต้องมีความลึกซึ้งในการเรียนดนตรีไทย และไวโอลิน
5. ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถผสมผสานทั้งดนตรีไทยและไวโอลินได้ โดยคำนึงถึงถูกต้องและความเหมาะสม

ส่วนที่ 2 การประยุกต์เทคนิคของไวโอลินกับซอไทย

เทคนิคของซอไทยที่ถูกประยุกต์ใช้ในการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม

การครัน หรือฟิงเกอร์วิบราโต (Finger Vibrato) หมายถึง เทคนิคการเล่นโน้ตให้เกิดเสียงสั่นระรัวด้วยข้อนิ้ว เพื่อให้ เกิดเสียงที่สั้นอย่างมาก เราอาจรับรู้ความรู้สึกยิ่งขึ้นจากการวิบราโต ครูโกวิทย์สอนสำหรับผู้เรียนชั้นสูงเท่านั้น มี ลักษณะคล้ายการพรมแต่เปิดนิ้วน้อยกว่าการพรม เน้นการเบียดนิ้วเหมือนกับการกลิ้งนิ้ว

เทคนิคของไวโอลินที่ถูกประยุกต์ใช้ในการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม

ดับเบิล สต็อป (Double stop) หมายถึง การเล่นบนสาย 2 สายพร้อมกัน คู่กันเป็นเสียงประสาน ครู โกวิทย์จะให้กดนิ้วและสีทีละโน้ต เมื่อเสียงตรงแล้วจึงเริ่มสี 2 สองพร้อมกัน

ฮาร์โมนิกส์ (Harmonics) หมายถึง การใช้ปลายนิ้วแตะเบาๆบนสาย ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะของเครื่องสาย ที่ทำให้เกิดเสียงเบาหวิวขึ้นมา ครูโกวิทย์จะให้ฝึกการติดด้วยปลายนิ้วมือขวาให้ได้เสียงและจังหวะที่สม่ำเสมอ

พิซซิกาโต (Pizzicato) หมายถึง การใช้นิ้วมือขวาในการติดสาย แทนการสีด้วยคันชัก ครูโกวิทย์จะสอนให้ ติดพร้อมถือคันชัก โดยจะต้องคุมน้ำหนักมือให้สม่ำเสมอและคงที่ทุกครั้งทีติด

เลฟท์ แฮนด์ พิชซิกาโต (Left hand pizzicato) เป็นการใช้นิ้วมือซ้ายในการติด มักจะใช้นิ้วก้อย ครู โกวิทย์จะให้ฝึกกำลังนิ้วมือซ้าย คือนิ้วทุกนิ้วจะต้องมีกำลัง โดยเฉพาะนิ้วก้อย

วิบราโต (Vibrato) หรือเสียงระรัว ในทางเครื่องสายหมายถึง เทคนิคการเล่นโน้ตให้เกิดเสียงสั่นระรัวด้วย ข้อนิ้ว ข้อมือ และแขน เพื่อให้เกิดความไพเราะและนุ่มนวลมากยิ่งขึ้นจากการสีแบบปกติ ครูโกวิทย์จะให้ฝึกมือให้ไม่ เกร็งและเป็นธรรมชาติให้ขณะที่คลอนมือ ให้นิ้วเคลื่อนไหวให้ลักษณะนอน-ตั้ง

เทคนิคที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างไวโอลินและซอไทยที่ถูกประยุกต์ใช้ในการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิม การควง หรือเดตาเซ (Détaché) คือการเล่นสลับคันชักต่อโน้ตหนึ่งตัว ครูโกวิทย์จะเน้นฝึกการเปลี่ยนคันชักให้ได้ เสียงที่ต่อเนื่อง

การโยงเสียง หรือสเลอ (Slur) เป็นการเล่นไวโอลินโดยการกดโน้ตตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป ต่อการลากหนึ่งคันชัก วิธีการสอนของครูโกวิทย์จะต้องลากคันชักให้ต่อเนื่อง ไพเราะ โดยที่นิ้วมือซ้ายที่กดโน้ตนั้น จะต้องสัมพันธ์กับ มือขวาที่ลากคันชัก เพื่อให้เกิดเสียงขึ้นมีความต่อเนื่อง

การสะอึก หรือสตัตคาโต (Staccato) เป็นเทคนิคที่เล่นเสียงสั้นและขาดจากกัน โดยที่คันชักไม่ยกออกจากสาย และมีหยุดเล็กๆ ระหว่างตัวโน้ต ซึ่งทำให้เสียงที่ถูกเล่นออกมานั้นได้สั้นกว่าค่าโน้ตจริงครึ่งหนึ่ง ครูโกวิทย์จะให้ฝึก การถ่วงแขนและมือให้ไม่เกร็งและเป็นธรรมชาติ ฝึกการใช้นิ้วชี้ถ่วงน้ำหนัก และจะต้องรู้จักความยาวของคันชัก การเน้นเสียง หรือมาร์ทาล (Martelé) เป็นเทคนิคที่เล่นด้วยการเน้นน้ำหนักของคันชักให้มากกว่าปกติ ครูโกวิทย์ จะให้ฝึกการแตะคันชักให้หนึ่ง ฝึกการทำให้มีกำลังเสียง ต้องรู้จักความยาวของคันชัก รู้จักน้ำหนักมือในการสี และ ต้องไม่เกร็ง

การขยี้ หรือเทรโมโล (Tremolo) เป็นเทคนิคการรัวคันชักอย่างรวดเร็วบนสายเดียวกันหรือโน้ตเดียวกัน ครูโกวิทย์จะเน้นการสับข้อมืออย่างรวดเร็ว และต้องไม่เกร็ง

การเอื้อน หรือกลิสซันโด (Glissando) หมายถึง การใช้นิ้วรูบนสาย เพื่อให้เกิดเสียงลักษณะของการรูดขึ้นมา วิธีการของครูโกวิทย์คือต้องมีหนักมือเบาเพื่อให้เกิดน้ำเสียง หรือความเป็นไทย ต้องไม่เกร็งมือและนิ้ว แต่ต้องมีกำลัง

การพรมนิ้ว หรือทริลล์ (Trill) หรือการพรมนิ้ว หมายถึง การเล่นโน้ต 2 ตัวสลับกันไปมาอย่างรวดเร็ว แต่ยังคง ค่าจังหวะโน้ตนั้นๆอยู่ ครูโกวิทย์จะเน้นเรื่องของกำลังนิ้ว คือนิ้วทุกนิ้วจะต้องมีกำลัง เช่น ในขณะที่กดสายไวโอลิน นิ้วจะต้องมีกำลังเหมือนเรากำลังตอกตะปู

การปรับ หรือมอร์ดนต์ (Mordent) หมายถึง เป็นโน้ตประดับที่มีโน้ต 2 ตัวเล่นสลับกันอย่างเร็วระหว่างโน้ตหลักกับโน้ตที่มีเสียงต่ำกว่า 1 เสียง ครูโกวิททย์จะให้ฝึกการสะบัดนิ้ว อาจจะเริ่มจากซ้ำทีละนิ้วแล้วค่อยๆเพิ่มความเร็วขึ้น

ลูกสะบัด หรืออัชชากาตุรา (Acciacatura) เป็นโน้ตตัวเล็กที่อยู่หน้าโน้ตหนัก มักเล่นก่อนโน้ตหลักเพียงเล็กน้อยจนดูเหมือนสะบัด ครูโกวิททย์จะให้ฝึกสะบัดสายเดี่ยว และสองสาย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมดนตรีศึกษาที่พบว่า ทฤษฎีวัฒนธรรมดนตรีศึกษามีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของแต่ละสังคมต่าง ๆ ที่มีการสืบทอดกันมา ทำให้สำเนียงของดนตรีในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะชนชาตินั้น ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2540) ที่ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม ไว้ว่า “วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงความจริงของงาม วัฒนธรรมเป็นมรดกที่สำคัญยิ่งของสังคมมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษาย่อมมีวัฒนธรรมซึ่งได้มาโดยการเรียนรู้จากการถ่ายทอดของคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มนุษย์ที่เกิดมาอยู่ในสังคมใดก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ สนองความต้องการของตนเอง เพราะมนุษย์ทุกคนต่างยังมีความต้องการในสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่สิ้นสุด” และมีงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่แสดงให้เห็นว่า แนวคิดความแตกต่างทางทฤษฎีวัฒนธรรมดนตรีศึกษาแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของดนตรีในแต่ละสังคมที่มีการสืบทอดกันมา ทำให้สำเนียงของดนตรีในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะชนชาตินั้นๆ ปัจจุบันมีคนจำนวนมากสนใจในวัฒนธรรมดนตรีที่แตกต่างจากสังคมตนเอง เห็นได้ชัดจากสถาบันการสอนดนตรีที่มีหลากหลายมากขึ้น (ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. 2552)

แนวคิดการนำเพลงไทยเดิมมาบรรเลงบนไวโอลินนั้น ครูโกวิททย์ได้ทำการเปรียบเทียบดนตรีไทยเป็นเหมือนอีกภาษาหนึ่ง มีสำเนียง มีอารมณ์เพลง มีบันไดเสียง และเทคนิคที่สามารถพลิกเพลงได้ ต่างจากดนตรีตะวันตกที่เน้นการเล่นตามแบบแผนของผู้ประพันธ์ ผู้เรียนต้องมีความเชี่ยวชาญทั้งในแง่ความรู้ความเข้าใจในการเล่นทั้งทางด้านสำเนียง เทคนิค และเอกลักษณ์เฉพาะของทั้งขอไทยและไวโอลิน โดยแต่ละเทคนิคของขอไทยและไวโอลินควรแยกออกจากกันอย่างชัดเจน และใช้แต่ละเทคนิคมาประยุกต์การบรรเลงไวโอลินแนวไทยเดิมอย่างเหมาะสม และในด้านวิธีการสอนการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิมนั้น ครูโกวิททย์เริ่มจากบทเพลงระดับง่ายไปยาก แล้วจึงสอดแทรกเทคนิคแนวเพลงไทยเดิมลงไปในบทเพลง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ของ กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2541) ที่ศึกษางานวิจัยความรู้ศิลปะปี่พาทย์แห่งชาตินาฏศิลป์ วิชาเวช ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปะแห่งชาติ ท่านได้แสดงให้เห็นว่า การศึกษาวัฒนธรรมไทยมีความเกี่ยวข้องกันเป็นอย่างมากต่อวงการดนตรีไทย มีความสำคัญต่อการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยสู่สาธารณชน สุนานาชาติ ซึ่งการบรรเลงเดี่ยวไวโอลินบทเพลงลาวแพนของครูโกวิททย์นั้น ถือเป็นการคิดนอกรอบของดนตรีไทย ที่นำมาสู่แนวคิดการประยุกต์ดนตรีไทยอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เป็นการเผยแพร่บทเพลงไทยใช้เครื่องดนตรีสากลนั้นคือการใช้ไวโอลิน ซึ่งถือว่าเป็นการบรรเลงดนตรีที่ประยุกต์ขึ้นมาใหม่อย่างสร้างสรรค์ ที่ไม่ได้ลบล้างความคิด หรือวัฒนธรรมเดิมที่มีมาแต่โบราณ แต่ถือเป็นการสร้างสรรค์ดนตรีใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ดนตรีไทย (ยงยุทธ เอี่ยมสะอาด : 2555) เป็นไปเช่นเดียวกันกับการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีไทยของครูจรัส ซึ่งเป็นปรมาจารย์ด้านดนตรีไทยที่มีความรู้เป็นที่ยอมรับว่าท่านเป็นธนาการดนตรีไทย ท่านเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้สามารถจัดทำฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมดนตรีไทย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับครูโกวิททย์ เป็นต้น (มานพ วิสุทธิแพทย์ : 2552) และ “ทฤษฎีวัฒนธรรมดนตรี”

(Multicultural Music) ของดนตรีตะวันตกกับดนตรีไทยจะมีจุดกำเนิดที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์ต่างกันตามแต่ที่มีของแต่ละเครื่องดนตรี มีการพัฒนาตามวัฒนธรรม แต่ดนตรีสากลก็มีบทบาทมากขึ้นในประเทศไทย มีการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีเข้าด้วยกันจนกลายเป็นพหุวัฒนธรรมดนตรีดังในทุกวันนี้ (ณัชชา พันธุ์เจริญ : 2559) การสอนดนตรีศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมดนตรี (Multicultural Music Education) เป็นแนวคิดที่ใช้กันหลายประเทศทั่วโลก เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านดนตรีและทักษะทางสังคมวัฒนธรรมของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้มีดนตรีเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ของชีวิต เพราะการมีประสบการณ์ทางด้านดนตรีที่หลากหลายนั้นจะทำให้ผู้เรียนมีมุมมอง ความคิดและทัศนคติที่เปิดกว้าง เข้าใจและยอมรับว่าแต่ละวัฒนธรรมมีดนตรีที่มีคุณค่า และเป็นรากฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ และ นันธิดา จันทรางศุ, 2560)

วิธีการสอนการเล่นไวโอลินแนวไทยเดิมของครูโกวิทย์ ที่ได้สอนจากบทเพลงที่ง่ายไปยาก มีการจัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจ มีการสอดแทรกให้ได้สัมผัส ให้มีความน่าสนใจในการบรรเลง มีการสอดแทรกสำเนียงแนวไทยลงไปเพลงคลาสสิก ทำให้เห็นความแตกต่างของการบรรเลง บันไดเสียง และการโอนปรับต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน นั้น มีความคล้ายคลึงกับการวิธีการสอนดนตรีของซูซูกิ ที่ได้ประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำต่าง ๆ ได้ ซูซูกิเชื่อว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเด็ก เป็นวิธีพัฒนาความสามารถต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งวิธีนี้จะทำให้เด็กที่เรียนไวโอลินสามารถพัฒนาไปสู่ความสามารถในระดับมาตราที่สูงได้ ซึ่งเวลาที่เรียนความถี่ในการฝึกฝน และการจัดสภาพแวดล้อมทางดนตรีให้เด็กถือเป็นหัวใจที่สำคัญมาก (Shinichi Suzuki. : 1898 -1998) และจากงานวิจัยของประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ ที่ศึกษาเทคนิคการสอนไวโอลินของครูโกวิทย์ นั้นพบว่า ท่านได้ยึดหลักการสอนโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยท่านจะศึกษาถึงความถนัดของเด็ก อุปนิสัย ความมีสติปัญญา ข้อเด่น ข้อด้อยของเด็กแต่ละคนมาเป็นหลักพิจารณาในการเลือกวิธีการสอน และท่านจะเริ่มด้วยหลักการเคลื่อนไหวเพื่อบริหารร่างกายปรับสภาพร่างกายให้พร้อมต่อการเล่นไวโอลิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่สำคัญของดัลโครซ (Emile Jaques – Dalcroze) คือ ยูริธึมมิค (Eurhythmic) ซึ่งหมายถึงการเคลื่อนไหวทางจังหวะที่ดี (good rhythmic movement) ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาการทางดนตรีในตัวผู้เรียน ครูโกวิทย์ได้วางหลักการสอนอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นนำเสนอ ขั้นการสอน ขั้นสรุปการสอน และขั้นการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการสอนของโคดาไล (Zoltan Kodaly) ที่จัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เนื้อหาและการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนจัดเป็นขั้นตอนจากง่ายไปหายาก ซึ่งช่วยทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น และนอกจากนั้นครูโกวิทย์ยังได้มีการสอนโดยให้นักเรียนมีการแตกฉานทางองค์ความรู้แห่งดนตรี โดยการบูรณาการความรู้ทางดนตรีเพื่อสร้างปัญญาทางความคิดมีเหตุผล ซึ่งถือเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ทฤษฎีดนตรีและพัฒนาสู่ความสามารถทางการรับรู้ทางดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว์ตระกูล ที่กล่าวถึง การประเมินผลนั้น หมายถึง ความสามารถที่จะใช้ความรู้ที่เรียนมาในการตัดสินใจวินิจฉัยคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือประสบการณ์จากการอ่าน หรือการฟัง

ในส่วนของวิธีการสอนเทคนิคไวโอลิน ครูโกวิทย์ได้นำเทคนิคต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ โดยเทคนิคที่ถูกประยุกต์ใช้ในการบรรเลงไวโอลินแนวไทยเดิมมีทั้งหมด 16 เทคนิค โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เทคนิคของชาวไทย 1 เทคนิค คือ การครั่น เทคนิคของไวโอลิน 5 เทคนิค คือ ดับเบิ้ลสต็อป ฮาร์โมนิกส์ พิซซิกาโต เลฟท์แฮนด์พิซซิกาโต และวิบราโต และเทคนิคที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างไวโอลินและซอไทย 10 เทคนิค คือ การควงนิ้ว การโยงเสียง การสะอึก การเน้นเสียง การขยี้ การเอื้อน การพรมนิ้ว การปรับ และลูกสะบัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ท่านสามารถใช้แนวคิดของครูโกวิททย์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีตามแนวคิดแบบพหุวัฒนธรรมได้

ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัย

2. สามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้จัดทำเป็นหนังสือหรือแบบฝึกหัดเฉพาะสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนไวโอลินแนวไทยเดิม

3. ควรศึกษาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการบรรเลงเครื่องดนตรีสากลชนิดอื่นๆ ในบทเพลงแนวไทยเดิม

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา อินทรสุวานนท์. (2540). **เทคนิคการขับร้องเพลงไทย**. ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

กาญจนา อินทรสุวานนท์. (2541). **พื้นฐานมนุษย์วิทยาภาควัฒนธรรม**. สาขามานุษยวิทยาภาควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เอกสารคำสอนวิชา มส.592

กานต์ วัชรประภาพงศ์. (2559). **การเปรียบเทียบเพลงลาวแพนสำหรับบรรเลงด้วยไวโอลิน กรณีศึกษาเพลงลาวแพนฉบับของรองศาสตราจารย์ ดร. โกวิททย์ ชันธศิริ และเพลงลาวแพนฉบับละครเวที ร.รัก ล.ลิตพระลอ ของอาจารย์อานันท์ นาคคง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาและพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกษศิริพันธ์ ชิกเกิ้ล, และ ผานิต บุญมาก. (2560). **สี่สายไวโอลิน ชีวิต-ผลงาน โกวิททย์ ชันธศิริ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โกวิททย์ ชันธศิริ. (2558). **ดุริยางคศิลป์ตะวันตก (เบื้องต้น)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฑามาศ กิตติอธิษฏกุล. (2560). **การศึกษาการถ่ายทอดการบรรเลงไวโอลินเพลงแขกมอญบางขุนพรหมสองชั้น: กรณีศึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิททย์ ชันธศิริ**. ดนตรีนิพนธ์ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ดนตรีศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2559). **สัดบเสียงเรียงร้อยดนตรีสร้างสรรค์เชิงวิชาการ. ใน ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัดบพิพย์ดุริยางคศาสตร์การเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเปียโน** (หน้า 207-216). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธนาเพชร.

ณัฐวรร ยิ้มสรพล. (2558). **วัฒนธรรมดนตรีไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://thai-musicnut.blogspot.com>. [11 มกราคม 2561].

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2552). **เทคนิคการสอนไวโอลินของ รศ.ดร.โกวิททย์ ชันธศิริ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2555). **การสอนดนตรีของซุซูกิ (ระบบออนไลน์)**. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2559 จาก http://www.playmusic.co.th/images/filestorage/2555_06_1/_Suzuki.pdf.

พิชชาณัฐ ตูจินดา. (2556). **โกวิททย์ ชันธศิริ นักดนตรี 2๒ วิทยุอาณ** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://kotavaree.com/?p=187>. [13 มกราคม 2561].

- มานพ วิสุทธิแพทย์ .(2552). **องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาตินายจรัส อาจณรงค์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม.
- ยงยุทธ เอี่ยมสะอาด. (2555). **ศึกษาคำร่เตี่ยวไวโอลินเพลงลาวแพนของรองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทช์ ษัณศิริ**. ปริญญานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณทิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา บัณทิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์, และ นันธิตา จันทรางศุ. (2560). **จุดเด่นของการสอนดนตรีศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Online)**. Available:https://www.facebook.com/permalink.php?id=724431927687718&story_fbid=1097151523749088
- สุกรี เจริญสุข. (2555). **ศัทยภาพความเป็นเลิศด้านดนตรี ดนตรีกับเด็ก**. นครปฐม : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : การวิจัยเชิงคุณภาพ
MISCONCEPTIONS IN ECONOMICS AMONG GRADE 9 STUDENTS : A QUALITATIVE STUDY

สรพงษ์ เจริญกตยาวุฒิ¹

Sorrapong Charoenkittayawut¹

ชรินทร์ มั่งคั่ง¹ และ นงเยาว์ เนาวรัตน์²

Charin Mangkhang¹ and Nongyao Nawarat²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ วิชาเอกสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร การสอน และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ในการนำเสนอในบทความนี้ครอบคลุม 7 มโนทัศน์ที่สำคัญ ได้แก่ (1) เศรษฐศาสตร์ (2) เศรษฐศาสตร์จุลภาค (3) เศรษฐศาสตร์มหภาค (4) ค่าเสียโอกาส (5) ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ (6) ทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ และ (7) หน่วยทางเศรษฐกิจ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคปลาย ปีการศึกษา 2560 ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกว่าข้อมูลอิ่มตัว ซึ่งมีนักเรียนที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 30 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมักประสบกับปัญหาความไม่เข้าใจในมโนทัศน์อย่างสมบูรณ์หรือความคลาดเคลื่อนทางมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ด้วยวิธีการตีความหมายทางภาษา และใช้สามัญสำนึกในชีวิตประจำวันของนักเรียนในการสร้างกรอบมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนแล้ว ผู้เรียนบางรายประสบกับปัญหามโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ที่สูญหายไปอีกด้วย

คำสำคัญ: มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน, เศรษฐศาสตร์, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ABSTRACT

The objective of this qualitative research was to investigate misconceptions of basic economics among Grade 9 students. The economic conceptions presented in this paper included only seven main concepts: (i) economics, (ii) microeconomics, (iii) macroeconomics, (iv) opportunity cost, (v) economic problem, (vi) economic resource, and (vii) economic unit. Participations consisted of Grade 9 students who were enrolled in the studied school in Prachin Buri Province. Data collection was conducted in the second semester in the academic year 2017 and in-depth interview was used for collecting data until data saturation was achieved with 30 students. Findings revealed that most students misunderstood the economic concepts due to

that students mainly created their own economic concepts by means of literal interpretation and use of their daily common sense. In addition to the dilemma of misconceptions, some had problems in terms of missing economic concepts.

Keywords : Misconceptions, Economics, Grade 9 Students

เป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เศรษฐศาสตร์” เป็นหนึ่งในแกนหลักของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด หรือการตัดสินใจของมนุษย์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ว่าจะผลิตอะไร (What) ผลิตอย่างไร (How) และผลิตเพื่อใคร (For Whom) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553) ด้วยเหตุนี้ เศรษฐศาสตร์จึงนับมีบทบาทที่สำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในการทำกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ ดังที่ National Council on Economic Education (1997) ได้กล่าวว่า “เศรษฐศาสตร์มีบทบาทโดยตรงต่อวิถีชีวิตที่ส่งผลต่อประชาชนในบทบาทของผู้ผลิตและผู้บริโภค เศรษฐศาสตร์จึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในฐานะของผู้บริโภคและผู้ผลิต อีกทั้ง ยังมีบทบาทสำคัญต่อนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น รัฐ ประเทศชาติ และระหว่างประเทศ ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจอย่างดีทางเศรษฐศาสตร์จึงมีส่วนทำให้ประชาชนเข้าใจถึงอำนาจที่มีผลต่อการดำรงชีวิตในแต่ละวันและยังช่วยในการบ่งชี้และประเมินผลลัพธ์ของการตัดสินใจของภาคเอกชนและนโยบายสาธารณะ สถาบันต่าง ๆ ภายใต้เศรษฐกิจแบบประชาธิปไตยจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากพลเมืองภายในประเทศมีจุดเชื่อมต่อที่ดีและเข้าใจเป็นอย่างดีทางด้านเศรษฐศาสตร์”

อย่างไรก็ดี การเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา นับได้ว่าเป็นช่วงเริ่มต้นที่สำคัญในการเรียนรู้ การปลูกฝังและการถ่ายทอดแนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ให้แก่เยาวชนของประเทศ (Kneppers, Boxtel and van Hout-Wolter. 2012; Nazeer. 2006) การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในช่วงวัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อที่จะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดทักษะด้านการคิดอย่างสมเหตุสมผล และองค์ความรู้และทัศนคติทางเศรษฐศาสตร์ที่ดีต่อการเป็นพลเมืองที่ดีและมีประสิทธิภาพในสังคม (Schug. 1985) เป็นจุดเริ่มต้นการสร้างฐานความคิดและมุมมองที่เกี่ยวข้องกับโลกทางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นต่อไป (สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. 2555ก; 2555ข) ทำให้ผู้เรียนมีความเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์และเป็นการพัฒนาวิถีแนวความคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Way of Thinking) รวมไปถึง การประยุกต์ใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ผู้เรียนได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน (Kneppers, van Boxtel and van Hout-Wolters. 2012; สุนนทิพย์บุญสมบัติ. 2555ก; 2555ข) และในบริบทที่มีความแตกต่างออกไป (Kneppers, van Boxtel and van Hout-Wolters, 2012) การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในช่วงเริ่มแรกนี้จะมีบทบาทที่สำคัญต่อการสร้างมโนทัศน์พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการต่อยอดการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไปอีกด้วย (สุนนทิพย์บุญสมบัติ. 2555ก; 2555ข; Nowicki and Meehan. 1996)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า ปัญหาที่มักพบในการพัฒนามโนทัศน์คลาดเคลื่อนในตัวผู้เรียนในเนื้อหาเศรษฐศาสตร์ คือ การเรียนโดยใช้การท่องจำเป็นหลักและการเรียนรู้อย่างไม่กระตือรือร้นในชั้นเรียน อันเนื่องมาจากจุดหมายของการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์ด้วยการท่องจำเพื่อใช้ในการสอบเท่านั้น (Nazeer. 2006) จากการศึกษาค้นคว้าของ Kneppers, van Boxtel and van Hout-Wolters (2012) ยังพบว่า ปัญหาที่สำคัญของผู้เรียนในรายวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาคือการขาดการเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ (Conceptual

Network) และการไม่สามารถประยุกต์ความรู้หรือมีทัศนคติทางเศรษฐศาสตร์ในการมองปัญหาที่เกิดขึ้นจริงได้อย่างถูกต้อง เนื่องด้วยผู้เรียนประสบกับความยากลำบากในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนเชื่อมโยงของแต่ละมโนทัศน์ ด้วยเหตุและผลดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทาง “เศรษฐศาสตร์” ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเริ่มแรกของการเรียนรู้แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ผลการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นประโยชน์ในเชิงของข้อมูลสะท้อนกลับในเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์ที่ผู้เรียนมักประสบปัญหาที่ผู้เรียนมีความคิดสำคัญหรือความคิดรวบยอดที่แตกต่างไปจากความเป็นจริงหรือความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์นัก สารสนเทศที่ได้นี้จะเป็แนวทางที่สำคัญในการพัฒนาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในสาระเศรษฐศาสตร์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ที่ถูกต้องทางเศรษฐศาสตร์ให้ผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน หมายถึง ความคิดสำคัญหรือความคิดรวบยอดที่แตกต่างไปจากความเป็นจริงหรือความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์

เศรษฐศาสตร์ หมายถึง เนื้อหาทางด้านเศรษฐศาสตร์ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยที่การศึกษาค้นคว้ามโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ครอบคลุมเฉพาะ 7 มโนทัศน์ ได้แก่ (1) เศรษฐศาสตร์ (2) เศรษฐศาสตร์จุลภาค (3) เศรษฐศาสตร์มหภาค (4) ค่าเสียโอกาส (5) ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ (6) ทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ และ (7) หน่วยทางเศรษฐกิจ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2560 ในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 30 ราย

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวผู้วิจัย แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง สำหรับแนวคำถามในการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตมโนทัศน์เศรษฐศาสตร์พื้นฐานตามตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยที่ผู้วิจัยสร้างคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตอบคำถามหรือสนทนาได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ ผู้วิจัยอาจถามคำถามเพิ่มเติมในประเด็นข้อคำถามเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้านี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวในข้างต้น โดยที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จนกว่าที่ได้ข้อมูลที่อิ่มตัว ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงภาคปลาย ปีการศึกษา 2560 ซึ่งเป็นช่วงที่นักเรียนได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถจำแนกตามโมทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เศรษฐศาสตร์ (Economics)

ความหมายของคำว่า ‘เศรษฐศาสตร์’ ในบทเรียนในประเทศไทยนั้น มักให้คำนิยามไว้ว่าเป็น ‘วิชาที่ศึกษาถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด’ หรืออาจกล่าวได้ว่า ‘เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า’ จากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนบางส่วนได้ให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า ‘เศรษฐศาสตร์’ ไว้ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน อีกทั้งยังสามารถระบุถึงรากศัพท์ของคำว่า เศรษฐศาสตร์ที่มีรากศัพท์มาจากคำว่า ‘oikonomia’ ที่แปลว่า ‘การบริหารจัดการของครัวเรือน’ ดังนี้

เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด...เศรษฐศาสตร์ยังหมายถึงการจัดการครัวเรือน

การจัดการเศรษฐกิจในบ้าน

อย่างไรก็ดี นักเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าเศรษฐศาสตร์มีเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ อันเนื่องมาจากสาเหตุของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ในขณะที่มนุษย์เองมีความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุดหรือไม่จำกัด ทั้งนี้ มีโมทัศน์ที่ขาดหายไปจากการให้ความหมายหรือคำนิยามของนักเรียนกลุ่มนี้นั้น คือ ไม่ได้กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์ในแง่ของการจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation) ดังปรากฏจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

เศรษฐศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดคะ

นอกจากนี้ นักเรียนบางรายได้ให้คำนิยามหรือความหมายของเศรษฐศาสตร์ ที่ขาดโมทัศน์ที่สำคัญว่าด้วยความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุดหรือจำกัด ปรากฏในการสัมภาษณ์ดังนี้

เศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตเราในภาพรวมคือเราต้องจัดสรรทรัพยากรสิ่งที่มีจำกัดที่ป ะ ช า ช น ต้องการมาก

2. เศรษฐศาสตร์จุลภาค (Microeconomics)

เศรษฐศาสตร์จุลภาคเป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในส่วยย่อยระดับบุคคลหรือองค์กรธุรกิจหน่วยใดหน่วยหนึ่ง เช่น การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภค พฤติกรรมของผู้ผลิต การกำหนดราคาสินค้า ตลาดสินค้า และปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ เศรษฐศาสตร์จุลภาคส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการกำหนดราคาของสินค้าและบริการหรือปัจจัยการผลิต จึงทำให้บางครั้งเรียกเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่า ‘ทฤษฎีราคา’ (Price Theory) จากการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า นักเรียนบางรายได้ให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์จุลภาคโดยมุ่งเน้นพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในขอบเขตของหน่วยย่อยทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังนี้

เศรษฐศาสตร์จุลภาคเป็นการศึกษาเกี่ยวกับส่วนย่อยของระบบเศรษฐกิจ ครัวครัว องค์กร

...จุลภาคน่าจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ในการ
บริโภคว่าคนต้องการขนาดไหน เช่น คนต้องการสินค้าตัวนี้นักน้อยแค่ไหนเหมาะสมเอาไปผลิตไหม ทั้ง
ภาคของครัวเรือน บริษัท

อย่างไรก็ดี นักเรียนบางรายได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของเศรษฐศาสตร์จุลภาค โดยที่
พยายามเชื่อมโยงคำว่า ‘จุลภาค’ นั้นหมายถึง ‘เล็กๆ’ หรือ ‘หน่วยเล็ก ๆ’ เป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ นักเรียนกลุ่มนี้จึง
พยายามมุ่งเน้นที่จะนิยามเศรษฐศาสตร์จุลภาคโดยตีความหมายเน้นไปที่คำว่า ‘เล็ก ๆ’ โดยที่ละเลยมิติที่
แท้จริงของเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่าเป็นการศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในส่วยย่อยระดับบุคคลหรือองค์กรธุรกิจ
หน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นสำคัญ

เศรษฐศาสตร์จุลภาคศึกษาเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจในชุมชนเล็ก ๆ หมู่บ้าน เครือข่าย สังคมธรรมดา
เล็กๆ ความเป็นอยู่ พฤติกรรมของคน โรงงาน

ระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กในครอบครัว เช่น ทำการเกษตร โรงงานภายในประเทศ

นอกจากนี้ นักเรียนบางรายได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของเศรษฐศาสตร์จุลภาค โดยที่พยายาม
เชื่อมโยงคำว่า ‘จุลภาค’ ว่าเป็นการศึกษาในลักษณะกลุ่มคนหรือชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจะทำให้มองภาพ
เศรษฐศาสตร์จุลภาคในลักษณะที่ละเอียดของพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคลไป ดังเช่น

...จุลภาคเป็นวิชาที่ศึกษาถึงมีผลแค่กลุ่ม ๆ หนึ่ง เศรษฐกิจชุมชน เช่นการค้าขายสินค้า กลุ่มเกษตรกร
ขายผลไม้ การลดดอกเบี้ยเพิ่ม ดอกเบี้ยของชุมชนหนึ่ง โรงงาน บริษัท ตลาด

...เป็นวิชาที่สอนและเรียนและศึกษาเกี่ยวกับการจัดการในชุมชน สหกรณ์ บริษัท ห้างร้าน ร้านค้า

3. เศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomics)

เศรษฐศาสตร์มหภาคเป็นการศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจทั้งระบบในส่วนรวมของประเทศ อาทิ
รายได้ประชาชาติ ปริมาณเงิน การบริโภค การออมและการลงทุน การจ้างงานโดยรวม การค้าระหว่างประเทศ
การคลัง หนี้สาธารณะ การพัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึง การว่างงาน เงินเฟ้อ และเงินฝืด เป็นต้น จากการสัมภาษณ์นั้น
นักเรียนได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มหภาคว่าเป็นการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในขอบเขตของระดับประเทศเป็น
สำคัญ ดังนี้

เศรษฐศาสตร์มหภาคเป็นการศึกษาเศรษฐกิจภาพรวมระดับประเทศ เช่น ผลผลิต โดยรวมของ
ประเทศ การเงิน การจ้างงาน การพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ดี นักเรียนส่วนใหญ่มีกระบวนทัศน์ มโนทัศน์ เนื้อหา หรือประเด็นที่ศึกษาในเศรษฐศาสตร์มหภาค
ได้อย่างถูกต้อง แต่ยังคงมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับคำว่า ‘มหภาค’ (Macro) โดยที่มีเข้าใจผิดหรือมักแปล
อย่างตรงตัวว่าหมายถึง ‘ใหญ่’ หรือ ‘สิ่งที่มีขนาดใหญ่’ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนว่าเศรษฐกิจ
มหภาคว่าเป็น ‘เศรษฐกิจขนาดใหญ่’ นั่นเอง ดังปรากฏในการสัมภาษณ์ ดังนี้

...ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่ หรือมีผลกระทบทั้งประเทศ

เศรษฐศาสตร์มหภาคเป็นอะไรที่เกี่ยวกับบริษัทใหญ่ ๆ ที่เอกชนช่วยเหลือ

นอกจากนี้ นักเรียนบางรายนั้นมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนอย่างสิ้นเชิงในมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์มหภาค
ดังนี้ปรากฏในบทสัมภาษณ์ดังนี้

... มหภาคนั้นศึกษาเกี่ยวกับการจัดการในประเทศ พุทธิถึงความต้องการของคนในประเทศ การใช้เงินของคนในประเทศ แรงงาน ที่ดิน ทุน เงินเดือน

4. ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)

ค่าเสียโอกาสเป็นมูลค่าสูงสุดของผลประโยชน์ทางเลือกอื่นที่เสียไป เนื่องมาจากการตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมหนึ่งท่ามกลางบรรดากิจกรรมทางเลือกทั้งหมด เนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ด้วยเหตุนี้ ถ้านำไปใช้ในกิจกรรมหนึ่งมากขึ้นย่อมทำให้โอกาสที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ได้น้อยลง ค่าเสียโอกาสจึงถือได้ว่าเป็นต้นทุนที่สำคัญอย่างหนึ่งในการตัดสินใจในทางเลือก การที่เราไม่สามารถเลือกหรือทำทุกอย่างได้อย่างพร้อมกันนั้น จึงทำให้มีค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นนั่นเอง จากการสัมภาษณ์นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ปรากฏผลดังนี้

น่าจะเป็นค่าที่เราเสียไปจากการที่เสียไปจากการเลือกของเราคะ เช่นเลือกไปเรียนก็ไม่ได้ไปเที่ยวคะ

เราเรียนหนังสือเราจบมาเรามีเงินเยอะ ตัวอย่าง คือเราทำงานเอกชนได้เงินเดือน

หมื่นห้าแต่เราเลือกทำงานรัฐบาลเราได้หนึ่งหมื่นบาท เราก็ไม่ได้เงินหมื่นห้า มันคือค่าเสียโอกาสครับ

อย่างไรก็ดี นักเรียนบางรายยังคงมีโน้ตชนที่คลาดเคลื่อนอย่างชัดเจน โดยเข้าใจผิดว่าค่าเสียโอกาสในเป็นสิ่งที่เราต้องจ่ายราคาไป เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการหลัก หรือเข้าใจว่าค่าเสียโอกาสมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการแลกเปลี่ยน (Exchange) ดังปรากฏในการสัมภาษณ์ดังนี้

ค่าเสียโอกาสน่าจะคล้าย ๆ กับค่าบริการ เช่น การเสียเงินค่าบริการเติมเงินมือถือ เราก็ต้อง เสีย อะไรบ้างอย่างเพื่อให้ได้สินค้า

...มันน่าจะเป็นเสียเงินเงินเพื่อซื้อของมั้งครับ เราจ่ายเงินไป เราได้ของมา แลกกันไปแลกกันมา น่าจะเป็นค่าเสียโอกาส

นอกจากนี้ ยังคงมีนักเรียนบางรายที่อธิบายค่าเสียโอกาสโดยพยายามที่จะเชื่อมโยงความเข้าใจไปยังมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนอาจเกิดความสับสนในแต่ละมโนทัศน์ด้วยความไม่เข้าใจที่แม่นยำในแต่ละมโนทัศน์ ดังบทสัมภาษณ์ดังนี้

ค่าเสียโอกาสที่หนูคิด คืออาจจะเป็นการที่เราได้ทำสิ่งหนึ่งแต่ไม่ได้ทำสิ่งนั้น เพราะอาจจะมีการแย่งชิงกัน เช่น การแข่งขันการสอบๆ ของตลาด

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ยังคงมีมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียโอกาสนี้หายไป (Missing Concepts) ดังแสดงได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ไม่รู้คะ น่าจะเป็นเราผลิตสินค้าแต่ไม่มีคนซื้อ

5. ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Problems)

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์เป็นปัญหาที่ทุกหน่วยการผลิตจะต้องประสบและคำนึงถึง ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ปัญหาหลัก ดังนี้ ประเด็นแรก ผลิตอะไร (What to produce) เป็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจว่าจะผลิตสินค้าและบริการอะไร อีกทั้ง จะต้องผลิตสินค้าและบริการจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น จึงควรเลือกผลิตสินค้าและบริการที่มีความต้องการและความจำเป็นมากที่สุดก่อนเป็นอันดับแรก ประเด็นที่สอง ผลิตอย่างไร (How to produce) เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าจะเลือกใช้เทคนิคการผลิตอย่างไร จึงจะทำให้เสียต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำที่สุด ประเด็นที่สาม ผลิตเพื่อใคร (For whom to produce) เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมานั้น จะแบ่งสรรหรือจำหน่ายจ่ายแจกให้แก่บุคคลใดบ้างจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด จากสัมภาษณ์นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนบางส่วนยังคงมีความคุ้นเคยกับ

มนโนทัศน์ในปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ไม่มากนักน้อย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในรายละเอียดแล้ว ยังคงพบว่านักเรียนยังมีความรู้ความเข้าใจที่ยังไม่ครบถ้วนมากนัก ดังที่ปรากฏในการสัมภาษณ์

*ปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การผลิตเราผลิตมาเพื่อใคร เราผลิตอย่างไร
ผลิตเพราะอะไร*

อย่างไรก็ดี มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มนโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนอย่างสิ้นเชิง โดยมักจะเข้าใจว่าคำว่า ‘ปัญหา’ นั้นหมายถึง ‘ความคลาดเคลื่อน’ อาทิ

...ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์

*...ปัญหาเศรษฐศาสตร์อาจจะเป็นว่าเราไม่มีเงินที่จะซื้อของ คล้ายๆกับประเทศเราจนเลยไม่สามารถ
สั่งซื้อของจากต่างประเทศได้ จึงเป็นปัญหาของรัฐบาล...*

อีกทั้ง มีนักเรียนอีกหลายหลายยังคงมีมนโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนว่า ‘ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์’ นั้น เป็นการไม่สมดุลกันระหว่างอุปสงค์และอุปทานของสินค้าและบริการ โดยมีรายละเอียดในการสัมภาษณ์ดังนี้

ทรัพยากรไม่เพียงพอกับการนำมาผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค

ความต้องการของผู้บริโภค อุปสงค์ - อุปทาน การผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค

นอกจากนี้ นักเรียนหลายหลายมีมนโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนไปจากมนโนทัศน์ที่ถูกต้องอย่างสิ้นเชิง ดังที่ปรากฏในการสัมภาษณ์ ดังนี้

การขาดทุน มีคู่แข่งทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรหมดไม่มีผลิต

6. ทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Resources)

ในทางเศรษฐศาสตร์ คำว่า ‘ทรัพยากร’ หรืออาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็น ‘ปัจจัยการผลิต’ เป็นสิ่ง ที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยที่ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการ ผลิตในทางเศรษฐศาสตร์นั้นสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ทุน ที่ดิน แรงงาน และผู้ประกอบการ โดยที่ ผลตอบแทนปัจจัยการผลิตในแต่ละประเภทรูปแบบคือ ดอกเบี้ย ค่าเช่า ค่าจ้าง และกำไร ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ก็สามารถบอกรายการทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ได้ตามบทเรียน ดังนี้

*ทรัพยากรที่ว่าก็มีทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรทางธรรมชาติครับ คือ ที่ดิน ผลตอบแทน คือ ให้
เช่า ได้ค่าเช่า เอาไปขายได้เงินครับ แรงงาน ผลตอบแทน คือ ค่าจ้าง ทุน คือ เงินส่วนตัวเอาไปลงทุนเช่าที่ดิน
สร้างโรงงาน ผลตอบแทนที่ได้คือ ดอกเบี้ย แล้วก็ผู้ประกอบการ ผลตอบแทนคือ ลงทุนไปก็ได้กำไรครับ*

อย่างไรก็ดี นักเรียนบางรายมีมนโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับ ‘ทุน’ ว่าหมายถึง เฉพาะเงินทุนหรือเงิน ที่ใช้ลงทุนเพียงเท่านั้น หรือเข้าใจว่าทุนนั้นคือ ‘ค่าใช้จ่ายในการลงทุน’ ดังที่ปรากฏในการสัมภาษณ์ดังนี้

ทุน ก็คือ เงินเริ่มต้นในการเริ่มธุรกิจมั่งคั่ง

*ทุนน่าจะหมายถึง เงินลงทุนที่การลงทุนที่จะไปเพื่อให้ตั้งกิจการได้ เช่น ถ้าเราเปิดร้านขายของเรา
ก็ต้องมีเงินทุนก่อน แล้วก็ลงทุนซื้อของเพื่อมาขาย น่าจะประมาณนี้*

อย่างไรก็ดี นักเรียนบางรายยังคงมีมนโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับผู้ประกอบการ ซึ่งอาจเข้าใจว่า ผู้ประกอบการนั้นก็คือ หัวหน้าคนงานบ้างหรือเป็นเจ้าของธุรกิจบ้าง ซึ่งอาจจะคลาดเคลื่อนจากมนโนทัศน์ที่ถูกต้องว่า ผู้ประกอบการนั้นเป็นผู้ที่รวบรวมปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ดังที่ปรากฏในการสัมภาษณ์ ดังนี้

*ผู้ประกอบการ คือคนที่เห็นหัวหน้าคนงานหรือจะทำสิ่งที่อยากจะทำ หรือคนที่ดูแลคนงานให้ทำงาน
ตามที่สั่ง*

นอกจากนี้ มีนักเรียนบางส่วนที่ยังคงมีมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับทุนที่หายไป (Missing Conception) กล่าวคือ ยังคงไม่สามารถอธิบายได้ว่าทุนนั้นคืออะไร ดังปรากฏในการสัมภาษณ์ ดังนี้

ทุน คือ ทุน *ไม่รู้ลิวาคืออะไร*

7. หน่วยทางเศรษฐกิจ (Economic Unit)

หน่วยทางเศรษฐกิจ หมายถึง บุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หน่วยเศรษฐกิจที่กล่าวถึงในบทเรียนของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมักเป็นระบบเศรษฐกิจอย่างง่าย ที่ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มหลัก ๆ โดยที่แต่ละหน่วยนั้นมืองค์ประกอบ หน้าที่ และเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันออกไป ประเภทแรก หน่วยครัวเรือน (Household) เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องทั้งการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและผู้บริโภค ประเภทที่สอง หน่วยธุรกิจ (Business Unit) เป็นหน่วยที่นำเอาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาผสมผสานกันผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่อยู่ในหน่วยเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจด้วยตนเอง หรือหน่วยของรัฐบาล โดยที่หน่วยของธุรกิจก็จะมีหน้าที่ทั้งผู้ผลิตและผู้ขาย และประเภทที่สาม หน่วยรัฐบาล (Government) เป็นหน่วยงานส่วนราชการหรือภาครัฐโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการกิจกรรมสาธารณประโยชน์ซึ่งจะช่วยเหลือ ส่งเสริม และควบคุมดูแลกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปตามแนวที่ประเทศต้องการ จากการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า นักเรียนบางส่วนสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจในรูปแบบอย่างง่าย กล่าวคือ มีเพียงหน่วยครัวเรือนและหน่วยของธุรกิจ ดังปรากฏในการสัมภาษณ์ ดังนี้

จะมีผู้ผลิตกับผู้บริโภคค่ะ คือผู้ผลิตจะผลิตสินค้าออกมาให้ผู้บริโภคซื้อ

ระบบเศรษฐกิจนั้นจะเกี่ยวข้องกับการมีผู้ผลิตผู้บริโภคมักมีการซื้อขายกัน มีการหมุนเวียนกันทางการเงิน เช่น ผู้ผลิตก็จะผลิตสินค้าของออกมาให้ผู้ซื้อซื้อ ครับ

นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจในรูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น หรือเป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิดที่มีภาครัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังปรากฏในการสัมภาษณ์ ดังนี้

กระแสหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ เกี่ยวกัปรายได้รายจ่ายภาครัฐ เศรษฐกิจ และภาค ครัว เรื่อ น ผู้บริโภคจะต้องเสียภาษีให้รัฐบาล และผู้บริโภคได้เงินเดือนจากการทำงานและนำมาซื้อสินค้าจากผู้ผลิต และผู้ผลิตก็ผลิตให้ผู้บริโภคต้องการ

นักเรียนบางส่วนสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจในรูปแบบที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น หรือเป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิดที่มีภาครัฐบาลและสถาบันทางการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังปรากฏในการสัมภาษณ์ ดังนี้

เราซื้อสินค้าจากแม่ค้าไปรับมาจากเกษตรกร สมมุติ เราเป็นเจ้าของกิจการเราก็ต้องไปกู้ เงิน จ า ก ธนาคารมาก่อน แล้วเรามาจ้างพนักงานแล้วส่งสินค้าออกไปขายเราได้กำไรมา ธนาคารก็จะเก็บดอกเบี้ยจากเรา และรัฐบาลก็มาจัดเก็บภาษีจากเรา ส่วนลูกจ้างก็ได้เงินจากค่าจ้างจากเราก็เอาเงินไปซื้อสินค้าที่เขาต้องการและบริการต่าง ๆ ซึ่งในสินค้าและบริการนั้น ๆ ก็มีการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่แล้วซึ่งก็เป็นการชำระภาษีให้กับรัฐอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์นักเรียนนั้น พบว่า มโนทัศน์ที่สำคัญเกี่ยวกับหน่วยทางเศรษฐกิจและวงจรทางเศรษฐกิจหรือความสัมพันธ์ในหน่วยเศรษฐกิจนั้น นักเรียนยังไม่ได้เชื่อมโยงกับภาคต่างประเทศ กล่าวคือ วงจรทางเศรษฐกิจมักมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ หน่วยรัฐบาล และสถาบันทางการเงินเป็นสำคัญ หรือที่เรียกว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิดนั่นเอง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาชี้ชัดว่า นักเรียนที่มีมีโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางเศรษฐศาสตร์มักเกิดจากการที่ผู้เรียนนั้นพยายามตีความของมีโนทัศน์ตามความหมายของภาษาเป็นหลัก จึงทำให้การให้ความหมายของมีโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ของผู้เรียนแตกต่างไปจากความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับที่ Nowicki and Meehan (1996) ได้ให้ข้อชี้ว่า การสร้างมีโนทัศน์ของผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับ การแสวงหาและการผสมผสานข้อมูลอย่างดีที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ อันจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงและการความเกี่ยวพันของกรอบแนวความคิด ด้วยเหตุนี้เอง การใช้เพียงแค่ความเข้าใจทางด้านภาษาของผู้เรียนเพื่อก่อร่างความเข้าใจทางด้านมีโนทัศน์จึงอาจส่งผลต่อการสร้างมีโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนของผู้เรียนได้

2. ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาของมีโนทัศน์ที่สูญหายไป (Missing Conceptions) กล่าวคือ ผู้เรียนไม่มีความจำหรือความเข้าใจในมีโนทัศน์นั้นอยู่เลย เหตุที่เป็นเช่นนั้นนั้นสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้ของปัญญานิยม (Cognitivism) ที่กล่าวว่า กระบวนการทางปัญญาหรือความคิด การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาในการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจในตนเอง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ให้ความสนใจศึกษาปัจจัยในตัวบุคคลที่เรียกว่าโครงสร้างทางปัญญา มีผลต่อความจำ การรับรู้และการแก้ปัญหาของบุคคล (นรา สมประสงค์ และโกศล มีคุณ. 2556; สุวรรณิ ยะหะกร. 2554)

3. ผลการศึกษาคั้งนี้ชี้ชัดว่า การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ในชั้นแรกเริ่มหรือการสร้างมีโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์มักมีโอกาที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนอย่างง่ายตาย อันเนื่องด้วยผู้เรียนอาจจะมองว่าเศรษฐศาสตร์อาจจะเป็นเรื่องที่ไกลตัวออกไป ดังนั้น มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่พยายามเชื่อมโยงมีโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ที่ได้จากเรียนรู้กับประสบการณ์หรือวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kneppers, van Boxtel and van Hout-Wolters (2012) ที่บ่งชี้ว่าผู้เรียนมักไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาทางด้านเศรษฐศาสตร์มากนัก หรือเรียกว่าขั้นของการปรับตัวให้ชิน (Acclimation) กับเนื้อหาสาระใหม่แม้กระทั่ง ผู้เรียนยังคงความสนใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การให้ความสนใจในเนื้อหาสาระและประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มากยิ่งขึ้นซึ่งในปัจจุบันกระบวนการทัศนทางการศึกษาในเศรษฐศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงจากการมุ่งเน้นศึกษาในเชิงวิชาการเป็นการมุ่งเน้นการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในชีวิตประจำวันและในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการเรียนการสอน

1. ในการศึกษาจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์นั้น ครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องอธิบายขยายความรากศัพท์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ โดยทำการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของมีโนทัศน์ทางด้านเศรษฐศาสตร์และศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ครูผู้สอนควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจกลไกของพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนนั้นมีมีโนทัศน์เดี่ยวและการเชื่อมโยงในมีโนทัศน์ที่ถูกต้องและความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. ในการจัดการเรียนการสอนทางเศรษฐศาสตร์ ครูผู้สอนควรมีการตรวจสอบมีโนทัศน์ทางด้านเศรษฐศาสตร์อย่างต่อเนื่อง อันจะส่วนช่วยที่จะลดปัญหาที่มีโนทัศน์ที่สูญหายของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ผลจากการศึกษาคั้งนี้ได้ชี้ชัดว่า ผู้เรียนพยายามสร้างมีโนทัศน์โดยอาศัยพื้นฐานของการตีความทางด้านภาษาและตามสามัญสำนึกของผู้เรียนเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบมีโนทัศน์ทางด้านเศรษฐศาสตร์และมีโนทัศน์ทางศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ บริหารธุรกิจ สังคมวิทยา และ

มานุษยวิทยา เป็นต้น อันจะทำให้ทราบถึงมุมมองการสร้างมโนทัศน์ของผู้เรียนทางเศรษฐศาสตร์ว่ามีความเหมือนหรือความต่างอย่างไรในการสร้างมโนทัศน์ด้วยหลักวิชาที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักเรียนประสบกับปัญหาโมทัศน์ที่สูญหาย (Missing Conceptions) ซึ่งวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเน้นที่ศึกษาแหล่งที่มาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตในการศึกษาไปถึงการวิเคราะห์แบบเรียนที่ใช้ในโรงเรียน และครูผู้สอน อันจะทำให้ทราบถึงแหล่งที่มาที่ชัดเจนของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและมโนทัศน์ที่สูญหายไป

เอกสารอ้างอิง

- นรา สมประสงค์ และโกศล มีคุณ. (2556). “ทฤษฎีการเรียนรู้กับการจัดการเรียนรู้”. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. **ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยที่ 1-5. 3-1 – 3-59.** นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **หนังสือเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1.** กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.
- สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. (2555ก). “เศรษฐศาสตร์: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา”. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. **ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา หน่วยที่ 1-5. 3-1 – 3-56.** นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. (2555ข). “พลวัตหลักสูตรสังคมศึกษา”. ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. **ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา หน่วยที่ 6-10. 9-1 - 9-59.** นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Kneppers, L., van Boxtel, C. and van Hout-Wolters, B. (2012). “The road to transfer: concept approaches to the subject of economics in secondary school.” **International Review of Economic Education.** 11(1), 35-56.
- National Council on Economic Education. (1997). **Voluntary national content standards in economics.** [Online]. Retrieved from <http://www.councilforeconed.org/resources/type/standards/> [14 January 2018].
- Nazeer, A. (2006). **Teaching economics at secondary school level in the Maldives: A cooperative learning model.** Unpublished doctoral thesis, University of Waikato, New Zealand.
- Nowicki, J. J. and Meehan, K. F. (1996). **The collaborative social studies classroom: A resource for teacher, grade 7-12.** Massachusetts: A Simon & Schuster.
- Schug, M. C. (1985). **Economics in the school curriculum, K-12.** New York: National Education Association.

โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
A STRUCTURAL EQUATION MODELING OF THE SCHOOL ADMINISTRATOR SKILLS IN 21st
CENTURY AFFECTING QUALITY SCHOOL UNDER THE OFFICE OF LOEI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 2

อุษณีย์ สีแก้วตุ้¹

Udsanee Seekaewtu¹

เสาวณี สิริสุขศิลป์¹

Saowanee Sirisooksilp¹

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และระดับโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 2) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ 3) ศึกษาอิทธิพลทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมทั้งสิ้น 420 คน การดำเนินการวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าการแจกความถี่ ค่าร้อยละและวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวม และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ทักษะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร 2) ระดับโรงเรียนคุณภาพ พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ 3) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ มีความสอดคล้องเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (X^2) เท่ากับ 14.294 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 10 ค่าไค-สแควร์ต่อองศาอิสระ (X^2/df) เท่ากับ 1.4294 มีค่านัยสำคัญทางสถิติ (P) เท่ากับ 0.1600 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.045 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.071 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสมเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีไม่อิงเกณฑ์ (TLI) เท่ากับ 0.988 4) ขนาดอิทธิพลทางตรงของตัวแปรทำนายที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกเท่ากับ 0.777 โดยตัวแปรทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของโรงเรียนคุณภาพได้ร้อยละ 60.4

คำสำคัญ : ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, โรงเรียนคุณภาพ

ABSTRACT

The objectives of this research were to : 1) study the level of the School Administrator Skills in 21st Century and the level of Quality School 2) validate a goodness of fit of structure equation modeling of the School Administrator Skills in 21st Century and Quality School under the Office of Loei Primary Educational Service Area 2. The research design was Descriptive Research. The sample of this study were 420 persons consisted of administrators and teachers. Research instrument was the Questionnaire. Data were analyzed by basic of statistics and statistic of the structure equation model (SEM). The research findings found that ; 1) Level of the School Administrator Skills in 21st Century in overall, and each aspect showed the mean score were at high level. The highest average is Interperson Skills and the lowest average is Communication and Technology Skills, 2) Level of Quality School in overall, and each aspect showed the mean score were at high level. The highest average is School is a best practice and the lowest average is Professional Administrators, 3) The structure equation model of the School Administrator Skills in 21st Century Affecting Quality School was fitted as practical statistic values ; $\chi^2=14.294$, $df=10$, $\chi^2/df= 1.4294$, $P=0.1600$, $RMSEA = 0.045$, $SRMR = 0.071$, $CFI = 0.997$, $TLI = 0.988$, 4) The influences of the School Administrator Skills in 21st Century Affecting Quality School, found that there were the total positive influences of 0.777 in models can be described the variability of 60.4 percent.

Keywords : Administrator Skill, 21st Century, Quality School

ที่มาและความสำคัญ

คุณภาพของโรงเรียนเป็นประเด็นปัญหาหนึ่งที่สังคมไทยกำลังให้ความสำคัญใน อันดับต้นๆ กระทรวงศึกษาธิการกำลังพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาด้วย ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนก็คือผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง จากรายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2559 พบว่าสภาพปัญหาด้านคุณภาพของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัด แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นผลมาจากคุณภาพในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. 2559 : 52)

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในหลักการและ ทฤษฎีการบริหาร และทักษะด้านต่างๆ ทักษะของผู้บริหารเป็นหลักในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย อัน ประกอบด้วย ทักษะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้าน ภาวะผู้นำ และทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อสื่อสาร ผู้บริหารต้องปรับวิธีการคิดและการบริหารให้สอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : 11-12)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาคือบุคคลที่เป็น กลไกสำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจใน

ระดับสถานศึกษา ภายใต้ข้อจำกัด และเงื่อนไขของทรัพยากร ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2549 : 76) ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และความสำเร็จ หรือประสิทธิผลของงานทุกด้านย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีการบริหาร และทักษะด้านต่างๆ โดยเฉพาะทักษะด้านการบริหารซึ่งเป็นรูปแบบของผู้นำที่นำความสำเร็จก้าวหน้ามาสู่องค์กร ทักษะของผู้บริหารเป็นหลักในการขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมาย อันประกอบด้วย ทักษะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านภาวะผู้นำ และทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อสื่อสาร ซึ่งทักษะดังกล่าวผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการคิดและการบริหารจัดการแบบใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคดิจิทัล

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 หากพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก็สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

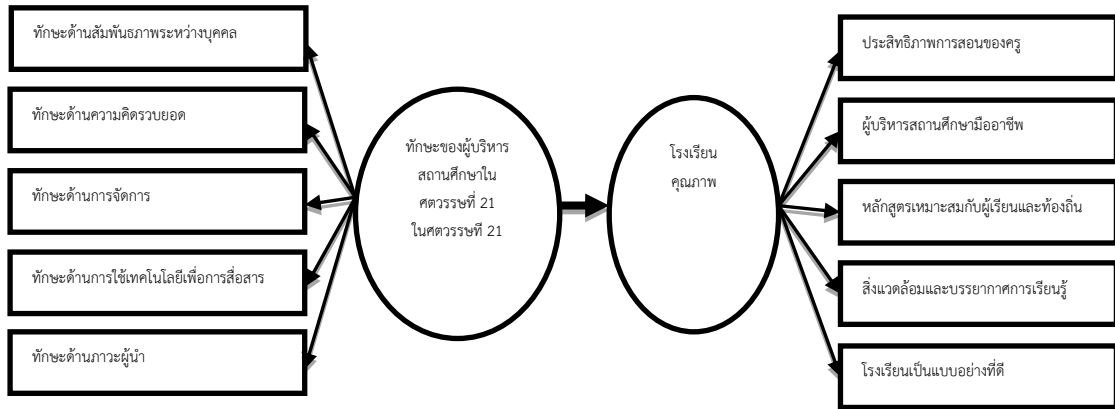
1. เพื่อศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และระดับโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
3. ศึกษาอิทธิพลทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการสังเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Wiles (1967), Sergiovanni (1983), Harris (1986), Drake & Roe (1996), Katz (2005), Robert L. Katz (1955), John R. Hoyle (2005), ทิศนา แชมณีน (2540), สมศักดิ์ คงเที่ยง (2545), สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2545), ชัยเสถียร พรหมศรี (2550), ทองทิพภา ริริยะพันธ์ (2550), จรวยพร ธรณินทร์ (2550), ทองพินซึ่ง พงษ์วารินทร์ (2552), ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548), เลือกองค์ประกอบได้ 5 ด้านดังนี้ คือ 1) ทักษะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 2) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 3) ทักษะด้านการจัดการ 4) ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร 5) ทักษะด้านภาวะผู้นำ

และจากการสังเคราะห์องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ ในตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Simon (1995), Sergiovanni (2001), Lunenburg & Ornstein (2004), อารุง จันทวานิช (2547), เต็มดวง จำนงค์ (2550), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552), พูนสิน ประคำมินทร์

(2555) เลือกองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ประสิทธิภาพการสอนของครู 2) ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ 3) หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 4) สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ 5) โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 หมายถึง รูปแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับโรงเรียนคุณภาพ สังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยเขียนเป็นชุดสมการหรือเขียนเป็นแผนภาพจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

2. ตัวแปรแฝง (latent variable) หมายถึง ตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่จะประมาณค่าได้จากตัวแปรสังเกตได้ (observed variable) ของแต่ละตัวแปรแฝงนั้น ได้แก่ ทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และโรงเรียนคุณภาพ

3. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความรู้ ความชำนาญ ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

3.1 ทักษะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interperson Skills) หมายถึง ความสามารถในการความสามารถในการปฏิบัติตนการควบคุมอารมณ์ การเป็นมิตร ยอมรับ ยกย่อง และให้ความสำคัญกับความสามารถของแต่ละบุคคล มีแนวทางการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มอบหมายงานให้ปฏิบัติตรงตามความสามารถ การสร้างความร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

3.2 ทักษะด้านความคิดรวบยอด หมายถึง (Conceptual Skills) หมายถึง ความรู้ความสามารถในการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษา วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา การศึกษาแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การตัดสินใจโดยคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรได้ถูกต้องและเหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่

3.3 ทักษะด้านการจัดการ (Management Skills) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ การวางแผนกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ชัดเจน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารและปฏิบัติงานในสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจ เสริมแรง และการกระตุ้นให้ครูทำงานได้เต็มศักยภาพบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา การนำเทคนิค กระบวนการบริหารไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร (Communication and Technology Skills)

หมายถึง ความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างถูกต้อง มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน มีการใช้ ICT ผ่านสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบริหารจัดการและให้บริการ ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู และส่งเสริมให้บุคลากรใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน

3.5 ทักษะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Skills) หมายถึง ความสามารถในการโน้มน้าวผู้ร่วมงาน การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม การมีกลยุทธ์และเทคนิควิธีในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการแก้ปัญหาและความขัดแย้งโดยใช้ความคิดเชิงกลยุทธ์ กว้างไกล สามารถกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาได้ชัดเจนและสอดคล้องกับแนวปฏิรูปการศึกษา

4. โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง โรงเรียนที่มีสังคม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านทรัพยากรวัสดุ เทคโนโลยี งบประมาณ และทรัพยากรบุคคล สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูง ประสบความสำเร็จทางวิชาการ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการให้ความช่วยเหลือชุมชน และสถานศึกษาอื่นได้

4.1 ประสิทธิภาพการสอนของครู (Teacher efficiency) หมายถึง ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถวิเคราะห์หลักสูตรเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถ มีเทคนิคการสอน มีการโน้มน้าวใจ จูงใจ ให้นักเรียนพึงพอใจให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และพัฒนานตนเองต่อเนื่อง รวมทั้งการพัฒนานตนเองและเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ๆ

4.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ (Professional administrators) หมายถึง ความรู้ความสามารถ และทักษะด้านการบริหารจัดการ จนเป็นที่ยอมรับของสังคม การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม คำนึงถึงการยอมรับจากทุกฝ่าย มีเทคนิคการประสานงานที่ดี รวมทั้งการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

4.3 หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น (Curriculum suitable for learners and locals) หมายถึง หลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น มีเอกสารประกอบหลักสูตรเพียงพอและครบทุกสาระ มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม สามารถเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.4 สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ (Environment and learning atmosphere) หมายถึง ที่ตั้งของโรงเรียนมีความเหมาะสม การคมนาคมสะดวก ปลอดภัยจากแหล่งอบายมุข และปลอดภัยจากมลภาวะ มีความร่มรื่น สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสวยงาม อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องปฏิบัติการ สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความปลอดภัย เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดการบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ โภชนาการ บริการ สุขภาพอนามัยที่ถูกสุขลักษณะ สะอาด และปลอดภัย ชุมชนมีความเข้มแข็ง แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลาย เอื้อต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

4.5 โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี (School is a best practice) หมายถึง โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่นในการพัฒนา มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกิจกรรมชุมชน บริการชุมชน และสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรมชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา รวมทั้งครูและบุคลากรในโรงเรียน ให้การส่งเสริม และสนับสนุน โรงเรียนอื่นๆ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,705 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างพิจารณาจากข้อมูลการวิจัยซึ่งต้องใช้สถิติวิเคราะห์ขั้นสูง คือ การวิเคราะห์โมเดล สมการโครงสร้าง (SEM) ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เกณฑ์สำหรับขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นฟังก์ชันพารามิเตอร์ที่ ต้องการประมาณค่า คือต้องมีขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ (Hair et al., 2010) สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 21 พารามิเตอร์ ใช้อัตราส่วน 20 : 1 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ทักษะด้านสัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล 2) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 3) ทักษะด้านการจัดการ 4) ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการ สื่อสาร 5) ทักษะด้านภาวะผู้นำ

2.2 ตัวแปรตาม คือ โรงเรียนคุณภาพ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพการสอนของครู 2) ผู้บริหารสถานศึกษา มีอาชีพ 3) หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 4) สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ 5) โรงเรียนเป็น แบบอย่างที่ดี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 แบ่ง ออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ มีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองดังนี้

4.1 บันทึกเสนอให้บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่นออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลการศึกษาอิสระ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับทดลองเครื่องมือและขอ ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้ศึกษาติดต่อประสานงานไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและทางไปรษณีย์พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ตามที่อยู่ของผู้ศึกษาได้ระบุไว้หน้าซองพร้อมติดแสตมป์ไว้เรียบร้อยแล้ว เพื่อสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับ

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน และตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ส่งไปเก็บข้อมูล จำนวน 420 ฉบับ จากนั้นนำข้อมูลไปประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for window และ Mplus Editor Version 7

5.1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และตอนที่ 3 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และโรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

5.4 วิเคราะห์อิทธิพลของทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) โดยพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยึดเกณฑ์ดังนี้

5.4.1 ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ถ้าฟังก์ชันความสอดคล้องมีค่าเป็นศูนย์ ค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าต่ำหรือมีค่าใกล้เคียงศูนย์มากเท่าไรแสดงว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.4.2 ค่าสัดส่วน X^2/df เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างมีมาก ค่าไค-สแควร์ ก็จะยิ่งสูงอาจทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง จึงแก้ไขโดยพิจารณาค่า X^2/df ซึ่งควรมีค่าไม่เกิน 2.00

5.4.3 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness-of-Fit Index: GFI) เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความสอดคล้องจากโมเดลแรก และหลังปรับโมเดล กับฟังก์ชันความสอดคล้องก่อนปรับโมเดล ค่า GFI มีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.4.4 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) เปรียบเทียบโมเดลเชิงสมมติฐานการวิจัยว่าสอดคล้องสูงกว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มากน้อยเพียงใด ค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.4.5 ค่ารากเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual: SRMR) ค่าความคลาดเคลื่อนของโมเดล มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.4.6 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Squared Error of Approximation: RMSEA) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องของโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมตริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ซึ่งค่า RMSEA ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวม และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ทักษะด้านสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม

ด้าน	ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	ระดับทักษะ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ทักษะด้านสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.36	0.71	มาก
2	ทักษะด้านความคิดรวบยอด	4.33	0.66	มาก
3	ทักษะด้านการจัดการ	4.30	0.68	มาก
4	ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร	4.25	0.70	มาก
5	ทักษะด้านภาวะผู้นำ	4.31	0.74	มาก
ภาพรวมโดยเฉลี่ย		4.31	0.70	มาก

2. ระดับโรงเรียนคุณภาพ พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับโรงเรียนคุณภาพโดยภาพรวม

ด้าน	โรงเรียนคุณภาพ	ระดับโรงเรียนคุณภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ประสิทธิภาพการสอนของครู	4.39	0.58	มาก
2	ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ	4.31	0.69	มาก
3	หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น	4.45	0.62	มาก
4	สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้	4.45	0.60	มาก
5	โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.51	0.60	มากที่สุด
ภาพรวมโดยเฉลี่ย		4.42	0.67	มาก

3. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ มีความสอดคล้องเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ ( ) เท่ากับ 14.294 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 10 ค่าไค-สแควร์ต่อองศาอิสระ (/df) เท่ากับ 1.4294 มีค่านัยสำคัญทางสถิติ (P) เท่ากับ 0.1600 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.045 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.071 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสมเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีไม่อิงเกณฑ์ (TLI) เท่ากับ 0.988 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนปรับและหลังปรับโมเดลการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติก่อนปรับ	ค่าสถิติหลังปรับ	ผลการพิจารณา
P-value of χ^2	> 0.05	0.00	0.1600	ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df	< 2.00	357.355/34 = 10.51	14.294/10 = 1.4294	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	0.796	0.997	ผ่านเกณฑ์
TLI	> 0.95	0.730	0.988	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.07	0.213	0.045	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.08	0.106	0.071	ผ่านเกณฑ์

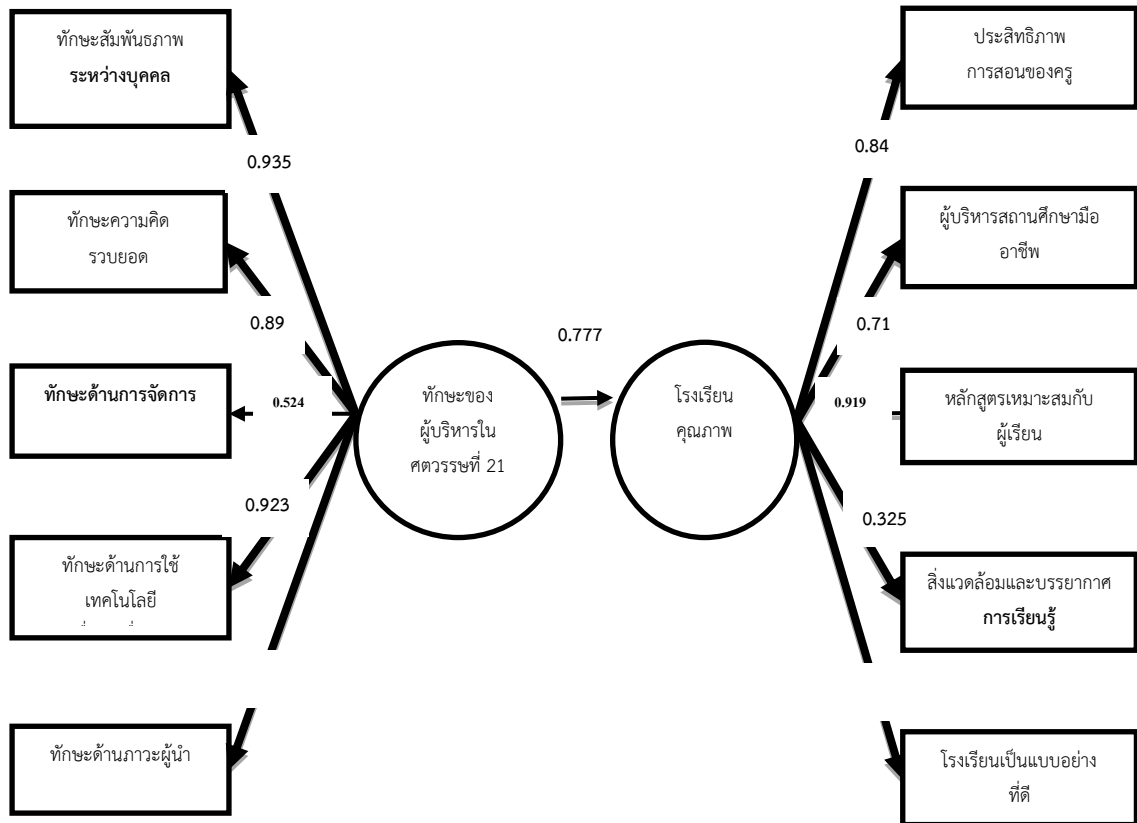
4. ขนาดอิทธิพลทางตรงของตัวแปรทำนายที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกเท่ากับ 0.777 โดยตัวแปรทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของโรงเรียนคุณภาพได้ร้อยละ 60.4 ดังตารางที่ 4 และภาพที่ 1

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบเมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบและขนาดอิทธิพลโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ

องค์ประกอบโมเดลการวัด	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			
	β	SE	t	R ²
ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (SKILL)				
1. ทักษะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (INT)	0.935	0.024	38.919	0.874
2. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (CON)	0.898	0.024	37.498	0.807
3. ทักษะด้านการจัดการ (MAN)	0.524	0.051	10.215	0.275
4. ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (COM)	0.923	0.025	36.916	0.851
5. ทักษะด้านภาวะผู้นำ (LEA)	0.650	0.043	14.988	0.422
โรงเรียนคุณภาพ (QSC)				
1. ประสิทธิภาพการสอนของครู (TEA)	0.847	0.015	54.809	0.717
2. ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ (PRO)	0.717	0.062	11.568	0.514

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบโมเดลการวัด	เมตริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			
	β	SE	t	R ²
3. หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น (CUR)	0.919	0.008	114.450	0.845
4. สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ (ENV)	0.325	0.057	5.650	0.105
5. โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี (SCH)	0.474	0.069	6.817	0.224
ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 (SKILL)	0.777		0.033	23.740
R ² ของโรงเรียนคุณภาพ = 0.604, $\chi^2=14.294$, df =10, $\chi^2/df= 1.4294$, P=0.1600, RMSEA = 0.045, SRMR = 0.071, CFI = 0.997, TLI = 0.988				

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ

อภิปรายผล

1. ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และระดับโรงเรียนคุณภาพ
  - 1.1 ผลการศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัยพบว่าระดับของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบในแต่ละด้านจะพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นทักษะในการบริหารด้านมนุษย เป็นด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะสูงกว่า ด้านอื่นๆ ทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับ ผู้ได้บังคับบัญชาในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีจะทำให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องงานวิจัยของ (อานวย พลรักษา. 2556 : 83-84) และงานวิจัยของ (ชะโลม เล็ดลอด. 2548 : 67-68) ที่พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดย ด้านที่มีทักษะสูงสุดคือ ด้านมนุษยซึ่งสอดคล้องกับอูทัย ธรรมเตโช (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นด้านที่มีทักษะสูงกว่าด้านอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อารีญา ศิริบุญย ประสิทธิ์. 2554 : บทคัดย่อ), (สำเภา เสมสิกสาม. 2559 : บทคัดย่อ) และ (วริศรา บุญธรรม. 2560 : บทคัดย่อ) พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ทักษะด้านด้านมนุษยสัมพันธ์

ส่วนทักษะด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่า ทักษะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปตามนโยบายของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559 : 111-112) มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยจัดอบรมหลักสูตร Growth Mindset and Strategic Moral Leadership นอกจากนี้ยังมีนโยบาย ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยจัดโครงการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง ที่ใช้สื่อความหมายไปทั่วโลก อีกทั้งเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลที่จะทำให้การพูดภาษาอังกฤษ เป็นวาระแห่งชาติ ส่งเสริมพฤติกรรมและพัฒนาความสามารถพิเศษของความเป็นผู้นำ มุ่งบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้ความท้าทายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 (Essential Leadership Skills in the 21st Century) เช่น ทักษะคอมพิวเตอร์ หรือ ICT ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และอื่นๆ ทักษะการนำเสนอ ทักษะการวิจัย

1.2 ระดับโรงเรียนคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่าระดับโรงเรียนคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี เนื่องจากโรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นภาพรวมของควมมีคุณภาพในทุกส่วนที่โรงเรียนพึงมี พึงเป็น จนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่นๆในการพัฒนา ซึ่งมีหลายองค์ประกอบ ได้แก่ ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารโรงเรียน หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียนดี มีสภาพสังคม บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พูนสิน ประคำมินทร์. 2555 : 245-259) และ (เต็มดวง จานงค์. 2550 : 117-120) ผู้บริหารที่เป็นผู้นำของโรงเรียนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารโครงสร้างการดำเนินงานภายใน การปรับเปลี่ยนกระบวนการ

เรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ นับเป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษาที่เกิดขึ้นตั้งแต่รากฐานของการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ได้ (อำรุง จันทวานิช. 2547 : คำนำ)

สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ เนื่องจากบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดประสบการณ์ในการบริหารด้านการจัดการศึกษา สังคมไทยในยุคปฏิรูปการศึกษาปัจจุบันนี้อยากเห็นผู้บริหารสถานศึกษาเป็น “ผู้บริหารมืออาชีพ” กล่าวคือ มีความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พูนสิน ประคำมินทร์. 2555 : 245-259) และ (เต็มดวง จำนงค์. 2550 : 117-120) ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมาน้อยเพียงใดนั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ผู้นำในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ผู้บริหารจะต้องรู้และเข้าใจในหลักการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ รวมถึงการครองตนที่เป็นตัวอย่างคนอื่นได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จทั้งสิ้น

2. การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ

จากผลการวิจัยพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และน้ำหนักขององค์ประกอบสูงสุด คือ ทักษะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เนื่องจากการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับ ผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี จะทำให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้บริหารในโรงเรียนจะช่วยให้การดำเนินงานภายในเกิดความคล่องตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อารีญา ศิริบุญยประสิทธิ์. 2554 : บทคัดย่อ) (สำเภา เสมสิกสาม. 2559 : 96-103) และ (วริศรา บุญธรรม. 2560 : บทคัดย่อ) พบว่า การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะคอยช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของโรงเรียน รวมทั้งปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดโรงเรียนคุณภาพ

3. ผลการศึกษาอิทธิพลของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อโรงเรียนคุณภาพ

ผลจากการวิจัยพบว่าขนาดอิทธิพลของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ มีขนาดอิทธิพลเชิงบวก และมีค่าค่อนข้างสูงแสดงถึง ถ้าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าสูงจะทำให้โรงเรียนคุณภาพมีค่าสูงด้วย เนื่องจากอิทธิพลที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ การมีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การเป็นผู้ที่มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์จะทำให้ผู้บริหารเข้าใจ รับรู้ รับฟังผู้อื่นด้วยความตั้งใจ มีความเห็นอกเห็นใจ และไม่ด่วนตัดสินใจผู้อื่นด้วยความรู้สึกนึกคิดส่วนตัว รับผิดชอบต่อความรู้สึกของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จะส่งผลต่อระบบบริหารโรงเรียนคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เศรษฐราณี ทรวอดทรง. 2556 163-174) และงานวิจัยของ (เป็ทมา โสภิตชาติ. 2558 : 93-101) ที่พบว่า ทักษะผู้บริหารมีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน จึงควรสนับสนุนทักษะ ด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย และทักษะด้านมโนภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทักษะผู้บริหารเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนให้สูงขึ้น และงานวิจัยของ (เปรมชัย สโรบล. 2550 : บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพ

การศึกษามีความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของตัวแบบซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา คือ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการบริหาร ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยด้านงบประมาณ และงานวิจัยของ (ศุภกร อินทร์กล้า, 2556 : บทคัดย่อ) พบว่า ทักษะภาวะผู้นำของบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำในด้านต่างๆมากเพียงใด ประสิทธิผลของสถานศึกษาก็จะออกมาดีในลักษณะคล้ายคลึงตามกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะสัมพันธ์ภาวะระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างสัมพันธ์ภาพ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากรในโรงเรียน จึงจะทำให้การบริหารงานในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จ

1.2 จากจากระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรเพิ่มทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร โดยการจัดโครงการอบรมพัฒนาที่มุ่งเน้นการใช้คอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ให้มากขึ้น

1.3 จากระดับโรงเรียนคุณภาพ ด้านโรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนให้มีวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ พัฒนาสถานศึกษาทุกด้านให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่นๆในการพัฒนาให้อยู่ในระดับสูงขึ้น

1.4 จากระดับโรงเรียนคุณภาพ ด้านผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จึงขอเสนอแนะว่าผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

1.5 จากค่าอิทธิพลทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ครั้งนี้ พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีอิทธิพลต่อโรงเรียนคุณภาพมีค่าระดับสูง จึงควรจัดโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลเชิงลึก เช่น จากการสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มสนทนา เพื่อเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ โดยแยกตามขนาดของสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และนำผลมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารต่อไป

2.2 ควรทำการวิจัยโมเดลสมการทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ โดยใช้องค์ประกอบของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อื่น เพื่อนำข้อค้นพบมาเปรียบเทียบและหาความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.3 ควรมีการศึกษาอิทธิพลทางอ้อมของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชโลม เล็ดลอด. (2546). **ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เต็มดวง จำนงค์. (2550). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณภาพของสังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปัทมา ไสภิตชาติ. (2558). **ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เปรมชัย สโรบล. (2550). **ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พูนสิน ประคำมินทร์. (2557). **การพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณภาพ : กรณีโรงเรียนธาตุพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิศรา บุญธรรม. (2560). **การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด**. วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ศุภกร อินทร์คล้าย. (2556). **ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เศรษฐราณี ทรวดทรง. (2556). **ทักษะการบริหารกับการบริหารระบบคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (2559). **รายงานคุณภาพการจัดการศึกษา**. วารสารจดหมายข่าว สพป.เลย.2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2559). **นโยบายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา**. สืบค้น 9 ตุลาคม 2560, เข้าถึงได้จาก http://personnel.obec.go.th/personnel-FLLES_UPLOAD/file1147375079.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำเภา เสมอสาม. (2559). **ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- อารียา ศิริบุญยประสิทธิ์. (2554). **ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อำนวย พลรักษา. (2556). **ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). **แนวทางการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- อุทัย ธรรมเตโช. (2541). **หลักบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate data Analysis : A global perspective*. Upper Saddle River, NJ : Pearson.

กลุ่มการศึกษาและอื่น ๆ

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภาคตะวันออก PROBLEM-BASED LEARNING PROCESS FOR EMPOWERMENT PROMOTION OF COMMUNITY IN THE EASTERN

กิจฐเขต ไกรวาส
Kittachet Krivart

อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) ปัจจัยความสำเร็จ และ 3) ปัญหาอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออก โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) ในชุมชนต้นแบบที่ดี 7 แห่งในภาคตะวันออก ประกอบด้วย (1) ชุมชนบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา (2) ชุมชนบ้านทุ่งน้อย อำเภอปอทอง จังหวัดชลบุรี (3) ชุมชนบ้านจ่ารุง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง (4) ชุมชนบ้านโสนน้อย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (5) ชุมชนบ้านดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี (6) ชุมชนบ้านสองพี่น้อง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และ (7) ชุมชนบ้านห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยทำการศึกษาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 3 กลุ่มประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้นำชุมชน 2) กลุ่มปราชญ์ชุมชน และ 3) ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจำแนกและการเปรียบเทียบข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ทั้ง 7 ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ที่ครอบคลุม (1) การรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกัน (2) การร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา (3) การร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา และ (4) ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยมีปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนที่คล้ายคลึงกัน อาทิ ผู้นำชุมชนมีความเสียสละ ทุ่มเทร่างกายแรงใจ, ชาวบ้านในชุมชนมีความสามัคคี, หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน และมีการส่งเสริมการออมเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของ 7 ชุมชนมีความแตกต่างกันไป โดยกลุ่มหนึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในด้านการดำเนินงาน อาทิ ปัญหาการไม่สามารถจัดการกลุ่มที่มีสมาชิกจำนวนมาก และปัญหาการขาดแคลนเยาวชนและคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมและสืบทอดกิจกรรม เป็นต้น ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในด้านการจัดการ อาทิ ปัญหาการขาดการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงผู้นำทำให้กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งหยุดชะงัก เป็นต้น

คำสำคัญ : กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน, ชุมชนในภาคตะวันออก

ABSTRACT

The objectives of this study were to study: 1) The problem - based learning processes, 2) success factors, and 3) problems and obstacles in problem - based Learning for empowerment promotion of the best practice communities in the Eastern. Qualitative research and participation action research were used to collect data in the seven best practice communities in the Eastern including: (1) Bansong community, Phanom Sarakham District, Chachoengsao Province (2) Ban Thung Noi community, Bo Thong District, Chonburi Province (3) Ban Jumrung community, Klaeng District, Rayong Province (4) Ban Snownoi community, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province (5) Ban Dongkelek community, Muang District, Prachinburi Province (6) Ban Songphinong community, Thamai District, Chanthaburi Province and (7) Huangnamkhaw community, Muang District, Trad Province. The Key Informants of this study including: 1) community leaders, 2) philosophers 3) Representatives of various groups in the community. The qualitative data analysis was done by using with typological analysis and comparison analysis.

The results revealed that the seven best practice communities have problem - based learning processes for empowerment promotion of communities as following: (1) recognize the importance of common problems (2) finding the cause of the problems (3) formulating the problem solutions (4) community strengthened. The success factors in using problem - based learning for empowerment promotion of communities are similar such as the community leaders are sacrifice and dedicated, community members are unity, government agencies support and promote the money saving as a source of community funding etc. In addition, the problems and obstacles in the problem - based learning process for empowerment promotion of community are different. The first group, there are the problems and obstacles in operation such as the unmanageable group because of there are too many members, and the shortage of youth and new generations to be a part and inherited activities etc. And another group, there are the problems and obstacles in management such as lack of preparedness for leader changing cause the process to promote strengthened is paused etc.

Keywords : Problem-Based Learning Process, Promotion the Empowerment of Community, Community in the Eastern

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ถือเป็นปัญหาอันเป็นผลพวงจากการพัฒนาประเทศที่มีความสำคัญ แม้ว่าปัจจุบันปัญหาความยากจนจะมีแนวโน้มดีขึ้นจากจำนวนคนยากจนที่ได้ลดจำนวนลง แต่อย่างไรก็ตามยังมีคนยากจนอีกเป็นจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในชนบทและมีอาชีพหลักทางด้านเกษตร ในขณะที่กระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมานั้นยังให้ความสำคัญไปที่ภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมอย่างเห็นได้ชัด แนวโน้มของสัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้น แต่สัดส่วนของภาคเกษตรกรรมกลับลดลง ทั้งที่การจ้างแรงงานในภาค

เกษตรกรรมยังคงมีจำนวนมากใกล้เคียงกับภาคอุตสาหกรรม และการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และในเมืองขนาดใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สิงหาคม, 2552) ซึ่งการพัฒนาประเทศตามแนวทางดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างประชาชนในเมืองและในพื้นที่ชนบทเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ยังทำให้เกิดปัญหาสำคัญในด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่มีความเชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพจิต ปัญหายาเสพติดและปัญหาสังคมอื่น ๆ รวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน

การพัฒนาประเทศตามแนวทางที่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) ที่มุ่งสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ยังผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งในภาพรวมของประเทศและในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตามในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศได้เกิดปรากฏการณ์ความร่วมมือของประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาทั้งปัญหาส่วนรวมของชุมชนและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกของชุมชน ตลอดจนร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า โดยเป็นการดำเนินงานที่ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมโดยยึดหลักความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน อีกทั้งยังมีการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน และมีการประสานความเชื่อมโยงกับเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และที่สำคัญยังเป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน (กิจฐเขต ไกรवास, พฤศจิกายน 2556)

ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีตัวอย่างชุมชนต้นแบบที่ดีที่มีการนำเอากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (ประภาส ปันตบแต่ง และคณะ, 2556, หน้า 240 – 251) หลายชุมชน อาทิ ชุมชนบ้านท้ายโฮต อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ได้นำเอากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้แก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ชุมชนตำบลสองพี่น้อง อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาการค้าผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ปัญหาความยากจนและปัญหาสุขภาพ ที่มีสาเหตุมาจากการใช้สารเคมีในการเกษตรและชุมชนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสมาชิกของชุมชน จากที่สมาชิกในชุมชนจำนวนมากเคยประสบปัญหาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศในช่วงปี 2540 เป็นต้น

จากความสำเร็จและที่มาของปัญหาการวิจัยตามที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่สนับสนุนถึงความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน ที่จะต้องมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนทำการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ และปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดี ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดแนวทางในการประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และนำไปขยายผลในพื้นที่และชุมชนอื่นๆ ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การเรียนรู้ของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและปัญหาในด้านอื่น ๆ ที่ชุมชนได้เคยประสบ ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ค้นหาสาเหตุและกำหนดแนวทางการแก้ไข อันทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

ปัจจัยความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยที่มีความสำคัญในการทำให้ชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนจนประสบความสำเร็จ

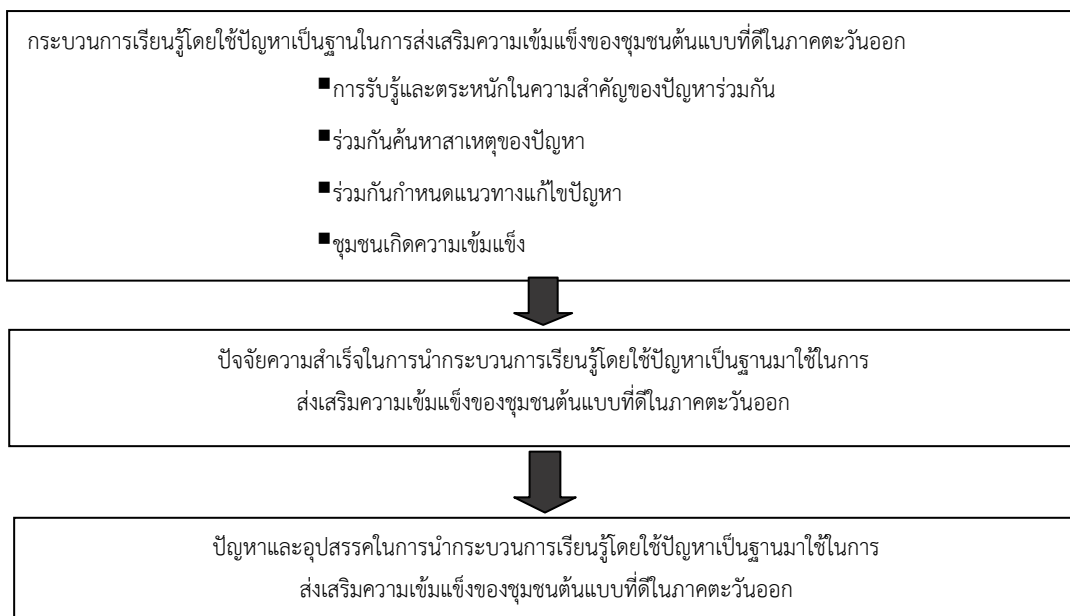
ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ประเด็นที่เป็นข้อขัดข้อง ทำให้เกิดความยากลำบาก เป็นสิ่งขัดขวางความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวทางประยุกต์ใช้ หมายถึง แนวทางในการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งกระบวนการร่วมกันรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา การค้นหาสาเหตุของปัญหา การร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา และการดำเนินการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ของชุมชน ไปปรับใช้ในพื้นที่/ชุมชนอื่น

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยสมาชิกของชุมชนและไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากทบทวนวรรณกรรมทั้งในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนต้นแบบที่ดีและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนต้นแบบที่ดีที่ศึกษา ประกอบด้วย 7 ชุมชน (กิจฐเขต ไกรवास และคณะ, 2560, น. 37-41) ดังนี้

- 1) ชุมชนบ้านช่อง อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : ได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชน “ดี 76 ชุมชนต้นแบบแห่งความดี” ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 76 จังหวัด
- 2) ชุมชนบ้านทุ่งน้อย ตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี : ได้รับรางวัลพระราชทานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข ประจำปี พ.ศ.2557 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- 3) ชุมชนบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง : ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ของกรมการพัฒนาชุมชน และชุมชน “ดี 76 ชุมชนต้นแบบแห่งความดี” ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 76 จังหวัด
- 4) ชุมชนบ้านโสนน้อย ตำบลท่าข้าม อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว : ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านสารสนเทศต้นแบบเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของกรมการพัฒนาชุมชน
- 5) ชุมชนบ้านดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี : ได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชน “ดี 76 ชุมชนต้นแบบแห่งความดี” ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 76 จังหวัด

6) ชุมชนบ้านสองพี่น้อง อำเภอน้ำใหม่ จังหวัดจันทบุรี : ชุมชนต้นแบบประชาธิปไตยชุมชน ของสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า

7) ชุมชนบ้านห้วยน้ำขาว อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด : ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ประจำปี 2542 ประเภทชุมชน (ชุมชน ชุมชนเมือง เครือข่ายชุมชน) ของปตท. และรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ด้านการดำเนินงานวัฒนธรรม ปี 2553 ของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ

2. เกณฑ์การคัดเลือกชุมชนต้นแบบที่ดี

เกณฑ์การคัดเลือก 7 ชุมชนต้นแบบที่ดีเพื่อนำมาศึกษาในครั้งนี้ ต้องเป็นชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีหลักฐานความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ชัด

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชน : กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, นายก/รองนายกเทศมนตรี, นายก/รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล, สมาชิกสภาเทศบาล, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) กลุ่มปราชญ์ชุมชน
- 3) ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน

4. เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ต้องเป็นผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานชุมชนในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 2) กลุ่มปราชญ์ชุมชน ต้องเป็นปราชญ์ชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 ปี
- 3) ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน ต้องเป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ที่มีประสบการณ์การทำงานกับกลุ่มมาไม่น้อยกว่า 3 ปี

5. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

5.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) นำประเด็นที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมสร้างเป็นแนวคำถาม เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมโดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview)
- 3) นำแนวคำถามที่ได้สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 4) นำคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขแนวคำถาม ให้มีความตรงเชิงเนื้อหาและมีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5.2 เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ชื่อ – สกุล, ตำแหน่งในชุมชน, ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง และระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน
- 2) ปัจจุบันชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างไร
- 3) ปัจจุบันชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มีความเข้มแข็งทางด้านสังคมอย่างไร
- 4) ก่อนที่ชุมชนจะมีความเข้มแข็งเช่นในปัจจุบันนี้ชุมชนได้เผชิญกับปัญหา หรือวิกฤตการณ์สำคัญอะไรบ้าง และชุมชนสามารถหลุดพ้นจากปัญหาหรือวิกฤตดังกล่าวได้อย่างไร
- 5) ชุมชนได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากการที่ได้เผชิญกับปัญหา หรือวิกฤตการณ์สำคัญในอดีตมาใช้เป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชนอย่างไรบ้าง
- 6) กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจากปัญหาหรือวิกฤตที่ชุมชนประสบ เพื่อนำมาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน มีกระบวนการ/ขั้นตอนอย่างไรบ้าง
- 7) ปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนของท่านมีปัจจัยใดบ้าง และปัจจัยมีผลต่อความสำเร็จมากน้อยเพียงใด
- 8) ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนทั้งในระยะเริ่มต้น ระยะที่เริ่มประสบความสำเร็จ (เริ่มเข้มแข็ง) และในปัจจุบันมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง
- 9) ท่านมีแนวทาง/คำแนะนำ/ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อนำไปแบ่งปันให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) ในทั้งวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1-3 จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison analysis) เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีทั้ง 7 ชุมชน มีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

1) การรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกัน

ประชาชนในชุมชนทั้ง 7 ชุมชนส่วนใหญ่มีการรับรู้และตระหนักปัญหาร่วมกัน เริ่มจากผู้นำชุมชนได้มาร่วมพูดคุยปรึกษากันในเรื่องปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน จากการที่ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งมักจะประสบปัญหาในด้านราคาผลผลิตตกต่ำ การขาดอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ทำให้ต้องประสบกับปัญหาความยากจน มีหนี้สินเป็นจำนวนมาก และส่วนหนึ่งต้องละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมออกไปประกอบอาชีพอื่นในพื้นที่ห่างไกล เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น โดยผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มเริ่มต้นนี้ได้มีการขยายการรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ผ่านเวทีการพบปะพูดคุยทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2) ร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหาความยากจน ซึ่งชาวบ้านในทั้ง 7 ชุมชนเคยประสบและเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อถึงการเกิดปัญหาทางสังคม จากการที่หัวหน้าและสมาชิกในครอบครัวต้องออกไปประกอบอาชีพอื่นในพื้นที่ห่างไกล ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นและบางครอบครัวเกิดปัญหาหลาย ๆ ปัญหาติดตามมา เกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ได้แก่ ยางพารา และสวนผลไม้ โดยใช้วิธีการผลิตที่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีการผลิตแบบสมัยใหม่ อาทิ ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูง ในขณะที่ราคาผลผลิตที่ถูกควบคุมโดยพ่อค้าคนกลางอยู่ในสถานะที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง จนเกษตรกรที่ในแต่ละปีต้องประสบกับภาวะการขาดทุนมาอย่างต่อเนื่อง ต้องไปกู้เงินจากแหล่งเงินทุนทั้งในระบบและนอกระบบมาใช้ในการลงทุน ทำให้ประสบปัญหาภาระหนี้สินที่เพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ

3) ร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไข

ประชาชนในทั้ง 7 ชุมชนได้ร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

(1) รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน อาทิ การแปรรูปผลไม้

(2) การแสวงหาช่องทางการตลาดใหม่ในการกระจายผลผลิตทางการเกษตร จากช่องทางเดิมที่ต้องพึ่งพิงพ่อค้าคนกลาง อาทิ การจัดตั้งร้านค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาศึกษาดูงาน

(3) จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการส่งเสริมการออมและสร้างแหล่งเงินทุนในชุมชนที่สมาชิกสามารถเข้าถึงได้โดยทั่วกัน

(4) จัดสรรรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อเป็นรายได้เสริมและนำมาจัดสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน

(5) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งพัฒนา สละสลวยและถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนและผู้สนใจ

4) ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 7 ชุมชนมีดังนี้

- (1) รายได้ของครัวเรือนในชุมชนส่วนใหญ่เพิ่มสูงขึ้นกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line)
- (2) สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้ทั้งจากอาชีพหลักและอาชีพเสริมจากการขายผลผลิตแปรรูปทางการเกษตร และการท่องเที่ยวชุมชน
- (3) มีแหล่งเงินออมและแหล่งเงินทุนของชุมชนที่สมาชิกสามารถเข้าถึงได้โดยทั่วกัน
- (4) มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชนที่ครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐานในทุกด้าน
- (5) จำนวนสมาชิกในชุมชนที่ออกไปประกอบอาชีพในพื้นที่อื่นลดลง ปัญหาสังคมในพื้นที่ลดลง

2. ปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออก

ชุมชนทั้ง 7 ชุมชนมีปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในส่วนที่คล้ายคลึงกันดังนี้

- 1) ผู้นำชุมชนมีความเสียสละ ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- 2) ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอย่างดี
- 3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างจริงจัง
- 4) มีการส่งเสริมการออมเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของสมาชิกทุกคนในชุมชน
- 5) มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
- 6) มีศูนย์เรียนรู้ของชุมชนทำให้เกิดการพัฒนา สะสมและถ่ายทอดองค์ความรู้

3. ปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออก

ชุมชนทั้ง 7 ชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในส่วนที่คล้ายคลึงกันดังนี้

- 1) ระดับการรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาชุมชนของผู้นำและชาวบ้านในระยะแรกยังมีความแตกต่างกันมาก ทำให้ในระยะแรกความร่วมมือของชาวบ้านมีค่อนข้างน้อย แต่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเมื่อปรากฏผลความสำเร็จในการส่งเสริมความเข้มแข็ง
- 2) ปัญหาการจัดการและการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ซึ่งทางชุมชนไม่ได้มีการดำเนินการในเรื่องนี้ไว้ล่วงหน้า ทำให้กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้องชะงักตัวลงไปในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกทั้ง 7 ชุมชน ส่วนใหญ่จะครอบคลุมกระบวนการทั้งในส่วนของการรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกัน การร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา การร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา และการ

ที่ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ผลการศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ กิจฐเขต ไกรवास (บทคัดย่อ, 2557) เรื่องประชาธิปไตยชุมชนที่ผลิบานในดินแดนอีสานของไทย ที่พบว่า กระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนต้นแบบที่ดี 3 แห่งที่เคยศึกษา จะเริ่มจากการพูดคุยปรึกษาหารือ หรือการจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังปัญหาของประชาชนในชุมชน และตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาร่วมกัน จากนั้นจึงร่วมกันหาแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหา และร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kittachet Krivart (Abstract, 2015) เรื่องประชาธิปไตยชุมชนที่ผลิบานในล้านนาของไทย ที่พบว่า ชุมชนต้นแบบทั้ง 3 ชุมชนที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ มีกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ใกล้เคียงกัน โดยเริ่มจากการทำให้สมาชิกในชุมชนตระหนักในความสำคัญของปัญหา จากนั้นจึงร่วมกันหาแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหา ต่อด้วยการฝึกกำลังของสมาชิกในชุมชนในการแก้ไขปัญหา

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กับกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีแนวคิดบนพื้นฐานพหุปัญญานิยมเหมือนกัน โดยเฉพาะในเรื่องอริยสัจ 4 อันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ดังนั้นจึงทำให้ผลการศึกษากระบวนการดำเนินงานของผลงานทั้ง 3 เรื่องมีความสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน

2. ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 7 ชุมชน มีความคล้ายคลึงกันทั้งในประเด็นผู้นำชุมชนมีความเสียสละ ทุ่มเทร่างกายแรงใจ, ชาวบ้านในชุมชนมีความสามัคคี และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ผลการศึกษาดังกล่าวแตกต่างไปจากการศึกษาของวิเชียร บุราณรักษ์ (บทคัดย่อ, 2548) เรื่องขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณี : กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ได้แก่ วัฒนธรรมชุมชน การระดมทรัพยากร โครงสร้างโอกาสทางการเมือง และโครงสร้างโอกาสทางสังคม อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของพรทิพย์ อุดุภรณ์ และคณะ (2556) เรื่องแหลมใหญ่ : การพลิกฟื้นวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากร ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาของชาวบ้านและชุมชนสามารถถูกล่วงไปได้จะต้องอาศัยพลังท้องถิ่นที่เข้มแข็ง และผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาของทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (บทคัดย่อ, 2559) เรื่องการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนคือ การมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างเสริมความเข้มแข็ง

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 7 ชุมชน ปัจจัยความสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาของชาวบ้านและชุมชนแหลมใหญ่ถูกล่วงไปได้ รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานที่ส่วนใหญ่เป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน ส่วนปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานที่ชุมชนจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กรอื่น ๆ อาทิ หน่วยงานราชการ เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้ปัจจัยความสำเร็จในทั้งสองส่วนมีความแตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้นแบบที่ดีในการศึกษาคั้งนี้หลายชุมชนในระยะแรกต้องประสบปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในเรื่องของความ

ร่วมมือของชาวบ้านในชุมชนที่ยังมีค่อนข้างน้อย ผลการศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาของไพสิฐ พาณิชย์กุล (2544) เรื่อง แนวทางการออกข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทางตรงหรือแนวทางที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” เพื่อการออกข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน อาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการผลักดัน และต้องใช้ความพยายามร่วมกันจากหลาย ๆ ฝ่าย นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Kittachet Krivart (Abstract, 2015) เรื่อง ประชาธิปไตยชุมชนที่ผลิบานในดินแดนล้านนาของไทย ซึ่งมีข้อค้นพบสำคัญเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคสำคัญของกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของชาวบ้านในหลายชุมชนมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ และคนหนุ่มสาวในวัยแรงงานส่วนใหญ่ต้องอพยพเข้าไปทำงานในเมืองหรือต่างจังหวัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งชุมชนต้นแบบที่ดีในภาคตะวันออกทั้ง 7 ชุมชน และชุมชนที่ไพสิฐ พาณิชย์กุล และ Kittachet Krivart ได้ทำการศึกษาเป็นชุมชนที่เริ่มนำเอากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน/กระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม/กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการมีหลักการสำคัญในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยกระบวนการดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้แค่ในระยะแรกในทุกชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษาของงานวิจัยในครั้งนี้และอีกสองผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงทำให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนจึงยังมีค่อนข้างน้อย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาตามที่ได้นำเสนอไปทั้งหมดข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1.1 ชุมชนอื่นที่ต้องการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

- 1) สร้างการรับรู้และตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกันของสมาชิกในชุมชน
- 2) สมาชิกในชุมชนร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา
- 3) สมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา
- 4) สมาชิกในชุมชนร่วมกันดำเนินการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสร้างความยั่งยืน

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชุมชน อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการพัฒนาปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในส่วนของ การสร้างและพัฒนาบทบาทผู้นำ และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านทุนทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น ควรเข้าไปกำเนินการส่งเสริมการออมเพื่อสร้างแหล่งเงินทุนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

1.4 ชุมชนที่มีการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ควรให้ความสำคัญกับการสร้างศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนา สดสมและถ่ายทอดองค์ความรู้สำหรับการเริ่มสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

1.5 ชุมชนที่มีการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีการวางแผนในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงผู้นำ เพื่อไม่ให้กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนต้องประสบปัญหาในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็ง และความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามประเมินผลการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งและความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กิจฐเขต ไกรवास. (2556). **ประชาธิปไตยที่เบงบานในดินแดนอีสานของไทย**. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 14 (พ.ศ.2556) ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2559). “การสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนา กลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ตำบลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”. **วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ**. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2559) 43-54.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2556). **การศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง.
- พรทิพย์ อุศุภรัตน์และคณะ. (2556). **แหลมใหญ่ : การพลิกฟื้นวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ไพสิฐ พาณิชย์กุล. (2554). “แนวทางการออกข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน”. **ข่าวชุมชน**. ฉบับที่ 130 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2554).
- วิเชียร บุราณรักษ์. (2548). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณี : กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จังหวัดอุดรธานี**. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สาม และแนวโน้มปี 2552-2553**. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Krivart, Kittachet. (2015). “The Community Democracy Blossom in Lanna Region of Thailand” **Proceeding from The Second (2nd) National and International Conference on Quality in Management and Innovation**. July 18th 2015.

กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่านสื่อออนไลน์ : กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ
THE ONLINE MEDIA COMMUNICATION STRATEGIES FOR INDEPENDENT MOVIES : CASE STUDY
OF FACEBOOK PAGES.

กิงกาญจน์ เกิดแก้ว¹
Kingkarn Kerdkaew¹
เวฬุรีย์ เมธาวิวินิจ¹
Veluree Metaveevinij¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่านสื่อออนไลน์
ศึกษาเฟซบุ๊กเพจที่เกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส ได้แก่ เพจนวนพล อารังรัตนฤทธิ์ เพจ Documentary Club เพจ
อวยไต้แตกแหกไส้ฉีก และเพจโรงภาพยนตร์ที่ 3 ที่นั่ง E12 ตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์
พ.ศ. 2561 โดยใช้การวิเคราะห์ทฤษฎีการเชิงวิพากษ์ ผลการวิเคราะห์ที่ตัวบทแต่ละเพจพบว่าการสื่อสารภาพยนตร์
นอกกระแสแตกต่างกัน คือ เพจนวนพล อารังรัตนฤทธิ์ เป็นผู้สร้างและสื่อสารภาพยนตร์ของตัวเอง จึงใช้ภาษาที่เป็น
กันเอง ติดแฮชแท็ก นำเสนอจุดเด่นของโปสเตอร์ มีการอ้างอิงทวิตเตอร์ และใช้คำพูดเชิญชวน ส่วนเพจ
Documentary Club เป็นการนำภาพยนตร์นอกกระแสมาจัดฉายตามเทศกาลต่าง ๆ จึงนำเสนอด้วยการใช้บท
สนทนา ตั้งคำถามชวนคิด รวมทั้งเล่าเรื่องความเป็นมาของภาพยนตร์ ส่วนเพจอวยไต้แตกแหกไส้ฉีกและเพจโรง
ภาพยนตร์ที่ 3 ที่นั่ง E12 มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ ใช้ภาษาเป็นกันเอง เล่าเรื่องเกริ่นนำโดยมุ่งเน้นความรู้สึก และ
ใช้การลากคำ เฟซบุ๊กเพจสร้างกลยุทธ์ในการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่านการมองในเชิงพาณิชย์ สถานภาพ
ความเป็นชายขอบผ่านตัวแทนต่าง ๆ ความไม่ชัดเจนของความเป็นภาพยนตร์นอกกระแส และสะท้อนความคิดทาง
สังคมและวัฒนธรรมผ่านการถ่ายทอดเรื่องราวและการวิจารณ์ภาพยนตร์นอกกระแส ทั้งนี้ ข้อความในโพสต์ไม่ได้
เป็นเพียงการสื่อสารภาพยนตร์ด้วยการเล่าเรื่องภาพยนตร์เพียงเท่านั้น แต่แฝงไปด้วยการครอบงำทางความคิดความ
เชื่อบางประการที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ของผู้ผลิตสื่อ หรือผู้สร้าง ผู้กำกับภาพยนตร์

คำสำคัญ : กลยุทธ์การสื่อสาร, เฟซบุ๊กเพจ, สื่อออนไลน์

ABSTRACT

The objective of this research is to study the communication strategies of independent
movies through online media, including the critical discourse study of Facebook Pages: Nawapol
Thamrongrattanarit, Documentary Club, Overhyp, and SeatNoE12 during the period of December
2017 until February 2018. Upon research, it is found that each Facebook Page has its own style
to communicate the independent movies. “Nawapol Thamrongrattanarit” Facebook Page, which
the owner himself and a movie producer, uses a friendly language with hashtags, presenting the

outstanding elements of movie posters, using Twitter references, and persuasion through the language usage. “Documentary Club” Facebook Page showcases the independent movies previewed in various film festivals. The Facebook Page portrays those films by sampling the conversation, asking analytical questions, along with providing the movie’s background. For “Overhyp” and “SeatNoE12” Facebook Pages, the common features of these pages are in the simple and friendly language used, and often begins with an emphasis on the mood and feelings. The Facebook Pages’ communication strategies of these less popular, independent movies are presented in a commercial perspective. The marginal status and ambiguous attributes of these films also reflect the society’s values and cultural aspects through the plot narration as well as the film’s criticism. These Facebook Pages’ posts are not only simply reviewing independent movies, but also hidden with a certain belief tying in a commercial purpose of the media and film producers.

Keywords : Communication Strategy, Facebook Page, Online Media

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์เป็นสื่อหนึ่งที่อธิบายถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดจากการบันทึกภาพด้วยฟิล์มซึ่งมีลักษณะเป็นภาพเคลื่อนไหวแล้วนำมาฉายในโรงภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นในอุตสาหกรรมภาพยนตร์โลกและมีอิทธิพลมากในตลาดภาพยนตร์เกือบทุกประเทศ เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่สร้างรายได้มหาศาล เช่น ภาพยนตร์ฮอลลีวูด ฯลฯ ซึ่งกลายเป็นแบบอย่างของภาพยนตร์กระแสหลัก (Mainstream) โดยมุ่งเน้นการแสวงหากำไร

อย่างไรก็ตาม มีนักสร้างภาพยนตร์กลุ่มหนึ่งที่สร้างสรรค์ภาพยนตร์เชิงศิลปะในช่วงปี ค.ศ. 1960 ภาพยนตร์นอกกระแสได้รับการพิจารณาจากกลุ่มวัฒนธรรมฮิปปี้ซึ่งไม่เข้ากับกลุ่มสังคมนิยมในขณะนั้น โดยภาพยนตร์นอกกระแสเหล่านี้ทำให้สตูดิโอใหญ่ ๆ เริ่มตระหนักถึงงบประมาณที่ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้เพียงเล็กน้อยแต่มีความคิดสร้างสรรค์มาก (Boroughs. 2012) โดยฮาร์วีย์ (Harvey อ้างถึงใน ขจิตขวีญู กิจวิศาละ. 2546) กล่าวถึงภาพยนตร์นอกกระแสว่า “เป็นรูปแบบของภาพยนตร์ที่อยู่นอกกระแสหลักอันเป็นที่นิยม และมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ภาพยนตร์อิสระเหล่านี้ โดยปกติแล้วมีลักษณะที่ปฏิเสธความงามและบรรทัดฐานทางอุดมคติที่ปรากฏในภาพยนตร์กระแสหลัก และถูกคิดว่าเป็นภาพยนตร์ที่แปลกแยก เป็นภาพยนตร์ทางเลือกหรือภาพยนตร์ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกับสังคมนิยมที่ต่อสู้เพื่อเสียงหนึ่งในความสัมพันธ์ทางด้านอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจในรูปแบบของการสื่อสาร” ซึ่งในต่างประเทศมีผู้คนที่ให้ความสนใจภาพยนตร์นอกกระแสมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเริ่มขยายมาสู่ประเทศไทย

ปัจจุบันธุรกิจภาพยนตร์ไทยพบว่าภาพยนตร์กระแสหลักซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่มีกระบวนการผลิต การจัดทำจำหน่าย และการเผยแพร่อยู่ภายใต้ระบบอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งมีการใช้เงินทุนจำนวนมาก และผลิตโดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อมุ่งหวังผลทางการตลาดและให้ความบันเทิงเป็นหลัก ทั้งนี้ ในสหรัฐอเมริกาจะหมายถึงภาพยนตร์ที่ผลิตหรือได้รับเงินทุนการผลิตจากระบบบริษัทสตูดิโอหลักเช่น Paramount Pictures, Metro-Goldwyn Mayer, Warner Bros., 20th Century Fox และ Universal ฯลฯ สำหรับประเทศไทยจะหมายถึงภาพยนตร์ไทยที่ผลิตหรือได้รับเงินทุนสนับสนุนจากบริษัทผลิตภาพยนตร์ขนาดใหญ่ที่มีระบบหรือพันธมิตรในการจัด

จำหน่ายเป็นของตนเอง เช่น บริษัทสหมงคลฟิล์ม จำกัด บริษัท ไฟว์สตาร์โปรดักชั่น และบริษัทจีเอ็มเอ็ม ไทย หับ จำกัด ฯลฯ ด้วยคำจำกัดความข้างต้นนี้ คนทั่วไปจึงมองภาพยนตร์กระแสหลักในแง่มูลค่า โดยวัดความสำเร็จจากรายได้ และถือเป็นเพียงสื่อที่ให้ความบันเทิงมากกว่าการวัดในแง่คุณค่าทางศิลปะซึ่งสะท้อนให้เห็นมิติทางวัฒนธรรมและสังคม

ภาพยนตร์นอกกระแส (Independent Movie) หรือภาพยนตร์อิสระ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “หนังอินดี้” มีจุดเริ่มต้นจากความต้องการของผู้สร้างภาพยนตร์ส่วนหนึ่งที่จะหลุดพ้นจากการครอบงำจากบริษัทภาพยนตร์ขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ซึ่งเป็นภาพยนตร์กระแสหลัก (Nelmas. 1999 ; ณัฐวุฒิ กุลเถื่อน. 2560) มีรูปแบบการนำเสนอแตกต่างไปจากกรอบภาพยนตร์กระแสหลักในแง่เนื้อเรื่องหรือการดำเนินเรื่อง รวมทั้งต้นทุนการผลิตที่ไม่สูง โดยใช้เงินทุนส่วนตัวของผู้สร้างเอง ภาพยนตร์นอกกระแสมักจะมีลักษณะรูปแบบหลากหลาย ตั้งแต่ภาพยนตร์บันเทิง (Feature Film) ซึ่งอาจมีโครงสร้างคล้ายภาพยนตร์กระแสหลัก แต่แตกต่างในแง่เนื้อหาและวิธีการนำเสนอภาพยนตร์ในรูปแบบภาพยนตร์ทดลอง (Experimental Film) คือ ภาพยนตร์ที่สร้างด้วยความมุ่งหมายเพื่อทดลองการสื่อสาร การแสดงออกถึงความคิดและจินตนาการส่วนตัวผ่านภาพยนตร์ ทั้งในแง่เทคนิควิธีการนำเสนอ การเล่าเรื่อง และรูปแบบของภาพยนตร์

ภาพยนตร์นอกกระแสเป็นภาพยนตร์ที่ไม่ได้อยู่ในโครงสร้างหรือกลไกของระบบการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ เป็นภาพยนตร์ที่นำมาจัดฉายโดยไม่ได้หวังผลกำไร อาจเพราะต้องการทดลองตลาด หรือต้องการเผยแพร่ภาพยนตร์ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อตอบสนองรสนิยมการชมภาพยนตร์และเป็นทางเลือกในการชมภาพยนตร์ของคนกลุ่มหนึ่ง (ประวิณมัย บ่ายคล้อย. 2545 : 3) การไม่ได้อยู่ในกระแสหลักจึงต้องได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ ถึงจะอยู่รอดได้

ประเทศไทยมีโรงภาพยนตร์ที่รองรับการฉายภาพยนตร์นอกกระแสโดยเฉพาะ แต่ค่อนข้างน้อย เช่น โรงภาพยนตร์ในเครือเอเพ็กซ์ โรงภาพยนตร์แฮสส์ ราม่า อาร์ซีเอ ฯลฯ และไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเช่นในต่างประเทศ ส่วนการจัดจำหน่ายในลักษณะอื่น ๆ เช่น วีซีดี และดีวีดี ฯลฯ ยังมีจำนวนน้อยมาก (พิมพ์ลอย รัตนมาศ. 2554 : 2 - 3)

สิ่งที่ทำให้ภาพยนตร์นอกกระแสยังคงอยู่ได้ในประเทศไทย เนื่องมาจากการจัดฉายภาพยนตร์นอกกระแส โดย 1) การจัดฉายตามสถาบันวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น สมาคมฝรั่งเศส สถาบันเกอเธ่ บริติชเคาน์ซิล เอเชีย สมาคมญี่ปุ่น ฯลฯ เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเอง โดยมีการฉายเป็นประจำและจัดเป็นเทศกาลภาพยนตร์ในบางครั้ง 2) การฉายภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ทั่วไป ทั้งภาพยนตร์ที่มีคุณภาพและไม่มีคุณภาพปะปนกัน ซึ่งยังมีโอกาสทำรายได้ให้กับผู้จัดจำหน่าย 3) การจัดเทศกาลภาพยนตร์ตามวาระต่าง ๆ เป็นการร่วมมือกันจัดงานจากหลายหน่วยงาน เช่น เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติกรุงเทพฯ ฯลฯ ที่จัดขึ้นโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ 4) การจัดจำหน่ายในรูปแบบวีซีดีและดีวีดี โดยมีร้านให้บริการเช่าและจำหน่ายภาพยนตร์ที่ไม่มีฉายตามโรงภาพยนตร์ทั่วไป (ประวิณมัย บ่ายคล้อย. 2545 : 3 - 5)

ปัจจุบันสื่อและเทคโนโลยีมีบทบาทต่อวงการภาพยนตร์นอกกระแสมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารสามารถส่งผ่านถึงกันทั่วโลกอย่างไร้พรมแดนด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดชุมชนออนไลน์กับกลุ่มคนที่ต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูลกิจกรรมหรือสิ่งที่ตนสนใจ หรือข้อมูลของผู้อื่นที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน (อรุณรัตน์ ศรีชูศิลป์ และอนิรุทธ์ สติมัน. 2555) ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารนี้ ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ทางสังคม คือ สังคมออนไลน์ หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ (วิยะดา ฐิติมัชฌิมา. 2554) ซึ่งใน

ปัจจุบันมีสื่อออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กเพจเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสที่นำเสนอข่าวสารและให้ความรู้เกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสที่เข้าฉายในแต่ละช่วง ตลอดจนประเด็นของภาพยนตร์นอกกระแสที่อยู่ในความสนใจของคนในสังคมซึ่งมีคนในสังคมให้ความสนใจและติดตามเฟซบุ๊กเพจภาพยนตร์นอกกระแสจำนวนมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่านสื่อออนไลน์ อันจะทำให้เห็นถึงกลยุทธ์ที่เฟซบุ๊กเพจใช้ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการชมภาพยนตร์นอกกระแสมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่านสื่อออนไลน์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง วิธีการและเทคนิคที่เจ้าของเฟซบุ๊กเพจใช้ในการสื่อสาร ดึงดูดคนให้เข้ามาชมภาพยนตร์นอกกระแส
2. ภาพยนตร์นอกกระแส หมายถึง ภาพยนตร์ที่ไม่ใช่ภาพยนตร์กระแสหลักที่ฉายในโรงภาพยนตร์ทั่วไป เน้นความเป็นศิลปะและความคิดสร้างสรรค์มากกว่ารายได้จากการเข้าชมภาพยนตร์ รวมทั้งมีทุนสร้างที่ต่ำ
3. สื่อออนไลน์ หมายถึง สื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กเพจ
4. เฟซบุ๊กเพจ หมายถึง สื่อสังคมออนไลน์ที่เจ้าของเฟซบุ๊กสร้างขึ้นเพื่อสื่อสารและนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้เฟซบุ๊กที่มีความสนใจเดียวกันเข้ามาโต้ตอบ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแนวคิดการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาเฟซบุ๊กเพจซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในลักษณะการสื่อสารที่โต้ตอบซึ่งกันและกัน (Interactive) และมุ่งเน้นการนำเสนอสารของผู้ส่งสาร อันจะทำให้เข้าใจกลยุทธ์ที่เฟซบุ๊กเพจใช้ในการโปรโมทเพื่อให้คนเข้ามาชมภาพยนตร์นอกกระแส

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) โดยพิจารณาจากการปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) อันเป็นการวิเคราะห์กระบวนการสร้างตัวบท (Text Production) ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร นำบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม ทั้งลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม มาสร้างเป็นวาทกรรมได้อย่างไร มีการถ่ายทอดอย่างไร และวิเคราะห์การบริโภคตัวบท (Text Consumption) รวมถึงช่องทางการสื่อสาร โดยวิเคราะห์ได้ 2 มุมมอง คือ 1) สถานการณ์ในการสื่อสารมีผลต่อแบบแผนการใช้ภาษาอย่างไร และ 2) ผลที่เกิดจากแบบแผนการใช้ภาษาช่วยในการสร้างขอบเขต ความสัมพันธ์ และโครงสร้างอย่างไร การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาจะทำให้ทราบว่า มีกลยุทธ์ทางการสื่อสารใดบ้าง มีกระบวนการในการสร้างวาทกรรมภาพยนตร์นอกกระแสอย่างไร มีความสัมพันธ์กับบริบท (Context) ต่าง ๆ อย่างไร ทั้งนี้ บริบทหนึ่งที่น่าสนใจคือ ประเภทเฟซบุ๊กเพจที่ต่างกันจะมีผลต่อเนื้อหาและรูปแบบวาทกรรมเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสหรือไม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บรวบรวมข้อมูลในเฟซบุ๊กเพจจำนวน 4 เพจ ได้แก่ เพจนาวพล อารังรัตนฤทธิ (Nawapol Thamrongrattanarit) เพจ Documentary Club เพจอวยไล้แตกแหกไล้ฉีก และเพจโรงภาพยนตร์ที่ 3 ที่นั่ง E12 จากโพสต์ย้อนหลังในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

3. คัดเลือกข้อมูล โดยพิจารณาเฉพาะโพสต์ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์นอกกระแสเท่านั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาว่าภาพยนตร์เรื่องใดเป็นภาพยนตร์นอกกระแสด้วยการพิจารณาตัวบท (Text) ที่เพื่อนำเสนอต่อผู้ติดตาม ทั้งนี้ หากมีเนื้อหาที่กล่าวถึงภาพยนตร์นอกกระแส เช่น ภาพยนตร์ไม่มีการฉายในโรงภาพยนตร์ทั่วไป หรือเป็นภาพยนตร์ที่มีฉายตามเทศกาลภาพยนตร์ ใช้ทุนสร้างต่ำ ฯลฯ ก็จะพิจารณาว่าเป็นภาพยนตร์นอกกระแส อย่างไรก็ตาม หากไม่มีเนื้อหาที่กล่าวถึงภาพยนตร์นอกกระแสอย่างชัดเจน แต่นำเสนอด้วยการแสดงภาพที่มีความเป็นศิลปะ ผู้วิจัยจะให้บุคคลอื่นที่ชื่นชอบและรับชมภาพยนตร์นอกกระแสเป็นประจำเป็นผู้ตัดสินว่าโพสต์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับภาพยนตร์นอกกระแสหรือไม่ เมื่อได้คัดเลือกข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อความในโพสต์ดังกล่าวมาบันทึกเพื่อนำเสนอข้อมูลในส่วนผลการวิจัย

4. จัดระเบียบข้อมูล โดยผู้วิจัยแบ่งประเภทของเพจที่เกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) เพจบุคคลที่สนับสนุนภาพยนตร์โดยตรง คือ ทำงานเป็นผู้จัดจำหน่ายหรือทำงานร่วมกับผู้จัดจำหน่าย (Direct Promoter Working as/with Distributor) ได้แก่ เพจนาวพล อารังรัตนฤทธิ (Nawapol Thamrongrattanarit) และเพจ Documentary Club และ 2) เพจนักวิจารณ์/นักรีวิว (Critics/Reviewers) ได้แก่ เพจอวยไล้แตกแหกไล้ฉีก และเพจโรงภาพยนตร์ที่ 3 ที่นั่ง E12

5. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ตัวบท และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสเป็นการวิเคราะห์ตัวบท (Text) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดกลวิธีในเฟซบุ๊กเพจต่าง ๆ ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของเฟซบุ๊กเพจที่เกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้ง 4 เพจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เพจบุคคลที่สนับสนุนภาพยนตร์โดยตรง คือ เป็นผู้จัดจำหน่ายหรือทำงานร่วมกับผู้จัดจำหน่าย (Direct Promoter Working as/with Distributor) ได้แก่ เพจนาวพล อารังรัตนฤทธิ (Nawapol Thamrongrattanarit) และเพจ Documentary Club และ 2) เพจนักวิจารณ์/นักรีวิว (Critics/Reviewers) ได้แก่ เพจอวยไล้แตกแหกไล้ฉีก และเพจโรงภาพยนตร์ที่ 3 ที่นั่ง E12

ผลการวิจัยพบว่าเพจบุคคลที่สนับสนุนภาพยนตร์โดยตรงฯ ทั้ง 2 เพจ มีลักษณะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ เพจนาวพล อารังรัตนฤทธิ เป็นเพจของผู้สร้างภาพยนตร์ โดยสื่อสารภาพยนตร์ของตนเองในโรงภาพยนตร์เฉพาะกลุ่ม จึงใช้ภาษาที่เป็นกันเอง มีการติดแฮชแท็ก (Hashtag) นำเสนอจุดเด่นของโปสเตอร์ภาพยนตร์ มีการอ้างอิงจากทวิตเตอร์ และใช้คำพูดเชิญชวน ส่วนเพจ Documentary Club เป็นการนำภาพยนตร์นอกกระแสซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์แนวสารคดีมาจัดฉายตามเทศกาลต่าง ๆ จึงนำเสนอด้วยการใช้บทสนทนาที่น่าสนใจ มีการตั้งคำถามชวนคิด รวมทั้งการเล่าความเป็นมาของภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ส่วนเพจประเภทนักวิจารณ์/นักรีวิว มีลักษณะคล้ายกันหลายอย่าง เช่น มีการเลือกใช้ภาษาที่เป็นกันเอง มีการเล่าเรื่องและการเกริ่นนำโดยมุ่งเน้นความรู้สึก การลากคำ หรือแม้แต่การใช้โวหารที่แตกต่างกัน เช่น การวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาของเพจอวยไล้แตกแหกไล้ฉีก และการเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยด้วยภาษาที่สวยงาม แสดงให้เห็นภาพและเข้าใจง่ายของเพจโรงภาพยนตร์ที่ 3 ที่นั่ง E12 ฯลฯ อันสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ ซึ่งเฟซบุ๊กเพจถือเป็น

ช่องทางการสื่อสารคอมพิวเตอร์ที่ผู้ส่งสารเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส มีอคติต่อเรื่องที่น่าเสนอ
สื่อสารไปให้ผู้รับสารได้รับทราบ เพื่อจูงใจให้มาชมภาพยนตร์นอกกระแส

การนำเสนอกลยุทธ์ที่ปรากฏในเฟซบุ๊กเพจเป็นการวิเคราะห์ทฤษฎีวาทกรรมในมิติที่ 2 คือ การปฏิบัติการทาง
วาทกรรม ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกพิจารณากระบวนการสร้างตัวบทของเฟซบุ๊กเพจที่ใช้ในการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแส
โดยสนใจการสร้างวาทกรรมของเพจนวนพล อารังรัตนฤทธิ์ เป็นหลัก เนื่องจากนวนพล อารังรัตนฤทธิ์ (เต๋อ) เป็นทั้งผู้
กำกับภาพยนตร์นอกกระแสที่เน้นการสื่อสารภาพยนตร์ที่ตนเองเป็นผู้สร้างขึ้น อีกทั้งยังเป็นผู้มีชื่อเสียงและได้รับ
รางวัลการกำกับภาพยนตร์มากมาย และใช้ข้อมูลจากเพจ Documentary Club และเพจนักกรีว/นักวิจารณ์ ในการ
เสริมวาทกรรมบางอย่าง ผู้วิจัยจึงนำเสนอวาทกรรมสำคัญที่เกิดขึ้นในการสร้างกลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์นอก
กระแสดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การมองภาพยนตร์นอกกระแสในเชิงพาณิชย์ ได้แก่

(1) วัฒนธรรมสมัยนิยม (Pop Culture) เช่น การนำศิลปินวง BNK48 ฯลฯ มาช่วยสื่อสารภาพยนตร์
นอกกระแสด้วยคำพูดหรือข้อความที่กำลังเป็นกระแสของวง หรือการนำนักแสดงที่มีชื่อเสียง เช่น ชันนี่ สุวรรณเมธ
านนท์ (ชันนี่) ฯลฯ มาสื่อสารด้วยการแบ่งปัน (Share) เนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสนั้น ๆ

(2) ความเป็นประพันธ์ (Authorship) คือ การอ้างอิงถึงผู้กำกับภาพยนตร์นอกกระแสคนอื่น ๆ
เช่น เป็นเอก รัตนเรือง ฯลฯ เพื่อช่วยในการสื่อสารเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส

(3) การจำหน่ายสินค้า เช่น ของสะสม Limited Edition ฯลฯ

(4) การได้รับรางวัล คือ การบ่งบอกว่าภาพยนตร์นอกกระแสนั้น ๆ ได้รับการยกย่องว่าเป็น
ภาพยนตร์ยอดเยี่ยม เพื่อจูงใจให้คนมาชมภาพยนตร์นอกกระแส

2. สถานภาพความเป็นชายขอบผ่านตัวแทน (Agent) ต่าง ๆ หรือการสร้างกลยุทธ์ในการสื่อสาร
ภาพยนตร์นอกกระแสโดยนำเสนอผ่านกลุ่มตัวแทนที่สำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มตัวแทนข้ามสื่อ เช่น นิตยสารคู่สร้างคู่สม
หรือการแปลงเพลงที่ได้รับความนิยมของ BNK48 ฯลฯ และ 2) กลุ่มโรงภาพยนตร์ เช่น โรงภาพยนตร์ SF CINEMA
และโรงภาพยนตร์ House RCA ฯลฯ โดยระบุวันเวลา สถานที่ฉายภาพยนตร์นอกกระแส นอกจากนี้ยังบอกผ่าน
การติดแฮชแท็ก (Hashtag) โรงภาพยนตร์ที่กำลังฉายภาพยนตร์นอกกระแสนั้น ๆ เช่น #sfcinema #houserca
 ฯลฯ

3. ความไม่ชัดเจนของความเป็นภาพยนตร์นอกกระแส คือ การนำเสนอภาพยนตร์นอกกระแสมาสู่ความ
เป็นส่วนตัวของผู้โปรโมทเอง ได้แก่

(1) ความเชื่อมโยงกันทางอารมณ์ความรู้สึก คือ เฟซบุ๊กเพจจะสื่อสารเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแส
โดยโยงเข้ากับอารมณ์ความรู้สึก

(2) การสื่อสารด้วยการนำเสนอเบื้องหลังการถ่ายทำภาพยนตร์

(3) การทำหน้าที่เป็นผู้วิจารณ์แนะนำภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ โดยผู้กำกับภาพยนตร์เป็นผู้วิจารณ์
ภาพยนตร์เอง

การสร้างตัวบทขึ้นมานี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ของออสติน (Austin, 1989) ที่ระบุ
ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชมภาพยนตร์ ทั้งจากการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ บทวิจารณ์ อิทธิพลจากบุคคลที่
มีชื่อเสียง รวมทั้งเนื้อเรื่องที่มีการเล่าเรื่อง สิ่งเหล่านี้ คือ สิ่งที่เฟซบุ๊กเพจสร้างขึ้นเพื่อจูงใจให้คนมาชมภาพยนตร์
นอกกระแสมากขึ้น

อภิปรายผล

ถึงแม้ว่าผู้ผลิตสื่อจะมีกลยุทธ์ในการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบที่หลากหลาย แต่หากพิจารณาจะพบว่าในแต่ละโพสต์เหล่านั้นได้สร้างวาทกรรมที่ซ่อนอยู่ซึ่งประกอบสร้างภาพยนตร์นอกกระแสให้ก้าวข้ามผ่านความเป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ ความพยายามที่จะทำให้ภาพยนตร์นอกกระแสมีความเป็นสาธารณะ (Mass) เช่น การนำดารานักแสดงที่มีชื่อเสียงมาช่วยโฆษณาภาพยนตร์ของตนเอง ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับภาพยนตร์ในฐานะที่เป็น “พาณิชย์ศิลป์” (Commercial Art) อันเป็นการรวมศิลปะและการค้าเข้าด้วยกัน และการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสในลักษณะความเป็นส่วนตัวโดยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นว่าภาพยนตร์นอกกระแสที่นำเสนอสมควรค่าแก่การชม เนื่องจากมีความเป็นศิลปะดังที่ปรากฏเกี่ยวกับการเล่าเรื่องของผู้สร้างที่ใส่ใจตั้งแต่บทภาพยนตร์ การถ่ายทำที่รวมเทคนิคถ่ายภาพ หนังสือนวนภาพ ภาพเคลื่อนไหว ความใส่ใจในดนตรี วรรณกรรม และศิลปะการแสดงในภาพยนตร์ อีกทั้งยังได้รับการวิจารณ์ที่รางวัลยอดเยี่ยมมากมาย

นอกจากนี้ ผู้ผลิตสื่อยังพยายามเชื่อมโยงการชมภาพยนตร์นอกกระแสของผู้อ่านด้วยการสร้างมายาคติเพื่อครอบงำทางความคิด โดยเฉพาะเพจนวพล อารังรัตนฤทธิ์ ที่นำเสนอภาพยนตร์ที่ตนกำกับเอง อันแสดงให้เห็นว่ามีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่เน้นความเป็นกันเอง เช่น การใช้คำที่เป็นกันเอง การติดแฮชแท็ก (Hashtag) และการนำเสนอได้เป็นกันเองมากกว่าการนำเสนอโครงสร้างหรือเล่าเรื่องภาพยนตร์นั้น ๆ ผลการศึกษาข้างต้นสะท้อนให้เห็นความคิดของผู้ผลิตสื่อหรือเจ้าของเพจเพจ คือ นวพล อารังรัตนฤทธิ์ ที่เป็นทั้งผู้สร้าง ผู้กำกับภาพยนตร์ สอดคล้องกับการศึกษาของอุสุมา สุขสวัสดิ์ (2559) ที่วิเคราะห์ผู้กำกับภาพยนตร์ไทยนอกกระแสที่ได้รับรางวัลระหว่าง พ.ศ. 2543 - 2555 พบว่ามีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีการวางกรอบโครงสร้างที่สดและแปลกใหม่ในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ การแสดงของตัวละครจะแสดงออกน้อย คล้ายคนจริง ๆ หรือบางครั้งมีการสร้างอารมณ์ขันหรือแสดงออกทางอารมณ์ไม่มากนัก ด้วยลักษณะข้างต้นจึงเป็นที่มาของการใช้คำหรือกลยุทธ์ในการสื่อสารที่ดูเป็นตัวของตัวเอง มีการสร้างอารมณ์ขัน ใช้ศัพท์เฉพาะ สื่อสารทางตรง ไม่อ้อมค้อม

การศึกษานี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปในโลกอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้ผู้ผลิตสื่อที่เป็นผู้สร้าง ผู้กำกับภาพยนตร์มีแนวโน้มที่จะเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความคิดเป็นตัวของตัวเองสูง สอดคล้องกับลักษณะการเป็นผู้กำกับภาพยนตร์นอกกระแส ดังที่ ขจิตชวีญ กิจวิสาละ (2546) กล่าวถึงลักษณะหนึ่งของภาพยนตร์นอกกระแสว่าเป็นภาพยนตร์อิสระในลักษณะการแสดงออกถึงทางเลือกในแง่มุมของศิลปะ เป็นการพยายามทดลองสร้างภาพยนตร์ที่แตกต่างและหลากหลายไปจากภาพยนตร์ที่มีอยู่ทั่วไปโดยไม่ใช้การเล่าเรื่องแบบเดิม ๆ และเป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้สร้างโดยมิได้มุ่งหวังผลทางการค้า ผู้สร้างภาพยนตร์กลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับภาพยนตร์ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ดังปรากฏในกลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแส โดยแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ตรงไปตรงมา มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นกันเอง มีความปรารถนาอ่อนน้อม ใช้ศัพท์ที่แสดงถึงอารมณ์ขัน

เนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยนี้เป็นการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งรัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์ (2542 : 192 - 193) ได้อธิบายลักษณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางอินเทอร์เน็ตด้วยองค์ประกอบการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร (Sender) มีลักษณะไม่เป็นทางการ และไม่ต้องมีพิธีรีตองในการสื่อสาร เนื่องจากเป็นการสื่อสารจากพื้นที่ส่วนตัว (Private Space) ไปยังสาธารณะ (Public Space) ผู้ส่งสารเปิดโอกาสให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมในการสื่อสารอย่างเสรี เช่น การคอมเมนต์ผ่านโพสต์นั้น ๆ ฯลฯ และสาร (Message) จะต้องเป็นเนื้อหาที่เน้นความสนใจเฉพาะกลุ่ม ไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสระหว่างผู้ใช้งาน ดังนั้น การนำเสนอสารของผู้ส่งสารจึงทำให้มองเห็นกลยุทธ์ที่เพจเพจใช้ในการโปรโมท

เพื่อให้คนเข้ามาชมภาพยนตร์นอกกระแส การสื่อสารนี้ ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าหรือรู้จักกันโดยตรง จึงมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าการนำดารานักแสดงที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ชื่นชอบมาร่วมสื่อสารเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่มีความเป็นอิสระ เน้นขายศิลปะ แต่กลับใช้ในเชิงพาณิชย์ แสดงให้เห็นว่าผู้สร้าง ผู้กำกับภาพยนตร์ที่เป็นผู้ผลิตสื่อไม่เพียงแต่สร้างความเชื่อบางอย่างเพื่อเผยแพร่หรือโปรโมทภาพยนตร์นอกกระแส แต่ยังพยายามลบเส้นแบ่งระหว่างความเป็นดารานักแสดงที่มีชื่อเสียงใช้ในเชิงพาณิชย์ในการสื่อสารเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสกับคนธรรมดา ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าตนได้เสพงานศิลปะจริง ๆ ไม่ใช่เสพงานภาพยนตร์ตามกระแสของดารา รวมทั้งผู้ผลิตสื่อยังได้สื่อสารเกี่ยวกับภาพยนตร์นอกกระแสซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ตนเองสร้าง จึงนำเสนอออกมาเป็นเรื่องที่มีความเป็นส่วนตัว ซึ่งวิธีการสร้างความเชื่อและการลบเส้นแบ่งระหว่างคน 2 กลุ่มนี้เป็นวิธีการที่แยบยล แฝงอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างมายาคติทางภาษาและวาทกรรมที่สื่อใช้ อันสอดคล้องกับจอห์นสันและมาลานี (Johnson & Malani. 2010) ที่กล่าวว่าผู้ผลิตสื่อมักลบเส้นแบ่งหรือขอบเขตกลุ่มต่าง ๆ เช่นผู้เชี่ยวชาญกับบุคคลธรรมดา (Expert/Lay) ข้อมูลข่าวสารกับความบันเทิง (Information/Entertainment) บุคคลทั่วไปกับบุคคลที่มีชื่อเสียง (Ordinary/Celebrity) และความเป็นสาธารณะกับความเป็นส่วนตัว (Public/Privacy) ฯลฯ

การวิเคราะห์วาทกรรมที่ใช้ในการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสจะเห็นว่าข้อความในโพสต์ไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสด้วยการเล่าเรื่องภาพยนตร์ ลักษณะของภาพยนตร์เพียงเท่านั้น แต่แฝงไปด้วยการครอบงำทางความคิด ความเชื่อบางประการที่ถูกสร้างขึ้น โดยมุ่งหวังควบคุมการกระทำของคน เป็นไปเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ของผู้สร้าง ผู้กำกับภาพยนตร์ ด้วยเหตุนี้ ผู้อ่านหรือผู้ติดตามเพจที่เป็นฝ่ายรับข้อมูลเพียงทางเดียวจึงควรบริโภคนสื่อออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณและรู้เท่าทันสื่อด้วยการศึกษาทวิเคราะห์วิจารณ์อื่น ๆ ที่จะช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจชมความงามของศิลปะที่ปรากฏในภาพยนตร์นอกกระแสจริง ๆ ไม่ได้ไปชมเพราะตามกระแสสังคมไปเพียงเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้พบว่าภาพยนตร์นอกกระแสเป็นที่รู้จักในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ซึ่งโรงภาพยนตร์และเทศกาลภาพยนตร์เป็นช่องทางเฉพาะที่ใช้ในการนำเสนอ โดยสื่อออนไลน์จะมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ภาพยนตร์นอกกระแสเป็นที่รู้จัก ผู้สร้างและผู้ผลิตจำเป็นต้องหาช่องทางหรือใช้กลยุทธ์ช่วยในการสื่อสารหรือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และสื่อออนไลน์ประเภททวิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์ภาพยนตร์นอกกระแสจะเป็นทางเลือกหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้อ่านพิจารณาชมภาพยนตร์นอกกระแส

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเปรียบเทียบวาทกรรมของผู้สร้างหรือผู้กำกับภาพยนตร์นอกกระแสกับบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์นอกกระแส โดยวิเคราะห์การสร้างกลยุทธ์ว่ามีการก้าวข้ามการสื่อสารในเชิงพาณิชย์หรือไม่ นอกจากนี้ ควรสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางภาษาที่เป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารว่ามีนัยยะใดแฝงอยู่ ตลอดจนวาทกรรมทางมิติสังคมวัฒนธรรมใดที่ซ่อนอยู่ภายใต้กลยุทธ์การเล่าเรื่องที่ใช้

เอกสารอ้างอิง

- ขจิตขวัญ กิจวิสาละ. (2546). การวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์นอกกระแสหลักในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐวุฒิ กุลเถื่อน. (2560). บทสัมภาษณ์เรื่องภาพยนตร์นอกกระแส. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://5804572natthawutkumthirn.blogspot.com> [18 ธันวาคม 2560].
- ประวิณมัย ปายคล้าย. (2545). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชมภาพยนตร์นอกกระแส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ลอย รัตนมาศ. (2554). นิสัยการเปิดรับสื่อ ความต้องการข่าวสารและพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนาวลี เกียรตินิยมศักดิ์. (2542). มณฑลสาธารณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะดา จิตติมชฌิมา. (2554). “เครือข่ายสังคมออนไลน์: แนวโน้ม ปรากฏการณ์ และจริยธรรม.” วารสารนักบริหาร. 30(4) : 150 - 155.
- อุสุมา สุขสวัสดิ์. (2559). การศึกษาวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสที่ได้รับรางวัลระหว่าง พ.ศ. 2543 - 2555. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- Austin, B.A. (1989). *Immediate seating: A look at movie audiences*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Boroughs, C. (2012). *Indie movies impact on Hollywood*. [Online]. Source <https://www.raindance.org/indie-movies-impact-on-hollywood/> [18 December 2017]
- Johnson, S. & Malani, T.M. (2010). *Language ideologies and media discourse: Texts, practices, politics*. New York: Continuum.
- Nelmas, J. (1999). *An introduction to film studies*. 2nd ed. New York: Routledge.

การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย DRIVE OF THAILAND ALCOHOL POLICY

ปญา ทรทรานนท์¹
Paya Dardaranonda¹
กิจฐเขต ไกรวาส¹
Kittachet Krivat¹

¹นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹อาจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ รูปแบบมาตรการ กลไกและวิธีการนํานโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสารจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกประเภทข้อมูล ในด้านสถานการณ์ รูปแบบมาตรการ กลไกและวิธีการในการนํานโยบายแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ของประเทศไทยนั้น สามารถแบ่งเป็น 4 ช่วง ได้แก่ 1) ระยะเวลาการก่อตัว (ก่อน พ.ศ. 2551), 2) ระยะเวลาการเริ่มต้น (พ.ศ.2551-2553), 3) ระยะเวลาการนำไปปฏิบัติ (พ.ศ. 2554-2558), และ 4) ระยะเวลาการปรับเปลี่ยน (พ.ศ. 2558 ถึงปัจจุบัน) โดยมีสถานการณ์ในแต่ละช่วงแตกต่างกันไป รูปแบบมาตรการหลักของนโยบายแอลกอฮอล์ที่นำมาใช้ได้แก่ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 และยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์แห่งชาติ มีกลไกในการนํานโยบายไปปฏิบัติได้แก่คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในมิติของผลผลิต ผลลัพธ์ และการพัฒนาประเทศ

คำสำคัญ : นโยบายแอลกอฮอล์, การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์, นโยบายแอลกอฮอล์ของไทย

ABSTRACT

This study aims to describe the current situation, measurements, mechanisms and methods of alcohol policy implementation in Thailand. A qualitative research with documentary research was conducted and performed with documents and reports from related agencies. Data analysis was conducted with typological analysis method.

The study indicated that there were four stages of drive of alcohol policy in Thailand; 1) the formation phase (before 2008), 2) the initiated phase (2008-2010), 3) the implementation phase (2011-2015), and 4) the adjustment phase (2015 to the present). The situation varied from phase to phase. The main measures of alcohol policy were: Alcohol Control Act 2008 and the National Strategy of Alcohol Policy. The mechanisms of policy implementation include the National Policy Council and the Office of the Alcohol Control Board. Achievements of Thai

Alcohol Policies were in the dimensions of productivity, ultimate outcomes and development of the country.

Keywords : alcohol policy, drive of alcohol policy, Thailand alcohol policy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยในปัจจุบันมีความรุนแรงเป็นอย่างมาก จากรายงานองค์การอนามัยโลกพบว่า ปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยอายุ 15 ปี ขึ้นไป โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 6.95 ลิตรของแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อคนต่อปี จัดอยู่ในลำดับที่ 53 ของโลก และมีปริมาณการดื่มสุรากลั่นเป็นอันดับ 1 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทวีปเอเชีย (องค์การอนามัยโลก, 2558) ประเทศไทยมีนักดื่มประชากรผู้ใหญ่ อายุ 15 ปีขึ้นไป อยู่ที่ร้อยละ 31.5 เมื่อจำแนกตามภูมิภาคของประเทศ พบว่าภูมิภาคที่มีปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงสุดคือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 39.4) รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 37.2) และภาคกลาง (ไม่รวมกทม.) (ร้อยละ 28.1) ตามลำดับ (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2556) การดื่มแอลกอฮอล์ที่ปริมาณสูงดังกล่าวเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญของการเกิดโรคมะเร็งส่วนศีรษะและลำคอ โรคมะเร็งหลอดอาหาร และโรคมะเร็งเต้านม และการดื่มแอลกอฮอล์ยังมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการทางจิตประสาทต่างๆ เช่น โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคลมชัก โรคซึมเศร้า รวมถึงโรคไม่ติดต่อ เช่น โรคตับแข็ง และการอักเสบของตับอ่อน (Praud, et al. 2016) นอกจากนี้การดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นสาเหตุหลักของอุบัติเหตุจราจร โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลปีใหม่และเทศกาลสงกรานต์ มีจำนวนของผู้ประสบอุบัติเหตุที่ดื่มแอลกอฮอล์โดยเฉลี่ยสูงถึง 9,647 รายต่อปี หรือ ร้อยละ 34.61 คิดเป็นสัดส่วนโดยเฉลี่ยของอุบัติเหตุจราจรทางบกที่มีผู้ขับขี่ดื่มแอลกอฮอล์ต่อจำนวนอุบัติเหตุจราจรทางบกทั้งหมดร้อยละ 4.56 (หน่วยเฝ้าระวังและสะท้อนสถานการณ์ความปลอดภัยทางถนน. ออนไลน์. 2561) สามารถคิดเป็นต้นทุนทางตรงจากการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บ และมูลค่าทรัพย์สินที่เสียหายจากอุบัติเหตุจราจร สูงถึง 6,512 ล้านบาท ซึ่งหากรวมต้นทุนทางอ้อมซึ่งทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียผลิตภาพทั้งจากการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และเสียผลิตภาพขณะทำงาน จะมีมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจสูงถึง 150,000 ล้านบาท (มนตรีธรรม์ ถาวรเจริญทรัพย์ และคณะ. 2551)

จากสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้มีการออกพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ขึ้น โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ “โดยที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพ ผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริมสุขภาพ ของประชาชนโดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551: 34) โดยสาระสำคัญของ พ.ร.บ. ฉบับนี้ ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการนโยบายแอลกอฮอล์แห่งชาติและผู้รับผิดชอบด้านต่างๆ ในการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ของประเทศ มีการจำกัดอายุผู้ซื้อ จำกัดสถานที่ วัน-เวลา และลักษณะวิธีการการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การห้ามการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน นอกจากนี้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว ยังมีพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และคำสั่งอื่นๆ อาทิ พ.ร.บ. สุรา พ.ศ. 2493, พ.ร.บ. จราจรทางบก (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550, กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข

การแสดงผลงานวิจัยเพื่อประกอบการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์, ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สุรา, ระเบียบคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น ที่ได้ประกาศใช้เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ ในสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นที่ประชุมของหน่วยงานและองค์กรภาคีต่างๆ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ในการพัฒนานโยบายสาธารณะทางสุขภาพตามระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม นั้น ในสมัชชาสุขภาพครั้งที่ 1 พ.ศ. 2551 ได้มีมติขอให้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้ประกาศให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นวาระแห่งชาติและวาระท้องถิ่น ซึ่งต่อมาในสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 2 พ.ศ. 2552 ได้มีมติรับรองยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability) 2) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) 3) การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) 4) การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) และ 5) การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support) (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. 2558) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (The Sustainable Development Goals: SDGs) ในข้อที่ 3 (SDG3) เรื่องสุขภาพและสวัสดิภาพที่ดี โดยในเป้าประสงค์ที่ 3.5 คือการเสริมการป้องกันและการรักษาการใช้สารในทางที่ผิดซึ่งรวมถึงการใช้สารเสพติดในทางที่ผิดและการใช้แอลกอฮอล์ในทางอันตราย และได้กำหนดเป้าหมายทั่วโลก กำหนดให้ปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคไม่ติดต่อต้องลดลง ร้อยละ 10 ภายในปี 2568 (UNDP. 2017) นอกจากนี้ นโยบายแอลกอฮอล์ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2559) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นการกำหนดการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นวาระระดับชาติในปี 2551 มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2561) เป็นเวลา 10 ปี จนไปสู่ปี 2568 หรือ อีก 7 ปีข้างหน้าแล้วพบว่า ประเทศไทยอาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการควบคุมและแก้ไขปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากมีข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ ในการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน จัดทำแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติพ.ศ. 2560-2563 ซึ่งถือเป็นครึ่งแผนหลังของแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ 10 ปี (พ.ศ. 2554-2563) เพื่อแปลงแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติไปสู่แผนปฏิบัติการ (อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว, พลเทพ วิจิตรคุณากร และสาวิตรี อัจฉางค์กรชัย. 2559)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาตามที่ได้นำเสนอมานี้แล้วข้างต้น จึงมีความสำคัญและมีประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาถึงสถานการณ์ รูปแบบมาตรการ กลไกและวิธีการนำนโยบายแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะสามารถนำไปขยายผลปรับใช้ในปรับปรุงและพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ของประเทศได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานการณ์ รูปแบบมาตรการ กลไกและวิธีการนำนโยบายไปปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ของนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

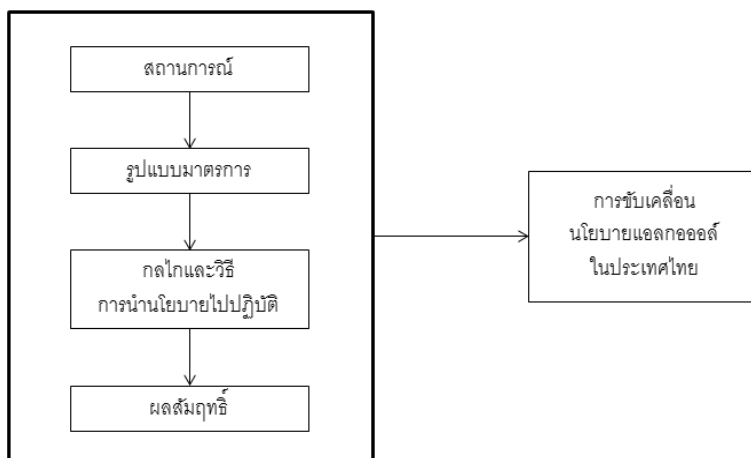
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

นโยบายแอลกอฮอล์ หมายถึง มาตรการต่างๆ ทั้งที่เป็นกฎหมายและการดำเนินงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และ/หรือภาคประชาสังคม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการบริโภค การจำหน่าย และการจูงใจให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ/หรือป้องกันและเยียวยาผลกระทบอันเนื่องมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในส่วนของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของโครงการในเบื้องต้นได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแอลกอฮอล์ และหนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับนโยบายแอลกอฮอล์จากฐานข้อมูล Thai Digital Collection ของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการจำแนกข้อมูลและการวิเคราะห์เนื้อหา

พื้นที่การศึกษาวิจัย

ประเทศไทย

ประเด็นวิจัยของการศึกษา

ประเด็นวิจัยของการศึกษาในครั้งนี้ มีเนื้อหาครอบคลุมเฉพาะการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ประกอบด้วย

- (1) สถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
- (2) รูปแบบมาตรการของนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
- (3) กลไกและวิธีการในการนํานโยบายแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติ และ
- (4) ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

เอกสารที่ใช้ในการวิจัย

เอกสารที่ใช้ในการวิจัยเอกสารในครั้งนี้มีดังนี้

- (1) พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (2) หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- (3) หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- (4) หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)
- (5) หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
- (6) หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของศูนย์ประสานงานเครือข่ายประชาคมงดเหล้า
- (7) เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิจัยจากฐานข้อมูล Thai Digital Collection ของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย ซึ่งเป็นผลงานย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี (พ.ศ.2551-2561)
- (8) หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น องค์การอนามัยโลก เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological analysis) และวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สถานการณ์ รูปแบบ มาตรการ กลไกและวิธีการในการนำนโยบายแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติในประเทศไทย

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทยจากการวิจัยเอกสาร ซึ่งประกอบด้วย พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบราชการ ประกาศ คำสั่ง และกฎหมายต่างๆ ทั้งสิ้น 73 ฉบับ, หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ทั้งสิ้น 84 ฉบับ, และรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ จากฐานข้อมูล Thai Digital Collection ทั้งสิ้น 214 ผลงาน พบว่า

1) ด้านสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พบว่า การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระยะ ดังนี้

(1) ระยะการก่อตัว (ก่อน พ.ศ. 2551) เป็นช่วงก่อนที่จะประกาศใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในระยะนี้ สถานการณ์ปัญหาการบริโภคแอลกอฮอล์ของคนไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้น จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก พบว่า ช่วงเวลาก่อนปี 2551 ปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ของประชากรไทยอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะปริมาณการบริโภคเบียร์เพิ่มขึ้นถึง 1.77 เท่า ภายในเวลา 7 ปี (องค์การอนามัยโลก. ออนไลน์. 2561) โดยคณะผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลกได้แสดงความคิดเห็นผ่านรายงานว่ารัฐบาลของแต่ละประเทศควรเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและให้การจัดการแก่นโยบายแอลกอฮอล์ระดับประเทศผ่านทางกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้มั่นใจว่ามีการจัดการนโยบายแอลกอฮอล์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (องค์การอนามัยโลก. 2553) จากรายงานการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ครั้งที่ 67/2550 เมื่อวันที่ 28 พ.ย.2550 และครั้งที่ 74/2550 เมื่อวันที่ 21 ธ.ค. 2550 มีสมาชิก สนช. ได้กล่าวถึงความไม่เหมาะสมของมาตรการในการจำกัดเวลาในการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีอยู่ในขณะนั้นว่า ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักดื่มหน้าใหม่ ในขณะที่ในร่าง พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับใหม่ ยังคงเปิดโอกาสให้สามารถโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ในช่วงเวลา 00.00 – 05.00 น. ทำให้มีการขอแปรญัตติปรับแก้ ให้ไม่สามารถมีโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เลย จนสมาชิก สนช. ส่วนใหญ่ลงมติเห็นชอบกับมาตรการดังกล่าวในที่สุด (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2550)

(2) ระยะเวลาเริ่มต้น (พ.ศ.2551-2553) เป็นระยะที่เพิ่งมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นช่วงเดียวกันกับการเริ่มต้นการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 1 ขึ้นตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยในช่วงระยะนี้ เมื่อมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 แล้ว จึงมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขึ้นตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว และมีการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามนโยบายแอลกอฮอล์ อาทิ การออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่, เรื่อง กำหนดแบบบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่, การออกคำสั่งคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ ตลอดจนการออกประกาศคณะกรรมการฯ เรื่อง การสรรหาผู้แทนองค์กรเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านสมัชชาสุขภาพได้ผลักดันแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ เพื่อให้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาตินำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบต่อแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ และกำหนดให้คณะกรรมการนโยบายแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หน่วยงานราชการและภาคีเครือข่ายต่างๆ ได้ร่วมกันสนับสนุนการดำเนินงานและเข้ามามีส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรมร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งในด้านการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ การติดตามผลตามแผนยุทธศาสตร์และการร่วมกันพัฒนาแผนปฏิบัติการตามนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ นอกจากนี้ ในช่วงระยะนี้ยังเป็นช่วงที่มีการขยายเครือข่ายประชาคมงดเหล้าไปสู่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. 2557)

(3) ระยะการนำไปปฏิบัติ (พ.ศ.2554-2558) การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในระยะนี้ เริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี 2554 จนถึง 2559 สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ออกประกาศต่างๆ จำนวน 10 ฉบับ เพื่อจำกัดมิให้ขายหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ต่างๆ อาทิ สถานที่ราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ โรงพยาบาล สถานศึกษา โรงงาน บนทางสัญจร ทางรถไฟ ท่าเรือ และสวนสาธารณะ รวมถึงการกำหนดให้งดขายและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาด้วย จากข้อมูลพบว่าปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ลดลงสูงสุดถึง ร้อยละ 23 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนที่จะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 อย่างไรก็ดี เมื่อมีการดำเนินนโยบายจนถึงในการนำไปปฏิบัติ ทำให้ค้นพบข้อปัญหาอุปสรรค และผลกระทบอันเนื่องมาจากนโยบายแอลกอฮอล์ในหลายประเด็นด้วยกัน เช่น ในช่วงเวลาก่อนปี 2558 นั้น นอกจากสถานที่ราชการ วัด สถานที่ทางศาสนา สถานพยาบาล สถานศึกษา หอพัก บัม น้ำมัน และสวนสาธารณะแล้ว พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ไม่มีการห้ามการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทางสัญจร และ ไม่มีมาตรการในการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลปีใหม่และเทศกาลสงกรานต์ มีเพียงประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดวันห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2552 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทาง พ.ศ. 2555 เท่านั้น ทำให้การเข้าถึงแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลของช่วงเวลาดังกล่าว สามารถเป็นไปได้โดยง่ายและไม่มีการควบคุมเนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ มีเพียงมาตรการในการรณรงค์ให้เมาไม่ขับ ซึ่งได้ผลในระดับหนึ่งเท่านั้น

(4) ระยะเวลาปรับเปลี่ยน (พ.ศ. 2558 ถึงปัจจุบัน) จากการประเมินผลการดำเนินงานครึ่งแผนของยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ซึ่งเป็นแผนระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2553-2563) โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่าเป้าหมายและผลการดำเนินงานของยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี 2558 ในส่วนของผลการดำเนินงานที่ผ่านการประเมิน ได้แก่ ด้านปริมาณการบริโภคต่อประชากรผู้ใหญ่ สามารถลดปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ได้ต่ำกว่าเป้าหมาย 0.76 ลิตรของแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อคน ในด้านสัดส่วนของผู้บริโภคประจำต่อผู้บริโภค มีผลการดำเนินงานเป็นสัดส่วนของผู้บริโภคลดลงต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 0.76 ส่วนเป้าหมายหมายและ

ผลการดำเนินงานที่ไม่ผ่านการประเมิน ได้แก่ เป้าหมายด้านความชุกของผู้บริโภคในประชากรผู้ใหญ่ และด้านความชุกของผู้บริโภคในประชากร อายุ 15-19 ปี มีความชุกสูงกว่าเป้าหมาย ร้อยละ 6.1 และ 6.7 ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า การดำเนินนโยบายแอลกอฮอล์มีลักษณะการทำตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน และในหลายหน่วยงานยังขาดทรัพยากรในการดำเนินงาน การนำกลไกของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาใช้ค่อนข้างน้อย ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ระดมความคิดเห็นจากภาคีเครือข่ายในการร่วมกันเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้มีความครอบคลุม เหมาะสม และถ่ายทอดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ พร้อมกับผลักดันให้ทุกจังหวัดมีแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. 2559)

2) **ด้านรูปแบบมาตรการของนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย** พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีเครื่องมือที่สำคัญในการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่

(1) พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งมาตรการทางกฎหมาย ถือเป็นมาตรการระดับชาติที่สำคัญ เพราะเมื่อมีการประกาศใช้แล้ว ย่อมมีผลผูกพันต่อประชาชนทุกคน โดยพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ประกอบด้วย 7 หมวด 45 มาตรา สำคัญของพระราชบัญญัติ คือการบัญญัติให้มีคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติเพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน การควบคุม และติดตามประเมินผลมาตรการต่างๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยบทบัญญัติที่สำคัญคือการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งนอกจากมีหน้าที่ในการเสนอแผน มาตรการ และความคิดเห็นต่อคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติและคณะรัฐมนตรีแล้ว ยังมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ประสานงานแก่หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และเป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการบำบัดฟื้นฟูรักษาผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย ในพระราชบัญญัติเดียวกันยังได้กำหนดมาตรการการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างๆ ไว้ ได้แก่ การกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องติดคำเตือนบนฉลากบรรจุภัณฑ์ และห้ามมิให้ขายหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ต่างๆ ซึ่งรวมถึง หอพักและปั้มน้ำมันด้วย นอกจากนี้ยังจำกัดเวลาและอายุของผู้ซื้อ และห้ามมิให้ทำการโฆษณาหรือทำกิจกรรมส่งเสริมการขายใดใด ซึ่งผู้ฝ่าฝืนจะได้รับการลงโทษตามบทกำหนดโทษที่มีทั้งระวางโทษปรับและจำคุก นอกจากนี้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 แล้ว มาตรการทางกฎหมายยังประกอบด้วยกฎกระทรวง ระเบียบราชการ ประกาศและคำสั่งของส่วนราชการซึ่งออกตาม พ.ร.บ. ควบคุมฯ อีกด้วย มาตรการเหล่านี้เป็นมาตรการที่ออกมาภายหลังตามแต่บริบทและสถานการณ์ บางมาตรการที่ใช้ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบันก็เป็นกฎหมายที่ใช่มายาวนาน เช่น ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 253 พ.ศ. 2515 ซึ่งยังมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบราชการ ประกาศและคำสั่งของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแอลกอฮอล์ทั้งสิ้น 73 ฉบับ

(2) ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. 2558) ได้แก่ 1) การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability) มีเป้าหมายเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนโดยรวมและประชาชนกลุ่มเสี่ยง ผ่านกลไกทางราคาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วยมาตรการทางภาษีและราคา และมาตรการควบคุมการเข้าถึง ตัวอย่างของมาตรการในยุทธศาสตร์นี้ ได้แก่ การกำหนดให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสินค้า

ควบคุม การปรับอัตราภาษีสุราและภาษีสรรพสามิต การควบคุมสุราเถื่อนที่มีการลักลอบผลิต จำหน่ายและนำเข้า การควบคุมการออกใบอนุญาตต่างๆ ตลอดจนการเพิ่มบทลงโทษและการปรับปรุงระบบการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ 2) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) มีเป้าหมายเพื่อสร้างค่านิยม และปรับเปลี่ยนบรรยากาศทางสังคมให้ลดความสนใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลง ประกอบด้วยมาตรการการควบคุมสื่อโฆษณาและการสื่อสารการตลาด และสนับสนุนกิจกรรมปลอดเหล้าต่างๆ 3) การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) มีเป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงต่อปัญหา และจำกัดความรุนแรงของปัญหาในกลุ่มเสี่ยง รวมถึงจัดการให้ผู้มีปัญหามีความสามารถ ลด ละ เลิก และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วยมาตรการการควบคุมพฤติกรรมการบริโภคที่ยานพาหนะขณะมีเมามาตรการสร้างความตระหนักต่อผลกระทบที่เกิดจากการเมาสุรา และมาตรการป้องกันและบำบัดฟื้นฟูผู้ที่มีปัญหา 4) การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง สามารถจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ และขยายผลได้ ประกอบด้วยมาตรการในการจัดการปัญหาในพื้นที่ หรือชุมชนต่างๆ และ 5) การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support) มีเป้าหมายเพื่อสร้างกลไกสนับสนุนกระบวนการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยมาตรการการผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ

3) ด้านกลไกและวิธีการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า กลไกการดำเนินนโยบายแอลกอฮอล์ของไทย ประกอบด้วยคณะกรรมการนโยบายแอลกอฮอล์แห่งชาติ เป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนงาน และการควบคุมและมีคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นผู้ประสานงานและเป็นศูนย์กลาง โดยมีคณะอนุกรรมการชุดต่างๆ ทำหน้าที่ตามแต่ละคณะ ได้แก่ (1) คณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 (2) คณะอนุกรรมการร่างและแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย หรืออนุบัญญัติตามพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 (3) คณะอนุกรรมการพิจารณาการกระทำความผิดตามพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 (4) คณะอนุกรรมการพิจารณาด้านวิชาการในการควบคุมป้องกันและ ลด ละ เลิก การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (5) คณะอนุกรรมการพิจารณาด้านการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพผู้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (6) คณะอนุกรรมการด้านรณรงค์และการสร้างภาคี นอกจากนี้ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ ยังมีคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด โดยการนำนโยบายแอลกอฮอล์ไปปฏิบัตินั้นจะอาศัยแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนตามหลักการสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ซึ่งประกอบด้วย (1) ภาคการเมือง/ราชการ (2) ภาควิชาการ/วิชาชีพ และ (3) ภาคประชาสังคม

4) ด้านผลสัมฤทธิ์ของนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนโยบายแอลกอฮอล์สามารถพิจารณาได้ใน 3 มิติ ได้แก่

(1) มิติด้านผลผลิตและผลลัพธ์ พบว่า ด้านผลผลิต นโยบายแอลกอฮอล์ทำให้เกิดคณะทำงานเครือข่ายและภาคีต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย เช่น คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการเพิ่มขึ้นของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าต่างๆ เป็นต้น และทำให้เกิดมาตรการและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการมีการบูรณาการแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา โครงการรับน้องปลอดเหล้า และการกำหนดให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้และรณรงค์ให้เยาวชนเข้าใจถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในส่วนกระทรวงมหาดไทย มีนโยบายในการจัดระเบียบสังคม (สถานบริการสีขาว) และนโยบายงานประเพณีปลอดเหล้า ส่วนกระทรวงการคลัง ได้มีการปรับเพิ่มอัตราภาษีของสุรากลั่น

และการปรับโครงสร้างภาษีสุรา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานของชุมชนหรือภาคประชาสังคมต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดนวัตกรรมในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างๆ เช่น การจัดทำโซนนิ่งปลอดเหล้า งานบุญ งานศพและงานประเพณีปลอดเหล้า ปฏิญาหรือธรรมนูญหมู่บ้านปลอดเหล้า เป็นต้น ด้านผลลัพธ์ พบว่า ปริมาณการบริโภคต่อประชากรผู้ใหญ่ลดลง และสัดส่วนของผู้บริโภคประจำต่อผู้บริโภคลดลง มีการกวัดขันจับกุมคดีที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีการประสานความร่วมมือและลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ทั้งด้านการดำเนินงานและการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินงานของอาสาสมัครสุขประจำหมู่บ้านช่วยให้มีผู้เลิกสุราและสามารถยกระดับชุมชนเป็นชุมชนปลอดเหล้า และเป็นหมู่บ้านศีล 5 ได้อีกด้วย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2560) โดยการบำบัดฟื้นฟูมีการใช้แนวทางการปรับพฤติกรรมการดื่มสุราในชุมชนส่งผลให้มีการลด ละ เลิกสุรกายในชุมชน (ไศภณสิริ ยุทธวิสุทธิ, อรัญญา บุญธรรม, มงคล ส่องสว่างธรรม, และคณะ. 2559)

(2) มิติด้านผลกระทบต่อนโยบายอื่น พบว่า นโยบายการควบคุมแอลกอฮอล์ ได้ส่งผลกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมสุราที่บ้าน เนื่องจากการปรับโครงสร้างทางภาษีสุรา และมาตรการในการควบคุมการโฆษณาและขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

(3) มิติด้านการพัฒนาประเทศ พบว่า จากผลของนโยบายแอลกอฮอล์ในมิติที่ 1 ช่วยให้ผู้ใช้มีปัญหาเกี่ยวกับแอลกอฮอล์สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ เป็นการเพิ่มผลิตภาพให้กับประเทศ และยังช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความแข็งแรงในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนลดภาระจากความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เป็นผลจากปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทยในด้านต่างๆ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

(1) ปัจจัยของรูปแบบมาตรการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์นั้น เกิดจากความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย มาตรการ และแนวทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จนทำให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน ตั้งแต่กลุ่มที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนงานไปจนถึงกลุ่มผู้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบาย ทำให้ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนซึ่งรวมไปถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำนโยบายแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติด้วย โดยมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ มาตรการการจำกัดเวลาและสถานที่ในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

(2) กลไกสำคัญที่จะทำให้ให้นโยบายแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทซึ่งทำให้หลักการสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาเกิดประสิทธิผลในการดำเนินการ โดยพบว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด อสม.และเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ซึ่งได้มีการติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายอย่างสม่ำเสมอ ส่วนผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวัง ป้องกันและปราบปราม ได้แก่ ตำรวจ และฝ่ายปกครอง ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลให้ประชาชน ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายแอลกอฮอล์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ความร่วมมือกับมาตรการและนโยบายแอลกอฮอล์ แม้จะไม่สมบูรณ์แบบหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายทั้งหมดก็ตาม

(3) ในด้านผลสัมฤทธิ์ของนโยบายแอลกอฮอล์นั้น หากประเมินจากปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ที่ลดลงไม่มากนัก แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของนโยบายแอลกอฮอล์นั้น เป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการทางสังคม ซึ่งหากประชาชนอยู่ในที่อยู่อาศัยส่วนตัว หรือในที่ที่ไม่มีการบังคับใช้ หรือละเว้นการบังคับใช้กฎหมายแล้ว ประชาชนก็จะดื่มแอลกอฮอล์เช่นเดิม การจำกัดการเข้าถึงและการใช้มาตรการทางภาษีจึงเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อการลดจำนวนนักดื่มและปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์ลง

ข้อเสนอแนะ

(1) การวัดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินนโยบายควรเพิ่มความท้าทาย โดยใช้การวัดผลสัมฤทธิ์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์การอนามัยโลก (องค์การอนามัยโลก, 2010) โดยเน้นไปที่การลดปริมาณการบริโภค การลดปริมาณนักดื่มหน้าใหม่ และลดผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ลง ทั้งในแง่ของการควบคุมโรคไม่ติดต่อ และปัญหาอุบัติเหตุจากรถ

(2) ควรคำนึงถึงปัจจัยด้านสมรรถนะ ขององค์กรต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้าง งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและปัญหาในแต่ละพื้นที่หรือในแต่ละกิจกรรม

(3) ในแง่ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ซึ่งสัมพันธ์กับการกำหนดภารกิจและมอบหมายงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล ควรมีการบูรณาการและกำหนดทิศทางของการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

(4) ควรคำนึงถึงความเป็นธรรมในมาตรการให้คนให้โทษต่างๆ โดยพิจารณากำหนดบทลงโทษให้สอดคล้องกับผลกระทบความเสียหาย และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด และสมควรใช้การเปรียบเทียบคดีในบางกรณีเท่านั้น

(5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการให้การศึกษาและปลูกฝังค่านิยม ได้แก่ สถานศึกษา วัด ตลอดจนหน่วยงานที่มีภาระงานเกี่ยวข้องกับการให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น สาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรเข้าไปช่วยเสริมสร้างปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการทางการศึกษาและสร้างความตระหนัก ถึงผลกระทบและปัญหาจากแอลกอฮอล์ และปลูกฝังค่านิยมในการไม่บริโภคแอลกอฮอล์

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือจาก อ.ดร.กิจฐเขต ไกรवास ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีตลอดมา ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125. ตอนที่ 33ก. หน้า 34-49. มนทร์มณี ถาวรเจริญทรัพย์. (2551). การศึกษาต้นทุนผลกระทบทางสังคม สุขภาพและเศรษฐกิจของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. นนทบุรี : โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ. วรางคณา จิรรัตน์โสภา. (2559). การประเมินผลโครงการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาระดับพื้นที่ ปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2556). สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ. 2554. นนทบุรี : เดอะ กราฟิโกซิสเต็มส์.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2557). เรื่องเล่า ก้าว 10. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- โศภณสิริ ยุทธวิสุทธิ, อรัญญา บุญธรรม, มงคล ส่องสว่างธรรม, และคณะ. 2559. “การปรับพฤติกรรมเครื่องดื่มสุราในชุมชน จันทบุรี.” วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี. 27(2) : 160-167.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). ถอดบทเรียนเชิงสังเคราะห์โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการบูรณาการงานเหล่า บุหรี่เพื่อ สร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยชุมชน. เชียงใหม่ : หจก.วนิดาการพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. (2559). การประเมินผลครึ่งแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ.2554-2558. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนดดีไซน์
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2558). รวมนิติ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 1 – ครั้งที่ 7. นนทบุรี : หจก.สันสวย
- สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2559). ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (สรุปย่อ). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2550). รายงานประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 67 เป็นพิเศษ. กรุงเทพฯ : รัฐสภา.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2550). รายงานประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 74. กรุงเทพฯ : รัฐสภา.
- หน่วยเฝ้าระวังและสะท้อนสถานการณ์ความปลอดภัยทางถนน. (2561). อุบัติเหตุทางถนนช่วงเทศกาล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://trso.thairoads.org>. [20 พฤษภาคม 2561].
- องค์การอนามัยโลก. (2553). รายงานคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลกด้านปัญหาจากการบริโภคแอลกอฮอล์: รายงานครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- องค์การอนามัยโลก. (2558). Global Health Observatory data repository. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://apps.who.int/gho/data>. [20 พฤษภาคม 2561].
- อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว, พลเทพ วิจิตรคุณากร และสาวิตรี อัจฉริยะกรชัย. (2559). ข้อเท็จจริงและตัวเลข: เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. สงขลา : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
- Praud, D., Rota, M., Rehm, J., Shield, K., Zatonski, W., Hashibe, M., et al. (2016). “Cancer incidence and mortality attributable to alcohol consumption.” *International Journal of Cancer*. 138 : 1380-1387.
- United Nations Development Programme. (2017). *UNDP Support to the Implementation of Sustainable Development Goal 3*. New York : UNDP
- World Health Organization. (2010). *Global strategy to reduce the harmful use of alcohol*. Geneva : WHO Press

การบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม

กรุงเทพมหานคร

MANAGEMENT OF DANCE PERFORMANCES TO THE COMMUNITY BY WAT LAD BUA KHAO
SCHOOL, BANG KHO LAEM DISTRICT OFFICE, BANGKOK.

กิริณา ไชยสาลี¹

Kirana Chaisalee¹

จารุณี อารีรุ่งเรือง¹

Jarunee Areerungruang¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งศึกษา 1) การจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชน และ 2) เสนอแนะแนวทางการจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณานาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชมรมนาฏศิลป์ของโรงเรียนวัดลาดบัวขาวอยู่ภายใต้การดูแลของครูผู้สอนในรูปแบบชมรมโดยไม่มีโครงการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ ชมรมนาฏศิลป์จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนเท่านั้น เมื่อไม่มีโครงการ ชมรมนาฏศิลป์จึงไม่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการบริหารจัดการ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการ คือ การแก้ไขปัญหาจากระบบภายในชมรมนาฏศิลป์ โดยเสนอให้ชมรมนาฏศิลป์ทำแผนการบริหารที่ชัดเจน และผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนทั้งแผนดำเนินงานประจำปีและแผนด้านงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการจัดทำโครงการต้นแบบ นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ชมรมให้คนทั่วไปรู้จักหรือประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ และส่งเสริมให้ชมรมนาฏศิลป์เข้าร่วมการประกวด การแข่งขันการแสดงนาฏศิลป์ที่จัดขึ้นตามประเพณีหรือในวันสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในเขตและนอกเขตกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ : การจัดการการแสดงนาฏศิลป์, ชมรมนาฏศิลป์, ชุมชน

ABSTRACT

The “Management of Dance Performances to the Community by Wat Lad Bua Khao School, Bang Kho Laem District Office, Bangkok” was a qualitative research with the aims 1) to study the dance performances management to the community, and 2) to guidelines the dance performances management to community by Wat Lad Bua Khoa School. The observation and interview were used for collection data. A descriptive analysis was used for data analyzing. The results showed that from past to present, the dance club of Wat Lad Bua Khao School was

formed under the teacher without official supported project. The dance club was held to comply with school activities. The dance club had no clearly objective. As a result, there were many problems and obstacles such as human resources, materials, budget, and management. Guidelines for management were solving problem within the dance club by proposing the explicit management plan in order to raise into being part of the school’s strategic plan both the annual process plan and the budget plan. The public relation was one way to make the dance club to be well-known from the outside, and public relation through the social media. Moreover, it should support the dance club for participating in contests, competitions, traditional dance performances, or on various important days of the various organizations held both inside and outside Bangkok area.

Keywords : Management of Dance Performances, Dance Club, Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม วิทยาการและศิลปวัฒนธรรม ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ แห่งโลกไร้พรมแดนทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง สังคมไทยก็เหมือนกับสังคมมนุษย์ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมอื่น ๆ ในระดับเดียวกันแล้วก็อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนมีผลกระทบต่อประเทศไทยหลายด้านโดยเฉพาะวัฒนธรรมและค่านิยมที่แปลกใหม่ เช่น การแต่งกาย การสื่อสาร กิริยามารยาท และการใช้ภาษา ฯลฯ (เรณู โกศินานนท์. 2544 : 3 - 4)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ผลที่ตามมาจะทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป การนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมกับสังคมเป็นของคู่กัน ต้องไปด้วยกันเสมอ ถ้าหากสังคมเปลี่ยน วัฒนธรรมก็เปลี่ยน ถ้าวัฒนธรรมเปลี่ยน สังคมก็เปลี่ยน ซึ่งทั้งสองอย่างมีผลเกี่ยวเนื่องกัน

ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในขณะนี้จึงเป็นเหตุผลการตระหนักถึงการปลูกฝังวัฒนธรรมประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความเป็นเอกราชมาช้านาน มีศิลปวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติจนเป็นที่ชื่นชมและชื่นชมของนานาประเทศที่ได้สัมผัสสุนทรียะที่มีความวิจิตรงดงามในศาสตร์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ถึงแม้ในปัจจุบันไทยเราได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมจากต่างชาติอันหลากหลายที่กำลังหลั่งไหลเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยในตอนนี้ก็ตาม แต่สิ่งที่คนไทยยังสามารถอนุรักษ์และสืบทอดได้มาจนถึงปัจจุบันเรียกว่า “นาฏศิลป์ไทย” อันเป็นศิลปะประจำชาติที่ควรค่าแก่การรักษาและให้การสนับสนุนเพื่อให้ศิลปะคงอยู่สืบไป (นิคม มุสิกคามะ. 2545 : 84)

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนา บำรุง และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดจากบุคคลหรือจากสื่อใด ๆ ไปสู่บุคคล เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งความรู้เหล่านั้นจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ พัฒนาให้มนุษย์เติบโตทั้งด้านสมอง สติปัญญา ควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้ง การศึกษาส่งผลให้เกิดความรู้ ซึ่งความรู้นั้นสามารถนำมาใช้พัฒนาคนให้มีความสามารถที่จะใช้ประกอบอาชีพ รวมทั้งช่วยขัดเกลาคนให้มีจิตสำนึก และคุณธรรม เป็นผู้เจริญทางปัญญาและจิตใจ และยังส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศได้ กระบวนการทางการศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและสืบทอด

วัฒนธรรมของชาติ เนื่องจากกระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีระบบและต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้การ
ทำนุบำรุง ส่งเสริม และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมได้สมบูรณ์ที่สุด (จิราพร ธวัชวิเชียร. 2528 : 50)

ในฐานะที่นาฏศิลป์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ การศึกษาวิชานาฏศิลป์จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการ
เรียนวิชานาฏศิลป์จะช่วยปลูกฝังให้นักเรียนรักและหวงแหน เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยที่มี
การสืบทอดมาอย่างยาวนานและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทยที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรือง
ปัจจุบันความนิยมในการชมการแสดงนาฏศิลป์ไทยลดน้อยลง ผลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจทำให้
ผู้คนส่วนใหญ่นิยมศิลปะแบบสมัยใหม่ ท่วงทำนอง และท่าเต้นที่ได้รับอิทธิพลมาจากต่างชาติ การแสดงนาฏศิลป์
ส่วนมากจะปรากฏให้เห็นเฉพาะในงานพระราชพิธี งานรัฐพิธีต่าง ๆ หรือปรากฏในรูปแบบเชิงธุรกิจ ทำให้คนนึกถึง
การแสดงนาฏศิลป์และให้ความสำคัญเฉพาะบางโอกาส บางสถานที่เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงวิกฤติของ
ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ ดังนั้น หากจะดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ไทยนี้ไว้ ผู้วิจัยพบว่าสถานศึกษาหรือ
โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝัง อนุรักษ์ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ

โรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร จัดการเรียนการสอนสอดคล้องตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ผู้วิจัย
เกิดประเด็นคำถามว่าเมื่อนักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนด และโรงเรียนยังมีการเรียน
การสอนเพิ่มเติม โดยจัดตั้งชมรมนาฏศิลป์ในโรงเรียนให้นักเรียนที่สนใจการแสดงนาฏศิลป์เข้ามาเรียนนาฏศิลป์
จึงเป็นที่สนใจของนักเรียนที่ชื่นชอบโดยมีการฝึกซ้อมการแสดงนาฏศิลป์เป็นประจำทุกวันหลังเลิกเรียน เพื่อให้
นักเรียนเกิดทักษะการใช้ลีลาท่ารำให้อ่อนช้อย สวยงาม โรงเรียนจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนที่เรียนนาฏศิลป์ในชมรม
นาฏศิลป์แสดงความสามารถในกิจกรรมหรือวันสำคัญของโรงเรียน

การจัดการแสดงนาฏศิลป์ในโรงเรียนขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของกิจกรรมหรืองานที่โรงเรียนจัดขึ้น วันสำคัญ
ของโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ จัดการแสดงรำถวายพระพร วันไหว้
ครู วันสุนทรภู่ จัดการแสดงรำหรือระบำที่เกี่ยวกับบทประพันธ์ของสุนทรภู่ วันเข้าพรรษา จัดการแสดงรำกลองยาว
เพื่อแห่เทียนพรรษา วันลอยกระทง จัดการแสดงรำวง ฯลฯ การจัดการแสดงแต่ละงานในโรงเรียนจะแตกต่างกันไป
ขึ้นอยู่กับว่านำไปใช้แสดงในงานใด ซึ่งบางงานหรือบางกิจกรรมจะมีชุดการแสดงประจำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรม
อาเซียนจะมีท่าทางประกอบเพลงอาเซียน ฯลฯ แต่บางงานอาจไม่มีชุดการแสดงประจำ ส่วนใหญ่จะเลือกชุดการ
แสดงให้เข้ากับกิจกรรมหรืองานนั้น ๆ แทน

นอกจากการแสดงในโรงเรียนแล้ว นักเรียนชมรมนาฏศิลป์ยังได้ออกไปแสดงนาฏศิลป์กับหน่วยงาน
ภายนอก ชุมชนรอบข้างทั้งภายในเขตบางคอแหลมและในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ เช่น งานวันพ่อ แสดงที่ศูนย์การค้าทรี
ออน ทรี พระราม 3 และงานบางกอกวารี ร.ศ. ๒๓๔ แสดงที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ฯลฯ แต่โอกาสในการแสดง
ความสามารถให้หน่วยงานภายนอกหรือชุมชนมีเพียงปีละ 2 - 3 งานต่อปีซึ่งค่อนข้างน้อย อาจจะต้องหาเหตุ
แวดล้อมที่ปัจจุบันพื้นที่ทางวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพฯ เปลี่ยนไป พื้นที่ส่วนใหญ่กลายเป็นโรงแรม ห้างสรรพสินค้า
ร้านค้า ร้านอาหาร และมุ่งเน้นไปในเชิงธุรกิจ พื้นที่แสดงออกทางวัฒนธรรมจึงลดน้อยลง โอกาสในการแสดง
นาฏศิลป์ของนักเรียนก็ลดน้อยลง จึงไม่ตอบสนองกับความรู้ความสามารถของนักเรียนที่ได้รำเรียนมา โรงเรียนจึง
ควรมีวิธีการจัดการในการส่งเสริมทักษะความสามารถด้านการแสดงนาฏศิลป์ของนักเรียนกับหน่วยงานภายนอก
หรือชุมชนรอบข้างอย่างไรให้นักเรียนมีพื้นที่ในการแสดงนาฏศิลป์ที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น จัดหาพื้นที่การแสดงใน
งานมงคล เช่น งานทำบุญวันเกิด งานทำบุญเลี้ยงพระ งานมงคลสมรส งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ หรืองานอวมงคล เช่น
งานศพ สามารถจัดได้ทั้งช่วงพระสวด และช่วงฃาปนกิจ หรือที่เรียกกันว่ารำหน้าไฟ ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่ม

พื้นที่ในการแสดงนาฏศิลป์ให้แก่นักเรียน และเพื่อดึงดูดความสนใจของคนในปัจจุบันให้เห็นคุณค่าและความสำคัญอันจะทำให้เกิดความนิยมในการแสดงนาฏศิลป์ที่เป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและเกิดความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร อันเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทย ทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีของคนรุ่นใหม่ อีกทั้งทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่มีผู้สืบทอดวัฒนธรรมและได้ร่วมกันอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมไว้ตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษากิจการการจัดการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร และเสนอแนะแนวทางการจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. นาฏศิลป์ไทย หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำ เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น มีความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิง สามารถโน้มน้าวอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตามศิลปะประเภทนี้ต้องอาศัยการบรรเลงดนตรีและการขับร้องเข้าร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่ายิ่งขึ้น ประเภทของนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ โขน ละคร ระบำ รำ ฟ้อน การแสดงพื้นเมือง และมหรสพไทย
2. การแสดงนาฏศิลป์ไทย หมายถึง ลักษณะการแสดงทางนาฏศิลป์ไทยที่แสดงออกในหลายทาง เช่น ท่ารำ เครื่องแต่งกาย การใช้เพลง ทำนอง จังหวะประกอบในการแสดงนั้น ๆ
3. การจัดการแสดง หมายถึง วิธีการหรือขั้นตอนที่โรงเรียนนำมาใช้ในการจัดการการแสดงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างเป็นระบบ
4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
5. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
6. คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
7. นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้องค์ประกอบของงานบริหาร 4M's ที่นำมาใช้ในการจัดการแสดง คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) โดยคำนึงถึงบุคคล 3 ฝ่าย คือ โรงเรียนในฐานะผู้สร้าง นักเรียนในฐานะผู้แสดง และผู้ชมทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ส่วนการบริหารงานแบบ 4P's

ที่นำมาใช้กับการจัดการแสดง คือ วัตถุประสงค์ (Purpose) บุคลากร (People) กระบวนการ (Process) และ ผลผลิต (Product) (วิมลศรี อุปรมย์. 2524 : 214)

นอกจากนี้ยังใช้กระบวนการบริหารแบบ PDCA เป็นแนวคิดของเดมมิ่ง (Demming) ที่พิจารณาปัจจัยสำคัญประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan - P) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do - D) ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check - C) และขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (ACT - A) (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. 2542 : 180 - 190)

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน จะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาโดยละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ คือ

1. การวางแผนการกำหนดการ ประกอบด้วยการแยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ การกำหนดเวลาที่ต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง และการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ

2. การจัดแบบเมทริกซ์ (Matrix Management) การจัดแบบนี้สามารถดึงผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน ประกอบด้วย การให้ผู้ร่วมงานเข้าใจงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ การให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม และการพัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ ทำให้รู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

2. รวบรวมข้อมูล

3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

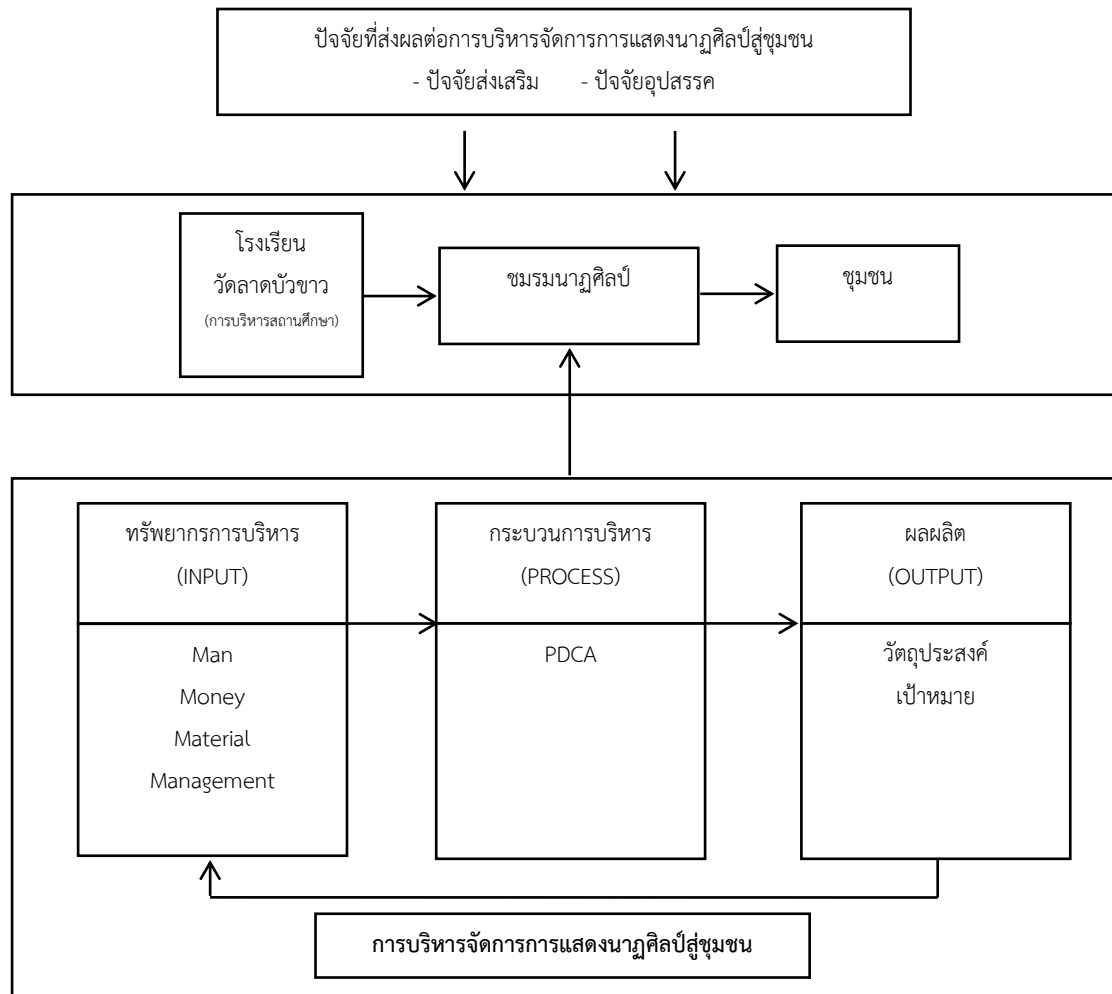
4. การรายงาน จัดแสดงผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว โดยรายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์ และรายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดความบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้แก้ไขปัญหตามลักษณะที่ค้นพบ ดังนี้

1. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

2. ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วป้องกันเพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก การแก้ปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังนี้ 1) การย้ายนโยบาย 2) การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน และ 3) การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน นอกจากนี้ยังสามารถแสดงการควบคุมคุณภาพในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของทุกระบบที่เชื่อมโยงกันดังแผนภาพประกอบ

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาและออกแบบการวิจัยและการดำเนินงานขั้นต้น
2. สืบค้นเบื้องต้นเพื่อศึกษารายละเอียดต่าง ๆ จากการเรียนการสอนนาฏศิลป์และชมรมนาฏศิลป์ของโรงเรียนที่เลือกเป็นกรณีศึกษา

โรงเรียนที่เลือกเป็นกรณีศึกษา

3. ทบทวนเอกสารโดยการศึกษาและรวบรวมจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ่งพิมพ์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการการแสดงนาฏศิลป์ เช่น หลักการแสดงนาฏศิลป์ หลักการบริหารจัดการ และการพัฒนาการแสดงนาฏศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย

4. เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนนาฏศิลป์ และนักเรียนที่เป็นสมาชิกชมรมนาฏศิลป์และเป็นผู้แสดงด้วย

5. วิเคราะห์ จัดลำดับเนื้อหาในส่วนการบริหารจัดการชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว และวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชน

6. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยลำดับเนื้อหาการบริหารจัดการชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชน สรุปได้ดังนี้

การบริหารจัดการชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว

การศึกษาข้อมูลการแสดงนาฏศิลป์ภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนย้อนหลัง 6 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 - 2560 ทำให้ทราบการบริหารจัดการการแสดง ปัญหาและอุปสรรคการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ต่อยอดมาจากการเรียนการสอนในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชานาฏศิลป์ ระดับประถมศึกษา ซึ่งชมรมนาฏศิลป์ได้ดำเนินการโดยเป็นที่ฝึกซ้อมและพัฒนาการแสดงนาฏศิลป์ให้ชำนาญและเชี่ยวชาญภายใต้การสอนและดูแลให้คำปรึกษาโดยครูประจำรายวิชานาฏศิลป์ มีการจัดกิจกรรมการแสดงทั้งภายในโรงเรียนและชุมชนภายนอกโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ SWOT ชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. จุดแข็ง (Strengths) พบว่าชมรมนาฏศิลป์มีจุดแข็ง คือ มีนโยบายและปฏิทินการปฏิบัติงานชัดเจน ครูผู้ฝึกสอนมีความรู้ความสามารถที่ชำนาญโดยตรง อีกทั้งมีการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ มีสถานที่ที่สะดวกและเหมาะสมในการฝึกซ้อม

2. จุดอ่อน (Weaknesses) พบว่าชมรมนาฏศิลป์มีจุดอ่อน คือ โรงเรียนเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย ซึ่งผู้บริหารแต่ละคนมีนโยบายสนับสนุนด้านงบประมาณที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้ชมรมนาฏศิลป์ขาดแคลนเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการฝึกซ้อมและทำการแสดง อีกทั้ง ชมรมนาฏศิลป์มีครูผู้สอนเพียง 1 คน ซึ่งต้องทำหน้าที่หลายอย่างบางครั้งส่งผลให้งานบางอย่างออกมาไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เช่น เมื่อมีกิจกรรมการแสดงในตอนเช้า ครูมีหน้าที่แต่งหน้า ทำผม แต่งตัวให้นักเรียน

3. โอกาส (Opportunities) พบว่าชมรมนาฏศิลป์มีโอกาส คือ ได้รับการติดต่อจากหน่วยงานภายนอก เช่น สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งช้อปปิ้ง ฯลฯ ติดต่อให้นักเรียนไปร่วมแสดงในเทศกาลต่าง ๆ ที่จัดขึ้น อีกทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณจากศิษย์เก่า

4. อุปสรรค (Threats) พบว่าชมรมนาฏศิลป์มีอุปสรรค คือ ในเขตบางคอแหลมมีโรงเรียนหลายโรงเรียน และเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งมีความพร้อมเรื่องการแสดงนาฏศิลป์มากกว่า อีกทั้งรอบข้างโรงเรียนวัดลาดบัวขาวเป็นชุมชนแออัดสถานภาพทางครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน และไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองเท่าที่ควร

การบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชน

การจัดการ คือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหารซึ่งให้ความสำคัญกับวิธีการ 3 อย่าง ได้แก่ ทรัพยากรการบริหาร (INPUT) กระบวนการบริหาร (PROCESS) และวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (OUTPUT) สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ทรัพยากรการบริหาร (INPUT) ได้นำหลัก 4M อันประกอบไปด้วยบุคคล (Man) วัสดุ (Material) งบประมาณ (Money) และการบริหารจัดการ (Management) มาพิจารณา พบว่าการบริหารจัดการชมรมนาฏศิลป์นั้นไม่ได้จัดอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ โครงการของสถานศึกษา การบริหารจัดการชมรมนาฏศิลป์ไม่มีโครงการที่แน่นอน ทุกอย่างขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของครูผู้สอน จึงทำให้ทรัพยากรบุคคลไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มีผู้ปกครองส่วนน้อยที่จะสนับสนุนบุตรหลาน ชุมชนรอบข้างไม่ให้ความสำคัญกับชมรมนาฏศิลป์และโรงเรียน ด้านวัสดุ พบว่ายังมีไม่เพียงพอต่อการจัดชุดการแสดง ส่งผลให้เกิดปัญหาในการ

เลือกการแสดง เนื่องจากข้อจำกัดของชุดที่มีน้อยและบางชุดมีไม่พอกับจำนวนผู้แสดง ด้านงบประมาณ พบว่าชมรมนาฏศิลป์จัดตั้งขึ้นแบบไม่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ เป็นการจัดตั้งขึ้นเองโดยครูผู้สอน ทำให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณมีอยู่อย่างจำกัด ไม่สามารถใช้งบประมาณตามแผนงานรายจ่ายประจำปีได้ งบประมาณส่วนใหญ่ของชมรมนาฏศิลป์มาจากงบนอกงบประมาณรายจ่ายประจำปีของโรงเรียน อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากศิษย์เก่า และงบประมาณที่ได้จากการออกไปแสดงกับหน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ ส่วนการบริหารจัดการ พบว่าการบริหารจัดการชมรมนาฏศิลป์ในแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ โครงการของสถานศึกษา ไม่มีโครงการที่แน่นอน กระบวนการบริหาร (PROCESS) ด้วยวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ประกอบด้วย

1. ขั้นวางแผนงาน (P) ชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว ยังขาดการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด เนื่องจากชมรมไม่อยู่ในรูปแบบทางการ ด้านการดำเนินงานและการกำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน มีผลสำเร็จของงานตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด การกำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ ชมรมนาฏศิลป์มีครูผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวและไม่อยู่ในรูปแบบคณะกรรมการ หากแต่มีผู้บริหารให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น ด้านทรัพยากรที่ต้องการเพื่อสนับสนุนการทำงานยังคงขาดแคลนเครื่องแต่งกายสำหรับการแสดง เครื่องประดับ อุปกรณ์และเครื่องสำหรับแต่งหน้า ทำผม พาหนะรับ - ส่ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการบริหารของครูผู้สอน

2. ขั้นดำเนินการ (D) มีการประชุมชี้แจงให้ผู้รับผิดชอบทราบตามแผนที่วางไว้ การดำเนินการตามแผนอาจประกอบด้วยกรณีโครงสร้างงานรองรับ วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบงาน และมีผลของการดำเนินการ นอกจากนี้ต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบทราบและดำเนินงานตามแผนงานหรือกิจกรรมที่จัด สำหรับการกำกับติดตามช่วยเหลือและสนับสนุน ผู้บริหารติดตามงานของชมรมนาฏศิลป์เป็นบางโอกาส กรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีอาชีพการงานที่ดีในสังคม การเข้าถึงเพื่อขอความร่วมมือจึงเป็นเรื่องยากและมีหลายขั้นตอน ส่วนผู้ปกครองไม่ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ เวลา และความร่วมมือ ชุมชนรอบข้างไม่สนับสนุนและไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร แต่จะให้ความร่วมมือก็ต่อเมื่อมีการขอความอนุเคราะห์ไปจากชมรมศิษย์เก่า ซึ่งนาน ๆ ครั้งจะเข้ามาสนับสนุน

3. ขั้นสรุปและประเมินผล (C) ชมรมนาฏศิลป์ไม่มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนที่ตั้งไว้ ขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานในรูปแบบการสรุปโครงการภายใต้โครงการอื่นที่รองรับหลังจากงานนั้นเสร็จสิ้น

4. ขั้นปรับปรุงตามผลการประเมิน (A) ชมรมนาฏศิลป์นำผลสำเร็จของกิจกรรมมาวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยครูผู้ดูแลชมรมเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อพิจารณาการสรุปวิเคราะห์กระบวนการบริหารด้วยวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ของชมรมนาฏศิลป์แล้ว จะเห็นได้ว่าการวางแผนปฏิบัติงานในอนาคตควรวางแผนทางปฏิบัติให้ครบวงจรเดมมิ่ง เพราะแนวคิดนี้เน้นให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ หากพบปัญหาจะสามารถปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เกิดการพัฒนาชมรมนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่องในอนาคต

ผลผลิต วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (OUTPUT)

การศึกษาของผู้วิจัยพบว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชมรมนาฏศิลป์ โรงเรียนวัดลาดบัวขาว จัดตั้งชมรมขึ้นภายใต้การดูแลของครูผู้สอนในรูปแบบชมรมโดยไม่มีโครงการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ แต่ชมรมนาฏศิลป์จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ต้องมีการแสดงของโรงเรียนเท่านั้น เมื่อไม่มีโครงการ ชมรมนาฏศิลป์จึงไม่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน เพียงแต่เป็นชมรมที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝน แสดงออกถึงความสามารถทางด้านนาฏศิลป์

แนวทางการจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยเสนอแนะให้ชมรมนาฏศิลป์จัดทำโครงการเพื่อวางแผนดำเนินการ เนื่องจากการวางแผนกิจกรรมในรูปแบบโครงการสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชมรมนาฏศิลป์ได้ เพราะโครงการเป็นแผนงานที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นให้เป็นไปตามขั้นตอน มีระยะเวลาการดำเนินงานที่ระบุวัน-เวลาเริ่มต้น และวัน-เวลาที่แล้วเสร็จแน่นอน มีการระบุจำนวนทรัพยากร และงบประมาณที่ใช้จริงในแต่ละกิจกรรมของชมรมนาฏศิลป์ และควรได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างไรในแต่ละปีการศึกษา อีกทั้งยังมีการติดตามประเมินผลชมรมนาฏศิลป์ ส่งผลให้ชมรมสามารถดำเนินการแสดงทั้งในโรงเรียนและชุมชนภายนอกได้สำเร็จ

อย่างไรก็ตาม โครงการที่ดีจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนแผนงาน มีระบบการจัดการ การดำเนินงานของโครงการต้องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายและมีผู้รับผิดชอบ รวมทั้งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ อันจะทำให้ชมรมนาฏศิลป์มีการบริหารงานที่เป็นมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เมื่อชมรมมีความพร้อมในทุกด้าน สามารถเสนอผลงานการแสดงนาฏศิลป์ของชมรมหรือประชาสัมพันธ์สู่ชุมชน องค์กร หรือหน่วยงานภายนอก เช่น ประชาสัมพันธ์ผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการสถานศึกษา ชมรมศิษย์เก่า ศูนย์การค้าที่สนใจกิจกรรมนาฏศิลป์ ฯลฯ อีกทั้ง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การเข้าร่วมการประกวดและการแข่งขันการแสดงนาฏศิลป์ จะส่งผลให้การดำเนินการแสดงของชมรมนาฏศิลป์ประสบความสำเร็จ

อภิปรายผล

โรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดลาดบัวขาว เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนแออัด มีชุมชนละแวกใกล้เคียงหลายชุมชน นักเรียนส่วนมากมาจากชุมชนใกล้เคียง บิดามารดาของนักเรียนโดยมากย้ายมาจากต่างจังหวัดและทำงานทำในกรุงเทพฯ มีที่อยู่อาศัยไม่แน่นอน จึงเกิดปัญหาด้านฐานะความเป็นอยู่ ครอบครัวแตกแยก ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ นักเรียนยังมีปัญหาความประพฤติไม่เหมาะสม ก้าวร้าว เกรงใจ ไม่มีระเบียบวินัย ด้านคุณภาพการศึกษา แม้ว่าโรงเรียนจะปรับปรุงการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นทุกปีการศึกษา แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบางสาระการเรียนรู้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เช่น ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ฯลฯ นักเรียนยังขาดการคิดวิเคราะห์ซึ่งจะต้องพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

รายละเอียดทั่วไปของโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ส่งผลต่อการดำเนินงานของชมรมนาฏศิลป์ เนื่องจากสภาพปัญหาภายในโรงเรียนเกิดจากการวางแผนงานของโรงเรียน โดยมีแผนปฏิบัติการประจำปีและยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นตัวกำหนดแผนงานทั้งปีของโรงเรียน ซึ่งชมรมนาฏศิลป์และการแสดงนาฏศิลป์ค่อนข้างมีความสำคัญในการดำเนินการตามโครงการและยุทธศาสตร์ของโรงเรียน เนื่องจากหลายโครงการมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงนาฏศิลป์ นอกเหนือจากนั้น สภาพสังคมและเศรษฐกิจของโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อชมรมนาฏศิลป์เช่นกัน กล่าวคือ การแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนรอบข้างโรงเรียนนั้นไม่มีการแสดงเลย เกี่ยวเนื่องมาจากสภาพสังคม ความเป็นอยู่ของผู้ปกครอง ชุมชนรอบข้างค่อนข้างมีปัญหา จึงไม่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนโรงเรียนและชมรมนาฏศิลป์ แต่ชมรมนาฏศิลป์จะได้รับโอกาสตามคำเชิญของหน่วยงานภายนอกหรือห้างสรรพสินค้าที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนในการแสดงนาฏศิลป์อยู่บ้าง แต่ค่อนข้างน้อย ปัญหาเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่าเกิดจากบริบทของโรงเรียนและเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่ส่งผลต่อชมรมนาฏศิลป์และระบบการบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชน

ประเด็นด้านการจัดการแสดงนาฏศิลป์ของชมรมนาฏศิลป์ย้อนหลัง 6 ปี จนถึงปัจจุบัน ของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร พบว่าการจัดตั้งชมรมเป็นแบบไม่เป็นทางการ เป็นการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งขึ้นด้วยความชอบ ความพึงพอใจ และความสมัครใจของนักเรียนที่ชื่นชอบการแสดงนาฏศิลป์ โดยมีครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์เป็นผู้ดำเนินการ ชมรมนาฏศิลป์ไม่มีการจัดระเบียบโครงสร้างภายใน ดำเนินการไม่เป็นระบบการบริหาร ทุกอย่างขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของครูผู้สอนนาฏศิลป์โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ให้การสนับสนุน ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น ทรัพยากรบุคคล ฯลฯ โรงเรียนเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้ง ครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในทางนาฏศิลป์มีเพียง 1 คน และนักเรียนในชมรมมีจำนวนน้อย เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวส่งผลให้นักเรียนไม่มีความสนใจในการเรียน จึงทำให้นักเรียนที่สนใจและรักในการแสดงนาฏศิลป์มีน้อย บางครั้งไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ลำบากจึงมีโอกาสน้อยที่จะให้การสนับสนุนบุตรหลานของตนที่อยู่ในชมรมนาฏศิลป์ ชุมชนรอบข้างส่วนใหญ่เป็นชุมชนแออัดมีการใช้ชีวิตแบบสังคมเมือง ไม่ให้ความสำคัญกับชมรมและโรงเรียน

ด้านวัสดุอุปกรณ์การแต่งกาย แต่งหน้า และอุปกรณ์ในการแสดงละคร เนื่องจากการแสดงนาฏศิลป์บางชุดต้องมีอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งยังมีไม่เพียงพอต่อการจัดชุดการแสดง จึงส่งผลให้เกิดปัญหาในการเลือกการแสดง เนื่องจากมีข้อจำกัดของชุดที่มีน้อยหรือไม่มีเลย ด้านงบประมาณสนับสนุนมีอยู่อย่างจำกัด ไม่สามารถใช้งบประมาณตามแผนงานรายจ่ายประจำปีของโรงเรียนได้ งบประมาณส่วนใหญ่ของชมรมนาฏศิลป์ได้มาจากงบนอกประมาณรายจ่ายประจำปี อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากศิษย์เก่า และเป็นงบที่ได้จากการออกไปแสดงกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความจำเป็นในการจัดการแสดงแต่ละครั้ง

ด้านกระบวนการจัดการชมรมนาฏศิลป์เป็นไปในรูปแบบไม่เป็นทางการ โดยเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมของโครงการอื่น ๆ เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ มีกิจกรรมในโครงการ ดังนี้ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมแห่เทียนพรรษา วันอาสาฬหบูชา กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ กิจกรรมวันมาฆบูชา กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน ฯลฯ ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการจะเสนอการแสดงนาฏศิลป์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการนั้นเพื่อให้การจัดโครงการมีความสมบูรณ์และมีสีสัน ไม่มีการสนับสนุนชมรมนาฏศิลป์ในด้านต่าง ๆ เป็นเพียงการขอความร่วมมือเท่านั้น

การจัดการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนนั้น สิ่งสำคัญนอกจากจะต้องจัดการแสดงให้มีคุณภาพเพื่อสนองความต้องการของผู้ชมและให้เป็นที่ยอมรับทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกแล้ว ชมรมนาฏศิลป์จำเป็นต้องมีโครงสร้างการบริหารงานและการวางแผนงานอย่างเป็นระบบเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของชมรมให้บรรลุถึงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร คือ การแก้ไขปัญหจากระบบภายในชมรมนาฏศิลป์ โดยเสนอให้ชมรมนาฏศิลป์จัดทำโครงการ (Project) ภายในโรงเรียน เนื่องจากปัจจุบันชมรมนาฏศิลป์ไม่มีโครงการอย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยเห็นว่าชมรมนาฏศิลป์ที่ปราศจากโครงการย่อมเป็นผลให้ชมรมนาฏศิลป์ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะการทำโครงการเป็นการวางแผนที่จะบรรยายละเอียดชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลา ดำเนินการ กิจกรรมที่ดำเนินการ สถานที่ดำเนินการ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ตลอดจนผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ ฯลฯ กล่าวได้ว่าโครงการเป็นส่วนประกอบหนึ่งเพื่อให้เกิดผลและบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้ ช่วยให้เห็นปัญหาและทิศทางการพัฒนา ขอบเขตที่สามารถติดตามและประเมินผลได้ เป็นจุดเชื่อมโยงจากงานไปสู่สมาชิกชมรมนาฏศิลป์และงบประมาณ เพราะโครงการมีความสัมพันธ์กับนโยบายแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน จะทำให้ชมรมนาฏศิลป์ดำเนินการได้ง่ายและประสบผลสำเร็จในการจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชน เมื่อ

ชมรมนาฏศิลป์มีแผนงานอย่างเป็นระบบจะสามารถบริหารจัดการให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด มาตรฐานและคุณภาพในการจัดการแสดงนาฏศิลป์ก็จะมีเพิ่มขึ้น สามารถนำแผนการแสดงไปเสนอหรือประชาสัมพันธ์สู่ชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกได้ ส่งผลทำให้ชมรมนาฏศิลป์มีการแสดงเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งนี้ยังขาดการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนอื่น ๆ ในเขตพื้นที่สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
2. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยมุ่งขยายผลไปยังพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้การแสดงนาฏศิลป์ได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร รัชวีเชียร. (2528). การให้การศึกษาทางศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จันทระเกษม.
- นิคม มูลิกะคามะ. (2545). วัฒนธรรม บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- เรณู โกศินานนท์. (2544). สืบสานนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมลศรี อุปรมย์. (2524). นาฏกรรมและการละคร หลักการบริหารและการจัดแสดง. กรุงเทพฯ : หนอน.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

การศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลารว่างด้วยการเดินรำเต๋าต่อขึ้นซีที่มีต่อการพัฒนาจิตปัญญาของนิสิต
STUDY OF PARTICIPATING LEISURE ACTIVITIES WITH DAODE XIN XI DANCING PROGRAM
TOWARDS THE STUDENTS' CONTEMPLATIVE DEVELOPMENT

นพรัตน์ ศุทธิถก

Nopparat Suthitakon

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลารว่างของนิสิต 2) ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อโปรแกรมการเดินรำเต๋าต่อขึ้นซี 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้เวลารว่างของนิสิต วิธีดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลารว่าง คือนิสิตสาขาวิชาพลศึกษาชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 324 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกึ่งทดลองคือนิสิตสาขาวิชาพลศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 54 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้เวลารว่าง และให้นิสิตกลุ่มทดลอง 27 คนเข้าร่วมโปรแกรมการเดินรำเต๋าต่อขึ้นซี 8 สัปดาห์ กลุ่มควบคุม 27 คน ทำกิจกรรมนันทนาการในชีวิตประจำวันตามปกติ และให้นิสิตทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตก่อนและหลังการทดลอง สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 61.7 อาศัยอยู่หอพักเอกชน ด้านพฤติกรรมการ ใช้เวลารว่างนิสิตเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการหลายรูปแบบ มีการใช้โทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตมากที่สุด นิสิตมากกว่าร้อยละ 50 มีพฤติกรรมการใช้เวลารว่างที่ไม่เหมาะสม นิสิตกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$) ความคิดเห็นของนิสิตก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดเห็นของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้เวลารว่างของนิสิต ฝ่ายกิจการนิสิตควรส่งเสริมการใช้เวลารว่างให้เกิดประโยชน์โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตใจ กิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมงานอาสาสมัคร ควรมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : พฤติกรรมการใช้เวลารว่าง, โปรแกรมการเดินรำเต๋าต่อขึ้นซีเพื่อพัฒนาจิตปัญญา, แนวทางการพัฒนาการใช้เวลารว่างของนิสิต

ABSTRACT

The purpose of this study were: 1) to study the leisure behavior of the students, 2) to study the opinion of students to DaoDe Xin Xi dancing program, 3) to suggestion guideline for the development of students' leisure time. The research procedures were used survey and quasi experimental research. The sample used to study leisure behavior were 324 students major Physical Education year 1-4. The sample was used in quasi-experimental research were 54 students major Physical Education year 2. The data collection use a leisure behavior questionnaire. The experimental group 27 students participate DaoDe Xin Xi dancing program 8

weeks. The control group 27 students performs daily recreational activities as usual. The experiment group and control group had done a questionnaire before-after the experiment.

The data were analyzed statistically in terms of frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test. The result found that: most of the student were male 61.70 %, age 18-24 years old, they live in the private dormitory. Students' leisure behavior found that: most of student participated recreation activity diversity, they used telephone and internet everyday. More than 50% of the subjects had leisure behavior experience inappropriate. The opinion of the experimental group was “the high level” ($\bar{x} = 3.86$). The students' opinion before and after joining the program program, there were different aspects statistically significant level. 05. The experimental group and the control group showed a significant difference statistically significant at the .05 level. To suggestion guideline for the students' leisure development found that: the student affairs should organize promotional leisure activities continuously including the development of mental activity, social activities and volunteer work activities.

Keywords : Leisure behavior, DaoDe Xin Xi dance program for contemplative development, Guideline for students' leisure development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้เวลาวางมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของบุคคลในทุกช่วงวัย การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวัน การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในเวลาวางจะมีส่วนช่วยพัฒนาร่างกาย พัฒนาคุณค่าทางจิตใจ สร้างความมั่นใจในตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจธรรมชาติ พัฒนาคุณค่าทางอารมณ์ มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับตนเองผู้อื่นและสังคม ตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบ พัฒนาจิตสำนึก เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ พัฒนาความเป็นพลเมืองดีในด้านการรักษาสีสิ่งแวดล้อม (สมบัติ กาญจนกิจ, 2535: 177) การใช้เวลาวางเป็นเวลาอิสระหรือเวลาที่ไม่มีการเหน็ดเหนื่อย ไม่ต้องทำงานหรือทำกิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิต บางคนใช้เวลาวางในการทำงาน ดูแลสุขภาพ หรือทำกิจกรรมนันทนาการเพื่อความสนุกสนาน บางคนใช้เวลาวางในการออกกำลังกาย การดำเนินชีวิตของบุคคลมีการใช้เวลาวางที่ส่งผลกระทบต่อทางบวกและทางลบ (Leitner & Leitner et al., 2012: 4) การใช้เวลาวางเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้บุคคลที่เข้าร่วมเกิดความสนุกสนาน ผ่อนคลายความตึงเครียด มีโอกาสที่จะแสดงความสามารถพิเศษและมีความอิสระ ในการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาวาง มนุษย์อาจจะเป็นผู้เล่นหรือเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี หรือการสร้างสรรค์งานศิลปะ หรือมนุษย์อาจจะเป็นผู้ชม เช่น ชมการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ การชมภาพยนตร์ ชมการแสดงดนตรีของศิลปินที่ชื่นชอบ ฟังดนตรี ชมงานแสดงศิลปะ เป็นต้น (Torkildsen, 2005: 44) เวลาวางเป็นช่วงเวลาไม่มีการบังคับ เป็นการแสดงถึงสัญลักษณ์ทางสังคม เป็นสัญลักษณ์ของความอิสระ เวลาวางเปรียบเสมือนการแสดงออกทางจิตวิญญาณ (McClean et al., 2005: 33) การใช้เวลาวางเป็นสิทธิของบุคคลที่จะเลือกทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ แต่ถ้าบุคคลมีพฤติกรรมการใช้เวลาวางในทางที่ไม่เหมาะสม ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ในมุมมองของผู้วิจัยเชื่อว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาวางในทางสร้างสรรค์จะช่วยพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์ประเวศ วะสี ได้อธิบายถึงจิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตัวเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริง ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ ความสุข ปัญญา และความรักอันไพศาลต่อ

เพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง หรืออีกนัยหนึ่งเกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้นการศึกษาจากการปฏิบัติ เช่น จากการทำงานศิลปะ การเล่นโยคะ การเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม การมีส่วนร่วมในชุมชน สนุกทริยสนทนา การเรียนรู้จากธรรมชาติและจิตตภาวนา (อ้างถึงใน ฐานิกา บุขมมงคล, 2553: 2) กิจกรรมการเดินรำเต๋าเต๋อซิ่นซี (Daode Xin Xi) เป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีการรวมกลุ่มการเดินรำเต๋าเต๋อซิ่นซีในทุกภูมิภาคของประเทศไทย และมีการสอนการเดินรำเต๋าเต๋อซิ่นซีเพื่อเป็นการฝึกสมาธิ ให้แก่เด็กนักเรียนในจังหวัดภูเก็ต (ลักษณะนันท สุวรรตนานนท์, 2555: 4) และได้มีการศึกษาผลของการเข้าค่ายโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยใช้เทคนิคเต๋าเต๋อซิ่นซีพบว่า นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี (สรศักดิ์ ไสยะหุด, 2546) สถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีซึ่งเข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้เวลาว่างของบุคคลทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย เป็นช่วงวัยที่สำคัญในการแสวงหาประสบการณ์การใช้เวลาว่าง วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานที่ดีเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ การส่งเสริมการใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ที่สร้างคุณค่าให้แก่เยาวชน การส่งเสริมให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินรำ จะช่วยพัฒนาอารมณ์สุข สนุกสนาน พัฒนาความสามารถของบุคคล ส่งเสริมสุขภาพ และสมรรถภาพ ส่งเสริมสุขภาพจิต สร้างความสมดุลของร่างกายและจิตใจ เป็นการลดความเครียด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับกลุ่มสังคม ส่งเสริมการแสดงออก และสร้างความภาคภูมิใจ งานวิจัยนี้ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิตจะทำให้ค้นพบปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่พึงประสงค์ และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อนิสิต และด้วยความสำคัญของการใช้เวลาว่างผู้วิจัยจึงต้องการส่งเสริมประสบการณ์การใช้เวลาว่างของนิสิตโดยการเข้าร่วมโปรแกรมการเดินรำเต๋าเต๋อซิ่นซีที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตตปัญญา การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิตและต้องการส่งเสริมประสบการณ์การใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์เพื่อต้องการลดพฤติกรรมการใช้เวลาว่างที่ไม่พึงประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยพัฒนานิสิตทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ดีของนิสิต และนิสิตสามารถนำไปใช้ในวิชาชีพได้ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้เวลาว่างของนิสิตสามารถนำเสนอต่อฝ่ายกิจการนิสิตและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อส่งเสริมนิสิตให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิต
2. ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อโปรแกรมการเดินรำเต๋าเต๋อซิ่นซีเพื่อพัฒนาจิตตปัญญา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้เวลาว่างของนิสิต

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมการใช้เวลาว่าง หมายถึง การใช้เวลาที่เป็นอิสระจากการทำงานหรือภาระหน้าที่ เป็นการกระทำการแสดงออก หรือการปฏิบัติกิจกรรมในเวลาว่าง เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านการพักผ่อน ทำให้ได้รับความสุข ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความพึงพอใจ และความภาคภูมิใจ

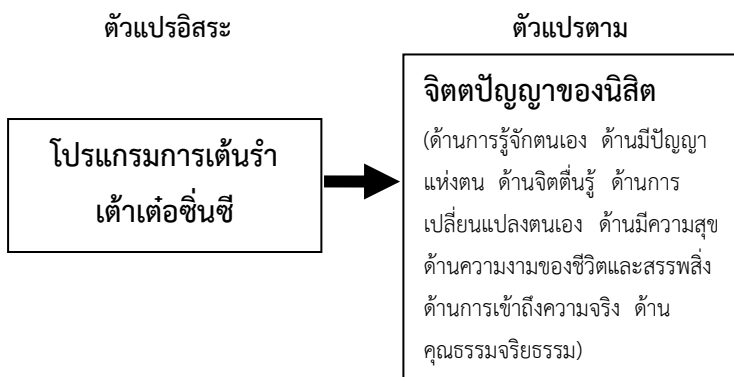
โปรแกรมการเดินรำเต๋าเต๋อซิ่นซีเพื่อพัฒนาจิตตปัญญา หมายถึง การเดินรำประกอบเสียงเพลง (เป็นทำนองเพลงจีน) 11 ท่า มีท่าทางการเดินแบบช้าและเร็วที่ออกแบบตรงตามหลักการออกกำลังกาย หลังจากการ

เดินรำทุกครั้งจะมีกิจกรรมกายบริหารแบบเต้าเต๋อซิ่นซี 3 ท่า ใช้เวลาประมาณ 15 นาที และนั่งสมาธิ ใช้เวลา 15 นาที โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตตปัญญา

แนวทางการพัฒนาการใช้เวลาว่างของนิสิต หมายถึง วิธีดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิตในทางสร้างสรรค์ เพื่อป้องกันพฤติกรรมการใช้เวลาว่างที่ไม่พึงประสงค์ โดยเน้นกิจกรรมด้านทักษะการป้องกันตนเอง กิจกรรมการพัฒนาจิตใจ กิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมงานอาสาสมัคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตประชากร คือ นิสิตสาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตสาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 324 คน (ปีการศึกษา 2560) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมการใช้เวลาว่าง ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 มีจำนวน 54 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 27 คน และกลุ่มควบคุม 27 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการรับสมัครเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่า กลุ่มตัวอย่างต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมไม่น้อยกว่า 80% หากเข้าร่วมไม่ครบตามที่กำหนดก็จะคัดออก กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่าง ทางด้านจิตวิทยา และมีประสบการณ์การทำงานด้านการพัฒนานิสิต

ขอบเขตตัวแปร ได้แก่ 1) พฤติกรรมการใช้เวลาว่าง 2) โปรแกรมการเดินรำเต้าเต๋อซิ่นซีเพื่อพัฒนาจิตตปัญญา ตัวแปรตาม คือ 1) การพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิต 8 ด้าน คือ ด้านการรู้จักตนเอง ด้านมีปัญญาแห่งตน ด้านจิตตื่นรู้ ด้านการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้านมีความสุข ด้านความงามของชีวิตและสรรพสิ่ง ด้านการเข้าถึงความจริง ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) แนวทางการพัฒนาการใช้เวลาว่างของนิสิต

ขอบเขตเวลา ทำการศึกษาระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2560

1. ระเบียบวิธีวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยกึ่งทดลอง
2. ขั้นตอนการวิจัย ดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาว่าง การออกกำลังกายด้วยการเดินรำ การจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนิสิต การพัฒนาจิตตปัญญา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิต มีข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และใช้เวลาว่างมีข้อคำถาม 42 ข้อ แบบสอบถามผ่านการตรวจ สอบคุณภาพโดยมีค่า

ดัชนีความสอดคล้อง (IOC.) = 0.8 มีความเชื่อมั่น (Reliability โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของคอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.75 ซึ่งเมื่อเทียบกับเกณฑ์พบว่ามีความอยู่ระหว่าง 0.7-1.0 ถือว่าเป็นค่าที่ยอมรับได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2538: 174)

2.2 การวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการเดินรำเต๋าเต๋อซิ่นซีเพื่อพัฒนาจิตตปัญญา ใช้เวลา 8 สัปดาห์ (จัดสัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง) เป็นการเดินรำประกอบเสียงเพลง 11 ท่า (ทำนองเพลงจีน ผู้คิดค้นคือ อาจารย์จ้าวเมี่ยวก้อ) ออกแบบการเดินรำตรงตามหลักการออกกำลังกาย และหลังจากการเดินรำให้หนังสือที่ 15 นาที ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเดินรำเต๋อซิ่นซีที่มีต่อจิตตปัญญาของนิสิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบสอบถามนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) IOC= 0.8 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .97 ถือว่าเป็นค่าที่ยอมรับได้เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

2.3 สร้างคำถามเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างสำหรับนิสิต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสำรวจพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 324 คน โดยใช้แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิต (ระหว่างวันที่ 15 ม.ค.-15 มี.ค. 2560) และทำการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คนแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 27 คน จัดให้มีการเข้าร่วมโปรแกรมการเดินรำเต๋อซิ่นซีที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิต (ใช้ระยะเวลา 2 เดือน ดำเนินการระหว่างวันที่ 28 มี.ค.-16 พ.ค. 2560) และมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มควบคุม 27 คน ทำกิจกรรมนันทนาการในชีวิตประจำวันตามปกติ ก่อนเข้าโปรแกรมให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเดินรำเต๋อซิ่นซีที่มีต่อจิตตปัญญาของนิสิต (Pre-test) และหลังเสร็จสิ้นโปรแกรมทำการเก็บข้อมูล (Post-test) โดยใช้แบบสอบถามทันที ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนันทนาการ จำนวน 15 คน เพื่อนำข้อมูลมากำหนดแนวทางการพัฒนาการใช้เวลาว่างของนิสิต

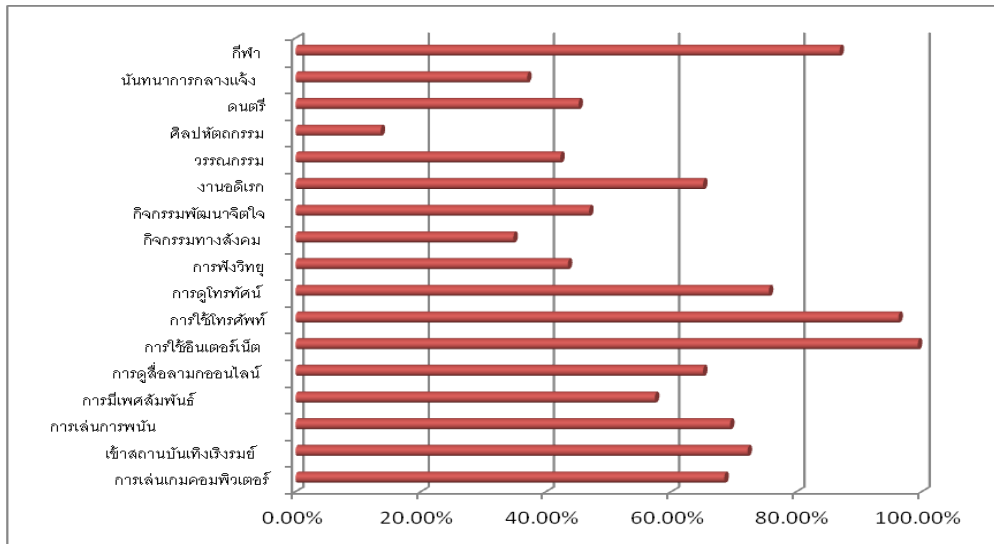
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการใช้เวลาว่างโดยนำมาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลความคิดเห็นของนิสิตนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์ระดับความคิดเห็นตามที่ได้กำหนดไว้มีดังนี้ (Best, อ่างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2538)

- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 - 5.00 หมายความว่า มีการพัฒนามากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.28 - 4.00 หมายความว่า มีการพัฒนามาก
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.52 - 3.27 หมายความว่า มีการพัฒนาระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 - 2.51 หมายความว่า มีการพัฒนาระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1 - 1.80 หมายความว่า มีการพัฒนาระดับน้อยที่สุด

ทำการทดสอบสมมติฐานโดยเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเดินรำเต๋อซิ่นซีที่มีต่อจิตตปัญญา ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม (Pre-test) กับหลังการเข้าร่วมโปรแกรม (Post-test) และทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยทำการทดสอบค่าทีแบบรายคู่ (Paired sample t-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 61.70 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 38.30 นิสิตมีอายุระหว่าง 18-24 ปี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหอพักเอกชน คิดเป็นร้อยละ 45.70
2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของกลุ่มตัวอย่าง แสดงตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงพฤติกรรมใช้เวลาว่างของกลุ่มตัวอย่าง 324 คน

จากแผนภูมิที่ 1 พบว่า มีการใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 99.4 การใช้โทรศัพท์ร้อยละ 96.3 การเล่นกีฬา ร้อยละ 86.9 การดูโทรทัศน์ร้อยละ 75.6 การใช้เวลาว่างในสถานบันเทิงเรียมย์ร้อยละ 72.2 การเล่นการพนัน ร้อยละ 69.4 การเล่นคอมพิวเตอร์ร้อยละ 68.5 การเข้าชมสื่อลามกออนไลน์ร้อยละ 65.1 งานอดิเรก ร้อยละ 65.1 การมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 57.4 กิจกรรมพัฒนาจิตใจร้อยละ 46.9 เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีร้อยละ 45.20 การฟังวิทยุร้อยละ 43.5 วรรณกรรมร้อยละ 42.3 เข้าร่วมกิจกรรมนั่งทานอาหารกลางแจ้งร้อยละ 37.0 กิจกรรมทางสังคม ร้อยละ 34.8 เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะทัศนกรรมน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.6

3. ผลการศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาวันละ 1-30 นาทีในการใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 88.6 ใช้ทุกวันซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในมหาวิทยาลัย ใช้เล่นเฟซบุ๊กมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 82.7 ดูละคร/ภาพยนตร์ร้อยละ 80.7 เล่นไลน์ร้อยละ 78.7 ใช้อินสตราแกรมร้อยละ 75.9 ค้นหาข้อมูลสำคัญร้อยละ 72.5 เล่นเกมออนไลน์ร้อยละ 68.5 ดูกีฬาประเภทต่างๆ ร้อยละ 61.4 พูดคุยออนไลน์และส่งข้อความ ร้อยละ 57.1 อ่านข่าวต่างๆ ร้อยละ 50.9 สั่งซื้อสินค้าร้อยละ 50.3 ส่งอีเมลร้อยละ 46.0 และดาวน์โหลดโปรแกรมน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44.8

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตกลุ่มทดลองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเดินร่ำ
เต้าเต๋อซันซีที่มีต่อการพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิตและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test)
(n=54)

รายการประเมิน	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
	(Pre-test)		(Post-test)		(Pre-test)		(Post-test)	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.
1. ด้านการรู้จักตนเอง								
1.1 การเข้าใจและรู้ความสามารถของตนเอง	3.67	.8320	3.85	.7181	3.76	.4466	3.81	.6225
1.2 การรู้จักข้อบกพร่องของตนเอง	3.67	.7845	3.92	.6752	3.69	.5676	3.81	.4833
1.3 การกำหนดเป้าหมายของชีวิต	3.48	.7529	3.63	.6293	3.54	.5773	3.63	.6877
1.4 รู้จักการคาดการณ์ล่วงหน้า	3.26	.9027	3.63	.8835	3.35	.4560	3.37	.5649
รวม	3.52	.8180	3.75	.7265	3.58	.5119	3.66	.5896
2. ด้านมีปัญหาแห่งตน								
2.1 การมีร่างกายแข็งแรง	3.44	.7511	3.85	.8182	3.44	.5773	3.52	.6427
2.2 ร่างกายมีการเคลื่อนไหวที่ดี	3.63	.7917	4.15	.7698	3.64	.4653	3.74	.6559
2.3 ร่างกายมีการทรงตัวดี	3.59	.7970	4.00	.8320	3.55	.4237	3.67	.5547
2.4 ร่างกายมีรูปร่างทรวดทรงดี	3.55	.8473	3.63	.7415	3.38	.5337	3.40	.7971
2.5 ร่างกายมีระบบการหายใจดี	3.52	.8490	4.11	.8006	3.56	.5649	3.67	.7338
2.6 ร่างกายมีการหมุนเวียนโลหิตที่ดี	3.48	.7000	3.92	.6752	3.29	.5417	3.48	.6427
2.7 ร่างกายมีการขับเหงื่อที่ดี	3.52	.7529	4.30	.7753	3.40	.5724	3.52	.7529
2.8 ร่างกายมีระบบประสาททำงานดี	3.55	.8006	4.30	.8689	3.48	.6427	3.59	.6963
รวม	3.53	.7862	4.03	.7851	3.47	.5402	3.57	.6845
3. ด้านจิตตื่นรู้								
3.1 การทำให้มีสติ มีสมาธิ	3.85	.8182	4.41	.6939	3.70	.7240	3.81	.7357
3.2 ทำให้ความจำดี	3.70	.7753	4.04	.7061	3.63	.8389	3.63	.8389
3.3 ทำให้มีความมั่นใจในตนเอง	3.59	.7797	3.92	.7808	3.55	.6405	3.67	.7845
3.4 ทำให้รู้จักการสังเกต	3.74	.7121	4.04	.5871	3.78	.6979	3.85	.7698
3.5 ทำให้มีความกระตือรือร้น	3.52	.8490	3.63	.8389	3.59	.7473	3.67	.8320
3.6 มีไหวพริบบริสุทธ์	3.55	.6979	3.85	.8182	3.55	.6979	3.59	.7971
รวม	3.66	.7720	3.98	.7375	3.63	.7409	3.70	.7930
4. ด้านการเปลี่ยนแปลงตนเอง								
4.1 ทำให้กล้าแสดงออก	3.56	.6980	3.92	.8738	3.55	.6979	3.89	.6405
4.2 ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี	3.55	.6405	3.59	.7971	3.66	.6794	3.67	.6794
4.3 ทำให้รู้สึกได้รับความสำเร็จ	3.37	.8389	3.48	.6427	3.34	.6427	3.48	.6423
4.4 ทำให้ยอมรับตนเองมากขึ้น	3.29	.6688	3.55	.9337	3.75	.4560	3.85	.4560
4.5 ทำให้เห็นคุณค่าในน้ำใจของผู้อื่น	3.26	.7642	3.81	.8338	3.80	.7415	3.93	.7415
4.6 ทำให้รู้จักใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า	3.70	.8234	4.04	.7061	3.70	.6688	3.70	.6688
4.7 ทำให้มีความรักความเมตตาต่อผู้อื่น	3.40	.6939	3.74	.8130	3.59	.5724	3.63	.6293
รวม	3.45	.7325	3.73	.8000	3.63	.6287	3.74	.6362

5. ด้านมีความสุข								
5.1 ทำให้รู้สึกมีความสุข	3.48	.7529	3.67	.8771	3.81	.5573	4.04	.7568
5.2 ทำให้มีความเพลิดเพลิน	3.52	.8931	3.96	.8540	4.03	.7061	4.07	.7299
5.3 ทำให้รู้สึกสนุกสนาน	3.44	.8961	3.96	.9398	3.96	.6494	4.11	.6979
5.4 ทำให้ผ่อนคลายความเครียด	3.44	.8473	3.96	.8077	3.89	.7511	3.96	.7586
5.5 ทำให้มีจิตใจเบิกบาน	3.52	.8490	3.81	.7357	4.03	.7299	4.07	.7290
รวม	3.48	.8476	3.87	.8428	3.94	.6787	4.05	.7344
6. ด้านความงามของชีวิตและสรรพสิ่ง								
6.1 ทำให้มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี	3.63	.6293	3.85	.7181	3.55	.7511	3.59	.7971
6.2 ทำให้ชีวิตมีความหมาย	3.33	.6794	3.67	.8320	3.63	.4921	3.67	.5547
6.3 การเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น	3.41	.8439	3.59	.7473	3.74	.6559	3.74	.6559
6.4 การเคารพในเกียรติศักดิ์ศรีของผู้อื่น	3.55	.7511	3.89	.8473	3.78	.6405	3.85	.7181
รวม	3.48	.7259	3.75	.7861	3.67	.6349	3.71	.6814
7. ด้านการเข้าถึงความจริง								
7.1 ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ	3.29	.6688	3.63	.8389	3.92	.7808	3.96	.7586
7.2 ทำให้ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น	3.26	.6559	3.70	.9928	3.81	6.225	3.81	.6225
7.3 ด้านประโยชน์ต่อวิชาชีพในอนาคต	3.41	.7970	3.81	.6815	3.55	.5773	3.63	.5649
รวม	3.32	.7072	3.71	.8377	3.76	.6602	3.80	.6487
8. ด้านคุณธรรมจริยธรรม								
8.1 ความมีระเบียบวินัย	3.41	.6360	3.92	.6752	3.66	.6201	3.85	.6624
8.2 ทำให้เป็นคนตรงต่อเวลา	3.41	.6360	3.89	.7511	3.74	.6559	3.92	.6752
8.3 ทำให้มีความรับผิดชอบ	3.52	.6427	3.85	.6015	3.81	.5573	3.89	.6405
8.4 ทำให้มีความอดทน	3.70	.6688	4.15	.5338	3.74	.5257	3.92	.6156
8.5 ทำให้มีความซื่อสัตย์สุจริต	3.37	.7415	3.74	.9027	4.00	.6202	4.04	.6155
8.6 ทำให้ท่านเป็นผู้เสียสละ	3.33	.7845	3.70	.9121	3.92	.5495	3.96	.5871
รวม	3.46	.6849	3.87	.7274	3.81	.5881	3.93	.6327
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	3.50	.1409	3.86	.2126	3.69	.2636	3.75	.1895

จากตารางที่ 1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการเดินร่ำเต้าต่อขึ้นชีที่ส่งผลต่อการพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิตก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ความคิดเห็นหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลอง มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านมีปัญหาแห่งตนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมาได้แก่ ด้านจิตตื่นรู้ ($\bar{X} = 3.98$) ด้านมีความสุขและด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.87$) และด้านอื่นๆ รองลงมาตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า การเดินร่ำเต้าต่อขึ้นชีทำให้มีสติ มีสมาธิ ($\bar{X} = 4.41$) การเดินร่ำเต้าต่อขึ้นชีทำให้มีการขับเหงื่อที่ดี ระบบประสาททำงานดี ($\bar{X} = 4.30$) การเดินร่ำเต้าต่อขึ้นชีทำให้มีการเคลื่อนไหวที่ดี ($\bar{X} = 4.15$) การเดินร่ำเต้าต่อขึ้นชีทำให้มีระบบการหายใจดี ($\bar{X} = 4.11$) และรายการอื่นๆ รองลงมาตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มควบคุมที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลอง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านมีความสุขมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05$) รองลงมาได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.93$) และด้านการเข้าถึงความจริง ($\bar{X} = 3.80$) และด้านอื่นๆ รองลงมาตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ทำให้รู้สึกสนุกสนาน ($\bar{X} = 4.11$) ทำให้มีจิตใจเบิกบาน เพลิดเพลิน ($\bar{X} = 4.07$) ทำให้มีความสุข ทำให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 4.04$) และรายการอื่นๆ รองลงมาตามลำดับ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง

(n=27)

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	df	p
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.			
การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อโปรแกรม การเดินร่ำเท้าต่อขึ้นซีที่มีต่อการพัฒนาจิตปัญญา	3.50	.1409	3.86	.2126	-14.656	42	.000*

* $P < .05$

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง พบว่า
มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตกลุ่มทดลอง (27 คน) และกลุ่มควบคุม (27 คน)

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	df	p
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.			
การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อกิจกรรม การใช้เวลาว่าง หลังจากการทดลองสิ้นสุดลง	3.86	.2126	3.75	.1895	2.428	42	.020*

* $P < .05$

จากตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังจากเสร็จสิ้นการ
ทดลอง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้เวลาว่างของนิสิตผู้วิจัยได้
ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านนันทนาการ การใช้เวลาว่าง จิตวิทยาวัยรุ่นและมีประสบการณ์ทำงาน
ด้านการพัฒนานิสิต จำนวน 15 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการใช้เวลาว่างสำหรับนิสิต ดังนี้

5.1 มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิตเพื่อลดปัญหาการ
เล่นเกมออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มากจนเกินไป โดยสนับสนุนกิจกรรมของชมรมพร้อมทั้งจัดสรร
งบประมาณและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และจัดให้มีกิจกรรมการใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬา กิจกรรมดนตรี
ศิลปะ สุขภาพ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การรู้เท่าทันสื่อ
สังคมออนไลน์ สอนให้รู้จักใช้เวลาในการเล่นอย่างเหมาะสม ขอความร่วมมือจากจิตแพทย์วิเคราะห์สาเหตุของ
การติดเกมออนไลน์

5.2 มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิตเพื่อป้องกัน
พฤติกรรมที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยการสร้างจิตสำนึกในการครองตนของนิสิต สร้างทัศนคติในการ
อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ส่งเสริมให้นิสิตออกกำลังกาย เล่นกีฬาและนันทนาการเพื่อสุขภาพ และเพื่อความเป็นเลิศ
โดยมีการดำเนินการจัดอย่างต่อเนื่อง จัดทำสื่อรณรงค์เกี่ยวกับอันตรายและปัญหาที่จะตามมาของการมีเพศสัมพันธ์
ก่อนวัยอันควร ทำระบบป้องกันการใช้คอมพิวเตอร์ในการเข้าถึงสื่อลามก ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา วิธีการคุมกำเนิด
จัดค่ายให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างถูกต้อง

5.3 มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้านกิจกรรมพัฒนาจิตใจ โดย
การส่งเสริมกิจกรรมทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมไทย จัดกิจกรรมฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยกำหนดให้นิสิตเข้าไป

ใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน จัดทำโครงการประกาศเกียรติคุณแก่นิสิตที่ทำความดี อาจารย์ผู้สอนทุกท่านสามารถสอดแทรก กิจกรรมการพัฒนาจิตใจในรายวิชาที่สอน ควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิต จัดนิทรรศการ บุคคลตัวอย่างที่ดีในสังคมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่นิสิตให้เป็นคนดี ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมพัฒนาจิตใจที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยให้มากขึ้นเพื่อให้นิสิตเข้าร่วม

5.4 ด้านกิจกรรมทางสังคม ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคม จัดกิจกรรมรณรงค์การลดเลิกอบายมุข จัด กิจกรรมค่ายบำบอดบายมุข ให้นิสิตรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่นิสิตชอบ มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายจัดให้เป็นชั่วโมง กิจกรรมเพื่อให้นิสิตได้มีทักษะทางสังคมมากขึ้น หรือเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไป

5.5 ด้านกิจกรรมอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายจัดโครงการอาสาสมัครหลายรูปแบบจัด งบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยมีอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่กองกิจการนิสิตควรเป็นผู้ประสานงานให้นิสิต ออกไปทำงานกับชุมชน จัดทำโครงการห้องเรียนสู่ชุมชน จัดทำสื่อรณรงค์การทำประโยชน์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอาสาของมหาวิทยาลัยแก่นิสิตทราบเพื่อจะได้เข้าร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเดินร่ำเต้าเต๋อซิ่นซีที่มีต่อการ พัฒนาจิตตปัญญาของนิสิต อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยด้านพฤติกรรมการใช้เวลาว่าง กลุ่มตัวอย่างมีการใช้อินเตอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้โทรศัพท์ การเล่นเกม การดูโทรทัศน์ การใช้เวลาว่างในสถานบันเทิงเรีงรมย์ การเล่นเกม คอมพิวเตอร์ การเข้าชมสื่อลามกออนไลน์ งานอดิเรก กิจกรรมพัฒนาจิตใจ เข้าร่วมกิจกรรมดนตรี การฟังวิทยุ วรรณกรรม เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมศิลปะทัศนกรรม จะเห็นได้ว่านิสิตมีการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายนับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่นิสิตสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่ง สอดคล้องกับ สมบัติ กาญจนกิจ (2535: 177) ที่กล่าวถึงการใช้เวลาว่างมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของบุคคลในทุก ช่วงวัย การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในเวลาว่างจะมีส่วนช่วยพัฒนาร่างกาย พัฒนาคุณค่าทางจิตใจ สร้างความ มั่นใจในตนเอง การเข้าใจผู้อื่น การเข้าใจธรรมชาติ พัฒนาคุณค่าทางอารมณ์ มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับตนเองผู้อื่นและ สังคม ตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบ พัฒนาจิตสำนึก เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ พัฒนาความ เป็นพลเมืองดี มีข้อมูลที่น่าสนใจคือ การเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้เวลาว่างในสถาน บันเทิงเรีงรมย์ การเล่นเกม คอมพิวเตอร์ การเข้าชมสื่อลามกออนไลน์ ประสบการณ์เกี่ยวกับการมี เพศสัมพันธ์ กิจกรรมดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและการเรียนที่อาจจะทำให้การเรียนไม่ประสบ ผลสำเร็จ การเล่นเกมพนันก็อาจจะทำให้สูญเสียเงินจำนวนมาก การดื่มแอลกอฮอล์ก็จะส่งผลเสียต่อร่างกาย ใน เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การตั้งครรภ์ในระหว่างเรียน การทำแท้ง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ปัจจัยเรื่องที่พักอาศัย พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในหอพักเอกชน นับว่าเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้เวลาว่างในทางไม่พึงประสงค์เช่นกัน เนื่องจากมีความอิสระ มากกว่าการอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย หรือการอยู่กับผู้ปกครองหรือญาติ และพบว่านิสิตร้อยละ 68.5 มีการเล่น เกมคอมพิวเตอร์ มีนิสิตบางคนใช้เวลาเล่นเกมคอมพิวเตอร์ค่อนข้างมาก 3-4 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างที่ ไม่เหมาะสมอันจะนำไปสู่ปัญหาการติดเกมจนเกิดเป็นปัญหาต่างๆ ตามมา หลายประการ ซึ่งสอดคล้องกับ นายแพทย์จิตริน ใจดี จิตแพทย์ประจำศูนย์จิตเวชกรุงเทพ โรงพยาบาลกรุงเทพ ซึ่งกล่าวว่าการระบาดของเกมมักจะ ออกแบบเพื่อสนองความต้องการของผู้เล่น โดยผู้ผลิตมักจะออกแบบเกมให้ผ่านด่านตามขั้นตอนของเกม และผู้

เล่นจะได้รับรางวัลทันทีเมื่อทำภารกิจสำเร็จจนทำให้ผู้เล่นรู้สึกว่าการที่ตนกำลังเล่นอยู่นั้นมีความก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ในเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้เล่นอยากที่จะเล่นเกมต่อไปโดยไม่อยากหยุดจนอาจเกิด “ภาวะติดเกม” ซึ่งทำให้ส่งผลตามมาหลายประการ เช่น ร่างกายอ่อนเพลียเนื่องจากพักผ่อนไม่พอ ปวดหลัง ปวดศีรษะ ขาดสมาธิ ทำให้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการเรียน (อ้างถึงใน ไกรวุฒิ กตัญญูกุล, มปป.)

อภิปรายผลด้านผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการเดินร่าเต่าเต๋อขึ้นซีที่มีต่อการพัฒนาจิตปัญญาของนิสิต ด้านการรู้จักตนเอง ด้านมีปัญญาแห่งตน ด้านจิตตื่นรู้ ด้านการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้านมีความสุข ด้านความงามของชีวิตและสรรพสิ่ง ด้านการเข้าถึงความจริง ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า ผลที่ได้รับจากการเดินร่าเต่าเต๋อขึ้นซีมีผลต่อการพัฒนาจิตปัญญาทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านมีปัญญาแห่งตนซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการมีสติ มีสมาธิ การทำงานของระบบประสาท การเคลื่อนไหวร่างกาย การขับเหงื่อ ระบบหายใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรภาณี อ่อนศรี (2557: 1) ที่กล่าวถึงจิตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างไม่เคยมีประสบการณ์ในการเดินร่าแบบเต่าเต๋อขึ้นซีมาก่อน การได้รับประสบการณ์ใหม่จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจึงเห็นได้ว่าการเดินร่ากับการพัฒนาจิตปัญญามีความสอดคล้องกัน หลักการสำคัญของการเดินร่าจะต้องมีการเลียนแบบทำให้มีการประสานกันของกลไกการเคลื่อนไหวของร่างกายที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความสามารถในการที่จะปฏิบัติได้ ซึ่งเมื่อนิสิตสามารถปฏิบัติได้ก็เป็นการแสดงความสามารถของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อจิตปัญญาของนิสิต (Behrend et al., 2012: 1) และยังคงสอดคล้องกับ ทิศนา แคมณี (2545: 113) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา การเรียนรู้จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทาง ด้านเจตคติ ความคิดและการกระทำเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จาก การสังเกตพบว่าการเดินร่าแบบเต่าเต๋อขึ้นซีเป็นประสบการณ์แปลกใหม่สำหรับนิสิตทำให้นิสิตตื่นตื่น สนุกสนาน เกิดความใฝ่รู้ หรือเกิดความท้าทาย จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของการเดินร่าแบบเต่าเต๋อขึ้นซี ซึ่งสอดคล้องกับ Eddy (2016) ด้านประโยชน์และคุณค่าของการเดินร่า พบว่า ทำให้ผู้เข้าร่วมได้ฝึกและพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม สามารถแก้ไขความขัดแย้ง ทำให้เกิดความทนทานของร่างกาย และมีความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม และสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนในจังหวัดภูเก็ตที่มีการสอนการเดินร่าเต่าเต๋อขึ้นซีเพื่อเป็นการฝึกสมาธิ ให้แก่เด็กนักเรียน (ลักษณะนันท สุวรรตานนท์, 2555: 4) และยังคงสอดคล้องกับ สรศักดิ์ ไสยะหุต (2546: 1) ได้จัดโครงการค่ายคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้เทคนิคเต่าเต๋อขึ้นซี พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมีค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี

ด้านข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างสำหรับนิสิต ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า มหาวิทยาลัยควรดำเนินการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิตให้มีความหลากหลายอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาการใช้เวลาว่างที่ไม่เหมาะสม และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อย่างเพียงพอ มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยการสร้างจิตสำนึกในการครองตนของนิสิต สร้างทัศนคติในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ส่งเสริมให้นิสิตออกกำลังกาย เล่นกีฬาและนันทนาการเพื่อสุขภาพ จัดค่ายให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการคุมกำเนิดอย่างถูกต้อง จัดกิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรมไทย จัดกิจกรรมให้นิสิตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชุมชนและอาจารย์ควรเข้ามามีบทบาทในการประสานงานให้แก่นิสิต ส่งเสริมกิจกรรมด้านสังคม เช่น ค่ายอาสา มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายจัดให้เป็นชั่วโมงกิจกรรมเพื่อให้นิสิตได้มีทักษะทางสังคมมากขึ้น และประชาสัมพันธ์กิจกรรมอาสาของมหาวิทยาลัยให้แก่นิสิตทราบเพื่อจะได้เข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเพลโต (Plato) ให้ความสนใจกิจกรรมการใช้เวลาว่างที่มีในสังคมซึ่งมีกิจกรรมการใช้เวลาว่างที่ดีและไม่ดี เพลโตแสดงความคิดเห็นว่า “กิจกรรมการใช้เวลาว่างเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการสนับสนุนประชาชนให้มีลักษณะที่เป็นพลเมืองดี

และอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข” นอกจากนี้ รูปแบบกิจกรรมการใช้เวลาว่างและนันทนาการบางอย่างส่งผลกระทบต่ออารมณ์ เพลิดเพลินให้ข้อเสนอแนะว่าสังคมควรมีการออกแบบกิจกรรมนันทนาการ การใช้เวลาว่าง การเล่น เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมอย่างมีความรู้และได้รับการพัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (Hunnicut, 1990; อ้างถึงใน Human Kinetic, 2006: 40) สถานการณ์ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางสังคม และเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการใช้เวลาว่างของนิสิต มหาวิทยาลัย อาจารย์ผู้สอนและฝ่ายกิจการนิสิตจะต้องประสานความร่วมมือกันเพื่อช่วยให้นิสิตใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อลดโอกาสการใช้เวลาว่างในทางที่ไม่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. นำเสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมการใช้เวลาว่างของนิสิต ให้แก่รองคณบดีฝ่ายพัฒนานิสิต คณะศึกษาศาสตร์ และฝ่ายกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อนำไปกำหนดนโยบายดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิตทั้งในระดับภาควิชา ระดับคณะ และในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป
2. พัฒนาโปรแกรมการเต้นรำเต้าเต๋อซิ่นซีเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตตปัญญาในระดับมากที่สุดในทุกๆ ด้าน โดยนำเทคนิคเต้าเต๋อซิ่นซีมาใช้เพิ่มมากขึ้น เช่น การรำมวย การร้องเพลง การอ่านคัมภีร์เต้าเต๋อซิ่นซี และควรมีการจัดกิจกรรมการเต้นรำเต้าเต๋อซิ่นซีให้นักนิสิตอย่างต่อเนื่อง และนำเพลงร่วมสมัยมาประกอบการเต้นรำเพื่อดึงดูดความสนใจให้นักนิสิตเข้าร่วมมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณวิทยากรผู้มาสอนวิธีการเต้นรำเต้าเต๋อซิ่นซี และการทำสมาธิให้นักนิสิตกลุ่มทดลอง

เอกสารอ้างอิง

- ไกรวุฒิ กตัญญกุล. (มปป.). ปัญหาเด็กติดเกมวิธีสังเกตป้องกันและแก้ไข. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.mcpswis.mcp.ac.th> [2 กุมภาพันธ์ 2560]
- ฐานิกา บุชมงคล. (2553). จิตตปัญญาศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://thethanika.blogspot.com/2010/09/blog-post_2229.html[2 มีนาคม 2560]
- ทิตนา แชมมณี และคณะ. (2545). กระบวนการเรียนรู้ความหมายแนวทางพัฒนาและปัญหาข้อข้องใจ. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2538). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ.
- ปราณี อ่อนศรี. (2557). จิตตปัญญาศึกษา : การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์ในศตวรรษที่ 21. วารสารพยาบาลทหารบก.[ออนไลน์]. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 7-11.
แหล่งที่มา : <https://www.tci-haijo.org/index.php/JRTAN/article/download/18422/16199> [30 เมษายน 2560].
- ลักษณะันท์ สุวรรตนาพันธ์. (2555). “เต้าเต๋อซิ่นซี” สร้างสุขภาวะที่ดีด้วยพลังชีวิต. [ออนไลน์]. บทความเผยแพร่โครงการฝึกอบรมเทคนิคสร้างพลังชีวิตเพื่อสุขภาพ จังหวัดพังงา. แหล่งที่มา : <http://www.whereme.thaihealth.or.th>[30 เมษายน 2560].

- สรศักดิ์ ไสยะหุด. (2546). รายงานการเข้าค่ายโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยใช้เทคนิคเต้าเต๋อซันซี. [ออนไลน์]. การประชุมวิชาการนานาชาติ ครั้งที่ 2 สุขภาพจิตกับยาเสพติด วันที่ 19-21 สิงหาคม 2546 ณ โรงแรมแอมบาสเตอร์ กรุงเทพมหานคร, หน้า 164-168. แหล่งที่มา : <http://www.dmh.go.th/abstract/nurse/details.asp?id=59>[23 มีนาคม 2560]
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2535). **นันทนาการชุมชนและโรงเรียน**. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Behrend, A., Muller, S., Dziobek, I. (2012). Moving in and out of synchrony: A concept for a new intervention fostering empathy through interactional movement and dance. **The art in Psychotherapy**. Volume 39, 107-116. Available from <http://www.sciencedirect.com> [March 19, 2017].
- Eddy, M. (2016). Dancing Solution to conflict: Field-Tested Somatic Dance for Peace. **Journal of Dance Education**. [Online]. Volume 16, 99-111. Available from <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15290824.2015.1115867>[March 19, 2017].
- Human Kinetics. (2006). **Introduction to Recreation and Leisure** . Illinois: Human Kinetics.
- Leitner, M.J, Leitner, S.F. and Associates (2012). **Leisure Enhancement**. IL: Sagamore Publishing.
- McLean, D.D., Hurd, A.R., Rogers, N.B. (2005). **Kraus Recreation and Leisure in Modern Society**. Illinois: Jones and Bartlett.
- Torkildsen, G. (2005). **Leisure and Recreation Management**. New York: Routledge.

การศึกษาการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษา มูลนิธิดุริยประณีต
THE STUDY OF ORGANIZATIONAL MANAGEMENT PARTICULARLY IN ARTS AND CULTURAL
ORGANIZATION: A CASE STUDY OF DURIYAPRANEAT FOUNDATION

มัทนา วิลัยลักษณ์¹

Mattana Wilailak¹

รัชนิกร แซ่วัง¹

Ratchaneekorn Sae¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษา “การจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษา มูลนิธิดุริยประณีต” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมของมูลนิธิดุริยประณีต และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่าการจัดการองค์กรของมูลนิธิดุริยประณีตมีวิธีการจัดการองค์กรด้วยส่วนสำคัญหลัก 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ทรัพยากรการบริหาร มีปัจจัยที่จำเป็นและเกื้อหนุนให้องค์กรดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4 ปัจจัย คือ 1) คน 2) วัสดุอุปกรณ์ 3) งบประมาณ และ 4) การจัดการ ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการ มีการนำทรัพยากรการบริหารมาดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การนำ และ 4) การควบคุม ส่วนที่ 3 เครื่องมือ พบว่าปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จของมูลนิธิดุริยประณีต คือ การสร้างเครือข่ายองค์กร โดยมีเครือข่ายเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร สำหรับแนวทางการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ ต้องบริหารทรัพยากรการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมนำสู่กระบวนการจัดการโดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายซึ่งจะช่วยเอื้อและสนับสนุนให้องค์กรดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น เพราะฉะนั้น การบริหารจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมต้องมีความพร้อมและเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้อย่างเหมาะสม องค์กรจึงจะประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการองค์กร, องค์กรทางศิลปวัฒนธรรม, ประสิทธิภาพ

ABSTRACT

The study of organizational management particularly in arts and cultural organizations: a case study of Duriyapraneat Foundation was a qualitative research with the aims 1) to study the pattern of the organizational management in arts and cultural organizations: a case study of Duriyapraneat Foundation, and 2) to propose the pattern of organizational management in arts and cultural organizations. The results showed that the Duriyapraneat Foundation applied three main methods into their management. Resources Management was the most effective method in supporting the organization's administration which consisted of 4 important elements: 1) Man 2)

Material 3) Money, and 4) Management. Process Management consisted of 4 steps: 1) Planning 2) Organizational Management 3) Leading, and 4) Controlling. Networking including internal network and external network was the last effective factor that led to its success. The pattern of organizational management was suggested to help them manage the foundation which consisted of 3 elements: 1) Resources Management 2) Process Management, and 3) Networking. In order to achieve the goals, it is necessary to have these 3 elements work harmoniously.

Keywords : Organizational Management, Arts and Cultural Organizations, Efficiency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศิลปวัฒนธรรมที่งดงามซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทย จะเห็นได้ว่าดนตรีไทยมีความผูกพันกับคนไทยเป็นอย่างมาก ในการดำเนินชีวิตของคนไทยจะมีดนตรีไทยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ตั้งแต่การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงในงานรื่นเริง การประกอบพิธีทางศาสนาหรืองานพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบวชนาค งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น หน้าที่ของดนตรีไทยไม่ใช่เพียงแต่ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนาหรือพิธีกรรมอย่างเดียวเท่านั้น แต่ดนตรีไทยยังมีหน้าที่สำคัญในการให้ความบันเทิง เช่น การแสดงโขน ละคร ฯลฯ อีกด้วย

การรำเรียนดนตรีไทยในสมัยก่อนนั้น ผู้ที่จะเรียนต้องไปฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อฝึกฝนตามบ้านครูดนตรีเป็นส่วนใหญ่ การเรียนในอดีตจะเหมือนกับการไปรำเรียนวิชาความรู้แขนงอื่น ๆ คือ ต้องไปกินไปอยู่ในบ้านครู และรับใช้ครูเสมือนกับการขอแลกวิชาความรู้ตลอดจนฝีมือทักษะทางด้านดนตรี ทั้งนี้ กระบวนการในการถ่ายทอดดนตรีของไทยในสมัยโบราณนั้นมีการถ่ายทอดและการสืบทอดแบบ “มุขปาฐะ” คือ การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว หรือการบอกโน้ตปากเปล่า ฉะนั้น ผู้เรียนจึงต้องใช้ความจำเป็นหลัก อีกทั้งต้องทำความเข้าใจกลอนเพลงและทำนองเพลงเป็นสำคัญ ดังนั้น นักดนตรีไทยสมัยโบราณที่จะประสบผลสำเร็จและมีฝีมือทางด้านดนตรีจึงต้องฝึกฝนอย่างถูกระเบียบและมีวินัยในการฝึกฝน

ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ดนตรีไทยรุ่งเรืองเป็นที่นิยมสูงสุดในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 แหล่งผลิตศิลปินและครูดนตรีไทยที่สำคัญ คือ บ้าน วัด และวัง ครูดนตรีหลายท่านเริ่มฝึกหัดดนตรีเบื้องต้นที่บ้าน แล้วไปฝึกฝนต่อที่วัด สุดท้ายไปจบลงที่วัง โดยเข้าไปเป็นนักดนตรีหลวง หรือบางท่านเริ่มต้นจากวัง จากวัดก่อนก็มี

ปัจจุบันนี้การเผยแพร่ สืบสาน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทย โดยเฉพาะด้านดนตรีไทยนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนมาก กล่าวคือ จากที่ผู้เรียนเคยเดินหน้าเข้าหาศิลปวัฒนธรรม มุ่งแสวงหาความรู้ทางด้านดนตรี กลายเป็นองค์กรหรือหน่วยงานเป็นตัวกลางในการรักษาศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยให้คงอยู่ เนื่องจากความสนใจด้านดนตรีไทยลดน้อยลงจึงทำให้เกิดองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมขึ้น โดยองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรมทั้งของรัฐและเอกชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมการแสดงและการประกวดแข่งขัน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างแรงสนับสนุนส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยให้สืบทอดคงอยู่ต่อไป

นอกจากนี้ องค์กรทางศิลปวัฒนธรรมยังมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อสืบทอดอย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป องค์กรที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทยนี้มีจำนวนมาก แต่ถ้า

เป็นองค์กรที่เป็นที่เคารพและได้รับการยอมรับจากวงการดนตรีไทยด้วยกันที่คงอยู่สืบเนื่องยาวนานมากกว่า 100 ปี นั้นคงมีอยู่เพียงไม่กี่องค์กร หนึ่งในนั้น คือ “มูลนิธิดุริยประณีต” (ณรงค์ เขียนทองกุล. 2539 : 38)

มูลนิธิดุริยประณีตเดิมเป็นบ้านบางลำภู เป็นสมณยานามที่นักดนตรีไทยทั้งประเทศยอมรับให้เป็นกลุ่มศิลปินที่มีอิทธิพลสูงสุดแห่งหนึ่งในการบรรเลงขับร้องและการประชันดนตรีไทย ใช้เรียกขานนักดนตรีไทย โดยบ้านบางลำภูมีศิลปินเพลงไทยครบวงจร ทั้งนักแต่งเพลง เช่น ครูโชติ ครูชั้น และครูชั้น ฯลฯ มีนักดนตรีเอก เช่น สืบสุด ดุริยประณีต ฯลฯ มีนักร้องที่มีความสามารถโดดเด่น เช่น ครูสุดา เขียววิจิตร ครูแซมซ้อย ดุริยพันธ์ ครูทัศนีย์ ดุริยประณีต ครูชม รุ่งเรือง จนถึงครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต ฯลฯ

นอกจากนี้ยังปรากฏผลงานทางการขับร้องและบรรเลงดนตรีของตระกูลดุริยประณีตมากมายหลายประเภท สามารถแบ่งเป็นเพลงประเภทขับร้องและบรรเลงเพื่อการฟัง เพลงประกอบการแสดง เช่น โขน ละคร ลิเก หุ่นกระบอก เป็นต้น ดังนั้นจึงมีนักร้องและนักดนตรีที่มีชื่อเสียงเข้าร่วมงาน เช่น อุษา สุคันธมาลัย ประเวศ กุมพนิกร จันทศร สุชาติ คล้ายจินดา ป๊อบ คงลายทอง ฯลฯ ประเภทของงานที่รับ เช่น งานบรรเลงตามห้องอาหาร บรรเลงงานแต่งงาน งานบุญบ้าน งานวันเกิด งานศพ งานละคร งานทีวี ฯลฯ และรับสอนดนตรีทั้งในบ้านและนอกบ้าน ส่วนของการประพันธ์เพลงใหม่นั้นมีอยู่มากพอสมควร ตัวอย่างรายชื่อเพลง ได้แก่ เพลงโหมโรงศรีสังคีต เพลงโหมโรงเจียรระเริง เพลงโหมโรงเทพนม เพลงกรวาร์มอญ เพลงพม่ากำขับ เพลงสุริโยทัย เพลงสร้อยทะเล เพลงดาวกระจ่าง เพลงกระเหยิงเหนือ เพลงมอญบางนางเกร็ง เพลงหุ่นหอก เพลงเทพลิลี และเพลงพญาญูชกร ฯลฯ

ความสำเร็จของบ้านบางลำพูไม่ได้มีเพียงการให้กำเนิดนักดนตรี นักร้อง และผู้ชำนาญการดนตรีสาขาต่าง ๆ จนได้รับการยกย่องว่าเป็นนักดนตรีเอกแห่งศิลปากรและศิลปินแห่งชาติเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผลการประกวดขับร้อง การบรรเลง การประชันวงที่ได้รับชัยชนะเรื่อยมาทุกยุคทุกสมัย ผลการบันทึกเสียงที่มีอยู่จำนวนมากในหลายบริษัทค้าแผ่นเสียง อีกทั้งผลงานที่รับใช้ประเทศชาติผ่านกรมศิลปากร กรมประชาสัมพันธ์ โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ฯลฯ ย่อมเป็นที่เชื่อถือได้ว่าผลงานของบ้านบางลำพูเป็นผลงานชั้นเอกระดับประเทศ

ปัจจุบันมูลนิธิดุริยประณีตเป็นองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมที่ไม่แสวงหาผลกำไร มีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนให้มูลนิธิฯ เป็นศูนย์กลางการให้ความรู้ด้านดนตรีไทย การดำเนินงานทั้งหมดไม่มีจุดประสงค์เชิงพาณิชย์ และจะไม่หาผลประโยชน์เข้ามูลนิธิฯ

มูลนิธิดุริยประณีตมีการจัดการภายในองค์กรแบบไม่เป็นทางการ โครงสร้างองค์กรมีลักษณะของสถาบันครอบครัวดนตรีพื้นฐานอันประกอบด้วยสมาชิกภายในครอบครัวและเครือข่าย โดยการจัดการของครูสุสืบเนื่องมาจนถึงการจัดการของมูลนิธิดุริยประณีตในปัจจุบันยังคงมีการจัดการลักษณะของครอบครัวที่จัดการภายในกันเอง มูลนิธิดุริยประณีตเป็นบ้านดนตรีที่ยังทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เพลงไทยให้แก่เยาวชนและผู้สนใจโดยไม่จำกัดเพศและวัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มูลนิธิดุริยประณีตมีพันธกิจที่แน่วแน่และใช้เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน คือ “พันธกิจและพันธะปฏิบัติของบรรพบุรุษในทางอนุรักษ์ พัฒนา เผยแพร่ และสนับสนุนการดนตรีและนาฏศิลป์ไทย โดยให้ความร่วมมือกับองค์กรของรัฐและเอกชนดำเนินกิจกรรมเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมไทยให้คงไว้เป็นสมบัติของชาติสืบไป” (ณรงค์ เขียนทองกุล. 2539 : 109)

มูลนิธิดุริยประณีตเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้วยการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมหลัก ทั้งการสอนภายในบ้านหรือภายในมูลนิธิฯ โดยมีลูกศิษย์มาศึกษาหาความรู้เอง และภายนอกบ้านโดยการสอนในสถาบันการศึกษาในองค์กรต่าง ๆ อาทิ กรมศิลปากร กรมประชาสัมพันธ์ โรงงานสุราบางยี่ขัน ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ กองดุริยางค์ทหารบก และในสถาบันการศึกษา อาทิ คณะครุศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ และชมรมดนตรีไทย สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (พระราชวังสนามจันทร์) วิทยาลัยนาฏศิลป์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนราชินี โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย โรงเรียนวัดสังเวชวิศยาราม โรงเรียนทวีธาภิเศก เป็นต้น

นอกจากนี้ มูลนิธิดุริยประณีตยังเข้าร่วมกิจกรรมและออกแสดงร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่ามูลนิธิดุริยประณีตได้ทำหน้าที่ขององค์กรทางศิลปวัฒนธรรมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แบบ (ต่อเกียรติเงินทอง. 2553 : 110)

ประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษากล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นได้ว่ามูลนิธิดุริยประณีตยังคงทำหน้าที่สืบทอดและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยอาศัยความร่วมมือของระบบเครือข่าย ทั้งนี้ มูลนิธิดุริยประณีตเป็นองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมที่มีประเด็นน่าสนใจและควรศึกษาถึงการจัดการภายในองค์กร เนื่องจากมูลนิธิดุริยประณีตเป็นบ้านดนตรีไทยที่ยังคงดำเนินกิจกรรมทางดนตรีต่าง ๆ สืบเนื่องยาวนานมากกว่า 100 ปี และเป็นที่ยอมรับนับถือของวงการดนตรีไทยจนถึงปัจจุบัน จากประเด็นดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ศึกษาเลือกศึกษาหัวข้อ “การจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม: กรณีศึกษามูลนิธิดุริยประณีต” เพื่อศึกษาวิธีการจัดการภายในองค์กรของมูลนิธิ ดุริยประณีต เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมของมูลนิธิดุริยประณีต
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดการองค์กร หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กรให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
2. องค์กรทางศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลหรือกลุ่มคนจัดตั้งเป็นองค์กรเพื่อดำเนินงานอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรม
3. กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การออกเผยแพร่ การออกแสดงฝีมือทางการบรรเลงดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย และการจัดการประกวดแข่งขันทักษะ
4. มุขปาฐะ หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ดนตรีไทยแบบตัวต่อตัว ปากต่อปาก ไม่มีการบันทึกโน้ต ฉะนั้นผู้เรียนจึงต้องใช้ความจำเป็นหลัก อีกทั้งต้องทำความเข้าใจกลอนเพลงและทำนองเพลงเป็นสำคัญ
5. บ้านดนตรี หมายถึง แหล่งเรียนรู้ทางด้านดนตรีที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนและเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ โดยเป็นการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแนวคิดด้านทรัพยากรการบริหาร กล่าวคือ ปัจจัยที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานขององค์กรมี 4 ปัจจัย เรียกว่า 4M ประกอบด้วยคน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) มีรายละเอียดดังนี้

1. คน คือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์กรตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ หลักในการบริหารทรัพยากรบุคคล คือ การจูงใจให้บุคลากรนั้นใช้ความสามารถที่มีในการทำงานให้สัมพันธ์กับความสามารถ ความสนใจ

ตลอดจนเกิดความพึงพอใจในการทำงานมากที่สุด อีกทั้ง ควรพัฒนาบุคลากรโดยการให้การศึกษา อบรม เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ธงชัย สันติวงษ์. 2533 : 95 ; วิมลศรี อุปรมัย. 2553 : 241)

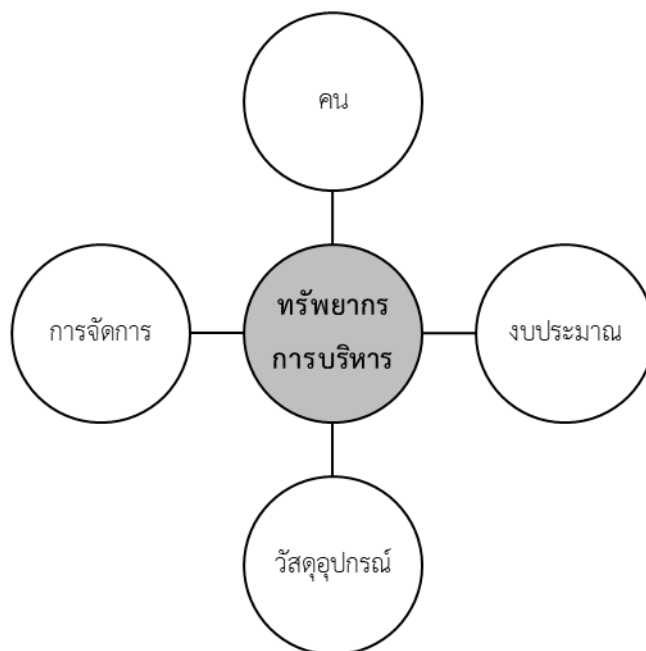
2. งบประมาณ คือ เงินที่ใช้ในการจัดการองค์กร โดยอาจพิจารณาเป็นเงินทุน กำไรที่ได้หลังจากการปฏิบัติงาน ค่าจ้าง ค่าใช้จ่าย และเงินหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร (สมคิด บางโม. 2548 : 62 ; พิชสิรี ชมภูคำ. 2552 : 3 ; วิมลศรี อุปรมัย. 2553 : 242)

3. วัสดุอุปกรณ์ คือ อุปกรณ์ เครื่องใช้ และอาคารสถานที่ที่ทำให้การปฏิบัติงานในองค์กรดำเนินไปได้ อย่างเป็นระบบ (สมคิด บางโม. 2548 : 61)

4. การจัดการ คือ การจัดกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ให้เป็นระบบเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและการติดตามผล โดยอาจกำหนดรายละเอียดการทำงานทั้งหมดเป็นลายลักษณ์อักษร หรือกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ อำนาจการตัดสินใจ ทั้งนี้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานและป้องกันความขัดแย้งอันอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (ธงชัย สันติวงษ์. 2533 : 65 ; วิมลศรี อุปรมัย. 2553 : 245)

ทรัพยากรการบริหารหรือปัจจัยที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานขององค์กรทั้ง 4 ปัจจัยข้างต้นสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ทรัพยากรการบริหารหรือปัจจัยที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานขององค์กร

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้แนวคิดเรื่องกระบวนการจัดการโดยการนำทรัพยากรการบริหารมาผสมผสานประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) มีรายละเอียดดังนี้ (พิชสิรี ชมภูคำ. 2552 : 5 - 6)

1. การวางแผน คือ การกำหนดเป้าหมายที่องค์กรต้องการประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายในอนาคต ประกอบด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน การคาดการณ์ในอนาคต การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการบรรลุเป้าหมาย รวมถึงกลยุทธ์ที่จะใช้ดำเนินการเพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การจัดการองค์กร คือ การนำทรัพยากรการบริหารมาทำงานร่วมกันโดยครอบคลุมถึงโครงสร้างการทำงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดกลุ่มงาน ฯลฯ ทั้งนี้ การจัดการองค์กรมีความจำเป็นและก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านต่อองค์กร ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน

3. การนำ คือ การกระตุ้นการทำงานของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้ดำเนินงานได้เต็มความสามารถ เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและองค์กร การนำครอบคลุมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การแนะแนวทาง และการสร้างแรงจูงใจ

4. การควบคุม คือ การติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นในองค์กรว่า ดำเนินการได้ตามแผนการที่วางไว้หรือไม่ อีกทั้ง การควบคุมจะช่วยให้องค์กรทราบว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนอะไร อย่างไร เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย เช่น แผนบริหารความเสี่ยง งบการเงิน ฯลฯ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ตลอดจนการสังเกต และการใช้ข้อมูลเอกสาร ทั้งนี้ ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารมูลนิธิศุภนิเวศน์ ครูผู้สอนในมูลนิธิศุภนิเวศน์ หน่วยงานเครือข่ายที่มูลนิธิศุภนิเวศน์เคยร่วมกิจกรรมทางดนตรีและนาฏศิลป์ไทย และผู้เรียนและผู้ปกครอง

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ประกอบด้วยบริบทขององค์กร ประสิทธิภาพของการจัดการองค์กร การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับมูลนิธิศุภนิเวศน์ และความพึงพอใจในการจัดการองค์กร

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาถ่ายทอดเสียง และจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ การจัดการองค์กรของมูลนิธิศุภนิเวศน์ และแนวทางการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

การจัดการองค์กรของมูลนิธิศุภนิเวศน์

ความสามารถของครูศุข ุภนิเวศน์ ทำให้บ้านศุภนิเวศน์ได้รับการยอมรับด้านฝีมือทางดนตรี อีกทั้งยังได้มีการถ่ายทอดให้กับทายาท รวมถึงสนับสนุนให้ทายาทไปเรียนเพิ่มเติมจากครูผู้แตกฉานเฉพาะด้านตามความถนัดของแต่ละคน ทำให้ทายาทของบ้านศุภนิเวศน์มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การประกอบอาชีพดนตรีของครอบครัวศุภนิเวศน์มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ภายหลังได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิศุภนิเวศน์เมื่อปี พ.ศ. 2546

มูลนิธิศุภนิเวศน์มีโครงสร้างแบบครอบครัว เครือญาติ และลูกศิษย์ อันเป็นหลักสำคัญของมูลนิธิฯ บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของมูลนิธิศุภนิเวศน์ คือ 1) ด้านการเรียนการสอน และ 2) ด้านการออกแสดงเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ทั้งด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ มูลนิธิศุภนิเวศน์มีวิธีการจัดการองค์กรประกอบด้วยส่วนสำคัญหลัก 3 ส่วน คือ

1. ทรัพยากรการบริหาร ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ 1) คน มูลนิธิศุภนิเวศน์มีจุดเด่นด้านคน คือ มีความพร้อมของบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีฝีมือเป็นที่ยอมรับของวงการดนตรี 2) วัสดุอุปกรณ์ คือ สื่อการสอนที่ประกอบด้วยข้อมูลทางดนตรีที่มีคุณค่าและหายาก เช่น เอกสาร เทปคาสเซ็ท แผ่นเสียง รวมถึงเครื่องดนตรีไทยอัน

เป็นหัวใจสำคัญที่เป็นตัวขับเคลื่อนของมูลนิธิศุภนิเวศน์ ประเด็น ที่ยังมีสถานที่สำหรับการเรียนการสอนเป็นของตนเอง คือ อาคารมูลนิธิศุภนิเวศน์ 3) งบประมาณ มูลนิธิฯ ยังคงพึ่งพาตัวเอง เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และ 4) การจัดการ มูลนิธิศุภนิเวศน์มีวิธีการจัดการที่ไม่เป็นทางการ ดำเนินการแบบครอบครัว ไม่มีการจัดทำหรือจัดเก็บเอกสารลายลักษณ์ที่เป็นระบบ

2. กระบวนการจัดการ มูลนิธิศุภนิเวศน์นำทรัพยากรการบริหารมาดำเนินการเป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การวางแผน มูลนิธิศุภนิเวศน์มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และจัดตั้งองค์กร ตามปณิธานของบรรพบุรุษในทาง “อนุรักษ์ พัฒนา เผยแพร่ และสนับสนุนการดนตรีและนาฏศิลป์ไทย โดยให้ความร่วมมือกับองค์กรของรัฐและเอกชนดำเนินกิจกรรมเพื่อสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรมไทยให้คงไว้เป็นสมบัติของชาติ สืบไป” ปัจจุบันมูลนิธิศุภนิเวศน์มีบทบาทหลักในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม 2 ด้าน ได้แก่ การเรียนการสอน และการเผยแพร่การแสดง เพื่อดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของไทยให้คงอยู่สืบต่อไป โดยกำหนดแผนดำเนินงานภายในร่วมกันอย่างชัดเจนแต่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เน้นให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

(2) การจัดองค์กร มูลนิธิศุภนิเวศน์มีการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของบุคลากรภายในองค์กรอย่างชัดเจน โดยแบ่งหน้าที่หลักออกเป็น 2 ด้าน คือ การเรียนการสอน และการเผยแพร่การแสดง

(3) การขึ้นนำ ผู้บริหารของมูลนิธิศุภนิเวศน์มีการขึ้นนำและชักจูงให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือกัน ปฏิบัติงาน ด้วยการพูดคุยอย่างใกล้ชิดสนิทสนม สร้างความเข้าใจร่วมกัน และโน้มน้าวใจให้บุคลากรในองค์กร ร่วมงานกันด้วยความจริงใจ

(4) การควบคุม มูลนิธิศุภนิเวศน์มีการตรวจสอบการดำเนินงานโดยผู้บริหารสังเกตการณ์การ ปฏิบัติงานด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในองค์กรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบร่วมกัน อีกทั้งยังได้นำผลการตรวจสอบการดำเนินงานนั้นมาร่วมกันแก้ไข

3. เครือข่าย มูลนิธิศุภนิเวศน์ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมได้โดยลำพัง ต้องอาศัยการ รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร โดยมูลนิธิศุภนิเวศน์มีการสร้างเครือข่าย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) เครือข่าย ภายในองค์กร ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหาร สมาชิกในองค์กร ครูผู้สอน และ 2) เครือข่ายภายนอกองค์กร ประกอบด้วยผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน และส่งผลให้การ ดำเนินการใด ๆ ก็ตามบรรลุเป้าหมาย

แนวทางการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม

แนวทางการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ ต้องมีการ จัดการทรัพยากรการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมนำสู่กระบวนการจัดการโดยอาศัยความร่วมมือจาก เครือข่าย การสร้างเครือข่ายภายในนั้นทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น และสร้างความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของ องค์กรได้ อีกทั้ง เมื่อมีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดี การร่วมงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องจะทำให้ องค์กรได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเครือข่ายนี้จะเป็นส่วนที่ช่วยเหลือและสนับสนุนให้องค์กร ดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างราบรื่น

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ อันเป็นแนวทางการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมที่ควรพิจารณา คือ

1. หน่วยงานรัฐบาลควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์องค์กรทางศิลปวัฒนธรรมในลักษณะ “บ้านดนตรี” หรือแหล่งเรียนรู้ทางดนตรีไทยให้เป็นที่รู้จักผ่านช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และ ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ง่าย เช่น รายการโทรทัศน์ เว็บไซต์ วารสาร ฯลฯ

2. องค์กรทางศิลปวัฒนธรรมควรปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ประชาสัมพันธ์องค์กรของตนเองให้มากขึ้น รวมถึงใช้เผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยด้วย

3. องค์กรทางศิลปวัฒนธรรมควรปรับแผนกลยุทธ์ด้านการจัดการองค์กรให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดทำเอกสาร การจัดทำหมวดหมู่เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์กร ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลจัดระบบไว้แล้วไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่ามูลนิธิดุริยประณีตมีวิธีการจัดการองค์กรด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ทรัพยากรการบริหาร กระบวนการจัดการ และเครือข่าย ทั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

1. ทรัพยากรการบริหาร การบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารอันสอดคล้องกับแนวคิดของวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550 : 18) ที่กล่าวถึงทรัพยากรการบริหารว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ มูลนิธิดุริยประณีตมีทรัพยากรการบริหารที่นำเข้าสู่ระบบอันเป็นปัจจัยที่จำเป็นและเกื้อหนุนให้องค์กรดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทวน พิณสุพันธ์ (2549 : 15) ที่กล่าวว่าทรัพยากรการบริหารเป็นตัวกลางที่ช่วยในการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ โดยทรัพยากรการบริหารที่สำคัญ คือ 4M ได้แก่ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ แนวคิดทรัพยากรทางการบริหารเป็นส่วนสำคัญในการจัดการองค์กร เมื่อองค์กรมีความเข้าใจและนำทรัพยากรภายในองค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงได้

ผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าทรัพยากรการบริหารที่เป็นจุดแข็งของมูลนิธิดุริยประณีต คือ บุคคลากร วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของณรงค์ เขียนทองกุล (2539) ที่พบว่าความสำเร็จของบ้านบางลำพูไม่ได้มีแต่เพียงการให้กำเนิดนักดนตรี นักร้อง และผู้ชำนาญการดนตรีสาขาต่าง ๆ จนถึงได้รับการยกย่องว่าเป็นนักดนตรีเอกแห่งกรมศิลปากรและศิลปินแห่งชาติเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลการประกวดขับร้องการบรรเลง การบรรเลงประชันวงที่ได้รับชัยชนะตลอดทุกยุคทุกสมัย ผลการบันทึกแผ่นเสียงก็มีอยู่เป็นจำนวนมากในหลายบริษัทค้าแผ่นเสียง อีกทั้งผลงานที่ได้รับใช้ประเทศชาติผ่านกรมศิลปากร กรมประชาสัมพันธ์โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ฯลฯ รวมทั้งมีบทบาททางด้านดนตรีและละครอันเป็นของหลวงในราชสำนักรัชกาลปัจจุบัน ย่อมเป็นที่เชื่อถือได้ว่าผลงานของบ้านบางลำพูเป็นผลงานชั้นเอกระดับประเทศ และยังสอดคล้องกับงานของต่อเกียรติ เงินกอง (2553) ที่พบว่าวงดนตรีไทยดุริยประณีตเป็นสำนักดนตรีที่มีบทบาทและความสำคัญต่อวงการดนตรีไทย มีประวัติศาสตร์การสืบทอดที่ยาวนาน รวมไปถึงเป็นแหล่งสรรพวิทยาองค์ความรู้ทางด้านคีตศิลป์และดนตรีไทย ผลงานทางวัฒนธรรมของวงดุริยประณีตจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร กรมประชาสัมพันธ์ และสถานศึกษา รวมถึงสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ผลงานมีหลายลักษณะ อาทิ การประชันวง การประกวดขับร้องเพลงไทย การบรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงโขน และละครประเภทต่าง ๆ เช่น ละครร้อง ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง ลิเก และหุ่นกระบอก ฯลฯ วงดุริยประณีตมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการขับร้องเพลงไทยเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดุริยประณีตยังเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โดยเปิดสอนดนตรีไทยและนาฏศิลป์ และสืบทอดพิธีกรรม การไหว้ครู ครอบครูดนตรีไทยและนาฏศิลป์ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

2. กระบวนการจัดการ มูลนิธิดุริยประณีตนำทรัพยากรการบริหารมาดำเนินการในกระบวนการจัดการ 4 ขั้นตอน อันสอดคล้องกับงานของรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549 : 13) ที่กล่าวว่าการจัดการ คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับ

การนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการแต่ละขั้นตอนของมูลนิธิตุริยประณีตนั้นไม่ซับซ้อน เน้นการประสานงานพูดคุยกัน อย่างง่าย บุคลากรภายในองค์กรมีความพึงพอใจและเข้าใจตรงกัน นอกจากนี้ มูลนิธิตุริยประณีตยังเปิดโอกาสให้ บุคลากรภายในองค์กรมีสิทธิในการเสนอแนะความคิดเห็นและร่วมกันแก้ปัญหาอีกด้วย

ผลการศึกษาด้านกระบวนการของมูลนิธิตุริยประณีตยังมีความสอดคล้องกับงานของวิมาลา ศิริพงษ์ (2534) ที่พบว่าสกุลพาทย์โกศลยังคงสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีโดยยึดแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิม ทั้งการจัดองค์กร การถ่ายทอดวิชาโดยคงลักษณะดั้งเดิม ไม่พยายามปรับเปลี่ยนตัวเองไปตามเงื่อนไขของบริบทสังคม ทำให้วัฒนธรรมดนตรีของสกุลพาทย์โกศลอยู่เฉพาะแค่ภายในเครือญาติและความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ค่อนข้างใกล้ชิด ในขณะที่สกุล ศิลปบรรเลงตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อตอบรับเงื่อนไขทางสังคม ทั้งการจัดองค์กรที่อยู่ในรูปแบบมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานของนันทิกา ชั้นบุญ (2553) ที่พบว่ามูลนิธิหลวงประดิษฐ์ไพเราะฯ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ยืดหยุ่น และพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและยุคสมัย อันแสดงให้เห็นถึงพลวัตทางดนตรี ทั้งนี้ รูปแบบกิจกรรมการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษานั้นมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดดนตรีไทย พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลและความหลากหลายด้านอาชีพของคนที่ดำเนินกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการจัดการความรู้ทางดนตรีไทย อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านเทคโนโลยีเป็นปัจจัยรองหรือเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้การจัดการความรู้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการจัดการที่คำนึงถึงความสามารถในการบริหารงานและความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับวาระและโอกาส ถือเป็นองค์กรต้นแบบในการจัดการความรู้เพื่อเผยแพร่ดนตรีไทย ออกสู่สาธารณะให้กับองค์กรอื่นที่ดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมต่อไป

3. เครือข่าย มูลนิธิตุริยประณีตมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้มูลนิธิฯ ได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องและเชื่อมโยงกับงานของนฤมล นิราทร (2543) ที่กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกลุ่ม อาจเป็นกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดการกิจกรรม หรือการผลิตระหว่างองค์กร ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย เหตุผลในการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้น เนื่องจาก 1) ต้องการมีเพื่อนในการทำงาน 2) ต้องการทรัพยากรในการทำงาน 3) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน 4) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา 5) ต้องการประหยัด และ 6) ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าความเป็นทางการในการจัดการเครือข่ายทำให้การประสานงานและการทำงานเกิดปัญหาและอุปสรรคมากกว่าการจัดการเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากการจัดการเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้สะดวกรวดเร็วเพราะมีความคล่องตัว ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานของเรวดี สกุลพานิชย์ (2544) ที่พบว่างานหรือภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจเสริมหรือพ่วงเข้ากับภารกิจด้านการศึกษา ทั้งนี้ ภารกิจของกรมศิลปากรเป็นงานวิชาการหรือปฏิบัติการเชิงวิชาการที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง รวมทั้งเป็นเรื่องความมั่นคงของชาติ ความรับผิดชอบต่อมรดกทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากรจึงควรมีรูปแบบโครงสร้างองค์กรแบบนิติบุคคล รับผิดชอบภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติแยกออกจากการศึกษา และยังสอดคล้องกับงานของอัฐพนธ์ บรรจงวุฒิ (2554) ที่พบว่าการรวมตัวของศิลปินเครือข่ายละครกรุงเทพฯ ในสาขา ศิลปะการแสดง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางการพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในกลุ่มศิลปินด้วยกัน ทั้งยังผลักดันให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีทุนจาก 2 ส่วน คือ ค่าสมาชิกจากกลุ่มละครต่าง

ๆ และทุนจากองค์กรที่สนับสนุนกิจกรรมของเครือข่าย ภารกิจของเครือข่าย คือ การจัดให้มีกิจกรรม ทั้งนี้ พบว่า ปัญหาของการจัดการเครือข่ายละครกรุงเทพ ได้แก่ ปัญหาการปรับเปลี่ยนคนงาน ปัญหาเกิดความเป็นเอกสิทธิ์ ปัญหาจากการแบ่งภาคการทำงาน ปัญหาจากการประสานงานและติดต่อสื่อสาร ปัญหาการขาดคนบริหารจัดการ จะสังเกตได้ว่าปัญหาที่พบบ่อยแต่เป็นปัญหาด้านการจัดการองค์กรทั้งสิ้น และเมื่อนำผลคะแนนการประเมินประสิทธิผล เครือข่ายมาพิจารณาจะพบว่าเครือข่ายมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาต่อในประเด็น “บทบาทของบุคลากรภายในองค์กรกับการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม” เนื่องจากบุคลากรภายในองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญกับการดำเนินงานขององค์กร ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้
2. ควรศึกษาต่อในประเด็น “การจัดการเครือข่ายองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม” เนื่องจากเครือข่ายเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินงานได้สำเร็จลุล่วง และมีบทบาทสำคัญกับการดำเนินงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ เขียนทองกุล. (2539). บ้านบางลำพู: ชุมชนคนตรีไทยชาวบ้านที่ยิ่งใหญ่และเก่าแก่ของกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ต่อเกียรติ เงินทอง. (2553). **ดุริยประณีต: ประณีตศิลป์แห่งสยาม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2533). **หลักการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นฤมล นิราทร. (2543). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพฯ: โครงการสนับสนุนของโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงาน องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ.
- นันทิกา ชั้นบุญ. (2553). **การจัดการความรู้ทางดนตรีไทย: กรณีศึกษามูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชสิรี ชมภูคำ. (2552). **องค์กรและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2549). **การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- เรวดี สกฤพาศน์. (2544). **การจัดโครงสร้างองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรมภายใต้กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: ศึกษาเฉพาะกรณีกรมศิลปากร**. ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลศรี อุปรมย์. (2553). **นาฏกรรมและการละคร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2534). **การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีสกุลพาทย์โกศและสกุลศิลปบรรเลง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง.

กรุงเทพฯ: โพรเพซ.

สมคิด บางโม. (2548). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

หวน พันธุ์พันธ์. (2549). การบริหารการศึกษา: นักบริหารมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: พันธุ์พันธ์
การพิมพ์.

อัฐพันธ์ บรรจงวุฒิ. (2554). การจัดการเครือข่ายศิลปวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเครือข่ายละครกรุงเทพ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills
ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์
RELATIONSHIP BETWEEN LEADERSHIP SOFT SKILLS OF THE ADMINISTRATORS AND QUALITY
CULTURE OF COLLEGE UNDER KALASIN PROVINCIAL VOCATIONAL

ดวงกมล สุนทรพินิจ¹

Duangkamol Soontornpinit¹

เสาวณี สิริสุขศิลป์¹

Saowanee Sirisooksilp¹

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 304 คน การดำเนินการวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และ แบบพหุคูณ (Multiple Correlation) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมทั้ง 8 ด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม มีระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก 2) ระดับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าภาวะผู้นำด้านคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก คู่ที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือความสามารถของภาวะผู้นำ (X_4) กับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Y_2) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือการทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ (X_1) กับการพัฒนาบุคลากร (Y_3) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 8 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา

จังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวม ได้ร้อยละ 79.6 และร่วมกันพยากรณ์วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา
จังหวัดกาฬสินธุ์รายด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ (Y_1) ได้ร้อยละ 73.5 ความสัมพันธ์กับการ
พัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง(Y_2) ได้ร้อยละ 71.3 และ การพัฒนาบุคลากร (Y_3) ได้ร้อยละ 64.2

คำสำคัญ : ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills, วัฒนธรรมคุณภาพ

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) study the level leadership soft skills of administrators under college of Kalasin provincial vocational 2) study the level of quality culture of administrators under college of Kalasin provincial vocational 3) Relationship Between Leadership Soft Skills of The Administrators And Quality Culture under College of Kalasin Provincial Vocational. Sampling group consisted of 304 persons including 28 administrators and 276 teachers. Instrument for collecting data was the questionnaire . Data was analyzed for getting value of percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and multiple correlation coefficient, in order to search for value of relationship between leadership soft skills of the administrators and quality culture under college of Kalasin Provincial Vocational. Research findings were as follows ; 1) The overall of leadership soft skills of administrators under college of Kalasin provincial vocational was at high level. Regarding to each aspect, having professional and ethical skills was found at the highest level. the lowest one was critical thinking to solve problem initiatively skills. 2) The overall of quality culture under college of Kalasin provincial vocational was at high level. Regarding to each aspect, having Quality Leadership was found at the highest level. the lowest one was Human resources development. 3) Result of investigating the relationship between leadership soft skills of administrators under college of Kalasin Provincial Vocational was positively found through the overview at high level. The most relationship was found at high level of relationship between Leadership Ability skills (X_4) and Continuous Quality Improvement. (Y_2) The least relationship was also found at moderate level of Collaborative Teamwork skills (X_1) and Human resources development (Y_3) Eight aspects of leadership soft skills were together applied for predicting the quality culture of administrators under college of Kalasin provincial vocational and came out with 79.6 %. Considering at each aspect, result of quality prediction were found and ranked in order as follows: Quality Leadership (Y_1) at 73.5 %, Continuous Quality Improvement (Y_2) at 71.3 %, and Human resources development (Y_3) at 64.2 %.

Keywords : Leadership Soft Skills, Quality Culture

ความเป็นมาและความสำคัญ

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยงานแรกที่มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำ (Leader)

จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้านให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาท่ามกลางกระแสที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ (Katz.1974 : 90-102) ที่กล่าวว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามี 3 ด้าน คือ 1) ทักษะด้านเทคนิควิธีคือความสามารถในการใช้ความรู้วิธีการกระบวนการขั้นตอนและเทคนิคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน 2) ทักษะด้านมนุษย์ คือความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือกับองค์กร การเข้าใจความต้องการของผู้อื่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับซึ่งผู้บริหารจะนำองค์กรก้าวสู่ประชาคมอาเซียนหรือองค์กรสมรรถนะนั้นต้องบูรณาการทักษะให้สมดุลทั้ง Hard Skill และ Soft Skill เพื่อนำมาใช้ในการดูแลองค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ (Tang .2012: 2) ที่กล่าวว่าผู้นำต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้ทักษะด้าน Soft Skills เพราะภาวะผู้นำนั้นต้องมีความสามารถหรือพลังในตัวเองเพื่อผลักดันองค์กรให้ดำเนินไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้นำที่มีทักษะด้าน Soft Skills ต้องมีกระบวนการพัฒนาค้น เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญเฉพาะตน การวางแผนการจัดการองค์กร และการนำเสนอ หากผู้นำองค์กรใดให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะทั้งสองคือ ด้านทักษะการทำงาน (Hard Skill) และภาวะความเป็นผู้นำ (Soft Skills) จะสามารถผลักดันองค์กรให้ดำเนินไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จนั้นคือ วัฒนธรรมคุณภาพ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาองค์กร หากองค์กรขาดวัฒนธรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพก็จะส่งผลให้การขับเคลื่อนเป็นไปด้วยความยากลำบาก แต่ถ้าหากองค์กรใดมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งไม่ว่าจะพัฒนาในด้านใดก็ประสบผลสำเร็จ (ชาญณรงค์ พร รุ่งโรจน์, 2558:1) การปฏิบัติงานในการศึกษา จะต้องมิต่างกัน ผู้บริหารจะต้องสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมแก่การทำงานปฏิรูปการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีศักยภาพในการนำความรู้และทักษะมาพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบพื้นฐานการทำงานและมีผลกระทบต่อวิธีการทำงานบุคคลที่อยู่ในระดับเดิม การสร้างความเข้าใจให้ตรงกันอย่างทั่วถึง ครบถ้วนต้องอาศัยเวลาและกลไกต่างๆ เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนสู่เป้าหมายเดียวกันคือคุณภาพการศึกษา ปัจจัยที่เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จคือ วัฒนธรรมการทำงานของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากระบบพื้นฐานเดิมได้หลอหลอม และสร้างค่านิยมในแต่ละองค์กร แต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน รวมทั้งวัฒนธรรมองค์กรและวิธีการคิดก็แตกต่างกัน การเปิดรับและปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ ซึ่งวัฒนธรรมการทำงานที่ได้รับการยอมรับในทุกวงการคือ วัฒนธรรมคุณภาพ ในการจัดการศึกษา ผู้ที่รับผิดชอบทั้งครูและผู้บริหารมุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมคุณภาพเพื่อคุณภาพการทำงาน

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำสูง เน้นการมีส่วนร่วม และเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง การบริหารจัดการจึงต้องใช้ทักษะที่สำคัญ คือการสร้างคนหรือบุคลากรให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ใช้ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills จะมุ่งส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นข้าราชการในสถานศึกษา จึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าไปเสนอแนะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา

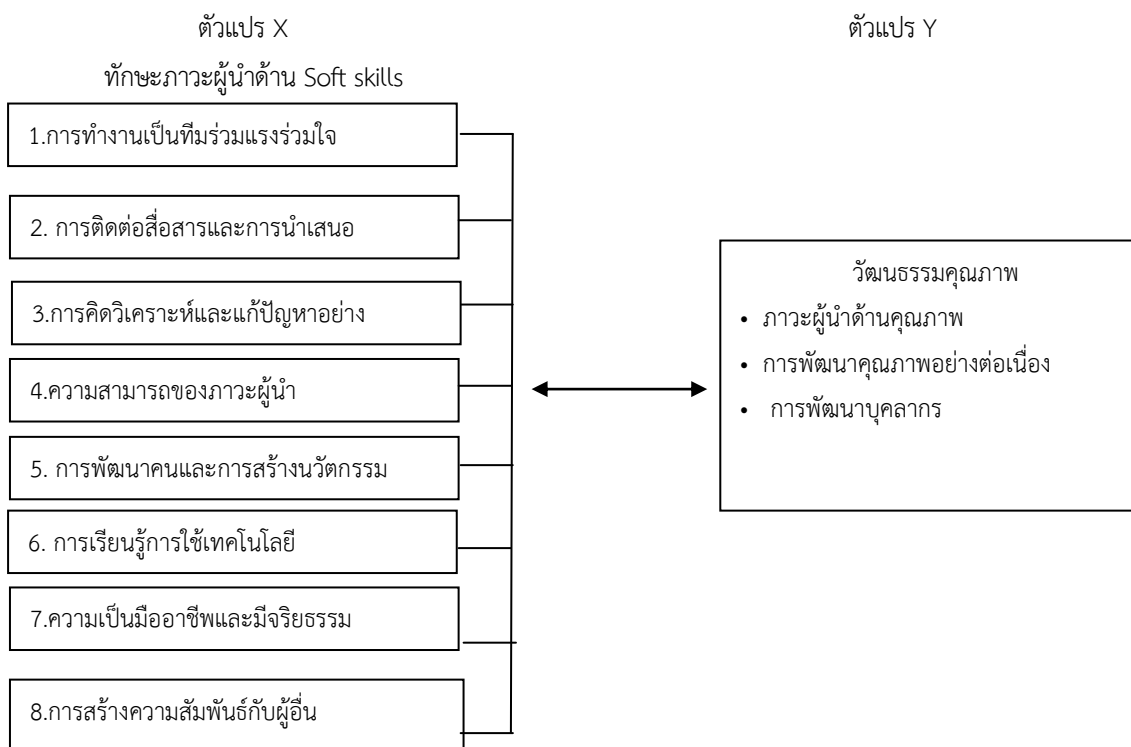
เพื่อให้สถานศึกษาเกิดวัฒนธรรมคุณภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของประชากรโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills โดยใช้แนวคิดของ Crosbie.2005: 45-51), Tang Keaw Ngnang (2012) และ วัลลภา อารีรัตน์และคณะ (2555) เป็นหลักและพิจารณาแล้วได้องค์ประกอบทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ทั้งหมด 8 ด้านได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ 2)การสื่อสารและการนำเสนอ 3)การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 4) ความสามารถของภาวะผู้นำ 5) การพัฒนาคนและการสร้างนวัตกรรม 6) การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี 7) ความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม 8) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และได้สังเคราะห์วัฒนธรรมคุณภาพ ตามแนวคิดของ Batten (1992), มารยาท แซ่ฮี้ (2552) สุกพล จันตะตาด (2552) เป็นหลัก ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ 2) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาบุคลากร ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. **ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills** หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการกระตุ้นและมุ่งส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูโดยวัดได้จาก แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบ 8 ด้าน ดังนี้

1) การทำงานเป็นทีมแบบร่วมแรงร่วมใจ หมายถึง การทำงานประสานงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นและความแตกต่างระหว่างบุคคล การยอมรับการตัดสินใจของทีม การพัฒนาความสามารถให้กับสมาชิกในทีม การตรวจสอบการทำงานของทีมงานและการให้ข้อมูลย้อนหลังผลการปฏิบัติงานของทีม

2) การสื่อสารและการนำเสนอ หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินงานของผู้บริหารที่ติดต่อสื่อสารกับบุคลากรโดยรับฟังความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยการพูดโน้มน้าวใจกลุ่มคน และรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การลดความขัดแย้ง และการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีที่หลากหลาย

3) การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินงานของผู้บริหารในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ การมีทักษะในการสังเกต การวิเคราะห์จำแนกแยกแยะข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา ในสถานการณ์ที่ยุ่งยาก การวิพากษ์วิจารณ์ตามหลักเหตุผล การแสวงหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง หลากหลาย สรุปประเด็นและแก้ไขปัญหาค้นคว้าได้และประเมินสถานการณ์อย่างแม่นยำ

4) ความสามารถของภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินงานของผู้บริหารในการกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารเชิงรุก การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายชุมชน การเป็นนักฟังที่ดี การสร้างขวัญกำลังใจ การรักษามาตรฐาน คุณภาพในการทำงาน และการสนับสนุนงบประมาณเพื่อบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้

5) การพัฒนาคนและสร้างนวัตกรรม หมายถึง การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สู่บุคลากรหลากหลายวิธี การเลือกวิธีการสอนงานการมอบหมายงานที่ทำทนาย การเปิดโอกาสให้สร้างนวัตกรรม และการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง

6) การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ผู้บริหารกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีโอกาสเรียนรู้และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานและมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั่วทั้งองค์การ

7) ความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม หมายถึง ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความรู้ดี มีบุคลิกภาพดี และมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน

8) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายถึง ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร โดยให้ความสำคัญทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว การสนับสนุนให้กำลังใจ การลดความขัดแย้ง การให้ความร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และการให้คำปรึกษากับผู้อื่นอย่างเต็มใจ

2. **วัฒนธรรมคุณภาพ** หมายถึง วิธีปฏิบัติที่ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแสดงออกถึงค่านิยมร่วม ความคิด ความเชื่อ แบบแผนการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาบุคลากร ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารโดยวัดได้จาก แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้

1) ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ แนวทางการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ตามความต้องการด้วยความเต็มใจและการกระตุ้นให้บุคลากรทำงานจนสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง หมายถึง วิถีปฏิบัติของสถานศึกษาในการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นในการแก้ไขเปลี่ยนแปลง พัฒนา เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3) การพัฒนาบุคลากร หมายถึง สถานศึกษามีกระบวนการในการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน

3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

4. ครู หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราวที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

5. การอาชีวศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ที่มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ และมีทักษะอาชีพที่ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี

6. อาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ หมายถึง วิทยาลัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หลายแห่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มอาชีวศึกษาระดับจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ 1) วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ 2) วิทยาลัยสารพัดช่างกาฬสินธุ์ 3) วิทยาลัยเทคนิคเขาวง 4) วิทยาลัยการอาชีพหนองกุงศรี 5) วิทยาลัยการอาชีพคำม่วง และ 6) วิทยาลัยการอาชีพห้วยผึ้ง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน วิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 6 วิทยาลัย ผู้บริหาร จำนวน 28 คน และครูผู้สอน จำนวน 276 คน รวมทั้งสิ้น 304 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) จากประชากร 304 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 170 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ตามวิทยาลัยและกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปร X คือ ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ 2) การสื่อสารและการนำเสนอ 3) การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 4) ความสามารถของภาวะผู้นำ 5) การพัฒนาคนและการสร้างนวัตกรรม 6) การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี 7) ความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม 8) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.2 ตัวแปร Y คือ วัฒนธรรมคุณภาพ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ 2) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาบุคลากร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่เกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft skills และวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft skills ของผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าความถี่ (f) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย () ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และแบบพหุคูณ (Multiple Correlation) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) มาทำการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยายเพื่อบรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษาโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามนำไปแจกแจงความถี่(Frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับทักษะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S. D.)ในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอ้างอิงการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของตัวแปร X และตัวแปร Y โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และแบบพหุคูณ(Multiple Correlation) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

สรุปผลการวิจัย

1. ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 8 ด้านโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความเป็นมืออาชีพและจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการปฏิบัติด้านทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม

ปฏิบัติด้านทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.29	0.66	มาก
2. การสื่อสารและการนำเสนอ	4.27	0.65	มาก
3. การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.20	0.63	มาก
4. ความสามารถของภาวะผู้นำ	4.26	0.61	มาก
5. การพัฒนาคนและการสร้างนวัตกรรม	4.23	0.62	มาก
6. การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.23	0.66	มาก
7. ความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม	4.37	0.57	มาก
8. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น	4.21	0.66	มาก
ภาพรวมโดยเฉลี่ย	4.26	0.63	มาก

2. วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าภาวะผู้นำด้านคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการปฏิบัติด้านวัฒนธรรมคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม

วัฒนธรรมคุณภาพ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ	4.29	0.62	มากที่สุด
2. การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	4.28	0.62	มากที่สุด
3. การพัฒนาบุคลากร	4.26	0.63	มาก
ภาพรวมโดยเฉลี่ย	4.26	0.63	มากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก พบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือความสามารถของภาวะผู้นำ (X_4) กับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Y_2) ($r = 0.799$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือการทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ (X_1) กับการพัฒนาบุคลากร (Y_3) ($r = 0.641$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Multiple Correlation ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางดังนี้

ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills	ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ (Y_1)	การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Y_2)	การพัฒนาบุคลากร (Y_3)	วัฒนธรรมคุณภาพ (Y_{tot})
	r_{xy}	r_{xy}	r_{xy}	r_{xy}
1.การทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ	0.694	0.692	0.641	0.726
2. การสื่อสารและการนำเสนอ	0.787	0.784	0.723	0.822
3.การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	0.705	0.731	0.680	0.756
4.ความสามารถของภาวะผู้นำ	0.785	0.799	0.729	0.828
5. การพัฒนาคนและการสร้างนวัตกรรม	0.747	0.707	0.717	0.778
6. การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	0.723	0.709	0.719	0.770
7.ความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม	0.763	0.701	0.656	0.762
8.การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น	0.782	0.761	0.714	0.809
Multiple Correlation	0.857	0.844	0.801	0.892
r^2	0.735	0.713	0.642	0.796

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple correlations) ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ทั้ง 8 ด้านร่วมกันพยากรณ์วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมได้ร้อยละ 79.6 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับ
วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม

ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills	วัฒนธรรมคุณภาพ (Y_{tot})	
	r_{xy}	p -value
1. การทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ	0.726	0.000
2. การสื่อสารและการนำเสนอ	0.822	0.000
3. การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	0.756	0.000
4. ความสามารถของภาวะผู้นำ	0.828	0.000
5. การพัฒนาคนและการสร้างนวัตกรรม	0.778	0.000
6. การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	0.770	0.000
7. ความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม	0.762	0.000
8. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น	0.809	0.000
Multiple Correlation	0.892	
r^2	0.796	

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับ
วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาขอเสนออภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัด กาฬสินธุ์

ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัด
กาฬสินธุ์ โดยภาพรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์มี
นโยบายการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการกระตุ้นและมุ่งส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนร่วมมือกัน
ปฏิบัติงานทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาคนและการสร้างนวัตกรรมอย่าง
ต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับ วัลลภา อารีรัตน์และคณะ (2555) ที่
กล่าวว่า การใช้ Soft Skills สำหรับบุคลากรทางการศึกษาครอบคลุมทักษะด้านต่างๆ ได้แก่การคิดวิเคราะห์และการ
แก้ปัญหา การสื่อสารและนำเสนอ การทำงานเป็นทีม การศึกษาเรียนรู้และการใช้ข้อมูลสารสนเทศ การพัฒนา
และการสร้างนวัตกรรม จริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ และภาวะผู้นำ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ (Crosbie.2005:45-
51) กล่าวว่าทักษะภาวะผู้นำด้านมนุษย (Leadership Soft Skills) เป็นทักษะสร้างสัมพันธภาพคือ การสร้างความ
สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวระหว่างผู้นำและผู้ร่วมงานในกลุ่มผู้ร่วมงานด้วยกันเองเพื่อขับเคลื่อนองค์การให้สู่
ความสำเร็จ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้
เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการอย่างมี
ประสิทธิภาพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มีความรู้ดี มีบุคลิกภาพดี และมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติตน
และปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ทองทิพภา วิริยะพันธ์ (2550) ได้กล่าวว่าทักษะผู้บริหารมืออาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่

ผู้บริหารมีอาชีพจะต้องตระหนักถึงในการบริหารงานมีปัจจัยหลายอย่างเช่นกลยุทธ์ในการบริหารงาน การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ผู้บริหารควรมีความเฉลียวฉลาด ต้องมีเป้าหมาย กระตือรือร้นในการทำงานสูง มั่นคงในตนเอง และมีทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความพยายามการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในการวิเคราะห์ปัญหาจากสถานการณ์ที่ยุ่ยาก ต้องมีทักษะในการสังเกต การวิเคราะห์ การจำแนก แยกแยะข้อมูลข่าวสารและยังต้องแสวงหาข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อได้ข้อสรุป แก้ไขปัญหาและประเมินสถานการณ์ได้อย่างแม่นยำและถูกต้อง เป็นขั้นตอนที่ซับซ้อนและมีรายละเอียดมากมีความยากลำบากในการปฏิบัติ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้กล่าวว่าทักษะการแก้ปัญหาเป็นการใช้ประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยตนเองเกิดจากการสังเกตการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลการตีความและการสรุปความเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

2. วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติด้านวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์มีนโยบายการดำเนินงานมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรต่างๆ อย่างต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรม ที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันซึ่งวัฒนธรรมคุณภาพมีความสำคัญในการพัฒนาองค์การหากองค์การขาดวัฒนธรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพก็ส่งผลให้ขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นไปได้อย่าง สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557) กล่าวว่าหากองค์การใดมีวัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็งการพัฒนาในด้านต่างๆก็จะประสบความสำเร็จได้ง่าย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าภาวะผู้นำด้านคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์มีผู้บริหารที่มีความสามารถมีทักษะภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สามารถนำบุคลากรในสถานศึกษาให้ร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายคุณภาพของหน่วยงานโดยผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในระบบคุณภาพการศึกษาและหลักการการจัดการคุณภาพมีความคิดริเริ่มและส่งเสริมกระบวนการปรับปรุงคุณภาพแสวงหาความรู้ในการพัฒนาระบบคุณภาพรวมทั้งการสร้างค่านิยมความรู้สึที่ดี สอดคล้องกับ Batten (1992) กล่าวว่าความมุ่งมั่นของผู้บริหาร เป็นสิ่งที่น่าสนใจไปสู่สถานะของการทำงานที่ประสบความสำเร็จและความมุ่งมั่นในเรื่องคุณภาพของผู้บริหารถือเป็นข้อกำหนดประการสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างวัฒนธรรมคุณภาพนั้นผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นนำองค์การไปสู่วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายขององค์การที่ได้กำหนดไว้

เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาวิชาชีพ ด้วยการฝึกอบรมและการศึกษาคูงานเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2550) ที่กล่าวว่าการทำงานทุกอย่างทุกประเภท จะสามารถแข่งขันและยืนหยัดอยู่ได้ จะต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากร และยังสอดคล้องกับ Batten (1992) ที่กล่าวว่าองค์การที่มีการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพเกิดขึ้นนั้นบุคลากรเป็นบุคคลสำคัญที่ขับเคลื่อนการทำงานไปสู่วัฒนธรรมคุณภาพซึ่งการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นบุคลากรจะต้องได้รับการส่งเสริมและการฝึกอบรมการทำงานการ

สนับสนุนให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนางานอยู่เสมอสนับสนุนบุคลากรให้เป็นผู้ใฝ่ศึกษาหาความรู้และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

จากผลการวิจัย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ระหว่าง 0.641- 0.799 ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการจะต้องปรับแบบภาวะผู้นำของตนเองในการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หรือเป้าหมาย และตรงกับความต้องการของผู้ร่วมงานดังนั้นผู้บริหารต้องมีทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills สอดคล้องกับ (Macvicar.2006 :42-44) กล่าวว่าการบริหารที่ใช้ “soft skills” ในการบริหารจัดการจะต้องปรับแบบภาวะผู้นำของตนเองในการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หรือเป้าหมาย และตรงกับความต้องการของผู้ร่วมงานดังนั้นผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศทางอารมณ์ ประสานความสัมพันธ์กับบุคลากรทุกคนให้มีกำลังใจในการทำงานร่วมกันถึงแม้จะพบอุปสรรคและยังสอดคล้องกับ (Crosbie.2005:45-51) ที่ระบุว่าทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills มุ่งเน้นทั้งผลสำเร็จและความสัมพันธ์ (Results as well as relationship) ดังนั้นผู้นำจะต้องช่วยผู้ร่วมงานให้มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระบุเป้าหมายและคุณค่าของงานที่ปฏิบัติและการทำงานร่วมกันของสมาชิกแต่ละคนเพื่อยกระดับองค์การให้มีคุณภาพ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) ของทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ทั้ง 8 ด้านสามารถพยากรณ์วัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ร้อยละ 79.6 ($r^2=0.796$) ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานของผู้บริหารมีความพยายามในการส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่องเป็นวัฒนธรรมคุณภาพเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับ (Crosbie.2005:45-51) กล่าวว่าทักษะภาวะผู้นำด้านมนุษย (Leadership Soft Skills) เป็นทักษะสร้างสัมพันธ์ภาพคือ การสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวระหว่างผู้นำและผู้ร่วมงานในกลุ่มผู้ร่วมงานด้วยกันเอง เพื่อขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ วัลลภา อารีรัตน์และคณะ (2555) กล่าวว่า Soft Skills สำหรับบุคลากรทางการศึกษาครอบคลุมทักษะ 7 ด้านได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา 2) การสื่อสารและนำเสนอ 3) การทำงานเป็นทีม 4) การศึกษาเรียนรู้และการใช้ข้อมูลสารสนเทศ 5) การพัฒนาและการสร้างนวัตกรรม 6) จริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ และ 7) ภาวะผู้นำ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะทำให้การทำงานร่วมในองค์การนั้นบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษา

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ความสามารถของภาวะผู้นำ (X_4) กับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Y_2) ($r = 0.799$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วม กำหนดกฎเกณฑ์ แนวทางการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติหน้าที่ตามความต้องการด้วยความเต็มใจ และการกระตุ้นให้บุคลากรทำงานจนสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ owell (2004) กล่าวว่าผู้นำต้องมองเห็นคุณค่าความสามารถพิเศษในการทำงานของแต่ละคน ขยายการมีส่วนร่วมของผู้ใต้บังคับบัญชาสร้างความตระหนักให้เกิดกับผู้ใต้บังคับบัญชาว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การโดยมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อกำหนดทิศทางมีการปรับเปลี่ยนนโยบายต่าง ๆ ขององค์การเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน และยิ่งสอดคล้องกับ (George and Mclean, 2007:26-32) กล่าวว่าภาวะผู้นำเกี่ยวข้องกับ

การระดมกลุ่มคนใกล้ชิดให้มาแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์เห็นคุณค่าและให้อำนาจความไว้วางใจการสนับสนุนให้เป็นผู้นำตามบทบาทและหน้าที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรโดยการอธิบายและตั้งเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือการทำงานเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ (X_1) กับการพัฒนาบุคลากร (Y_3) ($r = 0.641$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารทำงานโดยประสานความร่วมมือและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและยอมรับการตัดสินใจของทีม มีการวางแผนและร่วมกันทำงานอย่างมุ่งมั่นตั้งใจและทุ่มเท พัฒนาความสามารถให้กับบุคลากรเพื่อเรียนรู้วิธีการและทักษะใหม่ๆในการทำงาน สอดคล้องกับ Trent (2004) กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะมีบทบาทที่สำคัญมากในการสร้างสรรค์และส่งเสริมการแสดงออกกระตุ้นให้สมาชิกในทีมมีส่วนร่วมในการกระทำนั้นอย่างจริงจังนอกจากนั้นผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะพิจารณาจากความไม่เห็นด้วยกับปฏิกิริยาบางส่วนของทีมซึ่งเป้าหมายของทีมคือจุดแข็งที่จะเข้าใจแต่ละบุคคลแบ่งปันความคิดที่มีแบ่งปันความรู้สึกและเปิดใจยอมรับความคิดที่แตกต่างระหว่างบุคคล และยังสอดคล้องกับ Feltner et al. (2008) ได้กล่าวไว้ว่าการทำงานเป็นทีมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องยอมรับทุกความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้นำต้องมีความสามารถในการเลือกการกระตุ้นในการทำงาน และการนำพาองค์กรสู่เป้าหมายได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความเป็นมืออาชีพและจริยธรรมมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอื่นสามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาผู้บริหารด้านความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม เพื่อให้สถานศึกษาเกิดวัฒนธรรมคุณภาพ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสารและการนำเสนอผู้บริหารควรมีการอบรมและกำกับติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้บริหารควรเป็นตัวอย่างในการนำเทคโนโลยีเพื่อนำเสนอข้อมูลและลดความขัดแย้งในองค์กร

1.3 ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ทั้ง 8 ด้าน มีความสัมพันธ์กันกับวัฒนธรรมคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญและสามารถพยากรณ์วัฒนธรรมคุณภาพได้ร้อยละ 79.6 เพราะฉะนั้นเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษา ควรมีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ทั้ง 8 ด้านควบคู่กันไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมคุณภาพ เพื่อที่จะนำผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมคุณภาพ เพื่อนำไปพัฒนาให้สถานศึกษาเกิดวัฒนธรรมคุณภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพของสถานศึกษา ที่มีวัฒนธรรมคุณภาพที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดเพื่อถอดบทเรียนมาพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2558). **ก้าวข้ามขีดจำกัด สู่หัตถ์สวราชแห่งคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2550). **ทักษะการบริหาร**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด พับลิชชิ่ง.
- มารยาท แซ่อึ้ง (2552). **การศึกษาการบริหารงานวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา อารีรัตน์และคณะ. (2555). **เอกสารประกอบการเรียนวิชาพัฒนาองค์การ**. ขอนแก่น: สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2550). **วัฒนธรรมการทำงานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา**. *วารสารวิทยาจารย์*, 106 (มีนาคม), 94-97
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Batten, J.D. (1992). **Building a Total Quality Culture**. Menlo Park, CA: Crisp Publications.
- Bill George, Andrew McLean, (2007) "Why leaders lose their way", *Strategy & Leadership*, Vol. 35 Issue: 3, pp.4-11, <https://doi.org/10.1108/10878570710745776>
- Crosbie, R. (2005). Learning the Soft Skills of Leadership. *Industrial and Commercial Training*, 37(1), 45-51.
- Jaran, JM. and Gryna, F.M. (1999) *Quality Planning and Analysis* New York:McGraw-Hill.
- Katz, R.L. (1974). **Skill of an effective Administrator**. *Harvard Business Review*, 52(5), 90-102.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Macvicar, S. (2006). Tech trends. *Training Journal*, 27(5), 42-4.
- Ngang, T.K. (2012). **Paper for seminar on Soft Skills Development for Higher Education Institute**. [n.p.].
- Trent, R.J. (2004). Team leadership at the one hundred foot level. *Journal of Team Performance Management*, 10(5), 94-103.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา
ADMINISTRATORS' LEADERSHIP AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SECONDARY SCHOOLS

นิศรา มุลวรรณ¹ นริศ สวัสดิ์² และ เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์³
NISARA MOONWAN¹ NARIS SAWASDEE² AND JENJOB SUKSANGPRASIT³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³อาจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พร้อมทั้งสร้างสมการพยากรณ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 312 คน เครื่องมือวิจัยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) แบบวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 45 ข้อ และ 2) แบบวัดประสิทธิผลของโรงเรียน จำนวน 45 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และ .98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับสูง 2) ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับสูง 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.29 + .68**X$ และ $Z_y = .80**Z_x$

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำของผู้บริหาร, ประสิทธิผลของโรงเรียน

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study administrators' leadership and the effectiveness of secondary schools, 2) to study the relationship between administrators' leadership and the effectiveness of secondary schools, and 3) to create a prediction equation of administrators' leadership affecting the effectiveness of secondary schools. The sample was a group of 312 teachers as chief of school's learning department under the Secondary Educational Service Area Office 17 in academic year 2017. The research instruments were 2 part of five-rating scale questionnaire. The first part were 45-items about administrators' leadership. The second part were 45-items about school effectiveness. The 2 parts had an alpha-coefficient of .97 and .98 respectively. The statistics used for data analysis and hypothesis testing were: mean, standard deviation, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient and simple regression analysis.

The results of the study were as follows: 1) administrators' leadership of secondary schools was at the high level, 2) effectiveness of secondary schools was at the high level, 3) the relationship between administrators' leadership and effectiveness of secondary schools was positive at the high level at the statistically significant level of .01, and 4) administrators' leadership affecting effectiveness of secondary schools at the statistically significant level of .01 allows for the creation of a prediction equation with raw scores of $\hat{Y} = 1.29 + .68^{**}X$ and standard scores of $\hat{Z}_y = .80^{**}Z_x$

Keywords : administrators' leadership, schools' effectiveness

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยใช้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ (ราชกิจจานุเบกษา. 2559 : 4) ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมีคุณภาพสูงที่เป็นประสิทธิผลของโรงเรียนซึ่งหมายถึงดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิผลสูง โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีและใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญมากของผู้บริหารที่สามารถใช้อิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจ โน้มน้าวและจูงใจครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนให้ทำงานร่วมกันอย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้บริหารโรงเรียน และใช้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมโรงเรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 7-8) โรงเรียนมัธยมศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายซึ่งเป็นระดับที่ผู้เรียนต้องตัดสินใจเลือกเส้นทางชีวิตสำหรับอนาคตของตนเองโดยออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายจึงมีความสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของพลเมืองซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากความสำคัญของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิผลสูง รวมทั้งความสำคัญของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้มาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพล การสร้างแรงบันดาลใจ การโน้มน้าวและจูงใจของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนให้สามารถทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจ สมัคใจ มุ่งมั่น ตั้งใจ อุทิศตนและใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

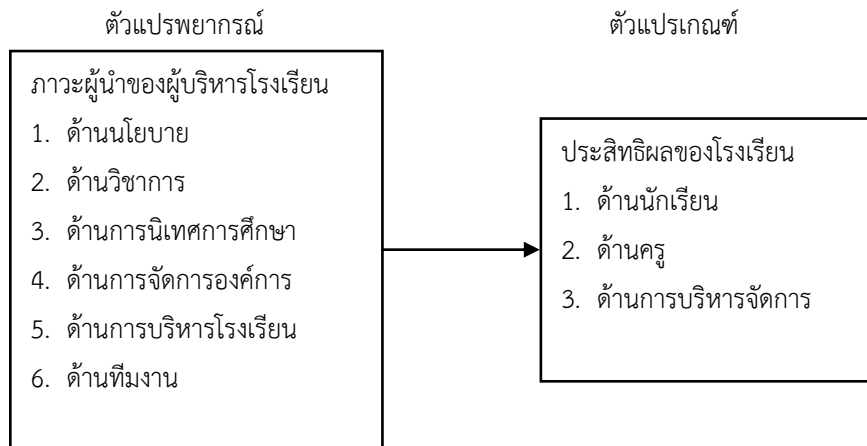
ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ความผูกพัน ความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานของครู ทักษะและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2560

ครู หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2560

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแนวคิดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนของเซอร์จิโอแวนนิ (Sergiovanni. 1978 : 15-17) และผลการวิจัยของแฮคแมน (Hackman. 1969 : 158) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนใน 6 ด้าน พร้อมทั้งนำประเด็นการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนของแคมเบลล์ (Cambell. 1977 : 36-41) และรูปแบบการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนของฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel. 1991 : 381) มาใช้เป็นกรอบการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนใน 3 ด้าน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2560 จาก 39 โรงเรียน จำนวน 1,472 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. 2559 : 17)
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ในปีการศึกษา 2560 จาก 39 โรงเรียน ๆ ละ 8 คน จำนวน 312 คน โดยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์การถดถอยของทาเบนิคและฟิดล (Tabachnick and Fidell. 2001 : 107) สตีเวน (Steven. 2002 : 72) และ พัลแลนท์ (Pallant. 2005 : 142) และเกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับอ้างอิงสู่ประชากรใช้ตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Mogan. 1970 : 607-610)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert. 1993 : 247) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 45 ข้อ และตอนที่ 2 แบบวัดประสิทธิผลของโรงเรียน จำนวน 45 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และ .98

การสร้างเครื่องมือวิจัย

- ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามวิธีของพินซ์ (Punch. 1998 : 95-96) 6 ขั้น ดังนี้
1. นิยามปฏิบัติการภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน
  2. ใช้เทคนิคการวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert. 1993 : 247) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
  3. สร้างข้อความที่ใช้วัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 75 ข้อความ และสร้างข้อความที่ใช้วัดประสิทธิผลของโรงเรียน 90 ข้อความ หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและจุดประสงค์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ได้ข้อความที่ใช้วัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 72 ข้อ มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ .57 ถึง 1.00 และข้อความที่ใช้วัดประสิทธิผลโรงเรียน จำนวน 89 ข้อความ มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ .57 ถึง 1.00
  4. นำข้อความตามข้อ 3 สร้างแบบทดลองหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแล้วนำไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนสอยดาววิทยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน นำข้อมูลที่ได้อำนาจจำแนกรายข้อ โดยการหาค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ทุกข้อมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r \geq .26$) โดยแบบวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .42 ถึง .90 และแบบวัดประสิทธิผลของโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .37 ถึง .90

5. นำข้อความที่มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ .26 ขึ้นไป มาสร้างแบบวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 45 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ตั้งแต่ .57 ถึง 1.00 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .42 ถึง .90 และแบบวัดประสิทธิผลโรงเรียน 45 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ตั้งแต่ .57 ถึง 1.00 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .52 ถึง .90

6. นำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มที่ทดลองใช้ครั้งแรก 40 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย ตอนที่ 1.เท่ากับ97 และ ตอนที่ 2 .98

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียนด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)
3. วิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. สถิติพื้นฐาน เป็นค่าสถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่
  - 1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$)
  - 1.2 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย
  - 2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) ใช้หาค่าความเที่ยงตรงหรือดัชนี IOC ของข้อความรายข้อ
  - 2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) ใช้หาค่าอำนาจจำแนกของข้อความรายข้อ
  - 2.3 สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค ใช้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
  - 3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน
  - 3.2 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ใช้ทดสอบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และสร้างสมการพยากรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ตัวแปร	N = 312		df	r_{xy}	a	b	β
	$\bar{X}$	S.D.					
ภาวะผู้นำของ ผู้บริหารโรงเรียน	4.15	.84	311	.80**	1.29	.68**	.80**
ประสิทธิผลของ โรงเรียน	4.09	.71					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 แสดงว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับสูงและมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.29 + .68**X$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_y = .80**Z_x$

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับสูง
2. ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับสูง
3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอธิบายซึ่งกันและกันได้ ร้อยละ 64
4. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.29 + .68**X$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_y = .80**Z_x$

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะว่าในปัจจุบันการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องได้รับการประเมินเข้าสู่ตำแหน่งซึ่งเป็นการประเมินสมรรถนะแทนการประเมินความรู้เพียงอย่างเดียว โดยประเมิน 2 สมรรถนะหลัก คือ สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเรียนรู้ โดยผู้บริหารจะต้องมีสมรรถนะในตนเองและมีความสามารถในการพัฒนาสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา และสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2559 : 10-11) โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องพัฒนาตนเองใน 2 สมรรถนะหลัก ที่ประกอบด้วย 11 สมรรถนะย่อย พร้อมทั้งสามารถพัฒนาครูให้มีสมรรถนะย่อยทั้ง 11 สมรรถนะ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้ภาวะทางวิชาการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเรียนรู้ให้กับครู และใช้ภาวะผู้นำทางการบริหารจัดการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการให้กับครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2559 : 18) นอกจากนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำเพราะผู้บริหาร

โรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งไรท์และโน (Wright and Noe. 1996 : 392) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กร เพราะจะเพิ่มเสริมความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว ซึ่งงานของภาวะผู้นำจึงไม่ใช่การดำเนินงานตามกรอบงานประจำ แต่จะเป็นการดำเนินงานให้เกิดผลที่สร้างสรรค์ต่อองค์กร สอดคล้องกับวิโรจน์ สารรัตน์ (2557 : 38) กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำของผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงาน องค์การใดจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานปัจจัยสำคัญที่สุดคือ ผู้นำ และนิติพล ภูตะโชติ (2559 : 232) กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การ ความสำเร็จของงานทั้งหลายเกิดจากการขับเคลื่อนและผลักดันของผู้นำ จนสามารถทำให้การทำงานต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายตามต้องการ ในส่วนความก้าวหน้าของผู้บริหารโรงเรียนโดยการขอเลื่อนวิทยฐานะของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารต้องผ่านการประเมินความรู้ความสามารถที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการบริหารจัดการสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 28-29) ซึ่งการประเมินความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้นผู้บริหารจะต้องมีและใช้ภาวะผู้นำในการดำเนินงานเพื่อรองรับการประเมิน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 131) ซึ่งการดำเนินงานเพื่อรองรับการประเมินให้ประสบความสำเร็จและผ่านการประเมินนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจจากบุคลากรทุกคนในโรงเรียน นั่นคือ ผู้บริหารจะต้องกระตือรือร้น จูงใจ และโน้มน้าวให้บุคลากรร่วมแรงร่วมใจ ซึ่งปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารด้วย และการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้นมีความสำคัญและจำเป็นที่ผู้บริหารต้องพัฒนาอยู่ตลอดเวลา คือ ภาวะผู้นำ

จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับสูงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธีระพงษ์ วีระชานนท์ (2550 : 155) ศิริพร ชัยมงคล (2554 : 144) นิภาภรณ์ ขำปาน (2552 : 82) ดวงดาว แซ่ตัน (2552 : 125) ดาราณี จันทร์มหา (2555 : 77) และนนทนันฎดา ว่องประจันต์ (2558 : 79) ที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติไว้ว่าให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 14) ซึ่งเป็นระบบการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วยประเมินคุณภาพภายในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพศึกษา โดยโรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ (ราชกิจจานุเบกษา. 2553 : 2) และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : คำนำ) มีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีความรู้ได้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีทักษะความรู้พื้นฐานและสมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตมีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถสร้างเสริม

สุขภาพกายและจิตที่ดี สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 14) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบกระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู คณาจารย์ มีปริมาณครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอตามเกณฑ์ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ขณะเดียวกันสามารถพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีสภาพวิชาชีพที่เข้มแข็งบริหารจัดการตามหลัก ธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ มีขวัญกำลังใจ อยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยพัฒนาระบบผลิตครูให้สามารถดึงดูดคนเก่งและดี มีใจรักในวิชาชีพมาเป็นครู วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รวมทั้งมีระบบประกันและรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูและสถาบันผลิตครู มีการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับระบบและเกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูให้เชื่อมโยงกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ คีนครูให้แก่ผู้เรียนโดยลดภาระงานอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้ครูได้ทำหน้าที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่และมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่โดยพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ โดยกระจายอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา พร้อมทั้งสร้างผู้บริหารโรงเรียนให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถพัฒนานวัตกรรมการบริหารมาใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย และสนับสนุนโรงเรียนที่มีความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระที่มีความคล่องตัว (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 21) โดยกระทรวงศึกษาธิการมีการดำเนินการให้โรงเรียนจัดการศึกษาได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนซึ่งแสดงว่าโรงเรียนมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากประสิทธิภาพของโรงเรียนหมายถึง การบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีทัศนคติทางบวก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาจนทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานครู (จร สุนทรายุทธ. 2551 : 459)

จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของธีระพงษ์ วีระขานนท์ (2550 : 155) นิภาภรณ์ ขำปาน (2552 : 82) วิชชารัตน์ ธรรมะรัตนจินดา (2552 : 143) และขวัญตา เกื้อกุลรัฐ (2554 : 92) ที่พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง

3. ผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายซึ่งกันและกันได้ร้อยละ 64.00 ทั้งนี้สืบเนื่องจากผลการวิจัยในข้อ 1 ที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับสูง และผลการวิจัยในข้อ 2 ที่พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียนมัศึกษามีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสูงแล้วประสิทธิผลของโรงเรียนมัศึกษาก็จะสูงด้วย เนื่องจากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนและผลการปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเพราะว่าภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากนักวิชาการบริหารทั้งของไทยและของต่างประเทศหมายถึง กระบวนการการใช้อิทธิพล การสร้างแรงบันดาลใจ การโน้มน้าวและจูงใจของผู้นำต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การให้มีความปรารถนาในการทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจ สมครใจ มุ่งมั่นและตั้งใจ ด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้นำ โดยการอุทิศตนและใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การอย่าง

มีประสิทธิภาพ และการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การตามความต้องการของผู้ นำ เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องมีอยู่ในตัวผู้นำทำให้ผู้นำมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นและได้รับการยอมรับจากสมาชิกทุกคนในองค์การ ในทำนองเดียวกันถ้าประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสูงแล้วภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนก็จะสูงด้วย เนื่องจากประสิทธิผลของโรงเรียนตามที่ถูกวิจัยนำความหมายที่นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ว่าวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วให้นิยามว่าประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ความผูกพันต่อโรงเรียน ความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานของครู ทักษะการบริหารและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีระพงษ์ วีระชานนท์ (2550 : 155) นนทน์ฤดา ว่องประจันทร์ (2558 : 79) วรัญญา เมฆเคลื่อน (2556 : 82) ขวัญตา เกื้อกุลรัฐ (2554 : 92) และธุมกร เจตีย์คำ (2559 : 78) ที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .80 นั้น สามารถสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในรูปคะแนนดิบคือ $\hat{Y} = 1.29 + .68**X$ หมายความว่า ถ้าภาวะผู้นำของผู้บริหารเพิ่มขึ้น 1 ส่วน จะส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สูงขึ้น .68 ส่วน หรือภาวะผู้นำของผู้บริหารจะส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีขึ้นร้อยละ 68 และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_x = .80Z_y**$ หมายความว่า ในรูปคะแนนมาตรฐานถ้าภาวะผู้นำของผู้บริหารเพิ่มขึ้น 1 ส่วน จะส่งผลประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสูงขึ้น .80 ส่วน หรือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีขึ้นร้อยละ 80 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำสูงจะสามารถนำโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสัมพันธ์ รณิธย์ (2553 : 27) กล่าวว่าภาวะผู้นำ มีความสำคัญต่อคนหรือผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับอิทธิพลและโน้มน้าวทางใจ เพื่อที่จะให้คนปฏิบัติตาม ทั้งนี้ศักยภาพของผู้นำนั้นมีผลต่อผู้ร่วมงานในด้านความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจ และความอบอุ่นในการร่วมงาน ดังนั้นผู้นำจึงเป็นพลังร่วมให้เกิดการร่วมมือร่วมใจไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประสานให้ความสะดวก เป็นผู้ติดต่อดูแลให้ความสนับสนุน และช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดได้ ภาวะผู้นำจึงมีผลกระทบต่อผู้ร่วมงาน องค์การ สิ่งแวดล้อม ในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือความล้มเหลวเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้บริหารพึงมี ผู้ที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศการทำงาน ทำให้กลุ่มคนรวมตัวกันได้ ผู้ให้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการทำงานเป็นทีมซึ่งส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของธีระพงษ์ วีระชานนท์ (2550 : 155) นิภาภรณ์ ข้าปาน (2552 : 82-83) ขวัญตา เกื้อกุลรัฐ (2554 : 92) และศิริพร ชัยมงคล (2554 : 114) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา และภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัศึกษานั้น ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิผลสูงนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองอยู่เสมอ และหน่วยงานต้นสังกัด คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพร้อมทั้งนำนโยบายสู่การปฏิบัติจริง

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)
2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนด้วยวิธีการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

เอกสารอ้างอิง

- “กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553,” (4 ตุลาคม 2556). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก. หน้า 1-16.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิก.
- _____. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ขวัญตา เกื้อภูธรรัฐ. (2554). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ดวงดาว แซ่ตัน. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดารานี จันทร์มหา. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธ สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- ธีระพงษ์ วีระชานนท์. (2550). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สกลนคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ธุมากร เจตีย์คำ. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นนทนันฎดา ว่องประจันต์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ปทุมธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2559). พฤติกรรมองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภาภรณ์ ขำปาน. (2552). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).” (30 ธันวาคม 2559). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก. หน้า 1-127.
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.” (19 สิงหาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.
- วรัญญา เมฆเคลื่อน. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชชารัตน์ ธรรมรัตน์จินดา. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีโรจน์ สารรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและนวัตกรรมการศึกษาร่วมสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริพร ชัยมงคล. (2554). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุรินทร์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สุรินทร์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สัมมา ธนินิธิ. (2553). ภาวะผู้นำของผู้บริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษมัธยมศึกษาเขต 17. (2559). ข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา 2559. จันทบุรี : กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2559). รายงานการพิจารณาการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาและการกีฬา สถาบันบัญญัติแห่งชาติ เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและยกระดับสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5 th ed. New York: Harper Collins.
- Campbell, J.P. (1977). “On the Nature of Organizational Effectiveness.” In *Ners Perspectives on Organizational Effectiveness*. Goodman, P.S. and Perining. J.M. editor. San Francisco: Jossey Bass.

- Hackman, J. R. (1969). “The Nature of The Task as a Determiner of Job Behavior,” **Personnel Psychology**. 22(1) : 435 - 444.
- Krejcie, R. V. and Mogan, D. W. (1970). “Determining Sample Size far Research Activities,” **Educational and Psychological Measurement**. 30(3): 607 - 610.
- Likert, R. (1993). **A Technique for the Measurement of Attitude**. Chicago: Read McNally.
- Pallant, L. F . (2005). **SPSS Survival Manual : a Step By Step Guide to Date Analysis Using SPSS**. 2nd ed. Newsouth Weles: Allen and Unwin.
- Punch, F. K. (1998). **Introduction to Social Research**. Wiltshire: The Cromwell Press.
- Sergiovanni, T. J. (1978). **The Principalsip: A Reflective Practices and Perspective**. Massachusrtts: Allyn and Bacon.
- Stevens, J. (2002). **Applied multivariate statistics for the social sciences**. 4th ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tabachnick, E. G. and Fidell, L .S. (2001). **Using Multi Variant Statistic**. 4th ed. New York: Harper Collins.
- Wright, P. M. and Noe, R. A. (1996). **Management of Organizations**. Chicago: Irwin.

กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การเปรียบเทียบการประมาณราคาก่อสร้างอาคารโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 5 มิติและวิธีดั้งเดิม Comparison between Construction Estimate for Rural Road by 5D Computer Technology and Conventional Method

เทอดติดา ทิพย์รัตน์*¹ ยศศักดิ์ชัย พิชัยณรงค์² อรวรรณ จันทรน้อย³ และ ผศ.ยิ่งยง รุ่งฟ้า⁴
Thoedtida Thiprat*¹ Yossakchai Pichainarong², Orwan Jannoy³, and Yingyong Rungfah⁴

¹อาจารย์ ดร. ^{2,3}อาจารย์ สาขาวิชาวิศวกรรมก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการออกแบบอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

บทคัดย่อ

การประมาณต้นทุนก่อสร้างที่มีความถูกต้อง จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการคำนวณปริมาณงาน หากการคำนวณปริมาณงานที่ไม่ถูกต้องควบล้วน ส่งผลให้ต้นทุนก่อสร้างคลาดเคลื่อนตามไปด้วย โดยทั่วไปความผิดพลาดการประมาณต้นทุนก่อสร้างเกิดจากผู้ประมาณราคา เช่นความผิดพลาดจากการวัดขนาดจากแบบ ความผิดพลาดในการใช้เครื่องมือช่วยในการคิดคำนวณ การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้ โปรแกรม 5 มิติในการประมาณราคาในการก่อสร้างอาคารโดยใช้กรณีศึกษาโครงการตัวอย่างประเภทงานอาคารเป็นข้อกำหนดเน้นข้อมูลเฉพาะส่วนงาน โครงสร้าง งานสถาปัตยกรรม งานระบบไฟฟ้า งานระบบสุขาภิบาล และงานระบบปรับอากาศและระบายอากาศ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการประมาณราคาก่อสร้าง การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลพื้นฐานจาก โปรแกรม Microsoft Excel และโปรแกรมสร้างแบบจำลอง 3 มิติ Autodesk Revit โดยนำข้อมูลพื้นฐานทั้งสองส่วนไปใช้ในโปรแกรมสร้างแบบจำลอง 5 มิติ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นวิศวกรโครงการก่อสร้างอาคารกรณีศึกษาทำการทดสอบการใช้งานของแบบจำลอง 5 มิติ กับการประมาณราคางานก่อสร้างจริง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าโปรแกรมที่นำมาวิจัยในครั้งนี้เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้งานต่อไป เนื่องจากการวางแผนงานก่อสร้างในรูปแบบ 5 มิติจะช่วยให้เราทราบถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการประมาณราคาตามแบบอย่างเป็นรูปธรรม และจะได้สามารถหาวิธีแก้ไขปัญหาล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นจริง เพื่อลดการสูญเสียจากปัญหานั้นๆ โดยโปรแกรม 5 มิตินั้น จะนำเสนอข้อมูลราคาออกมาพร้อมกันในช่วงเวลาที่จำลองขึ้นมา ซึ่งทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแม้จะไม่มีความรู้ในด้านการประมาณราคาก่อสร้างอาคารก็สามารถรับข้อมูลราคาก่อสร้างจากการนำเสนอโดยโปรแกรม 5 มิติได้โดยง่าย

คำสำคัญ : 5 มิติ, ประมาณราคาก่อสร้าง, อาคาร

ABSTRACT

Accurate estimation of cost of construction takes a long time to calculate the quantity of work. Wrong calculation of the work quantity leads to wrong cost of construction. In general, construction cost estimation errors arise from the estimator, a measurement error from the

model and errors in using computational aids. This research aims to study the application of the five-dimension concept which is the integration of three dimension and cost. The 5D model is used for construction cost estimate. This study integrates bill of quantity and 3D models together for developing a 5D model. The cost schedule for a building project is created. Cost for the structural parts of building are broken down. This study uses Autodesk Revit to develop 3D model for the building. Bill of quantity is developed by using Microsoft Excel. This study presents the 5D model using a case study building project. The estimated result obtained from Autodesk Revit and actual construction cost estimate are compared. The 5D model can be used to estimate cost of a building project. The construction planning in a 5D model will assist estimators in understanding the probable problems in cost estimation. Estimators will be able to find solutions to the problem before the problem actually occurs. To reduce the loss resulting from the problem, the 5D model will offer cost information simultaneously at the time of simulation. Even with no knowledge of building cost estimation, it is possible to get the construction cost data presented by the 5D model.

Keywords : 5D, Construction cost estimate, Building

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากที่ผ่านมาประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจรูปแบบเดิมก้าวไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการแข่งขันสูง ธุรกิจด้านก่อสร้างก็เช่นกัน จึงนำเอาเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ ในรูปแบบต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งในการดำเนินโครงการก่อสร้างช่วงต้นจำเป็นต้องประมาณต้นทุนเบื้องต้นเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดงบประมาณและตัดสินใจดำเนินโครงการ โดยความสำเร็จของโครงการก่อสร้างส่วนหนึ่งมาจากความถูกต้องของการประมาณงานค่าก่อสร้าง

การคำนวณปริมาณงานมีความสำคัญมากและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ อาทิ เช่น เจ้าของโครงการ ที่ปรึกษา สถาปนิกผู้ออกแบบ วิศวกร รวมทั้งผู้รับเหมาก่อสร้าง ทั้งในด้านของการกำหนดวงเงินงบประมาณค่าก่อสร้างโครงการ ในด้านการเสนอราคาค่าก่อสร้าง การกำหนดวงงานค่าเบิกจ่ายในงานก่อสร้าง งบประมาณด้านการเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพิ่ม-ลดในอนาคต และปัจจุบันอาคารมีความหลากหลายทางด้านขนาดตัวอาคาร รูปแบบฟังก์ชันการใช้งานซึ่งมีความซับซ้อนขึ้นมาก ทำให้การประมาณต้นทุนก่อสร้างที่มีความถูกต้อง จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการคำนวณปริมาณงาน หากการคำนวณปริมาณงานที่ไม่ถูกต้องควบถ้วนส่งผลให้ต้นทุนก่อสร้างคลาดเคลื่อนตามไปด้วย โดยทั่วไปความผิดพลาดการประมาณต้นทุนก่อสร้างเกิดจากผู้ประมาณราคา เช่นความผิดพลาดจากการวัดขนาดจากแบบ ความผิดพลาดในการใช้เครื่องมือช่วยในการคิดคำนวณด้วยปัญหาดังกล่าวจึงเป็นแนวทางในการนำเอาเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม 3 มิติ (Revit) เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อลดขั้นตอนและเวลาลง ในการช่วยประมาณการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

งานประมาณราคางานก่อสร้างนั้นต้องอาศัยประสบการณ์ที่สูง ละเอียดรอบครอบตามหลักสถิติและหลักวิศวกรรมในด้านต่างๆตามประเภทของงานที่จะตั้งแต่นั้นจนจบโครงการ ซึ่งถ้าหากกำหนดหรือประมาณราคางาน

ก่อสร้างในด้านต่างๆขึ้นต้นที่ได้กล่าวมาผิดพลาดก็จะส่งผลให้โครงการก่อสร้างล้มเหลว (วินิต ช่อวิเชียรและวิสุทธิ์ ช่อวิเชียร, 2544)

จากข้อมูลแนวทางการประมาณราคาอาคารข้างต้น ผู้ค้นคว้าวิจัยจะได้นำข้อมูลต่างๆมาใช้ในการคำนวณ ปริมาณงาน และเป็นการกำหนดแนวทางเพื่อใช้สำหรับหางบประมาณต้นทุนค่าก่อสร้างของโครงการกรณีศึกษา ให้ อยู่ในข้อกำหนดของระยะเวลาและต้นทุนเพื่อประโยชน์กับองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1) เพื่อประยุกต์ใช้ โปรแกรม 5 มิติในการประมาณราคาในการก่อสร้างอาคารโดยใช้กรณีศึกษาโครงการ ตัวอย่างประเภทงานอาคารเป็นข้อกำหนดเน้นข้อมูลเฉพาะส่วนงานโครงสร้าง งานสถาปัตยกรรม งานระบบไฟฟ้า งานระบบสุขาภิบาล และงานระบบปรับอากาศและระบายอากาศ

2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากโปรแกรม 3 มิติ Autodesk Revit กับ Bill of quantity ของโครงการกรณีศึกษาอาคารเดอะไลน์ จตุจักร หมอชิต โดยใช้เกณฑ์การวัดปริมาณงานของ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย เป็นหลักเกณฑ์การเปรียบเทียบ

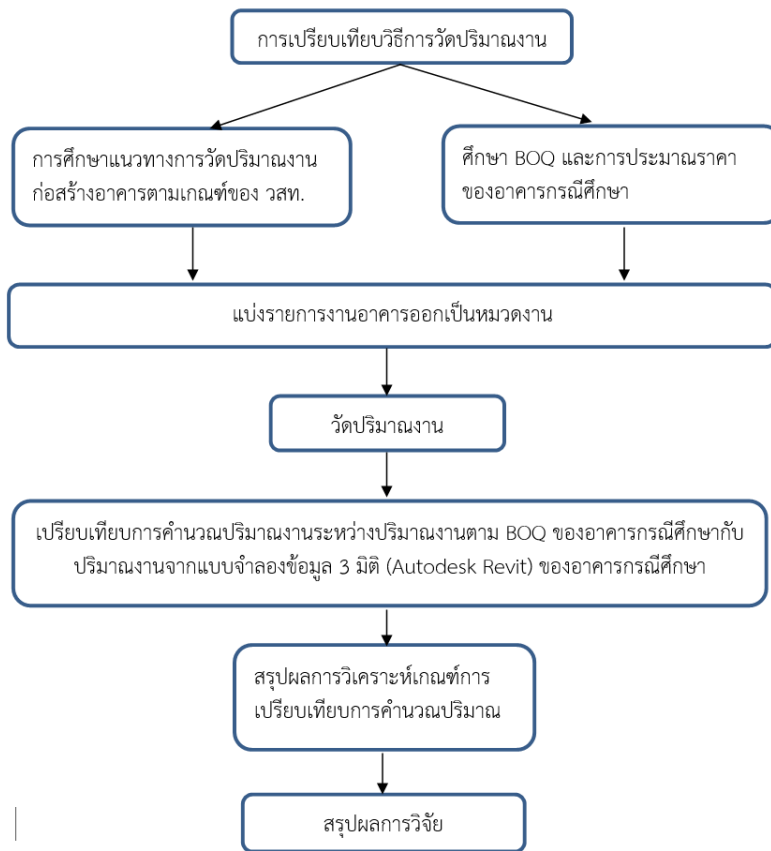
วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาการประมาณราคางานก่อสร้างอาคารโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 5 มิติ เพื่อ การประมาณราคางานก่อสร้าง สามารถแบ่งได้เป็น 7 ขั้นตอนหลัก ดังแสดงในรูปโดยมีการแสดง หัวข้อของขั้นตอน หลักและผลลัพธ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

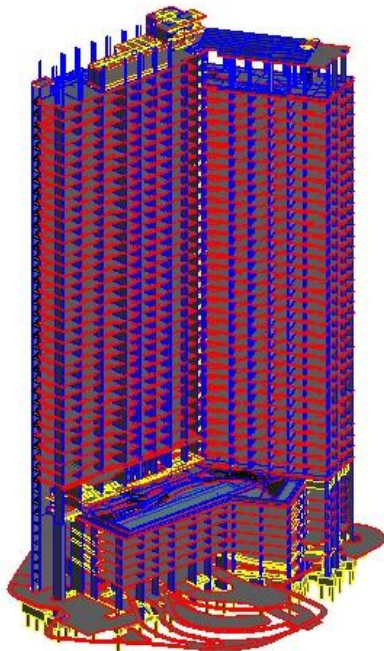
ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ข้อมูลในส่วนของโครงการกรณีศึกษา

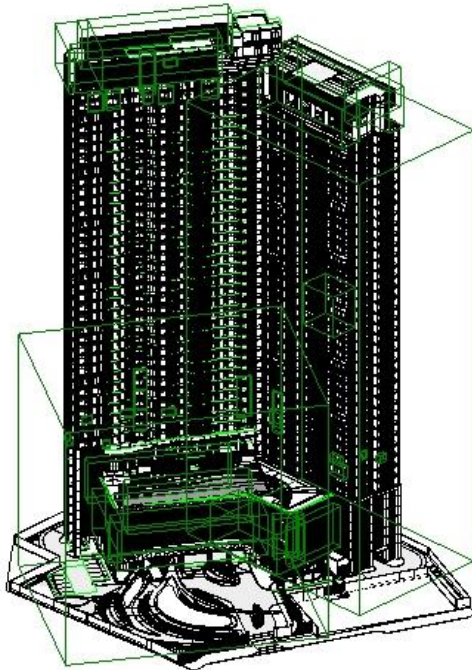
โครงการเป็นอาคารพักอาศัย คสล. สูง 43 ชั้น 1 อาคาร ที่ตั้งโครงการ ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยโครงสร้างอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก เสาเข็มเป็นเสาเข็มเจาะ มีถังเก็บน้ำใต้ดิน ชั้น1 เป็น ส่วนต้อนรับ,พื้นชั้นที่ 2 – 6 ชั้นจอดรถ ชั้น7 เป็นสระว่ายน้ำ, พื้นที่จัดสวน,ส่วนพักอาศัย ชั้น8-43 เป็นส่วนพักอาศัย ชั้นดาดฟ้ามีถังเก็บน้ำ ผนังภายนอกเป็นผนัง Precast ผนังภายในเป็นผนังก่ออิฐและฉาบปูนเรียบและผนังบางส่วนบุ ด้วยกระเบื้อง งานพื้นผิวเป็นพื้นปูกระเบื้องและพื้นไม้ลามิเนต แบบจำลองในส่วนของงานโครงสร้างและงาน สถาปัตยกรรมแสดงตามภาพที่ 2 และภาพที่ 3 ตามลำดับ

ภาพที่ 1 ผังแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 2 แบบจำลองในส่วนของงานโครงสร้าง

ภาพที่ 3 แบบจำลองในส่วนของงานสถาปัตยกรรมเทียบกับภาพถ่ายโครงการ

ผลการเปรียบเทียบเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ BOQ กับเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ วสท. ตัวอย่างผลการเปรียบเทียบเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ BOQ กับเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ วสท. ในงานคอนกรีตโครงสร้าง พบว่าเกณฑ์การวัดของ BOQ มีเกณฑ์การวัดปริมาณงานดังนี้

1.1 งานฐานราก วิธีวัดคือ เอาพื้นที่แนวราบของฐานราก คูณ ความหนาของฐานราก คูณ จำนวนของฐานแต่ละขนาด เกณฑ์การวัดปริมาณงานเป็นไปตามเกณฑ์ วสท.

1.2 เสาและผนังคอนกรีต วิธีวัดคือ เอาพื้นที่หน้าตัดเสา คูณ ความสูงจากส่วนที่บนสุดของฐานรากถึงระดับพื้นชั้นที่หนึ่งและจากด้านบนของพื้นชั้นหนึ่งไปจนถึงระดับพื้นถัดไปตามลำดับ คูณ จำนวนของเสาแต่ละขนาด เกณฑ์การวัดปริมาณงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์ วสท.

1.3 คานหล่อในที่ วิธีวัดคือเอาพื้นที่หน้าตัดคานซึ่งไม่ได้หักความหนาพื้น คูณ ความยาวของคานวัดจากช่วงกลางเสาดันหนึ่ง ไปยังอีกตันหนึ่งของช่วงกลางเสานั้น คูณ จำนวนของคานแต่ละขนาด

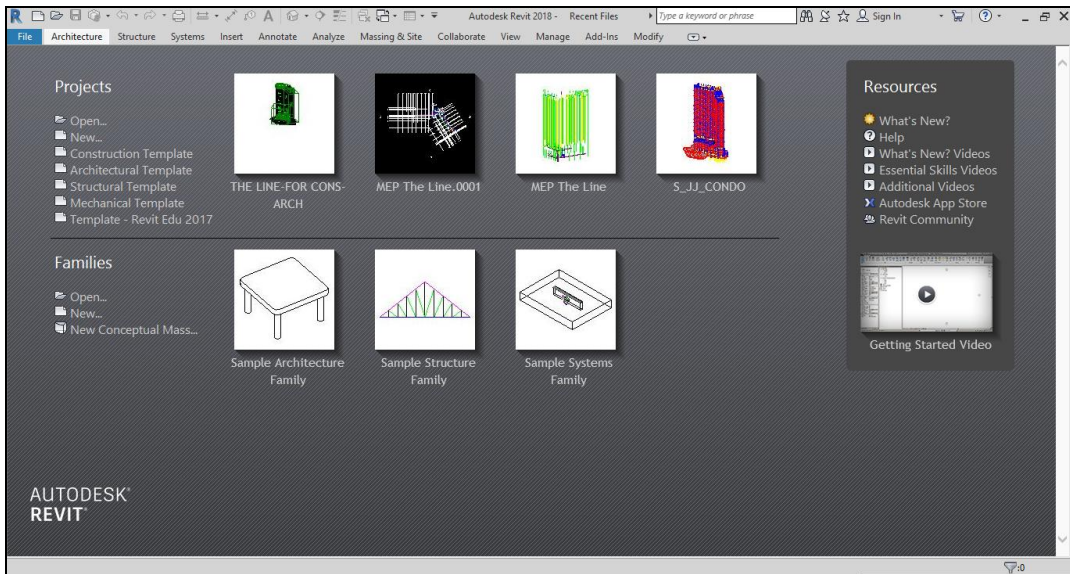
1.4 พื้นหล่อในที่ วิธีวัดคือ เอาพื้นที่ของพื้นโดยไม่ต้องหักพื้นที่หน้าตัดของเสา และความกว้างของหน้าตัดคาน คูณ ด้วยความหนาพื้น คูณ จำนวนของพื้นที่แต่ละชนิดพื้นโดยไม่หักพื้นที่หน้าตัดเสาและความกว้างของหน้าตัดคาน คูณ ความหนา เกณฑ์การวัดปริมาณงานเป็นไปตามเกณฑ์ วสท.

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ BOQ กับเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ วสท.

ลำดับ	รายการ	เกณฑ์การวัดปริมาณงาน BOQ		
		ตามเกณฑ์ วสท	ไม่ตามเกณฑ์ วสท	
1	งานโครงสร้าง			
	งานเสาเข็ม	✓		
	งานคอนกรีตโครงสร้าง	✓	✓	
	งานไม้แบบ	✓		
	งานเหล็กเสริมคอนกรีต	✓		
2	งานสถาปัตยกรรม			
	งานผนังก่ออิฐ	✓		
	งานพื้นผิวและบุผนัง		✓	
	งานฝ้าเพดาน		✓	
	งานประตู-หน้าต่าง	✓		
	งานอุปกรณ์สุขภัณฑ์	✓		
	งานระบบไฟฟ้า			
3	งานท่อไฟฟ้า	✓		
	งานเชื่อมต่อไฟฟ้า	✓		
	งานสวิตช์	✓		
	งานปลั๊ก	✓		
	งานดวงโคมไฟ	✓		
	งานแผงควบคุม	✓		
	4	งานระบบสุขาภิบาล		
		งานท่อ	✓	
งานเชื่อมต่อ ซ็องจ		✓		
งานวาล์ว		✓		
งานปั้มน้ำ		✓		
5	งานระบบปรับอากาศและระบายอากาศ			
	งานเดินท่อแอร์	✓		
	แอร์และคอมเพรสเซอร์	✓		

วิธีการถอดปริมาณงานด้วยโปรแกรม Autodesk Revit และการนำข้อมูลออกไปยังโปรแกรม Excel เริ่มจากการเปิดโปรแกรม Autodesk Revit ขึ้นมาในหน้าแรกให้เราเลือก File >>Open >>เลือกที่อยู่ของไฟล์ Autodesk Revit ที่เราจัดเก็บ กดเลือกไฟล์ >> Open ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 เปิดโปรแกรม Autodesk Revit

ผลการเปรียบเทียบปริมาณงานระหว่างปริมาณงานจากโปรแกรม 3มิติ (Autodesk Revit) กับปริมาณงานตาม BOQ ของกรณีศึกษา

ผลการวิจัยนี้แสดงโดยตารางเปรียบเทียบปริมาณงานระหว่างปริมาณงานจากโปรแกรม 3มิติ (Autodesk Revit) กับปริมาณงานตาม BOQ ของกรณีศึกษา โดยมีเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ วสท. เป็นหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบโดยแสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ของงานแต่ละประเภท ตัวอย่างการเปรียบเทียบในงานโครงสร้างมีดังนี้

การเปรียบเทียบปริมาณงาน โดยมีรายการงานที่จะเปรียบเทียบประกอบด้วย 4 รายการได้แก่ 1.งานเสาเข็ม 2.งานคอนกรีตโครงสร้าง 3.งานแบบหล่อคอนกรีต 4.งานเหล็กเสริมคอนกรีต ในที่นี้จะแสดงตัวอย่างงานเสาเข็ม

งานเสาเข็ม ตามเกณฑ์ วสท. คิดปริมาณเป็นจำนวนต้น ซึ่งมีเกณฑ์การวัดปริมาณเหมือนกันกับเกณฑ์การวัดปริมาณ Autodesk Revit คือปริมาณงานออกมาในหน่วยจำนวนต้น ดังแสดงในขั้นตอนการถอดปริมาณงานเสาเข็ม

(1) ขั้นตอนการถอดปริมาณงานเสาเข็ม

จากวิธีการถอดปริมาณงานด้วยโปรแกรม Autodesk Revit ที่แสดงในหัวข้อก่อนหน้านี้ ภาพที่ 5 แสดงขนาดเสาเข็มและจำนวนเสาเข็ม ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบปริมาณงานเสาเข็ม

Schedule: เส้าเข็ม - SJJ_CONDO.0016					
<เส้าเข็ม>					
A	B	C	D	E	F
Family and Type	Count	Volume	Area	Thickness	Diameter
F1: F1B	13		4 m ²	1500	1000
F1C: F1C	3		6 m ²	1500	1200
F2B: F2B	1	21.58 m ³	9 m ²	2300	1000
F2B: F2BY	2	21.62 m ³	9 m ²	2300	1000
F3: F3B	1	36.86 m ³	16 m ²	2250	1000
F4-1: F4B	9	55.23 m ³	22 m ²	2500	
F4-1: F4C	1	85.89 m ³	32 m ²	2700	
F4BX: F4BX	1	46.46 m ³	20 m ²	2300	1000
F4CX: F4CX	1	66.42 m ³	30 m ²	2250	1200
F5: F5B	1	78.44 m ³	31 m ²	2500	
F5C: F5C	1	124.25 m ³	45 m ²	2750	
F6: F6B	2	86.95 m ³	35 m ²	2500	
F8C: F8C	2	177.84 m ³	71 m ²	2500	
F9C: F9C	1	205.02 m ³	79 m ²	2600	
F10C: F10B	2	168.57 m ³	67 m ²	2500	
F12C: F12B	1	186.85 m ³	75 m ²	2500	
F14BC: F4BC	1	252.18 m ³	101 m ²	2500	
F22C: F22C	1	568.86 m ³	211 m ²	2700	
Pile Concrete 1000	123		1 m ²		1000
Pile Concrete 1200	65		1 m ²		1200

ภาพที่ 5 รวมชนิดขนาดเส้าเข็มและจำนวนเส้าเข็ม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบปริมาณงานเส้าเข็ม จากกรณีศึกษา

รายการ	หน่วย	ปริมาณงาน		เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ปริมาณที่ได้จาก (BOQ)	ปริมาณที่ได้จาก (Autodesk Revit)	
1. งานเส้าเข็ม Dia. 1.00 ม.	ต้น	125	123	1.60%
2. งานเส้าเข็ม Dia. 1.20 ม.	ต้น	63	65	3.17%

ผลการเปรียบเทียบการวัดปริมาณงานเส้าเข็มระหว่างปริมาณที่วัดได้จาก Autodesk Revit กับปริมาณที่ได้จาก BOQ มีเกณฑ์การวัดปริมาณงานเหมือนกับเกณฑ์ของ วสท. ซึ่งเกณฑ์การวัดเป็นหน่วยจำนวน (ต้น) และผลการเปรียบเทียบพบว่าที่เส้าเข็มขนาด Dia 1.00 ม. ปริมาณงานที่ได้จาก BOQ มากกว่าปริมาณที่วัดได้จาก Autodesk Revit 1.60% และที่เส้าเข็มขนาด Dia 1.20 ม. ปริมาณงานที่ได้จาก BOQ น้อยกว่าปริมาณที่วัดได้จาก Autodesk Revit 3.17%

ตารางที่ 3 แสดงตัวอย่างช่วงระดับความแตกต่างระหว่างปริมาณที่วัดได้จาก Autodesk Revit กับปริมาณที่ได้จาก BOQ มีเกณฑ์การวัดปริมาณงานเหมือนกับเกณฑ์ของ วสท.

ตารางที่ 3 ตัวอย่างช่วงระดับความแตกต่างระหว่างปริมาณ

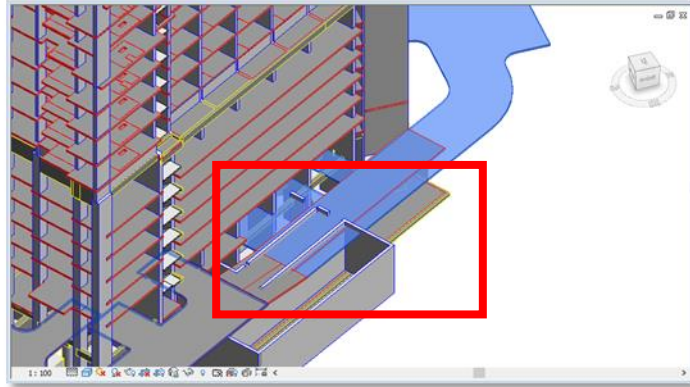
รายการ	ค่าความแตกต่าง	ช่วงค่าความแตกต่าง				
		ช่วงระดับ 1	ช่วงระดับ 2	ช่วงระดับ 3	ช่วงระดับ 4	ช่วงระดับ 5
		0%-20%	21%-40%	41%-60%	61%-80%	81% ขึ้นไป
งานเสาเข็ม						
งานเสาเข็ม Dia. 1.00 ม.	1.60%	✓				
งานเสาเข็ม Dia. 1.20 ม.	3.17%	✓				
งานคอนกรีต						
งานคอนกรีตฐานราก	8.18%	✓				
งานคอนกรีตเสา	9.44%	✓				
งานคอนกรีต Shear Wall	0.19%	✓				
งานคอนกรีตผนัง	0.43%	✓				
งานคอนกรีตถึงเก็บน้ำใต้ดิน	8.68%	✓				
งานคอนกรีตถึงเก็บน้ำาดาดฟ้า	18.02%	✓				
งานคอนกรีตคาน	30.50%		✓			
งานคอนกรีตพื้น	0.08%	✓				
งานคอนกรีตพื้น Post Tension	9.77%	✓				
งานคอนกรีตบันได	26.80%		✓			
งานไม้แบบ						
งานไม้แบบฐานราก	13.53%	✓				
งานไม้แบบเสา	เปรียบเทียบ ไม่ได้					
งานไม้แบบผนัง Shere wall	1.33%	✓				
4. งานไม้แบบผนัง	10.71%	✓				
5. งานไม้แบบถึงเก็บน้ำใต้ดิน	11.59%	✓				

จากตารางแสดงช่วงระดับค่าความแตกต่าง สามารถสรุปเหตุปัจจัยได้ดังนี้

ช่วงระดับ 1

1. เกณฑ์การวัดปริมาณที่แตกต่างกัน

2. ขอบเขตของแบบจำลองเขียนไม่แยกส่วนพื้นที่หรือขอบเขตงาน เช่นภาพที่ 6 ถ้าต้องการถอดปริมาณงานไม้แบบฝาบ่อเก็บน้ำ ปริมาณที่ได้จะไม่ตรงตามที่ต้องการเนื่องจากในแบบจำลองไม่เขียนแยกส่วนพื้นที่หรือขอบเขตงาน

ภาพที่ 6 ตัวอย่างขอบเขตของแบบจำลองเขียนไม่แยกส่วนพื้นที่

3. การสร้างแบบจำลองข้อมูลอาคาร ไม่สมบูรณ์ ตกหล่น ไม่ครบถ้วน

ช่วงระดับ 2

1. การกำหนดตำแหน่งการใช้วัสดุ ของแบบจำลองข้อมูลอาคารของกรณีศึกษา ไม่เหมือนกับแบบที่ใช้จัดทำ BOQ (ดูจากการกำหนดชนิดวัสดุที่ใช้ในแบบจำลอง ไม่เหมือนกับ BOQ)

2. ไม่มีฟังก์ชันให้เลือกหาปริมาณที่ตรงตาม BOQ

ช่วงระดับ 3

1. การกำหนดของหน่วยของแบบจำลองข้อมูลอาคาร ไม่เหมือนกับ BOQ

2. ขอบเขตของแบบจำลองเขียนไม่แยกส่วนพื้นที่หรือขอบเขตงาน เช่นถ้าต้องการถอดปริมาณงานไม้แบบฝ้าป้อเก็บน้ำ ปริมาณที่ได้จะไม่ตรงตามที่ต้องการเนื่องจากในแบบจำลองไม่เขียนแยกส่วนพื้นที่หรือขอบเขตงาน

3. การกำหนดตำแหน่งการใช้วัสดุ ของแบบจำลองข้อมูลอาคารของกรณีศึกษา ไม่เหมือนกับแบบที่ใช้จัดทำ BOQ (ดูจากการกำหนดชนิดวัสดุที่ใช้ในแบบจำลอง ไม่เหมือนกับ BOQ)

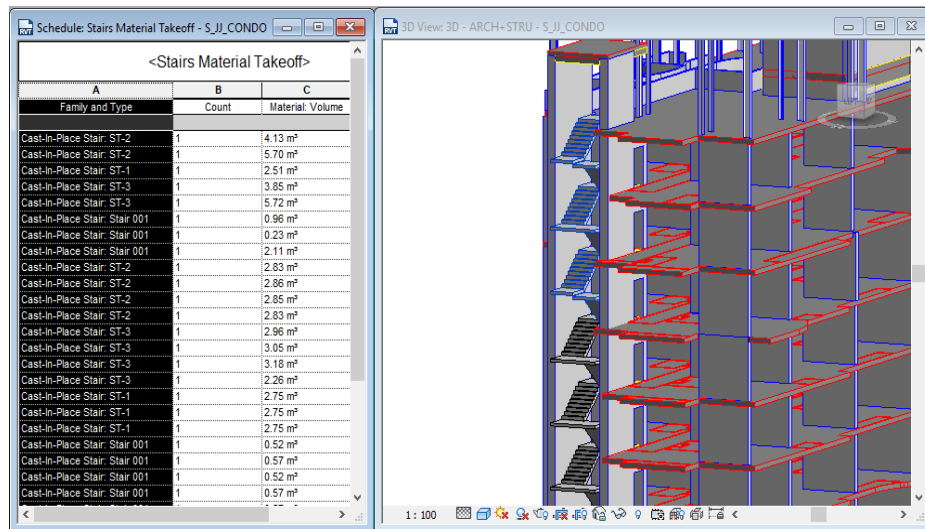
ช่วงระดับ 4

1. การกำหนดตำแหน่งการใช้วัสดุ ของแบบจำลองข้อมูลอาคารของกรณีศึกษา ไม่เหมือนกับแบบที่ใช้จัดทำ BOQ (ดูจากการกำหนดชนิดวัสดุที่ใช้ในแบบจำลอง ไม่เหมือนกับ BOQ)

ช่วงระดับ 5

1. การกำหนดตำแหน่งการใช้วัสดุ ของแบบจำลองข้อมูลอาคารของกรณีศึกษา ไม่เหมือนกับแบบที่ใช้จัดทำ BOQ (ดูจากการกำหนดชนิดวัสดุที่ใช้ในแบบจำลอง ไม่เหมือนกับ BOQ)

2.การเชื่อมโยงข้อมูลของแบบไม่ครบถ้วนทำให้ปริมาณหายไปดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ตัวอย่างการเชื่อมโยงข้อมูลของแบบไม่ควบถ้วน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการเปรียบเทียบการคำนวณปริมาณงานระหว่างปริมาณงานที่ได้จากBOQ ของแบบจำลองอาคาร กับปริมาณงานที่ได้จากการโปรแกรม Autodesk Revit ของแบบจำลองอาคาร โดยมีหลักเกณฑ์การวัดปริมาณงานของ วสท.เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ โดยผลการศึกษาพบว่า ปริมาณงานที่ได้จากโปรแกรม Autodesk Revit มีปริมาณน้อยกว่าปริมาณจาก BOQ ด้วยผลของหลักเกณฑ์การวัดปริมาณงานของโปรแกรม Autodesk Revit สามารถคำนวณได้น้อยกว่าการใส่มาตรฐานการวัดของไทย ซึ่งบางพื้นที่ของแบบจำลองที่ทับซ้อนกันตัวโปรแกรม Autodesk Revit จะหักลบปริมาณโดยอัตโนมัติ ซึ่งผลการเปรียบเทียบปริมาณงานที่แตกต่างกันเพราะ Autodesk Revit ของโครงการกรณีศึกษาไม่ได้เชื่อมมาเพื่อถอดปริมาณงาน แต่เชื่อมมาเพื่อใช้ตรวจสอบ Cash และตรวจสอบเวลา

เอกสารอ้างอิง

- บวร พูลสวัสดิ์. (2555). การประยุกต์ใช้โปรแกรม 5 มิติเพื่อการวางแผนและการกำหนดเวลาในการก่อสร้าง. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญาพล จันทรดอน (2556). การนำระบบ BIM มาใช้ในการจัดทำแบบก่อสร้างจริง ส่วนงานระบบอาคาร (M&E AS BUILT DRAWINGS) กรณีศึกษาโครงการโรงแรม เวฟพิทยา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม

การผลิตสบู่ดินและหินภูเขาไฟร่วมกับรังไหม จังหวัดบุรีรัมย์

PRODUCING VOLCANIC SOIL AND ROCK SOAP WITH COCOON IN BURIRAM PROVINCE

จินดาพร สืบขำเพชร¹ รุ่งเรือง งาหอม² และ คณิตตา ธรรมจริยวงศ์²

Jindaporn Suebkumpet¹ Rungrueang Ngahom² and Kanitta Thumajariyawongsa²

¹อาจารย์ สาขาวิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²อาจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

ดินและหินภูเขาไฟประกอบด้วยแร่ธาตุหลากหลายชนิดที่เป็นประโยชน์ต่อการบำรุงผิว ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตสบู่ดินและหินภูเขาไฟร่วมกับรังไหม และเพื่อศึกษาความพึงพอใจสบู่ ดำเนินการผลิตสบู่ 5 สูตร ได้แก่ สบู่ดินภูเขาไฟ สบู่หินภูเขาไฟ สบู่รังไหม สบู่ดินภูเขาไฟและรังไหม สบู่หินภูเขาไฟและรังไหม โดยใช้ น้ำมันบั่ว (ร้อยละ 28) น้ำมันรำข้าว (ร้อยละ 21) น้ำมันปาล์ม (ร้อยละ 21) น้ำ (ร้อยละ 21) โซเดียมไฮดรอกไซด์ (ร้อยละ 9.9) ดินภูเขาไฟ (ร้อยละ 0.8) หินภูเขาไฟ (ร้อยละ 0.8) และรังไหม (ร้อยละ 0.8) ตรวจสอบลักษณะกายภาพและทางเคมีของสบู่ ก่อนนำไปศึกษาความพึงพอใจกับบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า สบู่ทุกสูตรไม่มีสิ่งแปลกปลอม ค่ากรดต่างระหว่าง 9.89-9.99 ปริมาตรฟอง 73.33-79.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 69.00-74.67 มิลลิลิตร และความสึกกร่อนร้อยละ 40.27-48.49 ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน มผช. 94/2552 สำหรับผลการศึกษาความพึงพอใจสบู่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจสบู่ด้านการไม่ระคายเคืองมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปริมาตรฟอง สี ประสิทธิภาพการชำระสิ่งสกปรก กลิ่นและความแข็งของสบู่ ตามลำดับ การศึกษาสรุปได้ว่า รังไหมที่เสียจากการเลี้ยงไหมของกลุ่มทอผ้าไหม บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าโดยการแปรรูปร่วมกับดินและหินภูเขาไฟเพื่อผลิตสบู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและจังหวัดบุรีรัมย์

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์สบู่, สบู่รังไหม, หินภูเขาไฟ, ดินภูเขาไฟ

ABSTRACT

Volcanic soils and rocks contained varieties of beneficial minerals for the skin care. Therefore, the purposes of this research were to produce soap from cocoon with volcanic soils and rocks and to study the satisfaction with soap. The soap products were produced with five sets of experiments: volcanic soil soap, volcanic rock soap, cocoon soap, volcanic soil and cocoon soap, volcanic rock and cocoon soap. Soap composed of rice bran oil (28%), coconut oil and palm kernel oil (21%), palm oil (21%), water (21%), *sodium hydroxide* (9.9%), volcanic rock (0.8%), volcanic soil (0.8%) and cocoon (0.8%), respectively. The physical and chemical characteristics of the soap products were examined before they were given to 50 Buriram Rajabhat University personnel to study their satisfaction. The findings of this research showed that all types of soap had no adulteration. The soap pH was 9.89-9.99; the volume of bubble was

74.33-79.00 ml; the durability of bubble was 69.00-74.67 ml and the erosion was 40.27-48.49%. This was in accordance with the Standards of Local Products (SLP.94/2552). For the results of the samples' satisfaction with soap, it was found that no skin irritation was at the highest level, followed by volume of bubble, color, efficiency of dirt wash, smell and hardness respectively. This study concluded that cocoon wasted from Silk Weaving Group of Sanuan Nok Village, Huay Raj District, Buriram Province could be value-added by processing with the volcanic soils and rocks to produce the soap used for the identity of the community and Buriram province.

Keywords : soap, cocoon soap, volcanic soil, volcanic rock

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนไทยในอดีตบำรุงผิวกายโดยใช้ดินเหนียวผสมกับขี้มันเพื่อตัวขัดทำความสะอาดร่างกาย แล้วล้างออก จากนั้นใช้มะขามเปียกผสมกับน้ำโดยนำกากมาใช้เป็นใยสำหรับขัดผิว (สถาบันไทยศึกษา. 2555) ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นนำหินลาวาจากภูเขาไฟฟูจิ ซึ่งมีแร่ธาตุมากกว่า 30 ชนิด เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบของสบู่ยี่ห้อ Fuji Lava Mineral Powder สบู่ถ่านลาวยี่ห้อ La Va Charcoal Soap สบู่ล้างหน้า Chinju Cosmetics และสบู่ยี่ห้อ Dejavu สำหรับประเทศเกาหลีได้นำหินลาวาจากภูเขาไฟแจจู มาผลิตเป็นโฟมล้างหน้ายี่ห้อ Jeju volcanic และสบู่ Kalos Scoria Soft Soap & facial Sponge และสบู่ jeju ถ่านภูเขาไฟ ประเทศไทย โดยบริษัท ภูโคลนคันทริคคลับ (2543) นำโคลนจากบ่อน้ำพุร้อนที่โป่งเตียนแม่สะงา หรือภูโคลน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มาพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมความงามและสุขภาพจากโคลนร่วมกับตะไคร้หอม แดงกวา ขมิ้น มะนาว เป็นผลิตภัณฑ์โคลนพอกผิวหน้าและผิวกาย สเปรย์แร่บำรุงผิว สบู่ทำความสะอาดผิว ครีมอาบน้ำ ครีมขี้ผึ้งบำรุงผิว และครีมหมักผม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จังหวัดบุรีรัมย์ถึงแม้จะเป็นแหล่งภูเขาไฟที่มีแร่ธาตุเหล็ก ซิลิกอน อะลูมิเนียม โทเทเนียม โพแทสเซียม แคลเซียม แมงกานีส สตรอนเทียม และเซอร์โคเนียม (ชวลีกันต์ สายเนตร และคณะ. 2559) แต่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ใช้ดินและหินจากภูเขาไฟอันแสดงถึงอัตลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ยังมีน้อยมาก

บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนโบราณ ขึ้นชื่อเรื่องการทอผ้าไหม ปัจจุบันมีกลุ่มทอผ้าไหมทั้งหมด 40 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน ปริมาณการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 11-20 กระดัง เลี้ยงโดยใบหม่อนที่ปลูกในชุมชนเฉลี่ยวันละ 12-18 กิโลกรัมต่อครัวเรือนและเก็บใบทอผ้าครั้งต่อไปครั้งละ 100-200 รัง นอกจากนั้นยังมีโฮมสเตย์มากกว่า 15 หลังคาเรือนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 100 คนต่อวัน มีมีคฤหาสน์ของหมู่บ้านนำนักท่องเที่ยวชมการปลูกหม่อน การขำต้นหม่อน การเลี้ยงไหม การสาวไหมการฟอกย้อม ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมเช่น ผ้าสร้อย ผ้าขาวม้า ผ้าคลุมไหล่ เสื้อ กระเป๋าอเนกประสงค์ กระเป๋าดินสอ พวงกุญแจ ตุ๊กตา อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงไหมของชุมชนยังพบปัญหารังไหมเสียเป็นจำนวนมากจากแมลงเจาะ หนอนไหมติดโรค และการเก็บเข้าจ่อช้าหรือเร็วเกินไปจะทำให้หนอนไหมปล่อยใยผิดปกติทำให้รังไหมเสียไม่สามารถนำไปสาวได้ และมีการทิ้งโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ถึง ร้อยละ 64 ดังนั้นการสร้างผลิตภัณฑ์จากรังไหมบ้านสนวนนอก ร่วมกับดินภูเขาไฟเพื่อผลิตเป็นสบู่ดินภูเขาไฟรังไหมที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานชุมชน มพช.94/2552 นอกจากจะช่วยสร้างอัตลักษณ์ให้กับจังหวัดบุรีรัมย์แล้ว ยังเป็นอีกแนวทางที่สำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้โดดเด่นและเป็นชุมชนต้นแบบ เพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีคุณสมบัติในการบำรุงผิวพรรณเวลาพักผ่อนแล้ว ยังเป็นการสร้างความประทับใจในการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่นำผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นมาพัฒนาให้เกิดความโดดเด่นและทำให้เข้าใจบริบทของชุมชนมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้

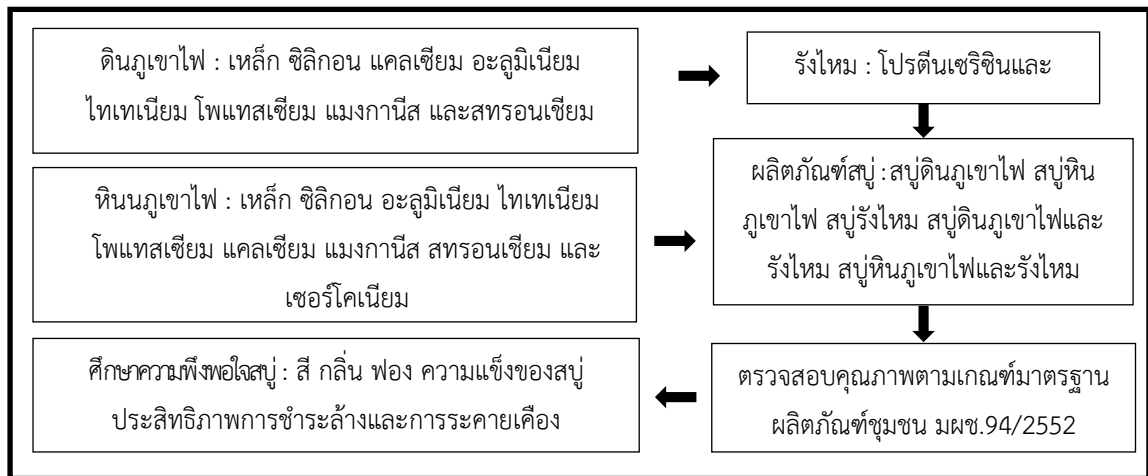

ตระหนักและเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น และนำไปสู่การอนุรักษ์และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อผลิตสบู่ดินและหินภูเขาไฟร่วมกับรังไหมให้มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มพช.94/2552
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจผลิตภัณฑ์สบู่ดินและหินภูเขาไฟร่วมกับรังไหม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเตรียมวัตถุดิบ

รวบรวมตัวอย่างดินจากภูเขาไฟเขากระโดง และตัวอย่างหินจากโรงโม่หินในอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จากนั้นตากตัวอย่างดินและหินให้แห้งประมาณ 3-4 วัน คัดแยกเศษหิน กิ่งไม้ ใบไม้ และอื่นๆ ก่อนบดด้วยโกร่งบดยา บดตัวอย่างให้ละเอียดด้วยเครื่องปั่น ร่อนตัวอย่างดินด้วยตะแกรงเบอร์ 280 แล้วนำไปฆ่าเชื้อหม้อนึ่ง ความดันไอที่อุณหภูมิ 121 องศาเซลเซียส ความดันไอ 15 ปอนด์ ต่อตารางนิ้ว เวลา 15 นาที

2. ส่วนประกอบสบู่

สบู่มีส่วนประกอบหลัก ได้แก่ น้ำมันรำข้าว น้ำมันบัว น้ำมันปาล์ม น้ำ และโซเดียมไฮดรอกไซด์ สำหรับวัตถุดิบที่เป็นส่วนผสมของสบู่แต่ละสูตร ได้แก่ ดินภูเขาไฟ หินภูเขาไฟ และรังไหม (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ส่วนประกอบของสบู่

รายละเอียด	สบู่ดินภูเขาไฟ	สบู่หินภูเขาไฟ	สบู่รังไหม	สบู่ดินภูเขาไฟและรังไหม	สบู่หินภูเขาไฟและรังไหม
น้ำมันรำข้าว (กรัม)	280	280	280	280	280
น้ำมันบัว (กรัม)	210	210	210	210	210
น้ำมันปาล์ม (กรัม)	210	210	210	210	210
น้ำ (กรัม)	210	210	210	210	210
โซเดียมไฮดรอกไซด์ (กรัม)	99	99	99	99	99
ดินภูเขาไฟ (กรัม)	16	-	-	8	-
หินภูเขาไฟ (กรัม)	-	16	-	-	8
รังไหม (กรัม)	-	-	16	8	8

3. ขั้นตอนการผลิตสบู่ดินภูเขาไฟ

3.1 เปิดไฟหม้อตุ๋น โดยปรับความร้อนเป็นระดับสูง รอจนหม้อร้อน ใช้ระยะเวลา 10–15 นาที

3.2 ชั่งน้ำมันรำข้าว 280 กรัม น้ำมันปาล์ม 210 กรัม น้ำมันบัว 210 กรัม เทรวมลงในหม้อตุ๋น

3.3 ละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ 99 กรัม ในน้ำสะอาด 210 กรัม ในภาชนะพลาสติก โดยการค่อยๆ เทโซเดียมไฮดรอกไซด์ลงในน้ำสะอาด จากนั้นเทลงไปรวมกับน้ำมันในหม้อตุ๋น

3.4 เติมน้ำมันดินภูเขาไฟ หินภูเขาไฟ และรังไหมในแต่ละสูตรดังนี้

3.4.1 สบู่ดินภูเขาไฟ เติมน้ำมันดินภูเขาไฟ 16 กรัม

3.4.2 สบู่หินภูเขาไฟ เติมหินภูเขาไฟ 16 กรัม

3.4.3 สบู่รังไหม เติมรังไหม 16 กรัม

3.4.4 สบู่ดินภูเขาไฟและรังไหม เติมน้ำมันดินภูเขาไฟ 8 กรัม และรังไหม 8 กรัม

3.4.5 สบู่หินภูเขาไฟและรังไหม เติมหินภูเขาไฟ 8 กรัม และรังไหม 8 กรัม

3.5 ผสมจนสารละลายมีลักษณะเป็นครีม (คล้ายนมข้น) จากนั้นจึงปิดฝาหม้อตุ๋นและปรับป้อนความร้อนเป็นระดับต่ำ

3.6 รอจนเนื้อสบู่เปลี่ยนจากครีมเป็นเจลเต็มผิวหน้าของหม้อตุ๋น แล้วผสมคลุกเคล้าส่วนผสมทั้งหมดให้เป็นเนื้อเดียวกัน ปิดฝาหม้อตุ๋น แล้วรอจนสบู่เป็นเนื้อเจลเต็มหม้อตุ๋นอีกครั้ง

3.7 เทสบู่ลงแม่พิมพ์ แล้วเคาะแม่พิมพ์ขึ้นลงเพื่อให้เนื้อสบู่เรียบเนียน รอให้สบู่แข็งตัวใช้ระยะเวลาประมาณ 24 ชั่วโมง จึงตัดด้วยมีด จากนั้นจึงห่อสบู่ด้วยฟิล์มห่อสบู่ พร้อมเขียนฉลากระบุ วัน เดือน ปีที่ผลิต

4. การทดสอบคุณสมบัติสบู่

4.1 สีและสิ่งแปลกปลอม ทดสอบโดยการตรวจพินิจ

4.2 การทดสอบความเป็นกรดต่าง โดยละลายตัวอย่างสบู่ 1 กรัม ในน้ำกลั่น 100 มิลลิลิตร แล้ววัดค่าความเป็น กรดต่าง ด้วยเครื่องพีเอช (pH meter)

4.3 การทดสอบปริมาตรและความคงทนของฟอง โดยละลายสบู่ 1 กรัม ด้วยน้ำกลั่น 20 มิลลิลิตร เทสารละลายสบู่ลงในกระบอกตวงขนาด 100 มิลลิลิตร แล้วปิดปากกระบอกตวงด้วยพาราฟิล์มให้สนิท เขย่ากระบอกตวงขึ้นลง จำนวน 40 ครั้ง บันทึกระดับฟองสบู่ และคำนวณปริมาตรฟองสบู่ ดังนี้

$$\text{ปริมาตรฟองสบู่ (มิลลิลิตร)} = \text{ระดับฟองสบู่ (นาทิจ)} - \text{ปริมาตรน้ำกลั่น (มิลลิลิตร)}$$

นำกระบอกตวงที่บันทึกระดับฟองแล้ว มาวางตั้งทิ้งไว้ 5 นาที แล้วบันทึกระดับฟองสบู่อีกครั้ง เพื่อคำนวณค่าความคงทนของฟอง ดังนี้

$$\text{ความคงทนของฟองสบู่ (มิลลิลิตร)} = \text{ระดับฟองสบู่ (นาทิจ)} - \text{ปริมาตรน้ำกลั่น (มิลลิลิตร)}$$

4.4 การทดสอบการสีกร่อนของสบู่ โดยชั่งน้ำหนักสบู่ 10 กรัม แช่สบู่ลงในน้ำอุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส นาน 1 นาที นำสบู่มาหมุนบริเวณบนฝ่ามือ 40 รอบ แล้วล้างฟองทิ้งด้วยน้ำสะอาด 1 ครั้ง จากนั้นให้ทำซ้ำ อีก 3 ครั้ง แล้ววางสบู่ที่อุณหภูมิห้องบนภาชนะที่สะอาด จากนั้นชั่งน้ำหนักสบู่หลังการใช้ เพื่อคำนวณหาค่าการสีกร่อนของเนื้อสบู่ ดังนี้

$$\text{การสีกร่อน (ร้อยละ)} = \frac{\text{น้ำหนักก่อน (กรัม)} - \text{น้ำหนักหลัง (กรัม)}}{\text{น้ำหนักก่อน (กรัม)}} \times 100$$

4.5 การศึกษาความพึงพอใจ

ประชากร ได้แก่ บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และกลุ่มตัวอย่างเลือกจากคนที่สนใจ และเต็มใจเข้าร่วมวิจัย จำนวน 40 คน จากนั้นจึงอธิบายการประเมินความพึงพอใจสบู่แต่ละสูตร รวบรวมแบบประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง ภายหลังจากใช้สบู่ 5 สัปดาห์ การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้

4.51 - 5.50 หมายถึงพึงพอใจในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง พอใจในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของสบู่ น้ำมันและสบู่กลีเซอรีน

การศึกษาลักษณะทั่วไปของสบู่ประกอบด้วยสีและสิ่งแปลกปลอม พบว่า สบู่ดินภูเขาไฟ สบู่หินภูเขาไฟ สบู่รังไหม สบู่ดินภูเขาไฟและรังไหม สบู่หินภูเขาไฟและรังไหม มีสีเหลืองถึงสีเทาตามสีของดินภูเขาไฟ หินภูเขาไฟ และรังไหมที่เพิ่มเข้าไปในสบู่ ไม่มีสิ่งแปลกปลอม ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน มผช. 94/2552 ที่กำหนดให้ไม่มีสิ่งแปลกปลอม (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ลักษณะทั่วไปของสบู่

สบู่	ลักษณะทั่วไป
รังไหม	 สีเหลือง ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
ดินภูเขาไฟ	 สีส้มน้ำตาล ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
หินภูเขาไฟ	 สีเทา ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
ดินภูเขาไฟและรังไหม	 สีส้มน้ำตาล ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
หินภูเขาไฟและรังไหม	 สีเทา ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
เกณฑ์มาตรฐาน	ไม่มีสิ่งแปลกปลอม

2. ลักษณะทางกายภาพและเคมีของสบู่

สบู่ดินภูเขาไฟ สบู่หินภูเขาไฟ สบู่รังไหม สบู่ดินภูเขาไฟและรังไหม สบู่หินภูเขาไฟและรังไหม มีค่ากรดต่างระหว่าง 9.89-9.99 ปริมาตรฟอง 73.33-79.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 69.00-74.67 มิลลิลิตร และความสึกกร่อนร้อยละ 40.27-48.49 ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน มผช. 94/2552 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของสบู่ (ค่าเฉลี่ย±SD)

สบู่	กรดต่าง	ปริมาตรฟอง (มิลลิลิตร)	ความคงทนของฟอง (มิลลิลิตร)	การสึกกร่อน (ร้อยละ)
รังไหม	9.95±0.04	79.00±1.73	74.67±0.58	40.27±2.25
ดินภูเขาไฟ	9.92±0.10	75.33±1.15	71.33±2.31	44.85±3.09
หินภูเขาไฟ	9.89±0.07	73.33±1.53	69.67±2.08	48.49±0.32
ดินภูเขาไฟและรังไหม	9.99±0.01	74.33±5.13	69.33±2.31	46.49±3.11
หินภูเขาไฟและรังไหม	9.97±0.03	76.00±5.29	69.00±3.61	46.63±1.75
เกณฑ์มาตรฐาน	8.00-10.00	มีปริมาณมากพอ	มีความคงทนของฟองดี	สึกกร่อนน้อยที่สุด

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจสบู่

ความพึงพอใจสบู่ของบุคลากรในมหาวิทยาลัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจสบู่ดินภูเขาไฟ สบู่หินภูเขาไฟ สบู่รังไหม สบู่ดินภูเขาไฟและรังไหม สบู่หินภูเขาไฟและรังไหม ด้านการไม่ระคายเคืองในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปริมาณฟองสบู่ สีของสบู่ ประสิทธิภาพการชำระสิ่งสกปรก กลิ่น และความแข็งของสบู่ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์สบู่ น้ำมัน

สบู่	สี	กลิ่น	ปริมาณฟอง	ความแข็งของสบู่	การไม่ระคายเคือง	ประสิทธิภาพการชำระล้างสกปรก
ดินภูเขาไฟ	มากที่สุด (4.8±0.42)	มาก (4.4±0.84)	มากที่สุด (4.6±0.52)	มาก (4.5±0.85)	มากที่สุด (5.0±0.00)	มากที่สุด (4.7±0.48)
หินภูเขาไฟ	มากที่สุด (4.8±0.42)	มาก (4.4±0.88)	มากที่สุด (4.8±0.42)	มาก (4.3±0.82)	มากที่สุด (5.0±0.00)	มาก (4.4±0.52)
รังไหม	มากที่สุด (4.6±0.52)	มาก (4.4±0.84)	มากที่สุด (4.9±0.32)	มาก (4.4±0.84)	มากที่สุด (5.0±0.00)	มากที่สุด (4.7±0.48)
ดินภูเขาไฟและรังไหม	มากที่สุด (4.8±0.42)	มาก (4.3±0.82)	มากที่สุด (4.8±0.42)	มาก (4.4±0.84)	มากที่สุด (5.0±0.00)	มากที่สุด (4.6±0.52)
หินภูเขาไฟและรังไหม	มากที่สุด (4.8±0.42)	มาก (4.3±0.82)	มากที่สุด (4.7±0.48)	มาก (4.4±0.70)	มากที่สุด (5.0±0.00)	มากที่สุด (4.6±0.52)

อภิปรายผล

สบู่ประกอบด้วยน้ำมันรำข้าว ซึ่งมีวิตามินอีที่มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ บำรุงผิว ชุ่มชื้น เพิ่มความแข็งแรงลดเลือนฝ้ากระ จุดต่างดำ ผิวเรียบเนียน ลดกลิ่นรื้อรอย (เพ็ญพิชญา เทียว. 2555) น้ำมันปาล์มมีคุณสมบัติในการชำระล้างได้ดี น้ำมันมะพร้าวเป็นกรดไขมันอิ่มตัว มีฤทธิ์ต้านการเกิดอนุมูลอิสระ ช่วยกำจัดชั้นเซลล์ที่ตายทับถมกันจนผิวแห้งทำให้หลุดออกไปจากผิวหน้า และกระตุ้นให้เกิดเซลล์ใหม่ ทำให้ผิวพรรณดูอ่อนวัย (กานดา แสนมณี. 2556) สำหรับสบู่รังไหมเป็นสีเหลือง ไม่มีสิ่งแปลกปลอม มีค่าเป็นกรดต่างเฉลี่ย 9.95 ปริมาตรฟอง 79.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 74.67 มิลลิลิตร การสีกร่อนร้อยละ 40.27 สบู่รังไหมมีโปรตีนเซรีซินและไฟโบอิน (วิโรจน์ แก้วเรือง. 2556) ที่ประกอบด้วยกรดอะมิโนที่สำคัญ ได้แก่ ไกลซีน (Glycine) มีบทบาทสำคัญมากในการช่วยเพิ่มการอุ้มน้ำให้แก่เซลล์ผิวและรักษาความยืดหยุ่นของผิวหน้า ปกป้องเซลล์ผิวจากรังสียูวีและช่วยต้านอนุมูลอิสระ (เอิร์นมินเดลล์. 2559) ไทโรซีน (Tyrosine) มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ต้านเชื้อแบคทีเรีย ป้องกันรังสีอัลตราไวโอเล็ต ดูดซึมและปลดปล่อยความชื้นได้ดี ช่วยชะลอริ้วรอย กรดกลูตามิก (Glutamic acid) ช่วยป้องกันผิวแห้งซึ่งเหมาะบำรุงผิวกำจัดฝ้ากระ (เกียรติชัย ดวงศรี. 2553) กรดไลโนเลอิก (Linoleic acid) มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ชะลอการเสื่อมของเซลล์ผิว เมไธโอนีน (Methionine) ช่วยกำจัดอนุมูลอิสระภายในเซลล์ ฟีนอลอะลานีน (Phenylalanine) ช่วยต้านสารอนุมูลอิสระ ทรีโอนีน (Threonine) ช่วยให้ผิวแข็งแรง กระจับ ลิวซีน (Leucine) ช่วยรักษาสุขภาพผิวหน้า เนื้อเยื่อ เพิ่มภูมิคุ้มกันต้านทานแกผิวทำให้ต้านทานเชื้อโรค และสิ่งแปลกปลอม ไลซีน (Lysine) ช่วยในการผลิตแอนติบอดีและคอลลาเจน อาร์จินีน (Arginine) ช่วยป้องกันการเกิดอนุมูลอิสระ ไม่ให้คอลลาเจนและอีลาสตินถูกทำลาย โพรลีน (Proline) ช่วยในการปรับปรุงโครงสร้างผิว ผลิตคอลลาเจนและลดการสูญเสียคอลลาเจน ป้องกันการเสื่อมสภาพของผิว (เอิร์ลมินเดลล์. 2560)

สบู่ดินภูเขาไฟ และสบู่ดินภูเขาไฟกับรังไหม ไม่มีสิ่งแปลกปลอม ค่าความเป็นกรดต่างระหว่าง 9.92-9.99 ปริมาตรฟอง 75.43-75.33 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 69.33-71.33 มิลลิลิตร การสีกร่อนร้อยละ 44.85-46.49 สำหรับสบู่หิน

ภูเขาไฟ และสปูหินภูเขาไฟที่บั้งใหม่ ไม่มีสิ่งแปลกปลอม ความเป็นกรดต่างระหว่าง 9.89-9.97 ปริมาตรฟอง 73.33-76.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 69.00-69.67 มิลลิลิตร การสีกร่อนร้อยละ 46.63-48.49 ซึ่งแร่ธาตุที่เป็นองค์ประกอบของสปูดินและหินภูเขาไฟประกอบด้วยเหล็ก ช่วยเสริมสร้างและซ่อมแซมผิวที่เสื่อมสภาพ ซิลิกาช่วยในการฟื้นฟูบำรุงผิว (จิราภรณ์ โฟร์คลิฟท์. 2560) อะลูมิเนียมช่วยฟื้นฟูบำรุงและควบคุมความชุ่มชื้นของเซลล์ผิว (จิราภรณ์ โฟร์คลิฟท์. 2560) ไทเทเนียมช่วยกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงของเซลล์ผิวให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โพลีแซคคาไรด์ช่วยปรับสภาพความสมดุลของผิว (พวงทอง ไกรพิบูลย์. 2550) แคลเซียมช่วยเสริมสร้างเซลล์ใหม่ (ชนิดานา เรืองรุจิภจ. 2559) แมงกานีสช่วยปรับสีผิวให้เนียนใส สตรอนเซียม ช่วยลดการอักเสบของผิว (ชัยวัฒน์ เจนวานิชย์. 2557) เซอร์โคเนียมช่วยลดการอักเสบของผิว (เพชรญา บุญอิทธิภ. 2556)

สปูจากสปูดินและหินภูเขาไฟร่วมกับบั้งใหม่เมื่อเทียบกับงานวิจัยอื่น พบว่า ค่าความเป็นกรดต่างของสปูใกล้เคียงกับสปูน้ำมันมะพร้าวที่มีค่าเท่ากับ 9.80 (สุดารัตน์ ตรีเพชรกุล. 2556) และสปูไขกระบอก (9.00) (อติสุดา ตระกูลหุทิพย์. 2559) นอกจากนั้นสปูยังมีปริมาณฟองสูงกว่าสปูมะขามป้อม (75 มิลลิลิตร) (พัชราภรณ์ ฐิตินวงศ์เศวต. 2559) สปูน้ำมันมะพร้าว (46.67 มิลลิลิตร) (สุดารัตน์ ตรีเพชรกุล. 2556) สปูน้ำมันรำข้าว (43.67 มิลลิลิตร) (ขจรศักดิ์ เขมสารโสภณ. 2560) ความคงทนของฟองสูงกว่าสปูน้ำมันรำข้าว (34.33 มิลลิลิตร) (ขจรศักดิ์ เขมสารโสภณ. 2560) สปูน้ำมันมะพร้าว (27.50 มิลลิลิตร) (สุดารัตน์ ตรีเพชรกุล. 2556) การสีกร่อนของสปูมีค่าสูงกว่าสปูน้ำมันรำข้าว (17.11 มิลลิลิตร) (ขจรศักดิ์ เขมสารโสภณ. 2560) สปูไขกระบอก (14.00 มิลลิลิตร) (อติสุดา ตระกูลหุทิพย์. 2559) และสปูมะขามป้อม (3.30 มิลลิลิตร) (พัชราภรณ์ ฐิตินวงศ์เศวต. 2559)

สรุปผลการวิจัย

สปูดินภูเขาไฟ สปูหินภูเขาไฟ สปูบั้งใหม่ สปูดินภูเขาไฟและบั้งใหม่ สปูหินภูเขาไฟและบั้งใหม่ มีค่ากรดต่างระหว่าง 9.89-9.99 ปริมาตรฟอง 73.33-79.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 69.00-74.67 มิลลิลิตร และความสามารถสีกร่อนร้อยละ 40.27-48.49 ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน มผช. 94/2552 กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจสปูมากที่สุด ด้านด้านการไม่ระคายเคือง รองลงมาได้แก่ ปริมาตรฟองสปู ของสปู ประสิทธิภาพการชำระสิ่งสกปรก กลิ่น และความแข็งของสปู

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณกลุ่มผู้ผลิตใหม่บ้านสวนนอกและวนอุทยานเขากระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กานดา แสนมณี. (2556). **ชมรมอนุรักษ์และพัฒนา น้ำมันมะพร้าวแห่งประเทศไทย**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยพายัพ.
- เกียรติชัย ดวงศรี. (2553). **การใช้สารสกัดโปรตีนเซรีซินจากรังไหมเสียด**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งทอ) สาขาสิ่งทอ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ขจรศักดิ์ เขมสารโสภณ. (2560). **การพัฒนาสูตรธรรมชาติต้นแบบที่ประกอบด้วยรำข้าว**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง) สาขาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง สำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

- เคมีภัณฑ์ คอร์ปอเรชั่น. (2556). กลีเซอริน Glycerine เป็นส่วนช่วยหล่อลื่นเหมือน มอยซ์เจอร์ไรเซอร์เพื่อปกป้องผิวไม่ให้แห้ง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.hiyadytk.com/art/cle>. [16 ธันวาคม 2560].
- จิรภรณ์ โฟร์คลิฟท์. (2560). ซิลิกา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.mineral-lava.com>. [13 ธันวาคม 2560].
- ชนิดาภา เรืองธรรกิจ. (2559). แคลเซียม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.Healthio.com>. [5 ธันวาคม 2560].
- ชัยวัฒน์ เจนวาณีย์. (2557). สตรอนเซียม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.web.ku.ac.th>. [5 ธันวาคม 2560].
- ชนิดาภา เรืองธรรกิจ. (2559). แคลเซียม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.Healthio.com>. [13 ธันวาคม 2560].
- สุทีกานต์ สายเนตร, รุ่งเรือง งาหอม, จิตารัตน์ คิมกระโทก และวีราพัชร์ ปุญญะพัฒนศิริ. (2559). การบูรณาการภูมิปัญญาการย้อมผ้าภูอัคนีร่วมกับสีผงดอกบัวสดตบงกชเพื่อเพิ่มความหลากหลายสีสันทันของผ้าภูอัคนี ณ หมู่บ้านเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- จิติสดา ตระกูลหุทิพย์. (2559). การสกัดไซโครบคเพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์สบู่ก้อน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง) สาขาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง สำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- บริษัท ภูเก็ตคันทริคส์. (2543). ภูเก็ต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.phuklon.co.th>. [12 ธันวาคม 2560].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พวงทอง ไกรพิบูลย์. (2550). โปแทสเซียม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.haamor.com>. [16 ธันวาคม 2560].
- พัชรภรณ์ วิฑูวงศ์เสวต, เสาวลักษณ์ วงษ์จันลา และวิจิตรา จันดวงศ์. (มกราคม - มิถุนายน 2559). “สบู่ต้านเชื้อแบคทีเรียจากสารสกัดหยาบจากผลมะขามป้อม.” วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 8(15) : 27-39.
- เพชรภา บุญธิรักษ์. (2556). เซอร์โคเนียม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.ss-chemistry.blogspot.com>. [13 ธันวาคม 2560].
- เพ็ญพิชญา เตียว. (2555). ผลิตภัณฑ์โลชั่นน้ำมันรำข้าวบำรุงผิว สตรอยเหยี่ยว. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.thairath.co.th/content>. [15 ธันวาคม 2560].
- วิโรจน์ แก้วเรือง. (2556). กรดอะมิโน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.qsds.go.th/qsis_nort9. [7 ธันวาคม 2560].
- ศศิธร แทนทอง. (2554). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประทินผิวจากมะขาม. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สถาบันไทยศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2555). การอาบน้ำแบบไทยๆ. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดารัตน์ ตรีเพชรกุล, กนกวรรณ พันธุ์ดี และแสงชัย เอกปฐมชัย. (ตุลาคม-ธันวาคม 2556). “การใช้วัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์เป็นส่วนผสมในการผลิตสบู่.” วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. 36(4) : 439-450.

เอิร์ล มินเดลล์. (2559). โปรตีนจากรังไหมประกอบด้วยกรดอะมิโนต่างๆ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.siamchemi.com>. [7 ธันวาคม 2560].

การพัฒนาาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์
ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด

THE DEVELOPMENT OF INFORMATION SYSTEM FOR HISTORICAL AND CULTURAL TOURISM
ROUTE BURIRAM PROVINCE VIA QR-CODE

พิชิต วันดี¹ อุทิศ ทาหอม² สำราญ ชูระตา³ และ วีรากร รัตกุล⁴

Pichit Wandee¹ Utis Tahom² Samran Dhurata³ and Weerakorn Rattakul⁴

รัชฎาภรณ์ งามวิริยะ¹ ชุตินา จันทร์เทศ² และ วันดี เจริญสวัสดิ์กิจ³

Ratchadaporn Ngamwiriya¹ Chutima Chanthed² and Wandee Thernsawadkit³

¹อาจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³อาจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

⁴อาจารย์ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹หัวหน้างานแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

²หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง กรมศิลปากร

³ที่ปรึกษาสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด ในการเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวในประเทศ บุคลากรหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนของจังหวัดบุรีรัมย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และแนวทางการพัฒนาาระบบสารสนเทศผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (2) แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา (3) แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ และ (4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศ โดยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนาซึ่งมีจัดการฐานข้อมูลด้วย MySQL ร่วมกับภาษา PHP HTML5 และจาวาสคริปต์ในการออกแบบและพัฒนา ระบบ ผลการวิจัยพบว่า (1) ข้อมูลบริบทเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายใต้ภูเขาไฟ ปกตินเทือกกาลประเพณี และวัฒนธรรม 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ข่าวสารประชาสัมพันธ์ บริการแผนที่ การพัฒนาาระบบสารสนเทศดำเนินการตามแนวทางวงจรการพัฒนาาระบบ (SDLC) โดยนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ผ่านเว็บไซต์ด้วยการใช้เทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (2) ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบพบว่า โดยรวมคุณภาพอยู่ในระดับมาก (4) ในด้านความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม, ระบบสารสนเทศ, คิวอาร์โค้ด

ABSTRACT

This research aimed to development of information system for historical and cultural tourism route Buriram province via QR-Code accessing the historical and cultural tourism information in Buriram province. The samples were domestic tourists, officer in government sector and private sector in Buriram provice. The sampling was performed using purposive sampling technique. The research instruments were (1) the in-depth interview: to investigate the access traveling information, needs of tourism route information and guideline to develop the information technology via QR codes (2) the content evaluation (3) the evaluation of effective information system (4) a questionnaire: to evaluate the satisfaction towards information system. This study was a development research using data base management system with MySQL, program PHP language, HTML5 and JavaScript as instruments to develop system. The finding in this research revealed in the followings: (1) The context of historical and cultural attractions route data contained of the Silk Road and the southern volcano route, calendar of traditions, four ethnic groups, information and map service. The guideline to develop information systems was System Development Life Cycle which was a web application to present historical and cultural tourism route in Buriram province via QR-Code. (2) The results of the content evaluation were at a high level. (3) The results of the evaluation of information system were at a high level. (4) In terms of satisfaction of information system for historical and cultural tourism route Buriram province via QR-Code, the results showed that the satisfaction were at a high level.

Keywords : Historical and Cultural tourism, Information System, QR code.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่สวยงามและมีชื่อเสียง โดยสภาพพื้นที่ตั้งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีความหลากหลายของเชื้อชาติซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปตามคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม”

จากแนวโน้มการท่องเที่ยวที่ขยายตัวและส่งผลดีต่อสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์ หน่วยงานภาครัฐได้ร่วมกับภาคเอกชน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ กำหนดแผนแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้น โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร แต่อย่างไรก็ตามจากการสอบถามนักท่องเที่ยว ได้ข้อมูลตรงกันว่า จังหวัดบุรีรัมย์ยังขาดการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่มีอยู่กระจัดกระจาย ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถสืบค้นและเข้าถึงแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบเว็บไซต์ซึ่งไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ทันที การเข้าถึงข้อมูลล่าช้าและนำเสนอข้อมูลไม่รอบด้าน รวมทั้งยังขาดข้อมูลเส้นทางศึกษาในการนำเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม นอกจากนั้นการจัดรูปแบบการนำเสนอข้อมูลบนเว็บไซต์ในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง เสียง และวีดิทัศน์ยังไม่รองรับกับอุปกรณ์สมาร์ตโฟน รวมทั้งยังขาดข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทำให้ไม่สามารถวางแผนการท่องเที่ยวหรือการค้นหาข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง

จากเหตุผลข้างต้นงานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบเพื่อการเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ดซึ่งเป็นระบบที่สามารถใช้งานได้พร้อมกับอุปกรณ์มือถือ สมาร์ทโฟน เข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มช่องทางการสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ (นพดล ผู้มีจรรยา และ ณมน จีรังสุวรรณ. 2556) สามารถตอบรับกระแสการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ กระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายจากธุรกิจการท่องเที่ยว เกิดอาชีพเสริมของชุมชน และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์และสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในระดับประเทศ พร้อมทั้งขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด

นิยามศัพท์เฉพาะ

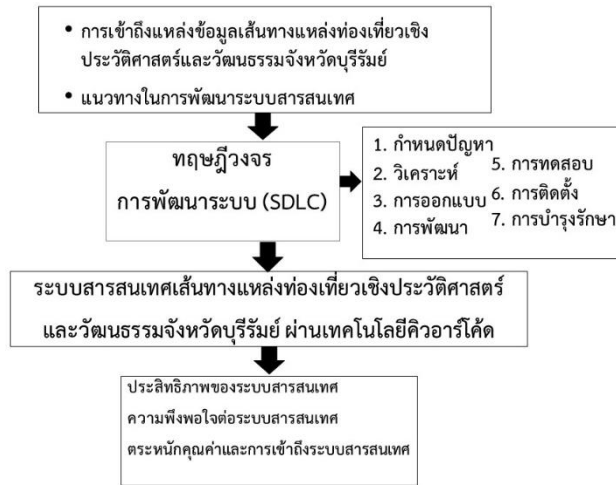
ระบบสารสนเทศ หมายถึง ระบบที่จัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด โดยนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม และเส้นทางสายใต้ภูเขาไฟ ปฏิทินเทศกาลประเพณี 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ให้บริการแผนที่

แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หมายถึง สถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สิ่งปลูกสร้างที่มีอายุเก่าแก่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมา และความสำคัญในท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์ สะท้อนถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น ศาสนาสถาน ความดั้งเดิมของชุมชน การละเล่น ดนตรี การแต่งกาย ภาษา การกิน เป็นต้น

คิวอาร์โค้ด หมายถึง ระบบเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ดแบบ 2 มิติ แสดงข้อมูลมัลติมีเดีย สารสนเทศแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ บนเว็บไซต์แอปพลิเคชันแบบเรซสปอนด์ซีฟ ซึ่งรองรับการแสดงผลได้หลากหลายบนอุปกรณ์สมาร์ตโฟน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิดเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด และได้กำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การเข้าถึงแหล่งข้อมูล และแนวทางในการออกแบบพัฒนาระบบสารสนเทศโดยใช้หลักทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) พร้อมทั้งหาประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศและความพึงพอใจที่มีต่อระบบ ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและและตระหนักถึงคุณค่าที่มีต่อเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีควาร์โค้ดในครั้งนี้ มีขั้นตอนแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการและแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อนำเสนอข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในประเทศทั้งในและนอกเขตจังหวัดบุรีรัมย์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ระยะที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา โดยการสร้างระบบสารสนเทศเพื่อนำเสนอข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ผ่านเทคโนโลยีควาร์โค้ด ซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการพัฒนาระบบ คือ โปรแกรม XAMPP ซึ่งเป็นชุดโปรแกรมจำลองเซิร์ฟเวอร์ ภาษาคอมพิวเตอร์ที่ใช้พัฒนาและออกแบบส่วนของการติดต่อกับผู้ใช้งานได้แก่ ภาษา SQL PHP HTML5 และ JavaScript จากนั้นนำระบบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน และ (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ระบบสารสนเทศเพื่อนำเสนอข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ผ่านเทคโนโลยีควาร์โค้ด เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา และแบบประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert (Green and Rao, 1970: 33-39)

ระยะที่ 3 ขั้นตอนการใช้งานระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีควาร์โค้ดกับกลุ่มเป้าหมาย โดยดำเนินการเผยแพร่ถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศ จากนั้นผู้วิจัย ทำการประเมินผลของระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีควาร์โค้ด โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง คุณภาพของเนื้อหามากที่สุด, ประสิทธิภาพมากที่สุด, ความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง คุณภาพของเนื้อหา, ประสิทธิภาพมาก, ความพึงพอใจมาก

- 3 หมายถึง คุณภาพของเนื้อหาปานกลาง, ประสิทธิภาพปานกลาง, ระดับความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง คุณภาพของเนื้อหาต่ำ, ประสิทธิภาพต่ำ, ระดับความพึงพอใจต่ำ
- 1 หมายถึง คุณภาพของเนื้อหาต่ำที่สุด, ประสิทธิภาพต่ำที่สุด, ระดับความพึงพอใจต่ำที่สุด

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่

ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ อำเภอนาโพธิ์ อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ อำเภอพุทไธสง อำเภอบ้านด่าน อำเภอเมือง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ้านกรวด อำเภอประโคนชัย อำเภอละหานทราย อำเภอโนนดินแดง

2. ขอบเขตการวิจัยเชิงระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลา 12 เดือน

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาจังหวัดบุรีรัมย์ ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 400 คน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2560

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ สถานที่แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ศาลหลักเมือง วัดเกาะแก้วจุดศศสถาน ปรางค์กู่สวนแตง วัดศรีชะแรต ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ อุทยานภูเขาไฟเขากะโดง ปราสาทไปรบัด 1 ปราสาทไปรบัด 2 ปราสาทเมืองต่ำ พิพิธภัณฑสถานบ้านกรวด อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง วัดเขาอังคาร วัดป่าละหานทราย อนุสาวรีย์เราสู้ และปราสาทหนองหงส์ ข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมของ 4 ชาติพันธุ์ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย กลุ่มไทยกุ่ม กลุ่มไทยโคราช กลุ่มไทยเขมร และกลุ่มไทยลาว นอกจากนี้ยังทำการศึกษาข้อมูลความต้องการและแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบ และใช้สถิติพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด ทำให้ได้ระบบที่สามารถให้บริการข้อมูลแก่ผู้ใช้บริการและนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการดำเนินงานวิจัยระยะที่ 1

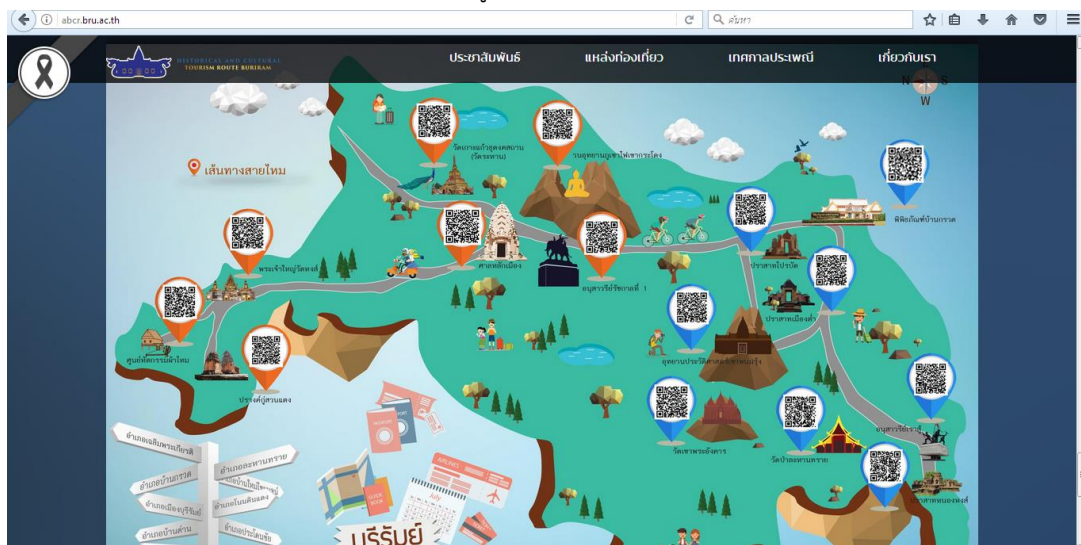
จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ประกอบด้วยเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวดังนี้ 1) เส้นทางสายไหม โดยมีจุดเริ่มต้นจากอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ซึ่งมีสถานที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ศาลหลักเมือง วัดเกาะแก้ววัดคงคสถาน ปราสาทกุสุมาวดี วัดศรีชะแตร และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ 2) เส้นทางสายใต้ภูเขาไฟ ซึ่งจุดเริ่มต้นจากอำเภอเมืองบุรีรัมย์เป็นเส้นทางสายใต้ในพื้นที่ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ อุทยานภูเขาไฟเขากระโดง ปราสาทไพบรต์ 1 และ 2 ปราสาทเมืองต่ำ พิพิธภัณฑสถานบ้านกรวด อุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทพนมรุ้ง วัดเขาอังคาร วัดป่าละหานทราย อนุสาวรีย์เราสู้ และปราสาทหนองหงส์

ประเพณีวัฒนธรรมบนเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 1) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวย ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นในการเลี้ยงช้างสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ส่วนใหญ่พบกระจายโดยทั่วไปบริเวณอำเภอประโคนชัย อำเภอสตึก อำเภอประคำ อำเภอนางรอง และอำเภอลำปลายมาศ มีความเชื่อที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ได้แก่ พิธีเซ่นผีปะกำ พิธีกลมอ 2) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ทั่วไปทางตอนใต้ของจังหวัด ได้แก่ อำเภอสตึก อำเภอประโคนชัย อำเภอประคำ อำเภอนางรอง อำเภอกระสัง และอำเภอละหานทราย มีธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ แขนงโหนด และพิธีกรรมมีวัด 3) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราช เป็นกลุ่มประชากรที่พบในพื้นที่ทิศตะวันตกของบุรีรัมย์โดยพบในเขตอำเภอนางรอง อำเภอหนองกี่ อำเภอละหานทรายและอำเภอลำปลายมาศ 4) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบริเวณเขตอำเภอพุทไธสง อำเภอนาโพธิ์ อำเภอหนองกี่ อำเภอคูเมือง อำเภอลำปลายมาศ อำเภอแคนดง และอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ ซึ่งยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม คือการปฏิบัติตามฮีตสิบสองหรือจารีตในการปฏิบัติทั้ง 12 เดือน แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศผู้วิจัยได้พัฒนาระบบเป็นเว็บไซต์ซึ่งช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ดได้อย่างสะดวก โดยใช้ภาษา PHP และ HTML5 เป็นเครื่องมือในการพัฒนาซึ่งมีกระบวนการพัฒนาดังนี้ ศึกษาความต้องการของระบบ การวิเคราะห์และออกแบบระบบ การพัฒนา การติดตั้งทดสอบ และการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถใช้งานได้ตามความต้องการ

2. ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2

ผลการพัฒนาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด ประกอบด้วยการจัดการข้อมูลของผู้ดูแลระบบ การจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว จัดการปฏิทินประเพณี จัดการข้อมูลวัฒนธรรมชาติพันธุ์ การจัดการข้อมูลพิกัดแผนที่สถานที่พัก บิมน้ำมัน โรงพยาบาล สถานีตำรวจและหน่วยงานราชการ การจัดการข้อมูลข่าวประชาสัมพันธ์ บนเว็บไซต์ <http://www.abcr.bru.ac.th>

ภาพที่ 2 เว็บไซต์ระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

2.1 ผลการประเมินคุณภาพเนื้อหา

ผู้จัดทำการวิเคราะห์สถิติหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาของระบบสารสนเทศ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.
1. การนำเสนอข้อมูลเนื้อหาแต่ละส่วนมีความชัดเจนสอดคล้องตรงตามหัวข้อ	4.83	0.28
2. รายละเอียดของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน ข้อความกระชับ เข้าใจได้ง่าย น่าสนใจ	4.33	0.57
3. เนื้อหามีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้สืบค้น	4.00	0.86
4. เนื้อหามีความถูกต้องมีแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเชื่อถือได้	4.33	0.57
5. ความสมบูรณ์ของเนื้อหาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละที่มีปริมาณเนื้อหาที่เหมาะสม	4.66	0.57
6. เนื้อหามีการแบ่งเป็นลำดับหัวข้อย่อย ๆ มีความชัดเจนในแต่ละหัวข้อย่อย	4.00	0.86
7. การนำเสนอข้อมูลเนื้อหาและภาพประกอบมีความสอดคล้องกัน	4.00	0.57
8. การนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถทำให้ผู้สืบค้นนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวได้	4.00	0.86
9. ประโยชน์และความรู้ที่ได้สืบค้นแหล่งข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว	4.50	0.50
10. ความคิดเห็นโดยรวมต่อเว็บไซต์สารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์	4.01	0.47
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.26	0.75

ระบบสารสนเทศผ่านการประเมินคุณภาพเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมเท่ากับ 0.75 ซึ่งการนำเสนอข้อมูลเนื้อหาแต่ละส่วนมีความชัดเจนสอดคล้องตรงตามหัวข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 รองลงมาคือ ความสมบูรณ์ของเนื้อหาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละที่มีปริมาณเนื้อหาที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ประโยชน์และความรู้ที่ได้สืบค้นแหล่งข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รายละเอียดของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน ข้อความกระชับ เข้าใจได้ง่าย น่าสนใจ และเนื้อหามีความถูกต้องมีแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนเชื่อถือได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 4.33 ความคิดเห็นโดยรวมต่อเว็บไซต์สารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 เนื้อหาที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้สืบค้น และเนื้อหามีการแบ่งเป็นลำดับหัวข้อย่อย ๆ มีความชัดเจนในแต่ละหัวข้อย่อย และการนำเสนอข้อมูลเนื้อหาและภาพประกอบมีความสอดคล้องกัน และการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถทำให้ผู้สืบค้นนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับคือ 4.00 จากการประเมินคุณภาพเนื้อหาของระบบมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินดังตารางที่ 1

2.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยเพื่อสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการประเมินประสิทธิภาพต่อระบบ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านรูปแบบหน้าจอ	4.39	0.66
2. ด้านภาพกราฟิก	4.55	0.61
3. ด้านระบบฐานข้อมูล	4.29	0.45
4. ด้านการนำไปใช้งาน	4.26	0.52
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.37	0.54

ระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผ่านการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ ทั้ง 3 คน แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านภาพกราฟิกมีคุณภาพสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 รองลงมาคือด้านรูปแบบหน้าจอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ด้านระบบฐานข้อมูลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และสุดท้ายด้านการนำไปใช้งานมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.26 ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 จากผลการประเมินแสดงว่าระบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี แสดงว่าระบบสารสนเทศที่พัฒนาเป็นลักษณะเว็บไซต์สามารถใช้งานได้ ผลการประเมินดังตารางที่ 2

3. ผลการดำเนินการวิจัยระยะที่ 3

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองใช้งานระบบและเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 400 คน ซึ่งผลที่ได้จากการสอบถามความพึงพอใจ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานระบบสารสนเทศ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.
1. ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลในระบบสารสนเทศ	4.35	0.50
2. ความเป็นปัจจุบันของระบบสารสนเทศ	4.20	0.47
3. ความเหมาะสมของรูปแบบที่ใช้ในระบบสารสนเทศ	4.08	0.60
4. ความน่าเชื่อถือของข้อมูลในระบบสารสนเทศ	4.16	0.54
5. ความสะดวกในการใช้ระบบสารสนเทศ	4.32	0.51
6. ความน่าสนใจของข้อมูล	4.15	0.67
7. ความหลากหลายของข้อมูล	4.50	0.73
8. การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล	4.25	0.69
9. ระบบใช้งานง่ายและไม่ซับซ้อน	4.36	0.56
10. สามารถค้นหาหรือเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ	4.45	0.36
11. ประสิทธิภาพ/ ความรวดเร็วในการตอบสนองของระบบสารสนเทศ	4.50	0.74
12. ข้อมูลมีความถูกต้องและครบถ้วน	4.30	0.56
13. ข้อมูลมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน	4.48	0.84
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.32	0.13

จากตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยรวมคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้งานระบบสารสนเทศมีความพึงพอใจมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ความหลากหลายของข้อมูล และประสิทธิภาพ/ ความรวดเร็วในการตอบสนองของระบบสารสนเทศ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมาคือข้อมูลมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 สามารถค้นหาหรือเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ระบบใช้งานง่ายและไม่ซับซ้อน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลในระบบสารสนเทศ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ความสะดวกในการใช้ระบบสารสนเทศ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ข้อมูลมีความถูกต้องและครบถ้วน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ความเป็นปัจจุบันของระบบสารสนเทศ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ความน่าเชื่อถือของข้อมูลในระบบสารสนเทศ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ความน่าสนใจของข้อมูล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนข้อที่นักท่องเที่ยว/ผู้ใช้งานระบบสารสนเทศมีความพึงพอใจเป็นอันดับสุดท้ายคือ ความเหมาะสมของรูปแบบที่ใช้ในระบบสารสนเทศ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08

2.3 ผลการจัดกิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. **ด้านการดำเนินงาน** คณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยมีกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าขายของที่ระลึก นักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไป และนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเข้าถึงระบบสารสนเทศ เพื่อศึกษาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด

2. **ด้านผลกระทบ** ผู้ประกอบการร้านค้าขายของที่ระลึก สามารถนำระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเสนอต่อลูกค้า และเป็นการสร้างฐานขยายกลุ่มลูกค้าเพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่พัก ร้านอาหารของที่ระลึก ร้านอาหาร ปั้มน้ำมัน สถานที่ราชการ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

3. **ด้านความยั่งยืน** นักศึกษาที่เข้าร่วมเรียนรู้กิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี ทำให้เกิดทักษะในการเรียนแบบปฏิบัติการจริง อีกทั้งยังเห็นถึงคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกที่มีคุณค่าในชุมชนของตนเอง โดยนายณัฐพงษ์ จริบรัมย์ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้กล่าวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรม “ผมคิดว่าเรามาถูกทางเพราะเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ดมีโอกาพัฒนาต่อยอดไปอีกนาน และการประยุกต์เอามาใช้ในด้านการท่องเที่ยวนั้นทำให้เราสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว เพราะทุกคนมีอุปกรณ์มือถือ และเป็นการท่องเที่ยวแบบได้สาระความรู้ บางคนมาเที่ยวแบบไม่มีข้อมูลอะไรเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ จึงทำให้เกิดการซึมซับเรื่องราวต่างๆ เข้าใจประวัติศาสตร์และรากเหง้าของวัฒนธรรมท้องถิ่นตัวเอง ต่อไปผมจะเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับให้กับคนอื่น”

ภาพที่ 3 กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้งานระบบสารสนเทศ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหา เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนา ระบบ ตามขั้นตอนกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ในการนำเสนอและรูปแบบของคิวอาร์โค้ด ดำเนินการสร้างฐานข้อมูลและเว็บไซต์ที่รองรับการแสดงผลแบบเรสปอนซีฟ โดยนำคุณสมบัติของการแสดงผลที่ บนโปรแกรมสำเร็จรูปกูเกิลแมพ และกำหนดหมวดหมู่ให้แสดงพิกัดที่ตั้งให้ตรงตามแหล่ง ข้อมูล โดยผ่านการ ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญส่งผลให้ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พิรภพ จันทร์แสนต่อ และคณะ (2557) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ สารสนเทศเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ สำหรับอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ ด้านการ ประเมินผลหน่วยประมวลผล ด้านการแสดงผลลัพธ์ ด้านการประเมินผลหน่วยการจัดเก็บข้อมูล ด้านการประเมินผล หน่วยการทำงาน พบว่าระบบมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำทดลองไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤเทพ สุวรรณธาดา และคณะ (2556 : 20) ที่ศึกษาวิจัยพัฒนาการประยุกต์ใช้คิว อาร์โค้ดในการบันทึกข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสำเร็จการศึกษา โดยนำเข้าสู่ข้อมูลผ่านระบบเก็บข้อมูลออนไลน์ พบว่า สามารถช่วยให้การบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษามีความถูกต้อง ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ เมื่อสรุปผลการประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการนักศึกษาที่มีต่อการประยุกต์ใช้คิวอาร์โค้ด ในการบันทึก ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสำเร็จการศึกษา พบว่าอยู่ในระดับดี และควรนำระบบคิวอาร์โค้ดไปผนวกกับบัตร ประจำตัวนักศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรมีบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้มีส่วนรับผิดชอบและนำผลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และเพื่อตระหนักถึงความเป็นเจ้าของและวางแผนในคุณค่าของสถานที่แหล่งท่องเที่ยว โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จัดสรรงบประมาณทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ เพื่อขยายฐานกลุ่มนักท่องเที่ยวและสร้างความตระหนัก ควรมีการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยในด้านความหลากหลายทางด้านภาษา เพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน ควรร่วมมือในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และสร้างการเรียนรู้เชื่อมโยงต่อสถานศึกษาเพื่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น สถานศึกษาในท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียน ควรนำผลจากการดำเนินกิจกรรมการวิจัยไปสร้างการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนรู้จากแหล่งสถานที่จริง สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้และนำไปขยายผลในส่วนของจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการแก่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2560 ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล วิเชียรศิลป์ รองศาสตราจารย์ ดร.จรัส สว่างทัฬห ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ จิวพัฒนา คณะกรรมการประเมินความก้าวหน้าโครงการวิจัย ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญด้านระบบ อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุตรสาคร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลรัตน์ สมใจ และ อาจารย์ ดร.ทิพวัลย์ แสนคำ ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหานางสาวรัชฎาภรณ์ งามวิริยะ หัวหน้างานแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดสุรินทร์ คุณวันดี เขียวสวัสดิ์กิจ ที่ปรึกษาสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ อาจารย์ ดร.เชาว์ การวิชา ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้คณะผู้วิจัยดำเนินงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- นพดล ผู้มีจรรยา และ ณมน จีรังสุวรรณ. (2556). การพัฒนาระบบและกิจกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบ u-Learning ด้วยการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้แท็บเล็ตและ QR Code. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พ.ศ. 2556 ปีที่ 8 ฉบับที่ 26 หน้า 13-24.
- นฤเทพ สุวรรณธาดา และคณะ. (2556). การประยุกต์ใช้คิวอาร์โค้ดในการบันทึกข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสำเร็จการศึกษา โดยนำเข้าข้อมูลผ่านระบบเก็บข้อมูลออนไลน์. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2556 หน้า 20-26.

- พิรภาพ จันทร์แสนต่อ และคณะ. (2557). ระบบสารสนเทศเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วย
โทรศัพท์เคลื่อนที่ สำหรับอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2557.
- วิมล ชอบสุข. มั่นใจท่องเที่ยวบุรีรัมย์ปี 57 เงินสะพัดทะลุ 2 พันล้าน. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ ฉบับวันที่ 4
กันยายน 2557.
- Green, P. E. and Rao, V. R. (1970). “Rating scales and information recovery-How many scales and
response categories to use?.” **Journal of Marketing**. (34): 33-39.

การยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วของเกษตรกรในพื้นที่
โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง อำเภอมะป๋าล จังหวัดเชียงราย

ADOPTION OF MAIZE-LEGUME RELAY CROPPING SYSTEM GROWN WITHOUT BURNING OF
FARMER IN THE AREA OF HIGHLAND DEVELOPMENT PROJECT USING ROYAL PROJECT SYSTEM
MAESALONG, MAE FAH LUANG DISTRICT IN CHIANGRAI PROVINCE

พิณทิพย์ แดงไผ่¹ พหล ศักดิ์คะทศน์¹ นครเรศ รังควัต² และ สายสกุล ฟองมูล³

Pintip Daengfai¹ Phahol Sakkatat¹ Nakarate Rungkawat² and Saisakul Fongmul³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนบริหารการและส่งเสริมการเกษตร ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ²รองศาสตราจารย์ ดร. ³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

สาขาวิชาพัฒนบริหารการและส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

การยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดโดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง มีความสำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรนำวิธีดังกล่าวไปปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตัวเกษตรกร ต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหาที่สำคัญคือปัญหาหมอกควันจากการเผาเตรียมแปลงอันเป็นปัญหาใหญ่ในภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และชนเผ่า 2) ความรู้ระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว 3) การยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว 4) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว และ 5) ปัญหาและอุปสรรคของการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอมะป๋าล จังหวัดเชียงราย จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 313 ราย และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 40 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา มีขนาดพื้นที่ดินที่ถือครองเฉลี่ย 7.2 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 84,357.83 บาทต่อปี มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน มีการเข้าร่วมอบรมการปลูกข้าวโพด มีการติดต่อเพื่อนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม อย่างละ 1 ครั้งต่อปี ไม่เคยเข้าร่วมประชุมกลุ่มเกษตรกร มีการได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านโทรทัศน์มากที่สุดเฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าอาข่า เกษตรกรมีความรู้ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเรื่องการยอมรับพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 ผลการวิจัยความสัมพันธ์ของการยอมรับพบว่า ระดับการศึกษา รายได้ภาคการเกษตร การเข้าร่วมอบรม การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ของผู้ให้ข้อมูล มีความสัมพันธ์กับการยอมรับ (sig.<0.05) ผลการศึกษาการเปรียบเทียบการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว ที่แตกต่างกันจำแนกตามชนเผ่า ทั้ง 4 ด้านและโดยรวม คือ ด้านการเตรียมแปลง ด้านการเพาะปลูก ด้านการดูแล และด้านการเก็บเกี่ยว สามารถสรุปได้ว่า ชนเผ่าลีซูมีการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วในทุกๆด้านสูงที่สุด และมีค่าเฉลี่ยการยอมรับแตกต่าง

จากชนเผ่าอื่นๆ (sig.<0.05) สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการยอมรับที่พบมากได้แก่ ด้านการกำจัดวัชพืชและเศษพืช และด้านการเตรียมแปลงก่อนการเพาะปลูก

คำสำคัญ : การยอมรับ, ระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลือด้วยพืชตระกูลถั่ว, โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง

ABSTRACT

Adoption of Maize-legume Relay Cropping System Grown without Burning of Farmer is important to encourage farmers to adopt such methods to produce good results for farmers. To the environment and the problem is that the problem of smog burning is a major problem in the north. This study was conducted to investigate : 1) socio-economic attributes of ethnic groups in Maesalong Nok sub-district, Mae Fah Luang district, Chiangrai province; 2) knowledge about maize-legume relay cropping system grown without burning; 3) adoption of maize-legume relay cropping system grown without burning; 4) relationships between socio-economic attributes, knowledge, and the adoption; and 5) problems encountered in the adoption by farmers. Random sampling was conducted with 313 farmer's house and interview schedule was used for data collection. Results of the study revealed that most of the informants were male, 40 years old on average, and illiterate they held a land for 7.2 rai each on average and had a yearly income earned from agriculture for 84,357.83 baht on average. They had 3-4 household workforce. The informants attended a training on maize growing for at least once a year. They contacted other maize farmers once a year and extension workers once a year. However, they had never attended a meeting of farmers group. The informants received data information about agriculture that of most though television. All of the informants were mostly Akha. Regarding the adoption, it was found at a moderate level. Findings showed a relationship between the adoption and the following: educational attainment, income, attending a training, extension worker contact, data/information perception, and knowledge (sig.<0.05). It could be concluded that Lisu ethnic group had a highest level of the adoption they had an average score of the adoption which was different from other ethnic group (sig.<0.05). Problems found most in the adoption were weed elimination and cultivation plot preparation.

Keywords : Maize-legume relay cropping system grown without burning, Highland development project using Royal project system Maesalong

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวโพดเป็นธัญพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่ใช้เป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2558) ข้าวโพดเป็นธัญพืชสำคัญลำดับที่สามของโลก ประเมินว่ามีการผลิตปีละ 580 ล้านตัน โดยเฉพาะในประเทศจีน

สหรัฐอเมริกา บราซิล และเม็กซิโก ส่วนประเทศไทยเองมีพื้นที่ปลูกประมาณ 7-8 ล้านไร่ ผลผลิตข้าวโพดได้ปีละ 4.5 ล้านตัน ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ ทั้งนี้เพราะข้าวโพดเป็นวัตถุดิบหลักของอาหารสัตว์ (วิชรินทร์ ชื่นสุวรรณ, 2540)

ปัญหาการลดลงของป่าไม้ ความแห้งแล้ง การเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและหมอกควันมีความเชื่อมโยงกับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เชิงเดี่ยวบนพื้นที่ลาดชัน ปัญหาเหล่านี้ถูกอ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีพของเกษตรกรบนพื้นที่สูง นอกจากนี้การขยายตัวของพื้นที่ปลูกข้าวโพดยังก่อให้เกิดการใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญทั่วภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากพื้นที่สูงในภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่มีความลาดชัน เกษตรกรนิยมขึ้นไปบุกเบิกพื้นที่โดยการถางป่าและเผาเพื่อทำไร่เลื่อนลอย เช่น การปลูกพืชไร่ จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรใช้พื้นที่สูงหลังจากบุกเบิกป่าเพื่อปลูกข้าวโพดมากกว่า 3 แสนไร่ ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดยังใช้วิธีการปลูกแบบดั้งเดิม คือการปลูกขึ้น-ลง ตามความลาดชัน ขาดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งเศษเหลือของพืชหลังฤดูเก็บเกี่ยวไว้ และจุดไฟเผาเพื่อทำการเพาะปลูกในฤดูปลูกต่อไป จึงส่งผลให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศ อีกทั้งต้นทุนในการผลิตสูงเนื่องจากมีการใช้ยาฆ่าหญ้า ปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืชค่อนข้างสูง ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหนึ่งคือ การแนะนำให้เกษตรกรได้ใช้ระบบการเกษตรเชิงอนุรักษ์ ที่เหมาะสมมากขึ้น นอกเหนือจากมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น วิธีการไม่ไถพรวน เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน ลดการใช้ยาฆ่าหญ้า และสารเคมี ควบคู่ไปกับการปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อคลุมเข้าไปในพืชหลักเป็นพืชที่สอง เพื่อการปรับปรุงบำรุงดินบนพื้นที่ลาดชัน และเกษตรกรได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2551:1)

การจัดระบบการปลูกพืช มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดในขณะที่เดียวกันในพื้นที่ลาดชัน ระบบปลูกพืชถูกนำมาใช้เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และจะต้องนำมาปฏิบัติในไร่นาของเกษตรกรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์ที่ดินพืชที่นิยมใช้ในระบบพืชร่วมกับพืชชนิดอื่นมากที่สุดคือ พืชตระกูลถั่ว พืชตระกูลถั่วเป็นพืชช่วยบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นอินทรีย์วัตถุที่ได้จากใบและลำต้นแห้งร่วงหล่นสู่ดิน นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการคลุมดิน ลดจำนวนวัชพืช รักษาความชื้นในดินป้องกันดินและผิวดินไม่ให้ได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากน้ำฝนและแสงแดด พืชตระกูลถั่วมีคุณสมบัติที่เด่นหลายประการ ปลูกง่าย โตเร็ว

ดอยแม่สลองตั้งอยู่ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 1,200 เมตร สภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูงที่มีความลาดชันค่อนข้างมากสลับกับหุบเขาร่องน้ำและที่ราบลุ่มริมลำธาร (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2557:31) มี 13 หมู่บ้าน 34 กลุ่มบ้าน 3,513 ครัวเรือน มีประชากรรวม 21,053 คน (ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก, 2557) ประชาชนประกอบด้วย 8 ชนเผ่า ได้แก่ ไทย จีนยูนนาน ไทยใหญ่ อาข่า เย้า ลีซู ลีวะ และลาหู่ ต่างก็มีอัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรมเป็นแบบฉบับของตนเอง (องค์การระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ, 2555) ลักษณะการประกอบอาชีพของชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลแม่สลองนอก ประกอบอาชีพหลักคือ ทำการเกษตรโดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบวิถีเกษตรดั้งเดิม ไร่ย่อยละ 75 อาชีพรองลงมาคือรับจ้างทั่วไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ไร่ย่อยละ 20 และมีอาชีพเสริมคืออาชีพค้าขายคิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชา กาแฟอาราบิก้า ข้าวไร่ พลับ พลัม (เชอร์รี่) สุกกร และไก่พื้นเมือง มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 3,000-5,000 บาทต่อปี ฐานะความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน โดยพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลักในการดำเนินชีวิต (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก, 2557) ในปี 2552 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้จัดทำแปลงสาธิตเรียนรู้เพื่อเป็นขยาย

ผลการศึกษาวิจัย เรื่องระบบการปลูกข้าวโพดแบบไม่เผาเศษพืชบนพื้นที่ลาดชันและเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว รวม 4 พื้นที่ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแม่สะลอง โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว และพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ซึ่งพบว่าผลผลิตข้าวโพดมีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น (อุทิศ เตจ๊ะใจ และคณะ, 2556:87)

ในปี 2557 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้นำผลการวิจัยการปลูกข้าวโพดโดยไม่เผาเศษพืช และเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วมาส่งเสริมให้กับเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สะลองเนื่องจากเป็นพื้นที่ ที่มีการปลูกข้าวโพดมากคิดเป็นร้อยละ 75 ของการเกษตร แต่การเข้าไปส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จจำเป็นจะต้องศึกษาปัจจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด นำมาซึ่งคำตอบที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม ทางผู้วิจัยจึงศึกษาการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดโดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สะลอง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรนำวิธีดังกล่าวไปปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตัวเกษตรกร ต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหาที่สำคัญคือปัญหาหมอกควันจากการเผาเตรียมแปลงอันเป็นปัญหาใหญ่ในภาคเหนือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และชนเผ่า
2. เพื่อศึกษาความรู้ระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว
3. เพื่อศึกษาการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และความรู้ กับ การยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว
5. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรค ของการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สะลอง ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่สำคัญในการวิจัยเรื่องการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สะลอง ตำบลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีดังนี้

การยอมรับ หมายถึง กระบวนการทางจิตใจในการตัดสินใจที่เกิดขึ้นเองของเกษตรกรเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรหลังจากได้รับความรู้ แล้วนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเชื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สะลอง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเตรียมแปลง (2) ด้านการเพาะปลูก (3) ด้านการดูแลรักษา (4) ด้านการเก็บเกี่ยว

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่สลองนอก จังหวัดเชียงราย ที่ผ่านการอบรมเรื่องการปลูกข้าวโพดโดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและหล่มด้วยพืชตระกูลถั่ว

การเผาเศษพืช หมายถึง การเผาเศษพืชเป็นวิธีการเผาเพื่อการเตรียมแปลงเพาะปลูกข้าวโพด

ระบบการปลูกข้าวโพดหล่มด้วยพืชตระกูลถั่ว หมายถึง การปลูกพืชต่อเนื่องคาบเกี่ยวเนื่องกัน โดยการปลูกพืชที่สอง(พืชตระกูลถั่ว) ระหว่างของพืชแรก (ข้าวโพด)ในขณะที่ข้าวโพดให้ผลผลิตแล้วแต่ยังไม่แก่เต็มที่ ส่วนใหญ่การปลูกพืชหล่มถั่วนี้จะไม่มีการไถพรวนหรือมีการไถพรวนน้อยครั้งในการเตรียมดิน การเพิ่มประสิทธิภาพของการอนุรักษ์ดินและน้ำ

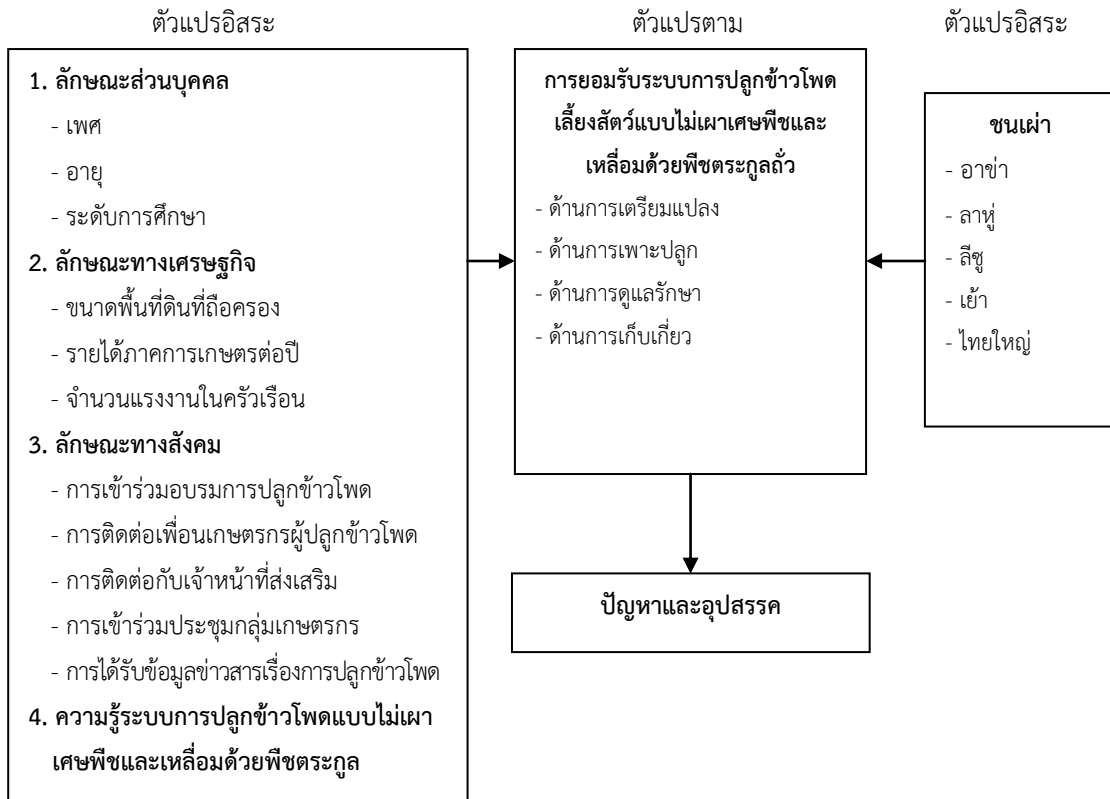
โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง หมายถึง หน่วยงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2553 ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านโลจิงชน ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นหน่วยงานที่นำผลสำเร็จของโครงการหลวงมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรอิสระสำหรับการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ทั้งหมด 12 ตัวแปร และกำหนดตัวแปรตาม 1 ตัวแปร ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ขนาดพื้นที่ดินที่ถือครอง รายได้ภาคการเกษตรต่อปี และจำนวนแรงงานในครัวเรือน
3. ลักษณะทางสังคม อันได้แก่ การเข้าร่วมอบรมการปลูกข้าวโพด การติดต่อเพื่อนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเข้าร่วมประชุมกลุ่มเกษตรกร การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องการปลูกข้าวโพด
4. ความรู้ระบบการปลูกข้าวโพดแบบไม่เผาเศษพืชและหล่มด้วยพืชตระกูลถั่ว
5. การยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แบบไม่เผาเศษพืชและหล่มด้วยพืชตระกูลถั่ว ซึ่งเป็นตัวแปรตาม

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังกำหนด ตัวแปรอิสระนอกเหนือจากตัวแปรอิสระสำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ อันได้แก่ตัวแปรชนเผ่า ซึ่งประกอบด้วย 5 ชนเผ่า อันได้แก่ ชนเผ่าไทยใหญ่ ชนเผ่าอาข่า ชนเผ่าเย้า ชนเผ่าลีซู และชนเผ่าลาหู่ สำหรับวิเคราะห์ความแตกต่างการยอมรับในแต่ละระดับของแต่ละชนเผ่า ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ด้านปัญหาและอุปสรรค ของระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แบบไม่เผาเศษพืชและหล่มด้วยพืชตระกูลถั่ว

วิธีดำเนินการวิจัย

1) หาจำนวนตัวอย่างประชากร โดยทำหาจำนวนตัวอย่างเกษตรกรที่ผ่านการอบรมเรื่องระบบการปลูกข้าวโพดเหลื่อมด้วยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง โดยใช้สูตร Taro Yamane จากเกษตรกร 1,457 ราย (ที่มา: รายชื่อผู้เข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง, 2559) จะได้จำนวนตัวอย่าง 313 ราย และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้จำนวน 313

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 313 ราย โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และชนเผ่า (2) การทดสอบความรู้ (3) ระดับการยอมรับของเกษตรกร และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเหลื่อมด้วยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อแปรผล สรุปผลการวิจัย และรายงานผลการวิจัย

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) วิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ชนเผ่า ความรู้ และการยอมรับ

3.2 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเหลื่อมด้วยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว

3.3 ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Anova) เพื่อศึกษาความแตกต่างของการยอมรับในแต่ละระดับชนเผ่า

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยการวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ชนเผ่า และความรู้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 40 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา มีขนาดพื้นที่ดินที่ถือครองเฉลี่ย 7.2 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 84,357.83 บาทต่อปี มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3 – 4 คน มีการเข้าร่วมอบรมการปลูกข้าวโพด มีการติดต่อเพื่อนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม อย่างละ 1 ครั้งต่อปี ไม่เคยเข้าร่วมประชุมกลุ่มเกษตรกร มีการได้รับข้อมูลข่าวสาร 12.98 ครั้งต่อปี ผ่านโทรทัศน์มากที่สุดเฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าอาข่า ส่วนระดับความรู้พบว่า เกษตรกรมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเรื่องการยอมรับ พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ ด้านการเตรียมแปลงค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 ด้านการเพาะปลูกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 ด้านการดูแลรักษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 และด้านการเก็บเกี่ยวโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 เกษตรกรมีการยอมรับในทุกๆ ด้านในระดับปานกลาง

2. ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว พบว่า ระดับการศึกษา รายได้ภาคการเกษตร การเข้าร่วมอบรม การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ของผู้ให้ข้อมูล มีความสัมพันธ์กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว (sig.<0.05) ดังตารางที่ 1

3. ผลการวิจัยการเปรียบเทียบการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว ที่แตกต่างกันจำแนกตามชนเผ่า พบว่า ชนเผ่าลีซุมีการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วสูงสุด และมีค่าเฉลี่ยการยอมรับแตกต่างจากชนเผ่าอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

4. ผลการวิจัยเรื่องปัญหา และข้อเสนอแนะของการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วที่พบมากได้แก่ ด้านการกำจัดวัชพืชและเศษพืช และด้านการเตรียมแปลงก่อนการเพาะปลูก

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางสังคม และลักษณะทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดโดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว

ตัวแปร	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
เพศ	-.066	.043	-.053	-1.522	.129
อายุ	-.004	.003	-.070	-1.576	.116
ระดับการศึกษา	.168	.052	.146	3.197	.002
ขนาดพื้นที่ถือครอง	-.008	.007	-.054	-1.183	.238
รายได้ภาคการเกษตร	2.409E-006	.000	.180	4.4048	.000
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	.047	.025	.076	1.866	0.63
การเข้าร่วมอบรม	.256	.044	.262	5.829	.000
การติดต่อเพื่อนเกษตรกร	.009	.024	.013	.356	.722
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	.108	.032	.130	3.413	.001
การเข้าร่วมประชุม	.050	.031	.067	1.633	.104
การรับข้อมูลข่าวสาร	.038	.013	.113	3.022	.003
ความรู้	.129	.013	.412	9.975	.000

ค่าคงที่ = 0.58 R = .805 R² = .648 F = 45.965 Sig. = .000

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลือมด้วยพืชตระกูลถั่ว ที่แตกต่างกันจำแนกตามชนเผ่า

ปัจจัย	$\bar{x}$	SD	F	Sig
5. การยอมรับรวมทั้ง 4 ด้าน			11.69	.000
ไทยใหญ่	2.68 ^a	.51		
อาข่า	2.99 ^b	.58		
เย้า	2.65 ^a	.29		
ลีซู	3.37 ^c	.63		
ลาหู่	2.85 ^{ab}	.47		

หมายเหตุ อักษรเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างกันในทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืช และเหลือมด้วยพืชตระกูลถั่ว โดยผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่าจะมีการยอมรับมากกว่า การศึกษาส่งผลให้เกิดความรู้ ความรู้นั้นสามารถนำมาใช้พัฒนาให้มีความสามารถที่จะใช้ประกอบอาชีพและเอาตัวรอดได้ การศึกษามีความสำคัญต่อการยอมรับกล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะสามารถรับรู้และเข้าใจในเรื่องต่างๆ ได้ดี ยิ่งมีการศึกษาสูงขึ้นองค์ความรู้ก็จะยิ่งมากขึ้น จะสามารถเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ กระบวนการยอมรับเป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคล ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเริ่มรู้และได้ยินเกี่ยวกับแนวคิดใหม่ แล้วไปสิ้นสุดลงด้วยการตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติ (Roger และ Shoemaker, 1971:48)

2. รายได้ภาคการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลือมด้วยพืชตระกูลถั่ว อย่างมีนัยสำคัญ รายได้หลักของผู้ให้ข้อมูลมาจากรายได้ภาคการเกษตร เมื่อรายได้มากขึ้นเกษตรกรจะมีการยอมรับที่มากขึ้น การปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะทำให้เกษตรกรมีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น มีการลดต้นทุนด้านปัจจัยการผลิต ผลิตตามความสอดคล้องกับการตลาด ผลผลิตสามารถขายได้ราคา ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจึงมีความสอดคล้องกับการยอมรับของเกษตรกรที่มีรายได้หลักมาจากภาคการเกษตร ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ รักไทย วิจารณ์ต์ (2539:94) พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโค

3. การเข้าร่วมอบรม พบว่ามีความสัมพันธ์กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลือมด้วยพืชตระกูลถั่ว การเข้าร่วมอบรมหรือการเข้าร่วมศึกษาดูงานจะทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้ เกิดเป็นภูมิความรู้ แล้วนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติ และเกิดการยอมรับ ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ ทินรัตน์ พิทักษ์พงศ์เจริญ (2546:78) กล่าวว่า พบว่า ระดับการยอมรับการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอสันทราย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสบการณ์ศึกษาดูงานทางการเกษตรผสมผสานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ถ้าเกษตรกรมีการศึกษาดูงานมากก็อาจจะยอมรับการเกษตรแบบผสมผสานเพิ่มขึ้น หรืออย่างน้อยถ้ามีการศึกษาดูงาน 1 ครั้ง ก็อาจจะทำให้เกษตรกรยอมรับการเกษตรแบบผสมผสาน ณ ระดับหนึ่ง

4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลือมด้วยพืชตระกูลถั่ว เกษตรกรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอยู่เป็น

ประจำจะมีการยอมรับที่เพิ่มขึ้น เพราะนั่นแสดงถึงความสนใจและความใส่ใจของเกษตรกร เจ้าหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ให้ข้อมูลที่จำเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร เมื่อเกษตรกรได้รับความรู้ จะเกิดกระบวนการยอมรับคือ รับทราบ ตื่นตน สนใจ ประเมินผล ทดลอง และยอมรับปฏิบัติ การได้รับการกระตุ้นจากเจ้าหน้าที่ที่อยู่บ่อยๆ ก็จะทำให้เกษตรกรตื่นตนสนใจในเทคโนโลยีนั้นเพิ่มมากขึ้น เกิดการยอมรับที่มากขึ้น ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ จักรพงษ์ วงศาพาน (2545:72) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติของเกษตรกร ได้แก่ การเข้ารับการฝึกอบรม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และการได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ให้ข้อมูลความสัมพันธ์กับการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารข้อมูลอย่างสม่ำเสมอจะมียุทธศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น เกษตรกรจะเกิดการตื่นตนกับข่าวสารที่ได้รับ การได้รับข่าวสารข้อมูลเรื่องเดียวกันไม่ว่าจะผ่านสื่อประเภทใดก็ตาม ถ้าหากเกษตรกรได้รับและเห็นอยู่ในสื่ออยู่บ่อยๆ จะเป็นเหมือนแรงผลักดันหรือแรงกระตุ้นให้เกษตรกรได้ทดลอง ปฏิบัติตาม เกิดเป็นกระบวนการในการยอมรับ เพราะฉะนั้นสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ มีความสำคัญมากต่อการยอมรับของเกษตรกร ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ ปฏิปิ่น ณ พัทลุง (2546) ที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารการปลูกปาล์มน้ำมันมีความสัมพันธ์กับระดับการใช้เทคโนโลยีในสวนปาล์มน้ำมัน เช่นเดียวกับ จรัส เล็กสกุลดิกล (2538:71) ที่ระบุว่า การได้รับข่าวสารด้านการเกษตรเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงสุกร

6. ความรู้ระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่วของผู้ให้ข้อมูลความสัมพันธ์กับการยอมรับ ความรู้ของเกษตรกรได้มาจากการอบรม การแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้มีความสอดคล้องกับการยอมรับนั่นคือ เมื่อเกษตรกรมีความรู้ในระดับที่มากเกษตรกรก็จะมียอมรับมากขึ้น (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527:44) กล่าวไว้ว่าเมื่อประชาชนมีความรู้สูงขึ้นจะเกิดการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้น จากผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ วรวงศ์ ไตรพิทักษ์ (2544:76) ได้ศึกษาความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า เกษตรตำบลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับสูง ในเรื่องการทำการเกษตรอินทรีย์มีส่วนช่วยให้การรักษาสุขภาพอนามัยของเกษตรกรและการทำไร่นาสวนผสมเป็นแนวทางไปสู่การเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืนได้

7. จากการศึกษาการเปรียบเทียบการยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว ที่แตกต่างกันจำแนกตามชนเผ่าของผู้ให้ข้อมูล พบว่าชนเผ่าลีซูมีค่าเฉลี่ยการยอมรับสูงสุดและแตกต่างจากชนเผ่าอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ชนเผ่าลีซูเป็นชนเผ่าที่มีความขยันสามารถทำไร่ปลูกข้าวโพดตามไหล่เขาที่มีความสูงชันได้ดี มีลักษณะนิสัยรักความสงบ ตั้งใจทำมาหากิน มักมีการติดต่อค้าขายใกล้ชิดกับชนเผ่าอื่นเสมอ มีนิสัยชอบการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ พื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยพบประชากรของชนเผ่าลีซูในปริมาณที่น้อย ส่วนมากที่พบจะเป็นชนเผ่าอาข่า ชนเผ่าลีซูจะมีอาชีพหลักคือการทำไร่พืชที่ปลูกเป็นหลักคือข้าวโพดเพื่อใช้สำหรับการเลี้ยงสัตว์ เมื่อถึงฤดูการก็จะมีเตรียมแปลงซึ่งการเตรียมแปลงของชนเผ่าลีซูนั้นมีความพิถีพิถันมาก เพราะมีความเชื่อว่าผีป่า ผีดอย ผีเจ้าที่เจ้าทาง จะช่วยดลบันดาลให้พืชผลทางการเกษตรดีขึ้น ซึ่งนั้นก็ทำให้การปฏิบัติตามวิถีของชนเผ่าลีซูมีความสอดคล้องกับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลื่อมด้วยพืชตระกูลถั่ว เพราะวิธีการมีความใกล้เคียงกับการปฏิบัติของชนเผ่าลีซู จึงทำให้ชนเผ่าลีซูมีการยอมรับวิธีดังกล่าวมากกว่าชนเผ่าอื่นๆ

8. ปัญหาและอุปสรรคของการยอมรับที่พบมากได้แก่ ด้านการกำจัดวัชพืชและเศษพืช และด้านการเตรียมแปลงก่อนการเพาะปลูก เกษตรกรมีความเคยชินกับวิธีการที่ง่ายที่สุดสำหรับการเตรียมแปลงก่อนการ

เพาะปลูกนั้นคือการเผาเศษพืชก่อน 1- 2 วันก่อนการเพาะปลูก ซึ่งสวนทางกับระบบของการไม่เผาเศษพืชที่จะต้องเพิ่มวิธีการ เพิ่มเวลา และเพิ่มแรงงาน แต่ถ้าหากเกษตรกรมีความเข้าใจในระบบอย่างท่องแท้ ภาครัฐมีการกำหนดโทษการเผาอย่างชัดเจนและเอาผิดแก่ผู้ที่เผาอย่างแน่นอน ก็จะเป็นอีกหนทางที่สามารถให้เกษตรกรมาหันมาใช้ระบบดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร หรือหน่วยงานของรัฐบาล ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่แม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยอาจจะมีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาจัดการอบรม หรือมีการสนับสนุนจากรัฐบาลพาเกษตรกรไปศึกษาดูงานในพื้นที่ ที่สำเร็จในการปลูกข้าวโพดโดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและหลี้อมด้วยพืชตระกูลถั่ว เช่น บ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. กรมพัฒนาที่ดินควรมีการสนับสนุนเมล็ดพืชตระกูลถั่ว วัสดุปรับปรุงดินเช่น ปูนขาว โดโลไมต์ อีกทั้งให้ความรู้เกษตรกรในเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ตลอดจนผลเสียจากการเผาเศษพืชต่อซัง โดยอาจจะมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรทุกๆปีก่อนการเพาะปลูก มีการเข้าไปส่งเสริมให้ทั่วถึงทุกๆ หมู่บ้าน
3. รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบาย หรือกฎระเบียบข้อบังคับ การไม่เผาเศษซากพืชต่อซังก่อนฤดูกาลเพาะปลูกข้าวโพด

เอกสารอ้างอิง

- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง.2559. รายชื่อผู้เข้าร่วมอบรมการปลูกข้าวโพดโดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและหลี้อมด้วยพืชตระกูลถั่ว. เอกสารประกอบรายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง. หน้า 38 – 66.
- จรัส เล็กสกุลติก. 2538. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงสุกรในจังหวัดน่าน.วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จักรพงษ์ วงศาพาน. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีก๊าซชีวภาพของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทินรัตน์ พิทักษ์พงศ์เจริญ. 2546. การยอมรับการทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกร อำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปฏิปัน ฅ พัทลุง. 2546. การใช้เทคโนโลยีในสวนปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตแล้วของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดตรัง.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. ขนบไทยการแปรผัสนในภาคกลางหลังการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ทีเอสพีวีง.
- รักไทย วีรานันต์. 2539. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงโคเนื้อแบบเป็นการค้าของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วัชรินทร์ ชื่นสุวรรณ. 2540. บทปฏิบัติการพืชเศรษฐกิจ. เอกสารประกอบการเรียน ภาควิชาพืชศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. สงขลา.

- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (2557). “ข้อมูลพื้นฐานโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองประจำปี 2555: สำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง. (2551). โครงการวิจัยและทดสอบสาธิตเทคโนโลยีการปลูกข้าวโพดโดยไม่เผาเศษพืช. สำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2558. ความสำคัญทางเศรษฐกิจของข้าวโพด. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www3.rdi.ku.ac.th/?p=15990> (19 ตุลาคม).
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก. 2557. ข้อมูลพื้นฐานตำบลแม่สลองนอก [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.maesalongnok.go.th/sourceFiles.php?page=p16>
- องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ. 2555. รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน โครงการลดความยากจนในพื้นที่ดอยแม่สลอง พฤษภาคม 2553-พฤษภาคม 2555. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.iucn.org/sites/dev/files/import/downloads/dms_progress_report_may2011_2012.pdf (18 กันยายน 2559).
- อุทิศ เตจีใจ, สุชาติ วรรณรัตน์, สุภาวดี บุญธรรม, เกรียงไกร กิจจาภินันท์, ปรีวัตร ศรีคำมูล และทศพร สุริวงศ์. 2556. โครงการวิจัยและทดสอบสาธิตเทคโนโลยีการปลูกข้าวโพดโดยไม่เผาเศษพืช. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง.
- Roger, E.M. และ Shoemaker, F.F. 1971. *Communication of Innovation: A Cross - Cultural Approach*. New York: The Free Press.

การลดต้นทุนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้โดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด
REDUCING PRODUCTION COSTS OF NAM DOK MAI MANGO WITH TAILOR-MADE FERTILIZER
TECHNOLOGY

ประเวช เชื้อวงศ์

Prawach Chourwong

อาจารย์สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงวิธีการใส่ปุ๋ยด้วยเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดในกระบวนการผลิตมะม่วง พันธุ์น้ำดอกไม้ และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ ระหว่างการใส่ปุ๋ยตามวิธีเดิม และการนำเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดมาใช้ ดำเนินการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์เกษตรกรสวนมะม่วงที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 10 ราย รวบรวมข้อมูลต้นทุนการใส่ปุ๋ยและผลผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ และนำพาเกษตรกรให้มีส่วนร่วมเก็บตัวอย่างดินเพื่อตรวจวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารพืชในดิน โดยผลค่าวิเคราะห์ดินที่ได้ปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน ค่า N P K ในแต่ละแปลงจะมีค่าที่ใกล้เคียงกัน คือ ค่า N ระดับต่ำถึงปานกลาง ส่วนค่า P และ K มีค่าอยู่ในระดับกลางถึงระดับสูง ดำเนินการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินที่ได้ปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน ในสวนมะม่วงที่มีอายุ 3-5 ปี สวนละ 3 ต้น รวม 30 ต้น เปรียบเทียบผลกับมะม่วงที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดอีกจำนวน 30 ต้น โดยมีระยะการใส่ปุ๋ย 3 ระยะ คือ (1) ระยะหลังจากการตัดแต่งกิ่งหลังการเก็บเกี่ยว (2) ระยะสร้างตาดอก และ (3) ระยะบำรุงผลหลังจากดอกบาน 1 เดือน หลังจากนั้นทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต

สรุปผลการวิจัยพบว่า การใส่ปุ๋ยด้วยวิธีเดิมมีต้นทุนการผลิต 75.55 บาทต่อต้น สำหรับการใส่ปุ๋ยด้วยวิธีเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดมีต้นทุนการผลิต 34.78 บาทต่อต้น มีต้นทุนน้อยกว่า 40.77 บาทต่อต้น หรือคิดเป็นร้อยละ 46.03 และการใส่ปุ๋ยด้วยวิธีเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดยังมีผลผลิตมากกว่า 0.6 กิโลกรัมต่อต้น หรือคิดเป็นร้อยละ 2.35

คำสำคัญ : ต้นทุนการผลิต, เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด, มะม่วงน้ำดอกไม้

ABSTRACT

The research objective was to improve the fertilizer application by Tailor-Made Fertilizer (T-M-F) technology in the mango cultivar and to compare the cost and yield of Nam Dok Mai mango with traditional Fertilizer and T-M-F. Conducted field surveys and interviews with 10 farmers participating in mango orchard. The soil samples were collected for analysis of soil nutrients. The results of soil analysis showed that the plant nutrient N P K content in each plot was similar that of N were low to medium. P and K were medium to high. Fertilizer application is based on soil analysis that yields plant nutrients in the soil. In the mango orchard were 3-5 years each consisted of 30 mango trees which traditional fertilizer and T-M-F compared with 30 mango trees. The three stages of fertilizer application were: (1) period after pruning after harvest (2) budding stage and (3) fruit nourishment period after flowering one month after harvesting.

The results of this research showed that the cost of traditional fertilizer was 75.55 baht per tree and cost of fertilizer tailor technology was 34.78 baht per tree show that cost cheaper was 40.77 baht per tree or 46.03 percent and the crop yield of fertilizer tailor technology more than 0.6 kg per tree or 2.35 percent.

Keywords : Production Costs, Tailor-Made Fertilizer technology, Nam Dok Mai mango

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มะม่วงเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่โดดเด่นอีกชนิดหนึ่งของประเทศไทย ผลผลิตมีคุณภาพดี เป็นที่ยอมรับของตลาดภายใน และนอกอาเซียน ผลผลิตมีทั้งรับประทานผลดิบ และผลสุก ในปี 2557 (มกราคม-พฤศจิกายน) มีผลผลิต 44.40 ล้านตัน และมีมูลค่าการส่งออก 1,210.78 ล้านบาท (สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ. 2557 : 12) โดยภาครัฐให้การยอมรับว่าการพัฒนาการผลิต การตลาด และการส่งออกมะม่วงเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับผลไม้ชนิดอื่น ๆ เนื่องจากเกษตรกรไทยมีความได้เปรียบและมีจุดแข็งในด้านการรวมกลุ่มเป็นองค์กรที่เข้มแข็งเพื่อบริหารจัดการระบบการผลิตที่ดี และการตลาดร่วมกัน ทำให้สามารถพึ่งพาตนเอง บางกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน สมาคม ชมรม กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ แบบอย่างที่ดีของกลุ่มเกษตรกร เช่น สมาคมชาวสวนมะม่วงไทย สหกรณ์ชมรมชาวสวนมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา อีกทั้งเป็นนักพัฒนามาแต่อดีตมีการพัฒนาและคัดเลือกพันธุ์ผลไม้มากมายหลาย ๆ ชนิด โดยเฉพาะมะม่วงมีถึง 200 พันธุ์ ตลอดจนสามารถผลิตสินค้าคุณภาพดีจนเป็นผู้นำในการผลิตสินค้าเกษตรได้คุณภาพดีมากมาย (สำนักพัฒนาเกษตรกร. 2555 : 1)

ส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา มะม่วงถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเนื่องจากมีการเพาะปลูกมะม่วงที่มีรสชาติดี และคุณภาพได้มาตรฐาน ที่สำคัญเป็นมะม่วงที่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค เพราะได้รับใบรับรองสวนตามระบบการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agricultural Practices: GAP) จากกรมวิชาการเกษตร มะม่วงพันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ มะม่วงน้ำดอกไม้ น้ำดอกไม้สีทอง เขียวเสวย แรด และหนังกวางวัน ผลผลิตมะม่วงของจังหวัดจำหน่ายตลาดภายในประเทศ 18,664 ตัน คิดเป็นมูลค่า 720 ล้านบาท และการจำหน่ายตลาดต่างประเทศ 1,000 ตัน คิดเป็นมูลค่า 72 ล้านบาท แบ่งการจำหน่ายเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมะม่วงส่งออกมียอดจำหน่ายตลาดภายใน 100 ล้านบาท และจำหน่ายตลาดต่างประเทศ 56 ล้านบาท ส่วนสหกรณ์ชมรมชาวสวนจังหวัดฉะเชิงเทรา มียอดจำหน่ายตลาดภายใน 34 ล้านบาท และจำหน่ายตลาดต่างประเทศ 16 ล้านบาท มีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้น โดยมีพื้นที่การเพาะปลูกประมาณ 29,994 ไร่ มีปริมาณการผลิต 19,644 ตัน เฉลี่ย 768 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่การเพาะปลูกมะม่วงมากที่สุด คือ อำเภอบางคล้า อำเภอราชสาส์น และอำเภอนวมสารคามตามลำดับ และมะม่วงที่มีผลผลิตมากที่สุดคือ พันธุ์น้ำดอกไม้เบอร์ 4 รองลงมาเป็นพันธุ์เขียวเสวย และน้ำดอกไม้สีทองตามลำดับ (สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา. 2558 : 1)

สำหรับผลจากการวิจัยในโครงการ “การออกแบบฐานข้อมูลมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา” ในการพัฒนาและการใช้ประโยชน์แก่เกษตรกรสวนมะม่วง ในปีที่ 1 ผลการเก็บข้อมูล โดยเลือกกลุ่มเกษตรกรชาวสวนมะม่วงจำนวน 30 ราย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจำแนกแต่ละกลุ่มข้อมูล ทราบว่ามีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 8,851 บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 700-750 กิโลกรัมต่อไร่ (ประเวช เชื้อวงษ์. 2558 : 1) ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะหาวิธีการลดต้นทุนการผลิตมะม่วงให้แก่เกษตรกรด้วยวิธีการการใช้ปุ๋ย โดยจะนำเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดมาใช้ในการใส่ปุ๋ยให้ตรงตามความต้องการธาตุอาหารในดินของมะม่วง ดังงานวิจัยของ (นันทนา ชื่นอิม และคณะ. 2553 : 1) ศึกษาการใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าวตามค่าการวิเคราะห์ดิน สรุปผลกรรมวิธีที่ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินของกรมการข้าวให้ผลผลิต

รายได้ของผลผลิต และรายได้สุทธิสูงกว่ากรรมวิธีที่ใส่ปุ๋ยเคมีอื่น ๆ และตัวอย่างของ (Prawach Chourwong, 2014 : 533) ศึกษาแนวทางการลดต้นทุนการผลิตข้าวหอมมะลิด้วยกลุ่มสร้างคุณภาพงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี การลดต้นทุนด้วยเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด ทำการตรวจวิเคราะห์ค่าดินก่อนใส่ปุ๋ย ผลที่ได้ต้นทุนการปลูกลดลงจากเดิม 4,400 บาทต่อไร่ เหลือ 3,742 บาทต่อไร่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการลดต้นทุนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ด้วยเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด เนื่องจากเป็นพันธุ์มะม่วงที่มีการปลูกมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะมีความต้องการของผู้บริโภคสูง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ระหว่างการใส่ปุ๋ยด้วยวิธีของเกษตรกร (วิธีเดิม) กับการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด)

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

มะม่วง หมายถึง มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ที่มีอายุต้นมะม่วง 3-5 ปี ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด หมายถึง การใส่ปุ๋ยในกระบวนการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ตามค่าวิเคราะห์ดินตรงตามความต้องการของมะม่วง

ดิน หมายถึง ชุดดินฉะเชิงเทรา ที่มีลักษณะเป็นดินเหนียว

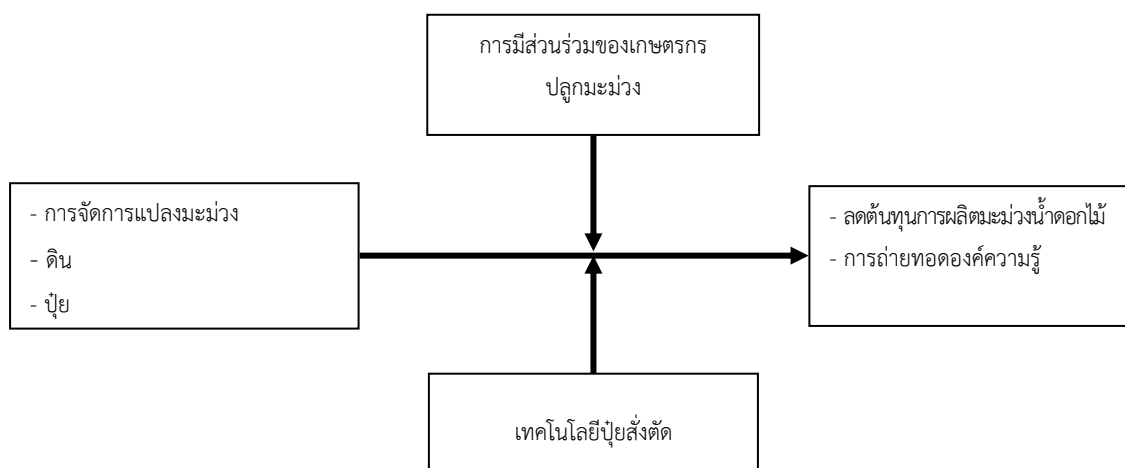
เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรส่วนมะม่วงเขตอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนการใส่ปุ๋ย ในการกระบวนการปลูกมะม่วง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

หัวข้อการวิจัยการลดต้นทุนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้โดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงวิธีการใส่ปุ๋ยด้วยวิธีการปุ๋ยสั่งตัดในกระบวนการผลิตมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ ของเกษตรกรส่วนมะม่วงเขตอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้นำหลักการเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดมาใช้ และบริหารจัดการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการจัดการแปลงมะม่วงของเกษตรกรเองด้วยขั้นตอนของเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตมะม่วงต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและสำรวจพื้นที่การศึกษาวิจัย

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับมะม่วงจากสำนักงานการเกษตรจังหวัด ฉะเชิงเทรา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษากระบวนการผลิตมะม่วง การจัดการแปลง การเก็บเกี่ยวมะม่วง การปรับปรุงการผลิตของเกษตรกรชาวสวนมะม่วง และสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยตรงจากเกษตรกรในพื้นที่ การศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และทำการศึกษาดูงานสวนมะม่วงภายนอกพื้นที่การศึกษาวิจัย ขอความร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อทราบข้อมูลและทำการประสานงานให้คณะผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรชาวสวนมะม่วงในพื้นที่ เช่น อำเภอปากช่องจะมีกลุ่มวิสาหกิจมะม่วงส่งออกที่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งออกมะม่วง ตำบลโป่งตาลอง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางเปรียบเทียบประยุกต์ เพื่อความเป็นเลิศในการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ในพื้นที่ทำการศึกษาต่อไป

2. ทำการเก็บตัวอย่างดินและตรวจวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารพืชในดิน

ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มและเก็บตัวอย่างดินมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้ขั้นตอนและวิธีการเก็บตัวอย่างดินจากกรรมพัฒนาที่ดิน และส่งดินที่เก็บมาแล้วส่งให้หน่วยงานที่รับการตรวจวิเคราะห์ค่าดิน เพื่อจะนำค่าดินที่ได้มาดำเนินการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

3. ดำเนินการใส่ปุ๋ยสังเคราะห์ตามค่าวิเคราะห์ดิน

การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมีระยะการใส่ปุ๋ยมะม่วง 3 ระยะ คือ (1) ระยะหลังจากการตัดแต่งกิ่ง หลังการเก็บเกี่ยวในเดือนมิถุนายน (2) ระยะสร้างตาดอก ในเดือนธันวาคม และ (3) ระยะบำรุงผลหลังจากดอกบาน 1 เดือน ในเดือนมีนาคม หลังจากนั้นทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต

4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนการใส่ปุ๋ยและผลผลิตมะม่วงต่อต้น ทั้งการใส่ปุ๋ยตามวิธีเดิมจำนวน 30 ต้น และวิธีเทคโนโลยีปุ๋ยสังเคราะห์จำนวน 30 ต้น ทำการเปรียบเทียบเพื่อทำการชี้วัดต้นทุนและผลผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ และเปรียบเทียบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ 2 ประชากร ด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติการทดสอบค่า t-test for Independent Samples เปรียบเทียบ 2 กลุ่ม คือ การใส่ปุ๋ยตามวิธีเดิม และใช้วิธีเทคโนโลยีปุ๋ยสังเคราะห์ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2546 : 78)

ผลการวิจัย

จากผลการดำเนินงานวิจัยประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลและสำรวจพื้นที่การศึกษาวิจัย เก็บตัวอย่างดินและตรวจวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารพืชในดิน ดำเนินการใส่ปุ๋ยสังเคราะห์ตามค่าวิเคราะห์ดิน และวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการปลูกมะม่วง

จากการรวบรวมข้อมูลการผลิตมะม่วงของสำนักงานการเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การเพาะปลูกมะม่วงจำนวน 29,994 ไร่ โดยที่อำเภอบางคล้ามีการปลูกมะม่วงมากที่สุด รองลงมาเป็นอำเภอรสาธิน และอำเภอพนมสารคาม คิดเป็นร้อยละ 29.37 ร้อยละ 14.59 และร้อยละ 13.29 ตามลำดับ ส่วนพันธุ์ที่ปลูกมากที่สุดเป็นพันธุ์น้ำดอกไม้เบอร์ 4 รองลงมาเป็น พันธุ์เขียวสวย และพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง คิดเป็นร้อยละ 20.85 ร้อยละ 19.08 และร้อยละ 14.55 ตามลำดับ

2. ผลการสำรวจพื้นที่การศึกษาวิจัย

พบว่าเกษตรกรมีการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรหลัก ๆ คือ หนาก มะพร้าว มะม่วง และปลูกผัก การเพาะปลูกส่วนใหญ่อาศัยแหล่งน้ำจากคลองส่งน้ำมีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก บางรายอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติและขุดบ่อน้ำใช้สำหรับทำการปลูกเอง จากการสอบถามและสัมภาษณ์เกษตรกรสวนมะม่วง ทราบว่าเดิมมีการเพาะปลูกมะม่วงเป็นจำนวนมาก มาช่วงปี พ.ศ. 2554 เกิดน้ำท่วมจึงทำให้มะม่วงเสียหายเป็นจำนวนมาก จะทำการปลูกใหม่เพื่อให้ได้ผลผลิตต้องอาศัยเวลาถึง 3-5 ปี ถึงจะได้เก็บเกี่ยวผลผลิต ต้องใช้ต้นทุนในการเพาะปลูกและการดูแลรักษาสูง บางรายเกิดความท้อถอยหันไปประกอบอาชีพใหม่ บางรายเปลี่ยนสวนมะม่วงเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งแทน ทำให้มีการเลี้ยงกุ้งในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ พื้นที่การ ปลูกมะม่วงบริเวณใกล้เคียงต้องระวางการดูแลรักษามะม่วง เป็นอย่างดี เพราะกลัวว่าจะส่งผลต่อ การผลิตมะม่วงไม่ได้คุณภาพตามต้องการ ส่งผลให้เกิดต้นทุนสูงขึ้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทราบว่าเกษตรกรสวนมะม่วงรายย่อยไม่มีการเก็บตัวอย่างดินตรวจวิเคราะห์ก่อนการปลูก มะม่วง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ต้นทุนการใช้ปุ๋ยสูงถึง 55-95 บาท/ตัน/ปี แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ต้นทุนการผลิตมะม่วงของเกษตรกรสวนมะม่วงรายย่อย

แปลงที่	การใส่ปุ๋ยวิธีเดิม (กรัม/ตัน)			ต้นทุนการใช้ปุ๋ย (บาท/ตัน)		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	รวม	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	รวม
	15-15-15	8-24-24				
M 001	1,500	1,000	2,500	31.50	24.00	55.50
M 002	2,500	2,000	4,500	47.00	48.00	95.00
M 003	2,000	1,500	3,500	38.00	36.00	74.00
M 004	2,500	1,700	4,200	47.00	40.00	87.00
M 005	2,000	1,500	3,500	38.00	36.00	74.00
M 006	2,000	1,500	3,500	38.00	36.00	74.00
M 007	2,000	1,500	3,500	38.00	36.00	74.00
M 008	2,000	1,500	3,500	38.00	36.00	74.00
M 009	2,000	1,500	3,500	38.00	36.00	74.00
M 010	2,000	1,500	3,500	38.00	36.00	74.00

3. ผลการเก็บตัวอย่างดินและตรวจวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารพืชในดิน

ผลการเก็บตัวอย่างดินและตรวจวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารพืชในดิน พบว่าดินในสวนมะม่วงของเกษตรกรส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์สูง และมีเพียงบางรายที่มีค่าธาตุอาหารพืชในดินอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงแนะนำให้เกษตรกรใส่ปุ๋ยในอัตราที่เหมาะสมต่อความต้องการของมะม่วง ตามผลการตรวจวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารพืชในดิน และให้คำแนะนำแก่เกษตรกร โดยแบ่งระยะการใส่ปุ๋ยออกเป็น 3 ระยะ คือ (1) ระยะหลังจากการตัดแต่งกิ่งหลังการเก็บเกี่ยวในเดือนมิถุนายน (2) ระยะสร้างตาดอก ในเดือนธันวาคม และ (3) ระยะบำรุงผลหลังจากดอกบาน 1 เดือน ในเดือนมีนาคม หลังจากนั้นทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คำแนะนำการใส่ปุ๋ยได้จากผลการวิเคราะห์ค่าธาตุอาหารพืชในดิน

แปลงที่	ค่าวิเคราะห์ดิน			ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (กรัม/ตัน)		
	N	P	K	46-0-0	18-46-0	0-0-60
M 001	กลาง	กลาง	สูง	1,100	500	500
M 002	กลาง	กลาง	สูง	1,100	500	500
M 003	กลาง	สูง	ต่ำ	1,200	200	1,800
M 004	ต่ำ	สูง	สูง	2,500	200	500
M 005	กลาง	กลาง	สูง	1,100	500	500
M 006	กลาง	สูง	สูง	1,200	200	500
M 007	กลาง	สูง	กลาง	1,200	200	900
M 008	ต่ำ	สูง	สูง	2,500	200	500
M 009	กลาง	สูง	กลาง	1,200	200	900
M 010	กลาง	กลาง	สูง	1,100	500	500

ที่มา : ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์, ออนไลน์. 2552.

4. ผลการดำเนินการใส่ปุ๋ยสั่งตัดตามค่าวิเคราะห์ดิน

ผลการใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด พบว่าต้นทุนการปลูกมะม่วงจากเดิม 75.55 บาทต่อต้น ลดเหลือ 34.78 บาทต่อต้น คิดเป็นร้อยละ 46.03 (ราคาปุ๋ยขนาดกระสอบ 50 กิโลกรัม สูตร 15-15-15 ราคา 950 บาท สูตร 8-24-24 ราคา 1,200 บาท 18-46-0 ราคา 900 บาท 46-0-0 ราคา 800 บาท และ 0-0-60 ราคา 620 บาท) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบต้นทุนการใส่ปุ๋ยวิธีเดิมกับการใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด

แปลงที่	ต้นทุนการใส่ปุ๋ยด้วยวิธีเดิม (บาท/ตัน)			ต้นทุนการใส่ปุ๋ยด้วยเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด (บาท/ตัน)			
	15-15-15	8-24-24	รวม	46-0-0	18-46-0	0-0-60	รวม
M 001	31.50	24.00	55.50	17.60	9.00	6.20	32.80
M 002	47.00	48.00	95.00	17.60	9.00	6.20	32.80
M 003	38.00	36.00	74.00	19.20	3.60	25.52	48.32
M 004	47.00	40.00	87.00	40.60	3.60	6.20	50.40
M 005	38.00	36.00	74.00	17.60	9.00	6.20	32.80
M 006	38.00	36.00	74.00	19.20	3.60	6.20	29.60
M 007	38.00	36.00	74.00	19.20	3.60	12.56	35.36
M 008	38.00	36.00	74.00	40.60	3.60	6.20	50.40
M 009	38.00	36.00	74.00	19.20	3.60	12.56	35.36
M 010	38.00	36.00	74.00	17.60	9.00	6.20	32.80
รวม			755.50				347.84

ตารางที่ 4 สรุปการเปรียบเทียบต้นทุนการใส่ปุ๋ยวิธีเดิมกับการใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด

สวนที่	ต้นทุนการใส่ปุ๋ยสั่งตัด (บาท/ตัน)	ต้นทุนการใส่ปุ๋ยวิธีเดิม (บาท/ตัน)	ต้นทุนลดลง (บาท/ตัน)
M001	32.80	55.50	22.70
M002	32.80	95.00	62.20
M003	48.32	74.00	25.68
M004	50.40	87.00	36.60
M005	32.80	74.00	41.20
M006	29.60	74.00	44.40
M007	35.36	74.00	38.64
M008	50.40	74.00	23.60
M009	35.36	74.00	38.64
M0010	32.80	74.00	41.20
รวม	347.84	755.50	374.86
เฉลี่ย	34.78	75.55	37.49

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่าค่าเฉลี่ยของต้นทุนการใส่ปุ๋ยต่อตัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย โดยต้นทุนการใส่ปุ๋ยของการปลูกมะม่วงด้วยเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดต่ำกว่าการใส่ปุ๋ยด้วยวิธีเดิม

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติของต้นทุนการใส่ปุ๋ย

Pair	Old - New	Paired Differences						t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference					
					Lower	Upper				
Pair 1	Old - New	37.48	11.38	2.07	33.23	41.73	18.03	29	.000	

อภิปรายผล

จากการปรับปรุงวิธีการใส่ปุ๋ยในกระบวนการผลิตมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ พบว่าการนำเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดมาใช้ สามารถลดต้นทุนการปลูกจากเดิม 75.55 บาทต่อตัน เหลือ 34.78 บาทต่อตัน ซึ่งลดต้นทุนได้ถึง 37.49 บาทต่อตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.03 และผลผลิตเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 26.10 กิโลกรัมต่อตัน และผลการวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่าค่าเฉลี่ยของต้นทุนการใส่ปุ๋ยต่อตัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย โดยต้นทุนการใส่ปุ๋ยของการปลูกมะม่วงด้วยเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดต่ำกว่าการใส่ปุ๋ยด้วยวิธี

เดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เสาวนุช ถาวรพฤษ และคณะ. 2557 : 1) ศึกษาและพัฒนาารูปแบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้านการจัดการธาตุอาหารพืชสำหรับการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน พบว่าเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารเฉพาะพื้นที่แบบ “ปุ๋ยสั่งตัด” เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่งผลให้เกษตรกรเลือกตัดสินใจในการใช้ปุ๋ยเคมีตามคำแนะนำ สามารถลดต้นทุนการผลิตในส่วนของปุ๋ยเคมีได้ถึงร้อยละ 15-50 และส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2-12 และยังสอดคล้องกับ (สุวรรณา ประณีตวกุล และสมพร อิศวิลานนท์. 2553 : 1) ศึกษาวิจัยการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจผลการประเมินพบว่า การส่งเสริมให้เกษตรกรได้เรียนรู้ถึงวิธีใช้ปุ๋ยที่ถูกต้อง นอกจาก จะช่วยเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ให้กับเกษตรกรแล้ว ยังนำมาซึ่งการประหยัดต้นทุนในการผลิตและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรตามมา สำหรับการคำนวณผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ พบว่าการ ลงทุนในโครงการวิจัยมีความคุ้มค่า และจะให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นเมื่อมีการยอมรับเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น การศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการขยายผลของเทคโนโลยีการจัดการธาตุอาหารพืชเฉพาะพื้นที่ให้เกิดการยอมรับเข้าสู่นโยบายของชาติ รวมถึง (สุนิสา จินดาพลอย. 2554 : 1) ศึกษาประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินต่อผลผลิต องค์ประกอบผลผลิต และการสะสมธาตุอาหารของอ้อย ผลการวิจัยทดลองการใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินมีผลให้ผลผลิตอ้อยสดมากกว่าการไม่ใส่ปุ๋ยเคมี และทำให้ปริมาณการสะสมธาตุไนโตรเจนและโพแทสเซียมทั้งหมดในส่วนเหนือในอ้อยปลูกและอ้อยต่อ 1 มีผลทำให้ปริมาณการสะสมธาตุไนโตรเจนเพิ่มขึ้นตามอัตราปุ๋ยไนโตรเจนที่เพิ่มขึ้น ส่วนการใส่ปุ๋ยเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรมีผลทำให้ปริมาณการสะสมธาตุฟอสฟอรัสมากที่สุด และ (จุฑามาศ ไกรเพิ่ม. 2556 : 1) ศึกษาการจัดการดินและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลกระเบื้องใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการดินและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินโดยใช้โปรแกรมคำแนะนำการจัดการดินและปุ๋ยรายแปลง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าต้นทุนการผลิตข้าวผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และผลผลิตข้าวของเกษตรกร ก่อนและหลังการจัดการดินตามค่า วิเคราะห์ดินมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเวลาการศึกษามีจำกัด คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจดินอย่างง่าย หากท่านใดที่สนใจที่จะต่อยอดการศึกษาวิจัยการใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดในการผลิตมะม่วงหรือพืชชนิดอื่น ๆ ถ้าจะให้การตรวจวิเคราะห์ค่าดินมีความเชื่อมั่นและเที่ยงตรง ควรเก็บตัวอย่างดินไปตรวจที่ห้องปฏิบัติการ

2. การศึกษาครั้งนี้ ได้ผลเป็นที่พอใจ หากเกษตรกรสวนมะม่วงในพื้นที่ใกล้เคียง หรือเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่นๆ นำเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดไปใช้ จะสามารถลดต้นทุนการผลิตได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ ไกรเพิ่ม. (2556). การจัดการดินและปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อการผลิตข้าว ของเกษตรกรตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2546). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ. เทพเนรมิตการพิมพ์.

- ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. (2552). คำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน. มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.ssnm.info/know/plant_soiltestkit [30 กันยายน 2559].
- นันทนา ชื่นอิม และคณะ. (2553). การใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าวตามค่าการวิเคราะห์ดิน. ฝ่ายเครื่องมือวิทยาศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ. (2557). ข้อมูลมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา. ถนนป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ.
- สำนักพัฒนาเกษตรกร. (2555). สถานการณ์การผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทย. กรมส่งเสริมการเกษตร แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2558). ข้อมูลการผลิตและส่งออกมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา. อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- สุวรรณ ประณีตกุล และสมพร อิศวิลานนท์. (2553). การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจของชุดโครงการวิจัย การจัดการธาตุอาหารพืชเฉพาะพื้นที่เพื่อการผลิตพืชอย่างยั่งยืน. วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม) ปีที่ 31 : 231-244.
- สุนิสา จินดาพลอย. (2554). ประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ต่อผลผลิต องค์กรประกอบผลผลิต และการสะสมธาตุอาหารของอ้อย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาปฐพีวิทยา ภาควิชาปฐพีวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสาวนุช ถาวรพฤษ์ และคณะ. (2557). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ต้นแบบความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อสร้างการเรียนรู้ของเกษตรกรในการตัดสินใจทางการเกษตร กรณีตัวอย่างการปลูกข้าวโพดแบบลดต้นทุนอำเภอนครไทย. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรุงเทพฯ.
- Prawach Chourwong. (2014). Quality Control Circle: A Case Study to Reduce Production Costs of Jasmine Rice in Trantip group Chachoengsao province, Thailand. The Fifth Asian Conference on The Social Sciences 2014, the Rihga Royal hotel, Osaka, Japan.

การวางแผนงานก่อสร้างถนนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 4 มิติ

CONSTRUCTION PLANNING FOR RURAL ROAD BY 4D COMPUTER TECHNOLOGY

เทอดธิดา ทิพย์รัตน์¹ ยศศักดิ์ชัย พิชัยณรงค์² ธนวิษณุ กังแฮ³ และ ยิงยง รุ่งฟ้า⁴

Thoedtida Thiprat¹ Yossakchai Pichainarong² Thanawit Kanha³ and Yingyong Rungfah⁴

¹อาจารย์ ดร. ^{2,3}อาจารย์ สาขาวิชาวิศวกรรมก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการออกแบบอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้ โปรแกรม 4 มิติในการวางแผนและการกำหนดเวลาในการก่อสร้างถนนโดยใช้กรณีศึกษาโครงการตัวอย่างประเภทงานถนนเป็นข้อกำหนดเน้นข้อมูลเฉพาะส่วนงานโครงสร้าง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการประสานงานและสื่อสารกันระหว่างแต่ละฝ่ายในงานก่อสร้าง การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลพื้นฐานจากโปรแกรมวางแผนงานก่อสร้าง โปรแกรม Microsoft Excel และโปรแกรมสร้างแบบจำลอง 3 มิติ Autodesk Infracore และ Civil 3D โดยนำข้อมูลพื้นฐานทั้งสองส่วนไปใช้ในโปรแกรมสร้างแบบจำลอง 4 มิติ รวมถึงขั้นตอนพื้นฐานในการสร้างแบบจำลอง 4 มิติ ในโปรแกรม Autodesk Navisworks ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นวิศวกรโครงการก่อสร้างถนนกรณีศึกษาทำการทดสอบการใช้งานของแบบจำลอง 4 มิติ กับแผนและผลการดำเนินงานก่อสร้างจริง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าโปรแกรมที่นำมาวิจัยในครั้งนี้เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้งานต่อไป

คำสำคัญ : 4 มิติ, วางแผนงานก่อสร้าง, ควบคุมงานก่อสร้าง, การประสานงาน, การสื่อสาร

ABSTRACT

This research aims to study the application of the four-dimension concept which is the integration of three dimension and time. The 4D model is used for information integration to communicate among different stakeholders. This study integrates construction planning, scheduling, and 3D models together, a 4D model. The simulation model for rural road construction process is created. The structural parts of building are simulated. This study uses Autodesk Infracore and Civil 3D to develop 3D model for the building. Construction planning and scheduling are created by using Microsoft Excel. Autodesk Navisworks is used for developing the 4D model. This study presents the 4D model using a case study building project. The simulation model obtained from Autodesk Navisworks and actual construction progress are compared. The 4D model can be used to monitor the progress of job.

Keywords : 4D, Construction planning, Construction control, Cooperation, Communication

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันธุรกิจประเภทการก่อสร้างมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การจะพัฒนาประเทศจึงต้องเริ่มจาก การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการขนส่ง โดยเฉพาะการขนส่งทางบก ซึ่งถนนก็ถือว่าเป็นเส้นทางการคมนาคมหลักๆของประเทศเราเลยก็ว่าได้ ในการก่อสร้างถนนแต่ละสายมักจะมีอุปสรรคในการทำงานเกิดขึ้นเสมอ เนื่องจากสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่มีกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งส่งผลให้การก่อสร้างถนนเกิดความล่าช้า ต้นทุนในการก่อสร้างสูง และคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการบริหารงานก่อสร้างที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผน มีการท ายการออกแบบ รายการคำนวณค่าใช้จ่ายต่างๆ ค่าขนส่ง รวมถึงต้องมีการควบคุมบริหารเวลาที่ดีเพื่อที่จะให้งานที่ได้มีต้นทุนที่ใช้ระยะเวลาในดำเนินการน้อยมีคุณภาพสูงและด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันจึงมีการพัฒนาโปรแกรมต่างๆที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการก่อสร้างถนนได้ซึ่งในการก่อสร้างถนนจะประกอบไปด้วยข้อมูลหลายๆประเภท จึงต้องหยิบเอาเครื่องมือต่างๆมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานก่อสร้างถนนให้มีประสิทธิภาพ และการนำเอาเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยลดขั้นตอนและขอบเขตเวลา ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่การออกแบบ การเขียนแบบ การประมาณราคา รวมถึงการวางแผนงาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการวางแผนงานก่อสร้างในรูปแบบ 4 มิติจะช่วยให้เราทราบถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และจะได้สามารถหาวิธีแก้ไขปัญหาล่วงหน้าก่อนที่จะปัญหาจะเกิดขึ้นจริง เพื่อลดการสูญเสียจากปัญหานั้นๆ โดยโปรแกรม 4 มิตินั้น จะนำเสนอข้อมูลออกมาพร้อมกันในเวลาที่จำลองขึ้นมา ซึ่งทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแม้จะไม่มีความรู้ในด้านการก่อสร้างถนนก็สามารถรับข้อมูลจากการนำเสนอโดยโปรแกรม 4 มิติได้โดยง่าย (บวร พูลสวัสดิ์, 2555)

อย่างไรก็ตามการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ ดังกล่าวในประเทศไทยมีใช้อยู่ในวงจำกัด และยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุปสรรคของการใช้งานจริงและประโยชน์ที่แท้จริงของโปรแกรมประเภทนี้ ซึ่งการประยุกต์ใช้จริง จำเป็นต้องเรียนรู้โครงสร้างลักษณะการทำงานและรูปแบบการใช้งานของตัวโปรแกรมกับกรณีศึกษาถนนตัวอย่างเพื่อการพัฒนาความสามารถการบริหารจัดการข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เหมาะสมกับแนวทางการใช้งานในอนาคตต่อไป (ปัญญาพล จันทรตอน, 2556) ดังนั้นโครงการนี้ทางผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวางแผนและควบคุมงานก่อสร้างถนนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 4 มิติ โดยการใช้ภาพเพื่อสื่อสารข้อมูลในแต่ละขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานก่อสร้างถนน ให้เห็นตั้งแต่เริ่มต้นโครงการตลอดจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้มองเห็นภาพของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนงานก่อสร้างถนนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และจะได้พิจารณาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปแนวทางในการศึกษาดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาวิธีการวางแผนและควบคุมงานก่อสร้างถนนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 4 มิติ
- 2) การวางแผนและควบคุมงานก่อสร้างถนนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 4 มิติ ของโครงการกรณีศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาการวางแผนและควบคุมงานก่อสร้างถนนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 4 มิติ เพื่อการวางแผนและควบคุมงานก่อสร้าง สามารถแบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอนหลัก ดังแสดงในรูปโดยมีการแสดง หัวข้อของขั้นตอนหลักและผลลัพธ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอน 6 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

1. การเตรียมข้อมูลของโครงการตัวอย่าง

โครงการตัวอย่างที่จะนำมาประกอบการวิจัยนี้เป็นโครงการที่ก่อสร้างจริง เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูลในส่วนของการวางแผนงานและการสร้างโมเดลจำลอง 3 มิติ โดยโครงการจะต้องมีการวางแผนงานที่ชัดเจน และมี

ข้อมูลเบื้องต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดการให้อยู่ในรูปแบบฐานข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไป

2. การเตรียมข้อมูลนำเข้าสำหรับการวางแผนงาน

ในการดำเนินโครงการนั้นจะต้องวางกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน เนื่องจากแต่ละโครงการประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย จึงจำเป็นต้องมีการทำแผนและกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของโครงการ ซึ่งการทำแผนงานและกำหนดเวลาก่อสร้างสามารถทำได้หลายวิธี แล้วแต่จะเลือกเอาวิธีใดจึงจะเหมาะสมกับแต่ละโครงการ ทั้งนี้โครงการก่อสร้างที่เลือกมานี้จะต้องกำหนดแผนงานในรูปแบบของแกนต์ชาร์ต (Gantt's Chart) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เช่น Microsoft Excel หรือ Microsoft Project สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะทำการสร้างแผนงานและกำหนดเวลาก่อสร้างด้วยโปรแกรม Microsoft Excel ทดลองใช้ฟรี 30 วัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำมาประยุกต์ใช้งานต่อไป

3. การเตรียมข้อมูลนำเข้าสำหรับวัตถุ 3 มิติ

3.1 การขึ้นวัตถุ 3 มิติ ตามรายการกิจกรรมการก่อสร้าง ให้ขึ้นเฉพาะส่วนงานโครงสร้างเป็นหลัก เช่น การปรับชั้นลูกรัง การปรับชั้นหินคลุก การ PrimeCoat การปูยางมะตอย เป็นต้น

3.2 กิจกรรมประเภทเดียวกันแต่ต้องขึ้นขึ้นงานหลายชั้น ให้จัดกลุ่มในการแสดงผลพร้อมกัน

3.3 กิจกรรมที่ไม่ใช้งานก่อสร้าง ไม่ต้องแยกย่อยรายการกิจกรรมและไม่นำมาสร้างขึ้นงาน 3 มิติ

4. การประยุกต์ใช้โปรแกรมโดยการบูรณาการข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเข้าข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Autodesk Navisworksชุดทดลอง Trial Version เพื่อประยุกต์ข้อมูลและจัดความสัมพันธ์เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาแนวทางการบูรณาการข้อมูลและการนำเสนอผ่านระบบเพื่อแสดงผลในลักษณะการวางแผนงานรูปแบบ 4 มิติ รวมทั้งแสดงข้อมูลในส่วนต่างๆของโปรแกรมที่สามารถนำเสนอออกมาเป็นรูปธรรมได้

5. ทดสอบการใช้งานในโครงการตัวอย่าง

การจะใช้โปรแกรมประยุกต์นี้จำเป็นต้องมีแผนงานที่ชัดเจนและเป็นงานที่กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ เพื่อจะได้ศึกษาถึงขั้นตอนในสภาพงานจริง โดยผู้วิจัยจะทำการทดสอบการวางแผนงานรูปแบบ 4 มิติ กับโครงการถนนลาดยาง ASPHALT CONCRETE สาย ขพ.4002 แยกทางหลวงหมายเลข 4112 - น้ำตกจำปูน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ซึ่งการทดสอบจะอยู่ในรูปแบบของการเปรียบเทียบระหว่างแผนงานก่อสร้างและผลการดำเนินงานก่อสร้างจริง

6. การวิเคราะห์และสรุปผลที่ได้จากการวิจัย

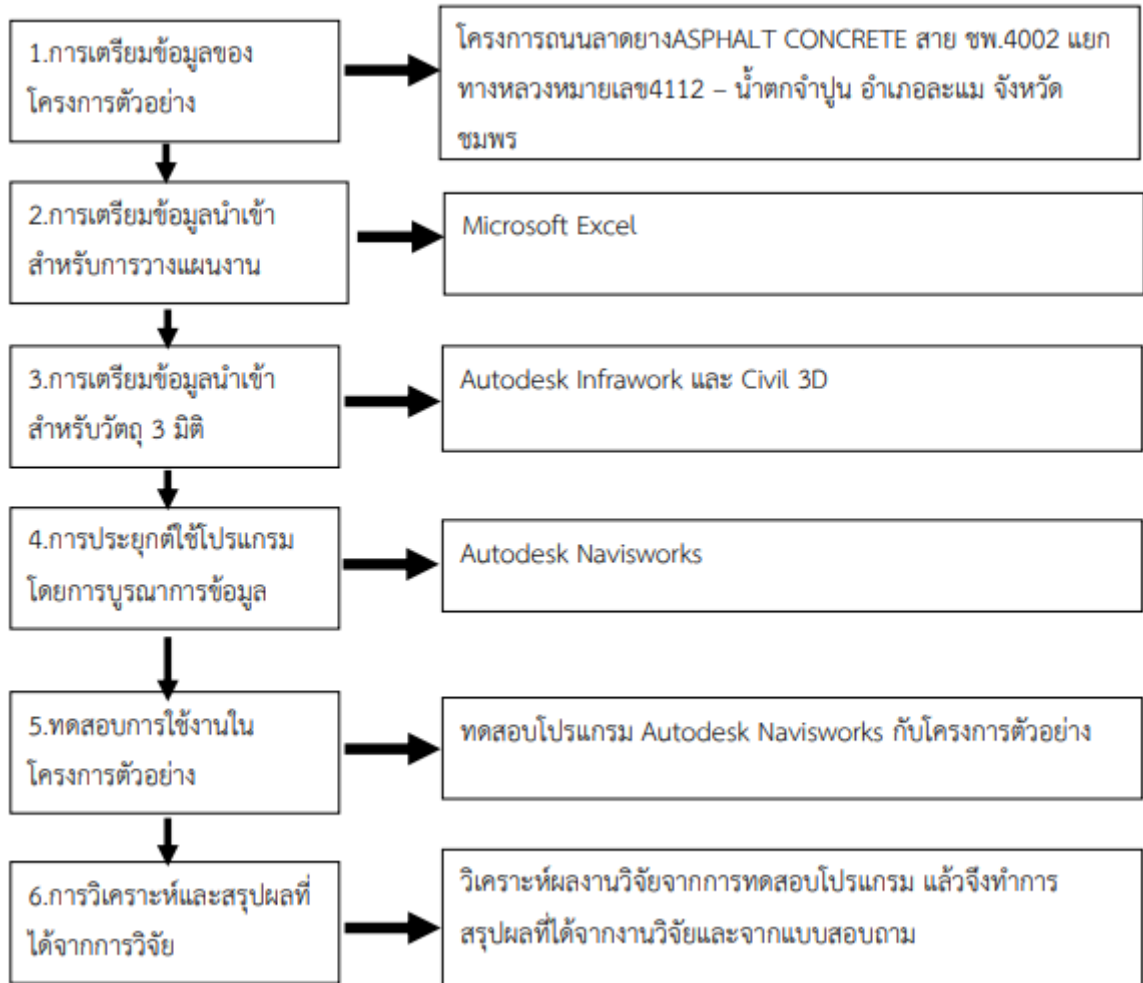
หลังสิ้นสุดกระบวนการทดสอบการใช้งานโปรแกรมประยุกต์ในโครงการถนนแล้ว ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และสรุปผลที่ได้จากการเปรียบเทียบระหว่างแผนงานก่อสร้าง ผลการดำเนินงานก่อสร้างจริง และการวางแผนงานรูปแบบ 4 มิติ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

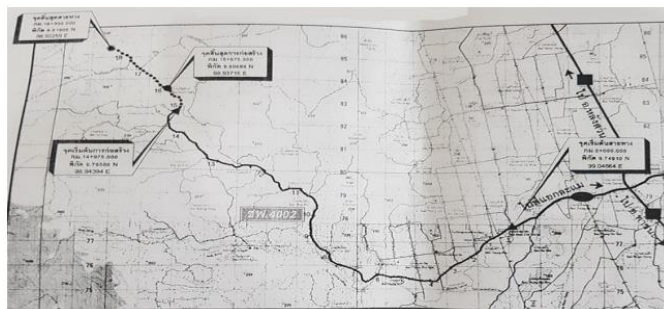
ข้อมูลในส่วนของโครงการกรณีศึกษา

โครงการตัวอย่างที่จะนำมาประกอบการวิจัยนี้ต้องเป็นโครงการก่อสร้างจริง เพื่อแสดง สาระสำคัญในส่วนของ การวางแผนงานก่อสร้าง และการสร้างโมเดลจำลอง 3 มิติ โดยโครงการที่ทำการคัดเลือกมานั้น ต้องมีการวางแผนงานก่อสร้างตามหลักมาตรฐานการก่อสร้างและมีแผนงาน ที่ชัดเจน ซึ่งต้องมีข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับหลังจาก

การเลือกโครงการตัวอย่าง คือแบบก่อสร้าง 3 มิติ และข้อมูลการควบคุมงานก่อสร้างตามข้อจำกัดทางการบริหารของโครงการ ทางผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดมาจัดการให้อยู่ในรูปแบบฐานข้อมูลที่ต้องการ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปใช้งานในขั้นตอนต่อไป ภาพที่ 2 แสดง แผนที่โครงการถนนลาดยาง ASPHALT CONCRETE สาย ขพ.4002 แยกทางหลวงหมายเลข 4112 - น้ำตกจำปูน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ภาพที่ 3 แสดงโมเดล 3 มิติ โครงการกรณีศึกษา ภาพที่ 4 แสดงผังบริเวณโครงการภาพรวม ภาพที่ 5 แสดงสถานที่ก่อสร้างจริงของถนน ที่เลือกมาทำการศึกษา

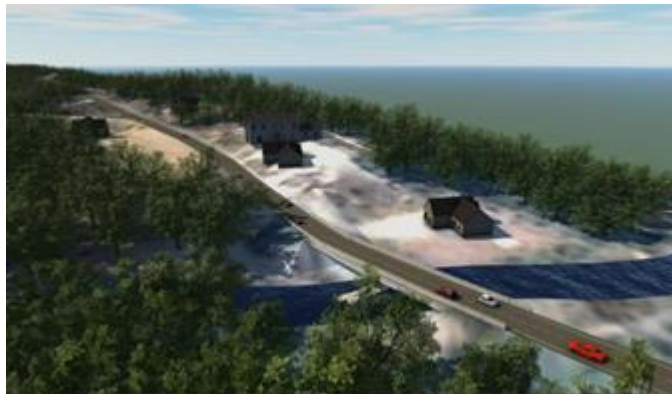
ภาพที่ 1 ผังแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 2 ภาพรวมโครงการ

ภาพที่ 3 โมเดล 3 มิติของโครงการ

ภาพที่ 4 ผังบริเวณโครงการภาพรวม

ภาพที่ 5 สถานที่ก่อสร้างจริงของถนน

ข้อมูลนำเข้าในส่วนการวางแผนงานก่อสร้าง

ในการดำเนินงานก่อสร้างนั้นจะเป็นไปในกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนซึ่งอาจจะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับโครงการที่จะทำ ทั้งนี้การจัดการโครงการมักจะเป็นไปตามรูปแบบที่เรียกว่าโครงการในแต่ละโครงการจะประกอบไปด้วยกลุ่มงานซึ่งกลุ่มงานนี้อาจมีได้หลายระดับแต่เมื่อแตกลงไปถึงส่วนย่อยที่สุดในการบริหารโครงการก่อสร้างจะถูกเรียกว่าหน่วยงานหรือเรียกสั้นๆ ว่างานหรือ กิจกรรมการทำแผนกำหนดเวลาก่อสร้างสามารถทำได้หลายวิธี โดย

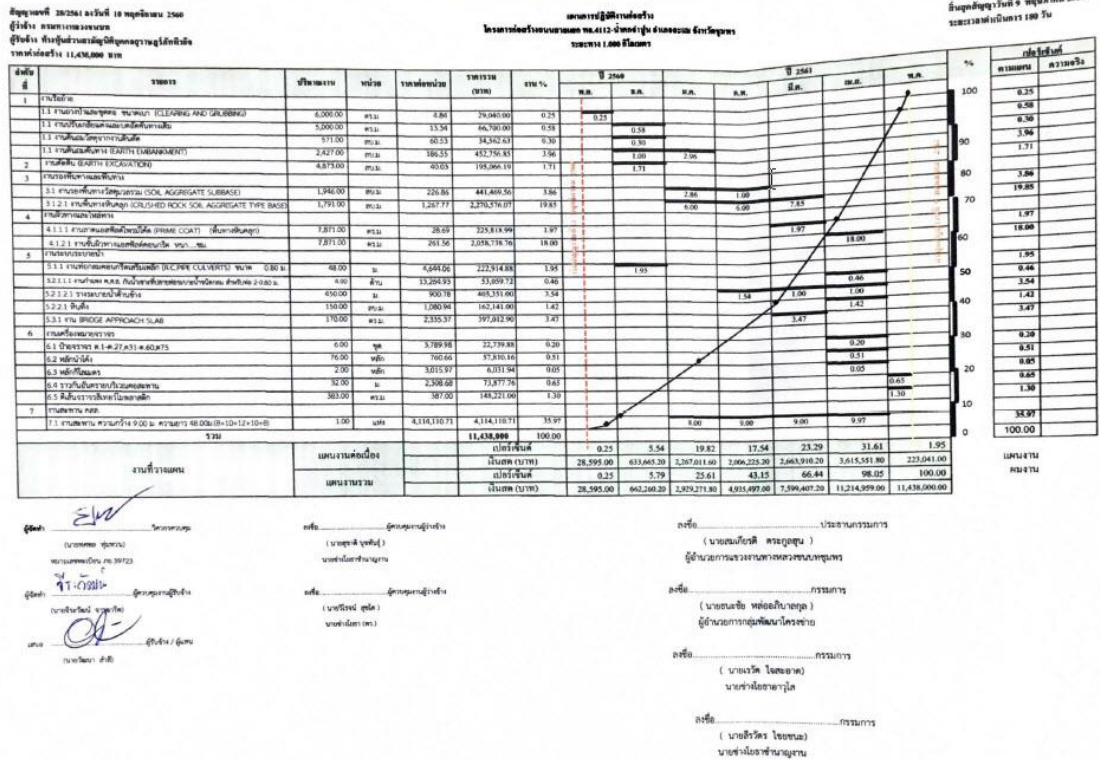

ผู้วางแผนจะเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับโครงการนั้นๆ ในโครงการการก่อสร้างที่เลือกมานี้จะต้องกำหนดแผนงานในรูปแบบของแกนต์ชาร์ต โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสร้างขึ้นเช่นสร้างจาก Microsoft Excel ในที่นี้จะทำการสร้างแผนกำหนดเวลาด้วยโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปใช้ได้โปรแกรมที่นำมาประยุกต์ใช้งานต่อไป ภาพที่ 6 แสดงกิจกรรมและวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดในการดำเนินงานก่อสร้างของกิจกรรมหลัก ภาพที่ 7 แสดง S-curve ของโครงการ

ลำดับ	รายการ	เริ่ม	จบ
1	Clearing	1/12/60	3/12/60
2	Stock หินคลุก	1/12/60	19/2/60
2	วางแผน+งานระดับ (survey)	4/12/60	6/12/60
3	งานปรับเกลี่ย บดอัด ตัดถม ดินเดิม	7/12/60	5/1/60
4	งานวางท่อข้ามถนน	15/12/60	17/12/60
5	งานปรับเกลี่ย บดอัด ตัดถม ลูกรัง	6/1/60	25/1/60
6	งานปรับเกลี่ย บดอัด ตัดถม หินคลุก	26/1/60	9/2/60
7	งานPrime Coat	10/2/60	12/2/60
8	งานปูผิวทาง Asphaltic Concrete	13/2/60	15/2/60
9	ตีเส้นถนน	16/2/60	17/2/60
10	งานท่อระบายน้ำคสล.	18/2/60	28/2/60

ภาพที่ 6 กิจกรรมและวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดในการดำเนินงานก่อสร้างของกิจกรรมหลัก

ภาพที่ 7 S-curve ของโครงการ

ข้อมูลนำเข้าในส่วนของวัตถุ 3 มิติ

หลังจากได้รายการกิจกรรมการก่อสร้างจากข้อกำหนดเวลาของโครงการตัวอย่าง โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแล้ว ขั้นตอนต่อไปในการทำงานคือการนำขึ้นวัตถุ 3 มิติจากแบบก่อสร้างที่เขียนด้วย Autodesk Infracore และ Civil 3D เพื่อแสดงผลกิจกรรมตามขั้นตอนงานก่อสร้าง โดยใช้โปรแกรม Autodesk Navisworks ขึ้นรูปวัตถุ 3 มิติการเลือกวัตถุที่ทำการสร้างจำเป็นต้องมีการสร้างข้อกำหนดดังรายละเอียดดังนี้

1) Autodesk Infracore ใช้สำหรับทำแบบร่าง/ รูปแบบถนนและสะพาน เพื่อให้ออกมาเป็น 3D โดยสร้างดังนี้

- 1.การสร้าง Model ก่อนเริ่มงาน
- 2.การสร้าง Model Clearing
- 3.การสร้าง Model Stock หินคลุก
- 4.การสร้าง Model งานวางแนวและงานระดับ (Survey)
- 5.การสร้าง Model ปรับแก้ที่ดินเดิม
- 6.การสร้าง Model งานวางท่อข้ามถนน
- 7.การสร้าง Model งานปรับแก้ดินลูกรัง
- 8.การสร้าง Model งานปรับแก้หินคลุก
- 9.การสร้าง Model งานPrimer Coating
- 10.การสร้าง Model งานปูผิวทาง Asphaltic Concrete

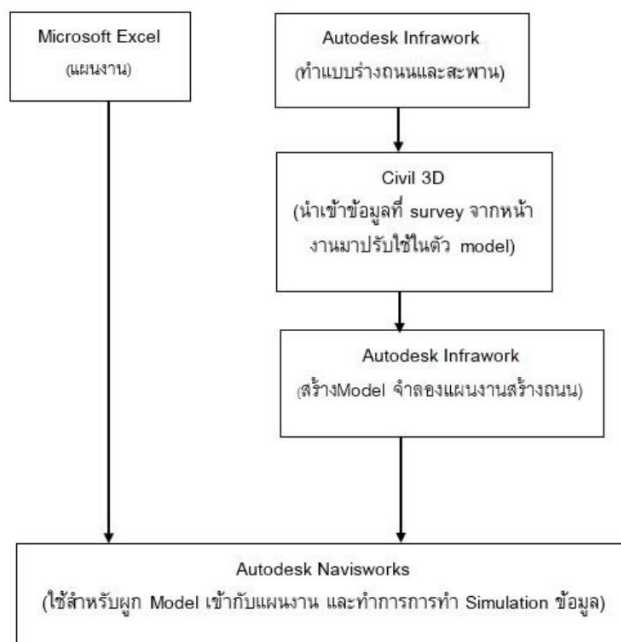
- 11.การสร้าง Model งานตีเส้นถนน
  - 12.การสร้าง Model งานวางท่อระบายน้ำ
  - 13.การสร้าง Final Road Model
  - 14.การ Export model จาก Autodesk Infracore ไปยัง Autodesk Navisworks
- 2) Civil 3D ใช้ในการนำข้อมูลที่ survey จากหน้างานมาปรับใช้ในตัว model

การประยุกต์ใช้โปรแกรมโดยการบูรณาการข้อมูล

การนำเข้าข้อมูลเบื้องต้นที่สร้างขึ้นโดยโปรแกรมพื้นฐานในทั้งสองส่วน นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Autodesk Navisworks มาประยุกต์ข้อมูล จัดการความสัมพันธ์และบูรณาการระหว่างข้อมูลใน โปรแกรม Microsoft Excel และโปรแกรมสร้างแบบจำลอง 3 มิติ Autodesk Infracore และ Civil 3D เข้าด้วยกันโดยศึกษา แนวทางการบูรณาการข้อมูลและการนำเสนอผ่านระบบเพื่อแสดงผลในลักษณะการวางแผนงานรูปแบบ 4 มิติ Autodesk Navisworks และแสดงข้อมูลในส่วนต่างๆของโปรแกรมที่สามารถนำเสนอออกมาได้ภาพที่ 8 แสดง ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมในการสร้างแบบจำลอง 4 มิติ

ทดสอบการใช้งานในโครงการกรณีศึกษา

เนื่องจากการประยุกต์ใช้โปรแกรมจำเป็นต้องมีแผนงานที่ชัดเจนและเป็นงานที่กำลังดำเนินการก่อสร้าง เพื่อศึกษาขั้นตอนการใช้งานของโปรแกรมในสภาพงานจริง การวิจัยนี้จะทำการทดสอบการใช้งานของการวางแผน งานรูปแบบ 4 มิติ Autodesk Navisworks Simulate กับโครงการถนนลาดยาง ASPHALT CONCRETE สาย ขพ. 4002 แยกทางหลวงหมายเลข 4112 -น้ำตกจำปูน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร การทดสอบการใช้งานจะอยู่ใน รูปแบบของการเปรียบเทียบกับแผนงานก่อสร้างจริงและผลการดำเนินงานก่อสร้างจริงภาพที่ 9 แสดงผลการ ดำเนินงานจริงของโครงการกรณีศึกษา ภาพที่ 10 แสดงผลการขีมิมูลางานก่อสร้าง 4 มิติ ภาพที่ 11 แสดง Timeline แสดงแผนงานกับผลการดำเนินงานจริงของโครงการ

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมในการสร้างแบบจำลอง 4 มิติ

จากการทดสอบการใช้งานในโครงการกรณีศึกษาของโปรแกรมประเภท 4 มิติ พบว่าโปรแกรมสามารถแสดงกระบวนการก่อสร้างในรูปแบบ 3 มิติร่วมกับแผนงานได้ สามารถใช้สื่อสารกับบุคลากรในหน่วยงานก่อสร้างได้ดี เนื่องจากความเหมือนจริงของกระบวนการก่อสร้างแต่ละช่วงเวลาได้ อย่างไรก็ตามพบข้อจำกัดว่ามีปัญหาการรวบรวมข้อมูลในงานก่อสร้างเพื่อจัดทำแผนงานก่อสร้าง 4D เนื่องจากในการวางแผนงานที่มีการปรับเปลี่ยนตามงานก่อสร้างที่เกิดขึ้นจริง ทำให้การจัดทำแผนงานก่อสร้าง 4D ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามงานก่อสร้างที่เกิดขึ้นจริงด้วย แต่พบว่าในความเป็นจริงที่หน้างานยังขาดการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อสร้างแผนงานก่อสร้างที่สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนงานก่อสร้างที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ไม่สามารถจัดทำแผนงานก่อสร้าง 4D ที่สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนงานก่อสร้างที่เกิดขึ้นจริงได้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้ โปรแกรม 4 มิติในการวางแผนและกำหนดเวลาในการก่อสร้างถนนโดยใช้กรณีศึกษาโครงการตัวอย่างเป็นข้อกำหนดเน้นข้อมูลเฉพาะส่วนงานโครงสร้าง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการประสานงานและสื่อสารกันระหว่างแต่ละฝ่ายในงานก่อสร้าง การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลพื้นฐานจากโปรแกรมวางแผนงานก่อสร้าง โปรแกรม Microsoft Excel และโปรแกรมสร้างแบบจำลอง 3 มิติ Autodesk Infrawork และ Civil 3D โดยนำข้อมูลพื้นฐานทั้งสองส่วนไปใช้ในโปรแกรมสร้างแบบจำลอง 4 มิติ รวมถึงขั้นตอนพื้นฐานในการสร้างแบบจำลอง 4 มิติ ในโปรแกรม Autodesk Navisworks ดังแสดงในตารางที่ 1

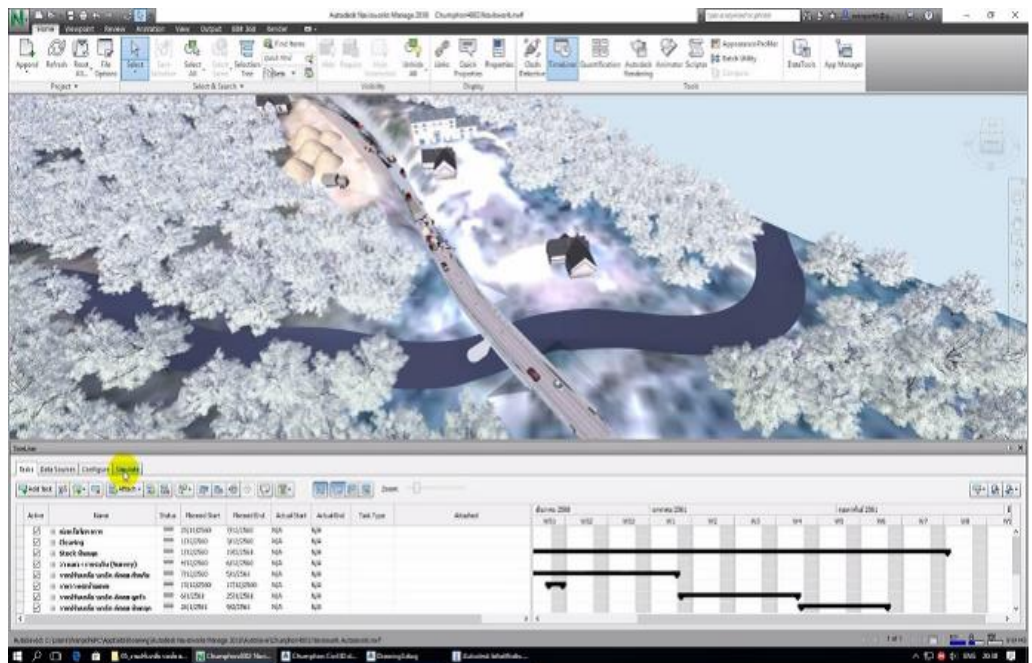
ตารางที่ 1 สรุปหน้าที่ของโปรแกรมในการสร้างแบบจำลอง 4 มิติ

ลำดับ	รายชื่อโปรแกรมที่ใช้	หน้าที่ของโปรแกรม
1	Microseft excel	ใช้สำหรับสร้างแผนงาน
2	Autodesk Infraworks	ใช้สำหรับทำแบบร่าง/ สร้าง Model จำลองแผนงานสร้างถนน เพื่อให้ออกมาเป็น 3D
3	Civil 3D	ใช้ในการนำข้อมูลที่ survey จากหน้างานมาปรับใช้ในตัว model
4	Autodesk Navisworks	ใช้สำหรับผูก Model เข้ากับแผนงาน และทำการการทำ Simulation ข้อมูล

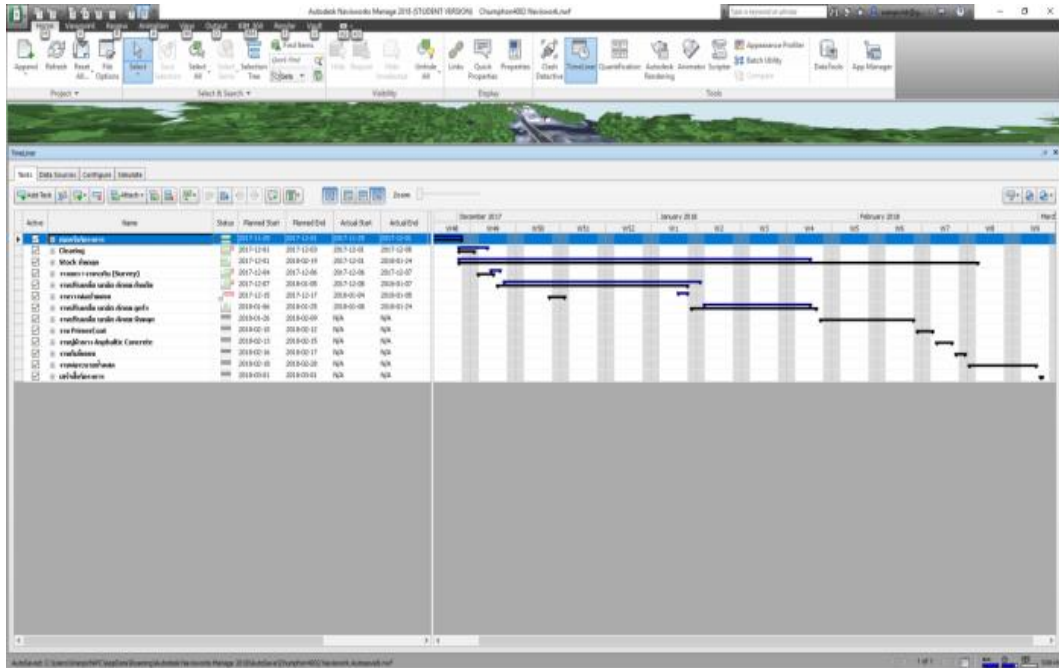
การสร้างแบบจำลอง 4 มิติสามารถช่วยแสดงกระบวนการดำเนินงานด้านการบริหารงานก่อสร้างที่มีความซับซ้อนและมีข้อมูลจำนวนมากได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้ง เจ้าของโครงการ ผู้ออกแบบ ผู้ควบคุมงาน และผู้รับเหมาสามารถเห็นขั้นตอนต่างๆของการก่อสร้างเป็นภาพหรือข้อมูลที่สอดคล้องตามช่วงเวลาในแผนงานได้ จึงสามารถช่วยลดปัญหาในการประสานงานและลดความขัดแย้งในการก่อสร้างได้ เนื่องจากการวางแผนงานก่อสร้างในรูปแบบ 4 มิติจะช่วยให้เราทราบถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และจะได้สามารถหาวิธีแก้ไขปัญหาล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นจริง เพื่อลดการสูญเสียจากปัญหานั้นๆ โดยโปรแกรม 4 มิตินั้น จะนำเสนอข้อมูลออกมาพร้อมกันในเวลาที่จำลองขึ้นมา ซึ่งทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแม้จะไม่มีความรู้ในด้านก่อสร้างถนนก็สามารถรับข้อมูลจากการนำเสนอโดยโปรแกรม 4 มิติได้โดยง่าย

ภาพที่ 9 ผลการดำเนินงานจริงของโครงการกรณีศึกษา

ภาพที่ 10 ผลการขุดหลุมเสาเข็มก่อนสร้าง 4 มิติ

ภาพที่ 11 Timeline แสดงแผนงานกับผลการดำเนินงานจริงของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- บวร พูลสวัสดิ์. (2555). การประยุกต์ใช้โปรแกรม 4 มิติเพื่อการวางแผนและการกำหนดเวลาในการก่อสร้าง. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญาพล จันทร์ต้อน (2556). การนำระบบ BIM มาใช้ในการจัดทำแบบก่อสร้างจริง ส่วนงานระบบถนน (M&E AS BUILT DRAWINGS) กรณีศึกษาโครงการโรงแรม เวฟพัททยา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม

การศึกษาปริมาณและประเภทของดอกไม้จากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ และพระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สบู่

A study of the quantity and type of flowers from the Buriram City Pillar Shrine and the King Rama I Monument for development to soap

รุ่งเรือง งาหอม^{1*}, จินดาพร สืบขำเพชร² และ คณิตตา ธรรมจริยวงศ์¹

Rungrueang Ngahom^{1*}, Jindaporn Suebkumpet² and Kanitta Thumajariyawongsa¹

¹อาจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²อาจารย์ สาขาวิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

ดอกไม้ที่ประชาชนนำมาสักการะบูชาตามประเพณีความเชื่อของไทย หากไม่มีการจัดการที่ดีจะทำให้เกิดเป็นขยะ ดังนั้นการคัดเลือกดอกไม้ที่มีสารที่บำรุงผิวเพื่อผลิตเป็นสบู่ จึงเป็นการลดปัญหาขยะและเพิ่มคุณค่าของดอกไม้ได้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปริมาณและประเภทของดอกไม้จากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อตรวจสอบฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลงในดอกไม้ และเพื่อผลิตสบู่จากดอกไม้ ดำเนินการสำรวจดอกไม้ระหว่างวันที่ 26 พฤษภาคม ถึง 25 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ทดสอบฟอร์มาลิน และยาฆ่าแมลงด้วยชุดทดสอบ ผลิตสบู่โดยใช้น้ำมันรำข้าว น้ำมันบัว น้ำมันปาล์ม น้ำโซเดียมไฮดรอกไซด์ และดอกไม้ ตรวจสอบลักษณะทางกายภาพและทางเคมีของสบู่ก่อนนำไปศึกษาความพึงพอใจกับกลุ่มบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 40 คน การศึกษาพบว่า ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ มีดอกไม้เฉลี่ย 1.18 กิโลกรัมต่อวัน ขณะที่อนุสาวรีย์ ร.1 มีดอกไม้เฉลี่ย 0.82 กิโลกรัมต่อวัน ดอกไม้ที่พบมาก ได้แก่ ดอกดาวเรือง ดอกมะลิ ดอกบัว และดอกกุหลาบ ซึ่งไม่พบฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลง สบู่ดอกดาวเรือง สบู่ดอกมะลิและสบู่ดอกบัวมีค่ากรดต่าง 9.84-9.88 ปริมาตรของฟอง 69.67-80.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 67.00-78.67 มิลลิลิตร และการสึกกร่อนร้อยละ 43.54-49.06 ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 94/2552 กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจสบู่มากที่สุดด้านการไม่ระคายเคือง รองลงมา ได้แก่ ปริมาณฟองสบู่ ประสิทธิภาพการชำระล้างสิ่งสกปรก สี กลิ่น และความแข็งของก้อนสบู่ การศึกษาสรุปได้ว่า ดอกไม้ที่ประชาชนนำมากราบไหว้บูชาไม่ปนเปื้อนฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลง จึงสามารถนำมาผลิตเป็นสบู่ได้อย่างปลอดภัย

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์สบู่ ดอกไม้ ดาวเรือง มะลิ บัวหลวง ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

ABSTRACT

Flowers used for people's worship according to Thai traditions without good management will cause waste. Therefore, the flowers containing substances for nourishing the skin to produce soap can reduce the solid waste problems and increase the value of flowers. The objective of this research was to study the quantity and type of flowers from the Buriram City Pillar Shrine and the King Rama I Monument to make soap from flowers, to investigate formalin contamination and insecticide, and to study the satisfaction with soap. It had been conducted to study the flowers from May 26 to June 25, 2017, testing formalin and insecticide

with test kits. Soap composed of rice bran oil, coconut oil and palm kernel oil, palm oil, water, sodium hydroxide and flower powder, respectively. The physical and chemical characteristics of the soap products were examined before they were given to 40 Buriram Rajabhat University personnel to study their satisfaction. This study indicated that Buriram City Pillar Shrine had the average flowers of 1.18 kilograms per day and the King Rama I Monument had the average flowers of 0.82 kilograms per day. The types of flowers that were found most were marigold, followed by jasmine, lotus and rose flowers. These three types of flowers were not found formalin and insecticides. The soap pH was 9.84-9.88; the volume of bubble was 69.67-80.00 ml; the durability of bubble was 67.00-78.67ml and the erosion was 43.54-49.06%. This was in accordance with the Standards of Local Products (SLP.94/2552). The satisfaction with soap, it was found that no skin irritation was at the highest level, followed by volume of bubble, efficiency of dirt wash, color, smell and hardness respectively. This study concluded that the flowers that people brought to worship had no formalin contamination and insecticide, so they could be produced as soap safely.

Keywords : Soap, flower, *Tagetes* spp, *Jasminum sambac*, *Nelumbo nucifera*, Buriram City Pillar Shrine

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับความเคารพ ศรัทธา และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (ณ พวิศกข์ เศษชาติรี และคณะ. 2560) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยว หากขาดซึ่งการวางแผนและการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการจัดการขยะที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังกรณีการจัดประเพณีใส่ขันดอกบูชาเสาอินทขิล วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561 มีประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมพิธีอย่างเนืองแน่น ทำให้มีปริมาณดอกไม้ ฐูปเทียน และเปลือกทุเรียนมากกว่าสิบตันต่อวัน (ผู้จัดการรายวัน. 2561) สำหรับแหล่งท่องเที่ยวค่านะโนดจังหวัดอุดร ประชาชนมากราบไหว้บูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธเพื่อความเป็นสิริมงคลและขอพร มากกว่า 4,000-15,000 คนต่อวัน (มติชน. 2560) จึงทำให้เกิดปัญหาการจัดการขยะจากดอกไม้ ฐูปเทียน เครื่องไหว้ ฟานบายศรี (ณ พวิศกข์ เศษชาติรี และคณะ. 2560)

ศาลหลักเมืองและพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประชาชนนิยมนำดอกไม้ไปกราบไหว้บูชาเพื่อเป็นสิริมงคล ปัจจุบันยังไม่มีรูปแบบการจัดการดอกไม้ที่เหมาะสมจึงทำให้ดอกไม้จำนวนมากถูกนำไปทิ้งโดยเปล่าประโยชน์ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของกฤติยา ไชยนอก (2560) พบว่า ดอกดาวเรือง (*Tagetes erecta* L.) มีสารให้สีในกลุ่มแคโรทีนอยด์คือ ลูทีน (lutein) พบประมาณ 88% และซีแซนทีน (zeaxanthin) พบประมาณ 5% ซึ่งสามารถใช้สีที่ได้จากสารแคโรทีนอยด์เพื่อการแต่งสีในผลิตภัณฑ์ต่างๆ นอกจากนั้นยังใช้น้ำมันหอมระเหยที่สกัดได้จากดอกดาวเรืองเป็นส่วนประกอบสำคัญในน้ำหอมที่มีฤทธิ์ต้านการอักเสบและฆ่าเชื้อ การศึกษาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาพบว่าสารสกัดดอกดาวเรืองมีฤทธิ์ต้านเอนไซม์ไฮยาลูโรนิเดส (hyaluronidase) อีลาสเตส (elastase) และเมทริกซ์เมตาโลโปรตีนเนส (MMP-1) ซึ่งเป็นเอนไซม์ที่ย่อยโปรตีนในชั้นผิวหนัง ทำให้ผิวแห้งเหี่ยว ขาดความยืดหยุ่น ดังนั้น การสำรวจปริมาณ

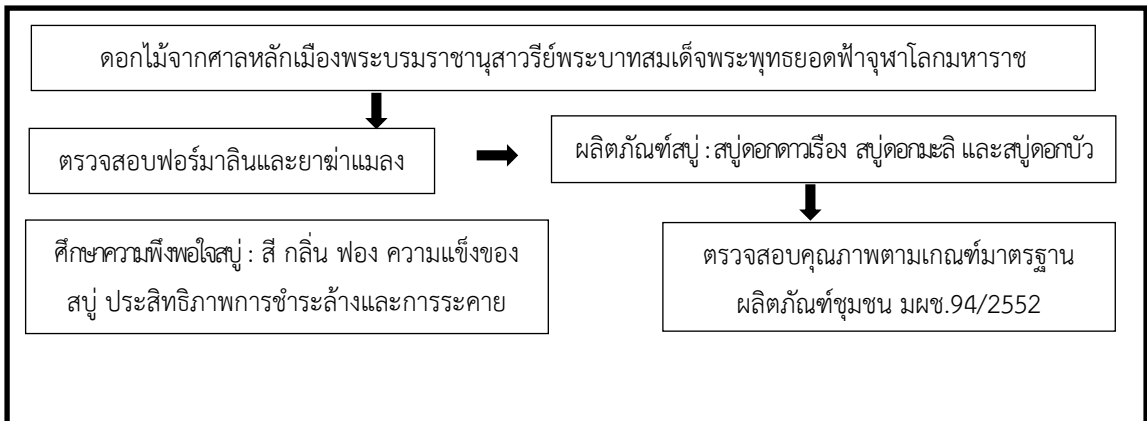

และชนิดของดอกไม้ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นในการใช้ประโยชน์จากดอกไม้ นอกจากนั้นดอกไม้ที่รวบรวมได้จำเป็นต้องตรวจสอบสารฟอรัมาลินและยาฆ่าแมลงที่อาจปนเปื้อนในดอกไม้ก่อนนำไปผลิตสบู่อที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช.94/2552 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบการจัดการปัญหาขยะดอกไม้ในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปริมาณและประเภทของดอกไม้จากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อทดสอบฟอรัมาลินและยาฆ่าแมลงในดอกไม้จากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อผลิตสบู่อจากดอกไม้ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช.94/2552

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและและปริมาณ โดยสำรวจดอกไม้จากศาลหลักเมืองบุรีรัมย์และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์สบู่อจากดอกไม้ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 94/2552 และศึกษาความพึงพอใจสบู่อจากบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

1. การศึกษาปริมาณและประเภทของดอกไม้

1.1 การขออนุญาตสำรวจปริมาณและชนิดดอกไม้ที่ประชาชนนำมกราบไหว้ ณ ศาลหลักเมืองบุรีรัมย์และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จากเทศบาลเมืองบุรีรัมย์

1.2 รวบรวมและจำแนกประเภทดอกไม้ระหว่างวันที่ 26 พฤษภาคม ถึง 25 มิถุนายน พ.ศ. 2560

2. การทดสอบฟอรัมาลินในดอกไม้

2.1 แซ่ตัวอย่างดอกไม้ 1 กรัม ในน้ำกลั่น 20 มิลลิลิตร นาน 5 นาที

2.2 เทสารละลายลงในขวดทดสอบที่ 1 ที่ระดับ 1 ใน 3 ของขวดทดสอบ แล้วเขย่า 15 ครั้ง

2.3 เติมน้ำแซ่ดอกไม้ลงในขวดทดสอบที่ 2 ปิดฝาแล้วเขย่า 15 ครั้ง

2.4 เทสารละลายลงในขวดทดสอบที่ 3 แล้วปิดฝาขวดเขย่า 15 ครั้ง

2.5 สังเกตสีของสารละลาย ถ้ามีฟอรัมลินสารละลายสีชมพูถึงสีแดง

3. การทดสอบยาฆ่าแมลงในดอกไม้

3.1 ตัดดอกไม้เป็นชิ้นเล็กๆ ใส่ในขวดพลาสติกที่ระดับ 3 ซีด ของขวดพลาสติก

3.2 เติมน้ำยาสกัด 6 มิลลิลิตร ปิดฝาขวดให้แน่น แล้วเขย่าแรงๆ ประมาณ 2 นาที

3.3 เหนี่ยาสกัดลงในหลอดทดลอง แล้วจุ่มหลอดทดลองลงในบีกเกอร์ที่บรรจุน้ำอุ่น

3.5 แก้วหลอดทดลองจนน้ำยาสกัดเหลือประมาณ 1 หยด แล้วยกออกหมุนหลอดจนแห้ง

3.6 เติมน้ำยาทดสอบที่ 2 จำนวน 3 มิลลิลิตร ลงในหลอดทดลองที่ระเหยน้ำยาสกัดออก และ 3 มิลลิลิตร ลง

ในหลอดทดลองพลาสติกที่เป็นหลอดควบคุม แล้วเขย่าให้เข้ากัน

3.7 เหนี่ยากลับ 1 มิลลิลิตร ลงในขวดทดสอบที่ 1 แล้วเทลงในหลอดทดลองและหลอดควบคุม 2 หยด

3.8 เหนี่ยาจากหลอดทดลองลงในหลอดพลาสติก แล้วผสมน้ำยาทดสอบที่ 3 ด้วยน้ำกลั่น 1.5

มิลลิลิตร

3.9 เติมน้ำยาทดสอบที่ 3 ลงในหลอดพลาสติกและหลอดควบคุม หลอดละ 2 หยด เขย่าให้เข้ากันและ

สังเกตสีที่เกิดขึ้นทันที ถ้ามีสีส้มไม่ยาฆ่าแมลงและมีสีชมพูมียาฆ่าแมลง

4. การผลิตสบู่

4.1 การเตรียมผงดอกไม้ ทำความสะอาดดอกไม้ด้วยน้ำสะอาด ตากให้แห้ง บดดอกไม้ด้วยเครื่องปั่น แล้วเก็บรักษาผงดอกไม้ในขวดแก้วสะอาดที่ผ่านการนึ่งฆ่าเชื้อ

4.2 สบู่มีส่วนประกอบ ได้แก่ น้ำมันรำข้าว น้ำมันบัว น้ำมันปาล์ม โซเดียมไฮดรอกไซด์ และน้ำ สำหรับวัตถุดิบอื่นที่เป็นส่วนผสมของสบู่สูตรต่างๆ ได้แก่ ดอกดาวเรือง ดอกมะลิ และดอกบัว (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ส่วนประกอบของสบู่

รายละเอียด	สบู่ดอกดาวเรือง	สบู่ดอกมะลิ	สบู่ดอกบัว
น้ำมันรำข้าว (กรัม)	280	280	280
น้ำมันบัว (กรัม)	210	210	210
น้ำมันปาล์ม (กรัม)	210	210	210
โซเดียมไฮดรอกไซด์ (กรัม)	99	99	99
น้ำ (กรัม)	210	210	210
ผงดอกดาวเรือง (กรัม)	8	-	-
ผงดอกมะลิ (กรัม)	-	8	-
ผงดอกบัว (กรัม)	-	-	8

4.3 ขั้นตอนการผลิตสบู่

4.3.1 ชั่งน้ำมันรำข้าว 280 กรัม น้ำมันปาล์ม 210 กรัม น้ำมันบัว 210 กรัม แล้วผสมให้เข้ากัน

4.3.2 ละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ 99 กรัม ในน้ำสะอาด 210 กรัม ในภาชนะพลาสติก โดยการค่อยๆ เทโซเดียมไฮดรอกไซด์ลงในน้ำสะอาด จากนั้นเทสารละลายในน้ำมันในข้อ 4.3.1

4.3.3 เติมผงดอกไม้ในแต่ละสูตรดังนี้

4.3.4 สบู่ดอกดาวเรือง เต็มดอกดาวเรือง 8 กรัม

4.3.5 สบู่ดอกบัว เต็มดอกบัว 8 กรัม

4.3.6 สบู่ดอกมะลิ เต็มดอกมะลิ 8 กรัม

4.4 ผสมสารทั้งหมดของแต่ละสูตรให้มีลักษณะเป็นเนื้อครีม (คล้ายนมข้น)

4.5 เทสบู่ลงแม่พิมพ์ แล้วเคาะแม่พิมพ์ขึ้นลงเพื่อให้เนื้อสบู่เรียบเนียน

4.6 รอให้สบู่แข็งตัว ใช้เวลาประมาณ 24 ชั่วโมง จึงตัดสบู่ให้เป็นก้อน

4.7 ห่อสบู่ด้วยฟิล์มห่อสบู่ รोजนครบ 21 วันจึงนำมาใช้ได้

5. การทดสอบคุณสมบัติสบู่

5.1 สีและสิ่งแปลกปลอม ทดสอบโดยการตรวจพินิจ

5.2 วัดกรดต่าง โดยละลายสบู่ 1 กรัม ในน้ำกลั่น 100 มิลลิลิตร แล้ววัดค่าด้วยเครื่องพีเอช

5.3 ทดสอบปริมาตรโดยละลายสบู่ 1 กรัม ด้วยน้ำกลั่น 20 มิลลิลิตร เทสารละลายลงในกระบอกตวงขนาด 100 มิลลิลิตร ปิดด้วยพาราฟิล์มแล้วเขย่า 40 ครั้ง บันทึกระดับฟองและคำนวณตามสมการที่ 1

$$\text{ปริมาตรฟองสบู่ (มิลลิลิตร)} = \text{ระดับฟองสบู่ (นาทิจ)} - \text{ปริมาตรน้ำกลั่น (มิลลิลิตร)} \quad (1)$$

นำกระบอกตวงที่บันทึกระดับฟองแล้ว ตั้งทิ้งไว้ 5 นาที บันทึกระดับฟองสบู่อีกครั้ง คำนวณความคงทนของฟองตามสมการที่ 2

$$\text{ความคงทนของฟองสบู่ (มิลลิลิตร)} = \text{ระดับฟองสบู่ (นาทิจ)} - \text{ปริมาตรน้ำกลั่น (มิลลิลิตร)} \quad (2)$$

5.4 ทดสอบการสึกกร่อน โดยแช่สบู่ 10 กรัม ในน้ำ 40 องศาเซลเซียส นาน 1 นาที หมุนบนฝ่ามือ 40 รอบ แล้วล้างฟองทิ้งด้วยน้ำ ทำซ้ำอีก 3 ครั้ง แล้วชั่งน้ำหนักสบู่ คำนวณการสึกกร่อนของสบู่ตามสมการที่ 3

$$\text{การสึกกร่อน (ร้อยละ)} = \frac{\text{น้ำหนักก่อน (กรัม)} - \text{น้ำหนักหลัง (กรัม)}}{\text{น้ำหนักก่อน (กรัม)}} \times 100 \quad (3)$$

5.5 การศึกษาความพึงพอใจ

ประชากร ได้แก่ บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และกลุ่มตัวอย่าง 40 คน เลือกจากบุคคลที่สนใจและเต็มใจเข้าร่วมวิจัย จากนั้นอธิบายการประเมินความพึงพอใจสบู่แต่ละสูตร รวบรวมแบบประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง ภายหลังจากการใช้สบู่ 3 สัปดาห์ การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้

4.51 - 5.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ปริมาณและประเภทของดอกไม้

การศึกษาปริมาณดอกไม้ระหว่างวันที่ 26 พฤษภาคม ถึง วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2560 พบว่า ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ มีปริมาณดอกไม้เฉลี่ย 1.18 กิโลกรัมต่อวัน จำแนกเป็นวันหยุดราชการ 0.92 กิโลกรัมต่อวัน และวันทำงาน 1.35 กิโลกรัมต่อวัน ขณะที่อนุสาวรีย์ ร.1 มีดอกไม้ 0.82 กิโลกรัมต่อวัน วันหยุดราชการ 1.01 กิโลกรัมต่อวัน และวันทำงาน 0.73 กิโลกรัมต่อวัน สำหรับประเภทของดอกไม้ที่มากที่สุด ได้แก่ ดอกดาวเรือง รองลงมา ได้แก่ ดอกมะลิ ดอกบัว และกุหลาบ ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ปริมาณ (กิโลกรัม/วัน) และประเภทดอกไม้จากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์และอนุสาวรีย์ ร.1

วัน เดือน ปี	ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์		อนุสาวรีย์ ร.1	
	ปริมาณ	ประเภท	ปริมาณ	ประเภท
26/5/2560	0.5	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	0.7	ดาวเรือง
27/5/2560	0.8	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	0.3	ดาวเรือง
28/5/2560	1.6	ดาวเรือง	4.1	ดาวเรือง มะลิ
29/5/2560	1.9	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	0.3	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ
30/5/2560	0.9	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	0.5	ดาวเรือง บัว
31/5/2560	1.4	ดาวเรือง	0.5	ดาวเรือง บัว
1/6/2560	1.2	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	1.8	ดาวเรือง
2/6/2560	2.0	กุหลาบ มะลิ ดาวเรือง	0.4	กุหลาบ มะลิ ดาวเรือง
3/6/2560	0.8	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	0.7	ดาวเรือง บัว
4/6/2560	0.8	ดาวเรือง	0.4	ดาวเรือง
5/6/2560	1.5	ดาวเรือง	1.8	ดาวเรือง
6/6/2560	2.4	ดาวเรือง	0.4	ดาวเรือง
7/6/2560	0.9	ดาวเรือง	0.7	ดาวเรือง บัว
8/6/2560	1.2	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	0.6	ดาวเรือง
9/6/2560	1.3	ดาวเรือง	2.0	ดาวเรือง
10/6/2560	0.5	ดาวเรือง	0.9	ดาวเรือง
11/6/2560	1.0	ดาวเรือง	1.1	ดาวเรือง บัว
12/6/2560	2.1	ดาวเรือง	0.6	ดาวเรือง
13/6/2560	1.8	ดาวเรือง	0.1	ดาวเรือง
14/6/2560	1.7	ดาวเรือง	0.2	ดาวเรือง
15/6/2560	1.2	ดาวเรือง	0.3	ดาวเรือง
16/6/2560	1.3	ดาวเรือง	0.2	ดาวเรือง
17/6/2560	0.5	ดาวเรือง	0.2	กุหลาบ มะลิ ดาวเรือง
18/6/2560	1.0	ดาวเรือง	0.3	ดาวเรือง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์		อนุสาวรีย์ ร.1	
	ปริมาณ	ประเภท	ปริมาณ	ประเภท
19/6/2560	1.6	ดาวเรือง	0.3	ดาวเรือง บัว
20/6/2560	0.6	ดาวเรือง มะลิ กุหลาบ	1.4	ดาวเรือง บัว
21/6/2560	1.0	ดาวเรือง	1.2	ดาวเรือง
22/6/2560	0.5	ดาวเรือง	0.9	ดาวเรือง
23/6/2560	0.5	ดาวเรือง	0.4	ดาวเรือง
24/6/2560	0.7	ดาวเรือง	1.4	ดาวเรือง
25/6/2560	1.5	ดาวเรือง	0.7	ดาวเรือง

2. ผลการทดสอบสารปนเปื้อนในดอกไม้

การทดสอบฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลงด้วยชุดตรวจสอบ พบว่า ดอกดาวเรือง ดอกมะลิและดอกบัว ที่ประชาชนนำมาสักการบูชา ณ ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ไม่พบฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลงในดอกไม้ทั้งสามชนิด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลง

ดอกไม้	ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์		อนุสาวรีย์ ร.1	
	ฟอร์มาลิน	ยาฆ่าแมลง	ฟอร์มาลิน	ยาฆ่าแมลง
ดอกดาวเรือง	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
ดอกมะลิ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ
ดอกบัว	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ	ไม่พบ

3. คุณสมบัติของสบู

3.1 ลักษณะทั่วไปของสบู

การศึกษาลักษณะทั่วไปของสบูน้ำมันประกอบด้วยสี และสิ่งแปลกปลอม พบว่า สบูดอกดาวเรือง เป็น สีน้ำตาลเข้ม สบูดอกมะลิเป็นสีน้ำตาล และสบูดอกบัวเป็นสีน้ำตาล ซึ่งสบูทั้งสามสูตรไม่มีสิ่งแปลกปลอมและมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 94/2552 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ลักษณะทั่วไปของสบู่

สบู่	ลักษณะทั่วไป
สบู่ดอกดาวเรือง	สีเหลือง ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
สบู่ดอกมะลิ	สีน้ำตาล ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
สบู่ดอกบัว	สีน้ำตาล ไม่มีสิ่งแปลกปลอม
เกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 94/2552	ไม่มีสิ่งแปลกปลอม

3.2 คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของสบู่

สบู่ดอกดาวเรือง สบู่ดอกมะลิและสบู่ดอกบัวมีค่ากรดต่าง 9.84-9.88 ปริมาตรของฟอง 69.67-80.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 67.00-78.67 มิลลิลิตร และการสีกร่อนร้อยละ 43.54-49.06 ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 94/2552 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของสบู่ (ค่าเฉลี่ย±SD)

ชุดการทดลอง	กรดต่าง	ปริมาตรฟอง (มิลลิลิตร)	ความคงทนของฟอง (มิลลิลิตร)	การสีกร่อน (ร้อยละ)
สบู่ดอกดาวเรือง	9.84±0.16	80.00±0.00	78.67±0.33	48.82±2.43
สบู่ดอกมะลิ	9.88±0.03	75.00±1.33	71.33±1.33	49.06±3.46
สบู่ดอกบัว	9.85±0.10	69.67±3.11	67.00±3.50	43.54±2.11
เกณฑ์มาตรฐาน	8-10	ปริมาตรมากพอ	ความคงทนของฟองดี	สีกร่อนน้อยที่สุด

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจสบู่ผลิตภัณฑ์สบู่

กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจสบู่ดอกดาวเรือง สบู่ดอกบัว และสบู่ดอกมะลิ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.62-3.83) เมื่อพิจารณาความพึงพอใจแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจมากที่สุดด้านการไม่ระคายเคือง (4.6-4.8) รองลงมา ได้แก่ ปริมาณของฟองสบู่ (4.2-4.7) ประสิทธิภาพการชำระล้างสิ่งสกปรก (4.1-4.5) สีของสบู่ (4.1-4.5) กลิ่นสบู่ (3.8-4.2) และความแข็งของก้อนสบู่ (3.7-4.2) ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์สบู่

รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจสบู่ ($\bar{x} \pm SD$)		
	สบู่ดอกดาวเรือง	สบู่ดอกบัว	สบู่ดอกมะลิ
สี	มาก (4.1±0.57)	มาก (4.5±0.71)	มาก (4.2±0.79)
กลิ่น	มาก (3.8±0.42)	มาก (4.0±0)	มาก (4.4±0.52)
ความแข็งของก้อนสบู่	มาก (3.7±0.67)	มาก (3.7±0.82)	มาก (4.2±0.79)
ปริมาณของฟองสบู่	มากที่สุด (4.7±0.48)	มาก (4.2±0.79)	มาก (4.5±0.71)
การไม่ระคายเคือง	มากที่สุด (4.7±0.48)	มากที่สุด (4.6±0.52)	มากที่สุด (4.8±0.42)
ประสิทธิภาพการชำระล้างสิ่งสกปรก	มาก (4.1±0.74)	มาก (4.2±0.06)	มาก (4.5±0.71)
ค่าเฉลี่ย	มาก (3.62±0.56)	มาก (3.67±0.48)	มาก (3.83±0.66)

อภิปรายผล

ศาลหลักเมืองและพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีปริมาณดอกไม้เฉลี่ย 0.82-1.18 กิโลกรัมต่อวัน ประชาชนส่วนใหญ่สีกการะบุชาด้วยดอกดาวเรือง ดอกมะลิ และ ดอกบัว ซึ่งดอกไม้ดังกล่าวไม่พบฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลง นอกจากนี้สบู่ที่ผลิตจากดอกดาวเรือง ดอกบัว และ ดอกมะลียังมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มพช. 94/2552 และกลุ่มตัวอย่างพึงพอใจด้านการไม่ ระคายเคือง ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปริมาณของฟองสบู่ ประสิทธิภาพการชำระล้างสิ่งสกปรก สีของสบู่ กลิ่น สบู่ และความแข็งของก้อนสบู่ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากสบู่มีส่วนประกอบที่สำคัญคือน้ำมันมะพร้าวซึ่งมีสรรพคุณให้สบู่ ที่แข็งและมีฟองเป็นครีม แต่อาจจะทำให้ผิวแห้ง จึงต้องใช้น้ำมันอื่นๆ ร่วมด้วยเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้น น้ำมันปาล์มมี สรรพคุณให้สบู่เป็นก้อนแข็ง มีความคงทน ฟองเป็นครีม น้ำมันรำข้าวได้สบู่สีขาวอมเหลือง เนื้อสบู่นิ่ม ฟองน้อยละเอียด ให้ความชุ่มชื้นสูง (ปิยะวรรณภูสินแก่น 2556) สบู่ดอกดาวเรืองมีสารฟราโวนอยและไกลโคไซด์ ที่มีสรรพคุณต้านการเจริญของเชื้อ แบคทีเรีย (รัตนาภรณ์ พรหมศรีธา, มัณฑนา มิลน และ อารมณ แสงนิชัย. 2556) สบู่เป็นสีน้ำตาล ไม่มีสิ่ง แคลกปลอม ความเป็นกรดต่าง 9.84 ปริมาตรฟองของสบู่ 80.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 78.67 มิลลิลิตร การสีกร่อนร้อยละ 48.82 สบู่ดอกมะลิพบสารแอสมีน และสารแชมแบซิน มีสรรพคุณช่วยบำรุงผิวพรรณ โดยเฉพาะผิวแห้งและผิวแพ้ง่าย เพิ่มความยืดหยุ่นของผิว และช่วยลดแผลเป็น (นริสสา บุชรานนท์. 2555) สบู่ไม่มีสิ่ง แคลกปลอม ความเป็นกรดต่าง 9.88-ปริมาตรฟอง 75.00 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 71.33 มิลลิลิตร การสีกร่อน ร้อยละ 49.06 สบู่ดอกบัวมีสารแคมเฟอโรล มีฤทธิ์ต่อต้านอนุมูลอิสระสามารถยับยั้งเอนไซม์ไทโลซิเนสที่เป็น สาเหตุของผิวคล้ำ (ภัทรพร ตั้งสุขฤทัย และชฎาพร นุชจันทรดี. 2557) สารซาโปนิน แทนนิน เทอร์ปีนอยด์ ฟลาโวน อยด์ คูมารินคาร์ดิแอกไกลโคไซด์ มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ (ธาริณี แดงน้อย. 2559) สบู่เป็นสีน้ำตาล ไม่มีสิ่ง แคลกปลอม ความเป็นกรดต่าง 9.85 ปริมาตรฟองของสบู่ 69.67 มิลลิลิตร ความคงทนของฟอง 67.00 มิลลิลิตร การสีกร่อน ร้อยละ 43.54 สบู่ดอกดาวเรือง ดอกบัว และดอกมะลิ เมื่อเทียบเทียบกับงานวิจัยอื่น พบว่า ค่ากรดต่างของสบู่ มากกว่าสบู่มะขามป้อม สบู่มะขาม และสบู่ไครระบก ปริมาตรฟองใกล้เคียงกับสบู่มะขามป้อม สบู่มะขามและสบู่ไคร ระบก แต่มากกว่าสบู่มะพร้าวและสบู่รำข้าว ความคงทนของฟองสบู่มากกว่าสบู่มะพร้าวและสบู่รำข้าว การสีกร่อน ของสบู่มีค่ามากกว่าสบู่รำข้าวและสบู่ไครระบก แต่มีค่าน้อยกว่าสบู่มะพร้าว (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 กรดต่าง ปริมาตรฟอง ความคงทนของฟอง การสึกกร่อนของสบู่

สบู่	กรดต่าง	ปริมาตรฟอง (มิลลิลิตร)	ความคงทนของฟอง (มิลลิลิตร)	การสึกกร่อน (ร้อยละ)	อ้างอิง
มะขามป้อม	8.70	75	-	3.30	พัชราภรณ์ รัฐวิวงศ์เศวต และคณะ. 2559
มะพร้าว	9.85	46.67	27.50	98.10	สุดารัตน์ ตริเพชรกุล. 2556
มะขาม	7.30	80	-	-	ศศิธร แทนทอง และคณะ. 2554
รำข้าว	10.97	43.67	34.33	17.11	ขจรศักดิ์ เขมสารโสภณ และคณะ. 2560
ไขกระบก	9	85	80	14	จิตติสุดา ตระกูลหุทิพย์. 2559

สรุปผลการวิจัย

ศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ มีปริมาณดอกไม้ที่ประชาชนนำมาบูชาเฉลี่ย 1.18 กิโลกรัมต่อวัน ขณะที่พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีปริมาณดอกไม้เฉลี่ย 0.82 กิโลกรัมต่อวัน ประเภทดอกไม้ที่พบมากที่สุด ได้แก่ ดอกดาวเรือง รองลงมา ได้แก่ ดอกมะลิ และดอกบัว ซึ่งดอกไม้เหล่านี้ไม่พบฟอร์มาลินและยาฆ่าแมลงในดอกไม้ เมื่อนำมาผลิตสบู่พบว่า สบู่ดอกดาวเรือง สบู่ดอกบัว และสบู่ดอกมะลิ เป็นสีน้ำตาลอ่อนถึงน้ำตาลเข้มตามสีของสบู่สมุนไพรที่เพิ่มลงไป สบู่ไม่มีสิ่งแปลกปลอม ค่าความเป็นกรดต่าง ปริมาตรฟอง ความคงตัวของฟองสบู่ และอัตราการสึกกร่อน มีค่าตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มพช. 94/2552 นอกจากนั้นบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 40 คน ยังพึงพอใจสบู่ดอกดาวเรือง สบู่ดอกบัว และสบู่ดอกมะลิ ด้านการไม่ระคายเคืองในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปริมาณของฟองสบู่ ประสิทธิภาพการชำระล้างสิ่งสกปรก สี กลิ่น และความแข็งของก้อนสบู่ ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเทศบาลเมืองบุรีรัมย์จังหวัดบุรีรัมย์ ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และขอบคุณสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ที่อนุเคราะห์ห้องปฏิบัติการและวัสดุอุปกรณ์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา ไชยนอก. (2560). **ดาวเรือง .. ดอกไม้ถวายพ่อ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article>. [10 ธันวาคม 2560].
- ขจรศักดิ์ เขมสารโสภณ และมยุรี กลยาวิฒนกุล. (2560). **การพัฒนาสบู่ธรรมชาติต้นแบบที่ประกอบด้วยรำข้าว**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง) สาขาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง สำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

- ณพวิศักษณ์ เดชชาตรี, กฤตติกา แสนโกชนัน, อรุณศรี อื้อศรีวงศ์ และ ธนกฤต ทูริสุทธิ. (กันยายน - ธันวาคม 2560). “ยุทธศาสตร์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คำชะโนด อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี.” **มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**. 34(3) : 224-246.
- ณพวิศักษณ์ เดชชาตรี, กฤตติกา แสนโกชนัน, อรุณศรี อื้อศรีวงศ์ และ ธนกฤต ทูริสุทธิ. (2560). อ้างจาก Brereton, J.P. (1987). *The Encyclopedia of Religion*. New York : Macmillan Publishing Company.
- ธาริณี แดงน้อย. (2559). *ฤทธิ์ทางชีวภาพของบัวหลวง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เคมี) สาขาเคมีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิติสดา ตระกูลหุทิพย์. (2559). *การสกัดไซโครบิกเพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์สมุนไพร*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง) สาขาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง สำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- นริสสา บุษรานนท์. (2555). *ใบมะลิบร่อยผลเป็น*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org>. [13 ธันวาคม 2560].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปิยะวรรณ ภูสินแก่น. (2556). *ปฏิกิริยาสะปอนนิฟิเคชัน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.krukoongchemistry.com>. [25 ธันวาคม 2560].
- ผู้จัดการรายวัน. (2561). *กองเท่าบ้าน! เทศบาลเชียงใหม่เร่งเก็บซากดอกไม้รูปเทียนงาน “ใส่ขันดอก” และเปลือกทุเรียนวันละหลายตันทำปุ๋ยแจก*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://mgronline.com/local/detail>. [17 พฤษภาคม 2561].
- พัชราภรณ์ ฐิตินวงศ์เสวต, เสาวลักษณ์ วงษ์จันลา และวิจิตรา จันดาวงศ์. (มกราคม - มิถุนายน 2559). “สบู่ต้านเชื้อแบคทีเรียจากสารสกัดหยาบจากผลมะขามป้อม.” *วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 8(15) : 27-39.
- ภัทรพร ตั้งสุขุทัย และชฎาพร นุชจันทริต. (2557). *นานาสรรพคุณของบัว*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มติชน. (2560). *รองผู้ว่าอุดรฯ เดินหน้ากฎเหล็กจัดระเบียบ ‘คำชะโนด’ นำบวกรวบรวม-ขอขมา ก่อนเข้าบิณฑบาต*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/region/news_474509
- รัตนาภรณ์ พรหมศรีธา, มณฑนา มิลน และ อารมณ แสงนิชัย. (2556). *การศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของดาวเรือง*. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาการผลิตสารธรรมชาติ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วิทยา บุญวรพัฒน์. (2557). *มะลิ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.medthai.com>. [25 ธันวาคม 2560].
- ศศิธร แทนทอง, ปรียาภรณ์ มาลารักษ์ และนิชาภัทร ลิ้มสุข. (2554). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประทีนผิวมะขาม*. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สุดารัตน์ ตรีเพชรกุล, กนกวรรณ พันธุ์ดี และแสงชัย เอกปฐมชัย. (ตุลาคม-ธันวาคม 2556). “การใช้วัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์เป็นส่วนผสมในการผลิตสบู่.” *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี*. 36(4) : 439-450.
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2553). *ลักษณะทั่วไปของกล้วยไม้*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตรกระทรวงเกษตร.

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องอัดในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้า
ของกลุ่มเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

CONSTRUCTING AND EVALUATING A COMPRESSING MACHINE AND ITS EFFICIENCY TO
PROCESS FERMENTED FISH PRODUCTS OF FARMER GROUPS IN SELAPHUM DISTRICT, ROI ET
PROVINCE

สิทธิเดช หมอกมีชัย¹ และ ศศิกาญจน์ หมอกมีชัย²

Sittadach Morkmechai¹ and Sasikarn Morkmechai²

¹อาจารย์ เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ร้อยเอ็ด

²อาจารย์ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการออกแบบสร้างเครื่องอัดในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้า สำหรับกลุ่มธุรกิจวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มาช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตของอุตสาหกรรมปลาร้าให้สามารถผลิตในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องมีเทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสม งานวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินงานวิจัย มี 3 ส่วน และใช้แบบสอบถามในการประเมินคุณภาพในแต่ละส่วน โดยมีกลุ่มผู้ใช้งานจำนวน 10 กลุ่ม และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ส่วนแรกการออกแบบสร้างเครื่องอัด เป็นนวัตกรรมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิต โดยการนำผงปลาร้าที่แปรรูปแล้วใส่ในช่องถาดหลุมสี่เหลี่ยม จำนวน 6 ถาดหลุม แล้วกดสวิทช์ควบคุมให้มอเตอร์ทำงานโดยกระแทกหรืออัดผงที่อยู่ในถาดหลุมสี่เหลี่ยม และกดชุดผลักก้อนเพื่อทำการดันก้อนปลาร้าในหลุมออกมา ส่วนที่สองหาประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัด โดยนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มผู้ใช้งาน และผู้เชี่ยวชาญ ส่วนที่สาม ประเมินความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งาน ซึ่งพบว่าผลการทดสอบการใช้เครื่องอัด รวมทั้ง 3 ด้าน พบว่ามีผลการประเมินความพึงพอใจในภาพรวมของกลุ่มผู้ใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 อยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ย 4.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 อยู่ใน ระดับดี

คำสำคัญ : เครื่องอัด, ปลาร้าผง, ปลาร้าก้อน

ABSTRACT

The aim of this research was to construct a compressing machine and evaluate its efficiency in order to process fermented fish products of local community enterprises in Selaphum District, Roi Et Province. The benefit of the constructed compressing machine would expand manufacturing capability in the fermented fish industry by processing fermented fish into various forms of products. In so doing, such an appropriate technology should be invented. The research methodology was divided into three phases. A constructed questionnaire was employed in each of the phases. The samples included ten groups of the compressing machine users and three experts. In phase 1, the compressing machine was designed and developed. The concept

of expanding manufacturing capability of the fermented fish production was processing soft and powdery fermented fish into cubes. In the work process of the compressing machine, powdery fermented fish was put in six metal rectangle trays. Then, the motor, which was controlled by a switch, pressed the powdery fermented fish into cubes. Finally, the cubes were pushed out from the trays. In phase 2, the efficiency of the developed compressing machine was evaluated by implementing it among the sample users and the experts. In phase 3, satisfaction of the compressing machine was examined. The results from the evaluation of the three aspects of the compressing machine indicated that, as a whole, the users showed a high level of satisfaction with a mean score of 4.56 (S.D. = 0.64). Similarly, the experts expressed a high level of satisfaction with a mean score of 4.41 (S.D. = 0.69).

Keywords : Compressing machine, Powdery Fermented Fish, Cubic Fermented Fish

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่นอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้าเพื่อจำหน่ายส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบปลาร้าน้ำบรรจุขวด มักจะพบกับปัญหาในเรื่องของการขนส่ง การเก็บรักษา ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตของอุตสาหกรรมปลาร้าให้สามารถผลิตในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย สะดวกในการขนส่งและการเก็บรักษา เมื่อนำออกจำหน่ายจะช่วยลดต้นทุน ลดเวลาในการผลิต ดังนั้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้าให้อยู่ในรูปแบบลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายนั้นสามารถทำเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปในรูปของ น้ำ ครีม ผง และก้อน กลุ่มเกษตรกรที่ทำการแปรรูปปลาร้าจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่เหมาะสมในการแปรรูป เพื่อการขยายความต้องการของผู้บริโภค จากการสำรวจสอบถามผลิตภัณฑ์ชนิดที่เป็นก่อนเป็นที่สนใจและความต้องการของตลาดเพราะ ใช้งานง่าย สะดวกในการพกพา เก็บรักษาได้นาน และขนส่งในที่ไกลๆได้ มีการสั่งซื้อจากผู้ประกอบการค้าปลีกและค้าส่งจำนวนมาก แต่กำลังการผลิตที่ทำด้วยมือ นั้น ผลิตได้จำนวนน้อยและใช้เวลานาน เพราะเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตปัจจุบัน ทราบว่ากลุ่มผู้ผลิตยังขาดเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตที่ทันสมัย โดยเฉพาะการแปรรูปปลาร้าก้อน เดิมใช้วิธีหยอดผงปลาร้าลงในภาชนะหลุมสี่เหลี่ยมแล้วใช้มือกด แต่เมื่อทำการกดออกมาเป็นก้อนแล้วก้อนจะไม่แข็งแรง เนื่องจากความหนาแน่นของก้อนนั้นมีน้อยทำให้แตกหักได้ง่าย และจำนวนที่ผลิตแต่ละครั้งได้จำนวนน้อย โดยเฉพาะเมื่อเวลาหยิบก้อนปลาร้ามาห่อในซองพลาสติกก่อนนำไปใส่กล่องเพื่อออกจำหน่าย ประกอบกับต้องใช้เวลานานในการขึ้นก้อนปลาร้า จากปัจจัยและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหา จึงมีแนวคิดในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและต้นทุนไม่สูงมากนักมาช่วยแก้ไขปัญหานี้ โดยนำเอาเทคโนโลยี การควบคุมมอเตอร์และการออกแบบให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพมาใช้ในการพัฒนาเครื่องอัด ซึ่งเครื่องอัดที่สร้างและออกแบบนั้น เป็นนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการบีบอัดวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ชนิดอ่อนและผงให้เป็นก้อน เพื่อช่วยในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้าก้อน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและโอกาสทางการตลาดที่มากขึ้น โดยมีค่าความหนาแน่นและรูปแบบก้อนจะอยู่ในช่วงที่เหมาะสมโดยจัดทำโครงการวิจัย สร้างเครื่องอัดแล้วเผยแพร่ทดลองใช้ ทำการทดสอบหาคุณภาพการออกแบบ การหาประสิทธิภาพการทำงานของเครื่อง และความพึงพอใจการใช้งานโดยภาพรวม จากผู้ใช้งานและผู้เชี่ยวชาญ จากโครงการดังกล่าวได้จัดให้มีการอบรมวิธีการใช้งาน มีการนำเครื่องอัดนี้ไปใช้จริงกับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและแปรรูปปลาร้า เป็นที่สนใจอย่างมากจากกลุ่มประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ นอกพื้นที่อื่นๆ มากขึ้น เครื่องอัดนี้

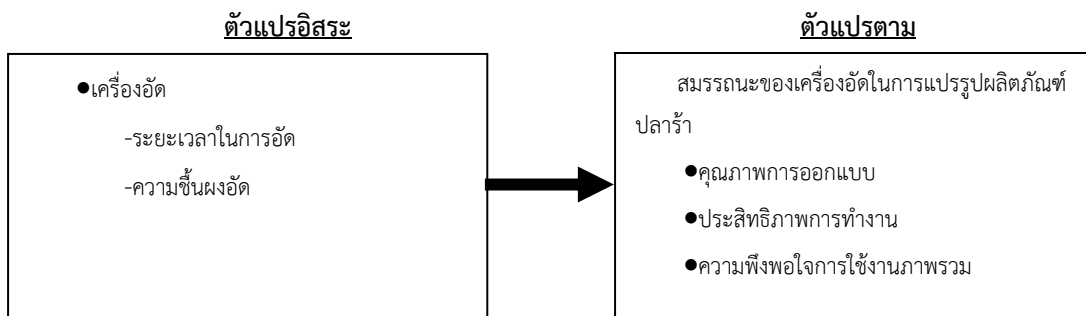
สามารถผลิตได้ปริมาณมากและใช้เวลาน้อย สามารถผลิตสู่เชิงพาณิชย์ได้ ช่วยให้เพิ่มรายได้ สร้างอาชีพให้กับกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่น และตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถต่อยอดสู่เชิงพาณิชย์ทั้งในและต่างประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบสร้างเครื่องอัดในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้า
2. เพื่อหาประสิทธิภาพในการทำงานของเครื่องอัด
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เครื่องอัด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาเครื่องอัด และนำมาถ่ายทอดเทคโนโลยีการอัดปลาร้าก้อน พร้อมหาคุณภาพการออกแบบเครื่องอัด หาประสิทธิภาพการทำงานเครื่องอัดและประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานและผู้เชี่ยวชาญ และทำการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการทดลองในการนำมาเผยแพร่กับผู้ที่สนใจ กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

การออกแบบทางวิศวกรรม

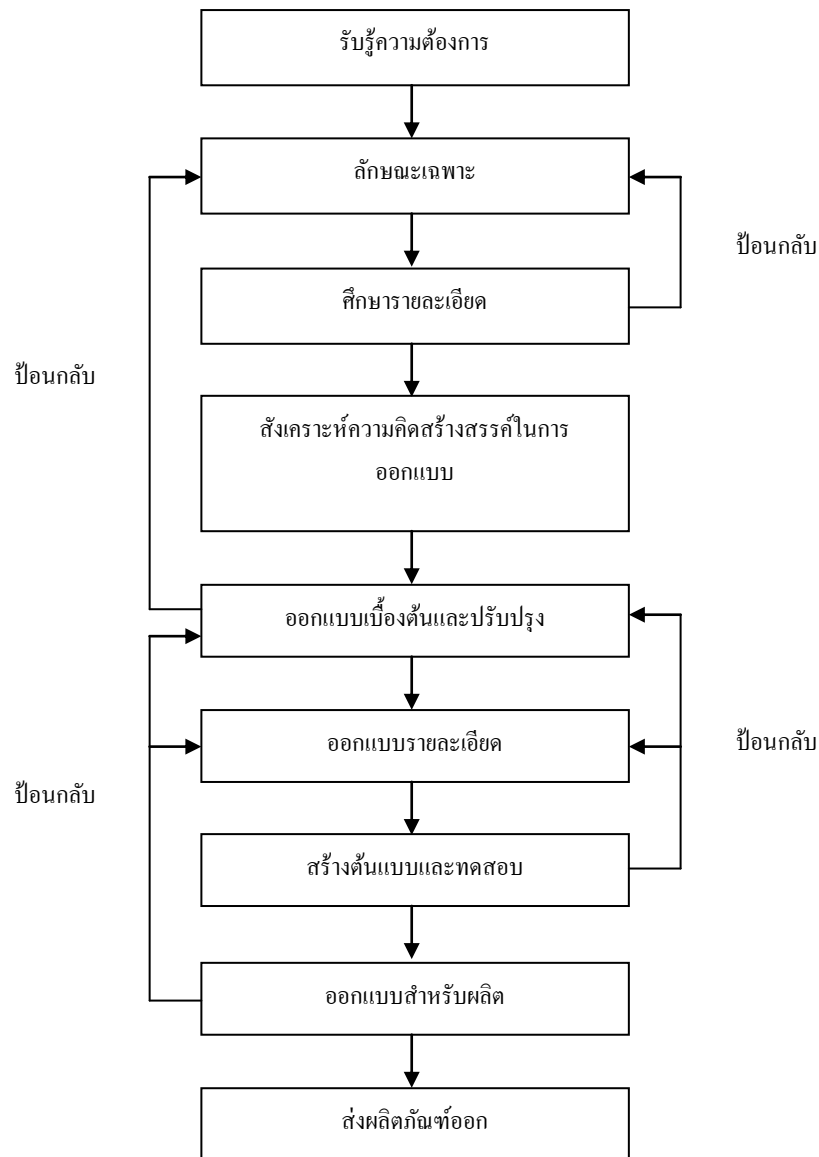
การออกแบบทางวิศวกรรมเป็นกระบวนการสร้างชิ้นส่วน อุปกรณ์ หรือระบบใหม่ สำหรับวิศวกรผู้ออกแบบจะต้องตั้งคำถามว่าชิ้นส่วน อุปกรณ์ หรือระบบที่ต้องการจะสามารถสร้างด้วยวัสดุอะไรและด้วยวิธีใดบ้าง และจะต้องหาคำตอบออกมาตามปัจจัยที่เป็นข้อกำหนดทางเทคนิคที่ต้องปฏิบัติตาม (บัญญัติ ธนบุญสมบัติ. 2543: 6) ดังนี้

1. ข้อกำหนดด้านสมรรถนะการใช้งานของสิ่งที่ต้องการจะสร้างคืออะไร คำตอบคือคุณสมบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานนั้นๆ เช่น สมบัติทางกล ทางกายภาพ ทางไฟฟ้า มาเหล็ก เป็นต้น และข้อกำหนดทางเคมีจะต้องเป็น อย่างไร
2. ข้อมูลสำหรับการออกแบบมีครบแล้วหรือไม่ และครอบคลุมข้อกำหนดทั้งหมดแล้วหรือยัง
3. สิ่งที่ต้องการใหม่สามารถเข้ากันได้กับชิ้นส่วน อุปกรณ์ และระบบที่มีอยู่เดิมหรือไม่จากนั้นจะต้องพิจารณาเพื่อการตัดสินใจเลือกวัสดุและกรรมวิธีการผลิตดังนี้

- วัสดุที่กำลังพิจารณาหาได้ง่ายเพียงใด เชื่อถือได้แค่ไหน จำเป็นต้องทำการตรวจสอบ สภาพการใช้งานบ่อยแค่ไหน เสียค่าใช้จ่ายมากน้อยแค่ไหน
- ราคาวัสดุกระบวนการผลิตในระดับที่ยอมรับได้เป็นเท่าไร และเมื่อเปรียบเทียบกับระบบอื่นแล้วเป็นอย่างไร
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการเลือกใช้วัสดุนี้ไปผืนอย่างไร และเมื่อชิ้นส่วนหรือระบบหมดอายุแล้ว เราจะจัดการอย่างไร
- ในกรณีที่ชิ้นส่วนหรือระบบเกิดความเสียหายระหว่างการใช้งาน จะมีผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่อเรื่องอย่างไรบ้าง จะเกิดอะไรขึ้นในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อวัสดุ การดำเนินการออกแบบเครื่องจักรกลหรือชิ้นส่วนจะต้องประกอบไปด้วยหลักการและขั้นตอน (มานพ ตันตระกูล บัณฑิตย. 2545: 1) ดังนี้
  1. การวางแผน (Planning) คือ การเลือกงานที่จะออกแบบ
  2. แนวคิด (Concept) คือ การแจกรูปแบบของงานออกแบบ การแบ่งแยกของระบบทำงานรวมไปเป็นระบบการทำงานย่อย (Subsystem) การรวมแนวการออกแบบเพื่อให้เกิดเป็นระบบทำงานรวม การประเมินคุณค่าแนวการออกแบบในเชิงวิศวกรรมและเชิงเศรษฐศาสตร์
  3. การออกแบบร่าง (Lay Out) คือ การออกแบบร่างอย่างเป็นมาตราส่วน โดยจะต้องมีการประเมินคุณค่าการออกแบบร่างเชิงวิศวกรรม เชิงเศรษฐศาสตร์ และการปรับปรุงออกแบบร่างให้ดีขึ้นด้วยการออกแบบรูปร่างในโซนต่างๆ ให้ดูเหมาะสมมากขึ้น
  4. การออกแบบรายละเอียด คือ การเขียนรายละเอียดร่างชิ้นส่วนย่อยให้มีความเหมาะสม(การเลือกใช้ชิ้นส่วนมาตรฐาน เช่น สกรู สลัก โช้ สายพาน เป็นต้น ตารางรายการวัสดุ วิธีการผลิต การประกอบ การขนส่ง และการเก็บรักษา การตรวจสอบต้นทุนการผลิต การสร้างชุดต้นแบบ (Prototype) หรือ (Model) และการตัดสินใจเพื่อการผลิต) ขั้นตอนในการออกแบบทั่วไปซึ่งงานบางประเภทอาจไม่เป็นไปตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและกรรมวิธีในการออกแบบ (วริทธิ์ อึ้งภากรณ์; และชาญ ภาณุตงาน. 2534: 14) มีขั้นตอนดังนี้ ดังภาพที่2

ภาพที่2 ขั้นตอนการออกแบบที่มีวงป้อนกลับ

ที่มา: วรวิทย์ อภิการณณ์; และ ชาญุ ถนัดงาน.(2534). การออกแบบเครื่องจักรกล เล่ม 1 กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. หน้า 14.

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มผู้ใช้ หมายถึง ชาวบ้านที่เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเครื่องอัด อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ออกแบบ หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงาน ที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้ หรือสัมผัสได้ เพื่อให้มีความเข้าใจในผลงานร่วมกัน

ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการการใช้เครื่องอัด จากการประเมินหลังจากเสร็จสิ้นการถ่ายทอดเทคโนโลยี การแปรรูปปลาร้าอัดก้อน เสร็จเรียบร้อยแล้ว

ความพึงพอใจ หมายถึง ความเต็มใจ รวมทั้งความคิดเห็นในทางที่ดีต่อสิ่งที่คุณต้องการจะเรียนรู้ โดยจุดมุ่งหมายปลายทางคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านให้มีความพึงพอใจที่ดีต่อเครื่องอัดที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตการวิจัย และ วิธีดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาดังนี้

1. กลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มที่ทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้า สำหรับกลุ่ม OTOP, วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กในแต่ละชุมชน จำนวน 20 กลุ่มในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธี สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้า จำนวน 10 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องอัด
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินสมรรถนะของเครื่องอัด เป็น 3 ด้าน ดังนี้
  - สร้างแบบประเมินด้านคุณภาพการออกแบบ โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาและหัวข้อที่เหมาะสมในการประเมินด้านคุณภาพการออกแบบของเครื่องอัด
  - สร้างแบบประเมินหาประสิทธิภาพการทำงาน โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาและหัวข้อที่เหมาะสมในการประเมินด้านประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัด
  - สร้างแบบประเมินความพึงพอใจการใช้งานภาพรวม โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาและหัวข้อที่เหมาะสมในการประเมินด้านความพึงพอใจการใช้งานภาพรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยลงพื้นที่เพื่อเผยแพร่อบรมการใช้เครื่องอัดร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้งาน และผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เครื่องมือที่ออกแบบทำการประเมินสมรรถนะเครื่องอัด ตามแบบเครื่องมือที่กำหนดขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาเครื่องอัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินคุณภาพด้านการออกแบบเครื่องอัด กำหนดตัวแทนผู้ใช้งาน 10 กลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ทำการประเมินผลด้านคุณภาพการออกแบบของเครื่องอัด การหาประสิทธิภาพการทำงาน และ หาความพึงพอใจภาพรวมในการใช้งาน ประเมินเป็นระดับความเห็น 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิธีการสร้างแบบประเมินตามวิธีของ Likert ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
ระดับ 3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	ไม่มีความพึงพอใจ

และนำมาวิเคราะห์โดยใช้สูตร $\bar{x} = \sum x / n$

$\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ย $\sum x$ = ผลรวมคะแนนทั้งหมด n = จำนวนผู้ประเมิน

ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้งานและผู้เชี่ยวชาญ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผู้ประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยเป็นช่วง 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ พอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปรับปรุง

การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากผู้ประเมิน(ล้วนและอังกฤษ สายยศ , 2538)

$$S = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S=ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

x=ข้อมูลแต่ละจำนวน

f=ความถี่

n=จำนวนข้อมูลทั้งหมด

Σ =ผลรวม

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกการออกแบบสร้างเครื่องอัด ส่วนที่สองหาประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัด ส่วนที่สาม ประเมินความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งาน

ส่วนแรก การออกแบบเครื่องอัด

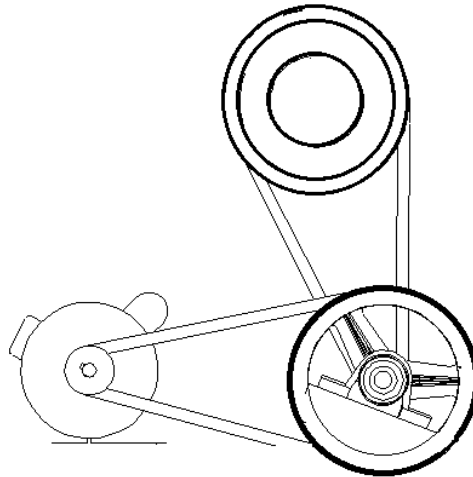
ในการสร้างออกแบบเครื่องอัด ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล ขั้นตอน และวิธีการอัดปลาร้าก่อน โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และสอบถามจากเกษตรกรในชุมชนที่ประกอบอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้า
2. เลือกวัสดุอุปกรณ์และระบบต้นกำลัง ซึ่งในการวิจัยนี้จะใช้มอเตอร์ขนาด 1/2 แรงม้า ความเร็วรอบ 1,440 รอบต่อนาที

วัสดุอุปกรณ์

1. พูลเลย์เส้นผ่านศูนย์กลาง 50.8 มิลลิเมตร จำนวน 1 ตัว
2. พูลเลย์เส้นผ่านศูนย์กลาง 76.2 มิลลิเมตร จำนวน 1 ตัว
3. พูลเลย์เส้นผ่านศูนย์กลาง 254 มิลลิเมตร จำนวน 1 ตัว
4. พูลเลย์เส้นผ่านศูนย์กลาง 355.6 มิลลิเมตร จำนวน 1 ตัว
5. เฟือง 18 ฟัน จำนวน 1 ตัว
6. เฟือง 74 ฟัน จำนวน 1 ตัว
7. กระจบอกอัดเส้นผ่านศูนย์กลาง 112.5 มิลลิเมตร จำนวน 3 ตัว
8. งานรองกระจบอกอัดเส้นผ่านศูนย์กลาง 380 มิลลิเมตร จำนวน 1 ตัว
9. สายพาน จำนวน 2 เส้น

10. ชุดล้อยื่น จำนวน 4 ชุด
  11. ประกับเพลลา จำนวน 6 ตัว
  12. แบริ่ง จำนวน 6 ตัว
  13. น๊อต จำนวน 20 ตัว
  14. เหล็กฉาก จำนวน 10 เส้น
  15. มอเตอร์ 1/2 แรงม้า จำนวน 1 ตัว
3. ออกแบบและคำนวณระบบการส่งถ่ายกำลังโดยสายพาน เพื่อหาขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางและความเร็วรอบของพูลเลย์ โดยเลือกใช้พูลเลย์ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 50.8 มิลลิเมตร ติดที่มอเตอร์และต่อสายพานกับพูลเลย์ขนาด 254 มิลลิเมตร ให้มีการขับเคลื่อนเปิดดังแสดงดังรูปที่ 1
4. ออกแบบและหาขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางกระบอกอัดและจานรองกระบอกอัดที่ใช้ในการอัดปลา ร้า ก้อนซึ่งจะคำนึงถึงขนาดของก้อน

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะของชุดส่งกำลัง

ความเร็วเชิงเส้นของพูลเลย์ตัวขับเคลื่อนมีค่าเท่ากับ $\frac{2\pi}{60} \times 1,400 \times 0.0508 = 7.66$ เมตร/วินาทีที่กำหนดให้ สายพานไม่เกิดการลื่นไถล จะได้ว่าพูลเลย์ตัวใหญ่จะเคลื่อนที่ด้วยความเร็วเชิงเส้นเท่ากับพูลเลย์ตัวเล็กที่ต่อกับมอเตอร์เท่ากับ 7.66 เมตร / วินาที

ให้ ω_1 แทน อัตราเร็วเชิงมุมของพูลเลย์ตัวขับเคลื่อน

ω_2 แทน อัตราเร็วเชิงมุมของพูลเลย์ตัวตาม

D_1 แทน เส้นผ่านศูนย์กลางของพูลเลย์ตัวขับเคลื่อน

D_2 แทน เส้นผ่านศูนย์กลางของพูลเลย์ตัวตาม

จาก $\omega = \frac{V}{R}$ ($R =$ รัศมีของพูลเลย์ และ $D = 2R$)

จะได้ว่า $\frac{\omega_1}{\omega_2} = \frac{D_1}{D_2}$

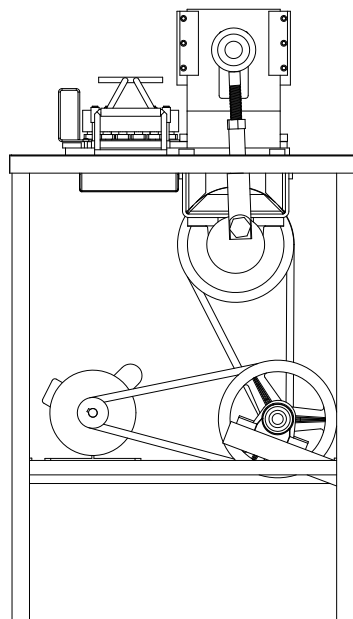
$$\begin{aligned}\omega_2 &= \omega_1 \times \frac{D_1}{D_2} \\ &= 1,440 \times \frac{50.8}{254} \\ &= 288 \text{ รอบ/นาที}\end{aligned}$$

ในทำนองเดียวกันอัตราเร็วเชิงมุมของเพลา 2 ไปยังเพลา 3 หาได้จาก

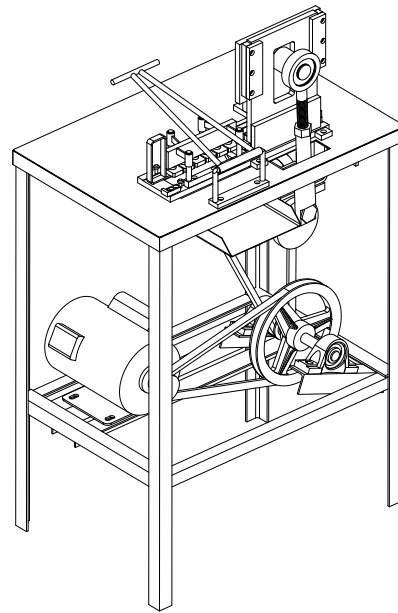
$$\begin{aligned}\omega_2 &= \omega_1 \times \frac{D_2}{D_3} \\ &= 288 \times \frac{76.2}{355.6} \\ &= 61.7 \text{ รอบ/นาที}\end{aligned}$$

ดังนั้นความเร็วรอบของเพลา 3 จะเป็น 61.7 รอบ/นาที

1. ออกแบบชิ้นส่วนต่างๆ ที่เหลือของตัวเครื่องอัด เช่นฐานของเครื่องสำหรับการเคลื่อนย้ายที่สะดวก โครงของเครื่องเพื่อใช้สำหรับยึดและติดตั้งชิ้นส่วนอื่นๆ เป็นต้น
2. สร้างอุปกรณ์และส่วนประกอบต่างๆ ตามที่ได้ออกแบบไว้
3. ประกอบส่วนประกอบทุกส่วนที่สร้างเสร็จเข้าด้วยกัน แล้วทำการทดสอบเครื่องและแก้ไขข้อบกพร่อง

(ก) ด้านข้าง

(ข) เครื่องอัด

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะของเครื่องอัดที่ออกแบบ

ส่วนที่สอง การหาคุณภาพด้านการออกแบบ

สร้างแบบประเมินด้านคุณภาพการออกแบบ โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาและหัวข้อที่เหมาะสม

ในการสร้างแบบประเมินด้านคุณภาพการออกแบบของเครื่องอัด กำหนดเป็นตัวแทนผู้ใช้งาน 10 กลุ่ม และผู้เชี่ยวชาญ 3 คนทำการประเมินหาคุณภาพด้านการออกแบบแล้วนำผลที่ได้จากแบบประเมินด้านคุณภาพการออกแบบของเครื่องอัด มาหาค่าทางสถิติ โดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่สาม การหาประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัด

ในการทดลองจะติดตั้งเครื่องอัด เพื่อนำผงปลาร้าแปรรูปของกลุ่มผู้ใช้งานมาทำการทดสอบการทำงานเพื่อหาประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัดโดยตัวแทนกลุ่มผู้ใช้และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำผลที่ได้จากแบบประเมินประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัดโดยตัวแทนกลุ่มผู้ใช้และผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าทางสถิติ โดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังภาพที่ 6

(ก) การทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

(ข) การทดสอบจากกลุ่มผู้ใช้

ภาพที่ 5 กระบวนการทดสอบเครื่องอัดหาประสิทธิภาพการทำงาน

(ก) ปลาร้าอัดก้อน

(ข) ผลิตภัณฑ์ปลาร้าอัดก้อนสู่เชิงพาณิชย์

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ปลาร้าอัดก้อนที่ได้จากการทดสอบเครื่องอัด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 การออกแบบสร้างเครื่องอัด ส่วนที่ 2 หาประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัด ส่วนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งาน

ส่วนที่ 1 การออกแบบสร้างเครื่องอัด

1. ดำเนินงานการสร้างเครื่องอัดตามแบบ ดังนี้

1.1 เครื่องอัดต้นแบบ จำนวน 6 ซอง มีขนาดก้อนอัด 25x35x15 มิลลิเมตร

- 1.2 อัตราการอัด เท่ากับ 1 - 2 กิโลกรัมในการอัดต่อครั้ง
- 1.3 ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าเป็นต้นกำลังของเครื่องอัดขนาด 1/2 แรงม้า (HP)
- 1.4 ใช้แรงงานคนเป็นผู้ควบคุมเครื่องอัดจำนวน 1 คน

(ก) ภาพเครื่องอัด

(ข) สิทธิบัตรการออกแบบเครื่องอัด

ภาพที่ 7 แสดงลักษณะของเครื่องอัดที่ประกอบแล้วตามแบบ

1. คุณภาพการออกแบบอุปกรณ์

ผลของการเก็บข้อมูลโดยความคิดเห็นของตัวแทนกลุ่มผู้ใช้งาน จำนวน 10 กลุ่ม ด้านคุณภาพการออกแบบโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X}$ =4.59, S.D.=0.63) อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.65, S.D.=0.59) รองลงมาตามลำดับ คือ รูปแบบอุปกรณ์ไม่ซับซ้อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.62, S.D. = 0.60), เครื่องอัดมีขนาดที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.56, S.D. =0.65) และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.67) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านการออกแบบอุปกรณ์

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
1. เครื่องอัดมีขนาดที่เหมาะสม	4.56	0.65	ดีมาก
2. รูปแบบอุปกรณ์ไม่ซับซ้อน	4.62	0.60	ดีมาก
3. มีความปลอดภัย	4.65	0.59	ดีมาก
4. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม	4.53	0.67	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	4.59	0.63	ดีมาก

ผลของการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ด้านคุณภาพการออกแบบโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.76) อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.65) รองลงมาตามลำดับ คือ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.18$, SD. = 0.81), เครื่องอัดมีขนาดที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.12$, S.D. =0.77) และ รูปแบบอุปกรณ์ไม่ซับซ้อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.79) ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบอุปกรณ์

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
1. เครื่องอัดมีขนาดที่เหมาะสม	4.12	0.77	ดี
2. รูปแบบอุปกรณ์ไม่ซับซ้อน	4.10	0.79	ดี
3. มีความปลอดภัย	4.56	0.65	ดีมาก
4. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม	4.18	0.81	ดี
รวมเฉลี่ย	4.24	0.76	ดี

ส่วนที่ 2 การหาประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัด

การทดสอบเครื่องอัดที่สร้างขึ้นตามภาพที่ 5 และ 7 มาใช้กับตัวแทนกลุ่มผู้ใช้งาน จำนวน 10 กลุ่ม ผลของการเก็บข้อมูลโดยความคิดเห็น ด้านประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัดโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.60) อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สะดวกในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.62$, S.D.=0.51) รองลงมาตามลำดับ คือ เทคโนโลยีทันสมัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.33$, SD. = 0.58), ความรวดเร็วในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.27$, S.D. =0.63) และผลลัพธ์ที่ได้มีความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.68) ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานด้านประสิทธิภาพในการทำงาน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
1. สะดวกในการใช้งาน	4.62	0.51	ดีมาก
2. ความรวดเร็วในการทำงาน	4.27	0.63	ดี
3. ผลลัพธ์ที่ได้มีความถูกต้อง	4.22	0.68	ดี
4. เทคโนโลยีทันสมัย	4.33	0.58	ดี
รวมเฉลี่ย	4.36	0.60	ดี

การทดสอบเครื่องอัดที่สร้างขึ้นตามภาพที่ 5 และ 7 มาใช้กับตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผลของการเก็บข้อมูลโดยความคิดเห็น ด้านประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องอัดโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =4.45, S.D.=0.66) อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เทคโนโลยีทันสมัย มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ =4.62, S.D.=0.60) รองลงมาตามลำดับ คือ สะดวกในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ =4.53, SD. = 0.67), ผลลัพธ์ที่ได้มีความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ =4.46, S.D. =0.68) และ ความรวดเร็วในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ =4.18, S.D.=0.70) ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านประสิทธิภาพในการทำงาน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
5. สะดวกในการใช้งาน	4.53	0.67	ดีมาก
6. ความรวดเร็วในการทำงาน	4.18	0.70	ดี
7. ผลลัพธ์ที่ได้มีความถูกต้อง	4.46	0.68	ดี
8. เทคโนโลยีทันสมัย	4.62	0.60	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	4.45	0.66	ดี

ส่วนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งาน

ผลการประเมินความคิดเห็นของตัวแทนกลุ่มผู้ใช้งาน จำนวน 10 กลุ่ม ผลของการเก็บข้อมูลโดยความคิดเห็น ด้านความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งานโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =4.72, S.D.=0.69) อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อุปกรณ์สามารถนำไปใช้งานได้จริง มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ =4.85, S.D.=0.67) รองลงมาตามลำดับ คือ สามารถเพิ่มผลผลิตได้จริง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ =4.78, SD. = 0.62), อุปกรณ์สามารถใช้งานได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ =4.65, S.D. =0.75) และการออกแบบมีการเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ =4.60, S.D.=0.62) ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้ใช้งานด้านความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งาน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
1. อุปกรณ์สามารถนำไปใช้งานได้จริง	4.85	0.67	ดีมาก
2. อุปกรณ์สามารถใช้งานได้ง่าย	4.65	0.75	ดีมาก
3. การออกแบบมีการเหมาะสม	4.60	0.70	ดีมาก
4. สามารถเพิ่มผลผลิตได้จริง	4.78	0.62	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	4.72	0.69	ดีมาก

ผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผลของการเก็บข้อมูลโดยความคิดเห็นด้านความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งานโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{X}$ =4.58, S.D.=0.62) อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การออกแบบมีการเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.65, S.D.=0.59) รองลงมาตามลำดับ คือ อุปกรณ์สามารถนำไปใช้งานได้จริง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.62, SD. = 0.60), สามารถเพิ่มผลผลิตได้จริง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.56, S.D. =0.65) และอุปกรณ์สามารถใช้งานได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.50, S.D.=0.62) ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านความพึงพอใจภาพรวมของการใช้งาน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
1. อุปกรณ์สามารถนำไปใช้งานได้จริง	4.50	0.62	ดีมาก
2. อุปกรณ์สามารถใช้งานได้ง่าย	4.62	0.60	ดีมาก
3. การออกแบบมีการเหมาะสม	4.65	0.59	ดีมาก
4. สามารถเพิ่มผลผลิตได้จริง	4.56	0.65	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	4.58	0.62	ดี

การอภิปรายผล

เครื่องอัด ที่ใช้อัดก้อนปลาร้านั้น การทำงานจะเริ่มจากการนำปลาร้าที่ทำเป็นผงแล้วมาใส่ลงในช่องรองรับผงทั้ง 6 ช่อง จากนั้นทำการกดสวิทช์เปิดเครื่องอัด มอเตอร์ต้นกำลังหมุนและถ่ายส่งกำลังผ่านสายพานไปยังพูลเลย์พูลเลย์ถ่ายส่งกำลังต่อไปยังเฟืองซึ่งยึดอยู่ในแกนเดียวกันกับพูลเลย์จากนั้นเฟืองถ่ายส่งกำลังไปยังข้อเหวี่ยง เพื่อทำให้ข้อเหวี่ยงซึ่งต่อกับก้านอัดทำการอัดผงปลาร้าที่อยู่ในช่องรับผง เมื่ออัดเสร็จแล้ว ข้อเหวี่ยงก็จะยกก้านอัดขึ้น ทำการปิดสวอตซ์จากนั้นดึงช่องรองรับผงออกให้ตรงกับชุดผลึกก้อนแล้วทำการกดชุดผลึกก้อน ทำให้ผงปลาร้าที่ถูกอัดหลุดออกจากช่องรองรับผงลักษณะเป็นก้อนสี่เหลี่ยมตามขนาดของช่องรับผงที่ออกแบบ การทำงานจะเป็นเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ

ซึ่งผลจากการทดสอบเครื่องของกลุ่มผู้ใช้งานและผู้เชี่ยวชาญทำให้รู้ว่าเครื่องทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถทำงานได้ดีในระดับที่น่าพอใจ พบว่ากลุ่มผู้ใช้งานมีความพึงพอใจการใช้เครื่องอัด เพราะสะดวกในการใช้งาน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตปลาร้าก้อนได้ปริมาณมากขึ้น ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้งานมีค่าเฉลี่ย 4.56 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 อยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ย 4.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 อยู่ใน ระดับดีมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ โรงเพาะเห็ดนางฟ้าอัจฉริยะ(Osystem Mushroom Smart Farm) **สิจิต อานคำเพชร¹** และ **ธงชัย อักษร²** การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2 “การวิจัย 4.0 เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยทำการวิจัยเกี่ยวกับออกแบบและสร้าง ระบบควบคุมอุณหภูมิและความชื้น ภายในโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า ที่มีผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

การนำเครื่องอัดไปพัฒนาและใช้ประโยชน์สูงสุด การพัฒนาให้คำนึงถึงกระบวนการผลิตในระบบอุตสาหกรรม ให้มีความเหมาะสมในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ การเพิ่มเติมจำนวนช่องของชุดรับผงอัดให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่อลดระยะเวลาการอัด และเพิ่มจำนวนการผลิตให้เร็วขึ้น ในแต่ละครั้งของการอัด

เอกสารอ้างอิง

- ไชยชาญ หินเกิด. (2541). *เครื่องกลไฟฟ้า 2*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท ส. เอเชียเพรส.
- ท้อป. วิจิตร บุญยธโรกุล. (2527). *ระบบควบคุมมอเตอร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอเชีย สมาน เจริญกิจพูนผล (2533).
- ทรงฤทธิ์ สิริวิฒนะ. (2540). *เครื่องกลไฟฟ้ากระแสสลับ 2*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ธวัชชัย อรรถวิบูลย์กุล. (2533). *เครื่องกลไฟฟ้า 2*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- บัญชา ธนบุญสมบัติ. (2543). การออกแบบทางวิศวกรรม : *การเลือกวัสดุและกรรมวิธีการผลิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- มานพ ตันตระบัณฑิตย์. (2545). *การออกแบบชิ้นส่วนเครื่องกล 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ประสิทธิ์ พิทยพัฒน์. (2541). *การควบคุมมอเตอร์ไฟฟ้า*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สมสิริพริ้นติ้ง.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนลิฟ.
- วรสิทธิ์ อึ้งภากรณ์; และ ชาญ ถนัดงาน. (2534). *การออกแบบเครื่องจักรกล เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York : Harcourt Brace and World.
- Super, Donald. E. (1957). *Career pattern as a basic for vocational*. New York : Harper and Brothers.

ระบบนำเสนอสารสนเทศบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
INFORMATION PRESENTATION SYSTEM ON THE ANDROID OPERATING SYSTEM OF SOMDET
PHRA CHAO TAKSIN MAHARAT

ณภัทรกฤต จันทวงศ์

NAPATTARAKRIT CHUNTHAWONG

อาจารย์ สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บทคัดย่อ

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สามารถรวบรวมและสร้างชาติไทยขึ้นมาใหม่ เมื่อเทคโนโลยีสมาร์ทโฟนมีความก้าวหน้า การพยายามที่จะเผยแพร่สารสนเทศของพระองค์ผ่านเทคโนโลยีสมาร์ทโฟนจึงสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระบบนำเสนอสารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และ เพื่อประเมินผลการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระบบนำเสนอสารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์นี้ การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนา ระบบบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ และใช้วิธีการตามวงจรชีวิตของระบบ (system development life cycle : SDLC) ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาทำความเข้าใจและการรวบรวมข้อมูล 2) การวิเคราะห์ 3) ออกแบบ 4) การพัฒนา และ 5) การทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานและบำรุงรักษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ระบบคือ use case diagram และ activity diagram เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบและพัฒนา คือ MIT App Inventor 2 โดยระบบที่พัฒนาขึ้นมี 11 เมนู ประกอบด้วย 1) ประวัติความเป็นมา 2) การปราบดาภิเษก 3) การปราบชุมนุม 4) สงครามกับพม่า 5) การขยายพระราชอาณาเขต 6) ผลงานด้านการปกครอง 7) ผลงานด้านเศรษฐกิจ 8) ผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา 9) ผลงานด้านศิลปกรรม 10) การเสด็จสวรรคต และ 11) เอกสารอ้างอิง ผลจากการศึกษาพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของผู้ใช้งานโดยทั่วไปได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านของระบบ เท่ากับ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.28 ซึ่งแสดงว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมานี้มีคุณภาพดีมาก อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจด้านประโยชน์ในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.65 ส่วนความพึงพอใจด้านการออกแบบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 4.13

คำสำคัญ : สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช, แอนดรอยด์, โปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์เคลื่อนที่

ABSTRACT

Somdet Phra Chao Taksin Maha Rat who could gather and create new Thai nation is the great king of Thailand. This research objective was 1) to development computer program for presentation Information System of Somdet Phra Chao Taksin Maha Rat to public and 2) to evaluate the result of using this presentation Information System of Somdet Phra Chao Taksin Maha Rat. For research methodology, researcher designed and developed this system on android operating system using system development life cycle (SDLC). There were 5 stages consist of 1) study and collect data 2) analysis 3) design 4) implementation และ 5) Testing and Maintenance. Analysis tools were use case diagram and activity diagram. Development Tool was MIT App

Inventor 2. This system had 10 menus consist of 1) History 2) Acceding 3) Conquering 4) War with Myanmar 5) Expansion 6) contribution in government 7) contribution in economy 8) contribution in social, religious and education 9) contribution in arts 10) death and 11) reference. Result of study found that this system evaluated total all aspects were average 4.34 and standard deviation 0.28. this result showed that this system is very good level all aspects. However maximum satisfaction average was benefit, 4.65 and minimum satisfaction average was design, 4.13.

Keywords : Somdet Phra Chao Taksin Maha Rat, Android, Mobile Applications

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรือ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือ สมเด็จพระบรมราชาที่ 4 เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระคุณต่อประเทศไทยอย่างมากมาที่สามารถกู้เอกราชกลับคืนมาจากพม่าได้ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ.2310 รวมเวลารบรวบผู้คนจนเป็นทัพใหญ่กลับมากู้ชาติด้วยระยะเวลาเพียง 7 เดือนเท่านั้น จากผลงาน คุณงาม ความดีต่างๆมากมายที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กระทำเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ทรงทำสงครามเพื่อรวบรวมแผ่นดินซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของขุนศึกก๊กต่าง ๆ ให้เป็นปึกแผ่น เช่นเดียวกับขยายพระราชอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง จากนั้นทรงสร้างกรุงธนบุรีเป็นราชธานีใหม่ของไทย(จรรยา ประชิตโรมรัน,2548)

ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเผยแพร่ผลงาน คุณงาม ความดีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชต่อสาธารณะให้มากยิ่งขึ้น ในการเผยแพร่นั้น สามารถทำได้หลายวิธี แต่มีวิธีหนึ่งที่เข้ากับยุคสมัยดิจิทัลนี้ ก็คือ การพัฒนาเป็นโปรแกรมประยุกต์ หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คอมพิวเตอร์แอปพลิเคชัน (computer application) หรือ เรียกสั้นๆว่า แอปพลิเคชัน การพัฒนาแอปพลิเคชัน ถือเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแอปพลิเคชันก็มีหลายรูปแบบอีกเช่นกัน ขึ้นอยู่กับภาษาคอมพิวเตอร์ที่ใช้พัฒนา หรือระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการทำงาน หรือชนิดของคอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้งาน ปัจจุบันคนทั่วไปนิยมใช้คอมพิวเตอร์แบบพกพา เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ เป็นต้น กันอย่างมาก ดังนั้น เพื่อให้การเผยแพร่ผลงานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เข้าถึงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยและมีคนใช้งานจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงขอเสนอ ทำวิจัยประยุกต์ โดยนำความรู้ของการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้งานกับการเผยแพร่สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับประวัติ ผลงาน ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ชื่อโครงการว่า ระบบสารสนเทศสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่สารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์
2. เพื่อประเมินผลการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระบบนำเสนอสารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์

วิธีการวิจัย

การพัฒนากระบวนการนำเสนอสารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ได้แบ่งวิธีการดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและรวบรวมความต้องการสารสนเทศ

ในการศึกษา ทำความเข้าใจ และรวบรวมข้อมูลความต้องการสารสนเทศนั้น ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทั้งที่เป็นข้อความ และรูปภาพ จากหนังสือ และเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยแบ่งความรู้ ออกเป็น 10 เรื่อง ประกอบด้วย ข้อมูลประวัติความเป็นมา การปราบดาภิเษก การปราบชุมนุม สงครามกับพม่า การขยายพระราชอาณาเขต ผลงานด้านการปกครอง ผลงานด้านเศรษฐกิจ ผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา ผลงานด้านศิลปกรรม และการเสด็จสวรรคต

2. การวิเคราะห์ระบบ

หลังจากรวบรวมข้อมูลความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบสารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ โดยจัดทำเป็นแผนภาพ ขั้นตอนการทำงานของระบบ (Activity Diagram) และ แผนภาพยูสเคสของระบบ (Use case diagram) เพื่อจำลองการทำงานของระบบ

3. การออกแบบระบบ

ผู้วิจัยออกแบบระบบ โดยออกแบบหน้าจอ แบบส่วนต่อประสานกราฟิกกับผู้ใช้ (graphical user interface หรือ GUI) โดยใช้โปรแกรม MIT App Inventor 2 ในการออกแบบหน้าจอ ซึ่งใช้เครื่องมือของส่วนต่อประสานกราฟิก เช่น ปุ่ม(button) ป้าย(label) กล่องข้อความ (textbox) ภาพ(image) ลิสต์(list) เป็นต้น

4. การพัฒนาระบบ

ผู้วิจัยใช้โปรแกรม MIT App Inventor 2 ในการพัฒนาระบบ โดยเป็นการเขียนโปรแกรมแบบตัวต่อ (jigsaw programming) เพื่อกำหนดตัวแปรในโปรแกรม การส่งค่าตัวแปร การตัดสินใจตามเงื่อนไข การจัดการเก็บข้อมูล การเรียกใช้ข้อมูล

5. การทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานของระบบ

ผู้วิจัยทดสอบโปรแกรมประยุกต์โดยใช้วิธีการทดสอบหน้าที่การทำงานของโปรแกรม (functional testing method) ซึ่งจะตรวจสอบข้อผิดพลาดการทำงานของโปรแกรมโดยตรวจที่ละหน้าที่ของระบบ และทำการแก้ไขเมื่อเจอข้อผิดพลาด และทดสอบทุกหน้าที่จนไม่พบข้อผิดพลาดก็หยุดทดสอบ

หลังจากทดสอบเสร็จแล้ว ผู้วิจัยออกแบบสอบถามเพื่อวัดประสิทธิภาพ(performance testing) ซึ่งวัดประสิทธิภาพ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกแบบ (Design feature) ด้านเนื้อหา (Content) ด้านการใช้งาน(usability) และ ด้านประโยชน์ในการใช้ (benefit) โดยแบบสอบถามที่นำมาใช้นี้ ได้มีการหาค่าผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินกับผลที่คาดหวัง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามนั้นไปเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ทั่วไป ที่เป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 200 ตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างติดตั้งโปรแกรมบนโทรศัพท์มือถือ ทดลองใช้งาน แล้วตอบแบบสอบถาม แล้วผู้วิจัยก็วิเคราะห์ข้อมูลการวัดทดสอบประสิทธิภาพ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวัดค่ากลางของข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) หรือค่าเฉลี่ย (Mean) และวัดการกระจายของข้อมูลโดยใช้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

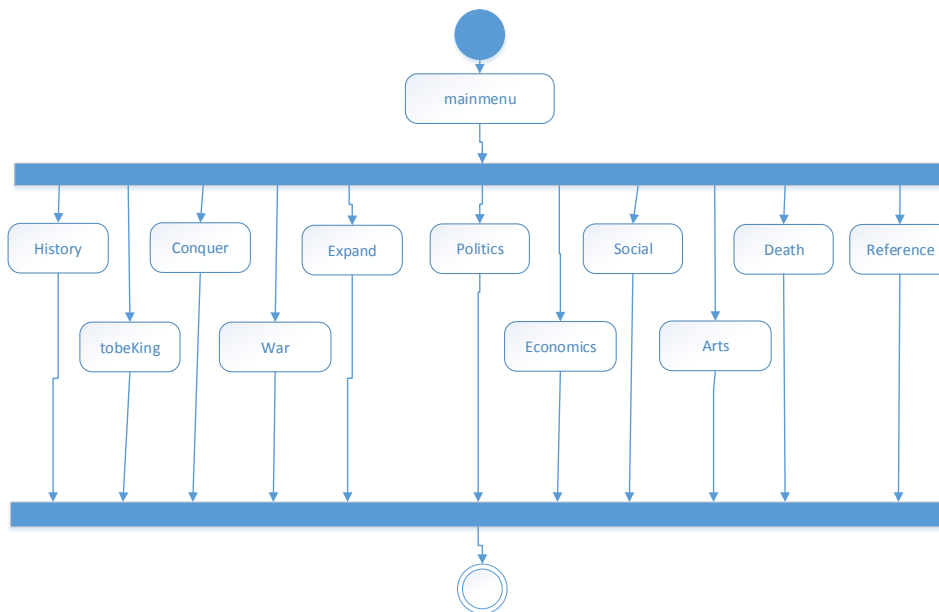
ผลการวิจัย

หลังจากศึกษาข้อมูล ความต้องการระบบแล้ว ผู้วิจัยสามารถกำหนดความต้องการของระบบได้ดังนี้

1) ระบบนี้สามารถแสดงสารสนเทศเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ประกอบด้วยประวัติความเป็นมา การปราบดาภิเษก การปราบชุมนุม สงครามกับพม่า การขยายพระราชอาณาเขต ผลงานด้านการปกครอง ผลงานด้านเศรษฐกิจ ผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา ผลงานด้านศิลปกรรม และการเสด็จสวรรคต

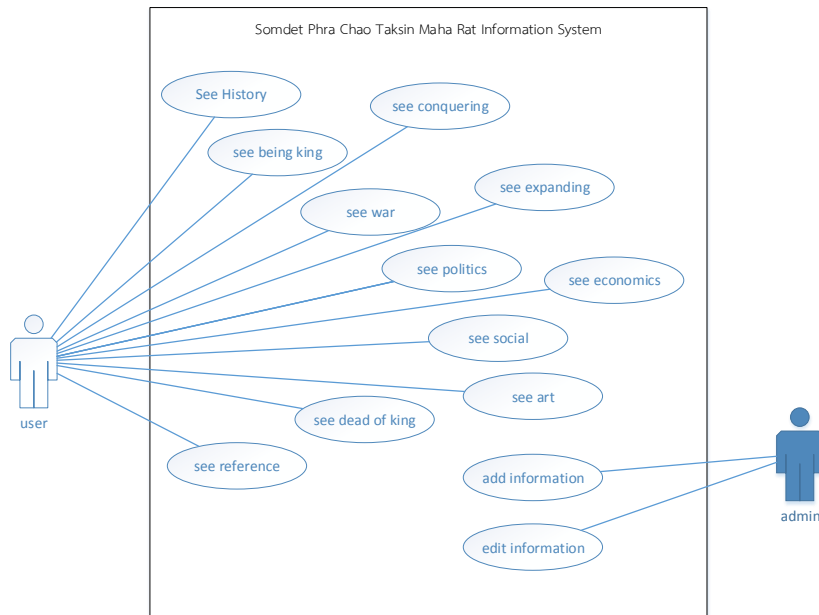
2) ระบบนี้สามารถแสดงสารสนเทศได้ทั้งเป็นข้อความ (text) และภาพ (image)

3) สารสนเทศเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้มาจากเอกสารหนังสือ และเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ เช่น ข้อมูลจากเว็บไซต์ www.wikiwand.com เว็บไซต์วัดอินทาราม เขตธนบุรี เว็บไซต์ www.finearts.go.th เว็บไซต์ของสยามานุสสติ เว็บไซต์วิชาการดอกคอม เว็บไซต์ www.trueplookpanya.com เป็นต้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ระบบนี้ด้วยแผนภาพกิจกรรม (Activity Diagram) แสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังภาพข้างล่าง

ภาพ 1 แผนภาพกิจกรรม (Activity Diagram)

เมื่อผู้ใช้เปิดระบบนี้ ผู้ใช้สามารถเปิดหน้าแรกของระบบ ซึ่งเป็นภาพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และมีเมนูให้เลือก 2 เมนู ประกอบด้วย เมนูเข้าสู่ระบบ และเมนูเกี่ยวกับ App ผู้วิจัยสร้างแผนภาพยูสเคส (Use case diagram) เพื่ออธิบายผู้ใช้และหน้าที่ของระบบ

ภาพ 2 แผนภาพยูสเคส (Use case diagram)

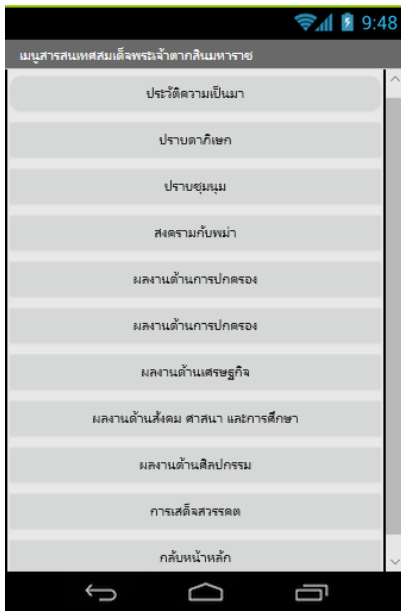
หน้าจอแรกของระบบ มีภาพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และมีเมนูให้เลือก 2 เมนู ประกอบด้วย เมนูเข้าสู่ระบบ และเมนูเกี่ยวกับ App ดังภาพข้างล่าง

ภาพ 3 หน้าจอแรกของระบบ

เมื่อผู้ใช้เข้าหน้าจอหลัก แล้วเลือกเมนูเข้าสู่ระบบ หน้าจอถัดมาก็จะแสดง 10 เมนูที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 11 เมนู ประกอบด้วย

- 1) เมนูประวัติความเป็นมา
- 2) เมนูปราบดาภิเษก
- 3) เมนูปราบชุมนุม
- 4) เมนูสงครามกับพม่า
- 5) เมนูขยายพระราชอาณาเขต
- 6) เมนูผลงานด้านการปกครอง
- 7) เมนูผลงานด้านเศรษฐกิจ
- 8) เมนูผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา
- 9) เมนูผลงานด้านศิลปกรรม
- 10) เมนูการเสด็จสวรรคต
- 11) เมนูเอกสารอ้างอิง

ภาพ 4 หน้าจอเมนูสารสนเทศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

- 1) เมนูประวัติความเป็นมา

เมื่อผู้ใช้กดปุ่มเมนูประวัติความเป็นมาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่แสดงในภาพ 4 แล้ว ระบบจะแสดงหน้าจอประวัติความเป็นมาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ภาพ 5 หน้าจอประวัติความเป็นมาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

2) เมนูปราบดาภิเษก

เมื่อผู้ใช้กดปุ่มเมนูปราบดาภิเษก แล้ว ระบบจะแสดงหน้าจอปราบดาภิเษกที่แสดงในภาพ 6

ภาพ 6 หน้าจอปราบดาภิเษก

3) เมนูปราบชุมนุม

ผู้ใช้สามารถดูการปราบชุมนุม เมื่อผู้ใช้กดปุ่มเมนูปราบชุมนุม ระบบจะแสดงหน้าจอการปราบชุมนุมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่แสดงในภาพ 7

ภาพ 7 หน้าจอการปราบชุมนุมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

4) เมนูสงครามกับพม่า

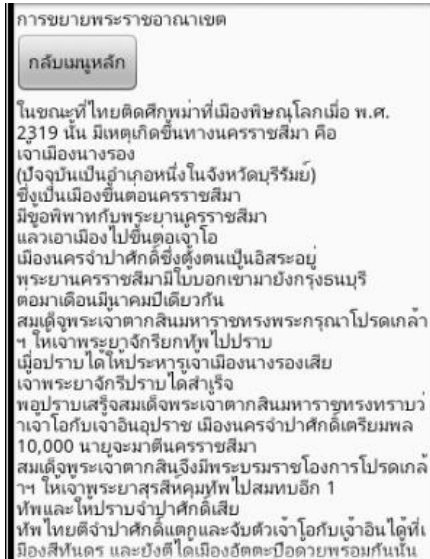
เมื่อผู้ใช้ต้องการดูผลงานการทำสงครามกับพม่า ผู้ใช้สามารถกดปุ่มเมนูผลงานการทำสงครามกับพม่า ระบบจะแสดงหน้าจอการทำสงครามกับพม่า ที่แสดงในภาพ 8

ภาพ 8 หน้าจอการทำสงครามกับพม่า

5) เมนูขยายพระราชอาณาเขต

เมื่อผู้ใช้เลือกกดปุ่มเมนูขยายพระราชอาณาเขต ระบบจะแสดงหน้าจอขยายพระราชอาณาเขต ที่แสดงในภาพ 9

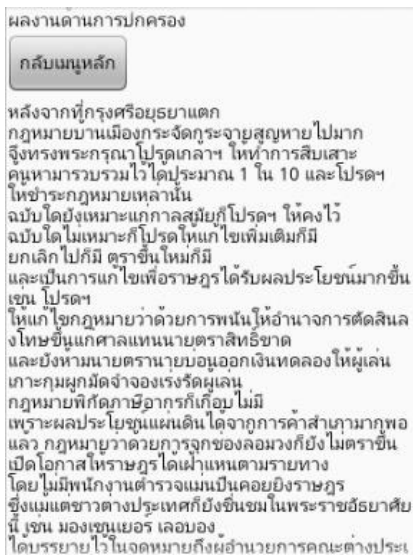

ภาพ 9 หน้าจอขยายพระราชอาณาเขต

6) เมนูผลงานด้านการปกครอง

เมื่อผู้ใช้เลือกกดปุ่มเมนูผลงานด้านการปกครอง ระบบจะแสดงหน้าจอผลงานด้านการปกครอง ที่แสดงใน

ภาพ 10

ภาพ 10 หน้าจอผลงานด้านการปกครอง

7) เมนูผลงานด้านเศรษฐกิจ

เมื่อผู้ใช้เลือกกดปุ่มเมนูผลงานด้านเศรษฐกิจ ระบบจะแสดงหน้าจอผลงานด้านเศรษฐกิจ ที่แสดงในภาพ 11

ภาพ 11 หน้าจอผลงานด้านเศรษฐกิจ

8) เมนูผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา

เมื่อผู้ใช้เลือกกดปุ่มเมนูผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา ระบบจะแสดงหน้าจอผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา ที่แสดงในภาพ 12

ภาพ 12 หน้าจอผลงานด้านสังคม ศาสนา และการศึกษา

9) เมนูผลงานด้านศิลปกรรม

เมื่อผู้ใช้เลือกกดปุ่มเมนูผลงานด้านศิลปกรรม ระบบจะแสดงหน้าจอผลงานด้านศิลปกรรม ที่แสดงในภาพ 13

ภาพ 13 หน้าจอผลงานด้านศิลปกรรม

10) เมนูการเสด็จสวรรคต

เมื่อผู้ใช้เลือกกดปุ่มเมนูการเสด็จสวรรคต ระบบจะแสดงหน้าจอการเสด็จสวรรคตที่แสดงในภาพ 14

ภาพ 14 หน้าจอการเสด็จสวรรคต

ผลการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมในด้านความพึงพอใจของผู้ใช้งาน แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1) ผลการประเมินประสิทธิภาพด้านการออกแบบ แสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบโดยผู้ใช้งานด้านการออกแบบ (Design feature)

รายการ	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยเชิงคุณภาพ
1) หน้าจอแอปพลิเคชันมีความสวยงาม	4.14	0.60	ดี
2) หน้าจอแอปพลิเคชันออกแบบให้ใช้งานได้ง่าย	4.18	0.55	ดี
3) ความเหมาะสมของสีตัวอักษรและพื้นหลัง	4.14	0.57	ดี
4) รูปภาพที่นำมาใช้สวยงาม	4.07	0.63	ดี
5) การจัดรูปแบบในแอปพลิเคชันง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน	4.17	0.57	ดี
6) หน้าจอในแอปพลิเคชันมีความทันสมัย	4.06	0.59	ดี
7) หน้าจอในแอปพลิเคชันมีความน่าสนใจ	4.09	0.63	ดี
8) สีสีนในการออกแบบแอปพลิเคชันมีความเหมาะสม	4.07	0.58	ดี
9) สีพื้นหลังกับสีตัวอักษรมีความเหมาะสมต่อการอ่าน	4.16	0.58	ดี
10) ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร มีความสวยงามและอ่านได้ง่าย	4.18	0.57	ดี
11) มีความเร็วในการแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ	4.18	0.61	ดี
12) ภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้	4.16	0.59	ดี
ประสิทธิภาพด้านการออกแบบโดยรวม	4.13	0.38	ดี

จากตาราง 1 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมในด้านการออกแบบ โดยผู้ใช้งานพบว่าความสามารถในการออกแบบระบบ ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด มี 3 เรื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 4.18 ซึ่งประกอบด้วย หน้าจอแอปพลิเคชันออกแบบให้ใช้งานได้ง่าย ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร มีความสวยงามและอ่านได้ง่าย และ มีความเร็วในการแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ มีประสิทธิภาพด้านการออกแบบสูงสุด และมีค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 แสดงว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในด้านการออกแบบอยู่ในระดับดี

2) ผลการประเมินประสิทธิภาพด้านเนื้อหา (Content) ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบของผู้ใช้งานด้านเนื้อหา (Content)

รายการ	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ย เชิงคุณภาพ
1) ความถูกต้องของเนื้อหา	4.22	0.54	ดีมาก
2) ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา	4.20	0.51	ดี
3) ความครบถ้วนของเนื้อหา	4.13	0.58	ดี
4) การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาทำต่อทำความเข้าใจ	4.20	0.57	ดี
5) เนื้อหาที่น่าสนใจ	4.22	0.57	ดีมาก
6) การเรียงลำดับของเนื้อหาเป็นขั้นตอน มีความต่อเนื่อง อ่านแล้วเข้าใจ	4.16	0.58	ดี
7) ความลึกซึ้งของเนื้อหา	4.12	0.65	ดี
8) เนื้อหาเป็นประโยชน์	4.50	0.61	ดีมาก
9) เนื้อหากับภาพมีความสอดคล้องกัน	4.29	0.56	ดีมาก
10) ข้อความในแอปพลิเคชันถูกต้องตามหลักภาษา และไวยากรณ์	4.20	0.55	ดี
11) ปริมาณเนื้อหาไม่เพียงพอกับความต้องการ	4.19	0.56	ดี
ประสิทธิภาพด้านเนื้อหาโดยรวม	4.22	0.35	ดีมาก

จากตาราง 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมในด้านเนื้อหา (Content) โดยผู้ใช้งาน พบว่า ประสิทธิภาพด้านเนื้อหาระบบ ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือ เนื้อหาเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมา คือ เนื้อหากับภาพมีความสอดคล้องกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งค่าเฉลี่ย โดยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 แสดงว่าระบบระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ด้านเนื้อหาของระบบ อยู่ในระดับดีมาก

3) ผลการประเมินประสิทธิภาพด้านการใช้งาน(usability) แสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบของผู้ใช้งาน ด้านการใช้งาน(usability)

รายการ	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ย เชิงคุณภาพ
1) ความง่ายต่อการใช้งานของระบบ	4.42	0.61	ดีมาก
2) กระบวนการในการติดตั้งแอปพลิเคชัน ง่าย และเหมาะสม	4.37	0.57	ดีมาก
3) ท่านสามารถเข้าใจและใช้งานแอปพลิเคชัน ได้อย่างรวดเร็ว	4.35	0.56	ดีมาก
4) ท่านคิดว่าผู้ใช้งานทั่วไปสามารถเรียนรู้และใช้งาน ได้อย่างรวดเร็ว	4.32	0.57	ดีมาก
5) คำศัพท์ที่ใช้ผู้ใช้มีความคุ้นเคยและสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย	4.33	0.55	ดีมาก
6) ไม่พบข้อผิดพลาด	4.24	0.66	ดีมาก
7) ผู้ใช้มีความพึงพอใจในการใช้งาน	4.50	0.60	ดีมาก
ประสิทธิภาพด้านการใช้งานโดยรวม	4.36	0.41	ดีมาก

จากตาราง 3 ผลการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมในด้านการใช้งานระบบ (Usability) โดยผู้ใช้พบว่า ประสิทธิภาพด้านการใช้งานระบบ ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือ ผู้ใช้มีความพึงพอใจในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมาคือ ความง่ายต่อการใช้งานของระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 แสดงว่าระบบระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพด้านการใช้งานระบบ อยู่ในระดับดีมาก

4) ผลการประเมินประสิทธิภาพด้านประโยชน์ในการใช้ (benefit) ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบของผู้ใช้งาน ด้านประโยชน์ในการใช้ (benefit)

รายการ	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยเชิงคุณภาพ
1) สามารถเป็นแหล่งความรู้ได้	4.62	0.82	ดีมาก
2) เนื้อหาประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน	4.61	0.83	ดีมาก
3) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้	4.60	0.76	ดีมาก
4) เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน	4.65	0.82	ดีมาก
5) เป็นสื่อในการเผยแพร่เชิดชูเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	4.76	0.80	ดีมาก
ประสิทธิภาพด้านประโยชน์ในการใช้ โดยรวม	4.65	0.41	ดีมาก

จากตาราง 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมในด้านประสิทธิภาพการใช้งานของโปรแกรม โดยผู้ใช้งานพบว่า ประสิทธิภาพด้านประโยชน์ในการใช้งานระบบ ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือ เป็นสื่อในการเผยแพร่เชิดชูเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 รองลงมาคือ เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 แสดงว่าระบบระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพด้านประโยชน์ในการใช้งานระบบ อยู่ในระดับดีมาก

5) สรุปผลการประเมินหาประสิทธิภาพของระบบโดยผู้ใช้งาน ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ผลสรุปการประเมินประสิทธิภาพระบบในด้านความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

รายการ	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยเชิงคุณภาพ
1. ด้านการออกแบบ (Design feature)	4.13	0.38	ดี
2. ด้านเนื้อหา (Content)	4.22	0.35	ดีมาก
3. ด้านการใช้งาน(usability)	4.36	0.41	ดีมาก
4.ด้านประโยชน์ในการใช้(benefit)	4.65	0.41	ดีมาก
สรุป	4.34	0.28	ดีมาก

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าระบบสารสนเทศสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์นี้สามารถทำให้ผู้ใช้พึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เพราะได้ค่าเฉลี่ย 4.34 แสดงว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมานี้มีคุณภาพดีมาก ทั้งนี้ ความพึงพอใจด้านประโยชน์ในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.65 ส่วนความพึงพอใจด้านการออกแบบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 4.13

อภิปรายผล

งานวิจัยพัฒนาระบบสารสนเทศสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์นี้ คล้ายกับงานวิจัยท่านอื่นที่ทำโปรแกรมประยุกต์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการทำหลายวัตถุประสงค์ บางเรื่อง เพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับวรรณคดี เช่นงานวิจัยของกนกพร จันทร์เพ็ง (2557) งานวิจัยบางงานก็นำเสนอความรู้เพื่อช่วยในการเรียนการสอนของวิชาต่างๆ เช่น งานวิจัยของ กะรัต รัตน์โสภณ และคณะ (2558) ณัชชา กอศรีสกุล และ จามรกุล เหล่าเกียรติกุล (2558) สายฝน พรหมเทพ กฤติกา สังขวดีและ ปัญญา สังขวดี (2559) กิตติ เสือแพร (2557) สำหรับความเหมือนกันในการประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้งาน พบว่างานวิจัยที่ได้ผลระดับดีมาก ก็งานวิจัยของกนกพร จันทร์เพ็ง (2557) แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ได้ผลการประเมินคล้ายกันก็อาจแตกต่างกันในเรื่องอื่นๆ เช่น กลุ่มตัวอย่าง เนื้อหา การออกแบบ และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร จันทร์เพ็ง. (2557). การพัฒนาแอปพลิเคชันบนแอนดรอยด์ เรื่อง พระอภัยมณี ตอนสุดสาครตามหาพระอภัยมณี. โครงการปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีมีเดียและแอนิเมชัน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- กะรัต รัตน์โสภณ และคณะ. (2558). แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้การประกอบคอมพิวเตอร์เบื้องต้นบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. งานประชุมวิชาการระดับปริญญาตรีด้านคอมพิวเตอร์ภูมิภาคอาเซียน 2558.มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- กิตติ เสือแพร. (2557). การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ในการเรียนวิชาการประมวลผลภาพดิจิทัล สำหรับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต.การประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 7 ภาควิชาครุศาสตร์ไฟฟ้า คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- จรรยา ประชิตโรมรัน. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ณัชชา กอศรีสกุล และ จามรกุล เหล่าเกียรติกุล (2558). การพัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการเรียนรู้ภาษาเกาหลี สำหรับผู้เริ่มต้นบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. งานประชุมวิชาการระดับปริญญาตรีด้านคอมพิวเตอร์ ภูมิภาคอาเซียน 2558. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- สายฝน พรหมเทพ กฤติกา สังขวดีและ ปัญญา สังขวดี.(2559). การพัฒนาแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เรื่อง กีฬา แบดมินตัน . งานประชุมวิชาการราชภัฏนครสวรรค์วิจัยครั้งที่ 1, 2559. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

กลุ่มนาฏศิลป์และการแสดง (ผลงานวิจัย)

การศึกษาแนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก THE STUDY OF IDEA IN DEVELOPING THE PERFORMANCE OF PHUTHAI SAM PHAO (THREE TRIBES OF PHUTHAI) ASSEMBLING WITH CLASSIC GUITAR SOLO

เรखा อินทรกำแหง

Rekha Intarakamhaeng

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา และรูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่า แนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ประพันธ์บทเพลงภูไทสามเผ่าและนักกีตาร์คลาสสิกผู้เรียบเรียงบทเพลงขึ้นใหม่ ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างและไม่เป็นทางการเป็นเครื่องมือในการวิจัย พร้อมทั้งศึกษารูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าที่เผยแพร่ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการแสดงและร่วมเผยแพร่ในเทศกาลกีตาร์คลาสสิกนานาชาติใน 2 เทศกาล จากนั้นจึงสรุปผลการวิเคราะห์ของแนวคิดในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษา พบว่า การแสดงภูไทสามเผ่าเป็นการแสดงที่ได้รับการพัฒนามาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และได้พัฒนาขึ้นเป็นอีกรูปแบบหนึ่งโดยวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ การแสดงทั้งสองรูปแบบจึงมีความแตกต่างในด้านลำดับการแสดง บทเพลง นักแสดง การแต่งกาย และการพ้อนรำ ซึ่งได้เป็นต้นแบบของแสดงภูไทสามเผ่าที่เผยแพร่ในปัจจุบัน แนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ดำเนินงานภายใต้การอนุรักษ์และพัฒนาด้วยการกำหนดแนวทางอย่างเป็นระบบจากแนวคิดโครงสร้างบทเพลง 5 ท่อน เพื่อกำหนดรูปแบบการแสดง โครงสร้างการแสดง นักแสดง เครื่องแต่งกาย การใช้พื้นที่และตำแหน่งนักแสดง การพ้อนรำ การแปรแถว ซึ่งการพัฒนาสามารถสร้างสุนทรีย์ในการรับชมทั้งด้านความสวยงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าฟัง มีแนวคิดอย่างเป็นระบบแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้ให้ได้ศึกษาและพัฒนาต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : การพัฒนาการแสดง, ภูไทสามเผ่า, กีตาร์คลาสสิก

ABSTRACT

This study is a qualitative research aimed at studying the background and the model of Phuthai Sam Phao (Three tribes of Phuthai) Performance and the idea in developing the Phuthai Sam Phao (Three tribes of Phuthai) Performance assembling with classic guitar solo. In the research methodology, interviews with the expert who was the composer of Phuthai Sam Phao song and the guitarist who newly arranged the music were employed. The non structured and informal interview was the tool in the study along with the study on the performance model of

Phuthai Sam Phao in various models to develop the performance and to join in two International Classic Guitar Festivals. Then the result from the analysis of the ideas was concluded in descriptive analysis according to the objectives.

The result of the study revealed that the Phuthai Sam Phao performance was created and developed by Roi Et College of Dramatic Arts and another model was developed by Kalasin College of Dramatic Arts. The two performances were so different in the sequence, music, actors, costumes, and the dance which was the model of Phuthai Sam Phao that was known at present. As a result, the idea in developing of Phuthai Sam Phao (Three tribes of Phuthai) Performance assembling with classic guitar solo was processed under the idea to preserve and develop. The systematic model from the idea of 5-part song structure was applied to determine the performance model, performance structure, costumes, blocking and actor position, dance posture, and deployment. The development can create aesthetic for watching in terms of beauty, difference, and amazement, systematic idea, presentation of cultural identity, wisdom for studied and developed in the future.

Keywords : Developing The Performance, Phuthai Sam Phao, Classic Guitar

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ เป็นรูปแบบการแสดงที่สื่อถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย แสดงถึงตัวตนของแต่ละท้องถิ่น ทั้งในด้านประเพณี พิธีกรรม ศาสนา ความเชื่อ และชาติพันธุ์ ด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลายรูปแบบการแสดงจึงเกิดจากการพัฒนาตามเหตุปัจจัยจากหลากหลายมิติ การพัฒนารูปแบบการแสดงจึงอาจเกิดจากการนำของเดิมไปใช้ ที่ไม่ใช่การกระทำซ้ำอยู่เสมอไป แต่นำไปเป็นฐานสำหรับการพัฒนาและสร้างสิ่งใหม่ พร้อมกับรักษาคุณค่าของความเป็นไทยและมาตรฐานเก่าให้คงอยู่ เพราะเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2537 : 163) ดังเช่นการแสดงฟ้อนภูไทสามเผ่า ประกอบด้วย ภูไทกาฬสินธุ์ ภูไทสกลนคร และภูไทเรณูนคร ซึ่งมีรูปแบบและเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองที่แตกต่างกันทั้งด้านท่าทางการฟ้อนรำ กลอนลำ ดนตรีและการแต่งกาย ทำการแสดงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2522 ประพันธ์เพลงโดยนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ บรรจุท่าฟ้อนรำโดยคณาจารย์จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ในขณะนั้น ต่อมาไม่นานวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ได้สร้างสรรค์ฟ้อนภูไท 3 เผ่า ในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์. 2559 : สัมภาษณ์) ปัจจุบันการแสดงฟ้อนภูไทสามเผ่าได้รับการเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางโดยสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ใช้เป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการเรียนการสอน การแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมทั้งในและต่างประเทศ ด้วยการสืบสานแบบดั้งเดิมและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับบริบทของการแสดง เช่น สถานที่ในการแสดง โอกาสในการแสดง ตลอดจนการประยุกต์ลีลาท่ารำร่วมกับทำนองเพลงที่บรรเลงจากเครื่องดนตรีพื้นเมือง เครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากล (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์. 2559 : สัมภาษณ์) นอกจากนี้บทเพลงภูไทสามเผ่าได้ถูกพัฒนาและนำมาจัดแสดงโดยผลงานการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ด้วยการใช้เทคนิคการปรับสายกีตาร์เป็นพิณ ซึ่งเป็นผลงานของอาจารย์รัฐศาสตร์ เวียงสมุทร ผลงานดังกล่าวได้นำมาแสดงในเวทีเทศกาลกีตาร์คลาสสิกนานาชาติในปี 2559 ซึ่งเป็นเทศกาลที่นักกีตาร์คลาสสิกชั้นนำจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อต้องการนำเสนอเอกลักษณ์และ

ศิลปวัฒนธรรมของไทยได้เผยแพร่ไปในระดับสากล (รัฐศาสตร์ เวียงสมุทร. 2559 : สัมภาษณ์) ซึ่งการแสดงบทเพลงครั้งนี้ ได้เป็นที่มาของแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าเพื่อนำมาประยุกต์ให้เกิดความแปลกใหม่ของวงการกีตาร์คลาสสิก รวมถึงเจตนารมณ์ในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้นานาชาติได้เห็นถึงเอกลักษณ์อันสวยงามของไทยในระดับสากล

ด้วยจุดเริ่มต้นของการพัฒนานั้นเอง จะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์นาฏศิลป์แบบดั้งเดิมให้คงอยู่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ เพราะเนื่องจากสภาพของสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมถึงรูปแบบการเผยแพร่และการรับวัฒนธรรมของต่างชาติ นับว่ามีผลต่อแนวคิดในการพัฒนา ปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์แบบใหม่ซึ่งเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากการพัฒนาแบบการแสดงให้เห็นถึงความกระชับ น่าสนใจ และยังคงสามารถรักษาคุณค่าตามจารีตไว้ได้ดั้งเดิม มีความถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตอบสนองต่อความต้องการให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในระดับสากล จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ การพัฒนาจึงอาจเกิดจากการนำองค์ความรู้เก่าที่มีมาก่อนแล้วนำมาศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และสามารถพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องดังเช่นในปัจจุบัน กระบวนการเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การแสดงนั้น ๆ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย สามารถนำไปใช้ในการเผยแพร่สู่กลุ่มคนที่หลากหลาย สร้างความสนใจควบคู่ไปกับความรู้สึกที่ดีต่อภูมิปัญญาอันวิจิตรและงดงามของตน (ฉันทนา เอี่ยมสกุล. 2557 : 1 และ พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์. 2553 : 1)

จากบริบทเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ในปัจจุบันมีแนวคิดและการพัฒนาริเริ่มสร้างสรรค์ประยุกต์เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ควบคู่ไปกับการรักษารากเหง้าของความเป็นไทยไว้ให้คงอยู่ ในขณะเดียวกันอาจผสมผสานกับวัฒนธรรมภายนอก เพื่อมุ่งหวังให้เกิดสุนทรียภาพในการชมการแสดงที่หลากหลายมากขึ้น นำมาสู่การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกอันล้ำค่าและเป็นทางเลือกที่จะสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้อีกทางหนึ่ง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2549 : 18) ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจต่อการศึกษานาฏศิลป์ในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่า ประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก โดยศึกษาความเป็นมาและรูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่า แบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดด้านการพัฒนาตามโครงสร้างของบทเพลง รวมถึงแนวคิดด้านการอนุรักษ์ และทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ด้านความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการแสดงที่ได้ผสมผสานวัฒนธรรมอื่นให้เหมาะสมกับโอกาสในการแสดงและความต้องการของผู้เรียบเรียงบทเพลงข้างต้น โดยที่การแสดงยังคงนำเสนอเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้อย่างชัดเจนที่สุด ผลการศึกษาในครั้งนี้จะนำมาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อแนวคิดเพื่อการพัฒนาหรือการสร้างผลงานด้านนาฏศิลป์ ที่นำเสนอเกี่ยวกับการแสดงภูไทสามเผ่าในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนาการแสดงด้านนาฏศิลป์ในรูปแบบอื่น ๆ ที่ยังคงอนุรักษ์เอกลักษณ์เฉพาะทางศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา และรูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาแนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก

ขอบเขตการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นรูปแบบการแสดงที่พัฒนามาจากแนวคิดของบทเพลงภูไทสามเฒ่า จึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านจำนวน 2 ท่าน และผู้เรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงภูไทสามเฒ่าสำหรับกีตาร์คลาสสิก จำนวน 1 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความเป็นมาและรูปแบบการแสดงของภูไทสามเฒ่า ประกอบด้วย ภูไทสกลนคร ภูไทกาฬสินธุ์ และภูไทเรณูนคร ตามแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ จากการแสดงที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์และการจัดการแสดงยังสถานที่ต่างๆ เพื่อประกอบแนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเฒ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างเพื่อใช้รวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และแบบการบันทึกจากการสังเกต โดยใช้อุปกรณ์เพื่อช่วยในบันทึกข้อมูลในด้านการต่างๆ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และสมุดบันทึก ดังนั้นข้อมูลประกอบกิจกรรมหลักดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการแสดงภูไทสามเฒ่าจากผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีพื้นบ้าน และข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด โครงสร้างของบทเพลง จากผู้เรียบเรียงเสียงประสานเพลงภูไทสามเฒ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก

3.2 แบบบันทึกการสังเกต ใช้การบันทึกในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น การสังเกตรูปแบบการแสดงภูไทสามเฒ่าของสถาบันต่างๆ จากสื่อออนไลน์และจากการรับชมในงานต่างๆ ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาการแสดง สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเผยแพร่ ในงานเทศกาลกีตาร์นานาชาติ มหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn International Guitar Festival 2016) และงานเทศกาลกีตาร์นานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (Nakhon ratchasima International Guitar Festival 2016) ซึ่งผู้วิจัยสามารถจดบันทึกได้ในขณะนั้นหรือในภายหลังก็ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสามารถเก็บประเด็นสำคัญไว้ทำการสัมภาษณ์เฉพาะบุคคลได้อีกครั้งหนึ่ง

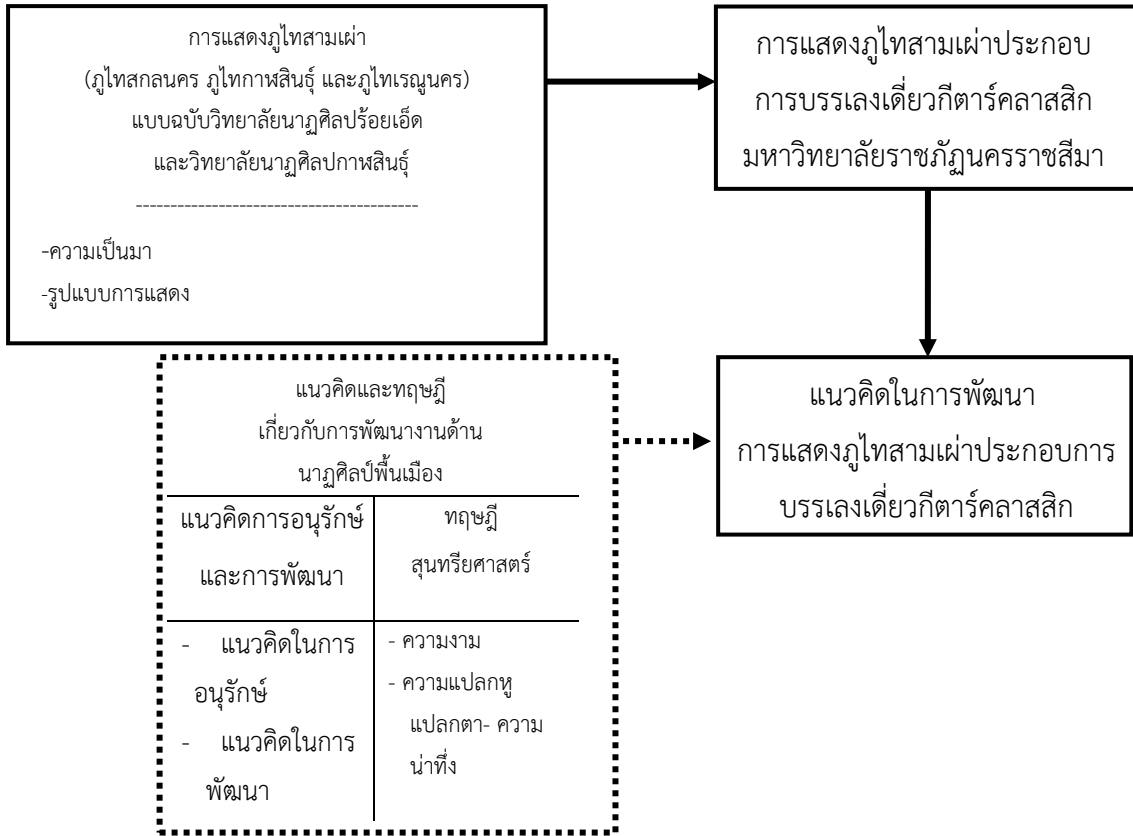
ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความเป็นมาและรูปแบบการแสดงภูไทสามเฒ่า ในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ประกอบด้วย ภูไทสกลนคร ภูไทกาฬสินธุ์ และภูไทเรณูนคร จากเอกสารและการเผยแพร่ในรูปแบบวีดิทัศน์และตัวอย่างการจัดแสดงในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์แนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเฒ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เท่านั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิดในการพัฒนา การแสดงภูไทสามเฒ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ภายใต้แนวคิดของการพัฒนาและอนุรักษ์ ร่วมกับทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวกับการพัฒนางานด้านนาฏศิลป์ โดยมีกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก หมายถึง การบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีกีตาร์คลาสสิก ซึ่งใช้วิธีตีด้วยนิ้วมือ ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะของกีตาร์คลาสสิก คือ ความสมบูรณ์ในตัวเอง เนื่องจากสามารถถ่ายทอดเสียงทุกเสียงที่จะประกอบกันให้เป็นเพลงได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นท่วงทำนอง (MELODY) คอร์ด (CHORD) และเบสส์ (BASS) จึงเปรียบเสมือนเป็นการย่อส่วนการบรรเลงด้วยวงออร์เคสตราทั้งวง

ศิลปะการแสดงที่มีลักษณะเฉพาะด้วยการเคลื่อนไหว สีลา ทำนองเพลง ที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเกิดจากการดัดแปลงการฟ้อนของชาวบ้าน ให้มีลีลางดงาม เป็นแบบแผนยิ่งขึ้น

การแสดงภูไทสามเผ่า หมายถึง การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ที่รวมการแสดงของชาวภูไทใน 3 จังหวัดไว้ในชุดเดียวกัน ได้แก่ สกลนคร กาฬสินธุ์ และเรณูนคร สร้างสรรค์ขึ้นโดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ซึ่งการแสดงทั้ง 2 สถาบัน จะมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

รูปแบบการแสดง หมายถึง ความคิดรวบยอดหรือภาพรวมของการแสดงชุดใดชุดหนึ่ง โดยมีองค์ประกอบในการแสดงเป็นส่วนประกอบ เช่น บทเพลง ลำดับทางการแสดง นักแสดง การแต่งกาย การฟ้อนรำ เป็นต้น
แนวคิด หมายถึง ความคิดในการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยนำองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดมาเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติ

การพัฒนาการแสดง หมายถึง การกระทำด้วยวิธีใดๆ ก็ตาม ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาจเปลี่ยนมาก เปลี่ยนน้อย หรืออาจเกิดสิ่งใหม่ทดแทน เป็นวิธีที่ได้กำหนดแนวทางหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า แต่สามารถปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของความเป็นจริงของแต่ละบริบท

การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแล รักษา ป้องกัน และบูรณะ เพื่อให้คงคุณค่าและไม่เกิดความเสียหายหรือสูญเสียไปในอนาคต

สุนทรียศาสตร์ หมายถึง ความงาม ความชื่นชอบ ที่เกิดจากการรับรู้ การรับชมและประสบการณ์ โดยใช้องค์ประกอบด้าน ความงาม ความแปลกหูแปลกตา ความน่าทึ่ง เป็นแนวคิดในการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานการแสดงด้านนาฏศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย เทปบันทึกการแสดง และสื่อในรูปแบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ถึงประเด็นความเป็นมาของการแสดงภูไทสามเผ่าจากผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีพื้นบ้าน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้เรียบเรียงและเป็นผู้บรรเลงบทเพลงภูไทสามเผ่าสำหรับบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกในประเด็น แนวคิด โครงสร้าง และเนื้อหาของบทเพลง
3. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในด้านรูปแบบของการแสดงภูไทสามเผ่าแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ และวิเคราะห์โครงสร้างของบทเพลงภูไทสามเผ่าสำหรับประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการแสดง
4. พัฒนารูปแบบการแสดง ให้มีความสอดคล้องและมีความกลมกลืนกับโครงสร้างของบทเพลงภูไทสามเผ่าสำหรับในการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก
5. ฝึกซ้อม และเผยแพร่การแสดงประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกใน 2 เทศกาล ได้แก่ เทศกาลกีตาร์นานาชาติ มหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn International Guitar Festival 2016) และเทศกาลกีตาร์นานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (Nakhon ratchasima International Guitar Festival 2016)
6. วิเคราะห์แนวคิดการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ที่ได้จากการบรรณาการคิดและดำเนินการพัฒนารูปแบบการแสดงอย่างเป็นระบบ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
7. สรุปผลและอภิปรายผล จากแนวคิดด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์ ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวกับการพัฒนางานด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ ความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่ง ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูล แนวคิด และประเด็นสำคัญ ซึ่งสามารถนำไปให้เกิดประโยชน์กับผู้สนใจในการศึกษาหรือสร้างสรรค์ได้ต่อไปในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผลในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการบรรยายเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดภายใต้การการอนุรักษ์และพัฒนา ร่วมกับ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ประกอบด้วย ความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่ง โดยนำเสนอข้อมูลออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามกระบวนการดำเนินงานวิจัย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความเป็นมา และรูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ พบว่า การแสดงภูไทสามเผ่าเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วง ปี พ.ศ. 2522 ในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีลำดับการฟ้อนเริ่มจาก ภูไทเผ่ากาฬสินธุ์ ภูไทเผ่าสกลนคร และภูไทเผ่าเรณูนคร การฟ้อนจะประกอบนักแสดงหญิงและนักแสดงชายเข้ามาประกอบทั้ง 3 เผ่า หลังจากนั้นไม่นานนัก วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ได้พัฒนาการแสดง “ภูไทสามเผ่า” ขึ้นในอีกรูปแบบหนึ่ง มีความแตกต่างจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดไม่มากนัก โดยมีผู้ฟ้อนเป็นหญิงเพียงอย่างเดียว มีลำดับการฟ้อนเริ่มจาก ภูไทเผ่าสกลนคร ภูไทเผ่ากาฬสินธุ์ และภูไทเผ่าเรณูนคร

การแสดงภูไทสามเผ่าจึงมีต้นแบบที่สืบทอดมาถึงปัจจุบันเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ซึ่งทั้งสองรูปแบบได้รับการเผยแพร่และทำการแสดงอย่างต่อเนื่องสามารถพบได้แพร่หลายในกิจกรรมและเทศกาลต่าง ๆ และเกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงจากเดิม พบว่า มีรูปแบบการแสดงเป็นการผสมผสานระหว่างแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ในลักษณะของ “การพัฒนาควบคู่ไปกับอนุรักษ์” เพื่อให้การแสดงนั้น ๆ มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับโอกาสในการแสดง เผยแพร่สู่กลุ่มคนที่หลากหลาย และทันต่ยุคสมัยในระดับสากล รูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าที่พบในปัจจุบันมีประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1. รูปแบบการแสดงผสมผสานระหว่างแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เช่น 1) ใช้รูปแบบการแสดงในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ แต่ใช้รูปแบบการแต่งกายในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และ 2) ใช้รูปแบบการแสดงในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด แต่ใช้การนำเสนอการแสดงด้วยนักแสดงหญิงล้วน ตามแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

2. รูปแบบการแสดงผสมผสานระหว่างการแสดงภูไทสามเผ่าร่วมกับการแสดงอื่น ดังเช่น นำการแสดงกับแก๊บ หรือ การแสดงมวยโบราณ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงภูไทเผ่า หรืออาจนำมาแสดงร่วมกับภูไทเผ่าเรณูนคร สกลนคร เป็นการแสดงที่มีทั้งชายและหญิง ในขณะที่การแสดงภูไทที่เหลืออีกสองเผ่า นั้นใช้นักแสดงหญิงล้วน

3. นำรูปแบบการฟ้อนภูไทเรณูที่มีทั้งชายและหญิง แต่งกายในชุดสีน้ำเงินเข้ม เข้ามาแสดงร่วมกับฟ้อนภูไทเผ่ากาฬสินธุ์และภูไทเผ่าสกลนคร ในแบบดั้งเดิม

4. เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงภูไทสามเผ่าในปัจจุบันพบว่า มีทั้งการอนุรักษ์ในแบบดั้งเดิมและการพัฒนาด้วยการผสมผสานทั้งสองรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น แต่งกายแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ แต่ใช้การติดฝ้ายที่มวยผมในแบบวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด หรือ แต่งกายร่วมกับการแสดงชุดอื่น ๆ เช่น การแสดงภูไทเผ่าสกลนคร นักแสดงชายสวมชุดมวยโบราณ นักแสดงหญิงยังคงแต่งกายในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ดั้งเดิม เป็นต้น

5. บทเพลงประกอบแสดงภูไทสามเผ่า พบว่า บทเพลงแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ได้ถูกนำมาใช้ในการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

6. ลำดับการแสดงภูไทสามเผ่า พบว่า มีลำดับการแสดง 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) ลำดับการแสดงเริ่มจาก ภูไทเผ่ากาฬสินธุ์ ภูไทเผ่าสกลนครและภูไทเผ่าเรณูนคร เป็นรูปแบบของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ซึ่งพบลำดับการ

แสดงเช่นนี้ไม่มากนัก และ 2) ลำดับการแสดงเริ่มจาก ภูไทเผ่าสกลนคร ภูไทเผ่ากาฬสินธุ์และภูไทเผ่าเรณูนคร เป็นรูปแบบของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ซึ่งพบลำดับการแสดงได้จากกิจกรรมของสถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ

7. ด้านรูปแบบการแสดง พบว่า การแสดงภูไทสามเผ่าประกอบด้วยการใช้นักแสดงใน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแสดงประกอบด้ว้ยนักแสดงหญิงและชาย เป็นรูปแบบที่วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ดใช้ประกอบการแสดงในภูไททั้งสามเผ่า แต่ปัจจุบันพบเห็นการแสดงเช่นนี้ไม่มากนัก ซึ่งหากมีนักแสดงชายก็จะเป็นการแสดงร่วมในเฉพาะบางเผ่าเท่านั้น และ 2) การแสดงด้วยหญิงล้วน เป็นรูปแบบที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ใช้ในการแสดงทั้งสามเผ่า และสามารถพบได้จากหลายกิจกรรม ของสถานศึกษาต่าง ๆ

8. ท้าพ่อนในการแสดงภูไทสามเผ่า พบว่า หากทำการแสดงโดยใช้บทเพลงตามแบบฉบับใด ก็จะทำให้ท่าทางการพ่อนของแบบฉบับนั้นประกอบการแสดง ในด้านลีลาหรือรายละเอียดต่างๆ ของท่าทางการพ่อนนั้นอาจถูกปรับเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง เนื่องจากปัจจัยในหลายประเด็น เช่น ความสามารถของผู้แสดง การปรับความสั้นความยาวขอบทเพลง การผสมผสานบทเพลง การผสมกับการแสดงในชุดอื่น หรือจำนวนผู้แสดง เป็นต้น แต่ทั้งนี้ท่าทางการพ่อนก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้อย่างชัดเจน

2. แนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก พบว่า การพัฒนารูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก เป็นการพัฒนาซึ่งมีแนวคิดจากการนำโครงสร้างของบทเพลงที่ได้เรียบเรียงขึ้นทั้ง 5 ท่อน นำมาใช้ในการกำหนดแนวทางพัฒนา ประกอบด้วย

1) การกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบทางการแสดง เป็นกระบวนการกำหนดขั้นตอนในการออกแบบการแสดง โดยนำข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดรูปแบบการแสดง ดังเช่น ที่มาของการพัฒนารูปแบบการแสดง ที่มาของบทเพลงและบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง ข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลงภูไทสามเผ่า และข้อกำหนดเฉพาะของกิจกรรม เช่น เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เอกลักษณ์ในการบรรเลงกีตาร์คลาสสิก โอกาสในการแสดง พื้นที่ในการแสดง เป็นต้น

2) การกำหนดโครงสร้างของรูปแบบการแสดง เป็นการกำหนดกรอบเพื่อใช้ดำเนินงานพัฒนา ดังนั้น การการแสดงภูไทสามเผ่าที่ต้องทำการพ่อนประกอบการบรรเลงเดี่ยวด้วยกีตาร์คลาสสิกในครั้งนี้จึงได้นำโครงสร้างทางดนตรีมาทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของการแสดงหรือเรียกว่าลำดับทางการแสดง ซึ่งแบ่งการแสดงออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงนำ 2) ช่วงการแสดงภูไทเผ่ากาฬสินธุ์ 3) ช่วงการแสดงภูไทเผ่าสกลนคร 4) ช่วงการแสดงภูไทเรณูนคร และ 5) ช่วงท้าย (Finale)

3) การกำหนดนักแสดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการแสดงในทุกๆรูปแบบ เพราะนักแสดงถือเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงและจะเป็นตัวกำหนดแนวทางขององค์ประกอบในด้านอื่นๆ ต่อไป การแสดงในครั้งนี้ได้กำหนดผู้แสดงเป็นนักแสดงหญิงล้วนจำนวน 6 คน โดยแบ่งนักแสดงออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 2 คน

4) การกำหนดเครื่องแต่งกาย เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การแสดงมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากข้อกำหนดในการพัฒนาการแสดงและความสอดคล้องของ บทเพลง รวมถึงการรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิม ดังนั้นเครื่องแต่งกายจึงเป็นการผสมผสานการแต่งกายระหว่างแบบฉบับการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และการแต่งกายแบบวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด

5) การกำหนดพื้นที่และตำแหน่งในการแสดง ซึ่งเป็นการกำหนดขอบเขต เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการแสดงและการใช้พื้นที่ที่เหมาะสม โดยมีแนวคิดสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ลักษณะของเวทีในการแสดง และ 2) ความสำคัญของนักกีตาร์คลาสสิกซึ่งเป็นการแสดงหลัก

6) การกำหนดท่าทางการฟ้อนรำ เป็นแนวคิดในการพัฒนาและออกแบบท่ารำที่ได้จาก ข้อกำหนดด้านความสอดคล้องของบทเพลงและการรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิม ดังนั้นท่าทางการฟ้อน จึงนำท่าฟ้อนรำหลักในแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์มาเป็นท่าฟ้อนรำประกอบการแสดง และดำเนินการพัฒนาในทิศทางของการตัดทอนจำนวนท่ารำและเพิ่มเติมท่าฟ้อนรำใหม่ด้วยท่าเชื่อมระหว่างผู้แสดงทำการแปรแถว

7) การกำหนดลักษณะการแปรแถว เป็นการกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของนักแสดงในขณะที่ฟ้อนรำ โดยมีแนวคิดมาจากการให้ความสำคัญแก่นักกีตาร์คลาสสิก การนำเสนอตามลำดับการแสดงของแต่ละเผ่า และการใช้พื้นที่ในการแสดงที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นลักษณะการแปรแถว จึงประกอบด้วยจำนวน 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแปรแถวในลักษณะแถวหน้ากระดาน 2) การแปรแถวในลักษณะการวางตำแหน่งแบบจุดสามเหลี่ยม 3) การแปรแถวในลักษณะการวางตำแหน่งแบบจุดสามเหลี่ยม และ 4) การแปรแถวในลักษณะการตั้งขั้ว

จากแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าที่ได้นำเสนอเป็นขั้นตอนต่างๆ นี้ เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงลักษณะการพัฒนา ที่มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงความสอดคล้องและการศึกษาข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งการพัฒนานั้นไม่ว่าจะเป็นไปในทิศทางที่มีการปรับเปลี่ยนมากนัก เพียงใดก็ตาม สิ่งที่ควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงคือเอกลักษณ์ของการแสดงนั้น ๆ เช่น บทเพลง โครงสร้างหรือลำดับทางการแสดง นักแสดง ท่าทางการฟ้อนรำ การแต่งกาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นโครงสร้างหลักที่ผู้พัฒนาจะต้องรักษาไว้ถึงแม้ว่าจะต้องมีการปรับปรุงแปลงก็ตาม เพราะองค์ประกอบเหล่านี้หากรักษาและดำเนินการได้อย่างถูกต้องแล้วนั้น ก็เท่ากับการรักษาคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นตัวตนให้คงอยู่ได้สืบไป

ภาพที่ 2 การแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก

อภิปรายผล

จากบทสรุปผลของแนวคิดในการที่นำเสนอในเบื้องต้น เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของกรอบแนวคิดในการวิจัยด้านการอนุรักษ์และด้านการพัฒนา แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ในด้านความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าทึ่ง พบว่า มีความสอดคล้องดังการอภิปรายซึ่งจะนำเสนอไว้ใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิดในการอนุรักษ์และการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก

จากการศึกษาความเป็นมาของการแสดงภูไทสามเฒ่าเพื่อใช้ประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ซึ่งเป็นการแสดงที่ประกอบด้วยวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออก ภายใต้การดำเนินงานเพื่อแลกเปลี่ยน ศิลปวัฒนธรรมระหว่างนานาชาติ โดยทำการแสดงในเวทีที่มีรูปแบบความเป็นสากลทางดนตรีโดยเฉพาะ และใน ขณะเดียวกันการแสดงต้องสื่อถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสามารถแสดงถึงลักษณะเฉพาะความเป็นตัวตนของ แต่ละประเทศได้อย่างอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังต้องมีความสอดคล้อง เหมาะสม กับบริบทและข้อจำกัดต่างๆ เพื่อให้การแสดงสามารถสร้างความสนใจ เผยแพร่สู่กลุ่มคนที่หลากหลายและทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ไปใน ระดับสากล ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาแสดงภูไทสามเฒ่าเพื่อใช้ประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกจึงเป็นการ พัฒนาผลงานที่มีแนวคิดสอดคล้องกับผลการศึกษา ด้านทฤษฎีพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องของแนวทางการอนุรักษ์และ พัฒนาการศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสังคมปัจจุบัน มีการดำเนินงานอยู่ 2 แนวทาง คือ เปลี่ยนแปลงการแสดงเพื่อให้เข้ากับ ภารกิจเชิงพาณิชย์ และการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมแต่นำเรื่องการพาณิชย์เข้ามาเสริมเพื่อช่วยให้เกิด การพัฒนา เพราะศิลปะทุกแขนงย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ที่สำคัญคือต้องทราบพื้นฐานดั้งเดิม บอกที่มาที่ไปได้ อย่างมีเหตุผล ไม่ทำให้ขาดความสมดุล (นริรัตน์ พิณจรรย์สาร. 2533 : 221-222) ดังนั้นการ อนุรักษ์และการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักถึง และควรกระทำควบคู่กันไป ความสอดคล้องของแนวคิดใน การศึกษาครั้งนี้ สามารถอภิปรายได้เป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ แนวคิดด้านการอนุรักษ์และแนวคิดด้านการพัฒนา ดังนี้

1.1 แนวคิดด้านการอนุรักษ์ที่ปรากฏในการแสดงภูไทสามเฒ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์ คลาสสิก พบว่า เป็นการแสดงที่ต้องการรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการแสดงภู ไทสามเฒ่าให้ยังคงอยู่ โดยสามารถนำเสนอและรักษารูปแบบการแสดงไว้ได้อย่างเหมาะสม ถึงแม้การแสดงในครั้ง นี้จะเป็นการแสดงประกอบบทเพลงภูไทสามเฒ่าที่ศิลปินกีตาร์คลาสสิกได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ด้วยเครื่องดนตรีสากล เพียงชิ้นเดียวก็ตาม แต่บทเพลงดังกล่าวเป็นการเรียบเรียงที่ยังคงรักษาโครงสร้างและเอกลักษณ์ของบทเพลงดั้งเดิม ไว้เช่นกัน ฉะนั้นการแสดงประกอบการบรรเลงจึงเป็นสิ่งที่ช่วยเติมเต็มถึงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ เห็นเป็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การแสดงภูไทสามเฒ่าดังกล่าว จึงเป็นการอนุรักษ์โดยนำรูปแบบการแสดงในแบบวิทยาลัยนาฏ ศิลปะการพหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนา เนื่องจากโครงสร้างของบทเพลงนั้นเป็นการเรียบเรียงมาจากโครงสร้างใน แบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เป็นหลัก ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์แนวคิดถึงการอนุรักษ์รูปแบบการแสดงภูไทสาม เฒ่าในแบบดั้งเดิม ที่ปรากฏในการแสดงภูไทสามเฒ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก จึงประกอบด้วย

1.1.1 การอนุรักษ์ด้านลำดับทางการแสดง ได้แก่ การรักษาเอกลักษณ์ด้านลำดับการแสดงใน แบบวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ คือ ภูไทเฒ่าสกลนคร ภูไทเฒ่ากาฬสินธุ์ และ ภูไทเฒ่าเรณูนคร

1.1.2 การอนุรักษ์ด้านท่าทางการพ้อนรำ ได้แก่ การรักษาเอกลักษณ์และการนำเสนอด้วย ท่าทางการพ้อนรำในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เป็นหลัก

1.1.3 การอนุรักษ์ด้านการแต่งกาย ได้แก่ การรักษาเอกลักษณ์เฉพาะทางด้านการแต่งกายของ ภูไทเฒ่าสกลนคร ภูไทเฒ่ากาฬสินธุ์ และภูไทเฒ่าเรณูนคร

1.1.4 การอนุรักษ์ด้านนักแสดง ได้แก่ การรักษาเอกลักษณ์การพ้อนรำด้วยนักแสดงหญิงล้วน ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงในแบบวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

1.2 แนวคิดด้านการพัฒนาของการแสดงภูไทสามเฒ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก พบว่า เป็นการพัฒนารูปแบบการแสดงที่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ด้วยบทเพลงพื้นเมืองของไทยแต่บรรเลง

ด้วยเครื่องดนตรีสากล แนวคิดหลักในครั้งนี้จึงเป็นการพัฒนา รูปแบบการแสดงที่เกิดจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพียงบางส่วน โดยคำนึงถึงการรักษาและอนุรักษ์รากเหง้าทางวัฒนธรรม ใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งแนวคิดนี้จะได้รับรูปแบบการแสดงที่อาจไม่ใช่สิ่งใหม่เพียง แต่เป็นรูปแบบการแสดงที่เปลี่ยนแปลงสิ่งเดิมเป็นบางส่วน เพื่อให้เกิดการรักษา สร้างคุณค่า และสามารถนำเสนอเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ดั้งเดิม ด้วยการประยุกต์จากรูปแบบเดิมเพียงเล็กน้อย โดยการผสมผสานเอกลักษณ์ด้านลำดับทางการแสดง ทำทางการพ้อนรำ นักแสดง และการแต่งกาย ที่เป็นลักษณะเฉพาะในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์เป็นหลัก ร่วมกับแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด ฉะนั้นแนวคิดในการพัฒนาการแสดงด้านนาฏศิลป์ควบคู่ไปการอนุรักษ์ จึงเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับการสร้างสรรค์บทเพลงในครั้งนี้เช่นกัน

เมื่อวิเคราะห์แนวคิดการพัฒนาจากรูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าในแบบดั้งเดิม จึงพบแนวคิดสำคัญที่ปรากฏในการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเตี๋ยกัตาร์คลาสสิก ได้แก่

1.2.1 การพ้อนรำ ได้แก่ การพัฒนาเพิ่มเติมทำทางการพ้อนรำในช่วงนำ และช่วงท้ายเพลงเพื่อเป็นท่าเชื่อมระหว่างท่าหลัก ซึ่งได้แก่ทำทางการพ้อนรำประกอบการแสดงภูไทเผ่าสกลนคร ภูไทเผ่ากาฬสินธุ์ และภูไทเผ่าเรณูนคร ในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

1.2.2 การแต่งกาย ได้แก่ การพัฒนาโดยการผสมผสานลักษณะการแต่งกายในแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด โดยมีรายละเอียดของการแต่งกายในแต่ละเผ่าดังนี้

1.2.2.1 ภูไทเผ่าสกลนคร ประกอบด้วย การแต่งกายด้วยเสื้อแขนกระบอก ฟ้านุ่งยาว สีดำ ขลิบขอบแดง ผูกด้วยผ้าสไบสีแดง สวมเล็บ เช่นเดียวกับการแต่งกายแบบวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และการแต่งกายแบบวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด แต่ใช้การเกล้าผมสูง ติดฝ้ายภูไทสีแดง

1.2.2.2 ภูไทเผ่ากาฬสินธุ์ ประกอบด้วย การแต่งกายตามเอกลักษณ์ของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ด้วยเสื้อแขนกระบอกสีดำ ฟ้านุ่งยาวทอด้วยลายพื้นมี้อง ห่มสไบด้วยผ้าแพรวา เก่าผมสูงผูกด้วยผ้าแพรมน

1.2.2.3 ภูไทเผ่าเรณูนคร ประกอบด้วย เป็นการแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ฟ้านุ่งยาว สีน้ำเงิน ขลิบขอบแดง พาดสไบสีขาว เช่นเดียวกับการแต่งกายแบบวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และการแต่งกายแบบวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด แต่ใช้การเกล้าผมสูงติดฝ้ายภูไทสีขาว

1.2.3 บทเพลง ได้แก่ การเรียบเรียงโดยการผสมผสานแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด และการเรียบเรียงชิ้นใหม่ในช่วงท่อนนำ และช่วงท้ายเพลง ดังนี้

1.2.3.1 ท่อนที่ 1 (Introduction) หรือ ช่วงท่อนนำ เป็นการสร้างสรรค์จากการนำสำเนียงการขับร้องแบบภูไทมาเป็นต้นแบบของแนวคิดด้วยการเรียบเรียงชิ้นใหม่

1.2.3.2 ท่อนที่ 2 เป็นช่วงของการนำเสนอการแสดงภูไทเผ่ากาฬสินธุ์ ซึ่งในท่อนเพลงนี้เป็นการเรียบเรียงบทเพลงชิ้นใหม่ ประกอบด้วยลายภูไทกาฬสินธุ์ในแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ซึ่งใช้เป็นช่วงขึ้นต้น จากนั้นจึงต่อกับ ท่อนเดี่ยวเครื่องดนตรีของลายภูไทเกาะตบตามแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด และต่อกับการบรรเลงประกอบการขับร้องด้วยลายภูไทกาฬสินธุ์ในแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

1.2.3.3 ท่อนที่ 3 เป็นช่วงของการนำเสนอการแสดงภูไทเผ่าสกลนคร ซึ่งในท่อนเพลงนี้เป็นการเรียบเรียงบทเพลงชิ้นใหม่ ประกอบด้วยลายภูไทน้อยในช่วงขึ้นต้นด้วย และต่อกับการบรรเลงประกอบการขับร้องของภูไทสกลนครตามแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

1.2.3.4 ท่อนที่ 4 เป็นช่วงของการนำเสนอการแสดงภูไทเผ่าเรณูนคร

ซึ่งในท่อนเพลงนี้เป็นการเรียบเรียงบทเพลงขึ้นใหม่ โดยใช้ลายลมพัดพร้าวของการแสดงภูไทสามเผ่าในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการบรรเลงเพียงอย่างเดียวไม่มีการขับร้องประกอบ

1.2.3.5 ท่อนที่ 5 ช่วงทำยเพลง หรือ “ช่วงหางเพลง” ซึ่งเป็นการเรียบเรียงบทเพลงขึ้นมาใหม่ โดยนำแนวคิดจากเทคนิคใน ท่อนที่ 1 มาเรียบเรียงเป็นบทสรุปลงในช่วงท้ายจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับช่วงนำในเบื้องต้น

2. แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ด้านความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าฟัง ของการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบในการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกพบว่า มีสอดคล้องกับแนวคิดการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองในปัจจุบัน เป็นรูปแบบการแสดงที่ได้พัฒนาด้วยการผสมผสานกับวัฒนธรรมภายนอก ที่เปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมหรือนำไปสู่สิ่งใหม่ตามความนิยมในแต่ละช่วงของยุคสมัย จนปรากฏให้เห็นเป็นรูปแบบการแสดงต่างๆ ซึ่งมุ่งหวังให้เกิดสุนทรียภาพในการชมการแสดงที่มีความหลากหลาย ตอบสนองกับความต้องการของผู้ชม นำมาสู่การสร้างความรู้สึกร่วมใจกับมรดกอันล้ำค่าและอาจนำมาสู่การสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้อีกทางหนึ่ง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2549 : 18) การแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก จึงเป็นการพัฒนาโดยกำหนดรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์ เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงความงามด้วยสัมผัสจากการฟังและการเห็นไปพร้อมๆกัน การพัฒนาผลงานทางด้านนาฏศิลป์ จึงจำเป็นต้องใช้ แนวคิด ทฤษฎี ในศาสตร์ด้านศิลปะเป็นพื้นฐานของความคิด ร่วมกับบริบทพื้นฐานและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ (ยศ สันตสมบัติ. 2540 : 54-55) เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ทำให้เราเข้าใจความงามเบื้องต้นและนำไปสู่การรับรู้ได้จากการมองเห็น การได้ยิน และการเคลื่อนไหว องค์ประกอบเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งปรากฏอยู่ในการแสดง (สาขาวิชาศิลปกรรมและสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์. 2557 : 17-21) ฉะนั้นการรับรู้ความงามในการแสดงตามแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ที่เกิดจากการสัมผัสสุนทรียธาตุของการแสดงในด้านความงาม ความแปลกหูแปลกตา และความน่าฟัง จึงเป็นส่วนสำคัญส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ชม (กิริติ บุญเจือ. 2522 : 263) ทั้งนี้แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกสามารถอภิปรายได้ตามคิด 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ด้านความงาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวคิดด้านความงามที่ปรากฏในรูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ประกอบด้วย

2.1.1 ลำดับทางการแสดง เป็นการนำเสนอการแสดงที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบการแสดงดั้งเดิม และเหมาะสมกับโครงสร้างบทเพลงที่ได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ ได้แก่

ท่อนที่ 1 (Introduction) เกริ่นนำเริ่มต้น จากนั้นนักแสดงเผ่ากาฬสินธุ์จึงเริ่มออกมาด้านหน้าเวที

ท่อนที่ 2 (ภูไทเผ่ากาฬสินธุ์) การแสดงภูไทเผ่ากาฬสินธุ์

ท่อนที่ 3 (ภูไทเผ่าสกลนคร) การแสดงภูไทเผ่าสกลนคร

ท่อนที่ 4 (ภูไทเผ่าเรณูนคร) การแสดงภูไทเผ่าเรณูนคร

ท่อนที่ 5 (Coda) การแสดงร่วมกันทั้งสามเผ่า

2.1.2 การเคลื่อนไหว เป็นลักษณะการเคลื่อนไหวของนักแสดงไปยังตำแหน่งหรือทิศทางต่างๆ ซึ่งใช้ท่าทางการพ้อนรำเป็นส่วนประกอบโดยการหมุนเวียนตำแหน่ง เพื่อสร้างความโดดเด่นและนำเสนอท่าทางการพ้อนรำประกอบบทเพลงของแต่ละเผ่า รวมถึงการแบ่งพื้นที่ทางการแสดง ซึ่งส่วนหนึ่งนักดนตรีจะนั่งบรรเลงประจำตำแหน่ง ดังนั้นการแสดงพ้อนรำจึงใช้พื้นที่เพียงฝั่งใดฝั่งหนึ่งเท่านั้น เช่น หากนักดนตรีนั่งในฝั่งขวาของเวที นักแสดงจะทำการแสดงบนพื้นที่ฝั่งซ้ายของเวที เพื่อมิให้เป็นการบดบังความโดดเด่นของนักดนตรี นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสมดุลบนพื้นที่ทางการแสดง

2.1.3 ท่าทางการพ้อนรำ เป็นการพ้อนรำที่ยังรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้วยท่าพ้อนของแต่ละเผ่าไว้อย่างชัดเจน

2.1.4 บทเพลง เป็นการเรียบเรียงที่สามารถนำรักษาความไพเราะทางโครงสร้างและทำนองเพลงซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้อย่างชัดเจน

2.1.5 นักแสดง เป็นการนำเสนอการแสดงด้วยนักแสดงหญิงล้วน ซึ่งมีความอ่อนช้อยสวยงาม พร้อมทั้งการสร้างความสมดุลทางการแสดงเนื่องจากการบรรเลงดนตรีเป็นนักดนตรีชาย

2.1.6 การแต่งกาย เป็นการแต่งกายด้วยรูปแบบเฉพาะของแต่ละเผ่า ดังนั้นจึงเป็นการแสดงที่ยังคงรักษาและถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้อย่างชัดเจน

2.2 แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ด้านความแปลกหูแปลกตา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวคิดด้านความแปลกหูแปลกตาที่ปรากฏในรูปแบบการแสดงภูไทสามเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ประกอบด้วย

2.2.1 การเคลื่อนไหว ได้แก่ การแสดงที่มีความแตกต่างไปจากเดิม ทั้งด้านการแสดงภูไทสามเผ่าในแบบดั้งเดิมที่ใช้พื้นที่ทั้งหมดบนเวที และการแสดงกีตาร์คลาสสิกซึ่ง ผู้บรรเลงจะใช้พื้นที่บริเวณกลางเวทีและทำการนั่งบรรเลงประจำตำแหน่งเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการแสดงในครั้งนี้จึงเป็นการสร้างความแปลกที่แตกต่างไปในวัฒนธรรมทางการแสดงของการบรรเลงกีตาร์คลาสสิก ด้วยการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ของนักกีตาร์ให้อยู่เอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่งของเวทีแต่ยังคงนั่งบรรเลงประจำตำแหน่งเช่นเดิม และพื้นที่ว่างอีกด้านหนึ่งเป็นการพ้อนรำประกอบการบรรเลง การเคลื่อนไหวของนักแสดงจะไม่มี ความซับซ้อนมากนัก เนื่องจากการแสดงและการจัดตำแหน่งของพื้นที่ยังคงรักษาความโดดเด่นให้กับนักดนตรีกีตาร์คลาสสิกซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงในเวทีแห่งนี้

2.2.2 การพ้อนรำ ได้แก่ ท่าทางการพ้อนรำที่สามารถนำเสนอท่วงท่าที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้อย่างชัดเจน แต่สิ่งที่สร้างความแปลกที่แตกต่างนั้นคือการนำเสนอท่าทางการพ้อนรำประกอบท่วงทำนองในการบรรเลงด้วยดนตรีสากลเพียงชิ้นเดียวได้อย่างลงตัว

2.2.3 บทเพลง ได้แก่ การเรียบเรียงบทเพลงภูไทสามเผ่าสำหรับการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกชิ้นใหม่ เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ซึ่งมีความแปลกและแตกต่างไปจากเดิม โดยผู้เรียบเรียงได้ใช้เทคนิคในการปรับสายกีตาร์คลาสสิกเป็นพิณ เพื่อต้องการสื่อความเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีอีสาน ด้วยการรักษาสำนะของดนตรีพื้นเมืองอีสาน จึงสร้างความแตกต่างจากเสียงของดนตรีตะวันตก

2.2.4 นักแสดง ได้แก่ ผู้ที่แสดงในเวทีกีตาร์คลาสสิกแบบสากลจะประกอบด้วยนักแสดงซึ่งเป็นผู้ที่เล่นกีตาร์คลาสสิกเท่านั้น แต่การแสดงในครั้งนี้ได้นำการพ้อนรำเข้ามาประกอบเป็นส่วนหนึ่งการบรรเลง ถือได้ว่าเป็นความแตกต่างจากเดิมที่มีนักแสดงระหว่างนักกีตาร์คลาสสิกและผู้พ้อนรำ

2.2.5 การแต่งกาย ได้แก่ การบรรเลงกีตาร์คลาสสิกในแบบสากลผู้บรรเลงนิยมสวมใส่เสื้อเชิ้ตแขนยาว หรือ ชุดภาพในแบบสากล หรือ ชุดสูท แต่ในการแสดงครั้งนี้ผู้

บรรเลงหรือนักแสดงซึ่งเป็นนักดนตรีก็ตาร์คลาสสิกได้เปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายในแบบพื้นเมือง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบทเพลงและการแสดง มีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมและค่านิยมดั้งเดิม รวมถึงนักแสดงประยุกต์รูปแบบโดยผสมผสานลักษณะเฉพาะของการแต่งกายภูไทสามเเผ่าในแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ดรวมไว้ด้วยกัน

2.3 แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ด้านความน่าฟัง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวคิดด้านความน่าฟัง ที่ปรากฏในรูปแบบการแสดงภูไทสามเเผ่า ประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก ประกอบด้วย

2.3.1 บทเพลง เป็นการเรียบเรียงบทขึ้นใหม่ ที่สามารถนำเสนอเอกลักษณ์ทางของเครื่องดนตรีด้วยเทคนิคในการปรับสายกีตาร์คลาสสิกให้เป็นเสียงพิน จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของดนตรีตะวันตก นอกจากนี้การนำเสนอด้วยเทคนิคการบรรเลงแบบกีตาร์คลาสสิก ดังนั้นจึงเป็นการสร้างความน่าฟังเป็นอย่างยิ่ง โดยบทเพลงสามารถถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานของไทยด้วยเสียงของเครื่องดนตรีพิน พร้อมทั้งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมตะวันตกด้วยวิธีการบรรเลงในแบบกีตาร์คลาสสิกไว้ในคราวเดียวกัน

2.3.2 การแสดง เป็นการนำเสนอที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม จนแสดงถึงความน่าฟังได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การบรรเลงกีตาร์คลาสสิกที่เป็นสากลจะให้ความสำคัญกับนักกีตาร์คลาสสิกหรือนักดนตรีผู้บรรเลง จึงไม่มีการแสดงอื่นใดเข้ามาผสมผสาน แต่การแสดงครั้งนี้ ได้นำการพ้อนรำเข้ามาร่วมแสดง จึงเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ที่ผู้ชมยังไม่เคยเห็นมาก่อน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาแนวคิดของการพัฒนาการแสดงภูไทสามเเผ่าประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิกในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการของแนวคิดที่ดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนมีความสอดคล้องต่อการจัดการอย่างเป็นระบบของการดำเนินงานด้านนาฏศิลป์ โดยนำหลักการอนุรักษ์และพัฒนาเข้ามาใช้กำหนดแนวทางในการออกแบบการแสดง นอกจากนี้ผลการศึกษาด้านรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบของแนวคิดสามารถนำมาเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจพัฒนาการแสดงภูไทสามเเผ่า หรือนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการออกแบบและพัฒนาการแสดงในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในงานดำเนินงานวิจัยด้านนาฏศิลป์หรือการพัฒนา สร้างสรรค์ทางการแสดง ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งผลงานด้านนาฏศิลป์ที่มีอยู่หลากหลายรูปแบบในปัจจุบัน สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ แนวคิดในการกำหนดรูปแบบเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การศึกษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โครงสร้างของบทเพลง องค์ประกอบทางการแสดงในด้านนักแสดง ท่าทางการพ้อนรำ การแต่งกาย พื้นที่ในการแสดง โอกาสในการแสดง สิ่งเหล่านี้หากมีการกำหนดแนวทางอย่างเป็นระบบแล้วนั้น ไม่ว่าจะดำเนินงานพัฒนาหรือปรับปรุงการแสดงเพียงเล็กน้อย หรือพัฒนารูปแบบการแสดงจนไปสู่การปรับเปลี่ยนเกิดเป็นการแสดงรูปแบบใหม่ก็ตาม ผลงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นก็จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างเหมาะสมและสวยงาม และสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักถึงคุณค่าในการสร้างสรรค์ผลงาน นั่นคือ การอนุรักษ์และพัฒนา สามารถดำเนินงานควบคู่ไปพร้อมกันได้ แต่หากละเลยไม่รักษาแก่นแท้ของภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้บ้าง มีแค่พัฒนาปรับเปลี่ยนโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ก็จะเกิดแต่การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าจนกระทั่งไม่หลงเหลือวัฒนธรรมที่เป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้ให้ได้ศึกษาและสร้างสิ่งใหม่ ๆ ได้ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กীরติ บุญเจือ. (2522). **สารานุกรมปรัชญา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ฉันทนา เอี่ยมสกุล. (2557). **นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ (นาฏยวิจิตร)**. ศิลปกรรมสาร. วารสาร วิชาการคณะศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 9(2)
- ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์. (2559). ผู้เชี่ยวชาญดนตรีพื้นเมืองอีสาน. **สัมภาษณ์**. 13 กุมภาพันธ์ 2559.
- นริรัตน์ พินิจธนสาร. (2533). **นาฏยพณิชยกรรมศึกษาศึกษาการแสดงนาฏศิลป์ในโรงละครในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2537). **หมายเหตุวัฒนธรรมร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์. (2553). **การประยุกต์รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยในภาคกลาง**. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยศ สันติสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐศาสตร์ เวียงสมุทร. (2559). อาจารย์สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. **สัมภาษณ์**. 15 กุมภาพันธ์ 2559.
- สาขาวิชาศิลปกรรมและสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์. (2557). **ตำราเรียนวิชาสุนทรียภาพแห่งชีวิต (ฉบับปรับปรุง)**. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2549). **นาฏยศิลป์รัชกาลที่ 9**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นาฏยประดิษฐ์ ชุดผ้าทอกะเหรี่ยง

กรณีศึกษา : หมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

THE CASE STUDY OF KAREN WOVEN TEXTILE OF DRAMATIC ARTS

MOOBAAN YANG NAMGLADTAI, YANGNAMGLADTAI SUB-DISTRICT, NONGYAPLONG DISTRICT,
PHETCHABURI

จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน์

Jitsupawat Samranrat

อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาขั้นตอนและวิธีการทอเสื่อกะเหรี่ยง ที่ใช้เป็นชุดประจำเผ่ากะเหรี่ยง 2) เป็นการสร้างสรรค์งานทางนาฏยประดิษฐ์ ในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ของหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นงานวิจัยคุณภาพ วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนามการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ โดยจะมีการนำผลจากการเก็บข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์และสร้างสรรค์ผลงาน ผลการวิจัยพบว่าผ้าทอกะเหรี่ยงจัดเป็นงานช่างฝีมือประเภทผ้า และมีผลิตภัณฑ์จากการทอผ้าที่นิยมทำกันมานานแล้วในชุมชนชาวบ้านกะเหรี่ยงแทบทุกบ้าน โดยจะใช้การทอด้วยเครื่องทอผ้าแบบที่เอวที่มีลักษณะพิเศษสามารถเคลื่อนย้ายไปทอในที่ต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

โดยผู้วิจัยได้คิดประดิษฐ์การแสดงที่บ่งบอกถึงขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงของชาวบ้านในตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยมีการนำท่าทางของนาฏศิลป์ที่สื่อให้เห็นลักษณะของการทอผ้ากะเหรี่ยง เช่น 1)การเดินเก็บฝ้าย 2)การย้อมฝ้าย 3)การทอผ้าตามลวดลายต่างๆ 4)การที่ได้ผ้าตามที่ต้องการและนำไปใช้ในประโยชน์ต่างๆ ในการจัดทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อเป็นการช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีพิธีกรรมและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมกันมาจากบรรพบุรุษที่มีคุณค่า และถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดสู่ลูกหลาน ซึ่งควรแก่การรักษาและสืบทอดต่อไป

คำสำคัญ : นาฏยประดิษฐ์, ผ้าทอ, กะเหรี่ยง

ABSTRACT

This article aims to study the procedures and methods of textile weaving by the Karen. The textile is used as a Karen tribal dress, as a work of art in the ritual dance style of the ethnic group of Moobaan Yang Namgladtai village, Yangnamgladtai Sub-district, Nongyaplong District, Phetchaburi. The research by studying the documents, interviewing and observing the found that Karen's textiles is categorized as it is made by skilled craftsman, these weaving products have long been popular in the Karen community of almost every home. It is a considered as folk's art. The backstrap loom is used to weave the clothes, the loom can be easily moved from place to

place. The folks spend this leisure time weaving the textiles after doing house chores or different kind of activities.

The Karen's textile of Moobaan Yangnamgladtai, Yangnamgladtai sub-district, Nongyaplom district, Phetchaburi has been made for clothing from generation to generation. Due to the lifestyle of the Karen that takes their tradition and folk's ceremony quite strictly, for example, the architectural styles of their houses, or the way the women in the tribe are dressed. Every households in the village are suppose to be able to weave their own clothes, or textile. When the folks are married, they will make a piece of white clothe for their children. The clothe is used in daily life which has a unique style of colorful pattern, the researcher has invented choreography in the dance that portrays the way of the Karen's people weaving their clothes. The researcher has chosen the dancing moves of Dramatic Arts for the performance that portrays the process of making Karen's clothes, or textile such as 1) Harvesting the cotton, 2) Dyeing the cotton, 3) Weaving into patterns, and 4) The benefits of using the clothes or textiles. The purpose of this research is to preserve the tradition of Karen and support the wisdom of locals that has been inherited from ancestors as it is the cultural legacy which must be preserved to the next generations.

Keywords : Choreography, Woven clothes, Karen

ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชาวเขาที่อยู่ในกลุ่มจีน-ทิเบต เชื่อกันว่ามีถิ่นฐานถิ่นกำเนิดเดิม อยู่ที่บริเวณมองโกเลียต่อมาได้อพยพไปอยู่ทิเบต และเมื่อถูกกองทัพจีนรุกรานก็ถอยลงมาทางใต้ ตั้งแต่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง จนกระทั่งลงมาถึงดินแดนลุ่มแม่น้ำสาละวินกะเหรี่ยง ในประเทศไทยเป็นกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากประเทศพม่าทั้งสิ้น การอพยพเข้ามาในประเทศไทย ในยุคแรกมีสาเหตุมาจากการหนีภัยสงครามในสมัยเมื่อพระเจ้าอลองพญา (อ่องเจยะ) ทำสงครามกับพวกมอญ ชนเผ่าชาวกะเหรี่ยงจึงได้หนีภัยพากันเข้ามาในเขตแดนไทย และใน พ.ศ. 2428 เมื่ออังกฤษยึดพม่าเหนือได้แล้ว และทำการปราบปรามชนชาวเขา เผ่ากะเหรี่ยงที่แข็งข้อต่ออังกฤษนั้น ทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทยอีกระลอกหนึ่ง ถึงแม้ว่า จะไม่ปรากฏหลักฐาน เป็นที่แน่นอนว่า กะเหรี่ยงได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่อาจจะสันนิษฐานได้ว่าเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้เขียนไว้ในหนังสือรบกับพม่าว่า ครั้งเมื่อพระนเรศวรมหาราช ทรงยกทัพไปตีเมืองตองอูได้มีแม่ทัพคนหนึ่งเป็นชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจำนวนกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในปลายศตวรรษที่ 18 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตรึงใจ บุรณสมภพ, 2544 : 281)

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการกระจายตัวประชากร อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี ชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เป็นชนชาติพันธุ์ กลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่หนาแน่นในบริเวณภาคเหนือ และตะวันตกของประเทศไทย ชื่อ “กะเหรี่ยง” เป็นชื่อที่เรียกกันตามอย่างมอญ ซึ่งเรียกกลุ่มชนชาติพันธุ์นี้กันว่า “กะเรง” ชนเผ่ากลุ่มนี้ (ยกเว้นกลุ่มตองอู) เรียกตนเองกันว่า “ปากกะญอ” ซึ่งแปลว่า “คน” ทางภาคเหนือ ของประเทศไทย และทางรัฐฉานของพม่า กลุ่มชนเผ่านี้เป็นที่รู้จักในนามว่า “ยาง” ซึ่งเป็นคำ

ที่พวกขาน หรือไทยใหญ่ใช้เรียกชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงพม่า จะเรียกเผ่ากะเหรี่ยงกันว่า “คะหยิ่น” ซึ่งหมายถึง กะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงกะโป้ว นอกจากคำนี้แล้ว ยังพบกันว่ามีการใช้คำว่า “กะเหรี่ยงขาว” ซึ่งใช้เรียกทั้ง กะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงกะโป้ว ส่วนทางภาคตะวันตกเช่น จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ บางครั้งจะใช้ คำว่า “กะหรั่ง”

กะเหรี่ยงในประเทศไทยเดิมมีอยู่ด้วยกัน 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1.) กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ใกล้ชิดกับชนชาติพม่ามาก ซึ่งชาวพม่าเรียกชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกลุ่มนี้ว่า “กะเหรี่ยงพม่า” กลุ่มนี้ จะได้รับการศึกษา มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากอิทธิพลการนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ กะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีประชากรมากที่สุด ในจำนวนกะเหรี่ยงในประเทศไทย รวมกันประมาณ 500,000 คน (สถิติปี พ.ศ. 2526) อาศัยอยู่มากในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ตาก และอีกหลายจังหวัดกระจายกันไปในประเทศไทย 2.) กะเหรี่ยงโป้วกลุ่มนี้ใกล้ชิดกับชนชาติมอญ รับเอาวัฒนธรรมจากมอญมาใช้ เช่น การนับถือศาสนาพุทธลัทธิเถรวาทอีกทั้งยัง ใช้ภาษาพูด และภาษาเขียนจากมอญด้วย ปัจจุบันตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บริเวณจังหวัดเชียงใหม่ ตาก และจังหวัดอื่น ๆ บ้าง มีประชากรประมาณ 70,000 คน มากเป็นที่ 2 รองจากกะเหรี่ยงสะกอ 3.) กะเหรี่ยงเว หรือคะย่านั้น ชาวเหนือจะเรียกกันว่า “ยางแดง” คงเป็นเพราะชอบสวมชุดสีแดงเสมอกลุ่มนี้ไม่ค่อยจะมีบทบาทมากเพราะ มีจำนวนน้อยแล้ว พึ่งจะอพยพเข้ามาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ และตาก ในระยะหลังนี้เอง 4.) กะเหรี่ยงตองดู แปลว่า “ชาวภูเขา” เพราะอาศัยกันอยู่ในพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ๆ ชาวไทยใหญ่เรียกเพี้ยนไปว่า “ตองดู” เป็นที่น่าสังเกตว่ากะเหรี่ยงตองดูนี้มีลักษณะทางกายภาพต่างจากกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นอย่างสิ้นเชิง คือ ชาวตองดูจะมีผิวคล้ำ ผมดกดำ ขนดก ซึ่งกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นจะมีผิวเหลือง อาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวนไม่มาก ในแม่ฮ่องสอนเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้น

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรี ชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในอำเภอท่ายาง เมื่อประมาณ 200 ปี ชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกลุ่มนี้อพยพมาอยู่ที่ ตำบลสองพี่น้อง ที่บ้านสี่พี่น้อง บ้านวังวน บ้านท่าลิงลม และบ้านหนองปิ่นแตก ในเขตกิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง มีชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ 2 ตำบล คือ ตำบลยางน้ำก๊าดเหนือที่บ้านห้วยแห้ง บ้านท่าเสลา บ้านลิ้นช้าง และตำบลยางน้ำก๊าดใต้ มีหมู่บ้านพลูพลู บ้านยางน้ำก๊าดใต้ และบ้านห้วยสาธิตา พื้นที่ดั้งเดิมของตำบลยางน้ำก๊าดใต้ เป็นที่ราบ มีเขาล้อมรอบเป็นป่าสมบูรณ์ มีต้นไม้ใหญ่นานาชนิด และสัตว์ป่าจำนวนมากมาย ชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีอยู่ตามแนวชายแดน บางกลุ่มจะอพยพถอยร่นเข้ามาเป็นระยะ ๆ ซึ่งใช้เวลา หลายชั่วอายุคน เนื่องจากกะเหรี่ยงชอบทำไร่เลื่อนลอย จึงอพยพเพื่อหาที่ทำกิน ดังนั้น จึงมีชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาตั้งรกรากที่ตำบลยางน้ำก๊าดใต้ โดยเป็นชุมชนกลุ่มเล็ก ๆ เมื่อประมาณ 100 ปีเศษ ชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีนิสัยรักอิสระชอบอยู่ตามธรรมชาติ ที่เป็นป่าเขา มีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ เชื่อถือภูตผี การแต่งกายของชนชาวเขาเผ่าชาวกะเหรี่ยงกับผ้าทอ เป็นของคู่กัน ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และเป็นที่น่าสนใจของชาวกะเหรี่ยง ว่าผ้ากะเหรี่ยงเป็นผ้าที่ทอด้วยมือโดยอาศัยเครื่องมือในการทอที่น้อยที่สุดแต่ผู้ทอต้องใช้ความพยายาม เป็นอย่างสูงจึงจะสำเร็จเป็นผืนผ้าหนึ่งนั้น อาทิ ผ้านุ่ง จะประกอบด้วยลวดลายวิจิตรบรรจง มีมากมายหลากหลาย และหลากสี สีที่นิยม คือ สีแดง และสีดำ เสื้อ มีลักษณะเป็นเสื้อคลุมไม่มีแขน มีลวดลายน้อยกว่าผ้านุ่ง จะเป็นลายในแนวตั้ง จะมียามไว้ใช้สำหรับใส่สิ่งของติดตัวเวลาเดินทาง ทำด้วยผ้าทั้งผืนเช่นเดียวกับผ้านุ่ง และเสื้อ ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นศิลปะการทอผ้าที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาจากบรรพบุรุษ มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยภูเขา โดยอาศัยสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติในอดีตชาวบ้านจะปลูกฝ้าย สตรีชาวกะเหรี่ยงจะเก็บฝ้ายจากไร่ฝ้ายที่ปลูกไว้ นำมาปั่นเป็นด้ายและทอเป็นผืนผ้า เส้นด้ายจะย้อมจากสีธรรมชาติซึ่งได้จากพืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ การทอผ้ากะเหรี่ยงเป็นการทอที่ช้ามาก ต้องใช้ความพยายามมากเนื่องจากอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอมีขนาดเล็กและสั้น ทำให้ใช้เวลาในการทอมากด้วย ความลำบากในการทอผ้า ทำให้ผ้ากะเหรี่ยงมีราคาแพง (ตรึงใจ บูรณสมภพ, 2544 : 283-284)

จากการสัมภาษณ์ ความเป็นมาของการผ้าทอกะเหรี่ยง ของชาวบ้านหมู่บ้านยางน้ำก่ดใต้ ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี พบว่าการทอผ้ากะเหรี่ยงมีมาแต่อดีต เนื่องจากการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่เคร่งครัดในเรื่องประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านเรือน หรือการแต่งกายที่ผู้หญิงกะเหรี่ยงเกือบทุกคนรวีเรือนในหมู่บ้าน จะต้องทอผ้าเป็น คือ เมื่อแต่งงานมีลูกจะต้องทอผ้าไว้ให้ลูกเป็นผ้า สีขาวเมื่อครบเก้าเดือนคลอดลูก ก็จะทอผ้าได้หลายผืน นำผ้ามาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าให้ลูกใส่อย่างง่าย ๆ ผ้าที่ทอในชีวิตประจำวัน จะเป็นเสื้อผ้ากะเหรี่ยงจะเน้นความสวยงาม และความหนาของเนื้อผ้า เพราะว่าหมู่บ้านติดเขตชายแดนภูเขา และมีป่าไม้มาก มีอากาศหนาวเย็น จึงต้องใส่เสื้อผ้าหนาเพื่อความอบอุ่นแก่ร่างกาย ซึ่งต่อมาความเจริญมีมากขึ้น การแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงก็เริ่มเปลี่ยนไปตามสมัยนิยม แต่ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกายไว้บ้าง จะมีการแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยง ประจำท้องถิ่นในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีกินข้าวห่อ งานบวช งานแต่งงาน และงานสำคัญอื่น ๆ (ดอกไม้ คนบุญ, 2560 :สัมภาษณ์)

ผู้วิจัยจึงต้องการคิดประดิษฐ์การแสดงผ้าทอกะเหรี่ยง ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบุรี เป็นผลงานผ่านการทางแสดงทางนาฏยประดิษฐ์ โดยจะเน้นถึงขนบธรรมเนียมประเพณี สอดแทรกกิจกรรมการเรียนการสอนในงานสร้างสรรค์ชุดนี้ และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้อยู่คู่กับท้องถิ่นและชาวจังหวัดเพชรบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาวิธีและขั้นตอนการทอผ้ากะเหรี่ยง ที่เป็นชุดประจำชนเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านยางน้ำก่ดใต้ ตำบลยางน้ำก่ดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
- 2) เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏยประดิษฐ์ชุดผ้าทอกะเหรี่ยงในรูปแบบของการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

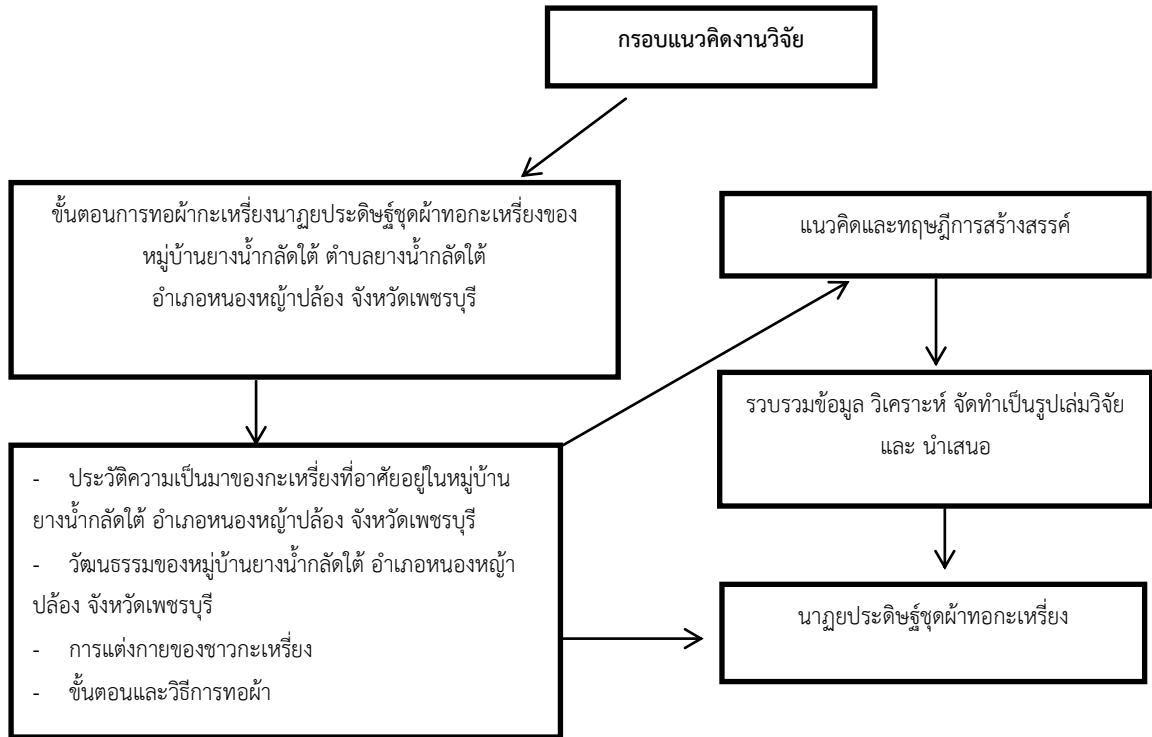
ผ้าทอกะเหรี่ยง หมายถึง ผ้าทอของชุมชนชาวไทยกะเหรี่ยงที่จะอาศัยกันอยู่ในเขตวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีที่มีเอกลักษณ์ตรงที่กรรม วิธีการทอผ้าด้วยกี่เอวการทอนั้นผู้ทอต้องนั่งกับพื้น เหยียดขาตรงไปข้างหน้าทั้งสองข้างเส้นยืนมีสายหนึ่งคาด รัดโอบไปด้านหลัง ใช้นิ้ว หรือไม้ซี่เล็กๆ นั้นสอดด้าย

กะเหรี่ยงอำเภอหนองหญ้าปล้อง หมายถึง ชนเผ่าที่มีการอพยพมาอยู่ในอำเภอหนองหญ้าปล้องจังหวัดเพชรบุรีโดยมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ในรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรี

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาเรื่อง “นาฏยประดิษฐ์ชุดผ้าทอกะเหรี่ยง” กรณีศึกษา หมู่บ้านยางน้ำก่ดใต้ ตำบลยางน้ำก่ดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิธีและขั้นตอนการทอผ้ากะเหรี่ยง โดยใช้หลักแนวคิดทฤษฎีการสร้างสรรคและแนวคิดนาฏยประดิษฐ์ที่อาศัยบริบท สภาพแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อของสังคม โดยนำข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์ประกอบกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนวิจัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาขั้นตอนและวิธีการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสารประเภทต่างๆ ขั้นตอนและกรรมวิธีต่างๆของการทอผ้าโดยศึกษาจากวิทยานิพนธ์ หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งรวบรวมข้อมูลจากสถานที่ต่างๆ 2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้มีการศึกษาแบบ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการได้ฝึกทอผ้ากะเหรี่ยง และเรียนรู้การย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ 3) การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามที่ได้สัมภาษณ์ไป ผู้วิจัยได้มีการบันทึกการสัมภาษณ์และถอดองค์ความรู้ของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษรและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ภาคผนวกบริบทที่ได้จากข้อมูลเอกสาร และการรับถ่ายทอดโดยตรงจากคุณย่าคุณยายที่ได้รับการฝึกการทอผ้ากะเหรี่ยง มาตั้งแต่บรรพบุรุษ และนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการทอผ้ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยสามารถแบ่งออกเป็น ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน คณะครูที่เป็นคนกะเหรี่ยงในหมู่บ้านแล้วถ่ายทอดวิธีการทอผ้าให้กับนักเรียนในโรงเรียน และชาวบ้านในหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้ทอผ้ากะเหรี่ยงเป็นหรือนำผ้าทอกะเหรี่ยงไปใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวัน สำหรับขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นแรกใช้การศึกษาจากเอกสารในการให้ข้อมูลหลักและข้อมูลรอง ศึกษาจากเอกสารมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ขั้นต่อมาคือการศึกษาภาคสนาม ทำการ

สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน และคุณย่าคุณยายที่ทอผ้ากะเหรี่ยง จากนั้นจึงใช้การสังเกตการณ์ โดยสังเกตการทอผ้ากะเหรี่ยงตามขั้นตอนและวิธีการทอผ้าที่ได้รับการฝึกสอนมาจากบรรพบุรุษ และการบันทึกภาพ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อให้ข้อมูลที่มีความถูกต้องเพียงพอและมีประสิทธิภาพเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาข้อสรุปของข้อมูล นำข้อมูลที่จัดให้เป็นหมวดหมู่และเรียบเรียงข้อมูล โดยใช้การวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ สรุปเรียบเรียงเป็นลายอักษร โดยนำข้อมูลจากเอกสาร บทความ งานวิจัย และการสัมภาษณ์มาอ้างอิง วางแผนการดำเนินการ และเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยหลักฐานต่างๆ รวมถึงการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. การนำเสนอผลงานนาฏยประดิษฐ์ชุดผ้าทอกะเหรี่ยง การแสดงจากข้อมูล ใช้การนำเสนอในรูปแบบของการแสดงแบบนาฏยประดิษฐ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้นำชุมชนและคุณย่าคุณยายที่ทอผ้ากะเหรี่ยง สืบให้เห็นถึงขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงมาสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ผลการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอหนองหญ้าปล้องจังหวัดเพชรบุรี มีรูปแบบการแต่งกายที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรี คือ ผู้หญิงจะสวมเสื้อสีน้ำเงิน หรือสีคราม มีลาย สีขาว ชมพู เหลือง ส้ม หรือสีแดง ตามที่เห็นว่าสวยงามปักแทรกในแนวตั้งบริเวณบ่า หรือต้นแขน หน้าอกเสื้อจะปักรูปวงกลมตรงกลาง วงกลมปักเส้นเดินสีต่าง ๆ คล้ายเป็นประกายออกจากศูนย์กลางวงกลม ตัวเสื้อจะยาวและนุ่งขึ้นลายแทรกแนวอน ตัวขึ้นจะมีการใช้กรรมวิธีการทอหลากหลายรูปแบบ เช่น การมัดย้อม การขีด การจก ตีนขึ้น สูงเหนือตาตุ่ม เล็กน้อย การแต่งกายของผู้ชายชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีจะสวมเสื้อผ้าฝ้ายตัวใหญ่หลวม ๆ คอกกลม แขนยาว สามส่วน ผ่าอก กระดุมหรือใช้ผ้าเนื้อเดียวกับเสื้อทำสายผูกกับกระดุม โปกหัวด้วยผ้าสี โดยรวบขมวดให้เป็นปมเชิดเหนือหน้าผาก และนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีพื้น เช่น สีม่วง เทา น้ำตาล เป็นต้น ส่วนเด็กและผู้หญิง จะมีเสื้อบอกสถานภาพของผู้สวมใส่ที่อายุยังไม่ถึง 15 ปีนั้น คือ จะสวมชุดที่เป็นทั้งเสื้อ และขึ้นในตัวเดียวกันยาวกรอมเข่า ทำจากผ้าฝ้ายสีขาว

ภาพที่ 1 : ภาพการแต่งกายผู้หญิงชาวกะเหรี่ยง

ภาพที่ 2 : ภาพการแต่งกายของเด็กผู้หญิงและชาวบ้าน

ที่มา : พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโรงเรียนยางนํ้ากัลได้ , 2560 : 2. ที่มา : www.petchpoom.com , 2560 : (20 มิถุนายน 2561)

ขั้นตอนการทอเสื่อกะเหรี่ยงผู้หญิงมี 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนแรกของการทอเสื่อกะเหรี่ยงผู้หญิง คือการนำด้ายมาแช่น้ำแล้วขยี้ ๆ เพื่อให้ด้ายอ่อนตัวลง แล้วเหน็บทิ้งไป ขั้นตอนที่สอง นำข้าวสุกมาเทใส่กะละมัง เตรียมที่จะขยี้ด้าย ขั้นตอนที่สาม นำข้าวมาขยี้กับด้ายทั้งก้อน บดให้ข้าวละเอียดให้น้ำข้าวมันซึมเข้าไปกับด้าย ขั้นตอนที่สี่ นำด้ายที่ขยี้กับข้าวสุกเสร็จแล้วมาสะบัด เพื่อให้ข้าวมันหลุดออกจากด้าย ขั้นตอนที่ห้า นำด้ายที่สะบัดข้าวเสร็จแล้วมาตากแดดเป็นเวลา 3 วัน

ภาพที่ 3 : นำข้าวมาขยี้กับด้าย
ที่มา : พัศราพร หงษ์หิรัญ. 2560 : 10

ภาพที่ 4 : นำด้ายมาสะบัดข้าวออก
ที่มา : พัศราพร หงษ์หิรัญ. 2560 : 10

วิธีการย้อมด้าย เส้นใยที่ได้จาก “ด้าย” นั้นจะมีสีขาว สีขาวขุ่น หรือสีน้ำตาลอ่อน ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของด้าย ดังนั้นเมื่อนำมาทอจึงต้องนำด้ายไปย้อมเพื่อให้เกิดสีที่สวยงามในอดีตสีที่นำมาย้อมด้ายนั้นจะได้จากวัสดุธรรมชาติซึ่งสามารถหาวัตถุดิบได้ตามท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นเปลือกไม้ รากไม้ ดอก ผล หรือจากสัตว์บางชนิด แต่เนื่องจากกรรมวิธีในการสกัดสีจากธรรมชาติค่อนข้างยุ่งยากและวัตถุดิบเริ่มหายาก อีกทั้งสีสันทันทีได้ไม่มีความหลากหลายคุณภาพทำให้ในการย้อมในแต่ละครั้งได้ไม่ติดนัก จึงมีการนำสีที่ได้จากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือสีเคมีมาใช้ในการย้อม ซึ่งช่วยให้สะดวก รวดเร็ว รวมทั้งยังให้สีสันทันทีได้มากมาย สามารถไล่ระดับสีได้ จึงทำให้ผู้ที่ใช้กรรมวิธีการย้อมสีธรรมชาติ ลดน้อยลงมาก ปัจจุบันสีที่นำมาย้อมเส้นใยด้ายสามารถแบ่งได้เป็น สีธรรมชาติ และสีวิทยาศาสตร์ สีที่ได้จากธรรมชาติทั้งหมดได้มาจากพืช และสัตว์บางชนิด สีที่ได้จากพืชจะนำมาจากส่วนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ เปลือก ราก แก่น ใบ ดอก และผล ส่วนสัตว์นั้นได้มาจาก “ตัวครั่ง” วัตถุดิบที่นำมาใช้นั้น และกระบวนการในการย้อมสีธรรมชาตินั้น แต่ละท้องถิ่นก็จะมีแตกต่างกัน สีสันทันทีได้จึงแตกต่างกันออกไป

ภาพที่ 5 : นำด้ายมาต้มแล้วใส่สีจากธรรมชาติ
ที่มา : พัศราพร หงษ์หิรัญ. 2560 : 10

ภาพที่ 6 : นำด้ายที่ย้อมแล้วมาตากแดด
ที่มา : พัศราพร หงษ์หิรัญ. 2560 : 10

แต่ในปัจจุบันการย้อมด้ายจากวัสดุธรรมชาตินั้นลดลงไป เพราะว่าได้มีการปรับปรุงใช้ด้ายสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นมาใช้ทดแทนด้ายที่ผลิตจากธรรมชาติ โดยด้ายสีจากวิทยาศาสตร์นี้ มีลักษณะคล้ายกันและจะสะดวกสบายต่อการใช้งานมากกว่า

ปัจจุบันถึงแม้ว่ายังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดบ่งบอกถึงต้นกำเนิดของการทอผ้า แต่ก็สามารถเทียบเคียงกับหลักฐานอื่น ๆ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน โดยมีเหตุผลหลายอย่างสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การทอผ้ามีวิวัฒนาการ มาจากการ ทำเชือก ทอเสื่อ และการจักสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลายเชือกทาบที่ปรากฏ ร่องรอยให้เห็นบนภาชนะดินเผา ซึ่งพบเป็นจำนวนมากตามแหล่งโบราณคดี ก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินใหม่ เรื่อยมาจนถึงแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ด้วยเหตุนี้เอง จึงกล่าวได้ว่าการทอผ้าเป็นงานหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุดในโลกงานหนึ่ง หลักของการทอผ้าจะเรียงจะคล้ายกับการทอผ้าทั่วไป แต่อุปกรณ์การทอ จะไม่เหมือนกัน วิธีการทอผ้าจะเรียงมีดังนี้ นำเอาเส้นด้ายมาเรียงต่อกันอย่างมีระเบียบตามแนวนอนโดยพันรอบกับส่วนประกอบของเครื่องทอ โดยเริ่มต้นคล้องด้ายลงที่หลักที่ 1 สาวเส้นด้ายผ่านหลักที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7 นำไปคล้องที่หลักที่ 8 และสาวมาคล้องที่หลักที่ 1 อีกรอบ นำด้ายที่จัดหามาไว้ หรือปั่นให้เป็นรูปกลม ๆ แล้วนำไม้ขวางมาวางให้พอมะกับความต้องการระยะให้ได้ขนาดที่จะนำอุปกรณ์เสียบไว้ตามรูที่ต้องการคล้องด้ายไปมา ลักษณะคล้ายแถวเรียงหน้ากระดานให้ได้ตามความต้องการ แล้วยกกลดออกมาทั้งหมดวางลงในแนวนอน ดึงอุปกรณ์ออกจากไม้ขวาง เสียบลู่คู่ให้ได้ขนาด 45 องศา แล้วเริ่มทำการทอไปเรื่อย ๆ ใช้ด้ายเย็บเป็นลวดลายต่าง ๆ ตามที่คิดไว้ไม่จำกัดว่าจะจะเป็นลายอะไร เมื่อเราทอผ้าเสร็จแล้วนำผ้าออกจากเครื่องทอ เพื่อมาตัดผ้า เมื่อตัดชายผ้าเสร็จแล้ว ก็จะนำมามาแบ่งครึ่งตัดให้เท่าๆ กัน นำผ้าที่ตัดเท่ากันแล้วนั้นมาเย็บติดกัน โดยที่จะต้องเย็บที่คอเสื้อก่อน 1 จุด เย็บที่สะดือ 1 จุด เย็บที่ชายเสื้อ 1 จุด และเย็บที่ขอบเสื้อ 2 จุด เริ่มจากการเย็บลายตรงหน้าอกก่อน เพื่อจะทำให้ผ้า 2 ชิ้นนั้นติดกัน แล้วเย็บลายตามที่เราชอบ เย็บสีแดงลายลูกโซ่ ทำเส้นให้ตรงกันทุกเส้น พอเย็บลายลูกโซ่เสร็จแล้ว ก็เริ่มทำวงกลมเป็นลายบวม เริ่มเย็บขอบเสื้อและลายเสื้อตามที่เราต้องการให้รอบตัวเสื้อ

ภาพที่ 7 ภาพการขึ้นด้าย

ที่มา : จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน์. 2561 : 10

ภาพที่ 8 : ภาพการทอผ้าแบบกี่เอว

ที่มา : จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน์. 2561 : 10

การทอผ้ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านยางน้ำก่ดัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นภูมิปัญญา ของปู่ย่าตายายที่สืบทอดศิลปะการทอผ้ากะเหรี่ยงสู่ลูกหลาน โดยอาศัยการค้าเนินชีวิตในประจำวันมาปรับใช้ โดยได้รับการฝึกสอนจากบรรพบุรุษ และมีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนชิ้นงานของผ้ากะเหรี่ยงที่ทอสำเร็จแล้ว ให้เข้ากับการใช้งานในทุกกลุ่มคน โดยนำมาสวมใส่หรือใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรแก่การส่งเสริมศิลปะการทอผ้ากะเหรี่ยงของหมู่บ้านยางน้ำก่ดัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ให้เป็นที่รู้จัก อย่างแพร่หลายมากขึ้น จึงได้นำขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงที่ได้ศึกษาลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อหาข้อมูล มาจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้นำชุมชน

หรือคุณย่าคุณยาย มาสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดง โดยสื่อให้เห็นขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงในรูปแบบของ “นาฏยประดิษฐ์ชุดผ้าทอกะเหรี่ยง” กรณีศึกษาหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ในแบบการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ภาพที่ 9 : ภาพการแสดงนาฏยประดิษฐ์ชุดทอผ้ากะเหรี่ยงฯ
ที่มา : วนิดา สงวนยวง. 2561 : 20.

ภาพที่ 10 : วงดนตรีพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง
ที่มา : www.touronthai.com. 2556 : (20 มิถุนายน 2561)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นถึงขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงของชาวบ้านในหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี รวมถึงเห็นถึงประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงที่ใช้ในการทอผ้า ที่มีความโดดเด่นในลักษณะเฉพาะตัว สามารถบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าของชาวจังหวัดเพชรบุรี

สิ่งที่สะท้อนจากผลการศึกษาคือ ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้ากะเหรี่ยง ที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยในจังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยนั้นได้นำขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดง แต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ชุดผ้าทอกะเหรี่ยง ที่แสดงถึงขั้นตอนการทอผ้ากะเหรี่ยง โดยมีท่ารำที่บ่งบอกถึงกิริยาอาการของหนุ่มสาว นำผ้าและความเป็นเอกลักษณ์มาใส่ในลายผ้าทอกะเหรี่ยง เครื่องดนตรีจะใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านผสมเครื่องสากลเพื่อเพิ่มความสนุกสนานและจังหวะที่เร้าใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานชุด “นาฏยประดิษฐ์ผ้าทอกะเหรี่ยง” ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ยังคงความ เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง สอดคล้องไปตามทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ในด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่เป็นการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2544 :225-228)

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยง และรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ ช่วยให้เกิดการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงมากขึ้น โดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอกะเหรี่ยง ในหมู่บ้านยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนาศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของการสืบทอด อนุรักษ์ และการเป็นที่รู้จักของคนอื่นๆ สืบต่อไป

สำหรับการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป ยังมีประเด็นในด้านการศึกษาถึงประเพณีพิธีกรรมอื่นๆของชาวกะเหรี่ยงที่
คนอื่นๆไม่ค่อยได้เห็นหรือรู้จัก โดยจะมีการรวบรวมองค์ความรู้จากผู้รู้และปู่ย่าตายายในชุมชนนั้นๆ จัดทำเป็น
เอกสาร เพื่อเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรีให้แก่ลูกหลานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). **หมู่บ้านผ้าทอกะเหรี่ยง : โครงการพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยง.** (ออนไลน์).

แหล่งที่มา : <https://www.touronthai.com/article/167> (21 มิถุนายน 2561)

ตรึงใจ บุรณสมภพ. (2544). **ผ้าทอพื้นเมือง.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง
สนามจันทร์.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2544). **นาฏศิลป์ปรีทศน์.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดอกไม้ คนบุญ. **กำนันตำบลยางน้ำก๊าดใต้. สัมภาษณ์.** 15 ตุลาคม 2560.

นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุด พาลีเกี่ยวนางมณฑโต

THE CREATION OF THE KHON PERFORMANCE “PALI SEDUCES LADY MONTHO”

พิเชษฐ์ อ่อนสำลี¹ และ หฤทัย นัยโมกษ์²

Piches Onsamlee¹ and Haruethai Naimoke²

¹อาจารย์ผู้สอน สาขานาฏศิลป์ไทยศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

²อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขานาฏศิลป์ไทยศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

บทคัดย่อ

“นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุด พาลีเกี่ยวนางมณฑโต” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเกี่ยวนางของตัวลิงและสร้างสรรค์กระบวนการทำรำการเกี่ยวนางชุดพาลีเกี่ยวนางมณฑโต วิธีการดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบ กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพผสานกับกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงและนำข้อมูลที่ได้มาสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทำรำการแสดงโขนชุดพาลีเกี่ยวนางมณฑโต

จากการดำเนินการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) บทเกี่ยวนางของตัวลิงในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ มีมาตั้งแต่ในสมัย กรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีเพียงตัวละคร 2 ตัว ในฝ่ายลิงที่ปรากฏบทในตอนเกี่ยวนาง ได้แก่ พาลี และหนุมาน 2) นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุดพาลีเกี่ยวนางมณฑโต คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลและนำมาออกแบบทำรำผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทำรำที่สร้างสรรค์ขึ้นมีโครงสร้างของทำรำ 3 ส่วน ได้แก่ ทำรำหลัก หมายถึง กระบวนทำรำที่ใช้ในการเกี่ยวพาราลี ทำรำตามบทร้อง หมายถึง กระบวนทำรำที่รำใช้สื่อความหมายแทนคำพูด และอารมณ์ตามความรู้สึก และทำรำเฉพาะ หมายถึง กระบวนทำรำที่คณะผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นและนำมาใช้เฉพาะการเกี่ยวนางในตอนนี้เท่านั้น ได้มีการสร้างสรรค์เพิ่มเติมการเคลื่อนไหวของตัวลิง โดยเพิ่มให้มีการเคลื่อนไหวในลักษณะการนั่งเกี่ยวโดยจะเคลื่อนตัวไปทางด้านซ้าย และทางด้านขวาของตัวนาง กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบกระบวนการทำรำในการเกี่ยวนางที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะโดยการใช้พื้นที่จะเป็นอิสระในการเคลื่อนที่มากขึ้นกว่ากระบวนทำรำในการเกี่ยวนางที่เคยปรากฏมาก่อน

คำสำคัญ : นาฏยประดิษฐ์, พาลีเกี่ยวนางมณฑโต, การรำเกี่ยวนางของตัวลิง, การแสดงโขน

Abstract

The objective of the research The Creation of the Khon Performance “Pali Seduces Lady Montho” is to study the general information about the monkey role in courtship scenes and the creation of the choreography for the scene where Pali seduces Lady Montho. The methodology used for this qualitative research and gathering information about the creation of the “Pali Seduces Lady Montho” choreography.

The result of the research can be summarized as follow: 1) there are dramatic scripts about the monkey role courtship scenes dating from the Ayutthaya period, Thonburi period and Rattanakosin period. In those scenes, there are only 2 featured monkey characters, Pali and Hanuman. 2) For the creation of the performance “Pali Seduces Lady Montho”, the research team gathered and studied relevant information to create the choreography, which has been examined

and approved by khon dance professionals. In conclusion, the dance movements of the choreography can be classified in 3 sections: the main dance movements are the ones used to seduce or flirt; the pantomime movements are the ones, which represent the spoken words or emotions depending on the character’s feeling; and the specific dance movements, The additional created dance movements allow the monkey character to seduce Lady Montho from both her left and right side the choreography to seduce the lady character has a specific and unique way to use the space.

Keywords : performing arts, Pali seduces Lady Montho, courtship dance technique of the monkey role, Khon Performance.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“โขน” เป็นนาฏกรรมชั้นสูงของไทย อันประกอบด้วยศิลปะของชาติหลายแขนงด้วยกัน ได้แก่ วรรณศิลป์ วิจิตรศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏยศิลป์ จึงนับได้ว่าเป็นการแสดงที่ทรงคุณค่า ซึ่งแสดงถึงความเป็นประเทศที่มีอารยธรรม ที่สามารถสืบทอดการแสดงแต่โบราณให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน การแสดงโขนปรากฏหลักฐานที่มีรูปแบบและลักษณะเฉพาะ มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีราชทูตชาวฝรั่งเศส จักรราชสำนักพระเจ้าหลุยส์ ที่ 14 เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก็คงจะได้ดู และบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จากหลักฐานจดหมายเหตุ ลาลูแบร์ว่า

“เป็นการเดินออกท่าทาง ประกอบกับเสียงขอและเครื่องดนตรี
ประเภทต่างๆ ผู้แสดงจะสวมหน้ากากปิดบังใบหน้าตนเองและ
ถืออาวุธ แสดงบทบาทไปในทางสู้รบกันมากกว่าจะเป็นการร้ายรำ”
(สันต์ ท. โกมลบุตร. 2548 : 157)

วรรณกรรมที่ใช้ในการแสดงโขนได้แก่วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ในชั้นต้นสันนิษฐานว่าคงจะใช้สำหรับเล่นหนังก่อน ต่อมาจึงมีการนำเอาวรรณกรรมเรื่องดังกล่าว มาใช้สำหรับการแสดงโขน หรือละครใน โดยใช้สำนวนคำประพันธ์ต่าง ๆ อันประกอบด้วย โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ดังที่ธนิธ อยุธยา กล่าวไว้ในหนังสือโขนว่า “เรื่องรามเกียรติ์ที่กวีได้แต่งขึ้นเป็นบทนาฏกรรม ด้วยสำนวนคำประพันธ์ต่าง ๆ เป็นบางตอนหรือทั้งเรื่อง เพื่อประโยชน์ในการเล่นหนัง เล่นโขน และละครนั้น มีหลักฐานปรากฏว่าได้แต่งขึ้นไว้ต่างยุคต่างคราวกัน”(ธนิธ อยุธยา. 2511:86) เรื่องรามเกียรติ์ที่อยู่ในประเทศไทยมีอยู่หลายสำนวน บางฉบับก็สูญหายไป บางฉบับก็มีความสมบูรณ์ครบถ้วนเนื้อเรื่องกล่าวถึงการทำสงครามระหว่าง พระรามซึ่งเป็นมนุษย์และลิงฝ่ายหนึ่งกับฝ่ายทศกัณฐ์ซึ่งเป็นยักษ์อีกฝ่ายหนึ่ง เนื้อเรื่องดังกล่าวมีความสำคัญต่อการแสดงโขนซึ่งเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงอย่างหนึ่งของไทยเป็นอย่างมาก ผู้ประพันธ์นำวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวมาเป็นต้นแบบในการประพันธ์บทโขน เพื่อใช้ในการเล่นโขนโดยปรุงแต่งจากคำกลอนมาเป็นบทพากย์ เจาจา บทร้อง ซึ่งบทโขนดังกล่าวนิยมจัดการแสดงโขนโดยแบ่งเป็นชุด หรือเป็นตอน ในปัจจุบันนิยมนำมาตัดตอนแสดงในตอนสั้นๆให้มีความเหมาะสมกับระยะเวลาและย่อเรื่องราวต่างๆให้มีความเข้าใจได้รวดเร็วมากขึ้นจึงทำให้เกิดการแสดงในชุดสั้น ๆหรือตอนสั้น ๆขึ้นมากมายซึ่งมักนิยมตัดตอนยกนำมาแสดงในตอนสำคัญ ๆ ที่เห็นกระบวนการท่าทางของการแสดงของตัวละครในการแสดงโขนทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ พระ นาง ยักษ์ และลิง

ลิงเป็นตัวละครสำคัญอีกฝ่ายหนึ่งในการแสดงโขน จากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ในบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามโครงสร้างของเหตุการณ์ในแต่ละตอนที่เกี่ยวกับตัวลิงได้ ดังนี้ การกำเนิด

ตัวโขนฝ่ายลิง การรบ และการต่อสู้การค้นหาและตามจับ การทำลายพิธี การสื่อสาร การล่อลวง และการเกี่ยวพาราสิ (พิเชษฐ์ อ่อนสำลี. 2558 : 16) จากการศึกษาคำประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์ทุกประเภททั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ตามหลักฐาน ทางวรรณคดีที่ปรากฏพบว่ามีบทประพันธ์ที่ตัวละครฝ่ายลิงแสดงออกถึงความรักที่มีต่อตัวละครนาง ในลักษณะของการเกี่ยวพาราสิตามวรรณกรรมที่ปรากฏในยุคสมัยต่าง ๆ ที่ปรากฏบทประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์ มีการประพันธ์บทที่แสดงถึงการแสดงออกถึงความรักของตัวละครลิงในทุกยุคสมัย ทั้งนี้อาจเป็นการเพิ่มอรรถรสให้กับเรื่องราว ให้มีความสนุกสนานน่าติดตามซึ่งการนำเสนอเรื่องราวในวรรณกรรมนั้นในยุคแรก ๆ นำเสนอไว้เป็นเรื่องราวสำหรับการอ่านเพื่อทราบเนื้อเรื่องเท่านั้น ต่อมาในยุคหลังจึงได้มีการตัดตอนและนำมาใช้ในการแสดงเพื่อจำลองเรื่องราวตามจินตนาการที่เกิดจากการอ่านมาเป็นภาพของการแสดง ในบทที่เป็นการแสดงออกถึงความรัก จึงเป็นท่าทางในการแสดงถึงการเกี่ยวพาราสิกันระหว่างตัวละคร 2 ฝ่าย ซึ่งในบทประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์พบว่า บทเกี่ยวนางของตัวลิงปรากฏตัวละครฝ่ายลิงที่มีการเกี่ยวพาราสิตัวนาง 2 ตัวละคร ได้แก่ หนุมาณและพาลี (พิเชษฐ์ อ่อนสำลี. 2558 : 55-56)

พญาพาลีหรือ พญาอากาศ ซึ่งเป็นโอรสพระอินทร์และเป็นความหวังของบิดาที่จะให้เป็นทหารเอกของพระราม พาลีเป็นกษัตริย์กรุงขีดขินและมีฤทธิ์เป็นที่ยอมรับกันทั้งสามโลกแม้แต่ตัวทศกัณฐ์ผู้ประพุดพิพาลที่ทำให้พระรามต้อง “ทำศึกป้อมปางตัวตาย” ในตอนหลังก็ยังแพ้พาลีหลายครั้ง และทั้งสองเป็นคู่ศึกสวาทในตอนรักสามเส้าระหว่างสองชายคือทศกัณฐ์ และพาลี ที่มีต่อหญิงหนึ่งได้แก่ นางมณโฑ อาจกล่าวได้ว่าถ้าพาลียังมีบทบาทมาจนถึงศึกชิงนางสีดาแล้วตัวละครอื่นจะไม่มีบทบาทเด่นอีกเลยและจะทำให้เรื่องรามเกียรติ์สั้นลงไปมาก พาลีนั้นยิ่งใหญ่ถึงขนาดได้รับพรจากพระอิศวรว่าถ้ารบกับใครให้กำลังผู้นั้นลดลงกึ่งหนึ่งและมาเป็นกำลังที่เพิ่มให้แก่พาลี พาลี ผู้เอาชนะทศกัณฐ์ได้ง่าย พาลีผู้มีความสามารถช่วยงานพระเป็นเจ้าในการชะลอภูเขาพระสุเมรุจนสำเร็จแต่พาลีก็มีข้อผิดพลาดหลายประการไม่ว่าจะเป็นการเลือกคู่ครองการปฏิบัติต่ออนุชา และท้ายที่สุดพาลีต้องสิ้นชีวิตด้วยศรพระรามทั้งที่พระรามเองมิปรารถนาให้เป็นเช่นนั้น พาลีมีสิทธิ์เลือกที่จะมีชีวิตอยู่หรือไม่แต่พาลีกลับเลือกความตายเพื่อรักษาสัตย์ไว้

จากการศึกษาบทประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พบว่า มีบทประพันธ์ในตอนที่พาลีแสดงออกซึ่งความรักต่อนางมณโฑ ในลักษณะเกี่ยวพาราสิกันซึ่งบทวรรณกรรมดังกล่าวยังไม่ปรากฏกระบวนทำรำ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาสร้างสรรค์กระบวนทำรำการเกี่ยวนางโดยนำบทวรรณกรรมที่ปรากฏในตอนพาลีเกี่ยวนางมณโฑมาสร้างสรรค์กระบวนทำรำตามรูปแบบนาฏยจาริตแบบหลวงโดยนำกระบวนการเกี่ยวลิงของตัวนางแบบอย่างที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ไทยได้ประดิษฐ์ท่าทางในการแสดงออกในลักษณะการเกี่ยวพาราสิของตัวละครทั้งสองฝ่ายนี้ไว้อย่างงดงามและสืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่สมัยต้น กรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบันซึ่งมีปรากฏในตัวละครตัวอื่น ๆ เช่น หนุมาณเกี่ยวนางเบญจกาย พาลีเกี่ยวนางดารา โดยนำรูปแบบกระบวนการเกี่ยวนางที่ปรากฏมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์กระบวนทำรำการเกี่ยวนางตามบทวรรณกรรมที่มีมา โดยออกแบบสร้างสรรค์ให้มีความแตกต่างจากการเกี่ยวนางตามรูปแบบเดิมที่เคยมีโดยคณะผู้วิจัยจะดำเนินการออกแบบกระบวนทำรำการเกี่ยวนางตามบทร้องและทำนองเพลง แบบนี้เกี่ยวคนเดียวแต่จะออกแบบท่าทางกระบวนการเกี่ยวของพาลีให้มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของนางมณโฑ แต่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบกระบวนการเกี่ยวนางที่เป็นจาริตของกระบวนทำรำตามที่ได้สืบทอดมา โครงการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ การแสดงโขนชุดพาลีเกี่ยวนางมณโฑที่คณะผู้วิจัยจะดำเนินการสร้างสรรค์ขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ใน การสืบทอดเผยแพร่การแสดง อันเป็นการสืบสานสืบทอดความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยให้เป็นที่ปรากฏอย่างแพร่หลายในวงวิชาชีพด้านนาฏศิลป์ไทยต่อไป

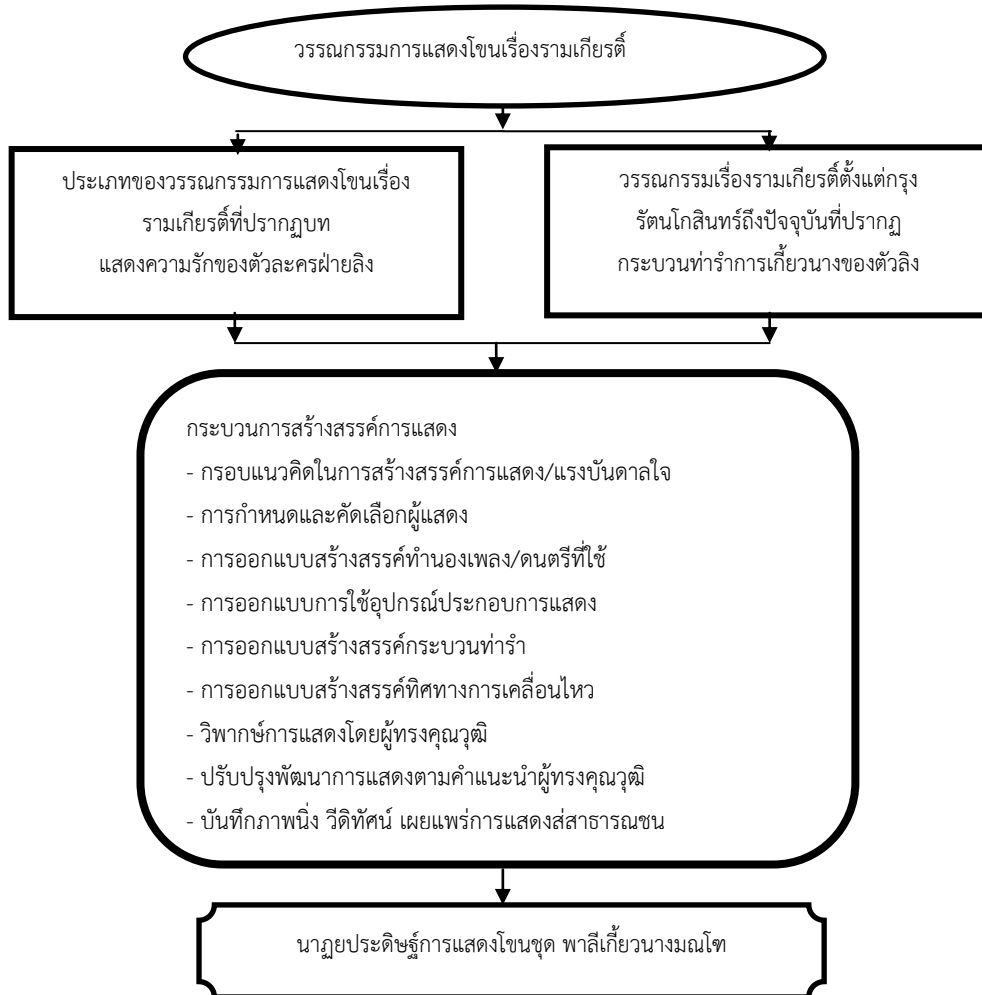
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเกี่ยวนางของตัวลิง
2. เพื่อสร้างสรรค์กระบวนการทำรำการเกี่ยวนางของตัวลิง ตอน พาลีเกี่ยวนางมณโฑ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การรำเกี่ยวนาง หมายถึง กระบวนการทำรำ ในการเกี่ยวนางของตัวลิง ในงานวิจัยนี้หมายถึง ท่าทางการแสดงออกของตัวละครฝ่ายลิงที่มีต่อตัวนางเพื่อแสดงออกถึงความรักเป็นกระบวนการเกี่ยวนางในเพลงหน้าพาทย์ตัวลิง หมายถึง ตัวละครประเภทหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ ในงานวิจัยนี้ หมายถึง พาลี

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย/ การสร้างสรรค์ครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสานกับหลักการแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง โดยออกแบบกระบวนการวิจัยด้วยรูปแบบการวิจัยที่หลากหลาย บูรณาการเชื่อมโยงรูปแบบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับเรื่องที่ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย/การสร้างสรรค์

และขอบเขตของการวิจัย/ การสร้างสรรค์รวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเรียบเรียงนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์และนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบสร้างสรรค์การแสดงตามหลักการสร้างสรรค์การแสดง ทดลอง นำเสนอ และจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยเพื่อวิพากษ์การแสดง ปรับปรุงการแสดงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และเผยแพร่สู่สาธารณชน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานต่อเนื่องแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมและวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล

เป็นการศึกษาค้นคว้าในเชิงประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การศึกษาสังเกตจากวิถีทัศน์และสื่อออนไลน์ การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทประพันธ์เรื่องราวเกียรติที่ปรากฏคำประพันธ์ในตอนพาลีเกี่ยวนางมณฑิ และกระบวนทำรำการเกี่ยวนางของตัวลิง นาฏยจารีตการเกี่ยวนางของตัวลิง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การสร้างสรรค์การแสดง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาสร้างสรรค์การแสดง

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลไปดำเนินการสร้างสรรค์การแสดงเริ่มตั้งแต่กำหนดกรอบแนวคิดในการแสดง กำหนดบุคลิกลักษณะผู้แสดง(ที่มีความเหมาะสมตามลักษณะของตัวละคร)ออกแบบสร้างสรรค์ทำนองดนตรี และเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ออกแบบสร้างสรรค์ทำรำ ออกแบบสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวเมื่อได้ผลงานสร้างสรรค์เรียบร้อยแล้ว นำเสนอและจัดให้มีการวิพากษ์การแสดง เพื่อดำเนินการปรับปรุงพัฒนาการแสดงตามคำแนะนำ และนำไปนำเสนออีกครั้ง ก่อนจะเผยแพร่สู่สาธารณชน การดำเนินงานทั้ง 2 ขั้นตอนข้างต้นมีรายละเอียดการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล สำนักการสังคีต หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หอสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งผู้มีประสบการณ์ด้านการสอน การแสดง รวมทั้งการบรรเลงเพลง ทั้งศิลปินแห่งชาติ ศิลปินสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญและคณาจารย์ในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ซึ่งมีประสบการณ์มาไม่น้อยกว่า 35 ปี ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย,ผู้มีประสบการณ์ด้านการบรรเลง และขับร้อง ในการแสดงโขน ,ผู้มีประสบการณ์ในด้านการแสดงโขนในตอนที่มีการเกี่ยวนางของตัวลิง , บุคคลที่มีประสบการณ์ด้านการพากย์-เจรจาประกอบการแสดงโขน และการประพันธ์บทโขนซึ่งมีประสบการณ์ในการการพากย์ เจรจาประกอบการแสดงโขนและจัดทำบทโขน มาไม่ต่ำกว่า 35 ปี ได้แก่

1.3 ศึกษาและสังเกตจากการชมวิถีทัศน์การแสดงที่เกี่ยวข้องกับการรำเกี่ยวนางของตัวลิง ในการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ได้แก่ พาลีเกี่ยวนางดารา หนุมานเกี่ยวนางสุวรรณกัณยมา

1.4 จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางด้านนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทยและคีตศิลป์ไทย เกี่ยวกับองค์ประกอบในการแสดง และขั้นตอนการสร้างสรรค์งานนาฏยประดิษฐ์ ชุดพาลีเกี่ยวนางมณฑิ การกำหนดบุคคลเข้าร่วมสนทนา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสนทนาออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลสามารถตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยได้ชัดเจนที่สุด ได้แก่บุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านนาฏศิลป์ไทย มากกว่า 30 ปี และแสดงโขนในตอนเกี่ยวนาง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์รูปแบบกระบวนทำรำ และกลวิธีในการรำเกี่ยวนางของตัวลิงในการแสดงโขน โดยวิเคราะห์ความสำคัญของกระบวนทำรำ หนุมานเกี่ยวนางสุวรรณกัณยมา และพาลีเกี่ยวนางดารา ซึ่ง

ได้รับการถ่ายทอด และฝึกหัดกระบวนการทำรำจาก อาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง นาฏศิลป์-โขน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้ได้กระบวนการทำรำตามบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นใหม่โดยสร้างสรรค์ให้ปรากฏกระบวนการทำรำหลักที่พบเห็นโดยทั่วไปในกระบวนการทำรำเกี่ยวนางของตัวลิง ทำรำเชื่อมเป็นทำรำที่ใช้ในการเชื่อมทำรำในกระบวนการทำรำหลักเพิ่มเติมให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน ทำรำตามบทร้อง บทพากย์-เจรจา เป็นกระบวนการทำรำที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้แสดงกิริยาอาการของตัวละครทั้งสองฝ่ายแทนคำพูด ทำรำที่เป็นลีลาเข้าหยอกอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะขอตัวลิงแต่ละตัวในกระบวนการทำรำเกี่ยวนาง จากนั้นนำโครงสร้างกระบวนการทำรำเหล่านั้น มาร้อยเรียงประกอบสร้างเป็นกระบวนการทำรำ พาลีเกี่ยวนางมณฑิ

3. การสร้างสรรค์ผลงานการแสดง

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดมาสรุปวิเคราะห์ และสร้างสรรค์กระบวนการทำรำตามหลักนาฏยประดิษฐ์ ได้แก่

3.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตำรา หนังสือ เทปบันทึกภาพ รูปถ่าย บันทึกทำรำ เป็นต้น

3.2 สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นศิลปินและผู้เชี่ยวชาญตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ระบุไว้ข้างต้น

3.3 กำหนดจัดทำบทที่จะนำมาสร้างสรรค์การแสดงโดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำบทโขน

3.4 นำบทที่จัดทำเรียบร้อยแล้วไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงโขน เพื่อคัดเลือกเพลงที่มีความเหมาะสมบรรจุเป็นเพลงร้องในบทที่จัดทำขึ้น

3.5 นำบทที่จัดทำเรียบร้อยแล้วไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการพากย์และเจรจาเพื่อกำหนดเป็นบทพากย์ – เจรจา

3.6 ออกแบบ/สร้างสรรค์ทำรำที่ใช้ในการแสดงและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในด้านการแสดงโขนตอนเกี่ยวนางเพื่อกำหนดรูปแบบการแสดงสร้างสรรค์ทำรำพาลีเกี่ยวนางมณฑิ

3.7 สร้างเครื่องมือวิเคราะห์รูปแบบทำรำพาลีเกี่ยวนางมณฑิตามแนวคิดนาฏยประดิษฐ์ (สุรพล วิรุฬกรักษ์, 2547 : 225)

3.8 นำแบบวิเคราะห์ข้อมูลที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และปรับแก้ไขให้สมบูรณ์

3.9 จัดประชุมประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยใช้แบบวิเคราะห์ทำรำที่สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการแสดงและกระบวนการทำรำเพื่อปรับปรุงรูปแบบการแสดงและกระบวนการทำรำให้มีความเหมาะสมมีเอกลักษณ์เฉพาะของการแสดง

3.10 จัดทำบันทึกทำรำในรูปแบบเอกสาร / คำบรรยายทำรำ / วิดีทัศน์

3.11 เผยแพร่ผลงานการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขน ชุด พาลีเกี่ยวนางมณฑิ

3.12 จัดพิมพ์เอกสารงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

4. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ดำเนินการจัดทำใน 2 ลักษณะกล่าวคือ นำเสนอเป็นความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์เป็นรายงานการวิจัย และนำเสนอในรูปแบบของการแสดงโดยมีการบันทึกข้อมูลเป็นวีดิทัศน์

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุด พาลีเกี่ยวนางมณฑิ” สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. บทเกี้ยวนางของตัวลิงในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ มีมาตั้งแต่ในสมัย กรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีเพียงตัวละคร 2 ตัวในฝ่ายลิงที่ปรากฏบทในตอนเกี้ยวนาง ได้แก่ พาลี และหนุมาน นอกจากนี้ยังพบว่า บทเกี้ยวนางของพาลีเกี้ยวนางมณฑิลา ในบทพระราชนิพนธ์ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ รัชกาลที่ 1 เป็นบทที่ยังไม่เคยนำออกแสดงและไม่เคยปรากฏกระบวนทำรำมาก่อน และจากการวิเคราะห์บทเกี้ยวนางของตัวลิงที่ปรากฏนั้น สามารถจำแนกตามลักษณะของการแสดงได้เป็น 4 ประเภท คือ บทเกี้ยวนางที่เป็นคำพากย์ คำเจรจา คำร้อง และเพลงหน้าพาทย์ ส่วนประเภทของการเกี้ยวนางของตัวลิงตามบทที่ปรากฏมาก่อนนั้น มี 2 ลักษณะ คือ การนั่งเกี้ยว และการยืนเกี้ยว

2. นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุดพาลีเกี้ยวนางมณฑิลา คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำมาสร้างสรรค์ออกแบบท่ารำผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์ ออกแบบการแสดงตามหลักนาฏยประดิษฐ์ ได้แก่ การจัดทำบทประพันธ์, การบรรจุเพลงร้อง/ทำนองดนตรี, การออกแบบการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงและการออกแบบสร้างสรรค์กระบวนท่ารำโดยสามารถสรุปวิเคราะห์ กระบวนท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นพบว่า มีโครงสร้างของท่ารำ 3 ส่วน ได้แก่ ท่ารำหลัก หมายถึง กระบวนท่ารำที่ใช้ในการเกี้ยวพาราสี ท่ารำตามบทร้อง หมายถึง กระบวนท่ารำที่รำใช้สื่อความหมายแทนคำพูด และอารมณ์ตามความรู้สึก และท่ารำเฉพาะ หมายถึง กระบวนท่ารำที่คณะผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นและนำมาใช้เฉพาะการเกี้ยวนาง ในตอนนี้เท่านั้น นอกจากนี้กระบวนท่ารำที่ใช้ในการนั่งเกี้ยวตามที่เคยปรากฏมาก่อนนั้น ได้มีการสร้างสรรค์เพิ่มเติม การเคลื่อนไหวของตัวลิงเป็นการเพิ่มเติมตำแหน่งของการนั่งเกี้ยว โดยเพิ่มให้มีการเคลื่อนไหวในลักษณะการนั่งเกี้ยวโดยจะ เคลื่อนตัวไปทางด้านซ้าย และทางด้านขวาของตัวนาง ซึ่งจะอยู่ในบทร้อง และเพลงหน้าพาทย์โหม กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบ กระบวนท่ารำในการเกี้ยวนางที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะโดยการใช้พื้นที่จะเป็นอิสระในการเคลื่อนที่มากขึ้นกว่า กระบวนท่ารำในการเกี้ยวนางที่เคยปรากฏมาก่อน

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยและการสร้างสรรค์การแสดงในงานวิจัย เรื่อง “นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุด พาลีเกี้ยวนางมณฑิลา” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสานกับ หลักการแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง โดยออกแบบกระบวนการวิจัยด้วยรูปแบบการวิจัยที่หลากหลาย บูรณาการเชื่อมโยงรูปแบบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับเรื่องที่ศึกษาจนได้ข้อสรุปผลการวิจัยตามข้อมูลข้างต้นนั้น สามารถ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการเกี้ยวนางของตัวลิงประกอบด้วย คำประพันธ์ที่ปรากฏบทเกี้ยวนางของตัวลิง, ประเภทของการเกี้ยวนางของตัวลิง, ลักษณะกระบวนท่ารำในการเกี้ยวนางของตัวลิงพบว่าข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับพิเชษฐ อ่อนสำลี (2558:23-59) ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล เรื่อง กลวิธีในการรำเกี้ยวนางของตัวลิงในการแสดงโขนพบว่าบทเกี้ยวนางของตัวลิงในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ มีมาตั้งแต่ในสมัย กรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยปรากฏเป็นคำประพันธ์ประเภทต่างๆไม่ว่าจะเป็นรามเกียรติ์คำพากย์ รามเกียรติ์บทละครครั้งกรุงเก่า สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จนมาถึงสมัยปัจจุบัน ปรากฏบทเกี้ยวนางของตัวลิงในสมัยอยุธยาในรามเกียรติ์คำพากย์ จำนวน 3 ตอน คือ หนุมานเกี้ยวนางบุษมาลี หนุมานเกี้ยวนางเบญจกาย และหนุมานเกี้ยวนางสุพรรณมัจฉา มีลักษณะคำประพันธ์ ประเภทกาพย์ นอกจากนี้ ปรากฏบทเกี้ยวนางของตัวลิง ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ สมัยกรุงศรีอยุธยา จำนวน 2 ตอน คือ หนุมานเกี้ยวนาง บุษมาลี และหนุมานเกี้ยวนางสุพรรณมัจฉา ลักษณะคำประพันธ์ เป็นกลอนบทละคร ลำดับต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี ปรากฏ

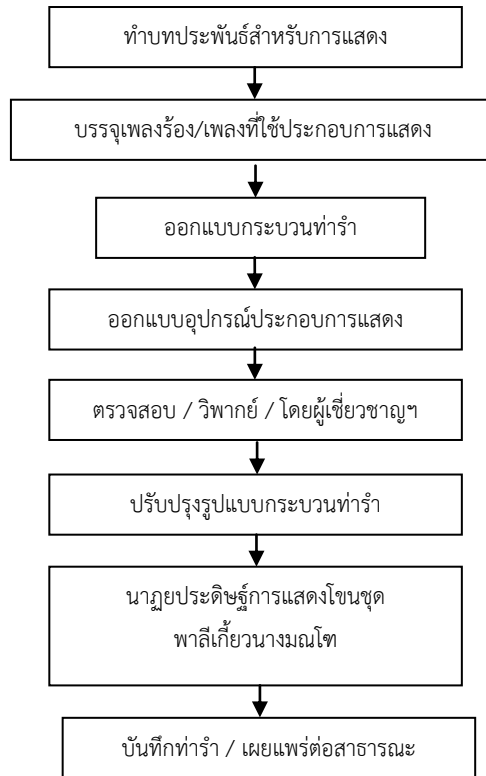

บทเกี่ยวนางของตัวลิง คือ หนุมาน ตอนหนุมานเกี่ยวนางวานริน ลักษณะคำประพันธ์ เป็นกลอนบทละคร ทำยบทมีการบอกจำนวนคำลอนไว้ มีการกำหนดเพลง คือ ชาตรี และไอ้โลม ซึ่งลักษณะของการเกี่ยวนางของตัวลิงในสมัยกรุงธนบุรีนี้มีความเหมือนกันกับการเกี่ยวนางในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และบทประพันธ์ที่ปรากฏการเกี่ยวนางของตัวลิงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีด้วยกันอยู่หลายสำนวน ตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ในสมัยนั้นนับได้ว่าเป็นยุคทองของวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ เพราะพระมหากษัตริย์ไทย ได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมเรื่องดังกล่าว หลายฉบับด้วยกัน คือ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 ลักษณะคำประพันธ์ เป็นกลอนบทละคร ปรากฏบทเกี่ยวนางของตัวลิง จำนวน 2 ตัว คือ พาลี และหนุมาน การเกี่ยวนางของพาลี มี จำนวน 2 ตอน คือ พาลีเกี่ยวนางดารา และพาลีเกี่ยวนางมณฑโตในการเกี่ยวนางของหนุมาน มีจำนวน 5 ตอน คือ หนุมานเกี่ยวนางบุษมาลี หนุมานเกี่ยวนางเบญกาย หนุมานเกี่ยวนางสุพรรณมัจฉา หนุมานเกี่ยวนางวานริน และหนุมานเกี่ยวนางสุวรรณกัณยุมา พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 2 เป็นกลอนบทละคร ถ้อยคำสำนวนมีความกะทัดรัด เพื่อใช้สำหรับการแสดง ปรากฏบทเกี่ยวนางของตัวลิง คือ หนุมาน มีจำนวน 5 ตอน คือ หนุมานเกี่ยวนางบุษมาลี หนุมานเกี่ยวนางเบญกาย หนุมานเกี่ยวนางสุพรรณมัจฉา หนุมานเกี่ยวนางวานริน และหนุมานเกี่ยวนางสุวรรณกัณยุมา ในตอนเข้าหานาง มีเพียงตอนเดียวที่หนุมานต้องแปลงกายก่อนแล้วเข้าไปหานาง คือ หนุมานเกี่ยวนางวานรินทร์ โคลงเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เป็นโคลงสี่สุภาพ เพื่อจารึกบรรยายภาพจิตรกรรมฝาผนังบริเวณพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ปรากฏบทเกี่ยวนางของตัวลิง ของหนุมาน จำนวน 5 ตอน คือ หนุมานเกี่ยวนางบุษมาลี หนุมานเกี่ยวนางเบญกาย หนุมานเกี่ยวนางสุพรรณมัจฉา หนุมานเกี่ยวนางวานริน และหนุมานเกี่ยวนางสุวรรณกัณยุมา และบทโขน เรื่องรามเกียรติ์ กรมศิลปากรปรับปรุงใหม่ได้นำเอากลอนบทละคร พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 มาเป็นบรรทัดฐานในการประพันธ์บทโขน โดยนำเอากลอนบทละครที่มีความยาว มาตัดให้สั้นลง เพื่อให้มีความกระชับ บรรจุเพลงร้อง และเพลงหน้าพาทย์ ซึ่งปรากฏบทเกี่ยวนางของตัวลิง ที่ใช้ในการแสดงโขน จำนวน 6 ตอน คือ พาลีเกี่ยวนางดารา หนุมานเกี่ยวนางบุษมาลี หนุมานเกี่ยวนางเบญกาย หนุมานเกี่ยวนางสุพรรณมัจฉา หนุมานเกี่ยวนางวานรินทร์ และหนุมานเกี่ยวนางสุวรรณกัณยุมา การแสดงบทเกี่ยวนางของตัวลิง ประกอบคำร้อง จะใช้เพลงที่มีเกี่ยวกับอารมณ์รัก จะประกอบด้วยเพลงร้อง เช่น ไอ้โลม ไอ้โลมชาตรี เป็นต้น การเกี่ยวพาราสิ จะจบการแสดงด้วยการรำเพลงหน้าพาทย์โลม เป็นการรำคู่กันเพื่อแสดงการร่วมหลับนอน แทนบทอศจรย์บทโขน เรื่องรามเกียรติ์ที่กรมศิลปากรปรับปรุงขึ้นใหม่ ซึ่งตัวบทประกอบด้วยบทร้อง บทพากย์ และบทเจรจา คัดมาแต่ตอนสำคัญเพื่อให้เล่นจบในการแสดงครั้งเดียวนั้น มีการตัดทอนบทบาทในบางตอนลงโดยเฉพาะบทเกี่ยวนางของตัวลิง ได้ตัดบทอศจรย์ออก เพื่อความสะดวกในการตีบทประกอบการแสดง และนำเอาเพลงหน้าพาทย์โลม ซึ่งเป็นการรำคู่กันมาใช้แทนบทอศจรย์

ส่วนประเภทของการเกี่ยวนางของตัวลิงจากบทประพันธ์ที่ปรากฏข้างต้น มีตัวละคร ตัวลิงเพียง 2 ตัว ได้แก่ ตัวพาลี และหนุมาน บทเกี่ยวนางของตัวลิงในตอนต่าง ๆ ยังสามารถ แบ่งตามลักษณะคำประพันธ์อันประกอบไปด้วย คำพากย์ คำร้อง คำเจรจา และเพลงหน้าพาทย์ สำหรับกระบวนการทำรำที่ปรากฏในการเกี่ยวนางของตัวลิงนั้น มีกระบวนการทำรำทั้งแบบนั่งเกี่ยวและยืนเกี่ยว

2. การสร้างสรรค์กระบวนการทำรำในการเกี่ยวนางของตัวลิงในตอนพาลีเกี่ยวนางมณฑโตคณะผู้วิจัยมีกระบวนการในการสร้างสรรค์ออกแบบทำรำตามหลักทฤษฎีประดิษฐ์ที่มุ่งเน้นการรักษาจารีตตามกระบวนการแสดงโขนแบบดั้งเดิมสามารถสรุปได้เป็นแผนผังแสดงกระบวนการสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

แผนผังแสดงกระบวนการสร้างสรรค์ทำรำ

จากกระบวนการที่ทำรูปแบบสร้างสรรค์สามารถสรุปวิเคราะห์โครงสร้างของทำรำ สามารถแยกออกได้เป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ทำรำหลัก 2) ทำรำตามบทร้อง 3) ทำรำเฉพาะ ปรากฏตามตารางแสดงทำรำดังต่อไปนี้

1. ทำรำหลัก เป็นทำรำที่ใช้ในการแสดงความรักของตัวละครในการเกี่ยวนางซึ่งปรากฏในกระบวนการเกี่ยวโดยทั่วไป ได้แก่

1.1 ทำโลมสองมือ

ภาพที่ 1 ทำโลมสองมือ

ที่มา : พิเชษฐ อ่อนสำลี. 2561

ท่าโลมสองมือ เป็นการเกี่ยวพาราสิระหว่างตัวลิงกับตัวนาง ซึ่งมีลักษณะหลุกหลิก โดยปากว่ามือถึง เช่น โอบกอด โดยการเล่าโลมแบบเข้าถึงตัว การเกี่ยวนางของตัวลิง มีโครงสร้างของท่ารำ มาจาก ท่ารำของเพลงหน้าพาทย์โลม ซึ่งจะมีท่าเกี่ยวที่เป็นแบบแผน ลักษณะการนั่งเกี่ยวของตัวลิง

1.2 ท่าโลมมือเดียว ประกอบด้วย ท่าเชยคาง, ท่าโลมมือซ้าย, ท่าโลมมือขวา

1.2.1 ท่าเชยคาง

ภาพที่ 2 ท่าเชยคาง

ที่มา : พิเชษฐ์ อ่อนสำลี. 2561

ท่าเชยคาง เป็นการเกี่ยวพาราสิระหว่างตัวลิงกับตัวนาง ซึ่งมีลักษณะปากว่ามือถึง เช่น การเชยคาง โดยการเล่าโลมแบบเข้าถึงตัว การเกี่ยวนางของตัวลิง มีโครงสร้างของท่ารำ มาจาก ท่ารำของเพลงหน้าพาทย์โลม ซึ่งจะมีท่าเกี่ยวที่เป็นแบบแผน ลักษณะการนั่งเกี่ยวของตัวลิง

1.2.2 ท่าโลมมือซ้าย ท่าโลมมือขวา

ภาพที่ 3 ท่าโลมมือซ้าย

ที่มา : พิเชษฐ์ อ่อนสำลี. 2561.

ภาพที่ 4 ท่าโลมมือขวา

ที่มา : พิเชษฐ์ อ่อนสำลี. 2561.

ท่าโลมมือซ้าย ท่าโลมมือขวา เป็นการเกี่ยวพาราสิระหว่างตัวลิงกับตัวนาง ซึ่งมีลักษณะปากว่ามือถึง เช่น จับคาง โดยการเล่าโลมแบบเข้าถึงตัว ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในท่ากระบวนท่าเกี่ยวนางของตัวลิง พาลีเกี่ยวนางมณฑโศ โดยให้มีท่าโลมทั้งด้านซ้ายและด้านขวา

2. ทำรำตามบทร้อง เป็นทำรำที่คณะผู้วิจัยสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นกระบวนทำรำแทนคำพูดของตัวละครในการสื่อความหมายตามบทประพันธ์ ทำนองเพลงร้อง ซึ่งเป็นการออกแบบสร้างสรรค์ทำรำตามหลักการออกแบบทำรำที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ไทยได้เคยออกแบบไว้ โดยนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบทร้องและคำประพันธ์รวมถึงบุคลิก และลักษณะของตัวละครได้แก่ พาลี และมณโฑ อาทิเช่น

2.1 ทำขึ้นบน

ภาพที่ 5 ทำขึ้นบน

ที่มา : พิเชษฐ อ่อนสำลี. 2561

ทำขึ้นบน เป็นทำรำตามบทร้อง ที่นำมาจากท่าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยพบกระบวนทำรำที่นำมาจากท่าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้คือ ทำขึ้นบน ทำขึ้นบน ชีข้างตัว ทำช็อก ทำขึ้นปาก ทำกวั๊กเรียก ทำสั่นมือ เป็นทำรำที่นำมาจากที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ในการสื่อความหมายด้วยภาษาท่าแทนคำพูด

3. ทำรำเฉพาะเป็นกระบวนทำรำที่คณะผู้วิจัยออกแบบสร้างสรรค์และกำหนดขึ้นเป็นทำรำเฉพาะสำหรับการแสดงในตอนพาลีเกี่ยวนางมณโฑ โดยนำรูปแบบกระบวนทำรำที่เคยปรากฏในการเกี่ยวนางของตัวลิงมาใช้เป็นแบบอย่าง และกำหนดให้เป็นท่าเฉพาะที่ใช้สำหรับพาลีในการเกี่ยวนางมณโฑ อาทิเช่น

3.1 ท่าคว้านั่งชันเข้าซ้าย

ภาพที่ 6 ท่าคว้านั่งชันเข้าซ้าย

ที่มา : พิเชษฐ อ่อนสำลี. 2561

ทำคว้านั่งชันเข้าซ้าย เป็นทำรำที่ใช้เฉพาะในท่าเกี่ยวนาง พาลีเกี่ยวนางมณฑโต เป็นทำรำที่นำมาจากท่าที่อยู่ในนาฏยศัพท์ ที่ใช้ในการสื่อความหมายแทนคำพูด และอารมณ์ความรู้สึก ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบในท่าเกี่ยวนางของพาลีเกี่ยวนางมณฑโต

การสร้างสรรคผลงานนาฏยประดิษฐ์ชุดพาลีเกี่ยวนางมณฑโต เป็นการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานตามนาฏยจารีตเดิมที่ปรากฏในลักษณะท่ารำของตัวลิงในการเกี่ยวนาง ตามแบบอย่างที่มีประมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ไทยได้ออกแบบสร้างสรรค์ไว้ โดยประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับบทบาทและลักษณะของตัวละครตามบทประพันธ์ที่คณะผู้วิจัยคัดเลือกมาใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการเคลื่อนไหวในการเกี่ยวนางของตัวลิงในลักษณะนั่งเกี่ยว จะมีการเพิ่มการเคลื่อนไหวในลักษณะการนั่งเกี่ยวโดยจะเคลื่อนตัวไปทางด้านซ้าย และทางด้านขวาของตัวนาง ซึ่งผู้วิจัยได้คิดสร้างสรรค์ในรูปแบบของการนั่งเกี่ยวให้มีความแตกต่างจากกระบวนท่ารำในการนั่งเกี่ยวที่เคยมีมาก่อน เพิ่มการเคลื่อนไหวของตัวลิงให้มีการเคลื่อนไหวไปทางด้านซ้าย-ขวาของตัวนางโดยยึดรูปแบบและจารีตในการเกี่ยวนางนำมาสร้างสรรค์ผลงาน การเคลื่อนตัวของลิงจะใช้ท่าคลานไปกับพื้นเตียง โดยคลานไปทางด้านหลังของตัวนาง

การทำเกี่ยวนางของตัวลิงในเรื่องที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสร้างสรรค์ขึ้น มีความแตกต่างกันทั้งประเภทของเพลงร้อง ทำนองดนตรี และวิธีการปฏิบัติในการเกี่ยวนางของตัวลิงในลักษณะนั่งเกี่ยว และยืนเกี่ยว ทั้งนี้ผู้แสดงจะต้องสร้างอารมณ์ความรู้สึกจากภายใน แล้วถ่ายทอดออกมาสู่กิริยาของท่ารำ เมื่อถ่ายทอดเป็นการแสดงก็สามารถสื่อให้ผู้ชม ได้เข้าถึงอารมณ์ในเรื่องของความรักในการเกี่ยวนางของตัวลิง อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่เป็นรูปแบบการแสดงมาตรฐานเช่นการแสดงโขน ละครนี้ มีจารีตมีวิธีการปฏิบัติท่ารำที่คงรูปแบบดั้งเดิมไว้อย่างเคร่งครัด การศึกษาค้นคว้าเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสร้างสรรค์จึงต้องมีความละเอียดรอบคอบ และระมัดระวังซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นเพียงเบื้องต้นในการศึกษาและสร้างสรรค์ตามกระบวน รูปแบบ และวิธีการตามที่มีประมาจารย์ได้สร้างสรรค์ไว้ซึ่งยังมีบทประพันธ์อีกหลายตอนที่สามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานนาฏยประดิษฐ์เพื่อเผยแพร่และสืบทอดต่อไปได้

2. ควรมีการนำข้อมูล ข้อเสนอที่ได้จากการศึกษาวิจัยและสร้างสรรค์ในครั้งนี้เป็นแนวทางในการศึกษาและสร้างสรรค์กระบวนวิธีการเกี่ยวนางของตัวละครประเภทอื่นได้อีกทั้งยักษ์เกี่ยวนาง หรือ พระเกี่ยวนาง ในบทประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์ที่ยังคงมีอีกหลายบทบาทที่ยังไม่เคยปรากฏรูปแบบกระบวนท่ารำและจัดทำบทเพื่อออกแสดงมาก่อน

เอกสารอ้างอิง

- ก๊ อู่โพธิ์. บทละครรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและเล่าเรื่องหนังสือรามเกียรติ์. ถนนราชดำเนินกลาง:โรงพิมพ์คุรุสภา ถนนราชดำเนินกลาง, 2506.
- ธนิต อู่โพธิ์. โขน.พระนคร:ศิวพร, 2511.
- _____. โขน. กรุงเทพฯ:องค์การการค้าคุรุสภาพิมพ์, 2539.
- ธีรภัทร์ ทองนิ่ม. แบบแผนและกลวิธีการพากย์-เจรจาโขนของกรมศิลปากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, พระบาทสมเด็จพระ. **บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1-4.** พระนคร : สำนักพิมพ์
ศิลปาบรรณาคาร, 2549.

_____. **บทละครเรื่องรามเกียรติ์.** พระนคร:สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2512.

พิเชษฐ อ่อนสำลี. **กลวิธีในการร่าเริงวางของตัวละครในการแสดงโขน.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
นาฏศิลป์ไทย,สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์,2558.

ไพโรจน์ ทองคำสุก. **แนวคิด และวิธีแสดงโขนลิง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา
นาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

สันต์ ท. โกมลบุตร แปล. **มหรสพสามอย่างของชาวสยาม.** กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2548.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “*ฉักท้องถิ่นวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล*”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับตำบล จังหวัดพะเยา DEVELOPMENT PROCESS FOR PARTICIPATION HEALTH PUBLIC POLICY OF SUB-DISTRICT IN PHAYAO PROVINCE

กนกวรรณ เอี่ยมชัย¹ เฉลิมพล กำใจ² และ พัชรบูรณ์ ศรีวิชัย³
Kanokwan Aiemchai¹ Chalermopol Khajai² and Patcharaboon Sriwichai³
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับตำบลของจังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างเลือกอย่างเจาะจง ในพื้นที่ 5 ตำบล ตำบลละ 30 คน รวม 150 คน จากภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม โดยใช้กระบวนการถอดบทเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็น แนวทางการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่ามีประเด็นร่วมของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และการเกษตรเพื่ออาหารปลอดภัย กระบวนการเริ่มต้นจากการก่อตัวของนโยบายเริ่มต้นจากการเห็นปัญหาของผู้นำชุมชนร่วมกับนโยบายภาครัฐ การกำหนดทางเลือกเชิงนโยบาย โดยนำประเด็นเข้าสู่สภาตำบล เพื่อกำหนดแผนงานและงบประมาณในการพัฒนาตำบล การตัดสินใจผ่านกระบวนการประชุมแล้วนำมากำหนดเป็นกฎระเบียบ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจากท้องถิ่น การประเมินและติดตามผลโดยผู้นำชุมชนใช้วิธีการสังเกตจากการดำเนินการตามนโยบาย

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ, การมีส่วนร่วม, การถอดบทเรียน

ABSTRACT

This qualitative research aims to study the development of Participatory Healthy Public Policy Process (PHPP) of Sub-District in Phayao Province. 150 participants were selected from the government sector, academicians, and public sector of 30 each from 5 sub-districts. Lesson learned data were collected by using the research tools such as the focus group, in-depth interview, observation, and knowledge forum. Then, it was analyzed by using content analysis. The results had revealed that the natural and environmental resource management, the quality of life, Agriculture for food safety, and the process of the policy forming was first initialized from the government policy and later the issue was raised up in the Municipal Council to lay out the budget and alternative policy and decision making of community leader in the sub-district. The policy into practice could be seen thru the local process order in which the community leader used the observation of implementing the policy.

Keywords : Participation Health Public Policy, Participatory, Lesson learned

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ” เกิดขึ้นเมื่อปี 2529 ในการประชุมนานาชาติ เรื่อง “การสร้างเสริมสุขภาพ : การเคลื่อนสู่สาธารณสุขแนวใหม่” ที่กรุงออตตาวา ประเทศแคนาดา ได้มีการประกาศ “กฎบัตรออตตาวา” (Ottawa Charter) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพไว้ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ 2) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ 3) การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง 4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลเพื่อสุขภาพที่ดี และ 5) การปรับเปลี่ยนบริการสาธารณสุข ประเทศไทยได้ดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพะ ด้วยการออกพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ เพื่อวางกรอบและแนวทาง การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ รวมทั้งการกำหนดองค์กรและกลไกเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างเสริมสุขภาพ ได้กำหนดเครื่องมือสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ไว้ 3 ลักษณะคือ 1) กระบวนการ “สมัชชาสุขภาพ” หมายถึงกระบวนการที่ให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเรียนรู้อย่างสมานฉันท์ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ หรือความมีสุขภาพของประชาชน โดยจัดให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบและอย่างมีส่วนร่วม 2) เครื่องมือประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือ Health Impact Assessment: HIA หมายถึง “การประมาณการผลกระทบของการกระทำใดการกระทำหนึ่ง ที่มีต่อสุขภาพของประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงการ ระดับแผนงานและระดับนโยบาย โดยคาดการณ์ไปข้างหน้า ก่อนที่จะดำเนินการตามแผนที่วางไว้” และ 3) เครื่องมือกำหนดเป้าหมายร่วมด้านสุขภาพ ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้ “ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559” และมีพื้นที่ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ได้จัดทำเป็น “ธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่” การเริ่มต้นจะเริ่มจากด้านใดก็ได้ แต่ต้องเชื่อมโยงดึงให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง อาจริเริ่มโดยเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือหน่วยราชการก็ได้ หรือโดยเครือข่ายประชาชนหรือกลุ่มประชาคมในชุมชนท้องถิ่น หรือเริ่มจากฝ่ายนักวิชาการ นักวิชาชีพต่างๆ ก็ได้

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำแผนพัฒนาของตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดทิศทาง การพัฒนา และเพื่อมุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการในอนาคต โดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างยิ่ง ที่มีส่วนกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนและโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นกรอบและแนวทางในการบริหารงานของท้องถิ่นให้มีความคล่องตัว สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับพื้นที่ เข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชน ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหา ทราบข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง นอกจากนี้ยังจะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ขององค์กรระดับพื้นที่ด้วย

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีพันธกิจในการส่งเสริมบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน การวิจัยในลักษณะการบูรณาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ ได้เห็นความสำคัญดังกล่าว จึงได้ดำเนินการถอดบทเรียนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ร่วมกับเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จังหวัดพะเยา ภายใต้การ

สนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.). และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนต้นแบบรวมทั้งเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการสร้างสังคมสุขภาวะต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและสรุปบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับตำบลของจังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กำหนดกรอบการถอดบทเรียนตามวงจรนโยบายสาธารณะ 5 ขั้นตอนคือ 1) การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ (ประเด็นเชิงนโยบาย) 2) การกำหนดทางเลือกเชิงนโยบาย 3) การตัดสินใจเชิงนโยบาย 4) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และ 5) การติดตามและประเมินผลเชิงนโยบาย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการถอดบทเรียน พื้นที่ในการวิจัยคัดเลือกจากท้องถิ่นที่มีการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ภายใต้ความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ของจังหวัดพะเยา 5 ตำบล ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลสันป่าม่วง อ.เมือง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อ.ภูกามยาว เทศบาลตำบลศรีถ้อย อ.แม่ใจ และเทศบาลตำบลจุน อ.จุน ภายใต้โครงการถอดบทเรียน 500 ตำบล การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในชุมชนท้องถิ่นรูปธรรม โดยใช้เครื่องมือ ภายใต้พรบ.สุขภาพแห่งชาติ ปีที่ 2 โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.2558 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2559

กลุ่มเป้าหมาย เลือกอย่างเจาะจงโดยกำหนดคุณลักษณะ ดังนี้ 1) เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของตำบล 2) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ในการกำหนดนโยบายของชุมชนและตำบล 3) เป็นตัวแทนขององค์กรหรือกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ครอบคลุมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคราชการและภาคประชาชน 4) ยินดีให้ข้อมูล ตำบลละ 30 คน ประกอบด้วย นายกเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล

(อบต.) ตัวแทนสมาชิกสภาตำบล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข นักพัฒนาชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ นักวิชาการสาธารณสุข ตัวแทนกลุ่มต่างๆ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนกลุ่มอาชีพต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การแยกแยะและจำแนกข้อมูล รวมทั้งการเปรียบเทียบข้อมูล เป็นวิธีการที่ใช้ในการถอดบทเรียนและได้ตั้งประเด็นดังนี้

1. การตั้งประเด็นเพื่อให้กลุ่มนำเสนอจุดเด่นของชุมชน ตำบล มีกลุ่มเครือข่ายใดบ้างที่เป็นทุนของชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมกันทบทวนข้อมูลชุมชน
2. การตั้งประเด็นคำถามหลักแล้วนำคำตอบที่ได้มาประมวลผล ประเด็นได้แก่ มีกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพอย่างไร และมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไรบ้าง
3. การตั้งประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อชวนคุยแล้วนำคำตอบที่ได้มาประมวลผล ประเด็นคำถามคือ แต่ละกลุ่ม ภาควิชาเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแค่ไหน อย่างไรบ้าง
4. การตั้งโจทย์ในเวทีกลุ่มย่อยเพื่อให้กลุ่มร่วมกันอภิปรายตามความคิดเห็นและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แล้วนำมาสรุปประมวลผล ได้แก่ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริม ในการดำเนินการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพให้สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลนำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตั้งแต่การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) จำแนกข้อมูลที่จัดระเบียบทั้งหมดออกเป็นหน่วยย่อยๆ ตามความหมายเฉพาะของแต่ละประเด็น และขั้นตอนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยเลือกความหมายให้ตรงกับประเด็นที่ศึกษาให้เป็นหมวดหมู่ หลังจากนั้นจัดรวมเพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นกลุ่มๆ (Clustering) ตามลักษณะความสัมพันธ์ของประเด็นย่อย หลังจากได้แบบแผน (Pattern) นำไปสู่การหาข้อสรุป และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำตรงของผลการวิจัย (Conclusion, interpretation & verification) (ชาย โพธิ์สิตา. 2556 : 359 – 396)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระบบบูรณาการทุนทางสังคม ที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของแต่ละตำบลมีความสอดคล้องกัน สรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) ประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ประเด็นการเกษตรเพื่อผลิตอาหารปลอดภัย มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) **ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ทุกตำบลมีการขับเคลื่อนประเด็นการบริหารจัดการน้ำ และการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ มีเพียงตำบลจุนเริ่มพัฒนาการจัดการธรรมนุญการใช้น้ำ โดยใช้ผลจากการวิจัย เป็นรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามแนวทางของกรมชลประทาน นำมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดภูมิปัญญากันมาจากบรรพบุรุษ และประเพณีการเลี้ยงฝัดต้นน้ำ ฝัดเหมืองฝาย ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมจะมีการพูดคุย รื้อฟื้น กฎ กติกา

ข้อตกลงต่อหน้าพิธีกรรมที่ได้สืบสานต่อกันมา เกี่ยวกับการใช้น้ำร่วมกัน เป็นการประยุกต์หลักความเชื่อเชิงสัญลักษณ์ คือ การสัญญาต่อหน้าผีร่วมกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับมิติสุขภาพแบบองค์รวม (holistic health) ที่เป็นความต่อเนื่องของสุขภาพ โดยนำมาผสมผสานกับความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ครอบคลุมทั้งความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม การดำเนินชีวิต และพฤติกรรมต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นสภาวะที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุลทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณของบุคคลและชุมชนนั้นๆ

2) **ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต** ประกอบด้วย การดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน มี 4 ตำบลที่สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี ยกเว้นตำบลสันป่าม่วงที่การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุได้ เนื่องจากจำนวนสมาชิกในตำบลยังไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การงดเลี้ยงและตี๋มสุราในงานศพ งานบุญ มีการดำเนินการในตำบลสันป่าม่วงและตำบลบ้านต๋อน การดูแลผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงด้วยจิตอาสา ตำบลศรีถ้อย ที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ดำเนินการร่วมกับครอบครัว การจัดการใช้เลือดออกโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลห้วยแก้ว

3) **ประเด็นการเกษตรเพื่อผลิตอาหารปลอดภัย** กลุ่มข้าวอินทรีย์ตำบลจุนและตำบลบ้านต๋อน เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านโดยมีจุดเริ่มต้นจากการมีปัญหามลพิษ จากการได้รับผลกระทบจากสารเคมีทางการเกษตร รวมทั้งความเจ็บป่วยที่เกิดจากการทำงานในภาคเกษตรกรรม ระบบนิเวศน์ ได้เริ่มเสียไป แปลงนามีสารเคมีตกค้าง มีต้นทุนในการทำนาสูง และเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ขั้นตอนการพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

ผลจากการสรุปประมวลความคิดเห็นสรุปตามขั้นตอนการขับเคลื่อน 5 ขั้นตอน แสดงดังภาพที่ 2 และสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 2 วงจรกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับตำบล จังหวัดพะเยา

1. การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ (ประเด็นเชิงนโยบาย)

พบว่า การก่อตัวประเด็นเชิงนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ เกิดจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยที่ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ได้มองเห็นปัญหาเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำเนินชีวิต เช่น ชุมชนประสบปัญหาการใช้น้ำทางการเกษตร การใช้สารเคมีทางการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้น ผู้สูงอายุอยู่ในสภาพติดบ้านติดเตียงและ

ขาดคนดูแล เป็นต้น ผู้นำชุมชนได้ร่วมกับแกนนำกลุ่มนำเสนอข้อมูลปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน มีเพียงตำบลห้วยแก้วที่การก่อตัวของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน เริ่มจากผู้นำชุมชนทั้ง 17 หมู่บ้าน คิดและดำเนินการ แต่ในเบื้องต้นไม่ประสบผลสำเร็จ จึงได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาใหม่ ให้ผู้นำชุมชนนำเสนอ แนวความคิดการจัดตั้งกองทุนให้กับประชาชนทุกหมู่บ้านเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน และดำเนินการได้ในที่สุด

2. การกำหนดทางเลือกเชิงนโยบาย

พบว่า แต่ละตำบลรวบรวมประเด็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ได้มาจากการทบทวนระบบบูรณาการทุนทางสังคมร่วมกันจากเวทีประชาคมแต่ละหมู่บ้าน เข้าสู่การประชุมสภาเทศบาลเพื่อกำหนดแผน งบประมาณ ในการพัฒนาตำบลแต่ละปี ที่ทุกแผนของแต่ละหมู่บ้านต้องผ่านการประชุมสภาตำบล ประชุมพิจารณาว่า ส่งผลกระทบต่อประชาชนในหมู่บ้านโดยรวมหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) เป็นหลักในการกำหนด ทางเลือกเชิงนโยบาย

3. การตัดสินใจเชิงนโยบาย

พบว่า เป็นการตัดสินใจโดยผ่านกระบวนการประชุมของผู้นำชุมชนแล้วนำมากำหนดเป็นกฎระเบียบ และข้อบัญญัติให้คนในชุมชนถือปฏิบัติ เช่นนโยบายการงดเหล้าในงานศพ หรือการตัดสินใจโดยผ่านการประชุมสภาตำบลหรือการประชุมผู้นำชุมชนของแต่ละตำบล โดยใช้ข้อมูลที่ทางท้องถิ่นดำเนินการประชาคมเพื่อทำแผนพัฒนาตำบล มีเพียงตำบลจุนที่ใช้ข้อมูลจากการวิจัยมาสนับสนุนการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจเพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เป็นการดำเนินการผ่านสภาตำบล

4. การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

พบว่า การกำหนดผู้รับผิดชอบส่วนใหญ่เป็นลักษณะการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจากท้องถิ่น เพื่อให้แต่ละนโยบายที่มีมติร่วมกันในการประชุมสภาตำบล เช่นการบริหารจัดการน้ำ กองทุนสวัสดิการชุมชน มีการกำหนดกฎระเบียบ เพื่อให้ถือปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันภายใต้กรอบการประชุมและมติของสภาตำบล

5. การติดตามและประเมินผลนโยบาย

พบว่า ยังเป็นการติดตามและประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การติดตามผลนโยบายงดเหล้าในงานศพ ใช้กลไกของผู้นำชุมชน แกนนำ ร่วมกันสังเกตการปฏิบัติตามนโยบาย แล้วนำมาสรุปผลร่วมกันด้วยการคาดการณ์ในความสำเร็จในการดำเนินนโยบาย ส่วนกองทุนสวัสดิการชุมชน มีการติดตามผลด้วยคณะกรรมการ มีการสรุปรายรับรายจ่ายประจำเดือนต่อสภาตำบล และประเมินผลงานการดำเนินการในรอบ 6 เดือน และประเมินผลงานตลอดปี

อภิปรายผล

กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับตำบล พื้นที่จังหวัดพะเยา มีการดำเนินงานในลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนแต่ละประเด็น โดยมีแกนหลักคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พระสงฆ์ องค์กรภาคประชาชนที่เริ่มด้วยด้วยการมองเห็นปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน เกี่ยวกับประเด็นนโยบายสาธารณะที่เกิดขึ้น จากที่ท้องถิ่นเป็นผู้ประกาศใช้ให้เป็นข้อตกลงและข้อปฏิบัติร่วมกันของประชาชนในตำบล ว่าเป็นทิศทางหรือแนวทางแก้ปัญหาในชุมชนที่จะทำให้ชุมชนของตนเองได้ประโยชน์จากการออกกฎระเบียบนั้นๆ แต่ละชุมชนปฏิบัติไม่สามารถลอกเลียนแบบกันได้ ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการในตำบลและบริบทของตำบลนั้นๆ ดังเช่นกองทุนสวัสดิการชุมชน

ตำบลห้วยแก้ว มีจุดเริ่มต้นจากผู้นำชุมชนอยากทำให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน แต่เกิดความล้มเหลวในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินการ เพราะกิจกรรมไม่ได้เกิดมาจากความต้องการของคนในชุมชน และบริบทของชุมชนมีความแตกต่างกัน มีเพียงตำบลจุ่นที่มีความพยายามในการจัดทำธรรมนูญการใช้น้ำ ที่ใช้ข้อมูลเชิงจากงานวิจัย มาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ ในจุดเริ่มต้นยังพบว่ายังไม่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะกลุ่มภูมิปัญญาแก่เหมือนแก่ฝ่ายที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบสานมาจากบรรพบุรุษ เทศบาลจึงได้แต่งตั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการน้ำเข้ามาเป็นคณะทำงาน เป็นการผสมองค์ความรู้สมัยใหม่กับภูมิปัญญาชาวบ้าน ผ่านความเชื่อทางพิธีกรรม จัดได้ว่าเป็นกระบวนการหาฉันทามติการใช้น้ำร่วมกัน เป็นลักษณะของสัญญาใจต่อหน้าผี ที่ทุกคนเคารพสักการะ นับถือร่วมกัน ถ้าผู้ใดไม่ทำตามมติที่ได้พูดคุยร่วมกัน จะถือว่าเป็นเรื่อง “ชืด” ที่จะให้คนละเมียดกิตามีอันเป็นไป เพราะถือว่าไม่เคารพผี ซึ่งเกี่ยวข้องกับมิติสุขภาพทางจิตใจและจิตวิญญาณที่แสดงออกในเชิงสัญญะร่วมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเนยวารี อุดมวงศ์และคณะ (2558 : 98-107) พบว่าแกนนำเป็นตัวสำคัญหลักในการขับเคลื่อน และต้องอาศัยหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ที่สำคัญคือให้ภาคประชาชนตระหนักรู้ถึงปัญหาของชุมชน และต้องการแก้ไขปัญหานั้น จะเกิดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของชุมชนและสามารถขยายผลและมีเครือข่ายมากขึ้น ผู้เข้าร่วมประชุมมีการแสดงออกทางความคิดได้อย่างเต็มที่ ยังเป็นการสร้างการไกลเกลี่ย (mediating) ให้กับกลุ่มที่ใช้ความรู้สึกของตัวเองเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งผลประโยชน์จะเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับบุคคลและชุมชน ตั้งแต่การนำประเด็นปัญหาที่สรุปร่วมกัน จนนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (NACCHO, 2017) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของทวิวัฒน์ เมฆอากาศ และภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ (2554) พบว่าเวทีแรกในการพัฒนานโยบายสาธารณะคือเวทีสร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาชนและภาคประชาสังคม จึงเกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพไปด้วยกัน เช่นเดียวกับเบียวเรศ หลุดพา. (2560) ได้สรุปกลไกการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นมีความใกล้ชิดชุมชนซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นที่เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการได้และมีความยั่งยืน

บทเรียนที่ได้จากการศึกษาของพื้นที่

1. ชุมชนแต่ละพื้นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ มีประวัติศาสตร์ รากเหง้าความเป็นมาที่หลากหลายแตกต่างกัน ความเป็นสังคมเครือญาติของคนพื้นถิ่นล้านนา ที่ยังเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงในสังคมชนบทที่อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ จากทุกขั้วร่วมของคนทั้งตำบล ในลักษณะที่ว่า “**ตึกฮ่วม ตีต้องหาปองเดียว**” (ทุกขั้วร่วมกันของชาวบ้านที่ต้องร่วมกันหาทางออก) ทำให้เป็นมติที่เห็นพ้องต้องกันทั้งตำบล
3. การสร้างกลไกของพื้นที่ดำเนินงานที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ที่ทั้ง 3 กลไก ได้ทำงานหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน ที่เกิดจากทุกขั้วของชุมชน นำไปสู่การจัดการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อท้องถิ่น การบริการวิชาการ ที่งานในแต่ละกลไกที่มีจิตอาสาและความรู้ความสามารถเฉพาะตัวที่หลากหลาย แต่เชื่อมโยงการทำงานในเป้าหมายเดียวกัน จนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มวางแผน ร่วมออกแบบ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และให้เห็นความปิติสุขจากการทำงานพัฒนา
4. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทั้งการสร้าง การรับรู้ การเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชนที่ผ่านงานร่วมกันทั้งงานการเรียนการสอน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่อื่น เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน ที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วม จนเป็นพลังชุมชนในการจัดการตนเอง ที่ดำเนินการโดย ประชา(ชน).รัฐ เข้ามาหนุนเสริม

เอกสารอ้างอิง

- กั้ววาน พรหมไทยและเกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ. (2554). รูปแบบและกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม กรณีการจัดทำธรรมนูญสุขภาพเทศบาลตำบลวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. รายงานวิจัยอัดสำเนา.
- ชนิษฐา ชูสุขและคณะ. (2559). กระบวนการนโยบายสาธารณะในการพัฒนาเมืองหาดใหญ่. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*. 9(2), 35-47.
- ชาย โพธิ์สิตา. 2556. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่6). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทวีวัฒน์ เมฆอากาศ และภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์. (2554). การถอดบทเรียนกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสมัชชาสุขภาพ : กรณีศึกษาสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่จังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง. เอกสารเผยแพร่อัดสำเนา.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2558). วิทยาการกระบวนการ: พัฒนาสุขภาพชุมชน. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.
- นงเยาว์ อุดมวงศ์และคณะ. (2558). บทเรียนจากการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. *พยาบาลสาร*. 42(1) : 97-107.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณและคณะ. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ประเวศ วะสี. (2556). กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process). พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.).
- เยาวเรศ หลุดพา. (2560). ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะสู่ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไทย. *วารสารแพรวกาพหิพันธ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. 4(1), 136-153.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 48. 17 พฤศจิกายน 2542.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550. เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก. 19 มีนาคม 2550.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). กรอบแนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะ. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 11(33), 1-13.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.). (2556). นิยามเชิงปฏิบัติการ “กระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม” ในโครงการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในชุมชนท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือภายใต้ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. เอกสารอัดสำเนา.
- อำพล จินดาวัฒน์. (2556). การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม: มิติใหม่ของการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- อำพล จินดาวัฒน์. (2552). การสร้างนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม : มิติใหม่การสร้างเสริมสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่4. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.).
- Cohen, J. M. & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies , Cornell University.317p.

- NACCHO. (2017). **First Thing First : Prioritizing Health Problems.** The National Connection for Local Public Health. from <http://www.naccho.org/topics/infrastructure/accreditation/upload/Prioritization> สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2560.
- WHO. (2008). **World health report 2008: Primary health care now more than ever.** Geneva : World Health Organization.

การบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา : กรณีศึกษา สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะ
สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
THE MANAGEMENT OF COOPERATIVE EDUCATION : A CASE STUDY OF OCCUPATIONAL
HEALTH AND SAFETY PROGRAM, FACULTY OF PUBLIC HEALTH, NAKHONRATCHASIMA
RAJABHAT UNIVERSITY

พนิดา เทพชาลี¹ และ นพเก้า บัวงาม²
Panida Tepchalee¹ and Noppakao Buangam²

^{1,2}อาจารย์ สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความพึงพอใจนักศึกษา คณาจารย์นิเทศก์ และผู้นิเทศของสถานประกอบการที่มีต่อการบริการจัดการกระบวนการฝึกสหกิจศึกษาของสาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ นักศึกษาจำนวน 29 คน คณาจารย์นิเทศก์ จำนวน 6 คน และผู้นิเทศงานของสถานประกอบการ 17 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่าในด้านของนักศึกษาปัญหาส่วนใหญ่ คือ พนักงานที่ปรึกษาไม่มีเวลากำกับดูแลและสอนงาน มีการเปลี่ยนแปลงพนักงานที่ปรึกษาทำให้ส่งผลเสียต่องานที่ปฏิบัติ และไม่มีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ในด้านคณาจารย์นิเทศก์พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ การไม่มีฐานข้อมูลสถานประกอบการเพื่อการจัดหางานให้นักศึกษา และการไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม และในด้านผู้นิเทศของสถานประกอบการส่วนใหญ่ คือ ปัญหาการไม่ทราบถึงความแตกต่างระหว่างสหกิจศึกษากับการฝึกงาน/การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และปัญหาการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจากสาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกระบวนการฝึกสหกิจศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับดีถึงดีมากในทุกด้าน คณาจารย์นิเทศก์มีความพึงพอใจส่วนใหญ่ในระดับดีมาก เช่นเดียวกับผู้นิเทศของสถานประกอบการมีความพึงพอใจในระดับดีและมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาอยู่ในระดับดีทุกด้าน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, กระบวนการสหกิจศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to study the problem and satisfaction towards the cooperative education process of the occupational health and safety program, faculty of public health, NakhonRatchasima Rajabhat university. The sampling consisted of 29 students, 6 supervisors of the faculty, and 17 supervisors of companies. The data were collected by using questionnaires and analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. This research found that the cooperative education process problems were divided into three main perspectives: first, students' perspective indicated that the important problems in the workplaces

were that student's mentors did not have time to supervise and coach the job, changing their' mentors had a negative impact on students' performing and there was no clear plan. Second, the problems that were mostly found from the faculty supervisors included no database about companies for students, no center agency responsible for cooperative education. Last, the problems were found in the perspectives of supervisors of companies, the supervisors might not know the difference between cooperative education and internship and might rarely receive enough information from the occupational health and safety program.

In the satisfaction towards the cooperative education process, the majority of students were very satisfied in good to very good level. The faculty supervisors were very satisfied in very good level. Also, the supervisors of companies were mostly satisfied in good level towards the process of cooperative education and students' performance in all aspects.

Keywords : Management, Cooperative education process

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นระบบการจัดการเรียนการสอนโดยจัดให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติงานจริงในองค์กรผู้ใช้บัณฑิตหรือสถานประกอบการด้วยความร่วมมือจากสถานประกอบการและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สหกิจศึกษาช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการของสถานประกอบการ และนักศึกษาจะได้ปฏิบัติงานที่ตรงกับสาขาวิชาที่เรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษานำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานจริง ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วโลกได้มีการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบสหกิจศึกษาในการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาอย่างแพร่หลาย สำหรับประเทศไทยนั้น ศ.ดร. วิจิตร ศรีสอาน เป็นบุคคลแรกที่นำระบบสหกิจศึกษาเข้ามาและเริ่มดำเนินการที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเมื่อปี พ.ศ. 2536 และในปี พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยได้ประกาศนโยบายให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่สถาบันการศึกษาที่จัดสหกิจศึกษาโดยให้ใช้หลักสูตรสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเป็นต้นแบบ กล่าวคือจะต้องให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีออกไปปฏิบัติงานอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา (4 เดือน) หรือ 16 สัปดาห์

ในปีการศึกษา 2557 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ทำการเปิดสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขึ้น เนื่องด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตบุคลากรทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ และให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้งได้ตระหนักถึงความสำคัญของสหกิจศึกษา จึงได้นำเอาสหกิจศึกษาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของหลักสูตรฯ ซึ่งนักศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติต่างๆ ตามที่กำหนด และต้องลงทะเบียนก่อนไปปฏิบัติงาน จำนวน 6 หน่วยกิต เข้ารับการอบรมและเตรียมความพร้อมอย่างครบถ้วนจำนวน 30 ชั่วโมง ในส่วนของสถานประกอบการจะต้องจัดให้นักศึกษาปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการในฐานะเป็นพนักงานชั่วคราวและอยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานที่เลี้ยงผู้ซึ่งจบสาขาวิชาเดียวกันหรือใกล้เคียง และในปีการศึกษา 2/2560 นี้ เป็นปีการศึกษาแรกที่หลักสูตรฯ ได้ส่งนักศึกษาออกไปฝึกปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการทั้งในและนอกจังหวัดนครราชสีมาจำนวนทั้งสิ้น 29 คน 21 สถานประกอบการ ซึ่งจากการดำเนินงานและการเตรียมความพร้อมในภาคการศึกษา 1/2560 ที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรคค่อนข้างมาก เช่น ปัญหาที่เกิดจากตัวนักศึกษา ปัญหาที่เกิดจากระบบและการปฏิบัติงานของ

ผู้เกี่ยวข้อง ปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงานและการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์แหล่งฝึกเข้าทำให้สถานประกอบการต้องปฏิเสธการรับเข้าปฏิบัติงานเนื่องจากได้ตอบรับมหาวิทยาลัยอื่นไปแล้ว และปัญหาจากสถานประกอบการบางแห่งขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนสอนแบบสหกิจศึกษา เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์สภาพปัญหาและความพึงพอใจของนักศึกษา คณาจารย์นิเทศก์ ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการต่อการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษาอันประกอบด้วย ก่อนฝึกสหกิจศึกษา ระหว่างฝึกสหกิจศึกษา และหลังฝึกสหกิจศึกษา เพื่อนำผลของการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2561 ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารจัดการของกระบวนการฝึกปฏิบัติงานสหกิจศึกษา สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา คณาจารย์นิเทศก์ และผู้นิเทศของสถานประกอบการ
3. เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สหกิจศึกษา หมายถึง ระบบการจัดการเรียนการสอนโดยจัดให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติงานจริงในองค์กรผู้ใช้บัณฑิตหรือสถานประกอบการด้วยความร่วมมือจากสถานประกอบการและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสหกิจศึกษาของหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยแบ่งได้ 3 กระบวนการคือ กระบวนการก่อนฝึกสหกิจ กระบวนการระหว่างฝึกสหกิจ และกระบวนการหลังฝึกสหกิจ

คณาจารย์นิเทศก์ หมายถึง อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการ หมายถึง พนักงานที่ปรึกษาหรือพนักงานที่เลี้ยงที่ดูแลงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงาน 16 สัปดาห์หรือ 4 เดือน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้วิจัย คือ นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ลงทะเบียนรายวิชาสหกิจศึกษา ในปีการศึกษา 2/2560 จำนวน 29 คน คณาจารย์ประจำสาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำนวน 6 คน และผู้นิเทศงานของสถานประกอบการจำนวน 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัญหาและความพึงพอใจ ซึ่งมี 3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 สำหรับนักศึกษา ชุดที่ 2 สำหรับคณาจารย์นิเทศก์ และชุดที่ 3 ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัญหาและความพึงพอใจของนักศึกษา คณาจารย์นิเทศก์ ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการต่อการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา ซึ่งมี 3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 สำหรับนักศึกษาสหกิจศึกษา จำนวน 29 ชุด ชุดที่ 2 สำหรับคณาจารย์นิเทศก์ จำนวน 6 ชุด และชุดที่ 3 สำหรับผู้นิเทศงานของสถานประกอบการ จำนวน 21 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพปัญหาอุปสรรค ความพึงพอใจ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาโดย กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วงดังต่อไปนี้ (จานินทร์ ศิลป์จารุ : 2549)

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายความว่าความพึงพอใจ/ดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายความว่าความพึงพอใจ/ดี

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายความว่าความพึงพอใจ/ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายความว่าความพึงพอใจ/พอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายความว่าความพึงพอใจ/ควรปรับปรุง

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนใน รายวิชาสหกิจศึกษา โดยแบ่งผลการวิจัยออกเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร (นักศึกษา อาจารย์นิเทศ และผู้นิเทศงานของสถานประกอบการ)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา

ตอนที่ 4 แนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร (นักศึกษา คณาจารย์นิเทศก์ และผู้นิเทศงานของสถานประกอบการ)

นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับค่าตอบแทน/สวัสดิการ เป็นเงิน 100-150 บาท/วัน ร้อยละ 61.54 รองลงมาได้ ข้าราชการ ร้อยละ 34.62 ตามลำดับ ส่วนช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารสหกิจศึกษา ก่อนเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษา พบว่า ร้อยละ 88.46 ได้รับข้อมูลโครงการสหกิจศึกษาจากอาจารย์ในสาขาวิชา รองลงมาได้จากอาจารย์ที่ปรึกษาสห กิจ บอร์ดประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย และ Website ของคณะ ร้อยละ 69.23 , 15.38 และ 11.54 ตามลำดับ

อาจารย์นิเทศสหกิจศึกษาเป็นเพศชาย ร้อยละ 16.67 เพศหญิง ร้อยละ 83.33 สังกัดสาขาวิชาอาชีวอนา มัยและความปลอดภัย ร้อยละ 100 มีประสบการณ์สอนในระดับสถาบันอุดมศึกษา 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 33.33 ซึ่ง ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์นิเทศสหกิจ 0-1 ปี ร้อยละ 83.33 โดยมีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร งานสหกิจศึกษาจากอาจารย์ผู้ประสานงานสหกิจของสาขาวิชา ร้อยละ 100 เหตุผลส่วนใหญ่การเข้าร่วมนิเทศ งานสหกิจศึกษา ร้อยละ 83.33 ต้องการผลิตบัณฑิตที่มีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน รองลงมา เป็นนโยบายของคณะ และมหาวิทยาลัย ต้องการผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพ และต้องการมีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ จากการเยี่ยมชมภาคธุรกิจ/อุตสาหกรรม ร้อยละ 66.67 , 66.67 และ 66.67 ตามลำดับ

ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการเป็นเพศชาย ร้อยละ 52.94 เพศหญิง ร้อยละ 47.06 ส่วนใหญ่อายุ 25- 35 ปี ร้อยละ 47.06 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 88.24 พนักงานที่ปรึกษาที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ 41.18 เป็นตำแหน่งหัวหน้างาน โดยมีประสบการณ์ทำงาน 0-5 ปี ร้อยละ 41.18 และ 6-10 ปี ร้อยละ 41.18 ซึ่ง สถานประกอบการส่วนใหญ่ที่นักศึกษาไปฝึกสหกิจ ร้อยละ 58.82 เป็นบริษัท/ห้างหุ้นส่วน รองลงมาเป็นหน่วยงาน เอกชน ร้อยละ 41.18 นอกจากนี้สถานประกอบการได้เข้าร่วมสหกิจศึกษา 0-5 ปี ร้อยละ 70.59 และที่ผ่านมามี นักศึกษาเข้าร่วมฝึกสหกิจในสถานประกอบการ 0-5 คน ร้อยละ 58.52

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักศึกษาสหกิจศึกษาที่ตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค

หัวข้อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ด้านสถานประกอบการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1.1 ไม่เข้าใจหลักการและแนวคิดของสหกิจศึกษา	1	3.85
1.2 ผู้บริหารสถานประกอบการไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา	-	-
1.3 พนักงานไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา	-	-
1.4 ไม่มีการปฐมนิเทศชี้แจงกฎระเบียบก่อนการปฏิบัติงาน	5	19.23
1.5 ไม่มีพนักงานที่ปรึกษาดูแล	-	-
1.6 ไม่มีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	6	23.08
1.7 ไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย	3	11.54
1.8 ไม่มีสถานที่ปฏิบัติงานที่เหมาะสม	1	3.85
1.9 พนักงานที่ปรึกษาไม่มีประสบการณ์ในวิชาชีพเดียวกันหรือใกล้เคียงกับนักศึกษา	-	-
1.10 มีการเปลี่ยนแปลงพนักงานที่ปรึกษาทำให้ส่งผลเสียต่องานที่ปฏิบัติ	8	30.77
1.11 พนักงานที่ปรึกษาไม่มีเวลากำกับดูแลและสอนงาน	9	34.62
1.12 ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมากเกินไปจะทำให้สำเร็จภายในระยะเวลาปฏิบัติงาน	2	7.69
1.13 ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายเกินขีดความสามารถของนักศึกษา	1	3.85
1.14 ลักษณะงานไม่มีคุณภาพ ไม่ตรงกับสาขาวิชาชีพ	-	-
1.15 ไม่มีเบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทน	2	7.69
1.16 ไม่มีสวัสดิการในระหว่างปฏิบัติงาน	6	23.08
1.17 ไม่มีวันหยุด	-	-
1.18 อื่นๆ โปรดระบุ.....	-	-
2. ด้านนักศึกษา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
2.1 ไม่เข้าใจหลักการและแนวคิดสหกิจศึกษา	-	-
2.2 ความพร้อมทางด้านวิชาการไม่เพียงพอ	16	61.54
2.3 ไม่มีความมั่นใจว่าจะปฏิบัติงานได้เสมือนหนึ่งเป็นพนักงานขององค์กร	8	30.77
2.4 ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร (ระเบียบวินัย แนวปฏิบัติ ฯลฯ)	-	-
2.5 ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก	8	30.77
2.6 ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน	-	-
2.7 มีปัญหาในการสื่อสาร (พูด ฟัง เขียน และนำเสนอ)	5	19.23
2.8 ผู้ปกครองไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา	-	-
2.9 ไม่พอใจงานที่ได้รับมอบหมาย	1	3.85
2.10 อื่นๆ โปรดระบุ.....	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านสถานประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ 34.62 พนักงานที่ปรึกษาไม่มีเวลากำกับดูแลและสอนงาน รองลงมา มีการเปลี่ยนแปลงพนักงานที่ปรึกษาทำให้ส่งผลเสียต่องานที่ปฏิบัติ ร้อยละ 23.08 นอกจากนี้ยังมีปัญหาอุปสรรคด้านนักศึกษาสหกิจศึกษาเองส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.54 ความพร้อมทางด้าน

วิชาการไม่เพียงพอ รองลงมาไม่มีความมั่นใจว่าจะปฏิบัติงานได้เสมือนหนึ่งเป็นพนักงานขององค์กร ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก และมีปัญหาในการสื่อสาร (พูด ฟัง เขียน และนำเสนอ) ร้อยละ 30.77 ,30.77 และ 19.23 ตามลำดับ

สำหรับผู้นิเทศงานของสถานประกอบการ ส่วนใหญ่พบว่า ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำหน้าที่พนักงานที่ปรึกษาเกิดขึ้นน้อย โดยปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นคือ ปัญหาการไม่ทราบถึงความแตกต่างระหว่างสหกิจศึกษากับการฝึกงาน/การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และปัญหาการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจากสาขาอาชีพและความปลอดภัย และในมุมมองของคณาจารย์นิเทศก์ พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านสถานศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.33 ไม่มีฐานข้อมูลสถานประกอบการเพื่อการจัดการงานให้นักศึกษา รองลงมา ร้อยละ 66.67 ไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบการดำเนินงานสหกิจศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนด้านสถานประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.67 ไม่เข้าใจหลักการและแนวคิดสหกิจศึกษา และมีการเปลี่ยนแปลงพนักงานที่ปรึกษาทำให้ส่งผลเสียต่องานที่นักศึกษาปฏิบัติ รองลงมาไม่มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนให้นักศึกษาปฏิบัติ และพนักงานที่ปรึกษาไม่มีประสบการณ์ในวิชาชีพเดียวกันหรือใกล้เคียงกับนักศึกษา ร้อยละ 50 และ ร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา

ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักศึกษาสหกิจศึกษาเกี่ยวกับการดูแลให้คำแนะนำของอาจารย์นิเทศพบว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาสหกิจศึกษาเกี่ยวกับการดูแลให้คำแนะนำของอาจารย์นิเทศ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ในด้านการได้พบปะกับอาจารย์นิเทศ ณ สถานประกอบการ การนิเทศงานของอาจารย์นิเทศเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และการนิเทศงานเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหลักสูตรสหกิจศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.62 ,4.54 และ 4.54 ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักศึกษาสหกิจศึกษาเกี่ยวกับการดูแลให้คำแนะนำของผู้นิเทศของสถานประกอบการ

หัวข้อ	คะแนน		ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
	ต่ำสุด	สูงสุด			
1. ความเข้าใจที่ได้รับจากพนักงานที่ปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาหลักสูตรสหกิจ	2	5	4.23	0.82	ดี
2. งานที่ได้รับมอบหมายตรงตามสาขาวิชาที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่	3	5	4.5	0.58	ดี
3. มีการชี้แจงขั้นตอนการปฏิบัติงาน ก่อนเริ่มการปฏิบัติงาน	3	5	4.20	0.75	ดี
4. มีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	3	5	4.15	0.73	ดี
5. มีการปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน	3	5	4.04	0.72	ดี
6. ให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน	3	5	4.23	0.76	ดี
7. มีเวลาให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ	1	5	3.96	0.92	ดี
8. มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงาน	3	5	4.42	0.64	ดี
9. ให้ความสนใจสอนงาน ถ่ายทอด/แนะนำการทำงาน	3	5	4.70	0.83	ดีมาก
10. การดูแล เอาใจใส่ ให้ความสนทนเป็นกันเอง	3	5	4.42	0.76	ดี
11. ภาพรวมในการดูแลให้คำแนะนำของพนักงานที่ปรึกษาในการปฏิบัติงาน	3	5	4.38	0.80	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษามีระดับความพึงพอใจด้านการให้ความสนใจสอนงาน ถ่ายทอด/แนะนำการทำงาน เฉลี่ย 4.70 อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาด้านการมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย 4.42 อยู่ในระดับดี โดยภาพรวมในการดูแล ให้คำแนะนำของพนักงานที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี เฉลี่ย 4.38 และค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักศึกษาสหกิจศึกษาเกี่ยวกับสถานประกอบการที่รับนักศึกษาเข้าปฏิบัติงาน พบว่า นักศึกษามีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมากด้านที่หน่วยงาน/ทีมงาน ที่นักศึกษาปฏิบัติงานให้ความเป็นกันเอง ความสนิสนม ดูแลสนับสนุนนักศึกษา และบุคลากรอื่นๆ ที่นักศึกษาปฏิบัติงานให้ความเป็นกันเอง ความสนิสนม ดูแลสนับสนุนนักศึกษา เฉลี่ย 4.58 และ 4.61 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของพนักงานที่ปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา

หัวข้อ	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่า เฉลี่ย	SD	แปลผล
1. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่					
1.1 มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	2	5	4	1.06	ดี
1.2 ปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น	1	5	3.76	1.03	ดี
1.3 มีการปรับปรุงคุณภาพงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอ	2	5	3.82	0.95	ดี
1.4 ใช้เวลาในการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด	2	5	3.71	0.77	ดี
1.5 มีการรายงานผลการปฏิบัติงาน	2	5	3.71	0.85	ดี
2. ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน					
2.1 มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง	2	5	3.47	0.80	ปานกลาง
2.2 ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่	2	5	3.76	1.09	ดี
2.3 มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้	2	5	3.53	0.94	ดี
2.4 มีความชำนาญในด้านปฏิบัติการ	2	5	3.47	0.87	ปานกลาง
2.5 มีความสามารถในการวางแผน จัดลำดับความสำคัญของงาน	2	5	3.35	0.99	ปานกลาง
2.6 ใฝ่รู้ สนใจศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม	2	5	3.71	1.16	ดี
3. คุณลักษณะส่วนบุคคล					
3.1 มีความขยัน อดทน สู้งาน	2	5	4.12	1.05	ดี
3.2 มีความมั่นใจในตนเอง กล้าสอบถาม และเสนอความคิดเห็น	2	5	3.65	1.11	ดี
3.3 มีลักษณะความเป็นผู้นำ	2	5	3.53	1.23	ดี
3.4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา	2	5	3.65	0.99	ดี
3.5 มีคุณธรรม จริยธรรม เช่น ซื่อสัตย์ สุจริต รักษาความลับองค์กร	2	5	4.24	0.90	ดี
3.6 มีบุคลิกภาพ และการวางตัวเหมาะสม	3	5	4.06	0.83	ดี
3.7 ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับขององค์กรโดยเคร่งครัด	2	5	4.12	1.05	ดี
3.8 เข้างานตรงเวลา	2	5	4.12	1.11	ดี
3.9 ให้ความเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา	2	5	4.29	0.92	ดี
3.10 มีบุคลิกภาพ และการวางตัวเหมาะสม	2	5	4.12	0.86	ดี
3.11 มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น	3	5	4.24	0.83	ดี
3.12 ใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างรู้คุณค่า	3	5	4.12	0.78	ดี
ผลสำเร็จของการปฏิบัติงานของนักศึกษา					

หัวข้อ	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่า เฉลี่ย	SD	แปลผล
1. ด้านปริมาณงาน	2	5	3.76	0.90	ดี
2. ด้านคุณภาพ	2	5	3.71	0.84	ดี
สหกิจศึกษามีประโยชน์ต่อองค์กรของท่าน					
1. ได้ประโยชน์จากผลงานของนักศึกษาที่ปฏิบัติงาน	3	5	4	0.87	ดี
2. พนักงานประจำมีเวลาสร้างสรรค์งานเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีนักศึกษาช่วยปฏิบัติงาน	3	5	4.06	0.83	ดี
3. มีโอกาสได้คัดเลือกพนักงานเข้าทำงาน	2	5	3.82	0.95	ดี
4. มีโอกาสสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษา	3	5	3.94	0.74	ดี
ความพึงพอใจต่อการร่วมโครงการสหกิจศึกษา	3	5	3.94	0.75	ดี

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของพนักงานที่ปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาพบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของนักศึกษา พนักงานที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดี ซึ่ง มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ได้รับมอบหมาย มีคะแนนเฉลี่ย 4 มากที่สุดของด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ รองลงมาคือ มีการปรับปรุงคุณภาพงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอ คะแนนเฉลี่ย 3.82 ด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีการปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และ ใฝ่รู้ สนใจ ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม มีคะแนนเฉลี่ย 3.76, 3.53, 3.71 ตามลำดับ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในระดับดี ให้ความเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชามีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 3.29 อยู่ในระดับดี ส่วนด้านผลสำเร็จของการปฏิบัติงานของนักศึกษาด้านปริมาณงานและคุณภาพ อยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ย 3.76 และ 3.71 ตามลำดับ นอกจากนี้ด้านสหกิจศึกษามีประโยชน์ต่อองค์กร อยู่ในระดับดี ซึ่งทำให้พนักงานประจำมีเวลาสร้างสรรค์งานเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักศึกษาช่วยปฏิบัติงาน คะแนนเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับดี

ตอนที่ 4 แนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา

ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา นักศึกษามีความคิดเห็นว่าควรมีการอบรมเพิ่มความรู้ ภาษาอังกฤษและการใช้โปรแกรม Microsoft Office อบรมเพิ่มเติมในเรื่องกฎหมาย, การประเมินความเสี่ยง, มาตรฐานระบบสากล การใช้ภาษาในการเขียน และ การใช้เครื่องมือตรวจวัด/สื่อในการเรียน ด้านการจัดหางาน นักศึกษามีความคิดเห็นว่าควรจัดหาสถานประกอบการให้กับนักศึกษา ควรมีรายชื่อสถานประกอบการที่ยินดีรับ นักศึกษาฝึกงานสหกิจให้นักศึกษาลงสมัคร แทนการไปหาแหล่งฝึกเอง ด้านการนิเทศงาน นักศึกษามีความคิดเห็นว่า ควรเพิ่มเวลาในการพบปะนักศึกษา เพื่อพูดคุยรับฟัง/ให้คำปรึกษา และสำหรับกิจกรรมภายหลังกลับจากปฏิบัติงาน นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า กิจกรรมค่อนข้างเยอะ กระชั้นชิดติดต่อกันซึ่งทำให้นักศึกษาไม่มีเวลา เตรียมตัวสำหรับการนำเสนอ เป็นต้น

สำหรับสถานประกอบการได้มีข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมดังนี้ มหาวิทยาลัยฯ ควรจัดอบรม แนะนำนักศึกษาให้เห็นถึงความสำคัญและโอกาสในการฝึกงานเพื่อใช้โอกาสนี้ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งจะต้องใช้ประสบการณ์นี้ไปประกอบวิชาชีพ โดยในครั้งนี้อยู่ประเมินมองว่านักศึกษาไม่ได้ใช้โอกาสนี้ให้คุ้มค่า และสหกิจศึกษาเป็นกิจกรรม/หลักสูตร ที่ทำให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริง และยังเปิดโอกาสให้สถานประกอบการ ประเมินเพื่อคัดเลือกนักศึกษาเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรได้จึงอยากให้มีโครงการนี้ต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสหกิจศึกษา ของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เปิดหลักสูตรตั้งแต่ปี 2556 รับนักศึกษารุ่นแรกในปีการศึกษา 2557 และในปีการศึกษา 2/2560 จึงเป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษารุ่นแรกที่อยู่ในระบบของการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า มีบางประเด็นปัญหาที่ทางหลักสูตรฯ สามารถดำเนินการได้และดำเนินการไปบ้างแล้ว เช่น ปัญหาความพร้อมทางด้านวิชาการไม่เพียงพอของนักศึกษา ทางหลักสูตรฯ ได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในรายวิชาเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และทางมหาวิทยาลัยก็ได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในหัวข้อต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน เช่น ภาษาอังกฤษ โดยใช้เวลาไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง และนักศึกษาต้องใช้เวลาในการเข้ารับการอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของเสาวนีย์ ศรีจันทร์นิล (2557:146) ได้ศึกษาว่าสถานประกอบการมีความเห็นในเรื่องของภาษาอังกฤษและการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการทำงานยังเป็นปัญหาในนักศึกษา แต่ทั้งนี้ยังมีบางประเด็นปัญหาที่ทางหลักสูตรฯ ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น พนักงานที่ปรึกษาไม่มีเวลากำกับดูแลและสอนงาน ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงพนักงานที่ปรึกษาบ่อยครั้ง จากปัญหาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของสิริฉันทน์ สติรกุลเตชพาหพงษ์ (2558:149) ที่พบว่าด้านสถานประกอบการนั้น นักศึกษาและคณาจารย์นิเทศก์ก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการไม่มีเวลาดูแลและสอนงาน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นทางหลักสูตรฯ ก็ได้เข้าไปดูแลช่วยเหลือเป็นรายๆ ไป

สำหรับค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในด้านต่างๆ นั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานของสหกิจศึกษาในระดับดีถึงดีมากในทุกด้าน ประกอบไปด้วย ด้านการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร วท.บ. สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ด้านการดูแลให้คำแนะนำของอาจารย์นิเทศ ด้านการดูแลให้คำแนะนำของพนักงานที่ปรึกษา และด้านสถานประกอบการที่รับนักศึกษาเข้าปฏิบัติงาน ทำนองเดียวกัน ผู้นิเทศงานของสถานประกอบการหรือพี่เลี้ยง มีความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานของสหกิจศึกษาในระดับดี และมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในระดับดีในทุกด้าน อันประกอบไปด้วย ด้านความรับผิดชอบหน้าที่ ด้านความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านผลสำเร็จของการปฏิบัติงานของนักศึกษา และด้านผลประโยชน์ของสหกิจศึกษาที่มีต่อองค์กร เช่นเดียวกับกับคณาจารย์ผู้นิเทศการฝึกสหกิจศึกษาซึ่งมีความพึงพอใจอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสหกิจศึกษาในทุกด้านเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. หลักสูตรฯ ควรจัดทำฐานข้อมูลของสถานประกอบการที่เปิดรับนักศึกษาสหกิจ พร้อมทั้งดำเนินการส่งเอกสารขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานประกอบการทันทีหลังจากที่ได้ติดต่อไปเพื่อลดปัญหาการถูกปฏิเสธตำแหน่งงาน แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดแย้งหรือซ้ำซ้อนกับการดำเนินการของงานสหกิจมหาวิทยาลัย
2. หลักสูตรฯ ควรเสริมสร้างความรู้ หลักการ ทักษะ แนวคิด และด้านวิชาการ/วิชาชีพ โดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ, การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้กับนักศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1

เอกสารอ้างอิง

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2552). *ประมวลสาระชุดฝึกอบรบสหกิจศึกษา*. กรุงเทพฯ: สมาคมสหกิจศึกษาไทย.

- สิรินันท์ สิริกุลเตชพาหพงษ์. การบริหารจัดการสหกิจศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษาสาขาวิชาธุรกิจและ
อาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *Panyapiwat Journal*, 7(2), 146-156.
สมาคมสหกิจศึกษาไทย.(2552). *มาตรฐานและการประกันคุณภาพการดำเนินงานสหกิจศึกษา*. นครราชสีมา:
สมาคมสหกิจศึกษาไทย.
- เสาวนีย์ ศรีจันทร์นิล. การประเมินผลโครงการสหกิจศึกษา วิทยาลัยราชพฤกษ์ สาขาวิชาการบัญชี. *Journal of
graduate studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 8(1), 145-157.

การเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอนโก ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
MEDIA EXPOSURE, USES AND GRATIFICATION TOWARD POKÉMON GO AMONG TEENAGERS IN
MUANG, CHANTHABURI PROVINCE

ศรียาภา คันธวัลย์¹

Sariyapa Kantawan¹

เหมือนฝัน คงสมแสวง²

Muanfun Kongsomsawang²

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีจำแนกตามการเปิดรับสื่อ โดยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติอ้างอิง ได้แก่ ค่า t-test และ one-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 19-21 ปี เล่นเกมเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ชั่วโมงต่อวัน และเล่นเกมเฉลี่ยทุกวัน ใช้ประโยชน์และความพึงพอใจด้านการได้รับความบันเทิงมากที่สุด เมื่อนำมาทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่นแตกต่างกัน พึงพอใจและใช้ประโยชน์เกมโปเกมอน โก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 2) การเปิดรับสื่อเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ : วัยรุ่น, เกมโปเกมอน โก, การเปิดรับสื่อ, การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ

ABSTRACT

This research aims to study the media exposure and uses and gratification of Pokémon Go among Teenagers in Muang, Chanthaburi Province also compares the uses and gratification of Pokémon Go among Teenagers in Muang, Chanthaburi Province classifies by media exposure. This is a quantitative research by using a questionnaire as a tool with 400 samples. Descriptive statistics were used by showing validity, mean and S.D., then used t-test and one-way ANOVA to test the hypothesis. The research found that most of the sampling is female, age between 19-21 years old, play this game around an hour or less than an hour each day and playing every day. The uses and gratification of entertainment were found most. After testing the hypothesis, the research shown that 1) the differentiate of general characteristics of teenagers, the uses and gratification toward Pokémon Go were differences statistically significant at .05 levels 2) the differentiate of media exposure toward Pokémon Go among Teenagers in Muang, Chanthaburi Province, the uses and gratification toward Pokémon Go were differences statistically significant at .05 levels.

Keywords : Teenagers, Pokémon Go, Media Exposure, Uses and Gratification

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตอนตื่น ไปจนถึงเข้านอน ล้วนแล้วแต่มีการใช้เทคโนโลยีทั้งสิ้น นอกจากการใช้เทคโนโลยีในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว ยังมีส่งผลกระทบต่อการใช้ในระดับมหภาค ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารในระดับองค์กร หรือระดับประเทศ หรือการพัฒนาในด้านความเป็นอยู่เพื่อเสริมสร้างความสะดวกสบาย คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์จึงได้จัดทำหนังสือเรื่อง “สมาร์ทซิตี้” โดยกล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนิเทศศาสตร์มีความเกี่ยวเนื่องกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสื่อสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีให้กับบุคคลทั่วไปอีกด้วย

เทคโนโลยีที่จะกล่าวถึงในงานวิจัยนี้ คือ เทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality : AR) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีความจริงเสมือน (Virtual Reality : VR) ประเภทหนึ่ง โดยผู้ใช้สามารถมองเห็นสภาพแวดล้อมจริงและวัตถุเสมือนซ้อนทับกัน เป็นการประกอบสร้างโลกจริงและโลกเสมือน กล่าวคือ เทคโนโลยีความจริงเสริมจะเพิ่มเติมสภาพจริงมากกว่าที่จะไปแทนที่โลกจริงทั้งหมด เป็นการสร้างประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง โดยการเพิ่มเติมเนื้อหาที่สร้างขึ้นจากคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงสถานที่ และกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้เนื้อหาดิจิทัลที่เพิ่มเติมผสมผสานกับการรับรู้ของคนในโลกแห่งความจริง

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เริ่มมีการทดลองนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาทดลองใช้กับศาสตร์อื่น ๆ แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก อาจเป็นเพราะวิธีการศึกษาและการฝึกอบรมยังมีน้อย ประกอบกับการที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้เทคโนโลยีต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และอุปกรณ์ที่ใช้กับเทคโนโลยีชนิดนี้มีความกระชับรัดกุมกว่าเดิม เช่น คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โทรศัพท์มือถือ และนวัตกรรมอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ส่งผลให้มีการใช้เทคโนโลยีนี้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีดังกล่าวเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียนที่สนับสนุนจากบุคลากร และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ที่จะช่วยออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลได้อีกด้วย

หากกล่าวถึง “ไปเกมอน” แล้ว หลายคนคงนึกถึงการตอนที่อยู่ในความทรงจำวัยเด็กที่มี “ปิกาจู” ตัวสีเหลืองซึ่งเป็นตัวเองของเรื่อง เมื่อบริษัท Niantic ซึ่งเป็นการร่วมทุนระหว่างบริษัท Nintendo, The Pokémon Company และ Google เพื่อพัฒนาเกมออนไลน์ “ไปเกมอน โก” บนโทรศัพท์มือถือ ประเภทสมาร์ตโฟน ซึ่งเป็นเกมที่มีการนำเทคโนโลยีความจริงเสริมผนวกกับการใช้การระบุตำแหน่งของตัวเครื่องผ่านการใช้ฐานข้อมูลด้านภูมิศาสตร์จากโปรแกรม Google Map นอกจากนี้โทรศัพท์ที่ใช้จะต้องมีกล้องหลัง เป็นระบบจอสัมผัส และมีระบบตรวจจับการหมุนของตัวเครื่องอีกด้วย เป็นเกมที่สร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับผู้เล่น เพื่อให้ผู้เล่นได้รับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการผจญภัยในโลกเสมือนและโลกจริงได้อย่างแนบเนียน โดยลักษณะของเกมจะเริ่มจากการที่ผู้เล่นสมัครสมาชิกเพื่อสร้างตัวละคร avatar ของตนเองขึ้นมา จากนั้นตัวละครดังกล่าวจะปรากฏอยู่บนแผนที่ที่มีการระบุตำแหน่งเดียวกับโลกจริงที่คนคนนั้นอยู่ มีการให้ผู้เล่นไปตามสถานที่จริงต่าง ๆ บนโลก เพื่อเก็บตัวไปเกมอนต่าง ๆ ไว้ โดยในตัวเกมเองจะมีการแจ้งเตือนผู้เล่นด้วยระบบสั่น เมื่อเจอตัวแปลก ๆ ผู้เล่นก็จะเริ่มมีการบอกกล่าวเพื่อให้คนอื่น ๆ ไปตามหาด้วยเช่นกัน ส่งผลให้เกมนี้นับว่ากลายเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้หลายคนติดโดยไม่ยากนัก ซึ่งก่อนหน้านี้บริษัท Niantic ได้ผลิตเกมชื่อ Ingress มาก่อนแล้ว หากแต่ไม่เป็นที่แพร่หลาย อาจเนื่องจากภาพที่ใช้ และคำศัพท์ต่าง ๆ ในเกม ยังเป็นที่เข้าใจยากของบุคคลทั่วไป

ปรากฏการณ์ “โปเกมอน โก” เริ่มแพร่หลายตั้งแต่ปลายปี 2559 และเป็นที่ยอดนิยมมากขึ้นในปี 2560 ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาการเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของวัยรุ่นที่มีต่อเกมโปเกมอน โกนี้ เพื่อให้ผลการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการรับมือกับพฤติกรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีจำแนกตามการเปิดรับสื่อ

สมมติฐานการวิจัย

- 1) ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่นแตกต่างกัน พึงพอใจและใช้ประโยชน์เกมโปเกมอน โก แตกต่างกัน
- 2) การเปิดรับสื่อเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีแตกต่างกัน ใช้ประโยชน์และพึงพอใจแตกต่างกัน

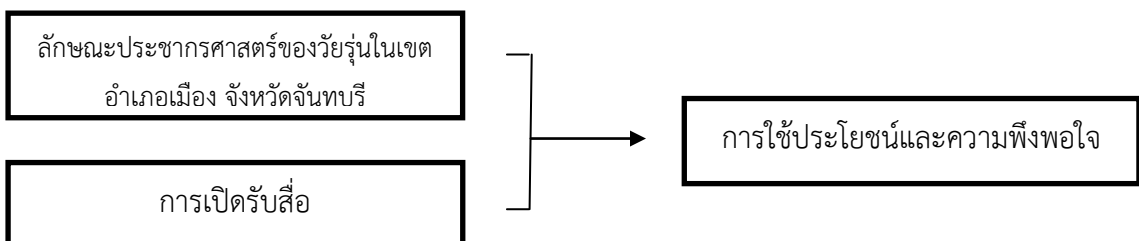
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วัยรุ่น (Teenagers) หมายถึง กลุ่มประชากรจังหวัดจันทบุรีที่มีอายุตั้งแต่ 13 -21 ปี
เกมโปเกมอน โก (Pokémon Go) หมายถึง เกมพกพาที่ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง เล่นบนโทรศัพท์มือถือประเภทสมาร์ทโฟนที่มีกล้องหลัง, ระบบตรวจจับพิกัด, ตัวจับระดับการหมุน และจอสัมผัส โดยศึกษาในกลุ่มผู้เล่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

การเปิดรับ หมายถึง ระยะเวลาในการเล่นเกมแต่ละวัน และความถี่ในการเล่นเกมต่อสัปดาห์ของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ หมายถึง สิ่งที่ผู้เล่นเกมโปเกมอน โก ได้รับภายหลังจากการเล่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและเกิดความพึงพอใจในการเล่นเกมโปเกมอน โก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการสำรวจกลุ่มวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีทั้งหมด 4,199 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2558) ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างเหลือเพียง 400 คน โดยใช้เกณฑ์ของ Taro Yamane ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2) กำหนดตัวแปรการวิจัย

ตัวแปรการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะประชากรของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และการเปิดรับเกมโปเกมอน โก

ตัวแปรตาม คือ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

3) สร้างเครื่องมือการวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามด้านลักษณะประชากรของวัยรุ่น จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามด้านการเปิดรับสื่อเกมโปเกมอนโก จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอนโก 10 ข้อ

4) ดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำข้อคำถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสอบถาม 3 ท่าน จากนั้นนำแบบสอบถามทำการทดสอบเก็บข้อมูล ทดสอบ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง โดยผู้วิจัยเลือกทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น $\alpha=0.784$ แล้วดำเนินการเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง

5) ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบการศึกษา สร้างเครื่องมือการวิจัยเพื่อนำมากำหนดเป็นประเด็นคำถามในแบบสอบถาม และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

6) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยด้วยสถิติการวิจัย ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง ได้แก่ ค่า t-test และ one-way ANOVA หากพบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จะดำเนินการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธี Scheffe และนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) ผลการศึกษาทั่วไป ด้านลักษณะประชากร ด้านการเปิดรับ และด้านการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	179	44.8
หญิง	221	55.3
อายุ		
13-15 ปี	42	10.5
16-18 ปี	117	29.3
19-21 ปี	241	60.3

จากตารางที่ 1 พบว่า วัยรุ่นผู้เล่นเกมโปเกมอน โก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.3 ที่เหลือเป็นเพศชาย ร้อยละ 44.8 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 19-21 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 16-18 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.3 และอายุระหว่าง 13-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปิดรับเกมโปเกมอน โก ของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

การเปิดรับ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการเล่นเกมต่อวัน		
น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	188	47
1-3 ชั่วโมง	137	34.3
มากกว่า 3 ชั่วโมง	75	18.8
ความถี่ในการเล่นเกมต่อสัปดาห์		
1 วัน	111	27.8
2-3 วัน	74	18.5
4-6 วัน	96	24
ทุกวัน	119	29.8

จากตารางที่ 2 พบว่า วัยรุ่นผู้เล่นเกมโปเกมอน โก ส่วนใหญ่ใช้เวลาเล่นเกมน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 47 1-3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 34.3 ที่ใช้เวลาเล่นเกมมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 18.8 ส่วนใหญ่เล่นเกมโปเกมอน โกทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 29.8 รองลงมา เล่นเกมโปเกมอน โก 1 วันต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 27.8 ต่อมาใช้เวลาเล่นเกมโปเกมอน โก 4-6 วันต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 24 และเล่นเกมโปเกมอน โก 2-3 วันต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 18.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ความบันเทิง	4.07	.974	มาก
รวมตัวกับคนที่มีความชอบใกล้เคียงกัน	3.68	1.087	มาก
ความทันสมัย เกาะติดกระแสเกมในปัจจุบัน	3.99	.989	มาก
นำไปเป็นหัวข้อสนทนาในกลุ่มเพื่อน	3.76	1.114	มาก
ความยากง่าย ของเกมทำให้เกิดความสนใจ	3.56	.917	มาก
เกมทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์	3.90	.956	มาก
ผ่อนคลายความเครียดทางร่างกาย และจิตใจ	3.36	.718	มาก
ทำให้มีสัมพันธภาพที่ดีในสังคม	3.43	.504	มาก
แข่งขัน ทำประลองกับผู้อื่น	3.93	.415	มาก
ท้าทายความสามารถในการเล่น	4.01	.833	มาก
รวม	3.87	.900	มาก

จากตารางที่ 3 จำนวนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จันทบุรี พบว่า ภาพรวมมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในระดับมาก ในระดับค่าเฉลี่ย 3.87 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .900 หากพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการได้รับความบันเทิงมากที่สุด ในระดับค่าเฉลี่ย 4.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .974 รองลงมาเป็นด้านท้าทายความสามารถในการเล่น ในระดับค่าเฉลี่ย 4.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .833 ต่อมาเป็นด้านความทันสมัย เกาะติดกระแสเกมในปัจจุบัน ในระดับค่าเฉลี่ย 3.99 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .989 และด้านแข่งขัน ทำประลองกับผู้อื่น ในระดับค่าเฉลี่ย 3.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .415 ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์และพึงพอใจเกมโปเกมอน โก

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	P. value
ชาย	179	3.73	.635	-2.654	.029
หญิง	221	4.10	.523		

จากตารางที่ 4 วัยรุ่นเพศชายมีค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก 3.736 ขณะที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 4.106 เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกด้วยการทดสอบ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เพศแตกต่างกันพึงพอใจและใช้ประโยชน์แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	P. value	คู่ที่แตกต่าง
1) 13-15 ปี	42	3.80	.39	5.65*	.001*	1) > 3)
2) 16-18 ปี	117	3.75	.44			2) > 3)
3) 19-21 ปี	241	3.52	.41			

*P. value <.001

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามอายุ โดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) พบว่า ช่วงอายุของวัยรุ่นแตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe พบว่า คู่ที่แตกต่างกันได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุ 13-15 ปี มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงกว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุ 19-21 ปี ผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุ 16-18 ปี มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงกว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุ 19-21 ปี เช่นกัน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามระยะเวลาในการเล่นเกมนต่อวัน

ระยะเวลาในการเล่นเกมนต่อวัน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	P. value	คู่ที่แตกต่าง
1) น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	188	3.80	.39	7.58*	.00*	1) > 3)
2) 1-3 ชั่วโมง	137	3.75	.44			2) > 3)
3) มากกว่า 3 ชั่วโมง	75	3.52	.41			

*P. value <.001

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามระยะเวลาการเล่นเกมนต่อวัน โดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) พบว่า ระยะเวลาในการเล่นเกมนต่อวันแตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe พบว่า คู่ที่แตกต่างกันได้แก่ ผู้ที่ใช้เวลาในการเล่นเกมนโปเกมอน โคน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงกว่าผู้ใช้เวลาเล่นเกมนโปเกมอน โกมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน ผู้ที่ใช้เวลาในการเล่นเกมนโปเกมอน โก 1-3 ชั่วโมงต่อวัน มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงกว่าผู้ที่ใช้เวลาเล่นเกมนโปเกมอน โกมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน เช่นกัน

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามความถี่ในการเล่นเกมนต่อสัปดาห์

ความถี่ในการเล่นเกมนต่อสัปดาห์	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	F	P. value	คู่ที่แตกต่าง
1) 1 วัน	111	3.75	.44	2.29*	.00*	2) > 1)
2) 2-3 วัน	74	3.78	.47			2) > 3)
3) 4-6 วัน	96	3.73	.31			4) > 2)
4) ทุกวัน	119	3.82	.38			

*P. value <.001

จากตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกว จำแนกตามความถี่ในการเล่นต่อสัปดาห์ โดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) พบว่า ความถี่ในการเล่นต่อสัปดาห์แตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกวแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe พบว่า คู่ที่ต่างกัน ได้แก่ ผู้ที่ใช้เวลาในการเล่นโปเกมอน โกว 2-3 วันต่อสัปดาห์ มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงกว่าผู้ที่ใช้เวลาเล่นเกมโปเกมอน โกว 1 วันต่อสัปดาห์ ผู้ที่ใช้เวลาในการเล่นโปเกมอน โกว 2-3 วันต่อสัปดาห์ มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงกว่าผู้ที่ใช้เวลาเล่นเกมโปเกมอน โกว 4-6 วันต่อสัปดาห์ ผู้ที่ใช้เวลาในการเล่นโปเกมอน โกว ทุกวันต่อสัปดาห์ มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงกว่าผู้ที่ใช้เวลาเล่นเกมโปเกมอน โกว 2-3 วันต่อสัปดาห์ เช่นกัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษารับรู้ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกว ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จากการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งแตกต่างจากการเล่นเกมออนไลน์ทั่วไปดังที่กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง การเปิดรับสื่อ พฤติกรรม และผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์ประเภท MMORPG (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ของธนภฤต ดิพลภักดิ์ (2556) ที่ให้เหตุผลไว้ว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะเพศชายนิยมเล่นเกมที่มีความรุนแรง ทำหาย และแข่งขันสูงมากกว่า ซึ่งในเกมนี้ได้แตกต่างออกไป

สำหรับการเปิดรับสื่อเกมโปเกมอน โกว พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้เวลาเล่นเกมน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน แต่จะเล่นเกมนี้ทุกวัน ทำให้เห็นถึงกระบวนการทางสังคมที่ความสลับซับซ้อน ดังที่กล่าวไว้ในงานวิจัยของ ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูริย์ (2544) ที่พูดถึงการสื่อสารซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต หากแต่มนุษย์จะมีเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของตนให้ได้อย่างชัดเจน โดยการสื่อสารดังกล่าวอาจไม่ได้อยู่ในรูปแบบการสนทนา หากแต่เป็นการเปิดรับข่าวสารจากความต้องการของตนเองจากสื่อสารมวลชนจนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างได้

ส่วนการใช้ประโยชน์และพึงพอใจจากการเล่นเกมโปเกมอน โกว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์และพึงพอใจจากการได้รับความบันเทิงในการเล่นมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ McQuail (1987 อ้างใน Dainton & Zelly, 2011) ที่มีการกล่าวถึงการตอบสนองของสื่อกับความต้องการของปัจเจกบุคคลไว้ในด้านการสร้างความบันเทิง (Entertainment) โดยที่ผู้บริโภคสื่อจะเน้นเพื่อความเพลิดเพลิน บันเทิงใจ และคาดหวังว่าจะมีส่วนช่วยในการผ่อนคลายความเครียด ไปจนถึงการฆ่าเวลา ระบายอารมณ์ หรือแม้กระทั่งการหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยการปลีกตัวออกจากโลกแห่งความจริง เพื่อเข้าไปอยู่ในโลกเสมือนที่ตนเองคิดว่าจะสามารถสร้างความสุขได้มากกว่าโลกที่ตนเองเป็นอยู่นั้นเอง

ในส่วนของการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกวที่ จำแนกตามเพศ พบว่า เพศแตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับธนภฤต ดิพลภักดิ์ (2556) เนื่องจากประชากรที่ต่างเพศมักจะมีพฤติกรรมสื่อสารที่ต่างกันอย่างออกไป โดยเพศหญิงมักจะมีแนวโน้มที่จะต้องการรับและส่งข่าวสารมากกว่าเพศชาย ทำให้เพศหญิงสนใจที่จะเปิดรับสื่อที่ตรงตามความต้องการ

ของตนเองมากกว่า ในขณะที่เพศชายจะให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระของข่าวสาร หรือจะทำการเปิดรับสื่อมากขึ้น ก็ต่อเมื่อสื่อบุคคล เช่น เพื่อน ได้ให้ความเห็นไว้

การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามอายุ พบว่า ช่วงอายุของวัยรุ่นแตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกแตกต่างกัน อาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีอายุมากขึ้น ทำให้บุคคลนั้นมีประสบการณ์มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ลดน้อยลงโดยการเล่นเกมนดังกล่าวอาจทำให้ไปเพื่อผ่อนคลายความเครียด หรือหลีกเลี่ยงจากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันเท่านั้น

ค่าเฉลี่ยการเปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามระยะเวลาการเล่นเกมนต่อวัน พบว่า ระยะเวลาในการเล่นเกมนต่อวันแตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้เวลากับการเล่นเกมเพียงไม่เกิน 1 ชั่วโมงต่อวัน ผู้ให้ข้อมูลกลับมีผลการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่สูงที่สุด ดังจะกล่าวได้ว่า การใช้เวลากับเกมมาก ไม่ได้จะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจได้อย่างสูงสุดเสมอไป

การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โก จำแนกตามความถี่ในการเล่นเกมนต่อสัปดาห์ พบว่า ความถี่ในการเล่นเกมนต่อสัปดาห์แตกต่างกันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอน โกแตกต่างกัน โดยผู้ที่เล่นเกมทุกวันมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจสูงที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมและผลกระทบของการเปิดรับสื่อเกมออนไลน์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ของจิรดา มหาเจริญ (2547) ที่พบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ทางด้านเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเล่นเปิดรับสื่อเกมออนไลน์ รวมไปถึงมีอิทธิพลซึ่งกันและกันอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1) จากผลการศึกษาที่พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้เวลาเล่นเกมโปเกมอน โกน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน แต่จะเล่นเกมนี้ทุกวัน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทำให้เห็นถึงการให้ความสนใจในเกมที่มีความนิยม ดังนั้น หากสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาจะใช้โอกาสนี้ในการสอดแทรกสาระ ความรู้ ที่เชื่อมโยงกับเกมนดังกล่าว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อดึงดูดความสนใจจากวัยรุ่นที่เป็นนักเรียน นักศึกษา และเป็นการปรับเนื้อหาให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

2) ผลการศึกษาในครั้งนี้นี้ยังพบอีกว่า วัยรุ่นใช้ประโยชน์และพึงพอใจในด้านความบันเทิงมาเป็นอันดับหนึ่ง รวมถึงชอบความท้าทาย และเกาะติดกระแสเกมในปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้ปกครองและสถานศึกษาควรให้คำแนะนำในการเล่นโปเกมอน โกอย่างถูกวิธี และเหมาะสม เพื่อไม่ให้วัยรุ่นเกิดการหมกมุ่นในการเล่นเกมนมากเกินไป

3) สำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษาถึงผลกระทบจากการเล่นเกมโปเกมอน โก ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ด้านสถานภาพทางการเงิน หรือแม้กระทั่งด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และครอบครัว ซึ่งผู้ที่สนใจจะศึกษาเกี่ยวกับเกมในอนาคตสามารถนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาเกมประเภทอื่น ๆ รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดจากการเล่นเกมได้

เอกสารอ้างอิง

- จิรดา มหาเจริญ. (2547). การศึกษาพฤติกรรมและผลกระทบของการเปิดรับสื่อเกมออนไลน์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์. (2544). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนกฤต ดีพลักดิ์. (2556). การเปิดรับสื่อ พฤติกรรม และผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์ประเภท MMORPG (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- ระบบสถิติทางการทะเบียน. (2559). จำนวนประชากรแยกอายุทั่วประเทศ. สืบค้นจาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php
- Dainton, M., & Zelly, E. D. (2011). *Applying communication theory for professional life: A practical introduction* (2nd ed.). Singapore: Sage.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง

โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES ON REAL NUMBER USING TEAM ASSISTED INDIVIDUALIZATION COOPERATIVE LEARNING SUPPLEMENTED WITH POLYA PROBLEM SOLVING PROCESS ON MATHEMATICAL ACHIEVEMENT AND PROBLEM SOLVING ABILITIES OF MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS

ศศิวัฒน์ สุริยะแก่นทราย¹

Sasiwat Suriyakaensai

ศรีสุรางค์ ทีนะกุล¹ และ สมชาย วรกิจเกษมสกุล²

Srisurang Teenakul¹ and Somchai Vallakitkasemsakul²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง 2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 38 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ประกอบด้วยกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทบทวนความรู้เดิม ขั้นนำเสนอเนื้อหาใหม่ ขั้นฝึกทักษะ ขั้นทดสอบย่อย และขั้นสรุปผลงานกลุ่ม 2) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเฉลี่ย 11.58 คิดเป็นร้อยละ 38.60 และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 24.21 คิดเป็นร้อยละ 80.70 ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนเฉลี่ย 31.45 คิดเป็นร้อยละ 78.62 ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคล, กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ABSTRACT

The purposes of this research were : 1) to develop mathematics learning activities on real number using team assisted individualization cooperative learning (TAI) supplemented with polya's problem solving process. 2) to study and compare students' achievement of

mathematics and 3) to study the ability of mathematical problem solving. The result of the study were solving after being taught with TAI supplemented with polya's problem solving process. The target group were 38 of Matthayomsuksa 4 students who were studying in semester 1, academic 2017. The data collected were analyzed by mean, percentage and standard deviations. The results of this study were 1) The develop mathematics learning activities on real number using TAI supplemented with polya's problem solving process consisted of 5 steps : (1) revising knowledge (2) team learning (3) team exercise (4) personal test and (5) recognition, 2) The students have mathematics achievement in average of 11.58 or 38.60 percent in the pretest and 24.21 or 80.70 percent in the posttest. So, the average in the posttest was not less than 75 percent and higher than the pretest. 3) The students have mathematical problem solving ability in average of 31.45 or 78.62 percent was not less than 75 percent

Keywords : Team assisted individualization(TAI), Polya's problem solving

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ มีความสมดุล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและอารมณ์ สามารถแก้ปัญหาและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 56) ดังที่ อัมพร ม้าคนอง (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การจะพัฒนาทักษะกระบวนการทางด้านคณิตศาสตร์นั้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการแก้ปัญหาซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดให้ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 122-125)

การสอนให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบแบบแผน และรู้จักตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (สิริพร ทิพย์คง, 2544: 4) แต่สภาพการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฯ เนื่องจากนักเรียนจำนวนไม่น้อยยังขาดความสามารถในการแก้ปัญหา การสื่อสาร และการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ต่างๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 2) ซึ่งจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2553-2556 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน พบว่าในระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.99, 22.73, 22.73 และ 20.48 ตามลำดับ) ในระดับจังหวัดขอนแก่นมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.68, 21.27, 21.19 และ 19.06 ตามลำดับ) และในระดับโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม

ผลเป็นไปในทำนองเดียวกันคือมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.43, 20.92, 20.57 และ 18.22 ตามลำดับ) (โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม, 2557) แสดงว่า ผลการทดสอบในวิชา

คณิตศาสตร์ ของนักเรียนยังต่ำกว่ามาตรฐาน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

การเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคล (Team Assisted Individualization: TAI) เป็นวิธีการเรียนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบร่วมมือและการสอนรายบุคคลเข้าด้วยกัน ซึ่งตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือกันภายในกลุ่ม มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่มีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน เรียนปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน โดยผลการทดสอบของนักเรียนจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ คะแนนค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่มและคะแนนสอบรายบุคคล ซึ่งเทคนิคนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยในกิจกรรมการเรียนรู้จะมีแบบฝึกทักษะเพื่อให้สมาชิกแต่ละคนได้ฝึกทักษะซ้ำ ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นองค์ความรู้และมีแบบทดสอบที่จะช่วยประเมินผลการเรียนรู้ของสมาชิกได้ทันที

กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่มีความต่อเนื่องและเกี่ยวเนื่องกันทุกขั้นตอน ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ขั้นวางแผนแก้ปัญหา ขั้นดำเนินการตามแผน และขั้นตรวจสอบหรือย้อนมองกลับ เป็นกระบวนการที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดและหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Polya, 1957: 5-6)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มาใช้พัฒนาการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง เพื่อศึกษาว่ากิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เกิดความเข้าใจ เกิดการรับรู้อย่างมีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

นิยามศัพท์เฉพาะ

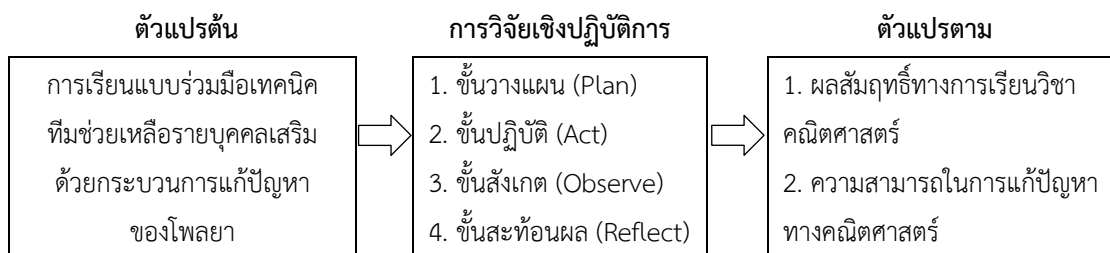
ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. **กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา มีการแบ่งนักเรียนแบบละความสามารถออกเป็นกลุ่มละ 4 คน ในแต่ละกลุ่มมีจำนวนนักเรียน ความสามารถเก่ง ปานกลาง อ่อน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 ตามลำดับ สรุปรูปเป็นขั้นตอนกิจกรรมได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ชี้นำเสนอเนื้อหาใหม่ ให้นักเรียนศึกษาตัวอย่างโจทย์ปัญหาและร่วมกันแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา 3) ขั้นฝึกทักษะ ให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา 4) ขั้นทดสอบย่อย และ 5) ขั้นสรุปผลงานกลุ่ม

2. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์** หมายถึง ความสามารถทางด้านสติปัญญาในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งพิจารณาจากผลคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก ตามแนวคิดของวิลสัน (Wilson, 1971: 643 – 696) ซึ่งใช้จำแนกพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางด้านสติปัญญาเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) ความรู้ความจำและด้านการคิดคำนวณ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ และ 4) การวิเคราะห์ หลังผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกวงจรแล้ว

3. **ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถ ความชำนาญในการใช้กระบวนการต่าง ๆ ทางสมองและประสบการณ์ที่มีอยู่ไปใช้ในการค้นหาคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ซึ่งพิจารณาจากผลคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบเขียนตอบตามแนวคิดของโพลยา หลังผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกวงจรแล้ว โดยผู้วิจัยใช้วิธีวัดและประเมินผลความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของ อัมพร ม้าคนอง (2546: 92-93) ซึ่งเป็นการประเมินผลแบบเกณฑ์ย่อยโดยในแบบทดสอบแต่ละข้อจะมีการให้คะแนนแต่ละขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหา ขั้นตอนละ 2 คะแนน รวม 8 คะแนน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 38 คน

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเคมมิสและแมคแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988: 9-15) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยดำเนินการตามวงจรปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นการสังเกตการณ์ และ 4) ขั้นสะท้อนการปฏิบัติ ซึ่งดำเนินทั้งสิ้น 3 วงจรปฏิบัติการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง จำนวนจริง จำนวน 10 แผน และ 2 ชั่วโมง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้และแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบอัตนัยแสดงวิธีทำ จำนวน 5 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

4.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นไปทำการทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายแล้วบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดลองเป็นคะแนนก่อนเรียน (Pretest)

4.2 ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้ผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระยะตลอดการทดลอง โดยใช้แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

4.3 หลังจากสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการแล้วให้นักเรียนทำการทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสัมภาษณ์นักเรียน

4.4 ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอหรือยัง ข้อมูลที่ได้รับตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ และตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นข้อมูลที่แท้จริงหรือไม่

4.5 นำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนการปฏิบัติ อภิปรายและวิเคราะห์ร่วมกับผู้ช่วยวิจัย เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป

4.6 หลังจากสิ้นสุดการเรียนครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นชุดเดียวกับชุดแรก และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ บันทึกคะแนนที่ได้จากการทดลองครั้งนี้เป็นคะแนนหลังเรียน (Posttest) แล้วนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียน ในประเด็นของการจัดการเรียนรู้ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียบเรียงเป็นเชิงคุณภาพโดยการสรุปอธิบายเมื่อจบวงจรแต่ละวงจรเพื่อประเมินสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีผลการปฏิบัติอย่างไร เหมาะสมเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ก่อนจะนำไปทดลองใช้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาการเรียนรู้อันแบ่งเป็นวงจรปฏิบัติการจำนวน 3 วงจร ทำให้ได้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นตอนที่ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แก่นักเรียนทราบแล้วทบทวนความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาใหม่ ด้วยการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนช่วยกันตอบ

1.2 ขั้นนำเสนอเนื้อหาใหม่ เป็นขั้นตอนที่ครูนำเสนอตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนเพื่อให้นักเรียนร่วมกันหาคำตอบ จากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันสรุปกฎหรือหลักการที่ได้โดยครูช่วยอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ จากนั้นให้นักเรียนศึกษาตัวอย่างโจทย์ปัญหาและร่วมกันแก้โจทย์ปัญหาในกิจกรรมประกอบการอธิบายจากครูผู้สอนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

1.3 ขั้นฝึกทักษะ เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละคนเริ่มทำแบบฝึกทักษะตอนที่ 1 จากนั้นสลับกับเพื่อนในกลุ่มคำตอบจากเฉลยของแบบฝึกทักษะ คนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ 75% ให้ข้ามไปฝึกทักษะตอนที่ 3 ส่วนคนที่ได้คะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ 75% ให้กลับไปวิเคราะห์ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นและศึกษาเนื้อหาเดิมอีกครั้ง แล้วจึงไปทำแบบฝึกทักษะตอนที่ 2 (คู่ขนานกับตอนที่ 1) และตอนที่ 3 ตามลำดับ จนกว่าจะได้คะแนนผ่านเกณฑ์ 75%

1.4 ขั้นทดสอบย่อย เป็นขั้นที่นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยด้วยตนเองไม่มีการปรึกษาหารือกันโดยเริ่มจากทำแบบทดสอบย่อยฉบับ A จำนวน 5 ข้อ แล้วสลับกับเพื่อนในกลุ่มเพื่อตรวจให้คะแนนจากชุดเฉลย คนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ 80% เพื่อนในกลุ่มจะเซ็นชื่อลงในกระดาษคำตอบเพื่อแสดงว่าได้การรับรองจากกลุ่ม

ส่วนคนที่ได้คะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ 80% เพื่อนในกลุ่มหรือครูจะช่วยให้คำปรึกษา จากนั้นไปทำแบบทดสอบย่อยฉบับ B (คู่ขนานกับฉบับ A) จนกว่าจะได้คะแนนผ่านเกณฑ์ 80% จากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้

1.5 ขึ้นสรุปผลงานกลุ่ม เป็นขั้นที่ครูประกาศคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม ให้รางวัล กล่าวชมเชย

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 11.58 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 38.60 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 24.21 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.70 ดังนั้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนสอดคล้องตามสมมติฐาน

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาได้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ย 31.45 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.62 ดังนั้น นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 สอดคล้องตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการเรียนรู้อัตนศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้เนื่องจากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่มและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันด้วยภาษาของตนเอง ทำให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกิดความเข้าใจและจดจำได้ดียิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่อไป ส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ สลาวิน (Slavin, 1990: 64) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลช่วยให้เกิดแรงจูงใจและการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง โดยเด็กที่เรียนช้ามีเวลาศึกษาในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจมากขึ้น ส่วนเด็กที่เรียนเร็วจะใช้เวลาศึกษาน้อยและมีเวลาไปทำอย่างอื่น เช่น ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดีทำให้เกิดการยอมรับในกลุ่มโดยเด็กเก่งยอมรับเด็กอ่อนและเด็กอ่อนเห็นคุณค่าของเด็กเก่ง อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระของครูในการสอน ทำให้ครูมีเวลาที่จะช่วยส่งเสริมหรืออภิปรายปัญหากับนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้นและทราบความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลา

ทั้งนี้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการเรียนรู้อัตนศาสตร์ เป็นขั้นตอนการวิจัยที่ให้ผู้วิจัย ครูผู้ช่วยวิจัยและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อัตนศาสตร์ วางแผนการจัดการเรียนรู้อัตนศาสตร์ ปัญหา และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ค้นพบ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาวงจรปฏิบัติการต่อไป ทำให้สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2555: 24) ที่ได้

กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ว่า เป็นการให้โอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรงเนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัย

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนร้อยละ 38.60 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนร้อยละ 80.70 ดังนั้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคล มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีความสอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกเรียนรู้และฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยเฉพาะในขั้นนำเสนอเนื้อหาใหม่ นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่มด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ส่วนในขั้นฝึกทักษะ นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเองผ่านแบบฝึกทักษะ ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจและเกิดการเรียนรู้ที่คงทน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มะลิวัลย์ ทองกุล (2554) ลือชัย นรสาร (2554) สมชัย อินมียืน (2553) สุรพงษ์ ทองเวียง (2551) และ ปาณิศา คมนัย (2550) ที่ได้ดำเนินการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลมาใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ และพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ผลที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ การเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา พบว่านักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 78.62 ดังนั้น นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องมาจาก การเรียนแบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอน ชัดเจนเรียงจากง่ายไปยากและเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน โดยขั้นทบทวนความรู้เดิม ด้วยการใช้คำถามง่ายๆ ทำให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ที่จะเรียน ขั้นนำเสนอเนื้อหาใหม่ ด้วยการยกตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาที่นักเรียนคุ้นเคย ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น ขั้นฝึกทักษะ ด้วยการให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องแสดงความคิดและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง นักเรียนมีอิสระในการคิดแก้ปัญหา ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและสามารถเลือกใช้ยุทธวิธีที่เหมาะสม มีความสนุกสนานและความสามารถยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาของตนเองได้ ทำให้เกิดความภูมิใจในตนเองดังที่บรูเนอร์ (Bruner, 1963: 1-54 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2555: 66) ได้เสนอความคิดว่าการที่นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่ ได้ผลดีที่สุดนั้น คือ การให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้และค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้จะพื้นฐานให้ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด สำหรับขั้นทดสอบย่อย ทำให้นักเรียนได้ตรวจสอบความเข้าใจ ของตนเองในการแก้ปัญหา และขั้นสรุปผลงานกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้รับทราบถึงพัฒนาการของกลุ่มเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ต่อไป แสดงให้เห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วย กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนที่มีความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ควรศึกษาให้เข้าใจในการจัดกิจกรรม ควรวางแผนให้รอบคอบ เลือกกิจกรรมและสื่อให้เหมาะสม จึงจะทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความสุข น่าสนใจ ตื่นเต้น เกิดผลดีทั้งครู และนักเรียน

1.2 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ตรวจสอบอุปกรณ์การเรียน สื่อการเรียนให้พร้อมและจัดห้องเรียนให้เหมาะสม

1.3 ในระหว่างการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนควรใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่น การให้รางวัล มอบเกียรติบัตร หรือคำชมเชย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจ กระตือรือร้น และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

1.4 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรควบคุมเวลาให้ทันตามกำหนด โดยเฉพาะในชั้นฝึกทักษะ เพราะนักเรียนจะใช้เวลาในชั้นนี้นาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ในเนื้อหาอื่น ๆ ด้วย เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหาที่แตกต่างกัน

2.2 ควรนำแนวคิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลไปประยุกต์ใช้กับรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านอื่น ๆ เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนหรือโรงเรียนของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ทิตินา แชมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาณิสดา คมนัย. (2550). ผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในหน่วยการเรียนรู้ศนนิยม ปฏิสัมพันธ์และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

มะลิวัลย์ ทองกุล. (2554). ผลการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกการคูณตามขั้นตอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม. (2557). รายงานผลสัมฤทธิ์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน. ขอนแก่น: โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม.

- ลือชัย นรสาร. (2554). การพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกลุ่มช่วยเหลือเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับเทคนิค KWDL ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). **ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมชัย อินมียืน. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยแบบกลุ่มช่วยรายบุคคลและแบบกลุ่มเกมการแข่งขันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุรพงษ์ ทองเวียง. (2551). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TAI เรื่อง ความน่าจะเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2555). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริพร ทิพย์คง. (2544). การแก้ปัญหาและวิธีการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อัมพร ม้าคนอง. (2546). **คณิตศาสตร์: การสอนและการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2554). **ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kemmis, S., and McTaggart, R. (1988). **The action research planner**. Geelong: Deakin University.
- Polya. (1957). **How to solve it**. Neryork: Double day & Company.
- Slavin, Robert E. (1990). **Cooperative Learning : Theory, Research and Practice**. NewJersey : Prentice - Hall.
- Wilson , J.W. (1971). **Evaluation of Learning in Secondary School Mathematics**. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. Edited by Benjamin S.Bloom. U.S.A. : Mc Graw – Hill.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง
TRAINING CURRICULUM DEVELOPMENT FOR INCREASING THE QUALITY OF LIFE IN THE AGING,
KOKHA SUB-DISTRICT MUNICIPALITIES, LAMPANG PROVINCE.

อัจฉรา เมฆสุวรรณ¹ บุญทวารณ วิงวอน² และ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช³
Atchara Meksuwan¹ Boonthawan Wingwon² and Kajohnsak Wongwirach³

¹อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

²รองศาสตราจารย์ ดร. ประธานหลักสูตร ปร.ด.การจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษากับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ เขตพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การเสวนากลุ่มย่อย การประชุมกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดและพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเกาะคา เกิดจากการวิเคราะห์กิจกรรมและหลักสูตรที่มีอยู่ รวมทั้งการนำเสนอหลักสูตรที่สามารถต่อยอดหรือขยายผลทั้งในระดับกลุ่มและระดับบุคคลของผู้สูงอายุได้ โดยหลักสูตรนำร่องในการดำเนินการคือหลักสูตรการทำพืมน้ำมัน และ การทำน้ำมันนวดไพล ที่เน้นกระบวนการที่สะดวก ทำได้จริงและมีทรัพยากรอยู่ในชุมชน โดยการกำหนดหลักสูตรเกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุเป็นหลัก และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมขับเคลื่อนและให้การสนับสนุน

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, หลักสูตร, การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

A study in the topic of participatory training curriculum development to increase life quality for the elderly in Kokha sub-district municipality, Lampang province had the objectives to develop training curriculums to increase the quality of life for the elderly, Kokha sub-district municipality, Kokha district, Lampang province, using a qualitative research method by studying the elderly in schools for the elderly in Kokha sub-district, Kokha district, Lampang province. The tools for data collection consisted of unstructured interview form, small group discussions, group meetings using contents analysis. The research findings discovered that the curriculum specifications and development for the schools for the elderly of Kokha sub-district municipality came from the analysis of the existing activities and curriculums including the presentation of curriculums that could continue or extend the results at the group and the individual levels of the elderly. The prototype curriculums in operations were the curriculum to make water camphor and the curriculum to make massaging oil from Plai or cassumunar ginger stressing the

process that was convenient, practical and having resources in the community by specifying that the curriculums mainly came from the needs and wants of the elderly and had concerned agencies join in the drive and support.

Keywords : The Elderly, Curriculum, Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7 ซึ่งเท่ากับว่า ประเทศไทยเราเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากกว่า 10 ปี เช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาวะทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน ตลอดจนการจัดการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติมียุทธศาสตร์ของแผนด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุเน้นการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น ในด้านของผู้สูงอายุเอง มีความกังวลที่จะต้องเผชิญกับช่วงวัยการเปลี่ยนผ่านของชีวิตที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงมากมายจึงเป็นสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต หรือต้องมีการปรับระบบวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหรือร่างกาย (Physiological) ด้านอารมณ์ (Emotional) ด้านการเรียนรู้ สติปัญญา (Cognitive) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) และสถานภาพทางสังคม (Social Status) (จริญญา วงษ์พรหม และคณะ, 2558)

ในขณะที่การพัฒนาทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งผลทำให้ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น จำนวนผู้สูงอายุก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอีก 6 ปีข้างหน้า การออกกำลังกายจึงเป็นสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถมีสุขภาพที่ดี ลดการพึ่งพิงผู้อื่น ร่างกายแข็งแรงมีภูมิคุ้มกันไม่เจ็บป่วยง่าย การออกกำลังกายจึงมีความสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ มิใช่เพียงเพื่อให้ร่างกายของผู้สูงอายุแข็งแรงเพียงเท่านั้น แต่เพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพที่ดีขึ้น ทำให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน เมื่อออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ดูแล ซ้ำลดลงว่าคนอายุเท่ากันในวัย 60 ปี ทั้งนี้ภายใต้การขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริม สนับสนุนสุขภาพและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและ สสส. เพื่อนำไปสู่การดำเนินโครงการวิจัยและจากการดำเนินการลงพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน ในวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่จะเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายร่วมกัน คือ “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ” โดยใช้ข้อมูล RECAP/TCNAP และข้อมูลที่ได้จากนักวิจัยร่วม (อปท.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน กลุ่มเป้าหมายหลักของงานวิจัย 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) กลุ่มผู้สูงอายุ (2) เทศบาลตำบลเกาะคา และ (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ชุมชนนั้น เป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดภายนอกแล้วให้ชุมชนเข้าร่วม เป็นเรื่องที่ชุมชนคิดเองปัญหาที่พบจากการลงพื้นที่ผู้สูงอายุ ประกอบกับแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ.2561 – 2564) มีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาให้ประชาชนมีสุขภาพดีอย่างถ้วนหน้า และได้รับความเอาใจใส่อย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม และได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาสังคม/ชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อยในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ทั้งนี้เทศบาลตำบลเกาะคาได้มีการดำเนินโครงการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น โครงการส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชน และโครงการส่งเสริมการออกกำลังกาย การกีฬา และนันทนาการ มีหน่วยงานที่สนับสนุน ได้แก่ รพ.สต.ท่าผา อบจ.ลำปาง/สน.ท้องเที่ยงและกีฬาจังหวัดลำปาง (เทศบาลตำบลเกาะคา, 2560)

ประกอบกับการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการพบว่า พื้นที่ที่มีประเด็นปัญหาในการรวบรวมข้อมูลที่เป็นพื้นฐานที่เป็นความต้องการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและขาดการรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทางด้านการบริหารจัดการแก่เทศบาลตำบลเกาะคาที่มีความชัดเจน เพื่อเอื้อต่อการให้บริการตามความต้องการส่งเสริมในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านสุขภาพที่ดีต่อผู้สูงอายุโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

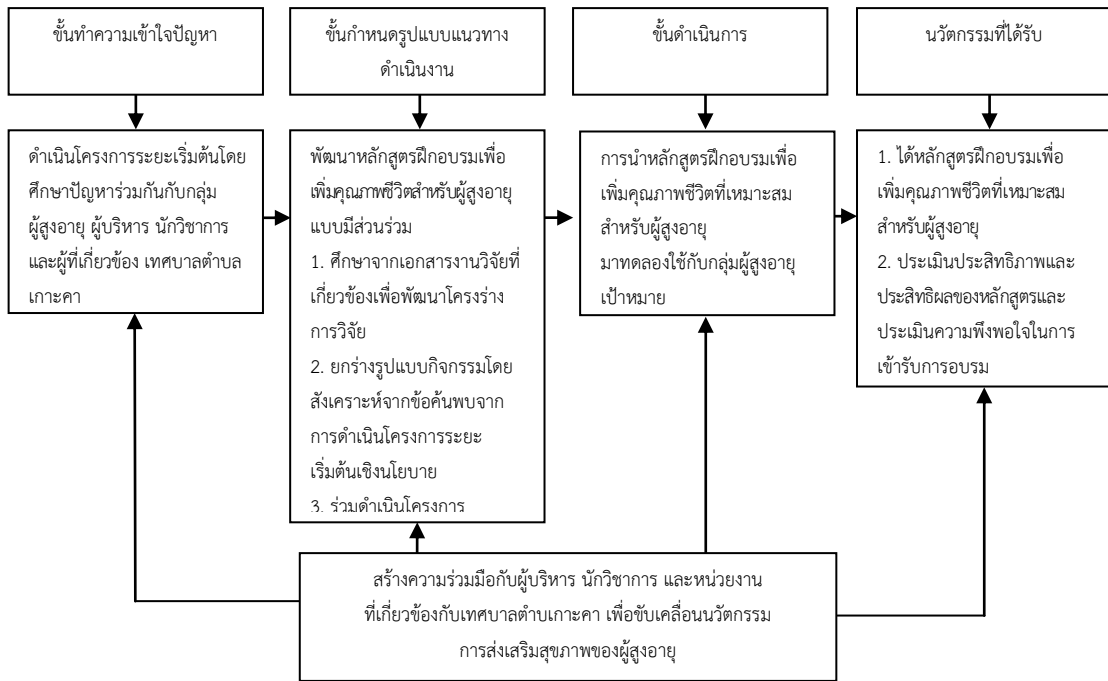
ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่เรียนอยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา ทั้งชายและหญิง และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคาเกิดการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผ่านกิจกรรมหรือหลักสูตรการฝึกอบรมให้กับผู้สูงอายุ และร่วมดำเนินการให้ได้มาซึ่งหลักสูตรการฝึกอบรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา

หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง หลักสูตรที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากความต้องการของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา โดยนำเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา

คุณภาพชีวิต หมายถึง ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้แก่ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตใจที่สดใส มีรายได้หลักและรายได้เสริมที่เพิ่มขึ้น รวมถึงมีการปรับตัวให้เหมาะสมและทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

กรอบแนวคิดและกรอบกระบวนการในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยโดยผู้วิจัยมุ่งเน้นการดำเนินการและประยุกต์ใช้ตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยเริ่มกระบวนการในการวิเคราะห์ลักษณะและสภาพความต้องการ/ปัญหา การดำเนินการในการกำหนดรูปแบบและแนวทางการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินการภายหลังข้อเสนอแนวทางในการดำเนินงานและการวิเคราะห์นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัย แล้วนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง” คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ใช้พื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เครื่องมือการวิจัย คือ การประชุมและการจัดเวทีลงพื้นที่เสวนา กับผู้สูงอายุในโรงเรียนเทศบาลตำบลเกาะคา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

ประชากร : การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีประชากร คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีทั้งหมด 1,276 คน ได้แก่ ประชากรผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เขตพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง แบ่งออกเป็น เพศชาย จำนวน 488 คน และเพศหญิง จำนวน 788 คน ในเทศบาลตำบลเกาะคา ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อยจะใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุ นักวิชาการ และผู้บริหารเทศบาลตำบลเกาะคา (เทศบาลตำบลเกาะคา, 2560)

กลุ่มตัวอย่าง : เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างทั้งการสุ่มที่อาศัยและไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเจาะจงไปที่กลุ่มผู้สูงอายุที่เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้นำและผู้บริหารในเทศบาลตำบลเกาะคา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : ในการดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพและเทคนิคต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การเสวนา

การวิเคราะห์ข้อมูล : ในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยมุ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) ในการวิเคราะห์โดยเชื่อมโยงกับคำถามการวิจัย โจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

จากการดำเนินโครงการในระยะที่ 1 ซึ่งได้ผลการดำเนินการวิจัยและนำเสนอในบทความวิจัยนี้สามารถนำเสนอผลการศึกษาดำเนินการรอบกระบวนการวิจัยดังนี้

การวิเคราะห์บริบทของปัญหาผู้สูงอายุในพื้นที่ความรับผิดชอบเทศบาลตำบลเกาะคา

จากการดำเนินกิจกรรมการวิเคราะห์บริบทของปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลเกาะคา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเสวนากลุ่มย่อย ประกอบด้วยผู้บริหารชมรมโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเกาะคา นักวิชาการศึกษา นักวิชาการสาธารณสุข และผู้บริหารในพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา โดยสามารถถอดองค์ความรู้ความต้องการของผู้สูงอายุโรงเรียนเทศบาลตำบลเกาะคา ในการจัดเวทีเสวนากลุ่มย่อยพบว่า ก่อนเริ่มการก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา มาจากการรวมกลุ่มของสภาผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง เมื่อประมาณ 1 ปี ที่ผ่านมา แล้วขยายออกมากเป็นการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านในเทศบาลตำบลเกาะคา มีจำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านฝิ่ง, หมู่ที่ 4 บ้านท่าผา, หมู่ที่ 5 บ้านไร่อ้อย, หมู่ที่ 5 บ้านเกาะคา, หมู่ที่ 7 บ้านเหล่าแม่ปูน, หมู่ที่ 10 บ้านหนองจอก และหมู่ที่ 11 บ้านแสนตอ การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านได้รับการดูแลและประสานงานผ่านเทศบาลตำบลเกาะคา โดยกิจกรรมหลักที่ของชมรมผู้สูงอายุในช่วงนั้น ได้แก่ (1) กองทุนวันละบาท (2) การจัดสวัสดิการช่วยเหลือเมื่อเข้าโรงพยาบาล

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ทางเทศบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนมากสำหรับผู้สูงอายุในโรงเรียน อาทิ การอบรมด้านอาชีพ ประกอบด้วย (1) การจักสาน (บ้านศาลา) (2) การทำตุ๊ก (บ้านแสนตอ) (3) ประดิษฐ์ดอกไม้ (บ้านฝิ่ง) (4) เลี้ยงไส้เดือน (บ้านฝิ่ง) (5) ขยะแลกของ (6) ผ้ามัดย้อม (7) ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น การอบรมให้ความรู้ ได้แก่ (1) การปรับตัวในสังคม (2) การสร้างเสริมสุขภาพและการสร้างเสริมความสุข (3) ชราอย่างมีคุณภาพ และ (4) ไม่สร้างภาระให้บุตรหลาน เป็นต้น การส่งเสริมศักยภาพให้เกิดกับผู้สูงอายุ เช่น การออมเงิน/ออมบุญวันละบาท และการออกกำลังกาย เป็นต้น การพึ่งพาชนาธรรม โดยกิจกรรมต่างๆ จะดำเนินการภายใต้ความสนใจของผู้สูงอายุซึ่งกำหนดจัดขึ้นทุกวันพุธ ตั้งแต่เวลา 08.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมใหญ่เทศบาลตำบลเกาะคา

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้สูงอายุตำบลเกาะคา

ในส่วนของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้นเนื่องจากกิจกรรมที่เทศบาลตำบลเกาะคาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาให้ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างรายได้เสริม โครงการไม่ทอดทิ้งกันที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกไม่ถูกทอดทิ้งจากสังคม กิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการปลูกผักสวนครัว และการสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่บ้าน แต่ละกิจกรรมที่เทศบาลตำบลเกาะคาได้จัดเตรียมมาให้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคามีความเข้มแข็ง สำหรับประเด็นปัญหาของผู้สูงอายุในโรงเรียนเทศบาลตำบลเกาะคา พบว่า ผู้สูงอายุยังมีความต้องการสืบสานคำพื้นเมืองหรือคำพื้นบ้าน เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้และเข้าใจ สามารถสื่อสารเป็นภาษาพื้นเมืองได้ ซึ่งตอนนี้การสื่อสารด้วยคำพื้นเมืองเริ่มจะสูญหาย เพราะใช้การสื่อสารด้วยภาษากลางเป็นส่วนใหญ่ในการสื่อสาร สำหรับการรวมกลุ่มผู้สูงอายุยังมุ่งเน้นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนตนที่จะได้รับจากการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นส่วนใหญ่จึงขาดการรวมกลุ่มที่ดีเพื่อสร้างความสามัคคีและมองผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก รวมทั้งจากการวิเคราะห์ประเด็นถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ยังพบว่า ผู้สูงอายุมีความถนัดด้านงานฝีมือ มีความสนใจในการเรียนรู้ทางอาชีพเพื่อนำไปต่อยอด เช่น การถักกระเป๋า การสอนทำอาหาร การทำบายศรี เป็นต้น อีกทั้งในการเรียนรู้ทางอาชีพแต่ละครั้งจะมีวิทยากรสลับเปลี่ยนมาให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดในแต่ละครั้งเป็นเพียงแค่การเรียนรู้จากที่ได้รับการสอนเท่านั้น แต่ยังไม่เกิดการต่อยอด

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์แนวทางการต่อยอดความต้องการเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุตำบลเกาะคา

การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านอาชีพเสริมแก่ผู้สูงอายุ

จากประเด็นความต้องการในการขยายผลขององค์ความรู้และการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างรายได้ของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งมีความต้องการในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านการประกอบอาชีพเสริมและรายได้เสริมของผู้สูงอายุ รวมทั้งจากการระดมความคิดเห็นความต้องการจากตัวแทนของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา จึงนำไปสู่การกำหนดหลักสูตรสำหรับการทำกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา โดยมุ่งเน้นให้เป็น การอบรมที่ทำให้เกิดอาชีพที่มีประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีแนวคิดของการนำเสนอในชุมชนเกาะคานำมาสร้างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ และนำไปสร้างอาชีพในนามของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา โดยมีการทดลองจัดการอบรมในหลักสูตรการทำพิมเสนน้ำ และการทำน้ำมันนวดไพล โดยมีวิทยากรจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง อาจารย์กนกกร อินต๊ะรัตน์ ครูประจำแผนกวิชาคหกรรม เป็นผู้ถ่ายทอดและดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้สูงอายุดังภาพที่ 4 ต่อไปนี้

ภาพที่ 4 การอบรมหลักสูตรการทำพิมเสนน้ำ และการทำน้ำมันนวดไหลสำหรับผู้สูงอายุตำบลเกาะคา

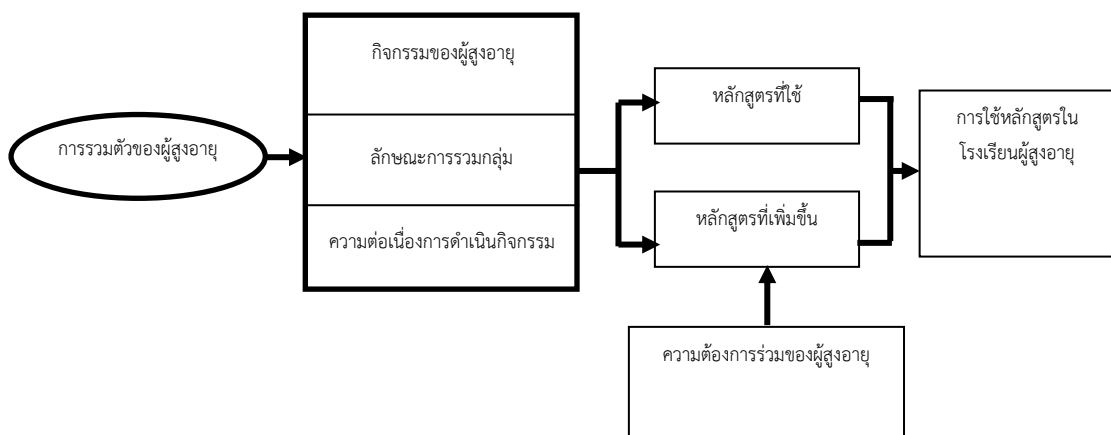

ประสิทธิผลของการดำเนินการจัดทำหลักสูตร

ภายหลังการดำเนินการทดลองจัดทำหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพเสริมของผู้สูงอายุโดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ความสะดวกในการทำ รวมทั้งความสามารถในการต่อยอดภายหลังเสร็จสิ้นการอบรมซึ่งสามารถบรรจุหลักสูตรดังกล่าวในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุได้นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการประเมินประสิทธิผลของการจัดทำหลักสูตรโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการอบรม ผู้บริหารในชมรม โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้บริหารเทศบาลตำบลเกาะคา พบว่า ผู้สูงอายุมีความพอใจในการดำเนินการหลักสูตรอบรมทั้ง 2 หลักสูตร เนื่องจากมีความสะดวก ทำง่าย และสามารถนำพืชในท้องถิ่นมาแปรรูปได้ รวมทั้งอุปกรณ์สามารถหาซื้อได้ง่าย นอกจากนี้ ภายหลังการดำเนินการผลิตแล้วสามารถนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายในนามของโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุบางกลุ่มที่อยู่ในชุมชนเดียวกันและทำงาน ทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนด้วยกันอยู่แล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบกลุ่มอาชีพ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมทั้ง 2 หลักสูตรไปขยายผลเพื่อนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์และจำหน่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชนได้

และจากการดำเนินการจัดทำหลักสูตรเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและความรู้ของผู้สูงอายุในชุมชนด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางนั้นสามารถนำเสนอการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วมดังภาพที่ 5 ต่อไปนี้

ภาพที่ 5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ

จากภาพที่ 5 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยเกิดจากการรวมตัวของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดรูปแบบกิจกรรม ลักษณะกิจกรรมและความต่อเนื่องของกิจกรรม รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมาของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจะมีหลักสูตรที่กำหนดขึ้นตามรูปแบบของการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ และการกำหนดหลักสูตรใหม่เพื่อใช้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีปัจจัยหลักคือการมีส่วนร่วมในการคิด นำเสนอ คัดเลือกและตัดสินใจกำหนดหลักสูตรเพื่อใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา โดยภายหลังจากที่ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร จะนำไปสู่ความมุ่งมั่นและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร รวมทั้งการขยายผลของการอบรมตามหลักสูตรต่างๆ ที่สามารถขยายผลไปสู่การใช้ในชีวิตประจำวันได้ อันก่อให้เกิดประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรที่ได้ร่วมกันนำเสนอและบรรจุในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยซึ่งนำเสนอในบทความนี้คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งการดำเนินโครงการวิจัยยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ โดยยังอยู่ในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการวิจัย ซึ่งผลการศึกษาที่นำเสนอในบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยทั้งหมด ทั้งนี้ในการอภิปรายผลการวิจัยผู้วิจัยจึงขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยภายใต้วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 สามารถกำหนดหลักสูตรการอบรมสำหรับใช้ในกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 2 หลักสูตร คือหลักสูตรการทำพิมเสนน้ำ และการทำน้ำมันนวดไหล ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และโรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้บริหารเทศบาลมีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันภายใต้ความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนความต้องการในการรับการอบรมหลักสูตรที่สามารถนำไปต่อยอด และขยายผลทั้งในด้านของเศรษฐกิจในครอบครัวหรือการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่นำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถพิจารณาได้ 2 มิติ คือ มิติทางด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ คือ การที่หลักสูตรได้กำหนดให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามศักยภาพแต่ละคนในการทำกิจกรรม สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุได้ออกแรงหรือช่วยในการออกกำลังกายโดยทางอ้อม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงตามศักยภาพร่างกายของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านคุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ (Physical Well-being) ด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะทางสุขภาพซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ ความปลอดภัย การมีสุขภาพดี การมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ อาหารและโภชนาการ ความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกาย และการดูแลสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Batista Vitorino and Martins da Silva (2010) ที่ค้นพบว่า กิจกรรมทางกายภาพและการเคลื่อนไหวอาจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอีกด้วย รวมทั้งการที่ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมในการดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตร จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเกี่ยวข้องกับ

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการมีมิตรภาพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใต้บริบทสถานที่ทำงานหรือบริบทครอบครัว นอกจากนี้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังเกี่ยวข้องกับภาวะความโดดเดี่ยวเดียวดาย การสนับสนุนช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคม ความใกล้ชิดสนิทสนมและความรัก

นอกจากนี้ในมิติทางด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน การที่ผู้สูงอายุได้รับการอบรมผ่านหลักสูตรที่สามารถนำไปต่อยอดหรือขยายผลไปสู่การสร้างรายได้เสริมของผู้สูงอายุ จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองในฐานะที่สามารถหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว หรือไม่ตกเป็นภาระของครอบครัวที่ส่งผลให้สุขภาพจิตของผู้สูงอายุดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพชีวิตด้านลักษณะทางอารมณ์ (Emotional Well-Being) ด้านลักษณะทางอารมณ์จะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานอาชีพ ที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือสนับสนุน ความพึงพอใจในกลุ่มทางสังคมของตนเอง นอกจากนี้ด้านลักษณะทางอารมณ์ยังเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต มโนภาพแห่งตน การไร้ความเครียดและความสุขในการดำเนินชีวิต รวมทั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Schalock and Verdugo (2002) ได้สรุปและสังเคราะห์หัวข้อวัดคุณภาพชีวิตจากงานวิจัยและบทความทางการศึกษา พบว่าปัจจัยหลักของคุณภาพชีวิตพิจารณาจาก 8 ปัจจัยหลัก คือ สภาพอารมณ์ที่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพความเป็นอยู่ที่ดี การพัฒนาตนเอง สภาพทางร่างกายที่ดี การตัดสินใจด้วยตนเอง การรวมกลุ่มทางสังคม และสิทธิตามกฎหมาย รวมทั้ง Antonucci, Fuhrer and Jackson (1990) ที่ชี้ว่า มโนคติของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จการดำรงชีวิต จะเกี่ยวข้องกับมิติด้านสุขภาพ มิติด้านสุขภาพจิต และมิติทางด้านสังคม โดยมีมิติด้านสุขภาพจะกล่าวถึงเรื่องการเลือกและการบริโภค พฤติกรรมการรับประทาน ยารักษาโรค และการออกกำลังกาย/การเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งสอดคล้อง Drewnowski and Evans (2001) ที่กล่าวว่า การออกกำลังกาย และการเลือกบริโภคอาหารเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ยังดำเนินการไม่เสร็จสมบูรณ์โดยได้นำเสนอผลการวิจัยซึ่งเป็นข้อค้นส่วนหนึ่งจากการวิจัย ดังนั้นในการดำเนินการวิจัยยังคงแสวงหาข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดสามารถนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุไปเทียบเคียงกับกลุ่มผู้สูงอายุอื่นๆได้ และนำเสนอผลการศึกษาหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ อันนำไปสู่องค์ความรู้ทางวิชาการต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

จรรย์ญา วงษ์พรหม, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, นวลฉวีประเสริฐสุข และ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2558). “การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ.” *Veridian E-Journal, Slipakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(3): 41-54.

เทศบาลตำบลเกาะคา. (2560). *ข้อมูลพื้นฐาน*. ลำปาง: เทศบาลตำบลเกาะคา.

Antonucci, T. , Fuhrer, R. , & Jackson, J. (1990). “Social Support and Reciprocity: A Cross-Ethnic and Cross-National Perspective.” *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(4): 519-530.

Drewnowski, A. , & Evans, W. J. (2001). Nutrition, physical activity, and quality of life in older adults: Summary. *The Journals of Gerontology. Series A, Biological Science Medical Science*, 56: 89-94

Schalock, R. L. , & Verdugo, M. A. (2002). *Quality of life for human service practitioners*. Washington, DC: American Association on Mental Retardation.

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์
ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร
PERCEIVED OVERALL VALUE, ALTERNATIVE ATTRACTION, AND FURNITURE DESIGN AFFECTING
HOME FURNITURE PURCHASE DECISION OF CONSUMERS IN BANGKOK

อิสริยาพร พรหมหาญ¹ และ นิตนา ฐานิตธนกร²
Issariyaporn Phromhan¹ and Nittana Tarnittankorn²

¹ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

² ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าโดยรวม ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่มาร่วมงานเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านในงาน Thailand Furniture and Houseware Fair 2017 ณ ศูนย์แสดงสินค้า ไบเทค บางนา จำนวน 200 คน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุในการทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาพบว่า ความดึงดูดใจของตัวเลือกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางสังคม คุณค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางการใช้งาน ตามลำดับ โดยรวมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครได้ คิดเป็นร้อยละ 71.4 ส่วนการรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางจิตใจไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ : การรับรู้คุณค่าโดยรวม, ความดึงดูดใจของตัวเลือก, การตัดสินใจซื้อ

ABSTRACT

This research was aimed primarily to study the perceived overall value, alternative attraction, and furniture design affecting home furniture purchase decision of consumers in Bangkok. Close-ended questionnaires were passed the verification of reliability and content validity for data collection. The samples consisted of 200 consumers who attended Thailand Furniture and Houseware Fair 2017 at Bangkok International Trade and Exhibition Centre: BITEC, Bang Na. Inferential statistics for the hypothesis testing was multiple regression analysis. the results revealed that alternative attraction had the strongest weight of relative contribution home furniture purchase decision of consumers in Bangkok, followed by the furniture design, perceived overall value in terms of social value, economic value, and Unitarian value. These factors explained the impact toward home furniture purchase decision of consumers in Bangkok accounting for 71.4 percent. However, perceived overall value in terms of emotional value did not affect home furniture purchase decision of consumers in Bangkok.

Keywords : Perceived Overall Value, Alternative Attraction, Purchase Decision

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยการใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นสำคัญ เน้นการจ้างช่างฝีมือในประเทศ และประมาณร้อยละ 90 เป็นผู้ประกอบการไทย ส่วนใหญ่ทำการผลิตเพื่อส่งออก (มาร์เก็ตเทียร์, 2560) จากนโยบายของภาครัฐที่ออกนโยบายเพื่อการอุดหนุนของภาคอุตสาหกรรมไทย คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบและสินค้ามากขึ้น โดยเน้นการลดการใช้ทรัพยากร และปรับเปลี่ยนจากรูปแบบการผลิตเชิงปริมาณ ไปสู่การผลิตเชิงสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเพาะของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มในตลาดโลก โดยการต่อยอดฐานความรู้ที่ประเทศไทยมีศักยภาพ ทั้งภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม การออกแบบ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ควบคู่กับความคิดสร้างสรรค์ของคนไทย โดยมีการศึกษาวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ของไทยในเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถตอบโจทย์กระแสการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคของประชากรโลก ซึ่งผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ทิศทางของอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ไทยในอนาคตจะแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Eco-furniture) เฟอร์นิเจอร์อเนกประสงค์ (Multifunction Furniture) เฟอร์นิเจอร์ผสมผสานวัฒนธรรม (Cultural-mixed Furniture) เฟอร์นิเจอร์เน้นประโยชน์ใช้สอย (Functionalism Furniture) และเฟอร์นิเจอร์เพื่อสุขภาพ (Furniture for Health) โดยรัฐบาลไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของประเทศและกำหนดวิสัยทัศน์ให้ “ประเทศไทย เป็นสัญลักษณ์ของเฟอร์นิเจอร์เอเชีย” ผ่านการขับเคลื่อน 5 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการสร้างสรรค์เฟอร์นิเจอร์สู่ภาคอุตสาหกรรม พัฒนานวัตกรรมด้านวัตถุดิบ สร้างช่องทางการตลาด และวางโครงสร้างสนับสนุนเพื่อยกระดับการพัฒนาต่อไป (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2560)

นอกจากนี้ จากการที่นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมให้ประชาชนซื้อที่อยู่อาศัยมากขึ้น โดยสามารถลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ การสร้างที่อยู่อาศัยตามแนวรถไฟฟ้ายังขยายตัวต่อเนื่องจนถึงปี 2570 (ศูนย์บริการธุรกิจอุตสาหกรรม, 2560) ซึ่งในปี 2560 สำหรับภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ พบว่า มีแนวโน้มที่จะขยายตัวขึ้น อันมาจากปัจจัยบวกที่จะส่งผลดีให้กับตลาด อาทิ การลงทุนของภาครัฐที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและสูงขึ้น การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ทำให้ชาวต่างชาติยังคงเข้ามาลงทุนและซื้ออสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย ด้วยปัจจัยบวกดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดกำลังซื้อที่เพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลดีสำหรับภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่มีการลงทุนสร้างชิ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัยแบบบ้านหรือคอนโดมิเนียม (บางกอกซิดีสมาร์ท, 2559) อย่างไรก็ตามธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ ยังเป็นธุรกิจที่ส่งออกที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไม่น้อยอีกทั้งภายในประเทศก็มีความต้องการต่อเนื่องอีกด้วยส่งผลให้การออกแบบและพัฒนาในรูปแบบสินค้าเฟอร์นิเจอร์ต้องมีการตื่นตัวและปรับตัวให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภคเช่นกัน การออกแบบและพัฒนาในรูปแบบเฟอร์นิเจอร์นับเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างมากในธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ เพราะนอกจากเฟอร์นิเจอร์จะเป็นเครื่องใช้สอยภายในบ้านแล้ว ยังสามารถใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งภายในบ้านเพื่อความสวยงาม สามารถบ่งบอกถึงรสนิยม ความชอบ ตัวตน และไลฟ์สไตล์ของผู้ใช้งานได้ (ศูนย์บริการธุรกิจอุตสาหกรรม, 2560)

ในปี 2559 การส่งออกเฟอร์นิเจอร์ของประเทศไทย มีมูลค่ารวม 1,094.26 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ขยายตัวร้อยละ 4.12 โดยเฟอร์นิเจอร์ที่มีการขยายตัว ได้แก่ ชิ้นส่วนเฟอร์นิเจอร์ และที่นอนหมอนพูก ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการนำเข้าเฟอร์นิเจอร์ไทยในตลาดอาเซียนเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะเวียดนามที่มีการนำเข้าจากไทยมากที่สุดในกลุ่มอาเซียนถึงร้อยละ 53.34 ทั้งเฟอร์นิเจอร์สำเร็จรูปและวัตถุดิบที่จะนำมาผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์ในประเทศ เพื่อรองรับภาคอสังหาริมทรัพย์ในกลุ่มที่อยู่อาศัย กลุ่มโรงแรม และรีสอร์ท ที่เติบโตอย่างรวดเร็วจากการเข้ามา

ลงทุนของนักลงทุนต่างประเทศ สำหรับตลาดส่งออกเฟอร์นิเจอร์หลักของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และ ออสเตรเลีย ซึ่งมีมูลค่าส่งออกรวม 535.45 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนรวมกันร้อยละ 48.93 ของมูลค่าการส่งออกเฟอร์นิเจอร์รวม โดยแบรนด์หลักที่ส่งออก ได้แก่ Deesawat, Elegia, Practika, Performax, Mobella, Highfly, Muller, Index, SB, Koncept, Yothaka, Kiosk (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน, 2560) ส่วนภาพรวมตลาดเฟอร์นิเจอร์ในประเทศซึ่งมีมูลค่าประมาณ 80,000 ล้านบาท มีอัตราขยายตัวต่อเนื่องตามตลาดอสังหาริมทรัพย์ (ปรียา เทชนอก, 2560) โดยมีผู้ผลิตรายใหญ่ในประเทศที่ครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด ได้แก่ บริษัท อินเด็กซ์ ลิฟวิ่งมอลล์ จำกัด มียอดขายต่อปีประมาณ 6,800 ล้านบาท บริษัท โมเดิร์นฟอรั่ม กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) มียอดขายประมาณ 3,200 ล้านบาทต่อปี และบริษัท เอส.บี. เฟอร์นิเจอร์ จำกัด มียอดขายประมาณ 3,000 ล้านบาทต่อปี (ผู้จัดการออนไลน์, 2560)

อย่างไรก็ดี แนวโน้มของการแข่งขันในตลาดเฟอร์นิเจอร์ต่อไปในอนาคตจำเป็นต้องมุ่งสู่การออกแบบ (Furniture Design) เพื่อรองรับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนยุคใหม่และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Mohamad, Ahmad, Masri and Hamid, 2015) และเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเป็นหลัก เพื่อสร้างความได้เปรียบการแข่งขันในเรื่องของต้นทุนการผลิตของประเทศไทย เมื่อเทียบกับประเทศจีนและประเทศเวียดนาม (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2560) ทั้งนี้ จากเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเฟอร์นิเจอร์ได้นั้น จำเป็นต้องศึกษา และวิเคราะห์ถึงโครงสร้างหลักของอุตสาหกรรม ในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อมกับการผลิตเฟอร์นิเจอร์ล้วนมีความสำคัญ และสามารถพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มกับสินค้าได้ โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรที่มี และปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ที่เหมาะสมทำให้แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเฟอร์นิเจอร์และสร้างความดึงดูดใจของตัวเลือก (Alternative Attraction) ซึ่งสามารถกระทำได้ในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน (Abdullah, Emme and Lamat, 2013) รวมทั้งผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคยุคใหม่มีการรับรู้คุณค่าโดยรวม (Perceived Overall Value) ของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ ตกแต่งบ้าน ซึ่งประกอบด้วยคุณค่าทางสังคม (Social Value) คุณค่าทางจิตใจ (Emotional Value) คุณค่าการใช้งาน (Unitarian Value) และคุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) และเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Chen and Hu, 2010)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษา การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางสังคม ด้านคุณค่าทางจิตใจ ด้านคุณค่าทางการใช้งาน ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจ ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน ในการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต่อยอดด้านการออกแบบและผลิต รวมถึงการบริการด้านผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าโดยรวม ประกอบด้วยคุณค่าทางสังคม คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางการใช้งาน และคุณค่าทางเศรษฐกิจ ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การรับรู้คุณค่าโดยรวม (Overall Perceived Value) หมายถึง การที่ลูกค้ามีการรับรู้ด้านความคุ้มค่าที่เหนือกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่จัดจำหน่ายรายอื่นๆ ทั้งนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ การรับรู้คุณค่าโดยรวม ของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน ประกอบด้วยคุณค่าทางสังคม คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าการใช้งาน และคุณค่าทางเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

- **คุณค่าทางสังคม (Social Value)** หมายถึง คุณค่าของผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสามารถใช้ส่งเสริมฐานะทางสังคมหรือความมีชื่อเสียงของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติจะสามารถช่วยลดภาวะโลกร้อน การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติที่ทรงคุณค่า อาทิ ไม้สัก หินอ่อน หนังสัตว์ ฯลฯ ช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่มีความภูมิลักษณ์ ผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ที่มีการออกแบบและใช้วัสดุที่ดี รวมถึงมีการผลิตที่มีมือประณีตจะทำให้ผู้ใช้ดูดีมีฐานะ นอกจากนั้น ผลิตภัณฑ์ที่ทรูทรูช่วยทำให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ หรือผู้ที่มาเยือนมากขึ้น

- **คุณค่าทางจิตใจ (Emotional Value)** หมายถึง ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านมีคุณค่าทางจิตใจต่อผู้บริโภค โดยการเลือกซื้อสินค้าที่ถูกใจหรือสนองความต้องการสามารถช่วยทำให้ผู้บริโภครู้สึกคลายเครียดและมีความสุข รวมถึงการที่ผู้บริโภคมีความรู้สึกมั่นใจและภาคภูมิใจที่ได้ใช้สินค้าที่ผู้บริโภคได้เลือกหรือคัดสรรมาอย่างดี

- **คุณค่าการใช้งาน (Unitarian Value)** หมายถึง เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการใช้งาน ง่ายต่อการดูแลรักษาและทำความสะอาด มีคุณภาพดี และสามารถตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค

- **คุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value)** หมายถึง สินค้าเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจต่อผู้บริโภค โดยการที่ผู้บริโภคซื้อสินค้าในช่วงที่มีการลดราคาและมีการเลือกซื้อสินค้าในราคาที่สมเหตุสมผล หรือซื้อสินค้าคุณภาพสูงเหมาะสมและคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป

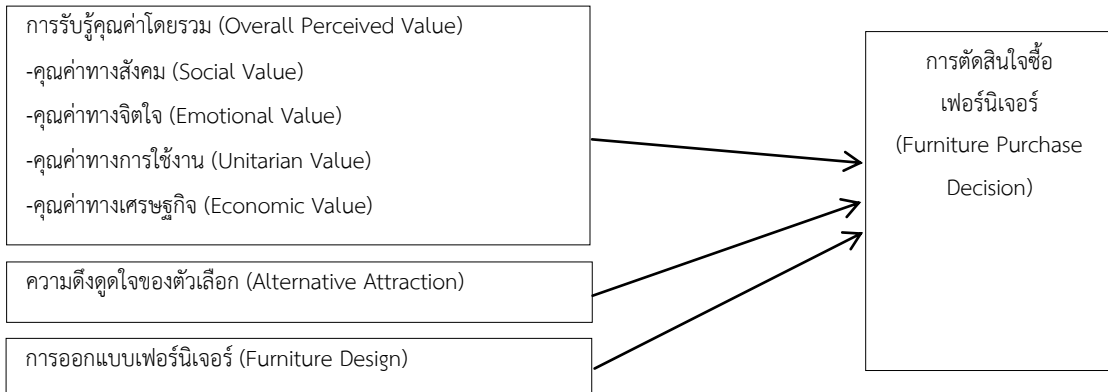
ความดึงดูดใจของตัวเลือก (Alternative Attraction) หมายถึง การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านจากห้างร้านหรือแหล่งที่มีสินค้าให้เลือกหลากหลาย สินค้าเฟอร์นิเจอร์มีเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น และทันสมัยตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคยุคใหม่ สามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้ง่ายขึ้น

การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ (Furniture Design) หมายถึง การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่สามารถตอบสนองวิถีการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค โดยมีการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ให้มีลักษณะลักษณะเฉพาะและออกแบบอย่างสร้างสรรค์ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และทันสมัย

การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริโภคกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน โดยเริ่มจากการรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน การประเมินค่าทางเลือก การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน และการประเมินผลภายหลังการซื้อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านแล้ว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การรับรู้คุณค่าโดยรวม ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดของงานวิจัย

กรอบแนวความคิดในการวิจัยข้างต้น แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ การรับรู้คุณค่าโดยรวม ประกอบด้วย คุณค่าทางสังคม ทางจิตใจ ทางการใช้งาน และทางเศรษฐกิจ ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ ที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) ด้วยแบบสอบถามปลายปิดที่สร้างจากการทบทวนงานวิจัยในอดีตและผ่านการตรวจสอบเครื่องมือ เพื่อมุ่งค้นหาข้อเท็จจริงจากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าโดยรวม ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

2. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่เคยซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยการทดสอบแบบสอบถามกับทางกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ชุด และคำนวณหาค่าของ $Partial R^2$ เพื่อนำไปประมาณค่าของขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen (1977) ผ่านการตรวจสอบและรับรองคุณภาพจากนักวิจัยเป็นจำนวนมากสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างให้ถูกต้องและทันสมัย (Howell, 2010 และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) จากการประมาณค่าตัวอย่างโดยมีค่า $Partial R^2$ เท่ากับ 0.0976164 ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.1081762 ความน่าจะเป็นของความคลาดเคลื่อนในการทดสอบประเภทหนึ่ง (α) เท่ากับ 0.05 จำนวนตัวแปรทำนาย เท่ากับ 6 อำนาจการทดสอบ ($1-\beta$) เท่ากับ 0.95 (Cohen, 1962) จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ตัวอย่าง

3. การสุ่มตัวอย่าง

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยแจกแบบสอบถาม และทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่มาร่วมงานเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านในงาน Thailand Furniture and Houseware Fair 2017 ระหว่างวันที่ 9-17 ธันวาคม 2560 ณ ศูนย์แสดงสินค้า ไบเทค บางนา โดยมีการสอบถามตัวอย่างเบื้องต้นด้วยคำถามคัดกรองตัวอย่างว่า “ท่านเคยซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านหรือไม่” หากตอบว่า “เคย” ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากตัวอย่างในการกรอกข้อมูลในแบบสอบถามจนครบจำนวน 200 ตัวอย่าง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ แบบสอบถามปลายปิดที่สร้างจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการทดสอบ ดังนี้

- **ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)** โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหาของคำถาม

- **ความเชื่อมั่น (Reliability)** โดยนำแบบสอบถามทดลองแจกให้กับตัวอย่าง (Pilot Test) จำนวน 40 ชุด และนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS ผลการวิเคราะห์ (Scale Reliability Analysis) พบว่า คำถามในแต่ละด้านมีระดับความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.715-0.889 และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ชุด พบว่า แต่ละตัวแปรมีระดับความเชื่อมั่นระหว่าง 0.762 – 0.901 ซึ่งผลของค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของทั้งสองกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามเกณฑ์ (Nunnally, 1978)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- **สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis)** เป็นการวิเคราะห์เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลที่ปรากฏในแบบสอบถาม ซึ่งค่าสถิติเชิงพรรณนาที่นำมาใช้ ได้แก่ การแจกแจงจำนวน การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

- **สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis)** เป็นการศึกษาถึงปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์ และคุณภาพเว็บไซต์ ซึ่งใช้มาตรวัดแบบอันตรภาค กับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อ ที่ใช้มาตรวัดอันตรภาคเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายถึงลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 200)

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ	ชาย	79	39.5
	หญิง	121	60.5
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	5	2.5
	20 – 29 ปี	70	35.0
	30 – 39 ปี	85	42.5
	40 – 49 ปี	30	15.0
	50 ปี ขึ้นไป	10	5.0
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	21	10.5
	ปริญญาตรี	123	61.5
	สูงกว่าปริญญาตรี	56	28.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	3	1.5
	เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ	62	31.5
	พนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง	83	41.5
	ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	28	14.0
	แม่บ้าน/พ่อบ้าน	19	9.5
	ผู้เกษียณอายุ	5	2.5
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	9	4.5
	15,000 – 25,000 บาท	53	26.5
	25,001 – 35,000 บาท	74	37.0
	35,001 – 45,000 บาท	28	14.0
	45,001 - 55,000 บาท	19	9.5
	55,001 บาท ขึ้นไป	17	8.5
ความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ครั้งต่อเดือน	147	73.5
	2 ครั้งต่อเดือน	28	14.0
	3 ครั้งต่อเดือน	17	8.5
	มากกว่า 3 ครั้งต่อเดือน	8	4.0
ค่าใช้จ่ายในการซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	ต่ำกว่า 5,000 บาท	107	53.5
	5,000 – 10,000 บาท	56	28.0
	10,001 – 15,000 บาท	24	12.0
	15,001 – 20,000 บาท	11	5.5
	20,001 บาท ขึ้นไป	2	1.0

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 ส่วนเป็นพนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 และมีรายได้ 25,000 – 35,000 บาทต่อเดือน จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ส่วนใหญ่มีความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ครั้งต่อเดือน จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 73.5 และมีค่าใช้จ่ายในการซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านโดยเฉลี่ยต่อครั้งต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ พบว่า การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางสังคม คุณค่าทางการใช้งาน และคุณค่าทางเศรษฐกิจ ความดึงดูดใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่

ความตั้งใจของตัวเลือก ($\beta = 0.548$) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ ($\beta = 0.398$) การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางสังคม ($\beta = 0.263$) คุณค่าทางเศรษฐกิจ ($\beta = 0.165$) และคุณค่าทางการใช้งาน ($\beta = 0.144$) ตามลำดับ โดยร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครได้ คิดเป็นร้อยละ 71.4 ส่วนการรับรู้คุณค่าโดยรวมด้านคุณค่าทางจิตใจไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	การตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน						
			b	S.E.	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่			0.816	0.268		3.158	0.002		
การรับรู้คุณค่าโดยรวม									
- คุณค่าทางสังคม	3.956	0.573	0.290	0.066	0.263	2.899	0.004*	0.548	1.826
- คุณค่าทางจิตใจ	3.898	0.595	0.098	0.054	0.098	1.632	0.105	0.457	2.126
- คุณค่าทางการใช้งาน	3.799	0.623	0.126	0.045	0.144	2.202	0.045*	0.403	1.245
- คุณค่าทางเศรษฐกิจ	3.856	0.499	0.156	0.069	0.165	2.248	0.025*	0.539	1.855
ความตั้งใจของตัวเลือก	3.945	0.598	0.489	0.039	0.548	5.576	0.000*	0.674	1.342
การออกแบบเฟอร์นิเจอร์	3.988	0.675	0.388	0.054	0.398	3.632	0.003*	0.417	2.541

$R^2 = .651$, $F = 111.312$, $*p < 0.05$

ในการศึกษาครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระ มีค่าเท่ากับ 0.417-0.674 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำคือ > 0.40 (Allison, 1999) แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันจากการตรวจสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าตั้งแต่ 1.245–2.541 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญ (Zikmund, Babin, Carr and Griffin, 2013, p.590)

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลสรุปการวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางสังคมส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากคุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสามารถใช้ ส่งเสริมฐานะทางสังคมหรือความมีชื่อเสียงของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติจะสามารถช่วยลดภาวะโลกร้อน การใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติที่ทรงคุณค่า อาทิ ไม้สัก หินอ่อน หนังสัตว์ ฯลฯ ช่วยส่งเสริมให้ผู้ซื้อที่มีความภูมิใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Chen and Hu (2010) ที่กล่าวว่า ผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบและใช้วัสดุที่ดี รวมถึงมีการผลิตที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้ใช้ดูดีมีฐานะ นอกจากนี้ การใช้ผลิตภัณฑ์ที่หรูหราช่วยให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ หรือผู้ที่มาเยือนมากขึ้น และผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมา ศรีเจริญ และนิตนา ฐานิตธนกร (2559) ที่พบว่า การตระหนักรู้ในแฟชั่น การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ด้านคุณค่าทางสังคม และด้านคุณค่าทางประโยชน์การใช้งานมีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นแบรนด์เนมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางจิตใจไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ซึ่งขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริโภคอาจจะมีการตัดสินใจเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านโดยพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ เป็นหลัก อาทิ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค ราคา โปรโมชั่น เป็นต้น ทั้งนี้ผลการศึกษาครั้งนี้ ขัดแย้งกับแนวความคิดของ Abdullah, Emme and Lamat (2013) ที่กล่าวว่า สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าจะสามารถสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ที่มีคุณค่าทางจิตใจต่อผู้บริโภค สามารถช่วยให้ผู้บริโภครู้สึกคลายเครียดและมีความสุขทางใจ รวมถึงการที่ผู้บริโภคมีความรู้สึกพึงพอใจ มั่นใจและภาคภูมิใจที่ได้ใช้สินค้าที่ผู้บริโภคได้เลือกหรือคัดสรรมาอย่างดี แต่ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมา ศรีเจริญ และนิตนา ฐานิตธนกร (2559) ที่พบว่า ความต้องการความเป็นเอกลักษณ์ ด้านการเลือกที่สร้างสรรค์ และด้านการหลีกเลี่ยงความเหมือน การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ด้านคุณค่าทางจิตใจ และด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นแบรนด์เนมของผู้บริโภค

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางการใช้งานส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริโภคมีความคิดเห็นว่า การเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการใช้งาน ง่ายต่อการดูแลรักษาและทำความสะอาด มีคุณภาพดี และสามารถตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์และความต้องการของผู้บริโภค (Beckmann and Funke, 2008) และผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับข้อค้นพบในอดีตของภักวดี ทรวงจิตสมบูรณ์ และนิตนา ฐานิตธนกร (2560) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมตามแนวรถไฟฟ้าของผู้บริโภคในกรุงเทพ ได้แก่ การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ด้านคุณค่าทางประโยชน์การใช้งาน คุณภาพการปฏิสัมพันธ์ และการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในขณะที่ความต้องการความเป็นเอกลักษณ์ การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจ และการตระหนักถึงราคาไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมตามแนวรถไฟฟ้าของผู้บริโภคในกรุงเทพ

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่มีการสินค้าเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่มีราคาสมเหตุสมผล หรือมีการซื้อในช่วงที่มีการลดราคาหรือมีการโปรโมชั่น ซึ่งสอดคล้องกับ Schön (2010) ที่พบว่า ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ มีราคาที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป และผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับลักษณะ ปานข้า และนิตนา ฐานิตธนกร (2561) ที่พบว่า คุณค่าทางเศรษฐกิจ ความง่ายในการใช้งาน และคุณภาพของการบริการมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบัตร Easy Pass ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ความดึงดูดใจของตัวเลือกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ของผู้บริโภคที่ตกแต่งบ้านในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริโภคจะเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์และตกแต่งบ้านจากห้างร้านหรือแหล่งที่มีสินค้าเฟอร์นิเจอร์ให้เลือกหลากหลาย รวมถึงมีการพิจารณาเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่สามารถใช้งานได้ทนทาน มีความประณีต และทำให้บ้านดูดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ *Witell, Löfgren and Gustafsson* (2011) ที่กล่าวว่า เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่ดีต้องสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว มีเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น และทันสมัยตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค เป็นคุณสมบัติหลักๆ ที่สามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้บริโภค รวมถึงสอดคล้องกับ *Zeithaml et al.* (1990) ที่กล่าวว่า แรงดึงดูดใจที่มีผลต่อความรู้สึกของผู้บริโภค เช่น ความสวยงาม ความหรูหรา ความน่าตื่นตึ่ง สะดุดตา ฯลฯ อันปรากฏให้เห็นทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเหล่านี้มีอิทธิพลสูงใจให้ผู้บริโภคเกิดความนิยมชมชอบและการตัดสินใจซื้อ และผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของพงศกร ดีแสน และนิตนา ฐานิตธนกร (2561) ที่พบว่า ปัจจัยคุณค่า คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ และการบอกต่อแบบปากต่อปากมีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟนของผู้บริโภค

การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริโภคมักจะเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่มีการออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้อย่างปลอดภัย และมีการออกแบบที่ทันสมัยสามารถตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคยุคใหม่ ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ *Mohamad, Ahmad, Masri and Hamid* (2015) ที่กล่าวว่า การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ดี ต้องสามารถตอบสนองวิถีการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค โดยเฟอร์นิเจอร์ที่มีการออกแบบให้มีลักษณะลักษณะเฉพาะและออกแบบอย่างสร้างสรรค์ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์ของผู้บริโภค และสอดคล้องกับข้อค้นพบของวิภา ศรีเจริญ และนิตนา ฐานิตธนกร (2559) ที่พบว่า ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง ภาพลักษณ์ตราสินค้า การออกแบบ และสิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจในเขตจังหวัดนนทบุรี แต่ผลการศึกษาค้นคว้านี้ขัดแย้งกับอริยศิริ ประเสริฐ และนิตนา ฐานิตธนกร (2559) ที่พบว่า ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบและการใช้งานไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์จักรยานของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากการศึกษา พบว่า ความดึงดูดใจของตัวเลือกส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านควรจัดการนำเสนอขายสินค้าเฟอร์นิเจอร์ให้มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ การออกแบบ สี สัน และวัสดุ เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อ รวมถึงควรมีการผลิตเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่สามารถใช้งานได้ทนทาน มีความประณีต และมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้ง่ายขึ้น

การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านควรมีการปรับปรุงการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาสินค้าให้ตรงกับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคมากขึ้น โดยเน้นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและผลิตตามความต้องการของลูกค้า รวมทั้งควรพัฒนาทักษะความสามารถของแรงงานให้มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน เพื่อให้มีความสามารถในการออกแบบให้ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านมีลักษณะลักษณะเฉพาะและออกแบบอย่างสร้างสรรค์ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่

อาทิ เน้นการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่มีขนาดเล็กกลง ติดตั้งง่าย เพื่อรองรับกับความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปของคนที่มีที่อยู่อาศัย ขนาดเล็กกลง เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์ของผู้บริโภค

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางสังคม ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ ตกแต่งบ้าน ควรเน้นผลิตเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เฟอร์นิเจอร์ที่ทำมาจากวัสดุรีไซเคิล เน้นสีโทนอ่อนและสีพาสเทล เฟอร์นิเจอร์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติช่วยลดภาวะโลกร้อน เป็นต้น รวมถึงควรมีการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ที่มีการผลิตจากวัสดุธรรมชาติที่ทรงคุณค่า อาทิ ไม้สัก หินอ่อน หนังสัตว์ ฯลฯ ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความภูมิใจและภูมิใจในฐานะทางสังคม

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านควรจัดจำหน่ายการสินค้าเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านที่มีราคาสมเหตุสมผล รวมถึงควรมีการจัดรายการส่งเสริมการขายสินค้าเฟอร์นิเจอร์ อาทิ การลดราคาในช่วงเทศกาลต่างๆ ฯลฯ เพื่อกระตุ้นและจูงใจผู้บริโภค รวมทั้งควรมีการกำหนดราคาสินค้าเฟอร์นิเจอร์ให้เหมาะสมกับคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป

การรับรู้คุณค่าโดยรวม ด้านคุณค่าทางการใช้งาน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านควรเน้นผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ที่คุณสมบัติเหมาะสมกับการใช้งาน ง่ายต่อการดูแลรักษาและทำความสะอาดและมีคุณภาพดี รวมถึงควรมุ่งเน้นการผลิตเฟอร์นิเจอร์อเนกประสงค์และเน้นประโยชน์ใช้สอย เน้นฟังก์ชันการใช้งานที่หลากหลาย และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานได้ตามต้องการ สามารถตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์และความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นประโยชน์และสามารถขยายต่อไปในทัศนะที่กว้างขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป โดยผู้ที่สนใจควรศึกษาถึงปัจจัยของตัวแปรอิสระอื่นๆ หลายตัวแปรที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรต้น อาทิ การยึดติดทางด้านอารมณ์ (Emotional Attachment) ความสอดคล้องกับตนเอง (Self-Congruence) หรือความสอดคล้องกับภาพลักษณ์ (Image Congruence) และการตลาดเชิงความสัมพันธ์ (Relationship Marketing) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมที่มีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ และใช้ในการวางแผนทางการตลาดต่อไป นอกจากนี้ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ควรมีการศึกษา ออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ และเฟอร์นิเจอร์ในโรงพยาบาล รวมถึงควรมีการพัฒนาเฟอร์นิเจอร์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เฟอร์นิเจอร์ที่ทำมาจากวัสดุรีไซเคิล ฯลฯ เพื่อตอบสนองกระแสรักษ์โลกในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กัลยลักษณ์ ปานขำ และนิตนา ฐานิตธนกร. (2561). การยอมรับเทคโนโลยี คุณค่าของบริการ คุณภาพของการบริการ และความง่ายในการใช้งานที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบัตร Easy Pass ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 56. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิตติมา ศรีเจริญ และนิตนา ฐานิตธนกร. (2559). ความต้องการความเป็นเอกลักษณ์ การรับรู้คุณค่าตราสินค้า และการตระหนักถึงคุณค่าในแพคเกจที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นแบรนด์เนมของผู้บริโภคในเขต

- กรุงเทพมหานคร. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2559 ครั้งที่ 3**.
นนทบุรี: โรงแรมริชมอนด์ สไตลิส คอนเวนชั่น.
- นางลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การกำหนดขนาดตัวอย่างและสถิติวิเคราะห์ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ. ใน **การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2555** (หน้า 11). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- บางกอกซิตี้ส์มาร์ท. (2559). **วิเคราะห์ทิศทางการตลาดสังหาริมทรัพย์ปี 2560**. สืบค้นจาก <http://www.bkkcitismart.com/แคมเปญ/วิเคราะห์ทิศทางการตลาดสังหาริมทรัพย์ปี-2560>.
- ปรียา เทคนอก. (2560). **ตลาดเฟอร์นิเจอร์ไฮเอนด์ยังเติบโต**. สืบค้นจาก <http://prop2morrow.com /2017/ตลาดเฟอร์นิเจอร์ไฮเอนด์ยังเติบโต/>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2560). **3 ยักษ์ใหญ่ธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ กับเวที..สร้างความต่างของสินค้า**. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/ViewNews.aspx?NewsID=9500000130937>.
- พงศกร ดีแสน และนิตนา ฐานิตชนกร. (2561). คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ ความภักดีต่อตราสินค้า คุณค่า การบอกต่อแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ และการรับประกันสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟนของผู้บริโภค Gen Y ในกรุงเทพมหานคร. ใน **การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 56**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัควัฒน์ ทรงจิตสมบูรณ์ และนิตนา ฐานิตชนกร. (2560). ความต้องการความเป็นเอกลักษณ์ การรับรู้คุณค่าตราสินค้าการตระหนักถึงราคา คุณภาพการปฏิสัมพันธ์ และการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมตามแนวรถไฟฟ้าของผู้บริโภคในกรุงเทพ. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- มาร์เก็ตเทียร์. (2560). **มูลค่าตลาดเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน**. สืบค้นจาก <http://marketeer.co.th/archives/70292>.
- วีณา ศรีเจริญ และนิตนา ฐานิตชนกร. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจในเขตจังหวัดนนทบุรี. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2559 ครั้งที่ 3**. นนทบุรี: โรงแรมริชมอนด์ สไตลิส คอนเวนชั่น.
- ศูนย์บริการธุรกิจอุตสาหกรรม. (2560). **แนวโน้มอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ปี 2560**. สืบค้นจาก <https://bsc.dip.go.th/th/category/sale-marketing/sm-furnitureindustry>.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจ และเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. (2560). **อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์**. สืบค้นจาก <https://www.gsb.or.th/getattachment/b6f5938c-8fdf-4d15-b4891414-92afeb7/infographic>.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2560). **อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์เชิงสร้างสรรค์**. สืบค้นจาก <http://www3.oie.go.th/furniture01.html>.
- อิสริยตรี ประเสริฐ และนิตนา ฐานิตชนกร. (2559). ปัจจัยคุณค่าตราสินค้า พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อจักรยานของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน **การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 12**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Abdullah, M.F.A., Emme, S. and Lamat, M. (2013). Industrial Design Innovation of Sarawak Contemporary Furniture Design. *Procedia Engineering*, 53(2013), 673 – 682.

- Allison, P. D. (1999). **Multiple regression: A primer**. Thousand Oaks: Pine Forge.
- Beckmann, M.J., and Funke, U.H. (2008). Product attraction, advertising and sales: Towards a utility model of market behavior. **Zeitschrift fur Operations Research**, 22(1), 1-11.
- Chen, P.T. and Hu, H.H. (2010). How determinant attributes of service quality influence customer-perceived value: An empirical investigation of the Australian coffee outlet industry. **International Journal of Contemporary Hospitality Management**, 22(4), 535-551.
- Cohen, J. (1962). The statistical power of abnormal-social psychological research: A review. **The Journal of Abnormal and Social Psychology**, 65(3), 145-153.
- Cohen, J. (1977). **Statistical power analysis for the behavioral sciences**. New York: Academic Press.
- Howell, D.C. (2010). **Statistical methods for psychology** (7th ed.). Belmont: Prentice-Hall.
- Mohamad, H.A.W., Ahmad, S., Masri, M. and Hamid, A.B.A. (2015). Malay furniture: Design, function and meaning. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 202(2015), 285 – 293.
- Nunnally, J.C. (1978). **Psychometric theory** (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Schön, C. (2010). On the product line selection problem under attraction choice models of consumer behavior. **European Journal of Operational Research**, 206(1), 260-264.
- Witell, L., Löfgren, M. and Gustafsson, A, (2011). Identifying ideas of attractive quality in the innovation process. **The TQM Journal**, 23(1), 87-99,
- Zeithaml, V. A., Berry, L. and Parasuraman, A. (1990). The behavioral consequences of service quality. **Journal of Marketing Research**, 60(2), 31-46.)
- Zikmund, W. G., Babin, B. J., Carr, J. C. and Griffin M. (2013). **Business research methods** (9th ed.). South-Western: Cengage Learning.

การรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา
RECOGNITION OF BRAND EQUITY AND PURCHASING BEHAVIOR OF SILK CONSUMERS IN
NAKHON RATCHASIMA

นันทนา ป้องจันมณีสกุล¹

Nanathana Pongchanmanisakun¹

สุธาสิณี โพธิ์ชาธาร¹

Suthasinee Phochathan¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัด 3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมากับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ซื้อผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวค่าเอฟ (One-Way ANOVA) คำนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบรายคู่ โดยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe's)

ผลการศึกษาพบว่า

1. พฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อผ้าไหม 3-4 ในระยะเวลา 1 ปี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 56.88 ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหมต่อครั้งต่ำกว่า 2,000 บาท จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 65.19 ประเภทของผ้าไหมที่เลือกซื้อมากที่สุด คือ ผ้าฝ้าย จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 52.73 สถานที่ในการซื้อผ้าไหม คือ งานนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า จำนวน 167 คนคิดเป็นร้อยละ 43.38 เหตุผลในการซื้อผ้าไหมเพื่อเป็นของขวัญ จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 50.91 สิ่งพิจารณาในการซื้อผ้าไหม คือ คุณภาพของสินค้า จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 43.89 ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม คือ ตัวเอง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 53.51 ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม คือ งานเทศกาลต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันปีใหม่ จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 49.09 และทราบข้อมูลเกี่ยวกับผ้าไหมจากใบปลิว/แผ่นพับ จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 39.74

2. การรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านการรู้จักตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมมีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมาสูงสุด คือ ด้านการรู้จักตราสินค้า อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง และด้านความผูกพันต่อตราสินค้ามีระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบการพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา กับรับรู้คุณค่าตราสินค้า จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมจำแนกตาม

ความถี่ในการซื้อผ้าไหม ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหม สถานที่ในการซื้อผ้าไหม สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม และแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าไหมโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการซื้อจำแนกตามประเภทของผ้าไหมโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การรับรู้คุณค่าตราสินค้า, พฤติกรรมการซื้อผ้าไหม

ABSTRACT

Purposes of this research. 1) To investigate purchasing behavior of silk consumers in Nakhon Ratchasima. 2) To investigate the recognition of brand equity silk consumers in Nakhon Ratchasima. 3) To compare the purchasing behavior and brand equity of silk consumers in Nakhon Ratchasima. The sample group was 385 silk consumers in Nakhon Ratchasima. A questionnaire method was utilized as data collection instrument. The data was analyzed by statistic, frequency, percentage, mean, standard deviation and F-test One-Way ANOVA. The statistical significance is at .05 level. When the differentiations were found, they would be tested in pair by Scheffe's.

The study indicates that ;

1. According to purchasing behavior of silk consumers in Nakhon Ratchasima, 219 silk consumers buy silk 3-4 times each year (56.88 percent of total). Group of spending under 2,000 bath is 251 people (65.19 percent of total). “Uncut silk” is the most popular type for 203 people of 52.73 percent. 167 people or 43.38 percent prefer to purchase at their silk at exhibition or expo. 196 people or 50.91 percent buy silk as a present. The quality of silk is the most important factor for 169 silk buyers or 43.89 percent. 206 people or 53.51 make a purchase by their self-confident (not persuaded by surrounding people opinion). Lastly, 189 people or 49.09 percent buy silk on special occasions or events such as father or mother days and New Year time. Moreover, 153 people or 39.74 can receive silk detail and information from brochures.

2. Recognition of brand equity for silk consumers in Nakhon Ratchasima are compiled of the following factors. Brand image, Brand value, Brand relationship, Brand royalty and related copyright. In generally, Recognition of brand equity is in the middle level awareness and considering this in portions. The result can be found. Firstly, the most significant factor for recognition of brand equity for silk consumers in Nakhon Ratchasima is Brand image (in the middle level). Secondly, silk related copyright is also found in middle level. Lastly, brand relationship has the lowest consequence on the recognition of brand equity factor, however, brand relationship is still located in the middle level.

3. The comparison between the purchasing behavior of silk consumers in Nakhon Ratchasima and recognition of brand equity. In conclusion, silk consumers in Nakhon Ratchasima are classified from following groups, buying frequency, cost, place, quality, surrounding people

opinion, special occasions, overall silk detail and information and the average income. These have moderate differentiation of statistical significance at the .05 level. The overall of purchasing behavior of silk consumers depending on types of silk has also moderate differentiation of statistical significance at the .05 level.

Keywords : Brand equity, Purchasing behavior of Silk

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานะเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศต้องประสบปัญหาความยากจน และขาดแคลนรายได้ หนึ่งในนโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องเร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับรากหญ้าได้ถูกถ่ายทอดเพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน คือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยมีเป้าหมายในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเข้มแข็ง ด้วยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองผนวกเข้ากับ ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เกิดจากการเรียนรู้ และสั่งสมประสบการณ์ผ่านมาหลายชั่วอายุคนมาพัฒนาเป็นสินค้าเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกตำบลนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่นมาปรับใช้ในการผลิต และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ และประชาชนให้มีรายได้มั่นคง ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กรมการพัฒนาชุมชน. 2556)

ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ไหมของไทยเป็นเอกลักษณ์ของประเทศมาเป็นเวลานาน ในด้านความงดงามของสีสันทันและลวดลาย รวมถึงฝีมือการทอผ้าของคนไทยที่ได้รับการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผ้าไหมและผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมของไทยนั้น ต่างก็ได้รับความนิยมน้อย่างแพร่หลายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผ้าไหมเป็นสินค้าหัตถกรรมที่มีขั้นตอนการผลิต ที่ใช้แรงงานคนเป็นหลัก ซึ่งเหมาะสมกับโครงสร้างของประเทศไทยที่มีแรงงานเป็นจำนวนมากกล่าวคืออุตสาหกรรมการผลิตไหม สามารถสร้างงานให้กับชาวบ้าน และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่แรงงานในชนบทด้วย โดยในช่วงที่ผ่านมาไหมและผลิตภัณฑ์ไหมไทย สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นมูลค่าเฉลี่ย 1,000 ล้านบาทต่อปี (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2558 : ออนไลน์) ซึ่งอุตสาหกรรมการผลิตไหมนี้ สามารถทำควบคู่กับอาชีพการเกษตรอื่น ๆ เช่น การทำไร่ ทำสวน ทำนา เพราะสามารถใช้เวลาว่างจากงานในภาคเกษตรมาทอได้ และช่วยให้ชาวบ้าน มีรายได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปีรวมทั้งลดการอพยพและเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งการทอผ้าที่บ้าน เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานของคนไทย ในอดีตการทอผ้ามีอยู่แทบทุกครัวเรือนในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เพราะนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันคนไทยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้นและหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าไทย ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าไหม โดยเฉพาะผ้าไหมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีเวลาว่างจากการทำนาก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ไว้ใช้ในครอบครัว หรือใช้ในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ในการดำรงชีวิตของครอบครัว การทอผ้าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำในเวลาว่างจากการทำนา ซึ่งในอดีตจะทอผ้าไว้ใช้ในครอบครัว ใช้ในงานบุญงานกุศล เหลือจากการใช้จึงจะขายให้กับผู้ที่สนใจต้องการจะซื้อ โดยมีได้คิดที่จะทอเพื่อการค้าแต่อย่างใด ในการทอผ้าเป็นหน้าที่ของแม่บ้านที่จะต้องถ่ายทอดให้กับลูกหลานสืบทอดกันมา ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีชื่อเสียงในเรื่องการทอผ้าอย่างมาก (บัวรัตน์ ศรีนิลและคณะ. 2555)

ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเป็นสินค้าที่สำคัญสินค้าหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในด้านผ้าไหม และอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ที่เข้ามาสู่จังหวัดนครราชสีมาก็มาจากผ้าไหม นอกจากนี้ยังมีการทอผ้าไหมที่สวยงามหลากหลายลวดลาย ทำให้จังหวัดนครราชสีมาได้ชื่อว่าเป็นเมืองผ้าไหมงาม และผู้คนยอมรับ ดังคำขวัญที่ว่า “เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน” อีกทั้งผลิตภัณฑ์ผ้าไหมได้ขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับอีกด้วย ผ้าไหมของจังหวัดนครราชสีมา มีเทคนิคการทอลวดลายที่มีความสวยงาม เป็นผ้าทอพื้นเมืองที่ทอขึ้นมาจากเส้นไหมอันเป็นเส้นใยจากธรรมชาติ มีเอกลักษณ์ของตัวเอง โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นทั้งประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยที่มาจากจังหวัดอื่นซึ่งนิยมใช้ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นผ้าผืน เสื้อ กางเกง กระโปรง ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋าต่างค์และอื่นๆ ดังนั้นในการที่จะผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของตลาดและสามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงพฤติกรรม การซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า เพื่อเป็นแนวทางต่อกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มแม่บ้าน และผู้จำหน่ายผ้าไหมนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของตลาดและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและวางกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจผ้าไหมให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคได้ตรงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. 2558)

ผ้าทอไทยสืบสานมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น สะท้อนเสน่ห์ ภูมิปัญญาและเทคนิคการทอในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งในปัจจุบันผ้าทอไทยได้ปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ ตามยุคสมัย โดยคนรุ่นใหม่ที่เห็นคุณค่าของผ้าทอไทย แปรลงโฉมผ้าทอให้ร่วมสมัยและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า และพยายามผลักดันให้ผ้าทอไทยกลายเป็นเครื่องนุ่งห่มที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคจะส่งผลให้ผู้บริโภคสามารถจำชื่อตรา ยี่ห้อของสินค้าได้ เกิดความรู้ในสินค้า และเกิดความต้องการซื้อสินค้า สินค้าที่ผู้บริโภคซื้อจะต้องเป็นสินค้าที่ผู้บริโภครู้จักเท่านั้น (ศรีภิญญา มงคลศิริ. 2556) ซึ่งในผลิตภัณฑ์ผ้าไหมนั้นถือเป็นสินค้าที่มีขั้นตอนการผลิตที่พิถีพิถัน ต้องใช้งานฝีมือ และความชำนาญของผู้ผลิต โดยผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของประเทศไทย

ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายย่อยที่ผลิตและจำหน่ายผ้าไหมไทยภายในประเทศได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการทางการตลาดต่อไปในอนาคต และพัฒนาผ้าไหมไทยให้มีคุณภาพและมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมให้คนไทยกลับมาเห็นความสำคัญของผ้าไหมไทยและมีการใช้ผ้าไหมไทยแพร่หลายมากขึ้น อันนำมาซึ่งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมิให้สูญหายไปและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา กับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

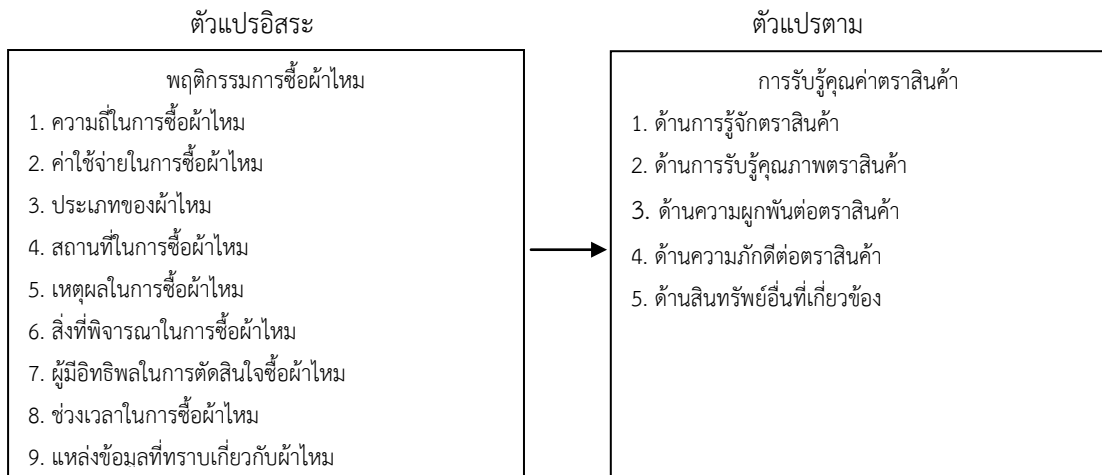
ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ผ้าไหม หมายถึง ผ้าที่ทอด้วยกึ่งทอมือหรือกึ่งกระตุกโดยใช้เส้นไหมแท้ ซึ่งเป็นเส้นใยธรรมชาติที่ได้จากใยโปรตีนของรังไหม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสวยงามและลวดลายแตกต่างกันไปแต่ละภูมิภาค
2. พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ หมายถึง การกระทำของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้สินค้าและบริการ รวมถึงกระบวนการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนการซื้อและเป็นตัวกำหนดให้เกิดการตัดสินใจของผู้ซื้อ ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ความถี่ในการซื้อผ้าไหม ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหม ประเภทของผ้าไหม สถานที่ในการซื้อผ้าไหม เหตุผลในการซื้อผ้าไหม สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม และแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าไหม
3. ตราสินค้า หมายถึง สัญลักษณ์ชื่อร้าน โลโก้ร้าน เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการปรากฏอยู่บนหีบห่อ หรือป้ายฉลากสินค้าที่ระบุชื่อของตราสินค้านั้น ๆ
4. คุณค่าตราสินค้า หมายถึง เอกลักษณะเฉพาะ และคุณสมบัติที่โดดเด่นที่เพิ่มมูลค่าตราสินค้าให้กับผู้บริโภค
5. การรับรู้คุณค่าตราสินค้า หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์เลือกที่จะรับรู้ สรุปการรับรู้ตีความหมายการรับรู้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สัมผัส เพื่อที่จะสร้างภาพในสมอง ซึ่งแต่ละคนจะมีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกันซึ่ง จะนำไปสู่การตัดสินใจหรือสามารถประมวลเข้ากับประสบการณ์เดิมและแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น ทางด้านเจตคติ อารมณ์ การยอมรับ ไม่ยอมรับ สนใจ ไม่สนใจรวมถึงการสื่อสารเพื่อการรับรู้ เป็นมูลเหตุสำคัญของการรับรู้ เช่น การปลูกเร้าอารมณ์ การสร้างศรัทธา การให้รางวัล เป็นต้น อีกมุมหนึ่งการรับรู้ก็คือ กระบวนการทางจิตของมนุษย์ที่ได้สัมผัส ได้แก่ การสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน การได้รสผ่านเซลล์ประสาทส่วนกลาง แล้วแปลความหมายเกิดการรับรู้ ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ที่แม่นยำมากขึ้น หากมีประสบการณ์ และมีความรู้เดิมช่วยการตีความหมาย ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย การรู้จักตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า ความผูกพันต่อตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้า และสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผ้าไหม ประยุกต์ใช้แนวคิด 6Ws 1H ของ Kotler ประกอบด้วย ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2550 : 193) ; ฉัตยาพร เสมอใจ (2550 : 49) และการรับรู้คุณค่าตราสินค้าซึ่งใช้แนวคิดและทฤษฎี ประกอบด้วย Aaker (1996) ; Keller (1998) ; Auken (2002) มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมาเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวทางในการศึกษา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ซื้อผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ซื้อผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมาเนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน การหาขนาดของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจึงใช้สูตรในการคำนวณ จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้กลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 385 ตัวอย่าง ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยเลือกเฉพาะผู้ที่ซื้อไหมในจังหวัดนครราชสีมา (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2555 : 74)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยลักษณะของคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการซื้อผ้าไหม ประกอบด้วย ความถี่ในการซื้อผ้าไหม ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหม ประเภทของผ้าไหม สถานที่ในการซื้อผ้าไหม เหตุผลในการซื้อผ้าไหม สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม และแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าไหม โดยลักษณะของคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ประกอบด้วย ด้านการรู้จักตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง เครื่องหมายการค้าโดยลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยการบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อดูว่ากลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะหรือต้องการในเรื่องใดมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม มาทำการประมวลผลข้อมูล ข้อมูลที่ลงทะเบียนจะทำการป้อนข้อมูลของคำตอบในแบบสอบถาม บันทึกเข้าไฟล์ลงในดิสก์ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (ธานินทร์ ศิลป์จาร. 2551 : 128) นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 พฤติกรรมการซื้อผ้าไหม ประกอบด้วย ความถี่ในการซื้อผ้าไหม ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหม ประเภทของผ้าไหม สถานที่ในการซื้อผ้าไหม เหตุผลในการซื้อผ้าไหม สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม และแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าไหม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ประกอบด้วย ด้านการรู้จักตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และสินทรัพย์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การแปรความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2553 : 103)

2. การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อหาค่าความแตกต่างของความแปรปรวนทางเดียวระหว่างพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของข้อมูลตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป กับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบรายคู่โดยวิธีการเชฟเฟ้ (Scheffé)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมาและการรับรู้คุณค่าตราสินค้า สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 70.39 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 48.05 สถานภาพสมรส จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 60.26 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 83.64 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 74.03

2. พฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อผ้าไหม 3-4 ครั้ง ในระยะเวลา 1 ปี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 56.88 ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหมต่อครั้งต่ำกว่า 2,000 บาท จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 65.19 ประเภทของผ้าไหมที่เลือกซื้อมากที่สุด คือ

ผ้าฝ้าย จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 52.73 สถานที่ในการซื้อผ้าไหม คือ งานนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 43.38 เหตุผลในการซื้อผ้าไหมเพื่อเป็นของฝาก จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 50.91 สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม คือ คุณภาพของสินค้า จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 43.89 ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม คือ ตัวเอง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 53.51 ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม คือ งานเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันปีใหม่ จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 49.09 และทราบข้อมูลเกี่ยวกับผ้าไหมจากใบปลิว/แผ่นพับ จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 39.74

3. การรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านการรู้จักตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมมีการรับรู้ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมาสูงสุด คือ ด้านการรู้จักตราสินค้า อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง และด้านความผูกพันต่อตราสินค้ามีระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา

การรับรู้คุณค่าตราสินค้า	ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า			
	ภาพรวม	สูงสุด	ปานกลาง	ต่ำสุด
ด้านการรู้จักตราสินค้า	ปานกลาง	มีการจดจำตราสินค้าประเภทผ้าไหมได้เป็นอย่างดี	ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ มีความโดดเด่นกว่าสินค้าทั่วไป	การได้ยื่น/เข้าร่วมงานเปิดตัวผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ
ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า	ปานกลาง	ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ มีความโดดเด่นด้านรูปลักษณะ	ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ เป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันคุณภาพของสินค้า	ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ คุณภาพดี แม้ใช้มาเป็นระยะเวลานาน
ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า	ปานกลาง	ไม่เคยผิดหวังจากการใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ	ความภูมิใจในผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ เพราะถือเป็นภูมิปัญญาไทย	ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจเมื่อได้ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมจากตราสินค้าที่ซื้อ
ด้านความภักดีต่อตราสินค้า	ปานกลาง	ไม่เคยคิดอยากลองใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้า	ในอนาคตจะซื้อสินค้าประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากประเภทผ้าไหม จะซื้อตราสินค้าเดิม	หากต้องการผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมใหม่จะยังคงซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมในตราสินค้าเดิม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การรับรู้คุณค่า ตราสินค้า	ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า			
	ภาพรวม	สูงสุด	ปานกลาง	ต่ำสุด
ด้านสินทรัพย์อื่น ที่เกี่ยวข้อง	ปานกลาง	ภาพลักษณ์ที่ดีของ ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า ไหมของตราสินค้าที่ ซื้อเป็นที่จดจำ	การไม่สับสน เครื่องหมายการค้าที่ คล้ายกันของตรา สินค้าที่ซื้อ	การใช้ผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าไหมจากตรา สินค้าที่ซื้อ เพราะ เชื่อถือในแหล่งผลิต

4. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา กับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ได้แก่ ความถี่ในการซื้อผ้าไหม ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหม ประเภทของผ้าไหม สถานที่ในการซื้อผ้าไหม เหตุผลในการซื้อผ้าไหม สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม และแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าไหม สามารถสรุปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา กับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า

พฤติกรรมการซื้อ	ผลการเปรียบเทียบการรับรู้คุณค่าตราสินค้า	
	ภาพรวม	รายด้าน
ความถี่ในการซื้อผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	
ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	
ประเภทของผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญฯ 1. ด้านการรู้จักตราสินค้า 2. ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า 3. ด้านความภักดีต่อตราสินค้า 4. ด้านสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญฯ 1. ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า
สถานที่ในการซื้อผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	
เหตุผลในการซื้อผ้าไหม	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญฯ 1. ด้านการรู้จักตราสินค้า 2. ด้านความภักดีต่อตราสินค้า 3. ด้านสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญฯ 1. ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า 2. ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า
สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	
ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	
ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	
แหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าไหม	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	

อภิปรายผล

จากศึกษาพฤติกรรมการณ์ซื้อของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา และการรับรู้คุณค่าตราสินค้า มีข้อค้นพบประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้คุณค่าตราสินค้าในด้านการรู้จักตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านสินทรัพย์อื่นที่เกี่ยวข้อง ที่เพียงพอทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงสิ่งที่จะช่วยยืนยันคุณภาพของสินค้า สามารถทราบแหล่งที่มาของสินค้า หลักฐานต่าง ๆ ของผู้ทำหรือผู้ให้บริการ ช่วยในการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น เกิดความง่ายในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ โดยการสร้างความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น หรือตราสินค้าในสินค้าประเภทเดียวกัน สร้างความพอใจให้กับร้านค้า ทำให้เต็มใจที่จะขายสินค้าโดยตราสินค้าจะยืนยันคุณภาพของสินค้าบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ความมีชื่อเสียง ซึ่งจะทำให้ร้านค้าเกิดการยอมรับที่จะขายสินค้าได้อย่างไม่ลังเลก่อให้เกิดความจงรักภักดีและการซื้อซ้ำของลูกค้า สร้างความภูมิใจให้กับผู้บริโภคที่ใช้สินค้านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ ศรีภิญญา มงคลศิริ (2556) ; จินต์จุฑา อีสริยภัทร์ (2556) ; เสรี วงษ์มณฑา (2550) ได้กล่าวถึง คุณค่าของตราสินค้าไว้ว่า เป็นคุณค่าเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นในความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า และเป็นส่วนที่มีความสำคัญที่สุดของแนวคิดเรื่องตราสินค้า เพราะคุณค่าที่แท้จริงของสินค้าเกิดจากความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ซึ่งการสร้างคุณค่าตราสินค้าให้เกิดขึ้นในจิตใจผู้บริโภคนั้น จะต้องทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าสินค้ามีความแตกต่างจากสินค้าอื่นก่อน จากนั้นเชื่อมโยงตราสินค้าเข้ากับความทรงจำของผู้บริโภค และเมื่อผู้บริโภคได้ใช้สินค้าและเกิดความพึงพอใจก็จะเกิดความภักดีต่อตราสินค้า ทั้งนี้เนื่องมาจากตราสินค้าที่ผู้บริโภคผ้าไหมเลือกซื้อสามารถเข้ามาอยู่ในใจของผู้บริโภคได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมีมั่นใจในสินค้าว่าสินค้านั้นมีคุณภาพดี และเชื่อถือได้

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์ซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา กับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีพฤติกรรมการณ์ซื้อผ้าไหมจำแนกตาม ความถี่ในการซื้อผ้าไหม ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าไหม สถานที่ในการซื้อผ้าไหม สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าไหม ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผ้าไหม ช่วงเวลาในการซื้อผ้าไหม และแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าไหม โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการณ์ซื้อจำแนกตามประเภทของผ้าไหม โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550) ได้กล่าวถึง เหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มต้นจากการเกิดสิ่งกระตุ้น ทำให้เกิดความต้องการ จากนั้นสิ่งกระตุ้นจะผ่านเข้ามาในความรู้สึกของผู้ซื้อ ซึ่งผู้ผลหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่าง ๆ ของผู้ซื้อ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบสนองของผู้ซื้อ หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ ส่วนพฤติกรรมการณ์ซื้อจำแนกตามเหตุผลในการซื้อผ้าไหม โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550) ได้กล่าวถึง ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ เป็นคำถามเพื่อทราบถึงวัตถุประสงค์ในการซื้อ ผู้บริโภคซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสนองความต้องการของเขาทั้งทางร่างกาย จิตวิทยา ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการณ์ซื้อ คือ ปัจจัยภายในหรือปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยเฉพาะบุคคล

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการรู้จักตราสินค้า ส่งผลต่อระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้ามากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

1. ผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา มีการจดจำตราสินค้าประเภทผ้าไหมได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าสูงสุด เพราะฉะนั้นกลุ่มผู้ผลิต และผู้จำหน่ายผ้าไหม ควรที่จะขยายมุมมองทางการตลาดให้กว้างขึ้น เพื่อใช้ในการตัดสินใจทางการตลาด ในการที่จะสร้างหรือทำการปรับปรุงตราสินค้าให้ผู้บริโภคสามารถระลึกและจดจำได้ในตราสินค้าให้มากขึ้น เช่น การสร้างความแข็งแกร่ง และความโดดเด่นกับตราสินค้าในหลาย ๆ รูปแบบ ผ่านทางกิจกรรมทางการสื่อสารการตลาด ซึ่งการตระหนักรู้ในตราสินค้าด้วยการสร้างการจดจำและการระลึกได้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางธุรกิจเพื่อครองใจผู้บริโภค เนื่องจากการตระหนักรู้ในตราสินค้าเป็นการสร้างการรู้จักตราสินค้าหรือการรับรู้ว่ามีตราสินค้านั้นอยู่ในตลาด และเป็นเป้าหมายหลักโดยทั่วไปของการโฆษณา เพราะตราสินค้าจะเข้าไปอยู่ในความทรงจำและถูกกระตุ้นออกมาจากความทรงจำทุกครั้งที่ผู้บริโภคเกิดความต้องการสินค้าประเภทนั้น ๆ

2. ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา รองลงมา คือ มีการรับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อมีความโดดเด่นกว่าสินค้าทั่วไป เพราะฉะนั้นกลุ่มผู้ผลิต และผู้จำหน่ายผ้าไหม ควรที่จะนำเสนอถึงจุดขายที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่นและแตกต่างจากตราสินค้าของคู่แข่ง เพื่อชักจูงให้ผู้บริโภคเลือกซื้อตราสินค้าของเรามากกว่าตราสินค้าอื่น ๆ โดยอาจสื่อสารด้วยการเปรียบเทียบคุณสมบัติทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้า คุณสมบัติในการใช้งาน ประสิทธิภาพหรือภาพลักษณ์กับคู่แข่งด้วยวิธีการที่เปิดเผยหรือบอกเป็นนัย เมื่อตราสินค้าได้สร้างความแข็งแกร่งและมีความโดดเด่นขึ้นภายในใจของผู้บริโภคจนเกิดเป็นภาพลักษณ์ตราสินค้าในทางบวกได้แล้ว ก็จำเป็นต้องทำการตรวจสอบวัดระดับของภาพลักษณ์ตราสินค้าภายในใจผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงให้ภาพลักษณ์ตราสินค้าในใจของผู้บริโภคเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ต้องการสื่อสารออกไปอย่างแท้จริง

3. ระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา ต่ำสุด คือ การรับรู้การได้ยิน/เข้าร่วมงานเปิดตัวผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหมของตราสินค้าที่ซื้อ ส่งผลต่อ อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล หรือสามารถมีส่วนร่วมในการจัดงานแสดงผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหม อย่างเพียงพอที่จะกระตุ้นหรือจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้าได้เพราะฉะนั้นกลุ่มผู้ผลิต และผู้จำหน่ายผ้าไหม จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมทางการสื่อสารการตลาดเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยสามารถเพิ่มการรับรู้การได้ยินข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากการส่งเสริมการตลาดจากการโฆษณาสม่ำเสมอ การใช้ความพยายามของพนักงานขาย การลด แลก แจก แถม การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทั่วไป รวมทั้งการเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านวัฒนธรรมจากงานแสดงสินค้าในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2556). การเพิ่มทุนทางปัญญาพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : บางกอกบลู๊ต.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2555). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินต์จุฑา อิศริยภัทร์. (2556). การสร้างตราสินค้า. เอกสารประกอบการสอน เรื่อง การสร้างตราสินค้า. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

- ฉัตยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- บัวรัตน์ ศรีนิลและคณะ. (2555). **รายงานโครงการประมวลสถานภาพ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ การวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับผ้าทอพื้นบ้านของไทยให้ได้เปรียบในการแข่งขัน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศรีกัญญา มงคลศิริ. (2556). **Brand Management**. กรุงเทพฯ : ไฮเออร์เพรส.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2558). **ข้อมูลทั่วไป**. นครราชสีมา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2550). **ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- Aaker, D.A. (1996). **Managing Brand Equity : Capitalizing on the Value of a Band Name**. New York : Free Press.
- Auken, B.V. (2002). **The Brand Checklist**. London : Kogan Page.
- Keller, K.L. (1998). **Strategic Brand Management, Building, Measuring, and Managing Brand Equity**. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.

การวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา

STEERING THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY BY OPERATING SUFFICIENCY ECONOMY
VILLAGES THE RANG KA YAI SUB-DISTRICT AREA, PHIMAI DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA

สุรัตน์ หงส์ไทย¹ ดวงพร กิจอาทร² และ เอกรัตน์ เอกศาสตร์³

Surat Hongthai¹ Dungporn Kitarethon² and Ekkarat Ekkasart³

^{1,2}อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

³รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของบริบทชุมชนและการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และหนุนเสริมข้อมูลและการเรียนรู้ตอบสนองการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวมภายใต้แผนงานการวิจัยบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลจากการดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับผลการวิจัยการขับเคลื่อนการวิจัย โดยการเตรียมความพร้อมบุคลากรที่เป็นภาคีวิจัยทุกภาคส่วน การดำเนินการวิจัย และการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานวิจัย ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาล ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน และครัวเรือนเป้าหมาย มีเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบศึกษาบริบทชุมชน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และการประชุมระดมสมอง และแบบการประชุมสรุปบทเรียน ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดกลุ่มหมู่บ้านเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบททางประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศ สังคมและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ จัดแบ่งหมู่บ้านเพิ่มเติมตามพัฒนาการของการจัดการปกครองท้องถิ่นและท้องถิ่น จากการเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีพัฒนาการแสดงเป็นลักษณะของชุมชนท้องถิ่นของไทยในหลายมิติไปพร้อม ๆ กัน ทั้งชุมชนเชิงสังคมเครือญาติและชุมชนที่รัฐจัดระบบสวัสดิการที่ทำกิน มีการบริหารจัดการชุมชนที่ประสานกันอย่างดีทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นและท้องถิ่น ทำให้เกิดการจัดทำผังชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีการวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนจัดทำและดำเนินการแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกิจกรรมแกนร่วมคือ การทำบัญชีครัวเรือน การพัฒนากลุ่มอาชีพเสริมนาร่อง การจัดทำนิทรรศการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนตามประเด็นเป้าหมายการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ จิตใจและสังคม เศรษฐกิจ การเรียนรู้ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดประโยชน์ในระดับมากที่สุด มีระดับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ อยู่ดี กินดี รองลงมา คือพออยู่ พอกิน และมีศรีสุขตามลำดับ

คำสำคัญ : การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง, แผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The objectives of this research project were to investigate the characteristics of the community contexts and the operation of sufficiency economy village, to steer the sufficiency economy philosophy through the operation of sufficiency economy village using the participatory action research, and to support the information and learning for the holistic steering of sufficiency economy philosophy of the integrated research plan under the an integrated research plan on ‘The holistic steering of the sufficiency economic theory in the Rang Ka Yai Sub-district Area, Phimai District, Nakhon Ratchasima’. This study involved preparing personnel from all related sectors, conducted the research, and followed up for the evaluation of the research. The target population and sample group included municipality administrators, community leaders, village committee, and target households. The data collecting tool consisted of a questionnaire, a community context investigation form, in-depth interviews, group-discussion recording and brainstorming meeting form, and lesson-learn forms. The results showed that there was a grouping management in the villages to increase the effectiveness of the steering of the sufficiency economy philosophy according to the existing historical, geographical, social and economic contexts, and there were additional groupings due to the revolution of inlocal administration and local government. The area was an old community with some revolution expressed in the form of Thai local community characteristics in various dimensions, such as relative-based community and government-supported welfare community with good coordination of the community management within the organization between inlocal administration and local government. The steering of sufficiency economy village and empowering data and learning with research plan resulted in the participation on creating community plan. The plan consisted of analyzing the potential and developing strategies for steering the sufficiency economy villages, developing and implementing the sufficiency economy community plan using the main activities of household accounting, developing pilot part-time careers, arranging exhibitions in the sufficiency economy philosophy learning center, and improving community leader’s potential in various issues of the development goals of the sufficiency economy philosophy, which were the mind and society, economy, learning, and natural resources and environment – all benefited at the ‘high’ level. The villages were classified as the sufficiency economy village at the ‘good living, good consumption’, followed by the ‘sufficient living’, ‘sufficient consumption’, and ‘prosperity’, accordingly.

Keywords : Steering of the sufficiency economic theory, Sufficiency economy community plan, Sufficiency economy villages operation

ความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

โครงการวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงานการวิจัยบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในมิติของการแสดงผลของการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากบุคคล คราวเรือน สู่ชุมชน เพื่อให้เกิดผลทั้งความมั่นคงระดับบุคคล และการเพิ่มพลังความเข้มแข็งระดับครัวเรือนและชุมชนร่วมกัน จะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ต้องมีการดำเนินงานหาข้อมูล พัฒนาความรู้จากการวิจัยภายในเอง และบูรณาการการปฏิบัติและผลจากการวิจัยในโครงการย่อยที่สนับสนุนได้เป็นอย่างดี ทั้ง การพัฒนาศักยภาพผู้นำ การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการจัดการกลุ่มอาชีพ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมด โดยที่การหนุนเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพเพียงพอที่จะมั่นใจได้ว่าจะสามารถตั้งต้นและดำเนินงานชุมชนของตนให้ไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้จากความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก ความต้องการและการลงมือปฏิบัติร่วมกันทั้งชุมชนได้เอง อันเป็นการนำหลักการทรงงานในประเด็น การระเบิดจากข้างใน ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการพึ่งตนเอง เป็นต้น ที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนเป้าหมายในการวิจัยร่วมกันพิจารณาและเห็นชอบที่จะดำเนินการโดยใช้ข้อมูลจากการดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับผลการวิจัยการขับเคลื่อนการวิจัย โครงการวิจัยย่อย เป็นกลไกการปฏิบัติการวิจัยที่ประสานสอดคล้องกันให้เห็นเป็นแบบอย่าง เป็นภาพของชุมชนหรือหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์รวมได้นำไปสู่การตอบสนองการบูรณาการแบบองค์รวม ของแผนงานวิจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของความรู้และการขับเคลื่อนแผนงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของบริบทชุมชนและการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อหนุนเสริมข้อมูลและการเรียนรู้ตอบสนองการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวมของแผนงานการวิจัยแบบบูรณาการ

นิยามศัพท์

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัย การสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน จากเครือข่ายสนับสนุนที่เน้นการสร้างเครือข่ายของการพัฒนาไปตามกลุ่มหรือองค์การ โดยมีเครือข่ายการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และการเป็นที่ปรึกษา และเครือข่ายสนับสนุนตามภารกิจ ให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งการดำเนินการเองและส่งผ่านไปสู่เครือข่ายสร้างกระบวนการเรียนรู้จนถึงเครือข่ายด้านประชาสังคมและชุมชน

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการภายในด้วยแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีแกนนำหมู่บ้านที่มีจิตอาสา เสียสละ สามารถกระตุ้นนำคนในหมู่บ้านชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ มีการรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชนเพื่อผนึกสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน และความสามารถสร้างเครือข่ายภายนอกได้อย่างเป็นระบบ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้และบทเรียนจากการทำงานเพื่อต่อยอด

การพัฒนาในหมู่บ้านชุมชน ระดมทุนของหมู่บ้านและการประสานทุนจากภายนอกหมู่บ้าน บริหารจัดการช่องทาง การสื่อสารภายในและภายนอกหมู่บ้านเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างทีมงานที่หลากหลาย เพื่อร่วมใน กระบวนการพัฒนา

การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดแก่ชุมชน หมู่บ้านทั้ง 20 หมู่บ้าน พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา ในลักษณะของหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงด้วยการศึกษา จัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมและดำเนินการ ให้มีฐานะเป็น ระดับ “พออยู่ พอกิน” “อยู่ดี กินดี” และ “มั่งมีศรีสุข” ตามแต่บริบท ศักยภาพ และความพร้อมของแต่ละหมู่บ้านที่มุ่งหวังให้เกิด

กรอบแนวคิด

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญา ในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอดี มีเหตุมีผลและความไม่ประมาท เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง ให้คนไทยดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ รู้จักใช้ทรัพยากรที่มี อยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักประมาณตน และดำรงชีวิตอย่างรู้จักคิด อยู่ ใช้ กิน อย่างพอเพียง เกิดเป็นระบบ เศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ เป็นความพอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจ สิ่งแวดล้อม ชุมชนเข้มแข็ง ปัญญา วัฒนธรรม และ ความมั่นคง ด้วยการจัดการระบบการผลิต การค้า และการบริโภคอย่างเหมาะสม ประเมินขนาดของความต้องการ ให้พอดี เกิดสัดส่วนที่สมดุลกันระหว่างรายรับกับรายจ่าย สร้างความสุขให้กับการดำรงชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม กับอัตภาพ เป็นเศรษฐกิจทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกเรื่องเข้าด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เข้าด้วยกัน แต่ไม่มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วนที่หมายถึงการแสวงหาเงิน เท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายสิ่งอื่นๆ จนเสียสมดุลและวิกฤต (ปนัดดา พงษ์นภาพิไล 2543 : 68 ; ประเวศ วะสี 2544 : 111-113 ; ดาณฎา ไชยพรธรรม 2550 : 76)

หลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อย เกินไป ไม่มากเกินไป หรือไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง ทุกการตัดสินใจ การกระทำ การลงทุน ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุ มีผล คำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบ และการ เปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก ประกอบกับเงื่อนไขพื้นฐาน 2 ประการ คือ ความรู้ คือ มีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการนำความรู้ วิทยาการเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการ ปฏิบัติ และคุณธรรม คือ มีความตระหนัก มีความซื่อสัตย์ มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการ ดำเนินชีวิต (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2551 : 89) เป็นหลักที่ “มุ่งเน้นสร้างความสมดุลระหว่าง มนุษย์กับ มนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติที่อาศัยเครื่องมือทางด้าน “คุณธรรมและจริยธรรม” เป็นตัวเชื่อมทางกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายไปในสังคมเศรษฐกิจทุนนิยมในปัจจุบัน (อภิชา ธีรกีรค์. 2551 : 172) เป็นแนวทาง การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้ อย่างมีอิสระ สามารถควบคุม จัดการและตอบสนองความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงและปฏิบัติได้พอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้น

ที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป ที่สำคัญจะต้องมี สติ ปัญญา และความเพียร ซึ่งจะนำไปสู่ความสุข ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง (จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. 2553) สามารถปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดีตั้งแต่ปัญหาระดับบุคคลจนถึงปัญหาระดับโลก เพราะด้วยความเป็นแนวคิดที่เป็นสากล ผู้นำบางประเทศได้นำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในประเทศแล้ว

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เกิดจากแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน ที่กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทมีวิถีชีวิตบนความพอประมาณ ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอก โดยการใช้ความรู้อย่างมีเหตุผลคู่กับคุณธรรมเป็นเงื่อนไขในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสำคัญของการพัฒนา ที่คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการประเมินผลเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ ในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านประเด็นการพัฒนา ด้านจิตใจและสังคม เศรษฐกิจ การเรียนรู้ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ส่งเสริมการออมในระดับครัวเรือน ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นหมู่บ้านต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปของกลุ่ม องค์กร เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้กับคนในชุมชนในระบบกลุ่ม และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นหมู่บ้านต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย เพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และการจัดสวัสดิการชุมชน (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา สถาบันการพัฒนาชุมชน. 2554) มีแกนนำหมู่บ้านได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการหมู่บ้านให้การส่งเสริมและสนับสนุน การรวมกลุ่มที่หลากหลาย พัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน สร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มองค์กรชุมชนภายในหมู่บ้านชุมชนเองและสร้างเครือข่ายกับกลุ่มองค์กรภายนอกหมู่บ้านชุมชนเพื่อนึกกำลังช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยการจัดสวัสดิการให้ความช่วยเหลือ เกิดการสร้างงาน และสร้างความมั่งคั่งให้กับหมู่บ้านชุมชน (ปรียา โสภณา. 2554 : 3-4)

หลักการทรงงาน

หลักการทรงงานเป็นหลักการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเลือกเป็นแนวทางในการปฏิบัติพระราชภารกิจของพระองค์จนประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่ทรงต้องการหรือเป็นแบบอย่างของวิธีการที่มีความมั่นคง เหมาะสมกับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดความสุขแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่าและควรยึดเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทนำมาปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติตลอดไป ประกอบด้วย ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ระเบิดจากข้างใน แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ทำตามลำดับขั้น ภูมิสังคม องค์กรรวม ไม่ติดตำรา ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ทำให้ง่าย การมีส่วนร่วม ประโยชน์ส่วนรวม บริการรวมที่จุดเดียว ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ใช้ธรรมชาติปราบธรรมชาติ ปลูกป่าในใจคน ขาดทุนคือกำไร การพึ่งตนเอง พออยู่พอกิน เศรษฐกิจพอเพียง ความซื่อสัตย์ สุจริต และกตัญญู ทำงานอย่างมีความสุข ความเพียร และ รู้ รัก สามัคคี (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.). 2552) การน้อมนำมาใช้กับการดำเนินการวิจัยถือเป็นคู่มือหลัก เลือกลักษณะการปฏิบัติการและการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

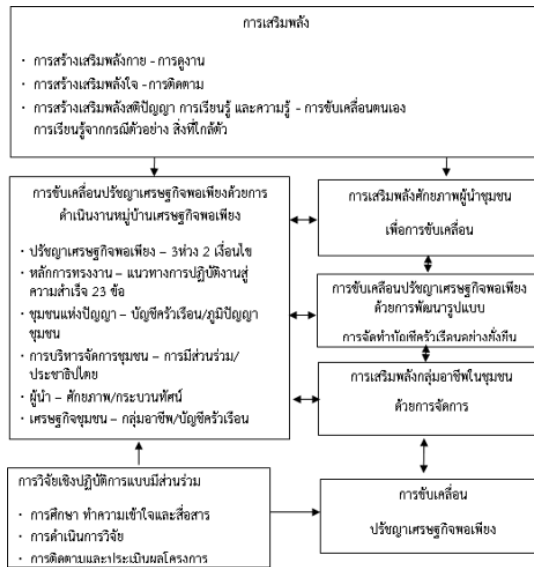
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นบทเรียนที่นำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ ตัวอย่างการศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการประเมินความพอเพียงในประเด็นการลดรายจ่าย รักษาสาธารณสุขสมบัติ การเพิ่มรายได้ มีการออม การดำรงชีวิต การจัดทำบัญชีครัวเรือน การอนุรักษ์ทรัพยากร และความเอื้ออาทร (ดาราวรรณ พรหมกัลป์. 2551) ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มีความมั่นคงด้านอาหาร เกิดการรวมกลุ่มพึ่งพาอาศัยกัน นำภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ กระบวนการขับเคลื่อนจะได้ผลดีขึ้น ถ้ามีการศึกษาในรายละเอียดของกิจกรรม ความต้องการ และสภาพพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการสร้างเงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรม (ศิริวรรณ วรรณศรี. 2551) และจะพบว่าเกิดปรากฏการณ์ที่ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง น้อมนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไปในชุมชนได้ มีจิตสำนึก รู้รักสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อในสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้ชุมชนเกิดพลังร่วมในการสร้างสรรค์ เกิดความรัก ความสามัคคี และเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน การวิเคราะห์ศักยภาพของหมู่บ้าน สร้างระบบการบริหารจัดการชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา. 2554) และต้องพัฒนาในด้านการมีกองทุนรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก ด้านคุณธรรม/จริยธรรม การใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน การปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง (วิลาสินี ศรีสุวรรณ และคณะ. 2555)

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้แผนงานการวิจัยบูรณาการ ด้วยการใช้และบูรณาการองค์ความรู้สู่การปฏิบัติในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน ชุมชนแห่งปัญญา การบริหารจัดการชุมชน ผู้นำ และเศรษฐกิจชุมชน เพื่อศึกษา จัดทำแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินการตามแผนพร้อมไปกับการบรรลุปเป้าหมายรอง คือ การบูรณาการปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ระหว่างโครงการวิจัยย่อยที่เป็นการเสริมพลังศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการเสริมพลังกลุ่มอาชีพ เป็นกลไกเชิงบูรณาการให้สามารถบรรลุเป้าหมายการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวม

กรอบแนวคิดการวิจัยระดับโครงการย่อยและความสัมพันธ์กับระบบแผนงานวิจัย

การดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยสรุป ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมบุคลากรที่เป็นภาคีวิจัยทุกภาคส่วน ใช้กิจกรรมการประชุมร่วมเพื่อชี้แจง ให้ความเห็น แลกเปลี่ยนและหาข้อสรุปความต้องการของภาคี โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนา และร่วมกันพิจารณาแนวทางการดำเนินการวิจัย

2. การดำเนินการวิจัย ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนา และการดำเนินงานการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในทุกชุมชน โดยการร่วมกันกับผู้นำและชุมชนศึกษาศักยภาพชุมชนทั้งภาพรวมและตามประเด็นการวิจัยด้วยการอบรม ดูงาน จัดเวทีเรียนรู้ และการกำหนดแผน จนทดลองปฏิบัติในหมู่บ้าน

3. การติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานวิจัย ปฏิบัติการประเมินผลและเรียนรู้ในระดับโครงการวิจัยเป็นหลัก และมีผลการประเมินผลการดำเนินการวิจัยของโครงการย่อยอื่นเป็นข้อมูลร่วมสำหรับการสนับสนุนการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และสร้างการเรียนรู้จากการปฏิบัติการณ์เป็นชุดความรู้การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปด้วย และสนับสนุนข้อมูลคืนให้กับโครงการวิจัยย่อยและแผนงานวิจัยด้วยเช่นเดียวกัน

ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาทั้งที่เป็นเชิงปริมาณที่อธิบายได้ด้วยวิธีการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มศึกษาที่เป็นเชิงคุณภาพที่อธิบายได้ด้วยวิธีการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าของข้อมูลอย่างแท้จริงที่ไม่มีการกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างเชิงจำนวน เสนอการในลักษณะของการกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาล จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชน (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 20 คน กรรมการหมู่บ้าน และครัวเรือนเป้าหมาย หมู่บ้านละ 15-20 คน ทั้ง 20 หมู่บ้าน รวม 630 คน กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สำหรับการศึกษาค้นคว้าเชิงปริมาณ และจากแกนนำกลุ่มหมู่บ้านละ 1 คน สำหรับการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพ

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่มีกระบวนการสร้าง ประเมิน ปรับปรุง และทดสอบคุณภาพทั้งความตรงและความเที่ยงจากการประเมินค่า IOC. และ คำสัมภาษณ์ที่เชื่อมั่นตามมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา การประเมินและตรวจสอบคำถามและ คำตอบ ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบศึกษาบริบทชุมชน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และการประชุมระดมสมอง และแบบการประชุมสรุปบทเรียนก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติกิจกรรมการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าสถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์และอธิบายค่าข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการวิจัย
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนของข้อมูลที่เป็นเอกสาร และใช้การวิเคราะห์อุปนัย และการจำแนกประเภทในส่วนของข้อมูลที่เป็นการเก็บจากการบันทึกภาคสนาม

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของบริบทชุมชนและการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า บริบทชุมชนและการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ลักษณะสำคัญ คือ มีการจัดกลุ่มหมู่บ้านเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโชนหมู่บ้านตามบริบททางประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศ สังคมและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ เพิ่มกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับผู้นำชุมชนที่ระดับโชนหมู่บ้านที่มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงและมีความเป็นเอกภาพมาก แล้วจึงนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันทั้งตำบลต่อไป สรุปได้ว่าเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีพัฒนาการแสดงเป็นลักษณะของชุมชนท้องถิ่นของไทยในหลายมิติไปพร้อม ๆ กัน ทั้งชุมชนเชิงสังคมเครือญาติและชุมชนที่รัฐจัดระบบสวัสดิการที่ทำกิน ที่มีการพัฒนาเป็นชุมชนเศรษฐกิจการค้า ชุมชนการผลิตสินค้าหัตถอุตสาหกรรม ชุมชนเกษตรแบบนาข้าว ไร่นาสวนผสม ไร่อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ตลอดจนชุมชนยากจนด้อยโอกาส และในมิติของชุมชนที่มีผลกระทบจากภาวะการณเป็นสังคมผู้สูงอายุ ความเสี่ยงจากปัญหาเสพติด การเผชิญกับภัยธรรมชาติทั้งน้ำท่วมและภัยแล้ง โดยมีการบริหารจัดการชุมชนที่ประสานกันอย่างดีทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น คือ เทศบาล กับฝ่ายปกครองท้องถิ่น คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน ความหลากหลายเหล่านี้จะเป็นภาพที่ชัดเจนในเชิงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ตั้งแต่ครัวเรือน หมู่บ้าน กลุ่มพื้นที่และทั้งตำบล

อภิปรายผลได้ว่า การศึกษาคุณลักษณะของบริบทชุมชนและการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงได้ดำเนินการวิจัยด้วยการวางรากฐานการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมสู่การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกรน้อมนำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.). 2552) มาเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมและสร้างการเรียนรู้ในการวิจัยระยะเบื้องต้น ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ เน้นการระเปิดจากข้างใน เข้าใจ ภูมิสังคม ก่อให้เกิดการคิดอย่างองคร่วม ไม่ติดตำรา เน้น การมีส่วนร่วม นำไปสู่การ รู้ รัก สามัคคี จึงได้ผลการศึกษาที่มีการเรียนรู้ ความเข้าใจและการยอมรับในความเป็นจริงที่จะใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละชุมชนได้ และเมื่อพิจารณาตามสภาพบริบทของสังคมชนบทไทยแล้ว จะมีจุดเด่น คือ ความสอดคล้องและเอื้ออาทรต่อกันของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำในการปกครองท้องถิ่น

2. การดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและ หนุนเสริมข้อมูลและการเรียนรู้และแผน

งานวิจัย

ผลการวิจัย ประกอบด้วย การมีกิจกรรมจัดทำผังชุมชนแบบมีส่วนร่วม ร่วมกันทบทวนสภาพทางกายภาพในภาพรวมให้เกิดเป็นมุมมองร่วมกัน กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดการตื่นตัว ตระหนักรู้แลงเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูล เสริมเติมเต็มผังชุมชน ตลอดจนได้ถกคิดถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพในมิติการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชน ของแต่ละหมู่บ้าน สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแผนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผน เป็นภาพรวม การจัดทำและดำเนินการตามแผน การดำเนินการตามแผนการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของทั้ง 20 หมู่บ้านในลักษณะของการทำกิจกรรมเป็นแกนร่วมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันจากระดับครัวเรือน ถึงระดับหมู่บ้าน กลุ่มพื้นที่ (โซน) และในระดับตำบล ประกอบด้วย การทำบัญชีครัวเรือน การพัฒนากลุ่มอาชีพเสริมนาร่อง การจัดทำนิทรรศการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ตามประเด็นเป้าหมายการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ จิตใจและสังคม เศรษฐกิจ การเรียนรู้ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลักษณะเฉพาะของบริบทแต่ละหมู่บ้าน โดยที่ผลการประเมินผลการดำเนินการวิจัย โดยสรุป คือ ประโยชน์จากการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าเกิดประโยชน์ในระดับมากที่สุด โดย 3 ลำดับแรก คือ ชุมชนได้เรียนรู้และเกิดความรู้ในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างพอเพียง ส่งผลให้เกิดความพอเพียงด้านจิตใจและสังคม และชุมชนได้ใช้คุณธรรมในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างพอเพียง และสรุปบทเรียนการเรียนรู้ระดับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านคุณลักษณะที่สำคัญและบทเรียนที่เรียนรู้จากการขับเคลื่อนการดำเนินการวิจัยร่วมกัน คือ ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ อยู่ดี กินดี รongลงมา คือพออยู่ พอกิน และมีศรีสุขตามลำดับ โดยมีลักษณะร่วมกันของชุมชน คือ การเป็นชุมชนที่มีความรักสามัคคี เสียสละ มีส่วนร่วม และใช้ชีวิตแบบพอเพียงในระดับครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ และการเรียนรู้การทำแผนชุมชนจะบรรลุผลสำเร็จไม่ได้หากคนในชุมชนไม่ร่วมมือกันและยังทำให้เป็นหมู่บ้านเกิดเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีการพัฒนาและศักยภาพ เกิดความรู้และพัฒนาชุมชนให้แข็งแรงทำให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกันและทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

อภิปรายผลได้ว่า การศึกษาเป็นภาพรวมของขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากระดับบุคคล ครัวเรือน กลุ่มในชุมชน หมู่บ้าน โซนพื้นที่ จนถึงตำบล เกิดความรู้และทักษะที่ฝังติดอยู่กับบุคคล ผู้นำและชุมชน พร้อมต่อการนำไปใช้ขยายผลด้วยการพึ่งพาตนเอง แต่ยังคงความสัมพันธ์ในเชิงการร่วมมือกันกับภาคีพัฒนาจากภายนอก เมื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นเทียบเคียงกับงานวิจัยที่ผ่านมาจะพบว่า สอดคล้องกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเข้มแข็งต้นแบบ ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการเป็นเครือข่ายการพัฒนาที่มั่นคง ของปรียา โสภณา (2554) และจุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ (2553) ที่ยืนยันการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน เกิดขึ้นได้ภายใต้กระบวนการทัศน์ของการร่วมพัฒนาของภาคีพัฒนา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากทำให้ชุมชนเกิดพลังร่วมในการสร้างสรรค์ เกิดความรัก ความสามัคคี และเกิดเครือข่ายการเรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา. 2554) มีการใช้ประโยชน์จากแผนชุมชน มีการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา และเน้นหลักการพึ่งตนเอง (ปรียา โสภณา. 2554) ซึ่งเป็นไปในประเด็นที่สอดคล้องกับการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของ ดาราวรรณ พรหมกัลป์ (2551) และศิริวรรณ วรรณศรี (2551) ทั้งยังสรุปได้ในทิศทางการพัฒนาเช่นเดียวกับข้อเสนอของ วิลาสินี ศรีสุวรรณ และคณะ (2555) ที่ว่าชุมชน ควรได้รับการพัฒนา สนับสนุนความรู้ทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงในรายละเอียดมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการออม การลดต้นทุน การเพิ่มรายได้การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การพึ่งตนเอง การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนของชุมชน และการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ประโยชน์จากการวิจัย สามารถใช้ประโยชน์ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนจากข้อมูล เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของผู้นำและชุมชนที่จะต้องพึ่งพาตนเองจากการผ่านการบ่มเพาะจากกระบวนการวิจัย และการสร้างความต่อเนื่องของการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยการนำแผนชุมชนไปสู่การวางแผนในระยะต่อ ๆ ไป รวมถึงการขยายผลการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่ต้องการความพร้อมเชิงข้อมูลวิชาการ ประสบการณ์และทักษะที่ชุมชนมีพร้อมอยู่แล้ว นำไปเป็นตัวแบบการศึกษาเบื้องต้นของบริบทชุมชนและการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่หรือชุมชนอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาสู่การวิจัยในอนาคตต่อไป ควรที่จะมีการศึกษาเป็นกรณีศึกษาจากหมู่บ้านที่โดดเด่น สร้างความหลากหลายของการวิจัย โดยการวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นการวิจัยพื้นฐาน เพื่อหาปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติและพื้นที่ใหม่ หรือเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบปัจจัยความเป็นชุมชนเมือง ชุมชนชนบทที่เหมือนหรือต่าง และวิเคราะห์ไปตามภูมิสังคมจากการมีส่วนร่วมในชุมชนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนได้

เอกสารอ้างอิง

- จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. (2553). **ชุมชนพอเพียง**. กรุงเทพฯ : ไร่ลายน.
- ดาตฎา ไชยพรรณธรรม. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียง ชีวิตต้องรู้จักพอก่อนที่จะไม่มีอะไรเหลือให้พอ**. กรุงเทพฯ : มายิก.
- ดาราวรรณ พรหมกัลป์. (2551). **การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ปนัดดา พงษ์นภาพิไล. (2543). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเกษตร ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเวศ วะสี. (2544). **เศรษฐกิจพอเพียง: ข้อเสนอสู่การปฏิบัติ มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2551). **เศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี**. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์.
- วิลาสินี ศรีสุวรรณ และคณะ. (2555). **การบริการวิชาการแก่สังคมด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบ ด้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านร่องปลายนา จังหวัดเชียงราย**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- ศิริวรรณ วรณศรี. (2551). **กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในบ้านตาดเสริม ตำบลบ้านม่วง อำเภอลี้คม จังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา. (2554). **กระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา ระดับอำเภอ อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา**. รายงานวิจัยสถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- อภิชา ธีร์รักษ์. (2551). **ทางรอดในภาวะเศรษฐกิจถดถอย โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ.

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

THE PARTICIPATORY ACTION RESEARCH PROJECT IN MOBILIZING OF THE SUFFICIENCY
ECONOMIC PHILOSOPHY IN COMMUNITY ENTERPRISES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

สุภาพร ลักขมีธนาสาร¹ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์² สุวรรณา เตชะธีระปราดา³ ชิตวรา บรรจงปรี⁴ และ วิภาวี พูลทวี⁵

Supaporn Luxsamethanasan¹ Tawe Watcharakeattisak² Suwana Tachateerapreda³

Chitwara Banjongpru⁴ and Wipawee Poonthawee⁵

^{1,4,5}อาจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

³อาจารย์ ดร. หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้ดำเนินงานภายใต้แผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จากการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครราชสีมา : กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาและขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน และจัดการความรู้การบูรณาการการวิจัยร่วมกับโครงการวิจัยและแผนงานวิจัย เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกิจกรรมการปฏิบัติการวิจัยร่วมกัน และใช้แบบสอบถามในกิจกรรมการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกชนิดข้อมูลและการเปรียบเทียบเหตุการณ์และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย และใช้ค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า บริบทวิสาหกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจัดกลุ่มตามผลิตภัณฑ์ได้เป็น กิจกรรมการเกษตรและที่เกี่ยวข้อง ภูมิปัญญาด้านเสื้อผ้า อุปกรณ์ และด้านอาหาร มีความพยายามในการพึ่งตนเองในระดับหนึ่ง จากการใช้ทรัพยากร ทุนแรงงานและภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักในการประกอบการ ขาดความรู้และทักษะที่สมดุลระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประกอบการเชิงธุรกิจ มีแนวทางการพึ่งตนเองที่สำคัญ คือ การแสวงหาความรู้ทางด้านการประกอบการจากการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในระดับเครือข่าย เห็นว่าการปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมากทุกประเด็นที่โดดเด่น คือ การใช้สติปัญญาในการดำเนินงานด้วยคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน หมั่นเพียร เอื้ออาทร/ร่วมสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ และร่วมมือ/ประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการให้ความรู้ เกิดความตระหนักรู้ ความพยายามแสวงหาความรู้ที่มีพื้นฐานคุณธรรมและความรับผิดชอบเป็นเงื่อนไขที่ดี ซึ่งถึงแม้จะสร้างความอยู่รอดให้กับวิสาหกิจชุมชนได้ มีโครงการวิจัยย่อยเพื่อการพัฒนวิสาหกิจชุมชนเป็นประเด็นหลักในการจัดการความรู้ มีข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย คือ ต้องมีภาคีพัฒนาจากภายนอกบูรณาการภารกิจการวิจัยและการดำเนินงาน

ร่วมกับวิสาหกิจชุมชนเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วม คือ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และบรรลุเป้าหมายของแต่ละภาคส่วนตามภารกิจที่มีอยู่ได้ด้วย

คำสำคัญ : การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ABSTRACT

This research project was operated under the participatory action research plan for the knowledge management on research management system for the sustainable area-based research and development by mobilizing the mission integration between research and community academic services of Nakhon Ratchasima Rajabhat University: the case study on research and community enterprise development in Nakhon Ratchasima province. The objectives of the study were: to investigate and mobilize sufficiency economic philosophy in the management of community enterprises; and to discuss the results and the knowledge management on how to integrate research with research projects and research plans. Qualitative data were collected from joint-operated research activities, while questionnaires were used to collect the participants' satisfaction. Data were analyzed using content analysis, data classification, event comparison, analytic induction, frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. The results showed that the contexts of community enterprise based on the sufficiency economic philosophy were grouped according to products. The entrepreneurs showed certain level of self-reliance in terms of utilizing resources, capitals, labors, and wisdoms in the local areas in their major production. However, they lacked the balanced knowledge and skills between the sufficiency economic philosophy and the economic-based operation. Their main guideline for self-reliance was acquiring knowledge of entrepreneurship from learning and exchanging at the network level. They viewed the operations based on the sufficiency economic philosophy for their community enterprise at the 'high' level on every aspect, especially on: the use of consciousness and intelligence in the operation, with moral, honesty, patience, diligence, generosity; the development of the sufficiency-minded and co-operative-minded among members; the regular meeting with related sectors to mobilize the sufficiency economic philosophy in terms of giving education and rising awareness. The resulting groups of mobilizing behaviors included: being aware of modesty, searching for the factors that truly improve the enterprise sustainability by seeing the attempt to acquire knowledge, having moral, and being responsible as good conditions. This was a part of participating in all activities of every step in knowledge management on research management to develop the areas in the research plan, with sub-research projects on the community enterprise development as the main focus of knowledge management. The recommendation for the use of the research findings was to have parties developed from outsides in order to integrate missions and co-operate with community

enterprise to achieve the important goal of improving the community enterprise and mobilizing the sufficiency economic philosophy, and to achieve each party's existing goals.

Keywords : Mobilization of sufficiency economic philosophy, Community enterprises management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจชุมชนเป็นประเด็นสำคัญของนโยบายภาครัฐในการแก้ปัญหาภาพรวมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน และเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบของการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี และเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนสร้างรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ อันจะทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต (กรมส่งเสริมการเกษตร. 2550 : 1) ซึ่งจะเป็นรากฐานการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยชุมชน เพื่อชุมชน และความอยู่รอดที่ยั่งยืนของชุมชน แต่ก็พบว่ามีปัญหาในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่มีทิศทางที่ชัดเจน จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน (สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. 2550 : 3) จำเป็นต้องศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องของจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค ที่เกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชนตลอดจนการศึกษาแนวทางพัฒนากลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชน และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการสนับสนุนให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของแต่ละวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการรวมวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มหรือเป็นเครือข่ายอย่างชัดเจนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่ม โดยเน้นกระบวนการพัฒนาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้มีการจัดการที่ดี ตลอดจนการพัฒนาสมาคมผู้นำและการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สุกัญญา ดวงอุปมา. 2557) การขับเคลื่อนภารกิจวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และเชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการที่บูรณาการกับการสรุปเป็นความรู้ในการขับเคลื่อนภารกิจการพัฒนาเชิงพื้นที่ บนฐานความสอดคล้องกับเป้าหมาย ภารกิจและศักยภาพของภาคส่วนการพัฒนาต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 32 กลุ่ม จาก 16 อำเภอ ของจังหวัดนครราชสีมา แบบมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อบูรณาการการวิจัยการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนร่วมกับโครงการวิจัย และแผนงานวิจัย ในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาการขับเคลื่อนภารกิจแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การประกอบการวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินการไปตามแนวทางการบริหารจัดการตามลักษณะของการเป็นธุรกิจ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ การควบคุม การทำงาน เพื่อความมั่นคงของกิจการความ

เจริญเติบโตของธุรกิจ ผลประโยชน์หรือกำไร และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยปัจจัยพื้นฐาน คน เงิน วัสดุหรือวัตถุดิบ และวิธีปฏิบัติงานตามหน้าที่การผลิต การจัดหาเงินทุน การจัดหาทรัพยากรด้านกำลังคน และการตลาด

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารจัดการและการประกอบการเชิงธุรกิจสำหรับวิสาหกิจชุมชนทั้งเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน และมีความอยู่รอดอย่างมั่นคงและยั่งยืน พร้อมไปกับการแสดงให้เห็นการเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการขยายผลการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากระดับกลุ่ม เครือข่าย ชุมชนและสังคม

กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ได้รับการประมวลความรู้ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการ ดังต่อไปนี้

1. วิสาหกิจชุมชน มีความหมายครอบคลุมกิจกรรมการแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองขององค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน และพัฒนาระบบการตลาด การบริการและสวัสดิการชุมชนเพื่อบริการสมาชิกและคนในชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร. 2550) เป็นการประกอบการโดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อจะให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมส่วนอื่นๆ ได้ต่อยอดบนฐานที่เข้มแข็ง มีเป้าหมาย สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. 2545) สร้างกระบวนการเรียนรู้และระบบการพัฒนา พัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีอิสระ พึ่งตนเองได้ มีระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน มีต้นทุนการจัดการต่ำและเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายการพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชน ไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้ที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง (กรมการพัฒนาชุมชน. 2546) การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย จะดำเนินการในลักษณะของการบูรณาการทั้งภายในหน่วยงาน และร่วมกันกับภาคีทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ (ปิยะดา พิศาลบุตร. 2556 : 5) โดยควรคำนึงถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่ระบบการเป็นผู้ประกอบการด้านมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน (มจก.) ในด้านการบริหารจัดการองค์กรและพนักงาน การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน และการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน (สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน. 2553)

2. การบริหารจัดการและการประกอบการ เป็นความรู้ที่จะต้องมียุทธศาสตร์หรือองค์ความรู้ที่หมายรวมถึงวิสาหกิจชุมชนด้วย โดยที่การบริหารจัดการจะเป็นเรื่องหลักของการดำเนินองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และการประกอบการจะเป็นเรื่องของการดำเนินการไปตามแนวทางการบริหารจัดการสำหรับองค์การที่มีลักษณะของการเป็นธุรกิจ ดำเนินไปตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุมการทำงาน (Controlling) (กนกนท ทิพรส. 2543 : 32 ; สมคิด บางโม. 2546 : 61 ; ตุลา มหาสุธานนท์. 2545 : 45) นำไปขับเคลื่อนการประกอบการเพื่อความมั่นคงของกิจการความเจริญเติบโตของธุรกิจ ผลประโยชน์หรือกำไร และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยปัจจัยพื้นฐานในการประกอบการ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) และวิธีปฏิบัติงาน (Method) ตามหน้าที่ การผลิต (Production) การจัดหาเงินทุน (Capital) การจัดหาทรัพยากรด้านกำลังคน (Man power) และการตลาด (Marketing) (อัจฉรา สังข์สุวรรณ. 2540 : 22 ; ธงชัย สันติวงษ์. 2543 : 36 ; กนกนท ทิพรส. 2545 : 96. ตุลา มหาสุธานนท์. 2545 : 95-96

; สมคิด บางโม. 2546 : 80 ; ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2550 : 220) ซึ่งต้องมีผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เชื่อสัจต่อกฎค่า กตัญญู มีความยุติธรรมในการบริหารงาน มีประสบการณ์ด้านธุรกิจ สามารถตัดสินใจได้ทันสถานการณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบรู้เกี่ยวกับสภาพของตลาด และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ พร้อมกับมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อองค์การและสังคม (ทับทิม วงศ์ประยูร. 2545 ; สมคิด บางโม. 2547. ; 2555)

3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง อย่างมีเหตุผล เพื่อวิถีชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมที่มีวินัยและมีความสุขอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยคุณสมบัติ และเงื่อนไข เรียกว่า 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม ส่วนการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับพอเพียงนั้นจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน มุ่งการพัฒนาที่สมดุลใน 4 ด้าน ได้แก่ มนุษย์ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุข มีการขับเคลื่อนอยู่ที่การสร้างกระแสสังคมให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิดหรือส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วนด้วยการมีความรู้ ความเข้าใจจากการเรียนรู้ที่ถูกต้อง แท้จริง และชัดเจน ในขอบเขตการดำเนินงาน ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาวิชาการและศึกษาวิจัย การสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548 ; ชฎาภาณูจน์ เจริญรบ และคณะ. 2551)

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action) ที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และการมีส่วนร่วม (Participation) ที่เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ร่วมในกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจและการดำเนินการจนสิ้นสุดการวิจัย เป็น การส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเอง ในการทำงานพัฒนา เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย และนักพัฒนาหรือนักปฏิบัติการ เป้าหมายหลัก ประกอบด้วย การมุ่งค้นหาความรู้พื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม สร้างดุลยภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการและความรู้พื้นฐาน และยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันของภาวะสังคมเศรษฐกิจ (ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. 2554) ระเบียบวิธีการวิจัยจึงต้องเป็นไปโดยความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยสรุป คือ การศึกษา ทำความเข้าใจและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการวิจัย และการติดตามและประเมินผลโครงการ (ชัชวาลย์ ทัดศิวิชัย. 2549)

5. การวิเคราะห์ศักยภาพทางการแข่งขัน (SWOT) เป็นการนำแนวคิดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ในการบริหารจัดการ ที่ต้องมีการดำเนินการตามกระบวนการกำหนดทิศทางองค์การ ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แล้วประเมินและกำหนดทางเลือกที่เรียกว่า กลยุทธ์ให้องค์การสามารถดำเนินงานตามพันธกิจและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าองค์การมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพในต้นทุนที่ต่ำที่สุด เตรียมพร้อมอยู่เสมอในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง (Whellen & Hunger. 2015) ประกอบด้วยกิจกรรมการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ให้เห็นโอกาสและอุปสรรคที่สำคัญต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์การ เพื่อประเมินว่าองค์การมีจุดแข็งหรือจุดอ่อน ในการรับมือกับสภาพแวดล้อมภายนอก โดยการวิเคราะห์การดำเนินการในองค์การทั้งในอดีต ปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต ผลงานและรูปแบบการปฏิบัติที่ทำได้ในอนาคต แล้วสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การ ด้วยการ

เชื่อมโยงข้อมูลชี้ชัดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่จะนำไปพัฒนาต่อเป็นแนวทางของการเลือกกลยุทธ์ได้ แนวทางหนึ่งของการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ SWOT Analysis จะเป็นแนวทางสร้างประสิทธิภาพของภาวะวิเคราะห์สภาพแวดล้อมให้ได้ข้อสรุปที่เน้นเฉพาะปัจจัยที่สำคัญให้เพียงพอต่อการพิจารณาตัดสินใจ มีกระบวนการที่ตอบสนองให้เกิดการพัฒนาองค์กรได้ตั้งแต่ระหว่างที่ดำเนินการวิเคราะห์จนได้ผลสรุปเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในแต่ละประเด็นย่อย เพื่อจะได้มีโอกาสพัฒนา หรือกำหนดแนวทางที่เหมาะสมเป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่เป็นไปได้ (ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ : 2554) นำไปพัฒนาเป็นวางแผนธุรกิจเพื่อการแข่งขัน ที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจในด้านการแข่งขันในรูปแบบการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้น เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจ ด้วยการวิเคราะห์ศักยภาพทางการแข่งขัน (SWOT) เพื่อการประเมินศักยภาพและเป็นกรอบในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนกำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจในอนาคต (ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 2558 : ออนไลน์)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีประเด็นสำคัญโดยสรุป คือ การศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนและแนวทางการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย การบริหารจัดการ การพัฒนาผู้นำและสมาชิก การพัฒนาการตลาด การพัฒนาการทำบัญชี และการพัฒนาเครือข่าย การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลเครือข่าย จัดทำแผนบูรณาการ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา ได้แก่ การออกกฎระเบียบที่เหมาะสมสำหรับคณะกรรมการและสมาชิก มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน บริหารงานแบบมีส่วนร่วม ช่วยกันจัดหาตลาดรองรับสินค้า มีการวางแผนการตลาด การจัดทำแผนธุรกิจ และสำรวจความต้องการของลูกค้า และรัฐบาลช่วยส่งเสริมให้ตรงกับสภาพปัญหาของแต่ละวิสาหกิจชุมชน (สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. 2550) โดยที่ปัญหาในการประกอบการและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ด้านองค์กรและการจัดการองค์กร ด้านการตลาด และด้านการเงินและการบัญชี ได้แก่ ขาดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กับกลุ่มอื่นๆภายนอก การออกกฎระเบียบและโครงสร้างองค์กรยังไม่เหมาะสม การยอมรับและศรัทธาต่อผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาองค์กร เป็นต้น (ปิยะดา พิศาลบุตร. 2556 ; พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. 2557) ปัจจัยสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้แก่วิสาหกิจชุมชน คือ ความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ความเสียสละ สามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง การควบคุมคุณภาพของสินค้า การพัฒนาความรู้/ภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์/กิจกรรมและการตลาด ศักยภาพของผู้นำและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน บนฐานปัจจัยความสัมพันธ์ในชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี และ ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบายรัฐ ระบบเสริมหนุน เครือข่ายกลไกทางการตลาด และการควบคุม (กฤษติญา มูลศรี. 2552 ; จิราพร มหาอินทร์ และคณะ. 2554) ส่วนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องนำความรู้ที่เป็นคุณลักษณะและเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) มาประกอบการวิเคราะห์วิสาหกิจชุมชน ที่มีตัวชี้วัดผลงาน คือ การบรรลุเป้าหมาย เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยมีแนวทางการพัฒนาด้วยการที่มีภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันการเงิน ร่วมกันบูรณาการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามผล มีแผนงาน โครงการ มาตรการต่าง ๆ รองรับเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการพัฒนามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ ของการพัฒนา (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต1. 2554) ผลประโยชน์ที่ได้รับจะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตรงตามหลักการแนวคิด “วิสาหกิจชุมชน” และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนแบบเฉพาะเจาะจง ประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนด้วยการวิเคราะห์

SWOT ศึกษาข้อมูลต่างๆ ด้วยการสังเกต การประชุม การจัดเวทีเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ทำแปลงเรียนรู้ ทดสอบและ พัฒนา (สิริกัญจน์ พิมพ์ศัพท์ไพศาลย์ และจวีร์วรรณ จันทร์คง. 2556)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ได้นำความรู้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นฐานคิดที่นักวิจัยมาพัฒนาเป็น กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยที่เชื่อมโยงไปสู่โครงการวิจัยย่อยอีก 2 โครงการ และแผนงานวิจัยด้วย ดังแสดงใน แผนภาพ

แผนภาพ กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันใน การประกอบการวิสาหกิจชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีประชากรเป้าหมาย คือ กลุ่มบุคลากรที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินการวิจัยและ ปฏิบัติการในวาระกิจกรรมต่างๆ จากหลายภาคส่วน ได้แก่ บุคลากรของวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรของมหาวิทยาลัย ที่เป็นอาจารย์ นักวิจัยและนักศึกษาที่ร่วมกิจกรรมการวิจัย ดำเนินการวิจัยตาม ขั้นตอนหลักพร้อมๆ ไปกับการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อยอื่น โดยมีกิจกรรมการวิจัย คือ การดำเนินงานทำ ความเข้าใจและสื่อสารเบื้องต้น ด้วยการร่วมประชุมปฏิบัติการวางแผนร่วมกันของกลุ่มเป้าหมายทุกภาคส่วน โดย การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการประกอบการวิสาหกิจชุมชน กำหนดแนวทางเชิงกลยุทธ์และแผนพัฒนาธุรกิจที่มี กิจกรรมการปฏิบัติการนำร่อง ร่วมกันปฏิบัติการทดลองจัดกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และติดตามและประเมินผล โครงการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึง การทดลอง

ปฏิบัติการตามแผนเสร็จสิ้น และการสรุปผลการติดตามความเปลี่ยนแปลงการพัฒนาหลังการดำเนินงานในระยะเวลาการดำเนินการวิจัย การรายงานผลการวิจัยผ่านเวทีคืนข้อมูลและรับฟังความเห็นเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาาร่วมกัน และจัดทำรายงานผลการวิจัยส่งรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง จะเน้นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกิจกรรมการปฏิบัติการวิจัยร่วมกัน ด้วยการสัมภาษณ์ การบันทึกการวิเคราะห์บริบทวิสาหกิจชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม การบันทึกผลการสนทนากลุ่ม การบันทึกการประชุมสรุปทเรียน และมีเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามในกิจกรรมการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย และความเหมาะสมของระบบบริหารจัดการงานวิจัยที่ออกแบบ สนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อสร้างความถูกต้อง เชื่อถือได้ให้กับการวิจัย ด้วยการมีส่วนร่วมของนักวิจัยกับกรรมการวิสาหกิจชุมชน และภาคีพัฒนา ในการกำหนดประเด็นหลักของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน แนวทางการจัดกิจกรรมและเก็บข้อมูลในแต่ละกิจกรรม ตลอดจนวิธีการและความร่วมมือในการเก็บข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่มีการสอบทานกับภาคส่วนหรือปัจจัยอื่นตามแนวทางการตรวจสอบสามเส้า และสำหรับเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงปริมาณมีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพตามวิธีการทางสถิติที่เหมาะสม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกชนิดข้อมูลและการเปรียบเทียบเหตุการณ์และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าจำนวน ร้อยละ สำหรับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มผู้ตอบ และค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับแปลความหมายระดับความเห็นที่เกิดขึ้น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาและขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน พบว่าบริบทวิสาหกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อสรุปจัดเป็นกลุ่มตามผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนได้เป็นกลุ่มหลัก คือ กิจกรรมการเกษตรและที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มที่เป็นภูมิปัญญาด้านเสื้อผ้า อุปกรณ์ และกลุ่มที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะมีปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินการในมิติศักยภาพการแข่งขันเชิงธุรกิจที่ต่างกัน ได้แก่ ความเข้มแข็งในด้านวัตถุดิบ ภูมิปัญญา และคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ แต่อาจจะมีปัญหาด้านกระบวนการผลิตที่เป็นมาตรฐาน การสร้างความหลากหลายของสินค้า มีลักษณะเด่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการสรุปเป็นกลุ่มตามคุณลักษณะและเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เป็นภาพรวม คือ มีความพยายามในการพึ่งตนเองในระดับหนึ่ง จากการใช้ทรัพยากร ทุน แรงงานและภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักในการประกอบการ มีการใช้ความพอประมาณในการจัดการผลิตและการตลาด แต่เมื่อพิจารณาถึงความเข้มแข็งและโอกาสในการพัฒนาธุรกิจ จะเห็นได้ว่า วิสาหกิจชุมชนยังขาด การมีความรู้และทักษะที่สมดุลระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประกอบการเชิงธุรกิจ ที่ทำให้มีพื้นฐานการเป็นองค์กรเศรษฐกิจชุมชนที่ดี แต่ขาดศักยภาพทางการแข่งขันในเชิงธุรกิจที่จะสามารถใช้การยกระดับจากคุณลักษณะทางการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่ให้เกิดขึ้นได้ โดยที่สรุปคุณลักษณะและเงื่อนไขปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านพอประมาณ ได้แก่ การประมาณตนเองในการผลิตตามศักยภาพ และใช้ทุนจากภายในเป็นหลัก ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ การใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประกอบการของกลุ่ม ในระดับสาเหตุได้ แต่อยู่ในขอบเขตจำกัดตามภูมิรู้และประสบการณ์ไม่หลากหลาย ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จะเน้นเรื่องการสร้างความมั่นคงทางวัตถุดิบและการผลิต และมีบ้างที่พยายามสร้างตลาดรองรับกับการจัดการทุนเพื่อการประกอบการด้วยตนเอง และกลุ่มที่มีความโดดเด่นในด้านความรู้และคุณธรรม จะเน้นการดำเนินการที่ต้องมีความรู้ แสวงหาความรู้ มีความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์และกลุ่ม นับเป็นพื้นฐานที่เป็นต้นทุนในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับต้น ถ้ามีการพัฒนาความรู้ ทักษะ

ประสบการณ์ การเรียนรู้เชิงเครือข่าย และสร้างความหลากหลายในกิจกรรม การประกอบการวิสาหกิจชุมชนในระดับภาพรวมที่มีวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วม ก็จะเชื่อได้ว่าจะสามารถยกระดับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี สำหรับในการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพึ่งตนเองในมิติปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งยังคงมีอยู่และเป็นปัญหาสำคัญ มีพื้นฐานการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนในระดับต้นที่เป็นจุดเริ่มต้นของความอยู่รอด ที่ต้องแสวงหาแนวทางการขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน อันจะเป็นผลต่อการสร้างความมั่นคงในการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน มีความสมดุลระหว่างการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการ กับการประกอบการตามแนวคิดในการแข่งขันเชิงธุรกิจ เมื่อดำเนินกระบวนการการระดมสมองร่วมกันในแนวคิดการพึ่งตนเองในการแก้ปัญหาดังกล่าว พบว่ามีแนวทางการพึ่งตนเองที่สำคัญ คือ การแสวงหาความรู้ทางด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ จากการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในระดับเครือข่ายผู้ประกอบการอย่างหลากหลาย โดยมีความคาดหวังที่จะใช้ความรู้มายกระดับการแก้ปัญหาในกลุ่มทั้งการสร้าง ความมั่นคงด้านวัตถุดิบ ประสิทธิภาพการผลิต การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายเพื่อเพิ่มยอดขาย และการสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาของการผลิตของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยจะมีความสอดคล้องกันกับแนวคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ช่วยยืนยันทั้งกระบวนการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และผลที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในลักษณะตามบริบทวิสาหกิจชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชน ไม่ได้มุ่งเน้นกำไรจากกิจกรรมที่ชุมชนกระทำเป็นหลัก แต่จะมุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ รวมทั้งหวังผลทางด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัว และชุมชนให้เกิดวัฒนธรรมร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุขซึ่งกันและกัน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. 2545 : 38) เป็นหลักการนำไปสู่การเป็นรากฐานเศรษฐกิจที่มั่นคง และยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง และภาครัฐยังเห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนซึ่งรวมถึงวิสาหกิจชุมชน เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง อันจะทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. 2550 : 1) สามารถประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างบูรณาการเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการกลุ่ม ต้องมีการศึกษาหาวิธีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนของชุมชน (สัจจา บรรจงศิริ, บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง และปาลีรัตน์ การดี. 2554) และเมื่อนำผลการศึกษาปัญหาของวิสาหกิจชุมชนมาพิจารณาก็จะพบว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อค้นพบที่ผ่านมา คือ วิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันคือความอ่อนแอทางการตลาดที่ไม่สามารถขยายตลาดได้ ไม่มีตลาดที่แน่นอน รวมถึงไม่สามารถส่งเสริมด้านการตลาดได้เอง และไม่สามารถบริหารจัดการกลุ่มได้ (รัชณี รูปหล่อ, ดุษฎี พรหมทัต และวัลภา ว่องวิรุฎ. 2552 : 169) โดยมีแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ในประเด็นสำคัญ การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ มีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่วิสาหกิจชุมชนนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามากที่สุด (สิริวรรณ ฉลุศรี. 2554) โดยที่หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศต้องให้ การสนับสนุนและส่งเสริมด้านการตลาดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มแก่วิสาหกิจชุมชน (รัชณี รูปหล่อ, ดุษฎี พรหมทัต และวัลภา ว่องวิรุฎ. 2552 : 169) เจ็อนไขที่สำคัญที่สุดของการเกิดขึ้นของการดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การที่ชุมชนยังคงมีอำนาจในการควบคุมดูแลจัดการทรัพยากรต่างๆ ของตัวเอง (อรสุดา เจริญรัช. 2546) ยังคงหลงเหลือลักษณะของความพยายามที่จะพึ่งตนเองให้ได้ มีความสามารถพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (สุธิดา แจ่มใส และคณะ. 2550) จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพในทุกด้าน ทั้งการลดต้นทุนการผลิต การประกันความเสี่ยง ตลอดจน

ได้อาศัยความรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตนเองให้เข้มแข็ง (ชฎาภาญจน์ เจริญรบ และคณะ. 2551) สามารถรับความรู้มาจากภายนอก ใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงาน และส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่ม/เครือข่าย จากการลงมือปฏิบัติจริงจากการแก้ปัญหาในชีวิตจริง (นรินทร์ สังข์รักษา และธีรศักดิ์ อุ่่นอารมณเลิศ. 2553) ประเด็นสำคัญที่ต้องปรับปรุงได้โดยการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ควรมีการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อนำวัตถุดิบมาใช้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า เน้นการจัดการโดยใช้แรงงานในชุมชน เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีความซื่อสัตย์ต่อองค์กร ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค ส่งเสริมการผลิตบนพื้นฐานภูมิปัญญาชุมชน และเพิ่มเติมความรู้ด้านการบริหารธุรกิจ ทั้งด้านการบริหารการแปรรูป การจัดการด้านการตลาด และการบริหารงาน (อารี วิบูลย์พงศ์, ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ 2552) นำไปสู่การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกันตามแนวคิดที่ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ นั้นต้องเริ่มดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มจากการประกอบอาชีพเพียงเพื่อให้เกิดผลผลิตที่สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว ลดรายจ่ายในครอบครัวและระดับชุมชน โดยการเรียนรู้สู่การปฏิบัติระดับบุคคลเป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรควรต้องรู้ เข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง เหมาะสม ในฐานะสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง และในฐานะของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน (ชฎาภาญจน์ เจริญรบ และคณะ. 2551) ต้องบูรณาการหลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนทุกประเภท และทุกขนาดกิจการได้อย่างเหมาะสม (ธนาวุฒิ พิมพ์กี และ จันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์. 2553) โดยที่ปัจจัยที่มีผลกับการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ อายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และประโยชน์ที่ได้รับจากการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (รุ่งโรจน์ สินธุ์เทียม. 2555) มีการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เน้นการจ้างงาน ความประหยัด ซื่อสัตย์ และความสามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ธนาวุฒิ พิมพ์กี และ จันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์. 2553) รู้จักแยกแยะความถูกต้องและหลักภูมิคุ้มกัน โดยการสร้างสรรค์สิ่งไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ ใช้อย่างรู้คุณค่า และคุ้มค่าสร้างความรักความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรต่อกัน การใช้ข้อมูลเป็นรากฐานในการวางแผนโดยอาศัยหลักคิดที่ดี การไม่เอาเปรียบคนอื่น การไม่ไหลไปตามกระแสบริโภคนิยม ทำงานต่างๆด้วยใจรัก และการนึกถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายตามหลักเหตุผล โดยการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ลดภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ไม่หวังกำไรที่มากเกินไป ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า (สุภาพรธรรม พาบู, ธงชัย พาบู และรุ่งทิพย์ เกษตรสิงห์. 2556)

2. ผลการจัดการความรู้การบูรณาการการวิจัยร่วมกับโครงการวิจัยและแผนงานวิจัย ได้ดำเนินงานวิจัยไปตามกลไกการจัดการความรู้จากการปฏิบัติกรวิจัยด้วยการมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายความรู้ เกิดกิจกรรมการวิจัยและ ผลเป็นความรู้ในการออกแบบกิจกรรมการกำหนดเป้าหมายร่วมเชิงบูรณาการ ที่หนุนเสริมการตอบสนองเป้าหมายย่อยได้การสร้างค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ การปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้ เกิดกิจกรรมการวิจัยและผลเป็นความรู้ในการวางแผน และดำเนินงานร่วมกัน การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนและเสริมข้อมูลระหว่างกัน การเสริมพลัง เกิดกิจกรรมการวิจัยและผลเป็นความรู้ในการเสริมพลังด้วยการจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การจูงใจ การเสริมศักยภาพนักวิจัย การทำงานเป็นทีม การกำกับดูแลระหว่างกันเองเพื่อบรรลุเป้าหมายย่อยร่วมกัน การสรุปและถอดบทเรียน เกิดกิจกรรมการวิจัยและผลเป็นความรู้ในเทคนิคการออกแบบเครื่องมือการสรุปและถอดบทเรียน เทคนิคการสร้างผลงานระดับภาพรวมที่จะแสดงคุณภาพระดับปัจเจก การทดลองยกระดับความรู้ เกิดกิจกรรมการวิจัยและผลเป็นความรู้ในการให้ความสำคัญกับคุณค่าของนักวิจัยในโครงการและการให้เกียรติ เอื้ออาทรระหว่างนักวิจัยที่จะมีโอกาสชดเชยความรู้และทักษะระหว่างกันตลอดเวลา การสร้างความรู้ เกิดกิจกรรมการวิจัยและผลเป็นความรู้ใน

การสร้างความรู้แบบง่าย ๆ ทั้งที่เป็นความรู้ที่ผลิตเป็นเอกสารและความรู้ฝังลึก และการใช้ประโยชน์ เกิดกิจกรรมการวิจัยและผลเป็นความรู้ในการนำไปใช้ประโยชน์ ทำให้ดำเนินการครบวงจรการจัดการความรู้ที่จะเกิดเป็นวงจรใหม่อีกระดับหนึ่งต่อไป

โครงการวิจัยนี้มีภาระหน้าที่ร่วมในการจัดการความรู้การวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัย ดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดของแผนงานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ของทั้งระบบ ผลที่ได้จะใช้ประโยชน์ทั้งในการดำเนินการวิจัย และใช้เป็นเครื่องมือการสรุปบทเรียนที่ต้องใช้ในการสรุปผลการวิจัย แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าได้มีการบูรณาการระหว่างกันของโครงการวิจัยย่อยด้วยกัน และแผนงานวิจัยที่ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ของทุกโครงการวิจัยย่อย จึงได้ความรู้ในระดับโครงการวิจัยในประเด็นการมีส่วนร่วมในการบูรณาการ ที่นำการวิจัยมาเป็นกลไกหลักสำหรับการพัฒนาพื้นที่ที่มีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นประเด็นหลัก เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติเสริมเพิ่มจากการทำงานวิจัยที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ภายใน เกิดเป็นทักษะและความรู้ที่ได้เรียนรู้ในการประสานงาน การสร้างความสมดุลของการให้และรับ แบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำข้อมูลการวิจัยและการบรรลุผลร่วมกันเติมเต็มกัน จากการมีวิสัยทัศน์ร่วมของแผนงานวิจัย ให้เกิดเป็นบทเรียนความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กนกน กทิพรส. (2545). **องค์การ และการจัดการ**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2546). **คู่มือการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2550). **ข้อควรระวังเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กฤษติญา มูลศรี. (2552). **รายงานวิจัยการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการประกอบการวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร? พิมพ์ครั้งที่ 2**. กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จิราพร มหาอินทร์ และคณะ. (2554). **การดำเนินงานและส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี**. รายงานวิจัยคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ชฎากาญจน์ เจริญรบ และคณะ. (2551). **การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2549). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.polpacon7.ru.ac.th/download/article/การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.doc> [12 กุมภาพันธ์ 2551].
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2545). **วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก**. กรุงเทพฯ : เอดีสันเพรสโปรดักส์.
- ตุลา มหาพสุธานนท์. (2545). **หลักการจัดการ - หลักบริหาร**. กรุงเทพฯ : พ.ศ.พัฒนา.

- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2554). การวิจัยแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงพอ
จันทร์ที ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไพร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา. รายงานวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ทับทิม วงศ์ประยูร. (2545). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ. กรุงเทพฯ : เอสเค บุ๊คส์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ปิยะดา พิศาลบุตร. (2556). กลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. รายงานวิจัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี.
- พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. (กรกฎาคม – กันยายน 2557). แนวทางการเสริมสร้างความสำเร็จในการดำเนินงาน
วิสาหกิจชุมชน จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 34(3) : 20-30.
- รัชนี้ รูปหล่อ, ดุษฎี พรหมทัต และวัลภา ว่องวิธกุล. (2552). แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโต
ของวิสาหกิจชุมชน. รายงานวิจัยคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 2558. การเขียนแผนธุรกิจ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
suratubi.sru.ac.th/index.php?...การเขียนแผนธุรกิจ [10 มกราคม 2558]
- สมคิด บางโม. (2546). องค์กร และการจัดการ. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒนา.
- _____. (2547). การประกอบธุรกิจ. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒนา.
- _____. (2555). การเป็นผู้ประกอบการ : คู่มือเรียนรู้การเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : เอสเค บุ๊คส์.
- สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน. (2553). หลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน”.
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 1. (2554). การศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัด
แม่ฮ่องสอน. เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ .
- สิริกาญจน์ พิมพ์ศัพท์ไพศาลย์ และจรีวรรณ จันทร์คง. (พฤษภาคม 2556). “การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตาม
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมดอกไม้ใบยางพาราหูแร่ ต.ทุ่งตำเสา อ.หาดใหญ่
จ.สงขลา.” บทความวิจัยใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 เรื่อง “การวิจัยเพื่อพัฒนา
สังคมไทย”. : 260 – 269.
- สุกัญญา ดวงอุปมา. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์.
รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์
- สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. (2550). กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง. รายงานวิจัยกรม
ส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่ม
ภาคเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการ
พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- Wheelen, T.L. and Hunger, J.D. (2015). Strategic Management and Business Policy. 14TH Ed.
New Jersey : Pearson.

การศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์
ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

THE STUDY OF PARTICIPATION IN KAIZEN PROCESS FOR INCREASING PRODUCTIVITY IN
ELECTRONIC INDUSTRIAL

พงษ์พันธ์ มวยหมั่น¹

PONGPAN MUAYMAN¹

สุธาสิณี โพธิ์ชาธาร¹

Suthasinee Phochathan¹

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซน, ศึกษาปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซน และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานระดับปฏิบัติการรายวันจำนวน 385 คน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง, ปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน โดยภาพรวมพบว่า ให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง, การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานพบว่า ภาพรวมพนักงานที่มีอายุระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และส่วนงานรับผิดชอบแตกต่างกันมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนแตกต่างกัน, ปัจจัยชักนำต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน ร่วมกันพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซน ได้ร้อยละ 63.50 โดยปัจจัยภายในด้านความต้องการมีส่วนร่วมและสนุกสนานผ่อนคลาย เป็นปัจจัยชักนำที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนมากที่สุด

คำสำคัญ : ไคเซน, การมีส่วนร่วม, การเพิ่มผลผลิต

ABSTRACT

This research is the study of the participation in Kaizen process for increasing productivity in electronic industries in Nakhon Ratchasima province. The purpose of this study were study the level of participation, study the induction factors that affect the level of participation and compare the levels of participation which were categorized by the personal factors from the samples 385 operation officers who work in electronics industry manufactory. The results of the study reveal that; the participation in Kaizen process in overall is at “Medium” level, the induction factor according to the participation in overall it reveals that the level of opinion is at “Medium” level, the comparison of the levels of participation in Kaizen process for increasing

productivity in overall, the operators who have differed age, education background, working experience and responsibility take part in Kaizen process differently and the induction factor towards behavior of participation that affects the level of participation, the variable of induction factor towards the participation has predicted the level of participation Kaizen process at 63.50 percent. The internal factor of the requirement of participation and relaxation is the induction factor that affects the level of participation in Kaizen process at “Most” level.

Keywords : KAIZEN, Participation, Productivity Improvement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้รับรู้ถึงวิกฤติการณ์ที่มีการแข่งขันแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดเพื่อสร้างความรุ่งเรืองให้กับองค์กรของตนเอง และการแข่งขันมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นอีกประเภทอุตสาหกรรมหนึ่ง ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนนี้ โดยประเทศไทยเป็นฐานการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่ของภูมิภาคและของโลกย่อมได้รับผลกระทบจากความผันผวนและการชะลอตัวของเศรษฐกิจตามไปด้วย และนั่นหมายถึงรายได้ของประเทศ รายได้ของบริษัท รวมไปถึงรายได้ของลูกจ้างที่ทำงานในบริษัทมีอัตราลดลง เกิดเป็นปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจภายในประเทศตามมา

จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอิเล็กทรอนิกส์ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีพนักงานในองค์กรเป็นจำนวนมาก ทุกองค์การจำเป็นต้องปรับตัวให้ได้เร็วที่สุด ซึ่งทุกองค์การต่างมองหาแนวคิด กลยุทธ์ และวิธีการต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยทำให้องค์การมีผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ เพื่อการเพิ่มผลผลิต ด้วยการกำจัดความสูญเปล่า และลดความผันผวนของกระบวนการโดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องด้วยความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรหรือที่เรียกว่า ไคเซน (Kaizen)

ไคเซน (Kaizen) เป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างวัฒนธรรมให้เกิดการปรับปรุงองค์การอย่างต่อเนื่องมุ่งรักษาความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนด้วยการขจัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นจากการทำงาน โดยจะต้องได้รับความร่วมมือจากพนักงานทุกคนในทุกลำดับขั้น โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลงาน องค์การที่สามารถดึงการมีส่วนร่วมของพนักงานได้มากย่อม หมายถึง การเพิ่มขีดความสามารถให้กับองค์การในการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตให้กับองค์การ

ดังนั้นพนักงานโรงงาน หรือบุคลากรในองค์กรอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์จึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งผลทำให้องค์การสามารถจะประสบความสำเร็จ และอยู่รอดได้ในภาวะการแข่งขัน จากแนวคิดการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจะส่งผลทำให้เกิดการเพิ่มผลผลิตไปทั่วทั้งองค์การ โดยเฉพาะพนักงานปฏิบัติการ ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญมาก การศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตและปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับผู้บริหารในองค์กร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ นำไปสู่การวางแผนแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ นำไปสู่การเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

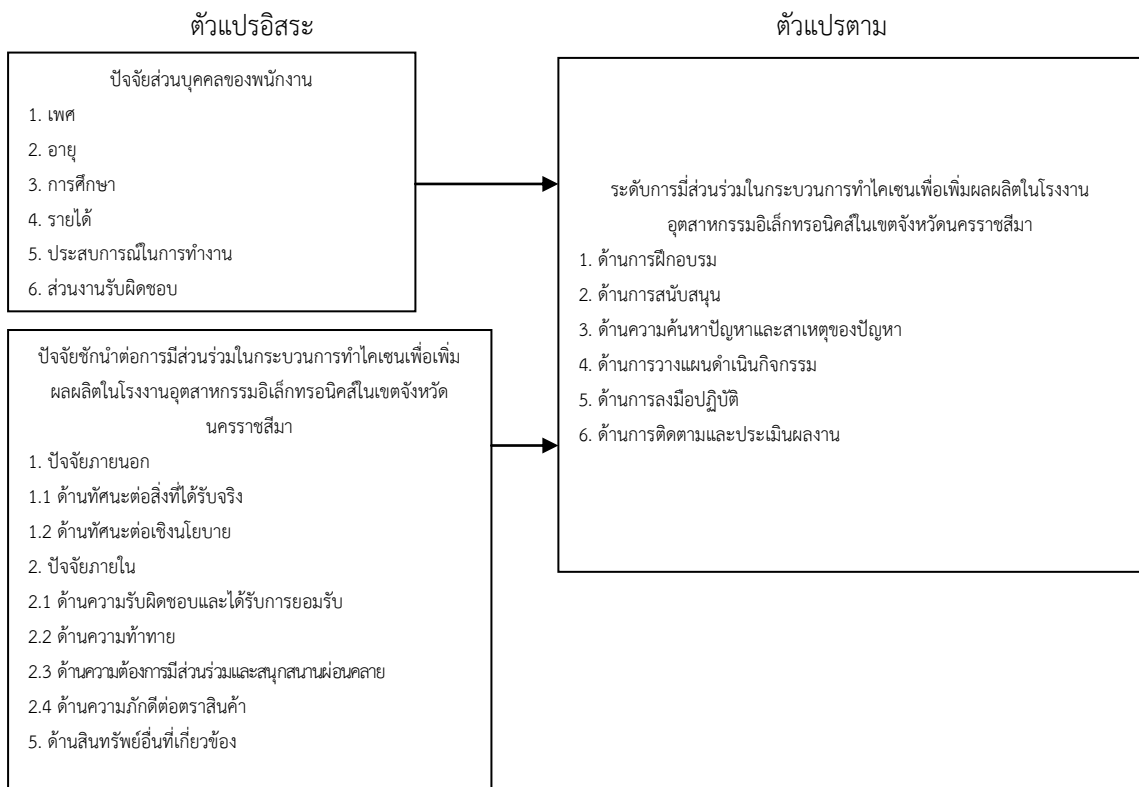
ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. โคเซน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการปรับปรุงองค์การอย่างต่อเนื่อง
2. พนักงานโรงงาน หมายถึง บุคคลผู้ประกอบอาชีพเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรมภายในเขตจังหวัดนครราชสีมา
3. โรงงานอุตสาหกรรม หมายถึง โรงงานที่เปิดดำเนินธุรกิจการผลิตประเภทอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสวงหาผลกำไร ภายในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีการจ้างงานบุคลากรเพื่อปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานรายวันหรือพนักงานระดับปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ภายในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีจำนวนพนักงาน 24,722 คนตามรายงานสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตาม พ.ร.บ. โรงงาน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งในโรงงาน แหล่งชุมชนที่เป็นที่พักอาศัยและสถานที่รวมตัวของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญในเขตจังหวัดนครราชสีมา

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง จากการคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตร สามารถคำนวณได้เท่ากับ 379 คน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 385 คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างตามแบบสะดวก ด้วยการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลตามสถานที่ที่พนักงานเป้าหมายรวมตัวหรือพักอาศัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม จะมาทำการประมวลและวิเคราะห์โดยใช้สถิติดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์การทำงาน และส่วนงานรับผิดชอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

- ปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

- ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

- การทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน ผู้วิจัยจะทดสอบด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

- การทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์เปรียบเทียบ อายุ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์ และส่วนการทำงานที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน ผู้วิจัยได้ทดสอบโดยใช้ค่า F-test (One-way Analysis of Variance) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กรณีพบความแตกต่างจะเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้ วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Analysis)

- การทดสอบสมมติฐานปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงาน ผู้วิจัยจะทดสอบโดยใช้สถิติ Regression Analysis วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานปฏิบัติการ พนักงานรายวัน ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ภายในเขตจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 89.6 มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ร้อยละ 26.5 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 70.4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 76.9 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 3-5 ปี ร้อยละ 35.8 และมีส่วนงานรับผิดชอบฝ่ายผลิต ร้อยละ 83.1

2. ปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยภายในด้านความรับผิดชอบและได้รับการยอมรับ และด้านความท้าทายและความต้องการพัฒนาทักษะ ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดเป็นรายด้าน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยภายนอกด้านทัศนคติต่อสิ่งที่ได้รับจริง โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การได้รับเงินรางวัลพิเศษจากการทำโคเซ็นมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโคเซ็นให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ปัจจัยภายนอกด้านทัศนคติต่อเงินนโยบาย โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เงินรางวัลพิเศษที่ทางบริษัทหรือหน่วยงานกำหนดไว้ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโคเซ็น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ปัจจัยภายในด้านความรับผิดชอบและได้รับการยอมรับ โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรับผิดชอบด้านความตั้งใจให้บรรลุเป้าหมายเป็นเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมการทำโคเซ็น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 ปัจจัยภายในด้านความท้าทายและความต้องการพัฒนาทักษะ โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความท้าทายด้านความต้องการเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เป็นเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมการทำโคเซ็น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2.5 ปัจจัยภายในด้านความต้องการมีส่วนร่วมและสนุกสนานผ่อนคลาย โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การได้รับความสนุกสนานจากการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมการทำโคเซ็น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

3. ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับแรกเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดเป็นรายด้าน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการฝึกอบรม โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ที่จะค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

3.2 ด้านการสนับสนุน โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงทำไคเซ็นจากผู้บังคับบัญชาหรือสมาชิกกลุ่ม มีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

3.3 ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การพบปัญหา สาเหตุของปัญหาที่เป็นโอกาสในการทำไคเซ็นจากงานที่ทำประจำในพื้นที่ มีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

3.4 ด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนทำไคเซ็น มีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

3.5 ด้านการลงมือปฏิบัติโดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการทำไคเซ็นโดยการร่วมทำกิจกรรม 5ส ในการทำงาน มีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

3.6 ด้านการติดตามและประเมินผลงาน โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำไคเซ็นที่วางแผนงานไว้อย่างสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

4. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมพนักงานที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และส่วนงานรับผิดชอบแตกต่างกันมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นแตกต่างกัน และพนักงานที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นแตกต่างกันในด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม ด้านการลงมือปฏิบัติ และด้านการติดตามและประเมินผลงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ปัจจัยชักนำต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยตัวแปรปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมร่วมกันพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็น ได้ร้อยละ 63.50 โดยปัจจัยภายในด้านความต้องการมีส่วนร่วมและสนุกสนานผ่อนคลาย เป็นปัจจัยชักนำที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยภายในด้านความรับผิดชอบและได้รับการยอมรับ ปัจจัยภายในด้านความท้าทายและความต้องการพัฒนาทักษะ ปัจจัยภายนอกด้านทัศนคติต่อเจ้านาย และปัจจัยภายนอกด้านทัศนคติต่อสิ่งที่ได้รับจริงตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยภายในด้านความรับผิดชอบและได้รับการยอมรับ และด้านความท้าทายและความต้องการพัฒนาทักษะ ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2557) ได้กล่าวให้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า ผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมแล้วนำพากิจกรรมนั้น ๆ สู่ความสำเร็จจะต้องมีบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และจะต้องมีการท้าทายความสามารถให้สามารถพัฒนาทักษะความรู้ของตนเองเพิ่มขึ้นด้วย และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิการ แสงศร (2550) การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในงานและพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน (กรณีศึกษาเฉพาะโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์) ผลการศึกษาพบว่า พนักงานให้ความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในด้านความรับผิดชอบ ด้านการได้รับการยอมรับ และด้านความต้องการพัฒนาทักษะ ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมการทำงานของพนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และส่งผลทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าปัจจัยชักนำเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

2. ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการลงมือปฏิบัติ เป็นด้านที่ได้รับการมีส่วนร่วมในการกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา มากที่สุด แต่ในส่วนของด้านการวางแผนดำเนินงานเป็นการดำเนินงานเฉพาะผู้บริหารและหัวหน้างานระดับสูง จึงทำให้พนักงานระดับปฏิบัติงานไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวางแผนดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2556) กล่าวไว้ว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้น ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม จะต้องเป็นผู้ที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ และร่วมลงมือในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง โดยมีกระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ และนำมาสู่การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ที่จะต้องมีการการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมืออย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาริณา ไวยสุภี (2554) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมโคเซ็น (Kaizen) ของพนักงานกรณีศึกษาบริษัทโซนี่เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ผลการศึกษาพบว่า มีทัศนคติต่อกิจกรรมโคเซ็นทุกด้านในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ จุดเด่นด้านบุคคล ด้านประโยชน์ ด้านคุณลักษณะและด้านทัศนคติที่สนับสนุนความสำเร็จของโคเซ็น มีส่วนร่วมกิจกรรมโคเซ็นอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการจัดสรรผลประโยชน์และด้านการติดตามและประเมินผล ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา พนักงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องลงมือปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวม พนักงานที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และส่วนงานรับผิดชอบแตกต่างกันมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นแตกต่างกัน และพนักงานที่มีเพศแตกต่างกัน

มีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นแตกต่างกันในด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม ด้านการลงมือปฏิบัติ และด้านการติดตามและประเมินผลงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่พนักงานที่มีรายได้แตกต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการทำงานอย่างมีส่วนร่วม นั้น เป็นกระบวนการทำงานในทุกระดับชั้น ทั้งผู้ที่มีรายได้มาก และผู้ที่มีรายได้น้อย ดังนั้นถึงแม้จะมีรายได้ที่แตกต่างกัน ก็ได้ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกันตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พิสันต์ ประทานชวโน (2553) กล่าวไว้ว่า บทบาทหน้าที่ ลักษณะของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกัน จะมีการรับรู้ถึงปัญหา รับรู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแตกต่างกันตามไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของซาริน่า ไวยสุภี (2554) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมไคเซ็น (Kaizen) ของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัทโซนี่เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีผลให้การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการจัดสรรผลประโยชน์และด้านการติดตามและประเมินผลแตกต่างกัน ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าในกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตนั้น ในการวางแผนการทำการกิจกรรมจะต้องพิจารณาลักษณะของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำการกิจกรรมเนื่องจากอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และส่วนงานรับผิดชอบที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นแตกต่างกันไปด้วย

4. ปัจจัยชักนำต่อการมีส่วนร่วมมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิท พงงาม (2545) ซึ่งได้กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จะต้องมีการสร้างการรับรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ชักนำ กระตุ้นเตือนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำการกิจกรรม ดังนั้นจะเห็นได้การชักนำเพื่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการทำการกิจกรรม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจ จะส่งผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ พัทศรีพันธุ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการทดลองกิจกรรมไคเซ็นกับรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ความผูกพันต่อทีมและผลผลิตภาพของพนักงานระดับปฏิบัติการ ผลการศึกษาพบว่า การทดลองกิจกรรมไคเซ็นกับรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ ความผูกพันต่อทีม และผลผลิตภาพ ของพนักงานระดับปฏิบัติการโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์แห่งหนึ่ง ซึ่งการศึกษารังนี้ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของพนักงานในกระบวนการทำไคเซ็น ซึ่งจะพบได้จากการผลิตภาพสูงขึ้น โดยมีปริมาณของเสียลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผลของกลุ่มควบคุมก็พบว่าผลิตภาพสูงขึ้นด้วย โดยมีปริมาณของเสียลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากผลการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ปริมาณผลผลิตดีของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมไคเซ็นสามารถนำไปใช้เพื่อกระตุ้นให้พนักงานสร้างผลิตภาพที่สูงขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลการวิจัย ดังนี้
ด้านวิชาการ

1. การส่งเสริมระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิต องค์กรควรมีนโยบาย จัดอบรม สัมมนา เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้เห็นถึงประโยชน์ของกระบวนการทำไคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิต รวมถึงควรให้การส่งเสริมให้ดีขึ้นในด้านการรับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับไคเซ็น จากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของบริษัท การสนทนา

กับพนักงาน และการประชาสัมพันธ์ให้พนักงานฝ่ายผลิตทราบถึงกระบวนการโคเซ็น เพื่อให้พนักงานมีความรู้ ความเข้าใจและยกระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการโคเซ็นเพิ่มขึ้น

2. ให้นำผลที่ได้จากการศึกษานำไปเผยแพร่ในทุกโรงงานที่มีกระบวนการทำโคเซ็น เพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการทำระบบโคเซ็นให้มีประสิทธิภาพ และได้รับความร่วมมือจากพนักงานทุกฝ่ายอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้กระบวนการทำโคเซ็นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านการประยุกต์ใช้

1. ปัจจัยด้านความรับผิดชอบและได้รับการยอมรับ และด้านความท้าทายและความต้องการพัฒนาทักษะ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็น ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิต ควรมีนโยบายในการกำหนดขอบเขต หน้าที่ ความรับผิดชอบให้กับพนักงานอย่างชัดเจน และในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิต ควรมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของพนักงานไปพร้อม ๆ กับการทำโคเซ็น เพื่อให้พนักงานเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2. ให้นำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์โดยนำเสนอฝ่ายบริหาร หรือหัวหน้างาน เพื่อได้รับทราบการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมาในครั้งนี้ จึงจะสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการทำโคเซ็นได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในรูปแบบของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อพนักงานได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และสามารถสรุปผลการศึกษาได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาในปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ประสิทธิภาพการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน และภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ทราบถึงแรงจูงใจด้านอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่หลากหลายมิติเพื่อนำไปสู่กระบวนการทำโคเซ็นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ในการศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะผู้พนักงานปฏิบัติการ พนักงานรายวัน ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ภายในเขตจังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในกลุ่มโรงงานอื่นๆ พื้นที่ศึกษาอื่น ๆ ในลักษณะที่หลากหลายกว่านี้ เพื่อที่จะได้รับข้อมูลที่กว้างขึ้น และเป็นประโยชน์ในการกระบวนการทำโคเซ็นเพื่อเพิ่มผลผลิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2558). **สรุปโรงงานที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :<http://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=dataservice&tabid=1> [31 ธันวาคม 2558].
- กรรณิการ์ พัวศรีพันธุ์. (2553). **การทดลองกิจกรรมโคเซ็นกับรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ความผูกพันต่อทีมและผลิตภาพของพนักงานระดับปฏิบัติการโรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

- ชนิกา แสงศร. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในงานและพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา อุตสาหกรรมและองค์การ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ชารินทร์ ไวยสุภี. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมกิจกรรมไคเซ็น (Kaizen) ของพนักงาน : กรณีศึกษาบริษัทโซนี่เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ . (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2556). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่ : 598 Print.
- พิสันต์ ประทานชวโน. (2553). การพัฒนาชุมชน. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการทัพบก.
- Domjan, M. (1996). **The principles of Learning and Behavior.** Belmont, CA : Thomson/Wadsworth
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.
- Lovell, R. B. (1980). **Adult Learning.** New York : Harper and Row Publication.
- Myers, G. E. (1980). **The Dynamics of Human Communication.** New York: McGraw Hill.
- Newston, J.W. and K. Davis. (1993). **Organization Behavior.** New York : McGraw-Hill, Inc.
- Owens. Robert G. (1987). **Organizational Behavior in Education.** 3rd ed. New Jersey : Perntice Hall International.
- Parsons, T. (1960). **Social Structure and Personlity.** New York : The Press.
- Walters. (1978). **Adaptive Management of Renewable Resources.** New York : Mc Graw-Hill.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผล

ขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL CLIMATE AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS PERCEIVED BY ARMY PILOTS AT AVIATION REGIMENT

รัฐพล หาญชนะ¹

Rattapon Hanchana¹

กนกพร ฉิมพลี¹

Kanokporn Chimplee¹

¹นักศึกษานิพนธ์ปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์. ดร. ประจักษ์หลักสูตรวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การ ตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบรรยากาศองค์การ 2) ศึกษาประสิทธิผลขององค์การ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การ และ 4) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศองค์การ ตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบรรยากาศองค์การ ประสิทธิผลขององค์การ และความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักบินทหารบก สังกัดกรมบิน จำนวน 155 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศองค์การ มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา 1) บรรยากาศองค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพขององค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ของบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างสูง 4) แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศองค์การ ควรให้ผู้บังคับบัญชามีรางวัลตอบแทนที่เหมาะสม มีการชื่นชมอย่างกว้างขวางในที่ที่ พิจารณาความดีความชอบจากผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้ใต้บังคับบัญชา นำปัญหาจากการปฏิบัติงานมาหาแนวทางแก้ไข สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

คำสำคัญ : บรรยากาศองค์การ, ประสิทธิภาพ, นักบินทหารบก

ABSTRACT

This study focuses on the relationship between organizational climate and organizational effectiveness which is perceived by army pilots of Aviation Regiment. The objectives of this research are as follows: 1) to examine organizational climate, 2) to examine organizational effectiveness, 3) to examine the relationship between organizational climate and organizational effectiveness, 4) to develop guidelines in order to boost organizational climate as perceived by army pilots of Aviation Regiment. The research methodology part is divided into two stages. Firstly, the study of organizational climate, organizational effectiveness and the relationship between organizational climate and organizational effectiveness will be conducted. The sample group is 155 army pilots of Aviation Regiment by using stratified random sampling. In order to prosecute the investigation, questionnaires will be used as the research tool. The obtained data will be analyzed in percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. Secondly, the methods in order to boost organizational climate will be developed. There will be six informants to answer another research tool which is structured questionnaires. The data will be analyzed based on the contents.

The results are as follows: 1) the overall organizational climate is in high level, 2) the overall organizational effectiveness is in high level, 3) the organizational climate and the organizational effectiveness are somewhat highly related, 4) The guidelines to boost organizational climate are appropriate rewards and compensation from the commanders, giving prompt praises in public, using the staff's working accomplishments as the promotion criterion, promoting technology application, attending different perspectives from the subordinates, finding solutions for the problems occurred in working process, encouraging the staff to pursue higher education, supporting working as a team, and educating the staff to be conscious of sacrificing for the greater good.

Keywords : Organizational Climate, Effectiveness , Army Pilots

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

องค์การ (Organization) เป็นการรวมตัวกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการนั้น บุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้ (วันชัย มีชาติ. 2555 : 3) โดยแต่ละองค์การจะมีปัจจัยของการบริหารงานที่คล้ายคลึงกัน คือ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า คน เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำพาไปสู่เป้าหมายขององค์การ โดยในการบริหารองค์การจะประกอบด้วยงานและบุคลากรที่ดำเนินควบคู่กันไปและมีความสัมพันธ์กันเสมอ โดยงานจะกำหนดบทบาท ภาระหน้าที่ให้บุคลากร ส่วนบุคลากรจะเป็นผู้นำพาไปสู่วางานไปสู่เป้าหมายที่องค์การตั้งไว้

บรรยากาศขององค์การมีความสำคัญต่อองค์การเป็นอย่างมาก เพราะเป็นส่วนช่วยทำให้บุคลากรในองค์การมีพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่องค์การกำหนดไว้ ซึ่งบรรยากาศขององค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของ

องค์การ เมื่อบุคลากรในองค์การมีการรับรู้บรรยากาศองค์การที่ดี จะทำให้ประสิทธิผลขององค์การดีตามด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Stringer (2002) ที่กล่าวว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับบุคลากรที่ทำงานอยู่ในองค์การ ซึ่งในบรรยากาศองค์การที่ดีจะมีส่วนในการจูงใจให้บุคลากรเกิดพลังในการที่จะปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ Schneider (1990) ที่กล่าวว่าบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน และมีผลกระทบต่อทัศนคติ แรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลไปยังพฤติกรรมการทำงาน ผลการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพขององค์การ

ดังนั้นถ้าผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของตระหนักถึงความสำคัญของบรรยากาศองค์การ ย่อมจะส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ ทำให้บุคลากรในองค์การสามารถปฏิบัติภารกิจได้ตรงตามเป้าหมายขององค์การอย่างเต็มกำลังและความสามารถ จึงกล่าวได้ว่าบรรยากาศองค์การเป็นปัจจัยสำคัญในการประสานความสำเร็จก่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานเพื่อองค์การนอกจากจะเป็นการเสนอหรือสนองบรรยากาศองค์การที่สร้างเสริมความพึงพอใจของบุคลากรแล้ว ยังช่วยให้องค์การมีประสิทธิผลมากขึ้น และสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การได้รวดเร็ว

นักบินทหารบก เมื่อจบการศึกษาหลักสูตรศึกษารับราชการจากโรงเรียนการบินทหารบกแล้วจะได้รับการบรรจุเป็นนักบินตามหน่วยบินต่างๆ มีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจบินตามที่ได้รับมอบหมาย โดยนักบินทหารบกถือเป็นทรัพยากรการบินที่สำคัญของกรมบิน เพราะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด แต่ในปัจจุบันกรมบินประสบปัญหาการขาดแคลนนักบินทหารบก ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากบรรยากาศองค์การของกรมบิน โดยเฉพาะนักบินทหารบกที่ทำงานมาระยะหนึ่ง มีปัญหารายได้ไม่พอใช้ หรือเกิดจากความเบื่อหน่ายในการทำงานที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ในระบบราชการ เช่น ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานในระบบราชการ และปัจจัยด้านสวัสดิการ (ฉัตรพงศ์ พรหมพันธกรณ์. 2550 : 53) ทำให้นักบินทหารบกเกิดการปรับย้ายหรือลาออกไปปฏิบัติงานที่อื่นที่มีบรรยากาศองค์การที่ดีกว่า ซึ่งส่งผลเสียต่อประสิทธิผลของกรมบิน ทำให้ไม่สามารถตอบสนองภารกิจของกองทัพได้อย่างเต็มศักยภาพ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผลของการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมบรรยากาศขององค์การให้เอื้อต่อการทำงานให้มากขึ้น ส่งผลให้นักบินทหารบกมีทัศนคติที่ดีต่อองค์การ ทำให้การทำงานมีความทุ่มเท เอาใจใส่ในงาน สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้องค์การประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้และเจริญเติบโตได้ในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน
4. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน

นิยามศัพท์

1. ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการนำทรัพยากรมาใช้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่องค์การวางไว้ ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการผลิต หมายถึง ผลลัพธ์การปฏิบัติงานของนักบินทหารบก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ การปฏิบัติงานของนักบินทหารบกสามารถปฏิบัติได้อย่างเพียงพอเช่น จำนวนนักบินทหารบกเพียงพอกับภารกิจ อาวุธ ยุทโธปกรณ์เพียงพอ มีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ เป็นต้น

1.2 ประสิทธิภาพ หมายถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานของนักบินทหารบก ที่มีการใช้ทรัพยากรการบินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัดเวลาและมีความปลอดภัยมากที่สุด

1.3 ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกของนักบินทหารบก ที่มีต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ ตั้งใจและเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ไม่แสดงพฤติกรรม การโยกย้าย การเฉื่อยชาในการทำงาน

2. บรรยากาศขององค์การ หมายถึง ลักษณะสภาพแวดล้อมขององค์การที่รับรู้โดยบุคลากรขององค์การ ทำให้องค์การหนึ่งแตกต่างไปจากองค์การหนึ่ง ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์การ ประกอบด้วย 9 มิติ ดังนี้

2.1 มิติโครงสร้าง หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับ ระบบการปกครองขั้นตอนในการดำเนินงาน ปริมาณรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร และการติดต่อสื่อสารตามสายการบังคับบัญชา

2.2 มิติความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ปริมาณงานที่ต้องทำ และการตัดสินใจในงานที่ปฏิบัติ

2.3 มิติรางวัล หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับรางวัลสำหรับงานที่ปฏิบัติบรรลุตามเป้าหมายขององค์การตลอดจนความยุติธรรมของนโยบายการพิจารณาความดีความชอบการสนับสนุนให้ก้าวหน้าในงาน

2.4 มิติความเสี่ยงภัย หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับการเสี่ยงภัยในการทำงานการบริหารความเสี่ยงความท้าทายในงานและกิจกรรมต่างๆภายในองค์การ

2.5 มิติความอบอุ่น หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในองค์การความเป็นมิตรของบุคลากร ความไว้วางใจซึ่งกันและกันและบรรยากาศของการทำงานเป็นทีม

2.6 มิติสนับสนุน หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนับสนุน กระตุ้นและส่งเสริมบุคลากรทั้งระดับบนและระดับล่าง

2.7 มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมาตรฐานของการปฏิบัติที่ชัดเจน

2.8 มิติความขัดแย้ง หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการปล่อยปะเลยหรือการไม่สนใจในปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การ

2.9 มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมขององค์การที่บุคลากรในองค์การรับรู้เกี่ยวกับความจงรักภักดี การเป็นส่วนหนึ่งขององค์การตลอดจนการเป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณค่าขององค์การ

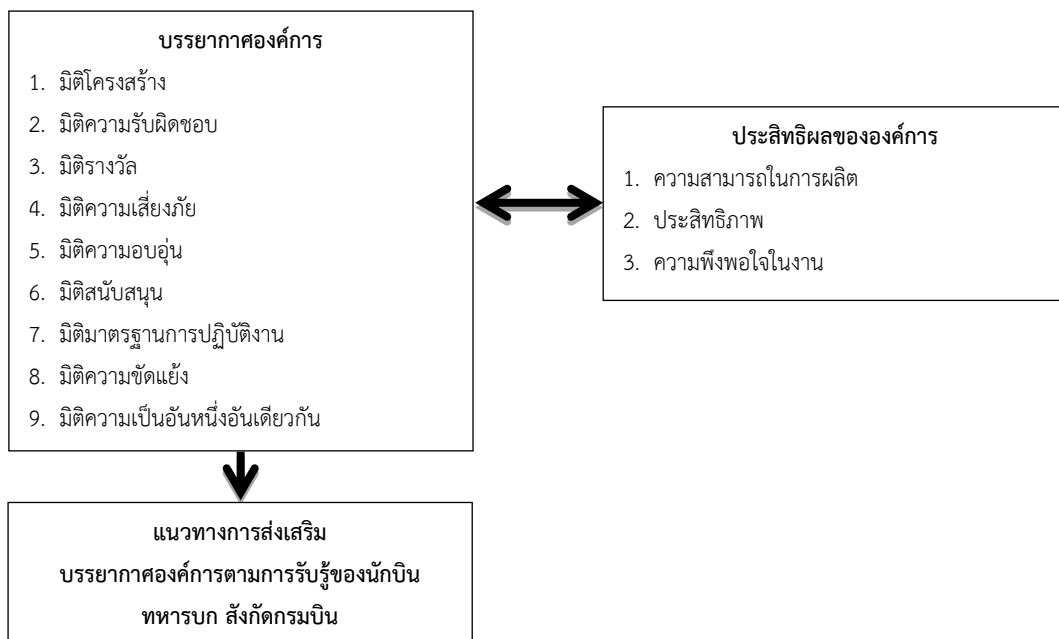

3. แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศองค์การ หมายถึง การกำหนดวิธีการ หรือเทคนิคในการสร้างบรรยากาศองค์การให้เหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรในการส่งเสริมให้คุ้มค่าเหมาะสม ฎระเบียบข้อบังคับ และเป็นที่ยังพอใจของนักบริหารบก สังกัดกรมบิน

4. นักบริหารบก สังกัดกรมบิน หมายถึง ข้าราชการทหารบกที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศึกษาระดับปริญญาตรีหรือจากสถาบันการบิอื่นที่กองทัพบกให้การรับรอง และมีคำสั่งกองทัพบกให้รับราชการในหน่วยกรมบิน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศองค์การและประสิทธิผลขององค์การมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยตัวแปรที่ศึกษาคือ บรรยากาศองค์การตามแนวคิดของ Litwin and Stringer (1968) ประกอบด้วย มิติโครงสร้างมิติความรับผิดชอบ มิติรางวัล มิติความเสี่ยงภัย มิติความอบอุ่น มิติสนับสนุน มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน มิติความขัดแย้ง มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและประสิทธิผลขององค์การตามแนวคิดของ Gibson, Ivancevich and Donnelly (1973) โดยพิจารณาตามเครื่องบ่งชี้ในระยะสั้น ประกอบด้วย ความสามารถในการผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจในงาน

ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบรรยากาศองค์การ ประสิทธิผลขององค์การ และความสัมพันธระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบริหารบก สังกัดกรมบิน

1. ประชากรคือ นักบริหารบก สังกัดกรมบิน รวมทั้งสิ้น 253 คน (ข้อมูลจากกองกำลังพลศูนย์การบิทหารบก ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2559)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักบินทหารบก สังกัดกรมบิน โดยได้คำนวณจากสูตร Taro Yamane (วิจิต อู่อ้น. 2550 : 121) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 คน แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 บรรยากาศขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ประกอบด้วย มิติโครงสร้าง มิติความรับผิดชอบ มิติรางวัล มิติความเสี่ยงภัย มิติความอบอุ่น มิติสนับสนุน มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน มิติความขัดแย้ง และมิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3.2 ประสิทธิภาพขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ประกอบด้วย ความสามารถในการผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจในงาน

4. เครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม ใช้การคำนวณหาค่าแจกแจงข้อมูล (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน

นำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 มาศึกษาแนวทางการส่งเสริมบรรยากาศขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้บังคับกองพันบินจำนวน 2 คน

1.2 นักบินที่มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 15 ปีจำนวน 2 คน

1.3 นักบินที่มีระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 2 ปีจำนวน 2 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน

3. เครื่องมือ และสถิติที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นแบบความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์การกับประสิทธิภาพขององค์การ ตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบินผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บรรยากาศขององค์การ มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา ได้แก่ มิติความอบอุ่น ($\bar{X} = 4.39$) และ มิติความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ ส่วนบรรยากาศขององค์การ มิติรางวัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.97$) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 บรรยากาศขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติโครงสร้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าหน่วยงานของท่านกำหนดโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน ไม่

เข้าช้อนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา ได้แก่หน่วยงานของท่านมีกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การปฏิบัติการบินที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.36$) และหน่วยงานของท่านมีการติดต่อสื่อสารภายในหน่วยงานอย่างรวดเร็วและทั่วถึง ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติการบินจากหน่วยงานของท่านอย่างถูกต้องและทันเวลา ($\bar{X} = 4.26$)

1.2 บรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเมื่อหน่วยงานของท่านให้ท่านปฏิบัติงานที่ท่านไม่เคยปฏิบัติและไม่ชำนาญ ท่านจะปฏิบัติให้ดีที่สุดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา ได้แก่ท่านทราบและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของท่านเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.55$) และท่านสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ต้องมีผู้อื่นมาตรวจสอบซ้ำ ($\bar{X} = 4.41$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ หน่วยงานของท่านให้ท่านสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างอิสระ ($\bar{X} = 4.11$)

1.3 บรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติความริ้วรอย โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าท่านพอใจกับเงินเดือนหรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ ที่ท่านได้รับในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา ได้แก่หน่วยงานของท่านมีหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบที่ชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.01$) และหน่วยงานของท่านมีการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นให้กับผู้ที่ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ หน่วยงานของท่านให้คำชมเชยกับผู้ปฏิบัติงานอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกหน่วยงานของท่าน ($\bar{X} = 3.89$)

1.4 บรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติความเสี่ยงภัย โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านได้รับโอกาสแก้ไขใหม่ เมื่อปฏิบัติงานผิดพลาดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา ได้แก่หน่วยงานของท่านเปิดโอกาสให้เสนอความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.16$) และหน่วยงานของท่านใช้การบริหารความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน เพื่อให้มั่นใจในความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 4.10$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ท่านมีความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน แม้ว่าท่านจะขัดแย้งทางความคิดกับผู้บังคับบัญชาก็ตาม ($\bar{X} = 3.46$)

1.5 บรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติความอบอุ่น โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านและเพื่อนร่วมงานมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมา ได้แก่หน่วยงานของท่านมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.45$) และผู้บังคับบัญชามีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.35$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ท่านและเพื่อนร่วมงานจะร่วมกันวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = 4.32$)

1.6 บรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติสนับสนุน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าท่านและเพื่อนร่วมงานมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.41$) รองลงมา ได้แก่ผู้บังคับบัญชาดูแลช่วยเหลือบุคลากรในหน่วยงานเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.22$) และ ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนให้บุคลากรไปฝึกอบรมด้านการบินเพิ่มเติม เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.09$)

1.7 บรรยายการองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าหน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบและจัดมาตรฐานการบินให้กับนักบินอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.66$) รองลงมา ได้แก่ท่านรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานของท่านให้ที่อยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.62$) และหน่วยงานของท่านมีการวางแผนฝึกอบรมนักบิน เพื่อพัฒนาความสามารถทางการบินให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.44$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่หน่วยงานของท่านมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ ($\bar{X} = 4.21$)

1.8 บรรยายการองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติความขัดแย้ง โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาจะช่วยเหลือกันหาทางออก เพื่อให้เป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมา ได้แก่หน่วยงานของท่านเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานแต่อย่างใด ($\bar{X} = 4.21$) และท่านสามารถโต้แย้งกับเพื่อนร่วมงานในเรื่องงานได้ ($\bar{X} = 4.08$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาโต้แย้งนโยบายที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 3.57$)

1.9 บรรยายการองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเมื่อผู้ร่วมงานมีปัญหาในการปฏิบัติงาน ท่านจะให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา ได้แก่ท่านมีความจงรักภักดีต่อหน่วยงานของท่าน ($\bar{X} = 4.38$) และการพบปะสังสรรค์ในหน่วยงานของท่านเป็นไปอย่างกว้างขวางฉันทมิตรและมีความไว้วางใจกัน ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ เพื่อนร่วมงานในหน่วยงานของท่านมักทำงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของหน่วยงานเป็นหลัก ($\bar{X} = 4.08$)

2. ประสิทธิภาพขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพขององค์การ ด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความพึงพอใจในงาน ($\bar{X} = 4.36$) และ ด้านความสามารถในการผลิต ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ด้านความสามารถในการผลิต โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าหน่วยงานของท่านมีการบรรจุนักบินตามความชำนาญทางการบินตามอัตรา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา ได้แก่หน่วยงานของท่านมีนักบินเพียงพอต่อการภารกิจของหน่วย ($\bar{X} = 4.35$) และท่านมีเวลาเพียงพอในการวางแผนปฏิบัติการที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 4.31$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ หน่วยงานของท่านมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุอย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X} = 4.15$)

2.2 ประสิทธิภาพขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ด้านประสิทธิภาพ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าหน่วยงานของท่านเน้นความปลอดภัยในการปฏิบัติการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมา ได้แก่หน่วยงานของท่านมีการตรวจสอบและซ่อมบำรุงอากาศยานให้พร้อมใช้ตลอดเวลา ($\bar{X} = 4.50$) และหน่วยงานของท่านมีการบริหารจัดการทรัพยากรการบินให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ($\bar{X} = 4.44$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ หน่วยงานของท่านสามารถตอบสนองภารกิจของกองทัพ ในหลากหลายรูปแบบได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.27$)

2.3 ประสิทธิภาพขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ด้านความพึงพอใจในงาน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าท่านมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของหน่วยงานของท่านที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา ได้แก่ท่านมีความสุขในการทำงาน ไม่คิดย้ายจากหน่วยงานของท่านไปหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 4.44$) และหน่วยงานของท่านได้รับการยอมรับ และเชื่อมั่นจากผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ท่านและเพื่อนร่วมงานมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.28$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิภาพขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = .701$) ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การเป็นรายด้านกับประสิทธิภาพขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่า อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำถึงระดับค่อนข้างสูง ($r = .374-.619$) ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีตารางวัด มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .619$)

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพขององค์การเป็นรายด้านกับบรรยากาศองค์การ ตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับค่อนข้างสูง ($r = .536-.658$) ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .658$)

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การเป็นรายด้านกับประสิทธิภาพขององค์การเป็นรายด้านตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่า อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำถึงระดับค่อนข้างสูง ($r = .275-.577$) ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีตารางวัดกับด้านความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .577$)

4. แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ผู้วิจัยได้คัดเลือกมิติบรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจำนวน 5 มิติ มิติละ 2 ข้อ ได้มิติบรรยากาศองค์การที่ต้องหาแนวทางการส่งเสริมทั้งหมด 10 ข้อ มีแนวทางการส่งเสริมดังนี้

4.1 มิติตารางวัด

4.1.1 แนวทางในการให้คำชื่นชมสำหรับผู้ปฏิบัติงานดีเด่น/มีผลงานดี พบว่า ควรให้คำชื่นชมอย่างกว้างขวาง โดยชื่นชมหน้าแถวที่รวมพล หรือที่ประชุม ประกาศบนบอร์ด หรือป้ายประกาศของหน่วย ชื่นชมผ่านทางระบบเสียงตามสาย โทรทัศน์ผ่านสายเคเบิล เว็บไซต์ของหน่วย และมอบประกาศนียบัตร หรือรางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติงานดีเด่น/มีผลงานดี

4.1.2 แนวทางในการพิจารณาความดีความชอบพบว่า ควรปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งของกระทรวงกลาโหม และกองทัพบก โดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานในห้วงนั้นๆ ลดความไม่เป็นธรรมชาติ ความไม่โปร่งใส ระบบอุปถัมภ์ และเพิ่มการมีส่วนร่วมในการพิจารณาของบุคลากรภายในหน่วยงาน

4.2 มิติความเสี่ยงภัย

4.2.1 แนวทางในการลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน พบว่า ควรให้มีการวางแผนก่อนปฏิบัติงาน โดยได้รับการอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาก่อนปฏิบัติให้มีการตรวจความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน ให้กำลังพลทุกคนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คู่มือ ส่งเสริมให้กำลังพล และมีมาตรการความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน 4.2.2 แนวทางการส่งเสริมรูปแบบการทำงาน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า มีการส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีมา

ช่วยในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟน เพื่อรองรับแอปพลิเคชันที่ช่วยในการปฏิบัติงาน เช่น LINE, Air Nav Pro, MotionX-GPS HD เป็นต้น เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

4.3 มิติความขัดแย้ง

4.3.1 แนวทางในการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง พบว่า ควรให้ผู้บังคับบัญชาทุกลำดับชั้นรับฟังความคิดเห็นอย่างเสรีของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มีการประชุมร่วมกันทั้งหน่วยงาน เพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน ให้มีการระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการวางแผนปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญหาร่วมกันและให้มีการทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action review) เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้แสดงความคิดเห็นหลังจากปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว

4.3.2 แนวทางนำผลปฏิบัติงานที่เป็นปัญหามาใช้เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดพบว่า ควรให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานหลังจากจบภารกิจ และบันทึกปัญหาจากการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือและแก้ไขในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป ไม่ให้เกิดปัญหาในลักษณะเดิมอีก และไม่นำผลการปฏิบัติงานที่ผิดพลาดมาใช้ในการลงโทษเพียงอย่างเดียว ควรนำมาเป็นแผนบทเรียน หรือข้อเตือนใจไม่ให้เกิดขึ้นอีก

4.4 มิติสนับสนุน

4.4.1 แนวทางการแนะนำการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม พบว่า ควรให้ผู้บังคับบัญชาทุกลำดับชั้นมีความใส่ใจ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะทาง มาแนะนำการปฏิบัติงาน จัด Unit School ในหน่วยงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง จัดทำตำราคู่มือในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงานหน่วยงานที่มีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน

4.4.2 แนวทางการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นพบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่กองทัพบกให้ทุนในการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ โดยอนุญาตให้ผู้ที่มีความประสงค์สามารถเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้ มีการสนับสนุนงบประมาณ และพิจารณาปรับตำแหน่งที่เหมาะสมให้กับผู้สำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

4.5 มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4.5.1 แนวทางการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานทำงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม พบว่าควรให้ผู้บังคับบัญชาทุกลำดับชั้นส่งเสริมการปฏิบัติงานที่เป็นส่วนรวม โดยความสมัครใจของบุคลากร ไม่มีการบังคับ จัดให้มีกิจกรรมการปลูกฝังอุดมการณ์ทางทหารให้กับบุคลากรในหน่วยงาน เรื่อง ความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอยู่เป็นประจำ และจัดให้มีการมอบรางวัล หรือให้คำชื่นชมสำหรับผู้ที่ทำประโยชน์ให้ส่วนรวม

4.5.2 แนวทางการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พบว่าควรส่งเสริมให้บุคลากรรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและเพื่อนร่วมงาน ยอมรับซึ่งกันและกันให้มีโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในหน่วย และจัดแข่งขันการปฏิบัติงานเป็นประจำ โดยให้มีการสับเปลี่ยนสมาชิกในทีมอยู่เสมอ เพื่อให้ได้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. บรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นเรศรี แสนมนตรี (2553) เรื่องบรรยากาศองค์การและความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ที่พบว่า ระดับบรรยากาศองค์การตามความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อติศร ไสยรินทร์ (2555) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการทำงาน ของข้าราชการกรมการสื่อสารทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย ที่พบว่า ข้าราชการกรมการสื่อสารทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ มิติความอบอุ่น มิติความรับผิดชอบ มิติโครงสร้าง มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติสนับสนุน มิติความเสี่ยงภัย มิติความขัดแย้ง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มิติรางวัล เนื่องจากกรมบินเป็นหน่วยงานราชการจึงมีการกำหนดโครงสร้างการทำงาน สายการบังคับบัญชา กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ซึ่งในการปฏิบัติภารกิจจะมีความเสี่ยงสูง นักบินและช่างอากาศยานจะต้องมีความพร้อม รู้หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จของภารกิจอย่างปลอดภัย แต่หน่วยงานเป็นหน่วยงานราชการจึงมีผลตอบแทนที่น้อยกว่าหน่วยงานเอกชน ที่ได้รับผลตอบแทนรวมถึงสวัสดิการที่ดีกว่า

2. ประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันทนี ระดาบุตร (2556) เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานคุมประพฤติในเขตตรวจราชการที่ 11 ที่พบว่า ประสิทธิภาพของสำนักงาน ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สำนักงานคุมประพฤติในเขตตรวจราชการที่ 11 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านประสิทธิภาพ รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจในงาน และด้านความสามารถในการผลิต ตามลำดับ เนื่องจากกรมบิน สามารถตอบสนองต่อภารกิจบินที่ได้รับในห้วงที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี เช่น การจัดอากาศยานสนับสนุนภารกิจของศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก (ศปก.ทบ.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) การฝึกซ้อมแผนป้องกันประเทศ รวมถึงการสนับสนุนในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้น โดยมีการบริหารทรัพยากรการบินที่มีอย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ทำให้ได้รับการยอมรับ และเชื่อมั่นจากผู้บังคับบัญชาทุกลำดับชั้น ส่งผลให้นักบินทหารบกมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน แต่ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณที่ได้รับ ทำให้ไม่สามารถผลิตนักบินทหารบก รวมถึงการจัดหาอาวุธ ยุทโธปกรณ์ อากาศยานที่ทันสมัยให้เต็มตามอัตราที่อนุมัติได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างสูงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิตติมา จานงค์เลิศ (2550) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของหัวหน้าหอผู้ป่วย บรรยากาศองค์การ กับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของหอผู้ป่วย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภา รัตน์ แบนขุนทด (2544) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติบทบาทด้านการบริหารของหัวหน้าหอผู้ป่วย บรรยากาศองค์การ กับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน ที่พบว่า

บรรยากาศขององค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง กับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาล
ประจำการเนื่องจากนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มีการรับรู้บรรยากาศองค์การโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่งผล
ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังและความสามารถทำให้ประสิทธิผลขององค์การอยู่ในระดับมากตามไปด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การเป็นรายด้านกับประสิทธิผลขององค์การ ตาม
การรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่ามิติรางวัล มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .619$) อาจเนื่องมาจากมิติ
รางวัลคือ ผลตอบแทนที่ได้จากการปฏิบัติงานของนักบินทหารบก ถ้านักบินทหารบกมีความพึงพอใจมิติรางวัลใน
ระดับมาก ย่อมทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิผลระดับมากตามไปด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลขององค์การเป็นรายด้านกับบรรยากาศองค์การ ตาม
การรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบินพบว่า ด้านความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .658$) เมื่อ
นักบินทหารบกมีความพึงพอใจในงานย่อมทำให้มีการรับรู้บรรยากาศองค์การมากตามไปด้วยเพราะงานก็ถือว่าเป็น
ส่วนหนึ่งของบรรยากาศองค์การ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การเป็นรายด้านกับประสิทธิผลขององค์การเป็นราย
ด้าน ตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน พบว่า มิติรางวัลกับด้านความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์สูง
ที่สุด ($r = .577$) เนื่องจากนักบินทหารบกได้รับการตอบแทนด้วยมิติรางวัลในระดับมาก ความพึงพอใจในงานก็จะ
อยู่ในระดับมากด้วย รองลงมา ได้แก่ มิติมาตรฐานการปฏิบัติงานกับด้านประสิทธิภาพ ($r = .576$) เนื่องจากนักบิน
ทหารบกมีการปฏิบัติงานตามระเบียบ คู่มือที่กำหนดไว้ มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานทำให้มีการใช้ทรัพยากรการบิน
ให้เกิดประโยชน์ ประหยัด และปลอดภัย ส่งผลให้ประสิทธิภาพขององค์การดีด้วย

4. แนวทางการส่งเสริมบรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน โดยการ
สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 มิติ ผู้วิจัยอภิปรายผลโดยสรุปเป็นประเด็น ดังนี้ คือ

4.1 มิติรางวัลควรมีการชื่นชมอย่างกว้างขวาง เช่น ต่อหน้ากำลังพล ระบบเสียงตามสาย โทรทัศน์
ผ่านสายเคเบิล เว็บไซต์ของหน่วย ในทันทีสำหรับผู้ปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลอื่นๆ และ
ควรพิจารณาความดีความชอบจากผลการปฏิบัติงาน ลดความไม่เป็นธรรม โดยให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วม
สอดคล้องกับแนวคิดของ Fink, Stephen and Willits (1983) ที่ว่า บุคคลในองค์กรที่ได้รับรางวัล ได้รับการเลื่อน
ตำแหน่งสูงขึ้น จะมีอำนาจ มีความรับผิดชอบมากขึ้น ส่งผลให้องค์การบรรลุเป้าหมาย

4.2 มิติความเสี่ยงภัยควรมีการวางแผน ตรวจสอบความพร้อมก่อนปฏิบัติงานโดยปฏิบัติตามคู่มืออย่าง
เคร่งครัด ให้กำลังพลมีจิตสำนึกในความปลอดภัย และควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อลด
ความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Woodward, Lawrence and LorchSteers (Gibson et
al. 1973 : 315-316) ที่ว่า บรรยากาศองค์การ เป็นการบริหารงานที่ยึดความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม
ในองค์กร เทคโนโลยี โครงสร้างขององค์การ และการปฏิบัติงาน

4.3 มิติความขัดแย้งควรมีผู้บังคับบัญชาทุกลำดับชั้นรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของบุคลากร เพื่อ
ลดความขัดแย้งโดยการหาแนวทางปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางเดียวกัน และควรนำปัญหาจากการปฏิบัติ มาหาแนว
ทางแก้ไข หรือเป็นบทเรียน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในลักษณะเดิมขึ้นอีก สอดคล้องกับแนวคิดของ Owen (1991 :
184-186) ที่ว่า บรรยากาศแบบเปิดคือ องค์กรที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นและ
ความสามารถ ส่งผลให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็ว

4.4 มิติสนับสนุนควรมีการส่งเสริมให้มีการแนะนำการปฏิบัติงานจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การเชิญ
วิทยากรที่มีความรู้มาแนะนำ การจัด Unit School รวมถึงจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และควรสนับสนุนให้บุคลากร

ในหน่วยงานได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร สอดคล้องกับแนวคิดของ Likert (1961) ที่ว่า บรรยากาศองค์การแบบมีส่วนร่วม ที่ผู้บริหารให้การสนับสนุน ไว้วางใจและจริงจังต่อบุคคลในองค์การ เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพขององค์การ

4.5 มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ควรส่งเสริมให้มีการทำงานเป็นทีม โดยให้บุคลากรในหน่วยงาน รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองและเพื่อนร่วมงาน ยอมรับซึ่งกันและกัน และควรปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ Fox (1973) ที่ว่า แต่ละบุคคลต้องรู้และเข้าใจในเพื่อนร่วมงาน ในการปฏิบัติงานในองค์การใดๆ นั้น ผู้ร่วมงานในองค์การจะต้องมีความพึงพอใจในหน้าที่การทำงานที่ทำอยู่ ร่วมมือร่วมใจในการทำงานด้วยความตั้งใจและเต็มใจ มีการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยกันคิดหารแนวทางปฏิบัติและแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาบรรยากาศองค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มิติรางวัล ดังนั้นผู้บังคับบัญชาทุกลำดับชั้นจึงควรให้ความสำคัญกับมิติรางวัลที่เป็นผลตอบแทนในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าขึ้นชมการพิจารณาบำเหน็จประจำปี ความมั่นคงและก้าวหน้าในชีวิตราชการ รวมถึงสวัสดิการอื่นๆ เพื่อให้แก่นักบินทหารบก มีความพึงพอใจ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความรู้ความสามารถ

2. จากการศึกษาประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความสามารถในการผลิตดังนั้นผู้บังคับบัญชาระดับสูงจึงควรมีการวางแผนในการผลิตและรักษานักบินทหารบกให้สามารถปฏิบัติงานในหน่วยบิน รวมถึงจัดหาอากาศยานให้เพียงพอ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับ

3. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลขององค์การตามการรับรู้ของนักบินทหารบก สังกัดกรมบิน มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูงและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามิติรางวัล มีความสัมพันธ์สูงสุด ดังนั้นผู้บังคับบัญช ควรส่งเสริมบรรยากาศองค์การด้านมิติรางวัล เนื่องจากมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลขององค์การเมื่อนักบินทหารบกมีการรับรู้บรรยากาศองค์การ ด้านมิติรางวัล ที่ดี จะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความรู้ความสามารถส่งผลให้ประสิทธิผลขององค์การอยู่ในระดับมากด้วย

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรพงษ์ พรหมพันธุ์. (2550). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักบินทหารบกในศูนย์การบินทหารบก.** ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ฐิติมา จันทเลิศ. (2550). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของหัวหน้าหอผู้ป่วย บรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ.** วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นเรศรี แสนมนตรี. (2553). **บรรยากาศองค์การและความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประภารัตน์ แบนขุนทด. (2544). **ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติบทบาทด้านการบริหารของหัวหน้าหอผู้ป่วยบรรยากาศองค์การ กับประสิทธิผลของหอผู้ป่วย ตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย มีชาติ. (2555). **การบริหารองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันที ระดาบุตร. (2556). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานคุมประพฤติในเขตตรวจราชการที่ 11**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิจิต อู่อ้น. (2550). **การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS**. กรุงเทพฯ : พรินท์แอมมี.
- อดิศร ไสยรินทร์. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการกรมการสื่อสารทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Fink, S. L., Stephen R. J. and Willits R. D. (1983). **Designing and managing organizations**. Homewood, IL : Irwin.
- Fox, R. S. (1973). **School climate improvement : A challenge to the school administrator**. CO : Phi Delta Kappa.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M. & Donnelly, J. H. (1973). **Organizational : Structure, process, behavior**. TX : Business.
- Likert, R. (1961). **New patterns of management**. NY : McGraw-Hill.
- Litwin, G. H. and Stringer, R. A. (1968). **Motivation and organization climate**. Boston : Harvard University.
- Owen, R. G. (1991). **Organizational behavior in education**. Boston : Allyn and Bacon.
- Schneider, B. (1990). **Organizational climate and culture**. San Francisco, CA : Jossey Bass.
- Stringer, R. (2002). **Leadership and organizational climate**. NJ : Prentice-Hall.

ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความผูกพันและความพึงพอใจในงาน
และบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร
EMOTIONAL INTELLIGENCE, COMMUNICATION COMPETENCY, JOB ENGAGEMENT AND
SATISFACTION, AND ORGANIZATIONAL CLIMATE INFLUENCING JOB PERFORMANCE OF
PRIVATE COMPANIES' EMPLOYEES IN BANGKOK

พัฒนัชชิตา รุ่งหิรัญธนาภิกิตต์¹ และ นิตนา ฐานิตธนกร²
Phanchita Runghiranthanakit¹ and Nittana Tarnittankorn²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

²ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความผูกพันและความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน สถิติเชิงอนุมานที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 20-29 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001-35,000 บาท มีระยะเวลาการทำงานในองค์กรปัจจุบันน้อยกว่า 5 ปี และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กร คิดเป็นร้อยละ 65.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความผูกพันในงานไม่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ : ความฉลาดทางอารมณ์, ความสามารถในการสื่อสาร, ผลการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

This research was aimed primarily to study emotional intelligence, communication competency, job engagement and satisfaction, and organizational climate influencing job performance of private companies' employees in Bangkok. Close-ended questionnaires were used for data collection from 200 private companies' employees in Bangkok. Inferential statistics used for the hypothesis testing was multiple regression analysis. The results showed that most of the respondents were females between 20-29 years of age with educational backgrounds of bachelor's degree, earned an average monthly income of 25,001-35,000 baht. They have worked for their current workplaces less than 5 years. In addition, the factors influencing job performance of private companies' employees in Bangkok were the emotional intelligence, communication competency, job satisfaction, and organizational climate, accounting for 66.1 percent with the significant level of .05. The job engagement did not affect job performance of private companies' employees in Bangkok.

Keywords : Emotional Intelligence, Communication Competency, Job Performance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาวะปัจจุบันของประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม และเศรษฐกิจ ของโลกไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบและเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง และส่งผลกระทบต่อองค์กรต่างๆ จำเป็นจะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลหรือเหนือคู่แข่งได้ จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพ รวมถึงนโยบายภาครัฐที่ต้องการให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำในระดับภูมิภาคภายในแนวคิด Thailand 4.0 ที่ส่งผลให้ผู้บริหารและฝ่ายบุคคลขององค์กรต่างๆ จะต้องปรับการบริหารองค์กรให้สอดคล้องกับยุคที่เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม และต้องเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านของกลุ่มคนทำงานในช่วงอายุที่หลากหลายทยอยเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ฝ่ายทรัพยากรบุคคลต้องทำความเข้าใจแรงงานไทยรุ่นใหม่ที่มีทัศนคติและมุมมองความคิดที่แปลกใหม่และแตกต่างจากคนรุ่นก่อนๆ โดยสิ้นเชิง (นพวรรณ จุลกนิษฐ, 2560) ซึ่งจากผลการสำรวจ พบว่า บริษัทหรือองค์กรในประเทศไทยที่กลุ่มคนรุ่นใหม่มีความต้องการร่วมงานด้วยมากที่สุด เป็นบริษัทชั้นนำรายใหญ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (จีบส์ ดีบี, 2560) ได้แก่ บริษัทในเครือเอสซีจี บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท ภูเก็ต บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด และบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) (มาร์เก็ตติ้ง อูปลส์, 2560)

ปัจจุบันการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือผลการปฏิบัติงาน (Job Performance) เพื่อให้สามารถแข่งขันได้นั้น องค์กรต่างๆ มักจะเน้นที่คนหรือบุคลากรเป็นสำคัญ หากผู้ปฏิบัติงานมีศักยภาพในการปฏิบัติงานและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้นหมายถึง การบรรลุผลสำเร็จขององค์กร การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดได้นั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคลขององค์กรนั้นๆ หากองค์กรใดมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ องค์กรนั้นย่อมประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่ความสำเร็จ จะเกิดขึ้นมิได้หากองค์กรปราศจากบุคลากรที่มีคุณภาพ มีพฤติกรรมการทำงานที่ดี มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพร้อมที่จะปฏิบัติงานให้ก่อเกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและใจ เพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร (สุดารัตน์ ธีรธรรมธาดา และนิธนา ฐานิธธนกร. 2558) ดังนั้น องค์กรต่างๆ จึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อไปกระตุ้นให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรและพนักงานประสบผลสำเร็จร่วมกัน รวมถึงการที่องค์กรมีบุคลากรหรือพนักงานที่มีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) จะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ เพราะบุคลากรเหล่านั้นจะตระหนักและทราบถึงศักยภาพของตนเอง มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและสามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง เข้าใจและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Dhani and Sharma, 2017)

นอกจากนี้ ความสามารถในการสื่อสาร (Communication Competency) ของพนักงานที่สามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการแก้ไขปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีผลเป็นอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และพบว่า การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการกับเพื่อนร่วมงาน สามารถช่วยรักษาความสัมพันธ์ที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ (Yu and Ko, 2017) พนักงานที่ทำงานมีประสิทธิภาพนั้น พบว่า ความผูกพันในงาน (Job Engagement) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและสามารถทำงานด้วยความสุขและสนุกกับการทำงาน (Cartwright, 2006) และส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) นอกจากนี้ บรรยากาศในองค์กร (Organizational Climate) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของพนักงาน (Groen, Wouters, and

Wilderom, 2017) หากองค์กรมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่ดี ยิ่งช่วยทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน สามารถทำผลงานให้ออกมาดียิ่งขึ้น (จ็อบส์ ดีบี, 2560) ที่สำคัญนอกจากจะช่วยรักษาพนักงานให้อยู่กับองค์กรแล้ว ยังเป็นปัจจัยดึงดูดความสนใจของบุคลากรที่มีความสามารถให้เข้ามาร่วมทำงานกับองค์กรอีกด้วย (Chaudhary, Rangnekar, and Barua, 2014)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาปัจจัย ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความผูกพันและความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ นำไปปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจและการวางแผนพัฒนาองค์กรในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความผูกพันและความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) หมายถึง การรับรู้ถึงศักยภาพของตนเอง ความสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและสามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รวมถึงความเข้าใจและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเข้าใจถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง และรู้จักบริหารควบคุมการจัดการด้วยการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกที่ปรากฏภายนอกได้อย่างเหมาะสม มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ความสามารถในการสื่อสาร (Communication Competency) หมายถึง ความสามารถในการใช้รูปแบบการติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน การประสานงานกับเพื่อนร่วมงานหรือหน่วยงานอื่นๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ความสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ในการทำงานได้เป็นอย่างดี และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการกับเพื่อนร่วมงาน สามารถช่วยรักษาความสัมพันธ์ที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ความผูกพันในงาน (Job Engagement) หมายถึง ทศนคติ ความรู้สึกนึก คิดและพฤติกรรมที่บุคคลแต่ละคนแสดงออกต่อองค์การที่ตนเองอยู่ โดยยอมรับเป้าหมาย ค่านิยม ขององค์การ มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ เต็มใจและมุ่งมั่นที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จขององค์การ รวมทั้งจงรักภักดีต่อองค์การที่ตนเองอยู่ และต้องการที่จะอยู่กับ องค์การต่อไป

ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจในการที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์การ เจตคติในทางบวกของ บุคคลที่มีต่องานหรือกิจกรรมที่เขาทำซึ่ง

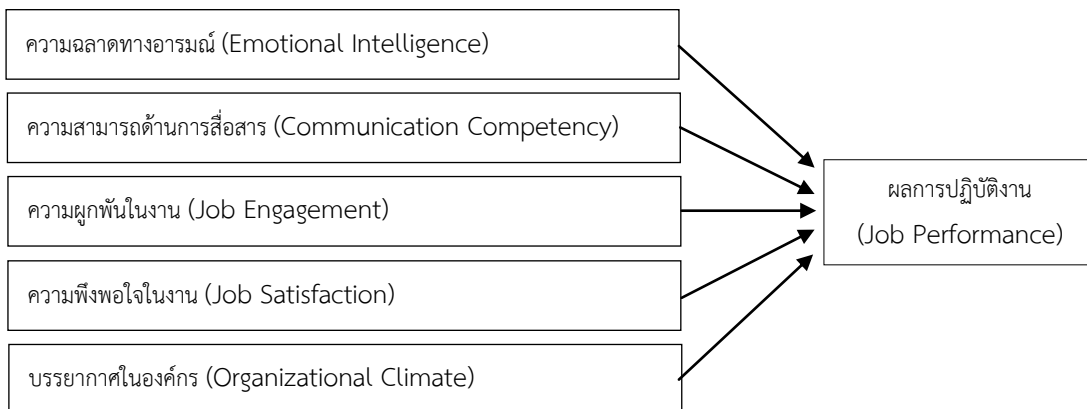
เป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

บรรยากาศภายในองค์กร (Organizational Climate) หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรนั้น ซึ่งบรรยากาศองค์กรสร้างขึ้นได้ด้วยหัวหน้าหน่วยงาน บรรยากาศองค์กรที่ดีจะส่งผลให้บุคคลมีการทำงานที่ดียิ่งขึ้น สิ่งที่จะสร้างให้เกิดบรรยากาศที่ดีเหมาะสมแก่การทำงาน ได้แก่การมีการบังคับบัญชาที่ดี การที่สมาชิกองค์กรมีขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ดี รวมทั้งการที่องค์กรในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม ทางจิตใจที่ดีเพียงพอที่จะเสริมสร้างให้เกิดบรรยากาศที่ดีได้ ในบรรยากาศในองค์กรที่ดี ผู้บริหารและบุคลากรมีความพยายามในการลดช่องว่างของความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง ผู้บริหารให้โอกาสพนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้พนักงานทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

ผลการปฏิบัติงาน (Job Performance) หมายถึง ความสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามเป้าหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานตามที่หน่วยงานกำหนดไว้ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจและความยินดีต่อผลการปฏิบัติงานที่สามารถ บรรลุทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของงานก่อนระยะเวลาที่กำหนดหรือดำเนินการสำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความผูกพันและความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดของงานวิจัย

กรอบแนวความคิดดังกล่าวแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) ความฉลาดทางอารมณ์ ภายใต้แนวความคิดของ Dhani and Sharma (2017) จากการศึกษาเรื่อง Effect of emotional intelligence on job performance of IT employees: A gender study 2) ความสามารถในการสื่อสาร ภายใต้แนวความคิดของ Yu and Ko (2017) จากการศึกษาเรื่อง Communication competency as a mediator in the self-leadership to job performance relationship 3) ความผูกพันในงาน ภายใต้แนวความคิดของ Cartwright

and Holmes (2017) จากการศึกษาเรื่อง The meaning of work: The challenge of regaining employee engagement and reducing cynicism 4) ความพึงพอใจในงาน ภายใต้แนวความคิดของ Kalkavan and Katrinli (2014) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง The effects of managerial coaching behaviors on the employees' perception of job satisfaction, organizational commitment, and job performance: Case study on insurance industry in Turkey และ 5) บรรยากาศภายในองค์กร ภายใต้แนวความคิดของ Chaudhary, Rangnekar and Barua (2014) จากการศึกษาเรื่อง Organizational climate, climate strength and work engagement ซึ่งมีอิทธิพลต่อตัวแปรอิสระ คือ ผลการปฏิบัติงาน ภายใต้แนวความคิดของ Groen, Wouters and Wilderom (2017) จากการศึกษาเรื่อง Employee participation, performance metrics, and job performance: A survey study based on self-determination theory

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานที่ทำงานในบริษัทเอกชนและพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการทดสอบแบบสอบถามกับตัวอย่าง จำนวน 40 ชุด และคำนวณค่า Partial R² เพื่อนำไปประมาณค่าขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen (1977) ผ่านการตรวจสอบและรับรองคุณภาพจากนักวิจัยจำนวนมากสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างให้ถูกต้องและทันสมัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) จากการประมาณค่าตัวอย่าง โดยมีค่า Partial R² เท่ากับ 0.0925142 และขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.1019456 ความน่าจะเป็นของความคลาดเคลื่อนในการทดสอบประเภทหนึ่ง (α) เท่ากับ 0.05 จำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 5 อำนาจการทดสอบ (1- β) เท่ากับ 0.95 (Cohen, 1962) จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Total Sample Size) จำนวน 200 ตัวอย่าง

2. การสุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเริ่มต้นด้วย 1) การวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยทำการจับสลากสุ่มตัวแทนเขต 5 เขต จากทั้งหมด 50 เขต โดยเขตที่ได้จากการสุ่ม คือ เขตดินแดง เขตคลองเตย เขตลาดพร้าว เขตบางกะปิ และเขตบางรัก หลังจากนั้นใช้ 2) วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) โดยการคำนวณเพื่อเก็บข้อมูลตัวอย่างในแต่ละเขตตามสัดส่วนประชากรในแต่ละเขต ได้แก่ เขตดินแดง 27 คน เขตคลองเตย 40 คน เขตลาดพร้าว 47 คน เขตบางกะปิ 57 คน และเขตบางรัก 29 คน และใช้ 3) วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ณ บริเวณหน้าอาคารสำนักงานในเขตต่างๆ ที่ได้ทำการสุ่มไว้ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีการกระจายและได้ผลการศึกษาที่น่าเชื่อถือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามปลายปิดที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการทดสอบ ดังนี้

- ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหาของคำถาม

- ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามทดลองแจกให้กับตัวอย่างจำนวน 40 ชุด และนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS ผลการวิเคราะห์ (Scale Reliability Analysis) พบว่า

ค่าถามในแต่ละด้านมีระดับความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) อยู่ระหว่าง 0.727 - 0.885 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 200 ชุด พบว่า ค่าถามในแต่ละด้านมีระดับความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.806 - 0.925 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ของ Nunnally (1978) สามารถนำมาใช้ในงานวิจัยได้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.5 มีอายุ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001-35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.0 มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.5 และมีระยะเวลาการทำงานในองค์กรปัจจุบันน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.5 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 200)

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ	ชาย	87	43.5
	หญิง	113	56.5
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	7	3.5
	20 - 29 ปี	91	45.5
	30 - 39 ปี	51	25.5
	40 - 49 ปี	39	19.5
	50 ปี ขึ้นไป	12	6.0
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	17	8.5
	ปริญญาตรี	135	67.5
	สูงกว่าปริญญาตรี	48	24.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	11	5.5
	15,001-25,000 บาท	64	32.0
	25,001-35,000 บาท	72	36.0
	35,001-45,000 บาท	35	17.58
	45,001 บาท ขึ้นไป	18	9.0
ประสบการณ์ในการทำงาน	น้อยกว่า 3 ปี	67	33.5
	3-6 ปี	95	47.5
	7-9 ปี	31	15.5
	มากกว่า 9 ปี	7	3.5
ระยะเวลาการทำงานในองค์กรปัจจุบัน	น้อยกว่า 5 ปี	141	70.5
	5-10 ปี	51	25.5
	มากกว่า 10 ปี	9	4.5

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากตารางที่ 2 ก่อนนำตัวแปรอิสระใดๆ เข้าสู่สมการถดถอยผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งค่า VIF ที่มีค่าเกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง (Zikmund, Babin, Carr, and Griffin, 2013, p.590) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าตั้งแต่ 1.247–3.977 จึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity รวมถึงค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระ มีค่าเท่ากับ .421-.568 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำคือ > 0.40 (Allison, 1999) แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ (Sig. = .000) ความสามารถในการสื่อสาร (Sig. = .027) ความพึงพอใจในงาน (Sig. = .015) และบรรยากาศในองค์กร (Sig. = .002) โดยความฉลาดทางอารมณ์ ($\beta = .479$) มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ($\beta = .331$) ความพึงพอใจในงาน ($\beta = .286$) และบรรยากาศในองค์กร ($\beta = .216$) ตามลำดับ ส่วนความผูกพันในงาน (Sig. = 0.816) ไม่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ สัมประสิทธิ์การกำหนด $R^2 = .651$ แสดงให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กรสามารถพยากรณ์อิทธิพลที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 65.1 ที่เหลืออีกร้อยละ 44.9 เป็นผลสืบเนื่องจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา

ตารางที่ 2: การวิเคราะห์แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	ผลการปฏิบัติงาน						
			b	S.E.	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-	-	.219	.185	-	.833	.405	-	-
ความฉลาดทางอารมณ์	3.273	.556	.495	.065	.479	4.592	.000*	.568	1.247
ความสามารถในการสื่อสาร	3.321	.582	.315	.063	.311	5.603	.002*	.541	3.977
ความผูกพันในงาน	3.303	.645	.094	.078	.089	1.231	.219	.421	3.916
ความพึงพอใจในงาน	3.326	.638	.297	.056	.286	3.136	.015*	.475	3.131
บรรยากาศในองค์กร	3.321	.582	.275	.062	.219	2.592	.027*	.430	2.231

$R^2 = .651$, $F = 111.312$, $*p < 0.05$

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสาร ความผูกพันและความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำผลสรุปการวิเคราะห์หามาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากพนักงานที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ทราบถึงศักยภาพของตนเอง และมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายสามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นและสามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง เข้าใจและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานและส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กร (Dhani and Sharma, 2017) โดยผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับสูตรรัตน์ ธีรธรรมธาดา และนิตนา ฐานิตธนกร (2558) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการมีทักษะทางสังคมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ด้านการมีแรงจูงใจ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง และปัจจัยพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ด้านการประยุกต์ใช้

สมมติฐานที่ 2 ความสามารถในการสื่อสารมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความสามารถในการสื่อสารมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากความสามารถในการสื่อสารของพนักงานที่สามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการแก้ไขปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีผลเป็นอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังพบเพิ่มเติมว่า การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการกับเพื่อนร่วมงาน สามารถช่วยรักษาความสัมพันธ์ที่ดีและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ (Yu and Ko, 2017)

สมมติฐานที่ 3 ความผูกพันมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความผูกพันไม่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพนักงานบริษัทเอกชนที่ทำงานในองค์กรไม่นาน จึงไม่เกิดความผูกพันในงาน โดยผลการวิจัยครั้งนี้ ขัดแย้งกับผลการศึกษาในอดีตโดยดวงกมล เนตรสวัสดิ์ และนิตนา ฐานิตธนกร (2558) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้บรรยากาศองค์กร ด้านค่าตอบแทน ปัจจัย การรับรู้บรรยากาศองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านการบริหารของผู้บังคับบัญชา ปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร ด้านบรรทัดฐาน ด้านความปรารถนาที่จะอยู่กับองค์กรและด้านจิตใจ และปัจจัยสมรรถนะหลัก ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ

สมมติฐานที่ 4 ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมีความรู้สึกพอใจในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน และองค์กรให้ความสำคัญกับงานในตำแหน่งที่ปฏิบัติงานอยู่ บริษัทมีกฎระเบียบที่ชัดเจนส่งผลให้พนักงานรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย

และสบายใจที่ได้ทำงานกับองค์กรแห่งนี้ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรินทร์ ไชยวัฒน์รวี และ นิธนา ฐานิธรนกร (2561) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานเอกชนใน กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ความไว้วางใจในองค์กร การให้อำนาจในการตัดสินใจ และการฝึกอบรมพนักงาน ในขณะที่อิสระในการทำงานไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน

สมมติฐานที่ 5 บรรยากาศในองค์กรมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนใน กรุงเทพมหานคร จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บรรยากาศในองค์กรมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากบริษัทที่พนักงานเอกชนทำงานนั้นมีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมสถานที่ทำงานให้เอื้อต่อประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ตลอดเวลา มีบรรยากาศในองค์กรที่ดี ผู้บริหารและบุคลากรมีความพยายามในการลดช่องว่างของความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง ให้ออกาสพนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีการจัดกิจกรรมภายในด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในบริษัทมีการสร้างบรรยากาศในการทำงาน เพื่อให้พนักงานทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุของค์กรของท่านมีการกำหนดนโยบายในการทำงานที่ชัดเจน (Chaudhary, Rangnekar and Barua, 2014)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด ผู้บริหารองค์กรเอกชนควรให้ความสำคัญกับปัจจัยปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้พนักงานเกิดความความพอใจและประทับใจในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน พนักงานทุกๆ คนจะสร้างผลงานที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นและยังมีผลงานที่สร้างสรรค์พัฒนาให้องค์กรได้อีกในด้านต่างๆ ส่งผลให้พนักงานเกิดความผูกพันกับองค์กรมากขึ้นด้วย

ปัจจัยรองอันดับสอง คือ ปัจจัยความสามารถในการสื่อสารมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับความสามารถในการสื่อสารของพนักงาน โดยให้มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารการประสานงานของพนักงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของการทำงานของพนักงาน

ปัจจัยรองอันดับสาม คือ ปัจจัยความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการจัดการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ทั้งเรื่องความปลอดภัย เครื่องมือที่ใช้ในสถานที่ทำงานต้องพร้อมและอยู่ในสภาพที่ดีเสมอ มีกฎระเบียบที่ชัดเจน พนักงานทุกคนให้ความร่วมมือในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงาน องค์กรก็จะนำอยู่ส่งผลให้พนักงานเกิดความพึงพอใจและทำงานให้องค์กรอย่างเต็มที่

ปัจจัยรองอันดับสี่ คือ ปัจจัยบรรยากาศในองค์กรมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารควรลดช่องว่างของความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง มุ่งทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญต่อส่วนรวมในวงกว้างและระยะยาว ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการช่วยกันตัดสินใจกับเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้บรรยากาศในการทำงานมีความสุขรวมถึงทำให้พนักงานเกิดความผูกพันกับองค์กร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นประโยชน์และสามารถขยายต่อไปในทัศนะที่กว้างขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป โดยผู้วิจัยหรือผู้ที่สนใจควรศึกษากาโรเคราะห์โมเดล (Multiple Indicators and Multiple Causes: MIMIC Model) มาใช้ในการศึกษาตัวแปรอิสระแต่ละตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรแฝงได้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการแก้จุดอ่อนของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมถึงเป็นการขยายงานวิจัยให้มีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยแบบระยะยาว (Longitudinal Study) ที่มีการวัดตัวแปรตามซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ในช่วงระยะเวลาที่ยาวออกไป เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักวิจัย นักวิชาการ และผู้ที่สนใจควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมด้านตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กร เช่น ความรู้สึกที่ได้รับการสนับสนุน (Feeling of Being Supported) การตอบสนองความต้องการทางสังคมและอารมณ์ (Fulfillment of Socio-Emotional Needs) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จ็อบส์ ดีบี. (2560). jobsDB เผย 10 สุดยอดองค์กรในฝัน ประจำปี 2560 ทำอย่างไรจะดึงดูดคนเข้าร่วมงาน แนะนำปัจจัยบวกเสริมแกร่งองค์กรรักษาพนักงานเก่า. สืบค้นจาก <https://th.jobsdb.com/th-th/articles/สุดยอดองค์กรในฝัน ประจำปี 2560>.
- ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์รวี และนิตนา ฐานิตชนกร. (2561). การทำงานเป็นทีม ความไว้วางใจในองค์กร อิสระในการทำงาน การให้อำนาจในการตัดสินใจ และการฝึกอบรมพนักงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 56. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงกมล เนตรสวัสดิ์ และนิตนา ฐานิตชนกร. (2558). ปัจจัยการรับรู้บรรยากาศองค์กร ความผูกพันต่อ องค์กร และสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนพนักงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ 2558. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การกำหนดขนาดตัวอย่างและสถิติวิเคราะห์ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ. ใน การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2555 (หน้า 11). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นพวรรณ จุลกนิษฐ. (2560). เผย 10 สายงานที่มีเงินเดือนมากที่สุด. สืบค้นจาก <https://th.jobsdb.com/thth/articles/สายเงินเดือนมากที่สุด>.
- มาร์เก็ตติ้ง อูปลส์ (2560). บริษัทที่กลุ่มคนรุ่นใหม่อยากทำงานด้วยมากที่สุดในปี 2017. สืบค้นจาก <https://www.marketingoops.com/exclusive/professional-development/top-50-companies-for-geny-2017>.
- สุดารัตน์ อีธรรมธาดา และนิตนา ฐานิตชนกร. (2558) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พฤติกรรมเชิง สร้างสรรค์ และความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน บริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Allison, P. D. (1999). *Multiple regression: A primer*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge.

- Cartwright, S. and Holmes, N. (2017). The meaning of work: The challenge of regaining employee engagement and reducing cynicism. **Human Resource Management Review**, 16, 199–208.
- Chaudhary, R., Rangnekar, S., and Barua, M.K. (2014). Organizational climate, climate strength and work engagement. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 133, 291 – 303.
- Cohen, J. (1962). The statistical power of abnormal-social psychological research: A review. **Journal of Abnormal and Social Psychology**, 65(3), 145-153.
- Cohen, J. (1977). **Statistical power analysis for the behavioral sciences**. New York: Academic.
- Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric theory** (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Zikmund, W. G., Babin, B. J., Carr, J. C., and Griffin, M. (2013). **Business research methods** (9th ed.). Singapore: Cengage Learning.

นวัตกรรมการผลิตและกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบใหม่สำหรับชุมชนด่านเกวียน
เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก
MANUFACTURING INNOVATION AND NEW PRODUCT DEVELOPMENT STRATEGY OF POTTERY
IN ORDER TO A COMMUNITY BAN DAN KWIAN TO INCREASE MARKET OPPORTUNITIES AND
ABILITY TO COMPETE ASEAN AND GLOBAL MARKETS

ชัยศิริ หลวงแนม¹ ชน ยี่นาง² เกரியไกร ดวงขจร³ ดุริวัฒน์ ตาไรสง⁴ และ อ่อนสมิ กมลอินทร์⁵
Chaisiri Luangnaem¹ Chon yeenang² Kriangkrai Duangkhaechon³
Duriwat Tathaisong⁴ and Onlamee Kamon-in⁵

^{1,2,3,4} อาจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีเซรามิกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
⁵ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีเซรามิกส์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนจากภูมิปัญญาตาดายาย สำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และปรับปรุงและพัฒนาเนื้อดินปั้นและน้ำเคลือบสโตนแวร์ด่านเกวียนสำหรับเพิ่มผลผลิตและเพิ่มมูลค่าสู่เชิงพาณิชย์ ให้สามารถนำไปสร้างสรรค่นวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในการแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก รวมถึงออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนและเพิ่มโอกาสทางการตลาด โดยแบ่งการวิจัยเป็น 4 ระยะ

พบว่าระยะที่ 1 การพัฒนาเนื้อดินปั้นด่านเกวียนสโตนแวร์ โดยการทดลองหาอัตราส่วนผสมระหว่างดินด่านเกวียน และดินทราย จำนวน 11 สูตร พบว่าเนื้อดินปั้นที่มีคุณสมบัติเป็นสโตนแวร์ ได้แก่ สูตรที่ 1-4 ซึ่งประกอบไปด้วยดินด่านเกวียน ร้อยละ 70-100 และดินทราย ร้อยละ 0-30 ให้ค่าร้อยละการดูดซึมน้ำไม่เกิน ร้อยละ 3 ทั้งนี้ยังได้พัฒนาน้ำเคลือบจากซีเมนต์ไม่เบญจพรรณ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นเนื้อดินด่านเกวียนสโตนแวร์ที่มีการเคลือบเผาที่อุณหภูมิ 1,250 องศาเซลเซียส ในบรรยากาศการเผาแบบออกซิเดชันและรีดักชัน พบว่าสูตรเคลือบที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้กับเนื้อดินปั้นดังกล่าว คือสูตรที่ 27 ซึ่งประกอบไปด้วย ดินด่านเกวียน ร้อยละ 20 ดินทราย ร้อยละ 20 ซีเมนต์เบญจพรรณ ร้อยละ 60 และเติมโซดาเฟลด์สปาร์ ร้อยละ 20 ระยะที่ 2 ได้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่เป็นบ่งชี้ถึงความเป็นอัตลักษณ์ของด่านเกวียนเป็นเป็นที่ต้องการของตลาดดังนี้ รูปแบบปลา รูปแบบโอ่ง รูปแบบเต่า เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำเสนอรูปแบบที่แปลกใหม่เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ คือ รูปแบบท่ามวยไทย และรูปแบบหัวโชน ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ระยะที่ 3 การสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน สโตนแวร์ด้วยการสร้างสรรค่นวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้สร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ จำนวน 5 ต้นแบบ ดังนี้ 1) ต้นแบบปลาแบบที่ 1 จำนวน 3 ชิ้น ขนาด 4 5 และ 6 นิ้ว 2) ต้นแบบปลาแบบที่ 2 จำนวน 3 ชิ้น ขนาด 3 4 และ 5 นิ้ว 3) ต้นแบบโอ่ง จำนวน 3 ชิ้น ขนาด 4 5 และ 6 นิ้ว 4) ต้นแบบเต่า จำนวน 3 ชิ้น ขนาด 4 5 และ 6 นิ้ว 5) ต้นแบบหัวโชนยักษ์, พระราม, นางสีดา, หนุมานและเรือ ขนาด 2 นิ้ว ระยะที่ 4 ออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนและเพิ่มโอกาสทางการตลาด โดยในงานวิจัยนี้ได้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ 3 ขนาด คือ เล็ก กลาง ใหญ่ ตามต้นแบบแต่ละผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปลา เต่า มวย โอ่ง และหัวโชน นอกจากนี้ยังได้แนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์จาก

ประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่เป็นอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาของด่านเกวียน ทำให้บรรพบุรุษที่ได้มีความโดดเด่นและเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด สามารถเพิ่มโอกาสทางการตลาดให้กับวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

คำสำคัญ : เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน, นวัตกรรม, การออกแบบและพัฒนา, บรรพบุรุษ

ABSTRACT

This research aims to study and analyze Dan Kwian pottery model from wisdom, grandmother and market demand, for the design and development of new products. And improve and develop the clay body and glaze of Dan Kwian stoneware for increased productivity and added value to the commercial. Bring to innovate, design and develop Dan Kwian Pottery products in the competitive market in ASEAN and world markets. Include design and development of packaging for Dan Kwian pottery and increase market opportunities. This research was divided into 4 phases.

It was found that the first phase of the development of Dan Kwian Stone ware body. By experiment on the mixing ratio between Dan Kwain clay and sand clay 11 formula, it was found that the stoneware body had the formula 1 to 4, which consisted of 70-100 Dan Kwian clay and 0-30 percent of sand clay. The water absorption percentage is not more than 3 percent. Also, developed a glaze of wood ash. To improve and develop into a Dan Kwian stoneware with a firing at 1,250 deg C in oxidation and reduction atmosphere. It was found that the suitable glazing formulation applied to the clay was 27. The consist of 20% Dan Kwian caly, 20% sand clay, 60% wood ash and 20% soda feldspar. Two phase, the product was the identity of Dan Kwian's identity as the market demand, as follows: fish pattern, jar shape, tortoise shape and so on. An alternative to develop and create products is the style of Thai boxing and mask style, this is the conservation of Thai arts and culture Three phase, Dan Kwian stoneware pottery product are creation through an innovation, design and development product. In this research, 5 prototypes were constructed as obtain 1) fish prototypes #1 are 3 size, 4, 5 and 6 inches; 2) fish prototypes #2 are 3 size, 3, 4 and 5 inches; 3) pot prototypes are 3 size, 4, 5 and 6 inches; 4) turtles prototypes are 3 size, 4, 5 and 6 inch; 5) giant masks, Rama, Sida, Hanuman and ship are 2 inch. Finally, Design and develop packaging for Dan Kwian pottery and increase marketing opportunities. In this research, we designed 3 sizes of small, medium and large packages according to the prototype of each product: turtle, boxing, boxing, jug and mask. In addition, we have a package design approach from the history of each product that is the identity of the wisdom of Dan Kwian. As a result, this makes the packaging more distinctive and suitable for each product. It can increase market opportunities for small and medium enterprises (SMEs).

Keywords : Dan Kwian pottery, Innovation, Design and Development, Package.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมเชรามิกเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่ใช้ วัตถุดิบสวนใหญ่จากภายในประเทศ ในการสร้างอาชีพให้กับคนในท้องถิ่น เกิดการจ้างงานสร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจไทย และนำเงินตราเข้าประเทศจากการส่งออก ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงรู้จักกันอย่างแพร่หลาย ได้รับความนิยทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมานานนับร้อยปี ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตประกอบด้วยของประดับตกแต่งทั้งภายในอาคาร และนอกอาคาร เช่น กระเบื้องฝาผนัง ผนังปูนดำ กระเบื้องดินเผาปูพื้น กระถาง โคมไฟสนาม โต๊ะดินเผา อ่างบัว ป้ายดินเผา ตุ๊กตาดินเผา อ่างน้ำพุคด ปลากระโดด โคมไฟนกยูง ของที่ระลึกต่างๆ และสร้อยดินเผา นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือนของชุมชน เช่น ครก โอง อ่าง หวดนึ่งข้าวดินเผา กรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ใช้เทคนิคขึ้นรูปด้วยพละมือหรือปั้นหมุน ตกแต่งก่อนการเผาด้วยวิธีการปั้นแปะ ชูต ชีต ฉลุลาย ผลิตภัณฑ์เผาด้วยเตาฟืนพื้นบ้านที่ก่อด้วยอิฐดิบและดินดิบ เราเรียกว่า “เตาก่อ” อุณหภูมิประมาณ 900-1,280 องศาเซลเซียส โดยไม่มีการเคลือบถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดสโตนแวร์เนื้อดินสีน้ำตาล สีแดง น้ำตาลแดงคล้ายเลือดปลาไหล สีแดงคล้ำไปจนถึงสีดำ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นในอดีตที่ผ่านมา [1-3]

ปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนแตกต่างไปจากอดีต เปลี่ยนแปลงเป็นการผลิตงานปั้นรูปแบบใหม่ๆ ที่สนองตอบต่อความต้องการตามสมัยนิยมและความต้องการของตลาด และตามจินตนาการของช่างปั้น หรือนักออกแบบจากชุมชน ทำให้งานเครื่องปั้นดินเผาของด่านเกวียนมีความหลากหลายทั้งรูปแบบลวดลายด้วยกรรมวิธีเลียนแบบของเก่าโดยใช้สีน้ำมัน สีทากายใน เคลือบเงาให้เกิดความมัน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เผาแดงปิดเก่า” ทำให้เอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนแตกต่างไปจากอดีต และเป็นที่ยอมรับในการตกแต่งแบบนี้ จนไปถึงการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาให้มีการเคลือบเพื่อเพิ่มจุดเด่นและความสวยงาม [4-5] ตั้งแต่ชาวบ้านจนถึงกลุ่มผู้ประกอบการโอท็อป (OTOP) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SME) จะทำเลียนแบบเช่นเดียวกันทุกครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนี้ ทำให้เกิดปัญหาต่อการประกอบอาชีพนี้ในชุมชนด่านเกวียน และเป็นจุดวิกฤติของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในขณะนี้

ประเด็นปัญหาหลักของผู้ประกอบการโอท็อป (OTOP) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SME) ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน มีดังนี้

1. วัตถุดิบที่ใช้ในการขึ้นรูปขาดการนำมาพัฒนาและปรับปรุงให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น
2. ปัญหาในการจัดจำหน่ายและการผลิตตามใบสั่งซื้อราคาถูกเพราะขายตัดราคากันเองของกลุ่มผู้ประกอบการโอท็อป (OTOP) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
3. ไม่เกิดการพัฒนารูปแบบและเทคนิคในการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา กรรมวิธีการผลิต และเทคนิคการผลิตให้ดีและมีมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์จึงไม่สามารถสร้างโอกาสในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้
4. ไม่มีรูปแบบและเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเองทำซ้ำๆ กับรูปแบบเดิมทุกภาคครัวเรือน จึงไม่สามารถที่จะสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ได้
5. ขาดนวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดเครื่องปั้นดินเผาทั้งในและต่างประเทศ
6. ปัญหาในกระบวนการผลิต การขึ้นรูป และการเผาผลิตภัณฑ์ เนื่องจากวัตถุดิบไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน แหล่งดินเหนียวที่ใช้ในการผลิตหมดไป
7. ต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้นตามภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งขาดแคลนแรงงานในภาคผลิต

8. ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาใช้แล้วไม่คงทนเมื่ออยู่ภายนอกตัวอาคาร และมีอายุการใช้งานต่ำเพราะเผาไม่ถึงจุดสุกตัว สีหลุดลอกเนื่องจากใช้น้ำมัน สีทากายใน เคลือบเงาให้เกิดความมัน
  9. ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเครื่องจักรที่เหมาะสมในการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพ
  10. ปัญหาทางการตลาด การบริหาร และการจัดการต่อผลิตภัณฑ์
  11. ไม่มีแบรนด์ของตัวเองและขาดบรรจุภัณฑ์ในการจัดจำหน่าย จึงไม่สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสินค้า และช่วยส่งเสริมการขายให้กับผู้ประกอบการได้
  12. ขาดผู้เชี่ยวชาญทางด้านเซรามิก ด้านศิลปะ และนักออกแบบเข้ามาช่วยเหลือแนะนำส่งเสริมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
  13. ขาดช่างปั้นที่ชำนาญงานเนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด และคนรุ่นใหม่ในชุมชนด้านเกวียน ไม่สนใจในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา จึงขาดการสานต่อภูมิปัญญา
  14. ขาดเทคโนโลยีที่มาช่วยในการผลิต กรรมวิธีการผลิต การตกแต่งผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ
  15. ขาดความรู้เรื่องการเคลือบ เทคโนโลยีการเคลือบเซรามิกสำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
- ในงานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาและวิเคราะห์หารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนจากภูมิปัญญาตายาย นำมาออกแบบและสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพของดินสำหรับปั้นและการพัฒนาสูตรน้ำเคลือบที่มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน ซึ่งจะช่วยให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก นอกจากนี้ยังได้ออกแบบและสร้างบรรจุภัณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ให้สามารถจำหน่ายได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนจากภูมิปัญญาตายายและความต้องการของตลาด สำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเนื้อดินปั้นและน้ำเคลือบสโตนแวร์ด้านเกวียนสำหรับเพิ่มผลผลิตและเพิ่มมูลค่าสู่เชิงพาณิชย์
3. เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนในการแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก
4. เพื่อออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนและเพิ่มโอกาสทางการตลาด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน ได้แก่ 1) การตกแต่งลายเส้นบนผิวผลิตภัณฑ์โดยการใช้ลูกกลิ้ง 2) การตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีการฉลุลาย 3) การชุบขีดให้เป็นร่องลึก 4) การตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีการปั้นลายนูนหรือการติดแปะ และ 5) การใช้พิมพ์กด แม้พิมพ์ที่ใช้ในการตกแต่งจะทำจากการแกะไม้

ดินด้านเกวียน เป็นดินที่เกิดในชั้นทุติยภูมิ (secondary) ซึ่งเกิดจากการพัดพาโดยกระแสลม หรือน้ำจากแหล่งที่อยู่หนึ่งเปลี่ยนแปลงสภาพไปยังแหล่งอื่น ดินที่เกิดขึ้นในชั้นนี้จะเป็นดินที่มีความเหนียวมากเมื่อผสมกับน้ำสามารถขึ้นรูปได้โดยไม่ต้องอาศัยดินอื่นช่วย ดินท้องถิ่นด้านเกวียนเป็นดินที่มีความเหนียวและมีทรายเจือปนน้อย มี

ปริมาณแร่เหล็กในเนื้อดินที่สูง มีความเหนียวมากสามารถขึ้นรูปทรงต่างๆ ได้ดี ดินดานเกียนเมื่อเผาในช่วงอุณหภูมิ 900-1,200 องศาเซลเซียส จะให้สีของเนื้อดินหลังเผาเป็นสีแดงส้ม จนไปถึงสีแดงเลือดปลาไหล หรือสีดำมันเงา

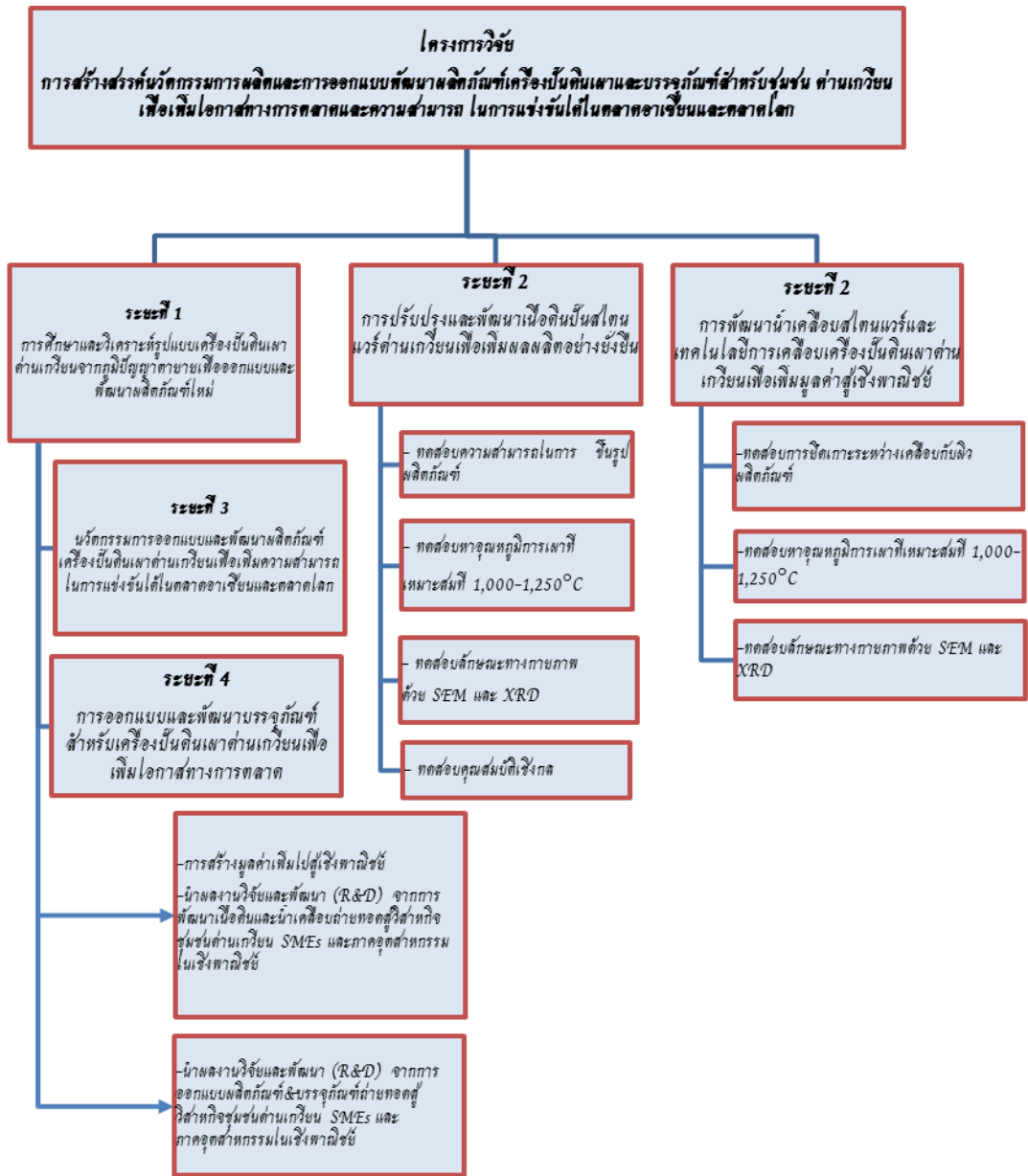
เคลือบเซรามิก เป็นชั้นแก้วบางๆ ที่ใช้ฉาบหน้าผิวของเนื้อดินปั้น (body) ซึ่งเกิดจากการหลอมของ ส่วนผสมซิลิเกต ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเคลือบคือ เพื่อให้สวยงาม เพิ่มความแข็งแรง ป้องกันการดูดซึดเป็นรอยที่ผิว ทำความสะอาดได้ง่าย ป้องกันการซึมผ่านของน้ำและแก๊ส

การออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง การออกแบบที่ต้องคำนึงถึงเป็นหลักการทางสากล ในการกำหนด คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกมาว่าควรจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง แล้วใช้ความคิดสร้างสรรค์ วิธีการต่างๆ มาเสนอ แนวคิดให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมตามหลักการออกแบบ โดยหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่นักออกแบบควร คำนึงนั้นมีอยู่ 9 ประการ คือ 1) หน้าที่ใช้สอย 2) ความปลอดภัย 3) ความแข็งแรง 4) ความสะดวกสบายในการใช้ งาน 5) ความสวยงาม 6) ราคาเหมาะสม 7) การซ่อมแซมง่าย 8) วัสดุและวิธีการผลิต และ 9) การขนส่ง

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นการสร้างวัสดุห่อหุ้มตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยให้สะดวกในการขนย้าย ดึงดูด สะดุดตา และสร้างความแตกต่างจากสินค้าคู่แข่ง ทำให้ผลิตภัณฑ์น่าสนใจ และให้ความตื่นเต้น ให้ความขบขันแก่ ลูกค้า ซึ่งจะสนองต่อการแข่งขันของตลาด ความอยู่รอด และการเจริญเติบโตของธุรกิจ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับผลิตภัณฑ์และสร้างโอกาสทางการตลาด

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการผลิตและกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบใหม่ สำหรับชุมชนด่านเกวียน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดอาเซียน และ ตลาดโลก” ใช้หลักการบูรณาการความรู้ร่วมกันกับชุมชน ในการพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ โดยพัฒนา พื้นฟู และพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญใน ดานต่างๆ ในการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มผู้ประกอบการโอท็อป (OTOP) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) และถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ทางการวิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ด่านเกวียน การปรับปรุงและพัฒนาเนื้อดินปั้นสโตนแวร์ การพัฒนาน้ำเคลือบสโตนแวร์และเทคโนโลยีการเคลือบ นวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผา ด่านเกวียนเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด โดยการวิจัยเชิงพัฒนาแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ทางด้านเซรามิก ด้านการออกแบบ ด้านการตลาด และผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ ที่จะให้ความรู้ในเรื่องการผลิต เทคโนโลยีการผลิต การออกแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อแก้ไขปัญหา และถ่ายโอนความรู้สู่ชุมชน อันจะเป็น การสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ โดยใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ รวมถึงการ นำเอาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาตายายของท้องถิ่น และวิถีชีวิตมารวมใช้ได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประ โยชน์สูงสุด รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิด การอนุรักษ์ รักษามรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม สร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชน ทำให้วิถีชีวิตและความ เป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่น ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง และประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาได้อย่าง ยั่งยืน กรอบแนวความคิดของการวิจัยและขั้นตอนการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพการดำเนินงานวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การปรับปรุงและพัฒนาเนื้อดินปั้นสโตนแวร์ตำบลเกรียน

การดำเนินการวิจัยจะศึกษาข้อมูลและเก็บรวบรวมตัวอย่างวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตโดยมีกลุ่มเป้าหมายในการเก็บตัวอย่างดินเหนียว ใน 6 หมู่บ้าน ในตำบลตำบลเกรียน สรรวจแหล่งวัตถุดิบในชุมชนและหาแหล่งวัตถุดิบใหม่ในชุมชนเพื่อเตรียมมาทดสอบ คุณสมบัติทางฟิสิกส์และทางเคมีของเนื้อดินปั้น และจากแหล่งวัตถุดิบใกล้เคียงหรืออื่นๆ ที่ใช้นิยมใช้การผลิตในปัจจุบัน เพื่อนำไปทดสอบคุณสมบัติของเนื้อดินในห้องปฏิบัติการ โดยทดลองหาอัตราส่วนผสมระหว่างดินเหนียวและดินทรายตำบลเกรียน จำนวน 11 อัตราส่วน แล้วนำไปเผาทดสอบที่อุณหภูมิ 1,250 องศาเซลเซียส ในบรรยากาศแบบออกซิเดชันและรีดักชัน นอกจากนี้ยังทดลองนำเถ้าไม้มาทำเคลือบเพื่อทดลองเคลือบลงบนผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

ระยะที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวจากภูมิปัญญาตายาย

การดำเนินการวิจัยจะศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการสำรวจ 6 หมู่บ้าน ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเดินสำรวจด้วยตาและจดบันทึกทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมของชุมชนและสิ่งต่างๆ ที่พบเห็น สร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านในชุมชน โดยใช้แผนที่ประกอบการลงตำแหน่งสถานที่ประกอบการผลิต และจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว และที่อยู่ของผู้เชี่ยวชาญ เครื่องปั้นดินเผา หรือปราชญ์ด้านเครื่องปั้นดินเผา ศึกษาหาข้อมูลถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชน เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม เป็นต้น การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน ปราชญ์เครื่องปั้นดินเผา ผู้รู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว และวิเคราะห์ข้อมูลของรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยวจากภูมิปัญญาตายาย วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิต กระบวนการผลิต และศึกษาบริบทของรูปแบบเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยวจากภูมิปัญญาตายายและความต้องการของตลาด โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำเวทีประชาคมเพื่อวิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย ทั้งในเรื่องรูปแบบเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยวจากภูมิปัญญาตายายและความต้องการของตลาด โดยการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเวที เช่น ช่างปั้นดินเผา ผู้ประกอบการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผู้จำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา ประธานกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา ตัวแทนเทศบาลตำบลด้านเกี่ยว พัฒนาชุมชนประจำตำบลด้านเกี่ยว ผู้ใหญ่บ้านและช่างปั้นรุ่นใหม่ในชุมชน เป็นต้น เพื่อทำเวทีประชาคมและนำเสนอข้อมูลของรูปแบบเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยวจากภูมิปัญญาตายายและความต้องการของตลาด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียเพื่อเป็นข้อมูลนำมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว ให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก โดยมีประเด็นคำถาม เวทีประชาคม ประเด็นที่ต้องหาในเวทีประชาคม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียเพื่อเป็นข้อมูลนำมาออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว ให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดสากล

ระยะที่ 3 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว

การออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว โดยนำผลการศึกษาจากเวทีประชาคมมาร่างแบบเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว วิเคราะห์ชนิดของผลิตภัณฑ์ และพิจารณาการออกแบบ จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และจากเอกสารตำราทางวิชาการ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อกำหนดการออกแบบให้สอดคล้องกับการผลิตและบรรลุตามวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบจากผู้ที่เคยศึกษารวบรวมและเผยแพร่ไว้แล้วจากเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ การสอบถาม และการสังเกตการณ์ เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบ ออกแบบร่าง 2 มิติ กำหนดแนวความคิดหลัก โดยใช้แนวคิดและแรงบันดาลใจจากเวทีประชาคม เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผสมผสานกับความคิดของผู้วิจัย โดยริเริ่มจากจินตนาที่คงเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกี่ยว ให้ มีความโดดเด่นทางด้านรูปทรง เนื้อวัสดุในชุมชนที่ทำเครื่องปั้นดินเผา สีผิวที่เป็นเอกลักษณ์ การตกแต่งผิวด้วยเคลือบ เน้นให้มีความงาม และความเป็นงานทักกะฝีมือ ประโยชน์ใช้สอย โดยการขยายแบบผลงานโดยการนำแบบจำลอง 3 มิติ ที่เลือกและทดลองสร้างเป็นผลงานจริง โดยการนำแบบจำลอง 3 มิติ มาทำการขึ้นรูปผลงานด้วยเนื้อดินปั้นที่นวดเตรียมไว้ทำการผลิตผลงานตามขั้นตอนกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา โดยใช้วิธีการอัดดินในแม่พิมพ์ปูนปลาสเตอร์ หลังจากขยายผลงานแล้วทำการประเมินผลจากรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาที่มีความเป็นเอกลักษณ์ จากการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจเรื่องรูปแบบและความมีเอกลักษณ์ที่พัฒนาขึ้นใหม่ ในด้านต่างๆดังนี้ 1) ความสวยงามที่คงอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาตายาย 2) ความเหมาะสมของรูปแบบกับสภาวะปัจจุบัน 3) ความเหมาะสมในกระบวนการผลิต 4) ความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ระยะที่ 4 การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน

การสร้างแนวความคิดของผลิตภัณฑ์ เป็นการแปลงความคิดของผลิตภัณฑ์มาเป็นภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ว่าผลิตภัณฑ์จะเป็นอย่างไรและจะขายอย่างไร การอธิบายคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับจากผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์นี้จะช่วยแก้ปัญหาอะไรให้กับผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และการวางตำแหน่งทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการอธิบายแนวคิดผลิตภัณฑ์ได้ละเอียด จะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ซึ่งการอธิบายนี้สามารถใช้ในการสื่อสารถึงลูกค้า และการส่งเสริมการขาย สามารถนำไปใช้อธิบายผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เข้าใจตรงกันและสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามแนวคิดที่กำหนดไว้ นำไปสู่การสร้างแนวคิดของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ อาจทำได้หลายวิธี เช่น ศึกษาผลิตภัณฑ์ว่ามีคุณสมบัติ สี รูปร่าง และลักษณะที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นอย่างไร แล้วจึงสามารถนำไปกำหนดรายละเอียดคุณสมบัติที่ต้องการในการสร้างแนวคิดของผลิตภัณฑ์ลงบนบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. การปรับปรุงและพัฒนาเนื้อดินปั้นสโตนแวร์ต้านเกวียน

ลักษณะทางกายภาพเบื้องต้นของดินต้านเกวียนจากการสำรวจแหล่งดิน โดยคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจแหล่งดินที่ใช้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน อำเภอโคกชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้ประกอบการจำนวน 4 ผู้ประกอบการซื้อดินมาจากแหล่งดิน 2 แหล่ง ได้แก่ แหล่งดินของนายเจือ และนายจุก ซึ่งมีผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของดินต้านเกวียน ดังนี้ พบว่าดินที่ผู้ประกอบการที่ 1 2 และ 3 ที่ซื้อมาจากนายเจือ เช่น ตัวอย่างดิน S001 B001 และ Y001 มีปริมาณของซิลิกา (SiO_2) เป็นองค์ประกอบหลัก ประมาณร้อยละ 80-87 และมีปริมาณของเหล็กออกไซด์ (Fe_2O_3) ไม่เกินร้อยละ 5 ดังนั้นจึงเป็นดินทรายต้านเกวียน ส่วนตัวอย่างดิน S002 B002 Y002 และ Y003 มีปริมาณของซิลิกา (SiO_2) ต่ำกว่าร้อยละ 80 และมีปริมาณของเหล็กออกไซด์ (Fe_2O_3) มากกว่าร้อยละ 5 ดังนั้นจึงเป็นดินเหนียวต้านเกวียน เพราะมีปริมาณของทรายน้อยกว่า ร้อยละ 80 จึงทำให้ดิน มีความเหนียวมากขึ้น ส่วนดินที่ผู้ประกอบการที่ 4 ที่ซื้อมาจากนายจุก เช่น ตัวอย่างดิน N001 มีปริมาณของซิลิกา (SiO_2) เป็นองค์ประกอบหลัก ดังนั้นดินดังกล่าวจึงน่าจะเป็นดินทรายต้านเกวียน ส่วนตัวอย่างดิน N002 มีปริมาณของซิลิกา (SiO_2) ต่ำกว่าตัวอย่างดิน N001 และมีปริมาณของเหล็กออกไซด์ (Fe_2O_3) มากกว่าร้อยละ 5 ดังนั้นจึงเป็นดินเหนียวต้านเกวียน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบทางเคมีของดินทรายและดินเหนียวต้านเกวียนจากแหล่งดินของนายเจือ

องค์ประกอบทางเคมี	ผู้ประกอบการที่ 1 2 และ 3 ซื้อดินทรายมาจากนายเจือ			ผู้ประกอบการที่ 1 2 และ 3 ซื้อดินเหนียวมาจากนายเจือ				ผู้ประกอบการที่ 4 ซื้อดิน มาจากนายจุก	
	S001	B001	Y001	S002	B002	Y002	Y003	N001	N002
SiO_2	81.19	84.26	86.50	67.20	60.64	67.25	71.94	77.30	65.87
Al_2O_3	13.69	11.63	10.07	23.71	25.54	22.24	18.59	15.18	22.72
Fe_2O_3	3.24	2.64	2.13	6.77	10.95	7.78	6.87	5.11	8.51
K_2O	0.70	0.59	0.48	1.12	1.20	1.18	1.15	0.79	1.27
TiO_2	0.58	0.51	0.60	0.96	1.18	1.10	0.98	0.82	1.16

ตารางที่ 1 (ต่อ)

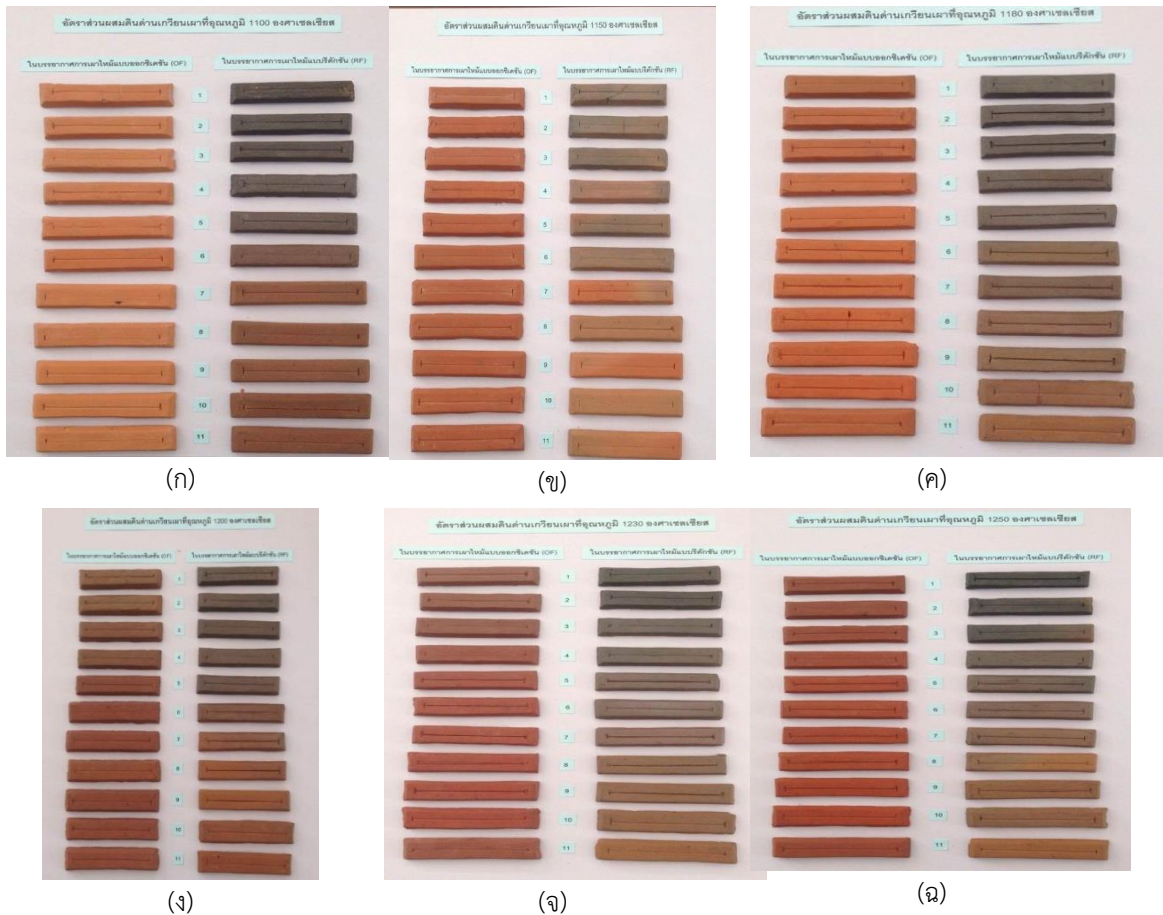
องค์ประกอบ ทางเคมี	ผู้ประกอบการที่ 1 2 และ 3 ซื้อดินทรายมาจากนายเจือ			ผู้ประกอบการที่ 1 2 และ 3 ซื้อดินเหนียวมาจากนายเจือ				ผู้ประกอบการที่ 4 ซื้อดิน มาจากนายจุก	
	S001	B001	Y001	S002	B002	Y002	Y003	N001	N002
CaO	0.30	0.26	0.17	-	0.27	0.23	0.33	0.37	0.21
SO ₃	0.25	0.05	0.04	-	0.02	-	-	0.34	-
MnO ₂	0.04	0.03	0.01	0.13	0.11	0.16	0.12	0.07	0.18
Cr ₂ O ₃	0.01	0.01	-	0.02	0.02	0.02	0.01	0.01	0.02
อื่นๆ	-	0.02	-	0.09	0.07	0.04	0.01	0.01	0.06

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของดินด้านเกวียนทั้ง 2 ชนิด นำไปสู่การออกแบบการทดลองพัฒนาเนื้อดินด้านเกวียนตามอัตราส่วนผสมในตารางที่ 2 พบว่าสีของดินก่อนเผามีลักษณะเป็นสีน้ำตาล ส่วนสีของดินหลังเผาจะขึ้นกับอุณหภูมิที่ใช้เผา โดยเมื่อเผาที่อุณหภูมิ 1100°C ดินจะมีลักษณะเป็นสีส้มที่สภาวะออกซิเดชัน ส่วนที่สภาวะรีดักชันดินจะมีลักษณะเป็นสีดำและหากในส่วนผสมมีปริมาณของดินทรายด้านเกวียนเพิ่มขึ้นก็จะทำให้สีของดินหลังเผาที่สภาวะรีดักชันซีดจางลง แสดงดังภาพที่ 2 นอกจากนั้นหากเพิ่มอุณหภูมิในการเผาให้สูงขึ้นยิ่งทำให้สีของดินเปลี่ยนเป็นสีแดงอิฐมากยิ่งขึ้น เช่น ที่อุณหภูมิการเผา 1250°C ในสภาวะออกซิเดชัน สีของดินหลังเผายังมีสีแดงอิฐที่เข้มขึ้น เนื่องจากปริมาณของเหล็กออกไซด์จำนวนมากที่มีอยู่ในส่วนผสมช่วยทำให้สีของดินมีความเด่นชัดเป็นสีแดงอิฐ เพราะหากเราเผาเหล็กออกไซด์ในสภาวะออกซิเดชันก็จะทำให้ได้สีแดงเข้มเช่นกัน ส่วนที่สภาวะรีดักชันยังคงคล้ายกับการเผาที่อุณหภูมิ 1100°C คือยังคงมีสีซีดจางลงเมื่อปริมาณส่วนผสมของดินทรายด้านเกวียนเพิ่มขึ้น การทดสอบสีของดินหลังเผาเป็นการทดสอบวิธีหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจสีและความเป็นเอกลักษณ์ของดินด้านเกวียนเมื่อนำไปเผาที่อุณหภูมิและสภาวะต่างๆ

ตารางที่ 2 แสดงการทดลองอัตราส่วนผสมของสูตรเนื้อดินปั้นด้านเกวียน (ร้อยละ)

สูตรที่	ดินเหนียว	ดินทราย	สูตรที่	ดินเหนียว	ดินทราย
1	100	-	7	40	60
2	90	10	8	30	70
3	80	20	9	20	80
4	70	30	10	10	90
5	60	40	11	-	100
6	50	50			

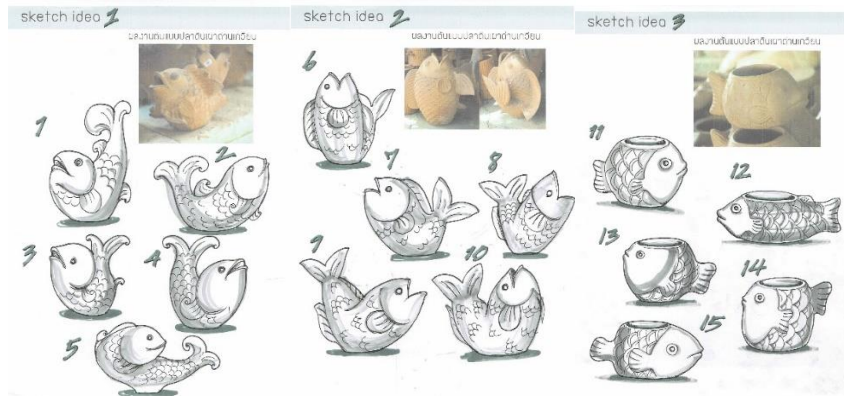

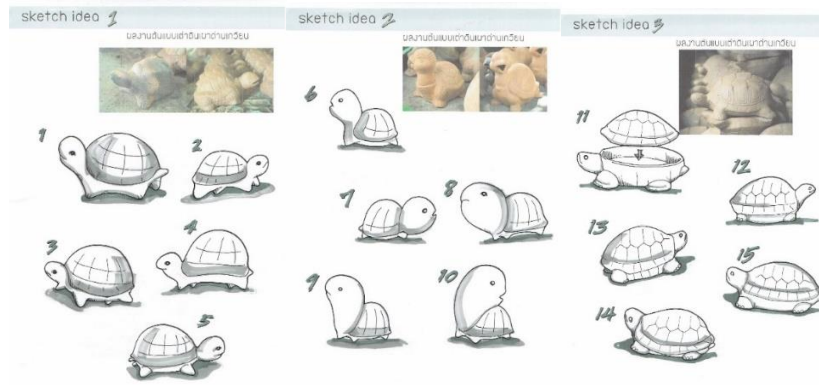
ภาพที่ 2 แสดงสีที่ปรากฏของเนื้อดินปั้นสูตรต่างๆ หลังการเผาที่สภาวะออกซิเดชัน
เปรียบเทียบกับการเผาที่สภาวะรีดักชัน (ก) หลังการเผาที่อุณหภูมิ 1100°C (ข) หลังการเผาที่อุณหภูมิ 1150°C
(ค) หลังการเผาที่อุณหภูมิ 1180°C (ง) หลังการเผาที่อุณหภูมิ 1200°C
(จ) หลังการเผาที่อุณหภูมิ 1230°C (ฉ) หลังการเผาที่อุณหภูมิ 1250°C

นอกจากนี้ในงานวิจัยยังได้นำเถ้าไม้มาพัฒนาเป็นน้ำเคลือบสำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านแก๊วยาน โดยใช้วัตถุดิบที่หาได้งานในชุมชน เช่น ดินเหนียวด่านเกวียน ดินทรายด่านเกวียน และเถ้าไม้ด่านเกวียน โดยการทดลองผสมสูตรน้ำเคลือบเถ้าไม้ทั้ง 36 สูตรแล้วนำไปเผาที่อุณหภูมิต่างๆ และบรรยากาศต่างๆ ในบรรยากาศการเผาแบบสภาวะออกซิเดชันที่อุณหภูมิ 1,250 องศาเซลเซียส จะทำให้ผิวของเคลือบสุกตัวมากขึ้น เช่น สูตรที่ 20, 27 และ 28 ส่วนผลการทดลองเผาเคลือบในบรรยากาศการเผาแบบสภาวะรีดักชันที่อุณหภูมิ 1,250 องศาเซลเซียส จะทำให้ผิวของเคลือบสุกตัวมากขึ้นเช่นกัน ดังสูตรเคลือบที่ 26, 27, 28, 34, 35 และ 36 ผู้วิจัยจึงเลือกชุบเคลือบซีเถ้าไม้เบญจพรรณในสูตรที่ 27 ซึ่งมีความเหมาะสมกับเนื้อดินด่านเกวียนมากที่สุด คือสูตรที่ 27 ประกอบด้วย ดินด่านเกวียน ร้อยละ 20 ดินทราย ร้อยละ 20 ซีเถ้าไม้เบญจพรรณ ร้อยละ 60 และเติมโซดาเพอร์คลอเรต ร้อยละ 20 เผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,250 องศาเซลเซียส ยืนไฟเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ในบรรยากาศการเผาแบบรีดักชัน ผลที่ได้แสดงดังภาพที่ 3

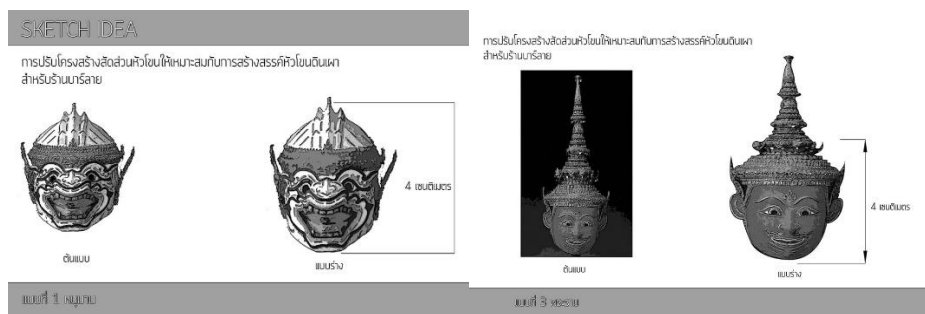

ภาพที่ 5 ภาพร่างผลิตภัณฑ์รูปทรงปลา

ภาพที่ 6 ภาพร่างผลิตภัณฑ์รูปทรงเต่า

ภาพที่ 7 ภาพร่างผลิตภัณฑ์รูปทรงตุ๊กตาของที่ระลึกชุดหมากรุ๊กโชน

3. การสร้างสรรค์นวัตกรรมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน

จากการสำรวจภูมิปัญญาตายายในเรื่องของการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียนจนสามารถนำแนวความคิดที่ได้ไปศึกษาและออกแบบร่าง 2 มิติ เป็นผลิตภัณฑ์ที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของด่านเกวียน จำนวน 6 ต้นแบบ จากนั้นนำไปขึ้นรูปเป็นต้นแบบ 3 มิติ ด้วยวิธีการอัดดินด่านเกวียนสูตรที่ 1 ซึ่งมีความเป็นสโตนแวร์ในแบบพิมพ์ปูนปลาสเตอร์ และนำไปเผาดิบและชุบเคลือบซีเถ้าไม้เบญจพรรณสูตรที่ 27 ซึ่งมีความเหมาะสมกับเนื้อดินด่านเกวียนมากที่สุด เผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,250 องศาเซลเซียส ยืนไฟเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ได้ผลงานผลิตภัณฑ์ต้นแบบเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียนเนื้อสโตนแวร์ที่มีการเคลือบผิวด้วยเคลือบซีเถ้าไม้ และมีรูปร่างผลิตภัณฑ์ที่สื่อถึงภูมิปัญญาตายายของด่านเกวียน อันจะนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก และตลาดอาเซียน ดังภาพที่ 8-12

ภาพที่ 8 ภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบโอง

ภาพที่ 9 ภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบปลาแบบที่ 1

ภาพที่ 10 ภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบปลาแบบที่ 2

ภาพที่ 11 ภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบเต่า

ภาพที่ 12 ภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบหัวโขนยักษ์, พระราม, นางสีดา, หนุมานและเรือ

4. การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียนและเพิ่มโอกาสทางการตลาด

ในงานวิจัยนี้ได้ออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน โดยออกแบบขนาดบรรจุภัณฑ์ตามต้นแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปลา เต่า โอง และหัวโขน นอกจากนี้ยังได้แนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์จากประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่เป็นอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาของต้านเกวียน ทำให้บรรจุภัณฑ์ที่ได้มีความโดดเด่นและเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดที่ได้ออกแบบไว้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียนและเพิ่มโอกาสทางการตลาด บรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียนในงานวิจัยนี้แสดงดังภาพที่ 13-16

ภาพที่ 13 ออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน (ผลิตภัณฑ์โอง)

ภาพที่ 14 ออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน (ผลิตภัณฑ์ปลา)

ภาพที่ 15 ออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน (ผลิตภัณฑ์เต๋า)

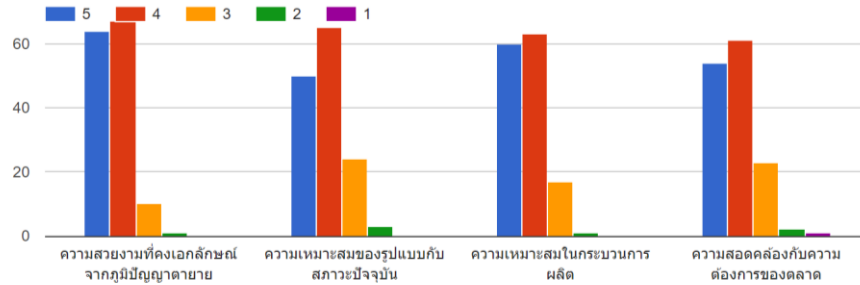

ภาพที่ 16 ออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน (ผลิตภัณฑ์หัวโขนหมากรุก)

ในงานวิจัยนี้ได้สำรวจความต้องการของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสู่การจำหน่ายของชุมชนด้านเกวียน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด และความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก จากผลสำรวจแบบสอบถามความพึงพอใจในรูปแบบ พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 141 คน ผลการสำรวจพบว่ามี ความพึงพอใจในรูปแบบอ่าง ด้านความสวยงามที่คงอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาตายเป็น อยู่ในระดับ 4 ความเหมาะสมของรูปแบบกับสภาวะปัจจุบัน อยู่ในระดับ 4 ความเหมาะสมในกระบวนการผลิต อยู่ในระดับ 4 และความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อยู่ในระดับ 4 ดังภาพที่ 17

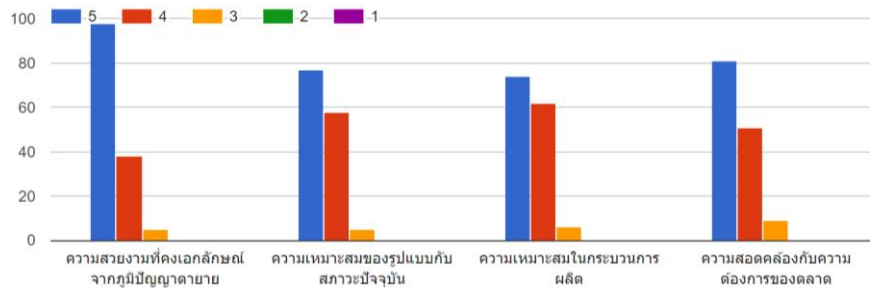
รูปแบบโถ่ง

ภาพที่ 17 ความพึงพอใจรูปแบบผลิตภัณฑ์และความต้องการของตลาดผลิตภัณฑ์รูปแบบโถ่ง

ผลการสำรวจพบว่ามี ความพึงพอใจในรูปแบบปลา แบบที่ 1 ด้านความสวยงามที่คงเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาตายาย อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมของรูปแบบกับสภาวะปัจจุบัน อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมในกระบวนการผลิต อยู่ในระดับ 5 และความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อยู่ในระดับ 5 ดังภาพที่ 18

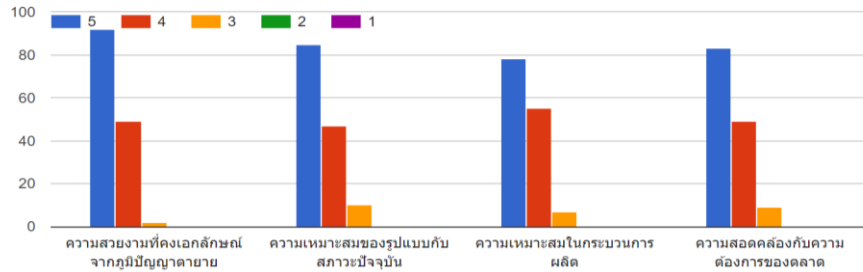
รูปแบบปลา แบบที่ 1

ภาพที่ 18 ความพึงพอใจรูปแบบผลิตภัณฑ์และความต้องการของตลาดผลิตภัณฑ์รูปแบบปลา แบบที่ 1

ผลการสำรวจพบว่ามี ความพึงพอใจในรูปแบบปลา แบบที่ 2 ด้านความสวยงามที่คงเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาตายาย อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมของรูปแบบกับสภาวะปัจจุบัน อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมในกระบวนการผลิต อยู่ในระดับ 5 และความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อยู่ในระดับ 5 ดังภาพที่ 19

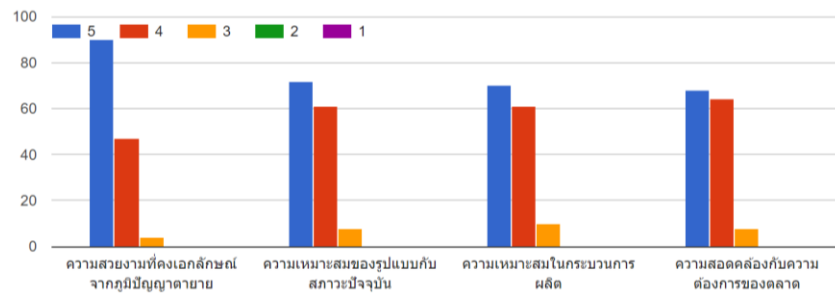
รูปแบบปลา แบบที่ 2

ภาพที่ 19 ความพึงพอใจรูปแบบผลิตภัณฑ์และความต้องการของตลาดผลิตภัณฑ์รูปแบบปลา แบบที่ 2

ผลการสำรวจพบว่ามี ความพึงพอใจในรูปแบบเต่า ด้านความสวยงามที่คงเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาตายนาย อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมของรูปแบบกับสภาวะปัจจุบัน อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมในกระบวนการผลิต อยู่ในระดับ 5 และความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อยู่ในระดับ 5 ดังภาพที่ 20

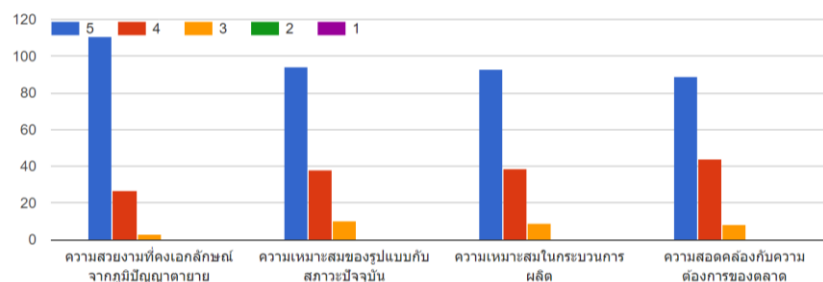
รูปแบบเต่า

ภาพที่ 20 ความพึงพอใจรูปแบบผลิตภัณฑ์และความต้องการของตลาดผลิตภัณฑ์รูปแบบเต่า

ผลการสำรวจพบว่ามี ความพึงพอใจในรูปแบบหัวโขน ด้านความสวยงามที่คงเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาตายนาย อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมของรูปแบบกับสภาวะปัจจุบัน อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมในกระบวนการผลิต อยู่ในระดับ 5 และความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อยู่ในระดับ 5 ดังภาพที่ 21

รูปแบบหัวโขน

ภาพที่ 21 ความพึงพอใจรูปแบบผลิตภัณฑ์และความต้องการของตลาดผลิตภัณฑ์รูปแบบมวย

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยพัฒนาและสร้างผลิตภัณฑ์ โดยหารูปแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาตายาย แล้วสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของด่านเกวียน จำนวน 6 ต้นแบบขึ้นรูปเป็นต้นแบบ 3 มิติ ด้วยวิธีการอัดดินด่านเกวียนสูตรที่ 2 มีลักษณะเหนียวขึ้นรูปได้ มีรอยแตกร้าวเล็กน้อย ซึ่งมีความเป็นสโตนแวร์ในรูปแบบพิมพ์ปูนพลาสติก ในงานวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วัตถุดิบ 2 ชนิด คือ ดินด่านเกวียน และดินทราย ในอัตราส่วนผสมมี ด่านเกวียน ร้อย 90 และดินทราย ร้อยละ 10 ผลที่ได้สามารถเผาขึ้นรูปได้ง่าย ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรงเพิ่มมากขึ้น และมีการดูดซึมน้ำต่ำ สอดคล้องกับผลการทดลองของเด่น รักซ้อน และคณะ [4] ได้ทดลองอัตราส่วนผสมของ เนื้อดินปั้นจากดินด่านเกวียน ในการวิจัยค้นพบสูตรดิน 3 สูตร โดยมีวัตถุดิบในส่วนผสมที่แตกต่างกัน เช่น ดินด่าน เกวียน ดินขาว บอแรกซ์ เฟลด์สปาร์ ทราย และดินเชื้อโดยใช้ทฤษฎีสามเหลี่ยมด้านเท่า (triaxial blend) เผาที่ อุณหภูมิ ตั้งแต่ 1,200 องศาเซลเซียส และเนื้อดินปั้นที่ได้มีคุณสมบัติขึ้นรูปได้ดี หดตัวน้อย ไม่แตกร้าว แข็งแรง มี สีเส้นตามความต้องการ และเหมาะสมต่อการนำไปใช้ของชุมชนด่านเกวียน เมื่อนำผลิตภัณฑ์ไปเผาดิบและชุบเคลือบ ชี้เถ้าไม้เบญจพรรณสูตรที่ 27 ซึ่งมีความเหมาะสมกับเนื้อดินด่านเกวียนมากที่สุด คือสูตรที่ 27 ซึ่งประกอบไปด้วย ดินด่านเกวียน ร้อยละ 20 ดินทราย ร้อยละ 20 ชี้เถ้าไม้เบญจพรรณ ร้อยละ 60 และเติมโซดาเฟลด์สปาร์ ร้อยละ 20 เผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,250 องศาเซลเซียส ยืนไฟเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ในบรรยากาศการเผาแบบรีดักชัน ได้ ผลงานผลิตภัณฑ์ต้นแบบเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเนื้อสโตนแวร์ที่มีสีเขียวไขก่า คล้ายกับเครื่องปั้นดินเผาสังคโลก ที่มีผิวเคลือบด้วยเคลือบชี้เถ้าไม้ สอดคล้องกับสูตร ศรีหล่มสัก และคณะ [6] ได้ศึกษาและทดลองการเคลือบ สีลาดบนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ผลการศึกษาพบว่าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่เคลือบด้วยเคลือบสีลาด ที่มีสูตรเป็น ชี้เถ้าไม้รักฟ้าและไม้ก่อ : หินฟันม้า : ดินขาวระนอง ในสัดส่วน 30 : 60 : 10 ส่วน มีสีดำนและ มี ลวดลายเป็นสีน้ำตาลที่มีความสวยงาม ส่วนรูปทรงของผลิตภัณฑ์ได้สื่อถึงภูมิปัญญาตายายของด่านเกวียน และได้ สำนวจความต้องการของตลาดพบว่าโดยส่วนใหญ่รูปทรงของผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาด อยู่ในระดับ 5 นอกจากนี้ยังได้ออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นอัตลักษณ์ทั้ง 6 ต้นแบบ อันจะนำไปสู่การสร้าง ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกและตลาดอาเซียน การสำวจความต้องการของผลิตภัณฑ์ เครื่องปั้นดินเผาสู่การจำหน่ายของชุมชนด่านเกวียนเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด และความสามารถในการแข่งขันได้ ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก จากผลสำรวจแบบสอบถามความพึงพอใจในรูปแบบ พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 141 คน มีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ด้านความสวยงามที่คงอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาตายาย อยู่ใน ระดับ 5 ความเหมาะสมของรูปแบบกับสภาวะปัจจุบัน อยู่ในระดับ 5 ความเหมาะสมในกระบวนการผลิต อยู่ใน ระดับ 5 และความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อยู่ในระดับ 5 อันจะนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถ แข่งขันได้ในตลาดโลกและตลาดอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

ผลการสรุปและอภิปรายจากงานวิจัยนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์สโตน เวย์ร์ที่มีการเคลือบสำหรับเนื้อดินด่านเกวียน หากผู้ประกอบโอทอปได้นำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปใช้งานจะ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนหรือโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการผลิต จำนวนมากได้ และเป็นไปได้ควรจะมีการศึกษาความต้องการของชุมชนหรือผู้ประกอบการ ในการพัฒนาเคลือบ ชนิดใหม่ๆ สำหรับเนื้อดินด่านเกวียนที่สามารถสุกตัวได้ที่อุณหภูมิต่ำ โดยเลือกใช้วัตถุดิบที่สามารถหาได้ง่ายใน ชุมชนหรือในประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2559 เรื่อง นวัตกรรมการผลิตและกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบใหม่สำหรับชุมชนด้านเกี่ยวเนื่องเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก

เอกสารอ้างอิง

- [1] ชชาติชาย ดวงสุภา และคณะ. (2548). “การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่องจังหวัดนครราชสีมา.” วารสารวิจัยและฝึกอบรม. 1 : 23-30.
- [2] ปัญจลักษณ์ หริรักษ์. (2558). “การออกแบบและพัฒนาารูปแบบเครื่องประดับดินเผาด้านเกี่ยวเนื่อง.” วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์. 2(2) : 207-236.
- [3] สมเดช ฉวยไชย และคณะ. (2560). “การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่อง.” วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา. 11(1) : 93-106.
- [4] เค้น รักซ้อน และวัชรินทร์ แซ่เตีย. (2556). “การพัฒนาเนื้อดินและการเคลือบเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่องจังหวัดนครราชสีมา.” วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนคร ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. 5 : 1-5.
- [5] วสันต์ ธีระพิทยานนท์. (2547). “ผลิตภัณฑ์เคลือบซีเถ้าเซรามิก.” วารสารกรมวิทยาศาสตร์บริการ. 52(166) : 5-7.
- [6] สุธรรม ศรีหล่มสัก และคณะ. (2549). “เคลือบสีลาดลบนเครื่องปั้นดินเผาด้านเกี่ยวเนื่อง.” วารสารเทคโนโลยีสุรนารี. 13(2) : 197-205.

ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า

จากเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ONLINE SHOPPING FACTOR AND WEBSITE QUALITY AFFECTING DECISION TO PURCHASE

PRODUCTS VIA LAZADA OF CONSUMERS IN BANGKOK

กิตติวัฒน์ จิตรวัตร¹ และ นิตนา ฐานิทรนกร²

Kittiwat Jittwat¹ and Nittana Tarnittankorn²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

²ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดที่ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นและความตรงเชิงเนื้อหาในการเก็บรวม ข้อมูลจากผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ลาซาด้า และอาศัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน สถิติเชิงอนุมานที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 20-25 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,000 – 25,000 บาท นอกจากนี้ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ คุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ และ คุณภาพเว็บไซต์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 65.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ปัจจัยพฤติกรรมในการซื้อสินค้าออนไลน์ ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ และการประมูลสินค้าออนไลน์ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ : ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์, คุณภาพเว็บไซต์, การตัดสินใจซื้อ

ABSTRACT

This research was aimed to study online shopping factor and website quality affecting decision to purchase products via Lazada of consumers in Bangkok. Close-ended questionnaires were passed the verification of reliability and content validity to use for data collection. The samples consisted of 250 consumers who used to purchase products via Lazada and lived in Bangkok. Inferential statistics for hypothesis testing was multiple regression analysis. The results showed that the majority of respondents were males between 20-25 years of age with educational background of bachelor's degree. Most of them earned an average monthly income of 15,000 – 25,000 baht. The hypothesis testing revealed that online shopping motivation, online shopping service quality, and website quality affected decision to purchase products via Lazada of consumers in Bangkok accounting for 65.1 percent with the statistical significant level of .05. While online shopping behavior, online shopping experience, online shopping self-expressiveness, and online shopping auction did not affect decision to purchase products via Lazada of consumers in Bangkok.

Keywords : Online Shopping Factor, Website Quality, Purchased Decision

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สัญญาณอินเทอร์เน็ตขยายตัวครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่รวมทั้งมีความเสถียรและรวดเร็วมากกว่าในอดีต ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปจากที่นิยมซื้อสินค้าและบริการจากร้านค้าทั่วไป มาเป็นการซื้อขายผ่านระบบออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกกันว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) กันมากขึ้น ส่งผลให้มูลค่าการเติบโตของตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกปี โดยในปี 2559 มูลค่าของตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย มีมูลค่าจำนวน 2.5 ล้านล้านบาท โดยเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2558 สูงถึง 12.42% (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2560) ทั้งนี้ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของไทยได้เติบโตขึ้นแบบก้าวกระโดด ปัจจัยที่สำคัญมาจากการที่ธุรกิจต่างๆ นอกจากนี้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยประจำปี 2559 พบว่า ประชากรในกรุงเทพมหานคร มีการใช้งานจำนวนชั่วโมงอินเทอร์เน็ตสูงกว่าคนในต่างจังหวัด ซึ่งประชากรในกรุงเทพมหานคร ใช้งานจำนวนชั่วโมงอินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 48.1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และคนต่างจังหวัด จำนวน 44.6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เมื่อแบ่งเป็นช่วงอายุ (Generation: Gen) ต่างๆ จะพบว่า Gen Y คือ กลุ่มที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เฉลี่ย 53.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามมาด้วย Gen X เฉลี่ย 44.3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ Gen Z เฉลี่ย 40.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ Baby Boomer เฉลี่ย 31.8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2560)

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า มีช่องทางการเข้าถึงสินค้าและบริการบนอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จึงทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากเริ่มเปลี่ยนการซื้อขายมาสู่ระบบการค้าออนไลน์ โดยผู้ประกอบการจำนวนมากได้เล็งเห็นถึงข้อดีของการค้าขายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนหน้าร้าน ค่าเช่าพื้นที่ ค่าจ้างพนักงาน รวมทั้งสามารถเปิดขายได้ตลอด 24 ชั่วโมง จึงทำให้ธุรกิจขายปลีกทางอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะแข่งขันอย่างรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายตัวของผู้ประกอบการจากต่างประเทศซึ่งเข้ามาทำตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ในประเทศไทย (กองข้อมูลธุรกิจ, 2559) การเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาจาก 3 ปัจจัยคือ 1) เทคโนโลยีมีวิวัฒนาการไปมากเกิดรูปแบบการสื่อสารและนวัตกรรมใหม่ 2) นโยบายภาครัฐที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล ที่ช่วยสร้างพ่อค้าแม่ค้าออนไลน์ยุคใหม่ขึ้นมา และ 3) การทำธุรกรรมทางการเงินที่เปลี่ยนไปรวดเร็ว เช่น พร้อมเพย์ (Prompt Pay) รวมถึงโมบายแบงก์กิ้ง (Mobile Banking) ที่มีรูปแบบบริการง่าย และปลอดภัย จนความเชื่อใจทั้งฝั่งผู้ซื้อและผู้ขายมีมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันประเทศไทยมีมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากกว่า 6 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะประเทศไทยมีผู้ประกอบการที่ทำการค้าแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธุรกิจกับรัฐบาล (Business to Government) รวมกันกว่า 5.2 แสนราย และภาพรวมของการใช้สื่อสังคมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Social Commerce) มีมูลค่า 2 แสนล้านบาท (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2559)

จากการเก็บข้อมูลปี 2560 ของบริษัทด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Iprice) พบว่า ลาซาด้า (Lazada) กำลังได้รับความนิยมจากผู้ให้บริการ โดยวัดจากจำนวนผู้เข้าชมสูงสุด โดยมียอดการเข้าชมอยู่ที่ 41,680,000 ครั้งต่อเดือน และมีจำนวนผู้ใช้งานแอปพลิเคชันและเฟซบุ๊กสูงสุด รองลงมาคือ 11 สตาร์ทอัพ และซิลินโดตามลำดับ แต่ร้านค้าออนไลน์มีการแข่งขันสูงจากทั้งร้านค้าออนไลน์เก่าและร้านค้าออนไลน์ที่กำลังเกิดขึ้นใหม่จำนวนมาก รวมไปถึงร้านขายของบนเว็บไซต์สังคมออนไลน์ (Social Network) อย่างเช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ และอื่นๆ มากมาย ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการตัดสินใจซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ลาซาด้ามีการพัฒนาคุณภาพการบริการ โดยพิจารณาข้อมูลจากจำนวนการเข้าชมเว็บไซต์ต่อครั้ง การดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน

ของลาชาต้าและผู้ค้าปลีกออนไลน์รายอื่น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบริการสำหรับการซื้อสินค้าออนไลน์ที่ดีต่อไป (ผู้จัดการออนไลน์, 2560)

การซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping) เป็นความสะดวกสบายของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าสามารถชำระเงินได้จากทุกสถานที่ผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยี หรือใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ผู้ใช้สามารถดูข้อมูลและโต้ตอบกับข้อมูลสารสนเทศที่จัดเก็บในหน้าเว็บที่สร้างด้วยภาษาเฉพาะของคอมพิวเตอร์หรือเว็บเบราว์เซอร์ (Web-Browser) ผู้บริโภคสามารถค้นหาและซื้อสินค้าที่สนใจ โดยไปที่เว็บไซต์ของร้านค้าปลีกโดยตรงหรือค้นหาจากผู้ขายรายอื่นโดยใช้เครื่องมือค้นหาสินค้าซึ่งจะแสดงผลภัณฑ์และราคาเดียวกันของผู้ค้าปลีกรายอื่นๆ ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าออนไลน์และชำระเงินได้จากทุกที่ผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยี อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เป็นต้น (สิริพลตันดีสันติสม, 2558) โดยการซื้อสินค้าออนไลน์มีองค์ประกอบได้แก่ พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ ประสบการณ์การซื้อสินค้าออนไลน์ แรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ การประมวลสินค้าและคุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า การซื้อสินค้าออนไลน์นั้น ผู้บริโภคต้องมีแรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Motivation) เป็นแรงขับเคลื่อนที่กระตุ้นให้ผู้ซื้อเกิดความต้องการที่อยากจะได้ อาทิ สินค้าที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ ณ เวลานั้น และมีความคุ้มค่าในด้านราคา (Pappas et al., 2016) จากการสำรวจ พบว่า เหตุผลที่คนตัดสินใจเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ขายสินค้าออนไลน์ เพราะต้องการเข้าไปอ่านรีวิว (Review) ความเห็นของผู้ที่เคยซื้อเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยการเห็นโฆษณาเชิญชวนแล้วสนใจ และจากคำแนะนำของเพื่อนหรือการบอกต่อ นอกจากนี้ ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า Gen Y และ Gen Z ได้รับแรงจูงใจในการเข้าชมเว็บไซต์จากคำแนะนำของบล็อกเกอร์ (Blocker) เน็ตไอดอล (Net Idol) และดารา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเชื่อความเห็นของผู้บริโภคด้วยกันเอง มากกว่าข้อความในการโฆษณา (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2558)

ทั้งนี้ พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค (Pappas, Kourouthanassis, Giannakos and Lekakos, 2016) ในปัจจุบันพฤติกรรมของผู้บริโภคสินค้าทางออนไลน์เริ่มมีการปรับตัวในการสร้างเกราะป้องกันตัวเองมากขึ้น โดยก่อนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจะมีการมองหาเครื่องหมายรับรองความน่าเชื่อถือที่ติดอยู่บนหน้าเว็บไซต์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง และเพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น สินค้าไม่ตรงตามความต้องการ คุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่สามารถติดต่อผู้ขายได้ นอกจากนี้พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ หมายถึง พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคขั้นสุดท้ายที่ซื้อสินค้าและบริการไปเพื่อกินเองใช้เอง ผู้บริโภคทั่วโลกนั้น มีความแตกต่างกันในลักษณะประชากรอยู่หลายประเด็น เช่น ในเรื่องของอายุ รายได้ ระดับการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และรสนิยม เป็นต้น ทำให้พฤติกรรมการกิน การใช้ การซื้อ และความรู้สึนึกคิดของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์แตกต่างกันออกไป ทำให้มีการซื้อการบริโภคสินค้าและบริการหลายๆ ชนิดที่แตกต่างกันออกไป นอกจากลักษณะประชากรดังกล่าวแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่ทำให้มีการบริโภคแตกต่างกัน (กองพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2560)

นอกจากนี้ ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Experience) ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านความบันเทิงในการซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้ซื้อจะได้รับความพึงพอใจในขณะที่ซื้อสินค้าและพบว่า ร้านค้าออนไลน์มีโปรโมชั่นที่น่าสนใจและมีความน่าเชื่อถือ (Pappas et al., 2016) ในปัจจุบันราคาไม่ใช่สิ่งที่ยุทธกิจค้าปลีกแข่งกันอีกต่อไป โปรโมชั่นและการลดราคาสามารถเพิ่มยอดขายได้ในระยะสั้น งานบริการเพื่อสร้างประสบการณ์อันน่าประทับใจจึงเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อดึงดูดลูกค้า ด้วยประสบการณ์การเลือกซื้อสินค้าที่ดีทำให้ลูกค้ารู้สึกเหมือนเป็นคนที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นความรู้สึที่ลูกค้าจะจดจำ และต่อให้สินค้ามีราคาแพงก็ไม่สำคัญอีกต่อไป ลูกค้าจะเลือก

กลับมาที่ร้านเดิมอีกเพื่อประสบการณ์พิเศษแบบนั้น อาทิเช่น การส่งที่รวดเร็วทันใจ เนื่องจากสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคกว่า 58.7% ไม่พอใจมากที่สุด ได้แก่ การได้รับสินค้าช้ากว่ากำหนด ตามด้วยการได้รับสินค้าไม่ตรงกับที่แสดงบนเว็บไซต์ 29.9% และสินค้าชำรุดเสียหาย 24% นอกจากนี้การที่ผู้บริโภคได้รับประสบการณ์จากการซื้อสินค้าที่ดีดังที่กล่าวมาข้างต้น จะส่งผลให้ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการอีกครั้ง หรือมีการบอกต่อกันไปผ่านสังคมออนไลน์ ทำให้ร้านค้าออนไลน์เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น (นันทวัฒน์ อินทรโยธิน, 2557)

ปัจจุบันการซื้อสินค้าออนไลน์สามารถทำให้ผู้บริโภคได้แสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเอง การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Self-expressiveness) เป็นการแสดงตนมีส่วนทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเองและสามารถเติมเต็มความรู้สึกที่แท้จริงของลูกค้ามากกว่ากิจกรรมอื่นๆ และการแสดงตัวตนของลูกค้าผ่านการซื้อสินค้านั้นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของลูกค้า (Sirgy, Lee, Yu, Gurel-Atay, Tidwell and Ekici, 2016) นอกจากนี้ การประมูลสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Auction) ซึ่งเป็นกระบวนการประมูลซื้อขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ เพื่อจัดการระบบการประมูลซื้อขายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการจัดหาและจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเจรจาต่อรอง เสนอราคาได้หลายครั้ง (Dynamic Pricing) จนกว่าจะถึงราคาในระดับที่ทั้ง 2 ฝ่ายพึงพอใจ นอกจากนี้ ปัจจุบันหลายเว็บไซต์ได้นำการประมูลมาเป็นกลยุทธ์ในการขายสินค้า โดยผู้บริโภคสามารถเข้าร่วมเว็บไซต์ที่เป็นตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ทั่วไป อาทิเช่น อีเบย์ (Ebay) ประมูล (Pramool) ชิลินโด (Chilindo) และลาซาด้า (Lazada) เป็นต้น (ดลไพสิทธิ์ อุปพงษ์, 2557)

ในการซื้อสินค้าออนไลน์นั้น ผู้บริโภคมักจะคำนึงถึงคุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Service Quality) ซึ่งคุณภาพการบริการเป็นสิ่งที่ชี้วัดถึงระดับของการบริการที่ส่งมอบโดยผู้ให้บริการต่อลูกค้าหรือผู้รับบริการว่า สอดคล้องกับความต้องการได้ดีเพียงใด การส่งมอบบริการที่มีคุณภาพ เป็นการตอบสนองต่อผู้รับบริการบนพื้นฐานความคาดหวังของผู้รับบริการ (Wu, Hwang, Sharkbuv and Ochir, 2016) นอกจากนี้ คุณภาพเว็บไซต์ (Website Quality) เป็นการออกแบบหน้าเว็บไซต์โดยคำนึงถึงอรรถประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริโภคได้สัมผัสถึงสินค้าหรือบริการ มีการใช้งานที่สะดวก เนื้อหาข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ มีการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ บนเว็บไซต์ได้อย่างสมบูรณ์ ใช้เวลาในการแสดงผลอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การออกแบบเว็บไซต์ที่มีคุณภาพ จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างเว็บไซต์ทำให้ผู้ใช้เกิดความประทับใจ ทำให้ลูกค้ากลับมาชมเว็บไซต์เดิมอีกในอนาคต จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยคุณภาพของเว็บไซต์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่าน eBay ของผู้บริโภค (ปพน เลิศชาคร และนิตนา ฐานิตธนกร, 2559)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ให้บริการร้านค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่จะสามารถนำไปพัฒนาร้านค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมกรการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Behavior) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริโภคในการสั่งซื้อสินค้าหรือขอปิงออนไลน์ โดยผู้บริโภคมักจะสั่งซื้อหรือขอปิงออนไลน์จากร้านค้าที่สามารถให้บริการตามที่ต้องการได้ และมักมีการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์บ่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่างๆ รวมถึงผู้บริโภคมีการรับรู้ถึงประโยชน์และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการขอปิงหรือซื้อสินค้าออนไลน์

ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Experience) หมายถึง ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมาจากการซื้อสินค้าออนไลน์ และประสบการณ์ก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการเรียนรู้เพื่อสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ต่อไป ทั้งนี้ผู้บริโภคอาจจะมีความรู้สึกสนุกและมีความสุขกับการขอปิงออนไลน์หรือรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้ซื้อสินค้าออนไลน์ รวมถึงมีความรู้สึกว่า การให้บริการของร้านค้าปลีกออนไลน์มีความน่าเชื่อถือ

แรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Motivation) หมายถึง ความคาดหวังในประโยชน์จากการซื้อสินค้าออนไลน์เป็นสิ่งขับเคลื่อนให้แก่ผู้ซื้อ อาทิ ความหลากหลายของสินค้าออนไลน์ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ หรือเทรนด์ใหม่ หรือแบรนด์ใหม่ๆ ที่ทันสมัย ทำให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบคุณสมบัติสินค้าและราคาเพื่อให้ได้ข้อเสนอที่คุ้มค่างกว่า

การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Self-expressiveness) หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ที่สามารถกระตุ้นทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเอง มีความรู้สึกว่าการซื้อสินค้าออนไลน์สามารถเติมเต็มความรู้สึกที่แท้จริงได้มากกว่ากิจกรรมอื่นๆ รวมถึงเกิดความสมัครใจและสนใจที่ซื้อสินค้าที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของผู้บริโภค

การประมูลสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Auction) หมายถึง กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดของร้านค้าออนไลน์ โดยมีกระบวนการเสนอซื้อเสนอขายสินค้าหรือบริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (คน 1 อาจมีมากกว่า) ที่เข้ามาแข่งขันกันเสนอราคาในช่วงเวลาที่กำหนดในตลาดการประมูลสินค้าออนไลน์ เพื่อดึงดูดผู้ซื้อให้เต็มใจที่จะพร้อมจ่ายมา

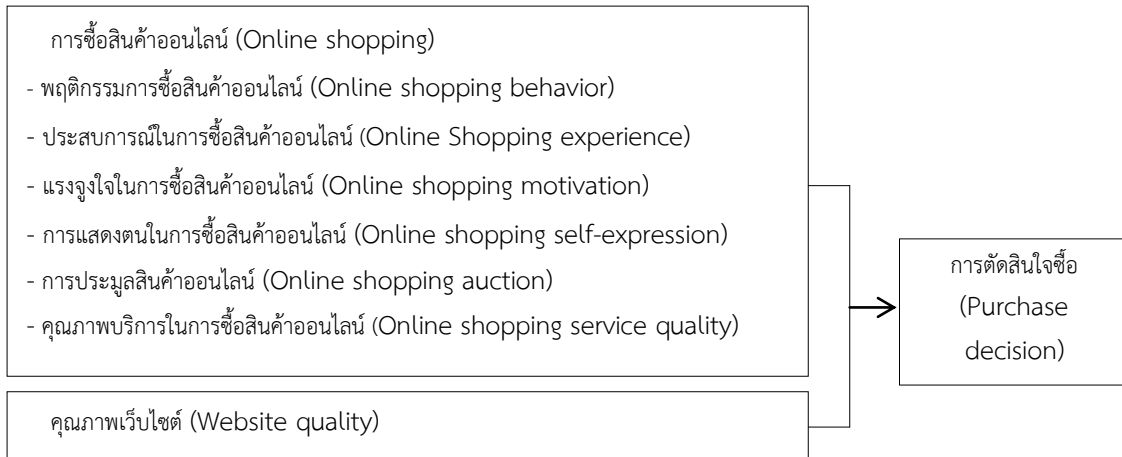
คุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Service Quality) หมายถึง การเสนอคุณภาพการให้บริการของร้านค้าออนไลน์ตามที่ลูกค้าคาดหวัง โดยให้บริการอย่างมีอาชีพ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจหลังจากได้ซื้อหรือขอปิงสินค้าที่ต้องการผ่านทางร้านค้าออนไลน์

คุณภาพเว็บไซต์ (Website Quality) หมายถึง การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ ให้มีคุณภาพ มีคุณค่าและเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ คุณภาพเว็บไซต์ ยังเป็นการรับรู้ของผู้บริโภคถึงประสิทธิภาพและคุณลักษณะที่ดีของเว็บไซต์ที่ง่ายต่อการใช้งานและมีความปลอดภัยในการทำธุรกรรม

การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) หมายถึง ขั้นตอนในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคออนไลน์ โดยเกิดจากการตระหนักถึงความต้องการ มีการค้นหาข้อมูล อ่านรีวิวสินค้าและบริการ มีการประเมินทางเลือกโดยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์มักจะได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการซื้อและชำระเงินจากฝ่ายบริการลูกค้าเมื่อเกิดปัญหาในการสั่งซื้อสินค้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ลาซาต้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยในข้างต้นแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ (1) พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ (2) ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ และ (3) แรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ ภายใต้แนวความคิดของ Pappas, Kourouthanassis, Giannakos and Lekakos (2016) (4) การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ ภายใต้แนวความคิดของ Sirgy, Lee, Yu, Gurel-Atay, Tidwell and Ekici (2016) (5) การประมูลสินค้าออนไลน์ ภายใต้แนวความคิดของ Lee, Kim and Lee (2013) (6) คุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ ภายใต้แนวความคิดของ Wu, Hwang, Sharkbuv and Ochir (2016) (7) คุณภาพเว็บไซต์ ภายใต้แนวความคิดของ Yang, Li, Kim and Kim (2016) และตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อ ภายใต้แนวความคิดของ Miguel, Peregrina and Palaez (2015)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ ลาซาด้า และอ้ายในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการทดสอบแบบสอบถามกับตัวอย่างจำนวน 40 ชุด และคำนวณหาค่า Partial R^2 เพื่อนำไปประมาณค่าขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สร้างจากสูตรของ Cohen (1977) ผ่านการตรวจสอบและรับรองคุณภาพจากนักวิจัยจำนวนมากสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างให้ถูกต้องและทันสมัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) จากการประมาณค่าตัวอย่าง โดยมีขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.09170306 และจำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 7 ตัวแปรอิสระ อำนาจการทดสอบ (1-β) เท่ากับ 0.95 (Cohen, 1962) จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 246 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากตัวอย่างสำรองเพิ่มรวมทั้งสิ้นจำนวน 250 ตัวอย่าง

2. การสุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเริ่มต้นด้วยการวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยทำการจับสลากสุ่มตัวแทนเขต 5 เขต จากทั้งหมด 50 เขต โดยเขตที่ได้จากการสุ่ม คือ เขตดินแดง เขตปทุมวัน เขตจตุจักร เขตบาง

กะปิ และเขตบางแค หลังจากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) โดยการคำนวณเพื่อเก็บข้อมูลตัวอย่างในแต่ละเขตตามสัดส่วน ได้แก่ เขตดินแดง 50 คน เขตปทุมวัน 20 คน เขตหลักสี่ 43 คน เขตบางกะปิ 60 คน และเขตบางแค 77 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยแจกแบบสอบถามและทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ลาซาด้า ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการเข้าไปสอบถามเบื้องต้น (Screening Question) โดยสอบถามว่า “ท่านเคยซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ลาซาด้าหรือไม่” และ เลือกตัวอย่างที่ตอบว่า “เคย” ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือและเก็บข้อมูลจากตัวอย่างในเขตต่างๆ ที่สุ่มได้จนครบจำนวนที่กำหนดไว้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีการกระจายและน่าเชื่อถือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามปลายปิดที่สร้างจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการทดสอบ ดังนี้

- **ความตรงเชิงเนื้อหา** (Content Validity) แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ได้ผ่านการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruence Index: IOC) จากผลการประเมินข้อคำถามในแบบสอบถามจำนวน 38 ข้อ พบว่า IOC ของ 38 ข้อคำถาม มีค่าคะแนนเท่ากับ 0.67 - 1.00 คะแนน แสดงว่าคำถามเหล่านั้นมีความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่กำหนดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยได้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

- **ความเชื่อมั่น** (Reliability) แบบสอบถามที่ผ่านการวัดความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ ได้นำไปทดลองแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ชุด และนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า คำถามในแต่ละด้านมีระดับความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.772-0.875 ซึ่งเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างภาคสนาม จำนวน 250 ชุด พบว่า คำถามในแต่ละด้านมีระดับความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.804-0.906 มีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้ (Nunnally, 1978)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงจำนวน การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจจำนวน 250 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 มีอายุ 20-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.0 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 30.4 และมีรายได้ 15,000 – 25,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 45.6 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 250)

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ	ชาย	134	53.6
	หญิง	116	46.4
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	37	14.8
	20 – 25 ปี	95	38.0
	26 – 30 ปี	55	22.0
	31 – 35 ปี	20	8.0
	36 – 40 ปี	18	7.2
	41 – 45 ปี	6	2.4
	46 – 50 ปี	7	2.8
	51 ปี ขึ้นไป	12	4.8
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	118	47.2
	ปริญญาตรี	125	50.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	7	2.8
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	76	30.4
	เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ	41	16.4
	พนักงานบริษัทเอกชน	65	26.0
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	41	16.4
	แม่บ้าน/พ่อบ้าน	16	6.4
	เกษียณอายุ	3	1.2
	อื่นๆ (โปรดระบุ)	8	3.2
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	79	31.6
	15,000 – 25,000 บาท	114	45.6
	25,001 – 35,000 บาท	35	14.0
	35,001 – 45,000 บาท	11	4.4
	45,001 - 55,000 บาท	5	2.0
	55,001 บาท ขึ้นไป	6	2.4

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ ($\beta = 0.483$) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์สาขาค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ คุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ ($\beta = 0.324$) และแรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ ($\beta = 0.216$) ตามลำดับ โดยร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์สาขาค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 65.1 ที่เหลืออีกร้อยละ 34.9 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา ในขณะที่พฤติกรรม

ซื้อสินค้าออนไลน์ (Sig. = 0.945) ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Sig. = 0.784) การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Sig. = 0.149) และการประมวลสินค้าออนไลน์ (Sig. = 0.183) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์สาขาค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2: การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์สาขาค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	การตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์สาขาค้า						
	S.E.	B	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.147	.501	-	3.414	.001	-	-
ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์							
- พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์	.054	.004	.005	.069	.945	.326	3.063
- ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์	.053	.014	.018	.274	.784	.338	2.959
- แรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์	.054	.196	.216	3.630	.000*	.407	2.455
- การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์	.051	-.074	-.098	-1.449	.149	.318	3.146
- การประมวลสินค้าออนไลน์	.053	-.070	-.086	-1.334	.183	.348	2.874
- คุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์	.054	.296	.324	5.467	.000*	.410	2.441
คุณภาพเว็บไซต์	.057	.470	.483	8.194	.000*	.414	2.413

$R^2 = 0.651, F = 64.1, *p < 0.05$

นอกจากนี้ จากการตรวจสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าตั้งแต่ 2.413-3.146 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน (Zikmund, Babin, Carr and Griffin, 2013, p.590)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลสรุปการวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากสมมติฐานที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในเว็บไซต์สาขาค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคอาจมีความคิดว่า ร้านค้าออนไลน์ส่วนใหญ่อาจจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสูงสุด หรือผู้บริโภคอาจเล็งเห็นว่า การซื้อสินค้าออนไลน์มีทั้งผลดีและความเสี่ยงหลายประการ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของณัฐนันท์ พิธีวัตโชติกุล และนิพนฐานิตธนกร (2560) ที่พบว่า ด้านการรับรู้ทรัพยากรทางการเงิน การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้านโฆษณาออนไลน์ และพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ด้านประสิทธิภาพของสารสนเทศส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

จากสมมติฐานที่ 2 พบว่า ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าใน เว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคอาจทราบถึงความเสี่ยงในการซื้อสินค้าออนไลน์ จึงมีความคิดเห็นว่า การซื้อสินค้าออนไลน์ไม่ได้ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย เพราะผู้บริโภคต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก ในการพิจารณาอ่านข้อมูลของสินค้าและบริการโดยละเอียดก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ รวมถึงอาจมีความเสี่ยงจากการได้รับสินค้าไม่ตรงกับที่ต้องการ ดังนั้น ผู้บริโภคต้องมีการตรวจสอบหรือเปรียบเทียบข้อมูลสินค้าและบริการกับหลายเว็บไซต์โดยละเอียดถี่ถ้วนก่อนการตัดสินใจซื้อ จึงทำให้ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Pappas et al. (2016) ที่พบว่า ประสบการณ์และแรงจูงใจในการช้อปปิ้งออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ นอกจากนี้ยังพบว่า คุณภาพบริการส่วนบุคคลของร้านค้า ความบันเทิงจะได้รับการยอมรับจากลูกค้า และมีส่วนช่วยในตัดสินใจการช้อปปิ้งออนไลน์ของผู้บริโภค

จากสมมติฐานที่ 3 พบว่า แรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในเว็บไซต์ ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริโภคเห็นว่า สินค้าในร้านค้าออนไลน์มีความหลากหลาย ทั้งในด้านของราคาและฟังก์ชันของตัวสินค้า สินค้าที่น่าเสนอขายในร้านค้าออนไลน์ เป็นแบรนด์ใหม่และทันสมัย ทั้งยังเป็นเทรนด์ใหม่ๆ อยู่ในกระแส และร้านค้าออนไลน์มีโปรโมชั่นที่น่าสนใจ ดึงดูดความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญชนกภรณ์ โตชมบุญ (2558) ที่พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจด้านพื้นฐาน และสิ่งจูงใจเลือกซื้อส่งผลต่อกระบวนการการตัดสินใจซื้อทุกด้าน ได้แก่ การแสวงหาข้อมูล การประเมินข้อมูลแต่ละทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และการประเมินผลสินค้าและบริการหลังการซื้อ โดยสิ่งจูงใจพื้นฐานจากความจำเป็นที่ต้องใช้สินค้า สิ่งจูงใจเลือกซื้อ คือ สินค้ามีราคาถูก สิ่งจูงใจด้านอารมณ์ คือ มีความภาคภูมิใจในตัวสินค้าที่ได้จากการประมูลและมีสิ่งจูงใจอุปถัมภ์ คือ มีความหลากหลายของสินค้า

จากสมมติฐานที่ 4 พบว่า การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าใน เว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เนื่องจากการซื้อสินค้าออนไลน์อาจจะไม่ได้ส่งผลต่อความรู้สึกและความเป็นตัวตนของผู้บริโภค และไม่สามารถเติมเต็มความต้องการของผู้บริโภคได้มากเท่ากิจกรรมอื่นๆ อีกทั้งผู้บริโภคมีความคิดเห็นว่า การซื้อสินค้าออนไลน์ไม่ได้มีส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่ส่งผลต่อการแสดงตัวตนของผู้บริโภคจากการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Sirgy et al. (2016) ที่พบว่า ประสบการณ์ที่ไหลลื่นหรือประสบการณ์ที่ดีในการซื้อสินค้าออนไลน์ และความตระหนักรู้ในตนเองส่งผลต่อการแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ นอกจากนี้ การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ส่งผลต่อการรับรู้ผลกระทบในการซื้อสินค้าออนไลน์และมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิต

จากสมมติฐานที่ 5 พบว่า การประมูลสินค้าออนไลน์ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคอาจจะไม่มีเวลาในการแข่งขันกันในการประมูลสินค้าออนไลน์ หรือในบางครั้งที่ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อที่รวดเร็วเกินไปโดยไม่ได้ยั้งคิด อาจทำให้ผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ที่ไม่ดี โดยผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Lee, Kim and Lee (2013) ที่พบว่า การประมูลสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งราคาสินค้าผ่านช่องทางการประมูลสินค้าออนไลน์ การศึกษายังพบว่า กลุ่มนักซื้อสินค้าออนไลน์สามารถแบ่งลักษณะทางประชากรศาสตร์ได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลุ่มคนกระตือรือร้น (Enthusiastic) 2) กลุ่มคนชื่นชอบความเสี่ยง (Adventure Oriented) 3) กลุ่มคนมุ่งเน้นความพึงพอใจ (Gratification Oriented) และ 4) กลุ่มคนประเภทเฉื่อยชา (Apathetic Shoppers) โดย ปัจจัยด้านการถูก

กระตุ้น (Impulsiveness) ความรู้สึกอ่อนไหวต่อราคา (Price Sensitive) มีอิทธิพลต่อกลุ่มคนประเภทกระตือรือร้น และกลุ่มคนประเภทเฉื่อยชามากที่สุด

จากสมมติฐานที่ 6 พบว่า คุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าใน เว็บไซต์ตลาดค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคมีความคิดเห็นว่า ร้านค้าออนไลน์มีการ ให้บริการอย่างมืออาชีพ อีกทั้งผู้บริโภคอาจมองว่า ในปัจจุบันร้านค้าทั้งออนไลน์และออฟไลน์มีภาพลักษณ์ที่ คล้ายคลึงกันทั้งในด้านของราคาและฟังก์ชันของตัวสินค้า และผู้บริโภคยังเชื่อว่า ร้านค้าออนไลน์มีความพยายามที่ จะบริการลูกค้าอย่างดีที่สุด อาทิเช่น การส่งสินค้าที่ถูกต้อง และรวดเร็ว ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยผลการวิจัย ครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wu et al. (2016) ที่พบว่า คุณภาพบริการ ประกอบด้วยคุณภาพการปฏิสัมพันธ์ และคุณภาพผลลัพธ์ส่งผลต่อความไว้วางใจในร้านค้าปลีกออนไลน์และออฟไลน์ของผู้บริโภค และสอดคล้องกับงาน ของจิตภา ทัดหอม และนิธนา ฐานิตธนกร (2560) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางการ ถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของผู้บริโภคออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อ สังคมออนไลน์ด้านความบันเทิง ปัจจัยความไว้วางใจ และปัจจัยคุณภาพของระบบสารสนเทศ ด้านคุณภาพระบบ และการบริการ

จากสมมติฐานที่ 7 พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในเว็บไซต์ตลาดค้าของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เนื่องจากเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างตลาดค้ามีการออกแบบที่สามารถดึงดูดความ สนใจผู้บริโภค มีความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน แม้ผู้บริโภคที่ใช้เป็นครั้งแรกก็ตาม อีกทั้งในเรื่องของความ ปลอดภัยในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของเว็บไซต์ก็มีคุณลักษณะด้านความปลอดภัยที่เพียงพอส่งผลให้ผู้บริโภค ได้รับความประทับใจและความสุขทุกครั้งในการใช้บริการซื้อสินค้าบนเว็บไซต์ตลาดค้า โดยผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปพน เลิศชาคร และนิธนา ฐานิตธนกร (2560) ที่พบว่า ปัจจัยคุณภาพของเว็บไซต์ ด้าน คุณภาพของข้อมูล ด้านคุณภาพของการบริการ และปัจจัยการรับรู้ถึงคุณค่าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่าน eBay ของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ ตลาดค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ (Website Quality) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ สินค้าในเว็บไซต์ตลาดค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือ ผู้ที่ประกอบธุรกิจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควรให้ความสำคัญกับการเลือกใช้งานเว็บไซต์ในการซื้อ-ขายสินค้าออนไลน์ ที่มีคุณภาพ เนื่องจากในปัจจุบันมีเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย แต่ละเว็บไซต์มีทั้งข้อดีและ ข้อเสียที่แตกต่างกัน การพัฒนาเว็บไซต์ให้มีคุณภาพและมีองค์ประกอบในการซื้อ-ขายสินค้าออนไลน์ที่ครบวงจรและ สะดวกรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้บริการสืบค้นและสั่งซื้อสินค้าได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้ ผู้ประกอบการ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการปกป้องข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภค การใช้งานที่ สะดวก มีระบบนำทางไปเมนูต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงมีระบบการชำระเงินที่หลากหลาย

ปัจจัยรองอันดับสอง คือ คุณภาพบริการในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Service Quality) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในเว็บไซต์ตลาดค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้ประกอบการใน ร้านค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือผู้ประกอบการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการแก่

ผู้บริโภคทั้งในด้านของภาพลักษณ์ การบริการเสริมที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค โดยการขายสินค้าที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับราคา บริการจัดส่งสินค้าได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการแก้ปัญหากรณีสินค้าตกหล่นหรือชำรุด เพราะผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชันวาย (Gen Y) และแซด (Gen Z) ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกมาเป็นการซื้อสินค้าออนไลน์ การบริการที่มีคุณภาพจะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจ และมีความต้องการในการกลับมาใช้บริการซื้อสินค้าซ้ำอีกครั้ง

ปัจจัยรองอันดับสาม คือ แรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping Motivation) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือผู้ที่ประกอบธุรกิจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควรให้ความสำคัญกับการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) ในช่องทางต่างๆ อาทิเช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 และเว็บไซต์ โดยการโฆษณาและอธิบายถึงคุณลักษณะของสินค้า ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่กำลังเป็นที่นิยม ซึ่งเป็นการเข้าถึงผู้บริโภคได้ตรงกลุ่มเป้าหมายและรวดเร็วที่สุด รวมถึงการให้ดาราทริลหรือกลุ่มคนที่มีชื่อเสียงในโลกออนไลน์ มาเป็นพรีเซนเตอร์ในการขายสินค้าและรีวิวผลการใช้สินค้านั้นๆ เป็นกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้บริโภคด้วยตัวเอง ให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวสินค้าและมีแรงจูงใจให้เกิดความต้องการที่จะซื้อสินค้านั้นๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์จากเว็บไซต์ลาซาด้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่สนใจควรศึกษาและเปรียบเทียบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน อาทิ เช่น 11 สตรีท (11 Street) ชอปปี (Shopee) และชิลินโด (Chilindo) เพื่อประโยชน์ต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์บนเว็บไซต์ในตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน และผู้ประกอบการร้านค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สามารถนำไปปรับปรุงกลยุทธ์ของร้านค้าตนเองได้ในอนาคต นอกจากนี้ นักวิจัย นักวิชาการ หรือผู้ที่สนใจควรศึกษาแรงจูงใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยเปรียบเทียบกลุ่มผู้บริโภคในแต่ละช่วงอายุ เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มยอดขายรายกลุ่มในแต่ละช่วงอายุได้ดียิ่งขึ้น และควรศึกษาถึงปัจจัยความเสี่ยงภัยในการซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีหลากหลายรูปแบบและมีความเสี่ยงมากขึ้นในโลกออนไลน์ รวมถึงศึกษาถึงกฎหมายที่คุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ อาทิเช่น การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ การซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน รวมถึงแนวทางป้องกันหรือข้อควรปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2559). มูลค่าตลาด E-commerce 2557-2563. สืบค้นจาก http://www.dbd.go.th/download/document_file/Statistic/2559/T26/ T26_201608.pdf.
- จิตภา ทัดหอม และนิตนา ฐานิตรนกร. (2560). การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ความไว้วางใจและคุณภาพของระบบสารสนเทศที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของผู้บริโภคออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2560 ครั้งที่ 4 การออกแบบนวัตกรรมเพื่อการศึกษาและงานวิจัย 4.0. นนทบุรี: โรงแรมริชมอนด์ สไตลิส คอนเวนชัน.

- ณัฐนันท์ พิธิวัตโชติกุล และนิตนา ฐานิตธนกร. (2560). การยอมรับเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2560 ครั้งที่ 4 การออกแบบนวัตกรรมเพื่อการศึกษาและงานวิจัย 4.0. นนทบุรี: โรงแรมริชมอนด์ สไตลิส คอนเวนชัน.
- ดล ไพสิทธิ์ อุปพงษ์ และปวีณา คำพุกกะ. (2557). ความไว้วางใจ ในการประมูลสินค้าออนไลน์. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 7(2), 73-85.
- ธัญชนกภรณ์ โตชมบุญ. (2558). ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการประมูลสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์. การค้นคว้าอิสระจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การกำหนดขนาดตัวอย่างและสถิติวิเคราะห์ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ. ใน การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2555 (หน้า 11). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นันทวัฒน์ อินทรโยธิน. (2557). ปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ Facebook ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีและความตั้งใจซื้อ. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปพน เลิศชาคร และนิตนา ฐานิตธนกร. (2560). คุณภาพของเว็บไซต์ ความไว้วางใจ การรับรู้ถึงคุณค่า และการจัดอันดับและความคิดเห็นที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่าน eBay ของผู้บริโภคชาวไทย. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิทยาการเอเชียอาคเนย์ 2560 ครั้งที่ 4 การออกแบบนวัตกรรมเพื่อการศึกษาและงานวิจัย 4.0. นนทบุรี: โรงแรมริชมอนด์ สไตลิส คอนเวนชัน.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2560). วิเคราะห์สงครามอีคอมเมิร์ซในประเทศไทย. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/game/viewnews.aspx?NewsID=9600000082628>.
- สิริพล ต้นตีสันติสม. (2558). การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2560). ETDA เผยผลสำรวจพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตและมูลค่าอีคอมเมิร์ซ ไขว้ความพร้อมไทยก้าวขึ้นเป็นเจ้าอีคอมเมิร์ซอาเซียน. สืบค้นจาก <https://www.etda.or.th/content/thailand-internet-user-profile-2017-and-value-of-e-commerce-survey-in-thailand-2017l-press-conference.html>.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2558). เจาะพฤติกรรมซื้อสินค้าออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.digitalagemag.com/เจาะพฤติกรรม-ซื้อสินค้าออนไลน์/>.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2559). ประเทศไทยก้าวสู่ผู้นำด้านอีคอมเมิร์ซของภูมิภาค ETDA คาดการณ์ปี 59 โตถึง 12.4%. สืบค้นจาก <https://www.etda.or.th/content/value-of-e-commerce-survey-2016.html>.
- Cohen, J. (1962). The statistical power of abnormal-social psychological research: A review. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 65(3), 145-153.
- _____. (1977). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. New York: Academic.
- Lee, M. Y., Kim, Y. K. and Lee, H. J. (2013). Adventure versus gratification: Emotional shopping in online auctions. *European Journal of Marketing*, 47(1/2), 49-70.

- Lien, C. H., Wen, M. J., Huang, L. C. and Wu, K. L. (2015). Online hotel booking: The effects of brand image, price, trust and value on purchase intentions. **Asia Pacific Management Review**, 20(4), 210-218.
- Miguel, Peregrina and Palaez. (2015). Influence of gender and product type on online purchase **Journal of Business Research**, 68(7), 1550–1556.
- Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric theory** (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Pappas, I. O., Kourouthanassis, P. E., Giannakos, M. N. and Lekakos, G. (2017). The interplay of online shopping motivations and experiential factors on personalized e-commerce: A complexity theory approach. **Telematics and Informatics**, 34(5), 730-742.
- Sirgy, M. J., Lee, D. J., Grace, B. Y., Gurel-Atay, E., Tidwell, J. and Ekici, A. (2016). Self-expressiveness in shopping. **Journal of Retailing and Consumer Services**, 30, 292-299.
- Statista. (2016). **Retail e-commerce sales worldwide from 2014 to 2021 (in billion U.S. dollars)**. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales/>.
- Wu, J. J., Hwang, J. N., Sharkhuu, O. and Tsogt-Ochir, B. (2017). **Shopping online and off-line? Complementary service quality and image congruence**. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1029313216300380>.
- Yang, K., Li, X., Kim, K.J. and Kim, Y.H. (2016). Social shopping website quality attributes increasing consumer participation, positive eWOM, and co-shopping: The reciprocating role of participation. **Journal of Retailing and Consumer Services**, 24, 1-9.
- Zikmund, W. G., Babin, B. J., Carr, J. C. and Griffin, M. (2013). **Business research methods** (9th ed.). Singapore: Cengage Learning.

ปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ในโรงงานมักกะสันการรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

WORK MOTIVATION AND SATISFACTION AT MAKKASAN FACTORY FOR STATE RAILWAY OF
THAILAND, BANGKOK

ธนาวุฒิ เผ่าดี¹

Thanawut Phaodee¹

สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร¹

Suthanan Phochathan¹

¹นักศึกษ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจในการทำงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร จำนวน 317 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 96.85 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.23 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 89.91 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในศูนย์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 21.77 ประสบการณ์ทำงานระหว่าง 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.13

2. ปัจจัยจูงใจในการทำงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน รองลงมาคือ ด้านลักษณะงาน และด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน ตามลำดับ และปัจจัยจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา

3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ด้านการบริหาร รองลงมา คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม

4. ปัจจัยจูงใจในการทำงาน ด้านลักษณะงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน และด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

คำสำคัญ : ปัจจัยจูงใจ, ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน, การรถไฟแห่งประเทศไทย

ABSTRACT

This research aims to 1) study work motivation at Makkasan factory for State Railway of Thailand, Bangkok 2) study work satisfaction at Makkasan factory for State Railway of Thailand, Bangkok 3) study the relationship between work motivation and satisfaction at Makkasan factory for State Railway of Thailand, Bangkok. The sample group consists of 317 staff working at Makkasan factory for State Railway of Thailand, Bangkok. The tool used to collect data is questionnaire. The data collected is analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation and correlation coefficient.

The research has found that;

1. The group sample consists mostly of male staff, accounting for 96.85 percent; aged between 31 to 40 years old account for 31.23 percent; staff with education level lower than bachelor's degree account for 89.91 percent; Most sample group works in production department, accounting for 21.77 percent; staff with 16 to 22 years of experience account for 27.13 percent.

2. Motivation to work at Makkasan Factory for State Railway of Thailand, Bangkok in the aspects of job type, relationship and acceptance among colleagues, relationship and trust in supervisors are overall at a high level. The factor that affect work satisfaction the most is work success. The second and third factors are job type and relationship and acceptance among colleagues respectively. The motivation that affects work satisfaction the least is relationship and trust in supervisors.

3. Satisfaction in working at Makkasan factory for State Railway of Thailand, Bangkok are overall at a high level. The factor that scores the most is management and administration. The second and third highest factor are payment and benefits respectively. Satisfaction that scores the least is environment.

4. Work motivation in the aspect of job type, work success, relationship and acceptance among colleague and relationship and trust in supervisors have positive relationship with satisfaction in working at Makkasan factor for State Railway of Thailand, Bangkok with a significant statistic at the level of 0.05 which is in line with the hypothesis.

Keywords : Work motivation, Job Satisfaction, State railway of Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แรงจูงใจเป็นพฤติกรรมที่เป็นแรงผลักดันภายในตัวบุคคลที่เป็นแรงกระตุ้นให้มีความต้องการ แสวงหาความพึงพอใจที่มีเป้าหมายในความสำเร็จในการทำงาน โดยได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน จากผู้บังคับบัญชา รวมถึงหัวหน้างานต่าง ๆ ในความรับผิดชอบของตนอันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าในอนาคต จากแรงจูงใจในการทำงานดังกล่าวส่งผลให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความรู้สึกพึงพอใจในหน่วยงานของตนในด้านค่าตอบแทน การปรับฐานเงินเดือนที่เหมาะสมกับงานที่ทำ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความ

มีน้ำใจต่อกันแสดงความเป็นมิตรภาพสร้างบรรยากาศในองค์กร ด้านสภาพนโยบายขององค์กร โดยหน่วยงานมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนความเจริญเติบโตให้กับบุคลากร ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความรู้ความสามารถออกความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน หรือในหน้าที่ที่บุคลากรได้รับผิดชอบ และด้านสภาพการปฏิบัติงาน เป็นสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรความสะดวกสบายต่างๆ (วรรณพร พุทธิภูมิพิทักษ์ และกัญญาณ อินทว้าง. 2554)

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกนั้น การทำงานให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานบุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง การได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพเข้ามาปฏิบัติงานให้กับหน่วยงานย่อมส่งผลให้หน่วยงานนั้นเจริญเติบโตและประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตามความรู้ความสามารถอย่างเดียวไม่อาจทำให้หน่วยงานประสบความสำเร็จได้ หากบุคลากรของหน่วยงานนั้นปราศจากความพึงพอใจในการทำงาน เกิดความกระตือรือร้น บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงาน (การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2550)

การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) เป็นรัฐวิสาหกิจในกระทรวงคมนาคม ทำหน้าที่ดูแลกิจการด้านรถไฟของประเทศไทย มีทางรถไฟอยู่ภายใต้ขอบเขตดำเนินการทั้งหมด 4,070 กิโลเมตร ถือเป็นองค์กรที่มีภารกิจในการวางแผน การเดินทาง และจัดระเบียบการเดินทางให้พอเพียงกับความต้องการของผู้ใช้รถไฟอย่างรวดเร็ว ปลอดภัย มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ในการดำเนินการจัดขบวนรถไฟเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ระบบการจัดการดำเนินงานทั้งทางด้านทรัพยากรที่ใช้ในการเดินรถการบำรุงรักษารถไฟด้วยเครื่องมือและเครื่องจักรที่ทันสมัย (การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2550 : 23)

การรถไฟแห่งประเทศไทย มีอัตราพนักงาน ที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการรถไฟแห่งประเทศไทย จำนวน 18,015 อัตรา แต่ในทางปฏิบัติบรรจุได้เพียง 14,325 อัตรา จึงมีอัตราว่างถึง 3,960 อัตรา และอัตราอนุมัติของลูกจ้างเฉพาะงานเท่ากับ 4,038 อัตรา ในทางปฏิบัติจ้างได้ 3,770 อัตรา จะเห็นว่าอัตราการจ้างลูกจ้างเฉพาะงานมีจำนวนใกล้เคียงกับอัตราว่างของพนักงาน อาจกล่าวได้ว่าการรถไฟแห่งประเทศไทย ใช้วิธีจ้างลูกจ้างเฉพาะงานเพื่อชดเชยการรับพนักงาน และมีแนวโน้มการปรับลดอัตรากำลังอย่างต่อเนื่อง (การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2554)

สถานการณ์ทางการเงินของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่ผ่านมา รายได้จากการดำเนินงานจริงของการรถไฟแห่งประเทศไทย ขยายตัวในอัตราที่ใกล้เคียงกับอัตราการเติบโตเฉลี่ยในอดีต หากเปรียบเทียบรายได้ที่เกิดจากการดำเนินงานจริงไม่สามารถทำรายได้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ อีกทั้งรายจ่ายดำเนินการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2554) ซึ่งทำให้การรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นรัฐวิสาหกิจของไทยที่มีผลการดำเนินงานขาดทุนมากที่สุดถึง 1.29 หมื่นล้านบาท (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสวัสดิการแห่งชาติ. 2558)

โรงงานมักกะสัน กรุงเทพมหานคร ถือเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการซ่อมบำรุงรักษารถไฟ ซึ่งโรงงานมักกะสันแต่ละศูนย์มีวิศวกรอำนวยการศูนย์ แต่ละกองมีวิศวกรกำกับกอง และแต่ละแผนกหรือแต่ละงานมีหัวหน้าแผนก หัวหน้างาน หรือสารวัตร ตามลำดับเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมรับผิดชอบ มีการวางแผนด้านการพัฒนาและบริหารบุคลากร โดยการเพิ่มศักยภาพและทักษะให้บุคลากรจัดการองค์ความรู้ทั้งระบบ สร้างแรงจูงใจให้บุคลากร พร้อมทั้งสวัสดิการด้านการแพทย์ (การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2553) ซึ่งมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,516 คน โดยแบ่งเป็นฝ่ายงานคือ หน่วยงานขึ้นตรง

ต่อรองวิศวกรใหญ่ด้านโรงงาน ศูนย์ซ่อมรถจักร ศูนย์ซ่อมรถโดยสาร ศูนย์ซ่อมรถสินค้า และรถดีเซลราง และศูนย์การผลิต (การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2559)

จากปัญหาผลการดำเนินงานที่ขาดทุน และการลดอัตรากำลังของการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งมีผลกระทบต่อโรงงานมักกะสัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของการรถไฟแห่งประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยจูงใจที่จะสามารถทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจในการทำงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

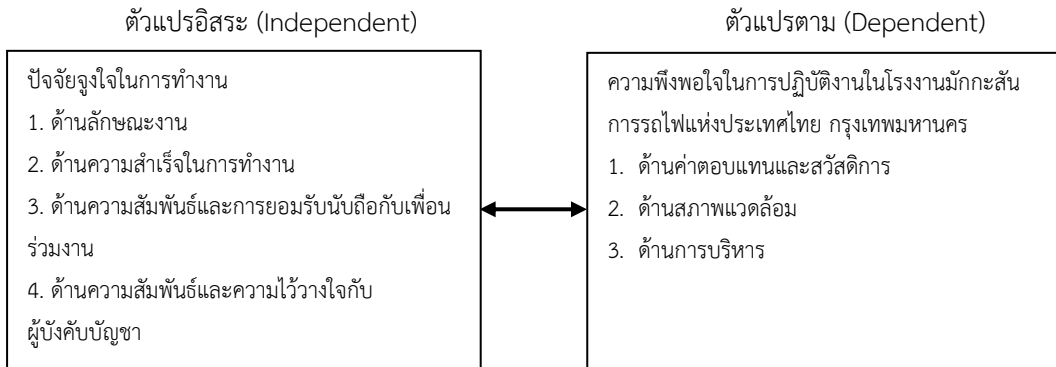
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัยจูงใจในการทำงาน หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นแรงผลักดันภายในตัวบุคคลที่เป็นแรงกระตุ้นให้มีความต้องการแสวงหาความพอใจที่มีเป้าหมาย คือ ความสำเร็จในการทำงานที่สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ โดยได้รับการยอมรับยกย่องในผลงาน ซึ่งมีผลในการกระตุ้นการทำงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น ประกอบด้วย ด้านลักษณะงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน โดยตัวชี้วัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีของ Frederick Herzberg มาสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการทำงานของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ภาวิณี เพชรสว่าง (2552) ; สุพานี สฤษฏ์วานิช (2552) ; วิเชียร วิทยอดุม (2551) ; เสนาะ ดิยาวัว (2544) และปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ได้แก่ ลักษณะงาน ความสำเร็จในการทำงาน ความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน และความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย กัญญาณม อินทหว่าง (2554) ; วรรณพร พุทธภูมิพิทักษ์ และยงยุทธ เกษสาคร (2554) ; สมยศ นาวิการ (2546) ; Gilmer (1966) ได้แก่ ค่าตอบแทนและสวัสดิการ สภาพแวดล้อม และการบริหาร มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,516 ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 (โรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร. 2559)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร โดยได้กำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (ยุทธ ไกววรรณ. 2553 : 189) จำนวน 1,516 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 317 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) การกำหนดจำนวนตัวอย่างของแต่ละฝ่ายงานกำหนดเป็นสัดส่วนเทียบร้อยละตามที่แสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

ฝ่ายงาน	จำนวนประชากร	ร้อยละ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หน่วยงานขึ้นตรงต่อรองวิศวกรใหญ่ด้านโรงงาน	316	20.82	66
ศูนย์ซ่อมรถจักร	301	19.87	63
ศูนย์ซ่อมรถโดยสาร	279	18.30	58
ศูนย์ซ่อมรถสินค้าและรถดีเซลราง	292	19.24	61
ศูนย์การผลิต	328	21.77	69
รวมทั้งสิ้น	1,516	100.00	317

ที่มา : การรถไฟแห่งประเทศไทย. 2559.

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตัวเลือก ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฝายงาน ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการทำงานในโรงงานมักกะสันการรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วย 1. ด้านลักษณะงาน 2. ด้านความสำเร็จในการทำงาน 3. ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน 4. ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา

สำหรับคำถามตอนที่ 2 มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) (บุญชม ศรีสะอาด. 2556 : 120-121) โดยแบ่งปัจจัยจูงใจในการทำงานของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร เป็น 5 ระดับ ได้แก่

- 5 หมายถึงจูงใจให้ปฏิบัติงานมากที่สุด
- 4 หมายถึงจูงใจให้ปฏิบัติงานมาก
- 3 หมายถึงจูงใจให้ปฏิบัติงานปานกลาง
- 2 หมายถึงจูงใจให้ปฏิบัติงานน้อย
- 1 หมายถึงจูงใจให้ปฏิบัติงานน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 2. ด้านสภาพแวดล้อม 3. ด้านการบริหาร

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 3 มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) (บุญชม ศรีสะอาด. 2556 : 120-121) โดยแบ่งความพึงพอใจในการทำงาน จัดเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- 5 หมายถึงระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด
- 4 หมายถึงระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมาก
- 3 หมายถึงระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานปานกลาง
- 2 หมายถึงระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อย
- 1 หมายถึงระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended question) เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน ทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการทำงานของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ทำการวิเคราะห์โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ดังนั้น ปัจจัยจูงใจในการทำงานของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร จะมีชั้นคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ ได้แก่

คะแนนเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง จูงใจให้ปฏิบัติงานมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง จูงใจให้ปฏิบัติงานมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง จูงใจให้ปฏิบัติงานปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง จูงใจให้ปฏิบัติงานน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง จูงใจให้ปฏิบัติงานน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ดังนั้น ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร จะมีชั้นคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ ได้แก่

คะแนนเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจจากการปฏิบัติงานมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง ระดับความพึงพอใจจากการปฏิบัติงานมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง ระดับความพึงพอใจจากการปฏิบัติงานปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง ระดับความพึงพอใจจากการปฏิบัติงานน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง ระดับความพึงพอใจจากการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งกำหนดนัยสำคัญที่ระดับ .05

เกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร โดยนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไปวัดกับเกณฑ์ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2553 : 314)

ค่าสหสัมพันธ์ 0.01–0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ค่าสหสัมพันธ์ 0.21–0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ค่าสหสัมพันธ์ 0.41–0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสหสัมพันธ์ 0.61–0.75 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง

ค่าสหสัมพันธ์ 0.76–0.90 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ค่าสหสัมพันธ์ 0.91–1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของ Cronbach
2. สถิติเชิงพรรณนา เป็นสถิติพื้นฐานในการอธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย จำนวนและค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)
3. สถิติเชิงอ้างอิง เป็นสถิติสำหรับทดสอบสถิติสมมติฐาน เพื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of correlation) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2553 : 314)

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 96.85 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.23 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 89.91 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในศูนย์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 21.77 ประสบการณ์ทำงานระหว่าง 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.13

2. ปัจจัยจูงใจในการทำงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน รองลงมาคือ ด้านลักษณะงาน และ ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน ตามลำดับ และปัจจัยจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา

3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ด้านการบริหาร รองลงมา คือ ด้านค่าตอบแทน และสวัสดิการ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม

4. ปัจจัยจูงใจในการทำงาน ด้านลักษณะงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ปัจจัยจูงใจในการทำงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ปัจจัยจูงใจในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ปัจจัยจูงใจในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงาน มักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่ค้นพบและควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อปัจจัยจูงใจในการทำงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

1.1 ด้านลักษณะงาน บุคลากรของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจในการทำงานด้านลักษณะงาน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงงานมักกะสันมีแผนด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการองค์กร และมีแผนด้านการพัฒนาและบริหารบุคลากร เพิ่มศักยภาพและทักษะให้บุคลากร จัดการองค์ความรู้ทั้งระบบในการรถไฟแห่งประเทศไทย สร้างแรงจูงใจให้บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) เกี่ยวกับลักษณะงานประกอบด้วย การที่ผู้ปฏิบัติงานรับทราบว่างานที่ทำความท้าทาย มีลักษณะสร้างสรรค์งานมีความน่าสนใจ มีโอกาสที่จะได้เรียนรู้ การได้รับผิดชอบงานที่ทำ สามารถควบคุมการทำงาน และงานนั้นมีโอกาสที่จะทำงานนั้นให้เสร็จ จะทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติในการทำงาน โดยลักษณะงานที่เป็นสิ่งจูงใจจะมีผลให้พนักงานมีอารมณ์และความรู้สึกไปในทางบวก ทำให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างดี ในทางกลับกัน ถ้าหากว่าลักษณะงานไม่เป็นสิ่งจูงใจพนักงานก็จะรู้สึกไม่ชอบงาน ไม่พอใจในงาน ถ้าต้องทนทำงานในลักษณะนี้เป็นเวลานานพนักงานจะรู้สึกเบื่อหน่าย

1.2 ด้านความสำเร็จในการทำงาน บุคลากรของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจในการทำงานด้านความสำเร็จในการทำงาน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงงานมักกะสัน มีการวางระบบตัวชี้วัด (KPIs) ได้แก่ โครงการศึกษาห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) โครงการศึกษาและวางระบบตัวชี้วัดผลงาน และโครงการจัดทำระบบผลตอบแทนตามผลสำเร็จของงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิเชียร วิทย์อุดม (2551) เกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน คือ ความสัมฤทธิ์ผลการทำงาน สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้เสมอ ๆ ย่อมจะมีความรู้สึกพึงพอใจและปลื้มใจในผลสำเร็จของงาน นั้นอย่างยิ่ง ทำให้มีกำลังใจจะทำงานอื่น ๆ ต่อไป ความก้าวหน้าในการทำงาน ถ้าได้รับพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน ขึ้นเงินเดือนค่าจ้างให้สูงขึ้น จะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้พนักงานตั้งใจทำงานให้มากยิ่งขึ้น และความเติบโต ถ้ามีโอกาสที่จะเจริญเติบโตโอกาสที่จะเพิ่มพูนความชำนาญในการทำงาน จะเป็นการจูงใจให้พนักงานทำงานให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

1.3 ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน บุคลากรของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจในการทำงานด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงงานมักกะสัน มีการแบ่งส่วนงานออกเป็นศูนย์ กอง และแผนก ซึ่งแต่ละศูนย์จะมีวิศวกรอำนวยการศูนย์ แต่ละกองมีวิศวกรกำกับกอง และแต่ละแผนกหรือแต่ละงานมีหัวหน้าแผนก หัวหน้างาน หรือสารวัตร ตามลำดับเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมรับผิดชอบ ทำให้การทำงานมีความใกล้ชิดสะดวกในการประสานงานในแต่ละส่วนงาน อีกทั้งยังมีแผนด้านการพัฒนาและบริหารบุคลากร เพิ่มศักยภาพและทักษะให้บุคลากร จัดการองค์ความรู้ทั้งระบบในการรถไฟแห่งประเทศไทย สร้างแรงจูงใจให้บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ช่อทิพย์ ฤาเดช (2557) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของ

บุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มี 3 ตัวแปร ประกอบด้วย ด้านโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

1.4 ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา บุคลากรของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยจูงใจในการทำงานด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงงานมักกะสัน มีการวางแผนด้านการพัฒนาและการบริหาร แผนด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการองค์กร อีกทั้งยังมีการแบ่งส่วนงานออกเป็น ศูนย์ กอง และแผนก ซึ่งแต่ละศูนย์จะมีวิศวกรอำนวยการศูนย์ แต่ละกองมีวิศวกรกำกับกอง และแต่ละแผนกหรือแต่ละงานมีหัวหน้าแผนก หัวหน้างาน หรือสาร์วัตร ตามลำดับเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมรับผิดชอบ ทำให้การทำงานมีความใกล้ชิดสะดวกในการประสานงานในแต่ละส่วนงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภาวิณี เพชรสว่าง (2552) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลจูงใจให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 4 ส่วน คือ ความน่าสนใจของงาน การได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนในการทำงาน และหัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงานที่เกื้อกูล หัวหน้างานที่มีความสามารถในการบริหารคนให้ความสนับสุนนความก้าวหน้าของลูกน้อง หากองค์การสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานโดยสร้างปัจจัยเหล่านี้ จะสร้างให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานตามมา

2. ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

2.1 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ บุคลากรของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร มีระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสันฯ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงงานมักกะสันมีการวางระบบตัวชี้วัด ได้แก่ โครงการศึกษาห่วงโซ่มูลค่า โครงการศึกษาและวางระบบตัวชี้วัดผลงาน และโครงการจัดทำระบบผลตอบแทนตามผลสำเร็จของงาน อีกทั้งยังมีสวัสดิการด้านการแพทย์ โดยการรถไฟแห่งประเทศไทยมีความตระหนักถึงสุขภาพและพลาณามัยที่สมบูรณ์ของพนักงาน ตลอดจนประชาชนทั่วไป รวมทั้งให้การสนับสนุนภาครัฐในการให้ความรู้ด้านสุขภาพและป้องกันโรค จึงมอบหมายให้สำนักงานแพทย์ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพอนามัยของพนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทย และครอบครัว ตลอดจนประชาชนทั่วไปโดยมีหน่วยงานหลักคือ โรงพยาบาลบุนนาคโรยการและสถานพยาบาลในส่วนภูมิภาคซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยงยุทธ เกษสาคร (2554) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านค่าตอบแทนและค่าจ้างไว้ว่า ค่าตอบแทนและค่าจ้างมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการที่จะให้ได้มาซึ่งความต้องการต่าง ๆ ตามปัจจัย 4 เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้รายได้ยังเป็นสัญลักษณ์ของสัมฤทธิ์ผล และเป็นที่มาของบุคคลที่มีคุณค่าและได้รับการยอมรับ

2.2 ด้านสภาพแวดล้อม บุคลากรของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทยกรุงเทพมหานคร มีระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสันฯ ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงงานมักกะสัน มีพื้นที่และอาคารที่เหมาะสมสำหรับดำเนินงานของโรงงาน โดยโรงงานมักกะสันมีพื้นที่ทั้งหมด 356.25 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ 5 ส่วนใหญ่ ๆ คือ พื้นที่อาคารพัสดุ พื้นที่อาคารโรงงาน และบริเวณต่อเนื่องของคลังพัสดุอะไหล่ เก็บรถจักร รถพ่วงที่รอการซ่อม พื้นที่สับเปลี่ยนย่านโรงงาน พื้นที่ย่านโรงงานที่จัดทำประโยชน์เพิ่มเติม และพื้นที่สถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าภายในพื้นที่โรงงานมักกะสันมีอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมอยู่หลายหลัง เช่น อาคารโรงซ่อมรถโดยสาร อาคารโรงงานซ่อมรถจักร อาคารโรงซ่อมรถโดยสาร และอาคารโรงหล่อ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรณพร พุทธิภูมิพิทักษ์ และกัญญาณ อินทว้าง (2554) ได้กล่าวถึง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่

ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งลักษณะของสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา เกิดความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลเพิ่มขึ้น

2.3 ด้านการบริหาร บุคลากรของโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทยกรุงเทพมหานคร มีระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสันฯ ด้านการบริหาร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงงานมักกะสัน มีการแบ่งส่วนงานออกเป็นศูนย์ กอง และแผนก ซึ่งแต่ละศูนย์จะมีวิศวกรอำนาจการศูนย์ แต่ละกองมีวิศวกรกำกับกอง และแต่ละแผนกหรือแต่ละงานมีหัวหน้าแผนก หัวหน้างาน หรือสารวัตรตามลำดับเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมรับผิดชอบ อีกทั้งยังมีการวางแผนด้านการพัฒนาและการบริหารแผนด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gilmer (1966) ได้กล่าวถึง เกี่ยวกับสถานที่ทำงานและการจัดการ ได้แก่ ความพอใจต่อสถานที่ทำงาน ชื่อเสียงของสถาบัน และการดำเนินงานของสถาบัน โดยถือเป็นองค์ประกอบของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์และการยอมรับนับถือกับเพื่อนร่วมงาน และด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรรณพร พุทธิภูมิพิทักษ์ และ กัญญาณ อินทหว่าง (2554) สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคลากรมีความรู้สึกพึงพอใจในการทำงานแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1. ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง เพื่อจูงใจให้คนชอบและรักงานที่ปฏิบัติ เป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่บุคคลในองค์กร ได้แก่ ความสำเร็จในงานที่ทำของบุคลากร ได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า 2. ปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่จะกระตุ้นให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ เงินเดือน โอกาสได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน สถานะทางอาชีพ นโยบาย และการบริการ สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความมั่นคงในการทำงาน วิธีการปกครองบังคับบัญชา ซึ่งปัจจัยทั้งสองนี้ควรจะต้องมีในทางบวก จึงจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรณี มีภักดี (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการทำงานของนักวิชาการศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การหาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการทำงานของนักวิชาการศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยจูงใจในการทำงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้บังคับบัญชา จึงเสนอแนะให้โรงงานมักกะสันฯ ควรมีการจัดอบรมหลักสูตรสำหรับผู้บริหาร หัวหน้างาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชามีความสามารถในการบริหารคน มีความเป็นผู้นำ มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรม ความเชี่ยวชาญหรือทักษะ ให้ความสนใจสนับสนุนความก้าวหน้าของลูกน้อง ผู้บังคับบัญชาที่ให้ความช่วยเหลือทั้งในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ พื้นที่การทำงานเป็นสัดส่วน มีความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกพอใจในการทำงาน

2. จากผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมั๊กกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร น้อยที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม จึงเสนอแนะให้โรงงานมั๊กกะสันฯ ควรมีการปรับปรุงสถานที่ทำงานให้มีแสงสว่างที่เพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก และมีการแบ่งพื้นที่ทำงานอย่างเป็นสัดส่วน เหมาะสมกับโครงสร้างการทำงานในแต่ละส่วนงาน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยสนับสนุนการทำงาน อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจัยจูงใจในการทำงานด้านความสำเร็จในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการสูงสุด จึงเสนอแนะให้ทางโรงงานมั๊กกะสันฯ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนตามระบบตัวชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้น ได้แก่ โครงการศึกษาห่วงโซ่มูลค่า โครงการศึกษาและวางระบบตัวชี้วัดผลงาน และโครงการจัดทำระบบผลตอบแทนตามผลสำเร็จของงาน เพื่อให้การจ่ายค่าตอบแทนเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีความยุติธรรม และจัดให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมแก่พนักงานพนักงานและครอบครัว รวมทั้งการพิจารณาเงินบำเหน็จบำนาญตอบแทนเมื่อกออกจากงานของพนักงานอย่างความเหมาะสม ซึ่งจะทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่บุคคลในองค์กรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2550). รายงานประจำปี 2550 การรถไฟแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) กระทรวงการคลัง.
- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2553). รายงานประจำปี 2553 การรถไฟแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) กระทรวงการคลัง.
- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2554). แผนวิสาหกิจ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2559). รายงานประจำปี 2559 การรถไฟแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) กระทรวงการคลัง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ.
- ภาวิณี เพชรสว่าง. (2552). พฤติกรรมองค์กร พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ซีวีแอล การพิมพ์.
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2554). ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : เอสแอนดีจี กราฟฟิค.
- วรรณพร พุทธภูมิพิทักษ์ และกัญญามาน อินทหว่าง. (2554). ทฤษฎีองค์การและการจัดการ. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2551). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : อีระฟิล์ม และไซแท็กซ์.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). วาระปฏิรูปที่ 9 : การปฏิรูประบบการบริหารจัดการรัฐวิสาหกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ.
- สมยศ นาวิก. (2546). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ 1991.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2544). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Gilmer, R. (1966). *Industrial psychology*. New York : McGraw-Hill.

ปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ
แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
PSYCHOSOCIAL FACTORS AFFECTING THE ENGAGEMENT OF ACADEMIC EMPLOYEES OF
BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT UNIVERSITY

วุทธิเมธวี เกื้อกอบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาระดับจิตลักษณะเดิมบุคคล คุณภาพชีวิตการทำงาน จิตลักษณะตามสถานการณ์ และความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 210 คน โดยสุ่มแบบชั้นภูมิตามหน่วยงานที่เป็นไปตามสัดส่วนของประชากร (Proportionated Stratified Random Sampling) ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้เลือกสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (rating scale) ตามแบบของ Likert (1961, pp. 166-169) โดยกำหนดให้มีน้ำหนักเปรียบเทียบกันเป็นการแบ่งมาตราประมาณค่าของการตีความหมายออกเป็น 6 ระดับ วิเคราะห์ผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความมีอิทธิพลต่อกันระหว่าง กลุ่มตัวแปรอิสระกับตัวแปรความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า ระดับจิตลักษณะเดิมบุคคล ($\bar{x}=4.18$) จิตลักษณะตามสถานการณ์ ($\bar{x}=4.26$) และความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ($\bar{x}=4.30$) โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่ระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน ($\bar{x}=4.38$) โดยรวมอยู่ในระดับสูง สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ปัจจัยด้านโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน ($b=0.172$) โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ ($b=0.114$) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($b=0.179$) และทัศนคติที่ดีในการทำงาน ($b=0.218$) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ได้แก่ ปัจจัยด้านโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ ($b=0.352$) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม ($b=0.194$) และทัศนคติที่ดีในการทำงาน ($b=0.454$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ปัจจัยจิตสังคม, ความผูกพันของพนักงานสายวิชาการ

ABSTRACT

The objectives of this research were to (1) study the level of individuals' psychological traits, quality of work life, psychological states and engagement of academic employees of Bansomdejchaopraya Rajabhat University (2) study factors affecting the engagement of academic employees of Bansomdejchaopraya Rajabhat University. 210 samples of the academic university employees of Bansomdejchaopraya Rajabhat University. were randomly selected by

proportionated stratified random sampling. The sample of this research, used a questionnaire as a research instrument to collect the said data. The researcher designed a rating scale questionnaire in accordance with Likert (1961, pp. 166-169) in which the comparative weights were assigned by dividing the rating scale into 6 levels, using the descriptive statistics to analyse the data, the researcher used multiple regression analysis in analysing data to find influences between independent factors and the engagement of academic university employee factor.

The research found that the level of individuals' psychological traits ($\bar{x}=4.18$), psychological states ($\bar{x}=4.26$) and quality of work life ($\bar{x}=4.30$) were positively shown at high level. As for the factors affecting the engagement of academic university employees in relation to innovative behaviour at the statistically significant level of 0.05 are opportunity to participate in management ($b=0.172$), opportunity for career advancement ($b=0.114$), achievement motivation ($b=0.179$) and positive attitude toward work ($b=0.218$) factors. As for the factors affecting engagement of academic university employee in relation to the good citizenship behaviour at the statistically significant level of 0.05 are opportunity for career advancement ($b=0.352$), adequate and fair compensation ($b=0.194$) and positive attitude toward work ($b=0.454$) factors.

Keywords : psychological factors, engagement of academic employees

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะยังไม่สามารถเปลี่ยนสถานภาพการบริิหารเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐได้ แต่ “อาจารย์มหาวิทยาลัย” และ “เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย” ที่เข้ามาใหม่ทั้งหมดได้ถูกเปลี่ยนสถานภาพจาก “ข้าราชการ” เป็น “พนักงานมหาวิทยาลัย” ซึ่งจำนวนพนักงานมหาวิทยาลัยมีมากกว่าจำนวนข้าราชการพลเรือนในอุดมศึกษา และอีก 5-10 ปีข้างหน้า พนักงานก็จะกลายเป็นบุคคลกลุ่มใหญ่ของสถาบัน ความผูกพันต่อองค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่มหาวิทยาลัยต้องเร่งสร้างให้เกิดขึ้นกับอาจารย์ และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสายพันธุ์ใหม่ (Meyer and Allen 1996) หากบุคคลกลุ่มนี้ไร้ซึ่งความผูกพันต่อองค์กร ผลกระทบก็จะเกิดขึ้นกับภารกิจด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัยที่หลีกเลี่ยงได้ยาก หากมองภาพในอนาคตที่มหาวิทยาลัยมีแต่พนักงานมหาวิทยาลัย

จากความสำคัญข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตามแนวคิด ความผูกพันของพนักงาน Employee Engagement เป็นการศึกษาเชิงจิตพฤติกรรมศาสตร์ ที่เน้นการศึกษาหาสาเหตุทั้งจากปัจจัยภายในของตัวบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน และสาเหตุภายนอกที่เกี่ยวข้องกับบุคคลรอบข้างและสถานการณ์ต่างๆ ที่เอื้ออำนวยหรือขัดขวางความผูกพันต่อองค์กรด้านพฤติกรรมของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นแนวทางให้มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ตระหนักถึงปัญหาและร่วมมือกันส่งเสริมให้เกิดเป็นกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนาความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยซึ่งจะส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยทางจิตสังคม และความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง การทุ่มเทพลังงาน พลังใจอย่างเต็มที่ให้กับงานที่ตนได้รับมอบหมาย ซึ่งพลังงาน พลังใจ จะแสดงออกมาทางด้านพฤติกรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้แบ่งพฤติกรรมความผูกพันของอาจารย์ต่อมหาวิทยาลัย เป็น 2 ตัวแปร คือ พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กร

พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การแสดงออกของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการในการริเริ่มสร้างสรรค์หรือปรับปรุงให้เกิดสิ่งใหม่ๆ มาใช้ในงานที่ปฏิบัติอยู่ ประกอบด้วยการค้นหาโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีการชี้นำสิ่งใหม่ๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานมีการคิดวิธีการใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาในงาน มีการนำแนวคิดมาทดลองใช้ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์กับแนวความคิดใหม่ได้อย่างเหมาะสม และมีการส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานอื่นเห็นความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในองค์กร หมายถึง พฤติกรรมของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการที่เกิดขึ้นจากตัวของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการเอง ซึ่งมหาวิทยาลัยไม่ได้กำหนดไว้ให้ปฏิบัติอย่างเป็นทางการ แต่เป็นพฤติกรรมที่เกินกว่าบทบาทหน้าที่ของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ และพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการเต็มใจปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานและมหาวิทยาลัย โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นพฤติกรรมที่สนับสนุน และก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมถึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อมหาวิทยาลัย

จิตลักษณะเดิมบุคคล หมายถึง สาเหตุทางจิตใจที่ติดตัวพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการโดยตลอด ซึ่งเป็นผลมาจาก สติปัญญาหรือความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิต และการมีประสบการณ์ทางสังคม และส่งผลไปยัง จิตลักษณะ 3 ประการ คือ 1)แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 3)ความเชื่ออำนาจในตน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาหรือความมุ่งมั่นที่พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการจะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จด้วยดีโดยทำงานอย่างมานะบากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ โดยไม่ย่อท้อ เพื่อที่จะให้การทำงาน หรือการแก้ปัญหาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รู้จักกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมกับความสามารถของตน มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาหรืออุปสรรคเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

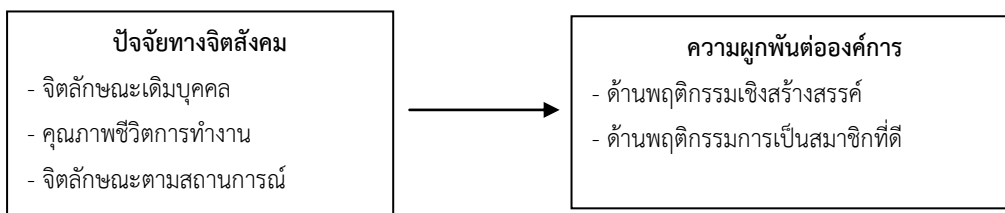
ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน หมายถึง ปริมาณความสามารถในการคาดการณ์ไกลถึงเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการในอนาคต และบังคับตนเองให้อดได้รอได้ หรือเลือกที่จะไม่รับประโยชน์เล็กน้อยในทันที แต่จะรอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าที่จะตามมาในภายหลัง โดยมีการกระทำที่เป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่ผลที่ปรารถนาดังกล่าวในอนาคต

ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการว่าการที่ตนจะได้รับผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นในงาน เป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับโชคชะตาสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของตนเอง หรือเกิดจากบุคคลอื่น

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง ความรับรู้หรือความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการที่มีต่อสภาพการทำงานหรือความพึงพอใจในงาน ที่ได้รับการตอบสนองจากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ตามที่

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากลักษณะงาน ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ความมั่นคงในงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ความปลอดภัยในการทำงาน และอื่นๆ เป็นต้น จิตลักษณะตามสถานการณ์ หมายถึง ลักษณะทางจิตของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการที่เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันของบุคคล กับจิตลักษณะเดิมของเขา ทำให้เกิดจิตลักษณะตามสถานการณ์ขึ้น คือ ทักษะที่ดีในการทำงาน และความเครียดจากการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รวม 444 คน และในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ตามสูตรทาโรยามาเน่ (Yamane,1973:887) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนตัวอย่าง 210 คน และคำนวณหาจำนวนตัวอย่างในแต่ละคณะ โดยการเทียบร้อยละจากจำนวนรวมประชากรของทุกคณะ จนได้จำนวนตัวอย่างตามสัดส่วน

2. ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เลือกสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (rating scale) ตามแบบของ Likert (1961, pp. 166-169) กำหนดให้มีน้ำหนักเปรียบเทียบกันเป็นการแบ่งมาตราประเมินค่าของการตีความหมายออกเป็น 6 ระดับ ซึ่งแบบสอบถามได้พัฒนาจากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการที่มีแนวคิดสำคัญ และกรอบแนวคิดที่สร้างขึ้น โดยผ่านการตรวจสอบและเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบเบื้องต้น (pretest) กับกลุ่มประชากรซึ่งมีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการของ Cronbach's Coefficient Alpha ได้ค่าดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะเดิมบุคคล

ตัวแปร	Cronbach's alpha coefficient
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.875
ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	.836
ความเชื่ออำนาจในตน	.821

ตารางที่ 2 แสดงค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ของตัวแปร กลุ่มคุณภาพชีวิตการทำงาน

ตัวแปร	Cronbach’s alpha coefficient
ลักษณะงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถ	.864
ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม	.857
โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ	.833
โอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน	.867
ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว	.879

ตารางที่ 3 แสดงค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ของตัวแปร กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์

ตัวแปร	Cronbach’s alpha coefficient
ทัศนคติที่ดีต่อความผูกพันต่อองค์กร	.822
ความเครียดจากการปฏิบัติงาน	.815

ตารางที่ 4 แสดงค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ของตัวแปร กลุ่มความผูกพันต่อองค์กร

ตัวแปร	Cronbach’s alpha coefficient
พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์	.885
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี	.816

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) โดยคำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง
- การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.9 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.5 รองลงมา ได้แก่ อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.5 อายุต่ำกว่า 30 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.2 และ 4.8 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพการจ้างงาน คือ เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยงบประมาณแผ่นดินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.4 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่เคยมีประสบการณ์การเคยเป็นนักวิชาการ อาจารย์ หรือวิทยากรในหน่วยงานอื่นคิดเป็นร้อยละ 48.6 รองลงมาเคยเป็น 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.6 โดยอายุงานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.3 ระดับการศึกษาสูงสุดนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 77.6 รองลงมา ได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 21.0

สถาบันที่จบการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจะจบการศึกษาจากสถาบันภาครัฐในประเทศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.5 และกลุ่มตัวอย่างจะมีตำแหน่งทางวิชาการคือ อาจารย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.5 รองลงมา ได้แก่ ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ คิดเป็นร้อยละ 10.5 และส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งปัจจุบันมากที่สุด คือ ไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.7

ส่วนที่ 2 ผลวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับปัจจัยจิตลักษณะเดิมของบุคคลอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ($\bar{X} = 4.97$) รองลงมาตัวแปรคือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.93$) และลำดับสุดท้าย คือ ตัวแปรด้านความเชื่ออำนาจในตน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 2.63$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านลักษณะงาน ทำหายความรู้ความสามารถ พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ($\bar{X} = 5.11$) รองลงมา ตัวแปรด้านโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.45$) และตัวแปรด้านโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับปัจจัยจิตลักษณะตามสถานการณ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ($\bar{X} = 4.37$) และความเครียดจากการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.16$) ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับปัจจัยความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาตัวแปรพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาตัวแปรพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์

ตัวแปร	ปัจจัยทำนาย	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย			
		b	Beta	ค่า t	ค่า p
จิตลักษณะเดิมบุคคล	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	0.179	0.149	2.191	0.030*
	ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	-0.007	-0.008	-0.112	0.911
	ความเชื่ออำนาจในตน	0.058	0.091	1.339	0.182
คุณภาพชีวิตการทำงาน	ลักษณะงานทำหายความรู้	-0.019	-0.018	-0.255	0.799
	ความสามารถ				
	ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม	-0.027	-0.039	-0.588	0.557
	โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ	0.114	0.173	2.457	0.015*
	โอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน	0.172	0.229	3.164	0.002*
จิตลักษณะตามสถานการณ์	ทัศนคติที่ดีในการทำงาน	0.031	0.046	0.724	0.470
	ความสมดุลของชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว				
จิตลักษณะตามสถานการณ์	ทัศนคติที่ดีในการทำงาน	0.218	0.359	5.625	0.000*
	ความเครียดจากการปฏิบัติงาน	-0.059	-0.086	-1.476	0.141

ค่าคงที่ 1.231

$R = 0.668$, $R^2 = 0.447$, $Adj. R^2 = 0.416$, $F = 14.540$

* มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า การทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ด้วยวิธี Enter โดยค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.416 หมายความว่า โอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ได้ร้อยละ 41.60 โดยปัจจัยโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ 0.172 หมายความว่า การเพิ่มระดับโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน 1 หน่วย ทำให้ความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้น 0.172 หน่วย สำหรับโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ มีสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากับ 0.114 หมายความว่า การเพิ่มระดับโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ 1 หน่วย ทำให้ความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สูงเพิ่มขึ้น 0.114 หน่วย สำหรับปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ 0.179 หมายความว่า การเพิ่มระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 1 หน่วย ทำให้ความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สูงเพิ่มขึ้น 0.179 หน่วย และปัจจัยทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ 0.218 หมายความว่า การเพิ่มระดับทัศนคติที่ดีในการทำงาน 1 หน่วย ทำให้ความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สูงเพิ่มขึ้น 0.218 หน่วย

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดี

ตัวแปร	ปัจจัยทำนาย	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย			
		<i>b</i>	Beta	ค่า <i>t</i>	ค่า <i>p</i>
จิตลักษณะเดิมบุคคล	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	-0.010	-0.005	-0.060	0.952
	ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	0.121	0.067	0.869	0.386
	ความเชื่ออำนาจในตน	0.107	0.091	1.165	0.245
คุณภาพชีวิตการทำงาน	ลักษณะงานท้าทายความรู้	-0.070	-0.036	-0.448	0.655
	ความสามารถ				
	ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม	0.194	0.151	1.959	0.051*
	โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ	0.352	0.288	3.560	0.000*
	โอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน	0.027	0.020	0.235	0.815
จิตลักษณะตามสถานการณ์	ความสมดุลของชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว	-0.087	-0.070	-0.952	0.342
	ทัศนคติที่ดีในการทำงาน	0.454	0.403	5.482	0.000*
	ความเครียดจากการปฏิบัติงาน	0.124	0.098	1.458	0.147

ค่าคงที่ 0.174

$R = 0.516$, $R^2 = 0.266$, Adj. $R^2 = 0.225$, $F = 6.524$

* มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ด้วยวิธี Enter โดยค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.225 หมายความว่า โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม และทัศนคติที่ดีในการทำงาน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมกรการ เป็นสมาชิกที่ดี ได้ร้อยละ 22.50 โดยปัจจัยโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ มีสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ 0.352 หมายความว่า การเพิ่มระดับโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ 1 หน่วย ทำให้ความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้าน ความต่อเนื่องเพิ่มขึ้น 0.352 หน่วย ปัจจัยค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม มีสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ 0.194 หมายความว่า การเพิ่มระดับค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม 1 หน่วย ทำให้ความผูกพันของพนักงาน มหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมกรการเป็นสมาชิกที่ดีเพิ่มขึ้น 0.194 หน่วย และปัจจัยทัศนคติที่ดีต่ออาชีพมี สัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ 0.454 หมายความว่า การเพิ่มระดับทัศนคติที่ดีในการทำงาน 1 หน่วย ทำให้ความผูกพัน ของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมกรการเป็นสมาชิกที่ดีเพิ่มขึ้น 0.454 หน่วย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าระดับจิตลักษณะเดิมบุคคลอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยจิตลักษณะเดิมบุคคลด้าน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนอยู่ในระดับที่สูง และความเชื่ออำนาจในตนอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้ เห็นว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มีสาเหตุในการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ดีติดตัวมาโดยตลอด เนื่องจาก ผลวิจัยแสดงให้เห็นระดับจิตลักษณะเดิมบุคคลว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งสาเหตุที่ว่าเป็นสาเหตุทางจิตใจที่ดีติดตัว พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการมาโดยตลอด ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งมีอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับ David C. McClelland ที่มีความเชื่อว่าการจูงใจของคนที่พื้นฐานได้มาจากวัฒนธรรมของสังคม โดยเชื่อว่ามาจากความ ต้องการการเรียนรู้ (Learned Need) อยู่ 3 สิ่งคือ (1) ความต้องการความสัมฤทธิ์ผล (Need for achievement) (2) ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) และ(3) ความต้องการอำนาจ (Need for Power) กล่าวคือ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการมีความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใดให้สำเร็จไปด้วยดี ทั้งในด้านการแข่งขันกับ มาตรฐานอันดีเลิศ หรือแข่งขันกับผู้อื่น มีการกำหนดเป้าประสงค์ที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง ตลอดจนมี ความมานะ พยายาม ฝ่าอุปสรรคต่างๆ ที่ขวางกั้น และมีการวางแผนระยะยาว ที่จะต่อสู้เพื่อความสำเร็จ มีความ สบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จ และมีความวิตกกังวล เมื่อประสบความล้มเหลว และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ก็ อยู่ในระดับสูงเช่นกัน กล่าวคือ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการมีความสามารถที่จะบังคับตนเองโดยใช้ความ อดทนเสียสละและสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างเหมาะสมเป็นเวลานานพอที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการใน อนาคต ซึ่งเป็นการกระทำพฤติกรรมใหม่เปลี่ยนจากพฤติกรรมเดิม เพิ่มหรือลดพฤติกรรมบางชนิดของตนเอง โดย พัฒนาความสามารถในการควบคุมตนและสภาพสิ่งแวดล้อมของบุคคล และไม่ต้องการให้ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมาควบคุม ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงความมีศักดิ์ศรีของตนเองนั่นเอง และสำหรับความเชื่ออำนาจในตนนั้นอยู่ที่ระดับต่ำ แสดงให้ เห็นว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการไม่ค่อยเชื่อว่าผลดีหรือผลเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น มีสาเหตุที่สำคัญมา จากการกระทำของตนเอง แต่กลับความเชื่อว่า ผลดีหรือผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนนั้น มีสาเหตุที่สำคัญมาจากโชค เคราะห์ ความบังเอิญ อำนาจของคนอื่น หรือสาเหตุอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของตน หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ เพราะเมื่อมีผลเสียเกิดขึ้นกับตน ก็มักจะกล่าวโทษผู้อื่น หรือสาเหตุอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การ กระทำของตนว่าเป็นต้นเหตุของผลเสียนั้น

ผลการวิจัยพบว่าระดับคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับสูง โดยคุณภาพชีวิตการทำงานด้านลักษณะงาน ทำหายความรู้ความสามารถ โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ และโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานอยู่ในระดับสูง แต่

คุณภาพชีวิตการทำงานด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม กับความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวอยู่ในระดับค่อนข้างสูง สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการเห็นว่าหน้าที่ของตนเป็นหน้าที่ที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างหลากหลาย ในการสอนรวมไปถึงการทำงานด้านอื่นๆ ภายใต้อุปสรรคความเป็นอาจารย์ และเห็นว่าตนได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนในเรื่องเวลาหรือค่าใช้จ่ายเพื่อศึกษาต่อ หรือทำตำแหน่งวิชาการ รวมไปถึงการได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารงานและแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน หรือมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์วิจัยทัศน พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสาขา คณะ หรือมหาวิทยาลัย แต่ข้อค้นพบที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจะต้องตระหนักเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ คือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอ และเป็นธรรม กับความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งผลการวิจัยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เป็นเพราะพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มีความเห็นว่าค่าตอบแทนที่ได้รับไม่เพียงพอ เมื่อเทียบกับค่าครองชีพในขณะที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองหลวง ไม่ว่าจะเป็ค่าที่อยู่อาศัย รวมไปถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ จึงเป็นเหตุให้พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการมีความเห็นว่าตนไม่ค่อยมีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน และชีวิตส่วนตัว

ผลการวิจัยพบว่าระดับจิตลักษณะตามสถานการณ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยจิตลักษณะตามสถานการณ์ด้านทัศนคติที่ดีในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง ในขณะที่เดียวกันความเครียดจากการปฏิบัติงานโดยรวมก็อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ในการพัฒนางานด้านการสอน การทำวิจัย และการให้ความรู้แก่นักศึกษาและประชาชน นั้นเป็นสิ่งที่พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการส่วนใหญ่รับรู้ได้ถึงคุณค่า และประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันสิ่งเหล่านี้ก็มาควบคู่กับความคาดหวังจากสังคมจึงส่งผลให้พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการมีความเครียดตามมา จึงนำมาซึ่งผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการมีความเครียดจากการปฏิบัติงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ผลการวิจัยพบว่าระดับความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีนั้น อยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีการแสดงออกของพฤติกรรมในการคิดริเริ่มแนวใหม่ โดยมีการผสมผสานบูรณาการและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ค้นหาโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่มาใช้ในองค์กร การคิดวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาในงาน มีการคิดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์กับแนวคิดใหม่ได้อย่างเหมาะสม มีการส่งเสริมจิตใจให้คนอื่นเห็นความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีการแสดงออกของบุคคลในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนำความคิดสร้างสรรค์นั้นมาใช้ประโยชน์ในองค์กรได้ อยู่ใน อีกทั้งยังมีการแสดงออกพฤติกรรมที่ไม่เป็นทางการ โดยเป็นการให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และความ เป็นมิตร เป็นพฤติกรรมทางสังคมในเชิงบวก ซึ่งจะทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกในทางที่ดี และคงไว้ซึ่งความรู้สึกที่ดีนั้นตลอดจนมีความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Katz (1964) cited in Smith et al (1983: 653) และ ยังสอดคล้องกับความหมายของออร์แกนที่ว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นพฤติกรรมที่องค์กรไม่ได้กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ พนักงานจึงไม่ได้รับการปกป้อง หรือได้รับสิ่งตอบแทนที่กำหนดไว้ตามระบบ แต่เป็นพฤติกรรมที่พนักงานเต็มใจปฏิบัติเพื่อองค์กรและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นประโยชน์ต่อองค์กรสรุปได้ว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยานั้นมีพฤติกรรมของพนักงานที่เกิดขึ้นจากตัวของพนักงานเอง ซึ่งองค์กรไม่ได้กำหนดไว้ให้ปฏิบัติอย่างเป็นทางการ แต่เป็นพฤติกรรมที่เกินกว่าบทบาทหน้าที่ของพนักงานและพนักงานเต็มใจปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กร โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

นั้นเป็นพฤติกรรมที่สนับสนุน และก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมถึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์การ ซึ่งการแสดงออกทางพฤติกรรมทั้งสองนั้นอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ และปัจจัยโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม และทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ซึ่งผลการวิจัยนี้ค่อนข้างจะเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎี เช่นปัจจัยโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงาน โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ ค่อนข้างจะเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีที่ว่าพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงความคิดใหม่เป็นการกระทำของบุคคลที่มาจากความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง และความคิดสร้างสรรค์มาจากประสบการณ์ทั้งหมด ที่ผ่านมา รวมทั้งที่เกิดจากการเรียนรู้ เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ๆ รวมทั้งมีการนำความคิดใหม่ๆ นั้นมาสร้างผลผลิตใหม่เพื่อนำไปใช้ในองค์กร Kleysen and Street (2001) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นการสร้างสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมและใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม โดยองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์นั้นได้แก่ เป็นสิ่งใหม่ ใช้การได้ และมีความเหมาะสม สำหรับแนวคิดพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Action) กล่าวว่า พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ หมายถึงการกระทำของบุคลากรในการคิดริเริ่มที่แปลกใหม่ แตกต่างกับสิ่งอื่นมีคุณค่าหรือมีประโยชน์ต่อองค์กร ประกอบด้วยการสร้างความรู้สึกรวมทั้งต้องมีความรู้และความสามารถด้วย และKleysen and Street (2001) ยังได้ประมวลแนวคิดต่างๆ โดยสรุปว่าพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นการแสดงออกหรือการกระทำของบุคคลในการคิด แนะนำและทดลองสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์นำไปใช้ในองค์กร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วตา ผู้พัฒนาพงศ์ (2550) ที่ได้มีข้อเสนอแนะในงานวิจัยว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทยนั้นควรมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และควรเปิดโอกาสให้อาจารย์มีเสรีภาพทางวิชาการมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีข้อเสนอแนะ 2 ส่วน คือ

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาควรใช้เครื่องมือในการทดสอบจิตพฤติกรรมศาสตร์ควบคู่ไปกับการทดสอบด้านความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการคัดเลือก (Selection) หรืออาจจะตรวจสอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยพิจารณาจากผลงานทางวิชาการ เนื่องจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นจิตลักษณะที่มีความต้องการให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

2. เพื่อเป็นการส่งเสริมโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพให้อยู่ในระดับสูงเพื่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาควรให้ความสำคัญในเรื่องความก้าวหน้าเส้นทางสายอาชีพ (Career Path) เช่น ภายใต้อุปสรรคของความเป็นมหาวิทยาลัยสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการทำงานก็คือ ตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีมาตรการในการทำตำแหน่งทางวิชาการที่ชัดเจนและแข่งขัน อาจจะเป็นการกำหนดเงื่อนไขในการปรับขึ้นค่าตอบแทน หรือเงื่อนไขการต่อสัญญาจ้าง โดยพิจารณาการทำตำแหน่งทางวิชาการของพนักงานมหาวิทยาลัย เป็นต้น

3. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าโอกาสได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานก็เป็นเกณฑ์ชีวิต คุณภาพชีวิตการทำงานอีกตัวหนึ่งและส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจึงจำเป็นต้องเร่งสร้างโอกาสหรือเปิดช่องทางให้พนักงานมหาวิทยาลัยได้เข้าไปมีบทบาทในการมีส่วนร่วม อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสามารถติดตามผลการมีส่วนร่วมได้ด้วยว่าสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่ ถ้าไม่เพราะสาเหตุใด กล่าวรวมไปถึงบทบาทของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่ต้องยึดถือแนวทางการบริหารงานที่อยู่บนพื้นฐานธรรมาภิบาล

4. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ควรกำหนดภาระงานให้อาจารย์สามารถจัดสรรเวลาให้ลงตัวกับเวลาส่วนตัว เพราะการดำเนินชีวิตให้เกิดความสมดุล ระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้นั้นย่อมส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ เนื่องจากที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนั้นอยู่ใจกลางเมืองหลวง ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่อาจจะเป็นการจราจรที่มีผลต่อการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ ค่าครองชีพที่มีผลต่อความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย สวัสดิการที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อความทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าสิ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสมดุล ระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะประชากรที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ จึงมีข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปว่าควรทำการศึกษาประชากรที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประชากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ และระยะเวลาของผู้วิจัย จึงมีข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปว่า ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นๆทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- แก้วตา ผู้พัฒนาพงศ์.(2550). คุณภาพชีวิตการทำงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไทย.กรุงเทพมหานคร : ดุษฎีนิพนธ์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์.(2549). การคิดเชิงมนทัศน์. กรุงเทพมหานคร: ซีเคเอส มีเดีย.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้งจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 1).โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2541). รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เพื่อการวิจัยสาเหตุของพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. วารสารทันตภิบาล, 10(2), 105.108.
- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2550). ความเชื่ออำนาจในตน: การวัด ความสำคัญและการเปลี่ยนแปลง. พัฒนาสังคม. 8 (ตุลาคม): 107-142.
- ปฐมชนก ศิริพัชระ. (2556). ความผูกพันต่อองค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร : ดุษฎีนิพนธ์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2552). ความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กร : ความหมาย ทฤษฎี วิธีวิจัย การวัด และงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร. เสมาธรรม.
- Allen, N.J., & Meyer, J.P.(1996). Affective, continuance, and normative commitment to the organization: An examination of construct validity. Journal of Vocational Behavior, 49, 252-276.

- Hackman, J. Richard; Lawler, Edward E. (1971). Employee reactions to job characteristics. *Journal of Applied Psychology*, Vol 55(3), Jun 1971, 259-286
- Herzberg, Frederick and others. (1959). *The Motivation to work*. New York : John Wiley and Sons.
- Kleysen R. F., and Street, C. T. (2001). Toward a multi-dimensional measure of individual Innovative Behavior. *Journal of Intellectual Capital* 2.
- Likert, S. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.
- Maslow, Abraham.H. (1970). *Motivation and Personality*. New York : Harpers and Row.
- Magnusson & Endler, (1976). *Interactional psychology and personality* . Washington, D.C. : Hemisphere Pub. Corp. ; New York : distributed by Halsted Press, c(1976).
- Mc.Clelland, David C. (1961). *The Achieving Society*. New York : D. Van Nostrand Company Inc.
- McClelland , D. C.(1966). *Costs and competition in retailing*. London : Macmillan ; New York : St. Martin's P., 1966
- Tett, R.P., & Burnett, D.D. (2003). A personality trait – based interactionist model of job performance. *Journal of Applied Psychology*, 88(3), 500-517.
- Walsh, W.B., Craik, K.H., & Price, R.H. (2000). *Person-environment psychology*. (2nd Ed.). Mahwah, NJ: LEA.
- Walton, Richard E. (1974). Improving Quality of Work Life. *Harvard Business Review*, 15 (5), pp. 12-16.
- Smith, C. Ann., Organ, Dennis. W., and Near, Janet. P. (1983). Organizational Citizenship Behavior: Its Nature and Antecedents. *Journal of Applied Psychology*.68: 653-663.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตร
ของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

MARKETING MIX FACTOR THAT AFFECTS THE PKRU DEMONSTRATION SCHOOL PARENT'S
DECISION TO PURCHASE PROCESSED AGRICULTURAL PRODUCTS

อัมพร ช่วยสุข¹ ธีรพันธ์ สงวนวงศ์² และ ธรรมบุญ คงสวัสดิ์³

Aumporn Chouysook¹ Theeraphan Sa-nguanwong² and Tammanoon Kongsawat³

¹ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

² อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการบิน หลักสูตรบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

³ อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการบิน หลักสูตรบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับความสำคัญและศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยแบ่งเป็น 3 ระดับการศึกษา ดังนี้ ระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย ระดับชั้นประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 493 คน ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ (Multiple Linear Regression Analysis) ผลการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ให้ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตร ด้านราคา มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ และมีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ ผลการศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่สามารถร่วมกันทำนายการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด

คำสำคัญ : ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, อาหารแปรรูปทางการเกษตร

ABSTRACT

This study aims to determine the importance and marketing mix factor that affects the PKRU demonstration school parent's decision to purchase processed agricultural products. The quantitative research method was used in the study. The population is the parents of the demonstration school of Phuket Rajabhat university. The class is divided into 3 levels as follows pre-kindergarten, primary school and secondary school. The populations were 493 parents. And used statistic of mean, standard deviation and multiple linear regression analysis. The result showed that important factor affecting the price of processed agricultural products. The second most important was the product and place. As for promotion, respectively, the overall level of importance was high.

In addition, the results of the study on marketing mix factors that can predict the marketing mix factor that affects the PKRU demonstration school parent's decision to purchase processed agricultural products were as follows: product place and promotion.

Keywords : Marketing Mix, Decision to Purchase, Processed Agricultural Products

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกระบวนการแปรรูปผักและผลไม้หรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของไทยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น มีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า จนได้รับการยอมรับในด้านคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยระดับสากล ส่งผลให้มีปริมาณการผลิตผักผลไม้และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแปรรูปของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากผู้บริโภคมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง โดยมีแนวโน้มที่จะห่วงใยสุขภาพมากขึ้น (ภรณ์ แยมพันธ์. 2559 :1) อีกประการสำคัญ การนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปจะช่วยป้องกันการล้นตลาดของผักหรือผลไม้สด ซึ่งช่วยยกระดับราคาผลผลิต ไม่ให้ตกต่ำเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งการนำมาแปรรูปเป็นอาหารระดับอุตสาหกรรมนั้น สามารถรับวัตถุดิบเพื่อผลิตเป็นอาหารได้เป็นจำนวนมาก โดยการผลิดอาหารให้ได้มาตรฐานเพื่อความปลอดภัยต่อผู้บริโภคการส่งเสริมผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารให้เป็นที่ยอมรับและสามารถขยายตลาดการค้าออกไปสู่ต่างประเทศจะช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประเทศได้เป็นอย่างดี

(เทศบาลนครภูเก็ต. ออนไลน์. 2560) ในปัจจุบันจังหวัดภูเก็ต ได้พัฒนาอุตสาหกรรมการเตรียมและแปรรูปอาหารทะเลที่มีการพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งโรงงานปลาทูน่า (ในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีมูลค่ากว่า ๗๔ ล้านบาท) โรงงานตากแห้ง โรงงานผลิตน้ำปลา แกงไตปลา กะปิ กุ้งแห้ง ได้ส่งวัตถุดิบพื้นฐานให้แก่ตลาดสด ร้านอาหาร ทั้งนี้ โรงงานแปรรูปด้านอาหารที่กำลังเติบโตขึ้น เช่น โรงงานทำน้ำซุบบรรจุกถ่อง ปลาฉิ่งฉ้างแปรรูป เมล็ดมะม่วงหิมพานต์แปรรูป เป็นต้น ซึ่งพัฒนามาตามกระแสการท่องเที่ยวเป็นร้านขายของฝากพื้นเมืองที่มีขนาดใหญ่หลายร้าน ทั้งหมดอยู่ภายใต้การควบคุมและออกใบอนุญาตโดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ที่ส่งเสริมการตลาดและจัดกิจกรรมร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่าย ชมรมสมาคมเอกชนในท้องถิ่น จากข้อมูลข้างต้น พบว่า อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปทางการเกษตรของจังหวัดภูเก็ตสามารถสร้างมูลค่าและรายได้ให้กับจังหวัดเพิ่มขึ้นในระดับสูง

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาหนึ่งในแถบอันดามัน ที่มีโรงเรียนสาธิต อยู่ภายใต้สังกัด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ฝ่ายปฐมวัย ฝ่ายประถมศึกษา และฝ่ายมัธยมศึกษา โดยมีระบบการศึกษาแบบแนวทาง Waldorf (วอลดอร์ฟ) เป็นการศึกษาทางเลือกอีกรูปแบบในสังคมไทย นอกจากนี้ ความได้เปรียบของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต คือ การอยู่ภายใต้สังกัดของคณะครุศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตครู ทำให้ผู้ปกครองมีความเชื่อถือและไว้วางใจมากขึ้น ซึ่งในแต่ละปีการศึกษามีผู้ปกครองได้ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เพื่อให้ทราบถึงระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตร ของผู้ปกครองตลอดจนผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้ได้ผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการขายที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันต่อไป

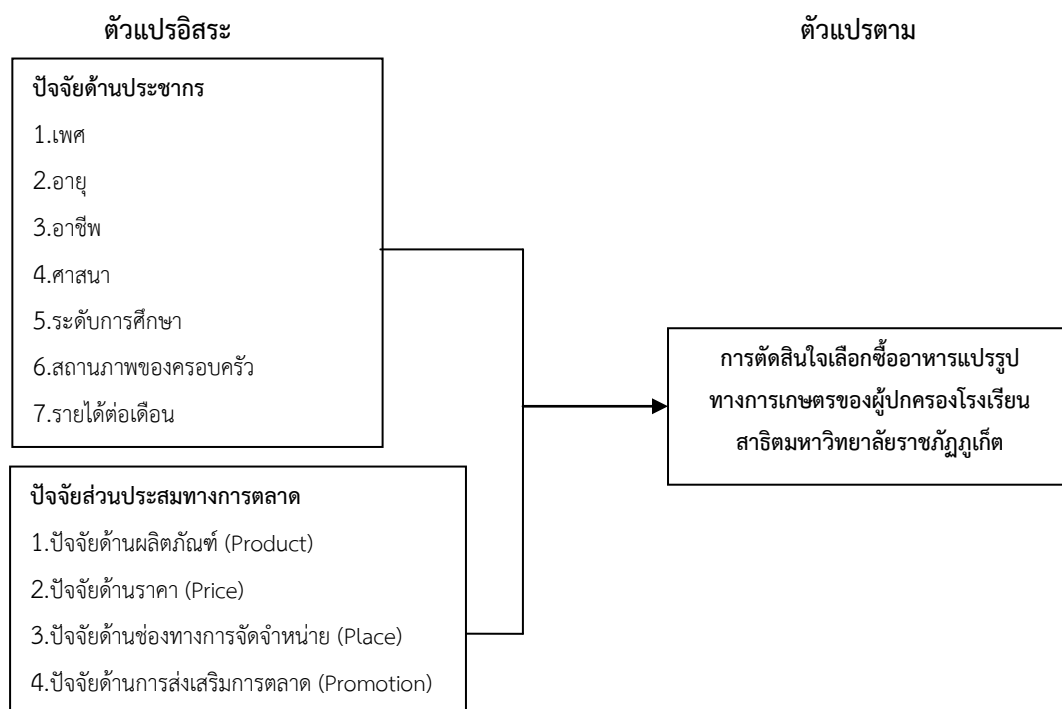
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ชุดเครื่องมือทางการตลาดที่กิจการใช้ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในตลาดเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ การส่งเสริมการตลาด (Promotion)
2. การตัดสินใจซื้อ หมายถึง การเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับตัดสินใจและจิตใจของผู้ซื้อ
3. ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูให้การอุปการะและอบรมสั่งสอนเด็ก รับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน โดยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทางสายเลือดหรือให้อุปการะเสมือนบุพการี ของนักเรียน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับการศึกษา ดังนี้ ระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย ระดับชั้นประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษา
4. อาหารแปรรูปทางการเกษตร หมายถึง สินค้าทางการเกษตรที่สามารถบริโภคได้ และผ่านกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของอาหารไปแล้ว หรืออาหารที่ผสมกับส่วนผสมอื่นๆ หรือหมายถึงอาหารสดที่แปรรูปทำให้แห้งหรือหมักดอง หรือในรูปอื่นๆ รวมทั้งที่ใช้สารปรุงแต่งอาหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 493 คน คือ ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับการศึกษา ดังนี้ 1. ผู้ปกครองระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย จำนวน 219 คน 2. ผู้ปกครองระดับชั้นประถมศึกษาจำนวน 209 คน และ 3. ผู้ปกครองระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 65 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม เรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4 ด้าน จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วยคำถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ของบุตรหลาน อายุ ศาสนา ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพ อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert Scale มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549)

คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มาก

คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง น้อย

คะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ทั้งนี้ แบบสอบถาม ได้พัฒนาจากการศึกษาทฤษฎี “ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)” ของ Philip Kotler โดยผ่านการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัย แล้วนำมาตีความและอธิบายคำจำกัดความ ตลอดจนนิยามศัพท์แต่ละด้าน อีกทั้งมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรง และค่าความเชื่อมั่น โดย ผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนบ้านเคียน อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี, ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจ และการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ – 15 มีนาคม 2561 ตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 ติดต่อและประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เพื่อดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถาม แก่ ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยแบ่งเป็น 3 ระดับการศึกษา ดังนี้ ระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย ระดับชั้นประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษา

3.2 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและใช้การเก็บประชากรทุกคน (Population Census) จำนวน 493 คน

3.3 รวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปประมวลผล วิเคราะห์และสรุป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับประมวลผลข้อมูลทางสถิติ SPSS

4.2 สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณโดยการแจกแจงความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ตอนที่ 1 ศึกษาความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ตารางที่ 1 ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตโดยรวม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	4.03	0.64	ระดับมาก	2
2. ด้านราคา (Price)	4.05	0.70	ระดับมาก	1
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	3.83	0.66	ระดับมาก	4
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	3.84	0.74	ระดับมาก	3
รวม	3.94	0.60	ระดับมาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตเกิดความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตร ด้านราคา มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ และมีระดับความสำคัญโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านผลิตภัณฑ์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(ด้านผลิตภัณฑ์)	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
1. สินค้ามีคุณภาพ สะอาดและปลอดภัย	4.41	0.92	ระดับมาก	2
2. สินค้ามีรสชาติหลากหลายในการเลือกซื้อ	4.02	0.82	ระดับมาก	4
3. สินค้ามีการแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น	3.71	0.83	ระดับมาก	8
4. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามและคงทน	3.75	0.92	ระดับมาก	7
5. สินค้ามีเครื่องหมายรับประกันคุณภาพที่เชื่อถือได้	4.35	0.83	ระดับมาก	3
6. สินค้าแสดงข้อมูลวันการผลิตวันหมดอายุที่แสดงชัดเจน	4.47	0.88	ระดับมาก	1
7. สินค้าบรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	3.68	0.87	ระดับมาก	9
8. บรรจุภัณฑ์สินค้าทำจากวัสดุจากธรรมชาติ	3.91	0.91	ระดับมาก	6
9. สินค้ามีขนาดที่หลากหลายสำหรับการเลือกซื้อ	3.95	0.86	ระดับมาก	5
รวม	4.03	0.64	ระดับมาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับได้ ดังนี้ สินค้าแสดงข้อมูลวันการผลิตวันหมดอายุที่แสดงชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.47) รองลงมา คือ สินค้ามีคุณภาพ สะอาดและปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.41) สินค้ามีเครื่องหมายรับประกันคุณภาพที่เชื่อถือได้ ($\bar{X}$ = 4.35) และ สินค้ามีรสชาติหลากหลายในการเลือกซื้อ ($\bar{X}$ = 4.02) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านราคา

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (ด้านราคา)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
1. ราคามีความคุ้มค่ากับคุณภาพสินค้า	4.38	0.85	ระดับมาก	1
2. มีระดับราคาสินค้าที่หลากหลาย	4.08	0.86	ระดับมาก	3
3. มีวิธีการชำระเงินสินค้าที่หลากหลาย เช่น Mobile Banking / บัตรเครดิต / Prom pay / Application	3.87	0.93	ระดับมาก	4
4. มีป้ายแสดงราคาสินค้าชัดเจน	4.24	0.88	ระดับมาก	2
5. สามารถต่อรองราคาได้	3.70	1.01	ระดับมาก	5
รวม	4.05	0.70	ระดับมาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านราคา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับได้ ดังนี้ ราคามีความคุ้มค่ากับคุณภาพสินค้า ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ มีป้ายแสดงราคาสินค้าชัดเจน ($\bar{X} = 4.24$) มีระดับราคาสินค้าที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.08$) มีวิธีการชำระเงินสินค้าที่หลากหลาย เช่น Mobile Banging / บัตรเครดิต / Prom pay / Application ($\bar{X} = 3.87$) และสามารถต่อรองราคาได้ ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้ ของคุณภาพ	ลำดับ
1. ทำเล/ที่ตั้ง สามารถเดินทางได้สะดวก	4.11	0.85	ระดับมาก	1
2. มีรถโดยสารประจำทางสัญจรผ่าน	3.64	0.97	ระดับมาก	7
3. สถานที่จอดรถกว้างขวางและปลอดภัย	4.00	0.94	ระดับมาก	2
4. ร้านค้ามีการติดตั้งเครื่องปรับอากาศเย็นสบาย และมี อุณหภูมิที่พอเหมาะ	3.68	0.92	ระดับมาก	6
5. สามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต /Website	3.78	0.93	ระดับมาก	5
6. สามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านทางโทรศัพท์ (Call Center)	3.58	0.97	ระดับมาก	8
7. มีป้ายและสัญลักษณ์ของร้านค้าที่แสดงให้เห็นชัดเจน	3.99	0.86	ระดับมาก	3
8. มีจุดจำหน่ายสินค้าที่พบเห็นโดยทั่วไป	3.89	0.86	ระดับมาก	4
รวม	3.83	0.66	ระดับมาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับได้ ดังนี้ ทำเล/ที่ตั้ง สามารถเดินทางได้สะดวก ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมา คือ มีสถานที่จอดรถกว้างขวางและปลอดภัย ($\bar{X} = 4.00$) มีป้ายและสัญลักษณ์ของร้านค้าที่แสดงให้เห็นชัดเจน ($\bar{X} = 3.99$) มีจุดจำหน่ายสินค้าที่พบเห็นโดยทั่วไป ($\bar{X} = 3.89$) และสามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต /Website ($\bar{X} = 3.78$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านการส่งเสริมการตลาด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (ด้านการส่งเสริมการตลาด)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้ ของคุณภาพ	ลำดับ
1. มีการส่งเสริมกิจกรรมการขาย เช่น ลด/ แลก/ แจก/ แถม	3.82	0.91	ระดับมาก	4
2. มีการสะสมคะแนนสำหรับการแลกของรางวัล	3.63	0.95	ระดับมาก	8
3. มีการสมัครสมาชิกเพื่อรับสิทธิพิเศษ	3.68	0.95	ระดับมาก	7
4. พนักงานบริการมีจิตบริการและบุคลิกภาพที่เหมาะสม เช่น รอยยิ้ม น้ำเสียงไพเราะ ความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า	4.18	0.95	ระดับมาก	1
5. มีสินค้าตัวอย่างให้ทดลองบริโภค	3.89	0.87	ระดับมาก	3
6. มีพันธมิตรทางการค้าเพื่อร่วมรายการในการรับส่วนลด	3.78	0.92	ระดับมาก	5
7. มีการแจกของรางวัลเนื่องในเทศกาลสำคัญ	3.74	0.89	ระดับมาก	6
8. มีป้ายและสื่อสัญลักษณ์แสดงให้เห็นชัดเจน เมื่อสินค้ามีการจัดรายการพิเศษ	3.99	0.91	ระดับมาก	2
รวม	3.84	0.74	ระดับมาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับได้ ดังนี้ พนักงานบริการมีจิตบริการและบุคลิกภาพที่เหมาะสม เช่น รอยยิ้ม น้ำเสียงไพเราะ ความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา คือ มีป้ายและสื่อสัญลักษณ์แสดงให้เห็นชัดเจน เมื่อสินค้ามีการจัดรายการพิเศษ ($\bar{X} = 3.99$) มีสินค้าตัวอย่างให้ทดลองบริโภค ($\bar{X} = 3.89$) มีการส่งเสริมกิจกรรมการขาย เช่น ลด/ แลก/ แจก/ แถม ($\bar{X} = 3.82$) และ มีพันธมิตรทางการค้าเพื่อร่วมรายการในการรับส่วนลด ($\bar{X} = 3.78$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบของสมการพยากรณ์ โดยใช้คะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y_{\text{การตัดสินใจซื้อ}} = 1.306 + 0.322 \text{ ด้านผลิตภัณฑ์} + 0.246 \text{ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย} + 0.131 \text{ ด้านการส่งเสริมการตลาด}$$
 และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐานได้ดังต่อไปนี้

$$Z_{\text{การตัดสินใจซื้อ}} = 0.324 (Z_{\text{ด้านผลิตภัณฑ์}}) + 0.256 (Z_{\text{ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย}}) + 0.152 (Z_{\text{ด้านการส่งเสริมการตลาด}})$$

จากสมการข้างต้น ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่สามารถร่วมกันทำนายการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งร่วมกันทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรได้ร้อยละ 41.70 %

อภิปรายผล

1. ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโดยรวมอยู่ในระดับมาก หากจำแนกตามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสมียะ เจมะมาะ (2560) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อโคแปรรูป ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านราคามากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยสิทธิ์ เอกพงศ์ไพศาล (2555) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งจากร้านค้าปลีกแบบสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านราคา เพราะราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้อ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของการ์นต์ พุกชัยวานิชย์ (2556) ได้ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็งห่อฟรอนทะเลในเขตบางแค ที่พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ คือ ต้องมีความสด สะอาด และรสชาติอร่อย

2. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มหิศจารย์ มัทธนาภิวัดน์ (2553) เรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อข้าวกล้องงอกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา และการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องคำนึงถึงการผลิตสินค้าที่มีข้อมูลในการแสดงวันผลิตและวันหมดอายุที่ชัดเจนสินค้ามีคุณภาพ สะอาดและปลอดภัย มีเครื่องหมายรับประกันคุณภาพที่เชื่อถือได้ สินค้ามีรสชาติหลากหลายในการเลือกซื้อ ปัจจัยด้านราคาควรตั้งราคาที่มีความคุ้มค่ากับคุณภาพสินค้า มีป้ายแสดงราคาสินค้าชัดเจน และมีระดับของการเลือกสินค้าที่หลากหลาย ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการควรเลือกที่ตั้ง/ทำเล ที่ลูกค้าสามารถเดินทางเข้าถึงสะดวก มีสถานที่จอดรถกว้างขวางและปลอดภัย อีกทั้งควรมีป้ายและสัญลักษณ์ของร้านค้าที่แสดงให้ลูกค้าเห็นอย่างชัดเจน และมีจุดจำหน่ายสินค้าที่พบเห็นโดยทั่วไป สำหรับปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด พนักงานบริการมีจิตบริการและบุคลิกภาพที่เหมาะสม เช่น รอยยิ้ม น้ำเสียงไพเราะ ความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า เมื่อสินค้ามีการจัดรายการพิเศษจะต้องมีป้ายและสื่อสัญลักษณ์แสดงให้ลูกค้าเห็นชัดเจน และมีสินค้าตัวอย่างให้ลูกค้าได้ทดลองก่อนตัดสินใจซื้อ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาครอบคลุมถึงผู้บริโภคกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนการตลาดที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (dept-interview) และทำ Focus Group ระหว่างผู้ประกอบการผลิตอาหารแปรรูปทางการเกษตร ร้านขายสินค้า และผู้บริโภค ทั้งนี้ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสม เพื่อสามารถ นำข้อมูลมากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมได้

เอกสารอ้างอิง

- การันต์ พุกชัยวานิชย์. (2556). พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็งยี่ห้อพรานทะเลในเขตบางแค. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยสิทธิ์ เอกพงศ์ไพศาล. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งจากร้านค้าปลีกแบบสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เทศบาลนครภูเก็ต. (2560). เมืองวัฒนธรรมสร้างสรรค์ด้านอาหารของภูเก็ต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://phuketgastronomy.com/index.php/introduction/teamwork>. [2 พฤษภาคม 2561].
- ภรณ์ แยมพันธ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้แปรรูปตราดอยคำ. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มโหฬารชัย มัทธนาภีวัฒน์. (2553). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำข้าวกล้องงอกของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการเกษตร) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์การศึกษาการพัฒนาชุมชนอ่าวคุ้งกระเบน. (ม.ป.ป.). การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร. (ม.ป.ท.) : จันทบุรี.
- อัสมีย์ เจะมามะ. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อโคแปรรูป ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
FORMS OF HEALTH PROMOTION FOR THE ELDERLY IN RONGKHOH SUB-DISTRICT
ADMINISTRATION ORGANIZATION, WANG NUA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE.

อัจฉรา เมฆสุวรรณ¹ และ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช²
Atchara Meksuwan¹ and Kajohnsak Wongwirach²

¹อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

²อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สูงอายุ และเพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย และใช้เทคนิคการประชุมกลุ่ม และการเสวนาในการรวบรวมข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างจากผู้สูงอายุซึ่งเป็นสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการนำเสนอผลการวิจัย โดยผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นพันธกิจหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยใช้กลไกของโรงเรียนผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งได้สอดแทรกหลักสูตรอบรมสร้างความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ กิจกรรมเพื่อการออกกำลังกายที่เหมาะสมตามศักยภาพของผู้สูงอายุ และหลักสูตรอบรมเพื่อผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรในพื้นที่ นอกจากนี้ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุซึ่งเป็นสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง ที่สามารถดำเนินการเพิ่มเติมได้คือการสร้างการเรียนรู้การประดิษฐ์อุปกรณ์เพื่อการออกกำลังกายซึ่งสามารถนำวัสดุเหลือใช้ อุปกรณ์ที่หาได้ในบ้านมาประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์เพื่อการออกกำลังกาย รวมทั้งนำไปจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ของโรงเรียนผู้สูงอายุ และนำเงินที่ได้จากการจำหน่ายมาเป็นเงินสำหรับจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ และนำไปทำบุญในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสร้างความสุขทางจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุภายในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

คำสำคัญ : ส่งเสริมสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, กิจกรรม

ABSTRACT

This research had the objectives to study and analyze the elderly behaviors and to present a participatory forms in health promotion for the elderly in RSAO, Wang nua district, Lampang province by applying the qualitative research method and using a In-dept INterview as the research tool with group meetings and discussions in data collection from a sample of the elderly who were the members of the schools for the elderly RSAO, Wang nua district, Lampang province and using content analysis for descriptive research result. The research findings revealed that health promotion was one of the missions of the municipality using the mechanic of schools for the elderly in promoting health for the elderly which had inserted training curriculums to create knowledge to care for their own health of the elderly, suitable exercise activities according

to their potentials and training curriculums for producing merchandise or community products from local resources. Moreover in the health promotion for the elderly for members of the schools for the elderly in Rongkhoh sub-district, Wang nua district, Lampang province that could do more was to create learning to invent exercising equipment that could use leftover materials and equipment that could be found at home to make exercising equipment including sales as products of the schools for the elderly and used the money from the sales to conduct other activities for the schools for the elderly and make merit in various forms which created mental happiness for the elderly in Rongkhoh schools for the elderly, Wang nua district, Lampang province.

Keywords : Health promotion, The Elderly, Activities

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีการเตรียมการรับมือกับภาวะที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เป็นแผนระยะยาวของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติมียุทธศาสตร์ของแผนด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุเน้นการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น ในด้านของผู้สูงอายุต่างมีความกังวลต่อการเผชิญช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนผ่านของชีวิตที่อาจเป็นสาเหตุกระทบต่อการดำเนินชีวิต หรือกระทบต่อการปรับระบบวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ ทั้งนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหรือร่างกาย (Physiological) ด้านอารมณ์ (Emotional) ด้านการเรียนรู้ สติปัญญา (Cognitive) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) และสถานภาพทางสังคม (Social Status) (จรัญญา วงษ์พรหม และคณะ. 2558) แม้สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุผลที่ตามมา คือ ผู้อยู่ในวัยแรงงานต้องรับภาระมากขึ้นในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2523 พบว่า ประเทศไทยมีอัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุเท่ากับ 10 คน และลดลงเหลือเพียง 6 คน ในปี พ.ศ. 2553 แสดงว่าคนที่อยู่ในวัยแรงงานเพียง 6 คน ต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุจำนวน 1 คน ซึ่งมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ และในปี พ.ศ. 2563 จะลดเหลือจำนวน 4 คน โดยพิจารณาจากอัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุ (potential support ratio) ซึ่งหมายถึง จำนวนคนในวัยแรงงาน (อายุ 15 – 59 ปี) เทียบกับจำนวนผู้สูงอายุ 60 ปี อัตราการเกื้อหนุนผู้สูงอายุที่ลดลงอย่างต่อเนื่องนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในอนาคตอันใกล้ เพราะถ้าคนในวัยแรงงานซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ประเทศไม่เพียงพอจะมีผลกระทบต่อการจัดหาสวัสดิการต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุในอนาคตด้วยเช่นกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2556)

ทั้งนี้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ หน่วยงานภาครัฐที่ต้องตระหนักและมีการเตรียมการด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งระดมทรัพยากรและสหวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี การคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุการจัดสวัสดิการให้สามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ตลอดจนการสร้างหลักประกันทางสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2556) ด้านสาธารณสุขต้องมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือกับกับปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ ในด้านสวัสดิการควรจัดสรรสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อให้ก้าวสู่วัยผู้สูงอายุที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ตลอดจนการให้ความรักและเอาใจใส่

ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี (เจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์. 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชน ทั้งนี้จากการดำเนินการลงพื้นที่ เขตองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ตำบลวังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์เป้าหมายในการทำงานร่วมกันระหว่าง สสส. และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน ในวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ณ ศาลาอเนกประสงค์บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ตำบลวังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนผู้สูงอายุ ที่จะเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายร่วมกัน คือ “สุขภาพผู้สูงอายุ” โดยประเด็นปัญหาที่ร่วมกันวิเคราะห์และนำเสนอปัญหาและความต้องการเบื้องต้น ทำให้ทราบว่ากลุ่มผู้สูงอายุยังคงมีความต้องการออกกำลังกาย เพื่อเป็นการผ่อนคลายช่วงเย็นหลังจากว่างจากกิจกรรมประจำวันภายในชุมชนของตนเอง โดยอาศัยศาลาประจำหมู่บ้านเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเพราะมีความกว้างขวางและเอื้อต่อการออกกำลังกาย จึงมีความต้องการเครื่องออกกำลังกายที่ยึดติดกับพื้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมสำหรับออกกำลังกายที่เหมาะสม และเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีต่อไป ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรม การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ด้านสุขภาพที่ดีต่อผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

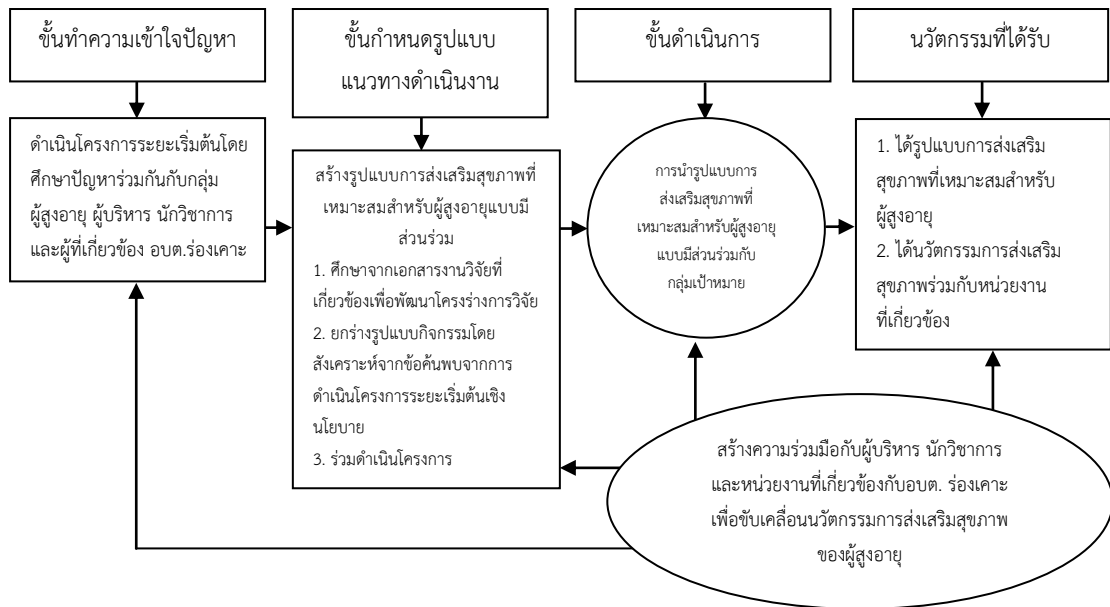
ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่เรียนอยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุร่องเคาะ รุ่นที่ 1 ถึง รุ่นที่ 3 ทั้งชายและหญิง และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุร่องเคาะ รุ่นที่ 1 ถึง รุ่นที่ 3 มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุร่องเคาะ และร่วมดำเนินการให้ได้มาซึ่งรูปแบบของการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กรอบแนวคิดและกรอบกระบวนการในการวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบกระบวนการวิจัยภายใต้การทบทวนวรรณกรรมและการกรอบวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อให้การดำเนินการวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์การวิจัยภาพที่ 1 ซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยประยุกต์ตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง” คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ใช้พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เครื่องมือการวิจัย คือ การประชุมและการจัดเวทีลงพื้นที่เสวนากับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

ประชากร : การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีประชากร คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีทั้งหมด 1,530 คน ได้แก่ ประชากรผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง 17 หมู่บ้าน แบ่งออกเป็น เพศชาย จำนวน 750 คน และเพศหญิง จำนวน 780 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ที่ว่าการอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559)

กลุ่มตัวอย่าง : การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างทั้งการสุ่มที่อาศัยและไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเจาะจงไปที่กลุ่มผู้สูงอายุที่เรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้นำและผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : การดำเนินการวิจัยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งกำหนดประเด็นและข้อความที่ต้องการและตอบโจทย วัตถุประสงค์และคำถามในการวิจัย รวมทั้งการเปิดข้อความที่เกิดขึ้นในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อขยายผลของเนื้อหาและผลการศึกษาให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น โดยการสัมภาษณ์ใช้ทั้งการสัมภาษณ์ด้วยการนัดหมายก่อนล่วงหน้ากับการสัมภาษณ์เฉพาะหน้าเมื่อเกิดประเด็นที่น่าสนใจ รวมทั้งใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย ด้วยการนำข้อมูลในข้างต้นมาวิเคราะห์เพิ่มเติม เพื่อเติมเต็มข้อมูลต่าง ๆ ทั้งสภาพปัญหา และตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปางด้วยเครื่องมือที่กำลังศึกษาที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล : เนื่องด้วยการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมตั้งนั้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยมุ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) ในการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับคำถามการวิจัย โจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

จากการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง” ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำการสำรวจข้อมูล ด้วยกลไกการเสวนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาบูรณาการกับข้อมูลเชิงประจักษ์และการหนุนเสริมการดำเนินงานวิจัยให้มีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปรายละเอียดหัวข้อต่อไปนี้

การวิเคราะห์กิจกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ตำบลวังเหนือ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

จากการจัดเวทีเสวนา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะมีความรับผิดชอบประชาชนในพื้นที่ทั้งสิ้น 17 หมู่บ้าน โดยประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มวัย ได้แก่ (1) แรกเกิด (2) วัยเรียน (3) วัยรุ่น (4) วัยทำงาน และ (5) ผู้สูงอายุ โดยกลุ่มผู้สูงอายุเริ่มตั้งแต่อายุ 50 ปี ขึ้นไป จัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ผู้สูงอายุประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและเมื่อเว้นจากช่วงเกษตรกรรมจะรับจ้างทั่วไปภายในชุมชนรายได้ส่วนใหญ่มาจากบุตรหลานที่เดินทางเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ส่งกลับมาให้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และให้ผู้สูงอายุไว้ใช้จ่ายเมื่อยามต้องเลี้ยงดูหลานให้กับตนเอง กลุ่มผู้สูงอายุบางกลุ่มได้ทำกิจกรรมยามว่างร่วมกันแบ่งกิจกรรมตามความสนใจและความถนัด เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม และเป็นกิจกรรมยามว่างที่ได้มาพบปะพูดคุยกันในกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การทำข้าวตอก นำไปประดับในงานประเพณี ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหา พบว่า ปัญหาที่พบจากการเสวนากลุ่มย่อยในครั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุประสบกับปัญหา 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) ผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า (2) ผู้สูงอายุที่ติดสังคม (3) ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน และ (4) ผู้สูงอายุที่ติดเตียง ทั้ง 4 ปัญหาของผู้สูงอายุถือเป็นปัญหาที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะผลักดันเชิงนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยส่งเสริมให้มีการก่อตั้งเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นเน้นการเข้าร่วมสังคมและการทำกิจกรรมร่วมของกันผู้สูงอายุภายใต้การเข้ามาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ และเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงาน ประกอบด้วย ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กำนันและผู้ใหญ่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ โดยกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลและศักยภาพผู้สูงอายุมีขึ้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ณ ศาลาประจำหมู่บ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ 6 ต.ร่องเคาะ ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 การดำเนินกิจกรรมเวทีเสวนาเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและศักยภาพผู้สูงอายุ ต.ร่องเคาะ

ในขณะที่ประเด็นความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การขยายผลเชิงกิจกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัยนั้น ในเวทีเสวนาได้สะท้อนข้อมูลความต้องการของผู้สูงอายุสามารถแบ่งออกเป็นความต้องการ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ความต้องการด้านสุขภาพ เช่น เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น (2) ความต้องการด้านรายได้และอาชีพ และ (3) ความต้องการด้านกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การสวดมนต์ เป็นต้น

การดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุภายใต้รูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลร่องเคาะ

การดำเนินการของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลร่องเคาะ ผ่านรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นมีการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุมีความมั่นคงจึงได้มีการจัดตั้งกองทุนไว้สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุได้มีเงินออม ได้แก่ (1) เงินออมฌาปนกิจ มีการเก็บเงินแรกเข้ากองทุน คนละ 20 บาท และแบ่งเงินสำหรับช่วยงานศพละ 200 บาท ปัจจุบันมีเงินในกองทุนประมาณ 80,000 – 90,000 บาท (2) เงินออมเพื่อนช่วยเพื่อน เก็บเงิน คนละ 10 บาท เพื่อเก็บเป็นกองทุนสำหรับช่วยเหลือเงินออมฌาปนกิจ และ (3) เบี้ยผู้สูงอายุ เป็นเงินสนับสนุนผู้สูงอายุจากนโยบายของรัฐบาล โดยจัดสรรให้เป็นเงินเบี้ยสำหรับผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมของการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุร่องเคาะ แบ่งออกเป็นกิจกรรมช่วงเช้า และกิจกรรมช่วงบ่าย มีการสลับหมุนเวียนตามความเหมาะสม เช่น การออกกำลังกายด้วยอุปกรณ์ การเรียนจักรสาน การเรียนนวดแผนไทย การเรียนพ่อนเจียง และการเรียนรู้ในกลุ่มสุขศึกษา หรือการดูแลสุขภาพ โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ในส่วนต่าง ๆ มาให้ความรู้ โดยผลของกิจกรรมต่าง ๆ มักมีจุดมุ่งหมายให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการออกกำลังกาย พบปะพูดคุย ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์การดูแลสุขภาพตนเอง รวมทั้งการสร้างรายได้เสริมจากการผลิตภัณฑที่ประดิษฐ์ขึ้นมาและจำหน่ายในนามโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 กิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุจากวัสดุเหลือใช้

การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ตำบลวังเหนือ อำเภอด่านช้าง จังหวัดลำปาง

จากการวิเคราะห์การดำเนินงาน กิจกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุในตำบลร่องเคาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนความคิดเห็นด้านความต้องการด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย (1) ความต้องการด้านสุขภาพ เช่น เครื่องออกกำลังกาย เป็นต้น (2) ความต้องการด้านรายได้และอาชีพ และ (3) ความต้องการด้านกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งจากความสามารถและศักยภาพของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลร่องเคาะ ที่มีความเข้มแข็งในกิจกรรมของการนันทนาการ และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้วยการอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน ผนวกกับการได้เรียนรู้จากวิทยากรที่ได้สอนและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์

ที่โดดเด่นเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุร่องเคาะ และสามารถสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และจากประเด็นความต้องการข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการเพื่อบูรณาการความต้องการทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ความต้องการเครื่องออกกำลังกาย ความต้องการรายได้และอาชีพ และความต้องการกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อกำหนดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุภายใต้การมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ภายหลังจากดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการและการนำเสนอกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมพิจารณาของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกิจกรรมกิจกรรม “การประดิษฐ์เครื่องออกกำลังกายจากวัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ การใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน และสามารถนำเอาสิ่งประดิษฐ์ไปสร้างสรรค์หรือต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมได้จัดขึ้นภายในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ และจัดทำฐานการเรียนรู้เพื่อทำเครื่องออกกำลังกายจากวัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการออกกำลังกายพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) ไม้หนีบบริหารมือ (2) ยางรัดตรึงใจ และ (3) กะลาพาเพลิน โดยวัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องออกกำลังกายสามารถหาได้จากในชุมชนและสามารถประยุกต์ใช้กับวัสดุที่เหลือใช้ได้ เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากนักเรียนผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และกระบวนการให้กับเพื่อนๆ ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ และภายหลังการผลิตสามารถนำกลับไปใช้ที่บ้าน พัฒนาให้เกิดความสวยงามเพื่อนำไปจำหน่าย รวมทั้งสามารถผลิตขึ้นมาจำนวนมากเท่าที่ต้องการภายใต้จำนวนวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน

ภาพที่ 4 การสาธิตและสอนทำอุปกรณ์ออกกำลังกายจากวัสดุในท้องถิ่น โดยครูภูมิปัญญาโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลร่องเคาะ

ภาพที่ 5 ผู้สูงอายุทดลองสาธิตการใช้อุปกรณ์ออกกำลังกายที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง

ภาพที่ 4 และภาพที่ 5 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรมการประดิษฐ์อุปกรณ์การออกกำลังกายโดยใช้วัสดุท้องถิ่น ซึ่งสามารถหาได้ง่ายและมีวิธีการทำที่ผู้สูงอายุสามารถประดิษฐ์ขึ้นมาได้ อาทิเช่น อุปกรณ์ออกกำลังกายไม้หนีบบริหารมือ ซึ่งใช้ไม้ไผ่ปล้องเล็กซึ่งสามารถหาได้ในชุมชนทั่วไปโดยสามารถใช้ในการบริหารมือเพื่อลดอาการปวดเมื่อยหรือการเกิดพังผืดในฝ่ามือได้ อุปกรณ์ยางรัดตรงใจที่ใช้หนังยางรัดในการทำโดยนำมาต่อ ๆ กันแล้วสามารถใช้เพื่อช่วยในการออกกำลังกายในการยืดหยุ่นกล้ามเนื้อได้ และกะลาพาเพลินเป็นอุปกรณ์ที่ใช้กะลามะพร้าวในการประดิษฐ์พร้อมกับเชือก ซึ่งสามารถนำมาช่วยในการออกกำลังกายในการบริหารแขนและการขยับร่างกาย รวมทั้งการออกกำลังกายร่วมกันกับเพื่อนสมาชิกที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วย และจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ที่สามารถนำไปประดิษฐ์เครื่องออกกำลังกายไว้ใช้เองได้ที่บ้าน ซึ่งได้รับความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ภายหลังจากเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมคณะผู้วิจัยได้ประสานงานร่วมกับนักวิชาการและครูผู้สอนให้คิดค้นทำออกกำลังกายเพื่อเป็นเอกลักษณ์ให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุร่องเคาะ และสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกายประกอบท่าและประกอบเครื่องออกกำลังกายทั้ง 3 ชนิดต่อไป

ภาพที่ 6 อุปกรณ์การออกกำลังกายที่ผู้สูงอายุประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุที่หาได้ในชุมชน

อภิปรายผล

ภายใต้การดำเนินโครงการวิจัยซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือและเทคนิคการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำเสนอผลการศึกษาและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยประกอบด้วยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และเพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ตำบลวังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และการดำเนินการวิจัยซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินงานในระยะที่ 2 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 คือ การนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้น จากการดำเนินการในระยะที่ 1 ซึ่งเป็นระยะแรกโดยได้ผลการดำเนินการวิจัยดังกล่าวเสนอในผลการวิจัยนั้นสามารถอภิปรายผลการวิจัยโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง จากการศึกษาซึ่งสะท้อนข้อมูลและวิเคราะห์ที่ได้ว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบล ร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง มีลักษณะของการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุซึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ มีบทบาทในการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มและพัฒนารวมกลุ่มให้เกิดเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหน่วยเชื่อมโยงกิจกรรมผู้สูงอายุ องค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นมักจะได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการดูแลสุขภาพ

การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างสุขภาพที่ดีให้แก่ตนเอง ซึ่งการใช้กลไกโรงเรียนผู้สูงอายุช่วยในการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมและทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมในการให้ความสนใจการดูแลสุขภาพ การหันมาให้ความสนใจกับสังคมรอบข้างหรือเข้าร่วมกิจกรรมเชิงสังคมเพิ่มมากขึ้นอันนำไปสู่การสร้างสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินการภายใต้บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะที่ส่งเสริมและสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมในการออกกำลังกายและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมผ่านกลไกของโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลนั้น เป็นไปในทิศทางเดียวกับ เชียง เกาขีด และพรรณราย เทียมทัน (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย กิจกรรม 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทดสอบสมรรถภาพทางกาย การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถตนเอง และการปฏิบัติตัวในการออกกำลังกาย ขั้นตอนที่ 2 การเสนอตัวแบบ ขั้นตอนที่ 3 การสาธิตการออกกำลังกายและการฝึกปฏิบัติในการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ขั้นตอนที่ 4 การอภิปรายกลุ่มและสรุปผลการออกกำลังกาย และ ขั้นตอนที่ 5 การให้สิ่งชักนำการกระทำ โดยการกระตุ้นเตือนด้วยคำพูด การให้กำลังใจ หรือให้รางวัลกับผู้ที่มีการออกกำลังกายสม่ำเสมอ

หรือแม้กระทั่งผลการศึกษาของอนุสรณ์ เป่าสูงเนิน, วาริน แนวกลาง, วีรยา ย่อยกระโทก, สมพิศ คามณี, อรุมา เดชทุ่งคา และอารญา สิมมา (2558) การศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุประกอบด้วย พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการ พฤติกรรมด้านการจัดการความเครียด และพฤติกรรมด้านการออกกำลังกาย ทั้งนี้ทางด้านความต้องการของผู้สูงอายุในประเด็นของกิจกรรมเพื่อนไปสู่การส่งเสริมสุขภาพรวมทั้งสามารถสร้างโอกาสทางด้านรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุของตำบลร่องเคาะนั้น สอดคล้องกันกับการศึกษาของนรินทร์ หมั่นแสน และสุชาดา ไกรพิบูลย์ (2557) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุหมู่บ้านทุ่งหลุก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่ระบุถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในประเด็นเดียวกันคือ สภาพปัญหาของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคประจำตัว สุขภาพไม่แข็งแรง, ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านจิตใจ เหงาและเครียด, ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพส่วนความต้องการของผู้สูงอายุประกอบด้วย ความต้องการด้านสุขภาพที่ดี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมีสถานที่ออกกำลังกาย และทำกิจกรรมร่วมกัน, ความต้องการในการเอาใจใส่จากครอบครัวและคนใกล้ชิด รวมถึงหน่วยงานที่ดูแลเรื่องสุขภาพและความต้องการของผู้สูงอายุในด้านของการมีรายได้เสริมหรือมีอาชีพเสริม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ ตำบลวังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง โดยในประเด็นของการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุนั้นจากการวิเคราะห์ความต้องการและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุนั้นจากผลการวิจัยได้นำเสนอรูปแบบของกิจกรรมที่บูรณาการตามความต้องการของผู้สูงอายุผ่านการนำเสนอจากเวทีเสวนาโดยกำหนดเป็นกิจกรรมการอบรมเพื่ออากรประดิษฐ์อุปกรณ์ออกกำลังกายที่สามารถใช้ได้จริง โดยนำวัสดุอุปกรณ์จากชุมชนมาใช้ในการประดิษฐ์และสามารถพัฒนา ตกแต่งเพื่อนำไปจำหน่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และผู้สูงอายุในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถนำไปประดิษฐ์ต่อบ้านเพื่อใช้งานต่อไปได้ โดยเป็นกิจกรรมแรกก่อนที่จะมีการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในองค์รวมของการดำเนินงานในระยะที่ 2 ต่อไป ซึ่งผลการศึกษาในระยะที่ 1 ซึ่งได้เชื่อมโยงความต้องการของผู้สูงอายุ การนำเสนอกิจกรรมและการตัดสินใจเลือกกิจกรรม รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมแสดงให้เห็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กับฤทธิชัย แกมมณาค และสุภัชชา พันเลิศพาณิชย์ (2559) ที่ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝายตำบลสันกลาง อำเภอกพาน จังหวัด เชียงราย ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบของกิจกรรมของผู้สูงอายุ ทั้งหมด 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกิจกรรมธรรมบำบัด กิจกรรมช่วงพญา กิจกรรมออกกาลังกาย กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และกิจกรรมอาชีพเสริมสำหรับผู้สูงอายุ เสริมรายได้ผู้สูงอายุบ้านหัวฝาย และได้จัดทำโครงการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพการศึกษาของผู้สูงวัยด้วยภูมิปัญญาไทยพื้นบ้าน แห่งล้านนาของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย มี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการออกกาลังกายและกีฬาผู้สูงอายุ กิจกรรมการประกอบอาชีพเสริมรายได้ ซึ่งการดำเนินงานในกิจกรรมตามโครงการพบว่าได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายทุกกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาเฉพาะกรณีโดยมุ่งศึกษากับผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางภายใต้การกำหนดพื้นที่เป้าหมายการวิจัยร่วมระหว่างแหล่งทุน พื้นที่เป้าหมายกับมหาวิทยาลัย ประกอบการดำเนินการวิจัยยังอยู่ในระยะที่ 2 ซึ่งผลการศึกษาที่นำเสนอเป็นผลการศึกษส่วนหนึ่งที่ได้จากการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนั้นการศึกษายังคงดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้การศึกษาวิจัยเชิงต่อยอด ผู้วิจัยสามารถขยายผลการศึกษาโดยมุ่งศึกษาเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอันเกิดจากผลการศึกษาวิจัยนี้กับกลุ่มหรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งดำเนินการและนำเสนอผลการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเป็นการยืนยันเชิงทฤษฎีจากข้อค้นพบในการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- จรรย์ญา วงษ์พรหม. (2558). “การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ.” *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 8(3) : 41-54.
- เจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์. (2560). “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา.” *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิราชนครินทร์*. 9(3) : 94-105.
- เชียง เกาชิต และพรรณราย เทียมทัน. (2559). “การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์.” *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 30(94) : 112-127.
- นรินทร์ หมั่นแสน และสุชาดา ไกรพิบูลย์. (2557). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุหมู่บ้านทุ่งหลุก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.” *พยาบาลสาร*. 41 (1) : 1-12.
- พิสมัย จันทวิมล. (2541). *นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: ดีไซน์.
- ฤทธิชัย แกมมณาค และสุภัชชา พันเลิศพาณิชย์. (2559). “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝายตำบลสันกลาง อำเภอกพาน จังหวัด เชียงราย.” *การประชุมสัมมนาวิชาการ “ราชภัฏนครสวรรค์วิจัย ครั้งที่ 1”* หน้า 975-987.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *ประชากรสูงอายุไทย : ปัจจุบันและอนาคต*. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : https://www.m-society.go.th/article_attach/13225/17347.pdf. [2560 สิงหาคม 9].
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2556). *รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ 2560*. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : https://www.m-society.go.th/article_attach/11637/15950.pdf. [2560 สิงหาคม 9].

องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ. (2559). **ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ**. ลำปาง: องค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ.

อนุสรณ์ เป้าสูงเนิน, วาริน แนวกลาง, วีรยา ย้อยกระโทก, สมพิศ ความณี, อรุมา เดชทุ่งคา และอารญา สิมมา. (2558). “การศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา.” การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 ในวันที่ 26 มิถุนายน 2558 มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.

วงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
SEO LONG NAN OF CHAO KAEW CHAROEN SILP BAND, BAAN SAMON, DU TAI SUB-DISTRICT,
MUEANG DISTRICT, NAN PROVINCE

ปิยาภา คชาศักดิ์¹ พัชรภรณ์ ทูเรียน² พิมพชนก สุวรรณศิริ³ และ นริศรา พันธุ์ธาดาพร⁴
Piyapa Kachasak¹ Patcharaporn Turien² Pimchanok Suwankeeree³ and Narisara
Phuntadaporn⁴

^{1,2,3} นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา คณะ
ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง วงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาประวัติความเป็นมาของวงซอล่องน่าน ศึกษาบทเพลงและ ทำนองเพลงที่ใช้ในการบรรเลงงานอวมงคล พิธีกรรม งานมงคล และบทบาทของวงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์

ผลการวิจัยพบว่า วงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2549 โดย นายทศพล บุรวัฒน์ และมีสมาชิกทั้งหมด 8 คน มีโอกาสได้บรรเลงในงานต่างๆ จนได้รับความนิยมในจังหวัดน่าน วงซอล่องน่านคณะซอแก้วเจริญศิลป์ใช้เพลงในการบรรเลงแบ่งได้ 3 ประเภท คือ งานมงคล จะเริ่มต้นบรรเลงด้วยเพลงพ็อน เช่น เพลงปั่นฝ้าย เพลงซอพม่า และจบลงด้วย เพลงลา เช่น เพลงอีอหรือตำรายา เป็นต้น งานอวมงคล จะบรรเลงเพลงปราสาทไหว ในพิธีแห่ศพ ซึ่งจะไม่มีการพ็อนและการขับซอ และประเภทงานพิธีกรรมจะบรรเลงเพลงเช่นเดียวกับงานมงคล การแต่งกาย ของวงซอล่องน่านยังคงรักษาเอกลักษณ์ของจังหวัดน่าน คือ เสื้อลายน้ำไหล ส่วนเครื่องดนตรีจะมีลักษณะเฉพาะของจังหวัดน่าน คือ สะล้อก๊อบและปิ่น ที่ใช้บรรเลงประกอบกับการพ็อนแน่นที่มีลีลาท่าทางอ่อนช้อยคล้ายกับกีฬายิมนาสติก เพื่อดึงดูดความสนใจและให้ความเพลิดเพลินความสนุกสนานแก่ผู้ชม

จากการวิจัยเรื่อง วงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นการสืบทอดการบรรเลงตามแบบแผนตั้งแต่ดั้งเดิม และควรค่าแก่การอนุรักษ์ เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้คุณค่าของวงซอล่องน่านสืบไป

คำสำคัญ : วงซอล่องน่าน, คณะซอแก้วเจริญศิลป์, บ้านสมุน, จังหวัดน่าน

ABSTRACT

The research of Chao Kaew Charoen Silp band, Baan Samon, Du Tai Sub-district, Mueang District, Nan Province, is a qualitative research. This research was aim to study the background of Seo Long Nan band, songs and the melody that used to perform the misfortune, worship, auspicious ceremony, and the role of Seo Long Nan of Chao Kaew Charoen Silp band.

The result of this research was found that Seo Long Nan of Chao Kaew Charoen Silp band, Baan Samon, Du Tai Sub-district, Mueang District, Nan Province, was established in 2006 by

Mr. Thotsapol Bunrawat and there are has 8 members. They had the opportunity to perform in various events and until It has been popular in Nan province. Which in Seo Long Nan of Chao Kaew Charoen Silp band, there are three types of the playing a musical instrument that is, first, the auspicious ceremony its begins with a song of Lanna Thai dance such as Phleng Pun Fai (spinning cotton song), Phleng Seo Phamar (Burmese fiddle song), and then ended with the farewell song such as Eu song or Tam La Ya song etc. Next, the misfortune its will be playing the Phleng Phra Sat Wai in the funeral rites. Which there will be no Lanna Thai dancing and fiddle playing. Finally, it is a ritual that played a musical instrument like the auspicious ceremony and the costume of Seo Long Nan band is still maintain the identity of Nan province. There are Nam Lai shirts (water flow shirts pattern). In addition, the instrument has a unique characteristic of Nan Province, there are Sa-Low-Gob (also known informally as a fiddle) and Pin that playing a musical instrument with Fon-Ngaen (Thai folk dance), which is a Thai folk dance was be gentle like a gymnastic style. To attract and entertain the audience.

According to the research of Seo Long Nan of Chao Kaew Charoen Silp band, Baan Samon, Du Tai Sub-district, Mueang District, Nan Province. It is the successor to playing the instrument based on the traditional convention and it should be conservative for the later generation to learn the value of the Seo Long Nan band.

Keywords : Seo Long Nan of Chao Kaew Charoen Silp band, Baan Samon, Du Tai Sub-district, Mueang District, Nan Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปวัฒนธรรมของชาวล้านนา มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและประเพณีความเชื่อทางไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ สามารถเห็นได้ในรูปแบบของศิลปะและพิธีกรรม เครื่องดนตรีที่เป็นของชนพื้นบ้านพื้นเมืองดั้งเดิม ในภูมิภาคนี้มีอยู่อย่างเดิมบ้างแล้ว เช่น ขลุ่ย ปี่ สะล้อ ตะล้อหรือทะล้อ ซึ่ง กลอง ฆ้อง ตึง แคน ดังปรากฏในหลักฐานอยู่ในหนังสือ นิราศทริภุญไชย ศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีนี้ มีไว้เพื่อประกอบพิธีกรรมของชนพื้นบ้าน ตามความเชื่อและความศรัทธาของแต่ละชนเผ่า แต่ละท้องถิ่น ครั้นมีการแบ่งอาณาบริเวณออกเป็นแคว้น ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละแคว้นจึงถูกกำหนดขึ้นและถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นเหตุให้เกิดความแตกต่างกันในแต่ละแคว้น ขนบธรรมเนียมประเพณีแบ่งออกเป็น 3 เขตพื้นที่ใหญ่ๆ ดังนี้ เขตพื้นที่ที่ 1 ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง มีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ เขตพื้นที่ที่ 2 ได้แก่ จังหวัดน่าน แพร่ บางส่วนของจังหวัดเชียงราย พระยา และอำเภอลับแลของจังหวัดอุตรดิตถ์ มีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดน่าน เขตพื้นที่ที่ 3 ได้แก่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดเดียว ซึ่งความแตกต่างของแต่ละพื้นที่นี้เป็นตัวบ่งบอกให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่นทางด้านดนตรีและสำเนียงของการขับขอกก็จะแตกต่างกัน (ธีรยุทธ ยวงศรี, 2540, น. 47)

เมื่อน่านหรือจังหวัดน่านตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นเมืองที่มีหุบเขาซับซ้อนอุดมไปด้วยป่าไม้และมีแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านคือ “แม่น้ำน่าน” ที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมและประเพณีอันงดงามของจังหวัดน่าน โดยรับอิทธิพลมาจากอาณาจักรล้านนาในอดีตคนทั่วไปมักเข้าใจว่า “ศิลปะและวัฒนธรรมของเมื่อน่านเหมือนกับจังหวัดอื่นๆในเขตล้านนา” แต่แท้จริงไม่ได้เป็นเช่นนั้นทั้งหมด เพราะยังมี

วัฒนธรรมด้านดนตรีอยู่หลายแขนงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเมืองน่าน ได้แก่ วงกลองคุ่ม วงกลองอีต วงกลองล่องน่าน ฟ้อนล่องน่าน และซอล่องน่าน เป็นต้น (ยุทธพร นาคสุข, 2550, น. 2) ซึ่งในจังหวัดน่านผู้คนจะนิยมนำคณะซอล่องน่านมาแสดงหรือใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ คณะซอล่องน่านในจังหวัดน่านมีอยู่ด้วยกันหลายคณะ แต่จะมีคณะซอล่องน่านที่เด่นๆ เพียงไม่กี่คณะของจังหวัดน่าน เช่น ซอล่องน่านคณะอินทร์สน ซอล่องน่านคณะอรุณศิลป์ และ ซอล่องน่านคณะช่อแก้วเจริญศิลป์ เป็นต้น (ทศพล บุรวิวัฒน์, 2560, สัมภาษณ์)

วงซอล่องน่านคณะช่อแก้วเจริญศิลป์ เป็นคณะหนึ่งที่มีชื่อเสียงทางด้านการเล่นซอล่องน่าน ตั้งอยู่ที่บ้านสมุน ตำบลคูด้ ต.อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ก่อตั้งโดยนายทศพล บุรวิวัฒน์ ซึ่งนายทศพล บุรวิวัฒน์ ได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อครูคำผาย นุบิง (ศิลปินแห่งชาติสาขาศาการการแสดงพื้นบ้าน)

พ่อครูทองคำ มาละ พ่อครูอินทร์สน ปันคำ และพ่อครูสมาน กิตติปัญญา ในปี พ.ศ. 2549 นายทศพล บุรวิวัฒน์ ได้ตั้งคณะซอล่องน่านเป็นของตนเอง ชื่อว่า “คณะช่อแก้วเจริญศิลป์” โดยมีนายทศพล บุรวิวัฒน์ เป็นช่างปี่ และช่างซอชาย นายณัฐพล สุขใจ เป็นช่างปี่ นายโกมล สุทธิ เป็นช่างสะล้อ นางจำเนียง ชาญธัญกรรม และนางโฉมยงค์ ชิตียะ เป็นช่างซอหญิง นางสาวนิตา เสนจอม และนางสาวมรกต สีแดง เป็นช่างฟ้อน การบรรเลงวงซอล่องน่านจะนิยมใช้สะล้อก๊อบ โดยมีช่างซอชายเป็นคนถำและช่างซอหญิงเป็นคนโต้ตอบเรียกว่า “คู่ถ้อง” ใช้บรรเลงในงานมงคล งานอวมงคล (ในงานศพไม่นิยมการขับซอแต่จะเพิ่ม กลองเต่งถึง กลองปั้งปั้ง ฉิ่ง และ ฉาบ) และงานพิธีกรรมไหว้ครู ลักษณะที่สำคัญของวงซอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์ คือจะรักษารูปแบบการขับซอดั้งเดิมของเก่า จะไม่นำเพลงตามยุคสมัยใหม่มาาร่วมกับการขับซอ และมีลักษณะของการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์คือผู้ชายจะสวมกางเกงขายาวสีดำและสวมเสื้อลายน้ำไหล ผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่น นอกจากนี้วงซอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์เคยได้รับรางวัลชนะเลิศ ผู้มีความชำนาญและเป็นผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีการตีกลองสะบัดชัยตามแบบอย่างเมืองน่านแท้ และได้รับเกียรติเป็นพ่อครูกลองสะบัดชัยของจังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. 2550 และรางวัลชนะเลิศการประกวดจ้างซองงานอนุสรณ์รอยพระบาทแรกแห่งแผ่นดิน ในปีพ.ศ. 2554 (ทศพล บุรวิวัฒน์, 2560, สัมภาษณ์)

คณะผู้วิจัยเห็นว่าซอล่องน่านเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ซึ่งในปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีผู้สนใจที่จะสืบทอด เมื่อสังคมยุคใหม่เกิดขึ้นก็มีการนำเพลงลูกทุ่งหรือเพลงสตริงเข้ามาบรรเลงร่วมกับการขับซอ ทำให้การบรรเลงซอล่องน่านตามแบบเดิมได้เปลี่ยนไป ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวงซอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์ เพื่ออนุรักษ์และสืบทอด วงซอล่องน่านซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้านของชาวจังหวัดน่านให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวงซอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลคูด้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาบทเพลงและทำนองเพลงที่ใช้ในการบรรเลงงานอวมงคล พิธีกรรม และงานมงคลของวงซอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์
3. เพื่อศึกษาบทบาททางซอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ขับซอ หมายถึง การขับร้องหรือขับลำนำเพลงพื้นบ้านล้านนาของภาคเหนือ

คู่ถ้อง หมายถึง การขับซอโต้ตอบกันระหว่างช่างซอชายและช่างซอหญิง

ช่างซอ หรือ จ้างซอ (ภาษาถิ่นของภาคเหนือ) หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ขับร้องหรือขับลำนำประกอบการบรรเลงวงซอล่องน่าน เป็น พ่อเพลงซอ แม่เพลงซอ มีทั้งช่างซอชายและช่างซอหญิง

ช่างปิ่น หรือ จ้างปิ่น (ภาษาถิ่นของภาคเหนือ) หมายถึง เป็นคำที่ใช้เรียกนักดนตรี ผู้ที่ทำหน้าที่ตีตบในวงซอล่องน่าน

ช่างสะล้อ หรือ จ้างสะล้อ (ภาษาถิ่นของภาคเหนือ) หมายถึง เป็นคำที่ใช้เรียกนักดนตรี ผู้ที่ทำหน้าที่สะล้อในวงซอล่องน่าน

ช่างพ้อน หรือจ้างพ้อน (ภาษาถิ่นของภาคเหนือ) หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่พ้อนรำ ประกอบการขับซอล่องน่าน

ปิ่น หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทตีชนิดเดียวกับซึง มี 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ในวงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ จะนิยมใช้ ปิ่นหรือซึง ขนาดเล็ก

สะล้อก๊อบ หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทสีชนิดเดียวกับสะล้อ จะมีลักษณะเด่นอยู่ที่นมหรือหย่อง ใช้ในการวางตำแหน่งของการใช้นิ้วกดสาย เพื่อให้ตรงกับตำแหน่งของเสียงตัวโน้ต สะล้อก๊อบ 1 คัน จะมีนมหรือหย่องอยู่ 9 นมบ้าง 11 นมบ้าง (ในวงซอล่องน่านคณะซอแก้วเจริญศิลป์จะนิยมใช้สะล้อก๊อบ 11 นม

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง วงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย และการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากการวิจัยเรื่อง วงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นายทศพล บุราวัดน์ ตำแหน่ง หัวหน้าวงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านเลขที่ 98 หมู่ 7 เทศบาลตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 กล้องถ่ายภาพนิ่ง
- 2.2 กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว
- 2.3 เครื่องบันทึกเสียง
- 2.4 สมุดจดบันทึก
- 2.5 คอมพิวเตอร์
- 2.6 เครื่องดนตรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย และการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1) หนังสือเรื่อง การดนตรี การขับ การพ้อน ล้านนา ของ ฉิรยุทธ ยวงศรี
- 2) หนังสือเรื่อง ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ของ ผศ.วิมล จิโรจพันธ์, ผศ.ประชิด สกุนะพัทธ์, อุตม เขยกิจวงศ์

- 3) หนังสือเรื่อง ล้านนาคดี นามดูริยางการล้านนา ของ สนั่น ธรรมธิ
- 4) หนังสือเรื่อง ล้านนา สิ่งแวดล้อม สังคม และ วัฒนธรรม ของ สุรพล ดำริห์กุล
- 5) ตำราเรื่อง ดนตรีเบื้องต้น ของ รศ.ดร. โกวิท ษัณธิ์
- 6) ตำราเรื่อง วัฒนธรรมไทย ของ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 7) งานวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยของปราชญ์ของชาวบ้าน ของ กรกฎ

วงศ์สุวรรณ

- 8) วิทยานิพนธ์เรื่อง ซอล่องน่าน กรณีศึกษาคณะพ่อครูคำผาย นุปีง ของ บุรณพันธุ์ ใจหล้า

3.2 รวบรวมข้อมูลจากแหล่งสืบค้นอิเล็กทรอนิกส์

- 1) <http://www.openbase.in.th/node/6557>
- 2) <http://lannawisdoms.exteen.com/20090917/entry>
- 3) <http://homeworkkid.blogspot.com/2014/01/1.html>
- 4) <http://nanwaingsa.myreadyweb.com/article/category-74887.html>

3.3 รวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม

- 1) สัมภาษณ์ นายทศพล บุราวัฒน์ ตำแหน่ง ช่างซอวงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ ใน

หัวข้อ

- ประวัติความเป็นมาและการรวมวงของวงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์
- เพลงที่ใช้บรรเลงในงานมงคล งานอวมงคล และพิธีกรรม

- 2) สัมภาษณ์ นายโกมล สุทธิ ตำแหน่ง ช่างซอวงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ ในหัวข้อ

- เทคนิคการบรรเลงซอ
- การประดิษฐ์เครื่องดนตรี(ซอและปี่)

- 3) สัมภาษณ์ นายณัฐพล สุขใจ ตำแหน่ง ช่างปี่วงซอล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์ ในหัวข้อ

- เทคนิคการบรรเลงปี่

คณะผู้วิจัยมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลในการลงภาคสนาม ดังนี้

- 1) วางแผนการดำเนินงาน
- 2) ศึกษาเส้นทาง การเดินทางไปยังบ้านเลขที่ 98 หมู่ 7 เทศบาลตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- 3) เตรียมแบบฟอร์มและอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์
- 4) ลงพื้นที่จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 รวบรวมข้อมูลจากแหล่งค้นคว้าวิชาการ

- 1) หอสมุดแห่งชาติ
- 2) สำนักงานวิทยบริการและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 3) หอสมุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4) หอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
- 5) สำนักงานหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 6) หอสมุดเยาวชน จังหวัดน่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประเภทของข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของวงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลคูใต้ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

4.2 บทบาทของวงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์

4.3 บทเพลงและทำนองเพลงที่ใช้ในการบรรเลงงานอวมงคล พิธีกรรม และงานมงคลของวงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์

ผลการวิจัย

1. ประวัติของวงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์

1.1 ประวัติส่วนตัว

นายทศพล บุรวิวัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 28 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2531 ปัจจุบันอายุ 29 ปี บ้านเลขที่ 98 หมู่ 7 เทศบาลตำบลคูใต้ อำเภอมือง จังหวัดน่าน บิดาชื่อ นายคำแบ่ง บุรวิวัฒน์ มารดาชื่อ นางคำปวน บุรวิวัฒน์ เป็นบุตรคนที่ 1 ในพี่น้องจำนวน 3 คน ดังนี้

1. นายทศพล บุรวิวัฒน์
2. นายทศพร บุรวิวัฒน์
3. นางสาวศิริโรธร บุรวิวัฒน์

1.2 ประวัติการศึกษา

นายทศพล บุรวิวัฒน์ สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนตรุณวิทยา (เทศบาลบ้านสวนตาล) ตำบลในเวียง อำเภอมือง จังหวัดน่าน สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนนันทบุรีวิทยา ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลล้านนา น่าน ตำบลฝายแก้ว อำเภอมือง จังหวัดน่าน

1.3 การศึกษาด้านดนตรี

นายทศพล บุรวิวัฒน์ เริ่มมีความสนใจทางด้านการซอเมื่อตอนอายุ 13 ปี จากการตามปู่และย่า ไปงานวัดตามประเพณีต่างๆ จึงได้เห็นการบรรเลงซอท้องถิ่น และเริ่มเรียนกับพ่อครูคนแรก คือ พ่อครูคำผาย นูบิง (ศิลาปิน แห่งชาติสาขาการแสดงพื้นบ้าน) โดยเรียนแบบ “มุขปาฐะ และต่อมาจึงได้ไปเรียนกับพ่อครูทองคำ มาละ (เป็นลูกศิษย์ของพ่อครูคำผายอีกที), พ่อครูอินทร์สน ปันคำ (เป็นลูกศิษย์ของพ่อครูไชยลังกา), พ่อครูสมาน กิตติปัญญา, และพ่อครูบุญลวง (ไม่ทราบนามสกุล) จน พ.ศ. 2549 นายทศพล บุรวิวัฒน์ ได้ก่อตั้งวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้วเจริญศิลป์ขึ้น โดยมีสมาชิกคือ นายเกษภ วิชาญ เป็นช่างสะล้อ นายธนวุฒิ เกิดชัย และนายโกวิทย์ เดชสิทธิ์ เป็นช่างปี่ นายทศพล บุรวิวัฒน์ และนางโฉมยงค์ ชิตียะ เป็นช่างซอซอ เมื่อปี 2551 ได้หยุดวงซอท้องถิ่น เพราะได้ลาไปอุปสมบทเป็นพระตามประเพณีทางเหนือ หลังจากบวชได้ 1 ปี 4 เดือน ก็ได้กลับมาทำวงซอท้องถิ่นอีกครั้ง จนถึงปัจจุบัน

วงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์ ได้รับจ้างไปแสดงในงานเทศกาลต่างๆ ทางภาคเหนือจะมีประเพณี 12 เดือน เหมือนทางภาคกลางใน 12 เดือน จะมีงานทุกเดือน เช่น งานเลี้ยงผี งานประเพณีผ้าป่า งานกฐิน งานเปิดกิจการ งานบวช งานแต่งงาน งานวันเกิด งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น การขอขึ้นบ้านใหม่จะขอตั้งแต่การหาช่างมาสร้างบ้านจนบ้านสร้างเสร็จ แล้วก็ขอพรให้ผู้อยู่อาศัยนั้นอยู่เย็นเป็นสุข ถ้างานบวชจะขอถึงเรื่อง

พระคุณพ่อแม่ การทดแทนพระคุณพ่อแม่ ซอถึงตำนานการบวช และการซอถึงเครื่องอัฐบริหารต่างๆ เป็นต้น การแสดงในงานต่าง ๆ นั้น จะนั่งกับพื้น ไม่นิยมยืนหรือนั่งบนเก้าอี้ ที่ไม่นิยมนั้นก็เนื่องจากส่วนประกอบของเครื่องดนตรีและเวลาในการแสดงไม่เอื้ออำนวยต่อการยืนหรือนั่งบนเก้าอี้ ถ้านั่งบนเวที เวทีก็จะสูงประมาณ 30 นิ้ว วงซอล่องล่องน่าน คณะซอแก้วเจริญศิลป์จะมี ซ่างฟ้อนแน่น 2 คน ซ่างปิ่น 2 คน ซ่างสะล้อ 1 คน ซ่างซอผู้ชาย 1 คน ซ่างซอผู้หญิง 1 คน จะเรียกว่า “คู่ถ้อง” ซ่างซอชายจะเป็นคนถาม ซ่างซอหญิงจะเป็นคนตอบ วงซอล่องล่องน่านคณะซอแก้วเจริญศิลป์มีผลงานต่างๆ ดังนี้

ภาพที่ 1 รางวัลชนะเลิศ การประกวดจ้างซอ “อนุสรณ์รอยพระบาทแรกแห่งแผ่นดินน่าน”

ภาพที่ 2 ต้อนรับท่านผู้หญิงศรีศรีคมน์ สุวะดี ในงานเปิดศูนย์ 3 วัย สานใยรักแห่งครอบครัว

วงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์ มีสมาชิกทั้งหมด 7 คน โดยนายทศพล บุรวัฒน์ เป็นผู้ก่อตั้งขึ้น และได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อครูคำผาย นูบึง ศิลปินแห่งชาติ (สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน) ซึ่งมีความสามารถทางด้านการซอและการตีกลองสะบัดชัยน่าน จนเป็นที่ยอมรับทั้งในจังหวัดน่านและจังหวัดใกล้เคียง ให้ไปบรรเลงในงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น งานขอต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานมงคล งานอวมงคล และงานพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

2. บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในโอกาสต่างๆ

การบรรเลงในงานต่างๆ ของวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้วเจริญศิลป์ แบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ งานมงคล งานอวมงคล และพิธีกรรม ซึ่งแต่ละประเภทยังมีการใช้เพลงที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของการใช้เพลงไว้ดังนี้

2.1 งานมงคล จะมีทำนองเพลงที่เพลลินเพลิน น่าฟัง จึงใช้ในงานรื่นเริงต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานขันโตก เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาเพลงที่ใช้ในการซอสำหรับงานมงคลจะใช้ลำดับเพลง ได้แก่ เพลงปิ่นผ้าย เพลงทูลื้อ ฤาษีหลงถ้า เพลงกล่อมนางนอน พม่านางบัวคำ เพลงเขมรปากท่อ เพลงแม่หม้ายก้อม เพลงแม่หม้ายเครือ เพลงลาวเสด็จ เพลงปุมเป้ง เพลงซอพระลอ เพลงซอเจี้ยว (เสเลเมา) เพลงซออ้อ เพลงซอพม่าตะโต้งเต้ง เพลงซอท้องถิ่น เพลงซอลับแลง เพลงลาวครวญ

ในการบรรเลงงานมงคลวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้วเจริญศิลป์ โดยประเภทงานมงคลเริ่มบรรเลงเพลงเหมือนกัน เริ่มจากเพลงพ่อน เช่น เพลงปิ่นผ้าย เพลงทูลื้อ เพลงซอพม่านางบัวคำ เป็นต้น และเพลงซอท้องถิ่น โดยในการซอจะมีเอื้อนขึ้นทล่อนเป็นการเทียบเสียงร้องกับเครื่องดนตรีให้เข้ากัน หลังจากบรรเลงเพลงซอจะบรรเลงเพลงลาเป็นเพลงสุดท้ายชื่อ เพลงอ้อ หรือเพลงซอตำรายา

2.2 งานอวมงคล ได้แก่ งานศพ งานอวมงคลจะไม่นิยมซอและไม่นิยมพ่อน แต่จะเพิ่มเครื่องดนตรีขึ้นมา คือ กลองเต่งถึง และกลองป่องโป้ง บรรเลงในอัตราจังหวะ 2 ชั้น

2.3 งานพิธีกรรม ได้แก่ งานทำบุญร้อยวัน งานไหว้ครู งานขอเลี้ยงผี ผู้วิจัยได้ศึกษาเพลงที่ใช้ในการซอสำหรับงานพิธีกรรมจะใช้ลำดับเพลง ได้แก่ เพลงซอท้องถิ่น เป็นเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้น ลักษณะในการบรรเลงจะไม่ช้าหรือเร็วจนเกินไป ใช้ในงานมงคลและพิธีกรรมต่างๆ เพลงซอลับแลง เป็นเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้น มีจังหวะที่ไม่ช้าหรือเร็วจนเกินไป ใช้ในงานมงคลและพิธีกรรมต่างๆ

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงซอแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ บทเพลงที่ใช้ในงานมงคล บทเพลงที่ใช้ในงานอวมงคล และบทเพลงที่ใช้ในงานพิธีกรรม แต่ละประเภท จะมีการเริ่มต้นด้วยเพลงพ่อนแล้วจบด้วยเพลงลา ส่วนงานอวมงคล จะบรรเลงเพลงพ่อนแต่จะไม่มีการพ่อนนอกจากนี้ยังมีการร้องหรือที่เรียกว่าการซอเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ยกเว้นงานอวมงคล จะไม่นิยมขับซอ เว้นแต่เป็นความต้องการของทางเจ้าภาพ

3. บทบาทของวงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์

คณะซอแก้วเจริญศิลป์ ได้รับงานการแสดงในโอกาสงานต่างๆ ในจังหวัดน่านและจังหวัดใกล้เคียงมาเป็นระยะเวลา 11 ปี โดยรูปแบบของวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้วเจริญศิลป์ วงบรรเลงในงานมงคล ประกอบไปด้วยช่างซอชาย 1 คน ช่างซอหญิง 2 คน ช่างปิ่นเล็ก 1 คน ช่างปิ่นใหญ่ 1 คน ช่างสะล้อ 1 คน ช่างพ่อน 2 คน ส่วนเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ จะมีหรือไม่มีก็ได้ ส่วนวงบรรเลงในงานอวมงคล ประกอบไปด้วย ช่างปิ่นเล็ก 1 คน ช่างปิ่นใหญ่ 1 คน ช่างสะล้อ 1 คน และจะเพิ่มกลองป่องโป้งกับกลองเต่งถึงเข้ามา โดยจะใช้ผู้บรรเลงเพียงคนเดียว

รูปแบบการแต่งกายของวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้วเจริญศิลป์ ผู้ชายจะใส่เสื้อผ้าไหมลายน้ำไหล กางเกงขาวสีดำ ผู้หญิงจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าไหมและนุ่งผ้าขึ้นลายน้ำไหลซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดน่าน ช่าง

พ็อนจะแต่งกายคล้ายๆกับช่างซอหญิง ส่วนนักดนตรีจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าฝ้ายแขนสั้นและนุ่งกางเกงขายาว หากเป็นงานอวมงคลจะสวมเสื้อผ้าสีดำ

ลักษณะของเครื่องดนตรีในจังหวัดน่านที่ใช้บรรเลงในวงซอล่องน่านมีดังนี้ สะล้อก็อบจะมีลูกนับหรือ นม จำนวน 11 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะวางอยู่บนทวน มีระยะห่างแตกต่างกันตามตำแหน่งเสียงแต่ละเสียง ปิน เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดของล้านนาจะมีขนาด 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งให้เสียงทุ้มเหมาะกับการบรรเลงประกอบการขับซอ โดยคณะซอแก้วเจริญศิลป์จะนิยมใช้ขนาดเล็กและขนาดกลาง กลองเต่งถึงมีลักษณะคล้ายกับตะโพนมอญ ส่วนปั้งปั้งมีลักษณะคล้ายตะโพนไทย แต่จะมีลักษณะที่เล็กกว่า จะใช้บรรเลงในงานอวมงคล

ในการบรรเลงจะมีการพ็อนแน่นประกอบ คือ การรำประกอบการแสดงซอล่องน่าน โดยมีลักษณะคล้ายการแสดงยิมนาสตัก ผู้พ็อนจะต้องหงายหลังและแอ่นตัวไปจนศรีษะติดพื้น ผู้ขมนิยมนำบุหรี ธนบัตร และผ้าเช็ดหน้า ไปวางไว้ที่พื้น ให้ช่างพ็อนคาบไปเป็นรางวัล จะพ็อนในช่วงพักการขับซอเป็นระยะเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการแสดงไม่ให้น่าเบื่อ และเพิ่มความสนุกสนานแก่ผู้ชม

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า วงซอล่องน่านคณะซอแก้วเจริญศิลป์ มีผู้ก่อตั้งวงโดยนายทศพล บุรวิวัฒน์ และได้รับการถ่ายทอดจากพ่อครูคำผาย นูปีง (ศิลปินแห่งชาติ) ก่อตั้งวงซอล่องน่านคณะซอแก้วเจริญศิลป์ ในปี พ.ศ. 2549 มีสมาชิกในวงทั้งหมด 7 คน มีโอกาสได้บรรเลงในงานต่างๆ จนได้รับความนิยมในจังหวัดน่าน วงซอล่องน่านคณะซอแก้วเจริญศิลป์ใช้เพลงในการบรรเลงในโอกาสต่างๆ ตามแบบแผน เช่น งานมงคล งานอวมงคล และพิธีกรรม โดยรูปแบบวงจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และการแต่งกายก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของจังหวัดน่านไว้ คือ เสื้อลายน้ำไหล ส่วนเครื่องดนตรีจะมีลักษณะเฉพาะของจังหวัดน่าน นอกจากนี้ยังมีการพ็อนประกอบการบรรเลงดนตรี เพื่อดึงดูดความสนใจและให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานแก่ผู้ชม

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาบทเพลงและทำนองเพลงที่ใช้ในงานประเภทต่างๆ ไว้จำนวน 3 ประเภท ได้แก่ งานมงคล คือ งานบวช โดยขึ้นต้นด้วยเพลงพ็อน จะใช้เพลงปั่นฝ้าย ซอล่องน่าน เพลงลับแลง ลักษณะเพลงดังกล่าวจะไม่นิยมใช้ในงานอวมงคล งานอวมงคลได้แก่ งานศพ จะใช้เพลงปราสาทไหว ส่วนพิธีกรรม จะใช้เพลงเดียวกับงานมงคลแต่จะเปลี่ยนการขับซอไปในแต่ละพิธี

จากการศึกษาวงซอล่องน่านคณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ๊ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นการบรรเลงโดยใช้การขับร้องเป็นภาษาพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์มีความเคลื่อนไหวและมีวิวัฒนาการทั้งที่เกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สังคมภายในกับการติดต่อเกี่ยวกับสังคมอื่นๆที่อยู่ภายนอก ศิลปวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องราวของการรับจากภายนอกเข้ามาผสมและปรับแต่งจากของภายในที่มีแต่อยู่เดิม และมักจะเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรมและระบบความเชื่อ โดยนายทศพล บุรวิวัฒน์ ได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในวงซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการถ่ายทอดทักษะ บางส่วนมีความสนใจฝึกฝนด้วยตนเอง และบางส่วนสืบทอดโดยที่ลูกศิษย์เข้าไปอาศัยอยู่บ้านครู ซึ่งสิ่งที่ได้เรียนรู้คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเดินทางติดตามไปแสดงในงานต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้นอกจากจะทราบถึงประวัติความเป็นมาของวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้วเจริญศิลป์บ้านสมุน ตำบลตุ๊ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ยังทราบถึงบทบาทของวงซอท้องถิ่น และวิธีการบรรเลงระนาด ซอ ปีน และการขับซอ และยังเป็นแนวทางในการอนุรักษ์รูปแบบวงซอท้องถิ่น คณะซอแก้วเจริญศิลป์

เนื่องจากวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้ว เจริญศิลป์เป็นวงดนตรีพื้นบ้านทางภาคเหนือ ที่ใช้ภาษาท้องถิ่น จึงทำให้การเก็บข้อมูลเป็นอุปสรรคในการสื่อสาร การเดินทางไปเก็บข้อมูลมีระยะทางที่ไกล จึงควรเตรียมความพร้อมสำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามให้ได้มากที่สุดและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์

นอกจากวงซอท้องถิ่นคณะซอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลตุ๊ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ยังมีวงซอท้องถิ่นคณะอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงและสามารถศึกษา เก็บข้อมูลในการวิจัยได้ได้เช่น คณะอรุณศิลป์ คณะอินทร์สน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

1. เอกสารและตำรา

ธีรยุทธ ยวงศรี. (2540). *การดนตรี การขับ การพ้อนล้านนา*. สำนักพิมพ์ตรีสิริน.

ยุทธพร นาคสุข. (2550). *วงกลองเมืองน่าน : วงกลองคุ่ม วงกลองอี๊ด วงกลองท้องถิ่น (มั่งลี้ดลี้) และพ้อนท้องถิ่น*. เชียงใหม่ มรดกล้านนา.

2. สัมภาษณ์

ทศพล บุรวัฒน์. (2560, 9 กันยายน). เจ้าของคณะซอแก้วเจริญศิลป์ [บทสัมภาษณ์].

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs
ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
MANAGERIAL POTENTIALS OF SMEs ENTREPRENEURS WITH CAPABILITY TO DEVELOP INTO
GREEN ECONOMY IN NORTHEAST REGION 1

วิไลพร ยาชามป้อม

Vilaiporn Yakampom

อาจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน 394 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีผลการดำเนินงานด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดกำลังคน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : ศักยภาพ, การบริหารจัดการ, เศรษฐกิจสีเขียว, ผู้ประกอบการ SMEs

ABSTRACT

This study aimed at exploring managerial potentials of SMEs entrepreneurs with capability to develop into green economy in Northeast Region 1. This study employed evaluation form of managerial potentials of 394 SMEs entrepreneurs in Northeast Region 1 and the collected data were analyzed by descriptive statistics, frequency and percentage.

The results were as follows. The managerial potentials of SMEs entrepreneurs with capability to develop into green economy in Northeast Region 1 in planning, organizing, and staffing were a good level.

Keywords : POTENTIALS, MANAGEMENT, GREEN ECONOMY, SMEs ENTREPRENEURS

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น ก่อให้เกิดสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงจากระบบการค้าและการลงทุนอย่างเสรี โดยเฉพาะจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่งผลให้ประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทยและกลุ่มประเทศในอาเซียน ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่มีความท้าทายและอุปสรรคต่าง ๆ ประกอบกับประเด็นด้านมาตรฐานและความปลอดภัยระดับสากล เช่น การตระหนักถึงคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงระบบการป้องกันและควบคุมมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่เป็น

ปัจจัยเร่งให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องให้ความสนใจในการปรับปรุงศักยภาพและคุณภาพของผลผลิตและสินค้าของประเทศ นอกจากนี้การแข่งขันการค้าในตลาดโลกที่มีความหลากหลาย รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีพลวัต การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูงและรวดเร็ว ยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแข่งขันทางด้านอุตสาหกรรมในทุกระดับ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพหรือขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ (สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน, 2560 : 10)

การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสีเขียวของกระทรวงอุตสาหกรรมตั้งอยู่บนแนวคิดความสมัครใจของสถานประกอบการที่ต้องการดำเนินธุรกิจให้เป็นมิตรกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ ในอดีต UNIDO ได้ริเริ่มนโยบายสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Industry) ในปี พ.ศ.2552 และได้เริ่มสร้างกรอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnership) ในปี พ.ศ.2554 แต่แนวทางการส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียวของ UNIDO ยังเป็นนามธรรมและขาดขั้นตอนการพัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว ทำให้สถานประกอบการอุตสาหกรรมไม่ทราบว่าต้องเริ่มดำเนินการได้อย่างไร เพื่อให้แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวให้เป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้นำหลักการบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management - TQM) ผสมกับหลักการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Triple Bottom Line) พัฒนาและปรับปรุงเป็นหลักการของ “อุตสาหกรรมสีเขียว” บนพื้นฐานของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน, 2560 : 11)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ SMEs ในกลุ่มจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการดำเนินธุรกิจในรูปแบบนิติบุคคล โดยมีจำนวนของธุรกิจ 9,494 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า,2559) การติดต่อการค้าขายแดนกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การค้าขายแดนเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งจะพิจารณาได้จากสถิติโครงสร้างสินค้าส่งออกระหว่างประเทศ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวช่วงเดือนมกราคม – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 พบว่า มีอัตราการซื้อขายสินค้าชายแดนที่ 336.6ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การค้าขายแดนช่วงเดือนมกราคม-เดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 มีอัตราการซื้อขายที่ 352.9 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 4.83 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า,2559) ถึงแม้ตัวเลขดังกล่าวจะเป็นภาพรวมของสินค้าทั้งสินค้าเกษตร สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าแร่และเชื้อเพลิงก็ตาม แต่ก็ยังเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นการเติบโตทางการค้าระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงในด้านความพร้อมขององค์กรภาคเอกชนที่จะก้าวไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว มุมมองความต้องการของผู้บริโภคภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว และการส่งเสริมของภาครัฐในการพัฒนามาตรฐานทางการดำเนินธุรกิจไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวได้เป็นอย่างดี และผลสุดท้ายปลายทางคือการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การเติบโตของเศรษฐกิจและการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ศูนย์วิจัยและนวัตกรรม
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs หมายถึง กิจกรรมในการดำเนินงานขององค์กรทางด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดกำลังคน

1.1 ด้านการวางแผน หมายถึง ศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในด้านการวางแผน ในที่นี้คือ มีการปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดทำแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และมีการนำปัญหาในการดำเนินงานมาปรับปรุง

1.2 ด้านการจัดองค์กร หมายถึง ศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในด้านการจัดองค์กร ในที่นี้คือ มีการแบ่งงานและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน พนักงานสามารถตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบและมีการกำหนดกฎระเบียบ (หรือข้อบังคับ) ในการปฏิบัติงานของพนักงาน

1.3 ด้านการจัดกำลังคน หมายถึง ศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในด้านการจัดกำลังคน ในที่นี้คือ มีการกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกพนักงานเข้าทำงาน มีการชี้แจงเกี่ยวกับการรับค่าตอบแทนในการทำงานให้แก่พนักงานทราบ และมีการส่งพนักงานเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานภายนอก

2. เศรษฐกิจสีเขียว หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางด้านการบริหารจัดการ โดยให้ความสำคัญกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสร้างสรรค์สังคมและความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่ดี

3. มาตรฐานในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจสีเขียว หมายถึง เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่มุ่งสู่ความเป็นเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร และการจัดกำลังคน

4. ผู้ประกอบการ SMEs หมายถึง ผู้ดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการและการค้าขายแดนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ที่มีจำนวนการจ้างงานสำหรับกิจการค้าส่งขนาดกลางไม่เกิน 50 คน ขนาดย่อมไม่เกิน 25 คน และกิจการค้าปลีกขนาดกลางไม่เกิน 30 คน ขนาดย่อมไม่เกิน 15 คน

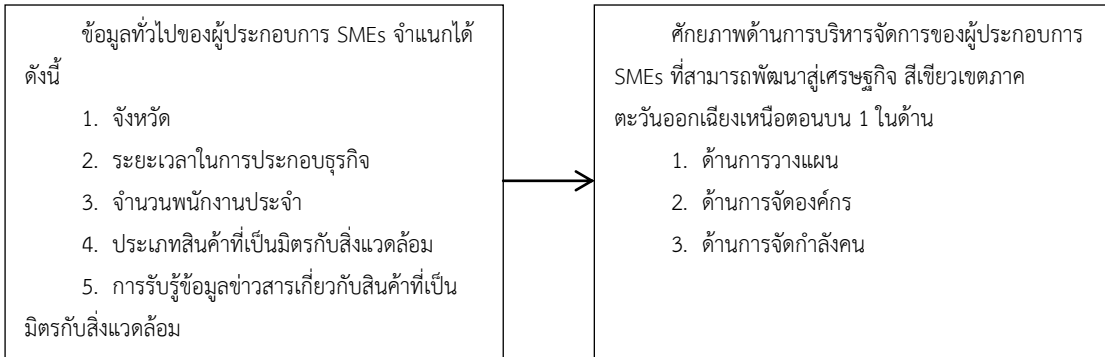
5. เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 หมายถึง ผู้ประกอบการ SMEs ที่เป็นนิติบุคคลในกลุ่ม 5 จังหวัด คือ จังหวัดเลย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดบึงกาฬ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะศึกษาถึงศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแนวคิดของเศรษฐกิจมิ เกาซารี มากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดการกำลังคน สามารถสรุปกรอบแนวคิดของการศึกษาได้ดังภาพประกอบที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้ประกอบการ SMEs เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 9,494 ราย และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 ราย

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นปัจจัยที่ทำการศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดกำลังคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิดและงานวิจัยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ SMEs ประกอบด้วย จังหวัด ระยะเวลาในการประกอบธุรกิจ จำนวนพนักงานประจำ ประเภทสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดกำลังคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากรายชื่อของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในกลุ่ม จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งสิ้น 394 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องและนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ SMEs สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบประเมินศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมีปัจจัยที่นำมาประเมินศักยภาพ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการจัดกำลังคน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ โดยมีเกณฑ์การวัดศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งอ้างอิงตามเกณฑ์การประเมินการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มี 3 ระดับ คือ ระดับดีเยี่ยม ตราสัญลักษณ์ G สีทอง ระดับดีมาก ตราสัญลักษณ์ G สีเงิน และระดับดี ตราสัญลักษณ์ G สีทองแดง (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งแวดล้อม, 2560) โดยผู้ทำการวิจัยได้ทำการเสนอการประเมินศักยภาพการดำเนินธุรกิจระดับที่หนึ่ง หมายถึง ศักยภาพการดำเนินธุรกิจในระดับพอใช้ ซึ่งหมายความว่าผลการดำเนินงานที่ระบุถึงความไม่มีหรือไม่มีการดำเนินการตามข้อคำถาม ระดับที่สอง หมายถึง ศักยภาพการดำเนินธุรกิจในระดับดี หมายถึงผลการดำเนินงานที่ระบุถึงการดำเนินการบ้าง แต่ไม่เป็นทางการหรือไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่มีการพูดคุยหรือมีแต่ไม่เพียงพอ ระดับที่สาม หมายถึง ศักยภาพการดำเนินในระดับดีมาก หมายความว่าผลการดำเนินงานที่ระบุว่ามีมีการดำเนินการและมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีอย่างเพียงพอ

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กรและด้านการจัดกำลังคน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และค่าร้อยละของศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ปัจจัยประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด	ร้อยละ(ความถี่)				
		จังหวัด เลย n=60	จังหวัด อุดรธานี n=218	จังหวัด หนองคาย n=68	จังหวัด หนองบัวลำภู n=35	จังหวัด บึงกาฬ n=13
ด้านการวางแผน						
1. มีการปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน	1. ไม่มีการดำเนินการ (ระดับพอใช้)	26.70 (16)	13.70 (30)	22.00 (15)	25.70 (9)	38.50 (5)
	2. มีการประชุม/พูดคุยกัน (ระดับดี)	68.30 (41)	50.50 (110)	72.10 (49)	62.90 (22)	46.20 (6)
	3. มีรูปแบบการประชุมอย่างชัดเจน (ระดับดีมาก)	5.00 (3)	35.80 (78)	5.90 (4)	11.40 (4)	15.40 (2)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด	ร้อยละ(ความถี่)				
		จังหวัด เลย n=60	จังหวัด อุดรธานี n=218	จังหวัด หนองคาย n=68	จังหวัด หนองบัวลำภู n=35	จังหวัด บึงกาฬ n=13
2. มีการจัดทำ แผนการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพ	1. ไม่มีการจัดทำแผน (ระดับพอใช้)	26.70 (16)	8.70 (19)	22.10 (15)	14.30 (5)	7.70 (1)
	2. มีการจัดทำแผนแต่ ไม่มีการบันทึก (ระดับดี)	51.70 (31)	57.30 (125)	70.60 (48)	62.90 (22)	69.20 (9)
	3. มีการจัดทำแผน และบันทึกไว้ (ระดับดีมาก)	21.70 (13)	34.00 (74)	7.40 (5)	22.80 (8)	23.10 (3)
3. มีการ ดำเนินการตาม แผนที่วางไว้	1. ไม่มีการดำเนินการ ตามแผน (ระดับพอใช้)	20.00 (12)	11.50 (25)	11.80 (8)	14.30 (5)	61.54 (8)
	2. มีการดำเนินการ ตามแผนงานบางส่วน ตามสถานการณ์ (ระดับดี)	63.30 (38)	39.00 (85)	83.80 (57)	68.60 (24)	23.08 (3)
	3. มีการดำเนินการตาม แผนงาน (ระดับดีมาก)	16.70 (10)	49.50 (108)	4.40 (3)	17.10 (6)	15.38 (2)
4. มีการนำ ปัญหาในการ ดำเนินงานมา ปรับปรุง	1. ไม่มีการนำปัญหา ปรับปรุงแผน (ระดับ พอใช้)	15.00 (9)	11.00 (24)	10.30 (7)	8.60 (3)	7.70 (1)
	2. มีการนำปัญหา ปรับปรุงบ้าง (ระดับดี)	61.70 (37)	42.20 (92)	67.60 (46)	37.10 (13)	61.50 (8)
	3. มีการนำปัญหา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ระดับดีมาก)	23.30 (14)	46.80 (102)	22.10 (15)	54.30 (19)	30.80 (4)
ด้านการจัดองค์กร						
1. มีการแบ่งงาน และหน้าที่ความ รับผิดชอบอย่าง ชัดเจน	1. ไม่มีการแบ่งงาน (ระดับพอใช้)	15.00 (9)	15.10 (33)	16.20 (11)	14.30 (5)	23.10 (3)
	2. มีการแบ่งงานพร้อม หน้าที่แต่ไม่มีการบันทึก (ระดับดี)	68.30 (41)	60.60 (132)	73.50 (50)	62.90 (22)	69.20 (9)
	3. มีการแบ่งงานพร้อม หน้าที่และมีการบันทึก อย่างชัดเจน (ระดับดีมาก)	16.70 (10)	24.30 (53)	10.30 (7)	22.80 (8)	7.70 (1)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด	ร้อยละ(ความถี่)				
		จังหวัด เลย n=60	จังหวัด อุดรธานี n=218	จังหวัด หนองคาย n=68	จังหวัด หนองบัวลำภู n=35	จังหวัด บึงกาฬ n=13
2. พนักงาน สามารถตัดสินใจ ในงานที่ รับผิดชอบ	1. ไม่ได้ (ระดับพอใช้)	20.00 (12)	12.40 (27)	1.50 (1)	20.00 (7)	30.80 (4)
	2. ได้ในบางกรณี (ระดับดี)	65.00 (39)	62.80 (137)	91.20 (62)	80.00 (28)	61.50 (8)
	3. ได้โดยไม่ต้องถาม เจ้าของกิจการ (ระดับดี มาก)	15.00 (9)	24.80 (54)	7.30 (5)	0 (0)	7.70 (1)
3. มีการกำหนด กฎระเบียบ(หรือ ข้อบังคับ)ในการ ปฏิบัติงานของ พนักงาน	1. ไม่มีการกำหนด กฎระเบียบ (ระดับ พอใช้)	16.70 (10)	17.00 (37)	20.60 (14)	8.60 (3)	38.50 (5)
	2. มีการกำหนด กฎระเบียบแต่ไม่มีการ บันทึก (ระดับดี)	61.70 (37)	56.40 (123)	69.10 (47)	74.30 (26)	30.80 (4)
	3. มีการกำหนด กฎระเบียบและมีการ บันทึกอย่างชัดเจน (ระดับดีมาก)	21.70 (13)	26.60 (58)	10.30 (7)	17.10 (6)	30.80 (4)
ด้านการจัดกำลังคน						
1. มีการกำหนด คุณสมบัติในการ คัดเลือกพนักงาน เข้าทำงาน	1. ไม่มีการกำหนด คุณสมบัติ (ระดับพอใช้)	35.00 (21)	10.10 (22)	14.70 (10)	17.10 (6)	15.40 (2)
	2. มีการกำหนด คุณสมบัติแต่ไม่มีการ บันทึก (ระดับดี)	56.70 (34)	32.10 (70)	76.50 (52)	65.80 (23)	69.20 (9)
	3. มีการกำหนด คุณสมบัติและมีการ บันทึกอย่างชัดเจน (ระดับดีมาก)	8.30 (5)	57.80 (126)	8.80 (6)	17.10 (6)	15.40 (2)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด	ร้อยละ(ความถี่)				
		จังหวัด เลย n=60	จังหวัด อุดรธานี n=218	จังหวัด หนองคาย n=68	จังหวัด หนองบัวลำภู n=35	จังหวัด บึงกาฬ n=13
2. มีการชี้แจง เกี่ยวกับการรับ ค่าตอบแทนใน การทำงานให้แก่ พนักงานทราบ	1. ไม่มีการชี้แจง (ระดับ พอใช้)	21.70 (13)	4.20 (9)	17.60 (12)	5.70 (2)	23.10 (3)
	2. มีการชี้แจงทาง วาจาให้พนักงานทราบ (ระดับดี)	63.30 (38)	62.80 (137)	70.60 (48)	77.20 (27)	76.90 (10)
	3. มีการชี้แจงเป็น เอกสารให้พนักงาน ทราบ (ระดับดีมาก)	15.00 (9)	33.00 (72)	11.80 (8)	17.10 (6)	0 (0)
3. มีการส่ง พนักงานเข้าร่วม อบรมกับหน่วย งานภายนอก	1. ไม่มี (ระดับพอใช้)	48.30 (29)	24.30 (53)	30.90 (21)	68.60 (24)	53.80 (7)
	2. มีการให้พนักงาน เข้าร่วมอบรมเป็น บางครั้ง (ระดับดี)	43.30 (26)	40.40 (88)	63.20 (43)	31.40 (11)	46.20 (6)
	3. มีการให้พนักงาน เข้าร่วมอบรมเป็น ประจำ (ระดับดีมาก)	8.40 (5)	35.30 (77)	5.90 (4)	0 (0)	0 (0)

จากตารางที่ 1 พบว่า ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียวด้านการวางแผน ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ในข้อที่มีการปรึกษาหารือ เพื่อวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดมีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย มีจำนวน 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.30 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 110 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.50 จังหวัดหนองคาย จำนวน 49 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.10 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.90 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 6 ราย คิดเป็น 46.20

มีการจัดทำแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดมีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย มีจำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.70 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 125 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.30 จังหวัดหนองคาย จำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 70.60 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.90 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 9 ราย คิดเป็น 69.20

มีการดำเนินตามแผนที่วางไว้ ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี จังหวัดที่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย จำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.30 จังหวัดหนองคาย จำนวน 57 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.80 และจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.60 ส่วนจังหวัดที่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.54 และจังหวัดที่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.50

มีการนำปัญหาในการดำเนินงานมาปรับปรุง ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี จังหวัดที่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย จำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.70 จังหวัดหนองคาย มีจำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 67.60 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.50 ส่วนจังหวัดที่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 102 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.80 และจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.30

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียวด้านการจัดองค์กร ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ในข้อที่มีการแบ่งงานและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดมีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย มีจำนวน 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.30 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 132 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.60 จังหวัดหนองคาย จำนวน 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 73.50 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.90 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.20

พนักงานสามารถตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดมีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย จำนวน 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.00 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 137 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.80 จังหวัดหนองคาย จำนวน 62 ราย คิดเป็นร้อยละ 91.20 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 80 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.50

มีการกำหนดกฎระเบียบ (หรือข้อบังคับ) ในการปฏิบัติงานของพนักงาน ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี จังหวัดที่มีผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย จำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.70 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 123 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.40 จังหวัดหนองคาย จำนวน 47 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.10 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 74.30 ส่วนผู้ประกอบการ SMEs จังหวัดบึงกาฬ มีศักยภาพอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.50

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียวด้านการจัดกำลังคน ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ในข้อที่มีการกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกพนักงานเข้าทำงาน ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย จำนวน 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.70 จังหวัดหนองคาย จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.50 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.80 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.20 ส่วนผู้ประกอบการ SMEs จังหวัดอุดรธานีมีศักยภาพอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 126 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.80

มีการชี้แจงเกี่ยวกับการรับค่าตอบแทนในการทำงานให้แก่พนักงานทราบ ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดมีศักยภาพอยู่ในระดับดี ได้แก่ จังหวัดเลย จำนวน 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.30 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 137 ราย คิดเป็นร้อยละ 62.80 จังหวัดหนองคาย จำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 70.60 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.20 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.90

มีการส่งพนักงานเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานภายนอก ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับพอใช้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ จังหวัดเลย จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.30 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.60 และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.80 ส่วนจังหวัดที่ผู้ประกอบการ SMEs มีศักยภาพอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 88 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.40 และจังหวัดหนองคาย จำนวน 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.20

สรุปผลการศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในด้านการวางแผน พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดส่วนใหญ่ได้มีการ

ดำเนินการในระดับที่ดี มีเพียงจังหวัดบึงกาฬเท่านั้นที่มีผลการศึกษาระดับพอใช้ในการไม่ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ สำหรับด้านการจัดองค์กร พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs อยู่ระดับที่ดีและดีมาก ตามลำดับ ส่วนผลการศึกษาระดับพอใช้ พบว่าผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดบึงกาฬไม่มีการกำหนดกฎระเบียบการทำงานของพนักงาน ในขณะที่ด้านการจัดกำลังคน พบว่า ส่วนใหญ่มีศักยภาพในระดับดีและดีมาก ตามลำดับ โดยผลการดำเนินงานในระดับพอใช้ของกลุ่มจังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ การไม่มีการส่งพนักงานเข้าร่วมการอบรมกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ด้านการวางแผน พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการในระดับที่ดี มีเพียงจังหวัดบึงกาฬเท่านั้นที่มีผลการศึกษาระดับพอใช้ในการไม่ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เนื่องจากการดำเนินงานในธุรกิจ SMEs จะต้องดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้บางส่วน แต่บางครั้งอาจจะต้องมีการปรับแผนการดำเนินงานตามสถานการณ์ในการดำเนินธุรกิจ เช่น การเกิดปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม สภาพดิน ฟ้า อากาศ ตลอดจนสภาพทางด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้การวางแผนการดำเนินงานอาจมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของฉมาลิตา ทาศรีภูและคณะ (2554) ศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า การดำเนินธุรกิจแบบองค์รวมที่มีการพัฒนาอนุรักษ์ ความถูกต้อง จริยธรรม มีการวางแผน กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ค่านิยมองค์กร ดำเนินงานและติดตามกำกับ ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และยังสอดคล้องกับแนวความคิดของเศรษฐกิจพอเพียง เกษชาธิ กล่าวว่าการวางแผนเมื่อกำหนดขึ้นแล้ว การนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิควิธีการเพื่อผลักดันให้ทรัพยากรที่ต้องใช้ในแผนได้ทำงานตามหน้าที่และจะต้องพยายามปรับแผนและสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกันตลอดเวลา

ด้านการจัดองค์กร พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการในระดับที่ดี มีเพียงจังหวัดบึงกาฬเท่านั้นที่มีผลการดำเนินงานระดับพอใช้ในการกำหนดกฎระเบียบ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจด้านการจัดการถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการการมอบหมายงานหรือภาระหน้าที่ให้แก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายและจะต้องมีการปฏิบัติงานตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงาน ตลอดจนสอดคล้องกับกฎหมายแรงงานต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของฉมาลิตา ทาศรีภูและคณะ (2554) ศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้ธุรกิจประสบความสำเร็จการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียว นอกจากมีโครงสร้างหลักในองค์กรแล้วยังต้องมีกฎหมาย มาตรฐานและข้อบังคับที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคได้ และต้องพึงพาการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในด้านข้อมูล ด้านความรู้ เงินทุนในการดำเนินธุรกิจ กฎหมาย มาตรฐานและข้อบังคับที่ถูกต้อง ชัดเจน และการสนับสนุนการผู้บริโภคเพราะหากไม่มีผู้บริโภคต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์สีเขียวธุรกิจสีเขียวและไม่สามารถอยู่รอดได้และยังสอดคล้องกับแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง เกษชาธิ กล่าวว่าการจัดโครงสร้างองค์กรวิสาหกิจ SMEs ที่มีประสิทธิภาพควรเป็นโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน ทำให้เกิดความคล่องตัว และลดความล่าช้าในการดำเนินงาน สิ่งงานได้อย่างทันที่

ด้านการจัดกำลังคน พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ทุกจังหวัดส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการในระดับที่ดี มีจังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดบึงกาฬ มีผลการดำเนินงานระดับพอใช้ในด้านไม่มีการส่งพนักงานเข้าร่วม

อบรมกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเนื่องผู้ประกอบการ SMEs นั้นเป็นการดำเนินธุรกิจที่มีขนาดเล็ก มีลูกจ้างจำนวนไม่มากและการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นในรูปแบบของครอบครัว จึงทำให้การส่งคนงานเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นอาจจะน้อยหรืออาจจะไม่มี แต่ในด้านการแบ่งงานและหน้าที่รับผิดชอบให้แก่พนักงานนั้นทางหน่วยงานได้มีการกำหนดไว้ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการรับสมัครพนักงานและมีการแจ้งให้พนักงานทราบล่วงหน้าว่าจ้างจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างไรในหน่วยงานสอดคล้องกับงานวิจัยของฉันทอง ทาศรีภูและคณะ (2554) ศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า การดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวขององค์กรมีการตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชน มีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของตน ผู้ประกอบการจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงที่จะประกอบธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวอย่างแท้จริง ยึดมั่นในหลักการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พนักงาน หมั่นหาโอกาสในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับธุรกิจของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

เมื่อพิจารณาถึงก้าวแรกสู่ความเป็นเศรษฐกิจสีเขียว (Growing the Green) เป็นขั้นตอนที่องค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการลงทุน ส่งเสริมความต้องการทางด้านสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับสังคมซึ่งประกอบด้วย การปรับปรุงกระบวนการทางการค้าและมุ่งเน้นสินค้าและบริการทางด้านสิ่งแวดล้อม การจัดทำหน้าที่ลดการใช้พลังงาน และการสนับสนุนความเป็นผู้ประกอบการในการจ้างแรงงาน พบว่า ศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดอุดรธานี มีศักยภาพที่จะพัฒนาเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียวเป็นอันดับหนึ่งของเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 รองลงมาเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบึงกาฬตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอข้อเสนอแนะในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียวเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผน ผู้ประกอบการ SMEs ควรมีการดำเนินการวางแผนและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้อาจทำการบันทึกอย่างสรุปเพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากและควรทำการติดตามผลการดำเนินธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำการประเมินสถานการณ์และปรับเปลี่ยนแผนงานให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ ในการวางแผนการดำเนินธุรกิจนั้นควรแนะนำให้ผู้ประกอบการคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อ การประเมินธุรกิจ เช่น ศักยภาพของพนักงาน นโยบายของภาครัฐ การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี เป็นต้น

1.2 ด้านการจัดองค์กร ผู้ประกอบการ SMEs ควรมีการออกกฎระเบียบที่จำเป็นในการทำงานโดยรูปแบบของกฎระเบียบอาจอยู่ในรูปแบบของข้อตกลงในการทำงานร่วมกันและทำการชี้แจงอย่างไม่เป็นทางการหรือการพูดคุยเพื่อชี้แจงเหตุผลให้พนักงานเข้าใจ เช่น เงื่อนไขการทำงานต่างๆ และกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการประหยัดพลังงาน เป็นต้น

1.3 ด้านการจัดกำลังคน ผู้ประกอบการ SMEs ควรมีความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการศึกษาความต้องการในการพัฒนาธุรกิจ เพื่อออกแบบหลักสูตรการอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาช่องทางในการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับผู้ประกอบการเพื่อสร้างความ

เข้าใจอันดีและสร้างช่องทางในการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญของการฝึกอบรมให้กับพนักงาน ในกรณี
ที่ผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กไม่สะดวกในการส่งพนักงานเข้าร่วม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการ
เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของพนักงาน เช่น การลงบทความทางเว็บไซต์ การส่งเอกสาร
ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญและตระหนักในรายละเอียดของการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง
กับกับการวางแผน การดำเนินการ การควบคุมการทำงานขององค์การรวมทั้งการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง
และทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2559). **วิเคราะห์ธุรกิจกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ปีงบประมาณ เลย
หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี**. กรุงเทพฯ : กระทรวงพาณิชย์
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2561). **ตราสัญลักษณ์ G (Green Production)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
https://scpdatacenter.deqp.go.th/artivies_etail.php?id=37 [11 กุมภาพันธ์ 2561].
- ฉมาลีสา ทาศรีภู, ตรงชนก บุรณะวัฒนา, ธนารัตน์ เพ็ธพรายวงค์, และราชา มหากันธา. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2554).
แนวทางการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดธุรกิจสีเขียวสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 : 19-27.
- เศรษฐภูมิ เถาซารี. (กันยายน 2558). “การบริหารวิสาหกิจ SMEs ไทยสู่ความยั่งยืน”. อินดัสเทรียล เทคโนโลยี.
ปีที่ 21 ฉบับที่ 274 : 108-114
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). **แบบประเมินศักยภาพ
วิสาหกิจชุมชน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2555)**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา [http://nayaiam/chanthaburi.
doae.go.th/pdf/visahakit%20test%2055.pdf](http://nayaiam/chanthaburi.doae.go.th/pdf/visahakit%20test%2055.pdf). [2 กุมภาพันธ์ 2560],
- สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน. (2560). **คู่มืออุตสาหกรรมสีเขียว**. กรุงเทพฯ : กรมโรงงาน
อุตสาหกรรม.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2543). **หลักการบริหาร : การวางแผน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
TOURISM POTENTIAL IN MUEN-WAI SUBDISTRICT MUEANG DISTRICT
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ลักขมี โขมโนทัย¹ เอกชัย ปานมาก² จิระพงษ์ พนาวงค์³ และ กนกมน รุจิรกุล⁴
Laksamee Khomnotai¹, Akekachai Panmak², Jirapong Panawong³
and Kanokmon Rujirakul⁴

^{1,2,3,4}อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา

บทคัดย่อ

ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ถือเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีสถานที่ที่น่าสนใจหลายแห่งที่เหมาะสมต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว หากแต่ยังขาดช่องทางและสื่อการประชาสัมพันธ์ที่ดีจึงไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป จากปัญหาที่เกิดขึ้นคณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ที่สำคัญและมีความน่าสนใจภายในตำบลหมื่นไวย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้จัดประเภทแหล่งท่องเที่ยวและนำไปพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมในอนาคต ผลจากการศึกษาพบว่า สถานที่ที่น่าสนใจภายในตำบลหมื่นไวยมีการกระจายตัวอยู่ในเกือบทุกหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และขนบประเพณีที่สืบทอดกันมา ทั้งนี้ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้พัฒนาสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับตำบลหมื่นไวยโดยอาจมุ่งเน้นด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

คำสำคัญ : ท่องเที่ยวหมื่นไวย, แหล่งท่องเที่ยวหมื่นไวย, ตำบลหมื่นไวย

ABSTRACT

Muen-Wai sub-district is one of communities in Nakhon Ratchasima that has several interesting places for tourism. Many people do not know Muen-Wai, since they lack the appropriate publicizing and suitable publicizing channel. This research aims to study the detail of interesting places in Muen-Wai. After that we categorizes the tourist attractions based on the information of each place. The results from this study can be used as information to create the proper media for promoting Muen-Wai tourism. Moreover, such a media should contain the information to encourage the tourists to pay more.

Keywords : Muen-Wai Tourism, Muen-Wai Tourist Attractions, Muen-Wai Subdistrict

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้มหาศาลให้กับนานาประเทศ (Khosravi and Lim. 2013, 636) เช่นเดียวกับประเทศไทย ปัจจุบันรัฐบาลได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยหนึ่งในเป้าหมายของการกำหนดยุทธศาสตร์คือการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการ

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2014, ค) ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่รัฐบาลให้ความสำคัญและส่งเสริมเพื่อสร้างรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับชุมชน

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นลำดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นลำดับที่ 1 ของประเทศ จังหวัดนครราชสีมายังเป็นจังหวัดที่มีสำคัญเนื่องจากเป็นจังหวัดที่เปรียบเสมือนประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งยังถูกจัดเป็นหนึ่งในเมืองหลักทางด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นแหล่งที่มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เมื่อครั้งอดีตจังหวัดนครราชสีมา หรือ โคราช ถือได้ว่าเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยาได้โปรดให้ย้ายเมืองโคราชมาสร้างเป็นเมืองที่มีป้อมปราการ คือ เมืองโคราชปุระ และ เมืองเสมา จากนั้นได้ตั้งนามเมืองขึ้นใหม่จากการนำชื่อป้อมปราการทั้งสองมารวมกันเป็น นครราชสีมา แต่ “โคราช” ซึ่งเป็นชื่อดั้งเดิมของเมืองยังคงเป็นชื่อที่ถูกเรียกขานกันอยู่ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน เมืองนครราชสีมาในอดีตมีการสร้างกำแพงก่อด้วยอิฐมีใบเสมาล้อมรอบ มีป้อมตามกำแพงเมือง ๑๕ ป้อม มีประตูเมืองสร้างจากศิลาแลงทั้งหมด 4 ประตู ตั้งอยู่ที่ 4 ทิศ ซึ่งมีชื่อดังต่อไปนี้ (จังหวัดนครราชสีมา. 2013)

ประตูทางด้านทิศเหนือชื่อว่าประตูพลแสน หรือ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าประตูน้ำ

ประตูทางด้านทิศใต้ชื่อว่าประตูไชยณรงค์ หรือ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าประตูผี

ประตูทางด้านทิศตะวันออกชื่อว่าประตูพลล้าน หรือ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าประตูตะวันออก

ประตูทางด้านทิศตะวันตกชื่อว่าประตูชุมพล

ประตูเมืองเดิมที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่ คือ ประตูชุมพล แต่ภายหลังได้มีการก่อสร้างประตูเมืองทั้งสี่ขึ้นใหม่ในบริเวณที่ตั้งเดิมของแต่ละประตู นอกเหนือจากประตูเมืองทั้งสี่ที่กล่าวแล้วนครราชสีมายังมีโบราณสถาน และเรื่องราวต่าง ๆ ที่คงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกมากมาย เช่น วิหารกรมทุ่งสัมฤทธิ์ เทศกาลขนมจีนประโดก วัดศาลาลอย ปราสาทหินพิมาย และโบสถ์กลางน้ำ 300 ปี เป็นต้น

ในด้านการท่องเที่ยวระดับชุมชน ตำบลหมื่นไวยถือเป็นอีกหนึ่งตำบลของจังหวัดนครราชสีมาที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นตำบลเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งชาวชุมชนหมื่นไวยยังคงสืบสานวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่ครั้งอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การใช้ภาษาโคราชในการสื่อสาร ตำบลหมื่นไวยในปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งยังเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ชนิดหนึ่งที่ขึ้นชื่อมากที่สุดในจังหวัดอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านประโดก หมู่ 2 บ้านหมื่นไวย หมู่ 3 บ้านโนนตาสุก หมู่ 4 บ้านโพนสูง หมู่ 5 บ้านคลองบริบูรณ์ หมู่ 6 บ้านโคกไผ่ หมู่ 7 บ้านหนองนาหลุม หมู่ 8 บ้านโคกผางาด และหมู่ 9 บ้านโคกไผ่สอง (อบต.หมื่นไวย. 2013c) นอกจากการมีมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นภาษาโคราชที่สืบสานกันมาอย่างยาวนานแล้วตำบลหมื่นไวยยังเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ชนิดหนึ่งที่ขึ้นชื่อมากที่สุดในจังหวัดอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา นั่นคือ ขนมจีน หากแต่เป็นที่รู้จักในนามของ “ขนมจีนประโดก” ที่ถูกตั้งชื่อตามหมู่บ้านประโดก (หมู่ 1) ที่เป็นแหล่งผลิตเส้นขนมจีนดังกล่าว นอกเหนือจากเส้นขนมจีนเลื่องชื่อแล้วภายในตำบลหมื่นไวยยังมีสิ่งที่น่าสนใจอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งเป็นที่ภาคภูมิใจของชาวตำบลหมื่นไวยหากแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ทั้งนี้สถานที่ดังกล่าวเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวด้านศาสนา โบราณสถานศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ด้านการทำขนมจีนแบบดั้งเดิมของชาวประโดก โบสถ์กลางน้ำอายุ 300 ปี สะพานเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี เป็นต้น รวมไปถึงการมีมรดกทางภูมิปัญญาที่ชาวตำบลหมื่นไวยภาคภูมิใจจากแต่มิน้อยคนนักที่จะรู้จักนั่นก็คือ หมอพื้นบ้านในด้านการรักษากระดูกที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยาวนาน (อบต.หมื่นไวย. 2013b)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าภายในตำบลหมื่นไวย มีหลายสิ่งที่น่าสนใจไม่แพ้เส้นขนมจีนประโดกหากแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปเนื่องจากขาดสื่อในการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพื่อเป็นการยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลหมื่นไวย และเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลหมื่นไวย (อบต.หมื่นไวย. 2013a) ทางคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่น่าสนใจภายในตำบลหมื่นไวย เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ทราบ ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านศาสนา โบราณสถานศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสถานที่ที่น่าสนใจภายในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและจำแนกแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้จากการไปใช้ในการพัฒนาสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่อยู่ของผู้รับสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญา ภายในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

อบต.หมื่นไวย หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่อยู่ของผู้รับสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญา ศูนย์การเรียนรู้ หรือ สถานที่ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ ที่อยู่ภายในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ตัวแทนจาก อบต.หมื่นไวย หมายถึง นายก อบต.หมื่นไวย

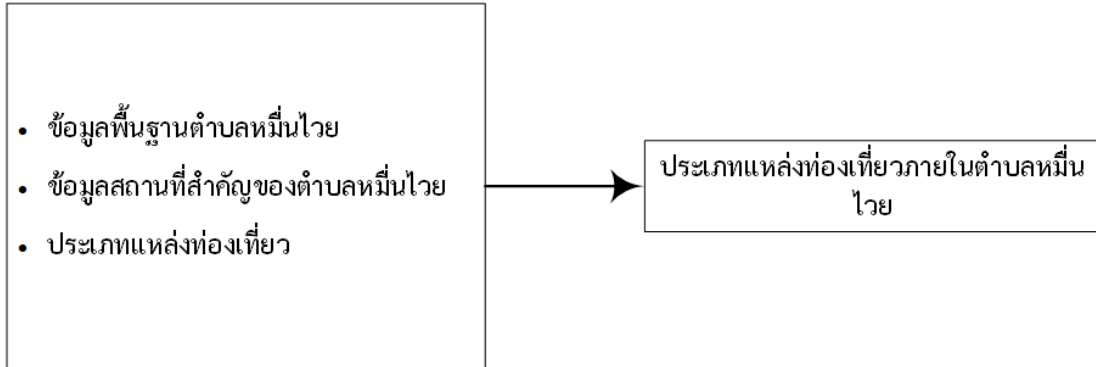
ตัวแทนจากชุมชน หมายถึง ผู้ที่ถูกคัดเลือกจากตัวแทน อบต.หมื่นไวยให้เป็นตัวแทนจากชุมชนตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ กำนันตำบลหมื่นไวยและผู้ใหญ่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านภายในตำบลหมื่นไวย รวมจำนวน 10 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ผู้คนส่วนใหญ่ชื่นชอบเนื่องจากสามารถผ่อนคลายความเครียดจากงานที่ทำอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้การที่มนุษย์จะเดินทางเพื่อไปท่องเที่ยวที่ใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่เป็นแรงจูงใจให้ไปท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ถึง 12 ประเภท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2553. 18-20; สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2014) ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ้าปูร้อนธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด แหล่งท่องเที่ยวประเภทภูเขาดอก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ และ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง

จากความหลากหลายในด้านรูปแบบการท่องเที่ยวนำมาสู่กรอบแนวคิดในการจำแนกประเภทแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวย เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวยให้มีความเหมาะสม ทั้งนี้กรอบแนวคิดงานวิจัยแสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ตัวแทนจาก อบต.หมื่นไวย และตัวแทนจากชุมชนตำบลหมื่นไวย รวมจำนวน 11 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวยเพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาได้รู้จัก โดยใช้วิธีการจัดการประชุมเพื่อให้ประชากรในงานวิจัยได้ร่วมกันหารือ วิเคราะห์ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว และความต้องการที่จะประชาสัมพันธ์สถานที่ที่อยู่ในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาให้เป็นที่รู้จัก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินงานและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นขั้นตอน โดยดำเนินการจัดการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตำบลหมื่นไวยเพื่อร่วมกันหารือ วิเคราะห์ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว และความต้องการที่จะประชาสัมพันธ์สถานที่ที่อยู่ในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งในการจัดประชุมจะเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่สำคัญภายในตำบลหมื่นไวยที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตำบลหมื่นไวยมีความต้องการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลหมื่นไวย ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านจะร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นถึงความเหมาะสมของสถานที่ที่ได้ถูกนำเสนอขึ้นเพื่อคัดเลือกในการประชาสัมพันธ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์รายละเอียดของสถานที่สำคัญตามรายละเอียดที่ได้รับจากที่ประชุม เพื่อกำหนดประเภทสถานที่ท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวย โดยพิจารณาอ้างอิงจากนิยามตามที่มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2553. 18-20; สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2014)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาของงานวิจัยฉบับนี้ได้จากการวิเคราะห์ข้อสรุปที่เป็นผลจากการจัดประชุมกำหนดสถานที่สำคัญสำหรับการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้ที่เข้าร่วมประชุม คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตำบลหมื่นไวยจำนวน 11 คน ในการจัดประชุมครั้งนี้มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตำบลหมื่นไวยจะร่วมกันนำเสนอสถานที่สำคัญของตำบลหมื่นไวยจากทุกหมู่บ้าน รวมทั้งหมด 9 หมู่บ้าน จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ถึงความสำคัญและความเหมาะสมของสถานที่ในการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยว

ภายหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมคณะผู้วิจัยได้ร่วมกันสรุปผลจากการประชุม จากนั้นรวบรวมรายชื่อสถานที่สำคัญที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมให้ทำการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวตำบลหมื่นไวย โดยจัดเรียงตามหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อสถานที่สำคัญของตำบลหมื่นไวยแยกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้านในตำบลหมื่นไวย	รายชื่อสถานที่สำคัญ
หมู่ 1 บ้านประโดก	<ol style="list-style-type: none"> 1) สวนสุขภาพ 2) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 3) หมู่บ้านกินดีมีสุข 4) วัดประโดก 5) ศูนย์การเรียนรู้ด้านการทำขนมจีนแบบดั้งเดิม 6) สวนดาวเรือง 7) สะพานย้อนยุค 8) สำนักปฏิบัติธรรม
หมู่ 2 บ้านหมื่นไวย	<ol style="list-style-type: none"> 1) ร้านแหลมมยุรีน 2) วัดหมื่นไวย 3) โบสถ์กลางน้ำอายุ 300 ปี (หมู่ 2) 4) พระธาตุจุฬามณี (หมู่ 2) 5) บ้านผลิตข้าวเหนียวปิ้ง 6) บ้านทำไส้กรอกอีสาน 7) โรงเรียนหมื่นไวย 8) โรงประปาหมื่นไวย
หมู่ 3 บ้านโนนตาสุก	<ol style="list-style-type: none"> 1) โรงเรียนชุมชนบ้านประโดกโคกไผ่ 2) โรงเรียนเกียรติคุณ 3) โรงงานขนมจีนอบแห้ง 4) ร้านหม้อดิน (ศูนย์ผลิตและจำหน่ายขนมจีนอบแห้ง) 5) ร้านครูแขก 6) วิทยาลัยสารพัดช่าง 7) ศาลตา-ปู่ หมู่ 3

หมู่บ้านในตำบลหมื่นไวย	รายชื่อสถานที่สำคัญ
หมู่ 4 บ้านโพนสูง	<ol style="list-style-type: none"> 1) หมู่บ้านเศรษฐกิจมั่งคั่ง 2) ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านโพนสูง 3) ฝายชะลอน้ำ 4) อบต.หมื่นไวย 5) ชุมชนผู้สูงอายุตำบลหมื่นไวย 6) ชมรมจิตอาสาตำบลหมื่นไวย 7) ราชประชาสมาศัยตำบลหมื่นไวย 8) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบลหมื่นไวย 9) สถานีตำรวจ 10) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหมื่นไวย 11) บ้านผลิตขนมใส่ไส้ 12) ศาลตา-ปู่ หมู่ 4
หมู่ 5 บ้านคลองบริบูรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1) สวนเกษตร ผู้ใหญ่ศรี 2) ฝายกักน้ำ 3) ประตุน้ำคลองชลประทาน 4) ร้านขนมจีนครูยอด 5) วัดโคกประตู 6) บ้านผลิตขนมไทยขายส่ง
หมู่ 6 บ้านโคกไผ่	<ol style="list-style-type: none"> 1) ร้านต้นมะละกอ 2) ร้านแม่พลอย 3) ร้านศรีเพชร 4) วัดเวฬุวนาราม (โคกไผ่) 5) ปราชญ์ชาวบ้านดนตรีไทย 6) บ้านผลิตผลไม้ดอง 7) บ้านรับจัดโต๊ะจีน 8) ศาลตา-ปู่ หมู่ 6
หมู่ 7 บ้านหนองนาถุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 1) ปราชญ์ชาวบ้านด้านการรักษากระดูก 2) แหล่งปลูกผักปลอดสารพิษ 3) โรงงานผลิตเส้นขนมจีน 4) ฝายน้ำล้น 5) บ้านผลิตพริกแกง 6) บ้านผลิตหม่า 7) ศาลตา-ปู่ หมู่ 7
หมู่ 8 บ้านโคกผกาด	<ol style="list-style-type: none"> 1) ศูนย์วิทยุชุมชนคนหมื่นไวย

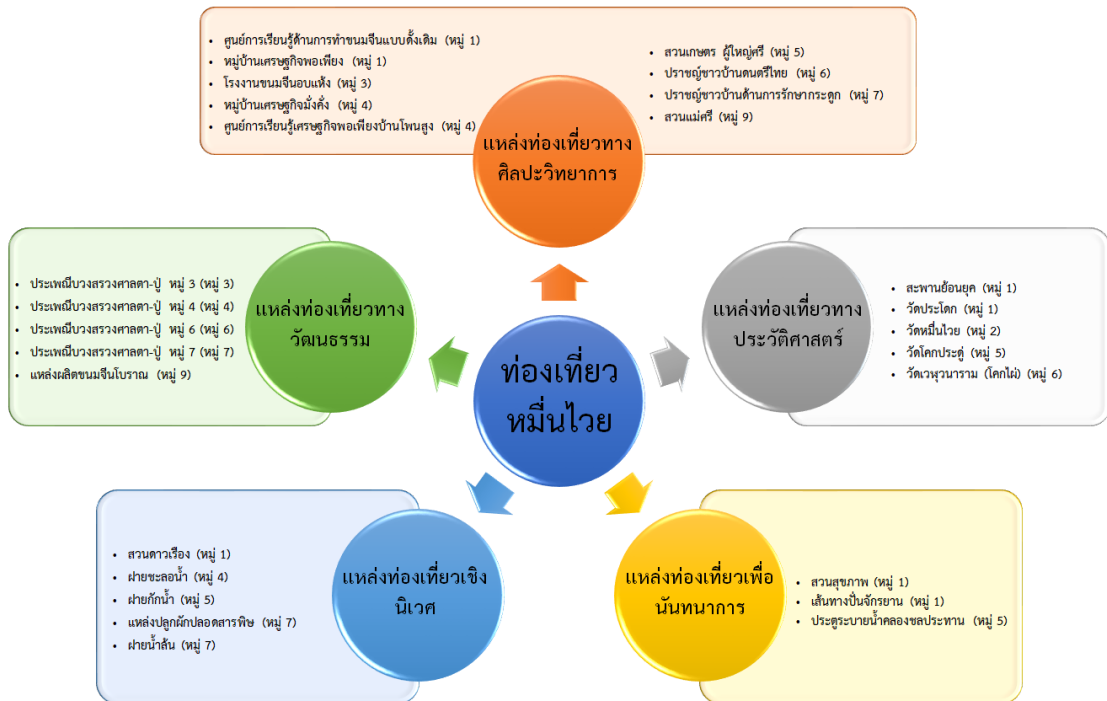
หมู่บ้านในตำบลหมื่นไวย	รายชื่อสถานที่สำคัญ
	2) ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 3) Central Home
หมู่ 9 บ้านโคกไผ่สอง	1) สวนแม่ศรี 2) ร้านแม่สมบูรณ์ 3) ร้านเรือนประโดก 4) ศาลเจ้า 5) แหล่งผลิตขนมจีนโบราณ 6) ร้านเนื้อย่างขุนพล

ภายหลังจากเรียบเรียงรายชื่อสถานที่สำคัญที่ได้จากผลการประชุมแล้ว คณะผู้วิจัยร่วมกันคัดเลือกเฉพาะสถานที่ที่มีความเหมาะสมในการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวตำบลหมื่นไวย จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์รายละเอียดของสถานที่สำคัญตามรายละเอียดที่ได้รับจากที่ประชุม เพื่อกำหนดประเภทสถานที่ท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยสามารถจำแนกได้หลายประเภทตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม (Sakulngam, et al. 2013, 336) ดังนั้นในการกำหนดประเภทสถานที่ท่องเที่ยวคณะผู้วิจัยใช้การอ้างอิงตามที่มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้นิยามไว้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2553. 18-20; สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2014) ทั้งนี้จากการร่วมวิเคราะห์ในรายละเอียดสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดจิตใต้สำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
- 2) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ หมายถึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หรือ อาจเคยเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่ หรือ บริเวณที่เคยมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์
- 3) แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและเสริมสุขภาพ หรือ ให้ความรื่นรม
- 4) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่สามารถตอบสนองต่อความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยว หรือ อาจมีกิจกรรมที่สามารถให้ความรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้
- 5) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติกันมาตั้งแต่ในอดีต และมีการสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากกำหนดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวยแล้วคณะผู้วิจัยได้ร่วมกันจัดสถานที่ท่องเที่ยวแยกตามประเภทต่าง ๆ โดยพิจารณาจากรายละเอียดที่ได้รับจากที่ประชุมเปรียบเทียบกับนิยามที่ได้กำหนดไว้โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลจากการจัดสถานที่ท่องเที่ยวแยกตามประเภทสามารถแสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 3 สถานที่ท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวยจำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ภายในตำบลหมื่นไวยมีแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่น่าสนใจอยู่หลายประเภท ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และขนบประเพณีที่มีการสืบทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมาทั้งในด้านของธรรมเนียมที่ยังคงถือปฏิบัติอยู่จนปัจจุบัน เช่น ประเพณีบวงสรวงศาลตา-ปู่ ของแต่ละหมู่บ้าน หรือ มรดกทางภูมิปัญญา เช่น ปราชญ์ชาวบ้านด้านดนตรีไทยและปราชญ์ชาวบ้านด้านการรักษากระดูก นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำขนมเงินประโดกแบบโบราณที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ อีกทั้งยังมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านโพนสูง ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ร่วมสมัยที่ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนและผู้สนใจ

จากการศึกษาและจำแนกแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาออกเป็น 5 ประเภทนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มความน่าสนใจและเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวได้มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ชุติर्थ ชูชาติ (2538) แต่ถึงแม้ว่าตำบลหมื่นไวยจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่หลายแห่งกระจายอยู่ในเกือบทุกหมู่บ้าน หากแต่ขาดการประชาสัมพันธ์และสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทำให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นที่จังหวัดนครราชสีมาไม่รู้จักสถานที่ที่น่าสนใจเหล่านี้ ทั้งนี้เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวของตำบลหมื่นไวยเป็นที่รู้จักและสามารถเข้าถึงได้ง่ายทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตำบลหมื่นไวยได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและสรุปประเด็นไว้ดังนี้

1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวยให้เป็นที่รู้จัก โดยเลือกใช้สื่อสังคมที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย

2) สื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในตำบลหมื่นไวยควรแสดงให้เห็นถึงเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวย เนื่องจากหากนักท่องเที่ยวไม่ใช่คนในพื้นที่อาจไม่สามารถเดินทางไปจนถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้

3) อบรมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของตำบลหมื่นไวย และบุคลากรภายใน อบต.หมื่นไวย ให้สามารถสร้างสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองในกรณีที่มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นใหม่ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อมูลและสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวย พบว่าแหล่งท่องเที่ยวของตำบลหมื่นไวยกระจายอยู่ในเกือบทุกหมู่บ้าน ยกเว้น หมู่ 8 บ้านโคกผางาด ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจด้านห้องพักและโรงแรม เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ชุมชนทุกหมู่บ้าน คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้จัดทำสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลหมื่นไวยแยกตามแต่ละประเภท โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งอาจประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Google Map หรือ Google Place เนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายและยังเป็นที่ยอมรับใช้งานทั่วไป อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นเครื่องนำทางให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ควรเพิ่มข้อมูลที่ทำการผู้นำชุมชนเพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงานหากนักท่องเที่ยวประสบปัญหาและเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำในการท่องเที่ยว รวมถึงการเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารท้องถิ่นเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จัก อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นการใช้จ่ายและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ประกาศศัญญาการ

คณะผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณนายสุภกิจ โพธิ์ไทรย์ นักศึกษาสังกัดหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ที่ให้ความช่วยเหลือในการลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตำบลหมื่นไวยและบุคลากรภายใน อบต.หมื่นไวยทุกท่านที่ให้การอำนวยความสะดวกในด้านการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ผลประโยชน์ทับซ้อน

คณะผู้วิจัยไม่มีข้อขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ และ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2014) แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ของกระทรวงศึกษาธิการ (เพื่อประกอบการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2561). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/moe/upload/news20/FileUpload/47879-8626.pdf> [20 มิถุนายน 2561].
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553) รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ ๘ ประจำปี ๒๕๕๓. [ออนไลน์]. 130 แหล่งที่มา: https://www.tourismthailand.org/fileadmin/downloads/others/instruction_Tourism_awards_2010.pdf [20 มิถุนายน 2561].
- จังหวัดนครราชสีมา. (2013). "ประวัติ (History)." ใน ข้อมูลทั่วไป. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nakhonratchasima.go.th/korat2528/index.php/2016-08-28-06-25-33/2016-11-29-07-00-41> [19 มิถุนายน 2561].

- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. "องค์ประกอบพื้นฐานด้านอุตสาหกรรม." จุลสารการท่องเที่ยว. 14(4): 39-44.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2014). "โครงการการพัฒนาข้อมูลสถิติและสารสนเทศ ระดับพื้นที่ 76 จังหวัด/18 กลุ่มจังหวัด." ใน ความรู้ทั่วไป. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/files/Tourism.pdf [19 มิถุนายน 2561].
- อบต.หมื่นไวย. (2013a).ใน แผนพัฒนาสามปี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.saomeaunwai.go.th/showall.php?cat=41> [19 มิถุนายน 2561].
- _____. (2013b). "หมอบ้านตำบลหมื่นไวย." ใน ภูมิปัญญาท้องถิ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.saomeaunwai.go.th/info.php?cat=14> [20 มิถุนายน 2561].
- _____. (2013c).ใน หมู่บ้านในเขต อบต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.saomeaunwai.go.th/info.php?cat=11> [19 มิถุนายน 2561].
- Khosravi, Mohammad and Yan Peng Lim. (2013). "Projection mapping for tourism in the city of esfahan." In **2013 International Conference on Informatics and Creative Multimedia, 4-6 Sept. 2013** pp. 335-339.
- Sakulngam, N., et al. (2013). "A study of tourism promotion factors affecting tourists' demand in thailand." In **2013 IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management, 10-13 Dec. 2013** pp. 636-640.

สภาการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 3
THE BUDGETING ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER NAKHONRATCHASIMA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

นุชา มาตหนองแขง¹

Nucha Matnongwaeng¹

ศิริณี จุฑาปะมา¹ และ ประคอง กาญจนการุณ²

Siranee Chutopama¹ and Prakong Kanchanakarun²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทการบริหารการศึกษา/คณะวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติงานด้านงบประมาณ จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือประชากรจำนวน 372 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 186 คน และครูผู้ปฏิบัติงานด้านงบประมาณจำนวน 186 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและมีค่าความเชื่อมั่น 0.972 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่า เอฟ และวิธีการของ เชฟเฟ กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 มีจำนวนมากที่สุดคือ โรงเรียนควรมีเจ้าหน้าที่ที่จ้กด้านการเงินและบัญชี มารับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง รองลงมาคือ การของบประมาณแต่ละครั้งให้มาไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียนที่เสนอไป และควรมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านพัสดุโดยตรง

คำสำคัญ : สภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน

ABSTRACT

This research aimed to study the operation for The Budgeting Administration is schools under Nakhonratchasima, primary educational Service Area Office 3 according to the opinions of administrator and Budgetary teacher classified by positions and school sizes, and to collect the problems and suggestions related. The samples were 372 personnel, including 186 school administrators and 186 teachers, selected by determine sample sizes of the population. The research tool was the questionnaire constructed by the researcher with the reliability of 0.972. The statistics used to analyze the collected data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Scheffe's method, Configure statistics of the level significant .05. The research revealed that;

1. The operation of administrator and Budgetary teacher about The Budgeting Administration is schools under Nakhonratchasima, primary educational Service Area Office 3. Totally at highest level.
2. Comp air the opinions of administrator and Budgetary teacher about The Budgeting Administration is schools under Nakhonratchasima, primary educational Service Area Office 3, Classification by position was at not different but all side of the level significant .05, when consider each side.
3. Comp air the opinions of administrator and Budgetary teacher about The Budgeting Administration is schools under Nakhonratchasima, primary educational Service Area Office 3, Classification by fms school sizes. All side different of the level significant .05
4. Comments and suggestions of administrator and Budgetary teacher about The Budgeting Administration is schools under Nakhonratchasima, primary educational Service Area Office 3, Have a comment Each budget request is not enough to meet the needs of the proposed school. should have financially and accountable staff. Take responsibility for this field directly. Schools must strictly follow the rules and have a current account.

Keywords : The Budgeting Administration is schools

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ได้กำหนดให้สถานศึกษา ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นผลให้ภารกิจ อำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบของโรงเรียน ปรับเปลี่ยนไป (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 12) อีกทั้งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจาย อำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ความเป็นนิติบุคคล ของสถานศึกษานั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานต่างๆภายใต้กรอบของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและการบริหารงาน ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหาร งานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปดังกล่าวด้วย (พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. 2545 : 14)

ตามนโยบายการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการจ่ายตรงงบเงินอุดหนุนของปีงบประมาณ 2549 ให้กับสถานศึกษา เพื่อบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ คือ สถานศึกษาจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณเอง ดำเนินการใช้จ่ายและอนุมัติการเบิกจ่ายเอง และเก็บเอกสารและหลักฐานทั้งหมดไว้ที่สถานศึกษา โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลการบริหารงบประมาณงบเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องและถูกต้องตามหลักการ จำแนกประเภทรายจ่ายตามงบประมาณรายจ่าย ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 ประเภทรายจ่าย (สำนักงานงบประมาณ. 2548 : 1-14) ซึ่งจากการจัดสรรและโอนเงินงบประมาณ งบเงินอุดหนุนให้กับสถานศึกษา เพื่อดำเนินการบริหารจัดการโดยตรงนี้ ทำให้สถานศึกษามีภารกิจและความรับผิดชอบ ในการบริหารงบประมาณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นภารกิจและความรับผิดชอบที่ต้องดำเนินงานให้ถูกต้อง หากดำเนินการไม่ถูกต้องตามตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้มีความผิดพลาดวินัย (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539. 2539 : 6)

การบริหารสถานศึกษา ในในช่วงที่ผ่านมา มีลักษณะอิสระคล่องตัวมากขึ้นตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (รุ่ง แก้วแดง. 2546 : 18) ส่วนโครงสร้างอาจยืดหยุ่นได้ตามขนาดโรงเรียนและลักษณะเฉพาะของโรงเรียนแต่ละแห่ง ให้สอดคล้องกับภารกิจหลัก ได้แก่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงที่จะต้องรับผิดชอบในการบริหาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษา ให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ในทุกๆ ด้าน

ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจถดถอย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาส่งผลกระทบต่อการบริหารองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และการดำรงชีวิตของประชาชน ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนระบบบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นการทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นหลัก มีการวัดผลลัพธ์และค่าใช้จ่ายอย่างเป็นธรรม มีวิธีการทำงานที่มีความรวดเร็วและคล่องตัว มีความโปร่งใสในการตัดสินใจโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นเป้าหมายหลักในการปฏิรูปและผลักดันระบบงบประมาณของประเทศไทยให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหารเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ให้มีการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณเป็นระบบแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting : PBB) และในปี 2544 ได้ปรับระบบงบประมาณเป็นแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting : SPBB) โดยมีสาระสำคัญ คือ เพื่อให้สามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและเป็นธรรม ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานจึงเป็นระบบงบประมาณ ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจขององค์กร เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แผนงานงาน/โครงการ อย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินผลเพื่อวัดผลสำเร็จของงาน โดยการเชื่อมโยงการบริหารจัดการทรัพยากร การเงินและพัสดุ ที่สะท้อนให้เห็นผลสำเร็จของงานต่างๆ ภายใต้ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553 : 5 - 6)

โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่ต้องดำเนินงาน ตามระบบงบประมาณตามที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการปฏิบัติจึงแตกต่างไปจากเดิมค่อนข้างมาก นับตั้งแต่ระบบบัญชีจนถึงการดำเนินการเกี่ยวกับการรับจ่ายหรือก่อนนี้ผู้กักตุนตลอดถึงการรายงานและการตรวจสอบเพื่อความมีประสิทธิภาพโปร่งใส ตลอดจนการมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรการเงินของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2546 : 165) การจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา จึงต้องเป็นไปอย่างคล่องตัว และกำหนดให้โรงเรียนของรัฐมีอำนาจในการปกครอง ดูแลบำรุงรักษาใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุและอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมี

ผู้อุทิศให้ หรือโดยการซื้อ หรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา จำเป็นต้องปรับระบบบริหารงบประมาณ การเงิน การบัญชีของโรงเรียนให้เหมาะสม (เจริญ ไวรวิจันกุล. 2546 : 294) การบริหารการเงินและงบประมาณมีความสำคัญในการดำเนินงาน โดยเฉพาะงบประมาณรายจ่าย หากมีมากเกินไปย่อมส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จะเห็นได้ว่างบประมาณมีความสำคัญต่อเสถียรภาพและความมั่นคงเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงบประมาณ ตามแบบอย่างกฎระเบียบข้อบังคับ และปรับปรุงการบริหารงบประมาณ ให้สอดคล้องกับระบบและวิธีการจัดการงบประมาณอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจโลก งานงบประมาณของโรงเรียน ถือเป็นหน่วยงานย่อยที่ต้องรับผิดชอบเหมือนหน่วยงานทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะต้องดำเนินงานตามหลักการจำแนกรายจ่ายตามงบประมาณ โดยกำหนดรายจ่ายของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจออกเป็น 5 ประเภทงบรายจ่าย ได้แก่ งบบุคลากร งบดำเนินการ งบลงทุน งบเงินอุดหนุน และงบรายจ่ายอื่นๆ (สำนักงานงบประมาณ. 2546 : 1-14)

โรงเรียนในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มักประสบปัญหาลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจ กอปรกับไม่มีทักษะและประสบการณ์ในการตรวจสอบ ตลอดจนไม่เห็นความสำคัญ จึงทำให้ขาดการปฏิบัติอย่างจริงจัง และเนื่องจากเป็นครูผู้ปฏิบัติงานสอนส่วนใหญ่ต้องมีภาระงานสอนและปฏิบัติงานอื่น ๆ มาก หากเป็นไปได้ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ในสาขาตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการเงินโดยตรง (ดวงเดือน กุลดี. 2547 : 47) และเมื่อมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารการเงิน พ.ศ. 2525 ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินส่วนใหญ่ ขาดทักษะ ความชำนาญ ความเข้าใจในการดำเนินงาน เมื่อนำมาปฏิบัติในโรงเรียนจึงไม่ถูกต้องตามระเบียบเท่าที่ควรซึ่งจากการติดตามการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ของฝ่ายนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาพบว่าผู้รับผิดชอบงานจัดทำหลักฐานด้านการเงิน บัญชี พัสดุ ปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจากผู้รับผิดชอบ ไม่ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับงานการเงิน บัญชี พัสดุ หัวหน้างานกำกับติดตามไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อการบริหารงบประมาณของโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3. 2557 : 10 -12)

จากการบริหารงบประมาณดังกล่าวจะเห็นว่า โรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของผู้บริหาร ครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ร่วมมือปฏิรูประบบบริหารจัดการ ปรับปรุงระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ พ.ศ. 2540 – 2544 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าระบบงบประมาณปัจจุบัน ให้ความสำคัญเรื่องปัจจัยนำเข้ามากกว่าผลผลิต เน้นการควบคุมการจัดสรรงบประมาณอย่างเข้มงวด หน่วยงานทุกระดับเคร่งครัดในการเบิกจ่ายงบประมาณ และการบริหารเงินสด ดังนั้นจึงทำให้การจัดสรรงบประมาณ มีรายละเอียดค่อนข้างมาก เป็นภาระสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินงานในแต่ละระดับ จึงทำให้มีจุดอ่อนหลายประการเช่น ขาดการเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย จุดหมาย และผลของการดำเนินงาน งบประมาณจะถูกแยกออกเป็น ส่วน ๆ ทำให้มองเห็นภาพรวมได้ลำบาก ไม่ชัดเจน หน่วยงานบริหารงานได้ค่อนข้างลำบาก เพราะได้รับงบประมาณไม่ค่อยแน่นอนในแต่ละปี ซึ่งอาจทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง และงบประมาณที่จัดสรรไม่ค่อยสอดคล้องกับนโยบายและจุดหมาย ของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานงบประมาณ. 2546 : 18)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำและจัดใช้งบประมาณในโรงเรียนจึงสนใจที่จะศึกษา สภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงบริหารงบประมาณรวมถึงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนให้มีความก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การบริหารงบประมาณ หมายถึง การจัดทำงบประมาณประจำปีของหน่วยงาน โดยกำหนดแผนงานและโครงการตลอดจนกิจกรรมต่างๆของหน่วยงาน ให้สอดคล้องกับพันธกิจ หรือภารกิจตามกฎหมายที่หน่วยงานนั้นจะต้องปฏิบัติตลอดจนนโยบายของรัฐบาล

2. สภาพการบริหารงบประมาณ หมายถึง ลักษณะที่เป็นอยู่จริง ของการดำเนินงานปัจจุบันอยู่จริง ในการดำเนินการบริหารงบประมาณแบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่

2.1 ด้านการวางแผนงบประมาณ หมายถึง มีการจัดทำประมาณการรายได้ของสถานศึกษาล่วงหน้า 3 ปี มีการจัดทำประมาณการค่าใช้จ่ายล่วงหน้า 3 ปี การนำเสนอข้อมูลจากแผนกลยุทธ์มาใช้เป็นฐานในการวางแผนงบประมาณระยะปานกลางการเรียงลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ที่จะทำให้อโยบายของหน่วยงานบรรลุผลสำเร็จความสอดคล้องของแผนกลยุทธ์กับยุทธศาสตร์กระทรวงแผนกลยุทธ์ของหน่วยงานกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผลลัพธ์ จัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณ แผนงาน โครงการที่มีความเชื่อมโยงกับผลผลิตและผลลัพธ์ มีการวางระบบควบคุมการใช้งบประมาณโดยใช้แผนเป็นเครื่องมือ มีการสรุปรายงานผลทางการเงินต่อหน่วยงานบังคับบัญชา ครู บุคลากร นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

2.2 ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน มีแนวทางการปฏิบัติ จัดทำแผนการตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายเงินทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ และแผน การใช้งบประมาณรายไตรมาสจัดทำแผนการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานตามข้อตกลงการให้บริการผลิตผลของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณและแผนการใช้งบประมาณรายไตรมาสจัดทำแผนการกำกับตรวจสอบติดตามและป้องกันความเสี่ยงสำหรับโครงการที่มีความเสี่ยงสูง จัดทำข้อสรุปผลการตรวจสอบ ติดตาม และนิเทศพร้อมทั้งเสนอข้อปัญหาที่อาจทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้สถานศึกษาเร่งแก้ปัญหาได้ทันสถานการณ์ รายงานผลการดำเนินการตรวจสอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ สรุปข้อมูลสารสนเทศที่ได้และจัดรายงานข้อมูลการใช้งบประมาณผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

2.3 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา หมายถึง การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา

2.4 ด้านการบริหารการเงินและบัญชี หมายถึง การเบิกจ่ายเงิน เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง ครบถ้วน และมีเอกสารหลักฐานประกอบการลงบัญชีทุกครั้ง หลักฐานหรือเอกสารที่จำเป็นเพื่อใช้ในการลงบัญชีมีการอนุมัติก่อนจ่ายทุกครั้ง มีการบันทึกบัญชีครุภัณฑ์เป็นสินทรัพย์เป็นปัจจุบันการกำหนดความรับผิดชอบในการลงบัญชีมีการแยกหน้าที่ด้านบัญชี การเงิน การตรวจสอบมีการคำนวณค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินเป็นปัจจุบันครุการเงิน มีความรู้

ความสามารถในการปฏิบัติงานในด้านการเงินมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพบุคลากรทางการเงินของโรงเรียน ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบมีการควบคุม ติดตาม กำกับค่าใช้จ่ายงบประมาณ การจัดทำเอกสารรายงานผลการใช้งบประมาณของโรงเรียน การนำเสนอผลรายงานการใช้งบประมาณของโรงเรียนต่อผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.5 ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ หมายถึง การจัดทำข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษาโดยสำรวจ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้างทั้งหมดเพื่อทราบสภาพการใช้งาน การจัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินที่เป็น วัสดุ ครุภัณฑ์ให้เป็นปัจจุบัน ทั้งที่ซื้อหรือจัดหาจากเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ตลอดจนที่ได้จากการ บริจาคที่ยังไม่ได้บันทึกมูลค่าโดยบันทึกทะเบียนคุมราคา วันเวลาที่ได้รับสินทรัพย์รวมไปถึง การจัดทำระเบียบการใช้ ทรัพย์สินที่เกิดจากการจัดหาของสถานศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สถานภาพตำแหน่ง หมายถึงสถานภาพของแต่ละบุคคลประกอบไปด้วย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

3.2 ครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ หมายถึงครูที่ได้รับมอบหมายทำหน้าที่ด้านการบริหารงบประมาณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

4. ขนาดของโรงเรียน หมายถึงการจัดขนาดของสถานศึกษาโดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการ กำหนดขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น 3 ขนาด คือ ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ

4.1 ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

4.2 ขนาดกลาง จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

4.3 ขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 หมายถึงหน่วยงานทางการศึกษาที่เกิดขึ้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการ ด้านการศึกษาของโรงเรียนมี 4 อำเภอประกอบด้วย อำเภอครบุรีอำเภอเสิงสาง อำเภอปักธงชัย อำเภอวังน้ำเขียว

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากร
2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 186 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 372 คน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน เป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ จำนวน 22 โรงเรียน จำนวน 44 คน ขนาดกลาง 66 โรงเรียน จำนวน 132 คน ขนาดเล็ก 98 โรงเรียน จำนวน 196 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้ประชากร

ตาราง จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณจำแนกตามขนาดโรงเรียน

จำนวนประชากรจำแนกตามขนาดของโรงเรียน			
ขนาดโรงเรียน	ผู้บริหาร	ครูที่ปฏิบัติงาน งบประมาณ	รวมประชากร
1. ขนาดใหญ่	22	22	44
2. ขนาดกลาง	66	66	132
3. ขนาดเล็ก	98	98	196
รวม	186	186	372

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check -list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติงานงบประมาณเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) แบ่งระดับความคิดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึงมีการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึงมีการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึงมีการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึงมีการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open – ended Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา จากเอกสารที่มีอยู่ทั้งในและต่างประเทศ
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3. กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างเครื่องมือ
4. นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเครื่องมือ
5. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ความละเอียดด้านภาษาเพื่อให้ได้คำถามที่ชัดเจนและครอบคลุม
6. ปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) จำนวน 3 ท่านคือ
  - 6.1 นางอรรรณ สุประพัฒน์โกคา วุฒิการศึกษา ศศบ. สาขา ภาษาไทย ตำแหน่งครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านหนองแวง ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา
  - 6.2 นายศราวุธ โรจนาวรรณ วุฒิการศึกษา ศษ.ม. สาขา หลักสูตรและการสอนตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ
  - 6.3 นายภิรมย์ เข้มพุดซา วุฒิการศึกษา ศศ.ม. สาขาบริหารการศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดม่วง ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
7. นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งเพื่อที่จะได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
8. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 จำนวน 30 คน
9. นำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยทดสอบด้วย t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือค่า t มีค่า 1.75 ขึ้นไปถือผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (อ้างอิง) ผลปรากฏว่ามีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.10 ถึง 6.01
10. นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (α) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น .972
11. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน การเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลดังนี้

$\bar{X}$	แทนค่าเฉลี่ย
S.D.	แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t -distribution

- F แทนค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F- distribution
* แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
** แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลโดยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการบริหาร งบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการ บริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตาม สภาพตำแหน่ง

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการ บริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตาม ขนาดของโรงเรียน เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน ดังตาราง จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	372	100.00
1. สภาพตำแหน่ง		
1.1 ผู้บริหาร	186	50.00
1.2 ครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ	186	50.00
2. ขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน		
2.1 ขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป)	44	11.80
2.2 ขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน)	132	35.50
2.3 ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน)	196	52.70

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 372 คน เมื่อจำแนกตามสภาพตำแหน่ง เป็นผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 186 คน และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 50 เมื่อจำแนกตาม ขนาดของโรงเรียน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 52.70 รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 และขนาดใหญ่ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณ
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตาราง ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ
เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา
เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
1.	ด้านการวางแผนงบประมาณ	4.22	0.41	มาก	1
2.	ด้านการตรวจสอบติดตามประมวผล	3.89	0.30	มาก	3
3.	ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	3.88	0.16	มาก	4
4.	ด้านการบริหารการเงินและบัญชี	4.21	0.45	มาก	2
5.	ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์	3.61	0.45	มาก	5
รวมเฉลี่ย		3.99	0.21	มาก	

จากตาราง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการ
บริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย
สูงสุดคือด้านการวางแผนงบประมาณ ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือด้านการบริหารการเงินและบัญชี ($\bar{X} = 4.21$) ส่วน
ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ($\bar{X} = 3.61$)

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการ
บริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตาม
สถานภาพตำแหน่ง

ตาราง เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการ
บริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนก
ตามสถานภาพตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	สภาพการบริหารงบประมาณ	ระดับความคิดเห็น				t
		ผู้บริหาร		ครูที่ปฏิบัติงาน งบประมาณ		
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านการวางแผนงบประมาณ	4.14	0.33	4.31	0.46	3.94**
2.	ด้านการตรวจสอบติดตามประเมิณผล	3.78	0.31	4.00	0.25	7.31**
3.	ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	3.80	0.17	3.9	0.11	9.50**
4.	ด้านการบริหารการเงินและบัญชี	4.39	0.51	4.03	0.29	8.50**
5.	ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์	3.51	0.54	3.70	0.30	4.21**
รวมเฉลี่ย		3.95	0.21	4.03	0.22	3.55**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4.8 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 พบว่าโดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงบประมาณของโรงเรียน มีกฎระเบียบข้อบังคับเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดถูกต้อง ซึ่งโรงเรียนก็ได้คัดเลือกผู้ปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย เปรมชนม์ (2550 : 70 - 71) ได้ศึกษา เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศินี บัวน้ำอ้อม (2551 : 105) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร งบประมาณโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับ รัตนา ศักดิ์ศรี (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 พบว่าความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อสภาพการบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับ จิตมณพิสุทธิ์ ยารมย์ (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษาต่างกัน

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง พบว่า โดยรวมแตกต่างกันที่ระดับ .01 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านแตกต่างกันที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเห็นความสำคัญของการบริหารงบประมาณในโรงเรียน รวมทั้งได้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2548 ซึ่งได้มอบอำนาจและความรับผิดชอบลงไปให้โรงเรียนสามารถบริหารงบประมาณที่มีความคล่องตัว ยืดหยุ่น โปร่งใส ตรวจสอบได้ และบรรลุเป้าหมายตามแผนงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า โดยยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารที่มุ่งเน้นผลงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทัย สุระมูล (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูการเงิน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมและด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการรายงาน

ทรัพย์สินทางการเงินและผลการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง และด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศินี บัวน้ำอ้อม (2551 : 105) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบ ความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. 2542 : 20) ได้กระจายอำนาจการบริหารราชการไปสู่โรงเรียน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ซึ่งโรงเรียนทุกแห่งต้องจัดโครงสร้างการบริหารตามแนวทางส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ตามแนวทางดังกล่าวมีกรอบระเบียบข้อบังคับที่เป็นแนวทาง อีกทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง มีระบบที่ทันสมัยขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณาพจน์ พิสุทธิธรรมาภรณ์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและหัวหน้างานบริหารงบประมาณ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหา บริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล โดยรวมและรายด้านมีปัญหอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณและด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงานมีปัญหาในระดับปานกลางและความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการปฏิบัติงานบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ของผู้บริหารและหัวหน้างานบริหารงบประมาณโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สำหรับการปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทัย สุระมุล (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพ การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 2 โดยรวมและด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ด้านการรายงาน ทรัพย์สินทางการเงินและผลการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ไม่แตกต่างกัน

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณ เกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 พบว่าประเด็นที่มีจำนวนมากที่สุด คือโรงเรียนควรมีเจ้าหน้าที่ที่จับด้านการเงินและบัญชี มารับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรงทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญด้านนี้โดยตรง อีกทั้งขอขยายการปฏิบัติงานจำเป็นต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง แต่ในสภาพปัจจุบันจะพบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้าน

บริหารงบประมาณได้มอบหมายให้ครูผู้สอนซึ่งมีภาระงานสอนค่อนข้างมาก อาจทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องมีความเสียสละอุทิศเวลาเพราะงานที่รับผิดชอบมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง เพราะหากปฏิบัติไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อตำแหน่งในหน้าที่ในด้านวินัยของข้าราชการ สอดคล้องกับงานวิจัยของอานนท์ เรืองวุฒิ (2548 : 73) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่ การศึกษานครนายก พบว่ามีปัญหาการบริหารงบประมาณด้านการบริหารการเงินและบัญชีเกิดจากบุคลากรไม่มีความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงานทางการเงินและบัญชีเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกร สุทิน (2549 : 52) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานด้านงบประมาณเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงาน เกิดจากผู้ที่มีภาระงานการเงินและการบัญชีจะต้องทำงานด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง หากมีการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบ ถือว่าเป็นความผิดร้ายแรง จะส่งผลกระทบต่อตำแหน่ง หน้าที่ในปัจจุบันและอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารงบประมาณ ให้เกิด ประสิทธิภาพมากขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 โรงเรียนควรวางแผนการกำกับดูแลการดำเนินงานด้านการเงินการบัญชี การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาโดยร่างข้อตกลงในคำรับรองปฏิบัติราชการที่จะเสนอต่อเขตพื้นที่การศึกษา ในการ จัดทำค่าของงบประมาณเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานล่วงหน้า เพื่อให้หน่วยงานบรรลุตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ของโรงเรียน ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวมและองค์กรอย่างสูงสุด

1.2 โรงเรียนควรติดตามโดยสร้างเครื่องมือมาทำการตรวจสอบการบริหาร การเงิน การจัดทำบัญชี ทะเบียนคุมประเภทต่างๆ ทั้งการเงินและพัสดุให้เป็นปัจจุบัน

1.3 โรงเรียนควรกำหนดมาตรการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินงานของโรงเรียน โดยการ ประชาสัมพันธ์ให้แต่ละฝ่ายในโรงเรียนทราบรายการทรัพย์สินของโรงเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้า มามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านงบประมาณโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องรายงานเกี่ยวกับการบริหารเงินนอก งบประมาณให้เป็นปัจจุบัน

1.4 โรงเรียนควรดำเนินการควบคุมภายในตามหลักเกณฑ์ มาตรการและวิธีการที่สำนักงานตรวจเงิน แผ่นดินกำหนด

1.5 โรงเรียนควรประสานงานให้บริการกับเจ้าหน้าที่พัสดุ กลุ่มบริหาร กลุ่มสาระการเรียนรู้ และงาน ในการจัดซื้อ-จัดจ้าง และเบิกจ่ายพัสดุ

1.6 การกำหนดเกณฑ์แนวทางการจัดสรรงบประมาณโรงเรียนต้องมีการพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ ควรคำนึงถึงสภาพพื้นฐานของโรงเรียนและความเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายงบประมาณ ดังนั้นบุคลากรที่มี หน้าที่กำหนดเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณต้องมีความรอบคอบและหาข้อยุติให้ได้ว่าจะใช้เกณฑ์ในการจัดสรร งบประมาณอย่างไร จึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.7 เจ้าหน้าที่งบประมาณ ต้องมีวิจยารณญาณที่ดีมีความรู้รอบตัวด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาให้มีประสิทธิภาพที่สุดต้องเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อนำ มาเป็นข้อมูลในการจัดกร งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและส่วนรวม

1.8 โรงเรียนควรมีการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่งบประมาณที่ขาดประสบการณ์และคุณสมบัติไม่ตรงกับ งานที่ทําเพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้นในกรณีที่มีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ของบุคลากรจากสาเหตุต่างๆ เพื่อให้สามารถ ทำงานด้านงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.9 โรงเรียนต้องมีข้อมูลพื้นฐานในการทำงานงบประมาณ การทํางบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดต้อง อาศัยข้อมูลที่สมบูรณ์ทุกด้าน เช่น ระเบียบการเงินต่าง ๆ เภณชํามาตรฐานครุภัณฑ์ระเบียบการจ่ายเงินค่าตอบแทน การไปราชการ ข้อมูลจำนวนนัักศึกษา แผนการเรียนตลอดจนติดต่อประสานงานความร่วมมือ โดยวิเคราะห่ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และจุดอ่อนที่ต้องปรับเปลี่ยน แก้ไขให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพร้อมต่อการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 ของผู้บริหาร

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเพียงพอของเงินงบประมาณต่อการบริหารงบประมาณของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3

เอกสารอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน.(2545).ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มาตรฐานการ จัด การ ทาง การ เงิน .

กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กรมบัญชีกลาง.(2544). คู่มือระบบบัญชีส่วนราชการของกรมบัญชีกลาง (เกณฑ์คงค้าง). กรุงเทพฯ:สำนักบัญชีและ ตรวจสอบภายใน.

กรมวิชาการ.(2543).แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2545). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การ รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

กรมสามัญศึกษา. (2544).เปิดประตูสู่ PBB ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (ม.ป.ป.).กลยุทธ์การบริหารงบสู่การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ท. : กรมสามัญ ศึกษา.

กระทรวงการคลัง. (2548). หลักการจําแนกประเภทงบประมาณรายจ่ายปี 2548.ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546).การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.กรุงเทพฯ: โร ง พื ม พ์ คุ รุ ส ภ า ลาดพร้าว.

- _____ . (2546ก). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).
- _____ . (2546ข). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____ . (2546ข). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).
- เกศินี บัวน้ำอ้ออม. (2551). สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) เลย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- กอบกุล ศรีคำมี. (2549). การบริหารพัสดุในสถานศึกษาปัญหาที่อาจมองข้าม. วารสารครุศาสตร์.25 : 28-37.
- คณาพจน์ พิสุทธิธรรมาภรณ์. (2551). สภาพปัญหาการปฏิบัติงานบริหารงบประมาณของเขตพื้นที่สังกัดสำนักงานการศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- คารมย์ พลกุล. (2554). สภาพปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จันทรานีสวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- จิตมณฑิสุทธิ ยารัมย์.(2557).สภาพบริหารงบประมาณของของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เจริญ ไวรวัจนกุล. (2546). โลกทัศน์ต่อการบริหาร การถอดบทเรียนจากงานวิจัยการบริหารแห่งสหัสวรรษใหม่. สุรินทร์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ.(2544).มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdle กับการจัดทำงบประมาณระบบใหม่. กรุงเทพฯ: วีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. (2547). ความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐในการบริหารจัดการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ชาติ. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- ดวงเดือน กุลดี. (2547). ปัญหาการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเชียงรายวิทยานิพนธ์ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) เชียงราย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ดุสิตทิถนอม. (2548).การเงินและงบประมาณโรงเรียน.นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดช ดอนจันทร์โคตร.(2550).การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2.วิทยานิพนธ์ศษ.ม.(สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธงชัย เปรมชนม์.(2550).รายงานการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. จันทบุรี:สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2545).การวิจัยเบื้องต้น.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ :สุริยวิยาสาน.

- บุญชู ราชสุวรรณ.(2548). ปัญหาการบริหารงบประมาณตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2. วิทยานิพนธ์ศ.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา)ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- บุญชัยสุรมูล. (2550).การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษ อุบลราชธานี เขต 2.วิทยานิพนธ์ศ.ม.(สาขาการบริหารการศึกษา) อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์.(2542).ระเบียบวิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์.บุรีรัมย์ : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปาริชาติ เทพรัตน์. (2550). ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) เพชรบูรณ์: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร.(2542). หลักและทฤษฎีการบริการการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิชญ์ฉิณี โฉมอัมฤทธิ์.(2553).การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงบประมาณภายใต้การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รัตนา ศักดิ์ศรี. (2555).การศึกษาและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 29.วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546).พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546).โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- เรวดี รัตนมาลา.(2551).การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1. วิทยานิพนธ์บช.ม (สาขาวิชาวิทยาการจัดการ) นราธิวาส: สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีรศักดิ์ ภูชั้นเงิน.(2546). ศึกษาสภาพการบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดระนอง.วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) สุราษฎร์ธานี : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2546).ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองหลักสูตรการบริหารงานการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ชุดที่ 6 การจัดการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาทิตย์ไพโรดักส์กรุ๊ป.
- _____. (2549).ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองหลักสูตรการบริหารงานการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ชุดที่ 5 สร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์อาทิตย์ไพโรดักส์กรุ๊ป.
- สันติ บุญภิรมย์. (2547). เอกสารการสอนหลักการบริหารการศึกษา. ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สมาคมนักบริหารพัสดุแห่งประเทศไทย. (2543). การปฏิบัติตามระเบียบพัสดุ พ.ศ. 2535 และข้อพึงระวังในการบริหารสัญญา. กรุงเทพฯ: สมาคมนักบริหารพัสดุ แห่งประเทศไทย.

- สมาน อัครภูมิ. (2551). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3. (2558). แผนปฏิบัติการปีงบประมาณพ.ศ. 2559. นครราชสีมา: สำนักงานเขตฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543).แนวทางการควบคุม กำกับ ติดตามการเงิน การบัญชี ระดับโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2550).แผนการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2550.นครสวรรค์ : สำนักงานเขตฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553).เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์.กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548).คู่มือการตรวจสอบภายในสถานศึกษาและแนวการตรวจสอบการควบคุมทรัพย์สิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2548). คู่มือการตรวจสอบภายในสถานศึกษาและแนวการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2549). หลักเกณฑ์การใช้จ่ายงบประมาณงบเงินอุดหนุน.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักเทคโนโลยีการศึกษา.(2553). KM สำนักเทคโนโลยีการศึกษา. “งบประมาณและความหมาย”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://km.ru.ac.th/techno>. [2554,พฤษภาคม21].
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2547). ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. กรุงเทพฯ: เอสแอนด์ จี กราฟฟิค.
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2548). ผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.
- สิริกร สุทิน. (2549 : 52). การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานด้านงบประมาณเกี่ยวกับการเงินและการบัญชีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. ปริญญาโท กศม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อานนท์ เรืองวุฒิ. (2548). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่ศึกษานครนายก. ปริญญาโท กศม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อำนวยการ ทองโปร่ง และศิริพงษ์เศวตภายน.(2547). หลักการบริหารงบประมาณและการเงินในโรงเรียน.กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- _____. (2553). การบริหารทรัพยากรและการจัดการทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- อรรธรณ เทียนคำศรี.(2545). สภาพปัญหาการบริหารงบประมาณของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) สระบุรี : บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏพระนคร.
- อุดม พุ่มจันทร์. (2549). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา) อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัยวิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

- Clover, M. W. (2002). “An Analysis of Selected Principals’ Priorities Regarding Budget Decentralization in Cumberland County Schools, Fayetteville, North Carolina” Dissertation Abstracts International. 62(10) : 3249-A.
- Flowers, G. (1999). An Evaluation of the Effect of Agency Conditions on the Implementation of Florida’s Performance – Based Program Budgeting. Ph.D.(Educational Administration). Florida : The Florida State University.
- Lou, G. T., Razzaque, M.A. & Ong, A. (2003). “Gate keeping in Organizational Purchasing : An Empirical Investigation.” Journal of Business & Industrial Marketing. 18 (1) : 82-103
- Miller, H. & Rabin, J. (2001). Performance-based Budgeting : PBB. New York : Prentice-Hall.
- Stiefel, L. & Schwartz, A. E. & Portas, C. & Kim, D. Y. (2001). School Budgeting and School Performance : The Impact of New York City’s Performance Driven Budgeting. Journal of Education Finance. 28 : 403-424.

กลุ่มการศึกษา

การใช้โปรแกรม MOODLE E-LEARNING
ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1
USING MOODLE E-LEARNING TO DEVELOP LEARNING ACHIEVEMENT IN FUNDAMENTAL
ENGLISH OF 1ST YEAR

นฤมล พึ่งแก้ว¹

Narumol Puengkaew¹

วิลาลินี พลอยเลื่อมแสง¹ และ สมโภชน์ พนาวาส²

Wilasinee Ploylearmsaeng¹ and Sompoet Panawas²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

¹อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของ นักศึกษาที่เรียนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 2 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 103 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมจำนวน 50 คน และกลุ่มทดลอง จำนวน 53 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการ ทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning รายวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนก่อนการทดลอง

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการ พัฒนาการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการ สอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.13

คำสำคัญ : Moodle E-learning, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจ

ABSTRACT

This research aimed 1) to examine the achievement of the students before and after studying Foundation English by using Moodle E-Learning, 2) to investigate the experimented students' satisfaction towards the use of Moodle E-Learning. The samples were the first-year students enrolling Foundation English in the first semester 2017. There were 103 students selected by Cluster Random Sampling and then were divided into 2 groups: a control group of 50 students and an experimental group of 53 students. The research instruments pre-test and post-test, media evaluation form, and a satisfaction form. Statistics used in this study were mean, standard deviation and t-test.

The results revealed that:

1. the students' achievement before and after studying Moodle E-learning was different with statistical significance of .01 It was found that the achievement results of after studying were higher than before studying.

2. in terms of the students' satisfaction towards Moodle E-Learning, it showed that overall satisfaction was at a high level with average score of 4.13.

Keywords : Moodle E-learning learning achievement satisfaction

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญในฐานะภาษาสากล ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ด้วยการพัฒนาบุคลากร และเสริมสร้าง สถาบันการศึกษาให้มีมาตรฐานรวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและประชาชนด้านภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งจะต้องใช้ภาษาอังกฤษในการค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายขึ้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเด็กไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษ มีผู้สนใจศึกษาหาสาเหตุว่าทำไมเด็กไทยจึงไม่ค่อยสนใจเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงวิธีการสอนด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้ผลตรงตามความสามารถและศักยภาพของผู้เรียน ควรเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน (Cohen,1990) หรือรูปแบบการเรียนรู้ (Learning styles) ของผู้เรียนก่อน การศึกษารูปแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (English language learning styles) เป็นสิ่งที่น่าสนใจเพราะจะทำให้ผู้สอนได้รู้และเข้าใจลักษณะและรูปแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนและสามารถนำผลการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมในชั้นเรียน เอกสารประกอบการสอน การมอบหมายงาน บรรยายภาค สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งสามารถช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้และเพิ่มขีดความสามารถของตนเองในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในอนาคต

ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษก็คือผู้เรียนไม่ตระหนักถึงความจำเป็นหรือประโยชน์ของภาษาอังกฤษ การที่จะสอนภาษาอังกฤษให้ได้ผลตามความมุ่งหมายนั้นต้องอาศัยความพร้อมทั้งทางด้าน ครู ตำราเรียน อุปกรณ์

การเรียนการสอน และอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปริมาณและคุณภาพของครูที่ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพียงพอกับการที่จำเป็นต้องสอนภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนทั่วประเทศ (สมิตรา อังวัฒนกุล. 2539 : 14-15)

ในปัจจุบันนี้การสอนออนไลน์ (E-learning) นับว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนที่เป็นอยู่แบบเดิมเป็นการเรียนที่ใช้เทคโนโลยีก้าวหน้า เช่น อินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต ดาวเทียม ถ้าจะมองภาพของการศึกษาก็จะก่อประโยชน์ในด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา และก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อเทียบกับงบประมาณการลงทุน และระยะเวลาในการดำเนินการแล้วการให้บริการการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถือว่าคุ้มค่าที่สุด และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนผ่านเว็บ จะเป็นการเรียนรู้โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือร่วมกับการออกแบบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ซึ่งอาจจะใช้การเรียนการสอนผ่านเว็บทั้งระบบ หรืออาจจะใช้บางส่วนก็ได้

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จึงได้นำระบบการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนหรือ LMS (Learning Management System) ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เข้ามาช่วยจัดระบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบมากขึ้นแบบครบวงจร โดยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้ในทุกที่ทุกเวลาตามหลักการของ E-Learning นอกจากนี้ระบบการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนยังเป็นซอฟต์แวร์สำหรับการบริหารจัดการรายวิชาที่รวบรวมเครื่องมือซึ่งออกแบบไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งานในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (ภูวญา ภูษานุกิตติ. 2556 : 3-4)

มีงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการนำระบบการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนหรือ LMS (Learning Management System) มาใช้ทำให้นักศึกษามีคะแนนสูงขึ้น และตั้งใจเรียนขึ้น เช่น งานวิจัยของ (ศรายุทธ เนียนกระโทก และอุษานาฏ เอื้ออภิสิทธิ์วงศ์. 2557 : 401-406) ที่พบว่า ระบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่จะช่วยสนับสนุนการทำงานและการเรียนของครูและนักเรียน โดยข้อดีของระบบดังกล่าวคือใช้งานได้ง่ายและครอบคลุมความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด (สุนทร สืบคำ. 2552 : 15-22) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนผ่านเว็บด้วยโปรแกรม Moodle E-learning ได้กล่าวไว้ในข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หากอุปกรณ์และระบบเครือข่ายไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่มีการจัดการที่ดี อาจส่งผลล่าช้าในการเข้าสู่บทเรียน ส่งผลให้ความสนใจและตั้งใจเรียนลดลง เป็นต้น เครื่องมือสนับสนุนการเรียนการสอน โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และทำความเข้าใจค่อนข้างมาก ผู้เรียนมีความพึงพอใจในทุกข้อคำถามในระดับมาก ยกเว้นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น และการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจการทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น การทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น และการส่งเสริมให้มีการติดต่อสื่อสารได้ตลอดเวลา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้ให้ความสำคัญกับสื่อการสอนนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วสื่อการสอนยังสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริงในอนาคต การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ คือสามารถทำงานได้ทันทีที่สำเร็จการศึกษาจากวิธีการสอนที่เน้นในเชิงปฏิบัติแล้ว สื่อการสอนที่ใช้ในมหาวิทยาลัยก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นหน่วยงานการศึกษา ที่เล็งเห็นคุณค่าของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้อาจารย์สร้างสื่ออิเล็กทรอนิกส์หากแต่สื่อการเรียนการสอนนั้นมีความจำเป็นมากทางเลือกใหม่ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้ในการเรียนการสอนก็คือการซื้อสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำเร็จรูป

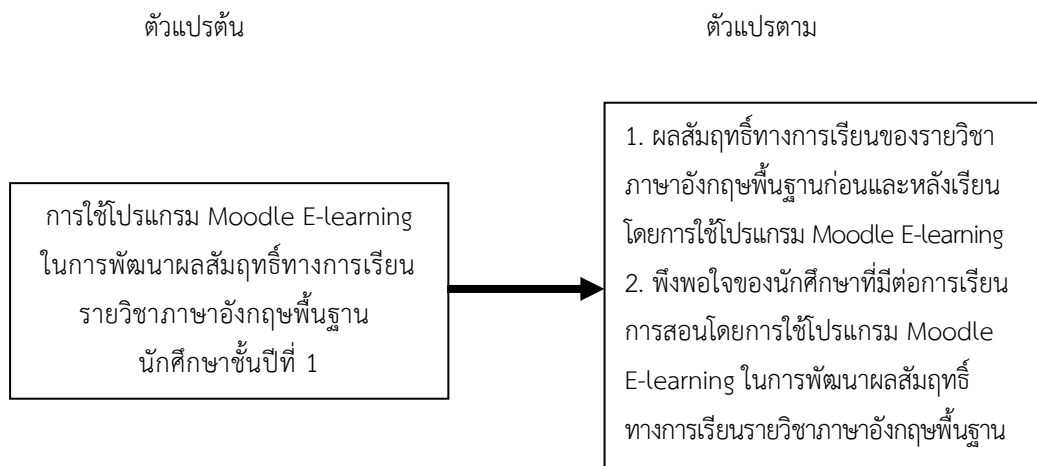
ดังนั้นผู้วิจัยได้นำวิธีการเรียนการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning มาใช้ในการเรียนการสอน ในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการบทเรียน สามารถใส่ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง หรือคลิปวิดีโอได้ ส่วนของการจัดทำแบบฝึกหัดทำได้หลาย เช่น แบบตัวเลือก เติมคำ การเขียนบรรยายแบบสั้น หรือแบบยาว (ซูดากัด เดชพันธ์. 2553 : 1) ซึ่งการทำแบบฝึกหัดนี้สามารถจัดเก็บแบบฝึกหัดคลังข้อมูลข้อสอบได้ เมื่อมีการสร้างบทเรียนใหม่ สามารถดึงแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องมาใช้งานได้โดยไม่ต้องสร้างใหม่ ทั้งหมด (จันทร์สุดา งามชัด. 2551 : 11-16)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานก่อนและหลังเรียนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องได้เสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยตามลักษณะตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนหรือ แบบทดสอบหลังเรียนได้ถูกต้อง ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้ ผู้วิจัยสร้างและ พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่เลือกมาสร้างเป็น บทเรียนสอนผ่านระบบอีเลิร์นนิ่ง
2. ระบบอีเลิร์นนิ่ง หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมแบบอี เลิร์นนิ่ง ที่ได้ออกแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสอน กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน โดยใช้สื่อ มัลติมีเดียอิเล็กทรอนิกส์นำเสนอ

เนื้อหาผ่านเทคโนโลยีเว็บไซต์และอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการโต้ตอบขณะเรียน มีซอฟต์แวร์ระบบบริหารจัดการ (Learning Management System: LMS) ประเภทซอฟต์แวร์เปิด (Open Source) ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการสภาพการเรียนการสอนแทนผู้สอน

3. วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน หมายถึง รายวิชาที่มีรหัสวิชา 01-320-001 ซึ่งมีจำนวน หน่วยกิต 3 หน่วยกิต เวลาเรียนทฤษฎี 3 คาบ ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี โดย รายวิชานี้กำหนดให้เป็นรายวิชาศึกษาทั่วไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา 01-320-001 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวนรวมทั้งสิ้น 421 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา 01-320-001 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (cluster random sampling) จำนวน 2 ห้อง รวมทั้งสิ้น 103 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมจำนวน 50 คน และกลุ่มทดลอง จำนวน 53 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning จำนวน 12 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น 36 ชั่วโมง ซึ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนในรายวิชาหมวดศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน

1.2 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning

1.3 เลือกบทเรียนที่จะนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหมวดศึกษาทั่วไป รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน โดยประกอบด้วย 6 บทเรียน แต่ละบทเรียนใช้ระยะเวลาเรียน 2 สัปดาห์ ดังตารางต่อไปนี้

2. แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนซึ่งใช้ชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 1 ชั่วโมง 30 นาที ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบหลังจากสร้างแบบทดสอบเสร็จแล้วได้นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ

3. แบบสอบถามความพึงพอใจโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือพร้อมกับแบบสอบถามความพึงพอใจหลังจากทำเสร็จแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและแบบสอบถามความพึงพอใจ

ตารางที่ 1 รายชื่อบทเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน

ลำดับ	ชื่อบทเรียน
1	สอบก่อนเรียน
2	Lifestyles
3	Lifestyles
4	Leisure
5	Leisure
6	Getting along
7	Getting along
8	Interests
9	Interests
10	Telling a story
11	Telling a story
12	Celebrations
13	Celebrations
14	สอบหลังเรียน และทำแบบสอบถามความพึงพอใจ
15	ทบทวนบทเรียน

ตารางที่ 2 ขั้นตอนการสอนแผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning

ขั้นตอนการสอนแผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning	
<p>ขั้นเตรียมเนื้อหา 15 นาที</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักศึกษานั่งประจำเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องละ 1 คน ครูแจ้งให้นักศึกษาทราบถึงวิธีการเรียนรู้ โดยการใช้ โปรแกรม Moodle E-learning 2. นักศึกษาสมัครเข้าใช้บริการ RMUTT online classroom 3. หลังจากนักศึกษาสมัครเข้าใช้บริการเสร็จแล้วระบบจะส่ง E-mail เพื่อยืนยันการสมัครเป็นสมาชิก 4. นักศึกษาได้รับการยืนยันเป็นสมาชิกแล้วหลังจากนั้นให้นักศึกษาลงชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบ 5. นักศึกษาเปิดเครื่องเพื่อเข้าสู่ระบบ
<p>ขั้นเรียนรู้เนื้อหา 2 ชม.45 นาที</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักศึกษาเรียนรู้เนื้อหาโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ซึ่งจะเริ่มเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับ Vocabulary หลังจากนั้น นักศึกษาจะทำแบบฝึกหัด Vocabulary Practice1 มี 15 ข้อเลือกคำศัพท์เติมลงในช่องว่าง และทำ Vocabulary Practice2 มี 8 ข้อ เป็นแบบฝึกหัดตัวเลือก 4 ตัวเลือกเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

ขั้นตอนการสอนแผนการจัดการเรียนรู้โดยการโปรแกรม Moodle E-learning	
<p>ขั้นเรียนรู้เนื้อหา 2 ชม.45 นาที</p>	<p>2. นักศึกษาเรียน Vocabulary เสร็จแล้วจะต้องทำการทดสอบย่อยเรื่อง Vocabulary Quiz มี 5 ข้อ เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก</p> <p>3. นักศึกษาเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับ Grammar เรื่อง Simple Present, Adverb of frequency หลังจากนั้น นักศึกษาจะทำแบบฝึกหัด Grammar Practice1 เป็นแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการเรียงประโยค มี 5 ข้อ Grammar Practice2 มี 15 ข้อ เป็นแบบฝึกหัดตัวเลือก 4 ตัวเลือกเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว</p> <p>4. นักศึกษาฟัง Listening พร้อมทั้งทำแบบฝึกหัด Listening Practice1 มี 4 ข้อ เป็นแบบฝึกหัดตัวเลือก 4 ตัวเลือกเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว Listening Practice2 มี 4 ข้อเลือก คำตอบถูก-ผิด</p> <p>5. นักศึกษาดู VDO พร้อมทั้งทำแบบฝึกหัด VDO Practice1 มี 5 ข้อ เลือก คำตอบถูก-ผิด</p> <p>6. นักศึกษาเรียน Grammar เสร็จแล้วจะต้องทำการทดสอบย่อยเรื่อง Grammar Quiz มี 10 ข้อ เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก</p>

นำเครื่องมือที่สร้างโดยโปรแกรม Moodle E-learning รายวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพของบทเรียน ตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบ และความครบถ้วนของเนื้อหาบทเรียนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไปนำแบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน มาวิเคราะห์เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สร้างแบบทดสอบ โดยทำข้อสอบเป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยครอบคลุมเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งหมดจำนวน 60 ข้อ มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว และนำเนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม โดยใช้ค่า IOC) Index of Item Objective Congruence นำตารางวิเคราะห์ค่า (IOC ของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วเลือกข้อที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.817 บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 61-67) โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

- 1+   หมายความว่า   มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้อง
- 0   หมายความว่า   ไม่มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้อง
- 1   หมายความว่า   มั่นใจว่าแบบสอบถามไม่มีความสอดคล้อง

นำแบบทดสอบที่ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษา จำนวน 50 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

นำผลคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบเป็นรายข้อ โดยใช้สัดส่วน และเลือกค่า ความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 30 ข้อ เมื่อนำผลไปวิเคราะห์พบว่าข้อสอบจำนวน 30 ข้อที่คัดเลือกมา มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.38-0.78 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.27-0.78

นำแบบทดสอบที่ผ่านการวิเคราะห์ ไปใช้เป็นเครื่องมือวัดความสามารถในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานแบบประเมินคุณภาพของสื่อ โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning โดยมีค่าระดับความคิดเห็นเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบ Likert ดังนี้

- 5 หมายถึง ดีมาก
- 4 หมายถึง ดี
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง ต้องปรับปรุง
- 1 หมายถึง ไม่มีคุณภาพ

นำแบบประเมินคุณภาพของโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพของบทเรียนและนำผลจากการประเมินมาพิจารณาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลของผลการประเมิน ดังนี้

- 4.51-5.00 หมายถึงมีคุณภาพระดับ ดีมาก
- 3.51-4.50 หมายถึงมีคุณภาพระดับ ดี
- 2.51-3.50 หมายถึงมีคุณภาพระดับ ปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง ต้องปรับปรุงแก้ไข
- 1.00-1.50 หมายถึง ไม่มีคุณภาพ

แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน

ศึกษาทฤษฎี และเทคนิคการสร้างแบบวัดพึงพอใจของนักศึกษาจากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ทางด้านการวัดและประเมินผล

สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบ Likert ดังนี้

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้กับนักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 53 คน ทำการประเมินความพึงพอใจหลังจากใช้โปรแกรม Moodle E-learning รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน

นำผลจากการประเมินมาพิจารณาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลของผลการประเมิน ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

- 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับ ปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับ น้อย
1.00 – 1.50 หมายถึงมีความพึงพอใจระดับ น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบการวิจัยเชิงทดลองการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการดำเนินการทดลองด้วยตนเองที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 1 ห้อง รวมทั้งสิ้น 53 คน
2. อธิบายวิธีการใช้สื่อ ให้ผู้เรียนเข้าใจพร้อมทั้งแจ้ง จุดประสงค์และเงื่อนไขในการเรียนให้ทราบ
3. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐาน
4. หลังจากทำแบบทดสอบแล้ว ผู้สอนให้นักศึกษาเข้าไปศึกษารายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ด้วยตนเอง
5. หลังจากที่นักศึกษาได้เรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning จนครบทุกบทเรียนแล้ว ผู้สอนทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐาน
6. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อนำผลวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสามารถโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ระหว่างก่อนและหลังการทดลองสอน โดยการใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ก่อนและหลังการทดลองสอน และเปรียบเทียบกับวิธีสอนแบบปกติโดยการใช้การทดสอบค่าที่
3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน โดยการใช้ดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่าย
4. วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพบทเรียนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. วิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณภาพของสื่อโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับ $\bar{X}=4.1$ เมื่อพิจารณารายข้อโดยจะแสดงค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความเหมาะสมของการออกแบบหน้าจอของบทเรียนโดยภาพรวม $\bar{X}=4.67$ ภาพในวิดีโอทัศน์ มีความคมชัดและเสียงในวิดีโอทัศน์ มีความคมชัด $\bar{X}=4.67$ บทเรียนน่าสนใจและดึงดูดต่อการเรียนรู้ และความชัดเจนของคำอธิบายในการใช้บทเรียน $\bar{X}=4.66$

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักเรียนชั้นปีที่ 1

ตาราง 1 ผลการประเมินคุณภาพโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักเรียนชั้นปีที่ 1

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1.ความเหมาะสมของรูปแบบตัวอักษร	4.00	0.00	ดี
2. ความเหมาะสมขององค์ประกอบหน้าจอ	4.00	1.00	ดี
3. ความเหมาะสมของเสียงประกอบ	4.33	1.15	ดี
4. ภาพในวีดิทัศน์ มีความคมชัด	4.67	0.58	ดีมาก
5. เสียงในวีดิทัศน์ มีความคมชัด	4.67	0.58	ดีมาก
6. ส่วนนำ)Titleมีความสวยงาม (	4.33	1.15	ดี
7. บทเรียนน่าสนใจและดึงดูดต่อการเรียนรู้	4.33	0.57	ดี
8. ความชัดเจนของคำอธิบายในการใช้บทเรียน	4.33	0.57	ดี
9. ความต่อเนื่องของการนำเสนอเนื้อหาในบทเรียน	3.33	0.57	ปานกลาง
10. ความเหมาะสมของการออกแบบหน้าจอของบทเรียนโดยภาพรวม	4.67	0.57	ดีมาก
รวมเฉลี่ย	4.11	0.51	ดี

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักเรียนชั้นปีที่ 1

2.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักเรียนชั้นปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง

ส่วนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักเรียนชั้นปีที่ 1

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักเรียนชั้นปีที่ 1

กลุ่มทดลอง	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig.
ก่อนการทดลอง	53	30	23.70	2.22	11.39-	000.
หลังการทดลอง	53	30	27.08	1.02		

ระดับนัยสำคัญ .01*

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในภาพรวมอยู่ในระดับมา $\bar{X}=4.13$ เมื่อพิจารณารายชื่อโดยจะแสดงค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่การจัดการเรียนผ่านเว็บโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning $\bar{X}=4.24$ รองลงมา สามารถเรียนซ้ำได้หากเกิดความไม่เข้าใจ $\bar{X}=4.21$ และการเรียนการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน $\bar{X}=4.16$

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตาราง 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
1.การเรียนการสอนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningช่วยให้นักศึกษابรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียน	4.13	0.86	มาก
2. การเรียนการสอนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น	4.06	0.90	มาก
3. การเรียนการสอนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningช่วยให้นักศึกษาจำเนื้อหาสาระในบทเรียนมากยิ่งขึ้น	4.00	0.94	มาก
4. การเรียนการสอนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningช่วยให้นักศึกษาประหยัดเวลาในการเรียน	4.10	0.94	มาก
5. การเรียนการสอนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.13	0.86	มาก
6. การเรียนการสอนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningช่วยกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน	4.16	0.91	มาก
7. หลังจากการเรียนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningนักศึกษาไม่จำเป็นต้องศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากอาจารย์ผู้สอน	4.11	1.01	มาก
8. แบบฝึกหัดมีรูปแบบที่หลากหลาย	4.08	0.13	มาก
9. จำนวนของแบบฝึกหัดในแต่ละสัปดาห์มีความเหมาะสม	4.16	0.94	มาก
10. การจัดการเรียนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningทำให้นักศึกษาทราบผลความสำเร็จและความก้าวหน้าของผู้เรียน	4.15	0.88	มาก
11.สามารถเรียนซ้ำได้หากเกิดความไม่เข้าใจ	4.21	0.89	มาก
12.การจัดการเรียนโดยการใช้ LMS ด้วยโปรแกรม Moodle E-learningสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ	4.24	0.86	มาก
รวมเฉลี่ย	4.13	0.79	มาก

อภิปรายผล

1. ผลโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

2. ผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิควิธีการออกแบบหน้าจอ ได้แก่ การออกแบบตัวอักษร ภาพนิ่ง อะนิเมชัน การใช้สีกราฟิก เสียง เพื่อนำมาผสมผสานกันในการนำเสนอข้อมูลและสร้างบทเรียน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน พัฒนาการเรียนให้มีความน่าสนใจ มีแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยต้องวางแผนขั้นตอนในการดำเนินการและพัฒนาบทเรียนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning อย่างเป็นระบบ โดยมีการตรวจสอบและประเมิน เพื่อปรับปรุงแก้ไขทุกขั้นตอนตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้บทเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดีและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ตอบสนองในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการออกแบบให้มีความยืดหยุ่นมากพอที่จะให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนรู้แตกต่างกันมีโอกาสในการควบคุมการเรียนของตนเอง สามารถเลือกเรื่องหรือเนื้อหาที่เหมาะสมกับตนได้จากง่ายไปยาก จากที่ตนเองรู้ไปสู่สิ่งที่เราไม่รู้ โดยมีรายการ มีปุ่มควบคุมต่างๆ เป็นสื่อกลางสำหรับผู้เรียนกับบทเรียน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียน โดยผู้เรียนสามารถปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กฤษณา สิกขมาน, 2555: 34-36) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างหลังการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย วิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษ ธุรกิจเรื่องคำศัพท์ธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 งานวิจัยของ (นิลกุล ทองชัย, 2558: 109) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับวิทยาการคอมพิวเตอร์ โดยใช้การสอนรูปแบบปกติรวมกับการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์อีเลิร์นนิ่งของรายวิชา พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ (ภูวดล บัวบางพลู, 2554: 1-17) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนจากบทเรียนออนไลน์วีดิทัศน์วิเคราะห์และออกแบบระบบ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุนทร สืบคำ, 2553: 3) ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจของ นักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนผ่าน Moodle พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก งานวิจัยของ (ภูวดล บัวบางพลู, 2554: 133) ที่พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากต่อระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนผ่านระบบ เครือข่ายระดับอุดมศึกษาและงานวิจัยของ (กฤษณา สิกขมาน, 2555: 34-36) ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อ บทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระบบการเรียนการสอนผ่านเว็บสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้สอนได้

เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยลดข้อจำกัดหลายอย่างของการเรียนการสอน โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ไหนเมื่อไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องรอส่งงานผ่านอาจารย์โดยตรง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ(นิลกุล ทองชัย, 2558: 109) ที่กล่าวว่า มัลติมีเดียสำหรับการเรียนแบบออนไลน์ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ โดยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการพัฒนาบทเรียน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน ผู้วิจัยควรศึกษาหลักการในการออกแบบและมีการวางแผนขั้นตอนกระบวนการพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อลดข้อผิดพลาดและระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อให้เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว และได้สื่อที่มีคุณภาพและคุ้มค่า และควรมีการร่วมมือของครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล เพื่อที่จะได้สร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ในการพัฒนาการสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการออกแบบลักษณะของบทเรียนที่รวมเอาเนื้อหา ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงเข้าไว้ด้วยกัน มีการเชื่อมโยงแบบปฏิสัมพันธ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งประสาทสัมผัสทางตาและหู จึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับรู้เนื้อหาบทเรียนและสามารถนำไปศึกษาได้ด้วยตนเอง และสามารถเรียนไปตามขีดความสามารถของตนเองได้

3. การสอนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานเหมาะสำหรับนำไปช่วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว จึงควรนำไปใช้ในสถานศึกษา เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้สื่อในรูปแบบอื่นๆ หรือการสอนแบบอื่นๆ เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป การสอนโดยใช้แบบฝึก หรือการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียน

2. ควรใช้โปรแกรม Moodle E-learning สอนในรายวิชาอื่นๆ

รูปภาพประกอบการเรียนโดยการใช้โปรแกรม Moodle E-learning กับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ลิกขมาน. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจโดยการใช้
การสอนแบบ E-Learning. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จันทร์สุดา งามซัด. (2551). การออกแบบบทเรียน online สำหรับ e-learning ตามมาตรฐาน IMS.
(วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- ชูดาทัก เดชพันธ์. (2553). การพัฒนาประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์ตามเกณฑ์ 75/75 เรื่องการวางแผนงาน
ก่อสร้างด้วยโปรแกรม Moodle. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- นิลุบล ทองชัย. (2558). การประยุกต์ใช้สื่อการเรียนออนไลน์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษ
สำนักวิทยาการคอมพิวเตอร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ภูวนา ฤกษ์ฐานกิตต์(2556).). การบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนบนอินเทอร์เน็ตของสถาบันอุดมศึกษาใน
จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: วิทยาลัยอาชีวศึกษาปอ์เทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ภูวดล บัวบางพลู. (2554). การพัฒนาระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายระดับอุดมศึกษา.

วารสารวิจัย มสค., 7(2), 1-17.

ศรายุทธ เนียนกระโทก และอุษานาฏ เอื้ออภิสิทธิ์วงศ์. (2557) . การพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์
สำหรับอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ใน **ประชุมวิชาการระดับชาติด้าน
คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 10**. ภูเก็ต: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สุนทร สืบคำ. (2552). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนผ่านเว็บด้วยโปรแกรมมูเดิ้ล (Moodle e-
Learning). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2539). **แนวคิดและเทคนิควิธีการสอนภาษาอังกฤษ** พิมพ์ครั้งที่ 2.. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cohen, W.A. (1990) **The art of the Leadership**. Englewood Cliffs, : Prentice-Hall.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ

THE COMPARISON OF LEARNING ACHIEVEMENT AND PROBLEM SOLVING ABILITY OF
MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS BY USING INTEGRATIVE LEARNING WITH ART COMBINATION
METHOD AND TRADITIONAL INSTRUCTION METHOD

ชรินทร์ทิพย์ บัตติสูงเนิน¹

Charainthip Butsoongnern¹

ประสิทธิ์ ปุระชาติ¹ และ วันวิสาข์ ลิจจวน²

Prasit Purachat¹ and Wanwisa Lijuan²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถในการแก้ปัญหา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็น
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ซึ่ง
ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 2 ห้องเรียน เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง จำนวน 40 คน และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง
จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ, แผนการ
จัดการเรียนรู้แบบปกติ, แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.89 และแบบทดสอบวัดความสามารถ
ในการแก้ปัญหา มีค่าความเชื่อมั่น 0.83 สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการ
ทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะสูง
กว่านักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับ
ศิลปะสูงกว่านักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสามารถในการแก้ปัญหา, วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ

ABSTRACT

The purposes of this study were to compare learning achievement and problem solving
ability of mathayomsuksa 1 students by using integrative learning with art combination and
traditional Instruction Samples were selected from the mathayomsuksa 1 student's of Muak Lek
Wittaya school, Saraburi province of the second semester 2017 academic year by simple random

sampling of 2 classroom . Then they were divided into 2 groups by using simple random sampling. The first group of 40 students was a control group who were taught in Integrative Learning with art combination and another group of 39 students was the experimental group who were taught by the traditional instruction. The research tools were the lesson plans of Integrative Learning with art combination, the lesson plans of the traditional instruction, a learning achievement test with the reliability of 0.89. and a problem-solving ability test with the reliability of 0.83. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation and t-test.

The results showed that;

1. The learning achievement of mathayomsuksa 1 students by using Integrative Learning with art combination was significantly higher than that of the student using the traditional approach ($p < .05$).
2. The problem-solving ability of mathayomsuksa 1 students by using Integrative Learning with art combination was significantly higher than that of the student using the traditional approach ($p < .05$).

Keywords : Learning achievement, Problem solving ability, Integrative learning with art combination

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและในงานอาชีพต่างๆ เครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและในการทำงาน ล้วนเป็นผลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ ความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดองค์ความรู้และความเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติมากมาย มีผลให้เด็กเกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างมาก ในทางกลับกันเทคโนโลยีก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้มีการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2546 : 1) วิทยาศาสตร์ส่งเสริมให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัยค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม การจัดการศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับผู้เรียนในปัจจุบัน มุ่งหวังให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 92) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 เสนอว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพมาตรา 24 ระบุให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหา

สาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 7) ทั้งในและนอกห้องเรียนต่อไปในอนาคต

จากผลคะแนนทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559 ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ราชวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ระดับประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ร้อยละ 50 ซึ่งในปีการศึกษา 2558 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ร้อยละ 37.63 (สถาบันการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ. 2559 : 8) มากกว่าปีการศึกษา 2559 ที่มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 34.99 (สถาบันการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ. 2560 : 3) คะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัดสระบุรี ร้อยละ 33.55 ลดลงจากปีการศึกษา 2558 เป็นร้อยละ 1.40 และมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 1.44 (งานวัดผลประเมินผล กลุ่มบริหารวิชาการ. 2560 : 63) และเมื่อเปรียบเทียบผลคะแนน O-NET พบว่าคะแนน วิชา วิทยาศาสตร์มีแนวโน้มต่ำลง เมื่อคำนึงถึงหนึ่งในเป้าหมายยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือคนไทยคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาได้ มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการสื่อสาร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2557 : 59) จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลเพื่อใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ (ประสพท เนิ่งเฉลิม. 2557 : 48)

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ที่มีความหมายหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม ทำให้ผู้เรียนค้นพบความรู้และองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีขั้นตอนการวางแผนเลือกหัวข้อที่จะศึกษา เพื่อพิจารณาประเด็นปัญหา ผู้เรียนค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และร่วมมือกันทำกิจกรรมที่หลากหลาย สนองตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน มีการนำเสนอผลงานเป็นกลุ่ม เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความภาคภูมิใจของผู้เรียน (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. 2554 : 87-93) จึงเป็นหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจ สามารถบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เนื่องจากงานศิลปะช่วยให้ผ่อนคลาย อารมณ์ดี สนุกและเสริมสร้างสมาธิ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะด้านทัศนศิลป์ ที่เป็นศิลปะที่รับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทางสายตา ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างความเข้าใจในการเรียนการสอน มุ่งเน้นการสังเกตและจินตนาการ

ความสามารถในการแก้ปัญหาคือหัวใจสำคัญและเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิดทั้งหมดเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดีผู้ที่มีความคิดแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหานี้เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน (นุชลี อุปภัย. 2555 : 5-6) ได้จากการจดจำหรือการบันทึกที่จะสะสมประสบการณ์ในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้ได้ฝึกคิดและสังเกตสิ่งที่อยู่รอบตัว ช่วยให้เกิดทักษะการจำมากระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ โดยปกติคนเรามักเลือกวิธีการที่จะเลี่ยงปัญหามากกว่าการเผชิญปัญหา ซึ่งถ้ารู้จักเรียนรู้การแก้ปัญหาก็จะทำให้เกิดความสุขในชีวิตยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจค้นคว้าวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะอีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมโลกและสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมผู้เรียนตามเป้าหมายการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและ วิธีสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและ วิธีสอนแบบปกติ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

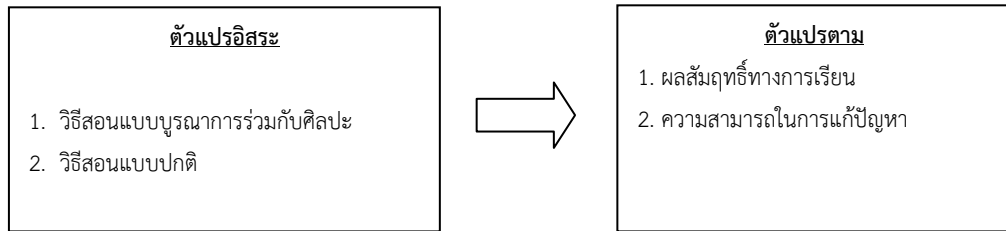
การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการผสมผสานของเนื้อหาของวิทยาศาสตร์ร่วมกับกิจกรรมศิลปะและ กระบวนการต่างๆ ที่มาจากจุดประสงค์และ ความสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์ตามแนวที่กำหนด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม น่าสนใจและ สามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสาธิตการทดลองวิทยาศาสตร์ และแบบการทดลองบูรณาการร่วมกับศิลปะที่ผู้วิจัยกำหนด มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและสรุป ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมิน
2. วิธีสอนแบบปกติ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายและการสาธิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของเรื่องที่เรียนตามวัตถุประสงค์ มีการเน้นทดลองวิทยาศาสตร์เป็นหลัก โดยมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและสรุป ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมิน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความสามารถทางการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งได้จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาตามเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยจำแนกพฤติกรรมในการวัดผลวิชาวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ และ ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ จำนวน 40 ข้อ
4. ความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง พฤติกรรม ความรู้และความคิดที่บุคคลใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ
5. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดของผู้วิจัยคือการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอน 2 วิธี คือวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาผู้เรียนได้ฝึกความคิดด้านต่างๆ รวมถึงการคิดแก้ปัญหา โดยการนำเอาศิลปะมาช่วยเพิ่มความน่าสนใจ และสนุกกับการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเพื่ออธิบายตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังภาพ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 9 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 372 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ซึ่ง จำนวน 9 ห้องเรียน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 2 ห้องเรียน ด้วยวิธีการจับสลากได้ ห้องที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน ใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ และห้องที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 39 คน ใช้วิธีสอนแบบปกติ

3. เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการวิจัย คือ วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามสถานศึกษาพุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยเลือกสาระการเรียนรู้ เรื่อง สารและสมบัติของสาร ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สารรอบตัว ประกอบด้วย สมบัติของสาร การจำแนกสาร สารเนื้อเดียว สารเนื้อผสม การเปลี่ยนสถานะของสาร และอนุภาคของสาร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1) แผนการจัดการเรียนรู้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ รวม 15 ชั่วโมง

2) แผนการจัดการเรียนรู้วิธีสอนแบบปกติ วิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ รวม 15 ชั่วโมง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหา เรื่อง สารและสมบัติของสาร

2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ตามแนวทางของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (โครงการ PIZA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2555) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ เรื่องสารและสมบัติของสาร และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา

5.2 ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเองใช้เวลาในการสอนกลุ่มทดลอง เวลา 15 ชั่วโมง และสอนกลุ่มควบคุม เวลา 15 ชั่วโมง

5.3 ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและ สมบัติของสาร และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา

5.4 นำผลคะแนนจากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เกิดขึ้นมา วิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเที่ยงตรง ค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก ค่าสัมประสิทธิ์ และค่าความแปรปรวน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เข้ามาวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

n แทนจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{x}$ แทนค่าเฉลี่ยของคะแนน

SD แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t-test แทนค่าสถิติที่ใช้ในการแจกแจงตัวที่

* แทนความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้เฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลการวิจัยดังตาราง 1

ตาราง 1 คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	n	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ	40	16.32	1.81	32.63	2.13
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ	39	16.61	1.72	23.75	1.99

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ พบว่าคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ ผู้วิจัยได้นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคะแนนหลังเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ค่าสถิติทดสอบที แบบกลุ่มตัวอย่างไม่สัมพันธ์กัน (t-test independent group) ได้ผลการวิจัยดังตาราง 2

ตาราง 2 คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ระหว่างนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	SD	t-test
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ	40	32.63	2.13	19.04*
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ	39	23.75	1.99	

*p < .05

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ หลังการสอนนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้เฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลการวิจัยดังตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	n	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ	40	11.33	1.23	16.03	1.31
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ	39	10.52	1.37	11.85	1.42

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ พบว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ

4. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ ผู้วิจัยได้นำคะแนนวัดผลความสามารถในการแก้ปัญหาคะแนนหลังเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ค่าสถิติทดสอบที แบบกลุ่มตัวอย่างไม่สัมพันธ์กัน (t-test independent group) ได้ผลการวิจัยดังตาราง 4

ตาราง 4 คะแนนวัดผลความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	SD	t-test
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ	40	16.03	1.31	13.56*
นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ	39	11.85	1.42	

*p < .05

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าคะแนนวัดผลความสามารถในการแก้ปัญหา หลังการสอนนักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะสูงกว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05
2. ความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะสูงกว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ เป็นการสอนโดยเพิ่มกิจกรรมของศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ทำให้กิจกรรมสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสมบัติของสาร โดยวิธีการสอนจะเน้นการทดลองปฏิบัติ ทำให้นักเรียนรู้สึกกระตุ้นและผ่อนคลายจากสีสนของศิลปะ ซึ่งการนำสีสนของสีด้านศิลปะมาใช้ในการทดลองและสร้างชิ้นงาน ทำให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการจินตนาการ ประกอบกับความรู้ของเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ ยิ่งเพิ่มความน่าสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น และกล้าแสดงผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้น ซึ่งวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะทำให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นเนื้อหาที่เรียน ผ่านผลงานทางด้านศิลปะได้ดี พร้อมได้มีการสำรวจและทบทวนความรู้ผ่านผลงานที่มีอยู่ว่าถูกต้องหรือไม่ ทำให้ความรู้และความเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนถูกต้องได้ ซึ่งมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรฉวีชัย สุขขุม (ศรฉวีชัย สุขขุม. 2550 : 76-77) ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบปกติ หลังจากการสอนโดยวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ นักเรียนมีความสนใจอยากเรียนวิชาวิทยาศาสตร์มากขึ้น และได้ผลทางสถิติที่มีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ เป็นวิธีสอนที่

ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้นดังนั้นก็จะมีผลทำให้นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ

2. นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ มีความคิดในการแก้ปัญหาดีกว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ ได้เพิ่มกิจกรรมของศิลปะ พร้อมกับความรู้เนื้อหาวิทยาศาสตร์ ทำให้กิจกรรมศิลปะที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสมบัติของสาร และเกิดเหตุการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนในรูปแบบวิธีสอนวิทยาศาสตร์เท่านั้น ทำให้กลุ่มนักเรียนต้องร่วมมือช่วยกันทำกิจกรรมให้สำเร็จ มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ร่วมมือและช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น ทำให้ช่วยกันหาความรู้และความเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่คลาดเคลื่อนถูกต้องได้ ซึ่งมีผลทำให้ความคิดในการแก้ปัญหาสูงขึ้น หลังจากการสอนโดยวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ลิขิต พวงประโคน (ลิขิต พวงประโคน. 2552 : 104) ที่พบว่าหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบสอดแทรก ทำให้ความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น หลังจากการสอนโดยวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ นักเรียนได้ถามคำถามมากขึ้น ผู้วิจัยจึงกระตุ้นให้นักเรียนคิด และรับฟังคำตอบของนักเรียน พร้อมกับได้แนะนำแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อให้นักเรียนหาคำตอบที่ต้องการได้ และได้ผลทางสถิติที่มีแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ เป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาความคิดในการแก้ปัญหาให้สูงขึ้น ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ มีความคิดในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยพบว่า รูปแบบวิธีสอนที่ต่างกัน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหา ดังนั้น ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนและสาระการเรียนรู้ โดยเลือกวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และเป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยเฉพาะการสอนแบบบูรณาการจะต้องสอดคล้องกับแผนการสอนและตรงตามเวลา ส่วนการเลือกใช้เครื่องมือที่เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบนั้น ผู้สอนควรใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ ส่วนแบบทดสอบในการแก้ปัญหาควรคิดโจทย์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับบทเรียน

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจจะนำวิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะ ไปใช้พัฒนาในอื่นๆ ได้ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ และ เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เป็นต้น หรือใช้กับหน่วยการเรียนรู้อื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เช่น หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง พืช เป็นต้น หรือใช้กับนักเรียนระดับชั้นต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2558. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ตัวอย่างข้อสอบการประเมินผลนานาชาติ PISA และ TIMSS: วิทยาศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- งานวัดผลประเมินผล กลุ่มบริหารวิชาการ. (2560). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559. สระบุรี : โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา.
- นุชลี อุปภัย. (2555). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วี.พริ้นท์ (1991) จำกัด.
- ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2557). การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. มหาสารคาม : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อภิชชาติการพิมพ์.
- ลิขิต พวงประโคน. (2552). การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องชีวิตและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสอดแทรก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศรวณีย์ สุขชุม. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดสังเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพศิรินทร์คลองสิบสาม ปทุมธานี ที่เรียนด้วยการสอบแบบบูรณาการและการสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (มีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2559). “การนำผลสอบ O-NET ไปพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน”. NIETS News. [ออนไลน์]. 8 ย่อหน้า. แหล่งที่มา : http://www.niets.or.th/uploads/content_pdf/pdf_1463565675.pdf. [22 เมษายน 2560].
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (มีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2560). สทศ. ประกาศผลสอบ O-NET ปีการศึกษา 2559 จำแนกตามสังกัด ขนาดโรงเรียน ที่ตั้ง ภูมิภาค รายละเอียด. NIETS News. [ออนไลน์]. 3 ย่อหน้า. แหล่งที่มา : http://www.niets.or.th/uploads/content_pdf/pdf_1491383962.pdf. [22 เมษายน 2560].
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). การจัดการเรียนรู้ กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, ฟองจันทร์ สุขยิ่ง, จินตนา วีระเกียรติสุทร และ พิวัสสา นภารัตน์. (2554). วิธีสอนตามแนวปฏิรูป การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชน. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพริ้นต์.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์
เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์
เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

THE DEVELOPMENT MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES ON TITLE PROPERTIES OF
EXPONENTS BY USING STUDENT TEAMS ACHIEVEMENT DIVISION COOPERATIVE LEARNING
SUPPLEMENTED WITH INDUCTIVE OR DEDUCTIVE TEACHING METHOD OF
MATTHAYOMSUKSA 2 STUDENTS

ทัศนีย์ หักขุนทด¹

Tadsanee Hakhoontod¹

วัลลภ เหมวงษ์¹ สมชาย วรกีเกษมสกุล²

Wonlop Hemvong¹ Somchai Vallakitkasemsakul²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹รองศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²รองศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย 2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนกุँแก้ววิทยา อำเภอกุँแก้ว จังหวัดอุดรธานี จำนวน 28 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น ขั้นที่ 3 ขั้นตอนกิจกรรมกลุ่มย่อย ขั้นที่ 4 ขั้นทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 5 ขั้นคิดคะแนนความก้าวหน้า และขั้นที่ 6 ขั้นความสำเร็จของกลุ่ม 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 16.25 คิดเป็นร้อยละ 40.63 และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 31.18 คิดเป็นร้อยละ 77.95 ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเฉลี่ย 11.96 คิดเป็นร้อยละ 29.91 และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 31.46 คิดเป็นร้อยละ 78.66 ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์, วิธีสอนแบบอุปนัย, วิธีสอนแบบนิรนัย

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop learning activities of mathematics on properties of exponents by using student teams achievement division cooperative learning (STAD) supplemented with inductive or deductive teaching method 2) to study and compare achievement of mathematics and ability on mathematical reasoning. The sample involved 28 Matthayomsuksa 2 students who were studying in Kukaewwittaya School in semester 2, academic year 2017. The results of the study were 1) The development of mathematics learning activities on title properties of exponents by using student teams achievement division cooperative learning supplemented with inductive or deductive teaching method to Matthayomsuksa 2 students revealed 6 steps: (1) preparation (2) class presentation (3) team learning (4) quizzes (5) individual improvement scores (6) team recognition. 2) The students were treated by mathematics on develop learning activities of mathematics on title properties of exponents by using STAD supplemented with inductive or deductive teaching method. They had the pretest average learning achievement at 16.25 or 40.63% and the posttest at 31.18 or 77.95%. Which was not less than 75% up and the posttest was higher than the pretest one. 3) The students were treated by mathematics on develop learning activities of mathematics on title properties of exponents by using STAD supplemented with inductive or deductive teaching method. They had the pretest mathematical reasoning ability at 11.95 or 29.91% and the posttest at 31.46 or 78.66%. Which was not less than 75% up and the posttest was higher than the pretest one.

Keywords : STAD, Inductive, Deductive

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์เป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่นๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551 : 1) ซึ่งจากความสำคัญของคณิตศาสตร์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2552) จึงให้ใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งคณิตศาสตร์เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถ ในด้านความคิด การคำนวณ สามารถนำคณิตศาสตร์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในการดำรงชีวิต โดยมีความมุ่งหวังให้เกิดคุณภาพให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในคณิตศาสตร์พื้นฐาน พร้อมทั้งสามารถนำความรู้ นั้นไปประยุกต์ใช้กับทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็น ตระหนักในคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องใช้การคิดอย่างเป็นระบบคิดอย่างมีเหตุผล ต้องใช้เหตุผลมาช่วยในการเรียนรู้และแก้ปัญหา การส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและ สถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบเป็นระบบ ทำให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้การคิดอย่างมี เหตุผลยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการทำงานและใน การมีงานวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันว่า การสอนนักเรียนด้วยความเข้าใจอย่างมีเหตุผล ดีกว่าการสอนให้จดจำทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์สามารถจดจำได้ดีและนานกว่าเดิม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี [สสวท.]. 2555 : 79) จากการศึกษาสภาพปัญหาและคุณภาพด้านการศึกษาของประเทศไทยมี ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ เห็นได้จากโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment : PISA) ปี ค.ศ. 2000 - 2012 ใน 3 ด้านที่ประเมิน พบว่าด้านวิทยาศาสตร์และด้านการอ่านมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ด้านคณิตศาสตร์ยังมีแนวโน้มลดลง ค่าเฉลี่ย OECD ของคณิตศาสตร์ในปี 2012 มีคะแนนมาตรฐานที่ 494 คะแนน ในขณะที่นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยเพียง 427 คะแนน แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนยังห่างไกลความเป็นเลิศอยู่มาก (สสวท. 2557 : 38-53) ซึ่งจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-Net) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกู่แก้ววิทยา ปีการศึกษา 2557- 2559 วิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 25.69, 28.42 และ 26.83 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ โรงเรียนจึงต้องพัฒนาให้มีผลการเรียนอยู่ในระดับดีและผ่านเกณฑ์การประเมิน ทุกคน (โรงเรียนกู่แก้ววิทยา. 2560 : 4)

การใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญจะทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง ควรให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ปรึกษาหารือ อภิปราย และแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลซึ่งกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ทักษะและกระบวนการคิดและมีประสบการณ์มากขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งจอยซ์และเวลล์ (Joyce & Weil. 2000 : 217) ได้เสนอแนวคิดว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกแบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่สังคมต้องการ คือ การทำงาน การเรียนรู้ และการแก้ปัญหาาร่วมกัน แนวความคิดพื้นฐานของการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การยอมรับความแตกต่างในความสามารถของแต่ละคนในการทำงานหรือแก้ปัญหาต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วม และใช้ศักยภาพของแต่ละคนที่มีอยู่อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้และแก้ปัญหาาร่วมกัน และยั้งต้องร่วมรับผิดชอบงานและทำให้ทุกคนในกลุ่มเรียนรู้เท่ากัน และศึกษาบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มด้วย จนทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในงานทุกขั้นตอน เพราะผลงานของแต่ละคนส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม การเรียนรู้แบบร่วมมือแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เป็นการเรียนที่สามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน โดยจัดนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในการสอนครูจะเป็นผู้เสนอบทเรียน แล้วให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนทุกคนต้องแน่ใจว่าสมาชิกในกลุ่มของตนเรียนรู้บทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง สุดท้ายประเมินผลเป็นรายบุคคลโดยไม่มีการช่วยเหลือกัน หลักสำคัญของการเรียนคือ ให้นักเรียนตั้งใจเรียนและช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มให้เรียนรู้สิ่งที่ครูสอนอย่างแจ่มแจ้ง (Slavin. 1995 : 3) และ วิธีสอนแบบอุปนัยเป็นวิธีสอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการนำตัวอย่าง ข้อมูล ความคิด เหตุการณ์ สถานการณ์ ปรากฏการณ์ที่มีหลักการแนวคิดที่ต้องการสอนมาให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์จนสามารถดึงหลักการแนวคิดที่แฝงอยู่ออกมาเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ต่อไป (ทิศนา ชัมมณี. 2552 : 340) และเป็นการสอนที่ช่วยให้นักเรียนค้นพบกฎเกณฑ์หรือข้อเท็จจริงที่สำคัญด้วยตนเอง โดยการทำความเข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ของความคิดต่างๆ อย่างแจ่มแจ้งตลอดจนกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง (ชาติรี เกิดธรรม. 2547 : 81) วิธีสอนแบบอุปนัยเป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้ทั้งเนื้อหาความรู้และกระบวนการซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้เรื่องอื่นได้ (ทิศนา ชัมมณี. 2552 : 342) ส่วนวิธีสอนแบบนิรนัยเป็นกระบวนการ ที่ผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎ ทฤษฎี หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในบทเรียน จากนั้นจึงได้ให้ตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่าง หรืออาจจะให้ผู้เรียนฝึกนำทฤษฎีหรือข้อสรุป ไปใช้ในสถานการณ์ที่

หลากหลายหรืออาจเป็นลักษณะให้ผู้เรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยันทฤษฎีหรือข้อสรุปเหล่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ และมีความเข้าใจในทฤษฎี หรือข้อสรุปเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง การสอนแบบนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสอนจากทฤษฎีหรือกฎไปสู่ตัวอย่างที่เป็นรายละเอียด (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2547 : 15)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัย หรือนิรนัย
- 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอน แบบอุปนัยหรือนิรนัยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
- 3) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย หมายถึง การดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน โดยคละความสามารถ และจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ผลงานกลุ่มคือผลงานของทุกคน ซึ่งใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับจากขั้นตอนของสลาบิน (Slavin. 1995 : 73-84) และชาติชาย ม่วงปฐม (2539 : 44-45) โดยการจัดกิจกรรมมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น ขั้นที่ 3 ขั้นกิจกรรมกลุ่มย่อย ขั้นที่ 4 ขั้นการทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 5 ขั้นคิดคะแนนความก้าวหน้า และขั้นที่ 6 ขั้นความสำเร็จของกลุ่ม

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึง ความรู้ความสามารถด้านสติปัญญาของผู้เรียนที่พิจารณาจากคะแนนผลการเรียนรู้ 4 ด้านของวิลสัน (Wilson. 1971 : 643-696) คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ในเนื้อหา เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบจำนวน 4 ตัวเลือกที่ผู้วิจัยสร้าง

3. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนที่พิจารณาจากคะแนนความสามารถในการอ้างหลักฐาน เพื่อยืนยันข้อสรุปว่าเป็นจริงทางคณิตศาสตร์ เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหลักการหาความสัมพันธ์ของแนวคิดและการสรุปที่สมเหตุสมผลตามแนวคิดกฎเกณฑ์หรือความจริงนั้นๆ พร้อมทั้งสามารถที่จะยืนยันหรือคัดค้านข้อความคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลของนักเรียน วัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบอรรถนัยที่ผู้วิจัยสร้าง โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนของกรมวิชาการ (2546 : 121) และ สสวท. (2546 : 143)

วิธีการดำเนินการวิจัย

- 1) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกุ้าววิทยา อำเภอแก้ว จังหวัดอุดรธานี จำนวน 28 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560

2) วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการตามวงจรการวิจัยของ Kemmis และ McTaggart (1988) ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติตามขั้นตอน ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนปฏิบัติการ (Action) ขั้นตอนการสังเกต (Observation) ขั้นตอนสะท้อนการปฏิบัติการ (Reflection)

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่ม ผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนินัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง จำนวน 9 แผน 3.2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบทดสอบท้ายวงจร แบบบันทึกผลหลังการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์นักเรียน และ 3.3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

4) ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 4.1) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ทำการทดสอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แล้วบันทึกเป็นคะแนนก่อนเรียน (Pretest) 4.2) ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้ช่วยวิจัยร่วมสังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและพฤติกรรมเรียนรู้ของนักเรียนทุกระยะตลอดการทดลอง โดยใช้แบบสังเกตการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 4.3) หลังจากสิ้นสุดการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการให้นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสัมภาษณ์นักเรียน 4.4) ทำการตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นข้อมูลที่แท้จริงและเพียงพอในการวิจัย 4.5) นำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนการปฏิบัติ อภิปรายและวิเคราะห์ร่วมกับผู้ช่วยวิจัยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป 4.6) หลังจากสิ้นสุดการเรียนครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ที่เป็นชุดเดียวกับชุดแรกบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดลองครั้งนี้เป็นคะแนนหลังเรียน (Posttest) แล้วนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์

5) การวิเคราะห์ข้อมูล 5.1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูแบบสังเกตพฤติกรรมเรียนรู้ของนักเรียนและแบบสัมภาษณ์นักเรียน ในประเด็นของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียบเรียงเป็นเชิงคุณภาพ โดยการสรุปอธิบายเมื่อจบวงจรเพื่อประเมินสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นถึงความเหมาะสม ปัญหาหรืออุปสรรคเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 5.2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนินัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ สังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้ จากนั้นดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยมีวงจรการปฏิบัติอยู่ 3 วงจร ในแต่ละวงจรประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาในวงจรถัดไป ทำให้ได้ขั้นตอนและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยที่เหมาะสมกับนักเรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4 คน โดยละความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน (1 : 2 : 1) ซึ่งจะแบ่งกลุ่มเฉพาะชั่วโมงแรก ชั่วโมงต่อไปจะใช้กลุ่มเดิม ครูแจ้งคะแนนฐานและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัยในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2, 3, 4, 5, 9 และวิธีสอนแบบนิรนัย ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1, 6, 7, 8

ขั้นที่ 3 ขั้นกิจกรรมกลุ่มย่อย นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาและแสดงเหตุผลในการหาคำตอบของกิจกรรมที่กำหนด วางแผน หาคำตอบ เน้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในกลุ่มถึงความสมเหตุสมผล เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้ส่งตัวแทนกลุ่มออกไปนำเสนอผลการหาคำตอบหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งแสดงเหตุผลในหาคำตอบบนกระดาน จากนั้นครูและนักเรียนให้คำแนะนำสำหรับกลุ่มที่ทำไม่ถูกต้องแล้วให้แก้ไขให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 ขั้นการทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล นักเรียนจะต้องได้รับการทดสอบย่อย ซึ่งในการทดสอบนักเรียนทุกคนทำข้อสอบตามความสามารถของตน โดยไม่ให้ช่วยเหลือกัน

ขั้นที่ 5 ขั้นคิดคะแนนความก้าวหน้า เมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว ครูตรวจแบบทดสอบย่อยของนักเรียน พร้อมทั้งคิดคะแนนพัฒนารายบุคคล แล้วนำคะแนนแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม ซึ่งเป็นคะแนนที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนที่สอบได้กับคะแนนฐาน โดยครูสอนวิธีการคิดคะแนนความก้าวหน้าให้นักเรียนให้สามารถคิดคะแนนก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 6 ขั้นความสำเร็จของกลุ่ม นักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนและกระบวนการเรียนรู้ ครูเพิ่มเติมในประเด็นที่นักเรียนยังไม่ได้สรุป หลังจากนั้นครูให้รางวัลเป็นเกียรติบัตรประจำกลุ่ม ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเฉลี่ย 16.25 คิดเป็นร้อยละ 40.63 และนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเฉลี่ย 31.18 คิดเป็นร้อยละ 77.95 ดังนั้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเฉลี่ย 11.96 คิดเป็นร้อยละ 29.91 และนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเฉลี่ย 31.46 คิดเป็นร้อยละ 78.66 ดังนั้นนักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง โดยใช้การเรียนรู้ แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ครบวงจร ผู้เรียนเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย ขณะเรียนสมาชิกในกลุ่มสามารถช่วยเหลือในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยครูใช้วิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย วิธีสอนแบบนี้เป็นการฝึกหัด ให้นักเรียนมีเหตุผลพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนเรียนรู้แล้ว ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มย่อย โดยการทำให้แบบฝึกทักษะเนื้อหาที่เรียนจบในทันที ซึ่งการทำแบบฝึกทักษะจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนมากขึ้น สอดคล้องกับกฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ของธอร์นไคค์ (Thorndike. 1814-1949 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี. 2554 : 51) กล่าวว่า การฝึกทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวร และถ้าไม่ได้กระทำซ้ำๆ การเรียนนั้นจะไม่คงทนและอาจลืมได้ ในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มโดยการทำให้แบบฝึกนั้น นักเรียนสามารถปรึกษากันได้ เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อจบการทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนแต่ละคนจะทดสอบเป็นรายบุคคล แล้วนำคะแนนมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่มและได้รับการรางวัลถ้าถึงเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ ในการเรียนรู้ ดังที่ อัมพร ม้าคนอง (2546 : 40-44) กล่าวว่า การสร้างแรงจูงใจมีความจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียน การแจ้งผลการเรียนให้ทราบถึงความสามารถของตนเอง การให้รางวัลการชมเชยเป็นการเสริมแรงที่ดี เห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ได้ช่วยเหลือกัน ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตัวเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนผลัดกันเป็นผู้นำ นักเรียนพยายามพัฒนาคะแนนของตนให้สูงขึ้นเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นด้วย

จากการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ โดยทั้งผู้ช่วยวิจัยและนักเรียนจะเป็นผู้สะท้อนและเสนอปัญหาแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อใช้ในการพัฒนางจรปฏิบัติการต่อไป ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจความต้องการของนักเรียน และทราบว่าต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในด้านใด ซึ่งจะทำให้สามารถพัฒนาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้นและผ่านเกณฑ์ ดังที่ สุวิมล ว่องวานิช (2555 : 24) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนว่าเป็นการเปิดโอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่เปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเฉลี่ย 16.25 คิดเป็นร้อยละ 40.63 และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 31.18 คิดเป็นร้อยละ 77.95 ดังนั้นนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่ม

ผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย ที่จะช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ที่คงทน และรูปแบบการสอนที่สามารถดัดแปลงใช้ได้ทุกระดับชั้นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคม (Slavin. 1995 : 73-84)

วิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยที่นำมาใช้ในชั้นนำเสนอทเรียนต่อทั้งชั้น เป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้นาน ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2552 : 342) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัย ว่าเป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนสามารถค้นพบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจึงทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้ทั้งเนื้อหาความรู้และกระบวนการซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่น นอกจากนี้ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2547 : 25) กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัยว่าเป็นวิธีการที่ช่วยในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้ง่าย รวดเร็วและไม่ยุ่งยาก ใช้เวลาในการตัดสินใจการเรียนรู้ไม่มากฝึกให้ผู้เรียนนำเอาทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปหรือนิยามไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ใช้ได้ผลดีในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีเหตุผลไม่เชื่อโดยไม่มี การพิสูจน์ จากการทำวิธีสอนแบบอุปนัยและนิรนัยมาใช้ในการสอนทเรียน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริมประภา นาสมชัย (2558) ศุภวจี ศรีเสน (2556) สมพงษ์ พุกหน้า (2555) กนกรดา มีชาญผล (2553) และ สุพัตรา ภูหงส์สูง (2550)

3. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเฉลี่ย 11.96 คิดเป็นร้อยละ 29.91 และมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนเฉลี่ย 31.46 คิดเป็นร้อยละ 78.66 ดังนั้นนักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมกลุ่ม นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมช่วยกันค้นหาความรู้ จึงส่งเสริมให้พัฒนาความสามารถ ในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ในขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ดังนี้

ขั้นที่ 2 ชั้นนำเสนอทเรียนต่อทั้งชั้น ครูใช้วิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย ซึ่งเป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนสังเกตค้นหา วิเคราะห์ รวบรวม เปรียบเทียบ ความคล้ายคลึงขององค์ประกอบ โดยสุดท้ายนักเรียนต้องสามารถสรุปเป็นหลักการหรือหลักเกณฑ์ได้ และแสดงเหตุผลถึงที่มาของหลักเกณฑ์ แล้วนำไปใช้กับตัวอย่างที่หลากหลายเพื่อฝึกนำความรู้หรือข้อสรุปไปใช้ดังที่ นกเนตร ธรรมบวร (2544 : 69) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียน ครูผู้สอนต้องเริ่มจากการพัฒนากระบวนการคิดของเด็กซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ อีกทั้งยังมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาการคิดอย่างต่อเนื่อง ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กสำรวจ ให้เหตุผลและคิดแก้ปัญหามากกว่าการเรียนรู้โดยจดจำกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ เด็กต้องสร้าง (Construct) ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์โดยการคิดด้วยตนเอง และค้นหาคำตอบซึ่งมีความหมาย วิธีสอนแบบอุปนัยและนิรนัยเป็นวิธีสอน ที่ฝึกให้นักเรียนใช้เหตุผลหาหลักการมาสนับสนุนในแต่ละขั้นตอนของการหาคำตอบและทำให้พัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ขั้นที่ 3 ชั้นกิจกรรมกลุ่มย่อย นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาและแสดงเหตุผลในการหาคำตอบของกิจกรรมที่กำหนด วางแผนหาคำตอบให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในกลุ่มถึงความสมเหตุสมผล เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามใบกิจกรรมเสร็จแล้วตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการหาคำตอบหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งแสดงเหตุผลจากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันหาคำแนะนำกลุ่มที่ทำไม่ถูกให้แก้ไขให้ถูกต้อง ทำให้ครูผู้สอนทราบว่านักเรียนมีความรู้เข้าใจ

และแก้ไขให้พร้อมในการทดสอบรายบุคคล ดังที่ สสวท. (2547 : 15-18) กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนาด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยครูควรจัดให้ให้มีการอภิปรายหน้าชั้นเรียน เพื่อท้าทายให้นักเรียนคิดและทำกิจกรรม ให้มีความสำคัญในการฟังความคิดเห็นของนักเรียน ให้นักเรียนฝึกรับฟังทำความเข้าใจเหตุผลของผู้อื่นและประเมินความน่าเชื่อถือของเหตุผล ครูสามารถปรับแนวการอภิปรายให้เข้ากับวิถีคิดของนักเรียน อดทน ให้เวลาและโอกาสแก่นักเรียน ให้นักเรียนเห็นว่าครูให้ความสำคัญต่อความเข้าใจและการให้เหตุผล โดยประเมินอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเด็กมีการให้เหตุผลที่ดีครูให้การเสริมแรงทันที

จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริมประภา นาสมชัย (2558) และงานวิจัยของ ศุภวดี ศรีเสน (2556)

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) ควรศึกษาหลักการและขั้นตอนในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ให้เข้าใจ รวมทั้งศึกษาปัญหาบริบทของกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม 1.2) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยจำเป็นต้องให้เวลากับนักเรียนในการทำกิจกรรม ซึ่งทำให้ใช้เวลาค่อนข้างนาน ผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ควรปรับเวลาให้เหมาะสม 1.3) ผู้วิจัยควรดำเนินการปฐมนิเทศผู้ช่วยวิจัยและนักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจในขั้นตอนของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น 1.4) การจัดการกิจกรรมในครั้งนี้ ครูผู้วิจัยได้ปรับตารางสอนให้สอนต่อเนื่อง 2 ชั่วโมง เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนครบทุกขั้นตอน ผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้สามารถปรับเวลาได้ตามความเหมาะสม

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยในสาระการเรียนรู้อื่นหรือระดับชั้นอื่นที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ 2.2) ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย โดยศึกษาความสามารถทางคณิตศาสตร์อื่น เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการเชื่อมโยง เป็นต้น 2.3) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

เอกสารอ้างอิง

- กนกรดา มีชาญผล. (2553). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD วิชาคณิตศาสตร์
ประยุกต์ 2 เรื่อง เลขยกกำลังระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
 สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรมวิชาการ. (2546). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การ
 รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรการแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : โรง
 พิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ชาติรี เกิดธรรม. (2547). **เทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ชาติชาย ม่วงปฐม. (2539). **ผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือและระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่มีผลต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณี. (2552). **14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2554). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2544). **การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริมประภา นาสมชัย. (2558). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พหุนาม โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยการสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- โรงเรียนกุแก้ววิทยา. (2560). **ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2557 – 2559**. อุดรธานี : โรงเรียนกุแก้ววิทยา.
- ศุภาวี ศรีเสน. (2556). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). **คู่มือวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- _____. (2547). **การให้เหตุผลในวิชาคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : รากขวัญ.
- _____. (2555). **ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : 3-คิว มีเดีย.
- _____. (2557). **ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สมพงษ์ พุกหน้า. (2555). **ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยรูปแบบเอสเอสซีเอสต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพัตรา ภูหงษ์สูง. (2550). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนเชิงซ้อน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการสอนแบบอุปนัยและแบบนิรนัยประกอบการใช้เทคนิค STAD**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2547). **20 วิธีการจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และ การเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2555). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ม้าคอง. (2546). **คณิตศาสตร์ : การสอนและการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Joyce, B., & Weil, M. (2000). **Models of Teaching**. 6th ed. Boston : Allyn and Bacon.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). **The action research reader**. Third edition. Geelong, Victoria : Deakin University Press.
- Slavin , R.E. (1995). **Cooperative Learning** . 2th ed. London : Allyn and Bacon.
- Wilson, James W. (1971). **Evaluation of learning in Secondary School Mathematics**. U.S.A. : McGraw-Hall.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน
โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการ
การให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF LEARNING MATHEMATICS ACTIVITIES ON DERIVATIVE OF A FUNCTION
BY USING COOPERATIVE LEARNING TECHNIQUE TEAM ASSISTED INDIVIDUALIZATION
SUPPLEMENTED WITH EXERCISE FOR MATHEMATICAL REASONING PROCESS OF
MATHAYOMSUKSA 6 STUDENTS

ศศิวิมล จันทรังษี¹

Sasiwimon Chantarangsee

ศรีสุรางค์ ทีนะกุล¹ และ สมชาย วรภิเกษมสกุล²

Srisurang Teenakul¹ and Somchai Vallakitkasemsakul²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล และ 3) ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกัลยาณวัตร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 44 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นตอนการเข้ากลุ่ม ขั้นนำเสนอบทเรียน ขั้นฝึกทักษะด้วยแบบฝึก ขั้นตอนทดสอบย่อยรายบุคคล และ ขั้นตอนให้คะแนนและความสำเร็จ ของกลุ่ม 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล มีคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เฉลี่ย 21.57 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.27 โดยที่นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และ 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 12.59 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.97 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย

23.50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.33 โดยที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล, กระบวนการทำให้เหตุผล, แบบฝึก, อนุพันธ์ของฟังก์ชัน

ABSTRACT

The purpose of this research were: 1) to develop mathematics learning activities on derivative of function by using cooperative learning technique Team Assisted Individualization Supplemented with exercise for mathematical reasoning process of Mathayomsuksa 6 Students, 2) to study and compare mathematics learning achievement of mathematics before and after being treated by using cooperative learning technique Team Assisted Individualization Supplemented with exercise for mathematical reasoning process of Mathayomsuksa 6 Students, and 3) to study and compare mathematics reasoning process of mathematics before and after being treated by using cooperative learning technique Team Assisted Individualization Supplemented with exercise for mathematical reasoning process of Mathayomsuksa 6 Students. The target groups were 44 Mathayomsuksa 6 students at Kanlayanawat School, Muang District, Khon Kaen Province under the Office of the Secondary Educational Service Area 25 in the last semester of academic year 2017. The results of this study were shown as follows: 1) the development of mathematics learning activities on derivative of function by using cooperative learning technique Team Assisted Individualization Supplemented with exercise for mathematical reasoning process the derivatives of functions consisted of 5 practical steps: team preparation, team study, team exercise, personal tests, and teams scores and team recognition, 2) the students' mathematics learning activities on derivative of function by using cooperative learning technique Team Assisted Individualization Supplemented with exercise for mathematical reasoning process were 21.57 or 86.27 percent respectively, so the students mathematics reasoning process after learning were not less than 75 percent, and 3) the students whom were treated by using cooperative learning technique Team Assisted Individualization Supplemented with exercise for mathematical reasoning process got 12.59 of pre-test average score or 41.97 percent and 23.50 of posttest average score or 78.33 percent. So, the students had the learning achievement score after learning not less than 75 percent and the student's learning achievement level of the posttest was higher than that of the pretest.

Keywords : Cooperative Learning Technique Team Assisted Individualization Supplemented (TAI), Reasoning Process, Exercise, Derivative of Function

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน การจัดการศึกษาในทุกระดับจึงเน้นให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้แก่ การคิดขั้นสูง การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และทักษะทางสังคม เพื่อเป็นการเตรียมเข้าสู่การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแนวโน้มการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการบูรณาการองค์ความรู้ในห้องเรียนและชีวิตจริง ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเห็นคุณค่าของการเรียน (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, 2554) ซึ่งคณิตศาสตร์เป็นอีกหนึ่งวิชาที่สามารถนำมาบูรณาการ เนื่องจากคณิตศาสตร์ มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ในระดับโรงเรียน พบว่าผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนกัลยาณวัตรมีผลการสอบในปีการศึกษา 2557 ถึงปีการศึกษา 2559 วิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 24.25, 29.56 และ 27.29 ตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559) และจากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2559 โรงเรียนกัลยาณวัตร จากการศึกษาสังเกตนักเรียนในชั้นเรียนพบว่านักเรียนร้อยละ 40 ของแต่ละชั้นเรียนไม่ได้ให้ความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น นักเรียนคิดแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และให้เหตุผลของคำตอบไม่ได้ ซึ่งพบว่าเมื่อครูได้อธิบายตัวอย่างให้นักเรียนแล้ว นักเรียนจะสามารถทำโจทย์ได้ เพียงโจทย์ที่มีความคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่ครูได้ให้ไว้ เมื่อครูให้โจทย์ที่ซับซ้อนขึ้นมาจากเดิมเพียงไม่มากนักนักเรียนจะไม่สามารถ แก้ไขปัญหาข้อนั้นได้เลย และครูจะต้องคอยย้ำเรื่องของหลักการที่ใช้เป็นประจำอยู่เสมอ และเมื่อมีปัญหาใหม่ ๆ ครูต้องยกตัวอย่างใหม่เรื่อย ๆ นั่นคือนักเรียนเรียนรู้แบบการเลียนแบบมากกว่าการเรียนรู้หรืออาจจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันก็เป็นได้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล (Team Assisted Individualization: TAI) เป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือและการสอนรายบุคคล (Individualized Instruction) เข้าด้วยกันโดยให้นักเรียนทำการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันดำเนินการเรียนและมีการตรวจสอบร่วมกัน มีการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของการเรียน (Slavin, 1990: 83) โดยให้นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตน และส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีหลักการคือการเรียนรู้ต้องอาศัยหลักพึ่งพากัน (Positive Interdependence) โดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กัน (Face to Face Interaction) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องอาศัยทักษะทางสังคม (Social Skills) โดยเฉพาะทักษะในการทำงานร่วมกัน มีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) ที่ใช้ในการทำงาน และจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ (Individual

ศูนย์วิจัยและนวัตกรรม
มหาวิทยาลัยสุโขทัย

Accountability) หากนักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกัน นอกจากจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างและลึกซึ้งแล้วยังสามารถช่วยพัฒนานักเรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาส ได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก (สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ, 2551: 134)

แบบฝึกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล เนื่องจากแบบฝึกเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่จะทำให้ให้นักเรียนได้ฝึกใช้ความคิดเชิงคณิตศาสตร์ที่ได้จากตัวอย่างการฝึกการแก้ปัญหาในตัวอย่างในการฝึก มาก ๆ และสม่ำเสมอ จะทำให้นักเรียนเข้าใจ วิธีการคิดคำนวณและดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุและผล แบบฝึกช่วยเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะที่คงทน มีการฝึกซ้ำหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นการฝึกแก้ไขจุดบกพร่อง มีความแม่นยำในเรื่องที่ต้องการ แบบฝึกจึงเป็นสื่อที่ช่วยเสริมบทเรียน เป็นชุดการฝึกที่จัดทำขึ้นเพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้นอกเหนือจากความรู้ในหนังสือเรียน หรือบทเรียน เช่น แบบฝึกการคิดในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียน ให้เป็นผู้ที่รู้จักคิดเป็นนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตต่อไป (อมาพร รังสิยานนท์, 2546 และ สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2551)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เพื่อศึกษาว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผลจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ และหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผล
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผล

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนแบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล (Team Assisted Individualization: TAI) เสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล

หมายถึง การดำเนินการจัดการการเรียนรู้ที่ผสมผสานกันระหว่างวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และวิธีการสอนรายบุคคล (Individualization Instruction) เข้าด้วยกัน โดยให้นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตนเอง และส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยครูจัดกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ กลุ่มละ 4 คน กระจายความสามารถ หมายถึง จัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือนักเรียนที่มีผลการเรียนดี 1 คน ระดับผลการเรียนปานกลาง 2 คน และระดับผลการเรียนอ่อน 1 คน (สิริพร ทิพย์คง, 2545) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

- 1.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเข้ากลุ่ม
- 1.2 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นนำเสนอบทเรียน
- 1.3 ขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกทักษะด้วยแบบฝึก
- 1.4 ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการทดสอบย่อยรายบุคคล
- 1.5 ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการให้คะแนนและความสำเร็จของกลุ่ม

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึง ความรู้ความสามารถทางสติปัญญาในการเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ในเนื้อหา เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 4 ตัวเลือกที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาตามแนวคิดของวิลสัน (Wilson, 1971: 643 – 696)

3. ความสามารถในการให้เหตุผล

ความสามารถในการให้เหตุผล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการอ้างหลักฐานเพื่อยืนยันข้อสรุปว่าเป็นจริง เป็นการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหลักการหาความสัมพันธ์ของแนวคิดและการสรุปที่สมเหตุสมผลตามแนวคิดกฎเกณฑ์หรือความจริงนั้น ๆ พร้อมทั้งความสามารถที่จะยืนยันหรือคัดค้านข้อความคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล โดยการวัดความสามารถในการ ให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาโดยแบบทดสอบเป็นข้อสอบแบบอัตนัยเป็นแบบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนของ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 121) และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546: 143)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 44 คน ประจําภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนกัลยาณวัตร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis และ McTaggart (1988) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็น

รายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งในการดำเนินการตามวงจรปฏิบัติการ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นการสังเกตการณ์ และ 4) ขั้นสะท้อนการปฏิบัติ ซึ่งดำเนินทั้งสิ้น 3 วงจรปฏิบัติการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือ เป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน จำนวน 9 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 55 นาที

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้วิจัย แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน บันทึกผลหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกประจำบทเรียน และแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์แบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นหน่วยการเรียนรู้เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน จำนวน 9 แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้เวลาทั้งหมด 18 คาบ แบ่งออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ ได้แก่ วงจรการปฏิบัติการวิจัยที่ 1 ประกอบด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 – 3 วงจรการปฏิบัติการวิจัยที่ 2 ประกอบด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 – 6 และวงจรการปฏิบัติการวิจัยที่ 3 ประกอบด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7 – 9

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลแผนการจัดการเรียน โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้อิงของครู แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้อิงของนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียน และแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เพื่อนำแนวทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง สำหรับการใช่วงจรปฏิบัติการต่อไป

4.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการแล้ว ทำการวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วนำไปวิเคราะห์ สรุปผลและแปลผลข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ของการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียนว่าได้คะแนนไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน ข้อมูลอื่น ๆ จากแบบบันทึก ซึ่งใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำมาสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อประเมินสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร ดีแล้วหรือเหมาะสมเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา หาวิธีการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล และแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยผ่านขั้นตอนการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ และใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีวงจรปฏิบัติการอยู่ 3 วงจร ในแต่ละวงจรปฏิบัติการมีการวางแผนการปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผลที่ได้ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาในวงจรถัดไป ทำให้ได้ขั้นตอน และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล และแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสม สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ขั้นที่ 1 ขั้นการเข้ากลุ่ม เป็นขั้นการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การแจ้งคะแนนความสำเร็จของแต่ละกลุ่ม และทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนโดยใช้การถามตอบ

1.2 ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอบทเรียน เป็นการศึกษาเนื้อหาใหม่ที่จะได้เรียน รวมถึงวิธีการแก้โจทย์ปัญหา ด้วยกระบวนการการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ชุดแบบฝึกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกทักษะด้วยชุดฝึกทักษะเป็นกลุ่ม นักเรียนทุกคนรับแบบฝึกชุด A เพื่อฝึกทักษะด้วยตนเอง และให้นักเรียนจับคู่ภายในกลุ่มของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนตรวจสอบความถูกต้อง ตามเฉลยที่ครูเตรียมไว้ โดยถูกต้องร้อยละ 80 ขึ้นไปจึงจะผ่าน ถ้านักเรียนคนใดที่ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 80 ให้ทำฝึกชุด B ซึ่งเป็นแบบฝึกคู่ขนาน โดยให้เพื่อนในกลุ่มช่วยกันอธิบายเพิ่มเติมจนกว่าจะถูกต้องร้อยละ 80 ขึ้นไป และกรณีที่นักเรียนไม่ผ่านการทำแบบฝึกชุด B ครูจะสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน

1.4 ขั้นที่ 4 ขั้นการทดสอบย่อยรายบุคคล นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยชุด A โดยทำเป็นรายบุคคล ให้ถูกต้อง ร้อยละ 80 ขึ้นไปจึงจะผ่าน ถ้านักเรียนคนใดได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 80 ให้สมาชิกในกลุ่มหรือคู่ของตนเองชี้แนะเพิ่มเติม โดยอธิบายจากแบบทดสอบย่อย ชุด A จากนั้นนักเรียนจะได้ทำแบบทดสอบย่อยชุด B และในกรณีที่นักเรียนไม่ผ่านการทำแบบทดสอบย่อยชุด B ครูจะสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน เมื่อเรียนรู้ครบกิจกรรมในแต่ละวงจรแล้วนักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติ

1.5 ชั้นที่ 5 ชั้นการให้คะแนนและความสำเร็จของกลุ่ม นักเรียนบันทึกผลคะแนนรวมของกลุ่มจากการทดสอบย่อยรายบุคคลและคะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติของสมาชิกในกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อสะสมเป็นคะแนนกลุ่ม

2. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องอนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล โดยมีจำนวนนักเรียนจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 84.09 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนน ร้อยละ 75 ขึ้นไป ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.57 คิดเป็นร้อยละ 86.27 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัยที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.59 คิดเป็นร้อยละ 41.97 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.50 คิดเป็นร้อยละ 78.33 และซึ่งคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนักเรียนจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 75 มีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัยที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

อภิปรายผล

จากการที่ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยอภิปรายผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมนี้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคี รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม รับผิดชอบความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีภาวะความเป็นผู้นำ และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มะลิวัลย์ ทองกุล (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกการคูณตามขั้นตอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมทำงานกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับดีและมีความคงทน

ในการเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2 สัปดาห์ไม่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน และ ลือชัย นรสาร (2554) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มช่วยเหลือเป็นรายบุคคล(TAI) ร่วมกับเทคนิค KWDL ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอน เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มช่วยเหลือเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับเทคนิค KWDL ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้การสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา มีประสิทธิภาพ 80.38/76.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากชุดการเรียนรู้การสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 รวมทั้ง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย อินมัยน (2553) ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยแบบกลุ่มช่วยรายบุคคลและแบบกลุ่มเกมการแข่งขัน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งนักเรียนมีเจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับค่อนข้างดี และมีความคงทนในการเรียนรู้ นอกจากนี้ การแก้ไขข้อค้นพบมาพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้หลังการสิ้นสุดแต่ละวงจรปฏิบัติการทุกครั้ง ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น สิริพร ทิพย์คง (2545, 170-171) ได้กล่าวถึง ชัยนำเสนอบทเรียนว่า นักเรียนทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้วหรือศึกษาเนื้อหาสาระการเรียนรู้ใหม่ จากเอกสารประกอบการเรียนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยนักเรียนกลุ่มใดที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ให้ศึกษาความรู้ได้อย่างอิสระ โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ แล้วสรุปสาระการเรียนรู้ ส่วนนักเรียนกลุ่มใดที่ไม่สามารถศึกษาได้ด้วยตนเองให้ นักเรียนที่เรียนดีในกลุ่มได้ปรึกษาครูเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดแก่สมาชิกภายในกลุ่ม

ทั้งนี้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนการวิจัยที่ให้ผู้วิจัย ครูผู้ช่วยวิจัย และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนการจัดกิจกรรม วิเคราะห์ สภาพปัญหา และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ค้นพบ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาวงจรปฏิบัติการต่อไป ทำให้สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2555: 24) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ว่า เป็นการให้โอกาสครูในการสร้าง องค์ความรู้ ทักษะการท่ววิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลง สะท้อนผลการทำงาน เป็นประโยชน์ต่อผู้ ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลง ผ่านกระบวนการวิจัย ในที่ทำงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ และการแก้ปัญหา

2. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็น รายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง อนุพันธ์ของ ฟังก์ชัน พบว่า คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ มีนักเรียนจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 84.09 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนร้อยละ 75 ขึ้นไป ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.57 คิดเป็นร้อยละ 86.27 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบ ฝึกที่เน้นกระบวนการการให้เหตุผล ดังที่ หยาดนภา ยุพาราชกูร์ (2552) ได้ศึกษาผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 48 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) แผนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

คณิตศาสตร์ เรื่องบทประยุกต์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.54/75.83 และมีดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้เทคนิค TAI มีค่าเท่ากับ 0.5193 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้แผนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI นักเรียนได้ทำงานตามความสามารถของนักเรียนไปตามลำดับสมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือกัน ทำให้นักเรียนมีกำลังใจมีความกระตือรือร้นส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และ รัศมี สิพิมพ์สอ (2553) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เทคนิค เค ดับเบิลยู ดี แอล และแบบฝึกทักษะต่อความสามารถในการแก้ปัญหา ทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 77.73 ซึ่งไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 75 และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับดี และยังสอดคล้องกับ ซีเมนส์ (Siemens, 1986: 2954–A) ได้ศึกษาผลของการทำแบบฝึกหัดวิชาเรขาคณิตที่มีการทำแบบฝึกหัดในเวลาเรียนกับนอกเวลาเรียน โดยศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 54 ห้องเรียน รัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 1985 โดยแบ่งทดลอง 2 ห้องเรียน ทำแบบฝึกหัดเรขาคณิตในเวลาเรียน ทำการทดลอง 9 เดือน ผลการทดลองพบว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการทำแบบฝึกหัดในวิชาคณิตศาสตร์มีความสำคัญและไม่ว่าจะทำในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนต่างก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่าๆ กัน และ โรดริเกส (Rodriguez, 1999: 197–A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลจากการทำแบบฝึกหัดในห้องเรียนซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนจำนวน 6,963 และครูคณิตศาสตร์จำนวน 326 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้ฝึกทำแบบฝึกหัดในห้องเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน โดยภาพรวมแล้วในการวิจัยครั้งนี้แบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผลที่สร้างขึ้นมานั้น มีส่วนช่วยให้นักเรียนแต่ละคนมีทักษะและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้นได้

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการให้เหตุผล มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.59 คิดเป็นร้อยละ 41.97 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.50 คิดเป็นร้อยละ 78.33 และซึ่งคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนักเรียนจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 75 มีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทาริม และ แอคเคนนิซ (Tarim and Akdeniz, 2008) ได้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลของการสอนแบบ TAI และ STAD ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 4 การทดลองครั้งนี้ทำการทดลองกับนักเรียน 7 ห้อง ที่ได้มาโดยการสุ่ม นักเรียน 2 ห้อง ได้รับการสอนแบบ TAI และอีก 2 ห้อง ได้รับการสอนแบบ SATD ส่วนนักเรียนห้องที่เหลือถูกจัดให้เป็นกลุ่มควบคุม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่เป็นข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 3 ทาง เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบ ซึ่งผลของการเปรียบเทียบพบว่าการสอนทั้งสองแบบ คือ TAI และ STAD ต่างก็ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น โดยเมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า การสอนแบบ TAI ให้ผลที่ดีกว่าการสอนแบบ STAD อย่างมีนัยสำคัญ วิเคราะห์คะแนนทัศนคติของนักเรียนต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้สถิติอนพาราเมตริก ผลปรากฏว่า ทัศนคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ รวมถึง จอห์นสัน และ จอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994) ได้

ทำการศึกษเปรียบเทียบผลการเรียนของนักเรียนเกรด 2 จำนวน 75 คน ซึ่งแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนดี เรียนปานกลาง และเรียนอ่อนทั้งสองเพศอย่างละเท่า ๆ กัน กลุ่มแรกให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคล กลุ่มที่สองให้ทำงานโดยมีการอภิปรายกับเพื่อนในกลุ่มย่อยของการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งมีการกำหนดโครงสร้างของการอภิปรายเอาไว้อย่างชัดเจน พบว่า นักเรียนที่มีการอภิปรายกันทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการทดสอบความคงทนในการเรียนรู้ซึ่งจัดขึ้นภายหลังที่เรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลองเสร็จสิ้นไปแล้ว 18 วัน โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าที่มีการเรียนเป็นรายบุคคล

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยในประเทศที่สอดคล้องกับกับงานวิจัยในครั้งนี้ ปาณิศา คมนัย (2550) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องทศนิยม ปฏิสัมพันธ์และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนแบบร่วมมือรูปแบบ TAI ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือรูปแบบ TAI ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน คือหลังจากการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมถึง สุวิทย์ งามจิตร (2553) ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ด้วยรูปแบบการสอนของวอร์เนอร์ร่วมกับเทคนิคกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคล มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้และมีเจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับ มะลิวัลย์ ทองกุล (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลการใช้การเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกการคูณตามขั้นตอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับดีและมีความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2 สัปดาห์ไม่น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาวิจัยต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทานที่มีความสนใจการการทำวิจัยในรูปแบบนี้ ควรศึกษารูปแบบการวิจัยและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสอนนักเรียน เรื่อง ความชันของเส้นโค้งก่อนการทำวิจัย และปฐมนิเทศผู้ช่วยวิจัยและนักเรียน รวมทั้งการจัดกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจในขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลในครั้งนี้ ในระหว่างการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนควรควบคุมเสียงของนักเรียนในการร่วมตอบคำถาม ควรตั้งกติกาในการร่วมกิจกรรม เนื่องจากนักเรียนอยากตอบคำถามจึงเกิดการแย่งกันตอบทำให้เกิดเสียงดัง

แก่ห้องเรียนข้างเคียง รวมถึงการเดินทางนักเรียนในระหว่างการทำแบบฝึกและแบบทดสอบย่อยรายบุคคล ชั้นตอนที่ผิดพลาดจะอยู่ในขั้นการตรวจ ดังนั้นครูผู้สอนต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจ และคอยให้คำปรึกษาอย่างรวดเร็ว

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผล แบบฝึกเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนมีความอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการได้ช่วยเหลือกันของนักเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นในห้องเรียน

1.5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลในครั้งนี้ ได้มีการปรับเวลาการเรียนรู้เป็น 2 คาบติดต่อกัน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมในแต่ละแผนได้เสร็จสิ้น ท่านที่มีความสนใจสามารถปรับเวลาในการจัดกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นที่ควรนำมาศึกษา ดังนี้

2.1 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผล ในเนื้อหาและระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึก เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การสื่อสาร การนำเสนอ และการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ปานิศยา คมนัย. (2550). ผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในหน่วยการเรียนรู้ทศนิยม ปฏิสัมพันธ์และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ ที เอ ไอ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- มะลิวัลย์ ทองกุล. (2554). ผลการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบกลุ่มช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกการคูณตามขั้นตอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- รัศมี สีพิมพ์สอ. (2553). ผลของการเรียนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เทคนิค เค ดับเบิลยู ดี แอล และแบบฝึกทักษะต่อ ความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ลือชัย นรสาร. (2554). การพัฒนาชุดการเรียนการสอน เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกลุ่มช่วยเหลือเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับเทคนิค KWDL ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ Open world.

- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2559). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-Net) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). การให้เหตุผลในวิชาคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: รากขวัญ.
- สมชัย อินมียืน. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ เสริมด้วยแบบกลุ่มช่วยรายบุคคลและแบบกลุ่มเกมการแข่งขัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สุนทร สิ้นรพานนท์. (2551). นวัตกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2555). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ งามจิตต์ (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ด้วยรูปแบบการสอนของวรรณิ่วมกับเทคนิคกลุ่มช่วยรายบุคคล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2551). 21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร, อักษรเจริญทัศน์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อุมาพร รังสิยานนท์. (2546). การศึกษาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และคิดแก้ปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการใช้ชุดฝึกความคิดการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- หยาดนภา ยุพาราชกูร์. (2552). ผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Johnson, D. W. and John, R. T. (1994). *Learning Together and Alone: Cooperative Competitive and Individualistic Learning*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner*. Geelong: Deakin University.
- Rodriguez, M. C. (1999). Linking classroom assessment practices to Large – Scale test performance. *Dissertation Abstract International*. Retrieved November 21, 2007, from <http://proquest.umi.com>

- Siemens, D. W. (1986). The effects of homework and the achievement of plan geometry students. **Dissertation Abstract International**. 10(9), 2954A.
- Slavin, Robert E. (1990). **Cooperative Learning: Theory, Research and Practice**. New Jersey: Prentice – Hall.
- Robert E. (1990). **Cooperative Learning: Theory, Research and Practice**. New Jersey: Prentice – Hall.
- Tarim, Kamuran and Fikri Akdeniz. (2008). The effect Achievement and Attitude Toward Mathematics Using TAI and STAD Method. **Educational Studies In Mathematics**. 67: 77 – 91.
- Wilson, J. W. (1971). **Evaluation of Learning in Secondary school mathematics: handbook on formative and summative evaluation on student learning**. New York: McGraw – Hall.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ
โดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES ON TRIGONOMETRIC RATIO BY
USING CIPPA MODEL SUPPLEMENTED WITH GEOGEBRA OF MATTHAYOMSUKSA 5 STUDENTS

วิทยา เสนาเสถียร¹

Wittaya Senasathien¹

สมชาย วรภิเกษมสกุล¹ และ ศรีสุรางค์ ทีนะกุล²

Somchai Vollakitkasemsakul¹ and Srisurang Teenakul²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สุตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²รองศาสตราจารย์ ประจักษ์สุตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติโดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา 2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติโดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติโดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 36 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติโดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 การศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นที่ 6 การแสดงความรู้และผลงาน และขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ โดยใช้โปรแกรมจีโอจีบราประกอบการจัดการเรียนรู้ในขั้นที่ 1-3 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเฉลี่ย 7.81 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 31.22 ของคะแนนเต็มและหลังเรียนเฉลี่ย 19.94 คิดเป็นร้อยละ 79.78 ของคะแนนเต็ม ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนเฉลี่ย 15.44 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.22 ของคะแนนเต็ม ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

คำสำคัญ : อัตราส่วนตรีโกณมิติ, รูปแบบซิปปา, จีโอจีบรา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop mathematics learning activities on trigonometric ratio by using CIPPA model supplemented with GeoGebra 2) to study and compare students' mathematics achievement before and after learning 3) to study the students'

mathematical problem-solving ability after learning. The sample were 36 of Matthayomsuksa 5 students who were studying in semester 1, academic year 2016 Phenpittayakhom School. Data were analyzed by mean, percentage and standard deviation. The findings of the study were as follows: 1) The mathematics learning activities on trigonometric ratio by using CIPPA model supplemented with GeoGebra consisting of 7 steps: (1) revising knowledge (2) seeking new knowledge (3) connecting new and prior knowledge (4) sharing knowledge in group (5) summarizing and organizing knowledge 6) presenting knowledge (7) applying knowledge. GeoGebra was supplemented in step 1-3. 2) The students had mathematics achievement in average of 7.81 or 31.22% in the pretest and that of 19.44 or 79.78% in the posttest. The average mathematics achievement in the posttest was not less than 75% and the posttest achievement was higher than the pretest one. 3) The students had mathematical problem-solving ability in average of 15.44 or 77.22% in the posttest which was not less than 75%.

Keywords : Trigonometric ratio, CIPPA model, GeoGebra

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์และความเจริญก้าวหน้าของโลก มนุษย์ใช้คณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ รวมทั้งใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการคิดที่หลากหลาย ทั้งการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างเป็นระบบและมีระบบแบบแผน ลักษณะการคิดดังกล่าวทำให้มนุษย์สามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี [สสวท.]. 2555 : 1) ซึ่งการนำคณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้นั้น ต้องอาศัยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ครูควรปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจถึงขั้นตอนหรือกระบวนการแก้ปัญหา (สิริพร ทิพย์คง. 2544 : 10) นอกจากนี้ ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผักผ่อน และพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้จากการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางในการคิดที่หลากหลาย มีนิสัยกระตือรือร้นและมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันได้ (สสวท. 2555 : 78)

จากการศึกษาสภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ พบว่า คณิตศาสตร์เป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่ ซึ่งพิจารณาว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยตัวเลขและการคำนวณ และคิดว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยาก (อัมพร ม้าคนอง. 2553 : 1) และเมื่อถามนักเรียนถึงวิชาที่นักเรียนไม่ชอบแล้วคำตอบที่มักจะมีอยู่เสมอคือวิชาคณิตศาสตร์ ทั้งนี้สาเหตุอาจเป็นที่ตัวนักเรียนเองหรือครูผู้สอน (สุวัฒนา อุทัยรัตน์. 2545 : 37) หรืออาจจะเป็นที่ลักษณะเฉพาะของคณิตศาสตร์ที่เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นนามธรรม (สสวท. 2555 : 2) และจากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทพวิทยาคม อำเภอเทพย์ จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2554-2557 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 20.45, 20.50, 17.46 และ 19.43 ตามลำดับ (โรงเรียนเทพวิทยาคม. 2558 : 19) ซึ่งเป็นคะแนนที่ค่อนข้างต่ำ ยิ่งไปกว่านั้นคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศในแต่ละปี

การจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปา (CIPPA Model) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรากฐานมาจากแนวคิดหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการสร้างความรู้ 2) หลักกระบวนการกลุ่มและการเรียน แบบร่วมมือ 3) หลักความพร้อมในการเรียนรู้ 4) หลักการเรียนรู้กระบวนการ และ 5) หลักการถ่ายโอนการเรียนรู้ จากแนวคิดทั้ง 5 ประการ เมื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างประสานกันแล้ว ช่วยให้การเรียนรู้นั้น มีความหมายต่อผู้เรียนยิ่งขึ้น เพราะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซิปปาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะต้องเรียนด้วยตนเองและฟังตนเองแล้ว ยังต้องฟังการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน บุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย รวมทั้งต้องอาศัยทักษะกระบวนการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ดี หากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้และเรียนรู้ มีประสาทการรับรู้ที่ตื่นตัว ไม่เฉื่อยชา ซึ่งสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพดังกล่าวได้ คือ การให้มีการเคลื่อนไหวทางกายอย่างเหมาะสม กิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเองและความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจะมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากขึ้นหากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย (ทิตนา แชมมณี. 2557 : 282)

โปรแกรมจีโอจีบรา (GeoGebra) เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมนำมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์อย่างแพร่หลาย เพราะเป็นโปรแกรมแบบเปิด (Open Source Software) หรือโปรแกรมที่สามารถใช้งานได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการรวมเอาความสามารถของระบบพีชคณิตคอมพิวเตอร์เข้ากับความสามารถของโปรแกรมเรขาคณิตเชิงพลวัต (พงศักดิ์ วุฒิสันต์. 2556 : 14) ทำให้โปรแกรมมีความสามารถที่หลากหลาย ครูผู้สอนสามารถใช้โปรแกรมจีโอจีบราในการนำเสนอปัญหาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพของปัญหาได้อย่างชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ผู้สอนสามารถสร้างแผ่นงานแบบพลวัต (Dynamic Worksheet) ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ค้นคว้า ทดลองและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ (Zakaria & Lee. 2012 : 253)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราว่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรม GeoGebra หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการจัดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งทางร่างกายสติปัญญา อารมณ์และสังคม ตามแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2542 : 1-17) และใช้โปรแกรม GeoGebra เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ โดยมีการจัดนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน แบบคละความสามารถ ประกอบด้วย นักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนปานกลาง และเรียนอ่อน ซึ่งมีอัตราส่วนเป็น 1 : 2 : 1 โดยพิจารณาจากผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 และใช้กลุ่มเดิมตลอดการทดลอง โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ 3) ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ 4) ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม 5) ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ 6) ขั้นการแสดงความรู้และผลงาน และ 7) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึง ความรู้ความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนแต่ละคนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (Cognitive Domain) ตามแนวคิดของ Wilson (1971 : 645-694 อ้างถึงใน สมชาย วรวิจิตร เกษมสกุล. 2559 : 51-66) ที่จำแนกไว้ 4 ระดับ ได้แก่ 1) ความรู้ความจำด้านการคิดคำนวณ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ และ 4) การวิเคราะห์

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์ความรู้ ขั้นตอนหรือกระบวนการทางคณิตศาสตร์ กลวิธีและยุทธวิธีแก้ปัญหาและประสบการณ์ที่มีอยู่ไปใช้ในการแก้ปัญหาวัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งข้อสอบแบบแสดงวิธีทำ และตรวจให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แบบองค์รวม ตามแนวคิดของ อัมพร ม้าคนอง (2546 : 89-93)

4. โปรแกรมจีโอจีบรา (GeoGebra) หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบเปิด (Open Source Software) ซึ่งมีความสามารถทางพีชคณิตและเรขาคณิต พัฒนาขึ้นโดย Markus Hohenwarter โดยในการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมจีโอจีบรา รุ่น 5.0.392.0 สำหรับการใช้งานบนระบบปฏิบัติการวินโดวส์ (Window)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 1 จำนวน 36 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis & McTaggart (1988 : 9-15) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งในการดำเนินการตามวงจรการปฏิบัติการ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน (Plan) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Act) 3) ขั้นการสังเกตการณ์ (Observe) และ 4) ขั้นสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) ซึ่งดำเนินทั้งสิ้น 3 วงจรปฏิบัติการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีไอจีบรา จำนวน 9 แผน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ

1) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังเกตโดยผู้ช่วยวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนที่ 2 เป็นแบบบันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติมของผู้ช่วยวิจัย

2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน สังเกตโดยผู้ช่วยวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนที่ 2 เป็นแบบบันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติมของผู้ช่วยวิจัย

3) แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ คະแนนเต็ม 12 คະแนน ส่วนที่สองเป็นแบบแสดงวิธีทำ จำนวน 3 ข้อ คະแนนเต็ม 12 คະแนน

4) แบบสัมภาษณ์นักเรียนท้ายวงจรปฏิบัติการ สัมภาษณ์โดยผู้วิจัย เป็นแบบสำหรับบันทึกข้อมูลจากสัมภาษณ์นักเรียนตามข้อคำถามที่กำหนดไว้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย

1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ คະแนนเต็ม 25 คະแนน

2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบแบบแสดงวิธีทำ จำนวน 5 ข้อ คະแนนเต็ม 20 คະแนน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ปฐมนิเทศผู้ช่วยวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีไอจีบราเพื่อให้ผู้ช่วยวิจัยมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยและทราบบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยวิจัยในการทำวิจัย

2) ปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการจัดการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีไอจีบรา

3) ทำการทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

4) ดำเนินการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีไอจีบรา จำนวน 9 แผน การจัดการเรียนรู้โดยแบ่งการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ คือ วงจรปฏิบัติการที่ 1 จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 วงจรปฏิบัติการที่ 2 จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-9

5) ทำการสังเกตและบันทึกข้อมูลระหว่างการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู และแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตและบันทึกข้อมูล

6) เมื่อสิ้นสุดวงจรแต่ละวงจรปฏิบัติการ ดำเนินการทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการและสัมภาษณ์นักเรียน

7) นำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนผลการปฏิบัติ อภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ ร่วมกับผู้ช่วยวิจัย เพื่อปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป

8) หลังจากดำเนินการครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และนำคะแนนไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2) วิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมจากแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 162)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับควรปรับปรุง

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ช่วยวิจัยต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูและพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์นักเรียน โดยผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เมื่อจบแต่ละวงจร เพื่อประเมินสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีผลการปฏิบัติอย่างไร เหมาะสมเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาวิธีในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปาและการใช้โปรแกรมจีโอจีบรา สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา และใช้กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ทำให้ได้ขั้นตอนและวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราที่เหมาะสม กับนักเรียน และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นการทบทวนความรู้เดิม ครูทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่โดยครูใช้สื่อในการนำเสนอที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

1.2 ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่ ครูนำเสนอนิยามหรือสถานการณ์ปัญหาโดยใช้โปรแกรมจีโอจีบราและใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

1.3 ขั้นการศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมที่ 1 เป็นรายบุคคลหรือเป็นคู่ โดยครูออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยใช้โปรแกรมจีโอจีบราเพื่อฝึกการแก้ปัญหาและส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

1.4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม นักเรียนแต่ละคนนำเสนองานจากการทำใบกิจกรรมที่ 1 ของตนเอง ร่วมกันตรวจสอบคำตอบและอภิปรายภายในกลุ่มย่อยจากนั้นครูและนักเรียนทั้งชั้นร่วมกันตรวจสอบคำตอบ

1.5 ขั้นการสรุปและการจัดระเบียบความรู้ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบกิจกรรมที่ 2 เป็นผลงานของกลุ่ม ซึ่งเป็นการสรุปความรู้ที่ได้จากการทำใบกิจกรรมที่ 1

1.6 ขั้นการแสดงความรู้และผลงาน นักเรียนในแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการนำเสนอหน้าชั้นเรียน การจัดป้ายนิเทศ หรือการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น

1.7 ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมที่ 3 เป็นรายบุคคล เพื่อฝึกความชำนาญในการแก้ปัญหาของนักเรียน

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 7.81 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 31.22 ของคะแนนเต็ม และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 19.94 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.78 ของคะแนนเต็ม ดังนั้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนเฉลี่ย 15.44 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.22 ของคะแนนเต็ม ดังนั้น นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จากผลการวิจัยพบว่าการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากมาจากรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการเป็นการเปิดโอกาสให้ครูผู้วิจัย ครูผู้ช่วยวิจัย และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ในส่วนของการวางแผน การปฏิบัติการสังเกต การสะท้อนผล และอภิปรายแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละวงจรปฏิบัติการ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนางจรปฏิบัติต่อไป ทำให้ครูผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนเข้าใจสภาพปัญหา และ

ความต้องการของนักเรียน การที่ครูผู้วิจัยได้รับการสะท้อนผลจากครูผู้ช่วยวิจัยและนักเรียน ทำให้เห็นภาพการจัดการเรียนรู้ของตนเองว่าควรปรับปรุงและพัฒนาในด้านอะไร จึงทำให้การจัดการเรียนรู้ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจ ดังที่ สุวิมล ว่องวานิช (2555 : 21) ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กับผู้เรียนเป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูล เกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเอง ให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสวิพากษ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของครูและผู้เรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

จากผลการวิจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 7.81 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 31.22 ของคะแนนเต็ม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 19.94 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.78 ของคะแนนเต็ม ดังนั้น นักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา ในขั้นการทบทวนความรู้เดิมเป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ ทำให้ครูผู้สอนทราบปัญหาของนักเรียนว่ายังขาดหรือบกพร่อง ในเรื่องใด ดังที่ ยูพิน พิพิธกุล (2546 : 12) กล่าวว่า ในการสอนคณิตศาสตร์ควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมและทักษะเดิมที่นักเรียนมีอยู่ กิจกรรมใหม่ควรจะต้องเชื่อมโยงกับกิจกรรมเดิม ในขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่และขั้นการศึกษา และทำความเข้าใจข้อมูล/ ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมซึ่งครูกำหนดสถานการณ์ปัญหา ใช้คำถามในการกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบค้นพบของ Bruner (ณัฐกร สงคราม. 2553 : 57) ที่ระบุว่า เมื่อผู้เรียนประมวลข้อมูลข่าวสารจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและจะรับรู้สิ่งที่ตนเองเลือกหรือสนใจ การเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบด้วยตนเองเนื่องจากผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันที่ทำให้สำรวจสิ่งแวดล้อมและทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ในขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มและในขั้นการสรุปและการจัดระเบียบความรู้ซึ่งครูแบ่งแบบความสามารถนั้น ช่วยให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันและ เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ในขั้นการแสดงความรู้และผลงานนักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการนำเสนอและจากการที่นักเรียนได้เห็นผลงานของเพื่อนร่วมชั้นซึ่งนำเสนอข้อสรุปในหลากหลายรูปแบบ เช่น การสรุปแบบความเรียง การสรุปแบบตาราง การสรุปโดยการเขียนแผนผังความคิด นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ได้ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2548 : 11) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียนด้วย และกล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับชีวิตควรได้รับการถ่ายทอดในชั้นเรียนด้วย ไม่ใช่เฉพาะด้านเนื้อหาความรู้เท่านั้น และในขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ นั้น ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมเป็นรายบุคคล ในขั้นนี้นักเรียนจะได้นำความรู้ที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและจากกระบวนการกลุ่มมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความชำนาญในการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร ม้าคอง (2546 : 1) ที่กล่าวว่า การสอนคณิตศาสตร์นั้นควรให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดมาก ๆ ซ้ำ ๆ จนกว่าเด็กจะเคยชินกับวิธีนั้นและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ด้วย

เหตุผลดังกล่าว จึงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริญญา สุราสา (2555 : บทคัดย่อ) และอาภรณ์ตรา แสงวงศ์ (2558 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบซิปปาทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้การรูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมจีโอจีบรามาส่งการจัดการเรียนรู้โดยเสริมเข้าไปในขั้นตอนที่ 1-3 โดยในขั้นการทบทวนความรู้เดิมนั้น ครูทบทวนความรู้โดยใช้สื่อที่สร้างด้วยโปรแกรมจีโอจีบราซึ่งมีความเป็นพลวัต (Dynamic) กล่าวคือ สามารถปรับเปลี่ยนค่าต่าง ๆ ของสื่อได้ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ดังที่ กิดานันท์ มลิทอง (2548 : 265) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์จะช่วยดึงดูดความสนใจแก่ผู้เรียนและสร้างความกระตือรือร้นในการเรียน และในขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่และขั้นการศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูล/ ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ครูออกแบบสื่อการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยใช้โปรแกรมจีโอจีบรา ซึ่งช่วยให้นักเรียนสืบเสาะหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังที่ Wertheimer (1990 : 315 อ้างถึงใน อธิภูมิ พาสงค์. 2559 : 51) ได้กล่าวว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการสำรวจสืบเสาะ ตั้งข้อคาดเดา สร้างสรรค์ และค้นพบหลักการ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชญญา อุทิศ (2557 : บทคัดย่อ) และพิสุทธิ ยิงทางเรือ (2559 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยและพบว่า การใช้โปรแกรมจีโอจีบราประกอบการจัดการเรียนรู้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

จากผลการวิจัยด้านความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบซิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนเฉลี่ย 15.44 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.22 ของคะแนนเต็ม ดังนั้น นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

3.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบซิปปา ในขั้นการทบทวนความรู้เดิมครูได้ตรวจสอบและทบทวนความรู้พื้นฐานของนักเรียน ดังที่ สิริพร ทิพย์คง (2544 : 69) ได้กล่าวไว้ว่า ในการสอนแก้ปัญหานั้นครูต้องทดสอบว่า นักเรียนมีพื้นฐานความรู้เพียงพอหรือไม่ที่จะไปใช้ในการแก้ปัญหา ถ้ามีไม่เพียงพอ ครูต้องสอนเสริมหรือทบทวนในสิ่งที่เคยเรียนไปแล้ว และขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ครูได้นำเสนอสถานการณ์ปัญหาโดยใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน เป็นขั้นที่ครูถ่ายทอดวิธีในการแก้ปัญหาให้นักเรียนเพื่อที่นักเรียนจะได้นำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555 : 162) ที่ระบุว่า การสอนให้นักเรียนมีความชำนาญในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้นเป็นเรื่องยากและท้าทายครูผู้สอน ครูจำเป็นต้องศึกษาวิธีที่หลากหลาย เพื่อนำมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้นักเรียนได้คุ้นเคยและเลือกใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มซึ่งครูแบ่งแบบคณะความสามารถนั้น นักเรียนได้ตรวจสอบคำตอบของตนเองและได้เรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2556 : 76) ที่ระบุว่า

ในการแก้ปัญหาควรให้นักเรียนมีโอกาสได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง ได้มีส่วนร่วมช่วยกันแก้ปัญหาในกลุ่มเล็ก หรือช่วยกันแก้ปัญหาทั้งชั้น เพื่อช่วยลดความกังวลและมีความมั่นใจในการทำที่ได้คำตอบ ในชั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ นักเรียนได้ฝึกทำโจทย์ด้วยตนเองในสถานการณ์ใหม่ สอดคล้องกับปริชา เนาว์เย็นผล (2537 : 71) ที่กล่าวว่า ทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาเกิดขึ้นจากการฝึกฝน ทำบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ ผู้แก้ปัญหาที่มีทักษะ ในการแก้โจทย์ปัญหาจะสามารถวางแผน เพื่อกำหนดกลวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา สุราสา (2555 : บทคัดย่อ) และ ชัชวาลย์ บั้วริคาน (2559 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซิปปาช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 การใช้โปรแกรมจีโอจีบราช่วยในการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปาในขั้นตอนการศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูล/ ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม นักเรียนได้มีโอกาสแก้ปัญหาด้วยตนเอง และในขั้นตอนนี้ครูออกแบบกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้สืบเสาะหาความรู้ด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา ดังที่ Dikovic (2009 : 192) ได้กล่าวว่า โปรแกรมจีโอจีบราสามารถนำไปใช้ในการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้ทดลองการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบค้นพบ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการแก้ปัญหาแบบกลุ่ม การใช้โปรแกรมจีโอจีบราเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญา อุทิศ (2557 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยและพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอจีบราช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรศึกษาหลักการและขั้นตอนในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปาให้เข้าใจเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

1.2 การจัดกิจกรรมครั้งนี้ครูผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตารางสอนให้ต่อเนื่อง 2 คาบเรียน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนจบกระบวนการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ทั้ง 7 ขั้นตอน ผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้แต่ไม่สามารถปรับเวลาให้เรียนต่อเนื่องได้ สามารถแบ่งขั้นตอนออกเป็นจัดกิจกรรมขั้นที่ 1-3 ในคาบแรก และจัดกิจกรรม ขั้นที่ 4-6 ในคาบที่ 2

1.3 ครูผู้สอนควรอบรมการใช้งานโปรแกรมจีโอจีบราเบื้องต้นให้แก่ นักเรียนก่อนดำเนินการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมที่มีการสืบเสาะหาความรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอจีบราเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบซิปปา เสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา มีขั้นตอนในการปฏิบัติหลายขั้นตอน ดังนั้น ครูผู้สอนควรบริหารเวลาในการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนให้ดี โดยเฉพาะขั้นการศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูล/ ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

1.5 ในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของการวิจัยนี้ ใช้ในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ หากผู้นำไปใช้ไม่มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์อาจจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ตแทนได้ เนื่องจากมีแอปพลิเคชันจีโอจีบราสำหรับอุปกรณ์เหล่านี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบชิปปา เสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา เพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร การนำเสนอ และการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์

2.2 ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เน้นการสร้างสรรค์ ชิ้นงานด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- ชัชวาลย์ บัณฑิตาน. (2559). การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบชิปปา เรื่อง การเรียงสับเปลี่ยน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชญญา อุทิศ. (2557). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง กำหนดการเชิงเส้น ที่ส่งเสริมทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐกร สงคราม. (2553). การออกแบบและพัฒนามัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2542). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA Model). วารสารครุศาสตร์. 27(3) : 1-17.
- _____. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ทิตนา แคมมณี, เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, และภาชิต ประมวลศิลป์ชัย. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปา. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2537). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. วารสารคณิตศาสตร์. 38(434-435) : 62-74.
- ปาริญา สุราสา. (2555). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบชิปปา (CIPPA Model) ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา เรื่องทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงศ์ดี วุฒิสันต์. (2556). GeoGebra อีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจของครูคณิตศาสตร์. นิตยสาร สสวท. 41(181) : 13-16.
- พิสุทธิ ยงทางเรือ. (2559). ผลการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบค้นพบด้วยโปรแกรมจีโอจีบรา เรื่องภาคตัดกรวย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2546). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

- โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม. (2558). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม. อุดรธานี : โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). การวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2556). การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สกสค. ลาดพร้าว.
- สิริพร ทิพย์คง. (2544). การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุวัฒนา อุทัยรัตน์. (2545). วิธีและเทคนิคการสอนคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาความคิด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2555). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ม้าคอง. (2546). คณิตศาสตร์ : การสอนและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2553). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ : การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภันตรา แสงวงศ์. (2558). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ร่วมกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาที่มีผลต่อการคิดวิเคราะห์ ความคิดรวบยอด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Dikovic, L. (2009). Applications GeoGebra into teaching some topics of mathematics at the college level. *Computer Science and Information Systems*. 6(2) : 192-203.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research reader*. Third edition. Geelong, Victoria: Deakin University Press.
- Wertheimer. R. (1990). The geometry proof tutor : An intelligent computer-based tutor in the classroom. *National Council of Teachers of Mathematics*. 83(4) : 308-317. อ้างถึงใน อธิภูมิ พาสงค์. (2559). การใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดการจัดการเรียนรู้รูปแบบ 4MAT เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องแคลคูลัสเบื้องต้นสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Wilson, J. W. (1971). *Evaluation of learning in secondary school mathematics : Handbook on formative and summative Evaluation of student learning*. New York : McGraw-Hill Book Company. อ้างถึงใน สมชาย วรภิเกษมสกุล. (2559). การสร้างแบบทดสอบวิชาคณิตศาสตร์. อุดรธานี : โรงพิมพ์อักษรศิลป์.
- Zakaria, E., & Lee, L. S., (2012). Teachers' Perceptions toward the use of GeoGebra in the teaching and learning mathematics. *Journal of Mathematics and Statistics*. 8(2) : 253-257.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน และการประยุกต์
ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยชุดฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา
ของโพลยาและโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
THE DEVELOPMENT MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES ON DERIVATIVE AND
APPLICATION USING DISCOVERY LEARNING BASE ON 7ส SUPPLEMENTED WITH SKILL
PACKAGES EMPHASIZING POLYA’S PROBLEM SOLVING PROCESS AND THE GEOMETER’S
SKETCHPAD OF MATTAYOMSUKSA 6 STUDENTS.

ชาญชัย หาญลีนาต¹

Chanchai Hanseenad

สมชาย วรภิเษกสมสกุล¹ และ วัลลภ เหมวงษ์²

Somchai Vollakitkasemsakul and Wanlop Hemwong

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{1,2}รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน และการประยุกต์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad 2) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ 3) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนประชารัฐพัฒนาการ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ (1) ขั้นนำ (2) ขั้นสอน (3) ขั้นสั่งสม (4) ขั้นสรุปผล 2) นักเรียน มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ย 33.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.50 ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 3) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 7.50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 24.38 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.25 ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : โปรแกรม The Geometer’s Sketchpad, รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop the mathematics learning activities on derivative and application using discovery learning base on 7ส supplemented with the geometer’s sketchpad of Mattayomsuksa 6 Students., 2) to study the mathematics problem

solving abilities, 3) to study and compare learning achievement of mathematics before and after being treated by using the mathematics learning activities on derivative and application using discovery learning base on 7ส supplemented with the geometer's sketchpad. The target groups were 8 Mathayomsuksa 6 students at Pracharatpattanakarn School, Chonnabot District, Khonkaen Province in the second semester of academic year 2017. The findings of the study were 1) The development of mathematics learning activities on derivative and application using discovery learning base on 7ส supplemented with the geometer's sketchpad consisted of 4 practical steps: (1) the introduction, (2) the step of teach, (3) the collect, and (4) the conclude. 2) The students had mathematics problem solving abilities in average of 33.00 or 82.50% in the posttest which was not less than 75%. 3) The students had mathematics achievement in average of 7.50 or 25.00% in the pretest and that of 24.38 or 81.25% in the posttest. The average mathematics achievement in the posttest was not less than 75% and the posttest achievement was higher than the pretest one.

Keywords : The Geometer's Sketchpad, Discovery learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทที่สำคัญต่อโลกยุคปัจจุบันในด้านของวิทยาการสาขาต่างๆ เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือ ในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่นๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 56) แม้ว่าวิชาคณิตศาสตร์จะมีความสำคัญเพียงใด แต่ก็ยังพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของวิชานี้ อาจเป็นเพราะคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีส่วนของความเป็นนามธรรมสูง และมักจะถูกนำเสนอในลักษณะที่เข้าใจยาก ทำให้ผู้เรียนรู้สึกท้อ ทั้งขาดบทประยุกต์ที่น่าสนใจ สิ่งเหล่านี้เป็นกำแพงกั้นคนส่วนใหญ่ไม่ให้เห็นประโยชน์ ของวิชาคณิตศาสตร์เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลของการประเมินระดับชาติของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (โรงเรียนประชารัฐพัฒนาการ. 2559 : 5) ปีการศึกษา 2559 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้เพียง 21.25 คะแนน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากคะแนนเฉลี่ย ในปีการศึกษา 2558 (19.75 คะแนน) นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากการฝึกปฏิบัติ ฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา (อัมพร ม้าคอง. 2547: 101) ซึ่งการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่ครูมักเป็นผู้อธิบาย ทำให้ นักเรียนไม่ได้คิด ในการแก้ปัญหาที่ปฏิบัติอยู่เป็นเพียงการทำโจทย์แบบฝึกหัด ซึ่งเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสนับปฏิบัติกิจกรรมและฝึกการแก้ปัญหาพร้อมกันน้อยมาก ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์จึงควรมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และปัญหาอุปสรรคที่ต้องพบในแต่ละวัน ซึ่งปรีชา เนาว์เย็นผล (2537: 5-6) ได้

กล่าวถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาไว้ 3 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 การแก้ปัญหาถือเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมี ประการที่ 2 การแก้ปัญหาทำให้เกิดการค้นพบความรู้ใหม่ เกิดจากความพยายามในการแก้ปัญหา และประการที่ 3 การแก้ปัญหาเป็นความสามารถที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล การแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ ผึกฝน และพัฒนาให้เกิดทักษะขั้นในตัวนักเรียน การเรียนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางการคิดที่หลากหลาย มีนิสัยกระตือรือร้น ไม่ย่อท้อ และมีความมั่นใจในการแก้ปัญหา ที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำติดตัวไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้นานตลอดชีวิต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2555 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับ (สิริพร ทิพย์คง.2544 : 1-10) กล่าวว่าการแก้ปัญหาเป็นหัวใจของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ การสอนให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาคือช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผน และรู้จักตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นทักษะกระบวนการอย่างหนึ่ง ดังนั้นครูควรปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจถึงขั้นตอนหรือกระบวนการในการแก้ปัญหา แม้ว่าจะมีนักเรียนบางส่วนที่สามารถดำเนินการแก้ปัญหได้ด้วยตนเองได้ แต่มีนักเรียนจำนวนมากไม่น้อยที่รู้ว่าควรจะเริ่มต้นแก้ปัญหานั้นอย่างไร และจะดำเนินการแก้ปัญหายังไงต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนไม่มีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการแก้ปัญหานั้นที่ถูกต้อง

วิธีการสอนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบค้นพบโดยใช้ทักษะ 7 ส เป็นการนำทฤษฎีการสอนของเจอร์ม บรูเนอร์ (Jerome Bruner) ผู้สนับสนุนวิธีการสอนแบบค้นพบ และทฤษฎีการเรียนรู้โดยการกระทำของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) โดยนำวิธีการจัดการเรียนรู้ 2 แบบมาประยุกต์ให้เป็นวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความคำตอบ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำทักษะกระบวนการไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ (พจนานา ทวีทรัพย์สมาน. 2549 : 13) ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มาจากแนวคิดดังกล่าวคือกระบวนการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส คือ กระบวนการสอนที่ครูใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการนำตัวอย่าง ข้อมูล ความคิด เหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหา หรือ ความคิดรวบยอด ข้อสรุป กฎเกณฑ์ มาให้ผู้เรียนใช้ทักษะสงสัย สังเกต สัมผัส สืบค้น สังสม และสรุปผล ในการค้นคว้าหาข้อสรุป หรือหาหลักการ แนวคิด ด้วยตนเอง

โปรแกรม GSP “The Geometer’s Sketchpad” เป็นโปรแกรมหนึ่งซึ่งครูสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากโปรแกรม GSP สามารถนำเสนอภาพเคลื่อนไหว (Animation) มาใช้อธิบายเนื้อหาต่างๆให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นตลอดจนเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเองได้จากบทเรียนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นสำหรับนำไปใช้ในการสร้างสรรค์การสำรวจและการวิเคราะห์เนื้อหาต่างๆในวิชาคณิตศาสตร์ (กิมวันจัน ธรรมใจ. 2548 : 1)

จากเหตุผลที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อธิบายวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบโดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม GSP ว่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ และหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องอนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบโดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Learning Process : DLP) โดยใช้ทักษะ 7 ส หมายถึง กระบวนการสอนที่ครูใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการนำตัวอย่าง ข้อมูล ความคิด เหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหา หรือ ความคิดรวบยอด ข้อสรุป กฎเกณฑ์ มาให้ผู้เรียนใช้ทักษะสงสัย สังเกต สัมผัส สำรวจ สืบค้น สังคม และสรุปผล ในการค้นคว้าหาข้อสรุป หรือหาหลักการ แนวคิด ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้แบบ DLP (Discovery Learning Process) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพเด็ก เป็นสำคัญ เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีจิตใฝ่รักการเรียนรู้ แบบสนุกคิด สนุกค้น มุ่งหวังให้เด็กเกิดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองด้วยการใช้ทักษะ 7 ส ที่เปิดโอกาสให้เด็กทดลองค้นหาพัฒนา กระบวนการคิด ความเข้าใจ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จนกระทั่งค้นพบวิธีการเรียนรู้เฉพาะตน ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผ่านความคิดแล้วลงมือปฏิบัติ ลองผิด ลองถูก และสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ โดยใช้ทักษะ 7 ส ดังนี้ 1) ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (1.1) สงสัย ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และสร้างสถานการณ์หรือคำถามให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยในเรื่องที่จะเรียน (1.2) สังเกต ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะโจทย์ปัญหา 2) ขั้นที่ 2 ขั้นสอน (2.1) สัมผัส นักเรียนศึกษาโจทย์ตัวอย่างจากโปรแกรม GSP ที่ครูสร้างขึ้นด้วยตนเอง (2.2) สำรวจ นักเรียนสำรวจถึงความสัมพันธ์ของปัญหา สำรวจคำตอบ โดยสำรวจจากฟังก์ชันที่สร้างให้โดยใช้โปรแกรม GSP (2.3) สืบค้น นักเรียนแต่ละคน วิเคราะห์และทำความเข้าใจโจทย์ปัญหาที่ได้รับพร้อมทั้งหาคำตอบทุกโจทย์ปัญหาโดยใช้โปรแกรม GSP จากนั้นทำการตรวจสอบคำตอบโดยการเปรียบเทียบจากการคำนวณด้วยตนเองกับการคำนวณโดยใช้โปรแกรม GSP ครูตรวจสอบความถูกต้อง ถ้ามีนักเรียนคนใดที่ทำผิดให้แก้ไขให้ถูกต้อง ครูทำการบันทึกคะแนน 3) ขั้นที่ 3 สังคม ครูแจกใบกิจกรรมให้แต่ละคนสำรวจและ หาคำตอบ จากการคำนวณด้วยตนเองและจากการคำนวณโดยใช้โปรแกรม GSP จากนั้นให้แต่ละคนออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน ครูและเพื่อน ๆ ที่เหลือช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง และช่วยกันประเมินผลงาน ครูทำการบันทึกคะแนน 4) ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป สรุปผล ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปขั้นตอนของการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา จากนั้นแจกแบบฝึกทักษะ ที่ครูสร้างขึ้นให้นักเรียนทำเป็นการบ้านนำมาในวันต่อไป เพื่อให้ครูตรวจแล้วบันทึกคะแนน
2. โปรแกรม The Geometer's Sketchpad (GSP) หมายถึง โปรแกรมสำเร็จรูปที่สามารถสร้าง สำรวจ วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์หลายด้าน และสามารถนำมาพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมในการเรียน การสอน เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนคณิตศาสตร์โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากความสามารถในการเคลื่อนไหวที่เอื้อต่อการสร้างข้อคาดการณ์ โดยให้ผู้เรียนฝึกทำเองบนเครื่องคอมพิวเตอร์

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็น ผลมาจากการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบค้นพบโดยใช้ทักษะ 7ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad โดยวัดได้จากคะแนนในการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยวัดตามแนวคิดของวิลสัน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และด้านการวิเคราะห์ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

4. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หมายถึง กระบวนการค้นหาคำตอบของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบทดสอบอัตนัย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบเกณฑ์ย่อยหรือเกณฑ์เฉพาะ 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นทำความเข้าใจปัญหา ชั้นวางแผน ชั้นดำเนินการตามแผน และชั้นตรวจสอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 1 จำนวน 8 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนประชารัฐพัฒนาการ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis และ McTaggart (1988) มาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad ซึ่งในการดำเนินการตามวงจรการปฏิบัติการ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ชั้นวางแผน 2) ชั้นปฏิบัติการ 3) ชั้นการสังเกตการณ์ และ 4) ชั้นสะท้อนการปฏิบัติ ซึ่งดำเนินทั้งสิ้น 3 วงจรปฏิบัติการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและ การประยุกต์ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ

1) ชุดฝึกทักษะคณิตศาสตร์ ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน และ การประยุกต์ จำนวน 3 ชุด

2) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังเกตโดยผู้ช่วยวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนที่ 2 สำหรับผู้ช่วยวิจัยบันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

3) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน สังเกตโดยผู้ช่วยวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนที่ 2 สำหรับผู้ช่วยวิจัยบันทึกข้อสังเกตเพิ่มเติม

4) แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน ส่วนที่สองเป็นแบบแสดงวิธีทำ จำนวน 2 ข้อ คะแนนเต็ม 16 คะแนน

5) แบบสัมภาษณ์นักเรียนท้ายวงจรปฏิบัติการ สัมภาษณ์โดยผู้วิจัย เป็นแบบสำหรับบันทึกข้อมูลจากสัมภาษณ์นักเรียนตามข้อคำถามที่กำหนดไว้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย

1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน

2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบแบบแสดงวิธีทำ จำนวน 5 ข้อ คะแนนเต็ม 40 คะแนน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ช่วยวิจัย คือ นางสาวพัชราภรณ์ จันทร์โคตร มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ปฐมนิเทศผู้ช่วยวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad เพื่อให้ผู้ช่วยวิจัยมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยและทราบบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยวิจัยในการทำวิจัย

2) ปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad

3) ทำการทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

4) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ คือ วงจรปฏิบัติการที่ 1 จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 วงจรปฏิบัติการที่ 2 จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-9

5) ทำการสังเกตและบันทึกข้อมูลระหว่างการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตและบันทึกข้อมูล

6) เมื่อสิ้นสุดวงจรแต่ละวงจรปฏิบัติการ ดำเนินการทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการและสัมภาษณ์นักเรียน

7) นำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนผลการปฏิบัติ อภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ ร่วมกับผู้ช่วยวิจัย เพื่อปรับปรุงและวางแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป

8) หลังจากดำเนินการครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และนำคะแนน ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้สถิติพื้นฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2) วิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมจากแบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 162)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับควรปรับปรุง

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ช่วยวิจัยต่อพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์นักเรียน โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเรียบเรียงเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสรุปความเรียง เมื่อจบแต่ละวงจร เพื่อประเมินสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นว่า มีผลการปฏิบัติอย่างไร เหมาะสมเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาวิธีในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

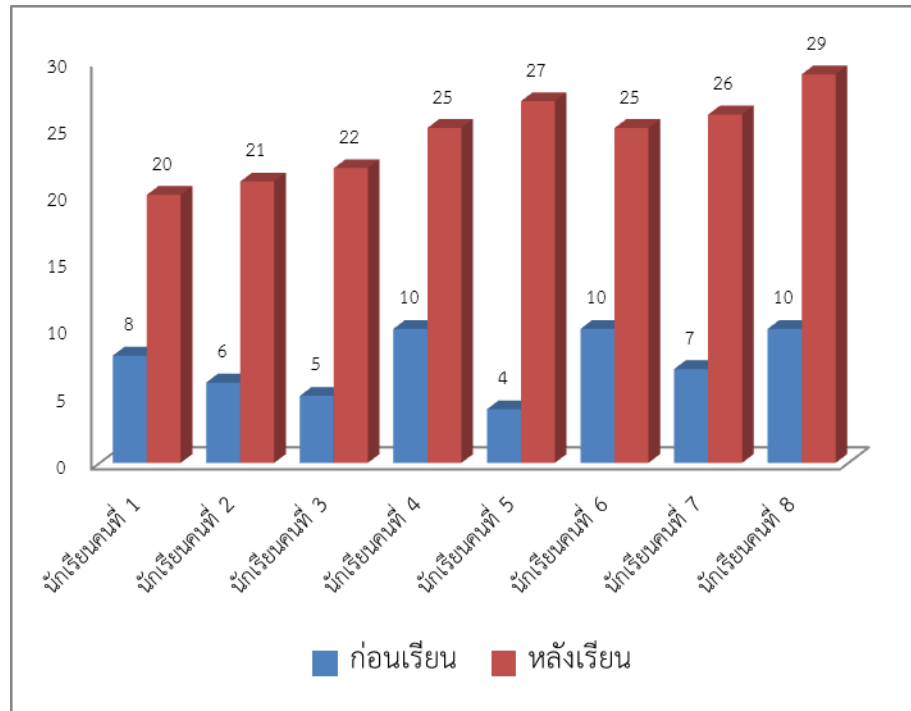
ผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญได้แก่ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นสอน 3) ขั้นสังสม 4) ขั้นสรุปผล

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad มีคะแนนความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ย 33.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.50 ดังนั้น นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

3. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 7.50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 24.38 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.25 โดยที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

แผนภูมิเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน และการประยุกต์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้วิจัย ครูผู้ช่วยวิจัย และนักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ กล่าวคือ ร่วมกันวางแผน วิเคราะห์สภาพปัญหา และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาวงจรปฏิบัติการต่อไป ทำให้สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุวิมล ว่องวานิช. 2555: 24) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ว่า เป็นการให้โอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทําวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบโดยใช้ทักษะ 7ส เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนมีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหาย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนี้การทำกิจกรรมในชั้นเรียนยังช่วยตรวจสอบความคิดของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งนักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จากการที่ได้มีการอภิปรายร่วมกันด้วยภาษาของนักเรียนเอง นักเรียนจะเข้าใจและจำได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของ (เวียงแก้ว สะอาด. 2555) ได้ทำการ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามรูปแบบการสอนวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น (5Es) โดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการ

สอนวัฏจักรการเรียนรู้ 5ขั้น(5Es) โดยใช้โปรแกรม The Geometer’s Sketchpad เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในทางที่ดีขึ้น และมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาสูงขึ้น

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 77.08 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ ว่ามีขั้นตอนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความสัมพันธ์สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้นักเรียน สร้างโครงสร้างทางปัญญาจากการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยวิธีทำที่แตกต่างกันและทำการตรวจสอบความเป็นนัยทั่วไปของวิธีทำนั้น ๆ โดยครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ (ทิตินา แชมมณี. 2555: 94-95) ได้กล่าวว่า การประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบในการจัดการเรียน การสอนนั้น ครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคม-จริยธรรมให้เกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนเรียนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และบุคคลอื่น ๆ จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้น ซับซ้อนขึ้น และหลากหลายขึ้น ดังที่บรูเนอร์ (Bruner. 1963: 1-54 อ้างถึงใน ทิตินา แชมมณี. 2555: 66) ได้เสนอความคิดว่าการที่นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดนั้น คือ การให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชัยยุทธ บุญธรรม. 2549) ที่ได้ทำการจัดการพัฒนาชุดการเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยการสอนแบบค้นพบ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนนักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยได้ฝึกการคิดสร้างความรู้ด้วยตนเอง รู้จักไตร่ตรองปัญหาร่วมกับผู้อื่นในระบบกลุ่มได้เผชิญกับปัญหา ลงมือปฏิบัติได้รับประสบการณ์ตรงและได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งสอดคล้องกับ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ทำให้มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาสูงขึ้น สอดคล้องกับ เบิร์คส์ (Burks. 1994) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การใช้การเขียนในการสอนกระบวนการดำเนินการและ ข้อชี้แนะยุทธวิธีในการสอน การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนเกรด 8 ผลการวิจัยพบว่าการใช้ยุทธวิธีและกระบวนการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการในทักษะการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับ วิลเลียม (William. 2003) โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมากกว่าร้อยละ 75 มีความพอใจ ในกิจกรรมการเขียนตามขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหา และนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 บอกว่ากิจกรรมดังกล่าว ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันและการประยุกต์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer’s Sketchpad ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนร้อยละ 25.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนร้อยละ 81.25 ดังนั้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส ว่ามีขั้นตอนการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีความสัมพันธ์สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างโครงสร้างทางปัญญาจากการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยวิธีทำที่แตกต่างกันและทำการตรวจสอบความเป็นนัยทั่วไปของวิธีทำนั้น ๆ โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ ซึ่งมี

สาระสำคัญดังนี้ กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีส่วนร่วม รวมและเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้นตอนด้วยตัวนักเรียนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือให้ความสะดวกและคอยแนะนำ การปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนนี้ นักเรียนได้ฝึกและพัฒนาความสามารถต่างๆ เช่น การสังเกต การวิเคราะห์ การจำแนก หาความสัมพันธ์ การสรุป ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญต่อการค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าว ของบลูม (Bloom, 1976: 4) ที่ว่าวิธีการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ได้ผลดีกว่าการอธิบาย สาธิต แสดงกฎหรือสูตร นอกจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบแล้ว ยังเสริมด้วยชุดฝึกที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่มีความต่อเนื่อง นักเรียนได้ฝึกคิดและหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเองมีการฝึกวิเคราะห์ โจทย์ปัญหาและทักษะต่าง ๆ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกทักษะและกระบวนการ ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่นักเรียนสามารถนำติดตัวไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้นานตลอดชีวิต (Polya, 1957: 5-6 อ้างถึงใน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 7-9)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ไพจิตร สะดวกการ, 2538) (อำพร อินทปัญญา, 2553) ที่พบว่า นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียน ได้รับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยได้ฝึกการคิดสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาสูงขึ้น และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา อาทิ (พัฒน์นริศริวารินทร์, 2553) (อำพร อินทปัญญา, 2553) (เวียงแก้ว สะอาด, 2555) เบิร์คส์ (Burks, 1994) และวิลเลียม (Williams, 2003) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในทางที่ดีขึ้น มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาสูงขึ้น การใช้ยุทธวิธีและกระบวนการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการในทักษะการแก้ปัญหา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนที่มีความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ควรศึกษาให้เข้าใจในการจัดกิจกรรม ควรวางแผนให้รอบคอบ เลือกกิจกรรมและสื่อให้เหมาะสม จึงจะทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความสุข น่าสนใจ ตื่นเต้น เกิดผลดีทั้งครู และนักเรียน

1.2 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ตรวจสอบอุปกรณ์ การเรียน สื่อการเรียนให้พร้อมและจัดห้องเรียนให้เหมาะสม

1.3 ในระหว่างการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนควรใช้เทคนิคการเสริมแรง เช่น การให้รางวัล มอบเกียรติบัตร หรือคำชมเชย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจ กระตือรือร้น และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

1.4 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ครูผู้สอนควรควบคุมเวลาให้ทันกำหนด โดยเฉพาะในขั้นสังสม เพราะนักเรียนจะเสียเวลาในการแก้โจทย์ปัญหาด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ในขั้นนี้มาก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 สเสริมด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ในระดับชั้นอื่น ๆ หรือในเรื่องอื่น ๆ ด้วย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ควรนำรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบไปประยุกต์ใช้กับรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอื่น ๆ เนื่องจากพบว่านักเรียนส่วนมากถ้าค้นหาคำตอบด้วยตนเองได้จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้คนอื่นได้อย่างดีและมีความคงทนในการเรียนสูง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยยุทธ บุญธรรม. (2549). **การพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการสอนแบบค้นพบ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. ปริญญาโทปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2537ก, พฤศจิกายน-ธันวาคม). การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์.วารสารคณิตศาสตร์. 38(434-435): 62-74.
- พจนา ทรัพย์สมาน. (2549). **การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนแสวงหาและค้นพบด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒน์นรี ศิริวารินทร์. (2553). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์ เรื่องการบวก ลบ คูณ หารเศษส่วน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพจิตร สดวกการ. (2538). **ผลของการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิมวัจน์ ธรรมใจ. (2548). **คู่มือการใช้งานโปรแกรมGSP 4.06 (Thai Version)**. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการเรขาคณิตแบบพลวัต. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท).
- โรงเรียนพระราชรัฎพัฒนาการ. (2559). **รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์**. ขอนแก่น: โรงเรียนพระราชรัฎพัฒนาการ.
- เวียงแก้ว สะอาด. (2555). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามรูปแบบการสอนวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น (5Es) โดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpadเป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ เรื่อง**

อนุพันธ์ของฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2559). **ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (ขั้น
พื้นฐาน) ปีการศึกษา 2559**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555).
ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: 3 – คิวมิเดีย.

สิริพร ทิพย์คง. (2545). **หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพชีวิต.

สุวิมล ว่องวานิช. (2555). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2547). **คณิตศาสตร์: การสอนและการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อำพร อินทปัญญา. (2553). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นทักษะ
การแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์เรื่องบทประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการ
สอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Bruner, Jerome S. (1960). **The Process of Education**. Cambridge, Massachusetts: Harvard
University Press.

Burks, Linda Carol. (1994). **The Use of Writing As a means of Teaching Eight-Grade Students
to Use Executive Process and Heuristic Strategies to Solving Mathematical Problem
(Problem Solving)**. Dissertation Abstracts International, 54(11), 4019-A.

Contreras, J. (2005). **Posing and Solving Problems: The Essence and Legacy of Mathematics.
Teaching Children Mathematics**, 12(3), 115.

Polya, G. (1980). **On Solving Mathematical Problem in High School**. **Problem Solving in
School Mathematics**. Virginia : The National Council of Teacher of Mathematics.

Williams, Kenneth M. (2003). **Writing about the Problem-Solving Process to Improve
Problem-Solving Performance**. **Mathematics Teacher**, 96(3), 185–187.

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา
LEADERSHIP CHARACTERISTICS DEVELOPMENT OF STUDENT LEADERS IN THE 21ST CENTURY
OF PRIMARY SCHOOL

ณรงค์ชัย ธนกิจภาคิน¹

Narongchai Thanakitphakin¹

ชวิต จิตรวิจารณ์¹ สมเกต อุทธโยธา² และ ชุติปุกค์ เขมวิมุตติวงศ์³

Chawit Chitwicharn¹ Somkate Utthayotha² and Chutipuk Kemwimootiwong³

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

จากวิกฤติการขาดภาวะผู้นำของนักเรียนจึงจำเป็นที่ผู้นำนักเรียนต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะฯ 2) เพื่อสร้างรูปแบบ 3) เพื่อพัฒนาคู่มือ วิธีการศึกษา ในระยะที่ 1 ศึกษาทฤษฎีและนำไปสังเคราะห์ ระยะที่ 2 นำผลจากการสังเคราะห์สร้างประเด็นคำถามการสัมภาษณ์ และจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ในระยะที่ 3 จัดทำคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะฯ และการศึกษาคู่มือและความพึงพอใจของครู สรุปผลการศึกษา 1) การรู้จักตนเอง (Self-Awareness) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ทักษะคิด (Attitude) ความสัมพันธ์ (Relationship) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) คุณสมบัติ (Attribute) กระบวนการ (Procedure) กิจกรรม (Activities) 2) รูปแบบ SAPA-STAR เป็นรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะฯ 3) ประสิทธิภาพของการใช้คู่มือสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ระดับ 0.89 และความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์, ผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

Under the lack of student leaders as a leadership crisis, it is necessary to develop student leaders to become perfect human. The objectives of this study were 1) to study desirable characteristics, 2) develop the model, and 3) to develop a manual. For the methodology, Phase 1 was to study related theories to be synthesized; Phase 2 was to develop question items used in interview and focus group from synthesized results; Phase 3 was to prepare the manual for developing desirable characteristics and to study the manual and satisfaction of teachers. It could be concluded that self-awareness, teamwork, attitude, relationship, stakeholder, attribute, procedure, and activities were influential factors, and 2) SAPA-STAR was the model for developing desirable characteristics, and 3) the effectiveness of the manual was higher than a set criteria at 0.89 and the satisfaction of teachers with the manual was at a high level.

Keywords : development of desirable characteristics, 21st century primary school student leaders

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิกฤติเยาวชนไทยที่ขาดภาวะผู้นำกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคม เยาวชนจำนวนมากขาดวุฒิภาวะและทักษะในการเป็นผู้นำ ขาดมุมมองความเข้าใจ การเสนอความคิดเห็นต่อปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งคือภาวะผู้นำนั้นนับเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554 : บทความ [Online], 2558) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนเพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสาธารณะและก้าวเข้าสู่สมาคมอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557 : 38) ซึ่งแตกต่างจากในสภาพปัจจุบันที่อ้างอิงจากรายงานสรุปภาพรวมเกี่ยวกับปัญหาในสถานักเรียนระดับประเทศ พบว่า นักเรียนที่เป็นผู้นำนักเรียนที่อยู่ในสถานักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนดีมีความรอบรู้และความสามารถที่หลากหลาย ซึ่งมีนักเรียนที่แอบแฝงในสถานักเรียนเพื่อทำประโยชน์ส่วนตน ไม่ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เช่น การแอบอ้างเป็นคณะกรรมการนักเรียนในสถานักเรียนเพื่อประโยชน์ส่วนตน รวมถึงผู้นำนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนอยู่ในสถานักเรียนเองนั้นปฏิบัติตนผิดระเบียบของโรงเรียน และไม่ใช่นับแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ ในโรงเรียน (โครงการประชุมสัมมนาสถานักเรียนระดับประเทศ, 2558 : 2 - 3)

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการพัฒนาารูปแบบและคู่มือการพัฒนาผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลคุณภาพและเป็นการพัฒนาแนวทางในการพัฒนาผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังเป็นแนวทางกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาให้กับสถานศึกษาและครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อพัฒนาคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณสมบัติและลักษณะการทำงานของผู้นำนักเรียนให้เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. คุณสมบัติของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ใช้ในการสังเคราะห์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
  - 1.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3R 7C ของเจมส์ เบลลินกา และรอน แบรินต์, 2556, 32 – 34)
  - 1.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3Rs 8Cs 2Ls ของวิจารณ์ พานิช (2556, 11 – 17)

1.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ของ ธันยวิช วิเชียรพันธ์ และปวีณา จันทรสุข (2556, 29)

1.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ

1.5 ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

2. คุณลักษณะการทำงานของผู้นำนักเรียน คือ ผู้นำนักเรียนมีการทำงานร่วมกัน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542

ผู้นำนักเรียน หมายถึง ประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัย รัฐและราชภัฏ)

ศตวรรษที่ 21 หมายถึง คริสต์ศตวรรษที่ 21 ช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 2001 – ค.ศ. 2100

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนระดับประถมศึกษาของเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 6 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรสาคร และสมุทรปราการ ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยรัฐและราชภัฏ)

รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างทางความคิดในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำนักเรียนสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) 2) กระบวนการ (Process) 3) ปัจจัยนำออก (Outputs) และ 4) ผลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21

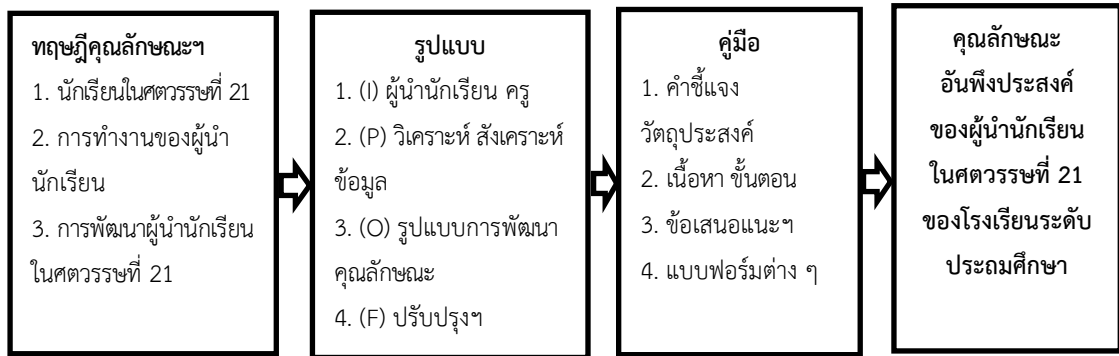
คู่มือ หมายถึง เอกสารเพื่อประกอบการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ส่วนนำ ได้แก่ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ 2) ส่วนเนื้อหา ได้แก่ ขอบเขตเนื้อหาของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา ขั้นตอนการปฏิบัติงาน บรรณานุกรม 3) บทสรุปได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และ 4) ภาคผนวก ได้แก่ แบบฟอร์มในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

ประสิทธิภาพของคู่มือ หมายถึง ค่าดัชนีวัดประสิทธิผล (Efficiency Index : E.I.) ของคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่เก็บจากครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยใช้คะแนนรวมจากแบบทดสอบก่อนการศึกษาคู่มือและคะแนนรวมจากแบบทดสอบหลังการศึกษาคู่มือ มีค่าเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อสร้างรูปแบบและคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) นักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักวิชาการต่าง ๆ การทำงานของผู้นำนักเรียนและการพัฒนาผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การพัฒนาผู้นำด้วยทฤษฎีระบบ ของ Cahn and Abigail 3) การสร้างคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา

เพื่อให้เกิดความชัดเจนตามรูปแบบที่สร้าง ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการวิจัยและนำไปเผยแพร่ให้กับโรงเรียน เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ 1) ผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาจะได้รับการพัฒนาความเป็นผู้นำตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 2) สถานศึกษาและครูมีแนวทางในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามศตวรรษที่ 21

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากรในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษา รวมทั้งหมดทั้งสิ้น 1,309 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย ได้แก่ ประธานนักเรียนและครูจากโรงเรียน จากกลุ่มตัวอย่าง 674 โรงเรียน วิธีการสุ่มตัวอย่างอ้างอิงตามการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของเครซีและมอร์แกน จากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) ประกอบด้วย ผู้บริหาร 6 คน ครู 8 คน รวมทั้งหมด 14 คนรางวัลโรงเรียนต้นแบบระดับประเทศ ในพื้นที่ เขตภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อวิพากษ์เค้าโครงรูปแบบ ได้แก่ ครูผู้ดูแลโครงการประชาธิปไตย จำนวน 4 คน ครูผู้นำต้นแบบ จำนวน 3 คน วิทยากรโครงการอบรมผู้นำนักเรียนอาเซียน จำนวน 2 คน เพื่อให้ความคิดเห็น รวม ทั้งหมด 9 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงกำหนดตามการได้รับรางวัลระดับชาติหรือวิทยากรในโครงการระดับชาติ

ระยะที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลก่อนการศึกษาคู่มือ หลังการศึกษาคู่มือ และความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือ ประกอบด้วย ครูผู้ดูแลโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน จำนวน 30 คน วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยคัดเลือกจากความสมัครใจในการให้ข้อมูล

เครื่องมือการวิจัย

1. คู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา
2. แบบทดสอบและแบบสอบถามประมาณค่าสำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบทดสอบสำหรับครูผู้ดูแลโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงประมาถ กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษา โดยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประธานนักเรียนในสถานศึกษา จำนวน 674 คน และครูผู้ดูแลโครงการประชาธิปไตย จำนวน 674 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการบันทึกเสียงสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มครูผู้ดูแลโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน จำนวน 6 โรงเรียน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ครู และวิทยากร รวมทั้งหมด จำนวน 9 คน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบทดสอบก่อนการศึกษาคู่มือและแบบทดสอบหลังการศึกษาคู่มือเพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือและสอบถามความพึงพอใจจากโรงเรียน 30 โรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (IOC) ใช้การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของไรเคอร์ท (Likert Scale) และการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

2. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

3. หาประสิทธิภาพและความพึงพอใจของคู่มือ Effective Ness Index (E.I.) แบบสอบถามความพึงพอใจวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสอบ ถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของไรเคอร์ท

ผลการวิจัย

ภาพที่ 1 คู่มือครู TOOLKIT FOR LEADERSHIP CHARACTERISTICS DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL STUDENT LEADERSHIP IN THE 21ST

ที่มา: ณรงค์ชัย ธนกิจภาคิน, 2560, 52 หน้า

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนระดับประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้นำนักเรียน 2) ทักษะคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) กระบวนการในการพัฒนาผู้นำนักเรียน 4) กิจกรรมการพัฒนาผู้นำนักเรียน และองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ

ผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักตนเองของผู้นำนักเรียน 2) การทำงานเป็นทีมของผู้นำนักเรียน 3) ทักษะคิดในการเป็นผู้นำนักเรียน 4) ความสัมพันธ์ของผู้นำนักเรียนกับเพื่อนสกา

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า SAPA-STAR กำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา โดยมีองค์ประกอบในการพัฒนาดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้า (inputs) คือ ครู ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญ 2) กระบวนการ (process) คือ วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การศึกษาคู่มือ การสอบและการพิจารณาเห็นชอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ปัจจัยนำออก (outputs) คือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา 4) ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) คือ การปรับปรุงรูปแบบตามข้อวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ได้แก่ 4.1) ด้านคำชี้แจง ให้เพิ่มที่มาของทฤษฎี 4.2) ด้านเนื้อหา ได้แก่ ขอบเขตของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ขั้นตอนการปฏิบัติงานและบรรณานุกรม พบว่า แผนการพัฒนาควรอยู่ในภาคผนวก เทียบเคียงคู่มือ Asian Youth Leader (AYL) และใช้ Rubrics ประเมินแผนการพัฒนา

3. ผลการพัฒนาคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ด้านประสิทธิผลของการใช้คู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ด้านความพึงพอใจของครูผู้ดูแลโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน พบว่า คู่มือสามารถนำไปใช้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสภานักเรียนในโรงเรียนได้จริง รูปภาพประกอบน่าสนใจ สีสน่าสนใจ เนื้อหามีความครอบคลุมเหมาะสมกับเวลาและบริบท ขนาดรูปเล่มมีความเหมาะสม ภาษาอ่านง่ายน่าสนใจไม่สับสน รูปเล่มคู่มือน่าเปิดอ่าน ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร เนื้อหาแผนพัฒนามีความเหมาะสมมีสาระ รูปเล่มคู่มือมีความน่าสนใจ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบของกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา มี 4 ด้าน ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้นำนักเรียน ทักษะคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กระบวนการในการพัฒนาผู้นำนักเรียน กิจกรรมการพัฒนาผู้นำนักเรียน และองค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำนักเรียนในศตวรรษที่ 21 4 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตนเองของผู้นำนักเรียน การทำงานเป็นทีมของผู้นำนักเรียน ทักษะคิดในการเป็นผู้นำนักเรียน ความสัมพันธ์ของผู้นำนักเรียนกับเพื่อนสกา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547: 13) พบว่า มิติด้านร่างกาย มิติด้านทักษะความสามารถ เป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ สมใจ อธิทิฎ (2556 : บทคัดย่อ) พบว่า คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มความรู้ 2. กลุ่มทักษะ และ 3. กลุ่มเจตคติ สอดคล้องกับ ปัญญา ทองนิล (2553) พบว่า ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม ได้แก่ ความมีวินัยและความรับผิดชอบ ด้านคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ ได้แก่ การคิดเพื่อการเรียนรู้ และคุณธรรมด้านสังคม ด้านจิตสาธารณะ พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านวินัยและความรับผิดชอบมีอัตราพัฒนาการของผลประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการใช้คู่มือ จากโรงเรียนทั่วไป 30 โรงเรียน อยู่ในระดับดี ได้ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) เท่ากับ 0.79 การที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากได้นำคู่มือ มาตรวจสอบความตรงต่อเนื้อหา (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยเน้นการพิจารณาที่ความเหมาะสมในการนำไปใช้ ได้แก่ 1) ส่วนนำ

ได้แก่ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ 2) ส่วนเนื้อหา ได้แก่ ขอบเขตเนื้อหาของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ขั้นตอนการปฏิบัติงานบรรณานุกรม 3) บทสรุป ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 4) ภาคผนวก ได้แก่ แบบฟอร์มในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ สุภมาส อังศุโชติ และคณะ (2557) พบว่า คุณภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่อง การวิจัยเชิงประเมิน เมื่อนำไปทดลองประสิทธิผลของชุดฝึกอบรมได้ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness .Index : E.I.) เท่ากับ 0.54

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ครูผู้ดูแลโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนทั่วไป มีความพึงพอใจต่อคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในระดับมาก เนื่องจากยังไม่มีคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษามาก่อน บวกกับเป็นแนวการพัฒนาที่ยืดหยุ่นไม่จำกัดชั่วโมงแต่เป็นการพัฒนาผ่านกิจกรรมตามปฏิทินปฏิบัติงานรายปี สอดคล้องกับ สุภมาส อังศุโชติ และคณะ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การวิจัยเชิงประเมิน พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในภาพรวมและทุกรายการของเนื้อหาในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไปจากระดับเต็ม 5 ระดับ)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
  - 1.1 ควรนำรูปแบบ SAPA STAR ไปใช้ในเชิงประเมิน
  - 1.2 ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของผู้เรียนในบริบทของประเทศไทย 4.0

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.onec.go.th/>. [28 มกราคม 2558].
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). *ภาวะผู้นำสร้างได้ในวัยเยาว์*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.Kriengsak.com/>. [28 มกราคม 2558].
- คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (2557). *ประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- โครงการประชุมสัมมนาสถานักเรียนระดับประเทศ. (2558). *รายงานสรุปเรื่องเล่าชาวสภา*. โครงการประชุมสัมมนาสถานักเรียนระดับประเทศ. (2558). *การประชุมสัมมนาสถานักเรียนระดับประเทศปีการศึกษา 2558*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.slideshare.com/>. [22 มกราคม 2558].
- ฉันทวิช วิเชียรพันธ์ และปวีณา จันทร์สุข. (2556). *คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.edulpru.com. [18 กุมภาพันธ์ 2558].
- ปัญญา ทองนิล. (2553). “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบ สอดแทรกสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน.” *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 3(1) : 92-93.

- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2557). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การวิจัยเชิงประเมิน. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.ird.stou.ac.th/bdresearch/>. [30 มีนาคม 2558].
- สมใจ อธิธิภู (2556). ความมุ่งหมายในการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึง
ประสงค์. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). **สภานักเรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและ
สังคมที่ดี พ.ศ. 2542**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://www.rtarf. mi.th/pdf/thammaphiban6.pdf](https://www.rtarf.mi.th/pdf/thammaphiban6.pdf).
[1 มีนาคม 2558].
- Cahn, Abigail. (2007). **Managing Conflict through Communication**. United State: Pearson
Education Limited.
- Bellanca, J. and Brandt, R. (2013). **21st Century Skills: Rethinking How Students Learn**.
Bloomington: Open Worlds.

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์

ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

STRUCTURAL EQUATION MODELING ANALYSIS OF FACTORS INFLUENCING MATHEMATICAL LITERACY THROUGH SELF-DIRECTED LEARNING OF THE STUDENTS IN SECONDARY EDUCATION GRADE 9

ทรศนีย์ วงศ์คำ¹

Tasnee Wongkam

ปกรณ์ ประจันบาน¹

Pakorn Prachanban¹

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โมเดลที่พัฒนาขึ้นจำแนกเป็น 3 โมเดล ตามมิติของการรู้คณิตศาสตร์ 3 มิติ ได้แก่ มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ และมิติบริบทของคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 5 ตัว คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บรรยากาศการเรียนการสอน ความพร้อมในการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการรู้คณิตศาสตร์ และมีตัวแปรสังเกตได้ 21 ตัวแปร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 (สุโขทัย-ตาก) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 850 คน จาก 13 โรงเรียน กำหนดขนาดโดยใช้สัดส่วน 1 พารามิเตอร์ ต่อ 12 ตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามมิติของการรู้คณิตศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ และมิติบริบทของคณิตศาสตร์ พบว่าโมเดลทั้งสามมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ทั้ง 3 มิติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความพร้อมในการเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ยกเว้น มิติบริบทของคณิตศาสตร์ที่พบว่าบรรยากาศการเรียนการสอนมีผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ โดยปัจจัยที่มีเฉพาะอิทธิพลทางตรง คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลเฉพาะทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความพร้อมในการเรียนรู้ ยกเว้นมิติบริบทของคณิตศาสตร์ที่มีบรรยากาศการเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเฉพาะทางอ้อมด้วย

คำสำคัญ : การเรียนรู้ด้วยตนเอง, การรู้คณิตศาสตร์

ABSTRACT

The objective of this research is to analyse Structural Equation Modeling of factors influencing mathematical literacy through self-directed learning of the students in Secondary Education Grade 9. The developed modelings are classified into three modelings in accordance

with three dimensions of mathematical literacy including mathematical process dimension, mathematical content dimension, and mathematical context dimension. Every modeling consists of 5 latent variables which are need for achievement, instructional atmosphere, learning preparedness, self-directed learning and mathematical literacy, and 24-25 observed variables. The samples are 850 students in Secondary Education Grade 9 of Secondary Educational Service Area Office 38 (Sukhothai-Tak), Semester 2, Academic Year of 2017 from 13schools. The size is determined using the proportion of 1 parameter per 12 samples under multi-stage sampling. Structural Equation Modeling Analysis is applied in data analysis with package software.

The finding of the research results indicated that Structural Equation Modeling Analysis of factors influencing mathematical literacy through self-directed learning of the students in Secondary Education Grade 9 was classified in accordance with three dimensions of mathematical literacy including mathematical process dimension, mathematical content dimension, and mathematical context dimension. Three modelings were consistent with empirical data whereas factors significantly influencing all three dimensions of mathematical literacy at statistical level of .05 comprised need for achievement, learning preparedness, and self-directed learning, except mathematical context dimension that instructional atmosphere affected mathematical literacy. The specific direct influential factor comprised self-directed learning, and the specific indirect influential factors comprised need for achievement and learning preparedness, except mathematical context dimension that instructional atmosphere was the specific indirect influential factor.

Keywords : Self-Directed Learning, Mathematical Literacy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้ถี่ถ้วนรอบคอบ สามารถ คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2553 : 1) จะ เห็นได้จากการขับเคลื่อนกระบวนการและนโยบายทางการศึกษาที่เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะกระบวนการทาง คณิตศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ภายใต้โครงการ PISA มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินว่านักเรียนที่จบการศึกษา ภาคบังคับได้รับการเตรียมพร้อมความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นประชาชนที่มีคุณภาพในอนาคต จุดเน้น ของการประเมิน คือ การรู้เรื่อง (Literacy) ที่ยึดการเรียนรู้ตลอดชีวิต นักเรียนมีความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็น เพื่อ การปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งนักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ทุกอย่างจากโรงเรียน แต่เพื่อให้ นักเรียนสามารถรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหนึ่งในการประเมินนี้ คือ การรู้คณิตศาสตร์ (Mathematics Literacy) จาก การประเมินการรู้คณิตศาสตร์ ใน PISA 2015 พบว่า คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยคือ 415 คะแนน อยู่ใน ช่วงลำดับที่ 49 - 55 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD มากกว่าหนึ่งระดับและมีคะแนนคณิตศาสตร์อยู่ในกลุ่มเดียวกับ ประเทศชิลี ตุรกี โมลโดวา อูรุกวัย มอนเตเนโกร ตรินิแดดและโตเบโก และแอลเบเนีย ส่วนประเทศในเอเชียที่ ร่วมการประเมินและมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าไทยมีเพียงอินโดนีเซียเท่านั้น

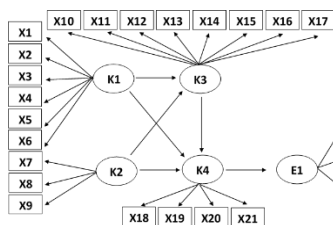
การสร้างนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ได้อย่างยั่งยืนนั้น ต้องส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาที่สำคัญ ทุกคนล้วนแต่ต้องเรียนรู้ต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนสามารถกระทำได้ในทุกช่วงวัยของชีวิต และครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 ของแผนพัฒนาอุดมศึกษาระดับที่ 11 ที่สนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถเลือกศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการ เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้เข้มแข็งของสถาบันสังคมและการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจำเป็นต้องอาศัยการรับการสนับสนุนจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 121) การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวคิดของการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสนับสนุนสภาพ “สังคมแห่งการเรียนรู้” ได้เป็นอย่างดี และยิ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตใหม่ ดังนั้น บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเองและการปรับตัวให้สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปัจจัย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น ซึ่งในการศึกษาปัจจัยดังกล่าวมีความซับซ้อนและมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ ได้แก่ ความพร้อมในการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บรรยากาศในการเรียนการสอน การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) อันจะนำมาซึ่งข้อมูลที่จะใช้เป็นสารสนเทศที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถนำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงและร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาตัวปัจจัยเหล่านี้ ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อผลการรู้คณิตศาสตร์ที่สูงขึ้นต่อไป

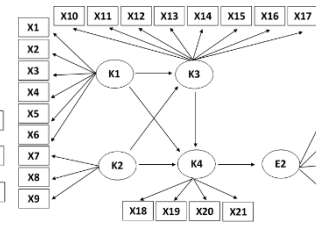
วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

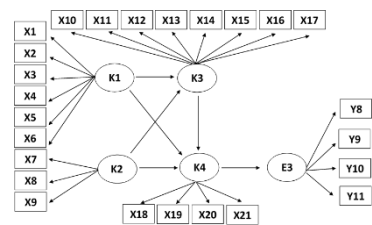
กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ ก แสดงรูปโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์

ภาพ ข แสดงรูปโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์

ภาพ ค แสดงรูปโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติบริบทของคณิตศาสตร์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง แรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศที่ตนตั้งไว้ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะไม่ทำงานเพราะหวังรางวัล แต่ทำเพื่อจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. บรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของผู้เรียน อันส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เพื่อช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้กับผู้เรียน ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียนได้

3. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ความพร้อมเป็นสภาวะของนักเรียนที่มีความสามารถในการตกลงใจ มีความปรารถนา สามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งความพร้อมเกิดจากภูมิภาวะ ประสบการณ์ อารมณ์ และความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนที่มีกระบวนการเป็นระบบ โดยเป็นการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รับผิดชอบด้วยตนเอง กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ และมีการเตรียมการในการเรียนรู้ตั้งแต่ การวางแผน การกำหนดเนื้อหา การเลือกแหล่งการเรียนรู้ การดำเนินกิจกรรมการเรียน ตลอดจนการประเมินผลการเรียน ซึ่งครูจะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกระหว่างกระบวนการเรียนเท่านั้น

5. การรู้คณิตศาสตร์ หมายถึง สมรรถภาพทางคณิตศาสตร์ในหลายระดับ ตั้งแต่ทักษะในการแก้ปัญหาในสถานการณ์หรือบริบทของสถานการณ์โลกของความเป็นจริง สามารถตัดสินใจในประเด็นต่างๆ บนพื้นฐานของคณิตศาสตร์ โดยนำเนื้อหาความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปปรับใช้ ซึ่งการที่จะใช้ความรู้และทักษะ ดังกล่าวได้นั้น ต้องมีพื้นฐานความรู้คณิตศาสตร์ที่ดีพอ ตลอดจนนำกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลายตามระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางกลุ่มสมรรถนะทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม จำแนกเป็น 3 มิติ ดังนี้

5.1 มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หมายถึง ความสามารถของแต่ละบุคคลในการคิด การใช้ และการตีความทางคณิตศาสตร์

5.2 มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ หมายถึง การนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้จริง เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาและตีความสถานการณ์ในบริบทต่าง ๆ จำเป็นต้องดึงความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับคณิตศาสตร์มาใช้ ซึ่งเนื้อหาครอบคลุม 4 เรื่อง และยังครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนมาแล้วตามหลักสูตรคณิตศาสตร์ในโรงเรียน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์, ปริภูมิและรูปทรง, ปริมาณ และความไม่แน่นอนและข้อมูล

5.3 สถานการณ์หรือบริบท หมายถึง การนำวิชาคณิตศาสตร์เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การแก้ปัญหาที่อยู่ในบริบทหนึ่ง ซึ่งเป็นบริบทในโลกชีวิตจริงที่มีปัญหานั้นตั้งอยู่ PISA 2015 ได้จัดประเภทของบริบท ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ บริบทส่วนตัว, บริบททางการงานอาชีพ, บริบททางสังคม และบริบททางวิทยาศาสตร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 38 (สุโขทัย-ตาก) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 850 คน จำนวน 13 โรงเรียน โดย

วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างผู้วิจัยต้องใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 100 ตัวอย่าง และมีสัดส่วนจำนวนเท่าของขนาดตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าเป็น 10-12 ตัวอย่าง ต่อ 1 พารามิเตอร์ การวิจัยครั้งนี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 56 ตัว ผู้วิจัยจึงใช้อัตราส่วนประมาณ 12 ตัวอย่างต่อพารามิเตอร์ 1 ตัว ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 672 คน เพื่อให้ความคลาดเคลื่อนมีค่าลดลง ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 850 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ฉบับ ซึ่งฉบับแรกเป็นแบบทดสอบการรู้คุณจิตศาสตร์มีลักษณะเป็น แบบเลือกตอบ แบบเลือกตอบเชิงซ้อน และแบบเขียนตอบ จำนวน 3 มิติ จำนวน 25 ข้อ คะแนนเต็ม 34 คะแนน แบบทดสอบนี้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาและรายละเอียดต่างๆ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 จำนวน 100 คน มีค่าความเที่ยงตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.87 ค่ายากง่ายรายข้อมีค่าระหว่าง 0.40 ถึง 0.69 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าระหว่าง 0.20 ถึง 0.67 และฉบับที่ 2 เป็นแบบวัดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความพร้อมในการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และบรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.98 และมีค่าอำนาจจำแนกแบบ Item Total Correlation มีค่าระหว่าง 0.21 ถึง 0.78

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเดินทางไปยังโรงเรียนต่างๆ และขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลตามวันเวลาที่นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรที่สังเกตได้ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient Of Variation) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) การวิเคราะห์ส่วนนี้ใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 23

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยใช้การรู้คุณจิตศาสตร์เป็นตัวแปรตามและใช้ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บรรยากาศการเรียนการสอน ความพร้อมในการเรียนรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นตัวแปรอิสระ

3. การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คุณจิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้โปรแกรม Mplus Version 7 วิเคราะห์เส้นทาง วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

3.1 แผนภาพแสดงเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลต่อการรู้คุณจิตศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คุณจิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อหาอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด พบว่าค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ในกลุ่มตัวแปรความพร้อมในการเรียนรู้ (K3) ของการมองอนาคตในแง่ดี (X16) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 โดยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง ของตัวแปรแต่ละตัวแตกต่างกัน โดยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดที่มีความเบ้ต่ำสุด คือ กล้าเสี่ยงพอสมควร (X1) และความรับผิดชอบต่อตนเอง (X3) (-0.01) ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความโด่งต่ำสุด คือ ลักษณะทางกายภาพ (X7) (-0.01)

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ภายในทั้งหมดในโมเดลสมการโครงสร้างของการรู้คณิตศาสตร์ ทั้ง 3 โมเดล ได้แก่

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับมิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทั้งสิ้น จำนวน 300 ค่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 253 ค่า มีค่าบวก 246 ค่า และมีค่าลบ 7 ค่า พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง (X21) กับตัวแปรการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (X10) ($r=0.696^*$) และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำสุดระหว่างตัวแปรลักษณะทางกายภาพ (X7) กับตัวแปรการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ (Y4) ($r=0.069^*$)

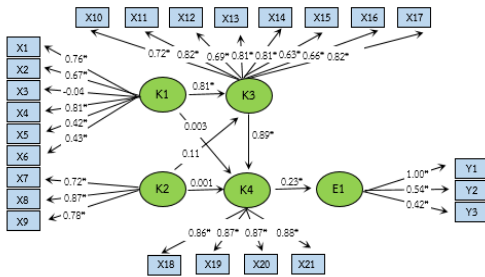
2.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้กับมิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทั้งสิ้น จำนวน 325 ค่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 267 ค่า มีค่าบวก 260 ค่า และมีค่าลบ 7 ค่า พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง (X21) กับ ตัวแปรการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (X10) ($r=0.696^*$) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำสุดระหว่างตัวแปรลักษณะทางกายภาพ (X7) กับตัวแปรการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ (Y4) ($r=0.069^*$)

2.3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้กับมิติบริบทของคณิตศาสตร์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทั้งสิ้น จำนวน 325 ค่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 284 ค่า มีค่าบวก 278 ค่า และมีค่าลบ 6 ค่า พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดระหว่างตัวแปรการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง (X21) กับ ตัวแปรกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (X20) ($r=0.809^*$)และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำสุดระหว่างตัวแปรต้องการทราบผลของการตัดสินใจ (X4) กับตัวแปรบริบททางสังคม (Y10) ($r=0.074^*$)

3. ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกออกเป็น 3 โมเดล ได้แก่

3.1 โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ นำเสนอดังภาพ 1 และตาราง 1

ภาพ 1 แสดงผลโมเดลสมการโครงสร้างของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการ เรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์

Chi-square = 170.517 , df = 142 , p-value = 0.0516 , RMSEA = 0.015 , CFI = 0.998 , TLI = 0.996 , SRMR = 0.032

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างเพื่อหาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของโมเดลการวัดในโมเดล สมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์

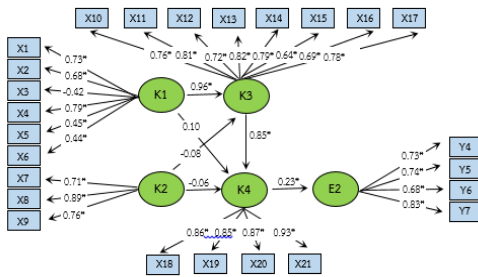
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์	กระบวนการทางคณิตศาสตร์ (E ₁)		
	DE	IE	TE
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (K ₁)	-	0.165*	0.165*
บรรยากาศการเรียนการสอน (K ₂)	-	0.022	0.022
ความพร้อมในการเรียนรู้ (K ₃)	-	0.203*	0.203*
การเรียนรู้ด้วยตนเอง (K ₄)	0.227*	-	0.227*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากภาพและตาราง 1 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์กับมิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ปัจจัย เรียงตามลำดับได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง, ความพร้อมในการเรียนรู้ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ด้านมิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ คือ บรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเพียงอย่างเดียว ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (0.227*) ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (0.165*) และความพร้อมในการเรียนรู้ (0.203*) ส่วนบรรยากาศการเรียนการสอน ไม่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ด้านมิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2 โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ มีผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดในสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ นำเสนอดังภาพ 2 และตาราง 2

ภาพ 2 แสดงผลโมเดลสมการโครงสร้างของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการ เรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์

Chi-square = 199.662 , df = 173 , p-value = 0.0806 , RMSEA= 0.013 , CFI = 0.998 , TLI = 0.997 , SRMR = 0.035

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างเพื่อหาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของโมเดลการวัดในโมเดล สมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์

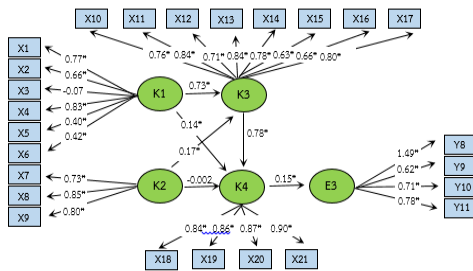
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์	เนื้อหา (E ₂)		
	DE	IE	TE
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (K ₁)	-	0.205 *	0.205 *
บรรยากาศการเรียนการสอน (K ₂)	-	0.0 29	- 0.029
ความพร้อมในการเรียนรู้ (K ₃)	-	0.191 *	0.191 *
การเรียนรู้ด้วยตนเอง (K ₄)	0.225 *	-	0.225 *

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากภาพและตาราง 2 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์มิติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ปัจจัย เรียงตามลำดับได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความพร้อมในการเรียนรู้ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ด้านมิติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ คือ บรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเพียงอย่างเดียว ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (0.225*) ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (0.205*) และ ความพร้อมในการเรียนรู้ (0.191*) ส่วนบรรยากาศการเรียนการสอน (K₂) ไม่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ด้านมิติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.3 โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของคณิตศาสตร์ มีผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดในสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติบริบทของคณิตศาสตร์ นำเสนอดังภาพ 3 และตาราง 3

ภาพ 3 แสดงผลโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติบริบทของคณิตศาสตร์

Chi-square = 211.672 , df = 180 , p-value = 0.0532 , RMSEA = 0.014 , CFI = 0.998 , TLI = 0.996 , SRMR = 0.032

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์โครงสร้างเพื่อหาอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของโมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติบริบทของคณิตศาสตร์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์	บริบทของคณิตศาสตร์ (E ₃)		
	DE	IE	TE
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (K ₁)	-	0.105 *	0.10 5*
บรรยากาศการเรียนการสอน (K ₂)	-	0.020 *	0.02 0*
ความพร้อมในการเรียนรู้ (K ₃)	-	0.116 *	0.11 6*
การเรียนรู้ด้วยตนเอง (K ₄)	0.14 9*	-	0.14 9*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากภาพและตาราง 3 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์กับมิติบริบทของคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ปัจจัย เรียงตามลำดับได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง, ความพร้อมในการเรียนรู้, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และบรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเพียงอย่างเดียว ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (0.149*) ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (0.105*), บรรยากาศการเรียนการสอน (0.020*) และความพร้อมในการเรียนรู้ (0.116*)

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในการสังเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม จำแนกเป็น 3 โมเดล แบ่งได้ 3 มิติ ดังนี้

1. โมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง, ความพร้อมในการเรียนรู้และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จากผลการวิเคราะห์งานวิจัย พบว่า ปัจจัยการเรียนรู้ด้วยตนเองมีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติกระบวนการทางคณิตศาสตร์มากที่สุด มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.227 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทาง

เดียวต่อการรู้คณิตศาสตร์มีติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากคนที่ผู้เรียนจะรู้คณิตศาสตร์ มีติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ได้นั้น ผู้เรียนต้องสามารถคิด ใช้หลักการและกระบวนการในการแก้ปัญหา ตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ได้ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (สมคิด อิศระวัฒน์. 2538 : 4) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ เจาะจง แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ๆ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (พัชรี มะแสงสม. 2544 : 10) นอกจากนี้ปัจจัยความพร้อมในการเรียนรู้มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.203 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้คณิตศาสตร์มีติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ (Arnold Gesell. 1880-1961) กล่าวว่า การเรียนรู้จะไม่เกิด หากร่างกายไม่มีความพร้อม ภูมิภาคเป็นส่วนที่รับผิดชอบในการเจริญเติบโตและความสามารถในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ การฝึกฝนหรือการเรียนรู้ ไม่ว่าจะในลักษณะใดก็ตามจะไม่เกิดประโยชน์ หากร่างกายยังไม่มีภูมิภาคหรือไม่มีความพร้อม ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Thorndike. 1978) นอกจากนี้ปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์มีติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.165 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้คณิตศาสตร์มีติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปรียาภรณ์ เพ็ญสุขใจ. 2542 : 10) กล่าวว่า นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีความพยายามที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุถึงผลสำเร็จในงาน โดยพยายามหาวิธีและกระบวนการต่างๆ ในการแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ (พัชรี อ้าแก้ว. 2553 : 25) ส่วนปัจจัยบรรยากาศในการเรียนการสอนไม่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มีติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พบว่ามีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างจะต่ำ จึงส่งผลทำให้ปัจจัยบรรยากาศในการเรียนการสอนไม่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มีติกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปด้วย สอดคล้องกับ (วรพรรณ ศรีกล้า. 2559 : 94) กล่าวว่า บรรยากาศในชั้นเรียน ไม่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนการสอบ NT ต่ำ ด้านความสามารถการใช้ภาษา และสอดคล้องงานวิจัยของ (สธิพร เชาวชัย. 2553 : บทคัดย่อ) ซึ่งตรงกับงานวิจัยในครั้งนี้ อาจเป็นเพราะการคิดสถานการณ์ปัญหา การใช้หลักการและกระบวนการในการแก้ปัญหา และการตีความของกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันมาก จึงส่งผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์มีค่าน้อยตามไปด้วย

2. โมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ มีปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความพร้อมในการเรียนรู้ จากผลการวิเคราะห์งานวิจัย พบว่า ปัจจัยการเรียนรู้ด้วยตนเองมีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มีติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์มากที่สุด มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.225 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางเดียวต่อการรู้คณิตศาสตร์ มีติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Brookfield. 1984 : 59-71) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการที่ผู้เรียนตั้งใจแสวงหาความรู้โดยกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน พร้อมทั้งครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ (ณัฐกานต์ ประจันบาน. 2558 : 18) นอกจากนี้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มีติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.205 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มีติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จิตอารีย์ ปัญญาแจ่งสกุล. 2544 : 140) ถ้านักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงแสดงว่านักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้นสูง จะส่งผลให้นักเรียนสมรรถภาพทางภาษา มีความรู้พื้นฐานทาง

คณิตศาสตร์สูง นอกจากนี้ปัจจัยความพร้อมในการเรียนรู้มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.191 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้คณิตศาสตร์มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พัชรี มะแสงสม. 2544 : 10) ผู้เรียนที่มีความพร้อมนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะพื้นฐาน ที่สามารถค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ได้ เช่น ทักษะการอ่าน การเขียน เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมุ่งมั่น เอาใจใส่ ต่อการเรียนรู้ มีแรงจูงใจในการเรียน มีความรับผิดชอบ ควบคุมตัวเองได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับครูและเพื่อนๆ รัก การเรียน มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์ความต้องการของตนเองและเคารพ ในความคิดของผู้อื่น สามารถหาเนื้อหาและวิทยาการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป ส่วนปัจจัยบรรยากาศในการเรียนการสอนไม่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ จากค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ที่ต่ำ จึงส่งผลทำให้ปัจจัยบรรยากาศในการเรียนการสอนไม่มีอิทธิพล ต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติเนื้อหาคณิตศาสตร์ ไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กานดา พงศ์ทิพย์พันธ์. 2540 : 63) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัด ปัตตานี พบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของ นักเรียน เนื่องจากผู้วิจัยได้เน้นข้อคำถามด้านกายภาพต่างๆในชั้นเรียน ซึ่งโรงเรียนหรือครูคณิตศาสตร์ได้จัดให้มีการ เรียนรู้พอๆ กัน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน ทำให้ไม่เป็นทิศทางเดียวกัน จึงส่งผลทำให้ บรรยากาศการเรียนการสอนไม่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติเนื้อหาทางคณิตศาสตร์

3. โมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วย ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มิติบริบทของคณิตศาสตร์ มีปัจจัยทั้งหมดที่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้ คณิตศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง , ความพร้อมในการเรียนรู้, แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ และบรรยากาศการเรียนการสอน จากผลการวิเคราะห์งานวิจัย พบว่า ปัจจัยการเรียนรู้ด้วยตนเองมี อิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของคณิตศาสตร์มากที่สุด มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.149 และเป็นปัจจัย ที่มีอิทธิพลทางเดียวต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Hiemstra.1994) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองว่าเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรับผิดชอบในการวางแผนและปฏิบัติและการประเมินผล ความพยายามจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของสถานการณ์การเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการ แยกตัวออกจากผู้อื่น ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปยัง สถานการณ์อื่นได้ นอกจากนี้ปัจจัยความพร้อมในการเรียนรู้มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของ คณิตศาสตร์ มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.116 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้คณิตศาสตร์มิติบริบทของ คณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (กฤษดา ทองสังวร. 2540 : 17) กล่าวว่า ความพร้อมเป็นคุณสมบัติหรือ ภาวะของบุคคลที่จะพร้อมจะทำงานหรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งมีแนวโน้มจะ ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของ คณิตศาสตร์ มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.105 และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของ คณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (อารี พันธุ์ณี. 2534 : 182) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความ พยายามของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ในบริบทนั้นให้ดี และประสบความสำเร็จ และปัจจัยบรรยากาศในการ เรียนการสอนไม่มีอิทธิพลรวมต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของคณิตศาสตร์ มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.020 และเป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้คณิตศาสตร์มิติบริบทของคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Moos. 1979 : 263) กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นบรรยากาศหรือสภาพการที่ครูผู้สอนพยายามสร้างขึ้น เพื่อให้การ

จัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในบริบทต่างๆ ซึ่งดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จึงส่งผลทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนส่งผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ มิติบริบทของคณิตศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้

จากผลการวิจัย พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในมิติบริบทของคณิตศาสตร์ บรรยากาศการเรียนการสอนส่งผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนมิติอื่นๆ นั้น บรรยากาศการเรียนการสอนไม่ส่งผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแปรบางส่วนที่ยังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าส่งผลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งจะนำไปทดสอบการรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ทันที ดังนั้น หากมีโรงเรียนที่สนใจที่จะทดสอบการรู้คณิตศาสตร์กับนักเรียนสามารถนำตัวแปรที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ได้ รวมทั้งควรนำผลไปใช้ในการพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถทางวิชาคณิตศาสตร์ให้สูงขึ้น เพื่อจะได้นักเรียนที่มีความสามารถและศักยภาพที่สูงต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองในโรงเรียนต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ทองสังวร. (2540). ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี. ศึกษามหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กานดา พงศ์พิศพนัส. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดปัตตานี. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิตอารีย์ ปัญญาแจ้งสกุล. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางคณิตศาสตร์ สมรรถภาพทางจำนวน สมรรถภาพทางภาษา เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์กับความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัด นครราชสีมา. ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐกานต์ ประจันบาน. (2558). การพัฒนาตัวชี้วัดการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี. การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปรียาภรณ์ เพ็ญสุขใจ. (2542). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน : กรณีศึกษาจากนักศึกษาปริญญาตรีหลักสูตร ภาควิเศษ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พชนิ อ่ำแก้ว. (2553). ปัจจัยด้านคุณลักษณะในตนเองและด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พัชรี มะแสงสม. (2544). **ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง**. ปรินญาณินท์ กศ. ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรพรรณ ศรีกล้า. (2559). **ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อคะแนนการสอบประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับชาติด้านความสามารถทางภาษา : การศึกษาของโรงเรียนที่มีผล NT ต่ำ ในจังหวัดพิษณุโลก**. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 3(2): 81 – 98.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **มาตรฐานครุคณิตศาสตร์**. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2560, จาก http://sa.ipst.ac.th/?page_id=791.
- สถิรพร เขาวนชัย. (2553). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนน O - NET ของนักศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก**. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2538). **รายงานการวิจัยเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเองคนไทย**. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อารี พันธุ์ณี. (2534). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท ต้นอ้อ จำกัด.
- Borich, D. (1992). **Effective Teaching Methods**. 2nd ed. New York: Macmilland Publishing Company.
- Brookfield, S.D. (1985). **Self - Directed Adult Learning : A Critical Program**. **Adult Education Quarterly**. 35(2) :59 - 71.
- Gesell, Arnold. (1880-1961). **The American Journal of psychiatry**. New York: Harper.
- Hiemstra, R. (1994). **Self-directed learning**. In T. Husen and T. N. Postlethwaite. **The International Encyclopedia of Education (second edition)**. Oxford: Pergamon Press.
- Moos, R. H. (1979). **Evaluating educational environment: Procedure,measures,finding and policy implication**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Thorndike, R. M. (1978). **Correlation Procedures for Research**. New York: Gardner Press.

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์
RESEARCH AND DEVELOPMENT OF INFORMATION TECHNOLOGY TRAINING COURSES OF
TEACHERS IN SCHOOL EDUCATION FUND, BURIRAM PROVINCE

อนล สวนประดิษฐ์¹ บรรพต วงศ์ทองเจริญ² มิตรธิตาล อ้อเพชรพงษ์³ สัญชัย ครอบอุดม⁴ โยธิน จำแทนทะ
รังค์⁵ กรณาลิน สาริยา⁶ วิทวัส สหวงษ์⁷ และ เลอสันต์ ฤทธิขันธ⁸

Anon Suanpradit (Ed.d)¹ Bunphot wongtongcharoen(Ph.d)² Mittisarn Ue-pechpong
(Assistant professor)³ Sanchai krobudom⁴ Yothin Jathaentharung⁵ Koranarin Sariya⁶
Wittawat Sahawong⁷
Lerson Litthikhun (Ph.d)⁸

1,2,8 อาจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
4,5,6,7 อาจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาบริบทและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ 2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ 3. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มเป้าหมาย คือคณะครูในโรงเรียนกองทุนการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 5 โรงเรียนบ้านแท่นทัพไทย โรงเรียนบ้านน้อยหนองหัว และโรงเรียนบ้านลำนางรอง รวมทั้งหมด จำนวน 81 คน โดยแบ่งระยะของการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะศึกษาบริบทและความต้องการ (2) ระยะร่างหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร (3) ระยะการประเมินผลใช้หลักสูตร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพบริบทและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านข้อมูลพื้นฐาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิง ร้อยละ 61.72 เป็นชาย ร้อยละ 38.27 เป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 24.26 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 22.13 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 22.13 อายุ 50 ปีขึ้นไปร้อยละ 20.56 จบปริญญาตรีอื่นที่ไม่ใช่ทางการศึกษา ร้อยละ 28.16 ปริญญาตรีทางการศึกษา ร้อยละ 31.00 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 40.84 เป็นครู ร้อยละ 91.36 และมีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร ร้อยละ 8.64 ในด้านความต้องการฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศมีความต้องการ ร้อยละ 60.28 โดยต้องการหลักสูตรฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับการเห็นด้วยกับผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 4.42 ถึง 4.58 แสดงว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู เห็นด้วยผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในระดับ มากที่สุด

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างหลักสูตรทั้ง 3 ขั้นตอนคือ (1) การดำเนินการยกร่างหลักสูตร (2) การหาคุณภาพของหลักสูตร และ (3) การปรับปรุงหลักสูตร ผลจากการหาคุณภาพของหลักสูตรผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แสดงระดับของ

ความเหมาะสมเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40 ถึง 4.80 แปลความหมายว่าคุณภาพของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับของความสอดคล้อง แสดงเป็นค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์

3. ผลประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ให้ผู้เข้าฝึกอบรมประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม 4 ประเด็นพบว่า ภาพรวมการประเมินหลักสูตรผู้เข้าฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ และด้านความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม ตามลำดับ และผลการทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผู้ได้คะแนนระหว่าง 24-30 มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 69.13 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ, โรงเรียนกองทุนการศึกษา, ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ABSTRACT

This research aims to: 1. To study the problems and needs of information technology for teachers, schools, educational funds. 2. To develop information technology training curriculum for teachers, schools, educational funds. 3. To evaluate the use of information technology training curriculum by teachers, schools, educational funds. Buriram province target group This is a group of teachers in educational fundraising schools in Buriram Province. The four schools participating in the project are: Baan Talat Thai Tapas School Ban Nong Wa School There were 81 students in Ban Lam Nangphon School divided into 3 phases: (1) study period, problems and needs, (2) curriculum phase and curriculum development, (3) Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation.

The research found that;

1. Context and Needs of Information Technology for Teachers, Schools, Educational Funds Buriram province Basic Information The respondents were 61.72% male and 38.27% female. They were under 30 years of age, 24.26%, 31-40 years old, 22.13%, 41-50 years old, 22.13%, 50.5% were over. 28.16% of non-educated students had bachelor's degrees, 31.8% were bachelor's degree, 40.84% were bachelor's degree, 91.36% were supervisors, and 8.64% were management. 60.28% required training courses using information technology. The level of agreement with the baseline survey results was between 4.42 and 4.58, indicating that those involved in ICT training for teachers The results of the survey are as follows.

2. Development of Information Technology Training Curriculum for Teachers, Schools, Education Funds Buriram province Researchers have developed the curriculum in three stages: (1) curriculum development; (2) curriculum quality and (3) curriculum improvement. The quality of the course through 5 experts showed the level of appropriateness, mean and standard deviation (S.D.). The average value ranged from 4.40 to 4.80, meaning that the quality of the course was at the highest level. And the level of consistency. The IOC score is between 0.60 and 1.00, indicating that the curriculum is consistent and objective.

3. Evaluation of the use of information technology training curriculum of teachers, schools, educational funds Buriram Province consists of two parts, one for training participants. The four training courses were evaluated. At the highest level Suitability of the course, followed by the possibility of using knowledge from the and the appropriateness of the training, respectively. There were 56 students, 69.13%, who were more than the criteria set by the researcher.

Keywords : Information technology training courses, School education fund, Information technology skills

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บริบทการเรียนการสอนในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงจากการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นการสอนแบบบอกความรู้ มาเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีครูที่เป็นจุดเริ่มต้นในการจัดการเรียนการสอน หากครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ก็จะช่วยให้การสอนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งหัวใจของการพัฒนาการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักและกรอบแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมमानฉันทและเอื้ออาทรต่อกัน นำสู่ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พุทธศักราช 2552-2561) และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งได้กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการ พร้อมกลไกเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติเป็นกรอบทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พุทธศักราช 2552-2561) ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานรวมโรงเรียนกองทุนการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์และมาตรการดังนี้ 1. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พุทธศักราช 2552-2561) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ” และกำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการหลัก คือ 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารใหม่

จากการศึกษาสภาพปัญหาขณะครูในโรงเรียนกองทุนการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 4 โรง ได้แก่ โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 5 โรงเรียนบ้านแท่นทัพไทย โรงเรียนบ้านน้อยหนองหัว และโรงเรียนบ้านลำนางรอง จากการพัฒนาโจทย์วิจัยของกลุ่มนักวิจัยและผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียนพบว่าความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาโรงเรียนกองทุนการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ลำดับที่ 1 ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยความจำเป็นเร่งด่วนคือการพัฒนาครู การให้เทคนิควิธีการสอนและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ซึ่งยังมีปัญหาอยู่จำนวนมาก ลำดับที่ 2 คือการพัฒนาสื่อการสอนและการใช้เทคโนโลยี โดยปัญหาพบว่า ครูไม่สามารถ

สร้างสื่อการสอนด้วยตนเอง การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนยังทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ วัสดุอุปกรณ์ที่มีในโรงเรียนขาดผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาปรับปรุงและบำรุงรักษา และลำดับที่ 3 การบริการจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งทรัพยากรในสถานศึกษามีพร้อมแต่ขาดนักวิชาการที่จะเข้าไปส่งเสริม ได้แก่สวนพฤกษศาสตร์ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และโครงการมีคฤหคทกน้อยเพื่อพัฒนาแหล่งชุมชนให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ

จากบริบทและปัญหาที่ได้กล่าวมาในข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเลือกที่แก้ปัญหาจากโจทย์และความต้องการเพื่อแก้ปัญหา เรื่องการพัฒนาสื่อการสอนและการใช้เทคโนโลยี โดยปัญหาพบว่า ครูไม่สามารถสร้างสื่อการสอนด้วยตนเอง การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนยังทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ วัสดุอุปกรณ์ที่มีในโรงเรียนขาดผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาปรับปรุงและบำรุงรักษา โดยบริบทสาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตและพัฒนาสื่อการสอนโดยเฉพาะสำหรับครู ที่ต้องใช้ในการผลิตสื่อการสอน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งสาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนกองทุนการศึกษา และเป็นการเพิ่มขีดความสามารถและทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์

กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ คณะครูในโรงเรียนกองทุนการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 5 โรงเรียนบ้านแท่นทัพไทย โรงเรียนบ้านน้อยหนองหว้า และโรงเรียนบ้านลำนางรอรรวมทั้งหมด จำนวน 81 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

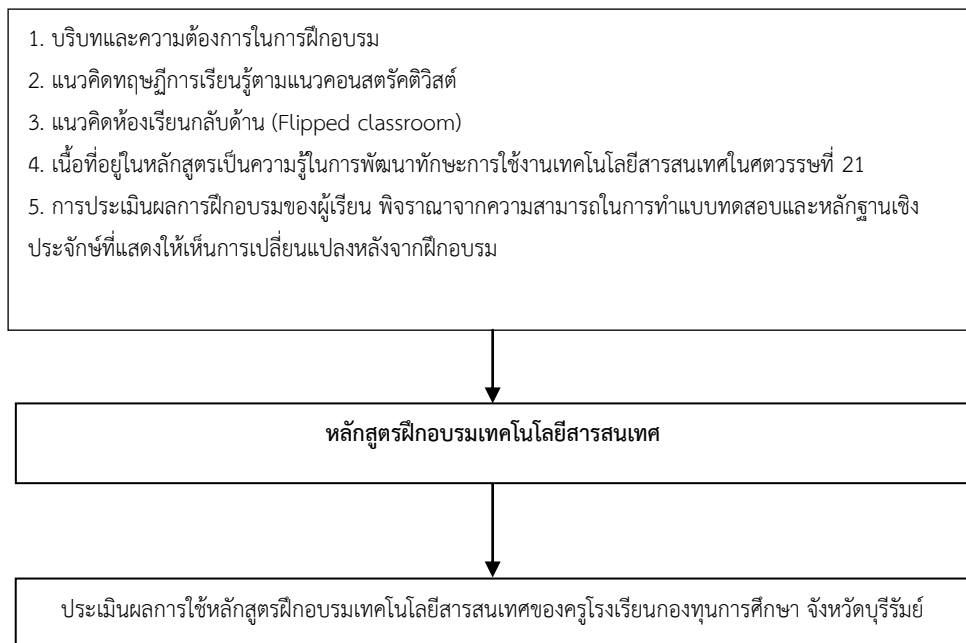
1. การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การศึกษาหลักสูตรการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างและพัฒนาหลักสูตร โดย (1) ศึกษาความต้องการในการใช้หลักสูตร (2) ร่างหลักสูตรฝึกอบรม (3) ประเมินหลักสูตรผ่านผู้เชี่ยวชาญ (4) การใช้หลักสูตร (5) ประเมินการใช้หลักสูตร
2. ประเมินการใช้หลักสูตร หมายถึง การวัดผลการใช้หลักสูตรหลังจากผ่านการพัฒนาแล้ว โดยนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยตั้งเกณฑ์คะแนนผลการทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
3. โรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ หมายถึง โรงเรียนในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระราชกระแสรับสั่งไปยังประธานองคมนตรีว่า มีพระราชประสงค์ที่จะพระราชทานเงินส่วนพระองค์จำนวนหนึ่ง มาทำให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาการศึกษา โดยในจังหวัดบุรีรัมย์ประกอบด้วย (1) โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 5 (2) โรงเรียนบ้านแท่นทัพไทย (3) โรงเรียนบ้านน้อยหนองหว้า และ (4) โรงเรียนบ้านลำนางรอร

4. ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดนิยามทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย (1) ความรู้ความเข้าใจในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัววัดผลที่เกิด (2) ทักษะการผลิตเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ สื่อการสอน การใช้เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ การวัดและการประเมินผล พอที่จะสรุปตั้งเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

อาทิตย์ จิรวัดน์ผล และคณะ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีวภาพอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรู้บนเว็บ (WebQuest) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ผลการพัฒนาและประเมินรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการ เรียนรู้รายวิชาชีวภาพอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรู้บนเว็บ พบว่าได้รูปแบบที่ประกอบด้วย โมดูลหลักจำนวน 5 โมดูล ได้แก่ (1) หลักการ แนวคิด และทฤษฎีของบทเรียนแสงรู้บนเว็บ (2) องค์ประกอบของชุดการ สอน (3) องค์ประกอบของบทเรียนแสงรู้บนเว็บ (4) หลักการ แนวคิดและวิธีการสร้างแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ และ (5) การประเมินแบบ CIPP ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญรูปแบบในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ 2) ผลการพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ ราย

วิชาชีพช่างอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงสว่างบนเว็บ พบว่าได้หลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ทักษะ ประกอบด้วย 8 หัวข้อเรื่องที่มีองค์ประกอบคือ เนื้อหา สื่อ กิจกรรม และการ ประเมินผลของแต่ละเรื่อง ผลการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมได้ประยุกต์ใช้รูปแบบของชิป (CIPP Model) ได้ผลดังนี้ (1) การประเมินสภาวะแวดล้อม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) การ ประเมินปัจจัยเบื้องต้น ได้ผลการประเมินความสอดคล้องจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมกับหัวข้อต่างๆ มีค่าดัชนี ความ สอดคล้องระหว่าง 0.94-1.00 และความเหมาะสมของแบบประเมินผลการฝึกอบรมมีความเหมาะสมใน ระดับมากที่สุด (3) การประเมินกระบวนการ จากการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้จริง พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ด้านทฤษฎี มี ค่า 83.52/84.70 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านปฏิบัติมีค่าร้อยละ 84.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งสองด้าน (4) การประเมินผลผลิตการ ติดตามผลการพบว่า ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เมื่อ ติดตามจากผลจากผลการสอน ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนแสงสว่างบนเว็บ มีผลคะแนนการคิดวิเคราะห์ โดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลการประเมินประสิทธิภาพของ หลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด หลักสูตรจึงมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

เฉลิม จักรชุม (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านความรู้ 8 องค์ประกอบ ด้านทักษะ 7 องค์ประกอบและด้านคุณลักษณะ 3 องค์ประกอบ 2) หลักสูตรและคู่มือประกอบ หลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด 3) ประสิทธิภาพของหลักสูตร เท่ากับ 87.14/89.72 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 4) ผู้เข้ารับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้าน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้

สุวรรณ พงษ์ศรีสุภกร (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้าน ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การวิจัยนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1.การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อ การจัดการ 4 ขั้นตอน คือ การออกแบบระบบ การเขียนโปรแกรม การทดสอบระบบ การนำระบบไปติดตั้ง และนำ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ มาสร้างหลักสูตรฝึกอบรมแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร 2) การจัดทำเอกสาร หลักสูตร 3) การตรวจสอบเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 4) การปรับปรุงร่างหลักสูตร ซึ่ง ผ่าน การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2.ผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลังการ ฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินขณะดำเนินการ ฝึกอบรมจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความคิดเห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรม วิธีการจัดการฝึกอบรมมีความเหมาะสมใน ระดับมาก และ ข้อเสนอแนะการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมได้มีการปรับปรุงภาษาให้มีความชัดเจนในเอกสาร ประกอบการบรรยายในหน่วยที่ 1 และ 2 และมีการปรับปรุงเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรม

พรชัย หนูแก้ว (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตาม ขั้นตอนจนเกิดความรู้เชิงกระบวนการของการทำวิจัยในชั้นเรียน มี 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การยก

ร่างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ชั้นที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่ามีความต้องการ ร้อยละ 60.28 โดยเป็นหลักสูตรที่ให้มีปฏิบัติการวิจัยจริง การฝึกอบรมควบคู่กับหน่วยงานในจังหวัดโดยใช้หลักสูตรที่ส่วนกลางให้การรับรอง และสามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้ เนื้อหาต้องการเกี่ยวกับสภาพปัญหา และการออกแบบการวิจัย วิทยากรควรเป็นผู้จบปริญญาเอก และมีประสบการณ์ในการทำการวิจัย ช่วงเวลาฝึกอบรมควรเป็น 2 วัน และมีค่าใช้จ่ายประมาณ 300 -400 บาท ชั้นที่ 2 การยกร่างหลักสูตร หลักสูตรที่ผู้วิจัยยกร่างขึ้น มี 10 องค์ประกอบ คือ สภาพปัญหาและความจำเป็นของการฝึกอบรม หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตร สื่อการฝึกอบรม การวัดประเมินผล และรายละเอียดของแต่ละหน่วยการฝึกอบรม การหาคุณภาพของร่างหลักสูตร พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีอยู่ระหว่าง 0.06 ถึง 1.00 แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยยกร่างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ส่วนความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 3.40 ถึง 4.40 หมายความว่า องค์ประกอบด้านเป้าหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ ของร่างหลักสูตร มีความเหมาะสมกับผู้ที่เข้าฝึกอบรมในระดับมากขึ้นไป ชั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 75 คน กลุ่มเป้าหมายประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมี ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.58 ถึง 4.01 ซึ่งเป็นผลการประเมินที่อยู่ในระดับสูงทั้งหมด ส่วนผลการตอบแบบทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตร มีผู้ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 มีจำนวน 41 คน (ร้อยละ 54.66) ชั้นที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ผลการทดสอบหลังทดลองใช้หลักสูตร พบว่า มีผู้ได้คะแนนเท่ากับหรือมากกว่า 25 คะแนน 41 คน (ร้อยละ 54.66) มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ผู้ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 25 ต้องมากกว่า 38 คน (ร้อยละ 50) แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงหลักสูตร มีรูปแบบการพิมพ์ การพิสูจน์อักษร และการหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์เทคนิค

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา ประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา และพัฒนาชุมชนเรียนรู้ของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ มีวิธีการดำเนินการดังนี้ (เฉลิม จักรชุม, 2559) ระยะ ที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ระยะ ที่ 2 การยกร่างหลักสูตร ระยะ ที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ระยะ ที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียน กองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล พื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียน กองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่จะทำให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดผล

ระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างหลักสูตรทั้ง 3 ขั้นตอนคือ (1) การดำเนินการยกร่างหลักสูตร (2) การหาคุณภาพของหลักสูตร และ (3) การปรับปรุงหลักสูตร โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 คน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเกี่ยวกับการเขียนสภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ให้มากขึ้น รวมถึงรายละเอียดของแต่ละหน่วยการฝึกอบรม ก็ให้จัดรูปแบบ หรือภาษาที่ใช้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จากนั้นจัดทำเป็นหลักสูตรที่จะใช้ในการทดลองใช้ต่อไป

ระยะที่ 3 เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยให้ผู้เข้าฝึกอบรมประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม 4 ประเด็น ได้แก่ ความเหมาะสมของหลักสูตร ความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม ระยะเวลาของการฝึกอบรม และความเป็นไปได้ในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครูในโรงเรียนกองทุนการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 5 โรงเรียนบ้านแท่นทัพไทย โรงเรียนบ้านน้อยหนองหว้า และโรงเรียนบ้านลำนางรอง รวมทั้งหมด จำนวน 81 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (IOC)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพบริบทและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านข้อมูลพื้นฐาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิง ร้อยละ 61.72 เป็นชาย ร้อยละ 38.27 เป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 24.26 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 22.13 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 22.13 อายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.56 จบปริญญาตรีอื่นที่ไม่ใช่ทางการศึกษา ร้อยละ 28.16 ปริญญาตรีทางการศึกษา ร้อยละ 31.00 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 40.84 เป็นครู ร้อยละ 91.36 และมีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร ร้อยละ 8.64 ในด้านความต้องการฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศมีความต้องการร้อยละ 60.28 แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างหลักสูตรทั้ง 3 ขั้นตอนคือ (1) การดำเนินการยกร่างหลักสูตร (2) การหาคุณภาพของหลักสูตร และ (3) การปรับปรุงหลักสูตร ผลจากการหาคุณภาพของหลักสูตรผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แสดงระดับของความเหมาะสมเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40 ถึง 4.80 แปลความหมายว่าคุณภาพของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับของความสอดคล้อง แสดงเป็นค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์

3. ผลประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ให้ผู้เข้าฝึกอบรมประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม 4 ประเด็น

พบว่า ภาพรวมการประเมินหลักสูตรผู้เข้าฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D.=0.60) รองลงมาคือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ ($\bar{x} = 4.57$, S.D.=0.58) และด้านความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม ($\bar{x} = 4.52$, S.D.=0.55) ตามลำดับ และผลการทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผู้ได้คะแนนระหว่าง 24 - 30 มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 69.13 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. สภาพบริบทและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านข้อมูลพื้นฐาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิง ร้อยละ 61.72 เป็นชาย ร้อยละ 38.27 เป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 24.26 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 22.13 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 22.13 อายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.56 จบปริญญาตรีอื่นที่ไม่ใช่ทางการศึกษา ร้อยละ 28.16 ปริญญาตรีทางการศึกษา ร้อยละ 31.00 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 40.84 เป็นครู ร้อยละ 91.36 และมีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร ร้อยละ 8.64 ในด้านความต้องการฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศมีความต้องการร้อยละ 60.28 แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพราะบริบทของโรงเรียนและครูอยู่โรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้พบปัญหาทั้งในเรื่องงบประมาณ สถานที่ไม่เพียงพอ รวมถึงจำนวนครูที่มีความขาดแคลนทำให้เกิดปัญหาและความต้องการในการฝึกอบรมมีมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย หนูแก้ว (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนจนเกิดความรู้เชิงกระบวนการของการทำวิจัยในชั้นเรียน มี 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การยกย่องหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ขั้นที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า มีความต้องการ ร้อยละ 60.28 โดยเป็นหลักสูตรที่ให้มีการปฏิบัติจริง การฝึกอบรมควรร่วมกับหน่วยงานในจังหวัดโดยใช้หลักสูตรที่ส่วนกลางให้การรับรอง และสามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้ เนื้อหาต้องเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และการออกแบบการวิจัย วิทยากรควรเป็นผู้จบปริญญาเอก และมีประสบการณ์ในการทำวิจัย ช่วงเวลาฝึกอบรมควรเป็น 2 วัน และมีค่าใช้จ่ายประมาณ 300 - 400 บาท ขั้นที่ 2 การยกย่องหลักสูตร หลักสูตรที่ผู้วิจัยยกย่องขึ้น มี 10 องค์ประกอบ คือ สภาพปัญหาและความจำเป็นของการฝึกอบรม หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตร สื่อการฝึกอบรม การวัดประเมินผล และรายละเอียดของแต่ละหน่วยการฝึกอบรม การหาคุณภาพของร่างหลักสูตร พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีอยู่ระหว่าง 0.06 ถึง 1.00 แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยยกย่องขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ส่วนความเหมาะสมค่าเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 3.40 ถึง 4.40 หมายความว่า องค์ประกอบด้านเป้าหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ ของร่างหลักสูตร มีความเหมาะสมกับผู้ที่จะเข้าฝึกอบรมในระดับมากขึ้นไป ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 75 คน กลุ่มเป้าหมาย ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมี ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.58 ถึง 4.01 ซึ่งเป็นผลการประเมินที่อยู่ในระดับสูงทั้งหมด ส่วนผลการตอบแบบทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตร มีผู้ได้คะแนนมากกว่า

หรือเท่ากับร้อยละ 50 มีจำนวน 41 คน (ร้อยละ 54.66) ชั้นที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ผลการทดลองหลังทดลองใช้หลักสูตร พบว่า มีผู้ได้คะแนนเท่ากับหรือมากกว่า 25 คะแนน 41 คน (ร้อยละ 54.66) มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ผู้ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 25 ต้องมากกว่า 38 คน (ร้อยละ 50) แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงหลักสูตร มีรูปแบบการพิมพ์ การพิสูจน์อักษร และการหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์เทคนิค

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การยกร่างหลักสูตรมี 3 ขั้นตอนคือ (1) การดำเนินการยกร่างหลักสูตร (2) การหาคุณภาพของหลักสูตร และ (3) การปรับปรุงหลักสูตร มีดังนี้

(1) หลักสูตรที่ผู้วิจัยยกร่างขึ้น ยึดข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวจ และสาระที่ได้จากการ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นแนวทางหลัก และสรุปเป็นร่างของหลักสูตรที่มี อยู่ 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1.หลักการของหลักสูตร 2.เป้าหมายของหลักสูตร 3.จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4.เนื้อหาของหลักสูตร 5.การจัดกิจกรรมฝึกอบรม 6.โครงสร้างของหลักสูตร 7.สื่อการฝึกอบรม 8.การวัดและประเมินผล 9.รายละเอียดของแต่ละหน่วยการฝึกอบรม

(2) ผลการหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม แสดงระดับของความเหมาะสมเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(3) ผู้วิจัยก็นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเกี่ยวกับการเขียนสภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ให้มากขึ้น รวมถึงรายละเอียดของ แต่ละหน่วยการฝึกอบรม ก็ให้จัดรูปแบบ หรือภาษาที่ใช้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จากนั้น ก็ จัดทำเป็นหลักสูตรที่จะใช้ในการทดลองใช้ต่อไป ระดับการเห็นด้วยกับผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 3.60 ถึง 4.80 แสดงว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู เห็นด้วยผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ จิรวัดน์ผล และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีวภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ (WebQuest) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและประเมินรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีวภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ และ 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม การจัดการเรียนรู้รายวิชาชีวภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ กลุ่มเป้าหมายในการ วิจัย ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอนในรายวิชาชีวภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ผลการพัฒนาและประเมินรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการ เรียนรู้รายวิชาชีวภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ พบว่าได้รูปแบบที่ประกอบด้วย โมดูลหลักจำนวน 5 โมดูล ได้แก่ (1) หลักการ แนวคิด และทฤษฎีของบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ (2) องค์ประกอบของชุดการ สอน (3) องค์ประกอบของบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ (4) หลักการ แนวคิดและวิธีการสร้างแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ และ (5) การประเมินแบบ CIPP ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญรูปแบบในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ 2) ผลการพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้ รายวิชาชีวภาพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ พบว่าได้หลักสูตรหลักหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ทักษะ ประกอบด้วย 8 หัวข้อเรื่องที่มีองค์ประกอบคือ เนื้อหา สื่อ กิจกรรม และการ ประเมินผลของแต่ละเรื่อง ผลการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมได้ประยุกต์ใช้รูปแบบของซีป (CIPP Model) ได้ผลดังนี้ (1) การประเมิน

สภาวะแวดล้อม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) การ ประเมินปัจจัยเบื้องต้น ได้ผลการประเมินความสอดคล้องจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมกับหัวข้อต่างๆ มีค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่าง 0.94-1.00 และความเหมาะสมของแบบประเมินผลการฝึกอบรมมีค่าความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (3) การประเมิน กระบวนการ จากกรรณ าหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้จริง พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ด้านทฤษฎี มีค่า 83.52/84.70 และคะแนน ผลสัมฤทธิ์ด้านปฏิบัติมีค่าร้อยละ 84.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งสองด้าน (4) การประเมินผลผลิตการ ติดตาม ผลการพบว่า ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เมื่อติดตามจากผลจากผลการสอน ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ มีผลคะแนนการคิดวิเคราะห์โดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่ กำหนด หลักสูตรจึงมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ และ เฉลิม จักรชุม (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะ ของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตาม แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน การจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของครู ทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการ จัดการเรียนรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม 4) เพื่อศึกษาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เข้ารับการอบรม 5) เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพของหลักสูตร 6) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำ นักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ หลักสูตร ฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ สมมติฐาน ค่าที่ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการ เรียนรู้ ได้แก่ ด้านความรู้ 8 องค์ประกอบ ด้านทักษะ 7 องค์ประกอบและด้านคุณลักษณะ 3 องค์ประกอบ 2) หลักสูตรและคู่มือประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด 3) ประสิทธิภาพของหลักสูตร เท่ากับ 87.14/89.72 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 4) ผู้เข้ารับการพัฒนาศูนย์ฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้

3. ผลประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัด บุรีรัมย์

ผลประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศของครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัด บุรีรัมย์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ให้ผู้เข้าฝึกอบรมประเมินความ เหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม 4 ประเด็น พบว่า ภาพรวมการประเมินหลักสูตรผู้เข้าฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58, S.D.=0.54$) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.58, S.D.=0.60$) รองลงมาคือ ด้านความ เป็นไปได้ในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ ($\bar{x} = 4.57, S.D.=0.58$) และด้านความเหมาะสมของกิจกรรม ฝึกอบรม ($\bar{x} = 4.52, S.D.=0.55$) ตามลำดับ และผลการทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผู้ได้คะแนน ระหว่าง 24 - 30 มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 69.13 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด แสดงว่า หลักสูตรที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย หนูแก้ว (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา

หลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนจนเกิดความรู้เชิงกระบวนการของการทำวิจัยในชั้นเรียน มี 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การยกร่างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ขั้นที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า มีความต้องการ ร้อยละ 60.28 โดยเป็นหลักสูตรที่ไม่มีปฏิบัติการวิจัยจริง การฝึกอบรมควรร่วมกับหน่วยงานในจังหวัดโดยใช้หลักสูตรที่ส่วนกลางให้การรับรอง และสามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้ เนื้อหาต้องการเกี่ยวกับสภาพปัญหา และการออกแบบการวิจัย วิทยากรควรเป็นผู้จบปริญญาเอก และมีประสบการณ์ในการทำวิจัย ช่วงเวลาฝึกอบรมควรเป็น 2 วัน และมีค่าใช้จ่ายประมาณ 300 -400 บาท ขั้นที่ 2 การยกร่างหลักสูตร หลักสูตรที่ผู้วิจัยยกร่างขึ้น มี 10 องค์ประกอบ คือ สภาพปัญหาและความจำเป็นของการฝึกอบรม หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตร สื่อการฝึกอบรม การวัดประเมินผล และรายละเอียดของแต่ละหน่วยการฝึกอบรม การหาคุณภาพของร่างหลักสูตร พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.00 แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยยกร่างขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ส่วนความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 3.40 ถึง 4.40 หมายความว่า องค์ประกอบด้านเป้าหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ ของร่างหลักสูตร มีความเหมาะสมกับผู้ที่เข้าฝึกอบรมในระดับมากขึ้นไป ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 75 คน กลุ่มเป้าหมาย ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมี ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.58 ถึง 4.01 ซึ่งเป็นผลการประเมินที่อยู่ในระดับสูงทั้งหมด ส่วนผลการตอบแบบทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตร มีผู้ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 มีจำนวน 41 คน (ร้อยละ 54.66) ขั้นที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ผลการทดสอบหลังทดลองใช้หลักสูตร พบว่า มีผู้ได้คะแนนเท่ากับหรือมากกว่า 25 คะแนน 41 คน (ร้อยละ 54.66) มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ผู้ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 25 ต้องมากกว่า 38 คน (ร้อยละ 50) แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงหลักสูตร มีรูปแบบการพิมพ์ การพิสูจน์อักษร และการหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์เทคนิค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกองทุนการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ หากมีบริบทที่ใกล้เคียงกันกับกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก
2. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการกระตุ้นครูในการให้ความร่วมมือในการใช้หลักสูตร และมีการบวนการติดตาม และประเมินครูผู้สอนเป็นรายบุคคล
3. การประเมินผลการใช้หลักสูตร ควรมีการประเมินต่อเนื่อง ในการนำหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียนในการพัฒนาสื่อการสอน และควรมีรางวัลหรือแรงจูงใจให้กับครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำเอาหลักสูตรที่พัฒนานี้ไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมายในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่
2. ควรมีการสร้างระบบกลาง (Data Center) ที่สามารถตรวจสอบสื่อที่ครูผลิต หรือ นวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้น และสามารถตรวจสอบติดตามการผลิตสื่อการสอนของครู
3. ควรมีการประเมินครูผู้สอน ในด้านความถนัดในการจัดการเรียนการสอน และเน้นครูเป็นรายบุคคลให้ผลิตสื่อการสอนตามความถนัดของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์มาลินี จุโฑปะมา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อาจารย์ ดร.พัชนี กุลทานันท์ คณบดีคณะครุศาสตร์ รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ อาจารย์ ดร.กระพิน ศรีงาน รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ที่ทำนุรณนาแนะนำในการทำวิจัยในครั้งนี้ให้ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กชกร พิเดช. (2558).การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง คอมพิวเตอร์พื้นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- เฉลิม จักรชุม. (2559).การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรชัย หนูแก้ว.(2549). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สุวรรณา พงษ์ศรีศุภกร. (2553).การพัฒนาหลักสูตรอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อาทิตย์ จีรวัดณ์ผล. (2560).การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยบทเรียนแสงรุ่งบนเว็บ (WebQuest).วารสารการอาชีวฯ และเทคนิคศึกษา Vol.8, No.1 January-June 2017.

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์
ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND
EFFECTIVENESS OF SCHOOL ADMINISTIONS OF CHAIYAPHUM PROVINCE ADMINISTRATION
ORGANIZATION

สุภาพร สืบเทพ¹
Supaporn Suebthep¹
เพียงแข ภูผายาง²
Piangkae Poophayang²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏชัยภูมิ

²อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา 3) หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 428 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น .977 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานใช้ t-test แบบ Independent Samples และวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยใช้ F-test แบบ One-Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีจินตนาการ รองลงมาได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่น ตามลำดับ
2. ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านวิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา, องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study of the opinions level of the teachers to the creative leadership of school administrators of Chaiyaphum Province Administration Organization, as classified by school sizes. 2) to study of the opinion level of the teachers to the effectiveness of school administration of Chaiyaphum Province Administration Organization, as classified by school sizes. And 3) to find out the relationship between creative leadership of school administrators and effectiveness of school administration of Chaiyaphum Province Administration Organization. The sample of this study consisted of 428 people of the teachers of Chaiyaphum Province Administration Organization, in academic year 2016 by using Krejcie & Morgan Theory and Stratified Random Sampling. The tools for data collection were set of 5 rating-scale questionnaires: reliability 0.977. The statistics used for data analysis consist of frequency, percentage, mean, standard deviation, independent t-test, F-test by One-Way ANOVA, Scheffes Post hoc Comparison, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

Research findings were as follows;

1. Opinions level of the teachers to the creative leadership of school administrators of Chaiyaphum Province Administration Organization, were rated at a high level. In terms of considering in each aspect: the highest mean is the imagination, vision and the lowest mean is the flexibility consecutively.

2. Opinion level of the teachers to the effectiveness of school administration of Chaiyaphum Province Administration Organization, were rated at a high level. In terms of considering in each aspect: the highest mean is the general administration, and the lowest mean is the personnel administration, the academic department administration, the budget administration consecutively.

3. The relationship between the transformational leadership of the school administrators and effectiveness of school administration of Chaiyaphum Province Administration Organization, was found that the overall and separated results have high positive relationship significantly at the level of .01

Keywords : Creative leadership, Effectiveness of school, Chaiyaphum Province Administration Organization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น รวมทั้งให้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัด องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษามาตั้งแต่ในอดีตและยังมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันและอนาคต อันเนื่องมาจากนโยบายกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายสำคัญหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธ ศักราช 2550 มาตรา 80(4) บัญญัติให้ส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดและมีส่วนร่วมในการจัดมาตรา 289 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอบรมวิชาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ (การกระจายอำนาจการศึกษาสู่ท้องถิ่น.ออนไลน์. 2551)

การบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันให้สามารถแข่งขันและได้รับการยอมรับในด้านคุณภาพการจัดการศึกษา จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการเตรียมสมาชิกขององค์กรเพื่อให้สามารถรับมือและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของทิศทางการพัฒนาสังคม พันธกิจใหม่ และความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะช่วยผลักดันให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ (พิชายรรัตนดิถ ฤ ฤเกิด. 2555; อ้างถึงใน พิมพ์พร พิมพ์เกาะ.2557:4) แต่สภาพที่ปรากฏจากผลการวิเคราะห์ปัญหาของสภาการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา ระบบการบริหารงานยังขาดประสิทธิภาพและเอกภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในด้านสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารยังขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษา วิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์การมีวิจารณญาณ การประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของด้านการจัดการศึกษา ชุมชนสังคมท้องถิ่น ผู้ปกครอง การใช้ทรัพยากรในการพัฒนาสถานศึกษา และภาวะผู้นำอย่างสร้างสรรค์ทำให้คุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ สถานศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนนโยบายด้านการจัดการ ศึกษายังขาดความชัดเจน การใช้งบประมาณในการบริหารจัดการสถานศึกษายังมีข้อจำกัดและขาดประสิทธิภาพเนื่องจากต้องพึ่งพาและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อกฎหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่แก้ไข ตลอดจนความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ซึ่งภาครัฐต้องเร่งรัดพัฒนาในส่วนต่าง ๆ ของส่วนท้องถิ่น ให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สภาการศึกษา. 2553 อ้างถึงใน พิมพ์พร พิมพ์เกาะ. 2557 : 5)

จากสภาพปัจจุบันปัญหาการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีคุณธรรมจริยธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม สามารถสนองตอบกับความต้องการของหน่วยงานและประเทศชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการศึกษาในส่วนของจัดการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีโรงเรียนถ่ายโอนมาจากสำนักงานพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 เขต 2 และเขต 3 จำนวน 26 โรงเรียน เมื่อปีการศึกษา 2550 โดยแบ่งตามอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดชัยภูมิ คือ อำเภอเมืองชัยภูมิ ประกอบด้วย 3 โรงเรียน อำเภอภูเขียว ประกอบด้วย 3 โรงเรียน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ประกอบด้วย 5 โรงเรียน อำเภอแก้งคร้อ ประกอบด้วย 4 โรงเรียน อำเภอจัตุรัส ประกอบด้วย 2 โรงเรียน อำเภอบำเหน็จณรงค์ประกอบด้วย 1 โรงเรียน อำเภอคอนสารประกอบด้วย 1 โรงเรียน อำเภอบ้านแท่น ประกอบด้วย 1 โรงเรียน

อำเภอบ้านเขา ประกอบด้วย 2 โรงเรียน อำเภอเทพสถิต ประกอบด้วย 2 โรงเรียน อำเภอเนินสง่า ประกอบด้วย 2 โรงเรียน และโรงเรียนเหล่า นี้มีขนาดไม่แตกต่างกันมากนัก พร้อมทั้งมีการจัด การเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจำนวนนักเรียนประมาณ 13,020 คน ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางการศึกษา เพราะเป็นผู้นำนโยบายท้องถิ่นและโครงการท้องถิ่นต่าง ๆ จากผู้บริหารท้องถิ่น หรือนักการเมืองไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ฉะนั้น คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนจึงปรับเปลี่ยนไปตามภารกิจการบริหารงานของนักการเมืองอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลให้คุณลักษณะ ของผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี จึงจะได้รับความร่วมมือจากคณะครูผู้สอนในโรงเรียน โดยเฉพาะการเป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรง จูงใจในการปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอนทุกคน โรงเรียนต้องเผชิญกับสภาพยากลำบากในการบริหารจัดการศึกษาขาดอิสระในการบริหารจัดการ เพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิไม่มอบอำนาจในการบริหารโรงเรียน ดังเช่น ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เคยมอบอำนาจให้ จึงทำให้การบริหารจัดการขาดความคล่องตัว โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการด้านการเงิน เช่น เงินอุดหนุนรายหัวของนักเรียนล่าช้า ไม่ทันกับเหตุการณ์ สร้างปัญหาต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างมาก และบางโรงเรียนที่มีระยะทางอยู่ห่างจากสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นหลายร้อยกิโลเมตร ที่ต้องการจะซื้ออุปกรณ์การศึกษา ต้องเสียเวลาเดินทางไปกลับหลายชั่วโมง ต่างจากที่เคยบริหารแต่ก่อน ซึ่งจะโอนเงินค่ารายหัวให้โรงเรียนโดยตรง เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินโรงเรียนก็สามารถจัดซื้อและบริหารได้ทันที ส่วนปัญหาการกระจายอำนาจบริหาร 4 ด้าน คือ ด้านบริหารจัดการวิชาการ การเงินและบุคคลที่ถูกแทรกแซงโดยนักการเมือง ทำให้บทบาทและหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเปลี่ยนไปตามนโยบายการบริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิเปลี่ยนไปด้วย และยังส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูที่ก่อให้เกิดปัญหา ความเบื่อหน่ายของครู ครูมีผลงานและการปฏิบัติงานต่ำลง คุณภาพของงานลดลง การลาบ่อยครั้ง การลาออกจากโรงเรียน และการเขียนขอโอนย้ายโรงเรียน หรือย้ายสังกัดเป็นต้น ความไม่เป็นอิสระไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการ การพิจารณาความดีความชอบไม่เป็นธรรม การบังคับบัญชาในสายงานบริหารยืดเยื้อ ไม่มีการลดขั้นตอนในการบริหารงาน ทำให้งานล่าช้า (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.2555:15-20)

เหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานรองรับการปฏิรูปการศึกษาส่วนท้องถิ่น และรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถบริหารจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์** หมายถึง ความสามารถในการจูงใจ หรือนำบุคคลอื่นๆ ด้วยวิสัยทัศน์ (vision) จินตนาการ (imagination) และความยืดหยุ่น (flexibility) โดยวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างท้าทาย และสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้อย่างมีคุณภาพ

1.1 การมีจินตนาการ (imagination) หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ถึงการมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขันในการทำงาน และมีสติปัญญาในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

1.2 การมีความยืดหยุ่น (flexibility) หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ถึงการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคยการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ และการเปิดกว้างรับความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระ

1.3 การมีวิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่แสดงออกถึงการมองภาพในอนาคตที่เป็นไปได้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

2. **ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา** หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามแบบแผนขั้นตอนในการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยงาน 4 ด้าน ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และบริหารทั่วไป โดยผู้บริหารจะต้องรู้จักเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้านในการบริหารงานสถานศึกษาดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ หมายถึง สภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่เกิดจากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การจัดระบบแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่องค์กร

2.2 ประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ หมายถึง สภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่ยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลงานโดยการเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินการ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

2.3 ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล หมายถึง สภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่เกิดจากการมุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกระบวนการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การวางแผน กำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุและแต่งตั้ง การปฐมนิเทศ การมอบหมายงานการพัฒนา การให้สวัสดิการและวินัย

2.4 ประสิทธิภาพการบริหารงานบริหารทั่วไป หมายถึง สภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่เกิดจากการสนับสนุนงานอื่นๆ ให้บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การดำเนินงานธุรการ งานข้อมูลสารสนเทศงานกิจกรรมนักเรียน งานความสัมพันธ์ชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาของสถานศึกษา วางแผนการดำเนินงานให้เหมาะสม จัดบุคลากรรับผิดชอบ และพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ดำเนินงานตามแผนที่กำหนด ติดตาม ประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา

3. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่สอน ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

4. โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

5. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งสถานศึกษาตามเกณฑ์จำนวนนักเรียนของสำนักประสานและพัฒนาจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำแนกเป็น 3 ขนาด ได้แก่

1. ขนาดเล็ก หมายถึง มีนักเรียนไม่เกิน 400 คน
2. ขนาดกลาง หมายถึง มีนักเรียนตั้งแต่ 401–800 คน
3. ขนาดใหญ่ หมายถึง มีนักเรียนตั้งแต่ 801 คน ขึ้นไป

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ครูผู้สอนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 26 โรงเรียน จำนวน 686 คน (กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.4 กันยายน 2559)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประจำปีการศึกษา 2559 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน Krejcie&Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 428 คน และเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายไปตามสัดส่วนของประชากรในสถานศึกษาแต่ละขนาด ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แล้วดำเนินการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ครูผู้สอน ขนาดสถานศึกษา ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นแบบ Checklist

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามวิธีของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) จำแนกเนื้อหาตามตัวแปร 3 ตัว คือ การมีจินตนาการ (imagination) การมีความยืดหยุ่น (flexibility) และการมีวิสัยทัศน์ (vision)

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) แบ่งตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา

ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ครอบคลุมเนื้อหาตามขอบข่ายภารงานการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 นำข้อมูลมากำหนดค่า ดังนี้

5 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 นำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 นำข้อมูลมากำหนดค่า ดังนี้

5 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.2 นำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ กล่าวคือ ถ้าเป็นไปในทางบวก แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกัน การพิจารณาระดับความสัมพันธ์กันนั้น พิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. 2558:130) ดังนี้

$r = .10$ ถึง $.29$ หรือ $r = -.10$ ถึง $-.29$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับน้อย

$r = .30$ ถึง $.49$ หรือ $r = -.30$ ถึง $-.49$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

$r = .50$ ถึง 1.0 หรือ $r = -.50$ ถึง -1.0 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับมาก

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ข้อที่	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D	
1	การมีจินตนาการ	3.98	.79	มาก
2	การมีความยืดหยุ่น	3.92	.79	มาก
3	การมีวิสัยทัศน์	3.95	.70	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.95	.72	มาก

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีจินตนาการ รองลงมาได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่น ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของครูต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ข้อที่	ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D	
1	ด้านวิชาการ	3.96	.72	มาก
2	ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.96	.72	มาก
3	ด้านการบริหารงานบุคคล	3.97	.68	มาก
4	ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.97	.69	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.97	.66	มาก

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านวิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ระดับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	Y
X ₁	1.00			
X ₂	.880**	1.00		
X ₃	.802**	.839**	1.00	
Y	.763**	.787*	.867**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สถิติเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.0 และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมีจินตนาการ(X1) กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา (Y) ($r = .880$) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความยืดหยุ่น (X2) กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา (Y) ($r = .839$) และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความมีวิสัยทัศน์ (X3) กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา (Y) ($r = .867$)

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารกล้านำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อพัฒนางาน และมีแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้คิดหาวิธีการที่แปลกใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษานำมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่อยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สอดคล้องกับ จักรกฤษณ์ โปดพาล (2556) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความยืดหยุ่นอยู่ในระดับมากที่สุด การมีจินตนาการอยู่ในระดับมาก และมีระดับวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและความมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมากทุกรายการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีจินตนาการ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีความยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ จารินี สิกุลจ้อย (2558) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเรลา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ มีความยืดหยุ่น วิสัยทัศน์ และจินตนาการ สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พิมพ์พร พิมพ์เกาะ (2557) ได้ศึกษา การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การวิเคราะห์ความสำคัญของความต้องการจำเป็นขององค์กรประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มากที่สุดคือ ด้านการมีความยืดหยุ่น รองลงมาคือ ด้านการมีจินตนาการ และด้านการมีวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับ กาญจนา ศิลา (2556) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ คือ ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้านการไว้วางใจ ด้านการเจรจาต่อรอง ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริหารเวลา

2. ระดับความคิดเห็นของครูต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีความตระหนักในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมและพัฒนาการปฏิบัติงานเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป จนสถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล รองลงมาได้แก่ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ สอดคล้องกับ ยุกตน์นัท ทวานฉ่ำ (2555) ได้ศึกษา การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1พบว่า การบริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียน อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน สอดคล้องกับ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 พบว่าความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ทุกรายการ โดยด้านที่มีค่า เฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กล้าที่จะนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมโดยกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษารายด้าน พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เรียงลำดับจากมากไปดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมีจินตนาการกับประสิทธิภาพการบริหาร สถานศึกษา รองลงมาได้แก่ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมีวิสัยทัศน์ กับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมี

ความยืดหยุ่นกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ สอดคล้องกับ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 ได้แก่ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ยุคตนั้นท์ หวานฉ่ำ (2555) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในเขตอำเภอคลองหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนาวรัตน์ นิลผาย (2550) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร งานวิชาการกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการให้ความสำคัญกับบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยต่ำสุด
2. ควรส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่าย ให้มากขึ้นเหมาะสมกับสถานการณ์
3. ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรการอบรมเพื่อฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษารุ่นใหม่ ๆ ควรเป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีจิตนาการ มีความยืดหยุ่น และมีวิสัยทัศน์ เพื่อให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารสถานศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- กาญจนา ศิลลา.(2556).การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.สัมภาษณ์.4 กันยายน 2559.
- จารินี สิกุลจ้อย.(2558).ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด.วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านช้าง.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2558). การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- เนาวรัตน์ นิลผาย. (2550) . ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พิชาย รัตนดิกล ฌ ภูเก็ต. ปัญหาสังคมศาสตร์และกระบวนการค้นในการแสวงหาความรู้.วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 1(1) ; 78-87 ; พฤษภาคม-ตุลาคม,2555.อ้างถึงใน พิมพ์พร พิมพ์เกาะ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์พร พิมพ์เกาะ.(2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ.(2555). การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวงสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปทุมธานี เขต1.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วารสารการศึกษาไทย. (2551) การกระจายอำนาจการศึกษาสู่ท้องถิ่นฉบับที่ 50. [ออนไลน์].แหล่งที่มา : <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail..>[18 ธันวาคม 2559].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. พ.ศ. 2560 – 2564 . [ออนไลน์] แหล่งที่มา :http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420.[10 ธันวาคม 2559].
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12. พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. (2555). นโยบายการบริหารการศึกษาโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. ชัยภูมิ: สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.
- _____. (2558). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองการบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. (พ.ศ. 2559 –2563). สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.[ออนไลน์].แหล่งที่มา: http://clinic.chpao.org/information/Chpao_Strategic_Plan_2559-2563.html. [18 ธันวาคม 2559].

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
MANAGEMENT SKILLS IN THE 21ST CENTURY OF ADMINISTRATORS IN BASIC EDUCATION
SCHOOLS UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

บุญส่ง กรุงชาลี¹

Boonsong Krungchalee¹

ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ¹ และ ศรีเพ็ญ พลเดช²

Thitaporn Wiengwiset¹ and Sripen Poldech²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{1,2}อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้จากการสุ่มตามระดับชั้นอย่างมีสัดส่วน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 148 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.964 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบรายคู่ ตามวิธีการของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้าน ทุกด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านการตัดสินใจสัมฤทธิ์ ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ผู้บริหารสถานศึกษา, ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This research aimed to study and compare the management skills in the 21st century of administrators in basic education schools under surin primary educational service area office 3. Classified by experience in school administration. And the size of the school. The sample used in

the research. The results of random sampling were statistically significant. 148 were administrators. in the research instrument used was a 3 part of questionnaire, including checklist, 5-rating scale, and open-ended form. The reliability 0.964, The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation. The hypotheses were tested using t-test, one-way analysis of variance and pair comparisons by Scheffe' method test. The findings were as follows: 1) The opinions of school administrators on management skills in the 21st century of administrators in basic education schools under surin primary educational service area office 3. Overall, it was at a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level. 2) The comparison of the opinions of school administrators about management skills in the 21st century of administrators in basic education schools under surin primary educational service area office 3. Classified by experience in school administration. Both overall and individual. All aspects are not different. Classified by size of school. Overall, the difference was statistically significant at .05 level. When considering each aspect, it was found that the skills of thinking and creative thinking, Problem solving skills, Communication skills, Teamwork skills, Technology and digital skills, Decision-making skills focus on achievement, Moral ethics skills, the difference was statistically significant at .05 level. The other side is not different.

Keywords : School administrators, Management skills in the 21st century

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 (ระหว่าง ค.ศ. 2001 - 2100) มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์การ และพลเมืองโลกหลายด้านได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลก มีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอื่น ๆ อีกมากมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2558)

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข การปรับเปลี่ยน การแข่งขันกัน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบ และความมุ่งมั่นของสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีความหลากหลายนั้น ต่างก็ส่งผลกระทบต่อวงวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษา นั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคต จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ สามารถกำหนด ทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ดังนี้ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะ

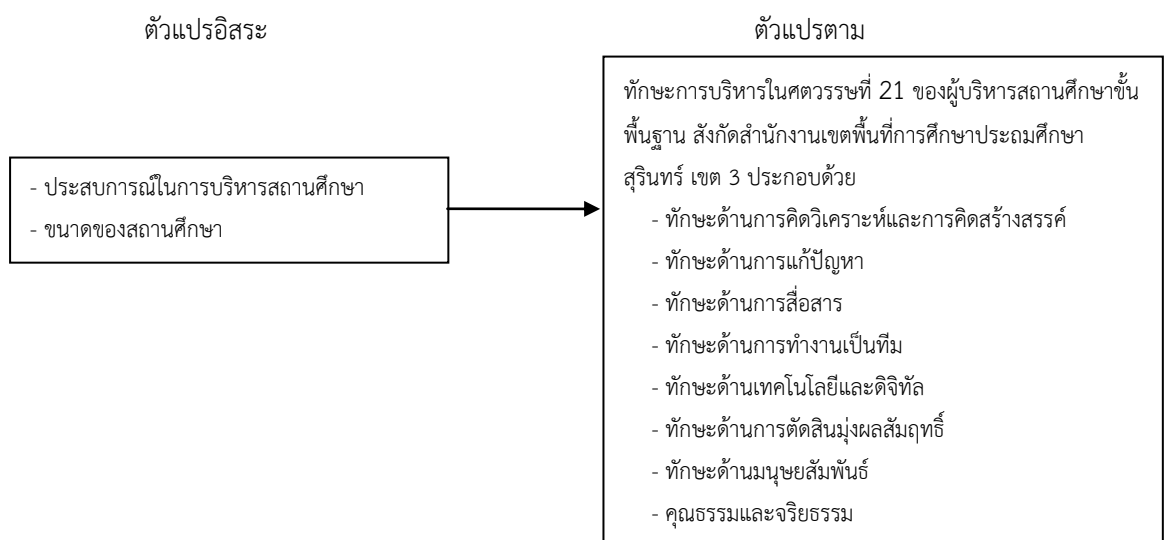
การสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม (ชัยยนต์ เพาพาน. 2558 : 301-303) ซึ่งทักษะที่จำเป็น สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนจะมีและใช้ไม่เท่ากัน นำไปสู่ปัญหาในการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาบางแห่งมีการบริหารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเป็นที่ เชื่อถือ และศรัทธาจากผู้ปกครองและชุมชน สถานศึกษาบางแห่งขาดประสิทธิภาพในการในการ บริหารซึ่งมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาดังกล่าวอยู่หลาย ประเด็น แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอยู่เป็นหนึ่งคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหาร สถานศึกษาแต่ละคน ที่จะแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ ความสามารถ และทักษะเพื่อทำให้สามารถบริหารงานอย่าง ผู้บริหารมืออาชีพได้ (ธีระ รุญเจริญ. 2553 : 5)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการบริหารใน ศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อเป็น แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาทักษะการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาและ ขนาดของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21** หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือปฏิบัติ ของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ใช้สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ที่จะนำเอาเทคนิควิธี และกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมาย

โดยแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้

1.1 ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการวิเคราะห์นโยบาย จุดมุ่งหมาย ขอบข่ายงานและระบบงานภายในสถานศึกษา ตลอดจนการนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ และอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารนั้น สามารถกำหนดภาพในอนาคตของสถานศึกษาได้ และสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการศึกษา นำแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับใช้กับการบริหาร ส่งเสริมให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย

1.2 ทักษะด้านการแก้ปัญหา หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จัดความขัดแย้งโดยใช้กลยุทธ์ทางการบริหาร มีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบใช้เหตุผลประกอบในการแก้ปัญหา ผู้บริหารควรมีการวิจัยและนำผลการวิจัยหรือผลการประเมินมาปรับปรุงระบบการทำงานหรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตลอดจนการนำเอานวัตกรรมใหม่ ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

1.3 ทักษะด้านการสื่อสาร หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยใช้วิจารณ์ญาณไตร่ตรองถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ให้ข่าวสารที่ถูกต้อง และแนะนำแหล่งของข้อมูลข่าวสารให้กับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารอย่างมีเหตุผล ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ มีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายในการติดต่อประสานงานระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน มีการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์เพื่อความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

1.4 ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำทีม เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือบุคลากรในสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานตามความถนัดและความสามารถ ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ในการประสานงาน และหาแนวทางให้บุคลากรได้ทำงานร่วมกันหรือประสานงานกัน แบ่งหน้าที่การทำงานให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงาน ให้โอกาสบุคลากรได้แสดงบทบาทผู้นำในงานที่ได้รับมอบหมาย

1.5 ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา ผู้บริหารมีความสามารถในการเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ในระบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตลอดจนการสั่งการที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยี มีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมภายในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสามารถจัดทำสื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์สถานศึกษาได้

1.6 ทักษะด้านการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนโยบาย จุดมุ่งหมาย และขอบข่ายของงานที่ชัดเจนไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความต้องการทางการศึกษาของชุมชน นำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและจัดทำแผนกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีการลำดับความสำคัญในงานที่ปฏิบัติ มีระบบการตรวจสอบติดตามงาน กระตุ้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นใส่ใจในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ และแสดงความยินดียกย่องชมเชยผู้ที่ทำงานประสบผลสำเร็จในโอกาสต่าง ๆ

1.7 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรภายในโรงเรียน ให้ความเป็นกันเองและปรับตัวเข้า

กับผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความจริงใจในการให้คำปรึกษา รับฟังและพยายามช่วยเหลือในการแก้ปัญหาของทุกคน สามารถพูดจูงใจหรือโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตามพบปะสังสรรค์กับบุคลากรและส่งเสริมให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์กัน

1.8 คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา การมีคุณลักษณะทางอารมณ์ อดทนอดกลั้นไม่หวั่นไหวง่าย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละให้ความยุติธรรมแก่เพื่อร่วมงานทุกคน เป็นตัวอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้อื่น ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเอาใจใส่และรับผิดชอบในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

2. **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐหรือผู้รักษาราชการแทน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. **ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา** หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น

3.1 ต่ำกว่า 10 ปี

3.2 10 ปีขึ้นไป

4. **ขนาดของสถานศึกษา** หมายถึง ขนาดที่แบ่งตามการจัดสรรงบประมาณ ตามเกณฑ์ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจำนวนนักเรียนเป็นที่ตั้งในการจัดสรร แบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนี้

4.1 ขนาดเล็กมีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

4.2 ขนาดกลางมีนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน

4.3 ขนาดใหญ่มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

5. **สถานศึกษา** หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

6. **สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3** หมายถึง หน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษาใน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง อำเภอมณฑังรัก อำเภอบัวเขต อำเภอสังขะ และอำเภอศรีณรงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 234 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (krejcie and MorGan) แล้วทำการสุ่มตามระดับชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา คือ ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ให้กระจายตามอำเภอ หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 148 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) แบบตรวจรายการ 2) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 3) แบบปลายเปิด

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการจากเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม 3) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 4) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่า IOC จำนวน 3 ท่าน ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ 6) นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง เพื่อที่จะได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนจะนำไปทดลองใช้ 7) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำผลที่ได้มาหาคุณภาพของแบบสอบถาม ปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าสูง 8) นำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2) วิเคราะห์ที่ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตอนที่ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาและขนาดของสถานศึกษา ตอนที่ 4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

สถิติที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 1) หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ค่า t-test 2) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)
2. สถิติพื้นฐาน 1) ร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน 1) จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ค่า t – test Independent 2) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F – test เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วจะใช้วิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' method)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ผู้ตอบแบบสอบถาม	
	จำนวน (n= 148)	ร้อยละ
1. ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา		
1.1 ต่ำกว่า 10 ปี	83	56.08
1.2 10 ปี ขึ้นไป	65	43.92
รวม	148	100.0
2. ขนาดของสถานศึกษา		
2.1 ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1-120 คน)	42	28.38
2.2 ขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 121-300 คน)	74	50.00
2.3 ขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป)	32	21.62
รวม	148	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 148 คน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 56.08 รองลงมาคือ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 43.92 เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา มากที่สุดคือ สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 28.38 และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.62

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	ระดับการปฏิบัติ		ความหมาย	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.29	0.29	มาก	5
2. ทักษะด้านการแก้ปัญหา	4.15	0.32	มาก	6
3. ทักษะด้านการสื่อสาร	4.33	0.27	มาก	3
4. ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม	4.41	0.24	มาก	2
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล	4.44	0.27	มาก	1
6. ทักษะด้านการตัดสินใจและผลสัมฤทธิ์	4.32	0.23	มาก	4
7. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.97	0.29	มาก	8
8. ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม	3.99	0.36	มาก	7
รวมเฉลี่ย	4.24	0.27	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมาคือ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.41$) ทักษะด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.33$) ทักษะด้านการตัดสินใจและผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 4.32$) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.29$) ทักษะด้านการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.15$) ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.99$) และ ทักษะด้าน มนุษย์สัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.97$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ประสบการณ์ในการบริหาร สถานศึกษา				t	p- value
	ต่ำกว่า 10 ปี		10 ปี ขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.30	0.28	4.29	0.31	0.12	0.27
2. ทักษะด้านการแก้ปัญหา	4.17	0.31	4.14	0.33	0.54	0.91
3. ทักษะด้านการสื่อสาร	4.34	0.27	4.32	0.28	0.45	0.85
4. ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม	4.41	0.22	4.42	0.26	0.35	0.62
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล	4.45	0.28	4.42	0.26	0.52	0.82
6. ทักษะด้านการตัดสินใจและตัดสินใจ	4.34	0.23	4.29	0.23	1.27	0.92
7. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.94	0.28	4.02	0.37	1.57	0.99
8. ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม	3.96	0.36	4.02	0.37	0.97	0.96
ภาพรวม	4.24	0.15	4.24	0.16	0.11	0.44

* $P < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาต่างกัน มีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P- value
	ภายในกลุ่ม	11.69	145	0.08		
	รวม	12.40	147			
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	ระหว่างกลุ่ม	3.88	2	1.94	25.75*	.00
	ภายในกลุ่ม	10.92	145	0.08		
	รวม	14.80	147			
ทักษะด้านการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	0.89	2	0.45	6.51*	.00
	ภายในกลุ่ม	9.92	145	0.07		
	รวม	10.81	147			

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P- value
ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	1.96	2	0.98	21.80*	.00
	ภายในกลุ่ม	6.52	145	0.04		
	รวม	8.48	147			
ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	1.92	2	0.96	15.64*	.00
	ภายในกลุ่ม	8.90	145	0.06		
	รวม	10.83	147			
ทักษะด้านการตัดสินใจสัมฤทธิ์	ระหว่างกลุ่ม	1.13	2	0.56	11.88*	.00
	ภายในกลุ่ม	6.87	145	0.05		
	รวม	7.99	147			
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	0.28	2	0.14	1.60	.21
	ภายในกลุ่ม	12.49	145	0.09		
	รวม	12.76	147			
ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	1.29	2	0.65	5.24*	.01
	ภายในกลุ่ม	17.87	145	0.12		
	รวม	19.16	147			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.70	2	0.35	19.28*	.00
	ภายในกลุ่ม	2.64	145	0.02		
	รวม	3.35	147			

* $P < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตาราง 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวม เป็นรายคู่

ขนาดของโรงเรียน	$\bar{X}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.13	4.27	4.31
ขนาดเล็ก	4.13	-	0.14*	0.18*
ขนาดกลาง	4.27	-	-	0.04
ขนาดใหญ่	4.31	-	-	-

* $P < .05$

จากตารางที่ 5 เมื่อทดสอบเป็นรายคู่เกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กกับผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดกลาง และผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็กกับผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ไม่แตกต่าง

อภิปรายผล

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว สามารถนำผลมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข การปรับเปลี่ยน การแข่งขันกัน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบ และความมุ่งมั่นของสังคม ที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีความหลากหลายนั้น ต่างก็ส่งผลกระทบต่อวงวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบท และโครงสร้างการบริหาร ในการบริหารจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความพร้อมที่แตกต่างกัน มีศักยภาพต่างกัน ประกอบกับมีการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา เพื่อกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมุ่งหวังให้การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ มีกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ทำให้ขอบข่ายภารกิจการบริหาร และจัดการศึกษาของสถานศึกษาเปลี่ยนไป สถานศึกษามีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน บริหารงาน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป มีอิสระในการบริหารด้านทรัพยากรบุคคล และมีอำนาจหน้าที่ในกรอบที่กฎหมายให้อำนาจไว้สถานศึกษา จะมีอิสระมีความเข้มแข็งในการบริหาร บริหารงานคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ การบริหารสถานศึกษา ที่เป็นนิติบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องต้องมีข้อมูล มีทักษะในการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ รู้จักใช้ข้อมูลสารสนเทศ ในการบริหารและตัดสินใจ รู้จักวางแผนและดำเนินการตามแผน ต้องศึกษากฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ ชัดเจน บริหาร และตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล จัดระบบบัญชีให้ถูกต้อง บริหารงานโปร่งใส สุจริต ตรวจสอบได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2549 : 32) ผลวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญฤทธิ์ รุจิวงษ์ศิริกุล (2551 : 57-58) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 2 จำนวน 5 ด้านได้แก่ด้านทักษะทางเทคนิค ด้านทักษะทางมนุษย์ ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด ด้านทักษะทางการศึกษา และการสอนและด้านทักษะทางความรู้ความคิด จำแนกตามตำแหน่ง ขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 2 โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาต่างกัน มีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาต่ำกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลสูงแต่ ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ กลับมีค่าเฉลี่ยต่ำ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยทักษะด้านการทำงานเป็นทีม และทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลสูงทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารรุ่นใหม่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารสั่งการกับผู้ใต้บังคับบัญชา อาจทำให้ผู้บริหารใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมลดลง

2.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความพร้อมที่แตกต่างกัน มีศักยภาพต่างกัน ผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็กกับผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดกลาง และผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีข้อจำกัดทางการบริหาร เช่น ทรัพยากรบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ประกอบกับมีการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา เพื่อกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมุ่งหวังให้การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา เป็น เครื่องมือสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ทำให้ขอบข่ายภารกิจการบริหาร และจัดการศึกษาของสถานศึกษาเปลี่ยนไป จึงอาจทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต่าง ๆ มีทักษะและใช้ทักษะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี วงศ์สุวรรณ (2550 : 83) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตาม ขนาดของโรงเรียน พบว่า ทักษะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จำเริญ ไพบุญย์เบ็ญจะ (2550 : 64) ได้ศึกษาศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี พบว่า การเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี และขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาต่างกัน มีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ในเกณฑ์การพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือการพิจารณาความดีความชอบ จึงไม่จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ควรใช้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือผลการปฏิบัติงานที่เห็นผลสำเร็จของสถานศึกษาเป็นสำคัญ
2. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษามากกว่า 10 ปี มีทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลสูง แต่ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมต่ำ ดังนั้นควรปรับปรุงและส่งเสริมทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษามากกว่า 10 ปี ส่วนผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปมีทักษะด้านการทำงานเป็นทีมและด้านอื่น ๆ สูงใกล้เคียงกัน
3. จากผลการวิจัย พบว่า เมื่อทดสอบเป็นรายคู่เกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวม พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างกันกับผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดกลาง และผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ดังนั้น จึงควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้มีโอกาสในการใช้ทักษะการบริหารสถานศึกษาเพิ่มขึ้น โดยการจัดกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา หรือการมีโอกาสย้ายขึ้นมาดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาขนาดกลางหรือสถานศึกษาขนาดใหญ่ เพื่อการพัฒนาทักษะในการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอน ตามเจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ “2549 ปี แห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน”. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐาน
- จำเรียง ไพบูลย์เบ็ญจะ. (2550). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2558). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.pdf. [8 เมษายน 2559].
- ทวี วงศ์สุวรรณ. (2550). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปสองและประเมินภายนอกรอบสาม. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

บุญฤทธิ รุจิวงษ์สิริกุล. (2551). **ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)**. รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2558 ณ ศูนย์แสดงการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี.

ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา : การวิจัยผสมวิธี
THE FACTOR EFFECTING LEARNING ACHIEVEMENT IN PHRAPARIYATTIDHAM SCHOOLS IN
GENERAL EDUCATION DIVISION : MIXED METHOD RESEARCH

อรัญญา แก้วเหล่า¹

Aranya Keawlao¹

ไพศาล วรคำ¹ และ พงศ์ธร โพธิ์พลศักดิ์²

Paisarn Worakham¹ and Pongtron Popoosak²

¹นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³อาจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย โดยการวิจัยผสมวิธี แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้สอน จำนวน 6 รูป ผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 6 คน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย แล้วนำมาวิเคราะห์ทำปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระยะที่ 2 ยืนยันปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวัดปัจจัยที่ศึกษาที่ได้จากระยะที่ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 292 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .24 ถึง .85 มีความเชื่อมั่นได้ทั้งฉบับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยวิธีขั้นบันได

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ เจตคติทางการเรียน (AT) และคุณภาพการสอนของครู (QI) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .569 R² เท่ากับ .776 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร้อยละ 77.6

2. สมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขียนในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .518AT + .486QI - 1.525$$

สมการถพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{y'} = .628Z_{AT} + .204Z_{OI}$$

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีผล, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การวิจัยผสานวิธี

ABSTRACT

The objective of this research was to study the relationship the factor effecting Learning achievement and to develop prediction equations to predict the students learning achievement in Phrapariyattidham Schools in General Education Division in Nong khai Province by mixed method research. The research was divided into two parts. In the first stage, to study the relationship the factor effecting Learning achievement by qualitative research, the research interviewed 6 teachers and 6 students 'parents in Phrapariyattidham Schools in General Education Division, Nong khai Province and then analyzed the factor effecting learning achievement. In stage 2, Confirm the factor effecting learning achievement by quantitative research, the measuring the factor in stage 1, then analyzed the multiple regression. The subjects, 292 Grade 1 to Grade 6 students who were studying in Semester 2 of the 2016 academic year, were selected through a multi-stage random sampling technique. The instruments used for data collection were questionnaire to investigate factors influencing the students' learning achievement. The discrimination values of the questionnaire were between .24 to .85. The overall co-efficient reliability was .98. The statistics used for data analysis were percentages, arithmetic means, standard deviation, Pearson's correlation and multiple regression analysis.

The research findings were as follows :

1. The factors influencing English learning achievement were attitude (AT) and quality of instruction (QI). The correlation coefficient value was .569, and R-square was .324 These proved that the predictive variables could predict 32.4 percent of the students 'learning achievement.

2. The prediction equations derived could be written as follows :

The prediction equation in the form of raw score :

$$Y' = .518AT + .486QI - 1.525$$

The prediction equation in the form of standard score :

$$Z_{y'} = .431Z_{AT} + .309Z_{OI}$$

Keywords : The Factor effecting, Learning Achievement, Mixed Method Research

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพ

ผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหา และความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทาง เศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น

ความมุ่งหมายของชาติการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) หมายถึง การทดสอบเพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 67 มาตรฐานการเรียนรู้ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการ เรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษา และพล ศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) (สถาบันทดสอบทาง การศึกษา แห่งชาติ, 2556 : 32) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานในปีการศึกษา 2554 -2556 ทำให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น มีหลายมาตรฐานและเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ควรปรับปรุงอย่างเร่งด่วน จึงเป็นหน้าที่ ของหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับกระทรวง เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษารวมไปถึงหน่วยย่อย ๆ ในชั้นเรียนที่ควรตระหนักถึงวิกฤตการณ์ดังกล่าวในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารวิชาการ การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างแท้จริงเพื่อให้บรรลุ ตามเป้าหมายตาม นโยบายทางการศึกษาของประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2556 : 33)

จากปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดังกล่าวจึงทำให้นักวิจัยหลายท่านศึกษาสาเหตุปัจจัยที่ ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญา เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา ได้แก่ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน คือ ยุทธศาสตร์ การเรียนรู้ซึ่งยุทธวิธีต่าง ๆ ทาง การเรียนของนักเรียน ในด้านเจตคติต่อการเรียนก็มีอิทธิพลต่อนักเรียนซึ่งเจตคติ ทาง การเรียนเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการคิดหรือทำที่ แสดงต่อเนื้อหาวิชา และกิจกรรมทางการเรียนจึงเป็น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นให้เห็นถึงกระบวนการใช้สติปัญญาหรือความคิดของนักเรียน แร่งจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสิ่งที่สำคัญที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนบากบั่นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเรียนการสอนครูที่มีบุคลิกภาพดี และพฤติกรรมการสอนของ ครูผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และความสามารถของครูเป็นตัวปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปทำนายหรือ คาดหมายคุณภาพของผู้เรียนได้ ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมักมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีเจตคติที่ดีต่อ ลูกและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกดูแลเอาใจใส่กับลูกเข้าใจให้ความรักทำให้ผู้เรียนเรียนได้เต็มที่ (Cronbach.1970 : 112-115)

จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีคะแนนต่ำกว่าระดับชาติ กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยวิชา ภาษาไทย ร้อยละ 39.40 ค่าเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 26.51 ค่าเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 19.69 และ ค่าเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 27.98 สำหรับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีคะแนนต่ำกว่าระดับชาติ

กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ร้อยละ 36.42 ค่าเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ร้อยละ 29.78 ค่าเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 20.72 ค่าเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 15.14 และค่าเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 23.31 (รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2559:35) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ อยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่ต่ำอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อประเมินและออกแบบนโยบาย (Research Institute for Policy Evaluation and Design : RIVED) พบว่า สถานะการศึกษาไทย ปี 2558 – 2559 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ต่ำ หากพิจารณาจากคะแนนแบบทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET วิชาที่มีผลการทดสอบต่ำที่สุด คือ คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย : การวิจัยผสมผสานจากปัจจัยสาเหตุปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ เจตคติต่อการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และปัจจัยสนับสนุนอื่น ได้แก่ คุณภาพการสอนของครู การจัดบรรยากาศในห้องเรียน บุคลิกภาพของครู และสื่อการเรียนการสอน เพื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวเป็นข้อเสนอแนะให้ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งจะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

จากแนวคิด ทฤษฎี และปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีหลายแนวคิด หลายทฤษฎี และหลายปัจจัยที่ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แนวคิดและทฤษฎีปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นการทดสอบหรือยืนยันแนวคิดทฤษฎีและเพื่ออธิบายหรือพยากรณ์ข้อมูล ซึ่งทฤษฎีและตัวแปรที่ใช้อาจไม่สะท้อนปัญหาที่แท้จริง เนื่องจากมุ่งเน้นการทดสอบแนวคิดทฤษฎีและสมมติฐานเป็นส่วนมาก ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิจัยแบบผสมผสานวิธี ซึ่งเน้นทั้งการวิจัยแบบคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและเพื่อยืนยันปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยที่ได้นอกจากจะเป็นข้อค้นพบถึงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วยังให้สารสนเทศเพิ่มเติมด้านเทคนิควิธีที่ใช้ในการวิจัยคือวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed-method research) ที่ช่วยให้ผู้วิจัยได้คำตอบของการวิจัยที่มีความลึกซึ้งและครอบคลุมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

มีปัจจัยบางประการที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือทักษะที่ต้องใช้สติปัญญาและสมรรถภาพทางสมองที่ได้รับมาจากการสั่งสอนแสดงออกออกมาในรูปความสำเร็จสามารถวัดได้โดยการแสดงออก

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ตามลักษณะกระบวนการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) มีการดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ครูและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย แล้วนำมาวิเคราะห์ทำปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 6 รูป และผู้ปกครองจำนวน 6 คน

1. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างตารางวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
3. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ และกำหนดกรอบเนื้อหาการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์ ครู ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 12 รูป
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านความเหมาะสมทางการใช้ภาษา และหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาหรือไม่
6. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์
7. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วกลับมาปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมในส่วนที่มีความบกพร่อง
8. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 2 ยืนยันปัจจัยที่ส่งต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวัดปัจจัยที่ศึกษาได้จากระยะที่ 1 แล้ว นำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ที่กำลังศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย ทั้ง 12 โรงเรียน จำนวน 1,081 รูป (สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8.2559 :1-2)

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่กระจายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั้ง 12 แห่ง ในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการหากกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน่ ได้หน่วยตัวอย่าง 291.96 ตัวอย่าง และเพื่อให้เป็นตัวเลขจำนวนเต็มเพื่อให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ปัดเศษจาก 0.96 เป็น 1 เนื่องจากมีค่ามากกว่า 0.5 ดังนั้นจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงกำหนดเป็น จำนวน 292 รูป

วิธีสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จำนวน 1 ฉบับ มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อกำหนดนิยามและโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัดจากนิยามนำมาสร้างข้อคำถาม เพื่อใช้วัดปัจจัยเชิงสาเหตุด้านต่าง ๆ โดยศึกษาลักษณะการสร้างข้อคำถามจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและแบบสอบถามของคนอื่น ๆ ที่ได้วิจัยในเรื่องคล้ายกันโดยปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับวัยของกลุ่มตัวอย่างและสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

1.2 สร้างแบบสอบถามตามคุณลักษณะต่าง ๆ โดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (ไพศาล วรคำ. 2555 : 245 – 253)

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ตามที่นิยามไว้และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อความพร้อมนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน

1.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try – out) จำนวน 50 รูป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

1.6 ทำการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) แล้วกำหนดคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ข้อคำถามจำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .24 ถึง .85 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α – coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ .91

1.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามและนำไปใช้จริง

ขอบเขตของการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย แล้วนำมาวิเคราะห์ทำปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบด้านเขตแหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูและผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย จำนวน 12 รูป ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จาก 6 โรงเรียน จำนวน 12 คน ดังนี้

1.1 ครูผู้สอน 6 รูป

1.2 ผู้ปกครอง 6 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ได้ศึกษาในระยะนี้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านตัวผู้เรียน และปัจจัยสนับสนุน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ระยะที่ 2 ยืนยันปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวัดปัจจัยที่ศึกษาได้จากระยะที่ 1 แล้ว นำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ(Multiple Regression)โดยมีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคายปีการศึกษา 2559 จำนวนนักเรียน 1,081 รูป จาก 12โรงเรียน (สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ 8 . 2559 : 1-2)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของทากิยามาเน่ (Taro Yamane.1973:125: อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ. 2555 :101) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 292 รูป วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบ่งชั้น

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านตัวผู้เรียน 2) ปัจจัยสนับสนุน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ เจตคติทางการเรียน (AT) และคุณภาพการสอนของครู (QI) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .569 R^2 เท่ากับ .342 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร้อยละ 32.4

2. สมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขียนในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ } \hat{Y} = .518AT + .486QI - 1.525$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน } Z_{\hat{y}} = .431Z_{AT} + .309Z_{QI}$$

อภิปรายผล

จากการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อภิปรายผลของ การวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ และคุณภาพการสอนของครู ทั้งนี้เป็นเพราะ

1.1 เจตคติทางการเรียน (AM) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะเป็นแรงขับที่อยู่ภายในตัวแต่ละคนเพื่อให้สำเร็จอย่างที่ใจตั้งไว้ ดังที่ พรกมล ช่างทอง (2551 : 42) และ กชนันท์ ชมอาวุธ (2549 : 47) สรุปไว้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกทำที่หรือความโน้มเอียงทางจิตใจของนักเรียนที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งทำให้พร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ไปในทางบวก ทางลบ

หรือเป็นกลาง และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อสิ่งใด ๆ นั้นสามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ภาณุวัฒน์ สมร (2551 : 53) ที่กล่าวว่าเจตคติคือสิ่งหนึ่งทั้งในทางบวกหรือทางลบชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วย การยอมรับหรือไม่ยอมรับ และเจตคติสามารถสร้างได้และสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากการเรียนรู้ทางสังคม สภาพแวดล้อมรอบตัวและสิ่งเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเรณูภา หนูวัฒนา (2551 : 94) ได้พบว่าปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยผู้เรียนด้านเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ปัจจัยด้านโรงเรียน และ ปัจจัยด้านครอบครัว และสอดคล้องกับเรวดี จันทร์ศรีมิโชติ (2552 : 106-114) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผล การศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ ได้แก่ เจตคติต่อการเรียนวิชา คอมพิวเตอร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านคอมพิวเตอร์ การสนับสนุนของผู้ปกครองด้านคอมพิวเตอร์ ลักษณะกายภาพ ของโรงเรียนด้านคอมพิวเตอร์ และพื้นฐานความรู้เดิมและปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับเพื่อนด้านคอมพิวเตอร์ ความตั้งใจเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และคุณภาพการสอนของครูคอมพิวเตอร์

1.2 คุณภาพการสอนของครู (QI) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะสูงหรือต่ำ ลง ขึ้นอยู่กับคุณภาพการจัด กระบวนการเรียนการสอนของครู ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของ อรทัย จันได (2553 : 80 – 81) พบว่า ปัจจัยเชิง สาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ได้แก่ คุณภาพการสอนของครู บุคลิกภาพของครู บรรยายภาคนิพนธ์ในชั้นเรียน เจตคติต่อการเรียน ภาษาอังกฤษ ความตั้งใจเรียน อัตมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง และแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ และทิพสุคนธ์ วะจีประศรี (2554 : 147 - 148) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์เรื่องภาคตัดกรวยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างเดียวที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย คือ มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง คุณภาพการสอนของครูคณิตศาสตร์ ความถนัดทางการเรียนคณิตศาสตร์ บรรยายภาคนิพนธ์ในชั้น เรียน เจตคติต่อครูผู้สอน และการคิดวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและอ้อมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย คือ ความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ความรู้พื้นฐาน และเจตคติ ต่อวิชาคณิตศาสตร์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงสุดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย คือ ความเอาใจใส่จากผู้ปกครอง และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

2. สมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เขียนในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ} \quad \hat{Y} = .518AT + 486QI - 1.525$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน} \quad Z_{\hat{Y}} = .431Z_{AT} + .309Z_{QI}$$

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้เกิดการสร้างเจตคติทางการเรียนใหม่ ความตั้งใจในการเรียน การสอนมากขึ้น ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายและเตรียมการสอนมาเป็นอย่างดีเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ ตั้งใจเรียนและเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

2. ควรกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนและ ครูผู้สอนควรมีการ ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรหาวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดเจตคติทางการเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
2. ครูผู้สอนควรใช้เทคนิคการจัดเตรียมแผนการเรียนรู้และปรับให้มีความสอดคล้อง ต่อบริบทของนักเรียนในแต่ละท้องถิ่นตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กชนันท์ ช่มอาวุธ. (2549). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ และเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนยอเซฟอุปถัมภ์สามพราน จังหวัดนครปฐม ที่สอนด้วยเทคนิค CIRC กับการสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ทิพสุคนธ์ วัชชีประศรี. (2554). ปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรรณพิมล เทศถมทรัพย์. (2555). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานภาษาอังกฤษ Bounce Now 6 ฉบับพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บริษัทพัฒนาคุณภาพ วิชาการ (พ.ว.) จำกัด.
- ไพศาล วรคำ. (2556). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. มหาสารคาม : ตักศิลาการพิมพ์.
- ภาณุวัฒน์ สมร. (2551). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มพูนทักษะการฟัง-พูด และเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2559). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.niets.or.th/th/> [27 เมษายน 2560].
- เรณุกา หนูวัฒนา. (2551). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เรวดี จันทร์ศรีมีโชติ. (2552). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2556). มาตรฐานที่ควรปรับปรุงเร่งด่วนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ในภาพรวมของสังกัด) จากการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2556 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- อรรถัย จันไค. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test (5th ed.)*. New York: Harper Collins.
- Yamane, Taro. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. Third editio. Newyork : Harper and

สภาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
STATES OF ADMINISTRATION OF THE SUFFICIENCY SCHOOL UNDER BURIRAM PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 3

จรัสศรี โปธิ์เหมือน¹

Jaratsri Phomuan¹

ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ¹ และ ศรีเพ็ญ พลเดช²

Thitaporn Wiengwiset¹ and Sripen Poldech²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานและขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้มาจากการสุ่มตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียนเป็นครูในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 61 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 223 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 59 คน รวมทั้งสิ้น 343 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบรายคู่ ตามวิธีการของเซฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, สถานศึกษาพอเพียง

ABSTRACT

The research aimed to study and compare the opinions states of administration of the sufficiency school under Buriram Primary Education Service Area Office 3, distributed by the teachers classified by teaching experiences and school sizes. The sample used in this 343 personnel, 61 teachers in school size mini, 223 teachers in school size middle and 59 teachers in

school size wide, selected using proportional stratified random sampling. The research instrument used was a-3 part questionnaire, including checklist, 5 rating scale, and open-ended form. With confidence 0.98. The statistic used were frequency, percentage, mean and standard deviation. The hypotheses were tested using t-test, one-way analysis of variance, and pair comparisons by Scheffe' method test. The findings were as follows: 1) the opinions on the states of administration of the sufficiency school under Buriram Primary Education Service Area Office 3, already mentioned both in overall and each aspect were at a high level; 2) The comparison of opinions on the states of administration of the sufficiency school under Buriram Primary Education Service Area Office 3 in item of teaching experiences in four aspects include administration management, curriculum and instruction, student development activity arrangement, and school personnel development were statistical significant different at the level of .05. When classied by school size as awhole, it was significant different at the level of .05.

Keywords : School Administration, Sufficiency School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสแนะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนชาวไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหารงานระดับประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การบริหารจัดการองค์กร หรือการดำเนินชีวิตในระดับครอบครัว ด้วยวิธีการที่ประหยัด รมมีตระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญในขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไป (อำพน กิตติอำพน. 2550 : 12)

ภายใต้หลักการที่สำคัญในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนา หากมุ่งผลถึงความยั่งยืนอย่างแท้จริง จะต้องเริ่มปลูกฝังหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนตั้งแต่วัยเด็กหรือเยาวชนโดยเริ่มจาก การปลูกฝังผ่านระบบการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดเป็นหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเน้นที่การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในทุกระดับน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักใจหรือหลักคิด หลักการทำงานและหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ เพื่อให้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ ให้มีค่านิยมและอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง (ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง. 2554 : 35)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่จะต้องดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง ครูและบุคลากร ได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งจะมีผลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้นักเรียนมีจิตสำนึกของการดำเนินชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับ บริบทสังคม จึงส่งเสริมให้แต่ละโรงเรียนดำเนินการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการออมทรัพย์ อย่างไรก็ตามแม้การดำเนินงานที่ผ่านมาจะได้รับผลลัพธ์ที่ชัดเจน แต่งานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงที่ผ่านมา พบว่า มีปัจจัยเงื่อนไขหลายประการที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากงานวิจัย พบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู และขนาดของโรงเรียนมีผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแต่ละโรงเรียนผ่านการประเมินการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระยะเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวอาจส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วมรับการประเมินในช่วงเวลาที่ต่างกัน (ระพีพรรณ คณาฤทธิ์. 2554 : 79)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ว่ามีการรับรู้การดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา อยู่ในระดับใด เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

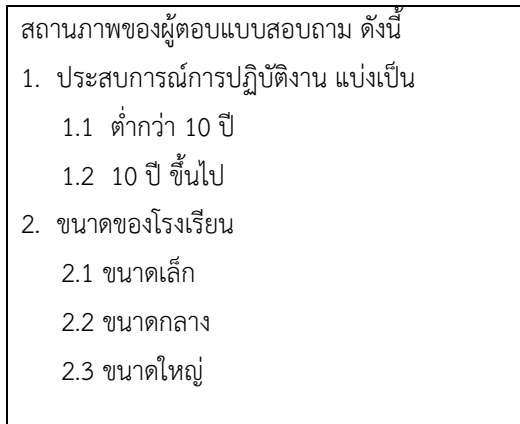
1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานและขนาดของโรงเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

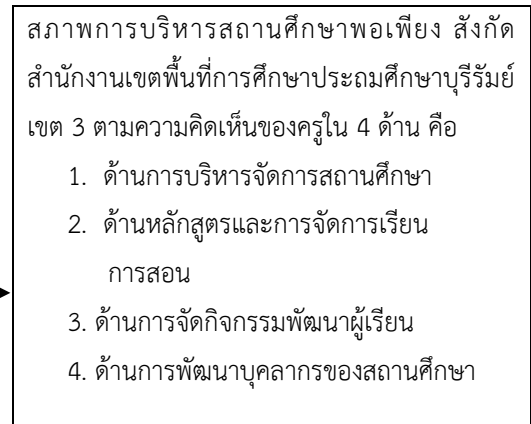
การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ได้กำหนดตัวแปรที่สำคัญ ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ
  - 1.1 ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 10 ปี และ 10 ปี ขึ้นไป
  - 1.2 ขนาดของโรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่
2. ตัวแปรตาม คือ สภาพสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูใน 4 ด้าน คือ
  - 2.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
  - 2.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
  - 2.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
  - 2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง โรงเรียนที่มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ประกอบด้วย

1.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานนโยบาย แผนงานโครงการ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา ในด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ ด้านงบประมาณ มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณการดำเนินการตามแผนงาน งบประมาณ ติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบริหารทั่วไป บริหารอาคารสถานที่ และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

1.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียน การสอนที่มีหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามมาตรฐานการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่เสริมสร้างพัฒนา คุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” ของผู้เรียน

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตตนเอง ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ให้สามารถแก้ปัญหา และพัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรมนักเรียน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี มีแผนงานโครงการกิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมนุม ชมรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรม หลักคำสอนทางศาสนา ในการจัดกิจกรรมนักเรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา หมายถึง การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากร ติดตามผลการดำเนินงานขยายผล และเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจการหน้าที่ ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจการหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา

2. ประสบการณ์การปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครู หรือระยะเวลาตั้งแต่มีการจ้างให้ดำรงตำแหน่งครูอัตราจ้างจนถึงปัจจุบัน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกได้ ดังนี้ 1) ต่ำกว่า 10 ปี 2) 10 ปี ขึ้นไป

3. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนที่แบ่งตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีจำนวนนักเรียน 1-120 คน

3.2 โรงเรียนขนาดกลาง ที่มีจำนวนนักเรียน 121-300 คน

3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ ที่มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

4. ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่เป็นผู้สอน ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 หมายถึง หน่วยงานที่มีรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยสถานศึกษา จำนวน 216 โรงเรียน โดยมีพื้นที่อยู่ใน 8 อำเภอ คือ อำเภอนางรอง อำเภอละหานทราย อำเภอหนองกี่ อำเภอหนองหงส์ อำเภอปะคำ อำเภอโนนสุวรรณ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอโนนดินแดง ของจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 2,962 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี และมอร์แกน (krejcie and MorGan) ได้จำนวน 343 คน ประกอบด้วย ครูในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 61 คน ครูในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 223 คน และครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 59 คน ได้มาโดยการสุ่มตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มี 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการจากเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 2) กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม 3) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 4) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

ตามคำแนะนำของอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่า IOC จำนวน 3 ท่าน ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ 6) นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง เพื่อที่จะได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนจะนำไปทดลองใช้ 7) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำผลที่ได้มาหาคุณภาพของแบบสอบถามปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ซึ่งมีค่าสูง 8) นำแบบสอบถาม มาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยส่งแบบสอบถามและหนังสือถึงครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วขอรับคืนด้วยตนเองภายในเวลาที่กำหนด กรณีมีแบบสอบถามที่ไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยดำเนินการติดตามด้วยตนเอง ผลปรากฏว่าสามารถเก็บรวบรวมกลับคืนมาได้ 343 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตอนที่ 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน ตอนที่ 4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

สถิติที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 1) หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ค่า t-test 2) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)
2. สถิติพื้นฐาน 1) ร้อยละ (Percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน 1) จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยการใช้ค่า t – test Independent 2) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทาง F – test เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วจะใช้วิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' method)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย	อันดับที่
1	การบริหารจัดการสถานศึกษา	4.08	0.52	มาก	3
2	หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.06	0.50	มาก	4
3	การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.10	0.55	มาก	2
4	การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.11	0.50	มาก	1
	รวมเฉลี่ย	4.09	0.49	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ใน ระดับมาก เช่นกัน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.11$) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.10$) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.08$) และ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.11$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานโดยรวมและ รายด้าน

ด้าน	สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง	ประสบการณ์การปฏิบัติงาน				t	p- value
		ต่ำกว่า 10 ปี		10 ปี ขึ้นไป			
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1	การบริหารจัดการสถานศึกษา	4.21	0.56	4.01	0.48	3.38*	.00
2	หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.18	0.49	4.00	0.50	3.15*	.00
3	การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.26	0.58	4.01	0.50	4.05*	.00
4	การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.24	0.49	4.04	0.49	3.62*	.00
รวมเฉลี่ย		4.22	0.52	4.01	0.47	3.73*	.00

* P < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน

สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P- value
ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	6.81	3.40	13.23*	.00
	ภายในกลุ่ม	336	86.56	0.25		
	รวม	338	93.37			
ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	2	10.24	5.12	22.30*	.00
	ภายในกลุ่ม	339	77.86	0.23		
	รวม	341	88.11			
ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	10.12	5.06	18.45*	.00
	ภายในกลุ่ม	337	92.46	0.27		
	รวม	339	102.59			

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	8.36	4.18	17.89*	.00
	ภายในกลุ่ม	338	78.95	0.23		
	รวม	340	87.31			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	8.77	4.38	19.54*	.00
	ภายในกลุ่ม	330	74.07	0.22		
	รวม	332	82.84			

* $P < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตาราง 4.9-4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวม เป็นรายคู่

ขนาดของโรงเรียน	$\bar{X}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.06	4.19	3.75
ขนาดเล็ก	4.06	-	0.13	0.31*
ขนาดกลาง	4.19		-	0.44*
ขนาดใหญ่	3.75			-

* $P < .05$

จากตารางที่ 4 เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กกับครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางกับครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ไม่แตกต่าง

อภิปรายผล

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว สามารถนำผลมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจ

เนื่องมาจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบาย และเป้าหมายขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาพอเพียงโดยมีกลยุทธ์คุณธรรมนำความรู้ นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติ สถานศึกษาจึงมีการน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา มีแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการติดตามผลการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักคุณธรรม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัย ของ (ปริศนา กลั่นเขตรกรรม. 2553 : 111-127) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนแกนนำหลักสูตรบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ ผลการศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแกนนำหลักสูตรบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาและการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนสอน ด้านการวัด และการประเมินผลการศึกษา และด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับการศึกษา ในภาพรวม พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นภาดาว เกตุสุวรรณ. 2555 : 81-83) ที่ได้ศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 ผลการศึกษาการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษา รองลงมาคือ การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง

ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมมีสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ตามความคิดเห็นของครู มีดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยผ่านกระบวนการต่างๆ โดยมีการประชุมครู และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อดำเนินการ จัดทำแผนพัฒนาประจำปีการบริหารสถานศึกษาพอเพียงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งความร่วมมือจากบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์การปฏิบัติงานจากทุกฝ่ายเป็นอย่างมาก รวมทั้งปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงจะต้องพิจารณาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งได้แก่ แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจัยด้านธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ครูซึ่งมีประสบการณ์การทำงานมากกว่าย่อมมีความชำนาญและทักษะสูงกว่า

ครูที่มีประสบการณ์น้อย นอกจากนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าแม่ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน แต่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้โรงเรียนปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้เรียน โดยนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาจัดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุนทร จงเพียร. 2556 : 127-128) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการศึกษา พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารสถานศึกษา พอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็นของบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี ระหว่าง 5-10 ปี และประสบการณ์มากกว่า 10 ปี โดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ใน ระดับมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบการบริหาร สถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็น ของบุคลากรที่มีประสบการณ์ต่างกัน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บัรรัมย์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหาร สถานศึกษาพอเพียง โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษา พอเพียงแตกต่างกัน โดยเรียงลำดับตามระดับสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงจากมากไปน้อย คือ โรงเรียน ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก โรงเรียนทั้งสองขนาด มีจำนวนบุคลากร และจำนวนนักเรียนน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารงานได้ง่าย ใกล้ชิด การตัดสินใจ กำกับ ติดตาม สามารถปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง และนอกจากนี้ โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก จะ ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท ซึ่งชาวชนบทมีความสัมพันธ์สนิทสนม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และจริงจังต่อกัน เป็นปัจจัยเสริมการ บริหารสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ระพีพรรณ คณา ฤทธิ์. 2554 : 79-81) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีระดับของการบริหาร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน โดยเรียงลำดับการบริหารสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากมากไปน้อย คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งนี้สะท้อนเพียงระดับของการปฏิบัติในสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงเท่านั้น ยังไม่ได้ ช่วยสะท้อนถึงผลลัพธ์ของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงจึงเห็นภาพไม่ชัดเจนว่าเมื่อปฏิบัติแล้วผลลัพธ์แตกต่างกัน หรือไม่ การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ให้คำตอบเพียงสภาพความเป็นจริงกว้าง ๆ มิได้สะท้อนผลของการบริหารสถานศึกษา พอเพียงที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง และ แนวทางการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ที่เน้นทั้งด้านประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเด่นชัด

3. การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นครู ที่มีประสบการณ์ต่างกัน ละเอียดปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาพอเพียง เช่น ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- นภาดาว เกตุสุวรรณ. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ครุศาสตร์อุตสาหกรรม) สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปริศนา กลั่นเขตรกรรม. (2553). การศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแกนนำหลักสูตรบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ครุศาสตร์) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ระพีพรรณ คณาฤทธิ์. (2554). การบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ครุศาสตร์อุตสาหกรรม) สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศุภย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง. (2554). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนทร จงเพียร. (2556). การบริหารสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ครุศาสตร์) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อำพน กิตติอำพน. (2550). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท เพชรรุ่ง การพิมพ์.

กลุ่มการศึกษาและอื่น ๆ

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน
โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย

A DEVELOPMENT OF THE ABILITY IN INTERPRETATIVE READING FOR STUDENTS WITH
HEARING IMPAIRMENTS BY USING GAGNE'S INSTRUCTIONAL MODEL

รุจิเรข บุญญราศรี

Ruchirek Boonyarasri

อาจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านตีความ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ตลอดจนศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด เรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน ที่เรียนวิชาการอ่านพินิจสาร ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 3 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านตีความ โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเยและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิจัยพบว่าคะแนนคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านตีความ มีคุณภาพระดับ ดีมาก หัวข้อที่ได้ระดับการประเมิน ดีมาก คือ องค์ประกอบของแผนมีความครบถ้วน สัมพันธ์กับเนื้อหา วัดดูประสงค์มีความชัดเจน กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้มีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{x}$) เท่ากับ 31 คิดเป็นร้อยละ 51.66 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 2.64 คะแนนสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 13 คะแนนสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 31 โดยมีค่าความต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียน และหลังเรียนคิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.64 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีค่ามัธยฐานของคะแนนสอบหลังเรียนเท่ากับ 32 คะแนน เป็นค่าคะแนนสอบที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 42 คะแนน

คำสำคัญ : การพัฒนาความสามารถ, การอ่านตีความ, ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย, นักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ABSTRACT

This research was conducted according to 3 research objectives: 1) to develop an instructional plan of interpretative reading; 2) to study learning achievements of interpretative reading, including to compare learning achievements between pre-instruction and post-instruction;

and 3) to study learning achievements between post-instruction and set criteria of interpretative reading. The research participants were 3 hearing impaired students who enrolled in Analysis Reading subject in 2nd semester, academic year of 2016; they were selected by using a purposive sampling method and Gagne’s instructional model. The research instruments consisted of an instructional plan of interpretative reading using Gagne’s instructional model and a questionnaire for examining learning achievements.

The research findings revealed that the quality score of the instructional plan on interpretative reading title was in an excellent level. The topics that were evaluated excellent were: 1) completed elements of plan and content relevance; 2) obvious objectives; and 3) various and learner-friendly activities and learning materials. The average ($\bar{x}$) of learning achievement was at 31 or 51.66%, and its standard deviation (SD) was at 2.64. The average of pre-test and post-test scores was at 13 and 31, respectively. The difference between pre-test and post-test was calculated in the form of average ($\bar{x}$) that was reported at 2.64. The comparison between pre-test and post-test found that the post-test scores were higher than the pre-test ones with a statistical significance at .05. However, learning achievements were reported lower than set criteria at 70%. The Mean score of post-test results was at 32 scores, and it was lower than the set criteria which was defined as or more than 42 scores.

Keywords : A Development of The Ability, Interpretative Reading, Gagne's Instructional Model, Students with hearing impairments

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้มีการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือการศึกษาพิเศษ ดังที่ สุรินทร์ ยอดคำแปง (2556 : 34) ให้ความหมายของการศึกษาสำหรับคนพิการหรือการศึกษาพิเศษไว้ว่า เป็น การศึกษาที่ออกแบบเป็นพิเศษให้แก่ผู้ที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษ 13 ประเภท ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องด้านร่างกาย เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาความบกพร่องด้านการเห็น รวมทั้งผู้พิการตาบอด สนิท เด็กหูตึง หูหนวก เด็กออทิสซึม เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความพิการซ้อน เด็กที่มีปัญหาด้านการพูดและภาษาเด็กหูหนวก – ตาบอด เด็กที่มีความพิการที่เกิดจากความเจ็บป่วยและโรคเรื้อรัง เด็กที่มีปัญหาจากสมองได้รับบาดเจ็บรวมทั้งเด็กปัญญาเลิศ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้ผู้พิการได้เข้าเรียนร่วมกับคนปกติ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ – ภาษาไทย มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครราชสีมา ได้เปิดรับนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและนักศึกษาที่มีความบกพร่องด้านการเห็นเข้าเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติอยู่ในทุกชั้นปี

การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการต้องมีความเชื่อมั่นพื้นฐานในเรื่องของความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิมนุษยชน ในสังคมทุกคนต้องมีความเสมอภาค ในการจัดการศึกษานั้นควรคำนึงถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกันได้ของผู้เรียน และยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคลทั้งด้านกายภาพและความสามารถที่มีขีดจำกัด การจัดการศึกษาควรมีรูปแบบที่หลากหลาย ปรับให้เหมาะสมกับสภาพความแตกต่างของผู้เรียน โดยดูพัฒนาการด้านความสามารถที่เพิ่มขึ้นมากกว่าดูที่ความพิการ ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ผู้เรียนที่มีความพิการได้มีความมั่นใจในตนเองสามารถ

พึ่งพาตนเองได้ (สุรินทร์ ยอดคำแปง. 2556 : 43) คำกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ที่มุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในตัวบุคคลให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยมีแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ 9 ประการ ได้แก่ 1) เร่งเร้าความสนใจ 2) บอกวัตถุประสงค์ 3) ทบทวนความรู้เดิม 4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ 5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ 6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ 8) ทดสอบความรู้ใหม่ และ 9) สรุปและนำไปใช้ ซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะนี้ ควรจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเริ่มจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่มีระดับยากขึ้นไป หรือต้องเป็นสิ่งที่คุณเรียนได้สัมผัสและคุ้นเคยในชีวิตประจำวันมาก่อนและควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด มีกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ มีความพยายามค้นหาศักยภาพของตนเองและส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ อีกทั้งยังรู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีด้วยตนเอง

จากการจัดการเรียนการสอนวิชาการอ่านพินิจสารซึ่งเป็นรายวิชาบังคับ ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย สาขาการศึกษาพิเศษ – ภาษาไทยและสาขาจิตวิทยา – ภาษาไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ในหมู่เรียนสาขาการศึกษาพิเศษ – ภาษาไทย มีนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเข้าเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติจำนวน 3 คน จากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนพบว่านักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักศึกษาปกติ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านการใช้ภาษาไทยในลักษณะเป็นภาษาที่สอง ทำให้ไม่สามารถตีความข้อความหรือถ้อยคำได้สมบูรณ์

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความภาษาไทยของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน ด้วยการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียน ในรายวิชา การอ่านพินิจสาร รายวิชาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ – ภาษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านตีความ สำหรับนักศึกษาผู้มีความ บกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่อง ทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเยระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ นิยามศัพท์เฉพาะประกอบด้วย ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของผู้เรียนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบ หลังจากที่ได้เรียน เรื่องการอ่านตีความ โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย

นักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โปรแกรมการศึกษาพิเศษ – ภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินและไม่สามารถพูดได้ ที่เรียนวิชาการอ่านพิณิจสาร ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โดยผู้วิจัยใช้ล่ามภาษามือช่วยในการบรรยายและเก็บข้อมูลการอ่านตีความ หมายถึง การอ่านเพื่อค้นหาความหมายที่ซ่อนเร้น หรือความหมายที่แท้จริงของสาร โดยพิจารณาข้อความที่อ่านว่าผู้เขียนมีเจตนาให้ผู้อ่านเกิดความคิดหรือความรู้อะไรนอกเหนือไปจากการรับรู้เรื่องราว วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย หมายถึง วิธีการสอน 9 ขั้นตอนตามแนวคิดของกานเย ประกอบไปด้วย

- ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ
- ขั้นที่ 2 แฉ่งจุดประสงค์
- ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิม
- ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่
- ขั้นที่ 5 ใ้แนวทางการเรียนรู้
- ขั้นที่ 6 ใ้ลงมือปฏิบัติ
- ขั้นที่ 7 ใ้ข้อมูลป้อนกลับ
- ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์
- ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกานเย เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาสาระต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ เกิดความรู้ที่คงทน ดังที่ ทิศนา แวมมณี (2552 : 74-75) กล่าวว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเยจัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยมีการจัดชั้นการเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปยากโดยพยายามเชื่อมโยงการจัดสภาพการเรียนการสอนอันเป็นสภาวะภายนอกตัวผู้เรียนให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ภายใน ซึ่งการทำงานของสมองคล้ายกับการทำงานของคอมพิวเตอร์ ด้วยลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและการเชื่อมโยงทางภาษาเป็นการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่องแต่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาจะมีส่วนสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ ซึ่งสามารถอธิบายหลักการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด 9 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นทั้งจากสิ่งยั่วยุภายนอกและแรงจูงใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนด้วย ผู้สอนอาจใช้วิธีการสนทนา ซักถาม ทายปัญหา หรือมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและมีความสนใจที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 แฉ่งจุดประสงค์

ขั้นตอนนี้เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นๆ โดยเฉพาะเพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการเรียน เห็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนของตนเองได้

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิม

ขั้นตอนนี้เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ใหม่ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ต้องอาศัยความรู้เก่าเป็นพื้นฐาน

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่

ขั้นตอนนี้เป็นการเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ของบทเรียนใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมประกอบการสอน

ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตัวเอง ผู้สอนสามารถแนะนำการทำกิจกรรมหรือแหล่งค้นคว้าเป็นการนำทางให้ผู้เรียนเป็นแนวทางนำไปคิดเอง เป็นต้น

ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกว่ามีความถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นการวัดประเมินว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนเพียงใด ซึ่งอาจทำการวัดโดยใช้ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน แต่สิ่งที่สำคัญคือ เครื่องมือที่ใช้วัด ต้องมีประสิทธิภาพสามารถเชื่อถือได้

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้เป็นการสรุป การย้ำ ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาเพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ฝังแน่นขึ้น กิจกรรมในขั้นตอนนี้อาจเป็นแบบฝึกหัด การมอบหมายให้ทำการบ้านหรือหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ได้ในชั้นเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย เป็นตัวแปรต้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน เรื่อง การอ่านตีความ เป็นตัวแปรตามดังภาพ

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

วิธีการสอน 9 ขั้นของกานเย
ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ
ขั้นที่ 2 แจกจุดประสงค์
ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิม
ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่
ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้
ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ
ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ
ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์
ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน เรื่อง การอ่านตีความ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย มีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย มี กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โปรแกรมการศึกษาพิเศษ – ภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน ที่เรียนวิชาการอ่านพิณิจสาร ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 3 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. แผนแบบการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แผนแบบการทดลองที่มีการวัดทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest-Posttest Design) โดยแสดงได้ดังนี้

กลุ่ม	Pre-test	Treatment	Post-test
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

T₁ หมายถึง การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)

X หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

T₂ หมายถึง การทดสอบหลังเรียน (Post-test)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย วิชาการอ่านพิณิจสาร เรื่อง การอ่านตีความ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเฉพาะประเด็นการอ่านตีความจากถ้อยคำ จำนวนทั้งสิ้น 6 แผน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน เรื่อง การอ่านตีความ ภายหลังจากได้รับการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

4.1.1 ลักษณะเครื่องมือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย โดยมีกระบวนการสอน 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ ขั้นที่ 2 แจงจุดประสงค์ ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิม ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้

4.1.1.1 การสร้างเครื่องมือ

4.1.1.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย วิชาการอ่านพินิจสาร เรื่อง การอ่านตีความ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเฉพาะประเด็นการอ่านตีความจากถ้อยคำ ซึ่งรายวิชานี้อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ

4.1.1.1.2 ทดลองเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย วิชาการอ่านพินิจสาร เรื่อง การอ่านตีความ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเฉพาะประเด็นการอ่านตีความจากถ้อยคำ ซึ่งรายวิชานี้อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ จำนวนทั้งหมด 6 แผน ได้แก่

แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตีความ

แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง คำศัพท์พื้นฐานสำหรับการตีความ

แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การค้นหาเจตนา น้ำเสียงของสาร

แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 1

แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 2

แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 3

4.1.1.1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ

4.1.1.1.4 แก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ทดลองจริงต่อไป

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ

4.2.1 ลักษณะเครื่องมือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ วิชาการอ่านพินิจสาร เป็นแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

4.2.1.1 การสร้างเครื่องมือ

4.2.1.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย วิชาการอ่านพินิจสาร เรื่อง การอ่านตีความ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเฉพาะประเด็นการอ่านตีความจากถ้อยคำ ซึ่งรายวิชานี้อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกบังคับ

4.2.1.1.2 สร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เรื่อง การอ่านตีความ วิชาการอ่านพินิจสาร จำนวน 80 ข้อ วัดตามเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

4.2.1.1.3 นำแบบทดสอบที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ

4.2.1.1.4 แก้ไขปรับปรุงแบบทดสอบ

4.2.1.1.5 ทดลองสอบกับนักศึกษาสาขาภาษาไทย จำนวน 40 คน จากนั้นคำนวณหาความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ โดยวิธีการอิงกลุ่มมีเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 1.00

4.2.1.1.6 จากนั้นคัดเลือกข้อสอบจำนวน 60 ข้อ แล้วคำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการ KR-20 อิงกลุ่ม โดยต้องมีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

5. การดำเนินการทดลอง

5.1 ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

5.1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์การทดลอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย เรื่อง การอ่านตีความ

5.1.2 ก่อนทดลองให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ

5.2 ขั้นตอนการทดลอง

5.2.1 จัดกระบวนการสอนตามแผนการเรียนรู้ เรื่องการอ่านตีความ จำนวน 6 แผน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเฉพาะประเด็นเนื้อหาเรื่อง การอ่านตีความจากถ้อยคำ โดยใช้เวลาในการทดลองทั้งหมด 6 ครั้ง ในแต่ละครั้งมีกระบวนการสอน 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นทั้งจากสิ่งยั่วยุภายนอกและแรงจูงใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนด้วย ผู้สอนใช้วิธีการสนทนา ซักถาม ทายปัญหา หรือมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและมีความสนใจที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 แจ้างจุดประสงค์

ขั้นตอนนี้เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นโดยเฉพาะเพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการเรียน เห็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนของตนเองได้

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิม

ขั้นตอนนี้เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ใหม่ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ต้องอาศัยความรู้เก่าเป็นพื้นฐาน

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่

ขั้นตอนนี้เป็นการเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ของบทเรียนใหม่ ผู้สอนใช้วิธีการบรรยาย ประกอบโปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Power Point

ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้ผู้สอนได้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตัวเอง ด้วยการแนะนำการทำกิจกรรมหรือแหล่งค้นคว้าเป็นการนำทางให้ผู้เรียนเป็นแนวทางนำไปคิดเอง

ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติแบบทดสอบที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ

ขั้นตอนนี้ผู้สอนจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกว่ามีความถูกต้องหรือไม่

ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นการวัดประเมินว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างไรบ้าง ผู้สอนทำการวัดโดยการให้ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้

ขั้นตอนสุดท้ายนี้เป็นการสรุป การย้ำ ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมกรเรียนรู้ที่ฝังแน่นขึ้น ผู้สอนได้มอบหมายให้ผู้เรียนได้ทำแบบฝึกหัดท้ายใบความรู้เป็นการบ้านหรือการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียน

5.2.3 ขั้นหลังดำเนินการทดลอง

หลังจากขั้นดำเนินการทดลองแล้ว มอบหมายให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการสอนตามแผนเรียบร้อยแล้ว การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแผนการจัดการเรียนโดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย เรื่อง การอ่านตีความ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเฉพาะประเด็นเนื้อหาเรื่อง การอ่านตีความจากถ้อยคำ จำนวน 6 แผน ได้แก่

แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตีความ

แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง คำศัพท์พื้นฐานสำหรับการตีความ

แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การค้นหาเจตนา น้ำเสียงของสาร

แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 1

แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 2

แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 3

6.2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การอ่านตีความ โดยวิธีการ KR-20 ینگกลุ่ม โดยต้องมีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

6.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

6.4 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเยระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

6.5 เรียบเรียงข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบตาราง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านตีความ สำหรับนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความของนักศึกษา ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการสอนของกานเย ที่แบ่งกระบวนการสอนออกเป็น 9 ขั้นตอน

โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จากสภาพปัญหาที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

1. เรียบเรียงเนื้อหาให้กระชับมุ่งนำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญในการอ่านตีความ และเนื่องจากองค์ความรู้เรื่องคำศัพท์ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินมีค่อนข้างจำกัด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์เฉพาะทางภาษา และเน้นพัฒนาความเข้าใจในระดับถ้อยคำเป็นสำคัญ เพราะการอ่านตีความนั้นผู้เรียนต้องเข้าใจความหมายของถ้อยคำทั้งในลักษณะความหมายตรงและความหมายแฝง

2. เนื่องจากการเรียนรู้ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินจะเรียนรู้ได้ผ่านการสื่อสารด้วยภาพมากกว่าด้วยการใช้ภาษา ผู้วิจัยจึงเน้นการจัดกิจกรรมด้วยการใช้ภาพประกอบการถ่ายทอดเนื้อหา เช่น การยกตัวอย่างภาพประกอบข้อความที่ต้องการจะสื่อความหมาย และเพิ่มการตีความจากรูปภาพแทนการตีความจากข้อความเพียงอย่างเดียว

3. ในการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น ต้องอาศัยล่ามภาษามือช่วยในการอธิบายเนื้อหา ผู้วิจัยจึงได้จัดทำใบความรู้ เนื้อหาและแบบทดสอบที่เอื้อต่อผู้ช่วยและเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองได้

จากขอบเขตดังกล่าวข้างต้นจึงได้นำไปสู่การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านตีความ สำหรับนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย จำนวนทั้งสิ้น 6 แผน ได้แก่ แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตีความ แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง คำศัพท์พื้นฐานสำหรับการตีความ แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การค้นหาเจตนา น้ำเสียงของสาร แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 1 แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 2 และแผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การตีความจากถ้อยคำ ครั้งที่ 3

โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ต่อคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านตีความ สำหรับนักศึกษาผู้มีความบกพร่อง จำนวน 6 แผน มีคุณภาพระดับ ดีมาก หัวข้อที่ได้รับระดับการประเมิน ดีมาก คือ องค์ประกอบของแผนมีความครบถ้วน สัมพันธ์กับเนื้อหา วัตถุประสงค์มีความชัดเจน กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้มีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน

ตอนที่ 2 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย

การศึกษาค่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย วิเคราะห์จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ จำนวนทั้งหมด 60 ข้อ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลคะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ

ลำดับที่	กลุ่มเป้าหมาย	คะแนน (60)
1	นักศึกษาคนที่ 1	32
2	นักศึกษาคนที่ 2	33
3	นักศึกษาคนที่ 3	28
	ร้อยละ	51.66
	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	31
	S.D.	2.64

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 31 คิดเป็นร้อยละ 51.66

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สามารถนำเสนอผลตามตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนแบบทดสอบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่าง
นักศึกษาคนที่ 1	11	32	21
นักศึกษาคนที่ 2	13	33	20
นักศึกษาคนที่ 3	15	28	13
ค่าเฉลี่ย	13	31	18
S.D	2	2.64	4.35

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลคะแนนแบบทดสอบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การอ่านตีความของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านตีความจำนวน 60 ข้อ คะแนนสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 13 คะแนนสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 31 โดยมีค่าความต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียน และหลังเรียนคิดเป็นค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 18

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มเป้าหมาย	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	เครื่องหมาย	t
	x	y	y-x		
นักศึกษาคนที่ 1	11	32	21	+	3 0*
นักศึกษาคนที่ 2	13	33	20	+	
นักศึกษาคนที่ 3	15	28	13	+	
รวม					t = 3

*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ตอนที่ 4 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้ T-test for one simple ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนและค่าเฉลี่ยร้อยละ

ลำดับที่	กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนทดสอบ หลังเรียน(60)	ร้อยละ
1	นักศึกษาคนที่ 1	32	53.33
2	นักศึกษาคนที่ 2	33	55
3	นักศึกษาคนที่ 3	28	46.66
เฉลี่ย		31	51.66

จากตารางที่ 4 พบว่าผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนเรื่อง การอ่านตีความ ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 51.66 แต่ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนหลังสอบ	เกณฑ์ระดับดี	เครื่องหมาย		t
			+	-	
นักศึกษาคนที่ 1	32	42		-	0
นักศึกษาคนที่ 2	33			-	
นักศึกษาคนที่ 3	28			-	
Mdn	32	≥42	0	3	

จากตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า ค่ามัธยฐานของคะแนนสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 32 คะแนน โดยพบว่า เป็นค่าคะแนนสอบที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 42 คะแนน

อภิปรายผล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความภาษาไทย ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน ด้วยการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอน ตามแนวคิดของกานเย ผลวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{x}$) เท่ากับ 13 คะแนนสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{y}$) เท่ากับ 31

โดยมีค่าความต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียน และหลังเรียนคิดเป็นค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{x}$) เท่ากับ 18 ซึ่งจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย สามารถทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นแต่ไม่ถึงระดับดี โดยสามารถนำมาอภิปรายผลได้เป็น 2 ประเด็น คือ การใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอน ตามแนวคิดของกานเย ที่นำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอ่านตีความ และข้อจำกัดทางการเรียนรู้ของผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอน ตามแนวคิดของกานเย ที่นำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอ่านตีความ

การจัดการเรียนการสอนของผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดของกานเย ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 9 ขั้นตอน เริ่มจากการสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน แจกจุดประสงค์กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมก่อนการนำเสนอบทเรียนใหม่ แล้วให้แนวทางการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปลงมือปฏิบัติจริง ก่อนการให้ข้อมูลป้อนกลับ หลังจากนั้นก็ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จนถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดการสอนโดยใช้ภาษาแม่ประจำชาติเป็นภาษาแรก และสอนภาษาประจำชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาเขียนเป็นภาษาที่สอง โดยใช้ผู้สอน 2 คน คือผู้วิจัยและล่ามผู้แปลภาษาแม่ เรียกว่า การสอนแบบสองภาษา (bilingual Method) และได้จัดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า ให้นักศึกษาอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้เพื่อลดการรบกวนด้านการมองเห็น เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นหรือซักถามข้อสงสัย ในหัวข้อที่มีความยาก ผู้วิจัยใช้วิธีเขียนแผนจัดการเรียนรู้ซ้ำแต่เปลี่ยนวิธีการสอนให้หลากหลายและมีการอธิบายซ้ำในประเด็นเดิม โดยใช้คำพูดที่แตกต่างออกไปจากครั้งแรกเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการใช้รูปภาพประกอบข้อความด้วยจำนวนที่มีเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหมายของถ้อยคำในลักษณะของการตีความได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อจำกัดทางการเรียนรู้ของผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน

จากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความภาษาไทย ของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน นั้น ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นแต่ก็ไม่สามารถไปถึงระดับดี เนื่องจากผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินมีข้อจำกัดทางภาษา โดยเฉพาะการอ่าน จากการรายงานของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2550) พบว่า ปัญหาการเรียนของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากผู้เรียนมีปัญหาทางการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ซึ่งการใช้ภาษาแม่ที่มีรูปแบบคำศัพท์และรูปแบบไวยากรณ์ที่แตกต่างออกไป อีกทั้งการอ่านเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษาท่าทางที่ผู้เรียนรู้จัก ด้วยเหตุที่ภาษาแม่กับตัวอักษรมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก การเรียนรู้จึงซับซ้อน ต้องการวิธีการสอนเป็นพิเศษเพราะผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้โดยธรรมชาติ ต้องอาศัยประสบการณ์ทางภาษาซ้ำๆ (มะลิวัลย์ ธรรมแสง. 2550 : 9) ดังนั้นการศึกษาล้อคำภาษาไทยที่ต้องอาศัยการตีความในลักษณะของความหมายแฝงนั้นเป็นไปได้ยากกว่าการอ่านปกติ เพราะล้อคำส่วนใหญ่ไม่มีปรากฏในภาษาแม่ ต้องอาศัยการอธิบายของล่ามผู้แปลภาษาแม่เป็นสำคัญ เมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาอย่างถ่องแท้ จึงส่งผลให้การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์และมีผลสัมฤทธิ์ไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิเคราะห์การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความของนักศึกษาผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย ทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทดลองใช้ในหัวข้ออื่น และทดลองใช้รูปแบบวิธีการสอนแบบอื่น
2. ผู้วิจัยท่านใดที่มีความสนใจในการใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย สามารถนำทฤษฎีดังกล่าวไปทดลองกับรายวิชาของตนเองได้ตามความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มแผนงานและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). รายงานการวิจัย การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการเรียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 โรงเรียนโสตศึกษา ปีการศึกษา 2547 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ทิศนา แคมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี จุลกาญจน์. (2551). การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนสำหรับนักศึกษาพิการทางหู : รายวิชา การออกแบบโฆษณา 2 หลักสูตรออกแบบนิเทศศิลป์ สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงใหม่. รายงานการวิจัย สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- มะลิวัลย์ ธรรมแสง. (2550). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกและระบบวิธีสอน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://deafthaiorg.squarespace.com/s/-c39e.pdf>. [2 มิถุนายน 2561].
- สุรินทร์ ยอดคำแปง. (2556). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม
ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

A DEVELOPMENT OF LEARNING SKILL BY USING GROUP INVESTIGATION INSTRUCTIONAL
MODEL IN LITERARY CRITICISM OF STUDENT NAKHONRATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

หทัยวรรณ มณีวงษ์

Hataiwan Maneewong

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ที่เรียนรูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และรูปแบบการสอนแบบบรรยาย ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการสอนเรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย และแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปี 2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100 โดยคะแนนหลังเรียนของนักศึกษาที่สูงขึ้นเฉลี่ย 16.21 คิดเป็นร้อยละ 81.03 ส่วนผลการเปรียบเทียบรูปแบบวิธีการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และวิธีการสอนแบบบรรยาย พบว่า นักศึกษาที่ใช้รูปแบบวิธีการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ใช้การเรียนการสอนแบบบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 9.16 แสดงให้เห็นว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พัฒนาความคิดอย่างเต็มที่ โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนมีความอยากรู้และแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกความคิด ฝึกการกระทำ ทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการจัดการระบบความคิดและวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้จดจำเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ตนแสวงหาได้นาน และนำไปใช้หรือนำเสนอหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้

คำสำคัญ : วิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม, วิชาการวรรณกรรมวิจารณ์, การพัฒนาทักษะการเรียนรู้

ABSTRACT

This article was conducted according to 2 research objectives: 1) to study learning achievements of 2-year students at Nakhon Ratchasima Rajabhat University on the Literature Criticism subject focusing on the title of literature criticism history in Thailand, in which it was studied through the group investigation instructional model ; and 2) to compare learning achievements of 2-year Thai Language major students on the Literature Criticism subject focusing

on the title of literature criticism history in Thailand, in which it was studied through the group investigation instructional model and the lecture instructional model between post-study and set criteria for 80 percent. The research instruments consisted of: 1) an instructional plan on the history of literature criticism in Thailand, and 2) pre-test and post-test. The research participants were the 2-year Thai Language major students, bachelor of education curriculum.

The research findings showed that the learning achievement of 2-year Thai Language major students, the sample group ones, was at 100% higher. The score of post-test was averagely higher, at 16.21 or 81.03%. On the other hand, the comparison between the group investigation instructional model of Joyce and Weil and the lecture instructional model revealed that the learning achievement of students who employed the group investigation instructional model was higher than those who employed the lecture instructional model at 9.16%. It also showed that the use of group investigation instructional model of Joyce and Weil thoroughly helped students get more opportunities in developing their thinking skills. In addition, the self-independent study helped students be eager in searching for more knowledge all the time; the students had chances in practicing their thinking skills and actions, so it helped them know how to deal with their thinking process and how to search for knowledge on their own. They could also connect their learning outcomes. Therefore, it helped them mesmerize stories and contents that they had found longer, present, and pass on their knowledge to other people.

Keywords : Group Investigation Instructional Model, Literary Criticism, A development of learning skill

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในรูปแบบของการบริหาร การจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งสังคมข้อมูลสารสนเทศหรือที่เรียกกันว่า “ยุคโลกาภิวัตน์” นั้น ได้ส่งผลต่อรูปแบบกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง รวมไปถึงเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการค้นหาข้อมูลและติดต่อสื่อสาร ล้วนจำเป็นต่อบริบทของสังคมในปัจจุบัน

ปัจจุบันเป็นยุคของการเรียนการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ ต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล (วัฒนาพร ระบุทับทูน. 2542)

การจัดรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ถือเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมด้วย ดังที่ เฮเลน (2552 : 248) ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกหรือความต้องการที่จะสืบค้นหรือแสวงหาความรู้ คือตัวปัญหา

แต่ปัญหานั้นต้องมีลักษณะที่มีความหมายต่อผู้เรียนและท้าทายพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการแสวงหาคำตอบ โดยปัญหาที่กล่าวถึงคือเนื้อหาในบทเรียนที่ผู้เรียนต้องอาศัยการเรียนรู้นอกบทเรียนเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นนอกเหนือจากในบทเรียน และสามารถอภิปรายความรู้ความเข้าใจที่ตนหามาพร้อมกับผู้อื่นได้

วิชาการวรรณกรรมวิจารณ์เป็นรายวิชาบังคับ กลุ่มภาษา ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตและ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ดังนั้นถึงแม้เนื้อหาในการเรียนการสอนจะแตกต่างกันตามวิชาชีพ แต่การจัดกระบวนการเรียนการสอนไม่ต่างกันมากนัก โดยเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนมีทั้งหมด 8 บท ได้แก่ บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ บทที่ 2 ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมของตะวันตก บทที่ 3 ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมของไทย บทที่ 4 ทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรม บทที่ 5 การวิจารณ์นวนิยายและเรื่องสั้น บทที่ 6 การวิจารณ์บทร้อยกรอง บทที่ 7 การวิจารณ์ภาพยนตร์ และบทที่ 8 การเขียนบทความวิจารณ์ ซึ่งลักษณะของการเรียนการสอนในแต่ละบทจะเป็นการบรรยายพร้อมกับให้นักศึกษาฝึกการคิดวิเคราะห์และการวิจารณ์ แต่มีเพียงบางบทเท่านั้น ที่ผู้สอนจะเน้นการบรรยายเป็นหลัก โดยเฉพาะบทที่ 3 เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ ทำให้ทราบว่าปัญหาที่พบของการเรียนการสอนแบบบรรยาย คือ ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ อีกทั้งยังจดจำและทำความเข้าใจกับเนื้อหาได้ไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการและรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนและกระบวนการสืบสวนและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มของ จอยส์ และวิล (ทิสนา แชมณี. 2545 : 246- 248 ; อ้างอิงจาก จอยส์และวิล, 1996 : 80 - 88) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเป็นรูปแบบที่เน้นให้ผู้เรียนพยายามค้นหาคำตอบจากปัญหาในบทเรียน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้ที่นำมาเผยแพร่หรืออภิปรายร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อนได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่เรียนในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนและกระบวนการสืบสวนและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และใช้เนื้อหาบทที่ 3 เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ทั้งนี้จากการที่ผู้วิจัยได้รับผิดชอบในการสอนนักศึกษาจำนวน 2 ห้อง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการเรียนการสอนและกระบวนการสืบสวนและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม เพื่อศึกษาพัฒนาการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตซึ่งใช้เป็นกลุ่มทดลอง และศึกษาเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยายเป็นกลุ่มควบคุม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

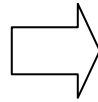
1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการ สืบสวนและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ที่เรียนรูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสวนและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และวิธีการสอนแบบบรรยาย ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น โดยการจัดการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม จะมุ่งพัฒนาทักษะในการสืบสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจ กระตุ้นความสนใจหรือความอยากรู้ และช่วยดำเนินการแสวงหาความรู้หรือคำตอบที่ต้องการ ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ดังภาพ

ตัวแปรต้น

วิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม
ขั้นที่ 1 ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ชวนให้งุนงงสงสัย
ขั้นที่ 2 ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือสถานการณ์นั้น
ขั้นที่ 3 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแสวงหาความรู้
ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้
ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลข้อมูล นำเสนอและอภิปรายผล
ขั้นที่ 6 ให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบต่อไป

ตัวแปรตาม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม หมายถึง การเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการ 6 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ชวนให้งุนงงสงสัย ขั้นที่ 2 ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือสถานการณ์นั้น ขั้นที่ 3 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลข้อมูล นำเสนอและอภิปรายผล และขั้นที่ 6 ให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบต่อไป

วิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ หมายถึง รายวิชาบังคับที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตและหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยในงานวิจัยนี้จะเลือกเฉพาะเนื้อหาในบทที่ 3 คือ ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย เท่านั้น

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 หมายถึง นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตและศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของผู้เรียนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบ และสังเกตพฤติกรรมหลังจากที่ได้เรียน เรื่องประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่เรียนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 หมู่เรียน ได้แก่ p1 นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 39 คน และ p2 นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 29 คน รวม 68 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 หมู่เรียน p2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 29 คน ได้มาจากการสุ่มแบบ Cluster Random Sampling คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม คือ หมู่เรียน p1 นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 39 คน โดยกลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนรูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และกลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และใบความรู้ โดยวิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย

3. การดำเนินการทดลอง

ในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ดังนี้

3.1 ขั้นก่อนดำเนินการทดลอง

3.1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์การทดลอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม

3.1.2 ก่อนทดลองให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย

3.2 ขั้นดำเนินการทดลอง

3.2.1 การจัดการเรียนการสอนตามแผน โดยวิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม มีขั้นตอนการจัดการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ชวนให้ตั้งสงสัย

- แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็น 6 กลุ่ม ในจำนวนเท่า ๆ กัน

- ผู้สอนเริ่มตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่เนื้อหาว่า “รู้จักความหมายของการวิจารณ์วรรณกรรมหรือไม่” และ “รู้หรือไม่ว่าการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาอย่างไร”

ขั้นที่ 2 ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือสถานการณ์นั้น

- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อคำถามที่ผู้สอนถามไปในตอนเริ่มต้น และร่วมกันอภิปรายคำตอบที่แต่ละกลุ่มได้ตอบและแสดงความคิดเห็น จากนั้นผู้สอนได้อธิบายและสอดแทรกความรู้เพิ่มเติมจากแนวคำตอบของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแสวงหาความรู้

- เมื่อผู้เรียนเริ่มเข้าใจและสนใจในการอธิบายเพิ่มเติมจากผู้สอนแล้ว ให้แต่ละกลุ่มจับฉลากเพื่อเลือกหัวข้อประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมที่แบ่งเป็นยุคสมัย จากนั้นร่วมกันศึกษาและหาความรู้เรื่องประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในยุคที่ตนจับฉลากได้ เพื่อมาอภิปรายร่วมกันอีกครั้ง

ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้

- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแสวงหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ รวมถึงใบความรู้ที่เรื่องประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยที่ผู้สอนแจกให้

ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลข้อมูล นำเสนอและอภิปรายผล

- เมื่อแต่ละกลุ่มได้ศึกษาและแสวงหาความรู้เรียบร้อยแล้ว ให้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และสรุปออกมาในรูปแบบของ Mind Mapping แล้วนำเสนอให้เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ได้เรียนรู้ และร่วมกันอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 6 ให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบต่อไป

3.3 ขั้นหลังดำเนินการทดลอง

3.3.1 ให้ทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการสอนตามแผนเรียบร้อยแล้ว การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม

4.2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และวิธีการสอนแบบบรรยาย โดยนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาคิดระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในรายวิชา
วรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการ
สืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม

1.1 วิเคราะห์การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย ในรายวิชา
วรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากการสังเกต กระบวนการ
สอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม คือ

- 1.1.1 ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ชวนให้ขงงสงสัย
- 1.1.2 ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือสถานการณ์นั้น
- 1.1.3 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแสวงหาความรู้
- 1.1.4 ให้ผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้
- 1.1.5 ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลข้อมูล นำเสนอและอภิปรายผล
- 1.1.6 ให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นที่ต้องการสืบเสาะหาคำตอบต่อไป

สามารถสรุปผลในรูปแบบของพรรณนาวิเคราะห์ได้ดังนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่การถูกกระตุ้นด้วยการตั้งคำถามของครูผู้สอนจาก
แนวคำถามท้าทายไขความรู้ เพื่อให้เกิดความสงสัยและต้องการหาคำตอบ จากนั้นนักศึกษาร่วมกันแสดงความคิดเห็น
ก่อนที่จะวางแผนช่วยกันในการหาคำตอบและแสวงหาความรู้ โดยศึกษาเพิ่มเติมจากไขความรู้ที่ครูผู้สอนแจกให้
เมื่อได้แนวคำตอบแล้วจึงร่วมกันวิเคราะห์และอภิปราย พร้อมสรุปคำตอบที่ได้จากการร่วมกันแสวงหาความรู้

1.2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย ในรายวิชา
วรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากการสังเกต กระบวนการสอน
โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน
และหลังเรียน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบเรื่อง ประวัติการ
วิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักศึกษาที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอน
กระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนก่อนเรียน X1		คะแนนหลังเรียน X2		ผลต่าง D	
		คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
		20	100	20	100	20	100
1	นางสาวกฤษณา บุตรศรีภูมิ	12	60	16	80	4	20
2	นางสาวจิตณพัต โพธินาม	10	50	15	75	5	25
3	นางสาวจิตาภา กิ่งสำโรง	14	70	18	90	4	20
4	นางสาวจินตา วารี	12	60	18	90	6	30
5	นางสาวจุฬารักษ์ หนูนกระโทก	13	65	18	90	5	25
6	นางสาวชลธิชา บุรานันท์	11	55	16	80	5	25
7	นางสาวชัชฌุษา ศิริวัฒน์	12	60	17	85	5	25

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนก่อนเรียน X1		คะแนนหลังเรียน X2		ผลต่าง D	
		คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
		20	100	20	100	20	100
8	นางสาวณัฐวรา แซ่เต็ง	10	50	16	80	6	30
9	นางสาวทัศนีย์ ระโหวนอก	10	50	14	70	4	20
10	นางสาวนันทดา มณีกระโทก	11	55	18	90	7	35
11	นางสาวธัญวรรณ จันทร์พิทักษ์	8	40	14	70	6	30
12	นางสาวธัญพร ปานาลาด	10	50	16	80	6	30
13	นางสาวเบญจวรรณ ผลทิพย์	12	60	18	90	6	30
14	นางสาวเบญจวรรณ ราชตราชู	9	45	14	70	5	25
15	นางสาวเบญจพร หินโม	12	60	16	80	4	20
16	นางสาวรัชก กูจำนง	12	60	18	90	6	30
17	นางสาวสายชล แทวกระโทก	10	50	14	70	4	20
18	นางสาวสุจิรา ชัยปรีดา	11	55	16	80	5	25
19	นางสาวสุนิษา เหล่าบุรี	12	60	18	90	6	30
20	นางสาวสุภาวณาด อุดชา	12	60	17	85	5	25
21	นางสาวอภิรญา ฐานวิสัย	10	50	15	75	5	25
22	นางสาวอัญธิกา น้อยลา	9	45	15	75	6	30
23	นายกิตติพิสิฐ เพ็งสูงเนิน	10	50	15	75	5	25
24	นายกิตติมศักดิ์ สุภารัตน์	11	55	18	90	7	35
25	นายธนากร ปะดีคำ	11	55	17	85	6	30
26	นายธีรพงศ์ สายทรัพย์	10	50	15	75	5	25
27	นายพีรพล ชำนาญกุล	13	65	18	90	5	25
28	นางสาวจิววรรณ เชื้อนงูเหลือม	10	50	15	75	5	25
29	นางสาวชุติมา ชิดกระโทก	11	55	15	75	4	20
	เฉลี่ย	10.97	54.83	16.21	81.03	5.24	26.21

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ของนักศึกษาจำนวน 29 คน สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100 โดยคะแนนทดสอบหลังเรียนของนักศึกษาสูงขึ้นเฉลี่ย 16.21 คิดเป็นร้อยละ 81.03

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย ที่สอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยาย สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทำแบบทดสอบเรื่อง ประวัติการ
วิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักศึกษาที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอน
แบบบรรยาย

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนก่อนเรียน X1		คะแนนหลังเรียน X2		ผลต่าง D	
		คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ100
		20	100	20	100	20	
1	นางสาวกรรวิรินทร์ เก่าพิมาย	12	60	17	85	5	25
2	นางสาวจิราภรณ์ พวงสันเทียะ	11	55	14	70	3	15
3	นางสาวจุฑามาศ การเพียร	14	70	17	85	3	15
4	นางสาวชลิตา มุ่งฝากกลาง	10	50	14	70	4	20
5	นางสาวเต็มสิริ ศิลปะ	9	50	14	70	5	25
6	นางสาวธีรดา ไกรสุวรรณ	9	45	10	50	1	5
7	นางสาวนริศรา ดอกสันเทียะ	15	75	18	91	3	17
8	นางสาวนัตยา สิมกันยา	10	50	12	60	2	10
9	นางสาวนิลาวัลย์ ประจิดร	10	50	14	70	4	20
10	นางสาวนุสบา ขุยชัยภูมิ	14	70	18	91	4	22
11	นางสาวบุษบา กุลพิมาย	10	50	14	70	4	20
12	นางสาวปัทมาวดี เลิศสันเทียะ	11	55	16	80	5	25
13	นางสาวพรหมพิลาส เป็นพันธกุล	7	35	9	45	2	10
14	นางสาวเพ็ญญา ตรวจมรรคา	11	55	16	80	5	25
15	นางสาววรรณิศา มูลมณี	13	65	16	82	3	17
16	นางสาววรารัตน์ ไชยสงค์	10	50	11	55	1	5
17	นางสาวศรินวล นานา	8	40	14	70	6	30
18	นางสาวศศิธร แป้งนวล	9	45	10	50	1	5
19	นางสาวสิมารัตน์ กอเผือกกลาง	10	50	12	60	2	10
20	นางสาวสุนิสา ภูมิคอนสาร	15	75	16	80	1	5
21	นายันทวัฒน์ แก้วประสงค์	10	50	14	70	4	20
22	นายฤทธิเกียรติ แก้วศรี	9	45	12	60	3	15
23	นายวุฒินันท์ ภูมิไธสง	9	45	12	60	3	15
24	นางสาวจිරินันท์ ทองกลาง	12	60	15	75	3	15
25	นางสาวอาภา เวहन	11	55	16	80	5	25
26	นางสาวชารินา คุ้มพรม	10	50	16	80	6	30
27	นางสาวณัชชา แสงรัตน์พงษ์	11	55	16	80	5	25
28	นางสาวณัฐริดา เกาะโค้ง	13	65	16	80	3	15
29	นางสาวณัฐภรณ์ ประเสริฐยิ่ง	13	65	15	75	2	10

ที่	ชื่อ-สกุล	คะแนนก่อนเรียน X1		คะแนนหลังเรียน X2		ผลต่าง D	
		คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ100
		20	100	20	100	20	
30	นางสาวธิดิญา นกสามเมือง	10	50	14	70	4	20
31	นางสาวนริศรา แก้วดอนรี	12	60	16	82	4	22
32	นางสาวนิภาพร กลางพิมาย	8	40	12	60	4	20
33	นางสาวเบญญา เรือนอินทร์	13	65	17	85	4	20
34	นางสาววรรณนิภา ก้านค่างพลู	12	60	16	80	4	20
35	นางสาวสุพรรณษา เพ็ลยสูงเนิน	11	55	15	75	4	20
36	นางสาวอรทัย เหมือนจันทัก	10	50	15	77	5	27
37	นางสาวอักษรไทย สิงหวิสัย	10	50	14	70	4	20
38	นายอนุวัฒน์ เพชรกระโทก	9	45	14	70	5	25
39	นายอิสรพงษ์ คำฟู	8	40	12	60	4	20
	เฉลี่ย	10.74	53.85	14.33	71.87	3.59	18.21

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยายของนักศึกษาจำนวน 39 คน สูงขึ้นเฉลี่ย 14.33 คิดเป็นร้อยละ 71.87

จากตารางคะแนนข้างต้น สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง ประวัติการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย ที่สอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม และการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยาย

กลุ่ม	ค่า X2 (เฉลี่ย)
การเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม	81.03
การเรียนการสอนแบบบรรยาย	71.87
ค่าความต่าง	9.16

จากตารางที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่เรียนโดยใช้การเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่ใช้การเรียนการสอนแบบบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 9.16

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ในรายวิชาการธรรมวิจารณ์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100 โดยคะแนนหลังเรียนของนักศึกษาที่สูงขึ้นสูงขึ้นไปเฉลี่ย 16.21 คิดเป็นร้อยละ 81.03 ซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่ใช้การเรียนการสอนแบบบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 9.16 จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ถือว่าสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการคิด การสืบสอบแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ที่ตนเองทำได้นักศึกษาจึงมีพัฒนาการในการคิดวิเคราะห์มากขึ้นในการทำแบบทดสอบ ดังที่ ครุณัฐญา (ออนไลน์ : 2556) ได้กล่าวถึงข้อดีของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ว่าการเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบ และแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม นับว่าเป็นการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พัฒนาความคิดอย่างเต็มที่ โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนมีความอยากรู้และแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกความคิด ฝึกการกระทำ ทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการจัดการระบบความคิดและวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทำให้ความรู้อยู่คงทน และถ่ายโยงการเรียนรู้ได้ กล่าวคือทำให้จดจำเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ตนแสวงหาได้นาน และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือนำเสนอหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ครุณัฐญา. (2556). รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/naranya2010/2-2> [29 ธันวาคม 2560]
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2541). ประวัติวรรณคดีวิจารณ์ไทย พ.ศ. 2325-2525. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- ดวงเดือน เทพนวล. (2557). การพัฒนาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงมน จิตรจันทน์. (2556). วรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น.
- ทศนา เขมมณี. (2542). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2553). หนังสือศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : ด้านสุนทรศาสตร์การพิมพ์.
- นัทธ์หทัย ปัญเจริญ. (2554). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เทคนิควิธีการสอนโดยการลงมือปฏิบัติ. วิจัยการเรียนการสอน วิทยาลัยเทคโนโลยีศรีธนาพาณิชย์การ เชียงใหม่.
- นิลมณี พิทักษ์ และคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิด กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข. (2548). การเรียนรู้ที่เน้นสมอง : เทคนิคบูรณาการสมองครบส่วนและพหุปัญญา. กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.
- เปลื้อง ณ นคร. (2506). ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- เยาวพา เดชะคุปต์. (2550). การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาในบริบทของสังคมไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://vongsasunt.multiply.com/journal/item/18/18> [14 กรกฎาคม 2560]
- วัฒนาพร ระวังทุกข์. (2542). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คอมพิวเตอร์กราฟฟิค.
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย. กรมสามัญศึกษา. (2537). รายงานการวิจัยการสร้างรายวิชาการคิดเป็น. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถิตย์ ประसार. (2545). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ระหว่างการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบปกติ เรื่อง ปัญหาการสู้รบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มัธยมศึกษาปีที่ 2. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.ssk.ac.th/modules.php?op=modload&name=Sections&file=index&req=viewarticle&artid=176&page=1> [14 มกราคม 2560]
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สมลักษณ์ เทศประสิทธิ์. (2553). การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/khunkrunong/n1-1> [14 มกราคม 2560]

การวิเคราะห์บริบทชุมชนด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ในตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย
และตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

THE COMMUNITY CONTEXT ANALYSIS USING SPATIAL DATA IN TAMBON KRABUENG YAI
AMPHOE PIMAY AND TAMBON HINDAD AMPHOE HUAI THALAENG NAKHON RATCHASIMA
PROVINCE

สรโรชนี แก้วธานี

Sarochinee Kaewthani

อาจารย์หลักสูตรภูมิสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ เพื่อวิเคราะห์บริบทชุมชนด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ในเขตตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย และตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาสำหรับสนับสนุนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ที่สร้างขึ้นจำนวน 20 ชั้นข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ระดับศักยภาพของชุมชนในด้านทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ คุณค่าคุณประโยชน์มนุษย์ และคุณค่าคุณภาพชีวิต จากปัจจัยทั้งสิ้น 18 ปัจจัยด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพรวมของพื้นที่ตำบลกระเบื้องใหญ่มีระดับศักยภาพเชิงพื้นที่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 41.76 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ ระดับศักยภาพปานกลาง ร้อยละ 44.64 และระดับศักยภาพต่ำ ร้อยละ 13.61 ตามลำดับ ศักยภาพโดยรวมของพื้นที่ตำบลหินดาด พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหินดาดมีระดับศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 40.81 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือระดับศักยภาพระดับปานกลาง ร้อยละ 37.24 และระดับศักยภาพสูงร้อยละ 21.95 ตามลำดับ

คำสำคัญ : บริบทชุมชน, ข้อมูลเชิงพื้นที่, ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, จังหวัดนครราชสีมา

ABSTRACT

The objectives of this research to context analysis of Tambon Krabueng Yai Amphoe Pimay and Tambon Hindad Amphoe Huytalang Nakhon Ratchasima using spatial data and create thematic mapping for support physical planning. The data collection process is led by community participation, in addition, to create 20 layers in spatial database. Established for community evaluation of 18 factors in 4 main context, Physical Resource, Biological Resource, Human Use Value and Quality of life. The results from this study also revealed that. 1) The potentiality of Tambon Krabueng Yai was highly 41.76 percent, moderately 44.64 percent and lowly 13.61 percent. 2) The potentiality of Tambon Hindad was lowly 40.81 percent, moderately 37.24 percent and highly 21.95 percent.

Keywords : Community context, Spatial data, GIS, Nakhon Ratchasima Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนก็คือการเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน รู้จักสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ในอดีตการเข้าใจสภาพต่างๆ เหล่านี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชาวบ้านหรือนักพัฒนาได้ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนนั้นมาก่อน แต่ก็เป็นเพียงความเข้าใจในขอบเขตกว้างๆ หรือรู้ว่าเป็นปัญหาแต่ไม่เคยตระหนัก หรืออาจรู้เรื่องดีเป็นบางด้านไม่เพียงพอที่จะวางแผนหรือกำหนดโครงการพัฒนาชุมชนได้อย่างละเอียดชัดเจน (ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. 2554)

การศึกษาชุมชนเป็นการศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับชุมชนได้อย่างเป็นระบบว่า ชุมชนนั้นมีสภาพโดยรวมเป็นอย่างไร มีเงื่อนไขทางด้านสิ่งแวดล้อม รูปแบบการผลิต หรือทำมาหากิน มีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างไร องค์กรชาวบ้านมีอย่างไร มีเงื่อนไขทางด้านสิ่งแวดล้อม รูปแบบการผลิต หรือการทำมาหากิน มีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนอย่างไร ชุมชนมีองค์ความรู้ที่ได้สะสมมาอย่างไร มีวิธีการ มีศักยภาพอย่างไรในการแก้ปัญหา และมีปัจจัยอะไรที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและรูปแบบความสัมพันธ์ ข้อมูลเหล่านี้ ถ้าสามารถเก็บรวบรวมก็นำมาซึ่งความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง (ชยันต์ วรรณระภูติ. 2536)

ในการสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่สำหรับการบริหารจัดการโดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด การนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geo-informatics) ซึ่งเป็นกระบวนการ ทางเทคนิคหรือวิชาการสมัยใหม่ที่นำคอมพิวเตอร์มาใช้รวบรวม จัดเก็บ และการจัดการเชิงพื้นที่ ซึ่งสามารถระบุ ถึงตำแหน่งหรือสถานที่ในภาคพื้นดินได้อย่างถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง มาประยุกต์ใช้เพื่อจัดทำระบบฐาน ข้อมูลบริบทชุมชนทางด้านทรัพยากร (Resource Mapping) ตลอดจน วิถีชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการ ของคนในชุมชน (Skill Mapping) ล้วนมีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวางแผน และการตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์บริบทชุมชนด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ในเขตตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย และตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาสำหรับสนับสนุนการวางแผนพัฒนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในเขตตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย และตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์บริบทชุมชนด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ในเขตตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย และตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาสำหรับสนับสนุนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา

ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของที่ว่าอำเภอพิมาย มีเนื้อที่ประมาณ 71.60 ตารางกิโลเมตร หรือ 44,750 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีความสูงระหว่าง 151-159 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางมีอาณาเขตรอบคลุม 11 หมู่บ้าน จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนทั้งสิ้น 6,321 คน เป็นประชากรหญิง 3,228 คนและประชากรชาย 3,093 คน ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาเนื้อที่ประมาณ 74 ตารางกิโลเมตรหรือพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 46,250 ไร่ ประกอบไปด้วยหมู่บ้านทั้งสิ้น 14 หมู่บ้าน จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,555 คน แยกเป็น ชาย 3,848 คน หญิง 3,707 คน

2. การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลเชิงพื้นที่ และข้อมูลเชิงบรรยาย มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดชั้นข้อมูลประกอบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่

ชุดข้อมูล	ชั้นข้อมูล	แหล่งที่มาของข้อมูล
รัฐกิจ	ขอบเขตตำบลกระเบื้องใหญ่	กรมแผนที่ทหาร
	ขอบเขตหมู่บ้าน	โครงการ GIS Korat
	ตำแหน่งหมู่บ้าน	กรมแผนที่ทหาร
ภาพถ่าย	ภูมิประเทศ	กรมแผนที่ทหาร
	ลักษณะทางธรณีวิทยา	กรมทรัพยากรธรณี
	ชุดดิน	ศูนย์สารสนเทศ กรมพัฒนาที่ดิน
	แหล่งน้ำผิวดิน	โครงการ GIS Korat
	ทรัพยากรแร่	กรมทรัพยากรธรณี
สาธารณูปโภค/ สาธารณูปการ	สถานบริการสุขภาพ	โครงการ GIS Korat
	สถานศึกษา	โครงการ GIS Korat
	ศาสนสถาน	โครงการ GIS Korat
	ระบบคมนาคมขนส่ง	โครงการ GIS Korat
	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	โครงการ GIS Korat
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดินปี 2543	ศูนย์สารสนเทศ กรมพัฒนาที่ดิน
	การใช้ประโยชน์ที่ดินปี 2554	ศูนย์สารสนเทศ กรมพัฒนาที่ดิน
ภัยพิบัติ	พื้นที่น้ำท่วม	โครงการ GIS Korat
	พื้นที่ภัยแล้ง	โครงการ GIS Korat
	พื้นที่การแพร่กระจายดินเค็ม	โครงการ GIS Korat
โครงการพัฒนา	โครงการพัฒนา	แผนพัฒนา 3 ปี

3. การสำรวจข้อมูลบริบทชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการสำรวจข้อมูลในภาคสนาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทุติยภูมิและเก็บค่า พิกัดของแหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกับการใช้วิธีการสำรวจชุมชนในพื้นที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงพื้นที่ และการสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจข้อมูลบริบทชุมชนด้วยโดยใช้เครื่องมือคือแบบสำรวจข้อมูลชุมชน

4. การสร้างฐานข้อมูลเชิงพื้นที่

การจัดทำชั้นข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งสิ้น 18 ชั้นข้อมูลโดยรูปแบบข้อมูลภายในฐานข้อมูลชุดนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อการใช้งานที่หลากหลาย โดยจัดเก็บเป็นรูปแบบข้อมูลเชิงพื้นที่ในรูปแบบ ข้อมูล *.shp ที่สนับสนุนการใช้งานผ่านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ขั้นสูง (ArcMap, ArcView, QGIS)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ที่บริบทชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกบริบทชุมชนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ด้านได้แก่ บริบทในด้านทรัพยากรกายภาพ (Physical Resource) บริบทในด้านทรัพยากรชีวภาพ (Biological Resource) บริบทในด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ (Human Use Value) และบริบทในด้านคุณค่าคุณภาพชีวิต (Quality of life) จากนั้นทำการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ทั้ง 2 ตำบลในบริบททั้ง 4 ด้านที่กล่าวมา มีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 การจัดกลุ่มข้อมูลเชิงพื้นที่

ทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Classify) เชิงพื้นที่ที่ได้จากฐานข้อมูลที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปวิเคราะห์บริบทชุมชนทั้ง 4 ด้านโดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวทางในการจัดกลุ่มข้อมูลของ ฉัตรพงษ์ เฉยใส (ฉัตรพงษ์ เฉยใส, 2551) ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มแผนที่ศักยภาพให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นประเภทตำบล เพื่อนำไปใช้สนับสนุนการวางแผนพัฒนาพื้นที่ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายละเอียดชุดข้อมูลแผนที่ศักยภาพ

ชุดข้อมูล	ชื่อปัจจัย	รายละเอียด
ทรัพยากรกายภาพ (Physical Resource)	P1	ความลาดชัน
	P2	ลักษณะทางธรณีวิทยา
	P3	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	P4	แหล่งน้ำผิวดิน
	P5	ทรัพยากรแร่ธาตุ
ทรัพยากรชีวภาพ (Biological Resource)	B1	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ
	B2	พื้นที่ป่าสาธารณะ
คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ (Human Use Value)	H1	การใช้ประโยชน์ที่ดิน
	H2	พื้นที่เกษตรกรรม
	H3	การคมนาคมขนส่ง
	H4	น้ำเพื่อการอุปโภค/บริโภค
	H5	ไฟฟ้า
คุณค่าคุณภาพชีวิต (Quality of life)	Q1	การมีงานทำของประชากรในพื้นที่
	Q2	ที่ดินทำกิน
	Q3	สภาพสิ่งแวดล้อม
	Q4	ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน
	Q5	การบริการด้านการศึกษา
	Q6	การบริการด้านสุขภาพ

4.2. การให้คะแนนศักยภาพของพื้นที่

ให้ค่าคะแนนศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละชั้นข้อมูลออกเป็น 3 ระดับจากการคำนวณโดยใช้วิธี Natural Breaks และในปัจจัยที่ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูล กชข.2 ค. จะให้คะแนนตามที่ กชข.2 ค. กำหนดดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง ศักยภาพต่ำหรือ มีปัญหาหนัก
- 2 คะแนน หมายถึง ศักยภาพปานกลาง หรือ มีปัญหาปานกลาง
- 3 คะแนน หมายถึง ศักยภาพสูง หรือ ไม่มีปัญหา

ตารางที่ 3 ค่าระดับคะแนนศักยภาพของพื้นที่

ความลาดชัน (P1)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ความลาดชัน	0-2 เปอร์เซ็นต์	3
	2-5 เปอร์เซ็นต์	2
	> 5 เปอร์เซ็นต์, พื้นที่อื่นๆ	1
ลักษณะทางธรณีวิทยา (P2)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
การกระจายของหินที่เป็นแหล่งแร่และวัสดุก่อสร้าง	ตะกอนหรือหินอื่นๆ	3
	หมวดหินโคกกรวด / หินอัคนีชนิดบะซอลต์ / หมวดหินพระวิหาร / ภูพาน (วัสดุก่อสร้าง)	2
	หมวดหินมหาสารคาม (เกลือหิน)	1
ความอุดมสมบูรณ์ของดิน (P3)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	สูง	3
	ปานกลาง-ปานกลางค่อนข้างต่ำ, ต่ำ-ค่อนข้างต่ำ	2
	ไม่สารสารถจำแนกได้	1
แหล่งน้ำผิวดิน (P4)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ความหนาแน่นของลำน้ำและแหล่งน้ำ	> 0.7 ตร.กม.	3
	400 – 300 ตร.กม.	2
	< 200 ตร.กม.	1
ทรัพยากรแร่ธาตุ (P5)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
การกระจายของทรัพยากรแร่ที่สามารถนำมาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมหรือใช้ในภาคเกษตรกรรม	แร่เหล็ก แร่ใยหิน แร่ทองแดง แร่เอมเมอรัล-ซิลลิมาไนต์	3
	เกลือหิน หินปูน หินอ่อน ดินเหนียวแดง แร่เหล็ก หินกาบ ทรายก่อสร้าง	2
	ไม่พบ/ไม่มีข้อมูล	1

พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ (B1)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ ของจังหวัดได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อย	> 0.7 ตร.กม.	3
	0.3 – 0.7 ตร.กม.	2
	< 0.3 ตร.กม.	1
พื้นที่ป่าสาธารณะ (B2)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
พื้นที่ป่าสาธารณะ	> 15 ไร่	3
	3 - 15 ไร่	2
	< 3ไร่, ไม่มีพื้นที่ป่าสาธารณะ	1
พื้นที่ชุมชน (H1)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
การใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับรองรับการขยายตัว ของชุมชน	> 3.50 ตร.กม.	3
	0.15 – 3.50 ตร.กม.	2
	< 0.15 ตร.กม.	1
พื้นที่เกษตรกรรม (H2)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
พื้นที่เกษตรกรรม	> 0.7 ตร.กม.	3
	0.3 – 0.7 ตร.กม.	2
	< 0.3 ตร.กม.	1
การคมนาคมขนส่ง (H3)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ระดับการพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งตาม การประเมินจากฐานข้อมูล กชช.2 ค.	มาก	3
	ปานกลาง	2
	น้อย	1
น้ำเพื่อการอุปโภค/บริโภค (H4)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ระดับการพัฒนาด้านน้ำเพื่อการอุปโภค/บริโภค ตามการประเมินจากฐานข้อมูล กชช.2 ค.	มาก	3
	ปานกลาง	2
	น้อย	1
ไฟฟ้า (H5)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ระดับการพัฒนาด้านไฟฟ้าตามการประเมิน จากฐานข้อมูล กชช.2 ค.	มาก	3
	ปานกลาง	2
	น้อย	1

การมีงานทำของประชากรในพื้นที่ (Q1)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
การมีงานทำของประชากรในพื้นที่ ตามการประเมินจากฐานข้อมูล กชช.2 ค.	มาก	3
	ปานกลาง	2
	น้อย	1
ที่ดินทำกิน (Q2)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ที่ดินทำกิน ตามการประเมินจากฐานข้อมูล กชช.2 ค.	มาก	3
	ปานกลาง	2
	น้อย	1
สภาพสิ่งแวดล้อม (Q3)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
สภาพสิ่งแวดล้อม ตามการประเมินจากฐานข้อมูล กชช.2 ค.	มาก	3
	ปานกลาง	2
	น้อย	1
ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน (Q4)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน	มาก	3
	ปานกลาง	2
	น้อย	1
การบริการด้านการศึกษา (Q5)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
พื้นที่ให้บริการด้านการศึกษา	< 500 เมตร	3
	500-2,000 เมตร	2
	> 2,000 เมตร	1
การบริการด้านสุขภาพ (Q6)		
ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา	ประเภทข้อมูล	ค่าคะแนน
พื้นที่ให้บริการด้านสุขภาพ	< 5,000 เมตร	3
	5,000-10,000 เมตร	2
	>10,000 เมตร	1

4.3 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

ทำการซ้อนทับข้อมูลในแต่ละกลุ่มปัจจัย โดยประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ร่วมกับหลักการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ (Potential Surface Analysis) และวิธีการซ้อนทับข้อมูล (Overlay analysis) ตามสมการดังนี้ (ประวิทย์ จันทรแฝง. 2553)

$$S = W_1 R_1 + W_2 R_2 + W_3 R_3 + \dots + W_n R_n$$

โดยที่ W = ค่าคะแนนความสำคัญของปัจจัยหลัก R = ค่าคะแนนของปัจจัยย่อย n = จำนวนปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่บริเวณชุมชน

1. ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย

ทรัพยากรทางกายภาพ (Physical Resource) พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลกระเบื้องใหญ่ มีระดับศักยภาพทรัพยากรทางกายภาพ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 77.20 รองลงมาคือ ระดับศักยภาพสูง ร้อยละ 12.33 และระดับศักยภาพต่ำ ร้อยละ 10.48 โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพทรัพยากรทางกายภาพสูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านโนนทอง ร้อยละ 8.52 รองลงมาคือบ้านจบก ร้อยละ 3.78 (ภาพที่ 1)

ทรัพยากรทางชีวภาพ (Biological Resource) พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลกระเบื้องใหญ่ มีระดับศักยภาพทรัพยากรทางชีวภาพในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 39.95 รองลงมาคือ ระดับศักยภาพสูง ร้อยละ 37.96 และระดับศักยภาพปานกลาง ร้อยละ 22.10 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพทรัพยากรทางชีวภาพสูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านเตย ร้อยละ 37.92 (ภาพที่ 2)

คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ (Human Use Value) พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลกระเบื้องใหญ่ มีระดับศักยภาพคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.53 รองลงมาคือ ระดับศักยภาพต่ำ ร้อยละ 23.54 และระดับศักยภาพสูง ร้อยละ 15.92 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์สูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านตาแย ร้อยละ 15.91 (ภาพที่ 3)

คุณค่าคุณภาพชีวิต (Quality of life) พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลกระเบื้องใหญ่ มีระดับศักยภาพคุณค่าคุณภาพชีวิต ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.41 รองลงมาคือ ระดับศักยภาพสูง ร้อยละ 26.20 และระดับศักยภาพต่ำ ร้อยละ 20.40 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพคุณค่าคุณภาพชีวิตสูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านตาแย ร้อยละ 12.62 รองลงมา คือบ้านเตย ร้อยละ 7.52 และบ้านโนนเสว ร้อยละ 5.19 ตามลำดับ (ภาพที่ 4)

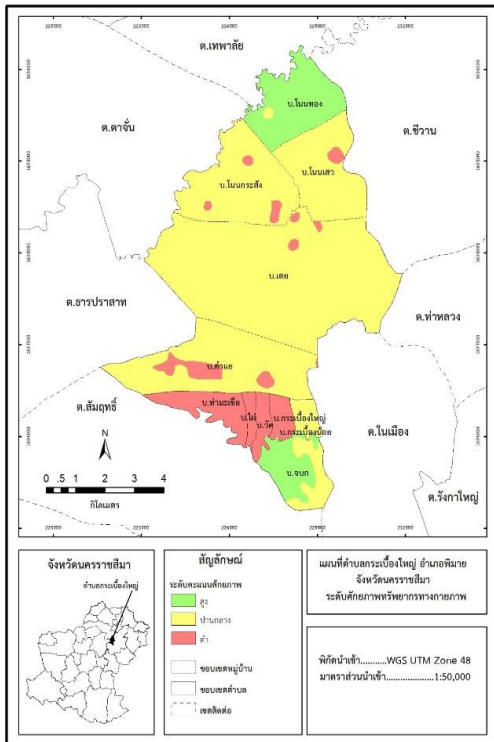
2. ตำบลหินดาด อำเภอ ห้วยแถลง

ทรัพยากรทางกายภาพ พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหินดาด มีระดับศักยภาพทรัพยากรทางกายภาพ อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 43.49 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ ระดับศักยภาพปานกลาง ร้อยละ 38.90 และระดับศักยภาพสูง ร้อยละ 17.61 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพทรัพยากรทางกายภาพสูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือบ้านเมืองเพชร ร้อยละ 4.14 รองลงมาคือบ้านสะพานทอง ร้อยละ 2.20 และบ้านหนองม่วง ร้อยละ 1.88 ตามลำดับ (ภาพที่ 5)

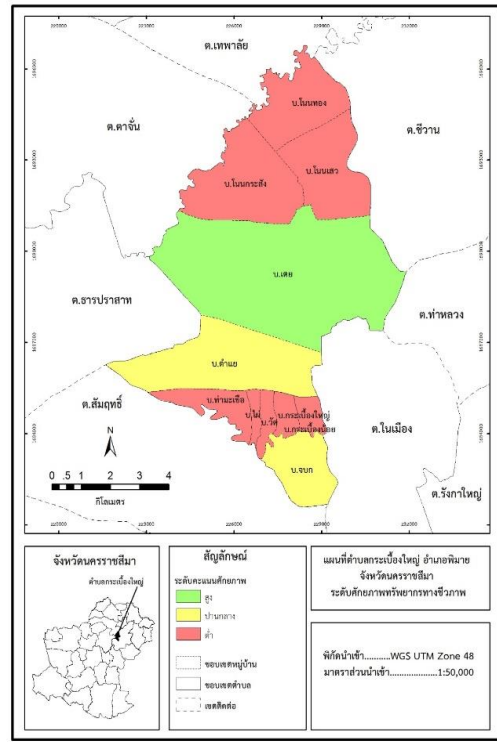
ทรัพยากรทางชีวภาพ พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหินดาด มีระดับศักยภาพทรัพยากรทางชีวภาพสูง คิดเป็นร้อยละ 56.09 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ ระดับศักยภาพต่ำ ร้อยละ 33.11 และระดับศักยภาพปานกลางร้อยละ 10.81 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพทางชีวภาพสูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านหลุมดิน ร้อยละ 8.95 รองลงมาคือบ้านเมืองเพชร ร้อยละ 3.25 และบ้านหัวสะพาน ร้อยละ 4.32 ตามลำดับ (ภาพที่ 6)

คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหินดาด มีระดับศักยภาพคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อยู่ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.12 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ ระดับศักยภาพปานกลาง ร้อยละ 38.26 และระดับศักยภาพต่ำ ร้อยละ 17.60 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์สูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านเมืองเพชร ร้อยละ 10.74 รองลงมาคือบ้าน ตะคร้อเหนือร้อยละ 7.88 และบ้านหินดาด ร้อยละ 7.05 ตามลำดับ (ภาพที่ 7)

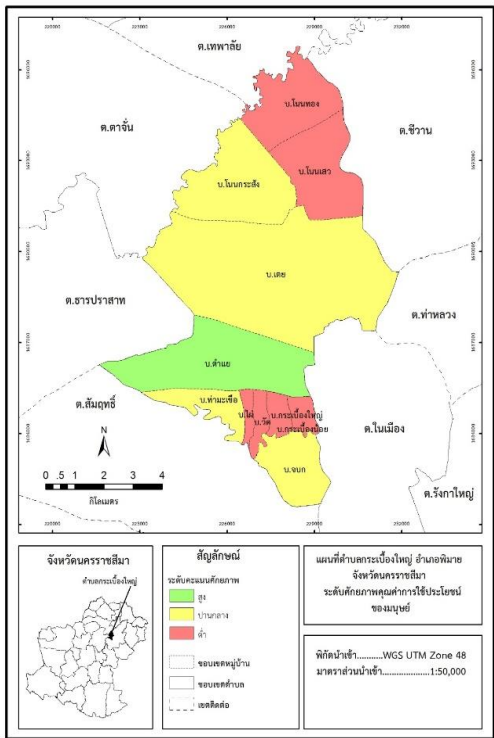
คุณค่าคุณภาพชีวิต พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหินดาด มีระดับศักยภาพคุณค่าคุณภาพชีวิตสูง คิดเป็นร้อยละ 43.90 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ ระดับศักยภาพปานกลาง ร้อยละ 38.48 และระดับศักยภาพต่ำร้อยละ 17.62 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านในพื้นที่ระดับศักยภาพคุณค่าคุณภาพชีวิตสูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านเมืองเพชร ร้อยละ 10.75 รองลงมาคือบ้าน ตะคร้อเหนือร้อยละ 7.88 และบ้านหินดาดและบ้านหัวสะพาน ร้อยละ 6.00 ตามลำดับ (ภาพที่ 8)

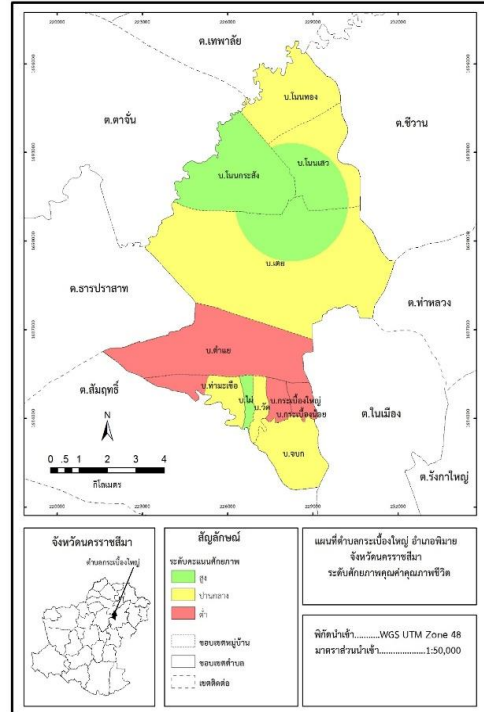
ภาพที่ 1 แผนที่ตำบลกระเบื้องใหญ่แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางกายภาพ

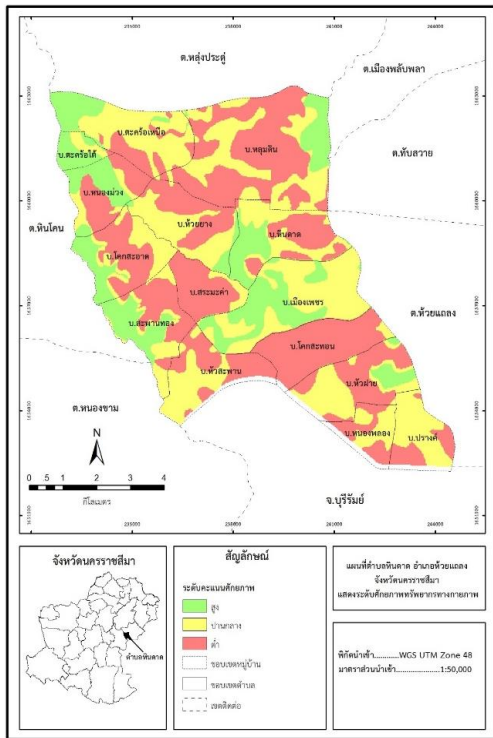
ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลกระเบื้องใหญ่แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางชีวภาพ

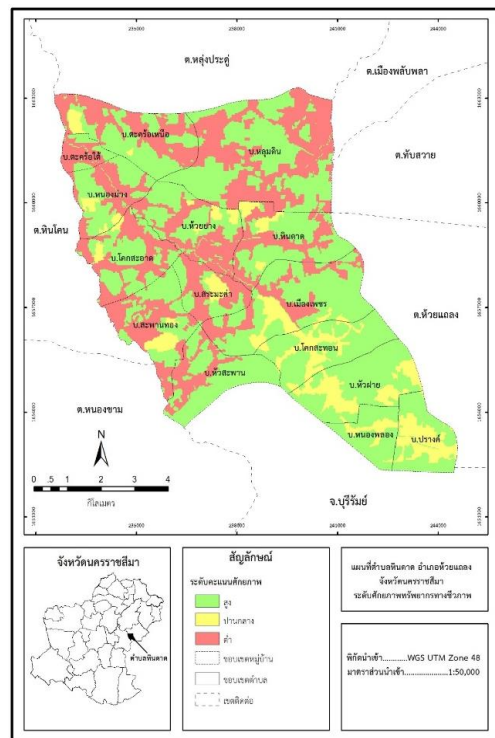
ภาพที่ 3 แผนที่ตำบลกระเบื้องใหญ่แสดงระดับศักยภาพคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

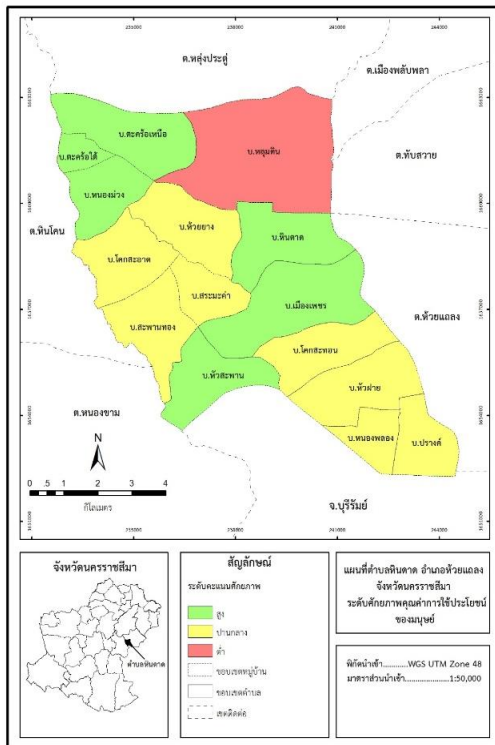
ภาพที่ 4 แผนที่ตำบลกระเบื้องใหญ่แสดงระดับศักยภาพคุณค่าคุณภาพชีวิต

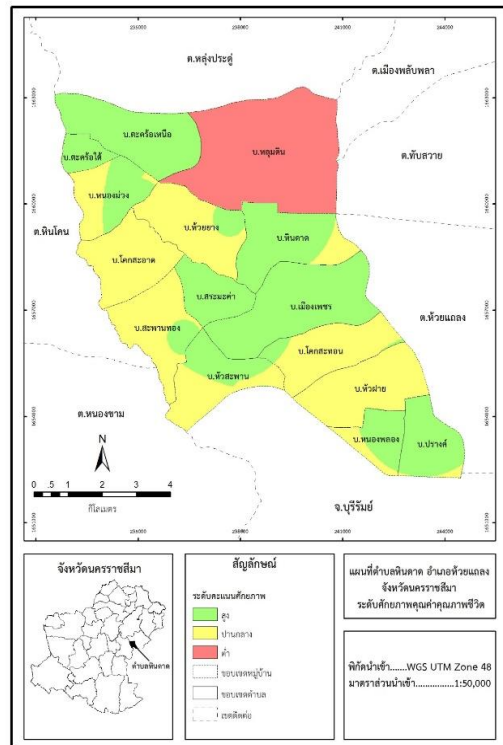
ภาพที่ 5 แผนที่ตำบลหินดาดแสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางกายภาพ

ภาพที่ 6 แผนที่ตำบลหินดาดแสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางชีวภาพ

ภาพที่ 7 แผนที่ตำบลหินดาดแสดงระดับคุณภาพคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

ภาพที่ 8 แผนที่ตำบลหินดาดแสดงระดับคุณภาพคุณค่าคุณภาพชีวิต

สรุป

ศักยภาพโดยรวมของพื้นที่ตำบลกระเบื้องใหญ่ มีระดับศักยภาพเชิงพื้นที่ ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 41.76 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ ระดับศักยภาพปานกลาง ร้อยละ 44.64 และระดับศักยภาพต่ำ ร้อยละ 13.61 ตามลำดับ ศักยภาพโดยรวมของพื้นที่ตำบลหินลาด พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหินลาด มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 40.81 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ ระดับศักยภาพระดับปานกลาง ร้อยละ 37.24 และระดับศักยภาพสูงร้อยละ 21.95 ตามลำดับ โดยหมู่บ้านที่พื้นที่ระดับศักยภาพสูง เป็นอันดับที่หนึ่ง คือ บ้านเมืองเพชร ร้อยละ 5.98 รองลงมาคือบ้านตะคร้อเหนือร้อยละ 4.48 และบ้านหินลาด ร้อยละ 3.69 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิเคราะห์บริบทชุมชนเพื่อการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพของพื้นที่นั้น เป็นกรณีวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวางแผนพัฒนาตามศักยภาพด้านต่างๆของพื้นที่ การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์สร้างฐานข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้สามารถนำเสนอข้อมูลได้ทั้งในรูปแบบแผนที่และข้อมูลสถิติ ดังที่ พาติละห์ สะอะและคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านและการกระจายตัวของพื้นที่การทำประมงโดยประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) บริเวณหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ส่วนหนึ่งของการศึกษา คือ ศึกษาแนวทางและรูปแบบการเสริมสร้างการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้เครื่องมือ ประมงพื้นบ้านและการกระจายตัวของพื้นที่การทำประมงโดยประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ในมิติด้านการพัฒนา คือ เกิดการสร้างความรู้ และนำความรู้ที่ผลิตผ่านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เป็นสื่อแนะนำข้อมูลด้านทรัพยากรประมงพื้นบ้านของชุมชนในรูปแบบแผนที่ อันจะนำไปสู่การร่วมกัน จัดการความรู้และการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนภายในชุมชนต่อไป ดังเช่น ในการศึกษาครั้งนี้ได้สร้างชั้นข้อมูลจำนวน 18 ชั้นข้อมูลในบริบทชุมชน 4 ด้านได้แก่ ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ด้านทรัพยากรทางชีวภาพ ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และด้านคุณค่าคุณภาพชีวิต ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้สามารถแสดงให้เห็นบริบทชุมชนและฐานทรัพยากรในพื้นที่ รวมทั้งผลจากการใช้ทรัพยากรที่นำไปสู่คุณค่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ที่แสดงผลให้เห็นได้อย่างชัดเจนในรูปแบบข้อเสนอเทศเชิงพื้นที่ กล่าวคือกรณีวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่นั้นมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ในด้านทรัพยากรกายภาพ และทรัพยากรชีวภาพ พื้นที่ที่มีระดับศักยภาพสูงนั้นถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของพื้นที่ในการส่งเสริมศักยภาพเพื่อการพัฒนาจากฐานทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ส่วนพื้นที่ที่มีระดับศักยภาพต่ำ ถือว่าเป็นจุดอ่อนของพื้นที่ที่ควรวางแผนในการแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงคุณภาพของทรัพยากร เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน หรือทรัพยากรน้ำในพื้นที่
2. ในด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณค่าคุณภาพชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยและโครงสร้างพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชากร ซึ่งสัมพันธ์กับบริบทในด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน พื้นที่ที่มีระดับศักยภาพต่ำ เป็นพื้นที่ที่ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในพัฒนา แก้ไขปัญหา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรในพื้นที่ให้ดีขึ้น โดยสามารถกำหนดลำดับเวลาในการวางแผนพัฒนาจากพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ เป็นลำดับแรก
3. แผนที่ต่างๆที่ได้จากฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ระดับตำบลรวมถึงแผนที่ระดับศักยภาพของพื้นที่สามารถนำไปใช้ป็นสื่อพื้นฐานที่อธิบายถึงบริบทชุมชนในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2541). การวิเคราะห์เชิงพื้นที่ (Spatial analysis). ม.ป.ท.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : สภาคทอริกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา นาคสกุล. (2556). บริบท-บริบท. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=67>. [9 มีนาคม 2558].
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรพงษ์ เฉยไสย. (2551). การจัดทำและประยุกต์ใช้สมุดแผนที่เพื่อการวางแผนพัฒนาการศึกษาตำบลไค้หมู่บ้านอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการศึกษานิเทศะ ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยนต์ วรรณะภูติ. (2536). “การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย.” คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์. (2546). เศรษฐกิจและสวัสดิการชุมชน: การบริหารที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ณรงค์ สุขขวัญ. (2555). วิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลตำบลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาเชิงพื้นที่ใน 5 จังหวัดภาคใต้ : กรณีศึกษา จังหวัดสงขลา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ธนพรรณ ธาณี. (2540). การศึกษาชุมชน. ขอนแก่น : ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระภัทธา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). ชุมชนศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฟาติละห์ สะอะและคณะ. (2557). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านและการกระจายตัวของพื้นที่การทำประมงโดยประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) บริเวณหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

การศึกษาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3

โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ

A STUDY OF LANGUAGE ABILITY AND SOCIAL BEHAVIOR FOR STUDENT IN KINDERGARTEN 3 BY PROJECT APPROACH

นิชา ขอสริมกลาง¹

Nicha Khosremklang¹

กาญจนา ท่อแก้ว¹ และ ชยพล ธงภักดี²

Kanchana Tawkaew¹ and Chayapon Tongpakdee²

¹นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹อาจารย์ ดร. (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านบะใหญ่ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ จำนวน 15 แผน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความสามารถด้านภาษา และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม สถิติที่ใช้ในการหาข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที(t-test)

ผลวิจัย พบว่า 1) นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีความสามารถด้านภาษาหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.54 คิดเป็นร้อยละ 96.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.27 สูงกว่า ก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20.15 คิดเป็นร้อยละ 86.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.84 และความก้าวหน้ามีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.23 คิดเป็นร้อยละ 10.70 2) นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีความสามารถด้านภาษาหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 18.23 คิดเป็นร้อยละ 75.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.05 ก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการมีค่าคะแนนเฉลี่ย 9.31 คิดเป็นร้อยละ 38.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 20.52 และความก้าวหน้ามีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.92 คิดเป็นร้อยละ 37.24 และ 4) นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ, ความสามารถด้านภาษา, พฤติกรรมทางสังคม

ABSTRACT

The research aimed to study Kindergarten 3 students' language ability and social behavior for kindergarten 3 student Project Approach and to compare language ability and social behavior before and after the implementation of Project Approach. Research samples were 13

kindergarten 3 students' from Bayai Scool in Wang Num Khiao District, Nakhonn Ratchasima Province in the first semester of the academic year 2017. Research tools 15 Project Approach lesson plans for the “Tree transformation and Explore the trees” Data-collection tools were a 23 – itemed test on language ability and social behavior Statistic used for data analysis were mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The finding results showed that 1) Relating the student in kindergarten 3 of language ability after the implementation of Project Approach, the average post-test scores were 22.54, 96.99 percent. The standard deviation after the implementation of Project Approach was 3.27. before the implementation of Project Approach, the average post-test scores were 20.15, 86.29 percent. The standard deviation was 5.84 and the average post-test scores of the prepress were 2.23, 10.70 percent. 2) Student in kindergarten 3 of language ability after the implementation of Project Approach, were higher then before with the statistical significance at the .05 level. 3) The average post-test scores of Kindergarten 3 students' social behavior after the implementation of Project Approach were 18.23, 75.96 the standard deviation was 7.05. The average post-test scores before the implementation of Project Approach were 9.31, 38.87. The standard deviation was 20.52. and the average scores of the progress were 8.92, 37.24 and 4) The Kindergarten 3 students' social behavior after the implementation of Project Approach were higher than before with the statistical significance at the .05 level.

Keywords : Project Approach, language ability, social behavior

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมในทุกด้านการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานของชีวิตเพราะการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้าต้องได้รับการปูพื้นฐานที่ดีมาตั้งแต่เด็กปฐมวัย ในช่วง 6 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงที่เด็กพัฒนาในทุกด้านอย่างรวดเร็วมากประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสังคมและสติปัญญา (สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ 2545 : 62)

การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้ภาษาและสังคมของครุณั้นมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อจุดมุ่งหมายในการเขียนจะช่วยให้เด็กตระหนักว่าการเขียนเป็นกระบวนการธรรมชาติในการติดต่อสื่อสาร ครูจะช่วยให้เด็กที่ทำอะไรไม่ได้จริงๆ จะกระตุ้นให้เด็กมีความกล้าที่จะอ่านเขียน แม้รู้ว่าจะไม่สามารถเขียนได้ถูกต้องเหมือนผู้ใหญ่ เพราะครุเน้นความสำคัญของความหมายมากกว่าความถูกต้องของตัวสะกด (บันลือ พฤกษ์วัน, 2543: 1) ภาษาจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยทักษะการฟัง การพูด ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอ่านและการเขียน ดังนั้นการพัฒนาภาษาควรเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัยเพราะเด็กในวัย 2-7 ปี เป็นวัยที่พัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงามอย่างรวดเร็ว (กุลยา ตันตผลาชีวะ, 2551: 136) เด็กเรียนรู้ภาษาตามลำดับขั้นพัฒนาการ เริ่มจากความคุ้นเคยจากการได้ยิน ได้ฟัง การพูดคุยสนทนา ทำให้พัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงาม เด็กเริ่มเรียนจากภาษาง่ายๆ เรียนรู้การใช้คำศัพท์ด้วยการใช้ประโยคครูสอนภาษาคนแรกของเด็กคือพ่อแม่ เสียงแรกที่เด็กได้ยินได้ฟังคือ เสียงจากพ่อแม่การโต้ตอบของพ่อแม่ทำให้เด็กเรียนรู้ภาษา การพูดและสนทนากับเด็กคือการสร้างเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กปฐมวัย

การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้เพราะประสบการณ์และการได้รับการถ่ายทอดทัศนคติทางจิตใจและสังคมที่ดีในช่วงแรกของชีวิตจะมีอิทธิพลและเป็นผลสืบเนื่องต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมต่อไปในวันข้างหน้า(ดวงเดือน ศาสตราจารย์. 2546 : 9) ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ ยูซูป (2546 : 3) ได้กล่าวว่า เด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการและพฤติกรรมทางสังคมเป็นแบบแผนตามลำดับขั้นตอนและมีความสำคัญต่อการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมทางสังคมจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยเริ่มจากครอบครัวต้องเข้าใจ อบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความอบอุ่น ซึ่งแนวทางปฏิบัติอย่างถูกต้องส่วนสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือหาทางแก้ปัญหา หากสาเหตุของปัญหาทางพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดลงและหาเทคนิควิธีการต่างๆ ในการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจที่เด็กอยากเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งการพัฒนาทุกด้านอย่างสมดุลนั้น ต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เพราะเป็นวัยที่ร่างกายและสมองของเด็กกำลังเจริญเติบโต เด็กต้องการความรักความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กวัยนี้มีโอกาสเรียนรู้บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามศักยภาพในบริบทสังคมวัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กได้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 5)

เด็กในวัย 3-6 ปี เป็นวัยที่เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และจากสิ่งต่างๆ รอบตัว เด็กวัยนี้ชอบเล่นเป็นกลุ่มมากกว่าเล่นคนเดียว ต้องการตัวแบบด้านสังคมและจริยธรรม เลือกเพื่อนของตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ รู้จักการให้และการรับ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างมีความสุขในอนาคต สิริมา ภิญญโณ นันตพงษ์ (2545 : 92) ดังนั้นประสบการณ์ที่จัดควรเปิดกว้างให้เด็กทำกิจกรรมอย่างมีความสุขสนุกสนานเพราะกระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉพาะตัว ต้องอาศัยประสบการณ์ตรงผ่านการรับรู้ของประสาทสัมผัสต่างๆ และต้องคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก การส่งเสริมกระตุ้นให้กำลังใจให้เด็กได้ใช้ความสามารถของตนในการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ตนพอใจอย่างเต็มที่จะสามารถช่วยพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 22-23)

ผลการประเมินพัฒนาการระดับปฐมวัย ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนบ้านบะใหญ่ ซึ่งพัฒนาการ ด้านสติปัญญาคือความสามารถด้านภาษา การฟัง พูด ได้คะแนนร้อยละ 55.00 และพฤติกรรมทางสังคมได้คะแนนร้อยละ 58.00 ซึ่ง (โรงเรียนบ้านบะใหญ่ : 2559)อยู่ในเกณฑ์พอใช้ สังเกตจากผลการประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาพบว่านักเรียนยังขาดทักษะด้านความสามารถด้านการฟัง คือการปฏิบัติตามคำสั่ง การบอกชื่อสิ่งต่างๆ และการเล่าเรื่องราว และพฤติกรรมทางสังคมด้านการให้ความช่วยเหลือ การยอมรับ และการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของ พบว่า ครูผู้สอนยังขาดเทคนิควิธีสอนที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ยังขาดสื่อการเรียนรู้ เน้นการบรรยาย ขาดการกระตุ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสามารถด้านภาษา และพฤติกรรมทางสังคม การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงาน เป็นวิธีที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงานเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งเชื่อว่าสามารถพัฒนาเด็กได้ในหลายๆด้าน ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษากระบวนการด้วยตนเอง เป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการวางแผนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการเล่าเรื่องราวจากกิจกรรม มีการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นจากการทำกิจกรรมโดยการทำใบงานเช่น วาดภาพ ในการหาวิธีการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงานยังเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาให้เด็กเกิดทักษะทุก

ด้านทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคม และส่งเสริมให้เด็กแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ จะเห็นได้จากการแสดงความคิดเห็น การสร้างผลงานจากการเรียนรู้ ตามที่

วรนาท รักสกุลไทย (2542:128) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงงานยังมีการประสานความร่วมมือจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันสังคม สถานประกอบการ หน่วยงาน และบุคคลในชุมชนหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาเด็กให้เรียนรู้ตามศักยภาพ สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2544: 9) และสอดคล้องกับพัชรี ผลโยธิน (2544 : ข) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงงานได้รับความสนใจอย่างมากในการศึกษาปฐมวัยและครูปฐมวัยให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการจัดประสบการณ์ที่ยึดผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มีการจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด เรียนรู้จากการเกิดประสบการณ์จริง และการแก้ไขปัญหา มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องภายใต้การแนะนำช่วยเหลือจากครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาและพฤติกรรมทางสังคมเนื่องจากเด็กอนุบาลยังมีพัฒนาการทางภาษาและพฤติกรรมทางสังคมที่ต้องพัฒนา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำวิธีการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงาน เป็นกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาความสามารถทางภาษาและพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยที่จะพัฒนาการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นการศึกษาความสามารถทางภาษาและพฤติกรรมทางสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังการการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงาน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังการการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสกำหนดเรื่องต้องการตามความสนใจ ซึ่งขั้นตอนของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงานประกอบด้วย ระยะที่ 1 วางแผนและเริ่มต้นโครงงานประกอบด้วย การสังเกต/สร้างความสนใจของนักเรียน โดยครูนำสิ่งของมาให้เด็กสังเกตอย่างใกล้ชิดแล้วร่วมกันกำหนดหัวข้อโครงงานร่วมกันกำหนดหัวข้อโครงงานภายใต้ความสนใจของนักเรียนแล้วร่วมกันอภิปรายให้นักเรียนเล่าเรื่องหรือนำเสนอผลงาน ระยะที่ 2 พัฒนาโครงงานนักเรียนกำหนดปัญหาที่จะศึกษา นักเรียนตั้งสมมุติฐานเบื้องต้น ตามความรู้เดิมที่มีอยู่ และนำเสนอสมมุติฐานของตน ครูจัดทำป้ายแสดงเรื่องราว โดยการถ่ายภาพ ทดสอบสมมุติฐานเบื้องต้น ครูจะเป็นผู้เตรียมอุปกรณ์ในการดำเนินการทดสอบสมมุติฐานของนักเรียน ตรวจสอบผลการตรวจสอบสมมุติฐาน ระยะที่ 3 สรุปและอภิปรายผลโครงงาน นักเรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้นำเสนอผลงานโครงงาน โดยการจัดเป็นนิทรรศการขึ้นในห้องเรียนแล้วเชิญนักเรียนจากห้องอื่น ๆ ผู้ปกครองมาชมนิทรรศการ สิ้นสุดโครงงานที่กำหนดโครงงานใหม่

2. ความสามารถทางภาษาหมายถึง ความสามารถในการฟัง การพูด วิตได้จากแบบทดสอบการใช้ภาษาที่ผู้วิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง

2.1 การฟัง หมายถึง ความสามารถในการฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้

2.2 การพูด หมายถึง ความสามารถบอกชื่อสิ่งต่างๆได้และเล่าเรื่องจากภาพได้

3. พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง การพูดหรือการแสดงออกระหว่างเด็กกับเด็กหรือเด็กครูขณะที่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง โดยจำแนกพฤติกรรมทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน

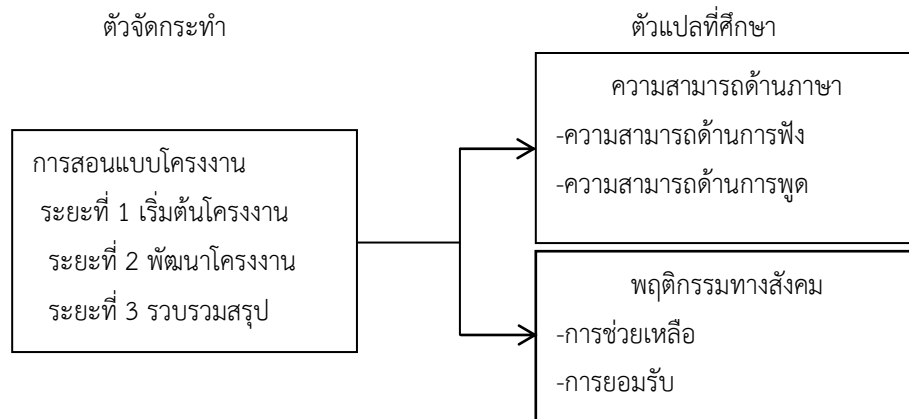
3.1 การช่วยเหลือ หมายถึง การแสดงความต้องการ ที่จะช่วยแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของเพื่อนโดยใช้คำพูด หรือการกระทำ เช่นการแบ่งปัน หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกันละกัน

3.2 การยอมรับ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่ชื่นชมยินดีในความคิดของตนเองและผู้อื่น ยอมรับสถานการณ์ ยอมรับความคิดเห็น ยอมช่วยเหลือและให้โอกาส

3.3 การให้ความร่วมมือ หมายถึง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎระเบียบได้ ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงาน จัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาและพัฒนาการทางสังคมจากขั้นตอน 3 ขั้นสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดพัฒนาการด้านการใช้ภาษาและพฤติกรรมทางสังคม

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่แก่นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 วน้ำเขียวสามัคคี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำนวน 7 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 85 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา โรงเรียนบ้านบะใหญ่ ตำบลอุทุมพรพิสัย อำเภอน้ำเขียว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 จำนวน 13 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3. แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเตรียมการทดลอง(Pre –experimental design) ก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการทดลองโดยใช้แผนแบบการวิจัย แบบหนึ่งกลุ่มทดลองมีการทดสอบก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ (สมทรง อัสวกุล. 2541 : 31) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 แผนแบบการวิจัย

O1 แทน การประเมินความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมก่อนการจัดประสบการณ์

$\bar{X}$ แทน การจัดประสบการณ์แบบโครงการงาน

O2 แทน การประเมินวัดความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทาง สังคมหลังการจัดประสบการณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการงาน
2. แบบประเมินความสามารถทางภาษา
3. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม

การดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดประสบการณ์ จำนวน15 แผน โดยสอนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 60 นาที เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมสร้างสรรค์สังเกตพฤติกรรมทางสังคมระหว่างทำกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบการวัดความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคม โดยหาค่าเฉลี่ย ( ) ค่าร้อยละ(%) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนแบบวัดความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งใช้วิธีทางสถิติจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แต่เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างน้อย ผู้วิจัยเลยทำการทดสอบการแจกแจงโค้งปกติของข้อมูลทั้งก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ โดยใช้สถิติ One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการงาน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการงาน

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการจัดประสบการณ์	13	20.15	1.21		
หลังการจัดประสบการณ์	13	22.54	0.52	6.48*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงว่านักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถด้านภาษา สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและ หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการจัดประสบการณ์	13	9.13	2.46		
หลังการจัดประสบการณ์	13	18.23	1.69	21.47*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงว่านักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 จากการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ พบว่า

1. นักเรียนอนุบาลปีที่ 3 มีความสามารถด้านภาษาก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.15 และหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.54 มีคะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้าเท่ากับ 2 หรือร้อยละ 8.69

2. ความสามารถด้านภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการ สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ อย่างมีนัยสำคัญ .05

2. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคม ก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.31 และหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการ โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ 18.23 มีคะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้าเท่ากับ 8.92 หรือร้อยละ 37.24

3. พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ ก่อนการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ ผู้วิจัยมีประเด็นหลักในการอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถด้านภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน พบว่า สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์แบบโครงงานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงานเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถด้านภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ให้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้อิสระช่วยพัฒนาความสามารถด้านภาษา การฟัง การพูด

2. ความสามารถด้านภาษาของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถด้านภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ด้วยการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงาน นักเรียนได้เกิดพัฒนาการทุกขั้นตอนของการจัดประสบการณ์ครั้งนี้ ระยะเวลาที่ 1 เริ่มต้นโครงงาน นักเรียนได้ร่วมกันสนทนาหาคำตอบของปัญหาที่สงสัย สร้างความสนใจของเด็กอาจใช้กิจกรรม หรือวัสดุหรือสิ่งของที่นำมาสนใจเข้ามาในห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนสังเกต กระตุ้นให้เด็กสังเกตในรายละเอียดของสิ่งนั้นโดยครูเป็นผู้กระตุ้นความสนใจหัวเรื่องที่จะเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อที่จะนำเข้าสู่หัวข้อของโครงงาน

3. พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงานสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงานมีพฤติกรรมทางสังคมอยู่ทุกขั้นตอนของการจัดประสบการณ์

ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงานจึงเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ได้ ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงงานสามารถนำความสามารถด้านภาษามาใช้ในกิจกรรม การฟัง การพูด การอ่านและพฤติกรรมทางสังคม จึงทำให้ผลการทดลองครั้งนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันคือ หลังการทดลองนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีความสามารถด้านภาษาสูงขึ้น โดยมีคะแนนก่อนทดลอง 20.15 และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 22.54 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมทางสังคมก่อนและหลังการทดลอง ส่วนพฤติกรรมทางสังคมที่สูงขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนทดลอง 9.13 และหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 18.23 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ในการนำไปใช้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 การใช้คำถามนำซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่จะกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กนั้นควรจะเป็นคำถามปลายเปิดและเป็นคำถามที่มีความหลากหลาย สามารถคิดวิเคราะห์และจินตนาการได้อย่างสร้างสรรค์ กระตุ้นให้เด็กหาคำตอบด้วยการสืบค้นหาข้อมูลต่างๆ

1.2 กรณีที่ครูต้องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน ซึ่งเป็นการสอนที่แตกต่างจากเดิม ครูควรมีแผนการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กเพื่อปรับพฤติกรรมเรียนของเด็กให้คุ้นเคยกับลักษณะการเรียนรู้แบบโครงงานก่อน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงานที่มีผลต่อพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เช่น โครงงานเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ควรมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงานที่มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมด้านอื่นๆ เช่น ด้านการสื่อสาร รู้จักปฏิเสธ และยอมรับ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กุลยา ตันตผลาชีวะ. (2551). **รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพมหานคร.

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. (2546). **จิตวิทยาและจิตวิทยาการ**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

ทวีศักดิ์ ยูชูบ. (2546). **ผลการให้ประสบการณ์ส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่มีต่อทักษะทางสังคมและความสามารถทางภาษาของนักเรียนอนุบาล**. สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บันลือ พลกษะวัน. (2543). **แนวพัฒนาการอ่านเร็วคิดเป็น**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

วัฒนา มัคสมัน. (2551). **การสอนแบบโครงงาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีพัฒนา ยิ้มเจริญ. (2543). **การพัฒนาแบบการเรียนการสอนโครงการการแปรรูปผลไม้ท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศุภมาส จิรกอบสกุล. (2559). **วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา**. มหาคณบดี. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2531). **คู่มือการเรียนรู้พื้นฐาน สารและสมบัติของสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.

สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2545). **สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : ภาควิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2543). **การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย**. วารสารศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุชาติ วงศ์สุวรรณ. (2542). **การเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง** : โครงงาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.

สุภาวดี ศรีวรรณ. (2542). **พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยและวิธีการ ส่งเสริม นครสวรรค์** : แจกรูป แอดเวอร์ไทซิ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงาน คณะกรรมการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.

อรัญญา เพิ่มพีรพัฒน์. (2548). **การศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยโดยใช้ นิทานพื้นบ้าน**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏนครราชสีมา.

อัญญมณี บุญเชื้อ. (2551). **รমনวัตกรรมทฤษฎีการศึกษาปฐมวัย สู่การประยุกต์ใช้ในห้องเรียน**. กรุงเทพฯ : ธารเด็ก.

- อุทัย ดุลเกษม. (2542). ยุทธศาสตร์สังคมไทยในการสร้างวิถีแห่งการเรียนรู้กรุงเทพ : องค์การค้ำชูสุสภา.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2546). แผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Downing, J., & Thackray, D. (1971). Reading readiness. London: University of London Press.
- Conner, Julie; Kelly-Vance, Lisa; Ryalls, Brigette; Friehe, Mary (2014). A Play and Language Intervention for Two-Year-Old Children: Implications for Improving Play Skills and Language. Journal of Research in Childhood Education : ACADEMIC JOURNAL ARTICLE.
- Olga S. Jarrett, Georgia State University. (2013). A Research-Based Case for Recess : www.usplaycoalition.clemson.edu
- Sue Vartuli, Carol Bolz, and Catherine Wilson (2014). A Learning Combination: Coaching with CLASS and the Project Approach. University of Missouri : Kansas City.

การศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
A STUDY OF HAPPINESS INDICATORS IN MATHEMATICS LEARNING OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS

มาลิสสา อินรक्षा¹

Malisa Inraksa¹

พูนศักดิ์ ศิริโส¹ และ ยุทธพงษ์ ทิพย์ชาติ²

Poonsak sirisom¹ and Yuthapong Tipchat²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเรียนสารคามพิทยาคม โรงเรียนเขวไร่ศึกษา และโรงเรียนบรบือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม เขต 26 จำนวน 379 คน ได้มาโดยทำการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เรียงความ เรื่อง “เรียนคณิตศาสตร์ให้มีความสุขได้อย่างไร” แล้วนำผลที่ได้มาพิจารณาถึงการแสดงความคิดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่นักเรียนต้องการจากการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม เขต 26 เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยเป็นดังนี้คือ นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์, ครูสอนเข้าใจ มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นกันเองกับนักเรียน, นักเรียนร่าเริง แจ่มใส ไม่เครียดขณะเรียนคณิตศาสตร์, และนักเรียนนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาการแสดงความคิดของกลุ่มตัวอย่างในการเขียนเรียงความ เรื่อง “เรียนคณิตศาสตร์ให้มีความสุขได้อย่างไร พบว่าตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือนักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้ความสุข, การเขียนเรียงความ

ABSTRACT

This research aims to study the joy indicator in the mathematical learning of high school students. The samples used in this research include junior high school students, 1st academic year, 2561. Sarakhampityakhom School, Khewaraisuaksa School, Borabue School, Office of Mahsarakham Education District Area 26 ,379 people have come by making a simple coop by lottery methods. The tools used in this research include the following: "Howt to study

mathematics to be happy” The results of the sample group are taken into account the expression of the samples to analyse the pleasure of learning the math. Reflects the idea that students want from learning mathematics to be analyzed. The statistics used to analyze the data are the percentage of the research. The happiness indicator of high school student math Learning High Education district office in Maha Sarakham District 26, sorted in descending order of frequency, as follows: A fun student with activities made in mathematics, The teacher understands the good personality, smiling, and very friendly. Student, cheerful, student Do not stress in mathematics, and students take math knowledge to use in daily life. When considering the concept of a sample to write a story, "How is math to be happier?" Find the peace indicator in the mathematical learning of secondary students. The students are enjoying the activities that have been made in the most mathematical subjects.

Keywords : the joy indicator, writing essay

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.16) อย่างไรก็ตามคณิตศาสตร์ เป็นวิชาที่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบ เพราะผู้เรียนคิดว่าเป็นวิชาที่ยาก น่าเบื่อ ไม่สนุกสนาน มีการบ้านมากและครูดุ ปัญหาในด้าน การจัดการเรียนการสอนคือ ครูจะเน้นเพียงทักษะการคิดคำนวณเพียงด้านเดียว โดยบรรยายตัวอย่าง บนกระดาน อธิบายแล้วทำแบบฝึกหัด ทั้งยังไม่เน้นกระบวนการคิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุ ผลการตอบคำถามมักเน้นเพียงคำตอบเดียวจนนักเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีผลให้ มีเจตคติที่ไม่ดีและมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ (ยุพิน พิพิธกุล, 2553) จากรายงานการศึกษาของ (วรสุดา บุญยไวยโรจน์, 2553) พบว่า การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมา ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ นักเรียนจำนวนมากไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีความคิดว่าเป็นวิชาที่ยาก พลิกแพลง มีกฎระเบียบที่ต้องท่องจำมาก และต้องทำแบบฝึกหัดมาก นักเรียนจึงรู้สึกกลัว ท้อแท้ ขาดความมั่นใจในการเรียน และหาก นักเรียนได้รับประสบการณ์เบื้องต้นที่น่าเบื่อหน่ายแล้ว ทศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ก็จะ เป็นไปในทางลบมากขึ้น ดังนั้น ครูควรมีความเชื่อเบื้องต้นว่า “ถ้าครูไม่สามารถสอนคณิตศาสตร์ให้ผู้เรียน ทุกคนเก่งคณิตศาสตร์ได้ ทำอย่างไรจะสอนคณิตศาสตร์ให้ผู้เรียนทุกคนไม่เกลียดและกลัววิชาคณิตศาสตร์” (ปรีชา เนาว่าเย็นผล, 2556)

จากผลการสำรวจปัญหาเกี่ยวกับการเรียนแล้วเป็นทุกข์ เรียนแล้วไม่มีความสุข โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ และสถาบันศิลปวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนา (มาया) ที่ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของสมัชชาเด็ก อันประกอบด้วยเด็กจาก 76 จังหวัดทั่วประเทศจำนวน 304 คน เมื่อวันที่ 27-29 พฤศจิกายน 2541 โดยเก็บข้อมูลจากป้าย นิทรรศการ 64 แผ่น กล้องเงาเรื่องครูที่ชอบ-ครูที่ไม่ชอบ 56 กล้อง และภาพผนังเรื่องวิชาที่ชอบ วิชาที่ไม่ชอบ 28 ผืน ที่เด็ก ๆ ร่วมกันจัดทำ ผลการศึกษาพบว่า เด็กเบื่อการ

เรียนและเรียนอย่างไม่มีความสุข จากสาเหตุด้านรูปแบบการเรียนการสอนของครูมากที่สุด (มูลนิธิสตรีนครศรี-สุโขทัย, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้ที่มีความสุข ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน ลักษณะครู ลักษณะนักเรียน ลักษณะเพื่อน ในกลุ่ม และลักษณะพ่อแม่ผู้ปกครอง ตามลำดับ (แพรวพรรณ พิเศษ 2549) และผลการศึกษาพบว่า แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุขของนิสิตครูในศตวรรษที่ 21 จำแนกออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน องค์ประกอบที่ 2 ด้านคุณลักษณะ และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของครู องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขของ นักเรียน องค์ประกอบที่ 4 ด้านการออกแบบบทเรียนและการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่มีความสุข และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของหน่วยงานทาง การศึกษาและนักวิชาการทางการศึกษาที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มีความสุข (ลักสรดา จุเมฆา และ ปกรณ์ ประจันบาน) ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าแบบการเรียนของนักเรียนและแบบการสอนของครูไทยในปัจจุบันเป็นแบบใด โดยส่วนใหญ่แล้วจะสอดคล้องกันหรือแตกต่างกัน และส่งผลทำให้เกิดความเบื่อหน่ายหรือความสุขในการ เรียนรู้ของนักเรียนมากกว่ากัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจด้วยว่าหากวิเคราะห์นักเรียนแบ่งตามกลุ่ม สาธารณการเรียนรู้แล้ว ทั้งแบบการเรียนและแบบการสอนจะเป็นแบบใด มีความสอดคล้องกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนจะเป็นอย่างไร และความสอดคล้องระหว่าง แบบการเรียนและแบบการสอนส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด และแตกต่างกัน หรือไม่อย่างไร

ส่วนในด้านบรรยากาศของการเรียนรู้นั้น (อัมพร ม้าคนอง, 2555) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศใน ชั้นเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง รู้จักตัวเองดีขึ้น บรรยากาศในห้อง เรียนมีหลายรูปแบบ ซึ่งผู้สอนควรพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และกลุ่มเป้าหมายของผู้เรียน ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนเป็นไป โดยผู้สอนส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือสาระ ความรู้ โดยละเลย การศึกษาด้านความรู้สึกของผู้เรียน คุณลักษณะและค่านิยมที่จะปลูกฝังให้กับผู้เรียน บรรยากาศในการเรียนเช่นนั้น อาจทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย มีความกดดันไม่สนุกกับบทเรียนและส่งผลให้ไม่ชอบ วิชานั้นได้ในที่สุด จากรายงาน การศึกษาของ (ทีศนา แชนมณี, 2550) เรื่องบรรยากาศการเรียนการสอน คณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ต้องการให้ครูใช้กิจกรรมการสอนที่สนุกสนาน ไม่ซ้ำแบบเดิมเช่น การเล่นเกม การแข่งขัน รวมทั้งนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ครูเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้นักเรียนทุ่มเทความพยายามในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น

การเรียนรู้ที่มีความสุขเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับความรู้ โดยที่ตัวนักเรียนเอง มีความสุขในการรับความรู้ นั้น ยิ่งในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยแล้ว ถ้านักเรียนเรียนแล้วมีความสุขในการ เรียน ก็ถือได้ว่า การเรียนการสอนของครูและนักเรียนนั้นประสบผลสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งสนับสนุน ให้ครูพัฒนาให้ นักเรียนมีความสามารถในทุกๆด้าน เพราะเมื่อกระทำการกิจกรรมใดแล้ว เกิดความสุข นักเรียนย่อมอยากทำกิจกรรม นั้นซ้ำอีก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) เกี่ยวกับความสุขนี้ ครู เป็นผู้สร้างบรรยากาศแห่งการ เรียนรู้ที่มีความสุข ให้เกิดแก่ผู้เรียน ด้วยการสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันและศรัทธาต่อครูและต่อ การเรียน ด้วยการจัดบทเรียนให้มีคุณค่าและมีความหมายเหมาะสมกับความ สนใจและความต้องการของผู้เรียน เปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบจากธรรมชาติและชุมชน รู้จักวิเคราะห์ตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข และสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่าง สุขสบายทั้งกายและใจ (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ, 2544) การเรียนรู้อย่างมีความสุขควรมีลักษณะดังนี้ จัดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เกิดความรักในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การลงมือกระทำกิจกรรม บูรณาการเชื่อมโยงเรื่องราวและแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความเป็นจริงของชีวิต นำการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ดนตรี ศิลปะ เข้ามาผสมผสานการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุข ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีผลต่อ อารมณ์ ทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ และมีผลต่อพฤติกรรม คือ เด็กตอบสนองต่อการใฝ่รู้ กระตือรือร้น สนใจไขว่คว้า สนุกที่จะได้เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ถือได้ว่า ความสุขเป็นแรงจูงใจที่มีพลังที่สุด เด็กที่มีความสุข ในการเรียนจะตั้งใจเรียนและเรียนได้ดีขึ้น เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (ปรีชา เนาว์เย็นผล, 2554)

การเปรียบเทียบการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน โดยจำแนก ตามเพศ ระดับชั้นและกลุ่มอายุ พบว่าลักษณะการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนมี ลักษณะดังนี้ ด้านผู้เรียน มีลักษณะนักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสามารถเรียนได้อย่างเต็มที่ นักเรียนมีความรู้สึกภูมิใจในตนเอง และนักเรียนได้เรียนวิชาที่ตนเองชอบ 2) ด้านผู้สอน มีลักษณะ ดังนี้ ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรง ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน และครูมีการเตรียมความพร้อมในการสอน 3) ด้าน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีลักษณะ บริเวณโรงเรียนร่มรื่นและอากาศเย็นสบาย นักเรียนรู้สึก ภาคภูมิใจในโรงเรียนมีชื่อเสียงด้านต่าง ๆ และโรงเรียนมีการยกย่องนักเรียนที่ทำความดี และเป็นที่ยอมรับของโรงเรียน และ 4) ด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีลักษณะพ่อแม่ให้กำลังใจและช่วยเหลือ นักเรียน เมื่อนักเรียนมีปัญหา พ่อแม่ยอมรับความสามารถของนักเรียน และสมาชิกในครอบครัว ของนักเรียนผูกพันใกล้ชิดกัน (สายทิพย์ แก้วอินทร์, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับ (สายสมร โลหะกิจ, 2546) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทำให้นักเรียนสนใจ กระตือรือร้น มีความสุขและสนุกสนานในการเรียนนักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความมั่นใจใน การแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก สามารถแก้ปัญหาและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ด้านเกี่ยวกับตนเอง ด้านเกี่ยวกับวิชาเรียน ด้านเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับคนอื่น และด้านเกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียน หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 ที่ผ่านมา ปรากฏว่าใน 3 วิชาหลักได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 26.30, 30.45 และ 32.28 คะแนนตามลำดับ จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำและไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560) ซึ่งหากเปรียบเทียบกับ 3 ปีที่ผ่านมา ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในวิชาคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2560 นับว่าอยู่ในในระดับที่ต่ำมาก

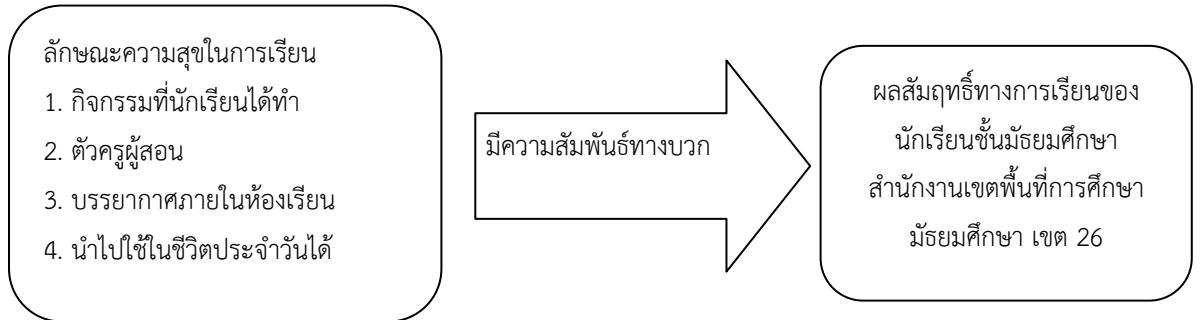
จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยการกำหนดหัวข้อเรียงความ เรื่อง “เรียนคณิตศาสตร์ให้มีความสุขได้อย่างไร” และทำการตรวจสอบความสุขที่ได้จากการเรียนรู้ และสรุป ลักษณะสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน และมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

“ความสุข” หมายถึง ความสุขเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหา และเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งใน ชีวิตมนุษย์ คือ ความพึงพอใจ ความรู้สึกสมหวัง เมื่อจิตใจมีความสุข ร่างกายก็ผ่อนคลาย เพื่อให้เกิดสุขเราจะต้องมีความเพียรพยายามในการพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น

“ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์” หมายถึง ความสุขในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้บนฐานแห่งความรัก และศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อครูและวิชา ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่จะช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน โดยเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน การที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จได้นอกจากการเรียนรู้อันแล้ว นักเรียนจะต้องรู้จักตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และต้องรู้จักปรับตัว การที่นักเรียนปฏิบัติเช่นนี้ได้ ย่อมพบกับความสุข

“ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์” หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ ได้แก่ ครูผู้สอน การจัดเรียนการสอน ลักษณะนักเรียน ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม และลักษณะพ่อแม่ผู้ปกครอง การได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ และสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

“ตัวบ่งชี้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข” หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่สามารถเป็นตัวชี้วัดว่าผู้เรียนเกิด ความสบายใจ ความพอใจที่ได้รับจากการจัดประสบการณ์เรียนรู้คณิตศาสตร์ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน รักการเรียน ไม่เกิดความเครียดหรือเบื่อหน่ายต่อการเรียน มีความมุ่งมั่น อยากรู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้ อยากทำในสิ่งที่ยังไม่เคยทำ อยากเป็นสิ่งที่ไม่เคยเป็นเข้าใจคุณค่าของสิ่งต่างๆ และมีความตอบสนองความใฝ่รู้

“การเขียนเรียงความ” หมายถึง งานเขียนชนิดหนึ่งซึ่งผู้เรียนได้แสดงความสามารถในการเขียน แสดง ความรู้สึก ความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ของตนเองให้ผู้อื่นทราบ โดยใช้ภาษาที่ได้เรียบเรียงให้ถูกต้องตามหลัก ภาษาลำดับความคิดที่เป็นระเบียบมีมารยาทในการเขียน ตลอดจนรู้จักระเบียบในการเขียน และฝึกให้เด็กเกิด ความคิดสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยโดยใช้การเขียนเรียงความ เรื่อง “เรียนคณิตศาสตร์ให้มีความสุขได้อย่างไร”

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เขต 26 จำนวน 379 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เรียงความ เรื่อง “เรียนคณิตศาสตร์ให้มีความสุขได้อย่างไร” เนื่องมาจากงานเขียนนี้เป็นงานที่ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทำในชั้น ในเวลา 2 ชั่วโมง ไม่มีการเตรียมหาข้อมูลในการเขียนมาก่อนล่วงหน้า และเป็นงานที่ยังไม่ได้รับการตรวจแก้จากผู้สอน จึงน่าจะเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงการแสดงความคิดของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างแท้จริง และเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง และสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่นักเรียนต้องการจากการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จากตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ได้ดีกว่างานเขียนที่ได้รับการแก้ไขแล้ว

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะของความสุขในการเรียน

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการเรียนเพื่อรวบรวมความหมายหาลักษณะความสุขทางการเรียน และพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสุขทางการเรียน

1.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการเรียน

1.2 รวบรวมลักษณะของความสุขในการเรียน

1.3 กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของความสุขในการเรียน ในลักษณะของความสุขในการเรียนที่ได้จากการรวบรวม

2. ศึกษาลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดความสุขในการเรียนในบริบทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เขต 26 จากการเขียน เรียงความในหัวข้อ “เรียนคณิตศาสตร์อย่างไรให้มีความสุข”

2.1 ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 220 คน จากโรงเรียนสารคามพิทยาคม จำนวน 57 คน โรงเรียนเขาไร่ศึกษา และโรงเรียนบรบือ จำนวน 102 คน เขียนเรียงความในหัวข้อ “เรียนคณิตศาสตร์อย่างไรให้มีความสุข”

2.2 สรุปลักษณะของความสุขในการเรียนที่ได้จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และการเขียนเรียงความของนักเรียน โดยสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะความสุข ในการเรียนด้านต่างๆ แล้วจัดทำตารางการจัดกลุ่มลักษณะของความสุขทางการเรียน รวมทั้ง ทำตารางสรุปผลโครงสร้างลักษณะความสุขทางการเรียน แล้วนำเสนอคณะกรรมการผู้ ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความถูกต้อง ความสมเหตุสมผล รวมทั้งปรับปรุงการใช้ภาษาในข้อความ

ขั้นตอนที่ 2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของประเด็นคำถาม ให้ครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษามหาสารคาม เขต 26 เพื่อประสานงานไปยังโรงเรียนในสังกัด เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ และกำหนดวันเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เตรียมการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบเครื่องมือ โดยติดต่อประสานงานไปยังโรงเรียนที่ต้องการเก็บข้อมูล แล้วกำหนดวันเวลาและจำนวนนักเรียนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบวัดความสุขในการเรียน ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มทดสอบเครื่องมือรวมทั้งจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้
4. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่ได้วางไว้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

4.1 ประสานงานขอความร่วมมือครูประจำชั้น ให้ความสะดวกจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนนั้นๆ โดยผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดในการตอบแบบวัด วัตถุประสงค์ของการวัด ความสำคัญของการวัดและผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่จากการเขียนเรียงความ เรื่อง “เรียนคณิตศาสตร์ให้มีความสุขได้อย่างไร” เมื่อนำไปวัดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเขียนเรียงความโดยการใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) คำนวณได้จากสูตร (ไพศาล วรคำ, 2554 : 317) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทนค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

X_i แทนข้อมูลชุดที่ i

n แทนจำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) คำนวณจากสูตร (ไพศาล วรคำ, 2554 : 318) ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}{n-1}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\bar{X}$ แทนคะแนนเฉลี่ย

X_i แทนข้อมูลชุดที่ i

n แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ร้อยละ (Percentage) คำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$P = \frac{f}{N}$$

เมื่อ P แทนร้อยละ

f แทนความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทนจำนวนความถี่ทั้งหมด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้วิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

โรงเรียน	จำนวน อัตราส่วน	ความคิดเห็นจากการเขียนเรียงความ			
		นักเรียนสนุกสนาน กับกิจกรรมที่ได้ทำ ในวิชาคณิตศาสตร์	ครูสอนเข้าใจมีบุคลิกภาพ ที่ดียิ้มแย้มแจ่มใสมีความ เป็นกันเองกับนักเรียน	นักเรียนร่าเริง แจ่มใส ไม่เครียดขณะ เรียนคณิตศาสตร์	นักเรียนนำความรู้ คณิตศาสตร์ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้
สารคามพิทยาคม	คน	82	53	46	39
	ร้อยละ	37.2	24.1	21	17.7
เขวาไร่ศึกษา	คน	25	14	14	4
	ร้อยละ	43.9	24.6	24.6	7
บรบือ	คน	35	26	28	13
	ร้อยละ	34.3	25.5	27.5	12.7
รวม	คน	142	93	88	56
	ร้อยละ	37.5	24.5	23.2	14.8

จากตาราง 1 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนสารคามพิทยาคม มีความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยสรุป นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด มีจำนวน 82 คน คิดเป็น

ร้อยละ 37.2 ครูสอนเข้าใจ มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นกันเองกับนักเรียน มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 นักเรียนร่าเริง แจ่มใส ไม่เครียดขณะเรียนคณิตศาสตร์ มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และนักเรียนนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเขวาสีภิบาล มีความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยสรุป นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 43.9 ครูสอนเข้าใจ มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นกันเองกับนักเรียน มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 นักเรียนร่าเริง แจ่มใส ไม่เครียดขณะเรียนคณิตศาสตร์ มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 และนักเรียนนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนบรบือ มีความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยสรุป นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 ครูสอนเข้าใจ มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นกันเองกับนักเรียน มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 นักเรียนร่าเริง แจ่มใส ไม่เครียดขณะเรียนคณิตศาสตร์ มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และนักเรียนนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7

เมื่อพิจารณาภาพรวมตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนจะมีความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อนักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เรียงตามลำดับจำนวนความถี่มากไปหาน้อยเป็นดังนี้ นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์ , ครูสอนเข้าใจ มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นกันเองกับนักเรียน, นักเรียนร่าเริง แจ่มใส ไม่เครียดขณะเรียนคณิตศาสตร์ , และนักเรียนนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำหรับความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนมีความสุขอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนที่มีความสุขอาจมาจากการที่มีสภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรงส่งผลให้มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส สนุกสนานกับกิจกรรมที่ทำในวิชา คณิตศาสตร์ส่งผลให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชอบเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ที่ได้เรียน มีความสนใจและตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ สามารถนำความรู้จากการเรียนคณิตศาสตร์ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน มีความต้องการและมีเจตคติที่ดีต่อ การเรียนทั้งยังได้การยอมรับจากครูผู้ปกครองและเพื่อนๆว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถส่งผล ให้ตัวผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนคณิตศาสตร์

สำหรับความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ คือ ครูสอนเข้าใจ มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเป็นกันเองกับนักเรียนแสดงให้เห็นว่าลักษณะของครูผู้สอนในทุก ๆ ด้าน ที่แสดงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆออกมาให้นักเรียนเห็น เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะสามารถดำเนินไป หรือประสบผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ความพร้อมของผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด นอกจากนี้ยังมีบุคลิกภาพ พฤติกรรมและเจตคติของผู้สอน ที่แสดงออกต่อผู้เรียนที่มีส่วน หากผู้สอนมีความเมตตา จริงใจ และเข้าใจในพฤติกรรมของผู้เรียน ไม่เลือกปฏิบัติ ยิ้มแย้มแจ่มใส นักเรียนก็จะเกิดความรู้สึก ปลอดภัยและไว้วางใจผู้สอน ทำให้เกิดความสบายใจและพร้อมที่จะเรียนรู้

สำหรับความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ คือนักเรียนร่าเริง แจ่มใส ไม่เครียดขณะเรียนคณิตศาสตร์ ภาวะทางจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ การที่เด็กจะเรียนรู้ อย่างมีความสุข เด็กจะต้องไม่เกิดความเบื่อหน่าย ไม่รู้สึกถึงความจำเป็นอย่างที่จะต้องเรียน หรือถูก บังคับให้เรียน หน้าที่สำคัญของครูและพ่อแม่ คือพยายามให้เด็กเกิดความสนใจ เกิดความรู้สึกว่า สิ่งที่กำลังเรียนเป็นสิ่งที่มีความหมาย เรียนแล้วรู้อะไรจะนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้ หน้าที่ที่สำคัญของครู คือพยายามให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนรู้ โดยครูต้องกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจใน สิ่งที่จะต้องศึกษา หรือสิ่งที่มีอยู่ในหลักสูตร ครูต้องใช้จิตวิทยาในชั้นเรียนที่จะช่วยให้เด็กเรียนเอง มีความคิดในทางบวก เด็กต้องมีความรู้สึกว่าเขาสามารถจะทำได้ เขามีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเขาเป็นคนที่มีความสามารถ ซึ่งครูสามารถจะช่วยให้ได้ในห้องเรียน โดยการที่ครูใช้จิตวิทยาในชั้นเรียนเปิดโอกาสให้เด็กคิดเอง ทำเองแก้ปัญหาเอง นอกจากนี้ คำพูดของครูจะมีอิทธิพลอย่างมากในการที่จะทำให้เด็กมีความสุข ถ้าหากเด็กทำสิ่งที่ดี คำชมจากครู เหมือนกับเขาได้รับรางวัล ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงระเบียบวินัยในชั้นเรียนด้วย นอกจากการพัฒนาทางความคิดสติปัญญาแล้วครูควรสร้างอีคิว (EQ) หรือการพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เรียนอย่างมีความสุข ทำให้ห้องเรียนมีความสุข

ส่วนความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ คือ นักเรียนนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แม้เป็นความคาดหวังมากที่สุดของตัวผู้สอนเองในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่ต้องการให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุด เนื่องจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมีสภาพด้านตัวผู้เรียน ผู้สอน เพื่อนๆ และบุคคลรอบข้าง รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน การที่นักเรียนตอบว่ามีความสุขในการเรียนอาจไม่ได้เกิดจากความสุขในการเรียนที่แท้จริง บางเรื่องอาจเรียนผ่านมาเป็นเดือนเป็นปี บางเรื่องที่เรียนไปแล้วก็ลืม ย่อมส่งผลให้นำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่มากเท่าที่ควร

ผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม เขต 26 ส่วนใหญ่ประมาณ 37.5 % จะแสดงความคิดเห็นผ่านการเขียนเรียงความว่าตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือ นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้ทำในวิชาคณิตศาสตร์ทำให้ทราบว่านักเรียนชอบการเรียนโดยวิธีการใด ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียน โดยจะพบในชั้นทุกระดับชั้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่านักเรียนต้องการความผ่อนคลาย ความเข้าใจ หรือเวลาสอนครูจะเน้นเรื่องวิชาการมากกว่าการเข้าใจความรู้สึกของนักเรียน ดังนั้นครูผู้สอนคณิตศาสตร์ควรตระหนักถึงแนวทางในการส่งเสริมความสุขในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยการใช้กิจกรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาตัวผู้สอนเอง ให้มีรูปแบบการสอนที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ และเข้าใจตัวผู้เรียนให้มากขึ้น อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการเก็บข้อมูลสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ควรเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และแยกเก็บที่ละองค์ประกอบ
2. ควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กิตยวดี บุญเชื้อ, ปิตินันท์ สุทธิสาร, สุนทร ช่างสุวนิช และวิภา ตัณฑลพงค์. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา.
- จำรัส นองมาก. (2547). การสอนทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข. วังการครู. 1(1), 77-80.
- นันทวัน ทองพิทักษ์. (2551). ปัจจัยในการสอนที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่มีความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- บพิตร อิสระ. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แชมมณี. (2551). ลีลาการเรียนรู้-ลีลาการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธารณ์ ทองอก. (2550). การพัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปกรณ์ จูเมฆา และ ปกรณ์ ประจัญบาน. (2559). การวิจัยและพัฒนาแบบประเมินการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุขของนิสิตครูในศตวรรษที่ 21. จากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2556). “จากกิจกรรมการเรียนรู้สู่โครงการคณิตศาสตร์” วารสารคณิตศาสตร์ 52, 590-592 (พฤศจิกายน 56 -พฤศจิกายน 57) : 38-48.
- แพรวพรรณ พิเศษ. (2547). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีต่อการเรียนรู้ที่มีความสุข ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มารุต พัฒนาผล. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิจัยและสถิติทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2553). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วรสุดา บุญยไวโรจน์. (2553). การพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา เรื่องน่ารู้สำหรับครูคณิตศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วราศิริ วงศ์สุนทร. (2543). การเรียนรู้ที่มีความสุข: การวิจัยรายกรณี ครูต้นแบบด้านการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารุณี ที่นา. (2551). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องการเรียนรู้ที่มีความสุข : สารเคมีในสมองกับความสุขและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์.

- ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร. (2544). ผลการประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนการเรียนรู้อย่างมีความสุขในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายทิพย์ แก้วอินทร์. (2548). การเรียนรู้อย่างมีความสุขกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์). รายงานการวิจัย, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). ก้าวสูมาตรฐานการเรียนรู้สู่ทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอดีเอสแควร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทฤษฎีการเรียนรู้ อย่างมีความสุข ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอดีเอสแควร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). “ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ” การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบ “กระบวนการกลุ่ม เล่นและเรียนคณิตศาสตร์ ให้มีความสุข” โดยครูจรรยารัตน์ ขวัญรัมย์. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2545). ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข. กรุงเทพมหานคร : วัฒนพานิชสารราษฎร์.
- อมรรัตน์ ทรศนียากร. (2545). การพัฒนาตัวบ่งชี้ การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัมพร ม้าคนอง. (2555). การพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์และคำถามระดับสูง : วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hood. M.C. (2002). Learning to care: A qualitative study of the relationship twelve veteran teachers form with their students. Retrieved February 28, 2005, from <http://www.lib.umi.com/dissertation/fullcit/3057389>.
- Shen, K. (1993, October). Happy chemical education (HCE). Journal of Chemical Education, 70, 816-18. Retrieved 25, 2005, from <http://medline.lib.buu.ac.th/H.W. Wilson/detail.nsp>.

การศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหาร
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 , 5 และ 6

A STUDY THE STRATEGIES FOR SOLVING A ONE-STEP MATHEMATICS PROBLEM ABOUT
ADDITION, SUBTRACTION, MULTIPLICATION, AND DIVISION FOR STUDENTS FROM GRADES 4
TO 6

ณัฐพล เลิศนัน¹

Nattapon Loednan¹

พูนศักดิ์ ศิริโสม¹ และ ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ²

Poonsak sirisom¹ and Yuthapong Tipchat²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน จังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2561 จำนวน 399 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบเพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาหนึ่งขั้นตอน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากเครื่องมือของ สมทรง สุวพานิช (2549 : 188-196) และ Christou and Philippou (1998 : 441-442) นำผลที่ได้มาพิจารณารูปแบบการคิดที่ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยสังเกตจากส่วนที่ว่างสำหรับตัวเลขของแบบทดสอบแต่ละข้อ แล้วจำแนกเป็นยุทธวิธี เพื่อนำมาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) ยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยเป็นดังนี้คือ การเดา และตรวจสอบคำตอบ, การวาดรูปประกอบ และการคิดย้อนกลับ ซึ่งเมื่อพิจารณายุทธวิธีที่ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์แต่ละข้อแต่ละระดับชั้น พบว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้ยุทธวิธีการวาดรูปประกอบและการเดา และตรวจสอบคำตอบละกัน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้ยุทธวิธีการเดาและตรวจสอบคำตอบมากที่สุด

คำสำคัญ : ยุทธวิธี, การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอน

ABSTRACT

This research aims to study the strategies for solving a one-step mathematics problem about addition, subtraction, multiplication, and division for students from grades 4 to 6. A target population is a group of 399 students chosen from the fourth, the fifth and the sixth-grade students in 2018 academic year in Huainamwan group schools , Lopburi province. The tool used

in this work is a test for strategies studying of solving a one-step mathematics problem which we developed from Somsong Suwapanich (2549 : 188-196) and Christou and Philippou (1998 : 441-442) From this test, it is possible to consider their thinking patterns that were used to answer a problem by observing an empty note space in each problem from a test and classifying into each strategy to analyze afterward. A statistical tool that was used to analyze the result is a percentage. From our research, we found that 1) the strategies for solving a one-step mathematics problem about addition, subtraction, multiplication, and division for students from grades 4 to 6 can be arranged from the most frequent uses to the least frequent uses as follows: Guess-and-Check, Draw-a-Picture, and Work-Backwards. Considering from each strategy used to find the solution in each problem for each level, the fourth-grade students used both of Draw-a-Picture strategy and Guess-and-Check strategy almost equally, while the students in the fifth and the sixth grades used Draw-a-Picture strategy mostly.

Keywords : Strategy, Solving a one-step mathematics problem

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาความคิดของนักเรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักปัญหาในสถานการณ์จริงในชีวิต เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาตามความสามารถของแต่ละคน การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่ยาก และเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์มานาน (สมทรง สุวพานิช. 2549 : 1) (Branca. 1980 : 3) กล่าวว่าการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ นักเรียนจะต้องมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งประสบการณ์จากการฝึกทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์ได้นี้จะเป็นรากฐานสำคัญที่จะถ่ายโอนไปสู่การพัฒนาวิธีคิด และเสริมสร้างทักษะการแก้ไขปัญหามานานในชีวิตประจำวันให้กับนักเรียน (Marvis. 1978 : 270) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ครูควรปลูกฝังและพัฒนาความคิดของเด็กให้เกิดขึ้นไปตามลำดับขั้นตอน ด้วยโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นบันไดนำทาง

โจทย์ปัญหาอาจมีลักษณะเป็นโจทย์ปัญหาโดยตรง (direct problem) และโจทย์ปัญหาโดยอ้อม (indirect problem) หรืออาจเป็นโจทย์ปัญหาหนึ่งขั้นตอน (one-step problem) และโจทย์ปัญหาหลายขั้นตอน (multi-step problem) ซึ่งโจทย์ปัญหาโดยตรงและโจทย์ปัญหาหนึ่งขั้นตอนนี้ได้ง่ายกว่าโจทย์ปัญหาโดยอ้อมและโจทย์ปัญหาหลายขั้นตอน (Ashlock and others. 1983 : 239) (Riedesel. 1990 : 92) ได้จัดรูปแบบของโจทย์ปัญหามีลักษณะดังนี้คือ รูปแบบโจทย์ที่เกี่ยวกับการบวก, รูปแบบของโจทย์ที่เกี่ยวกับการลบ, รูปแบบโจทย์ที่เกี่ยวกับการคูณ และรูปแบบของโจทย์ที่เกี่ยวกับการหาร (Romberg and Collis. 1987 : 5-7) ได้จำแนกประเภทของโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวกับการบวกและการลบได้ 4 ประเภท ดังนี้ โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (change), โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการรวมหมู่ (combine), โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ (compare) และโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเท่ากัน (equalize) (Greer. 1992 : 276-295) ได้จำแนกประเภทของโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวกับการคูณ การหารได้ 4 ประเภท ดังนี้ โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มที่มีจำนวนเท่ากัน (equal groups), โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับอัตราส่วน (rate), โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการคูณ (multiplicative comparison), โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับผลคูณคาร์ทีเซียน (cartesian product) และโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า (rectangular area)

เนื่องจากการแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่ยาก ดังนั้นในการแก้ปัญหานอกจากผู้เรียนจะต้องรู้จักปรับปรุง แก้ไข และช่วยเหลือตนเองแล้ว ครูเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริม ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในการเรียนให้กับผู้เรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ (ยุพิน พิพิธกุล. 2547 : 36) ครูจึงควรมีความรู้ในกระบวนการและยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาที่ถูกต้อง รวมทั้ง รู้ถึงวิธีการคิดของนักเรียนที่ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เพื่อที่จะช่วยพัฒนา ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีอยู่หลากหลายยุทธวิธีด้วยกัน เช่น ยุทธวิธีเดาและตรวจสอบ ยุทธวิธีวาดภาพ ยุทธวิธีสร้างตาราง ยุทธวิธีใช้ตัวแปร ยุทธวิธีในการให้ เหตุผล ฯลฯ ดังนั้นในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จึงมีความจำเป็นที่นักเรียนต้องศึกษา ลักษณะของแต่ละยุทธวิธีให้เข้าใจ ตลอดจนการนำยุทธวิธีต่างๆไปปรับใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ให้เหมาะสม

วิธีการหนึ่งที่จะทำให้ครูรู้ว่านักเรียนมีวิธีการคิด หรือใช้ยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์คือการศึกษาร่องรอยกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ (ไตรรงค์ เจนการ. 2531 : 91) ได้กล่าวไว้ว่า การพิจารณาหาร่องรอย รูปแบบ กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ครูผู้สอน สามารถทำได้ไม่ยากนักเพียงแต่เขียนโจทย์เลขให้เด็กทำ พร้อมกำชับให้เด็กส่งกระดาษคำตอบ กับกระดาษสำหรับทดเลข ครูก็พอจะสามารถวินิจฉัยเด็กแต่ละคนได้ว่ามีลักษณะอย่างไร บกพร่องตรงไหน จะได้หาวิธีการช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กแต่ละคนได้ตรงจุด ซึ่งจะทำให้คุณภาพการศึกษาของประเทศชาติสูงขึ้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาร่องรอยกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์นั้น เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ครูได้รู้ถึงกระบวนการคิดและข้อบกพร่องของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ครูนั้นสามารถช่วยเหลือและแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของประเทศ ในปีการศึกษา 2558 ปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 43.47, 40.47 และ 37.12 คะแนน ตามลำดับและผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน จังหวัดลพบุรี ในปีการศึกษา 2558 ปีการศึกษา 2559 และปีการศึกษา 2560 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.09 , 29.97 และ 32.28 คะแนน ตามลำดับ จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำและไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2559) ซึ่งให้เห็นว่านักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ (สสวท. 2559 : 4) การขาดความเข้าใจในยุทธวิธีในการแก้ปัญหา เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยชี้แนะแนวทางในการแก้โจทย์ปัญหา อาจเป็นสาเหตุหนึ่ง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวนทั้งหมด 399 คน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยการใช้ยุทธวิธีต่างๆ ในการแก้โจทย์ปัญหามากขึ้น อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

“โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์” หมายถึง คำถามหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ ที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ทันที จะต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์ การวางแผนและการตัดสินใจ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของปัญหานั้น ซึ่งมีทั้งหมด 2 รูปแบบ

1. โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เกี่ยวกับการบวก การลบ มี 4 ประเภท ดังนี้

1) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (change) เป็นโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำหรือพฤติกรรม เช่น แดงมีสมุด 5 เล่ม ดำให้อีก 8 เล่ม แดงจะมีสมุดทั้งหมดเท่าใด เป็นต้น

2) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการรวมหมู่ (combine) เป็นความสัมพันธ์ในเซตเซตหนึ่ง ซึ่งเกิดจากเซตย่อย 2 เซต ที่กำหนดให้มารวมกัน เช่น แดงมีสมุดปกอ่อน 5 เล่ม และสมุดปกแข็ง 8 เล่ม อยากทราบว่าแดงมีสมุดทั้งหมดกี่เล่ม เป็นต้น

3) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ (compare) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างเซตย่อย สองเซต เมื่อเซตสองเซตได้ถูกนำมาเปรียบเทียบกัน เซตหนึ่งจะเรียกว่าเซตอ้างอิง (referent set) และอีกเซตหนึ่งจะเรียกว่าเซตเปรียบเทียบ (compared set) ผลที่ได้คือความแตกต่างซึ่งอาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่า โจทย์ปัญหาประเภทนี้ตัวไม่ทราบค่าซึ่งเป็นสิ่งที่โจทย์ให้หาอาจจะเป็นความแตกต่าง หรือเซตเปรียบเทียบ หรือเซตอ้างอิง เช่น แดงมีสมุด 13 เล่ม ดำมีสมุด 8 เล่ม อยากทราบว่าแดงมีสมุดมากกว่าดำกี่เล่ม เป็นต้น

4) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเท่ากัน (equalize) โจทย์มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบ และโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง คือจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ (action) เช่นเดียวกับปัญหาที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง แต่อยู่บนพื้นฐานของการเปรียบเทียบของเซตสองเซต เช่น ขณะที่เซตสองเซตเปรียบเทียบกัน คำถามก็คือทำอย่างไรจึงจะทำให้อีกเซตหนึ่งมีปริมาณเท่ากับอีกเซตหนึ่ง ถ้าทำให้เซตที่เล็กกว่าเท่ากับเซตที่ใหญ่กว่า เราเรียกโจทย์ปัญหานี้ว่าโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวกับการเท่ากันแบบรวมเข้า (equalize join problem) แต่ถ้าทำให้เซตใหญ่มีขนาดเล็กลงเท่ากับเซตเล็ก เราจะเรียกโจทย์ปัญหานี้ว่าโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวกับการเท่ากันแบบนำออก (equalize separate problem)

2. โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เกี่ยวกับการคูณ การหาร มี 5 ประเภท ดังนี้

1) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มที่มีจำนวนเท่ากัน (equal groups) เป็นสถานการณ์ ที่ลักษณะกลุ่มของสิ่งของจำนวนเท่ากันทุกกลุ่ม หรือซ้ำกันหลาย ๆ ครั้ง หรือการกระทำที่ซ้ำ ๆ กันโดยธรรมชาติเกิดขึ้นได้ในลักษณะต่าง ๆ กันในชีวิตประจำวัน เช่น คน n คน มีนิ้ว $5n$ นิ้ว หรือเดินทีละ 3 ก้าว 4 ครั้ง หรือการให้ของจำนวนเท่าเดิมแก่คนหลายคน เป็นต้น

2) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับอัตราส่วน (rate) เป็นโจทย์อีกลักษณะหนึ่งของการรวมกลุ่มที่มีจำนวนเท่ากัน (equal groups) เช่น เด็กคนหนึ่งมีขนม 4 ก้อน ถ้าเด็ก 3 คน จะมีขนมรวมกันกี่ก้อน จะเห็นว่าจำนวนก้อนต่อเด็กคูณด้วยจำนวนเด็กทั้งหมด ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนของเด็กกับจำนวนของขนม สถานการณ์เช่นนี้เรียกว่า การกำหนดเฉพาะ (particular) เมื่อเด็กมี 3 คน

3) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการคูณ (multiplicative comparison) สถานการณ์ลักษณะนี้แสดงโดยคำว่า “ x เท่าของ” หรือ “มากเท่ากับ n เท่า”

4) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับผลคูณคาร์ทีเซียน (cartesian product) สถานการณ์ของโจทย์นี้เกี่ยวข้องกับบทนิยามที่ว่า $m \times n$ สามารถเขียนอยู่ในรูปของคู่อันดับ (ordered pair) โดยตัวแรกของคู่อันดับมาจากสมาชิก

ของ m และตัวหลังจากสมาชิกของ n การกระทำเช่นนี้แสดงให้เห็นจำนวนเต็ม เมื่อคูณกันแล้วจะทำให้เกิดมีการต่อเนื่องจำนวนใหม่ขึ้น (historical terms)

5) โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า (rectangular area) เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม ซึ่งความยาวของด้านทั้งสี่จะต้องเป็นจำนวนเต็ม การหาพื้นที่ จะทำได้โดยใช้สูตรความกว้าง $\times$ ความยาว

“โจทย์ปัญหาหนึ่งขั้นตอน (One step word Problem)” หมายถึง โจทย์ปัญหาที่สามารถแก้ได้โดยใช้การกระทำใดกระทำหนึ่ง (บวก ลบ คูณ หาร) เพียงอย่างเดียวหรือสามารถแปลออกมาเป็นประโยคสัญลักษณ์ได้เพียงประโยคเดียวเป็นลักษณะปัญหาที่พบมากในแบบเรียนคณิตศาสตร์

“ยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์” หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการเฉพาะที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาแต่ละปัญหา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยชี้แนะ แนวทางในการแก้โจทย์ปัญหา โดยที่ผู้แก้ปัญหาต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของโจทย์ปัญหานั้น เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ โดยยุทธวิธีในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ประกอบไปด้วย 8 ยุทธวิธี ได้แก่

1. ยุทธวิธีการวาดรูปประกอบ (make a drawing) หมายถึง การอธิบายและแสดงสถานการณ์ของข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้ออกมาเป็นภาพจำลองหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ปัญหาง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถมองเห็นปัญหาในลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง จนทำให้สามารถกำหนดแนวทางหรือหาคำตอบได้

2. ยุทธวิธีสร้างตาราง (construct a table) หมายถึง การจัดระบบข้อมูลโดยการสร้างตารางขึ้น แล้วนำข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้บันทึกลงในตาราง ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงการเชื่อมโยงข้อมูล เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ชัดเจน จนนำไปสู่การค้นพบแนวทางในการแก้โจทย์ปัญหาได้

3. ยุทธวิธีค้นหาแบบรูป (look for a pattern) หมายถึง การค้นหาแบบรูป เป็นการวิเคราะห์และค้นหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีลักษณะ เป็นระบบหรือแบบรูปในปัญหานั้น ๆ แล้วคาดเดาคำตอบ ซึ่งคำตอบที่ได้จะยอมรับว่า เป็นคำตอบที่ถูกต้องเมื่อผ่านการตรวจสอบยืนยัน

4. ยุทธวิธีเดาและตรวจสอบ (guess and check) หมายถึง การพิจารณาข้อมูลและเงื่อนไขที่ปัญหา กำหนดให้ ผสมผสานกับความรู้ ประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เหตุผล หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำตอบที่น่าจะเป็นไปได้ ถ้าการคาดเดาไม่ถูกต้องก็คาดเดาใหม่จนกว่าจะได้คำตอบที่ถูกต้อง สมเหตุสมผลหรือใกล้เคียงมากที่สุด

5. ยุทธวิธีทำย้อนกลับ (work backward) หมายถึง เป็นการแก้ปัญหาที่พิจารณาจากผลไปสู่เหตุ เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลเริ่มต้นโดยเริ่มจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนสุดท้าย แล้วคิดย้อนขั้นตอนกลับมาทีละขั้นสู่ข้อมูลเริ่มต้น

6. ยุทธวิธีการแจกแจงที่เป็นไปได้ทั้งหมด (Make a list) หมายถึง การแจกแจงเป็นกรณี ๆ ที่สถานการณ์เกิดขึ้นทั้งหมดอย่างเป็นระบบ แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลนั้นๆ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลจนนำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหานั้น

7. ยุทธวิธีการตัดออก (Eliminate) หมายถึง การพิจารณาเงื่อนไขของสถานการณ์ปัญหา แล้วตัดข้อมูลที่กำหนดให้สถานการณ์ปัญหาที่ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไข จนได้คำตอบของปัญหานั้น

8. การเปลี่ยนมุมมอง เป็นการเปลี่ยนการคิดหรือมุมมองให้แตกต่างไปจากที่คุ้นเคย ยุทธวิธีนี้มักใช้ในกรณี
ที่แก้ปัญหาด้วยยุทธวิธีอื่นไม่ได้แล้ว จึงต้องเปลี่ยนวิธีคิด หรือแนวทางการแก้ปัญหาให้แตกต่างไปจากที่คุ้นเคย
เพื่อให้แก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น

“กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน” เป็นกลุ่มโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณตำบลน้ำสุดและตำบลห้วยขุนราม อำเภอ
พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 8 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 3 โรงเรียน
ได้แก่ โรงเรียนน้ำสุดวิไลประชาสรรค์, โรงเรียนบ้านมะนาวหวาน และโรงเรียนวัดสี่ขั้วศรีเจริญธรรม เป็นโรงเรียน
ขนาดเล็ก จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านคลองสาริกา, โรงเรียนบ้านซับโคก, โรงเรียนบ้านสวนมะเตือ,
โรงเรียนบ้านคลองกลุ่ม และโรงเรียนบ้านหนองปึกนก โดยแต่ละโรงเรียนจะมีห้องเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5
และ 6 ชั้นละ 1 ห้องเรียน ซึ่งจากการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์
ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามปีซ้อนหลังของแต่ละโรงเรียน ในปีการศึกษา 2558 ปีการศึกษา 2559 และ
ปีการศึกษา 2560 ตามลำดับ เป็นดังนี้

1. โรงเรียนน้ำสุดวิไลประชาสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.89 , 27.67 และ 35.00
2. โรงเรียนบ้านคลองสาริกา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.13 , 46.67 และ 45.00
3. โรงเรียนวัดสี่ขั้วศรีเจริญธรรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.68 , 32.89 และ 25.00
4. โรงเรียนบ้านมะนาวหวาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.11 , 30.00 และ 34.78
5. โรงเรียนบ้านซับโคก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.00 , 21.67 และ 29.62
6. โรงเรียนบ้านสวนมะเตือ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.07 , 24.50 และ 25.28
7. โรงเรียนบ้านคลองกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.14 , 33.50 และ 34.17
8. โรงเรียนบ้านหนองปึกนก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.75 , 22.86 และ 29.38

และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน จังหวัดลพบุรี ในปีการศึกษา 2558 ปีการศึกษา 2559 และปี
การศึกษา 2560 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.09, 29.97 และ 32.28 คะแนน ตามลำดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยโดยใช้แบบทดสอบเพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหา
หนึ่งขั้นตอน ซึ่งพัฒนามาจากแบบทดสอบของสมทรง สุวพานิช (2549 : 188-196) และ Christou and Philippou
(1998 : 441-442)

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน
จำนวนทั้งหมด 399 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบทดสอบเพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาหนึ่งขั้นตอน
ที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากเครื่องมือของ สมทรง สุวพานิช (2549 : 188-196) และ Christou and Philippou (1998
: 441-442) จำนวนทั้งหมด 33 ข้อ ประกอบด้วย โจทย์ปัญหาที่เกี่ยวกับการบวก การลบ 20 ข้อ และโจทย์ปัญหา
เกี่ยวกับการคูณ การหาร 13 ข้อ จากนั้นนำมาดำเนินการสร้างแบบทดสอบในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบทดสอบที่ใช้เพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการสร้างแบบทดสอบการแก้โจทย์ปัญหาจากหนังสือโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ทฤษฎีและการปฏิบัติของ สมทรง สุวพานิช (2549) หนังสือ The Developmental Nature of Ability to Solve On-step Word Problems ของ Christou และ Philippou (1998, pp.436-442)

2. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6

3. ศึกษาบริบทของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 กลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย

4. สร้างแบบทดสอบตามแนวทางของสมทรง สุวพานิช, Christou และ Philippou ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และบริบทของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 จำนวน 33 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำคำแนะนำนั้นมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบทดสอบโดยดำเนินการดังนี้

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ผาติวิสันต์ Ph.D. (Math.Ed.) ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์ศึกษา

คุณครูสุภาพ จันทร์กำจร ค.ม. (คณิตศาสตร์ศึกษา) ตำแหน่ง ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนหนองหญ้าม้า อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ว่าที่ร้อยโท ดร.ณัฐชัย จันทชุม กศ.ด. (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) อาจารย์สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล

4.1 วิเคราะห์คุณภาพรายข้อ โดยทำการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (Difficulty : p) และค่าอำนาจจำแนก (Discriminate : r)

4.2 นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์ Reliability ของแบบทดสอบเพื่อศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาหนึ่งขั้นตอนทั้งฉบับโดยการวิเคราะห์ ใช้วิธีการของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method) หรือสูตร KR-20

5. แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเวลาและจำนวนแบบทดสอบ

6. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบโดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าความยากง่ายของแบบทดสอบตั้งแต่ 0.2-0.8 และมีค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกที่ผ่านตามเกณฑ์ จำนวนทั้งสิ้น 9 ข้อ โจทย์ปัญหารูปแบบเกี่ยวกับการบวก การลบ จำนวน 4 ข้อ โจทย์ปัญหารูปแบบเกี่ยวกับการคูณ การหาร จำนวน 5 ข้อ

7. นำแบบทดสอบของนักเรียนที่ผ่านการตรวจคุณภาพแล้ว ไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีแนวปฏิบัติในการนำแบบทดสอบไปใช้ ดังนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือ และความอนุเคราะห์จากหน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดและโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย
2. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการสอบด้วยความตั้งใจ เพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบทดสอบของนักเรียนที่ผ่านการตรวจคุณภาพแล้วมาให้นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายทำการทดสอบ ในเวลา 2 ชั่วโมง
4. ตรวจสอบการใช้ยุทธวิธีจากแบบทดสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ดังนี้

วิเคราะห์ จำแนกการใช้ยุทธวิธี ความถี่ในการใช้ยุทธวิธี

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือได้แก่ ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความตรง และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 , 5 และ 6 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 โดยสรุปทั้ง 9 ข้อ

ระดับชั้น	จำนวน อัตราส่วน	ยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์				
		การวาดรูป ประกอบ	การเดา และ ตรวจสอบ	การคิด ย้อนกลับ	การแจกแจง กรณีที่เป็นไปได้ ทั้งหมด	ไม่แสดงวิธี ทำ
ป. 4	คน	52	49	8	14	2
	ร้อยละ	41.6	39.2	6.4	11.2	1.6
ป. 5	คน	75	37	2	14	5
	ร้อยละ	56.4	27.8	1.5	10.5	3.8
ป. 6	คน	87	31	7	13	3
	ร้อยละ	61.7	22	5	9.2	2.1
รวม	คน	214	117	17	41	10
	ร้อยละ	53.6	29.3	4.3	10.3	2.5

จากตาราง 1 พบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยสรุปทั้ง 9 ข้อ ได้ใช้ยุทธวิธีการวาดรูปประกอบ และการเดาและตรวจสอบคำตอบ ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 และมีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 ตามลำดับ ใช้ยุทธวิธีการคิดย้อนกลับ มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ใช้ยุทธวิธีการแจกแจงกรณีที่เป็นไปได้ทั้งหมด มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 และไม่แสดงวิธีคิด มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยสรุปทั้ง 9 ข้อ ได้ใช้ยุทธวิธีการวาดรูปประกอบมากที่สุด มีจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 ใช้ยุทธวิธีการเดาและตรวจสอบคำตอบ มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 ใช้ยุทธวิธีการคิดย้อนกลับ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ใช้ยุทธวิธีการแจกแจงกรณีที่เป็นไปได้ทั้งหมด มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 และไม่แสดงวิธีคิด มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยสรุปทั้ง 9 ข้อ ได้ใช้ยุทธวิธีการวาดรูปประกอบมากที่สุด มีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 61.7 ใช้ยุทธวิธีการเดาและตรวจสอบคำตอบ มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ใช้ยุทธวิธีการคิดย้อนกลับ มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ใช้ยุทธวิธีการแจกแจงกรณีที่เป็นไปได้ทั้งหมด มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2 และไม่แสดงวิธีคิด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1

เมื่อพิจารณาภาพรวมของการใช้ยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยสรุปทั้ง 9 ข้อ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 พบว่านักเรียนใช้ยุทธวิธีการวาดรูปประกอบมากที่สุด มีจำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 เรียงตามลำดับจำนวนความถี่มากไปหาน้อยเป็นดังนี้ ยุทธวิธีการวาดรูปประกอบ, ยุทธวิธีการเดาและตรวจสอบ, ยุทธวิธีการแจกแจงกรณีที่เป็นไปได้ทั้งหมด และยุทธวิธีการคิดย้อนกลับ

สำหรับยุทธวิธีการวาดรูปประกอบซึ่งเป็นยุทธวิธีที่มีการใช้มากที่สุดนั้น จะเริ่มพบได้ตั้งแต่ข้อแรกจนถึงข้อสุดท้ายของแบบทดสอบ และพบจำนวนความถี่การใช้มากที่สุดในช่วงของโจทย์ที่เกี่ยวกับผลคูณคาร์ทีเซียน ซึ่งจากผลการวิจัยของ สมทรง สุวพานิช (2542 : 113) ผลการวิจัยของ สมทรง สุวพานิช (2549 : 153) และผลการวิจัยของ Christou and Philippou (1998 : 438) พบว่า โจทย์นี้เป็นโจทย์ข้อที่ยากที่สุดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาทั้งในประเทศไทย และประเทศกรีกยุทธวิธีที่เหมาะสมควรนำมาใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาข้อนี้ คือ ยุทธวิธีวาดรูปประกอบหรือยุทธวิธีเขียนแผนภาพ หรือยุทธวิธีสร้างตาราง หรือยุทธวิธีลองทำตามที่โจทย์กำหนด ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน ใช้ยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหา ได้สอดคล้องกับลักษณะโจทย์

นอกจากยุทธวิธีการวาดรูปประกอบ จะพบมากที่สุดในการวิจัยครั้งนี้และก็ยังพบอีกว่า ยุทธวิธีนี้ได้กระจายอยู่ทุกข้อและทุกระดับชั้น ทั้งนี้เพราะลักษณะของโจทย์ปัญหาที่นำมาทดสอบนักเรียนในครั้งนี้ เป็นโจทย์ปัญหาหนึ่งขั้นตอนที่ไม่มีความสลับซับซ้อน ทำให้นักเรียนใช้ยุทธวิธีวาดรูปประกอบช่วยในการแก้โจทย์ปัญหา Kennedy and Tipps (1994 : 36) กล่าวว่า ยุทธวิธีวาดรูปประกอบเป็นยุทธวิธีที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและเป็นยุทธวิธีแรกที่นักเรียนระดับประถมศึกษา นิยมใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา เพราะทำให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของปัญหา อย่างไรก็ตามยุทธวิธีนี้ยังนิยมใช้แก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นที่สูงขึ้น จากผลการวิจัยของ

เจษฎ์สุตา จันทร์เอี่ยม (2542 : 101-102) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้ยุทธวิธีทำปัญหาให้เป็นปัญหาย่อยมากที่สุด รองลงมาคือ ยุทธวิธีการวาดภาพประกอบ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้ยุทธวิธีวาดภาพประกอบมากที่สุด เนื่องจากการที่นักเรียนจะเลือกใช้ยุทธวิธีใดนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะของโจทย์ปัญหา

ยุทธวิธีการเดาและตรวจสอบเป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวานเลือกใช้แก้โจทย์ปัญหาซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ Lester (1980 : 296) ที่พบว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกฝนการแก้โจทย์ปัญหาจะใช้ยุทธวิธีการเดาแล้วตรวจสอบ ซึ่งยุทธวิธีนี้เป็นยุทธวิธีการแก้โจทย์ปัญหายุทธวิธีหนึ่งที่ดีอยู่ในยุทธวิธีการแก้โจทย์ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ Morris (1987 : 362-369) เพราะยุทธวิธีนี้เป็นยุทธวิธีพื้นฐานที่เรานำมาใช้แก้โจทย์ปัญหาเสมอสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ โพธิ์ทอง (2539 : 44-95) พบว่ายุทธวิธีการเดาและตรวจสอบ เป็นยุทธวิธีที่นักเรียนทุกคนมี แต่ปัญหาย่อยที่ว่าเมื่อนักเรียนพบโจทย์ปัญหาแล้วนักเรียนไม่รู้หลักการว่าจะได้อย่างไร เพื่อให้สามารถเดาคำตอบได้เร็วขึ้น ดังนั้นครูควรสอนให้เดาอย่างมีเหตุผล มีทิศทาง เพื่อให้สิ่งที่เดานั้นเข้าใกล้คำตอบมากยิ่งขึ้น (ปรีชา เนาว์เย็นผล. 2537 : 23-79)

ส่วนยุทธวิธีการคิดย้อนกลับและการแจกแจงกรณีที่เป็นไปได้ทั้งหมดนั้น เป็นยุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่พบในสัดส่วนที่น้อย ทั้งนี้อาจจะเป็น เพราะลักษณะโจทย์ไม่เหมาะที่จะแก้ปัญหาคด้วยยุทธวิธีนี้หรือนักเรียนบางคนไม่เคยคุ้น หรือไม่เคยเรียนรู้ ในการใช้ยุทธวิธีนี้ในการแก้โจทย์ปัญหามาก่อน

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 , 5 และ 6 ของกลุ่มโรงเรียนห้วยน้ำหวาน ส่วนใหญ่ประมาณ 53.63 % จะแสดงวิธีคิดในกระดาษคำตอบ ทำให้ทราบว่านักเรียนใช้วิธีการใด หรือยุทธวิธีใดในการแก้โจทย์ปัญหา โดยจะพบในชั้นทุกระดับชั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่านักเรียนต้องการความมั่นใจในการทำข้อสอบ หรือเวลาสอนโจทย์ปัญหาคครูจะเน้นเรื่องกระบวนการมากกว่าการหาคำตอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุรวัดณ์ คล้ายมงคล (2534 : 115) ที่พบว่านักเรียนไม่แสดงวิธีคิด เพราะคุ้นเคยกับการทำโจทย์ปัญหาที่ต้องการผลเป็นคำตอบที่ถูกต้องอย่างเดียว ไม่ได้ทำโจทย์ที่มุ่งให้ความสำคัญของกระบวนการแก้ปัญหาเลย และนักเรียนอีกบางส่วนที่แสดงการหาคำตอบโดยแสดงการคำนวณ แทนการใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นเพราะครูไม่ได้สอนยุทธวิธีอื่นเลย นอกจากแสดงการคำนวณซึ่งผิดจุดประสงค์การสอนโจทย์ปัญหาที่เน้นให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหา มากกว่าการคำนวณคำตอบ ดังนั้นครูผู้สอนคณิตศาสตร์ควรตระหนักถึงแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยการใช้ยุทธวิธีต่างๆ ในการแก้โจทย์ปัญหามากขึ้น อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงยุทธวิธีที่ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เครื่องมือการวิจัยแบบอื่น เช่น การสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อทำให้เห็นถึงการเลือกใช้ยุทธวิธีของนักเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับยุทธวิธีแก้ปัญหาคณิตศาสตร์หลายขั้นตอนในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- เจษฎ์สุตา จันทร์เอี่ยม. (2542). การศึกษาความสามารถและกลวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไตรรงค์ เจนการ. (มกราคม 2531). “การพิสูจน์ร่องรอยกระบวนการทางคณิตศาสตร์.” วิทยากรย. ปีที่ 86 : 14-21.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2537). “การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์.” ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิถีวิธีทางวิชาคณิตศาสตร์ หน่วยที่ 12-15. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2547). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
- ยุรวัดน์ คล้ายมงคล. (2534). การศึกษากระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง. ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/กรุงเทพฯ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2559).
- สมทรง สุวพานิช. (2544). งานวิจัย เรื่องการศึกษารูปแบบการคิดการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2,3 และ 4 ของโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมทรง สุวพานิช. (2549). โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ทฤษฎีและการปฏิบัติ . มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมบัติ โพธิ์ทอง. (2539). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง โดยใช้เมตาคognition. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ashlock and et al. (1983). *Guiding Each Child's Learning of Mathematics*. Ohio : Bell & Howelland.
- Branca , Nicolas A. (1980). “Problem Solving as a Goal , Process and Basic Skill,” *In Problem Solving in School Mathematics*. Stephen Krulik and Robert E. Reys , ed. Virginia : the National Council of Teachers of Mathematics.
- Christou, Constantinos, and Philippou George. (July 1998). "The Developmental Nature of Ability to Solve On-Step Word Problems." *Journal for Research in Mathematics Education*. 4(29) : 436-442.
- Douglas W. Morris. (01 April 1987). “Ecological Scale and Habitat Use” *Ecological society of America*. 68(2) : 362-369.
- Greer, B. (1992). "Multiplication and Division as Models of Situation". *In Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning*. 276-295.
- Kennedy, L. M., & Tipps, S. (1994). *Guiding children's learning of mathematics*. Belmont, Ca, Wadsworth Pub. Co.
- Lester, F. K., Jr. (1980). Research on mathematical problem solving. In R. J. Shumway (Ed.), *Research in mathematics education*. National Council of Teachers of Mathematics. 286-323.

- Marvis, Doris. (March 1987). “Problem Solving and the Child.” **School Science and Mathematics.** 78 : 270.
- Riedesel and Alan C. (1990). **Teaching Elementary School Mathematics.** New Jersey : Prentice-Hall.
- Romberg, T., and K. Collis. (1987). **Different Ways Children Learn to Add and Subtract.** Reston, VA : National Council of Teachers of Mathematics.

เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดี
ของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

MARKETING COMMUNICATIONS TOOLS INFLUENT TO CONSUMER LOYALTY OF RESTAURANT
IN NAKHONRATCHASIMA MUNICIPALITY

สมฤทัย มีแสงนิล¹

Somruthai Meesaengnin¹

สวีญา ปราณนาดี¹

Saweeya Prathanadi¹

¹นักศึกษ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีผลต่อการมาใช้บริการร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา 2) ศึกษาความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา และ 3) ศึกษาอิทธิพลของเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีผลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.8 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 43.3 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 52.2 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 60.5 ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 46.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 31.0 ความถี่ในการใช้บริการร้านอาหาร 3-4 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 43.2 ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแต่ละครั้งระหว่าง 501-1,000 บาท ร้อยละ 43.4 และนิยมไปร้านอาหารทั่วไป ร้อยละ 39.8 2) เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดของร้านอาหาร โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการขายโดยบุคคล ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการตลาดทางตรง ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ และด้านการโฆษณา ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 3) ความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแนะนำบอกต่อ ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการตั้งใจใช้บริการซ้ำ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา และด้านพฤติกรรมกรรองเรียน ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และ 4) เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการขายโดยบุคคล ($\beta = 0.294$) ด้านการตลาดทางตรง ($\beta = 0.156$) ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ ($\beta = 0.114$) ได้ส่งผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ 0.261 แสดงว่า ตัวแปรทั้งหมดร่วมกันพยากรณ์ระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ได้ร้อยละ 26.1

คำสำคัญ : เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด, ความจงรักภักดี

ABSTRACT

Study of Marketing Communications Tools Influenced to Consumer Loyalty Restaurant in Nakhon Ratchasima Municipality was purposed to 1) study of Marketing Communications Tools to Influence the Consumer of the restaurant in Nakhon Ratchasima Municipality, 2) study of the Consumer Loyalty Restaurant in Nakhon Ratchasima Municipality and 3) study about influence of marketing communications tools to Influence the Consumer Loyalty Restaurant in Nakhon Ratchasima Municipality. The sampling group that used in the study were the public who resident in Nakhon Ratchasima Municipality of 385 persons, the tool that used in the study is inquiry form, statistic that used in to analyzed the data is quantity, percentage, means, standard deviation and Multiple Regression Analysis. The study result is found that 1) personal factor; in the most were male of 52.8% on aged between 31-40 years of 43.3%, being in marital status of single of 52.2%, study in bachelor level of 60.5%, earn a living as working in the government and public enterprise services of 46.8%, earned income a month more than 25,000 baht of 31.0%, frequency of using the restaurant service for 3-4 times a month of 43.2%, expense of using the service a time between 501-1,000 baht of 43.4% and like the ordinary restaurant of 39.%, 2) marketing communications tools of the restaurant in overall is found that were opined in a medium level when considered by side is found that selling by person were opined in a highest level and as the first ascending. It is found that the opinion was in a much level secondary is direct marketing were opined in a much level and sales promotion, release the news/information and advertisement were opined in a medium level respectively, 3) loyalty of the consumer in restaurant in overall is found that were opined in a medium level when considered by side is found that suggestion were opined in a highest level also found that opined in a much level secondary is attention for re-servicing were opined in a much level and affectability to the price factor and behavior of complaining were opined in a medium level respectively and 4) marketing communications tools; selling by person, direct marketing, release the news/information affected to loyalty of the consumer restaurant in Nakhon Ratchasima Municipality in significant statistic level of 0.05 with Coefficient of Determination (R Square) is equal to 0.261 show that all of variables forecasted the loyalty level of consumer to the restaurant for 26.1%

Keywords : Marketing Communications Tools, Loyalty

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจร้านอาหารนับว่าเป็นธุรกิจที่ยังมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยหนุนจากพฤติกรรมของคนไทยที่ยังนิยมรับประทานอาหารนอกบ้าน และผู้ประกอบการในธุรกิจร้านอาหารปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคทั้งในด้านความสนใจในเรื่องสุขภาพและการประหยัดค่าใช้จ่าย ปัจจุบันธุรกิจร้านอาหารมีแนวโน้มการแข่งขันที่รุนแรงเนื่องจากมีผู้ประกอบการรายใหม่ทยอยเข้ามาในตลาด โดยเฉพาะในตลาดร้านอาหารรายย่อย อันเป็นผลมาจากการลงทุนไม่สูงมากนักและระยะเวลาในการคืนทุนค่อนข้างสั้น ทำให้ผู้ประกอบการทั้ง

รายได้และรายใหม่ต้องมีการปรับกลยุทธ์เพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาด นอกจากต้องจับตาการปรับกลยุทธ์ของผู้ประกอบการในธุรกิจร้านอาหารแล้ว ประเด็นที่น่าสนใจคือมาตรการจัดระเบียบร้านอาหาร ซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรการความปลอดภัยด้านอาหาร ก็นับว่าเป็นมาตรการที่น่าจับตามอง เนื่องจากจะเป็นมาตรการที่จะพลิกโฉมธุรกิจร้านอาหารในประเทศในระยะต่อไป (ศูนย์ข้อมูลธุรกิจและข้อมูลการตลาด. ออนไลน์. 2558)

ถึงแม้ว่ากระแสของการสื่อสารทางการตลาดจะเริ่มมีมากขึ้นและได้รับการกล่าวขวัญอย่างกว้างขวางในวงการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการตลาด แต่การเติบโตของการสื่อสารทางการตลาดในประเทศไทยยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตามทฤษฎีส่วนใหญ่ มักเป็นเพียงการผสมผสานแผนการส่งเสริมการตลาดหลาย ๆ แผนให้สามารถรวมกันหรือมีความสอดคล้องกันในด้านของวัตถุประสงค์และเป้าหมายเท่านั้น จะเป็นลักษณะของการเสริมแรงหรือร่วมแรงร่วมใจกันมากกว่าที่จะเป็นรูปแบบของการพัฒนาเครื่องมือการส่งเสริมการตลาดหลาย ๆ ประเภทเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังเป็นธุรกิจขนาดเล็กที่ขายผลิตภัณฑ์เฉพาะในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติเท่านั้น ซึ่งค่าใช้จ่ายในการทำการตลาดแบบผสมผสานจะสูงกว่าต้นทุนการแยกทำกิจกรรมต่าง ๆ ของการส่งเสริมการตลาดแต่ละอย่างแยกจากกัน และให้มีการอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมต่าง ๆ ของการสื่อสารการตลาดจึงแยกเป็นอิสระจากกัน ทั้งทางด้านเครื่องมือ การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การตลาดทางตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขายโดยบุคคล ซึ่งการสื่อสารทางการตลาด จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีการทำลายกำแพงระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการตลาด มุ่งเน้นที่กระบวนการของการนำเอารูปแบบต่าง ๆ ของการส่งเสริมการตลาดมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบของการสื่อสารสูงสุด เป็นการสื่อสารทางการตลาดที่ประสานเครื่องมือและโปรแกรมการสื่อสารทั้งหมดเข้าด้วยกันโดยเน้นที่ผู้บริโภคเป็นหลัก เพื่อเป็นการสร้างพลังหรือเสริมแรงกัน โดยที่ลักษณะที่ดีของเครื่องมือการสื่อสารทางการตลาด คือต้องมีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับเป้าหมายต้องใช้การสื่อสารทุกรูปแบบเข้าด้วยกัน ต้องมีการเสริมแรงกันต้องเริ่มต้นที่ตัวผู้บริโภคเป็นหลักและต้องเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (สุวิมล แม้นจิต และ เกยูร ไยบัวกลิ่น. 2550 : 27)

ทางการตลาดมีกลยุทธ์ที่แสดงออกถึงความรักที่มีต่อลูกค้าผ่านกิจกรรมการตลาดต่างๆ หลากหลายรูปแบบ เช่น กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด เป็นต้น ซึ่งในที่สุดแล้วกิจกรรมการตลาดต่าง ๆ ที่ได้ทำไปมีวัตถุประสงค์สุดท้าย คือ การสร้างให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดี (Customer Loyalty) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด การสร้างให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดี จึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด ลูกค้าที่มีคุณค่าต่อธุรกิจมากที่สุด คือ ลูกค้าที่มีความจงรักภักดีต่อตราสินค้า หรือบริการเป็นอย่างมาก ดังนั้น กลยุทธ์ทางการตลาดจึงควรมุ่งสร้างความจงรักภักดีและต้องมุ่งไปที่กลุ่มลูกค้า ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจได้รับกำไรระยะยาว ดังนั้น กำไรระยะยาว จึงเกิดจากกลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งสร้างความจงรักภักดี และทำให้นักการตลาดตระหนักถึงความสำคัญว่าความจงรักภักดีเป็นเครื่องมือในการเพิ่มยอดขายและป้องกันส่วนครองตลาดได้เป็นอย่างดี (วิเลิศ ภูริวัชร. ออนไลน์. 2559)

จากปัจจัยหลายประการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดและความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยจะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ประกอบการ และผู้ที่สนใจจะลงทุนในธุรกิจร้านอาหาร และสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการบริหารงานในองค์กรส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

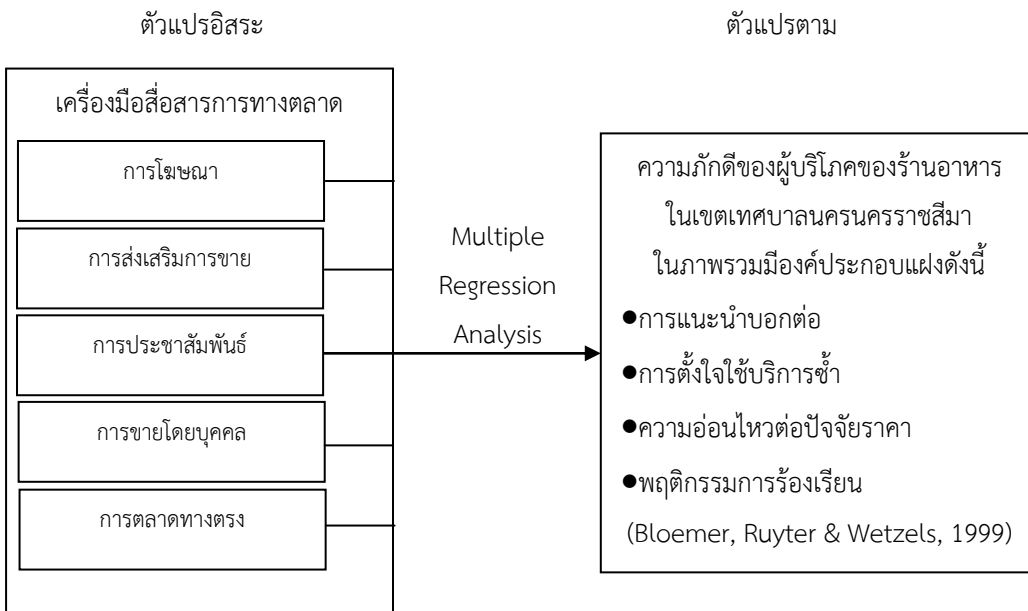

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดที่มีผลต่อการมาใช้บริการร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของเครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดที่มีผลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ด้านเครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ของ นธกฤต วันตะเมธ (2555 : 41- 42) ; ซีนิจิต แจ้งเจนกิจ (2556 : 45) ; Kotler (2003) และได้สังเคราะห์ความภักดีของผู้บริโภค ของ Bloemer, Ruyter & Wetzels (1999) โดยเป็นการศึกษาผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ดังนี้

1. เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด หมายถึง การสื่อสารที่ใช้เครื่องมือทางการตลาด เพื่อดำเนินการส่งเสริมการตลาด ซึ่งให้ความสำคัญกับวิธีสื่อสารเพื่อการจูงใจทุกรูปแบบ และแสดงบุคลิกภาพของร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ได้แก่

1.1 การโฆษณา หมายถึง กิจกรรมสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการเสนอหรือการส่งเสริมความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้า การบริการ หรือความคิดของร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยมีผู้สนับสนุนหรือผู้อุปถัมภ์ผ่านสื่อที่มีใช้ตัวบุคคล โดยมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องด้วย

1.2 การส่งเสริมการขาย หมายถึง กิจกรรมการสื่อสารทางการตลาดรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการจูงใจผู้บริโภค โดยอาศัยสิ่งจูงใจหรือสิ่งล่อใจให้ผู้บริโภคมาใช้บริการร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

1.3 การประชาสัมพันธ์ หมายถึง กิจกรรมการสื่อสารทางการตลาดที่มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมตลอดจนการเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาให้กับกลุ่มผู้บริโภคและประชาชนทั่วไป

1.4 การขายโดยบุคคล หมายถึง รูปแบบของการสื่อสารการตลาดระหว่างบุคคลต่อบุคคล ที่มุ่งเน้นปฏิสัมพันธ์อันดีและจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการจูงใจให้ผู้บริโภคมาใช้บริการร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

1.5 การตลาดทางตรง หมายถึง การสื่อสารการตลาดแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมากับผู้บริโภค โดยกระทำการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านกระบวนการ รวมถึงเทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ

2. ความภักดี หมายถึง ภาวะที่แสดงออกในเชิงบวกของผู้บริโภคที่มีต่อร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ได้แก่

2.1 การแนะนำบอกต่อ หมายถึง การที่ผู้บริโภคให้ข้อมูลเชิงชวนให้บุคคลที่รู้จักมาใช้บริการร้านอาหารที่ตนเองเคยใช้บริการ

2.2 การตั้งใจใช้บริการซ้ำ หมายถึง พฤติกรรมการใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ การที่ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการร้านอาหารร้านเดิม เช่น ความถี่น้อย 1-2 ครั้ง ความถี่มาก 3-5 ครั้ง เป็นต้น

2.3 ความไม่หวั่นไหวต่อปัจจัยราคา หมายถึง การที่ผู้บริโภคยังคงใช้บริการร้านอาหารร้านเดิมแม้ว่าราคาสินค้าและบริการจะเพิ่มสูงขึ้น

2.4 พฤติกรรมการร้องเรียน หมายถึง การร้องเรียน การบอกร้องเรียนหรือการแจ้งปัญหาของผู้บริโภคร้านอาหาร โดยอาจจะร้องเรียนกับผู้ให้บริการ ผู้บริโภครายอื่นหรือสื่อต่าง ๆ ซึ่งส่วนนี้เป็นการวัดถึงการตอบสนองต่อปัญหาของผู้บริโภค

3. ร้านอาหาร หมายถึง ร้านอาหารที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยได้แบ่งประเภทตามกระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ 1) ร้านอาหารระดับหรู (เช่น หูหระ สวยงาม บริการเป็นสากล) 2) ร้านอาหารระดับกลาง (เช่น เน้นบรรยากาศ บริการเป็นกันเอง ราคาปานกลาง) 3) ร้านอาหารทั่วไป (เช่น เรียบง่าย สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย เน้นอาหารจานด่วนจำกัดรายการอาหาร) และ 4) ร้านริมบาทวิถี (เช่น เน้นอาหารจานเดียว สามารถปรุงได้ง่าย และรวดเร็ว)

4. ผู้บริโภค หมายถึง ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา มากกว่า 1 ครั้ง

สมมุติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

1. การโฆษณามีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา
2. การส่งเสริมการขายมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

3. การประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา
4. การขายโดยบุคคลมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขต เทศบาลนครนครราชสีมา
5. การตลาดทางตรงมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขต เทศบาลนครนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 214,267 คน (สำนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา. 2559)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่อยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างกรณีทราบจำนวนประชากรของ (Thorndike, 1978 อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตย์นราฎร. 2553 : 208) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 385 ราย เพื่อลดความคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยจะใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ราย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดและความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดของร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ การขายโดยบุคคล และการตลาดทางตรง

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ประกอบด้วย การแนะนำบอกต่อ การตั้งใจใช้บริการซ้ำ ความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา และพฤติกรรมการร้องเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประยุกต์ให้สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ของผู้บริโภคร้านอาหาร และลักษณะของร้านอาหารที่ใช้บริการประจำ เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดของร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ การขายโดยบุคคล และการตลาดทางตรง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ประกอบด้วย การแนะนำบอกต่อ การตั้งใจใช้บริการซ้ำ ความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา และพฤติกรรมการร้องเรียน มี

ลักษณะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Questionnaire)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง เครื่องมือการสื่อสารทางตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถามโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 สร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดและความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยใช้จำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการตามตัวแปรที่กำหนดไว้เป็นหลักในการสร้างคำถามต่างๆ ให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

4.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบ แนะนำเพื่อการแก้ไข และปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง รวมทั้งพิจารณาสำนวนภาษาที่ใช้ในข้อความว่าสอดคล้องและเพื่อให้เครื่องมือมีความตรงในเนื้อหา (Content Validity)

4.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการวิจัย โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553 : 230) โดยกำหนดคะแนนของการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อ โดยเกณฑ์การพิจารณาค่า IOC แบบสอบถามแต่ละข้อต้องมีค่า $IOC \geq 0.5$ แสดงว่าข้อคำถามนั้น วัดเนื้อหาตรงตามที่ต้องการวัดเป็นคำถามที่ใช้ได้ แต่ถ้าค่า $IOC < 0.5$ แสดงว่าข้อคำถามนั้น วัดเนื้อหาไม่ตรงตามที่ต้องการวัดเป็นคำถามที่ใช้ไม่ได้ ควรพิจารณา ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง หลังจากนั้นนำมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และทำการปรับปรุงแก้ไข จากหาคำนวนค่าดัชนีความสอดคล้องจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.70 แสดงว่าข้อคำถามนั้น วัดเนื้อหาตรงตามที่ต้องการวัดเป็นคำถามที่ใช้ได้

4.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ

4.6 นำแบบสอบถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริโภคร้านอาหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) และนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยความเชื่อมั่นที่ได้เท่ากับ 0.917 ซึ่งมากกว่า 0.7 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553 : 231)

4.7 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอให้กับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของเนื้อหา จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลซึ่งเก็บโดยแบบสอบถามจากผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) และสามารถกรอกแบบสอบถามได้เพียงคนละ 1 ครั้งเท่านั้น จากนั้นจึงนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเพื่อนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ในหนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และเว็บไซต์อื่นที่เกี่ยวข้อง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อการวิจัย โดยใช้วิธีทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้

6.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และลักษณะของร้านอาหารที่ใช้บริการประจำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.1.2 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดของร้านอาหาร และความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด. 2558 : 87)

6.2 การทดสอบสมมติฐาน โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ อิทธิพลของเครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ การขายโดยบุคคล และการตลาดทางตรง มีผลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (บุญชม ศรีสะอาด. 2558 : 110-137)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.8 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 43.3 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 52.2 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 60.5 ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 46.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 31.0 ความถี่ในการใช้บริการร้านอาหาร 3-4 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 43.2 ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแต่ละครั้งระหว่าง 501-1,000 บาท ร้อยละ 43.4 และนิยมไปร้านอาหารทั่วไป (เช่น เรียบง่าย สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย เน้นอาหารจานด่วนจำกัดรายการอาหาร) ร้อยละ 39.8

2. เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดของร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$, S.D.=0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการขายโดยบุคคล ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.77) รองลงมาคือ ด้านการตลาดทางตรง ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.43$, S.D.=0.84) และด้านการส่งเสริมการขาย ด้าน

การให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ และด้านการโฆษณา ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.95$, S.D.=0.98, $\bar{X}=2.80$, S.D.=0.94 และ $\bar{X}=2.67$, S.D.=0.74) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดเป็นรายด้าน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการโฆษณา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.67$, S.D.=0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนลด เช่น เมื่อทานอาหารแล้วเช็คอินที่ร้านมีส่วนลดเฉพาะอาหาร 10% เป็นต้น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.24$, S.D.=1.11) รองลงมาคือ มีการโฆษณาผ่านทางป้ายโฆษณาทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ (Bill Board) ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.83$, S.D.=0.98) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ มีการโฆษณาผ่านทางสื่อวิทยุ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.18$, S.D.=0.96)

2.2 ด้านการส่งเสริมการขาย โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.95$, S.D.=0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการแสดงความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ เช่น มีการเล่นดนตรี, นักร้อง เป็นต้น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.35$, S.D.=0.98) รองลงมาคือ มีสิทธิพิเศษสำหรับลูกค้าที่มีบัตรสมาชิก เช่น รับเค้กวันเกิดฟรี เป็นต้น ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$, S.D.=1.10) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ มีการสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัล เช่น เมื่อทานครบ 1,000 บาท รับของที่ระลึกฟรี 1 ชิ้น เป็นต้น ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.69$, S.D.=1.09)

2.3 ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$, S.D.=0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การให้สัมภาษณ์ของลูกค้าที่มาใช้บริการร้านอาหาร เช่น การรีวิวทางสื่อช่องทางต่างๆ ในการมาใช้บริการที่ร้าน เป็นต้น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.96$, S.D.=1.12) รองลงมาคือ การให้ข้อมูลหรือสัมภาษณ์แก่สื่อต่างๆ ของผู้ประกอบการร้านอาหาร เช่น การแนะนำร้านหรือการให้ข่าวและเผยแพร่ทางสื่อช่องทางต่างๆ เป็นต้น ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.88$, S.D.=1.05) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ การเป็นผู้สนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการบริจาคเพื่อการกุศล(CSR) ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.58$, S.D.=0.94)

2.4 ด้านการขายโดยบุคคล โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.85) รองลงมาคือ พนักงานให้บริการอย่างรวดเร็ว ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$, S.D.=0.91) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ พนักงานแนะนำรายการอาหารและเมนูที่น่าสนใจ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$, S.D.=0.98)

2.5 ด้านการตลาดทางตรง โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.43$, S.D.=0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีแคตตาล็อกหรือเมนูรายการอาหารไว้แนะนำสินค้า ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.97) รองลงมาคือ ลูกค้าสามารถเข้าถึงบริการของทางร้านได้จากสื่อ Social Marketing เช่น เว็บไซต์ Line, Facebook fan page Application เป็นต้น ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=1.08) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ มีการแจก

คูปองส่วนลด, ของสัมมนาคุณบัตรอวยพรทางไปรษณีย์ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$, S.D.=1.19)

3. ความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.37$, S.D.=0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแนะนำบอกต่อ ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.83) รองลงมาคือ ด้านการตั้งใจใช้บริการซ้ำ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.73) และด้านความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา และด้านพฤติกรรมการร้องเรียน ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$, S.D.=0.70 และ $\bar{X}=3.00$, S.D.=0.74) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดเป็นรายด้าน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการแนะนำบอกต่อ โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การแนะนำร้านอาหาร แนะนำ แก่ผู้ที่ต้องการคำแนะนำ ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.87) รองลงมาคือ การสนับสนุนให้เพื่อนและญาติมาใช้บริการร้านอาหาร แนะนำ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$, S.D.=0.87) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ การพูดถึงสิ่งที่ดีเกี่ยวกับร้านอาหาร แนะนำ กับคนอื่นๆ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.90)

3.2 ด้านการตั้งใจใช้บริการซ้ำ โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการจะมาใช้บริการที่ร้านอาหาร แนะนำ ต่อไปอีกในอนาคต ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.80) รองลงมาคือ การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหาร แนะนำ เป็นตัวเลือกแรกในการใช้บริการ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.81) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ การตัดสินใจใช้บริการร้านอาหาร แนะนำ เป็นตัวเลือกแรกในการใช้บริการ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$, S.D.=0.83)

3.3 ด้านความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$, S.D.=0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า จะยังคงมาใช้บริการร้านอาหาร แนะนำ อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีราคาของอาหารและบริการบางอย่างเพิ่มขึ้น ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$, S.D.=0.75) รองลงมาคือ จะยังคงมาใช้บริการร้านอาหาร แนะนำ ต่อไปในอนาคต แม้ว่าจะมีการปรับราคาของอาหารที่สูงกว่าร้านอาหารร้านอื่น ๆ ที่อยู่ในประเภทเดียวกัน ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.21$, S.D.=0.82) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ จะยังคงมาใช้บริการที่ร้านอาหาร แนะนำ แม้ว่าร้านอาหารร้านอื่น ๆ ที่อยู่ในประเภทเดียวกัน จะมีข้อเสนอที่น่าสนใจกว่า เช่น การจัดโปรโมชั่นเพื่อจูงใจลูกค้าในรูปแบบต่าง ๆ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$, S.D.=0.85)

3.4 ด้านพฤติกรรมการร้องเรียน โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$, S.D.=0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า จะแจ้งปัญหาแก่พนักงานของร้านอาหาร แนะนำ ททันที ถ้าหากว่าพบปัญหาในการใช้บริการ ให้ความคิดเห็นสูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.37$, S.D.=0.89) รองลงมาคือ หากพนักงานไม่สามารถแก้ไขปัญหาจากการบริการให้ได้ จะแจ้งปัญหานั้น แก่บุคลากรที่รับผิดชอบในระดับที่สูงขึ้นไปของร้านอาหาร แนะนำ ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.26$, S.D.=0.98) และเรื่องที่ทำให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ การร้องเรียนไปยังหน่วยงานภายนอกเช่น สำนักงานคุ้มครอง

ผู้บริโภค สาธารณสุขจังหวัด ถ้าได้รับปัญหาจากการใช้บริการของร้านอาหาร แนะนำ. ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.60$, S.D.=1.10)

4. การศึกษาอิทธิพลของเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีผลต่อความภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ ด้านการขายโดยบุคคล และด้านการตลาดทางตรง ส่งผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ 0.261 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัว ร่วมกันพยากรณ์ระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครราชสีมา ได้ร้อยละ 26.1 โดยเครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการขายโดยบุคคล (X_4) ($\beta = 0.294$) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครราชสีมา มากที่สุด รองลงมาคือ เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการตลาดทางตรง (X_5) ($\beta = 0.156$) เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ (X_3) ($\beta = 0.114$) เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการโฆษณา (X_1) ($\beta = 0.034$) และเครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการขาย (X_2) ($\beta = 0.032$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดของร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการขายโดยบุคคล และด้านการตลาดทางตรง ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ และด้านการโฆษณา ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นชกฤต วันตะเมธ (2555) ได้กล่าวว่า การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานนั้นเป็นการนำเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดหลากหลายรูปแบบมาใช้ร่วมกันเพื่อสร้างผลกระทบทางการสื่อสารสูงสุดต่อผู้บริโภคเป้าหมาย ซึ่งเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่สำคัญมี 5 รูปแบบ ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การตลาดทางตรง และการใช้พนักงานขาย ดังนั้นเครื่องมือสื่อสารทางการตลาด จึงเป็นกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดทุกชนิด ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อจูงใจผู้บริโภคในระยะยาวและต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือหลายรูปแบบ เช่น โฆษณา ประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง การส่งเสริมการขาย การจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อให้เกิดการกระตุ้นพฤติกรรมผู้บริโภค มุ่งเน้นสร้างพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยการพิจารณาวิธีการสื่อสารตราสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้รู้จักสินค้า ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ ความคุ้นเคยและมีความเชื่อมั่นในสินค้า และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี จิรฐิติเจริญ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเสริมเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากมากที่สุด ด้านการขายโดยพนักงานขาย ด้านการส่งเสริมการขาย ส่วนด้านการตลาดเชิงกิจกรรม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านสื่อโฆษณา ด้านการสื่อสารทางออนไลน์ และด้านการตลาดทางตรง ให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมพบว่าให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการแนะนำบอกต่อ และด้านการตั้งใจใช้บริการซ้ำ ให้ความสำคัญอยู่ในระดับ

มาก และด้านความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา และด้านพฤติกรรมกรรมการร้องเรียน ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman et al. (1996) และ Bloemer, Ruyter & Wetzels. (1999) กล่าวว่า การวัดความภักดีของผู้รับบริการจะต้องคำนึงถึงพฤติกรรม ทศนคติและกระบวนการคิดของผู้รับบริการ ซึ่งทั้งหมดสามารถวัดจาก พฤติกรรมการบอกต่อ ซึ่งเป็นการพูดถึงสิ่งที่ดีเกี่ยวกับผู้ให้บริการ และการบริการ แนะนำและกระตุ้นให้คนอื่นสนใจ และใช้การบริการนั้น ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ความภักดีของผู้บริโภคที่มีต่อผู้ให้บริการ พฤติกรรมความตั้งใจที่จะซื้อ ซึ่งเป็นการที่ผู้บริโภคเลือกบริการนั้นๆ เป็นตัวเลือกแรก ซึ่งสิ่งนี้สามารถสะท้อนนิสัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการบริการได้ พฤติกรรมความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา ซึ่งเป็นการที่ผู้บริโภคไม่มีปัญหาในการที่ผู้ให้บริการขึ้นราคาและผู้บริโภคยอมจ่ายมากกว่าที่อื่นหากการบริการนั้นสามารถตอบสนองความพึงพอใจ และพฤติกรรมการร้องเรียน ซึ่งเป็นการร้องเรียนเมื่อเกิดปัญหาอาจจะร้องเรียนกับผู้ให้บริการ บอกต่อคนอื่น ส่งเรื่องไปยังหนังสือพิมพ์ ส่วนนี้เป็นการวัดถึงการตอบสนองต่อปัญหาของผู้บริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภฤตา วรรัตน์โกศา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของกลยุทธ์ทางการตลาดธุรกิจท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ที่มีต่อความจงรักภักดีของกลุ่มลูกค้าเจเนอเรชันบี พบว่า ความจงรักภักดี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับมาก ในด้านความตั้งใจซื้อหรือใช้บริการ และด้านพฤติกรรมการบอกต่อ ส่วนด้านความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา และด้านพฤติกรรมการร้องเรียน ให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลกระทบของกลยุทธ์ทางการตลาดธุรกิจท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่มีต่อความจงรักภักดีของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชันบี พบว่า กลยุทธ์การตลาดด้านผลิตภัณฑ์ บริการของธุรกิจมีผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชันบีโดยรวม กลยุทธ์การตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายของธุรกิจมีผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชันบีโดยรวม และในด้านพฤติกรรมการร้องเรียน และกลยุทธ์การตลาดด้านกระบวนการให้บริการของธุรกิจผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้ากลุ่มเจเนอเรชันบีโดยรวม และในด้านความตั้งใจซื้อหรือใช้บริการ และด้านความอ่อนไหวด้านราคา

3. เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ ด้านการขายโดยบุคคล และด้านการตลาดทางตรง ส่งผลกระทบต่อระดับความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fishbein and Ajzen (1975) กล่าวว่า เครื่องมือสื่อสารทางการตลาด ประกอบด้วย 1) การโฆษณา 2) การส่งเสริมการขาย 3) การประชาสัมพันธ์ 4) การขายโดยบุคคล 5) การตลาดทางตรง มีการคล้อยตามสิ่งอ้างอิงมีที่มาจาก การได้รับรู้ถึงสิ่งของ ข้อมูล จากบุคคล หรือสื่อใดๆ ในรูปแบบต่างๆ มาก่อน หรือกล่าวคือ เมื่อพิจารณาถึงการได้รับรู้ตามหลักการของการคล้อยตามสิ่งอ้างอิง โดยมีความสอดคล้องกับความภักดีของลูกค้า โดยความภักดีนั้นจะมีลักษณะที่โน้มเอียงที่เป็นพฤติกรรมที่ตั้งใจที่จะกระทำ ให้เกิดการคล้อยตาม ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่า เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดได้มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกันกับความจงรักภักดี จากพฤติกรรมความตั้งใจในโมเดล TRA มีความครอบคลุมต่อตัวแปรความภักดีของลูกค้าอย่างเหมาะสม และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณช กุณทลสรุกันต์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตลาดสื่อสารแบบบูรณาการกับความภักดีในตราสินค้า “uni-ball” ของบริษัท อุดมพาณิชย์ คอร์เปอร์เรชั่น จำกัด พบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ คือ ด้านการโฆษณา ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านพนักงานขาย ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการตลาดทางตรง พบว่า ทุกด้านมีอิทธิพลต่อความภักดีในตราสินค้า “uni-ball” ในด้านความพึงพอใจ ด้านชอบ และด้านความผูกพัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาได้ระบุว่า เครื่องมือสื่อสารการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การขายโดยบุคคล การตลาดทางตรงมีผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครราชสีมา หากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย มีดังนี้

1.1.1 ด้านการขายโดยบุคคล ผู้ประกอบการควรมีการจัดอบรมพนักงานให้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส ต้องยิ้มเตือนให้พนักงานบริการลูกค้าด้วยความเอาใจใส่ในการให้บริการ เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ พนักงานควรจดจำรายการอาหารที่ลูกค้ารับประทานเป็นประจำ เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกถึงความเอาใจใส่เป็นพิเศษให้กับลูกค้า

1.1.2 ด้านการตลาดทางตรง ผู้ประกอบการควรมีการจัดทำแคตตาล็อกหรือเมนูรายการอาหารไว้แนะนำสินค้า มีภาพอาหารสวย ๆ น่ารับประทานประกอบอย่างเพียงพอ และสามารถอธิบายรายการอาหารราคาอาหาร อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันกับลูกค้าในการสั่งรายการอาหาร จัดทำ Line@ ให้บริการพูดคุยและแจ้งข้อมูลข่าวสารโปรโมชั่นกับลูกค้าแบบ 1 ต่อ1 เพื่อช่วยให้มีความใกล้ชิดกับลูกค้ามากยิ่งขึ้น

1.1.3 ด้านการส่งเสริมการขาย เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและสร้างความแตกต่างกระตุ้นยอดขายอาหาร ผู้ประกอบการควรมีการจัดมีการแสดงความบันเทิงโดยจัดให้มีการเล่นดนตรี มีนักร้อง สับเปลี่ยนหมุนเวียน หรือเปิดเพลงสร้างบรรยากาศให้เหมาะสม เพื่อเป็นการสร้างความบันเทิงให้กับลูกค้า นอกจากนี้ควรทำภาพสื่อสารรายการ ลด แลก แจก แถม โปรโมชั่นใหม่ๆ และบัตรเครดิตที่ร่วมรายการให้ลูกค้าทราบ โดยอาจทำเป็นคูปองลดราคา แผ่นพับแจก หรือ แผ่นรองจาน วางบนโต๊ะอาหาร โปสเตอร์ในห้องน้ำ สื่อสารในหลายพื้นที่ ให้ลูกค้ารับทราบอย่างทั่วถึง

1.1.4 ด้านการให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ เนื่องจากลูกค้าในยุคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และสื่ออินเทอร์เน็ตมีมากขึ้น ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุด คือ การสร้างPage Facebook ให้ลูกค้าเป็นคณริวีวสินค้า หรือให้สัมภาษณ์จะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับร้านอาหารเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับการให้สัมภาษณ์ของลูกค้าที่มาใช้บริการร้านอาหาร โดยการรีวิวทางสื่อออนไลน์ สังคมออนไลน์ เป็นต้น

1.1.5 ด้านการโฆษณา ดังนั้นผู้ประกอบการควรจัดกิจกรรมเชิญชวนลูกค้าให้มาใช้บริการโดยผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้ารับรู้ถึงข่าวสารต่าง ๆ ของร้านอาหาร เช่น วงดนตรีที่แสดง รายการอาหาร เมนูแนะนำ โปรโมชั่นหรือส่วนลดพิเศษมากขึ้น ได้แก่ วิทยู หนังสือพิมพ์ เคเบิลทีวีท้องถิ่น การจ่ายค่าโฆษณาผ่าน Facebook เพื่อให้ผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเห็นมากขึ้น เป็นต้น

1.2 ความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการแนะนำการบอกต่อ ด้านการตั้งใจให้บริการซ้ำ ด้านความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา และด้านพฤติกรรมการร้องเรียน โดยผู้ประกอบการควรสร้างความประทับใจในทุก ๆ ด้าน สิ่งที่เป็นจุดแข็งหรือจุดเด่น ผู้ประกอบการควรรักษาไว้โดยใช้เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการขายโดยบุคคล การตลาดทางตรงการส่งเสริมการขาย การให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์ การโฆษณา การสร้างความพึงพอใจ และสร้าง ความประทับใจให้กับลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการร้านอาหาร เมื่อลูกค้าเกิดความประทับใจแล้วจะเกิดการบอกต่อแก่บุคคลอื่น ทำให้ร้านอาหารสามารถรักษาลูกค้ารายเก่า และเพิ่มฐานลูกค้ารายใหม่ๆ ได้ การสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองกับ

ลูกค้า ทำให้ลูกค้าเกิดความใกล้ชิด สนับสนุนเป็นกันเองกับการมาใช้บริการร้านอาหาร การรับทราบปัญหาอย่างจริงจัง และจริงใจ เอาใจใส่ในการแก้ปัญหาให้กับลูกค้าอย่างทันท่วงที เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกว่าเป็นปัญหาที่แจ้งไป ได้รับความสนใจ และทางร้านมีความตั้งใจแก้ไขปัญหาลูกค้าอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากลูกค้าเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และสามารถสรุปผลการศึกษได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาในปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษาคุณภาพการบริการ เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพการบริการด้านอื่น ๆ เพื่อจะส่งผลนำไปสู่การบริหารจัดการร้านอาหารให้มีคุณภาพที่ดี สร้างความประทับใจ และนำมาสู่ความภักดีต่อร้านอาหารได้

2.3 การศึกษาเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหารในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะผู้บริโภคที่เคยใช้บริการร้านอาหารในเขตเทศบาลนครราชสีมาเท่านั้น ดังนั้นการศึกษารุ่นต่อไปควรมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกไตรมาส หรือทุกปี เพื่อให้ทราบถึงผลการศึกษาด้านความจงรักภักดีอย่างต่อเนื่อง ชัดเจนยิ่งขึ้น และนำมาสู่การปรับปรุงพัฒนาการใช้เครื่องมือสื่อสารการตลาดที่ทันสมัยและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อไป

2.4 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดี เช่น ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด เพื่อทราบถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดี สามารถสรุปผลการศึกษได้อย่างสมบูรณ์ ครอบคลุม ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชื่นจิต แจ่มเจนกิจ. (2556). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด. กรุงเทพฯ : แบรินด์เอจบุค.
- นชกฤต วันตะเมลล์. (2555). การสื่อสารการตลาด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากุล. (2553). ระเบียบวิธีวิจัย : แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ : ยูแอนดีไอ อินเตอร์ มีเดีย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- วิเลิศ ภูริวัชร. (2559). การตลาดกับความรัก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.spahakuhodo.com/index.php/portal/knowledge/8/38>. [25 มีนาคม 2559].
- ศูนย์ข้อมูลธุรกิจและข้อมูลการตลาด. (2558). Loyalty Program กลยุทธ์มัดใจลูกค้า. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.businessthailand.org/sales-distribution/salesstrategic/331-loyalty-program> [8 มีนาคม 2559].
- สำนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา. (2559). ระบบสถิติทางการทะเบียน. ฝ่ายทะเบียนราษฎร : นครราชสีมา.
- สุวิมล แม้นจริง และเกยูร โยบัวกลิ่น. (2550). การส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- Bloemer, J., Ruyter, K. D., & Wetzels, M. (1999). "Linking perceived service quality and service loyalty : A multi-dimensional perspective". *European Journal of Marketing*, 33(11) : 1082-1106.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management*. Upper Saddle River, NJ : Prentice-Hall.

แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

A GUIELINE FOR ENHANCING DEMOCRATIC CHARACTERISTICS OF STUDENTS IN THE HOLY
INFANT JESUS ROI-ET SCHOOL

ชฎาภรณ์ แก้วแสนทิพย์¹

Chadaporn Gawsantip¹

จำเนียร พลหาญ¹ และ อรัญ ชูยกระเตื่อง²

Chumnian Pollharn¹ and Aran Suikradueng²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนในแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โดยจำแนกตามเพศและระดับชั้นเรียน และศึกษาแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 264 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .33 -.76 มีค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพจริง .93 และด้านความคาดหวัง .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, การวิเคราะห์การทดสอบค่าที, การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว, ทดสอบรายคู่โดยใช้ Scheffe's method ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพจริงของนักเรียน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนความคาดหวัง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบสภาพจริงของนักเรียน จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการยอมรับ ส่วนผลการเปรียบเทียบความคาดหวัง โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลการเปรียบเทียบสภาพจริงของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการยอมรับ ส่วนผลการเปรียบเทียบความคาดหวัง โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด โรงเรียนควรให้นักเรียนได้เลือกและเข้าร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยที่ตนเองชอบและสนใจ โดยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นทั้งด้านความคิดและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และมีครูเป็นผู้ที่คอยชี้แนะแนวทางให้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านประชาธิปไตยให้เข้าใจง่าย และส่งเสริมคุณลักษณะประชาธิปไตยให้มากขึ้น

คำสำคัญ : แนวทางการเสริมสร้าง, วิถีประชาธิปไตย

ABSTRACT

The purposes of this study were to study and compare between actual condition and students' expectation in A Guieline for Enhancing Dermocratic Characteristics of Students in The

Holy Infant Jesus Roi-Et School. The samples were the total of 264 students from Grade 7 to Grade 12 in Year 2018. The tool used in the research was 30 survey questions by dividing rating scale into 5 levels with a discrimination level between .33 - .76 for each level. The reliability was at .93 and .96 for the expectation. The statistics used for data analysis were average, standard dividends, T-test, One-way ANOVA, Scheffe's method, two way analysis of variance. results show that 1. The results of students' actual condition in both total and individual were high. The expectation result was also high. 2. There was no statistically significant difference in comparing the actual condition classified by gender, except for Dhamma. For expectation comparison, there was no significance difference at .05 3. There was no statistically significant difference at .05 in comparing the actual condition classified by class, except for Dhamma. For expectation comparison, there was no significance difference at .05 4. A Guieline for Enhancing Dermocratic Characteristics of Students in The Holy Infant Jesus Roi-Et School. School should let student choose and participate in each democratic activity students prefer. Students will be able to eagerly share their ideas and be a part of work process along with teacher's guidance. The activities should be easy and fun, not too much academic content, for students to understand the concept of democracy and at the same time should encourage democratic characteristics. By doing so, the activities should be in form of fun activities such as inviting lecturers, planning for democratic-related field trips for students to learn from real situation, and more importantly, teachers should prepare instructional media for students to have a better understanding.

Keywords : A Guieline for Enhancing, Dermocratic Characteristics

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีแนวคิดหลักสำคัญ คือ หลักสิทธิ เสรีภาพ หลักความ เสมอภาค หลักนิติธรรม หลักการใช้เหตุผลและหลักการยอมรับเสียงข้างมากที่ต้องเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย ประเทศไทยมีระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คนไทยจึงต้องเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพให้ถ่องแท้จึงจะสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ก็ได้กำหนดให้นักเรียนทุกคนมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นพระประมุข จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ เรื่องประชาธิปไตยให้นักเรียน และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2554. 2554, น. 1)หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก ในความเปนพลเมืองไทยและเปนพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เปนประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษตอการประกอบอาชีพและการศึกษา ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเปนสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตาม ศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 น. 21)ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม

ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิหน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก สารและมาตรฐานการเรียนรู้ สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขการสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นทั้งเนื้อหาในการเรียนการสอนและการกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมดำเนินตามนโยบาย กิจกรรมสร้างเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กิจกรรมพิเศษต่าง ๆ กิจกรรมกลุ่มการแสดง กิจกรรมชมรมและองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนกิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นอย่างดี และส่งเสริมการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย โดยการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ดี จะช่วยเสริมสร้างแนวความคิด จิตใจที่เป็นประชาธิปไตย ด้วยเหตุว่าคนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมใด ย่อมต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้นให้ได้จึงจะสามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมในสังคมนั้นอย่างมีความสุข การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย จึงถือว่าเป็นการสร้างระบบและการยอมรับซึ่งกันและกัน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด มักเน้นรูปแบบของประชาธิปไตย เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง การเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกตั้งสภานักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ปลูกฝังจิตสำนึกในคุณลักษณะประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียน ทั้งหลักสิทธิเสรีภาพ หลักเหตุผล หลักความเสมอภาค หลักการยึดเสียข้างมาก และหลักภราดรภาพ จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้สังคมและชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต เป็นการสร้างลักษณะนิสัยให้ผู้เรียนได้รู้จักระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์และกติกาของสังคม ตลอดจนรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตน ทีมงาน รับผิดชอบชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยโรงเรียนต้องนำรูปแบบประชาธิปไตยมาใช้ในโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นประชาธิปไตย รู้จักปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามภาระหน้าที่และมีวิถีชีวิตตามหลักประชาธิปไตย ตามคุณลักษณะของวิถีประชาธิปไตย 3 ด้าน ได้แก่ คารวธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม สามารถดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จากตัวอย่างดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จึงมีความสนใจในเรื่องแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และคาดว่านักเรียนจะมีประสิทธิภาพและคุณภาพตามที่โรงเรียนหวังไว้ นักเรียนที่จบการศึกษาออกไปแล้ว สามารถนำวิถีประชาธิปไตยไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เมื่อโรงเรียนสามารถพัฒนาผู้เรียน ให้เข้าใจ เข้าถึง และรักในความเป็นประชาธิปไตย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาและครูทุกท่าน ที่จะสร้างแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคม เพื่อให้สังคมไทยปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรงตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนในแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศและระดับชั้นเรียน3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการในการดำเนินการสร้างเสริมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนจนนักเรียนสามารถนำวิถีชีวิตประชาธิปไตยไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข

2. การสร้างเสริมวิถีประชาธิปไตยนักเรียน หมายถึง การปลูกฝังการกระทำหรือการแสดงออกของนักเรียนในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามความเหมาะสมกับจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียนจนสามารถนำเอาหลักการประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัยหรือเป็นวิถีทางแห่งชีวิต

2.1 ด้านการยอมรับ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกความเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จัดเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ในโอกาสวันสำคัญ ต่างๆ ปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เคารพซึ่งกันและกันทางกาย เคารพกันทางวาจา เคารพในสิทธิผู้อื่น เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในกฎระเบียบของสังคม และมีเสรีภาพ

2.2 ด้านสามัคคีธรรม หมายถึง การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติเป็นที่ตั้ง โดแก่ การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักการประนีประนอม เสียสละความสุขส่วนตนหรือหมู่คณะ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และร่วมมือกันในการทำงานหรือกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด จะต้องมีการวางแผนในการทำงานร่วมกัน คิดรวมกันและทำงานร่วมกันไม่หลีกเลี่ยงหรือเอาเปรียบคนอื่น

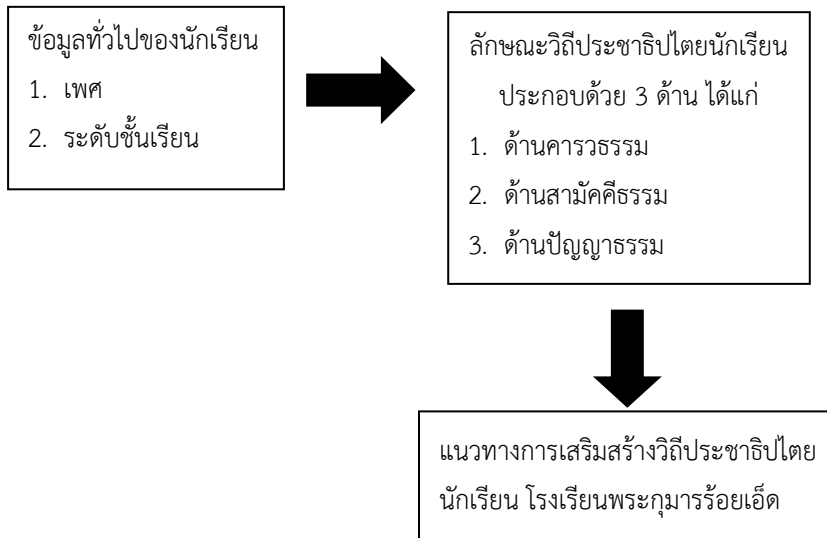
2.3 ด้านปัญญาธรรม หมายถึง เน้นการใช้ปัญญา ไขเหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง และปฏิบัติตามมติเสียงข้างมากและรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้นทุกคนต้องร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจโดยไขเหตุผล

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2561

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน ซึ่งพัฒนามาจากแบบสอบถามบุญชม ศรีสะอาด (2545, น. 69) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, น. 5-6)

ตัวแปรอิสระ(Independent variable)   ตัวแปรตาม(Dependent variable)

ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ และระดับชั้นเรียน ตัวแปรตาม คือ ลักษณะวิถีประชาธิปไตยนักเรียน ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าใช้พฤติกรรมลักษณะวิถีประชาธิปไตยนักเรียน ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543 น. 5-6)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการเป็น 2 ระยะตามลำดับ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการดำเนินงานเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2561 จำนวน 780 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 264 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การหาขนาดตัวอย่างของประชากร จำนวน 780 คน ด้วยวิธีการคำนวณตามสูตรทาโร่ยามาเน่ (Yamane : 1973 : 727) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 264 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นตามระดับชั้นเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เมื่อทำการแบ่งสัดส่วนตัวอย่างทุกระดับชั้นเรียนของนักเรียนแล้ว ผู้ศึกษาทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีการสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด การสร้างแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม

2. กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ โดยจำแนกนักเรียนตามเพศและระดับชั้นเรียน โดยแบ่งเป็น ระดับเพศและระดับชั้นเรียน และสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะวิถีประชาธิปไตยให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน

การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือของแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกออกเป็น การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) และค่าความเชื่อมั่นความ (Reliability) ดังนี้

1. ไตเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์พิจารณาตรวจแก้ไข เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนแก่ผู้ตอบแบบสอบถามและสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์และ หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบภาษา เนื้อหา และโครงสร้างเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนแก่ผู้ตอบแบบสอบถามและสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์โดยการหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index item of objective congruence) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ แล้วเลือกข้อเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .05 ขึ้นไปใช้ในแบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักงานนิพนธ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 100)

2. การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาหลักงานนิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยวิธีหาคาสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Item-total correlation) ดานสภาพจริงของนักเรียนไดคาสหสัมพันธ์รายข้ออยู่ ระหว่าง .33 ถึง .68 และดานความคาดหวังสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไดคาสหสัมพันธ์รายข้ออยู่ระหว่าง .48 ถึง .76

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้มา หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยวิธีหาคาสหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach, (1990, pp. 202-204) ปรากฏว่า ดานสภาพจริงของนักเรียนได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .93 และด้านความคาดหวังของนักเรียน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .96

4. นำแบบสอบถามฉบับที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด ประจำปีการศึกษา 2561 ตามขั้นตอน ดังนี้ 1.1 ขอนหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด เพื่อขอความ

อนุเคราะห์ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล 1.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายข้อมูลรายละเอียดของแบบสอบถามทั้งสามตอน ขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามความเป็นจริงที่ตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด โดยตอบให้ครบทุกข้อ เพราะจะทำให้ผลการวิจัยสมบูรณ์และมีคุณค่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางทางการปรับปรุงประสิทธิภาพแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำนวน 264 ฉบับ โดยแจกและเก็บเอกสารคืนด้วยตนเอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการขั้นตอน ดังนี้เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 264 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 แล้วทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามมาให้คะแนนตามค่าน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อและบันทึกลงในคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำผลการคำนวณวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว ให้คะแนนน้ำหนักที่กำหนดไว้ บันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์และแปลความหมายตามวัตถุประสงค์ต่อไป การแปลคะแนนได้กำหนดเกณฑ์ความหมายของคะแนนเฉลี่ยของคำตอบโดยอาศัยแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
2. เปรียบเทียบสภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ใช้สถิติในการทดสอบค่าที (t-test)
3. เปรียบเทียบสภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างสภาพจริงและความคาดหวังของผู้เรียนที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน ดำเนินการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ Scheffe's method

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยทำการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง โดยเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียน จำนวน 7 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ครู และสถานักเรียน โดยต้องมีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ความรู้ ความเข้าใจในด้านวิถีประชาธิปไตย ประกอบด้วย

ดร.ทัชชววัฒน์ เหล่าสุวรรณ	อาจารย์สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
นายสิทธิชัย ระหาญนอก	นักวิชาการยุทธธรรม สำนักงานยุติธรรม จังหวัดกาฬสินธุ์
นางสาวสุภาวดี ชาชีโย	ครูการศึกษาโรงเรียน ตำบลนิเวศน์ จังหวัดร้อยเอ็ด
นายศักดิ์ชัย ทวีโชติ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงลาน จังหวัดร้อยเอ็ด
นางสาวจารุวรรณ ดวงคำจันทร์	อดีตรองประธานสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม

นายวันเฉลิม ศรีภูตา

ครูโรงเรียนอนุกุลนารี จังหวัดกาฬสินธุ์

นายอภิวัฒน์ สมศักดิ์

ประธานนักเรียนโรงเรียนอนุกุลนารี จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) (ทรงคุณ จันทจร. 2549, น. 28-31) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องในแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ยึดหลักข้อมูลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายอย่างครอบคลุมทุกประเด็นเกี่ยวกับลักษณะวิถีประชาธิปไตย เพื่อจะได้อ้างอิงข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างละเอียด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยและกรอบแนวคิดของการวิจัย และการจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ให้เรียบร้อยเพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล
- สรุปข้อมูลจากเครื่องมือแต่ละกลุ่มและนำข้อมูลที่ได้อธิบายเรียงตามความมุ่งหมายของการวิจัยเชิงพรรณนาหลังจากที่มีการจัดกระทำข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบข้อมูลแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ สภาพจริงและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปสภาพจริงของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

ลักษณะวิถี	เพศ		ระดับชั้นเรียน					
	ชาย	หญิง	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6
ประชาธิปไตย	ชาย	หญิง	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6
คารวธรรม	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
ปัญญาธรรม	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
สามัคคีธรรม	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก

1. สภาพจริงของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคารวธรรม ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลเป็นดังนี้

1.1 ด้านการยอมรับ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีสภาพจริงอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนไม่ทำลายสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ รองลงมา คือ นักเรียนให้ความเคารพครู และผู้ปกครองด้วยความกตัญญูตักทวงอย่างยั้ง และนักเรียนยืนตรงและทำความเคารพ เมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนใช้คำพูดสื่อสารที่สุภาพ ไพเราะ และไม่หยาบคาย

1.2 ด้านสามัคคีธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีสภาพจริงอยู่ในระดับมากที่สุด 10 ข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนคอยช่วยเหลืองานกลุ่มด้วยความเต็มใจ รองลงมาคือ นักเรียนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และนักเรียนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เพื่อนๆ มีความเป็นประชาธิปไตย ตามลำดับ

1.3 ด้านสามัคคีธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ระดับมากที่สุด 9 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ นักเรียนปฏิบัติตามเสียงข้างมากด้วยการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน รองลงมาคือ นักเรียนใช้หลักความถูกต้องเป็นหลักในการแก้ปัญหา และนักเรียนใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงานกลุ่มร่วมกัน ตามลำดับ โดยข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ นักเรียนสามารถอภิปรายให้หมู่คณะเข้าใจและคล้อยตามสิ่งที่น่าสนใจได้

ตารางที่ 2 สรุปความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

ลักษณะวิถี	เพศ		ระดับชั้นเรียน					
	ชาย	หญิง	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6
ประชาธิปไตย	ชาย	หญิง	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6
คารวธรรม	มาก	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
ปัญญาธรรม	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
สามัคคีธรรม	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด

2. ความคาดหวังของนักเรียนที่มีแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดด้าน โดยด้านค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการยอมรับ รองลงมาคือ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลเป็นดังนี้

2.1 ด้านการยอมรับ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และระดับมากที่สุด 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ นักเรียนให้ความเคารพครู และผู้ปกครองด้วยความกตัญญูตักทวงอย่างยั้ง รองลงมาคือ นักเรียนไม่ทำลายสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และนักเรียนยืนตรงและทำความเคารพ เมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีตาม

2.2 ด้านสามัคคีธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ นักเรียนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และอยู่ในระดับมากที่สุด 9 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ นักเรียนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เพื่อนๆ มีความเป็นประชาธิปไตย รองลงมาคือ นักเรียนทำงานอย่างมีความสุข

รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและหน้าที่ต่อสังคม และนักเรียนคอยช่วยเหลืองานกลุ่มด้วยความเต็มใจตามลำดับ

2.3 ด้านปัญญาธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ระดับมาก 10 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ นักเรียนใช้หลักความถูกต้องเป็นหลักในการแก้ปัญหา รองลงมาคือนักเรียนปฏิบัติตามเสียงข้างมากด้วยการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และนักเรียนใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาทั้งปวงตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพจริงของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการยอมรับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการเปรียบเทียบสภาพจริงของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการยอมรับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด ครูควรมีการเตรียมการสอนจัดสื่อต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้เร็วยิ่งขึ้น มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านประชาธิปไตยให้เข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อไม่นั่งเนื้อหามากเกินไป และควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพิ่มความรู้และส่งเสริมคุณลักษณะประชาธิปไตยให้มากขึ้น ทั้งการยกตัวอย่างบุคคลและการจำลองเหตุการณ์ รวมทั้งการให้นักเรียนได้เข้าร่วมในเหตุการณ์จริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดนี้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า สภาพจริงของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดได้มีจุดหมายสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาในด้านการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยภาพรวมคือ การเสริมสร้างให้นักเรียนประพฤติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมและประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม โดยการระดมความคิดเห็น และ แบ่งหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ การปฏิบัติงานร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตย นำเสนอความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการตัดสินใจโดยลง

ประชามติ และไขเหตุผลประกอบการตัดสินใจ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโรงเรียน เช่น กิจกรรมการเลือกตั้งสภานักเรียน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยสมฤกษ์ แสนศรี (2551, น.66-68) ที่พบว่า นักเรียนได้เห็นความสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์มากขึ้น เห็นได้จากการตั้งใจร้องเพลงชาติ การยืนตรงแสดงความเคารพเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ และแสดงการไหว้เมื่อเห็นพระภิกษุสงฆ์เดินผ่านการไปรวมทำกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดำรงตนตามแบบอย่างชาวพุทธ

2. จากการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของนักเรียนที่มีแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียนโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการวรรรรม รองลงมาคือ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม ตามลำดับ เนื่องมาจากโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดได้มีกิจกรรมการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน ทั้งกิจกรรมการไหว้พี่น้องทุกเช้าและพักเที่ยง การประกวดมารยาท การจัดกิจกรรมที่เป็นส่งเสริมการวิถีประชาธิปไตย จึงทำให้ลักษณะวิถีประชาธิปไตย ด้านการวรรรรมมีความคาดหวังในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ทวีศักดิ์ ชัยปัดดา (2552, น.87) พบว่า การพัฒนางานเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน ด้านสามัคคีธรรม โรงเรียน บ้านฝางแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรม การมอบหมายงานและการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล มีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามวิถีประชาธิปไตย ด้านสามัคคีธรรมของนักเรียนดีขึ้นจึงควรส่งเสริมแนะนำในภาคเทคนิคดังกล่าวไปใช้ในสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นต่อไป

3. จากการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพจริงของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการวรรรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเพศหญิงและเพศชายมีลักษณะวิถีประชาธิปไตย ด้านการวรรรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งในความเป็นจริง นักเรียนชายมีความสนใจในลักษณะวิถีประชาธิปไตย ทั้งการเป็นผู้นำโรงเรียนที่มากกว่านักเรียนหญิง สอดคล้องกับธัญชัช วิภาติภูมิประเทศ (2556, น.61-65) พบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค ผลการเรียน คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

4. จากการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากนักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีความคาดหวังในลักษณะวิถีประชาธิปไตยที่ไม่แตกต่างกัน การเข้าร่วมกิจกรรมของสภานักเรียน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมการรณรงค์ กิจกรรมน้องไหว้พี่ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกคนและทุกเพศต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน จึงทำให้สภาพคาดหวังมีลักษณะเช่นเดียวกัน

5. จากการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพจริงของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวรรรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้นเป็นนักเรียนใหม่ที่มาจากต่างสถาบัน ทำให้ลักษณะวิถีประชาธิปไตยแตกต่างจากนักเรียนเก่าของโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ดที่ทราบแนวทางปฏิบัติที่ตนที่ชัดเจนเป็นอย่างดี จึงทำให้สภาพจริงทั้ง 2 ระดับชั้นเรียนมีความแตกต่างจากระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีที่ 3 ปีที่ 5 และปีที่ 6 โดยโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมและการดำเนินการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับธัญชัช วิภาติภูมิประเทศ (2556, น.61-65) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยใน

ภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค ความสำเร็จ คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

6. จากการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากความคาดหวังของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคาดหวังในวิถีประชาธิปไตยในตนเองทุกระดับชั้น แต่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคาดหวังในตนเองมากที่สุดเอง จาก สภาพแวดล้อม ระดับการศึกษาและเข้าใจในวิถีประชาธิปไตยมากกว่าชั้นเรียนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้และคุณธรรม เป้าหมายและนโยบายต่างๆ ทำให้สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับ คุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น รวมทั้งครูเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นผู้อบรมบ่มนิสัยให้แก่ผู้เรียน เอาใจใส่ดูแลผู้เรียนเมื่ออยู่ที่โรงเรียน ในขณะที่เดียวกันเมื่อนักเรียนกลับบ้านก็หวังให้ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแล ผู้เรียนอย่างไรที่ครูทำสวนผู้ปกครองเมื่อผู้เรียนไปโรงเรียนก็คาดหวังให้ครูเอาใจใส่ดูแลสั่งสอนให้ความรู้แก่บุตรหลานของตน เมื่อวัตถุประสงค์ของครูและผู้ปกครองคือ ต้องการให้ผู้เรียนหรือบุตรหลานเป็นผู้ที่มีความรู้ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

7. แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน ปัจจุบันนักเรียนไม่ได้รู้จักหรือมีความตระหนักในความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสังคมไทยและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อลักษณะวิถีประชาธิปไตย โรงเรียนควรมีการปลูกฝังค่านิยมวิถีประชาธิปไตยให้นักเรียนรู้จักการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติตนในเรื่องที่ง่ายก่อน เช่น การเข้าแถวเพื่อซื้ออาหาร แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนต้องให้ความรู้ ความเข้าใจผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงโมงเรียนในแต่ละรายวิชา หรือกิจกรรมส่งเสริมนอกหลักสูตรที่สามารถทำให้นักเรียนมีพื้นที่ทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้กล้าแสดงออกและกล้าตัดสินใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบและใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา และครูต้องคอยชี้แนะผลักดันให้นักเรียนรู้จักสิทธิ หน้าที่ของตน การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีงามในการใช้ชีวิต สภาพแวดล้อมของโรงเรียนควรมีป้ายนิเทศความรู้แบบถาวรภายในห้องเรียนโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และควรให้นักเรียนได้เลือกและเข้าร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยที่ตนเองชอบและสนใจ มีการจัดกิจกรรมเชิงวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่น รวมทั้งควรจัดกิจกรรมพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักและคุ้นชินกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีสภาพจริงต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน ด้านการยอมรับที่แตกต่างกันจากระดับชั้นเรียนอื่น ดังนั้นผู้บริหาร ครูและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนต้องเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างจริงจัง โดยกำหนดนโยบายแผนงานหรือโครงการ เพื่อให้เกิดการยึดถือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์อย่างชัดเจนแก่นักเรียนทุกระดับชั้น

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพจริงและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อแนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหยาบลิ้มและการพิมพ์.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กองวิชาการ. (2536). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2518). ประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรการพิมพ์.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2518). ระบอบประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร.
- นิพนธ์ วรเชษฐ์. (2554). การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยของโรงเรียนบ้านหนองขามนาดี อำเภอแก่งสนามนาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์สำนักเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์. (2554). การเมืองและการปกครองไทย = Thai government and politics. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมฤกษ์ แสนศรี. (2551). การพัฒนาการดำเนินกิจกรรมวิถีประชาธิปไตย ด้านการยอมรับของนักเรียน โรงเรียนบ้านตาต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Brantingham. (2001 : 969-A)
- McKenna. (2001). Programmers: concrete women and abstract men?., Department of Computer Science and Mathematics, Manchester Metropolitan University, Chester Street, Manchester, M1 5GD.
- Grandmont. (2002). Democratic Education and Administration. Irbid 21163, Jordan.

พฤติกรรมกลุ่มของเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
GROUP BEHAVIOR OF YOUNG STREET RACERS IN NONGSONGHONG DISTRICT KHONKAEN
PROVINCE

สุชญาดา โชคชัย¹

Sushayada Chokchai¹

จำเนียร พลหาญ¹ ธีรชัย บุญมาธรรม²

Jamnian Phonharn¹ Theerachai Bunmatham²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มและข้อเสนอแนะของเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 15 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยายสรุปแบบพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น มีอายุระหว่าง 17-32 ปี เพศชาย สถานภาพโสดและสมรส ทั้งกำลังศึกษาและประกอบอาชีพประจำ ครอบครัวมีฐานะปานกลาง ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย เหตุผลในการเข้าร่วมกลุ่มคือขึ้นขอรถจักรยานยนต์และขอการรวม กลุ่มขับขี่รถจักรยานยนต์ไปในสถานที่ต่างๆซึ่งมีกลุ่มเพื่อนและรุ่นพี่เป็นผู้ชักชวนเข้ากลุ่ม กิจกรรมที่ทำเมื่อรวม กลุ่ม คือ พบปะพูดคุย กินดื่มสังสรรค์ และจะมีการปะลองความเร็วของรถ เงินทุนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นเงินที่ได้มาจากการระดมทุนของสมาชิกและเงินสนับสนุนจากธุรกิจในพื้นที่ การสื่อสารภายในกลุ่มจะใช้ภาษาไม่เป็นทางการกับกลุ่มเพื่อนแต่จะใช้ภาษาระดับกึ่งทางการกับสมาชิกที่มีอาวุโสกว่า ลักษณะสื่อที่สมาชิกกลุ่มเปิดรับคือแนวดนตรีที่มีเนื้อหาเสียดสีสังคมและแนวข่าวสารที่เปิดรับจะเกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่นที่ขึ้นขอรถจักรยานยนต์กลุ่มอื่นจากสื่อออนไลน์แอปพลิเคชันเฟซบุ๊กและยูทูบ เด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้องไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยจะเลือก ใช้วิธีการหลีกเลี่ยงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับสมาชิกภายในกลุ่ม แต่เลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งกับบุคคลอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และต้องการให้สังคมไม่ตีตราเด็กแว้นว่าเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาแต่ควรแยกแยะเป็นส่วนย่อยในแต่ละกลุ่มที่เป็นปัญหาเพื่อการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : พฤติกรรมกลุ่ม, เด็กแว้น

ABSTRACT

This Research is a study about group behavior and suggestions of young street racers to society 15persons based on simple sampling data collection by interview and observation method The study found that the samples 'ages were varied between 17-32 years old. Family

has moderate status from trading in local business. The reason for joining the group is to enjoy a motorcycle and like to combine motorbike rides in various places. A group of friend and seniors are persuaded to join the group .Activity that they do is meet talk eat drink and there will be a speed battle of the motorcycle. Funds spent on group-activities are funded by members funding and supported by local business. Group communication uses informal language with peers, but uses semi-formal language with older members. The media that the group exposed to is the genre of satirical, social, and open-minded content that is relevant to teenagers who enjoy other motorcycles from online media such as Facebook and YouTube. Young street racers in NongSongHong district do not agree with the use of violence to solve the conflict. The avoidance method to solve conflicts with members within the group. But choose violence to resolve conflicts with other people who have no relationship. And they want the society not to be branded they as a problematic group, but it should be subdivided into groups that are problematic for sustainable solutions.

Keywords : Group behavior, Young street racers

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นในช่วงนี้จะมีพฤติกรรมค่อนข้างไปในแบบของผู้ใหญ่มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ร่างกายจะเติบโตใกล้เคียงกับวัยผู้ใหญ่ ระบบสืบพันธุ์มีการเจริญเติบโตสมบูรณ์เต็มที่ ต้องการความมีอิสระในการตัดสินใจเรื่องของตนเอง ช่วงนี้เป็นช่วงที่พร้อมจะมี ครอบครัว ต้องการมีความรัก สนใจความสัมพันธ์แบบหนุ่มสาว จากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั้งด้านอารมณ์ ร่างกาย จิตใจนี้ ทำให้ช่วงวัยรุ่น เป็นช่วงวัยที่ประสบปัญหาในหลายด้านโดยเฉพาะด้านที่วัยรุ่นมีต่อสังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการต่อต้านผู้ใหญ่ จากปัญหานี้มาจากช่วงวัยที่เปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์โดยลักษณะของปัญหาคือวัยรุ่นจะไม่เชื่อฟังในสิ่งที่ผู้ปกครองบอกหรือแนะนำส่วนมาก จะให้ความสำคัญกับเพื่อนและเชื่อคำ แนะนำของเพื่อนเป็นสำคัญ จากเหตุนี้ทำให้ช่วงวัยรุ่นนั้นเผชิญกับปัญหาที่มากมายและซับซ้อน เนื่องจากบุคคลที่วัยรุ่นปรึกษาหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่างๆ คือ เพื่อนที่ยังไม่มีประสบการณ์หรือวุฒิภาวะเพียงพอและการที่วัยรุ่นต่อต้านผู้ใหญ่นั้นก็ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มของวัยรุ่นเพื่อหาที่พึ่งพา ซึ่งก็คือเพื่อนช่วงวัยเดียวกันหรือใกล้เคียงโดยกลุ่มซึ่งอาจทำให้มีการชักชวนสมาชิกในกลุ่มกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้ ดังเช่น การรวมกลุ่มเพื่อขับซิ่งรถจักรยานยนต์ซึ่งหรือที่สังคมเรียกกลุ่มเหล่านี้ว่า เด็กแว้น (ลักษณะ พงษ์ภุมมา, 2560:ออนไลน์)

ในการศึกษาสภาพพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษา ส่วนมากเป็นสมาชิกของกลุ่มรถจักรยานยนต์ ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มที่มีระบบ คือ กลุ่มที่มีสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม มีโครงสร้างกลุ่ม มีลำดับชั้นการปกครอง และมีการจัดกิจกรรมเพื่อรวมกลุ่ม รวมทั้งกลุ่มที่ไม่มีระบบที่รวมตัวกันโดยไม่มีแบบแผน ไม่มีลำดับชั้นการปกครอง (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองสองห้อง,2560: น. 4-5) จากการรวมกลุ่มของกลุ่มเด็กแว้นเหล่านี้มีทั้งการก่อความรำคาญและการรับรู้ที่หลากหลายจากสังคมภายนอก ทั้งเป็นพวกก่อวุ่น แต่งรถซึ่งไร้สาระ กลุ่มก่อความรุนแรงวิวาทชกต่อย จนกระทั่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรรมในพื้นที่ ทำให้บุคคลภายนอกตีตรามองว่ากลุ่มเด็กแว้นเหล่านี้คือการรวมตัวของเด็กไร้อนาคต หัวรุนแรง ชอบก่อวุ่น จนกระทั่งตีตราว่ากลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มอาชญากรรม ทำให้สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นเหล่านี้ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นรับรู้ว่ามีสังคม

มองตนเองเช่นนั้น ทำให้มีพฤติกรรมต่อต้านสังคมและมีแนวโน้มที่จะเป็นไปตามที่สังคมได้ตีตราไว้ (ทิมพรธม รัตนวิเชียร, 2541:น.12)

จากปัญหาเหล่านี้จึงกลายเป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากวัยนี้เป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อเพราะเป็นระยะเวลาที่คาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ และเป็นช่วงวัยที่อยากรู้อยากลอง ต้องการความโดดเด่น ต้องการความยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งจากค่านิยมเหล่านี้เป็นสิ่งที่นำไปสู่ความเสี่ยงที่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม และนำตนเองเข้าไปสู่วงจรการรวมกลุ่มแล้วชักจูงไปทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ เพื่อการป้องกันความเสี่ยงเหล่านี้ โรงเรียนจึงควรปลูกฝังค่านิยมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตัวเอง เพราะเมื่อนักเรียนเห็นคุณค่าของตนเองนักเรียนจะมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตก็จะทำให้สภาพแวดล้อมเสี่ยงไม่มีผลต่อการชักจูงไปในทางที่ผิด ดังนั้นถ้าเด็กวัยรุ่นในช่วงระดับมัธยมศึกษาสามารถดำเนินชีวิตด้วยความภาคภูมิใจในตนเอง มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนถูกต้องเด็กวัยนี้จะสามารถจัดการกับชีวิตได้และเจริญเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าวัยรุ่นช่วงวัยนี้ประสบความสำเร็จยากพบเจอกับปัญหา ไม่มีหลักยึดในชีวิตก็จะทำให้สภาพแวดล้อมที่เสี่ยงมีอิทธิพลต่อจิตใจ ซึ่งจะทำให้เด็กช่วงวัยนี้แสดงออกเพื่อสร้างความโดดเด่นในทางที่ผิด และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการดำเนินชีวิตในที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมกลุ่ม ข้อเสนอแนะของกลุ่มเด็กแว้นต่อสังคม การบริหารจัดการภายในกลุ่มเด็กแว้นในเขตพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางสำหรับครูและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการและความสนใจและความต้องการของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นที่ยังอยู่ในวัยเรียน อีกทั้งใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดจากการรวมกลุ่มของเด็กแว้นเพื่อเข้าใจถึงพฤติกรรมและทัศนคติของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกลุ่มของเด็กแว้น ในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของกลุ่มเด็กแว้นต่อสังคม ในเขตพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การตีตรา หมายถึง ปฏิกริยาของสังคม ที่มีต่อผู้กระทำผิดโดยสังคมเป็นผู้หลักให้บุคคลที่เคยกระทำผิดต้องกลายเป็นคนที่สังคมไม่ยอมรับ

กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน หรือปฏิสัมพันธ์กัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

เด็กแว้น หมายถึง วัยรุ่นอายุระหว่าง 13-25 ปี โดยคำว่า แว้น ล้อมาจากเสียงแผดของ ท่อไอเสียมอเตอร์ไซด์ที่บิดออกมา แว้นๆ แต่ละครั้ง โดยเด็กแว้นเหล่านี้มักจะมีบุคลิกเฉพาะกลุ่ม ซึ่งจะมีพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน คือการซบรถไปมารอบๆบริเวณ เพื่ออวดเสียงท่อหรือความงามของรถแต่งที่ตนออกแบบโดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแข่งขันความเร็วของรถอย่างจริงจัง (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี,2555: ออนไลน์)

พฤติกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความคิด มีการกระทำ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกัน ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยที่แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพล และได้รับอิทธิพลต่อกันและกัน แต่อาจมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้หมายถึงพฤติกรรมของกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

การรวมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมของคนกลุ่มใหญ่ที่รวมตัวกันโดยปราศจากการกำหนดแบบแผน จากผู้ที่เข้าร่วมโดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของบรรทัดฐานทางสังคม หรือระบบของวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายใดจุดมุ่งหมายหนึ่ง เกิดขึ้นและสิ้นสุดในเวลาอันรวดเร็ว ทั้งพฤติกรรมในลักษณะสร้างสรรค์และสร้างความวุ่นวายให้แก่สังคม ซึ่งอาจมีผลและบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

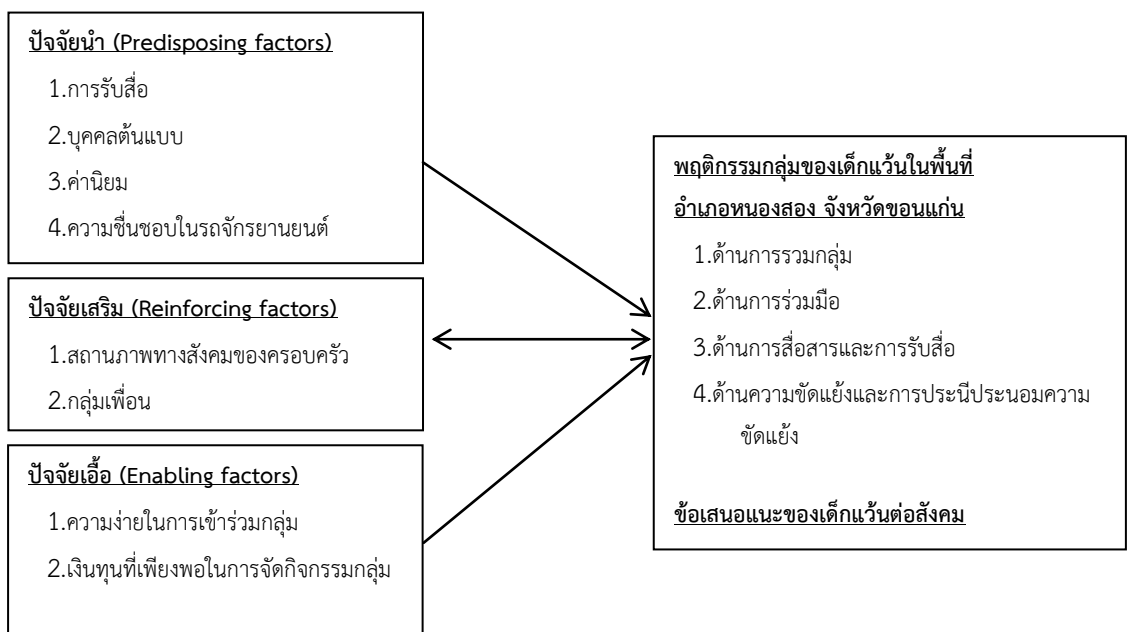
การร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของกลุ่มเด็กแว้นด้วยการกระทำและคำพูด เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งประเมินได้จากการสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กแว้น ในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

การรับสื่อ หมายถึง การเปิดรับสื่อ รวมไปถึงรสนิยมการเสพสื่อของกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ความรุนแรง หมายถึง การใช้กำลังกายโดยเจตนาต่อตนเอง ผู้อื่น หรือต่อกลุ่ม โดยข่มขู่หรือแท้จริง เพื่อให้เกิดการบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในที่นี้หมายถึงความรุนแรงที่กลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง เป็นผู้กระทำ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมกลุ่มของเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำ PRECEDE Framework มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เป็นแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาพฤติกรรมและข้อเสนอแนะต่อสังคมของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง ซึ่งมีสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม มีลำดับชั้นการปกครอง และมีการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ภาพที่ 1 แสดงลำดับขั้นตอนของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและข้อเสนอแนะของกลุ่มเป้าหมายต่อสังคม
ที่มา: Green et al. (1980 อ้างถึงในจุฬารัตน์ โสตะ, 2552)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มของเด็กแว้น ในเขตอำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมกลุ่มของเด็กแว้น ในเขตพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง โดยการเก็บข้อมูลผ่านเครื่องมือ 3 ชนิด ได้แก่

- 1) แบบสังเกตที่ไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มเป้าหมาย
- 2) แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมกลุ่มของเด็กแว้นในเขตพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มหนองสองห้องออนทัวร์ ซึ่งเป็นกลุ่มรถจักรยานยนต์ที่มีสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม มีลำดับชั้นการปกครองภายในกลุ่ม จำนวน 15 คน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย คือ ทำสลากเขียนชื่อสมาชิกกลุ่มเป้าหมายแล้วทำการจับเลือกเพื่อระบุตัวบุคคลที่จะมาให้สัมภาษณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)
- 2) แบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายผ่านแบบสัมภาษณ์ โดยใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกลุ่ม 2 ทฤษฎี มาใช้ในการสร้างประเด็นคำถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมกลุ่ม ดังนี้

1) ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) โดยเบลล์ โฮมานส์และไวส์ เพื่อใช้ศึกษาถึงพฤติกรรมที่แสดงออกของกลุ่มเป้าหมาย

2.) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Orientation) โดย ซิกมันด์ฟรอยด์ เพื่อใช้วิเคราะห์ทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายที่ส่งผลสู่พฤติกรรม

โดยผู้วิจัยใช้ 2 ทฤษฎีนี้มาออกแบบประเด็นคำถาม ในพฤติกรรมกลุ่มทั้ง 4 ด้าน ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย พร้อมข้อเสนอแนะของกลุ่มเป้าหมายต่อสังคม

วิธีการสร้างแบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม

ในการออกแบบแบบสังเกตที่ไม่มีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3 ทฤษฎีกับกระบวนการพฤติกรรมกลุ่ม ซึ่งสำหรับประเด็นในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพฤติกรรมกลุ่ม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรวมกลุ่ม ด้านการให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ด้านการรับสื่อ และด้านการใช้ความรุนแรงของกลุ่มเป้าหมายดังนี้

1) ทฤษฎีสนาบ (Field Theory) โดย เคิร์ทเลวิน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในการชักชวนสมาชิกคนอื่นเข้าร่วมมาอยู่ในกลุ่ม

2) ทฤษฎีระบบ (System Theory) เพื่อศึกษาโครงสร้างของกลุ่มเป้าหมายและบทบาทของสมาชิกแต่ละคน

3) ทฤษฎีแนวคิดทางสังคม (Sociometrist Orientation) โดย โมเรโน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกภายในกลุ่ม รวมทั้งใช้ทฤษฎีนี้เพื่อศึกษาบทบาทที่สัมพันธ์กันของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม โดยการสังเกต

ที่ไม่มีส่วนร่วมนั้น ผู้วิจัยจะใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผ่านการสังเกตโดยไม่นำตนเองไปเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสังเกตมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะทำการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยแนวความคิด และทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาพรวม โดยอาศัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุการเกิดพฤติกรรมกลุ่ม และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง ที่ได้จากการสัมภาษณ์

ชื่อ (ฉายา)	เพศ	อายุ	สถานภาพ	การศึกษา	รายได้ต่อเดือน	อาชีพ	บทบาทภายในกลุ่ม+ระยะเวลา
เฮียหมง	ชาย	32	สมรส	ปริญญาตรี	40,000	ธุรกิจส่วนตัว (ร้านซ่อมมือถือ)	ผู้ก่อตั้ง (6 ปี)
แซม น้อย	ชาย	26	สมรส	ปวส.	20,000	ธุรกิจส่วนตัว (ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์)	ผู้ก่อตั้ง (6 ปี)
จ้าย' จ๊ับบ	ชาย	26	โสด	ปริญญาตรี	18,000	ธุรกิจส่วนตัว (ขายส่งผัก+กัญภัย)	ผู้ก่อตั้ง (6 ปี)
โต ได้	ชาย	25	โสด	ปวส.	15,000	ธุรกิจส่วนตัว (ขายส่งผลไม้)	สมาชิก (5 ปี)
ข้างเบล	ชาย	28	สมรส	ปวส.	25,000	ธุรกิจส่วนตัว (ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์)	สมาชิก (4 ปี)
อ.เอี้ยว วันวาน	ชาย	28	สมรส	ปริญญาตรี	18,000	ครูพละ	สมาชิก (4 ปี)
เอ็กซ์' จ๊ับบ	ชาย	17	โสด	ม.6	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา+กัญภัย	สมาชิก (3 ปี)
จอร์จ' จ๊ับบ	ชาย	17	โสด	ปวส.	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา	สมาชิก (3 ปี)
ฮอติเคย์ จ๊ัพจ๊ัพ (ฮอร์)	ชาย	17	โสด	ปวส.	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา+กัญภัย	สมาชิก (3 ปี)
ตันตระการ	ชาย	18	โสด	ปวส.	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา	สมาชิก (3 ปี)
ปอนด์' จ๊ับบ	ชาย	18	โสด	ม.6	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา	สมาชิก (3 ปี)
ฝ้าย' จ๊ับบ	ชาย	17	โสด	ม.6	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา	สมาชิก (3 ปี)
บอม' จ๊ับบ	ชาย	17	โสด	ปวส.	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา	สมาชิก (3 ปี)
เจมส์' จ๊ับบ	ชาย	17	โสด	ปวส.	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา+กัญภัย	สมาชิก (3 ปี)
เอฟ' จ๊ับบ	ชาย	17	โสด	ม.6	ไม่แน่นอน	กำลังศึกษา	สมาชิก (3 ปี)

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมายหนองสองห้องออนทัวร์ มีอายุระหว่าง 17-36 ปี โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งกลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีทั้งที่สถานภาพสมรสและสถานภาพโสด โดยสมาชิกส่วนที่เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นสมาชิกมากกว่า 4 ปี ประกอบมีอาชีพที่มั่นคงตามความถนัดของตน ส่วนสมาชิกที่มีระยะ เวลาการเป็นสมาชิกภายในกลุ่มน้อยกว่า 4 ปี ล้วนเป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาโดยศึกษาในสถานศึกษาเอกชน ในเขตอำเภอหนองสองห้อง คือ โรงเรียนอมตวิทยาและเทคโนโลยีอิมตะ โดยรายได้เฉลี่ยของกลุ่มในส่วนของสมาชิกผู้ก่อตั้งมีรายได้ที่แน่นอนเนื่องจากประกอบธุรกิจส่วนตัว ส่วนสมาชิกกลุ่มที่กำลังศึกษามีรายได้ไม่แน่นอนในแต่ละเดือน

พื้นฐานครอบครัวและสถานภาพชีวิต

อาชีพของบิดา มารดา ผู้ปกครองของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย จำนวนพี่น้องของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมาก คือ 2 คน รองลงมาคือลูกคนเดียว และมีบางส่วนที่มีพี่น้องมากกว่า 2 คน และพี่น้องส่วนมากจะอยู่ในสถานภาพนักเรียน แต่ก็มีบางส่วนที่พี่น้องของผู้ก่อตั้งกลุ่มที่พี่น้องมีการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่จะมีฐานะปานกลางแล้วมีพ่อแม่อยู่ด้วย และรองลงมาจะเป็นการอยู่กับผู้ปกครองที่เป็น ปู่ ย่า ตา ยาย ดูแลเลี้ยงดู

พฤติกรรมด้านการรวมกลุ่มของเด็กแว้น

กลุ่มหนองสองห้องออนทัวร์มักจะรวมตัวกันในช่วงเวลาเย็นของวัน คือช่วงเวลา 17.00-22.00 น. ซึ่งกิจกรรมที่ทำเมื่อรวมกลุ่มคือ ความชื่นชอบในรถโบราณ และชอบการท่องเที่ยวโดยการขับซิ่งรถโบราณของตนไปยังสถานที่เป้าหมายดังกล่าว ซึ่งเป็นการเก็บประสบการณ์จากการท่องเที่ยว โดยมีบางส่วนที่เข้าร่วมกลุ่มโดยไม่มีเหตุผล แต่บังเอิญมาเพราะเพื่อนของตนเป็นสมาชิกในกลุ่มชักชวนมาและลองมาและจากนั้นก็ชื่นชอบกิจกรรมที่ทางกลุ่มจัดจึงได้ร่วมเป็นสมาชิก ส่วนมากผู้ที่ชักชวนเข้ากลุ่มคือเพื่อน โดยเพื่อนที่ชักชวนสมาชิกเข้ากลุ่มเป็นคนที่มีความสนิทสนมกับสมาชิกผู้ก่อตั้ง ความรู้สึกเมื่อเข้าร่วมกลุ่ม คือ รู้สึกภูมิใจที่ได้อยู่ในกลุ่มเพราะมีความรู้สึกว่ามีที่พึ่ง และการที่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีอิทธิพลในพื้นที่ทำให้ตนเองเป็นเหมือนคนที่น่ายำเกรงในกลุ่มเพื่อนคนอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกภายในกลุ่ม และกลุ่มจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อรวมกลุ่มสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมรวมตัวและประกวดรถแต่งรวมทั้งการประลองความเร็วกลุ่มใหญ่ จะจัดขึ้น 4 ครั้งต่อปีสมาชิกกลุ่มหนองสองห้องออนทัวร์ส่วนมากเห็นด้วยการการบังคับใช้กฎหมายจราจรและการปราบปรามกลุ่มเด็กแว้นของรัฐบาล เนื่องจากเป็นสิ่งที่รัฐควรจะทำให้เพื่อควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องของเด็กแว้นที่ซัดรถซิ่งป่วนเมือง แต่ไม่เข้าใจว่าเหตุใดการตัดแปลงรถจึงผิดกฎหมายเพราะคิดว่ามันไม่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการขับขี่ และบางส่วนของกลุ่มรู้สึกเฉยๆกับกฎหมายจราจรดังกล่าว

พฤติกรรมด้านการร่วมมือของเด็กแว้น

สมาชิกส่วนใหญ่มีบทบาทในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม และร่วมเสนอความเห็นคือเสนอทางเลือกให้กลุ่มแต่ไม่ได้เสนอความเห็นต่อข้อเสนอของสมาชิกอื่น และบางส่วนจะเสนอความเห็นแย้งกับข้อเสนอของสมาชิกอื่นเพื่อให้สมาชิกอื่นในกลุ่มร่วมถกเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มจะมีเงินทุนในการจัดกิจกรรมจากการสนับสนุนของร้านค้าต่างๆ ที่สมาชิกหลักในกลุ่มรู้จักโดยเฉพาะธุรกิจของสมาชิกหลัก รวมทั้งมีการระดมทุนเพิ่มเติมจากสมาชิกที่เข้าร่วมในการซื้อเครื่องดื่มและอาหาร และในกรณีที่ได้เงินที่ไม่เพียงพอก็จะใช้เงินกลุ่มที่ได้จากการขายสินค้าทั้งเสื้อสกรีนของทีม สติกเกอร์ เพื่อนำเงินเหล่านี้มาสมทบให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยที่จะเข้าร่วมกลุ่ม และมีผลกระทบบ้างทั้งเรื่องครอบครัวและเรื่องเงิน เนื่องจากการแต่งตัดแปลงรถต้องใช้เงิน และสำหรับผลกระทบต่อครอบครัวส่วนมากเหตุผลคือบุคคลในครอบครัวจะเป็นห่วงเรื่อง

ความปลอดภัยของสมาชิกดังกล่าว และบางส่วนของผู้ใช้สัมภาษณ์ไม่มีผลกระทบ เนื่องจากไม่ได้ให้ความสนใจในปัจจัยเหล่านั้น

พฤติกรรมด้านด้านการสื่อสารและการรับสื่อของเด็กแว้น

การสื่อสารภายในกลุ่มจะใช้ภาษาไม่เป็นทางการกับกลุ่มเพื่อนแต่จะใช้ภาษาระดับกึ่งทางการกับสมาชิกที่มีอาวุโสกว่า ลักษณะสื่อที่สมาชิกกลุ่มเปิดรับคือแนวดนตรีที่มีเนื้อหาเสียดสีสังคมและแนวข่าวสารที่เปิดรับจะเกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่นที่ชื่นชอบรถจักรยานยนต์กลุ่มอื่นจากสื่อออนไลน์แอปพลิเคชันเฟซบุ๊กและยูทูบ ประเภทของสื่อของสมาชิกกลุ่มที่ชื่นชอบและรับชม มีลักษณะที่หลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งมีบางประเภทที่สมาชิกในกลุ่มชื่นชอบคือวิดีโอคลิปที่เกี่ยวข้องกับการขี่รถจักรยานยนต์ในสถานที่ต่างๆ ของกลุ่มรถจักรยานยนต์อื่นๆ และลักษณะอื่นๆ ที่สมาชิกในกลุ่มชื่นชอบ ก็ได้แก่คลิกของยูทูบเบอร์ที่ติดตามทั้ง การโชว์กิน คลิปการแคสเกมของเกมเมอร์ชื่อดัง เป็นต้น ซึ่งมีระยะเวลาในการรับสื่อ คือ ประมาณ 6 ชั่วโมง โดยจะแบ่งเป็นช่วงสั้นๆ โดยสมาชิกส่วนมากจะใช้เวลามากกับการเล่นเกมออนไลน์และการเปิดรับข่าวสารในเฟซบุ๊ก

พฤติกรรมด้านความขัดแย้งและการประนีประนอมความขัดแย้งของเด็กแว้น

สมาชิกในกลุ่มผู้ให้การสัมภาษณ์ จะมีพฤติกรรม นิ่งเงียบเมื่อขัดแย้งกับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม แล้วปล่อยให้เวลาทำให้เรื่องมันผ่านไป แล้วค่อยมาพูดถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเมื่อต่างฝ่ายอารมณ์เย็นลงเพราะไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เพราะเคยผ่านประสบการณ์นั้นมาแล้ว แล้วไม่เหตุผลที่ดีของการใช้ความรุนแรง แต่สำหรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องจะเลือกใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหาในบางกรณี

อภิปรายผล

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้น

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ที่มีสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม มีโครงสร้างกลุ่ม และมีการจัดกิจกรรมกลุ่ม คือกลุ่มหนองสองห้องออนทัวร์ มีอายุระหว่าง 17-32 ปี ซึ่งมีทั้งที่กำลังศึกษาและจบการศึกษาและมีอาชีพประจำทำแล้ว มีทั้งสถานภาพโสดและสมรส ซึ่งมีระยะเวลาเข้าร่วมกลุ่มอยู่ที่ 3-6 ปี สำหรับสมาชิกผู้ก่อตั้งจะเป็นกลุ่มบุคคลที่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มรถจักรยานยนต์กลุ่มอื่นแล้วออกมาเพื่อตั้งกลุ่มใหม่ที่มีความชอบที่เหมือนกัน โดยสมาชิกทั้งหมดเป็นเพศชาย ซึ่งตรงกับบริบทของสังคมไทยที่เป็นมาตรฐานที่ผู้ชายมีอิสระในทางความคิด การพูดและการกระทำ มากกว่าเพศหญิงที่มีบรรทัดฐานทางสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม อีกทั้งช่วงวัย 17-32 เป็นช่วงวัยรุ่นและวัยทำงานตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องการอยากรู้ อยากเห็นอยากลอง และอยากแสดงตัวตนให้สังคมมองเห็นด้วยพฤติกรรมในการเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปนัดดา ชำนาญสุข (2550) และวรวิทย์ ชาญวิรัตน์ (2553) ที่พบว่าสมาชิกกลุ่มรถจักรยานยนต์ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่

พื้นฐานครอบครัวและสถานภาพชีวิต

อาชีพของบิดามารดา ของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นอาชีพค้าขาย ซึ่งอาชีพนี้เป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนักและไม่มีเวลาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาเนื่องด้วยลักษณะการทำงานที่ต้องสนใจที่ผู้ซื้อ และเพื่อทำมาหากิน จึงเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวรับรู้ว่าตนเองไม่มีความสำคัญเพราะไม่ได้รับการใส่ใจ จึงมีทางออกคือ การออกไปพบปะกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2538) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะและพฤติกรรมกรสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลายพบว่า อิทธิพลกระบวนการทางสังคมส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรม คือครอบครัว โรงเรียน และเพื่อน พบว่า ครอบครัวที่ไม่มีเวลาใกล้ชิดกับนักเรียน กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลและส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมดังกล่าว

จำนวนสมาชิกในครอบครัวและสถานภาพของพี่น้อง ของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น โดยมีจำนวนพี่น้องโดยเฉลี่ย 2-3 คน ซึ่งในจำนวนพี่น้องจะมีทั้งประกอบวิชาชีพและละยังศึกษาอยู่ โดยอาชีพส่วนใหญ่คืออาชีพรับจ้างในภาคเอกชน จะแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเข้าร่วมกลุ่มของเด็กแว้นในพื้นที่นี้มีผลจากการขาดการดูแลและการให้คำปรึกษาจากพี่น้อง เนื่องจากสถานภาพที่ไม่เอื้ออำนวย เพราะเป็นอาชีพที่ไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ กนกรัตน์ แจ่มรัฐกุล (2545) ที่พบว่า เด็กและเยาวชนจะเลือกคบหาและใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อน ที่มีความคิดหรือปัญหาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เด็กเหล่านี้จะรู้สึกว่าคุณค่าเหล่านั้นเข้าใจในตัวพวกเขา และตอบสนองความต้องการทางจิตใจ มีความเห็นอกเห็นใจตนเองมากกว่าครอบครัวที่ไม่มีเวลาให้

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ของกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง สมาชิกเหล่านี้อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย มีสมาชิกมากกว่า 3 คน ซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มเป้าหมายรู้สึกไม่เป็นส่วนตัวแล้วไม่ยอมอยู่บ้าน จึงเป็นสิ่งที่สบายใจกว่าที่จะมารวมกลุ่มกับเพื่อนที่ชื่นชอบในสิ่งเดียวกัน

พฤติกรรมกลุ่มด้านการรวมกลุ่ม

ความชื่นชอบการตัดแปลงตกแต่งรถจักรยานยนต์โบราณ รวมทั้งเพื่อนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มชักชวน เป็นเหตุผลหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม แล้วเมื่อเข้าร่วมกลุ่มได้พบปะกับบุคคลอื่นที่มีความชอบอย่างเดียวกัน และเข้าใจในสถานภาพของกันและกันทำให้เกิดความสนุกสนาน พร้อมทั้งการได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใหญ่ที่มีชื่อเสียงพร้อมทั้งมีสมาชิกจำนวนมากทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนโดดเด่น ไม่มีใครกล้าสบประมาท โดยจากเหตุผลดังกล่าวเป็นลักษณะของวัยรุ่น ที่ชอบความท้าทาย อยากรู้ อยากลอง อยากรับที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน เป็นวัยที่เพื่อนมีอิทธิพลมากกว่าครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอุดมเดช กาญจนพันธ์ (2540) ได้ศึกษาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมความก้าวร้าวของสังคมไทย พบว่า สาเหตุการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งด้านกายและวาจา ส่วนใหญ่เป็นการลอกเลียนแบบพฤติกรรมจากเพื่อนในกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญ

การเข้าร่วมกลุ่มของเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น มีหลายวิธี แต่ส่วนมากมาจากการชักชวนของเพื่อน และรุ่นพี่ที่รู้จัก จากช่างซ่อมรถที่ตนเองเคยไปซ่อม จากการสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มด้วยตนเอง เพราะความอยากรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อมรินทร์ ศรีรัตนอำไพ (2548) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์และการรวมกลุ่มของแก๊งค์รถซิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การรวมกลุ่มสามารถเกิดขึ้นได้ 4 รูปแบบ คือ 1. การเกิดกลุ่มขึ้นตามร้านซ.อมรถหรือร้านตกแต่งรถ 2. กลุ่มที่สมาชิกชื่นชอบรถชนิดเดียวกัน 3. กลุ่มที่เกิดตามสถานศึกษาแต่ละแห่ง และ 4. กลุ่มที่เกิดจากความสัมพันธ์และการชักชวนแบบเพื่อน

การรวมกลุ่มของเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่นในแต่ละครั้ง จากการศึกษพบว่า จะรวมกลุ่มในทุกวันหลังเลิกเรียน ช่วงเวลา 17.00-22.00 น. โดยกิจกรรมของสมาชิกมีหลากหลาย ทั้งพบปะพูดคุย เล่นเกมส์ และขับรถตัดแปลงของตนเพื่อปะลองความเร็ว ในระยะทางที่เส้นบนถนนหลวงที่เป็นเส้นทางที่ไม่ค่อยมีผู้สัญจรในช่วงเวลา 21.00-22.00 น. ซึ่งการแข่งขันนี้ไม่มีการพนันเกิดขึ้น แต่มีเพียงการยอมรับจากสมาชิกอื่นในกลุ่มว่ารถของตนมีประสิทธิภาพ และตนเองเป็นผู้ขับที่เก่งที่สามารถขับได้เร็วกว่าสมาชิกคนอื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Thomas Baker and Kelly M.Human (2009) ที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในการรวมตัวของกลุ่มรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ในแต่ละครั้งจะมีการก่ออาชญากรรมเกิดขึ้น พบว่า สมาชิกของแก๊งค์รถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำให้เกิดอาชญากรรม และเกิดคดีอาญามากที่สุดและเป็น

คดีต่อเนื่อง เช่น การค้ายาเสพติด การลักลอบค้าอาวุธ นอกจากนี้ยังมีการก่อความรุนแรง ทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย เป็นต้น

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ทราบถึงกฎระเบียบ หรือกฎหมาย และเห็นด้วยที่มีกฎหมายเช่นนี้ แต่ก็มีบางส่วนที่เคยถูกดำเนินคดีจากการตัดแปลงรถจักรยานยนต์ และไม่เห็นด้วยกับกฎหมายข้อนี้ เพราะมีความคิดเห็นว่าการตัดแปลงรถไม่ควรจะเป็นสิ่งผิดเพราะควรเป็นสิทธิของเจ้าของรถที่จะทำอะไรกับทรัพย์สินของตนก็ได้และการตัดแปลงรถไม่ได้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการขับขี่อีกด้วย และมีบางส่วนที่ไม่ถูกดำเนินคดีแม้ว่าจะทำผิดข้อบังคับดังกล่าว เพราะสามารถหลบหลีกได้ ด้วยเหตุนี้แสดงให้เห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายหรือมาตรการต่างๆของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัมรินทร์ ศรีรัตนอำไพ (2548) ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และการรวมกลุ่มของแก๊งค์รถซิ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า สมาชิกกลุ่มรถซิ่งมีทัศนคติเกี่ยวกับกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มที่เห็นด้วยกับกฎหมายบ้านเมืองแต่อยากได้ความยืดหยุ่นบ้าง 2. กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายเหล่านั้นซึ่งสมาชิกในกลุ่มไม่ได้มีความเกรงกลัวต่อการจับกุมของเจ้าหน้าที่ เพราะรู้จุดและแนวทางการสกัดกั้นจับกุม จึงมีวิธีการหลบหนีอย่างสะดวก

พฤติกรรมกลุ่มด้านการร่วมมือ

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น เข้าร่วมเกือบทุกกิจกรรมที่กลุ่มจัดตั้ง กิจกรรมการรวมตัวกลุ่มของสมาชิกทั้งหมดในพื้นที่ และกิจกรรมนอกสถานที่ที่รวมกลุ่มคนรักรถโบราณทั่วประเทศ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ เข้าร่วมดังนั้นจึงต้องเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพราะต้องการเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนในกลุ่มซึ่งเป็นลักษณะปกติของวัยรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อุดมเดช กาญจนพันธ์ (2540) ได้ศึกษาสาเหตุการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนไทย พบว่าสาเหตุการเกิดพฤติกรรมของกลุ่มวัยรุ่น ส่วนใหญ่เป็นอิทธิพลของการเลียนแบบพฤติกรรมจากเพื่อนในกลุ่มเป็นปัจจัย

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น มีเงินทุนจากเงินสนับสนุนของธุรกิจในพื้นที่ โดยธุรกิจที่เป็นผู้สนับสนุนจะเป็นธุรกิจของสมาชิกผู้ก่อตั้งกลุ่ม และธุรกิจของบุคคลอื่นที่รู้จักกัน รวมทั้งมีการระดมเงินทุนจากสมาชิกเพื่อมาใช้ในการจัดกิจกรรม แต่หากไม่เพียงพอจะใช้เงินส่วนกลางที่ได้จากการขายสินค้าสัญลักษณ์ของกลุ่ม ทั้งเสื้อสกรีน และสติ๊กเกอร์โลโก้กลุ่มสำหรับติดรถจักรยานยนต์

คนรอบข้าง ทั้งครอบครัว เพื่อน โรงเรียนของสมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น แสดงถึงความเป็นห่วงถึงความปลอดภัยในระยะแรก แต่ในระยะต่อมาจะเกิดความเคยชิน และบุคคลภายนอกสามารถรับรู้ความรู้สึก โดยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคนที่รังเกียจ และกลุ่มคนที่ชื่นชอบเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัมรินทร์ ศรีรัตนอำไพ (2548) ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และการรวมกลุ่มของแก๊งค์รถซิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สมาชิกกลุ่มรถซิ่งสามารถรับรู้อัตลักษณ์ของพวกเขาที่ผู้คนในสังคมมอง เพราะมีความคิดว่าไม่มีสิ่งใดมาหยุดความชอบของพวกเขาได้ แม้ว่าคนรอบข้างจะมีผลกระทบ

พฤติกรรมกลุ่มด้านการสื่อสารและการรับสื่อ

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ,ลักษณะการพูดทั่วไปของกลุ่มวัยรุ่นคือมีคำแทนด้วยว่ากูและเรียกบุคคลที่สองว่ามึง ซึ่งไม่ใช่การพูดที่ไพเราะแต่เป็นการสื่อสารของความสัมพันธ์ที่สนิทสนม แต่สมาชิกที่อยู่ในวัยที่กำลังศึกษาไม่พูดเช่นนั้นกับสมาชิกที่มีอาวุโสกว่า เนื่องจากในกลุ่มจะเคร่งครัดในระบบอาวุโส จึงทำให้ลักษณะการพูดของสมาชิกในกลุ่มแตกต่างกันคือกลุ่มอายุน้อยจะใช้คำพูดลักษณะหนึ่งกับกลุ่มเพื่อน และใช้คำพูดอีกลักษณะหนึ่งกับสมาชิกที่มีอาวุโสกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ อารงชาติ วงศ์อารีย์ (2559) ได้ทำการศึกษารื่อง “รับน้อง” วัฒนธรรมสีเทาของเหล่าปัญญาชนไทย พบว่า รุ่นน้องที่เข้าร่วมการรับน้องในระบบโชดัส มี

แนวโน้มที่ยอมรับระบบอาวุโส ซึ่งจะยอมทำพฤติกรรมดังกล่าวมี 2 ลักษณะ ดังนี้ 1. ยอมทำตามเนื่องจากจำยอมด้วยสถานการณ์ และ 2. ยอมทำตามด้วยความเคารพในตัวของบุคคล

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งชอบส่วนมากคือเพลงฮิปฮอป อินดี้ และป๊อป ร็อค ซึ่งมีเนื้อหาเสียดสีสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ งบประมาณ ขุนสงคราม ที่ได้ทำการศึกษาอิทธิพลทางดนตรีส่งผลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น อำเภอเมืองเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าดนตรีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น รับสื่อผ่านช่องทางออนไลน์คือ แอปพลิเคชัน เฟซบุ๊ก โดยเฉลี่ยระยะเวลาที่ใช้กับการรับสื่อต่อวันคือ 6 ชั่วโมง ซึ่งจะแบ่งเป็นช่วงสั้นๆ สมาชิกส่วนมากจะใช้เวลามากกับการเล่นเกมออนไลน์และการเปิดรับข่าวสารในเฟซบุ๊ก ซึ่งลักษณะของเกมที่จะเป็นเกมที่ต้องใช้เพื่อนๆ ร่วมทีม เล่นพร้อมกัน มีการวางแผนเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มจึงมักจะรวมตัวกันเพื่อที่จะเล่นเกมดังกล่าว

พฤติกรรมกลุ่มด้านความขัดแย้งและการประนีประนอมความขัดแย้ง

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น จะมีพฤติกรรม นิ่งเงียบเมื่อขัดแย้งกับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม แล้วปล่อยให้เวลาทำให้เรื่องมันผ่านไป แล้วค่อยมาพูดถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเมื่อทั้งสองฝ่ายต่างอารมณ์เย็นลง ซึ่งเป็นเรื่องปกติในกลุ่มวัยรุ่นที่จะเกิดความขัดแย้งขึ้น สอดคล้องกับ ซาดีอะห์ เกกา ที่ทำการศึกษารื่อง วัยรุ่นกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล พบว่า ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ได้แก่ 1.ครอบครัว 2. โรงเรียน 3. เพื่อน 4. กิจกรรมการรวมกลุ่มของวัยรุ่น 5. ชุมชน และ 6. บทบาทขององค์กรทางศาสนา และสำหรับการจัดการกับความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่ม จะสอดคล้องกับแนวคิดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง พบว่า วิธีการแก้ไขความขัดแย้งมี 5 วิธี ดังนี้ 1. การหลีกเลี่ยง 2. การปรองดอง 3. การประนีประนอม 4. การแข่งขัน และ 5. การร่วมมือกัน

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา โดยเห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีของวัยรุ่นตลาดล่างที่ไม่ผ่านกระบวนการคิด ซึ่งมีสมาชิกบางคนโดยมากจะเป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งกลุ่ม เคยผ่านการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาแล้วแต่ไม่ได้ผลดี จึงปรับระบบความคิดใหม่คือการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยเหตุผลและข้อมูล

สมาชิกกลุ่มเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีการจับสมาชิกในกลุ่มที่มีความขัดแย้งกันโดยวิธีให้สองฝ่ายนั้นแยกกันก่อน เพื่อให้ต่างฝ่ายใจเย็นลง ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดการจัดการความขัดแย้ง ในข้อการหลีกเลี่ยง คือหลีกเลี่ยงให้แต่ละฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันอยู่เผชิญหน้ากันในขณะที่อารมณ์ร้อนและไม่พร้อมรับฟัง ดังนั้นการหลีกเลี่ยงจึงเป็นหนทางที่ควรถูกเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในขั้นตอนแรก ก่อนที่จะจัดการปัญหาดังกล่าวในขั้นตอนอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะของเด็กแว้นต่อสังคม

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อยากให้สังคมแยกแยะว่าเด็กแว้นไม่ได้เป็นเพียงแค่พวกแข่งรถซึ่งป่วนเมืองเท่านั้น เพราะบางกลุ่มก็ขึ้นขอรถแต่งรถ หรือขี่ขี่ท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ ดังนั้นจึงอยากให้สังคมเข้าใจและลดอคติกับพวกเขา ในกรณีในอนาคตของสมาชิกกลุ่มมีความเห็นต่อการเข้าร่วมกลุ่มของลูกหลานในอนาคตกับการรวมกลุ่มเพื่อขับซึ่งรถจักรยานยนต์เช่นกับตนว่ามีแนวโน้มที่จะไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุนให้ลูกหลานเข้ากลุ่ม รถจักรยานยนต์แต่หากว่าลูกหลานมีความชื่นชอบก็อย่าห้ามแต่จะเข้าใจและรับฟังลูกหลานของตนพร้อมทั้งแนะนำว่าควรปฏิบัติตนเช่นไร เมื่ออยู่ในกลุ่มรถจักรยานยนต์

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ แจ่มรัฐกุล. (2545). การศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่มีผลต่อการเสพยาบ้าของเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุฬารัตน์ โสตะ และคณะ. (2546). การพัฒนารูปแบบการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรขององค์การบริหารส่วนตำบลริมทางหลวง. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธงรบ ขุนสงคราม. (2556). ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาสุนทรียศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา: นักศึกษาภาคปกติมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ระบบกลางข้อมูล BRU . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://dspace.bru.ac.th/xmlui/handle/123456789/1388> . [10 พฤษภาคม 2561]
- จารย์ชาติ วงศ์อารีย์. (2559). รับน้อง วัฒนธรรมสี่เทาของเหล่าปัญญาชนไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://research.dru.ac.th/o-journal/file.../2016_03_01_154123.doc . [7 พฤษภาคม 2561]
- ปนัดดา ชำนาญสุข. (2550). ชิ่ง ซ่า เซ็ก: แก๊งมอเตอร์ไซด์ วัยรุ่นกับการเบียดขับทางสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมพ์พรณ รัตนวิเชียร. (2541). รอยสักกับการประกอบอาชีพกรรมของผู้ต้องขัง. วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ลักษณา พงษ์ภุมมา . (2 5 6 0) . ป ัญ ห า วั ย ร ุ่น ใน ส ัง ค ม ไ ท ย . [อ อ น ไ ล น์] แหล่งที่มา:<http://164.115.41.60/knowledge/?p=436> [7 เมษายน 2561]
- วรวัตต์ ชาญวิรัตน์ (2556). พฤติกรรมการเข้าร่วมกลุ่มรถจักรยานยนต์ซึ่งของวัยรุ่นในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2555). เด็กแว้น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:<http://th.wikipedia.org/wiki/เด็กแว้น> [21 เมษายน 2561]
- วิมลรัตน์ วันเพ็ญ (2 5 5 8) . ลู ก วั ย ร ุ่น ไ ม่ ว ุ่น อ ย่ า ง ที่ คิ ด . [อ อ น ไ ล น์] . แหล่งที่มา:<http://www.thaihealth.or.th/Content/17214-E0B8A5E0B8B9B894html> . [31 พฤษภาคม 2560]
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองสองห้อง. (2560). ประวัติความเป็นมาของอำเภอหนองสองห้อง. ขอนแก่น : ไซควัฒนาการพิมพ์
- สำนักพัฒนาพฤติกรรมนิสัย . (2 0 1 6) . อ า ข ญ า ก ร ั บ ท ฤ ช ฎี ก า ร ตี ต ร า . [อ อ น ไ ล น์] . แหล่งที่มา:<http://br.correct.go.th/spn/index.php/2011-12-17-12-59-51/33-2011-12-30-15-15-04>. [7 มีนาคม 2561]
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546). จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุภาพร เสนีวงศ์ ณ อยุธยา. (2538). ทักษะและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: ศึกษาเฉพาะ กรณีโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัมรินทร์ ศรีรัตนอำไพ. (2548). แก๊งรถชิงอัตลักษณ์ และกระบวนกรกลุ่ม. มหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษม.

- อุดมเดช กาญจนพันธ์. (2540). **พฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก
- Albert Bandura . (1977). **Aggression : A Social Learning Analysis** The Prentice-Hall Series in
Social Learning Theory. Stanford University
- Thomas, B. & Kelly, M.H. (2009). **The road safety implications of illegal street racing and
associated risky driving behaviors: An analysis of offences and offenders**. [n.p.].

กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การพัฒนาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับ
วิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
THE DEVELOPMENT OF ABILITY IN SCIENTIFIC EXPLANATION ON SOCIO-SCIENTIFIC ISSUES FOR
PRE-SERVICE GENERAL SCIENCE TEACHERS OF THE FACULTY OF EDUCATION CHAIYAPHUM
RAJABHAT UNIVERSITY

วิชชุตตา อ้วนศรีเมือง

Wichuta Aonsrimuang

อาจารย์ สาขาวิชาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ 1) แบบวัดความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยให้เขียนอธิบายเป็นความเรียงพร้อมแสดงเหตุผล ซึ่งแบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความแสดงความคิดเห็นที่เป็นประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จำนวน 4 ประเด็น ในแต่ละประเด็นประกอบด้วยองค์ประกอบของการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ คือ ข้อกล่าวอ้าง (Claim) หลักฐาน (Evidence) และ การให้เหตุผล (Reasoning) 2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่และร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาส่วนใหญ่จำนวน 14 คน (ร้อยละ 46.67) มีความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับดี โดยสามารถแสดงข้อกล่าวอ้าง ให้หลักฐานสนับสนุนและแสดงการให้เหตุผลได้ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 36.67) มีระดับความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก และจำนวน 5 คน (ร้อยละ 16.67) มีระดับความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับควรปรับปรุง

คำสำคัญ : ความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์, คุณภาพของความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์

ABSTRACT

The purpose of this research is to develop ability of Scientific explanation on Socio-Scientific issues for students of Science Teacher. The data were collected by 1) Essay Test that provided the context by using Socio-Scientific issues and 4 open-ended questions explanation item and 2) informal interview, to analysis, the researcher used content analyzed the qualitative data with frequency and percentage. The research found that 14 students (46.67%) had the

ability in Scientific explanation in the good level which is can shown claim by giving evidence and reasoning, 11 students (36.67%) had the ability in Scientific explanation in the excellent level and 5 students (16.67%) can gave ability in Scientific explanation in the poor level.

Keywords : Ability in Scientific explanation, Quality of ability in Scientific explanation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาทักษะของบุคคลให้มีความพร้อมต่อตนเองในการดำเนินชีวิตในสังคม พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์โลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นพลังขับเคลื่อนสังคม ข้อมูลข่าวสารเข้ามามีบทบาทสำคัญ การคมนาคมขนส่ง ติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (อารีย์ นัยพินิจ. 2557: 1) วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์พัฒนาวิถึคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบรวมถึงสามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลาย และประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ (กรรณิกา เหล็กเพชร และศศิเทพ ปิติพรเทพิน. 2558: 96) ความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ที่ประกอบด้วย การอธิบายปรากฏการณ์เชิงวิทยาศาสตร์ การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และ และการแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องการหาตัวชี้วัดว่านักเรียนเรียนรู้ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์มากน้อยเพียงใด มีสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ และสามารถแก้ปัญหาในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพียงใด (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2560: 11) การสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาวิทยาศาสตร์ ที่พยายามทำความเข้าใจและมุ่งอธิบายในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยหลักฐานที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ เพียงพอ และให้เหตุผลในการเชื่อมโยงระหว่างหลักฐานกับข้อสรุปแล้วจึงเข้าสู่คำอธิบายที่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (Primo, et al. 2008: 4)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์มีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น ส่งเสริมความเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์ และช่วยให้เห็นความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างวิทยาศาสตร์สังคมและมนุษย์ (Zeidler, et al. 2005: 360) การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์การสอนตามแนวคิด Socioscientific สามารถส่งเสริมการคิดเป็นเหตุเป็นผลบนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ วิพากษ์วิจารณ์และยอมรับความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยอาศัยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย และพิสูจน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Salvato and Testa (2012 : 15-36) กล่าวว่าการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Socioscientific โดยใช้สถานการณ์เนื้อหาความรู้ทางฟิสิกส์ 4 สถานการณ์ จากหนังสือพิมพ์ในอิตาลี สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์และสามารถอธิบายแสดงเหตุผลอันสมควรในการตัดสินใจของพวกเขาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นได้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างคำอธิบายของนักเรียน และสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน (Hoffenberg and Saxton. 2015: 25-28) สอดคล้องกับ Yao, et al. (2016: 2) ที่ได้กล่าวว่ามิจงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างคำอธิบาย พบว่านักเรียนจากระดับประถมศึกษาถึงระดับวิทยาลัยจำนวนมากที่ไม่สามารถสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ได้ การส่งเสริมให้นักศึกษาคูวิทยาศาสตร์เกิดความรู้ในเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์นั้นจึงมีส่วนสำคัญเนื่องจาก ความรู้ใน

เนื้อหาของครู มีส่วนที่จะจำกัดหรือส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Anderson and Mitchner. 1994: 45) การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในหลักการและพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดในการสร้างองค์ความรู้ (ตรีคุณ โปธิ์หล้า. 2554: 3) การเตรียมความพร้อมของครูก่อนประจำการนั้นเป็นประเด็นที่หลายฝ่ายให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง และการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของนิสิตนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์นั้นเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของสถาบันการผลิตครูทั้งในส่วนของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างถ่องแท้ และความรู้ในเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ของนิสิตนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์นั้นเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญอันหนึ่งในการประเมินสภาพปัจจุบันของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู อีกทั้งสามารถให้แนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไปในอนาคตได้ (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. 2548: 2)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 เพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษา และสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อให้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์

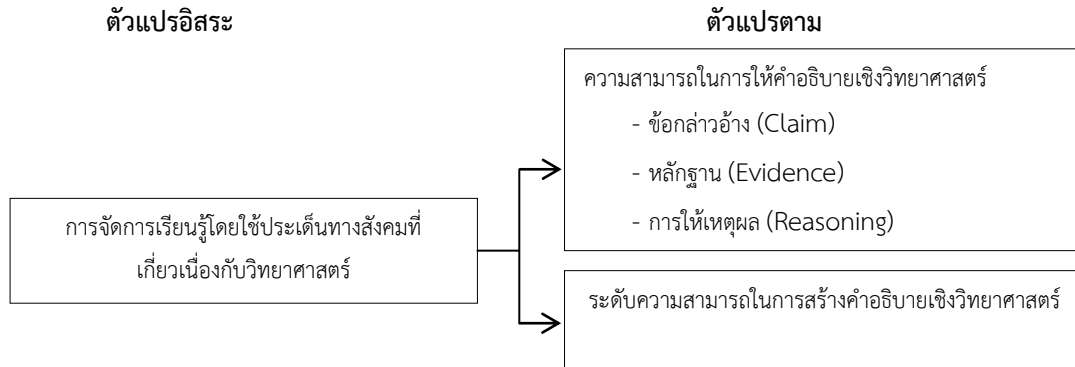
นิยามศัพท์

1. คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงการคำอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาหรือจากปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ (1) ข้อกล่าวอ้าง (Claim) คือ ข้อสรุปในการเริ่มต้นตอบคำถามของปรากฏการณ์ที่ศึกษาหรือจากปัญหาทางวิทยาศาสตร์ (2) หลักฐาน (Evidence) คือ ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้สนับสนุนข้อกล่าวอ้าง โดยพิจารณาจากปรากฏการณ์ที่ศึกษา (3) การให้เหตุผล (Reasoning) คือ การแสดงความเชื่อมโยงระหว่างหลักฐานกับข้อกล่าวอ้าง โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ในการอธิบาย

2. ความสามารถในการให้คำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาครู ในการระบุข้อกล่าวอ้าง และลงข้อสรุปโดยแสดงการใช้หลักฐานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักฐานกับข้อสรุป โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ วัดได้จากแบบทดสอบและแบบประเมินคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ หมายถึง สถานการณ์ในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่สามารถพบได้จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร บทความ และวารสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกวิพากษ์อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิดของคนในสังคมว่ามีความถูกต้องเหมาะสมในทางวิทยาศาสตร์ และสามารถอธิบายโดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 70 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ชั้นปีที่ 3 ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 30 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ทั้งหมด 4 แผน โดยผู้วิจัยได้นำประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์จากสถานการณ์ข่าว และวิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ครอบคลุมความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีประเด็นที่กระตุ้นให้นักศึกษาแสดงการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็นหัวข้อสถานการณ์ข่าว 4 สถานการณ์ ได้แก่ กลัวยประหลาด ถูกลมนิรภัยช่วยชีวิต กาแฟถูกกระต่าย และก้อนหินลอยน้ำ โดยใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 12 คาบ คาบละ 50 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 1) แบบวัดการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยให้เขียนอธิบายเป็นความเรียงพร้อมแสดงเหตุผล ซึ่งแบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความแสดงความคิดเห็นที่เป็นประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จำนวน 3 ประเด็น ในแต่ละประเด็นประกอบด้วยองค์ประกอบของการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ดังนี้ (1) ข้อกล่าวอ้าง (Claim) คือ ข้อสรุปของการตอบคำถามหรือปัญหา (2) หลักฐาน (Evidence) คือ ข้อมูลทาง

วิทยาศาสตร์ที่ใช้สนับสนุนข้อกล่าวอ้าง โดยพิจารณาจำนวนข้อมูลที่มีมากพอและความเหมาะสมเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง และ (3) การให้เหตุผล (Reasoning) คือ การแสดงความเชื่อมโยงระหว่างหลักฐานกับข้อกล่าวอ้าง โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ในการอธิบายเพื่อแสดงให้เห็นว่าเพราะเหตุใดจึงใช้ข้อมูลนี้เป็นหลักฐาน และหลักฐานนี้สนับสนุนข้อกล่าวอ้าง และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ที่มีคำถามเกี่ยวกับการแสดงความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เวลาที่ใช้ในการทำแบบวัดให้นักศึกษาทราบ แล้วให้นักศึกษาทำแบบวัดความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ใช้เวลาทั้งหมด 50 นาที เมื่อนักศึกษาทำแบบวัดเสร็จสิ้น ผู้วิจัยรวบรวมแบบวัดของนักเรียนแล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามกรอบของแนวคิดของ Harris et al. 2006: 73; McNeill and Krajcik. 2006: 28) ประกอบด้วย ข้อกล่าวอ้างหลักฐาน และการให้เหตุผล ดังตารางที่ 1 แล้วผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจัดกลุ่มคุณภาพระดับความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์เป็น 3 ระดับ ดังตารางที่ 2 หลังจากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยแสดงด้วยค่าความถี่และร้อยละ

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์แบบทั่วไป

(ปรับจาก Harris et al. 2006: 73; McNeill and Krajcik. 2006: 28)

องค์ประกอบ	ระดับคะแนน		
	1	2	3
ข้อกล่าวอ้าง	ไม่เขียนข้อกล่าวอ้าง หรือเขียนข้อกล่าวอ้างไม่ถูกต้อง	เขียนข้อกล่าวอ้างถูกต้อง แต่ไม่ชัดเจน	เขียนข้อกล่าวอ้างได้ถูกต้องและชัดเจน
หลักฐาน	ไม่มีการแสดงหลักฐานหรือแสดงหลักฐานที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือเป็นหลักฐานที่ไม่สนับสนุนข้อกล่าวอ้าง	แสดงหลักฐานได้เหมาะสม แต่ไม่เพียงพอ และอาจมีหลักฐานบางประการที่ไม่เหมาะสม	แสดงหลักฐานได้เหมาะสม และมีจำนวนเพียงพอต่อการสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง
การให้เหตุผล	ไม่แสดงเหตุผลหรือแสดงเหตุผลที่ไม่เชื่อมโยงหลักฐานกับข้อกล่าวอ้าง	แสดงเหตุผลที่เชื่อมโยงกับข้อกล่าวอ้าง แต่มีการใช้หลักฐานซ้ำ และ/หรือมีการใช้หลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์บ้าง แต่ไม่เพียงพอ	แสดงเหตุผลที่เป็นการเชื่อมโยงหลักฐานไปสู่ข้อกล่าวอ้าง รวมถึงการใช้หลักการเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ

ตารางที่ 2 เกณฑ์การแปรผลระดับคุณภาพความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์

ช่วงคะแนน	ระดับความสามารถ
25 - 36	ระดับดีมาก
23 - 24	ระดับดี
0 - 22	ระดับควรปรับปรุง

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงความถี่ ร้อยละ ของจำนวนนักศึกษาที่แสดงความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละองค์ประกอบ ในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 (n=30)

	สถานการณ์ที่ 1			สถานการณ์ที่ 2			สถานการณ์ที่ 3			สถานการณ์ที่ 4		
	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง	ข้อกล่าวอ้าง
องค์ประกอบ	อ้าง (3)	อ้าง (2)	อ้าง (1)	อ้าง (3)	อ้าง (2)	อ้าง (1)	อ้าง (3)	อ้าง (2)	อ้าง (1)	อ้าง (3)	อ้าง (2)	อ้าง (1)
จำนวนนักศึกษา (คน)	9	16	5	5	11	14	7	15	8	12	11	7
คิดเป็นร้อยละ	30.00	53.33	16.67	16.67	36.67	46.67	23.33	50.00	26.67	40.00	36.67	23.33
องค์ประกอบ	หลักฐาน (3)	หลักฐาน (2)	หลักฐาน (1)	หลักฐาน (3)	หลักฐาน (2)	หลักฐาน (1)	หลักฐาน (3)	หลักฐาน (2)	หลักฐาน (1)	หลักฐาน (3)	หลักฐาน (2)	หลักฐาน (1)
จำนวนนักศึกษา (คน)	4	9	17	3	7	20	4	11	15	14	11	5
คิดเป็นร้อยละ	13.33	30.00	56.67	10.00	23.33	66.67	13.33	36.67	50.00	46.67	36.67	16.67
องค์ประกอบ	เหตุผล (3)	เหตุผล (2)	เหตุผล (1)	เหตุผล (3)	เหตุผล (2)	เหตุผล (1)	เหตุผล (3)	เหตุผล (2)	เหตุผล (1)	เหตุผล (3)	เหตุผล (2)	เหตุผล (1)
จำนวนนักศึกษา (คน)	3	8	19	2	7	21	3	12	15	12	9	9
คิดเป็นร้อยละ	10.00	26.67	63.33	6.67	23.33	70.00	10.00	40.00	50.00	40.00	30.00	30.00
คิดเป็นคะแนนรวม	155			135			156			197		

ตารางที่ 4 แสดงความถี่ ร้อยละ ของช่วงคะแนนของนักศึกษาที่แสดงความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 (n=30)

ช่วงคะแนน	จำนวน(คน)	คิดเป็นร้อยละ	ระดับความสามารถ
25 - 36	11	36.67	ระดับดีมาก
13 - 24	14	46.67	ระดับดี
0 - 12	5	16.67	ระดับควรปรับปรุง

การนำเสนอผลการวิจัยจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย แบบวัดการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง กล้วยประหลาด ถูกลมนิรภัย กาแฟถุงกระต๊าก และ ก้อนหินลอยน้ำ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละประเด็น

1.1 กล้วยประหลาด

จากการศึกษาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในประเด็นกล้วยประหลาดของนักศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละองค์ประกอบของนักศึกษาส่วนใหญ่ โดยจำนวน 16 คน (ร้อยละ 53.33) สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างได้อยู่ในระดับคะแนน 2 คะแนน จำนวน 17 คน (ร้อยละ 56.67) สามารถแสดงหลักฐานได้อยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน และจำนวน 19 คน (ร้อยละ 63.33) สามารถแสดงเหตุผลได้อยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน เช่น ดังตัวอย่างคำตอบของนักศึกษาว่า “เกิดจากการกระทำของมนุษย์” หรือ “เกิดจากพันธุกรรมของต้นกล้วย” (แสดงข้อกล่าวอ้างเพียงอย่างเดียว) “เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรมของต้นกล้วย ที่เกิดจากมนุษย์หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น จากรังสี หรือจากการใช้สารเคมี” (แสดงข้อกล่าวอ้างและหลักฐาน) และ “เกิดจากมนุษย์หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งถูกทำลายโดยสาเหตุต่าง ๆ เช่น ถูกทำลายโดยภัยธรรมชาติและมนุษย์ ทำให้บริเวณแกนกลางลำต้นเกิดเป็นรอยแผลมาปิดกันไม่ให้ต้นกล้วยเจริญเติบโตขึ้นไปในส่วนของปลายยอดได้” (แสดงข้อกล่าวอ้าง หลักฐานและการให้เหตุผล)

1.2 ถูกลมนิรภัย

จากการศึกษาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในประเด็นถูกลมนิรภัยของนักศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละองค์ประกอบของนักศึกษาส่วนใหญ่ โดยจำนวน 14 คน (ร้อยละ 46.67) สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างได้อยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน จำนวน 20 คน (ร้อยละ 66.67) สามารถแสดงหลักฐานได้อยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน และจำนวน 21 คน (ร้อยละ 70.00) สามารถแสดงเหตุผลได้อยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน เช่น ดังตัวอย่างคำตอบของนักศึกษาว่า “ถูกลมนิรภัยช่วยลดแรงกระแทก” (แสดงข้อกล่าวอ้างเพียงอย่างเดียว) “ถูกลมนิรภัยช่วยลดแรงกระแทก เมื่อเกิดการชน ถูกลมนิรภัยจะกางออก” (แสดงข้อกล่าวอ้างและหลักฐาน) และ “หลักการทำงานของถูกลมนิรภัยเมื่อเกิดการชน ถูกลมนิรภัยจะกางออก ทำให้เพิ่มระยะเวลาในการกระแทกระหว่างคนกับพวงมาลัย มีผลให้แรงเฉลี่ยในการชนลดลง เวลาในการชนเพิ่มขึ้น ถูกลมนิรภัยการออกจึงช่วยลดแรงกระแทกระหว่างคนกับรถได้ จึงบาดเจ็บน้อยลง” (แสดงข้อกล่าวอ้าง หลักฐานและการให้เหตุผล)

1.3 กาแฟถูกระคาย

จากการศึกษาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในประเด็นกาแฟถูกระคายของนักศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละองค์ประกอบของนักศึกษาส่วนใหญ่ โดยจำนวน 15 คน (ร้อยละ 50.00) สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างได้อยู่ในระดับคะแนน 2 คะแนน จำนวน 15 คน (ร้อยละ 50.00) สามารถแสดงหลักฐานได้อยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน และจำนวน 15 คน (ร้อยละ 50.00) สามารถแสดงเหตุผลได้อยู่ในระดับคะแนน 1 คะแนน เช่น ดังตัวอย่างคำตอบของนักศึกษาว่า “ถูกระคายเป็นฉนวนความร้อน” (แสดงข้อกล่าวอ้างเพียงอย่างเดียว) “กาแฟใส่ถุงพลาสติกแล้วสวมถูกระคายทับเป็นวิธีป้องกันการถ่ายโอนความร้อน” (แสดงข้อกล่าวอ้างและหลักฐาน) และ “ถูกระคายช่วยทำให้น้ำแข็งละลายได้ช้า เนื่องจากกระดาษเป็นฉนวนความร้อนทำให้มีการถ่ายโอนความร้อนระหว่างอากาศกับกาแฟได้น้อยลง ทำให้น้ำแข็งละลายได้ช้าลง” (แสดงข้อกล่าวอ้าง หลักฐานและการให้เหตุผล)

1.4 ก้อนหินลอยน้ำ

จากการศึกษาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในประเด็นก้อนหินลอยน้ำของนักศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาส่วนใหญ่ความสามารถในการ

ให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาส่วนใหญ่ในแต่ละองค์ประกอบ โดยจำนวน 12 คน (ร้อยละ 40.00) สามารถแสดงข้อกล่าวอ้างได้อยู่ในระดับคะแนน 3 คะแนน จำนวน 14 คน (ร้อยละ 46.67) สามารถแสดงหลักฐานได้อยู่ในระดับคะแนน 3 คะแนน และจำนวน 12 คน (ร้อยละ 40.00) สามารถแสดงเหตุผลได้อยู่ในระดับคะแนน 3 คะแนน เช่น ดังตัวอย่างคำตอบของนักศึกษาว่า “ก้อนหินดังกล่าวเกิดจากการระเบิดของภูเขาไฟ แล้วลาวาเย็นตัวลงอย่างรวดเร็ว ทำให้มีฟองอากาศอยู่ภายในก้อนหิน ทำให้มีน้ำหนักเบา จึงสามารถลอยน้ำได้” (แสดงข้อกล่าวอ้างหลักฐานและการให้เหตุผล)

2. ระดับความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาระดับความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี โดยจำนวน 14 คน (ร้อยละ 46.67) จำนวน 11 คน (ร้อยละ 36.67) มีระดับความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก และ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 16.67) มีระดับความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับควรปรับปรุง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่นักศึกษาสามารถแสดงข้อกล่าวอ้างและใช้หลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวอ้างได้ แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงการให้เหตุผลระหว่างข้อกล่าวอ้างและใช้หลักฐานโดยใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดี ทั้งนี้ประเด็นที่นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถแสดงองค์ประกอบของความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้คะแนนสูงสุดทุกองค์ประกอบ คือ ข้อกล่าวอ้าง แสดงหลักฐาน และการให้เหตุผล คือ ประเด็นที่ 4 เรื่องก้อนหินลอยน้ำ เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ในประเด็นนี้ นักศึกษากำลังเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์โลกซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างโลก ซึ่งอาจทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในประเด็นนี้ได้เป็นอย่างดี และในประเด็นที่ 2 เรื่องถล่มนิรภัย นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถแสดงความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้คะแนนน้อยที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า นักศึกษาคิดว่าเป็นเรื่องยากที่จะอธิบาย ถึงแม้จะกล่าวอ้างได้ เช่น เรื่องของแรง แต่ก็ยากที่จะอธิบายถึงการประยุกต์หลักการทางฟิสิกส์ได้ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นได้ว่าความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนจะสะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ Andrade, et al. (2017: 1) กล่าวว่า ความสำคัญของคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์จะทำให้เข้าใจในแนวคิดของผู้เรียนและเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนและ Deborah (2016: 1) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการสร้างของคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์จะช่วยส่งเสริมทักษะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ตลอดจนเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะ

การแสดงความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์จะแสดงให้เห็นถึงปัญหาการเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหาและการถ่ายทอดการอธิบายเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครู ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้พิจารณาว่าผู้อื่นกล่าวอ้างเหตุผลอย่างไรและมีความเหมาะสม

หรือไม่ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาการสื่อสารข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ และยังช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการพิจารณาและวิพากษ์วิจารณ์คำอธิบายอื่น ๆ อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เหล็กเพชร และศศิเทพ ปิติพรเทพิน. (พฤษภาคม 2558). “มุมมองธรรมชาติวิทยาศาสตร์และความเชื่อทางด้านวิทยาศาสตร์เทียมของนิสิตครูจบใหม่ สาขาการสอนวิทยาศาสตร์.” **วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้**. 6(1): 95-105.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ และคณะ. (2548). **โครงการผลิตนักวิจัยพัฒนาด้านการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เรื่อง “การสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับฟิลิสิกส์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู”**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ตรีคุณ โพธิ์หล้า. (2554). **การศึกษาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาทางหนองบัว อำเภอยางชุมน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคามเขต 3**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (กรกฎาคม-กันยายน 2551). **การสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิด Socioscientific**. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 2(3): 99-16.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (กันยายน – ธันวาคม 2557). **SU Model : การประยุกต์การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้**. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal**. 7(3): 945-961.
- อารีย์ นัยพินิจ. (มกราคม-มิถุนายน 2557). “การปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์.” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**. 7(1): 1-11.
- Andrade et al. (August 2017). “Constructing Scientific Explanations: a System of Analysis for Students’ Explanations.” **European Science Education Research Association 2017**. Ireland.
- Anderson, R., and C. Mitchner. (1994). **Research on Science Teacher Education**. In: D. L. Gabel (Ed.), *Handbook of Research on Science Teaching and Learning*. New York: MacMillan.
- Deborah Goh. (July-September 2016). “Expanded Understandings of the Connective Approach in Helping Students Construct Scientific Explanations.” **SAGE Open**. Singapore.
- Harris et al. (2008). **Usable Assessments for Teaching Science Content and Inquiry Standards**. In McMhon, M., *Assessment in Science: Practical Experiences and Educational Research*. Virginia: NSTA Press.

- McNeill, K.L., and J. Krajcik. (2012). **Supporting grade 5–8 students in constructing explanations in science: The claim, evidence, and reasoning framework for talk and writing.** New York: Allyn and Bacon.
- McNeill, K.L., and J. Krajcik (2006). “Supporting Students’ Construction of Scientific Explanation through Generic versus Context-Specific Written Scaffolds.” **Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association.** San Francisco.
- Primo et al. (2008). **Testing One Premise of Scientific Inquiry in Science Classrooms: A Study That Examines Students’ Scientific Explanations.** Los Angeles : Graduate School of Education & Information Studies University of California.
- Hoffenberg, R., and Saxton, E. (2015). “Scientific explanations: A comparative case study of teacher practice and student performance.” **Electronic Journal of Science Education.**19(5): 1-38.
- Salvato, E., & Testa, I. (2012). **Improving students’ use of content knowledge when dealing with Socio-Scientific Issues: the case of a physics-based inter-vention.** Quaderni di Ricerca in Didattica.
- Yao et al. (2016). **Towards a hypothetical learning progression of scientific explanation.** Asia-Pacific Science Education.
- Zeidler, et al. (23 March 2005). “Beyond STS: A Research-Based Framework for Socioscientific Issues Education.” **Wiley Periodicals, Inc. Sci Ed.** 89: 357– 377.

การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย : นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์
บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์

A STUDY OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT PROBLEMS IN NETWORK
MANAGEMENT COURSE: BACHELOR OF SCIENCE PROGRAM IN COMPUTER SCIENCE

อมร เจือตี

Amorn Juatee

สะไบแพร อจศรี

Sabaiprae Ardsri

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย โดยเน้นศึกษาด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการวัดผลและประเมินผล 2) นำผลการวิจัยที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการเครือข่าย ภาคเรียนที่ 2/2558 จำนวน 28 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ในภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.55 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก มีระดับปฏิบัติมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.59 ค่าเฉลี่ย 4.81 และค่าเฉลี่ย 4.53 ตามลำดับ ส่วนด้านการวัดและประเมินผล มีระดับปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.28 โดยสอดคล้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาที่ว่าหากอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับระดับปฏิบัติมากที่สุดในด้านระดับปัญหาจะมีระดับปัญหาน้อย ในการจัดการเรียนการสอนพบว่าภาพรวมของระดับปัญหาอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับปัญหา ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการสอนและเทคนิคการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล มีระดับปัญหาน้อย ค่าเฉลี่ย 2.27 ค่าเฉลี่ย 1.58 ค่าเฉลี่ย 1.19 และค่าเฉลี่ย 2.12 ตามลำดับ ซึ่งสรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่ายเป็นไปอย่างเหมาะสม โดยมีรายละเอียดและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมบางประการที่จะสามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

คำสำคัญ : ปัญหาการจัดการเรียนการสอน

ABSTRACT

The conducted study titled ‘A Study of Teaching and Learning Management Problems in Network Management Course: Bachelor of Science Program in Computer Science’ aimed at 1)

studying problems and conditions relative to teaching and learning management of Network Management course emphasizing on teaching process and technique, teacher's personality, teaching materials, learning facilities, and measurement and evaluation, and 2) implementing the findings to improve teaching and learning management of Network Management course. In the second semester of academic year 2015, a total number of 28 enrolled students in Network Management course majoring in Computer Science, Department of Computer Science, Faculty of Science and Technology, Kanchanaburi Rajabhat University were selected as participants. Frequency, percentage, mean, and standard deviation (SD) were used for statistical analysis. The findings showed that the overall level of operation was found to be highest ($\bar{x} = 4.55$). When taking individual aspects in consideration, it was found that the levels of operation of teaching process and technique, teacher's personality, teaching materials, and learning facilities were found to be highest ($\bar{x} = 4.59, 4.81, \text{ and } 4.53$, respectively). In addition, the level of operation of measurement and evaluation was found to be high ($\bar{x} = 4.28$), which is related to the statement mentioning that if lecturers pay more attention on levels of operation, the problems in each aspect would be relatively reduced. In teaching and learning management, the overall level of problems was found to be low. Besides, problems relative to teaching process and technique, teacher's personality, teaching materials, learning facilities, and measurement and evaluation were found to be low ($\bar{x} = 2.27, 1.58, 1.19, \text{ and } 2.12$, respectively). In sum, the teaching and learning management of Network Management course was suitable, and suggestions could be used for further improvement of the course.

Keywords : Teaching and Learning Management Problems

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้นักศึกษาสามารถเข้าใจปัญหาการจัดการเครือข่าย ออกแบบระบบเครือข่าย และรักษาความปลอดภัยของระบบเครือข่าย จากการจัดการเรียนการสอนพบว่านักศึกษามีความรู้แต่ขาดทักษะในเรื่องการจัดการระบบเครือข่าย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาแนวทางการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยเน้นให้เกิดการเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพ

ณัฐธา สววิบูลย์ (2553:45-49) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าในด้านคลิกลักษณะด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อประกอบการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่เห็นว่าทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด อาจหมายความว่าสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างเหมาะสม

ทิตินา แคมณี (2552:137) ได้เสนอรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัยว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ซึ่งเนื้อหาสาระอาจอยู่ในรูปของข้อมูล ข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอดซึ่งมีหลายรูปแบบแต่ขอเสนอในบทนี้เพียง 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ 2) รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกาเย่ และ 3) รูปแบบการเรียนการสอนเน้นความจำ

พรรณี ข.เจนจิต (2540:236-247) ได้พัฒนาทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ อธิบายว่าปรากฏการณ์เรียนรู้มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ผลการเรียนรู้หรือความสามารถด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ที่นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้และจดจำของมนุษย์ มีกระบวนการจัดกระทำข้อมูลในสมองซึ่งมนุษย์จะอาศัยข้อมูลที่สะสมไว้มาพิจารณาเลือกจัดกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ทิตินา แคมณี (2545:244-245) กล่าวว่า ทักษะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางกายของผู้เรียนเป็นความสามารถในการประสานการทำงาน ของสมอง ซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึที่ที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้วจะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญ ชำนาญ และความคงทน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ที่ลงทะเบียนเรียน ในภาคเรียนที่ 2/2558

2. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ประโยชน์จากการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1.1 ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก หากมีการปฏิบัติการในระดับมากขึ้นไป จะส่งผลให้ระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนมีน้อยและน้อยที่สุด

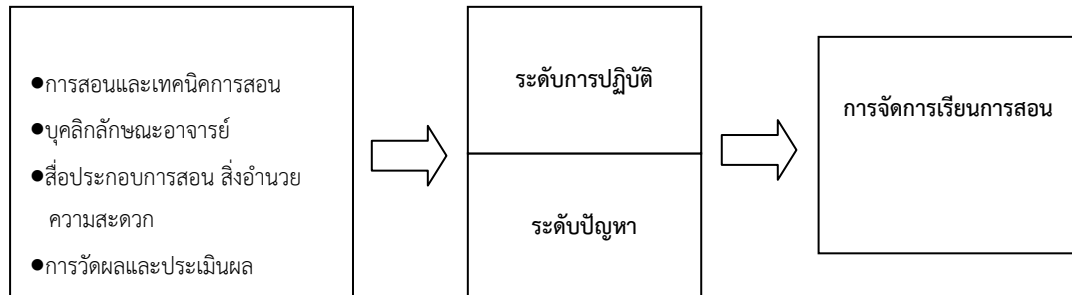
1.2 ด้านบุคลิกลักษณะอาจารย์ หากมีระดับปฏิบัติการมากขึ้นไป จะส่งผลให้นักศึกษายึดเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

1.3 ด้านการวัดผลและประเมินผล หากอาจารย์ผู้สอนแจ้งผลคะแนนให้นักศึกษาทราบอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ นักศึกษาทราบสถานะของตน เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการแข่งขันกับตนเองและเพื่อนๆ ในห้อง หากต้องการคะแนนที่สูงขึ้น จะส่งผลให้ระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนมีน้อยและน้อยที่สุด

2. นักศึกษาได้รับความรู้ ทักษะในการเรียนวิชาการจัดการเครือข่ายดีขึ้น โดยส่งผลต่อคะแนนรวมของนักศึกษาในแต่ละราย

3. นำผลการวิจัยที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่ายในปีการศึกษาถัดไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงกำหนดความหมายของคำนิยามศัพท์ ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติการสอนตามแผนการสอน เทคนิคการสอน/วิธีสอน การใช้สื่อประกอบการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอน หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการสอนทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้
3. เทคนิคการสอน หมายถึง กลวิธีต่างๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียน ขั้นตอน วิธีการสอน มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น
4. สื่อประกอบการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการซึ่งถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติ จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน ช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่ตั้งไว้
5. การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลข หรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะ หรือคุณภาพของสิ่งที่วัด โดยใช้เครื่องมือวัดผลที่มีประสิทธิภาพและวินิจฉัยตัดสิน ลงสรุปคุณค่าเพื่อพิจารณาตัดสินใจที่ได้จากการวัดผลอย่างมีกฎเกณฑ์ และมีคุณธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ที่

ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการเครือข่าย ภาคเรียนที่ 2/2558 จำนวน 28 คน

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (สุวิมล ติรกานันท์, 2543:23-25)

2.2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (มันทนา วุ่นหนู, 2551:48) เกณฑ์ผ่าน คือ 0.70

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาหลักสูตรหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ที่ลงทะเบียน ภาคเรียนที่ 2/2558

2.4 ขั้นตอนที่ 4 นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

4.1 นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการเครือข่าย ในภาคเรียนที่ 2/2558 จำนวน 28 คน

4.2 ประเมินแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 28 ฉบับ นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง ลงรหัส และบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าสถิติ ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่ายโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ค่าความถี่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ภาคเรียนที่ 2/2558 สรุปผลข้อมูลได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ค่าร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	18	64.28
หญิง	10	35.72
รวม	28	100.00
2. การเข้าชั้นเรียน		
น้อยกว่า 5 ครั้ง	3	10.72
5-10 ครั้ง	5	17.86
มากกว่า 10 ครั้ง	20	71.42
รวม	28	100.00
3. วิธีการเรียน		
ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	2	7.14
ฝึกปฏิบัติ	23	82.14
เรียนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์	3	10.72
รวม	28	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 เพศหญิง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 35.72 การเข้าเรียนของนักศึกษา สามารถอภิปรายได้ ดังนี้ เข้าเรียนภาคเรียนที่ 2/2558 น้อยกว่า 5 ครั้ง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.72 เข้าเรียน 5-10 ครั้ง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 17.86 นักศึกษาเข้าเรียนมากกว่า 10 ครั้ง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 71.42 วิธีการเรียน ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ฝึกปฏิบัติ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 82.14 และเรียนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.72

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย

การนำเสนอข้อมูลตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติ และระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย โดยจำแนกออกเป็นการสรุปภาพรวม จำแนกรายด้าน และในแต่ละด้าน เช่น ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิก ลักษณะของอาจารย์ ด้านสื่อการสอน สื่ออำนวยความสะดวก ด้านการวัดและประเมินผล ตลอดจนการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย จำแนกรายด้าน

จำแนกรายด้าน	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	SD	แปลค่า	$\bar{x}$	SD	แปลค่า
1. ด้านการสอนและเทคนิคการสอน	4.59	0.29	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.27	0.22	ระดับปัญหาน้อย
2. ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์	4.81	0.45	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.58	0.27	ระดับปัญหาน้อย
3. ด้านสื่อประกอบการสอนสิ่งอำนวยความสะดวก	4.53	0.28	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.91	0.23	ระดับปัญหาน้อย
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.28	0.24	มีการปฏิบัติมาก	2.12	0.19	ระดับปัญหาน้อย
รวม	4.5	0.3	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.9	0.2	ระดับปัญหาน้อย
	5	2		7	2	

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับการปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ สื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด และด้านการวัดผลและประเมินผล มีระดับการปฏิบัติมาก ระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับปัญหาน้อย ค่าเฉลี่ย 1.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการวัดผลและประเมินผล มีระดับมีปัญหาน้อย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ด้านการสอนและเทคนิคการสอน

ด้านการสอนและเทคนิคการสอน	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	SD	แปลค่า	$\bar{x}$	SD	แปลค่า
1. แจกจุดประสงค์ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนชัดเจน	4.86	0.29	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.32	0.19	ระดับปัญหาน้อย
2. ระบุวิธีสอน เวลา วัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจน	4.79	0.48	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.61	0.22	ระดับปัญหาปานกลาง
3. ใช้วิธีสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา	4.57	0.29	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.21	0.14	ระดับปัญหาน้อย
4. ใช้เทคนิคต่างๆ ในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น	4.79	0.43	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.36	0.24	ระดับปัญหาน้อย
5. ใช้คำถามหรือกิจกรรมการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์	4.29	0.25	ระดับการปฏิบัติมาก	2.64	0.20	ระดับปัญหาปานกลาง

ด้านการสอนและเทคนิคการสอน	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	SD	แปลค่า	$\bar{x}$	SD	แปลค่า
6. เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น	4.36	0.20	ระดับการปฏิบัติมาก	1.86	0.36	ระดับปัญหาน้อย
7. ใช้ภาษาในการสอนที่นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่ายและเหมาะสมกับเนื้อหา	4.46	0.29	ระดับการปฏิบัติมาก	1.82	0.31	ระดับปัญหาน้อยที่สุด
รวม	4.58	0.60	มีการปฏิบัติมากที่สุด	2.26	0.33	ระดับปัญหาน้อย

จากตารางที่ 3 พบว่าด้านการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์แจ้งจุดประสงค์ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนชัดเจน ระบุวิธีสอน เวลา วัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจน ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และใช้เทคนิคต่างๆ ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้น มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด และใช้คำถามหรือกิจกรรมการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามและแสดงความคิดเห็น และใช้ภาษาในการสอนที่นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่ายและเหมาะสมกับเนื้อหา ระดับการปฏิบัติมาก ส่วนระดับปัญหาพบว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอยู่ในระดับมีปัญหาน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์ใช้ภาษาในการสอนที่นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่ายและเหมาะสมกับเนื้อหา ระดับปัญหาน้อยที่สุด อาจารย์แจ้งจุดประสงค์ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนชัดเจน ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ใช้เทคนิคต่างๆ ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามและแสดงความคิดเห็น มีระดับปัญหาน้อย อาจารย์มีการใช้คำถามหรือกิจกรรมการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ มีระดับปัญหาปานกลาง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์

ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	SD	แปลค่า	$\bar{x}$	SD	แปลค่า
1. เข้าสอนตรงเวลา	4.57	0.29	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.32	0.35	ระดับปัญหาน้อยที่สุด
2. ใช้วาจาที่สุภาพ	4.86	0.48	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.86	0.34	ระดับปัญหาน้อย
3. สอนโดยมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม	4.75	0.42	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.64	0.20	ระดับปัญหาน้อย
4. สามารถควบคุมอารมณ์ในขณะที่สอน	4.86	0.48	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.89	0.56	ระดับปัญหาน้อย
5. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย	5.00	0.71	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.18	0.45	ระดับปัญหาน้อยที่สุด
รวม	4.80	0.47	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.57	0.38	ระดับปัญหาน้อย

จากตารางที่ 4 พบว่าด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์เข้าสอนตรงเวลา ใช้วาจาที่สุภาพ สอนโดยมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม สามารถควบคุมอารมณ์ในขณะที่สอน และแต่งกายสุภาพเรียบร้อย โดยมีระดับปฏิบัติมากที่สุด ส่วนระดับปัญหาอยู่ในระดับปัญหาน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์เข้าสอนตรงเวลา แต่งกายสุภาพเรียบร้อย โดยมีระดับปัญหาน้อยที่สุด ใช้วาจาที่สุภาพ สอนโดยมีการสอดแทรกคุณธรรม สามารถควบคุมอารมณ์ในขณะที่สอน โดยมีระดับปัญหาน้อย

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ด้านสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	SD	แปลค่า	$\bar{x}$	SD	แปลค่า
1. ใช้ตำรา เอกสารประกอบการสอน สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน	4.46	0.26	ระดับการปฏิบัติ มาก	2.18	0.14	ระดับปัญหา น้อย
2. ใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ประกอบการสอน	4.61	0.33	ระดับการปฏิบัติ มากที่สุด	1.86	0.40	ระดับปัญหา น้อย
3. แจกจ่ายชื่อหนังสือและระบบสืบค้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง	4.43	0.24	ระดับการปฏิบัติ มาก	1.39	0.33	ระดับปัญหา น้อยที่สุด
4. ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน นักศึกษาสามารถเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหาได้ดีขึ้น	4.39	0.28	ระดับการปฏิบัติ มาก	1.68	0.29	ระดับปัญหา น้อย
5. ใช้ สื่อ e-learning มาช่วยเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	4.61	0.33	ระดับการปฏิบัติ มากที่สุด	1.93	0.33	ระดับปัญหา น้อย
6. อุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น	4.96	0.66	ระดับการปฏิบัติ มากที่สุด	2.07	0.04	ระดับปัญหา น้อย
7. บรรยากาศของห้องเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน	4.25	0.22	ระดับปฏิบัติมาก	2.29	0.30	ระดับปัญหา น้อย
รวม	4.53	0.33	ระดับการปฏิบัติ มากที่สุด	1.9	0.2	ระดับปัญหา น้อย

จากตารางที่ 5 พบว่าด้านสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์ใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบการสอน ใช้ สื่อ e-learning มาช่วยเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน เช่น

คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด อาจารย์ใช้ตำรา เอกสารประกอบการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน แจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนนักศึกษาสามารถเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหาได้ดีขึ้น และบรรยากาศของห้องเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีระดับการปฏิบัติมาก ส่วนระดับปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปัญหาน้อย ค่าเฉลี่ย 1.91 เมื่อพิจารณาพบว่าอาจารย์แจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ระดับปัญหาน้อยที่สุด อาจารย์ใช้ตำรา เอกสารประกอบการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน ใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบการสอน ใช้สื่อ e-learning มาช่วยเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระดับปัญหาน้อยที่สุด และอาจารย์ใช้อุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และบรรยากาศของห้องเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีระดับปัญหาน้อย

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปฏิบัติการและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการวัดและประเมินผล	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	$\bar{x}$	SD	แปลค่า	$\bar{x}$	SD	แปลค่า
1. กำหนดเกณฑ์การประเมินสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	4.61	0.33	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.36	0.24	ระดับปัญหาน้อย
2. แจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า	4.68	0.25	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.54	0.17	ระดับปัญหาปานกลาง
3. จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้	4.36	0.18	ระดับการปฏิบัติมาก	1.64	0.20	ระดับปัญหาน้อย
4. แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบ	4.29	0.14	ระดับการปฏิบัติมาก	1.93	0.04	ระดับปัญหาน้อย
5. มีการปรับปรุงกระบวนการจัดการสอนจากผลการประเมินการเรียนรู้	4.96	0.66	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.07	0.04	ระดับปัญหาน้อย
6. เฉลยข้อสอบเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจมากขึ้น	4.75	0.42	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	1.64	0.20	ระดับปัญหาน้อย
รวม	4.60	0.33	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด	2.03	0.89	ระดับปัญหาน้อย

จากตารางที่ 6 พบว่าด้านการวัดและประเมินผลมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์กำหนดเกณฑ์การประเมินสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แจ้งให้

นักศึกษาทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า มีการปรับปรุงกระบวนการจัดการสอนจากผลการประเมินการเรียนรู้ เผลยข้อสอบเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจมากขึ้น โดยมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด และจัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้ และแจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบ มีระดับการปฏิบัติมาก ส่วนระดับปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล ในภาพรวมมีระดับปัญหาน้อย โดยค่าเฉลี่ย 2.03 เมื่อพิจารณาพบว่าอาจารย์กำหนดเกณฑ์การประเมินสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้ แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบ มีการปรับปรุงกระบวนการจัดการสอนจากผลการประเมินการเรียนรู้ เผลยข้อสอบเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจมากขึ้น โดยมีระดับปัญหาน้อย และอาจารย์แจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า มีระดับปัญหาปานกลาง

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านระดับการปฏิบัติและระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย

ระดับการปฏิบัติและระดับปัญหา	ระดับการปฏิบัติ n=28		ระดับปัญหา n=28	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
1. ด้านการสอนและเทคนิคการสอน	4.59	0.29	2.27	0.22
2. ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์	4.81	0.45	1.58	0.27
3. ด้านสื่อประกอบการสอน/สิ่งอำนวยความสะดวก	4.53	0.28	1.91	0.23
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.28	0.24	2.12	0.19
รวม	4.55	0.31	1.97	0.22

จากตารางที่ 7 พบว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ในระดับการปฏิบัติพบว่า ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ค่าเฉลี่ย 4.59 ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ค่าเฉลี่ย 4.81 ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ย 4.53 และด้านการวัดผลและประเมินผล ค่าเฉลี่ย 4.28 ภาพรวมของค่าเฉลี่ยในทุกด้าน 4.55 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนระดับปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย พบว่าด้านการสอนและเทคนิคการสอน ค่าเฉลี่ย 2.27 ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ค่าเฉลี่ย 1.58 ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ย 1.91 และด้านการวัดผลและประเมินผล ค่าเฉลี่ย 2.12 ภาพรวมของค่าเฉลี่ยในทุกด้านเท่ากับ 1.97 โดยมีปัญหาการจัดการเรียนสอนน้อยมาก

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

1. ด้านการสอนและเทคนิคการสอน

- 1.1 เนื้อหายาก/ไม่ค่อยเห็นภาพ/ตามไม่ทัน
- 1.2 อยากให้มีการสอนนอกเวลา
- 1.3 อยากให้มีการศึกษาดูงาน

2. ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์

2.1 ผู้สอนเข้าห้องตรงเวลา

2.2 แต่งกายสุภาพ

3. ด้านสื่อประกอบการสอน/สิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 เครื่องคอมพิวเตอร์มีการย้ายตำแหน่งอยู่บ่อยๆ

3.2 บางครั้งอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ที่จัดไว้ได้

4. ด้านการวัดผลและประเมินผล

4.1 อยากให้มีการสอบเก็บคะแนนบ่อยๆ

4.2 อยากให้ทดสอบเป็นกลุ่ม

อภิปรายผล

การวิจัยสามารถสรุปผลในภาพรวมของปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย ดังนี้

1. ภาพรวมของการจัดการเรียนการสอน

ระดับการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผล มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ส่วนระดับปัญหาด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ด้านการสอนและเทคนิคการสอน ด้านสื่อประกอบการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่นักศึกษาเห็นว่าทุกด้านมีระดับปัญหาน้อย

2. ผลการวิจัยสรุปรายด้าน

ผลการศึกษาระดับความความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย มีประเด็นในการอภิปรายในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านการสอนและเทคนิคการสอน

ด้านการสอนและเทคนิคการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอาจารย์ได้แจ้งจุดประสงค์ เกณฑ์การวัด และประเมินผลการสอนชัดเจน วิธีสอน เวลา วัสดุอุปกรณ์ไว้ อย่างชัดเจน ใช้วิธีสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา ใช้เทคนิคต่างๆ ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้น มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด และใช้คำถามหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะกระตุ้นให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ เกิดความคิด เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถาม ใช้ภาษาที่เหมาะสม ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของกาเย่ (Gangne, 1985: 70-90) ที่กล่าวถึงรูปแบบการสอนที่มีการบอกวัตถุประสงค์ การนำเสนอ และการจัดสภาพการณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นให้เด็กสามารถ เชื่อมโยงความรู้ใหม่ต่อยอดจากประสบการณ์เดิมและสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545:43-46) ที่กล่าวถึงวิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่จะส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ระดม ความคิดไปสู่กระบวนการในการออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับทิสนา แคมณี (2552:137) ที่กล่าวถึงวิธีการสอนหลายรูปแบบที่มีเทคนิคและวิธีการ ที่มีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันโดยต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ส่วนระดับปัญหาด้านการสอนและเทคนิคการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปัญหาน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีปัญหายอยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาน้อยที่สุด คือ อาจารย์

ระบุวิธีสอน เวลา วัสดุอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนในแต่ละหัวข้อที่สอน ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือมีระดับปัญหารองลงมาโดยมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับระดับการปฏิบัติในข้างต้น

2.2 ด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์

บุคลิกลักษณะของอาจารย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุดในทุกด้าน ระดับปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์เข้าสอนตรงเวลา แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีระดับปัญหาน้อยที่สุด อาจารย์ใช้วาจาสุภาพ มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และควบคุมอารมณ์ได้ดีในขณะสอน มีระดับปัญหาน้อย

2.3 ด้านสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านสื่อประกอบการสอนภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอาจารย์ใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพิ่มช่องทางการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตในการจัดการเรียนการสอน มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด เพื่อให้ประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น นักศึกษาสามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเองนอกเวลาเรียนอีกด้วย ส่วนระดับปัญหาด้านสื่อประกอบการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้สอนใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ประกอบการสอนอาจารย์ใช้ตำรา เอกสารประกอบการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน ส่วนข้อที่มีระดับปัญหามากกว่าข้ออื่นๆ คืออาจารย์ใช้สื่อ e-learning มาช่วยเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการวัดและประเมินผลภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการกำหนดเกณฑ์การประเมินการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม มีการแจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า เผลยข้อสอบและทบทวนในภายหลังทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาวิชามากขึ้น มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด มีการจัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้ตลอดจนแจ้งผลการทำสอบให้นักศึกษาทราบ มีระดับการปฏิบัติมาก ส่วนระดับปัญหาด้านการวัดและประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปัญหาน้อย ในส่วนของการแจ้งให้นักศึกษาทราบแนวทางการทดสอบล่วงหน้า มีระดับปัญหาปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย พบว่านักศึกษาที่เรียนจะต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และควมฝึกฝนเป็นประจำจนเกิดทักษะ การเรียนการสอนควรเน้นการปฏิบัติ ดังนั้นผู้สอนควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ กระตุ้นให้นักศึกษาตื่นตัวสำหรับการเรียนการสอน ค้นหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา พัฒนาในด้านเทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมที่เป็นการปฏิบัติงานในชั้นเรียน พัฒนาสื่อการสอนที่ใช้ เช่น การใช้ e-learning รวมไปถึงวิธีการวัดผลต้องสามารถนำมาปรับปรุงกระบวนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่สำคัญในการออกแบบการเรียนการสอนและกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกียรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2545).ความคิดเชิงสร้างสรรค์.กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.

ณัฐธรา สววิบูลย์.(2553).รายงานการวิจัย เรื่อง สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน วิชา INT212 การออกแบบภายใน 2.มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ทิตนา แชมณี.(2545).ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แหล่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แชมณี.(2552).รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรณี ช.เจนจิต.(2545).จิตวิทยาการเรียนการสอน.พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟฟิคอาร์ต.

มันทนา วุ่นหนู.(2551).ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนราธิวาส.วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวิมล ตีรกานันท์.(2543).ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Gagne, R. (1985).The Conditions of Learning (4th ed.). New York: Holt, Rinehart & Winston.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “**ถักทองานวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล**”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ผลงานวิจัยภาคชุดงานสร้างสรรค์

กลุ่มนาฏศิลป์และการแสดง (ผลงานสร้างสรรค์)

บรรพกาล จันทร้งาม
BANPAKAN JANNGAM

สมศักดิ์ บัวบุตร
Somsak Buaboot

อาจารย์ผู้สอน หลักสูตรนาฏศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

บรรพกาลจันทร้งาม เป็นชุดการแสดงที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานมีแรงบันดาลใจจากภาพเขียนสีที่เขาจันทร้งาม ที่มีลักษณะเป็นภาพคนมีทั้งชาย หญิง เด็กและมีภาพสัตว์ประกอบอยู่ด้วย สันนิษฐานว่าอาจเป็นสุนัข นกหรือไก่ ตะกวดหรือ เม่น หรือ เสือ ลักษณะเป็นภาพเขียนด้วยสีแดง แบบระบายสีเงาที่ภาพทั้งหมดแสดงอาการ เคลื่อนไหว จากหลักฐานที่ปรากฏแสดงถึงวิถีชีวิต เรื่องราว และผู้คนที่อายุมากกว่า 4,000ปี เป็นภาพเขียนสีที่มี ลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดนครราชสีมา ผู้สร้างสรรค์มีแนวคิดที่จะนำภาพเขียนสีเขาจันทร้งาม ที่ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในภาพ บอกเล่าเรื่องราวในอดีตของกลุ่มชน โดยนำเอาแรงบันดาลใจจากภาพเขียนสี ที่เขาจันทร้งามมารังสรรค์บอกเล่าเรื่องราว โดยผสมผสานเรื่องราวทางวัฒนธรรมของโคราช คือ ภาพเขียนสีเขา จันทร้งามอันเป็นเอกลักษณ์ ด้วยการแสดงสร้างสรรค์ที่นำเอาท่าทางการแสดงจากศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นในภาค อีสานเช่นท่าทางจาก การแสดงมวยโบราณ ท่าทางจากการแสดงตึกแตงตำข้าว มาร้อยเรียงขึ้นใหม่ ผสมผสานกับ ท่าทางต่างๆที่เห็นจากภาพเขียนสีเขาจันทร้งาม เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดงที่บอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิตของ กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขาจันทร้งาม อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 1 ภาพการแสดงชุดบรรพกาลจันทร้งาม

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานสร้างสรรค์ชุดบรรพกาลจันทร์งามผู้วิจัยมีกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานโดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดมาสรุปวิเคราะห์ และสร้างสรรค์กระบวนการทำรำตามหลักนาฏยประดิษฐ์ ได้แก่

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตำรา หนังสือ รูปภาพที่เกี่ยวข้องกับภาพเขียนสีเขาจันทร์งาม
2. ศึกษาจากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทต่างๆ เขาจันทร์งาม อ.สีคิ้ว จ. นครราชสีมา
3. ศึกษากาผลงานสร้างสรรค์การแสดงจากวิถีทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และเรื่องราวในอดีตของมนุษย์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
4. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงตามองค์ประกอบต่างๆของการแสดง ได้แก่ รูปแบบการแสดง, จำนวนผู้แสดง, ทำนองเพลง-ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง, กระบวนการทำรำที่ใช้ในการแสดง, การแต่งกายของผู้แสดง
5. ออกแบบสร้างสรรค์ทำนองเพลงดนตรีและนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ
6. ออกแบบ/สร้างสรรค์ทำรำที่ใช้ในการแสดงตามกรอบแนวคิดการแสดงที่กำหนด
7. ออกแบบ/สร้างสรรค์เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้
8. จัดการประชุมสนทนากลุ่มย่อย นำเสนอรูปแบบและผลงานการแสดง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
9. ปรับปรุง/พัฒนาการแสดงตามข้อเสนอแนะและนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนในการประกวดแข่งขันนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ณ ศูนย์การค้าเทอร์มินอล 21 โคราช
10. จัดทำเอกสารรายงานผลการสร้างสรรค์การแสดงและบันทึกวิถีทัศน์

ภาพที่ 2 กระบวนการสร้างผลงานการแสดง(กระบวนท่ารำ) ออกแบบสร้างสรรค์กระบวนท่ารำที่ใช้ในการแสดง

รูปแบบและองค์ประกอบการแสดง

ผลงานสร้างสรรค์การแสดงชุด บรรพกาลจันทรงาม เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์โดยใช้หลักการสร้างสรรค์การแสดงตามกรอบแนวคิดที่กำหนดปรากฏรูปแบบของการแสดงตามองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. รูปแบบการนำเสนอ

ผลงานสร้างสรรค์ชุดบรรพกาลจันทรงาม เป็นผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบของการแสดงที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีต เป็นการจำลองภาพอดีตของบรรพชน การดำรงชีวิตอยู่ของกลุ่มชนตามหลักฐานที่ปรากฏคือภาพเขียนสี เขาจันทรงาม

2. ดนตรี

ออกแบบสร้างสรรค์ทำนองดนตรีโดยศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของดนตรีไทย โดยยุคแรกมีเพียงเครื่องตีและเครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากการเคาะกระทบกันและการเป่าเขาสัตว์จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ ออกแบบเป็นทำนองดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงโดยไม่เน้นท่วงทำนอง

3. เครื่องแต่งกาย

ผู้วิจัยออกแบบสร้างสรรค์การแต่งกายตามจินตนาการของผู้สร้างสรรค์งาน โดยสร้างสรรค์จากข้อมูลที่ค้นพบและข้อสันนิษฐานและนำมาประยุกต์ดัดแปลงให้เข้ากับลักษณะของการแสดง

4. อุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกายของผู้แสดงได้แก่ กิ่งไม้ และมีผู้ถือหน้าไม้แสดงประกอบเพื่อแสดงถึงวิถีชีวิตในการเข้าป่าล่าสัตว์

ภาพที่ 3 ภาพการแต่งกายของผู้แสดงโดยมี กิ่งไม้ใบไม้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ภาพที่ 4 ภาพการแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง มีผู้แสดงถือหน้าไม้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง

5. กระบวนท่ารำ

ออกแบบการแสดงชุด บรรพกาลจันทรงาม โดยกำหนดรูปแบบของการแสดงให้มีรูปแบบในการนำเสนอในลักษณะของการผสมผสานระหว่างท่าทางการแสดงที่พบในการแสดงพื้นบ้านชุดต่างๆที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต มาผสมผสานกับเรื่องราวที่พบจากภาพเขียนสีที่เขาคันทรงามโดยบอกเล่าเรื่องราวในการแสดงเป็น 3 ช่วงได้แก่

ช่วงที่ 1 เป็นการนำเสนอเรื่องราวเริ่มต้นของวิถีชีวิตในชุมชนตามข้อมูลที่บันทึกบนภาพเขียนสี

ช่วงที่ 2 เป็นการบอกเล่าเรื่องราว การค้นพบสัตว์ และสิ่งมีชีวิต ตามข้อมูลที่ค้นพบบนภาพเขียนสีเขา

จันทรงาม

ช่วงที่ 3 เป็นการถ่ายทอดเรื่องราววิถีการดำรงชีวิตของผู้คนตามข้อสันนิษฐานที่ค้นพบด้วยการล่าสัตว์ โดยใช้ท่าทางตามธรรมชาติผสมผสานกับกระบวนการทำร้ายบางท่าจากการแสดงพื้นบ้านอีสานในชุดต่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และการแสดงท่าทางผาดโผนตามความสามารถของผู้แสดงเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของการแสดง

6. นักแสดง

การแสดงชุด บรรพกาลจันทรงาม ใช้นักแสดง 12 คน เป็นชายล้วน

ภาพที่ 5 ภาพการนำเสนอผลงานครั้งแรกในการประกวดผลงานสร้างสรรค์ ณ ศูนย์การค้าเทอร์มินอล 21โคราช

บทสรุป

บรรพกาลจันทรงาม เป็นชุดการแสดงที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานมีแนวคิดที่จะนำภาพเขียนสีเขาจันทรงาม ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในภาพ บอกเล่าเรื่องราวในอดีตของกลุ่มชน โดยนำเอาแรงบันดาลใจจากภาพเขียนสีที่เขาจันทรงามมาสร้างสรรค์บอกเล่าเรื่องราว โดยผสมผสานเรื่องราวทางวัฒนธรรมของโคราช คือ ภาพเขียนสีเขาจันทรงามอันเป็นเอกลักษณ์ ด้วยการแสดงสร้างสรรค์ที่นำเอาท่าทางการแสดงจากการแสดงท้องถิ่นในภาคอีสาน เช่น ท่าทางจาก การแสดงมวยโบราณ ท่าทางจากการแสดงตักแตนตำข้าว มาร้อยเรียงขึ้นใหม่ ผสมผสานกับท่าทางต่างๆที่ปรากฏบนภาพเขียนสีเขาจันทรงาม เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดงที่บอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิตของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขาจันทรงาม อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา เป็นผลงานการแสดงที่สื่อความหมายให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน ที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขาจันทรงาม อ.สีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ฟ็อนสว่างเฮือ

FONSUANGHUEA (LONG BOAT RACE DANCE)

นฤมล จิตต์หาญ¹ ชลาลัย วงศ์อารีย์² เสาวรัตน์ ทศตะ³ ภูวนัย กาฬวงศ์⁴
และ จิรายุทธ จันทร์เรือง⁵

Naruemol Chithan¹ Chalalai Vongaree² Saowarut Thotsa³ Puwanai Kalawong⁴
and Jirayut Janmarug⁵

^{1,2,3,4}อาจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

⁵นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

ประเพณีแข่งเรือยาวของอำเภอเขมรราชูจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการแข่งเรือยาวของสองวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ระหว่างชุมชนบ้านเหนือ อำเภอเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี กับชุมชนสองแคว แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเพณีการแข่งขันเรือยาวที่สื่อให้เห็นถึงการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างชุมชนไทยและชุมชนลาว ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี สื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภาพที่ดีและความเป็นพี่น้องสองฝั่งโขง ประเพณีแข่งเรือยาวนี้ถือเป็นประเพณีที่เก่าแก่ของชาวเขมรราชู มีการสืบทอดกันมานานับ 200 ปี ซึ่งทำให้มีความเชื่อและจารีตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ได้แก่พิธีการขุดเรือหรือการต่อเรือ เพื่อใช้ในการแข่งขัน จากนั้นจึงจัดพิธีไหว้แม่ย่านางหรือบายศรีสู่ขวัญเรือและฝีพาย แล้วจึงลงแข่งเรือซึ่งเรือแต่ละลำจะมีเทคนิคในการพายของฝีพายที่ต่างกัน ทำให้เกิดความสนุกสนาน ตื่นตาตื่นใจ และหลังจากการแข่งขันเรือเสร็จสิ้น จะมีกิจกรรมรื่นเริงบายศรีสู่ขวัญและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของสองฝั่งโขง รวมทั้งมีการแสดงจากชาวลาวคือการเต้นบาสโลบและการแสดงจากชุมชนชาวไทยคือการรำตงหวาย ซึ่งเป็นการแสดงที่สามารถพบได้โดยทั่วไป และขาดเอกลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงงานประเพณีของท้องถิ่น

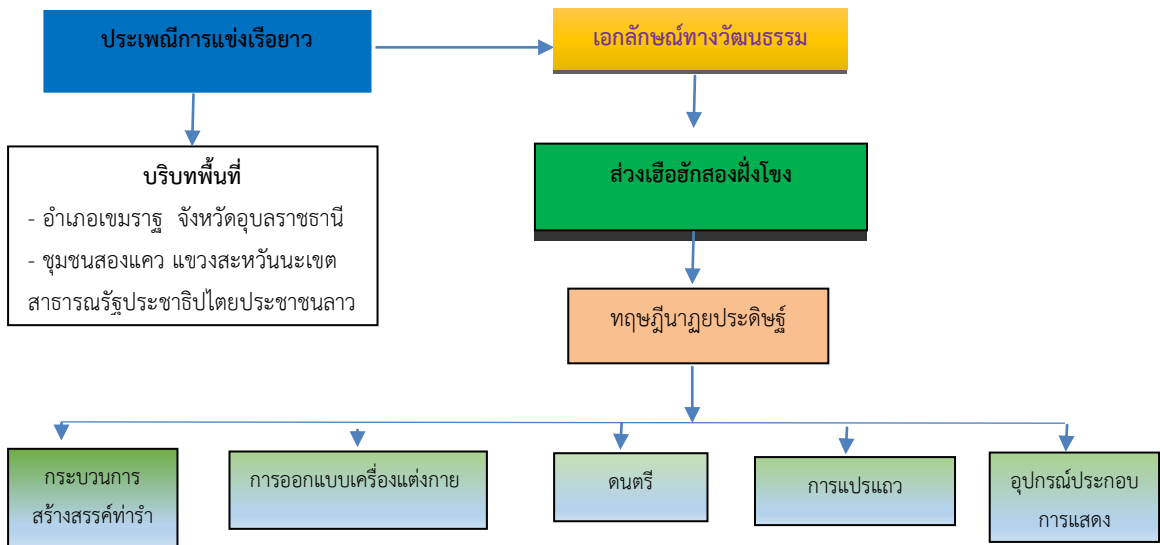
จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้จัดทำจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประเพณีแข่งเรือยาว ของชุมชนบ้านเหนือ อำเภอเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี กับชุมชนสองแคว แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้าน ขุด ฟ็อนสว่างเฮือซึ่งประกอบไปด้วย การออกแบบเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง ดนตรี ทำทางการรำ การแปรแถวและรูปแบบการแสดง เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแพร่และอนุรักษ์ประเพณีสว่างเฮือสืบต่อไป

ภาพที่ 1 ฟ้อนสว่างเฮือ

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน ชุด สว่างเฮืออีกสองฝั่งโขง ได้แนวคิดจากประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชุมชนบ้านเหนือ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี กับชุมชนสองแคว แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยประยุกต์นำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือ ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของชุมชนมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงนาฏศิลป์ชุดใหม่ตามหลักทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ อันประกอบด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ทำรายการออกแบบเครื่องแต่งกายดนตรี การแปรแถว และอุปกรณ์ประกอบการแสดง

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

คณะผู้จัดทำได้สร้างสรรค์การแสดงตามกรอบแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยได้สร้างสรรค์ตามหลักการขององค์ประกอบนาฏศิลป์ ได้แก่ การออกแบบเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง ดนตรี ทำทางการรำ การแปรแถวและรูปแบบการแสดง ซึ่งนอกจากจะนำเสนอเป็นผลงานการศึกษาค้นคว้าแล้ว

ยังผ่านกระบวนการนำเสนอการแสดงบนเวทีและจัดนิทรรศการให้ผู้สนใจ โดยคณะผู้จัดทำได้ใช้แนวคิดในการออกแบบองค์ประกอบของการแสดงต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมกับชุดการแสดงที่ได้ประดิษฐ์ขึ้น

ในการสร้างสรรค์ผลงาน คณะผู้จัดทำได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี การแข่งเรือยาวของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำข้อมูลมาสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบต่างๆ ของนาฏศิลป์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่และผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการเข้าร่วมแข่งขันเรือยาว จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อความชัดเจนในสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ซึ่งมีขั้นตอนในการออกแบบกระบวนการนำแนวความคิดและแรงบันดาลใจมาแบ่งช่วงของการแสดง โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง คือช่วง 1 ช่วงชุดต่อเรือและบวงสรวงแม่ย่านาง ช่วงที่ 2 ช่วงแข่งขันเรือยาว และช่วงสุดท้ายคือช่วงเกี่ยวพาราสิระหว่างชายหญิง มีออกแบบท่ารำโดยใช้นาฏลักษณ์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานเป็นท่ารำหลักและท่าเชื่อมในการแปรแถวเพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีด้านนาฏศิลป์ โดยการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงคือ ไม้พาย เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้เห็นถึงการแข่งเรือยาว และมีการรำเกี่ยวระหว่างชายหญิงโดยใช้ไม้พายเป็นสื่อในการเกี่ยวพาราสิเพื่อสื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานและงานรื่นเริงที่จัดขึ้นหลังจากแข่งขันเรือยาว จากนั้นเมื่อได้ท่ารำและรูปแบบการแปรแถวคณะผู้จัดทำจึงได้ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยนำผ้าย้อมครามเขมราฐ ซึ่งเป็นผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเขมราฐมาออกแบบเป็นเครื่องแต่งกายประกอบการแสดง

คณะผู้จัดทำได้ออกแบบสร้างสรรค์การแสดงโดยยังคงยึดเอกลักษณ์และวัฒนธรรมต่างๆ ในการแข่งขันเรือยาวของอำเภอเขมราฐ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การชุดต่อเรือจนถึงกระบวนการแข่งขันและการเฉลิมฉลอง เพื่อต้องการถ่ายทอดให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงการแสดงและเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการแข่งขันเรือยาวได้อีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 2 สัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีแข่งเรือ ผอ.ไพจิต จัยวัฒน์

รูปแบบและองค์ประกอบการแสดง

ผู้ศึกษาได้มีแนวคิดในการสร้างรูปแบบการแสดงโดยผสมผสานวัฒนธรรมไทยลาว กับลาวเขมราฐ ผ่านกระบวนการแนวคิดในรูปแบบนาฏยประดิษฐ์สร้างสรรค์ ซึ่งได้นำเอากระบวนการนำจากประเพณีการแข่งขันเรือระหว่างสองฝั่งโขงกิริยาอาการที่บ่งบอกถึงการประลองฝีพายของฝั่งไทยลาว และลาวเขมราฐ กระบวนท่ารำ การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ส่วงเฮือฮักสองฝั่งโขง

1. การนำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอชุดการแสดงชุดสว่างเฮือฮักสองฝั่งโขง

ช่วงที่ 1 ผู้ชายไทย อำเภอยะรัง ออกมาเพื่อหาไม้ไปขุดเรือ เมื่อได้ไม้มาทำเป็นเรือ แล้วผู้หญิงไทยนำเอาเครื่องมาบวงสรวงแม่ย่านาง เสร็จแล้วนำเรือปล่อยลงน้ำ

ช่วงที่ 2 ช่วงการแข่งขันกันพายเรือ ระหว่างชายไทย อำเภอยะรัง และชาวลาว แขวงสะหวันนะเขต โดยฝั่งผู้ชายไทยชนะฝั่งผู้ชายลาว

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงของการเฉลิมฉลองกินเลี้ยงกันหลังจากการแข่งขัน ฟ้อนเกี่ยวพาราสิกันระหว่างผู้ชายลาว และผู้หญิงไทย

2. ดนตรี

ผู้ศึกษาได้นำรูปแบบดนตรีไทยผสมกับดนตรีลาว โดยเรียบเรียงทำนองใหม่เพื่อส่งถึงอารมณ์ กลิ่นอายของวัฒนธรรมทางฝั่งแม่น้ำโขง โดยยึดทำนองและลายเพลงตามท้องถิ่นที่ลงพื้นที่วิจัย ดังนั้นลักษณะทำนองเพลงประกอบจะเป็นทำนองเพลงแบบผสมระหว่างดนตรีไทยและดนตรีลาว เพลงที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการแสดงลักษณะทำนองช่วงแรกจังหวะช้า ช่วงที่สองเป็นช่วงแข่งเรือใช้จังหวะเร็ว ช่วงสุดท้ายเกี่ยวพาราสิ มีเป็นจังหวะปานกลาง ส่วนเนื้อร้องช่วงแรก เป็นผญาอีสานเกี่ยวกับการอันเชิญแม่ย่านางลงเรือ จากนั้นเป็นบทพากย์เรือเพิ่มสีสันของการแสดงให้น่าสนใจโดยการใช้เสียงนักแสดงชายเพื่อความอีกใหม่ในช่วงการแข่งขันเรือเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงชุดสว่างเฮือฮักสองฝั่งโขง ดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง คือไม่วงดนตรีพื้นบ้านอีสานเหนือคือ วงโปงลาง ได้แก่ พิณอีสาน แคน โปงลาง โหวด ฉาบ กลองหาง กลองตั้ง พิณเบส และคำร้องจะเป็นภาษาอีสาน

3. เครื่องแต่งกาย

ผู้ศึกษาได้ออกแบบให้เป็นลักษณะการแต่งกายเป็นรูปแบบการแต่งกายพื้นบ้านชาวเขมราฐและชาวลาว โดยออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีลวดลายใหม่ให้ดูสวยงาม รูปแบบการแต่งกายนักแสดงชายไทยสวมเสื้อผ้าฝ้ายแขนยาวสีส้มดอกจันทน์ นุ่งผ้าเตี่ยวย้อมคราม ชาวลาวสวมเสื้อแขนกุดสีเขียวนุ่งผ้าเตี่ยวสีแดงผู้หญิงไทยนุ่งเสื้อแขนกุดชาวยะรัง นุ่งผ้าถุงย้อมครามของอำเภอยะรัง ห่มสไบผ้าพญา ทรงผมเกล้ามวยไว้ทางซ้ายติดดอกบัว ใส่เครื่องประดับเงิน และเครื่องแต่งกายยังได้ออกแบบให้เป็นลักษณะการแต่งกายเป็นรูปแบบการแต่งกายพื้นบ้านชาวเขมราฐและชาวลาว โดยออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีลวดลายใหม่ให้ดูสวยงาม จำนวน 3 แบบ ประกอบด้วย ชุดผู้หญิงไทย ชุดผู้ชายไทย ชุดผู้ชายลาว

4. อุปกรณ์

ผู้ศึกษาได้นำเอาไม้พายที่เป็นอุปกรณ์จากประเพณีในการแข่งเรื่อนำมาเป็นอุปกรณ์ในการแสดงชุดนี้คือ ไม้พายเรือเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการพายเรือ เพื่อเป็นส่วนประกอบที่แสดงถึงการพายเรือ

5. กระบวนท่ารำ

ผู้ศึกษาได้แนวคิดในการสร้างสรรค์ท่ารำจากรูปแบบการขุดเรือ และการพายเรือ เช่น การขุดเรือ การไหว้บูชาเรือก่อนทำการแข่ง การพายเรือแข่ง และการแสดงสามสัมพันธ์ไทย-ลาว นำมาผสมผสานกับท่ารำนาฏศิลป์พื้นบ้านและเอกลักษณ์ของการพายเรือแข่งโดยผู้แสดงสื่อถึงการขุดเรือ ต่อเรือ การบวงสรวง การแห่เรือลงน้ำ การฝึกฝีพายก่อนแข่งขัน การแข่งขันเรือยาว การแสดงสามสัมพันธ์หนุ่มลาว สาวไทย ให้มีลีลาท่ารำที่สื่อให้เห็นถึงกระบวนการจริง ตั้งแต่พิธีการขุดเรือ ต่อเรือ ความแข็งแรงของผู้ชายที่เป็นฝีพายแข่งเรือ การหยอกเย้ากันระหว่างหนุ่มลาวกับสาวไทย

6. นักแสดง

ใช้ผู้แสดงชายและหญิง จำนวน 15 คนแบ่งออกเป็น ชายไทย 5 คน ชายลาว 5 คน และหญิงไทย 5 คน

ภาพที่ 3 พิธีบวงสรวงเรือเจ้าฟ้าเมือง

ภาพที่ 4 ฝึกซ้อมการแสดง ณ เวทีราชภัฏภริรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทสรุป

การแสดงชุดสว่างเฮือฮักสองฝั่งโขง เป็นนาฏยประดิษฐ์ที่นำแนวคิดมาจากประเพณีแข่งเรือยาวของอำเภอเขมราฐจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการแข่งเรือยาวยาวของสองวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ระหว่างชุมชนบ้านเหนืออำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี กับชุมชนสองแคว แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นประเพณีการแข่งขันเรือยาวที่สื่อให้เห็นถึงการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างชุมชนไทยและชุมชนลาวสองฝั่งโขง โดยการนำเรือยาวของชุมชนชาวไทยและชาวลาวมาทำการแข่งขันกันสื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภาพที่ดี ความเป็นพี่น้องสองฝั่งโขง เป็นการจัดกิจกรรมแข่งขันเพื่อความสนุกสนานสามัคคีของชุมชนชาวไทยกับชาวลาวจนทำให้ประเพณีแข่งเรือยาวของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานีมีชื่อเสียงจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นผลงานทางด้านนาฏศิลป์ที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาติไทย

ศรีสาธรสะออนโคราช

SRESATRON SAAON KORAT

กนกวรรณ แซ่เตียว¹ จิราภรณ์ จีวนุช² และ พันณิตา หัตตสุนิณี³

Kanokwan Saeteaw¹ Jiraporn Jiwnuach² and Pannita Hatsungnion³

หฤทัย นัยโมกษ์¹

Haruethai Naimoke¹

^{1,2,3}นักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

¹อาจารย์ประจำหลักสูตร หลักสูตรนาฏศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

ศรีสาธรสะออนโคราช เป็นผลงานสร้างสรรค์การแสดงที่เกิดจากแรงบันดาลใจที่มาจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นซึ่งคณะผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันนั้น ดอกสาธราหาพบได้ยากเนื่องจากดอกสาธราจะออกดอกในเดือน มีนาคม-พฤษภาคม เท่านั้น และประชาชนโดยทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมาไม่ทราบว่าต้นสาธราและดอกสาธราเป็นพันธุ์ไม้พระราชทานและจังหวัดนครราชสีมาได้กำหนดให้ดอกสาธราเป็นดอกไม้ประจำจังหวัด และมีบุคคลจำนวนมากยังเข้าใจผิดว่า ดอกสาธราคือชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งของดอกปีบ(สุชาติ พิมพ์พันธ์. สัมภาษณ์ : 2558) จากความสำคัญข้างต้นของต้นสาธราซึ่งเป็นกล้าพันธุ์ไม้พระราชทานให้เป็นต้นไม้ประจำจังหวัดและดอกสาธราเป็นดอกไม้ประจำจังหวัด คณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาและจัดทำผลงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับดอกสาธราซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดนครราชสีมาเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับดอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดได้แก่ดอกสาธรา คณะผู้วิจัยจึงสร้างสรรค์ผลงานการแสดงชุด ศรีสาธรสะออนโคราช เพื่อใช้เป็นสื่อในการเสริมสร้างความเข้าใจให้กับบุคคลโดยทั่วไปให้เห็นถึงความสำคัญของดอกสาธราที่ได้รับการกำหนดให้เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 1 ภาพการแสดงชุดศรีสาธรสะออนโคราช

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานสร้างสรรค์ชุด ศรีสัทรสะออนโคราช คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานโดยกำหนดรูปแบบของการแสดงให้มีรูปแบบในการนำเสนอในลักษณะของการผสมผสานระหว่างการแสดงร่วมสมัยกับการแสดงพื้นบ้านที่เน้นเอกลักษณ์ของการนำเสนอในท้องถิ่นของชาวจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ผู้แสดงจำนวน 12 คน นักแสดงเป็นผู้หญิงล้วนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้ ส่วนวงดนตรีที่ใช้ประกอบผสมวงขึ้นใหม่โดยนำเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของวงมโหรีโคราช ผสมกับเครื่องดนตรีสากลท่วงทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกเพลงที่นิยมใช้ในการบรรเลงวงมโหรีโคราช จำนวน 3 เพลงนำมาเรียบเรียงและประสานเสียงดนตรีสากลสำหรับบรรเลงประกอบกับดนตรีพื้นบ้าน ลักษณะการแต่งกาย ผู้แสดงกลุ่มดอกไม้ผู้วิจัยออกแบบชุดการแสดงให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับช่อดอกสาธการแต่งกายของหญิงสาวชาวโคราชใช้รูปแบบการแต่งกายดั้งเดิมที่นิยมของชาวโคราชเพื่อคงเอกลักษณ์ของชาวโคราชไว้

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานสร้างสรรค์ชุดศรีสัทรสะออนโคราชคณะผู้วิจัยมีกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานโดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดมาสรุปวิเคราะห์ และสร้างสรรค์กระบวนการทำรื้อตามหลักทฤษฎีศิลปะ ได้แก่

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตำรา หนังสือ รูปภาพที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะต่างๆของต้นสาธและดอกสาธ
2. และศึกษาจากผลงานสร้างสรรค์การแสดงจากวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
3. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงตามองค์ประกอบต่างๆของการแสดง ได้แก่ รูปแบบการแสดง,จำนวนผู้แสดง,ทำนองเพลง-ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง, กระบวนการทำรื้อที่ใช้ในการแสดง,การแต่งกายของผู้แสดง
4. ออกแบบสร้างสรรค์ทำนองเพลงดนตรีและนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นบ้าน เมื่อได้ทำนองหลักแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีสากลช่วยเรียบเรียงเสียงประสานทำนองเพลง
5. ออกแบบ/สร้างสรรค์ทำรื้อที่ใช้ในการแสดงตามกรอบแนวคิดการแสดงที่กำหนด
6. ออกแบบ/สร้างสรรค์เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้
7. จัดการประชุมสนทนากลุ่มย่อย นำเสนอรูปแบบและผลงานการแสดง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนารูปแบบการแสดงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
8. ปรับปรุง/พัฒนาการแสดงตามข้อเสนอแนะและนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนในการนำเสนอผลงานศิลปะนิพนธ์ ประจำปีการศึกษา 2558 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา
9. จัดทำเอกสารรายงานผลการสร้างสรรค์การแสดงและบันทึกวีดิทัศน์

ภาพที่ 2 กระบวนการสร้างผลงานการแสดง (ทำนองเพลง) นายสถาพร นิยมทอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดนตรีสากล สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียบเรียงเสียงประสานทำนองเพลง

ภาพที่ 3 กระบวนการสร้างผลงานการแสดง (กระบวนการทำรำ) ออกแบบสร้างสรรค์กระบวนการทำรำที่ใช้ในการแสดง

รูปแบบและองค์ประกอบการแสดง

ผลงานสร้างสรรค์การแสดงชุด ศรีสาครสะออนโคราช เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่คณะผู้วิจัยสร้างสรรค์โดยใช้หลักการสร้างสรรค์การแสดงตามกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นโดยการผสมผสานระหว่างการแสดงร่วมสมัยกับการแสดงพื้นบ้านที่เน้นเอกลักษณ์ของการนำเสนอในท้องถิ่นของชาวจังหวัดนครราชสีมาปรากฏรูปแบบของการแสดงตามองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. รูปแบบการนำเสนอ

ผลงานสร้างสรรค์ชุดคีรีสารระฮอนโคราช เป็นผลงานศิลปะนิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบของการแสดงและจัดทำเป็นรายงานการศึกษาค้นคว้าตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ดนตรี

การผสมวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงผลงานสร้างสรรค์ชุดคีรีสารระฮอนโคราชเป็นวงดนตรี ที่มีการผสมวงขึ้นใหม่โดยนำเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของวงมโหรีโคราชซึ่งเป็นวงดนตรีพื้นบ้านโคราชามาใช้บรรเลงประกอบการแสดงได้แก่ ซอโคราช ปี่แก้ว กลองทุ้ม ฉิ่ง ฉาบ ผสมกับเครื่องดนตรีสากล ได้แก่ ทรัมเป็ต ทรอมโบน คลาริเน็ต แซกซ์อัลโต้ เบสไฟฟ้า กีตาร์ไฟฟ้า ไวโอลิน ท่วงทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกเพลงที่นิยมใช้ในการบรรเลง วงมโหรีโคราชที่มีท่วงทำนองเหมาะสมกับการสร้างสรรค์การแสดงตามแนวคิดหลักที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงการแสดง โดยได้รับการแนะนำจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสามารถด้านเพลงพื้นบ้านโคราช ได้แก่ คุณครูวัชชัย ศิริการ เป็นผู้แนะนำให้ใช้ทำนองเพลงประกอบการแสดง จำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลงมดง่ามใต้ปากอ่าง หมายจอกลูน้า และกราวนอก และได้รับคำแนะนำในการผสมผสานทำนองเพลงโดยใช้เครื่องดนตรีสากลประกอบการแสดงจากนายสถาพร นิยมทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีสากลของสำนักการสังคีต กรมศิลปากรเป็นผู้เรียบเรียงและประสานเสียงดนตรีสากลบรรเลงประกอบกับดนตรีพื้นบ้านซึ่งท่วงทำนองเพลงที่คณะผู้วิจัยได้รับคำแนะนำให้จัดทำขึ้นนั้น สอดคล้องกับการนำเสนอการแสดงทั้ง 3 ช่วง คือ ช่วงแรกนำเสนอลักษณะของดอกสารภี ช่วงที่ 2หญิงสาวชาวโคราชชื่นชมความงามของดอกสารภี และช่วงสุดท้ายเป็นการนำดอกสารภีมาประดับตกแต่ง โดยมีทำนองในลักษณะที่เหมาะสมกับการแสดงคือจังหวะในตอนเริ่มต้นเป็นทำนองช้า และค่อยๆเร่งจังหวะให้กระชับขึ้นในช่วงที่ 2 และเป็นทำนองจังหวะเร็วในช่วงการแสดงที่ 3

3. เครื่องแต่งกาย (ย่อหน้า ตัวอักษรขนาด 14 Points ตัวหนา)

คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดการแสดงที่แบ่งผู้แสดงเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้แสดง ที่เป็นดอกไม้ และกลุ่มผู้แสดงเป็นหญิงสาวชาวโคราช มาเป็นแนวคิดหลักในการออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีความเหมาะสม และเอื้อต่อการออกท่วงท่าในการแสดง กล่าวคือ ผู้แสดงกลุ่มดอกไม้ผู้วิจัยออกแบบชุดการแสดงให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับช่อดอกสารภี และนำลักษณะเด่นของดอกสารภี คือ ลักษณะ กลีบดอก ลักษณะสีของดอกสารภีรวมถึงลักษณะของช่อดอก มาใช้เป็นเอกลักษณ์ของการแต่งกาย โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเคลื่อนไหวของผู้แสดงในการทำท่าทางตามที่ออกแบบไว้ ส่วนการแต่งกายของหญิงสาวชาวโคราชใช้รูปแบบการแต่งกายดั้งเดิมที่นิยมของชาวโคราชจาก การศึกษาด้านเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของจังหวัดนครราชสีมา และพยายามคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้เพื่อบ่งบอกให้เป็นเอกลักษณ์ เช่น การเกล้าผมทรงดอกกระพุ่ม การนุ่งผ้าโจงกระเบน และการใช้สีของเสื้อผ้าเป็นสีสดใส โดยนำเอาสีประจำจังหวัดของจังหวัดนครราชสีมา มาใช้เป็นสีของเสื้อผ้าผู้แสดง ประกอบกับความนิยมของการแต่งกายที่ชาวโคราชนิยมใส่เสื้อสีสดใส สีฉูดฉาด ทั้งนี้เพื่อบ่งบอกเอกลักษณ์ของการแต่งกายอย่างชัดเจน

4. อุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกายของผู้แสดงได้แก่ กีบช่อดอกสารภีซึ่งจะประดับอยู่บนศีรษะของผู้แสดงเป็นดอกไม้ในช่วงแรก และในช่วงที่ 3 ของการแสดงในตอนต้น ผู้แสดงกลุ่มหญิงสาวชาวโคราชจะดึงกีบจากผู้แสดงกลุ่มดอกไม้มาประดับที่ตนเอง

5. กระบวนท่ารำ

ออกแบบสร้างสรรค์กระบวนท่ารำโดยการนำเสนอในลักษณะของการผสมผสานระหว่างการแสดงร่วมสมัยกับการแสดงพื้นบ้าน จากกรอบแนวคิดที่มีผู้แสดง 2 กลุ่มเป็นกลุ่มดอกไม้และกลุ่มหญิงสาว จึงกำหนดรูปแบบ

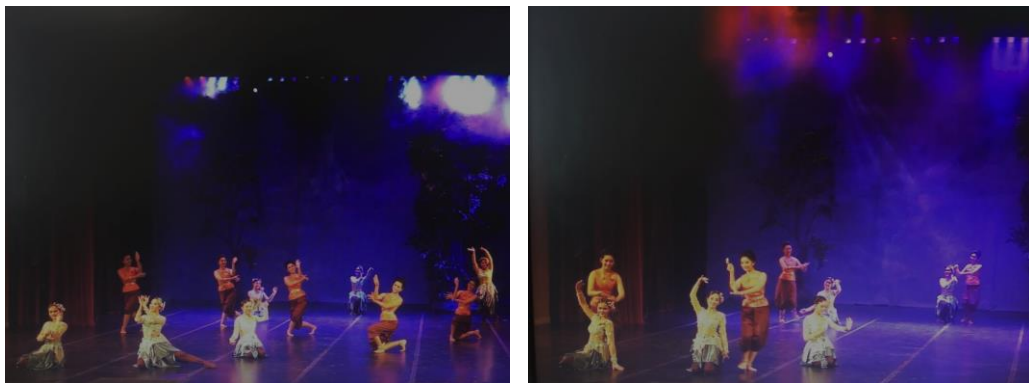
การแสดงให้ผู้แสดงเป็นดอกไม้ใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวเป็นอิสระตามรูปแบบการแสดงสมัยใหม่และผู้แสดงกลุ่มชาวบ้านใช้ท่าทางในการแสดงโดยผสมผสานจากท่าทางการแสดงที่พบในท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา เช่น ท่ารำจากเพลงมโหรีโคราช ท่ารำหลักจากการเพลงโคราช เป็นต้น

6. นักแสดง

ใช้ผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วน จำนวน 12 คน เพื่อความเหมาะสมกับชุดการแสดงที่กล่าวถึงดอกไม้และการชื่นชมความงามของดอกไม้ คือดอกสารภี

ภาพที่ 4 ภาพระบวนท่ารำของผู้แสดงกลุ่มดอกไม้แสดงถึงลักษณะพุ่มและช่อดอกสารภี

ภาพที่ 5 ภาพการออกแบบท่ารำในช่วงที่ 2 หญิงสาวออกมาชื่นชมความงามดอกไม้และช่วงที่ 3 นำช่อดอกสารภีไปใช้ประโยชน์ในการตกแต่ง

ภาพที่ 6 ภาพการแสดงในช่วงสุดท้ายของการแสดงชุดศรีสารระสอโคราช

บทสรุป

ศรีสารระสอโคราช เป็นผลงานสร้างสรรค์การแสดงที่คณะผู้วิจัยที่ประสงค์จะสื่อความให้ผู้พบเห็นได้รับรู้ถึงคุณค่าของดอกสารอันเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดนครราชสีมาแฝงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราชโดยสื่อผ่านลีลาการร่ายรำของผู้แสดงเพื่อเผยแพร่เอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายต่อไปโดยไม่ได้ต้องการสื่อความหมายหรือมุ่งเน้นการนำเสนอความสวยงามเพียงอย่างเดียว หากแต่สอดแทรกการสื่อความให้ผู้พบเห็นได้รับรู้ถึงคุณค่าของดอกสารอันเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดนครราชสีมาแฝงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดนครราชสีมาโดยสื่อผ่านลีลาการร่ายรำของผู้แสดงที่เปรียบเสมือนดอกสาร กระบวนการสร้างสรรค์งานในแต่ละขั้นตอนเป็นการผสมผสานแนวคิด รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงที่เป็นการผสมผสานองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์กับรูปแบบของการแสดงสมัยใหม่ เป็นผลงานสร้างสรรค์อีกชุดการแสดงที่คณะผู้วิจัยได้พยายามสื่อถึงคุณค่าของต้นสารและดอกสารที่เป็นต้นไม้และดอกไม้ประจำจังหวัดนครราชสีมา

สู่จิปัตร์
การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “ถักทองานวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล”
The National Academic Research Conference 10th
“Connecting Local Research to International Perspectives”
โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
กับเครือข่ายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ และภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
วันที่ 7-8 สิงหาคม 2561
ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กำหนดการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10

“ถักทองานวิจัยท้องถิ่น.....ก้าวไกลสู่สากล”

The National Academic Research Conference 10th “Connecting Local Research to International Perspectives”

โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมากับเครือข่ายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ
และภาคีเครือข่ายจังหวัดนครราชสีมา

วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เวลา	กิจกรรม						
วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561							
08.00-08.30 น.	ลงทะเบียน / รับเอกสาร และอาหารว่าง						
08.30-09.00 น.	กล่าวต้อนรับ โดย รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ฝอยพิกุล อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พิธีเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติ ณ อาคารยุพราชเบญจมงคล (อาคาร 31 ชั้น 3) โดย นาย วิเชียร จันทรโณทัย ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา แนะนำภาคีเครือข่ายการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติ พร้อมมอบของที่ระลึก						
09.00-10.30 น.	ปาฐกถาพิเศษ “บทบาทการวิจัยกับการพัฒนาประเทศไทย” (อาคาร 31 ชั้น 3) โดย ศาสตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรศร ผู้ทรงคุณวุฒิ						
10.30-12.00 น.	เสวนา “กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม : ใครได้-ใครเสีย” (อาคาร 31 ชั้น 3) โดย ดร.สัมพันธ์ ศิลปะนาฎ รองประธานและผู้จัดการทั่วไป บริษัท เวสเทิร์น ดิจิตอล คอร์ปอเรชั่น จำกัด และ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผศ.ดร. พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ นายกสมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย ผศ.ดร. อติสร เนาวนนท์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ดำเนินรายการโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา						
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหาร / ชมนิทรรศการ						
13.00-15.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ทุกกลุ่ม บริเวณชั้น 1 อาคาร 22 คณะวิทยาการ จัดการ						
13.00-17.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย แบ่งตามห้องย่อยดังนี้ <table border="1" data-bbox="558 1758 1364 2004"> <thead> <tr> <th>ห้องนำเสนอผลงาน</th> <th>ผู้ดำเนินรายการ/ พิธีกร</th> <th>ผู้ทรงคุณวุฒิ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1)</td> <td>อาจารย์ สุจิตรา จำปาศรี</td> <td>รศ.ดร. จิตติ กิตติเลิศไพศาล ผศ.ดร. บุชยา วงษ์ขวลิติกุล</td> </tr> </tbody> </table>	ห้องนำเสนอผลงาน	ผู้ดำเนินรายการ/ พิธีกร	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1)	อาจารย์ สุจิตรา จำปาศรี	รศ.ดร. จิตติ กิตติเลิศไพศาล ผศ.ดร. บุชยา วงษ์ขวลิติกุล
ห้องนำเสนอผลงาน	ผู้ดำเนินรายการ/ พิธีกร	ผู้ทรงคุณวุฒิ					
ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1)	อาจารย์ สุจิตรา จำปาศรี	รศ.ดร. จิตติ กิตติเลิศไพศาล ผศ.ดร. บุชยา วงษ์ขวลิติกุล					

เวลา	กิจกรรม		
วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561 (ต่อ)			
	ห้องประชุม 22.2.1AB (อาคาร 22 ชั้น 2)	ดร. จารุวรรณ พนมจิระสวัสดิ์	รศ.ดร. สุชานันท์ โพธิ์ชาธาร ผศ.ดร. สมใจ บุญหมื่นไวย
	ห้องประชุม 22.2.2AB (อาคาร 22 ชั้น 2)	อาจารย์ นพดล เพิ่มสมบูรณ์	รศ.ดร. สุวัฒนา ตุงสวัสดิ์ รศ. พรณีย์ ตะกรุดทอง
	ห้องประชุม 22.4.1 (อาคาร 22 ชั้น 4)	ผศ. พีรวิชญ์ คำเจริญ	รศ.ดร. จุริพร จันทรพาณิชย์ รศ. เนตรชนก บัวนาค
	ห้องประชุม 22.4.2 (อาคาร 22 ชั้น 4)	ผศ.ดร. สุชีรา ธนาวุฒิ	รศ.ดร. อาลัย จันทรพาณิชย์ ผศ. รัตนา รุจิรกุล
	ห้องประชุม 22.8.1 (อาคาร 22 ชั้น 8)	อาจารย์ เพชรรัตน์ สุทธิเทพ	รศ. สุขเมธ แก่นมณี ดร. อุษณีย์ มงคลพิทักษ์สุข
	ห้องวิทยาการจัดการ 4 (อาคาร 13 ชั้น 1)	อาจารย์ พัชชยา ทรงเสียงไชย	รศ.ดร. บรรจบ บุญจันทร์ ผศ.ดร. กิตติพงษ์ ลือนาม
	ห้องวิทยาการจัดการ 7 (อาคาร 13 ชั้น 1)	อาจารย์ ชลิตา แคว กลาง	รศ.ดร. เพชรสุดา ภูมิพันธุ์ ดร. อรุณา ปราชญ์ปรีชา
	ห้องวิทยาการจัดการ 9 (อาคาร 13 ชั้น 1)	อาจารย์ ชิตชนก ปรีชา นันท์	รศ.ดร. สุวิมล ตั้งประเสริฐ ดร. สมเกียรติ ทานอก
	ห้องวิทยาการจัดการ 5 (อาคาร 13 ชั้น 1)	ดร. รุ่งกานต์ มุสโก ภาส	รศ.ดร. ณภัทร น้อยน้ำใส ผศ. ศิริพร หงส์พันธ์
	ห้องประชุมสุวัจน์ 2 (อาคาร 31 ชั้น 3)	ผศ. เรขา อินทรกำ แหง	รศ. พจน์มัลย์ สมรรถบุตร ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุก ผศ.ดร. นวลรวี กระจ่างทอง
13.00-13.30 น.	พิธีลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ณ ห้องวิทยาการจัดการ 8 (อาคาร 22 ชั้น 8) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา		

เวลา	กิจกรรม
วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561 (ต่อ)	
	<p>โดย 1) รองศาสตราจารย์ ดร. ชัคตตรีัย รัชสวัสดิ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา</p> <p>2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สกฤต วงษ์กาฬสินธุ์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา</p> <p>3) ดร.ยุทธกร ฤทธิไธสง คณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา</p> <p>4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นवलวี กระจ่างทอง ประธานหลักสูตรนาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา</p> <p>5) ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุก ราชบัณฑิต และเลขาธิการศิลปกรรมสมาคม</p> <p>6) ดร.พัชนี กุลขานนท์ คณบดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์</p> <p>7) ผู้ช่วยศาสตราจารย์รพีพรรณ เทียมเดช คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี</p> <p>8) นายพงศกร ทิพยะสุขศรี ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา</p> <p>ดำเนินรายการโดย คุณวิศมาศ ภัคดีกุล สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา</p>

เวลา	กิจกรรม
วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561	
09.00-12.00 น.	<p>เสวนา “คนโคราชจะปรับตัวอย่างไร...เพื่อรองรับการเข้าสู่เมืองมหานครโคราช” (อาคาร 22 ชั้น 8)</p> <p>คุณ ภาณุ เล็กสุนทร กรรมการผู้จัดการ บริษัท มอร์มูฟ จำกัด</p> <p>คุณ หัสติน สุวัฒน์ ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา</p> <p>พงศ์เชฏฐ์</p> <p>รองศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p> <p>สุเมธ แก่นมณี</p> <p>ดำเนินรายการโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร เลิศยิ่งยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา</p>
09.00-11.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ทุกกลุ่ม บริเวณชั้น 1 อาคาร 22 คณะวิทยาการจัดการ
09.00-12.00 น.	นิทรรศการงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคม บริเวณชั้น 1 อาคาร 22 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เวลา	กิจกรรม																		
วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561																			
	นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย แบ่งตามห้องย่อยดังนี้																		
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>ห้องนำเสนอผลงาน</th> <th>ผู้ดำเนินรายการ/ พิธีกร</th> <th>ผู้ทรงคุณวุฒิ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1)</td> <td>ดร. กนก บุญศักดิ์</td> <td>ผศ. ศิริพร หงส์พันธ์ ผศ.ดร. พลาบุษ คงคา</td> </tr> <tr> <td>ห้องวิทยาการจัดการ 5 (อาคาร 13 ชั้น 1)</td> <td>อาจารย์ วันวิสาข์ ธรรมวิชา</td> <td>รศ.ดร. ชัดตวรรษ รยะสวัสดิ์ ผศ. อัจฉราพรรณ ตั้งจาทูรโสภณ</td> </tr> <tr> <td>ห้องวิทยาการจัดการ 4 (ห้องภาษาเกาหลี อาคาร 13 ชั้น 1)</td> <td>ดร. ศุภชานนท์ วนภู</td> <td>รศ.ดร. กรองทิพย์ นาควิเชตร ดร. อลงกต ยะไวทย์</td> </tr> <tr> <td>ห้องวิทยาการจัดการ 7 (ห้องประชุม 13.11 อาคาร 13 ชั้น 1)</td> <td>อาจารย์ อิศริย์ เดชตานนท์</td> <td>รศ. เอกรัตน์ เอกศาสตร์ ผศ. จักรกฤษ เจียรวิชัยบุญญา</td> </tr> <tr> <td>ห้องประชุมสุวิจน์ 2 (อาคาร 31 ชั้น 3)</td> <td>ดร. จิรพัฒน์ โทพล</td> <td>รศ. พจน์มาลัย สมรรคบุตร ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุก ผศ.ดร. นวลรวิ กระต่ายทอง</td> </tr> </tbody> </table>	ห้องนำเสนอผลงาน	ผู้ดำเนินรายการ/ พิธีกร	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1)	ดร. กนก บุญศักดิ์	ผศ. ศิริพร หงส์พันธ์ ผศ.ดร. พลาบุษ คงคา	ห้องวิทยาการจัดการ 5 (อาคาร 13 ชั้น 1)	อาจารย์ วันวิสาข์ ธรรมวิชา	รศ.ดร. ชัดตวรรษ รยะสวัสดิ์ ผศ. อัจฉราพรรณ ตั้งจาทูรโสภณ	ห้องวิทยาการจัดการ 4 (ห้องภาษาเกาหลี อาคาร 13 ชั้น 1)	ดร. ศุภชานนท์ วนภู	รศ.ดร. กรองทิพย์ นาควิเชตร ดร. อลงกต ยะไวทย์	ห้องวิทยาการจัดการ 7 (ห้องประชุม 13.11 อาคาร 13 ชั้น 1)	อาจารย์ อิศริย์ เดชตานนท์	รศ. เอกรัตน์ เอกศาสตร์ ผศ. จักรกฤษ เจียรวิชัยบุญญา	ห้องประชุมสุวิจน์ 2 (อาคาร 31 ชั้น 3)	ดร. จิรพัฒน์ โทพล	รศ. พจน์มาลัย สมรรคบุตร ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุก ผศ.ดร. นวลรวิ กระต่ายทอง
ห้องนำเสนอผลงาน	ผู้ดำเนินรายการ/ พิธีกร	ผู้ทรงคุณวุฒิ																	
ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1)	ดร. กนก บุญศักดิ์	ผศ. ศิริพร หงส์พันธ์ ผศ.ดร. พลาบุษ คงคา																	
ห้องวิทยาการจัดการ 5 (อาคาร 13 ชั้น 1)	อาจารย์ วันวิสาข์ ธรรมวิชา	รศ.ดร. ชัดตวรรษ รยะสวัสดิ์ ผศ. อัจฉราพรรณ ตั้งจาทูรโสภณ																	
ห้องวิทยาการจัดการ 4 (ห้องภาษาเกาหลี อาคาร 13 ชั้น 1)	ดร. ศุภชานนท์ วนภู	รศ.ดร. กรองทิพย์ นาควิเชตร ดร. อลงกต ยะไวทย์																	
ห้องวิทยาการจัดการ 7 (ห้องประชุม 13.11 อาคาร 13 ชั้น 1)	อาจารย์ อิศริย์ เดชตานนท์	รศ. เอกรัตน์ เอกศาสตร์ ผศ. จักรกฤษ เจียรวิชัยบุญญา																	
ห้องประชุมสุวิจน์ 2 (อาคาร 31 ชั้น 3)	ดร. จิรพัฒน์ โทพล	รศ. พจน์มาลัย สมรรคบุตร ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุก ผศ.ดร. นวลรวิ กระต่ายทอง																	
12.00 น.	พิธีปิดการประชุมวิชาการระดับชาติ																		

หมายเหตุ : กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ โปรดติดตามข้อมูลจาก <http://www.rdi.nrru.ac.th/>

กลุ่มผู้นำเสนอภาคบรรยาย

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 1

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. จิตติ กิตติเลิศไพศาลมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผศ.ดร. บุษยา วงษ์ชวลิตกุลมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ สุจิตรา จำปาศรี

ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจเข้าชมคอนเสิร์ต “ที่เค้จา 3” Bodystam-The Power of Sharing Concert (กิจกรรมทำตามคำพอสอน 9) ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	ณัฐรุ เตชะปัญญา ปาริชาติ สืบศิริวิริยะกุล	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา
13.20-13.40 น.	การบริหารโครงการโคนน้อยเขียวจี ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หมู่บ้านโคนน้อย ตำบลโคกใหญ่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าพลังน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขื่อนอุบลรัตน์	จิตติธรา รวยสูงเนิน รุ่งอรุณ บุญสายันต์	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
13.40-14.00 น.	ศักยภาพที่ซ่อนเร้นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	เฉลิมศรี เหล่าสุนทร วรรณะ รัตนพงษ์ นาวิณ พรหมใจสา จันจิรา วิชัย	มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงราย
14.00-14.20 น.	แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคอภาพหน้าป็นเปื้อนฟลูออไรด์เกินมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนบ้านสันป่าปาง หมู่ที่ 6 ต.สันป่าม่วง อ.เมือง จ.พะเยา	อัมพร ยานะ พัชรบูรณ์ ศรีวิชัย กนกวรรณ เอี่ยมชัย วรัญญากรณ์ โนใจ	วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนีพะเยา
14.20-14.40 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี	ณิชารีย์ มาฟู ประภัสสร กิตติมโนรม	มหาวิทยาลัย ราชพฤกษ์
14.40-15.00 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างระบบแรงงานสัมพันธ์กับภาวะผู้นำเชิงจูงใจของนายจ้างที่มีต่อความยึดมั่นในองค์กรของลูกจ้าง	ชาคริต สกลอสิริยาภรณ์	มหาวิทยาลัย รามคำแหง
15.00-15.20 น.	การจัดการการท่องเที่ยววิถีฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย	อาภาภรณ์ สุขหอม	มหาวิทยาลัยบูรพา
15.20-15.40 น.	ผลของการฝึกกลองภูมิปัญญาที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางคำศัพท์และความคงทนการเรียนรู้คำศัพท์ของนักศึกษาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	สุพิชญา วงศ์คำสาย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
15.40-16.00 น.	การประเมินผลนโยบายเมืองสมุนไพรต้นแบบ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง	ประยุตต์ ปิติวรุฑ	มหาวิทยาลัยบูรพา

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 2

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. สุธานันท์ โพธิ์ชาธารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผศ.ดร. สมใจ บุญหมื่นไวยมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ผู้ดำเนินรายการ ดร. จารุวรรณ พนมจีระสวัสดิ์
ห้องประชุม 22.2.1AB (อาคาร 22 ชั้น 2) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	ศึกษากลยุทธ์ตลาดน้ำประเทศไทยเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	ชัยวิชญ์ ม่วงหมี่	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
13.20-13.40 น.	ทุนทางสังคมในกระบวนการแผนชุมชน บ้านมันแกวอำเภอภูด้าง จังหวัดมหาสารคาม (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	สายไหม ไชยศิริรินทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
13.40-14.00 น.	บริบทสถานภาพและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในระดับสากล และท้องถิ่นเชียงราย	ขจาย เหล่าสุนทร วรรณะ รัตนพงษ์ นาวิน พรหมใจสา จันจิรา วิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
14.00-14.20 น.	การจัดการโซ่อุปทานยางพาราในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	พศวีร์ ศิริสรายุลักษณ์ สุธิตา ทับทิมศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
14.20-14.40 น.	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี	กมลพร นครชัยกุล ธรรมวิมล สุขเสริม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
14.40-15.00 น.	ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อประกันชีวิตผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล	จินตนาณัฐ์ พรอ่วมอิน	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
15.00-15.20 น.	แบบจำลองทางคณิตศาสตร์สำหรับปัญหาการจัดวางตู้คอนเทนเนอร์ภายในเรือสินค้า	ธนวัฒน์ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
15.20-15.40 น.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา อำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่	พิศำพิมพ์ จันทร์พรหม ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล สายสกุล ฟ่องมุล สมคิด แก้วทิพย์ ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
15.40-16.00 น.	ต้นทุนและผลตอบแทนการหล่อพระด้วยทองเหลืองกับการหล่อด้วยอะลูมิเนียม กรณีศึกษา: หมู่บ้านท่ากระยาง ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	พิชญ์ภรณ์ นนท์กาญจนจินดา สุธาสินี ศิริโกคาภิรมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 3

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. สุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

รศ. พรณีย์ ตะกรุดทองมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ นพดล เพิ่มสมบูรณ์

ห้องประชุม 22.2.2AB (อาคาร 22 ชั้น 2) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	กระบวนการสื่อสารของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลราชสถิตย์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง	ประวิษณุ พันธุ์ทรัพย์สุข วรวิมล พึ่งพัก สิงห์ สิงห์ขจร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา
13.20-13.40 น.	ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าสินค้าเชื้อธุรกิจขนาดเล็กร้านอาหารในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	กนกพร จันทร	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
13.40-14.00 น.	แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ และการจัดการลดต้นทุน การขนส่ง กรณีศึกษา บริษัท ค้าปลีก ในเขต กรุงเทพมหานคร	อัญชลี หิรัญแพทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา
14.00-14.20 น.	รูปแบบการออมเงินและการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานในเครือบริษัท กิฟฟารีน	ธนภณ เรืองแรงสกุล ศักดิ์ชาย นาคนก	มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
14.20-14.40 น.	การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : ผ้าทอไทลื้อ ชุมชนบ้านศรีดอนชัย อำเภอ เชียงของ จังหวัด เชียงราย	วินัสรินทร์ โตสงวน มาณวิน สงเคราะห์ ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล อรุณี ยศบุตร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
14.40-15.00 น.	การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	ธาริกานต์ ธัญชยะกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
15.00-15.20 น.	แนวทางการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จของโรงงานถ้ำฮ้างใต้ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี	วันนิมิต สายสิทธิ์ ดวงเงิน ชื้อภักดี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
15.20-15.40 น.	ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจเกษตรผสมผสานเพื่อความยั่งยืนไร่ ณ ชายแดน ตำบลทัพพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	นงนุช ศรีสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
15.40-16.00 น.	ความพร้อมด้านบุคลากรสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช	เพียงใจ คงพันธ์ ภัทราวรรณ วัจนุญคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 4

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. จุรีพร จันทรพาณิชย์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รศ. เนตรชนก บัวนามคมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ดำเนินรายการ ผศ. พีรวิษณุ คำเจริญ

ห้องประชุมวิทยาการจัดการ 22.4.1 อาคาร 22 ชั้น 4 วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	แนวทางการสื่อสารความรู้ในโครงการวิจัยแบบกลุ่ม วิชาการ กรณีศึกษาโครงการวิจัยภายใต้โครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลองป่าพะยอม- คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง	ธนภัทร เต็มรัตนกุล พัชลินจ์ จินนุ่น เชิดศักดิ์ เกื้อรักษ์ นพดล สาลีโภชน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
13.20-13.40 น.	การจัดการการสื่อสารในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาล ตำบลเขาพระงาม	สิงห์ สิงห์ขจร วรวิณี พึ่งพัก รัตนา บุญอ่วม	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา
13.40-14.00 น.	การจัดการสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเอง : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา	กนกวรรณ เอี่ยมชัย แดนชัย ขอบจิตร เอกพันธ์ คำภีระ สุรเดช เมืองมา	วิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนีพะเยา
14.00-14.20 น.	การประเมินศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ กรณีศึกษา : บริษัท ABC จำกัด	ทมนี สุขใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา
14.20-14.40 น.	วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงสู่ผลงาน จิตรกรรมร่วมสมัย	สุธิดา บุตรแขก	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี
14.40-15.00 น.	การให้ความหมายและรูปแบบกลยุทธ์การตลาดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวัดขนอน อำเภอโพ ธาราม จังหวัดราชบุรี	กัมปนาท เพชรแก้ว มันสิณี บุญมีศรีสง่า	มหาวิทยาลัยศิลปากร
15.00-15.20 น.	อิทธิพลของความสามารถในการสร้างพันธมิตรทาง ธุรกิจที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดเพชรบุรี	ปิยธิดา ชุมทอง วัชระ เวชประสิทธิ์ กฤตชน วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบุรี
15.20-15.40 น.	แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของชุมชนที่อาศัย อยู่รอบโรงไฟฟ้าชีวมวล กรณีศึกษา : ชุมชนหมู่บ้าน เสม็ดน้อยและหมู่บ้านสังแก อำเภอเมือง จังหวัด สุรินทร์	ชนสนันท์ แสนกล้า สมพันธ์ เตชะอธิก	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
15.40-16.00 น.	การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขต พื้นที่เมืองพัทยา	จุฬาลักษณ์ พันธัง	มหาวิทยาลัยบูรพา
16.00-16.20 น.	การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมของกิจกรรม ลีลาศเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองจังหวัด จันทบุรี (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	รัชนีชีวาต์ ตันติกุลวรา บดีรินทร์ ปั้นบำรุงกิจ สมพงษ์ เส็งมณีย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ พรรณี

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 5

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. อาลัย จันทรพาณิชย์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 ผศ. รัตนา รุจิรกุล อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
 ผู้ดำเนินรายการ ผศ. ดร.สุชีรา ธนาวุฒิ
 ห้องประชุมวิทยาการจัดการ 22.4.2 อาคาร 22 ชั้น 4 วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย	พระนัสชนะ มหามงคลโศ (สง่างาม)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
13.20-13.40 น.	ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	ปกาศิต เจริมรอด ตราดลย์ นรนิติผดุงการ พันธรัตน์ ศรีสุวรรณ นรินทร์ อุ่นแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
13.40-14.00 น.	ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์	นฤชา อันทามา วิษณุ ปัญญาองค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
14.00-14.20 น.	การจัดทำฐานข้อมูลโลจิสติกส์ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว	ญาณิน พัดโสภา	มหาวิทยาลัยบูรพา
14.20-14.40 น.	ผู้นำไทยกับเสถียรภาพทางการเมืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2	ชนะศึก วิเศษชัย.	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
14.40-15.00 น.	การจัดการปัญหาหาคาผลไม้ตกค้างในพื้นที่ภาคตะวันออก	ชวโรจน์ แยมกลิ่น กัญญาเขต ไกรवास กฤษฎา นันทเพ็ชร	มหาวิทยาลัยบูรพา
15.00-15.20 น.	การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด พนัส จันทรศรีทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
15.20-15.40 น.	สภาพการณ์การสื่อสารเพื่อกำหนดแนวทางสู่การฟื้นฟูอนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	สุทธินันท์ โสคติ ภารดี พึ่งสำราญ รังนชีวาต์ ต้นตึกุลวรา	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
15.40-16.00 น.	การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์พริกแปรรูปของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย	จิตพิสุทธิ์ บุปผาพันธุ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
16.00-16.20 น.	ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดงานวิงวาระไกลเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา	พงศกร เตียรถวิวัฒนาภ สุวาริ นามวงศ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 6

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ. สุเมธ แก่นมณี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 ดร. อุษณีย์ มงคลพิทักษ์สุขมหาวิทยาลัยเกริก
 ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ เพชรรัตน์ สุทธิเทพ
 ห้องประชุม 22.8.1 (อาคาร 22 ชั้น 8) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการสุขภาพด้านการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	วัชรินทร์ บุญรักษา จิตติ กิตติเลิศไพศาล ปณิธิ การสมดี ชาติชัย อุดมกิจมงคล	มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร
13.20-13.40 น.	ปัจจัยเชิงสาเหตุการพัฒนาคู่มือผู้จัดทำที่มีอิทธิพลในโซ่อุปทานและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้จัดหาลินค้าทางสรรพสินค้าท้องถิ่นในประเทศไทย	พงษ์เทพ ภูเดช	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา
13.40-14.00 น.	การใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง-การพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยเป็ง ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี	พิจิตรา เอี่ยมสมัย	มหาวิทยาลัย ราชภัฏเทพสตรี
14.00-14.20 น.	กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารสุนัขของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี	วชิรา ฉัตรเบญญณรงค์ ประภัสสร กิตติมนโน	มหาวิทยาลัย ราชพฤกษ์
14.20-14.40 น.	ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการทางสายตากรณีศึกษา: นักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยาเพชรบุรี	กัลยา สว่างคง	มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย
14.40-15.00 น.	การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในกลุ่มประเทศอาเซียน: ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม	เกษวดี เนื่องศรี	มหาวิทยาลัยบูรพา
15.00-15.20 น.	การประยุกต์ใช้ต้นทุนกิจกรรมในธุรกิจโรงงานอาหารแปรรูป	วัชรินทร์ วิชัยดิษฐ์ บุญศิริกา ใจกระจ่าง	มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์
15.20-15.40 น.	การสื่อสารกับการต่อรองอำนาจและการสร้างอัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่นในพื้นที่วัฒนธรรมฟุตบอลท้องถิ่น: กรณีศึกษา สโมสรนครราชสีมา มาสด้า เอฟซี และบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	จิรพัฒน์ โทพล	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
15.40-16.00 น.	การจัดการโลจิสติกส์ของกระเจียบเขียว กรณีศึกษา : ตาบลาลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	วราภรณ์ สารอินมูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา

กลุ่มการศึกษา ห้องที่ 1

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. บรรจบ บุญจันทร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผศ.ดร. กิตติพงษ์ ลีอนามมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ พชชยา ทรงเสียงไชย

ห้องประชุมวิทยาการจัดการ 4 (ห้องภาษาเกาหลี อาคาร 13 ชั้น 1) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี	ทวีศักดิ์ ธาตุชัย นวัตร หอมสิน ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี
13.20-13.40 น.	การศึกษบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด	รักศักดิ์ คุ่มชมรม สุรีย์มาศ สุขกสิ อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ พรรณี
13.40-14.00 น.	การพัฒนาชุดฝึกการเขียนตัวอักษรจีนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	กฤษฎา กฤตเมธกุล ณัฐภัทร์ พงษ์โพเนเพ็ท	มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง
14.00-14.20 น.	โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2	อุษณีย์ สีแก้วคู่ เสาวณี สิริสุขศิลป์	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
14.20-14.40 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1	ภราดร มาชานนท์ เสาวณี สิริสุขศิลป์	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
14.40-15.00 น.	การศึกษาประสบการณ์การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยในต่างแดน กรณีศึกษา โรงเรียนนาฏศิลป์ วัดธัมมาราม นครซิดาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา	รัตนะ พูนเกษม กิตติ คงตุก โอเวยเรศ บุญฤทธิ์	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
15.00-15.20 น.	พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา: กรณีศึกษาการสอนเทคนิคไวโอลินแนวไทยเดิมของครูโกวิทชัย ชันธศิริ	จิราพัชร เลิศศิวาพร ปริญญาพันธ์ พร้อมสุขกุล	มหาวิทยาลัย มหิดล
15.20-15.40 น.	การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการติดตามแลกเปลี่ยนเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดที่ 23 (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	ศิริดา บุรชาติ	มหาวิทยาลัยนครพนม

กลุ่มการศึกษา ห้องที่ 2

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. เพชรสุดา ภูมิพันธุมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร. อรุณา ปราชญ์ปรีชามหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ ชิตชนก ปรีชานันท์

ห้องประชุมวิทยาการจัดการ 9 (ห้องประชุม 13.12 อาคาร 13 ชั้น 1) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด	ประสาน จันทร์ตาสุด สุริย์มาศ สุขกสิ อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี
13.20-13.40 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับโรงเรียนสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5	ประดิษฐ์ ศรีวงษ์ชัย เสาวณี สิริสุขศิลป์	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
13.40-14.00 น.	การพัฒนาชุดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ที่มีระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้	รัฐพร กลิ่นมาลี ดวงกมล โพธิ์นาค มนต์ชัย เทียนทอง	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี พระจอมเกล้า พระนครเหนือ
14.00-14.20 น.	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความรับผิดชอบต่อสังคม ในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษารักษะชัยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3	ธรรมเกียรติ พรหมจันทร์ เสาวณี สิริสุขศิลป์	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
14.20-14.40 น.	ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรื่องกราฟ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	กมลวรรณ มีเทียม วนินทร สุภาพ อุมารินทร์ ปินตบแต่ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
14.40-15.00 น.	มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3: การวิจัยเชิงคุณภาพ	สรพงษ์ เจริญกฤตยาวุฒิ ชรินทร์ มั่งคั่ง นงเยาว์ เนาวรัตน์	มหาวิทยาลัย เชียงใหม่
15.00-15.20 น.	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการจัดการแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17	ภาธรณ์ สิริวรรณกุล ธนิช คุณเมธิกุล ธีรศักดิ์ อินทรมาตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี
15.20-15.40 น.	ผลการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทย โดยใช้หลักการเรียนรู้สมองเป็นฐานของเด็กปฐมวัย	กัลยณัฐ์ แพงโพธิ์ พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ อังกมา กุลนภาตล	มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์

กลุ่มการศึกษา และอื่น ๆ ห้องที่ 3

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. สุวิมล ตั้งประเสริฐมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร. สมเกียรติ ทานอกมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ ชลิตา แควกลาง

ห้องประชุมวิทยาการจัดการ 7 (ห้องประชุม 13.11 อาคาร 13 ชั้น 1) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภาคตะวันออก	กัญชเขต ไกรवास	มหาวิทยาลัยบูรพา
13.20-13.40 น.	ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา	นิศรา มุลวรรณ นริศ สวัสดิ์ เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี
13.40-14.00 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัฒนธรรมคุณภาพของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์	ดวงกมล สุนทรพินิจ เสาวณี สิริสุขศิลป์	มหาวิทยาลัย ขอนแก่น
14.00-14.20 น.	การขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย	ปญญา ทรรทรานนท์	มหาวิทยาลัยบูรพา
14.20-14.40 น.	ระบบคำเรียกผีในภาษาไทยดำ (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	ฐานะมนตรี กลิ่นจันทร์แดง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
14.40-15.00 น.	กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์นอกกระแสผ่าน สื่อออนไลน์: กรณีศึกษาเฟซบุ๊กเพจ	กิงกาญจน์ เกิดแก้ว เวฬุรีย์ เมธาวิวินิจ	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
15.00-15.20 น.	การบริหารจัดการการแสดงนาฏศิลป์สู่ชุมชนของโรงเรียนวัดลาดบัวขาว สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร	กิริณา ไชยสาลี	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
15.20-15.40 น.	การศึกษาการจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษามูลนิธิศุภรีประณีต	มัทนา วิไลลักษณ์ รัชนิกร แซ่วัง	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
15.40-16.00 น.	การศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมการใช้เวลาว่างด้วยการเดินร่ำเต้าเต๋อซันซีที่มีต่อการพัฒนาจิตตปัญญาของนิสิต	นพรัตน์ ศุทธิถิตกล	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์

กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ห้องที่ 1

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. ณิชกร น้อยน้ำใสมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผศ. ศิริพร หงส์พันธ์นักวิชาการอิสระ

ผู้ดำเนินรายการ ดร. รุ่งกานต์ มุสโกภาส

ห้องวิทยาการจัดการ 5 (อาคาร 13 ชั้น 1) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	การวางแผนงานก่อสร้างถนนโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 4 มิติ	เทอดธิดา ทิพย์รัตน์ ยศศักดิ์ชัย พิชัยณรงค์ ยิ่งยง รุ่งฟ้า	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลตะวันออก
13.20-13.40 น.	การประมาณราคาก่อสร้างอาคารโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 5 มิติ	เทอดธิดา ทิพย์รัตน์ ยศศักดิ์ชัย พิชัยณรงค์ ยิ่งยง รุ่งฟ้า อรวรรณ จันทร์น้อย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลตะวันออก
13.40-14.00 น.	ระบบสารสนเทศสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์	ณิชกรกฤต จันทวงศ์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี
14.00-14.20 น.	การลดต้นทุนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้โดยใช้เทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัด	ประเวช เขี้ยววงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏราช นครินทร์
14.20-14.40 น.	การผลิตสุปรังใหม่ร่วมกับดินและหินภูเขาไฟ จังหวัดบุรีรัมย์	จินดาพร สืบข้าเพชร รุ่งเรือง งาหอม คณิตตา ธรรมจริยวงศา	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
14.40-15.00 น.	การศึกษาปริมาณและประเภทของดอกไม้ จากศาลหลักเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ และพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุปุ	รุ่งเรือง งาหอม จินดาพร สืบข้าเพชร คณิตตา ธรรมจริยวงศา	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
15.00-15.20 น.	การยอมรับระบบการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยวิธีการไม่เผาเศษพืชและเหลือมด้วยพืชตระกูลถั่วของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลองอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	พิณทิพย์ แดงไฟ พหล ศักดิ์คะทัศน์ นคเรศ รังควัต สายสกุล พงมุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
15.20-15.40 น.	การพัฒนาระบบสารสนเทศเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ผ่านเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด	พิชิต วันดี	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
15.40-16.00 น.	การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องอัดในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาข้าวของกลุ่มเกษตรกรอำเภอเสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด	สิทธเดช หมอกมีชัย ศศิภาญจน์ หมอกมีชัย	มหาวิทยาลัย ราชภัฏร้อยเอ็ด

กลุ่มนาฏศิลป์และการแสดง ห้องที่ 1 (ผลงานสร้างสรรค์)

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ. พจนมาลัย สมรรถบุตรมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
 ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุกสำนักกราชบัณฑิต
 ผศ.ดร. นวลวี กระจายทองมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 ผู้ดำเนินรายการ ผศ.เรชา อินทรกำแหง
 ห้องประชุมสุวัจน์ 2 (อาคาร 31 ชั้น 3) วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.30-14.00 น.	ศรีสารระสออนโคราช	กนกวรรณ แซ่เตียว จิราภรณ์ จีวนุช พัฒนิตา หัดสูงเนิน หฤทัย นัยโมกษ์	วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครราชสีมา
14.00-14.30 น.	นาฏศิลป์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ	ชลาลัย วงศ์อารีย์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
14.30-15.00 น.	ชาติพันธุ์ในอุทยานธรรมโคราช (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	รัตติกร ศรีชัยชนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
15.00-15.30 น.	ติดสะบ้าร้างกาใหญ่ (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	นัยนंपพร ชูติภาดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
15.30-16.00 น.	ส่วงเฮือฮักสองฝั่งโขง	นฤมล จิตต์หาญ ชลาลัย วงศ์อารีย์ เสาวรัตน์ ทศตะ ภูวนัย กาพวงค์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
16.00-16.30 น.	บรรพกาลจันทร์งาม	สมศักดิ์ บัวบุตร	วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครราชสีมา

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 7

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผศ. ศิริพร หงส์พันธ์นักวิชาการอิสระ

ผศ.ดร. พลานุกู คงคามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ผู้ดำเนินรายการ

ดร. กนก บุญศักดิ์

ห้องวิทยาการจัดการ 2 (ห้อง 22.11 อาคาร 22 ชั้น 1) วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
09.00-09.20 น.	การพัฒนาสื่อให้ความรู้ในการบริการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์เบื้องต้น	จักรกรวี แสงจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
09.20-09.40 น.	ความคาดหวังสมรรถนะทางบัญชีของนักบัญชี ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	ธนชัย กะตะศิลา พิทยา ผ่อนกลาง เบญจวรรณ รักษ์สุธี	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
09.40-10.00 น.	ท้องถิ่น-ภาครัฐ พลวัตการเมือง : ภาพสะท้อนปัญหาการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนในเรื่องสัมพันธภาพแว่นฟ้า	วุฒินันท์ ชัยศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
10.00-10.20 น.	การส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านเตย ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	มานิตย์ อรรถชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
10.20-10.40 น.	เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวปลอดภัยที่ยั่งยืนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา	เฉลิมชัย หล่อวงศ์ตระกูล พนิดา หล่อวงศ์ตระกูล วีรวัตร นามานุศาสตร์ กนกพร ฉิมพลี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
10.40-11.00 น.	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อฟื้นฟูสุขภาพการคัดค้านจอมพล เมืองแก่นนครราชสีมา	นิคม บุญญานุสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
11.00-11.20 น.	การพัฒนาทักษะสำหรับการจัดการสาธารณสุข ในชุมชนของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	อรรณวิทย์ สิงห์ศาลา แสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
11.20-11.40 น.	การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวตั้งข้าวแดน อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	ลักขณา สกุลลิขเรศสีมา พรพล รมย์นุกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 8

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. ชคัตตชัย ระยะเวลาวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผศ. อัจฉราพรรณ ตั้งจตุรโสภณมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ วันวิสาข์ ธรรมวิชา
ห้องวิทยาการจัดการ 5 (อาคาร 13 ชั้น 1) วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
09.00-09.20 น.	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา	พรทิพย์ รอดพัน วรอนงค์ โถทองคำ นวินดา ชื่อดรง พิมพ์นิภา รัตนจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลอีสาน
09.20-09.40 น.	การศึกษาแนวโน้มการจัดการความรู้ในประเทศไทย	ระบิล พันภัย อัจฉราวรรณ ท้าวดอน ปราณี สกุลลิขเรศสีมา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลอีสาน
10.00-10.20 น.	ผลกระทบของประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดนครราชสีมา	ชุตินา วุฒิสงห์ชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลอีสาน
10.20-10.40 น.	การศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่ด้านการขนส่งข้าวเปลือกไปยังโรงสีข้าวด้วยกระบวนการลำดับขั้นเชิงวิเคราะห์แบบพีซีซีร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	นวพร ผอยพิกุล สโรชนี แก้วธานี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.40-11.00 น.	การออกแบบตัวการ์ตูนสัญลักษณ์ท้องถิ่นสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในเขตพื้นที่ตำบลหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	สุธิดา วรธนะปกรณ์ ภักดี ปรีดาศักดิ์ พินาลิน สารिया สุทธิชาติ ใจชอบสันเทียะ นุสรรา ทองคลองไทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.00-11.20 น.	ผลกระทบของการสนับสนุนองค์กรและความรู้ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อารญา พรหมมีชัย พลาณูช คงคา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลอีสาน
11.20-11.40 น.	การรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้ป่วยที่รับบริการจากโรงพยาบาลเอกชน ในจังหวัดนครราชสีมา : การวิเคราะห์โดยโมเดล SERVQUAL (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	นลินทิพย์ เงินสูงเนิน อชวิศว์ โพนสิงห์ สรวิทย์ สมใจ บุษยา วงษ์ชวลิตกุล สิริรัตน์ ฉัตรสุขา	มหาวิทยาลัย วงษ์ชวลิตกุล
11.40-12.00 น.	การสร้างและบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้โคกเขาเมืองต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง	เอกราช หนูแก้ว เอกรัตน์ เอกศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ห้องที่ 9

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ. เอกรัตน์ เอกศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผศ. จักรกฤษ เจียวิริยบุญญามหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ อิศริย์ เดชตานนท์

ห้องวิทยาการจัดการ 7 (อาคาร 13 ชั้น 1) วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
09.00-09.20 น.	แผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการจัดการความรู้ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจากการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการภารกิจการวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : กรณีศึกษาการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา	ทวี วีระเกียรติศักดิ์ สุภาพร ลักษณ์ธนาสาร สุวรรณา เตชะธีระปรีดา ชิตวรา บรรจงปฐ วิภาวี พูลทวี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
09.20-09.40 น.	การวิจัยบูรณาการการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบองค์รวมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอนิคมาย จังหวัดนครราชสีมา	สุวรรณา เตชะธีระปรีดา ทวี วีระเกียรติศักดิ์ ศิริพร เลิศยัยยศ ชิตวรา บรรจงปฐ สุรัตน์ หงษ์ไทย	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
09.40-10.00 น.	วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อการตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์มะขามเทศแปรรูป (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	พวงพรภัสสร วิริยะ สุภาพร ลักษณ์ธนาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.00-10.20 น.	ยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	กานต์ เนตรกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.20-10.40 น.	การพัฒนาความสามารถในการเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	สมเกียรติ ทานอก สมบูรณ์ ตันยะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.40-11.00 น.	การส่งเสริมการจัดการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism กลุ่มผู้สูงอายุ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา	กรองทิพย์ ชัยชาญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.00-11.20 น.	ศักยภาพ ทุนชุมชนในการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านลำหลัง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	สกุล วงษ์กาฬสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.20-11.40 น.	การพัฒนาตราสินค้าและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย ตำบลสุขไพบูรณ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา	ศิววิชญ์ จันอรัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.40-12.00 น.	ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในตลาดต้องชม กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 1/2	สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร สุธาสินี โพธิ์ชาธาร จารุวรรณ พนมจีระสวัสดิ์ นวพร ฝอยพิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา

กลุ่มการศึกษา ห้องที่ 4

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ.ดร. กรองทิพย์ นาควิเชตรวิทยาลัยนครราชสีมา
ดร. อลงกต ยะไวทย์มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผู้ดำเนินรายการ ดร. ศุภชานันท์ วณภู

ห้องประชุมวิทยาการจัดการ 4 (ห้องภาษาเกาหลี อาคาร 13 ชั้น 1) วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
09.00-09.20 น.	การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการ การสื่อสารแบบบูรณาการในการสอนภาษาบาลีของ พระสงฆ์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	พระมหาณรงค์ จันทระชัย สุวิมล ตั้งประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
09.20-09.40 น.	การศึกษาการใช้พจนานุกรมและปัญหาการใช้ พจนานุกรมในการแปล 2 นักศึกษาวิชาเอกภาษาจีนชั้น ปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	รุจิรา ศรีสุภา วิชัย อิมวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
09.40-10.00 น.	การพัฒนากิจกรรมโครงการเป็นฐานในการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนแผนธุรกิจสื่อการศึกษา วิชาธุรกิจ สื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี	กิติกร ทิพนัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.00-10.20 น.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31	วนิดา แคนดี สมเกียรติ ทานอก	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.20-10.40 น.	การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตข้าวปลอดภัย ให้ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัด นครราชสีมา	ศราวุธ พลโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.40-11.00 น.	การพัฒนารูปแบบการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน แบบร่วมมือกันในรายวิชาการอ่านเพื่อความเข้าใจ	ธนเศรษฐ ชะวางกลาง สุขสรพร ศุภเศรษฐเสรี	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี
11.00-11.20 น.	การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การ เคลื่อนที่ของวัตถุ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น	มณฑิมา ชื่นรัมย์ วิราวรรณ ขาดิบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.20-11.40 น.	การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการครอง ตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาานครราชสีมา เขต 3	พรทิพย์ ทบธรรม เพชรสุดา ภูมิพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.40-12.00 น.	การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน	สมบัติ กุมลาชัย เพชรสุดา ภูมิพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา

กลุ่มนาฏศิลป์และการแสดง ห้องที่ 2 (ผลงานวิจัย)

ผู้ทรงคุณวุฒิ รศ. พจนมัลย์ สมรรคบุตรมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุกสำนักกราชบัณฑิต
ผศ.ดร. นวลวี กระจ่างทองมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ดำเนินรายการ ดร. จิรพัฒน์ โทพล
ห้องประชุมสุวัจน์ 2 (อาคาร 31 ชั้น 3) วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
09.00-09.30 น.	นาฏยประดิษฐ์ ชุดผ้าทอกะเหรี่ยง	จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบุรี
09.30-10.00 น.	แนวทางการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมที่บ้านเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุพื้นที่ตำบลบ้านยาง อำเภอพุนพิน จังหวัดบุรีรัมย์ (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	ชลาลัย วงศ์อารีย์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
10.00-10.30 น.	การสร้างสรรค์การแสดงชุด ชาติพันธุ์ในอุทยานธรณีโคราช (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	รัตติกกร ศรีชัยชนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.30-11.00 น.	วิจัยนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ตีตະบ້ารังกาใหญ่ (ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ)	นัยน์ปพร ชูติภาดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.00-11.30 น.	นาฏยประดิษฐ์การแสดงโขนชุด พาลีเกี้ยวนางมณฑิลา	พิเชษฐ์ อ่อนสำลี หฤทัย นัยโมกษ์	วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครราชสีมา
11.30-12.00 น.	การศึกษาแนวคิดในการพัฒนาการแสดงภูไทสามเผ่า ประกอบการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์คลาสสิก	เรชา อินทรกำแหง	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร เลิศยิ่งยศ วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับตำบล จังหวัดพะเยา	กนกวรรณ เอี่ยมชัย เฉลิมพล กำใจ พัชรบูรณ์ ศรีวิชัย	วิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนีนพะเยา
13.20-13.40 น.	ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารแปรรูปทางการเกษตรของผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	อัมพร ช่วยสุข ธีรพันธ์ สงวนวงศ์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏภูเก็ต
13.40-14.00 น.	ปัจจัยการซื้อสินค้าออนไลน์และคุณภาพเว็บไซต์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ร้านค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร	กิตติวัฒน์ จิตรวัตร นิตนา ฐานิตธนกร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ดร. สุวรรณมา เตชะธีระปรีดา วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนจริง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมช่วยเหลือรายบุคคลเสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	ศศิวัฒน์ สุริยะแก่นทราย ศรีสุรางค์ ทีนะกุล สมชาย วรกิจเกษมสกุล	มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี
13.20-13.40 น.	การรับรู้คุณค่าโดยรวม ความพึงพอใจของตัวเลือก และการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร	อิสริยาพร พรหมหาญ นิตนา ฐานิตธนกร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ดร. ปิยมาศ สุรภาพพิชัย วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการสื่อสารความผูกพันและความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร	พัฒนัชชิตา รุ่งหิรัญธนาภิตต์ นิตนา ฐานิตธนกร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
13.20-13.40 น.	สภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3	นุชา มาตหนองแขวง ศิริภาณี จุฑาปะมา ประคอง กาญจนการุณ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธาณี โพธิ์ชาธาร วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	ปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	วุทธิเมธวี เกื้อกอบ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา
13.40-14.00 น.	รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง	อัจฉรา เมฆสุวรรณ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช	มหาวิทยาลัย ราชภัฏลำปาง

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมตตา ดีเจริญวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	วงล้อส่งน่าน คณะหอแก้วเจริญศิลป์ บ้านสมุน ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	นริศรา พันธุ์ธาดาพร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลธัญบุรี
13.20-13.40 น.	การเปิดรับสื่อการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเกมโปเกมอนโกของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี	สริยาภา คັນธวัลย์ เหมือนฝัน คงสมแสวง	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ พรรณี

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอกราช หนูแก้ว วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ SMEsO ที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	วิไลพร ยาชามป้อม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
13.20-13.40 น.	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง	อัจฉรา เมฆสุวรรณ บุญทวรรณ วิงวอน ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรันดร์ คงฤทธิ์ วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการเครือข่าย: นักศึกษาลัทธิศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษามหิดล สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์	อมร เจือดี สะไบแพร อัจฉรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
13.20-13.40 น.	การพัฒนาความสามารถในการให้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	วิชชุดา อ้วนศรีเมือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กลุ่มการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชยพล ธงภักดี วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาคคณิตศาสตร์เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชัน และการประยุกต์ ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบค้นพบ โดยใช้ทักษะ 7 ส เสริมด้วยชุดฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาและโปรแกรม The Geometer's Sketchpad ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	ชาญชัย หาญสินัด สมชาย วรกิจเกษมสกุล วัลลภ เหมวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
13.20-13.40 น.	การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรู้คณิตศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ทรศนีย์ วงศ์คำ ปกรณ์ ประจันบาน	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
13.40-14.00 น.	ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	บุญส่ง กรุงชาติ ตาภรณ์ เวียงวิเศษ ศรีเทัญ พลเดช	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
14.00-14.20 น.	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการร่วมกับศิลปะและวิธีสอนแบบปกติ	ชรินทร์ทิพย์ บัติสูงเนิน ประสิทธิ์ ปุระชาติ วันวิสาห์ ลิจจวัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ดร. ลลิตา ธงภักดี วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ โดยใช้รูปแบบชิปปาเสริมด้วยโปรแกรมจีโอจีบราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	วิทยา เสนาเสถียร สมชาย วรภิเกษมสกุล ศรีสุรางค์ ทีนะกุล	มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี
13.20-13.40 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ	สุภาพร สืบเทพ เพียงแข ภูผายาง	มหาวิทยาลัย ราชภัฏชัยภูมิ
13.40-14.00 น.	การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา	ณรงค์ชัย ธนภิภาคิน ชวิต จิตรวิจารณ์ สมเกตต์ อุทธโยธา ชฎีกัดค์ เขมวิมุตติวงศ์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่
14.00-14.20 น.	ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา : การวิจัยผสวนวิธี	อริญญา แก้วเหล่า ไพศาล วรคำ พงศ์ธร โพธิ์พลศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ดร. จิรศักดิ์ ศิริรัตนพล วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
13.00-13.20 น.	การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อนุพันธ์ของฟังก์ชันโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคที่ช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเสริมด้วยแบบฝึกที่เน้นกระบวนการทำให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	ศศิวิมล จันทรังษี ศรีสุรางค์ ทีนะกุล สมชาย วรภิเกษมสกุล	มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี
13.20-13.40 น.	การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูโรงเรียนกึ่งทางการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์.	อนล สวนประดิษฐ์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
13.40-14.00 น.	การใช้โปรแกรม Moodle E-learning ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานนักศึกษาชั้นปีที่ 1	นฤมล พึ่งแก้ว วิลาสินี พลอยเลื่อมแสง สมโภชน์ พนาวาส	มหาวิทยาลัย สวนดุสิต
14.00-14.20 น.	สภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3	จรัสศรี โพธิ์เหมือน	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์
14.20-14.40 น.	การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมบัติของเลขยกกำลัง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เสริมด้วยวิธีสอนแบบอุปนัยหรือนิรนัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ทัศนีย์ ทักขุนทด วัลลภ เหมวงษ์ สมชาย วรภิเกษมสกุล	มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี

กลุ่มวิทยาการจัดการ/มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ผศ.ดร. สมใจ บุญหมื่นไวย วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
10.00-10.20 น.	การศึกษาค่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโคเซนเพื่อเพิ่มผลผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดนครราชสีมา	พงษ์พันธ์ มวยหมั่น สุธาสินี โพธิ์ชาธาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.20-10.40 น.	การศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิภาพขององค์การ ตามการรับรู้ของนักบริหารบกสังกัดกรมบิน	รัฐภล หาญชนะ กนกพร ฉิมพลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.40-11.00 น.	การรับรู้คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมการซื้อผ้าไหมของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา	นันทนา ป่องจันมณีสกุล สุธาสินี โพธิ์ชาธาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.00-11.20 น.	ปัจจัยจูงใจในการทำงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร	ธนาวุฒิ เผ่าดี สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.20-11.40 น.	การบริหารจัดการกระบวนการสหกิจศึกษา : กรณีศึกษาสาขาวิชาอนามัยและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	พนิดา เทพชาติ นพเก้า บัวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ดร. พวงพรภัสสร วิริยะ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
10.00-10.20 น.	นวัตกรรมการผลิตและกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบใหม่สำหรับชุมชนด่านเกวียนเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดอาเซียนและตลาดโลก	ชัยศิริ หลวงแนม ชน ยี่นาง เกรียงไกร ดวงจร ศุริวัฒน์ ตาโธสง อ่อนลณี กมลอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.20-10.40 น.	สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	ลักขมี โขมโนทัย เอกชัย ปานมาก จิระพงษ์ พนาวงค์ กนกมน รุจิรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
10.40-11.00 น.	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา	สุภาพร ลักขมีธนสาร ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ สุวรรณมา เตชะธีระปรีดา ชิตวรา บรรจงปรุ วิภาวี พูลทวี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
11.00-11.20 น.	การวิจัยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	สุรัตน์ หงษ์ไทย ดวงพร กิจอาทร เอกรัตน์ เอกศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา

กลุ่มการศึกษาและอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิ : ดร. อรุมา ปราชญ์ปรีชา วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
10.00-10.20 น.	การวิเคราะห์บริบทชุมชนด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ในตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย และตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา	สโรชนี แก้วธานี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
10.20-10.40 น.	การศึกษาความสามารถด้านภาษาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงงาน	ณิชา ขอเสริมกลาง กาญจนา ท่อแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
10.40-11.00 น.	การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านตีความ ของนักศึกษา ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดของกานเย	รุจิเรข บุญญราศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
11.00-11.20 น.	การพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	หทัยวรรณ มณีวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ทรงคุณวุฒิ : รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ตั้งประเสริฐ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

เวลา	ชื่อเรื่อง	ผู้นำเสนอ	สังกัด
10.00-10.20 น.	เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคร้านอาหาร ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา	สมฤทัย มีแสงนิล สรวียา ปรรณนาดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
10.20-10.40 น.	การศึกษายุทธวิธีในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หนึ่งขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการบวก การลบ การคูณและการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6	ณัฐพล เลิศนันทน์ พูนศักดิ์ ศิริโสม ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10.40-11.00 น.	การศึกษาตัวบ่งชี้ความสุขในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา	มาลิสสา อินรักษา พูนศักดิ์ ศิริโสม ยุทธพงศ์ ทิพย์ชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11.00-11.20 น.	แนวทางการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียนโรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด	ชฎาภรณ์ แก้วแสนทิพย์ จำเนียร พลหาญ อริญ ชูยกระเดื่อง	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11.20-11.40 น.	พฤติกรรมกลุ่มของเด็กแว่น ในพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น	สุชญาดา โชคชัย จำเนียร พลหาญ ธีรชัย บุญมาธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 “ถักทองานวิจัยท้องถิ่น...ก้าวไกลสู่สากล”
(Connecting Local Research to International Perspectives) วันที่ 7-8 สิงหาคม พ.ศ. 2561

